

A. gr. b. 949 l-20

<36627674140019

S

<36627674140019

Bayer. Staatsbibliothek

A. gr. b. 949 ⁸/₂₀

COMMENTARIA IN ARISTOTELEM GRAECA

EDITA CONSILIO ET AUCTORITATE
ACADEMIAE LITTERARUM REGIAE BORUSSICAE

VOL. XX

EUSTRATII ET MICHAELIS
ET ANONYMA
IN ETHICA NICOMACHEA
COMMENTARIA

EDIDIT

GUSTAVUS HEYLBUT

72

BEROLINI

TYPIS ET IMPENSIS GEORGII REIMERI

MDCCCLXXXII

1892

4032

Lesch. 1000

COMMENTARIA IN ARISTOTELEM GRAECA

* paratur ** prelo traditum † editum

† I.	Alexander in Metaphysica ed. M. HAYDUCK	Mark 35.—
II. † 1.	— in Priora Analytica ed. M. WALLIES	Mark 14.—
† 2.	— in Topica ed. M. WALLIES	Mark 28.—
3.	— (Michael Ephesius) in Sophisticos elenchos.	
III. * 1.	— de Sensu.	
2.	— in Meteora.	
IV. † 1.	Porphirii Isagoge, in Categorias ed. AD. BUSSE	Mark 9.—
† 2.	Dexippus in Categorias ed. AD. BUSSE	Mark 4.80
† 3.	Ammonius in Porphyrii V voces ed. A. BUSSE	Mark 7.—
* 4.	Ammonius in Categorias.	
* 5.	— de Interpretatione.	
V. 1.	Themistius in Analytica Posteriora.	
2.	— in Physica.	
3.	— de Anima.	
4.	— (Sophonias) in Parva Naturalia.	
* 5.	— de Coelo (ex hebr. in lat. Ven. 1574) et l. XII (Λ) Metaph. (ex hebr. in lat. Ven. 1558).	
VI. 1.	Syrianus in Metaphysica.	
† 2.	Asclepius in Metaphysica ed. M. HAYDUCK	Mark 19.—
** VII.	Simplicius de Caelo ed. I. L. HEIBERG.	
* VIII.	Simplicius in Categorias.	
† IX.	— in Phys. I—IV ed. H. DIELS	Mark 27.—
** X.	— — V—VIII ed. H. DIELS.	
† XI.	— de Anima ed. M. HAYDUCK	Mark 12.—
XII. * 1.	Olympiodori Prolegomena in Categorias.	
* 2.	— in Meteora.	
XIII. * 1.	Ioannes Philoponus in Analytica Priora cum Anonymo.	
* 2.	— — in Analytica Posteriora c. Anon.	
XIV. 1.	— — in Meteora.	
2.	— — de Generatione et corruptione.	
3.	— — de Generatione animantium.	
* XV.	— — de anima cum Anonymo.	
† XVI.	— — in Phys. I—III ed. H. VITELLI	Mark 20.—
† XVII.	— — in Phys. IV—VIII ed. H. VITELLI	Mark 19.—
XVIII. * 1.	David (Elias) in V voces.	
* 2.	Davidis Prolegomena et in Categorias.	
† 3.	Stephanus de Interpretatione ed. M. HAYDUCK	Mark 4.—
XIX. † 1.	Aspasius in Ethica. } ed. G. HEYLBUT	Mark 19.—
† 2.	Heliodorus in Ethica. }	
† XX.	Michael, Eustratius, Anonymus in Ethica ed. G. HEYLBUT	Mark 25.—
XXI. 1.	Eustratius in Analytica II Post. cum Anonymo.	
2.	Anonymus Neobarrii et Stephanus in Rhetorica.	
XXII.	1—5. Michael Ephesius.	
XXIII. † 1.	Sophonias de Anima. } ed. M. HAYDUCK	Mark 9.—
† 2.	Paraphrasis in Categorias. }	
† 3.	[Themistius] in Priora Analytica ed. M. WALLIES	Mark 9.—
† 4.	Paraphrasis in Sophisticos elenchos ed. M. HAYDUCK }	

COMMENTARIA
IN ARISTOTELEM
GRAECA

EDITA CONSILIO ET AUCTORITATE

ACADEMIAE LITTERARUM REGIAE BORUSSICAE

VOLUMEN XX

EUSTRATIUS MICHAEL ANONYMI IN ETHICA NICOMACHEA

BEROLINI

TYPIS ET IMPENSIS GEORGII REIMERI

MDCCCLXXXII

EUSTRATII ET MICHAELIS
ET ANONYMA
IN ETHICA NICOMACHEA
COMMENTARIA

CONSILIO ET AUCTORITATE

ACADEMIAE LITTERARUM REGIAE BORUSSICAE

EDIDIT

GUSTAVUS HEYLBUT

BEROLINI

TYPIS ET IMPENSIS GEORGII REIMERI

MDCCCLXXXII

P R A E F A T I O

Quae in hoc volumine proponimus commentaria in Ethicam Nicomacheam ad codicem Coislinianum 161 recognovimus, nisi quod et pro Michaelis Ephesii in librum quintum explicatione anonymam necdum editam prelo subici iussimus et Aspasio in librum octavum commentarium hic omisimus.

Codex COISLINIANUS 161 fol. bombycinus saec. XIV. (f. 1 βιβλίον τῆς Β ἀγίας λαύρας τοῦ ἀγίου ἀθανασίου τῶν κατειχουμένων [in monte Atho]). f. 16 Εὐστρατίου μητροπολίτου νικαίας ἐξήγησις εἰς τὸ πρῶτον τῶν ἀριστοτέλους ἠθικῶν νικομαχείων, f. 40^v σχόλια εἰς τὸ β τῶν ἀριστοτέλους νικομαχείων ἠθικῶν, f. 46^v σχόλια εἰς τὸ γάμμα τῶν αὐτῶν ἠθικῶν, f. 56^r σχόλια εἰς τὸ δ τῶν ἀριστοτέλους νικομαχείων ἠθικῶν, f. 64^r ἐξήγησις τοῦ ἐφεσίου κυρίου μιχαήλ εἰς τὸ ε τῶν ἠθικῶν, f. 60^r τοῦ μητροπολίτου νικαίας Εὐστρατίου εἰς τὸ ζ τῶν ἠθικῶν: περὶ σοφίας καὶ φρονήσεως, f. 108^v σχόλια εἰς τὸ η̄τα τῶν νικομαχείων ἠθικῶν ἀριστοτέλους, f. 123^v Ἀσπασίου εἰς τὸ θ̄τα τῶν ἀριστοτέλους ἠθικῶν, f. 132^v ἐξήγησις μιχαήλ τοῦ ἐφεσίου εἰς τὸ ἔνατον τῶν ἠθικῶν, f. 147^r τοῦ αὐτοῦ εἰς τὸ κάππα τῶν αὐτῶν ἠθικῶν: περὶ εὐδαιμονίας θεωρητικῆς προεπούσης.

Eadem continet editio Aldina quae prodiit Anno MDXXXVI (cf. a praef. in Aspasium p. VII), ita tamen cum codice Coisliniano conspirans, ut cum in multis sit deterior, locos nonnullos qui in libro manuscripto lacunosa leguntur, pleniora exhibeat. neque vero auctorum vera nomina libris ubique inscripsit. secundi enim libri titulus hic est ἀνωνόμου, ἣ ὥς τινες ὑπολαμβάνουσιν, Ἀσπασίου σχόλια κτλ., quod fictum non esse librorum Oxoniensium consensus docet, qui in eo quoque cum editione Aldina consentiunt, quod commentaria in libros nonum et decimum

Eustratio tribuunt. praeterea editores Veneti commentaria in libros quartum et septimum anonyma Aspasii nomine ornarunt¹⁾).

F Oxoniensis Corporis Collegii Christi 106 fol. membr. f. 1 Εὐστρατίου μητροπολίτου νικαίας ἐξήγησις εἰς τὸ πρῶτον τῶν ἀριστοτέλους ἠθικῶν νικομαχείων, sequuntur commentaria in libros II III IV anonyma, quae in editione Aldina extant. inde εἰς τὸ πέμπτον τῶν Ἠθικῶν Νικομαχείων σχόλια quae hoc volumine edimus²⁾. sequuntur ἐξήγησις τοῦ ἐφεσίου κυροῦ μιχαήλ εἰς τὸ πέμπτον τῶν ἠθικῶν, εἰς τὸ ζ' τῶν ἠθικῶν (Eustratii), σχόλια τοῦ αὐτοῦ εἰς τὸ 7 τῶν ἠθικῶν (Anonymi Aldinae), Ἀσπασίου εἰς τὸ θ' τῶν Ἀρ. ἠθ., ἐξήγησις μετὰ (sic!) τοῦ Ἐφεσίου εἰς τὸ θ' (pro ι') τῶν ἠθ., εἰς τὸ κ' τῶν αὐτῶν ἠθ. in fine: ἐτελειώθη ἡ παροῦσα βίβλος διὰ χειρὸς ἐμοῦ Ἰωάννου τοῦ σερβοπούλου κωνσταντινοπολίτου ἐν τῇ τῶν βριτανικῶν νήσῳ ἀγγλίας. ἐν τινι κόμῃ καλουμένῃ ῥαδινγ: μηνὶ μαίῳ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἔτους ἀπὸ τῆς τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ σαρκώσεως χιλιοστῷ τετρασιοστῷ ἐνενηχοστῷ πέμπτῳ: ἧτοι α' υ' ς' ε' ς'.

G Plane gemellus codex extat Oxoniensis Collegii Novi 240/241, cui librarius subscripsit ἐτελειώθη ἡ παροῦσα βίβλος διὰ χειρὸς ἐμοῦ Ἰωάννου τοῦ σερβοπούλου κωνσταντινοπολίτου ἐν τῇ τῶν βριτανικῶν νήσῳ ἀγγλίας. μηνὶ ἰουλίῳ τῇ τρισκαιδεκάτῃ ἡμέρᾳ πέμπτῃ. ἔτους ἀπὸ τῆς τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ χριστοῦ σαρκώσεως χιλιοστῷ τετρακοσιοστῷ ἐβδόμῳ ἧτοι α' υ' ς' ζ' ε'. anonymi in librum quintum commentarii inscriptio deest. recentior nescio quis librarius addidit: *Est altera interpretatio in quintum librum quae continuo haec sequitur fere eisdem verbis cum ista, nisi quod ista alteri cedat claritate et cura.* Michaelis commentarium praecedunt haec: ἑτέρα ἐξήγησις τοῦ ε' τῶν ἠθικῶν παράμιξος τῇ προτέρᾳ. (cf. Bywater Hermiae V, 354.)

AMBROSIANUS B 95 sup. fol. bombyc. saec. XIV f. 38 Εὐστρατίου μετροπολίτου νικαίας ἐξήγησις εἰς τὸ α' τῶν ἀρ. ἠθ. νικ., f. 63 σχόλια εἰς τὸ β'

¹⁾ Quod in exemplaribus Aldinis non semel viri docti animadverterunt, hic quoque occurrit, ut nonnulla, quae in aliis mendose scripta sint in aliis emendarentur, veluti quod est f. 3r34 τὰ μέχρι μὲν τοῦδε sicuti libri manuscripti, in aliis τὰ μέχρι μὲν δὲ τοῦδε legitur; cf. Vitelli praef. ad Ioannis Philoponi in Physica p. XVIII.

²⁾ Cf. Andr. Schottii Vitae comparatae Aristotelis ac Demosthenis Aug. Vind. 1603 p. 160: *Ethica Nicomachea exposuerunt Graeci varii interpretes uno volumine graeco edito, sed diligentius latine à Bernard. Feliciano expressi. possunt tamen multis partibus illustrari melius ex Quaestionib. moralibus Alexandri Aphrodisieii. habent et docti quidam paraphrasim in librum quintum, Graeci Anonymi, Latine quidem conversam, nondum tamen, quod sciam editam.* libri quinti versio latina extat in Vat. 2171, Urb. 222, Parisin. 71832. 16582 aliis.

τῶν ἀρ. νικ. ἡθ., f. 72 inscriptione omissa ἀναγκαῖος ἦν, f. 84^v Ἀσπασίου ἐξήγησις εἰς τὸ δ' [sunt vero commentaria anonyma in libros II III IV editionis nostrae], f. 95^v ἐξήγησις τοῦ ἐφεσίου κυρίου Μιχαήλ εἰς τὸ ε̄ τῶν ἡθικῶν, f. 113 εὐστρατίου τοῦ νικαίας ἐξήγησις εἰς τὸ ζῆτα τῶν ἀρ., f. 137^v Ἀσπασίου σχόλια εἰς τὸ ἦτα τῶν ἡθ. ἀρ., f. 154^v Ἀσπασίου σχόλια εἰς τὸ θῆτα τῶν ἡθ. ἀρ., f. 167^v Εὐστρατίου νικαίας ἐξήγησις εἰς τὸ ἰῶτα τῶν νικ. ἡθ. ἀρ. f. 165^v auctoris nomine evanido ἐξήγησις εἰς τὸ κ̄ τῶν ἡθ. ἀρ. ex multis scholiis quae margini adscripta sunt unum attulisse iuvabit, compositum scilicet a viro docto, qui et Aspasium et Anonymum ad librum tertium in suum usum convertit et commentarium anonymum Philopono tribuit. est vero f. 82^v ad explicandum Aristotelia Γ 10 p. 1118^a 26: ὁ Ἀσπάσιος τῇ ὁσφρήσει γράφει [p. 90, 10 vide cod. Z] καὶ οὕτω τὸ ῥητὸν ἐρμηνεύει· φαίνονται φησὶν οἱ σώφρονες ἐπὶ μικρὸν ἢ οὐδὲν τῇ ὁσφρήσει χρῆσθαι· ὥς τῶν μὲν σωφρόνων μετρίως χαιρόντων ταῖς ὁσμαῖς, τῶν δ' ἀκολάστων καθ' ὑπερβολήν. ἢ ὁ λόγος φησὶ περὶ ἀκολάστων· χαίρουσι γὰρ οἱ ἀκόλαστοι τῇ ὁσφρήσει τῇ ἀπὸ τῶν βρωμάτων ἢ ποτῶν πλήν οὐ καθ' αὐτά· ἀλλὰ τῇ ἀπολαύσει ἥτις πᾶσα δι' ἀφῆς ἐστίν. ἔστι μὲν οὖν ἡ κρίσις τῆς γεύσεως. ἤδη δὲ ἔξιν τινὲς τοσαύτην πεποίηται· ὥστε διαγινώσκειν ἐκ τῶν ὁσμῶν τοὺς οἶνους τὸν γλυκὺν καὶ τὸν αὐστηρὸν καὶ τὰ ὄψα ἀρτύουσιν ὁσμώμενοι. ἀλλ' ὁ μὲν ἀσπάσιος ταῦτα. βελτιόνως δὲ ὁ φιλόπονος οἱ ἀκόλαστοι φησὶν οὐ χαίρουσι τῇ γεύσει ἥτοι τῇ κρίσει τῶν χυμῶν ἢ γεύσει κρίνουσι τὸ γλυκύ τε καὶ μῆ· ὃ γίνεται τῇ γλώσση· ἀλλὰ μᾶλλον τῇ ἀπολαύσει· ἢ δι' ἀφῆς πᾶσα γίνεται· ἐπὶ πολὺ γὰρ καὶ κατακόρως ἐπιθυμοῦσιν ἐμφορεῖσθαι καὶ ἐφάπτεσθαι τοῦ ἡδέους. (= p. 171,6 h. ed.)

LAURENTIANUS 85,1 bombycinus, fol. saec. XIV: f. 345 Eustratius in librum I, inscriptione omissa, f. 362^v commentaria Aspasia in libros II III IV, auctoris nomine uni libro IV addito, f. 370 σχόλια τοῦ ἐφεσίου in l. V; sequuntur f. 376 Alexandri Aphrodisiensis capita moralia 3 30 10 ex quaestionibus excerpta, adscriptione non adiuncta (cf. quae exposuimus Mus. Rhen. 39,312 et Ivonis Brunsii praef. ad Alexandri scripta minora II p. XXVI), f. 376^v τοῦ κυροῦ Εὐστρατίου τοῦ νικαίας σχολαὶ εἰς τὸ Ζ̄ τῶν ἡθ. νικ. τοῦ Ἀρ., f. 391^v σχόλεον εἰς τὸ ἦτα τῶν ἀρ. ἡθ. νικ., f. 395^v bis Ἀσπασίου εἰς τὸ ἦτα τῶν Ἀρ. ἡθ. νικ. οὐ κατ' ἀρχὰς ἀλλ' ἀπὸ τοῦ μέσου, f. 399^v Ἀσπασίου εἰς τὸ θῆτα τῶν Ἀρ. ἡθ. νικ., f. 402 ἐξήγησις μιχαήλ ἐφεσίου εἰς τὸ ἰῶτα τῶν ἡθικῶν, f. 408 Michael in l. X inscriptione non addita.

MUTINENSIS 197 (II. G. 4) chartaceus, saec. XV—XVI, ad Laurentiani 85,1 similitudinem tantum accedens, ut ex eo transcriptus esse videatur. in fine: τὸ παρὸν βιβλίον πέρας εἴληφε προστάγματι καὶ δαπάνῃ τοῦ ἐκφανεστάτου

καὶ λογιωτάτου κόμιτος Ἀλβέρτου πίου τοῦ καρπαίων ἄρχοντος· καὶ τὰ ἐξῆς: cf. Th. W. Allen, *Notes on Greek Manuscripts in Italian libraries* p. 19.

VATICANUS gr. 1622 chart. fol. saec. XV eandem collectionem singulis libris eisdem titulis praescriptis continet. cf. Brandis, *Die Aristotelischen Handschriften der Vaticanischen Bibliothek* p. 29.

Eadem continet codex BEROLINENSIS (ex collectione Caroli Morbii) fol. 58. 59 (Acc. 1889, 304) saec. XV exeuntis, ut videtur. librorum tituli iidem sunt qui Laurentiani 85,1, nisi quod Aspasio librorum II III commentariis Eustratii nomen inscriptum sit, et ubi liber X incipit in margine manus recentior addiderit εἰς τὸ K Ἐφεσίου.

Eiusdem collectionis exemplaria supersunt et BARBERINUS II 44 saec. XVI et VOSSIANUS (Leydensis) fol. n. 12 saec. XVII. uterque enim post Eustratii in l. I commentarium Aspasium in I II III IV exhibentes, Aspasio nomen libri IV commentario praeponunt, cum Eustratium auctorem librorum II III nominent. Barberinus post Michaellem in l. V excerpta ex Alexandro, de quibus diximus addit, ultra non progreditur; Vossianus in medio libro V desinit verbis τὰ καθέκαστα τὰ κατ' αὐτά (Aldin. f. 72, 35).

VATICANUS gr. 269 chartaceus duobus voluminibus constans A. 1493. I f. 106 τοῦ κυρίου εὐστρατίου τοῦ νικαίας ἐξήγησις εἰς τὸ α̅ ἀρ. ἡθ. νικ. usque ad verba καὶ ὅσαι ἄλλαι κατορθοῦνται f. 31^v 28 Aldin. = p. 120,22 ed. nostrae, (f. 156^v λύσεις τινῶν ἱατρικῶν ἐρωτήσεων), f. 157^v ἀρ. ἡθ. νικ. ε̅. σχόλια τοῦ ἐφεσίου, f. 184 excerpta ex Alexandro Aphrodisiensi, II f. 185 τοῦ νικαίας σχόλια εἰς τὸ ζ̅ τῶν ἡθ. νικ. τοῦ ἀρ., f. 243 σχόλια εἰς τὸ ἦτα, ubi adscriptum est ab alia manu οἶμαι ἡ ἐξήγησις αὕτη τοῦ Φιλοπόνου ἔστιν, f. 265 Ἀσπασίου εἰς τὸ θ̅ τῶν ἀρ. ἡθ., f. 280^v ἐξήγησις μιχαήλ τοῦ ἐφεσίου εἰς τὸ ἰῶτα (corr. ex θ̅) τῶν ἡθικῶν, sequitur f. 318 liber decimus, nulla inscriptione adiuncta.

VATICANUS gr. 320 pergamenus 4° saeculi XIII; in primo folio τὸ παρὸν ὅλον βιβλίον εἰσὶν σχολαὶ καὶ ἐξήγησις εἰς τῶν τοῦ ἀρ. ἡθ. νικ. ι̅ καὶ κ̅: libro nono inscriptum nil est, f. 92 ἐξήγησις τοῦ κάππα τῶν ἡθικῶν. multis locis verba incorrupta servavit, ubi reliqui codicis errent, tamen plurimis interpolationibus inquinatus est, ut pro solido fundamento haberi nequeat.

PARISINUS gr. 1927 saec. XVI f. 1 Εὐστρατίου νικαίας ἐξήγησις εἰς τῶν ἀρ. ἡθ. νικ. βιβλίον α̅, f. 92 in margine a manu recentiore εἰς τὸ α̅^{ov} πάλιν ἀνωνύμου ἐξήγησις (i. e. Aspasio), f. 111^v Εὐστρατίου νικαίας ἐξήγησις εἰς τὸ β̅ τῶν ἡθικῶν νικομαχείων ἀρ. (i. e. Aspasio), f. 124 ἐξήγησις εἰς τὸ γ̅ τῶν ἀρ.

ἡθ. νικ. (Aspasii), f. 148^v Ἀσπασίου φιλοσόφου ὑπόμνημα εἰς τὸ Δ τῶν ἀρ.
 ἡθ. νικ. (= Aspasii), f. 168^v Ἀρ. ἡθ. νικ. εἰς. σχόλεα τοῦ ἐφεσίου: desinit
 verbis (f. 192^v) ὑπερεχόμενος δὲ καὶ ἐλλείπων ὥς τὰ = Aldin. f. 69, 47; in
 margine: μετὰ τοῦτο λείπει τετράδια ὅκτῳ δὲ πρὸ τῆς ἐμῆς ἐπιστάσεως
 ἀπολώλεσαν ὥς αὐτός φησιν ὁ δεσπότης (idem f. 193 nisi quod πρὸ τούτου
 κτλ.), f. 193 ποδείξεων αἱ προτάσεις ἀναγκαῖα = Aldin. f. 92, 12 in Eustratii
 commentario ad librum VI, f. 267 σχόλεον εἰς τὸ Η τῶν ἀρ. ἡθ. νικ., f. 313
 Ἀσπασίου ἐξήγησις εἰς τὸ θῆτα τῶν ἀρ. ἡθ. νικ. f. 335 Michael in l. IX
 (nulla inscriptione addita), f. 382 ἐξήγησις τοῦ κάππα τῶν ἡθ. νικ.

De latinis commentariorum versionibus innumeris fere libris servatis
 agere inutile duximus, quippe quae omnes a mediæ aevi viris doctis ad-
 ditamentis auctae sint, quae non tam ad Aristotelis verba explicanda
 quam ad Christianae doctrinae consensum demonstrandum conquisita
 sint, qua de re vide quae in praefatione ad Aspasium indicavimus p. VIII.
 neque deesse codices graecos ex latinis versis veluti Parisinos gr. 2060
 et 1926 ibidem p. VII post Roseum expositum est.

Restat ut viris doctis gratias agamus qui huic quoque editioni con-
 silio et studio faverunt, HERMANNO USENERO, qui quae de commentario
 libri quinti collegerat nobis liberaliter concessit, INGRAM BYWATERO, quo
 intercedente codices Oxonienses Gottingam nostrum in usum transmissi
 sunt, HERMANNO DIELS, qui innumeris locis errores nostros graviores le-
 viores correxit, quae aetas corruerat ingenio restituit, neque umquam
 operam saluberrimam ultro afferre destitit.

Hamburgi.

GUSTAVUS HEYLBUT.

SUPPLEMENTUM PRAEFATIONIS

CODICUM IN ADNOTATIONE NON ADHIBITORUM SPECIMINA COMPLECTENS.

Berolinensis 58/59 (Acc. 1889. 304)

p. 461,1 ἐξήγησις μιχαήλ ἐφεσίου εἰς τὸ ἰῶτα τῶν ἡθικῶν || 4 ἀλλὰ καὶ τῆς || 6 ἰσό-
της corr. ex ἰσότητος || 9 εὐπορεῖ corr. ex εὖ ποιεῖ || 10 οὖ] οὖν || 15 μεταχρηστικῶς —
φιλίας (16) om. || 17 πρὸ τούτου] παρόντι || 19 σώφρονα corr. ex σώφρων || 20 δὲ ὁ ex δὲ ||
21 ἐρρώμενη || **p. 462,1** εἰπὼν add. m. 2 in margine || 2 καὶ γὰρ καὶ] καὶ γὰρ || 4 τίσι]
τοῖσι || 5 ἡ μὲν—ὁμοίοις om. || 6 ἦ] ἡ ἦ corr. ex οἱ οἱ || 7 ἦ τε] ἦτοι || 8 καὶ τὸ ἡδὺ ||
9 δὴ] δ' || 14 καὶ om. || 16 εἰσὶν add. m. 2 || ἀνομοιοειδεῖς corr. ex ἀνομοειδεῖς || 23 οὗτος
corr. ex οὕτως || 29 ὁμογενεῖς] ὁμοίους || 31 αὐτὸ corr. ex αὐτῷ || **p. 463,3** οὕτως || ἦν]
ἦ || 4 χρήζη

Vossianus f. n. 12

Aldinae f. 69^r 27 λέγεται bis || καὶ ἐπὶ τῆς ἐλλείψεως || 28 πολλά] ὀλίγα || ὀλίγα] πολλά ||
29 αὖ εἰς] αὖθις || ἔχει] ἔχειν || 32 καὶ ἀλλαγῇ || 34 οὕτως] οὕτω καὶ || σκύτην || ὥς
γὰρ—ὑποδημάτων (35) om. || 37 ἐπεὶ] ἐπειδὴ || διπλῇ] διπλασίων || 38 οὕτω || 39 τὰ om. ||
40 ἐπεὶ—οἰκίας (43) om. || 45 ἐκάτερος || 46 εἰ] ἂν || 47 ὥς ὁ οἰκοδόμος || 50 δύνανται ||
51 et 52 σκυτέα || 52 β̄ om. || f. 69^v 2 δηλοῖ—ἰσασθῆναι (4) om. || 5 τὸ om. || 6 ἕως]
ἕως μὲν || μὲν τις] μέντοι || 8 ὁ om. || ὅταν] ὁ τὰς || γεωργῶν || 9 post ἀλλάττονται ad-
dit πρὸς ἀλλήλους καὶ στέργουσιν ἀλλήλους

Laurent. 85, 1

p. 407,1 σχόλεον εἰς τὸ ἦτα τῶν ἀριστοτέλους ἡθικῶν νικομαχείων || 4 et 6 ἡρωϊκῶς ||
6 ἀλλ' — ἀρετῆς (7) om. || 7 διεχώρησε || 23 παρὰ] περὶ || **p. 408,1** ἀκόλαστον || 13 κα-
κιῶν] κακά || 17 τοῖς] ταῖς || 20 θηριότητι] θηριώδη || 22 ἐστὶν] ἔστι δὲ || 23 et 24 κατορ-
θώσει || 28 ἦδη] εἶδη || 29 ἐν ἀρεταῖς] ἐναρέτοις || 31 τοῖς ἡμιθέοις || 32 ὁ ὄμηρος || 33 καὶ
ὑπερ || 37 γίνονται] καταγίνονται || 40 οὕσα] οὕσαν

Consentit in plerisque Vat. gr. 1622, in his tantum differens

p. 407,1 σχόλιον || **p. 408,2** καὶ (ante τὸν λόγον) om. || 17 τοῖς || 28 εἶδη

Vat. gr. 269

p. 1,1 τοῦ κυρίου εὐστρατίου τοῦ νικαίας ἐξήγησις εἰς τὸ α. ἀριστοτέλους ἠθικῶν νικο-
μαχείων || 4 ἄμφω] ἄμφω ταῦτα || 5 μετιόντων ἀνθρώπων || 8 ἐνεστὼς || 13 ἡμῖν || 16 αὐ-
τὸν om. || εὖ ἡμᾶς || 22 ἄτε om. || 27 καὶ τὸ οἰκονομικὸν || p. 2,1 τοῦ] τὸ || 2 τε om. ||
γίνεσθαι || 3 παραδεδομένοις || 5 μηδαμῶς || 6 πράξη || 10 φωκυλήδης || 12 χαίρων || 19 οἱ
om. || 24 καὶ (ante κατὰ) om. || 26 μόνον || 27 ὑποτίθεται || 28 ποίων] πόρων || 32 πρῶ-
τον om. || 34 τῶν om.

Vat. gr. 320

p. 618,21 τοῖς ἀμφοτέροις || 23 νόμους] τῶν νόμων || 24 συναθροῖσαι || 25 τὴν πολι-
τικὴν || ὥς] ὥσπερ φησὶ || 26 φησὶν om. || τὰς ἱατρικὰς βίβλους || 27 αὐτὰς || 29 τοῦτο
μὲν || 31 μὴν] μὲν || 32 καὶ διὰ ἰδρώτων || 34 ἰδρῶτας || τὴν γαστέρα || 35 τί] τό τι ||
μὴ πράξαι || p. 619,2 post ἅμα add. καὶ ἐμπειρικοῖς || 3 οὕτως || 4 ὡς συναγωγῇ] αἱ συνα-
γωγαὶ || καὶ] ἦτοι τοῖς || 7 ὑπάρξαι || 9 ἀνερευνήτων || 11 ἐπειδὴ || πολιτείας || 12 post
δηλαδὴ add. καὶ τῆς τοιαύτης πολιτείας || 16 μὴ δὲ εἰς || 19 καὶ τὰς νομοθεσίας || 21 τί
ἐστὶ πόλις || 22 post φησὶ add. καὶ ὅσον δυνατόν ἐμοὶ || τελειωθεῖ || 27 περὶ τῶν ἀρετῶν
πραγματεία || 28 ἐν ἐκείνῃ || p. 620,1 ἡ τὴν ἐπίμωμον φιλαυτίαν || ἀλλὰ διὰ τὴν || 5 τὴν
πόλιν || 6 τῆς πολιτείας || ἀλλ' οὐ || 8 post ὅτι add. τοῦτο ὠφελεῖσθαι μέλλομεν || τίς ἐστὶν ||
11 ὅτι πλείονα || βέλτιονα || 14 μὲν οὖν || ἐχέτωσαν || post σχολαί add. καὶ αὐτὸ τὸ κάππα ||
15 κατασπάζομαι om.

MICHAELIS IN LIBRUM V COMMENTARIJ

SPECIMINA

secundum Coislin. 161.

Ἐξήγησις τοῦ ἐφεσίου κυρίου μιχαὴλ εἰς τὸ ε τῶν ἠθικῶν. ἐν τῷ παρόντι πέμπτῳ 59^v
βιβλίῳ ὄντι τῶν τῆς Ἀριστοτέλους ἠθικῶν Νικομαχείων πραγματείας πρόθεσις ἐστὶν εἰπεῖν
περὶ τῆς μερικωτέρας δικαιοσύνης καὶ τοῦ συστοίχου ταύτῃ δικαίου τῶν ἀντικειμένων τε 5
τούτοις ἀδικίας καὶ ἀδίκου. διττὴ γὰρ ἡ δικαιοσύνη λέγεται, ἥ τε ὅλη ἀρετὴ καὶ ἡ προ-
κειμένη, ἥτις καὶ ἀντιδιήρηται τῇ φρονήσει τῇ ἀνδρείᾳ τῇ σωφροσύνῃ, ὧν ἐκάστη πρὸς τῷ
δικαιοσύνη λέγεσθαι καὶ ἰδίως ἡ μὲν φρόνησις, ἡ δὲ ἀνδρεία, ἡ δὲ σωφροσύνη ὀνομάζεται. ἡ
δὲ προκειμένη ἀρετὴ δικαιοσύνη μὲν λέγεται καὶ ὀνομάζεται τῷ τῆς ὅλης δικαιοσύνης ὀνόματι, 10
ὄνομα δ' ἴδιον οὐκ ἐκληρώσατο, ἀλλ' ὥσπερ ἐκεῖνος ὁ Ὀλυμπιονίκης οὐ Σωκράτης, οὐ Πλά-
των, οὐκ Ἀριστείδης, ἀλλὰ τῷ κοινῷ πάντων ἀνθρώπων ὀνόματι Ἄνθρωπος ὀνομάζετο, οὕτω
καὶ ἡ παρούσα ἀρετὴ δικαιοσύνη καλεῖται τῷ κοινῷ τῆς ὅλης δικαιοσύνης ὀνόματι. εἰσὶ δὲ
αὐτῆς μέρη δύο, τό τε διανεμητικὸν δίκαιον καὶ τὸ διορθωτικόν. τί δὲ τούτων ἐκάτερον ἔστιν,
ἐροῦμεν, ὅταν καὶ ὁ δαιμόνιος Ἀριστοτέλης περὶ τούτων λέγῃ.

Περὶ δὲ δικαιοσύνης καὶ ἀδικίας σκεπτέον, περὶ ποίας τε τυγχάνουσιν οὔσαι πράξεις. 15

Ἐπειδὴ τῆς αὐτῆς καὶ μιᾶς ἐστὶν ἐπιστήμης θεωρεῖν τάναντία, οἷον μουσικῆς τὸ ἡρμο- 24
σμένον καὶ ἀνάρμοστον, ἀριθμητικῆς τὸ περιττὸν καὶ ἄρτιον, καὶ τῶν ἄλλων ὁμοίως, ἔστι δὲ 25
καὶ ἡ δικαιοσύνη τῇ ἀδικίᾳ καὶ τὸ δίκαιον τῷ ἀδίκῳ ἐναντία, εὐλογόν ἐστὶν, ἵνα μὴ λέγωμεν

ἀναγκαῖον, περὶ ἀμφοῖν ἰδεῖν περὶ ποίας πράξεις τυγχάνουσιν. ὥς γὰρ ἡ δειλία καὶ ἡ ἀνδρεία
 περὶ φόβους ἦσαν καὶ θάρση τὰ περὶ τοὺς πολέμους, καὶ ἡ σωφροσύνη καὶ ἡ ἀκολασία περὶ
 ἡδονὰς καὶ λύπας τὰς περὶ μῆξιν ἄρρενος καὶ θήλεος, οὕτω καὶ ἡ προκειμένη δικαιοσύνη καὶ
 30 ἀδικία περὶ τόλσον καὶ ἄνισον, ὥς δείξει προῖών, σχεπτέον φησὶ περὶ ποίας τυγχάνουσιν οὖσαι
 πράξεις. λέγει δὲ πράξιν τὴν δικαίαν διανομήν, οὖσαν κατὰ τὴν γεωμετρικὴν ἀναλογίαν καὶ
 τὴν τῶν ἀδικημάτων ἐπανόρθωσιν οὖσαν καὶ αὐτὴν κατὰ ἀναλογίαν οὐ τὴν γεωμετρικὴν ἀλλὰ
 τὴν ἀριθμητικὴν, ὧν τὴν διαφορὰν ἐροῦμεν, ὅταν λέγῃ περὶ αὐτῶν ἐν τῷ παρόντι βιβλίῳ. τὸ
 δὲ ποία μεσότης ἐστὶν ἡ δικαιοσύνη (ἀντὶ τοῦ τίνων μεσότης ἐστὶν ἡ δικαιοσύνη), ἐπεὶ
 35 αἱ ἀρεταὶ μεσότητες ἐδείχθησαν οὖσαι. καὶ τίνων μέσον ἐστίν. ἔστι δὲ ὥς δείξει μεσότης
 ὑπερβολῆς καὶ ἐλλείψεως καὶ τὸ δίκαιον μέσον τοῦ πλείονος καὶ ἐλάττονος. ἡ δὲ σκέψις
 ἡμῖν ἔστω κατὰ τὴν αὐτὴν μέθοδον τοῖς προειρημένοις. εἶρηκε γὰρ καὶ κατ'
 ἀρχὰς ἐν τῷ πρώτῳ τῆς παρούσης πραγματείας, ὅτι οὐ πάντα τὴν ἀποδεικτικὴν ἀκρίβειαν
 ἐπιδέχεται τὴν ἐκ τῶν καθ' αὐτὰ ἢ αὐτὰ τοῖς πράγμασιν ὑπαρχόντων γινομένην, καὶ νῦν πάλιν
 τὸ αὐτὸ διὰ τούτου λέγει. δυνάμει λέγων ὥς καὶ περὶ δικαιοσύνης ἐκ τῶν πολλαχῶς, ὥς
 40 εἶπεν ἐκεῖ καὶ ἐκ τῶν ὥς ἐπὶ τὸ πολὺ δεῖ τοὺς λόγους συμπεραίνειν, καὶ ἐκ τῶν δοκούντων
 τοῖς πᾶσιν ἢ τοῖς σοφοῖς. διὸ καὶ τὴν ἀρχὴν ἐκ τῶν δοκούντων ποιεῖται λέγων ὁρῶμεν δὲ
 πάντας τὴν αὐτὴν ἔξιν βουλομένους λέγειν δικαιοσύνην, ἀφ' ἧς βούλονται τὰ δί-
 καια πράττειν. ἔστι δὲ ὁ λόγος οὗτος ὁ λέγων ὅτι δικαιοσύνη ἐστὶν ἔξις ἀφ' ἧς βούλονται τὰ
 δίκαια πράττειν οὐχ ὁρισμὸς ἀλλ' ὑπογραφή. οὐ γὰρ οἷόν τε ἓνα λόγον καὶ ὁρισμὸν τῶν πολ-
 45 λαχῶς λεγομένων ἀποδοῦναι. ἡ δὲ δικαιοσύνη ὥς προῖών δείξει τῶν πολλαχῶς λεγομένων ἐστὶ.
 καὶ διὰ τοῦτο ἐπήνεγκε διὸ καὶ ἡμῖν ὥς ἐν τύπῳ, ἦτοι ὥς ἐν ὑπογραφῇ, τοῦτο ἔστω δι-
 καιοσύνη. οὐ γὰρ τὸν αὐτὸν ἔχει τρόπον ἐπὶ τε τῶν ἐπιστημῶν καὶ δυνάμεων
 καὶ τῶν ἔξεων. ἰδίως νῦν ἔξεις εἶπε τὰς ἀρετὰς ἀντιδιαίρων καὶ χωρίζων αὐτάς ἀπὸ τῶν
 ἐπιστημῶν καὶ δυνάμεων, ἐπεὶ ὅτι καὶ τὰς ἐπιστήμας ἔξεις πολλαχοῦ καλεῖ οὐδεὶς ἀγνοεῖ.
 εἰπὼν δὲ τὴν δικαιοσύνην ἔξιν ἀφ' ἧς βούλονται τὰ δίκαια πράττειν, τὴν αἰτίαν λέγει τοῦ
 50 τίνος ἕνεκα ἐν τῇ τοιαύτῃ ὑπογραφῇ προσέθηκε τὸ βούλονται. καὶ οὐχ ἀπλῶς οὕτως εἶπεν
 ἔξις ἀφ' ἧς τὰ δίκαια πράττουσι, δυνάμει λέγων καὶ διὰ τοῦτο προσέθηκε τὸ βούλονται,
 ἵνα χωρίσῃ αὐτὴν ἀπὸ τῶν ἐπιστημῶν καὶ δυνάμεων. ἐκείναις γὰρ οὐκ ἐν τῷ βούλεσθαι
 πράττειν ἐστὶ τὸ εἶναι ἀλλ' ἐν τῷ δύνασθαι.

Ald. f. 60r45 (ad p. 1129a27) τῶν γὰρ ὁμωνύμων ὅσα μὲν πολὺ ἀπ' ἀλλήλων διέστηκε, γνῶριμα ταῦτα ὅτι ὁμώνυμα, ὥς ὁ Ἀλέξανδρος ὁ βασιλεὺς καὶ Ἀλέξανδρος ὁ ἐξηγητής, καὶ ἡ κλείς ἢ τὰς θύρας κλείομεν καὶ τὸ κατὰ τὸν αὐχένα τῶν ζώων ὁστοῦν.

Ald. f. 61r43 (ad p. 1129b28) διὰ οὖν τὸ πρὸς ἄλλον εἶναι τὴν δικαιοσύνην καὶ πρὸς σωτηρίαν τῆς πολιτικῆς κοινωνίας κρατίστη, φησί, καὶ ἀρίστη δοκεῖ εἶναι ἡ δικαιοσύνη καὶ θαυμασιωτέρα καὶ αὐτοῦ τοῦ τῆς Ἀφροδίτης ἀστέρος. ἐῶα δὲ φαῦσις ἀστέρος λέγεται, ὅταν πρὸ τῆς ἀνατολῆς τοῦ ἡλίου φαίνεται ὁ ἀστήρ, ἔσπερος δέ, ὅταν μετὰ τὴν τοῦ ἡλίου δύσιν ὁρᾶται.

Ald. f. 61v1 (ad p. 1129b29) ἡ δὲ παροιμία Θεόγνιδός ἐστίν, ὥς Θεόφραστός φησιν ἐν τῷ πρώτῳ Περὶ ἡθῶν λέγων, ἐν δὲ τῷ πρώτῳ τῶν Ἠθικῶν, ὥς Φωκυλίδης αὐτοῦ μέμνηται. καὶ οὐδὲν θαυμαστὸν καὶ Φωκυλίδην αὐτῷ καὶ Θεόγνιν χρῆσασθαι.

Ald. f. 62v16 (ad p. 1130a33) ἔθος δὲ Ἀριστοτέλει συνώνυμα λέγειν καὶ τὰ ἀφ' ἐνὸς καὶ πρὸς ἓν λεγόμενα, ἃ, ὥς ἐν τῷ τρίτῳ τῶν Μετὰ τὰ φυσικά, μεταξὺ ἐστὶ τῶν τε συνωνύμων καὶ τῶν κυρίως ὁμωνύμων.

Ald. f. 66r27 (ad p. 1132a4) ἰστέον δὲ ὅτι τὴν ἀδικίαν καὶ βλάβην ὁ Ἀριστοτέλης λέγει, κἂν οἱ Πλατωνικοὶ ἀδικεῖσθαι μὲν λέγωσι τὸν τὴν ψυχὴν κακυνόμενον βλάπτεσθαι δὲ τὸν εἰς σῶμα ἢ χρήματα. διὰ τοῦτο καὶ Σωκράτης κατηγορηθεὶς ἔλεγε "Σωκράτην Ἀθηναῖοι βλάψαι μὲν δύνανται, ἀδικῆσαι δὲ οὐ δύνανται."

Ald. f. 72^v27 (ad p. 1135^a23) ἐπεὶ ἐν τῷ τρίτῳ βιβλίῳ τῆς παρούσης πραγματείας περὶ ἀκουσίου καὶ ἐκουσίου εἶρηκεν, οὐ χρὴ ἡμᾶς πάλιν ἐνταῦθα μνείαν ποιουμένου τοῦ Ἀριστοτέλους πονεῖν, ἀλλ' ἐκ τῶν ἐκεῖσε γεγραμμένων τοῖς ἐξηγηταῖς σχολῶν ἔτι σωζομένων τὰ εἰς σαφήνειαν τῶν προκειμένων συντείνοντα μετενεγκεῖν.

Ald. f. 77^r28 (ad p. 1137^a28) ἐν δὲ τῇ λέξει τῇ οἷον ἴσως τοῖς θεοῖς τὸ ἴσως πρόσκειται διὰ τὸν Πλάτωνα λέγοντα ὅτι ἔστιν ἀρετὴ θεοῦ· ὥστε εἰ ἔχει ἀρετὴν ὁ θεός, ἔστι καὶ δίκαιόν τι ἐν αὐτῷ· εἰ δὲ τοῦτο, καὶ χρήματα. ὁ μὲν οὖν Πλάτων, ἀρετὴν εἶναι ἐν τοῖς θεοῖς, Ἀριστοτέλης δὲ οὐκ ἀποδέχεται τὸ δόγμα, φάσκων ἐν ἄλλοις, ἐὰν ἡ ἀρετὴ μετρῇ τε καὶ τάττῃ τὰ πάθη, ἔστι δ' ἐν τοῖς θεοῖς ἀρετὴ, ἔσονται ἐν αὐτοῖς καὶ τὰ πάθη.

EUSTRATII ET MICHAELIS
ET ANONYMA
IN ETHICA NICOMACHEA
COMMENTARIA

ОСНОВНЫЕ ЗАДАЧИ

ИЗУЧЕНИЯ

ИСТОРИИ НАУКИ И ТЕХНИКИ

В СССР

ΕΥΣΤΡΑΤΙΟΥ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ ΝΙΚΑΙΑΣ ΕΞΗΓΗΣΙΣ ΕΙΣ ΤΟ 1^ο
ΠΡΩΤΟΝ ΤΩΝ ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ ΗΘΙΚΩΝ ΝΙΚΟΜΑΧΕΙΩΝ.

Τῆς φιλοσοφίας εἰς δύο διαιρουμένης, λέγω δὲ τὸ θεωρητικόν τε 5
καὶ πρακτικόν, περὶ ἅμφω ὁ Ἀριστοτέλης ἐσπούδασεν, ὥστε πραγματείας
5 ἐπ' ἁμφοῖν ἐκθέσθαι τὰς τῶν μετιόντων τεχνούσας καὶ ἐπιστημούσας
ψυχὰς κατὰ τὸ ἀρμόδιον ἐκάστω ὑποκειμένῳ. τοῦ γοῦν θεωρητικοῦ αὐθις
καθ' ὑποδιαίρεσιν εἰς τρία διαιρουμένου, εἰς τὸ φυσικὸν θεολογικόν τε καὶ 10
μαθηματικόν, ὁ νῦν ἡμῖν ἐνεστηκὼς ἐν τῇ σκέψει λόγος περὶ οὐδενός ἐστι
τούτων ἀλλὰ περὶ τινος τῶν ὑπὸ τὸ πρακτικόν. διαιρουμένου γὰρ καὶ
10 τούτου εἰς τρία, εἰς τὸ ἠθικὸν εἰς τὸ οἰκονομικὸν καὶ εἰς τὸ πολιτικόν,
περὶ τοῦ ἠθικοῦ τι συντάξαι σκοπὸν ἐθέμεθα, τὴν πρὸς Νικόμαχόν τινα
γενομένην τοῦ Ἀριστοτέλους πραγματείαν προθέμενοι, καὶ τινα πρὸς αὐτὴν
εἰπεῖν ἐθελήσαντες, τινὸς τῶν μάλιστα λόγου ἀξίων ἡμᾶς πρὸς τοῦργον
ἀνερεθίσαντος καὶ τινα ἐκθέσθαι σαφήνειαν τοῦ πρώτου τῶν Ἀριστοτέλους 15
15 ἠθικῶν Νικομαχείων ἐντειλαμένου, ὃν οὐκ ἦν παραιτεῖσθαι (διὰ τὸ ἐν
πολλοῖς αὐτὸν ἀναγκαίοις εὑρεῖν ἡμᾶς εὖ ἐργασάμενον· ἀθετεῖν δὲ τὸν
οὕτω πρὸς ἡμᾶς διακείμενον καὶ παραιτεῖσθαι) τι τῶν δυνατῶν ἐπιτάττοντα
ἄγνωμον ἄρα καὶ ἀφιλόσοφον. εἰ γὰρ τοὺς εὐεργέτας ἀξιοῦντας παραιτη-
σόμεθα, πότε προῖκά τισιν ὠφελείας αἵτιοι φανησόμεθα, ἢ καὶ ἀγνώτας
20 τινας ὀνήσομεν, τῆς θείας ἐντολῆς καὶ τοῖς βλάπτουσιν ἀπαιτούσης ἐτοίμους 20
πρὸς ὄνησιν γίνεσθαι, ἔν' οὕτως εἴη καθ' αὐτὸ τὸ φιλάνθρωπον κατορθού-
μενον, ἅτε καὶ πρὸς τὸν αἴτιον φέρον μίμησιν, ὃ καὶ τῆς ἀληθοῦς φιλοσο-
φίας οἰκειότατον μάλιστα. πρῶτον τοίνυν ῥητέον, τί διενήνοχεν ἀλλήλων
τὰ τρία εἶδη τοῦ πρακτικοῦ, ἔπειτα τί ἐστὶν ἕκαστον τούτων, καὶ τρίτον
25 τίς ἢ ἐκ τούτων ἐκάστου τοῖς ἀνθρώποις ἐπιγινομένη ὠφέλεια, ἵνα τὴν τε
γνώσιν αὐτῶν ἔχωμεν καὶ προθυμότεροι γινώμεθα πρὸς τὰ ταῦτα μετέρ-
χεσθαι. διαφέρουσι τοιγαροῦν ἀλλήλων τὸ ἠθικὸν τὸ οἰκονομικὸν καὶ τὸ 25

3 δὲ B: δὴ a 4 ἅμφω B: ἅμφω ταῦτα a 5 μετιόντων B: μετιόντων ἀνθρώπων a
7 φυσικὸν B: φυσιολογικὸν a 8 ὁ νῦν B: ὅδε νῦν a 15 ὃν B: ὃ a διὰ — πα-
ραιτεῖσθαι (17) a: om. B 16 εὖ ἡμᾶς a 22 ἅτε B: om. a

πολιτικὸν πρῶτον μὲν κατὰ τὰ ὑποκείμενα, ὅτι τοῦ μὲν καθ' ἓνα ἄνθρωπον 1^ρ
 ἢ βελτίωσις, ὥστε καλὸν τε καὶ ἀγαθὸν γενέσθαι τοῖς ἐν τῇ ἡθικῇ πραγμα-
 τείᾳ παραδιδόμενοις ἐπόμενον, φρονίμως τε ζῶντα καὶ τὸν οἰκεῖον λόγον
 ἔχοντα θυμοῦ καὶ ἐπιθυμίας ἐπικρατῇ, μέτρον τε ἐπιτιθέντα τῶν ὁρμῶν
 5 αὐτοῖς καὶ μηδαμοῦ συγχωροῦντα τούτοις ὡς ἔτυχε φέρεσθαι, ἵν' ἐν
 τοιαύτῃ τις ἔξει καθίσταται, ὡς ὅπερ ἂν πράξαι ἕτοιμος εἶναι λόγον
 ἀποδιδόναι ὀρθόν, καθ' ὃν αὐτῷ τὸ πεπραγμένον τετέλεσται, κἂν μηδείς 30
 εἴῃ ὁ τὸν λόγον ζητῶν, αὐτὸν πρὸς ἑαυτὸν ἀπευθύνεσθαι, ἑαυτὸν ὡς ἔχει
 κρίνοντα καὶ ἑαυτὸν ἐξετάζοντα, ἵν' ἐν μηδενί ποτε τοῦ εὖ ἀπολείποιτο, ὡς
 10 ἐφ' ἑκάστου λέγειν τῶν πεπραγμένων ὡς Φωκυλίδης "πῇ παρέβην; τί δ'
 ἔρεξα; τί δέ μοι δέον οὐκ ἐτελέσθη;" καὶ κρίσει ὀρθῇ ἑαυτὸν εὐρίσκοντα
 ἐν ταῖς πράξεσι τοῦ εὖ ἀντεχόμενον χαίρειν ἐν τῇ κατορθώσει τοῦ δέοντος·
 ὡς τοῦναντίον ἀνιᾶσθαι εἴ ποθ' ἑαυτοῦ ἐκπεπτωχότος ἐπαίσθοιτο ἢ διὰ τὸ 35
 τῶν ὑποκειμένων ἀβέβαιον ἢ διὰ τὸ τῶν ὀρέξεων ὀχληρότατόν τε καὶ
 15 βίαιον ἢ διὰ τὸ τοῦ λόγου ἴσως ἐνδόσιμον καὶ πρὸς τὰς ἐνστάσεις μαλακὸν
 καὶ ὑπόχαυνον ἢ τι τοιοῦτον ἕτερον· ὡς τῆς πρακτικῆς ἀπάσης περὶ ἐν-
 δεχόμενα καταγινομένης καὶ οὐκ ἀναγκαίως ἐχούσης κατὰ τὴν ἐξ ἀρχῆς
 πρόθεσιν τὰ τέλη ἐπόμενα. καὶ περὶ μὲν τοῦ ἡθικοῦ ταῦτα· τῷ δὲ οἰκο-
 νομικῷ οἰκίαι καὶ οἱ ἐνοικοῦντες τὰ ὑποκείμενα καὶ ὅσα τούτοις συντελεῖ
 20 πρὸς σύστασιν ὁμοῦ καὶ τὴν σὺν κατορθώσει συνοίκησιν, ὡς τυγχάνειν τε 40
 ἕκαστον ὧν δεῖ κατὰ τὸ ἀνάλογον καὶ μηδένα ἀποστερεῖσθαι τινος ἀνή-
 κοντος κατὰ τὸ μέτρον τοῦ ἡθικοῦ ἢ τῆς τάξεως ἢ τῆς ἔξεως (ἢ τῆς ἐνερ-
 γείας) ἢ τῆς ὑπούσης φυσικῆς ἐπιτηδειότητος ἢ τῆς πρὸς τὸν δεσπόμενον
 εὐνοίας καὶ σχέσεως. πολλὴ γὰρ διαφορὰ καὶ κατὰ ταύτην τοῖς συνοικοῦσιν
 25 ἐν τοῖς ἐνύλως τὸ εἶναι ἔχουσιν ἐπικρατούσης τῆς ἐτερότητος. οὐ γὰρ
 ἑαυτοῦ δεῖ μόνου φροντίζειν ὡς ἔχῃ καλῶς τὸν ἐν οἰκίᾳ ἐξάρχοντα ἀλλὰ
 καὶ τῶν οἱ αὐτῷ ὑποτίθενται, ὡς πᾶσι πάντα κατὰ τὸ εὖ διατίθεσθαι, 45
 καὶ περὶ ποίων οὐχ ἥμισυ, ὡς μηδενὸς τῶν δεόντων οἱ ἐν οἰκίᾳ λειπό-
 μενοι δύναιτο συντηρεῖν τὴν συνοίκησιν. τῶν ταῦτα καὶ περὶ τοῦ οἰκονο-
 30 μικοῦ· τῷ δέ γε πολιτικῷ πόλις τὸ ὑποκείμενον καὶ οἱ ἐν αὐτῇ κοινω-
 νοῦντες τῆς κατοικήσεως. ἐκ πολλῶν γὰρ οἰκιῶν ἡ πόλις συνέστηκε· καὶ
 ὥσπερ τὸν οἰκίας ἐξάρχοντα αὐτὸν εἶναι δεῖ πρῶτον καλὸν τε τὸν τρόπον
 καὶ ἀγαθόν, εἶτα καὶ τοὺς συνοίκους εὖ διατίθεσθαι, ψυχῶν τε αὐτῶν 50
 καὶ τῶν σωμάτων ἐπιμελόμενον, οὕτω καὶ τὸν πολιτικὸν ἄνδρα καὶ πόλεως
 35 προϊστάμενον ἕκαστον τῶν προεστώτων ἐν ταῖς οἰκίαις πολίτην χρὴ ποιεῖν
 ἀγαθὸν ἐννόμως ζῶντα καὶ τοῦ μετὰ λόγου ζωῆς ἀντεχόμενον, αὐτὸν 1^ν
 ὄντα πρὸ πάντων τοιοῦτον, οἷον αὐτόν τε καθ' ἑαυτὸν ταῖς παντοίαις ἀρε-

1 τοῦ B: τῷ a

2 γενέσθαι B: γίνεσθαι a

5 μηδαμοῦ B: μηδαμῶς a

6 ὅπερ B: ἄπερ a

πράξαι scripsi: πράξη Ba

7 κἂν B: ἢ ἂν a

εἴῃ B:

ἢ a 10 Φωκυλίδης] immo Pythagoras earm. aur. 42 cf. Nauck in Iamblichi V. P. p. 222

11 τί δέμοι B: τίμοι a

13 ἐκπεπτωχότος a: ἐκπεπτωχότα B

15 βίαιον B: βέβαιον a

21 δεῖ B: δὴ a

22. 23 ἢ τῆς ἐνεργείας a: om. B

26 μόνου B: μόνον a

31 συνέ-

στηκε B: συνίσταται a

35 τῶν παρεστώτων ἐν ταῖς οἰκείαις πολιτείαις a

ταῖς καλλυνόμενον καὶ ἀγαθυνόμενον καὶ ἱκανὸν εἰσέτι καὶ τοῖς πολιτευο- 1v
 μένοις μεταδιδόναι τῆς ἀγαθότητος, παντοίως κηδόμενον πολιτῶν τε ἅμα
 καὶ πόλεως ἢ καὶ πόλεων, εἰ πλειόνων τύχοι κρατῶν, εἰδότα καλῶς ὡς
 ἕκαστος ἄρχων πλειόνων ὁμοφυῶν ἐπίσης ἑαυτῷ φροντίζειν τῶν ὑπὸ χεῖρα
 5 ὀφειλέτης ἐστίν, οὐχ ἵνα τῶν ἴσων ἐκείνῳ ἢ ἀλλήλοις ἀπλῶς τυγχάνοιεν 5
 ἅπαντες ἀλλ' ἢ κατὰ τὸ ἀνάλογον. οὕτω γὰρ αἱ πόλεις συνίστανται, τοῦ
 αὐτοῦ ἀνήκοντος ἑκάστου τυγχάνοντος. αἱ γὰρ ἀποστερήσεις τῶν ἀνηκόντων
 ἀδίκους μὲν τῶν πόλεων (τοὺς) προεστῶτας ἐλέγχουσι, ῥαθύμους δὲ περὶ τὰ
 καλὰ (τοὺς) ὑποκειμένους διατιθέασι, τὰς δὲ πόλεις ἐχούσας κακῶς ἀπεργά-
 10 ζονται. τοιοῦτον γὰρ καὶ τὸ Εὐριπίδειον "ἐν τούτῳ γὰρ πάσχουσιν αἱ
 πολλαὶ πόλεις, ὅταν τις ἐσθλὸς καὶ πρόθυμος ὢν ἀνὴρ μηδὲν φέρεται τῶν
 κακίωνων πλέον". τέτταρα δὲ πάντα τῆς πολιτείας τὰ μέρη νομοθετικὴ 10
 καὶ δικαστικὴ, γυμναστικὴ καὶ ἰατρικὴ. ἐπεὶ γὰρ ἐκ ψυχῆς καὶ σώματος
 συνέστηκεν ἄνθρωπος ὢν τῶν πολιτῶν ἕκαστος, δεῖ μεθόδους εἶναι πρὸς
 15 ἄμφω, δι' ὧν τῶν μερῶν ἑκατέρων τὸ κατὰ φύσιν καὶ βέλτιον ἢ παρὸν
 συντηρηθήσεται ἢ ἀπογενόμενον ἐπανακληθήσεται. νομοθετικὴ μὲν δὴ τὰς
 ψυχὰς κατὰ φύσιν ἐχούσας συντηρεῖ ἐν τῷ ἀγαθῷ, τοῖς ὀρθῶς κειμένοις
 νόμοις μέτρῳ καὶ κανόνι χρωμένας καὶ κατ' αὐτοὺς πολιτευομένας. ὁπη-
 νίκα δὲ τι διὰ ῥαθυμίαν παρασφαλεῖεν ἢ διὰ τινὰ προπέτειαν, ἡ δικαστικὴ 15
 20 ἐφίσταται εὐθύνας τε ἀπαιτοῦσα καὶ διορθουμένη τὰς ἐκτροπὰς. οὕτω δὴ
 κατὰ τῶν σωμάτων· κατὰ φύσιν μὲν ὄντων καὶ ἐν ὑγείᾳ διακειμένων
 γυμναστικὴ προΐσταται, διὰ τῶν καταλλήλων ἑκάστῳ καὶ συμμέτρων γυμ-
 νασίων καὶ διαιτημάτων συντηροῦσα τὸ κατὰ φύσιν αὐτοῖς, ἐπὶ τὸ παρὰ
 φύσιν δ' ἐκπεπωκότων διὰ τὸ τῆς ὕλης ἀβέβαιον ἰατρικὴ παραγίνεται τῇ
 25 φύσει ἐπικουροῦσα καὶ ἐφ' ὑγείαν ὡς ἐνὸν ἀνακαλουμένη τὰ ταύτης ἐκτρα- 20
 πέντα σώματα. ἔστι δὲ ἡθικὸν μὲν εἶδος φιλοσοφίας πρακτικῆς (περὶ κα-
 τ' ὁρθῶς ἡθῶν ἀνθρώπου καταγινόμενον, οἰκονομικὸν δὲ εἶδος φιλοσοφίας
 πρακτικῆς περὶ σύστασιν οἴκου καὶ τῶν ἐν αὐτῷ συνοικούντων παντοίαν
 περιποίησιν τὴν σκέψιν ποιούμενον, πολιτικὸν δὲ εἶδος φιλοσοφίας πρακτικῆς)
 30 περὶ πόλεως καὶ πολιτευομένων σύστασιν τε καὶ εὐνομίαν τὴν ἀσχολίαν
 ἐνδείκνυμενον. ἐκ δὴ τούτων φανερόν καὶ τί τούτων ἕκαστον ἐν τῷ βίῳ
 τοὺς ἀνθρώπους ὀνίνησι τὸ ἀγαθὸν κατορθοῦν τὸ μὲν ἑκάστῳ τῶν ἀνθρώ-
 πων, τὸ δὲ κοινῶς τοῖς συνοικοῦσιν ἐν τῷ αὐτῷ, τὸ δὲ ἔτι κοινότερον
 ἐν πόλει ἢ πόλεσιν ἢ καὶ ἔθνει ὅλῳ, ἴσως δέ γε καὶ ἔθνεσιν, εἰ πλείω
 35 ποτὲ εἴη ὑπὸ ἐνὸς ἄρχοντος ἐπικράτειαν. καὶ παραδείγματα τούτων πολ- 25
 λά τις εὐρήσει τὰς βίβλους μετιῶν τὰς τε καθ' ἡμᾶς καὶ τὰς θύραθεν.
 πολλοὶ γὰρ ἀγαθοὶ παρά τε βαρβάροις καὶ Ἑλλησι (καὶ ὡς) καθ' ἑαυτοὺς
 ὀρθῶς ζήσαντες καὶ ὡς μεθ' ἑτέρων ἐν οἴκοις καὶ ὡς ἐν ἔθνεσιν τε καὶ

6 ἀλλ' ἢ B: ἀλλ' ἵνα a

8 et 9 τοὺς a: om. B

10 Εὐριπίδειον] Hecub. 306 sqq., ubi pro

πάσχουσιν legitur κάμνουσιν

12 an τῆς πολιτικῆς?

14 δεῖ καὶ μεθόδους a

15 ἑκα-

τέρων B: ἑκατέρῳ a, fortasse recte

18 αὐτοὺς a: αὐτὰς B

21 ὄντων B: ἐχόντων a

23 αὐτοῖς a: αὐτῷ B

26 ἡθικὸν B: ἡθικὴ a

26. 27 περὶ κατ' ὁρθῶς ἡθῶν—φιλο-

σοφίας πρακτικῆς (29) ex libris interpolatis inserui: om. Ba

37 καὶ ὡς a: lacuna B

πόλεσι. καὶ τοὺς μὲν καθ' ἕκαστον περιττὸν καὶ ἀπαριθμεῖσθαι· ἄπειροι 1^ν
 γὰρ ὡς εἰπεῖν βίοι ἀνδρῶν εἰς μίμησιν ἐκτεθειμένοι εὐρίσκονται εὐαρέστως
 θεῶ ζησάντων καὶ κατορθωσάντων τὰ κράτιστα· Ἀβραὰμ δὲ καὶ Ἰσαὰκ
 καὶ Ἰακώβ, ἔτι δὲ καὶ Ἰὼβ οἰκονομίας ἀρίστης ἔστωσαν εἰς παράδειγμα, 30
 5 καλῶς ἑαυτοὺς τε καὶ τὰ περὶ αὐτοὺς διαθέμενοι. Μωσῆς δὲ πολιτικῆς
 ὡς εἰπεῖν ὑπόδειγμα πρῶτιστον, μετὰ δὲ Ἰησοῦς ὁ τοῦ Ναυῆ καὶ πολλοὶ
 παρ' Ἑβραίοις ἕτεροι, εἰ βούλει δὲ καὶ Σόλων παρ' Ἑλλήσιν. ἀλλὰ περὶ
 μὲν τούτων ἄλλις. ἐπεὶ δὲ νῦν ὁ λόγος ἡμῖν περὶ τῶν Νικομαχείων Ἠθι-
 κῶν καὶ τούτων τοῦ πρώτου, οὗ καὶ τὴν ἐξήγησιν ἀπητήμεθα, ἐροῦμεν
 10 ἤδη τίς ὁ σκοπὸς τοῦ Ἀριστοτέλους ἐν τούτῳ. κοινῶς μὲν οὖν ἐν τοῖς
 δέκα βιβλίοις περὶ τῶν ἠθικῶν ἀρετῶν διδάξαι πασῶν προέθετο καὶ τεχ- 35
 νικῶς παραδοῦναι περὶ αὐτῶν, ὡς ἂν τοῖς παραδεδομένοις κανόσι χρώμενοι
 καὶ τούτοις πράξεις ἅμα καὶ λόγους παραμετροῦντες καλῶς καὶ ἀπταιστως
 ὅσον ἐνδέχεται τὸν οἰκεῖον βίον διεξάγοιμεν τε καὶ διευθύνοιμεν. διὰ τοῦτο
 15 καὶ Ἠθικὰ ἐπιγέγραπται ὡς πρὸς βελτίωσιν τῶν ἠθῶν συμβαλλόμενα, ἣ
 ὡς αὐτὸ τοῦτο παραδιδόντα, πῶς ἂν τις ἀγαθὸς ἀποβαίῃ τοῖς ἡθεσιν ἀσκή-
 δεόντως ἅμα πράξεις καὶ λόγους, Νικομάχεια δέ, διότι πρὸς τινα Νικό- 40
 μαχον ἐκπεφώνηται, εἴτε τὸν υἱὸν αὐτοῦ τοῦ Ἀριστοτέλους, ὃς οὕτως ἐκέ-
 κλητο, εἴτε πρὸς τινα ἕτερον οὕτως ὀνομαζόμενον· ὥσπερ καὶ Εὐδῆμεια
 20 ἐκδέδωκεν ἕτερα πρὸς τινα Εὐδῆμον ἐκτεθειμένα τὴν αὐτὴν τούτοις ἔχοντα
 δύναμιν. ἠθικὰ δὲ ὀνομάζονται ἀπὸ τοῦ ἔθους κατὰ τροπὴν τοῦ εἰς ἣν
 ὅτι δεῖ ἐθίσαντα ἕκαστον αὐτὸν ἐν ταῖς ἐπαινεταῖς ἐνεργείαις καὶ πράξεσιν
 οὕτως ἐν ἑξεί γενέσθαι τῶν καλῶν καὶ δικαίων καὶ ἄνδρα καταστῆναι ἀγα-
 θόν τε καὶ ἀξιέπαινον. καὶ κοινὸς μὲν οὗτος ἐν τοῖς ἠθικοῖς ὁ σκοπός· 45
 25 ἐν δὲ τῷ πρώτῳ βιβλίῳ τῆς πραγματείας περὶ τοῦ τέλους ζητεῖ πρὸς ὃ
 αἱ ἀρεταὶ φέρουσι κατορθοῦμεναι, ὅπερ εὐδαιμονία παρὰ τοῖς πάλοι σοφοῖς
 ὀνομάζεται. τοῦτο δὲ ἐστὶ καὶ τὸ τέλος τῆς ἀνθρωπίνης ζωῆς, οὗ ἕνεκα
 ὁ ἄνθρωπος ἐν τῷ παρόντι κόσμῳ παράγεται. ἐστὶ δὲ τοῦτο ἐξ ἀρχῆς
 μὲν μετριοπάθεια, τὸ ἀγριαῖνον καὶ ἄμετρον τῶν συνεζευγμένων ἡμῖν
 30 ἀλόγων παθῶν καταστέλλουσα καὶ ὡς ἀρχηγῷ τῷ λόγῳ ἄγεσθαί τε καὶ
 φέρεσθαι πείθουσα, τελευταῖον δὲ καταντᾷ εἰς ἀπάθειαν, ὅπερ μακαριότης 50
 παρ' ἡμῖν λέγεται. δεῖ γὰρ τὸν ζητοῦντα τὸ τέλειον μέχρι τῆς τελευταίας
 σπεῦσαι νεκρώσεως τῶν ἀλόγων δυνάμεων, ὡς μόνον τὸν λόγον ἐνεργεῖν
 ἐν αὐτῷ ὑπὸ τῆς ἀλογίας μηδαμῇ ἐνοχλούμενον, οὗ γενομένου ἢ τοῦ
 35 ἀνθρώπου ψυχὴ διὰ τῆς συνεχοῦς καὶ ἀδιακόπου ἐνεργείας τοῦ λόγου εἰς
 νοῦν ἄνεισι καὶ νοοειδῆς γίνεται ἥτοι νοῦς κατὰ μέθεξιν, εἴτα δὲ καὶ
 θεοειδῆς ὡς θεῶ ἐνωθεῖσα κατὰ τὸ ἐν αὐτῇ ἐγκείμενον ἔν, ὅπερ | ἄνθος 2^τ
 τοῦ νοῦ ὁ μέγας ὠνόμασε Διονύσιος. ζητεῖ τοίνυν ὁ Ἀριστοτέλης πρῶτον
 μὲν εἰ ἔστι τέλος τῶν πρακτῶν, πρὸς ὃ πρᾶξις ἀνθρώπου σπουδαίου ἀπευθύ-
 40 νεται ἅπασα, ἔπειτα τί ἐστὶ τοῦτο καὶ ἐξῆς τὰ λοιπὰ προβλήματα. τίνος

3 δὲ B: om. a

31 καταντᾶν a

32 λέγεται B: ὀνομάζεται a

34 μηδαμῇ B:

μηδαμῶς a

36 ἄνεισι libri interpolati: om. Ba

38 Διονύσιος] cf. S. Maximum

in Dionys. ep. IX^τ (Patrol. Gr. IV 566 Migne)

δὲ ἕνεκα πρὸ τῶν ἀρετῶν περὶ τοῦ τέλους ζητεῖ; καίτοι πρὸς τέλος αἱ 2^r
 ἀρεταὶ καὶ πρὸς ἐκεῖνο αἱ πράξεις αἱ κατ' αὐτὰς ἀπευθύνονται· καὶ ἔδει
 περὶ τούτων πρῶτον εἰπεῖν, εἴτ' ἐπὶ ταύταις τὸν περὶ ἐκείνου λόγον ἐπαγαγεῖν. 5
 ἀλλ' ἐπειδὴ περ αἱ ἀρεταὶ πόνῳ κτᾶσθαι πεφύκασιν, ἔδει πρότερον ὁποσονοῦν
 5 εἰδέναι περὶ τοῦ τέλους καὶ τί τὸ ἐκ τῶν πόνου ἐσόμενον ἀγαθόν, ὥς ἂν
 προθυμότεροι πρὸς τὸ τληπαθεῖν γενησόμεθα τῆς οἰκείας ἐφιέμενοι τελειώ-
 σεως, ἔτι δὲ καὶ ἵνα σκοπὸν ἔχωμεν πρὸς ὃν ἀποβλέποντες καὶ ὥσπερ
 τινὰ βέλη τὰς πράξεις βάλλοντες μᾶλλον ἂν τυγχάνοιμεν τοῦ δέοντος, κα-
 θὼς καὶ αὐτὸς ἔφησεν. ἐνταῦθα μὲν οὖν ὁλοσχερέστερον περὶ αὐτῶν
 10 παραδίδωσιν, ὕστερον δὲ καθαρώτερόν τε καὶ ἀκριβέστερον ἐπὶ τὸ ἀκριβέ- 10
 στερον παριστῶν τὴν περὶ τῆς εὐδαιμονίας διάρθρωσιν ἐν τῷ δεκάτῳ τῆς
 παρούσης πραγματείας. εὐδαιμονία δὲ ἡ ἀνθρώπου τελειότης ὠνόμασται
 παρὰ τὸ εὖ ἔχειν τὸν δαίμονα τοῦ ἐν τελειότητι γενομένου ἀνδρός. δαί-
 μονα δὲ ἐκάλουν ἐν ἡμῖν οἱ παλαιοὶ τὸ νοερὸν τῆς ψυχῆς, καθά φησι καὶ
 15 Πλούταρχος ὁ Χαιρωνεὺς ἐν τῷ λόγῳ ᾧ ἐπιγέγραπται Περὶ τοῦ Σωκράτους
 δαιμονίου· λέγει γὰρ ἐκεῖσε μηδὲν ἄλλο δηλοῦν τὸ Σωκράτους δαιμόνιον ἢ
 τὸν νοῦν τοῦ σοφοῦ, ὃς καθαρὸς ὢν καὶ ἀκριβῆς περὶ τὸ διακρίνειν τὰ 15
 πράγματα ἠδύνατο καὶ ἐκ προφάσεων μικρῶν γινώσκειν τὰ συμβήσεσθαι
 μέλλοντα. περὶ μὲν δὴ τούτων εἰρήσθω τοσαῦτα· ἥδη δὲ τῶν Ἀριστοτέ-
 20 λους ἀρχώμεθα ῥήσεων πρὸς σαφήνειαν τούτων ὁρμώμενοι καὶ τὸν αἴτιον
 παντὸς ἀγαθοῦ κἂν τούτοις ὥς κἂν τοῖς ἄλλοις ἅπασιν ἐπιβοώμενοι
 γενέσθαι συλλήπτορα.

p. 1094^a [Πᾶσα τέχνη καὶ πᾶσα μέθοδος, ὁμοίως δὲ καὶ πρᾶξις
 τε καὶ προαίρεσις ἀγαθοῦ τινος ἐφίεσθαι δοκεῖ.]

25 Συνήθως ὁ Ἀριστοτέλης τὸ καθόλου προτάττει καὶ τῆς παρούσης 21
 διδασκαλίας. πολλαχοῦ γὰρ τῶν οἰκείων ἀρχόμενος πραγματειῶν τοῦτο
 ποιῶν εὖρηται· ἐν τε γὰρ τῇ Ἀποδεικτικῇ “πᾶσα” φησὶ “διδασκαλία καὶ
 πᾶσα μάθησις διανοητικὴ ἐκ προϋπαρχούσης γίνεται γνώσεως”, κἂν τῇ
 Φυσικῇ Ἀκροάσει “ἐπειδὴ τὸ εἰδέναι καὶ τὸ ἐπίστασθαι συμβαίνει περὶ
 30 πάσας τὰς μεθόδους ὧν εἰσὶν ἀρχαὶ ἢ αἴτια ἢ στοιχεῖα, ἐκ τῶν ταῦ-
 τα γνωρίζειν”, κἂν τοῖς Μετὰ τὰ φυσικὰ τὸ αὐτὸ “πάντες ἄνθρωποι τοῦ 25
 εἰδέναι ὁρέγονται φύσει”. ἐπεὶ οὖν πρόκειται αὐτῷ περὶ τοῦ ἀνθρωπίνου
 τέλους ζητῆσαι, εἰ ἔστι τι ἀγαθὸν οἰκεῖον τῆς ἀνθρώπου φύσεως, οὗ ἕνεκεν
 ὁ ἄνθρωπος τὴν ὕπαρξιν ἔσχηκε καὶ δι' οὗ πρὸς τὸ κοινὸν πᾶσι τοῖς
 35 οὖσιν ἀγαθὸν ἀναφέρεται καὶ τί τοῦτό ἐστι, καὶ ἐξῆς ἐκτίθεται κατ' εἶδος
 πᾶσαν ἕξιν καὶ πρᾶξιν ἀνθρωπίνην, οἷον τέχνην καὶ μέθοδον καὶ πρᾶξιν

4 ἐπειδὴ περ B: ἐπειδὴ a πόνῳ αἱ ἀρεταὶ a 9 αὐτὸς ἔφησεν] Eth. Nicom. I 1
 p. 1094^a23 ὁλοσχερέστερον B: corr. a 15 Πλούταρχος] de gen. Socrat. c. 20
 p. 588e ἐκεῖσε B: ἐκεῖ a 18 γινώσκειν καὶ τὰ a 23 δὲ καὶ Ba et Arist.
 codd. HaMbN^bO^b: δὲ Arist. vulg. 25. 26 τῆς παρούσης διδασκαλίας B: ἐν τῇ πα-
 ρούσῃ διδασκαλίᾳ a 27 φησὶ] Analyt. Poster. I init.

καὶ προαίρεσιν, ἵνα τούτων φανεισῶν ὡς ἐκάστη τέλος ἔχει τι, οὐ ἐφίεται 2⁺
καὶ δι' ὃ συνέστηκεν, εἴη δῆλον ὅτι καὶ ἀπλῶς ὁ ἄνθρωπος ἔχει τι τέλος 30
οἰκεῖον οὐ ἔνεκα γέγονε καὶ τοῖς οὖσι συντέτακται. καὶ δεῖ πρὸς ἐκεῖνο
πᾶσαν αὐτὸν τὴν ἑαυτοῦ ἀπευθύνειν ἐνέργειαν, ὡς ἂν τῆς οἰκείας ἐφίκηται
5 τελειότητος. ἔστι μὲν γὰρ κοινὸν ἀγαθόν, οὐ πάντα ἐφίεται καὶ δι' ὃ
πάντα ἐστὶν ὁμοῦ, τὰ τε ταπεινότερα τὰ τε ὑψηλότερα. ἀλλ' ὅσα μὲν ἐστὶν
ἐγγυτάτῳ ἐκείνου, δι' ἐκεῖνό τε ἀπλῶς γέγονε καὶ ἐκείνου ἀμέσως ἀπολαύει·
τοῦτο δὲ ἐστὶν ὁ θεός, ἐξ οὗ τὰ πάντα καὶ δι' ὃ καὶ εἰς ὃ· ὅσα δὲ μὴ
μετ' ἐκεῖνο εὐθύς, ἔχει τι ἕκαστον οἰκεῖον αὐτῷ καὶ προσεχὲς ἀγαθόν, δι' 35
10 οὗ μέσου ἀναφέρεται πρὸς ἐκεῖνο. ἡμᾶς τοίνυν ἀνθρώπους ὄντας δεῖ
ζητεῖν τί τέ ἐστι καὶ ὅποιον τὸ ἀνθρώπινον ἀγαθόν, ὡς ἂν πρὸς τοῦτο
ζῶντες καὶ τοῦτο εὐρίσκοντες καὶ τούτου ἐπιτυγχάνοντες δι' αὐτοῦ καὶ
πρὸς τὸ κοινὸν τοῖς ἅπασιν ἀγαθόν καὶ πρῶτον ἀναφερώμεθα. κατ' εἰκόνα
γὰρ θεοῦ πεπλάσμεθα καὶ ὁμοίωσιν, καὶ ἀνάγκη ἑαυτοὺς ἀποξέειν πρὸς τὸ
15 ἀρχέτυπον, τὸ περὶ φύσιν ἅπαν ἀνακαθαίροντας καὶ τὴν ὑλικὴν ἀλογίαν
ἀποτινάσσοντας καὶ τὴν πρὸς τὸ θνητοειδὲς σῶμα σχέσιν ἀποδιώκοντας
καὶ τὴν οἰκεῖαν ἑαυτοῖς εὐζωΐαν ἐπισυνάγοντας, εἴπερ ἡμῖν μέλει τῷ ἀναι- 40
τίῳ αἰτίῳ ἐπισυνάπτεσθαι. οὕτω γὰρ καὶ ὁ σωτὴρ ἡμῶν καὶ κύριος ἔφησεν
“οὐδεὶς” λέγων “εἰσέρχεται πρὸς τὸν πατέρα, εἰ μὴ δι' ἐμοῦ”, ὡς μὴ ἐνὸν
20 ὅλως τὴν πρὸς τὸν πατέρα εὐρέσθαι οἰκείωσιν εἰ μὴ τὸν ἐν ἡμῖν λόγον
πράξεσιν ἀγαθαῖς καὶ θεωρίαις ἀπλανέσι κοσμήσαντες τὸ κατ' εἰκόνα εὖ
διαθήσομεν, καὶ ὅπερ εἶναι λέγεται ἀληθεῶς ἀπεργασόμεθα καὶ οὕτως τῇ
ἀπαραλλάκτῳ εἰκόνι τοῦ πατρὸς ὡς ἐνὸν ὁμοιοῦμενοι καὶ τὴν πρὸς αὐτὸν
τὸν πατέρα ὁμοίωσιν ἔξομεν, ἅξιοι καὶ τῆς τοῦ πρώτου λόγου θεωρίας καὶ 45
25 τῆς τοῦ πατρὸς δι' αὐτοῦ γενόμενοι.

Πᾶσα τέχνη καὶ πᾶσα μέθοδος. τί μὲν ἐστὶ τέχνη, οὐδεὶς ὅλως
λόγου μετεληφώς ἀγνοεῖ, ὅτι σύστημα ἐκ καταλήψεων ἐγγεγυμνασμένων
πρὸς τι τέλος εὐχρηστον τῶν ἐν τῷ βίῳ. καὶ αὐτὸς γὰρ ὁ ὀρισμὸς παρί-
στησι τὴν τέχνην τέλος ἔχουσαν ἀγαθόν τι. τοῦτο δὲ πρὸς τὸν ἀνθρώπινον
30 βίον εὐχρηστον καὶ ὠφέλιμον· ταπεινὸν μὲν δὴ τὸ οἰκεῖον τῆς τέχνης
ἀγαθόν, ὅτι τῷ κατ' αἴσθησιν βίῳ ὑπάρχει ὠφέλιμον, πλὴν οἰκεῖον αὐτῇ
καὶ δι' ἑαυτοῦ πρὸς τὸ πρῶτον ἀγαθόν ἀναφέρον ὡς ἔνεστι, καὶ διὰ τοῦτο μὴ 50
μικρῷ μέρει τῇ ἀνθρωπίνῃ συντελοῦν φύσει πρὸς τὴν οἰκεῖαν τελείωσιν.
δεῖ γὰρ μὴ ἄχρηστον ἑαυτῷ ὑπάρχειν τὸν ἄνθρωπον ἀνεπιτήδευτον μένοντα
35 καὶ τοῖς χείροσι καὶ ἀχρήστοις τῶν ἀλόγων ἐξομοιούμενον, ἀλλ' ἑαυτῷ τε
καὶ ἄλλοις διὰ τῆς τέχνης τὰ χρήσιμα κατορθοῦν. ἔτι δὲ καὶ μέρη σοφίας
αἱ τέχναι, ὡς τὴν φύσιν μιμούμεναι καὶ ὕλαις χρώμεναι καὶ ταύταις εἶδη
περιτιθέμεναι, ὡς καὶ διὰ τοῦτο μὴ δεῖν αὐτὰς τὸν φιλόσοφον ἀποπέμ-
πεσθαι· ἔπειτα καὶ σῶματι πολυπαθεῖ καὶ πολυμεταβόλῳ συνδεδεμένος ὁ 2^v

1 τι B: om. a

2 εἴη B: ἡ a

5 τὸ κοινὸν ἀγαθόν a

9 αὐτῷ Ba: an αὐτῷ?

12 καὶ (post αὐτοῦ) om. a

13 κατ' εἰκόνα θεοῦ Genes. 1,27

18 ἐπισυνάπτεσθαι

B: συνάπτεσθαι a

19 Evang. sec. Iohann. 14,6, ubi ἔρχεται pro εἰσέρχεται

22 δια-

θήσωμεν a

23 παραλλάκτῳ a

32 ἑαυτοῦ B: αὐτοῦ a

ἄνθρωπος δεῖται καὶ πολλῶν τῶν ἔξωθεν εἰς βοήθειαν, ἵνα πρὸς τῷ ζῆν 2^v
 ἀπλῶς καὶ τὸ εὖ ζῆν ἀνεμποδίστως αὐτῷ περιγίνωτο καὶ μὴ διὰ τὴν τῶν
 χρησίμων ἔνδειαν ἀνακόπτοιο. εἰ μὲν οὖν τῶν μειζόνων θεωρημάτων
 αὐτὸς ἐχόμενος οὐκ ἔχει καὶ πρὸς τὰ ἐλάττω καὶ τὰ πρὸς περιποίησιν
 5 σώματος καταφέρεισθαι, ὑπηρετήσουσιν αἱ τέχναι αὐτῷ, ὅσαι τὰ τοῖς ἀνθρω-
 πίνους σώμασιν ἐργάζονται χρήσιμα, ὠφελουμένων τῶν χειρωνακτούντων 5
 παρ' αὐτοῦ πρὸς τὰ τελεώτερα. ταῦτα δὲ λέγω πρὸς τὸ κατὰ φύσιν ἀπο-
 βλέπων καὶ τὸ ταῖς τῶν πόλεων εὐνομουμέναις ἀρμοδιώτατον καί, ὥς τις
 ἂν εἴποι, κοινωνικοῖς ἀνθρώποις καὶ πολιτικοῖς οἰκειότατον. εἰ δ' ὁρριβα-
 10 τεῖν ἴσως αἰροῖτο καὶ ἐρημοπολεῖν βίον ἐλόμενος τὸν θειότερον καὶ τῇ
 θείᾳ προνοίᾳ καὶ μονῇ πᾶν τὸ ἑαυτοῦ ἀναθέμενος, ἢ οὐδὲν ἢ πάνυ βραχὺ
 τέχνης ὑπουργούσης δεήσεται. ταῦτα μὲν δὲ περὶ τέχνης λέγουσι παρεκ-
 βατικώτερον εἴρηται. μέθοδος δέ ἐστιν ἕξις ὁδοποιητικὴ μετὰ λόγου. 10
 ὥσπερ γὰρ ὁδοῦ τις κατὰ τὴν τοῦ λόγου ἀκολουθίαν ἐχόμενος ὡς εἰς τι
 15 κατάλυμα τὴν τοῦ ζητουμένου ἀγούσης εὑρεσιν οὕτω πρόεισιν ἀγαθὸν τέλος
 ἑαυτῷ προτιθέμενος τὴν τῆς ἀληθείας κατάληψιν, ὅφ' ἧς ἡ ψυχὴ κοσμου-
 μένη ταῖς κατὰ μέρος τῶν ὄντων εὐρέσει τὴν οἰκείαν ἀπολαμβάνει κατὰ
 θεωρίαν τελείωσιν. ἀλλὰ τί δήποτε περὶ τέχνης καὶ μεθόδου εἰπὼν ὡς
 ἐφιεμένων τοῦ ἀγαθοῦ τῆς ἐπιστήμης οὐκ ἐμνημόνευσε; πότερον ὡς οὐχί
 20 καὶ αὐτῆς ἐφιεμένης τοῦ ἀγαθοῦ; καὶ μὴν ὅσον ἀκριβεστέρα τῆς τέχνης 15
 ἢ ἐπιστήμη, τοσοῦτον ἂν εἴη καὶ μᾶλλον τοῦ ἀγαθοῦ ἐφιεμένη καὶ ἀπο-
 λαύουσα. ἴσως μὲν οὖν καὶ δῆλου ὄντος, ὡς εἰ ἡ ἐλάττων εἰς κατάληψιν
 τοῦ ἀληθοῦς τοῦ ἀγαθοῦ ἐφίεται καὶ τούτου τυγχάνει κατὰ τὴν ἔφεσιν,
 πολλῷ μᾶλλον ἢ μείζων τε καὶ ἀκριβεστέρα. ἔπειτα καὶ ἐκ τοῦ εἰπεῖν τὴν
 25 μέθοδον δῆλός ἐστι παριστῶν καὶ τὴν ἐπιστήμην. αἱ γὰρ ἄγουσαι μέθοδοι
 πρὸς βεβαίαν τῆς ἀληθείας κατάληψιν καὶ ὑπὸ λόγου παντὸς ἀμετάπειστον
 ἐπιστημονικαὶ πάντως εἰσίν. εἰ δὲ βούλει καὶ τρίτον. δύο γὰρ τὰ τέλη τοῦ 20
 ἀνθρώπου, δι' ὧν πρὸς τὸ πρῶτον ἀγαθὸν ἀναφέρεται, ἀπάθεια καὶ ἀλή-
 θεια, ὧν τὸ μὲν πρακτόν, τὸ δὲ θεωρητόν ἐστιν. ἐπεὶ δὲ νῦν περὶ τοῦ
 30 πρακτοῦ ἀγαθοῦ ὁ λόγος αὐτῷ, ἡ δὲ ἐπιστήμη περὶ τὸ θεωρητὸν καταγί-
 νεται, διὰ τοῦτο ἐνταυθοῖ τῆς ἐπιστήμης οὐκ ἐμνημόνευσε. τέχναι γὰρ καὶ
 μέθοδοί εἰσι καὶ πρακτικαὶ καὶ θεωρητικαί, ἐπιστῆμαι δὲ πᾶσαι θεωρητικαί.
πρᾶξις δέ ἐστιν ἡ κατὰ προαίρεσιν ἀνθρώπου ἐνέργεια. προαίρεσις
 δὲ ἡ δυοῖν προκειμένοις κρίσις ἀνθρώπου, τόδε προτιθεῖσα πρὸ τοῦδε καθ'
 35 ὁρμήν τε καὶ ὄρεξιν. τὸ δοκεῖ δὲ εἶπεν ὡς κοινῶς λεγόμενον ἐπὶ τε τοῦ 25
 ἀληθοῦς καὶ τοῦ φαινομένου. ἡ μὲν γὰρ ἔφεσις τοῦ ἀγαθοῦ ἐστιν, οὐ
 πάντως δὲ πρὸς τὸ ἀληθῶς ἀγαθὸν τείνεται, ἀλλ' ἐστιν οὐ καὶ πλάνη περὶ
 αὐτὴν γίνεται, ὡς εἶναι ἀπλῶς μὲν τοῦ ἀγαθοῦ τὴν ἔφεσιν, ἀλλ' ἢ μετὰ
 πλάνης τινός. πᾶσι γοῦν οὕτω δοκεῖ, ὡς πᾶσαν ἔφεσιν πρὸς τὸ ἀγαθὸν

22 καὶ δῆλου B: ὡς δῆλου a

29 πρακτόν B: πρακτικόν a

θεωρητόν B: θεωρη-

τικόν a

30 πρακτοῦ B: πρακτικοῦ a

αὐτῷ B: ἐστίν a

θεωρητόν B:

θεωρητικόν a

32 καὶ πρακτικαὶ ex libris interpol. addidi: om. Ba

35 ὄρεξιν

libri interpolati: ἕξιν Ba

ἀποτείνεσθαι. τὸ δὲ τινὸς προσέθηκεν ὅτι ἐν τὸ ἀπλῶς καὶ μὴ κατὰ 2^v
 τινὰ μετοχὴν ἀγαθόν, τῶν δ' ἄλλων ἕκαστον πῆ ἀγαθόν, ὡς ἐκείνου μετε-
 σχηκὸς καὶ ἐν συνθέσει τινὶ θεωρούμενον, διὰ τοῦτο οὐχ ἀπλῶς ἀλλὰ τὶ 30
 ἀγαθόν. τῶν δὲ κατὰ μέρος τεχνῶν καὶ μεθόδων καὶ πράξεων ἕκαστη
 5 καὶ προαιρέσεων οἰκείου ἀγαθοῦ τινος ἐφίεται προσεχῶς καὶ διὰ μέσου
 ἐκείνου πρὸς τὸ κοινὸν ἄνεισι. τοίνυν ἐπεξελθὼν πᾶσαν ἕξιν ἀνθρώπου
 καὶ ἐνέργειαν ὅτι πᾶσα τοῦ ἀγαθοῦ ἐφίεται, ἐπαινεῖ τοὺς τὸ ἀγαθὸν ὑπο-
 γράψαντας ὅτι καλῶς ἀπεφάναντο τὸ ἀγαθὸν εἶναι οὐ πάντα ἐφίεται, ὥσπερ
 ἐξ ἐπαγωγῆς τινος πρότερον τὴν ὑπογραφὴν πιστωσάμενος. ὅτι δὲ οὐχ
 10 ὅρος τὸ εἰρημένον ἐστὶν ἀλλ' ὑπογραφὴ, δῆλον ἐκ τοῦ ληφθῆναι ἐκ τῶν 35
 ὑστέρων. τοῦ γὰρ κοινοῦ ἐφετοῦ πάντα τὰ ἐφιέμενα ὕστερα, ὅτι καὶ ἐξ
 ἐκείνου πάντα καὶ ἐκεῖνο τοῦ εἶναι τοῖς πᾶσιν αἴτιον. εἰ μὴ τι δὲ δοκεῖ
 περιττόν, ῥητέον τι καὶ περὶ τῆς τάξεως, διὰ τί τέχνην μὲν καὶ μέθοδον
 τῆς πράξεως προέταξε καὶ τῆς προαιρέσεως, αὐθις δὲ τέχνην μὲν μεθόδου,
 15 πρᾶξιν δὲ προαιρέσεως. ἢ τάχα διότι ἡ τέχνη καὶ ἡ μέθοδος λόγον καὶ
 θεωρίαν εἰσάγουσι, καὶ δεῖ τοῖς ἀνθρώποις λογικοῖς οὖσι καὶ ἐν λόγῳ
 μάλιστα τὸ τέλειον ἔχουσι λόγον ἔχειν καὶ θεωρίαν ἀπανταχοῦ τῶν
 πράξεων ἡγούμενα καὶ τῶν προαιρέσεων, ἐπεὶ καὶ οὕτως μόνως ἔσται τοῖς 40
 κατὰ πρᾶξιν τε καὶ προαίρεσιν ἢ κατόρθωσις, λόγου προηγουμένου καὶ φῶς
 20 αὐτοῖς τῆς τοῦ καλοῦ καὶ τοῦ ἀγαθοῦ γνώσεως ὑπανάπτοντος. τέχνη δὲ
 προτέτακται μεθόδου καὶ πρᾶξις προαιρέσεως κατὰ τὴν τοῦ Ἀριστοτέλους
 συνήθειαν τὴν φύσιν μιμουμένου, ἀπὸ τῶν ἀτελεστέρων ὡς ἐπίπαν ἀρχο-
 μένην ἐν ταῖς γενέσεσι καὶ προβαίνουσιν οὕτως ἐπὶ τὰ τελεώτερα. τελειο-
 τέρα δὲ καὶ κοινοτέρα τῆς τέχνης ἢ μέθοδος, κυριωτέρα δὲ καὶ αἰτιωτέρα 45
 25 προαίρεσις πράξεως. πρότερον γὰρ προαιρούμεθα τόδε τοῦδε τῶν πρακτέων
 προκρίνοντες καὶ οὕτως ἐπὶ τὴν πρᾶξιν ἐρχόμεθα.

70 p. 194^a3 Διαφορὰ δὲ τις φαίνεται τῶν τελῶν· τὰ μὲν γὰρ εἰσιν
 ἐνέργειαι, τὰ δὲ παρὰ ταύτας ἔργα τινά.

Ἀρμοδίως μὲν τῷ προκειμένῳ σκοπῷ παρέλαβεν εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς τὰ
 30 κατὰ μόνον τὸν ἄνθρωπον τοῦ ἀγαθοῦ ἐφιέμενα (μόνου γὰρ ἀνθρώπου
 τέχνη καὶ ἐπιστήμη, πρᾶξις τε καὶ προαίρεσις), ἐπεὶ καὶ περὶ τοῦ ἀνθρωπίνου 50
 τέλους καὶ ἀγαθοῦ ἡ προκειμένη σκέψις· οἰκείως δὲ καὶ νῦν τὴν διαφορὰν
 παραδίδωσι τῶν τελῶν. τῶν γὰρ τεχνῶν φησι καὶ μεθόδων διττὴ φαίνεται
 τῶν τελῶν ἡ διαφορὰ, ὡς τὰ μὲν εἶναι τούτων ἐνεργείας τὰ δὲ ἔργα· ἔργα
 35 δὲ φησι τὰ ἀποτελέσματα, ἃ καὶ τῶν ἐνεργειῶν παυομένων μένει τε καὶ
 ὑφίσταται, οἷον τοῦ μὲν μουσικοῦ ἐνεργοῦντος κατὰ μὲν μουσικὴν ἥτοι
 ᾄδοντος ἢ τῷ κατὰ μουσικὴν χρωμένου ὀργάνῳ καὶ ἐνεργοῦντος δι' αὐτοῦ
 εἴτα παυσαμένου οὐδὲν ἔργον αὐτοῦ ὑπολείπεται, τέκτονος δὲ τὰ τῆς τέκ- 3^r
 τονικῆς καὶ ἐνεργοῦντος καὶ παυομένου ἔργον τι παρὰ τὴν ἐνέργειαν ὑφε-

στηκὸς ὑπολείπεται, θρόνος ἢ τράπεζα τυχόν. τοῦ μὲν γὰρ μουσικοῦ τέλος 3^r
 τὸ ᾄσαι ἐμμελῶς ἢ τῷ ὀργάνῳ χρήσασθαι ἐναρμονίως κατὰ τοὺς παραδε-
 δομένους λόγους ἀπὸ τῆς μουσικῆς· ταῦτα δὲ ἐνέργειαι· τοῦ δὲ τέκτονος
 τὰ ῥηθέντα ἀποτελέσματα καὶ τὰ λοιπὰ ὅσα ἡ τεκτονικὴ τέχνη κατασκευά- 5
 5 ζειν δύναται. ταῦτα δὲ προέθετο εἰπεῖν ἐπειδὴ τῆς ἀνθρώπου φύσεως ἐνέργεια
 τὸ τέλος, ὡς αὐτὸς ἀποφανεῖ προΐων. καὶ ἵνα μή τις ἐρεῖ πλέον ἔχειν τι
 τὰς τέχνας καὶ τὰς μεθόδους τὰς ἔργον ἐχούσας τέλος παρὰ τὰς ἐχούσας
 μόνην ἐνέργειαν, ὥς τινος ἀποτελέσματος ὑπομένοντος ἐν ἐκείναις μετὰ τὸ
 παυθῆναι τὸν κατ' αὐτὰς ἐνεργοῦντα τοῦ ἐνεργεῖν, κἀντεῦθεν δόξει ἢ εὐδαι-
 10 μονία ἀτελεστέρα εἶναί τινος τῶν τελῶν ὡς οὖσα ἐνέργεια καὶ μετὰ τὸ
 παυθῆναι τὸν κατ' αὐτὴν ἐνεργοῦντα μὴ ὑπομένουσα, διὰ τοῦτο ταῦτά φησι, 10
 διδάσκων ὅτι ἀδιάφορόν ἐστι καὶ τε ἔργον εἶη τὸ τέλος καὶ τε ἐνέργεια.

p. 1094^a5 Ὡν δ' εἰσὶ τέλη τινὰ παρὰ τὰς πράξεις, ἐν τούτοις βελ-
 τίω πέφυκε τῶν ἐνεργειῶν τὰ ἔργα.

15 Ἀλλ' εἰ καὶ ἀδιάφορόν ἐστι, φησὶν, ὡς ἐφεξῆς ἐρεῖ, εἴτε ἔργον εἶη τὸ
 τέλος εἴτε ἐνέργεια, ὅμως ἐν αἷς τῶν τεχνῶν ἔργα εἶη τὰ τέλη τῆς ἐνε-
 ρείας ἕτερα, ἐν ταύταις βελτίω ἐστὶ τῶν ἐνεργειῶν τὰ ἔργα. ἐν ταῖς τοι- 15
 αῖς γὰρ διὰ τὰ ἔργα αἱ ἐνέργειαι καὶ αὗται μὲν ἕνεκά του, ἐκεῖνα δὲ
 ὦν ἕνεκα. βέλτιον δ' αἰεὶ τὸ οὗ ἕνεκα τοῦ ἕνεκα ὄντος αὐτοῦ. εἶπε δὲ τὸ
 20 ὦν καὶ τὸ ἐν τούτοις, ὡς ἐπὶ τοὺς τεχνίτας ἢ ἀπλῶς ἐνεργοῦντας ἀπάγων
 τὸν λόγον.

p. 1094^a6 Πολλῶν δὲ πράξεων οὐσῶν καὶ τεχνῶν καὶ ἐπιστημῶν
 πολλὰ γίνεται καὶ τὰ τέλη.

Τὸ προκείμενον ἐνταῦθα δεῖξαι τὴν πολιτικὴν εἶναι πασῶν ὑπερχει-
 25 μένην τεχνῶν καὶ κυρίαν πασῶν τῶν ἐν ταῖς ἀνθρωπίναις κοινωνίαις ἐπι- 20
 τηδεύσεων ὡς ἀρχιτεκτονικὴν προϊσταμένην πασῶν καὶ πάσαις ἐπιτάττουσαν,
 ὡς εἶναι καὶ τὸ ταύτης τέλος τῶν ἄλλων ἀπάντων, ἃ ταῖς ἄλλαις τέλη
 ἐστὶ σκοπιμώτατόν τε καὶ τελικώτατον, ὡς τούτου ὑπάρχειν προσεχῶς καὶ
 τὸν ἀνθρώπον ἕνεκα ἢ ἀνθρωπὸς ἐστι, ζῶον ὄντα φύσει κοινωνικὸν καὶ
 30 συναγελαστικόν. καὶ τοῦτο παρίστησιν ἀπὸ τῶν κατ' εἶδος τεχνῶν ἀρχό-
 μενος καὶ ἀνάγων μὲν πολλὰς εἰς μίαν καὶ τὰ τέλη αὐτῶν εἰς τὸ τέ-
 λος αὐτῆς καὶ τοῦτο τιθεὶς ἐκείνων τελικώτερον, εἶτα καὶ πολλὰς τοιαύτας 25
 εἰς μίαν ἐτέραν κυριωτέραν τουτωνί, ἥς καὶ τὸ τέλος τῶν τελῶν τῶν ὑπ'
 αὐτὴν τελικώτερον, καὶ οὕτω προβαίνων ὁδῷ καὶ αἰεὶ πολλὰς ὑπὸ μίαν
 35 ποιούμενος καὶ τὰ πολλὰ τέλη ἐκείνων ὑπὸ ἐν τὸ αὐτῆς τελευταῖον ἀνάγει
 πάσας ὑπὸ μίαν ἀρχιτεκτονικὴν πασῶν τὴν πολιτικὴν καὶ ταύτην δείκνυσιν

6 ἐρεῖ B: ἐρεῖ a

9 δόξει scripsi: δόξη Ba

17 βέλτιον—αὐτοῦ (19) a: om. B

30 τεχνῶν B: τελῶν a

ἀπάσαις ἐφισταμένην καὶ πάσαις ἐπιτάττουσαν, ὡς εἶναι καὶ τὸ ταύτης τέλος 3^r
 πάντων τῶν τελῶν ἃ ταῖς τέχναις τέλη ἐστὶν αἰρετώτερόν τε καὶ τελικώ- 30
 τερον καὶ τοῦτο ὑπάρχειν τὸ τέλος τὸ ἀνθρώπινον, ὡς εἰρήκαμεν, ὅπερ ἐὰν
 εὖρωμεν, εἵημεν ἂν τὴν εὐδαιμονίαν εὐρόντες.

5 Τὰ μέχρι μὲν τοῦδε ἀποφαινόμενα οὐδεμιᾶς ἡξίωσε παραμυθίας πρὸς
 πίστῳσιν ἀλλ' ὡς αὐτόπιστα ἔθετο ἀξιώματα. τότε γὰρ πρῶτον δῆλόν 35
 ἐστίν, ὡς μηδεμίαν τέχνην ἢ μέθοδον ἢ πρᾶξιν ἢ προαίρεσιν ἀπλῶς
 λέγεσθαι ὅπερ λέγεται, ἢ μὴ ἀγαθοῦ τινος καὶ τέλους πρόσσεστιν ἔφεςις,
 ἀλλ' ὡς συντεθειμένον αὐτῇ καὶ τὸ μάταιον. ὡς γὰρ ὁ νεκρὸς ἄνθρωπος
 10 ἢ ὁ εὐνοῦχος ἀνὴρ οὐκ ἂν ῥηθεῖεν ἀπλῶς ὁ μὲν ἄνθρωπος ὁ δ' ἀνὴρ,
 ἀλλ' ὁ μὲν νεκρὸς ἄνθρωπος ὁ δ' εὐνοῦχος ἀνὴρ διὰ τὸ ἀντίφασιν ἔπεσθαι
 ταῖς ἀπλαῖς κατηγορίαις, ἐὰν λόγοι ἀντ' ὀνομάτων λέγωνται. ἄνθρωπος
 μὲν γὰρ ζῶν ἐστὶ λογικὸν θνητόν, τὸ δὲ ζῶν ἀντικείμενον τῷ νεκρῷ, 40
 ὅτι μὴ ζῶν ὁ νεκρός· καὶ αὖθις ὁ ἀνὴρ ἄνθρωπός ἐστιν ἐν ἐτέρῳ γεννᾶν
 15 πεφυκώς, ὁ δ' εὐνοῦχος τοῦτο οὐ πέφυκεν. οὕτως οὐδὲ τέχνη ἂν εἴη ἥτις
 μὴ εὐχρηστος ἀλλ' ἢ ματαιοτεχνία, ὅτι μηδὲν τι τέλος αὐτῇ, ἢ κακοτεχνία,
 ὅτι κακὸν τὸ τέλος αὐτῆς, ὡς ἔχουσιν ἢ τε ἱμαντοπαικτικὴ καὶ ἡ κλεπτικὴ,
 ὧν τῇ μὲν τέλος οὐδέν, τῇ δὲ κακόν, ἡ βλάβη καὶ ἀποστέρησις τῶν οἰκείων
 τοῦ κλεπτομένου. τὸ αὐτὸ δ' ἂν ἐρεῖς ἐπὶ τε μεθόδου καὶ πράξεως
 20 καὶ προαιρέσεως, ὥστε οὐκ ἔδει λόγου τινὸς τὴν πρώτην συνιστῶντος ἀπό- 45
 φανσιν· μᾶλλον μέντοι ἐξ αὐτῆς ὡς δῆλης οὔσης καὶ αὐτοπίστου τὸν ἀπο-
 δεδομένον λόγον περὶ τοῦ ἀγαθοῦ ὡς ὀρθῶς ἔχοντα ἐπιστώσατο διὰ τοῦτο
 φήσας καλῶς ἀποφανθῆναι παρὰ τῶν ἀρχαιοτέρων τὸ ἀγαθὸν οὐ πάντα
 ἐφίεται; τοιαύτη δὲ τίς ἐστὶ καὶ ἡ δευτέρα καὶ ἡ τρίτη ἀπόφανσις. τίς
 25 γὰρ ἀγνοεῖ, ὅτι αἱ μὲν τῶν τεχνῶν ἐνεργείας ἔχουσι τέλη, αἱ δὲ ἔργα
 παρὰ τὰς ἐνεργείας ἕτερα, καὶ ὅτι διάφορά ἐστι τῷ γένει ἔργον τε καὶ
 ἐνέργεια; τίς δὲ οὐκ οἶδεν ἐκ τῆς ἐναργείας, ὅτι ἐν αἷς τῶν τεχνῶν τέλη 50
 εἰσὶν ἔργα τῶν πράξεων ἕτερα, ἐν ταύταις βελτίω τῶν ἐνεργειῶν τὰ ἔργα
 ἐστίν, ὡς τῶν πράξεων ἦτοι ἐνεργειῶν ἕνεκα τῶν ἔργων οὐσῶν. ταῦτα
 30 δὲ πάντα εἴρηκεν εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς, πρὸς τὴν εὕρεσιν ἀφορῶν τοῦ κοινοῦ
 τέλους τῆς καθ' ἡμᾶς φύσεως, ὡς πάντων τῶν τελῶν ἐκάστης τέχνης καὶ
 μεθόδου καὶ πράξεως καὶ προαιρέσεως ἀναγομένων εἰς τὸ κοινὸν καὶ δι'
 ἐκεῖνο πάντων ὄντων. ὡς εἰ μὴ ἐκεῖνό ἐστι, πάντα εἶναι μάταια τοῦ
 κοινοῦ τέλους ἐκπίπτοντα.

5 τὰ μέχρι μὲν τοῦδε] antea Aristotelia πολλῶν — καὶ τὰ τέλη 1094^a6—8 iterum in
 libris τὰ μέχρι μὲν δὲ τοῦδε a, neque tamen in omnibus exemplaribus 7 ἀπλῶς
 οἶόν τε λέγεσθαι a 9 ἀλλ' ὡς B: ἀλλ' ἔχει a 14 ἄνθρωπος B: ὁ ἄνθρωπος a
 19 ἐρεῖς B: ἐροῖς a 20. 21 ἀπόφασιν a 22 περὶ om. a 26 ἐναργείας a: ἐνε-
 ρείας B 30 εἴρηκεν εὐθὺς om. a

p. 1094^a9 Ὅσαι δ' εἰσὶ τῶν τοιούτων ὑπὸ μίαν τινὰ δύναμιν, κα- 3^v
θάπερ ὑπὸ τὴν ἵππικὴν χαλινοποιητικὴ καὶ ὅσαι ἄλλαι τῶν
ἵππικῶν ὀργάνων εἰσὶν, αὕτη δὲ καὶ πᾶσα πολεμικὴ πράξις
ὑπὸ τὴν στρατηγικὴν, τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον ἄλλαι ὑφ' ἐτέρας,
5 ἐν ἀπάσαις δὲ τὰ τῶν ἀρχιτεκτονικῶν τέλη πάντων αἰρετώτερα
τῶν ὑπ' αὐτά. τούτων γὰρ χάριν κάκεῖνα διώκεται.

Ταῦτα προετοιμασία ἐστὶ πρὸς τὸ κοινὸν τέλος τῆς ἀνθρώπου φύσεως 5
ἢ ἀνθρωπὸς ἐστὶ. πάντα γὰρ τὰ τέλη τῶν εἰρημένων ἕξεων ἢ ἐνεργειῶν
ἀνθρώπου μὲν εἰσι καὶ αὐτά, πλὴν οὐχ ἀπλῶς ἀλλὰ τινά, ὥς ἀνθρώπου
10 μὲν οὐσῶν ἰδίων τῶν τεχνῶν τε καὶ μεθόδων καὶ πράξεων καὶ προαιρέ-
σεων, κατανειμαμένων δὲ ἐκάστης τέλος τι, οὗ ἕνεκά ἐστὶν ἢ γίνεται, καὶ
ὥς οἰκεῖον ἐχούσης αὐτό, οὕτω δὲ οὐδενὸς τούτων τοῦ κοινοῦ ὄντος τέλους,
δι' ὃ γέγονεν ἀνθρωπος, ἐκείνου δὲ ὄντος ὑφ' ὃ πάντα ἀνάγεται, τούτων
δὲ πασῶν ὑπηρετουσῶν τῇ δυνάμει ἐκείνῃ, ἥς τέλος ἐστίν, ὅπερ καὶ τοῦ 10
15 ἀνθρώπου ἐστὶν ἢ ἐστὶν ἀνθρωπος. ὅτι δὲ οὕτως ἔχει καὶ μία τις δύνα-
μις, ὑφ' ἣν πᾶσαι ἀνάγονται καὶ ἥς τὸ τέλος τῶν λοιπῶν ἐστὶ τελικώ-
τατόν τε καὶ σκοπιμώτατον καὶ διὰ τοῦτο καὶ αἰρετώτατον, δῆλον ἂν εἴη
ἐξ ὧν εὐρίσκονται πολλαὶ τέχναι καὶ δυνάμεις ὑπὸ μίαν ἀναγόμεναι τέχνην
ἢ δύναμιν καὶ ἔχουσαι ἐκείνην ἀρχιτεκτονικὴν ἑαυτῶν ἥτοι ἐπιτακτικὴν
20 καὶ προστάτιδα, ἐπιτάττουσαν αὐταῖς οἷα χρὴ τὰ ἑαυτῶν κατασκευάζειν
ἀποτελέσματα, ὥστε αὐτῇ εὐχρηστα γίνεσθαι. ἔχει δὲ οὕτως ἡ ἵππικὴ 15
πρὸς τε τὴν χαλινοποιητικὴν καὶ τὰς λοιπὰς, ὅσαι ὄργανα τοῖς ἵππαζομένοις
κατασκευάζουσι πρὸς τὴν ἵππικὴν χρησιμεύοντα· οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ αἱ πρὸς
ἄλλας οὐσαι ἀρχιτεκτονικαὶ ὑφ' ἐτέρας πολλάκις κυριωτέρας ἀνάγονται
25 ἐπιταττούσας αὐταῖς καὶ τὰ τέλη ἐχούσας τῶν ἐκείνων τελῶν τελικώτερα,
ὥσπερ ἔχει ἡ στρατηγικὴ πρὸς τὴν ἵππικὴν ἢ τὰς ἄλλας ὅσαι πολεμικαὶ
ἕξεις ἢ πράξεις εἰσὶν, οἷον τὴν τοξευτικὴν τὴν ἀσπιδοφορικὴν τὰς τοιαύτας. 20
πασῶν γὰρ τούτων ἡ στρατηγικὴ τυγχάνει ἀρχιτεκτονικὴ, ὥς πάσαις αὐταῖς
ἐπιτάττουσα, πῶς μὲν δεῖ ἵππάζεσθαι, πῶς δὲ τοξεύειν, πῶς ἀκοντίζειν,
30 πῶς παρατάττεσθαι, πῶς τοῖς πολεμίοις ἐπέρχεσθαι, τὰ τοιαῦτα πάντα·
καὶ οὕτως ἄλλαι ὑπ' ἄλλας. καὶ οὐκ ἐπ' ἀπειρον πάντως ἡ ἀνοδος, ἀλλὰ
δεῖ τινὰ μίαν εἶναι, ἥτις αὐτῇ τε πασῶν προΐσταται καὶ τὸ τέλος αὐτῆς
πάντων ἐστὶ τῶν τελῶν αἰρετώτατόν τε καὶ τελικώτατον. δύναμιν δὲ τὴν
τέχνην ὠνόμασε διὰ τὸ ἔνυλον. ἡ γὰρ ἐν ὕλῃ δύναμις ὥς ἐν τῷ δυνάμει 25

2 χαλινοποιητικὴ Ba, omisso ἡ articulo cum libris Aristotelicis praeter unum Lb et
Aspasio p. 4,26, χαλινοποιικὴ Arist. vulg. secundum cod. Kb 3 πολεμικὴ a: πολι-
τικὴ B 4 δὲ B: δὲ a 5 ἐστὶν post πάντα Arist. vulg. (et Eustrat. Vat. 269),
εἰσιν Arist. libri Lb Nb 6 ὑπ' αὐτά Ba et Arist. Kb: ὑφ' ἑαυτά Eustr. Vat. 269:
ὑφ' αὐτά libri Arist. praeter Kb 7 ἀνθρώπου B: ἀνθρωπίνης a 9 τινὰ a:
τι.. B 10 ἰδίων B: ἰδία a 12 τούτων a: τούτου B 13 ὑφ' B: ἐφ' a
30 πολεμίοις B: πολέμοις a 31 ἄλλαι B: ἄλλα a 34 ἐν ὕλῃ B: ὕλῃ a

θεωρουμένη ἢ τε ἀπλῶς καὶ ἡ πῆ, δι' ἣν καὶ αἱ τέχναι δυνάμεις, ὥς 3^v
ἐνδεχόμεναι καὶ τὸ ἐπαμφοτερίζειν ἔχουσαι περί τε ἀπότευξιν καὶ κατόρ-
θωσιν· ἀπλῶς δὲ ὕλην λέγομεν τὴν πᾶσι τοῖς γινομένοις κοινήν, πῆ δὲ
τὴν προσεχῇ ἐκάστου.

5 p. 1094^a16 Διαφέρει δ' οὐδὲν τὰς ἐνεργείας αὐτὰς εἶναι τὰ τέλη
τῶν πράξεων ἢ παρὰ ταύτας ἔργα τινά.

Ἐπειδὴ εἶπε διάφορα κατὰ γένος εἶναι τὰ τέλη τῶν τεχνῶν, ὥς τῶν 30
μὲν εἶναι ἐνεργείας, τῶν δὲ παρὰ τὰς ἐνεργείας ἔργα τινά, καὶ ὅτι ἐν αἷς
ἔργα εἰσίν, ἐν ταύταις τὰ ἔργα τῶν ἐνεργειῶν αἰρετώτερα, ἵνα μὴ τις οἰηθῇ
10 ὅτι καὶ αἱ τέχναι κρείττους καὶ τελειότεραι αἱ ἔχουσαι ἔργα τῶν μὴ ἐχου-
σῶν, ὥς εἶναι καὶ τὰ τέλη ἐκείνων ὧν ἔργα τὰ τέλη αἰρετώτερα, καὶ
κινδυνεύειν καὶ τῆς σκυτοτομικῆς, εἰ τύχοι, τὸ ἔργον τελειότερον εἶναι καὶ
αἰρετώτερον τῆς εὐδαιμονίας, ἐνεργείας οὕσης καὶ οὐκ ἔργου, καὶ τὴν τέ- 35
χνην ἥς τέλος τὸ ὑπόδημα ἔργον ὃν τῆς τέχνης ἥς ἡ εὐδαιμονία τέλος,
15 ἐνέργεια ὥς εἴρηται καὶ οὐκ ἔργον ὑπάρχουσα, διὰ τοῦτο ταῦτα προστίθῃσι
φάσκων δυνάμει πρὸς τὸν μετερχόμενον τὰ λεγόμενα, ὅτι † γε μὴ οἴου δια-
φοράν τινα εἶναι πρὸς τὸ τέλος καὶ τὸ τέλειον τῶν τεχνῶν καὶ τὸ αἰρετώ-
τερον ἢ μὴ τῶν τελῶν, τῷ τῶν μὲν εἶναι ἐνεργείας τὰ τέλη τῶν κατὰ τὰς
τέχνας πράξεων, τῶν δὲ ἔργα παρὰ τὰς ἐνεργείας τινά. παρ' αὐτῇ μὲν
20 γὰρ τῇ τέχνῃ ἥς τέλος ἔργον τι παρὰ τὴν ἐνέργειαν, αἰρετώτερον τὸ ἔργον, 40
ὅτι γε καὶ δι' αὐτὸ ἡ ἐνέργεια. οὐ μὴν δὲ καὶ πρὸς τὰς ἄλλας τὸ αὐτό.
ἐνδέχεται γὰρ τέχνας τέλη ἐνεργείας ἐχούσας κρείττους εἶναι καὶ τελειώτερας
πολλῷ τῶν ἔργα ἐχουσῶν παρὰ τὰς ἐνεργείας τὰ τέλη, ὥς ἔστιν ἰδεῖν ἐπὶ
τε τῆς χαλινοποιητικῆς καὶ τῶν λοιπῶν, ὅσαι ποιητικαὶ τῶν ἵππικῶν ὀργά-
25 νων εἰσὶ, καὶ αὐτῆς τῆς ἵππικῆς. τὸ μὲν γὰρ αὐτῆς τέλος τὸ ἵππάζεσθαι
εὔ, ὅπερ ἐνεργεῖν ἐστι, τὰ δὲ ἐκείνων τέλη, τῆς μὲν χαλινός, τῆς δὲ
σελῆς, τῆς δὲ πληκτρον, τῆς δὲ <ἕτερον, ὧν> ἕκαστον ἔργον ἐστὶν παρὰ τὴν 45
ἐνέργειαν. ἀλλ' ἢ τε ἵππικὴ κρείττων ἀπασῶν ἐκείνων καὶ τὸ τέλος αὐτῆς
αἰρετώτερον πάντων, ἃ τέλη ἐστὶ τῶν ὑπ' αὐτὴν τεχνῶν, αἷς αὐτὴ διατάττει
30 καὶ ὧν ἀρχιτεκτονικὴ ἐστίν.

p. 1094^a18 Εἰ δὲ τίς τέλος ἐστὶ τῶν πρακτῶν, ὃ δι' αὐτὸ βουλό-
μεθα, πᾶλλα δὲ διὰ τοῦτο, καὶ μὴ πάντα δι' ἕτερον αἰρούμεθα
(πρόεισι γὰρ οὕτως εἰς ἄπειρον, ὥστ' εἶναι κενὴν καὶ ματαίαν
τὴν ὄρεξιν), ὁῦλον ὥς τοῦτ' ἂν εἴη τἀγαθὸν καὶ τὸ ἄριστον. 50

35 Ὅτι μὲν δὲ πᾶσα ἕξις ἀνθρώπου αἰρετὴ καὶ πᾶσα πράξις ἀγαθοῦ
ἐφίεται καὶ ὅτι τούτων αἱ μὲν εἰσι τελειότεραι, αἱ δὲ ἀτελέστεραι, ὥς εἶναι

4 ἐκάστου B: ἐκάστω a

μῶν a ex Aristotele

16 ὅτι γε a: ὅτι καὶ B

ἔργον a

6 ἔργα τινά B:

12 τύχοι a: τύχη B

22 τελειώτερας a

29 διατάττει B: ἐπιτάττει a

ἄλλο τι, καθάπερ ἐπὶ τῶν λεχθεισῶν ἐπιστη-

14 ὑπόδημα B: ὑπ' ἄλλο a

27 ἕτερον ὧν a: om. B

33 οὕτως] οὕτω γ' Arist. codd. H^aK^b

ἐστὶν

τὰς μὲν προϊσταμένας, τὰς δὲ ὑπ' ἐκείνας, καὶ ὡς τῶν τελειοτέρων τὰ 3^v
 τέλη αἰρετώτερα ἐστὶν ἐκείνων, ἃ ταῖς ὑπ' αὐτὰς τέλη ἐστὶν, ὁῦλον ἐκ
 τῶν εἰρημένων. ζητεῖται δὲ ἐνταῦθα, εἰ ἔστι τέλος ἓν, ὅφ' ὃ πάντα τὰ
 τέλη ἀνάγονται, ὡς εἶναι ἐκεῖνο τοῦ ἀνθρώπου τέλος ἢ ἄνθρωπος ἐστι.
 5 τὸ μὲν γὰρ κοινὸν τέλος πάντων τῶν ὄντων ἢ ὄντα ἐστὶ τὸ κοινόν ἐστιν 4^r
 ἀγαθόν, ὅπερ ἐστὶν ὁ θεός. δεῖ δὲ καὶ ἕκαστον τῶν ὄντων ἔχειν τι ἀγα-
 θὸν ἰδιαίτατον τῆς οἰκείας κατ' εἶδος ὄντοτης, οὗ προσεχῶς ἐφίεται,
 καὶ διὰ τῆς αὐτοῦ ἐπιτεύξεως τῷ ὀλιγωτάτῳ οἰκείουται καὶ κοινοτάτῳ
 ἀγαθῷ κατὰ τὸ ἀνάλογον. ὡς γὰρ διὰ τῆς οἰκείας ὄντοτης, ἥτις τὸ εἶδος
 10 ἐστὶν, εἰς τὸ κοινὸν ὃν ἕκαστον ἀναφέρεται, ἐκπίπτει δ' αὐτῆς καὶ
 τοῦ ὄντος ἐκπίπτει ἀπλῶς εἰς τὸ μὴ εἶναι χωροῦν, οὕτως καὶ διὰ τοῦ 5
 οἰκείου εὔ εἰς τὸ ἀπλῶς εὔ ἀναφέρεται. ἐκπίπτει δὲ τοῦ οἰκείου ἐκπίπτει
 καὶ τοῦ ἀπλῶς. ζητεῖ τοίνυν εἰ ἔστι τέλος τοιοῦτον τῶν πρακτῶν ἀγαθῶν,
 ὃ τῶν λοιπῶν ἐστὶ τελικώτατόν τε καὶ σκοπιμώτατον, ὃ καθ' αὐτό τέ ἐστιν
 15 ἐν ταῖς πράξεσιν αἰρετὸν καὶ δι' ἑαυτό. καὶ τοῦτο δείκνυσι διὰ τῆς εἰς
 ἀδύνατον ἀπαγωγῆς. εἰ μὴ ἔστι τέλος τῶν πρακτῶν, ὃ δι' αὐτὸ αἰρετὸν
 ὡς ἐν πρακτοῖς καὶ μὴ δι' ἕτερον, εἰς ἄπειρον πρόεισιν ἢ ὀρεξίς. εἰ εἰς
 ἄπειρον πρόεισιν ἢ ὀρεξίς, οὐκ ἐφικνεῖται τελικωτάτου τινός. εἰ τοῦτο, κενὴ 10
 καὶ ματαία ἐστίν. εἰ μὴ ἔστιν ἄρα τῶν πρακτῶν τέλος δι' ἑαυτὸ αἰρετὸν,
 20 κενὴ ἔσται καὶ ματαία ἢ ἀνθρώπου ὀρεξίς. ὅπερ ἄτοπον. τὸ γὰρ ματαίως
 ὀρεγόμενον οὐδενὸς ἐφικνεῖται ἀγαθοῦ, τὸ δὲ μηδενὸς ἐφικνούμενον ἀγαθοῦ
 ἐκπτωτόν ἐστι παντὸς ἀγαθοῦ. τὸ ἄρα ματαίως ὀρεγόμενον ἐκπτωτόν ἐστι
 παντὸς ἀγαθοῦ. ἔστιν ἄρα τέλος τῶν πρακτῶν ὃ δι' ἑαυτὸ αἰρετὸν καὶ
 οὐ δι' ἕτερον, ὡς ἐν πρακτοῖς. ἢ δὲ διάθεσις τῆς λέξεως ληφθεῖσα μεθ' 15
 25 ὑπερβάσεως ἀσάφειαν ἀπετέλεσε καὶ θέον αὐτὴν ἐπὶ τὸ σαφέστερον
 ἀμειψθῆναι. εἰ δὴ τι τέλος ἐστὶ τῶν πρακτῶν ὃ δι' αὐτὸ βου-
 λόμεθα, τὰλλα δὲ διὰ τοῦτο, καὶ μὴ πάντα δι' ἕτερον αἰρού-
 μεθα, ὁῦλον ὅτι τοῦτ' ἂν εἴη τὸ ἀγαθὸν καὶ τὸ ἄριστον. πρακτὰ
 δὲ εἰσιν ἐκεῖνα, ὅσα πράττουσιν ἡμῖν περιγίνεται. ταῦτα δὲ ἐστὶ τινα
 30 ἀγαθὰ, ἃ διὰ τῶν τεχνῶν καὶ τῶν μεθόδων καὶ τῶν τούτοις συστοίχων
 κτώμεθα. ταῦτα δὲ ἀτελεῖ ὄντα ὡς μὴ τῆς ἀνθρωπίνης ἐφικνούμενα τε- 20
 λειότητος δεῖ ἔχειν τέλος τι ἓν, εἰς ὃ γεγονῶς ὁ ἄνθρωπος τέλειος ἄν-
 θρωπος γίνεται. καὶ εἴη ἂν τοῦτο τὸ ἀγαθὸν τοῦ ἀνθρώπου ἢ ἄνθρωπος,
 καὶ ἄριστον τῶν πρακτῶν ἀγαθῶν ἃ πράττων ὡς ἄνθρωπος κατορθοῖ,
 35 ὡς πάντα τὰ ἄλλα πρὸς αὐτὸ ἀναφέρεσθαι καὶ δι' ἐκεῖνο εἶναι ἀγαθὰ.
 καὶ οὕτως ἔσται ἡ λέξις τὸ σαφὲς ἔχουσα, τὰ δὲ μεταξὺ ἐμβεβλημένα
 κατασκευαστικά ἐστι τῆς ἐπινοουμένης προσλήψεως, τῆς ἄλλὰ μὴν ἔστι
 τι τέλος τῶν πρακτῶν, ὃ δι' αὐτὸ βουλόμεθα καὶ οὐ πάντα δι'
 ἕτερον αἰρούμεθα. ταῦτα δὲ λέγεται περὶ τῆς καλουμένης εὐδαι-
 40 μονίας.

8 ἐπιτάξεως a

31 κτώμεθα a: χρώμεθα B

p. 1094^a22 Ἄρ' οὖν πρὸς τὸν βίον ἡ γνῶσις αὐτοῦ μεγάλην ἔχει 4^r
 ῥοπὴν καὶ καθάπερ τοξόται σκοπὸν ἔχοντες μᾶλλον ἢ τυγχάνοιμεν τοῦ 26
 δέοντος;

Ταῦτα προτρεπτικά εἰσι πρὸς τὴν τοῦ ἀγαθοῦ τούτου ζήτησιν. ὥς
 5 γὰρ ἤδη δείξας ὅτι ἔστι, προτρέπεται νῦν τί ἐστὶν ἐξετάσαι. ἐπεὶ οὖν, φησὶν,
 ἔστι τι τοιοῦτον, ὃ κοινόν ἐστι τέλος πάντων τῶν ἐκ πράξεως κατορθου-
 μένων, συντελοίη ἢ γνῶσις αὐτοῦ μεγάλως πρὸς τὸν βίον τὸν ἡμέτερον,
 ὥστε ἔχειν αὐτὸν εὖ. εἴτε γὰρ οὐκ ἔστι τοιοῦτόν τι, μάταιον περὶ τοῦ 30
 μὴ ὄντος ζητεῖν, εἴτε ἔστι μὲν, οὐδὲν δὲ ἡμῖν ἡ αὐτοῦ γνῶσις λυσιτελεῖ,
 10 καὶ οὕτως περιττὸν τὸ ζητεῖν περὶ πράγματος, οὗ ἡ γνῶσις οὐδεμίαν ἡμῖν
 παρέχεται λυσιτέλειαν. εἰ δὲ καὶ ἔστι καὶ ἡ γνῶσις αὐτοῦ μεγάλην ἡμῖν
 ῥοπὴν δίδωσι πρὸς κατόρθωσιν, δεῖ δὴ σπουδὴν ἐνδείξασθαι πρὸς τὸ γινῶναι
 τί ἐστι· ῥοπὴν γὰρ τὴν λυσιτέλειαν φησὶ καὶ βοήθειαν. εἴρηται δὲ οὕτως
 ἀπὸ μεταφορᾶς τῶν ζυγῶν, οἷς ἐν τοῖς βάρεσι χρώμεθα. ὥσπερ γὰρ
 15 ἐπ' ἐκείνων τὰ ἐπὶ θάτερα ῥέποντα τῶν ζυγοστατουμένων τῶν κουφοτέρων 35
 προτίθεται ὥς λυσιτελοῦντα τοῖς τὰς ῥοπὰς ἐξετάζουσιν, οὕτω καὶ πανταχοῦ
 τὰ λυσιτελέστερα καὶ ὠφελιμώτερα ῥοπὴν ἔχειν πρὸς ἐκεῖνα λέγεται πρὸς
 ἅπερ συμβάλλεται. ὅτι δὲ οὕτως ἔχει καὶ ῥοπὴν πρὸς τὸν βίον μεγάλην
 ἡ γνωριμότης τοῦ τέλους παρέχεται, δείκνυσιν ἐκ παραβολῆς. καθάπερ
 20 γὰρ τοξόται, φησὶ, σκοπὸν ἔχοντες μᾶλλον ἢ τυγχάνοιμεν τοῦ
 δέοντος. ὥσπερ γὰρ οἱ τοξόται ἀπλῶς μὲν βάλλοντες καὶ πρὸς μηδὲν 40
 ἐπισκοποῦντες οὐ ἐπιτεύξονται, οὐκ ἂν ἀγαθοί ποτε τὰ τοξικά γένοιτο,
 οὕτω καὶ οἱ σπουδαίως καὶ ἐναγωνίως ζῆν προαιρούμενοι, εἰ μὴ τέλος
 ἔχουσί τι, πρὸς ὃ τὴν σπουδὴν ἐπιδείκνυνται, οὐκ ἂν ποτε ἀγαθοὶ ταῖς κατὰ
 25 τὴν πράξιν ἕξεσι γένοιτο. σκοποῦ δ' ἑκατέροις καὶ τέλους προκειμένου ὥς
 πρὸς αὐτὸ τὰς ἐνεργείας καὶ τὰς σπουδὰς ἀπευθύνεσθαι, ῥᾶον πρὸς τὴν
 κατόρθωσιν ἕξουσιν.

p. 1094^a24 Εἰ δ' οὕτω, πειρατέον τύπῳ περιλαβεῖν αὐτὸ τί ποτέ 45
 ἐστὶ καὶ τίνος τῶν ἐπιστημῶν ἢ δυνάμεων.

30 Εἰ οὕτω, φησὶν, ἀναγκαία ἡ γνῶσις τούτου τοῦ τέλους ἐστί, δεῖ ποιή-
 σασθαι ἀπόπειραν, εἴ πως γένηται δυνατόν, ὥς πρὸς τοὺς μηδεμίαν περὶ
 αὐτοῦ εἶδησιν ἔχοντας ὁλοσχερῇ τινα καὶ οἷον τυπωτικὴν περίληψιν ποιή-
 σασθαι, τί ποτέ ἐστι παραδιδόντας καὶ τίνος τῶν ἐπιστημῶν ἢ δυνάμεων.
 ὅτι μὲν γὰρ ἔστι, διὰ τῶν εἰρημένων δέδεικται, καὶ ὅτι μεγάλως ἡ γνῶσις
 35 αὐτοῦ πρὸς τὸν βίον λυσιτελεῖ. πῶς δ' ἂν αὕτη ἡμῖν περιγένοιτο μὴ τὴν 50
 οὐσίαν μαθοῦσιν αὐτοῦ; τὴν δὲ δῆλην τὸ τί ἐστὶ τίθησι. τοῦτο δέ

1 ἄρ' οὖν καὶ πρὸς a cum Aristotele
 περιλαβεῖν Arist. et Eustrat. Vat. 269

9 λυσιτελεῖ B: συντελεῖ a
 30 εἰ δ' οὕτω a

28 τύπῳ γε

ἔστιν ὁ τὸ τί ἦν εἶναι δηλῶν τοῦ πράγματος λόγος. ἐπεὶ δὲ τέλος τοῦτο 4^r
 ἔστι τὸ τῶν πρακτικῶν ἀγαθῶν τελικώτατον, ἀνάγκη καὶ ἐπιστήμην εἶναι
 ἢ δυνάμιν τινα ἧς τέλος αὐτό ἐστι. διαφέρει δὲ ἐπιστήμη δυνάμεως, ὅτι
 ἡ μὲν γνῶσις ἐστὶν ἐξ ἀναγκαίων προτάσεων τὴν σύστασιν ἔχουσα καὶ καθ'
 5 αὐτὸ καὶ ἡ αὐτὸ καὶ πρώτων καὶ ἀμέσων καὶ αἰτίων τοῦ συμπεράσματος·
 ἡ ἐκ συμπερασμάτων δ' ἐκ τοιούτων συνάγεται ὥς μὴ ἐνδέχεσθαι ποτε 4^v
 ἄλλο καὶ ἄλλο συμπέρασμα τοῖς προηγουμένοις ἐπιστημονικῶς ἔπεσθαι ἀλλ'
 αἰ τὸ αὐτό, ἡ δὲ ἐκ τῶν ὥς ἐπὶ τὸ πολὺ καὶ μὴ αἰ θάτερον μῦθον
 ἀποβαῖνον τῆς ἀντιφάσεως ἔχουσα, ἀλλ' ἐστὶν ὅτε καὶ ἕτερον, δυνάμεις λε-
 10 γομένη διὰ τὸ ἐπαμφοτερίζειν. ὥς γὰρ ἐπὶ τῶν ἐναντίων ἡ δεκτικὴ αὐτῶν
 ὕλη δυνάμεις λέγεται διὰ τὸ ἐκάτερον ἀνὰ μέρος δυνατὴ εἶναι δέχεσθαι,
 οὕτω καὶ αἱ τοιαῦται τῶν τεχνῶν δυνάμεις λέγονται, ὅτι οὐκ ἐξ ἀνάγκης 5
 ἀποβαῖνον θάτερον μῦθον ἔχουσιν ἀλλ' ἐστὶν οὗ καὶ τὸ ἕτερον. τοιαῦται
 δὲ εἰσιν ἡ τε διαλεκτικὴ καὶ ἡ ῥητορικὴ· ἐφ' ἐκάτερά τε γὰρ καὶ ἄμφω
 15 ἐπιχειροῦσι τὰ τῆς ἀντιφάσεως μύθια ἐν τῷ προκειμένῳ προβλήματι, καὶ
 οὐδὲ πείθουσιν ἐξ ἀνάγκης κατὰ τὸ ἕτερον, ἀλλὰ πείθονται ποτε καὶ κατὰ
 τὸ ἀντικείμενον· καὶ αἱ στοχαστικαὶ δὲ τῶν τεχνῶν ὡσαύτως, οἷον ἡ κυ-
 βερνητικὴ καὶ ἡ ἰατρικὴ. ἐνίοτε γὰρ αἱ πρὸς σωτηρίαν ἐπιτηδεύουσιν οἱ 10
 κατ' αὐτὰς ἐνεργοῦντες εἰς κίνδυνον ἀποβαίνουσι, καὶ πάντα πληροῦντες
 20 ἔστιν οὗ τὰ τῶν τεχνῶν παραγγέλματα τοῦ οἰκείου τέλους ἐκπίπτουσιν.
 ἀλλὰ καὶ ταῖς τέχναις πρὸς ἄμφω τὰναντία χρῆσθαι δύνανται τῶν ἐναντίων
 ὄντες εἰδήμονες καὶ πρὸς ἅπερ βούλονται χρώμενοι, ὥς μὴ μόνον σωτῆρες
 ἀλλ' ἐστὶν οὗ καὶ ἐπίβουλοι κακούργως τῶν ὑποκειμένων γινόμενοι.

p. 1094^a26 Δόξειε δ' ἂν τῆς κυριωτάτης εἶναι καὶ μάλιστα ἀρχι-
 25 τεκτονικῆς· τοιαύτη δ' ἡ πολιτικὴ φαίνεται.

Εἰ γὰρ τοῦτο τῶν πράξεσι τελῶν πάντων ἐστὶ τελικώτατον καὶ τῶν 15
 πρακτικῶν πάντων ἀγαθῶν ὑπερέχον, εἴη ἂν καὶ ἡ τέχνη ἧς τέλος τοῦτο
 ἐστὶ, κυριωτάτη τε τῶν λοιπῶν καὶ ἀρχιτεκτονικὴ, ὥς καὶ ταῖς λοιπαῖς ἐπι-
 τάττουσα πάσαις καὶ τέλος ἔχουσα τῶν λοιπῶν αἰρετώτερον, ὅσα τέλη
 30 ταῖς ἄλλαις ἐστίν. οὐκ εἶπεν 'ἐστίν', ἀλλὰ φαίνεται· ἤδη δὲ ἀποδείκνυσιν
 ἐξ αὐτῶν τῶν ἐνεργημάτων αὐτῆς.

Τοιαύτη δὲ ἡ πολιτικὴ.

p. 1094^a28 Τίνας γὰρ φησὶν εἶναι χρεὼν τῶν ἐπιστημῶν ἐν ταῖς 20
 πόλεσι, καὶ ποίας ἐκάστους μανθάνειν, καὶ μέχρι τίνος, αὕτη
 35 διατάττει.

Εἰ γὰρ τὸ εἶναι ἢ μὴ εἶναι ἀπλῶς τάσδε ἢ τάσδε τὰς ἐπιστήμας ἐν ταῖς
 πόλεσι, καὶ ποίας ὑπὸ ποίων μανθάνεσθαι, αὕτη διορίζεται καὶ μέτρον αὐταῖς

24 εἶναι Ba: om. Vat. 269 et libri Arist.

25 δ' ἡ Ba: δὲ καὶ ἡ Vat. 1622 et Arist.

liber L^b

32 τοιαύτη δὲ ἡ πολιτικὴ adiecto φαίνεται lemmatis instar a

33 φησιν

cum libri omnes manuserr. praebeant (omittat a) nolui exterminare

ἐπιτίθῃσι, πῶς οὐκ ἂν εἴη πασῶν ἀρχιτεκτονική; αἱ μὲν γὰρ ἄλλαι ἀρχιτεκ- 4v
 τονικαὶ ταῖς ὑπ' αὐτὰς τέχναις οὕσαις ἤδη χρῶνται καὶ ἐπιτάττουσι,
 μήτε εἰ δεῖ εἶναι ἢ μὴ εἶναι αὐτὰς ἐξετάζουσαι. μήτε μέχρι τίνος δεῖ προ- 25
 βαίνειν ἐν τοῖς ἔργοις αὐτάς, μήτε μὴν ὅποιον δεῖ εἶναι τῶν τεχνιτῶν
 5 ἕκαστον, ἴν' εἴη τῇ τέχνῃ κατάλληλος. ἡ δὲ γε πολιτικὴ πολλὴν ποιεῖται
 καὶ περὶ τούτων φροντίδα, πῇ μὲν σκοποῦσα μὴ ματαιοτεχνίαι τινὲς ἐπι-
 τηδεύωνται ἐν ταῖς πόλεσι μηδὲν σπουδαῖον δυνάμεναι κατορθοῦν ἐν αὐταῖς
 κἀντεῦθεν τὰ ἥθη τῶν πολιτῶν διαφθείρουσαι, τῇ εἰς παιδείας τινὰς καὶ
 ἀνοήτους ἐργασίας ἀπασχολεῖν τοὺς αὐτῶν λογισμούς, οἷα ἐστὶν ἢ τε ἱμαν- 30
 10 τοπαικτικὴ καὶ ὀρχηστικὴ καὶ πολλαὶ ἕτεραι, πῇ δὲ περὶ κακοτεχνιῶν
 ἐξετάζουσα, μήπου τινὲς φιλομόχθηροι ὄντες εἰς βλάβην τῶν πολιτῶν ἐπι-
 τηδεύωσι τινὰ, νύκτωρ ταῖς οἰκίαις αὐτῶν ἐπεμβαίνοντες καὶ τοιχωρυχοῦντες
 τυχόν ἢ διαιροῦντες στέγας ἢ ἱερὰ συλῶντες ἢ πῦρ ὑφάπτοντες οἰκίαις
 καὶ ἀνθρώποις ὀλέθριον ἢ ἕτερ' ἅττα ὀρῶντες φθορὰς καὶ ἀπωλείας παραίτια.
 15 ἀλλὰ καὶ τινες εἶεν τέχναι ἀνθρώποις ὠφέλιμοι, οὐδὲ ταύτας ἀβασανίστους
 ἀφίησιν ἢ πολιτικῇ· μετρεῖ δὲ μᾶλλον καὶ ταύτας, μὴ πῇ πέρα πολὺ τοῦ 35
 χρειώδους προβαίνουσαι εἰς περιττά τινὰ καὶ ἀνόνητα παρεκκλίνωσι, παι-
 διώδη τινὰ καὶ μηδὲν ἔχοντα σπουδαῖον ἐπιτηδεύουσαι, ὥς ἡ τεκτονικὴ τὰς
 ἀλλομένας ξυλίνους ἐλάφους ἢ μῦας τρέχοντας ἢ ὄφεις ἔρποντας ἢ τι τοιοῦτον,
 20 οἷς περ ἂν τέρπωνται ψυχὰι παιδιαῖς εὐφραίνόμεναι καὶ σπουδῆς ἀπεχόμεναι.

p. 1094b2 Ὅρῳμεν δὲ καὶ τὰς ἐντιμοτάτας τῶν δυνάμεων ὑπὸ
 ταύτην οὕσας, οἷον στρατηγικὴν οἰκονομικὴν ῥητορικὴν. 40

Τὴν ὑπεροχὴν τῆς πολιτικῆς ἐκ τούτων παρίστησι καὶ ὥς ἀρχιτεκτονι-
 κωτάτη ἐστὶν αὕτη τῶν ἐν ταῖς πόλεσιν ἐπιστημῶν καὶ δυνάμεων. τοῦτο
 25 δὲ δείκνυσι διχῶς, πῶς τε ἔχουσι λέγων αἱ τούτων ἐντιμότηται πρὸς αὐτήν,
 ἡγουν ὅτι ὑπόκεινται αὐτῇ ὥς ἐπιταττόμεναι παρ' αὐτῆς οἷον στρατηγικὴ
 ῥητορικὴ οἰκονομικὴ· τοῦ πολιτικοῦ γὰρ διορίσασθαι στρατηγῶν τε πῶς
 χρηστέον τῇ στρατοπέδῳ καὶ ῥήτορι πῶς καὶ μέχρι τίνος τοῖς λόγοις ἐν 45
 τε βουλαῖς καὶ δίκαις καὶ πανηγύρεσι καὶ οἰκονομικῶν πῶς ἂν καλῶς καὶ
 30 δικαίως καὶ σωτηρίως τὸν οἶκον καὶ τοὺς αὐτῶν συνοικοῦντας διάθηται·
 καὶ αὖθις πῶς ἡ πολιτικὴ πρὸς αὐτάς.

p. 1094b4 Χρωμένης γὰρ ταύτης ταῖς λοιπαῖς πρακτικαῖς τῶν
 ἐπιστημῶν, ἔτι δὲ νομοθετούσης τί δεῖ πράττειν καὶ τίνων ἀπέ-
 χεσθαι, τὸ ταύτης τέλος περιέχον ἂν τὰ τῶν ἄλλων. ὥστε τοῦτ'
 35 ἂν εἴη τὸ ἀνθρώπινον ἀγαθόν. 50

Εἰ γὰρ αἷτε ἐντιμότηται τῶν δυνάμεων ταύτη ὑπόκεινται μετρούμεναι
 παρ' αὐτῆς καὶ ἐπιταττόμεναι, καὶ αἱ πρακτικαὶ ἐπιστῆμαι τὸ εἶναι ἔχουσιν

3 αὐτάς a: αὐταῖς B

8 διαφθείρουσαι B: διαφθείρωσι a

9 ἀνοήτους a

9. 10 ἱμαντοπαικτικὴ a: ἱμαντοποιητικὴ B

11. 12 ἐπιτηδεύωσι a

17 ἀνό-

ητα a

20 καὶ σπουδῆς ἀπεχόμεναι B: om. a

32 γὰρ] δὲ Arist.

ὥς αὐτῇ χρησιμεύουσαι, καὶ αὕτη ἐστὶν ἡ περὶ τῶν καλῶν καὶ δικαίων ἐν 4^v
 ταῖς πόλεσι διατάττουσα, ὥς αὐτὴν μὲν πρὸ τῶν ἄλλων εἶναι τὰς τῶν ἀν-
 θρώπων κοινωνίας καὶ πολιτείας συνέχουσιν ἐν τοῖς δέουσι, μηδεμίαν δὲ
 πρὸ αὐτῆς, ἅτε καὶ | αὐτῆς μὲν ἐπιτάττουσης καὶ προεχούσης, τῶν δ' 5^r
 5 ἄλλων ὑποκειμένων αὐτῇ, πῶς οὐχὶ καὶ τὰ τῶν ἄλλων τέλη τῷ ταύτης
 ἂν ὑποκέοιτο καὶ ὑπ' αὐτὸ ἀναφέροιτο, καὶ εἴη ἂν τοῦτο τὸ ἀνθρώπινον
 ἀγαθόν.

p. 1094^b7 Εἰ γὰρ καὶ ταῦτόν ἐστιν ἐνὶ καὶ πόλει, μεῖζόν γε καὶ
 θειότερον τὸ τῆς πόλεως φαίνεται καὶ λαβεῖν καὶ σώζειν.

10 Τὴν ταυτότητα καὶ τὴν διαφορὰν ἔοικε τιθέναι διὰ τούτων, ἣν αὐτὴ 5
 πρὸς ἑαυτὴν ἀναδέχεται ἡ εὐδαιμονία, ὥς τέλος οὖσα πολιτικῆς τινος, ἥγουν
 ἠθικῆς ἅμα καὶ πολιτικῆς ἀπλῶς, ταῦτόν μὲν γὰρ ἐστὶ τὸ τέλος ἀμφοῖν
 ὅπερ ἐστὶ τὸ ἐν ἀρεταῖς τέλειον ὥς οὕτως εἰπεῖν ἐν τῷ παρόντι, ἀλλὰ τὸ
 μὲν μεῖζον καὶ θειότερον, τὸ δὲ ἔλαττον καὶ ἀνθρωπικώτερον· καὶ τοῦτο
 15 κατασκευάζει δι' ὧν ἐπιφέρει.

p. 1094^b9 Ἀγαπητὸν γὰρ φησι καὶ ἐνὶ μόνῳ, κάλλιον δὲ καὶ θειό- 10
 τερον ἔθνει καὶ πόλεσιν.

Καὶ τὸ ἐν ἐνὶ μὲν γὰρ τὸ ἀγαθὸν κατορθοῦν ἄξιον ἀγάπης ἐστὶν ὥς
 καλόν, εἴτε ἐν ἑαυτῷ τοῦτό τις εἴτε ἐν ἐτέρῳ κατορθοῖ· ἀλλὰ κάλλιον
 20 ἐστὶ καὶ θειότερον εἰ ἐν ἔθνει καὶ πόλεσιν ἢ τοῦ ἀγαθοῦ κατόρθωσις γί-
 νεται· κάλλιον μὲν, ὥς ἐπὶ πλείονων ἐξαπλουμένης τῆς καλλονῆς καὶ
 πλείονος γινομένης τῆς κοσμιότητος, ὥσπερ εἴ τις ἐρεῖ φωτεινότερον εἶναι
 φῶς τὸ εἰς πλεῖον διάστημα ἐξαπλούμενον τοῦ ἐξαπλουμένου εἰς ἔλαττον· 15
 θειότερον δέ, ὅτι τὸ ἀγαθοποιεῖν θεῖον ἔργον ἐστίν. ὅσῳ οὖν πλείω τὰ
 25 ἀγαθοποιούμενά τε καὶ βελτιούμενα, τοσούτῳ πλείων ἡ ἀγαθοποίησις· καὶ
 διὰ τοῦτο καὶ τὸ ἔργον θειότερον.

p. 1094^b10 Ἡ μὲν οὖν μέθοδος τούτων ἐφίεται πολιτικὴ τις οὖσα.
 λέγοιτο δ' ἂν ἱκανῶς, εἰ κατὰ τὴν ὑποκειμένην ὕλην διασαφηθείη.

Μέχρι μὲν τῶν εἰρημένων τὸ πρῶτον προοίμιον πεπλήρωται, τριῶν 21
 30 ὄντων ἀπάντων, ἅπερ ἐν τῷ παρόντι βιβλίῳ προτέτακται. δέδεικται δὲ ἐν
 τούτῳ, ὅτι τέ ἐστὶ τι τῶν πρακτῶν ἀγαθῶν ἀπάντων τελικώτατόν τε καὶ
 σκοπιμώτατον, ὑφ' ὃ πάντα ἀνάγεται· καὶ ὅτι δεῖ τοῦτο ζητεῖν ὥς συντε-
 λοῦν μεγάλως ἡμῖν εἰς τὴν ἐν βίῳ κατόρθωσιν· καὶ ὅτι τῆς ἀρίστης ἂν
 εἴη τοῦτο τῶν ἐπιστημῶν καὶ δυνάμεων, ἥτις ἐστὶν ἡ πολιτικὴ· καὶ ὅτι 25

9 θειότερον Ba et Arist. cod. L^b: τελεώτερον Arist. vulg.

K^b: ἀγαπητὸν μὲν γὰρ a et Arist. vulg.

verba Aristotelia τὸ γὰρ ἀκριβές—δημιουργουμένοις Ba

16 ἀγαπητὸν γὰρ B, ut Arist.

φησι om. a cf. p. 15, 33

27 addunt

32 ὑφ' ὃ a: ὑφ' ὧ B

τοῦτό ἐστι τὸ ἴδιον ἀγαθὸν ἀνθρώπου ἢ ἄνθρωπος· καὶ ὅτι καὶ ἐν ἀνθρώπῳ 5^τ
 μὲν ἐνὶ καλόν ἐστι τοῦτο κατορθοῦν, κρεῖττον δὲ τοῦτο πολλῶ, εἰ ἐν
 ἔθνει τις τοῦτο καὶ ἐν πόλεσι κατορθώσκειν, ἐπὶ πλεῖον ἐξαπλῶν τὴν μετά-
 δοσιν τοῦ ἀγαθοῦ. μεταβαίνει δὲ νῦν ἐπὶ προοίμιον ἕτερον, ἐν ᾧ διδάσκει
 5 τὸν ἀκροατὴν τῶν λεγομένων ὁποίους δεῖ τοὺς λόγους ἐκδέχεσθαι. λέγει
 τοίνυν καθιστῶν ὥσπερ τὸ πρῶτον προοίμιον, ὡς ἡ μὲν προκειμένη μέθοδος
 τούτων ἐφίεται πολιτικὴ τις οὖσα. τούτων, τίνων; καὶ μὴν ὡς περὶ ἐνὸς 30
 τέλους ἔφατο, λέγω δὲ τοῦ ἀνθρωπίνου ἀγαθοῦ. πῶς οὖν οὐχὶ τούτου
 φησὶν ἀλλὰ τούτων ὡς περὶ πολλῶν; ἢ τάχα, ἐπειδὴ τοῦτο τὸ τελικώτατόν
 10 ἐστι καὶ πολλά εἰσι τέλη τὰ ὑπ' αὐτοῦ περιεχόμενα καὶ ὑπ' αὐτὸ ἀναγό-
 μενα, καὶ δεῖ κατὰ τὴν ἑαυτοῦ τάξιν ἕκαστον τὰ ἀνήκοντα αὐτῷ πάντα
 κεκτημένον δι' ἐκείνων εἰς αὐτὸ ἀναφέρεισθαι, διὰ τοῦτο πληθυντικῶς
 εἴρηκεν. ἢ εἰ δεῖ καὶ τοῦτο εἰπεῖν, ἐπεὶ ἄλλως μὲν τοῦτο κατὰ τὴν ἡθικὴν
 ἐστι κατορθούμενον, ἥτις πολιτικὴ τίς ἐστι, καθ' ἐνὸς θεωρουμένη βελ- 35
 15 τίωσιν, ἄλλως δὲ κατὰ τὴν πολιτικὴν ἐξαπλουμένην κοινότερον, διὰ τοῦθ'
 ὡς εἰπεῖν πολλῶν εἴρηκε. πῶς δὲ πολιτικὴ τις ἢ ἡθικὴ ὠνόμασται;
 ἐπειδὴ πολιτικὴ ἀπλῶς ἢ ἐν ἔθνει καὶ πόλεσι κατορθοῦσα τὸ ἀγαθόν, πο-
 λιτικὴ δὲ τις οὐχ ἀπλῶς, καθ' ἣν ἐν ἐνί τινι τοῦτο κατορθούμενον φαί-
 νεται. καὶ πολίτης γὰρ ἀγαθὸς ἄνθρωπος λέγεται, ὅς γε τοῖς εὖφροσι
 20 πειθόμενος τὴν ἀρετὴν κατορθοῖ, πολιτικὸς δὲ ἀνὴρ ὁ τὰ καλὰ καὶ τὰ
 δίκαια αὐτός τε εἰδὼς ἀφ' ἑαυτοῦ καὶ διδάσκων ἐν πόλεσι καὶ τῆς τελειό- 40
 τητος ἐν πολλοῖς ἐφικνούμενος. πολίτῃ δὲ ἱκανὸν ἢ πολίτης ἐστίν, εἰ καθ'
 ἑαυτὸν εἴῃ τὰ δέοντα κατορθῶν καὶ κοινωνὸς ἀγαθὸς τοῖς πολιτευομένοις
 γινόμενος. Λέγοιτο δ' ἂν ἱκανῶς εἰ κατὰ τὴν ὑποκειμένην ὕλην
 25 διασαφηθεῖη. ἐντεῦθεν τοῦ δευτέρου προοιμίου ἀπάρχεται, διδάσκων
 ὡς οὐκ ἀκριβῆ τινὰ χρὴ καὶ ἀπαράθραυστον οὐδ' ὡς ἐξ ἀναγκαίων τινῶν
 συνισταμένην τὴν διδασκαλίαν ἐκδέχεσθαι, ἀλλ' ἱκανῶς ἔχειν αὐτήν, εἰ
 κατὰ τὴν ὑποκειμένην ὕλην διασαφηθεῖη, ἥγουν τὴν ἐρμηνείαν 45
 καὶ τὴν δῆλωσιν δέξαιτο. ὕλη δὲ ἐφ' ἐκάστης μεθόδου καὶ τέχνης λέγεται
 30 τὸ ὑποκείμενον αὐτῆς, περὶ δὲ καταγίνεται. ὑποκείμενον δὲ τῇ ἡθικῇ καὶ
 πολιτικῇ τὰ ἐν βίῳ ἐστὶ πράγματα καὶ αἱ περὶ ταῦτα τῶν ἀνθρώπων πρά-
 ξεις τε καὶ ἐνέργειαι, ἅτινα τῶν ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἐνδεχομένων εἰσὶ καὶ οὐκ
 ἀεὶ ὡσαύτως ἔχοντα, ἀλλ' ἔστιν οὗ κατὰ τὸ ἀντικείμενον ἀποπίπτοντα.
 καὶ ἐπεὶ τοιοῦτον τὸ ὑποκείμενον τῶν ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ, καὶ οἱ λόγοι οἱ 50
 35 παραδιδόντες περὶ αὐτοῦ. διὸ οὐδὲ χρὴ ἀναγκαίως τινὰς ἀποδείξεις περὶ
 τῶν οὕτως ἐνδεχομένων ἀπαιτεῖν· ὥσπερ γὰρ μέτρον οἱ λόγοι τῶν πραγμά-
 των εἰσὶ, περὶ ὧν λέγονται, καὶ δεῖ τὸ μέτρον ἐφαρμόζον εἶναι πρὸς τὸ
 μετρούμενον· οὐ δύναται δὲ τὸ ἀεὶ ἔχον ὡσαύτως τῷ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ
 οὕτως ἔχοντι ἐφαρμόζεσθαι. ὑπερβαλεῖται γὰρ τὸ ἀεὶ ὅν τὸ ποτὲ τοῦ
 40 εἶναι ἀνακοπτόμενον. εἰ οὖν κατὰ τὴν ὑποκειμένην ὕλην, ἥτοι τὰ παρὰ
 ἀνθρώποις καλὰ τε καὶ δίκαια ἢ | διὰ τῶν λόγων διασάφησις, ἥτοι παρὰ 5^ν

2 τοῦτο (post δὲ) B: om. a

25 προοιμίου a: προοίμιον B

στασις καὶ δῆλωσις γένοιτο, ἱκανῶς ἂν λέγοιτο. οὐκ ἂν δὲ δικαίως τὴν 5^ν
 ἠθικὴν τις καὶ πολιτικὴν ἀποπέμψαιτο μέθοδον εἰ τοιαῦτα περὶ αὐτῆς
 ἐπαγγέλλεται, ἐπεὶ γε οὗτος καὶ τὰς χαριεστάτας πάσας τῶν τεχνῶν ὥς
 μὴ καλῶς ἐχούσας ἀποβδελύσσεται, οἷον ῥητορικὴν γραμματικὴν διαλεκτικὴν
 5 ἰατρικὴν καὶ ἀπλῶς ἀπάσας ὅσαι περὶ τὰ ἔνυλα καταγίνονται, καὶ αὐτὴν
 τὴν φύσιν ὅση περὶ ὕλην ἐστὶ καὶ τὰ ἔνυλα, ὅτι μὴ ἀπταίστως αἰεὶ ἐνερ- 5
 γοῦσιν, ἀλλ' ἔστιν οὐ καὶ ἀποτυγχάνουσιν.

p. 1094^b12 Τὸ γὰρ ἀκριβὲς οὐχ ὁμοίως ἐφ' ἐκάστου γένους ἐπι-
 ζητητέον, ὥσπερ οὐδὲ ἐν τοῖς δημιουργουμένοις.

10 Τοῦτο κατασκευαστικόν ἐστὶ τοῦ μὴ δεῖν ἀκριβεῖς καὶ ἀναγκαίους
 ἀπαιτεῖν τοὺς παραδιδόμενους λόγους ἐν τοῖς ἠθικοῖς καὶ πολιτικοῖς, ὅτι
 μὴδὲ πᾶς λόγος τεχνικὸς ἀκριβής ἐστίν, οὐδὲ ὁμοίως τεχνίτης ἕκαστος 10
 ἀπατεῖται κατὰ τὴν ἑαυτοῦ τέχνην τὸ ἀκριβὲς ἐπιδείκνυσθαι. καὶ τοῦτο
 παρίστησιν ἀπὸ τῶν δημιουργικῶν τεχνῶν καὶ τῶν κατ' αὐτὰς δημιουρ-
 15 γουμένων. δημιουργικαὶ δὲ λέγονται τέχναι αἱ ποιητικά, καὶ δημιουργού-
 μενα τὰ ὑπ' αὐτῶν ἀποτελούμενα ἔργα. εἰς τρία τοιγαροῦν τῶν τεχνῶν
 διηρημένων, εἰς θεωρητικὸν εἰς πρακτικὸν εἰς ποιητικόν, ἐκ τῶν ποιητικῶν
 παρίστησι τὸ λεγόμενον, φημὶ δὴ τὸ μὴ δεῖν ἐπὶ πάντων ὁμοίως ζητεῖν
 τὴν ἀκρίβειαν. ἐναργέστερον γὰρ τοῦτο μάλιστα ἐπὶ τῶν τοιούτων φαί- 15
 20 νεται τεχνῶν, διὰ τὸ τὰ ὑποκείμενα αὐταῖς καὶ τὰ ἔργα αἰσθήσει εἶναι
 γνωστά, τίνα τε καὶ ὅποιά εἰσιν. ἴδε γὰρ ὅτι ἐν εἰδός ἐστὶ τέχνης τὸ μι-
 μητικὸν ἀνθρώπου μορφῆς ἢ ἄνθρωπος· διαιρεῖται δὲ εἰς εἶδη διάφορα
 κατὰ τὰς τῶν ὑποκειμένων διαφοράς· καὶ πρῶτον μὲν εἰς ζωγραφικὴν καὶ
 ἀνδριαντοποιητικὴν· ἡ δὲ εἰς κηροπλαστικὴν τηκτικὴν γλυφικὴν τεκτονικὴν
 25 λιθοξοικὴν, ἀλλ' ὁ μὲν γραφικὸς πλεῖον ἀπαιτεῖται τὸ ἀκριβὲς τῆς μιμήσεως
 διὰ τὸ τῆς ὑποκειμένης αὐτῷ ὕλης εὐεῖκτον, ὁ δὲ κηροπλάστης κηρῷ καὶ 20
 πηλῷ καὶ τοῖς τοιούτοις χρώμενος ἥττον μὲν ἐκείνου, μᾶλλον δὲ τῶν
 λοιπῶν, ὁ δὲ τέκτων καὶ γλύπτης λιθοξόου μᾶλλον, τῶν προτέρων λειπό-
 μενος εἰς ἀκρίβειαν, ὁ δὲ λιθοξόος τῶν λοιπῶν ἔχει πάντων δυσμεταχει-
 30 ριστότερον τὸ αὐτῷ ὑποκείμενον κἀντεῦθεν ἔξει τὸ ἀκριβὲς ἥττον κατορ-
 θούμενον ἅμα καὶ ἀπαιτούμενον. ἱκανὸν οὖν ἐκάστω εἰ κατὰ τὴν ὑποκει-
 μένην ὕλην κατορθοῖ. γένος δὲ ἐνταῦθα ὁ Ἀριστοτέλης τὸ ὑποκείμενον 25
 ἐκάλεσε καὶ ἐν ἄλλοις πολλοῖς· τὸ γὰρ γένος ὕλη ἀναλογεῖ τῇ τῶν δια-
 φορῶν ἐπείσελεύσει εἰδοποιούμενον, ἥ τε ὕλη γένει συγκεχυμένη καθ'
 35 ἑαυτὴν οὖσα καὶ ἀδιάρθρωτος καὶ ὑπὸ τῶν εἰδῶν μορφουμένη ὥς τινων
 διαφορῶν. καὶ ὥς τὸ γένος δυνάμει τὰ εἶδη, καὶ ἐκ τοῦ δυνάμει προϊδὼν
 εἰς ἐνέργειαν, οὕτω καὶ ἡ ὕλη δυνάμει τὰ ἐξ αὐτῆς, καὶ ἐκ τῆς στερήσεως
 προϊοῦσα εἰς εἰδοποίησιν.

3 οὗτος B: οὕτως a

4 διαλεκτικὴν B: om. a

8 ἐφ' ἐκάστου γένους Ba: ἐν ἅπασιν

τοῖς λόγοις Arist.

21 ὅποια B: ποῖα a

24 τηκτικὴν B: om. a

29 ἔχει B:

ἔχων a

30 ἔξει a: ἥξει B

p. 1094^b14 Τὰ δὲ καλὰ καὶ τὰ δίκαια, περὶ ὧν ἡ πολιτικὴ σκο- 5
πεῖται, τοσαύτην ἔχει διαφορὰν καὶ πλάνην, ὥστε δοκεῖν νόμῳ 30
μόνον εἶναι, φύσει δὲ μή.

Περὶ τῶν ἐξῆς ῥηθησομένων λόγων εἰπὼν ὅποιοί ποτ' ἔσονται, καὶ
5 ὅτι ἱκανὸν αὐτοῖς εἶ κατὰ τὴν ὑποκειμένην ὕλην ἡ ἐξ αὐτῶν διασάφησις
γένηται, εἴτ' ἐπὶ τὸ καθόλου τὸν λόγον ἀνενεγκὼν ὥς οὐ πάντες οἱ λόγοι
τὴν αὐτὴν ἀκρίβειαν ἐπιδέχονται, κατὰγει αὐτὸν ἐπὶ τὰ προκείμενα, καί
φησιν ὅτι τὰ παρὰ ἀνθρώποις καλὰ καὶ δίκαια, περὶ ὧν ἡ πολιτικὴ σκο-
πεῖ, πολλὴν ἔχει κατὰ τὴν δόξαν παρὰ τοῖς ἀνθρώποις διαφορὰν καὶ 35
10 πλάνην, καὶ τοσαύτην, ὥς δοκεῖν νομίζει μόνῃ καὶ ὑπολήψει ταῦτα καὶ
μηδὲν εἶναι κατὰ τὴν φύσιν διὰ τὸ ἄλλοις ἄλλως δοκεῖν καὶ ἄλλα παρ'
ἄλλοις εἰσάγεσθαι καλὰ τε καὶ δίκαια, ὥς τῶν φύσει παρὰ πᾶσιν ὄντων
τῶν αὐτῶν. καὶ ἔστι τὸ καθολικώτερον τῷ μερικωτέρῳ συνθέμενον οὕτω
συλλογίσασθαι· τὰ παρὰ ἀνθρώποις καλὰ καὶ δίκαια διάφορα καὶ πεπλα-
15 νημένα· περὶ τῶν διαφόρων καὶ πεπλανημένων οὐκ ἔστι παραδοῦναι λόγους
ἀκριβεῖς· περὶ τῶν ἀνθρωπίνων ἄρα καλῶν καὶ δικαίων οὐκ ἔστι παραδοῦναι 40
λόγους ἀκριβεῖς.

p. 1094^b16 Τοιαύτην δὲ τινα πλάνην ἔχει καὶ τὰ ἀγαθὰ ἕως τοῦ
ἕτεροι δὲ δι' ἀνδρείαν.

20 Ὁ μὲν τοῦ πρώτου τούτου βιβλίου σκοπὸς περὶ ἀνθρωπίνου ἀγαθοῦ,
ἐνταῦθα δ' ὁ Ἀριστοτέλης ὅποιοι ἔσονται οἱ λόγοι εἰπεῖν προθέμενος καὶ
ἀνενεχθεὶς ἐπὶ τὸ κοινότερον ὥς πάντα περιλαβεῖν τὰ καλὰ καὶ δίκαια 45
περὶ ὧν ἡ πολιτικὴ ζητεῖ, κατηνέχθη πάλιν ἐπὶ τὸ ζητούμενον ἀνθρώ-
πινον ἀγαθόν, καί φησιν ὅτι ὥς ἀπλῶς ἐπὶ τῶν καλῶν καὶ δικαίων περὶ
25 α ἡ πολιτικὴ ἔχει, πολλὴ τοῖς ἀνθρώποις διαφορὰ, οὕτω καὶ ἐπὶ τῶν
παρ' αὐτοῖς ἀγαθῶν. διὰ τί; διότι συμβαίνει πολλοὺς ἐκ τῶν δοκούντων
αὐτοῖς ἀγαθῶν βλάπτεσθαι· πλοῦτος γὰρ καὶ ὑγεία καὶ ἀνδρεία καὶ τοιαῦτα
ἕτερα ἀγαθὰ δοκοῦντα τοῖς ἀνθρώποις ἀπώλεσάν τινες. οὐκ ὀλίγοι γὰρ
ἀνῆρέθησαν διὰ πλοῦτον, ἄλλοι δὲ δι' ἀνδρείαν. ἀνδρείαν δὲ ἐνταῦθα οὐ 50
30 τὴν ψυχικὴν φησιν ἀρετὴν ἐν συμμέτρῳ θεωρουμένην τῆς τοῦ θυμικοῦ
ὀρμῆς καὶ ὀρέξεως, ἀλλὰ τὴν κατὰ τὸ σῶμα λαμβανομένην, ἣ καὶ ἰσχὺς
κυρίως ὠνόμασται, πρὸς τὴν ἐν τῇ ψυχῇ ἀνδρείαν ἀναλογοῦσα. ὥς γὰρ
ἐν τῇ ψυχῇ τέσσαρες αἱ γενικαὶ ἀρεταί, φρόνησις ἀνδρεία σωφροσύνη δικαιο-
σύνη, οὕτως ἐν τῷ σώματι ταῦτα τέτταρα, εὐαισθησία ἰσχὺς κάλλος ὑγεία,
35 ἣ μὲν φρονήσει ἀναλογοῦσα, ὥς γινώσῃς τις οὔσα ἐν ζώῳ θεωρουμένη

6 γένηται B: γένοιτο a

ἀνεγκὼν a

10 ταῦτα εἶναι καὶ a

13 τῶν μερικω-

τέρων a

18 ἕως τοῦ B: verba Aristotelica plena praebebat a

19 ἀνδρείαν a: ἀναν-

δρείαν B

34 εὐαίσθησις a

σώματι, ἢ δὲ τῇ | ἀνδρείᾳ, ὡς καρτερικὸν τὸ σῶμα ποιῶσα καὶ φερέ- 6^r
 πονον, τὸ δὲ τῇ σωφροσύνῃ, ὡς τὸ σύμμετρον παριστῶν ἐν μεγέθει καὶ
 συνθέσει πρὸς ἄλληλα τῶν μορίων τοῦ σώματος, ἢ δὲ τῇ δικαιοσύνῃ, ὡς
 ἐν τῇ κράσει τῶν χυμῶν τὴν κατὰ φύσιν ἀναλογίαν φυλάττουσα. εἰ μὲν
 5 οὖν οὕτως ἐνταῦθα τὸ σημαινόμενον τῆς ἀνδρείας ἐκλήψῃ, ἔσται συντε-
 ταγμένη προσφυῶς τῷ πλούτῳ ὡς ὀργανικὸν καὶ αὐτὸ ἀγαθὸν κατὰ τὸν 5
 τρόπον τῆς χρήσεως ἢ ὠφελοῦσα ἢ βλάπτουσα, εἰ μήπου τις ἔξωθεν δι'
 ἐπίθεσιν βλάβης τοῖς ἔχουσι γίνοιτο πρόφασις, εἰ δὲ τὴν κυρίως ἀνδρείαν
 ἔρεῖς ὅτι ἐν πρὸς ἐν ἀντέθηκε, πρὸς τι τῶν θυραίων καὶ ἔξωθεν ἐν τῶν
 10 ἐντὸς καὶ κατὰ ψυχὴν, δεικνὺς ὅτι καὶ ἐν τοῖς κυρίως παρ' ἡμῖν ἀγαθοῖς
 εἰσάγεται τὸ ἀμφίβολον διὰ τὸ ἐκ τούτων τινὰς βλάπτεσθαι ἢ διὰ φθόνον
 ἐπιβουλευομένους ἢ μαχομένους ἢ εὐλόγως ἢ καὶ παραλόγως ἐνίοτε, ὡς
 καὶ δημῶδη λόγον κρατεῖν τὸ ἀκίνδυνον τοῖς δειλοῖς ἐφαρμόζοντα καὶ μὴ 10
 κλαίειν λέγοντα τὰς μητέρας αὐτῶν.

15 p. 1094^b19 Ἀγαπητὸν οὖν περὶ τοιούτων καὶ ἐκ τοιούτων λέγοντας.

Ἐπεὶ τοσαύτην φησὶν ἔχει ἀμφιβολίαν τὰ παρὰ ἀνθρώποις καλὰ καὶ
 δίκαια καὶ ἀγαθὰ καὶ οὐκ ἔστι βεβαία τις δόξα τούτοις περὶ αὐτῶν καὶ
 ὁμόνοια, εἰ καὶ ἡμεῖς περὶ τούτων λέγοντες οὐ μετ' ἀκριβοῦς καὶ λεπτομεροῦς 15
 ἐξετάσεως ἀλλ' ὁλοσχερῶς καὶ παχυμερῶς καὶ οὐ καθαρῶς, ἀλλ' ὡς ἐν
 20 τύπῳ τινὶ τὴν περὶ τούτων ἀλήθειαν ἐνδειξόμεθα, ἀρκεστέον τοῖς λεγομένοις,
 ὅμως ἐπεὶ οὐκ ἀναγκαῖα τὰ ὑποκείμενα οὐδ' αἰεὶ ὡσαύτως ἔχοντα ἀλλ'
 ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ, ἀνάγκη καὶ τὰς περὶ τούτων δεῖξεις ἐκ τῶν ὡς ἐπὶ τὸ
 πολὺ προτάσεων ἀποτελεῖσθαι· ὥστε καὶ τὰ συμπεράσματα οὐκ ἀναγκαῖα
 ἀλλὰ τῶν ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἔσονται, εἰ καὶ ἐξ ἀνάγκης τιθεμέναις ταῖς
 25 προτάσεσιν ἔπονται. ἐπεὶ γὰρ οὔτε τὰ ὄντα οὔτε τὰ γινόμενα ἐξ ἀνάγκης 20
 εἰσὶν ἢ γίνεται πάντα, ἀλλ' ἔστι τινὰ διακοπτόμενα τοῦ εἶναι καὶ τοῦ γί-
 νεσθαι, ἐντεῦθεν καὶ τὸ ἐνδεχόμενον παρeisάγεται καὶ διαιρεῖται εἰς τρία
 τάδε, εἰς τὸ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ τὸ ἐπίσης τὸ ἐπ' ἔλασσον. καὶ περὶ μὲν τὸ
 ἀναγκαῖον ἐπιστήμη καταγίνεται ἀναγκαῖα οὖσα καὶ ἐξ ἀναγκαίων ἀναγ-
 30 καῖα περαίνουσα, περὶ δὲ τὸ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἐνδεχόμενον τέχνη, ἐκ τῶν
 ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ προτάσεων τὰ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ συνάγουσα συμπεράσματα,
 περὶ δὲ τὸ ἐπίσης λογισμὸς καὶ προαίρεσις, κριτικαὶ οὖσαι δυνάμεις καὶ 25
 ἄμφω τὰ μέρη τῆς ἀντιφάσεως ἐκατέρωθεν ταλαντεύουσαι καὶ ὁ ἂν δόξῃ
 δέον τοῦτο τοῦ ἀντικειμένου τιθέμεναι προουργιαίτατον. περὶ δὲ τὸ ἐπ'
 35 ἔλαττον οὐδεμία δύναμις καταγίνεται, διὸ καὶ τύχῃ καὶ αὐτομάτῳ οἱ πα-
 λαιοὶ τὸ τοιοῦτον ἀνέθεντο, τοὺς περὶ τούτου λόγους ἀποδιδόναι μὴ ἔχοντες.

1 καρτερόν a 6 αὐτὴ ἀγαθὸν a 10 ἐντὸς a: ἐκτὸς B 11 διὰ τὸ καὶ ἐκ τού-
 των a 12 εὐλόγως B: ἀλόγως a 15 rhesin usque ad verba καὶ συμπεραίνεσθαι
 1094^b22 praebebet a 16 τοσαύτας — ἀμφιβολίας a 18 οὐ B: μὴ a
 21 ἐπεὶ γὰρ οὐκ a 24 ἀλλὰ τῶν B: ἀλλ' a 34 προουργιαίτερον a 35 καὶ
 (ante τύχῃ) om. a καὶ (post τύχῃ) a: om. B

ἐπεὶ οὖν τὰ πρακτὰ τῶν ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἀποβαινόντων ἐστὶ καὶ οὐ τῶν 6^r
ἀναγκαίων ὡς ποτὲ καὶ διακοπτόμενα, ὁ περὶ τούτων θεωρῶν εἴτε ὡς κα-
λῶν εἴτε ὡς αἰσχυρῶν ἢ ὡς δικαίων ἢ ἀδίκων ἢ ὡς ἀγαθῶν ἢ φαύλων 30
ἐξ ἀνάγκης ἐκ τῶν ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ λαμβάνων τοιαῦτα καὶ συμπεραίνεται.
5 ὥστε καὶ εἴ τις τι τοιοῦτον ἀγαθὸν εἶναι δεδειχῶς ἢ καλὸν ἢ δίκαιον ὡς
ἐπὶ τὸ πολὺ μὲν ἀληθεύει, ἐνίοτε δὲ καὶ ψεύδεται, οὐ παρὰ τοῦτο μεμπτέος,
ὅτι μήτε ἐξ ἀναγκαίων μήτε ἀναγκαῖον ὁ δέδειχε. τὸ μὲν οὖν παχυλῶς
πρὸς τὸ λεπτομερὲς τῶν ἀναγκαίων ἀποδείξεων ἀντιτέθεικε, τὸ δὲ τύπῳ
πρὸς τὸ καθαρῶς καὶ ἐναργῶς, τὸ δὲ ἐνδείκνυσθαι πρὸς τὸ ἀποδείκνυσθαι. 35
10 ἀπόδειξις μὲν γὰρ καθαρῶς καὶ βεβαίως τὸ ζητούμενον παριστᾷ, ἐνδείξις
δὲ διὰ τινων ἐκτυπώσεων καὶ μιμήσεων καὶ ἐμφάσεων, τὸ δὲ ὡς ἐπὶ τὸ
πολὺ πρὸς τὸ ἀναγκαῖον, ὡς ἐκείνου μὲν ἀδιακόπου μένοντος, τοῦ δὲ δια-
κοπτομένου ποτέ. ἐστὶ δὲ λεπτομερὲς ἀπόδειξις ἢ μέχρι τῶν πρώτων καὶ
ἀμέσων ἀνιοῦσα ἀρχῶν, ἃς ἐν τοῖς ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ εὐρίσκειν ἀδύνατον,
15 ὥστ' ἐξ ἀνάγκης τοῖς παχυλωτέρως δεικνύουσι λόγοις ἀρκούμεθα, εἰκόσι
καὶ τύποις χρώμενοι καὶ ἐμφάσει. καὶ αὐτὸ δὲ τὸ ἐξ ἐνδόξων συλλογί- 40
ζεσθαι καὶ ἐνδεχομένων προτάσεων τύπος ἂν εἴη ἀποδείξεως, ἐπεὶ μηδ'
ἐκ τῶν καθ' αὐτὸ καὶ ἢ αὐτὸ καὶ πρώτων καὶ ἀμέσων καὶ αἰτίων τοῦ
συμπεράσματος γίνεται ἀλλ' οὐδ' ἐξ ἐτέρων ἢ ἐκ τοιούτων πεπέρανται.

20 p. 1094^b 22 Τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον καὶ ἀποδέχεσθαι χρεὼν ἕως τοῦ
καὶ ῥητορικὸν ἀποδείξεις ἀπαιτεῖν. 45

Εἰπὼν ποίους λόγους ἐν τοῖς ὑποκειμένοις ἐνδέχεται γίνεσθαι, ὑποτί-
θησι καὶ τῷ ἀκροατῇ πῶς πρὸς τοὺς οὕτως λεγόμενους διατίθεσθαι χρή,
καὶ φησιν ὅτι τὸν αὐτὸν τρόπον δεῖ ἀποδέχεσθαι τὰ λεγόμενα, ἡγουν ὡς
25 μὴ ἐξ ἀναγκαίων συλλογιζομένου τοῦ λέγοντος μηδ' ὡς ἀναγκαῖα δεικνόν-
τος, ἀλλ' ὡς ἐκ τῶν ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ καὶ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ, καὶ μέχρι
τούτου ἡγεῖσθαι καλῶς ἔχοντα τὰ λεγόμενα καὶ μὴ τὸ ἀναγκαῖον ἐπὶ τού- 50
των ἀπαιτεῖν. εἴτα καὶ κανόνα τινὰ παραδίδωσι, μέχρι πόσου ἐπὶ τῶν λε-
γομένων ἀπαιτητέον τὴν ἀκρίβειαν τῷ λέγειν πεπαιδευμένου εἶναι ἀνδρός,
30 ἥτοι πολυπειρίαν ἐν λόγοις καὶ πράγμασιν ἔχοντος, ἐπὶ τοσοῦτον καθ'
ἕκαστον ὑποκείμενον ζητεῖν τὴν ἀκρίβειαν, ἐφ' ὅσον ἡ φύσις τοῦ πράγμα-
τος ἐπιδέχεται· εἰ γοῦν ὁ τοιοῦτος πεπαιδευμένος, ἀπαίδευτος ἂν εἴη ὁ
τούτου ὁρῶν τὸ ἀνάπαλιν· καὶ ἔργον τίθησι τὸ ἐπιφερόμενον, φάσκων
παραπλήσιον γὰρ φαίνεται μαθηματικοῦ πιθανολογοῦντος | ἀπο- 6^v
35 δέχεσθαι καὶ ῥητορικὸν ἀποδείξεις ἀπαιτεῖν. ὁ μὲν γὰρ μαθη-
ματικὸς τοιοῦτον ἔχει τὸ ὑποκείμενον ὡς δύνασθαι τὰ καθ' αὐτὸ συμβεβη-
κότα αὐτῷ ἐξ ἀναγκαίων καὶ πρώτων καὶ καθ' αὐτὸ καὶ ἢ αὐτὸ καὶ
ἀμέσων δεικνύειν προτάσεων, ὁ δὲ ῥητορικὸς ἐξ ἐνδόξων ἢ φαινομένων

7 ἀναγκαῖον B: ἀνάγκαις a

20 ἕως τοῦ B: verba Aristotelis plena exhibet a

26 ὡς ἐκ B: ἐκ a

30 τὸ ἐπὶ τοσοῦτον a

34 μαθηματικοῦ τε πιθανολογοῦν-

τος Arist.

ἴσως ἐνδόξων τὰ προκείμενα κατασκευάζει, οὐ σφόδρα κινούσας τὸν ἀκροα- 6^v
 τὴν εἰς κατάνευσιν. διὸ καὶ πιθανὰ λέγονται, οὐκ ἀναγκαῖαι, ὥς μόνον 5
 πρὸς τὸ πείθειν ὁπωσδηποτοῦν ἀφορῶσαι. εἰ οὖν τις τὸν μὲν μαθηματικὸν
 ἀποδέχεται πιθανολογοῦντα, τὸν δὲ ῥητορικὸν οὐ συγχωρεῖ πιθανολογεῖν
 5 ἀλλ' ἐπιστημονικὰς ἀποδείξεις ἀπαιτεῖν, ἀντικρὺς ταῖς τῶν πραγμάτων
 ἐναντιοῦται φύσεσι καὶ ἑαυτὸν ἐξελέγχει μὴ εἰδότα κρίνειν, καὶ διὰ τοῦτό
 ἐστὶν ἀπαιδευτός· ὅτι δ' ἕτερός ἐστὶν ὁ περὶ τι πεπαιδευμένος ὥστε κρίνειν
 τοὺς κατ' αὐτὸ τεχνίτας ἢ ἐπιστήμονας, δῆλον· τῷ μὲν γὰρ ἱκανόν, εἰ
 πεῖραν λαβὼν μόνον ὅτι οἱ κατὰ γεωμετρίαν τυχὸν λόγοι ἐκ τοιῶνδε προ- 10
 10 τάσεων γίνονται καὶ οὕτως συλλογίζονται καὶ τοιάδε συνάγουσι συμπερά-
 σματα, τὸν γεωμετρεῖν ἐξετάζει ἐπαγγελλόμενον εἰ ἐκ τοιούτων καὶ οὕτως
 συλλογίζεται, τῷ δὲ ἀναγκαῖον καὶ γεωμετρικῶς ἐνεργεῖν καὶ τὰς ἀπο-
 δείξεις ποιεῖν ὁποίας τὸ τῆς ἐπιστήμης ὑποκείμενον δέχεται. τὸ αὐτὸ καὶ
 ἐπὶ πάσης τέχνης καὶ ἐπιστήμης.

15 p. 1094^b27 Ἐκαστος δὲ κρίνει καλῶς.

Τρίτον τοῦτο προοίμιον ἐν ᾧ δείκνυσιν ὁποῖον εἶναι δεῖ τὸν ἀκροατὴν 15
 τῶν ἐνταῦθα ῥηθησομένων· ὅτι πεπαιδευμένον τὰ λεγόμενα. εἰ γὰρ μὴ
 οἶδεν, οὐκ ἂν ὀρθῶς κρίνει· εἰ δὲ μὴ κρίνει ὀρθῶς, οὐδ' ὀρθῶς ἀποδέ-
 ξεται. μέχρι δὲ τίνος εἰδέναι ἀναγκαῖον τὸν ἱκανὸν κριτὴν τῶν λόγων ἐσό-
 20 μενον, εἴρηται. ποιεῖται δὲ τὸν λόγον καθόλου λέγων, ἕκαστος ἐκεῖνα
 κρίνει καλῶς ᾧ γινώσκει. ἡ γὰρ γνῶσις ἐκάστου πράγματος γνῶμων τίς
 ἐστὶ τῆς κατ' αὐτὸ ὀρθότητος ἐν τῇ ψυχῇ τοῦ γινώσκοντος κείμενος, ᾧ
 παρατιθεῖς τὸ κρινόμενον εὐρίσκει αὐτὸ εἴτε κατ' ἐκεῖνό ἐστιν εἴτε παρα- 20
 βαίνει τὴν ἐκεῖνου ἀκρίβειαν. καὶ εἰ μὲν εὐρίσκει ἐκ τῆς παραβολῆς ἐφαρ-
 25 μόζον ἐκεῖνο τῷ γνῶμονι, ἐπαινεῖ ὥς ἔχον εὖ, εἰ δὲ μὴ, καταμέμφεται αὐτὸ
 προσηκόντως ὥς μὴ τῷ κανόνι ἐφαρμοζόμενον. ὁ τοίνυν εἰδὼς ὥς ἔχει
 φύσεως τὸ κρινόμενον ἔχει γνῶσιν τοῦ κρινομένου· ὁ τοῦτο, ἔχει τὸν κα-
 νόνα αὐτοῦ καὶ τὸν γνῶμονα· ὁ τοῦτο, ἔχει ᾧ ὀρθῶς τὴν κρίσιν ποιήσεται·
 ὁ ἄρα γινώσκων ὥς ἔχει φύσεως τὸ κρινόμενον, ἔχει ᾧ ὀρθῶς κρίνει, ὁ δὲ
 30 μὴ γινώσκων, ἀνάπαλιν. διὸ ἐκεῖνος μὲν ἀγαθὸς κριτής, οὗτος δὲ φαῦλος. 25

p. 1094^b28 Καθ' ἕκαστον ἄρα ὁ πεπαιδευμένος.

Ἡ ὁλοκληρία τοῦ λόγου τοιαύτη· πᾶς ὁ κρίνων τι, καλῶς γινώσκει
 ἐκεῖνο· πᾶς ὁ γινώσκων τι πεπαιδευμένος περὶ ἐκεῖνό ἐστιν· πᾶς ἄρα ὁ κρί-

1 τὰ προκείμενα bis B 9 λόγοι a: οἱ λόγοι B 11 ἐπαγγελλόμενον ἐξετάζει a
 15 rhesin usque ad verba ἀγαθὸς κριτής praebebet a 18 κρίνει B: κρίνει a οὐδ'
 B: οὐκ ἂν a 18. 19 ἀποδέξεται Vat. 1622: ἀποδείξεται B: ἀποδέξαιτο a 22 κεί-
 μενον a 24. 25 ἐκεῖνο ἐφαρμόζον a 26 προσηκόντως scripsi: προσήκοντος B:
 om. a ἐφαρμοζόμενον B: ἐφαρμόζον a 31 rhesin usque ad verba πᾶν πεπαιδευ-
 μένος praebebet a 33 πᾶς ἄρα—περὶ ἐκεῖνό ἐστιν B: om. a

νων τι πεπαιδευμένος περὶ ἐκεῖνό ἐστιν. ἐνταῦθα δὲ ἡ μείζων πρότασις 6^v
 παραλέλειπται· ἔθος δ' οὕτω ποιεῖν τοῖς ῥήτορσιν. ἡ μὲν οὖν ἔννοια τοῦ
 λόγου τοιαύτη. οὗτος δὲ ἕκαστος εἰρηκῶς κρίνει καλῶς ἃ γινώσκει, 30
 καὶ τούτων ἐστὶν ἀγαθὸς κριτῆς δοκεῖ μερικῶς εἰληφέναι τοὺς εἰδότες
 5 καὶ κρίνοντας, καὶ τὰ γινόμενα καὶ κρινόμενα. ἔστι δ' ἀληθῶς καθόλου
 ἡ πρότασις, ὡς δύνασθαι ταῦτὸ τὸ ἕκαστος κρίνει καλῶς τῷ πᾶς. τὸ γὰρ
 πᾶς οὐ τὸ καθόλου σημαίνει ἀλλ' ὅτι καθόλου, ὡς εἶναι τὸ πᾶς τὸ τῶν καθ'
 ἕκαστον ἄθροισμα. τὸ γὰρ ἕκαστος τῶν πάντων καὶ πᾶς τὸ αὐτὸ κατὰ
 τὴν ἔννοιαν δύναται. τὸ αὐτὸ δ' ἂν εἴποις καὶ περὶ τῶν γινωσκομένων
 10 καὶ κρινομένων. ἃ γὰρ πάντες οἱ γινώσκοντες καὶ κρίνοντες γινώσκουσι 35
 καὶ κρίνουσι, ταῦτα πάντα ἐστὶ τὰ γινωσκόμενα καὶ κρινόμενα. καὶ τὸ
 κρίνειν δὲ καλῶς ἃ γινώσκει καὶ τούτων εἶναι ἀγαθὸν κριτὴν ἐκ παραλ-
 λήλου ἐστὶ τὸ αὐτό. τὸ δὲ καθ' ἕκαστον ἄρα ὁ πεπαιδευμένος συμ-
 πέρασμα ἐστὶ τοῦ συλλογισμοῦ ἐκ μιᾶς συνηγμένον προτάσεως ὅσον πρὸς
 15 τὸ φαινόμενον, δοκοῦν μὲν καὶ αὐτὸ μερικόν, καθόλου δὲ ὃν ἀληθῶς διὰ
 τὸ πάντα δηλοῦν τὰ καθ' ἕκαστα ὡσανεὶ ἐπαγωγικῶς ἐν ταύτῃ συναγόμενον
 καὶ τὸ καθόλου πιστούμενον· ὃ καὶ ἐπιφέρει λέγων ἀπλῶς δὲ ὁ περὶ πᾶν 40
 πεπαιδευμένος. ὁ μὲν οὖν Ἀριστοτέλης οὕτω τὸν λόγον διέθετο. ἀλλὰ
 τὸ μὲν καθ' ἕκαστον κρίνειν τὸν πεπαιδευμένον ὁρθῶς ἀληθὲς καὶ φανερόν,
 20 τὸ δὲ περὶ πᾶν πεπαιδεῦσθαι τινα ὡς πάντα κρίνειν ὁρθῶς, δόξειεν ἂν εἶναι
 ἀδύνατον. πῶς γὰρ ἐνδέχεται ἓνα τινὰ τῶν ἀνθρώπων εἰδέναι πάντα καὶ
 ἀγαθὸν εἶναι κριτὴν ἐν ἅπασιν; οὐ γὰρ ὅσα πέφυκεν ἀπλῶς ὁ ἄνθρωπος
 κατορθοῦν ὡς νοῦ καὶ ἐπιστήμης δεκτικὸς δυνατόν ἐστὶ τινι τῶν καθ'
 ἕκαστα τῇ ἑαυτοῦ γνώσει ἐνεργείᾳ συλλαβεῖν ἅπαντα. ἴσως οὖν οὐχ ὡς 45
 25 ὃν δυνατόν τοῦτο εἶπεν, ἀλλ' ἐπεὶ αἱ καθ' ἕκαστα πάντες ἄνθρωποι ὑπὸ
 τὸ καθόλου ἀνάγονται, ὁμοίως καὶ οἱ πεπαιδευμένοι ὑπὸ τὸν καθόλου πε-
 παιδευμένον, διὰ τοῦτο οὕτως εἶπεν, ὥσπερ ὑποτιθέμενος· ἴν' ἡ τοῦτο
 λέγων, ὥσπερ ὁ καθ' ἕκαστα πεπαιδευμένος κρίνει καλῶς ἐκεῖνο περὶ ὃ
 πεπαιδεύεται, οὕτως εἴ τις ὑπόθοιτο ἀπλῶς εἶναι περὶ πᾶν πεπαιδευμένον
 30 τινὰ ἔσται κριτῆς ἀγαθὸς ἐκεῖνος τοῦ κρινομένου παντός. μήποτε δὲ εἰδότες
 καὶ πεπαιδευμένον ἐνταῦθα οὐ τὸν περὶ ἕκαστόν φησιν ἐπιστήμονα ἀλλὰ 50
 τὸν ἐν τοῖς πράγμασι πολὺπειρον καὶ δυνάμενον πᾶν τὸ προτιθέμενον εἰς
 κρίσιν τῇ αὐτοῦ τριβῇ παρατίθεσθαι κἀντεῦθεν κρίνειν ὁρθῶς. ὥσπερ
 ἔστιν ἰδεῖν πολλοὺς γραφικὴν μεταχειρισμένους οὐδέποτε καὶ τὰς παρ'
 35 ἄλλων γραφομένας εἰκόνας δυναμένους κρίνειν κατὰ τὸ δέον. τοῦτο δὲ
 καὶ ἐπ' ἄλλων τεχνῶν γίνεται καὶ εὖροις ἂν τὸν Ἀριστοτέλην πολλαχοῦ
 κατὰ τοῦτο τὸ σημαινόμενον τῷ τῆς παιδείας χρησάμενον ὀνόματι· ὡς
 εἶναι δῆλον ὅτι | ἄλλη μὲν γνῶσις ἐστὶν ἡ κατὰ τὸ ἐπίστασθαι καὶ ἄλλη 7^r
 ἡ κατὰ τὸ πεπαιδεῦσθαι, ἥτις πολυπειρία οὕσα ἱκανότητα τῷ κεκτημένῳ

7 τῶν B: τῷ a

14 τοῦ B: om. a

17 καὶ τὸ καθόλου πιστούμενον B: om. a

25 καθ' ἕκαστα B: καθέκαστον a

25. 26 ὑπὸ τὸ B: ὑπὸ τὸν a

28 καθ' ἕκαστα

B: καθέκαστον a

παρέχεται πρὸς τὸ κρίνειν ὀρθῶς τὰ κατὰ τὰς ἐπιστήμας καὶ τὰς τέχνας 7^α
ἀποτελούμενα τὰς τε θεωρητικὰς καὶ πρακτικὰς καὶ ποιητικὰς.

p. 1095^a2 Διὸ τῆς πολιτικῆς οὐκ ἔστιν οἰκεῖος ἀκροατῆς ὁ νέος.

Προθέμενος ἐν τῷ τρίτῳ προοιμίῳ περὶ ἀκροατοῦ εἰπεῖν ὅποιον δεῖ 7
5 εἶναι, πρότερον μὲν καθόλου διέλαβε περὶ τοῦ ὅποιον δεῖ εἶναι τὸν κρίνοντα
τὰ κατ' ἐκάστην τέχνην ἢ ἐπιστήμην ἐνεργούμενα καὶ ἀποτελούμενα, εἶτα
ἦλθεν εἰς τὸ προκείμενον διὰ τῶν κοινῶς εἰρημένων δεικνὺς καὶ αὐτὸ ὅτι
τῆς πολιτικῆς οὐκ ἔστιν οἰκεῖος ἀκροατῆς ὁ νέος. καὶ δείκνυσιν 10
αὐτὸ διὰ δύο ἐπιχειρημάτων· πρῶτον μὲν ἐκ τῆς τοῦ χρόνου βραχύτητος,
10 ἦν ὡς νέος ἔτι διήνυσεν ἐν τῷ βίῳ, μὴ δυνηθεὶς δι' ὀλίγου πεῖραν λαβεῖν
τῶν κατ' αὐτὸν πράξεων, ἐξ ὧν καὶ περὶ ὧν οἱ λόγοι· ὅθεν οὐδὲ δύναται
κρίνειν ὀρθῶς ταῦτα. ὁ δὲ συλλογισμὸς ἐν πρώτῳ σχήματι. ὁ νέος ἄπειρος
τῶν κατὰ τὸν βίον πράξεων· πᾶς ἄπειρός τινων οὐ δύναται κρίνειν ἐκεῖνα
ὧν ἄπειρός ἐστιν· ὁ νέος ἄρα οὐ δύναται κρίνειν καλῶς τὰς κατὰ τὸν
15 βίον πράξεις· ἀλλ' οὐδὲ τὰ ἐξ αὐτῶν καὶ περὶ αὐτῶν λεγόμενα, εἴτε εἰ 15
εἴτε μὴ λέγεται. ἐξ αὐτῶν δὲ λέγεται, ὅταν ὡς προτάσεις λαμβάνωμεν,
περὶ αὐτῶν δέ, ὅταν ὡς προβλήματα καὶ συμπεράσματα. τὸ δὲ δεύτερον
ἐπιχείρημα τὸ ἔτι δὲ τοῖς πάθεσιν ἀκολουθητικὸς ὧν καὶ τὰ ἐξῆς
ματαίαν δείκνυσι καὶ ἀνωφελῇ τῷ νέῳ τὴν τῶν τοιούτων λόγων ἀκρόασιν.
20 πᾶς γὰρ λόγος καὶ πᾶσα πράξις καὶ ἐνέργεια πρὸς τέλος τι ὀρῶντα, εἰ
μὴ τυγχάνοι τούτου, μάτην λέγεται γίνεσθαι. ἐπεὶ τοίνυν οἱ περὶ ἀρετῆς 20
λόγοι οὐ πρὸς θεωρίαν ἀπλῶς ἀποβλέπουσιν ἀλλὰ πρὸς τὸ πράττειν τὰ
σπουδαῖα καὶ μεταδιώκειν τὸ ἀγαθόν, εἰ μὴ τοῦ τέλους ἐπιτυγχάνουσι,
μάτην λέγονται καὶ μάτην ἀκούονται. ἐπεὶ τοίνυν ὁ ἄνθρωπος ἐξ ἀρχῆς
25 ἐν τῷ βίῳ γενόμενος τὸν μὲν λόγον ἔχει ἀργόν, προλαμβανούσας δὲ τὰς
αἰσθήσεις καὶ τὰς ἀλόγους ὁρέξεις καὶ τὰ ἴδια ἐπιζητούσας ἡδέας καὶ
τερπνά, φθάνει κατακρατούμενος ὑπ' αὐτῶν σφοδρῶς ἐπεχειρομένων διὰ τὴν
γένεσιν, καὶ ζῇ πολυπαθῶς καὶ ἐμπαθῶς ἔχων καὶ τὴν φύσιν περὶ τὸ 25
εἶναι μάλιστα σπεύδουσιν διὰ τὸ ἀρχοειδὲς τῆς ὑπάρξεως· καὶ δεῖται χρόνου
30 καὶ τῆς ἐκ λόγων παιδείας καὶ κατηχήσεως, ὥστε διασκεδασθῆναι αὐτῷ
τὸν κάρον τῆς ἐμπαθείας καὶ διαιρεθῆναι τῆς ἀγνοίας τὸ κάλυμμα, ὥστε
γνῶναι τὸ κρεῖττον καὶ ἀποσχέσθαι τοῦ χείρονος καὶ τὴν μὲν ἄλογον ἀπο-
στραφῆναι ζωὴν, προελέσθαι δὲ τὴν μετὰ λόγου καὶ ὀρθῆς κρίσεως· ὁ καὶ
δυσχερές ἐστι καὶ βίας οὐκ ὀλίγης δεόμενον διὰ τὸ προεθισθῆναι τοῖς χεί-
35 ροσι καὶ μαθεῖν ἤδη τὸ εἶναι ἀπλῶς τοῦ εἶναι προτίθεσθαι καὶ μὴ ἄλλο 30
εἰδέναι καλὸν ἢ τὸ ἐπιμελεῖσθαι σαρκός. καὶ διὰ τοῦτο οὐ μόνον νουθε-
σιῶν ἀλλὰ καὶ σκωμμάτων πολλάκις καὶ ὀνειδῶν καὶ ὕβρεων δέονται, ἵνα
τοῦ ῥάονος ἀποσχόμενοι βίου τὸ τῆς ἀρετῆς ἐπίπονον προτιμήσωνται. διὰ

2 τε B: om. a ποιητικὰς B: πολιτικὰς a 3 rhesin usque adverba ἀλλὰ πράξεις
(p. 1095^a6) praebet a 21 τυγχάνοι B: τυγχάνει a ἀρετῆς B: ἀρετὴν a
32 ἀποσχέσθαι B: προθέσθαι a 35 προτίθεσθαι a: προτίσθαι B

τοῦτο τοῖς νέοις ἀνόνητος ἢ τούτων τῶν λόγων ἀκρόασις, ὅτι πάθει ἔπον- 7^τ
ται ἀλόγῳ συνηθείᾳ δουλεύοντες καὶ πράττειν τὰγαθὰ μὴ αἰρούμενοι. καὶ
γὰρ ἡδε ἢ τέχνη οὐ θεωρητικὴ ἐστὶν ἀπλῶς, ἵνα τῇ γνώσει τῶν λεγομένων 35
ἀρχῶνται οἱ ἀκούοντες, ἀλλὰ πρακτικὴ, καὶ δεῖ τῇ γνώσει τῶν λόγων καὶ
5 τὰς πράξεις προστίθεσθαι· εἰ δὲ μή, μάτην οἱ λόγοι καὶ ἢ τούτων ἀκρόασις.

p. 1095^a6 Διαφέρει δ' οὐδὲν νέος τὴν ἡλικίαν.

Ἐπεὶ τὸν νέον εἶπεν ἀνοίκειον ἀκροατὴν τῶν προκειμένων λόγων διὰ
τε τὴν ἀπειρίαν καὶ ἐμπαθειαν, προστίθῃσι νῦν ὡς οὐδὲ ὑπερήλιξ ἄπας ἢ 40
ἀπλῶς ὑπερβὰς τὴν νεότητα ἱκανῶς ἔχει διὰ τὸν χρόνον τῆς τῶν προκει-
10 μένων λόγων ἀκρόασεως. ἀλλὰ δεῖ καὶ αὐτόν, εἰ μέλλει οἰκείως ἀκούειν,
ἐκτὸς ὑπάρχειν τῆς τῶν παθῶν δουλώσεως. καὶ γὰρ ὁ νέος οὐ τοσοῦτον
διὰ τὴν ἡλικίαν τῶν λόγων τούτων ἀνοίκειος, ὅσον διὰ τὴν τῶν παθῶν
κατακράτησιν, ὥσπερ κύφῳ τῇ μοχθηρίᾳ τὸν λογισμὸν βαρυνόμενος καὶ
πρὸς γῆν ὀρῶν καὶ τὴν ταύτης ἀπόλαυσιν, ἀνανεῦσαι δὲ πρὸς τὸ ἄνω μὴ
15 συγχωρούμενος ἢ ὡς νέφους παχύτητι τῇ ἐμπαθείᾳ τὸν ὀφθαλμὸν τῆς 45
διανοίας ἐπιπροσθούμενος καὶ διαβλέψαι πρὸς τὸ ἀγαθὸν μὴ δυνάμενος·
ὥστε καὶ γέρων τις εἴη ἐμπαθῶς ἔχων, οὐδὲ οὗτος οἰκείως ἀκροατὴς τού-
των τῶν λόγων διὰ τὸ καὶ ἐν γήρᾳ τῆς ἡλικίας νεαρὸς τὸ ἦθος εἶναι καὶ
κατὰ πάθος ζῆν καὶ τῆς ὁρέξεως ἔχειν ἀλόγως καὶ ἐμπαθῶς.

20 p. 1095^a8 Τοῖς γὰρ τοιούτοις ἀνόνητος ἢ γνῶσις.

Ἐπὶ τὸ αὐτὸ δείκνυσι λαμβάνων τοὺς ἀκρατεῖς εἰς παράδειγμα. ἀκρα- 52
τῆς γὰρ ἐστὶν ὁ ὑπὸ χείρονός τινος συνηθείας κατακρατούμενος, εἴτ' ἐφι-
στάνων τῷ λόγῳ καὶ ἀνακόπτειν ἑαυτὸν τῆς παραλόγου ὁρμῆς βουλόμενος
καὶ κρατεῖν μὴ δυνάμενος. ὡς γὰρ ἐν ἐκείνῳ ὁ λόγος † φαῦλον οἶδε διὰ τὸ
25 τῇ | παραλόγῳ ὁρέξει συνυπάγεσθαι, καὶ βούλεται μὲν ἀπέχεσθαι τῆς 7^ν
φαύλης συνηθείας, νικᾶται δ' ὑπὸ τοῦ πάθους τῇ συνηθείᾳ τῇ μοχθηρᾷ
κατακρατούμενος, οὕτω καὶ πᾶς ζῶν ἐμπαθῶς τοὺς περὶ τῆς ἀρετῆς λόγους
ἐνωτιζόμενος, ὑπ' αὐτῶν ὠφεληθῆναι οὐ δύναται, τῇ συνήθει ἐμπαθείᾳ
πρὸς τὰ φαῦλα κατασυρόμενος. τοῖς δὲ κατὰ λόγον τὰς ὁρέξεις
30 ποιούμενοις. ἐκ τοῦ ἐναντίου τοῖς προσεχῶς εἰρημένοις τὸ ἐνταῦθα λε- 5
γόμενον. ὡς γὰρ οἱ ἐμπαθῶς ζῶντες ἐκ τῶν ἐνταῦθα λεγομένων οὐδὲν
ὠφελοῦνται, οὕτως οἱ κατὰ λόγον τὰς ὁρέξεις ποιούμενοι πλεῖστα ἂν ὠφε-
λοῖντο τὴν τῶν ἐνταῦθα λεγομένων εἴδησιν ἔχοντες. πρὸς δ' ἂν τις ἀπο-
ρήσειε λέγων, ὡς δόξειεν ἂν καὶ περιττὸν τὸ περὶ τούτων διδάσκειν. εἰ

4 ante ἀρχῶνται add. μόνῃ a ἀλλὰ B: ἀλλὰ καὶ a 6 rthesis usque ad verba διώκειν
ἕκαστα (p. 1095^a8) a 10 οἰκείως a: ἡδέως B 13 τὸν λογισμὸν a: τῶν λογισμῶν B
15 νέφους παχύτητι B: νέφει παχυτάτῳ a 16 διαβλέπειν a 18 νεαρὸς B: νεαρὸν a
19 ἐμπαθῶς scripsi: ἐμπαθείας Ba 20 rthesis usque ad πεφροϊμιάσθω τοσαῦτα (p. 1095^a13) a
24 φαῦλον οἶδε B: ἀνωφελὴς ἐστὶν διὰ a 33. 34 ἀπορήσειε a: ἀπορήση B

γὰρ οἱ μὲν φαῦλοι ἐκ τούτων μὴ ὠφελοῦνται πρὸς τὴν διόρθωσιν, οἱ δὲ 7^r
 ἀγαθοὶ καὶ πρὸ τούτων κατὰ λόγον τὸς ὀρέξεις ποιοῦνται, δόξειεν ἂν οἱ
 λόγοι τοῖς μὲν φαύλοις μάταιοι ὡς ἀνωφελεῖς, τοῖς δ' ἀγαθοῖς περιττοὶ 10
 ὡς καὶ πρὸ αὐτῶν εὖ ἔχουσιν. ἢ τοῖς μὲν ἀγαθοῖς πρὸ τῶν λόγων ἐκ
 5 συνηθείας μόνῃς τὸ ἀγαθὸν κανόνα μὴ ἔχουσι τεχνικὸν ὃ τὰς πράξεις
 παραμετρήσουσι, κατὰ γε τοὺς λόγους σὺν μέτρῳ καὶ λόγῳ τεχνικῷ ἢ τῶν
 ἀστειῶν μετέλευσις πράξεων. διὸ καὶ βεβαιότερα αὐτοῖς ἢ τοῦ ἀγαθοῦ ἀν-
 τιποιήσεις πληροφορουμένοις ἐκ τῶν λόγων, πότε καλῶς ἢ μὴ καλῶς
 ἔχουσιν. ἄλλως τέ εἰσι τῶν ἀνθρώπων πολλοὶ ἐξ ἀρχῆς μὲν εὐθὺς τὰ
 10 φαῦλα ἀποστρεφόμενοι καὶ τῶν ἀγαθῶν ὀρεγόμενοι, ὅπως δὲ ταῦτα ἀλ- 15
 λήλων διαστήσουσι καὶ ἑαυτοῖς τὰ κρεῖττω περιποιήσονται, οἴκοθεν εἰδέναι
 μὴ ἔχοντες· καὶ δεῖ τούτοις λόγου καὶ τέχνης πρὸς τὴν ἐκλογὴν τῶν
 καλῶν καὶ κατόρθωσιν. ἀλλ' οὐδὲ τοῖς φαύλοις πάντῃ ἀνόνητος ἢ τῶν
 λόγων τούτων κατάληψις. εἰ γὰρ μὴ εὐθὺς αὐτοῖς ἢ ἐκ τούτων ὄνησις
 15 παντελῆς ἀπαντήσεται, ἀλλὰ διαγνόντες οἱ κακοῦ κατηνέχθησαν καὶ ὅσον
 πόρρῳ γεγόνاسι τοῦ βελτίονος, εἴπερ μὴ πάντῃ εἶεν ἀσύνητοι, ἔξουσιν τινα
 ὁρμὴν πρὸς διόρθωσιν, καὶ οὕτω κατὰ μικρὸν ἐπιδιδόντες τάχ' ἂν καὶ 20
 παντελῶς πρὸς τὸ κρεῖττον μετάθωιντο. καὶ ἄλλως δὲ ἠθικὴ καὶ πολιτικὴ
 ἱατρικὴ τῶν ψυχῶν. καὶ ὥσπερ ἢ τῶν σωμάτων ἱατρικὴ καὶ συντηρητικὴ
 20 ἐστὶ τῆς ὑγείας ἐν τοῖς ὑγιαίνουσι καὶ ἀνακλητικὴ αὐτῆς ἐν τοῖς κάμνουσιν,
 οὕτω καὶ πρὸς τὰς ψυχὰς ἢ ἠθικὴ καὶ πολιτικὴ. δόξειε γὰρ ἂν ἄτοπον
 τὰ μὲν σώματα καὶ τὰς φύσεις ὑπὸ τῆς σφῶν θεραπευτικῆς ὠφελεῖσθαι
 ὅπως ἂν ἔχωσι, τὰς δὲ ψυχὰς λόγον ἐχούσας καὶ χρωμένας αὐτῷ ἐκ τῆς 25
 οἰκείας ἱατρικῆς μὴ ὠφελεῖσθαι ποτε, ὅπως ἂν ἔχωσι διαθέσεως, εἴτε
 25 στερεούμεναι ἐν τῷ κατὰ φύσιν, εἴτε διορθούμεναι ἐκ τοῦ παρὰ φύσιν·
 καίτοι ψυχᾷς ῥᾶων, ὅσον ἐκ τῆς οὐσίας αὐτῶν, ἢ σώμασί τε καὶ φύσεσιν
 καὶ ἢ ἐν τῷ ἀγαθῷ τε μονὴ καὶ συντήρησις καὶ ἢ ἐκ τῶν φαύλων διόρ-
 θωσις, ἅτε λόγον ἐχούσαις καὶ νῶν γειτνιώσαις καὶ ἀπ' ἀμφοῖν συνεργου-
 μέναις πρὸς κατάκτησιν τοῦ βελτίονος. ἴσως δὲ καὶ Ἀριστοτέλης πρὸς τὴν
 30 κρίσιν τῶν λεγομένων, εἴτε εὖ ἔχουσιν εἴτε μὴ, πλέον εἴρηκε μὴ συμβάλ- 30
 λεσθαι τοῖς ἐμπαθέσι τὰ παρ' αὐτοῦ λεχθησόμενα, ἅτε ἀσυνήθως ἔχουσι
 καὶ ἀπείρως τῶν χαριέντων ἀκουσμάτων τε καὶ ἐνεργημάτων, ὥσπερ πλεῖστα
 λυσιτελεῖ τοῖς κατὰ λόγον ὀρεγομένοις καὶ πράττουσι τῷ οὕτω διακεῖσθαι
 αὐτούς. καὶ περὶ μὲν ἀκροατοῦ συμπεραίνει τὰ εἰρημένα ἐπανόδῳ
 35 χρώμενος καὶ τῶν ὑστέρων ἀνιῶν πρὸς τὰ πρότερα· εἴτ' ἐπιφέρει

1 ὠφελοῦνται a: ὠφελοῦντο B

6 κατὰ B: μετά a

7 αὐτοῖς οὕτως ἢ a

12 λόγου scripsi: λόγῳ B: λόγων a

15 ὑπαντήσεται a

18 μετάθωιντο a: μετά-

θωνται B

ἢ ἠθικὴ a

21 ἂν om. a

22 τὸ τὰ μὲν σώματα a

28. 29 συνεργούμεναι a

31 ἅτε καὶ ἀσυνήθως a

33 λυσιτελεῖ a: λυσιτελεῖ B

35 πρότερα scripsi: πρότερον Ba

p. 1095^a14 Λέγωμεν δὲ ἀναλαβόντες.

7v

Εὐθὺς μὲν τῶν προσιμίων ἀρχόμενος τῆς παρούσης πραγματείας, περὶ 36
τοῦ ἀνθρωπίνου ἀγαθοῦ ἐζήτησεν, ἐξετάζων εἰ ἔστι τι ἀκρότατον πάντων
τῶν παρὰ ἀνθρώποις πρακτῶν ἀγαθῶν, πρὸς δὲ τὰ λοιπὰ ἀναφέρονται καὶ
5 τίς ἡ δύναμις ἧς τέλος τοῦτό ἐστι. καὶ ὅτι μὲν ἔστιν, ἔδειξεν ἱκανῶς ὅσον
κατὰ τὴν ὑποκειμένην ὕλην, καὶ ὅτι ἡ πολιτικὴ ἐστίν, ἧς τέλος τοῦτό ἐστι,
καὶ ὅτι ἀρχιτεκτονικωτάτη τῶν πρακτῶν ἐπιστημῶν καὶ δυνάμεων, καὶ ὡς 40
πασῶν προΐσταμένη καὶ πάσαις ἐπιτάττουσα, ὡς καὶ τὸ τέλος αὐτῆς περι-
έχειν τὰ τῶν ἄλλων. νῦν δὲ ἤδη χωρεῖ πρὸς τὸ δεύτερον πρόβλημα καὶ
10 ζητεῖ τί ἐστι τοῦτο ὃ φαμεν εἶναι ἀνθρώπινον ἀγαθὸν καὶ τέλος προσεχὲς
καὶ ἴδιον τῆς ἀνθρώπου φύσεως. ἐπειδὴ πᾶσα γνῶσις καὶ προαί-
ρεσις. ὃ προλαβὼν ἔδειξεν ἐν τῷ πρώτῳ τῶν προσιμίων, ὅτι ἡ πολιτικὴ
τῶν λοιπῶν ἐπιστημῶν καὶ δυνάμεων ὑπερέχει, καὶ ὅτι τὸ ταύτης τέλος 45
ἀκρότατον τῶν πρακτῶν ἀγαθῶν, λαμβάνει νῦν ὡς ὁμολογούμενον καὶ ζη-
15 τεῖ τί ἐστίν οὗ αὕτη ἐφίεται. καὶ ἐφερμηνεύων ἐπάγει καὶ τί τὸ πάν-
των ἀκρότατον τῶν πρακτῶν ἀγαθῶν. ταῦτόν γάρ ἐστιν τὸ τέλος
οὗ ἐφίεται ἡ πολιτικὴ καὶ τὸ πάντων τῶν πρακτῶν ἀγαθῶν ἀκρότατον.
εἰ γὰρ κυριωτάτη αὕτη πασῶν τῶν πρακτῶν ἐπιστημῶν καὶ μεθόδων, εἴη
ἂν καὶ τὸ ταύτης τέλος τῶν ἐν ἐκείναις τελῶν κυριώτατον καὶ σκοπιμώ-
20 τατον. ἐπιστήμας δὲ ἐνταῦθα κατὰ κοινοῦ καὶ τὰς τέχνας καλῶ, ἐπεὶ καὶ 50
λέγεται οὕτω κατὰ λόγον τινά.

p. 1095^a17 Ὀνόματι μὲν οὖν σχεδόν.

Διττῶς ἀποδίδεται τὸ τί ἐστίν· ἢ γὰρ δι' ὀνόματος ἢ δι' ὀρισμοῦ. διὸ
καὶ δι' ἀλλήλων ταῦτα ὀρίζονται, ὡς εἶναι τὸ μὲν ὄνομα ὀρισμὸν συνεπ-
25 τυγμένον, τὸν δὲ ὀρισμὸν ὄνομα ἐξηπλωμένον. τὴν μὲν οὖν κατὰ τοῦνομα 8r
ἀπόδοσιν τῆς εὐδαιμονίας ὁμολογεῖσθαί φησιν ὑπὸ τῶν πλείστων σχεδόν.
προσέβηκε δὲ τὸ σχεδόν διὰ τὸ ἔστιν οὖς ἀγνοεῖν καὶ τοῦνομα, ὡς
μηδ' εἰς ἔννοιαν ἵεναι ποτὲ εἰ ἔστι τι ἐν πράγμασιν εὐδαιμονία καλού-
μενον. χρῶνται οὖν φησι τῷ ὀνόματι καὶ οἱ πολλοὶ καὶ οἱ χαρίεντες,
30 ἥτοι οἱ τυχόντες τε καὶ χυδαῖοι καὶ οἱ χάριτός τινος μετέχοντες διὰ
παιδεύσεως τυχόν καὶ τοῦ συνειθίσθαι ταῖς ἀγαθαῖς πράξεσιν. ἀεὶ γὰρ 5
οὗτοι ἐλάττους τῶν ἀπαιδευτῶν καὶ ἀμετόχων τῆς ἀρετῆς. οὐ μόνον δὲ
ἀλλὰ καὶ ὁρᾶται κοινὴ τοῖς ἅπασιν ἡδε, τὸ ταῦτόν εἶναι τῷ εὐδαιμονεῖν τὸ
εὖ ζῆν καὶ τὸ εὖ πράττειν, συγκεχυμένη καὶ αὕτη καὶ ἀδιάρθρωτος.

1 rthesis usque ad verba τῶν πρακτῶν ἀγαθῶν (p. 1095^a17) a 7 καὶ ὡς B: ὡς a
11. 12 post προαίρεσις addit ἀγαθοῦ ὀρέγεται a 14 ὡς B: τὸ a 18 πρακτῶν
B: πρακτικῶν a 20 καλῶ B: καλεῖ a 22 rthesis usque ad τῷ εὐδαιμονεῖν
(p. 1095^a20) a 25 post τοῦνομα add. τουτέστιν B: om. a 27 ἔστιν Ba: an εἶναι?
32 ἐλάττονες a 33. 34 τὸ εὐδαιμονεῖν τῷ εὖ ζῆν καὶ τῷ εὖ πράττειν a

p. 1095^a20 Περὶ δὲ τῆς εὐδαιμονίας τίς ἐστὶν ἀμφισβητοῦσι.

8^r

Εἰπὼν πάντας εἰς τὸ αὐτὸ φέρεσθαι ὄνομα τῆς εὐδαιμονίας τοὺς τε 12
πολλοὺς καὶ τοὺς χαρίεντας, πρὸ τοῦ τί ἐστὶ, τίς ἐξετάζει· ὦν τὸ μὲν τοῦ
ὑποκειμένου, τὸ δὲ τοῦ οὐσιώδους λόγου δηλωτικόν. φησὶν οὖν ὅτι καὶ
5 τοῦτο, λέγω δὲ τὸ τίς ἐστὶν, ἀμφισβητεῖται τοῖς τε πολλοῖς καὶ τοῖς σοφοῖς
πρὸς ἀλλήλους, καὶ τισὶ πολλοῖς πρὸς πολλοὺς καὶ σοφοῖς πρὸς σοφούς· 15
ἐνίοτε δὲ καὶ πρὸς ἑαυτούς τινες διαφέρονται κατὰ τοῦτο, τῇ διαφορᾷ τῶν
συμπιπτόντων ἐπόμενοι καὶ ὑπὸ τῶν καιρῶν τὰς ὁρέξεις ἐναλλαττόμενοι.
οἱ μὲν οὖν πολλοὶ τῶν ἐναργῶν τι καὶ φανερῶν, ἡγουν τῶν αἰσθήσει λη-
10 πτῶν, ἡγοῦνται τὴν εὐδαιμονίαν ὑπάρχειν, οἷον ἡδονὴν ἢ πλοῦτον ἢ τιμὴν.
διὸ καὶ οἱ μὲν φιλήδονοι, οἱ δὲ φιλόπλουτοι, οἱ δὲ φιλότιμοι ἥτοι φιλόδοξοι
δείκνυνται, ὅπερ ἡγεῖται ἀγαθὸν μεταδιώκοντες ἕκαστος· ἄλλοι δὲ ἄλλο 20
τι τοιοῦτον· πολλάκις δὲ καὶ ὁ αὐτὸς ἕτερον· νοσήσας μὲν γάρ τις μακα-
ρίους κρίνει τοὺς ὑγιαίνοντας, καὶ κρεῖττον πάντων ἀποφαίνεται τὴν ὑγείαν,
15 ὑπὸ πενίας δὲ στενούμενος τὸν πλοῦτον ὑπερτίθησιν. οὕτω μὲν οἱ πολλοί·
σοφίας δὲ τις ἐπιμελόμενος καὶ συνειδῶς ἑαυτῷ λειπομένῳ τινὸς κατὰ σο-
φίαν θαυμάζει τὸν ὑπὲρ αὐτὸν εἰδότα καὶ λέγοντα.

p. 1095^a26 Ἐνιοὶ δὲ φῶντο παρὰ τὰ πολλὰ ταῦτα.

Τοῦτο περὶ Πλάτωνος ἔοικεν εἰρησθαι, ὅς τὸν θεὸν εἶναι τιθεὶς τὸ 26
20 αὐτοαγαθὸν ἐκεῖνο ἐκέλευεν εἶναι πάσης αἵτιον ἀγαθότητος καὶ πᾶν ὃ
ἐστὶν ἀγαθὸν ἢ λέγεται, τῇ ἐκείνου μετοχῇ τοῦτο εἶναι καὶ λέγεσθαι ἐκεῖνο
δὲ μὴ τινος μετοχῇ εἶναι ἀγαθὸν ἀλλὰ πρώτιστον ὃν ἀπάντων αὐτὸ δι'
ἑαυτὸ τοῦτο εἶναι καὶ λέγεσθαι. καίτοι ὁ μὲν νῦν λόγος οὐ περὶ τοῦ ἀπλῶς
καὶ κοινοῦ ἀγαθοῦ τοῦ πρὸ πάντων ὄντος καὶ ἑαυτοῦ πᾶσι μεταδιδόντος 30
25 καὶ πάντων μὲν ἐξηρημένου, ὑπεροχικῶς δὲ θεωρουμένου ἐν ᾧ πᾶσιν ἀλλὰ
περὶ τοῦ ἀνθρωπίνου ἀγαθοῦ καὶ τῆς τοῦ ἀνθρώπου ἰδίας φύσεως, ὡς
ἕτερον μὲν εἶναι τοῦτο, ἕτερον δὲ πάντῃ περὶ οὗ ὁ Πλάτων λέγει, καθὰ
καὶ οὗτος εἶρηκεν· εἴ γε ἄλλο τὸ πᾶσι κοινὸν τοῦ ἰδία φύσει τινὶ ἐφαρμό-
ζοντος, ὡς δοκεῖ εἶναι περιττὸν περὶ ἐτέρου λέγοντα παρεξαγαγεῖν τὸν λόγον
30 εἰς ἕτερα καὶ ἐξετάζειν ἐκεῖνο περὶ οὗ λέγειν τὴν ἀρχὴν οὐ προτέθειται.
ἀλλ' οὗτος πρόφασιν ζητῶν τοῦ Πλατωνικοῦ καθάψασθαι λόγου, τὰ περὶ τοῦ 35
πρώτου ἀγαθοῦ παρ' ἐκείνου λεγόμενα εἰς μέσον ἐνταῦθα παρήγαγεν.

1 τίς Ba ut Arist. cod. Ob: τί Arist. vulg. rthesis usque ad ὑπὲρ αὐτοὺς λέγοντας, θαυ-
μάζουσιν (p. 1095^a26) a 3 τίς] suprascr. νῦν rubro B post τίς add. ἐστὶν a
11 ἥτοι B: ἡ a 18 rthesis usque ad εἶναι ἀγαθὰ (p. 1095^a28) a 26 ἰδίας a:
ἰδίου B ὡς a: καὶ B 29 ἐτέρου B: ἐτέρων a

p. 1095^a28 Ἀπάσας μὲν οὖν ἴσως ἐξετάζειν τὰς δόξας ματαιώτερον. 8^r

Ἐπεὶ προλαβὼν πολλὴν εἶπε διαφορὰν εἶναι καὶ πλάνην τοῖς ἀνθρώ-
ποις περὶ τοῦ ἀγαθοῦ ὥς μὴ μόνον πρὸς ἀλλήλους διαφέρεισθαι τοὺς πολ- 40
λοὺς καὶ τοὺς σοφοὺς, ἀλλὰ τινὰς καὶ πρὸς ἑαυτούς, διὰ τοῦτό φησιν ὅτι
5 τὸ ἐξετάζειν τὰς περὶ τοῦ ἀγαθοῦ δόξας ἀπάσας περιττὸν εἶη. αἱ πολλαὶ
γὰρ αὐτῶν προφανεῖς εἰσι πόρρω τῆς ἀληθείας. γένοιτο δ' ἂν ἱκανῶς
ἔχων ὁ λόγος, εἰ περὶ ἐκείνων ἐξετάσομεν, ὅσαι μάλιστα ἐγγίζουσι τῷ
ἀληθεῖ, εἰ καὶ μὴ ἀκριβῶς ἐφικνοῦνται, ἢ δοκοῦσιν ἔχειν λόγον τινά, ὑφ'
ῶν καὶ ἐνδέχεται ἀπατηθῆναί τινα καὶ τοῦ ἀληθοῦς ἐκπεσεῖν. τῶν γὰρ
10 πόρρω τῆς ἀληθείας δοξῶν οὐδεμία ἂν ἐφελκύσαιτο ἄνθρωπον φιλαλήθως 45
ἐξετάζοντα καὶ συνετῶς, ὥς καὶ ἐπὶ τῶν αἰσθήσεων. φάτταν γάρ τις ἰδὼν
οἰήσαιτο ἂν περιστερὰν οὐχὶ δὲ καὶ νῆτταν ἰδεῖν.

p. 1095^a30 Μὴ λανθανέτω δ' ὁμᾶς ὅτι διαφέρουσιν.

Τῶν ἀρχῶν καὶ αἰτίων κατὰ τὸν Ἀριστοτέλην τεσσάρων οὐσῶν, ποιη-
15 τικοῦ τελικοῦ εἰδικοῦ ὕλικου, περὶ τελικῆς ἀρχῆς ἐνταῦθα ἡ ζήτησις, ἣν
καὶ εἴρηκεν ὥς ἐν ὀνόματι ὑπὸ τῶν πλειόνων ὁμολογεῖσθαι, περὶ δὲ τοῦ 50
τίς ἐστὶν αὕτη πλείστην εἶναι παρ' ἀνθρώποις ἀμφιβολίαν. ἐπεὶ δὲ περὶ
ἀρχῆς ὁ λόγος, καὶ ταύτην εὑρεῖν ἐκζητεῖ τίς ἐστι, λίαν οὐσαν ἀμφισβητή-
σιμον, καὶ μέλλει ἀπὸ τῶν αἰτιατῶν παραστῆσαι αὐτήν, ἀπὸ τῶν ἀρχομέ-
20 νων ἐπὶ τὴν ἀρχὴν ἀνιῶν· διὰ τοῦτο ταῦτά φησι, τοὺς ἀκροωμένους παρεγ-
γυώμενος μὴ ξενίζεσθαι, εἰ ἀπὸ τῶν ὑστέρων πιστοῦται τὰ πρότερα· δια-
φόρους γὰρ γίνεσθαι τὰς διὰ τῶν λόγων διδασκαλίας, πῇ μὲν ἀπὸ τῶν ἀρ-
χῶν ἐπὶ τὰ ἀρχόμενα, πῇ δὲ ἀνάπαλιν· τὸ μὲν γὰρ ἐστὶ τῆς κατὰ φύσιν 8^v
τῶν πραγμάτων ἀκολουθίας, τὸ δὲ τῆς διδασκαλικῆς οἰκονομίας· ὥς μὴ
25 τῶν αὐτῶν ὄντων γνωριμωτέρων καὶ σαφεστέρων τῇ φύσει τε καὶ ὥς δέον
ὄν ἄρχεσθαι ἡμᾶς ἀπὸ τῶν σαφεστέρων ἡμῖν, ὅπως οὕτω ῥᾶον τοῖς λεγο-
μένοις παρακολουθεῖν. ἴσως δ' ἂν τις ζητήσῃ πῶς τὸ αὐτὸ ἀρχὴ καὶ
τέλος πρὸς τὰ αὐτὰ λέγεται. τῶν γὰρ κατὰ τὰς ἀρετὰς πράξεων τέλος ἡ 5
εὐδαιμονία πασῶν, ἀλλὰ καὶ ἀρχὴ καὶ αἰτία αὐτῶν· οὐ γὰρ ἂν ἦσαν τέσ-
30 σαρες αἱ ἀρχαί· ἢ οὐ κατὰ τὸ αὐτὸ τέλος καὶ ἀρχή; ἀλλὰ θεωροῦσι μὲν
ἀρχὴν τὸ τέλος ἐστίν, ἐνεργοῦσι δὲ τὰ διὰ τέλος καὶ πρὸς τὸ τέλος τελευ-
ταῖον ἢ τελικὴν ἀρχὴν ἐπιγίνεται, οἷον ἐπὶ τῆς οἰκοδομικῆς· περὶ γὰρ σκέ-
πης θεωρήσαντες πρότερον κωλυτικῆς τῶν ἐκ τοῦ περιέχοντος βλαβῶν

1 ἴσως Arist. post ματαιώτερον: eodem loco a, qui rhesin praebebat usque ad ἔχειν τινὰ λόγον (p. 1095^a30) 4 ἀλλὰ καὶ τινὰς καὶ a 6 προφανῶς a 12 καὶ (ante νῆτταν) om. a 13 ὁμᾶς, ut Arist. codd. L^bM^b: ἡμᾶς Arist. vulg. rhesis usque ad ἐπὶ τὰς ἀρχάς (p. 1095^a32) a 15 τελικῆς ἀρχῆς B: τελικοῦ ἄρχεται a 27 ζητήσαι scripsi: ζητήση B: ζητήσοι a

σκοποῦμεν τὰ φέροντα πρὸς αὐτὴν καὶ διόντες τῷ λόγῳ διὰ τῶν μέσων 8^v
 εἰς ἐσχάτην καταντῶμεν τὴν ὄρυξιν καὶ ἐκ ταύτης ἀρχόμεθα· καὶ οὕτως 10
 ἀνίοντες διὰ τῶν μέσων καὶ αἰεὶ τὰ ἐν τῇ θεωρίᾳ πρότερα τῇ τάξει δεύ-
 τερα ἐν τῇ πράξει ποιούμενοι καταντῶμεν εἰς τέλος, ὃ ἐξ ἀρχῆς προεθέ-
 5 μεθα. ἀλλ' ἐπεὶ ἡ θεωρία προτέρα τῆς πράξεως (οὐ γὰρ ἂν ἐπράξαμεν,
 εἰ μὴ ἐθεωρήσαμεν πρότερον), ἔτι δὲ καὶ αἰτία γεννητικὴ ἡ θεωρία τῆς
 πράξεως, διὰ τοῦτο καὶ κυρίως ἀρχὴ τὸ τελικὸν αἷτιον, καὶ τελειωτικὸν ὡς
 τελειοῦν τὰ ἄγοντα πρὸς αὐτό, ὡς μάτην εἶναι εἰ μὴ ἀνενεχθῇ πρὸς αὐτό.
 διὰ τοῦτο καὶ ἀρχικὸν ὡς τελειωτικόν, καὶ τέλος καὶ ἀρχὴ ὡς τελειωτικόν 15
 10 καὶ ἀρχικόν. ἀλλ' ἐπεὶ καὶ ὄρεκτὸν τὸ τέλος, τοῖς πρὸς αὐτὸ * * * αἷτιον αὐτοῖς
 τοῦ εἶναι τε καὶ γίνεσθαι καὶ προϋπάρχον ἐν τῇ πράξει αὐτῇ ἐστὶ τὸ ἄγειν
 πρὸς ἑαυτὸ τὰ κατ' ὄρεξιν τὴν αὐτοῦ ἐνεργούμενα καὶ ἀποτελούμενα, διὰ
 ταῦτα καὶ ἀρχὴ τε καὶ αἷτιον. ἦν καὶ ἄλλα εἰπεῖν ἄλλα διὰ τοὺς φιλαί-
 τίους ἱκανὰ τὰ εἰρημένα.

15 p. 1095^a32 Εὖ γὰρ καὶ Πλάτων.

20

Τὸν Πλάτωνα παράγει μάρτυρα ὅτι τε ἔστι καὶ ἀπὸ τῶν ἀρχῶν πρὸς
 τὰ ἐξ αὐτῶν ὁδεῦσαι τῷ λόγῳ καὶ ἀνάπαλιν, καὶ ὅτι διάφορος ἡ ὁδὸς τῇ
 σχέσει, κἂν ἦ τὰ αὐτὰ ὑποκείμενα δι' ὧν ἀμφοτέραι γίνονται, ὡς ἐπὶ τῆς κλί-
 μακος ἡ ἄνοδος καὶ ἡ κάθοδος· ἦ καὶ ὡς αὐτὸς φησιν, ὡς ἐν τῷ στα-
 20 δίῳ [ὡς] ἀπὸ τῶν ἀθλοθετῶν ἐπὶ τὸ πέρασ ἢ ἀνάπαλιν. οἱ μὲν 25
 ἀθλοθέται λόγον ἔχουσιν ἀρχῆς, ὡς καὶ τοῦ ἀγῶνος συστατικοὶ καὶ ποιη-
 τικοί, τὸ δὲ πέρασ τοῦ σταδίου, οὐχ ὡς ἀρχὴ ἀλλ' ὡς ἔσχατον· ἡ αὐτὴ
 οὖν ὁδὸς ἡ μεταξὺ ἐκατέρωθεν, ἀλλ' ἡ ἀπὸ θατέρου εἰς θάτερον κίνησις
 τῶν τρεχόντων τῇ σχέσει διάφορος· οὕτω δὲ καὶ ἡ ἀπὸ τῶν ἀρχῶν ἐπὶ
 25 τὰς ἀρχὰς ὁδὸς καὶ κίνησις τοῦ λόγου.

p. 1095^b2 Ἀρκτέον μὲν γὰρ ἀπὸ τῶν γνωρίμων·

Περὶ τούτων εἴρηται μὲν ἤδη, ῥητέον δὲ καὶ εἴ τι ἐν ταῖς διδασκαλίαις 31
 καὶ ταῖς μαθήσεσι τὰ σαφῇ δεῖ προηγεῖσθαι τῶν ἀσαφῶν. ἐπεὶ δὲ διττῶς
 ἔχει ταῦτα, ὡς εἶναι τὰ μὲν ἀπλῶς καὶ κυρίως ἔχοντα τὸ σαφές καὶ κατὰ
 30 τὴν τῶν πραγμάτων ἀκολουθίαν ὡς τὰ αἷτια πρὸς τὰ αἷτιατά, οἷον οἱ τῶν
 ἐπιστημῶν ὅροι καὶ αἱ ἀρχαὶ πρὸς τὰ ἐξ αὐτῶν θεωρούμενα, τὰ δὲ πρὸς
 ἡμᾶς, ὡς ἐν τισι τῶν ἐπιστημῶν τὰ αἷτιατά τῶν αἰτίων ἡμῖν σαφέστερα 35
 φαίνονται, ὡς ἐπὶ τῆς σελήνης ἔχει καὶ τῶν διαφόρων φωτισμάτων αὐτῆς

10 post τὸ τέλος add. τὸ δ' ὄρεκτὸν a lacunam indicavi 11 προϋπάρχειν a
 τῷ ἄγειν a 13 ἦν δὲ καὶ a 15 rthesis usque ad ἡ ἀνάπαλιν (p. 1095^b1) a
 16 Πλάτωνα] Reip. VI p. 511 B 19 ὡς ἐν τῷ] ὥσπερ ἐν τῷ Arist. 19. 20 post
 σταδίῳ add. ὡς B: om. a 20. 21 οἱ μὲν γὰρ ἀθλοθέται a 23 θατέρου B: θα-
 τέρων a 25 post ἀρχῶν add. καὶ a 26 γὰρ Ba, ut Arist. libri H^aK^bM^bO^b:
 οὖν Arist. vulg. rthesis usque ad τῶν ἡμῖν γνωρίμων (p. 1095^b4) a

(τοῦ γὰρ σφαιρικοῦ τῆς σελήνης αἰτίου ὄντος τῶν τοιῶνδε φωτισμάτων 8^v
 αὐτῆς, ἡμῖν ἐξ ἀρχῆς σαφέστερα τὰ φωτίσματα γίνεται, ἐναργῆ ὄντα καὶ
 τῇ αἰσθήσεως προσβολῇ γινωσκόμενα). διὸ καὶ ἐκ τῶν αἰτιατῶν τεκμη-
 ριωδῶς συλλογιζόμενοι τὸ αἷτιον ἑαυτοῖς ἀποδεικνύμεν, τὰ αἰτιατὰ τοῦ
 5 αἰτίου ποιούμενοι πρότερα διὰ τὸ εἶναι πρὸς ἡμᾶς γνωριμώτερα. τοίνυν
 ἐπεὶ ἀρχὴ μὲν τελικὴ ἢ εὐδαιμονία, αἱ δὲ πρὸς αὐτὴν ὡς τέλος ἄγουσαι 40
 αἱ κατὰ τὰς ἀρετάς εἰσι πράξεις, αὗται δὲ ὕστεραι μὲν τῇ φύσει ὡς τῆς
 εὐδαιμονίας αἰτιαταί, ἡμῖν δὲ σαφέστεραι καὶ γνωριμώτεραι, ἐκ τούτων
 ἡμῖν ἀρκτέον καὶ ἀνιτέον δι' αὐτῶν πρὸς τὸ αἷτιον. ἀκούσαι δ' ἂν τις
 10 ταῦτα καὶ καθόλου περὶ τῶν ἀρετῶν. ἔξεις γὰρ αἱ ἀρεταὶ καὶ ἀρχαὶ καὶ
 αἷτια τῶν κατ' αὐτὰς πράξεων. ἐπεὶ οὖν τὰς ἀρετάς τίς τε ἐκάστη καὶ
 ὁποία ἐκ τῶν κατ' αὐτὰς πράξεων ὡς ἡμῖν σαφεστέρων γνωρίζομεν, δῆλον
 ὡς ἐκ τῶν αἰτιατῶν καταλαμβάνομεν τὰ αἷτια καὶ ἡ ὁδὸς ἡμῖν οὕτω γί- 45
 νεται ἀπὸ τῶν ἀρχῶν ἐπὶ τὰς ἀρχάς.

15 p. 1095^b4 Διὸ δεῖ τοῖς ἥθεσιν ἡχθαι καλῶς.

Ἐπεὶ ἀπὸ τῶν ἀγαθῶν πράξεων τὸν περὶ ἀρετῆς καὶ εὐδαιμονίας
 λόγον μέλλει συστήσασθαι, αἱ δὲ πράξεις αἰτιαταὶ καὶ ὕστεραι, τοῦτο δ' 50
 οὐκ ἔστι τοῦ διότι ἀλλὰ τοῦ ὅτι ἀπόδειξις (ἐκ τῶν προτέρων γὰρ τὸ
 διότι συνίστασθαι πέφυκε· τὸ δὲ ἐκ τῶν ὑστέρων δεικνύμενον, ὅτι ἔστι
 20 δεῖκνυται, οὐ διότι ἔστι· τὸ γὰρ διότι ἐστὶν ἀπόδοσις αἰτίας, ἡ δ' αἰτία
 προτέρα). διὰ τοῦτο φησιν ὅτι δεῖ τοῖς ἥθεσιν ἡχθαι καλῶς τὸν περὶ
 καλῶν καὶ δικαίων καὶ ὅλως τῶν πολιτικῶν ἀκουσόμενον ἱκανῶς, τουτέστι
 δεῖ γεγυμνασμένον εἶναι καὶ εἰθισμένον ταῖς ἀγαθαῖς πράξεσι τὸν περὶ τῶν
 ἀγαθῶν ἔξεων καὶ ἐνεργειῶν ἀκουσόμενον, ἢ ἐξ αὐτῆς τῆς συνηθείας καὶ 9^r
 25 τῆς πείρας ἔχοι τοῖς λεγομένοις ἔπεσθαι καὶ μὴ ἐνίστατο εὐθὺς πρὸς
 ᾧ λέγομεν περὶ ἀρετῆς καὶ εὐδαιμονίας, ἀηδῶς ἔχων διὰ τὸ συνειθίσθαι
 πρὸς τὰναντία· τὸ δὲ ὅλως τῶν πολιτικῶν ἐπήνεγκε τῷ περὶ καλῶν
 καὶ δικαίων λόγῳ ἢ διὰ τὰ λοιπὰ τελικὰ ᾧ καὶ αὐτὰ ἐν ταῖς πολιτείαις
 ζητοῦνται ἢ περὶ τῶν παρωνύμως ἐκ τῶν ἐτέρων ἀρετῶν ὀνομαζομένων,
 30 οἷον ἀνδρείων σωφρονικῶν καὶ τῶν τοιούτων. ἀρχὴ γὰρ φησι τὸ ὅτι, 5
 τουτέστιν ἐκ τῶν ὑστέρων ἀρχόμεθα καὶ αἰτιατῶν καὶ τὸ ὅτι δεῖκνυμεν·
 καὶ εἰ τοῦτο, ἡγουν τὸ ὅτι φαίνοιτο ἱκανῶς τῷ ἀκροατῇ ὡς καλῶς ἀχθέντι
 τοῖς ἥθεσιν, ἔφαιτο ἂν τοῖς λεγομένοις καὶ οὐδαμοῦ τοῦ διότι δεησόμεθα.
 μείζονος γὰρ τῆς θεωρίας ἢ κατὰ τὴν παροῦσαν πραγματείαν περὶ ἀρετῆς
 35 καὶ εὐδαιμονίας δεῖξαι τὸ ἀληθὲς ἐκ τῶν προτέρων καὶ αἰτίων ἀφορμω-
 μένους. δεῖ γὰρ ὑπεραναβῆναι τὴν ψυχικὴν οὐσίαν καὶ εἰς νοῦν γενέσθαι

4 συλλογιζόμενοι a: συλλογιζόμενα B

5. 6 ἐπεὶ τοίνυν a, cf. p. 8,6

9 ἀκούσαι scripsi.

ἀκούσοι Ba

11 ἐπεὶ—πράξεων (12) bis B

15 ἥθεσιν ut Arist. libri L^bM^b: ἔθεσιν

Arist. vulg. et Eustratius v. 21

rthesis usque ad τοῦ διότι (p. 1095^b7) a

19 συνί-

στασθαι—διότι (20) a: om. B

25 ἔχοι B: ἔχη a

ἐνίστατο B: ἐνίστηται a

27 τὸ δὲ καὶ ὅλως a

καὶ θεόν, ἃ μόνον πρότερα τῆς ψυχῆς ἐστὶ, καὶ δεῖξαι ἐκεῖθεν, τίς τε ἡ 9^r
τῆς λογικῆς ψυχῆς ἀρετὴ καὶ ὅπερ προσῆκον αὐτῇ μακάριον. 10

p. 1095^b7 Ὁ δὲ τοιοῦτος ἢ ἔχει ἢ λάβοι ἄν.

Ὁ ταῖς καλαῖς καὶ δικαίαις συνεθισθεὶς πράξεσιν ἢ ἔχει ἀρχὰς περὶ
5 ἀρετῆς καὶ εὐδαιμονίας, ὡς ἤδη ἐν ἔξει τῶν καλῶν γεγονῶς ἐκ τῶν πρά-
ξεων, καὶ μήπω περὶ τούτων τεχνολογοῦντός τινος ἤκουσεν, ἢ λάβοι ἄν
ῥαδίως, διὰ τὸ πλειστάκις ἀποσχέσθαι μὲν τῶν χειρόνων, προστεθῆναι δὲ
τοῖς ἀμείνοσι, καὶ ἐν πείρᾳ γενέσθαι διαφόρων καλῶν καὶ φαύλων, ὃ ἔστιν 15
ἰδεῖν ἐπὶ τῶν πῇ μὲν ἀπολαυστικῶς πῇ δ' ἐγκρατῶς διαζώντων καὶ ἐφι-
10 στανόντων τῷ λόγῳ, πῶς ἔχουσι τῆς ψυχικῆς διαθέσεως ἐν ταῖς ἐναντίαις
ταύταις διαγωγαῖς.

p. 1095^b8 Ὡς δὲ μηδέτερον ὑπάρχει τούτων.

Ὅς, φησί, μήτε ἀρχὰς ἔχει (ἐκ τοῦ ἐπὶ μακρὸν ἐνεθισθῆναι ταῖς ἀγα- 21
θαῖς πράξεσιν ἢ καὶ δι' εὐφροσύνην ῥᾶν ἑαυτῇ προσοικειουμένην τὰ ἀγαθὰ,
15 μήτε πρὸς λῆψιν τῶν ἀρχῶν ἐτοιμότατα διὰ τὸ φύσεως πρὸς τὸ ἀγαθὸν
ἐπίρροπον, ἀλλὰ βαρέως ἔχει) καὶ ἀργῶς πρὸς τὴν τῶν κρειττόνων ἔξεων
αἴρεσιν ἢ διὰ βραχύτητα χρόνου τοῦ ἐν γυμνασίᾳ ἢ διὰ τὸ πρὸς ταῦτα
σχολαῖον τῆς φύσεως ἢ διὰ τὸ περὶ ταῦτα ἄηθες καὶ ἀπείραστον, ἀκου- 25
σάτω τῶν Ἡσιόδου ἐπῶν, ἐν οἷς ἄριστον μὲν λέγει τὸ ἀφ' ἑαυτοῦ τὰ
20 βέλτιστα εἰδότα καὶ αἰρούμενον (οὗτος δὲ ἐστὶν ὁ ἔχων ἤδη ἀρχὰς),
ἀγαθὸν δὲ καὶ οὐ καθ' ὑπεροχὴν ἄριστον καὶ τὸν ἄλλου λέγοντος καλῶς
πειθόμενον (οὗτος δὲ ἐστὶν ὁ μήπω μὲν ἔχων ἀρχὰς, ῥαδίως δὲ λαβεῖν
δυνάμενος διὰ τὸ τοῖς ἐχέφροσι πείθεσθαι), ὃς δὲ μηδέτερον τούτων,
ἀχρεῖος οὗτος ἀνὴρ, ἥτοι χρεῖαν ἔν τινι ὠφελίμῳ ὡς ἄνθρωπος πληροῦν
25 μὴ δυνάμενος, ἥγουν ἄχρηστος. τριμεροῦς δὲ τῆς ἀνθρώπου ψυχῆς οὐσῆς,
ἥγουν ὡς μέρη ἐχούσης λογισμὸν θυμὸν ἐπιθυμίαν, πολλάκις οἱ ποιηταὶ 30
θυμὸν αὐτὴν ἐκ μέρους καλοῦσιν, ἐκ τοῦ μέσου δηλοῦντες καὶ τὰ παρ'
ἐκάτερα· ἢ θυμὸν κατ' ἰδίαν ὀνομάσαντες ἀπὸ τοῦ θύω, ὃ δηλοῖ τὸ ὀρμῶ
ὡς αὐθόρμητον καὶ αὐτοκίνητον ἢ ὡς αἴτιον τῷ σώματι τῆς κατὰ τόπον
30 κινήσεως, ἀμεταβάτῳ ὄντι καὶ ἀκινήτῳ καθ' ἑαυτό.

2 ὅπερ B: τί τὸ α

3 ἢ λάβοι ἄν ἀρχὰς ῥαδίως α

12 rthesis usque ad ἀχρήϊος ἀνὴρ

(p. 1095^b13) α

13 φησι rubro corr. ex φασι B

ἐκ τοῦ ἐπὶ — βαρέως ἔχει (16)

α: om. B

16 ἔχει Vat. 1622 et liber quem descripsit B, ut videtur, cum quomodo

interciderint ibi nonnulla facilius intellegatur: ἔχων α

19 Ἡσιόδου] Opp. 293

28 τοῦ θύω ὃ δηλοῖ τὸ ὀρμῶ Vat. 1622: τοῦ θύω τὸ ὀρμῶ Ba

p. 1095^b 14 Ἡμεῖς δὲ λέγομεν ὅθεν παρεξέβημεν· τὸ γὰρ ἀγαθόν. 9^τ

Περὶ τῆς εὐδαιμονίας εἰπεῖν ἀρξάμενος καὶ μεταξὺ παρεμβالὼν τὸν 36
τρόπον τῆς διδασκαλίας ὁποῖος ἔσται καὶ ὁποῖον δεῖ εἶναι τὸν ταύτης
ἀκροατὴν ἐπαναλαμβάνει πάλιν τὸν λόγον, πῶς ἔχουσι δόξης φάσκων οἱ
5 ἄνθρωποι περὶ εὐδαιμονίας κατὰ τὰς τῶν βίων διαφορὰς καὶ τῶν προαιρέ-
σεων· καὶ φησιν ὅτι οὐκ ἄνευ λόγου καὶ ἀκολουθίας τῆς πρὸς τὸν οἰκεῖον
ἕκαστος βίον τόδε εἶναι τὴν εὐδαιμονίαν ἢ τόδε ὑπολαμβάνουσιν· οἱ μὲν 40
πολλοὶ καὶ φορτικώτατοι τὴν ἡδονήν. ἐπικρατεῖ γὰρ τῶν πλειόνων
τὸ ῥᾶον τῆς ζωῆς καὶ ἄπονον, ὃ τῇ ἡδονῇ παρακολουθεῖ. διὰ τοῦτο καὶ
10 βαρεῖς εἰσι καὶ καθ' Ὅμηρον “ἐτώσιον ἄχθος ἀρούρης”, καὶ θέλουσι
μηδέν τι συντελοῦντες κατὰ βίον μήθ' ἑαυτοῖς μήθ' ἑτέροις τῶν τῆς
σαρκὸς ἀπολαύειν ἡδέων ἄτερ πόνου παντός. διό φησι καὶ τὸν βίον ἀγα-
πῶσι τὸν ἀπολαυστικόν· τὴν ἡδονὴν γὰρ τὸ ἀγαθὸν ἡγούμενοι τὸ
ἀνθρώπινον τὴν αὐτῆς ἀγαπῶσιν ἀπόλαυσιν. ὀφείλων δὲ ἀποδοῦναι τὸ
15 σχῆμα τοῦ μερισμοῦ μεταξὺ περιέβαλε τοὺς ἐμφανεστέρους τῶν βίων ἀπα- 45
ριθμούμενος καὶ φάσκων τρεῖς γὰρ εἰσι μάλιστα οἱ προέχοντες.
ἐπεὶ περ οἱ πολλοὶ πρὸς ἡδονὰς ἀφορῶσι μάλιστα καὶ ταύτην κρίνουσι τέλος
τῆς οἰκείας ζωῆς, διὰ τοῦτο καὶ ὡς ἓνα βίον αὐτοῖς τὸν ἀπολαυστικὸν
ἀποδέδωκεν, τοὺς πάντας τούτων συνελὼν ἐν αὐτῷ· ἐξ οὗ ἐπὶ τὸν πολι-
20 τικὸν ἄνεισιν, ἐκ τοῦ ἐμπαθοῦς εἰς τὸν μετριοπαθῆ, ἐνδιδόντα μὲν πη
τοῖς πάθεσι, πλὴν κανόνι τοῦ λόγου, μέτρῳ τε καὶ σταθμῷ, ὡς αὐτοκρά- 50
τορα μὲν εἶναι τὸν λόγον, ἐπιτάττειν δὲ τοῖς πάθεσιν ὡς ὑπηρέταις οὖσι καὶ
χρῆσθαι αὐτοῖς ὡς βούλεται· τρίτον δὲ φησι καὶ κορυφαϊότατον τὸν θεω-
ρητικόν, τὸν ἀπαθῆ καὶ καθόλου πᾶσαν ἄλογον ἀπληρνημένον ἐνέργειαν.
25 οὐ γὰρ τὸν φυσιολογικὸν ἐνταυθα φησι θεωρητικὸν ἢ τὸν μαθηματικὸν ἢ
θεολογικὸν ἀλλὰ τὸν διὰ καθάρσεως τῆς τῶν παθῶν κηλίδος πρὸς θεωρίαν
κατεπειγόμενον, ὃς διακόπτων τὴν ὕλην καὶ τὸ σαρκικὸν τοῦτο νέφος καὶ
προκάλυμμα θεῶ καὶ τοῖς θεοῖς δι' ἀπάθειαν συγγίνεται· οὐδὲ γὰρ ἦν
οἰκεῖον | ἐπὶ πράξεων καὶ πρακτικῶν ἀρετῶν εἰπεῖν προθέμενον καταλιπεῖν 9^ν
30 τῶν πρακτικῶν βίων τὸν τελειότατον, ὃς ἐστὶν ὁ καθαρτικός, συντάξει δὲ
τούτοις τὸ κατὰ τὰς μαθήσεις θεωρητικόν.

p. 1095^b 19 Οἱ μὲν οὖν πολλοὶ παντελῶς ἀνδραποδώδεις.

Πάνυ ἐξουθενεῖ τοὺς σαρκικὴν ἡδονὴν τὸ ἀγαθὸν ἡγούμενους καὶ ταύ- 5

1 λέγομεν B et Arist. libri H^aO^b: λέγωμεν a et Arist. vulg. rthesis usque ad τρίτος
ὁ θεωρητικός (p. 1095^b 19) a 10 καθ' Ὅμηρον] II. Σ 104 17 ἐπεὶ περ B: ἐπεὶ
γὰρ a ἡδονὰς B: ἡδονὴν a 20 ἐνδιδόντα a: ἐνιδόντα B μένπη B: μέντι a
22 ἐπιτάττειν scripsi ex Vat. 1622: ἐπιτάττει B: ἐπιτάττοντα a οὖσι ex corr. rubro
B: τισὶ a 28 cf. Platon. Tim. Locr. p. 100 B 30 καθαρτικός B: καθαρώ-
τατος a συντάξει B: συνέταξε a 32 rthesis usque ad Σαρδαναπάλῳ (p. 1095^b 22) a
33 ἐξουθενεῖ scripsi: ἐξουθενοῖ Ba ἡδονὴν B: ὁδὸν a

την ὥς ἐκεῖνο μεταδιώκοντας, ἀνδραποδώδεις καλῶν αὐτοὺς διὰ τὸ ἀλόγοις 9^v
 πάθεσιν ὑποκεῖσθαι καὶ δουλικῶς ὑποτάττεσθαι· τὸ δὲ φαίνονται οὐχ
 ὥς φαινομένων τοιούτων, μὴ ὄντων δέ, ἀλλ' ὥς ἐχόντων ἐναργῆ τὴν πρὸς
 τὰ χεῖρονα δούλωσιν, οὐς καὶ βοσκημάτων ζῆν εἶπε βίον, ὅτι λογικοὶ ὄντες
 5 φύσει, προαιρέσει ἑαυτοὺς τοῖς βοσκήμασι συνέταξαν, ὥς ἄλογα ζῶντα πρὸς
 μόνον τὸ ἡδὺ κατ' αἴσθησιν ἀποβλέποντες. εἴτ' ἐπεὶ ἑώρα πολλοὺς τῶν
 τοιούτων ἐπιφανεῖς κατὰ τὸν βίον καὶ τιμωμένους ἐν ταῖς πολιτείαις καὶ 10
 ἐδόκει ἀντίξουν εἶναι τοῦτο πρὸς τὸ λεγόμενον ὑπ' αὐτοῦ, ἀποδίδωσι τὴν
 αἰτίαν, τῶν ἐξουσιαζόντων ἐν ταύτῃ καθαπτόμενος καὶ νήφειν οἶον ἐγκελευό-
 10 μενος, ἵνα μὴ αὐτοὶ φαῦλοι γενόμενοι καὶ τοῖς ὑπ' αὐτοὺς μοχθηρίας
 ὦσιν αἴτιοι· τυγχάνουσι γάρ φησι λόγου διὰ τὸ πολλοὺς τῶν ἐν
 ἐξουσίᾳ ὁμοιοπαθεῖν Σαρδαναπάλῳ. εἰ γὰρ οἱ ἐν πόλεσιν ἢ ἐν ἔθνεσιν
 ἐξουσιάζοντες μὴ εἶεν ἐμπαθεῖς ἀλλὰ φιλοπόνως ζῶσι καὶ κατ' ἀρετὴν,
 οὐκ ἂν ποτε τοῖς τῶν ὑπηκόων μοχθηροτέροις τῆς πρὸς ἑαυτοὺς εἰσόδου 15
 15 παραχωρήσαιεν ἀλλ' ἀποπέμψονται, κἀντεῦθεν τὸ πονηρὸν ἐξουθενούμενον
 οὐ μόνον οὐκ ἐπιδώσει πρὸς αὔξησιν ἀλλὰ καὶ λίαν ἐλαττωθήσεται ἢ καὶ
 τέλειον ἀφανισθήσεται· εἰ δ' οἱ ἐξουσιάζοντες μοχθηροὶ εἶεν καὶ ἡδουπα-
 θεῖς καὶ Σαρδαναπάλῳ ὅμοιοι, τοὺς ὁμοίους αὐτοῖς οἰκειώσονται καὶ τὴν
 κακίαν ἐπιδοῦναι ποιήσουσι. βασιλεὺς δὲ Περσῶν ὁ Σαρδανάπαλος, ἀνὴρ
 20 θηλυμανῆς καὶ ἀκόλαστος καὶ ἀσελγέστατος, οὗ τῶν τῆς τρυφῆς διηγη-
 μάτων τὰ τῶν παλαιῶν γέμει συγγράμματα.

p. 1095^b22 Οἱ δὲ χαρίεντες καὶ πρακτικοί.

20

Ὡσπερ ἄχαρις ὁ φαῦλος καὶ ἀηδὴς κατὰ τὸν ὀρθὸν τῆς κρίσεως λόγον,
 διότι τῶν ἀγαθῶν ἄπρακτος, οὕτω χαρίεις καὶ ἡδὺς ὁ τῶν ἀγαθῶν πρακ-
 25 τικός. ἀποδίδωσιν οὖν ἐνταῦθα τὸν μερισμὸν καὶ φησιν ὅτι οἱ πρακτικοὶ
 τῶν καλῶν τῆς μὲν σαρκικῆς καταφρονοῦσιν ἡδονῆς, τῆς δὲ γε τιμῆς ἀντι-
 ποιοῦνται μάλιστα· καὶ σχεδὸν τοῖς πολιτικοῖς ἀνδράσιν αὕτη τὸ τέλος τῆς
 περὶ τὰ καλὰ σπουδῆς· τὸ δὲ σχεδὸν εἶπεν, ὅτι εἰσὶ τινες οἱ διὰ τὴν ἀρε- 25
 τὴν καὶ τὸ κατ' αὐτὴν τέλειον πονοῦσι, πάντα τᾶλλα ἡγούμενοι δεύτερα.
 30 μάρτυς τοῦ προτέρου ὁ παρ' Ὀμήρῳ Ἀχιλλεύς, ἐν δόξῃ προτιμήσας διὰ
 βραχείος θανεῖν ἢ ἐπὶ μακρὸν ἀδόξως ζῆν, τοῦ δὲ δευτέρου Σωκράτης,
 ὃς ἀρετῇ καὶ σοφίᾳ ζήσας, τῇ παραλόγῳ καταδίκη ἐνέμεινε, τῆς κλοπίμου
 σωτηρίας τὸν ἐν ἀδίκῳ καταδίκη προθέμενος θάνατον. ἐῷ γὰρ νῦν εἰς
 μέσον ἄγειν τοὺς καθ' ἡμᾶς, τῆς προσκαίρου ταύτης ζωῆς τὸν θεάρεστον
 35 προτιμήσαντας θάνατον μετὰ τυραννικῆς ἀδόξου καταδίκης καὶ τοὺς ἐν 30
 ἀναχωρήσει καὶ μονίᾳ θεῷ μόνῳσχόντας δῆλην τὴν αὐτῶν τελειότητα· περὶ
 γὰρ τῶν καθ' ἡμᾶς οὐδ' Ἀριστοτέλης ἔννοιαν ἔσχηκε.

8 ἀντίξουν Ba

11. 12 ἐν ταῖς ἐξουσίαις Aristoteles

12 ὁμοιοπαθεῖν a et Arist.:

ὁμοιοπαθεῖς B

22 rthesis usque ad τοῦτο τὸ τέλος (p. 1095^b23) a

30 cf. Arist.

Rhet. A 3 p. 1359^a3

ἐν B: om. a

32 ζήσας B: συζήσας a, fort. rectius

p. 1095^b23 Φαίνεται δ' ἐπιπολαιότερον εἶναι.

9^v

Τὴν περὶ τοῦ ἀνθρωπίνου ἀγαθοῦ δόξαν ἐλέγχει τῶν λεγόντων εἶναι
τοῦτο τιμὴν, καὶ φησιν ἐπιπολαιότερον εἶναι τοῦτο τοῦ ζητουμένου, ἥτοι 35
μετέωρόν τι καὶ τῇ τοῦ ἀγαθοῦ ζητήσει προσκολλώμενον. καὶ τοῦτο δεί-
5 κνυσιν ἐκ τοῦ ἐν ᾧ ἐστὶν ἡ τιμὴ. τὸ γὰρ ἀγαθόν τινος οὐχ ὡς ἐν ἄλλῳ
ὄν καὶ πρὸς ἄλλον ἐνδεικνύμενον λέγομεν, ἀλλ' ὡς οἰκεῖον ὄν ἐκείνῳ οὐ
εἶναι λέγεται καὶ ἐν ἐκείνῳ ὑφessestηκός, ἥ καὶ ἐξ ἐκείνου προβαλλόμενον
ὡς ἴδιον ἐκείνου ἐνέργημα. ἡ δὲ τιμὴ οὐκ ἐν τῷ τιμωμένῳ μᾶλλον ἀλλ'
ἐν τῷ τιμῶντί ἐστιν. ὁ γὰρ τιμῶν ἐνεργεῖ τὴν τιμὴν, ὥσπερ ὁ βαδίζων τὴν
10 βάδισιν καὶ ὁ γράφων τὴν γραφὴν. οὔτε δὲ ὁ πρὸς ὃν βαδίζει ὁ βαδίζων οὔτε 40
ὁ πρὸς ὃν γράφει ὁ γράφων, καὶ ἀποτείνωσι πρὸς ἑτέρους τὴν οἰκείαν
αὐτῶν ἐνέργειαν. οὕτω δὴ καὶ ὁ τιμῶν οἰκείαν μὲν ἔχει ἐνέργειαν τὴν
τιμὴν, ἀποτείνει δὲ ταύτην πρὸς τὸν τιμώμενον· τὰγαθὸν δὲ οὐχ οὕτως·
ἀλλ' οἰκεῖόν τι λέγομεν καὶ τοσοῦτον οἰκεῖον ὡς εἶναι καὶ δυσαφαίρετον,
15 ἀλλ' οὐκ ἀναφαίρετον· πέφυκε γὰρ ὁ ἄνθρωπος ἐκ θατέρου τῶν ἐναντίων
εἰς θάτερον μεταβάλλεσθαι· καθ' ὃ καὶ μηδένα δεῖν μακαρίζειν πρὸ τελευ-
τῆς εἴρηται· μαντευόμεθα δὲ εἶπε καὶ οὐ λέγομεν ἢ δοξάζομεν διὰ
τὸ μήπω τι περὶ αὐτοῦ ἀποδειχθῆναι ἀλλ' ὡς ἐν εἰκασμῷ οὕτω λαμβά- 45
νεσθαι· στοχαστικὴ γὰρ τέχνη ἡ μαντικὴ.

20 p. 1095^b26 Ἐτι δὲ εἰκόασι τὴν τιμὴν διώκειν.

Ἐτερον ἐπιχείρημα δεικνύον μὴ εἶναι τὴν τιμὴν τὸ ζητούμενον ἀγα-
θόν· οἱ γὰρ χαρίεντες καὶ πρακτικοὶ ζητοῦντες τὴν τιμὴν καὶ καταλαβεῖν
σπεύδοντες οὐ καθ' αὐτὸ διώκουσιν αὐτὴν ἀλλὰ δι' ἕτερον. ποῖον τοῦτο;
ἵνα πιστεύσωσιν ἑαυτοὺς εἶναι ἀγαθοὺς. τὸ δὲ τέλος καὶ τὸ ἀγαθὸν καθ' 50
25 αὐτὸ διωκτόν, οὐ δι' ἕτερον· καὶ ἐστὶν ὁ συλλογισμὸς κατὰ τὸν τέταρτον
τρόπον τοῦ δευτέρου σχήματος οὕτως· πᾶν τὸ ὡς τέλος ἀγαθὸν καθ' αὐτὸ
διωκτόν, οὐ δι' ἕτερον· ἡ τιμὴ οὐκ ἐστὶ καθ' αὐτὸ διωκτόν ἀλλὰ δι' ἕτερον·
ἡ τιμὴ ἄρα οὐκ ἐστὶν ὡς τέλος ἀγαθόν. ζητοῦσι δὲ οἱ χαρίεντες τὴν
πίστιν τῆς αὐτῶν ἀγαθότητος (ἄλλοθεν), διότι καὶ τοῦτο εἶδος ἀρετῆς
30 ἐστὶ καὶ καλεῖται ἐπισείκεια, λέγω δὴ τὸ μὴ τῇ ἑαυτῶν ἀρκεῖσθαι κρίσει
περὶ ἑαυτῶν, ἵνα μὴ ἴσως φιλαυτήσαντες οὐκ ἐπιτεύξωνται τῆς ὀρθότητος. 10^r
πάλιν δὲ καὶ τοῦτο κατασκευάζων, ἡγουν τὸ διώκειν τὴν τιμὴν διὰ τὴν
πίστιν τῆς ἑαυτῶν ἀγαθότητος, φησὶ ζητοῦσι γοῦν ὑπὸ τῶν φρονίμων
τιμᾶσθαι καὶ παρ' οἷς γινώσκονται καὶ ἐπ' ἀρετῇ. ὅτι γάρ, φησὶν,
35 οὐ καθ' αὐτὸ διωκτόν ἡ τιμὴ ἀλλὰ δι' ἕτερον ὡς εἴρηται, δῆλον ἐντεῦθεν.
οὐ γὰρ ἀπλῶς τὴν τιμὴν διώκουσιν οὐδὲ παρὰ τῶν τυχόντων, ἀλλ' ὑπὸ

1 rthesis usque ad μαντευόμεθα (p. 1095^b26) a
(p. 1095^b47) a

29 ἄλλοθεν a: om. B

20 rthesis usque ad καὶ ἐπ' ἀρετῇ

τῶν φρονίμων καὶ εἰδότων αὐτοὺς οἷοι τὸν βίον εἰσὶ· καὶ οὐκ ἐπὶ τῷ τυ- 10^r
χόντι ἀλλ' ἐπ' ἀρετῇ· ὑπὸ μὲν τῶν φρονίμων, ἵν' ὀρθῶς κρίνοντες ἀξίους 6
αὐτοὺς ἡγῶνται τιμῆς, ὑπὸ δὲ τῶν γινωσκόντων, ἵνα μὴ ἐξ ἀγνοίας πλανώ-
μενοι τοὺς μὴ ὄντας ἀγαθοὺς τιμῶσιν ὡς ἀγαθοὺς· ἐπ' ἀρετῇ δὲ ὅτι
5 ζῆν ἀγαπῶσι καὶ ζητοῦσι πληροφορίαν, ὥστε εἰδέναι βεβαίως εἰ ὁ ἀγαπῶσιν
ἔχουσι.

p. 1095^b29 Δῆλον οὖν ὅτι κατὰ γε τούτους.

Εἰ διὰ τὴν ἀρετὴν αἰρετόν φησιν ἡ τιμή, πῶς οὐ τελικώτερον ἀρετῇ 12
τιμῆς; τὸ γὰρ οὐ ἔνεκα κρεῖττον αἰεὶ τοῦ ἔνεκα ἐκείνου, ὥστε μᾶλλον ἂν
10 τις τὴν ἀρετὴν ὑπολάβοι τέλος τοῦ πολιτικοῦ βίου ἢ τὴν τιμὴν. εἴτα
δείκνυσιν ὡς οὐδ' αὕτη ἐστὶ τὸ σκοπιμώτατον ἀγαθόν· φαίνεται γάρ
φησιν ἀτελεστέρα καὶ αὕτη· τό δ' ἀγαθὸν οὐ δεῖ ἀτελὲς εἶναι· ὥστε 15
οὐκ ἔστιν ἡ ἀρετὴ τὸ ζητούμενον ἀγαθόν. ὅτι δὲ οὕτως ἔχει τὸ ἀληθὲς
καὶ ἕτερόν ἐστι τὸ τέλος παρὰ τὴν ἀρετὴν, δείκνυσιν ἐφεξῆς οὕτως· ἡ
15 ἀρετὴ ἕξις ἐστὶ καὶ τοιαύτη ὡς δύνασθαι εἶναι ἐν τῷ ὑποκειμένῳ ποτὲ
χωρὶς ἐνεργείας καὶ προχειρίσεως· τότε δὲ δόξειεν ἂν εἰκότως ἀτελὲς
εἶναι, οἷον ὡς ἐπὶ τῶν ὑπνούντων· ἐνδέχεται δὲ καὶ σπουδαῖον ὄντα τινὰ
διὰ βίου ἀπρακτεῖν, τὰς ἀγαθὰς μὲν ἔχοντα ἕξεις, οὐ μέντοι γε καὶ προ-
χειριζόμενον, ἢ διὰ τὸ μὴ εὐρίσκειν καιρὸν πρὸς τὴν προχείρισιν τῶν ἕξε-
20 ων ἢ διὰ τὸ μὴ εὐπορεῖν ὕλης· ὡς εἴ τις μεγαλοπρεπὴς μὲν εἴη, χρη- 20
μάτων δὲ ἀποροίη· ἐν μεγέθει γὰρ ἔργων καὶ πλήθει ἀναλωμάτων ἐμφα-
νὴς ὁ μεγαλοπρεπὴς γίνεται. ἐνδέχεται δὲ καὶ ἀτυχεῖν τὰ μέγιστα διὰ
βίου τὸν τὰς ἀρετὰς ἔχοντα, νοσοῦντα τυχόν ἢ πενόμενον ἢ ἐπιβουλευόμενον
ἢ ἄλλο τι πάσχοντα, ὑφ' ὧν ἡ κατ' ἀρετὴν ἐνέργεια ἀνακόπτεται, ὡς
25 ἔχειν μὲν τὰς κατ' ἀρετὴν ἕξεις, μηδαμῇ δὲ κατ' αὐτὰς ἐνεργεῖν. οὐδεὶς
ἂν εἴποι, φησί, τοῦτον εὐδαίμονα, εἰ μὴ δόξαν ἀπὸ τινος παραλαβὼν, παρά-
δοξόν τινα εἰσάγουσαν ἔννοιαν παρὰ τὴν κοινὴν παράδοσιν καὶ παρ' αὐτὰ 25
τὰ φαινόμενα. θέσις γάρ ἐστὶ παράδοξος ὑπόληψις τινος τῶν κατὰ φιλοσο-
φίαν γνωρίμων, ὡς Ἡράκλειτος ἔλεγεν ἐν εἶναι τὰ ἐναντία καὶ Παρμενίδης
30 ἐν τὸ ὄν καὶ Ζήνων μὴ εἶναι κίνησιν· οἷς ὁμοίως παράδοξον καὶ τὸ λέγειν
εὐδαίμονα καὶ μακάριον τὸν ἀπρακτοῦντα διὰ βίου καὶ ἀτυχοῦντα τὰ μέγιστα.

p. 1096^a3 Ἰκανῶς γὰρ καὶ ἐν τοῖς ἐγκυκλίοις.

Φασὶ τὸν Ἀριστοτέλην ἔπη τινὰ ἐκθέσθαι ἐπίτηδες κατὰ τινὰ ἀριθμὸν 30
συμποσούμενα ἐν ἐτέρᾳ καὶ ἐτέρᾳ θέσει καὶ τάξει, ὧν ἐκάστη ἀπὸ τοῦ
35 αὐτοῦ τε ἤρχετο καὶ εἰς τὸ αὐτὸ κατέληγε· διὸ καὶ ἐγκύκλια ταῦτα ὠνό-
μασεν, οἷς ἡμεῖς μὲν οὐκ ἐνετύχομεν, εἰσὶ δ' οἱ περὶ τούτων ἱστόρησαν.

4 ὅτι B: om. a
σεως a

7 rthesis usque ad τούτων ἄλλης (p. 1096^a3) a
32 rthesis usque ad εἴρηται περὶ αὐτῶν (p. 1096^a4) a

16 προχειρή-

ἐν ἐκείνοις φησὶν εἰρῆσθαι περὶ εὐδαιμονίας, καὶ εἰ ἔστι μακαρίζειν τινὰ 10^r
ἐκ τῶν κατ' ἀρετὴν μόνων ἕξεων μηδὲν κατ' αὐτὰς ἐν βίῳ διαπραττόμενον.
διὸ βραχύ τι περὶ τούτων εἰπὼν παρελήλυθε.

p. 1096^a4 Τρίτος ἐστὶν θεωρητικός.

35

5 Ἀπαριθμησάμενος ἐν τοῖς ἔμπροσθεν τοὺς μάλιστα τῶν βίων προὔ-
χοντας καὶ τρεῖς εἶναι τούτους εἰπὼν, τὸν ἀπολαυστικὸν τὸν πολιτικὸν τὸν
θεωρητικόν, ἤτοι τὸν ἐμπαθῆ τὸν μετριοπαθῆ τὸν ἀπαθῆ, τοῖς μὲν δυσὶ τὸ
δοκοῦν ἀγαθὸν οἰκείως ἀπέδωκε· βίους δὲ ὀνομάζει πάντως τοὺς τρόπους
τῆς μετὰ σώματος κατὰ γῆν ἀνθρώπου διαγωγῆς. βουλόμενος δ' ἤδη καὶ
10 περὶ τοῦ θεωρητικοῦ λέγειν ὅπως ἔχει καταλλήλως ἑαυτῷ περὶ τῆς δόσεως 40
τῶν ἀγαθῶν, ἐπεὶ ἡ περὶ τούτου διδασκαλία πλείονος ἐδεῖτο λόγου, νῦν
μὲν ταύτην ἀφίησι, παραπέμπει δὲ εἰς τοὺς ἑξῆς λόγους, ὡς ἐν ἐκείνοις
εὐκαιρότερον ἔρῳν περὶ αὐτοῦ, τοσοῦτον μόνον ἐν τούτοις εἰπὼν τρίτος
δ' ἐστὶν ὁ θεωρητικός, ὑπὲρ οὗ τὴν ἐπίσκεψιν ἐν τοῖς ἐπομένοις
15 ποιησόμεθα· ἐν γὰρ τῷ Κάππα τῆς παρούσης πραγματείας περὶ αὐτοῦ
παραδίδωσι. τρίτον δὲ λέγει αὐτὸν κατὰ τὴν τάξιν, ἣ ἐνταῦθα ἐχρήσατο,
ἀπὸ τῶν ὑφειμένων ἐπὶ τὰ ὑπερβαίνοντα ἀνερχόμενος.

p. 1096^a5 Ὁ δὲ χρηματιστὴς βίαιός τις ἐστι.

45

Τρεῖς εἰρηκῶς εἶναι τοὺς μάλιστα τῶν βίων προέχοντας, μὴ μέντοι
20 μνημονεύσας τοῦ χρηματιστικοῦ, ἐπεὶ κατενόει τῶν ἀνθρώπων πολλοὺς οὐ
μόνον τυχόντας ἀλλ' ἐνίοτε καὶ τοὺς ὑπερέχοντας καὶ αὐτοὺς βασιλεῖς οἷος
Μίδας ὁ Φρύξ * * * καὶ πᾶν ὅτιοῦν ἐπιτηδεύοντας πρὸς κτήσιν χρημάτων.
λέγει τοίνυν καὶ περὶ τούτου ἐπὶ βραχύ· χρηματιστικὸν μὲν ὀνομάζων βίον
τὸν περὶ κτήσιν χρημάτων σπουδάζοντα, βίαιον δὲ ὅτι καὶ βίαν ἐνδείκνυται 50
25 πρὸς τὸ κτήσασθαι τὸ ζητούμενον. ὅτι δὲ τὸ τῷ χρηματιστῇ δοκοῦν οὐκ
ἔστι τὸ ζητούμενον, δείκνυσι λέγων, χρήσιμον γὰρ καὶ ἄλλου χάριν.
τὸ γὰρ χρήσιμον ὑπηρετικὸν ὥσπερ ἐστὶ καὶ πρὸς ἄλλο ἀφορῶν ὡς πρὸς
τέλος, ὑφ' ὃ καὶ ἀναφέρεται ὡς πρὸς ἐκεῖνο λυσιτελοῦν· τὸ δὲ ἀγαθὸν τὸ
ὡς τέλος αὐτοτελές ἐστὶ καὶ αὐτὸ δι' αὐτὸ διωκτὸν οὐ δι' ἕτερον· διὸ
30 καὶ οἱ τὴν φιλοσοφίαν ὡς ἄχρηστον διαβάλλοντες καὶ τούτου ἕνεκα πειρώ-
μενοι | αὐτὴν ἀποβάλλεσθαι, ἔλαθον ἑαυτοὺς πάσης αὐτὴν ὑπερτιθέντες ἐπι- 10^v
τηδεύσεως· οὐ γὰρ ἀνέχεται ὑφ' ἕτερόν τι ἀνάγεσθαι καὶ πρὸς ἄλλο λυσι-
τελεῖν πάντα τᾶλλα ὑφ' ἑαυτὴν ἔχουσα, ὡς ἀνθρώπου ζωῇ καὶ ψυχῇ
συμβαλλόμενα πρὸς τὴν ταύτης κατόρθωσιν ὅσα δοκεῖ τοῖς χαρίεσσιν ἀγαθὰ.
35 διὸ καὶ παρὰ τοῖς παλαιοῖς ἐν ταῖς εὐνομουμέναις τῶν πόλεων ἔστιν εὐρεῖν
τοὺς πολιτικοὺς ἄνδρας ὑπηρετικούς τινας τοῖς σοφοῖς γινομένους, ὅπως 5

4 τρίτος δ' ἐστὶν a et Aristoteles rthesis usque ad ποιησόμεθα (p. 1096^a5) a 9 γῆν B:
τὴν a post ἀνθρώπου addit προαίρεσιν a 14 ὑπὲρ Ba: περὶ Arist. 18 rthesis usque ad
καὶ ἄλλου χάριν (p. 1096^a7) a 22 lacunam indicavi 35 εὐνομουμέναις a: εὐνομίαις B

ἄδειαν ἔχοντες ἀνεμποδίστως ἐνασχολῶνται τοῖς θεωρήμασι. καὶ ἄλλως 10^v
δ' ἂν τις ἴδοι τὸν πλοῦτον μὴ ὄντα τὸ ζητούμενον ἀγαθόν, διότι θυραῖον
καὶ ὀργανικόν ἐστι καὶ ἐπαμφοτερίζον ἐπὶ τὴν χρῆσιν, ὥς καὶ πρὸς χρη-
στότητα ὃν καὶ φαυλότητα πρόφασις.

5 p. 1096^a7 Διὸ μᾶλλον τὰ πρότερον λεχθέντα.

Τὸν πλοῦτον ἀπελέγξας ὥς μὴ ὄντα τὸ ζητούμενον ἀγαθόν, ἅμα δὲ 10
διαβαλὼν καὶ τὸν χρηματιστικὸν βίον, ἐπιφέρει νῦν λέγων εἰκὸς εἶναι μᾶλ-
λον τὰ πρότερον λεχθέντα ὑπολαβεῖν τινα τέλη εἶναι, ἧγουν τὴν ἡδονὴν
καὶ τὴν τιμὴν, ὅτε δι' αὐτὰ ἀγαπώμενα· ὥς κἀντεῦθεν ἐλέγχεσθαι πλεόν
10 τὸν πλοῦτον μὴ ὄντα τὸ ἀνθρώπινον ἀγαθόν. εἰ γὰρ τὰ μᾶλλον δοκῶντα
τέλη ὑπάρχειν διὰ τὸ εἶναι δι' αὐτὰ διωκτὰ οὐκ ἔσται τέλη, πῶς τὸ ἄλλου
χάριν ζητούμενον τὸ τέλος ἔσται καὶ τὸ ἀγαθόν; τὸ δὲ πολλοὺς λόγους 15
καταβεβλήσθαι πρὸς αὐτὰ λέγοι μὲν ἂν καὶ διὰ τοὺς περὶ Ἐπίκουρον, οἱ
τὴν ἡδονὴν τὸ τέλος ἐτίθεντο. πολλοὶ γὰρ περὶ τούτων εἰρήκασιν, οἱ μὲν
15 ἀναιροῦντες τὴν δόξαν, οἱ δὲ συνηγοροῦντες αὐτοῖς. λέγοι δ' ἂν καὶ περὶ
τῆς τιμῆς, ὅτι γε τοῖς πολιτικοῖς ἀνδράσι πολλὸς λόγος περὶ αὐτῆς· καὶ ὁ
Σωκράτης ἐν πολλοῖς εὖρηται παρὰ Πλάτωνα τοῖς τῶν πολιτικῶν ἀκαίρως
φιλοτιμουμένοις ἀντιτιθέμενος καὶ τὰς ὁρέξεις αὐτῶν ἐλέγχων ὥς οὐκ εὖ
ἐχούσας. οὐ δεῖ δὲ τὴν ἐξ ἀπαθείας ἐπομένην ταῖς ψυχαῖς θεωρίαν τῇ
20 ἡδονῇ συντάττειν καὶ τῇ τιμῇ, ὥς οὐδ' αὐτὴν οὖσαν τέλος· οὐ γὰρ ἂν 20
εἴη τι τελικώτερον ἀνθρώπου ψυχῇ τοῦ ἐν ἀπαθείᾳ καὶ θεωρίᾳ σχεῖν τὸ
τέλειον· ὥστε τὰ πρότερον λεχθέντα περὶ τῆς τιμῆς δεῖ νοεῖν λεγόμενα
καὶ τῆς ἡδονῆς.

p. 1096^a10—13 Ταῦτα μὲν οὖν ἀφείσθω ἕως τοῦ εἰσαγαγεῖν τὰ εἶδη.

25 Προθέμενος ἐν τῇ ἀρχῇ τῶν ἠθικῶν περὶ τοῦ ἀνθρωπίνου ἀγαθοῦ καὶ
τέλους εἰπεῖν, πρῶτον μὲν ὅτι ἔστιν ἔδειξεν, εἶτα μετέβη ἐπὶ τὸ δεύτερον 25
πρόβλημα, ἐξετάζων τὸ τί ἐστι καὶ παραγαγὼν εἰς μέσον τὰς δόξας ὅτι
ἔχουσιν οἱ ἄνθρωποι περὶ αὐτοῦ ἄλλως ἄλλοι δοξάζοντες, ὥς τοὺς μὲν
ἡδονὴν τοῦτο λέγειν τοὺς δὲ τιμὴν τοὺς δὲ πλοῦτον τοὺς δ' ἕτερόν τι τῶν
30 ἔργων· καὶ πάντα ἀπελέγξας ὥς μηδεὶς ὄντος τέλους αὐτῶν μέτεισιν
ἐπὶ τὸ κυριώτερον, οὐκ ἐπιπολαιώτερόν τι λέγων ὥς οἱ πολλοί, ἀλλὰ
βαθύτερον ἐξετάζων περὶ αὐτοῦ. ἀλλ' ἐπεὶ ὁ Πλάτων ἐπὶ τοῦ πρώτου
ἀγαθοῦ παρέδωκεν οὐκ εὐκαταφρόνητα θεωρήματα ἀλλὰ μεγάλα καὶ εἰς 30
ὕψος τὸ μέγιστον τὰς ψυχὰς ἀναφέροντα, πειρᾶται τινα καὶ πρὸς ἐκεῖνον
35 ὥς ἐν παρόδῳ εἰπεῖν, ἴσως οὐδὲ Πλάτωνα ἀνθιστάμενος ἀλλὰ τοῖς καθὰ
μὴ δεῖ τὰ ἐκείνου ἐκδεχομένοις. καὶ ἴσως ἀναγκαῖον εἰπεῖν πρότερον

5 rthesis usque ad καταβέβληνται (p. 1096^a10) a

24 rhesin plenam exhibet a

27 εἰς μέσον B: δεύτερον a

31 κυριώτερον B: καιριώτερον a

33 θεωρήματα B:

om. a

περὶ τίνος τε εἶπεν ὁ Πλάτων ἀγαθοῦ, ἐν οἷς παραδίδωσι τὸν περὶ 10
 τάγαθοῦ λόγον καὶ παραστῆσαι διὰ βραχέων τὴν περὶ τούτου δόξαν ἐκεί-
 νου, ἵν' εἴῃ δῆλον εἰ προσφυῇ πρὸς τὴν ἐκείνου ἀναίρεσιν τὰ παρὰ Ἀρι-
 στοτέλους ἐνταῦθα λεγόμενα. ὁ γὰρ Πλάτων περὶ τῆς ἀρχῆς τῶν ὄντων
 5 ἀπάντων ζητήσας, τὸ ἐν ἐκείνῃ καὶ ἄρρητον εἶναι καὶ τάγαθόν ἀπεφύνατο, 35
 πᾶν δὲ ὃν αὐτῆς ἀπέφησεν, ὡς ὑπερούσης μὲν καὶ ὑπερεχούσης, πάντα
 δὲ περιεχούσης ἐν αὐτῇ ἀνεκφοιτήτως καὶ ὑπερουσίως, τὰς προόδους δὲ
 ποιουμένης πρὸς ἅπαντα ἀνεκφοιτήτως ἑαυτῆς καὶ πάντα παραγούσης τὰ
 νοητὰ καὶ νοερά, λογικά τε καὶ ἄλογα, ζῶντά τε ὅπως οὖν καὶ τὰ παντελῶς
 10 ἄζωγα, καὶ αὐτὰ τὰ ἀμυδράν τινα ἔννοιαν τοῦ εἶναι ἔχοντα διὰ τὴν αὐτῆς
 ἀγαθότητα, οὐ τῷ προαιεῖσθαι καὶ βούλεσθαι ἐπὶ τῆς ποιήσεως ἀλλὰ
 αὐτῷ τῷ εἶναι. ὡς καὶ ὁ ἥλιος φωτίζει τῇ παρουσίᾳ αὐτῇ, οὐ προαιρού- 40
 μενος οὐδὲ βουλόμενος, ὡς εἶναι τὴν αὐτὴν ἀρχὴν καὶ τέλος τῶν ὅπως οὖν
 εἶναι λεγομένων· ἀρχὴν μὲν ὡς πάντων ἐξ αὐτῆς τὸ εἶναι ἔχόντων, τέλος
 15 δὲ ὡς δι' αὐτὴν καὶ πάντων ἀναπλουμένων πρὸς αὐτὴν καὶ ἐφιεμένων
 αὐτῆς ὡς πέφυκεν ἕκαστον ὡς πάντα τελειούσης καὶ ἀγαθυνούσης καὶ
 αὐτὴν εἶναι τὸ πρῶτον ἀγαθόν, ὡς οὐσιῶδες ἀγαθόν οὐ πάντα ἐφίεται.
 καὶ ταῦτα μὲν ταύτῃ διὰ βραχέων· ἴδωμεν δὲ τί Ἀριστοτέλης λέγει. τὸ δὲ
 καθόλου βέλτιον ἴσως ἐπισκέψασθαι. νῦν τὸ καθόλου οὐχ ὡς ἐν ταῖς 45
 20 λογικαῖς θεωρίαις λέγεται· ἐκεῖ μὲν γὰρ τὸ ἐπὶ τοῖς πολλοῖς καὶ ὑστερογενές,
 ἐνταῦθα δὲ τὸ πρὸ τῶν πολλῶν ὡς προϋφεστηκός αὐτῶν κακείνων πρὸς
 αὐτὸ δεχομένων τὴν ὑπαρξίν. οὕτω γὰρ οἱ περὶ Πλάτωνα ἔλεγον, λόγους
 τινὰς ἐπεισαγαγόντες ἐνυποστάτους θεῖους νοερούς, πρὸς οὓς ἔλεγον πάντα
 τὰ ἔνυλα εἶναι καὶ γίνεσθαι, οὓς καὶ εἶδη καὶ ἰδέας ἐκάλουν καὶ ὅλα καὶ
 25 καθόλου, προϋφεστηκότας μὲν τῶνδε τῶν ἐν σώμασιν εἰδῶν, ἐξηρημένους
 δὲ τούτων ἀπάντων, ἐν τῇ τοῦ δημιουργοῦ θεοῦ διανοίᾳ ὄντας, ἕτερά τινα 50
 κατ' αὐτοὺς ἐν τῇ ὕλῃ χαράττοντος. καθόλου δὲ καὶ ὅλα ταῦτα ἐλέγετο,
 ὅτι ἕκαστον ἐκείνων ἐν ὃν ἔχει πολλὰ ἐξ ἐκείνου καὶ κατ' ἐκεῖνο γινό-
 μενα ἐν σώματι καὶ ἔνυλα, πρὸς ᾧ ἐκεῖνο καθόλου καὶ ὅλον ἐλέγετο οὐκ
 30 ἐννοηματικῶς ἀλλὰ νοερῶς· καθόλου μὲν ὡς ὑπάρχον πολλοῖς ἐξηρημένον
 ᾧ κατ' ἐκεῖνο γεγένηται, ὅλον δὲ ὡς ἐν λόγῳ μερῶν τεταγμένων ᾧ πρὸς
 ἐκεῖνο ἀναφέρεται ὡς πρὸς ὅλον, οὐκ ἐξ αὐτῶν συγκαίμενον οὐδ' ἐπ' αὐτοῖς
 ἐννοούμενον, ἀλλὰ πρὸ αὐτῶν μὲν ὃν καὶ μένον καθ' αὐτό, | ἐκεῖνα δ' 11^r
 ἔχον ἀναφερόμενα πρὸς αὐτὸ ὡς πρὸς οἰκείαν ὁλότητα. τριχῶς γὰρ φασι
 35 λέγεσθαι τὸ ὅλον, πρὸ τῶν μερῶν ἐκ τῶν μερῶν καὶ ἐν τοῖς μέρεσι. πρὸ
 τῶν μερῶν μὲν ἐκεῖνα τὰ εἶδη, ὅτι πρὸ τῶν πολλῶν ἕκαστον ἐκείνων
 ὑφέστηκεν ᾧ πρὸς ἐκεῖνο γέγονεν, ἀπλούστατα ὄντα καὶ ἄυλα· ἐκ τῶν
 μερῶν δὲ τὰ σύνθετα καὶ εἰς πολλὰ μεριζόμενα, εἴθ' ὁμοιομερῇ ὡς
 λίθος εἰς λίθους ὅλον ὃν πρὸς μέρη εἰς ᾧ καὶ διαιρετός ἐστιν, ὧν ἕκαστον 5
 40 τό τε ὄνομα καὶ τὸν λόγον τοῦ ὅλου ἐπιδέχεται, εἴτ' ἀνομοιομερῇ ὡς

3 εἴη B: ἡ a

7 περιεχούσης a: προεχούσης B

28 ὅτι scripsi ex Vat. 1622:

ὅτε Ba

30 ἐξηρημένοις a

31 ἐκεῖνος a

34 τριχῶς B: τρισσῶς a

35 καὶ B: om. a

39 ὃν scripsi: ὧν Ba

40 ἀνομοιομερῇ a

ἄνθρωπος εἰς χεῖρας πόδας κεφαλὴν· οὐδὲν γὰρ τῶν μερῶν τοῦ ἀνθρώπου 11^τ
 ὅμοιον τῷ ὅλῳ, ὥς μήτε τοῦνομα μήτε τὸν λόγον τοῦ ὅλου δεχόμενον· ἐν
 τοῖς μέρεσι δέ, ὥς τὰ ἐννοηματικά, ἃ καὶ ἐπὶ τοῖς πολλοῖς καὶ ὕστερογενῇ
 λέγεται· ὕστερογενῇ μὲν ὅτι τὰ καθ' ἕκαστα ὁμοειδῇ ἢ ὁμογενῇ ἢ ψυχῇ
 5 θεωρήσασα πρότερον ὕφεστηκότα ἐν σώμασι καὶ τὸ ἐν αὐτοῖς κοινῶς θεω-
 ρούμενον λόγον κατὰ ἀφαίρεσιν τὴν ἀπὸ τῆς ὕλης ἐν ἑαυτῇ ὑποστή-
 σασα, ἐπιφέρεται τοῦτον οἰκείως ἑαυτῇ, ἥγουν λογικῶς καὶ ἐπιστημονικῶς· 10
 ἐννοηματικά δέ, ὅτι μέχρις ἐννοίας τὴν ὑπόστασιν αἱ τοιαῦται ὁλότητες
 ἔχουσι, μηδαμῇ χωρὶς τῶν καθ' ἕκαστα ἐξ ὧν καὶ ἐλήφθησαν ἐνεργεία
 10 οὐσαι· ἐν τοῖς μέρεσι δέ, ὅτι ἐν τοῖς καθ' ἕκαστα, πρὸς ἃ καὶ ὁλότητες λέ-
 γονται, τὰ περὶ αὐτῶν λεγόμενα ἀναφαίνεται· ἐπὶ τοῖς πολλοῖς δέ, ὅτι μετὰ
 τὴν ὑπαρξίν τῶν πολλῶν αὐτὰ ἐν ἑαυτῇ ἢ ψυχῇ ὑπεστήσατο. διὰ τοῦτο
 καὶ τὸ ζῶον τὸ καθόλου οὐδὲν ἢ ὕστερον, αὐτὸς ὁ Ἀριστοτέλης ἐν τοῖς
 Περὶ ψυχῆς εἶπεν· οὐδὲν μὲν ὅτι καθ' ἑαυτὸ μὴ ὕφίστηκεν, ὕστερον δέ, 15
 15 ὅτι τῇ τῶν πολλῶν ὑπάρξει καὶ καταλύσει ἢ αὐτοῦ ἐπηκολούθησεν ἔννοια.
 καὶ ταῦτα μὲν περὶ τοῦ καθόλου πως ἐνταῦθα λαμβάνεται· ἔλεγον δὲ τὰ
 εἶδη οἱ λέγοντες παραδείγματα προκεῖσθαι τῷ δημιουργῷ, ἵν' ἀφορῶν πρὸς
 αὐτὰ ὥς προκεντήματα καὶ προχαράγματα κατασκευάζῃ τὰ ἔνυλα, λόγους
 ὄντα ἐκεῖνα δημιουργικοὺς καὶ οἶονεῖ νοήματα τοῦ ποιούντος καὶ θεωρή-
 20 ματα. οὐχ ὥς ποιότητάς τινας ἢ ἐπιστήμας ἐπιγινόμενας ἔξωθεν, ἀλλ' ὥς 20
 κυρίως ὄντα καὶ ὕφεστηκότα δραστικά τε καὶ νοερά καὶ τῶν ἐν ὕλῃ ἀρχέ-
 τυπα. λόγους γὰρ θεῖους πάντα τὰ εἶδη φασί, τοὺς μὲν ὑφειμένους, τοὺς
 δ' ὑπερέχοντας· καὶ οὐδὲν αὐτῶν εἶναι ἀδρανές, ὃ μὴ τὴν οἰκείαν ἐνέρ-
 γειαν κατὰ πρόβασιν εἰς τὰ ὑπ' αὐτὸ ἐπιδείκνυται, καθὼς τέτακται. ἔστι
 25 μὲν δὴ καὶ ἡ φύσις εἶδος, ἀλλὰ σωμάτων ἀχώριστον, διεισδύνον διὰ σω-
 μάτων καὶ ἔνδον αὐτὰ διαπλάττον καὶ διοικοῦν. τὰς δὲ ιδέας οὐχ οὕτω
 φασίν, ἀλλὰ λόγους ἐνυποστάτους, ὑπερανεστηκότας πάντῃ καὶ σωμάτων
 καὶ φύσεων, ἀριθμὸν τινὰ θεῖον, δι' οὗ ὥς παραδείγματος τὸν δημιουργὸν 25
 ἐνεργεῖν τὴν ἔνυλον ποίησιν. τοσαῦτα καὶ περὶ τούτων, ἵν' εἰδῶμεν πῶς
 30 ταῦτα ἐτίθουν οἱ περὶ Πλάτωνα, οἷς Ἀριστοτέλης ἀντιτίθεται, ἀνελεῖν τὸ
 πρὸ τῶν πολλῶν καθόλου πειρώμενος. ἐπιείκειαν δὲ ἐνταῦθα καὶ τὸ φιλά-
 ληθες ὑποκρίνεται, πρόσαντες μὲν ἑαυτῷ λέγων τὴν περὶ τῶν ιδεῶν ζήτησιν,
 οἷον προσκοπτικὴν καὶ ἐμποδιστικὴν τῷ λόγῳ αὐτοῦ, ὥς ἔχουσάν τι πρὸς
 αὐτὸν δυσωπίας καὶ ὄκνου παραίτιον διὰ τὸ φίλους εἶναι τοὺς εἰσαγαγόντας
 35 τὴν περὶ τῶν εἰδῶν δόξαν· φίλος γὰρ ὁ Πλάτων αὐτῷ, ἐπεὶ καὶ διδά- 30
 σκαλος, προτιμᾶν δὲ αὐτὴν τῆς πρὸς ἀνθρώπους φιλίας τὴν περὶ τῶν
 πραγμάτων ἀλήθειαν.

13. 14 ἐν τοῖς Περὶ ψυχῆς] A 1 p. 402^b 7

θησεν scripsi: ἐπηκολούθησιν B: ἐποκολούθησιν a

γούς a

36 αὐτὴν Ba: αὐτὸν conl. Diels

14 μὴ B: μὲν οὐχ a

15 ἐπηκολού-

θησεν scripsi: ἐπηκολούθησιν B: ἐποκολούθησιν a

19 δημιουργικοὺς B: δημιουρ-

p. 1096^a14 Δόξειε δ' ἂν ἴσως βέλτιον.

11^r

Μετ' εὐλαβείας ἀντεπιχειρεῖ τῷ Πλάτωνι. οὐ γὰρ εἶπεν 'ἔστι δὲ βέλ-
τιον', ἀλλὰ δόξειε· προσέθηκε δὲ καὶ τὸ ἴσως, ἑαυτοῦ τὸ τῆς ἀναιδεΐας 35
ἀποκρουόμενος ἔγκλημα. εἰ καὶ φίλοι οὖν, φησὶν, οἱ ἄνδρες οἱ τὰ πρὸ τῶν
5 πολλῶν εἶδη θέμενοι, ἀλλὰ βέλτιον τῆς πρὸς αὐτοὺς τιμῆς καὶ πρέπον οὐ
μόνον πρὸς τὰ τῶν φίλων ἀνθίστασθαι, ἀλλὰ καὶ τὰ οἰκεῖα ἀναιρεῖν, ὥστε
σώζεσθαι τὴν ἀλήθειαν καὶ μὴ κρυπτομένην ἐξ ἀνθρώπων ἀπόλλυσθαι.
ἐπιτείνων δὲ τὸ πρέπον φησὶ ἄλλως τε καὶ φιλοσόφους ὄντας. φι-
λαλήθης γὰρ ὁ φιλόσοφος, εἰ μὴ ψεύδοιτο τὸ ὄνομα· σοφίαν γὰρ τις φιλῶν
10 φιλόσοφός ἐστι· σοφία δὲ τῶν ὄντων ἐπιστήμη ἧ ὄντα· ὄντα δὲ τὰ 40
ἀκίνητα καὶ ἀμετάβλητα καὶ αἰεὶ ὡς ἔχουσιν ἔχοντα καὶ διὰ παντὸς ἐν
ἀκινήσει μένοντα, κἀντεῦθεν ἐν ἀληθείᾳ πάσῃ τὸ εἶναι ἔχοντα. πῶς ἄρα
φιλόσοφος ὁ τινὸς ὄντος δευτέραν τιθεὶς τὴν ἀλήθειαν;

p. 1096^a16 Ἀμφοῖν γὰρ ὄντοιν φίλοιιν, ὅσιον προτιμᾶν τὴν ἀλή-
15 θειαν.

Τὸ ὅσιον διενήνοχε τοῦ δικαίου, ὅτι τὸ μὲν ἐπὶ τῆς πρὸς τοὺς ὁμοει-
δεῖς ἰσότητος θεωρεῖται, τὸ δὲ ἐπὶ τῆς προσηκούσης τιμῆς τοῦ θεοῦ καὶ
τῶν θείων. τὸ μὲν οὖν τοὺς φίλους τιμᾶν τοὺς ἴσους ἐστὶ τιμᾶν, τὸ δὲ
τὴν ἀλήθειαν προτιμᾶν ὅσιον· θεῖον γὰρ καὶ ἡ ἀλήθεια. 45

20 p. 1096^a17 Οἱ δὲ κομίσαντες τὴν δόξαν ταύτην.

Ἐντεῦθεν ἄρχεται ποιεῖσθαι τὸν ἔλεγχον τῆς τῶν ἰδεῶν δόξης· καὶ
τίθησι λήμματα τὰ παρ' ἐκείνοις ἔνδοξα καὶ φησιν ὅτι οἱ τὰς ἰδέας δοξά-
ζοντες οὐκ ἐποιοῦν ἰδέας ἐν ἐκείνοις τοῖς πράγμασιν, ἐν οἷς τὸ πρότερον
καὶ τὸ ὕστερον ἔλεγον. τῶν γοῦν ἀριθμῶν ἐν οἷς ὁ μὲν πρότερός ἐστιν, 50
25 ὁ δὲ μετ' αὐτόν, οὐκ ἐτίθεσαν ἰδέαν εἶναι. ὥς γὰρ ἐπὶ τῶν λογικῶν εἰδῶν
καὶ γενῶν τὰ μετέχοντα τοῦ εἶδους ἄτομα ὁμοταγῶς μετέχουσι καὶ οὐ τὸ
μὲν πρῶτον, τὸ δὲ μετ' ἐκεῖνο, ὁμοίως καὶ τὰ μετέχοντα τοῦ αὐτοῦ γέ-
νους εἶδη· οὔτε γὰρ τὸ εἶδος εἶδος ἀτόμων, οὔτε τὸ γένος γένος τῶν εἰ-
δῶν, τὰ καθ' ἑτέραν καὶ ἑτέραν μετεχόμενα τάξιν τοῖς ὑπ' αὐτά· οὕτω
30 καὶ ἐπὶ τῶν ἰδεῶν· τὸ δὲ οὐκ ἐποιοῦν ἰδέας καὶ τὸ ἰδέαν κατεσκευ- 11^v
αζον ἐπίτηδες εἶπεν, ὥς μὴ οὔσας τὰς ἰδέας ποιούντων ἐκείνων καὶ κατα-
σκευαζόντων αὐτὰς δι' ὧν ἔλεγον.

1 rthesis usque ad φιλοσόφους ὄντας (p. 1096^a16) a

9 ψεύδοιτο B: ψεύδε-

ται a

14 rthesis usque ad ἰδέαν κατεσκευάζον (p. 1096^a19) a

30 ἰδέαν a et

Arist.: ἰδέας B

p. 1096^a19 Τὸ δὲ ἀγαθὸν λέγεται καὶ ἐν τῷ τί.11^v

Συλλογισμὸν πλέκει κατὰ τὸ πρῶτον σχῆμα οὕτως· ἐν οἷς τὸ πρῶτον καὶ ὕστερον, ἐν τούτοις ἰδέα οὐκ ἔστιν· ἐν τῷ ἀγαθῷ ἔστι τὸ πρότερον 5 καὶ ὕστερον· ἐν τῷ ἀγαθῷ ἄρα οὐκ ἔστιν ἰδέα. καὶ ὅτι μὲν ἐν οἷς τὸ πρῶτον καὶ ὕστερον, οὐκ ἔστιν ἰδέα, εἴληφεν ὡς ἔνδοξον τοῖς περὶ Πλάτωνα. ὅτι δὲ ἐν τῷ ἀγαθῷ τὸ πρότερον καὶ τὸ ὕστερον, ὃ ἦν ἡ ἐλάσσων τοῦ συλλογισμοῦ πρότασις, δείκνυσιν ἐκ τῶν γενικωτάτων γενῶν, ὡς ὑπάρχοντος ἐν πᾶσι τοῦ ἀγαθοῦ. τὸ γὰρ ἀγαθὸν λέγεται, φησί, καὶ ἐν τῷ τί, ὃ ἔστιν οὐσία. τὸ γὰρ τί ἐφ' ὑφεστηκότος πράγματος λέγεται· οὐδεμία 10 δὲ τῶν ἄλλων κατηγοριῶν ἔχει τὸ ὑφεστηκέναι καθ' αὐτὸ καὶ μὴ ἐν ὑποκειμένῳ εἶναι ἀλλ' ἢ μόνῃ ἡ οὐσία· καὶ ἐν τῷ ποιῷ καὶ ἐν τῷ πρὸς τι. ἡρχέσθη δὲ ταῖς τρισὶ ταύταις κατηγορίαις ὡς ἱκαναῖς οὖσαις δηλῶσαι τὸ ἐπαγόμενον· ἐπιφέρει γὰρ τὸ δὲ καθ' αὐτὸ καὶ ἡ οὐσία πρότερον τῇ φύσει τοῦ πρὸς τι. τὸ δὲ καθ' αὐτὸ ἐνταῦθα οὐκ ἐπὶ τοῦ οὐσιώ- 15 δους ἀλλ' ἐπὶ τοῦ μὴ ἐν σχέσει παρέλαβεν· ἅπαν γὰρ πρὸς τι ἐν σχέσει. τὰ δὲ μὴ πρὸς τι οὐχ ὡς ἐν σχέσει ὄντα προφέρεται οὐδ' ὡς πρὸς ἕτερον λεγόμενα, ἀλλ' ὡς καθ' ἑαυτὰ θεωρούμενα. ἡ δὲ κατασκευὴ τῆς ἐλάσσονος προτάσεως οὕτω συνίσταται. πᾶν τὸ καθ' ἑαυτὸ λαμβανόμενον πρότερον 15 τῇ φύσει τοῦ πρὸς ἕτερον· ἡ οὐσία καὶ τὸ ποιὸν καθ' ἑαυτὸ λαμβάνεται, 20 τὸ δὲ πρὸς τι πρὸς ἕτερον· ἡ οὐσία ἄρα καὶ τὸ ποιὸν πρότερα τῇ φύσει τοῦ πρὸς τι.

p. 1096^a21 Παραφυάδι γὰρ τοῦτ' ἔοικε.

Καὶ τοῦτο κατασκευαστικὸν τοῦ τὸ πρὸς τι ὕστερον εἶναι· ἡ γὰρ παραφυὰς τοῦ ὄντος ὕστερον τοῦ ὄντος. δεῖ γὰρ εἶναί τι πρότερον καὶ οὕτως 25 αὐτῷ ἕτερόν τι παραφύεσθαι.

p. 1096^a22 Ὡστ' οὐκ ἂν εἴη κοινὴ τις ἐπὶ τούτοις ἰδέα.

20

Συμπεραίνει τὸ ἐξ ἀρχῆς, ὅτι οὐκ ἔστι κοινὴ τοῦ ἀγαθοῦ ἰδέα ἐν πᾶσι θεωρουμένη τοῖς κατὰ μέρος ἀγαθοῖς, διὰ τὸ εἶναι ἐν αὐτοῖς τὸ πρότερον καὶ τὸ ὕστερον. εἰ γὰρ τῶν μετεχόντων ἰδέας ἡστινοσοῦν τὸ μὲν πρό- 30 τερον τὸ δ' ὕστερον, ἔσται καὶ τὸ μὲν αὐτῶν ἐγγύτερον τοῦ ἀρχετύπου, τὸ δὲ πορρώτερον, ὡς τὸ μὲν ἔχειν μᾶλλον τὴν μετοχὴν τὸ δ' ἥττον. καὶ ἡ ἑτερότης τῆς τάξεως ἐν τῇ μετοχῇ, (τὸ μὲν οἰκειότερον ποιήσει πρὸς

1 rhesis usque ad φύσει τοῦ πρὸς τι (p. 1096^a21) a 3 καὶ τὸ ὕστερον a 5 καὶ τὸ ὕστερον a 8 φησί λέγεται a 9 ἡ οὐσία a 17 ἑαυτὰ a: ἑαυτὸ B
22 rhesis usque ad καὶ συμβεβηκότι τοῦ ὄντος (p. 1096^a22) a 25 ἕτερόν τι B: τι ἕτερον a 28 τούτοις B et Arist. libri K^bM^b: τούτων a et Arist. vulg. 32 τὸ μὲν οἰκειότερον — ἡ μετοχή (p. 44,1) a: om. B

τὴν ἀρχὴν, τὸ δ' ἀνοικειότερον, καὶ μᾶλλον καὶ ἥττον ἔσται ἡ μετοχή. 11^v
 τὸ δὲ μᾶλλον καὶ ἥττον ἐπὶ τῆς τῶν συμβεβηκότων εὐρίσκεται μετοχῆς, 26
 οὐκ ἐπὶ τῶν μετεχομένων οὐσιωδῶς. συμβεβηκότα δὲ λέγειν τὰ ἀρχέτυπα
 καὶ κυριώτερα ὄντα πρὸς τὰ δευτέρως ὄντα καὶ εἰκόνων λόγον ἐπέχοντα
 5 οὐκ ἐνδέχεται, ἀλλὰ καὶ τὸ συμβεβηκὸς τινὶ συμβέβηκεν· ὥ δὲ συμβέβηκε
 τὸ συμβεβηκὸς πρότερον φύσει τοῦ συμβεβηκότος ἐστίν. ἔσται ἄρα πρό-
 τερον φύσει τοῦ ἀρχετύπου τὸ μίμημα, ὅπερ ἀδύνατον· οὐκ ἄρα συμβεβη-
 κὸς τὸ πρὸ τῶν πολλῶν τοῖς πολλοῖς, ἀλλὰ καὶ αἷτιον ἐκεῖνο ἐν ὃν εἶναι 30
 φασὶ τῶν πολλῶν. πῶς οὖν τὸ ἐν τῶν πολλῶν καὶ τὸ αἷτιον τῶν αἷτια-
 10 τῶν ὕστερον ἔσται, συμβαίνειν αὐτοῖς λεγόμενον. εἴτ' ἐπιφέρει τὸ συμπέ-
 ρασμα· ὥστ' οὐκ ἂν εἴη κοινὴ τις ἰδέα ἐπὶ τούτοις, ἐν οἷς δηλονότι
 θεωρεῖται τὸ πρότερον καὶ τὸ ὕστερον.

p. 1096^a23 Ἔτι δ' ἐπεὶ τὰγαθὸν ἰσαχῶς λέγεται τῷ ὄντι.

Δεύτερον ἐπιχείρημα δεικνύον καὶ αὐτὸ ὅτι οὐκ ἔστιν ἀγαθὸν κοινόν
 15 τι καὶ ἓν, ὅφ' ὃ τὰ κατὰ μέρος ἀνάγεται ἀγαθὰ. δείκνυσι δὲ τοῦτο χρώ-
 μενος ταῖς δέκα κατηγορίαις, καὶ τὸ ἀγαθὸν λαμβάνων ἰσαχῶς τῷ ὄντι
 λεγόμενον, τὸ δὲ ὃν δεκαχῶς, ἐπὶ τῶν δέκα γενικωτάτων γενῶν φερό-
 μενον. λαμβάνει δὲ ἐφ' ἐκάστης κατηγορίας παράδειγμα τοῦ ἀγαθοῦ, ἅτ' 40
 ἐν πάσαις ταῖς κατηγορίαις εὐρισκόμενον, ὡς δῆλον εἶναι ἐντεῦθεν ὅτι γε
 20 κοινὸν ἀπάσαις ἐστὶ καὶ τὸ ἀγαθὸν ὥσπερ καὶ τὸ ὄν· καὶ αὖθις ἐκ τούτου,
 ὅτι οὐκ ἔστι τὸ ἀγαθὸν κοινόν τι καὶ καθόλου καὶ ἓν. ὅτι μὲν οὖν ὁ νοῦς
 ἀγαθὸν καὶ ἐν τῇ οὐσίᾳ δῆλον, ὁμοίως καὶ ὅτι αἱ ἀρεταὶ ἀγαθὸν καὶ ἐν
 τῷ ποιῷ. τὰ δὲ λοιπὰ ἴσως δεῖται λόγου τινὸς καὶ δέον ἀξιῶσαι αὐτό,
 οὐ δέονται, οἷον τὸ μέτριον ὅτι ἀγαθὸν καὶ ἐν τῷ ποσῷ καὶ τὰ λοιπὰ
 25 ὡσαύτως· μέτριον γὰρ λέγει τὸ σύμμετρον, καὶ πᾶν πρᾶγμα τὸ μετὰ μέ- 45
 τρου γινόμενον δέοντος ἀγαθὸν ἐστίν, ὡς τὸ ἄμετρον πονηρὸν ἐν ὑπερβολῇ
 καὶ ἐλλείψει θεωρούμενον, τὸ δὲ μέτριον τοῦ ποσοῦ· ὥστε ἀγαθὸν τὸ μέ-
 τριον ἐν ποσῷ θεωρούμενον. πάλιν τὸ χρήσιμόν ἐστι τὸ ὠφέλιμον, τὸ δὲ
 ὠφέλιμον ἀγαθόν· ἐπεὶ δὲ τὸ χρήσιμον τινὶ ἐστὶ χρήσιμον, πρὸς ἐκεῖνο
 30 λέγεται πρὸς ὃ ἐστὶ χρήσιμον καὶ τὸ εἶναι ἔχει καθὼς χρήσιμον ἐν τῷ
 πρὸς ἕτερον λέγεσθαι. οἷς δὲ τὸ εἶναι ταῦτόν ἐστι τῷ πρὸς τί πως ἔχειν,
 ταῦτα πρὸς τί ἐστὶ· τὸ χρήσιμον ἄρα ἀγαθόν τί ἐστὶ, ὑπὸ τὸ πρὸς τι ἀνα-
 γόμενον. ὅτι δὲ καὶ ὁ καιρὸς ἐν χρόνῳ καὶ ἀγαθὸν δῆλον· καιρὸς γὰρ ἐστὶν 50
 ὁ προσφυῆς καὶ ἀρμόδιος ἐκάστῳ χρόνος, ὥσπερ λέγομεν τροφῆς καιρὸν
 35 καὶ λόγου καιρὸν καὶ σιωπῆς, ὅτε δεῖ τρέφεσθαι ἢ σιωπᾶν ἢ λέγειν τὸν
 λέγειν δυνάμενον· καὶ ἐπὶ τῶν λοιπῶν οὕτως. τὰ δὲ τοιαῦτα πάντα οὐδὲν
 ἄλλο ἐστὶν ἢ ὅτι ἐπεὶ πάντα τὰ γινόμενα ἐν χρόνῳ γίνεται, ἐὰν τῷ χρόνῳ

4 κυριώτερον a 13 rthesis usque ad ἀλλ' ἐν μιᾷ μόνῳ (p. 1096^a29) a δ' ἐπεὶ
 B et Arist. libri H^bK^bM^bO^b: ἐπεὶ a et Arist. vulg. 22 ὁμοίως δὲ καὶ a
 22. 23 καὶ ἐν τῷ ποιῷ B: κατὰ τὸ ποιόν a 23. 24 αὐτὸ, οὗ scripsi: αὐτὰ, οὗ B:
 αὐτὰ, ὧν a 26 δέοντος B: δεόντως a 37 τῇ χρόνῳ a

τὸ εὖ ἀποδιδῶται, καθ' ὃν ἕκαστον γίνεται, ἐν καιρῷ ἔσται γινόμενον ἕκα- 11^v
στον· τὸ δὲ εὖ ἀγαθόν· ὥστε ὁ καιρὸς ἀγαθὸν ἐν χρόνῳ ἐστίν. | οὕτω 12^r
καὶ ἐν τῷ ποῦ δίαίτα· τὸ γὰρ ποῦ τὸ ἐν τόπῳ εἶναί ἐστι· καὶ ἡ δίαίτα
διατριβὴ καὶ διαγωγή· εἰ οὖν τις ἐν τόπῳ εὐκράτῳ καὶ ὑγιεινῷ διάγοι, ἐν
5 ἀγαθῇ διαίτῃ καθέστηκε. ταῦτα ὁ Ἀριστοτέλης. ἀλλ' εἰ μὲν ἦν κατὰ τὴν
περὶ τοῦ ἀγαθοῦ τοῦ Πλάτωνος ἔννοιαν τὰς ἀντιθέσεις ποιούμενος, οὐκ ἔδει
τι λέγειν πρὸς αὐτόν, αἰδουμένους τε τὸν ἄνδρα καὶ ἀνάγκην μὴ ἔχοντας
Πλατωνικῆς δόξης προϊστασθαι. ἐπεὶ δ' ἄλλως μὲν ὁ Πλάτων τὸ ἀγαθὸν 5
ἐλάμβανε, πρὸς ἄλλο δ' οὗτος τοὺς λόγους ποιεῖται, δεῖ πρὸς ταύτας τὰς
10 ἐπιχειρήσεις εἰπεῖν τι φιλαλήθως λέγοντας καὶ αὐτούς, καθὼς καὶ αὐτὸς
διωρίσατο ποιεῖν τὸν φιλόσοφον. ὁ μὲν γὰρ Πλάτων τὸ ἐν καὶ τάρρητον
καὶ τἀγαθὸν τὴν κοινὴν αἰτίαν τῶν ὄντων πάντων εἶπε, καὶ ὑπὲρ τὰ ὄντα
πάντα τὸ ἐν ἔταξεν, αἷτιον μὲν πάντων ἐκεῖνο λέγων, οὐδὲν δὲ τῶν πάν-
των διὰ τοῦτο καὶ ὑπὲρ ὃν καὶ μὴ ὄν, οὐχ ὥς τοῦ ὄντος λειπόμενον, ἀλλ'
15 ὥς ὄντος παντὸς ὑπερκείμενον· πάντα οὖν τὰ δεύτερα ἀγαθὰ ἀναφέρεσθαι 10
εἰς ἐκεῖνο ὥς κοινὸν ἀγαθὸν καὶ ὑπὸ πάντων τῶν ἀγαθῶν μετεχόμενον.
ἕκαστον γὰρ τὸ μετ' ἐκεῖνο ἀγαθόν, ἄλλο τι ὄν, ἀγαθὸν ἐστι κατὰ μετοχὴν
τὴν ἐκείνου, καθὼς ἐκείνου μετέχειν ἕκαστον δύναται· ἐκεῖνο δὲ ὑπερή-
πλωται καὶ οὐδὲν ἄλλο ἢ τἀγαθὸν ἐστι· διὰ τοῦτο καὶ ἐν κυρίως καὶ πρώ-
20 τως, ὥς μὴ μετ' ἄλλου τινὸς θεωρούμενον. τί οὖν ἀδύνατον ἔψεται, εἰ
πάντων ὃν αἷτιον καὶ πᾶσι παρέχον τὸ εἶναι ὅσα κατὰ τὰς δέκα λέγεται
κατηγορίας, κοινὸν ἅπασιν ὥς αἷτιον λέγεται καὶ καθόλου ἀγαθόν, ὥς πρὸ 15
πάντων ὃν τῶν πολλῶν ἀγαθῶν, οἷς τὸ εἶναι καὶ τὸ ἀγαθοῖς εἶναι παρέ-
χεται, ὅσα τῇ αὐτοῦ μετοχῇ καὶ τῇ πρὸς ἐκεῖνο ἀναγωγῇ ἀγαθὰ λέγεται;
25 καὶ αὐτὸς δὲ Ἀριστοτέλης οἷς ἐν ἀρχῇ τοῦδε τοῦ βιβλίου ἐπαινεῖ τοὺς
ἀποφνημαμένους τἀγαθὸν εἶναι οὐ πάντα ἐφίεται ὥς καλῶς ἀποφνημαμένους,
δῆλός ἐστι τὸ πρώτιστον καὶ καθολικώτατον ὁμολογῶν ἀγαθὸν διὰ τοῦ εἰ-
πεῖν τἀγαθὸν καὶ οὐ πάντα ἐφίεται. ἡ γὰρ λέξις ἡ τἀγαθὸν τοῖς περὶ
Πλάτωνα ἐπὶ τοῦ πρώτου καὶ καθόλου ἐτίθετο καὶ αὐτὸ τὸ λέγειν “οὐ 20
30 πάντα ἐφίεται” τὸ καθολικώτατον δηλοῖ καὶ πρώτιστον. εἰ γὰρ πάντα
ἐκείνου ἐφίεται, ὑπὲρ τὰ πάντα ἐξ ἀνάγκης ἐστὶ· τὸ δὲ πάντα οὐδὲν τῶν
ὁπωσοῦν ὄντων ἔξω ἑαυτοῦ ἔῃ νοεῖν. εἰ οὖν πάντα ἐκείνου ἐφίεται, ὑπὲρ
πάντα ἐξ ἀνάγκης ἐστὶ καὶ πρώτιστον πάντων καὶ αἰτιώτατον καὶ καθολι-
κώτατον, οὐχ ὥς ἐπὶ τοῖς πολλοῖς οὐδὲ δεύτερον τῶν πολλῶν (πῶς γὰρ
35 τοῦ δευτέρου τὰ πρῶτα ἐφίεται;) ἀλλὰ δηλονότι τοῦ πρωτίστου καὶ ὑπὲρ
ἅπαντα, ὥστε περιττῶς ἔοικεν ἐνίστασθαι πρὸς τοὺς τὸ καθόλου ἀγαθὸν 25
λέγοντας οὕτως ὥς λέγουσιν, ἐξ ἀρχῆς μὲν καὶ αὐτὸς ὁμολογήσας αὐτό,
νῦν δὲ σοφιστικώτερον πρὸς ἐκεῖνο μαχόμενος.

4 διάγοι B: διαγει a

6 τοῦ πλάτωνος B: πλάτωνος a

7 ἔχοντας a: ἔχον-

τες B

22 κοινὸν et αἷτιον a: κοινὰ et αἷτια B

29 αὐτὸ τὸ B: αὐτὸς τῷ a

30 καὶ τὸ πρώτιστον a

p. 1096^a29 Ἔτι δὲ ἐπεὶ τῶν κατὰ μίαν ἰδέαν μία ἐπιστήμη. 12^r

Εἰ καὶ σοφιστικῶς ἐπιχειρεῖ πρὸς τοὺς τὸ καθόλου καὶ ἐν ἀγαθὸν 30
 παρεισάγοντας, ἀλλ' οὖν οὐ παραιτητέον οὔτε τὰ αὐτοῦ διασαφεῖν οὔτε μὴν
 τὰ ληθῆς κατὰ τὸ δυνατόν παριστᾶν. συλλογίζεται οὖν οὕτως· τῶν κατὰ
 5 μίαν ἰδέαν μία ἐπιστήμη· τῶν ἀγαθῶν οὐκ ἔστι μία ἐπιστήμη· τῶν ἀγα-
 θῶν ἄρα οὐκ ἔστι μία ἰδέα. ἔστι δὲ ὁ τρόπος ἐν δευτέρῳ σχήματι δεύ-
 τερος. ὅτι δ' οὐκ ἔστι μία ἐπιστήμη τῶν ἀγαθῶν, ἐκ τοῦ μᾶλλον δεί-
 κνυσιν. εἰ γὰρ τῶν ὑπὸ μίαν κατηγορίαν ἀγαθῶν οὐκ ἔστι μία ἐπιστήμη,
 πολλῶ ἤττον ἔσται τῶν ὑπὸ διαφόρους. μᾶλλον γὰρ ἂν δόξειε τῶν ὑπὸ 35
 10 μίαν κατηγορίαν τὴν αὐτὴν ἐπιστήμην εἶναι ἢ τῶν ὑπὸ διαφόρους. ὅτι δ'
 εἰσὶν ἀγαθὰ ὑπὸ μίαν μὲν κατηγορίαν ἀναφερόμενα, διαφόρους δ' ἐπιστή-
 μας ἔχοντα περὶ αὐτὰ καταγινομένης, ἐκ τῆς ἐπαγωγῆς δείκνυσιν. τοῦ γὰρ
 καιροῦ φησιν ἑνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ κατὰ γένος ὄντος πολλαὶ αἱ περὶ αὐτὸν
 καταγινομένης ἐπιστήμαι. ἔστι γὰρ πολέμου καιρός, ὅτε συμφέρει τοῖς
 15 ἐχθροῖς πολεμεῖν, οὐ ἐπιστήμη ἡ στρατηγική, ἐν δὲ νόσῳ καιρός, ὅτε χρή
 προσφέρειν τροφήν ἢ πόσιν, καὶ τούτου ἐπιστήμη ἰατρική, ἕτερα δὲ πρὸς 40
 ἄλληλα ἰατρική καὶ γυμναστική. ταῦτα Ἀριστοτέλης· δεῖ δ' ἀντιθεῖναι
 καὶ πρὸς ταῦτα τὰ ἐγχωροῦντα. ὅτι μὲν γὰρ οὐδὲ ταῦτα πρὸς τὴν θέσιν
 τοῦ πρώτου ἀγαθοῦ καὶ ὁ οὐδὲν ἄλλο ἢ τὰ ἀγαθὸν ἔστι δύναται τι δῆλον
 20 ἂν εἶη. ὅτι γὰρ πάντα ἐκείνο τὸ ἀγαθὸν ἔστι καὶ πάντα κατὰ τὴν ἐκά-
 στου ἀνάλογον μετοχὴν ἐκείνου ἀγαθὸν λέγεται οὐδεὶς νοῦν ἔχων ἀμφισβη-
 τήσεις. τί γὰρ εἰ τὸ μὲν μᾶλλον ἀγαθὸν τὸ δ' ἤττον ἢ τὸ μὲν ἐγγύτερον
 ἐκείνου τὸ δὲ πορρώτερον ἢ τὸ μὲν ἀγαθὸν καθ' αὐτό, ὡς ὕγεια σῶμα· 45
 τὸς καὶ ψυχῆς ἀρετή, τὸ δὲ πρὸς τούτων τι συμβαλλόμενον, ὡς δῖαιτα
 25 καὶ γυμνάσιον καὶ φάρμακόν τι καὶ ἵαμα, ἢ ὡς κακουχία καὶ σκληραγωγία
 σώματος, ἵνα τῇ ψυχῇ τὸ καρτερόν καὶ ἀπαθὲς περιγίνοιτο. τάξεις γὰρ
 πᾶσιν, ὡς τὸ μὲν τιμιώτερον ἐν αὐτοῖς εἶναι, τὸ δὲ τῇ τιμιότητι δεύτερον,
 τὸ δὲ τρίτον καὶ ἐφεξῆς, καὶ τὴν τοῦ ἀγαθοῦ μέθεξιν ὑπάρχειν ἐκάστῳ
 κατὰ τὴν αὐτοῦ τάξιν. καὶ εἰ ἀγαθὸν ἡ τάξις τοῖς οὖσιν, ὡς ἡ ἀταξία
 30 κακόν, πῶς εὐλόγως ἂν τις ἔρει, ὅτι μὴ κατὰ τάξιν τοῖς πράγμασιν ἡ τοῦ 50
 ἀγαθοῦ μετάδοσις γίνεται. ἢ ἀπαιτεῖτω τις ὁμοταγῇ πάντα εἶναι, ὁμοειδῆ
 τε καὶ ὁμοφυῆ καὶ τὸ διάφορον ἀφαιρείτω τῆς τῶν ὄντων ἀπάντων ὑπάρ-
 ξεως τε καὶ τάξεως μηδὲ κόσμον εἶναι μηδ' ἀρμονίαν τινὰ ἐν αὐτοῖς, ἀλλ'
 εἰκῇ συγκεχύσθαι πάντα ἢ εἰ κόσμος καὶ τάξεις καὶ πάντα μὲν ἐξ ἑνός,
 35 πλὴν οὐ τὰ αὐτὰ κατ' εἶδος οὐδὲ κατὰ γένος, ἀλλὰ διαφορὰ πολλὴ ἐν
 αὐτοῖς, ὡς τὰ μὲν ὑφειμένα εἶναι τὰ δ' ὑπερέχοντα ἔσται καὶ τὰ μὲν
 κρείττω τὰ δὲ χεῖρω καὶ τὰ μὲν ἐγγύ|τερα [τοῦ πόρρω] τὰ δὲ πορρώτερα· 12^v
 καὶ ἡ μετουσία τοῦ πρώτου ἐκάστῳ ἀνάλογος· εἰ οὖν καὶ αἱ φύσεις διά-

1 μία ἐπιστήμη B: μία τις ἐπιστήμη a: μία καὶ ἐπιστήμη Arist. (μία καὶ ἡ ἐπ. Mb)

rthesis usque ad γυμναστική (p. 1096^a34) a

18 οὐδὲ B: οὐ διὰ a

24 τὸ δὲ τὸ

πρὸς a

31 ἀπαιτήτω a

37 τοῦ πόρρω B: om. a

φοροι καὶ τιμιότης καὶ τάξεις ἐκάστη ἀρμόζουσα, πῶς οὐχὶ καὶ τὴν ψυχὴν 12^v
 ἀναγκαῖον θεωροῦσαν ἕκαστα οἰκείως ἐπιβάλλειν ἐκάστω καὶ οἰκείως θεω-
 ρεῖν καὶ τέχνας συνιστᾶν καὶ ἐπιστήμας κατὰ τε γένη τῶν πραγμάτων
 καὶ εἶδη καὶ θεωρεῖν τὰς φύσεις κατὰ τὸ ἐκάστη ἀνάλογον; νοῦς μὲν γὰρ
 5 ὕλης ἀπόλυτος ὢν καὶ σώματος ἀθρόως πάντα θεωρήσει καὶ ἠγνωμένως 5
 τὰ πεπληθυσμένα καὶ ἀμερίστως τὰ εἰδητικῶς ἀριθμούμενα καὶ ἀδιαιρέτως
 τὰ διηρημένα περιέχων, ψυχὴ δὲ ἐφίεται μὲν τὴν ἀθρόαν ἐνέργειαν τοῦ
 νοῦ περιλαβεῖν, ὁρεγομένη τῆς ἐν αὐτῷ τελειότητος, καὶ τὸ ἐν ἐκείνου καὶ
 ἀπλοῦ τῆς νοήσεως εἶδους. μὴ δυναμένη δὲ τῆς ἀθρόας ἐκείνου ἐφικέσθαι
 10 νοήσεως, περιθεῖ τε τὸν νοῦν καὶ περιχορεύει κύκλῳ καὶ ταῖς μεταβάσεσι
 τῶν ἐπιβολῶν διαιρεῖ τὸ μεριστὸν τῶν εἰδῶν καὶ διάφορον. διὰ τοῦτο καὶ
 τρόπους γνώσεως ἄλλους καὶ ἄλλους ἐπινοεῖ, ἵν' οἰκείως ἐκάστω τοῖς γνω- 10
 στοῖς ἐπιβάλλουσα τῆς τῶν πάντων ἐφίκηται γνώσεως. ὥς γὰρ ἄλλῳ
 ἄλλη φύσις καὶ τάξεις ἐφήρμοσεν, οὕτω καὶ τρόπος γνώσεως ἕτερος ἑτέρῳ.
 15 ὥσπερ οὖν ὥς ὄντα οὐ τὸν αὐτὸν τρόπον ἔσχε τῆς γνώσεως πάντα τὰ
 ὄντα, οὕτως οὐδὲ τῶν κατὰ μέρος ἀγαθῶν ἀπάντων μία γνώσις ἢ ἀγαθὰ
 οὐδὲ τῶν κακῶν ἢ κακοὶ οὐδὲ τῶν μετρίων ἢ μέτρια οὐδὲ τῶν ἄλλων
 τῶν ὁμοίως τούτοις λαμβανομένων. καὶ ὥσπερ οὐ δεῖ θαυμάζειν εἰ τῶν
 ὄντων ἕκαστον ἢ ἕκαστον τόδε ἢ τόδε ἐστίν, οἷον φυσικὸν ἢ μαθηματι- 15
 κὸν ἢ θεῖον καὶ ἔτι οὐράνιον ἢ χερσαῖον ἢ θαλάττιον ἢ ἀέριον ἢ πύριον
 ἢ μετέωρον καὶ τὰ λοιπὰ ὡσαύτως δι' ἄλλου καὶ ἄλλου τρόπου γινώσκεται
 γνώσεως, οὕτως οὐδὲ ἢ καιρὸς ἢ μέτρον ἢ ἄλλο τι ὁμοιότροπον ἕτερον,
 ὥστε πάντα μὲν ἀγαθὰ ὡς ἑνὸς μετέχοντα εἰς ἓν ἀναφέρεται, καὶ ἐπι-
 στήμης ἂν εἴη τῆς αὐτῆς εἰδέναι πάντα, ὡς εἰς ἐκεῖνο ἀναφερόμενα καὶ
 25 ἐκείνου μετέχοντα. ἢ δὲ καθ' αὐτό ἐστίν ἕκαστον καὶ ἢ τόδε ἢ τόδε
 ἐστίν ἄλλης καὶ ἄλλης τέχνης καὶ ἐπιστήμης τῇ οἰκείᾳ αὐτοῦ ἐφαρμο- 20
 ζούσης φύσει καὶ τελειότητι. δεῖ δὲ καὶ περὶ τῆς οὐσίας ἐξετάσαι εἰ καλῶς
 εἴρηται πρότερον ὡς οὐκ ἐστίν ἐν αὐτῇ τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον, ὡς εἶναι
 συμβεβηκὸς πᾶν ὅτιοῦν ἐν ᾧ ἐπίτασις θεωρεῖται καὶ ἄνεσις, καὶ μηδὲ
 30 τῷ αὐτῷ εἶδει τὸ μὲν οἰκειότερον εἶναι τῶν μετεχόντων, τὸ δ' ἀνοικείο-
 τερον, ἵνα μὴ τῇ ἐπιτάσει καὶ ἀνέσει τῆς μετοχῆς μᾶλλον καὶ ἥττον
 εἶναι κατ' ἐκεῖνο τὰ μετέχοντα λέγεται, ὡς εἶναι κινδυνεύειν συμβεβηκὸς 25
 τὸ οὕτως μετεχόμενον. δόξειε γὰρ ἂν, εἰ μὴ τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον κἂν
 ταῖς οὐσίαις ζητήσεως ἄξιον, πῶς τῶν ὄντων τὰ μὲν μᾶλλον μεθέξει τοῦ
 35 ὄντος, τὰ δὲ ἥττον. εἰ δὲ μὴ μᾶλλον καὶ ἥττον ἢ μέθεξις, εἴη ἂν ἐπίσης
 ὄντα τοῖς αἰδίοις τὰ γεννητὰ καὶ τοῖς ἀφθάρτοις τὰ φθαρτά. ἀλλ' οὐδὲ
 τὰ μὲν ἐγγύτερα τοῦ πρώτως ὄντος, τὰ δὲ πορρώτερα, ἀλλ' ἔσται πάλιν
 ὡσαύτως ἢ μέθεξις· οὐδ' αὐτὸ δὲ τὸ μεταδιδὸν τῆς ὀντότητος πλεῖον
 ἔξει τῶν ἄλλων καὶ τῶν ἐξ αὐτοῦ τῇ φύσει πρῶτον ἔσται, ἀλλ' ἢ μόνον 30
 40 τάξει, ὡς αἷτιον, τὰ δ' ὡς αἰτιατὰ δεύτερα, ἵνα μὴ τὸ συμβεβηκότα εἶναι

22 μέτρον a: μέτριον B

23 ὥστε καὶ πάντα a

25 τόδε ἢ τόδε B: τόδε a

28 καὶ τὸ ἥττον a

29 ὅτιοῦν a

32 ἐκεῖνο B: ἐκεῖνον a

37 πορρώ-

τερον a

πάλιν B: πᾶσιν a

38 μεταδιδοῦν a

αὐτοῖς γένηται διὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον τῆς οὐσιότητος, οὐδ' ἡ ἔφεσις 12^v
αὐτοῖς καὶ ἡ πρὸς τὴν ἀρχὴν ἐπιστροφή ἄλλως καὶ ἄλλως, ἀλλ' ὡσαύτως,
καὶ ἡ αὐτὴ τῶν νοητῶν καὶ νοερῶν, τῶν λογικῶν καὶ αἰσθητικῶν, τῶν
ζώντων ἀπλῶς καὶ οἷς μόνον τοῦ εἶναι μέτεστιν, ἀ πάντα καὶ παρ' αὐτὴν
5 ἐστὶν τὴν ἐνάργειαν. ἢ οὐχ ἀπλῶς τὸ μὴ ἔχειν τὴν οὐσίαν τὸ μᾶλλον
καὶ ἥττον λαμβάνεται, ἀλλ' ὥσπερ ὅταν λογικῶς θεωρῶμεν, πρῶται οὐσίαι 35
λέγονται καὶ κυρίως καὶ μάλιστα ὅσαι τῇ αἰσθήσει ὑπόκεινται, δεύτεραι
δ' ὅσαι ἐξ ἀφαιρέσεως [ἐκ] ταύτης λαμβάνονται, ἐννοήματα μόνον οὐσαι
χωρὶς ὑποστάσεως, καὶ τούτων μᾶλλον οὐσίαι αἱ ἐγγύτερον τῆς πρώτης
10 καὶ τόσῳ μᾶλλον ὅσῳ ἐγγύτερον, καὶ τόσῳ ἥττον ὅσῳ πορρώτερον, οὕτω
καπὶ τῶν νοητῶν πρώτη οὐσία καὶ μάλιστα ἡ νοῦς ἐπιβάλλει πρώτως
καθαρὸς καὶ τοῦ ὄντος ἡ ὄν ἀμέσως ἐποπτικώτατος πᾶν περιλαμβάνων
τὸ ὄν ἡ ὄν ἐστὶν, ὡς μηδὲν ἔξω τῆς αὐτοῦ ἐπιβολῆς φέρεσθαι, δεύτερα 40
δὲ τὰ ἐξῆς, ὅσα τῇ τοῦ πρώτου ὄντος καὶ πρώτου νοητοῦ μετοχῇ εἶναι
15 λέγεται. καὶ δεύτεραι οὐσίαι αἱ μετ' ἐκεῖνο, βαθμηδὸν ὡς εἰπεῖν προβαί-
νουςαι ἄχρι καὶ τῶν ὑπ' αἰσθησιν καὶ ὑπὸ γένεσιν. καὶ ταύτῃ μᾶλλον
καὶ ἥττον εἶναι οὐχ ἄτοπον, οὐδὲ λέγεσθαι, εἴπερ καὶ εἶναι. εἰ γὰρ καὶ
καὶ ἡ οὐσία πως λέγεται μὴ ἔχειν τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον, (ἀλλ' οὐχ ἀπλῶς
λέγεται. τοῦτο δὲ ὅπερ ἔστι, καὶ τοῦτ' ἐπὶ τῶν αἰσθητῶν καὶ τῶν ἐξ
20 ἀφαιρέσεως δῆλον. κατὰ γὰρ μίαν καὶ τὴν αὐτὴν τάξιν οὕτ' αὐτὴ τις 45
πρὸς ἑαυτὴν οὕθ' ἑτέρα πρὸς ἑτέραν μᾶλλον καὶ ἥττον), οἷον ὁ τις ἄνθρω-
πος οὕτ' αὐτὸς πρὸς ἑαυτὸν νῦν μὲν μᾶλλον νῦν δ' ἥττον ἄνθρωπός ἐστιν
οὔτε πρὸς ἕτερον τῶν καθ' ἕκαστα οὔτε ὁ τις ἵππος· ὡσαύτως οὔτε ὁ τις
ἄνθρωπος πρὸς τὸν τινὰ ἵππον. τῆς αὐτῆς γὰρ τάξεως τὰ καθ' ἕκαστα
25 καὶ τὰ εἰδικώτατα ὁμοίως πρὸς ἄλληλα καὶ τὰ ὑπὲρ αὐτὰ προσεχῇ καὶ
ἀεὶ μέχρι τοῦ ἀνωτάτω τὰ ἀντιδιηρημένα τε καὶ ὁμοταγῇ ὡσαύτως οὐ-
σίαι καὶ οὐδὲν μᾶλλον ἢ ἥττον τοῦ ἑτέρου τὸ ἕτερον. ἐν δὲ τοῖς κατ' 50
ἄλλην καὶ ἄλλην τάξιν θεωρουμένοις τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον λαμβάνεται, ὡς
εἶναι μᾶλλον τῇ πρώτῃ οὐσίᾳ ἐγγίζοντα, ἥττον δὲ τὰ ταύτης πορρώτερα.
30 διότι καὶ οἰκειότερα αὐτῆς καὶ γνωριστικώτερα τὰ ἐγγύτερα καὶ αὐτῇ
ὁμοιότερα, ὅτι καὶ τοῖς ἐπέκεινα πρὸς κατηγορίαν ὑπόκειται καὶ τοῖς ἑτε-
ρογενέσι πρὸς ὑπαρξίν, καὶ διὰ μέσου αὐτῆς, ὡς ἐκείνη τοῖς ἅπασιν. ὡς
οὖν ἐπὶ τούτων, οὕτως ἔστι καὶ ἀπλῶς ἐπὶ τῶν ὄντων εἰπεῖν. τὸ μὲν πρώ- 13^r
τως ὄν καὶ μηδὲν ἄλλο ἢ ὄν πρώτη οὐσία καὶ κυρίως καὶ μάλιστα, οὐχ
35 αἰσθητῶς ἀλλὰ νοητῶς τὴν ὑπόστασιν ἔχουσα, τὰ δὲ μετ' αὐτὴν πάντα
μὲν ὁμοῦ δεύτερα, ἐπεὶ μετὰ τὸ πρῶτον ὄν αὐτοῖς ἡ ὑπόστασις, μᾶλλον
δὲ ἀεὶ ὄντα τὰ τῷ πρώτῳ ἐγγύτερα καὶ ἥττον τὰ πορρώτερα ἄχρι τῶν
αἰσθητῶν καὶ τῶν ἐν γενέσει. τὰ δ' ὁμοταγῇ καὶ ἐπίσης ἐν τούτοις ὄντα

3 αἰσθητῶν a

8 ἐκ Ba: ego deleui

9 αἱ om. a

9 et 10 ἐγγύτεραι a

10 πορρώτεραι a

15 οὐσίαι B: αἰτίαι a

18 πως B: που a

ἀλλ' οὐχ ἀπλῶς—

μᾶλλον καὶ ἥττον (21) a: om. B

23 καθ' ἕκαστα B: καθέκαστον a

26 ἀνωτά-

του a

30 διότι B: διὸ a

32 αὐτῆς a: αὐτοῦ B

38 post ὁμοταγῇ add. ὄντα a

38 p. 49,1 ἐν τούτοις ὄντα καὶ B: καὶ ἐν τούτοις a

καὶ ἕτερον ἐτέρου οὔτε μᾶλλον οὔθ' ἤττον, ὥς καὶ τὴν τάξιν τῶν ὄντων 13^r
 σώζεσθαι καὶ τὴν μετοχὴν τοῦ πρώτου ὑπάρχειν τῇ τάξει ἀνάλογον· καὶ 6
 τὸ μᾶλλον καὶ ἤττον ἐν αὐτοῖς θεωρεῖσθαι ἔστι μὲν ὥς, ἔστι δ' ὥς οὐ,
 ὥς ἤδη εἴρηται. κατὰ δέ γε τὸ συμβεβηκὸς αὐτό τέ τι πρὸς ἑαυτὸ μᾶλλον
 5 καὶ ἤττον ἔσται ἐνίοτε καὶ ὁμοταγὲς πρὸς ὁμοταγὲς οὐδὲν κωλύσει καὶ
 εἶναι καὶ λέγεσθαι. ταῦτα ἡμεῖς περὶ τοῦ ἀγαθοῦ καὶ τῆς οὐσίας ὑπο-
 δοόμενοι τὸν Πλάτωνα. περὶ δὲ τῶν ἰδεῶν ἀπλῶς τῶν τε νοερῶν καὶ νοη-
 τῶν καὶ τῶν πρώτων καὶ δευτέρων ὥς οἱ περὶ Παρμενίδην καὶ Πλάτωνα 10
 ἔθεντο καὶ περὶ τῆς τοῦ ἀγαθοῦ ζητήσεως λεγόντων, οἱ καὶ τὰ εἶδη εἰση-
 10 γήσαντο, καὶ παριστάντων ὅτι τε εἰσὶ καὶ πῶς εἰσὶ καὶ τίς ἡ τάξις αὐτοῖς
 καὶ ἐνέργεια καὶ δὴ λέγουσι καὶ ὁ βουλόμενος ἀναλεγέσθω τὰ παρ' ἐκείνοις.

p. 1096^a34 Ἀπορήσειε δ' ἂν τις, τί ποτε καὶ βούλονται λέγειν.

Οὗτος ὁ λόγος οὐ πρὸς τὸ ἀγαθὸν μόνον ἀντίστασθαι ἔοικεν, ἀλλὰ 16
 πρὸς πᾶν ἀπλῶς, ὅπερ ὥς πρὸ τῶν μερῶν καθόλου πρὸς τῶν Πλατωνικῶν
 15 λέγεται. ἔστι δὲ ἡ ἐπιχείρησις ἀπὸ ὅρου. εἰ γὰρ ἄνθρωπος, φησὶν, ἐκάτερός
 ἐστὶν ὃ τε αὐτοάνθρωπος καὶ ὁ ἄνθρωπος, τὸν αὐτὸν λόγον ἢ ἄνθρωπος ἐκά-
 τερος ἐπιδέχεται καὶ οὐδὲν ἀλλήλων ὥς ἄνθρωποι διοίσουσιν· εἰ δὲ τοῦτο,
 οὐδ' ἢ ἀγαθοί. ὃν γὰρ λόγον ἔχει ὁ ἄνθρωπος πρὸς τὸν αὐτοάνθρωπον, 20
 τὸν αὐτὸν τὸ ἀγαθὸν πρὸς τὸ αὐτοαγαθόν. εἰ οὖν ἐκεῖ ἡ αὐτὴ φύσις ἀν-
 20 θρώπου καὶ αὐτοανθρώπου, εἴη ἂν καὶ ὁ λόγος ἀμφοτέρων ὁ αὐτός·
 ὥστε κἀνταῦθα εἰ ἡ αὐτὴ φύσις ἀγαθοῦ καὶ αὐτοαγαθοῦ, ἔσται καὶ ὁ
 λόγος αὐτοῖς ὁ αὐτός. ἔσται ἄρα ἐκεῖ τε ὁ ἄνθρωπος ὁ αὐτός, κἀνταῦθα
 τὸ ἀγαθὸν τὸ αὐτό, ὥς εἶναι περιττὴν τὴν τοῦ καθόλου ὑπόθεσιν, κατὰ
 φύσιν ὄντων τῶν αὐτῶν τοῦ αὐτοῦ καὶ τοῦ μὴ αὐτοῦ. ἀλλὰ πῶς τὸ ἀγα-
 25 θόν, ὃ Ἀριστοτέλες, τὸ αὐτὸ ἔσται καὶ ὡσαύτως ἐν τῷ αὐλῷ καὶ ἐν
 τῷ ἐνύλῳ καὶ ἐν τῇ εἰκόνι καὶ τῷ παραδείγματι καὶ ἐν τῷ ἀπλῷ καὶ τῷ 25
 συνθέτῳ καὶ τῷ κατὰ μέθεξιν καὶ τῷ ἀμεθέκτῳ; ἢ καὶ ὁ λόγος ὁ τοῦ
 τί ἦν εἶναι πῶς ἔσται ὁ αὐτός τοῖς οὕτως ὥς εἴρηται διεστῶσι πρὸς ἄλ-
 ληλα, εἰ μὴ καὶ ἡ εἰκὼν καὶ τὸ ἀρχέτυπον ὡσαύτως τὸν τῆς οὐσίας (λό-
 30 γον) ἐπιδέχεται; ἔπειτα, ἐπεὶ καὶ κατὰ σὲ ἐπὶ τῶν ἐνύλων καὶ φυσικῶν
 τότε ἔξει ὁ ὅρος τὸ τέλειον ὅταν ἡ ὕλη καὶ τὸ εἶδος ἀλλήλοις συνέρχων-
 ται, ἐὰν καὶ ἐπὶ τῶν αὐλῶν οὕτω τοὺς ὅρους ληψόμεθα, ἔνυλα ἔσται τὰ
 αὐλα. ἀλλὰ τοῦτο ἀδύνατον. οὐκ ἄρα τοῖς πρὸ τῶν ἐνύλων καὶ τοῖς 30
 ἐνύλοις οἱ αὐτοὶ ὅροι ἔσονται.

p. 1096^b3 Ἀλλὰ μὴν οὐδὲ τῷ αἰδίῳ εἶναι.

35 Ὡς τινος ἀντιθέντος ὅτι ἐκεῖνα μὲν εἰσὶν αἰεὶ, τὰ δ' ἐνταῦθα γινόμενα

6 ταῦτα μὲν ἡμεῖς a 10 αὐτοῖς B: αὐτῶν a 12 δ' ἂν τις a, ut libri Arist.: δέ
 τις B rthesis usque ad οὐδ' ἢ ἀγαθόν (p. 1096^b3) a 16. 17 ἐκάτερος B: ἐκά-
 τερον a 20 ὁ λόγος a: λόγος B 29 καὶ (ante ἡ εἰκῶν) om. a 29. 30 λό-
 γον a: om. B 30 ἐπιδέχονται a 35 rthesis usque ad τοῦ ἐφημέρου (p. 1096^b5) a

καὶ ἀπογινόμενα, τὸ δὲ αἰεὶ εἶναι τοῦ ποτὲ μᾶλλον εἶναι ἐστὶ, λύει τὴν 13^r
 ἀντίθεσιν, δυνάμει πάλιν τῷ λόγῳ χρώμενος τῆς οὐσίας καὶ γυμνάζων τὴν 35
 ἐπιχείρησιν ὡς ἐπὶ παραδείγματος τοῦ λευκοῦ. καὶ φησιν, ὡς ἐπὶ τοῦ
 λευκοῦ χρώματος, ὅταν ᾧσι δύο λευκά, τὸ μὲν πολυχρόνιον, τὸ δὲ ἐφή-
 5 μερον, οὐκ ἂν ἐρεῖ τις μᾶλλον εἶναι λευκὸν τοῦ ἐφημέρου τὸ πολυχρόνιον
 (ὁ γὰρ αὐτὸς ἐν ἀμφοῖν λόγος σώζεται, ἢ λευκά ἐστίν), οὕτως οὐδὲ τὸ αἰδίον
 ἀγαθὸν μᾶλλον ἔσται ἀγαθὸν τοῦ προσκαίρου, ἐπίσης ἀμφοῖν τοῦ λόγου
 ἐφαρμόζοντος. ὁ γὰρ λόγος ἢ οὐσία ἐκάστου ἐστί. καὶ ὡς ἐκάστη οὐσία
 τοῦθ' ὅπερ ἐστὶν οὐκ ἔστι μᾶλλον καὶ ἥττον, οὕτω καὶ ὁ τῆς οὐσίας δη- 40
 10 λωτικὸς λόγος ἐν διαφόροις θεωρούμενος καὶ ἐφαρμόζων αὐτοῖς οὐκ ἔσται
 μᾶλλον καὶ ἥττον, καὶ τὸ μὲν ἐν χρόνῳ διαρκῇ μακροτέρῳ, τὸ δ' ἐν ἐλάτ-
 τονι. οὐδὲ γὰρ ἄνθρωπος ἀνθρώπου βραχυβιωτέρου μακρόβιος μᾶλλον
 ἄνθρωπος, τοῦ τῆς οὐσίας λόγου ἐπίσης ἀμφοῖν ἐφαρμόζοντος. οὐδὲν γὰρ
 ὁ χρόνος εἶδει τινί, ἢ εἰδὸς ἐστὶ, προστίθῃσιν. ἔστι μὲν καὶ αὐτόθεν πρὸς
 15 τοῦτο ἀπολογήσασθαι καὶ δεῖξαι μᾶλλον ἀγαθὸν τοῦ ἐφημέρου τὸ αἰδίον.
 εἰ γὰρ τὸ εἶναι ἐκάστῳ κρεῖττον τοῦ μὴ εἶναι, καὶ τὸ αἰεὶ εἶναι κρεῖττον 45
 τοῦ ποτέ. τῷ γὰρ ποτὲ ὄντι, ὅταν τὸ εἶναι διακόπτεται, τότε οὐκ ἔστιν
 ὄν, ἀλλὰ δὴ μὴ ὄν. ὄν δὲ τότε τὸ αἰδίον κρεῖττον τοῦ μὴ ὄντος ἐστί.
 τὸ δὲ κρεῖττον ἀγαθοῦ ἐπιτάσσει κρεῖττον λέγεται. ὃ δὲ ἡ ὑπαρξίς τοῦ
 20 ἀγαθοῦ ἐπιτέταται, τοῦτο μᾶλλον ἀγαθόν. ἀλλ' οὐδὲ ἡ αὐτὴ σύγκρισις πρὸς
 ἄλληλα τοῦ ἐπὶ χρόνον διαρκούντος μακρὸν πρὸς τὸ ἐπ' ἐλάττονα καὶ τοῦ
 αἰδίου πρὸς τὸ ἐφήμερον. βραχυχρόνιον γάρ τι καὶ μακροχρόνιον ἕτερον
 τῆς αὐτῆς εἶναι ἐνδέχεται φύσεως, αἰδίον δὲ καὶ ἐφήμερον οὐκ ἐνδέχεται. 50
 ὡς γὰρ τὸ ἐφήμερον οὐσίας ἐνύλου καὶ ῥευστῆς καὶ γινομένης μὲν ἔστ'
 25 ἂν ἢ, μηδέποτε δ' οὐσης, οὕτως τὸ αἰδίον ἀύλου καὶ ἀρρεύστου καὶ ὄντως
 οὐσης καὶ ὑπὲρ γένεσιν. ἔστι δὲ καὶ ἄλλως λῦσαι. εἰ γὰρ τὸ μὲν ἀγαθὸν
 ὡς ὑπάρχον καὶ αὐτὸ ὄν δ' εἶναι λέγεται, τὸ δὲ τῷ μετέχειν ἐκείνου, πῶς
 οὐκ ἂν εἴη πρώτως καὶ κυρίως καὶ μάλιστα τὸ ὄν ἢ αὐτὸ ὅ ἐστι τοῦ τῷ
 μετέχειν ἐκείνου ὑπάρχοντος, ὥσπερ τὸ πρωτότυπον τῆς εἰκόνος αὐτοῦ;
 30 εἴποι δ' ἂν τις καὶ πρὸς τὸν Ἀριστοτέλην εἰκότως, | ὡς εἰκας, ὦ Ἀρι- 13^v
 στότελες, φίλος καὶ ὁμιλητῆς ὑπάρξας τοῦ Πλάτωνος, ἐπίτηδες πρὸς τὴν
 δόξαν τῶν ἰδεῶν οὕτω σοφιστικῶς ἀπορεῖν, ἵν' ἐκ τοῦ μηδὲν λέγειν γεν-
 ναῖον κατ' αὐτῶν τὴν περὶ αὐτῶν δόξαν στερροτέραν ἀποφανῇς.

p. 1096^b5 Πιθανώτερον δ' εἰκόασιν οἱ Πυθαγόρειοι.

35 Δύο συστοιχίας ὁ Πυθαγόρας ἐξέθετο· μίαν μὲν ταύτην, πέρας περιτ- 6
 τὸν ἐν δεξιὸν ἄρρεν εὐθὺ φῶς τετράγωνον ἡρεμοῦν ἀγαθόν, ἑτέραν δὲ
 ταύτην, ἄπειρον ἄρτιον πλῆθος ἀριστερόν θῆλυ καμπύλον σκότος ἑτερό-

5 ἐρεῖ B: ἐροῖ a

12 βραχυβιώτερος μακροβίου a

13 οὐδὲν B: οὐδὲ a

14 οὖν post ἔστι μὲν add. a

19 ἀγαθοῦ B: ἀγαθὸν a

22 ἕτερον B: om. a

23 εἶναι ἐνδέχεται B: ἐνδέχεται εἶναι a

32 ἀπορεῖν B: ἀπορεῖς a

33 ἀποφανῇς cf.

p. 63,28

34 rthesis usque ad ἄλλος ἔστω λόγος (p. 1096^b8) a

μηκες κινούμενον κακόν. αὐται μὲν οὖν αἱ δύο συστοιχίαι οὕτως ὀνομα- 13^v
ζόμεναι, ὅτι ἕκθεσις πραγμάτων ἐστὶν ἑκατέρα συστοιχούντων ἀλλήλοις.
ἕκαστον δὲ τῶν δευτέρων πρὸς ἕκαστον τῶν προτέρων ἀντίκειται· πρὸς τὸ 10
πέρας τὸ ἄπειρον, πρὸς τὸ περιττὸν τὸ ἄρτιον, καὶ οὕτως ἐξῆς, καὶ τελευ-
5 ταῖον τὸ κακὸν πρὸς τὸ ἀγαθόν. οὐδὲ Πυθαγόραν δὲ ὡς ἀπλῶς κατορ-
θοῦντα τὸν περὶ τοῦ ἀγαθοῦ λόγον ἐπαινεῖ, ἐπεὶ μὴδ' ἀπλῶς ἔφησεν
ὀρθῶς λέγειν αὐτόν, ὑπερέθετο δὲ πῶς τὸν αὐτοῦ λόγον τῶν τοῦ Πλάτω-
νος, εἰκότασι λέγειν εἰπών, οὐ λέγουσι καὶ πιθανώτερον, οὐκ ὀρθότερον.
πιθανὸν δὲ οὐ τὸ ἀληθὲς ἀπλῶς καὶ εὖλογον ἀλλὰ τὸ ἔμφασιν ἔχον ἀλη-
10 θείας. λέγοι δ' ἄν, ὅτι τὸ ἐν ἐν τῇ τῶν ἀγαθῶν συστοιχίᾳ οἱ Πυθαγό- 15
ρειοι τάξαντες παριστῶσι τὴν φύσιν αὐτοῦ τελειωτικὴν τινὰ καὶ σωτήριον.
ἕκαστον γὰρ τῶν πραγμάτων ἐν τούτῳ τελειοῦται καὶ ἀγαθύνεται καὶ τη-
ρεῖται, ἐν τῷ μένειν ἐν τῷ ἐνί, ἀσκέδαστον ὄν καὶ ἀδιαίρετον· σχεδασθὲν
δὲ οἴχεται. καὶ τάχα τοῦτο κρίνει Ἀριστοτέλης οἰκειότερον εἶναι λέγειν
15 περὶ τοῦ ἀγαθοῦ καὶ ἰδέαν τίθεσθαι αὐτό. φησί δὲ καὶ Σπεύσιππον ἐπα-
κολουθῆσαι αὐτοῖς, θεολόγον ὄντα παρ' Ἑλλήσιν. ἀλλὰ πρὸς μὲν τοὺς Πυ-
θαγορείους, φησί, καὶ τὸν Σπεύσιππον οὐκ ἔστιν νῦν ἡμῖν ὁ λόγος ἀλλὰ 20
πρὸς τοὺς τὰς ἰδέας εἰσάγοντας· διὸ τούτους ἀφεῖς πρὸς Πλάτωνα τρέπεται.

p. 1096^b 8 Τοῖς δὲ λεχθεῖσιν ἀμφισβήτησις τις.

20 "Εοικεν ἑαυτῷ ἀκριβολογίαν τινὰ ὑποβάλλειν περὶ τοῦ ἀγαθοῦ, ἐξ ἧς 25
εὐρήσει πρόφασιν τοῦ κατεπιχειρῆσαι καὶ ἔτι τῆς περὶ ἰδεῶν δόξης, ὡς
δοκεῖν ἐπιμέμφεσθαι ἑαυτῷ ὡς ἐλλιπῶς ἐν τοῖς ἤδη ῥηθεῖσιν εἰρηκότι
περὶ τοῦ ἀγαθοῦ. κατὰ γὰρ δύο, φησί, τρόπους λεγομένων τῶν ἀγαθῶν,
συγκεχυμένως καὶ ἀπλῶς μέχρι νῦν ὁ περὶ τούτων λόγος γεγένηται. λέγε-
25 ται γὰρ ἀγαθὰ καθ' ἐν μὲν εἶδος ἃ καθ' αὐτὰ ἀγαπᾶται, καθ' ἕτερον δὲ
τὰ τούτων ποιητικὰ ἢ φυλακτικὰ πῶς ἢ τῶν ἐναντίων κωλυτικὰ· ἃ
οὐ καθ' αὐτὰ λέγεται ἀγαθὰ ἀλλὰ δι' ἐκεῖνα. λέγω δὲ τὰ καθ' ἑαυτά, 30
οἷον ὑγίεια μὲν ἀγαθὸν σώματι, ἀρετὴ δὲ ψυχῇ, ἃ καὶ μὴδὲν ἄλλο αὐτοῖς
ἀγαθὸν ἔπεται, ἀλλὰ γε καθ' αὐτὰ ταῦτα αἰρετά τε καὶ διωκτά· τομαὶ
30 δὲ καὶ φαρμακεῖαι ἀσκήσεις γυμνάσια ἀποχαὶ τῶνδε προσαγωγὰι ἐκείνων
πόννοι σκληρότητες δι' ἐκεῖνα αἰρετά. ἐκεῖνα μὲν γὰρ κατὰ φύσιν καὶ τε-
λειωτικὰ τῶν ὑποκειμένων, ταῦτα δὲ μόνον λυσιτελεῖ πρὸς ἐκεῖνα. ἐπεὶ
γὰρ ἢ ἰατρικὴ ἢ παροῦσαν τὴν ὑγίειαν συντηρεῖν βούλεται ἢ ἀπογινομένην 35
ἀνακαλεῖσθαι, διὰ τοῦτο νοσοῦντος μὲν τινος ἀποχὰς τινων παρακελεύεται,
35 ἃ τὴν νόσον αὔξει, προσαγωγὰς δὲ τῶνδε, ἃ τῇ νόσῳ ἀντίκειται, ἢ οὐκ
αὔξει τὸ παρά φύσιν, καὶ ἀφαιρέσεις ἐπιτηδεύει καὶ κενώσεις ὕλης, ὑγιαί-
νοντος δὲ καὶ ὑποπτειομένου νοσῆσαι ἢ δι' ἐξαλλαγὴν ἀέρων ἢ καιρῶν

5. 6 κατορθοῦντα a: κατορθοῦν B

10. 11 πυθαγόριοι a

17 καὶ B: om. a

ὁ λόγος a: λόγος B

19 rthesis usque ad καὶ τρόπον ἄλλον (p. 1096^b 13) a

22 εἰ-

ρηκότι a: εἰρηκότος B

26 τούναντίων a

28 σώματι B: σώματος a

ψυχῇ B: ψυχῆς a

ἢ διὰ δρᾶσίν τινα τῆς φθορᾶς τοῦ παντός ἢ διὰ φροντίδα καὶ κόπον καὶ 13^v
 λύπην καὶ τοιαῦτά τινα ἐνίοτε τρόπους πολυειδεῖς προφυλακῆς εὐρίσκει τὰς
 νόσους ἀποτρεπομένους. εὗροι δ' ἄν τις ὁμοίως καὶ πρὸς τῆς ψυχῆς καὶ συν- 40
 τηρητικὰς ἐπιτηδεύσεις τῆς ἀρετῆς καὶ ἀποτρεπτικὰς τῆς κακίας. ταῦτα
 5 δὲ πάντα διὰ τὴν ὑγίειαν ἐπιτετήδευται καὶ τὴν ἀρετὴν τῇ ἠθικῇ ἢ τῇ
 πολιτικῇ. ποιητικὰ δὲ τῆς ἀρετῆς ἢ τῆς τοῦ σώματος ὑγείας ἐνταῦθα
 λέγεται τὰ κατὰ ποιότητα πρὸς τὰς δυσκρασίας ἢ τὰς διαφορὰς ἴσως τῶν
 ἡθῶν ἀντικείμενα.

p. 1096^b13 Δῆλον οὖν ὅτι διττῶς λέγοιτ' ἄν.

10 Εἰπὼν ὅτι διττῶς τὰ ἀγαθὰ, τὰ μὲν καθ' αὐτά, τὰ δὲ ὡς εἰς αὐτὰ 46
 συμβαλλόμενα, οὕτω μὲν τοῦτο ἔδειξε, λαμβάνει δ' ἐν τῷ παρόντι ὡς
 ἐναργές, μόνον ὑπομνήσας ὅτι διχῶς τὰ ἀγαθὰ λέγεται, ἐφεξῆς δὲ δείκνυσι
 τοῦτο διὰ τῆς ἐπαγωγῆς. χωρίσαντες οὖν φησι ἀπὸ τῶν ὠφελίμων.
 ἔοικε τοιοῦτόν τι λέγειν, ὅτι ἴσως ἄν τις ἡμᾶς αἰτιάσαιο ζητοῦντας μὲν,
 15 εἰ ἔστι τις ἰδέα τοῦ ἀγαθοῦ, λαβόντας δὲ συγκεχυμένως τὰ ἀγαθὰ καὶ μὴ 50
 διαστείλαντας τῶν δι' ἕτερα αἰρετῶν τὰ καθ' αὐτὰ διωκτά, ἔν' οὕτω
 δειχθῇ, ὑπὸ μίαν ἰδέαν ἀνάγεται τὰ καθ' αὐτά. τὰ γὰρ δι' ἕτερα ἀγαθὰ,
 ἐπεὶ οὐ δι' ἑαυτὰ τοῦτο λέγεται, οὐδ' ἔστιν ἀπλῶς ἀγαθὰ, οὐδ' ὅλως πει-
 ρατέον εἰς τὴν τοῦ ἀγαθοῦ ἰδέαν ἀναγαγεῖν. ὅτι δὲ εἰσὶ τινα καθ' αὐτὰ
 20 ἀγαθὰ, ἐκ τῆς ἐπαγωγῆς δείκνυσιν, ὀριζόμενος ἅμα καὶ λέγων.

p. 1096^b16 Καθ' αὐτὰ δὲ ποῖα θείη τις ἄν; ἢ ὅσα. |

Δείκνυσιν ἤδη διὰ τῆς ἐπαγωγῆς, ὡς εἴρηται, εἶναί τινα καθ' αὐτά, 14^r
 ἔτι δὲ καὶ ὀρίζεται τὸ καθ' αὐτὸ ἀγαθόν, ὡς ἐπὶ πολλῶν μὲν τοῦτο ἀπο-
 διδοῦς, οὐδὲν δ' ἥττον καὶ ὡς ἐπὶ ἐνὸς κοινοῦ τὸν λόγον ποιούμενος ἐφαρ-
 25 μύζοντα. καθ' αὐτὰ γὰρ εἶναί φησιν, ὅσα καὶ μονοούμενα, ἥτοι μηδενὸς
 ἄλλου ἀκολουθοῦντος αὐτοῖς ἢ ἐκ τῆς αἰρέσεως αὐτῶν ἀποβαίνοντος, εἰσὶ 5
 μόνον δι' ἑαυτὰ αἰρετὰ καὶ διωκτά. καὶ μηδενὸς γὰρ ἐκ τῆς φρονήσεως
 ἀποβαίνοντος, διωκτὴ δι' ἑαυτὴν ἡ φρόνησις καὶ ἡ κατ' αὐτὴν ἐνέργεια.
 καὶ τὸ ὁρᾶν ὡσαύτως. οὐκ εἶπε δὲ φρόνησιν καὶ ὁρασιν ἀλλὰ φρονεῖν καὶ
 30 ὁρᾶν, ὅτι ἐκεῖνα μὲν ἔξεις, ταῦτα δὲ αἱ κατὰ ταύτας ἐνέργειαι (τελειότεραι
 δὲ τῶν ἔξεων αἱ ἐξ αὐτῶν ἐνέργειαι, διὸ καὶ αἰρετώτεραι), καὶ ἡδοναί
 τινες καὶ τιμαί. οὐ γὰρ πᾶσα ἡδονὴ ἢ τιμὴ ἀγαθόν· ἢ γὰρ τῶν κι-
 ναίδων οὐκ ἀγαθόν οὐδ' ἢ τῶν φωριώντων, ἢ δ' ἐκ τῆς θεωρίας τῶν 10
 ὄντων ἐπιγινομένη τῇ ψυχῇ ἀγαθὴ καὶ διωκτὴ τοῖς ἐχέφροσι καὶ τοῖς
 35 εἰδόσι τὴν ἀνθρώπου τελειότητα τίς ἐστι. καὶ ἡ ἐκ τῆς ἀπαθείας ὡσαύ-

5. 6 τὴν ἠθικὴν ἢ τὴν πολιτικὴν a 7 διαφορὰς a 9 rthesis usque ad κατὰ μίαν
 ἰδέαν (p. 1096^b16) a 14 ἔοικε B: ἔοικε δὲ a 21 rthesis usque ad καὶ τιμαί
 (p. 1096^b18) a 23 πολλῶν B: πολλοῖς a 24 ὡς a: om. B 26 ἀποβαίνοντος
 a: ἀποβαίνοντα B 27 μόνον B: μόνον a

τως, ὅταν ἡ ψυχὴ ἡρεμασίαν ἄγῃ γαλήνην καὶ ἀστασίαστον, ἀπαλλαγεῖσα 14^r
τοῦ τῶν παθῶν κλύδωνος, τῶν χειρόνων δυνάμεων ὑποταγείσῃ τῇ κρείτ-
τονι· οὕτω καὶ αἱ τιμαὶ αἱ ἐκ τῶν εἰδότην καὶ φρονούντων ὀρθῶς καὶ
ἐπὶ ἀρετῇ καὶ σοφίᾳ αἱρεταὶ καὶ διωκταί, αἱ δ' ἐκ τῶν τυχόντων καὶ ἀβελ-
5 τέρων ἀποτρόπαιοι.

p. 1096^b18 Ταῦτα γὰρ εἰ καὶ δι' ἄλλο τι διώκομεν, ὁμῶς.

15

Τὸ γὰρ φρονεῖν ὅτι καὶ καθ' αὐτὸ ἀγαθόν, ὁῦλον, ὡς τῆς κατὰ λο-
γισμὸν ἀρετῆς ὄν ἐνέργημα. ὁῦλον δ' ὅτι καὶ ὡς ὀνήσιμον εἰς πολλά,
ἵνα μὴ λέγω πάντα, τὰ ἐν ταῖς κατὰ βίον ἡμῶν πράξεσι κατορθούμενα.
10 καὶ τὸ ὁρᾶν ὡσαύτως ἀγαθὸν μὲν καὶ δι' ἑαυτό, ὅτι πλείστας διαφορὰς
ἡμῶν γινώσκειν παρέχεται, καὶ χρήσιμον δ' οὐδὲν ἥττον ὅτι γνωρίζειν
ποιεῖ καὶ πόρρωθεν τὰ βλαβερά καὶ ὠφέλιμα, ὡς τὰ μὲν φεύγειν, ἔστι δ' 20
οὕ καὶ ἀμύνεσθαι, τὰ δὲ διώκειν, ἔστι δ' οὕ καὶ ἐφέλκεσθαι. οὕτω δ'
ἂν εὖροις καὶ ἐπὶ τῶν ἡδονῶν καὶ τῶν τιμῶν.

15 p. 1096^b19 Ἡ οὐδ' ἄλλο οὐδὲν πλὴν τῆς ἰδέας.

Εἰπὼν τὰ εἰρημένα εἶναι καθ' αὐτὸ ἀγαθὰ ὡς τούτου ὁμολογουμένου
ἐπήγαγε ταῦτα ἐπιμεμφόμενος. τὸ γὰρ ἢ οὐδ' ἄλλο οὐδὲν πλὴν τῆς
ἰδέας εἰρωνευομένου ἐστίν, ὡς εἰ ἔλεγεν, ἢ πάντα παρήσομεν τὰ ὄντα 25
ὁμολογουμένως καθ' αὐτὸ ἀγαθὰ, καὶ αὐτῆς τῆς ἐνεργείας καταφρονήσομεν
20 καὶ μόνην ἐροῦμεν τὴν ἰδέαν καθ' αὐτὸ ἀγαθόν. ἰδοὺ γὰρ παρ' αὐτὴν
ἀποπέφανται ἕτερα καθ' αὐτὸ ἀγαθὰ, ὥστε περιττὴ ἡ θέσις τῆς ἰδέας.
εἰ μὲν γὰρ οὐδὲν ἦν καθ' αὐτὸ ἀγαθὸν τῶν ἐναργῶν, ἀναγκαῖον ἂν ἦν
ἴσως ἔν τι τίθεσθαι καθ' αὐτὸ ἀγαθόν, εἰς δ' τὰ πολλὰ ἀναφερόμενα ἀγαθὰ
δι' ἐκεῖνο ἐλέγοντο. νῦν δὲ πολλῶν τοιούτων εὕρισκομένων ἢ τοῦ ἐνός
25 ἐκείνου θέσις ματαία. ἀλλ' εἰ καὶ καθ' αὐτὸ θείη τις, ὧς Ἀριστότελες, 30
ἀγαθὸν ὡς καὶ σὺ φῆς τὸ φρονεῖν καὶ τὸ νοεῖν καὶ τὴν ἐκ τοῦ θεωρεῖν
ἡδονὴν καὶ τὴν ἐκ τῶν ἐμφρόνων τιμὴν ἀλλ' οὐχ οὕτω καθ' αὐτὰ ὡς
ἑαυτῶν ὄντα καὶ καθ' ἑαυτὰ ὕφεστώτα καὶ ἐτέρων ὡς εἰκόνων ὄντα ἀρ-
χέτυπα, καὶ ὁρῶντα οὕτως ὡς ἑαυτοῖς ἀπογεννᾶν ὁμοία, ὡς Πλάτων τὰς
30 ἰδέας ἐτίθετο, ἀλλ' ὡς ἄλλων ὄντα καὶ ἐν ἐτέροις ἢ ἐτέρωθεν προβαλλό-
μενα καὶ μηδέων ὄντα ἀρχέτυπα, καθ' αὐτὰ δὲ λεγόμενα οὐχ' ὡς
οὐσίας ἀλλ' ὡς δι' ἑαυτὰ διωκόμενα, ὥστε περιττόν σοι καὶ τοῦτο τὸ
σόφισμα ἐξ ὁμωνύμου τάχα παρειαγόμενον διὰ τὸ πλεοναχῶς τὸ καθ' 35
αὐτὸ λέγεσθαι.

3 καὶ ante ἐπὶ a: om. B

6 rthesis usque ad θείη ἂν τις (p. 1096^b19) a

15 rthesis usque ad ἔσται τὸ εἶδος (p. 1096^b20) a

16 αὐτὸ B: αὐτὰ a

19 καθ'

αὐτὸ ἀγαθὰ B: καθ' αὐτὰ ἀγαθὰ a

27 ἐκ τῶν B: om. a

33 ὁμωνύμου B:

ὁμωνύμων a

p. 1096b21 Εἰ δὲ καὶ ταῦτ' ἐστὶ τῶν καθ' αὐτὰ ἕως τοῦ ἀλλὰ πῶς 14^r
δὴ λέγεται.

Ἔτερον ἐπιχείρημα πρὸς τοὺς τὰ εἶδη δοξάζοντας· εἰ ἐκάστη τῶν
ιδεῶν μία οὕσα ἐν πολλοῖς θεωρεῖται τοῖς ἐκείνης μετέχουσι, δεῖ ταῦτα 40
5 ὡς μιᾶς κοινωνοῦσιν ιδέας οὕτω κοινωνεῖν καὶ λόγου τοῦ κατ' οὐσίαν ἐνός.
ἐπεὶ οὖν πολλὰ τὰ καθ' αὐτὰ ἀγαθὰ, ἃ τῆς τοῦ ἀγαθοῦ ιδέας μετέσχηκε,
δεῖ ταῦτα καὶ ἓνα ἔχειν λόγον τὸν τί ἐστὶν αὐτοῖς τὸ ὄνομα ἢ ἀγαθὰ
σημαίνοντα. ἀλλὰ τοῦτο οὐκ ἔστιν. οὐδ' ἄρα μία τις ιδέα ὑφ' ἣν ἀνα-
φέρεται πάντα τὰ καθ' αὐτὰ ἀγαθὰ. ὡς γὰρ ἐν χιόνι φησὶ καὶ ψιμ-
10 μυθίῳ οὐκ ἄλλος καὶ ἄλλος λόγος ὁ τῆς λευκότητος ἀλλ' εἷς καὶ ὁ αὐτός,
οὕτω τιμῆς καὶ φρονήσεως καὶ ἡδονῆς εἷς ὁ λόγος τῆς ἀγαθότητος· ἀλλὰ 45
μὴν ἕτεροι καὶ διαφέροντες τούτοις οἱ λόγοι ἢ ἀγαθὰ ἐστὶν· οὐκ ἄρα μία
τις ιδέα τοῦ ἀγαθοῦ, ὑφ' ἣν τὰ πολλὰ καθ' αὐτὰ ἀγαθὰ ἀναφέρεται.
πρῶτον μὲν δεῖ τῷ λόγῳ ἀκολουθεῖν αὐτοῦ καὶ δεῖξαι ὡς αὐτὸς τὴν τοῦ
15 παρόντος ἐπίλυσιν σοφίσματος προϋπέθετο. εἰ γὰρ κατ' αὐτὸν ἐκεῖνὰ ἐστὶ
καθ' αὐτὰ ἀγαθὰ, ὅσα καὶ μονούμενα διώκεται, ἀρμόζει δὲ οὕτως ὁ λόγος
κατ' αὐτὸν τοῖς ἀπηριθμημένοις τε ἅπασιν καὶ τοῖς ὅσα τριαυθ' ἕτερα,
πῶς οὐκ ἂν εἴη εἷς ὁ λόγος τοῖς ἅπασιν ἢ ἀγαθὰ ἐστὶν; οὐ γὰρ ἢ τιμὴ 50
καὶ φρόνησις καὶ ἡδονή, ζητεῖται, εἰ εἷς ὁ λόγος αὐτῶν, ἀλλ' ἢ ἀγαθὰ
20 ἐστὶν. οὕτως δὲ εἷς καὶ ὁ αὐτὸς παρ' αὐτοῦ ἀποδέδοται. οὐκ ἄρα οὐδ'
ἐντεῦθεν κωλύεται ιδέα τις εἶναι τοῦ καθ' αὐτὸ ἀγαθοῦ, ὑφ' ἣν ἀναφέρεται
τὰ καθ' αὐτὰ ἀγαθὰ, ἔπειτα εἰ ἕκαστον τούτων οὐκ ἰσομέτρως λέγεται
ἀγαθὸν ὡς οὐδὲ λευκὰ τὰ λευκά· ὡς γὰρ ταῦτα κατὰ μετοχὴν ἐνός χρώ-
ματος τῆς λευκότητος λευκὰ λέγεται καὶ ὁ μὲν ὅρος εἷς τῆς λευκότητος,
25 ἢ δὲ ταύτης μετοχὴ οὐχ ὡσαύτως ἐν ἅπασιν | ἐστὶν, οὕτω καὶ μία ιδέα 14^v
τῶν ἀγαθῶν, ἥς πάντα μετέσχηκε τὰ καθ' αὐτὰ ἀγαθὰ, ὡς εἶναι τὸν μὲν
λόγον αὐτοῖς τὸν αὐτὸν ὡς τοῦ αὐτοῦ μετέχουσιν εἶδους, εἶναι δ' ἄλλο
τὸ μετεχόμενον καὶ ἄλλο τὸ καθ' αὐτὸ θεωρούμενον καὶ ἐν ἀμεθέκτῳ
ὑπάρξει ὑφ' ἑσστηκὸς καὶ νοούμενον, πρὸς δὲ τὰ πολλὰ καὶ ἀλλήλων διάφορα
30 ὡς ὁμοιώματα ἀναφέρεται. ὅτι γὰρ ἕκαστον τῶν πολλῶν ἀγαθῶν κατὰ
μετοχὴν ἀγαθὸν ἐστὶ καὶ λέγεται, ὁῦλον ἐκ τοῦ μὴ ὡσαύτως εἶναι ἀγαθὸν 5
τούτων ἕκαστον. μετοχῆς δὲ οὕσης, ὁῦλον ὡς ἔσται κατὰ τὸ ἀμέθεκτον,
ὑφ' ὃ αἱ μετοχαὶ ἀναχθήσονται. ταῦτα οὐχ ὡς τὰς ιδέας τιθέντες λέγο-
μεν, ἐπεὶ οὐδ' εἷς λύσιν ἴσως δυσχερῆ τὰ λεγόμενα τοῖς ἀναιρεῖν τὰς ιδέας
35 θέλουσιν, ἀλλ' ὡς τὸν Ἀριστοτέλην δεικνύοντες ἐπίτηδες ἀσθενῶς ἐπιχειροῦντα
ἵν' εἴη μᾶλλον συνιστῶν ἢ ἀνασκευάζων τὸ δοξαζόμενον.

1 rhesin plene exhibet a

7 ὄνομα B: εἶναι a

22 εἰ B: om. a

τούτων

a: τούτοις B

23 ἀγαθὸν a: ἀγαθὰ B

ὡς γὰρ a: ὥσπερ B

p. 1096^b26 Οὐ γὰρ ἔοικε τοῖς ἀπὸ τύχης ὁμώνυμοις.

14^v

Ἀκολουθῶς τοῖς εἰρημένοις καὶ τὴν παροῦσαν ποιεῖται ζήτησιν. ἐπεὶ 11
γὰρ ἔδοξε δεῖξαι οὐ κατὰ μίαν ἰδέαν πάντα λεγόμενα τὰ καθ' αὐτὰ ἀγαθὰ,
δεῖ δὲ τὴν κοινωνίαν ταύτης τῆς κλήσεως κατὰ τινὰ αἰτίαν ἢ τινὰ τρόπον
5 λέγεσθαι, ἐξετάζει νῦν περὶ τούτου καὶ φησι κατὰ ποῖον τρόπον ἀγαθὰ
κοινῶς λέγεται πολλὰ ὄντα καὶ κατὰ φύσιν διάφορα καὶ τοῖς λόγοις ἀλλή-
λων ἕτερα τὰ κοινῶς ἀγαθὰ καλούμενα. εἰ γὰρ ὄνομα μόνον ἔχουσι κοι- 15
νόν, τὸν δὲ κατὰ τοῦνομα λόγον τῆς οὐσίας ἕτερον, ἔσται πάντως ὁμώνυμα.
πολλῶν δὲ τρόπων ὄντων καθ' οὓς τὰ ὁμώνυμα ὁμώνυμα γίνεται, τίς ἂν
10 εἴη ὁ τρόπος καθ' ὃν τὰ ἀγαθὰ ἀγαθὰ ὀνομάζεται; οὐ γὰρ ἂν τις ἐροῖ
ἀπὸ τύχης αὐτὰ οὕτως λέγεσθαι. τὰ γὰρ οὕτως ὁμώνυμα οὐδεμίαν κοινω-
νίαν πραγματικὴν κατὰ τοῦνομα κέκτηται. ἦν γὰρ οὕτως λόγος αὐτοῖς τῆς
κοινωνίας τῆς κατὰ τοῦνομα· τὰ δ' ἀπὸ τύχης οὐ κατὰ λόγον. οὐ γὰρ
ἂν ὑπῆρχεν οὐδ' αὐτόματα. αὐτόματον γὰρ τὸ αὐτομάτως ὃν ἢ γινόμενον 20
15 καὶ μὴ ἔχον λόγον ἢ αἰτίαν, καθ' ἣν οὕτως ἔστιν ἢ γίνεται, οἷον εἴ τις
ἐν Αἰγύπτῳ Ἀλέξανδρον τὸν γεννηθέντα καλέσαντος, ἄλλος ἐν Ῥώμῃ τῷ
αὐτῷ ὀνόματι καλέσει ἕτερον, οὐδετέρου εἰδότης τὸν ἕτερον τίς ἔστιν ἢ
εἴ τινα κέκληκεν οὕτως. ἐπεὶ οὖν τοῖς ἀγαθοῖς καὶ πραγματικῇ τις κοινω-
νία κατὰ τὴν ὀνομασίαν ἐστίν, οὐκ ἂν εἴη ὡς τὰ ἀπὸ τύχης ὁμώνυμα.

20 p. 1096^b27 Ἀλλ' ἄρά γε φησιν τῷ ἀφ' ἑνὸς εἶναι ἢ πρὸς ἓν πάντα
συντελεῖν.

Πολλῶν ὄντων τρόπων καθ' οὓς τίθεται τὰ ὁμώνυμα, ἓνα μόνον τὸν 26
ἀπὸ τύχης παραιτησάμενος ὡς ἀνοίκειον, τοὺς λοιποὺς παρῆκεν, ὡς φανε-
ρῶς οὐ τῷ προκειμένῳ προσαρμόζοντας· δύο δὲ μόνους παρέλαβε, τὸν τε ἀφ'
25 ἑνὸς καὶ πρὸς ἓν καὶ τὸν κατὰ ἀναλογίαν, ὡς καὶ πραγματικὴν τινὰ κοινω-
νίαν ἔχοντας. τούτων δὲ προκρίνει τὸν δεύτερον. ἀφ' ἑνὸς μὲν οὖν καὶ
πρὸς ἓν ὁμώνυμα λέγεται, ὅσα ἀπὸ τινος ἀρχῆς μιᾶς καὶ αἰτίας ὁρμώμενα 30
πρὸς τι ἓν τείνουσι τέλος, ὡς ἀπὸ ἱατρικῆς ὀνομάζονται τὰ ἱατρικὰ
φάρμακα καὶ διαιτήματα καὶ βιβλία καὶ ὄργανα, καὶ εἴ τι ἄλλο ἀρχὴν μὲν
30 ἔχον αὐτὴν ὡς ἐξ αὐτῆς ὁρμώμενον, τέλος δὲ ἓν ἔχον τὴν ὑγίειαν, ἥς
ἢ ἱατρικὴ στοχάζεται. ἡ δὲ κατὰ ἀναλογίαν ὁμωνυμία δῆλη ἀφ' ὧν αὐτὸς
τέθεικε παραδειγμάτων. ὡς γὰρ ἐν σώματι ὄψις ἀγαθὸν γινώσιν τῶν ὄντων
χορηγοῦν καὶ καλλῶνον τὸ ζῶον, οὕτως ὁ νοῦς τῇ ψυχῇ γινώσιν τῶν νοη-

1 rthesis inde a verbis ἀλλὰ πῶς δὲ λέγεται a τοῖς ἀπὸ τύχης B, ut Arist. codd.
K^bM^b: τοῖς γε ἀπὸ τύχης a et Arist. vulg. 7 καλούμενα B: λεγόμενα a 8 ὁμό-
νυμα ὁμώνυμα B: ὁμώνυμα a 12 ἦν γὰρ B (et libri deteriores): ἦν γὰρ ἂν rectius a
14 αὐτόματα B: αὐτόματον a 20 φησιν B: om. a rthesis usque ad καὶ ἄλλο δὲ ἐν
ἄλλῳ (p. 1096^b29) a 23 ὡς (ante φανερώς) a: οὐ B 24 οὐ B: ἐν a 28 ἀπὸ
ἱατρικῆς B: ἀπὸ τῆς ἱατρικῆς a 32 τέθεικε B: ἔθηκε a

τῶν διδοῦς καὶ ὠραΐζων αὐτὴν ὑπὲρ πᾶσαν δύναμιν, καὶ ἄλλο δὲ ἐν ἄλλῳ. 14^v
 ἀλλ' οὐχ αἱ ἰδέαι οὕτως, Ἀριστότελες, ἀλλ' ὥς αὐταὶ καὶ ἑαυτῶν καὶ ὥς ὅλα 36
 καὶ παραδείγματα καὶ ἐν ἐκάστη πρὸς πολλὰ κατὰ μετοχὴν τὴν αὐτῆς καὶ
 ἀναφορὰν τὴν πρὸς αὐτὴν καὶ ὁμοίωσιν παρὰ τῶν ταύτας εἰσαγόντων ἐτί-
 5 θεντο οὐκ ἀντιστρεφούσης ἐνταῦθα τῆς ὁμοιώσεως. ἐνθα μὲν γὰρ πλείοσιν
 ἑνὸς ἐστὶ μετοχή, ἐκεῖ τὰ μετέχοντα ὅμοια πρὸς ἄλληλα τῷ ταύτῳ τῆς
 μεθέξεως, ἐνθα δὲ εἰκὼν καὶ παράδειγμα, ἡ μὲν εἰκὼν ἐκεῖ τῷ παρα- 40
 δείγματι ὅμοιον ὅτι πρὸς ἐκεῖνο ἀπείκασται. τὸ δὲ παράδειγμα ὅμοιον
 οὐ χρὴ τῇ εἰκόνι λέγειν ἀλλ' εἰκόνοσ ἀρχέτυπον.

10 p. 1096^b30 Ἀλλ' ἴσως ταῦτα μὲν ἀφετέον τὰ νῦν.

Περὶ τοῦ τρόπου τῆς ὁμωνυμίας, καθ' ὃν ἀγαθὰ πάντα τὰ ἀγαθὰ
 λέγεται, παραιτεῖται νῦν ἐξετάζειν, ὥς οὐ τῆς ἡθικῆς ὃν φιλοσοφίας ἢ 45
 τινος ἄλλης ὑπὸ τὴν πρακτικὴν τὸ περὶ τούτων ἐξακριβοῦν ἀλλὰ τῆς μετὰ
 τὰ φυσικά, ἧς ἐν τῷ δ̄ περὶ τῶν πλεοναχῶς λεγομένων ἐξακριβοῦται.
 15 διὸ καὶ ἐπάγει ὁμοίως δὲ καὶ περὶ τῆς ἰδέας. ἐν γὰρ τῷ β̄ τῆς
 πραγματείας ἐκείνης καὶ τῷ μ̄ καὶ τῷ ν̄ ἐξετάζει περὶ τῶν ἰδεῶν. ἐνι-
 κῶς δὲ περὶ τῆς ἰδέας εἶπεν, ὅτι περὶ τῆς τοῦ ἀγαθοῦ μόνης ἰδέας ἐν-
 ταῦθα χρειῶδες αὐτῷ ζητῆσαι, ὥς περὶ τοῦ ἀνθρωπίνου ἀγαθοῦ προθε-
 μένῳ εἶπεῖν.

20 p. 1096^b32 Εἰ γὰρ καὶ ἔστιν ἓν τι καὶ κοινῇ κατηγορούμενον. 50

Τοῦτο αὐτὸ ἐν τούτοις κατασκευάζει, τὸ ἀνοίκειν εἶναι τῆς παρούσης
 πραγματείας τὴν περὶ τοῦ ἀπλῶς ἀγαθοῦ ζήτησιν, εἴτε ὥς κοινῶς κατη-
 γορουμένων τῶν κατὰ μέρος, εἴτε ὥς ἐξηρημένου λόγου καὶ ἰδέας ὑπάρ-
 χοντος, χωριστοῦ τῶν πολλῶν καὶ καθ' ἑαυτό. ἐπεὶ μηδὲ διὰ πράξεως
 25 φησιν ἐκεῖνο | κτηθῆναι δύναται. εἴτε γὰρ ὥς ἐννοηματικόν ἐστὶ καὶ γενι- 15^r
 κῶς πάντως κατηγορούμενον εἴτε ἰδέα τις χωριστὴ τῶν πολλῶν, οὐκ ἂν
 δύναίτο διὰ πράξεως περιγίνεσθαι τινι. θεωροῦνται γὰρ ἄμφω τὸ μὲν λο-
 γικῶς, τὸ δὲ θεολογικῶς. τὸ δὲ νῦν ζητούμενον ἀγαθὸν τοιοῦτόν ἐστιν,
 οἷον καὶ διὰ πράξεως καὶ ζωῆς ἐμμελοῦς κτᾶσθαι τινι.

30 p. 1096^b35 Τάχα δὲ τῷ δόξειεν ἂν βέλτιον. 5

Ἀντίθεσιν ταύτην περιφέρει πρὸς τὸν λόγον τὸν λέγοντα περιττόν εἶναι
 τὴν περὶ τοῦ κοινοῦ ἀγαθοῦ ζήτησιν τῇ ἡθικῇ πραγματείᾳ ὥς μὴ πρακτοῦ

3 τὴν αὐτῆς a: περὶ αὐτῆς B 4. 5 ἐτίθεντο a: ἐτίθετο B post ἐτίθεντο add.
 καὶ a 9 εἰκόνοσ ἀρχέτυπον B: εἰκόν' ἀρχετύπω a 10 rthesis usque ad περὶ τῆς
 ἰδέας (p. 1096^b32) a τὰ Ba et Arist. K^b: τὸ Arist. vulg. 20 καὶ κοινῇ Ba et Arist.
 cod. K^bM^b: τὸ κοινῇ Arist. vulg. rthesis usque ad τοιοῦτόν τι ζητεῖται (p. 1096^b35) a
 22. 23 κατηγορουμένων B: κατηγορουμένου a 30 rthesis usque ad ἐπίτευξόμεθα αὐτῶν
 (p. 1097^a3) a

ὄντος μηδὲ κτητοῦ ἀνθρώπου διὰ βίου ἐπιμελοῦς. εἴποι γὰρ ἂν τις, φησί, 15^r
βέλτιον εἶναι γνωρίζειν τὸ κοινὸν ἀγαθὸν πρὸς τὰ διὰ πράξεως κτώμενα.
γνωρίζοντες γὰρ ἐκεῖνο προσθήσομεν τοῖς πρακτοῖς ὡς παράδειγμα καὶ 10
ταῦτα ἐξ ἐκεῖνου γνωσόμεθα ὡς εἰκόνα ἐξ ἀρχετύπου καὶ οὕτω τὰ ἡμῶν
5 ἀγαθὰ εἰδότες ἀκριβῶς τευξόμεθα αὐτῶν. ῥᾶν γὰρ ἂν τις οὐ τὴν φύσιν
γινώσκει κτήσαιο προσφυῶς μεταδιώκων αὐτὸ ἢ οὐ ἡγνόησεν. ὁ γὰρ
ἀγνοῶν τάχ' ἂν πλανηθείη διώκων ὃ οὐκ οἶδε, καὶ ἄλλο κτησάμενος
οἴηθείη ἂν κτήσασθαι ὃ ἐζητεῖ.

p. 1097^a3 Πιθανότητα μὲν οὖν τινα ἔχει ὁ λόγος.

10 Λύει τὴν ἀντίθεσιν τὸ ἀσθενὲς παρεμφαινὼν τῆς ἀντιθέσεως διὰ τοῦ 17
πιθανότητά τινα. τό τε γὰρ πιθανὸν τὸ μὴ ἰσχυρὸν δηλοῖ πρὸς ἀπό-
δειξιν τό τε τινὰ καὶ ἐν πιθανοῖς προσὸν ἀσθενὲς τῷ λόγῳ παρίστησιν.
εἴτα τὴν λύσιν ἐπάγων διττῶς αὐτὴν παρεισάγει, ἕκ τε τῶν ἐπιστημῶν
καὶ τῶν τεχνῶν ἕκ τε τοῦ ἐφίεσθαι πάσας τοῦ ἀγαθοῦ καὶ ἐκ τοῦ ἐπι- 20
15 ζητεῖν τὸ ἐνδεές. εἴτε γὰρ οὐκ ἐφίεντο τοῦ ἀγαθοῦ, οὐδὲν ἦν καινὸν ἢ
ἄτοπον, εἰ κατελίμπανον τὴν γνῶσιν τοῦ κοινοῦ ἀγαθοῦ συμβαλλομένην
αὐταῖς εἰς κατάληψιν τῶν οἰκείων τελῶν, καὶ ἐζητοῦν τὸ αὐταῖς ἐνδεές,
εἴτε ἐφίεμεναι τοῦ ἀγαθοῦ μὴ ἐζητοῦν τὸ αὐταῖς ἐνδεές, εἰκὸς ἦν μηδ'
ἐκεῖνο ζητεῖν. νῦν δ' ἄμφω ταῦτα ἐν πάσαις αὐταῖς θεωρεῖται, ἢ τε τοῦ
20 ἀγαθοῦ ἔφρεσις καὶ ἢ τοῦ ἐνδεοῦς ζήτησις. πῶς οὖν ἐνδέχεται τὴν τοῦ
κοινοῦ γνῶσιν τοσοῦτον συμβαλλομένην αὐταῖς ἀγνοεῖν καὶ μὴ ἐπιζητεῖν; 25

p. 1097^a8 Ἄπορον δὲ καὶ τί ὠφελήθησεται ὑφάντης.

Πρὸς τὸ αὐτὸ εἰσέτι ἐπιχειρεῖ ἀνόνητον ἐξελέγχων ταῖς τέχναις τὴν
τῆς ἰδέας κατάληψιν οὐδενὸς λόγου εὕρισκομένου, καθ' ὃν τις τῶν τεχνιτῶν
25 ἐν τοῖς οἰκείοις ἔργοις ὠφελήσεται ἐκ τοῦ θεωρῆσαι τὴν ἰδέαν τοῦ ἀγαθοῦ 30
ἢ πῶς ἔσται αὐτὸς ἑαυτοῦ τεχνικώτερος. πρότερον μὲν οὖν ὡς ἐνιστά-
μενος ἐδείκνυσεν μὴ εἶναι ὅλως ἰδέαν τοῦ ἀγαθοῦ, ἐν τούτοις δὲ κατὰ
ἀντιπαράστασιν συγχωρῶν εἶναι αὐτὴν ἀνόνητον δείκνυσιν ταῖς πρακτικαῖς
ἐπιστήμαις τὴν γνῶσιν αὐτῆς.

30 p. 1097^a11 Φαίνεται μὲν γὰρ οὐδὲ τὴν ὑγίειαν οὕτως ἐπισκίοπεῖν.

Ἄτερον ἐπιχείρημα τοῦτο ἐκ τῶν ὑποκειμένων ταῖς τέχναις καὶ τῶν 35
τελῶν τὴν τοῦ καθόλου ἀγαθοῦ γνῶσιν δεικνύον ἀνόνητον. αἱ γὰρ τῶν
τεχνῶν ἐνέργειαι περὶ τὰ καθ' ἕκαστα θεωροῦνται καὶ ἅπερ ἐν αὐτοῖς

4 εἰκόνα a: εἰκόνας B 7 πλανηθείη a: πλανηθῇ B 9 τινα ἔχει Ba, ut Arist.
codd. K^bM^b: ἔχει τινὰ Arist. vulg. rthesis usque ad οὐκ εὐλογον (p. 1097^a8) a
17 ἐζητοῦν a: ἐζητεῖ B 21 αὐταῖς a: αὐτῶ B 22 rthesis usque ad θεασάμενος
(p. 1097^a11) a 30 rthesis usque ad γὰρ ἱατρεύει (p. 1097^a13) a

κατορθοῦσι καθ' ἕκαστα καὶ οὐ καθόλου ἐστίν, οἷον ὁ ἰατρὸς τὸν τινὰ 15¹
 ἄνθρωπον θεραπεύει καὶ τὴν τινὰ ὑγίειαν ἐν αὐτῷ κατορθοῖ, ὅθεν καὶ τὴν
 τοῦ τινὸς ἀνθρώπου χρᾶσιν καὶ ἡλικίαν καὶ νόσον καὶ τὴν τινὰ ὥραν καὶ
 χώραν καὶ εἴ τι ἕτερον γινώσκει, ἵνα καὶ τὴν τινὰ ὑγίειαν κατορθοίῃ.
 5 τὸ δὲ καθόλου εἴτε ὡς ἰδέαν εἴτε ὡς κοινῶς τὰ καθ' ἕκαστα περιέχον οὐκ 40
 ἀνάγκη ἔχει γινώσκειν, ὅτι μὴδὲ περὶ αὐτὸ καταγίνεται. τὸ δὲ οὕτως ἐπι-
 σκοπεῖν ἀντὶ τοῦ κατὰ τὴν ἰδέαν ἢ τὸ καθόλου φησί. τὸ δὲ ἴσως ἐν τῷ μᾶλ-
 λον τὴν τοῦδε προσέθηκε διὰ τὸ μὴδὲ τοῦ καθόλου τὸν τεχνίτην ἀπέχεσθαι.
 ἄμφω γὰρ σκοπεῖ ὁ τεχνίτης τό τε [δὲ] καθόλου καὶ τὰ καθέκαστα, τὸ μὲν
 10 κατὰ τοὺς λόγους καὶ τοὺς κανόνας τοὺς τεχνικούς, τὰ δὲ κατὰ τὰς ἐνερ-
 γείας καὶ προχειρίσεις, ὡς περὶ ταῦτα ἐνεργοῦντες καὶ ἐν τούτοις ἐπαγγελ- 45
 λόμενοι κατορθοῦν. τὰ γὰρ καθόλου ἐν τοῖς λόγοις, οὐ μὴν καὶ ἐν ταῖς
 προχειρίσεσιν, ἐννοηματικὰ ὄντα καὶ ὑπὲρ αἴσθησιν.

p. 1097^a13 Καὶ περὶ μὲν τούτων, ἐπὶ τοσοῦτον· πάλιν δ' ἐπα-
 15 νέλθωμεν.

Προθέμενος ἐξ ἀρχῆς περὶ τοῦ τελειωτάτου εἰπεῖν τῶν πρακτῶν ἐν 50
 ἀνθρώποις ἀγαθῶν, πρὸς δὲ τὰ λοιπὰ τελευταῖον φέρουσι, καὶ δεῖξας ὅτι
 ἔστιν, ἔτι δὲ προθέμενος δεῖξαι καὶ τί ἐστίν, ἐζήτησε μεταξὺ περὶ τοῦ κα-
 θόλου ἀγαθοῦ καὶ τῆς ἰδέας εἰ ἔστι τέ τι τοιοῦτον ἐν τοῖς οὐσι κατὰ
 20 Πλάτωνα καὶ εἰ εἰς ἐκεῖνο ἀνακτέον τὰ μερικώτερα ἀγαθὰ. καὶ περὶ
 ἐκείνου ζητητέον ὡς τελειωτάτου τὴν περὶ τῶν λοιπῶν λιπόντας ζήτησιν
 καὶ πρὸς ἐκεῖνο τὰ πάντα ἀναφέροντας. καὶ δεῖξας | πρῶτον μὲν ὅτι 15^v
 οὐκ ἔστιν ὅπως ἂν ἔδειξεν, εἶτα ὅτι εἰ καὶ ἔστιν, οὐχ ὡς πρακτὸν οὐδὲ
 ταῖς πρακτικαῖς τέχναις ἢ ἐκείνου γνῶσις συντελεῖ εἰς τελειότητα κἀν-
 25 τεῦθεν παραστήσας τὴν περὶ τοῦ ἀνθρωπίνου τέλους ζήτησιν ἀναγκαίαν,
 ἐπάνεισιν ἐπὶ τὸ προκείμενον καὶ ποιεῖται λόγον εἰσέτι περὶ τῆς ἀν-
 θρώπου προσγινομένης ἀπὸ τῶν ἀγαθῶν πράξεων τελειότητος. καὶ κατα-
 παύει μὲν τὸν περὶ τοῦ καθόλου λόγον καὶ τῶν ἰδεῶν, ἐπαναλαμβάνει δὲ 5
 τὸν περὶ τοῦ προκειμένου, λέγων ἐπανέλθωμεν ἐπὶ τὸ ζητούμενον
 30 ἀγαθόν. τὸ δὲ ζητούμενον ἦν ἡ εὐδαιμονία, δι' ἣν καὶ τᾶλλα πρακτὰ παρ'
 ἀνθρώποις ἀγαθὰ. καὶ ὥσπερ τὸ εἰ ἔστι ζητῶν ἐξ ἀρχῆς ἐξ ἀναλογίας ἔδειξε
 τοῦτο τῶν κατὰ τέχνας τελειωτάτων τελῶν, ὅτι καθὼς ἐπ' ἐκείνων ἔστι μὲν
 ἐκάστης εὐρεῖν τέλος οἰκεῖον, δι' ὃ τὰ πρὸ αὐτοῦ πάντα, κἀκεῖνο εὐρόντες καὶ
 ἀποδόντες τί ἐστίν, τὴν οὐσίαν τοῦ τελειωτάτου τῆς τέχνης ἀποδιδόμεν. καὶ 10
 35 αὖθις πολλῶν τεχνῶν ἀναγομένων ὑπὸ μίαν καὶ τῶν τελῶν ἐκείνων ὑπὸ τὸ τέλος
 τῆς μιᾶς, τὸ τέλος ἐκείνης τελικώτερον τῶν λοιπῶν ἐστίν, τῶν ἀναγομένων
 ὑπ' αὐτήν. καὶ ἀποδιδοὺς τί ἐστίν ἐκεῖνο τὴν τοῦ τελικωτέρου τῶν λοι-

5 ἀνάγκη B: ἀναγκαῖον a

6 ἐπισκοπεῖν ex ἐπισκοπῶν corr. rubro B

7. 8 μᾶλλον

τὴν τοῦδε B: μᾶλλον δὲ τὴν τοῦδε a

9 δὲ Ba: ego cancellavi

11 προχειρήσεις a

fort. ἐνεργῶν τε καὶ—ἐπαγγελλόμενος

14 post τοσοῦτον Arist. εἰρήσθω habet, quod

om. Ba

rthesis usque ad λοιπαῖς ὁμοίως (p. 1097^a18) a

26 λόγον B: τὸν λόγον a

πῶν ἀπόδοσιν ἐποιήσατο, οὕτω καὶ πάντων τῶν τελῶν ὑπὸ τὴν εὐδαιμονίαν 15^v
 ἀναγομένων ὅσα τέλη ταῖς πρακτικαῖς τέχναις ἢ ἐπιστήμαις ὡς εἰς τέλος
 κοινόν, ὁ ἀποδιδούς ταύτην τί ἐστὶ γνώριμον ἐποίησε τὸ πάντων τελικώ-
 τατον, ὃ δι' ἑαυτὸ ἐστὶ μόνον αἰρετόν καὶ μὴ διὰ τι ἕτερον. τῶν δ' 15
 5 ἄλλων ἕκαστον τὸ μὲν δι' ἕτερον αἰρετόν, τὸ δὲ καὶ δι' ἑαυτὸ καὶ δι'
 ἕτερον, ὡς τὸ μὲν τέμνεσθαι καὶ καίεσθαι καὶ φαρμακεύεσθαι τὸν νοσοῦντα
 οὐδέποτε δι' ἑαυτὰ αἰρετὰ ἀλλὰ διὰ τὴν ὑγίαν· ἡ δὲ ὑγία καὶ δι'
 ἑαυτήν· κατὰ φύσιν γὰρ τῷ σώματι. τοῦτο δὲ ἀγαθὸν καὶ δι' ἕτερον.
 χρήσιμον γὰρ τῇ ψυχῇ πρὸς τὸ μὴ ἐμποδίζεσθαι δι' ἀσθένειαν τῆς σαρκὸς
 10 πράττειν τὰ ἐπαινετά, ἢ καὶ πρὸς τὴν εὐδαιμονίαν αὐτήν, ἵνα μὴ λυμαί-
 νηται τὸ μακάριον, κακῶς τοῦ τῇ ψυχῇ συζυγοῦς ὀργάνου διαχειμένου. 20
 ἀπορήσεις δ' ἂν τις, εἰ ὥσπερ ἀναπληροῖ τὴν εὐδαιμονίαν ἡ ὑγία, ἅτε
 κατὰ φύσιν καὶ ἀγαθὸν οὖσα, ὡς τὴν ὁλοκληρίαν ἐμποδίζεσθαι τῆς μακα-
 ριότητος ἐν ταῖς νόσοις τινὸς τῶν κατὰ φύσιν ἐστερημένου, πῶς εὐρηνται
 15 τῶν ἀρετῆς ἀντιποιηθέντων πολλοὶ σφοδρὰν κακουχίαν τοῖς ἑαυτῶν ἐπιτη-
 δεύσαντες σώμασιν, ὡς καὶ νοσεῖν καὶ ἀλγεῖν καὶ πληγὰς φέρειν καὶ ὀδυ-
 ρέναι τοῖς ἔλκεσιν; ἢ γὰρ οὐκ ἔστιν εὐδαιμονεῖν αὐτοὺς οὕτως ἔχοντας
 ἢ ψευδὲς τὸ οὕτως λέγειν τὴν ὑγίαν εἰς εὐδαιμονίαν συμβάλλεσθαι. 25
 λύεται δὲ ἡ ἀπορία ἐκ τῆς τῶν βίων διαφορᾶς τοῦ πολιτικοῦ καὶ καθαρ-
 20 τικοῦ, ἥτοι θεωρητικοῦ. ὡς γὰρ αἱ ἀρεταὶ ἄλλως καὶ ἄλλως ἑκατέρωφ
 τούτων ἐφαρμόζουσιν, ὡς εἶναι τὰς μὲν μετριοπαθείας, τὰς δ' ἀπαθείας,
 οὕτω καὶ τὸ εὐδαιμον καὶ μακάριον ἄλλως μὲν τῷ πολιτικῷ, ἄλλως δὲ τῷ
 θεωρητικῷ ἐφαρμόσει, ὡς εἶναι τῷ μὲν μετριοπάθειαν καὶ μόνον κυρίευσιν
 κατὰ τῶν ἀλόγων παθῶν τῆς τοῦ λόγου δυνάμεως, ὡς τὸν μὲν ἐπιτάττειν, 30
 25 τὰ δ' ὑπείκειν καὶ ἐνεργεῖν οὕτως καὶ ἐπὶ τοσοῦτον, ὅπως καὶ ἐφ' ὅσον
 ὁ προεστηκὼς διορίζεται, πράττειν τε τὰ ἐν τῇ πολιτείᾳ φρονίμως κατὰ
 τοὺς νόμους καὶ τὰ ἔθνη τῆς πόλεως καὶ ἐν πᾶσι τηρεῖν τὰ καθήκοντα,
 διατάττοντα θεόντως τοῖς πολιτευομένοις καὶ διορίζοντα. καὶ δοκεῖ τὸ
 μέχρι τοῦδε ἱκανὸν εἶναι τῷ πολιτικῷ πρὸς τὸ τέλειον ἢ πολιτικός ἐστίν·
 30 ὁ δὲ καθαρτικός καὶ θεωρητικός, ἐπεὶ πάντῃ τὰς ἐν μέσῳ διατριβὰς ἀπη-
 νήνατο καὶ τὴν ὑπὲρ ἄνθρωπον εἴλετο βίωσιν, καὶ κατὰ προαίρεσιν κεχώ- 35
 ρισται τοῦ σώματος, καὶ τὸν νοῦν πτεροῖ ὡς τῶν κάτω παντελῶς ὑπεραί-
 ρεσθαι καὶ πάντ' ἔαν ὅσα ὑπὸ χρόνον καὶ πρώτην κίνησιν, καὶ πρὸς θεὸν
 ἀνάγεσθαι καὶ ἀναίρεσθαι. ἔχει δὲ τὸν τοῦ σώματος σύνδεσμον τὴν σπου-
 35 δὴν κολούοντα καὶ τῇ ἀναπτῆσει τοῦ νοὸς ἐμποδίζοντα, ὡς πρὸς ἐχθρὰν
 τὴν σάρκα διάκειται, καὶ ἄσπονδον ἐγείρει πρὸς αὐτὴν στάσιν, παντοίαν
 θλίψιν ἐπιτηδέων, ὡς ἂν καταπίπτουσα ἀτόνως ἔχοι κατὰ τοῦ νοὸς ἐγεί-
 ρεσθαι. ὁ δὲ τῆς ἐξ αὐτῆς ὀχλήσεως ἐλευθερούμενος ἐρωτικῶς τε πρὸς 40
 τὸ πρῶτον κάλλος ἀνάπτεται καὶ τῆς πρώτης ἀγαθότητος ἀπολαύειν ἐπεί-

5 καὶ (ante δι' ἑαυτὸ) B: om. a

(et libri deteriores): ὑπακούειν a

26 πολιτεία B: πόλει a

35 ὡς B: καὶ ὡς a

14 εὐρηνται a: εὐρηθέντες B

οὕτως καὶ a: οὕτως B

32 πτεροῖ a: πτεροῖς B

34 σύνδεσμον B: δεσμὸν a

25 ὑπείκειν B

ὅπως a: ὅπερ B

γεται, θλιβομένου τοῦ σώματος μὴ ἐπιστρεφόμενος, μάλιστα δὲ τοῖς λυπη- 15^r
ροῖς ἐφηρεόμενος ὥς αἰτίοις αὐτῷ τῆς κατὰ προαίρεσιν λύσεως τοῦ θνη-
τοειδοῦς σκήνους παὶ τῆς τούτου κατωφερείας τε καὶ παχύτητος. οὕτως
οὖν ἔχων τῆς εὐδαιμονίας ὁ θεωρητικὸς ἐφειόμενος πῶς ἔξει λόγον τῆς τοῦ
5 σώματος ὑγείας καὶ τῆς κατὰ φύσιν αὐτοῦ συστάσεως, ὑπερφυῶς ἔχων
καὶ τῆς ἐνεργείας καὶ τοῦ ἐπαγγέλματος; 45

p. 1097^a18 Τί οὖν ἐκάστης ἀγαθόν, ἢ οὐ χάριν τὰ λοιπά.

Τούτων ὑπ' Ἀριστοτέλους λεγομένων σκόπησον τὰ παρ' ἡμῶν προ- 51
σεχῶς εἰρημένα, ὥς προσφυῶς τούτοις εἴρηται καὶ κατὰ τὸν Ἀριστοτέλους
10 σκοπόν, ἵνα μήτε περιττὸς δόξη τὰ τοιαῦτα λέγων, ἀ καὶ πρότερον, μήτε
μάτην παρεισάγων ταυτὶ ἐν τῷ ἐξετάζειν προτίθεσθαι τί τὸ τέλος ἀνθρώ-
που ἢ ἀνθρώπου καὶ τίς ἡ εὐδαιμονία· ὥς γὰρ ἐν ἐκάστη τῶν τεχνῶν
ἀγαθόν, οὐ χάριν τὰ λοιπὰ πράττεται, | καὶ ἐν ἐκάστη πράξει καὶ προαι- 16^r
ρέσει τὸ τέλος τὸ ἀγαθόν ἐστίν, ὅτι τούτου ἕνεκα τὰ λοιπὰ πράττουσι
15 πάντες, οὕτω καὶ εἴ τι κοινῶς τῶν ἀπάντων πρακτῶν ἐστὶ τέλος, τοῦτ' ἂν
εἴη τὸ πρακτὸν ἀγαθόν, ἧγουν τὸ διὰ τῶν ἐπαινετῶν περιγινόμενον πρά-
ξεων. εἰ δὲ πλείω, ταῦτα. μεταβαίνων ὁ λόγος εἰς ταῦτο ἀφίχται. ἐπεὶ
ἐκάστη τέχνη τέλος τι ἔχει ἀγαθόν οὐ ἐφίεται καὶ δι' ὃ πᾶσα ἡ κατ'
αὐτὴν ἐνέργεια καὶ πράξις, εἴη ἂν τοῦτο τὸ αὐτῆς ἴδιον ἀγαθόν, ὥς πολ- 5
20 λῶν οὐσῶν τεχνῶν καὶ ἐπιστημῶν πολλὰ ἐντεῦθεν τὰ τέλη καὶ τὰ ἀγαθὰ
ὑπάρχειν φαίνεσθαι. εἰκὸς οὖν ὑπολαβεῖν τινα, ὅτι οὐκ ἔστι τέλος ἐν τῷ
ἀνθρώπινον, δι' ὃ τὰ λοιπὰ πάντα, ἀλλὰ πλείω ἢ ἓν. τοῦτο οὖν ἐνταῦθα
ζητεῖ, εἰ πλείω ἢ ἓν. μεταβαίνων δὲ ὁ λόγος φησὶν εἰς ταῦτο
ἀφίχται. ἐπεὶ περὶ τοῦ τέλους ζητῶν ἀπ' ἄλλου εἰς ἄλλο μετέβη καὶ
25 ἄλλο μὲν εἶναι τὸ δοκοῦν τοῖς πολλοῖς εἶπεν, οἷον ἡδονὴν πλουτοῦν, ἄλλο
δὲ τὸ τοῖς χαρίεσι καὶ πολιτικοῖς, οἷον τιμὴν, ἄλλο δὲ τοῖς σοφοῖς, οἷον ἀρετὴν. 10
οὕτω δὲ φανερόν γεγόνε τί ἐστὶ τὸ τέλος, διὰ τοῦτό φησιν ὅτι πολλὰ διελθὼν
ὁ λόγος ἐν τῇ ζητήσει καὶ ἀπ' ἄλλου εἰς ἄλλο μετατιθέμενος εἰς τοῦτο
ἔτι καταντᾷ, τὸ ἀμφισβητεῖν περὶ τοῦ τελείου ἀγαθοῦ τί ἐστὶ, καὶ εἰ ἐν
30 τοῦτο ἢ πολλά. διὸ ἐπάγει, τοῦτο δ' ἔτι μᾶλλον διασαφεῖσαι πειρα-
τέον, τουτέστιν εἰ ἐν ἢ πολλά, καὶ εἰ ἓν ἐστὶ, τί ἐστίν, εἰς δὲ καὶ πολὺν
καταναλίσκει λόγον εἰκότως. τὸ γὰρ γινῶναι τί ἐστὶ τὸ ζητούμενον, τῶν
λοιπῶν ὅσα περὶ αὐτοῦ ζητεῖται, προυργιαίτερον, μάλιστα καὶ ὅταν οὐ ῥᾶων 15
ἢ τούτου κατάληψις, ἄλλων ἄλλως ἐχόντων δόξης περὶ αὐτοῦ τῶν πολ-
35 λῶν τῶν πολιτικῶν τῶν σοφῶν οὐ μόνον πρὸς ἀλλήλους ἀλλὰ δὲ καὶ πρὸς
ἑαυτούς.

7 rthesis usque ad διασαφεῖσαι πειρατέον (p. 1097^a25) a

σάγον B

15 πρακτῶν a: πρακτόν B

24 τοῦ B: om. a

a: τιμὴ et ἀρετὴ B

29 τελείου a: τέλους B

11 παρεισάγων a: παρει-

26 τιμὴν et ἀρετὴν

p. 1097^a25 Ἐπεὶ δὴ πλείω φαίνεται τὰ τέλη, τούτων δὲ αἰρού- 16^r.
μεθα.

Εἰ καὶ ἐκάστη τέχνη, φησὶν, ἴδιόν τι τέλος ἔχει καὶ ἀγαθόν, ἀλλ' 20
ἐπεὶ τῶν τελῶν τινα ὑφ' ἕτερα τέλη ἀνάγεται, ὁῦλον ὅτι τὰ ὑφ' ἕτερα
5 ἀναγόμενα οὐκ ἔστι τέλεια, ὥς εἶναι ὁῦλον ἐντεῦθεν, ὅτι οὐ πᾶν τέλος
τέλειον. τὸ δ' ἄριστον δεῖ εἶναι τέλειον· εἰ γὰρ ἀτελές, ἀναχθείη ἂν ὑφ'
ἕτερον τελειότερον· εἰ δὲ τοῦτο, πῶς ἂν εἴη ἄριστον, οὐ κρεῖττον ἔστιν
ἕτερον ὑφ' ὃ ἀνάγεται; εἰς παράδειγμα δὲ τοῦ ἀνάγεσθαι τέλος ὑπὸ τέλος
παρέλαβε τὰ ὀργανικὰ ἀγαθὰ, οἷον πλοῦτον τέλος ὄντα τοῦ χρηματιστικοῦ,
10 ὃ χρησιμεύει εἰς τὸ τινα δι' αὐτοῦ ὡς ὄργανου κατορθοῦν ἐν τῇ πολι- 25
τείᾳ, καὶ αὐλοὺς τέλος ὄντας τοῦ αὐλοποιοῦ πρὸς τὸ ᾄδειν αὐτῷ χρησι-
μεύοντας. ὅτι δὲ ἐν τι δεῖ εἶναι τὸ ἄριστον ὁῦλον· εἰ γὰρ πλείω, οὐδὲν
ἔσται ἄριστον. ἄριστον γὰρ τὸ πάντων ὑπερέχον, καθὼς ἄριστον. εἰ δέ τι
ἕτερον ὢν τῇ φύσει ἄριστον καχεῖνό ἐστιν, οὐ συγχωρεῖ ἐκεῖνο ἄριστον
15 εἶναι· οὐδὲ γὰρ ὑπερέχει αὐτό, ὥστε οὐδέτερον ἄριστον. ἔσται γὰρ ἅμα
ὑπερέχον καὶ οὐχ ὑπερέχον, τὸ μὲν ὡς ἄριστον, τὸ δ' ὡς ἴσον ἔχον
ἑαυτῷ ἕτερον, οὐ οὐχ ὑπερέξει. ἔσται ἄρα ταῦτα πρὸς ἄλληλα ἴσα καὶ 30
οὐκ ἴσα καὶ ὑπερέχοντα καὶ οὐχ ὑπερέχοντα. ταῦτα δὲ ἀδύνατα. οὐκ ἄρα
πλείω τὰ ἄριστα. διὰ τοῦτο καὶ Ἀριστοτέλης ἐν εἶναι δεικνύων τὸ τελειότατον
20 ἐν ἀνθρώποις ἀγαθόν, ἐπιφέρει εἰ μὲν ἔστιν ἐν τι μόνον τέλειον, τοῦτ'
ἂν εἴη τὸ ζητούμενον, εἰ δὲ πλείω, φησὶν, εὑρεθῇ τὰ δι' αὐτὰ
αἰρετά, ὥς δοκεῖν πάντα τέλεια, ἀλλ' ἔσται τι ἐξ ἀνάγκης ἐν τῶν λοιπῶν
τελειότατον, ὃ καὶ ἐρμηνεύων τί ἐστι, φησί·

p. 1097^a30 Τελειότερον δὲ λέγομεν τὸ καθ' αὐτὸ διωκτόν.

35

25 Ἔστι γὰρ ἀγαθόν δι' ἄλλο αἰρετόν, οὐ κρεῖττον καὶ τελειότερον τὸ
δι' ὃ ἐκεῖνο αἰρετόν, καὶ οὐπω ἴσως τοῦτο τὸ τελειότερον. οὐ γὰρ ἱκανὸν
πρὸς τὸ τέλειον τὸ ἔχειν τι πρὸ αὐτοῦ ἕτερον δι' αὐτὸ ὑπάρχον αἰρετόν.
ἐνδέχεται γὰρ καὶ αὐτὸ τοιοῦτον εἶναι, οἷον εἰς ἄλλο καὶ αὐτὸ ἀναφέρεσθαι,
δι' ἐκεῖνο ἔχον τὴν αἵρεσιν. ἐκεῖνο δ' ἐστὶ τὸ τελειότατον, ὃ οὐκ ἔστι 40
30 καὶ δι' αὐτὸ καὶ δι' ἄλλο αἰρετόν, ἀλλὰ μόνον αὐτὸ δι' αὐτὸ [εἶναι] καὶ
τοῦτο πάντοτε καὶ μὴ ποτὲ μὲν δι' αὐτὸ αἰρετόν μόνον, ποτὲ δὲ καὶ δι'
ἕτερον, ἀλλ' αἰεὶ δι' αὐτὸ καὶ μηδέποτε δι' ἄλλο.

1 δὴ Ba: δὲ Arist. rthesis usque ad τὸ τελειότατον τούτων (p. 1097^a30) a

7 δὲ a: om. B

10 δ a: φ B

16 ἔχον a: ἔχων B

22 ἐν τῶν B: ἐν τῷ

τῶν a

24 rthesis usque ad μηδέποτε δι' ἄλλο (p. 1097^a34) a

26 δι' ὃ ἐκεῖνο

B: δι' ἐκεῖνο a

27 ἔχειν B: ἔχον a

αἰρετόν a: ἕτερον B

28 εἶναι B:

om. a

p. 1097^a34 Τοιοῦτον δ' ἡ εὐδαιμονία μάλιστα.

16^r

Ἡ γὰρ εὐδαιμονία ἐπεὶ τέλος ἐστὶ τὸ ἔσχατον, οὐκ ἔχομέν τι αὐτῆς 45
τελικώτερον οὐδὲ δυνάμεθα εὑρεῖν, ἵνα δι' αὐτὴν αἰρετὴ οὕσα γίνηται ποτε
καὶ δι' ἕτερον. διὰ τοῦτο καὶ ἔστιν αἰεὶ δι' αὐτὴν αἰρετὴ. τὸ δὲ δοκεῖ
5 οὐκ ἀμφιβόλου ἀλλ' ὥς κοινῆς τούτου δόξης οὔσης παρὰ πᾶσι.

p. 1097^b2 Τιμὴν δὲ καὶ ἡδονὴν καὶ νοῦν.

Τὸ δι' αὐτὸ μόνον αἰρετὸν καὶ μηδέποτε δι' ἕτερον τὴν εὐδαιμονίαν 51
εἶναι διασαφῶν παρατίθησι αὐτῇ τὴν τιμὴν καὶ ἡδονὴν καὶ τὸν νοῦν καὶ
τὰς λοιπὰς ἀρετάς. ταῦτα γὰρ πάντα αἰρούμεθα μὲν καὶ δι' αὐτά, καὶ
10 μηδὲν ἐξ αὐτῶν ἀποβαίνῃ, αἰρούμεθα δὲ καὶ διὰ τὴν εὐδαιμονίαν ὥς τέλος
οὕσαν τῆς αὐτῶν κτήσεως, ὑπολαμβάνοντες διὰ τούτων εἰς ἐκείνην ἐλθεῖν
ὥς εἰς τέλος τελειότατον καὶ | σκοπιμώτατον. οὐδέποτε δὲ τὴν εὐδαιμο- 16^v
νίαν τούτων χάριν αἰρούμεθα οὔτε ὅλως δι' ἄλλο τι, ὥς ὁκλὸν εἶναι ἐκ
τῆς κοινῆς ὑπολήψεως, ὥς αὕτη ἐστὶ τὸ τῶν λοιπῶν τελειότατον. τὰ γὰρ
15 κοινῶς ὑπολαμβάνόμενα αὐτόπιστα· νοῦν δ' ἐνταῦθα οὔτε τὸν καθ' ὕπαρξιν
ὠνόμασεν, ὅς ἐπέκεινα τῆς ψυχῆς ἐστὶν οὔτε τὸν κατ' αὐτὴν θεωρητικόν
ἀλλὰ τὴν κατὰ τὸ λογιστικὸν αὐτῆς ἀρετὴν ἢ καὶ φρόνησιν ὀνομάζεται. 5
διὸ καὶ ἀντιδιείλε τούτῳ τὰς λοιπὰς ἀρετάς.

p. 1097^b6 Φαίνεται δὲ καὶ ἐκ τῆς αὐταρχείας.

Ἔτι τὸ αὐτὸ δείκνυσιν, ὅτι ἡ εὐδαιμονία τὸ ἄκρον ἐστὶ καὶ δι' αὐτὸ
μόνον αἰρετόν. αὐταρχες γὰρ λέγομεν τὸ ἐν ἑαυτῷ καὶ ἀφ' ἑαυτοῦ ἔχον
τὸ ἀγαθὸν καὶ μὴ ἐτέρου δεόμενον ἔξωθεν, δι' οὗ ὑπάρξει αὐτῷ τὸ ἀγαθόν.
ἐπεὶ οὖν ἡ εὐδαιμονία οὐ πρὸς ἄλλο φέρει αὐτῆς τελειότερον οὐδ' ἔστι δι'
ἄλλο ποτὲ ἀλλ' αὐτὴ δι' αὐτὴν αἰρετὴ, διὰ τοῦτο καὶ αὐταρχες. 10

25 p. 1097^b8 Τὸ δὲ αὐταρχες, οὐκ αὐτῷ μόνῳ.

Εἴρηται ἔμπροσθεν τρεῖς εἶναι τοὺς μάλιστα προέχοντας βίους, τὸν
ἀνδραποδώδη τὸν πολιτικὸν τὸν θεωρητικόν. ὁ μὲν οὖν ἀνδραποδώδης ὁ
ἐμπαθὴς ἐστὶ καὶ ὥσπερ ἀνδράποδον καὶ δοῦλον ἔχων ἀγόμενον τὸ λογι- 15
κὸν τῆς ψυχῆς ὑπὸ τῶν παθῶν, τὸ φύσει δεσποτικὸν παρὰ φύσιν ὑπὸ τῶν
30 φύσει δούλων ἀγόμενον, τῆς οἰκείας εὐγενείας ἐπιλαθόμενον καὶ ἑαυτὸ

1 rthesis usque ad οὐδέποτε δι' ἄλλο (p. 1097^b1) a

ἄλλο (p. 1097^b6) a

16 τὸν B: τὸ a

18 τούτῳ B: τούτων a

usque ad πολιτικὸν ἄνθρωπος (p. 1097^b11) a

7 αἰρετόν B: αἰρετὴν a

17 λογιστικὸν B: λογικὸν a

19 rthesis usque ad εἶναι δοκεῖ (p. 1097^b8) a

post αὐταρχες Arist. λέγομεν

6 rthesis usque ad οὐδ' ὅλως δι'

10 ἀποβαίνῃ B: ἀποβαίνοι a

ἀρετὴν rubro corr. ex ἀρετῇ B

25 rthesis

καταδουλοῦν τοῖς ἀγεννέσι καὶ χείροσιν, ὁ δὲ γε θεωρητικὸς ὁ ἀπαθὴς ἐστὶ 16^v
καὶ τὸ λογικὸν καὶ νοερὸν τηρῶν τῆς ψυχῆς, οὐ μόνον τῆς πρὸς τὰ ἄλογα
πάθη δουλείας ἐπέκεινα ἀλλὰ καὶ πάντα ἔχων ἀπροσπαθῶς πρὸς αὐτά,
καὶ τοσοῦτον ὡς ἀργὰ πάντα ταῦτα καὶ ἀνενέργητα καταλείπεσθαι, ἐν
5 μηδενὶ ταῖς ἀλόγοις ἐνεργείαις αὐτῶν ἐνδιδόντος τοῦ κρείττονος. καὶ οὗτοι 20
μὲν ἄχροι καὶ ὡς ἐναντίοι πρὸς ἀλλήλους μαχόμενοι, μέσος δὲ τούτων ὁ
μετριοπαθὴς καὶ πολιτικός, κοινωνίαν τινὰ πρὸς ἀμφοτέρας τηρῶν τὰς ἀκρό-
τητας, πρὸς μὲν τὴν ὡς τὸν λόγον ἔχων τῆς ἐκ τῶν παθῶν καταδουλώσεως
ὑπερκείμενον, πρὸς δὲ τὴν ἐνδιδοῦς ἐν μέρει καὶ ταῖς ἀλόγοις ὀρέξεσιν,
10 οὐχ ἵνα τοῦ κρείττονος κατακυριεύσωσιν, ἀλλ' ἵνα καὶ αὐταὶ παρ' αὐτοῦ
ἐνεργῶσιν ἐπιταττόμεναι. διὰ τοῦτο ὁ κατ' αὐτὸν ζῶν καὶ γυναικὶ διὰ παι- 25
δοποιάν συζεύγνυται καὶ παῖδας ἴσως ἐξ αὐτῆς ἀποτίκτων ἔχει τούτους
συζῶντας αὐτῷ παῖ γονεῦσι κοινωνεῖ καὶ ἀδελφοῖς καὶ φίλοις συμφέρεται.
πολιτικὸν γὰρ ζῶν φύσει ὁ ἄνθρωπος καὶ συναγελαστικὸν καὶ κοινωνικὸν
15 καὶ ἐνεργείας ἔχον προκειμένας αὐτῷ ἐν τῇ κοινωνίᾳ πολλάς, ἐν αἷς πολ-
λῶν δεῖ τῶν λυσιτελούντων αὐτῷ καὶ χρημάτων καὶ σωμάτων. καὶ ὁ
κατὰ τοῦτον τὸν βίον εὐδαιμονῶν προηγουμένως ἔχει πρὸς τὸ κατ' ἄν-
θρωπον τέλειον τὴν τῶν καλῶν καὶ ἀγαθῶν κατόρθωσιν ἔξωθεν. δεῖται 30
δὲ καὶ τῶν ἄλλων, ἵνα μὴ αὐτῷ λυμαινῆται τὸ μακάριον. ὁ δὲ καθαριστικὸς
20 καὶ θεωρητικὸς τοῦ κατ' ἄνθρωπον παντὸς ἀποσχόμενος καὶ τῶν ἐν μέσῳ
θορύβων ἔξω γενόμενος καὶ ὄχλων καὶ πόλεως καὶ οἰκείων αὐτῶν καὶ
τὴν συνανθρώποις ἀρνησάμενος καὶ τῆς οἰκείας σαρκὸς ἀποχωρήσας τῇ
σχέσει καὶ ἀποκλίνας πρὸς τὸ νοερώτερον καὶ θειότερον ἱκανὴν ἔχει πρὸς
μακαριότητα τὴν ἐξ ἀπαθείας ἐγγινομένην κατὰ νοῦν ἐνέργειαν, καὶ ἔτι
25 τὴν ὑπὲρ νόησιν ἔνωσιν. διὰ τοῦτο καὶ πολυπονωτάτῃ τούτῳ ὁδῷ ἢ πρὸς 35
τὴν ἀνήκουσαν εὐδαιμονίαν ἀνάγουσα, ἅτε καὶ πρὸς αὐτὸν τὸν δεσμὸν μα-
χομένῳ τῆς φύσεως καὶ πρὸς αὐτὸ τὸ εἶναι ἐνισταμένῳ κατὰ προαίρεσιν, οὐχ
ἵνα λύσῃ τὸ φύσει σύνθετον, ἀλλ' ἵν' ἀσχέτως ἔξῃ τὸ δεδεμένον πρὸς τὸν
δεσμὸν τὸν ἐκ φύσεως. ἢ δὲ κατορθουμένη μακαριότης ἀπλῇ καὶ ἀποίικλος καὶ
30 ἀνενδεὴς τῶν πολλῶν, ὡς ἐν μονότητι τὴν κατόρθωσιν ἔχουσα. οὐδὲν οὖν
καινόν, εἰ ὁ Ἀριστοτέλης ἐνταῦθα τὴν ἐν μέσῳ καὶ πολιτικὴν εὐδαιμονίαν ἀπο-
διδούς διαστέλλει μὲν αὐτὴν τῆς κατὰ τὴν μόνωσιν, πολυειδῆς (δὲ) καὶ 40
ποικίλην παρίστησιν. ἀλλ' ἐπανιτέον ἐπὶ τὴν λέξιν. καὶ τὸ αὐταρκες,
φησὶν, οὐ τὸ ἀπλῶς ἀγαθὸν λέγεται ἀλλὰ τὸ ἔχον ἐν ἑαυτῷ καὶ ἀφ' ἑαυ-
35 τοῦ τὸ ἀγαθὸν καὶ τὸ ἑαυτῷ ἀρκοῦν πρὸς τὸ πληροῦσθαι τοῦ ἀγαθοῦ.
ἢ οὖν εὐδαιμονία τὸ ἀνθρώπινον οὐσα ἀγαθὸν καὶ οὐ τὸ ἀπλῶς ἀγαθὸν
αὐταρκες λέγεται, ὅτι αὐτὴ ἀφ' ἑαυτῆς ἀρκεῖ τὸ ἀγαθὸν ἐν τῷ ἀνθρώπῳ
τηρεῖν, ὡς τέλος οὐσα ἀνθρώπου τὸ σκοπιμώτατον, ὃ οὐ δι' ἄλλο ἄλλως 45
αἶρετόν τῳ ἀνθρώπῳ τῶν ἀνθρωπίνων ἀγαθῶν ἀλλὰ μόνον δι' ἑαυτό.
40 αὐτάρκης τοίνυν ὁ πολιτικός, οὐ καθ' αὐτὸν μόνον, ὡς βίον μονώτην ζῶν,

3 ἔχων corr. ex ἔχον B

15 ἔχον προκειμένας a: ἔχων προσκειμένας B

21 αὐτῶν

a: αὐτήν B

23 νοερώτερον a

25 ὑπὲρ B: περὶ a

32 δὲ a: om. B

39 τῷ ἀνθρώπῳ B: om. a

ὅταν καὶ τὰ τῆς ψυχῆς αὐτῷ προσῇ καὶ τὰ τοῦ σώματος ἀγαθὰ (οὐδὲ 16^v
 γὰρ ἂν οὗτος ἦν πολιτικός), ἀλλ' ἐπεὶ καὶ γονεῦσι καὶ τέκνοις καὶ γυναικὶ καὶ
 ὅλως φίλοις καὶ πολίταις συνεῖναι τὸν πολιτικὸν ἐνδέχεται, διὰ τὸ φύσει συναγε-
 λαστικὸν καὶ κοινωνικὸν τῆς ἀνθρώπου φύσεως δεῖ τοῦτον κατὰ πάντα ταῦτα
 5 ἔχειν τὸ εὖ. εἰ δ' ἐπὶ τινος τούτων λείποι τι αὐτῷ, χωλεύει κατ' ἐκεῖνο αὐτῷ 50
 τὸ μακάριον, μᾶλλον ἢ ἥττον κατὰ ἀναλογίαν τῆς πρὸς αὐτὸν τοῦ λείποντος
 οἰκειότητος. εἰ γὰρ καθ' ἑαυτὸν ἔχων εὖ τῶν αὐτῷ προσηκόντων καὶ κοινω-
 νούντων οὐκ ἐπιστρέφοιτο, πῶς ἂν εἴη κοινωνικός ἢ πολιτικός ἢ τὸ ἀνθρώπου
 φυλάττων ἴδιον, ὃ ὁ σπουδαῖος ἐν μέσῳ στρεφόμενος ἐπαγγέλλεται; ἐπιστρε-
 10 φόμενος δ' αὐτῶν κοινωνήσῃ αὐτοῖς τῶν ἡδέων καὶ λυπηρῶν καὶ τῶν
 ἀγαθῶν καὶ φαύλων οἰκουμενῶν αὐτῷ κατὰ τὴν πρὸς ἐκείνους ἀνάλογον
 σχέσιν καὶ οἰκείωσιν, ὥς εἴρηται. |

p. 1097b11 Τούτων δὲ ληπτέος ὅρος τις.

17^r

Εἰπὼν τὸ αὐταρκες τοῦ πολιτικοῦ μὴ μέχρις αὐτοῦ μόνου περιγρά-
 15 φεσθαι δεῖν ἀλλὰ καὶ μέχρι τῶν σὺν αὐτῷ καὶ περὶ αὐτὸν ἐπεκτείνεσθαι
 καὶ τῶν πρὸ αὐτοῦ καὶ τῶν μετ' αὐτὸν ἔχεσθαι, ἐπεὶ ἐπ' ἄπειρον ἑώρα
 τὴν κοινωνίαν προβαίνουσιν κατὰ τε τὸ ἄνω καὶ κάτω καὶ δὴ καὶ τὸ κατ' 5
 αὐτὸν καὶ τὸ κατὰ πλάγια, ἵν' οὕτως ἐρῶ, ὥς κινδυνεύειν ἀόριστόν τινα καὶ
 ἄπειρον τὴν ἔκτασιν γίνεσθαι, διὰ τοῦτό φησι δεῖν εἶναι ὅρον τινὰ τῆς
 20 κοινωνίας ταύτης λαμβάνεσθαι, ἵνα μὴ ἐπ' ἄπειρον γινομένης τῆς ἐπεκτά-
 σεως ἀδυνατώτατον εἴη ἀνδρὶ πολιτικῷ τὴν εὐδαιμονίαν περιγίνεσθαι. περὶ
 δὲ τοῦ ὅρου καὶ μέχρι πόσου δεῖ τὴν κατὰ τοὺς οἰκείους καὶ κοινωνοὺς
 ἐπέκτασιν γίνεσθαι, νῦν μὲν εἰπεῖν ὑπερτίθεται, ἐν δὲ τοῖς ἐξῆς εἰπεῖν
 ἐπαγγέλλεται. τὸ δ' αὐταρκες τίθεμεν πρὸς τὸ δεῖξαι τὴν εὐδαιμονίαν δι' 10
 25 ἑαυτὴν οὖσαν αἰρετήν, παραλαβὼν τὸ αὐταρκες εἰρηκῶς τε καὶ ἐκ τούτου
 δῆλον γίνεσθαι τὸ λεγόμενον, λέγει πάλιν τὸ αὐταρκες τίνα παρίστησιν ἔν-
 νοιαν, τῇ κοινῇ ὁμολογίᾳ πρὸς τοῦτο χρώμενος. ἐκεῖνο γὰρ φησιν αὐταρ-
 κες εἶναι ὁμολογοῦμεν, ὃ καὶ μόνον καθ' ἑαυτὸ λαμβανόμενον ἄρχιον καὶ
 ἀνελλιπῆ καὶ αἰρετήν ποιεῖ τὸν βίον. τοιοῦτον δ' αὐταρκες τὴν εὐδαι-
 30 μονίαν οἰόμεθα εἶναι. χρῆται δὲ καὶ τούτῳ τῇ κοινῇ ὁμολογίᾳ ὥς
 αὐτοπίστῳ. ἔνθα γὰρ κοινῶς ὁμολόγηται, τίνας χρεῖα ἐκεῖ ἀποδείξεως, 15
 ὥς εἶναι καὶ τῇ ἐννοίᾳ τὸ αὐταρκες μηδενὸς εἰς πίστεις δεόμενον.

p. 1097b16 Ἔτι δὲ πάντων αἰρετωτάτην μὴ συναριθμουμένην.

Ἔτι φησὶ καὶ τοῦτο ὑπολαμβάνομεν περὶ εὐδαιμονίας, αἰρετωτάτην
 35 εἶναι αὐτὴν καὶ μὴδὲν συναριθμοῖτο αὐτῇ ἕτερον παρὰ τὰ μέρη αὐτῆς. 20
 μέρη δὲ αὐτῆς δηλονότι προηγουμένως μὲν τὰ ἀγαθὰ τῆς ψυχῆς, οἷον αἰ

5 τὸ αὐτῷ a: τὸ αὐτοῦ B 13 ληπτέον a rthesis usque ad εἰσαυθις ἐπισκεπτέον
 (p. 1097b14) a 24 τίθεμεν a et Arist.: ἐκτίθεμεν B 33 rthesis usque ad οὖσα
 τέλος (p. 1097b21) a 36 αἰ ante ἀγαθαὶ B: om. a

πρὸς τὰς πρακτικὰς καὶ θεωρητικὰς ἀρετὰς εὐφυΐαι καὶ αὐταὶ αἱ ἀγαθαὶ 17^ε
 ἕξεις καὶ ἐνέργειαι, ἔπειτα τὰ τοῦ σώματος, οἷον κάλλος μέγεθος ῥώμη
 ὑγίεια, εἴτα τὰ ἔξωθεν, πλοῦτος εὐγένεια φίλοι. ταῦτα γὰρ εὐδαιμονίας
 μέρη, τὰ μὲν κυριώτερα, ἐν οἷς εὐρίσκονται τινα παρεπόμενα, ἐπαίνου
 5 καὶ αὐτὰ ἄξια α καὶ ἐλάχιστα ὄντα ἐν τοῖς ἐπαινουμένοις τέτακται, οἷον
 τὸ εὐτρίχον ἴσως ἢ τὸ ἐπιδεξίως βαδίζειν ἢ τοιοῦτον ἕτερον, ὃ προστιθέ- 25
 μενον τῇ εὐδαιμονίᾳ μηδενὸς λειπομένη τῶν κυριωτέρων πρὸς σύστασιν
 αἰρετωτέραν αὐτὴν ἑαυτῆς ἀποτελεῖ. γίνεται γὰρ τὸ προστιθέμενον ὑπεροχὴ
 τοῦ ἀγαθοῦ καὶ αὐξήσις, ὥς μείζονα ἐκ τῆς προσθήκης τὴν εὐδαιμονίαν
 10 γινομένην αἰρετωτέραν εἶναι αὐτὴν μετ' αὐτοῦ, ἢ αἰρετὴ ἐστὶ καὶ ἀπόντος
 αὐτοῦ. τὸ γὰρ αἰρετώτερον αἰρετοῦ τινος αἰρετώτερον, ὅτι γε τὰ συγκριτικὰ
 καὶ ὑπερθετικὰ πρὸς τὰ ἀπλῶς οὕτως ἔχοντα πρότερον λαμβάνεσθαι πέφυκε.
 ταῦτα δὲ πάντα ἐκλεγόμενα τίθησι πρὸς τὸ συστήσαι τὸν ὀρισμόν. εἴτα 30
 συμπεραίνεται· ἐπεὶ γάρ, φησί, τέλος ἐστὶ τῶν πρακτῶν ἀγαθῶν ἡ εὐδαι-
 15 μονία τὸ ἔσχατον, ὥς μηδὲν εἶναι περαιτέρω αὐτῆς τελικώτερον, ὁῦλον ἐν
 τεῦθεν ὅτι τέλειόν ἐστι καὶ αὐταρκες, ὥς μηδενὸς δεῖσθαι ἐτέρου παρ'
 ἑαυτὴν πρὸς τὴν αὐτῆς τελειότητα ἀλλ' ἀρκεῖν αὐτὴν ἑαυτῇ.

p. 1097^b 22 'Αλλ' ἴσως τὴν εὐδαιμονίαν τὸ ἄριστον λέγειν.

'Αποδοῦναί φησι προθέμενοι τί ἐστὶν εὐδαιμονία, πολλὰ μὲν εἶπομεν 36
 20 ὥς τέλειόν τι αὐτὴν παραστήσαι καὶ αὐταρκες, οὕτω δ' αὐτῆς τὸ τί ἐστὶ
 καθαρῶς ἐδηλώσαμεν. οὐ γὰρ εἰ αὐταρκες καὶ τέλειον ἤδη ὁῦλον καὶ τί
 ἐστὶ.

p. 1097^b 24 'Γάχα δὲ γένοιτ' ἂν τοῦτο.

Ἐναργέστερον παραστήσαι βουλόμενος τί ἐστὶν ἡ εὐδαιμονία, οἰκειότερον 42
 25 πρὸς τοῦτο ποιεῖται τὸν λόγον καὶ προσεχέστερον, ἐκ τῶν κατ' εἶδος πρα-
 κτικῶν καὶ τῶν κατ' αὐτὰς ἐνεργειῶν καὶ ἔργων συνιστῶν τὸ λεγόμενον
 καὶ δεικνύων διὰ τούτων πρῶτον μὲν, ὅτι ἐστὶν ἔργον τι τοῦ ἀνθρώπου ἢ
 ἄνθρωπος, ἔπειτα ὅτι καὶ ἐπ' ἐκείνων ἡ κατόρθωσις καὶ τὸ εὖ τὸ τέλος 45
 ἐστίν, οὕτω καὶ ἐπὶ τοῦ ἀνθρώπου ἀπλῶς. τοῦτο δ' εἰ εὖρωμεν τί ἐστὶν,
 30 εὖρομεν τὸ ζητούμενον. ὥς γὰρ ἐπὶ αὐλητικῆς καὶ ἀγαλματοποιητικῆς
 φησι καὶ πάσης ἄλλης τέχνης καὶ τῶν κατ' αὐτὰς τεχνιτῶν καὶ ὅλως ὧν ἐστὶν
 ἔργον τι καὶ πρᾶξις, τότε λέγομεν τὸ ἀγαθὸν εἶναι καὶ τὸ εὖ, ὅταν τὸ ἔργον
 καὶ ἡ πρᾶξις ὁρθῶς ἀποτελῇται καὶ ἁρμοδίως τῇ μεθόδῳ καὶ τῷ ὑποκει-
 μένῳ, οὕτω δόξειεν ἂν καὶ ἀνθρώπῳ τότε εἶναι τὸ εὖ καὶ τὸ τέλειον, ὅταν
 35 τὸ ἔργον αὐτοῦ ἢ ἀνθρωπός ἐστι καλῶς ἀποδιδῶται κατὰ τε τὸν λόγον 50
 αὐτοῦ καὶ τῶν ὑποκειμένων ἕκαστον, περὶ α καὶ ἢ ἄνθρωπος καταγίνεται.
 πᾶσαι μὲν γὰρ αἱ τέχναι ἀνθρώπου εἰσὶν, ἀλλ' αἱ κατ' αὐτὰς ἐνέργειαι

7 κυριωτέρων a: καιριωτέρων B 18 τὴν εὐδαιμονίαν Ba et Arist. cod. Lb: τὴν μὲν εὐδαιμο-
 νίαν Arist. vulg. rthesis usque ad τί ἐστὶ λεχθῆναι (p. 1097^b 24) 23 rthesis usque ad
 ἀργὸν πέφυκεν (p. 1097^b 30) 28 καὶ ἐπ' Ba: an ὥς ἐπ'? 29 εὖρωμεν B: εὖρομεν a

καὶ τὰ τέλη ἕτερα ἐῖσι παρὰ τὸ ἔργον καὶ τὸ τέλος αὐτοῦ ἢ ἄνθρωπος 17^r
 ἐστίν. ὥς γὰρ ἄλλο ἐστὶν εἰπεῖν ἄνθρωπον καὶ ἀβλητὴν ἄνθρωπον ἢ γραμ-
 ματικὸν ἄνθρωπον (τὸ μὲν γὰρ δηλοῖ τὴν οὐσίαν καὶ τὴν φύσιν τοῦ ἄν-
 θρώπου ἢ ἄνθρωπος, τὸ δὲ τὴν οὐσίαν καὶ τι συμβεβηκὸς ἐν αὐτῇ) καὶ
 5 ἄλλος ὁ τοῦ τί ἦν εἶναι λόγος ἀνθρώπου τε ἀπλῶς καὶ ἐκάστου τῶν 17^v
 τοιούτων, οὕτω καὶ τὸ ἔργον τοῦ ἀνθρώπου ἢ ἄνθρωπος ἕτερον παρὰ τὸ
 τοῦ ἀβλητοῦ ἀνθρώπου καὶ ἀγαλματοποιοῦ καὶ γραμματικοῦ. ἀλλ' ὥς ἐπ'
 ἐκείνων κατὰ τὸ ἀγαθὸν καὶ τὸ εὖ τοῦ ἔργου καὶ τῆς πράξεως ἢ τελείωσις
 καὶ ἡ κατόρθωσις, οὕτω καὶ ἐπὶ ἀνθρώπου ἢ ἄνθρωπος, εἴπερ ἐστὶ τι ἔργον
 10 αὐτοῦ τῆς τῶν τεχνῶν ἐπιτηδεύσεως ἕτερον. γίνεται δὲ ἡ δεῖξις ἐκ τῶν
 ἡμῖν προτέρων καὶ σαφεστέρων πρὸς τὸ σαφέστερον τῇ φύσει καὶ γνω-
 रिμώτερον, ἥτοι ἐκ τῶν αἰτιατῶν τὰ αἷτια. συνίστησι δὲ ταύτην ἀναλογία 5
 καὶ ὁμοιότητι χρώμενος ἢ καὶ τῇ ἐπιχειρήσει τῇ ἐκ τοῦ ἥττονος. ὁ μὲν
 γὰρ τοῦ ἀνθρώπου λόγος γεννητικὸς καὶ αἷτιος τῶν τεχνῶν· διὸ καὶ αὐτῶν
 15 τῇ φύσει πρότερος καὶ γνωριμώτερος· καὶ τὸ τέλος ἄρα αὐτοῦ τῶν κατὰ
 τὰς τέχνας τελῶν. ἀλλ' ἡμῖν τὰ τῶν τεχνῶν τέλη αἰσθήσει ὑποκείμενα
 γνωριμώτερα τοῦ ἔργου καὶ τοῦ τέλους τῆς ψυχῆς, ὅτι ἐκεῖνό ἐστὶν ὑπὲρ
 αἷσθησιν καὶ ἡμῖν πρώτως ἐνεργοῦσι κατ' αἷσθησιν ἀφανὲς ὥς λόγῳ πε-
 φυκὸς καταλαμβάνεσθαι. διὸ καὶ ἐκ τῶν κατὰ τὰς τέχνας τελῶν ὥς ἡμῖν 10
 20 φανερῶν πρὸς αὐτὸ ποδηγούμεθα ἀναλογία καὶ ὁμοιότητι χρώμενοι, ὅτι
 ὥς ἐπὶ τῶν τεχνῶν ἐκάστης τὸ κατὰ τὰς πράξεις καὶ τὸ ἔργον εὖ τὸ τέλος
 ἐστὶ τὸ κατ' αὐτὰς καὶ τὸ ἀγαθόν, οὕτω καὶ ἐπὶ τοῦ ἀνθρώπου ἢ ἄνθρωπος.
 ἀλλὰ καὶ ἐκ τοῦ ἥττονος ἢ ἐπιχειρήσεις γίνεται. εἰ γὰρ αἱ τέχναι, αἷτιαται
 οὔσαι καὶ χεῖρους τοῦ κατ' ἄνθρωπον λόγου, τὸ εὖ καὶ ἀγαθὸν τέλος
 25 ἔχουσι, πολλῶ ἂν εἴη τοῦτο πρότερον ἐπὶ ἀνθρώπου ἀπλῶς. τὸ αὐτὸ δὲ
 ποιεῖ καὶ τοῖς τοῦ ἀνθρώπου μέρεσι χρώμενος καὶ τοῖς τούτων ἐκάστου 15
 τέλεσιν εἰς παράστασιν τοῦ ἀνθρωπίνου τέλους ἀπλῶς. τὸ δὲ ὅλως ὧν ἐστὶν
 ἔργον τι καὶ πράξις προσέθηκεν ἴσως διὰ τὸ τὸν χρόνον εὔρετὴν γίνεσθαι
 πολλῶν παρὰ τὰ εἰθισμένα ταῖς τέχναις καὶ τοῖς τεχνίταις καὶ ἔργα τινὰ
 30 καὶ πράξεις τινὰς ἐν αὐτῷ ἀναφαίνεσθαι, ἐπεὶ καὶ αἱ τέχναι οὕτω συνέ-
 στησαν, αἰεὶ καινοτέρων εὔρισκομένων ἐφ' ἐκάστης, ἐστ' ἂν ἡ πᾶσα τετέ-
 λεσται. διὸ καὶ σύστημα ἐκ καταλήψεων ἢ τέχνη. ὅτι δὲ ἐστὶ τὸ ἔργον
 τοῦ ἀνθρώπου ἢ ἄνθρωπος περὶ τὰ κατὰ τὰς τέχνας ἀποτελούμενα, δείκ-
 νουσιν ἐφεξῆς ἀπὸ τε τῶν κατ' εἶδος τεχνῶν καὶ ἀπὸ τῶν μορίων τοῦ σώ- 20
 35 ματος. εἰ γὰρ ἐκάστη τῶν τεχνῶν οἰκεῖα ἔργα ἔχει τινὰ καὶ πράξεις, ἐν
 οἷς αὐτῇ κατορθούσῃ τὸ εὖ περιγίνεται, πολλῶ μᾶλλον ἢ τοῦ ἀνθρώπου
 φύσις ἢ ἄνθρωπος ἐστὶν οἰκεῖα ἔξει ἔργα καὶ πράξεις ἐν οἷς κατορθούσῃ
 τὸ εὖ αὐτῇ περιγίνεται, εἰ δὲ μή, ἀργὴ μὲν ἔσται καὶ ματαία καθ' αὐτήν,
 ἐκ τῶν τεχνῶν δὲ μόνων καὶ τῶν κατ' αὐτὰς ἔργων καὶ πράξεων ἅπαν
 40 ἔξει τὸ τέλειον, ὅπερ ἄτοπον, χεῖρονα εἶναι τὴν ἀνθρώπου φύσιν καὶ ἀτε-
 λεστέραν τῶν ὑπ' αὐτῆς εὔρισκομένων μεθόδων καὶ τεχνῶν, ὥς δεῖσθαι 25

4 τι B: τὸ a

12 τὰ αἷτια B: τοῦ αἷτιατοῦ a: <πρὸς> τὰ αἷτια Diels

17 ἐκεῖνο B:

ἐκεῖνος a

28 τί a: τε B

29 πολλῶν B: πολλοῖς a

33 περὶ B: om. a

ἐκείνων πρὸς τὴν οἰκείαν τελείωσιν τῆς αὐταρχείας ἐστερημένην καὶ μὴ 17^v
ἔχουσιν οἴκοθεν τὴν τοῦ ἀγαθοῦ μέθεξιν ἀλλὰ διὰ τῶν οἰκείων ἀπογεννη-
μάτων τελειουμένην. ἀπορητικῶς δὲ τὸν λόγον προσενεγκὼν ἐπάγει τὰ
ἐφεξῆς ὡς λύων καὶ ἀπολογούμενος καὶ φησιν·

5 p. 1097^b30 Ἡ καθάπερ ὀφθαλμοῦ καὶ ποδὸς καὶ τὰ ἐξῆς.

Ὡσπερ γὰρ τῶν μορίων ἕκαστον ὡς ὄργανον ὑπηρετοῦν τῇ ψυχῇ τὰ 30
τέλη κατορθοῖ τῶν τεχνῶν, ἔχει δὲ καὶ καθ' ἑαυτὸ ἔργον τι, ὃ καλῶς
ἐνεργοῦν καὶ κατορθοῦν τὸ οἰκεῖον εὖ ἔχειν λέγεται, οἷον ὀφθαλμὸς μὲν
τὸ ὁρᾶν καὶ τὸ εὖ ὁρᾶν καὶ ποῦς τὸ ἀνέχειν καὶ τὸ βαδίζειν ἢ τρέχειν
10 καὶ τὸ ἐν τούτοις εὖ, καὶ χεὶρ τὸ ἄπτεσθαι καὶ ἔλκειν καὶ ὠθεῖν καὶ
ταῦτα εὖ καὶ ἀπλῶς τῶν μορίων ἕκαστον, οὕτω καὶ ἀνθρώπου ἀπλῶς
ἔσται τι ἔργον παρὰ πάντα ταῦτα τὰ τε τῶν τεχνῶν ἔργα καὶ τῶν μορίων,
ὃ κατορθῶν ἢ ἄνθρωπος τὸ οἰκεῖον ἔξει εὖ καὶ τὸ τέλειον. 35

p. 1097^b33 Τί οὖν δὴ τοῦτ' ἂν εἴη ποτέ;

15 Παιρητησάμενος τὰ ἴδια τέλη τῶν τεχνῶν, ὧν ἕνεκεν συνέστησαν
αὗται καὶ δι' αὐτὰ ἐνεργοῦσι καὶ ἐργάζονται, ὡς οὐκ ἴδια ἀνθρώπου ἢ ἄν-
θρωπος ἀλλ' ἢ τεχνίτης κατὰ τήνδε ἢ τήνδε τὴν τέχνην, ἔτι δὲ καὶ τὰ
τῶν μορίων αὐτοῦ, ὡς ἄλλα μὲν ὄντα παρὰ τὰ τῶν τεχνῶν, οὐ μέντοι γε
οὐδ' αὐτὰ τοῦ ἀνθρώπου ἢ ἄνθρωπος ἀλλ' ἢ κατὰ τὰ μόρια, νῦν περὶ 40
20 τοῦ ἰδίου τέλους ἐξετάζει τοῦ ἀνθρώπου, ὃ αὐτοῦ πρώτως καὶ οὐ κατ'
ἄλλο ἐστί. καὶ ἐπεὶ ἐκείνων διασταλέντων οὐδεμία ἄλλη αὐτῷ ἢ δύνάμεις
ἢ ἐνέργεια ἀλλ' ἢ μόνη ἢ ζωὴ ὑπολέλειπται, ἐξ ἧς αἶ τε κατὰ τὰ μόρια
δυνάμεις καὶ ἐνέργειαι καὶ αἶ κατὰ τὰς τέχνας προβαίνουσιν ὡς ἀπὸ ρίζης
τινὸς καὶ πηγῆς, ἐξετάζει περὶ αὐτῆς, ἀποδιδοὺς καὶ ταύτης διαφορὰν.
25 καὶ διαφόρων οὐσῶν ἐν ἀνθρώπῳ ζῶν, ἀνευρίσκει τίνες μὲν εἰσι καὶ ἐτέ-
ροις κατ' εἶδος ἢ καὶ γένος ἴσως αὐτοῦ διαφέρουσιν, τίς δὲ ἴδια μόνου
αὐτοῦ. καὶ οὕτως ἀποδίδωσι τὴν εὐδαιμονίαν κατ' οὐδεμίαν ζωὴν τῶν 45
κοινῶν περιγινόμενῃν αὐτῷ ἀλλὰ κατὰ μόνην τὴν ἰδίαν, καθ' ἣν καὶ τὸ
τέλος ἴδιον αὐτοῦ περιγράφεται.

30 p. 1097^b33 Τὸ μὲν γὰρ ζῆν φησι κοινὸν εἶναι φαίνεται καὶ τοῖς
φυτοῖς, ζητεῖται δὲ τὸ ἴδιον.

Ἔστι μὲν γὰρ καὶ τοῖς φυτοῖς ζωὴ· οὐ γάρ εἰσι ταῦτα ὡς τὰ παν-
τελῶς ἄψυχα ἢ ἄζωα, ἀλλ' ἔστι καὶ αὐτοῖς τὸ θρεπτικὸν καὶ ἀξητικόν, 50

5 ὀφθαλμοῦ καὶ ποδὸς B ut Arist. cod. Kb: ὀφθαλμοῦ καὶ χειρὸς καὶ ποδὸς a et Arist.
vulg. rthesis usque ad ἔργον τι (p. 1097^b33) a 18 ἄλλα B: ἄλλως a 29 ἴδιον
B: ὡς ἴδιον a 30 φησι B: om. a rthesis usque ad ἀξητικὴν ζωὴν (p. 1098^a1) a
33 ἢ B: καὶ a

καθ' ἃ καὶ ζῆν λέγεται καὶ ἔμφυχα ὀνομάζεται. ἐπεὶ οὖν ἔχων ταῦτα 17^v
 ὁ ἄνθρωπος οὐκ ἴδια ἔχει ἀλλὰ κοινὰ καὶ τοῖς φυτοῖς, οὐ χρή κατὰ ταῦτα
 ζητεῖν τὸ ἴδιον ἀγαθὸν καὶ τὸ τέλος αὐτοῦ· ἦν γὰρ ἂν κοινὸν καὶ τοῖς
 φυτοῖς· νῦν δὲ ζητοῦμεν τὸ ἴδιον. δεῖ ἄρα ἀφορίσαι τὸ τοιοῦτον εἶδος
 5 τῆς ζωῆς ἀπὸ τοῦ ἀνθρώπου καὶ τοῦ τέλους αὐτοῦ, ὥς μὴ ὂν ἴδιον αὐτοῦ
 ἀλλὰ καὶ ἑτέροις κοινόν.

p. 1098^a1 Ἐπομένη δὲ αἰσθητικὴ τις ἂν εἴη. |

Ἐναργεστέρα μὲν ἡ ζωὴ ἢ αἰσθητικὴ θρεπτικῆς καὶ ἀντικεινῆς, ὥς 18^r
 καὶ ἐνεργείας ἔχουσα τρανεστέρας· οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ αὐτὴ οὐκ ἀνθρώπου
 10 ἴδια, κοινὴ δὲ καὶ τοῖς ἀλόγοις ζώοις. διὸ οὐδὲ τὸ κατὰ ταύτην εἶς ἄν-
 θρώπου ἴδιον, ἀλλὰ κοινὸν καὶ ἐκείνοις, οἷς καὶ τῆς ἀπλῆς ὑπάρξεως αὐτοῖς
 κεκοινώνηκε.

p. 1098^a3 Λείπεται δὲ πρακτικὴ τις τοῦ λόγον ἔχοντος.

Ἀνήγαγεν ἤδη τὸν λόγον πρὸς αὐτὴν τὴν ἰδίαν ἀνθρώπου ζωὴν, τοῦ 5
 15 λόγου ἀψάμενος καὶ τῶν ἄλλως ζώντων ἢ κατὰ λόγον διαστήσας αὐτὸν
 καὶ οὕτως ἀνευρίσκων τὸ ἴδιον αὐτοῦ ἀγαθόν.

p. 1098^a4 Τοῦτο δὲ τὸ μὲν ὥς ἐπιπειθὲς λόγῳ.

Ἀκριβολογούμενος ἐπὶ πλεον οὐδὲ τὸν λόγον αὐτὸν ἀδιαίρετον ἔλιπεν,
 ἀλλ' ἐπὶ τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς τὸ μὲν ἐστὶν οὕτω λογιζόμενον, ὥς
 20 αὐτὸ μὲν μὴ ἔχον λόγον ἀφ' ἑαυτοῦ ἑτέρῳ δὲ πεφυκὸς ἔπεσθαι καὶ ὑπεί- 10
 κειν λόγον οἰκεῖον ἔχοντι, τὸ δ' ἐστὶ λογικὸν ἀφ' ἑαυτοῦ καὶ αὐτόθεν,
 οἰκεῖον ἔχον λόγον καὶ διανοεῖσθαι δυνάμενον· καὶ τὸ μὲν ὥς πάσχον
 τὸ λογιζέσθαι τὸ δ' ὥς ὁρῶν λογικῶς αὐτό τε καὶ καθ' ἑαυτὸ καὶ
 ἐκείνῳ μεταδιδὼν τῆς οἰκείας δυνάμεως, διεῖλε κατὰ ταῦτα τὴν κατὰ λόγον
 25 ζωὴν, πρότερον μὲν πρακτικὴν τοῦ λόγον ἔχοντος συγκεχυμένως καλέσας
 αὐτήν, εἶτα διελὼν καὶ ἄλλο μὲν εἰπὼν τὸ κυρίως λόγον ἔχον, ὥς οἰκεῖον
 τοῦτον ἔχον καὶ κατὰ τὴν ἑαυτοῦ φύσιν, ἄλλο δὲ τὸ κατὰ μετοχὴν τὴν 15
 ἀπὸ τούτου. ὥσπερ δὲ τὸ κατὰ τὸν λόγον ἔχειν ἢ διαφορὰ τούτοις, ὅτι
 τὸ μὲν οἰκεῖως τὸ δὲ κατὰ μετοχὴν, οὕτω καὶ κατὰ τὸ εὐδαιμον καὶ μα-
 30 κάριον. κοινωνεῖ μὲν γὰρ τούτου καὶ τὸ κατὰ μετοχὴν τοῦ λόγου λεγό-
 μενον λογιζέσθαι, ἀλλ' ὥς τῷ κυρίως λογικῷ ὑπεῖκον καὶ ἐπόμενον καὶ
 διὰ τοῦτο καὶ ἐπαινούμενον, ἐκεῖνο δὲ ὥς καὶ μετ' αὐτοῦ κατορθοῦν καὶ

6 ἑτέροις a: ἑτέρου a

γὰγεν B: ἐνήγαγεν a

(p. 1098^a5) a

28 τὸ B: om. a

7 rthesis usque ad καὶ παντὶ ζώῳ (p. 1098^a3) a

17 τοῦτο Ba: τούτου Arist.

20. 21 ὑπεῖκειν a: ἄγεσθαι B

24 μεταδιδὼν B: μεταδιδούν a

14 ἀνή-

rthesis usque ad διανοούμενον

καθ' ἑαυτὸ καὶ χωρὶς τούτου ἐνεργοῦν τὰ τελεώτερα. διὸ καὶ χωριζόμενον 18^r
ἀπὸ τοῦ ἐλάσσονος ἐπὶ τὸ βέλτιον καθίσταται καὶ μακαριώτερον.

p. 1098^a5 Διττῶς δὲ καὶ ταύτης λεγομένης.

20

Ἐπεὶ καὶ αἱ τέχναι καὶ αἱ ἐπιστῆμαι καὶ αἱ ἀρεταὶ ἐν ἑξέσι θεωρού-
5 μεναι ἐν ταῖς προχειρίσεσι τελεώτεραι γίνονται, ἡ εὐδαιμονία τὸ τελειότα-
τόν ἐστι, διὰ τοῦτο καὶ τὴν κυρίως λογικὴν ζωὴν καὶ κατ' οὐσίαν τὴν
αὐτῆς διχῇ διαιρεῖ εἰς τὴν κατὰ τὴν ἕξιν καὶ τὴν κατ' ἐνέργειαν καί φησι
τὴν κατ' ἐνέργειαν τελεωτέραν λέγεσθαι ὡς αὐτὴν τὸ τέλειον ἔχουσαν,
ὅτι μὴδ' ἔστι προβῆναι πορρωτέρω αὐτῆς, καὶ ἀποδίδωσι κατὰ ταύτην τὴν 25
10 εὐδαιμονίαν θεωρουμένην.

p. 1098^a7 Εἰ δέ ἐστιν ἔργον ἀνθρώπου ἕως τοῦ σπουδαίου δὲ τὸ εὖ.

Δείξας ὅτι ἔργον τί ἐστιν ἀνθρώπου ἢ ἄνθρωπος ἄλλο παρὰ τὰ τῶν
τεχνῶν τέλη, δι' ἃ εἰσιν αἱ τέχναι, καὶ παρὰ τὰ τῶν μορίων, δι' ἃ τὰ
μόρια, καὶ τοῦτο ἀπονείμας τῇ κρείττονι τῶν ἐν αὐτῇ θεωρουμένων ζωῶν,
15 ἡ λόγον τε ἔχει οἰκεῖον καὶ κυρίως ψυχὴ ἐστὶ τε καὶ λέγεται, ὡς ἤδη
ἱκανῶς δειχθέντι καὶ ὁμολογουμένῳ χρῆται τούτῳ καὶ φησιν εἰ δ' ἐστὶν 30
ἔργον ἀνθρώπου ψυχῆς ἐνέργεια κατὰ λόγον ἢ μὴ ἄνευ λόγου,
τὸ μὲν κατὰ λόγον περὶ τῆς οἰκεῖον ἐχούσης λόγον καὶ διανοουμένης ψυχῆς
θέμενος, τὸ δὲ μὴ ἄνευ λόγου περὶ τῆς λόγῳ ἐπιπειθοῦς. καὶ γὰρ καὶ
20 ἡ κατὰ τὸ πείθεσθαι λόγῳ τῆς αἰσθητικῆς ἐνέργεια μόνου ἀνθρώπου ἐνέρ-
γεια, ὅτι μὴδ' ἀπλῶς τὸ ἐνεργεῖν καὶ κατὰ ταῦτα δεῖ τὸ εὐδαιμον εἶναι
τίθεσθαι, ἀλλὰ καὶ τὸ εὖ δείκνυσι πάλιν ἀπὸ τῶν τεχνῶν, πρῶτον μὲν
καθόλου, εἶτα καὶ παραδείγματι χρώμενος. τὸ αὐτὸ γὰρ φαμεν εἶναι 35
τῷ γένει τοῦδε καὶ τοῦδε σπουδαίου. τοῦτο καθόλου ὅτι ἐπὶ παντός
25 οἷουδῆποτε κατὰ τέχνην ἐργαζομένου ταυτόν ἐστι τῷ γένει ἔργον τοῦδε
τοῦ ἐργαζομένου καὶ τοῦδε τοῦ σπουδαίου ἐργαζομένου ὡς κοινοῦ ὄντος
τοῦ τοῦδε καὶ τοῦ ἐκάστου, ὅτε ἐπὶ παντός οὔτινοσοῦν ἐφαρμόζοντος τῶν
καθ' ἕκαστα. εἶτα πρὸς σαφήνειαν ἐπάγει ἐνὶ ἀρκούμενος παραδείγματι, ὡς
μὴ ἀπειρόκαλος εἴη ὁ λόγος. ὥσπερ γὰρ φησι κιθαριστοῦ καὶ σπουδαίου 40
30 κιθαριστοῦ καὶ τὰ ἐξῆς. τὸ μὲν γὰρ κιθαρίζειν ὡς ἔτυχε καὶ εὖ κιθαρί-
ζειν ὑπὸ τὸ κιθαρίζειν ἀπλῶς ὡς εἰς γένος ἀνάγεται, ἡ δὲ κατ' εἶδος αὐτοῦ
διαφορά, ὅτι τὸ μὲν ὡς ἔτυχε κιθαρίζειν τὸ δὲ εὖ κιθαρίζειν ἐστὶ, προστιθε-
μένης τῷ κιθαρίζειν ἀπλῶς ὡς τινος εἰδοποιοῦ διαφορᾶς τῆς κατ' ἀρετὴν
ὑπεροχῆς πρὸς τὸ ἔργον, ἥτις ὑπεροχὴ οὐδέν ἐστιν ἕτερον ἢ τὸ εὖ. ἐπεὶ δ' 45

1 τελειότερα a, similiter v. 5. 8

3 rthesis usque ad δοκεῖ λέγεσθαι (p. 1098^a7) a

5 προχειρίσεσι a

an ἡ δὲ εὐδαιμονία?

9 πορρωτέρω B: προσωτέρω a

11 rthesis

usque ad ἡ μὴ ἄνευ λόγου (p. 1098^a8) a

16 καὶ ὁμολογουμένῳ a: ὡς ὁμολογου-

μένῳ B

23 *τὸ δ' αὐτὸ Arist.

29 ὥσπερ γὰρ—καὶ τὰ ἐξῆς (30) B: Aristotelia

plene exhibet usque ad σπουδαίου δὲ τὸ εὖ (p. 1098^a12) a

32 τῷ scripsi: τὸ Ba

ἐμπερίβολος ὁ λόγος γενόμενος διὰ μακροῦ τὴν ἀπόδοσιν δέχεται, διὰ τοῦτο 18^r
καὶ διαφορὸς μεταξὺ ἐπαναλήψεις ποιεῖται, τὸ ἀσφαλὲς τῆς περιβολῆς
ἐπανορθούμενος.

p. 1098^a12 Εἰ δ' οὕτως.

5 Τουτέστιν, ἐὰν ὅφ' ἐκάστου ἔργου καὶ πράξεως τοῦ σπουδαίου τὸ εὖ
ἔστιν, ἔθεμεν δὲ καὶ ἀνθρώπου ἔργον ζωὴν τινα, ἥ ἐστὶν ἐνέργεια καὶ 50
πρᾶξις τῆς ψυχῆς μετὰ λόγου γινομένη, ὥς ἐπὶ τῶν ἄλλων τοῦ σπου-
δαίου ἦν τὸ εὖ τὸ οἰκεῖον ἔργον ἀποτελεῖν, οὕτω καὶ ἐπὶ τῆς μετὰ λόγου
[καὶ] ἐνεργείας τῆς ψυχῆς τὸ εὖ αὐτὴν ἔχειν τοῦ κατ' αὐτὴν σπουδαίου
10 ἐστὶ καὶ τοῦτό ἐστι τὸ τέλος καὶ τὸ τέλειον. ἴσως δ' ἂν τις ζητήσαι,
εἰ ἐνδέχεται μετὰ λόγου ἐνεργοῦντά τινα μὴ εὖ ἐνεργεῖν, ἄλλο δὲ τὸ εὖ
μετὰ λόγου. δόξειε γὰρ ἂν ἴσως πᾶσαν ἔχειν τὸ εὖ τὴν μετὰ λόγου ἐνέρ-
γειαν. ἀλλ' εἰ τοῦτο ἦν, οὐκ ἂν ποτε ὁ λόγος | ἡμάρτανε τοῦ προσή- 18^v
κοντος, ἀλλ' ἐπεὶ τὸ μὴ ἁμαρτάνειν τῶν ἔξω σώματος πάντη καὶ γενέσεως,
15 ὁ δὲ λόγος ὁ ἀνθρώπινος μετὰ τούτων ἐστίν, ἔστ' ἂν ἡ ψυχὴ τῷ σαρκίῳ
συνδέσθῃ, καὶ πολλὰ ἐκ τούτου αὐτῇ τὰ ἐμπόδια, πολλῆς δεῖ γυμνασίας
καὶ πείρας καὶ χρόνου μακροῦ καὶ πόνου ἐνδελεχοῦς, ὥστε ἐν ἔξει τινὰ γενέσθαι
τοῦ εὖ ἐνεργεῖν ἐν ἅπασι καὶ κατορθωτικὸν τῶν δεόντων ἐν τοῖς ἔργοις
φαίνεσθαι. διὸ οὐδ' ἀπαγορευτέον ἀπλῶς τὸ ἁμαρτάνειν ἐνδέχεσθαι ποτε 5
20 καὶ τὴν μετὰ λόγου ἐνέργειαν. ἕκαστον δ' εὖ φησι κατὰ τὴν οἰκείαν
ἀρετὴν ἀποτελεῖται. ὥσπερ ἀρετὴ τεχνίτου ἢ κατὰ τέχνην τελειότης
καὶ ἢ κατ' αὐτὴν ἐνδεχομένη ἀκρίβεια ἀναλόγως τῷ ὑποκειμένῳ γένει καὶ
τῇ μεθόδῳ, ἥτις περὶ αὐτὸ καταγίνεται καὶ ἐκ ταύτης τὸ εὖ ἐν τοῖς ἔργοις
πέφυκε περιγίνεσθαι, οὕτω καὶ ἀρετὴ ἀνθρώπου ἢ κατὰ τὴν λογικὴν ψυχὴν
25 τελειότης καὶ κατ' αὐτὴν ἐν τοῖς ἔργοις τοῦ ἀνθρώπου ἢ ἄνθρωπος τὸ 10
εὖ περιγίνεται τῆς κατ' ἀρετὴν ἔξεως τὸ εὖ ἐχούσης ἐν ταῖς ἐνεργείαις
καὶ ταῖς προχειρίσεσιν.

p. 1098^a15 Εἰ δ' οὕτω, τὸ ἀνθρώπινον ἀγαθὸν ψυχῆς ἐνέργεια.

Ὡς ἐκ περιόδου τὴν περὶ τῆς εὐδαιμονίας συναγαγὼν ἔννοιαν, νῦν τὸν
30 περὶ αὐτῆς ἀποδίδωσι λόγον. οὐκ εἶπε δὲ ψυχῆς ἐνέργεια 'ἐστίν', ἀλλὰ
γίνεται διὰ τὸ μηδέποτε ἴστασθαι ὀφείλγειν τὸν τέλειον ἄνθρωπον ἐκ τοῦ 15
ἀγαθοῦ ἀλλὰ διὰ παντὸς ἐμμένειν αὐτοῦ ἀντεχόμενον. τὰ γὰρ σωφρονικά
καὶ ἀνδρεία καὶ δίκαια ἔστι καὶ ἐσθίοντα ἐπιδείκνυσθαι καὶ ὁμιλοῦντά τισι
καὶ ὑπνοῦντα καὶ πᾶν ὁτιοῦν μετερχόμενον, ὥς ἔχοντα τοῦ εὖ ἐν πᾶσιν
35 ἀναφαίνεσθαι, καὶ μηδεὶς ὄντος τῶν ἡμετέρων, δὲ μὴ τὸ εὖ πέφυκε καὶ

1 ἀπόδοσιν B: ἀπόδειξιν a

4 rthesis usque ad καὶ καλῶς (p. 1098^a14) a

5 ἐφ' coni.

Diels

9 καὶ B: om. a

10 ζητήσαι scripsi: ζητήση B: ζητήσειεν a

restituam

ἄλλο δὲ τὸ εὖ εἶναι καὶ ἄλλο τὸ μετὰ λόγου

13 ἦν B: εἴη a

18 κατορθωτικὸν B: κατορ-

θωταὶ a

20 φησι B: om. a

28 rthesis usque ad κατ' ἀρετὴν (p. 1098^a16) a

τὸ κακῶς ἐπιδέχεσθαι, τῆς ἀρετῆς καὶ τῆς κακίας δυναμένης ἐν πᾶσιν ἐν- 18^v
 δείκνυσθαι. καὶ παραδείγματα τούτων ἔστι λαβεῖν ἀφ' ἐκάστου τῶν φαύ-
 λως ἢ σπουδαίως ἐν τῇ παρούσῃ διαγόντων ζωῇ. ἔστι δὲ καὶ ἄλλως 20
 εἰπεῖν τὸ γίνεται, ἐπεὶ τῶν πραγμάτων τινὰ ἐν τῷ γίνεσθαι ἔχει τὸ εἶναι,
 5 ὥς ἐν τῷ θεάτρῳ ἀγῶν καὶ ἡ ἡμέρα καὶ ὁ ἐνιαυτός. τούτων γὰρ ἕκαστον
 ὅλον μὲν ὥς ὅλον οὐκ ἀπηρτισμένον ὑφίσταται, κατὰ μέρος δὲ γινόμενον
 ἀποτελεῖται παρερχομένων τῶν μερῶν. οὕτω καὶ ἡ ἐνέργεια· καὶ γὰρ
 καὶ αὐτῆς τὸ μὲν γεγονὸς ἤδη παρῆλθε, τὸ δ' ἐπιγίνεται μετ' ἐκεῖνο καὶ
 ἐφεξῆς οὕτως, καὶ οὐδέποτε ὁλόκληρος ἵσταται ἀλλὰ κατὰ μικρὸν ἀπαρτί-
 10 ζεται. διὸ καὶ περὶ αὐτῆς οὐκ ἔστιν οἰκεῖον εἶναι εἰπεῖν ἀλλὰ γίνεσθαι. 25

p. 1098^a17 Εἰ δὲ πλείους αἱ ἀρεταί.

Ἐπεὶ τὴν εὐδαιμονίαν κατ' ἀρετὴν τῆς ψυχῆς ἐνέργειαν ἀποδέδωκεν,
 ἐνικῶς τὴν ἀρετὴν εἰληφώς (οὐ μία δὲ ἐστίν, ἀλλὰ πλείους αἱ ἀρεταί), διὰ
 τοῦτο ταῦτα προσέθηκε, τῇ ἀρίστῃ τῶν ἀρετῶν καὶ τῇ κατ' αὐτὴν ἐνε-
 15 ργείᾳ ἀπονέμων τὸ εὔ. αὕτη δ' ἂν εἴη ἡ φρόνησις, ἡ τοῦ λογιστικοῦ τῆς
 ψυχῆς ἐστὶν ἀρετή. τοῦτο δὲ ἐστὶ τῶν μερῶν αὐτῆς τὸ ἐξαίρετον, προῖ- 30
 στάμενον μὲν τῶν ὑφειμένων καὶ κατορθοῦν καὶ μετ' αὐτῶν τὰ προσήκοντα,
 ἐνεργοῦν δὲ καὶ καθ' ἑαυτὸ τὰ οἰκεῖα καὶ μὴ ἀποπίπτον τοῦ δέοντος.

p. 1098^a18 Ἔτι δ' ἐν βίῳ τελείῳ. μία γὰρ χελιδὼν.

20 Ἐτέρα παρατήρησις, ἣν δεῖ φυλάττειν θεωρεῖν βουλομένους τὸ εὐδαι-
 μον. δεῖ γὰρ φησι τοῦτο ἐν βίῳ τελείῳ ἐκτείνεσθαι, ὥς μέχρι τοῦ τέλους 35
 τῆς παρούσης τοῦ ἀνθρώπου ζωῆς τὴν τοιαύτην ἐνέργειαν ἀνένδοτον ἐπεκ-
 τείνεσθαι. ὥς γὰρ χελιδὼν ἄγγελος ἕαρος οὔσα οὐκ ἀρκεῖ μία πρὸς τὴν
 τῆς ὥρας ταύτης σημείωσιν ἀλλὰ δεῖ πολλὰς φανῆναι, ἵνα δι' αὐτῶν τὸ
 25 τῆς ὥρας γνωρίσωμεν εὐκρατον, αἷτιον γινόμενον ἀναζωώσεως τῷ τοιούτῳ
 ζῳῳ παντὶ ἐν παραβύστῳ ὑποκειμένῳ νεκρῷ διὰ τὸ χειμέριον ψυχος, ἔτι
 δὲ οὐδὲ μία ἡμέρα ἀλλ' ὁ χρόνος ἅπας ὁ τῇ παρατάσει τῆς ὥρας ταύτης
 ἀρμόδιος, οὕτως οὐδὲ μακάριον καὶ εὐδαίμονα μία ἡμέρα ἢ ὀλίγος χρόνος 40
 ποιεῖ, ἀλλὰ δεῖ διὰ τέλους παραμένειν κατορθουμένην τὴν τοιαύτην ἐνέρ-
 30 γειαν, ἵν' οὕτω τῷ καλῶς βιοῦντι ἀληθῶς τὸ μακάριον ἐπιλέγοιτο.

p. 1098^a20 Περιγεγράφθω μὲν οὖν τὸ ἀγαθὸν ταύτη.

Προθέμενος εἰπεῖν τί ἐστὶν εὐδαιμονία περιῆλθε μὲν πολλὰ πρότερον
 τὰ προσόντα τῇ εὐδαιμονίᾳ συνάγων ἀπὸ κοινῶν ἐννοιῶν καὶ τῶν δοκούν-
 των τοῖς πλείοσι καὶ τοῖς ἐπεικεστέροις καὶ τοῖς σοφοῖς, εἶτα ἐγγίσας τῇ 45

11 rthesis usque ad καὶ τελειοτάτην (p. 1098^a17) a

12 ἐπεὶ B: ἐπειδὴ a

19 rthesis usque ad ὀλίγος χρόνος (p. 1098^a20) a

30 τῷ a: τὸ B

31 rthesis

usque ad ὕστερον ἀναγράφειν (p. 1098^a21, ubi ἀναγράφαι Arist.) a

εὐδαιμονία καὶ τῶν αὐτῆς οἰκειοτέρων δραττόμενος ἦλθε μέχρι τῆς ζωῆς. 18^v
καὶ πολλῶν οὐσῶν ζωῶν, αἱ τῷ ἀνθρώπῳ πρόσσεισι, τὰς μὲν κοινὰς εἴτε
φυτοῖς εἴτε ζῴοις παρητήσατο ὡς ἀνοικείας πρὸς τὴν τοῦ ζητουμένου
λόγου ἀπόδοσιν καὶ λοιπὸν ὑπελίπετο ζωῆς εἶδος τὸ λόγον ἔχον καὶ διανο-
5 ούμενον. τοῦτο δὲ διχῇ διελὼν εἰς τὸ κατὰ δύναμιν καὶ τὸ κατ' ἐνέργειαν,
τὸ δεύτερον ἐξελέξατο ὡς τελειότερον καὶ ἐφαρμόζον τῇ τελειότητι, ἥτοι
τῇ εὐδαιμονίᾳ. ὃ προσθεῖς τὸ σπουδαῖον τὸν ὅρισμὸν ἀπετέλεσεν, λαβὼν 50
ὡς ἀκόλουθον τὸ τε ἄριστον καὶ τὸ διὰ βίου τελεῖον· ὡς εἶναι τοιάνδε
τὴν ὅλην περιγραφὴν, εὐδαιμονία ἐστὶ ψυχῆς ἐνέργεια γινομένη κατὰ τὴν
10 ἀρίστην ἀρετὴν ἐν βίῳ τελείῳ. περιγραφὴν δὲ ταύτην ἐκάλυπεν, ὥς τινα
κύκλον οὖσαν καὶ ἐντὸς ἑαυτῆς τὸ ἀνθρώπινον ἀγαθὸν περικλείουσιν,
πολλαχόθεν μὲν συναγόμενον καὶ ἐκ πολλῶν ἀναφαινόμενον, ἃ περὶ αὐτοῦ
ἐξετάζων περιελήλυθεν, ὡς ἐν βραχεὶ δέ τινα τῷ λόγῳ περικλειόμενον, ὃν
καὶ ὑποτύπωσιν ὠνόμασεν, ὡς ἄγαλμά τι καὶ εἰκόνα ὄντα, δι' οὗ τὴν 19^r
15 εὐδαιμονίαν χαρακτηρίζομεν τί ἐστίν, ἣν καὶ ἀναγράφων ἐξῆς παρίστησιν
ὡς καλῶς καὶ προσφυῶς ἀποδέδοται.

p. 1098^a22 Δόξειε δ' ἂν παντὸς εἶναι.

Ἐν τοῖς ἀδήλοις φησὶ κατ' οὐσίαν καὶ κεκρυμμένον τὸ τί ἐστίν ἔχουσι 5
δυσχερῆς ἢ τούτου εὗρεσις. εἰ δέ τις ταῦτα καλῶς τῷ λόγῳ περιγράψει,
20 ἥδη παντὸς ἂν εἴη τοῦ βουλομένου πλατῦναι αὐτά, ὡς ἀπὸ θεμελίου καὶ
ρίζης τινὸς ἀρχόμενος τῆς περιγραφῆς τοιοῦτον ὥσπερ εἴ τις ἄγαλμα ἰδὼν
εὐτέχνως τὸ ἀρχέτυπον ἐκμιμούμενον, ἥδη μὲν ἀθρόον ἔχει τοῦ πρωτο-
τύπου τὸν χαρακτῆρα ὁρώμενον, εἴτ' ἐξετάζων καθ' ἕκαστον μῦθον, ἀνευ-
ρίσκει τὴν ἰδέαν, ἀφ' ἧς ἢ τοῦ ἀγάλματος διατύπωσις γέγονε, καὶ κατα-
25 μανθάνει αὐτὸ ἀκριβῶς τῷ ἀρχετύπῳ παρατιθείς, ὅτι καλῶς καὶ προσφυῶς 10
τῷ πρὸς δὲ γέγονεν ἐγκεχάρακται, πᾶσαν ἐκείνου μιμούμενον τὴν ἐμφάνειαν.
ὡς γὰρ ἐπὶ τούτου ἡ δυσχέρεια πᾶσα τῆς μιμήσεως τῷ ἐργάτῃ τοῦ ἀγάλ-
ματος πρόσσεσι, τὸ δὲ κρίναι καὶ ἐξετάσαι, εἰ καλῶς ἢ μίμησις γέγονε καὶ
εἰ τὴν δέουσαν ἀκρίβειαν φέρει πρὸς τὸ ἀρχέτυπον, ῥᾶν καὶ οὐ πολλοῖς
30 δυσχερές, οὕτω καὶ ἐφ' ὧν δυσέυρετον τὸ τί ἐστίν, ἢ πλείστη δυσκολία
περὶ τὴν τοῦ λόγου ἐστὶν εὗρεσιν, ἢ δὲ τούτου ἀνερεύνησις καὶ διάρθρωσις 15
καὶ ἐξέτασις, εἰ μὴ καλῶς ἀποδέδοται καὶ ἱκανῶς παρίσται τὸ ζητούμενον, οὐ
πάνυ δυσχερῆς. δόξειε γὰρ ἂν, φησί, καὶ ὁ χρόνος εὐρετῆς ἢ συνεργὸς
ἀγαθὸς εἶναι τῶν τοιούτων, ἥτοι τῶν συμβαλλομένων εἰς τὴν διάρθρωσιν.
35 ἐκ γὰρ τῶν κατὰ χρόνον συμπιπτόντων πολλὰ προσλαμβάνομεν εἰς τὴν
τῶν ἀφανῶν δῆλωσιν. εἰπὼν δὲ εὐρετῆς ἐπήνεγκεν ἐπιδιορθούμενος ἢ
συνεργός· οὐ γὰρ ἐφευρίσκει ὁ χρόνος ἀλλ' ἄλλοθεν οὔσης τῆς αἰτίας,
ἐξ ἧς τὰ ἐν τῷ χρόνῳ συμπίπτοντα γίνεται, συνεργεῖ καὶ ὁ χρόνος τοῖς 20

1 οἰκειοτέρων scripsi: οἰκειότερον Ba

9 ὅλην a: ὅτι B

17 rthesis usque ad γεγόνασιν

ἐπιδόσεις (om. αἱ p. 1098^a25) a

19 περιγράψει B: περιγράψοι a

21 ἀρχόμενος

τῆς περιγραφῆς B: ἀρχομένου τῆς γραφῆς a

26 ἐμφάνειαν B: ἐμφέρειαν a

ἐν χρόνῳ τὰ πράγματα ἐξετάζουσιν εἰς τὸ ἐκδηλότερον τὰ περὶ αὐτῶν λε- 19^r
γόμενα γίνεσθαι. οὕτω γὰρ καὶ αἱ τέχναι ἐκ βραχέων ἀρξάμεναι ηὐξή-
θησαν. ἐκάστης γὰρ τέχνης, εἴτε λογικῆς εἴτε πρακτικῆς, ὁ πρῶτος ἀρξά-
μενος βραχύ τι τῆς τέχνης ἐφεῦρε, πολλῶν δὲ καὶ ποικίλων συμπιπτόντων
5 κατὰ τὸν χρόνον, ἐξ ὧν ἀνθρώποις τῆς τέχνης ἡ χρῆσις ἀναγκαία γίνεται,
ἄλλα καὶ ἄλλα τοῖς προλαβοῦσι προσεύρηνται καὶ οὕτως ἡ αὔξησης γέγονε.

p. 1098^a 25 Παντὸς γὰρ προσθεῖναι τὸ ἐλλεῖπον.

25

Τῆς ἀρχῆς καταβληθείσης καὶ ἤδη λαβούσης τῆς ψυχῆς προσφυῇ τοῖς
πράγμασι πρόφασιν, τὰ εἰσέτι λείποντα προσθεῖναι παντὸς ἂν εἴη τοῦ
10 ἐπομένου καλῶς τῇ προκαταβεβλημένῃ ἀρχῇ. λέγει δὲ ἀναγραφὴν τὴν τοῦ
ὅρου διάλυσιν καὶ τὴν τῶν ἐπομένων ἀνεύρεσιν τῇ οὐσίᾳ τοῦ ὀριστοῦ (ὁ
γὰρ ὅρος περιγραφή, ἐν συντόμῳ δηλῶν τὴν οὐσίαν τοῦ πράγματος), οὕτως
ἡ τούτου διάλυσις ἀναγραφὴ ἐν εὐρύτητι τὰ μέρη τοῦ ὅρου ἐξετάζουσα 30
καὶ ἕκαστον τούτων δεικνύουσα καλῶς εἰλημμένον ἐν τῇ περιγραφῇ, οἷον
15 ὡς ἐπὶ ἰατρικῆς. ἀποδοδομένης γὰρ αὐτῆς τέχνης ὑγιεινῶν καὶ νοσωδῶν
καὶ οὐδετέρων, ὁ τὸν λόγον τουτονὶ διαλῦσαι βουλόμενος ἕκαστον μέρος
τούτου λαμβάνων ἐξακριβοῦται καὶ δείκνυσιν εἰλημμένον ὀρθῶς εἰς παρά-
στασιν τοῦ τί ἐστὶν ἥδε ἡ τέχνη. ὁ καὶ Γαληνὸς ποιεῖ ἐν τῇ παρ' αὐτοῦ
ἐπιγραφομένῃ Τέχνῃ μικρᾷ ὅλην πραγματείαν ἀποτελῶν συνισταμένην ἐκ
20 τῆς τοῦ ῥηθέντος ὅρου διαλύσεως.

35

p. 1098^a 26 Μεμνησθαι δὲ καὶ τῶν προειρημένων χρή.

Τὴν τῆς εὐδαιμονίας περιγραφὴν διὰ τοῦ ἀποδοθέντος λόγου πεποιη- 40
κῶς βούλεται ἤδη αὐτὸς ποιῆσαι καὶ τὴν τοῦ λόγου διόρθωσιν καὶ προκα-
ταβάλλεται τὰ πρὸς αὐτὸ συμβαλλόμενα, καὶ πρῶτον ὅπως ταύτην ἐκδεχ-
25 τέον. εἶπε γὰρ καὶ προλαβόν, ὅτι οὐ χρὴ ὁμοίως ἐν πᾶσι ζητεῖν τὴν
ἀκρίβειαν ἀλλὰ κατὰ τὴν ὑποκειμένην ὕλην ἀπανταχοῦ· ὧν μεμνησθαι καὶ
νῦν προτρέπεται· καὶ ἐπὶ τοσοῦτον ἐφ' ὅσον οἰκεῖον τῇ μεθόδῳ. οὐ μόνον
φησὶ κατὰ τὰ ὑποκείμενα ἐπιζητεῖν δεῖ τὴν ἀκρίβειαν ἀλλὰ καὶ κατὰ τὰς
μεθόδους τὰς καταγινομένας περὶ αὐτά, ἵνα καὶ ἀπ' αὐτῶν οἰκείως ἐκάστη 45
30 ἡ τοῦ ἀκριβοῦς ἀπαιτῆται ἀπόδοσις. εὐρίσκομεν γὰρ πολλάκις διαφόρους
μεθόδους καταγινομένας περὶ τὸ αὐτὸ ὑποκείμενον, οὐ κατὰ τὸν αὐτὸν
σκοπὸν, ἀλλὰ τὴν μὲν κατὰ τήνδε, τὴν δὲ κατὰ τήνδε τὴν πρόθεσιν, ὡς
δεῖν οἰκείως τῇ προθέσει καὶ τὸ ἀκριβὲς παρ' αὐτῶν ἀπολίδοσθαι. παρά-
δειγμα τοῦ λόγου τέκτων καὶ γεωμέτρης, περὶ ζήτησιν ἄμφω τῆς ὀρθῆς
35 γωνίας καταγινομένοι. ὀρθὴ δὲ γωνία ἐστὶν ἡ ἀποτελουμένη, ὅταν εὐθεῖα
ἐπ' εὐθείας σταθῇ κατὰ κάθετον, ὡς ποιεῖν ἴσας τὰς ἐφεξῆς γωνίας. ὁ 50

21 rthesis usque ad γὰρ τάληθοῦς (p. 1098^a 31) a
B: αὐτῆς a

24 αὐτὸ B: αὐτὸν a

29 αὐτῶν

μὲν οὖν τέκτων ζητεῖ τὴν ὀρθήν, ὡς ὀρθῶς ἐφαρμόσαι τὰ ξύλα πρὸς ἄλληλα, 19^r
 ὡς ὁ οἰκοδόμος ὥστε στῆσαι χίονα ὀρθιον τῷ λεγομένῳ ἄλφα ὀργάνῳ
 πρὸς τὴν ὀρθωσιν ἐκάτερος χρώμενος. τὸ δὲ ἄλφα τρίγωνόν ἐστιν ὀρθο-
 γώνιον, οὗ τὴν ὀρθὴν γωνίαν τῷ ἀνισταμένῳ ξύλῳ εἴτε λίθῳ ἐφαρμόζοντες
 5 καὶ πρὸς αὐτὴν αὐτὰ ἀπευθύνοντες ὀρθὰ τε ποιήσουσιν ἴστασθαι καὶ ἐδραῖα
 τῇ στάσει διὰ τὴν ὀρθότητα γίνεσθαι. | ἀλλ' οὗτοι μὲν τοῦτο ὡς τέκτων 19^v
 καὶ οἰκοδόμος ποιήσουσιν. ὥσπερ καὶ ἡ κάθετος ἐν χρήσει τῷ οἰκοδόμῳ
 γίνεται κατ' ὀρθὰς γωνίας πρὸς τὸ τοῦ παντὸς μέσον διὰ τῆς μολιβδίδος
 τὸ ἔργον εὐθύνοντι καὶ τὸν τοῖχον ἀνιστῶντι ὀρθόν τε καὶ ἀπαρέγκλιτον.
 10 καὶ τούτοις μὲν ἴσως μέχρι τοσούτου ἡ περὶ τὴν ὀρθὴν γωνίαν ἀκρίβεια,
 ὡς μηδὲν πλεῖον ἐπιζητοῦσιν αὐτῆς ἢ ὅσον πρὸς τὸ ἔργον αὐτοῖς συμβάλ-
 λεται, ὁ δὲ γεωμέτρης τὴν τε οὐσίαν καὶ ποιότητα τῆς ὀρθῆς ἐπιζητεῖ, 5
 τί τέ ἐστιν ἐξετάζων καὶ τίνα ἔχει διαφορὰν πρὸς τὴν ὀξεῖαν καὶ ἀμβλεῖαν.
 οὐ γὰρ εἰ συμβάλλεται τι θεωρεῖ πρὸς ὕλικόν ἔργον καὶ ἀποτέλεσμα ἀλλὰ
 15 τί ἐστιν ἡ ὀρθὴ καὶ ὁ ποῖόν ἐστι, τουτέστι τίς ἡ οὐσία αὐτῆς καὶ τί ὑπάρ-
 χει. δεῖ γὰρ ἐπὶ ταῖς τῶν πραγμάτων οὐσίαις καὶ τὰ ὑπάρχοντα αὐταῖς
 εὐρίσκειν καὶ τὸ ἐπόμενα. οὕτω γὰρ ἡ περὶ αὐτῶν τελεία γνῶσις ἡμῖν
 περιγίνεται. τοῦτο δ' ἂν σαφὲς γένοιτο καὶ ἐπ' αὐτῆς τῆς γραμματικῆς. 10
 ἕκαστον γὰρ μέρος τοῦ κατὰ σύνταξιν λόγου μανθάνοντες οὐ μόνον εἰς τὰ
 20 εἶδη διαιροῦμεν καὶ εἰς τοὺς τύπους, εἰ τύχοι, καὶ τοιαῦτά τινα ἐξετάζομεν,
 ἀλλ' ἐρευνῶμεν καὶ τὰ ἐπόμενα, ὡς οὕτω τελείαν τὴν γνῶσιν ἑαυτοῖς
 αὐτῶν περιποιησόμενοι. τὸ αὐτὸ δὲ καὶ ἐπὶ τῶν κατὰ γεωμετρίαν σχημά-
 των γίνεται καὶ ἐπὶ πάντων ὡσαύτως. τοὺς μὲν οὖν οἰκοδόμους καὶ τέ-
 κτοντας ἀπαιτητέον τὸ ἀκριβὲς περὶ τῆς ὀρθῆς, ὅσον πρὸς αὐτὴν ἱκανῶς,
 25 ὅταν χρειᾶ ᾖ, ἀπευθύναι τὸ ἐργαζόμενον, τοὺς δὲ γεωμέτρας ὅσον περὶ 15
 αὐτῆς ἡ ὀρθὴ ἐστὶ καὶ τῶν ἐπομένων αὐτῇ ἀποδιδόναι τὸ ἀληθές. περὶ
 γὰρ τούτου καὶ θεωρεῖν ἡ ἐπιστήμη αὐτοῖς ἐπαγγέλλεται.

p. 1098^a31 Τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις.

Εἰς παράστασιν τοῦ ὅτι κατὰ τὴν ὑποκειμένην ὕλην δεῖ ζητεῖν τὴν
 30 ἀκρίβειαν λαβὼν εἰς παράδειγμα τὴν ὀρθὴν καὶ δείξας ἐκ ταύτης ὅτι καὶ
 ἐν ἐνὶ πολλάκις ὑποκειμένῳ διαφόρως πέφυκε ζητεῖσθαι ἡ ἀκρίβεια διὰ 20
 τὸ τῶν μεθόδων διάφορον, αἱ περὶ αὐτὸ καταγίνονται, πρὸς τὸ καθόλου
 τὸν λόγον ἀνήνεγκεν ὡς δέον οὕτω καὶ τοῖς ἄλλοις ποιεῖν, εἴτα καὶ αἰτίαν
 λέγει δι' ἣν συλληπτικῶς εἶπε καὶ οὐκ εἰς πλείω αὐτὰ ἐξέτεινε παραδεί-
 35 γματα. ὅπως γὰρ φησι μὴ τὰ πάρεργα τῶν ἔργων πλείω γίνηται.
 τὸ γὰρ προκείμενόν ἐστιν ἀναγράψαι τὴν ἀποδεδομένην περὶ εὐδαιμονίας
 ὑπογραφὴν. εἰ δ' ἐπιδοίμεν ἑαυτοὺς δι' ὧν συστησόμεθα τὸ δεῖν τὴν
 ἀκρίβειαν οἰκείως τοῖς τε ὑποκειμένοις ἐπιζητεῖν καὶ ταῖς περὶ αὐτὰ ἐχού- 25

1 ἐφαρμόσαι scripsi: ἐφαρμόση Ba

vulg. 18 γένοιτο a: γίνηται B

37 ὑπογραφὴν corr. ex περιγραφὴν B

15 ὁποῖον Ba et Arist. cod. Lb: ποῖόν Arist.

28 rthesis usque ad πλείω γίνηται (p. 1098^a33) a

σαις μεθόδους, πλείω ἔσται τῶν ἔργων τὰ πάρεργα. διὸ ταῦτα καταλι- 19^v
πόντας μεταβατέον ἐφ' ἕτερον τοῖς εἰρημένοις ἀκόλουθον.

p. 1098^a33 Οὐκ ἀπαιτητέον δὲ οὐδὲ τὴν αἰτίαν.

Ἐπεὶ τὰ μέρη τοῦ ὅρου τῆς εὐδαιμονίας ἐκλεγόμενος οὐδαμῇ αἰτίαν
5 εἴληφε, δι' ἣν ὑπάρχει ἐκείνων ἕκαστον τῇ εὐδαιμονίᾳ, οὐδὲ διὰ τί μέρος 30
τῆς οὐσίας αὐτῆς ἐστίν, ὥς εἶναι ταῦτα δι' ἀποδεικτικῆς ἐπιστήμης συνα-
γόμενα καὶ συνιστάμενα ἐκ τῶν προτέρων καὶ αἰτίων τοῦ συμπεράσματος,
ἀλλ' ἢ ἐκ τῶν δοκούντων ἢ τοῖς πολλοῖς ἢ τοῖς σοφοῖς ἢ ἐκ τῶν ὑστέρων
συνήχθη τὰ πρότερα. αἱ δὲ τοιαῦται δείξεις τοῦ ὅτι οὐ τοῦ διότι εἰσίν,
10 ὥς τὸ πρᾶγμα δεικνύουσαι μόνον ὅτι ἔστιν, οὐχὶ δὲ καὶ τὴν αἰτίαν ἀποδι-
δοῦσαι δι' ἣν ἐστίν, διὰ τοῦτο νῦν ταῦτα προστίθουσιν, ὥς οὐ πάντα δεῖ
ἀπαιτεῖν ἐπιστημονικῶς δείκνυσθαι καὶ διὰ τῆς κυρίως αἰτίας. πᾶσα μὲν 35
γὰρ δείξις συλλογιστικὸν ἔχει μέσον ὅρον τινά, ὃς αἰτία ἐστίν, οὐχ ἅπας
δὲ συλλογισμὸς αἰτίαν ἔχει τοῦ πράγματος μέσσην λαμβανομένην, ἀλλ' εἰσὶν
15 οἱ καὶ μόνου τοῦ συμπεράσματος αἰτίαν παραλαμβάνουσιν, οὐδὲ πάντες ἐκ
(τῶν) προτέρων ἀλλ' εἰσὶν οἱ καὶ ἐκ τῶν ὑστέρων δεικνύουσιν, οἱ καὶ οὐ
τοῦ διότι ἀλλὰ τοῦ ὅτι λέγονται, ὥς τὸ εἶναι τόδε τῷδε δεικνύοντες μόνον,
ἀλλ' οὐχὶ καὶ τὸ διὰ τί, οἷον ὁ μὲν διὰ τοῦ σφαιρικοῦ τῆς σελήνης τοὺς 40
διαφόρους σχηματισμοὺς τῶν φωτισμάτων δεικνύων διὰ τῆς αἰτίας δεικνύει
τοῦ πράγματος καὶ τοῦ διὰ τί λέγεται, ὁ δὲ διὰ τῶν φωτισμῶν τὸ σφαιρι-
20 κὸν ἐκ τοῦ αἰτιατοῦ τὸ αἷτιον δείκνυσι καὶ τοῦ ὅτι λέγεται. καὶ ὁ ἐκ
τοῦ πυρὸς δεικνύων εἶναι καπνὸν ἐκ τοῦ αἰτίου τὸ αἰτιατὸν δείκνυσι (καὶ
κυρίως αὕτη ἀπόδειξις), ὁ δ' ἐκ τοῦ καπνοῦ τὸ εἶναι τὸ πῦρ ἐκ τοῦ αἰτιατοῦ
τὸ αἷτιον (καὶ τεκμηριώδης ἢ ἀπόδειξις καὶ τοῦ ὅτι λέγεται). τοιγαροῦν
25 ἐπεὶ οὐ δυνατόν ἐπὶ πάντων αἷτια πρὸς τὰς ἀποδείξεις παραλαμβάνεσθαι 45
οὐ μόνον τοῦ συμπεράσματος ἀλλὰ καὶ τοῦ πράγματος, ἀλλ' ἔστι πολλὰ
μὴ ἔχειν αἰτίας τοιαύτας δυνάμενα, ἀναγκαῖον ἐν τούτοις ἀρκεῖσθαι, εἰ
μόνου τοῦ συμπεράσματος ἀλλ' οὐχὶ καὶ τοῦ πράγματος ἀποδιδοίη τις
αἷτια. ἀλλὰ καὶ αἱ ἀρχαὶ τῶν ἐπιστημῶν παρ' αὐταῖς ἐκείναις ὧν ἀρχαί
30 εἰσι, τὸ ὅτι μόνον δεχόμεναι, ἱκανὸν τοῦτο πρὸς ἑαυτῶν παράστασιν ἔχουσιν.
οὐδεὶς οὖν ἀλόγως ζητήσῃ τὸν γεωμέτρην, διὰ τί τὸ σημεῖον ἀμερὲς ἢ
ἐφ' ἐν διαστατὸν ἢ γραμμὴ ἢ τι τοιοῦτον.

50

p. 1098^b2 Τὸ δ' ὅτι πρῶτον καὶ ἀρχή.

Τοῦτο κατασκευαστικὸν τοῦ τὰς ἀρχὰς τῶν ἐπιστημῶν μὴ ἔχειν τὸ
35 διὰ τί † παρ' αὐτοῦ. πρῶτον γὰρ καὶ ἀρχή τὸ ὅτι ἐστίν, ἡγουν ἐν τοῖς

1. 2 καταλιπόντας B: καταλιπόντες a 3 rthesis usque ad περὶ τὰς ἀρχὰς (p. 1098^b2) a
12 ἐπιστημονικῶς ὥς δείκνυσθαι a 15 αἰτίαν a: αἰτίας B 16 τῶν a: om. B
18 διατὶ B: διότι a 20 διατὶ B: διότι a 21 δείκνυσι καὶ τοῦ ὅτι — τὸ αἷτιον
(24) bis B 25 αἷτια B: αἷτιον a 29 αἷτια B: αἰτίαν a 35 διὰ τί B: διότι a

πρώτοις καὶ ταῖς ἀρχαῖς τὸ ὅτι ἐστὶ παραλαμβανόμενον τοῦ διότι χωρίς, 19^v
 ἵνα μὴ ἐπ' ἄπειρον ἀνιόντες τὸ εἶναι ἐπιστήμην ἀνέλωμεν, πρώτων ἀρχῶν
 μὴ οὐσῶν. ἐν γὰρ | τῷ ἀπείρῳ κατὰ τὸ ἄκρον πῶς ἂν εὑρεθείη τὸ πρῶ- 20^r
 τον; ἔλαβε δὲ τὰς ἀρχὰς εἰς μέσον, ἵν' ἐκ τούτων πιστώσῃται τὸ μὴ δεῖν
 5 ἐπὶ πάντων τὸ διότι ζητεῖν, ἀλλ' εἶναί τινα ἐν οἷς οὐδεμίαν αἰτίαν ζη-
 τοῦντες οὔτε τοῦ πράγματος οὔτε τοῦ συμπεράσματος αὐτόθεν πίστεως
 ἐτέρας χωρίς ταῦτα παραλαμβάνομεν. εἴτ' ἐπεὶ καὶ (ἐν) ταῖς ἀρχαῖς πολ-
 λάκις ἀδηλία εὑρίσκεται καὶ δεῖ λόγων τινῶν εἰς σαφῇ αὐτῶν γνῶσιν, πα- 5
 ραδίδωσι καὶ τρόπους καθ' οὓς ἡμῖν ἢ περὶ αὐτῶν γνῶσις σαφῆς περι-
 10 γίνεται.

p. 1098^b3 Τῶν δ' ἀρχῶν αἱ μὲν ἐπαγωγῇ.

Ἐπεὶ τὰς ἀρχὰς τῶν ἐπιστημῶν μὴ δι' ἀποδείξεως εἶπε γινώσκεισθαι
 μηδὲ τὸ διότι περὶ αὐτῶν ἀποδίδεσθαι ὥσπερ τινὸς ἐρωτῶντος, καὶ πῶς
 ταύτας γνωρίσομεν καὶ ἐπιστησόμεθα ἀγνώστους οὔσας καὶ μὴ ὑποβαλλο- 10
 15 μένας ἐπιστήμῃ (συμβήσεται γὰρ διὰ τῶν ἀδηλῶν ὁῖα τὰ ἀδηλὰ γίνεσθαι),
 παραδίδωσι τοὺς τρόπους, δι' ὧν ἡμῖν ἢ γνῶσις τῶν ἀρχῶν περιγίνεται,
 ἄλλους παρὰ τὴν ἐπιστήμην ὄντας. ἐπαγωγῇ μὲν θεωροῦνται ὡς αὗται·
 τὰ τῷ αὐτῷ ἴσα καὶ ἀλλήλοις ἴσα, καὶ ἐὰν ἴσοις ἴσα προστεθῇ, τὰ ὅλα
 ἐστὶν ἴσα. εἰ γάρ τις περὶ τούτων ἀμφιβάλλει, ἀποδείξει μὲν οὐκ ἔχομεν,
 20 παριστῶμεν δὲ ἐκ τῆς ἐπαγωγῆς, ἀριθμοὺς καὶ μεγέθη προσλαμβάνοντες
 καὶ ἄλλα ὅσα μετρεῖσθαι δύνανται. εἰ γάρ τις τυχὸν ἐν μέτρῳ θεῖτο μο- 15
 νάδας δέκα καὶ ἐτέρας δέκα ἴσας αὐταῖς, εἴθ' ἑκατέρωδε καὶ ἐτέρας ἴσας
 προσθήσει οἷον δ καὶ δ ἢ ε καὶ ε ἢ ζ καὶ ζ, ἴσα τὰ ὅλα ἔσται, ἥτοι
 τὰ πρότερα τεθειμένα μετὰ τῶν προστεθέντων αὐτοῖς. ταῦτα μὲν ἐπαγωγῇ
 25 γνωρίζονται, αἰσθήσει δὲ ὡς τὰς ἐκάστου τῶν πρώτων στοιχείων οἰκείας
 γνωρίζομεν ποιότητος, οἷον πυρὸς μὲν τὴν θερμότητα, ἀέρος δὲ τὴν ὑγρό-
 τητα, ὕδατος τὴν ψυχρότητα, γῆς τὴν ξηρότητα, ἐθισμού δὲ ὡς αἱ ἀρεταί. 20
 πῶς γὰρ ἄλλως καλὰ εἶναι γνωρίσομεν τὰ σωφρονικὰ ἢ ἐκ τοῦ πράττειν
 ταῦτα καὶ οὕτως ἐν τούτοις ἐθίζεσθαι ταῖς πράξεσιν; ἐμπειρίᾳ δὲ γινώ-
 30 σκομεν τὰ ὠφέλιμα, ὃ ἐπὶ φαρμάκων καὶ τροφῶν γίνεται. ἐκ γὰρ τοῦ πολ-
 λάκις πείραν λαβεῖν τῆςδε τῆς τροφῆς ἢ τοῦδε τοῦ φαρμάκου τὸ ὠφέλιμον
 αὐτὸ ἢ βλαβερόν εἶναι πιστούμεθα.

p. 1098^b4 Μετιέναι δὲ πειρατέον ἐκάστας ἢ πεφύκασιν.

Τὸν τῆς εὐδαιμονίας ὅρον εὑρεῖν σπουδάζων οὐ μάτην εἰς μέσον τὸν 27
 35 περὶ τῶν ἀρχῶν λόγον παρεισενήνοχεν ἀλλὰ καὶ λίαν οἰκείως καὶ προσφυῶς·

7 ἐν a: om. B

8 ἀδηλία a: ἀδήλου B

11 δ' ἀρχῶν Ba et Arist. cod. Mb:

ἀρχῶν δ' Arist. vulg.

rthesis usque ad ἄλλαι δὲ ἄλλως (p. 1098^b4) a

12 ἀπο-

δείξεως B: ἀπόδειξιν a

17 ἐπαγωγῇ a: ἐπαγωγὰ B

22 καὶ a: ἢ B

33 rthesis usque ad τῶν ζητουμένων (p. 1098^b8) a

ἀρχὴ γὰρ καὶ ὅρος. καὶ διὰ τοῦτο καὶ περὶ αὐτοῦ οὐ τὸ διότι ἀπαιτητέον, 20^r
 ἀλλ' ἱκανὸν τὸ ὅτι κατὰ τρόπον ἀποδιδόμενον, ἐπεὶ καὶ παρὰ ταῖς ἐπι-
 στήμασι ἐν ταῖς ἀρχαῖς οὐκ ἀξιώματα μόνον καὶ αἰτήματα ἀλλὰ καὶ ὅροι 30
 τάττονται. ὥς ἐν γεωμετρίᾳ σημεῖον εἶναί φημεν οὗ μέρος οὐθὲν καὶ γραμ-
 5 μὴν μῆκος ἀπλατέες καὶ ἐξῆς τὰ λοιπά, καὶ οὐδαμῇ τὸ διότι περὶ αὐτῶν
 οὔτε ζητεῖται οὔτ' ἀποδίδεται. καὶν τις αὐτὰ λόγος πιστοῖ, τοῦ ὅτι οὗτος
 οὐ τοῦ διότι ἐστίν, οἷον ὥς ὅταν λαβόντες ὅτι πᾶν τὸ περατοῦν τοῦ περα-
 τουμένου λείπεται μιᾷ διαστάσει καὶ ὅτι σῶμα τριχῇ διαστατὸν ὃν ὑπὸ
 τῆς ἐπιφανείας περατοῦται. διὸ καὶ διχῇ διαστατὸν ἢ ἐπιφάνεια, ἐνὶ δια- 35
 10 στήματι, τῷ βάθει, λειπομένη τοῦ σώματος, μῆκος καὶ πλάτος μόνον
 ἔχουσα, ἢ δὲ γραμμὴ μῆκος μόνον, ὥς περατοῦσα τὴν ἐπιφάνειαν, ὥς
 εἶναι καὶ τὸ σημεῖον ἀδιάστατον καὶ ἀμερές, ἐπεὶ τὸ μοναχῇ διεστηκὸς
 περατοῖ. καὶ ὅρα ὅτι ἐπ' οὐδενὸς τὸ διότι ἀλλὰ τὸ ὅτι ἀπλῶς ἀποδέδοται.
 καὶ ἔστι τόπος οὗτος ἕτερος τῆς τῶν ἀρχῶν βεβαιώσεως παρὰ τοὺς εἰρη-
 15 μένους τρεῖς, ἡγούν τὴν ἐπαγωγὴν τὴν αἰσθησιν τὸν ἐθισμόν, ἐπεὶ καὶ
 διὰ συλλογισμοῦ ἔστι ποτὲ ὅρον συστήσασθαι, ἀρχὴν ὄντα ἀποδείξεως, ὅτι 40
 ὁρισμός ἐστι τοῦ ὁρισμοῦ, ἀλλ' οὐ διότι δεικνύοντας οἷον ὥς ἐπὶ δυεῖν
 ἐναντίων ὁμογενῶν εἴ τις θατέρου λήψοιτο τῶν ἐναντίων τόνδε τὸν ὁρισμὸν
 ὄντα, δείξει τὸν ἐναντίον τοῦ ἐναντίου ὑπάρχοντα, ὥς ἐπὶ λευκοῦ καὶ μέ-
 20 λανος· εἰ γὰρ τὸ λευκὸν χρῶμα διακριτικὸν ὄψεως, ἔσται τὸ μέλαν χρῶμα
 συγκριτικὸν ὄψεως. ἀλλὰ καὶ κατὰ μέρος ἂν τις τὰ συνιστῶντα τὸν ὁρισμὸν
 κατασκευάζων δείξη ὅλον αὐτὸν τῷ ὑποκειμένῳ ὑπάρχοντα, οὐ μὴν τὸ διότι 45
 ἐπ' οὐδενός, ἀλλὰ τὸ ὅτι ἀποδώσει· ὃ καὶ ἐνταῦθα ὁ Ἀριστοτέλης ἐποίησε,
 τί ἐστίν ἢ εὐδαιμονία ἀποδιδούς. ψυχῆς γὰρ αὐτὴν ἔδειξε πρῶτον εἶναι
 25 λογικῆς, ἔπειτα οὐ δύναμιν ἀλλ' ἐνέργειαν, εἴτα ἐν βίῳ τελείῳ. καὶ οὕτω
 τῶν μερῶν δείξας ἕκαστον, ἐκ τῆς τούτων συνθέσεως τὸν ὅρον ἀπετέλεσεν.
 ἐπεὶ δὲ κατὰ διαφόρους τρόπους ἢ τῶν ἀρχῶν γνῶσις ἡμῖν περιγίνεται,
 διὰ τοῦτο φησιν ὅτι πειρατέον ἑκάστας κατὰ τὸν τρόπον ἐκεῖνον μετέρχεσθαι
 καθ' ὃν πεφύκασιν εἰς γνῶσιν ἡμῖν ἔρχεσθαι. καὶ ἐπιδεικτέον σπουδῇ, 50
 30 ὅπως παραδοθῶσι καλῶς, ἡγούν κατὰ τὸν οἰκεῖον ἑκάστην τρόπον. προτρεπό-
 μενος δὲ εἰσέτι πλεόν πρὸς τὴν κατάληψιν τῶν ἀρχῶν, προστίθῃσι δοκεῖ
 γὰρ πλεῖον ἢ τὸ ἡμισυ τοῦ παντός εἶναι ἢ ἀρχή, ὥσπερ τινὸς προ-
 βαλλομένου τὸ βραχὺ κατὰ μέγεθος τῆς ἀρχῆς ἐν ταῖς λέξεσι καὶ θαυμά-
 ζοντος, εἰ βραχεῖα οὔσα μεγάλα ἐν τοῖς θεωρήμασι δύναται, ταῦτα ἐπι-
 35 φέρει, μὴ γὰρ ὅρα, φησί, τὸ βραχὺ τῆς ἀρχῆς ἐν ταῖς λέξεσιν ἀλλὰ τὸ
 κατὰ δύναμιν ὑπερβάλλον. τὸ γὰρ πᾶν τῆς θεωρίας ταῖς ἀποδείξεσι 20^v
 συμμερίζεται, ὥς τὸ μὲν πλεῖον ἢ τὸ ἡμισυ προσεῖναι αὐτῇ, τὸ δὲ λοιπὸν
 τοῖς συλλογισμοῖς καὶ ταῖς ἀποδείξεσιν, ὥς καὶ τὰς ἀρχὰς σὺν ταῖς ἀπο-
 δείξεσι φανερά καθιστᾶν τὰ ζητούμενα, ὅτι γε καὶ αἱ ἀποδείξεις ἐκ τῶν

1 καὶ διὰ α: ἢ διὰ B 2 τρόπον B: τρόπου α 4 οὐθὲν B: οὐδὲν α 17 δεικνύον-
 ται α δυεῖν B: δυοῖν α 21 κατὰ μέρος ἂν τις scripsi cum Vat. 1622: κατὰ μέρος
 ὄντες τοὺς B: καὶ τὰ μέρη τις τὰ α 22 κατασκευάζων α: κατασκευάζη B δείξη B:
 δείξει α 28 ἑκάστας α: ἑκάστοις B 32 ἢ τὸ Ba et Arist. Ha: ἢ Arist. vulg.
 ἢ B: om. α 39 φανερά B: φανεράς α

ἀρχῶν ὁρμώμεναι τὸ οἰκεῖον ἐνεργοῦσιν, ὥς εἰκέναι τὰς μὲν ἀρχὰς τοῖς 20^v
ἀθλοθέταις καὶ τῷ ὄθεν τῷ ἀγῶνι ἢ ἀρχῇ τῆς κινήσεως, ἡγουν τῷ ποιη- 5
τικῷ αἰτίῳ, τὰς δὲ ἀποδείξεις τοῖς ἀγωνιζομένοις. καὶ ὁ Πλάτων οὕτως
ἀπέειπεν.

5 p. 1098^b9 Σκεπτέον δὲ περὶ αὐτῆς οὐ μόνον ἐκ τοῦ συμπεράσματος.

Ἐκ τοῦ λέγειν περὶ τοῦ τῆς εὐδαιμονίας ὁρισμοῦ μεταβὰς εἰς τὸ κοινῶς
εἰπεῖν περὶ τῶν ἀρχῶν κάτεισιν εἰς τὴν ἀρχήν, ἣν αὐτὸς ἔθετο τὴν εὐδαι- 10
μονίαν ὁρισάμενος. ἐπεὶ δὲ συλλογισάμενος διὰ πολλῶν συνῆξεν αὐτήν, τὸ
ὅτι οὐ τὸ διότι ἀποδιδούς, φησὶ νῦν ὅτι σκεπτέον περὶ αὐτῆς εἰ ἀρμόδιος
10 ὅρος τῆς εὐδαιμονίας ὁ ἀποδοθεὶς οὐ μόνον ἐκ τοῦ συμπεράσματος, ὁ αὐτὴ
ἢ ἀρχὴ καὶ ὁ ὅρος ἐστί, καὶ ἐξ ὧν ὁ λόγος, τουτέστιν ἐκ τῶν προτάσεων,
ἐξ ὧν ἢ περὶ αὐτοῦ δεῖξεις συντέθεται, ἀλλὰ πρὸς πλείω πληροφορίαν δεῖ
σκοπῆσαι καὶ ἐκ τῶν λεγομένων περὶ αὐτῆς παρὰ τε τῶν φιλοσόφων καὶ 15
ἐτέρων πολλῶν, ἵνα πάντων ἀλλήλοις συμφωνούντων, τῆς τε κατὰ τὴν λο-
15 γικὴν θεωρίαν ἀκολουθίας καὶ τῶν ἄ φασι πάντες περὶ αὐτῆς, εἴη δῆλον
ὥς ἀληθεύει ἢ περὶ αὐτῆς ἀπόδοσις. ὁ γὰρ ἐν τῷ λόγῳ τὸ ἀληθές, τοῦτο
ἢ ὑπαρξίς ἐν τῷ πράγματι. ὅταν οὖν τὰ ὑπάρχοντα τῷ πράγματι συνάδῃ
τοῖς περὶ αὐτοῦ λεγομένοις, δῆλον ἂν εἴη ὅτι ἀληθὴς ὁ λόγος ἐστίν, ὥσπερ
καὶ ὅταν ψευδὴς ὁ λόγος ᾖ, ταχέως ὑπὸ τῆς ἀληθείας ἐλέγχεται, τῶν
20 πραγμάτων μὴ συμφωνούντων τοῖς λεγομένοις. 20

p. 1098^b12 Νενεμημένων δὲ τῶν ἀγαθῶν τριχῇ.

Ἐπεὶ ψυχῆς ἐνέργειαν κατ' ἀρετὴν τὴν εὐδαιμονίαν ὥριστο, αὐτὸ 25
τοῦτο τὸ ψυχῆς εἶναι ἐνέργειαν ὥς καλῶς εἰλημμένον νῦν παρίστησιν,
ὁμολογούμενον λαβὼν ἐκ τῶν παλαιῶν φιλοσόφων τὸ εἰς τρία διαιρεῖσθαι
25 τὰ παρ' ἡμῖν ἀγαθὰ εἰς τὰ τῆς ψυχῆς, εἰς τὰ τοῦ σώματος, εἰς τὰ ἔξωθεν,
καὶ κυριώτατον λέγεσθαι τὰ περὶ ψυχὴν τῶν λοιπῶν καὶ μάλιστα ἀγαθὰ.
εἰ γὰρ ἡ ψυχὴ κρεῖττον σώματος καὶ τῶν ἔξωθεν, ἐξ ἀνάγκης καὶ τὰ
αὐτῆς ἀγαθὰ κυριώτερα καὶ μάλιστα τῶν σωματικῶν καὶ τῶν ἔξωθεν,
τὰς δὲ πράξεις καὶ τὰς ψυχικὰς ἐνεργείας οὔτε τοῦ σώματος εἶναι οὔτε τι
30 μᾶλλον τῶν ἔξωθεν, ἀλλ' ὁμολογεῖσθαι ταύτας εἶναι περὶ ψυχὴν, κἀντεῦθεν 30
συνάγεσθαι ἐκ τῆς τῶν φιλοσοφούντων ὁμολογίας, τῶν ψυχικῶν εἶναι ἀγα-
θῶν τὴν εὐδαιμονίαν· ὥς εἶναι τὸν συλλογισμόν τοιοῦτον· αἱ ἀγαθαὶ πρά-
ξεις καὶ ἐνέργειαι ὑπὸ τὰς ἀπλῶς πράξεις καὶ ἐνεργείας ἀνάγονται· πᾶσαι
πράξεις καὶ ἐνέργειαι τῆς ψυχῆς εἰσιν· αἱ ἀγαθαὶ ἄρα πράξεις καὶ ἐνέργειαι
35 τῆς ψυχῆς εἰσι· καλῶς ἄρα εἰληπται ὅτι ψυχῆς ἐνέργεια ἢ εὐδαιμονία
ἐστίν.

4 Πλάτων]?

5 δὲ Ba ut Arist. cod. Kb: δὴ Arist. vulg.

rthesis usque ad

διαφωνεῖ τάληθές (p. 1098^b12) a

21 rthesis usque ad τῶν φιλοσοφούντων

(p. 1098^b18) a

25 εἰς τὰ τῆς ψυχῆς—μάλιστα ἀγαθὰ (26) B: om. a

26 κυριώ-

τατον Ba: scripserim κυριώτατα ex Aristotele

29 τι B: τινὸς a

p. 1098^b18 Ὅρθως δὲ καὶ ὅτι πράξεις τινές.20^v

Καλῶς μὲν οὖν, φησίν, εἴρηται ὅτι τῆς ψυχῆς εἰσιν αἱ ἐνέργειαι καὶ 38
 πράξεις καὶ οὔτε τοῖς σωματικοῖς οὔτε τοῖς ἐκτὸς συντέτακται· οὐ μόνον
 δ' ἐκεῖνο ἀλλὰ καὶ τοῦτο ὀρθῶς, ὅτι τὸ τέλος πράξεις τινές καὶ ἐνέργειαι 40
 5 λέγονται. οὕτω γὰρ καὶ τὸ τέλος εἶη ἂν τῶν περὶ ψυχὴν ἀγαθῶν καὶ
 οὔτε τῶν σωματικῶν οὔτε τῶν ἐκτὸς. εἰ γὰρ ἐνέργειαι καὶ πράξεις τὸ
 τέλος, πᾶσαι δὲ αἱ πράξεις καὶ ἐνέργειαι τῶν περὶ ψυχὴν, τὸ τέλος ἄρα
 τῶν περὶ ψυχὴν ἐστὶν ἀγαθῶν. διαφέρει δὲ τοῦτο τοῦ πρὸ αὐτοῦ, ὅτι ἐν
 ἐκείνῳ μὲν τὸ καλῶς εἰρῆσθαι ψυχῆς ἐνέργειαν τὴν εὐδαιμονίαν εἶναι
 10 συνέστησεν, ἐνταῦθα δὲ τὸ ὀρθῶς λέγεσθαι πράξεις εἶναι καὶ ἐνεργείας
 τὸ τέλος. τὸ δὲ τινές προσέθηκεν, ὅτι οὐχ ἀπλῶς πράξεις καὶ ἐνέργειαι 45
 τὸ τέλος ἀλλὰ ποιαί, ἥτοι κατ' ἀρετὴν καὶ ἀγαθαί. συνάδει δὲ τῷ
 λόγῳ καὶ τὸ εὖ ζῆν. ἐκ τῶν φιλοσοφούντων τὸ ῥηθὲν συστησάμενος,
 συνίστησιν ἔτι τοῦτο καὶ ἐκ κοινοτέρας ὁμολογίας. ἡ δὲ ἐστὶ τὸ εὖ ζῆν
 15 καὶ εὖ πράττειν τὸν εὐδαίμονα, ἃ καὶ ἄμφω ἐνεργείας καὶ πράξεις δηλοῖ, αἱ δὲ
 περὶ ψυχὴν εἰσιν, ὥς εἴρηται, ὥς εἶναι καὶ τοῦτο τῷ τῆς εὐδαιμονίας
 ὀρισμῷ συμφθόν. τὸ δὲ σχεδὸν τίθεται δι' εὐλάβειαν φιλόσοφον. ἐν-
 δέχεται γὰρ εἶναί τινας μὴ εὐζωίαν καὶ εὐπραξίαν τὴν εὐδαιμονίαν λέγοντας 50
 ἀλλ' ἕτερόν τι τῶν ἐναργῶν, οἷον ἡδονὴν ἢ πλοῦτον ἢ τι τοιοῦτον ἕτερον.
 20 τέως δ' ἐπεὶ παρὰ τῶν πλείστων εὐζωία τις καὶ εὐπραξία εἴρηται, πειστέον
 ἂν εἶη τοῖς λέγουσι καὶ ῥητέον ζωὴν ἀγαθὴν καὶ πράξεις ἐπαινετάς τὴν
 εὐδαιμονίαν ὑπάρχειν.

p. 1098^b22 Φαίνεται δὲ καὶ τὰ ἐπιζητούμενα περὶ τὴν εὐδαιμονίαν. |

Ἐπιζητούμενα καὶ δοξαζόμενα καλῶς τὰ περὶ εὐδαιμονίαν ζητούμενα. 21^r
 25 οὕτω δὲ ταῦτα εἶπεν ὥς οὐ πάντων λεγόντων τὸ αὐτό, ἀλλ' ἄλλων μὲν
 τόδε, ἐτέρων δὲ τόδε. εἰ γὰρ πάντες ἔλεγον τὸ αὐτό, οὐκ ἂν ἦν ἐπιζη-
 τούμενον τὸ λεγόμενον ἀλλ' ὁμοφωνούμενον. νῦν δ' ἐπεὶ ὁ μὲν τόδε, ὁ
 δὲ τόδε, ζητούμενά ἐστι διὰ τὸ πρὸς ἄλληλα διαφέρεισθαι. ὅμως καὶ οὕτως 5
 ἔχοντα φαίνεται πάντα τῷ λεχθέντι ὑπάρχοντα, ὥς ὁ λόγος φανεῖ. ἐπεὶ
 30 γὰρ τὸ λεχθὲν ἦν τὴν εὐδαιμονίαν εἶναι ψυχῆς ἐνέργειαν κατ' ἀρετὴν, καὶ
 ἀρετὴν τις ἀπλῶς αὐτὴν ἐρεῖ καὶ φρόνησιν καὶ σοφίαν τινὰ καὶ ταῦτα πάντα
 καὶ τούτων τι μεθ' ἡδονῆς ἢ οὐκ ἄνευ ἡδονῆς, συμφθὰ πάντα τῷ λόγῳ.
 πάντα γὰρ ταῦτα τῆς ψυχῆς καὶ ἀρετῆς ψυχῆς ἕκαστον, ὥστε τῷ λέγοντι
 λόγῳ ψυχῆς ἐνέργειαν εἶναι κατ' ἀρετὴν τὴν εὐδαιμονίαν πάντα ταῦτα 10

1 rthesis usque ad καὶ εὐπραξία (p. 1098^b22) a 2 αἱ B: om. a 9 ἐνέργειαν
 corr. rubro ex ἐνέργεια B 10 ἐνεργείας a: ἐνέργειαι B 11 ἐνέργειαι B: ἐνέρ-
 γεια a 15 καὶ (ante ἄμφω) B: om. a 21 πράξεις ἐπαινετάς B: πράξιν
 ἐπαινετήν a 23 rthesis usque ad ἢ οὐκ ἄνευ ἡδονῆς (p. 1098^b25) a 31 ἐρεῖ
 B: ἐρεῖ a

υπάρχοντα φαίνεται, μόνον ὅτι ταῦτα μὲν ἔξεις, ὁ δὲ λόγος ἐνέργειαν 21^r
εἴρηκε τῆς κατ' ἀρετὴν ἔξεως, ἡ δ' ἡδονὴ ἐξ ἀνάγκης ἔπεται τῷ συναι-
σθανομένῳ ἑαυτοῦ ἔχοντος εὖ. εἰ γὰρ ἐπὶ τῷ εἶναι ἡδεταί τις τοῦ εἶναι
ἀπολαύων, οὗ φύσει τῶν ὄντων ἐφίεται ἕκαστον, πῶς ἂν οὐχ ἡδοίτο πλεόν
5 ἐπὶ τῷ εὖ εἶναι, ἐφετοῦ ἐφετωτέρῳ ὄντι. εἰ δὲ καὶ περὶ τὴν εὐδαιμονίαν
ζητούμενα καὶ οὐ περὶ τῆς εὐδαιμονίας, οὐδὲ τοῦτο ἀνέμφαντον, ἀλλ' ὡς
τῶν ταῦτα λεγόντων τὴν μὲν οὐσίαν αὐτῆς μὴ δηλούντων, τὰ περὶ αὐτὴν 15
δ' ἐμφαινόντων ἢ ἐν χρόνῳ ὡς εἰπεῖν ἀπτόμενα ἢ πρὸς αὐτὴν ἐπιπλοαιό-
τερον ἔχοντα.

10 p. 1098^b26 Ἐτεροι δὲ καὶ τὴν ἐκτὸς εὐετηρίαν.

Τοῦτο οὐχ ὡς ἐν τῷ ὁρισμῷ καὶ αὐτὸ παραληφθὲν εἶπεν, ἀλλ' ὅτι
καὶ οὗτοι τῷ λόγῳ οὐκ ἠγναντιοῦντο, παραλαμβάνοντες μὲν καὶ τὰ εἰρημένα,
σὺν αὐτοῖς δὲ καὶ τὴν ἐκτὸς εὐετηρίαν ὥς τι παραπλήρωμα τάττοντες. δεῖ 20
γὰρ καὶ αὐτῆς ἐνίητε τῷ εὐδαίμονι ὡς συνεργοῦ πρὸς ἐνεργείας τινάς.

15 p. 1098^b26 Τούτων δὲ τὰ μὲν πολλοὶ καὶ παλαιοὶ λέγουσι.

Τῶν περὶ εὐδαιμονίαν εἰρημένων τὰ μὲν πολλοὶ καὶ παλαιοὶ ἄνδρες
φασί, τὰ δὲ ὀλίγοι καὶ ἔνδοξοι. τοῖς μὲν οὖν διὰ τὴν παλαιότητα τὸ αἰδέ-
σιμον, τοῖς δὲ διὰ τὸ ἔνδοξον, οὔσι σοφοῖς. οὔτε οὖν τούτους οὔτε ἐκείνους 25
δοτέον διαμαρτάνειν ἀπλῶς ἐφ' οἷς φασιν.

20 p. 1098^b29 Ἀλλ' ἐν γέ τι ἢ τὰ πλεῖστα κατορθοῦν.

Ἐν εἰπὼν ὥσπερ ἡδέσθη τοὺς ἄνδρας, εἰ τοσοῦτοι καὶ τοιοῦτοι ὄντες
ἐν τι μόνον κατορθῶσαι ῥηθήσονται, ἐφ' οἷς περὶ εὐδαιμονίας εἶπον, διὰ
τοῦτο ἢ τὰ πλεῖστα ἐπήνεγκε.

p. 1099^b29 Τοῖς μὲν οὖν λέγουσι τὴν πᾶσαν ἀρετὴν.

25 Οἱ ἀρετὴν, φησί, τὴν εὐδαιμονίαν εἰπόντες συνωδὰ μὲν τῷ ἀποδο- 31
θέντι περὶ αὐτῆς εἶπον λόγῳ, ὡς ἐνεργείας οὔσης τῆς εὐδαιμονίας κατ'
ἀρετὴν. πλὴν πολὺ διαφέρει ἐν κτήσει ὑπολαμβάνειν ἢ χρήσει τὸ ἄριστον.
καὶ ἐν ἔξει ἢ ἐνεργείᾳ. ἡ μὲν γὰρ χρῆσις καὶ κτῆσις ἐπὶ τῶν ὀργά-
νων λέγεται καὶ εἴ τι τούτοις ἀνάλογον, ἡ δ' ἔξις καὶ ἐνέργεια ἐπὶ τῶν
30 ἐν τινι θεωρουμένων ποιότητων καὶ τελειούντων αὐτό, οἷον πλοῦτος μὲν 35

3 ἑαυτοῦ B: ἑαυτῷ a τις a: τῶν B 10 in rhesi add. συμπεριλαμβάνουσι
(p. 1098^b26 ut codd. Arist. MbOb: συμπαράλαμβάνουσι Arist. vulg.) a 15 καὶ πα-
λαιοὶ a ut Arist. vulg.: καὶ οἱ παλαιοὶ B rhesis usque ad τοῖς ὅλοις (p. 1098^b29) a
16 εἰρημένων bis B 20 ἢ τὰ Ba et Arist. cod. Kb: ἢ καὶ Arist. vulg. rhesis
usque ad ἔξει ἢ ἐνεργείᾳ (p. 1098^b33) a 24 πᾶσαν Ba et Arist. codd. HaLbOb: om.
Arist. vulg. 30 τελειούντων corr. ex τελειουσῶν B: τελειουσῶν a

καὶ τὰ ταῖς τέχναις ὑπουργὰ ὄργανα ἐν κτήσει εἶναι τοῖς ἔχουσι λέγονται, 21^r
καὶ δεῖ χρῆσθαι αὐτοῖς πρὸς τὰ δέοντα ὥς μὴ μάτην ἢ τούτων εἶη κτῆσις.
τέχνη δὲ καὶ ἐπιστήμη καὶ ἀρετὴ ἕξεις τῆς ψυχῆς, ἐν αὐτῇ μὲν ὥς ἐν
ὑποκειμένῳ οὔσαι, τελειωτικαὶ δὲ τοῦ ἐν ᾧ εἰσι. καὶ δεῖ κατ' αὐτὰς
5 ἐνεργεῖν ὥς μὴ μάτην τὰς ἕξεις ἔχοιμεν. ὥς γὰρ θησαυρῷ μὴ φαινο-
μένῳ μάτην ἢ κτῆσις, οὕτω καὶ ἕξει ἀγαθῇ μὴ ἐνεργούσῃ εἶη ἂν τὸ
ὑπάρχειν διάκενον.

p. 1098^b33 Τὴν μὲν γὰρ ἕξιν ἐνδέχεται μηδὲν ἀγαθὸν ἀποτελεῖν. 40

Διαφορὰν ἐν τούτοις παρίστησι τῆς ἕξεως καὶ τῆς ἐξ αὐτῆς προβαι-
10 νούσης ἐνεργείας, ὅτι οὐ μικρά ἐστίν, εἰ τὴν μὲν ἐνδέχεται μηδὲν ἀποτε-
λεῖν ἀγαθὸν ἐν τῷ ὑποκειμένῳ οὔσαν, ὥς ἐπὶ τοῦ καθεύδοντος τέκτονος
ἢ ἄλλου του τεχνίτου ἢ ἐπιστήμονος ἢ νόσῳ τυχόν ἢ ἀσχολίᾳ τινὶ
τῆς ἐνεργείας ἐκκοπτομένου. τὴν δ' ἐνέργειαν ἀδύνατον μὴ ἀποτελεῖν τὸ 45
τῇ ἕξει ἀρμόδιον. ὥς οὖν ἐπὶ τῶν λοιπῶν ἕξεων ἔχει καὶ τῶν κατ' αὐτὰς
15 ἐνεργειῶν, οὕτω καὶ ἐπὶ τῆς ἀρετῆς. πράξει γὰρ ἐξ ἀνάγκης ὁ κατ'
αὐτὴν ἐνεργῶν καὶ εὖ πράξει. ἐκ γὰρ ἀγαθῆς ἕξεως ἀγαθαὶ προβαίνουσιν
ἐνέργειαι.

p. 1099^a3 Ὡσπερ δὲ Ὀλυμπιάσιν.

Δείκνυσι καὶ ἐκ παραβολῆς τὸ καλῶς ἐνέργειαν εἰρησθαι ψυχῆς ἀλλ' 50
20 οὐχ ἕξιν τὴν εὐδαιμονίαν. ὥς γάρ, φησὶν, ἐν τοῖς ἀγῶσι τοῖς γυμνικοῖς
εἰσὶ τινες ἰσχυρότατοι ἀλλ' οὐ στεφανοῦνται διὰ τοῦτο, εἰ μὴ ἐνεργοῦσι
καὶ ἀγωνίζονται (τῶν γὰρ ἀγωνιζομένων εἰσὶν οἱ στέφανοι), οὕτω καὶ τῷ
βίῳ πολλῶν ἴσως καλῶν καὶ ἀγαθῶν οἱ πρᾶττοντες ὀρθῶς καὶ τὰς ἕξεις
ἔργοις ἐπιδεικνύμενοι, ἐκεῖνοι ἐπήβολοι γίνονται, ἥτοι εὖποροι δόξης καὶ
25 μακαριότητος. αἱ δ' Ὀλυμπιάδες ἀγῶνες ἐν Ἀρχαδίᾳ τελούμενοι Διὶ
Ὀλυμπίῳ. |

p. 1099^a7 Ἔστι δὲ καὶ ὁ βίος αὐτῶν καθ' αὐτὸν ἡδὺς ἕως τοῦ 21^v
τῷ φιλαρέτῳ.

Δείξας ὅτι τε ἔστιν ἡ εὐδαιμονία καὶ τί ἐστίν, ἐντεῦθεν ἐπὶ τὰ λοιπὰ
30 χωρεῖ δύο προβλήματα· καὶ παρίστησι τίνα τε ὑπάρχει αὐτῇ καὶ διὰ τί 5
ὑπάρχει. τοῦτο δὲ ἐστὶ τὸ ὁποῖόν τί ἐστὶ καὶ διὰ τί ἐστίν. αὐτὸ δὲ δείκνυσιν
ὑπάρχειν αὐτῇ, τὸ ἡδιστόν ἐστὶ καὶ τὸ ἄριστον καὶ τὸ κάλλιστον. τοῦτο

1 ταῖς τέχναις B: τῆς τέχνης a

8 rhesis usque ad καὶ εὖ πράξει (p. 1099^a3) a

12 τεχνίτου ἢ a: τεχνίτου καὶ ἢ B

18 δ' ἐν B (et Vat. 1622) δ' a et Arist.

usque ad ἐπήβολοι γίνονται (sic! p. 1099^a7) a

23 καὶ ἀγαθῶν B: κάγαθῶν a

25 αἱ δ' Ὀλυμπιάδες B: οἱ δ' ὀλυμπιάδι a

τελούμενοι a: τελούμεναι B

27 rhesin

plenam exhibet usque ad τῷ φιλαρέτῳ (p. 1099^a11) a

δὲ κατὰ τὰ παρὰ ἀρχαίων περὶ αὐτῆς δοξαζόμενα. εἴ τι γὰρ ἔλεγεν ἕκαστος 21^v
 εἶναι τὴν εὐδαιμονίαν, μεθ' ἡδονῆς ἔλεγεν εἶναι ἢ οὐκ ἄνευ ἡδονῆς· μεθ' ἡδονῆς
 μέν, εἰ ὥς μέρος καὶ αὐτὴν τῆς εὐδαιμονίας μετὰ τῶν ἄλλων ἐλάμβανεν, οὐκ
 ἄνευ δὲ ἡδονῆς, εἰ ὥς τι τῶν ἐπομένων τῇ εὐδαιμονίᾳ τὴν ἡδονὴν ἔλεγεν.
 5 οὐ χωρὶς δὲ ἀλλήλων ταυτὶ τὰ ζητούμενα, τὸ ὁποῖόν τί ἐστι καὶ τὸ διὰ 10
 τί ἐστίν, ἀλλ' ἀλλήλοις συναναφαίνονται. τῆς γὰρ αἰτίας ἀποδιδομένης, δι'
 ἣν τόδε τῷδε ὑπάρχει, ἅμα καὶ τὸ ὅτι ὑπάρχει τόδε τῷδε καὶ τὸ διὰ τί
 ὑπάρχει παρίσταται. ἵνα δὲ συστήσῃται τὴν ἀπόδειξιν, ἄρχεται ἀπὸ τοῦ
 καθολικωτέρου καὶ κοινοτέρου καὶ καταφέρει τὸν λόγον εἰς τὸ προκείμενον.
 10 ἕκαστῳ γάρ, φησὶν, ἐκεῖνο ἡδὺ ἐστὶ πρὸς ὃ φιλοτιμοῦτος λέγεται, οἷον φί-
 λιππος ὁ τοὺς ἵππους φιλῶν καὶ ἡδὺ ὁ ἵππος αὐτῷ, φιλοθέωρος ὁ τὰς
 θεάς καὶ ἡδὺ τὸ θέαμα αὐτῷ, φίλοινος καὶ φιλόσοφος ὁ τὴν σοφίαν καὶ 15
 τὸν οἶνον καὶ ἡδὺ ὁ οἶνος καὶ ἡ σοφία αὐτῷ. καὶ οὕτως ἐκ τῆς ἐπαγωγῆς
 τὸ καθόλου πιστωσάμενος, ἥτοι τὴν τοῦ συλλογισμοῦ μείζονα πρότασιν,
 15 καταντᾷ ἐπὶ τὸ προκείμενον, τὸν αὐτὸν τρόπον φάσκων καὶ τὰ δίκαια καὶ
 ὅλως τὰ κατ' ἀρετὴν τῷ φιλαρέτῳ. ἐπεὶ γὰρ ὁ φιλάρετος φιλοτιμοῦτος
 πρὸς τὰς ἀρετάς καὶ τὰς πράξεις κατ' αὐτάς λέγεται, ἕκαστῳ δὲ ἡδέα
 πρὸς ἃ φιλοτιμοῦτος λέγεται, καὶ τῷ φιλαρέτῳ ἄρα ἡδέα αἱ ἀρεταὶ καὶ αἱ 20
 κατ' αὐτάς πράξεις, ὥστε καὶ ἄλλους ὁρᾷ ἢ ἀκούῃ τὰ τοιαῦτα πράττοντας
 20 ἢ αὐτοὺς ταῦτα ἐνεργῇ, ἡδέως ἔξει καὶ ὁρῶν μὲν καὶ ἀκούων, μάλιστα δὲ
 πράττων. καὶ ἐπεὶ ψυχῆς ἐνέργεια κατ' ἀρετὴν ἢ εὐδαιμονία, μεθ' ἡδονῆς
 ὁ εὐδαίμων ἐνεργήσῃ καὶ ἡσθήσεται αὐτῷ ἢ ψυχὴ ἐφ' οἷς κατ' ἀρετὴν
 ἐνεργεῖ.

p. 1099^a11 Τοῖς μὲν οὖν πολλοῖς τὰ ἡδέα μάχεται.

25 Ἐπεὶ ἡδοναὶ κατὰ τὸν βίον πολλαὶ καὶ τὰ ἡδέα διάφορα ἐφ' οἷς αἱ 26
 ἡδοναὶ καὶ τὰ μὲν καθ' αὐτὰ ἡδέα τὰ δὲ πρὸς τι, οἷον σοφία μὲν καὶ ἀρετὴ
 καὶ τὰ κατ' αὐτάς ἐνεργήματα καθ' αὐτὰ ἡδέα, καὶ τινες εἶεν μὴ φιλοῦν-
 τες αὐτὰ διὰ τὸ τῆς κρίσεως ἄλογον, ἵππος δὲ καὶ θέαμα καὶ οἶνος καὶ
 ἰχθὺς καθ' αὐτὰ μὲν οὐ φύσει ἡδέα, τοῖς πρὸς ταῦτα δὲ φιλοτιμούτοις, ὅτι
 30 πρὸς ταῦτα φιλοτιμοῦτοι τυγχάνουσι. διαστέλλων τὰ καθ' αὐτὰ καὶ φύσει 30
 ἡδέα τῶν μὴ τοιούτων ταῦτά φησιν. οἱ μὲν γὰρ πολλοὶ τὰ μὴ φύσει
 ἡδέα κρίνοντες ἡδέα ἔχουσι ταῦτα καὶ μαχόμενα πρὸς ἄλληλα, οἷον ὅταν
 ὁ μὲν φιλόγλυκος, ὁ δὲ φίλαλμος πέφυκεν, ἢ ὁ μὲν φίλιππος, ὁ δὲ φιλό-
 δενδρος, καὶ ὁ μὲν τὸν γλυκὺν ἥδεται πίνων, ὁ δὲ τὸν αὐστηρότατον, ὥς
 35 εἶναι δῆλον ὅτι οὐ φύσει ταῦτα ἡδέα, ἀλλὰ πρὸς ἐκείνους οἱ φιλοῦσι ταῦτα.
 ἐκεῖνα δὲ φύσει ἡδέα, οἷς οἱ ἀληθῶς φιλόκαλοι χαίρουσι. τοιαῦτα δ' αἱ
 κατ' ἀρετὴν αἰεὶ πράξεις, καὶ τινες πλανώμενοι πρὸς αὐτάς ἀπαρέσχονται. 35
 ὅτι δὲ φύσει ἡδεῖται, δῆλον ἐκ τῆς κρίσεως. τοῖς γὰρ ὀρθῶς φρονοῦσι

5. 6 τὸ διὰ τί ἐστίν B: διὰ τί a

7. 8 διὰ τί ὑπάρχει seripsi: διατὶ ὑπάρχον B: διότι

ὑπάρχει a

24 rthesis usque ad καὶ καθ' αὐτάς (p. 1099^a15) a

28 θέαμα B:

θέα a

37 αἰεὶ B: om. a

καὶ κρίνουσι καὶ λόγῳ ζῶσιν αὐταὶ ἡδεῖται, τὰ δ' ἄλλως ἡδέα αἰσθήσει 21^v
 τε κρίνονται καὶ αἰσθησιν τέρπουσι. κακείνα μὲν ὁμονοοῦντας ἀλλήλοις
 τοὺς ὀρθῶς κρίνοντας ἔχουσι διὰ τὸ φύσει τοιαῦτα εἶναι, οἷα ἐκεῖνοι κρί-
 νουσι, ταῦτα δὲ διαφορομένους πρὸς ἀλλήλους καὶ πού καὶ ἐναντιουμένους
 5 διὰ τὸ μὴ φύσει τοιαῦτ' εἶναι ἀλλὰ πρὸς τοὺς κριτὰς τὰ κρινόμενα, οἷ
 καὶ φαντασίᾳ ἀλόγως κρίνοντες ἄγονται καὶ φέρονται, ὥστ' ἐπεὶ φύσει 40
 ἡδεῖται αἱ κατ' ἀρετὴν πράξεις, καὶ τοῖς φιλαρέτοις εἰσὶ τοιαῦται καὶ καθ'
 αὐτάς.

p. 1099^a15 Οὐδὲν δὲ προσδεῖται τῆς ἡδονῆς.

10 Ὁ λόγος πρὸς τοὺς λέγοντας μὴ ἄνευ ἡδονῆς τὴν εὐδαιμονίαν. τὸ γὰρ
 μὴ ἄνευ ἡδονῆς λέγειν ἐμφαίνει τὴν ἡδονὴν ὥς τι παράρτυμα οὖσαν τῷ
 εὐδαίμονι. τοῦτο δ' οὐκ ἀληθές, εἴπερ τὸ ἀληθῶς καὶ κατὰ φύσιν ἡδὺ
 φιλῶν ὁ εὐδαίμων ἅπαν, τοῦτό ἐστι πράττων καὶ μεταχειριζόμενος. 45

p. 1099^a17 Πρὸς τοῖς εἰρημένοις γὰρ οὐδ' ἔστιν ἀγαθός.

15 Ἐπὶ τὸ αὐτὸ συνίστησι. τίς γὰρ ἂν ἐρεῖ ἀγαθὸν καὶ εὐδαίμονα τὸν
 μὴ ταῖς καλαῖς εὐφραινόμενον πράξεσιν, οἷον εἰ δικαιοπραγῶν τις μὴ ἐφῆδοιτο 50
 ταῖς δικαίαις τῶν πράξεων ἢ ἐλευθερίως πράττων μὴ τούτῳ ἐπευφραίνοιτο;
 τὸ αὐτὸ καὶ ἐπὶ τῶν λοιπῶν ἀρετῶν.

p. 1099^a21 Εἰ δ' οὕτω, καθ' αὐτάς εἶεν ἄν.

20 Συμπεραίνει τὸ εἰρημένον, ὅτι οὐχ ὥς περιάπτον ἡ ἡδονὴ τῇ εὐδαι-
 μονίᾳ ἀλλὰ καθ' αὐτάς αἱ πράξεις αἱ κατ' αὐτὴν ἡδεῖται εἰσι. τὰς γὰρ
 ἐπαινετὰς ἕξεις ἔχων τις καὶ κατ' ἀρετὰς ἐνεργῶν ἡδεται ταῖς οἰκείαις |
 ἐνεργείαις ὥς φιλάρετος ἐπαπολαύων ὥσπερ ὢν φιλεῖ. καὶ ἂν ἀνδρείως τις 22^r
 ἐνεργῶν πονῇ καὶ ἀλγῇ, καὶ οὕτως ἐπευφραίνοιτο τοῖς ἀλγήμασι τῇ τοῦ
 25 καλοῦ κατορθώσει τῶν ἀλγηδόνων ἐκνικωμένων, καὶ συμβαίῃ τὸν ἀρι-
 στεύοντα καὶ μέχρι θανάτου συνελαύνεσθαι, θάνατον εὐκλεῆ ζωῆς ἀκλεοῦς
 προτιμῶντα, ὅταν ὑπὲρ τῶν καλλίστων κινδυνεύῃ. ἐπεὶ τοίνυν τῇ γενέσει
 αὐτῇ τῶν κατ' ἀρετὴν πράξεων συνυπάρχει ἡ ἡδονή, πῶς περιάπτόν ἐστι 5
 καὶ οὐ συνουσίωται μᾶλλον καὶ συμπέφυκεν αὐταῖς;

9 rthesis usque ad ἐν ἑαυτῷ (p. 1099^a16) a

12 εἴπερ τὸ ἀληθῶς a: εἴπερ τὸ ἀληθές B

(p. 1099^a20) a

17 ἐλευθερίως B: ἐλευθέρως a

19 εἶεν ἄν B: ἄν εἶεν a et Arist.

rthesis usque ad πράξεις ἡδεῖται (p. 1099^a21) a

20 ἡ ἡδονή a: ἡ ἡδὺ B

21 κατ' αὐτὴν scripsi: καθ' αὐτάς B: κατ' αὐτὸ a

22 καὶ

B: om. a

ἀρετὰς B: ἀρετὴν a

24 οὕτως B: οὕτος a

p. 1099^a22 Ἀλλὰ μὴν καὶ ἀγαθαί τε καὶ καλαί.

22^r

Οὐ μόνον ἡδεῖται, φησί, καθ' ἑαυτὰς αἱ κατ' ἀρετὴν πράξεις, ὡς οὐ-
σιωδῶς αὐταῖς ἐνυπάρχουσιν κεκτημέναι τὴν ἡδονήν, ἀλλὰ καὶ ἀγαθαί
καὶ καλαί, ὡς καὶ τὸ ἀγαθὸν καὶ τὸ καλὸν συμπληροῦντα ἔχουσιν μετὰ
5 τοῦ ἡδέος αὐτάς.

p. 1099^a22 Καὶ μάλιστα τούτων ἕκαστον.

10

Καὶ οὐ κατὰ τὸ μέτριον· καὶ τοῦτο δῆλον ἀπὸ τοῦ κρίνοντος. σπου-
δαῖος γὰρ ὢν ὁ κρίνων περὶ αὐτῶν ὀρθὸν ἔχει τοῦ λογισμοῦ τὸ κριτήριον.
καὶ ἐπεὶ ἡδίσται αὐτῷ καὶ ἄρισται καὶ κάλλισται αἱ κατὰ τὰς ἀρετὰς πράξεις
10 κρίνονται, ὡς καὶ πρότερον εἴρηται, εἴεν ἂν ἐξ ἀνάγκης καὶ τοιαῦται. εἰ δὲ
μὴ, φαῦλος ἔσται ὁ σπουδαῖος καὶ διάστροφος ὁ ὀρθός· ὅπερ ἄτοπον.

p. 1099^a24 Ἄριστον ἄρα καὶ κάλλιστον.

15

Ἐπεὶ τὴν εὐδαιμονίαν κατ' ἀρετὴν ἐνέργειαν τῆς ψυχῆς ὥριστο, αἱ
δὲ κατ' ἀρετὴν ἐνέργειαι καὶ πράξεις ἄρισται καὶ κάλλισται καὶ ἡδίσται 20
15 ἀποφαίνονται, ἐπάγει συμπέρασμα ὅτι ὑπάρχει τῇ εὐδαιμονίᾳ οὐ μόνον τὸ
ἡδίστον ἀλλὰ καὶ τὸ ἄριστον καὶ τὸ κάλλιστον. καὶ ἰδοὺ πρὸς τῷ τὸ τί
ἔστιν ἡ εὐδαιμονία ἔχομεν ἤδη καὶ τίνα ὑπάρχει αὐτῇ καὶ διὰ τί μετὰ
τῆς προσηκούσης αἰτίας τὸ ὑπάρχειν αὐτῇ μαθόντες αὐτά. ὡς ἐν παρόδῳ
δ' ἐπιμέμφεται τῷ Δηλιακῷ ἐπιγράμματι. νῆσος δὲ ἡ Δῆλος ἐν ἧ νᾶος
20 ἦν Ἀπόλλωνος καὶ χρηστήριον, ἔνθα τουτὶ τὸ ἐπίγραμμα ἐπιγέγραπται,
διορίζον ἀπ' ἀλλήλων τὸ κάλλιστον καὶ ἡδίστον καὶ ἄριστον καὶ τὸ μὲν 25
ἀποδιδόν τῷ δικαιοτάτῳ ὡς ὑπάρχον αὐτῷ, τὸ δὲ τῷ ὑγιαίνειν, τὸ δὲ τῷ
τυγχάνειν τοῦ ἐραστοῦ πράγματος. ἐπεὶ οὖν ἔδειξεν οὗτος πάντα ταῦτα
ὁμοῦ ἐνὶ οὔσῃ πράγματι τῇ εὐδαιμονίᾳ ὑπάρχοντα, φησὶν ὡς οὐ διώρισται
25 ταῦτα ἀπ' ἀλλήλων, ὡς τὸ κατὰ Δῆλον διαλαμβάνει ἐπίγραμμα, ἀλλ' ἦγνωνται
ἐν ταῦτῳ ὡς ἐν ἐνὶ συνυπάρχοντα. ἅπαντα γὰρ ὑπάρχει ταῦτα ταῖς κατ'
ἀρετὴν ἐνεργείαις. ταύτας δὲ ἡ μίαν τούτων τὴν ἀρίστην εἶναι
φάμεν τὴν εὐδαιμονίαν. ἄρισται μὲν οὖν ὡς ἐν ἑξέσιν οὔσαι αἱ ἀρεταί 30
τὸ ἄριστον ἔχουσι, μεθ' ἡδονῆς δὲ τοῖς σπουδαίοις αἰρούμεναί τε καὶ ἐνε-
30 γούμεναι τὸ ἡδίστον. ἀλλ' ἐπεὶ καὶ τὸ καλὸν αὐταῖς ὡς ταῖς κακίαις τὸ
αἰσχρόν, ὡς αἰσχιστον αἱ κακίαι καὶ αἱ κατ' αὐτάς πράξεις, οὕτως αἱ ἀρε-
ταὶ καὶ αἱ κατ' αὐτάς πράξεις κάλλισται. ἔστι δὲ ἡ εὐδαιμονία ἡ ὁμοῦ

1 τε B cf. lect. codd. Arist.: γε a

4 συμπληροῦντα B: συμπληροῦν a

6 rhesis

usque ad ὡς εἵπομεν (p. 1099^a24) a

7 καὶ οὐ κατὰ τὸ μέτριον B: om. a

9 ἡδίσται αὐτῷ καὶ ἄρισται καὶ κάλλισται B: ἡδίστον αὐτῷ καὶ ἄριστον καὶ κάλλιστον a

11 ἔσται B: τε a

12 rhesis usque ad τὴν εὐδαιμονίαν (p. 1099^a31) a

31 αὐτάς

B: αὐτὴν a

32 κάλλισται B: κάλλιστα a

πᾶσαι αἱ κατὰ τὰς ἀρετὰς ἐνέργειαι, ἥ, εἰ μίαν τις τούτων ἐρεῖ, ἡ ἀρίστη 22^r
 πασῶν· καὶ εἴη αὕτη ἐν ταῖς καλλίσταις καὶ ἀρίσταις καὶ ἡδίσταις ἐνέρ-
 γεια ὑπάρχουσα· αὕτη δ' ἂν εἴη ἡ κατὰ τὴν ἀληθῆ φιλοσοφίαν καὶ 35
 φρόνησιν, ἡ καὶ τὰς ἄλλας συντηροῦσα καὶ συνέχουσα.

5 p. 1099^a31 Φαίνεται δ' ὁμοῦ καὶ τῶν ἐκτὸς ἀγαθῶν προσδεομένη.

Εἰ καὶ αὐτὸ τέλος, φησὶν, ἡ εὐδαιμονία, ὁμοῦ δεῖται ποτε τῶν ἐκτὸς
 ἀγαθῶν, ἃ οὔτε τῆς ψυχῆς λέγομεν οὔτε τοῦ σώματος ἀλλὰ παρὰ ταῦτα
 ἕτερα, οἷον τοὺς συγγενεῖς τοὺς φίλους τὸν πλοῦτον τὰ τοιαῦτα, ἃ καὶ θυ- 40
 ραῖα λέγεται διὰ τὸ ἐκτὸς εἶναι τῆς οὐσίας ἡμῶν, ἡγουν καὶ τῆς ψυχῆς
 10 καὶ τοῦ σώματος. δεῖται δὲ τούτων οὐ δι' ἑαυτὴν ἀλλὰ διὰ τὰ ὑποκεί-
 μενα πράγματα, περὶ ἃ ὁ πολιτικὸς καταγίνεται καὶ ἃ εὐθετεῖν βούλεται,
 μὴ δυνάμενα κατορθοῦσθαι χρημάτων χορηγίας ἐκτός. οὐχ ἥμισυ δ' ἐν
 πολλοῖς καὶ φίλοι συμβάλλονται καὶ θεράποντες καὶ οἰκέται. εἰ γὰρ αὕτη
 δι' ἑαυτὴν ἡ εὐδαιμονία ἐδεῖτο τῶν ἑξωθεν, ἐδόκει ἂν ἄτοπον εἰ τῶν ἑαυ-
 15 τῆς χειρόνων ἐδέετο· νῦν δὲ τὰ ὑποκείμενά ἐστι πράγματα, οἷς δεῖ πλούτου 45
 καὶ χορηγίας τινός, οἷον εἰ δεῖ πόλεμον ἄρασθαι ἢ ναυμαχίαν κροτῆσαι,
 δεῖ χρημάτων ἐξ ἀνάγκης.

p. 1099^a33 Πολλὰ μὲν γὰρ πράττεται καθάπερ δι' ὀργάνων.

Ἔτι τὸ αὐτὸ συνίστησιν ὅτι ὥς ἐπὶ τῶν τεχνῶν ἔχει μὲν ὁ καθ'
 20 ἐκάστην τεχνίτης τὴν ἑξὶν ἐν τῇ ψυχῇ, ἔχει καὶ τὰ φυσικὰ τοῦ σώματος
 ὄργανα, δεῖται δὲ καὶ τῶν ἐκτὸς ὀργάνων ὑπουργησόντων αὐτῷ πρὸς τὸ
 τὴν ὑποκειμένην ὕλην οἰκείως μεταχειρίζεσθαι, τῶν ὧν οὐκ ἄνευ τὸν λόγον 50
 ἐχόντων, οὕτω καὶ ἐπὶ τῆς εὐδαιμονίας ἔχει μὲν ὁ σπουδαῖος τὰς ἑξεῖς
 ἐν τῇ ψυχῇ τῶν ἀρετῶν, ἔχει δὲ καὶ τὸ σῶμα ὑπηρετοῦν θεόντως αὐτῷ.
 25 ἐν τῷ τὰς ἀγαθὰς ἑξεῖς κατὰ τὴν ἐνέργειαν προχειρίζεσθαι. δεῖται δὲ
 πολλάκις καὶ τῶν ἐκτὸς ὥς ὀργάνων πρὸς τὰς κατορθώσεις τῶν ἔργων
 συμβαλλομένων αὐτῷ, ὧν ἄνευ ἡ ὑποκειμένη ὕλη τὴν ἐργασίαν οὐ παρα-
 δέχεται. |

p. 1099^b2 Ἐνίων δὲ τητῶμενοι ῥυπαίνουσι τὸ μακάριον.

22^v

30 Οὐ τῶν συντελούντων πρὸς τὴν τῶν ἑξέων προχείρισιν τῷ εὐδαίμονι
 τὰ νῦν ἀπαριθμούμενα, ἀλλὰ τῶν οὕτω χρησίμων ὥς μὴ σπιλοῦν αὐτοῦ 5
 τὸ μακάριον. δεῖ γὰρ καὶ κάλλους αὐτῷ πρὸς εὐπρέπειαν, φύσει τῶν ἀν-
 θρωπίνων ψυχῶν ἐραστικῶς ἐχουσῶν πρὸς τὰ τῇ ὁράσει τερπνά, ὥς ἐν-

2 καὶ ἡδίσταις B: om. a

5 rthesis usque ad ἀχορήγητον ὄντα (p. 1099^a33) a

10 δὲ a: om. B

18 rthesis usque ad πολιτικῆς δυνάμεως (p. 1099^b2) a

19 Ἔτι

B: ὅτι a

23 ἔχει B: ἔξει a

24 ἔχει B: ἔτι a

29 rthesis usque ad ὄντες

τεθνᾶσιν (p. 1099^b6) a

30 προχείρισιν B: προχείρησιν a

τεῦθεν τὰ μέγιστα συμβάλλεσθαι καὶ τοῦτο τῷ πολιτικῷ πρὸς τὸ ὑπείκειν 22^v
 αὐτῷ τοὺς πολίτας, τῷ ἐπιτερπεῖ τῆς ὥρας ἐπὶ θέαν ἥκειν αὐτοῦ ἐρεθι-
 ζομένους, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὸ εὐκλεῆς τοῦ γένους διακεῖσθαι τιμητικῶς εἰώ-
 θαμεν, ὥς πρὸς τὸ δυσκλεῆς καταφρονητικῶς. ἐπαινοῦμεν δὲ καὶ εἴ τις
 5 παῖδας ἔχοι εὖ μὲν ἔχοντας ψυχῆς, εὖ δὲ σώματος. τάχα δὲ καὶ χάριν 10
 οἶδαμεν τῷ τοιούτους τεκόντι. καὶ ἔστιν αὐτῷ ἡ εὐτεκνία καὶ δόξης αἰτία
 καὶ τῆς τῶν πολιτῶν εὐνοίας ἀξέτηκῃ. ταῦτα πάντα παρόντα μὲν αὔξει
 τὴν τιμὴν καὶ τὴν μακαριότητα τῷ εὐδαίμονι· εἰ δὲ τινος τούτων λείποιτο,
 σπῖλος αὐτῷ προσγίνεται. εἰ γὰρ τὴν ἰδέαν παναίσχης εἴη, δυσάντητος
 10 τοῖς ἀπαντῶσι δοκεῖ καὶ ἀπιστηθεῖν ἂν ὁ τὴν θέαν δυσειδὴς τοῖς πρῶ-
 τως ἰδοῦσιν ὅτι τὴν ψυχὴν ἀγαθὸς ἐστίν, ὥσπερ σημείῳ χρωμένοις τοῦ 15
 ἀφανοῦς τῇ ἔξωθεν ἐπιφανείᾳ. καὶ δὲ δυσγενὴς εἴη, ἔχοι τι μωμητὸν τῆς
 προλαβούσης δυσκλείας τὴν παροῦσαν ἀνακοπούσης ἢ καὶ μέλλουσας
 εὐκλειαν, ἀναφερόντων τῶν πολιτῶν τὰ ὕστερα καλὰ πρὸς τὰ προλαβόντα
 15 τοῦ γένους αἰσχυρά, ἐπεὶ καὶ φύσει τὸ πλῆθος φιλόψυχον. καὶ ἄτεκνος εἴη,
 πρὸς ὀνειδισμόν καὶ τοῦτο αὐτῷ ἐστὶ καίριον. ὀνειδῶς μὲν οὖν φησι καὶ
 τὸ ἄτεκνον αἴτιον. εἰ δὲ εἶεν μὲν παῖδες, φαῦλοι δὲ καὶ τῷ κακῷ ὑπερέ-
 χοντες, μεῖζον τὸ ὀνειδὸς τῷ πατρί. εἰ δὲ καὶ ἀγαθοὶ ὄντες τεθνήκασιν, 20
 μῶμον μὲν οὐ προστρίψουσι τῷ εὐδαίμονι μὴ αἰτίῳ γεγονότι τῆς θνήσεως,
 20 λύπην δὲ οὐ σμικράν, ὅτι παῖδας ἀγαθοὺς ἀπολώλεκε. καὶ ντεῦθεν ἡ ἡδονὴ
 τῆς εὐδαιμονίας ἀνακόπτεται, ἥτις αὐτῷ ἐκ τῶν ἀγαθῶν ἐνεργειῶν περι-
 γίνεται.

p. 1099^b6 Καθάπερ οὖν εἴπομεν, ἔοικε προσδεῖσθαι (ἕως) ἕτεροι
 δὲ τὴν ἀρετὴν.

25 Ἐτερόν τι περὶ τῆς εὐδαιμονίας ζητεῖ, πόθεν ἡμῖν περιγίνεται. ἐπεὶ 25
 γὰρ οὐ φυσικῶς ἔπεται, λείπεται ἢ θεόθεν παρέχεσθαι ἢ ἐκ προαιρέσεως
 ἡμῖν καὶ σπουδῆς κτᾶσθαι ἢ τυχηρῶς ἐπιγίνεσθαι. περὶ τούτων ζητῆσαι
 βουλόμενος συνάπτει τὸν λόγον αὐτὸν πρὸς ἑαυτὸν καὶ συνεχίζει, ἀναλαμ-
 βάνων μὲν τὰ πρότερα, ἐπιφέρων δὲ τὰ ἐπόμενα. καὶ φησὶν ὅτι, καθάπερ
 30 ἤδη εἴρηται, φαίνεται ἡ εὐδαιμονία προσδεῖσθαι καὶ τῆς εἰρημένης εὐημε-
 ρίας, πλούτου, φίλων καὶ τῶν ἄλλων. ἐπεὶ δὲ ταῦτα οὐκ ἐφ' ἡμῖν, ἀλλ' 30
 ἔξωθεν περιγίνεται, ὥς ἄδηλον εἶναι τὴν αἰτίαν ὅθεν ἐπέρχεται, διὰ τοῦτο
 τύχην τινὲς τὸ τούτων αἴτιον ἐπιγράφονται, καὶ ντεῦθεν τάττουσιν εἰς ταῦτόν
 τὴν εὐτυχίαν τῇ εὐδαιμονίᾳ, τοῖς ἔξωθεν ἐπιούσι συναπαγόμενοι τὴν διά-
 35 νοιαν, ὥς καὶ τὰς αὐτῆς κατορθώσεις τυχηρῶς ἡμῖν περιγίνεσθαι. εἰσὶ
 δ' οἱ τὴν ἀρετὴν εὐδαιμονίαν φήθησαν, ἐπεὶ κατ' ἀρετὴν εἶδον οὖσαν

1 τὰ μέγιστα συμβάλλεσθαι B: συμβάλλεσθαι τὰ μέγιστα a

2 ἐπιτερπεῖ B: ἐπιτερπνῷ a

16 ὀνειδισμόν a: ὀνει B

καίριον a: κύριον B

23 ἕως inserui

rhesin plene

exhibet usque ad τὴν ἀρετὴν (p. 1099^b9) a, ubi ἔνιοι δὲ τὴν ἀρετὴν

27 post τούτων

add. οὖν a

αὐτὴν ἐνέργειαν ταῦτόν τῳ τέλει καὶ [τῳ τέλει] τὸ ἄγον πρὸς αὐτὸ ἡγῆ- 22^v
σάμενοι.

p. 1099^b9 Ὅθεν καὶ ἀπορεῖται.

35

Τὸ διάφορόν φησι τῆς περὶ εὐδαιμονίας δόξης ἀπορεῖν ποιεῖ πότερον
5 ἀπὸ τῆς κατὰ λόγον μαθήσεως γίνεται ἢ ἐκ τοῦ ἐθίζεσθαι ταῖς κατ' ἀρε-
τὴν ἔξεσιν ἢ καὶ ἄλλως κατ' ἀσκησιν ἐγκαρτερούντων ἡμῶν τοῖς τῶν
ἔργων βελτίοσι, καὶ πονεῖν δέη καὶ θλίβεσθαι, ἢ θεόθεν ἀνθρώποις παρέ-
χεται ἢ τυχερῶς περιγίνεται. εἰ γὰρ μαθητὸν ἢ ἐθιστὸν ἢ ἀσκητόν, ἐφ' 40
ἡμῖν ἐστι· καὶ σπουδαστέον ἵν' ἡμῖν πρὸς τῳ εἶναι καὶ τὸ εὖ εἶναι γένη-
ται, καὶ μὴ τοῦ εὖ στερούμενοι ἀθλίως ἔχωμεν τῆς ζωῆς. εἰ δὲ θεὸς ὁ
διδούς ἐστιν, εὖχεσθαι δεῖ καὶ ἐπιτείνειν ἑαυτοὺς πρὸς τὸ αἷτιον, ὥς ἂν ὁ
τὸ εἶναι δοὺς καὶ τὸ εὖ εἶναι χαρίσῃται. εἰ δ' ἀμφοτέρων δεῖ πρὸς κτῆσιν
τοῦ εὖ, ἄμφω ἐνδείκνυσθαι δεῖ, αὐτοὺς τε τὸ ἡμέτερον καταβάλλοντας καὶ
τὸν θεὸν ἐπικαλουμένους συλλήπτορα. εἰ δ' ἡ τύχη τὸ αἷτιον, ἐκείνη
15 ἐπιτρεπτέον τὸ πᾶν.

45

p. 1099^b11 Εἰ μὲν οὖν καὶ ἄλλο τι.

Ζητήσας τὴν αἰτίαν ὅθεν ἀνθρώποις ἡ εὐδαιμονία προσγίνεται, εὐλογον
εἶναί φησι θεόθεν ταῦτα παρέχεσθαι. ἐπεὶ γὰρ πολλὰ τοῖς ἀνθρώποις
ἐκεῖθεν δωρεῖται, πάντων δ' ἐκείνων ἡ εὐδαιμονία τὸ βέλτιστον, πῶς οὐκ 50
20 ἂν εἴη καὶ τοῦτο ἐκεῖθεν αὐτοῖς, καὶ τοσοῦτω μᾶλλον, ὅσῳ τῶν ἀνθρω-
πίνων ὑπερέχει; αὐτὸ γὰρ τὸ εἶναι καὶ ζῆν καὶ ἐνεργεῖν ἐκεῖθεν αὐτοῖς·
τὸ δ' εὖ ταῦτα πόθεν ἄλλοθεν ἢ θεόθεν αὐτοῖς, κρεῖττον ὢν τοῦ ἀπλῶς,
καὶ οὐ τὰ ἄλλα εἵνεκα; εἰ γὰρ τὸ εὖ μὴ θεόδοτον, κρεῖττον ὢν τοῦ
ἀπλῶς, ἔσται τις αἰτία ἐπέκεινα, ἐξ ἧς τὸ κρεῖττον παρέχεται.

25 p. 1099^b13 Ἀλλὰ τοῦτο μὲν ἴσως. |

Τὸ ζητεῖν, φησὶν, ὅθεν ἡ χορηγία τοῖς ἀνθρώποις τῶν ἀγαθῶν, τῶν 23^r
περὶ προνοίας εἴη ἂν λόγων οἰκειότερον καὶ θεολογικῆς θεωρίας ἐχόμενον·
ἠθικὴ δὲ ἡ προκειμένη πραγματεία, καὶ ὅσον κατ' αὐτὴν ἱκανὸν τὸ εἶρη- 5
μένον. εἰ δὲ καὶ μὴ ἀπλῶς θεόθεν ἀνθρώποις πέμπεται, ἀλλ' ἔστιν ὥσπερ
30 καὶ τι τῶν ἀπηριθμημένων συναίτιον, οἷον ἀρετὴ ἢ μάθησις τις ἢ ἀσκησις,
ὅμως φαίνεται θειότατόν τι χρῆμα ἡ εὐδαιμονία. τῶν γὰρ ἐκ θεοῦ χορη-
γουμένων ἡμῖν τὰ μὲν ἀπλῶς ἐκ θεοῦ παρέχονται, μηδὲν συμβαλλομένων
ἡμῶν, τὰ δὲ καὶ πονούντων ἡμῶν καὶ προαιρουμένων παρέχεται, τῆς

1 τῳ τέλει (alterum) B: om. a αὐτὸ a: αὐτὴν B 3 rhesis usque ad διὰ τύχην
παραγίνεται (p. 1099^b11) a 7 δέη a: δεῖ B 10 στερούμενοι B: ὑστερούμενοι a
16 rhesis usque ad ὅσῳ βέλτιστον (p. 1099^b13) a 18 ταῦτα B: ταύτην a
23 ἔνεκεν a 25 rhesin usque ad καὶ μακάριον (p. 1099^b18) a

ἡμετέρας προαιρέσεως καὶ σπουδῆς ὥσπερ συναιτίου τινὸς γινομένης θεῶ. 23^r
 τοιαῦτα γὰρ τὰ λεγόμενα ἐφ' ἡμῖν ἀγαθὰ, ἐν οἷς ἡμεῖς σπουδάζοντες πρὸς 10
 θεοῦ εὐδοοῦμεθα. ἀπλῶς γὰρ οὐδὲν ἀγαθόν, οὐ μὴ ἀρχὴ ἢ κοινὴ αἰτία
 ἐστί. κατασκευάζει δὲ τὸ θεῖον εἶναι τὴν εὐδαιμονίαν καὶ ἄριστον καὶ μα-
 5 κάριον ἐκ τοῦ ἀθλον εἶναι τῆς ἀρετῆς. διὰ σπουδῆς γὰρ πολλῆς ἐν ἔξει
 ἀρετῆς γινομένῳ τῷ ἀνθρώπῳ, ἀθλον αὐτῷ ἢ εὐδαιμονία παρέχεται.
 τίνα δ' ἔξει ἀθλοθέτην ὁ σπουδαῖος καὶ τίς αὐτῷ τὸ τοιοῦτον ἀθλον
 δώσει ἢ τὸ πρῶτιστον πάντων τῶν ἀγαθῶν καὶ αἷτιον;

p. 1099^b18 Εἴη δ' ἄν καὶ πολύκοινον.

15

10 Καὶ τοῦτο, φησὶν, ὑπάρχει τῇ εὐδαιμονίᾳ, τὸ κοινὸν ἔχειν τὴν κτῆσιν
 τοῖς πολλοῖς· οὐ γὰρ τοῖς μὲν ὑπάρχει δυνατόν τῶν ἀνθρώπων, τοῖς δ' οὐ,
 ἀλλ' ὅσοι μὴ πρὸς ἀρετὴν βεβλαμμένην ἔχουσι τὴν διάνοιαν ἀπὸ τινος
 ὀλικῆς περιπτώσεως, μηδ' ἔχει αὐτοῖς ἢ ψυχὴ τι ἐμπόδισμα ἐκ τοῦ πρὸς
 τὸ σῶμα συνδέσμου κατὰ τὴν ἑαυτῆς φύσιν ἐνεργεῖν, πᾶσι τούτοις δυνατόν 20
 15 τὴν εὐδαιμονίαν ὑπάρχει ἐπιμεληθεῖσι καὶ ἐθίσασιν τὰ καλὰ. οὗτος δ' ὁ
 λόγος πολλὴν προθυμίαν ἐνδείκνυσι πρὸς κτῆσιν τοῦ ἀγαθοῦ τοῖς μὴ ἄγαν
 ῥαθυμίᾳ πρὸς τὰ βελτίω, μαθηάνουσιν ὡς οὐδενὶ βουλομένῳ καὶ δεόντως
 σπουδάζοντι ἀδύνατος ἢ κτῆσις τοῦ ἀγαθοῦ. ἰστέον δὲ ὥς εἰσι καὶ ταῦτα
 τῶν μετὰ τοῦ τί ἐστὶ ζητουμένων, τοῦ τε εἰ ὑπάρχει τῇ εὐδαιμονίᾳ τι
 20 καὶ τοῦ διὰ τί ὑπάρχει. ὑπάρχει γὰρ αὐτῇ καὶ τὸ θεόσδοτον εἶναι
 καὶ τὸ κτᾶσθαι δι' ἀρετῆς καὶ μαθήσεως καὶ ἐπιμελείας καὶ τὸ εἶναι 25
 αὐτὴν πολύκοινον.

p. 1099^b20 Εἰ δ' ἔστιν οὕτω βέλτιον ἢ διὰ τύχην.

Ἀποβάλλεται τὸ αἷτιον τοῦ κατ' ἀνθρωπον εἶ τὴν τύχην ἐπιγράφεσθαι.
 25 εἰ γὰρ ἔστι, φησὶν, οὕτω βέλτιον εὐδαιμονεῖν, ἢ γουν δι' ἀρετὴν ἢ μάθησιν 30
 ἢ ἀσκησιν ἢ περ διὰ τύχην, εὐλόγον οὕτως ἔχειν < ὅτι καὶ πανταχῇ τὰ
 κατὰ φύσιν οὕτως ἔχειν πεφύκασιν, ὡς οἶόν τε κάλλιστα ἔχειν >. ὦν γὰρ
 ἢ φύσις αἰτία ποιητικὴ, οὕτω ταῦτα ποιεῖ ὡς δυνατόν ἀποβαίνειν αὐτὰ
 ἔχοντα καλῶς. οὐ μόνον δ' ἐπὶ τῶν φυσικῶν τοῦτο ἀλλὰ καὶ τῶν κατὰ
 30 τέχνην ἔστιν ἰδεῖν καὶ πᾶσαν αἰτίαν, ὡς πάσης αἰτίας ποιητικῆς ἐφιεμένης
 τοῦ ἀγαθοῦ, ἐν οἷς ἀπεργάζεται καὶ κατὰ τὸ ἐγγωροῦν κάλλιστα κατασκευα- 35
 ζούσης αὐτά, καὶ μάλιστα εἰ κατὰ τὴν ἀρίστην αἰτίαν γίνοιτο. ἀρίστη δ'
 αἰτία τῶν ἐν ἀνθρώποις ἐργαζομένων ἀρετῇ, ὡς κρείττων καὶ τέχνης καὶ
 φύσεως. εἰ δ' ἐξ αὐτῆς ἢ εὐδαιμονία κατ' αὐτὴν οὕσα ἐνέργεια ψυχῆς,

1 συναιτίου B: συναιτίας a 4 τὸ B: om. a 9 rthesis usque ad καὶ ἐπιμελείας (p. 1099^b20) a
 10 ὑπάρχει B: ὑπάρχειν a 13 ἔχει B: ἐν a 14 ἐνεργεῖν scripsi: ἐνεργεῖ Ba 17 βέλ-
 τια Ba 20 διὰ τί B: διότι a 23 rthesis usque ad τὴν ἀρίστην (p. 1099^b23) a
 24 οὐ θέλει αἷτιον τοῦ κατὰ ἀνθρωπον, supraser. γρ. ἀποβάλλεται τὸ αἷτιον B: ἀποβ. τὸ αἷτιον καὶ
 οὐκ ἐθέλει τοῦ κ. ἄ. a 26 ὅτι καὶ—κάλλιστα ἔχειν (27) a: om. B 34 οὕσα a: οὕσαν B

εἴη ἂν αὐτὴ τε ἀρίστη ὡς τέχνη τις, καὶ τὸ ἔργον αὐτῆς ἄριστον, εἰ δὲ 23^r
καὶ τὴν λογικὴν ψυχὴν ἀρίστην αἰτίαν ἔρει τις, οὐδὲ τοῦτο ἀσύμβατον.
καὶ αὕτη γὰρ κρείττων φύσεως καὶ τέχνης. ἐν πᾶσι δὲ τούτοις οἷς ἐν-
ταυθοῖ συμπεραίνεται οὐ τὸ ἀναγκαῖον ἀλλὰ τὸ εὖλογον τίθησιν, ὡς τῆς 40
5 ὑποκειμένης ὕλης τὸ ἀναγκαῖον μὴ ἐπιδεχομένης ἀλλὰ τὸ εὖλογον. καὶ
ἱκανὸν τοῦτο δόξειεν ἂν τοῖς μετὰ παιδεύσεως τὰ λεγόμενα κρίνουνσι καὶ πρὸς
τοσοῦτον ἐπιζητοῦσι τὰκριβὲς ἐφ' ἐκάστου γένους, ἐφ' ὅσον ἢ τοῦ πράγμα-
τος φύσις ἐπιδέχεται.

p. 1099^b24 Τὸ δὲ μέγιστον καὶ κάλλιστον.

10 Εἰ μέγιστον καὶ κάλλιστον, φησὶν, ἡ εὐδαιμονία, πῶς οὐκ ἂν εἴη
ἡμαρτημένον, αἰτίαν ζητοῦντας αὐτῆς ἐπιτρέψαι αὐτὴν τῷ τῶν αἰτίων χεί- 45
ρονι, τῇ τύχῃ καὶ τῷ αὐτομάτῳ, εἴπερ ὅλως αἴτια δεῖ λέγειν αὐτά, πράγ-
ματα ὡς εἰπεῖν ἀνυπόστατα καὶ ὡς ἐν παρυποστάσει τὸ εἶναι ἔχοντα;

p. 1099^b25 Συμφανὲς δέ ἐστι καὶ ἐκ τοῦ λόγου τὸ ζητούμενον.

15 Τὸν τῆς εὐδαιμονίας ὁρισμὸν ἐκ πολλῶν βεβαιώσας πρότερόν τε καὶ
ὕστερον, χρῆται νῦν ὡς ἀναμφηρίστῳ αὐτῷ καὶ δείκνυσι δι' αὐτοῦ ὡς
οὐκ ἔστιν ἡ τύχη τῆς εὐδαιμονίας τὸ αἴτιον. ἐπεὶ γὰρ ψυχῆς ἐνέρ-
γεια κατ' ἀρετὴν ἀποδέδοται, πῶς ἂν ἔξει τύχην αἰτίαν, ἀπὸ ψυχῆς οὕσα 50
καὶ κατ' ἀρετὴν, ἀλλ' οὐ ψυχὴν ἢ ἀρετὴν ἢ καὶ ἀμφοτέρω; ἡ γὰρ ἐνέρ-
20 γεια ἐνεργοῦντος ἐνέργεια, τὸ δὲ ἐνεργοῦν τὴν ἐνέργειαν ἐκείνῳ ἐστιν, οὐ ἡ
ἐνέργεια ὑπάρχει ἐνέργεια. τὸ δὲ ποία τις προσέθηκε διὰ τὸ δεῖν παραμόνιμον
εἶναι ἢ καὶ ἀναπόβλητον διὰ βίου παντός. ἐν βίῳ γὰρ εἴρηκε τελείῳ, ὡς τῆς
βεβαιότητός τινος οὕσης ποιότητος, ἢ τὸ ποία τις προσέθηκε διὰ τὸ ἄριστον
καὶ κάλλιστον καὶ ἡδιστον. ταῦτα γὰρ δέδεικται τῇ | εὐδαιμονία ὑπάρχοντα 23^v
25 κατὰ τὴν τοῦ ὁποῖόν τί ἐστι ζήτησιν μετὰ τὸ ἀναφανῆναι τὸν ὁρισμὸν.

p. 1099^b27 Τῶν δὲ λοιπῶν ἀγαθῶν τὰ μέν.

Ἐπεὶ τριχῇ τὰ ἀνθρώπινα διήρηται ἀγαθὰ, εἰς τὰ ψυχῆς εἰς τὰ
σώματος εἰς τὰ ἔξωθεν, πρῶτως μὲν ἀναγκαῖον ὑπάρχειν τὰ τῆς ψυχῆς, 5
δεύτερον δὲ τὰ τοῦ σώματος, ἵνα μὴ τινος ἐλλείποντος τούτων, ῥυπαίνεται
30 τὸ μακάριον. τὰ δὲ ἔξωθεν, περὶ ὧν ἱκανῶς εἵπομεν, χρησιμεύει ὡς
ὄργανα.

2 αἰτίαν B: om. a

9 rthesis usque ad πλημμελὲς ἂν εἴη (p. 1099^b25) a

14 rthesis usque ad φύσιν ποία τις (p. 1099^b26) a

17 τὸ B: om. a

26 rthesis

usque ad πέφυκεν ὀργανικῶς (p. 1099^b28) a

p. 1099^b28 Ὁμολογούμενα δὲ ταῦτ' ἂν εἴη καὶ τοῖς ἐν ἀρχῇ. 23^v

Τὸ τὸν ἐκτιθέμενον λόγον σύμφωνον εἶναι δι' ὅλου πρὸς ἑαυτὸν καὶ 10
μηδαμῇ διαφερόμενον μηδ' ἀντιπίπτοντα τῶν ἀναγκαιοτάτων ἐστίν· ἄλλως
γὰρ οὐκ ἂν ἔξει περὶ τῶν λεγομένων τὸ πιστόν. ἐπεὶ οὖν ἐνταῦθα ὁ
5 Ἀριστοτέλης πολιτικὴν τινα τέχνην ἐκτίθεται καὶ περὶ τοῦ ἀνθρωπίνου
τέλους εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς παραδίδωσι, πρῶτον μὲν ἀπέδειξε τὸ εἶναι αὐτό,
ἔπειτα τὸ τί ἐστὶ παρέδωκε καὶ τί αὐτῷ ὑπάρχει καὶ διὰ τί, εἶτα ἐκ
ποίας αἰτίας ἡμῖν παραγίνεται καὶ ὅτι ἀπὸ τύχης μὲν οὐ, θεόθεν δὲ καὶ 15
ἐκ τῆς κατὰ ψυχὴν ἀρετῆς καὶ ἀσκήσεως (καὶ μαθήσεως). δεῖ γὰρ μαθεῖν
10 πρότερον τὴν φύσιν τῆς ἀρετῆς καὶ ἀσκήσαι τὰ κατ' αὐτὴν ἐπίποννα, φερε-
πονοῦντας μὲν ἐν τοῖς λυπηροῖς, ἵνα τὸ ἀναγκαῖον τῇ ψυχῇ περιγένηται,
ἐκκλίνοντας δὲ τὰ κατὰ γεῦσιν καὶ ἀφὴν ἡδέα τῷ σώματι θεόντως, ἵνα τὸ
σῶφρον κτησώμεθα, φυλάττοντας δὲ τὸ καθῆκον ἐν διανομῇ καὶ συναλλά-
γμασιν, ἵν' ἐπήβολοι τοῦ δικαίου γενώμεθα, πανταχοῦ δὲ τὸν λόγον
15 ἔχοντες ἐπιστατοῦντα καὶ ἄρχοντα καὶ διευθετοῦντα ὁρθῶς ἕκαστον καὶ 20
τὴν οἰκείαν τηροῦντα εὐγένειαν, ὥς τῶν χειρόνων κατασύρεσθαι μηδενός,
ἵν' εἴη τὸ φρονοῦν ἡμῖν ὑγιὲς καὶ νηφάλιον, ὥς ἐντεῦθεν ἐν ἔξει γεγονότας
τῶν ἀρετῶν ἐνεργεῖν κατ' αὐτάς διὰ βίου παντός, καὶ μάλιστα κατὰ τὴν
ἀρίστην αὐτῶν, ἡδέως ἔχοντας ἐπὶ τῷ ἐνεργεῖν τὰ καλά· καὶ οὕτως εἴη-
20 μεν ἂν εὐδαιμόνες καὶ μακάριοι. ταῦτα δὲ πάντα ἡμῖν οὐκ ἂν ποτε περι-
γένοιτο, εἰ μὴ θεὸν ἔχοιμεν ἴλεων καὶ συνεπιλαμβανόμενον ἡμῖν τῶν μα-
θήσεων καὶ ἀσκήσεων καὶ ἐνεργειῶν καὶ κατορθώσεων. μέχρι τούτου τὸν 25
περὶ εὐδαιμονίας λόγον ἀναγαγὼν δείκνυσι τὰ προσεχῶς εἰρημένα ὁμολο-
γούμενα τοῖς ἐν ἀρχῇ, λέγω δὲ τὸ αἰτίαν εἶναι προσεχῇ τῆς εὐδαιμονίας
25 τὴν ἀρετὴν, πρὸς δὲ καὶ τὸ κατ' ἀρετὴν ἐνέργειαν εἶναι αὐτὴν τῆς ψυχῆς.
ἔλεγε γὰρ ἐξ ἀρχῆς ἄριστον εἶναι τὸ τέλος τῆς πολιτικῆς, ἥ δὲ πολιτικὴ
ἔργον ἔχει ἐπιμελέστατον ποιεῖν τοὺς πολίτας ποιούς τινας, ἥγρουν ἀγαθοὺς
καὶ πρακτικοὺς τῶν καλῶν. τοῦτο δ' οὐδὲν ἄλλο ἐστὶν ἢ τὸ εἶναι αὐτοὺς 30
σπουδαίους καὶ ζῶντας καὶ ἐνεργοῦντας κατ' ἀρετὴν. διὰ τοῦτο γὰρ καὶ
30 νόμους τίθενται, τιμῶντες μὲν τοὺς κατορθοῦντας, κολάζοντες δὲ τοὺς
ἀμαρτάνοντας, ἵν' ἡ μὲν κακία ἀναχαιτίζεται, ἡ δ' ἀρετὴ προάγῃται καὶ
πλατύνῃται, καὶ κατ' αὐτὴν ἐνεργούντων τῶν πολιτῶν, ἔχωσιν αἱ πόλεις
τὸ ἄριστον τέλειον καὶ κάλλιστον καὶ ἡδίστον, τὴν εὐδαιμονίαν. καὶ ἐστὶν
οὕτως ἅπας ὁ περὶ εὐδαιμονίας λόγος πρὸς ἑαυτὸν ὁμολογος, τῶν προη-
35 γουμένων καὶ ἐφεπομένων μηδαμῇ διαφωνούντων πρὸς ἄλληλα. 35

1 rthesis usque ad τῶν καλῶν (p. 1099^b32) a 4 ἔξει B: ἔξοι a 7 εἶτα B: εἶτα
καὶ a 8 καὶ ὅτι B: ὅτι a 9 καὶ μαθήσεως a: om. B 10 τὰ B: om. a
14 γενώμεθα B: γινώμεθα a 17 ὑγιὲς bis B 20. 21 περιγένοιτο a: περιγένη-
ται B 30 νόμους B: νόμοι a 34 οὕτως B: οὕτος a

p. 1099^b32 Εἰκότως οὖν οὕτε βοῦν.23^v

Πόρισμα τοῦτο τοῖς εἰρημένοις ἀκολουθεῖ. εἰ γὰρ ψυχῆς λογικῆς ἐνέργεια κατ' ἀρετὴν ἢ εὐδαιμονία, λογικὴ δὲ ψυχὴ ἐν τοῖς ἀλόγοις ζώοις οὐκ ἔστιν, οὐδὲ τοιαύτη τις ἂν εἴη ὅλως ἐνέργεια ἐν αὐτοῖς. μὴ οὖν
5 σης δὲ τοιαύτης ἐνεργείας, οὐδὲ εὐδαιμονία ἔσται. διὰ τοῦτο οὐδὲ λέγεται 40
εὐδαιμον οὐδὲν ἐξ αὐτῶν.

p. 1100^a1 Διὰ ταύτην δὲ τὴν αἰτίαν οὐδὲ παῖς.

Οὐ μόνον, φησί, τῶν ἀλόγων ζώων εὐδαιμον οὐδὲν ἀλλὰ καὶ παῖς ἀνθρώπου οὐκ ἔστιν εὐδαίμων, εἰ καὶ λογικῆς ἐστὶ φύσεως. οὕπω γὰρ αὐτῷ
10 ἢ ἡλικία κεχώρηκεν ἢ ἀρετὴν ἔχειν ἢ κατ' αὐτὴν ἐνεργεῖν. εἰ δέ τις εἴη 45
τῶν παιδίων εὐδαίμων λεγόμενος καὶ μακαριζόμενος, κατ' ἐλπίδα αὐτῷ
προσάπτεται τοῦνομα, τῶν οὕτω καλούντων αὐτὸν ἐλπίζόντων αὐτὸν γενήσεσθαι τοιοῦτον, εἰ χρόνος αὐτῷ ἐπιδαψιλευθῇ, τῆς ἐλπίδος ὑποτεινομένης,
ἢ διὰ τὸ ἐξ εὐδαιμόνων κατάγεσθαι, ἢ διὰ τὸ εὐφροίαν ἔχειν πρὸς τὰ καλὰ
15 καὶ ἐντρέχειαν, ἢ καὶ τῆς ψυχῆς ἴσως ὁρμήν τε καὶ ὄρεξιν, πρὸς δὲ τὰ
αἰσχροῦ μῖσος καὶ ἀποστροφὴν, ἢ διὰ τι τοιοῦτον ἕτερον.

p. 1100^a4 Δεῖ γὰρ ὥς εἴπομεν.

50

Πρὸς τὸ ἐφικέσθαι, φησί, τοῦ ἀρίστου τέλους χρεῖα ἐστὶ καὶ τῆς κατ' ἀρετὴν τελειότητος καὶ τὸν βίον τῷ τέλει περιχλειςθῆναι. οὕτε δὲ τελεία
20 ἢ ἀρετὴ τῷ παιδί, ἐπεὶ οὕπω χρόνος αὐτῷ ἱκανὸς δεδαψίλευται πρὸς τὴν
κατ' ἀρετὴν τελειότητα καὶ ὁ βίος αὐτῷ ἔτι πρὸς ταῖς ἀρχαῖς, ὥστε κατ' οὐδένα τρόπον ἐνδέχεται προσεῖναι τῷ παιδί τὸ μακάριον. |

p. 1100^a5 Πολλαὶ γὰρ μεταβολαὶ γίνονται.24^r

Περὶ τοῦ παιδὸς εἰπὼν ὥς οὐκ ἔστι παῖδα λέγειν εὐδαίμονα, δείκνυσι
25 νῦν ὥς οὐδ' ἄνδρα δεῖ πρὸς τέλους εὐδαιμονίζειν, καὶ ἐν ἀρετῇ ζῶν καὶ 5
ὕγείᾳ καὶ καλῶς αὐτῷ τὰ ἔξωθεν διακέοιτο, εἴ γε (οὐ) μόνον ἀρετῆς δεῖ τελείας
ἀλλὰ καὶ βίου τελείου πρὸς εὐδαιμόνησιν. βίον δὲ τέλειόν φησιν, ὃν ἡ
λῆξις τῆς παρούσης ζωῆς ἐπεσφράγισεν. ἅστατα γὰρ τὰ ἐνταῦθα καὶ τὰ
ἐν γενέσει πάντα ἀβέβαια, οἷς οὐ μόνον τὸ σῶμα ἀλλὰ καὶ αὐτὴ ἡ ψυχὴ

1 rthesis usque ad τοιαύτης ἐνεργείας (p. 1100^a1) a 7 rthesis usque ad ἐλπίδα μακα-
ρίζονται (p. 1100^a4) a 11 παιδίων B: παίδων a 12. 13 γενήσεσθαι a: γενέ-
σθαι B 17 rthesis usque ad βίου τελείου (p. 1100^a5) a ὥς Ba et Arist. cod.
Mb: ὥσπερ Arist. vulg. 20 τῷ παιδί bis B 23 rthesis usque ad Πριάμου μυθεύεται
(p. 1100^a8) a 26 διακέοιτο B: διακέηται a οὐ a: om. B 27 εὐδαιμόνησιν
B: εὐδαιμόνισιν a 27. 28 ἡ λῆξις B: καὶ λῆξιν a

πολλάκις κατὰ τὰς ἑξείς καὶ τὰς ἐνεργείας μεταβάλλεσθαι πέφυκεν, ὥς 24^r
 ἐν σφοδροτάτῃ φορᾷ καταρρέοντος ὕδατος κατασυρομένη καὶ καταπί-
 πτουσα. καὶ ὅρα ὅτι πιστῶν τὴν μεταβολὴν τὰς τύχας καὶ τὰ ἔξωθεν 10
 τέθεικεν ὥς ῥᾶον μεταβαλλόμενα· ἐνδέχεται γάρ, φησί, τὸν μαλίστ'
 5 εὐθηνοῦντα μεγάλαις συμφοραῖς περιπεσεῖν ἐπὶ γήρως. καὶ
 τούτου παράγει τὸν Πρίαμον παράδειγμα, ὃς ἐξ ἀρχῆς τῆς ζωῆς αὐτοῦ
 μέχρι γήρως εὐθηνήσας καὶ βασιλεύσας Τρώων, χρηματίσας τε πολύπαις
 καὶ καλλίπαις καὶ ὑπὸ πολλῶν φιληθείς, ἐν γήρᾳ τὸ πᾶν ἀπεβάλετο, τῆς
 πόλεως τε ἀνδραποδισθείσης αὐτῷ αὐτοῦ τε ἀπολωλότος παίδων δὲ τῶν
 10 μὲν σφαγέντων τῶν δὲ ζυγῷ δουλείας ὑποπεσόντων. ἐν τοῖς ἥρωικοῖς 15
 δὲ εἶπε περὶ Πριάμου τὸ μὲν διὰ τὸ κρείττω εἶναι Ὅμηρον τῶν λοιπῶν
 ποιητῶν, οἱ περὶ Πριάμου γεγράφασιν ἐν ἔπεσιν ἐκτεθεικότες τὴν ποιήσιν,
 τὸ δὲ διὰ τὸ τὰ περὶ αὐτοῦ ἱστορηθέντα τοῖς ποιηταῖς ὥς τὰ ἐν μύθοις
 εἰρημένα ποιητικοῖς ἀλληγορεῖσθαι τε καὶ ἀνάγεσθαι. ἢ ἴσως ἥρωικά
 15 λέγει ἀπλῶς τὰ περὶ ἥρώων λεγόμενα. ἥρωας δὲ ἐκάλουν οἱ παλαιοὶ τοὺς
 παρ' Ἑλλήσιν εὐγενεῖς καὶ ἀγαθοὺς ἐν ταῖς πράξεσι.

p. 1100^a8 Τὸν δὲ τοιαύταις χρησάμενον τύχαις.

20

Τὸν πολιτικὸν ἄνδρα καὶ τῆς ἐν μέσῳ διαγωγῆς ἀντεχόμενον πόλεως
 τε ἄρχοντα καὶ χώρας καὶ πολλῶν προϊστάμενον καὶ εὐθηνοῦντα, εἶτα ἐκ-
 20 πεσόντα πάντων καὶ εἰς τὴν ἐναντίαν καταστάντα διάθεις καὶ ἀθλίως
 τελευτήσαντα τίς ἂν εὐδαιμονίσοι ἐλέους παθόντα καὶ θρήνων ἄξια;

p. 1100^a10 Πότερον οὖν οὐδ' ἄλλον οὐδένα.

Ἀθηναῖος σοφὸς <ὁ> Σόλων καὶ νομοθέτης Ἀθήναις γενόμενος. οὗτος 27
 ἔφη <δέον εἶναι> μηδένα πρὸ τελευτῆς μακαρίζειν. περὶ τούτου Ἀριστοτέ-
 25 λης ζητεῖ εἰ χρὴ τὴν τοιαύτην αὐτοῦ θέσιν κρατεῖν ὥστε μέχρι ἐν τῇ
 παρούσῃ ζωῇ συντηρεῖται καλῶς ἐν πᾶσιν ἔχων τις ἄνθρωπος, μὴ μακαρίζειν
 αὐτόν, ὅπηνίκα δὲ ταύτης χωρισθῇ, συντηρηθεὶς μέχρι τέλους ἐν ἐκείνοις 30
 τοῖς ἀγαθοῖς, τηνικαῦτα τοῦτον κρίνειν εὐδαίμονα. εἶτα φησὶν· εἰ φήσο-
 μεν οὕτως ὁ Σόλων φησὶν, ἄρά γε καὶ ἔστιν ἀληθῶς εὐδαίμων μετὰ
 30 τὴν ἐνταῦθα ζωὴν ἄνθρωπος ὁ ἐν ἀγαθοῖς διανύσας αὐτήν; πρὸς δ' ἐπι-
 φέρει, ὅτι τοῦτο παντελῶς ἄτοπον καὶ ἐναντίον ἡμῖν τοῖς λέγουσιν
 ἐνέργειάν τινα τὴν εὐδαιμονίαν. μετὰ γὰρ θάνατον ὁ τεθνεὺς
 ἀνενέργητος. πῶς οὖν τῷ ἀνενεργήτῳ εὐδαιμονία ὑπάρξει ἢ ἐνέργεια ἀποδέ-
 δοται; ἔσται γὰρ ἔχων ἐνέργειαν ὁ ἀνενεργητος. εὐδαιμονίας δὲ μὴ ὑπαρ- 35
 35 χούσης αὐτῷ, πῶς ὀρθῶς εὐδαιμονισθήσεται;

13 μύθοις a: μύθω B

μονίζει (p. 1100^a9)
 om. B

15 λέγει B: λέγεται a

22 rthesis usque ad τὴν εὐδαιμονίαν (p. 1100^a14) a

24 δέον εἶναι a (et Vat. 1622): om. B

17 rthesis usque ad οὐδεὶς εὐδαι-

23 ὁ a:

29 an οὕτως ὥς ὁ?

p. 1100^a14 Εἰ δὲ μὴ λέγομεν τὸν τεθνεῶτα ἕως τοῦ εὐπραξίαι τε 24^r
καὶ δυστυχίαι.

Ἀπορήσας πρὸς Σόλωνα καὶ ἄτοπον εἶναι εἰπὼν μακαρίζειν τὸν 40
τεθνεῶτα ὡς ἐναντίον ὃν πρὸς τὴν τῆς εὐδαιμονίας ἀπόδοσιν, ἐπιλύει μὲν
5 τὴν ἀπορίαν, ὅτι οὐ φαμεν τὸν τεθνεῶτα ὡς τεθνεῶτα εὐδαίμονα. οὐδὲ
Σόλωνος οὗτος ὁ λογισμὸς ἐν τῷ λέγειν μετὰ θάνατον δεῖν μακαρίζειν
τὸν καλῶς τὸν βίον διαγαγόντα, ἀλλ' ὅτι τηνικαῦτα ἀσφαλῶς ὁ ἀγαθὸς μακα-
ρίζεται ἄνθρωπος ὡς ἤδη τὰ κακὰ ὑπερβάς καὶ τὰ δυστυχήματα. λέγει
δὲ κακὰ μὲν τὰ κατὰ προαίρεσιν ἀποπτώματα, δυστυχήματα δὲ τὰ μὴ ἐφ' 45
10 ἡμῖν. ποιεῖται δὲ καὶ τοῦτο ἀμφισβητήσιμον. δοκεῖ γὰρ τῷ τεθνεῶτι καὶ
ἀγαθὸν εἶναι καὶ κακόν, καθ' ἓνα μὲν τρόπον ὅτι ἀγαθὸν αὐτῷ ὁ μακα-
ρισμὸς, κακὸν δὲ αὐτῷ ὅτι αὐτοῦ μὴ αἰσθάνεται. <κἀν> αὐτῷ οἱ ἀπόγονοι
τύχοιεν εὖ ἐν ἅπασιν ἔχοντες, ἀγαθὸν μὲν ἴσως καὶ τοῦτο αὐτῷ ὡς ἐκείνου
κατὰ τὴν ἀναφορὰν ἐφικνούμενον, κακὸν δὲ αὐτῷ ὅτι μηδὲ τούτου εἰς
15 αἰσθησιν ἔχει, ὥσπερ κἀν εἴ τις ζῶν μὲν ἐν ἀγαθοῖς τοῖς κατὰ τὸν βίον
ἀγαθὸς ὢν, τῶν δὲ οἰκείων αὐτοῦ εὖ ἐχόντων καὶ αὐτῶν εἰς γνῶσιν
οὐκ ἔρχεται ἢ δι' ἀποδημίαν ἴσως ἢ διὰ χρόνιον καὶ σφοδρὰν ἀσχολίαν 50
πρὸς ἕτερα, οὕτω καὶ τῷ τεθνεῶτι συμβαίνει πολλάκις γίνεσθαι μηδεμίαν
αἰσθησιν ἔχοντι τῶν ἀγαθῶν, ἀ τοῖς οἰκείοις αὐτοῦ συμβέβηκεν. ἀγαθῶν
20 γὰρ ἐφικνουμένων αὐτοῦ ἐν γνώσει μὴ γίνεσθαι πῶς ἀγαθόν; καθ' ἕτερον
δὲ τρόπον, εἰ αὐτοῦ ἐν ἀγαθοῖς τελευτήσαντος φάυλως οἱ ἀπόγονοι ἔξουσιν.
ὡς γὰρ αἰ τιμαὶ τῶν ἀπογόνων καὶ εὐπραξίαι αὐτοῦ καθάπτονται, οὕτω καὶ
αἰ ἀτιμίαι καὶ δυσπραγίαι. κἀντεῦθεν αὐτῷ ῥυπαίνεται | τὸ μακάριον. 24^v
ταῦτα δὲ φησι παριστῶν ὡς οὐδὲ μετὰ θάνατόν ἐστιν ἀσφαλὲς τῷ εὐδαί-
25 μονι τὸ μακάριον, εἰ μὴ κατ' αὐτὴν λαμβάνοιτο μόνον. καὶ οὕτω δὲ γε
ἐμποδίζοιτ' ἂν ἐπεὶ μὴ αἰσθάνεται.

p. 1100^a21 Ἀπορίαν δὲ καὶ ταῦτα παρέχει.

Ἐτέραν ἔτι ζήτησιν κινεῖ περὶ τοῦ μακαρίζεσθαι ἢ μὴ μετὰ θάνατον 7
τὸν εὐδαίμονα. τῆς δὲ ἀπορίας ἡ πρόφασις τὸ λέγεσθαι ὅτι ἐφικνεῖται τοῦ
30 τεθνεῶτος τὰ τῶν ἀπογόνων ἀγαθὰ ἢ κακὰ. εἰ γὰρ εἴη μακαρίως βιοῦς
μέχρι γήρως καὶ τελευτήσας κατὰ λόγον, ἦτοι κατὰ ἀκολουθίαν καὶ ἀνα-
λογίαν τῆς αὐτοῦ μακαριότητος, ὡς μὴδ' ἐν τῷ τέλει συμβάντος αὐτῷ 10
τινος τῶν ἐναντίων, ἐνδέχεται δὲ πολλάς συμβαίνειν περὶ τοὺς ἐκγόνους
μεταβολάς, ὡς τοὺς μὲν αὐτῶν ἀγαθοὺς εἶναι ὡς ἐν ἀρετῇ ζῶντας καὶ
35 ἀγαθῶν ἐπιτυγχάνειν τῶν ἔξωθεν, τῶν ἀξίων τῆς αὐτῶν ἀρετῆς ἐπισυμ-

1 rhesin plene exhibet a 6 λογισμὸς B: λόγος a 7 διαγαγόντα a: διάγοντα B
12 αὐτῷ B: om. a κἀν a: om. B 14. 15 εἰς αἰσθησιν B: ἢ αἰσθησις a
15 ζῶν B: ζῶσι a 17 ἔρχεται B: ἔρχοιτο a 23 τὸ B: καὶ a 25 αὐτὴν Ba:
αὐτόν scripserim 27 rhesis usque ad αὐτοὺς ἐνδέχεται (p. 1100^a27) a

βαινόντων αὐτοῖς, τοὺς δὲ φαύλους ἢ τυχὸν κατὰ τὰ ἔξωθεν ἀποτυγχά- 24^v
 νοντας (δῆλον δὲ ὅτι καὶ τὴν πρὸς τοὺς γονεῖς τῶν ἀπογόνων ἀπόστασιν
 πολυειδῆ εἶναι καὶ ποικίλην ἀναγκαῖόν ἐστιν), ἔπεται τι ἐντεῦθεν ἄτοπον
 τῷ μακαρίως βεβιωκότι. τὸ δὲ μέχρι γήρως εἴρηκεν οὐχ ὥς ἔτυχεν. 15
 5 ἔστι γὰρ καὶ τοῦτο τῷ λόγῳ τῆς εὐδαιμονίας ἀρμόδιον. οὐ γὰρ ὁ ἐπὶ
 βραχὺν χρόνον εὖ βιώσας, οὗτος ἤδη εὐδαίμων, ἀλλὰ δεῖ καὶ χρόνου
 μακροῦ, δι' ὅσου ὁ ἄνθρωπος ἐν τοῖς ἀγαθοῖς συντηρούμενος ἔσται τοῦ
 εὐδαιμονίζοντος ἄξιος. ἐπεὶ καὶ ὁ Ἀχιλλεὺς τῶν κατὰ τὸν βίον εὐδοκίμων
 ἦν καὶ ἐν εὐπραγείᾳ διέζη καὶ δόξης ἐτύγχανεν, ἀλλ' ἐν νεότητι τὸν βίον
 10 συγκλείσας τοῦ εὐδαιμονίζεσθαι οὐκ ἠξίωται.

p. 1100^a27 Ἀτοπον δὲ γίνοιτ' ἄν.

20

Τοῦτό ἐστι τὸ ἐπόμενον ἄτοπον, τὸ κινδυνεύειν ἀβέβαιον εἶναι τῷ
 τεθνεῶτι εὐδαίμονι τὸ μακάριον. εἰ γὰρ ἄπτοιτο ἐκείνου τὰ τοῖς ἀπογόνους
 ἐνθεωρούμενα (πολλοὶ δ' εἰσιν οὗτοι καὶ ἐπὶ πολὺ ἐκτεινόμενοι), ἐνδέ-
 15 χεται καὶ πολλὰ εἶναι καὶ ποικίλα τὰ κατὰ τὸν βίον ἐν αὐτοῖς θεωρούμενα
 καὶ πῇ μὲν ἀγαθὰ, πῇ δὲ μὴ, ὥς ἐκ τῆς τούτων διαφορᾶς καὶ τῆς πρὸς
 ἀλληλα ἐναντιότητος καὶ τὸν τεθνεῶτα συμεταβάλλεσθαι καὶ πῇ μὲν 25
 εὐδαίμονα, πῇ δὲ ἄθλιον γίνεσθαι.

p. 1100^a29 Ἀτοπον δὲ καὶ τὸ μηδὲν μηδ' ἐπὶ τινὰ χρόνον.

20 Τοῦτό ἐστι, φησί, τὸ μάλιστα τὴν ἀπορίαν ποιῶν, ὅτι ἐκατέρωθεν ὁ
 λόγος ἔχει τι ἐπόμενον ἄτοπον. καὶ γὰρ τις ἐρεῖ μὴ συνικνεῖσθαι τοῖς
 γονεῦσι τὰ τῶν ἐξ αὐτῶν μηδ' ἐπὶ τινὰ χρόνον, ἀκοινώνητον τοῦτο καὶ
 ἄσπλαγχνον, καὶ συνικνεῖσθαι τις εἶπη, ἀβέβαιον ἔσται τῷ μακαρίως ζή-
 σαντι τὸ μακάριον, ταῖς διαφοραῖς τῶν βίων τῶν ἀπογόνων συμεταπίπτον 30
 25 καὶ αὐτὸ συμεταβαλλόμενον, ὥς καὶ τὰ ἐναντία ποτὲ συντρέχειν ἐν τῷ
 αὐτῷ καὶ διὰ τὰδε μὲν μακαρίζεσθαι, διὰ τὰδε δὲ ταλανίζεσθαι, ἐναντίως
 πολλάκις ἐχόντων τῶν ἀπογόνων.

p. 1100^a31 Ἀλλ' ἐπανιτέον ἐπὶ τὸ πρότερον ἀπορηθὲν ἕως τοῦ
 ἀνακυκλεῖσθαι περὶ τοὺς αὐτούς.

37

30 Ἐπὶ τὴν ἐξ ἀρχῆς ἀπορίαν ἀνατρέχει βουλόμενος διὰ τῆς πρὸς ταύτην
 ἐπιλύσεως καὶ τοῖς μετ' ἐκείνην ζητηθεῖσι τὰς λύσεις εὐρέσθαι. ἢ δὲ ἦν
 ἡ πρὸς τὸν λόγον τοῦ Σόλωνος, ὃς δεῖν ἔθετο μηδένα μακαρίζειν πρὸ 40
 τέλους ζωῆς. αὕξει δὲ τὸ ἄπορον εἰς ἀτοπώτερον ἔτι ἄγων τὸν λόγον.

1 τὰ ἔξωθεν a: τοὺς ἔξω B

10 ἠξίωται a: ἠξίωτο B

11 rthesis usque ad δὲ

ἄθλιος (p. 1100^a29) a

19 rthesis usque ad τοῖς γονεῦσι (p. 1100^a30) a

21 ἐρεῖ

B: ἐρῇ a

28 rhesin plene exhibet a

30 ἀνατρέχει B: ἀνατρέχειν a

ταύ-

την a: ταῦτα B

33 εἰς ἀτοπώτερον a: εἰς τ' ἀτοπώτερον B

πῶς γάρ, φησίν, οὐκ ἄτοπον εἴ τις τὸ τέλος ὁρῶν ἕκαστον τῶν εὐδαιμόνων 24^v
 μακαρίζει μετὰ τὸ τέλος, οὐχ ὅτι ἔστι μακάριος ἀλλ' ὅτι πρότερον γέγονεν,
 ὥς συμβαίνει μὴ ἀληθεύειν τὸν λέγοντα ὑπάρχειν τὸ ὑπάρχον, ὅταν
 ὑπάρχη, ἀλλὰ τὸν λέγοντα ὑπάρχειν τὸ ὑπάρξαν, ὅταν οὐχ ὑπάρχη. τοῦτο
 5 δέ φησι διὰ τὰς μεταβολὰς τῶν τυχῶν καὶ διὰ τὸ ὑπολαβεῖν μόνιμόν τι
 τὴν εὐδαιμονίαν καὶ οὐκ εὐμετάβολον. τοιαύτη δὲ δοκεῖ ἡ εὐδαιμονία διὰ 45
 τὸ τέλος εἶναι τῶν ἀρετῶν καὶ τῶν κατ' αὐτὰς πράξεων, ἔξεις δὲ ὑπάρ-
 χειν τὰς ἀρετάς, καθ' ἃς διὰ παντὸς ζῶντες οἱ σπουδαῖοι καὶ ἐνεργοῦντες
 οὐδέποτε εἰς λήθην αὐτῶν ἔρχονται. αἱ δὲ τύχαι τοσοῦτον εὐμετάβολοι,
 10 ὥς περὶ τοὺς αὐτοὺς πολλάκις ἀνακυκλεῖσθαι. ἐνδέχεται γὰρ τὸν αὐτὸν
 ἀπὸ τοῦ εὖ ἔχειν τῆς τύχης ἐπὶ τὸ κακῶς μεταβάλλεσθαι καὶ αὐτὸ ἀπὸ
 τοῦ κακοῦ εἰς τὸ εὖ, καὶ τοῦτο πολλάκις.

p. 1100^b4 Δῆλον γὰρ ὥς εἰ συνακολουθησόμεν ταῖς τύχαις.

50

Ἐκατέρωθεν ἐνταῦθα τὴν ἀπορίαν συνίστησιν. ἡ γὰρ οὐκ ἀληθεύομεν,
 15 τὸ ὑπάρχον <οὐ> τὸ ὑπάρχον λέγοντες, ὅταν ὑπάρχη, ἀλλ' ὅταν οὐχ ὑπάρχη
 τὸ ὑπάρξαν ἤδη καὶ παρελθὸν καὶ διὰ τοῦτο μὴ ὄν, καὶ δόξειεν ἂν τοῦτο
 ἄτοπον, ἡ εἰ ἔτι ζῶντα τὸν εὖ ζῶντα εὐδαιμονίζομεν, τῷ ταῖς τύχαις
 ὑποκειμένῳ | τὴν εὐδαιμονίαν ἐπιφημίζομεν, ὥστε καὶ ταύταις ἐψόμεθα 25^r
 καὶ τὸν αὐτὸν εὐδαίμονα πολλάκις καὶ ἄθλιον ἐροῦμεν καὶ ἀποφανοῦμεν
 20 χαμαιλέοντα τὸν εὐδαίμονα καὶ ἰδρυμένον σαθρῶς. τοῦτο δὲ κατὰ μετα-
 φοράν εἴρηται τῶν οἰκοδομημάτων καὶ τῶν ἀνδριάντων καὶ τῶν ἄλλων ὅσα
 ἐπὶ βάσεων ἀνεγείρεται. τούτων γὰρ ἕκαστον βεβαίως μὲν ὑπερεισθὲν ἐπὶ
 μακρὸν ἵσταται, ἀσθενῶς δὲ καὶ σαθρῶς ταχὺ καταβάλλεται καὶ ὑπὸ τῆς 5
 τυχούσης προφάσεως, ὃ ἀνοίκειον τῆς εὐδαιμονίας καὶ τοῦ εὐδαίμονος,
 25 στερεᾶς καὶ δυσμεταθέτου ὑπειλημμένης, ὥς εἴρηται. ὁ δὲ χαμαιλέον
 ζῶν βραχύτατον, φύσιν ἔχον ῥαδίως πρὸς τὰ παρακείμενα μεταβάλλεσθαι
 χρώματα, κἀντεῦθεν φεύγειν τὴν αἴσθησιν τῶν ἐπιβαλλόντων τὴν ὄρασιν.

p. 1100^b7 Ἡ τὸ μὲν τύχαις ἐπακολουθεῖν οὐδαμῶς ὀρθόν.

Ἐντεῦθεν τῆς ἐπιλύσεως ἄρχεται τῆς τοῦ πρώτου τῶν ζητηθέντων, 12
 30 λέγω δὲ τῆς πρὸς τὸν λόγον τοῦ Σόλωνος. καὶ λέγει μὴ ὀρθὸν εἶναι τὸ ταῖς
 τύχαις ἀκολουθεῖν πρὸς τὸ μακαρίζειν ἢ ταλανίζειν τοὺς ζῶντας ἐν ἀρετῇ εἴτε
 ταῖς αὐτῶν τούτων εἴτε ταῖς τῶν ὑφικειωμένων αὐτοῖς πράγμασιν ἀβεβαίους καὶ 15
 οὐδ' οὖσιν ἐφ' ἡμῖν ἄλλως τε καὶ τοῦ εὖ ἢ κακῶς τὸν ἄνθρωπον ζῆν οὐκ ἐπὶ
 ταῖς τύχαις ὄντος ἀλλ' ἐφ' ἡμῖν. εἰ γὰρ τὸ εὖ ἡμῶν ταῖς τύχαις προυτέ-
 35 τραπτο, ἄθλιοι ἂν ἦμεν αἰεὶ, οὐδέποτε δὲ μακάριοι, ἀστάτου καὶ ἀβεβαίου

13 rthesis usque ad σαθρῶς ἰδρυμένον (p. 1100^b7) a 15 τὸ ὑπάρχον (prius) B: ὑπάρ-
 χειν a οὐ a: om. B 19 ἐροῦμεν a: εἵπωμεν B 28 τύχαις Ba: ταῖς
 τύχαις Arist. rthesis usque ad τοῦ ἐναντίου (p. 1100^a11) a 30 λέγω δὲ B:
 λέγεται δὲ καὶ a 34 ὄντος a: ὄντα B

πράγματος τὸ οἰκεῖον ἡμῶν ἀγαθὸν ἐξηρητημένον ἔχοντες, ἀλλὰ μὴ ἀνα- 25^r
 φερόμενον ἐπὶ κρείττονα αἰτίαν καὶ βεβαίαν καὶ στάσιμον. τί δ' ἂν τὸ
 εἶναι ἀπλῶς ὑπῆρχεν ἡμῶν, εἰ τὸ εὖ εἶναι τυχερὸν καὶ διὰ τοῦτο ἀστα-
 θμητον, καίπερ ἐν λογικῇ ψυχῇ καὶ νοερά θεωρούμενον καὶ σύμφυτον 20
 5 ἐχούσῃ ζωὴν καὶ χωριστὴν σώματος. ταῦτα δὲ λέγεται περὶ τοῦ εἶναι
 ἀπλῶς, δεῖται <δὲ> τῶν τυχῶν οὐχ ἡ ψυχὴ καθ' ἣν τὸ εἶναι τοῖς ἀνθρώ-
 ποις ἐστὶ καὶ ἥς τὸ εὖ εἶναι ἡ αὐτῶν ὑπάρχει τελείωσις, ἀλλ' ὁ βίος ὁ
 ἀνθρώπινος, ὡς προλαβὼν εἶπεν, ἦτοι αἱ κατὰ τὸν βίον πράξεις τῶν ἀνθρώ-
 πων, ἐν αἷς τὰ θυραῖα ἀγαθὰ ὡς ὄργανα χρησιμεύουσι. τὸ δὲ κυρίως τῆς
 10 εὐδαιμονίας αἱ κατ' ἀρετὴν ἐνέργειαι φέρονται, ὡς αἱ κατὰ κακίαν τῆς
 ἀθλιότητος· ὡς γὰρ εὐδαιμονία καὶ ἀθλιότης ἀλλήλαις ἐναντίαι, οὕτως 25
 ἀρετὴ καὶ κακία. καὶ εἰ ἐκ τῶν κατ' ἀρετὴν πράξεων ἡ εὐδαιμονία ὡς
 τέλος αὐτῶν, αἱ δ' ἀρεταὶ ἐφ' ἡμῖν καὶ κατὰ προαίρεσιν, πῶς ἂν τῆς
 εὐδαιμονίας αἰτίας τὰς τύχας ἐπιγραφόμεθα; εἰ γὰρ καὶ εὐδαιμονίαν οἱ
 15 πολλοὶ τὴν ἔξωθεν εὐετηρίαν κατονομάζουσιν, ἀλλ' οὐ χρὴ τοῖς ἀλόγως
 κρίνουσιν ἔπεσθαι, οἱ ἀγνοοῦντες τὸ ἀληθὲς τὸ φαινόμενον μακαρίζουσιν,
 ἀλόγως καὶ κατ' αἴσθησιν ζῶντες καὶ μηδὲν παρὰ τὸ φαινόμενον ὑπάρ-
 χειν ὑπολαμβάνοντες. 30

p. 1100^b11 Μαρτυρεῖ δὲ τῷ λόγῳ καὶ τὸ νῦν διαπορηθέν.

20 Τὸ προσφάτως ζητηθὲν τὴν κίνησιν ἔσχεν ἐκ τοῦ μόνιμον τὴν εὐδαι- 36
 μονίαν ὑπολαμβάνεσθαι. ὅτι οὖν, φησὶν, οὐ δεῖ τὰς τύχας τῆς εὐδαιμονίας
 αἰτίας ἐπιγράφεσθαι ἀλλὰ τὰς ἀρετὰς λέγειν κατορθωτικὰς αὐτῆς, δηλοῖ
 καὶ τὸ νῦν διαπορηθέν. εἰ γὰρ βέβαιον ἡ εὐδαιμονία, πῶς αὐτῆς τὸ ἀβέ-
 βαιον αἷτιον, ἦγουν ἡ τύχη; αἱ δ' ἀρεταὶ καὶ αἱ κατ' αὐτὰς ἐνέργειαι
 25 βεβαιόταται πάντων τῶν ἀνθρωπίνων εἰσὶν, ὡς καὶ αὐτῶν τῶν ἐπιστημῶν 40
 ὑπερέχειν αὐτὰς βεβαιότητι καὶ μονιμότητι. ῥᾶον γὰρ ἐπιλαθέσθαι τῆς
 ἐπιστήμης τὸν ἐν ἔξει τῆς κατ' αὐτὴν θεωρίας γενόμενον ἢ τοῦ ὀρθῶς
 πράττειν κατὰ τὸν βίον τὸν σπουδαῖον ἐκπεσεῖν, καίτοι τὰς ἐπιστήμας
 ἐν τοῖς βεβαίοις μάλιστα τάττομεν. τούτων δ' αὐτῶν φησι τῶν ἀρετῶν
 30 αἱ τιμιώτεραι μονιμώτεραι, ὡς οἰκεῖον ὂν τῶν ἀρετῶν τὸ μόνιμον καὶ διὰ
 τοῦτο ταῖς τιμιωτέραις αὐτῶν ἐπεκτεινόμενον. ἡ δ' αἰτία τῆς ἐπεκτάσεως
 τὸ τοὺς μακαρίους ἐν ταύταις καταζῆν <μάλιστα τε> καὶ συνεχέστατα. 45
 τοῦτο γὰρ ἐστὶ τὸ μὴ ἔων λήθην γενέσθαι περὶ τὰς ἀρετὰς καὶ μάλιστα
 τὰς τιμιωτάτας αὐτῶν, ὡς τῆς κατ' αὐτὰς ἀδιακόπτου πράξεως ὑπεριδούσης
 35 αὐτάς. δύο οὖν προκειμένων, τύχης καὶ ἀρετῆς, καὶ ἀμφισβητουσῶν πρὸς
 ἀλλήλας κατὰ τὸν λόγον, καὶ τῆς μὲν οὐσης ἀσταθμήτου καὶ ἀβεβαίου,
 τῆς δὲ φύσει βεβαίας καὶ δυσμεταθέτου, ποτέρᾳ τούτων τὴν αἰτίαν τῆς

6 δὲ a: om. B 13 ἂν B: om. a 19 rthesis usque ad αὐτὰ λήθην (p. 1100^b17) a
 26 βεβαιότητι καὶ μονιμότητι B: βεβαιωτέρας καὶ μονιμωτέρας a 30 post τιμιώτεραι
 add. καὶ a 32 μάλιστα τε a: om. B 34 ὡς τῆς a: ὥστε B 37 βεβαίας
 B: βεβαιωτέρας a

εὐδαιμονίας βεβαίας οὐσης ὁ κρίνων ὀρθῶς ἐπιγράφαιτο; ἢ πάντως τῇ 25^r
 ἀρετῇ. δεῖ γὰρ ἐξ ἀνάγκης αἷτιον εἶναι τοῦ βεβαίου τὸ βέβαιον. κύριαι 51
 ἄρα τῆς εὐδαιμονίας αἱ ἀρεταί, οὐχ αἱ τύχαι. καὶ μὴν πρότερον ἀρχὴν
 καὶ αἰτίαν τῶν ἀρετῶν τὴν εὐδαιμονίαν ἐλέγομεν, ὅτε καὶ ἀπ' αὐτῆς τῶν
 5 προκειμένων λόγων ἀρχόμενοι ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τὴν ὁδὸν ποιεῖσθαι διωρι-
 ζόμεθα. πῶς οὖν νῦν μεταβαλόντες τῆς εὐδαιμονίας τὴν αἰτίαν ταῖς ἀρε- 25^v
 ταῖς ἐπιγράφομεν; ἢ οὐδὲν ἄτοπον εἰ κατ' ἄλλο καὶ ἄλλο γένος ἀρχῆς αἱ
 ἀρεταὶ καὶ ἡ εὐδαιμονία ἀρχαὶ ἀλλήλων ὑπολαμβάνονται, ὥς ἐπὶ τῶν
 τεχνῶν ἔχει καὶ τῶν κατ' αὐτὰς τελῶν. ἐν ἐκάστη γὰρ τῶν τεχνῶν, ὥς
 10 μὲν τὸ ὄθεν ἡ ἀρχὴ τῆς κινήσεως, αὐτὴ αἰτία ἡ τέχνη, ὥς δὲ τὸ οὐ ἔνεκα,
 τὸ τέλος αἷτιον, δι' ὃ ἡ τέχνη ἐφεύρηται καὶ τὰ κατ' αὐτὴν ἔργα ἐπιτε- 5
 τήδευται. τὸ γοῦν ἄγον τὴν ψυχὴν πρὸς τὸ τέλος καὶ τὴν κατόρθωσιν ἡ
 ἀρετὴ ἐστίν, ἡ δ' εὐδαιμονία ὑπάρχει τὸ τέλος καὶ τὸ τέλειον.

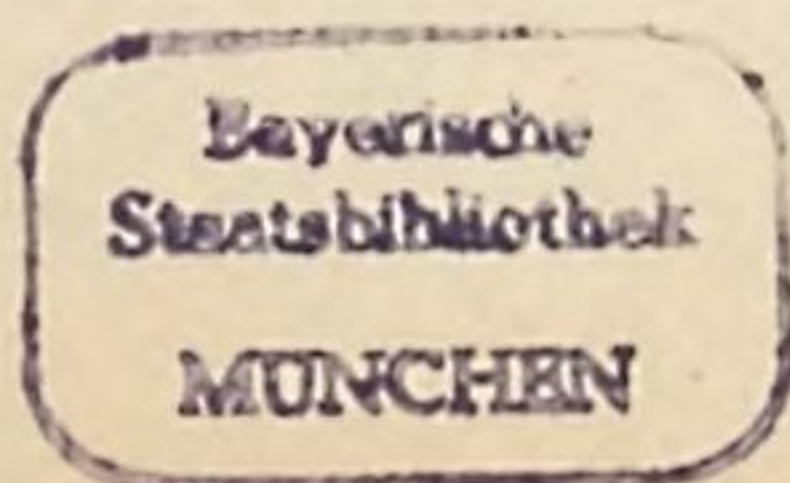
p. 1100^b18 Ὑπάρξει δὲ τὸ ζητούμενον τῷ εὐδαίμονι.

15 Τὸ ζητούμενον ἦν, εἰ δύνатаι μένειν ὁ εὐδαίμων μακάριος ἐν ταῖς 10
 τῶν τυχῶν μεταπτώσεσιν. ἐπεὶ οὖν, φησὶν, οὐ τύχαις τὸ εὐδαιμον οὐδὲ
 τὸ μακάριον ἐπιτρέπομεν ἀλλ' αὐταῖς ταῖς κατ' ἀρετὴν πράξεσιν, αἱ τὸ
 βέβαιον ἔχουσιν, οὐκ ἀποβαλεῖται ὁ εὐδαίμων τὴν προσοῦσαν μακαριότητα
 διὰ τύχης μετάκλινιν. αἰεὶ γὰρ ἡ μάλιστα πάντων τῶν ὡς ἀνθρώπων
 20 προσόντων αὐτῷ ἐν ταῖς κατ' ἀρετὴν παραμενεῖ ἀμετάπτωτος θεωρίας καὶ
 πράξεσι, πράττων μὲν ὅτι κατὰ προαίρεσιν ἐνεργεῖ τὰ κατὰ τὸν βίον μετα- 15
 χειριζόμενος πράγματα, θεωρῶν δὲ ὅτι μετὰ λόγου αὐτῷ καὶ τῆς ἐκ λόγου
 χρήσεως ἡ πᾶσα κατὰ τὸν βίον ἐνέργεια, ὅς δὲ λόγος καὶ νοῦς πρακτικὸς
 ὀνομάζεται, ταῖς ζωτικαῖς ἐπιστατῶν ὀρέξεσι καὶ αὐταῖς ταῖς αἰσθήσεσι
 25 καὶ δι' αὐτῶν καὶ μετ' αὐτῶν ἐνεργῶν καὶ τὰ δέοντα κατορθῶν. καὶ
 οὐδὲν αὐτῷ αἱ τύχαι παρεμποδίσουσιν, ἀλλὰ μενεῖ μὲν αὐτὸς ἐν τῷ ἀγαθῷ,
 οἷσιν δὲ καὶ τὰ συμπίπτοντα κάλλιστα καὶ πάντα τρόπον καὶ ἀληθῶς
 μετὰ ἐντρεχείας καὶ τῆς προσηκούσης μελήσεως, μήτ' ἐν ταῖς δυσημερίαις 20
 καταπίπτων μήτ' ἐν ταῖς εὐημερίαις ὑπεραιρόμενος, εἴπερ εἴη ἀληθῶς
 30 ἀγαθὸς καὶ ὥς ὄντως τετράγωνος, ἥτοι βεβηκὼς καὶ στάσιμος, ἐκ μεταφορᾶς
 τῶν τοιούτων σχημάτων, ἃ ὅπως ἂν ῥιφέντα πεσεῖται ὀρθία ἴστανται.
 οὕτω δ' ἔχων οὐδὲ φόγον ἔξει παρὰ τινος τῶν εὖ φρονούντων αὐτῷ
 ἐπόμενον.

p. 1100^b22 Πολλῶν δὲ γινομένων κατὰ τύχην ἕως τοῦ ἐμποδίζει 28
 35 πολλαῖς ἐνεργείαις.

Πρόκειται ἐνταῦθα λύειν τὴν ἀπορίαν, ἡ ἐκ τῆς Σόλωνος προύβη 31

4 αἰτίαν B: αἰτίας a 11 τὰ B: om. a 13 τὸ τέλειον a: τέλειον B 14 rhesis
 usque ad ἄνευ φόγου (p. 1100^b22) a 24 ταῖς B: om. a 25 ἐνεργῶν scripsi: ἐνε-
 γειῶν Ba 34 δὲ B et Arist. vulg.: δὴ a et Arist. cod. L^b rhesin plene exhibet
 usque ad καὶ μεγάλῳ ψυχῳ (p. 1100^b33) a 36 τῆς B: τοῦ a

θέσεως, ἀποφνηαμένου μηδένα μακαρίζειν πρὸ τελευτῆς διὰ τὸ τῶν τυχῶν 25^v
 ἄστατον καὶ ἀπὸ τοῦ ἐναντίου μεταβλητικὸν εἰς τὸ ἐναντίον, ᾧ εἶπετο τὸ
 καὶ μετὰ θάνατον μὴ ἐδραῖον εἶναι καὶ βάσιμον τῷ εὐδαιμόνι τὸ μακάριον
 ὡς πολλάκις καὶ ἀπελθόντος ἀπὸ τοῦ ἐναντίου εἰς τὸ ἐναντίον ἐνδέχεσθαι
 5 αὐτὸν μεταβάλλεσθαι διὰ τὰς τῶν ἀπογόνων τύχας διικνουμένας εἰς τοὺς 35^v
 ἀπελθόντας ἐκ τῆς τῶν ζώντων πρὸς ἐκείνους οἰκειώσεως. ἀλλ' ἐπεὶ τὸ
 εἶναι τῇ εὐδαιμονίᾳ οὐ κατὰ τὰς τύχας ἀλλὰ κατὰ τὴν ψυχὴν καὶ τὰς ἐν
 αὐτῇ ἀρετάς, ὡς ἀποδέδοται ψυχῆς ἐνέργεια εἰρημένη κατ' ἀρετὴν, ταῦτα
 δεῖ ἐπισκοπεῖν καὶ τούτων ὄντων ἐν τούτοις τίθεσθαι τὸ μακάριον, τὰ δ'
 10 ἔξωθεν ἀγαθὰ ἡγεῖσθαι ὡς συνεργά, οὐ μέντοι συμπληρωτικά καὶ αὐτὰ
 τῆς εὐδαιμονίας, ὡς οὐδὲ τὰ τεχνικὰ ὄργανα τῶν ἔξεων τῶν κατὰ τὰς
 τέχνας. διὸ οὐδ' ἐν τῷ τί ἦν εἶναι αὐτῶν καὶ ταῦτα παραλαμβάνεται, 40^v
 ὡς οὐδ' ἐν τῷ τῆς εὐδαιμονίας ὄρω αἱ τύχαι. διὰ τοῦτο οὐδ' ἐξιστῶσιν
 αὐτὴν ἑαυτῆς, ὡς ἂν ἔχωσι καὶ ὅπως ἂν γίνωνται. καὶ ταῦτα μὲν εἵπομεν
 15 τὴν δύναμιν τῆς λύσεως ἀπαγγέλλοντες, διαθώμεθα δὲ ἤδη τὴν λέξιν.
 φησὶ τοίνυν, ἐπεὶ τὰ κατὰ τύχην συμβαίνοντα διαφέρουσι πρὸς ἀλλήλα
 μεγέθει καὶ σμικρότητι, ὁῦλον ὡς ὅσα μὲν μικρὰ τῶν εὐτυχημάτων καὶ
 δυστυχημάτων οὐ ποιεῖ ῥοπήν τῆς ζωῆς, ἦτοι οὐ δύναται ἐναλλαγὴν τινα 45^v
 τῇ ζωῇ ἐνδείξασθαι τοῦ εὐδαιμόνου ἢ εὐδαιμόνων ἐστίν· ὅταν δὲ μεγάλα
 20 καὶ πολλὰ τὰ τυχηρὰ γένηται, ἀγαθὰ μὲν ὄντα αὐξήσει τῷ εὐδαιμόνι τὸ
 μακάριον, ὥσπερ τινὶ κάλλει φυσικῷ παραρτήματά τινα ὄντα καὶ ἐπικο-
 σμήματα, καὶ ἡ χρῆσις αὐτῶν καλὴ καὶ σπουδαῖα γίνεται, τῆς κατ' ἀρετὴν
 τοῦ εὐδαιμόνου καλλονῆς καὶ ἐνεργείας μεταλαμβάνοντων, ὡς καὶ τοῖς
 τελείοις τὰς τέχνας τὰ ὄργανα καλλύνονταί τε ἐξ αὐτῶν καὶ τοῦ τῆς
 25 εὐτεχνίας ἐπαίνου μεταλαμβάνουσιν. ἐπαινεῖται γὰρ πολλάκις καὶ σκέπαρνον 50^v
 καὶ πρίων καὶ τέρετρον ἐκ τοῦ κατὰ τέχνην ἀποτελέσματος, ὅταν εὖ αὐτοῖς
 ὁ χρώμενος χρήσεται, ἀνάπαλιν δὲ συμβαίνοντα καὶ ἀντικειμένως τῷ εὖ
 τὴν μὲν οὐσίαν τῆς εὐδαιμονίας οὐκ ἐξαλλάττει, στενοχωρεῖ δὲ οἶον καὶ
 βλάπτει τὸ μακάριον, λύπας ἐπιφέροντα καὶ πολλαῖς ἐνεργείαις ἐμποδίζοντα. |
 30 ἡδοναὶ γὰρ καὶ λύπαι αἱ ἀλλήλαις ἀντικείμεναι πάθη ἄλογα, αἱ κατ' 26^v
 ὑπερβολὴν τῇ ψυχῇ ἐγγινόμεναι ἐπισκοτοῦσι τὸ λογιζόμενον καὶ ἐνεργεῖν
 πολλάκις εὖ οὐ συγχωροῦσιν, ὡς ἐν νυκτὶ ὃν καὶ τοῦ εἰκότος ἀποπλανώ-
 μενον. ὅμως καὶ ἐν τούτοις τὸ καλὸν λάμπει, ὅταν τις διὰ λογισμοῦ στα-
 τηρότητα τὴν ἐξ ἀρετῆς εὐφόρως φέρῃ πολλὰς καὶ μεγάλας ἀτυχίας, οὐχ
 35 ὡς ἡλίθιος καὶ ἀνάλγητος (τοῦτο γὰρ οὐκ ἀρετὴ οὐδ' ἐπαινετόν), ἀλλ' ὡς 5^v
 γεννάδας καὶ μεγαλόψυχος.

p. 1100^b33 Εἰ δ' εἰσὶν αἱ ἐνέργειαι κύρια τῆς ζωῆς.

Τοῦτο λύσις τοῦ λόγου τοῦ λέγοντος τὴν εὐδαιμονίαν ταῖς τύχαις συμ-

15 διαθώμεθα B: διαμάθωμεν a

23 μεταλαμβάνοντων a: μεταλαμβάνοντα B

29 πολλαῖς ἐνεργείαις B: πολλῶν ἐνεργειῶν a

37 κύρια Ba: κύρια Aristoteles rthesis

usque ad καὶ φαῦλα (p. 1100^b35) a

μεταβάλλεσθαι καὶ ἀναιροῦντος τῆς εὐδαιμονίας τὸ στάσιμον. εἰ γὰρ μὴ 26^r
αἱ τύχαι κύριαι τῆς ζωῆς ἀλλ' αἱ κατ' ἀρετὴν ἐνέργειαι, ὡς προεῖρηται, 10
πῶς ἂν γένοιτό τις τῶν μακαρίων ἄθλιος, τῶν ἐνεργειῶν αὐτῶν μενουσῶν
ἐν τῷ ἀγαθῷ καὶ μηδέποτ' αὐτοῦ τὰ μισητὰ καὶ τὰ φαῦλα πράττοντος;
5 εἰ γὰρ ἐν ταῖς μεταβολαῖς τῶν τυχῶν μετέπιπτον αὐτῷ αἱ ὁρμαὶ καὶ ὁρέξεις
καὶ πράξεις ἐπὶ τὸ χεῖρον, ἐγένετ' ἂν καὶ αὐτὸς ἐκ μακαρίου ἄθλιος·
νῦν δὲ τὰ κύρια τηρῶν ἐν τῷ ἀγαθῷ μένει καὶ αὐτὸς ἐν τῷ ἀγαθῷ ἀμε-
τάπτωτος.

p. 1100^b 35 Τὸν γὰρ ὡς ἀληθῶς ἀγαθὸν καὶ ἔμφορνα.

15

10 Τὰς τύχας ἢ ὡς ὄργανα χρὴ ἢ ὡς ὕλας ὑποκειμένας λογίζεσθαι.
ὡς οὖν οἱ τῶν τεχνιτῶν ἄριστοι οὐκ ἂν τὸ προσὸν αὐτοῖς εὐτεχνον ἀπο-
λέσαιεν ἐκ τοῦ μὴ εὐρίσχεσθαι αὐτοῖς κατὰ τινὰ χρόνον τὰ προσηκόντως
ὕπηρετήσοντα ὄργανα ἢ διὰ τὸ μὴ ὕλην εὐεργὸν αὐτοῖς παρατίθεσθαι,
οὕτως οὐδ' ὁ εὐδαίμων ἄθλιος ἔσται τύχης πονηρᾶς συναντησάσης αὐτῷ. 20
15 ἐνεργήσει γὰρ τὸ ἀνῆκον αὐτῷ, καὶ διὰ τῶν τοιούτων καὶ ἐν τοῖς τοιούτοις
τὸ εὐσχημον τηρῶν ἑαυτῷ καὶ πράττων ἀεὶ ἐκ τῶν ὑπαρχόντων τὰ κάλ-
λιστα μετὰ τοῦ προσήκοντος καταστήματος. κάλλιστα δὲ λέγομεν κατὰ τὸ
ἐγχωροῦν τῷ χρωμένῳ μοχθηροῖς ὀργάνοις καὶ ὑποκειμένοις.

p. 1101^a 3 Καθάπερ καὶ στρατηγὸν ἀγαθὸν τῷ παρόντι στρατοπέδῳ.

20 Τὸ τοῦ στρατοπέδου παράδειγμα ὡς ἐν τάξει ὀργάνου παρέλαβεν (ὁ 27
γὰρ στρατηγὸς ὡς ὀργάνῳ χρῆται τῷ στρατοπέδῳ κατὰ τῶν ἐναντίων), τὰ
δὲ σκύτη ὡς ὕλην· ἐν γὰρ τούτοις ὁ σκυτεὺς ὡς ἐν ὕλῃ ἐντίθῃσι τὸ
εἶδος τοῦ ὑποδήματος. ἀγαθὸς γὰρ στρατηγὸς οὐχ ὁ νικῶν ἐξ ἀνάγκης, ἀλλ'
ὁ χρώμενος ὡς ἐν πολέμῳ δεῖ τῷ παρόντι στρατοπέδῳ. ἐνδέχεται γὰρ 30
25 ἢ δυνάμει λείπεσθαι τῶν ἀντικειμένων, καὶ χρὴ τοῦτο γνόντα μὴ ὁμόση
τοῖς πολεμίοις χωρεῖν, ἀλλ' ὡς δεῖ τὴν σωτηρίαν τοῖς οἰκείοις ἐπιτη-
δεύεσθαι, ἢ ὁρμῶντα πρὸς ἀντίστασιν διατάττειν αὐτοὺς ἐντέχνως καὶ
εὐφυῶς, τὸν τρόπον κατανοοῦντα τοῦ πολέμου τῶν ἐναντίων, ἐνιαχοῦ δὲ
καὶ τὸν τόπον, ἐν ᾧ δεῖ συγκροτῆσαι τὸν πόλεμον, καὶ οὕτω τὴν μάχην
30 μετέρχεσθαι. ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτά ἐστι τὸ χρῆσθαι τῷ στρατοπέδῳ
πολεμικώτατα. τὸ δὲ τῷ παρόντι τὸ ποσὸν ἐμφαίνει τοῦ στρατοπέδου καὶ 35
τὸ ποιόν. ἐκ τούτων γὰρ δεῖ σκοπεῖν τὸν στρατηγόν, πῶς ἔχει πρὸς τοὺς
πολεμίους τὸ ἑαυτοῦ στρατόπεδον κατὰ τὴν ὑπεροχὴν καὶ τὴν ἑλλειψιν.
ὁῦλον δὲ καὶ ἐκ τοῦ χρῆσθαι, ὅτι ὡς ὄργανον παρέλαβε τὸ στρατόπεδον· ἐν
35 γὰρ χρήσει τὰ ὄργανα. ἐπὶ δὲ τοῦ σκυτέως καὶ τῶν σκυτῶν οὐ χρήσιν εἶπεν,
ἀλλ' ἐκ τῶν δοθέντων σκυτῶν κάλλιστον ὑπόδημα ποιεῖν, ὡς ἐκ

1 ἀναιροῦντος a: ἀναιροῦντα B

9 rhesis usque ad κάλλιστα πράττειν (p. 1101^a 3) a

16 ἑαυτῷ B: om. a

19 rhesis usque ad τεχνίτας ἅπαντας (p. 1101^a 6) a

τοῦδε τόδε γίνεσθαι τῇ ὕλῃ ἀρμοζόντως· τῆς γὰρ ὕλης δυνάμει οὕσης τὰ 26^r
εἶδη καὶ τὴν στέρησιν ἐχούσης αὐτῶν, ἐξ αὐτῆς ὡς ἐστερημένης τὰ εἶδη 41
γίνεται. ὡς οὖν ἐπὶ τούτων τὸ ἀγαθὸν εἶναι τὸν πράττοντα οὐκ ἐκ τοῦ
τέλειον εἶναι τὸ ἔργον κρίνομεν ἀλλ' ἐκ τοῦ τὸ ἐγγωροῦν κατορθοῦν κατὰ
5 τε τὰ ὄργανα καὶ τὰ ὑποκείμενα, καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων τεχνιτῶν ὡσαύτως,
οὕτω καὶ ἐπὶ τοῦ εὐδαιμόνου ἔχει. εἰ γὰρ μὴ αἱ τύχαι αὐτῷ συντρέχουσιν
ὥστε τὰς πράξεις αὐτοῦ τέλειον τὸ εἶς ἐπιδέχεσθαι, μετέρχεται δὲ ταύτας
δεόντως αὐτός, ἔχοι ἂν εἶς ἢ πρᾶξις αὐτῷ, ὅσον τὸ κατ' αὐτόν, καὶ ἐμ- 45
ποδῶν αὐτῇ αἱ τύχαι καθίστανται, ὡς ἀναλάμπειν καὶ ταύταις τὸ εὐδαι-
10 μον, τῇ μοχθηρίᾳ τῶν τυχῶν μὴ ἐπισκοτούμενον.

p. 1101^a6 Εἰ δ' οὕτως, ἄθλιος μὲν οὐδέποτε.

Εἰ οὕτως ἔχει, φησὶν, ὁ περὶ τοῦ εὐδαιμόνου λόγος ὡς εἴρηται, μετα-
βαλεῖν μὲν αὐτὸν διὰ τὰς τύχας, καὶ μόνον ἐξ εὐδαιμονίας εἰς ἀθλιότητα, 50
οὐκ ἐνδέχεται. τέως δ' οὖν οὐκ ἔσται μακάριος, εἴπερ αὐτῷ συμβήσεται
15 ἀτυχήματα οἷα καὶ Πριάμφ. μακάριος γὰρ ἐκεῖνος ἐν πολιτικοῖς ὁ κατὰ
πᾶν εἶδος τῶν ἀγαθῶν εὐθηνούμενος. ὅτι μὲν οὖν τὸ κύριον ἔχει τῷ εἶναι
σπουδαῖος μὴ ἀφιστάμενος, οὐκ ἔσται οὐδὲ κληθήσεται ἄθλιος, ὅτι δ'
ἐναντίως αὐτῷ πάντῃ τὰ ἔξωθεν διατέθινται, διὰ τοῦτο οὐδὲ μακάριος. |

p. 1101^a8 Οὐδὲ δὴ ποικίλος τις καὶ εὐμετάβολος.

26^v

Εἰπὼν περὶ τοῦ εἶναι τὴν εὐδαιμονίαν βέβαιον καὶ δυσαφαίρετον καὶ
δείξας ὅτι δύναται μένειν καὶ τυχῶν ἐναντιουμένων αὐτῇ, φυλαττομένης
ἀκαταπτώτου τῆς κατ' ἀρετὴν τελειότητος, εἰ οὕτω, φησί, καὶ τὸ κύριον τῆς 5
εὐδαιμονίας αἱ ἀρεταὶ ἔχουσι καὶ αἱ κατ' αὐτὰς ἐνέργειαι, ἄθλιος μὲν οὐδέ-
ποτε γένοιτ' ἂν ὁ εὐδαίμων διὰ τὰς ἐκ τῆς τύχης ἐναντιότητος, οὐ μὲν
25 ῥηθεῖη ἂν μακάριος, εἴπερ αὐτῷ ὑπερβολαὶ ἀτυχίας συμβήσονται, ἀλλ' οὐδὲ
ποικίλος ἔσται διὰ τὴν πρὸς τὰναντία μεταβολὴν ἐνθεν κακείθεν ταλαντευό-
μενος, ὃ ἦν καὶ τοῦτο ζητούμενον διὰ τὴν τῆς εὐδαιμονίας βεβαιότητα.
οὔτε γὰρ ῥαδίως ὁ εὐδαίμων ἐκ τοῦ εἶναι ὃ λέγεται κινηθήσεται οὔτε ὑπὸ
μικρῶν ἢ ὀλίγων ἀτυχημάτων (ταῦτα γὰρ τυχόντα ὠνόμασεν), ἀλλ' εἴπερ 10
30 μεγάλα καὶ πολλὰ συμβαίῃ αὐτῷ.

p. 1101^a11 Ἐκ τε τῶν τοιούτων οὐκ ἂν γένοιτο πάλιν εὐδαίμων.

Καὶ τοῦτο τοῦ βεβαίου προστίθῃσιν ἕνεκεν, μὴ ῥᾶν εἶναι πιστούμενος

1 ἀρμοζόντως a: ἀρμόζοντα B

13 καὶ μόνον a: οὐ μόνον B

11 rthesis usque ad τύχαις περιπέση (p. 1101^a8) a

19 τις Ba: γε Arist. vulg.: τε Kb: om. L^bO^b rthesis

usque ad καὶ πολλῶν (p. 1101^a11) a

τῶν a οὐκ B: δ' οὐκ a

26 ἐνθεν B: ἐνθα a

31 ἐκ τῶν B: ἐκ

τῶν a οὐκ B: δ' οὐκ a rthesis usque ad γενόμενος ἐπίβολος (p. 1101^a13) a

τὸ τῇδε καὶ μεθίστασθαι τὸν εὐδαίμονα. ἐκ γὰρ τῶν τοιούτων, φησί, 26^v
 τουτέστι τῶν ἀτυχημάτων, οὐκ ἂν ἐπανέλθοι πάλιν εἰς τὸ εὐδαιμον ἐν ὀλίγῳ 15
 χρόνῳ, ἀλλ' εἴπερ, ἥτοι εἰ μέλλει γενέσθαι εὐδαίμων μετὰ μεγάλα ἀτυχή-
 ματα, ἐν πολλῷ τινι καὶ τελείῳ χρόνῳ ἂν γένοιτο, μεγάλων καὶ καλῶν
 5 ἐν αὐτῷ ἐπήβολος, ἥτοι εὐπορος, ὑπάρξας· ἐν αὐτῷ δέ, ἥγουν τῷ χρόνῳ.
 τέλειον δέ φησι χρόνον τὸν μέχρι τέλους αὐτοῦ τῆς ζωῆς.

p. 1101^a14 Τί οὖν κωλύει λέγειν εὐδαίμονα.

Ταῦτα οὐ περὶ τοῦ ἐξ ἀρχῆς εὐδαίμονος καὶ ἀγαθαῖς χρησαμένου 22
 τύχαις καὶ μέχρι τέλους οὕτω τετηρημένου ἀλλὰ περὶ τοῦ ἐξ ἀγαθῶν μετα-
 10 βεβλημένου τυχῶν καὶ εἰς μεγάλα περιπεσόντος καὶ πολλὰ ἀτυχήματα,
 εἶτα μεταβαλόντος πάλιν εἰς εὐτυχήματα. διὸ καὶ ἐρωτηματικῶς τὸν λόγον
 προσήνεγκεν, ὡς περὶ ἀμφιβόλου πράγματος αὐτὸν ποιησάμενος. ἐὰν οὖν 25
 τις, φησί, μεταβεβληκῶς ἀπὸ εὐτυχημάτων εἰς ἀτυχήματα κἀντεῦθεν τοῦ
 μακαρίζεσθαι ἀπειργόμενος ἀνακληθῇ πάλιν ἀπὸ καταπτώσεως καὶ ταπει-
 15 νώσεως, τῆς ἀρετῆς ἐν πᾶσι φυλάξας τὸ βέβαιον, τί κωλύει λέγειν αὐτὸν
 εὐδαίμονα κατ' ἀρετὴν μὲν τελείαν ἐνεργοῦντα καὶ τοῖς ἀποπτώμασιν,
 ἐπανακληθέντα δὲ ἀπὸ τῶν ἀτυχημάτων καὶ θαψιλῇ χορηγίαν τῶν ἐκτὸς
 αὐθις κτησάμενον ἀγαθῶν, μὴ βραχύν τινα χρόνον ἀλλὰ τὸν ἐξῆς βίον 30
 ἅπαντα; τὸ δὲ ἢ προσθετέον καὶ βιωσόμενον οὕτω καὶ τελευτή-
 20 σοντα κατὰ λόγον καὶ τὰ ἐξῆς ὡς ἐφερμηνευτικὰ τέθεικε τοῦ τέλειον
 βίον οὐχ ὡς ἄλλο τι λέγων ἀλλ' ὡς ἂν εἰ ἔλεγε· λέγω δὲ τέλειον βίον,
 ὥστε καὶ εἰς τὸ ἐξῆς οὕτω βιῶναι, ἥτοι ἐν τοῖς διαδεξιμένοις τὴν ἀτυχίαν
 εὐτυχήμασι καὶ τὴν τελευτὴν σχήσοντα κατὰ λόγον, ἥτοι ἀξίαν τῆς αὐτοῦ
 ἀρετῆς, ἐπεὶ τὸ μέλλον ἀφανὲς ἡμῖν, διὰ τοῦτο λέγω, ὅτι τὰ ἔξωθεν καὶ
 25 ἀπὸ τύχης λεγόμενα ἄστατα καὶ ἀβέβαια· ὅθεν ἀσφαλιζόμενος τὸν λόγον, 35
 ἴν' αὐτῷ τὸ ἀληθὲς τηρηθῇ. τὴν γὰρ εὐδαιμονίαν τέλος καὶ τέλειον
 τίθεμεν πάντῃ πάντως, καὶ διὰ τοῦτο δεῖ καὶ τελείου βίου, δι' οὗ παντὸς
 αὐτῇ παντοίως ἐξ ἀνάγκης τηρηθεῖν τάχα, εἰ μέλλοι ἔχειν τὸ τέλειον.
 τὸ μὲν γὰρ πάντῃ ἀντὶ τοῦ παντοίως εἴληπται, τὸ δὲ πάντως βεβαιώσεως
 30 ἐπίρρημα τὸ ἐξ ἀνάγκης δηλοῖ· δηλοῖ δὲ τὸ παντοίως τοὺς τρόπους καθ'
 οὓς τὰ ἀνθρώπινα λέγεται ἀγαθὰ, ἥγουν τὰ τῆς ψυχῆς, ὡς ἐπιστῆμαι καὶ
 ἀρεταί, τὰ τοῦ σώματος, ὡς ὑγεία ῥώμη κάλλος καὶ εἴ τι τούτοις σύστοιχον, 40
 τὰ ἔξωθεν, ὡς πλοῦτος εὐδοξία εὐημερία εὐτεχνία φιλία καὶ εἴ τι ἄλλο
 τούτοις ἀνάλογον. δόξειε δ' ἂν εἰκότως τύχας ἐνταῦθα λέγειν ἀπλῶς τὰ
 35 ἔξωθεν καὶ οὐκ ἐφ' ἡμῖν καὶ ἐκ ταυτομάτου ἐρεῖ τις καὶ ἐξ εἰμαρμένης
 καὶ ἐκ προνοίας κοινῆς. αἱ γὰρ ἀποβολαὶ καὶ αἱ προσγεννήσεις τῶν ἔξωθεν

2 ἐπανέλθοι a: ἐπανέλθῃ B
 χήματα scripsi: ἀτυχήματα Ba
 χημάτων B: ἀτυχήματος a
 om. a τὴν B: om. a
 λει a 35 ἐρεῖ B: ἐρῇ a

7 rthesis usque ad καὶ πάντως (p. 1101^a19) a
 12 ἀμφιβόλου πράγματος B: πραγμάτων a
 20 ἐφερμηνευτικὰ B: ἐφερμηνευτικὸν a
 25 ἀσφαλιζόμενος B: ἀσφαλιζόμεναι a
 36 προσγεννήσεις a: προσγενέσεις B

11 εὐτυ-
 13 ἀτυ-
 22 εἰς B:
 28 μέλλοι B: μέλ-
 36 προσγεννέσεις B

οὐκ ἐκ ταῦτομάτου μόνον ἀεὶ ἀλλὰ καὶ ἐκ τῆς περιφορᾶς τοῦ παντός καὶ 26^v
ἐκ τῆς προνοίας ἀπλῶς δοξάζονται γίνεσθαι.

p. 1101^a19 Εἰ δ' οὕτω, μακαρίους ἐροῦμεν τῶν ζώντων.

45

Συμπεραίνει τὰ εἰρημένα. ἐπεὶ γὰρ οὕτως ἔχει τὸ πρᾶγμα ὡς εἵπομεν,
5 ῥηθεῖεν ἂν μακάριοι οἷς ὑπάρχει καὶ ὑπάρξει τὰ λεχθέντα, τουτέστιν
οὐ μόνον μετὰ τελευτῆν ῥηθεῖεν ἂν μακάριοι, οἷς διὰ παντός βίου καὶ
μέχρι τέλους αὐτοῦ ὑπῆρξε τὰ εἰρημένα ἀγαθὰ, ἀλλὰ καὶ πρὸ τοῦ τὸ τέλος
ἐπιγενέσθαι αὐτοῖς πλὴν ὑποτιθεμένου καὶ τοῦ ὑπάρξει αὐτοῖς ἀδιακόπως 50
ταῦτ' διὰ βίου παντός· οὐ γὰρ μόνον οἷς ὑπάρχει ἀλλὰ καὶ οἷς ὑπάρξει.
10 δεῖ γὰρ τῷ παρόντι καὶ τὸ μέλλον συνδραμεῖν, ἵν' οὕτως εἴη τὸ μακάριον
ἀμετάθετον. μακαρίους δέ, φησὶν, ἀνθρώπους, ἧτοι κατὰ τὸ ἀρμόζον
ἀνθρωπίνῃ φύσει, οἷς ἢ ἐν βίῳ διαγωγὴ ἐν διηγεκεῖ ρύσει καὶ μεταβολῇ
παντοῖα ὑπάρχει, ἐπεὶ τῆς νοερᾶς καὶ θείας φύσεως ἄλλο εἶδος μακαριό-
τητος, ἐν στάσει τὸ εἶναι ἐχούσης καὶ μηδεμίαν ὑπομενούσης μεταβολήν. |
15 δόξειε δ' ἂν τὸ τί οὖν κωλύει λέγειν τὸν εὐδαίμονα καὶ τὰ ἐξῆς ἐπόμενα 27^r
τούτῳ μᾶλλον εἰρῆσθαι διὰ τὴν Σόλωνος θέσιν, μὴ δεῖν λέγοντος μακα-
ρίζειν πρὸ τελευτῆς τὸν εὖ ἔχοντα τῆς ζωῆς διὰ τὸ τοῦ μέλλοντος ἄδηλον.
οὐδὲν γὰρ κωλύσει αὐτὸν μακαρίζεσθαι προστεθειμένου τοῦ εἵπερ ὑπάρξει
αὐτῷ μέχρι τέλους τὰ ἀγαθὰ.

20 p. 1101^a22 Τὰς δὲ τῶν ἀπογόνων τύχας.

5

Ἐπεὶ καὶ τοῦτο ἐλέγετο πρότερον, ὅτι δεῖ τῷ εὐδαίμονι πρὸς τὸ μα-
καρίζεσθαι καὶ τῆς τῶν ἀπογόνων καὶ τῶν φίλων εὐζωίας, ἵνα ἐκ τῆς 10
πρὸς ἐκείνους κοινωνίας μὴ ἐμποδίζοιτο αὐτῷ τὸ μακάριον ἐχόντων ἴσως
ἐκείνων κακῶς, διὰ τοῦτο εἰπὼν μηδὲν κωλύειν αὐτὸν μακαρίζεσθαι καθ'
25 ἑαυτὸν καλῶς βιοῦντα καὶ ἱκανῶς κεχορηγημένον τοῖς ἔξωθεν καὶ ὥσπερ
αὐτοῦ τοὺς πρὸς αὐτὸν ὀφειωμένους ἀποχωρίσας, τούτου ἕνεκα ἐπιφέρει
ταυτὶ λέγων, ὅτι περὶ μὲν τοῦ εὐδαίμονος καθ' ἑαυτὸν λεγέσθω ἐπὶ
τοσοῦτον. τί δ' ἂν ἐροῦμεν περὶ τῶν ἀπογόνων καὶ ἀπλῶς περὶ τῶν φίλων
αὐτοῦ; ἄρ' αἱ τούτων τύχαι ἐφάπτονταιί που ἐκείνου ἢ οὐδαμῇ; τὸ μὲν 15
30 οὖν λέγειν μὴ δ' ὅτι οὖν συμβάλλεσθαι, λίαν ἄφιλον φαίνεται. ὥσπερ
γὰρ εἰ ἐκεῖνος ἀνέχοιτο μὴ κοινοῦσθαι ἑαυτῷ τὰ τῶν ἀπογόνων καὶ φίλων,
ὥς ἄφιλός τις καὶ ἀκοινωνήτος κρίνοιτ' ἂν, οὕτω καὶ ἡμεῖς ὡς τοιοῦτοι
κατακριθείημεν, εἰ τοῦτο ἀρμόδιον εἶναι διορίζοιμεθα. ἀλλὰ καὶ ταῖς κοιναῖς
δόξαις ἐναντιούμεθα, κοινὰ τὰ τῶν φίλων εἶναι λεγούσαις εἴτ' ἀγαθὰ εἴτε πονηρά,

3 rthesis usque ad τοσοῦτον διωρίσθω (p. 1101^a21) a

9 ταυτὸ B: ταυτὶ a

11 ante ἀνθρώπους add. ὡς a: om. B

14 μεταβολὴν a: μεταβολῆς B

16 σόλω-

νος B: τοῦ σόλωνος a

20 rthesis usque ad ἱκανῶς ἔχοι (p. 1101^a28) a

28 ἀπο-

γόνων corr. ex ἀγόνων B

33 ταῖς κοιναῖς δόξαις B: τῆς κοινῆς δόξης a

34 λεγούσαις B: λεγούσης a

ἄλλως τε καὶ κοινωνικοῦ ζώου τοῦ ἀνθρώπου ὄντος διὰ τὸ φύσει ἡμερον 27^τ
καὶ φιλόλληλον, ὥς εἶναι παρὰ φύσιν τὸ ἀκοινωνήτον· ὥστε τοῦτο μὲν 20
οὐ θετέον. ἐπεὶ δὲ καὶ τῶν συμβαινόντων παντοῖαί εἰσιν αἱ διαφοραὶ
κατὰ μέγεθος καὶ σμικρότητα, καὶ τῶν οἰκείων αὐθις τῶν μὲν μᾶλλον
5 συνικνουμένων τῶν δ' ἥττον διὰ τὸ ταῖς οἰκειώσεσι διαφορὰς θεωρεῖσθαι
πολλὰς, τὸ μὲν διαιρεῖν καθ' ἕκαστον τὰ τε συμβαίνοντα καὶ τὰς οἰκειό-
τητας μακρόν, ἵνα μὴ λέγωμεν ἀπέραντον. ἐξ ἀνάγκης ἄρα καθόλου καὶ
τύπῳ λέγοντας ἱκανῶς ἔχειν δοκεῖ. τύπῳ δὲ τὸ καθόλου λέγομεν, ὅτι
συγκέχυται καὶ ἀμυδρότερον ἢ τὰ καθ' ἕκαστα τὴν γνῶσιν παρέχεται. 25
10 ἐναργέστερα γὰρ αἰεὶ τὰ καθ' ἕκαστα διὰ τὸ αἰσθήσει γνωρίζεσθαι.

p. 1101^a28 Εἰ δὲ καθάπερ καὶ τῶν περὶ αὐτὸν ἀποτυχημάτων.

Ἐντεῦθεν μέτρα τῆς κοινωνίας τίθησι τῶν συμβαινόντων τοῖς ἀπογό-
νοις καὶ τοῖς φίλοις πρὸς τοὺς εὐδαίμονας, καθόλου καὶ τύπῳ τὰς διαφορὰς
αὐτῶν ἐκτιθέμενος, ὥς ὑπέσχετο. καὶ πρῶτον τὴν κατὰ τὸ μείζον τῶν 30
15 συμβαινόντων καὶ ἔλαττον. ὥσπερ γάρ, φησί, τῶν περὶ τὸν εὐδαίμονα συμ-
βαινόντων ἀτυχημάτων τὰ μὲν βαρύτερα ῥοπήν τινα πρὸς ἀλλοίωσιν τῷ
βίῳ παρέχεται, τὰ δ' ὑπάρχοντα κοῦφα γίνεται μικρὰ καὶ οὐδενὸς ἄξια
λόγου πρὸς τὴν τοῦ βίου ἐπὶ τὸ χεῖρον μετάπτωσιν, οὕτω καὶ τὰ περὶ
τοὺς φίλους, ἥτοι τοὺς τε ἀπογόνους καὶ ἄλλως εἰς φιλίαν συναπτομένους.
20 εἰ γὰρ φίλτατα τὰ οἰκεῖα ἔκγονα καλεῖται, τί ἄτοπον εἰ καὶ φίλα ἀπλῶς
λέγεται καὶ τοῖς ἀπλῶς φιλουμένοις συνάπτεται; διὸ καὶ ἐπάγει τὸ ὁμοίως 35
ἅπαντας, ὥς συναιρῶν ἅπαντας ἐν ταύτῳ τῷ τῆς φιλίας ὀνόματι. καί
φησι θεωρεῖσθαι τὴν αὐτὴν καὶ ἐν τούτοις διαφορὰν κατὰ τὰ συμβαίνοντα,
ὥς τὰ μὲν μείζω τούτων καὶ βρίθοντα ἐφικνεῖσθαι πρὸς τὸν εὐδαίμονα, τὰ
25 δὲ κοῦφα ἴσως μηδὲ λογίζεσθαι.

p. 1101^a31 Διαφέρει δὲ τῶν παθῶν ἕκαστον.

Δευτέρα αὕτη διαφορὰ περὶ τῶν συμβαινόντων τοῖς ἀπογόνους καὶ τοῖς 42
φίλοις, καὶ ὥς ἄλλως μὲν ἐχόντων πρὸς τὸν εὐδαίμονα ἐν τῷ ζῆν αὐτὸν
ἄλλως δὲ μετὰ τὴν αὐτοῦ τελευτήν. αὐξων τε τὸ διάφορον πολὺ μᾶλλον
30 εἶναί φησι τοῦτο ἐν τῷ ζῆν ἢ παρελθεῖν τὸν εὐδαίμονα, ἢ ὅσον διαφέρει
ἐν ταῖς τραγωδίαις εἰσάγεσθαι δεινὰ καὶ παράνομα εἴτε πρότερον γεγονότα 45
ὥς προϋπάρξαντα καὶ νῦν εἰσαγόμενα εἴτε ὥς νῦν πραττόμενα ὅτε καὶ
εἰσάγεται. πολλὴ γὰρ διαφορὰ παρεληλυθυίας μιμεῖσθαι πράξεις ἐν τρα-
γωδίᾳ ἢ νῦν γενομένας ὅτε καὶ ἡ μίμησις αὐτῶν γίνεται. δεῖ οὖν ταύτην
35 τὴν διαφορὰν περὶ τὸν εὐδαίμονα συλλογίσασθαι, εἰ παρόντος εἴτε παρελ-
θόντος αὐτοῦ τὰ περὶ τοὺς ἀπογόνους καὶ τοὺς φίλους συμβαίνοντα.

11 rthesis usque ad ὁμοίως ἅπαντας (p. 1101^a31) a

14 αὐτῶν a: αὐτῷ B

15 τὸν

εὐδαίμονα B: τὴν εὐδαιμονίαν a

17 κοῦφα B: κοῦφος a

19 ἄλλως B: ἄλλους a

26 rthesis usque ad τὴν διαφορὰν (p. 1101^a34) a

31 καὶ παράνομα B: παράνομος a

p. 1101a34 Μᾶλλον δ' ἴσως τὸ διαπορεῖσθαι περὶ τοὺς κεκμηκότας. 27^r

Τὸ μᾶλλον δ' ἴσως ἀντὶ τοῦ οἰκειότερον ἴσως. ἔστι δὲ ὁ λόγος 53
 τοιοῦτος, ὥς τῶν εἰρημένων ἀπορώτερόν ἐστιν, εἴ τινος ἀγαθοῦ ἢ ἐναντίου
 οἱ τετελευτηκότες δύνανται κοινωνεῖν. καὶ ἐπιφέρει λύων τὸ | ἄπορον· 27^v
 5 ἔοικε γάρ, φησὶν, ἐκ τούτων, ἡγουν τῶν ἐν τραγωδίαις εἰσαγομένων.
 ὥσπερ γὰρ ἐπ' ἐκείνων ἀσθενῶς πάνυ καὶ σκιωδῶς τῶν κεκμηκότων
 ἅπτεται τὰ ἐν μιμήσει περὶ ἐκείνων λεγόμενα ἢ πραττόμενα, οὕτω κἀνταῦθα
 ἐὰν καὶ δῶμεν δικνεῖσθαι πρὸς τοὺς γεγονότας εὐδαίμονας μετὰ τὴν
 τελευτὴν εἴτε ἀγαθὸν εἶναι εἴτ' ἐναντίον, ἀσθενὲς εἶναί τι καὶ οὐδαμινὸν ἢ
 10 ἀπλῶς ἢ ἐκείνοις, ἀπλῶς μὲν εἰ τῇ αὐτοῦ φύσει τοιοῦτον εἶη, ἐκείνοις δὲ 5
 ὅτι κἀν μέγα ὑπάρχη τοῖς κεκμηκόσιν ἤδη, ἀσθενὲς καὶ μικρόν ἐστιν.

p. 1101b3 Εἰ δὲ μή, τοσοῦτόν γε καὶ τοιοῦτον.

Κἀν εἴ τις, φησί, τῶν ἀπελθόντων ἐφάπτεσθαι τὰ τοῖς οἰκείοις ἐκείνων
 ἐρεῖ συμβαίνοντα, τοσοῦτον ἐφάψεται καὶ τοιοῦτον, ὥστε μήτε τοὺς μὴ ὄντας
 15 εὐδαίμονας τοιούτους ποιεῖν, ἂν ἢ ἀγαθὰ, μήτε τοὺς εὐδαίμονας μετα- 10
 βάλλειν ἐκ τοῦ μακαρίου εἰς τὸ ἄθλιον, ἂν ἢ ἐναντία, μόνην ἀναφορὰν
 ἔχοντα πρὸς ἐκείνους ὥς εἰς ἐπιτηδεύουσ ἐκείνων συμβαίνοντα.

p. 1101b5 Συμβάλλεσθαι μὲν οὖν τι φαίνονται.

Ταῦτα ἐκ τῶν προλαβόντων δῆλον τῆς αὐτῆς ἐκείνοις διανοίας ἐχόμενα. 15

20 p. 1101b10 Διωρισμένων δὲ τούτων.

Ἐφ' ἕτερον μεταβαίνει ζήτημα περὶ τῆς εὐδαιμονίας. ἐπεὶ γὰρ τῶν
 ἀγαθῶν τὰ μὲν θεῖα φαμεν τὰ δὲ ἀνθρώπινα, καὶ τὰ μὲν θεῖα τίμια
 λέγομεν ὥς ὑπάρχοντα καὶ ὑπὲρ ἔπαινον καὶ τιμῆς διὰ τὴν ὑπεροχὴν 20
 ἀξιούμενα, ἐπαινετὰ δὲ τὰ ἀνθρώπινα, ὥς τοῦ τιμᾶσθαι μὲν λειπόμενα,
 25 ἐπαίνων δὲ μόνων τυγχάνοντα, εἰσὶ δὲ καὶ ἕτερα ἀνθρώπινα μὲν καὶ
 ταῦτα, ἐπαμφοτερίζοντα δὲ ὥς καὶ κατορθοῦν δύνασθαι καὶ ἀμαρτάνειν,
 καὶ διὰ τοῦτο δυνάμεις λεγόμενα ὥς τινος τῶν τεχνῶν ὑπάρχει (εὐρεῖν)

1 rhesis usque ad ἐκείνοις εἶναι (p. 1101b3) a

2 δὲ ὁ λόγος B: δὲ καὶ ὁ λόγος a

4 ante λύων inserit ὥσπερ a: om. B

8 δικνεῖσθαι B: δικνεῖσθαί τι a

9 ἀγαθὸν

a: ἀγαθῶν B

εἶναι (prius) B: om. a

10 ἐκείνοις a: ἐκείνων B

12 rhesis usque ad τὸ μακάριον (p. 1101b5) a

18 rhesis usque ad τοιούτων μηδέν

(p. 1101b9) a

20 rhesis usque ad οὐκ ἔστι (p. 1101b12) a

21 περὶ B:

om. a

23 καὶ ὑπὲρ B: ὑπὲρ a

25 μόνων B: μόνον a

27 εὐρεῖν a:

om. B

οἶον ἱατρικὴν ἢ ῥητορικὴν <ἢ> κυβερνητικὴν, ζητεῖ ἐν τίσιν τούτων τὴν εὐδαι- 27^v
μονίαν ταχτέον, εἴτ' ἐν τοῖς τιμίσις εἴτ' ἐν τοῖς ἐπαινετοῖς εἴτ' ἐν ταῖς
δυνάμεσι, καὶ τὸ μὲν εἶναι αὐτὴν τινὰ τῶν δυνάμεων ἀπαγορεύει, ὅτι 25
μηδ' ἐπαμφοτερίζει. ἀμαρτάνειν γὰρ ἢ εὐδαίμονα οὐκ ἐνδέχεται ποτε τὸν
5 εὐδαίμονα. τὸ γοῦν δύναμιν εἶναι παραιτησάμενος ζητεῖ ἐφεξῆς, εἴτε τῶν
ἐπαινετῶν ἐστὶν εἴτε τῶν τιμίων. δείξει δ' ἐφεξῆς ὅτι ὑπὲρ τὰ ἐπαινετὰ ἢ
εὐδαιμονία ἐστὶ καὶ τοῖς θείοις τῶν ἀγαθῶν καὶ τιμίων συνάπτεται.

p. 1101^b12 Φαίνεται δὲ πᾶν τὸ ἐπαινετὸν τῷ ποιόν τι.

Μέλλων τὴν εὐδαιμονίαν τῶν ἐπαινετῶν μὲν διαστῆσαι, τοῖς τιμίσις 32
10 δὲ συντάξαι, λέγει τί τὸ ἴδιον τῶν ἐπαινετῶν καὶ τί τῶν τιμίων, ἵνα ὧν
τὸ ἴδιον εὐρήσῃ τῇ εὐδαιμονίᾳ προσὸν τούτοις ἀποδείξῃ κοινωνουῦσαν καὶ
συνταττομένην αὐτήν. τοίνυν πᾶν, φησί, τὸ ἐπαινετὸν διὰ τοῦτο ἐπαινεῖται,
ὅτι τε ποιότητός τινος ἀγαθοῦ μετέχει καὶ πρὸς τι ἀναφέρεται, ἥτοι ἔργον 35
ὃ κατορθοῖ. καὶ παράδειγμα τίθησι τοῦ μετέχοντος τῆς ἀγαθῆς ποιότητος
15 τὸν δίκαιον καὶ τὸν ἀνδρεῖον καὶ ὅλως τὸν δι' ἀγαθὴν ποιότητα ἀγαθὸν
καὶ τὴν ἀρετὴν αὐτήν. εἰπὼν δὲ ὅλως τὸν ἀγαθὸν ἐπήγαγε καὶ τὴν
ἀρετὴν κατατάττων καὶ αὐτὴν ἐν τῇ τῶν ἐπαινουμένων ὁλότητι. ἐπεὶ
καὶ πᾶν ἐπαινούμενον κατὰ τὴν ἀρμόζουσαν αὐτῷ ἀρετὴν τὸν ἔπαινον
δέχεται, καὶ ἐπαινεῖσθαι ταῦτά φησι διὰ τὰς πράξεις καὶ τὰ ἔργα πρὸς ᾧ 40
20 ἀναφέρονται καὶ ᾧ πεφύκασιν κατορθοῦν. καὶ ταῦτα μὲν ψυχικά. ἐπεὶ δὲ
καὶ σωματικά τινά εἰσιν ἐπαινούμενα, ἀπαριθμεῖται καὶ ταῦτα. τὸν γὰρ
ἰσχυρὸν τῷ σώματι καὶ τὸν ὀρομικὸν καὶ τῶν τοιούτων ἕκαστον ὡς ἔχοντα
ἕξιν ἀγαθὴν σώματος ἐπαινοῦμεν, διότι καὶ αὐτὸς ποιός ἐστὶ τις καὶ ἔχει
πῶς, ἡγουν ἐτοίμως πρὸς τὸ ἀγαθὸν τε καὶ σπουδαῖον, ὁ μὲν ἰσχυρὸς ὡς
25 ἀντέχειν πεφυκέναι πρὸς τὰ βάρη καὶ τὰ ἐπίπονα, ὁ δὲ ὀρομικός πρὸς τὸ
ταχεῖαν ποιεῖσθαι τὴν τῶν τοπικῶν διαστημάτων διέλευσιν. ταῦτα γὰρ 45
ἄμφω ἀγαθὰ τε καὶ σπουδαῖα διὰ τὸ καιροῦ καλοῦντος τῇ τῶν ἀνθρώπων
ζωῇ συμβάλλεσθαι.

p. 1101^b18 Δῆλον δὲ τοῦτο καὶ ἐκ τῶν περὶ τοὺς θεοὺς ἐπαίνων.

30 Πρὸς βεβαίωσιν ἔτι τοῦ τὰ ἐπαινετὰ ἐπαινεῖσθαι τῷ ποιά τινὰ εἶναι
καὶ πρὸς τινὰ ἀναφέρεσθαι, ἡγουν πρὸς ἔργα σπουδαῖα, καὶ τοὺς ἐπὶ τοὺς
θεοὺς ἐπαίνους παράγει. οἱ γὰρ ἐπαινοῦντες αὐτούς, φησί, καταρριπτοῦσιν

1 ante κυβερνητικὴν quod corr. ex κυβερνητικὴ δὲ om. ἢ B: posuit a τούτων B:
τούτῳ a 4 ἢ εὐδαίμονα a: ἢ εὐδαιμονία B 8 rthesis usque ad καὶ σπουδαῖον
(p. 1101^b18) a δὲ B et Arist. codd. L^bO^b: δὴ a et Arist. vulg. 12 τοίνυν πᾶν
B: πᾶν τοίνυν a 14 ἀγαθῆς B: ἀγαθοῦ a 16 τὸν ἀγαθὸν B: τῶν ἀγαθῶν a
19 ᾧ rubro corr. ex ἐν B: ᾧ καὶ a 21 τινὰ B: om. a 24 τε scripsi: τι Ba
26 τοπικῶν a: πολιτικῶν B 29 rthesis usque ad ὥσπερ εἵπομεν (p. 1101^b21) a
31 σπουδαῖα B: σπουδαῖος a

αὐτῶν τὸ ἀξίωμα, καὶ ἀντὶ τοῦ δοξάζειν γελοίους αὐτοὺς ἀποφαίνουσιν 27^v
 ἀναφέροντες αὐτοὺς πρὸς ἡμᾶς, ἥτοι ἐξισοῦντες ἡμῖν, καὶ ὅπερ εἰς ἡμᾶς 51
 δι' ἀναφορᾶς γίνεται, τούτῳ καὶ πρὸς αὐτοὺς χρώμενοι. ἡμῶν μὲν γὰρ
 τὰς ἕξεις ἢ τὰς σωματικὰς ἢ τὰς ψυχικὰς ἐπὶ τὰς ἐξ αὐτῶν προβαινούσας
 5 πράξεις καὶ τὰς ἐνεργείας ἀναφέροντες ἐκ τούτων συνιστῶσι τοὺς πρὸς
 ἡμᾶς ἐπαίνους, ὅτι μὴδ' ἐνεργοῦμεν ἀεὶ. ἐπὶ δὲ τῆς θείας φύσεως οὐχ
 οὕτως ἐστίν, ὥστε πῇ μὲν ἐν ἕξει εἶναι μένουσαν ἀργόν, πῇ δ' εἰς προ-
 χεῖρισιν τῆς ἕξεως ἔρχεσθαι, | ἀλλ' ἀδιάκοπος αὐτῆς ἡ ἐνέργεια. διὸ 28^r
 καὶ ἀνοίκειος πρὸς ταύτην ὁ ἔπαινος, δι' ἀναφορᾶς ὡς εἴρηται γινόμενος
 10 τῆς ἀπὸ τῶν ἕξεων πρὸς τὰς ἐνεργείας, ἐν τῷ ἐνεργεῖν αὐτῇ οὐ λέγω δὴ
 τῆς θείας φύσεως τὸ εἶναι ἐχούσης ἀλλὰ κατὰ προχεῖρισιν ἐνεργούσης
 τῶν ἕξεων.

p. 1101^b21 Εἰ δ' ἐστὶν ὁ ἔπαινος τῶν τοιούτων.

Εἰ ὁ ἔπαινος, φησί, τῶν τοιούτων ἐστίν, ἥτοι τῶν κατὰ ἀναφορὰν 6
 15 ἐπαινουμένων, οὐ δεῖ ἐπαινετὰ τὰ ἄριστα τίθεσθαι ἀλλὰ μεῖζόν τι καὶ
 βέλτιον λέγειν περὶ αὐτῶν, καὶ τὴν τούτου μαρτυρίαν ἐκ τοῦ φαινομένου
 παρίστησι. φαινόμεθα γὰρ μεῖζόν τι τῶν ἐπαίνων ταῖς θεαῖς προσφέροντες
 φύσεσι μακαρίζοντες αὐτοὺς καὶ εὐδαιμονίζοντες ὁμοίως καὶ τῶν ἀνδρῶν 10
 τοὺς θειοτάτους. οὗτοι δ' εἰσὶν ὅσοι τῆς ὕλης πάντῃ κατὰ σχέσιν ἀναχω-
 20 ρήσαντες ἔξω τε σαρκὸς καὶ κόσμου γενόμενοι ζῶσιν ὑπὲρ ἅπαντα τὰ
 ὀρώμενα καὶ τὸν νοῦν ἔχουσι ταῖς θεαῖς συνόντα καὶ συγχορεύοντα καὶ
 συναγαλλώμενον φύσεσι καὶ κατ' ἐνέργειαν ἀεὶ ζῶσιν, ἀδιακόπως ὑπὸ τοῦ
 πρώτου φωτὸς ἐλλαμπόμενοι· διὸ οὐδ' ἀναφορὰ αὐτοῖς ἐστὶ πρὸς ἐνέργειαν
 ἀπὸ τῶν ἕξεων, ὥστ' οὐδὲ ὁ ἔπαινος αὐτοῖς ἐφαρμόζει.

25 p. 1101^b25 Ὅμοίως δὲ καὶ τῶν ἀγαθῶν· οὐδεὶς γὰρ τὴν εὐδαι- 15
 μονίαν.

Περὶ τῶν οὐσιῶν εἰπὼν ὅσαι ἄρισται ὡς οὐ δεῖ πρὸς ἐκείνας ἐπαίνοις
 χρῆσθαι ἀλλ' εὐδαιμονισμοῖς καὶ μακαρισμοῖς, λέγει νυνὶ δέον εἶναι καὶ
 ἐπὶ τῶν ἀρίστων πραγμάτων παραφυλάττεσθαι τὸ αὐτό, ἃ καὶ ἀγαθὰ καλεῖ
 30 κατ' ἐξαίρετον, ὅποῖον λέγει καὶ τὴν εὐδαιμονίαν. οὐδεὶς γὰρ τὴν εὐδαι-
 μονίαν ἐπαινεῖ ὡς τὴν δικαιοσύνην. ἡ μὲν γὰρ ἕξις ψυχῆς ἐστὶ καὶ ἔχει 20
 ποῦ ἀναφέρεσθαι, τὴν κατ' αὐτὴν δηλονότι ἐνέργειαν, ἡ δ' εὐδαιμονία
 ἐνέργεια ὑπάρχουσα ἀποδέδοται, ὥστ' οὐδ' ἔχει ποῦ ἀναχθῆσεται, εἰ δὲ
 μή, ἔσται ἐνεργείας ἐνέργεια καὶ τέλος ἕξει, ἀλλ' οὐκ αὐτὴ ἔσται τέλος,

3 τούτῳ B: τοῦτο a

καὶ B: τε καὶ a

7. 8 et 11 προχεῖρισιν B: προχείρησιν a

10 οὐ B: om. a

11 ἀλλὰ B: ἀλλ' οὐ a

13 rthesis usque ad θειοτάτους μακαρί-

ζομεν (p. 1101^b25) a

16 λέγειν B: λέγει a

19 τῆς ὕλης B: τῶν ὕλῳν a

25 rthesis usque ad βελτίον μακαρίζει (p. 1101^b27) a

26 ἄριστοι Ba

29 παρα-

φυλάττεσθαι B: παραφυλάττειν a

34 τέλος a: τὸ τέλος B

καὶ εἰς ἄπειρον ὁ λόγος προβήσεται. διὰ τοῦτο καὶ μακαρίζεται ὡς θεοῦ- 28^r
 τερὸν τι καὶ βέλτιον τῶν κατ' ἀρετὴν ἔξεων καὶ τελειωθείσῃ κατ' ἀρετὴν
 ψυχῇ αἰεὶ κατ' ἐνέργειαν ὑπάρχουσα ὡς αἰεὶ ἐλλαμπομένη παρὰ τῶν κρειτ- 25
 τόνων δυνάμεων καὶ τὸ ἐνεργὸν ἐχούσῃ διαμένον καὶ ἀκατάπαυστον. τούτου
 5 δὲ πίστις αὕτη ἡ πεῖρα τοῦ πράγματος. ὡς γὰρ τὸ περὶ τὰ αἰσθητὰ
 ἐνεργὸν τῶν αἰσθήσεων οὐ λόγος ἀλλὰ πεῖρα παρίστησιν, οὕτω καὶ τὸ περὶ
 τὰ νοητὰ ἐνεργὸν τοῦ νοῦ τῇ κατ' ἐνέργειαν αὐτοῦ πεῖρα γίνεται γνῶριμον,
 τοῖς μὴ πεῖρα μαθοῦσι λόγῳ διδασκαλίας γνωρίζεσθαι μὴ δυνάμενον. ὡς
 γὰρ γλυκύτητα μέλιτος οὐδεὶς ἂν γνωριεῖ μὴ γευσάμενος μέλιτος, οὕτως
 10 οὐδὲ τῆς κατὰ νοῦν ἐνεργείας τις εἰς γνῶσιν ἐλεύσεται, μὴ ἐν πεῖρα ταύτης 30
 γενόμενος.

p. 1101^b27 Δοκεῖ δὲ καὶ Εὐδοξος καλῶς συνηγορῆσαι.

Φιλόσοφος ὁ Εὐδοξος· οὗτος τὴν ἡδονὴν ἐπαινῶν συνηγόρησε περὶ
 τῶν ἀριστείων αὐτῇ ὡς πάντων ἐπικρατούσῃ τῶν παρ' ἀνθρώποις ἐπαι- 35
 15 νουμένων. ἀγαθὸν γὰρ αὐτὴν ὑποθέμενος, ἐπεὶ μὴ ἑώρα αὐτὴν ἐπαινου-
 μένην, τοῦτο αὐτὸ δηλωτικὸν ἔκρινε τοῦ εἶναι τὴν ἡδονὴν τῶν μὴ ἐπαι-
 νετῶν καὶ οὐχ ὡς ψεκτὴν μὴ ἐπαινουμένην ἀλλ' ὡς οὖσαν ὑπὲρ ἔπαινον.
 τοιοῦτον γὰρ εἶναι τὸν θεὸν καὶ τὰγαθὸν ἐκ παραλλήλων τὸ αὐτό. ἐπαινεῖ
 οὖν τὸν Εὐδοξὸν ὡς εὐφυῶς τὴν συνηγορίαν τῆς ἡδονῆς μεταχειρισάμενον.

20 p. 1101^b31 Ὁ μὲν γὰρ ἔπαινος τῆς ἀρετῆς.

40

Ταῦτα ὡς πρὸς τὸ εἶναι τὴν εὐδαιμονίαν ὑπὲρ τὰ ἐπαινούμενα καὶ
 ἐγκωμιαζόμενα. ἐπαινεῖται οὖν, φησὶν, ἡ ἀρετὴ, ὅτι ταύτης ἔξεως οὐσῆς
 ἀγαθῆς, πρακτικοὶ τῶν καλῶν εἰσιν ἀπ' αὐτῆς οἱ ἄνθρωποι. ἐγκωμιάζεται
 δὲ τὰ ἔργα ὁμοίως καὶ τὰ σωματικὰ καὶ τὰ ψυχικὰ, ὅσα ταύτης εἰσὶν
 25 ἀποτελέσματα. ἡ δ' εὐδαιμονία καὶ ὑπὲρ τὴν ἀρετὴν καὶ ὑπὲρ τὰ ἐκ ταύτης 45
 ἀποτελέσματα· διὰ τοῦτο καὶ ὑπὲρ ἔπαινον. εἰσὶ δὲ ψυχικὰ μὲν ἔργα
 ὅσα ἐκ τῶν ψυχικῶν προβαίνει ἔξεων, (οἷον ἐκ τῶν ἀρετῶν ἢ τεχνῶν ἢ
 ἐπιστημῶν, σώματος δὲ ὅσα ἐκ τῶν σωματικῶν ἔξεων), οἷον ἰσχύος καὶ
 τῶν τοιούτων, λέγω δὴ εὐαίσθησίης εὐδρομίας ὑγιεινότητος καὶ εἴ τι ἕτερον
 30 τῷ σώματι ἐπαινετὸν πρόσσεστιν. τὰ γὰρ διὰ τοῦ σώματος κατορθούμενα
 ταῖς ἀγαθαῖς τῆς ψυχῆς ἔξεσι καὶ αὐτὰ ἐπιγράφεται, ὡς αὐτῆς χρωμένης 50
 ὀρθῶς τῷ σώματι καὶ τὰ αὐτὰ κατορθούμενα. κακίας γὰρ ἐπικρατούσης ἐν
 τῇ ψυχῇ, εἰς πονηρὰ καὶ αὐτὰ συντελέσουσι, κακῶς ἐνεργούσης κατ' αὐτὰ
 τῆς ἀρχῆς, τῆς χρωμένης τῷ σώματι.

12 rthesis usque ad τὰλλα ἀναφέρεσθαι (p. 1101^b31) a

16 μὴ a: μάτην B

20 rthesis usque ad τῶν ψυχικῶν (p. 1101^b34) a

27 οἷον—ἔξεων (28) a: om. B

34 τῆς χρωμένης a: τοῖς χρωμένοις B

p. 1101^b34 Ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἴσως οἰκείοτερον ἐξακριβοῦν. | 28^r

Περὶ ἐπαίνων καὶ ἐγκωμίων εἰπὼν τίσιν ὑποκειμένοις ἀρμόζουσιν, 28^v
ἐπεὶ μὴ καθ' αὐτὸ τὸν περὶ τούτων λόγον παρείληφεν, ἀλλ' ἵνα δείξῃ τὴν
εὐδαιμονίαν ὑπὲρ ταῦτα οὔσαν, διὰ τοῦτο καὶ βραχὺ περὶ τούτων διεξελθὼν
5 καὶ ὅσον ἱκανὸν πρὸς τὸ προκείμενον παραπέμπει τὸ πλεῖον τῆς περὶ
τούτων ἐξακριβώσεως οἷς ἔργον περὶ τὰ τοιαῦτα πονεῖν καὶ ἐπανάγει τὸν
λόγον ἐπὶ τὸ προκείμενον, δῆλον εἶναι λέγων ἐξ ὧν εἶπεν, ὅτι ἡ εὐδαι- 5
μονία τῶν τιμίων καὶ τελείων ἐστὶ καὶ διὰ τοῦτο τιμῆς ἀξία, ἀλλ' οὐκ
ἐπαίνων οὐδ' ἐγκωμίων.

10 p. 1102^a2 Ἐοικε δ' οὕτως ἔχειν καὶ διὰ τὸ εἶναι ἀρχή.

Δείκνυσι καὶ ἐτέρως τοῖς τιμίσι τὴν εὐδαιμονίαν συνταττομένην. ἀρχὴ
γάρ ἐστιν ὡς τελικὴ αἰτία. διὰ γὰρ τὴν εὐδαιμονίαν τὰ λοιπὰ πάντα 10
πράττομεν πάντες ἵν' ἐκεῖνα κατορθοῦντες εἰς τὴν αὐτῆς προκόπτωμεν
τελειότητα. τὴν ἀρχὴν δὲ καὶ τὸ αἷτιον τῶν ἀγαθῶν τίμιον καὶ θεῖον
15 ὁμολογοῦμεν. τιμία ἄρα καὶ θεία ἡ εὐδαιμονία.

p. 1102^a5 Ἐπεὶ δ' ἐστὶν ἡ εὐδαιμονία.

Ἔθος τῷ Ἀριστοτέλει ἐν ταῖς παραδιδομέναις ὑπ' αὐτοῦ μεθόδοις, 15
ταῖς εἰς πλείω βιβλία διαιρουμέναις, ἐν τοῖς τέλεσι τῶν προλαμβανόντων
τὰ ἐφεξῆς προαναφωνεῖν περὶ τίνων διαλαβεῖν μέλλουσιν ὡς ἂν εἶεν
20 συνεχῇ πρὸς ἄλληλα τὰ γραφόμενα. ἐπεὶ τοιγαροῦν ἐν τῷ πρώτῳ τούτῳ
περὶ εὐδαιμονίας τὸν πάντα λόγον πεποίηκε, μέλλει δ' ἐν τῷ δευτέρῳ περὶ
ἀρετῆς διδάξαι ἡμᾶς καθόλου, προλαμβάνει λέγων τὸ μέλλον ἔσεσθαι.
δείκνυσι δὲ ἀναγκαῖαν ἐκ τῆς προλαβούσης τὴν ἐπομένην ὑπόθεσιν. ἐπεὶ 20
γὰρ ἡ εὐδαιμονία ψυχῆς ἐνέργεια κατ' ἀρετὴν τελείαν ἀποδέδοται, ἀναγ-
25 καῖον ἂν εἴη περὶ ἀρετῆς ἤδη ἐπισκέψασθαι. γένοιτο γὰρ ἂν ἐντεῦθεν
βέλτιον θεωρῆσαι καὶ περὶ αὐτῆς τῆς εὐδαιμονίας. ἐπεὶ γὰρ ἡ ἀρετὴ εἰς
συμπλήρωσιν τοῦ ὅρου τῆς εὐδαιμονίας παρείληπται, γένοιτ' ἂν καὶ ὁ ὅρος
τῆς εὐδαιμονίας σαφέστερος ἡμῖν μαθοῦσι περὶ ἀρετῆς. δεῖ γὰρ αἰεὶ τὰ
ἐν τῷ ὅρῳ τινὸς παραλαμβάνόμενα σαφέστερα εἶναι τοῦ ὀριστοῦ. δηλω-
30 τικὸς γὰρ ὁ ὅρος τῆς οὐσίας τοῦ πράγματος. πῶς οὖν δηλώσει αὐτὸ ἐξ 25
ἀδηλοτέρων αὐτοῦ ἢ ὁμοίως ἀδήλων συγχείμενος;

1 rhesis usque ad τῶν τελείων (p. 1102^a1) a
usque ad θεῖον τίθεμεν (p. 1102^a4) a
(p. 1102^a7) a

4 βραχὺ B: βραχεία a 10 rhesis
16 rhesis usque ad εὐδαιμονίας θεωρήσαιμεν

p. 1102^a7 Δοκεῖ δὲ καὶ ὁ κατ' ἀλήθειαν πολιτικός.

28^v

Ἔτι τὸ αὐτὸ δείκνυσιν ἐκ τῆς σπουδῆς, ἣν ἐν ταῖς πόλεσιν οἱ κατ' ἀλήθειαν ἔχουσι πολιτικοὶ μάλιστα ποιοῦντες περὶ τὴν ἀρετὴν, ἵν' ἀγαθοὺς 30 τοὺς πολίτας ποιήσωσι καὶ ὑπηκόους τοῖς νόμοις, οἳ ἐν ταῖς πόλεσι 5 τέθινται. καὶ δείκνυσιν τοῦτο ἐκ παραδειγμάτων, ἀρίστους λαμβάνων πολιτικούς Μίνωα καὶ Λυκοῦργον, ὧν ὁ μὲν Κρητῶν νομοθέτης, ὁ Μίνως, ὁ δὲ Λυκοῦργος τῶν Λακεδαιμονίων, καὶ εἴ τινες τοιοῦτοι ὡς Σόλων Ἀθηναίων καὶ ἐτέρων ἕτεροι. Μωσῆα γὰρ τούτοις συντάττειν ὁκνῶ, θεόθεν καθαρῶς λαβόντα τὸν νόμον καὶ νομοθετήσαντα καὶ δημαγωγήσαντα ὑπὲρ ἀνθρώπων. 10 οὐ πολιτικοὶ οὖν κυρίως ἀλλὰ ψεύδονται τὴν κλῆσιν οἱ μὴ ἀγαθοὺς τοὺς 35 κατ' αὐτοὺς πολίτας ποιοῦντες καὶ τοῖς κειμένοις νόμοις ὑπείκοντας.

p. 1102^a12 Εἰ δὲ τῆς πολιτικῆς ἐστὶν ἡ σκέψις αὕτη.

Ὅτι μὲν ἡ περὶ ἀρετῆς σκέψις τῆς πολιτικῆς οἰκεία, ἔδειξεν ἤδη, ὡς εἶναι ἀκόλουθον τὸν πολιτικὴν παραδοῦναι προθέμενον μέθοδον ζητῆσαι 15 περὶ ἀρετῆς. λέγει δὲ καὶ ὁποῖαν δεῖ γενέσθαι τὴν περὶ ταύτης ἐξέτασιν, 40 ἥγουν καθὼς ἐξ ἀρχῆς ὑπέσχετο, τὸ δὲ ἦν τὸ κατὰ τὴν ὑποκειμένην ὕλην, ἐξ ἐνδεχομένου συμπεραινόντων ἡμῶν ἐνδεχόμενον.

p. 1102^a13 Περὶ ἀρετῆς δὲ ἐπισκεπτέον.

Πολλὰ γένη ἀρετῆς εἰσῆγον οἱ παλαιοί, πολιτικὴν καθαρτικὴν νοερὰν 20 καὶ τὴν παραδειγματικὴν τὴν καὶ θεωρητικὴν. τούτων δ' ἐκάστην διήρουν 45 εἰς τέτταρα τὰ πρῶτα, φρόνησιν ἀνδρείαν σωφροσύνην δικαιοσύνην, ἄλλως καὶ ἄλλως ἕκαστον ἀποδιδόντες αὐτῶν, οἰκείως δηλονότι τῶν γενῶν ἐκάστου. ἀλλὰ νῦν ἡμῖν τὰ δύο ταῦτα συνέγνωσται γένη μάλιστα, ἡ πολιτικὴ καὶ ἡ καθαρτικὴ, ἡ μὲν τῆς ψυχῆς συμπραττούσης τῷ σώματι, ἡ δὲ χωρίζο- 25 μένης αὐτοῦ καὶ ἐχούσης ἀσυμπαθῶς πρὸς αὐτό, ὡς εἶναι τὴν μὲν μετριοπάθειαν, μόνον κολάζουσαν τὰς ὑπερβολὰς τῶν παθῶν καὶ μέχρι τοῦ 50 ἀναγκαίου συντηροῦσαν τὴν κατὰ ταῦτα ἐνέργειαν, τὴν δὲ ἢ εἰς ἀπάθειαν ἄγουσαν ἐν τῷ ἔτι καθαίρεσθαι τὴν ψυχὴν, ἢ καὶ ἤδη ἀπαγαγοῦσαν ὅτι ἤδη καὶ κεκάθαρται καὶ ἀπροσπαθῆς πρὸς τὸ σῶμα γεγένηται. ἀνθρω- 30 πίνην τοίνυν ἀρετὴν φησι τὴν πολιτικὴν, ὡς οὔσης τῆς καθαρτικῆς καὶ τῶν λοιπῶν ὑπὲρ ἀνθρώπων ὅσον κατὰ τὸ συναμφοτέρον, ἐπεὶ καὶ φύσει ὁ ἄνθρωπος ἡμερον καὶ συναγελαστικὸν καὶ κοινωνικόν. ὅτι δὲ καὶ τὴν

1 rthesis usque ad τοιοῦτοι γεγέννηται (p. 1102^a12) a

7 Σόλων B: ὁ Σόλων a

12 rthesis usque ad ἀρχῆς προαίρεσιν (p. 1102^a13) a

17 ἐνδεχομένου B: ἐνδεχο-

μένων a ἐνδεχόμενον B: ἐνδεχόμενα a

18 rthesis usque ad εὐδαιμονίαν ἀνθρωπίνην

(p. 1102^a15) a

19 ἀρετῆς B: ἀρετῶν a

πολιτικὴν a: πολῖται B

πρὸς τὸ οἰκεῖον σῶμα κοινωνίαν ἀρνή|σεται, ὑπὲρ ἀνθρωπείαν τοῦτο 29^r
καθέστηκε σύνθεσιν, πᾶσαν ὕλικήν ἀπηρνημένος ἐνέργειαν καὶ ἀνεπιστρόφῳ
τῶν χειρόνων ψυχῇ καὶ νῷ καθαρῷ πρὸς τὰ κρείττω ἀναφερόμενος καὶ
πρὸς τὴν θεῖαν ἀναπλούμενος ἔλλαμψιν.

5 p. 1102^a16 Ἀρετὴν δὲ λέγομεν ἀνθρωπίνην οὐ τὴν τοῦ σώματος.

Ἐπεὶ ἔστι τις καὶ ἀρετὴ σώματος, ἔστι δὲ καὶ ψυχῆς (ὕγεια γὰρ 8
καὶ κάλλος καὶ εὐαισθησία καὶ ῥώμη σώματος ἀρεταί, ὥσπερ δικαιοσύνη
σωφροσύνη φρόνησις ἀνδρεία ψυχῆς), περὶ δὲ τῶν ψυχικῶν ὁ λόγος ἐνταῦθα 10
ἀρετῶν, ὅς κατορθοῖ ὡς ὀργάνῳ χρώμενος τῷ σώματι, διὰ τοῦτο δέον φησὶν
10 εἶναι τὸν πολιτικὸν εἰδέναι πῶς τὰ περὶ ψυχῆς. ὅτι δὲ περὶ ψυχικῆς
ἀρετῆς ὁ λόγος αὐτῷ ἐντεῦθεν δῆλον ποιεῖται καὶ ἐκ τοῦ τὴν εὐδαιμονίαν
ψυχῆς εἰρῆσθαι ἐνέργειαν. τῷ δὲ εἰδέναι τὸ πῶς ἐπιφέρει, διότι οὐχ
ἀπλῶς ἐνταῦθα παραδίδωσι περὶ ψυχῆς, ἀλλ' ὅσον χρεῖα πρὸς τὰ προκείμενα.
ὅτι δὲ δεῖ τὸν πολιτικὸν εἰδέναι περὶ ψυχῆς, ἀπὸ τῆς περὶ τὸ σῶμα ἱατρικῆς
15 συνίστησι λέγων ὥσπερ καὶ τὸν ὀφθαλμὸν θεραπεύσοντας καὶ 15
πᾶν σῶμα. εἰ γὰρ οἱ τὰ σώματα θεραπεύοντες ἀνάγκην ἔχουσιν εἰδέναι
τὰς φύσεις ἐκάστου τῶν μορίων τοῦ σώματος καὶ τοῦ ὅλου αὐτοῦ, ὡς ἂν
τὰ κατὰ φύσιν εἰδότες αὐτοῖς προσόντα εἰδεῖν καὶ ὅσον τοῦ κατὰ φύσιν
ἐκτέτραπται πρὸς τὰ παρὰ φύσιν γινόμενα, καὶ οὕτως αὐτὰ πρὸς τὸ κατὰ
20 φύσιν, ἥτοι τὴν ὑγείαν, ἀνακαλοῖντο, ἀναγκαῖον καὶ τοὺς τῇ ψυχῇ περι-
ποιεῖσθαι βουλομένους τὸ κατὰ φύσιν εἰδέναι περὶ αὐτῆς. τοὺς δὲ ὀφθαλ-
μοὺς ἐνταῦθα παρέλαβεν ἴσως διὰ τὸ ποικίλον τῆς τούτων συνθέσεως. 20
σύνοδος γὰρ ἐν τούτοις μορίων πολλῶν εἰς ἀπάρτισιν χιτῶνων ὕγρων φλεβῶν
νεύρων καὶ ἐτέρων τινῶν, ὡς εἶναι αὐτοῖς καὶ τὴν θεραπείαν πολυσχιδῇ
25 καὶ δυσχερῇ διὰ τὴν τῶν μερῶν τούτων εὐπάθειαν. ἀλλ' οὐκ ὥκνησαν οἱ
περὶ ταῦτα δεινοὶ οὔτε πρὸς τὴν γινῶσιν τῆς πολυσυνθέτου οὐσίας αὐτῶν
οὔτε πρὸς τὴν τῆς θεραπείας παράδοσιν. ἢ οὖν διὰ τοῦτο ἢ διὰ τὸ καὶ
τῇ πολιτικῇ περὶ τῶν νοητῶν ὀφθαλμῶν τῆς ψυχῆς τὴν σπουδὴν εἶναι 25
μάλιστα, νοῦ καὶ διανοίας, ὡς ἂν μὴ συγχέοιντο καὶ ἀμβλυώττωσι τοῖς
30 ἀλόγοις ἐπισκοτούμενοι πάθεσι, μηδ' ἐπιπροσθοῖντο τῷ πάχει τοῦ σώματος
εἰς τὴν τῆς ἀληθείας καὶ τοῦ ἀγαθοῦ κατανόησιν, καὶ τοσοῦτῳ, φησί, μᾶλλον
ὑπὲρ τὸν ἱατρὸν ὀφείλει εἰδέναι περὶ ψυχῆς, ὅσῳ καὶ βελτίων ἢ πολιτικῇ
τῆς ἱατρικῆς. ἄτοπον γὰρ τὸν μὲν ἱατρὸν εἰδέναι τὸ ὑποκείμενον, περὶ δ
καταγίνεται, τὸν δὲ πολιτικὸν ἀγνοεῖν τὸ οἰκεῖον, δ καὶ αὐτὸς θεραπεύειν
35 βούλεται.

1 τοῦτο B: τότε a

μενος a: χρωμένη B

θεραπεύοντα Arist. vulg.

om. a

5 rthesis usque ad τῆς ἱατρικῆς (p. 1102^a21) a

15 ὀφθαλμὸν Ba: ὀφθαλμοὺς Arist.

18 αὐτοῦ προσόντα B: προσόντα αὐτοῖς a

31 τοσοῦτῳ a: τοσοῦτο B

9 χρώ-

θεραπεύοντας Ba:

25 καὶ B:

p. 1102^a21 Τῶν δ' ἰατρῶν οἱ χαρίεντες.

29^r

Εἰσὶ μὲν καὶ τῶν ἰατρῶν οἱ πολλοὶ καταφρονοῦντες τῆς τοῦ σώματος 31
γνώσεως, ἀλλ' οἱ τυχόντες οὗτοι καὶ φαύλως ἔχοντες, οἱ δὲ τὸ χαρίεν καὶ
ὥσπερ τερπνόν τι καὶ κατορθωτικὸν ἐν ἱατρικῇ ἔχοντες οὐχ οὕτως· πολλὰς
5 δὲ μᾶλλον πραγματείας καὶ μεθόδους συνιστῶσιν ἢ ὑφ' ἐτέρων συστάσας
μετίασι περὶ τὴν γνῶσιν τοῦ σώματος. αἰσχροὺς οὖν ἂν εἴη τὸν πολιτικὸν
ἄνδρα φέρειν τούτων τὰ δεύτερα μὴ κεκτημένον ἐν ἑαυτῷ τινα περὶ ψυχῆς 35
εἰδῆσιν, περὶ ἣν τὴν οἰκείαν ποιεῖσθαι κατόρθωσιν ἐπαγγέλλεται, καίτοι ἀρχι-
τεκτονικὸν ὄντα πάσης τέχνης τῆς ἐν ταῖς πόλεσι.

10 p. 1102^a23 Θεωρητέον δὲ καὶ τῷ πολιτικῷ περὶ ψυχῆς.

Ὅτι μὲν δεῖ εἰδέναι περὶ ψυχῆς τὸν πολιτικὸν ἤδη εἴρηκεν· ἐπάγει
δὲ νῦν καὶ μέχρι πόσου δεόν αὐτῷ θεωρῆσαι περὶ αὐτῆς. ἐπεὶ γὰρ οὐ 40
καθ' αὐτὸ ἀλλὰ τῶν ἀρετῶν ἕνεκεν, ἐπὶ τοσοῦτον, φησί, δεῖ θεωρῆσαι περὶ
ψυχῆς τὸν περὶ τῶν ἀρετῶν κατὰ τὴν πολιτικὴν ἐξετάζοντα, ἐφ' ὅσον
15 ἀρκεῖ πρὸς τὰ ζητούμενα, ἥτοι τὰς ἀρετάς. εἰ γὰρ τις τὴν πρὸς ταῦτα
χρεῖαν ὑπερβάς ἐπὶ πλεῖον ἐξακριβοῦν περὶ ψυχῆς βουλευθῇ, δυσχερεστέραν
τοῦ περὶ ἀρετῶν λόγου τὴν περὶ αὐτῆς εὐρήσει ἐξέτασιν διὰ τε τὸ κρύφιον
αὐτῆς καὶ κατ' οὐσίαν ἀσώματον καὶ διὰ τὸ εἶναι πλεῖστα ζητούμενα 45
περὶ αὐτῆς.

20 p. 1102^a26 <Λέγεται δὲ περὶ αὐτῆς> καὶ ἐν τοῖς ἐξωτερικοῖς λόγοις.

Τῶν Ἀριστοτελικῶν συγγραμμάτων τὰ μὲν πρὸς τοὺς κοινῶς ἀκροω-
μένους τῆς αὐτοῦ διδασκαλίας ἐκδέδοται ἐν ταῖς κοιναῖς διατριβαῖς ἀναγι-
νωσκόμενα καὶ πρὸς τοὺς αὐτοῦ μαθητὰς ἀμέσως διασαφούμενα, τὰ δὲ κατ'
ιδίαν πρὸς τινὰς ἐξωθεν προσπεφώνηται, ἕκαστον αὐτῶν πρὸς ἕκαστον τῶν
25 ζητούντων τοῖς ζητούμενοις πράγμασιν οἰκείως ἐκτεθειμένον. ἐκεῖνα μὲν 50
οὖν ἀκροαματικὰ ὀνομάζεται, ἐπεὶ ὥς εἴρηται πρὸς τοὺς κοινῶς ἀκροω-
μένους γεγένηται, ταῦτα δὲ ἐξωτερικά, διότι τούτων ἕκαστον πρὸς τινὰ
ζητήσαντα γέγραπται ἔξω τῆς κοινῆς ἀκροάσεως. ἐπεὶ τοίνυν ἐν τοῖς
τοιούτοις διαφορὰν τινα περὶ ψυχῆς εἴρηκε κατὰ τινὰς χρεῖας προκειμένας
30 κατὰ καιρὸν, παραπέμπει ἡμᾶς πρὸς ἐκεῖνα, χρήσιμα ὄντα πρὸς τὰ
ἐνταῦθα ζητούμενα, καὶ προτρέπεται χρῆσθαι | ἐκείνοις πρὸς τὰ ἐνταῦθα 29^v
συμβαλλομένοις.

1 τῶν δ' ἰατρῶν B et Arist. vulg.: καὶ τῶν ἰατρῶν a et Arist. cod. Mb post ἰατρῶν
add. δὲ a: om. B, cf. lectiones libror. Arist. rthesis usque ad σώματος γνῶσιν
(p. 1102^a23) a 10 rthesis usque ad τῶν προκειμένων (p. 1102^a26) a 16 βου-
ληθῇ B (et Vat. 1622): βουλευθείη a 20 λέγεται δὲ περὶ αὐτῆς a: om. B rthesis
usque ad χρηστὸν αὐτοῖς (p. 1102^a27) a 26 ὀνομάζεται corr. ex ὀνομαζόμενα B:
ὀνομαζόμενά ἐστιν a 28. 29 ἐν τοῖς τοιούτοις B: ἐν τούτοις a

p. 1102^a27 Οἶον τὸ μὲν ἄλογον αὐτῆς εἶναι, τὸ δὲ λόγον ἔχον. 29^v

Εἰπὼν ὅτι ἐν τοῖς ἐξωτερικοῖς λόγοις ἱκανῶς περὶ ψυχῆς εἴρηται, οὐχ 5
ὅτι τελείως ἐν ἐκείνοις ἢ περὶ αὐτῆς παραδίδεται θεωρία, ἀλλ' ὅτι τοσοῦτον
ὅσον ἀρκεῖν τὰ ἐκεῖσε λεγόμενα πρὸς τὴν προκειμένην τῶν ἀρετῶν διδασκα-
5 λίαν, λέγει καὶ τίνα τὰ ἐν ἐκείνοις εἰρημένα ἐστίν. φησὶ γὰρ οἶον τὸ
μὲν ἄλογον αὐτῆς εἶναι, τὸ δὲ λόγον ἔχον. καὶ ἔτι οὐδὲ τὸ ἄλογον
τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς ἀπλῶς ἄλογον ἀλλὰ λογικόν πως, καὶ κεῖνο ὡς λόγῳ
ἐπιπειθές, ὥστ' οὐθ' ἀπλῶς ἄλογον οὐθ' ἀπλῶς λογικόν. τὸ μὲν γὰρ 10
λόγον ἔχον καὶ διανοοῦμενον καθ' ὕπαρξιν λογικόν, καὶ διὰ τοῦτο ἀπλῶς,
10 τὸ δ' ὡς λόγῳ ἐπιπειθές κατὰ μέθεξιν, καὶ διὰ τοῦτο πῶς. οὐδὲ γὰρ ἂν
οὐδ' ἀρεταὶ κατωρθοῦντο ἐν τῷ ἀλόγῳ οἶον ἀνδρεία καὶ σωφροσύνη,
προσθήσω δὲ καὶ δικαιοσύνη, εἰ μὴ λόγου θυμὸς καὶ ἐπιθυμία κατήκουεν.
οὐ γὰρ οὕτως ἐν ἡμῖν ὡς ἐν τοῖς ἀλόγοις ζώοις ταυτί· ἐν ἐκείνοις γὰρ
οὐκ εἰσι ταῦτα τῷ λόγῳ πειθόμενα ἔξωθεν ὄντι καὶ μὴ συζυγοῦντι αὐτοῖς,
15 ἐν ἡμῖν δὲ σὺν αὐτοῖς ὁ λόγος ἐστί, καὶ ἅμα καὶ ἐν ἐνί. διὰ τοῦτο καὶ 15
ὡς παρόντι καὶ ὡς ἀμέσως ἐπιστατοῦντι πεφύκασι πείθεσθαι. τὸ μὲν οὖν
λόγον ἔχον τῆς ἡμετέρας ψυχῆς λογικόν ἐστίν, ὅτι λόγος αὐτῷ καθ'
ὕπαρξιν, ὡς ἤδη εἴρηται, τὸ δὲ ἄλογον εἰρηθείη πως λογικόν οὐχ ἀπλῶς
τοῦτ' ἀλλ' ὅτι ἐνηχεῖσθαι τῷ λόγῳ πέφυκε, καὶ ὑπ' ἐκείνου ὥσπερ ἐλλάμ-
20 πεσθαι. τὸ μὲν οὖν οὕτως ἔχειν τὴν ἡμετέραν ψυχὴν ὅτε τῷ σώματι
συζυγῇ, ἀναγκαῖόν ἐστιν εἰδέναι τὸν περὶ τῶν ἀρετῶν μαθησόμενον, εἴτε
δὲ τόπῳ τὸ λόγον ἔχον καὶ τὸ ἄλογον διέστηκε, ὥσπερ τὰ τοῦ σώματος 20
μόρια καὶ πάντα τὰ μεριστά, εἴτε τοῦτο μὲν οὐ, λόγῳ δὲ μόνον δύο ἐστὶν
ἀχώριστα ἀλλήλων κατὰ τόπον ὑπάρχοντα, οὐδὲν χρησιμεύει ἐξετάζειν
25 πρὸς τὸ παρόν. ὅτι δὲ τὰ τοῦ σώματος μόρια οὐ λόγῳ μόνον ἀλλὰ καὶ
τόποις ἀλλήλων διέστηκεν, ἐναργές ὡς καὶ τῇ αἰσθήσει ληπτόν. τοῦτο δὲ
καὶ ἅπαν τὸ μεριστόν· μεριστὰ τὰ μεγέθη φησὶν, οἶον γραμμὴν καὶ ἐπιφά-
νειαν καὶ σῶμα. τούτων γὰρ ἕκαστον μέρη τε ἔχει καὶ εἰς αὐτὰ μερίζεσθαι
πέφυκε, καὶ οὐκ ἔχει ταῦτα ὁμοῦ καὶ κατὰ ταῦτόν, ἀλλ' ἕκαστον αὐτῶν 25
30 κεῖται πῇ ἄλλῃ καὶ ἄλλῃ. εἰ γὰρ μὴ τοῦτο ἦν, οὐδ' ἂν ἦν ἐνέργεια δια-
στατὸν οὐδὲ μέγεθος ἀλλ' ἢ σημεῖον, οὐ τῇ ῥύσει τὸ μέγεθος ἀρχὴν
δέχεται. ὅτι δ' εἰσὶ τίνα τόπων μὲν μὴ διεστηκότα, λόγῳ δὲ διαφέροντα,
ἐκ τῆς περιφερείας παρίστησιν. ἐν γὰρ τῇ αὐτῇ καθ' αὐτὸ ἐνυπάρχουσιν
τὸ κοῖλον καὶ τὸ κυρτόν, τῷ λόγῳ μόνον ἀλλήλων οὐχὶ δὲ καὶ τῷ τόπῳ
35 διεστῶτα· οὐ γὰρ ἂν ἦν ἐν διαστατῷ κατὰ πλάτος ὑπάρχοντα. γραμμὴ
γὰρ ἢ περιφέρεια ἥτις ἐστὶ μῆκος ἀπλατές.

1 rthesis usque ad τὸ παρόν (p. 1102^a32) a

11 κατωρθοῦντο B: κατορθοῖντο a

12 λόγου B: λόγῳ a

13 ταυτί B: ταῦτα a

18 λογικόν B: λογικὸς a

19 ἐνη-

χεῖσθαι B: ἡνιοχεῖσθαι a

21 ὅτε Ba: an ἄτε scribendum?

συζυγῇ B: συζυ-

γεῖ a

22 τόπῳ B: τὸ τόπῳ a

26. 27 τοῦτο δὲ καὶ ἅπαν B: τὸ δὲ καὶ πᾶν a

27 μεριστά—φησὶν bis B

33 παρίστησιν B: καθίστησιν a

p. 1102^a32 Τοῦ ἀλόγου δὲ τὸ μὲν ἔοικε κοινῷ καὶ φυτικῷ. 29^v

Περὶ ἀνθρωπίνης ἀρετῆς ἐξῆς εἰπεῖν ὑποσχόμενος καὶ ταύτης οὐ τῆς 31
σωματικῆς ἀλλὰ τῆς ἐν ψυχῇ θεωρουμένης καὶ διελὼν τὴν ψυχὴν εἰς τὸ
ἄλογον καὶ τὸ λόγον ἔχον, ὑποδιαιρεῖ αὖθις εἰς δύο τὸ ἄλογον, καὶ τὸ μὲν 35
5 εἶναί φησι κοινὸν καὶ φυτικόν, κοινὸν μὲν ὅτι πᾶσιν ἔνεστι τοῖς ἀψύχοις, καὶ
διὰ τοῦτο καὶ φυτικόν, ὅτι καὶ αὐτοῖς τοῖς φυτοῖς καὶ ὅτι τὸ ἴδιον μάλιστα
τῶν φυτῶν τοῦτό ἐστι τὸ ἔχειν δύναμιν τοῦ τρέφεσθαι καὶ αὔξεσθαι.
κἂν γὰρ τοῖς ζώοις ὑπάρχῃ, τοῖς τε ἀλόγοις ὁμοῦ καὶ τοῖς λογικοῖς, ἀλλ'
οὐχ ἡ ζῶα ἀπλῶς ἐκείνοις ἐστίν, ἀλλ' ἡ τοῖς φυτοῖς κεκοινώνηκε. ἀναγ-
10 καῖον γὰρ ταῖς κρείττοσι τῶν ψυχικῶν δυνάμεων προσυπεῖναι καὶ τὰς
ἐλάττονας ἐν τοῖς τῶν ζώων σώμασιν, ἐπιτηδείότητα παρεχούσας αὐτοῖς 40
εἰς τὴν τῶν κρειττόνων παραδοχὴν μὴ δυναμένοις ἀμέσως τὰς κρείττονας
δέχεσθαι, εἰ μὴ φύσει προὔπεῖεν αἱ χείρονες. αἴτιον δὲ λέγεται τοῦ τρέ-
φεσθαι καὶ αὔξεσθαι, ὡς ἄμφω ταῦτα ἐνεργοῦν ἐν τοῖς σώμασι τῶν τε
15 ζώων καὶ τῶν φυτῶν, εἰ καὶ ἄλλως μὲν ἐν φυτοῖς, ἐτέρως δὲ ἐν τοῖς
ζώοις, ὅτε καὶ ἄλλων ὀργάνων ὄντων ἐνταῦθα κἀκεῖσε τῶν ὑπουργούντων
τῇ ποιητικῇ δυνάμει τῆς θρέψεως καὶ αὐξήσεως, ὕλην ἐχούσῃ τὰς
προσφυεῖς ἐκάστου τῶν τρεφομένων καὶ αὐξομένων τροφάς. εἰπὼν δὲ ἐν πᾶσι 45
τοῖς τρεφομένοις τὴν τοιαύτην ὑπάρχειν δύναμιν προσέθηκε τὸ καὶ ἐν
20 τοῖς ἐμβρύοις. ἐμβρυα δὲ εἰσι τὰ κατὰ γαστρὸς εἰσέτι κυοφορούμενα.
προσέθηκε δὲ τοῦτο διὰ τὸ δοκεῖν φυτικῶς ἔτι ἔχειν τὸ εἶναι τὰ ἐμβρυα,
μηδεμίαν ἄλλην δύναμιν ἢ ταύτην ἐνεργοῦσαν ἐν αὐτοῖς κεκτημένα, ἐφ'
ὅσον εἰσὶν ὡς ἐμβρυα. τὴν αὐτὴν δὲ ταύτην εἶναι καὶ ἐν τοῖς
τελείοις φησί, τελείοις δὲ τοῖς ὡς πρὸς τὰ ἐμβρυα, ὃ καὶ τὸν λόγον
25 τῆς οὐσίας πέφυκεν ἤδη δέχεσθαι. ἐπεὶ καὶ γεννωμένοις εὐθὺς ἔστιν ἔτι 50
πολὺ τὸ δυνάμει, οὗ καὶ προβάντος εἰς ἐνέργειαν, τότε κυρίως τέλεια
λέγονται. ὧν οὐδὲ αὐτῶν τὸ φυτικὸν ἀπολείπεται, ἐξ ἀνάγκης πρὸς τὸ
εἶναι ἀπλῶς αὐτοῖς συμβαλλόμενον. ἐπικρίνει δὲ τὸν λόγον τὸν λέγοντα
εἶναι καὶ ἐν τοῖς τελείοις τὴν τοιαύτην δύναμιν φάσκων εὐλογώτερον
30 γὰρ ἢ ἄλλην τινά. πῶς εὐλογώτερον; ὅτι αἱ μὲν ἄλλαι δυνάμεις οὐκ
αὖ ἐνεργοῦσιν ἐν αὐτοῖς (πολλάκις γὰρ καὶ ἐν ἐγρηγόρσεσι, μάλιστα δ' ἐν
τοῖς ὕπνοις ἐναργῶς σχολάζουσιν | φαίνονται), ἡ δὲ φυτικὴ ἀδιακόπως τὸ 30^r
οἰκεῖον ὀρεῖ, καὶ μάλιστα ἐν τοῖς ὕπνοις διὰ τὸ καὶ μάλιστα τότε τὰς τε
πέψεις τῶν τροφῶν καὶ τὰς ἀναδόσεις γίνεσθαι καὶ τὰς προσθέσεις ἐν πᾶσι
35 τοῖς μορίοις τοῦ σώματος κατὰ τὸ ἐκάστω αὐτῶν οἰκεῖον ἀνάλογον.

I rthesis usque ad ἄλλην τινά (p. 1102^b2) a 5 post φησι add. καὶ a καὶ B:
τὸ a 11 ἐλάττονας a: ἐλάττονα B ἐπιτηδείτητα a: ἐπιτηδειότηας B
15 φυτοῖς B: τοῖς φυτοῖς a 17 θρέψεως B: τρέψεως a 18 τροφάς a: τρο-
φέας B 19 τὴν τοιαύτην ὑπάρχειν B: ὑπάρχειν τὴν τοιαύτην a 20 εἰσέτι B:
εἰδ' ἔτι a 25 ἔτι a: ὅτε B

p. 1102^b2 Ταύτης μὲν οὖν κοινή τις ἀρετή.

30^r

Τῆς δυνάμεως ταύτης, φησίν, ἡ ἀρετὴ κοινή τις τῶν ἐμψύχων ἀπάντων 7
ἀλλ' οὐκ ἀνθρωπική, ὥς ἐν πᾶσι τοῖς τοιούτοις ἐν τῷ κατὰ φύσιν ἔχειν
τὴν ἑαυτῆς ποιουμένην κατόρθωσιν. αὕτη δέ ἐστι τὸ πέττειν τὴν τροφήν,
5 τὸ ἀλλοιοῦν, τὸ ἀναδιδόναι, τὸ προστιθέναι τοῖς μέρεσι, τὸ προσφύειν ταύτην
αὐτοῖς, τὸ ἐξομοιοῦν πρὸς αὐτά, καὶ ἀπλῶς τὸ τρέφειν καὶ αὔξειν καὶ ταῦτα 10
εὔ, ἃ οὐκ ἀνθρώπου ἢ ἀνθρώπου, ὅταν ἐν ἀνθρώπῳ θεωρῇται, ἀλλ' ἢ
φυτοῖς κοινωνεῖ. ὅτι δὲ τοῦτο ἀληθές, ὁκλόν φησιν ἐκ τοῦ ἐν ὕπνοις
ἐνεργεῖν μάλιστα τὸ μόνον τοῦτο καὶ ταύτην τὴν δύναμιν τῆς ψυχῆς,
10 τὸν δὲ ἀγαθὸν καὶ κακὸν ὥς ἀνθρώπον ἢ οὐδαμῶς ἢ ὥς ἐλάχιστα ὁκλόν
εἶναι καθ' ὕπνον. πιστοῦται δὲ διὰ δόξης κοινῆς, ἢ φησιν οὐδὲν διαφέρειν
κατὰ τὸ ἥμισυ τῆς ἐνταῦθα ζωῆς τοὺς σπουδαίους τῶν φαύλων καὶ τοὺς
εὐδαίμονας τῶν ἀθλίων, ὥς πάντων καθ' ὕπνους ἀργούντων καὶ μηδένων 15
ἐνεργούντων τὸ οἰκεῖον τῆς αὐτῶν ἕξεως.

15 p. 1102^b7 Συμβαίνει δὲ τοῦτ' εἰκότως.

Ἀρμόδιον, φησί, τῷ ὕπνῳ συμβαίνει τὸ μὴ διαδήλους εἶναι ὕπνουσας
τὸν ἀγαθὸν καὶ φαῦλον. τὸ μὲν γὰρ φαῦλον καὶ σπουδαῖον, ὃ ἐνταῦθα
λαμβάνομεν, τῆς ψυχῆς ἐστίν, ἀργία δὲ αὐτῆς ὁ ὕπνος. πῶς οὖν δυνατόν 20
ὁκλόν γενέσθαι ἀργούσης αὐτῆς, εἴτε σπουδαία εἴτε φαύλη ἐστίν; ὥς γὰρ
20 ἀπὸ τοῦ καρποῦ τὸ δένδρον γινώσκεται, οὕτως ἀπὸ τῶν ἐνεργειῶν αἱ ἕξεις.
ὥς οὖν ἐν καιρῷ ἀκαρπίας οὐκ ἂν τις δένδρου ἀρετὴν καρπογόνον ἐπιγνώ-
σεται, οὕτως οὐδ' ἐν καιρῷ ἀργίας ψυχὴν εἴτ' ἀγαθὴ εἴτε φαύλη τὰς
ἕξεις ἐστίν.

p. 1102^b9 Πλὴν εἴ πῃ κατὰ μικρὸν διικνουῦνται.

Τῷ πλείστῳ μὲν μέρει, φησίν, ἀδηλία περὶ τοὺς ὕπνους ἐστί, πῇ ψυχὴ
διαφέρει ψυχῆς σπουδαία φαύλης. γίνεται δὲ μικρά τις καὶ τότε διαφορὰ
τῶν τε ἐπεικῶν, ἥτοι σπουδαίων καὶ τοῦ εἰκότος ἀντεχομένων, καὶ τῶν
τυχόντων καὶ ἀλόγως ζώντων. καὶ ἐν φαυλότῃ δὲ διαφορὰ, ὅτι τινὰ τῶν
ἐνεργημάτων τῶν ἐν ταῖς ἐγρηγόρσεσι διαπερῶσιν ὥσπερ καὶ εἰς τοὺς
30 ὕπνους, τῆς φαντασίας ἐνεργούσης ἐν τῷ τὰς αἰσθήσεις ἀργεῖν καὶ τύπους 30
φερούσης ὧν τις ἐγρηγορῶς ἐνήργησεν, ὥς εἶναι τοῖς σπουδαίοις καὶ τοῖς
φαύλοις τὰ καθ' ὕπνον φαντάσματα τῶν ἐν ταῖς ἐγρηγόρσεσι παθῶν ἢ
ἐνεργειῶν ἀνάλογα. δόξειε δ' ἂν Ἀριστοτέλης τῇ φυτικῇ τὸν ὕπνον ἐφαρ-

1 rthesis usque ad τῶν ἀθλίων (p. 1102^b7) a 3 πᾶσι B: om. a 4 ποιουμένη B:
ποιουμένην a 13 μηδένων ἐνεργούντων B: μηδενὸς ἐνεργούντος a 14 αὐτῶν B: αὐ-
τοῦ a 15 rthesis usque ad καὶ φαύλη (p. 1102^b8) a 24 εἶπη B: εἶπερ a
rthesis usque ad τῶν τυχόντων (p. 1102^b11) a

μόζειν, ὅτι λέγων περὶ αὐτῆς αὐτὸν εἰς μέσον παρήγαγε καὶ αὐτοῦ 30^r
 παρόντος αὐτὴν ἐνεργεῖν μάλιστα. ἀλλ' εἰ τοῦτο, ὕπνουν ἂν καὶ τὰ φυτὰ
 ὧν ἰδία μάλιστα ἡ θρεπτικὴ δύναμις· ἀλλὰ μὴν οὐχ ὕπνοι· οὐκ ἄρα τῆς
 δυνάμεως ταύτης ὁ ὕπνος ἐστίν. ἔτι ὁ ὕπνος ἐν ἀργίᾳ τῶν αἰσθήσεων· 35
 5 εἰ οὖν ὕπνουν τὰ φυτὰ, ἐδέχετο ἂν καὶ ἀργίαν τῶν αἰσθήσεων· εἰ δὲ τοῦτο,
 καὶ τὴν τούτων ἐνέργειαν. τὰ γὰρ ἐναντία περὶ τὸ αὐτὸ ὑποκείμενον, καὶ
 ἐν οἷς αἱ στερήσεις, ἐν τούτοις καὶ αἱ ἕξεις πεφύκασιν ἐπιγίνεσθαι. ὥστε καὶ
 ἦν ἂν ποτε αἰσθάνεσθαι τὰ φυτὰ ἐγρηγορότα· ἀλλὰ τοῦτο ἀδύνατον· οὐκ
 ἄρα ὕπνοι τὰ φυτὰ· ἀλλὰ ζῶων μὲν τὸ ὕπνοῦν. συμβαίνει δ' ἐν τούτοις
 10 τὴν φυτικὴν ἐνέργειαν καθ' ὕπνους μάλιστα γίνεσθαι τῆς φύσεως πρὸς τὰς
 οἰκείας ἐνεργείας τηνικαῦτα ἐχούσης ἅδειαν μὴ ἐμποδιζομένης τοῖς κατ' 40
 αἰσθησιν ἐνεργήμασι.

p. 1102^b 11 Περὶ μὲν τούτων ἄλλης. καὶ τὸ θρεπτικὸν ἐατέον.

Περὶ μὲν οὖν τῆς φυτικῆς καὶ θρεπτικῆς δυνάμεως εἴρηται ἱκανῶς, 46
 15 καὶ οὐ δεῖ πλείω προστιθέναι περὶ αὐτῆς ἐν τῷ ἐξετάζειν ἐν τίνι ἢ κατὰ
 ἄνθρωπον ἀρετὴ ἐπιγίνεται. ἀλλοτρία γὰρ αὕτη τῆς ἀνθρωπικῆς ἀρετῆς,
 ἐπεὶ μηδέ τις αὐτῇ μέτεστι γνώσεως· λογικὸν δὲ ζῶον ὁ ἄνθρωπος,
 καὶ ἀναγκαῖον τὴν κατ' αὐτὸν ἀρετὴν διὰ λόγου καὶ γνώσεως περιγίνεσθαι.
 ἡ γὰρ ἐκάστου ἀρετὴ τελειωτικὴ τοῦ ὑποκειμένου ἐστί. καὶ πῶς ἂν εἴη 50
 20 τὸ πάντῃ ἄγνωστον πρὸς κατόρθωσιν ἀρετῆς τῷ λόγῳ συντελεῖν; διὰ
 τοῦτο καὶ ἀνάγκη τὸν ἄνθρωπον, εἰ μέλει αὐτῷ ἐφικέσθαι τῆς τελειότητος,
 σφοδρῶς πρὸς τὸ φυτικὸν ἀπομάχεσθαι, ἵνα μὴ ἀποδενδρωθῇ καὶ κρατηθῇ
 ὑπ' αὐτοῦ ἐκ τοῦ ταῖς κατ' αὐτὸ ἐνεργείαις ἐφήδεσθαι. φαίνεται δὲ καὶ
 ἄλλη τις φύσις οὕσα τῆς ψυχῆς ἄλογος, εἰ καὶ μὴ πάντῃ ὡς ἐκείνη ἀλλὰ
 25 πῇ καὶ λόγου μετέχουσα. ἄλλη δὲ εἶπε, δηλῶν ὡς ἐκάστη μὲν τῶν τριῶν
 φυγὴ λέγεται, ἡ θρεπτικὴ ἡ αἰσθητικὴ ἡ λογικὴ (ἔμψυχα γὰρ παρὰ 30^v
 πάντων καὶ τὰ φυτὰ λέγεται, οἷς μόνης τῆς θρεπτικῆς μέτεστιν, ὥς τις
 οὐσης ψυχῆς καὶ αὐτῆς), διαφέρουσι δ' ἀλλήλων τῷ λόγῳ. ὅτι δὲ μετέχει
 κατὰ τι λόγου ἐν τῷ ἀνθρώπῳ ἢ μετὰ τὴν φυτικὴν ἄλογος ψυχὴ, δῆλον
 30 ποιεῖται ἀπὸ τοῦ ἐγκρατοῦς καὶ ἀκρατοῦς. ἀκρατὴς μὲν γὰρ ἐστίν, ὃς ἔχων
 τὴν ἐπιθυμίαν πρὸς ἀπόλαυσιν ἡδέος ἔλκουσαν μάχεται μὲν αὐτῇ, οὐκ 5
 εἰς τέλος δὲ τηρεῖ τὴν ἐνστάσιν, ἀλλ' ἐνδίδωσί ποτε καὶ ἡττᾶται (διὸ καὶ
 ἀκρατὴς λέγεται, ὡς μὴ κρατῶν εἰς τέλος τῆς ἐπιθυμίας), ἐγκρατὴς δέ,
 ὃς καὶ αὐτὸ τὸ ἐπιθυμητικὸν ἔχει πρὸς τὸν λόγον μαχόμενον, ἀντέχει δὲ
 35 γενναίως καὶ κρατεῖ τῷ λόγῳ καὶ κυριεύει τοῦ μαχομένου. ἐπαινεῖται οὖν
 ἐν ἑκατέρῳ τούτων τὸ λόγον ἔχον καὶ πρὸς τὸ ἄλογον μαχόμενον. διὰ τί
 ἐπαινεῖται; ὅτι, φησί, παρακαλεῖ ὀρθῶς τὸ λόγον ἔχον ἐπὶ τὰ βέλτιστα.

4 ἐν ἀργίᾳ scripsi: ἐναργία B: ἐνέργεια a 5 ὕπνουν a: ὕπνου B 8 ἂν B:
 om. a 13 ἀλλὰ ante περὶ a cum Arist.: om. B rthesis usque ad τῷ λόγῳ
 (p. 1102^b 18) a 22 κρατηθῇ a: κρατηθεῖς B 23 ἐφήδεσθαι B: ἐφικέσθαι a
 25 ἄλλη a: ἄλλως B 36. 37 διὰ τί B: διὰ τί δὲ a

τοῦτο δὲ ἀξιεπαινον. ὅτι δὲ καὶ ἀλογία ἐν τούτοις παρὰ τὸν λόγον ἐστίν, 30^v
ἐκ τῆς ἐνεργείας παρίστησιν. οὐ γὰρ ἂν ἐμάχετο πρὸς τὸν λόγον οὐδ' 11
ἀντέτεινε πρὸς αὐτόν, εἰ μὴ ἄλογον ἦν τὸ ἐπιθυμητικὸν καὶ τὸ θυμικόν.

p. 1102^b 18 Ἀτεχνῶς γὰρ καθάπερ τὰ παραλελυμένα.

5 Δηλοῖ διὰ τούτου ὅτι πολλὴν ὁμοιότητα ἔχουσι (τὸ γὰρ ἀτεχνῶς ἀντὶ 15
τοῦ λίκαν) αἱ παρὰ φύσιν παραφοραὶ τῶν μορίων τοῦ σώματος πρὸς τὰς
παραλόγους ὁρμὰς τῶν δυνάμεων τῆς ψυχῆς. λέγει τοίνυν, ὅτι ὥσπερ παρέ-
σεως γενομένης τῶν μορίων τοῦ σώματος ἐναντιοῦται τῇ κατὰ προαίρεσιν
ὁρέξει ἢ πάρεσις, ὥστε προαιρουμένῳ τῷ ἀνθρώπῳ εἰς τὰ δεξιὰ κινῆσαι
10 τὸ παρειμένον μέρος τὸναντίον αὐτὸ εἰς τὰ ἀριστερὰ παρὰ τὴν προαί-
ρεσιν φέρεται, οὕτω καὶ ἐπὶ τῆς ψυχῆς ἐπὶ τὰ βελτίω τοῦ λόγου τὰς ἀλό- 20
γους δυνάμεις κινεῖν βουλομένου ἐπὶ τὰ ἐναντία πολλάκις αὐταὶ παραφέ-
ρονται καὶ παρὰ τὴν τοῦ λόγου κίνησιν τῶν χειρόνων ἀντέχονται. καὶ
τοῦτο ὁῦλον ἐπὶ τῶν ἀκρατῶν, ὡς εἶναι παρὰ φύσιν ἐν τῷ ἀνθρώπῳ καὶ
15 αὐταῖς ταῖς ἀλόγοις δυνάμεσι τὴν παράλογον τῶν ἡδέων ἀπόλαυσιν. οὐ
γὰρ ἂν οὔτε ὁ λόγος ἀνθίστατο πρὸς τὴν ἐπιθυμίαν τῷ ἀκρατεῖ, τὸ κυριώ-
τατον ὃν τῆς ἀνθρώπου φύσεως, οὐτ' αὐτὴ ἐκείνῳ μέχρι τινὸς ὑπεῖκεν
ὁρθῶς παρακαλοῦντι πρὸς τὰ βελτίω, εἰ μὴ ἐπεφύκει καὶ πάντῃ πείθεσθαι. 25
ἀλλ' οὐχ ὁμοίως, φησί, τὰς παρέσεις καὶ παραφοράς ἐν ταῖς ψυχαῖς γινώ-
20 σκουμεν καὶ τοῖς σώμασιν, ἀλλ' ἐπὶ μὲν τοῦ σώματος αἰσθήσει ληπταί, ἐπὶ
δὲ τῆς ψυχῆς τῇ κρίσει τοῦ λόγου καταληπταί.

p. 1102^b 23 Ἴσως δὲ οὐδὲν ἦττον καὶ ἐν τῇ ψυχῇ.

Τὸ ἴσως νῦν ἀντὶ τοῦ πάντως· οὐ γὰρ ὡς ἀμφιβάλλων φησὶν ἀλλ' ὡς 30
βεβαίως ἀποφαινόμενος, καὶ πολλαχοῦ ἂν τις οὕτως αὐτὸν εὐρήσει τῇ λέξει
25 χρώμενον. φησὶν οὖν ὅτι οὐδὲν ἦττον ὑποληπτέον καὶ ἐν τῇ ψυχῇ παρὰ
τὸν λόγον εἶναι δύναμιν ἄλλην πρὸς αὐτὸν ἐναντιουμένην καὶ ἀντιβαίνουσαν,
ὡς ἐν τῷ σώματι πάθῃ τινὰ ἐπιγίνονται ταῖς τῆς προαιρέσεως ὁρμαῖς
ἀντιπίπτοντα. τὸ δὲ πῶς δ' ἕτερον, οὐδὲν διαφέρει τοῦτο δηλοῖ, ὅτι
ἕτερον μὲν τὸ ἐν τοῖς παρειμένοις σώμασιν ἀνθιστάμενον τῇ κατὰ προαίρεσιν 35
30 κινήσει καὶ ἕτερον τὸ ἐν ταῖς ψυχαῖς πρὸς τὸν λόγον ἐναντιούμενον καὶ
μὴ συγχωροῦν κατὰ λόγον τὰς πράξεις ἀπαρτίζεσθαι. τί δὲ ταῦτα πρὸς
ἄλληλα διενήνοχεν οὐκ οἰκεῖον νῦν ἐξετάζειν καὶ λέγειν τί τὸ παρὰ φύσιν
τοῦ παρὰ λόγου διήνεγκε.

4 rthesis usque ad οὐχ ὁρῶμεν (p. 1102^b 23) a

10 αὐτὸ rubro corr. ex αὐτῷ B

12 βουλομένου B: βουλομένης a

21 καταληπταί Wellmann: καταλε^π) B: καταλαμ

βάνεται a

22 rthesis usque ad οὐδὲν διαφέρει (p. 1102^b 25) a

29 post μὲν inserit

ἐστι a: om. B

p. 1102^b25 Λόγου δὲ καὶ τοῦτο φαίνεται μετέχειν.

30^v

Τὸ ἐν τῷ ἀνθρώπῳ, φησὶν, ἄλογον λόγον μὲν οὐκ ἔχει οἰκεῖον, διὸ καὶ ἄλογον λέγεται, φαίνεται δὲ λόγου μετέχειν, ὡς ὑπὸ τῆς τὸν λόγον 40 ἐχούσης δυνάμεως ἐλλαμπόμενον, ὡς εἵπομεν· εἴρηκε γὰρ καὶ προλαβόν, 5 ὡς ἔστι γε τοῦ λόγου κατήκον, διὸ καὶ λογικόν πως κατὰ μετοχήν, οὐ καθ' ὕπαρξιν, ὡς καὶ τὴν σελήνην φωστῆρά φασιν ὀνομάζεσθαι, ὅτι ἐκ τοῦ ἡλίου φωτιζομένη φωτιστικὴ γίνεται, οὗ μετέχει μεταδιδοῦσα. πόθεν δὲ φαίνεται, ὅτι λόγου μετέχει τοῦτο τὸ ἄλογον καὶ λόγου ἐστὶ κατήκον, 10 παρίστησι λέγων πειθαρχεῖ γοῦν τῷ λόγῳ τὸ τοῦ ἐγκρατοῦς. εἰ γὰρ μὴ ἐπεφύκει πως λογικεύεσθαι, οὐκ ἂν ἐν τῷ ἐγκρατεῖ τὸ ἐπιθυμητικὸν πρὸς 45 ἀπόλαυσιν τῶν ἡδέων ἐρεθιζόμενον ἐπείθετο ἂν τῷ λόγῳ τῆς τοῦ ἡδέος ἀπείργοντι ἀπολαύσεως.

p. 1102^b27 Ἔτι δὲ ἴσως εὐηκοώτερόν ἐστι.

Ὡς περ ἐπὶ τῶν ἄλλων τῶν φύσει ἢ τέχνῃ γινομένων οὐκ ἀθρόον αἱ 15 γενέσεις ἀποτελοῦνται ἀλλ' ἐκ τῶν ἀτελῶν ἐπὶ τὰ τέλεια αἱ προκοπαὶ γίνονται, προδρόμων τινῶν πρότερον γινομένων εἰδῶν, καὶ πως ἐπιτηδειό- 50 τερον καθιστώντων τὸ ὑποκείμενον πρὸς τὴν τοῦ τελείου εἰδους παραδοχὴν καὶ πρὸς δ' ἐξ ἀρχῆς ἢ πρόθεσις ἦν, εἴτε τῇ φύσει εἴτε τῇ τέχνῃ, οὕτως καὶ ἐπὶ τῶν κατ' ἀνθρώπον ἀρετῶν. ἐξ ἀρχῆς μὲν γὰρ ἄνθρωπος ἀπο- 20 τικτόμενος ὡς ζῶον ἀπλῶς δοκεῖ γίνεσθαι, μήπω τοῦ λόγου ἐν αὐτῷ τὸ δραστηκὸν ἔχοντας, διὸ καὶ τῶν ἀλόγων δυνάμεων ἐνέργειαι ἐξ ἀνάγκης προλαμβάνουσι τὴν τοῦ λόγου, πρὸ πάντων μὲν ἐνεργοῦντος τοῦ φυτικού καὶ ἐντὸς τῆς μήτρας, μετ' αὐτὸ δὲ τοῦ | ζωτικοῦ, ὕστερον δ' ἐπεχειρο- 31^r μένου τοῦ λόγου καὶ τὴν ἑαυτοῦ προβαλλομένου ἐνέργειαν. ταῦτα δὲ οὕτω 25 διὰ τὴν γένεσιν γίνεται, τῆς φύσεως σπευδούσης ἐξ ἀρχῆς τὸ εἶναι συστή- σασθαι καὶ τὰς χεῖρους δυνάμεις καὶ τὰς ἐξ αὐτῶν ἐνεργείας προὔποτι- θείσης ταῖς κρείττοσιν ὡς θεμελίους, ὡς ἄλλως μὴ ὄν δυνατόν τὴν τοῦ ἐκ πασῶν συνθέσεων γενέσθαι σύστασιν. ἐξ ἀνάγκης οὖν δεῖ τὸν λόγον ὕστερόν ποτε ἀνανήψαντα καὶ τῆς οἰκείας ἐνεργείας ἀντιλαβόμενον ἀπομάχεσθαι 5 30 πρότερον πρὸς τὰ πάθη, ὥστε τὴν σφοδρὰν αὐτῶν ἀναχαιτίζειν ὁρμὴν προ- λαβοῦσαν ἤδη καὶ ἐφ' ἱκανὸν τὰ ἑαυτῆς ἐνεργήσασαν. οὐκ ἔστιν οὖν αὐτὸν εὐθὺς κατορθῶσαι τὸ τέλειον, ἀλλὰ δεῖ καὶ χρόνου μακροῦ καὶ πόνου συχνοῦ, ὥστε κατακρατῆσαι τῆς ἀλογίας. διὰ τοῦτο βουλευθεὶς ὁ ἄνθρωπος ἀντιπαλαῖσαι διὰ τοῦ λόγου τοῖς πάθεσι, πρότερον μὲν μαχόμενος πρὸς 35 αὐτὰ κινδυνεύει ἐν μέρει κρατεῖν καὶ κρατεῖσθαι (διὸ καὶ ἀκρατὴς λέγεται, 10

1 rhesis usque ad τοῦ ἐγκρατοῦς (p. 1102^b27) a 4 προλαβόν] p. 1102^b13 11 ἂν B (et Vat. 1622): om. a 12 ἀπείργοντι a: ἀπείργοντος B 13 rhesis usque ad τῷ λόγῳ (p. 1102^b28) a 14 ἀθρόον B: ἀθρόως a 21 ἐνέργειαι scripsi: ἐνέργειαν Ba; ante καὶ addiderim αἱ 27 θεμελίους B: θεμέλια a 33 ἀλογίας B: ἀλόγου a

ὅτι οὐπω κρατεῖν δύναται πάντῃ), εἶτα σφοδρότερον ἐνιστάμενος καὶ πρὸς 31^r
 τὸ τέλειον ἐπειγόμενος ἐγκρατῆς τέως γίνεται, πολεμούμενος μὲν ἔτι,
 ἐγκρατῆς δὲ τῶν πολεμούντων γινόμενος, εἴτ' ἐμμελῶς μὲν ἔχων περὶ τὴν
 νίκην καὶ μὴ ἀνεχόμενος τῆς ὀχλήσεως ἐπιτείνει τὸν ἀγῶνα, κυριεύειν
 5 παντελῶς ἐφιέμενος. καὶ οὕτως χρόνου τε αὐτῷ ἐπιδαφιλευομένου καὶ
 τοῦ πόνου ἐκτεινομένου ὑπὸ τῆς τοῦ ἀγαθοῦ καὶ τοῦ τελείου ὀρέξεως, τὸ
 σῶφρον αὐτῷ παραγίνεται. ὁ μὲν οὖν ἐγκρατῆς νικᾷ πολεμούμενος, ἥδη 15
 τοῦ ἀλόγου πειθαρχοῦντός πως τῷ λόγῳ, καὶ ταῖς μάχαις ὥσπερ δυσω-
 πουμένου καὶ τὰ δεύτερα φέροντος, ἐπὶ δὲ τοῦ σώφρονος πλείων ἢ τοῦ
 10 χείρονος πρὸς τὸ κρεῖττον πειθάρχησις, ὥσπερ ἀπειπόντος ἥδη τοῦ χείρονος
 καὶ μηκέτι μηδ' ἐπεγείρεσθαι τολμῶντος τῷ κρεῖττονι κάκει ἐνεργοῦντος,
 εἴπερ ἐνεργήσῃ ποτέ, ὅπου καὶ ὅτε ἐπιτάξει τὸ φύσει κύριον. καὶ ταῦτα
 μὲν ἐπὶ τοῦ σώφρονος κατὰ τοῦ ἐπιθυμητικοῦ κατορθοῦντα τὸν λόγον
 ἔχοντος. ἀναλόγως δὲ τοῦτο ἔστι καὶ ἐπὶ τοῦ ἀνδρείου εἰπεῖν. ἐξ ἀρχῆς 20
 15 καὶ τούτῳ κατὰ μικρὸν τοῦ θυμοῦ τῷ λόγῳ εἰκόντος, πονοῦντος δὲ τούτου
 καὶ κατὰ τοῦ πάθους ἐγειρομένου, τὸ τέλειον ἐπιγίνεται, ὥστε κατὰ τὴν
 ὀρθὴν τοῦ λόγου κρίσιν τῶν τε φόβων δεόντως κατατολμᾷ καὶ τοῦ θάρ-
 ρους ἀντέχεσθαι, ὥστε [κατ' ἴσον] συμμέτρως δειλίας καὶ θάρρους ἀντέ-
 χεσθαι. διὰ τοῦτο καὶ ἐπ' ἀμφοῖν, τοῦ σώφρονος λέγω καὶ τοῦ ἀνδρείου,
 20 εὐηκοώτερόν ἐστι πρὸς τὸν λόγον τὸ ἄλογον, ὡς ἥδη ἐχόντων τὸ τέλος.
 διὸ καὶ Ἀριστοτέλης ἐπήγαγε πάντα γὰρ ὁμοφωνεῖ τῷ λόγῳ, διὰ
 τὸ μηκέτι μηδὲν τῶν παθῶν πρὸς τὸν λόγον ἀνθίστασθαι, μηδ' ἔχειν τι 25
 τῇ ἐκείνου ὀρέξει διάφωνον, ἀλλ' αὐτῷ συμπνέειν ἐν ἅπασιν. τὸ δὲ
 ὁμοφωνεῖ εἴρηται ἀπὸ μεταφορᾶς τῶν μουσικῶν ὀργάνων, ἐν οἷς διάφοροι
 25 χορδαὶ μίαν ἀποτελοῦσιν ἀπήχησιν διὰ τὴν κατὰ λόγον συγγένειαν, ὡς
 ἐπὶ τοῦ διπλασίου καὶ τοῦ τετραπλασίου γίνεται, ἡγουν τοῦ διὰ πασῶν
 καὶ δις διὰ πασῶν.

p. 1102^b28 Φαίνεται δὲ καὶ τὸ ἄλογον διττόν.

Ἦδη μὲν καὶ προλαβὼν εἶπε περὶ τῶν δύο εἰδῶν τοῦ ἀλόγου τῆς 31
 30 ψυχῆς, τοῦ τε φυτικοῦ καὶ ζωτικοῦ. ἐπαναλαμβάνει δὲ πάλιν ἐπὶ μικρὸν
 περὶ αὐτῶν, βουλόμενος προσθεῖναι περὶ τοῦ λογικοῦ. φησὶ γοῦν ὥσπερ
 τὰ εἰρημένα συμπεραινόμενος, ὅτι φαίνεται διττόν ὃν τὸ ἄλογον, ὡς τοῦ
 μὲν ὄντος φυτικοῦ, τοῦ δὲ ἐπιθυμητικοῦ καὶ ὅλως ὀρεκτικοῦ. ἐπήγαγε δὲ
 τῷ ἐπιθυμητικῷ τὸ καὶ ὅλως ὀρεκτικὸν διὰ τὸ μὴ μόνον τὴν ἐπιθυμίαν 35
 35 ἀλλὰ καὶ τὸν θυμὸν ὀρεκτικὴν εἶναι δύναμιν. τὸ μὲν οὖν φυτικόν, φησί,
 κατ' οὐδένα τρόπον κοινωνεῖ τῷ λόγῳ, οὔτε τῷ ἔχειν λόγον οἰκεῖον οὔτε
 τῷ ἀλλοτρίου λόγου εἶναι κατήκοον, τὸ δὲ ὀρεκτικὸν μετέχει πως λόγου,

12 φύσει B: om. a

15 τῷ λόγῳ B: om. a

17 φόβων B: φοβερῶν a

18 ὥστε — ἀντέχεσθαι B: om. a

κατ' ἴσον B: ego cancellavi

28 rthesis usque ad

καὶ πειθαρχικόν (p. 1102^b31) a

34 ὀρεκτικόν B: ὀρεκτόν a

ἢ λόγῳ πειθαρχοῦν, καὶ δείκνυσιν ὅτι λόγου τις μετοχὴ καὶ τούτῳ ἐστὶ, 31^r
λέγω δὴ τὸ ἀλλοτρίῳ λόγῳ πείθεσθαι, ἀπὸ παραδείγματος λέγων

p. 1102^b31 Οὕτω δὴ καὶ τοῦ πατρὸς καὶ τῶν φίλων.

Διττόν φησι εἶναι τὸ ἔχειν λόγον, τὸ μὲν ὥσπερ τοῦ πατρὸς καὶ τῶν 40
5 φίλων ἔχειν λόγον λέγομεν, ἥτοι ἐπιστροφὴν καὶ ὑπακοήν, τὸ δὲ ὥσπερ
τῶν μαθηματικῶν, ἥτοι γινῶσιν ἢ αἰτίαν τοῦ τόδε τῷδε ὑπάρχειν, οἷον τῷ
τριγώνῳ τὸ ἰσόπλευρον ἢ τὸ ἔχειν δύο ὀρθάς. τὸ δὴ πρότερον ἀρμόζει
λέγεσθαι ἐπὶ τοῦ ὁρεκτοῦ τῆς ψυχῆς.

p. 1102^b33 Ὅτι δὲ πείθεται πως ὑπὸ λόγου τὸ ἄλογον.

10 Τὸ μετέχειν λόγου τὸ ὁρεκτὸν ἔδειξεν ἤδη ἐκ τοῦ εἶναι λόγου κατῆ- 45
κοον, δείκνυσιν δὲ τὸ αὐτὸ καὶ τὴν νοουθέντην λαμβάνων καὶ ἐπιτίμησιν
καὶ παράκλησιν. ὁρῶμεν γάρ ὅτι πολλοὶ θυμῷ ἢ ἐπιθυμίᾳ κρατούμενοι
καὶ πρὸς τινα ὁρμῶντες παράλογα κωλύονται τῆς ὁρμῆς νοουθεσίᾳ ἢ
ἐπιτιμῇ, <διδασκάλου> τυχὸν ἢ γονέων, ἢ παρακλήσει συγγενῶν καὶ φίλων,
15 οὓς αἰδοῖσιν ἑαυτοῖς καὶ λόγου ἀξίους οἱ διὰ λόγων τῶν φαύλων εἰργόμενοι
κρίνοντες φαίνονται. τὸ δὲ πῶς εἶπε διὰ τὸ διάφορον τῶν τρόπων, οἷς 50
τὰς παραλόγους ὁρμὰς ἀναχαιτίζουσιν οἱ ἄνθρωποι· ὁ καὶ δηλῶν ἐπήνεγκε
νοουθέντην καὶ ἐπιτίμησιν καὶ παράκλησιν. ταῦτα γὰρ διαφοροὶ εἰσι τρόποι
πρὸς τὴν ἀπὸ τῶν χειρόνων ἐπὶ τὰ βελτίω ἐπιστροφὴν συμβαλλόμενοι.
20 νοουθένσεις μὲν γάρ ἐστι διδασκαλική τις παραίνεσις ψυχῶν διορθουμένη
ἐμπάθειαν, ἐπιτίμησις δὲ ἐξουσιαστική τις ἐμβρίμησις ἐκφοβοῦσα τὸν παρα-
λόγως | ὁρεγόμενον πρὸς ἐκκοπὴν τῆς ὁρμῆς, παράκλησις δὲ λόγος ἀγαπῆ- 31^v
τικῶς προφερόμενος καὶ μαλακῶς ἐπανάγων ἀπὸ τῆς τῶν ἀλόγων παθῶν
κατακυριεύσεως.

25 p. 1103^a1 Εἰ δὲ χρὴ καὶ τοῦτο φάναι λόγον ἔχειν.

Ἐπειδὴ καὶ τὸ ἐν ἀνθρώπῳ ζωτικὸν καὶ ὁρεκτικόν, ὁ καὶ αἰσθητικὸν 5
καὶ φανταστικὸν ἐστὶ, μέσον τέτακται τοῦ φυτικοῦ καὶ τοῦ λογικοῦ, ὧν τὸ
μὲν πάντῃ ἄλογον, ὥς μήτε λόγον ἔχειν οἰκεῖον μήτε λόγου εἶναι κατῆκοον,
τὸ δὲ φρονοῦν καὶ λογιζόμενον οἴκοθεν, ὅμοιον ἀμφιρρεπές τι εἶναι τὸ μέσον
30 καὶ τοῖν ἄκροις ἀμφοῖν οἰκειούμενον, τῷ μὲν τῷ μὴ φρονεῖν οἴκοθεν
μηδὲ λόγον ἔχειν οἰκεῖον, τῷ δὲ τῷ πείθεσθαι τῷ φρονοῦντι καὶ τῷ
οἰκεῖον ἔχοντι λόγον ὑπάγεσθαι, καὶ πῇ μὲν ἄλογον δοκεῖν, πῇ δὲ λογικόν. 10

3 rthesis usque ad τῶν μαθηματικῶν (p. 1102^b33) a 4 εἶναι B: om. a 9 rthesis
usque ad καὶ παράκλησις (p. 1103^a1) a 11 λαμβάνων καὶ τὴν νοουθέντην a
14 διδασκάλου a: om. B 15 αἰδίου Ba 25 rthesis usque ad ἀκουστικόν τι
(p. 1103^a3) a 26 ἀνθρώπῳ B: τῷ ἀνθρώπῳ a 30 τοῖν ἄκροις B: τὸ τοῖν
ἄκροις a 32 καὶ πῇ B: ὥς πῇ a

διὰ τοῦτο πρῶτον μὲν τῷ ἀπλῶς ἀλόγῳ αὐτὸ συνέταξε καὶ ὁ ἔχει πρὸς 31^v
 ἐκεῖνο διάφορον εἶρηκε, νῦν δὲ συντάττει τῷ λογικῷ καὶ πῶς αὐτῷ
 οἰκειοῦται, παρίστησι. φησὶ τοίνυν, εἰ, διότι ἐκ φύσεως αὐτῷ τὸ τοῦ λόγου
 κατήκοον, οὐκ ἄλογόν τις καὶ τοῦτο ἐρεῖ οὐδὲ τῷ παντελῶς ἀλόγῳ
 5 συντάξει, ἔσται διττὸν καὶ τὸ λογικόν, τὸ μὲν πρῶτως καὶ δι' ἑαυτό, ὡς
 ἐν ἑαυτῷ τὸν λόγον ἔχον, τὸ δὲ δευτέρως καὶ δι' ἕτερον, ὡς ἐτέρωθεν
 τὸν λόγον δεχόμενον καὶ οὕτως ὡς εἴ τις ὑπήκοος πατρὸς οἰκείου 15
 φρονήσει γίνεται. ὁ γὰρ ἐν ἐκάστῳ λόγῳ πατρὸς ἐπέχων λόγον ὡς παιδὶ
 λειπομένῳ φρονήσεως ἐπιτάττειν πέφυκε τῷ ζωτικῷ καὶ ὁρεκτικῷ (καὶ
 10 αἰσθητικῷ) τῆς ψυχῆς. χρή οὖν καὶ τὸν λόγον νήφειν, ὡς μὴ τῇ πρὸς
 τὸ χεῖρον κατασύρεσθαι προσπαθεία, καὶ τὸ ὑπ' αὐτὸν καὶ ὑπήκοον οὕτως
 ἀσκεῖν καὶ παιδεύειν, ὡς μὴ πρὸς αὐτὸν ἀντιμάχεσθαι.

p. 1103^a3 Διορίζεται δὲ καὶ ἡ ἀρετὴ κατὰ τὴν διαφορὰν ταύτην.

Ἐπεὶ μὴ καθ' αὐτὸ τὴν τῶν ψυχῶν ἢ ζωῶν διαίρεσιν ἐποιήσατο 22
 15 ἀλλὰ διὰ τὴν τῶν ἀρετῶν πρόθεσιν καὶ τὸν προσήκοντα λόγον ἀπῆρτισε
 τῇ περὶ τῶν ἀρετῶν διδασκαλίᾳ, διαίρεσιν τῶν ἐν ἡμῖν ζωῶν ποιησάμενος
 καὶ τρεῖς εἶναι ταύτας ἀποδοῦς, λέγει νῦν καὶ περὶ τῶν ἀρετῶν, ἅτε μὴδὲ
 μνημονεύσας αὐτῆς ἐν τῷ τὰς ἀρετὰς διαιρεῖν, περὶ δὲ τῶν δύο μόνων 25
 εἰπὼν καὶ οἰκείως αὐταῖς ποιησάμενος τὴν διαίρεσιν. διαιρεῖται οὖν, φησὶ,
 20 καὶ ἡ ἀρετὴ κατὰ τὴν τούτων τῶν δύο διαφορὰν, ὡς εἶναι τὰς μὲν διανοη-
 τικάς, ὅσαι τοῦ λόγου καθ' ἑαυτόν, αἷ εἰσι σοφία καὶ σύνεσις καὶ φρόνησις,
 τὰς δὲ ἡθικάς, οἷον ἐλευθεριότητα σωφροσύνην καὶ ὅσαι ἄλλαι κατορθοῦνται
 ὑπὸ τοῦ λόγου τὰς ὁρμὰς καὶ ὁρέξεις τῆς μέσης ζωῆς παιδαγωγούντος τε
 καὶ ῥυθμίζοντος· αἷτινες καὶ ἡθικαὶ ἀρεταὶ διὰ τὸ ἐκ συνηθείας καὶ 30
 25 ἀσκήσεως δέχεσθαι τὴν κατόρθωσιν.

p. 1103^a7 Λέγοντες γὰρ περὶ τοῦ ἥθους οὐ λέγομεν ὅτι.

Ὅτι ἡθικαὶ ἀρεταὶ αἱ εἰρημέναι εἰσὶν, ἐκ τῆς κοινῆς περὶ αὐτῶν
 ὑπολήψεως δείκνυσιν. ὁπόταν γὰρ περὶ τῶν ἀνθρώπων τινὸς ἐξετάζωμεν,
 ὁποῖος τὸ ἥθος ἐστίν, ἐπαινοῦντες κατὰ τοῦτο αὐτὸν οὐ λέγομεν ὅτι σοφὸς
 30 ἢ συνετός ἐστιν, ἀλλ' ὅτι πρᾶος ἢ σώφρων. διὰ τί; ὅτι σοφία μὲν καὶ
 σύνεσις ἐκ μαθήσεως περιγίνεται, πραότης δὲ καὶ σωφροσύνη ἐκ συνηθείας 35
 καὶ ἀσκήσεως. ἔστι δὲ ἡ μὲν πρώτη ἐν τῷ θυμικῷ τοῦ λόγου κατόρθωσις,
 τὰς ὁρμὰς αὐτοῦ ἑαυτῷ ὑποτάξαντος καὶ τοῖς ἐξ ἑαυτοῦ μέτροις ὑπεῖκειν
 πείσαντος, ἡ δὲ σωφροσύνη ἐν τῷ ἐπιθυμητικῷ, λαβόντι τάξιν καὶ αὐτῷ
 35 παρὰ τοῦ λόγου καὶ ῥυθμίσιν τὴν προσήκουσαν.

9. 10 καὶ αἰσθητικῷ a: om. B 11 καὶ ὑπήκοον B: ὑπήκοον a 13 rthesis usque ad
 σωφροσύνην ἡθικά (p. 1103^a7) a 17 post ἀρετῶν intercidisse nonnulla videntur
 18 μόνων B: μόνον a 22 ἐλευθεριότητα σωφροσύνην B: ἐλευθεριότης, σωφροσύνη a
 26 rthesis usque ad ἡ σώφρων (p. 1103^a8) a 33 ἐξ αὐτοῦ B: ἑαυτοῦ a

p. 1103^a8 Ἐπαινοῦμεν δὲ καὶ τὸν σοφὸν κατὰ τὴν ἑξίν.

31^v

ἽΟτι δέ, φησί, καὶ ἡ σοφία ἀρετή, δῆλον ἐκ τοῦ ἐπαινεῖσθαι τὸν κατὰ 40
τὴν ἑξίν σοφόν. τὰς γὰρ τῶν ἑξεων ἐπαινετὰς ἀρετὰς ὀνομάζομεν, ὥς εἶναι
καὶ τοῦτο δῆλον, ὅτι ἡ σοφία καὶ ἡ φρόνησις καὶ ἡ σύνεσις ἀρεταὶ ἐκ τῆς
5 περὶ αὐτῶν κοινῆς ὑπολήψεως, ὥς εἶναι καὶ περὶ ἐκάστης αὐτῶν οὕτως
συλλογίσασθαι· ἡ σοφία ἑξίς ἐπαινετή, ἡ ἐπαινετή ἑξίς ἀρετή, <ἡ σοφία
ἄρα ἀρετή>. ὡσαύτως δὲ καὶ ἡ σύνεσις καὶ ἡ φρόνησις. |

1 rthesis usque ad ἀρετὰς λέγομεν (p. 1103^a 10) a

4 καὶ τοῦτο B: τοῦτο a

6 συλλογίσασθαι B: συλλογίζεσθαι a

6. 7 ἡ σοφία ἄρα ἀρετή a: om. B

7 δὲ

a: δὴ B

ΣΧΟΛΙΑ ΕΙΣ ΤΟ Β ΤΩΝ ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ ΝΙΚΟΜΑΧΕΙΩΝ 32^r
ΗΘΙΚΩΝ.

p. 1103^a15 Ἡ μὲν διανοητικὴ τὸ πλεῖον ἐκ διδασκαλίας. 5

Τοῦτό φησι, διότι καὶ φύσεως δεῖ, ἥ καὶ ὅτι συνουσίωται τῇ κατὰ
5 τὴν σοφίαν, ἥ ἐστὶν ἀρετὴ τοῦ θεωρητικοῦ νοῦ, καὶ τῇ κατὰ τὴν φρόνησιν,
ἥ ἐστὶ τοῦ πρακτικοῦ ἀρετῇ, αἱ καὶ διὰ τῆς οἰκείας ζητήσεώς τε καὶ
εὐρέσεως περιγίνονται.

p. 1103^a16 Διόπερ ἐμπειρίας δεῖται καὶ χρόνου.

Ἀντὶ τοῦ πλείονος χρόνου· καλῶς δὲ τοῦτο· ἡ γὰρ πεῖρα διδασκαλική 10
καὶ ἡ πολυπειρία, ἡ χρόνῳ περιγίνεται, ὡς καὶ Εὐριπίδης φησὶν “ἀλλ’
ἐμπειρία ἔχει τι λέξαι τῶν νέων σοφώτερον”. καὶ οἱ γεωμέτραι πλείονι
χρόνῳ σοφώτεροι γίνονται. καὶ τὸ μὲν ἔθος ἔχει τι παραλλάττον (ταῖς
γὰρ οἰκείαις ἐνεργείαις καὶ διὰ τούτων ἔχει τὴν ἑξὶν περιγινομένην), ἡ
δ’ ἐμπειρία ἀλλοτριῶν ἐνεργειῶν ἐστὶ τήρησις, καὶ ἐκ τούτων παραλαμ-
15 βάνων ὁ μανθάνων συλλογίζεται.

p. 1103^a17 Ὅθεν καὶ τοῦνομα ἔσχηκε. 15

Ἐξ ἔθους φησὶ τὰς τῆς ἀλόγου ψυχῆς ἀρετὰς περιγίνεσθαι, οὐ παρέ-
θετο δεικτικὸν τὸ διὰ τοῦτο καὶ ἡθικὰς αὐτὰς καλεῖσθαι. ἀπὸ γὰρ τοῦ
ἔθους τὸ ἡθος ὠνόμασται καὶ αἱ ἡθικαὶ ἀρεταὶ ἐθικαὶ καλοῦνται. καὶ
20 ἐστὶ τὸ μὲν ἔθος ἡ ἐνέργεια, τὸ δὲ ἡθος ἡ ποιότης ἡ διὰ τῆς ἐνεργείας

1 inscribit libro ἀνωνύμου, ἡ ὥστινες ὑπολαμβάνουσιν, Ἀσπασίου σχόλια εἰς τὸ Β τῶν ἀρι-
στοτέλους ἡθικῶν Νικομαχείων a 3 rthesis inde a libri principio usque ad τὴν αὐξησιν
(p. 1103^a16) a 4 τῇ scripsi: τῷ Ba 5 τῇ κατὰ B: om. a 6 αἱ B:
ἀν a 7 περιγίνονται B: περιγίνεται a 8 rthesis usque ad ἔθους περιγίνεται
(p. 1103^a17) a 9 διδασκαλική B: διδασκαλικόν a 10 Εὐριπίδης] Phoeniss.
v. 529 s., ubi ἡ ἔμπειρία 16 rthesis usque ad τοῦ ἔθους (p. 1103^a18) a

ἐγγινομένη τῇ παιθητικῇ ψυχῇ, τουτέστι τὸ τέλος καὶ τὸ ἔργον τοῦ ἔθνους, 32^r
 ψυχῇ δὲ δηλονότι ταύτῃ τῇ ἀλόγῳ μὲν, ὑποτάσσασθαι δὲ λόγῳ δυναμένη. 20

Εἰπὼν δὲ ἐξ ἔθνους περιγίνεσθαι τὰς ἠθικὰς ἀρετὰς καὶ πιστωσάμενος 25
 τοῦτο καὶ τῷ ὀνόματι, τὸ ἐξ ἔθνους αὐτὰς περιγίνεσθαι μαρτύριον ποιεῖται
 5 τοῦ μὴ φύσει αὐτὰς ἐγγίνεσθαι τοῖς ἔχουσιν, εἰ δὲ μήτε αἱ ἠθικαὶ ἀρεταὶ
 μήτε αἱ διανοητικαὶ φύσει (τὸ γὰρ διδασκαλίᾳ προδήλως οὐ φύσει), οὐδε-
 μία ἂν ἀρετὴ φύσει ἐγγίνοιτο. εἰκότως δὲ περὶ ἀρετῶν μέλλων λόγον
 ποιεῖσθαι, πρῶτον δείκνυσιν ὅτι μὴ φύσει. εἰ γὰρ ἦσαν φύσει, οὐκέτ' ἂν
 ἦν τοῦ ἠθικοῦ ἀλλὰ τοῦ φυσικοῦ περὶ αὐτῶν] εἰπεῖν, ὥσπερ καὶ περὶ τοῦ 30
 10 πῶς ὁρῶμεν. οὐδεμία τῶν ἠθικῶν ἀρετῶν φύσει ἡμῖν ἐγγίνεται.
 τοῦτο νῦν φύσει λέγει, οὗ ἡ τελειότης ἐκ φύσεως περιγίνεται, ἡ σύμφυτος
 οὕσα ὡς τῷ λίθῳ ἡ βαρύτης ἡ ὕστερον ἐπιγινομένη ὡς ὀδόντων βλάστησις
 ἡ γενείων. τὰ γὰρ πεφυκόσι μὲν ἡμῖν δέχεσθαι ἐπιγινόμενα, ἔξωθεν δέ
 τινος προσδεόμενα πρὸς τελείωσιν οὐ φύσει νῦν λέγει. οὐδὲ γὰρ κυρίως
 15 ἂν ταῦτα λέγοιτο φύσει, εἰ καὶ ποτε καὶ ἐπὶ τούτων χρώμεθα τῷ φύσει.
 οὐ γὰρ φύσει τὰς τέχνας ἔχομεν, καίτοι φύσει ὄντες αὐτῶν δεκτικοί. ὅτι 35
 δὲ μὴ φύσει τὸ ἐξ ἔθνους, ὁῦλον ποιεῖ διὰ τοῦ μηδὲν τῶν φύσει ὄντων ἢ
 ἐχόντων τι ἄλλως ἐθισθῆναι δύνασθαι.

p. 1103^a23 Οὐτ' ἄρα φύσει οὔτε παρὰ φύσιν.

20 Δι' ὧν παρέθετο ἔδειξεν ἅμφω, καὶ ὅτι μὴ φύσει καὶ ὅτι μὴ παρὰ
 φύσιν τὰ ἐξ ἔθνους περιγινόμενα. οὔτε γὰρ τὰ φύσει ὑπάρχοντά τισι 40
 ἄλλως ἐθίζεται, τὰ δὲ ἦθη ἄλλοτε ἀλλοίως διὰ τὰ ἔθη, ὥστε οὔτε
 φύσει οὔτε παρὰ φύσιν τισὶν οἶά τε δι' ἔθνους ἐγγίνεσθαι. οὐδέποτε γὰρ
 ὁ λίθος ἐθισθεῖη ἄνω φέρεσθαι (παρὰ φύσιν γὰρ αὐτῷ τοῦτο), αἱ δὲ
 25 ἠθικαὶ ἀρεταὶ δι' ἔθνους ἐγγίνονται. οὐκ ἄρα παρὰ φύσιν ἡμῖν. ἰστέον
 ὅτι τῶν φυσικῶν πάντων αἱ δυνάμεις καὶ ἕξεις προηγούνται τῶν ἐνεργειῶν,
 ἐπὶ δὲ τῶν μὴ οὕτως ἐχόντων ἐκ τῶν ἐνεργειῶν αἱ ἕξεις περιγίνονται.

p. 1103^a26 Ἔτι ὅσα μὲν φύσει ἡμῖν περιγίνεται. |

45

Ἔτι μὴ φύσει αἱ ἀρεταί, καὶ οὕτως δείκνυσιν. τῶν φύσει ἡμῖν ὑπαρ- 32^v
 30 χόντων τὰς δυνάμεις πρώτας λαμβάνομεν τῶν ἐνεργειῶν (τὸ γὰρ κομιζό-

1 ἔθνους a: ἄθλου B 2 post v. 20 inserit Aristotelia ἐξ οὗ καὶ δῆλον usque ad
 ἄλλως ἂν ἐθισθεῖη (p. 1103^a18—23) a 4 τὸ a: τῷ B 5 ἀρεταὶ post διανοητι-
 καὶ a 6 διδασκαλία B: ἐκ τοῦ διὰ διδασκάλου a 7 ἐγγίνοιτο φύσει a
 7. 8 λόγον ποιεῖσθαι B: ποιεῖσθαι τὸν λόγον a 9 ante περὶ ins. τὸ a 10 ἠθικῶν
 B: φυσικῶν a 11 λέγει B: λέγων a 12 ὀδόντων B: ἡ ὀδόντων a 13 δέ-
 χέσθαι B: λέγεσθαι a ἐπιγινόμενα B: ἐπιγενόμενα a 14 πρὸς B: τὴν a
 15 ante λέγοιτο add. εἶναι a 19 rthesis usque ad διὰ τοῦ ἔθνους (p. 1103^a26) a
 21 τισι B: τινι a 22 ἐθίζεται B: ἐθίζεσθαι a ἀλλοίως B: ἄλλοις a οὔτε B:
 οὐ a 23 τισὶν post ἔθνους ponit a 28 περιγίνεται B et Arist.: παραγίνεται a
 rthesis usque ad τοῦτ' ἐστίν (p. 1103^b5) a

μεθα νῦν εἶπεν ἀντὶ τοῦ λαμβάνειν καὶ ἔχειν), εἴθ' οὕτω τὰς ἀπ' αὐτῶν 32^v
ἐνεργείας ἀποδιδόαμεν· δυνάμεις δὲ νῦν τὰς ἑξεῖς φησὶν, οὐ τὰς ἐπιτηδειό-
τητας. ἐπὶ γὰρ πάντων τῶν φύσει ἡμῖν ἐγγινομένων προὑπάρχουσιν αἱ
ἐπιτηδειότητες. οὐ γὰρ ἐκ τοῦ πολλάκις ἰδεῖν τὴν ὁρατικὴν δύναμιν 5
κτώμεθα, ἀλλ' ἔχοντες αὐτὴν πρότερον οὕτω ταῖς ἀπ' αὐτῆς ἐνεργείαις
ἐχρησάμεθα· οὐδεὶς γὰρ εἶδε πρὸ τοῦ τὴν διορατικὴν δύναμιν καὶ ἕξιν
ἔχειν, οὐδὲ κατ' ἄλλην τινὰ αἰσθήσιν οὐκ ἔχων πρότερον τὴν δύναμιν.
τὰς δὲ κατὰ τὰς ἀρετὰς ἑξεῖς ὑστέρας καὶ διὰ τῶν κατ' αὐτὰς ἐνεργειῶν
κτώμεθα ὥσπερ καὶ τὰς τέχνας· οὐκ ἄρα αἱ ἀρεταὶ φύσει. καθόλου
10 γὰρ ὅσα οὐ φύσει ποιοῦμεν ἀλλ' ἀπὸ τινος μαθήσεως καὶ διδασκαλίας,
ταῦτα ποιοῦντες μανθάνομεν. ἐθιζόμενοι γὰρ ὑπ' ἄλλων τὴν ἕξιν κτώμεθα, 10
ὥς ἀπὸ τοῦ οἰκοδομεῖν τὴν οἰκοδομικὴν τέχνην καὶ ἀπὸ τοῦ τὰ δίκαια
ποιεῖν τὴν δικαιοσύνην καὶ τὰς ἄλλας ἀρετὰς ὁμοίως· ὥστε οὐ φύσει αἱ
ἀρεταί. τὰς δὲ νοητικὰς, ὧν ἐστὶ καὶ ἡ σοφία τοῦ θεωρητικοῦ μέρους,
15 καὶ τὰς πρακτικὰς, ὧν ἐστὶν ἡ σωφροσύνη, ἐπὶ τέλει τοῦ πρώτου δείκνυσιν
ἀρετὰς ἀπὸ τοῦ ἐπαινετὰς αὐτὰς εἶναι. πᾶσα γὰρ ἐπαινετὴ ἕξις ἀρετὴ
ἐστὶ. καὶ τὰς μὲν διανοητικὰς φησὶ τὸ πλεῖον ἐκ διδασκαλίας ἐγγίνεσθαι
καὶ αὔξεσθαι, ἀντιδιαστέλλων τὴν διδασκαλίαν τῷ ἔθει, δι' οὗ φησὶ τὰς 15
ἠθικὰς ἐγγίνεσθαι. καὶ γὰρ ἐκεῖναι δι' ἔθους μόνου. τὸ πλεῖστον δὲ εἶπε
20 τὰς διανοητικὰς ἐκ διδασκαλίας, ἥτοι ἐπειδὴ δεῖ καὶ φύσεως τῷ ἐσομένῳ
σοφῷ καὶ φρονίμῳ (ὥς ἀνόητος γὰρ ἡ διδασκαλία τοῖς μὴ πεφυκόσιν), ἥ
ὅτι συναύξεται τὰ κατὰ τὰς ἀρετὰς ταύτας οὐκ ἐκ διδασκαλίας μόνης ἀλλὰ
καὶ ἐξ οἰκείας ζητήσεως καὶ εὐρέσεως. ἐμπειρίας δὲ εἶπεν αὐτὰς δεῖσθαι
καὶ χρόνου. οὐ γὰρ οἷόν τε ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ ἐμπειρον πολλῶν γενέσθαι·
25 χρόνου γὰρ καὶ ἐμπειρίας δέονται αἱ διανοητικαί, μάλιστα ἡ φρόνησις. 20
οὐδὲ γὰρ ἡ ἐνός τινος πείρα διὰ μιᾶς ἐντεύξεως γίνεται, ὥστε ἀκόλουθον
τῇ πείρᾳ προσέθηκε τὸ χρόνου. οὐ γὰρ τούτῳ τῶν ἠθικῶν αὐταὶ διαφέ-
ρουσιν ἀλλὰ τῷ προειρημένῳ, τῷ τὸ πλεῖστον ἐκ διδασκαλίας ἔχειν καὶ
τὴν γένεσιν καὶ τὴν αὔξησιν, ἐπεὶ χρόνου γε καὶ αἱ ἠθικαὶ δέονται, εἰ καὶ
30 μὴ τοσούτου ὅσου αἱ ἐκ διδασκαλίας καὶ ἐμπειρίας ἀναλαμβάνονται. οὐχ
ὅτι δὲ ἡ ἐμπειρία αὐτάρκης πρὸς ἐπιστήμην λέγεται, ἀλλ' ὅτι δεῖ ταῖς 25
διὰ μαθήσεως ἀρεταῖς καὶ πείρας· ἡ γὰρ ἀρχὴ τῆς γνώσεως ἐξ ἐμπειρίας.
καὶ διὰ τοῦτο προστέθηκε τῷ πλεῖστον τὸ ἐκ διδασκαλίας ταύτην δύνασθαι
γίνεσθαι. δύναται καὶ τὴν τῶν φύσει γινομένων γνῶσιν ἐμπειρίαν λέγειν,
35 οἷον κινήσεως ἀστέρων, μεταβολῶν τῶν ἐν τοῖς μετεώροις, περὶ αὐτῆς ἡ
φυσικὴ πραγματεία. οἱ γὰρ ἐν πείρᾳ γινόμενοι τούτων ἐφαρμόζοντάς τε

4 τὴν ὁρατικὴν δύναμιν B: τὴν δύναμιν τὴν ὁρατικὴν a 6 εἶδε B: οἶδε a 10 οὐ
B: μὴ a 11 ἄλλων B: ἀλλήλων a 12 οἰκοδομεῖν B: οἰκοδομικοῦ a 17 πλεῖον
B: πλεῖστον a διδασκαλίας B: διδασκάλου a; idem 20 et 22 21 ὥς ἀνόητος B:
ἀνόητον a 22 τὰ B: om. a 23 καὶ εὐρέσεως B: τε καὶ εὐρέσεως a 28 τῷ
προειρημένῳ a: τῶν προειρημένων B 29. 30 καὶ μὴ a: μὴ καὶ B 32 post μά-
θήσεως add. γινομέναις a 33 ταύτην et γίνεσθαι B: om. a 36 ἐφαρμόζοντάς B:
ἐφαρμόζοντά a

τούτοις καὶ οἰκείους τοὺς περὶ αὐτῶν ποιοῦνται λόγους, ὥς εἶπέ που περὶ 32^v
 Δημοκρίτου αὐτός, ὅτι ὥσπερ ἐνοιχήσας τῇ φύσει, ἀλλ' οὐχ ὥς οἱ Πυθα- 30
 γόρειοι διὰ τὴν περὶ τὰ μαθήματα σπουδὴν. ἀπορίᾳ δὲ τῶν φυσικῶν
 οὐσιῶν τοὺς περὶ αὐτῶν ἐποιοῦντο λόγους, οὐκ ἐκείνοις οἰκιοῦντες τοὺς
 5 λόγους, ἀλλ' ἐκεῖνα ταῖς ἰδίαις ὑποθέσεσιν ἐναρμόζοντες. καὶ τὸ μὲν βού-
 λημα, τὸ ἐθίζειν δηλονότι δι' ὧν αἱ ἀρεταὶ τοῖς πολίταις τῷ χρόνῳ
 τίκτονται, εἰ τοιούτων ἔξεων εἴη τὰ ἔθνη γεννητικά.

p. 1103^b5 Ὅσοι δὲ μὴ εἴδω αὐτὸ ποιοῦσιν,

34

τῶν νομοθετῶν δηλονότι μὴ διὰ τῶν ἐπαινετῶν ἐνεργειῶν ἄγουσι
 10 τοὺς πολίτας, ἀστοχοῦσι τοῦ πράγματος. ἔτι ἐκ τῶν αὐτῶν. οὕτως 50
 ἔχει τὰ τῆς ἐπιχειρήσεως· ὁ ἐκ τῶν αὐτῶν πως γινόμενων καὶ γίνεται
 καὶ φθείρεται, οὐ φύσει· αἱ δ' ἀρεταὶ οὐ, ἐκ γὰρ τῶν αὐτῶν πως γινο-
 μένων καὶ γίνονται καὶ φθείρονται, τουτέστιν οὐ γίνονται οὐδὲ συνίστανται
 τὴν ἀρχήν. οὕτω γὰρ τῷ φθείρεσθαι νῦν ἐπὶ τῶν ἤδη οὐσῶν ἀρετῶν
 15 ἐχρήσατο. καὶ διὰ τῶν αὐτῶν, δηλονότι τῶν ποιῶν ἐνεργειῶν τῶν ἐξ ἐθῶν
 τὸ εἶναι καὶ τὸ κακῶς ἔχουσιν. εἰ γὰρ μὴ οὕτως εἶχε. καλῶς· εἰ γὰρ
 μὴ ἢ τῶν ἡθῶν διαφορὰ τοίους ἢ τοίους | ἐποίει. οὕτω δὲ καὶ ἐπὶ τῶν 33^r
 ἀρετῶν ἔχει. συνελόντι τὸ πᾶν οὕτως ἂν ἔχοι ἢ ἐπιχειρήσεις· εἰ ὁμοίως
 ταῖς τέχναις αἱ ἀρεταὶ ἐκ τῶν αὐτῶν καὶ διὰ τῶν αὐτῶν γίνονται καὶ
 20 φθείρονται, αἱ δὲ τέχναι διὰ τῶν ἐνεργειῶν γινόμεναι οὐ φύσει, οὐδ' ἂν
 αἱ ἀρεταὶ φύσει ἐγγίνοντο διὰ τῶν ἐνεργειῶν γινόμεναι. εἰ οὖν μὴ φύσει
 ἀλλὰ ἐξ ἔθους, δεῖ δηλονότι τὰς ἐνεργείας ποιάς ἀποδιδόναι, καὶ πρῶτοι 5
 γίνονται δηλονότι ἐθιζόμενοι καὶ πράττοντες τὰ δι' ὧν τοιοῦτοι γίνονται,
 ὥς ἐπάγει. ἐπεὶ οὖν ἡ παροῦσα πραγματεία. ὅτι προηγουμένως ἡ
 25 παροῦσα πραγματεία ἔνεκεν τῆς τῶν ἀρετῶν ἐστὶ πράξεως, κατὰ δεύτερον
 δὲ λόγον καὶ περὶ τῆς θεωρίας αὐτῶν τῶν ἀρετῶν.

p. 1103^b31 Τὸ μὲν οὖν κατὰ τὸν ὀρθὸν λόγον πράττειν κοινόν. 8

Κοινόν φησι δὴ ταῖς πράξεσιν τε καὶ ἐνεργείαις, δι' ὧν ἐθιζέσθαι δεῖ,
 ὑπάρχειν τὸ πράττεσθαι αὐτὰς κατὰ τὸν ὀρθὸν λόγον. ῥηθήσεται δ' 25
 30 ὕστερον περὶ αὐτοῦ, ἐν τῷ ἔκτῳ, ὅπου περὶ φρονήσεως λέγει. ὁ γὰρ
 ὀρθὸς λόγος ἀπὸ φρονήσεως ὧν ὀρίζει τε τὰς πράξεις τὰς κατὰ τὰς ἡθι-
 κάς ἀρετὰς καὶ τὸ μέτρον αὐταῖς ἐπιτίθησιν. ὑποθέμενος δὲ τοῦτο καὶ
 μέλλων ἐξῆς δεικνύναι, ὅτι περὶ τὰ πάθη εἰσὶν αἱ πράξεις δι' ὧν ἐθιζέσθαι
 δεῖ (αἱ γὰρ ἀρεταὶ περὶ ταῦτα), καὶ ὅτι δεῖ ταύτας τοῦ ἐν τούτοις μέσου

1 που] Περὶ γενέσεως A 2 p. 316^a6 ἀπορίᾳ scripsi: ἀπορίαν Ba 4. 5 τοὺς λόγους
 B: τὸν λόγον a 6 δι' B: om. a 8 rthesis usque ad καθάπερ εἰρήκαμεν (p. 1103^b31) a
 15 τῶν ἐξ ἐθῶν B: ἐξ ἐθῶν a 18 ἐπιχειρήσεις a: ἐπιχειρήα B 19 γίνονται τε καὶ
 φθείρονται a 27 rthesis usque ad ἀπεχόμενος ἀκόλαστος (p. 1104^a24) a 28 φησὶ
 δὴ B: δὴ φησι a 30 ὥς ἐν τῷ ἔκτῳ a

στοχάζεσθαι, ἀναμιμνήσκει ἡμᾶς τοῦ πολλάκις εἰρημένου αὐτῷ ἐν τῷ πρώτῳ, 33^r
 ὅτι δεῖ τὴν τοῦ λεγομένου ἀκρίβειαν πρὸς τὰς ὑποκειμένας ὕλας ἐξετάζειν, 31
 διόπερ ἐπεὶ αἱ πράξεις, αἳ τε κατὰ τὰς ἀρετὰς καὶ τὰ ἥθη δι' ὧν αἱ
 ἐνέργειαι, οὐδὲν ὠρισμένον ἔχουσι (καὶ γὰρ παρὰ τοὺς χρόνους καὶ παρὰ
 5 τὰς περιστάσεις καὶ τύχας καὶ παρὰ τὰ πρόσωπα καὶ παρὰ τὰς προαιρέσεις
 καὶ παρὰ τοὺς τόπους καὶ παρὰ τὰς ἡλικίας μεταπίπτει καὶ ἄλλοτε
 ἄλλοιᾳ γίνεται ὥσπερ καὶ τὰ ὑγιεινά· οὐδὲ γὰρ ἐπὶ τούτων ἔστιν εἰπεῖν
 ἀκριβῶς πόσος περίπατος ὑγιεινὸς ἢ πόσα σιτία), καὶ τὸν περὶ αὐτῶν λόγον 35
 τύπῳ τινὶ καὶ περιγραφῇ λέγεσθαι, ἐπεὶ μὴδ' ἔχει τὴν ἀκριβολογίαν.
 10 οὐτε γὰρ τὰ συμφέροντα, περὶ ᾧ αἱ πράξεις αἱ κατὰ τὸν βίον, δι' ὧν
 ἐθιζόμεθα, οὐθ' ὅλως τὰ αἰρετὰ ἐστηκόσ τι καὶ βέβαιον ἔχει. δοκεῖ τε γὰρ
 μήτε πᾶσι τὰ αὐτὰ συμφέρειν μήτε τοῖς αὐτοῖς <ἀεὶ> τὰ αὐτά. ὁμοίως
 δὲ μὴδὲ αἰρετὰ εἶναι πᾶσι τὰ αὐτά, καὶ τῶν ἄλλων ἔχει ἀρετῶν,
 ἡθικῶν δηλονότι· περὶ γὰρ τούτων νῦν ἔστιν ὁ λόγος αὐτῷ· αὐται γὰρ
 15 εἰσι διὰ τῶν ἡθῶν γινόμεναι.

p. 1104^a24 'Ο δὲ πάσας φεύγων. |

40

Δηλονότι τὰς περὶ ἀφῆν, οὐ γὰρ καὶ τῶν σωφρόνων, ὡς δειχθήσεται 33^v
 μετ' ὀλίγα. ἐκ τοῦ πολλὴν τροφήν, ἀλλ' οὐχ ὑπερβάλλουσαν. τούτῳ
 δὲ ἐχρήσατο πρὸς τὸ χωρίσαι τῆς ὑγείας αὐτήν. μάλιστα δυνάμεθα.
 20 μετὰ γὰρ τὰς ἑξεῖς ῥᾶστα τὰς ἐνεργείας ποιούμεθα, ἢ οὕτω ταῖς ἐνε-
 ργείαις κεχρήμεθα μᾶλλον. ἢ μὴ λυπούμενός γε. πάνυ ἀνθρωπίνως τὸ 5
 ἢ μὴ λυπούμενός γε πρόσέθηκεν· ἴσως γὰρ ἐπ' ἐνίων ἐνεργειῶν τοῦ
 ἀνδρείου αὐτάρκες τὸ μὴ λυπεῖσθαι, οἷον ἂν τιτρώσκηται προμαχόμενος
 καὶ κατὰ τὴν ἀνδρείαν ἐνεργῇ. περὶ ἡδονὰς γὰρ καὶ λύπας ἐστὶν ἡ
 25 ἡθικὴ ἀρετὴ. διὰ τί περὶ ἡδονὰς καὶ λύπας εἶναι τὰς ἀρετὰς ἔδειξεν;
 ἐπεὶ γὰρ διὰ μὲν τὴν ἡδονὴν τὰ φαῦλα πράττομεν, διὰ δὲ τὴν λύπην τῶν
 καλῶν ἀπεχόμεθα, εἴη ἂν ἡ ἀρετὴ περὶ ταῦτα. τῶν γὰρ ἁμαρτανομένων 10
 ἐστὶν ἐπανορθωτικὴ· περὶ δὲ ᾧ αἱ ἁμαρτίαι, περὶ ταῦτα καὶ ἰατρεῖαι καὶ
 θεραπεῖαι. λαβὼν δὲ τὸ εἶναι περὶ πάθη τὰς ἡθικὰς ἀρετὰς νῦν αὐτὸ
 30 οὕτως ἔχον δείκνυσιν. ὁμοίως δὲ τῇ σωφροσύνῃ καὶ αἱ ἄλλαι ἀρεταὶ περὶ
 ἡδονὰς εἰσι καὶ λύπας· τῇ μὲν γὰρ σωφροσύνῃ καὶ ὡς ὕλη ὑποβέβληται
 τὰ πάθη ταῦτα καὶ περὶ ταῦτα αἱ ἐνέργειαι αὐτῇ· ταῖς δ' ἄλλαις
 ἀρεταῖς τὰ μὲν ὑποκείμενα, περὶ ᾧ αἱ ἐνέργειαι αὐταῖς, ἄλλα τινά, τῷ δὲ
 ταῖς περὶ ἐκεῖνα γινομέναις τε καὶ πράξεσιν ἔπεσθαι τὰ πάθη ταῦτα, 15
 35 τούτῳ καὶ αὐται περὶ ἡδονὰς εἰσι καὶ λύπας.

2 τοῦ λεγομένου B: τῶν λεγομένων a 8 ἀκριβῶς εἰπεῖν a 12 ἀεὶ a: om. B
 13 ἔχει B: ἔχειν a; in Aristotele vero legitur ἔχει καὶ τῶν ἄλλων ἀρετῶν (p. 1104^a19)
 16 rthesis usque ad καλῶν ἀπεχόμεθα (p. 1104^b11) a 18 ὀλίγα B: ὀλίγον a 23 προ-
 μαχόμενος B: προσμαχόμενος a 24 ἐνεργῇ B: ἐνεργῶν a 25 διατί B: διότι a
 εἶναι B: εἶπε a post ἀρετὰς add. εἶναι a 26 μὲν post τὴν ἡδονὴν a 28. 29 αἱ
 ἰατρεῖαι καὶ αἱ θεραπεῖαι a 29 αὐτὸ a: αὐτός B

p. 1104^b11 Διὸ δεῖ ἡχθαί πως.33^v

Οἱ γὰρ ἐθισθέντες χαίρειν καὶ λυπεῖσθαι ἐφ' οἷς δεῖ οὐκέτ' ἂν διὰ 27
 μὲν ἡδονὴν πράττοιεν τὰ φαῦλα, διὰ δὲ τὴν λύπην τῶν καλῶν ἀπέχοντο.
 εἴη δ' ἂν ἡ ἡθικὴ ἀρετὴ περὶ ἡδονὰς καὶ λύπας ὡς ὕλην ὑποκειμένην.
 5 ταῦτα γὰρ ὁρίζει ὁ ὀρθὸς λόγος. ἐπαινεῖ δὲ καὶ Πλάτωνα ὡς καλῶς ἀξιοῦντα
 εὐθὺς ἐκ νέων ἐθίζεσθαι οὕτως, ὡς χαίρειν μὲν ἐφ' οἷς δεῖ, λυπεῖσθαι 30
 δὲ ἐπ' αὐτοῖς τούτοις. διὸ θαυμάσειέ τις ἂν τῶν Πλατωνικῶν τοὺς τὴν
 ἀπάθειαν εἰσάγοντας ὡς δόγμα Πλατωνικὸν καὶ τῇ ἡδονῇ λοιδορουμένους.
 ἔτι δ' εἰ ἀρεταί εἰσι περὶ πράξεις καὶ πάθη. ὅτι αἱ ἀρεταὶ περὶ
 10 ἡδονὰς καὶ λύπας εἰσὶ καὶ δεῖ τοὺς καλῶς παιδευομένους νέους ἀπ'
 ἀρχῆς ἐθίζεσθαι, ὥστε ἡδεσθαί τε καὶ λυπεῖσθαι ἐφ' οἷς δεῖ, δείκνυσι
 καὶ διὰ τοῦ τὰς ἀρετὰς ὁμολογεῖν τὰς ἡθικὰς περὶ πράξεις εἶναι καὶ 35
 πάθη, παντὶ δὲ πάθει καὶ πάσῃ πράξει ἔπεσθαι ἡδονὴν καὶ λύπην. τὸ
 μὲν οὖν περὶ πάθη καὶ πράξεις εἶναι τὴν ἡθικὴν ἀρετὴν, δῆλον. πρακτικαὶ
 15 γὰρ αἱ ἡθικαὶ ἀρεταὶ καὶ ἐν ταῖς πράξεσιν αὐτῶν αἱ ἐνέργειαι· ταύτη
 γὰρ διαφέρουσι τῶν θεωρητικῶν. ὅτι δὲ περὶ τὸ ἡδεσθαι καὶ λυπεῖσθαι
 αὐταί, καὶ οὕτω δείκνυσιν· αἱ κολάσεις ἱατρεῖαι τῶν ἀμαρτανομένων εἰσὶν·
 αὐταὶ δὲ διὰ τῶν ἐναντίων τοῖς ἀμαρτάνουσι γίνονται· κολάζονται δὲ οἱ
 ἀμαρτάνοντες διὰ τε λύπης καὶ διὰ τῆς τῶν ἡδέων ἀποχῆς. περὶ ταῦτα 40
 20 ἄρα αἱ ἀμαρτίαι, περὶ αἱ δὲ αἱ ἀμαρτίαι, περὶ ταῦτα καὶ αἱ ἀρεταί. αἱ
 δὲ τῶν ἐναντίων ἱατρεῖαι εἰς τὸ μέσον ἀγωγαί τινές εἰσι τῶν τε καθ' α
 νοσοῦσι καὶ τῶν ἱατρείας καὶ θεραπειάς χάριν προσφερομένων. δῆλον δὲ
 τοῦτο ἐπὶ τῶν τῆς ἱατρείας βοηθημάτων. αὕτη γὰρ τοὺς μὲν πληρουμένους
 κενοῖ, πληροῖ δὲ τοὺς κενούς, καὶ τοὺς μὲν ὑπερηραιωμένους πυκνοῖ, τοὺς
 25 δ' αὖ πεπυκνωμένους ἀραιοῖ, τούτων εἰς τὸ μεταξὺ βουλομένη τὴν ἕξιν 45
 ἄγειν. ὡσαύτως τοίνυν καὶ αἱ κολάσεις τῶν ἀμαρτανόντων ἐκ τοῦ ἐναντίου
 εἰς τὸ ἐναντίον συνωθοῦσαι τὸν περὶ τὰς ἡδονὰς σφαλλόμενον μηνύουσι
 τὸ περὶ τὰς ἡδονὰς καὶ λύπας τῶν ἀρετῶν κατεργαστικόν. ἢ αἷς μὴ δεῖ.
 διώκουσι, φησί, τινες τὰς ἡδονὰς ὡς οὐ δεῖ καὶ ὅτε οὐ δεῖ καὶ αἷς οὐ δεῖ
 30 καὶ οἷς οὐ δεῖ καὶ ἐν ᾧ τόπῳ μὴ δεῖ καὶ οὐχ ὡς δεῖ. ὡς οὐ δεῖ μὲν· οὐ
 γὰρ δεῖ φιλόσοφον τρυφᾶν ἢ ἀπλῶς πεπαιδευμένον. ὅτε δὲ οὐ δεῖ, οἷον
 γηραιῷ καὶ παρήλικι γαμεῖν. αἷς δὲ οὐ δεῖ· οὐ γὰρ ἀπηγορευμένη χρῆσθαι 50
 τροφῇ, οἷον ἐπὶ πολέμιον λαβόντας. οἷς δὲ οὐ δεῖ, οἷον βασιλεῖ
 παρανομεῖν· οὐ γὰρ ταῦτόν βασιλεῖ καὶ ἰδιώτῃ· ὁ μὲν γὰρ λανθάνουσιν
 35 ἔχει τὴν πρᾶξιν καὶ οὐ πρὸς ζῆλον κινουσάν τινας, ὁ δὲ τῷ ὑπερέχειν
 κακὸν πρόκειται τοῖς ὑπὸ χεῖρα ὑπόδειγμα. (καὶ ἐν ᾧ τόπῳ μὴ δεῖ), οἷον

1 rthesis usque ad ἄλλα προστίθεται (p. 1104^b26) a

3 ἡδονὴν a: ἡδονὰς B

5 Πλάτωνα] cf. De Legg. II 653

12 τοῦ B: τούτου a

15 γὰρ a: δὲ B

αἱ B:

om. a

19 διὰ (alterum) B: om. a

22 νοσοῦσι corr. ex νοοῦσι B

24 ὑπερηρα-

ρωμένους B: ὑπερραιωμένους a

31 φιλόσοφον et πεπαιδευμένον scribendum

ὅτε a:

ὅταν B

32 παρήλικι a: προήλικι B

33 οἷον ἐπὶ scripsi: οἷον ἢ Ba

λαβόντος B:

λαβούσας a

36 καὶ ἐν ᾧ τόπῳ μὴ δεῖ a: om. B

ἐν ἱερῷ ἢ νομίμῃς ἀφροδισιάζειν. καὶ οὐχ ὥς δεῖ, ὥς εἴ τις παρανόμως καὶ 33^v
 παρὰ φύσιν βιάζοιτο τὴν ὁμόζυγον κοίτην. οὐκ εἴδ' ὅτι ἀπλῶς λέγουσι, 34^r
 τουτέστι τοῦ οὐχ ὥς δεῖ καὶ ὥς οὐ δεῖ καὶ χωρὶς ὧν ἐπάγει αὐτός.
 τῶν γὰρ ἡμαρτημένων παθῶν ἐστὶν ἀπάθειά τις ἢ ἀρετή, ἀλλ' οὐχ ἡ
 5 ἀπλῶς. ἰστέον δὲ ὅτι καὶ πρὸ τῶν Στωικῶν ἦν ἡ δόξα αὕτη, ἡ τὰς ἀρετὰς
 ἐν ἀπαθείᾳ τιθεῖσα. καὶ τοῦτο δῆλον πεποίηκε δείξας ἐν μὲν ἀμετρίᾳ
 ἡδονῶν καὶ λυπῶν τὴν κακίαν οὔσαν, ἐν δὲ τῷ μεμετρημένῳ τε καὶ 5
 ὠρισμένῳ τὴν ἀρετήν, αὐτὸ τοῦτο ἐπενεγκὼν καὶ εἰπὼν

p. 1104^b27 Ὑπόκειται ἄρα ἡ ἀρετὴ εἶναι ἡ τοιαύτη περὶ ἡδονὰς
 10 καὶ λύπας τῶν βελτίστων πρακτικῇ, ἡ δὲ κακία τοῦναντίον, 7

Προσθεῖς τῇ ἀρετῇ τὸ ἡ τοιαύτη ὑπὲρ τοῦ δηλῶσαι τὴν ἡθικὴν. 16
 οὐ γὰρ δὴ καὶ ἡ διανοητικὴ περὶ ταῦτα θεωρεῖται, τριῶν ὄντων τῶν εἰς
 τὰς φυγὰς, δηλονότι τῶν χειρίστων. τούτοις γὰρ τὸ βέλτιστον ἀντίκειται.
 κανονίζομεν δὲ καὶ τὰς πράξεις. οἱ γὰρ πολλοὶ μᾶλλον τῇ ἡδονῇ αἰροῦν-
 15 ται κανονίζουσιν τὰς πράξεις καὶ παραμετρῶν. οὕτω γὰρ ὅρον τῶν ἐκουσίως
 πραττομένων τὴν ἡδονὴν ποιοῦντες τὰ μὲν ἡδέα πράττουσι, τὰ δὲ λυπηρὰ 20
 ἀποστρέφονται. ἥττον δὲ τούτων οἱ ἀγαθοὶ ὅ τι πράξαιεν τῷ αἰροῦντι λόγῳ
 πειθόμενοι ἐτοιμότερον καὶ προθυμότερον πράττουσι, καὶ ἀγῶν ὧσι ταῦτα
 αὐτοὶ δεῖ πράττειν.

20 p. 1105^a7 "Ἐτι δὲ χαλεπώτερον ἡδονῇ μάχεσθαι.

23

Ἡ ἐπιχείρησις φανερά. ὥς αἱ τέχναι περὶ τὰ χαλεπώτερα τῶν ἐν
 τῷ αὐτῷ ὑποκειμένων μᾶλλον ἐξετάζονται (ὅσα γὰρ δυσαρμοστότερα τῶν 30
 ξύλων, περὶ ταῦτα μᾶλλον ἡ τεκτονικὴ κρίνεται· τὸ γὰρ ἐν τούτοις εἶ
 βέλτιον καὶ τεχνικώτερον), καὶ ὅσα δυσιατότερα τῶν παθῶν ἡ ἱατρικὴ
 25 ἐπισκέψεται, οὕτω καὶ αἱ ἀρεταὶ περὶ τὰ χαλεπώτερα ἂν εἶεν, χαλεπώτερον δὲ
 καὶ δυσμαχώτερον πάθος ἢ ἡδονή· ὥστε περὶ ταύτην ἂν εὐλόγως τιθείημεν
 εἶναι τὴν ἀρετήν. οὐ γὰρ χαλεπώτερόν ἐστι κρατεῖν, ἐν τούτῳ μάλιστα ἀρετῆς
 χρεῖα, ἡδονῆς δὲ χαλεπώτερον κρατεῖν. ἄλλη αὕτη ἡ ἐπιχείρησις τῆς 35
 ἄνω· ἐκείνη μὲν γὰρ λέγει διὰ τὸ σύντροφον εἶναι τὴν ἡδονὴν ἡμῖν, διὰ
 30 τοῦτο δυσαπότριπτον αὐτὴν ὑπάρχειν τῷ ἔθει, αὕτη δὲ διὰ τὸ δύσμαχον
 εἶναι κατὰ τὴν ἰσχύν. τοῦ δὲ χαλεπὸν καὶ δύσμαχον εἶναι τὴν ἡδονὴν
 δεικτικῶς προσεχρήσατο τῷ ὑπὸ τοῦ Ἡρακλείτου εἰρημένῳ, ὃς λέγει
 χαλεπώτερον εἶναι ἡδονῇ μάχεσθαι ἢ θυμῷ, ἐπεὶ καὶ οὗτος δυσμαχώτερος

1 νομίμῃς a: νομ B: οὐ νόμιμον Diels ἀφροδισιάζειν B: ἀφροδίτης πειρᾶσθαι a 4 ἡ ἀρετὴ
 ἀπάθειά τις a 9 rthesis usque ad ἡ λυπεῖσθαι (p. 1105^a7) a 14 τῇ ἡδονῇ scripsi: τὴν
 ἡδονὴν Ba 20 rthesis usque ad ἐνεργεῖ, εἰρήσθω (p. 1105^a16) a 22 ὑποκειμένων a:
 ὑποκειμένων B 24 βέλτιον a: βέλτιστον B 25 οὕτω B: οὕτω δὲ a χαλεπώτατον
 δὲ καὶ δυσμαχώτατον a 26 τιθείημεν a: θείημεν B 28 ἄλλη B: ἄλλη δὲ a τῆς
 bis B 32 Ἡρακλείτου] fr. cv Bywat. 33 εἶναι B: om. a οὗτος B: ὁ θυμὸς a

τότε, ἂν ἅμα ἡ ἡδονὴ γίνοιτο, ὥς αὐτὸς οὗτός φησιν ὁ Ἡράκλειτος, “ὅς τε 34^r
πολὺ γλυκίων μέλιτος καταλειβομένοιο ἀνδρῶν ἐν στήθεσι ἀέξεται ἤντε 40
καπνός”. καὶ γὰρ τὸ εὖ βέλτιον ἐν τούτῳ, ἐν τῷ ἐν ἀρετῇ γίνεσθαι καὶ
τέχνη ἢ ἀτέχνως καὶ χωρὶς ἀρετῆς· τελειότης γὰρ ἐστὶν ἔργων αὕτη,
5 καὶ παντὸς οὗ ἐστὶν ἡ ἀρετὴ τὸ εἶναι ἀκρότης.

p. 1105^a25 Τοῦτο δ' ἐστὶ τὸ κατὰ τὴν ἐν αὐτῷ γραμματικὴν. 48

Τουτέστιν ἀπὸ τῆς οἰκείας τε καὶ ἐν αὐτῷ ἕξεως. τὰ δὲ κατὰ τὰς 53
ἀρετὰς γινόμενα. οὐχ ὁμοίως ἔχειν φησὶν τὰ κατὰ τὰς τέχνας ταῖς 34^v
ἀρεταῖς. ἐπὶ μὲν γὰρ τῶν κατὰ τέχνην γινομένων τὸ εὖ καὶ τεχνικῶς
10 γεγονέναι τὰ ἔργα ἐν αὐτοῖς ἔχει, καὶ ἀπὸ τούτων, εἴτε κατὰ τέχνην
γέγονεν εἴτε καὶ μὴ, ἡ κρίσις. (διὸ αὐταρκες τὸ ταῦτα ποιεῖν εἶναι. ἐπὶ
δὲ τῶν κατ' ἀρετὴν γινομένων * ἀπὸ τῶν ἔργων ἡ κρίσις.) οὐδὲ γάρ, ἂν
δίκαιον ἢ τὸ γεγονός, ἥδη καὶ δικαίως αὐτὸ γεγονέναι ἀνάγκη, ἀλλὰ δεῖ 5
πρὸς τὸ τὰ ἔργα εἶναι δίκαια καὶ τοῦ πράττοντος, πρῶτον μὲν εἰ εἰδότης
15 ποιεῖ καὶ μὴ ἀπὸ τύχης, εἴτα οὕτω πως ἔχοντος πρὸς ταῦτα, τουτέστι
προαιρουμένου καὶ μὴ διὰ τι ἕξωθεν προαιρουμένου ἀλλὰ δι' αὐτά·
πρὸς τούτοις αἰρουμένου αὐτὰ βεβαίως καὶ ἀμετακινήτως, ὅ ἐστιν
ἀμετανοήτως, ὧν οὔτε ἡ προαίρεσις οὔτε τὸ βέβαιον καὶ ἀμετάβλητον
πρὸς τὰς τέχνας συντελεῖ οὐδὲ διὰ τούτων πρὸς τὴν κρίσιν τοῦ κατὰ 10
20 τέχνην τι γίνεσθαι, ἀλλ' ἱκανὸν μὲν ἐπ' αὐτῶν τὸ αὐτοῦς εἰδέναι μὴ ἀπὸ
τύχης ἢ ἄλλου ὑποθεμένου. μικρὸν δὲ εἶπε τὸ εἰδέναι ἢ οὐδὲν συντελεῖν
πρὸς ἀρετὴν, ὅτι τὰ ἥθη τὴν πλείστην ἰσχὺν ἔχει ἐν τῇ κτήσει τῶν κατὰ
τὰς ἀρετὰς ἕξεων καὶ πρὸς μὲν τὸ πράττειν τὰ κατ' ἀρετὴν οὐδὲν ἐκ
τοῦ καὶ τὴν αἰτίαν εἰδέναι καὶ τὴν ἀποδείξιν αὐτῶν ἔχειν. οὐ μὴν παντά-
25 πασι τοῖς καλῶς εἰθισμένοις ἀσύμβολος ἡ γνῶσις αὐτῶν. λογικοῦ γὰρ τὸ
τῶν πραττομένων ὑπ' αὐτοῦ τὰς αἰτίας εἰδέναι καὶ ἀποδιδόναι δύνασθαι. 15

Κοινότερον τέχνας τὰς ἕξεις ἐκάλεσεν, εἰπὼν πρὸς μὲν τὸ τὰς 27
ἄλλας τέχνας ἔχειν οὐ συναριθμεῖται. οὐ γὰρ δὴ καὶ τὰς ἀρετὰς
ἡγεῖται τέχνας, ὅ ἢ τοῦ ἄλλας δίδωσιν ἐννοεῖν λέξις. τὸ γὰρ ἄλλος ἐπὶ
30 τῶν ὁμογενῶν λέγεται. ἀλλὰ καὶ ὁ οὕτω πράττων. τὸ γὰρ εἰδέναι τοὺς
μὴ ἐθιζομένους καλῶς μηδὲ τὰς κατ' ἀρετὴν ἐνεργείας ἐνεργοῦντας οὐδ' 30
ἐγγὺς γίνεσθαι τοῦ ἀγαθοῦς γενέσθαι. σφόδρα δὲ τοῦτο προτρεπτικῶς
εἰπὼν, ἐξῆς καθήψατο τῶν ἐν τοῖς λόγοις περὶ τούτων γυμναζομένων,
ἀμελούντων δὲ τῶν ἔργων, ὥς ἐν τούτῳ τοῦ φιλοσοφεῖν κειμένου, τῷ

1 Ἡράκλειτος] immo Homer. II. Σ 109 sq. ὅστε B: ὥστε a 3 καὶ γὰρ B: τὸ
γὰρ a 5 ἡ B: om. a τὸ a: τῷ B ἀκρότης B: ἀκρότητος a 6 rhesin
inde ab ἀπορήσει δ' ἂν τις usque ad ἔχων πράττη (p. 1105^a17—33) a 8 ἔχειν φησὶν
B: φησὶν ἔχειν a 11 διὸ—ἡ κρίσις (12) a: om. B 12 post γινομένων intercedit οὐκ
vel simile quid 14 πράττοντος a: πράττειν B 18 βέβαιόν τε καὶ a 19 συντελεῖ
B: τί συντελεῖ a 22 ἔχει B: ἔχουσιν a 23 πλέον post οὐδὲν addit a 24 καὶ
(ante τὴν αἰτίαν) B: om. a 26 εἰδέναι τε καὶ a post δύνασθαι rhesin ponit ταῦτα
δὲ πρὸς — οὕτω φιλοσοφοῦντο p. 1105^a33—1105^b18) a 27 κοινότερον δὲ τέχνας a

εἰδέναι τίνα μὲν ἐστὶ καλὰ, τίνα δὲ αἰσχρά, καὶ τίνα μὲν αἰρετά, τίνα 34^v
 δὲ φευκτά, καὶ ἐν τίνι τῇ δικαιοσύνῃ τὸ εἶναι, ἐν τίνι δὲ τῶν ἄλλων
 ἀρετῶν ἐκάστη. οὐ γὰρ εἰ ταῖς ἐπιστήμας ὑπάρξει τὸ ἔξῃσιν αὐταῖς εἶναι
 ἀμετακινήτοις ὑπὸ λόγου, ἀλλὰ καὶ ταῖς ἀρεταῖς τοῦτο ὑπάρχει, ἥδη καὶ 35
 5 αἱ ἀρεταὶ ἐπιστῆμαι. οὐ γὰρ ὁ ὁρισμὸς ἐκεῖνος τῆς ἐπιστήμης ἴδιος, ἐπεὶ
 καὶ <αἱ> κακίαι τοῦτο ἔχουσι καὶ τὰ δυσασπόμενα πάθη τῆς ψυχῆς, ὡς
 μανίαι καὶ τὰ τοιαῦτα, καὶ τοῦ σώματος, ὡς φθόαι. αἱ γὰρ ἔξῃς ἀμετα-
 κίνητοι ὑπὸ λόγου οὔσαι οὐκ ἥδη ἐπιστῆμαι. ἴδιον γὰρ ἐπιστήμης τὸ ἔξιν
 εἶναι ἀποδείξεως γνωστικῇ. τοιαύτη δὲ οὔσα καὶ βέβαιός ἐστι, καὶ οὐκέτι
 10 τῶν ἀρετῶν ἢ δι' ἀποδείξεως γνωστὴς αἰτία. ἐναργεστάτῳ δὲ ὑποδείγματι 40
 τῶν καμνόντων ἐχρήσατο τῇ προκειμένῃ ὑποθέσει.

p. 1105^b19 Μετὰ δὲ ταῦτα τί ἐστὶν ἡ ἀρετὴ σκεπτέον.

Ἐπεὶ ὁ ὀριζόμενος πρῶτον λαμβάνει τὸ γένος τοῦ ὀριζομένου, ζητεῖ 52
 τί γένος χρὴ τῶν ἀρετῶν τίθεσθαι. καὶ ἐπεὶ αἱ τῆς ψυχῆς ἀρεταὶ ἐν
 15 ψυχῇ, λαμβάνει τίνα ἐστὶ τὰ ἐν τῇ ψυχῇ γινόμενα. ἐν γὰρ τίνι τούτων 35^r
 εἶεν ἂν καὶ αἱ ἀρεταί. <τὰ δὲ ἐν ψυχῇ γινόμενα τρία φησὶν εἶναι, πάθη
 δυνάμεις ἔξῃς· εἴη δ' ἂν λέγων τὴν ψυχὴν ταύτην, ἐν ᾗ αἱ ἠθικαὶ ἀρεταί>.
 αὕτη δὲ ἐστὶν ἄλογος, ἐπιπειθὴς δὲ λόγῳ, ὁποῖα ἐστὶν ἡ ὁρεκτικὴ. ἐν γὰρ
 ταύτῃ ταῦτα, ὧν μνημονεύει. τὸ μὲν οὖν πάθος ἐστὶ κίνησις τῆς ὁρεκτικῆς
 20 δυνάμεως αἰσθητῇ ἐπὶ φαντασίᾳ ἀγαθοῦ ἢ κακοῦ. αὐτὸς δὲ ἐναργῶς ἐδή- 5
 λωσεν, ὅτι ποτέ ἐστὶ τὸ πάθος τῇ τε παθῶν τινων παραθέσει καὶ τῷ
 ἐπενεγκεῖν τὸ ὅλως οἷς ἔπεται ἡδονὴ καὶ λύπη. εἶπε γὰρ καὶ πρὸ
 ὀλίγου καὶ τοῖς πάθεσι καὶ ταῖς πράξεσιν ἡδονὴν καὶ λύπην ἔπεσθαι. καὶ
 ταῖς ὁρέξεσιν δ' ἔπεται ἡδονὴ καὶ λύπη, καθόσον μετὰ πάθους γίνονται.
 25 ἀρχαὶ γὰρ τῶν πράξεων τὰ πάθη. δυνάμεις δὲ φησι, καθ' ἃς παθητικοὶ
 τούτων λεγόμεθα, τουτέστι καθ' ἃς ἐπιδεκτικοὶ τῶν παθῶν ἐσμεν (ἀπα-
 θεῖς γὰρ ἂν ἦμεν, εἰ μὴ δύνανται εἶχοντες τοῦ δέχεσθαι τὰ πάθη), ἔξῃς 10
 δέ, καθ' ἃς πρὸς τὰ πάθη ἔχομεν ἢ εὖ ἢ κακῶς· εὖ μὲν, εἰ μέσως ἔχομεν
 πρὸς ταῦτα, ὅπερ ἐστὶν ἀρετῆς, κακῶς δέ, εἰ ὑπερβάλλοιμεν περὶ αὐτὰ ἢ
 30 ἐλλείπομεν, ὃ καὶ κακίας ἴδιον εἶπε. τὰ μὲν οὖν ἐν ψυχῇ γινόμενα τοῖς
 προειρημένοις ἐστὶν τρισὶν ἐπαγαγεῖν. εἰπὼν δὲ τὰ καθόλου καὶ κοινὰ
 μετὰ ταῦτα ἀπ' αὐτῶν ἔλαβε ταῦτα ἃ ἐστὶν αὐτῷ πρὸς τὰ προκείμενα
 χρήσιμα, ἀφ' ἐκάστου χωρίσας. θεῖς δὲ ταῦτα τῶν ἐν τῇ ψυχῇ γινομένων, 15
 ἐν τίνι τούτων τὰς ἀρετὰς εἶναι δεῖ ζητεῖ καὶ διὰ πλειόνων ἀποδείξας ἐν

1 καλὰ a: τὰ καλὰ B

3 ὑπάρξει B: ὑπάρχει a

4 ἥδη B: ἥδη δὲ a

6 αἱ κακίαι a: κακίαι B

7 τοῦ σώματος B: σώματος a

8 ἥδη B: ἥδη

καὶ a ἐπιστήμης B: τῆς ἐπιστήμης a

12 rthesis usque ad ἄνευ προαιρέσεως

(p. 1106^b4) a

13 ἐπεὶ B: ἐπειδὴ a

ζητεῖ B: ζητεῖ νῦν a

16 τὰ δὲ ἐν—

αἱ ἠθικαὶ ἀρεταί (17) a: om. B

18 ἄλογος B: ἡ ἄλογος μὲν a

22 ἡδονὴ ἢ

λύπη Arist.

27 δέχεσθαι B: δέξασθαι a

28 ἔχομεν scripsi: ἔχομεν Ba

31 ἐπαγαγεῖν τρισὶν a

καὶ κοινὰ B: καὶ τὰ κοινὰ a

34 δεῖ B: om. a

μηδετέρῳ τῶν λοιπῶν ἢ ἐν τῇ ἕξει αὐτὰς εἶναι, <ἕξεις αὐτὰς> ἀπεφήνατο 35^r
τῷ γένει, καὶ ἕξεις βελτίστας διὰ τῶν ἐξῆς ἀποδίδωσι.

p. 1106^a5 Ἀλλὰ διακεῖσθαι πως.

19

Κατὰ γὰρ τινὰς <αἱ> ἀρεταὶ ἀπάθειαι τινές εἰσι καὶ ἡρεμίαι. ἀγαθοὶ 30
5 δὲ ἢ κακοὶ οὐ γινόμεθα φύσει, προαιρέσει δέ. οὐδὲν γὰρ <τῶν> φύσει ἄλλως
ἐθίζεται, διὸ οὔτε φύσει οὔτε παρὰ φύσιν ἐγγίνονται, ἀλλ' ἐξ ἔθους ἡμῖν
περιγίνονται. δεῖ δὲ μὴ μόνον οὕτως εἰπεῖν ὅτι ἕξεις. ὀρίσας ὅτι ἕξις τὸ
γένος τῆς ἀρετῆς, προστίθῃσι καὶ τὰς εἰδοποιούσας διαφοράς. ἀλλὰ πρῶτον
κοινότερον ἀρετῆς ἀποδίδωσι λόγον, ὅτι πᾶσα ἀρετὴ, οὐ ἂν ἢ ἀρετὴ,
10 εὖ τὸ οἰκεῖον ἔργον ἀποτελεῖ, εἴτα κατὰ τὸν λόγον τοῦτον καὶ τὴν ἰδιάζουσαν 35
τοῦ ἀνθρώπου ἀρετὴν ἀποδίδωσιν, ὃ καὶ προηγούμενος αὐτῷ σκηπός.

p. 1106^a26 Ἐν παντὶ δὲ συνεχεῖ καὶ διαιρετῷ.

Δείξας τὰς ἀρετὰς μεσότητας καὶ διὰ τῶν προειλημμένων, βούλεται 45
καὶ διὰ τοῦ παρόντος τοῦτο κατασκευάσαι. φησὶ τοίνυν, ὅτι τὸ διαιρούμενον
15 διττόν, συνεχὲς καὶ διωρισμένον. ἐν ᾧπαντι τοίνυν τούτῳ ἔστι τι πλεόν καὶ
ἐλάττον. εἰ δὲ ταῦτά ἐστι, καὶ τὸ ἴσον. καὶ τοῦτο μὲν φανερόν. λαβὼν
δὲ ταῦτα μετέλαβεν αὐτά, τὸ μὲν ἴσον εἰς τὸ μέσον, τὸ δὲ πλεόν καὶ
ἐλάττον εἰς ὑπερβολὴν καὶ ἔλλειψιν, προκατασκευάζων διὰ τῶν ὀνομάτων
ὃ βούλεται δεῖξαι. τὸ δὲ κεφάλαιον τοῦ λεγομένου, ἔστιν ἐν παντὶ διαι- 50
20 ρετῷ καὶ πλεόν καὶ ἐλάττον καὶ ἴσον λαβεῖν. διαιρετὰ δὲ καὶ τὰ πάθη
καὶ αἱ πράξεις· καὶ ἐν τούτοις ἄρα ἐφ' οἷς λαβὼν τὸ τὰς ἐπιστήμας τοῦ
μέσου τοῦ κατ' αὐτὸν στοχάζεσθαι, καὶ φεύγειν τὰς τε ὑπερβολὰς καὶ τὰς
ἐνδεΐας. λαβὼν δὲ καὶ τὴν ἀρετὴν πάσης ἀκριβεστέραν ἐπιστήμης εἶναι,
αἰνίττεται διὰ τούτων, ὅτι καὶ ἡ ἀρετὴ τοῦ μέσου τοῦ ἐν ταῖς πράξεσιν
25 ἔστι στοχαστικὴ καὶ τοῦ ἐν τοῖς πάθεσι, διὸ καὶ μεσότης. | πῶς δέ, εἰ 35^v
ἐν διαιρετῷ καὶ συνεχεῖ ἔστιν, οὕτω ταῦτα ἔστι λαβεῖν; ἤδη καὶ ἐν πάθει
καὶ ἐν πράξει, περὶ ᾧ κεῖται ἡ ἡθικὴ ἀρετὴ. οὔτε γὰρ πάθη οὔτε πράξεις
ποσά. ποιότητες μὲν γὰρ τὰ πάθη, αἱ δὲ πράξεις ὑπὸ τὸ ποιὸν ἂν εἶεν.
ἔτι ἡ ἡδονὴ πρὸς τὸ μὴ εἶναι ποσὸν καὶ ἀχρόνως κατ' αὐτῶν γίνεται,
30 ὥσπερ τὸ ὁρᾶν. ἢ ἡ μὲν ἡδονὴ οὐκ ἐν χρόνῳ, ὅτι οὐ συμπληροῦται αὐτῆς
τὸ εἶναι ἐν χρόνῳ, ἀλλ' ἔστιν ὅλη καὶ τελεία ἐν ὁτιοῦν μορίῳ τοῦ 5

1 ἕξεις αὐτὰς a: om. B 2 τῶν B: τὸ a 3 rthesis inde a πρὸς δὲ τούτοις usque
ad ἡ φύσις αὐτῆς (p. 1106^a4—26) a 4 αἱ a: om. B 5 τῶν a: om. B
7 ἕξεις a: ἕξις B 7. 8 τὸ γένος ὀρίσας τῆς ἀρετῆς ὅτι ἕξις a 9 ante ἀρετῆς
ins. τὸν a ἢ ἂν a 11 τοῦ ἀνθρώπου B: τῷ ἀνθρώπῳ a 12 rthesis usque ad
ἡ ὀλίγον (p. 1106^b3) a 15 τι καὶ πλεόν a 20 καὶ τὸ ἴσον a 22 στοχάζε-
σθαι a 23 ἐπιστήμης ἀκριβεστέραν a 26 συνεχεῖ καὶ διαιρετῷ a 28 ποσά
B: ποσόν a 29 αὐτῶν B: αὐτόν a 30 ὥσπερ B: ὥσπερ καὶ a ἢ ἡ μὲν
B: ἢ εἰ μὲν ἡ a ὅτι οὐ B: ὅτι a

ληφθέντος χρόνου. τῷ μέντοι εἶναι τελειότης καὶ τέλος ἐνεργείας τῆς 35^v
κατὰ φύσιν ἀκολουθούσης εἴη ἂν ταύτῃ οὐκ ἄνευ χρόνου. ἔτι πρόδηλον,
ὅτι πάσῃ πράξει παρακολουθεῖ χρόνος. οὐκ ἔλαττον δὲ περὶ πράξεις ἢ
πάθη ἢ ἀρετή. καθὼ οὖν ἐν χρόνῳ, ὁ δὲ χρόνος ἐν συνεχεῖ καὶ διαιρετῷ,
5 κατὰ τοῦτο καὶ αὐτὴ τὴν διαίρεσιν λήφεται. ἔτι εἰπὼν ὅτι κατὰ τὰ πάθη
κινούμεθα, ἡ δὲ κίνησις διαιρετὴ (ἐν χρόνῳ γάρ), εἴη ἂν κατὰ τὴν κίνησιν
τὴν ὑπ' αὐτῶν καὶ αὐτὰ διαιρούμενα, κινούμεθα δὲ κατὰ τὰ πάθη καὶ 10
σφόδρα καὶ ἡρέμα. ἀλλὰ μὴν καὶ αἱ πράξεις κινήσεις τινὲς ἢ διὰ κινήσεως.
ἐπεὶ οὖν αἱ ἠθικαὶ ἀρεταὶ πράξεις καὶ πάθη, ταῦτα δὲ μετὰ κινήσεως
10 καὶ ἐν χρόνῳ, οὗτος δὲ ποσὸν καὶ διαιρετόν· ὡσαύτως δὲ καὶ ἡ κίνησις
ἐν αὐτῷ. ἐν δὲ τούτῳ ἔστι λαβεῖν τὸ πλεόν καὶ ἥττον καὶ ἴσον. εἴη ἂν
οὖν καὶ ἐν ταῖς πράξεσιν καὶ τοῖς πάθεσιν ἡ προειρημένη διαίρεσις.

p. 1106^b3 Μίλωνι μὲν γὰρ ὀλίγον.

15

Μίλωνα τοῦτόν φησι τὸν Κροτωνιάτην ἀθλητὴν, ὃς τοσοῦτον ἀλκῇ τῶν
15 ἀπάντων διέφερεν, ὥστε ταῦρον μὲν τοῖς ὤμοις βαστάσας τὸ στάδιον
διῆλθεν, οἰκίας δὲ καθ' ἣν τοῖς ἐταίροις συνερχόμενος ὠμίλει Πυθαγόρειος 20
ὢν, μέρος τι πεπονηκυίας καὶ μόνον οὐ καταπεσεῖσθαι τοῖς ἔνδον ἐπαπειλούσης
αὐτὸς ὑποβάς τὸ σαθρόν καὶ ὑπερείσας διέσωσεν πάντας ὑπεξαγαγών.
φασὶ δὲ τινες αὐτὸν καὶ κορμῷ μεγάλῳ κατὰ τινα ὕλην βαδίζοντα καὶ
20 μικρὸν τῆς ὁδοῦ παρατραπέντα περιτυχεῖν, τὸν δὲ εἶναι ὑπὸ τινων πειρω-
μένων σχίσαι κατεσφηνωμένον· τὸν δὲ Μίλωνα τούτῳ περιτυχόντα,
βιάζεσθαι χερσὶ καὶ ποσὶ πρὸς τὴν διάστασιν καὶ πλεόν μὲν οὐδὲν ἀνῦσαι,
πλὴν ὅτι τῶν σφηνῶν ἐκπεπτωκότων εἶτα τῶν μερῶν συμπεσόντων ἀλλή· 25
λοις (ἥδη γὰρ ἐκεκμήκει τῇ βίᾳ αὐτοῦ), τοῦτον ὡς ἐτοίμη παγίδι περιχε-
25 θέντα θηρίων δεῖπνον ὑπάρξει.

p. 1106^b8 Εἰ δ' ἡ πᾶσα ἐπιστήμη.

Ἐπιχείρησις ἀπὸ τοῦ ἥττονος. οἷον εἰ γὰρ ἡ τέχνη ἥττων οὐσα 46
κατὰ τοῦτο μὲν τὸ ἑαυτῆς ἔργον εὖ ἐπιτελεῖ, πολλῷ μᾶλλον ἢ ἀρετή.
λέγω δὲ τὴν ἠθικὴν. τοῦτο πάνυ ἀκριβῶς προσέθετο διὰ τὰς θεωρη-
30 τικάς, αἱ οὐ τῷ μέσῳ χαρακτηρίζονται, τῷ ὑπερβάλλοντι δέ, ὡς ἐπὶ τῆς
κατὰ <τὰ> μαθήματα ἐντρεχείας καὶ ὁξύτητος. ἔτι τὸ μὲν ἀμαρτάνειν

5 τοῦτο B: τούτῳ a 9 πράξεις τε καὶ πάθη a 9. 10 κινήσεως τε καὶ ἐν
χρόνῳ a 11 ἥττον B: ἔλαττον a 12 καὶ ἐν τοῖς πάθεσιν ante καὶ ἐν ταῖς
πράξεσιν a 13 rthesis usque ad τὸ πρὸς ἡμᾶς (p. 1106^b7) a 17 τοῖς ἔνδον
καταπεσεῖσθαι a 18 ὑπεξαγαγών B: ἐξαγαγών a 19 τινὲς αὐτὸν a: αὐτῷ B
20 περιτυχεῖν B: παρατυχεῖν a 20. 21 ante πειρωμένων add. πρώτῃν a 21 περι-
τυχόντα B: παρατυχόντα a 23 ἐκπεπτωκότων B: ἐπεπτωκότων a 26 rthesis usque
ad εὐρίσκειν καὶ αἰρεῖσθαι (p. 1107^b6) a 27 ἥττων B: ἢ ἥττων a 28 μὲν — ἐπι-
τελεῖ a: τὸ εὖ τὸ ἑαυτῆς τελεῖ ἔργον B 29 προσέθετο B: προστέθεικε a 31 τὰ
a: om. B

πολλαχῶς ἔστι. οἱ Πυθαγόρειοι ἐν τῇ τῶν κακῶν μὲν συστοιχία τὰ 35^v
 πολλὰ καὶ τὸ ἄπειρον ἔταττον, ἐν δὲ τῇ τῶν ἀγαθῶν τὸ ἐν καὶ τὸ 51
 πεπερασμένον. εἰπὼν δὲ τὸ γὰρ κακὸν τοῦ ἀπείρου ὡς οἱ Πυθαγό-
 ρειοι εἵκαζον, προσέθηκε τὸ δ' ἀγαθὸν τοῦ πεπερασμένου, ὡς
 5 καὶ τούτου ὑπ' ἐκείνων λεγομένου. εἶτα οὕτως ἀνταποδέδωκε πρὸς τὸ
 προσηρημένον, ἔτι τὸ μὲν ἀμαρτάνειν πολλαχῶς ἔστι, τὸ δὲ κατορ-
 θοῦν μοναχῶς, καὶ ἔστι τὸ μὲν ῥάδιον, τὸ δὲ χαλεπόν. ἔστιν ἄρα ἡ
 ἀρετὴ ἕξις προαιρετικὴ. ἕξις μὲν ἡ ἀρετὴ· τοῦτο γὰρ ἐδείχθη τῶν ἐν
 τῇ | ψυχῇ ἐν οὕσᾳ· προαιρετικὴ δὲ διὰ τὰς ἐπιστήμας, αἱ καὶ αὐταὶ 36^r
 10 ἕξεις οὕσαι, οὐδὲν τὴν προαίρεσιν αἰτιῶνται. τὸ δὲ ἐν μεσότητι προσκεί-
 μενον ἅμα μὲν δεικτικόν ἐστι τοῦ κατὰ τί μεσότης, ἅμα δὲ καὶ χωρίζει
 αὐτὴν ἀπὸ τινων μὲν εἰρημένων παθῶν, ἃ ἔστι μὲν ἐν μεσότητι, οὐ μὴν
 δύο κακιῶν. ἡ γὰρ αἰδὼς καὶ ὅσα τοιαῦτα πάθη, ὡς καὶ αὐτὸς δείξει,
 ἐπαινετὰ μὲν καὶ ἐν μεσότητι, οὔτε δὲ ἀρεταὶ οὔτε μέσαι κακιῶν. τὸ δὲ 5
 15 τῇ πρὸς ἡμᾶς μεσότητι προσκείμενον τῆς κατὰ τὸ πρᾶγμα μεσότητος
 ἀφίστησι. προστεθὲν δὲ ἐπὶ πᾶσι τὸ ὠρισμένον λόγῳ τῶν τε κακιῶν
 ὑπερόριον ταύτην ἀπέφηνεν, ἐπεὶ καχεῖναι μὲν τῆς προαιρέσεως ἥρτυνται,
 οὐ μέντοι καὶ τῷ ὀρθῷ ὠρισμέναι λόγῳ μετὰ τοῦ ἐν μεσότητι εἶναι.
 καὶ τὸ τέλειον τῷ ὀρισμῷ περιεποιήσατο.

20 p. 1107^a6 Διὸ κατὰ μὲν τὴν οὐσίαν καὶ τὸν λόγον.

9

Ἡ οὐσία τῆς ἀρετῆς ἐν μεσότητί ἐστι τῆς ἐν τῷ εὖ ἀκρότητος, (ἡ 19
 δὲ μεσότης αὕτη αἰτία καὶ τῆς ἐν τῷ εὖ ἀκρότητος)· ἐπιγίνεται γὰρ τὸ
 εὖ ταύτῃ· καὶ εἴη ἂν ὥσπερ συμπέρασμα τῆς ἀρίστης αἰτίας τιθέμενον ὁ 20
 τοιοῦτος λόγος, οἷον ἡ τῆς ἀρετῆς ἕξις, ἐν ἀκρότητι τῇ κατὰ τὸ εὖ. ὁ
 25 δὲ πρῶτος ῥηθεὶς ἔχει καὶ τὴν αἰτίαν περιειλημμένην τῷ λόγῳ καὶ δι' ἣν
 αἰτίαν περιγίνεται αὐτῇ ἡ ἐν τῷ εὖ ἀκρότης, ὅς εἴη ἂν ἕξις προαιρετικὴ
 τῆς περὶ τὰ πάθη καὶ τὰς πράξεις μεσότητος, τῆς ὠρισμένης τῷ ὀρθῷ
 λόγῳ, τῆς κατὰ τὸ εὖ ἀκρότητος. οἱ δὲ ἀποροῦντες πρὸς τὸ τὰς ἀρετὰς
 μεσότητος εἶναι (καὶ) λέγοντες, εἰ μήτε ἡ ὑπερβολὴ μήθ' ἡ ἑλλειψις ἐν
 30 τοῖς πάθεσι καὶ ταῖς πράξεσιν ὥριστα (τῶν δὲ μὴ ὠρισμένων οὐχ οἷόν 25
 τε λαβεῖν τὸ μέσον οὐδὲ ὀρίσαι), οὐκ ἂν εἴη ἡ ἀρετὴ μεσότης ὑπερβολῆς
 καὶ ἑλλείψεως (τῆς ἐν πάθεσι καὶ πράξεσιν, οὔτε γὰρ ἐπὶ τῆς θρασύτητος
 ὥριστα μέχρι πόσου εἶναι ἡ θρασύτης, ὁμοίως οὐδὲ μέχρι πόσου ἡ δειλία,
 οὔτε ἐπὶ τῶν ἄλλων ὑπερβολῶν τε καὶ ἑλλείψεων), οὗτοι δὲ οὐκ εὖ
 35 ἀντιλέγοιεν· οὐδὲ γὰρ τὸ κατὰ τὸ πρᾶγμα μέσον ἐστί, περὶ δὲ ἡ ἀρετὴ,

1 μὲν B: om. a

2 τὸ ἐν B: τότε ἐν a

20 rthesis usque ad καὶ ἑλλειψις ἑλλεί-

ψεως (p. 1107^a21) a

21. 22 ἡ δὲ μεσότης—ἀκρότης (22) a: om. B

25 τῷ

λόγῳ B: ἐν τῷ λόγῳ a

26 post ἂν add. οὗτος a

27 πάθη τε καὶ a

29 καὶ ante λέγοντες a: om. B

30 πάθεσί τε καὶ a

31. 32 ὑπερβολῆς τε

καὶ a

32 τῆς ἐν—ἑλλείψεων (34) a: om. B

ὁ τὸ ἴσον τῶν περάτων ἀπέχειν οὐκ ἂν εἴη, εἰ μὴ τὰ πέρατα εἴη ὠρισμένα, 36^r
 ἀλλ' ἔστι περὶ τὸ πρὸς ἡμᾶς μέσον καὶ πρὸς ἡμᾶς σύμμετρον καὶ μήτε 30
 ὑπερβάλλον μήτε ἐνδέον, ὥστε εἰ τὸ πρὸς ἡμᾶς ὑπερβάλλον καὶ ἐνδέον
 μὴ ἔστιν ἀνεύρετον, οὐδ' ἂν τὸ μέσον αὐτῶν ἄληπτον ἂν εἴη. ἔτι ἡ ἀρετὴ
 5 μεσότης λέγεται δύο κακιῶν, οὐ τῶν κατὰ τὰς κακίας περάτων. οὐκ ἂν
 οὖν χώραν ἔξει λέγειν εἰ μὴ γνώριμός ἐστιν ὁ ἐν ὑπερβολῇ κακὸς καὶ ὁ
 ἐν ἐλλείψει. καὶ μὴ ὄντος ὠρισμένου τοῦ μέχρι πόσου, οὐδὲ τὸ μέσον
 τούτων εἴη ληφθῆναι δυνατόν. οὐ γὰρ εἶναι ἡ θρασύτης, ὁμοίως οὐδὲ
 μέχρι πόσου ἡ δειλία. οὔτε ἐπὶ τῶν περάτων τὸ μέσον ἡ ἀρετὴ ζητεῖ, 35
 10 ἀλλὰ τῶν ἐκτροπῶν (τῶν) ἐπὶ τὰ πέρατα, τὸ δὲ μέσον τῶν ἐν αὐτῇ
 οὐ κατὰ μῖξιν λέγεται τῶν ἄκρων ὡς τὸ φαῖόν. οὐ γὰρ πάντα τὰ μέσα
 τινῶν ἐν μίξει τῶν ὧν ἐστι μέσα τὸ εἶναι ἔχει. ἐπὶ τε γὰρ τῶν τεχνῶν τὸ
 μέσον τε καὶ εὖ οὐ μίξει τῶν ἄκρων ἀλλ' ἀφαιρέσει τε καὶ προσθήσει.
 οὕτω δὲ ἔχει καὶ ἐπὶ τῶν ἀρετῶν. ἔτι τὸ μεταξὺ τῶν ἀγαθῶν καὶ τῶν
 15 κακῶν οὐκ ἐκ μίξεως ἀγαθοῦ τε καὶ τοῦ κακοῦ. ἀλλ' οὐδὲ ὁ προκόπτων
 ἐκ μίξεως τοῦ σπουδαίου τε καὶ φαύλου, οὗτος μέσος τινῶν ἐκ μίξεως 40
 ἐκείνων. ἀλλ' οὐδὲ ὁ ἐξ ἀριθμὸς μῖξις ἐστὶ τῶν δέκα καὶ δύο καὶ διὰ
 τοῦτο μέσος ἐστὶν αὐτῶν. ἀλλ' οὐδὲ ἐν τοῖς συνεχέσι τὸ μέσον μίξει τῶν
 ἄκρων. ἀλλ' οὐδὲ τοῦ κύκλου τὸ κέντρον ἐκ μίξεως τῆς περιφερείας ἐστὶν
 20 αὐτῆς μέσον. ἔνια γὰρ μέσα οὐ μίξει τινῶν ἐστι μέσα, ἀλλ' ἐκ ποσότητος
 αὐτῶν λέγεται. ἄλλον γὰρ τρόπον ἐπὶ τούτων τὸ μέσον.

p. 1107^a22 Ὡσπερ δὲ σωφροσύνης καὶ ἀνδρίας.

44

Ἀνδρίας καὶ σωφροσύνης πρῶτον μνημονεύει ὅτι ἀναγκαιότατα καὶ 50
 φυσικὰ πάθη, περὶ αἱ αἰ ἀρεταὶ αὐταί, καὶ μάλιστα δεόμεναι βοηθείας,
 25 ἐπεὶ καὶ ἐπὶ πλεῖστον αὐτοῖς χρώμεθα. οἱ μὲν καθόλου κοινότεροί
 εἰσιν. ἐν μὲν ταῖς ἐπιστήμασι οὐκ ἐκ τῶν καθ' ἕκαστον ἡ πίστις. αἱ
 γὰρ ἀποδείξεις διὰ τοῦ καθόλου καὶ δι' αὐτῶν τὰ ὑπὸ τὸ καθόλου δείκνυται
 καὶ πίστιν λαμβάνει. τὸ γὰρ σκαληνὸν δυσὶν ὀρθαῖς ἔχει τὰς τρεῖς γωνίας
 ἴσας, ὅτι καὶ πᾶν τρίγωνον. διὸ οὐ κενὸν ἐν ἐκείνοις τὸ καθόλου καθ'
 30 αὐτὸ καὶ | χωρὶς τῶν καθ' ἕκαστα λαμβάνειν. ἐπὶ δὲ τῶν πρακτῶν τὸ 36^v
 πιστὸν τῶν περὶ αὐτῶν λόγων ἐκ τῶν καθ' ἕκαστα. περὶ γὰρ ταῦτα καὶ
 ἐν τούτοις αἱ πράξεις. ὅτι γὰρ ὁ ἐλλέβορος καθαίρει οὐ πιστόν, ἂν μὴ
 τοῖς καθ' ἕκαστα ἐφαρμόζοι. οὐδὲ γὰρ τὸ θερμὸν χαλᾷ ἢ τὸ ψυχρὸν

1 ὁ τὸ] ὃ τῶ corr. ex ὁ τὸ B: ὁ τῷ a ἀπέχειν scripsi: ἀπέχει Ba 2 περὶ a:
 παρά B 3 ὑπερβάλλον τε καὶ a 6 γνώριμός scripsi: γνώρισμός Ba ὑπερβολῇ B:
 ὑπερβολαῖς a 8 εἴη δυνατόν τούτων ληφθῆναι a 9 τῶν ἐπὶ B: ἐπὶ a 14 ἀγα-
 θῶν τε καὶ a 15 ἀγαθοῦ τε καὶ τοῦ κακοῦ a: ἀγαθῆς καὶ κακῆς B 16 καὶ τοῦ
 φαύλου B: τὸ καὶ φαύλου a 17 καὶ δύο a: τῶν δύο B 20 ἐκ ποσότητος a: ἐκ-
 πτώσει B 22 rthesis usque ad ἐπὶ τούτων συμφωνεῖν (p. 1107^a32) a 23 καὶ
 ἀναγκαιότατα a 24 πάθη B: πάθει a 25 ἐπὶ πλεῖστον B: ἐπιπλεῖστα a
 26 καθ' ἕκαστα a 28 γωνίας τὰς τρεῖς ἔχει a 30 πρακτῶν B: πρακτικῶν a
 31 γὰρ B: δὲ a 33 ἢ B: οὐδὲ a

πυκνοῖ. ἐκ γὰρ τῶν καθ' ἕκαστα καθαιρομένων ὑπὸ τοῦ ἐλλεβόρου ἡ πίστις 36^v
τοῦ πάντα ἐλλέβορον καθαίρειν. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν πρακτῶν καὶ 5
αἰρετῶν τὰ λεγόμενα ταῖς αἰρέσεσιν ἐφαρμόζειν δεῖ. ἂν δὲ λέγῃ μὲν τις
ἀδιάφορον τὴν ὑγείαν, μηκέτι δὲ καὶ ἐν τῇ περὶ αὐτὴν κρίσει τε καὶ σπουδῇ
5 τὸ ἀδιάφορον φυλάττει, κενὸς ὁ λόγος ὁ καθόλου. καὶ ὁ λέγων δὲ ταῦτα
ἀδιάφορα μὲν εἶναι, ἀλλὰ τῷ σοφῷ, μηδένα δὲ συγχωρῶν τῶν κατ' αὐτὸν
εἶναι σοφόν, ὁμολογεῖ τὸ μὴ δύνασθαι τὰ λεγόμενα ὑπ' αὐτοῦ τοῖς πρακτοῖς
καὶ ταῖς αἰρέσεσιν ἐφαρμόζειν.

p. 1107^a 32 Ληπτέον οὖν ταῦτα ἐκ τῆς διαγραφῆς.

10

10 Διάγραμμα τι βούλεται ὑποτετάχθαι ἔχον τὰ πάθη τὰ τῶν ἀρετῶν
ὑποκείμενα καὶ τὴν ἀρετὴν καθ' ἕκαστον αὐτῶν τὴν οἰκείαν καὶ τὰς
κακίας, τὴν τε ὑπερβολὴν καὶ τὴν ἔνδειαν· ὅς διαγράμματι ἐφαρμόσει τὰ 15
ἐξῆς τιθέμενα, δι' ὧν δείκνυσιν ὅτι μεσότητες αἱ ἀρεταί, καὶ τὸν ἀποδιδο-
μενον τῆς ἀρετῆς λόγον ὅτι ἐφαρμόζει ἐκάστη τῶν ἀρετῶν φανερόν ποιήσει.
15 διὸ αὐτὸ μόνον παρατίθεται εἰς πίστιν τούτων καὶ δείξας πῶς αἱ ἀρεταί
ἐν μεσότητι, αἱ δὲ κακαί ἐν ὑπερβολῇ καὶ ἐλλείψει. ὅσα γὰρ ἐπεξεργασίας
δεῖται ἐπαναλαβὼν τὸν περὶ αὐτῶν λόγον ἐν τοῖς ἐπομένοις ἐρεῖ. περὶ
μὲν οὖν φόβους καὶ θάρρη. περὶ φόβους καὶ θάρρη ἀρετὴν μὲν τίθεται
τὴν ἀνδρίαν, τοῦ μέσου τοῦ ἐν τοῖς πάθεσι τούτοις οὖσαν προαιρετικὴν τε 20
20 καὶ πρακτικὴν, κακίας δὲ τὸν μὲν ἀπὸ τῆς ἀφοβίας ὑπερβάλλοντα ἀνώνυμόν
τινα λέγει (πολλὰ γὰρ εἶναι τῶν τοιούτων ἀνώνυμα), εἴη δ' ἄν, φησίν,
ἄφοβός τις ὁ τοιοῦτος ἀλλ' οὐχ ὥς δεῖ (λέγεται γὰρ καὶ ὁ ἀνδρεῖος
ἄφοβος, ὅτι οὐ φοβεῖται ἄ μὴ δεῖ), τὸν δὲ ἐν τῷ θαρρεῖν ὑπερβάλλοντα
θρασύν. συνεμπίπτειν δὲ ἔοικε τῷ αὐτῷ ἢ καθ' ἑκάτερον ὑπερβολῇ ὥς
25 ἐπὶ τὸ πλεῖστον παρακολουθεῖν. διὸ θρασεῖς ἐν τῇ συνηθείᾳ οἱ καθ'
ἐκάτερα τὰ προειρημένα ὑπερβάλλοντες πάθη. πρόσσεστι δὲ τῇ θρασύτητι 25
πρὸς τῷ ἀφόβως τὸ καὶ ἀλόγως ἰτητικὸν πρὸς τὰ δεινά. ὁ δὲ ἐν μὲν τῷ
φοβεῖσθαι ὑπερβάλλον, ὃς εἴη ἄν (ἐν) ἐναντίῳ πάθει τῷ κατὰ τὴν ἀφοβίαν
ὑπερβάλλοντι, ἐλλείπων δὲ τῷ θαρρεῖν, δειλός. ἐπὶ μὲν τοῦ δειλοῦ ἀντι-
30 στρέφει· καὶ γὰρ ὁ ὑπερβάλλον ἐν τῷ φοβεῖσθαι πάντως ἐλλείπει κατὰ
τὸ θαρρεῖν, καὶ ὁ ἐλλείπων περὶ τὸ θαρρεῖν ὑπερβάλλει ἐν τῷ φοβεῖσθαι.
διὸ καὶ μία ἢ ἐξ αὐτῶν κακία. ἐπὶ δὲ τοῦ θρασέος οὐχ οὕτω· καὶ γὰρ
ὁ μὲν ὑπερβάλλον ἐν τῷ θαρρεῖν ἄφοβος, οὐκέτι δὲ καὶ ὁ ἄφοβος θρασύς. 30
τούτῳ γὰρ καὶ ὁ ἀνδρεῖος χαρακτηρίζεται. τίς οὖν ἡ διαφορά; ὅτι τῷ
35 μὲν ἄλογον τὸ θαρρεῖν, τῷ δὲ μετὰ λόγου.

1 καθαιρομένων B: καθαιρομένου a 2 δὲ B: δὴ a 5 φυλάττει B: φυλάττει a
κενὸς ὁ καθόλου λόγος a 9 rthesis usque ad ἐλλείπων δειλός (p. 1107^b 4) a 11 καθ'
ἕκαστον B: καθ' ἕκαστα a 13 μεσότητες scripsi: μεσότητος Ba 24 συνεμπίπτειν
B: συνεμπίπτει a post ἔοικε add. καὶ a ἐκάτερον B: ἕτερον a 25 συνη-
θεία B: συνήθει a 25. 26 καθ' ἑκάτερα B: καθ' ἑκάτερον a 26 ὑπερβάλλοντες B:
ὑπερβάλλοντα a καὶ add. post δὲ a 27 πρὸς τῷ ἀφόβως τὸ καὶ ἀλόγως a: πρὸς
τῷ ἀφόβω καὶ ἀλόγω B 28 ἐν a: om. B

p. 1107^b5 Καὶ περὶ τὰς λύπας μεσότης μὲν σωφροσύνη.

36^v

Τὴν σωφροσύνην περὶ ἡδονὰς καὶ λύπας μεσότητα λέγει, οὐ μὴν πάσας 52
τὰς ἡδονάς. ἤττον δὲ περὶ λύπας ἢ ἡδονάς. μᾶλλον γὰρ ἢ ἡδονὴν εἰδο-
ποιεῖ τὴν τε σωφροσύνην καὶ τὰς ἐναντίας αὐτῇ κακίας τῆς λύπης. εἰπὼν
5 δὲ νῦν ὅτι μὴ περὶ πάσας τὰς ἡδονάς ἐστὶν ἡ σωφροσύνη μεσότης, ὅτε
προηγούμενως περὶ | σωφροσύνης λέγει, τότε ἔρεῖ ὅτι περὶ τὰς σωματικὰς 37^r
ἡδονάς ἐστὶ καὶ τούτων τὰς περὶ ἀφῆν μάλιστα. ἀλλὰ καὶ διότι ἤττον
περὶ λύπας ἐστὶν ἢ περὶ ἡδονάς· καθ' ὅσον γὰρ οὐ λυπεῖται ἐπὶ τῇ τῶν
ἡδονῶν ἀπουσίᾳ, κατὰ τοσοῦτον καὶ περὶ λύπας εἶναι λέγεται. τὴν ὑπερ-
10 βολὴν δὲ τὴν περὶ τὰς ἡδονὰς ταύτας ἀκολασίαν λέγει. οὐ πάνυ δὲ
περὶ τὰς ἡδονὰς ἐλλείποντας γίνεσθαι φησι. διὸ οὐδὲ ὀνόματος ἢ κακία 5
αὕτη τετύχηκεν οὐδὲ ὁ ἔχων αὐτήν· αὐτὸς δὲ ἀναίσθητον αὐτὸν λέγει·
οὐκ ἂν δὲ εἴη κύριον ὄνομα τοῦ ἐναντίου κακοῦ τῷ ἀκολάστῳ. δεῖ γὰρ
αὐτὸν ὡς κατὰ τὴν ἡδονὴν ἐλλείπει οὕτως ὑπερβάλλειν κατὰ τὸ λυπεῖσθαι·
15 τοῦτο δὲ οὐκ ἀναισθήτου.

p. 1108^a4 Ἔστι δὲ καὶ περὶ ὀργὴν ὑπερβολὴ καὶ ἑλλειψις καὶ
μεσότης.

Μετὰ τὴν μεγαλοψυχίαν περὶ πραότητος διαλέγεται, ὡς καὶ αὐτῆς 11
περὶ τιμὴν οὔσης. κολάζει γὰρ τὸν θυμὸν ἢ πραότης· κολάζει δὲ δι'
20 ἀτιμίας· εἰ δὲ τοῦτο, εὐλόγως μετὰ τὴν μεγαλοψυχίαν ἐτέθη, ἀλλ' οὐχὶ
μετὰ τὴν ἀνδρίαν. καὶ [ἡ] περὶ τὸν θυμὸν καὶ αὕτη ὥσπερ ἡ ἀνδρία, ἢ
οὐ περὶ τὸν θυμὸν ἀδεκάστως εἰπεῖν ἢ ἀνδρία, ἐπεὶ οὕτως ἂν ὁ ὀργίλος
ἀνδρεῖος ἢ θρασὺς ᾖ· ἀλλ' οὐχ οὕτως ἔχει. μάλιστα γὰρ οἱ δειλοὶ ὀργίλοι 15
τῷ μικρόψυχοι εἶναι. ἄλλως τε <καὶ> εἰ θυμῷ ὁ ἀνδρεῖος ἀνδρεῖος, ὁ δὲ
25 θυμὸς ὀρεῖς ἀντιλυπήσεως, οὐκέτι καθ' αὐτήν ἢ ἀνδρία οὐδὲ δι' ἑαυτὴν
ἀρετὴ ἀλλὰ διὰ τι ἄλλο. τὸ μέσον πρᾶον λέγοντες· οὐχ ὡς αὐτοῦ τὸ
τῆς πραότητος ὄνομα καινοτομήσαντος τοῦτο εἶπεν. εὔρηται γὰρ καὶ παρὰ
Πλάτωνι καὶ ἄλλοις παλαιότεροις, ἀλλ' ἐφ' ἐτέρων κείμενον σημαινομένων
αὐτὸς ἐπὶ τῆς νῦν ἡνεγκε διαθέσεως. κεῖται γὰρ ἡ πραότης ἐπὶ τοῦ ἡσύχου
30 καὶ αἰεὶ τῷ ἡσυχῷ <ὁ> πρᾶος παράκειται. ὡσαύτως καὶ ὁ ὀργίλος ἐπὶ τοῦ 20
φυσικοῦ κειμένου τοῦ ὀνόματος, αὐτὸς ἐπὶ τῆς ὑπερβολῆς τοῦτο τάξας
δοκεῖ καινοτομεῖν. τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον καὶ περὶ τῆς ἐλλείψεως τοῦ
ἀοργήτου φαμέν. μόνῃ δὲ ἡ ἀοργησία κεκαινοτόμηται Ἀριστοτέλει.

1 rthesis usque ad ὑψηλῆς τὸν τρόπον (p. 1108^b4) a 4 τε B: om. a 5 πάσας
τὰς B: τὰς πάσας a 5 ὅτε B: ὅταν a 7 διότι a: διὰ τί B 8 ἐπὶ a: ἐν B
10 τὴν B: καὶ τὴν a 13 ἐναντίου B: ἐναντίως a 14 ἐλλείπει B: ἐλλείπειν a ὑπερ-
βάλλειν B: ὑπερβάλλων a 16 rthesis usque ad ἡ δ' ἑλλειψις ἀοργησία (p. 1108^a9) a
21 ἡ (ante περὶ) Ba: ego cancellavi 24 καὶ a: om. B 25 ἀρετὴ add. post καθ' αὐτήν a:
om. B 26 αὐτοῦ a: αὐτὸ B 30 ἡσυχῷ B: ἡσυχίῳ a ὁ (ante πρᾶος) a: om. B

p. 1108^a9 Εἰσὶ δὲ καὶ ἄλλαι τρεῖς μεσότητες.37^r

Τρεῖς μεσότητές εἰσιν, οἷον ἀλήθεια φιλία εὐτραπεία, ἀρεταὶ οὖσαι
 περὶ οἰκεῖά τινα. ἀλλ' ἐπὶ μὲν τῶν ἔργων ἢ ἀνισότης φανερά. ὁ γὰρ 40
 οὔτε ἐπὶ τὸ μεῖζον οὔτε ἐπὶ τὸ ἔλαττον ἐξαίρων τὰ αὐτοῦ ἢ συστέλλων
 5 μέσος. πῶς δ' ἂν ἔτι ἐπὶ τοῦ † τὰ αὐτὰ λόγῳ ἀληθοῦς ὁ τὸ μέσον αἰρού-
 μενος ἐπαινετὸς εἴη. δῆλον γὰρ ὅτι πανταχοῦ καὶ αἰεὶ τὸ ἀληθεύειν αἰρετὸν
 ἀλλ' οὐ μέσως. ἢ ἔστιν ὅπου δεῖ καὶ τῷ ψεύδει χρῆσθαι ὡς ἐν φαρμάκου
 εἶδει, καθὰ καὶ Πλάτων φησίν; ἀλλὰ καὶ τὸ κηρύττειν περὶ ἐνίων καὶ
 ὅτε οὐ δεῖ καὶ πρὸν οὐς οὐ δεῖ, εἰ καὶ ἀληθῆς εἴη, ἄτοπον. ὁ δὲ κατὰ
 10 ταῦτα πλεονάζων εἴη ἂν κακός τε καὶ ἀλαζών, καὶ εἴη ἂν καὶ τοῦτο τῆς 45
 ἀλαζονείας, οὐ μόνον τὸ ψεύδεσθαι ἐπὶ τὸ μεῖζον ἢ οὐδὲ λέγειν περὶ τὸ
 ἀληθείας μέσον καὶ μέσως ἀληθῆς, ἀλλὰ καὶ † τὸν περὶ τὸ ἀληθές τὴν
 ἀρετὴν καὶ τὴν μέσῃν ἔξιν ἔχοντα, ὅς εἴη ἂν ὁ ἀληθῆς καὶ μὴ διαστρέφων
 αὐτὸ τῇ ὑπερβολῇ ἢ τῇ ἐνδεείᾳ, ὁ δὲ τὸ μέσον καὶ κατὰ καιρὸν τε καὶ
 15 πρὸς οὐς δεῖ καὶ περὶ ὧν δεῖ τὰ ἀληθῆς λέγων εἴη ἂν ὁ ἀληθῆς. ἢ ἀληθῆς
 μὲν καὶ ὁ ἐν μεσότητι τὰ προσόντα αὐτῷ προσεῖναι λέγων, (ὑπερβάλλων
 δὲ καὶ οὐκέτι ἀληθεύων ἀλλὰ ψευδόμενος καὶ τὰ μὴ προσόντα προσεῖναι 50
 λέγων) ἀλαζών ὢν· ἐν προσποιήσει γὰρ ἀληθείας οὗτος, οὐκ ἐν ἀληθείᾳ·
 εἴρων δὲ ὁ ἐπὶ τὸ ἔλαττον ψευδόμενος. ὡς εἶναι τούτους μὲν προσποιου-
 20 μένους τὸ ἀληθές, τὸν δὲ ἀληθεύοντα. εἰσὶ δὲ καὶ ἐν τοῖς πάθεσιν.
 ἐζήτηται πῶς εἰπὼν κατὰ τὰ πάθη μήτε ἐπαινεῖσθαι μήτε ψέγεσθαι νῦν
 λέγει τινὰ εἶναι πάθη ψεκτὰ καὶ ἐπαινετά. ἢ οὐ λέγει ἀπλῶς ἂν πάθη
 τὴν αἰδῶ καὶ τὴν νέμεσιν, ἀλλ' οὐδὲ τὰς ὑπερβολὰς καὶ τὰς ἐνδεείας
 αὐτῶν, ἀλλὰ διαθέσεις τινὰς πρὸς πάθη μόνα, τὸ εὖ καὶ τὸ μὴ ἐχούσας, 37^v
 25 οὐκέτι δὲ καὶ πρὸς πράξεις; ἢ δὲ ἀρετὴ ἐστὶν ἕξις προαιρετικὴ περὶ πάθη
 καὶ πράξεις. ἔτι τὰ οὕτω λεγόμενα πάθη τὰ μὲν μεμέτρηται, τὰ δὲ ἐστὶν
 ἄμετρα· (κατὰ δὲ τὰ) ἀπλᾶ πάθη οὔτε ἔπαινος οὔτε ψόγος.

p. 1108^a35 Νέμεσις δὲ μεσότης φθόνου.

Ζητήσῃ ἂν τις εὐλόγως, πῶς μεσότης ἢ νέμεσις φθόνου καὶ ἐπιχαιρε-
 30 κακίας καὶ ὑπερβολῆς καὶ ἐλλείψεως, περὶ λύπας καὶ ἡδονὰς τὰς ἐπὶ τοῖς
 πέλας συμβαίνουσι γινομένας. δοκεῖ γὰρ τοῦ αὐτοῦ ἡθους εἶναι τό τε 10

1 rthesis usque ad μέσως αἰδήμων (p. 1108^a35) a 4 τὰ B: om. a 8 Πλάτων]
 Rep. II 382^c τὸ B: τῷ a 12 καὶ μέσως a: τὸν μέσον B 13 ἀληθῆς B:
 τηρῶν τὸ ἀληθές a 14 τῇ ὑπερβολῇ B: ἢ τῇ ὑπερβολῇ a τε B: om. a
 16 ὑπερβάλλων—λέγων (18) a: om. B 18 ὧν insiticiū videtur 20 τὸν B:
 τοῦτο a 21 εἰπὼν πῶς a 22 εἶναι πάθη τινὰ a 25. 26 πάθη τε καὶ πράξεις a
 27 κατὰ δὲ τὰ a: om. B 28 rthesis usque ad καιρὸς ἔσται (p. 1108^b7) a 29 ζη-
 τῆσαι scripserim 30 καὶ (ante ὑπερβολῆς) B: om. a λύπας καὶ ἡδονὰς B: λύπην
 καὶ ἡδονήν a

λυπεῖσθαι ἐπὶ ταῖς τῶν ἀγαθῶν εὐπραγίαις καὶ τὸ χαίρειν ἐπὶ ταῖς τῶν 37^v
ἀγαθῶν δυσπραγίαις, ὃ καὶ αὐτὸς δείκνυσιν ἐν ταῖς ῥητορικαῖς τέχναις.
ὁ γὰρ λυπούμενος ἐπὶ ταῖς τῶν ἀγαθῶν εὐπραγίαις οὗτος καὶ ἡδοιτ' ἂν
τῶν ἀπαθῶν δυστυχούντων. εἰ δὲ τοῦτο, οὐκ ἂν εἶεν αἱ ἕξεις ὅ τε φθόνος
5 καὶ ἡ ἐπιχαιρεκακία διεστῶτα ὡς ὑπερβολὴ καὶ ἑλλειψις· τοῦ αὐτοῦ γὰρ
ἄμφω. εἰ δὲ μὴ αὐταὶ διεστᾶσιν, οὐδ' ἂν ἡ νέμεσις αὐτῶν εἴη μεσότης.
εἰ μὲν οὖν ἔλεγον τὴν νέμεσιν μεσότητα μὴ τούτων εἶναι ἀλλὰ φθόνου, 15
ὅς ἐστι λύπη ἐπὶ ταῖς τῶν ἀγαθῶν εὐπραγίαις, καὶ οὐκ ἐπιχαιρεκακίας
ἀλλὰ τοῦ ἐπὶ πᾶσι λυπούμενου, τοῦ ἐπιλύπου τε καὶ λυπηροῦ κληθέντος,
10 ἀλλ' οὕτω τὸ ὑπερβάλλειν κατὰ τὸ λυπεῖσθαι (ἡ γὰρ νέμεσις μεταξὺ ἂν
τούτων ἐτάχθη, λύπη οὖσα <ἐπὶ> ταῖς τῶν κακῶν εὐπραγίαις) ἀλλὰ φθόνου
καὶ ἐπιχαιρεκακίας, ὡς εἴρηται. ἡ δύνата καὶ ὁ ἐπιχαιρέκακος ἐναντίος
εἶναι τῷ νεμεσητικῷ, ὥσπερ καὶ ὁ φθονερός ἐπὶ πᾶσι τοῖς κακοῖς χαίρων
καὶ ὑπερβάλλων κατὰ τὸ χαίρειν. καὶ γὰρ καὶ αὐτὸς οὕτω νῦν δοκεῖ τοῦ 20
15 τε φθόνου καὶ τῆς ἐπιχαιρεκακίας μνημονεῦσαι. τὸν μὲν γὰρ φθονερόν
ἐπὶ πᾶσι λέγει λυπεῖσθαι τοῖς εὖ πάσχουσι, τὸν δ' ἐπιχαιρέκακον ἐπὶ
πᾶσι χαίρειν τοῖς κακῶς πάσχουσι. δοκεῖ δὲ μὴ τοῦ αὐτοῦ εἶναι τό τε
ἐπίλυπον καὶ τὸ ἀμέτρως πάλιν ἡδόμενον.

p. 1108^b7 Περὶ δὲ δικαιοσύνης. |

24

20 Ἐπεὶ ἡ δικαιοσύνη κατὰ τὴν τῶν κοινῶν νομὴν ἐστὶν ἕξις καὶ τὰ 38^r
σύμβολα, νεμητικὴ μὲν τοῦ κατ' ἀξίαν ἴσου, ἐπανορθωτικὴ δὲ τῆς ἐν τοῖς
συμβόλοις διὰ πλεονεξίαν ἀνισότητος, καὶ διὰ τοῦτο πλείονος ἐδεῖτο λόγου, 5
εἰς τὸ ἐξῆς ἀναβάλλεται τὸ περὶ αὐτῆς εἰρεῖν, καὶ πῶς ἐστὶν ἡ δικαιοσύνη
μεσότης. πᾶσαι πάσαις ἀντίκεινται πῶς. καλῶς τὸ πῶς, οὐ γὰρ
25 ἀπλῶς. εἰ γὰρ τοῦτο, ἀνήρητο ἂν τὸ ἐν τῷ ἐνὶ ἐναντίον εἶναι. πῶς οὖν
ἀντίκεινται πᾶσαι πάσαις ἀλλ' οὐχ ἀπλῶς. καθόσον μὲν γὰρ τὰ ἐναντία
πλείστον ἀλλήλων διεστήχασιν, τοῖς δὲ πλείστα διεστηκόσιν ἔσχατον ἐν-
τυγχάνομεν (ἀπὸ γὰρ τοῦ ἐτέρου ἄκρου τῶν τε πράξεων καὶ τῶν παθῶν
μεταβαίνοντες πρῶτον ἐντυγχάνομεν τῷ ἐν αὐτοῖς μέσῳ, τελευταίῳ καὶ τῷ 10
30 ἐτέρῳ ἄκρῳ), κατὰ τοῦτο ἡ ὑπερβολὴ τῇ ἑλλείψει ἐναντίον. ὡς γὰρ τὸ
ἴσον μεταξύ, οὕτω καὶ τὸ μέσον. ἀντίκειται δὲ πρὸς τὰ ἄκρα οὐ τῷ
πλείστον ἀφεστηκέναι (ἐγγὺς γὰρ τούτων, ὡς καὶ αὐτὸς εἰρεῖ, καὶ ὁμοιότερον)
ἀλλ' ὡς σύμμετρον ἀσύμμετροις εἶναι <καὶ ὡς ὠρισμένον ἀορίστοις. αἰρεῖται
γὰρ αἰεὶ τὸ μέσον τὸ> ὠρισμένον τε καὶ σύμμετρον τὸ πρὸς ἡμᾶς, ἀλλ'

1 εὐπραγίαις B in rasura: δυσπραγίαις a
p. 1386^b34

4 εἶεν αἱ B: εἶναι a

2 ἐν ταῖς ῥητορικαῖς τέχναις] Rhet. B 9

5 διεστῶτα B: διεστῶσαι a

ὑπερβολαί

καὶ ἑλλείψεις a

6 εἰ δὲ μὴ δὲ αὐταὶ a

διεστᾶσιν B: διεστῶσιν a

μεσότης αὐτῶν

εἴη a

10 τὸ (prius) a: τῷ B

11 ἐπὶ a: om. B

15 μνημονεῦσαι B: μεμνημονευ-

κέναι a

17 πάσχουσι κακῶς a

18 πάλιν a: πάνυ B

19 rthesis usque ad

καὶ καλόν (p. 1109^a30) a

20 ἐπεὶ B: ἐπειδὴ a

20. 21 καὶ τὰ σύμβολα B: κατα-

συμβόλαια a

22 συμβόλοις B: συμβολαίοις a

27 πλείστον B: πλείστα a

30 ἡ B: om. a

31 οὕτω B: οὕτω δὲ a

33 καὶ ὡς—μέσον τὸ (34) a: om. B

οὐχὶ τὸ πρὸς τὸ πρᾶγμα· τὰ δὲ ἄκρα τὸ ἀσύμμετρον αἰρεῖται καὶ ἄμετρον· 38^r
καθὸ καὶ ψεκτὰ καὶ πλεῖστον διεστῶτα τοῦ μεμετρημένου τε καὶ συμμέτρου. 15
ἀλλ' οὐ τῷ ἄκρῳ εἶναι· (αὐτὰ γὰρ ἀλλήλοις ἀντίκεινται τῷ ἄκρῳ εἶναι)·
τῷ μέσῳ γὰρ αἱ ἀσύμμετρίαι ἀντίκεινται. εὐκολώτερον γὰρ ἐκ τῆς ὑπερ-
5 βολῆς ἐπὶ τὴν ἔλλειψιν ἐλθεῖν καὶ ἀπὸ ταύτης ἐπ' ἐκείνην ἢ ἐπὶ τὸ οὕτω
μέσον. κοινωνία γὰρ ἐκείνοις κατὰ τὸ ἀσύμμετρον πρὸς ἄλληλα· πρὸς δὲ
τὸ μέσον κατ' αὐτὸ τοῦτο διάστασις τε καὶ μάχη, ὥς καὶ ἀπὸ τῶν καθ'
ἕκαστα δῆλον. ὁ γὰρ δειλὸς εὐκολώτερον ἢ τι θρασὺ πράξει ἢ ἀνδρεῖον,
ὥστε κατὰ μὲν τὸ σύμμετρον καὶ ἄμετρον τοῖς ἄκροις πρὸς τὸ μέσον ἢ 20
10 μάχη κακείνου πρὸς ταῦτα, κατὰ δὲ τὴν ὑπερβολὴν τε καὶ ἔλλειψιν πρὸς
ἄλληλα. καὶ διὰ τοῦτο πῶς ἀλλ' οὐχ ἀπλῶς τούτοις τὸ ἀντικεῖσθαι.

p. 1109^a30 Διὸ δεῖ τὸν στοχαζόμενον τοῦ μέσου.

Σημειωτέον ὅτι δοκεῖ αὐτῷ καὶ δι' αὐτοῦ τις ἐθίζεσθαι. ἡ μὲν γὰρ 30
ἐκ παίδων ἀγωγὴ ἐν ἄλλοις. ἔστι δὲ καὶ ἐν ἡλικίᾳ γινομένους αὐτοὺς ἐθίζειν
15 γνωρίσαντας, ὅτι μὴ δύνανται αὐτοῖς αἱ κατὰ τὰς ἀρετὰς ἕξεις χωρὶς τῶν
τοιούτων ἐθῶν περιγίνεσθαι. ὥστε καὶ τὰ ἔθνη ἐκούσιά τε καὶ ἐφ' ἡμῖν.
καὶ εἴη ἂν τοῦτο ἡ ἀσκησις αὐτεξουσίον τι ἔθος ὃν καὶ ἐξ αὐτοῦ γινόμενον.
εἰ δὲ τοῦτο, οὐκ ἀποκλείεται ὁ ἐκ παίδων ἐθισθεὶς καλῶς τοῦ αὐτεξου-
σίως καὶ κατὰ τὸ ἐκούσιον τὴν ἀρετὴν ἀναλαμβάνειν ἀλλὰ μὴ ἀνάγκη. 35
20 τὸ τοῦ μὲν καπνοῦ καὶ κύματος. τὰ ἔπη ταῦτα ἡ Κίρκη δοκεῖ λέγειν
παρὰ τῷ ποιητῇ, οὐχ ἡ Καλυψώ. καπνῷ δὲ καὶ κύματι ἐπέειπε τὸ
τοιούτον ἄκρον, τὸ φευκτὸν αὐτοῦ δεικνὺς ὁ φιλόσοφος. ἀμαρτωλότερον δέ
φησι τὸ μᾶλλον ἐναντίον τῷ μέσῳ καὶ ἀνομοιότερον καὶ ἀρνούμενον τὴν
πρὸς τὸ μέσον συγγένειαν, ἥττον δὲ τούτου, ᾧ δηλονότι πρῶτον προσά-
25 γειν δεῖ ἡμᾶς αὐτοὺς διὰ τῶν ἐθῶν ἀπάγοντας τοῦ μᾶλλον ἐναντίου τῷ
μέσῳ.

p. 1109^b9 Ὅπερ οὖν οἱ δημογέροντες ἔπαθον.

40

Διὰ τοῦ σοφοῦ τούτου ὑποδείγματος ἔδειξεν Ἀριστοτέλης, ὥς χρὴ τὴν 51
ἡδονὴν οὐχ ὥς αἰσχροὺς εἰδότες τὴν αὐτῆς φύσιν ἀποπέμπεσθαι ἡμᾶς (ποία
30 γὰρ χάρις τοῦ τῶν αἰσχροῶν ἀποστροφὴν ἔχειν, αὐτόθεν τοῦ πράγματος
στυγητοῦ ὄντος;), ἀλλὰ καὶ τὸ ἡδὺ ταύτης εἰδότες καὶ τὸ καλὸν ὥσπερ τὸ
κάλλος Ἑλένης οἱ δημογέροντες, ὅμως τῶν ἀποβαινόντων ἕνεκα φαύλων
παρατεῖσθαι καὶ παρεκκλίνειν τὸ | ἡδὺ καὶ καταγοητεῦον ἡμᾶς, ὥς ἂν μὴ 38^v

3 αὐτὰ γὰρ—ἄκρα εἶναι a: om. B 8 ἂν B: om. a πράξει scripsi: πράξη B:
πράξει a 12 rthesis usque ad κρίνομεν αὐτήν (p. 1109^b9) a 18. 19 αὐτεξουσίως
B: αὐτεξουσίως ὥς a 20 τὸ τοῦ Ba: τούτου Arist. Homer Od. μ 219 24 φ
a: ὥς B 24. 25 προσάγειν δεῖ πρῶτον a 27 rthesis usque ad εὖ τευξόμεθα
(p. 1109^b26) a 30 τοῦ τῶν B: τοῦτο τῶν a 32 Ἑλένης B: τῆς Ἑλένης a
33 ἡδὺ B: εἶδος a

διὰ μικρὰν ἀπόλαυσιν καὶ πρόσκαιρον ῥαστώνην λάθωμεν τὰ αἰσχίστα 38^v
 ἑαυτοῖς περιποιησάμενοι. οὐ γὰρ διορίσαι ῥάδιον. ἐν τοῖς τοιούτοις οὐ
 δεῖ τὴν ἀκρίβειαν <ζητεῖν> ὥς εὐρήσοντας τῷ λόγῳ οὐδὲ τοῖς τοιού-
 5 τοὺς ἐρωτῶσι λόγους συγκαθιέναι δεῖ, ἀλλὰ προλέγειν τοιαύτην οὕσαν τὴν
 ἐφ' ὧν ἐρωτῶσι φύσιν, ὥς μὴ δέχεσθαι τὸ ὠρισμένον καὶ ἀκριβές,
 δ' ἀπαιτοῦσιν οἱ οὕτως ἐρωτῶντες. οὐ γὰρ ἔστιν ὀρίσαι τῷ λόγῳ περὶ τί 5
 τῶν προστιθεμένων ὁ σωρός, ὥσπερ οὐδὲ ἐπὶ τῶν πρακτῶν. ὥς γὰρ ἐπὶ
 τούτοις ὁ μικρὸν ἐκβαίνων οὐ φέγεται οὐδὲ ἐπὶ πλέον, οὕτω καὶ ἐπ'
 ἐκείνων ἢ τοῦ βραχέος προσθήκη οὐ ποιεῖ σωρόν. γίνεται μὲν γάρ ποτε
 10 σωρὸς ἐκ τῆς τῶν πλειόνων προσθήκης, οὐ μὴν οἶόν τε ὀρίσαι τῷ λόγῳ
 τὸ πότερον τοῦτό ἐστιν. οὐ γὰρ ὁ λόγος τῶν αἰσθητῶν ἀλλ' αἰσθησις
 κριτής. τὰ δὲ τοιαῦτα ἐν τοῖς καθ' ἕκαστα. τὰς πράξεις, φησὶν,
 ἐν αἷς τὸ μέσον ζητεῖται. τῶν γὰρ καθ' ἕκαστα αὐταί. καὶ ἐν τοῖς 10
 αἰσθητοῖς, ὧν ἡ αἰσθησις κριτής ἀλλ' οὐ λόγος. οὐδ' ἔστιν ἐπ' αὐτῶν
 15 ὀρίσαι τῷ λόγῳ τὸ μέσον. αἰσθησιν δὲ λέγοι ἂν κοινότερον καὶ τὴν ἀντί-
 ληψιν καὶ πεῖραν τῶν τε πρακτῶν καὶ τῶν παθῶν. ἀποκλίνειν δὲ δεῖ,
 ἥτοι ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ πάθους καὶ τῆς αὐτῆς πράξεως. ἀξιῶν μετακινεῖν
 αὐτοὺς πρὸς τὸ μὴ δυσπαλλάκτως ἔχειν ἀπὸ τινος αὐτῶν, ἢ καὶ ἐπ' 15
 ἄλλου καὶ ἄλλου, ὥς ἐφ' ὧν μὲν ἡ ἔλλειψις ἐναντίον μᾶλλον, ἐπὶ τὴν
 20 ὑπερβολὴν ἀποκλίνειν, ἐφ' ὧν δ' ἡ ὑπερβολή, ἐπὶ τὴν ἔλλειψιν, ὥς
 προεῖρηκεν. |

2 ῥάδιον διορίσαι a et Arist.

3 ζητεῖν a: om. B

5 ὠρισμένον τε καὶ a

11 τῶν αἰσθητῶν ὁ λόγος a

12 et 14 κριτής B: κριτήριον a

16 πεῖραν B: τὴν

πεῖραν a

πρακτῶν B: πράξεων a

17 τῆς αὐτῆς B: ἐπὶ τῆς αὐτῆς a

19 ἐναντίον B: ἐναντία a

Ἀναγκαῖος ἦν ὁ περὶ ἐκουσίου καὶ ἀκουσίου λόγος τῇ παρούσῃ 18
πραγματείᾳ, πολιτικῆς καὶ πρακτικῆς οὔσης φιλοσοφίας, διὰ τὰς τιμὰς καὶ
κολάσεις, περὶ ὧν τὸ ἐκούσιον (καὶ ἀκούσιον) ὁρᾶται, εἰς τὴν κατόρθωσιν. 20
5 ἀναγκαῖον ἴσως διορίσαι· τὸ ἴσως οὐ πρὸς τὸ ἀναγκαῖον (ἀναγκαῖον
γὰρ αὐτὸ διαλαβεῖν), ἀλλὰ τὸ ἴσως πρὸς τὸ πρῶτον διορίσαι (τοῦτο γὰρ
λείπει), καὶ περὶ τῶν ἄλλων τῶν μελλόντων περὶ ἀρετῆς λέγεσθαι. οὐ
γὰρ ὡς ἀναγκαῖος ὁ περὶ αὐτοῦ λόγος, οὕτω καὶ ἐν τῇδε τῇ τάξει. ἢ τὸ
ἴσως ἀντὶ τοῦ ὁμοίως, ὥς (τινες ἀξιοῦσιν. καὶ γὰρ) καὶ ὁ ποιητὴς ἐπὶ
10 τῶν Αἰάντων τῷ “ἴσον θυμὸν ἔχοντες” (ἀντὶ τοῦ ὁμοιον ἐχρήσατο). δοκεῖ
δὲ ἀκούσια εἶναι. ὥς μὴ ἀπλῶς λεγομένου τοῦ ἀκουσίου, διαίρεσιν αὐτοῦ 25
ποιεῖται εἰς τὸ βία καὶ τὸ δι’ ἄγνοιαν, εἶτα περὶ ἑκατέρου αὐτῶν ἐρεῖ
καὶ ἀμφοτέροις ἀντιθήσει τὸ ἐκούσιον ὡς μοναχῶς λεγόμενον. ἰστέον γὰρ
ὅτι ὥσπερ ἐπὶ τοῦ φιλεῖν καὶ μισεῖν τὸ μὲν πολλαχῶς λέγεται, τὸ φιλεῖν
15 καὶ ψυχικῶς καὶ σωματικῶς, τὸ δὲ μισεῖν ἀπλῶς καὶ μοναχῶς, οὕτως
καὶ ἐπὶ τῶν προκειμένων. τότε γὰρ ἀναγκαῖόν ἐστιν, εἰ θάτερον τῶν ἐναν-
τίων πολλαχῶς λέγεται, καὶ θάτερον πολλαχῶς λέγεσθαι, ὡς ἐν τοῖς Τόποις
κεῖται, εἰ μὴ πρὸς ἕκαστον τῶν ὑποκειμένων θατέρῳ τῶν ἐναντίων ἔχοι 30
θάτερον τῶν ἐναντίων ἀντιτάξαι ἐναντίον. ἀναιρεῖται ἄρα ἡ τοῦ ἐκουσίου
20 φύσις ἄμφω τὰ μέρη τοῦ ἀκουσίου. βίαιον δέ· βίαιόν ἐστιν, οὐ ἡ
ἀρχὴ ἕξωθεν τοιαύτη οὔσα, ἐν ᾗ μηδὲν συμβάλλεται ὁ πρᾶττων
ἢ ὁ πάσχων. τὸ δὲ τέλος τῆς πράξεως. τοῦτο καλῶς. ἃ γὰρ ἐκου-
σίως πράττομεν, ταῦτα αἰρούμεθα καὶ ὡς αἰρετὰ βουλόμεθα, εἶτα ἡ κρίσις,

1 Γ] γάμμα B Ἀνωνύμου σχόλια εἰς τὸ τρίτον τοῦ Ἀριστοτέλους Νικομαχείων Ἠθικῶν
inscribit a 2 Aristotelia a principio libri usque ad τὰ τοιαῦτα (p. 1110^a18) a
3 οὔση B: οὔσης a τιμὰς τε καὶ a 4 καὶ ἀκούσιον a: om. B 9 τινες—γὰρ a:
om. B ποιητῆς] Homer. Il. P 720 10 ἀντὶ—ἐχρήσατο a: om. B 12 ἑκα-
τέρου a: ἑκατέρων B 13 ἀμφοτέροις αὐτοῖς a ἀντιθήσει B: ἀντιτίθῃσι a
μοναχῶς B: μοναχοῦ a ἰστέον γὰρ B: δεῖ δὲ εἰδέναι a 16 τῶν προκειμένων B:
τοῦ προκειμένου a ἀναγκαῖον a: ἐναντίον B 17 ἐν τοῖς Τόποις] A 10 p. 106^a
14 sqq. b 17

ἢ διὰ τὸ ἐκούσιως ἢ ἀκούσιως· τέλος γὰρ καὶ ταῦτα, ἀλλὰ τέλος ὡς παρε- 39^r
 πόμενον καὶ οὐχ ὡς σκοπὸς καὶ οὐ ἕνεκα.

p. 1110^a20 Ὅταν αἰσχροὺς τι.

36

Ὡς Ζώπυρος (ὁ Πέρσης τὴν ῥίνα καὶ τὰ ὦτα αὐτοῦ ἀποτεμὼν νίκης 43
 5 χάριν τῶν οἰκείων), καὶ Ὀδυσσεὺς πληγῇσιν ἑαυτὸν ἀεικελίησιν δαμάσας
 οἰκῇ ἐοικώς, ὡς γελαῖσθαι τοῖς μνηστῆσι. ψέγεται δὲ Δόλων φόβῳ τοὺς 45
 οἰκείους προδοῦς. τὰ γὰρ αἴσχισθ' ὑπομεῖναι. ὥσπερ εἰσὶ τινες πράξεις
 καλαί, μὴ καλῶς γινόμεναι (οὐ γὰρ πᾶς ὁ δίκαιόν τι ποιήσας καὶ δικαίως
 πεποίηκεν), οὕτως εἰσὶ τινες καὶ αἰσχραὶ [τινες] πράξεις οὐκ αἰσchrῶς γινό-
 10 μεναι. τὸ γὰρ ψευδὸς αἰσchrόν, ἀλλ' ἐὰν ἐπ' ὠφελείᾳ, οὐκ αἰσchrῶς, καὶ
 τὸ μιγῆναι ἀλλοτρίᾳ γυναικί, ἀλλὰ εἰ ἐπὶ τυράννου καθαιρέσει, οὐκ αἰσchrῶς·
 ἐν γὰρ τῇ προαιρέσει τὸ αἰσchrῶς. ὁ γὰρ τῶν τοιούτων τι ὑπομένων διὰ τι
 καλὸν οὐ ψεκτός, καὶ ὁ μηδενὸς χάριν ὑπομένων καλοῦ τι τούτων ψεκτός· 50
 αἰσchrὰ γὰρ καὶ αἰσchrῶς. ἐπ' ἐνίοις δ' ἔπαινος μὲν οὐ γίνεται. τοῦ
 15 μὴ πάντα τὰ οὕτως γινόμενα ἐκούσιως γίνεσθαι. τοῦτο πάλιν δεικτικὸν
 ἡμῖν καθὼ καὶ συγγινώσκονται οἱ ἄκοντες ποιοῦντες· προσεῖπε γάρ, ἐν δὲ
 τοῖς ἀκούσιοις συγγνώμῃς, ἐνίοτε δὲ καὶ ἐλέους τυγχάνειν. | καὶ οὐ θαυμαστὸν 39^v
 ἐν ταῖς μικταῖς πράξεσι ποτὲ μὲν ἐπικρατεῖν τὸ ἐκούσιον, ὡς ἐφ' ὧν
 ἔπαινοι καὶ ψόγοι, ποτὲ δὲ τὸ ἀκούσιον, ἐφ' οἷς συγγνώμη. ὅταν διὰ τὰ
 20 τοιαῦτα πράξη τις ἂν φύσιν ἀνθρωπίνην ὑπερτείνει διὰ μέγεθος βασάνων
 καὶ κολάσεων, συγγνώμη τῷ τοιούτῳ. καὶ γὰρ τὸν Εὐριπίδου Ἀλκμαίωνα,
 τὸν Ἀμφιαράου παῖδα, ὃς ὁ πατήρ ἀνελεῖν τὴν μητέρα ἐπέσκηψεν, εἰ δὲ 5
 μή, ἔσται τὸν πατέρα λυπῶν, ὃς οὐ δι' ἀξίαν αἰτίαν ἱστορεῖται τοῦτο
 ποιῶν. ἄλλως. παρατίθεται τὸν (παρ') Εὐριπίδῃ Ἀλκμαίωνα ὡς δι'
 25 εὐτελῆ τινὰ ὑπομείναντα μητροκτονῆσαι. λέγει γὰρ παρ' αὐτῷ ὁ Ἀλκμαίων
 "μάλιστα μὲν μ' ἐπῆρεν ἐπισκήψας πατήρ, ὃθ' ἄρμα εἰσέβαινεν εἰς Θήβας
 ἰών." διὰ γὰρ τούτων ἐντολὰς τοῦ πατρὸς διηγεῖται, ὡς ἐντειλαμένου
 ἀποκτεῖναι τὴν μητέρα, καὶ καταρασαμένου αὐτῷ, εἰ μὴ ἀποκτείνῃ, ἀκαρ-
 πίαν γῆς καὶ ἀτεκνίαν, καὶ διαβολὰς τινος τῆς μητρὸς λέγει, ὧν οὐδὲν ἦν 10
 30 ἄξιον τηλικούτον κακὸν ἀναγκάσαι τινὰ ποιῆσαι, παθόντα τὰ δεινότατα.

1. 2 παρεπόμενα a 2 σκοπὸν a 4. 5 ὁ Πέρσης—οἰκείων (5) a: om. B 4 ἀπο-
 τεμὼν scripsi ex libris Oxoniens. C. C. C. 106 et C. N. 241: ἀποτέμειν a 5 Ὀδυσσεὺς]
 Homer. Od. δ 244 ἑαυτὸν post δαμάσας a 6 ἐοικώς B: ἐοικέναι. πεποιη-
 κώς a γελαῖσθαι B: γελασθεῖν a 8 μὴ καλῶς B: μὲν οὐ, καλῶς δὲ a
 9 αἰσchrαὶ a: αἰσchrαί τινες B 10 αἰσchrῶς B: αἰσchrόν a 11 εἰ B:
 ἐὰν a αἰσchrῶς B: αἰσchrόν a 13 ψεκτός a: ψεκτῶς B 17 οὐ B: οὐδὲν a
 19 ὅταν B: ὅταν γὰρ a 20 φύσιν ἀνθρωπίνην B: καὶ τὴν ἀ. φύσιν a
 22 ὦ B: τοῦτον φ a 23 ἀξίαν αἰτίαν B: ἀξίας αἰτίας a 23. 24 ποιῶν τοῦτο
 ἱστορεῖται a 24 παρ' a: om. B Εὐριπίδῃ Diels: Εὐριπίδην Ba; frg. 69 p. 382
 Nauck² 26 ἐπῆρ' et ἄρματ' Nauck 27 ἐντειλαμένου αὐτοῦ (αὐτῷ Nauck) a
 28 καταρασαμένου Nauck: καταρασομένου Ba 28. 29 ἀκαρπίαν τε γῆς a 29 λέγει τῆς
 μητρὸς a 30 ποιῆσθαι τινὰ a παθόντα B: παθόντας a

ὁμοίως Ἀναξάρχῳ πτισσομένῳ καὶ ὑπομένοντι τὰ ἀτιμότατα καὶ μὴ 39^v
 ὑπομείναντι αἰσχροῦ τι, καὶ Ζήνωνι τῷ τὴν γλῶσσαν ἀποφαγόντι καὶ
 ἀποπτύσαντι καὶ τὰ ἀπόρρητα μὴ ἐξειπόντι. ποῖον ἀντὶ ποίου αἰρετέον,
 ὥς καὶ Ἀχιλλεὺ πότερον παραμενετέον ἐν τῇ πατρίδι σωζόμενον ἢ πολε-
 5 μούντα τοῖς Τρωσὶ θανεῖν καὶ “κλέος ἄφθιτον ἔξειν”.

p. 1110^a31 Ὡς γὰρ ἐπὶ τὸ πολὺ ἐστι.

15

Τοῦτο δόξειεν ἂν οὐ πρὸς τὸ “ἔτι δὲ χαλεπώτερον τὸ ἐμμεῖναι τοῖς 26
 γνωσθεῖσι” εἰρηκέναι, ἀλλὰ πρὸς τὸ “ἔστι δὲ χαλεπὸν ἐνίοτε τὸ κρῖναι
 ποῖον ἀντὶ τοῦ ποίου αἰρετέον καὶ τί ἀντὶ τοῦ τίνος ὑπομενετέον.” διὰ
 10 τοῦτο γὰρ χαλεπὸν, ὅτι ἔστιν αἰ μὲν ἀναγκάζονται αἰσχροῦ, αἰ δέ, εἰ μὴ
 πεισθεῖεν, προσδοκῶσι λυπηρὰ. χαλεπὴ δὲ ἡ τούτων διάκρισις. διὰ δὲ
 τὸ ταῦτα τοιαῦτα εἶναι, περὶ ὧν κρίνουσιν, ἐπαινοῦνται ἢ ψέγονται. ἐπαι- 30
 νοῦνται μὲν οἱ τὰ λυπηρὰ πρὸ τοῦ παθεῖν τὰ αἰσχροῦ ἐλόμενοι, ψέγονται
 δὲ οἱ φόβῳ τῶν λυπηρῶν ὑπομένοντες τὰ αἰσχροῦ. αἰ δὲ καθ’ αὐτὰ μὲν
 15 ἐκούσιά ἐστι, τυχὸν ὥς ἡ τῶν χρημάτων ἐν χειμῶνι ἀποβολή, ὥς
 πρότερον ἐπεσημύνατο. καὶ ἀντὶ τῶνδε αἰρετά, ἀντὶ τῶν προτεινομένων
 εἰδῶν. αἰ γὰρ πράξεις· καλῶς τοῦτο· οὐ γὰρ τὰ κοινῶς πράττεται, ἀλλ’
 ἢ ἄρα θεωρεῖται, τὰ δὲ καθ’ ἑκάστα πράττεται. ἐπεὶ οὖν ὑπὲρ πάντα ὥς
 πράξεις δηλονότι καὶ αἰ κρίσεις τῶν πράξεων, εἴτε ἐκούσιοι εἴτε καὶ 35
 20 μὴ, ἐκ τούτων οὐ ῥάδιον ἀποδοῦναι διὰ τὸ ποικίλον καὶ πολύχουν
 τῶν πρακτῶν καὶ μὴ. ἀναγκάζει γὰρ ἔξω ὄντα. εἰ γὰρ καὶ τοῦτο,
 ὅμως ἐπεὶ ἐν ἡμῖν ἐστὶν ἡ ἀρχὴ τοῦ αἰρεῖσθαι αὐτὰ ἢ μὴ, οὐ πάντα
 ἔσται ἀκούσια τὰ διὰ τούτων, ταῦτα καὶ χάριν τούτων. τούτων γὰρ
 χάριν, τουτέστι τῶν ἡδέων καὶ τῶν λυπηρῶν, τὰ μὲν φεύγοντες, τὰ δὲ
 25 διώκοντες. τὸ δὲ πάντες δηλονότι χωρὶς τῶν ἀγαθῶν λέγει. καὶ τῶν
 μὲν καλῶς ἑαυτούς. τοῦτο τείνει ἂν πρὸς Πλάτωνα λέγοντα ἀγαθοὺς 40
 μὲν ἐκουσίως γίνεσθαι, κακοὺς δ’ ἀκουσίως. εἰ γὰρ ἡμεῖς αὐτοὶ αἴτιοι
 τοῦ ἀγαθοῦ εἶναι καὶ ἡ ἀρετὴ ἐκούσιον, εἴη ἂν ἐκούσιον καὶ ἡ κακία.
 τῶν γὰρ ἐκτὸς ὄντων ὁμοίων, τῶν τε καλῶν καὶ τῶν ἡδέων μὲν * * *

2 ἀποφαγόντι B: ἀποφαγόντα a 3 ποίου B: ποίοις a 5 τρωσὶ θανεῖν B: τρωσὶν
 ἀποθανεῖν a κλέος—ἔξειν] Homer. II. I 413 6 rhesis Arist. ἔτι δὲ χαλεπώτερον—
 τοῦ βιασθέντος (p. 1110^a30—b17) a 7 δόξειεν a: δόξαι B τὸ ἐμμεῖναι Ba et
 Arist. cod. N: ἐμμεῖναι Arist. vulg. 8 δὲ B et Arist.: om. a χαλεπὸν scripsi
 ex Aristotele: χαλεπώτερον Ba τὸ κρῖναι Ba et Arist. cod. L^bN^bO^b: διακρῖναι Arist.
 vulg. 9 τοῦ ποίου et τοῦ τίνος Ba: ποίου et τίνος Arist. 11 πεισθεῖεν B:
 προσθεῖεν a 15 ἐκούσια Ba: ἀκούσια Arist., quod scholiis quoque tribuerim
 16 πρότερον] p. 1110^a9 17 κοινῶς B: κοινὰ a ἀλλ’ ἢ B: ἀλλ’ a 21 καὶ
 (prius) B: τε καὶ a ἀναγκάζει Ba et Arist. cod. K^b: ἀναγκάζειν Arist. vulg.
 24 τῶν λυπηρῶν B: λυπηρῶν a 25 post λέγει add. καὶ σπουδαίων a: om. B
 26 καλῶς ἑαυτούς B: καλῶς ἑαυτόν a: καλῶν ἑαυτόν Aristoteles Πλάτωνα] cf. Protag.
 p. 345 D, 353 C? 28 ἐκούσιον (prius) a: ἐκούσιος B 29 μὲν B: om. a
 lacunam significavi

αἰσχροῶν δὲ λέγειν, τὰ μὲν καλὰ ἐκόντας ἡμᾶς πράττειν, τὰ δὲ αἰσχροῶν 39^v
ἄκοντας, οὐχ ὁμολογούμενον. ἔτι εἰ μὴ ἐξ ἀνάγκης ἀγαθοὶ οἱ ἀγαθοὶ ἀλλ'
ἐκόντες, δῆλον ὡς ἐνῆν αὐτοῖς καὶ μὴ ταῦτα αἰρεῖσθαι. οὕτω δ' ἐπ'
αὐτοῖς γίνεται καὶ τὸ κακοῖς εἶναι.

5 p. 1110^b18 Τὸ δὲ δι' ἄγνοιαν οὐχ ἐκούσιον μὲν ἅπαν ἐστίν. | 45

Τοῦτο, φησὶν, ἐπεὶ ἔστι τι καὶ ἀκούσιον δι' ἄγνοιαν, ἀντιστρέφοι ἄν· 40^r
εἴ τι γὰρ ἀκούσιον δι' ἄγνοιαν, εἴ τι δι' ἄγνοιαν, ἀκούσιον. ἐκὼν μὲν
οὐ πεπραχθῆναι, ὡς δῆλου ὄντος, ὅτι τῶν ἐκουσίως πραττόντων εἰδόντων
ταῦτα ἂν πράττουσιν ἐστίν. ἐστὶν οὐχ ἐκὼν. ὅσα γὰρ δι' ἄγνοιαν γίνεται,
10 μὴ μέντοι δυχεραίνεται πραχθέντα ὑπὸ τῶν πραξάντων, ἐκουσίως μὲν οὐ
γίνεσθαι φησι (πῶς γὰρ οἶόν τε τὰ ἀγνοούμενα;), οὐ μὴν ἤδη καὶ ἀκουσίως, 5
ἀλλ' ἐπὶ τούτων ἀπόφασις ἀρμόζει μόνη τοῦ ἐκούσιου. ἀλλ' ἀγνοῶν.
τό τε διὰ τὴν ὀργὴν ἢ μέθην, ἃ ἦν ἐπ' αὐτῷ μὴ ποιῆσαι. ἀγνοεῖ μὲν
οὖν πᾶς ὁ μοχθηρὸς ἃ δεῖ πράττειν. δι' ἑαυτὸν γὰρ μὴ παιδεύο-
15 μενος ἃ ἦν ἐπ' αὐτῷ μαθεῖν, οὐ μὴν δι' ἄγνοιαν οὐδ' ἀκουσίως· ἐπ'
αὐτῷ γὰρ τῆς ἀγνοίας τούτων τὸ αἶτιον. τὸ δ' ἀκούσιον βούλεται
λέγεσθαι. καλῶς· οὐ γὰρ ἢ τῶν συμφερόντων αὐτῷ ἄγνοια ἀκούσιος
οὐδ' ἢ τῶν προαιρετῶν, καὶ τούτων ἂν διὰ τὴν προαίρεσιν τὴν τοιαύτην
ἀγνοεῖται. τῆς γὰρ μοχθηρίας ἢ τοιαύτη ἄγνοια, ἢ διὰ τὴν προαίρεσιν 10
20 γινομένη αἰτία, ἀλλ' οὐ τοῦ ἀκούσιου. τοὺς γὰρ κατὰ προαίρεσιν τὰ
κακὰ πράττοντας κακοὺς λέγομεν. οὐ γὰρ ἢ ἐν τῇ προαιρέσει ἄγνοια.
ὅτι ἔστι τις πρακτῶν ἀγαθῶν ἄγνοια, ἢ διὰ μοχθηρίαν προαιρέσεως γίνεται.
οὐ γὰρ παρὰ τὴν ἀκούσιον ἄγνοιαν τῶν συμφερόντων τὸ ἀκούσιον, ἀλλὰ
τῇ μοχθηρίᾳ χαρακτηρίζεται. αἶτιον γὰρ τῆς μοχθηρίας ἦν καὶ προαίρεσις,
25 ἢ ἐκούσιος ἄγνοια ἀλλὰ τοῦ ἀκούσιου νομίζεται. οὐδ' ἢ καθόλου, ἢ
τῶν καθόλου ἄγνοια τοῦ τίνα μὲν καλὰ, τίνα δ' αἰσχροῶν ἐστὶ, καὶ τίνα 15
μὲν ἀγαθὰ, τίνα δὲ κακὰ, καὶ τίνα μὲν αἰρετὰ, τίνα δὲ φευκτά. οὐ γὰρ
διὰ ταύτην ἀλλὰ διὰ μοχθηρίαν ἀμαρτάνομεν. ἀλλ' ἢ καθ' ἕκαστα, ἢ
τῶν καθ' ἕκαστα ἄγνοια αἰτία τοῦ ἀκούσιου. καὶ ὅτι οὕτως, δῆλον ἐκ τοῦ
30 λέγειν ἐν τούτοις γὰρ καὶ <ἔλεος καὶ> συγγνώμη, <δηλονότι διὰ τὸ
ἀκούσιον>.

Τῇ γὰρ τῶν καθόλου ἀγνοίᾳ μοχθηροὶ γινόμεθα, ἀγνοοῦντες τίνα τὰ
καλὰ καὶ αἰσχροῶν καθόλου ἐστί, καὶ ἀγαθὰ καὶ κακὰ, καὶ φευκτὰ καὶ αἰρετὰ,
ὧν ἢ ἄγνοια ἐφ' ἡμῖν. διὸ καὶ φόβος ἐν τούτοις παρέπεται τῷ ἐφ' ἡμῖν 25

2 οὐχ B: οὐχ ὡς a

6 ἀντιστρέφοι B: ἀντιστρέφον a

8 ἐκουσίως B: ἐκουσίως

τί a 9 ἐστὶν οὐχ ἐκὼν B: ἔστω οὐχ ἐκὼν a et Arist. vulg.: ἔσται οὐχ ἐκὼν Arist.
codd. L^bM^b 10 πραχθέντα B: πραχθέντας a 12 ἀπόφασις B: ἢ ἀπόφασις a

13 ὀργὴν a: ὀρμὴν B

17 ἢ τῶν B: τῶν a

24 αἶτιον B: αἰτία a (et Arist.)

25 ἀλλὰ B: om. a

30 ἔλεος καὶ a et Arist.: om. B

30. 31 δηλονότι—ἀκούσιον

a: om. B

32 rhesin Arist. ἐν τούτοις γὰρ—μὴ μαινόμενοις (p. 1111^a1—7) inserit a

ἀγνοοῦντες B: διὰ τὸ ἀγνοεῖν a

33 καὶ αἰσχροῶν B: καὶ τίνα τὰ αἰσχροῶν a

καὶ φευκτά

καὶ αἰρετὰ B: καὶ αἰρετὰ καὶ φευκτά a

εἶναι τὸ μὴ ταῦτα ἀγνοεῖν. διὸ τὰ κατὰ τὴν ἐκούσιον ἄγνοιαν γινόμενα 40^r
οὐκ ἔστιν ἀκούσια. οὐ σημεῖον τὸ ἐπὶ τοῖς κατὰ τὴν τοιαύτην ἄγνοιαν
πραττομένοις ψόγον ἀλλ' οὐκ ἔλεον ἔπεςθαι. οὐ χεῖρον οὖν ἴσως διορίσαι
αὐτά, τίνα τέ ἐστὶ καὶ πόσα τίς τε δὴ καὶ τί καὶ περὶ τί καὶ ἐν τίνι
5 πράττει, ὁ πράττων δηλονότι· τῶν γὰρ καθ' ἕκαστα καὶ οὗτος καὶ συντε-
λούντων πρὸς τὴν πρᾶξιν τὴν γινομένην. τὸ δὲ τί καὶ ἐν τίνι ἄμφω τοῦ
αὐτοῦ δηλωτικά, τοῦ περὶ τί ὑποκείμενον καὶ ἐν τίνι ὑποκειμένῳ ἢ πρᾶξις, 30
οἶον περὶ υἱόν, περὶ πατέρα, περὶ οἰκεῖον, ἀλλότριον, πολέμιον, νέον,
πρεσβύτην. καὶ τίνι, οἶον ὀργάνῳ· εἰ ὁ μὲν ἐσφαιρῶσθαι ᾤετο τὸ
10 πεμπόμενον, τὸ δὲ ἦν λελογχωμένον, ἢ ὡς κίσσηρὶν τις ἔβαλε, τὸ δὲ ἦν
λίθος. τὸ δὲ τίνος ἕνεκεν, οἶον εἰ ἄλλου ἕνεκα ποιήσειέ τις, ἄλλο δὲ
ἀποβαίη. δοίη γὰρ ἂν τις φάρμακον ὡς ἐπὶ σωτηρίᾳ, τὸ δὲ ἀπέκτεινε τὸν
λαβόντα· ἢ τέμοι τις ἂν ὡς θεραπεύων, ὁ δὲ ἀποθάνοι. καὶ πῶς, οἶον εἰ
δεῖξαι βουλόμενος, ὡς οἱ ἀκροχειριζόμενοι πατάξειεν, ἢ εἰ αὐτὸς ἡρέμα 35
15 ᾤετο τύπτειν, σφοδρότερα δὲ ἐγένετο ἢ πληγὴ. παραθέμενος δὲ διὰ τῶν
καθ' ἕκαστα ἐν οἷς ἢ πρᾶξις καὶ περὶ αὐτὴν γινομένη τίς ἄγνοια ἀκούσιον τὸ
γεγονὸς ποιεῖ, ἐπιφέρει ὅτι ταῦτα δὲ πάντα οὐδεὶς ἂν ἀγνοήσαι μὴ
μαινόμενος. τίς γὰρ ἂν σωφρονῶν αὐτὸν ὅπερ ἐστὶ πράττων ἀγνοήσει;

p. 1111^a7 Δῆλον δὲ ὡς οὐδὲ τὸν πράττοντα.

39

20 Ὁ ἦν πρῶτον εἰπεῖν τὸν πράττοντα. ὁ δὲ δεῦτερον εἰπὼν πρῶτον 46
αὐθις ἐν τῇ τῶν καθ' ἕκαστα ἐκθέσει ποιεῖ διαρθρῶν τὸ συγκεχυμένον.
λέγοντές φασιν ἐκπεσεῖν αὐτούς· ὁ οὐκ ἐβούλετο εἰπεῖν, οἶον λέγον-
τός μου ἐξέπεσέν μοι τοιοῦτον ῥῆμα. ὥσπερ Αἰσχύλος τὰ μυστικά.
δοκεῖ γὰρ Αἰσχύλος λέγειν μυστικά τινα ἐν τε ταῖς Τροίᾳσι καὶ Ἱερείαις
25 καὶ ἐν Σισύφῳ πετροκυλιστῇ καὶ Ἰφιγενείᾳ καὶ Οἰδίποδι. ἐν γὰρ τούτοις πᾶσι 50
περὶ Δημήτρας λέγων τῶν μυστικωτέρων περιεργότερον ἄπτεσθαι ἔοικε. λέγει
δὲ περὶ Αἰσχύλου καὶ Ἡρακλείδης ὁ Ποντικός ἐν τῷ πρώτῳ Περὶ Ὀμήρου,
ὡς κινδυνεύοντος ἐπὶ σκηνῆς ἀναιρεθῆναι ἐπὶ τῷ τῶν μυστικῶν περιφέρειν
τινὰ δοκεῖν, εἰ μὴ προαισθόμενος κατέφυγεν ἐπὶ τὸν τοῦ Διονύσου βωμόν,
30 καὶ Ἀρεοπαγιτῶν αὐτὸν παραιτησαμένων ὡς ὀφείλοντα κριθῆναι πρῶτον, 40^v
ἐδόκει ὑπαχθῆναι εἰς δικαστήριον καὶ ἀποφυγεῖν, αὐτὸν τῶν δικαστῶν
ἀφέντων μάλιστα διὰ τὰ πραχθέντα αὐτῷ ἐν <τῇ ἐπὶ> Μαραθῶνι μάχῃ.
ὁ μὲν γὰρ ἀδελφὸς αὐτοῦ Κυναίγειρος ἀπεκόπη τὰς χεῖρας, αὐτὸς δὲ πολλὰ

1 τὸ μὴ a: τῷ μὴ B

Arist. etiam cod. K^b

B: om. a

ἔβαλε B: ἔβαλλε a

βαίη B: ἀποβέβηκε a

25 ἐν inserit ante Ἰφιγενείᾳ et οἰδίποδι a: om. B

ἔοικε a: ἄπτεσθαι B

τῶν a

31 αὐτὸν B: αὐτῶν a

4 καὶ περὶ τί καὶ ἐν τίνι B: περὶ τί ἐν τίνι a: καὶ post τί om.

5 πράττει B: πράττων a

7 post δηλωτικά add. ἔοικεν εἶναι a: om. B

11 ἄλλου B: ἄλλου μὲν a

19 rthesis Arist. usque ad τοῖς κυριωτάτοις (p. 1111^a18) a

27 δὲ περὶ B: δὲ καὶ περὶ a

32 τῇ ἐπὶ a: om. B

33 κυναίγειρος Ba

καθ' ἕκαστα γὰρ a

6 ἄμφω

10 κίσσηριν B

τις B: τις τί a

26 μυστικῶν Schneidewin

30 ἀρεοπαγιτῶν B: ἀραιοπαγι-

τρωθείς φοράδην ἀνηνέχθη. μαρτυρεῖ τούτοις καὶ τὸ ἐπὶ τῷ τάφῳ αὐτοῦ 40^v
 ἐπίγραμμα “Αἰσχύλον Εὐφορίωνος Ἀθηναῖον τόδε σῆμα κεύθει ἀποφθινό- 5
 μενον πυροφόρον * * *” ἢ δεῖξαι βουλόμενος· τοῦτο παράδειγμά ἐστι καὶ
 αὐτὸ τοῦ αὐτοῦ, τὸ δὲ βουλόμενος, τουτέστι τὸ πραττόμενον, παράδειγμά
 5 ἐστι. καὶ ἄλλως τὸ ἢ δεῖξαι βουλόμενος. οἱ γὰρ κατὰ ἄγνοιαν ποιοῦντές
 τι ἀκουσίως ἐοίκασιν ποιεῖν. καὶ γὰρ ἐξετάζεται μάλιστα ἡ τούτων γνώμη
 καὶ ἀπολογούμενοι περί τινων εἰς τοῦτο καταφεύγουσιν, ἀξιοῦντες ἐξετάζεσθαι
 τίνος ἕνεκεν ἔπραξαν. ἀλλὰ καὶ τῶν ἄλλων ἕκαστον τῶν ἀγνοουμένων εἰς
 τοῦτο πειρῶνται ἀνάγειν τὸ οὗ ἕνεκα. ὅ τε γὰρ τί ἐστι τὸ πεπραγμένον 10
 10 ἀγνοήσας εἰς τοῦτο ἀνάγει, οἷον ὁ τὸν καταπέλτην ἐπὶ τῷ δεῖξαι ἀφείς
 καὶ ἀποκτείνας ἀξιοῖ τίνος ἕνεκεν ἀφῆκεν ἐξετάζεσθαι, ἀλλὰ καὶ τὴν λόγῃ
 τὴν ἀφιεμένην ἀγνοήσας ὅτι λελόγχωται εἰς τὸ τίνος ἕνεκεν ἀφῆκεν ἀνάγει,
 καὶ ὁ τῷ ἀκροχειρίζεσθαι πλήξας τὴν αἰτίαν τῆς τοιαύτης κινήσεως ἐξετά-
 ζεσθαι ἀξιοῖ. ὥς ὁ τὸν καταπέλτην, καὶ ἀποκτείνας δηλονότι. οἰηθεῖν
 15 δ’ ἂν τις καὶ τὸν υἱὸν πολέμιον εἶναι ὥσπερ ἡ Μερόπη. ἡ Μερόπη
 τοῦ περί τι παράδειγμά ἐστι. καὶ ἔστι παρ’ Εὐριπίδῃ ἐν τῷ Κρεσφόντῃ 15
 ἐπιβουλεύουσα τῷ υἱῷ Κρεσφόντῃ ὡς πολεμίῳ δι’ ἄγνοιαν. καὶ ἐσφαι-
 ρῶσθαι· τοῦτο τοῦ τίνι ὀργάνῳ παράδειγμα. καὶ ἐπὶ σωτηρίᾳ παίσας·
 τοῦ τίνος ἕνεκα παράδειγμα. καὶ δεῖξαι βουλόμενος· παράδειγμα τοῦ
 20 πῶς. ἀκροχειρίζεσθαι δὲ ἐστι τὸ πυκτεύειν ἢ παγκρατιάζειν πρὸς ἕτερον
 ἄνευ συμπλοκῆς ἢ ὅλως ἄκραις χερσὶ μετ’ ἄλλου γυμνάζεσθαι.

p. 1111^a18 Κυριώτατα δ’ εἶναι δοκεῖ.

Ἐπεὶ μάλιστα οἱ τῇ τούτων ἀγνοίᾳ ποιήσαντές τι ἀκουσίως ποιοῦσι 21
 (καὶ γὰρ ἐξετάζεται μάλιστα τοῦτο καὶ οἱ ἀπολογούμενοι περί τινων ἐπὶ τοῦτο
 25 καταφεύγουσιν, ἀξιοῦντες ἐξετάζειν τίνος ἕνεκεν ἔπραξαν), καὶ ὅτι τῶν ἄλλων
 ἕκαστον τῶν γινομένων ἐπὶ τοῦτο πειρῶνται ἀνάγειν τὸ οὗ ἕνεκα. ἐν οἷς
 ἡ πρᾶξις, ἀντὶ τοῦ περί τι, τυχὸν περὶ υἱὸν ὡς ἡ Μερόπη περὶ Κρεσφόν-
 την. ἔτι δεῖ τὴν πρᾶξιν λυπηρὰν εἶναι καὶ ἐν μεταμελίᾳ· οὕτω 25
 γὰρ ἀκούσιος ἔσται· εἰ γὰρ χωρὶς τούτων, εἴη ἂν οὐχ ἐκούσιος, οὐκέτι
 30 μέντοι καὶ ἀκούσιος. ἐπιζητήσεις δ’ ἂν τις, πῶς ὄντος ἀκούσιου τοῦ δι’
 ἄγνοιαν, οὐ πᾶν γίνεται τὸ δι’ ἄγνοιαν ἀκούσιον. οὗ γὰρ τὸ γένος ἀκούσιον,
 καὶ αὐτὸ ἀκούσιον. ἢ ἐν ἀρχῇ μὲν κοινότερον εἶπεν ἀκούσια εἶναι τὰ βία

1 φοράδην ἀνηνέχθη B: ἀνηνέχθη φοράδον a τούτοις B: δὲ τούτοις a 1. 2 ἐπὶ τῷ τάφῳ
 αὐτοῦ ἐπίγραμμα B: ἐπίγραμμα, τὸ ἐπιγεγραμμένον αὐτοῦ τῷ τάφῳ a 3 plenius et emen-
 datius epigr. alibi extat cf. Bergk P. L.⁴ II 241,4 τοῦτο B: καὶ τοῦτο a 3. 4 καὶ
 αὐτὸ B: om. a 7 εἰς B: ἐπὶ a 9 τί B: τὸ τί a 11 τὴν B: ὁ τὴν a 13 τῷ
 B: ἐν τῷ a 16 τοῦ B: om. a 17 κρεσφόντι τῷ υἱῷ a 19. 20 καὶ δεῖξαι—πῶς
 B: ὥσπερ οἱ ἀκροχειριζόμενοι a 20 δὲ B: om. a 21 ἄκραις χερσὶ B: ἄκραις ταῖς
 χερσὶ a ἄλλου B: ἀλλήλων a 22 rthesis usque ad ἐν μεταμελείᾳ (p. 1111^a21) a
 23 ἐπεὶ B: διότι ἐπειδὴ a οἱ B: om. a 24 ἐπὶ B: εἰς a 25 ἐξετάζειν B (et
 Aspasius p. 65,20): ἐξετάζεσθαι a 29 ἐκούσιος a: ἐκούσιον B 30 ἐπιζητήσεις a:
 ἐπιζητήση B 31 οὗ a: εἰ corr. ex ἡ B 32 ἐν ἀρχῇ] c. 1 p. 1109^b 35

ἢ δι' ἄγνοιαν. διὸ καὶ ἐπὶ πλέον προσέθηκε τὸ δοκεῖν ὕστερον, καὶ 40^v
προσδιωρίσατο. οὐ γὰρ τὰ δι' ἄγνοιαν ἀπλῶς ἀκούσια, ἀλλὰ τὰ πρὸς τῷ
δι' ἄγνοιαν γεγονέναι καὶ ἐν μεταμελείᾳ ὄντα. χωρὶς δὲ τούτων οὐχ 30
ἐκούσια μὲν, οὐ μὴν ἤδη καὶ ἀκούσια.

5 p. 1111^a21 Ὅντος δ' ἀκουσίου τοῦ βιαίου.

Οὗ ἡ ἀρχὴ ἐν αὐτῷ εἰδότες τὰ καθ' ἕκαστα, τοῦτο ἐκούσιον
καὶ ἀντίκειται τοῖς βία γινομένοις. ἐκείνων γὰρ ἡ ἀρχὴ ἔξωθεν, μηδὲν
συμβαλλομένων τοῦ πάσχοντος ἢ πράττοντος, ὧν ἀμφοτέρων ἀναιρετικὸν
τὸ οὗ ἡ ἀρχὴ ἐν αὐτῷ. ἥς γὰρ πράξεως ἢ οὗ πάθους ἡ ἀρχὴ ἡ 40
10 ποιητικὴ ἐν αὐτῷ, αὕτη οὐ βία. οὗ γὰρ τις αὐτὸς κύριος, οὗτος οὐκ ἔχει
τὴν ἀρχὴν ἔξωθεν. τὸ δὲ εἰδότες τὰ καθ' ἕκαστα τοῖς δι' ἄγνοιαν
ἀντίκειται. ἐν γὰρ ἐκείνοις ἡ διαμαρτία περὶ τὴν τῶν καθ' ἕκαστά τινος
ἢ τινῶν ἐν οἷς ἡ πράξις ἄγνοιαν. ἀμφοτέρων δὲ ἅμα χρεῖα πρὸς τὸ
ἐκούσιον· ὅτι μήτε τὴν ἀρχὴν ἐν αὐτῷ εἶναι αὐταρκες πρὸς αὐτό. καὶ
15 γὰρ οἱ δι' ἄγνοιάν τι ποιῶντες ἐν αὐτοῖς ἔχοντες τῶν γινομένων τὴν
ἀρχὴν οὐχ ἐκουσίως ποιῶσι. πάλιν τε δύνανταί τινες εἰδότες τὰ καθ' 45
ἕκαστα ἐν οἷς ἡ πράξις ἢ τὸ πάθος αἰτίαν ἔχειν τὴν βίαν. πρόσκειται
δὲ τὸ ἴσως, οἷον ἴσως γὰρ οὐ καλῶς λέγεται ἀκούσια εἶναι. τὸ γὰρ
ἐκούσιον ἀποδοῦς τί ποτέ ἐστι διὰ τοῦ προσθεῖναι ἴσως γὰρ οὐ καλῶς
20 λέγεται τὰ διὰ θυμὸν ἢ ἐπιθυμίαν ἀκούσια εἶναι, ἐνεδείξατο ὅτι τὰ
τοιαῦτα ἐμπεριείληπται τῷ τοῦ ἐκουσίου λόγῳ. οἱ γὰρ διὰ ταῦτα ἀμαρτάν-
νοντες ἐν αὐτοῖς τοῦ πράσσειν τὴν ἀρχὴν ἔχουσιν. εἰ γὰρ τὰ οὕτω γινό-
μενα ἀκούσια ἦν, οὐκ ἂν ἦν ὑγιὲς ὁ ἀποδοθεὶς λόγος τοῦ ἐκουσίου. ἄλλως 50
τε δὲ φησιν εἰ τὰ διὰ θυμὸν καλὰ ἐκούσια ἢ δι' ἐπιθυμίαν. καὶ γὰρ διὰ
25 θυμὸν ἐλεύθερον ἀποκτείνοιμεν ἂν τυράννους ἢ πολεμίους καὶ μαθημάτων
ἐπιθυμήσαντες ἢ ἀρετῆς ἐλοίμεθα (ἂν) αὐτά. εἰ οὖν ταῦτα καλὰ καὶ
ἐκούσια, καὶ τάναντία ἐκούσια.

p. 1111^a31 Ἐτι δὲ τί διαφέρει τῷ ἀκούσια εἶναι τὰ κατὰ λογισμόν. |

Ἐν τοῖς κατὰ λογισμὸν ἀμαρτανομένοις ἐξ ἀφροσύνης τὰ φευκτὰ 41^r
30 ἀκολουθεῖ (διὸ καὶ τὸ ἐκούσιον οὐδὲν ἄλογον ἔσται) καὶ τῶν διὰ θυμὸν 10
ἀμαρτανομένων τὸ ἐκούσιον αἰτιᾶσθαι. ἐντὴν γὰρ αὐτῷ ἐκκλῖναι ὡς ἀπὸ
τῶν σπουδαίων δηλονότι καὶ τὸ ἄλογον τῆς ψυχῆς ἐπιπειθές τε καὶ κατή-

5 βιαίου Ba et Arist. codd. N^bO^b: βία Aristoteles vulg. rthesis usque ad ἐπιθυμίαν
ἡδέα (p. 1111^a33) a 10 οὗ B: om. a γὰρ τις B: τίς γὰρ a 11 εἰδότες
scripsi ex Arist.: εἰδότες Ba post ἄγνοιαν add. ἀκουσίους a: om. B 16 οὐχ
B: om. a 21 ἐκουσίου a: ἀκουσίου B 23 ἀποδοθεὶς B: ἀποδιδόμενος a
τοῦ ἐκουσίου λόγος a 25 τυράννους B: τύραννον a 26 ἂν a: om. B ταῦτα
οὖν a 28 τῷ B: om. a rthesis usque ad ἐπιθυμῶν δ' οὗ (p. 1111^a15) a
29 ἐν schol. L^b: εἰ Ba 31 αὐτῷ B: αὐτῷ καὶ a

κοον λόγῳ ἐχόντων. καὶ τὰ ἐξαίφνης ἐκούσια λέγομεν. οὕτω γὰρ 41^r
καὶ ὁ φίλος ἐξαίφνης ἡμῖν ἐκοῦσιν ἐπέστη, οὐ μὴν καὶ προσελομένοις καὶ
προβουλευσαμένοις· οὐ γὰρ ἀνάγκη. ἰστέον ὅτι καὶ ἡ λύπη ἐπιθυμία τις
ἐστὶν ἐπὶ τῇ ἀπουσίᾳ τῶν ᾧ τις ὁρέγεται.

5 p. 1111^b16 Ἐπιθυμία δ' ἐπιθυμία οὐ.

15

Δοκεῖ καὶ ἐπιθυμία ἐπιθυμία ἐναντίον, εἴ τις δόξης ἐπιθυμεῖ καὶ χρη- 27
ματισμοῦ, ὧν τὸ μὲν δεῖται δαπάνης, ὁ χρηματισμὸς δὲ φειδοῖ περιγίνεται
χρημάτων. ὡσαύτως καὶ ὁ φησὶν ὁ Πλάτων, τοὺς σώφρονας μὴ εἶναι
τοιούτους οἷον ἐφέσει νομίμων γάμων ὑπέρτεροι τῶν περὶ τὰ ἀλλότρια
10 κάλλη καθίστανται ἐπιθυμιῶν. ἀλλὰ οὐδενὸς λόγου τοῦτο ἄξιον. ἦσαν γὰρ 30
ἂν ἀξιόλογα ταῦτα, εἰ περὶ <τοῦ> αὐτοῦ πράγματος ἐναντίως ἐν τῷ αὐτῷ
ἐγίνοντο. τοῦτο δὲ ἀδύνατον· ἀδύνατον γὰρ τὸν αὐτὸν ἅμα ἐπιθυμεῖν τε
τραφῆναι καὶ μὴ τραφῆναι. οὕτω γὰρ καὶ ἡ προαίρεσις ἐναντία τῇ ἐπιθυμίᾳ,
ὅτι περὶ τὸ αὐτό. τὰ γὰρ ἐναντία οὐ τῷ περὶ ἐναντία εἶναι ὀρίζεται, ὥς
15 εἶπεν ἐν τῷ Περὶ ἐρμηνείας, ἀλλὰ τῷ ἐναντίως λαμβάνεσθαι περὶ <τοῦ>
αὐτοῦ. προαιρούμεθα δὲ λέγειν οὐχ ἀρμόζει <ὥσπερ ἐπὶ τοῦ
βούλεσθαι. καὶ τὸ λέγειν γὰρ ἐπὶ τούτου ἀρμόζει>, καθάπερ αὐτὸς 35
ἐπισημήνατο.

p. 1111^b34 Ὅλως μὲν οὖν δόξῃ ταυτόν.

20 Δείξας ὅτι ἡ δόξα οὐχ ἦττον τῶν καθόλου ἢ τῶν καθ' ἕκαστα, ἡ
προαίρεσις δὲ αἰετῶν καθ' ἕκαστα (περὶ τὰ πρακτὰ γάρ), νῦν δείκνυσιν
ὅτι ἀλλ' οὐδέ τινι δόξῃ ἢ αὐτῇ, οἷον τῇ περὶ ᾧ ἡ προαίρεσις. κατὰ γὰρ 45
τὴν προαίρεσιν τῶν ἀγαθῶν ἢ τῶν κακῶν ποιοῖ ἐσμεν, ἢ γὰρ ἀγαθοὶ ἢ
κακοί, κατὰ δὲ τὴν περὶ αὐτῶν τούτων δόξαν οὐκέτι ἀγαθοὶ ἢ κακοί. οὐ
25 γὰρ ὁ δοξάζων ὅτι ἡ ἀνδρεία ἀγαθὸν ἢ ἡ δικαιοσύνη ἤδη καὶ ἀνδρεῖος ἢ
ἀγαθός, ὁ προαιρούμενος δέ. τοῦ γὰρ ἀκρατοῦς δόξα μὲν ὀρθή, προαίρεσις
δὲ οὐ. καὶ προαιρούμεθα μὲν λαβεῖν ἢ φυγεῖν, λαβεῖν μὲν ᾧ ἂν
κρίνωμεν ἡμῖν ἀγαθὰ, φεύγειν δὲ ᾧ ἂν κακά. τὸ δὲ ἢ τι τῶν τοιούτων,
ἐπεὶ μὴ μόνον λαβεῖν τι ἢ φυγεῖν προαιρούμεθα ἀλλὰ καὶ ἀπελθεῖν ποῦ 50
30 καὶ δοῦναι τινί. ἅπαντα δὲ ταῦτα εἰς αἴρεσιν καὶ φυγὴν τὴν ἀναφορὰν
ἔχει. δοξάζομεν δὲ οὐκέτι λαβεῖν ἢ φυγεῖν ἀλλὰ τί ἐστὶν ἕκαστον, οἷον τί

2 ἡμῖν ἐκοῦσιν ἐξαίφνης a 4 ἐπὶ B: ἡ ἐπὶ a 5 rthesis Arist. καὶ προαιρέσει—
τούτοις μᾶλλον (p. 1111^b15—34) a 6 εἴ τις B: οἷον εἴ τις a ἐναντίον B: ἐναν-
τία a 8 Πλάτων] cf. Gorg. p. 507 B? 10 post ἀλλὰ addit φησὶν ὥς a: om. B
11 τοῦ a: om. B 12. 13 τε—καὶ B: τοῦ τε—καὶ τοῦ a 14 περὶ ἐναντία B:
περὶ ἐναντίων a 15 Περὶ ἐρμηνείας] cf. c. 6 p. 17^a34 et c. 7 p. 17^b40
15. 16 τοῦ αὐτοῦ B: αὐτοῦ a 16 ἀρμόζει B et Arist.: ἀρμόσει a ὥσπερ—ἀρμό-
ζει (17) a: om. B 19 rthesis usque ad οὐχ ᾧ δεῖ (1112^a11) a 23 τῶν κακῶν
B: κακῶν a 24 αὐτῶν B: τῶν αὐτῶν a 27 ᾧ B: ταῦτα ᾧ a 28 ἢ τι a et
Arist.: εἴ τι B 30 τινί B: τινί τί a

ἀρετή, τί ὕλη, τίνι συμφέρει ἢ πῶς, καὶ κατὰ τί, ὅτι τοῖς νοσοῦσιν ἢ 41^r
λεπτὴ δίαίτα συμφέρει διὰ τὸ εὐκατέργαστον. |

Οὐ τοῦτο γὰρ σκοποῦμεν. οὐ γὰρ εἰ παρακολουθεῖ <τί> τινι, ἤδη 41^v
καὶ ταῦτόν τοῦτο ἐκείνῳ ᾧ παρακολουθεῖ, ἀλλὰ ἄλλο ὃν ἄλλῳ ὄντι
5 παρακολουθεῖ. οὐδὲ γὰρ αὐτὸ ἑαυτῷ λέγεται παρακολουθεῖν. ἀλλ' ἄρά γε
τὸ προβεβουλευμένον; δείξας τὸ προαιρετικὸν ἐν τῷ ἐκουσίῳ, ᾧ δια-
φέρει τῶν ἀπλῶς ἐκουσίῳν προστίθῃσι· τὸ γὰρ προβεβουλευμένον ἐκούσιον
τοῦτο προαιρετὸν. ὅτι γὰρ προβεβουλευμένον, δείκνυσιν ἐκ τοῦ πᾶσαν 10
προαίρεσιν μετὰ λόγου καὶ διανοίας γίνεσθαι· καὶ ἀπ' αὐτοῦ δὲ
10 δείκνυσι τοῦ ὀνόματος. τὸ γὰρ πρὸ ἐτέρων φησὶν αἶρετόν τοῦτο
προαιρετόν. τὸ δὲ πρὸ ἐτέρων ἐκ τοῦ προβουλεύσασθαι καὶ διὰ βουλῆς
γίνεσθαι δοκεῖ, ἢ δὲ βούλευσις τοῦ λόγου· διανοίας γὰρ τὸ βουλεύσασθαι·
ὥστε τούτῳ τῶν ἀπλῶν ἐκουσίῳν διαφέρει τὸ προαιρετόν.

Περὶ δὲ τῶν αἰδίων οὐδεὶς βουλεύεται, οἷον περὶ τοῦ κόσμον
15 ἢ θεὸν εἶναι ἢ μὴ εἶναι οὐδεὶς νοῦν ἔχων βουλεύεται, ὅτι ἔστιν αἰεὶ καὶ
ἐξ ἀνάγκης τὰ τοιαῦτα, οὐδὲ ὅτι ἀσύμμετρος ἢ διάμετρος τῇ πλευρᾷ
(ἀναγκαῖον γὰρ καὶ τοῦτο), οὔτε περὶ τῶν ἐν κινήσει, ταῦτα γὰρ οὐκ αἰεὶ
μέν ἐστιν ἀλλ' ὁμοίως γίνεται, καὶ ἀναγκαῖαν καὶ αὐτὰ καὶ ὠρισμένην ἔχει 25
τὴν γέννησιν τε καὶ κίνησιν. ἐπεὶ δὲ τινες μὲν οὕτως, τινὲς δὲ ἐκείνως αὐτὰ
20 λέγουσι γίνεσθαι, οὐκ ἦν δὲ νῦν τὸ προκείμενον περὶ τούτων λέγειν, εἶπε
τὸ εἶτε φύσει ἢ δι' ἄλλην αἰτίαν. ἀλλ' οὐδὲ περὶ τῶν οὐχ ὁμοίως
μὲν αἰεὶ γινομένων ἀλλ' ὥς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, φύσει δέ, οἷον τοῦ πολιοῦσθαι
ἢ ὀδοντοφυεῖν, οὐδὲ περὶ τῶν ἀπὸ τύχης καὶ ἐπ' ἔλαττον, οἷον εὐρέσεως
θησαυροῦ (οὐ γὰρ διὰ τὸ προβουλευθῆναι εὐρέθη) οὐδὲ περὶ τῶν
25 ἀνθρωπικῶν πάντων. ἃ γὰρ ἀδύνατον δι' ἡμῶν πραχθῆναι, τίς ἂν 30
περὶ τούτων νοῦν ἔχων βουλεύσαιτο; ἀλλὰ βουλευόμεθα περὶ τῶν ἐφ'
ἡμῖν καὶ τῶν οἷων τε δι' ἡμῶν πραχθῆναι ἢ μὴ. ἐπεὶ δὲ καὶ τὰ κατὰ
τὰς ἐπιστήμας καὶ τέχνας πραττόμενα δι' ἡμῶν δοκεῖ πράττεσθαι καὶ κατὰ
νοῦν ἀνθρώπινον, ἀποκρίνει καὶ ταῦτα τῶν βουλευτῶν. ὅσα γὰρ ἀφωρισμένον
30 ἔχει τὸ πῶς πράσσεται τῶν ὑπὸ τὰς τέχνας, περὶ τούτων οὐ βουλευόμεθα
ἀλλὰ περὶ τούτων ἃ καὶ ἄλλως καὶ οὕτως ἐνδέχεται πραχθῆναι. τοιαῦτα 35
δὲ ἐστὶ τὰ ὑπὸ τὰς στοχαστικὰς τέχνας, κυβερνητικὴν τε καὶ ἰατρικὴν.
εἰπὼν δὲ τὴν βουλὴν περὶ τῶν πρακτῶν τῶν ἐφ' ἡμῖν (ταῦτα γὰρ καὶ
μόνα λοιπὰ εἶναι), δεικτικὸν παρέθετο τὸ εἶναι τῶν εἰρημένων τῶν μὲν
35 φύσιν αἰτίαν, τῶν δὲ ἀνάγκην, τῶν δὲ τύχην, ὑπὸ τὴν τύχην θεῖς καὶ τὸ

2 rthesis Arist. εἰ δὲ προγίνεται—νοῦν ἔχων (p. 1112^a11—21) a 3 τὶ a: om. B
10 ἐτέρων a et Aristoteles: ἐτέρου B ex corr. 11 προβουλεύσασθαι B: προβουλεύε-
σθαι a 13 τούτῳ a: τοῦτο B 14 rthesis Arist. περὶ δὲ τῶν—αὐτῶν πρακτῶν
(p. 1112^a21—34) a κόσμον scripsi: κόσμου Ba 18 ἐστὶν a: εἰσὶ B ἀλλ'
ὁμοίως corr. ex ἀνομοίως B: αἰεὶ δὲ ὁμοίως a 19 ἐπεὶ B: ἐπειδὴ a 20 τὸ προκεί-
μενον περὶ τούτων B: περὶ τούτων προκείμενον a 21 ἢ δι' B: εἶτε δι' a; cf. lectiones
librorum Arist. 23 post ἀπὸ τύχης inserit a a: om. B 26 βουλεύσαιτο νοῦν
ἔχων a 27 ἐπεὶ B: ἐπειδὴ a 31 καὶ οὕτως καὶ ἄλλως a 33 τῶν ἐφ' ἡμῖν
B: om. a 35 φύσιν B: φύσει a θεῖς B: τιθεῖς a τὸ B: om. a

αὐτόματον, τῶν δὲ νοῦν. ταῦτα δὲ ἐστὶ τὰ δι' ἀνθρώπου γινόμενα καὶ ὧν 41^v
 ἄνθρωπος ἀρχή· διὸ καὶ ἐφ' ἡμῖν ἐστίν. εἴη δὲ ἂν καὶ ἡ εἰμαρμένη
 λεγομένη κατὰ τοῦσδε τοὺς ἄνδρας ὑπὸ τὴν φύσιν. οὐ γὰρ ἀπαράβατον 40
 τὸ εἰμαρμένον οὐδ' ἀναγκαῖον.

5 p. 1112^a34 Καὶ περὶ μὲν τὰς ἀκριβεῖς καὶ αὐτάρχεις.

Ἦτοι τὰς ἀποδεικτικάς, οἷα (ἐστίν) ἡ γεωμετρία. αὐτάρχεις δὲ εἰσιν 45
 ὥς μὴ δεόμεναι βοηθείας ἔξωθεν, ἀλλ' ὠρισμέναι καὶ ἑαυταῖς αὐταρκοῦσαι.
 τοῖς τοιούτοις δὲ καὶ τὰ ὑπὸ θεῶν γινόμενα ἔοικε. διὸ οὐδὲ τὸ θεῖον
 βουλευτικόν. ἔοικε γὰρ ἐπιστήμη τὰ ὑπ' ἐκείνων γινόμενα.

10 Μᾶλλον δὲ φησι περὶ τὰς τέχνας ἢ δόξας. ἀμφοτέρως γὰρ
 γράφεται. τὸ αὐτὸ γὰρ ἀμφοτέρωθεν δηλοῖ. περὶ γὰρ ὧν δοξάζομεν καὶ 50
 ἐπιστήμας (οὐκ) ἔχομεν, περὶ τούτων μάλιστα βουλευόμεθα τῇ τὴν βουλήν
 μὴ περὶ τὰ ὠρισμένα εἶναι, ὥς ἔφαμεν. ἦτοι δὲ περὶ ὧν δοξάζομεν ἡμεῖς
 λέγει, εἰ καὶ εἴη ἐπιστητά (ἕως μὲν γὰρ ἂν μὴ ἔχωμεν τὴν περὶ αὐτῶν
 15 ἐπιστήμην, διστάζομεν καὶ βουλευόμεθα περὶ αὐτῶν) ἢ περὶ τῶν δοξαστῶν
 τῇ αὐτῶν φύσει λέγει γίνεσθαι τὰς βουλάς. ἐστὶ γὰρ τίνα τῇ αὐτῶν φύσει
 δοξαστά, οὐκ ἔχοντα τὸ πάγιον· ἐν οἷς ἐστὶ τὰ ἐνδεχομένως γινόμενα δι'
 ἡμῶν· ἀλλὰ καὶ ὅτι ἦττον | τῶν ἐπιστημῶν αἱ τέχναι τὸ ὠρισμένον καὶ 42^r
 βέβαιον ἔχουσι δῆλον, εἴ γε αἱ μὲν ἐπιστήμαι περὶ τὰ αἰδία, αἱ δὲ τέχναι
 20 περὶ τὰ ἐν γενέσει. διὸ καὶ μᾶλλον περὶ τῶν κατὰ (τὰς) τέχνας ἢ (τὰς)
 ἐπιστήμας βουλευόμεθα. οὐ γὰρ διστάζομεν πῶς γραπτέον· ὠρισμένοι
 γὰρ εἰσιν οἱ χαρακτῆρες τῶν γραμμάτων, καὶ οὐ διστάζομεν γράφοντες
 αὐτά, οὐδὲ δεόμεθα βουλῆς πρὸς τὸ Α γράψαι ἢ ἄλλο τι τῶν στοιχείων. 5

p. 1112^b8 Ἐν τοῖς ὥς ἐπὶ τὸ πολὺ, ἀδήλοις δὲ πῶς ἀποβήσεται.

25 Τὸ βουλευέσθαι δὲ ἐν τοῖς ὥς ἐπὶ τὸ πολὺ, ἀδήλοις δὲ καὶ
 πῶς ἀποβήσεται καὶ ἐν οἷς ἀδιόριστόν φησι. δείξας γὰρ ἐπὶ τῶν
 τεχνῶν μὴ οὔσαν ἐν τοῖς ὠρισμένοις τὴν βουλήν, εἰκότως τίθεται τὸ βουλευ-
 εσθαι εἶναι (ἐν τοῖς) ἐνδεχομένοις καὶ ἄλλως καὶ τούτοις ὥς ἐπὶ τὸ πολὺ. οὐ
 γὰρ δὴ περὶ τῶν ἐπ' ἔλαττον ἐχόντων (ἐξ ἀνάγκης) ἡμῖν ἀπαντῆσαι περὶ 15
 30 τούτων οὐ βουλευόμεθα ὅποια τὰ ἐπὶ τύχης. οἷς γὰρ ὥς ἐπὶ τὸ πλεῖστον
 ἀκολουθεῖ τι, οὐκ ἐξ ἀνάγκης δέ, περὶ τούτων ἡ βουλή. οὐ γὰρ ὁ ἰατρὸς περὶ

1 ἀνθρώπου B: ἀνθρώπων a 5 rthesis usque ad λοιπῶν ὁμοίως (p. 1112^b6) a
 6 ἦτοι B: ἀκριβεῖς καὶ αὐτάρχεις λέγει a ἐστίν a: om. B 7 ὥς B: αἱ a
 10 rthesis Arist. μᾶλλον δὲ—αὐτὰς διστάζομεν (p. 1112^b6—8) a 11 ἀμφοτέρωθεν B:
 ἀμφοτέρων a 12 οὐκ a: om. B 14 μὲν B: om. a 15 καὶ B: τε καὶ a
 16 τῇ a: τῶν B 18 καὶ (alterum) B: τε καὶ a 20 τὰς (utroque loco) a: om. B
 21 ὠρισμένοι a: ὠρισμένοι B 24 rthesis Arist. τὸ βουλευέσθαι—διὰ τίνος (p. 1112^b8—
 28) a 25 καὶ Ba: om. Arist. 28 ἐν τοῖς a: om. B τὸ B: om. a 29 ἐπ'
 ἔλαττον B: ὥς ἐπ' ἔλαττον a ἐξ ἀνάγκης a: lacuna B 30 ὅποια B: ὅποια ἐστὶ a

τοῦ πλειστάκις μὲν βλάβαντος, ἀπὸ τύχης δὲ ὠφελήσαντός τινα βουλεύεται εἰ 42^r
 χρὴ προσφέρειν αὐτὸ τῷ ἀρρώστῳ, ἀλλὰ τῶν ὠφελῆν πεφυκότων τοὺς οὕτως
 ἔχοντας, περὶ τούτων βουλεύεται, εἰ καὶ τούτῳ οὕτως ἔχοντι προσοιστέον 20
 αὐτό, ἐπεὶ ἔστιν οὕς ποτε προσενεχθὲν ἔβλαψεν. ὁμοίως καὶ κυβερνήτης
 5 καὶ ῥήτωρ. ἕκαστος γὰρ τέλος τι προθέμενος, ὁ μὲν ἱατρὸς υἰείαν, ὁ δ'
 ἔμπορος κέρδος, ὁ (δὲ) ῥήτωρ πείσαι, ἄλλος (δὲ) στέφανον ἢ νίκην ἢ τι
 τοιοῦτον, βουλεύεται περὶ τούτων δι' ὧν αὐτῷ ἂν τὸ τέλος τὸ προκείμενον
 περιγένοιτο. βουλευτὸν μὲν γὰρ ἔστι τὸ τέλος, ὡς εἶπε, βουλευτὸν δὲ τὸ
 πρὸς τὸ τέλος καὶ τοῦ τέλους ποιητικόν. πᾶν γὰρ τὸ περὶ οὗ ἡ βουλὴ
 10 πρὸς τι τέλος ἔχει τὴν ἀναφοράν. περὶ τῶν μεγάλων δὲ βουλευόμενοι, 25
 μερίζοντας συμβούλους παραλαμβάνομεν. κίνδυνος μὲν γὰρ μέγας ἀποτυγχά-
 νουσι διὰ τὸ ἄδηλον τοῦ ἀποβησομένου, καὶ ὡς ἐφ' ἡμῖν ὃν τὸ πρᾶξαι
 τὸ ὑπὸ τῆς βουλῆς προκριθὲν. σφαλερὸν δὲ τὸ μὴ καλῶς βουλευομένους
 προκρίναί τι, καὶ διὰ πλειόνων μὲν φαινομένου γίνεσθαι, οἷον εἰ στρατεύειν
 15 κατὰ τινων πρόκειται, καὶ τοῦτο πλῶ καὶ πεζῇ δυνάμει ἔξεστι ποιεῖν, διὰ
 τίνος τούτων ἔσται τὸ προκείμενον ῥᾶστα κατανῦσαι.

Ὁ ἐν τῇ εὐρέσει ἔσχατόν ἐστιν· οἷον φέρε οἶκον βουλευόμεθα 32
 οἰκοδομῆσαι· τέλος μὲν ἡ οἰκία, οὐχ οἶόν τε δὲ ταύτην οἰκοδομῆσαι ἄνευ
 οἰκοδόμου καὶ λίθων καὶ πλίνθων καὶ ξύλων, τούτων δὲ οὐχ οἶόν τε
 20 εὐπορῆσαι μὴ πρῶτον κτησάμενον αὐτά. ἀλλὰ μὴν τούτων ἡ κτήσις
 πριαμένοις ἡμῖν περιγίνεται, ἀργυρίου δὲ τὸ πρίασθαι· δεῖ ἄρα ἀργύριον 35
 πορίζειν. ὁ πορισμὸς δὲ τοῦ ἀργυρίου ὕστερον εὐρέθη, αἴτιον (δὲ) καὶ
 ἀρχὴ γίνεται τῆς ποιήσεως τῆς οἰκίας. δεῖξας δὲ ὅτι τὸ βουλεύεσθαι ἀπὸ
 τοῦ τέλους ἔστιν οὗ τυχεῖν βουλόμεθα, ἄνοδος ἐπὶ τὴν ἀρχὴν ὅθεν ἀρχό-
 25 μεθα τοῦ πράσσειν ταῦτα, δι' ὧν ἡγούμεθα τεύξεσθαι τοῦ προκειμένου,
 ζητήσῃ φησὶ καὶ ἀναλύσει τῇ ἐπὶ τῶν διαγραμμαμάτων εἰσικέναι τὸ βουλεύ-
 εσθαι. τοῦτο δὲ εἶπεν, ἐπεὶ οἱ γεωμέτραι τὸν τρόπον τοῦτον τὴν ἀνάλυσιν
 ἐπὶ τῶν διαγραμμαμάτων ποιῶνται. λαβόντες γὰρ τὸ συμπέρασμα τῆς δείξεως, 40
 πρῶτον μὲν τὰ προσεχῇ τούτων δι' ὧν ἐδείχθη τοῦτο λαμβάνουσιν, εἶτα
 30 πάλιν τὰ τούτοις δι' ὧν ταῦτα, καὶ οὕτως αἰεὶ ποιῶντες καὶ λαμβάνοντες
 τὰ τῶν δεικτικῶν δεικτικὰ ἀνίσκιν ἐπὶ τὴν ἀρχήν, ἀφ' ἧς πάλιν ἡ σύνθεσις
 αὐτοῖς διὰ τῶν κατ' ἀνάλυσιν εἰλημμένων θεωρημάτων γίνεται. ἐπὶ μὲν
 οὖν τῶν διαγραμμαμάτων τοῦτο ἀνάλυσιν, ἡ ἀπὸ τοῦ τέλους ἐπὶ τὴν ἀρχὴν
 ἄνοδος (τέλος γὰρ ἐν αὐτοῖς μόνον, ἀλλ' οὐ καὶ ἀρχὴ τὸ συμπέρασμα), 45
 35 ἐπὶ δὲ τῶν πράξεων ἄλλη τῆς πράξεως ἀρχὴ καὶ ἄλλη τῆς θεωρίας, οἷον
 ὡς ἐφ' οὗ παρεθέμεθα, ἀρχὴ μὲν τῆς πράξεως τὸ ἀργύριον, τῆς θεωρίας

1 μὲν ante τοῦ πλειστάκις a δὲ B: δὲ καὶ a 2 αὐτό a: αὐτός B 3 ἔχοντι a:
 ἐχόντων B 5 προθέμενος B: προτιθέμενος a 6 δὲ (ante ῥήτωρ) a: om. B 7 αὐτῷ
 ἂν scripsi: αὐτῷ B: αὐτό ἂν a 10 δὲ ante τῶν μεγάλων a 13 βουλευομένους B: βου-
 λευσαμένους a 17 rthesis Arist. ἕως ἂν—ὥσπερ διάγραμμα (p. 1112^b18—21) a βουλευό-
 μεθα B: βουλευόμενοι a 22 δὲ corr. ex δὲ B: δὲ a δὲ inserui: om. Ba 24 βου-
 λόμεθα B: βουλευόμεθα a 26 ἀνάλυσιν B: διάλυσιν a 29 τούτων a: τούτῳ B
 32 κατὰ B: κατὰ τὴν a 35 ἄλλη—καὶ ἄλλη B: ἄλλη μὲν—ἄλλη δὲ a

δὲ ὁ οἰκοδόμος. καὶ καλῶς ἐπὶ τῶν μὲν ἔργων τὸ προκείμενον λόγῳ κατορ- 42^r
θούμενον, τῶν δὲ γνῶσις ἐπὶ γνῶσιν κρείττονα τὴν προκοπὴν ἔχουσα.

p. 1112^b22 Ἡ δὲ βούλευσις πᾶσα ζήτησις. |

50

Ζητήσεις γὰρ γίνονται καὶ περὶ τούτων ὧν ἡμεῖς οὐκ ἐσμεν ἀρχὴ 42^v
5 οὐδ' ἔστι πρακτά, οἷον περὶ μαθηματικῶν καὶ φυσικῶν θεωρημάτων, ἐν
οἷς οὐκ ἔστι βουλή. τὰ γὰρ διὰ τῶν φίλων δι' ἡμῶν πῶς ἐστίν.
ἢ γὰρ τῶν φίλων ἀρχὴ καὶ αἰτία τοῦ γενέσθαι ἐν ἡμῖν ἐστι, διότι ἡμῶν
ἀξιωσάντων γίνεται, μὴ ἀξιωσάντων δὲ οὐ γίνεται, ἐπεὶ ἐφ' ἡμῖν ἡ τούτων
κίνησις. ζητεῖται δ' ὅτε μὲν τὰ ὄργανα. ποτὲ μὲν τὰ ὄργανα ζητοῦμεν,
10 οἷον ὁ ἰατρὸς πότερον διὰ φαρμάκου ἢ διὰ τομῆς δεῖ ἀνοῖξαι τὸ ἀπόστημα, 5
ἔχων προκείμενον τὸ δεῖξαι πάντως τὸ διὰ τίνος ὀργάνου χρὴ τοῦτο
ποιῆσαι, ζητεῖ καὶ βουλεύεται, ὅταν δὲ τὸ ὄργανον ἦ ὠρισμένον, ζητεῖται ἡ
χρῆσις αὐτοῦ, εἰ διὰ σμίλης ἢ τομῆς καὶ ἐπὶ πόσον τέμνοντα προϊέναι δεῖ.
καὶ ἐπὶ φαρμάκου ὡσαύτως, καὶ ποῖον καὶ πόσον δοτέον καὶ πότε καὶ πῶς
15 ἔχοντι καὶ διὰ τίνος τρόπου.

p. 1112^b31 Ἐοικε δὲ, καθάπερ εἴρηται, ἄνθρωπος εἶναι ἀρχὴ 10
τῶν πράξεων.

Εἶπε γὰρ ἀνωτέρω μικρὸν ἐν τῇ ἐκθέσει τῶν αἰτίων διὰ τί γίνεται
τι, ὅτι καὶ νοῦς καὶ πᾶν τὸ δι' ἀνθρώπου γινόμενον ἀρχὴ καὶ αἴτιον τῶν
20 πράξεων. οἷον εἰ ἄρτος τοῦτο. διὰ τί; διότι περὶ τούτων ἐστὶν ἡ βουλή 20
ἢ μήπω ἐστὶ γνῶριμα. τὰ δὲ αἰσθητὰ τῇ αἰσθήσει γνῶριμα ἢ κρίνεται.
εἰ δὲ ἀεὶ βουλεύσεται, εἰς ἄπειρον ἤξει. εἰ γὰρ μηδὲν εἴη αὐτόθεν
γνῶριμον, ἀλλ' ἀεὶ πᾶν τὸ λαμβανόμενον δι' ἄλλου τινὸς τὴν πίστιν λαμβάνει
καὶ εἰ μηδὲν ἐξ ἑαυτοῦ γνωστὸν εἴη, εἰς ἄπειρον ἂν ἡ βουλή προίῃ. ἀεὶ
25 ἄλλο δι' ἄλλου πιστούμενον καὶ ὀρισθὲν πράσσεσθαι προσῆκον ἦν ἡμῖν.
εἴρηται δὲ αὐτῷ περὶ τούτων ἐν τοῖς Ὑστέροις Ἀναλυτικοῖς. παύεται
γὰρ ἕκαστος ζητῶν πῶς πράξει. ὅτι ἀφωρισμένον ἤδη τὸ προαι-
ρετόν ἐστιν, ὃ καὶ προκρίνεται, καὶ ἐν προαιρέσει ἤδη τὸ προκρίσθαι 25
διὰ τῆς βουλῆς ἐστίν, ἔδειξε διὰ τοῦ παύεσθαι ἡμᾶς τῆς κατὰ βουλὴν
30 ζητήσεως. ἐπὶ γὰρ προελώμεθα τι, πῶς καὶ τίνα χρὴ πράττειν ζητοῦντες,
τότε ὅταν εὕρωμεν ἀρχὴν τινα, ἀφ' ἧς γένοιτ' ἂν τὸ προκείμενον ἧς αὐτοὶ
ἐσμεν κύριοι καὶ ἡμῶν τὸ ἡγούμενον (τοῦτο δὲ ἐστὶν ὁ πρακτικὸς νοῦς),
παυόμεθα. οἱ γὰρ βασιλεῖς ἢ προέλαιντο ἀν' ἡγγελλον τῷ δήμῳ.
οὗτοι γὰρ ἐν τοῖς οὕτως ἀρχομένοις ἡγούμενοί εἰσιν, ὥς καὶ ἡμῶν ὁ νοῦς, 30

3 rthesis Arist. φαίνεται δὲ — ἀρχὴ ἐν ἡμῖν (p. 1112^b21—28) a 8 ἐπεὶ B: ἐπειδὴ a
post ἡμῖν add. ἐστὶν a: om. B 9 ζητεῖται δ' ὅτε μὲν τὰ ὄργανα B: om. a 12 ὅταν
scripsi ex schol. Parisin. Lb: ὅτε Ba 13 δεῖ προϊέναι a 15 ἔχοντι a: ἔχοντα B
16 δὲ B et Arist.: δὲ a rthesis usque ad τῷ δήμῳ (p. 1113^a9) a 18 γίνεταί a: γίνον-
ται B 24 ante ἀεὶ intercidit καὶ vel ὥστε 26 ἐν τοῖς Ὑστέροις Ἀναλυτικοῖς] B 3
p. 90^b26 28 ἐστὶν δ B: ἐστὶ a 29 βουλὴν B: τὴν βουλὴν a 34 ὥς B: ὥσπερ a

ὅς ἐστι τῶν ἐν ἡμῖν τιμιώτερος. ὥς δ' ὁ δῆμος τοῖς κριθεῖσιν ἐπιψη- 42^v
φίζεται, οὕτως ἐνταῦθα ἡ ὄρεξις ἐπιψηφίζεται τῷ νῷ καὶ συνεξορμᾷ ἐπὶ
τὴν πράξιν.

p. 1113^a9 Ὅντος δὲ τοῦ προαιρετοῦ βουλευτοῦ ὁρεκτοῦ τῶν
5 ἐφ' ἡμῖν.

Βουλευτὸν μὲν τὸ ἐκ τῆς βουλῆς ἤδη ὠρισμένον, ἔτι δὲ καὶ ὁρεκτόν. 45
βουλευτὸν γὰρ τὸ προαιρετόν. προσέθηκε δὲ καὶ τὸ τῶν ἐφ' ἡμῖν, καίτοι
ἔχων αὐτὸ ἐν τῷ βουλευτῷ περιεχόμενον, ἐπεὶ οὐ πάντως ἐφ' ἡμῖν τὸ
ὁρεκτόν εἴη ἂν καὶ προαίρεσις καὶ ὄρεξις τῶν ἐφ' ἡμῖν βουλευτική.
10 τοῦ γὰρ προκριθέντος ἐκ τῆς βουλῆς ὁρεγόμεθα, διότι ἐκρίθη τοιοῦτον.
εἰπὼν δὲ ὁρεγόμεθα, προσέθηκε κατὰ τὴν βούλησιν, ἐπεὶ ὄρεξις καὶ
ὁ θυμὸς καὶ ἡ ἐπιθυμία, ἀλλ' ἐκεῖναι μὲν ἄλλων, ἡ δὲ ὡς ἀγαθοῦ τινος
ὄρεξις βούλησις. ἡ μὲν οὖν προαίρεσις τύπῳ. προσέθηκε τὸ τύπῳ 50
οὐχ ὡς ἀποδεδωκὼς τὸν λόγον τῆς προαιρέσεως, ἀλλ' ἀντὶ τοῦ καθόλου
15 ὠρίσθω. τὸ δὲ περὶ ποῖα, δηλονότι τὰ βουλευτά. δεῖ δὲ εἰδέναι ὅτι
προαιρέσεως γένος ἂν εἴη νοῦς ὁρεκτικός, οὐχ ἀπλῶς δὲ νοῦς ἡ ὄρεξις ἀλλὰ
τὸ δι' ἀμφοῖν καὶ μικτόν. τοῖς δ' αὖ φαινόμενον ἀγαθὸν τὸ βου-
λητὸν λέγουσι μὴ εἶναι φύσει βουλευτὸν | καθ' αὐτό. φύσει δὲ 43^r
δηλονότι τῇ αὐτοῦ, ἀλλὰ πρὸς τι, καὶ ἔστιν οἷς καὶ τὰ ἐναντία. τοῖς μὲν
20 γὰρ πόνος ἀγαθὸν φαίνεται, ὡς τῷ λέγοντι “ἐκ τῶν πόνων τοι τὰ ἀγαθὰ
αὔξεται βροτοῖς” (καὶ τῷ “τῶν πόνων πωλοῦσιν ἡμῖν πάντα τὰ ἀγαθὰ
οἱ θεοί”), τοῖς δ' ἡδονή, ὡς Καλλικλεῖ τῷ παρὰ Πλάτωνι λέγοντι “πᾶν
δεῖ πράττειν ὑπὲρ τῆς ἡδονῆς” καὶ τοῖς περὶ Ἐπίκουρον. οὕτω τε ἔσται
τὸ Πρωταγόρειον δόγμα εἰσαγόμενον, τὸ μηδὲν εἶναι αὐτὸ καθ' αὐτό, 5
25 τοιοῦτο δ' ἕκαστον εἶναι, οἷον δοκεῖ καὶ φαίνεται τινι, ἐκάστῳ δὲ τὸ
φαινόμενον. ὡς εἶναι τὴν βούλησιν διὰ τοῦτο ὄρεξιν ἀγαθοῦ ἢ φαινο-
μένου ἀγαθοῦ.

p. 1113^a31 Καθ' ἐκάστην γὰρ ἕξιν ἰδιά ἐστι καὶ καλὰ καὶ ἡδέα.

Τῶν προειρημένων δηλονότι τῶν ὁρατικῶν, τῶν γευστικῶν, ὁμοίως
30 καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων. καὶ εἴη ἂν τὸ καλὸν ὁμωνύμως λεγόμενον, ἢ καθ'
ἐκάστην ἕξιν τῶν κατὰ τὰς ἀρετάς, οἷον σωφροσύνην ἀνδρίαν δικαιοσύνην

1 δὲ post δῆμος a 4 rthesis usque ad αὐτῷ φαίνεται (p. 1113^a31) a 9 βουλευ-
τική B: βουλευτικήν a 11 βούλησιν Ba et Arist. cod. Mb: βούλευσιν Arist. vulg.
12 ὁ B: om. a 14 οὐχ ὡς B: οὐχ ὡς μὴ a, fort. recte ἀποδεδωκὼς a: ἀπο-
δοὺς B 17 καὶ B: τε καὶ a φαινόμενον Ba: τὸ φαινόμενον Aristoteles
20 ἐκ τῶν πόνων] Euripid. Erechth. frg. 364 p. 472 Nauck² 21 καὶ τῷ—οἱ θεοί (21)
a: om. B τῶν πόνων] Epicharm. p. 259 Lorenz 22 ὡς B: ὥσπερ a
παρὰ Πλάτωνι] Gorg. (p. 500 A) 23 τῆς B: om. a 24 τὸ Πρωταγόρειον δόγμα]
Plato Cratyl. 386 (Theaet. 157 A) 25 τινι post δοκεῖ a 28 καὶ καλὰ Ba et
Arist. cod. Nb: καλὰ Arist. vulg. rthesis usque ad καλὸν φεύγουσιν (p. 1113^b2) a
29 ὁρατικῶν B: ὁρεκτικῶν a 30 ἂν τὸ a: αὐτὸ B

(ἄλλα γὰρ καθ' ἐκάστην τῶν ἀρετῶν τὰ οἰκεῖα καὶ ἄλλα τὰ ἡδέα), ἣ τὰ 43^r
καλὰ κοινότερον εἶπε. τὸ δὲ καθ' ἐκάστην ἕξιν εἶπεν, ὅτι καὶ ἐν ταῖς 15
τέχναις, ταύταις οὖσαις ἕξεσιν, οἰκεῖά ἐστὶ τινα καλὰ καὶ ἡδέα. καὶ τοῖς
μὲν εὖ τὰς ὁρέξεις ἔχουσι τὰ τῇ ἑαυτῶν φύσει καλὰ καὶ αὐτοῖς καλὰ ἐστὶ
5 καὶ ἡδέα οὐ τὰ τῇ φαύλῃ ἕξει, τοῖς δὲ μὴ, ἄλλα τινὰ παρὰ τὰ ἀληθῶς
καλὰ καλὰ τε καὶ ἡδέα δοκεῖ, ὧν ὁ σπουδαῖος κριτήριον καὶ κανὼν ὑπάρ-
χων οὐ φαύλως ὀψεται ἢ κρινεῖ ἀλλ' ἐπιτεταγμένως τὸ ἐκάστω προσῆκον
ἀπονεμεῖ. τοῖς πολλοῖς δὲ ἡ ἀπάτη διὰ τὴν ἡδονὴν ἔοικε γίνεσθαι
περὶ τὰ ἀπλῶς (καλὰ). διὰ γὰρ τὸ ἡδὺ τὸ φαινόμενον ἀγαθὸν ἀγαθὸν δοκεῖ 20
10 εἶναι. βούλονται οὖν καὶ αἰροῦνται τὸ ἡδὺ ὡς ἀγαθόν, τὴν δὲ λύπην
φεύγουσιν ὡς κακόν. ποία δὲ ἐστὶν ἡ ἡδονὴ δι' ἣν ἁμαρτάνουσι καὶ
ἀπατῶνται; ἢ δηλονότι ἡ μὴ ἀγαθή. εἰ γὰρ ἦν ἀγαθή καὶ αὐτή, οὐκ ἂν
ἦν ἁμαρτημάτων αἰτία τοῖς αἰρουμένοις αὐτὴν ὡς ἀγαθήν. αἱ γὰρ ἐπό-
μηναι ταῖς μοχθηραῖς ἐνεργείαις ἡδοναὶ ψεκταί. συγγενεῖς γὰρ εἰσιν αἱ
15 ἡδοναὶ ταῖς ἐνεργείαις ἐφ' αἷς γίνονται. πέρατα γὰρ εἰσιν αὐτῶν ὡς ἐν τῷ 25
περὶ ἡδονῆς δειχθήσεται.

p. 1113^b3 Ὀντος δὲ βουλευτοῦ μὲν τοῦ τέλους.

Ὅτι ἐφ' ἡμῖν τὸ ἀγαθοῖς εἶναι καὶ κακοῖς, δείκνυσι προσχρώμενος
τοῖς εἰρημένοις περὶ τε τοῦ βουλευέσθαι καὶ περὶ προαιρέσεως. εἰ γὰρ αἱ
20 τῶν ἀρετῶν ἐνέργειαι περὶ τὰς πράξεις τὰς πρὸς τὸ τέλος, αὗται δὲ προαι- 35
ρεταὶ καὶ ἐκούσιοι καὶ ἐφ' ἡμῖν (βουλευταὶ γάρ), ἡ δὲ βουλὴ περὶ τῶν ἐφ'
ἡμῖν (καὶ γὰρ ἡ προαίρεσις τῶν βουλευτῶν τινος), καὶ (αἱ) τῶν ἀρετῶν
ἐνέργειαι ἐφ' ἡμῖν. τὸ γὰρ αἱ περὶ ταῦτα πράξεις εἴρηται ἀντὶ τοῦ
αἱ περὶ τὰ βουλευτά. αὗται γὰρ καὶ προαιρεταί, αἱ δὲ προαιρεταὶ ἐκούσιοι,
25 τὸ δὲ ἐκούσιον τὸ προβεβουλευμένον προαιρέσει. εἰ οὖν αἱ περὶ τὰ βουλευτά
πράξεις κατὰ προαίρεσίν τε καὶ ἐφ' ἡμῖν, αἱ δὲ πράξεις περὶ τὰ βουλευτά
καὶ τούτων πράξεις εἰσὶν, αἱ κατ' ἀρετὴν πράξεις εἶεν ἂν ἐκούσιοι καὶ ἐφ' 40
ἡμῖν. ὧν δὲ αἱ ἐνέργειαι ἐκούσιοι καὶ ἐφ' ἡμῖν, τούτων καὶ αἱ ἕξεις αἱ
γινόμεναι διὰ τῶν ἐνεργειῶν ἐφ' ἡμῖν καὶ ἐκούσιοι, ὡς προῖων δείξει καὶ
30 αὐτός, ὅτι ἐφ' ἡμῖν ἡ ἀρετὴ καὶ κακία. κατὰ προαίρεσιν γὰρ καὶ αὐτὴ
καὶ περὶ ταῦτα καὶ αἱ ἀπὸ τούτων ἐνέργειαι, καὶ τὸ πράξαι ἐφ' ἡμῖν τε
καὶ μὴ.

3 οὖσαις ταύταις a

5 ἀληθῶς a: ἀληθῇ B

7 ἐπιτεταγμένως a: ἐπιτετευγμέ-

νως B

8 δὲ B: δέ γε a

9 καλὰ a: om. B

10 οὖν B: γοῦν a

14 εἶσι B: ἐστὶν a

15. 16 ἐν τῷ περὶ ἡδονῆς] K 5 p. 1175^b24 sqq.

17 δὲ Ba

et Arist. cod. Mb: δὴ Arist. vulg.

rthesis usque ad φαύλοις εἶναι (p. 1113^b14) a

19 βουλευέσθαι B: βούλεσθαι a

20. 21 προαιρεταὶ B: προαιρετικά a

21 βου-

λευταὶ B: βουλευτικά a

22 αἱ a: om. B

26 αἱ δὲ πράξεις B: αἱ δὲ τῶν ἀρε-

τῶν πράξεις a

27 καὶ ἐφ' scripsi: τοῦ ἐφ' Ba

28 ἐκούσιοι καὶ B: ἐκούσιοί

τε καὶ a

p. 1113^b 14 Τὸ δὲ λέγειν ὡς οὐδεὶς ἐκὼν πονηρός.43^r

Τοῦτό τινες κατὰ τὴν ἄρχουσαν τιθέντες τὴν ὀξεῖαν, ἐπὶ τοῦ ἐπιπόνου 46
τάττουσιν. οὕτω γὰρ Ἀπτικοὶ λέγουσι τὸν ἐπίμοχθον καὶ δυστυχῆ ὡς καὶ
μακάριον τὸν εὐδαίμονα καὶ εὐτυχῆ. καὶ ὅτι, φασί, τὸ πόνηρος ἐπὶ τοῦ
5 ἐπιπόνου τάττεται καὶ δυστυχοῦς ἱκανὸς Ἡσίοδος παραστῆσαι ἐν ταῖς Μεγά-
λαις Ἡοίαις τὴν Ἀλκμήνην ποιῶν πρὸς τὸν Ἡρακλέα λέγουσαν “ὦ τέκνον
ἦ μαλὰ δὴ σε πονηρότατον καὶ ἄριστον Ζεὺς ἐτέκνωσε πατήρ” καὶ πάλιν 50
“αἱ Μοῖραί σε πονηρότατον καὶ ἄριστον”. ἀλλὰ φαμεν ὡς οὐκ ἔχει χώραν
τοῦτο οὕτως ἐνταῦθα νοεῖσθαι τὸ πονηρός. ἐκούσιον γὰρ τὸ πονεῖν, δ
10 ἀκούσιον ἐνταῦθά φησιν ἡ παροιμία. παροιμία γὰρ τοῦτο, ἥ καὶ Ἐπίχαρμος
ὁ Συρακούσιος χρῆται, ἐν οἷς φησιν “ἀλλὰ μὰν ἐγὼν ἀναγκαῖα πάντα ταῦτα
ποιέω. οἶομαι δὲ οὐδεὶς ἐκὼν πόνηρος οὐδ’ ἄταν ἔχων.” ἐν Ἡρακλεῖ δὲ
ταῦτα τῷ παρὰ Φόλῳ κεῖται. οὐκ ἔχει οὖν χώραν κατὰ τὴν προειρημένην
ἐννοιαν τὴν παροιμίαν | ἐκλαμβάνειν, ἀλλ’ ὡς Ἀριστοτέλης βούλεται. 43^v
15 καὶ εὐλογον δείκνυσι τοῦτο (πρῶτον) ἀπὸ τῶν νομοθετῶν, εἶτα καὶ ἀπὸ
τῶν ἰδία ἐκάστω, δ οὐδὲν ἕτερον ἢ ἐννοιαὶ κοιναί, αἱ ταῖς ἀποδείξεσι μεγίστην
ἐπάγουσι ῥοπήν.

p. 1113^b 17 Ἡ τοῖς γε νῦν εἰρημένοις ἀμφισβητητέον.

Τοῖς ἐν τῷ δευτέρῳ εἰρημένοις· ἐκεῖ γὰρ ἔλεγε τὸ ὡς οὔτε φύσιν
20 οὔτε τύχην οὔτ’ ἀνάγκην οὔτε αὐτόματον αἰ ἀρεταὶ αἰτιῶνται ἀλλὰ τὸν 10
ἄνθρωπον καὶ τὸν ἀνθρώπινον νοῦν ταῖς πράξεσι συνδυαζόμενον, καὶ ὅτι
βουλή προηγείται τῶν πράξεων τῶν κατὰ προαίρεσιν. τοῦτο πάλιν τὸ
ἐκούσιον τῶν κατ’ ἀρετὴν καὶ κακίαν ἀναντιρρήτως παρίστησιν· οὐδὲ γὰρ
μάτην ἐστὶν ἡ βουλή ὧν οὐκ ἐσμεν κύριοι. ὅσοι μὴ βία ἢ δι’
25 ἄγνοιαν, ἧς μὴ αὐτοὶ αἵτιοι. διὰ τούτου δηλοῖ τὴν περὶ τὰ καθ’
ἕκαστα ἄγνοιαν· τῆς καθόλου γὰρ ἀγνοίας τῆς περὶ τῶν ἀγαθῶν καὶ κακῶν
αὐτὸς ἕκαστος αὐτῷ αἷτιος.

1 rthesis usque ad μοχθηρία ἐκούσιον (p. 1113^b 17) a 3 Ἀπτικοὶ] cf. Ammonium
v. πόνηρος 6 Ἡοίαις] η B: ἐν αἷς a; frg. 159. 160 Rzach. τέκος Vossius
7 τέκνωσε Vossius 8 ante αἱ μοῖραι inserit τέκνον ἐμὸν a: om. B 9 οὕτως B:
om. a 10 Ἐπίχαρμος] p. 241 Lorenz 11 χρῆται B: κέχρηται a
ἀναγκαῖα (quo confirmatur quod Ahrens coniecit ἀνάγκα) πάντα ταῦτα B: ἀναγκαῖος ταῦτα
πάντα a 12 οἶομαι a: οἶ B οὐδεὶς B: ὡς οὐδεὶς a 15 εὐλογον B:
ἄλογον a πρῶτον a: om. B 16 ἐκάστω a: ἐκάστων B ἢ ἐννοιαὶ κοιναί scripsi:
ἡ ἐννοια κοινή Ba αἱ B: α a 18 ἀμφισβητητέον B et Arist. vulg.: ἀμφισβητέον
a et Arist. cod. Mb rthesis usque ad δὲ κωλύσοντες (p. 1113^b 26) a 20 οὔτε
(ante αὐτόματον) scripsi: οὐ τὸ Ba αἰτιῶνται αἱ ἀρεταὶ a 25 τούτου B: τοῦτο a
26 τῆς καθόλου γὰρ ἀγνοίας B: τῆς γὰρ ἀγνοίας τῆς καθόλου a καὶ B: τε καὶ a
27 ἕκαστος a: αἷτιος B

p. 1113b26 Καίτοι πρὸς ἃ μὴτ' ἐφ' ἡμῖν ἐστι.

43v

Εἰ γὰρ μάταιον καὶ κενὸν τὸ προτρέπειν τινὰ περὶ ταῦτα, ἃ οὐκ ἔστιν
ἐπ' αὐτῷ, δῆλον ὡς τὰ περὶ ὧν τὰς προτροπὰς ποιοῦνται πάντα (ἐφ' ἡμῖν)
ἐστιν. εἰ γὰρ περὶ τῶν οὐκ ἐφ' ἡμῖν, ἀδύνατον πεισθῆναι τινὰ προτρέποντι. 20
5 περὶ δὲ ὧν πειθόμεθα καὶ οἶόν τε πεισθῆναι, ταῦτ' ἂν ἐφ' ἡμῖν εἴη. ὡς
οὐδὲν πρὸ ἔργου πεισθῆναι ὄντος μὴ θερμαίνεσθαι ἢ ἀλγεῖν ἢ πεινῆν
ἀντὶ τοῦ προτιμότερου συμφέροντος πλείονος· Ἰσοκράτης “ἵνα πρὸ ἔργου τι
γένηται” ἀντὶ τοῦ πλείον· κἀνταῦθα οὖν κεῖται ἀντὶ τοῦ οὐδὲν πλείονος
ὄντος πρὸς τὸ πεισθῆναι. ἢ τὸ οὐδὲν ἀντὶ τοῦ οὐδαμῶς, ὡς ἔχει τὸ ‘οὐδὲν
10 γὰρ εὐδαίμων’, ἢ λειπούσης τῆς ‘κατὰ’ προθέσεως, ἵν' ἡ· κατ' οὐδὲν γὰρ
πλέον. ἔστι δὲ τοῦτο Ἀττικῆς συνηθείας οὕτω λέγειν. ὡς καὶ τὸ πρὸ 25
ὁδοῦ Ὁμηρος “σύν τε δύω ἐρχομένῳ πρὸ ὁδοῦ βουλευσόμεθα, ὅτι ἐροῦμεν”
ἀντὶ τοῦ προηγουμένως· καὶ Λουκιανὸς ἐν τῷ Μικύλλῳ “πρὸ ὁδοῦ ἔση
τοῦτο ἐς τὰ ἄλφιστα πεπονηκώς.”

15 p. 1113b31 Οἶον τοῖς μεθύουσι διπλᾶ τὰ ἐπιτίμια.

Οὕτω Πιπταχὸς ὥρισεν, εἰς τῶν ἐπτὰ σοφῶν. καὶ μὴ χαλεπὰ ἐστι,
γνωσθῆναι δηλονότι, οἶον περὶ κλήρων διαδοχὰς καὶ ὅσα τοιαῦτα, ἃ οὐ
χαλεπὰ γνωσθῆναι. ἀλλ' ἴσως τοιοῦτός τις ἐστὶν ὥστε μὴ ἐπιμελη-
θῆναι. εἰ δέ τις, φησὶν, αἰτιᾶται τὸ μηκέτι δύνασθαι ἐπιμελεῖσθαι τοῦ
20 ἀλλοῖος γενέσθαι, οἶον μὴ φιλήδονος εἶναι μηδὲ ὀργίλος διὰ τὸ ὑπὸ τῆς 40
ἡλικίας ἤδη προσελῆφθαι καὶ τὴν ἕξιν δυσάποτριπτον εἶναι, ἀληθῆ μὲν
ἐρεῖ, οὐ μὴν διὰ τοῦτο ἄκων ἐστὶν (ὁ) τοιοῦτος καὶ ἀνεύθυνος ἔσται. τοῦ
γὰρ τοιοῦτος εἶναι καὶ γεγονέναι αὐτὸς αἷτιος, τοῦτο μὲν ἀνειμένως ζῶν,
τοῦτο δὲ κακουργῶν, τοῦτο δὲ ἐν πότοις καὶ μέθαις διατελῶν τὸν βίον.
25 εἰ γὰρ ἐκ τῶν τοιούτων ἐνεργειῶν τοιοῦτος, τούτων δὲ αὐτὸς ἀρχή (ἐνῆν
γὰρ αὐτῷ μὴ ποιεῖν ταῦτα· ἐπ' αὐτῷ γὰρ ἦν τὸ τοιοῦτος εἶναι), αὐτὸς
αἷτιος, ἐκὼν (ἄρα πονηρός· εἰ δὲ ἐκὼν) πονηρός, ἐκὼν ποιεῖ καὶ διὰ 45
πονηρίαν ποιῶν ἀμαρτάνει. τὸ μὲν οὖν ἀγνοεῖν, ὅτι ἐκ τοῦ ἐνεργεῖν
περὶ ἕκαστα. ὅτι μὴ πᾶσα ἄγνοια ἀκούσιον, ἐντεῦθεν ἔστιν ἐλεῖν. εἰ

1 πρὸς ἃ B et Arist. cod. Nb: πρὸς ὅσα a et Arist. codd. LbMb: ὅσα Arist. vulg.

rthesis usque ad τῆς ἀγνοίας (p. 1113b31) a 3 προτροπὰς a: τροπὰς B πάντα

scripsi: πάντες B: πάντας a ἐφ' ἡμῖν a: om. B 4 τινὰ a: τινὲ corr. ut videtur

ex τινὰ B 6 ὄντος Ba et Arist. codd. NbOb: ἂν τὸ Arist. vulg. 7 Ἰσοκράτης]

Panegy. 19 p. 44 D 9 τὸ (ante οὐδὲν) a: τοῦ B 12 Ὁμηρος] Il. K 224 σύν τε δύ'

ἐρχομένῳ, καὶ τε πρὸ δ τοῦ ἐνόησεν ὅπως κέρδος ἔη 13 Λουκιανὸς] Somnium 1 p. 704

14 τοῦτο Lucianus: τοῦ a: om. B 15 rthesis usque ad ἂν εἴη (p. 1114a13) a

18 τοιοῦτος τις ἐστὶν Ba: τοιοῦτος ἐστὶ τις Arist. cod. Nb: τοιοῦτός ἐστιν Arist. vulg.

22 ὁ a: om. B ἔσται B: ἔστι a 23 καὶ B: τε καὶ a 24 ἐν B: καὶ

ἐν a 26 τὸ a: καὶ B 27 ἄρα—ἐκὼν a: om. B 28 πονηρίαν B: τὴν

πονηρίαν a

μὲν γὰρ ἐπὶ πᾶσιν ἐκολάζοντο <οἱ> ἀμαρτάνοντες, ἴσως ἂν τις ὑπελάμβανε 43^v
τὴν κόλασιν ἐπὶ τῇ τῶν πράξεων γίνεσθαι μοχθηρίᾳ, ἀλλ' οὐκ ἐπὶ τοῖς
ἐκουσίως πραχθεῖσιν. ἐπὶ δὲ τῶν ὁμοίως πραξάντων οἱ μὲν κολάζονται,
οἱ δὲ ἀφίενται συγγινωσκόμενοι· οὐ διότι ἡ πράξις τοιαύτη κολάζουσιν,
5 ἀλλ' <ὅτι> ὁ πράττων αὐτὴν ἐκὼν τοιοῦτος. 50

p. 1114^a13 Οὐ μὲν ἐάν τε βούληται ἄδικος ὢν παύσεται καὶ
ἔσται δίκαιος. |

Εἰ διὰ τὸ μὴ <ὅτε> βούλεται τις παύσασθαι τοῦ εἶναι <τοιοῦτος> 44^r
φησὶν ἀκούσιόν τις καὶ τὴν ἀρχὴν διατείνειτο τῆς τοιαύτης ἐνεργείας, οὐδὲν
10 ὁ τοιοῦτος βούλεται λέγειν. ἐνῆν γὰρ αὐτῷ μὴ τὴν ἀρχὴν ἐνδοῦναι πρὸς
τὴν τῶν τοιούτων μελέτην, ἅπαξ δὲ καταστάντι τοιούτῳ ὅποιον ἡ ἀσκησις
τῶν τοιούτων ἀπειργάσατο οὐκέτι τοῦ βούλεσθαι τὴν τοιαύτην ὁρμὴν 10
ἐπισχεῖν. οὐδὲ γὰρ ὁ κατὰ χρημνοῦ ἑαυτὸν ἀφείς ὅτε βούλεται καθέξει
τὴν καταφοράν, οὐδ' ὁ τὸν ἔρωτα συγχωρήσας ἀναχαιτίζει τὸ ἔργον, οὐδ'
15 ὁ διαίτης μοχθηρᾶς ἐμφορηθεὶς κωλύσει τὴν ἀπὸ ταύτης ἐγγινομένην τῷ
σώματι βλάβην, οὐδὲ συλλήβδην εἰπεῖν, ὅ τι τῶν τοιούτων ἐπισπασάμενος
καὶ ἐγγυμνασάμενος τῷ ἐκουσίως περὶ ταῦτα διαγενέσθαι, ἐκούσιον σχοίῃ
καὶ τὴν ἀπαλλαγὴν ὅτε θέλει. οὐχ ὅτι δὲ μὴ ὅτε θέλει ἐξίσταται, ἥδη 15
καὶ ἡ ἀρχὴ ἐκούσιος. ἱκανὰ γὰρ τὰ ὑποδείγματα τοῦ μὲν τὸ ἀκούσιον,
20 τοῦ δὲ τὸ ἐκούσιον μαρτυρῆσαι.

p. 1114^a31 Εἰ δέ τις λέγει ὅτι πάντες ἐφίενται τοῦ φαινο-
μένου ἀγαθοῦ.

Τίθῃσι τὸν δοκοῦντα μάλιστα ἀναιρεῖν λόγον τὸ ἐκούσιον μὴ εἶναι τὸ
ἀπὸ τῶν φαντασιῶν, καὶ θεὶς παραλιπὼν τὸ καθόλου λύει αὐτόν. ἐπεὶ 25
25 προέκειτο αὐτῷ δεικνύειν, ὅτι καὶ αἱ κακίαι ὁμοίως ταῖς ἀρεταῖς ἐκούσιοι
ὡς συγχωρουμένου ὑπὸ πάντων τοῦ τὰς ἀρετὰς ἐκουσίου εἶναι, δείκνυσιν
ὅτι οὐδὲν ὁ λόγος οὗτος βοηθεῖ τοῖς λέγουσιν, ὅτι ἀκούσια τὰ ἀμαρτήματα,
ἐπεὶ τοῦτο πάντα ἀκούσια δείκνυσιν. ὥστε εἰ μὴ ἱκανὸς ἀνελεῖν τὸ τὰς
ἀρετὰς ἀκουσίου εἶναι, οὐδ' ἂν τὰς κακίας ἀκουσίου δεικνύοι. λύει δ'
30 αὐτόν οὕτως, ἐπεὶ μάλιστα ἐχρῶντο αὐτῷ οἱ βουλόμενοι δεικνύειν ἀκούσια
τὰ ἀμαρτήματα. ὁ δὲ πᾶς λόγος οὕτως ἂν εἴη· εἰ μὴ τῶν φαντασιῶν 30

1 οἱ a: om. B 5 ὅτι a: om. B 6 τε B: σε a: γε Aristoteles 7 δίκαιος B
et Arist.: δίκαιον a rthesis usque ad ἂν εἶεν (p. 1114^a31) a 8 ὅτε a: om. B
τοιοῦτος a: om. B 9 διατείνειτο corr. ex διατείνειτο B 11 καταστάντι a: κατα-
στάντα B 13 ἀφείς B: ἀφίεις a 15 ἐγγινομένην B: γινομένην a 15. 16 τῷ
σώματι a: τ^ωματι B 16 ἐπισπασάμενος a: ἐπισπάσει B 19 ἐκούσιος] ἀκούσιος
expectaveris 12 λέγει B et Arist. codd. L^bO^b: λέγοι a et Arist. vulg. rthesis
usque ad τοιοῦτον ἔξει (p. 1114^b10) a 23 λόγον ἀναιρεῖν a 24 θεὶς B: δὴ a
25 et 29 δεικνύειν B: δεικνύναι a 29 δεικνύοι B: δεικνύη a 31 οὕτως B: οὗτος a

ἐσμεν αὐτοὶ κύριοι τῶν γινομένων ἡμῖν ἀγαθῶν, αἷς ἐπόμενοι τοιάδε ἢ 44^r
 τοιάδε πράττομεν, οὐδ' ἂν τὸ τοιάδε ἢ τοιάδε πράσσειν ἐφ' ἡμῖν εἴη.
 ἀλλὰ μὴν ἐσμεν οὐδαμῶς κύριοι αὐτοὶ τῶν περὶ τῶν ἀγαθῶν ἡμῖν προσπι-
 πτουςῶν φαντασιῶν· ὅποιοι γάρ ἐσμεν, τοιοῦτον ἡμῖν καὶ τὸ ἀγαθὸν καὶ
 5 τὸ τέλος φαίνεται, ἐκ φύσεως δὲ καὶ φύσει ἐσμεν τοῖοι ἢ τοῖοι. ὁ μὲν
 γάρ τις οὕτω πέφυκεν ὥς διορᾶν δύνασθαι τὰ ὄντως ἀγαθὰ, ὁ δὲ τις οὐχ
 οὕτως· φύσις ἄρα ἡμῖν αἰτία τῆς τῶν ἀγαθῶν φαντασίας· εἰ δὲ φύσις, 35
 οὐχ ἡμεῖς ἐσμεν κύριοι αὐτῶν, οὐδ' ἄρα ἐφ' ἡμῖν τὸ ἀγαθοῖς ἢ κακοῖς
 εἶναι. ὁ μὲν οὖν σύμπας λόγος τοιοῦτος· αὐτὸς δὲ οὕτως αὐτὸν ἔθηκεν,
 10 ὥς ἀναιρεῖν μόνον θέλοντα τὸ μὴ εἶναι ἐφ' ἡμῖν τὸ ἀμαρτάνειν. καὶ γὰρ
 ἐχρῶντο αὐτῷ οἱ ἀκούσια τὰ ἀμαρτήματα λέγοντες. διὰ τοῦτο γὰρ ἔλαβε
 καὶ τὸ εἰ δὲ μηδεὶς αὐτῷ αἴτιος τοῦ κακὰ ποιεῖν. τοῦτό τοι καὶ
 τὴν λύσιν αὐτοῦ τοιαύτην ποιεῖται, κοινοποιῶν αὐτὴν καὶ δεικνὺς ὡσαύτως
 ἔχοντι καὶ ἐπὶ τῶν ἀρετῶν· ὁμοίως γὰρ καὶ αὐταὶ ταῖς κακίαις οὐκ ἐφ' 40
 15 ἡμῖν ἔσονται. οὐδὲ γὰρ εἰ ἡ τοῦ δεῖνος φαντασία οὐκ ἀληθής, οὐδὲν μᾶλλον
 ἢ ἀρετὴ τῆς κακίας ἀκούσιον· οὐ γὰρ δὴ εἰ τῷ μὲν κακῷ τὸ τέλος φύσει
 εἴη, ὅπωςδὴποτε φαίνεται τοιοῦτον. διὸ πάντα πράττει *πρὸς τὸ τούτου
 τυγχάνειν ἀναφέρων αὐτὰ οὐ καὶ τῷ ἀγαθῷ οὕτως. εἴτ' οὖν μὴ τὸ τέλος
 φύσει φαίνεται τοιοῦτον ἀλλὰ τι καὶ παρ' ἡμᾶς ἐστὶ πρὸς τὴν τοῦ τέλους
 20 καὶ ἀγαθοῦ φαντασίαν, ἢ εἰ τὸ μὲν τέλος φύσει, τὸ δὲ τὰ πρὸς τὸ τέλος 45
 φέροντα πράσσειν ἐκούσιως τὸν ἀγαθὸν τὴν ἀρετὴν ἐκούσιον λέγουσιν, οὐδὲν
 ἦττον καὶ ἡ κακία δι' αὐτὰ ἐκούσιον ἔσται. ὁμοίως γὰρ τῷ κακῷ ἢ περὶ
 τοῦ τέλους (φαντασία ὑπάρξει) καὶ τὸ ἐν ταῖς τοῦ τέλους χάριν πράξει
 γινομέναις ἐκούσιον· ἀνακόλουθα γὰρ λεγόντων ἐστὶ τὸ μὲν ἀγαθοῖς εἶναι
 25 ἐκούσιον εἶναι, τὸ δὲ κακοῖς ἀκούσιον διὰ τὸ τῶν φαντασιῶν μὴ ἡμᾶς
 εἶναι κυρίους.

p. 1114^b10 Καὶ τὸ εἶ καὶ τὸ καλῶς τοῦτο πεφυκέναι. |

Δηλονότι τὸ εἶ· λείποι δ' ἂν ἡ 'πρὸς' πρόθεσις, οἷον ἵνα ἢ· τὸ καλῶς 44^v
 πρὸς τὸ πεφυκέναι. ἢ εἰ οὕτως, λέγοι ἂν τὸ ᾧ κρίνειν ἔστιν, οἷον ὅψιν
 30 κριτικὴν τοῦ τέλους καὶ τοῦ ἀγαθοῦ φασιν εἶναι, ἢ τελεία καὶ ἀληθινὴ ἂν
 εἴη εὐφυΐα· οὗτος γὰρ ἐστὶν ὡς ἀληθῶς εὐφυΐης, ᾧ ἢ ὅψις ἢ τοιαύτη ἐν
 τῇ ψυχῇ καλῶς πέφυκεν. εἰ γὰρ μέγιστον μὲν τοῦτο πρὸς τὴν αἵρεσιν

3 ἐσμεν οὐδαμῶς B: οὐκ ἐσμεν a αὐτοὶ κύριοι a 4 φαντασιῶν ante ἡμῖν col-
 locat a 5 τοῖοι ἢ τοῖοι B: τοιοῦτοι ἢ τοιοῦτοι a 7 ἡμῖν post ἀγαθῶν collocat a
 8 αὐτῶν κύριοι ἔσμεν a 9 αὐτὸν οὕτως a 12 μηδεὶς Ba et Arist. codd.
 LbMbNb: μὴ, οὐθεὶς Arist. vulg. κακὰ ποιεῖν B et Arist. vulg.: κακοποιεῖν a et
 Arist. codd. KbLbMb 14 ἔχοντι Ba: ἔχοντα Diels 15 οὐδὲ a: οὐ B
 17 ὅπωςδὴποτε a: ὅπωςδὴ B τούτου B: τούτων a 19 φαίνεται φύσει a τὴν
 τοῦ B: τὴν περὶ τοῦ a 20 καὶ B: τὲ καὶ a τὸ a: τῷ B 22 ὁμοίως B:
 ὁμοία a 22 23 τῷ—τέλους a: ἢ περὶ τοῦ τέλους τῷ κακῷ B 23 φαντασία ὑπάρξει
 a: om. B 27 rthesis usque ad τῷ τέλει (p. 1114^a21) a 28 οἷον B: om. a
 31 ἢ τοιαύτη B: om. a 32 μὲν B: om. a

τῶν ἀγαθῶν, τοῦτο δ' οὐχ οἷόν τε παρ' ἐτέρου λαβεῖν, ἀλλὰ δεῖ φῦναι 44^v
 ἔχοντα αὐτό, εἴη ἄν κυρίως εὐφυῆς ὁ τοῦτο εὖ πεφυκὼς ἔχων, οὐ οὐκ 5
 ἐσμεν κύριοι. ὥστε εἰ διὰ τὴν τοῦ τέλους ἄγνοιαν οἱ κακοὶ κακοί, ἄγνοια
 ἄν αὐτοῖς τῆς κακίας αἰτία, ἧς αὐτοὶ ἑαυτοῖς αἴτιοι, ὡς εἴπομεν. ἀμφοῖν
 5 γὰρ ὁμοίως τῷ ἀγαθῷ καὶ τῷ κακῷ· τοῦτο ὡς πρὸς τὸ συγχωρεῖσθαι
 ὑπὸ πάντων ἐκουσίου εἶναι τὰς ἀρετάς. εἰ διὰ τοῦτο οὐδὲν μᾶλλον ἢ
 κακία ἢ ἡ ἀρετὴ ἐκούσιον ἢ ἀκούσιον ἔσται, τὸ τέλος φύσει, (τουτέστιν)
 οὐκ ἐπ' αὐτῷ διὰ τὸ ἢ φῦναι τοιόνδε ἢ μὴ φῦναι. ἔπεσθαι γὰρ τῷ 10
 φῦναι τοίῳ ἢ τοίῳ καὶ τὸ ἀγαθὸν καὶ μέτρον τῆς φύσεως ὡς ἐκάτερον
 10 τοῦ τέλους καὶ τοῦ ἀγαθοῦ ποιεῖσθαι τὴν ἀντίληψιν· ὁμοίως γὰρ καὶ τῷ
 κακῷ ὑπάρχει τὸ δι' αὐτὸν ἐν ταῖς πράξεσι καὶ ἐν τῷ τέλει. διὰ τούτων
 δείκνυσι τὸ τὰς πράξεις δι' ὧν γίνονται ἐφ' ἡμῖν τε καὶ ἐκουσίου εἶναι.
 εἰ οὖν αὗται, καὶ αἱ ἕξεις ἐν αἷς αἱ πράξεις ἐκούσιοι. εἰ δέ ποτε ἐν τοῖς
 καθ' ἕκαστα ἐν οἷς ἡ πράξις εὐρίσκεται τὸ ἀκούσιον, ἀλλὰ καὶ τοῦ παύ-
 15 σασθαι, ὡς φθάνομεν εἰπόντες, ἅπαξ τὴν ἀρχὴν ἡμῶν ἐνδεδωκότων οὐκ 15
 ἐφ' ἡμῖν ὄντος. εἰ διὰ ταῦτά τις τῷ ἀκουσίῳ ταύτας προσνέμοι, οὐδὲν
 πρὸς ἔπος· ἀλλ' αἱ μὲν πράξεις ἐφ' ἡμῖν καὶ ἐκούσιοι, ἀκούσιοι δὲ τῷ
 περὶ τόνδε ἢ τόνδε ἢ διὰ τοῦδε ἢ τι ἄλλο, δι' ὃ ἀγνοούμενον ἀκούσιος ἢ
 πᾶσα πράξις· ἀλλ' εἰ καὶ ταῦτα ἀκούσια, ἀλλ' οὐ καὶ τὸ ἄρξασθαι τῆς
 20 πράξεως καὶ τὸ προελθεῖν καὶ τὸ ὅτε θέλομεν παύσασθαι τῆς πράξεως.
 αὐτοὶ γὰρ τὴν ἐξουσίαν ἔχομεν. ὥστε ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τέλους ἡμεῖς αὐτῶν
 κύριοι, καὶ τῆς ἀρχῆς καὶ τῆς προσθήκης καὶ τοῦ τέλους. τῶν δὲ ἕξεων 20
 τῆς μὲν ἀρχῆς αὐτοὶ κύριοι· τοῦ γὰρ τάδε πράττειν ἢ μὴ, ἐξ ὧν αἱ ἕξεις
 τὴν ἀρχὴν λαμβάνουσιν, ἡμεῖς κύριοι· διὸ καὶ τῶν ἕξεων· οὐκέτι μέντοι
 25 ἢ πρόσθεσις ἢ γινομένη μετὰ τῆς ἀρχῆς καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἡμῖν γνῶ-
 ριμος, (διὸ οὐδ' ἐφ' ἡμῖν ἢ ἐπίδοσις, ὥσπερ οὐδ' ἐπὶ τῶν νόσων αἷς αὐτοὶ
 μὲν τὴν ἀρχὴν προσέχομεν νοσοῦντες, οὐ μὴν ἢ ἐπίδοσις αὐτῶν ἢ γινομένη
 γνῶριμος), ἀλλ' οὐδὲ τὸ παύσασθαι ἐπ' αὐτοῖς ὅτε θέλουσιν οὔτε τῶν
 νόσων οὔτε τῶν ἕξεων. ἀλλ' ὅτι ἐφ' ἡμῖν οὕτως ἢ οὕτως χρήσασθαι, 25
 30 τουτέστι μὴ ταῦτα οὕτως ἐνεργεῖν, ἐξ ὧν αἱ τοιαῦται ἕξεις.

p. 1114^b21 Εἰ οὖν, ὥσπερ λέγεται, ἐκούσιοί εἰσιν αἱ ἀρεταί.

Κοινοποιήσας τὸν λόγον τῶν φαντασιῶν ὁμολογούμενον ὑπὸ τῶν
 πλείστων τὸ τὰς ἀρετάς ἐφ' ἡμῖν τε εἶναι καὶ ἐκουσίου, ἅμα μὲν λύσιν

2 αὐτό B: αὐτά, καὶ a κυρίως B: κυρίως καὶ ἀληθῶς a ὁ τοῦτο B: ὁ τοιοῦτος
 ὁ τοῦτο a πεφυκὼς a: πεφυκὸς B 3 ἐσμέν B: ἐσμέν ἡμεῖς a 4 αἰτία B:
 αἰτία εἴη a εἴπομεν B: ἐφθάσαμεν δηλώσαντες a 5 ὁμοίως a: ὅμοια B
 7 ἢ ἡ a: ἢ B τουτέστιν a: om. B 9 τὸ ἀγαθὸν καὶ μέτρον a: τῷ ἀγαθῷ καὶ
 μέτρῳ B ὡς B: om. a 11 κακῷ B: καλῷ a 13 αἱ πράξεις B: πράξεις a
 15 φθάνομεν B: ἐφθάσαμεν a 23 μὴ B: μὴ πράττειν a 25 πρόσθεσις B: προαί-
 ρεσις a 26 διὸ οὐδ'—γνῶριμος (28) a: om. B 27 προσέχομεν Diels: προέχομεν Ba
 28 τὸ B: om. a 29 χρήσασθαι corr. in χρήσεσθαι B: χρήσασθαι a; explicantur vero
 Arist. p. 1115^a1—3, ubi ἢ μὴ οὕτως 31 rthesis usque ad ὁμοίως (p. 1114^b25) a
 32 ὁμολογούμενον B: ὁμολογουμένου a

δείκνυσι τοῦ λόγου, ἅμα δὲ συγκατασκευάζει, ὅτι καὶ αἱ κακίαι ἐκούσιοι, δ 44^v
 ἣν ἤδη κείμενον [ἣν] ἐν τῷ λόγῳ· τῷ 'εἰ μὲν οὖν ἕκαστος τῆς ἕξεως 31
 ἑαυτῷ πῶς ἐστὶν αἷτιος, καὶ τῆς φαντασίας αὐτὸς αἷτιος'. τούτου συγκεχω-
 ρημένου ὑπομιμνήσκει ἡμᾶς, ὅτι τῶν ἕξεων τῶν ἡμετέρων, δι' ἃς τοῖον
 5 ἡμῖν ἢ τοῖον φαίνεται τὸ τέλος, καὶ αὐτοὶ ἐσμεν συναίτιοι. κεῖται γὰρ καὶ
 δέδεικται, ὅτι διὰ τῶν ἐθῶν τοῖοι ἢ τοῖοι γινόμεθα, τὰ μὲν ἀγαθὰ πράτ-
 τοντες ἀγαθοί, τὰ δὲ μοχθηρὰ μοχθηροί, καὶ ἀγαθοῖς μὲν ἡμῖν οὕσι τοιάδε
 φαίνεται, κακοῖς δὲ τοιάδε. ὥς γὰρ εἶπεν, οὐχ ἡ τῶν καθόλου ἄγνοια
 αἰτία τοῦ ἀκουσίου ἀλλὰ τῆς μοχθηρίας. συναίτιοι δὲ τῶν ἕξεων, ἀλλ' 35
 10 οὐχ ἀπλῶς αἷτιοι, ὅτι καὶ φῦναι δεῖ πρὸς τοῦτο καὶ τραφῆναι ὥς δεῖ, ἃ
 οὐδέπω πρὸς τὰς ἕξεις εἰσὶν αὐτάρκη· καὶ γὰρ φύντες τινὲς καλῶς καὶ
 τραφέντες, ὅμως μοχθηροῖς ἔθεσι χρώμενοι οὔτε τῆς φύσεως οὔτε τῆς
 τροφῆς ὄναντο πρὸς τὸ σπουδαῖοι γενέσθαι, καὶ πάλιν τινὲς μοχθηρῶς
 τραφέντες ἐπιστρέψαντες ἑαυτοὺς ἐπὶ τὸ βέλτιον καὶ ἔθεσι χρησάμενοι
 15 δεξιόις ἐγένοντο ἀγαθοί.

p. 1114^b26 Κοινῇ μὲν οὖν περὶ τῶν ἀρετῶν εἴρηται ἡμῖν τό τε 40
 γένος τύπῳ, ὅτι μεσότητές εἰσιν.

Δύο γένη τῆς ἀρετῆς φησι, μεσότητα καὶ ἕξιν· ἐπὶ πλεόν δὲ ἕξις 46
 μεσότητος, ἐπεὶ μὴ πᾶσα ἕξις μεσότης, ὥς αἱ θεωρητικά· ἀλλ' οὐδὲ αἱ
 20 κακίαι ἕξεις οὔσαι μεσότητές εἰσιν. ἢ τὸ ὅλον ὥς ἐν γένος εἶπεν, ἴσον
 λέγων τὸ μεσότης ὥς ἕξις· ἕξις γὰρ ἐν μεσότητι οὔσα ἡ ἀρετὴ καὶ τὸ
 ταύτης γένος, οὐχ ἀπλῶς ἡ μεσότης. οὐ γὰρ πᾶσα μεσότης ἕξις· οὔτε
 γὰρ ἡ αἰδὼς οὔτε ἡ νέμεσις, καίτοι μεσότητες. καὶ τοῦτ' ἂν εἴη μᾶλλον 50
 τὸ λεγόμενον. προεῖπε γὰρ τὸ γένος, ἀλλ' οὐ γένη. τὸ δὲ καθ' αὐτὰς
 25 πρόσκειται, ὅτι πράξει μὲν καὶ τὰ ἀνδρεῖα ὁ σώφρων, ὑφ' ὧν οὐκ ἐγένετο
 τοιοῦτος, ἀλλ' οὐχ ἡ σώφρων ἀλλὰ κατὰ συμβεβηκός, τῷ ἅμα καὶ ἀνδρεῖος
 εἶναι καὶ σώφρων. ἀντακολουθοῦσι γὰρ αἱ ἀρεταί.

p. 1115^a4 Ἀναλαβόντες δὲ περὶ ἐκάστης εἵπωμεν τίνες εἰσι. |

Τὸ μὲν τίνες εἰσὶ τὸ τὴν ἐκάστης οὐσίαν ὑπισχνουμένου εἰπεῖν· περὶ 45^r
 30 ποῖα δέ, ὑποκείμενα δηλονότι· πράξεις δὲ ταῦτα καὶ πάθη· πῶς δὲ ἐν τῷ
 τὸ ἐν μέσον αἰρεῖσθαι, οὕτω πως ὥς αἰρεῖσθαι μὲν τοῦτο, φεύγειν δὲ τὰς 10
 ὑπερβολὰς καὶ τὰς ἐλλείψεις. ἐν δὲ τῷ περὶ ἀρετῆς λόγῳ δῆλόν φησιν

2 post κείμενον iterum ἣν B: om. a εἰ μὲν κτλ.] p. 1114^b1 3. 4 συγκεχωρημένου B:
 συγκεχωρισμένου a 9 αἰτία B: αἷτιον a 11 οὐδέπω B: οὐδέποτε a καὶ γὰρ B: καὶ
 γὰρ καὶ a 14 ἐπιστρέψαντες a: ἐπιτρέψαντες B 16 rthesis usque ad τοῦτο ἐκούσιοι
 (p. 1115^a3) a 18 φησί B: εἶναι φησί a μεσότητα καὶ ἕξιν B: τὴν τε μεσότητα καὶ
 τὴν ἕξιν a 19 ὥς B: ὥσπερ a 20 μεσότητες B: μεσότητι a 21 τὸ scripsi: τῷ
 Ba μεσότης ὥς ἕξις B: μεσότητες τὸ ἕξεις a 22 μεσότης (priore loco) B: μεσότη-
 τος a 27 αἱ a: ὥς B 28 rthesis usque ad καὶ ὁ ἀνδρεῖος (p. 1115^a16) a 29 τὴν
 bis B 32 τὰς ἐλλείψεις: ἐλλείψεις a δῆλον φησὶν B: φησὶ δῆλον a

ἔσεσθαι καὶ τὸ πόσαι εἰσὶν αἱ ἡθικαὶ ἀρεταί, περὶ ὧν πρόκειται ἡ θεωρία· 45^r
 πρῶτον δὲ περὶ ἀνδρείας· μᾶλλον γὰρ τῶν ἄλλων ἐπαινετή, ὃ ἴδιον ἀρετῆς.
 διὰ γὰρ τὸ τὰ ἐπίλυπα καὶ ἐπίπονα ὑπομένειν (μᾶλλον ἐπαινεῖται. χαλε-
 πώτερον γάρ, ὡς αὐτός φησι, τὸ τὰ ἐπίπονα ὑπομένειν) ἢ τῶν ἡδέων ἀπέ-
 5 χεσθαι. περὶ δὲ τὰ φοβερά πλείω κατατείνει τὸν λόγον· μάλιστα γὰρ περὶ
 ταῦτα ἡ ἀνδρία.

p. 1115^a17 Πενίαν δ' ἴσως οὐ δεῖ φοβεῖσθαι.

15

Εἰπὼν δ' δεῖ τὸν ἀνδρεῖον φοβεῖσθαι, λέγει ἐξῆς καὶ ὃ μὴ δεῖ
 φοβεῖσθαι· (πενίαν γὰρ καὶ νόσον καὶ ὅλως τῶν κακῶν ὃ μὴ ἔστιν ἐφ'
 10 ἡμῖν μήδ' αἰσχροῦ τῷ ἔχοντι οὐ δεῖ φοβεῖσθαι). τὸ δὲ ἴσως προσέθηκεν
 ἐνδεικνύμενος ὅτι δεῖ μὲν αὐτὰ ἐκκλίνειν ποτὲ (καὶ) κατὰ τὸ ἐνδεχόμενον, 20
 εἰ μὴ μέλλοι τινὸς ἡμῖν αἰσχροῦ ἢ ἐκκλισις αὐτῶν αἰτία γίνεσθαι, οὐ μὴν
 καὶ φοβητέον αὐτά. οὐ γὰρ ἡ οὐτινοσοῦν ἐκκλισις καὶ ὅπως οὖν φόβος ἢ
 διὰ φόβον. ὃ γοῦν ἐν τῷ βουλευέσθαι ἐκκλίνομεν ἀποδοκιμάζοντες, ἐκκλί-
 15 νομεν (μὲν) καὶ (οὐ) πράσσομεν, οὐ μὴν καὶ φοβούμεθα. οὐδὲ γὰρ συστελλό-
 μεθα ἑαυτοῖς, οὐδ' ὅταν ἐκκλίνωμεν τι φυλασσόμενοι μολυνθῆναι· ἀλλ' οὐδ'
 ὅταν τὸν ἀπατῶντα ἐκκλίνωμεν, πάντως διὰ τὸ φοβεῖσθαι αὐτὸν ἐκκλίνομεν. 25
 ἢ ὅτι εἰ καὶ φόβον τις ταῦτα λέγει, οὐ τούτῳ ταῦτα ἔσται φοβερά.

p. 1115^a22 Οὐδὲ δὲ εἴ τις ὕβριν περὶ παῖδας καὶ γυναῖκα φοβεῖται.

Δείξας ὅτι μὴ ὁ περὶ πάντα ὃ δεῖ φοβεῖσθαι ἄφοβος ἀνδρεῖος, δείκνυσι 36
 τὸ αὐτὸ ἐκ τοῦ ἐναντίου, τοῦ δειλοῦ. οὐδὲ γὰρ ὁ πάντα ὃ μὴ δεῖ
 φοβεῖσθαι φοβούμενος, οὗτος δειλός, οἷον ὕβριν παίδων ἢ γυναικὸς ἢ πολιτῶν
 φοβούμενος ἢ φθόνον παρά τινων. περὶ τὰ μέγιστα δὲ τῶν φοβερῶν
 τούτων ὃ δεῖ φοβεῖσθαι ἄφοβόν φησι τὸν ἀνδρεῖον εἶναι· ὑπομενετικώτατος
 25 γὰρ ὁ τοιοῦτος τῶν δεινῶν. φοβερώτατον δὲ ὁ θάνατος, δι' ὃ προστί- 40
 θησι· πέρας γὰρ τοῦ εἶναι, οὗ δεικτικὸν παρέθετο τὸ καὶ οὐδενὸς ἔτι τῷ
 τεθνεῶτι αἰσθησὶς οὔτε ἀγαθοῦ οὔτε κακοῦ. διὰ γὰρ τοῦτο ὁ θάνατος
 φοβερόν, διότι τοῦ εἶναι ἡμᾶς ἀποστερεῖ καὶ οὐδὲν οὔτε ἐκκλίνει ὁ τεθνεὺς
 ὡς κακὸν οὔθ' αἰρεῖται ὡς ἀγαθόν. λαβὼν δὲ τὸ τὸν ἀνδρεῖον ἄφοβον
 30 περὶ θάνατον εἶναι καὶ τὰ θανάτου ἐποιστικά, ἐξῆς δείκνυσιν ὅτι μηδὲ

1 ante περὶ ὧν inserit δηλονότι a: om. B

2 post ἴδιον add. ἔστι τῆς a: om. B

3. 4 μᾶλλον—ὑπομένειν a: om. B

4 ὡς αὐτός φησι] Γ 12 p. 1117^a34

ἢ a:

ὡς B

5 τὰ φοβερά B: τῶν φοβερῶν a

κατατείνει a: κατατείνειν B

7 rhesis

usque ad εὐθαρσῶς ἔχουσιν (p. 1115^a22) a

9 πενίαν γὰρ—δεῖ φοβεῖσθαι (10) a:

om. B

11 καὶ κατὰ a: κατὰ B

15 μὲν et οὐ a: om. B

φοβούμεθα schol.

Lb: φοβούμενοι Ba

16 ὅταν ἐκκλίνωμεν a: ὅτε ἐκκλίνομεν B

18 φόβον τις

ταῦτα B: τοῦτο φόβον τίς a

19 rhesis usque ad τὴν ἐμπειρίαν (p. 1115^b4) a

20 δεῖ a: μὴ δεῖ B

21 μὴ B: om. a

24 ὑπομενετικώτατος a: ὑπομενετικώτερος B

25 δι' ὃ B: καὶ δι' ὃ a

28 διότι B: ὅτι a

29 ὡς κακὸν B: κακὸν a

περὶ πάντα θάνατον. οὐ γὰρ ὁ περὶ τὸν ἐν θαλάττῃ θάνατον ἄφοβος 45^r
 ἀνδρεῖος ἢ ὁ περὶ τὸν ἐν νόσοις καὶ ὑπὸ νόσων. οὐ λέγει δὲ ὅτι φοβη- 45
 θήσεται ταῦτα, ἀλλ' ὅτι μὴ ὁμόσε αὐτοῖς χωρήσει, καὶ ὅτι οὐχ ἡ ἀνδρεῖος
 ἄφοβος ἐν τούτοις. ἀλλ' ἐν τῇ θαλάττῃ μετὰ τινος καλοῦ ἢ τοῦ θανάτου
 5 ὑπομονή· μετὰ καλοῦ δὲ οἱ ἐν πολέμῳ θάνατοί τε καὶ κίνδυνοι, εἴ γε ὑπὲρ
 σωτηρίας πατρίδος νόμων φίλων οἰκείων ἐλευθερίας· ἐν τούτοις ἄρα καὶ
 τοῖς οὕτω γινομένοις θανάτοις ἢ ἀφοβία οἰκεία τοῦ ἀνδρείου. τοῖς δὲ
 προειρημένοις ὁμολογεῖν φησι καὶ τὰς ἐν ταῖς πόλεσι τιμὰς, τὰς τε ὑπὸ
 τῶν νόμων ὀριζομένας καὶ τὰς ὑπὸ τῶν μονάρχων διδομένας. τοὺς γὰρ 50
 10 ἐν τοῖς τοιούτοις κινδύνους ἀφόβους καὶ ζῶντας ἐπαινοῦσιν ὡς ἀριστεῖς καὶ
 τεθνεῶτας ἐγκωμιάζουσιν. εἰπὼν οὖν ταῦτα ἐξῆς συντίθησι τὰ εἰρημένα
 καὶ φησιν ἀνδρεῖον κυρίως λέγεσθαι τὸν περὶ τὸν καλὸν θάνατον ἀδεῆ
 καὶ ὅσα τὸν ὑπὲρ τῶν καλῶν θάνατον ἐπιφέρει, ὑπόγυα ὄντα. ἡ γὰρ ἐν
 τοῖς αἰφνιδίως προσπίπτουσιν ὑπομονὴ τῆς κατὰ τὴν ἀνδρείαν ἕξεως σημεῖον,
 15 ἐπεὶ καὶ ὁ μὴ ἀνδρεῖος ἐθίσας ποτὲ καὶ παρασκευασάμενος | πρὸς τινα 45^v
 κίνδυνον ὑπομείνοι ἂν αὐτόν. καλοὺς δὲ καὶ διὰ τὸ καλὸν γινομένους θανά-
 τούς μάλιστα φησιν εἶναι, ὡς εἴρηται, τοὺς ἐν πολέμῳ. εἰπὼν δὲ μάλιστα
 τὸν περὶ τοὺς τοιούτους θανάτους ἄφοβον ἀνδρεῖον εἶναι, προστίθησιν ὅτι
 καὶ ὁ περὶ τοὺς καλοὺς θανάτους τοὺς τε ἐν τοῖς θαλαττίοις κινδύνους
 20 καὶ τοὺς ἐν ταῖς νόσοις ἀδεῆς ἀνδρεῖος, οὐ μὴν οὕτως ὡς οἱ θαλάττιοι
 τῶν κατὰ θάλατταν κινδύνων. οἱ μὲν γὰρ ἔμπειροι τῶν θαλαττίων εὐέλ- 5
 πιδές τε καὶ οὐδὲν ἡγούμενοι δεινὸν ἀποβήσεσθαι θαρροῦσι δι' ἐμπειρίαν,
 οἱ δὲ ἀνδρεῖοι ἀπεγνωκότες τὴν σωτηρίαν καὶ δυσχεραίνοντες τὸν τοιοῦτον
 θάνατον δι' οὐδὲν καλὸν γινόμενον ὑφίστανται αὐτόν, οὐκ ἐνδιδόντες
 25 αὐτοὺς. τῷ περὶ αὐτοὺς φόβῳ· ὡς εἴγε ἀφέλοιτό τις τῶν θαλασσίων ἐκείνων
 τὴν ἐλπίδα τοῦ σωθῆσεσθαι, οὐδὲ ἐγγὺς αὐτοὺς ὁμοίως φέροντας τὸν κίνδυνον
 εὐρήσει τοῖς σπουδαίοις.

1115^b4 <Ἄμα> δὲ καὶ ἀνδρίζονται ἐν οἷς ἡ ἀλκή.

15

Οἱ ἀνδρεῖοι δηλονότι. ἐν οἷς γὰρ καλὸν τι περιγινόμενον διὰ τὸν
 30 θάνατον, ὑπομένει τοὺς κινδύνους, ἐν οἷς δ' οὐκ ἔστι, τουτέστιν ἐν τοῖς 20
 κατὰ θάλατταν, οὐδὲ καὶ φθοράς φησιν, ἢ τοῖς ἀπὸ νόσων θανάτοις οὕτε
 καλὸν ἔστιν οὕτε τις πρᾶξις καὶ ἐνέργεια ἀπὸ ἀνδρείας γίνεται. τὸ δὲ
 φοβερόν οὐ πᾶσι μὲν τὸ αὐτό. διὰ τούτου δείκνυσιν ὅτι ἔστι τινὰ
 φοβερά τοῖς ἀνθρώποις ἄλλοις ἄλλα, φιλοχρημάτῳ μὲν ἢ τῶν χρημάτων

1 οὐ B: οὐδὲ a 6 σωτηρίας scripsi: σωτηρίαν Ba 11 τὰ εἰρημένα a: τοῖς εἰ-
 ρημένοις B 12 τὸν καλὸν a: τῶν καλῶν B 14 προσπίπτουσιν a: ὑποπίπτου-
 σιν B 17 ὡς εἴρηται B: ὡς ἤδη εἴρηται a 18 τὸν περὶ B: τοὺς περὶ a
 25 τῶν θαλασσίων a: τῆς θαλάσσης B 27 εὐρήσει B: εὐρήσεις a 28 ἄμα a et
 Arist.: om. B ἐν οἷς ἡ ἀλκή B: ἐν οἷς ἔστιν ἡ ἀλκή a et Arist. cod. N^b: ἐν οἷς
 ἔστιν ἀλκή Arist. vulg. rthesis usque ad πράττει ὁ ἀνδρεῖος (p. 1115^b20) a
 29 περιγινόμενον B: περιγενόμενον a

ἀποβολή, φιληδόνῳ δὲ ἡ τῶν ἡδονῶν, φιλοζώῳ δὲ (ὁ) θάνατος καὶ ἄλλῳ 45^v
 ἄλλο τι. τὰ δὲ ὑπὲρ ἄνθρωπον σεισμοὶ σκηπτοὶ χάσματα ἐμπρησμοί,
 ὥστε εἰ παντὶ ταῦτα φοβερά, καὶ τῷ ἀνδρείῳ, καθό ἐστιν ἄνθρωπος καὶ 25
 μὴ ἀναίσθητος. τὰ δὲ κατ' ἄνθρωπον διαφέρει μεγέθει, φοβερά
 5 δηλονότι, ἃ οὐ πᾶσιν ἀνθρώποις ὁμοίως ἐστὶ φοβερά ἀλλὰ διάφορα. καὶ
 γὰρ μεγέθει ἄλλων διαφέρει, ὥσπερ ἐπὶ τοῦ Αἴαντος. “Αἴας δ' οὐκέτ'
 ἔμιμνε βιαζόμενος βελέεσσι· δάμνα μιν Ζηγὸς τε νόος καὶ Τρῶες (ἀγαυοὶ)
 βάλλοντες”. καὶ “πάντῃ δὲ κακὸν κακῷ ἐστήρικτο”. τῷ γὰρ μεγέθει
 τῶν κακῶν ὁ Αἴας εἵκει. καὶ ἔτι τὰ μὴ φοβερά ὡς τοιαῦτα
 10 φοβεῖσθαι, οἷον εἴ τις φοβεῖται μυδὸς ψόφον ἢ βόμβον ὑδάτων. κατ' 30
 ἀξίαν γὰρ καὶ ὡς ἂν ὁ λόγος, τουτέστι τῶν φοβερῶν καὶ θαρραλέων,
 πάσχει καὶ πράττει ὁ ἀνδρεῖος. φοβεῖται δὲ καὶ θαρρεῖ, φησὶν, ὡς
 ἂν ὁ λόγος ὑπαγορεύῃ, καὶ μάλιστα τὸ οὗ ἔνεκα ἐν τοῖς φόβοις καὶ ἐν τῷ
 θαρρεῖν φυλάξει.

15 p. 1115^b20 Τέλος δὲ πάσης ἐνεργείας ἐστὶ τὸ κατὰ τὴν ἔξιν.

Τέλος δὲ ἐστὶ, φησί, καὶ τὸ οὗ ἔνεκα τῷ μὲν ἀνδρείῳ τὸ κατὰ τὴν
 ἀνδρείαν, ἐκάστῳ δὲ τῶν τὰς ἀρετὰς ἐχόντων τὸ κατὰ τὴν ἔξιν καθ' ἣν
 ἐνεργοῦσιν. ἐστὶ δὲ ἡ κατὰ τὰς ἔξεις τὰς κατ' ἀρετὴν ἐνέργεια τοῦ καλοῦ 40
 χάριν γινομένη. καὶ ὁ ἀνδρεῖος πάντα τε ὑπομενεῖ καὶ ἃ πράσσει ὡς
 20 ἀνδρεῖος πράξει καὶ τοῦ καλοῦ [καὶ] τοῦ ἐν αὐτοῖς χάριν. ὀρίζεται γὰρ
 ἕκαστον τῷ τέλει. τὸ γὰρ τινὸς χάριν γινόμενον ἐκεῖνο ὄρον ἔχει. καλὸν
 δὲ ἡ ἀνδρεία· ἕκαστον δὲ τοιοῦτον εἶναι λέγεται καὶ ὀρίζεται τῷ τέλει.
 δεῖ οὖν τῆς ἀνδρείας τὸ τέλος τὸ οὗ ἔνεκα καλὸν εἶναι.

p. 1115^b29 Δοκεῖ δὲ καὶ ἀλαζῶν εἶναι ὁ θρασὺς καὶ προσποιη-
 25 τικὸς ἀνδρείας. |

Ἐλέγχεται δὲ τῶν τοιούτων ἐν τοῖς ἀληθῶς κινδύνοις ἡ προσποιήσις, 46^r
 ὁποῖοι (εἰσιν οἱ) Τρῶες παρ' Ὀμήρῳ “Τρῶες μὲν κλαγγῇ τ' ἐνοπῇ τ'
 ἴσαν ὄρνιθες ὥς”, οἱ δ' “Ἕλληνες ἐξ ἐναντίας “μένεα πνεύοντες” καὶ

1 post ἀποβολή add. φοβερόν a: om. B ὁ θάνατος a: θάνατος B 6 ὥσπερ a:
 καὶ B Homer. Il. II 102 sq. 7 βιαζόμενα Ba: βιάζετο γὰρ Homerus βελέεσσι
 B: βελέεσι a ἀγαυοὶ a: om. B 8 Homer. Il. II 111 ἐστήρικτο B: ἐστή-
 ρικται a 10 μυδὸς ψόφον] cf. H 6 p. 1149^a8 11 post λόγος add. ὑποτίθῃσι a:
 om. B φοβερῶν καὶ B: φοβερῶν τὲ καὶ a 12 δὲ B: τὲ a 13 ὑπαγορεύῃ B
 ex corr.: ὑπογορεύει a ἐν τοῖς B: ἔντε τοῖς a 15 rthesis usque ad φοβερά θρασύς
 (p. 1115^b29) a 16 τῷ μὲν B: τῷ μὲν οὖν a 18 ἐνεργοῦσιν B: ἔχουσιν ἐνε-
 γεῖν a κατ' ἀρετὴν B: κατὰ τὴν ἀρετὴν a 19 ὁ ἀνδρεῖος B: ὁ ἀνδρεῖος δὲ a
 20 καὶ τοῦ B: τοῦ a 24 rthesis usque ad φυγέειν κύνας (p. 1116^a35) a 26 ἡ
 προσποιήσις B: ἡ προσποιήσις αὐτῶν a 27 εἰσιν οἱ a: om. B Homer. Il. Γ 2
 ἐνοπῇ τ' B: om. a 28 Homer. Il. Γ 8

“σιγῇ δειδιότες σημάντορας”. τοιοῦτοι οἱ ἀνδρεῖοι, ὥς καὶ αὐτὸς προΐων 46^r
 ἐρεῖ. μαλακία γὰρ τὸ φεύγειν τὰ ἐπίπονα· ὁμοίως ἐστὶ καὶ ἡ πενία, 16
 ἢ ἀπὸ τοῦ πένειν εἴρηται, ἀφ’ οὗ καὶ πόνος ὠνόμασται. πρῶτον μὲν ἡ
 πολιτική. πολιτικὴ ἀνδρεία ἐστὶ, καθ’ ἣν ὑπομένουσιν οἱ πολῖται τοὺς
 5 κινδύνους διὰ τὰ ἐκ τῶν νόμων πρόστιμα καὶ ὀνειδῆ καὶ τὰς διδο-
 μένας τιμὰς. καὶ δοκοῦσιν οὗτοι ἀνδρεϊότατοι εἶναι, παρ’ οἷς οἱ δειλοὶ
 ἄτιμοι, οἱ δὲ ἀνδρεῖοι ἔντιμοι ἐκ τῶν νόμων ἢ διὰ τὰ ἥθη. εἰκέναι 20
 δέ φησι τὴν πολιτικὴν τῇ ὡς ἀληθῶς ἀνδρείᾳ, διὸ καὶ λέγει δι’ αἰδῶ γὰρ
 ἡ ἀρετὴ ἐστὶ καὶ καλόν, ὥς καὶ Διομήδης καὶ Ἑκτωρ φάσκουσιν, ὁ μὲν
 10 “Πολυδάμας μοι πρῶτος ἐλεγχείην ἀναθήσει”, <Διομήδης δὲ> “Ἑκτωρ γὰρ
 ποτε φήσει ἐνὶ Τρώεσσ’ ἀγορεύων ‘Τυδεΐδης ὑπ’ ἐμεῖο φοβούμενος ἴκετο
 νῆας.’ ὥς ποτε τ’ ἀπειλήσει, τότε μοι χάνοι εὐρεῖα χθών.” σημειωτέον
 δέ, ὅτι τὴν αἰδῶ ἐνταῦθα ἀρετὴν εἶπεν, οὐ δοκοῦν αὐτῷ τοῦτο οὔτε ἐν
 τῷ δευτέρῳ οὔτε ἐν τῷ τετάρτῳ, ἥτοι κοινότερον ἐνταῦθα λέγων, ἢ καὶ 25
 15 τῷ ὄντι εἴη ἂν ἀρετὴ, καλῶν πράξεων οὕσα αἰτία. ὁμοίως δὲ καὶ τὴν
 τιμὴν καλὸν νῦν φησιν, ἢ καὶ τοῦτο κοινότερον λέγων, ἢ τὸ τίμιον τῇ
 αὐτοῦ φύσει ἀγαθὸν ἂν εἴη, λέγων τὸ καλὸν ἀντὶ τοῦ ἀγαθοῦ, ἢ εἰ ἐστὶ
 τις τιμὴ καλὴ, ὥσπερ ἦν μετέρχεται ὁ τε μεγαλόψυχος καὶ ὁ μεταξὺ τοῦ
 τε φιλοτίμου καὶ ἀφιλοτίμου, οὗ ἐμνημόνευσε καὶ ἐν τῷ δευτέρῳ καὶ ἐν
 20 τῷ τετάρτῳ. ὁ μὲν οὖν ἀνδρεῖος διὰ καλοῦ ὄρεξιν ποιεῖ ἃ ποιεῖ καὶ
 κατὰ τὴν ἀνδρείαν, ὁ δὲ πολιτικὸς τιμῆς χάριν, ἀλλὰ καὶ δι’ αἰσχροῦ 30
 φυγὴν τοῦ ἔξωθεν ὑπὸ τῶν πολιτῶν ὀνειδούς. εἰ δὲ καὶ ὁ ἀνδρεῖος δι’
 αἰσχροῦ φυγὴν, ἀλλ’ οὐ καὶ ὀνειδούς, ἀλλ’ ὅτι τῇ αὐτῶν φύσει αἰσχρὰ
 ἡγεῖται αὐτὰ φυλάσσεσθαι. καὶ φεύγοντες οὐ τὸ αἰσχρὸν ἀλλὰ τὸ
 25 λυπηρόν, τὸ ἐκ τοῦ ἐπιτιμίου καὶ τῆς τιμωρίας δηλονότι, ἢ ζημία ἐστὶ
 χρημάτων ἢ μάστιγες.

p. 1116^a36 Καὶ οἱ προστάττοντες, κἂν ἀναχωρῶσι, τύπτοντες.

Ὡς παρ’ Ἡροδότῳ Πέρσαι· ὑπὸ γὰρ τοιούτοις ἐπιστάταις ἐν Θερμο-
 πύλαις Ἕλλησιν ἐμάχοντο. καὶ οἱ πρὸ τῶν τάφρων καὶ τῶν τοιούτων

1 Homer. Il. Δ 431 προΐων] p. 1116^a9 2 post ἐρεῖ add. ὅτι δειλοῦ τὸ ἐπίλυπον εἶναι.
 καὶ τῇ λύπῃ ὑπερβολικῶς κεχρησθαι a: om. B 5 πρόστιμα Ba et Aspasius: ἐπιτίμια
 Arist. καὶ ὀνειδῆ B et Aspasius: καὶ τὰ ὀνειδῆ a et Aristoteles 7 οἱ δὲ Ba et
 codd. Arist. L^bM^bN^b: καὶ οἱ Arist. vulg. 9 ὁ μὲν] Homer. Il. X 100 10 πολυδάμας
 Ba et Arist. cod. L^b: πολυδάμας Arist. vulg. διομήδης δὲ a: om. B Ἑκτωρ γὰρ]
 Homer. Il. Θ 148 sqq. 11 τρώεσσ’ B: τρώεσσιν a ἐμεῖο B: ἐμοῖο a 12 πότε
 τ’ Ba: ποτ’ Homer. 13. 14 ἐν τῷ δευτέρῳ] c. 7 p. 1108^a31 14 ἐν τῷ τετάρτῳ
 B: ἐν τετάρτῳ a] c. 15 p. 1128^b10 16 καλὸν νῦν B: νῦν καλόν a ἢ B: ἢ εἰ a
 17 ἂν εἴη a: εἴη ἂν B 19 ἀφιλοτίμου B: τοῦ ἀφιλοτίμου a ἐν τῷ δευτέρῳ] c. 7
 p. 1107^b29 19. 20 ἐν τῷ τετάρτῳ] c. 10 p. 1125^b9 20 καλοῦ B: καλὴν a
 22 τῶν πολιτῶν B: τοῦ πολιτικοῦ a 27 rthesis usque ad οἱ στρατιῶται (p. 1116^b6) a
 28 παρ’ Ἡροδότῳ] H 223 29 ἐμάχοντο a: ἐμαχέσαντο B

παρατάττοντες. τοῦτο περὶ Λακεδαιμονίων λέγοι ἄν· τοιαύτην γάρ τινα 46^r
 μάχην, ὅτε πρὸς Μεσσηνίους ἐμαχέσαντο, ἐπολέμουν, ἧς καὶ Τυρταῖος 41
 μνημονεύει. δοκεῖ δὲ καὶ ἡ ἐμπειρία ἢ περὶ ἕκαστα ἀνδρεία εἶναι,
 οἷον ἐπὶ τῶν θαλαττίων ἔφη καὶ ἐπὶ τῶν νόσων οἱ ἱατροὶ μὴ ἀπογινώ-
 5 σκοντες τὸν δοκοῦντα ἀνίατα νοσεῖν, διὰ δὲ τὴν τῶν προεφωδευμένων
 πεῖραν εὐθαρσεῖς ὄντες· καὶ ἐπὶ τῶν προκειμένων ὡσαύτως. καὶ ἐν ἐκάστη
 τέχνῃ καὶ ἐπιτηδεύματι ἐν τοῖς κινδύνοις εὐθαρσεῖς οἱ ἔμπειροι, καὶ κατ'
 οἰκοδομικὴν καὶ ναυτικὴν καὶ εἴ τις ἑτέρα τέχνη. ὅθεν καὶ φησιν Σωκράτης
 φήθη ἐπιστήμην εἶναι τὴν ἀνδρείαν. λέγει γάρ ἐν Λάχῃτι Σωκράτης 45
 10 παρὰ τῷ Πλάτῳ, ἐπιστήμην δεινῶν τε καὶ μὴ τὴν ἀνδρείαν εἶναι. καὶ τὸ ἐν
 Πρωταγόρᾳ δὲ εἰρημένον τοιοῦτον. ὅτι γὰρ τοῦ ἐπιστήμονός ἐστιν ἐν οἷς
 ἐπίσταται θαρραλεώτατος εἶναι, καὶ ὁ ἀνδρεῖος θαρραλεώτατος, τὸν ἐπιστή-
 μονα εἰς τ' αὐτὸ <συνάγων> τῷ ἀνδρείῳ, οὐ πάνυ τι συλλογιστικῶς· ὥς δὲ
 ἀκολουθοῦντος τῷ τοῦς ἐπιστήμονας καὶ ἐμπείρους θαρραλέους <εἶναι καὶ
 15 τοῦς θαρραλέους> ἐπιστήμονας, καὶ διὰ τοῦτο τὴν ἀνδρείαν οὕσαν γινῶσιν 50
 καὶ ἐμπειρίαν τινά.

p. 1116^b6 Δοκεῖ γὰρ εἶναι πολλὰ κενὰ τοῦ πολέμου. |

Κενὰ τοῦ πολέμου καλεῖ τὰ ἐν οἷς οὐδεὶς κίνδυνος τοῖς παρατα- 46^v
 τομένοις, φαίνονται δὲ τοῖς οὐκ εἰδόσιν αὐτά, κενὰ ὄντα, ἀνδρεῖοι οἱ δι'
 20 ἐμπειρίαν μένοντες ἐν τούτοις. ὅτι δὲ μὴ δι' ἀνδρείαν ποιοῦσι, ὁκλὸν ἐκ
 τοῦ ὅταν ὑπερτείνῃ ὁ κίνδυνος καὶ λείπωνται ταῖς παρασκευαῖς
 πρώτους φεύγειν αὐτούς. δοκοῦσι δ' εἶναι θαρραλέοι καὶ διὰ τὴν παρασκευὴν 15
 τῶν ὅπλων καὶ <τὴν> περὶ τὴν χρῆσιν αὐτῶν ἐμπειρίαν, ὅπερ καὶ πρὶ τῷ
 Ἑρμαίῳ συνέβη. Ἑρμαῖον ἐν Κορωνείᾳ τῆς Βοιωτίας τόπος οὕτω λεγόμενος
 25 πεδινὸς ἐν αὐτῇ, τῶν ἄλλων ἀνωμάλων ὄντων, ἐν ᾧ παρατεταγμένοι ποτὲ
 Κορωνεῖς σὺν τοῖς βοηθήσουσιν αὐτοῖς στρατιώταις ἐκ τοῦ Μεταχοίου μετὰ
 τῶν βοιωταρχῶν, ὅτε τὴν πόλιν κατέλαβε καὶ τὴν ἀκρόπολιν εἶχεν ὑφ'
 ἑαυτῷ Ὀνόμαρχος ὁ Φωκεὺς προδοθεῖσαν αὐτῷ, αὐτοὶ μὲν μείναντες ἀπέ-
 θανον ὑπὸ τῶν ἀμφὶ τὸν Ὀνόμαρχον, ἀποκλείσαντες τὰς πύλας, ἵνα αὐτοῖς 20
 30 μὴδὲ βουλομένοις εἴη φυγεῖν καὶ καταλιπεῖν τὴν πατρίδα. οἱ δὲ τῶν
 Βοιωτῶν βοηθήσαντες αὐτοῖς στρατιῶται ἐκ τοῦ Μεταχοίου, ἔφυγον εὐθὺς

1 Λακεδαιμονίων scripsi: λακεδαιμονίαν Ba 2 Τυρταῖος] cf. fr. 8. II 12 Bergk 3 ἀνδρεία
 εἶναι Ba et Arist. codd. K^bN^bO^b: ἀνδρεία τις εἶναι Arist. vulg. 4 ἔφη] c. 9 p. 1115^b1
 8 φησὶν Σωκράτης B: Σωκράτης, φησὶν a 9 ἐν Λάχῃτι] p. 196 D 10. 11 ἐν πρωτα-
 γόρᾳ B: ἐν τῷ πρωταγόρᾳ a] p. 350 C 13 συνάγων a: om. B πάνυ τι a: πάνυ τοι B
 14. 15 εἶναι, καὶ τοῦς θαρραλέους a: om. B 17 κενὰ B et Arist. vulg.: καινὰ a et
 Arist. codd. K^bM^b rthesis usque ad καὶ ὁρμήν (p. 1116^b30) a 18 κίνδυνος B:
 κινδυνεύει a 20 ὅτι δὲ μὴ δι' a: ὅτι μὴ δὲ B 23 τὴν περὶ a: περὶ B
 24 κορωνεία a: κορώνη B βοιωτίας a: βοιοτίας B ante πεδινὸς add. ἐστὶ a:
 om. B 26 Μεταχοίου Marx: μετὰ τοίχου Ba κατέλαβε B: κατέλαβον a
 28 Ὀνόμαρχος Marx: ὁ μόναρχος Ba 29 ὀνόμαρχον B: μόναρχον a εἴη B:
 ἐξεῖη a 31 Μεταχοίου Marx: μετατοίχου B: μετὰ τοίχου a

ἐν ἀρχῇ τῆς μάχης, αἰσθόμενοι ἕνα τεθνάναι τῶν βιοιωταρχῶν Χάρωνα. 46^v
 ἱστοροῦσι περὶ τῆς μάχης ταύτης Κηφισσόδωρος ἐν τῇ ιβ' (τῶν) Περὶ τοῦ
 ἱεροῦ πολέμου καὶ Ἀναξιμένης ἐν τῇ τετάρτῃ τῶν Περὶ Φίλιππον καὶ
 Ἐφορος ἐν τῇ τριακοστῇ. καὶ οἱ διὰ θυμόν. οἱ θυμοειδεῖς ὡς Ῥωμαῖοι 25
 5 καὶ πάντα τὰ ἐσπέρια ἔθνη. ἰτητικώτατον γὰρ ὁ θυμός, ἀντὶ τοῦ
 ὁμόσε ἵεναι τοῖς κινδύνους (ὁ θυμός) αἷτιος μάλιστα· τοιαῦτα δὲ καὶ τὰ
 θηρία. ἰτητικώτατον· κινήτικώτατον, ὁρμητικώτατον. καὶ ἔξεσεν αἷμα·
 τοῦτο εἶπεν, ἐπεὶ δοκεῖ ζέσις τις τοῦ περὶ τὴν καρδίαν αἵματος ὁ θυμός,
 τὸ δὲ "οἱ δριμύ μένος προὔτυψε φίλον πατέρα εἰσορόωντι" ἐκ τῶν ὑστάτων
 10 ἐστὶ τῆς Ὀδυσσεΐας, μένος τὸν θυμόν λέγοντος αὐτοῦ. λέγοι δ' ἂν ὅτι
 ἀνέπνευσεν εὐθαρσῆς τε καὶ θυμοῦ μεστὸς ὄρων τὸν πατέρα.

p. 1116^b30 Οἱ μὲν οὖν ἀνδρεῖοι διὰ τὸ καλὸν πράττουσιν.

30

Εἰπὼν ὅτι καὶ αἱ ἀνδρεῖοι θυμοειδεῖς, πῶς, ἐξηγήσατο· οὐ γὰρ ὡς 36
 διὰ θυμόν ποιοῦντες ὡς τὰ θηρία καὶ οἱ διὰ θυμόν τι ποιοῦντες ἄνθρωποι,
 15 ἀλλ' ὅτι συνεργεῖ αὐτοῖς ὁ θυμός, ἐνθουσιαστικωτέρους αὐτοὺς ποιῶν
 πρὸς τὰς πράξεις τοῦ καλοῦ χάριν γινομένης ὑπ' αὐτῶν. τὰ θηρία δέ,
 φησί, οὐ διὰ τὸ καλὸν χρῆται τῷ θυμῷ ἀλλὰ διὰ λύπην, (ἔτι δὲ) καὶ
 ἀλγηδὸνα καὶ φόβον. εἶπε δὲ περὶ τῶν θηρίων τὸ ὥσπερ καὶ τὰ θηρία 40
 ἐπὶ τοὺς τρώσαντας φερόμενα, ὅτι φέρονται μὲν οἱ θυμοειδεῖς διὰ
 20 τὸν θυμόν ἐπὶ τοὺς κινδύνους ὡς καὶ τὰ θηρία ἐπὶ τοὺς τρώσαντας. οὐ
 μὴν καὶ τὰ θηρία διὰ θυμόν ἀπλῶς εἶπε νῦν, διὰ γὰρ λύπην αὐτὰ φησιν
 ἐπιέναι τισί, καὶ ὅτι γε μὴ ἀνδρεῖα τὰ θηρία ἐδήλωσε διὰ τοῦ ὁρμᾶν αὐτὰ
 πρὸς τὸν κίνδυνον, οὐδὲν τῶν ἀπαντησομένων δεινῶν προορῶντα, ἐπεὶ οὕτω
 γε καὶ οἱ ὄντοι ἀνδρεῖοι ἂν εἶεν· "Ὀμηρος "ὡς δ' ὅτ' ὄνος παρ' ἄρουραν
 25 (ἰὼν) ἐβιάσατο παῖδας" καὶ τὰ ἐξῆς. τοῦτο δὲ εἰς δῆλωσιν παρέθετο 45
 τοῦ μὴ πᾶσαν ὑπομονὴν δεινῶν κατ' ἀνδρείαν γίνεσθαι. ὡσαύτως καὶ
 οἱ μοιχοὶ οὐ τοῦ καλοῦ χάριν ὑπομένουσιν τὰ δεινὰ ἀλλὰ τῆς αἰσχυρᾶς
 ἐπιθυμίας.

p. 1117^a4 Φυσικωτάτη δὲ ἔοικεν ἡ διὰ τὸν θυμόν εἶναι.

30 Φυσικωτάτην εἶναί φησι τὴν διὰ θυμόν ἀνδρείαν, ἐπεὶ φυσικὸν πάθος 50
 ὁ θυμός. διὸ καὶ προσλαβοῦσα ἡ τοιαύτη ἀνδρεία προαίρεσιν καὶ τὸ

2 ιβ' B: δωδεκατέρῳ a τῶν a: om. B 4 Ἐφορος] Fragm. Hist. Graec. I 274,
 153 Müller 5 ἰτητικώτατον a et Arist.: ἰτητικόν B 6 ὁ θυμός a: om. B
 8 δοκεῖ] cf. De anima A 1 p. 403^a31 9 τὸ δὲ B: τῷ δὲ a 10 τῆς Ὀδυσσεΐας]
 ω 319 λέγοι a: λέγοιτο B 11 εὐθαρσῆς B: εὐθαρῶς a 12 rthesis usque ad
 τὸν κίνδυνον (p. 1117^a3) a 13. 14 ὡς τὰ B: ὥσπερ τὰ a 17 ἔτι δὲ a:
 om. B 18 εἶπε B: εἰπὼν a ὥσπερ καὶ τὰ Ba: ὥσπερ τὰ Aristoteles
 20 ὡς B: ὥσπερ a 24 Ὀμηρος] Il. A 558 25 ἰὼν a: om. B 29 rthesis
 usque ad τὸ πάθος (p. 1117^a9) a

οὐ ἕνεκα ἢ ἀληθῶς ἀνδρεία γίνεται. ἐν μεσότητι γὰρ τῶν παθῶν αἰ 46^v
ἡθικαὶ ἀρεταί, γίνεται δὲ ἐν μεσότητι ὁ θυμὸς ταῦτα προσλαβών. ἔτι ἡ
ἀνδρεία περὶ τὸν θυμόν· ὑπηρετεῖται γὰρ ὁ θυμὸς, ὡς ἔφην, τῷ ἀνδρείῳ.
οἱ δὲ διὰ ταῦτα μάχιμοι μέν, οἱ δὲ ἡδονήν, φησί, καὶ λύπην. |

5 p. 1117^a9 Παραπλήσιον δ' ἔχουσιν τι.

47^r

Τὸ ὁμόσε δηλονότι τοῖς κινδύνοις χωρεῖν, ὅ· τὸ εἶναι ἀνδρεῖοι φαντάζον-
ται καὶ οὗτοι. ἀλλ' οἱ μὲν ἀνδρεῖοι διὰ τὰ προειρημένα θαρραλέοι,
διὰ τὸ καλὸν δηλονότι καὶ τὴν τοῦ αἰσχροῦ φυγὴν. ἀνδρείου δ' ἦν τὰ
φοβερά ἀνθρώπων ὄντα καὶ μὴ φαινόμενα ὑπομένειν, τὰ καὶ ὄντα
10 καὶ φαινόμενα φοβερά, μὴ ὡς οἱ εὐέλπιδες· ἐκεῖνοι μὲν γὰρ φαινόμενα μὲν 15
φοβερά ὑπομένουσιν, ὄντα δὲ φεύγουσιν. ἀνδρειότερον δὲ φησι τὸν ἐν τοῖς
αἰφνιδίοις φοβεροῖς ἀπαθῆ μένοντα καὶ ἀπτόητον, οὐ τὸν ἐν παρασκευῇ,
ὅ· καὶ λόγος τι συνεργήσει καὶ ἡ τοῦ πράγματος φύσις ἐπεσκευμένη
πείσει μὴ ἀποδειλιᾶν ἀλλ' ἐγκαρτερεῖν τοῖς δεινοῖς. ταῦτα δὲ ἐν τοῖς κατ'
15 ἀνθρώπους φησὶ φόβοις, οὐκ ἐν τοῖς ὑπὲρ ἀνθρώπων, σεισμοῖς δηλαδὴ,
ἐπικλύσεσι θαλάττης καὶ τοῖς ὁμοίοις. ἀνδρεῖοι δὲ φαίνονται καὶ οἱ
ἀγνοοῦντες. πέμπτου καὶ τελευταίου μνημονεύει τρόπου, καθ' ὃν δοκοῦσιν 20
εἶναι τινες ἀνδρεῖοι οὐκ ὄντες, τοῦ δι' ἄνοιαν. καὶ γὰρ οἱ ἀγνοοῦντες καὶ
ἄπειροι τῶν ἐπιφερομένων δεινῶν καὶ διὰ τοῦτο θαρροῦντες πρὸς αὐτὰ
20 ἀνδρεῖοι δοκοῦσιν εἶναι, ὅθεν καὶ ἡ παροιμία ἐρρύη 'γλυκὺς ἀπείρω πόλε-
μος'. εἰσὶ δὲ καὶ οὗτοι παραπλήσιον ἔχοντες τοῖς εὐέλπισιν· οἴονται γοῦν
καὶ αὐτοὶ μηδὲν πείσεσθαι· πλὴν ἐκεῖνοι μὲν τῷ διὰ πείρας γεγονέναι καὶ
κεκρατηκέναι πολλάκις ἔχουσι τὸ εὐέλπιδες εἶναι (διὸ καὶ παραμένουσι 25
χρόνον τινά), οἱ δὲ ἀγνοοῦντες καὶ ἡπατημένοι οὐδὲν ἀξίωμα ἔχουσιν· οὐ
25 γὰρ εἰδότες ὑπερορῶσι. διὸ γνόντες τὰληθές ἢ μόνον ὑποπτεύσαντες
φεύγουσιν (εὐθύς).

p. 1117^a26 Ὅπερ οἱ Ἀργεῖοι ἔπαθον περιπεσόντες τοῖς Λάκωσιν
ὡς Σικυωνίοις.

Ξενοφῶν γὰρ ἐν τῇ ἕκτῃ τῶν Ἑλληνικῶν λέγει ἡττωμένων Σικυω- 41
30 νίων ὑπὸ Ἀργείων Πασίμαχον τὸν ὑφαρμοστὴν τῶν Λακεδαιμονίων ἔχοντα
ὀλίγους (ἱππέας) μεθ' ἑαυτοῦ ἀφελόμενον τὰς ἀσπίδας τῶν Σικυωνίων καὶ

1 τῷ ἀνδρείῳ B: τῇ ἀνδρείῳ a 2 ταῦτα B: ταύτην a 5 rthesis usque ad ὑπο-
πτεύωσι, φεύγουσιν (p. 1117^a26) a 6 τὸ ὁμόσε B: ὁμόσε a 6. 7 φαντάζονται a:
φαντάζουσι a 9 μὴ Ba et Arist. cod. Kb: om. Arist. vulg. 15 post δηλαδὴ add.
καὶ χάσμασι καὶ a: om. B 17 μνημονεύει scripsi: μνημονεύσει Ba 19 ἄπειροι B:
οἱ ἄπειροι a 20 γλυκὺς κτλ.] cf. Diogen. III 94 ibique interpp. 21 δὲ B: om. a
25 γνόντες B: ἀγνοοῦντες a 26 εὐθύς a: om. B 27 ὅπερ—σικυωνίοις (28) a: ὡς
ἀργεῖοι περιπεσόντες λακεδαιμονίοις ὑπὸ σικυωνίων B rthesis usque ad ἐκείνων αἰρεῖται
(p. 1117^b15) a 29 ἐν τῇ ἕκτῃ] in nostris exemplaribus IV, 4, 10 30 ὑφαρμοστὴν]
ἱππαρμοστὴν Xenophon 31 ἱππέας a: om. B

ὀπλίσαντα τοὺς ἑαυτοῦ καὶ τοὺς ἵππους πρὸς δένδροις τισὶ δήσαντα, 47^r
 ἐπελθεῖν τοῖς Ἀργείοις, τοὺς δὲ μέχρι μὲν ὀλίγου διὰ τὰ ἐπὶ τῶν ἀσπίδων
 ἐπίσημα Σικυωνίους αἰεσθαι τοὺς Λάκωνας καὶ καταφρονεῖν αὐτῶν δι' 45
 ἄγνοιαν, ὕστερον μὲντοι τῇ πείρᾳ μαθεῖν αὐτοὺς οἷτινες ἦσαν καὶ φεύγειν.
 5 διὸ καὶ ἐπίλυπον ἢ ἀνδρεία καὶ δικαίως ἐπαινεῖται. δικαίως
 ἐπαινέσθαι φησι τὴν ἀνδρείαν καὶ τῶν ἄλλων ἀρετῶν προκεκρίσθαι
 ἐνταῦθα διὰ τὸ πλείω τὰ λυπηρὰ τῶν ἡδέων ἔχειν. τὸ μὲν γὰρ
 τέλος οὗ χάριν πάντα πράσσει καὶ ὑπομένων ποιεῖ, ὅπερ ἐστὶν ἡδὺ τῷ
 ἀνδρείῳ, λυπηρὰ δὲ καὶ ἐπίπονα τὰ κύκλω, ἃ ἐστὶν αἱ πράξεις καὶ
 10 τὰ παθήματα, δι' ὧν τοῦ τέλους τυγχάνει. τραύματα γὰρ καὶ θάνατοι 50
 ὑφ' ὧν ἐπισκοτεῖται καὶ ἐπικαλύπτεται τὸ ἐν <τῇ> ἀνδρείᾳ ἡδύ, ὥς μὴ
 εἶναι τοῖς πολλοῖς γνώριμον, ὃ καὶ σημεῖον ἐναργέστατον τοῦ τὸ τέλος
 αὐτῷ ἡδὺ εἶναι. διὰ γὰρ τὴν ἔφεσιν ἐκείνου καὶ τούτων ἀνέχεται. οὐ
 γὰρ ἢ τούτων ὑπομονὴ ἡδὺ αὐτῷ, ἀλλ' ὅτι αἰσχρὸν τὸ μὴ ὑπομένειν
 15 ὑφίσταται αὐτά. μνημονεύσας δὲ καὶ τῶν πυκτῶν, οἷς τὸ μὲν στεφανοῦσθαι
 καὶ τιμᾶσθαι τέλος καὶ ἡδύ, τὰ δὲ δι' ὧν γίνονται ταῦτα ἀηδὴ τε καὶ
 ἐπίπονα (πληγαὶ γὰρ καὶ τραύματα) τῷ πλείω ταῦτα καὶ μείζω <εἶναι> 47^v
 τῆς ἀπὸ τῶν στεφάνων ἡδονῆς. μικρὸν γὰρ ὥς πρὸς τὰ ἡδὴ τὸ δι'
 αὐτῶν γινόμενον παραβαλλόμενον γίνεται, ὥς μηδὲν ἔχειν αὐτοὺς δοκεῖν
 20 ἡδύ. εἰπὼν δὲ ἄκοντι τῷ ἀνδρείῳ ἔσεσθαι τὰ τε τραύματα καὶ τὸν θάνατον,
 ὑπομένειν μὲν ταῦτα ἢ διότι καλὸν ἢ διότι αἰσχρὸν τὸ μὴ, φησὶ τοσούτῳ
 μᾶλλον αὐτὸν ἐπὶ τῷ θανάτῳ λυπηθῆσεσθαι, ὅσῳ μᾶλλον εὐδαιμονέστερός 5
 ἐστὶ καὶ περιφανέστερος ἐν ἀρετῇ. ὥς γὰρ πολλῶν τε καὶ μεγάλων ἀγαθῶν
 αὐτός τε ἀποστερούμενος καὶ ἀποστερῶν τοὺς οἰκείους καὶ τὴν πατρίδα
 25 τῆς ἐκ τοῦ τοιούτου προστασίας, εἰκότως ἐπὶ τῷ θανάτῳ λυπηθῆσεται.
 διὸ καὶ τὸν μηδενὸς χάριν καλοῦ γινόμενον θάνατον φυλάσσοιτο ἂν οἶον
 τὸν ἐν θαλάσῃ ἐμπρησμῷ σεισμῷ ἢ τινὶ ἄλλῃ τοιαύτῃ περιστάσει.

p. 1117^b15 Οὐ δὲ ἐν ἀπάσαις ταῖς ἀρεταῖς τὸ ἡδέως ἐνεργεῖν
 ὑπάρχει.

30 Τοῦ ἔμπροσθεν εἰρημένου ἐπὶ τοῦ κατ' ἀρετὴν ζῶντος τοῦ ἢ μὴ
 λυπουμένου γε, νῦν αἰτίαν ἀποδίδωσι καὶ φησὶ τὸ <οὐ δὲ ἐν πάσαις ταῖς 15
 ἀρεταῖς τὸ ἡδέως ἐνεργεῖν ὑπάρχει> πλὴν ἐφ' ὅσον τοῦ τέλους
 ἐφάπτονται. αἱ γὰρ κατὰ τὴν ἀνδρείαν ἐνέργειαι τοιαῦται, στρατιώτας

1 πρὸς δένδροις B: δένδροις a 3 τοὺς a: τοῖς B 3. 4 δι' ἄγνοιαν B: διὰ τὴν
 ἄγνοιαν a 11 ἐπικαλύπτεται καὶ ἐπισκοτεῖται a τῇ a: om. B 13 ἐκείνου B:
 τὴν ἐκείνου B 15. 16 στεφανοῦσθαι καὶ B: στεφανεῖσθαι τε, καὶ a 16 τέλος
 καὶ B: τέλος τε, καὶ a 17 εἶναι a: om. B 21 ὑπομένειν scripsi: ὑπομένων Ba
 ταῦτα B: τοιαῦτα a 23 ἐστὶ B: τέ ἐστὶ a 27 ἐμπρησμῷ σεισμῷ B: ἢ ἐμπρησμῷ ἢ
 σεισμῷ a 28 οὐ δὲ δὲ B et Arist. cod. Nb: οὐ δὲ δὲ a: οὐ δὲ Arist. vulg. rthesis
 usque ad τῶν εἰρημένων (p. 1117^b22) a 30 ἔμπροσθεν] B 2 p. 1104^b8 31. 32 οὐ δὲ—
 ὑπάρχει a: om. B 31 πάσαις a: ἀπάσαις Arist. 33 ἐφάπτονται Ba: ἐφάπτεται Arist.

δέ, φησίν, οὐδὲν ἴσως κωλύει μὴ τοὺς κρατίστους ἀνδρείους εἶναι 47^v
 ἀλλὰ τοὺς ἡττον μὲν ἀνδρείους, μηδὲν ἄλλο ἀγαθὸν ἔχοντας. διὸ
 ἀντιποιήσονται τοῦ βίου. οὗτοι γὰρ εὐδύνως καὶ ἐπὶ μικροῖς λήμμασι κατα-
 φρονοῦσι τοῦ ζῆν· διὸ χρησιμώτεροι τοῖς προσδεομένοις οὐ περὶ πολλοῦ
 5 ποιοῦμενοι τὴν ἑαυτῶν σωτηρίαν. οἱ γὰρ ἀνδρεῖοι οὔτε ῥιψοκίνδουνοι οὔτε 20
 περὶ τῶν τυχόντων, ἀλλ' εἰσὶ μεγαλοκίνδουνοί τε καὶ ἐν οἷς κινδυνεύειν καλόν,
 ἐπὶ τούτοις θαρραλέοι. τὸ δὲ ἴσως πρόσκειται· εἴη γὰρ ἂν ποτε καὶ ὁ
 ἀνδρεῖος τοῖς στρατιώταις κατειλεγμένος. εἴη ἂν οὖν ἡ ἀνδρεία ἕξις ἐν
 μεσότητι τῇ περὶ φόβους καὶ θάρρη, ὑπομενετικούς παρεχομένη κινδύνων
 10 τε καὶ θανάτου ἕνεκα τοῦ καλοῦ. ἐν ἀπάσαις ταῖς ἀρεταῖς. ἐγὼ φημι
 ἐν οὐδεμιᾷ. διὰ γὰρ τὸ τέλος ἐν πάσαις τὸ ἡδύ, ἐπεὶ τὰ πρὸς τὸ τέλος
 ἐπίποννα πάντα, εἴ γε καὶ διὰ τὴν λύπην τῶν καλῶν ἀπεχόμεθα. ἄλλο δ' 25
 ἀγαθὸν μηδὲν ἔχοντας. διὰ γὰρ ἔνδειαν ἀγαθοῦ μὴ ἔχοντες οὐ ἀντιποιή-
 σονται, πρὸς μικρὰ κέρδη τὸν βίον, ἥτοι τὴν ζωὴν, ἀλλάττονται, ὅτι οἱ
 15 στρατιῶται ῥιψοκίνδουνοι καὶ μικροκίνδουνοι μικρῶν χάριν κερδῶν καταλλάτ-
 τοντες ζωὴν, οἱ δὲ ἀνδρεῖοι οὐ δρῶσιν ῥιψοκινδύνως οὐδὲ μικροκινδύνως
 ἀλλὰ μεγαλοκινδύνως· τοῦ καλοῦ γὰρ χάριν καὶ ὑπὲρ πατρίδος ἢ τινος
 τοιούτου αἰροῦνται τοὺς κινδύνους.

p. 1117^b23 Μετὰ δὲ ταῦτα περὶ σωφροσύνης.

30

20 Εἰπὼν περὶ ἀνδρείας, μέτεισιν ἐπὶ τὸν περὶ σωφροσύνης λόγον, καὶ
 τοῦ περὶ πρώτου τούτου λέγειν ἀποδίδωσιν αἰτίαν. λέγει γὰρ ὅτι τῷ δοκεῖν
 τῶν ἀλόγων μερῶν εἶναι αὐτὰς ἀρετάς. τοῦτο δὲ λέγοι ἂν οὐχ ὥς 35
 μόνων τούτων τοῦ ἀλόγου τῆς ψυχῆς οὐσῶν ἀρετῶν (πᾶσαι γὰρ αἱ ἡθικαὶ
 ἀρεταὶ τοιαῦται), ἀλλ' ὥς τούτων μόνων δοκουσῶν τοῖς πρὸ αὐτοῦ. Πλάτων
 25 γοῦν τὴν μὲν τοῦ θυμικοῦ φησιν εἶναι, τὴν δὲ τοῦ ἐπιθυμητικοῦ. ὅτι γὰρ
 πρὸς τοῦτον εἶπε, δηλοῖ καὶ διὰ τοῦ προσθεῖναι τὸ τῶν ἀλόγων μερῶν.
 δοκεῖ γὰρ Πλάτων τὰς δυνάμεις ταύτας τῆς ψυχῆς καὶ τοῖς τόποις χωρίζειν.
 λέγοι δ' ἂν περὶ τούτων ὅτι κυριώτεραι καὶ μεγάλην ἔχουσαι πρὸς τὸν
 βίον ῥοπὴν, ἡ μὲν γὰρ εὐτολμον καὶ θαρραλέον πρὸς τὰ δεινὰ τὸ ἦθος 40
 30 τοῦ ἔχοντος παρεχομένη καὶ λύπαις καὶ φόβοις ἀδούλωτον, ἡ δὲ κόσμιόν
 τε καὶ ἀήττητον ὑφ' ἡδονῶν. τὰ γὰρ πάθη ταῦτα, θυμός τε καὶ ἐπιθυμία
 παιδαγωγηθέντα μὲν εὐσταθείας τῆς κατὰ τὸν βίον αἵτια, ἀπαιδαγώγητα
 δὲ μείναντα διαταράττει καὶ θηριώδη ποιεῖ. διὸ καὶ εἰκότως τιμιώταται

2 μηδὲν B: οὐδὲν δὲ a 4 πολλοῦ B: πολλῶν a 7 ἂν B: om. a 9. 10 κιν-
 δύνων τε, καὶ θανάτων a: κινδύνους τε καὶ θανάτους B 10 post φημι add. ὥς a:
 om. B 15 κερδῶν B: μισθῶν a 15. 16 καταλλάττοντες ζωὴν B: τὴν ζωὴν
 καταλλάττοντες a 16 δρῶσιν οὐ a 19 ταῦτα B et Arist. cod. M^b: ταύτην a et
 Arist. vulg. rthesis usque ad ἀκολασία φαίνεται (p. 1117^b27) a 20 σωφροσύνης
 B: τῆς σωφροσύνης a 21 αἰτίαν ἀποδίδωσι a τῷ a: τὸ B 24 μόνων B:
 μόνον a 25 γοῦν a: οὖν B 26 πρὸς τοῦτον Diels: πρὸ τούτου Ba 28 πρῶτον
 add. post τούτων a: om. B ἔχουσαι B: ἔχουσι a 30 τοῦ ἔχοντος B: τῷ ἔχοντι a
 31 ὑφ' B: ἀφ' a 33 διαταράττει καὶ B: διαταράττει τὲ καὶ a

μὲν καὶ αἰρετώταται αἱ περὶ ταῦτα ἀρεταί, ἀτιμόταται δὲ καὶ φευκτόταται 47^v
αἱ κακίαι.

p. 1117^b27 Περὶ ποίας οὖν τῶν ἡδονῶν. |

45

Ὡσπερ ἐπὶ τῆς ἀνδρείας εἰπὼν αὐτὴν περὶ θάρρη καὶ φόβους εἶναι 48^r
5 ἔδειξε περὶ ποῖα ταῦτα, οὕτω καὶ νῦν περὶ ἡδονὰς εἰπὼν τὴν σωφροσύνην
καὶ λύπας εἶναι δείκνυσι περὶ ποίας ταύτας. ἔοικε δὲ περὶ ἀνδρείας καὶ
σωφροσύνης πρῶτον διδάσκειν, ὅτι καὶ αὗται πρὸς τὸν βίον μεγάλην ἔχουσι
ρόπην, ἥ μὲν τὸ εὐτολμον τῷ ἡθελί πορίζουσα, ἥ δὲ τῶν ἡδονῶν τὸ
ἀήττητον. διηγήσθωσαν δὲ αἱ ψυχικαί. ψυχικαὶ ἡδοναὶ εἰσιν αἱ ἄνευ
10 τοῦ σώματος, μηδὲν πάσχοντος <τούτου> ἢ διατιθεμένου <πως> ἐπιγινόμεναι,
οἷον φιλοτιμία καὶ τὰ ὅμοια. ἀλλὰ μᾶλλον τῆς διανοίας. τοῦτο εἴρηται 15
ἀντὶ τοῦ τῆς ψυχῆς, ἢ πάθη κοινότερον καὶ τὰ νοήματα εἶπεν, ὥς ἀρχό-
μενος καὶ τοῦ Περὶ ἐρμηνείας “ἔστι μὲν οὖν τὰ ἐν τῇ φωνῇ τῶν ἐν τῇ
ψυχῇ παθημάτων σύμβολα.” διαθέσεις γὰρ αἱ τῆς διανοίας ἐνέργειαι,
15 ἀλλ’ οὐ κυρίως πάθη. ὅτι διὰ τούτων ἀνάμνησις γίνεται αὐτοῖς
τῶν ἐπιθυμιῶν. ἀνάμνησις μὲν τοῖς ἀκολάστοις τῶν ἐπιθυμητῶν, ἀλλ’
οὐ προηγουμένως, κατὰ συμβεβηκὸς δέ. προηγουμένως γὰρ σπουδάζεται 20
ὕπ’ αὐτῶν ἄλλα. ἀνάμνησις δὲ αὐτῶν τούτοις γίνεται διὰ τούτων· ἀφρο-
δισίων μὲν διὰ τῶν ὁσμῶν, καὶ βρωμάτων δὲ διὰ τῶν αὐτῶν, ἢ καὶ διὰ
20 βρωμάτων πάλιν ἀνάμνησις τῶν ἀφροδισίων· εἰς τοῦτο γὰρ ἡ τρυφή ἄγει.
οἱ τοιοῦτοι δὲ οὐ διὰ τὰς τῶν ὁσφρήσεως ἡδονὰς ἐσπουδάσασιν περὶ τὰ
ὁσφραντά, ἀλλ’ ὅτι ὑπομιμνήσκει αὐτοὺς ταῦτα ἀφροδισίων καὶ βρωμάτων,
περὶ ᾧ ἔστιν αὐτοῖς προηγουμένως σπουδὴ. κατὰ συμβεβηκὸς οὖν ὥς
ὁσφραντοῖς αὐτοῖς χαίρουσι· συμβέβηκε γὰρ τούτοις καὶ εὐώδεσιν εἶναι. 25
25 τὰ μὲν οὖν μῦρα ὑπομιμνήσκει αὐτοὺς τῶν ἀφροδισίων, ἢ δὲ ἀπὸ τῶν
ὄψων ὁσμὴ τῶν σπουδαζομένων βρωμάτων. ὅτι δὲ κατὰ συμβεβηκὸς
γίνεται τισιν ἡδονὴ δι’ ὁσφρήσεως δείκνυσι διὰ τοῦ καὶ τοὺς πεινῶντας
χαίρειν ταῖς ἀπὸ τῶν βρωμάτων ὁσμαῖς. οὐ γὰρ καὶ κορεσθέντες χαίρουσι
ταύταις. εἰπὼν δὲ ταῦτα ἐπιφέρει, ὅτι καὶ τὸ τούτοις χαίρειν ἀκο-
30 λάστου. ἀναμιμνήσκουσι γὰρ αὐτοὺς αὗται τῆς περὶ τὰ ἀφροδίσια λιχνείας
καὶ <τῆς περὶ τὰ βρώματα> λιχνείας.

1 αἰρετώταται B: αἰρετώτεροι a 3 rthesis usque ad βορὰν ἔξει (p. 1118^a23) a
4 ἐπὶ τῆς B: περὶ a 6 καὶ ante σωφροσύνης B: om. a 10 τούτου et πως a:
om. B ἐπιγινόμεναι B: γινόμεναι a 12 εἶπεν ὥς B: εἶπεν εἶναι ὥσπερ a
13 Περὶ ἐρμηνείας] c. 1 p. 16^a3 14 παθημάτων B et Arist.: τῶν παθημάτων a
15 γίνεται αὐτοῖς Arist.: γίνεται αὐτοῖς οἷς B: αὐτοῖς γίνεται a 16 post ἐπιθυμητῶν
add. διὰ τῶν εὐωδῶν a: om. B 19 καὶ βρωμάτων B: βρωμάτων a 22 καὶ B:
τὲ καὶ a 23 ἢ σπουδὴ a: σπουδὴ B 24 αὐτοῖς ὥς ὁσφραντοῖς a καὶ B:
om. a 27 γίνεται τισιν ἡδονὴ B: γίνονται τισὶν ἡδοναῖ a 29 καὶ B: om. a
τούτοις Ba et Arist. cod. Ob: τοιούτοις Arist. vulg. 31 τῆς περὶ τὰ βρώματα a:
om. B

p. 1118^a23 Περὶ τὰς τοιαύτας δὴ ἡδονὰς ἢ σωφροσύνη καὶ ἡ 30
ἀκολασία ἐστίν.

Πάνυ ἐναργῶς διέβαλε τούτοις τὰς τῶν ἀκολάστων ἡδονὰς ὡς ἀνδρα- 41
ποδώδεις καὶ θηριώδεις· κοιναὶ γὰρ αὐτοῖς αἱ σπουδαὶ πρὸς τὰ θηρία
5 καὶ ἀνδράποδα· χαίρουσι γὰρ καὶ οὗτοι οἷς καχεῖνα. ἢ οὐχ οἷ γε ἀκό-
λαστοι. οἱ ἀκόλαστοι οὐχὶ τῇ κρίσει τῶν χυμῶν χαίρουσιν ἀλλὰ τῇ
ἀπολαύσει. <τῇ γεύσει μὲν οὖν κρίνουσι τὸ γλυκύ τε καὶ μή, δὲ γίνεται 45
τῇ γλώσση> ἢ γεῦσις δὲ δι' ἀφῆς γίνεται. τὸ γὰρ ἐπὶ τὸ πολὺ τοῦ
γλυκέος ἐμφορεῖσθαι τῇ συνεχείᾳ τῆς ἀφῆς χαίροντός ἐστι, οὐ τῇ γεύσει
10 καὶ τῇ κρίσει, τοῦτο δὲ τῷ ἐπὶ πολὺ ἄπτεσθαι καὶ ἐμφορεῖσθαι τοῦ ἡδέος
γίνεται, καὶ ὅτι δι' ἀφῆς ἢ διὰ τῶν βρωμάτων ἡδονὴ γίνεται, ὁ τὸν
φάρυγγα εὐξάμενος εἰς γεράνου μῆκος ἐκταθῆναι πιστοῦται τοῦτο ὡς ἂν
ἐπὶ πλεῖστον ἡδοίτο τῇ ἀφῇ. κοινοτάτη δὲ τῶν αἰσθήσεων, ἡ αἰσθησις
δηλονότι, ἢ καὶ πρώτη τοῖς ζώοις, ὡς ἐν τῷ Περὶ ψυχῆς δείκνυται. καὶ 50
15 διὰ τοῦτο καὶ θηριώδεις ἢ ἀκολασία, ὡς περὶ ταύτας ὑπάρχουσα τὰς
ἡδονὰς, αἱ περὶ ἀφῆν καὶ γεῦσιν συνίστανται, τὰς κοινοτέρας ἡμῖν καὶ τοῖς
ἀλόγοις ζώοις. αἱ γὰρ ἀρεταὶ καὶ αἱ κακίαι οὐχ ἢ ζώοις ἡμῖν ἀλλ' ἢ
ἀνθρώποις περιγίνονται, ὧν <καὶ> τὸ ἐκούσιον, οὐ μὴδὲν τῶν λοιπῶν κοινωνεῖ
ζώων. ἀλλὰ περὶ τινα μέρη, οἷον περὶ λαιμὸν μὲν ἢ τῶν βρωμάτων, ἐν
20 οἷς ἢ λιχνεία, <περὶ δὲ τὰ αἰδοῖα τὰ ἀφροδίσια, ἐν οἷς ἢ λαγνεία>. αὐτὸς
μέντοι τῇ | ἀποσιωπήσει εὐφυῶς παρέστησε τὸ αἰδοῖον. 48^v

p. 1118^b8 Τῶν δ' ἐπιθυμιῶν.

Ἐπίκουρος καὶ οἱ ἀπ' αὐτοῦ οὕτως διαιροῦσι· 'τῶν ἐπιθυμιῶν [τῶν 10
ἡδονῶν] αἱ μὲν τινες ἀναγκαῖαι, <αἱ δὲ φυσικαὶ μὲν οὐκ ἀναγκαῖαι δέ,> αἱ
25 δὲ οὔτε ἀναγκαῖαι οὔτε φυσικαὶ ἀλλὰ κατὰ κοινὴν γινόμεναι δόξαν. ἢ μὲν
οὖν τῆς τροφῆς ἐπιθυμία καὶ τῆς ἐσθῆτος ἀναγκαῖα, ἢ δὲ τῶν ἀφροδισίων
φυσικὴ μὲν οὐκ ἀναγκαῖα δέ, ἢ δὲ τῶν τοιῶνδε σιτίων ἢ τοιᾶσδε ἐσθῆτος
ἢ τοιῶνδε ἀφροδισίων οὔτε φυσικὴ οὔτε ἀναγκαῖα.' Ἀριστοτέλης δὲ <πρὸ
τούτων> ἄριστα τε καὶ φανερώς φαίνεται χρώμενος, τὰς μὲν τῶν ἐπιθυμιῶν 15

1 rthesis usque ad τινα μέρη (p. 1118^b8) a 3 διέβαλε B: διέβαλλε a 4. 5 θηρία
καὶ B: θηρία τε καὶ a 5 post καχεῖνα iterat χαίρουσιν a: om. B 6 χυμῶν B:
χυλῶν a 7 τῇ γεύσει—τῇ γλώσση (8) tum ἀλλ' οἱ ἀκόλαστοι οὐ τῇ κρίσει—ἀπολαύσει
iterat a: om. B 8 τὸ B: τῷ a τῷ a: τὸ B 13 post πλεῖστον add. αἰσθανό-
μενος a: om. B 14 Περὶ ψυχῆς] A 2 p. 413^b2 16 αἱ B: α a 18 ὧν καὶ a:
ῶν B 19 ζώων B: ζώοις a 20 περὶ δέ—λαγνεία a: om. B 22 rthesis usque ad
λίαν ἀνδραποδώδεις (p. 1118^b21) a 23 Ἐπίκουρος] frg. 456 Usener 23. 24 τῶν
ἡδονῶν Ba: delevit Us. p. 295 αἱ δέ—ἀναγκαῖαι δέ a: om. B 25 κενὴν B: και-
νὴν a γινόμεναι Usener: γινομένους B: γενόμεναι a 28. 29 πρὸ τούτων a:
lacuna B 29 φανερώς B: φανερά a

κοινὰς εἶναι φάσκων, τὰς δὲ ἰδίας, κοινὰς μὲν τὰς φυσικὰς λέγων, ἰδίας 48^v
 δὲ καὶ ἐπιθέτους τὰς ἐκ μοχθηρῶν ἡθῶν καὶ δόξης κενῆς ἐπιγινόμενας,
 τάσσων τὰς φυσικὰς ὑπὸ τὰς κοινὰς καὶ τὰς ἀναγκαίας, (ὥς εἶναι τῶν
 φυσικῶν τὰς μὲν ἀναγκαίας), τὰς δὲ φυσικὰς μὲν οὐκ ἀναγκαίας δέ. ὅτι
 5 δὲ τὰς κοινὰς φυσικὰς λέγει καὶ τὰς ἀναγκαίας ὑποτάσσει ταῖς φυσικαῖς,
 δι' ὧν ἐπήνεγκεν ἐδήλωσε λέγων οἶον ἢ μὲν τῆς τροφῆς φυσική·
 πᾶς γὰρ ἐπιθυμεῖ ἐνδεῆς ἢ ὑγρᾶς ἢ ζηρᾶς· αὗται γὰρ εἰσιν ἀναγκαῖαι· 20
 διότι δὲ εἰσι φυσικαί τε καὶ κοιναὶ ἔδειξε. ποιησάμενος δὲ τὴν προειρη-
 μένην διαίρεσιν, ὀλίγην μὲν φησιν εἶναι τὴν ἐν ταῖς φυσικαῖς ἡδοναῖς καὶ
 10 ἐπιθυμίαις ἀμαρτίαν καὶ ἐφ' ἡμῖν γίνεσθαι. ἢ γὰρ ἐπὶ τὸ πλεόν ἐν
 τούτοις ἐστὶ διαμαρτία, τὸ γὰρ ἐπὶ πλεόν ἐμφορεῖσθαι τοῦ δέοντος τῆς
 τυχούσης τροφῆς ἢ ποτοῦ καὶ ἕως ἂν ὑπερπλησθῇ. ἢ γὰρ ἐπὶ τὸ ἔλασσον
 διαμαρτία ὑπὸ τῆς φυσικῆς ὁρέξεως ἐμποδίζεται καὶ ἐνδεΐας. ἢ γὰρ
 ἀναγκαῖα καὶ κατὰ φύσιν ἐπιθυμία ἀναπλήρωσίς ἐστι τῆς ἐνδεΐας, καὶ εἰσὶν 25
 15 οἱ κατὰ τὴν ἐν τούτοις ὑπερβολὴν ἀμαρτάνοντες οἱ λεγόμενοι γάστριδες,
 οἱ ὑπερπληροῦν ἑαυτοὺς ὁρεγόμενοι τῆς ὅποιασοῦν τροφῆς. τοιαῦτα δὲ καὶ
 τῶν ἀλόγων τὰ ἀδδηφάγα. διὸ καὶ τῶν ἀνθρώπων οἱ τοιοῦτοι ἀνδραπο-
 δώδεις καὶ οἱ περὶ τὰ ἀφροδίσια ἐπτοημένοι λάγνοι. μᾶλλον γὰρ ἢ δεῖ
 χρῶνται.

20 p. 1118^b21 Περὶ δὲ τὰς ἰδίας τῶν ἡδονῶν.

Ἡ πολλή φησι διαμαρτία περὶ τὰς ἐπιθυμίας τε καὶ ἡδονὰς γίνεται.
 τῶν γὰρ οἰκείως πρὸς τινὰ ἐχόντων καὶ ἀπὸ τῆς περὶ αὐτὰ ἀμέτρου 35
 σπουδῆς ἀπ' ἐκείνων παρονομαζομένων· λέγονται γὰρ οἱ μὲν περὶ (τὰς)
 ὄρτυγας ἐσπουδαχότες φιλόρτυγες, φίλιπποι δὲ οἱ περὶ (τοὺς) ἵππους (καὶ
 25 φίλοινοι οἱ περὶ τοὺς οἴνους) καὶ ἐφ' ἐκάστου σπουδαίου ὁμοίως. τούτων
 δὲ φησι τῶν παρονομαζομένων τούτοις περὶ ἃ ἀμέτρως σπουδάζουσιν ἀμαρ-
 τανόντων ἢ τῷ χαίρειν οἷς μὴ δεῖ. οἱ γὰρ τῇ τῶν μεираκίων χαίροντες
 συνουσία καὶ διὰ τοῦτο φιλόπαιδες καλούμενοι τῷ τὴν ἀρχὴν χαίρειν οἷς
 μὴ δεῖ ἀμαρτάνουσιν. ἐν τούτοις εἰσὶν οἱ ἀρρητοποιοί. μᾶλλον δὲ χαίροιν 40
 30 ἂν ἢ ὥς οἱ πολλοί· καὶ κατὰ τοῦτο ἀμαρτάνοιεν οἱ φίλοινοι. κατὰ δὲ
 τὸ μὴ ὥς δεῖ ἢ διαμαρτία, εἴ τις τὰ (ἑαυτοῦ) τέκνα φιλῶν μηδὲν αὐτὰ
 συγχωρεῖ μανθάνειν φόβῳ τοῦ λυπῆσαι αὐτά. καὶ κατὰ τὸ μὴ ἃ δεῖ
 δὲ οἱ αὐτοὶ οὗτοι ἀμαρτάνοιεν ἂν. εἰπὼν δὲ περὶ τὰς ἰδίας τῶν ἡδονῶν
 ἀμαρτίας μάλιστα γίνεσθαι καὶ κατὰ πολλοὺς τρόπους ἄλλων κατ' ἄλλα

2 ἐπιθέτους B: ἐπιθέτας a ἡθῶν B: ἐθῶν a 3. 4 εἶναι—ἀναγκαίας a: om. B
 7 ἐνδεῆς ἐπιθυμεῖ a 9. 10 ἡδοναῖς καὶ ἐπιθυμίαις B: ἐπιθυμίαις τε καὶ ἡδοναῖς a
 14 καὶ κατὰ B: τὲ καὶ κατὰ a 16 ὑπερπληροῦν B: ὑπερπληροῦντες a 20 rhesis
 usque ad ψεκτόν, δῆλον (p. 1118^b28) a 22 τινὰ B: τινὰς a 23 τὰς a: om. B
 24 φιλόρτυγες] cf. Plat. Lys. 212 E τοὺς et καὶ φίλοινοι—τοὺς οἴνους (25) a: om. B
 29 ἐν τούτοις bis B 31 ἑαυτοῦ a: om. B 33 εἰπὼν B: εἶπον a τὰς a:
 τῆς B 34 ἄλλα B: ἄλλο a

ἀμαρτανόντων, τοὺς ἀκόλαστους φησὶ περὶ τὰς ἡδονὰς κατὰ πάντα ὑπερ- 48^v
βάλλειν τε καὶ ἀμαρτάνειν. χαίρουσί τε γὰρ τισιν οἷς οὐδ' ὅλως χαίροι 45
τις ἂν κατὰ φύσιν ἔχων καὶ τῷ μᾶλλον ἢ δεῖ καὶ οὕτως ὥς οὐ δεῖ.
μισητὰ γὰρ διὰ τὴν ἀμετρίαν καὶ διὰ τὸ μὴ ὅτε καὶ ὥς δεῖ χρῆσθαι
5 αὐτοῖς καὶ ὅλως διὰ τὸ εἶναι φαῦλά τε καὶ αἰσχροῦ.

p. 1118^b28 Περὶ δὲ τὰς λύπας οὐχ ὥσπερ ἐπὶ τῆς ἀνδρείας τῷ
ὑπομένειν λέγεται σώφρων.

Οὐχ ὥσπερ ἐπὶ τῆς ἀνδρείας ὁ ἀνδρεῖος ἦν ἐν τῷ τὰ λυπηρὰ καὶ 52
φοβερὰ καὶ ἐπίπονα ὑπομένειν τὰ ἔξωθεν προσπίπτοντα καὶ διὰ τοῦτο
10 περὶ φόβους ἦν ἥ τε δειλία καὶ ἡ ἀνδρεία, οὐχ οὕτω καὶ ὁ ἀκόλαστος. ὁ
γὰρ ἀκόλαστος ἔστι μὲν καὶ αὐτὸς περὶ λύπας, ὡσαύτως δὲ καὶ ὁ σώφρων,
ἀλλ' οὐχ ὁμοίως | ἐκείνοις οὗτοι. οὐ γὰρ σώφρων λέγεται κατὰ τὸ ὑπο- 49^r
μένειν τὰ λυπηρὰ, ὥσπερ ὁ ἀνδρεῖος ἐλέγετο ἐν τῇ τῶν φοβερῶν καὶ
λυπηρῶν ὑπομονῇ, οὐδὲ ὁ ἀκόλαστος τῷ μὴ ὑπομένειν ὥς καὶ ὁ δειλός
15 (τῷ γὰρ μὴ ὑπομένειν τὰ προσπίπτοντα φοβερὰ ὁ δειλός). (ἀλλ' ὁ ἀκόλαστος
λέγεται κατὰ τοῦτο εἶναι περὶ τὰ λυπηρὰ, καθ' ὅσον λυπεῖται ἐπὶ τῷ μὴ
γίνεσθαι τι αὐτῷ, διότι γὰρ οὐ τυγχάνει τῶν ἡδέων. καὶ ἔστιν αὐτῶν ἡ 5
ἡδονὴ τῆς λύπης ποιητική. οὐ γὰρ τῷ παθεῖν τι ἐκκλίνει καὶ οὐχ ὑπο-
μένει ὥς ὁ δειλός, ἀλλ' ἐπὶ τῷ μὴ πάσχειν· ἄχθεται γὰρ· ὁμοίως καὶ ὁ
20 σώφρων οὐ τῷ φέρειν τὰ φοβερὰ ὥς ὁ ἀνδρεῖος. οὗτος γὰρ ἐπὶ τῇ πα-
ρουσίᾳ τῶν λυπηρῶν οὐ λυπεῖται, ὁ δὲ σώφρων τῷ μὴ λυπεῖσθαι ἐπὶ
τῇ ἀπουσίᾳ τῶν ἡδέων σώφρων. ἔστι δὲ ὁ μὲν δειλὸς ἐπὶ τῇ παρουσίᾳ
τινῶν λυπούμενος, ἀνδρεῖος δὲ ὁ μὴ λυπούμενος ἐπὶ τῇ τῶν αὐτῶν τούτων
παρουσίᾳ, ἀκόλαστος δὲ ὁ ἐπὶ ἀπουσίᾳ τινῶν λυπούμενος, σώφρων δὲ ὁ 10
25 ἐπὶ τῇ τούτων ἀπουσίᾳ μὴ λυπούμενος. —

p. 1119^a2 Ὡστε ἀντὶ τῶν ἄλλων ταῦθ' αἰρεῖσθαι.

Τῶν ἄλλων φησὶ <τῶν> περὶ ταῦτα. καὶ γὰρ οἰκείων καὶ τοῦ καλοῦ
καὶ νόμων προτιμῶσι τὰς οἰκείας ἡδονὰς. εἶπε δὲ τὸν ἀκόλαστον ὅτι καὶ
ἀποτυγχάνων καὶ ἐπιθυμῶν λυπεῖται. ὅτι καὶ ὁ ἀκόλαστος περὶ λύπας
30 ἔστι τῷ λυπεῖσθαι αὐτός. ἐπὶ τίσιν οὖν λυπεῖται; ἐπ' ἀμφοτέροις φησί,
καὶ ἐπὶ τῇ ἀποτυχίᾳ τῶν σπουδαζομένων ἡδονῶν καὶ ἐν αὐτῷ τῷ ἐπι- 25
θυμεῖν. διὸ καὶ ἀτόπῳ φησὶν εἰκέναι τὸ πάθος αὐτοῦ τὸ δι' ἡδονὴν
λυπεῖσθαι. ἐν γὰρ τῷ ἐπιθυμεῖν τοῦ ἡδέος λυποῦνται. <διὰ δὲ τούτων ἅμα

2 χαίροι B: χαίρειν a 6 rthesis usque ad τῆς ἐπιθυμίας (p. 1119^a2) a 8 ἦν ὁ
ἀνδρεῖος a 10 ἀνδρεία καὶ ἡ δειλία a 13 φοβερῶν καὶ B: φοβερῶν τε καὶ a
14 ὥς B: ὥσπερ a 16 τῷ B: τὸ a 19 ὥς B: ὥσπερ a 24 post παρουσία
iterat μὴ λυπούμενος B: om. a 26 rthesis usque ad ὀρθὸς λόγος (p. 1118^a20) a
27 τῶν περὶ a: περὶ B 29 ὁ ἀκόλαστος B: ἀκόλαστος a περὶ λύπας B: καὶ περὶ
λύπας a 33 ἡδέος B: ἡδέως a διὰ δὲ—λυποῦνται (p. 174,2) a: om. B

ἔδειξε τὸν βίον αὐτῶν λυπηρότατον, καίτοι δοκοῦντα περὶ ἡδονὰς εἶναι 49^r
καὶ ἐν ἡδοναῖς. εἰ γὰρ ἐν τῷ ἐπιθυμεῖν λυποῦνται), οὐδέποτε δὲ ἔστιν
ὅτε οὐκ ἐπιθυμοῦσιν οἱ ἀκόλαστοι, ἀεὶ ἂν εἶεν ἐν λύπαις. ὥστε διὰ τὴν
ἁπλυστον περὶ ἡδονὰς σπουδὴν ἐν τῷ ἐναντίῳ τῆς ἡδονῆς πλεῖστα διατε- 30
5 λοῦσιν ὄντες. εἰπὼν δὲ περὶ τῶν ἀκολάστων, οἱ καθ' ὑπερβολὴν ἁμαρτά-
νουσι τῶν ἡδέων καὶ λυπηρῶν, ἐν οἷς μεσότης ἢ σωφροσύνη, ἐλλείποντας
περὶ τὰς ἡδονὰς εἶναί φησι καὶ ἥττον ἢ δεῖ ἔχοντας μὴ πάνυ
γίνεσθαι. οὐ γὰρ ἀνθρωπικὴ ἢ περὶ ταῦτα ἀναισθησία, ἀλλ' οὐδὲ
αἰσθησιν ἔχοντος τοῦτο, οἷον ἢ περὶ τὰς τροφὰς ἀναισθησία. εἶπε δὲ
10 τοῦτο ἐν τῷ δευτέρῳ. καὶ ἥττον ἢ δεῖ χαίροντες. μᾶλλον γὰρ ἢ
δεῖ χαίρουσιν αὐταῖς οἱ ἄνθρωποι, ἢ ἥττον κατάφοροί γέ εἰσιν ἐν τούτοις,
μὴ ἐμποδίῳ τούτοις ὄντων, τῶν πρὸς ὑγίειαν καὶ εὐεξίαν δηλονότι,
ἢ ὑπὲρ τὴν οὐσίαν τῶν χρημάτων φησίν. ὁ γὰρ οὕτως ἔχων μᾶλλον
ἀγαπᾷ, ὥς αἰρεῖσθαι δηλονότι τινὰς ἡδονὰς παρὰ τὰ εἰρημένα μᾶλλον τῆς
15 ἀξίας σπουδάζει περὶ τὰς ἡδονὰς.

p. 1119^a21 Ἐκουσίῳ δὲ μᾶλλον ἔοικεν ἡ ἀκολασία τῆς δειλίας.

Συγκρίνει τὴν τε δειλίαν καὶ τὴν ἀκολασίαν, καὶ δείκνυσι φευκτοτέραν 41
τὴν ἀκολασίαν, (καὶ πρῶτον μὲν μᾶλλον φησιν εἶναι καὶ ἐκούσιον τὴν ἀκο-
λασίαν), ἐξῆς δὲ ὅτι οὐχ ὁμοίως φευκτόν. εἰς τὰ καθ' ἕκαστα γὰρ καὶ τὰς
20 πράξεις ἀποβλέποντι τῆς τε δειλίας καὶ τῆς ἀκολασίας δόξει, φησίν, οὐχ
ὁμοίως φευκτόν ἢ δειλία τῇ ἀκολασίᾳ. ἡ μὲν γὰρ ἕξις αὐτῇ ἐκούσιον ἢ
δειλία, τὰ δὲ καθ' ἕκαστα, καθ' ἃ αἱ ἐνέργειαι αὐτῆς, τὰ προσπίπτοντα 45
τῷ δειλῷ φοβερὰ καὶ διὰ τοῦτο ἀκούσια. τοιαῦτα δὲ ἔστιν ὥς ἔκστασιν
ἐμποιεῖν καὶ βιάζεσθαι ρίπτειν τὰ ὄπλα καὶ τᾶλλα ἀσχημονεῖν. διὸ δοκεῖ
25 βία (μᾶλλον) καὶ οὐχ ἔκων ποιεῖν ἃ ποιεῖ. ἐπὶ δὲ τοῦ ἀκολάστου ἀνάπαλιν
φησιν εἶναι. τὰ μὲν καθ' ἕκαστα καὶ αἱ πράξεις αὐταὶ ἐκούσιοι· ἡδεῖται
γὰρ ἐπιθυμοῦντι καὶ ὁρεγομένῳ, οὐχ ὥς τῷ δειλῷ ἀβούλητοι αἱ πράξεις,
ἢ δὲ ἀκολασία αὐτῇ ἥττον ἐκούσιος τῶν κατ' αὐτὴν πράξεων. διὸ καὶ αἱ
πράξεις αὐτῇ μᾶλλον ἦσαν ἐκούσιοι. τὸ γὰρ ἐπιθυμεῖσθαι τοῦτο οὐκέτι 50
30 ὑπάρχει τῇ ἀκολασίᾳ. οὐ γὰρ δὴ καὶ ἀκόλαστοι ἐπιθυμοῦμεν εἶναι, ἀλλ'
οὕτω γε οὐδὲ δειλὸς οὐδεὶς ἐπιθυμεῖ. ἢ πρὸς τὰ καθ' ἕκαστα εἶπε τὴν
ἕξιν αὐτὴν συγκρίνων, δείξας διὰ τί τὰ καθ' ἕκαστα ἐκούσια. διότι γὰρ
ἐπιθυμοῦντι καὶ ὁρεγομένῳ περιγίνεται, οὐκέτι φησὶ τὴν ἀκολασίαν ἐκούσιον
εἶναι, ὥς τὰ καθ' ἕκαστα. οὐ γὰρ καὶ τῆς ἀκολασίας ἐπιθυμήσει τις ὥσπερ

4 ἡδονὰς B: ἡδονὴν a 6 ἡδέων καὶ B: ἡδέων τε καὶ a μεσότης B: μεσότης
ἔστιν a 7 φησὶ post ἐλλείποντας collocat a 10 τοῦτο ἐν τῷ β B: καὶ ἐν τῷ
δευτέρῳ τοῦτο a] c. 7 p. 1107^b7 11 γε a: τε B 14 παρὰ B: περὶ a
16 rthesis usque ad δὲ ἐκούσιον (p. 1118^a25) a 17 οὐσαν post φευκτοτέραν add. a:
om. B 18 καὶ πρῶτον—ἀκολασίαν (19) a: om. B 23 τοιαῦτα a: ταῦτα B
25 μᾶλλον a: om. B 27 ἐπιθυμοῦντι B: ἐπιθυμοῦντα a 28 ἐκούσιος a: ἀκού-
σιος B 30 τῇ ἀκολασίᾳ B: τῶν ἀκολάστων a 32 διατί B: διότι a 34 ἐπι-
θυμήσει B: ἐπιθυμήσειέ a

τῶν καθ' ἕκαστα. οὐδεὶς γὰρ ἀκόλαστος εἶναι ἐπιθυμεῖ, ἀλλὰ τῶν καθ' 49^r
 ἕκαστα δι' ὧν | ἀκόλαστοι γίνονται, ὥστε οὔτε τῇ δειλίᾳ ὑπάρχει τὸ 49^v
 λυπεῖσθαι, διὸ αἱ καθ' ἕκαστα αὐτῆς πράξεις ἀκούσιτοι δοκοῦσι. διὸ οὐχ
 ὁμοίως ἢ ἕξις ἀκούσιτος οὔτε τῇ ἀκολασίᾳ αἴτιον τὸ ἐπιθυμεῖσθαι, δι' ἣν
 5 ἐπιθυμούμεναι αἱ καθ' ἕκαστα πράξεις αὐτῆς εἰσιν ἐκούσιτοι.

p. 1119^a25 Διὸ καὶ ἐπονειδιστότερον.

Ἐπονειδιστότερον ἀκολασία δειλίας. μᾶλλον γὰρ τὸ τοιοῦτον ἐφ' ἡμῖν, 21
 ἢ καὶ τὸ ἡδὺ τοῦ ἐπιπόνου αἰρετόν (καὶ) μᾶλλον ἐκούσιον. διὰ τὸ αἰρετόν
 εἶναί τι τὴν ἡδονὴν φευκτόν δὲ τὴν λύπην, ἣν τῷ ἀποστρέφασθαι ὡς
 10 φθαρτικὴν (φευκτόν γάρ τι χρῆμα καὶ οὐχ αἰρετόν) φυλαττόμεθα, τὴν
 ἀκολασίαν τῆς δειλίας μᾶλλον ἐκούσιόν φαμεν. ἐκούσια μὲν γὰρ ἅμφω,
 ἐκούσιτοι γὰρ αἱ κακίαι, ὡς δέδεικται πολλάκις, φανερώτερον δὲ ἡ ἀκολασία 25
 δι' ἧς καὶ προστίθῃσιν, ἡ μὲν γὰρ ἀκολασία δι' ἡδονὴν ἐστίν, ἡ δὲ
 δειλία διὰ λύπην, ὧν ἡ μὲν ἡδονὴ αἰρετόν ἡ δὲ λύπη φευκτόν. μᾶλλον
 15 δὲ ἐκούσιον ἡ λύπη τοῦ φευκτοῦ, ἐπεὶ ἡ μὲν λύπη ἐξίστησι καὶ φθείρει
 τὴν τοῦ ἔχοντος φύσιν, ἡ δὲ ἡδονὴ οὐ τοιοῦτον· διὸ εἴη ἂν μετὰ βίας.
 τοιοῦτος δὲ ὁ δειλός. οἷς δὲ μέμικται βία, ταῦτα οὐχ ὁμοίως ἐκούσια τοῖς
 ἀμιγέσιν. ἔτι εἰ ὁ φόβος καὶ τὰ ὀνειδῆ ἐπὶ τοῖς ἐκουσίοις, τὸ ἐπονειδιστό-
 τερον μᾶλλον ἐκούσιον. ἐπονειδιστότερον δ' ἀκολασία δειλίας, ἐλεοῦνται γοῦν 30
 20 πολλάκις οἱ δειλοὶ ἢ ὀνειδίζονται. ἔτι τὰ ἐφ' ἡμῖν μᾶλλον ἐκούσια.
 περὶ δ' αὖ δὲ ῥᾶόν ἐστιν ἐθισθῆναι, ταῦτα ἐφ' ἡμῖν μᾶλλον ἐστι. περὶ δὲ
 τὰς ἡδονὰς ἔστι μᾶλλον ἐθισθῆναι. πολλὰ γὰρ ἡδέα ἐν τῷ βίῳ καὶ
 συνέχειά ἐστιν αὐτῶν καὶ οὐδέποτε ἔστιν αὐτῶν ἀπορῆσαι, τὰ δὲ φοβερά
 οὐχ οὕτω πολλὰ καὶ συνεχῆ. ἔτι ῥᾶόν ἐθισθῆναι περὶ δ' οὐδεὶς κίνδυνος
 25 τῶν μετὰ κινδύνου γινομένων, ταῦτα δὲ μᾶλλον ἐκούσια. ἀκίνδυνα δὲ τὰ
 περὶ τὰ ἡδέα ἔθῃ, οὐκ ὄντων ἀκινδύνων τῶν ἐπὶ τοῖς φοβεροῖς. καὶ 35
 ἐπιθυμεῖ ὁ σώφρων ὧν δεῖ. οὐ γὰρ ἐκκόπτεται πάντῃ τὸ ἐπιθυμητικόν.
 τέτραπται δὲ οὗ δεῖ καὶ ὡς δεῖ καὶ ὅτε δεῖ· οὗ μὲν δεῖ, πρὸς τὸ καλόν,
 ὡς δεῖ δέ, ἐκ νομίμων γάμων παιδοποιεῖν, ὅτε δὲ δεῖ, τροφῆς, ὅτε πείνα
 30 ἐνοχλεῖ. ἡ δειλία ὁμοίως ἔχουσα τῇ ἀκολασίᾳ κατὰ τὸ ἕξις εἶναι καὶ
 ἐκούσιος, διαφέρει τοῖς καθ' ἕκαστα, ὅτι τὰ μὲν καθ' ἕκαστα τῆς ἡδονῆς 40
 διὰ τὸ ἡδὺ καὶ αἰρετὰ καὶ ἐκούσια, τὰ δὲ τῆς δειλίας διὰ τὸ λυπηρὸν τῷ
 ἐπίπονῳ εἶναι οὔτε αἰρετὰ οὔτε ἐκούσια. ἀλλὰ καὶ μᾶλλον ἀκούσια, καὶ 45
 καὶ διὰ τοῦτο μᾶλλον τοῦ βίᾳ καὶ βίαιον. αἰρεῖται γὰρ τις ἡδεσθαι ὀψο-
 35 φαγῶν καὶ ἀφροδισιάζων ἢ περὶ τραυματιζόμενος καὶ κινδυνεύων κατὰ 50
 πόλεμον καὶ πολεμίοις μαχόμενος. |

6 rthesis usque ad περὶ σωφροσύνης (p. 1119^b18) a

8 καὶ a: om. B

11 γὰρ B: δὲ καὶ a

13 καὶ δι' ὧν a ἡδονὴν a: ἡδονῆς B

14 λύπην a: λύπης B

15 λύπη B:

λύπην a 20 μᾶλλον ἐφ' ἡμῖν a

27 ἐκκόπτεται B: ἐκκέκοπται a

30 καὶ B: om. a

32 αἰρετὰ a: αἰρετόν B

34 τοῦ βίᾳ καὶ βίαιον B: τοῦτο βίᾳ ὃν καὶ βίαιον a

p. 1119^b21 Λέγομεν δ' ἐξῆς περὶ ἐλευθεριότητος.

Εἰπὼν περὶ τίνα ἡ ἐλευθεριότης, ἅμα καὶ μέθοδον ἡμῖν ὑπέγραψεν 15
 ἢ δυνησόμεθα ἐκάστην ἀρετὴν γνωρίζειν περὶ τίνα ἐστὶ καὶ τίνων πράξεων
 5 ἢ παθῶν μεσότης. ἐπεὶ γὰρ πᾶσα ἀρετὴ ἕξις ἐπαινετή, ἐπαινετὸν καὶ
 ἀγαθὸν ἡ ἀρετὴ, περὶ ᾧ ἐπαινεῖται ἡ κατ' αὐτὴν ἐνέργεια. ὁῦλον γὰρ ὅτι
 περὶ ταῦτα ἔστιν. οὐ γὰρ ὁῦ περὶ ἄλλα μὲν ἡ κατ' αὐτὴν ἐνέργεια, περὶ
 ἄλλα δὲ ὁ ἔπαινος αὐτῇ. ἐπὶ γὰρ ταῖς ἐνεργείαις ταῖς ἀπ' αὐτῶν ὁ
 ἔπαινος ἐστίν. ἐπεὶ τοίνυν ἡ ἐλευθεριότης περὶ πόσιν ἐστὶ χρημάτων
 10 ἐπαινετή καὶ λῆψιν, ὁῦλον ὅτι καὶ ἡ ἕξις ἡ ἐλευθεριότης, ἀφ' ἧς αἰ ἐπαι- 20
 νεταὶ ἐνέργειαι, περὶ πόσιν καὶ λῆψιν ἐστὶ χρημάτων, μεσότης ἕξις οὖσα,
 οὐδ' ἐν οἷς ὁ σώφρων, ᾧ ἐν τῇ συμμετρίᾳ τῇ περὶ τὰς δι' ἀφῆς ἡδονὰς
 ὀρίζεται. χρήματα δὲ λέγομεν. ὅτι χρήματα λέγεται πάντα ὅσων ἡ
 ἀξία νομίσματι μετρεῖται. χρήμα γὰρ κυρίως τὸ νόμισμα, ὁμωνύμως
 15 δὲ καὶ πᾶν πρᾶγμα χρήμα λέγεται, ἀφ' οὗ φαμέν τινα, ὅτι χρήμα τι
 ἔπραξεν ἦτοι πρᾶγμα, καὶ τοὺς διοικοῦντάς τι καὶ πράσσοντας χρηματίζειν 25
 φαμέν.

p. 1120^a4 Ὡν δέ ἐστι χρεῖα τις.

Ὡν ἐστι χρεῖα εἴρηκεν ἀντὶ τοῦ ὧν ἐστι χρῆσις, ταῦτ' ἐστὶν οἷς 37
 20 χρώμεθα. ἐχρήσατο δὲ τῷ 'δὲ' ἀντὶ τοῦ 'γάρ'. τὸ γὰρ ἐξῆς ἐστὶν 'ὧν γάρ
 ἐστὶ χρεῖα'. καὶ ὧν μὲν ἐστὶ χρεῖα, ἦτοι χρῆσις, τούτοις χρώμεθα οὐχ ἅμα

1 σχόλια B: Ἀσπασίου σχόλια a Δ B: τέταρτον a τῶν B: τοῦ a ἠθικῶν νικο-
 μαχείων a 2 λέγομεν Ba et Arist. codd. L^bM^b et pr. Ha: λέγωμεν Arist. vulg.
 rthesis usque ad ἀσωτίαν ἐκδεχόμεθα (p. 1120^a4) a 4 γνωρίζειν ante ἐκάστην a
 10 ἐπαινετή B: ἐπαινετὴν a ἡ (ante ἐλευθεριότης) B: om. a αἰ B: καὶ αἰ a
 11 ἐστὶ B: εἰσὶ a 12 ἃ a: μὲν B 13 post λέγομεν addit πάντα a 15 ὅτι
 χρήμα B: ὅτι καὶ χρήμα a 16 ἦτοι B: ἀντὶ τοῦ a 18 τις Ba et Arist. codd.
 L^bM^b: χρεῖα Arist. vulg. rthesis usque ad ἐπαινοῦνται πάνυ (p. 1120^a21) a
 19 ταῦτ' ἐστὶν B: ταῦτα δὲ ἐστὶν a 20 post δὲ add. συνδέσμων a: om. B

πᾶσιν, ἀλλ' ὧν ἐστὶ χρεία· ὧν δ' οὐκ ἔστιν, οὐδὲ χρώμεθα. οὐ ταῦτόν 50^r
 δὲ χρῆσις καὶ χρήσιμον· χρῆσις μὲν γάρ ἐστι, καθὼς χρώμεθα τι, τὰ 40
 δὲ οἷς κατ' ἐκεῖνο χρώμεθα, ταῦτά ἐστι χρήσιμα. αἱ μὲν γὰρ τέχναι καὶ
 ὅλως αἱ ἕξεις, ἐν αἷς καὶ ἀρετὴ καὶ κακία, αἱ χρώμεναι ἄλλοις εἰσὶ, τουτέστι
 5 καθ' ἃς χρώμεθα τι. κατὰ γὰρ τὴν τεκτονικὴν τοῖς ὑποκειμένοις τῇ
 τεκτονικῇ χρώμεθα, κατὰ δὲ τὴν μουσικὴν τοῖς τῇ μουσικῇ, ὁμοίως καθ'
 ἐκάστην ἀρετὴν καὶ κακίαν, περὶ δὲ ἡ ἀρετὴ καὶ κακία, τοῖς μὲν καλῶς
 δηλονότι ὅσοις κατ' ἀρετὴν, τοῖς δὲ κακῶς ὅσοις κατὰ κακίαν. αὐτῶν δὲ 45
 τῶν ἕξεων οὐκ ἔστι χρῆσις, ὅθεν καὶ ἄτοποι οἱ διὰ τούτων κατασκευά-
 10 ζονται τὴν ἀρετὴν ἀγαθὸν καὶ τὴν κακίαν κακόν, πλοῦτον δὲ καὶ τὰ ὡς
 δυνάμεις λεγόμενα ἀγαθὰ μήτε ἀγαθὰ μήτε κακά, ὅτι τῇ μὲν ἀρετῇ οὐχ
 οἷόν τε χρῆσασθαι κακῶς ὡς οὐδὲ τῇ κακίᾳ καλῶς, τούτοις δὲ καὶ εὖ καὶ
 κακῶς. ἐκείνων μὲν γὰρ οὐδ' ἔστι χρῆσις, διὸ οὐδὲ καλῶς λέγοιτ' ἂν τις
 αὐτοῖς χρῆσθαι. οὐ γὰρ τούτοις χρώμεθα, ἀλλὰ διὰ τούτων τοῖς ἄλλοις,
 15 τὰ δὲ οὕτως ἀγαθὰ ἐστὶ τὰ ἐν χρείᾳ ὄντα καὶ χρήσει. πάντα δὲ τὰ ὧν 50
 ἐστὶ χρῆσις τοιαῦτά ἐστιν, ὥστε δύνασθαι τινα καὶ εὖ αὐτοῖς καὶ κακῶς
 χρῆσασθαι. (καὶ ὁ πλοῦτος δὲ ἐστὶ τῶν χρησίμων, ὡς καὶ αὐτός
 φησιν, ὥστε διὰ τοῦτο ἔνεστι τῷ πλούτῳ καὶ εὖ καὶ κακῶς χρῆσασθαι.)
 ἀλλ' οὐδὲ συνάγουσιν ἐξ ὧν λαμβάνουσιν ὁ οἶονται. | συνάγεται γὰρ καὶ 50^v
 20 τὸ ἀγαθὰ καὶ κακά εἶναι οἷς ἔστιν εὖ καὶ κακῶς χρῆσθαι, ἀλλ' οὐκ οὔτε
 ἀγαθὰ οὔτε κακά. εἰ γὰρ οἷς εὖ χρώμεθα ἀγαθὰ καὶ οἷς κακῶς κακά, ἔποιτ'
 ἂν καὶ οἷς ἀμφοτέρως ἀμφοτέρω. οὐ γὰρ τὸ λαμβανόμενον ἐστὶν, ὅτι οἷς
 εὖ χρώμεθα ταῦτα οὐκ ἔστι κακά, οὐδὲ οἷς κακῶς ἀγαθὰ. οὕτω γὰρ οὐκέτ'
 ἂν τὴν ἀρετὴν ἀγαθὸν ἀλλ' οὐ κακὸν δεικνύοι, καὶ τὴν κακίαν οὐ κακὸν
 25 ἀλλ' οὐκ ἀγαθόν. ἀλλὰ καὶ ἄτοπον τὸ τοῖς χρωμένοις συμμεταπίπτειν τὰ 5
 οἷς χρῶνται. οὕτω γὰρ ἂν καὶ τὰ ὄργανα λέγοιεν συμμεταπίπτειν. ἔτι εἰ
 λέγοι ἂν τις, εἰ ὅ τις κακῶς χρήσεται, τοῦτο ἢ κακὸν ἐστὶν ἢ οὔτε ἀγαθὸν
 οὔτε κακόν, καὶ Σωκράτης ἐπεὶ κακῶς αὐτῷ Ἀθηναῖοι ἐχρήσαντο, ἢ κακὸς
 ἦν ἢ οὔτε κακὸς οὔτε ἀγαθός· ὁμοίως Ἀνάξαρχος· ἐχρήσατο γὰρ αὐτῷ
 30 κακῶς Νικοκρέων ὁ τύραννος· ὁμοίως καὶ Ζήνων. ἐκάστω δ' ἄριστα
 χρῆται. διὰ τούτων σαφῶς δηλοῖ, ὅτι αὐταῖς ταῖς ἀρεταῖς οὕτω χρώμεθα.
 ἐπεὶ οὕτως ἂν εἴη καὶ τῆς ἀρετῆς ἀρετὴ, καθ' ἣν πάλιν ταῖς ἀρεταῖς εὖ 10
 χρώμεθα, καὶ τοῦτο ἐπ' ἄπειρον. ὁ ἔχων τὴν περὶ ἕκαστον ἀρετὴν.
 οἱ γὰρ τὴν ἐκάστου τῶν χρησίμων χρηστικὴν ἀρετὴν ἔχοντες, οὗτοί εἰσιν οἱ
 35 καλῶς αὐτῇ χρώμενοι. οὕτω καὶ τεχνίτης, καὶ ὁ τὴν ἀρετὴν δὴ ἔχων
 ὁ σπουδαῖος ὡσαύτως. ἢ τὸ εὖ πάσχειν. τοῦτο ἐκ τοῦ λαμβάνειν ὅθεν

3 ἐκεῖνο B: ἐκεῖνα a 4 ἀρετὴ καὶ κακία B: ἀρεταὶ καὶ κακαίαι a αἱ χρώμεναι a:
 αἱ χρώμενα B ἄλλοι Diels: ἄλλως Ba 6 τῇ B: ὑποκειμένοις αὐτῇ a ὁμοίως
 B: ὁμοίως καὶ a 7 περὶ B: τοῖς περὶ a 9 ἄτοποι οἱ B: om. a 13 οὐδὲ B:
 οὔτε a 15 χρήσει B: ἐν χρήσει a 17 καὶ ὁ — χρήσασθαι (18) a: om. B
 19. 20 καὶ τὸ B: τὸ καὶ a 20 οὐκ B: om. a 21. 22 ἔποιτ' ἂν B: ἔπειτ'
 ἂν a 23 οὐκ ἀγαθὰ? 24 δεικνύοι scripsi: δεικνύη Ba 29 οὔτε ἀγαθός
 οὔτε κακός a 33 ἕκαστον B et Arist. codd. LbMb: ἕκαστα a: τοῦτο Arist. vulg.
 35 αὐτῇ a: αὐταῖς B

δεῖ γίνεται ἢ τὰ αἰσχροῦ μὴ πράττειν, ὃ ἐν τῷ μὴ λαμβάνειν ὅθεν οὐ δεῖ 50^v
 κρίνεται. καὶ ἡ χάρις τῷ διδόντι· ὃ ἐστὶ σύμβολον τοῦ εὖ πάσχειν, δι'
 οὗ πιστοῦται τὸ ἐν δόσει ἢ λήψει τὴν ἐλευθεριότητα εἶναι. καὶ ῥᾶον δὲ 15
 τὸ μὴ λαμβάνειν τοῦ δοῦναι. καὶ διὰ τοῦτο δείκνυσι τὸ προκείμενον
 5 οὕτως ἔχον. εἰ ἡ ἀρετὴ γὰρ τὸ χαλεπώτατον (διὰ τοῦτο γὰρ καὶ ἡ ἀνδρεία
 μάλιστα ἐστὶν ἀρετὴ), χαλεπώτερον δὲ καὶ δυσχερέστερον τὰ οἰκεῖα προῖεσθαι
 τοῦ μὴ λαμβάνειν τὰ ἀλλότρια, περὶ τὴν δόσιν ἂν μᾶλλον ἢ ἐλευθεριότης
 εἴη. ἀλλ' οὐχ ἥττον εἰς δικαιοσύνην· ἀντὶ τοῦ μᾶλλον, οὐ πάνυ δὲ
 οὐδ' οὗτοι εἰς δικαιοσύνην. εἰσὶ γὰρ οἱ γλίσχρότητος χάριν τοῦτο ποιοῦσι,
 10 μῆτε λαμβάνειν θέλοντες μῆτε διδόναι, καὶ διὰ τοῦτο μὴ λαμβάνοντες ἵνα 20
 μηδὲ δῶσιν, ὃ καὶ Πλάτων φησὶν ἐν Πολιτείαις, ὅτι οἱ ἄνθρωποι τοὺς περὶ
 δικαιοσύνης ἔθεντο νόμους οὐ τοῦ μὴ ἀδικεῖν χάριν, ἀλλὰ τοῦ μὴ ἀδικεῖσθαι
 φόβῳ. οἱ δὲ λαμβάνοντες οὐδὲ ἐπαινοῦνται πάνυ. οἱ λαμβάνοντες,
 φησὶν, οὐ πάνυ ὕγιως ἐπαινοῦνται. οὐδὲν γὰρ ἄξιον ἀρετῆς ποιοῦσι, τοῦ
 15 λαμβάνειν ἐν τῷ εὐεργετεῖσθαι, ἀλλ' οὐκ ἐν τῷ εὐεργετεῖν κειμένου. ὥστε
 μᾶλλον ἐλευθεριότητος τὸ διδόναι σημεῖον, ἀλλ' οὐ τὸ λαμβάνειν καὶ ὅθεν δεῖ. 25

p. 1120^a21 Φιλοῦνται δὲ σχεδὸν μάλιστα οἱ ἐλευθέριοι.

Τὸ σχεδὸν πρόσκειται· οὐ γὰρ τοῦ ἀνδρείου, ὠφελιμώτερος γὰρ οὗτος,
 ἅτε πατρίδα ῥυόμενος καὶ τὴν ἄλλην περιουσίαν, ἢ καὶ ὁ ἐλευθέριος χρήσεται
 20 κατὰ τὴν αὐτοῦ ἀρετὴν καὶ ὁ μεγαλοπρεπῆς. αἱ δὲ κατ' ἀρετὴν πράξεις
 καλαί. τὰς κατ' ἀρετὴν πράξεις φησὶ καλὰς εἶναι καὶ τοῦ καλοῦ ἕνεκα.
 τοῦτο δὲ ἐστὶν ἐν τῷ ὡς δεῖ καὶ ὅσα δεῖ καὶ οἷς δεῖ καὶ ὅτε δεῖ· οὐ γὰρ 40
 φορτικῶς δώσει οὐδὲ κηρύττων οὐδὲ ἐπὶ μαρτύρων. καὶ ταῦτα δὲ τοῦ
 καλοῦ ἕνεκα· ἐνδέχεται γὰρ καὶ οἷς <δεῖ> διδόντα μὴ τοῦ καλοῦ χάριν
 25 διδόναι ἀλλὰ δόξης ἢ τιμῆς ἢ θήρας μεζιζονός τινος κέρδους ἢ διὰ φόβον,
 δι' ὃ οὐκ ἐλευθέριος οὕτω διδούς, ἀλλὰ καὶ ἡδέως, φησί, ἢ ἀλύπως
 δώσει. τοῦτο δὲ φησιν, ἐπεὶ τὸ κατ' ἀρετὴν ἅπαν ἡδὺ ἢ ἄλυπον ἐνεργού-
 μενον. ὁ γὰρ λυπηρῶς διδούς οὐκ ἐλευθέριος. μᾶλλον γὰρ αἰρεῖται λυπού-
 μενος τὰ χρήματα τῆς ἐλευθεριότητος. εἴρηκε δὲ τὸ ἀλύπως καὶ διὰ 45
 30 τὴν ἀνδρείαν. ὡς γὰρ καὶ ἀνωτέρω ἐπεσημαινόμεθα ἐν τῷ κατ' αὐτὴν
 λόγῳ, οὐ πᾶσαι αἱ κατ' αὐτὴν <ἐνέργειαι> τοῦτο ἡδέως δέχονται. ἀλλ'
 οὐδὲ πᾶσα πάλιν δόσις κατὰ τὸ ἡδὺ ἐνεργουμένη ἐλευθέριος. οὐδὲ γὰρ
 οἷς μὴ δεῖ διδούς τις ἐλευθέριος, ἐπεὶ οἱ ἀκόλαστοι καὶ οἱ ἄσωτοι ἡδέως
 διδόντες, ἐπεὶ μὴ οἷς δεῖ διδῶσιν, οὐκ ἐλευθέριοι· <οὐ γὰρ χάριν καλοῦ.>

4 λαμβάνειν Ba et Arist. codd. HaLbMb: λαβεῖν Arist. vulg. 5 γὰρ καὶ B:
 καὶ a 9 γλίσχρότητος a: γλίσχροτάτων B 11 πολιτείας B: ταῖς πολιτείας a]
 cf. II p. 360 C 17 rthesis usque ad ἑαυτῷ ἐλάττω (p. 1120^b6) a 19 ἐλευθέ-
 ριος B: ἐλεύθερος a 22 ὅσα scripsi: ὅσου a: ὅτε B 24 δεῖ a: om. B
 30 ἀνωτέρω] p. 126, 22 168, 5 sqq. 31 ἐνέργειαι a: om. B 33 ἐπεὶ οἱ B: ἐπεὶ
 καὶ οἱ a 34 μὴ οἷς B: οἷς μὴ a οὐ γὰρ—καλοῦ a: om. B

οὐδὲ ἔθιν μὴ δεῖ λήψεται, καταφρονητικὸς γὰρ χρημάτων ὁ ἐλευθέριος· 50^v
ἀλλὰ ἄλλος τις ῥηθήσεται, τουτέστιν ἄσωτος ἢ φιλότιμος ἢ ἐμπορικός. 50
οὐ γὰρ ἐστὶ τοῦ εὖ ποιοῦντος. ὅτι καὶ τὸ θεῖον εὐεργετικὸν οὐκ εὐεργε-
τούμενον.

5 p. 1120^b6 Τὸ γὰρ ἐπιβλέπειν ἐφ' ἑαυτὸν ἐλευθερίου. |

Οὐ γὰρ ἐστὶν ἐλευθερίου τὸ τὴν οἰκείαν χρεῖαν τῆς τοῦ δεομένου 51^r
προτιμωτέραν ἄγειν ἀνάγκης. κατὰ τὴν οὐσίαν δ' ἡ ἐλευθεριότης
λέγεται. οὐ γὰρ ἐν τῷ πολλὰ διδόναι ὁ ἐλευθέριος ἀλλ' ὁ † ἐν τῇ διοικείᾳ
τῆς χρείας τῶν χορηγουμένων τὴν δόσιν καὶ τῶν εὐεργετουμένων ποιούμενος.
10 κατὰ γὰρ τὴν δύναμιν τῆς οὐσίας ἡ ἐλευθεριότης ὀρίζεται. ἐπεὶ δώσει γε
καὶ ὀλίγα ἔσθ' ὅτε, τῇ χρείᾳ μετρῶν τοῦ λαμβάνοντος τὴν δόσιν. οὐ γὰρ 10
καὶ παραδώσει· προαναλίσκοντος γὰρ τοῦτο ἐν τῷ ὅσον οὐ δεῖ καὶ ἐξαπο-
ροῦντος τὴν πρὸς ἑτέρους χρεῖαν. ἢ καὶ δώσει ὀλίγα ἐξ ὀλίγων καὶ οὐ
δήπου διὰ τοῦτο οὐκ ἐλευθέριος, ὥσπερ οὐδὲ ὁ ἐκ πολλῶν πολλὰ διδούς.
15 διὸ καὶ ἐγκαλεῖται τῇ τύχῃ· ἐν καιροῖς ἐπεσημῆνατο, ὅτι ἐγκαλοῦσιν
οἱ ἄλλοι τῇ τύχῃ ὡς ἀδίκῃ, ἅμα μὲν δεικνύς ὅτι μὴ πλουτοῦσιν οἱ ἐλευ-
θέριοι, εἴ γε δι' αὐτοὺς καὶ ἡ τύχη ἐπικαλεῖται, ἅμα δὲ καὶ ἐπιλυόμενος,
ὅτι μηδὲ ἡ τύχη μηδὲ τὸ θεῖον τούτου αἴτιον, ἀλλ' ἐστὶ γινόμενον τύχῃ 15
καὶ ἐπιμελείᾳ. οὐ γὰρ ῥάδιον ἔχειν μὴ ἐπιμελούμενον ὅπως ἔχει. οὐδὲ
20 γὰρ ὑγείαν ἔχειν ῥάδιον, μὴ ἐπιμελούμενον ὅπως ἔχει, οὔτε ἰσχνὸν ἀμε-
λοῦντα ταύτης, οὔτε ἄλλο τι ἀγαθόν.

p. 1120^b18 Συμβαίνει δὲ οὐκ ἀλόγως τοῦτο.

Τὸ μὴ πλουτεῖν δηλονότι. ῥάδιον προετικῶ ὄντι ὡς δι' ἀπορίαν
ἐπικαλεῖσθαι τὴν τύχην· διὰ γὰρ τούτου ἔδειξεν ὡς οὐκ ἀλόγως ἐπικαλοῦσι
25 τύχῃ. καλῶς δὲ ἄλογον τὸ τοιοῦτον· οὐ γὰρ μισθὸν δεῖ περιβλέπειν ὑπὲρ
τῆς ἀρετῆς καὶ τὴν τύχην ἀπαιτεῖν, ὡς οὐδὲ ὑπὲρ τῶν ἄλλων ἀγαθῶν,
οἷον τοῦ ὑγιαίνειν τὸν ὑγιαίνοντα ὅτι ὑγιαίνει (ἀρκεῖ γὰρ αὐτῷ τὸ τοιοῦτον 30
ἀγαθόν) οὐ μισθὸν ἀπαιτεῖν ὃν ἔχει ἐν ἑαυτῷ, οὐκ ἔξωθεν τινα οὐδὲ
ἐπεισοδιώδη, τουτέστι τὸ ὑγιαίνειν, καὶ προείληφεν αὐτὸν ἐν ἑαυτῷ.

30 p. 1120^b32 Ἐπεταὶ γὰρ τῇ ἐπεικεῖ δόσει ἡ τοιαύτη λῆψις.

Συνάδει γὰρ τῇ τοιαύτῃ δόσει ἡ ὁμοία λῆψις, ὡς τῇ ἀτόπῃ δόσει ἡ
ἄτοπος λῆψις, ὡς ἐπὶ τῶν ἀσώτων, οἷον ἵνα διδόναι ἔχωσι, καὶ ληστήρια

5 rthesis usque ad ἥμιστα πλουτοῦσιν (p. 1120^b18) a 6 οὐ B: οὐδὲ a 7 post
προτιμωτέραν add. τῆς οἰκείας B: om. a 8. 9 ὁ [ἐν τῇ διοικείᾳ] κατὰ τὰς χρείας
Diels 9 τῆς a: τὰς B 11 μετρῶν B: μετρεῖν a οὐ γὰρ B: οὐδὲ γὰρ a
17 ἐπιλυόμενος B: ἐπιλύομενον a 19 ὅπως ἔχει B: om. a 20 ἔχει B:
ἔχειν a 21 ἄλλο τι ἀγαθόν B: τῶν ἄλλων τί ἀγαθῶν a 22 rthesis usque ad ὡς
δεῖ (p. 1120^b32) a 23 προετικῶ scripsi: προετικόν Ba 25 δὲ B: γὰρ a
30 rthesis usque ad ἐν δόσει (p. 1121^a12) a 33 οἷον Ba: an οἷ?

συνιστῶσι καὶ πάσης ἄλλης ἰδέας καλοῦ οὐκ ἀπέχονται. οὐ μέντοι τῇ 51^r
 ἀτόπῳ λήψει ἔψεται ἢ ἐπεικῆς δόσις (πῶς γὰρ ὁ κακῶς κτησάμενος καὶ
 περὶ πολλοῦ τοῦτο ποιησάμενος καλῶς καὶ ἐλευθερίως ἀναλώσει;), ὥς οὐδὲ
 τῇ φορτικῇ δόσει ἢ δέουσα λήψις. ἐκ τῶν δέοντων γὰρ συνάγειν ἐθέλονται 45
 5 τῷ ἄσώτῳ εἰς στενὸν κομιδῇ καὶ ἄπορον καταστήσεται αὐτῷ τὰ τῆς ἀσω-
 τίας. αἱ μὲν οὖν ἐπόμεναι γίνονται ἅμα ἐν τῷ αὐτῷ, οὐ γὰρ ἐναντίαι,
 ἢ ἐπεικῆς δόσις καὶ λήψις δηλονότι, ἢ δὲ ἐναντία, ἥτοι δόσις ἢ λήψις, οὐχ
 ἔπονται. τῇ γὰρ κακῇ δόσει πῶς ἔπεται καλὴ λήψις; οὐδ' ἔμπαλιν. ἐὰν
 δὲ παρὰ τὸ δέον καὶ τὸ καλῶς ἔχον συμβαίνῃ αὐτῷ, οἷον εἰ
 10 θεωρίας ἀναγκάζοιτο [ὁ] ὑπὲρ πατρίδος ἢ μονομαχίας συνιστᾶν ἢ διανομὰς 50
 ἢ εἰς τινὰς ἄλλας οἰκείας πράξεις ἀναλίσκων τὰ ἑαυτοῦ, λυπήσεται
 μετρίως καὶ ὥς δεῖ. οὐ γὰρ πᾶσα λύπη οὐδὲ πᾶν πάθος παρὰ τὸν
 ὀρθὸν λόγον, ὥς οἴονται τινες, ἀλλ' ἔστι λυπηθῆναι καὶ ὥς δεῖ, τουτέστιν
 εὐλόγως. οὐδὲν δὲ εὐλόγως γινόμενον ἡμαρτημένον. τοιαύτη ἐστὶν ἡ λύπη,
 15 ἣν οἱ ἀπὸ τῆς Στοᾶς ἀντὶ λύπης συστολὴν καλοῦσι. τῷ Σιμωνίδῃ δὲ μὴ
 ἀρεσκόμενος· τὸν μελοποιὸν φάσκων. ὥς φιλαργύρου γὰρ αὐτοῦ μέμνηται
 ἄλλοι τε καὶ Θεόφραστος ἐν τοῖς Περὶ ἡθῶν | καὶ ἐν τοῖς Περὶ πλούτου. 51^v
 τῆς ἀρετῆς δὲ τὸ ἡδεσθαι καὶ λυπεῖσθαι ἐφ' οἷς δεῖ καὶ ὥς δεῖ. ἐφ'
 οἷς, ἐπὶ τοῖς μὴ κατ' ἀξίαν, ὥς δεῖ, μετρίως. εἰ γὰρ μήτε ἡδοιτ' ὅλως
 20 μήτε λυποῖτο, ἀδιαφόρως ἂν ἔχοι πρὸς πάντα· οὕτω δὲ καὶ πρὸς τὰς
 κατ' ἀρετὴν ἐνεργείας. τοιοῦτος δὲ ὢν οὐδ' ἂν σπουδαῖος εἴη. τὰ γὰρ
 πάθη συνεξορμᾶν ἐπὶ τὰς πράξεις πέφυκεν· οὐ γὰρ ἱκανὸς ὁ λόγος καὶ ἡ
 κρίσις· οἱ γὰρ γέροντες κατὰ τοῦτο τῶν νέων ἀπρακτότεροι. ἔτι αἱ ἀρεταὶ 5
 ἕξεις εἰσὶ προαιρετικαί, ἢ δὲ προαίρεσις ὁρεξίς βουλευτική, ἢ δ' ὁρεξίς
 25 πάθος. οὐκ ἂν οὖν εἴη κατ' ἀρετὴν ἐνεργῆσαι χωρὶς πάθους.

p. 1121^a12 Καὶ τὴν δαπάνην γὰρ εἰς τὴν δόσιν τίθεμεν.

Τοῦτο εἶπεν, ἐπεὶ τὸν ἄσωτον οἶδεν οὐ τοσοῦτον εἰς τὴν δόσιν ἀνα-
 λίσκοντα ὅσον εἰς τὰς μὴ προσηκούσας δαπάνας. πλὴν ἐπὶ μικροῖς.
 οὗτοι ἐπονείδιστοί εἰσιν, οἷον καὶ οἱ μικροκλέπται λεγόμενοι· οἱ γὰρ ἐν τῷ
 30 μέγαρα λαμβάνειν ὑπερβάλλοντες οἷοι οἱ τύραννοι ἁπληστοὶ καὶ πλεονέχται
 καὶ ἄδικοι καὶ ἀσεβεῖς, οὐκ ἀνελεύθεροι καλοῦνται. εἰπὼν δὲ τὸν ἄσωτον 20
 ὑπερβάλλειν ἐν τῷ διδόναι καὶ μὴ λαμβάνειν καὶ διὰ τοῦτο ἐλλείπειν
 ἐν τῷ διδόναι, φησὶ μὴ πάνυ ταῦτα γίνεσθαι (ἅμα) ἀμφοτέρω, τό τε πολλὰ
 διδόναι καὶ τὸ μὴ λαμβάνειν. τὸν γὰρ οὕτως ἔχοντα ταχέως ἐπιλείπειν

1 καλοῦ Ba: κακοῦ Diels 4 ἐθέλονται a: ἐθέλοντες B 8 ἔπεται B: ἔψεται a 9 συμ-
 βαίνῃ Arist.: συμβαίνει Ba εἰ a: εἰς B 10 ὁ Ba: seclusi 15 τῷ B: καὶ
 τῷ a δὲ μὴ B: οὐκ a (et Arist.) 16 ἀρεσκόμενος B: ἀρεσκομένῳ a φιλαργύρου
 B: φιλαργυρίας a 17 ἐν τοῖς B: ἐν τῷ a 18 δὲ τὸ B: γὰρ καὶ a 20 πρὸς B:
 περὶ a 21 γὰρ B: γοῦν a 25 ἐνεργῆσαι a: ἐνεργοῦσα B 26 rthesis usque ad ἡλιθίου
 δέ (p. 1121^a27) a 29 λεγόμενοι B: καλούμενοι a 30 μέγαρα B: τὰ μέγαρα a
 οἷοι οἱ B: οἷοι εἰσὶ καὶ a 33 διδόναι] putaveris λαμβάνειν ἅμα a: om. B

τὴν κτῆσιν, ὥστε καὶ ἡ κατὰ τὸ διδόναι ὑπερβολή. προσέθηκε τὸ τοὺς 51^v
 διδόντας ἰδιώτας. οὐ γὰρ τοὺς τυράννους (καὶ) τοὺς δυνάστας ἐπι-
 λείπει ταχέως ἡ κτῆσις. οὐ γὰρ ἐλέγοντο οὗτοι ἄσωτοι, τῷ ἄσώτους μὲν
 εἶναι τοὺς ὑπὲρ τὴν οὐσίαν ἀναλίσκοντας, ἐκείνων δὲ διὰ τὸ πλῆθος τῶν 25
 5 χρημάτων καὶ προσόδων μὴ ὑπερβάλλειν τὰς δόσεις τὴν οὐσίαν τε καὶ
 κτῆσιν. καὶ τοῦτο δὲ εἰπὼν τὸ μὴ πάνυ συνδυάζεσθαι τὰ τῆς ἀσωτίας,
 τὸ ἅμα μὲν ὑπερβάλλειν ἐν τῇ δόσει, ἅμα δὲ ἐλλείπειν ἐν τῇ λήψει, φησὶν,
 ὅτι ἅμω ταῦτα ἔχων καὶ οὕτως ἄσωτος οὐκ ἀφύης οὐδ' ἀνίατος ἀλλὰ
 μακρῷ ἀμείνων τοῦ ἀνελευθέρου καὶ δι' αὐτὸ προστίθῃσι, τῷ τε περὶ νέους
 10 γίνεσθαι τὴν τοιαύτην κακίαν μᾶλλον, τοὺς δὲ προκόπτοντας κατὰ τὴν 30
 ἡλικίαν ἐπιμελεστέρους γίνεσθαι καὶ προσεκτικωτέρους καὶ προσέτι τὴν
 ἀπορίαν ταχύ πως οὕτως ἔχουσι προΐστασθαι, δι' ὧν ἀμφοτέρων ἡλικίας
 καὶ ἀπορίας σωφρονεῖν ἀναγκασθῆναι (καὶ κατὰγνωσιν τούτων σχεῖν καὶ
 πρὸς τὸ ἀμεινον μετατεθῆναι.) ἔχει γὰρ τὰ τοῦ ἐλευθερίου τὸ διδόναι
 15 καὶ μὴ λαμβάνειν. οὐ γὰρ προηγουμένως λήψεται ὁ ἐλευθέριος, ἀλλ'
 ἀναγκαίως, ὡς εἴρηται, ὡς ἂν ἔχοι διδόναι. καὶ (οὐ) λήψεται ὅθεν οὐ δεῖ,
 ἐπεὶ καὶ τῷ ἐλευθερίῳ οὐ προηγούμενον τὸ λαμβάνειν ἀλλ' ἀναγκαῖον. 35
 ἦν γὰρ περὶ δόσιν μᾶλλον ἢ ἐλευθεριότης. διὸ καὶ ἐλλείπει κατὰ τὴν
 λήψιν, καὶ οὐχ ἡδέως λαμβάνει· καίτοι αἱ κατ' ἀρετὴν ἐνέργειαι ἡδεῖαι. διὰ
 20 τοῦτο δὲ ὁ ἄσωτος οὐδὲ φαῦλος δοκεῖ τὸ ἦθος οὐδὲ ἀγεννής, ὡς ἔχων ἐν
 τῇ διανοίᾳ μεγαλείον τι καὶ οὐκ εὐτελής ὢν, ἡλίθιος δὲ μᾶλλον, οἷον
 ἀμαθής καὶ ἀνόητος, ὅς εἰ παιδευθεῖη καλὸς ἂν εἴη.

p. 1121^a28 Διὰ τε τὰ εἰρημένα.

Τὸ διδόναι φησὶ καὶ μὴ λαμβάνειν. ὁ γὰρ ἀνελεύθερος καὶ λαμβάνει
 25 ὅθεν οὐ δεῖ καὶ οὐδενὶ δίδωσιν ἀλλ' οὐδὲ ἑαυτῷ, ὡς ζωμῷ τὸ λεγόμενον ζῆν
 προαιρούμενος. εὐχερῶς γὰρ ἀναλίσκοντες. ἄσωτος μὲν κυρίως, ὡς καὶ
 ἀρχόμενος εἶπεν, ὁ τῆς οὐσίας ἑαυτοῦ δαπανητικός· τούτῳ δὲ ἐνίοτε συνδυά-
 ζεται | καὶ ὁ ἀκόλαστος· καὶ ἐν τῇ συνηθείᾳ τοιοῦτον ἀκούουσι τὸν ἄσωτον 52^r
 τὸν εἰς αἰσχρὰ καὶ ἀφροδίσια ἀναλίσκοντα· οὐ μὲν ὁ κατ' ἀλήθειαν ἄσωτος
 30 τοιοῦτος, ἀλλ' ὁ ἀναλίσκων ἀδελῶς οἷς δεῖ καὶ μὴ δεῖ καὶ πάντοθεν λαμ-
 βάνειν προηρημένος. εἶναι δὲ τινὰ φησιν ἄσωτον εὐίατον, τυχόντα ἐπιμε-

2 διδόντας ἰδιώτας Ba et Arist. codd. HaKbMbOb: ἰδιώτας διδόντας Arist. vulg. τοὺς
 scripsi: αὐτοὺς Ba καὶ inserui: om. Ba 2. 3 ταχέως ἐπιλείπει a ut Arist.
 4 τοὺς B: om. a 5 χρημάτων καὶ B: χρημάτων τε καὶ a 7 τὸ B: τῷ a
 9 νέους B: τοὺς νέους a 10 τοὺς B: τούτους a 13. 14 καὶ κατὰγνωσιν — μετα-
 τεθῆναι a: om. B 16 εἴρηται B: ἤδη εἴρηται a ἔχοι B: ἔχη a
 οὐ λήψεται a: λήψεται B 17 ἐλευθερίῳ B: ἐλευθέρῳ a 20 ἄσωτος a: ἐλευθέ-
 ριος B 21 εὐτελής ὢν, ἡλίθιος a: εὐτελὲς ὢν, ἡλίθιον B 22 post εἴη scholion
 hoc τὸ οὐ πάνυ συνδυάζεται, ἀντὶ τοῦ οὐ συμπλέκεται τὸ διδόναι καὶ μὴ λαμβάνειν a:
 om. B 23 rthesis verbis ὁ δὲ τούτων — ἀφίκοιτ' ἂν (p. 1121^a27—b12) a
 25 ἑαυτῷ a: αὐτὸν B τὸ λεγόμενον B: τὸ δὴ λεγόμενον a 26 προαιρούμενος scripsi:
 προειρημένος Ba 27 ἀρχόμενος c. 1 p. 1120^a1

λείας· ἀλλ' ὁ μὲν διδόναι προηρημένος, λαμβάνειν δὲ μή, οὗτος (ὁ) ἄσωτός 52^r
 ἐστὶν εὐίατος. ὁ γὰρ διδοὺς καὶ λαμβάνων ἀδιακρίτως καὶ κατὰ μὲν τὸ 5
 διδόναι ἄσωτος, κατὰ δὲ τὸ λαμβάνειν ἀνελεύθερος (ἐπεὶ καὶ τοῦτο καθ'
 ἐν μέρος τοῦ ἀνελευθέρου πράξις), οὗτος δυσίατος ἢ καὶ ἀνίατος ὡς ὁ
 5 κυρίως ἄσωτος, ὃς καὶ δίδωσιν ἀνυποστόλως καὶ λαμβάνει καὶ συνδυάζεται
 τῷ ἀκολάστῳ. τῶν δὲ ἀκολάστων ὁ μὲν περὶ τὰ ἀφροδίσια ἀμαρτάνων
 τῷ μᾶλλον ἢ δεῖ λίσσος καλεῖται, ὁ δὲ περὶ οἶνον οἰνόφυξ, ὁ δὲ περὶ
 βρώσεις ποικίλος, ὁ μὲν οὐ περιμένων τοὺς προσήκοντας καιροὺς τῆς τροφῆς,
 ὁξυπείνης τις λεγόμενος, ὁψοφάγος δὲ ὁ πλείονι τῷ ὄψῳ χρώμενος, λιμβός 10
 10 δὲ ὁ περίεργος καὶ ποικίλος ἐν τῇ παρασκευῇ τῆς τροφῆς, τένης δὲ ὁ
 λίσσος καὶ τὸ ἀπὸ παντὸς ἡδιστον θηρώμενος μεταφέρων αὐτὸ ἄλλοτ'
 ἐπ' ἄλλα, γάστρις δὲ ὁ πολλὰ καὶ πολυτελῇ ζητῶν, λαίμαργος ὁ ἐν τῷ
 ἐσθίειν ἐπιφαίνων μαργότητά τινα καὶ σπουδὴν καὶ ταχυτήτα.

p. 1121^b12 'Η δ' ἀνελευθερία ἀνίατός τις ἐστὶ.

15 Εἰπὼν ἀνίατον εἶναι ἥτοι δυσίατον τὴν ἀνελευθερίαν, αἰτίαν προστίθησιν,
 ὡς ἐν γήρᾳ μάλιστα γίνεται καὶ ὑπὸ τῆς ἡλικίας συναύξεται. ὡς γὰρ οἱ
 ἄσωτοι ὑπὸ τῆς ἡλικίας βοηθούμενοι λέγονται εὐίατοι (τὸ γὰρ γήρας
 περιεκτικωτέρους [εὐίατους] αὐτοὺς ἐποίει), οὕτως οἱ ἀνελεύθεροι διὰ τὴν
 φυσικὴν τοῦ γήρως πρὸς αὐτὴν ἐπιτηδειότητα ἀνίατοι. ἐπιγίνεται γὰρ μᾶλλον 30
 20 ὑπὸ τῆς ἡλικίας τοῦτο τὸ πάθος. τοῦ δὲ ἐν γήρᾳ ἐπιτείνεσθαι μᾶλλον
 τὴν κακίαν ταύτην δεικτικὸν παρέθετο τὸ πᾶσαν ἀδυναμίαν καὶ ἀσθένειαν
 ἀνελευθέρους ποιεῖν, ἀντιπαιστούμενους τῶν χρημάτων ὡς μάλιστα αὐτῶν
 δεημένους (τὸ δὲ γήρας ἀσθένειά τις ἐστὶ καὶ ἀδυναμία ἄλλη), καὶ διὰ
 τοῦτο συμφυέστερον τοῦτο τὸ πάθος εἶναι τοῖς ἀνθρώποις, διὸ καὶ
 25 δυσιατότερον. (τὰ γὰρ φύσει ὑπάρχοντά τισι δυσιατότερα.) ἰστέον ὅτι
 φειδωλοὶ λέγονται οἱ ἐπὶ τῷ φυλάττειν ὑπερβάλλοντες, κίμβικες (καὶ)
 κυμινοπρίσται καὶ γνίφωνες καὶ σκνιποὶ οἱ μικρὰ προϊέμενοι καὶ διδόντες,
 οἱ δὲ μόγεις, γλίσχροι, οἱ δὲ καὶ μετὰ διατάσεως καὶ ὀργῆς διδόντες
 μικρολόγοι.

30 p. 1121^b34 Καὶ τὰ μικρὰ ἐπὶ πολλῷ.

Οὐ γὰρ ἀπλῶς δηλονότι ἀλλ' ἐπὶ μεγάλοις τόχοις δανείζοντες. καὶ

1 ὁ ἄσωτος a: ἄσωτος B 7. 8 περὶ βρώσεις B: περὶ τὰς βρώσεις a 8 ποικίλος a:
 ποικίλως B 9 λιμβός a: λιμός B 11 μεταφέρων B: καὶ μεταφέρων a 14 ἀνίατός
 τις ἐστὶ B: ἀνίατός ἐστὶν a et Arist. vulg.: ἀνίατός γ' ἐστὶν Arist. cod. K^b rthesis usque
 ad καὶ τοκισταί (p. 1121^b24) a 15 προστίθησιν scripsi: προτίθησιν Ba 16 μάλιστα
 B: μᾶλλον a 18 εὐίατους cancellavi διὰ a: πρὸς B 21 τὴν κακίαν ταύτην a:
 τὰ κατ' αὐτὴν B δεικτικὸν B: δεικτὸν a ἀνελευθέρους B: ἀνελεύθερον a 23 καὶ
 B: τὲ καὶ a 24 συμφυέστερον B: συμφυέστερον μᾶλλον a 25 τὰ γὰρ — δυσιατότερα
 a: om. B 26 καὶ a: om. B 30 καὶ τὰ μικρὰ Ba et Arist. codd. H^aL^bO^b: κατὰ
 μικρὸν Arist. vulg. rthesis usque ad λήψεις ἀνελεύθεροι (p. 1122^a13) a

οἱ μὲν κινδύνους τοὺς μεγίστους. οἱ λωποδύται καὶ λησταί, οἷς καὶ 52^r
ὁ ἱερόσυλος συναρίθμιος. πάντες γὰρ οὗτοι μικροῦ λήμματος εἰς αὐτὸ τὸ
ζῆν κινδυνεύουσιν. οἱ μὲντοι κυβευταὶ ἀπὸ τῶν φίλων κερδαίνουσιν, οἷς
μᾶλλον παρέχειν καὶ εὐεργετεῖν αὐτοὺς δίκαιον.

5 p. 1122^a15 Ἡ κατὰ τὴν λεχθεῖσαν ἀσωτίαν. |

Τὸ γὰρ οἰκειότερον καὶ δυσασπιπτότερον κακὸν ὥς φυσικώτερον 52^v
καὶ διὰ τοῦτο καὶ ἐναντιώτερον. οὐχ ὥσπερ δ' ἡ ἐλευθεριότης δια-
τείνει περὶ πάσας. ἐπιζητήσει ἄν τις, πῶς εἰ ἡ ἐλευθεριότης διατείνει
περὶ πάσας τὰς ἐν χρήμασι πράξεις, οὐ καὶ περὶ ταύτας ἐστὶ περὶ αὐτῶν καὶ
10 ἡ μεγαλοπρέπεια· εἴτε γὰρ μὴ ἔστι περὶ ταύτας, οὐκ ἀληθὲς ἂν εἴη τὸ
τὴν ἐλευθεριότητα διατείνειν περὶ πάσας τὰς ἐν χρήμασι πράξεις, εἴτε 5
διατείνει καὶ περὶ ταύτας, πότερον καὶ ὁ ἐλευθέριος οὕτω ἐν αὐταῖς ἀνα-
λώσει ὥς καὶ (ὁ) μεγαλοπρεπὴς ἢ ἄλλως. ἀλλ' εἰ μὲν οὕτω, μέρος ἔσται
τῆς ἐλευτεριότητος ἡ μεγαλοπρέπεια, ἢ εἰ μὴ οὕτως, ἡ ἑτέρα αὐτῶν οὐκ
15 ἀναλώσει κατὰ τὸ πρέπον καὶ τὸν ὀρθὸν λόγον καὶ ὥς δεῖ καὶ ὅσον δεῖ, οὕτω
δὲ οὐδ' ἂν ἀρετὴ εἴη μὴ κατὰ τὸ πρέπον ἀναλίσκουσα. μήποτε οὖν τὸ
περὶ πάσας ἀντὶ τοῦ κατὰ τὰς πλείονας κεῖται καὶ κοινὰς. περὶ δὲ τὰς
δαπάνης μείζονος δεομένας ἢ κατ' ἀξίαν ἀναλίσκουσα μεγαλοπρέπεια ἔστιν. 10
ὥς εἶναι δύο ἀρετὰς περὶ χρήματα, τὴν μὲν ἐν ταῖς συνήθεσι καὶ κοιναῖς
20 χρεῖαις τῶν χρημάτων τὸ κατ' ἀξίαν ἔχουσαν, τὴν δὲ ἐν ταῖς δαπάνης
πλείονος δεομέναις. λέγομεν οὖν τὴν ἐλευθεριότητα καὶ περὶ ταύτας περὶ
αὐτῶν ἡ μεγαλοπρέπεια, ἀλλὰ καὶ περὶ ταύτας τὸ ἴδιον φυλάξει, τὸ ὅσον δεῖ
καὶ ὅτε καὶ ὥς· ἴδιον γὰρ αὐτῆς τὸ εὐλόγως ἀναλίσκειν. τὸ μὲντοι καὶ
πρὸς τὸ γινόμενον ὁρᾶν καὶ τὸ μεγαλεῖον ζητεῖν τοῦ ἔργου τοῦ γινομένου
25 ἀπὸ τῶν ἀναλισκομένων ἴδιον ἤδη τῆς μεγαλοπρεπείας. ὠρίσατο δὲ τὴν 15
μεγαλοπρέπειαν ἀπὸ τοῦ ὀνόματος, ἐν μεγέθει πρέπουσαν δαπάνην.

p. 1122^a21 Ἐν τούτοις δ' ὑπερέχει τῆς ἐλευθεριότητος μεγέθει.

Οὐ τοῦτο λέγει διὰ τοῦ ἐν τούτοις ὅτι ἐν τοῖς αὐτοῖς καὶ περὶ τὰ 20
αὐτὰ δαπανηρὰ ὄντος καὶ τοῦ ἐλευθερίου, ὁ μεγαλοπρεπὴς διαφέρει τῷ
30 μεγέθει τῶν ἀναλωμάτων. εἴη γὰρ ἂν οὐκέτι περὶ τὰ αὐτὰ ὁ ἐλευθέριος
ὥς δεῖ ἀναλίσκων. ἀλλ' εἰπὼν περὶ τὰς δαπανηρὰς μόνην εἶναι τὴν

2 συναρίθμιος corr. ex ἐναρίθμιος B: ἐναρίθμιος a εἰς Ba: ἔνεκα Diels 4 εὐεργετεῖν B:
ἐνεργεῖν a 5 rthesis inde ab εἰκότως δὲ usque ad δαπανηρὰς μόνον (p. 1122^a13—21) a
9 αὐτῶν καὶ B: αὐτῶν a 12 διατείνει B: διατείνει a 13 ὁ a: om. B 15 καὶ ὥς δεῖ a: ὥς
δεῖ B 18 δαπάνης scripsi: δαπάνους B: δαπανηρὰς a 20 δαπάνης scripsi: δα-
πάναις Ba 21 λέγομεν B: λέγει μὲν a 21. 22 περὶ αὐτῶν ἡ B: περὶ αὐτῶν καὶ ἡ a
23 καὶ ὅτε B: ἢ ὅτε a ὥς B: ὥς δεῖ a 27 ὑπερέχει a et Arist.: ὑπερέχων B
rthesis usque ad περὶ αὐτῶν (p. 1122^a26) a 28 τοῦ B: τὸ a 29 καὶ τοῦ B:
τοῦ a

μεγαλοπρέπειαν, λέγει τίνι ὁ περὶ ταῦτα ὧν τὰ ἀναλώματα τοῦ περὶ ἐκεῖνα 52^v
 ὄντος διαφέρει· ὅτι γάρ τοι μεγέθει. καὶ τοῦ ἐλευθερίου δὴ αἱ περὶ τὰ
 τοιαῦτα δαπανήματα ἐνέργειαι οὐκέτι καθὼς ἐλευθέριος ἔσονται. τὴν ἀρχὴν 25
 γὰρ οὐδὲ ἦν περὶ ταῦτα ἡ ἐλευθεριότης, ἀλλ' ὁ μεγαλοπρεπὴς αὐτὰς ἐνε-
 5 γήσει. ἀντακολουθοῦσι γὰρ αἱ ἀρεταὶ ἀλλήλαις. ἢ οὐ τοῦτο λέγει, ἀλλ'
 ὅτι οὔσης καὶ περὶ ταῦτα τῆς ἐλευθεριότητος, ἡ μεγαλοπρέπεια διοίσει
 αὐτῆς οὐκ ἐν τῷ εὐλόγως ἀναλίσκειν ἀλλ' ἐν τῷ εἰς μεγάλα ὁρᾶν καὶ
 πρὸς τὸ γινόμενον. τὸ δὲ μέγεθος πρὸς τι, τουτέστιν ἄλλω γὰρ ἄλλο
 δαπάνημα. οὐ γὰρ τὸ αὐτὸ δαπάνημα τριηράρχῳ καὶ ἀρχιθεωρῷ.
 10 ἀρχιθεωροὺς ἔλεγον τοὺς πεμπομένους δημοσίᾳ εἰς τὰς πανηγύρεις ἢ εἰς 30
 θεοὺς χρησομένους τοῖς μαντείοις. ἄλλο μὲν οὖν τὸ πρέπον ἄλλω. ἄλλο
 μὲν γὰρ ἐὰν ἱερὸν κατασκευάζῃ, ἄλλο δ' ἂν γυμνασιαρχῇ, ἄλλο ἂν τείχῃ
 περιβάλλῃ τῇ πατρίδι. ἐν πᾶσι δὴ τὸ πρέπον αὐτῷ, περὶ δὲ καὶ εἰς δὲ
 γίνεται τὸ δαπάνημα, ἀναλώσει. ἐκ παραλλήλου δὲ εἶπε τὸ ἐν ᾧ καὶ
 15 περὶ 6.

p. 1122^a26 Ὁ δὲ ἐν μικροῖς.

Σαφῶς διὰ τούτων ἔδειξε τὴν διαφορὰν τοῦ μεγαλοπρεποῦς καὶ τοῦ
 ἐλευθερίου. περὶ γὰρ τὰ μικρὰ καὶ τὰ μέτρια ἀναλώματα ὁ ἐλευθέριος, 40
 ἐπεὶ μηδὲν ἤττον ὁ ἐλευθέριος καὶ ἐν μικροῖς τοιοῦτος. οὐ γὰρ ἐν τῷ εἰς
 20 μεγάλα ἀναλίσκειν τὸ εἶναι αὐτῷ ὡς τῷ μεγαλοπρεπεῖ, ἀλλ' ἐν τῷ καλῶς.
 ἰστέον δὲ ὅτι ὡς ἡ μὲν μικροπρέπεια τῆς ἀνελευθερίας, ἡ δὲ ἀπειροκαλία
 καὶ βαναυσία τῆς ἀσωτίας διαφέρουσιν, οὕτω καὶ ἡ μεγαλοπρέπεια τῆς
 ἐλευθεριότητος διοίσει. λέγονται δὲ βάνουσι καὶ οἱ ὑπερβάλλοντες ἐν τῷ
 εἰς ἃ μὴ δεῖ ἀναλίσκειν, οὐ μόνον οἱ περὶ τοὺς <βαύνους, τουτέστιν τὰς> 45
 25 καμίνους, ἐργαζόμενοι. ἢ ἐν μετρίοις κατ' ἀξίαν δαπανῶν. ὁτλήον ἐξ
 ὧν λέγει ὅτι αἱ μὲν ἐλευθέριοι ἐνέργειαι καὶ μὴ ἐν πλουτοῦσιν οἷαί τε
 γίνεσθαι, αἱ δὲ μεγαλοπρέπειαι πλούτου θέονται. ὁ δὲ μεγαλοπρεπὴς
 ἐπιστήμονι ἔοικε, καθόσον θεωρητικὸς ἐστὶ τοῦ πρέποντος ἐν τοῖς μεγέ-
 θους ἀναλωμάτων δεομένοις ἔργοις, τὸ δὲ θεωρεῖν ἐπιστήμονος· κατὰ τοῦτο
 30 ἐπιστήμονι ἔοικέναι λέγοι τὸν μεγαλοπρεπῆ. ἐν μὲν γὰρ τοῖς μικροῖς τὸ
 κατ' ἀξίαν συνιδεῖν οὐ χαλεπὸν, ἐν δὲ τοῖς μεγάλοις οὐ ῥάδιον. διὸ ὁ 50
 δυνάμενος περὶ μεγάλα ἀναλίσκειν μεγάλα, τὸ κατ' ἀξίαν τῶν γινομένων τηρῶν

5 ἀλλήλαις αἱ ἀρεταὶ a 7 ὁρᾶν a: ὁρῶσα B 8 ἄλλω γὰρ ἄλλω a 12 τείχῃ B:
 τύχῃ a 13 ὁ Ba et Arist. codd. K^bL^bM^b: ἃ Arist. vulg. 16 rthesis usque ad
 μεγάλα ἐμμελῶς (p. 1122^a35) a 18 μέτρια B: ἀλλότρια a 20 ὡς scripsi: ὡς ἐν
 B: ὥσπερ a 21 ἰστέον δὲ B: δεῖ δὲ εἰδέναι a ἡ μὲν B: μὲν ἡ a ἀνελευθε-
 ρίας B: ἀνελευθεριότητος a 22 καὶ (prius) B: τὲ καὶ a 24 τοὺς βαύνους ex Aspasio
 p. 104,23 scripsi: τὰς βαναύσους a: τοὺς—τὰς om. B 25 ἢ a et Aristoteles: ὁ B
 ἐξ B: δ' ἐξ a 26 ἐλευθέριοι B: ἐλεύθεροι a 30 ἐπιστήμονι ἔοικέναι a: ἐπιστήμοσι
 ἔοικεν B λέγοι τὸν μεγαλοπρεπῆ a: λέγοι ὁ μεγαλοπρεπὴς B 32 μεγάλ' ἀναλί-
 σκειν περὶ μεγάλα a τηρῶν τῶν γινομένων a

μέγεθος, ἐπιστήμονι ἔοικεν, ἐπεὶ ἔστι μέγала ἀναλώσαντα μὴ φυλάξαι 52^v
τὸ μεγαλεῖον τοῦ προκειμένου ἔργου, ὡς ἐρεῖ.

p. 1122^a35 Ὡσπερ γὰρ ἐν ἀρχῇ εἵπομεν. |

Ὅτε ἔλεγε τὴν ἐλευθεριότητα περὶ χρημάτων μεσότητα. ὡς γὰρ 53^r
5 ἡ ἐλευθεριότης ἀπὸ τῶν ἐνεργειῶν περὶ αἷς καὶ ἐν αἷς ὁ τοῦ ἐλευθερίου
ἔπαινος γίνεται, τοιαύτη τις οὖσα καὶ συνέστη καὶ ἐδείχθη, οὕτω δηλονότι 30
καὶ ἡ μεγαλοπρέπεια τοῖς πρέπουσιν ἔργοις, ἥτοι τοῖς ἔχουσι μέγεθος
ἡγουμένου τῆς ἀρετῆς τοῦ ὀρθοῦ λόγου, χαρακτηρίζεται καὶ γνωρίζεται.
τὴν δὲ δαπάνην τοῦ ἔργου ἢ καὶ ὑπερβάλλειν. τοῦτό φησιν, ἐπεὶ
10 μὴ ἐξισοῦσθαι τὴν δαπάνην τῷ ἔργῳ δεῖ. ἀκριβοῦς γὰρ καὶ μικρολόγου
τοῦτο οὐδὲ μεγαλοπρεποῦς. καὶ ἀπὸ τῆς ἴσης δαπάνης. καὶ τοῦτο
ἴδιον τοῦ μεγαλοπρεποῦς, τὸ ἀπὸ τῆς ἴσης δαπάνης τὸ γινόμενον ἔργον
ποιεῖν μεγαλοπρεπέστερον, ἥτοι μέγα καὶ καλόν. οὐ γὰρ τὸ πλείονος 35
ἄξιον μεγαλοπρεπές. κτήματος μὲν γὰρ αὕτη ἀρετή· διὸ ὁ χρυσὸς δοκεῖ
15 τιμιώτατος, ὅτι ἐστὶ πλείστου ἄξιος, μεγαλοπρεπές δὲ ἔργον τὸ μέγα καὶ
καλόν. ἀπὸ τῶν ἴσων δὲ φησι ἀναλωμάτων, ἐπεὶ ἔστι καὶ μικρὸν ἐκ
μεγάλων ἀναλωμάτων, πολυτελὲς μέντοι, κατασκευάσαι. ἡδύνατο γὰρ Περι-
κλῆς τὸν Ὀλύμπιον Δία ἀπὸ τῶν αὐτῶν ἀναλωμάτων μικρότερον κατα-
σκευάσαι, πολυτελέστερον δὲ λίθοις καὶ μαργάροις ποικίλοις. καὶ ὅσα περὶ
20 πᾶν τὸ δαιμόνιον. δαιμόνιον (φησιν ἢ δαίμονας τινας) ἐπιχωρίους κατὰ 40
τινας νόμους πατρίους ἢ καὶ τοὺς κατοικομένους. πρὸς τὸ κοινὸν δὲ
εὐφιλοτίμητα ὅσα λαμπρά ἐστι καὶ ἐπαινουμένην ἔχει τὴν φιλοτιμίαν.
καὶ πρὸς τὸν πράττοντα ἀναφέρεται. δεῖ γάρ, ὡς ἐπὶ τοῦ γένους
εὐγενῆ καλοῦμεν τὸν ἀπὸ πατέρων εὖ γεγονότα, οὕτω καὶ τὸ μεγαλοπρεπές
25 ἔχειν τὸν πράττοντα πλούτῳ καὶ γένει τὸ μακάριον ἐπιφαίνοντα. καὶ τοῖς
εὐγενέσι καὶ τοῖς ἐνδόξοις. ἀπὸ κοινοῦ δὲ τὸ πρέπον, εἰ καὶ μὴ
προϋπάρχει (τι) αὐτῶν ἔργον τοιοῦτον. τὰ δὲ δῶρα τοῖς ἀναθήμασιν 45
ἔχει τι ὅμοιον, διὸ δεῖ ἔχειν αὐτὰ μέγεθος τι καὶ ἄξια εἶναι μεγαλο-
πρεποῦς ἀνδρός.

30 p. 1123^a14 Σφαῖρα μὲν γάρ. |

Εἰπὼν καὶ περὶ αὐτῶν ἰδίων ὁ μεγαλοπρεπὴς ἀναλώσει, ὅτι περὶ 53^v

3 rthesis usque ad τῷ δαπανήματι (p. 1123^a14) a 4 in commentarii principio ὥσπερ
ἐν ἀρχῇ εἵπομεν repetit a: om. B τὴν ἐλευθεριότητα ἔλεγε a] Aristoteles vero ad B 1
p. 1103^b21 sqq. spectare videtur 5. 6 ὁ ἔπαινος τοῦ ἐλευθερίου a 7 ἥτοι B:
τουτέστι a 11 οὐδὲ B: οὐχὶ a 11. 12 τοῦτο ἴδιον B: τοῦτο φησὶν ἴδιον εἶναι a
13 μεγαλοπρεπέστερον B et Arist.: μεγαλοπρεπές a 14 μὲν B: om. a 19 ποικί-
λοις B: πεποικιλμένον a 20 φησι—τινας a: om. B 21 post κατοικομένους add.
οὕτω φησί a: om. B 22 εὐφιλοτίμητα B et Arist.: ἀφιλοτίμητα a 23 ὡς B:
ὥσπερ a 24 καλοῦμεν B: τοῦτον καλοῦμεν a ἀπὸ πατέρων B: ἀπὸ τῶν πατέρων a
25 τὸ B: τῷ a 27 τί a: om. B 30 rthesis usque ad ὁ εἰρημένος (p. 1123^b4) a

γάμους τέκνων καὶ εὐφημίας καὶ τὰ τοιαῦτα, φησὶ σφαῖρα μὲν γὰρ ἡ 53^v
 λήκυθος ἢ καλλίστη ἔχει μεγαλοπρέπειαν παιδικοῦ δώρου· ἡ 10
 γὰρ τούτων τιμὴ μικρὸν καὶ ἀνελεύθερον. καθότι καὶ διαφέρειν τὸ
 ἐν τῷ ἔργῳ μέγα τοῦ ἐν τῷ δαπανήματι φησι. καὶ γὰρ ἡ σφαῖρα καὶ
 5 ἡ λήκυθος ἢ καλλίστη μικρὰν καὶ ἀνελεύθερον ἔχουσι τιμὴν καὶ δαπάνην.
 ὥς δὲ ἐν τοῖς τοιούτοις οὖσι παιδικοῖς δώροις ἔστι τι τῷ δαπανῶντι μέγεθος,
 οὕτω δὲ καὶ ἐν ἐκάστῳ γένει ἔστι τι οἰκεῖον μέγεθος. καὶ λαμπρύνεται
 παρὰ μέλος. παροιμία ἐπὶ τῶν μὴ προσφόρως τι ποιεῖν εἰωθότων. καὶ 15
 κωμικοῖς χορηγῶν. σύνηθες ἐν κωμῳδίᾳ παραπετάσματα δέρρεις ποιεῖν
 10 οὐ πορφυρίδας. Μυρτίλος ἐν Τιτανόπασι τὸ * * * “δεινῆς ἀκούεις, Ἡράκλεις,
 τοῦτ’ ἔστι σοι τὸ σκῶμμα ἀσελγὲς καὶ Μεγαρικὸν καὶ σφόδρα ψυχρόν.
 † γελᾷς, ὁρᾷς τὰ παιδία”. διασύρονται γὰρ οἱ Μεγαρεῖς ἐν κωμῳδίᾳ, ἐπεὶ
 καὶ ἀντιποιοῦνται αὐτῆς ὡς παρ’ αὐτοῖς πρῶτον εὐρεθείσης, εἴ γε καὶ Σου-
 σαρίων ὁ κατάρξας κωμῳδίας Μεγαρεύς. ὥς φορτικοὶ τοίνυν καὶ ψυχροὶ
 15 διαβάλλονται, καὶ πορφυρίδι χρώμενοι ἐν τῇ παρόδῳ. καὶ γοῦν Ἀριστο- 20
 φάνης ἐπισκώπτων αὐτοὺς λέγει πού “μηδ’ αὖ γέλωτα Μεγαρόθεν κεκλη-
 μένον”. ἀλλὰ καὶ Ἐκφαντίδης παλαιότατος ποιητῆς τῶν ἀρχαίων φησὶ
 “Μεγαρικῆς κωμῳδίας † ἄσμα δείμαι αἰσχυρόμενος τὸ δρᾶμα Μεγαρικὸν
 ποιεῖν.” δείκνυται γὰρ ἐκ πάντων τούτων ὅτι Μεγαρεῖς τῆς κωμῳδίας
 20 εὐρεταί.

p. 1123^b5 ‘Ο γὰρ μικρῶν ἄξιος καὶ τούτων ἀξίων ἑαυτὸν σώφρων.

Ἄξιον ζητῆσαι πῶς τὸν σώφρονα λέγει μικρῶν ἄξιον καὶ τούτων
 ἀξιοῦντα ἑαυτὸν (πῶς γὰρ ἂν τις ἀρετὴν ἔχων εἴη μικρῶν ἄξιος;) ἢ πάλιν
 τὸν μικρόψυχον μειζόνων ἄξιον ὄντα ἑαυτὸν ἐλαττόνων ἀξιοῦν. πῶς γὰρ
 25 ἐν κακίᾳ τις ὢν ἄξιος μειζόνων ἀγαθῶν; ἢ τὸ ἄξιον μειζόνων καὶ ἐλατ-
 τόνων πρὸς τὰς ἐνεργείας καὶ τὰ ἔργα λαμβάνει, οὐ πρὸς τὰς ἑξεις· ἐπὶ
 γὰρ τοῖς ἔργοις καὶ οἱ ἔπαινοι καὶ αἱ τιμαί. ὁ μὲν οὖν μεγαλόψυχος εἴη 35
 ἂν μεγάλα τε καὶ λαμπρὰ διαπρασσόμενος καὶ ἄξια τούτων φρονῶν· (διὸ
 δεῖ αὐτῷ πρὸς τῇ ἀρετῇ καὶ τῶν ἀπὸ τῆς τύχης ἀγαθῶν·) ὁ δὲ σώφρων
 30 ταῖς ἐνεργείαις ὡς ἐνεργεῖ πρὸς τοὺς πέλας, οὕσαις οὐ λαμπραῖς οὐδὲ
 μεγάλαις, ἐπίσης καὶ τοῦ τιμᾶσθαι καταξιοῖ ἑαυτόν. εἴη δ’ ἂν τις ἔργων
 αὐτοῦ ἐκ προγόνων καὶ ἐξ αὐτοῦ μειζόνων εἰς τὸ κοινὸν πεπραγμένων

1 φησὶ B: προστίθῃσι a 4. 5 ἡ λήκυθος ἢ καλλίστη καὶ ἡ σφαῖρα a 9 κωμικοῖς
 B et Arist.: κωμικοῦ a 10 Μυρτίλος] Frg. Com. Gr. I 100 II 418 Meineke, Frg.
 Com. Att. I 253 Kock Τιτανόπασι Meineke: τιτανόπαισι Ba τὸ δεινῆς] v. Eupolid.
 II 521 Mein., I 323 Kock 12 γελᾷς a: σέλας B: γελᾷ γὰρ ὡς Cobetus 15. 16 Ἀρι-
 στοφάνης] Vesp. 57, ubi κεκλεμμένον 17 Ἐκφαντίδης] II 13 Meineke, I 9; III 710
 Kock τῶν ἀρχαίων ποιητῆς a: ποιητῆς τῆς ἀρχαίας Diels 18 ἄσμα δείμαι] με-
 θίεμαι Bywater αἰσχυρόμενος B: αἰσχύνομαι a 21 rthesis usque ad τῶν μεγίστων
 (p. 1123^b16) a 22 post ἄξιον add. ἐπὶ τούτῳ a: om. B 23 ἑαυτὸν ἀξιοῦντα a
 24 τὸν B: τὸ a 24. 25 γὰρ ἐν B: γὰρ ἂν ἐν a 27 ὁ μεγαλόψυχος μὲν οὖν a
 28 διὸ — ἀγαθῶν (29) a: om. B 30 ὡς B: αἷς a 32 ἐκ B: καὶ ἐκ a

ἑαυτὸν ἐλάττωτος τιμῆς ἀξίων διὰ ταπεινότητα καὶ μικροψυχίαν. ἐπιζητήσῃ 53^v
 δ' ἂν τις καὶ τίς ἐστὶν ὃν λέγει μειζόνων μὲν ἑαυτὸν ἀξιοῦν ἢ ἀξίος ἐστίν, 40
 οὐ μὴν διὰ χαυνότητα. ὁ γὰρ μειζόνων, φησὶν, ἑαυτὸν ἀξίων ἢ ἐστὶν ἀξίος,
 οὐ πᾶς χαῦνος. ἢ λέγοι ἂν μὴ χάνους ὅσοι δι' ἐπιβουλήν καὶ μνώμενοί
 5 τι μεῖζον διὰ τοῦτο μειζόνων αὐτοὺς καταξιοῦσιν ὑποκρινόμενοι καὶ προσ-
 ποιούμενοι, οὐ διὰ χαυνότητα ἀλλὰ πανουργίαν· ὁ γὰρ χαῦνος ἡλίθιος,
 οὐκ ἐπίβουλος.

p. 1123^b16 Περὶ ἐν μάλιστα ἂν εἴη.

Δηλονότι τὸ μέγιστον, ἐν γὰρ τὸ μέγιστον ὑπάρχει. ἀξία δὲ λέγεται,
 10 καθὼς ἀξιούντων τινῶν γίνεται. τῶν | δὲ ἐκτὸς ἀγαθῶν φησὶ τὴν τιμὴν. 54^r
 τὰ γὰρ οἰκεῖα ἀγαθὰ τῶν σπουδαίων ἕκαστος ἔχει παρ' ἑαυτοῦ· ἢ δὲ τιμὴ
 ἐπ' ἄλλοις, ὡς καὶ αὐτὸς οὕτως φησιν. ὁ δὲ μικρόψυχος ἐλλείπει
 πρὸς ἑαυτόν. διὰ τοῦτο γὰρ καὶ ἐν κακίᾳ ἐστὶ καὶ ἐστὶ κακὸς διὰ τὴν
 πρὸς ἑαυτόν ἐλάττωσιν. ἐλάττωτος γὰρ ἑαυτὸν τιμῆς ἀξιοῖ ἢ ἐστὶν ἀξίος.
 15 οὐ μὴν τὸν γε μεγαλόψυχον· οὐκοῦν εἰ τοῦ χάνου μειζόνων ἑαυτὸν
 ἀξιοῖ ὁ μεγαλόψυχος, εἰκότως “τῷ μεγέθει ἄκρος” ἐστίν, ὡς εἶπε. καὶ 5
 μεγίστων ὁ ἄριστος. ἄριστος γὰρ ὁ τῶν μεγίστων ἀξίος. καὶ πῶς
 ἄριστος, λέγει. δόξει γὰρ, φησὶν, εἶναι τὸ ἐν ἐκάστη ἀρετῇ μέγα τοῦ
 μεγαλοψύχου. εἰ δὲ τοῦτο, εἴη ἂν ἡ μεγαλοψυχία τελειότης πασῶν τῶν
 20 ἀρετῶν καὶ μεγαλόψυχος ὁ πάσας τὰς ἀρετὰς ἔχων μετὰ μεγέθους. εἴτα
 ὅ ἐστιν ἡ ἐνέργεια τοῦ μεγαλοψύχου κατὰ πάσας τὰς ἀρετὰς παρατίθεται.
 οὔτε γὰρ τῷ μεγαλοψύχῳ ἀρμόζει τὸ παρασεῖσαντι φεύγειν ὑφορωμένῳ
 κίνδυνόν τινα· οὐ γὰρ μεγαλοψύχου τοῦτο. 10

p. 1123^b32 Τίνος γὰρ ἔνεκα πράξει αἰσχρὰ ὃ οὐδὲν μέγα;

Οὐδὲν μέγα τῷ μεγαλοψύχῳ τῶν ἄλλων δηλαδὴ ἀγαθῶν, εἴ γε 20
 εὐτυχεῖ τοῦ μεγίστου καὶ τὰ ἄλλα κρύπτοντος διὰ μεγέθους ὑπερβολήν.
 τῇ παραθέσει γὰρ τοῦ μεγίστου δόξει ἂν οὐδὲν εἶναι τὰ μὴ τοιαῦτα.
 σμικρὰ γὰρ τῷ μεγέθει λειπόμενα, καὶ μάλιστα ἐν ᾧ τὸ ἕλαττον ἔχουσι.
 τὸ δὲ μέγιστον ἡ τιμὴ ἐστὶ. πάντα γὰρ τᾶλλα δι' αὐτὸ τῶν ἐκτὸς
 30 ἀγαθῶν. τῆς ἀρετῆς γὰρ ἄθλον ἡ τιμὴ· καὶ τοῦτο δῆλον ἐκ τοῦ λόγου
 τῆς ἀρετῆς, εἴ γέ ἐστιν ἀγαθὸν ἐπαινετόν. διὸ καὶ εἶρηκεν ὅτι ἔπαθλον
 τῶν καλλίστων ἡ τιμὴ. οὐ γὰρ οἶόν τε εἶναι ἄνευ καλοκαγαθίας. δείξας 25

1 καὶ μικροψυχίαν B: τε καὶ μικροψυχίαν a

B: ἀξίων a

6 ἀλλὰ B: ἀλλὰ διὰ a

ἀν a

p. 1095^b25

τόν a

scripsi: τῷ Ba

31 καὶ et ὅτι B: om. a

ἐπιζητήσῃ a: ἐπιζητήση B

2 ἀξιοῦν

8 μάλιστα ἂν B et Arist.: μάλιστα ἀξίος

12 φησὶν] cf. A 3

13 πρὸς ἑαυτόν B: καὶ πρὸς ἑαυτόν a et Aristoteles

16 ὁ μεγαλόψυχος ἀξιοῖ a

εἶπε] p. 1123^b14

24 rthesis usque ad περὶ αὐτόν (p. 1124^a12) a

26 καὶ B: τοῦ a

ὅτι τοῦ μεγαλοψύχου καθὸ μεγαλόψυχος τὸ κατὰ πᾶσαν ἀρετὴν ἐνεργεῖν, 54^r
ἐπὶ ἡγεῖται τὸ ἔοικεν οὖν ἢ μεγαλοψυχία οἷον κόσμος τις εἶναι τῶν
ἀρετῶν. μείζους γὰρ αὐτὰς ποιεῖ καὶ <οὐ> γίνεται ἄνευ ἐκείνων,
ἄνευ δηλονότι καλοκαγαθίας. καλοκαγαθίαν γὰρ φασὶ τὴν σύμπασαν ἀρετὴν.
5 σαφῶς δὲ λέγει τὸν μεγαλόψυχον καὶ πῶς ἔχει περὶ τιμᾶς καὶ ἀτιμίας.

p. 1124^a12 Μάλιστα μὲν οὖν ἐστίν, ὥσπερ εἴρηται, ὁ μεγαλόψυχος.

Συμβάλλεσθαι τι καὶ συναίρεσθαι καὶ τὴν εὐτυχίαν εἰς μεγαλοψυχίαν 50
φησί, καὶ πῶς, προστίθῃσι. τὰ γὰρ ἀπὸ τῆς τύχης ἀγαθὰ πρὸς τιμὴν
συμβάλλονται· τιμῶνται γὰρ οἱ ταῦτα ἔχοντες. διὸ καὶ γίνονται οἱ ἔχοντες
10 αὐτὰ μεγαλοψυχότεροι καὶ οἱ τυγχάνειν ταύτης καταξιοῦντες ἀπ' αὐτῶν
ἐγένοντο αἰρόμενοι πρὸς αὐτήν. ἔτι εἰς μεγαλοψυχίαν συμβάλλεται τὰ ἐκτὸς
ἀγαθὰ καὶ διὰ τὰ ἔθῃ. εἰ γὰρ ἐκ τῶν ἐθῶν αἱ ἔξεις, ἐθίζεσθαι δὲ τὰ
τοιαῦτα οὐχ οἷον τε ἀχορήγητον ὄντα, συναίρονται καὶ ἀπὸ τούτων. καὶ εἰς 54^v
τιμὴν δὲ ὅτι οἱ ἐν τούτοις ὄντες δοκοῦσιν ἐν ἀγαθοῖς ὑπερέχειν. πᾶν δὲ
15 τὸ τῷ ἀγαθῷ ὑπερέχον τιμιώτερον. λέγοι δ' ἂν διὰ τούτων, ὅτι καὶ τῶν
τοιούτων ἀγαθῶν ἀντιποιήσεται πάλιν ὁ μεγαλόψυχος. κατ' ἀλήθειαν μὲν
οὖν ὁ ἀγαθὸς τιμητέος καὶ καθὸ ἀγαθός. ἥδη δὲ ἄμφω οἷς ὑπάρχει, πρὸς
τῇ ἀρετῇ καὶ τὰ ἄλλα ἀγαθὰ, οὗτοι μᾶλλον ἀξιοῦνται τιμῆς. τοὺς χαύνους
δὲ φησὶ μιμεῖσθαι βούλεσθαι τοὺς μεγαλοψύχους, ἐκπίπτειν γὰρ μὴν, μηδὲν 5
20 ἔχοντας τῶν ὧν βούλονται μιμεῖσθαι, ἀλλὰ διακένους ὄντας. οὐ ῥάδιον
φέρειν ἐμμελῶς τὰ εὐτυχήματα οἷον οὔτε πλοῦτον οὔτ' ἄλλο τι, ὅτι μηδὲ
τῷ νοσοῦντι τὰ ὑγιεινὰ συμφέρει ἀλλὰ τῷ ὑγιαίνοντι. οὐκ ἔστι δὲ
μικροκίνδυνος. ὁ πολλὰ τιμῶν ὑπὲρ πολλῶν καὶ κινδυνεύειν αἰρεῖται.
ὑπὲρ γὰρ ὧν τιμᾷ τις, καὶ κίνδυνον ὑφίσταται, ὁ δὲ ὀλίγα τιμῶν ὑπὲρ ὀλίγων
25 καὶ κινδυνεύειν ἂν ἔλοιτο· τοιοῦτος δὲ ὁ μεγαλόψυχος. τὰ γὰρ ἀληθῶς 10
τιμῆς ἄξια τούτῳ τίμια· ταῦτα δὲ ὀλίγα. διὸ καὶ ὀλιγοκίνδυνος καὶ μεγα-
λοκίνδυνος· ὑπὲρ <γὰρ> μεγάλων· <τοιαῦτα δὲ τὰ τίμια>. καὶ οἷος εὖ
ποιεῖν· τοῦτό φησιν ὅτι παρὰ τὴν ἀξίαν πράττων καὶ οὐχ οἷός τε ὧν
εὐεργετεῖν ἀφειδήσει τοῦ βίου. εὐεργετούμενος δ' αἰσχύνεται. οὕτω
30 γὰρ προσοφλήσει ὁ ὑπάρξας, ἀντευεργετεῖν δηλονότι διὰ πλειόνων καὶ
εἰς πλείονα πλεονεκτήσει. τὸ δὲ ὑπάρξας ἀντὶ τοῦ ὁ προκαταρξάμενος.

p. 1124^b15 Διὸ καὶ τὴν Θέτιν οὐ λέγειν τὰς εὐεργεσίας τῷ Διί· 15

Εἰπὼν περὶ τῶν μεγαλοψύχων ὅτι ἡμνήμονες μᾶλλον εἰσιν ὧν εὖ 25

2 ἔοικεν οὖν Ba et Arist. codd. Lb Mb: ἔοικεν μὲν οὖν Arist. vulg. 3 οὐ a: om. B 4 φασὶ
B: λέγουσι a 6 rthesis usque ad τὰ δ' ἀληθῶς (p. 1124^b15) a 8 τύχης a: ψυχῆς B
9 συμβάλλονται B: συμβάλλεται a 10 αὐτῶν scripsi: αὐτῆς Ba 11 ἐγένοντο B: ἐγγίνον-
ται a αἰρόμενοι a: αἰρούμενοι B αὐτήν scripsi: αὐτό Ba συμβάλλεται B: συμβάλλονται a
13 ἀπὸ τούτων Diels: ταῦτα B 17 οἷς ἄμφω a 19 ante βούλεσθαι ins. μὲν a: om. B
23 καὶ B: om. a 24 ὑφίσταται B: ἐφίσταται a 25 ἀληθῶς B: ἀληθῇ a 27 γὰρ
et τοιαῦτα δὲ τὰ τίμια a: om. B 32 rthesis usque ad δι' εἰρωνείαν (p. 1124^b30) a

πεποιήκασιν ἢ ὧν εὖ πεπόνθασι (τοῦτο δὲ οὐκ ἐν τῷ ἀμείβεσθαι· εἴρηκε 54^v
 γὰρ ὅτι πλείω ἀντιποιοῦσιν· ἀλλ' ἐν τοῖς λόγοις· ὑπερεχομένου γὰρ τὸ εὖ
 πάσχειν, οἱ δὲ ὑπέρειν θέλουσι· διὸ τὰ μὲν ὅσα εὖ ἐποίησάν τινες
 ἀκούουσιν ἡδέως, οὐχ ἡδέως δὲ ὅσα εὖ ἔπαθον), συνέστησε τοῦτο οὕτως
 5 ἔχον καὶ ἐνδόξως. καὶ γὰρ τὴν Θέτιν φησὶ παρ' Ὀμήρῳ διὰ τοῦτο μὴ
 λέγειν τὰς εὐεργεσίας τῷ Διί, μηδὲ τοὺς Λάκωνας τοῖς Ἀθηναίοις,
 ἀλλ' ὅτι ἐπεπόνθασαν εὖ. καὶ τὰ μὲν τῆς Θετιδὸς ἐστὶ ταῦτα· Ἀχιλλεὺς 30
 πρὸς αὐτὴν λέγων “πολλάκις γὰρ σέο πατὴρ ἐνὶ μεγάροισιν ἄκουσα
 εὐχομένης, ὅτ' ἔφησθα κελαινεφεὶ Κρονίῳ οἷῃ ἐν ἀθανάτοισιν ἀεικέα
 10 λαιγὸν ἀμῦναι. ὁπότε μιν ξυνδῆσαι” καὶ τὰ ἐξῆς· ἡ μὲντοι Θέτις δεομένη
 Διὸς οὐκέτ' αὐτὰ καταλέγει ἀλλ' ἐνδείκνυται μόνον λέγουσα “Ζεῦ πάτερ,
 εἴ ποτε δὴ σε μέτ' ἀθανάτοισιν ὦνησα ἢ ἔπει ἢ ἔργῳ.” τὸ δὲ περὶ Λακε-
 δαιμονίων τοιοῦτον· ἱστορεῖ Καλλισθένης ἐν τῇ πρώτῃ τῶν Ἑλληνικῶν, 35
 <ὅτι> Θηβαίων εἰς τὴν Λακωνικὴν εἰσβαλλόντων, ἔπεμψαν Λακεδαιμόνιοι
 15 πρὸς Ἀθηναίους περὶ συμμαχίας λέγοντες καὶ ὅσα μὲν τοὺς Ἀθηναίους
 πεποιήκασιν οἱ Λακεδαιμόνιοι εὖ, τούτων ἐκόντες ἐπελανθάνοντο, ὁ
 δ' αὐτοὶ πρὸς Ἀθηναίων χρηστὰ ἐπεπόνθεισαν, τούτων ἐμέμνηντο,
 ὥς διὰ τούτων αὐτοὺς ἐπαξόμενοι πρὸς συμμαχίαν μᾶλλον. ὑπηρε-
 τεῖν δὲ προθύμως, οἷον εὖ ποιεῖν καὶ ἐπιδιδόναι <καὶ παρέχειν> ἢ
 20 ὑπηρετεῖν τοῖς δεομένοις αὐτοῦ. καὶ ἐν ἐκείνοις μὲν σεμνύνεσθαι 40
 οὐκ ἀγεννές. πρὸς τοὺς ἐν ἀξιώματι λέγει τὸν μεγάλῳ ψυχον, οὐκ ἐν τῷ
 σεμνὰ τινα λέγειν περὶ αὐτοῦ (φορτικὸν γὰρ τοῦτο), ἀλλ' ὅτι τὴν σεμνότητα
 οὐκ ἀφαιρήσει αὐτοῦ τὸ ἐντυγχάνειν τοῖς ἐν ἀξιώμασιν, ἢ οὐ πρωτεύουσιν
 ἄλλοι, ἵνα μὴ ἐνταῦθα τὸ δεύτερον ἀποφέρωνται. καὶ ἀργὸν εἶναι καὶ
 25 μελλητὴν, ἀντὶ τοῦ ὀξυκίνητον μὴ εἶναι μηδὲ πρὸς πᾶσαν πράξιν ἕτοιμον.
 ἢ γὰρ ἐφ' οἷς μεγάλαι αἰ τιμαί, τούτων πρακτικός, ἢ ὅπου μέγα τὸ
 προκείμενον ἔργον καὶ ὑπὲρ μεγάλου τινὸς αἰ πράξεις. καὶ ὀλίγων μὲν 45
 πρακτικόν. οὐ γὰρ ἔργων πλήθει, μεγέθει δὲ τὴν ἀξίαν ὀρίζεται.

p. 1124^b30 Εἰρωνεία δὲ πρὸς τοὺς πολλοὺς. |

30 Ἀντὶ τοῦ οὐκ ἐξαγγελτικὸς πρὸς τοὺς πολλοὺς καὶ τυγχάνοντας τῶν 55^r

2 τὸ B: τοῦ a 3 an τινας? 4 ἡδέως ἀκούουσιν a 8 λέγων] Hom. II. A 396
 9 οἷῃ Homer: εἷῃ Ba 10 καὶ τὰ ἐξῆς B: ὀλύμπιοι ἤθελον ἄλλοι. ἤρητ' ἡδὲ ποσειδάων
 καὶ παλλὰς ἀθήνη a 11 διὸς B: τοῦ διὸς a λέγουσα] A 503 13 καλλισθένης a:
 δημοσθένης B. cf. Callisthenis frg. 12 Müller πρώτη B: πρώτῳ a: πέμπτη Müller
 14 ὅτι a: om. B 15 ἀθηναίους a: τοὺς ἀθηναίους B περὶ συμμαχίας B: συμμαχίας
 δεόμενοι a λέγοντας Diels καὶ B: ἐπὶ τῶν Ἀθηναίων a 16 οἱ Λακεδαιμό-
 νιοι πεποιήκασιν a ἐκόντες ἐπελανθάνοντο B: ἐπελάθοντο ἐκόντες a 17 χρηστὰ πρὸς
 Ἀθηναίων a ἐπεπόνθασαν Müller 18 συμμαχίαν B: τὴν συμμαχίαν a 19 καὶ
 παρέχειν a: om. B 22 τὴν B: τὸ a 23 post ἀφαιρήσει add. τις a: om. B
 τὸ ἐντυγχάνειν B: ἐντυγχάνων a 24 καὶ ἀργὸν B: ἐναργὸν a 25 μελλητὴν Arist. vulg.:
 μελητὴν Ba et Arist. codd. H^aL^bM^bO^b 29 εἰρωνεία Ba et Arist. codd. praeter N^b:
 εἰρωνα N^b et Arist. vulg. rthesis usque ad ὥσπερ εἴρηται (p. 1125^a35) a

προσόντων αὐτῷ, τῷ καταφρονεῖν αὐτῶν καὶ μὴ ἀξίους οἶσθαι εἰδέναι τὰ 55^r
 κατ' αὐτόν· διὸ καὶ τῆς παρ' αὐτῶν δόξης καταφρονητικός· πρὸς μέντοι 15
 τοὺς σπουδαίους ἀληθευτικός, οὐχ ὑποστελλόμενος <τὴν> τῶν οἰκείων ἀγαθῶν
 μῆνυσιν πρὸς αὐτούς. ἀλλ' οὐδὲ πρὸς ἄλλον ζῆν δυνατόν φησι. τὸ γὰρ
 5 πρὸς ἄλλον δούλου καὶ δουλοπρεπές, ὡς ἐν Πολιτείαις δέδεικται. τοῦτο δὲ
 εἰπὼν ὅτι οὐδὲ τοιοῦτος ὁ μεγαλόψυχος οἷος πρὸς ἄλλον ζῆν καὶ ἄλλω
 συμπεριφέρεσθαι καὶ ὑπηρετεῖσθαι, ἀλλ' ἢ πρὸς φίλον (φίλος δὲ τούτῳ
 εἴη ἂν ὁ ἀγαθός τε καὶ ὅμοιος· δουλικὸν γὰρ τὸ πρὸς ἄλλον ζῆν), τούτου
 σημεῖον παρέθετο τό τε πάντας τοὺς κόλακας πρὸς ἄλλους ζῆν, οἱ καὶ 20
 10 ταπεινοὶ διὰ τοῦτο καὶ θητικοί, καὶ τὸ τοὺς ταπεινοὺς κόλακας εἶναι. ἀλλ'
 οὐδ' ἐπαινετικός, φησὶν, ἐστὶ, διόπερ οὐδὲ κακολόγος, τουτέστι διὰ τὴν
 αὐτὴν αἰτίαν, δι' ἣν οὐκ ἔστι κακολόγος, οὐδὲ ἐπαινετικός· τοῦτο δὲ
 ὅτι μὴδ' ἀνθρωπολόγος, ὅτι μήτε ἑαυτὸν ἐπαινῶν μήτε ἄλλον ψέγων,
 ἀλλ' οὐδὲ τὸν ἐχθρόν, εἰ μὴ δι' ὕβριν, τουτέστιν εἰ μὴ ἐξυβρίζοι.
 15 παρόντας γὰρ ὕβριζει καὶ διαβάλλει <(τοιοῦτον γὰρ ἡ ὕβρις)>, ἀπόντας δὲ
 οὐ βλασφημεῖ. καὶ ἄκαρπα <τῶν> καρπίμων καὶ ὠφελίμων. φιλο- 25
 κερδοῦς γὰρ τοῦτο, οὐκ αὐτάρκους οὐδὲ μεγαλοφύχου. οὐ γὰρ σπευστικός
 ὁ περὶ ὀλίγα σπουδάζων, ὡς ὁ περὶ πολλά. ἐκεῖνος γὰρ διὰ τὸ
 πλῆθος ἐπείγεται <καὶ σπεύδει>. ἡ δ' ὀξυφωνία καὶ ἡ ταχυτής <διὰ>
 20 τούτων, ἥτοι διὰ ταῦτα, διὰ τε τὸ σπουδάζειν καὶ διὰ τὸ μέγα ἡγεῖσθαι
 τοῦτο ὑπὲρ οὗ ἐπιταχύνεται καὶ ὀξείᾳ χρῆται τῇ φωνῇ. εἰπὼν δὲ περὶ
 τοῦ μεγαλοφύχου ἐξῆς λέγει περὶ τοῦ μικροφύχου καὶ χαύνου. λέγει δὲ
 τὸν μικρόψυχον ἄξιον ὄντα ἀγαθῶν ἑαυτὸν ἀποστερεῖν, ἐπεὶ ἄξιος τιμῆς 30
 ὢν οὐκ ἀξιοῖ ταύτης ἑαυτὸν διὰ μικροψυχίαν καὶ εὐτέλειαν καὶ τὸ ἡγεῖσθαι
 25 ὑπὲρ αὐτόν εἶναι τὰ ἀγαθὰ· διὸ καὶ κακία· κακοῦ γὰρ καὶ οὐκ εὖ συνει-
 δότος τὸ μὴ ἀξιοῦν ἑαυτὸν ἀγαθοῦ. ἀλλὰ καὶ τὸ ἀγνοεῖν ἑαυτὸν κακία.
 ὅτι δὲ ἀγνοεῖ ἑαυτὸν, ὁῖον. ὠρέγεται γὰρ ἂν ἀγαθῶν καὶ αὐτὸν ἡξίου
 τοιούτων ὄντα ἄξιον. οὐ μὴν ἡλίθιοι οἱ τοιοῦτοι δοκοῦσιν εἶναι ἀλλὰ
 μᾶλλον νοεροί, τουτέστι ὀριμεῖς καὶ ἐπινοητικοί. οὐ γὰρ ὡς ἐπαινῶν
 30 αὐτοὺς τὸ νοεροὶ προσέθηκε· χεῖρους γοῦν φησιν αὐτοὺς τῶν χαύνων εἶναι, 35
 καὶ μᾶλλον ἀντικεῖσθαι τοῖς μεγαλοφύχοις. καίτοι τοὺς χαύνους ἡλιθίους
 λέγει. ἡ τοιαύτη δὲ δόξα, ἥτοι ὑπόληψις, ἣν ἔχουσι περὶ αὐτῶν οἱ
 μικρόψυχοι, χεῖρους ποιεῖ τῶν κατ' ἀξίαν ἐφιεμένων, μηδεὶν αὐτοὺς ἀξίους

1 τῷ B: τὸ a οἶσθαι B: αὐτοὺς ἡγεῖσθαι τοῦ a 2 καταφρονητικός B: ὑπεροπτικός a
 3 τὴν a: om. B 5 δουλοπρεπές a: δουλοπρεποῦς B πολιτείαις B: πολιτικοῖς a] cf.
 A 4 p. 1254^a15 6 ζῆν καὶ ante ὑπηρετεῖσθαι inserit a: om. B 12 αὐτὴν scripsi:
 τοιαύτην Ba 13 post ἀνθρωπολόγος addit τί δὲ τοῦτο, ἐπάγει a: om. B 14 ἐξυβρίζοι
 a: ἐξυβρίζει B 15 διαβάλλει καὶ ὕβριζει a τοιοῦτον γὰρ ἡ ὕβρις a: om. B 16 τῶν
 a: om. B 18 ὡς B: ὥσπερ a τὸ B: om. a 19 καὶ σπεύδει a: om. B διὰ
 a: om. B 20 ἥτοι B: τουτέστι a ἐπιταχύνεται Diels: ἐπιταχύνει τε Ba 23 ἐπεὶ
 B: ἐπειδὴ a 24 καὶ εὐτελείαν B: τὲ καὶ εὐτελείαν a 26 ἀγαθοῦ B: ἀγαθῶν a
 28 ἡλίθιοι Ba: ἡλίθιοί γε Arist. οἱ τοιοῦτοι a: τοιοῦτοι οἱ B 30 νοεροί Ba et
 Arist. codd. L^bM^b: ὀκνηροί Arist. vulg. χεῖρους B: χείρονας a 32 ἥτοι B: ἀντὶ τοῦ
 ἡ τοιαύτη δὲ a ἣν B: ὁποίαν a 33 ποιεῖ a: ποιεῖται B ἀξίους αὐτοὺς a

ἀγαθοῦ ἡγεῖσθαι. καὶ τῶν πράξεων τῶν καλῶν καὶ τῶν ἐπιτηδεύ- 55^r
 μάτων ἀφίστανται ὡς ὄντες αὐτῶν ἀνάξιοι· ὁμοίως δὲ καὶ τῶν
 ἀγαθῶν ἀναξίους αὐτοὺς ὑπολαμβάνοντες ἀφίστανται, οἷον τιμῆς ἀρχῆς
 προεδρίας. οἱ δὲ χαῦνοι ἡλίθιοι. ἡγνόουν μὲν γὰρ καὶ οἱ μικρόψυχοι 40
 5 αὐτοὺς ἀλλ' ἀφανεῖς ἦσαν ἀποκρύπτοντες ἑαυτούς (τοῦτο γὰρ ἦν ἴδιον
 αὐτῶν), οἱ δὲ ἡλίθιοι ἐπιφανῶς ἑαυτοὺς ἀγνοοῦσι. κηρύσσουσι γὰρ ἢ εἰς
 μέσον αὐτῶν φέρουσιν τὴν ἡλιθιότητα ἐπιχειροῦντες τοῖς ἐντίμοις, ὧν οὐδὲν
 αὐτοῖς μέτεστι. διὸ καὶ ταχέως κατάφωροι γίνονται. ὅτι δὲ ἀντίκειται
 μᾶλλον τῇ μεγαλοψυχίᾳ <ἢ μικροψυχία> τῆς χαυνότητος καὶ δι' ὅ, σαφῶς
 10 εἶπε. καὶ γὰρ διότι μᾶλλον γίνεται καὶ ἔστιν ὥσπερ σύμφυτον διὸ καὶ
 δυσσποτριπτότερον <διότι χειρόν ἐστι τῆς χαυνότητος. καὶ γὰρ γίνεται 45
 μᾶλλον καὶ χειρόν ἐστιν, ἐπεὶ καὶ ὥσπερ συμφυτόν ἐστιν καὶ δυσσπο-
 τριπτότερον>, ὥσπερ ἐκεῖ ἡ ἀνελευθερία τῆς ἀσωτίας ἐδόκει μᾶλλον χειρόν,
 καὶ μᾶλλον ἀντικεῖσθαι τῇ ἐλευθεριότητι διὰ τὸ καὶ ταύτης συμφυῆ μᾶλλον
 15 εἶναι καὶ διὰ τοῦτο δυσσποτριπτοτέραν [μᾶλλον εἶναι].

p. 1125^b1 Ἔοικε δὲ καὶ περὶ ταύτην εἶναι ἀρετὴ τις. |

Εἰπὼν τὴν μεγαλοψυχίαν περὶ τιμὴν εἶναι μεγάλην, φησὶ περὶ τιμὴν 55^v
 καὶ τὴν ἄλλην εἶναι ἀρετὴν, ἣν ἐν τῷ δευτέρῳ λέγει τὸν αὐτὸν ἔχειν
 λόγον πρὸς τὴν μεγαλοψυχίαν, ὃν λόγον ἔχει ἡ ἐλευθεριότης πρὸς τὴν 5
 20 μεγαλοπρέπειαν. ὥσπερ δὲ ἐν δόσει καὶ λήψει· ὥσπερ ἐν λήψει χρη-
 μάτων, ἐν οἷς ἐστιν ὑπερβολὴ καὶ ἔλλειψις, ἐν τούτοις ἐστὶ καὶ μεσότης.
 καὶ ὅτι γε ἔστι πάλιν δείκνυται ἐκ τοῦ ποτὲ μὲν ἡμᾶς τὸν φιλότιμον
 ἐπαινεῖν ὡς ἀνδρώδη καὶ φιλόκαλον, ποτὲ δὲ τὸν ἀφιλότιμον ὡς
 μέτριον καὶ σώφρονα, ὅπερ εἶπε καὶ ἐν τῷ δευτέρῳ. ἔστι γὰρ ἡ τῶν
 25 πολλῶν ἔννοια κατὰ φύσιν πως κρίνουσα τό τε ἐπαινετὸν καὶ τὸ μή. ὁ
 καὶ περὶ τιμὴν πεπόνθησι. φημὲν γὰρ ὄντος τινὸς καλοῦ τῆς τιμῆς εἰ ποτὲ
 μὲν ἐπαινοῦμεν τὸν φιλότιμον, ποτὲ δὲ ψέγομεν, ὁῦλον ὡς οὐχὶ ἐφ' ἑν τι 10
 σημαινόμενον φέρομεν τὸ ὄνομα, ἀλλὰ πολλαχῶς ἂν ὁ φιλότιμος λέγοιτο,
 ὡς καὶ πᾶς ὁ φιλεῖν τι λεγόμενος καὶ ἀπ' αὐτοῦ φιλοτινοῦτος λεγόμενος.
 30 λέγεται γὰρ φιλόπαις καὶ ὁ ὡς δεῖ φιλῶν τὰ τέκνα καὶ ὁ ἀμέτρως ὑπερ-
 βάλλων ἐν τῇ περὶ αὐτὰ σπουδῇ, καὶ φιλότιμος δὲ ὁ μὲν ἐπαινούμενος εἶη,

6 αὐτῶν B: ἑαυτῶν a ἀγνοοῦσι B: ἀγνοοῦντες εἰσὶ a 7 φέρουσιν αὐτῶν a
 ἐπιχειροῦντες a: ἐπιχειροῦσι B 8 κατάφωροι a 9 ἡ μικροψυχία a: om. B
 διὸ B: om. a 10 καὶ γὰρ — χαυνότητος (11) excluserim 11 διότι — δυσσποτριπτό-
 τερον (13) a: om. B 12 χειρόν B: χείρων a 14 ταύτης a: ταύτη B συμφυᾶ
 Ba μᾶλλον Ba: τε μᾶλλον a 15 μᾶλλον εἶναι B: om. a 16 rthesis usque ad
 πρώτοις εἶπομεν (p. 1125^b14) a 18 ἀρετὴν εἶναι a ἦν a: ὡς B ἐν τῷ δευτέρῳ]
 c. 7 p. 1107^b24 19 ἡ B: om. a τὴν B: om. a 20 ἐν λήψει καὶ δόσει Ari-
 stoteles ἐν (altero loco) B: δ' ἐν a 24 ὅπερ B: ὥσπερ a ἐν τῷ δευτέρῳ]
 c. 9 p. 1109^b16 26 περὶ B: παρὰ a καλοῦ τινὸς a 28 ἀλλὰ B: ἀλλὰ καὶ a
 29 ὡς καὶ B: ὥσπερ a φιλεῖν B: φιλῶν a

ὁ μᾶλλον τιμῆς ἀντιποιούμενος παρὰ τοὺς πολλοὺς, ὁ δὲ ψεγόμενος ὁ 55^v
 μᾶλλον ἢ δεῖ τῇ τιμῇ προστετηκώς καὶ τὸ παρ' ὧν μὴ δεῖ τιμᾶσθαι 15
 σπουδάζων καὶ ἐφ' οἷς μὴ δεῖ καὶ ἐφ' ὅσον μὴ δεῖ ἢ ὅτε μὴ δεῖ. εἰπὼν
 δὲ ὅτε μὲν τὸν φιλότιμον ἐπαινούμενον, ὅτε δὲ τὸν ἀφιλότιμον, ἀποδίδωσι
 5 τούτου τὴν αἰτίαν. τῷ γὰρ ἀνώνυμον εἶναι τὴν μέσσην ἔξιν, ὡς ἐρρήθη
 καὶ ἐν τῷ δευτέρῳ, ἀμφοτέρω τὰ ἄκρα ταύτης ἀντιποιεῖται.

p. 1125^b15 'Αλλ' ἐπαινοῦντες μὲν ἐπὶ τὸ μᾶλλον.

Μᾶλλον γὰρ [ἤ] ὡς δεῖ ἐφίενται ἢ οἱ πολλοί, οἱ ἐπαίνου ἄξιοι ὄντες 25
 τῶν φιλοτίμων ἢ οἱ πολλοί (ἀπὸ κοινοῦ τὸ φέρομεν). μᾶλλον γὰρ ὡς δεῖ
 10 τιμῆς ἀντιποιοῦνται ἢ περ οἱ πολλοί. οὐ γὰρ ὡς δεῖ οἱ πολλοὶ αὐτῆς ἀντι-
 ποιοῦνται, διὸ καὶ ψέγονται, διότι μᾶλλον ἢ δεῖ ταύτῃ τετήχασι, καὶ παρ'
 ὧν οὐ δεῖ τιμᾶσθαι καὶ ὅσα ἄλλα. ἀνωνύμου δ' οὕσης τῆς μεσότητος.
 τῷ ἀνωνύμου τοῦ μέσου τὰ ἄκρα τοῦ μέσου διαμφισβητεῖται πρὸς ἄλληλα.
 ἀρνήσει φύσεως τὸ μέσον αἰρούμεθα, † ἐκστάσει φύσεως μέσον ὑπάρχειν
 15 βουλόμεθα. ἰστέον δὲ ὅτι οὔτε ὁ φιλότιμος ὡς μισθὸν τῶν πράξεων τὴν 30
 τιμὴν μεταδιώκει οὔτε ὁ ἀφιλότιμος ἀποστρέφεται. ἀλλ' οὐδὲ ὁ μεγαλό-
 ψυχος ὁμοίως μεταδιώκει τῷ φιλοτίμῳ. οὐ γὰρ τῆς τιμῆς χάριν πράττουσι,
 δι' αὐτὸ <ὅδε> τὸ καλόν. οὐ βουλομένοις δ' αὐτοῖς ἢ ἐπὶ ταῖς τοιαύταις
 πράξεσι σύμμετρος καὶ εὐλογος τιμὴ ἐπαχολουθεῖ. ἔστι δὲ καὶ ὡς δεῖ, οὐ
 20 χάριν καὶ τὸ μέσον ἐστὶ τε καὶ γίνεται. εἴη ἂν καὶ ἐπὶ τούτων ἡ ἀφιλο-
 τιμία μᾶλλον ἀντικειμένη τῇ μέσῃ διαθέσει τῆς φιλοτιμίας τῷ τε χείρων 35
 εἶναι, πρὸς μηδὲν καλὸν ἐγείρουσα τὴν ψυχὴν, καὶ τῷ τοὺς πολλοὺς σφοδρῶς
 ἔχειν πρὸς αὐτὴν ἢ τὴν φιλοτιμίαν. πρὸς ἀμφοτέρω δ' ἀμφοτέρω πῶς·
 καλῶς. αἱ γὰρ μέσαι οὔσαι πρὸς μὲν τὴν τοῦ συγκρινόμενου τὴν ὑπερβολὴν
 25 ὑποδύονται, πρὸς δὲ τὴν ἑλλειψιν ὑποκρίνονται, τὸ ἀντικείμενον τοῦ
 ἀντικειμένου γινόμενον.

p. 1125^b26 Πραότης δ' ἐστὶ μὲν μεσότης περὶ ὀργάς.

Εἶπε καὶ ἐν τῷ δευτέρῳ τὴν πραότητα ἀρετὴν καὶ μεσότητα εἶναι 50
 περὶ ὀργάς. δῆλον δὲ ἐξ ὧν λέγει, ὅτι μήτε πᾶσα ἀρετὴ περὶ δύο τινὰ

3 καὶ ἐφ' οἷς μὴ B: ἐφ' οἷς οὐ a 5 τὴν αἰτίαν τούτου a 6 ἐν τῷ δευτέρῳ] c. 7
 p. 1107^b30 7 rthesis inde a δῆλον δ' ὅτι (p. 1125^b14)—τὸ μέσον (p. 1125^b25) a
 8 ἢ (prius) canc. Diels ἢ οἱ B: ἢ γὰρ οἱ a 11 διότι B: ὅτι a ταύτῃ τετήχασι B:
 ταύτης ὀρέγονται a: ταύτῃ προστετήχασι (collato v. 2) Diels 13 ἀνωνύμου B: ἀνωνύμῳ a
 14 γὰρ post ἀρνήσει add. a: om. B 16 οὐδὲ B: οὔτε a 17 ὁμοίως ante μεταδιώκει
 B: ante ἀποστρέφεται a 18 δὲ a: om. B 19 συμμετρός a: συμμετρία B καὶ εὐλο-
 γος B: τε καὶ εὐλογος a δὴ Ba et Arist. codd. K^bL^bO^b: ἤδη N^b: δ' ἤδη H^a: δ' ὅτε
 Arist. vulg. 20. 21 ἀφιλοτιμία a: φιλοτιμία B 21 χείρων B: χεῖρον a 22 σφοδρῶς
 B: σφοδρῶς a: an σφοδρότερος? 23 αὐτὴν B: αὐτοὺς a 25 ὑποδύονται a: ὑποδέχον-
 ται B 27 μὲν B et Arist. vulg.: om. a et Arist. codd. K^bL^bM^b rthesis usque ad
 περιορᾶν ἀνδραποδῶδες (p. 1126^a8) a 28 ἐν τῷ δευτέρῳ] c. 7 p. 1108^a6

πάθη οἰκεῖα. περὶ [οἰκεῖα] μὲν γὰρ ἡδονὴν καὶ λύπην κοινῶς πᾶσα, καὶ 55^v
 ταύτῃ δύο παθῶν μεσότης πᾶσα ἀρετή, οὐ μὴν ὡς περὶ οἰκεῖά τινα δύο
 πάθη, ἀ ῥυθμίζει, ὡς ἡ ἀνδρεία περὶ φόβους καὶ θάρρη. ταῦτα γὰρ ἴδια
 δύο πάθη περὶ ἀ ἥδε ἡ ἀρετὴ τοῦ μέσου ἐστὶ στοχαστική, ἡδομένη μὲν ἐπὶ
 5 τῇ εὐλόγῳ περὶ αὐτὰ ἐνεργείᾳ καὶ αἰρουμένη ταύτην, ἄχθομένη δὲ ἐπὶ
 ταῖς | ἀλόγοις καὶ ἀμέτροις σπουδαῖς ἢ φυγαῖς τῶνδε τῶν παθῶν καὶ 56^v
 ἀποστρεφόμενη αὐτά. ὁμοίως ἡ σωφροσύνη περὶ δύο πάθη· ἡ γὰρ δι'
 ἀφῆς ἡδονὴ καὶ λύπη τὰ ὑποκείμενα πάθη ταύτη. ἡ δὲ πραότης οὐκέτ'
 ἔχει δύο πάθη τὰ ὑποκείμενα, εἴ γε περὶ ὀργὴν ἐστι. τῇ δὲ ἐλευθεριότητι
 10 οὐδὲ τὴν ἀρχὴν πάθος τι ἴδιον ὑπέκειται ἀλλὰ πράξις· δόσις γὰρ καὶ λῆψις
 χρημάτων. περὶ πάθη δὲ ἦν τὸ ἡδεσθαι παρὰ τὴν εὐλογον περὶ ταῦτα 5
 λῆψιν καὶ δόσιν καὶ ἄχθεσθαι ἐπὶ τῇ ἀλόγῳ δόσει, ὡς εἶπε. μεσότητες
 οὖν πᾶσαι περὶ πάθη κοινά, ἡδονὴν καὶ λύπην, τὰς ἐπὶ ταῖς ἐνεργείαις ταῖς
 γινομέναις ἐπὶ ταῖς πράξεσιν. ὁ δὲ εἶπεν ἐν τῷ δευτέρῳ καὶ νῦν λέγει,
 15 τὸ ἀνώνυμον εἶναι τὴν τε μέσῃν ἔξιν τὴν περὶ τὸ πάθος τοῦτο καὶ τὰ
 ἄκρα αὐτοῦ, αὐτὸς δὲ φησὶ πραότητα ὀνομάζειν αὐτὴν μᾶλλον πρὸς τὴν
 ἔλλειψιν τὴν αὐτῆς ἀποκλίνουσας, οὖσαν καὶ αὐτὴν ἀνώνυμον. οὐχὶ δὲ
 Ἀριστοτέλους τὸ τῆς πραότητος ὄνομα ἢ τὸ τῆς ὀργιλότητος, ὡς ἐν τῷ 10
 δευτέρῳ εἴρηται. ἦν γὰρ καὶ πρὸ αὐτοῦ, ὡς Πλάτων φησὶ περὶ τῶν φυλά-
 20 κων ἐν Πολιτείᾳ 'θυμοειδῆ μὲν δὴ χρὴ πάντα ἄνδρα εἶναι πρᾶόν τε
 μάλιστα,' ὡς οὐκ ἐχούσης τῆς πραότητος ἐν αὐτῇ τὸ θυμοειδὲς καὶ διεγ-
 γερμένον. τὸν γὰρ ἡσύχιον καὶ σώφρονα πρᾶον ἔλεγον, οὐ τὸν ὀργιζόμενον
 ἐφ' οἷς ὁ λόγος αἰρεῖ, ἡσυχάζοντα δὲ ἐφ' οἷς καλόν. τὸ μὲν γὰρ πάθος
 ἐστὶν ὀργή. εἰπὼν τὸ πάθος ὀργὴν εἶναι καὶ τοῦτο σημεῖον τοῦ τὴν
 25 ὑπερβολὴν ὀργιλότητα ἂν εὐλόγως λέγεσθαι ποιησάμενος, οὐκέτι προσθεὶς 15
 τὸ οὐ χάριν εἶπε τὸ μὲν γὰρ πάθος ἐστὶν ὀργή, μέτεισιν ἐπὶ τὸ
 λέγειν τίνα τὰ ποιητικὰ τοῦ πάθους τῆς ὀργῆς, καὶ φησὶ πολλὰ καὶ
 διαφέροντα.

p. 1126^a8 'Ἡ δ' ὑπερβολὴ κατὰ πάντα μὲν γίνεται.

30 Καὶ τὴν ὀργιλότητά <φησιν> ἐφ' ἐτέρων κειμένην· ἐπὶ γὰρ τῆς δυνά- 40
 μεως καὶ τῆς πρὸς ὀργὴν ἐπιτηδειότητος καὶ εὐεμπτωσίας ἥδη κειμένην,

1 οἰκεῖα (alterum) B: om. a 2 ὡς περὶ scripsi: ὥσπερ Ba 6 ἀμέτροις καὶ ἀλόγοις a
 7 ὁμοίως B: ὁμοίως πάλιν a καὶ αὐτὴ post σωφροσύνη ins. a: om. B 8 ἡδονὴ καὶ
 B: ἡδονὴ τε καὶ a 11 παρὰ a: περὶ B 12 λῆψιν καὶ δόσιν B: δόσιν τε καὶ λῆψιν a
 ἄχθεσθαι B: ἄρχεσθαι a 13 πάθη κοινὰ ἡδονὴν καὶ λύπην B: πάθη τὰ κοινὰ ἡδονὴν
 τε καὶ λύπην a τὰς B: τὰ a 14 ὁ B: ὅπερ a 15 τε B: om. a 18 ἀρι-
 στοτέλους B: ἀριστοτέλης a post ὀργιλότητος add. ἔθετο a: om. B ὡς B: ὡς
 καὶ a 18. 19 ἐν τῷ δευτέρῳ] c. 7 p. 1108^a7 19 πρὸ B: om. a πλάτων
 B: καὶ πλάτων a 20 ἐν Πολιτείᾳ] II p. 375 C πάντα χρὴ a 21 ἐν αὐτῇ τῆς
 πραότητος a 22 ἡσύχιον B: ἡσυχον a 23 αἰρεῖ a: ἐρεῖ B 28 post διαφέροντα
 add. τὰ ποιητικὰ αὐτῆς a: om. B 29 rthesis usque ad ἔξαις εἰρήσθωσαν (p. 1126^b10) a
 30 φησὶν a: om. B 31 κειμένην B: κειμένα a

ἀλλ' οὐ τῆς ἕξεως καὶ κακίας, ἐφ' οὗ αὐτὸ τέταχεν οὗτος· ταύτην δὲ ἦν 56^r
 ὠνόμασεν οὗτος, κατὰ πλείονάς φησι γίνεσθαι, οὐ μὴν πάντας τοὺς τῆς
 ὑπερβολῆς τρόπους δύνασθαι τῷ αὐτῷ ὑπάρχειν. μηδὲ γὰρ ἂν δύνασθαι
 εἶναι τὴν ἀρχὴν ἐν πᾶσιν ὑπερβάλλοντα τῷ τὸ κακὸν καὶ αὐτοῦ φθαρτικὸν
 5 εἶναι καὶ ἀφόρητον ὁλόκληρον γινόμενον ἐν ἐνί. εἰσὶ γὰρ ὀργιλότητος πλείους 45
 διαφοραὶ καὶ ἐναντίαι, ἅς ἅμα οὐχ οἶόν τε ἐν τῷ αὐτῷ εἶναι· διὸ καὶ
 πλείους οἱ ὀργίλοι. οἱ μὲν γὰρ τινες αὐτῶν ὀργίλοι καὶ ἀκρόχολοι καλοῦνται,
 οἱ δὲ χαλεποί, ὀργίλοι μὲν οἱ ταχέως ὀργιζόμενοι καὶ μᾶλλον ἢ δεῖ,
 παύμενοι δὲ ταχέως, ὅπερ πάσχουσι τῷ μὴ κατέχειν τὴν ὀργὴν ἀλλὰ
 10 ταχέως αὐτὴν ἀποδιδόναι· διὸ καὶ φανεροί εἰσιν οἱ τοιοῦτοι. ὑπερβολῇ
 γὰρ εἰσι τοιοῦτοι οἱ ἀκρόχολοι· ὅξεῖς γὰρ καὶ πρὸς πᾶν καὶ ἐπὶ παντὶ
 ὀργίλοι καὶ οὕτως ὀνομάζονται ὡς ἄκροι ὄντες ὀργήν. πικροὶ δὲ οἱ ἐπὶ 50
 πολὺ ὀργιζόμενοι καὶ δυσδιάλυτοι, ὃ πάσχουσι τῷ κατέχειν τὸν θυμὸν καὶ
 κρύπτειν ἐπὶ πολὺ τὴν ὀργήν, παύονται δὲ ὅταν φανεράν τὴν ὀργὴν ποιή-
 15 σωσι καὶ ἀποδῶσιν αὐτὴν ὥς τι χρέος ὀφειλόμενον. ἡ γὰρ τιμωρία
 πάυει τῆς ὀργῆς αὐτοὺς ἡδονὴν ἀντὶ λύπης ἐμποιοῦσα. μόνῳ γὰρ
 τούτῳ παύονται. τούτου δὲ μὴ γινομένου φυλάττουσι τὸν θυμόν. τῷ
 γὰρ μὴ φανεροὺς εἶναι μηνιόντας οὐδὲ συμπεῖθει τις αὐτοὺς ἢ τὴν |
 ἀρχὴν ἐπιχειρεῖ μεταπεῖθειν, αὐτοὺς δ' ἐν αὐτοῖς μετὰ χρόνον γίνεται 56^v
 20 πέψαι τὴν ὀργήν. εἶναι δὲ φασὶ τοὺς τοιούτους μάλιστα ἑαυτοῖς ὀχληρούς,
 εἶτα δὲ καὶ τῶν φίλων τοῖς μάλιστα συνοῦσι, σκυθρωποὺς καὶ βαρεῖς ὄντας.
 ὑπεναντίως δὲ οὗτοι τοῖς ὀργίλοις ἰδίως καλουμένοις καὶ ἀκροχόλοις περὶ
 ὀργὴν ἔχουσι. διὸ οὐχ οἶόν τε ἅμα τὸν αὐτὸν ἀκρόχολον εἶναι καὶ πικρόν.
 χαλεποὶ δὲ εἰσιν οἱ ἐφ' οἷς μὴ δεῖ χαλεπαίνοντες καὶ μᾶλλον ἢ δεῖ 5
 25 καὶ πλείω χρόνον καὶ μὴ διαλλαττόμενοι χωρὶς τιμωρίας. ἥτοι δὲ
 οἱ αὐτοὶ εἰσιν οἱ χαλεποὶ τοῖς ὀργίλοις (μικρὰ γὰρ ἐκείνοις διαφορὰ κατὰ
 τὴν ἐπίτασιν) ἢ διαφέρουσιν ἂν οἱ χαλεποὶ τῶν πικρῶν. ὁ μὲν γὰρ πικρὸς
 τοιοῦτος τῷ πολυχρόνιον τὴν ὀργὴν καὶ ἔμμονον καὶ κεκρυμμένην ἔχειν,
 ὁ δὲ χαλεπὸς πρὸς τούτῳ προσείληψε τό τε ἐφ' οἷς μὴ δεῖ χαλεπαίνειν
 30 καὶ οἷς μὴ δεῖ καὶ μᾶλλον ἢ δεῖ. ἔτι φανερώτεροι καὶ τιμωρητικώτεροι 10
 οὗτοι, καὶ ἦν ὁ χαλεπὸς ἔχων ὡς ἐνδέχεται ἀμφοτέρας ὑπερβολάς, τὴν τε
 τοῦ ὀξυχόλου καὶ πικροῦ· διὸ καὶ ὠνόμασται οὕτως. τὸ δὲ ἄνευ τιμω-
 ρίας καὶ κολάσεως, εἰ μὲν οὕτως εἴη γεγραμμένον, ἐκ παραλλήλου ἂν

1 καὶ B: τὲ, καὶ a ἦν· B: ἦν τινα a 3 τῷ αὐτῷ a: τὸ αὐτὸ B 5 post
 ἀφόρητον iterat εἶναι B: om. a 7 αὐτῶν B: om. a 9. 10 ἀλλὰ ταχέως B: ἀλλ'
 εὐθέως a 12 ὀργίλοι B: ὀργίλοι εἰσὶ a 14 φανεράν B: φανερώς a 15 ὥς B:
 ὥσπερ a 16 λύπης B: τῆς λύπης a et Arist. 17 τούτῳ scripsi: οὕτω B: τούτου a
 δὲ B et Arist.: γὰρ a τὸν θυμόν B: τὸ τοῦ τιμοῦ βάρος ἐπ' αὐτοῖς a 18 μη-
 νιόντας B: μηνιόντας καὶ θυμουμένους a συμπεῖθει B: συμπεῖθειν a 20 μάλιστα
 B: μάλιστα μὲν a σκυθρωποὺς a: σκυθρωποὶ B ὄντας a: ὄντες B 23 εἶναι
 B: τε εἶναι a 24 μὴ B: τὲ μὴ a et Arist. 26 ἐκείνοις B: ἡ ἐν ἐκείνοις a
 διαφορὰ κατὰ B: διαφορὰ ἢ κατὰ a 30 φανερώτεροι καὶ B: φανερώτεροι τὲ καὶ οὗτοι
 καὶ a 31 οὗτοι B: om. a ἀμφοτέρας B: τὰς ἐτέρων a 33 καὶ Ba: ἢ καὶ
 Arist. codd. KbNb: ἢ Arist. vulg.

λέγοιτο, εἰ δ' ὥς ἔν τισι γράφεται ἄνευ τιμωρίας ἢ κολάσεως, ἀντι- 56^v
 διαστέλλοιτ' ἄν ἡ κόλασις τῇ τιμωρίᾳ καὶ εἴη ἄν τιμωρία μὲν ἡ ἄμυνα
 ἀνθ' ὧν δοκεῖ πεπονθέναι ὥς τοῦ κατ' ἀξίαν ἀνταπόδοσις, κόλασις δὲ
 χαλεπότητος προσθήκη τῆς βλάβης καὶ κακώσεως τῆς μετὰ τὴν ἄμυναν. 15
 5 ἡ γὰρ τιμωρία πάυει τῆς ὀργῆς· οἶον γάρ τι χρέος ἀνταποδίδοται. καὶ
 πρὸς τὸ συμβιοῦν οἱ χαλεποὶ χεῖρους· οὐκοῦν καὶ διὰ τοῦτο ἡ ὑπερ-
 βολὴ κατὰ τὴν ὀργὴν τῇ πραότητι ἀντίκειται. εἶδος γὰρ ὀργιλότητος ἡ
 χαλεπότης, ὥς καὶ τοῦ ἀπλῶς ὀργίλου ὁ χαλεπός. ὁ δὲ ἐν τοῖς πρό-
 τερον εἴρηται. εἶπε γὰρ ὅτι περὶ τῶν πρακτῶν τύπων τε λέγειν καὶ
 10 καθόλου δυνατόν, διορίσαι δὲ λόγῳ περὶ τινος πότε καὶ πῶς καὶ πόσον καὶ
 μέχρι τίνος δεῖ γίνεσθαι, οὐ ῥάδιον. 20

p. 1126^b11 Ἐν δὲ ταῖς ὁμιλίαις καὶ τῷ συζῆν.

Εἶπεν ἐν τῷ δευτέρῳ εἶναι τρεῖς μεσότητας, ἐχούσας μὲν τινα κοινω-
 νίαν, διαφερούσας δὲ <ἀλλήλων> τῷ τὴν μὲν αὐτῶν περὶ τὸ ἀληθὲς τὸ ἐν
 15 αὐτοῖς εἶναι, ἣν ἀλήθειαν εἶπε καὶ ἀληθῆ τὸν ἔχοντα αὐτήν, τὰς δὲ δύο 30
 περὶ τὸ ἡδύ, ὧν τὴν μὲν περὶ τὸ ἐν παιδιᾷ εὐτραπελίαν, τὴν δὲ περὶ τὸ
 ἐν πᾶσι τοῖς κατὰ βίον φιλίαν. περὶ ταύτης τῆς ἕξεως νῦν λέγει. ἔστι γὰρ
 αὕτη ἡ περὶ λόγων καὶ πραγμάτων κοινωνία, διαιρεῖ δὲ ταύτην τῷ τοῦς
 μὲν τινὰς τὰ πρὸς ἡδονὴν καὶ χάριν τῶν κοινωνούντων αὐτοῖς ἐν τούτοις
 20 πειρᾶσθαι ποιεῖν, συγκατατιθεμένους καὶ αἰνοῦντας καὶ μὴ λυπεῖν θέλοντας
 καὶ πρὸς μηδὲν ἀντιτείνοντας, οὓς ἀρέσκους καλεῖ <ἀπὸ τοῦ πᾶσιν ἀρέσκειν 40
 σπουδάζειν ὠνομασμένους>, ὑπερβάλλοντας κατὰ τὸ ἡδύ, τοῦς δὲ ἐξ
 ἐναντίας τούτοις πρὸς πᾶν ἀντιβαίνοντας καὶ μηδένα λόγον τοῦ λυπεῖν
 ποιουμένους, οὓς δυσκόλους καὶ δυσέριδας καλεῖ ἐν ψεκτῶν ὄντας ἕξει.
 25 εἶναι δὲ φησι καὶ μέσην ἕξιν <καὶ ἐπαινετήν>, ἀποδεχομένην ἃ δεῖ καὶ μὴ
 ἀποδεχομένην ἃ μὴ δεῖ, <ἀλλὰ δυσχεραίνουσιν πρὸς αὐτά>, οὕσαν <καὶ
 αὐτήν> ἀνώνυμον· τῷ δὲ εἰκέναι φιλίαν καλεῖ, διαφέρειν δὲ τῆς κυρίως
 φιλίας <τὴνδε τὴν ἕξιν>, ὅτι ἡ μὲν κυρίως φιλία μετὰ πάθους ἐστὶ καὶ 45

1 ὥς B: ὥσπερ a 3 post ἀξίαν add. οὔσα a: om. B 4 καὶ B: τὲ καὶ a 7 post
 ὀργιλότητος add. ἐστὶν a: om. B 8 ὁ δὲ Ba: ὁ δὲ καὶ Arist. 9 post εἴρηται adiungit
 Aristotelia καὶ ἐκ τῶν λεγομένων δῆλον a: om. B post γὰρ addit ἐν τοῖς ἔμπροσθεν a:
 om. B 10 λόγῳ B: om. a post τινος add. τῶν καθ' ἕκαστα τῷ λόγῳ a: om. B
 11 δεῖ B: δέοι a οὐ ῥάδιον B: τοῦτο μηδαμῶς ῥάδιον εἶναι a 12 rthesis usque ad ἡ
 συνηδύνειν (p. 1126^b30) a 13 ἐν τῷ δευτέρῳ] c. 7 p. 1108^a9 τρεῖς B: τινὰς τρεῖς a
 14 διαφερούσας a: διαφέρουσι B ἀλλήλων a: om. B τῷ B: τῷ τε a 15 ἣν B: ἣν
 καὶ a εἶπε B: ὠνόμασεν a τὰς B: αἷς a 16 περὶ τὸ (prius) B: περὶ τῷ a
 post εὐτραπελίαν add. καλεῖσθαι a: om. B 17 βίον B: τὸν βίον a λέγει B: τὸν λόγον
 ποιεῖται a 20 αἰνοῦντας καὶ μὴ λύπειν B: ἐννοοῦντας, καὶ ἀλύπους εἶναι a 21 ἀπὸ
 τοῦ—ὠνομασμένους (22) a: om. B 23 πᾶν B: πάντα a 23. 24 μηδένα—ποιου-
 μένους a: λυποῦντας B 24 καλεῖ B: ὀνομάζει a 25 καὶ ἐπαινετήν a: om. B
 ante ἃ δεῖ add. τὲ a: om. B 26 ἀλλὰ—αὐτά a: om. B 26. 27 καὶ αὐτήν a:
 om. B 27 καλεῖ B: ὀνομάζει a 28 τὴνδε τὴν ἕξιν a: om. B

τοῦ στέργειν τούτους οἷς σύνεστι καὶ κοινωνεῖν, ἡ δὲ τοιαύτη ἕξις ἄνευ 56^v
 πάθους καὶ τοῦ στέργειν τούτους οἷς ὁμιλεῖ ἃ ἀποδέχεται ἀποδοχῆς
 ἄξια ἡγεῖται καὶ μέμφεται τοῖς μὴ τοιούτοις. διὸ καὶ πρὸς πάντας ἐστὶν
 ὁμοίως γνωρίμους καὶ ἀγνώστους. οὐχ οἷόν τε δὲ πᾶσι προσπεπονθέναι
 5 φιλικῶς ἐφ' ἐκάστω τὸ εὖλογον (καὶ ἀρμόζον) ποιῶσαν· ἄλλα μὲν γὰρ
 τοῖς οἰκείοις καὶ συνήθεσιν, ἄλλα δὲ τοῖς (ἀλλοτρίοις καὶ) ὁθνείοις, ἄλλα
 μὲν νέοις, ἄλλα δὲ πρεσβύταις, ἄλλα ἄρχουσι καὶ ἄλλα ἰδιώταις, ἕξις τις 50
 οὕσα ὁμιλητική. (σαφῆ δὲ καὶ τὰ ἐπὶ τούτοις λεγόμενα,) τὸ στέργειν
 προσλαμβάνοντα, ἥτοι τὸ φιλεῖν, ὃ τῷ μισεῖν ἀντίκειται, πάθη ὄντα ἄμφω
 10 τοῦ ἐπιθυμητικοῦ. |

Καὶ προαιρήσεται λυπεῖν τῷ ἐναντιοῦσθαι ἐν οἷς δεῖ, καὶ λύπην 57^r
 φέρει τῷ ᾧ ἐναντιοῦται ὁ τὴν ἀρετὴν ἔχων, τοῦ καλοῦ χάριν ἐναντιού- 10
 μενος αὐτῷ. καὶ ταύτην μὴ μικρὰν ἢ βλάβην, μεγάλην δηλονότι.
 ἀπὸ κοινοῦ δὲ τὸ προαιρήσεται λυπεῖν. ἡ δ' ἐναντίωσις μικρὰν
 15 λύπην. ἡ ἐναντίωσις ἡ πρὸς ὃν συνηδύνειν δυσχερανεῖ ὁ κατὰ τὴν μεσό-
 τητα ταύτην σπουδαῖος τῷ φέρειν μεγάλην ἀσχημυσύνην ἢ βλάβην. ἀλλὰ
 δυσχερανεῖ, τουτέστιν ἐν τοῖς οὐκ ὀρθῶς γινομένοις. διαφερόντως δ'
 ὁμιλήσει, ἥτοι διαφόρως. καὶ καθ' αὐτὸ μὲν αἰρούμενος τὸ συνη-
 δύνειν, λυπεῖν δὲ εὐλαβούμενος. ἀπλῶς μὲν φησι τὸν ἔχοντα τὴν 15
 20 μέσσην ἕξιν τὸ συνηδύνειν καθ' αὐτὸ αἰρεῖσθαι, πρὸς δὲ τὰ ἀποβαίνοντα
 ἀρμολόμενον, καὶ λυπήσειν ποτὲ τοῦ καλοῦ χάριν, εἰ μὴ τοιαῦτα ἀλλ' αἰσχροῦ
 ἢ τὰ λεγόμενα, καὶ τοῦ συμφέροντος λέγων ἢ ποιῶν, καὶ ἡδονῆς δὲ χάριν
 ἔστιν ὅτε λυπήσειν φησὶν αὐτόν, ἂν μέλλῃ τὸ παρὸν λυπηρὸν ὃν μερίζονος
 ἡδονῆς εἰσαυθις αἴτιον ἔσεσθαι. ἐκάστοις ἀπονέμων τὸ πρέπον,
 25 τυχὸν μᾶλλον ἢ ἥττον φίλῳ ἢ συγγενεῖ καὶ ξένῳ ἢ ἰδίῳ. λυπεῖν δὲ 20
 εὐλαβούμενος, ἀπὸ κοινοῦ τὸ καθ' αὐτό. τοῖς δὲ ἀποβαίνουσιν,
 ἐὰν ἢ μερίζω, συνεπόμενος. τὰ ἀποβησόμενα εἴτε κακὰ εἴτε ἀγαθὰ.
 λυπήσει γὰρ νῦν ἐναντιούμενος φόβῳ τοῦ μερίζονος κακοῦ τοῦ ἀποβησομένου
 ἢ φόβῳ τοῦ μὴ μερίζονος ἀγαθοῦ στερηθῆναι. ὁ δὲ πᾶσι δυσχεραίνων

1 οἷς σύνεστι καὶ κοινωνεῖν B: καὶ οἷς σύνεστί τε κοινωνεῖν a 3 ἡγεῖται B: ὁμο-
 λογεῖ a 4 ὁμοίως B: ὁμοία a καὶ B: τε καὶ a δὲ B: δὴ a 5 ἐκάστω
 B: ἐκάστου a καὶ ἀρμόζον a: om. B 6 ἀλλοτρίοις τε καὶ a: om. B: τε delevi
 ἀλλὰ μὲν et ἄλλα ἄρχουσι B: καὶ ἄλλο μὲν et καὶ ἄλλα ἄρχουσι a 8 σαφῆ — λεγόμενα
 a: om. B 9 ἥτοι B: δηλονότι a 10 post ἐπιθυμητικοῦ rhesis Arist. ἔοικε μὲν—
 τὸ μέσον (p. 1126^b30—1127^a12) a 12 ᾧ a: ἐν ᾧ B 13 μὴ μικρὰν B: μὲν μὴ
 μικρὰν a 14 λυπεῖν B: λύπην a 15 συνηδύνειν a: συνη tantum B
 16 σπουδαῖος B: σπουδαῖος ὢν a 17 τουτέστιν B: om. a post γινομένοις add.
 χαλεπαίνων a: om. B 18 ἥτοι B: τοῖς ἐν ἀξιώμασιν, ἀντὶ τοῦ a 19 τὸν B:
 τοῦτον τὸν a 20 τὸ B: καὶ a πρὸς δὲ B: καὶ μὴ λυπεῖν. οὐ μὴν ἀλλὰ πρὸς a
 21 αἰσχροῦ B: αἰσχροῦ δὲ a 22 λεγόμενα Ba: an γινόμενα? 23 τὸ παρὸν B: τὸ
 παρὸν πρᾶγμα a 24 ante ἐκάστοις Aristotelia ὁμοίως δὲ καὶ κατὰ τὰς ἄλλας διαφορὰς
 a: om. B 26 ἀπὸ κοινοῦ τὸ καθ' αὐτό B: δηλονότι καθ' αὐτό. ἀπὸ κοινοῦ γάρ a
 27 εἴτε κακὰ εἴτε ἀγαθὰ B: εἴτε κακὸν εἴτε ἀγαθόν a 28 ante ἐναντιούμενος add.
 δυσχεραίνων καὶ a: om. B 29 μὴ B: om. a post στερηθῆναι add. μετὰ ταῦτα
 a: om. B

ὁ τοῖς ὑπὸ τῶν κωμωδῶν <παραγομένοις> ὅμοιος, <ἀληθής τις πᾶσιν>, ὃν 57^r
καὶ δύσκολόν φασιν οὗτοι.

Περὶ τὰ αὐτὰ δὲ σχεδόν ἐστι καὶ ἡ τῆς ἀλαζονείας μεσότης,
ἥτοι περὶ τοὺς λόγους καὶ τὰς ἐν ὁμιλίαις πράξεις καὶ τὸ συζῆν δηλονότι.
5 τὸ δὲ σχεδόν, ὅτι μὴ πάντῃ. ἡ μὲν γὰρ προειρημένη περὶ τὸ ἡδὺ ἦν 35
τὸ ἐν λόγοις καὶ πράξεσιν, ἡ δὲ νῦν λεγομένη περὶ τὸ ἀληθές. οὐ χειρόν
δὲ καὶ τὰς τοιαύτας ἐπελθεῖν. τὸ περὶ πασῶν λέγειν τῶν ἔξεων
σαφῶς εἶπε τὴν αἰτίαν τοῦ τε μᾶλλον εἰδέναι τὰς περὶ τὸ ἦθος γινο-
μένας καὶ συνισταμένας ἔξεις καὶ τοῦ μᾶλλον πιστεύειν ὅτι πᾶσα ἡ ἡθικὴ
10 ἀρετὴ μεσότης ἐστίν. ὁμοίως ἐν λόγοις καὶ πράξεσι καὶ τῷ προσ-
ποιήματι. ἐπεὶ τὸ ψεῦδος πολλαχῶς, ἔδειξε διὰ τούτου τὸ πῶς ψευδο-
μένων καὶ πῶς ἐστὶ καὶ ταῖς πράξεσι καὶ τοῖς λόγοις τὸ ψεύδεσθαι, ἥτοι 40
τῷ προσποιήματι. τὸ γὰρ μὴ ὑπάρχειν τινὶ ταῦτα, τοῦτο τὸ ἐν πράξει
ψεῦδος. τὸν μὲν οὖν ἀλαζόνα καὶ ὑπερβάλλοντα ψεύδεσθαι ἐν τῷ προ-
15 σποιεῖσθαι τὰ ἐνδοξα καὶ μείζω τῶν ὑπαρχόντων, τὸν δὲ ἐλλείποντα, τὸν
εἴρωνά ἀνάπαλιν τῷ ἀρνεῖσθαι καὶ τὰ ὑπάρχοντα ἐλαττοῦν. ὁ δὲ μέσος
αὐθέκαστος. τὸ αὐθέκαστον <οὕτω ἐπὶ> τοῦ ἀληθευτικοῦ καὶ ἀληθοῦς
ὄνομα ἔθηκε, δηλωτικὸν ὅν τοῦ αὐτὸ ἕκαστον οἶον ἐστὶ λέγειν τε καὶ
δεικνύναι. τοιοῦτος γὰρ ὁ ἀληθής, οὐ προσποιητικὸς οὔτε ἐν λόγοις οὔτε 45
20 ἐν τῷ βίῳ, ἀλλ' αὐτῷ τῷ ἀληθεῖ ἀρεσκόμενος.

p. 1127^a26 Ἔστι δὲ τούτων ἕκαστα καὶ ἕνεκά τινος ποιεῖν καὶ
μηθενός. |

Ταῦτα περὶ τῶν ἀληθευόντων καὶ τῶν προσποιουμένων καὶ ψευδομένων 57^v
λέγει. καὶ γὰρ καὶ ἀληθεύειν καὶ ψεύδεσθαι γίνεται ἕνεκά τινος καὶ διὰ
25 τὴν ἕξιν ἣν ἔχει τις. δύναται γὰρ τις καὶ μὴ ἀληθευτικὸς τὴν ἕξιν ἀλη- 5
θεῦσαι διὰ τι, ὡς οἱ διὰ συνθήκας καὶ ζημίας ἀληθεύοντες καὶ ἐμμένοντες

1 restituit Diels: ὁ δὲ πᾶσι δυσχεραίνων ὁ τῆς ὑπὸ τῶν κωμωδῶν ὁμ., insequente spatio dua-
rum litterarum, ὃν καὶ κτλ. B: ὁ ὥσπερ ὑπὸ τῶν κωμωδοποιῶν παραγόμενος ὅμοιος ἀληθής
τις πᾶσιν ὃν καὶ κτλ. a: ὥσπερ ὁ ὑπὸ τῶν κωμωδοποιῶν παραγόμενος Ὅμοιος κτλ. Usener
Mus. Rhen. XXVIII, 405 2 post φασίν οὗτοι sequuntur Aristotelia Περὶ τὰ αὐτὰ—οὕτε
ἐλάττω (p. 1127^a13—26) a 3 ἀλαζονείας a 4 ἥτοι B: τουτέστι a τὰς ἐν ὁμιλίαις
πράξεις B: τὰς πράξεις, τὰς ἐν ταῖς ὁμιλίαις a τὸ συζῆν B: τῷ συζῆν a 6 λόγοις καὶ
B: λόγοις τε καὶ a 7 τὸ Diels: τοῦ Ba λέγειν τῶν ἔξεων scripsi: λεγόντων ἔξεων B:
τῶν ἔξεων τὸν λόγον ποιεῖσθαι a 8 τοῦ τε Diels: τούτου γὰρ B: τοῦτο γὰρ a 9 γι-
νομένας καὶ B: γινομένας τε καὶ a 11 πολλαχῶς a: πολλαχοῦ B τούτου τὸ B:
τούτων a 12 καὶ τοῖς B: καὶ τοῖς a ἥτοι B: ὅτι a 13 πράξει B: ταῖς
πράξεσι a 15 μείζω B: τὰ μείζω a 15. 16 τὸν εἴρωνά B: ὃν εἴρωνά λέγει a
17 post αὐθέκαστος adiungit τίς ὢν a: om. B οὕτω ἐπὶ a: lacuna B καὶ B:
τε καὶ a post ἀληθοῦς addit ὡς αὐτὸς ὀνομάζει a: om. B 18 ἔθηκε B: προσέ-
θηκε a οἶον B: ὁποῖον a 19 τοιοῦτος a: τοιοῦτον B 20 τῷ βίῳ B: βίῳ a
αὐτῷ a: ἐν αὐτῷ B 21 rthesis usque ad ὑποβολὰς εἶναι (p. 1127^b9) a 23 περὶ
τῶν B: περὶ τε τῶν a καὶ τῶν B: καὶ περὶ τῶν a καὶ ψευδομένων B: τε, καὶ
ψευδομένων a 24 γίνεται a: γίνεσθαι B

τῇ ὁμολογίᾳ τῶν συνθηκῶν, οἳ δικαιοσύνης μᾶλλον ἔχονται· ὁμοίως καὶ ὁ 57^v
 μὴ ψευδῆς ψεύσασθαι. ἀπλῶς μὲν γὰρ ἕκαστος ὁποῖός τις ἐστὶ, τοιαῦτα
 καὶ λέγει καὶ ποιεῖ, διὰ τι δὲ παραβαίνουσι τὰς οἰκείας ἐνεργείας (καὶ γὰρ
 ψεύδονται καὶ ἀληθεύουσιν, ὡς εἴρηται, ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ἐρεῖ), οἳ μὲν διὰ
 5 τι προκείμενον, ὥσπερ οἳ διὰ τὸ δίκαιον ἀληθεύοντες ἢ ψευδόμενοι ἵνα
 ἀδικήσωσιν, οἳ δὲ διὰ τὴν ἑξὶν ἣν ἔχουσιν. περὶ τῶν οὕτως ἀληθευόντων 10
 καὶ ψευδομένων ὁ λόγος αὐτῷ καὶ τῶν τοιούτων ἑξεων, αἱ οὐ διὰ τι τοῦτο
 ποιῶσιν. ἐκεῖναι γὰρ καὶ ἄλλαι τινὲς ἀρεταὶ (καὶ κακίαι). τῶν δὲ καθ'
 αὐτὰ ἀληθῶν καὶ ψευδῶν καὶ οὐ διὰ τι τὸ μὲν ἀληθὲς καλὸν τε καὶ
 10 ἐπαινετόν, τὸ δὲ ψεῦδος ψεκτόν (τε καὶ φευκτόν. καθ' αὐτὰ γὰρ ἐξετα-
 ζόμενα τὸ ἀληθεύειν καὶ ψεύδεσθαι, τὸ μὲν ἐπαινετόν ἐστὶ, τὸ δὲ ψεκτόν.)
 διὸ καὶ ὁ μὲν ἀληθευτικός καὶ τοιαύτην ἔχων ἑξὶν μέσος ὢν τῶν ἐφ'
 ἑκάτερα ψευδομένων ἐπαινετὸς ἂν εἴη. ἀλλ' ἐν οἷς μηδενὸς τοιούτου 15
 διαφέροντος ἀλλὰ διαφόρου ὄντος, ὡς μὴ διὰ (τὴν) τοῦδε τυχὸν ὁμολο-
 15 γίαν καὶ συνθήκην δοκεῖν τὸ τοιοῦτον ποιεῖν, ἀλλὰ καθ' αὐτὸ τὸ ψεῦδος
 εὐλαβούμενος τῷ τοιοῦτος εἶναι, λέγω δὲ τῷ ἀληθευτικός. καὶ ἐν οἷς
 μὴ διαφέρει. διὰ τῆς προσθήκης ταύτης ἔδειξε τὸν τοιοῦτον ἐπαινετόν.
 ὁ γὰρ καὶ ἐν οἷς οὐδὲν διαφέρει ἀληθεύων ἔτι μᾶλλον ἀληθεύει ἐν οἷς
 διαφέρει τι, οἷον συνθήκαις (καὶ) συναλλάγμασιν, ἔτι μᾶλλον ὅπου αἰσχροὺς
 20 τὸ ψεῦδος φυλάσσεται αὐτό, ὅς καὶ ἀπλῶς αὐτὸ φυλάσσεται. αἰσχρὸν δὲ τὸ 20
 ψεῦδος ἐν τῇ τῆς ἀληθείας παραβάσει, ὃ ἐν ταῖς συνθήκαις γίνεται.
 ἔστι γὰρ τινα καὶ ψευδάμενον μὴ αἰσχρὸν φανῆναι, εἰ διὰ σωτηρίαν τινὸς
 ψεύσαιοτο. λέγει δὲ τὸν τοιοῦτον ἐπαινετὸν ἐπὶ τὸ ἔλαττον (διὰ τὸ αὐτὸν
 μᾶλλον ἀποκλίνειν ἐπὶ τὸ ἔλαττον) τοῦ ἀληθοῦς· τοῦτο γὰρ ἐμμελέστερον.
 25 διὰ (γὰρ) τὸ τὰς ὑπερβολὰς ἐπαχθεῖς εἶναι πόρρωθεν αὐτὰς φυλάσσεται·
 διὸ καὶ τῶν περὶ αὐτὸν μεγάλων οὐ πάνυ ἐστὶν ἐξαγγελτικός.

p. 1127^b9 Ὁ δὲ μείζω τῶν ὑπαρχόντων προσποιούμενος.

Λέγει μὲν περὶ τοῦ ἀλαζόνος ὅτι ἐστὶ ψεύστης τῷ τὰ μείζω τῶν
 ὑπαρχόντων αὐτῷ προσποιεῖσθαι. ὥσπερ δὲ ἦν ἀληθεύων ὁ μὲν διὰ τι 30
 30 ὥσπερ τὰ συναλλάγματα καὶ τὰς ὁμολογίας (ὕπερ γὰρ τοῦ μὴ ἀδικῆσαι),

1 τῇ ὁμολογίᾳ τῶν συνθηκῶν a: καὶ ὁμολογοῦντας τὰς συνθήκας B οἱ B: ἢ a
 post ἔχονται add. οὐ τοῦ τρόπου a: om. B 2 ψευδῆς B: ψευδὲς a 3 διὰ τι δὲ
 B: ἤδη δὲ διά τι a 5 προκείμενον a: προσκείμενον B 6 post ἔχουσιν addit ὅτι εἰσὶ
 τοιοῦτοι a: om. B 7 καὶ B: τὲ, καὶ B 8 καὶ ἄλλαι B: ἄλλαι a: ἀπλαῖ Diels
 καὶ κακίαι a: om. B 10 ψεῦδος B (et Aristoteles): ψευδὲς a τε καὶ — ψεκτόν (11) a:
 om. B 12 μέσος scripsi: μέσον Ba 14 τὴν a: om. B 15 καθ' αὐτὸ B:
 κατ' αὐτὸ a 19 καὶ a: om. B 20 ὅς — φυλάσσεται B: om. a 23 ψεύσαιοτο
 a: ψεύσεται B τὸν B: τὸ a διὰ τὸ — ἔλαττον (24) a: om. B 25 γὰρ a: om. B
 post ἐπαχθεῖς addit καὶ φορτικὰς a: om. B φυλάσσεται B: φυλάσσεται a 26 τῶν
 a: τὸν B αὐτὸν B: αὐτὰ a 27 rthesis usque ad τῇ προαιρέσει (p. 1127^b14) a
 28 τῷ τὰ B: κατὰ τὸ a 30 ὥσπερ ὁ a: ὡς περὶ B

ὁ δὲ ἀπλῶς διὰ τὸ ἔξιν ἔχειν τοιαύτην (ὅς ἦν κυρίως ἀληθευτικός καὶ 57^v
ἀληθής), οὕτω καὶ τῶν ψευδομένων καὶ προσποιουμένων μείζω τῶν ὑπαρ-
χόντων οἱ μὲν τινὸς ἔνεκεν τοῦτο ποιῶσιν, οἱ δὲ οὐδενός. οἱ μὲν οὖν
μηδενὸς ἔνεκα ψευδόμενοι καὶ τοιαύτην ἔξιν ἔχοντες ὥς <αὐτῷ> τῷ
5 ψεύδεσθαι χαίρειν, φαῦλοι μὲν <καὶ κυρίως ἀλαζόνες, μᾶλλον δὲ> ἡλίθιοι
καὶ μάταιοι ἢ κακοί (οὐ γὰρ μετ' ἐπιβουλῆς τοῦτο ποιῶσιν), οἱ δὲ ἔνεκά 35
του ψευδόμενοι χεῖρους μὲν τούτων, διαφορὰ δὲ τίς ἐστὶ καὶ ἐν τούτοις.
ὁ μὲν γὰρ διὰ δόξαν τοῦτο ποιεῖ, ὁ δὲ διὰ κέρδος· ὁ μὲν οὖν διὰ δόξαν
τινὰ ψευδόμενος οὐ μᾶλλον ψεκτός (ἐν ἀλαζονείᾳ γὰρ οὗτος), ὁ δὲ ἀργυρίου
10 χάριν ἢ ὅσα ἀργύριον πορίζει, ἀσχημονέστερος καὶ κάκιστος τῶν ἀλαζο-
νευομένων. πάντες γὰρ ἀλαζόνες καὶ κυρίως ὁ πρῶτος, ὁ μὲντοι τελευταῖος
ἔχει ἂν τι καὶ ἀδικίας. οὐκ ἐν τῇ δυνάμει δ' ἐστὶν ὁ ἀλαζὼν ἀλλ'
ἐν τῇ προαιρέσει.

p. 1127^b15 Κατὰ τὴν ἔξιν γὰρ καὶ τῷ τοιοῦτος εἶναι ἀλαζὼν ἐστίν. 40

15 Τουτέστιν οὐκ ἐν τῷ δύνασθαι προσποιήσασθαι τὰ μείζω καὶ μὴ 50
προσόντα αὐτῷ (τοῦτο γὰρ παντός) ἀλλὰ τῷ ἔξιν τοιαύτην ἔχειν καὶ
τοιοῦτος εἶναι ὥς προαιρεῖσθαι ταῦτα <καὶ τούτοις ἀρέσκεσθαι>. οὐ γὰρ
αἱ δυνάμεις αἵτιαι τοῦ τοίους ἢ τοίους εἶναι ἀλλ' αἱ προαιρέσεις, ἐπεὶ αἱ
γε δυνάμεις αὐταί εἰσι τῶν ἀντικείμενων, οὐ δύναται δὲ ἅμα τὰ ἀντικείμενα
20 εἶναι. εἰπὼν δὲ τὸν ἀλαζόνα ἐν τῇ προαιρέσει μάλιστα εἶναι, ἐναργῶς
τοῦτο ἔδειξε μεταλαβὼν τὸν ἀλαζόνα εἰς τὸν ψεύστην. ψεύστης γὰρ οὐχ
ὁ δυνάμενος | ψεύδεσθαι ἀλλ' ὁ προαιρούμενος καὶ ψευδόμενος καὶ τῷ 58^r
χαίρειν αὐτῷ τῷ ψεύδεσθαι. εἰσὶ γὰρ τινες τοιοῦτοι ἢ δόξης ἢ κέρδους
θήρα, δόξης μὲν οἱ ἐπὶ τοῖς ἐκ φύσεως ἢ τύχης προσγινομένοις προσποιού-
25 μενοι, οἷον καλοὶ ἢ ἰσχυροὶ ἢ πλούσιοι ἢ τι τοιοῦτον, οἱ δὲ διὰ κέρδος
ἀλαζονευόμενοι ταῦτα προσποιῶνται ἔχειν οἷς ἥδεται ὁ πέλας. διὰ γὰρ
ταῦτα ἀργυρίᾳ τε ἐκεῖνοι προΐενται καὶ οὗτοι λαμβάνουσιν, καὶ τούτων 5
αὐτῶν ταῦτα προσποιῶνται, ὃ ῥαδίως λανθάνειν δύναται μὴ ὄντα· ἢ δὲ
μαντικὴ [δὲ] ταῦτα καὶ ἰατρικὴ καὶ σοφία. διὸ καὶ οἱ πλεῖστοι τῶν διὰ
30 κέρδος ἀλαζονευομένων ταῦτα προσποιῶνται. λανθάνουσι γὰρ οἱ ταῦτα
ἐπαγγελλούμενοι τῷ μὴ φανερόν τὸν ἔλεγχον εἶναι. ὁ μὲν γὰρ κάλλος ἢ
ἰσχὺν προσποιούμενος εὐέλεγκτος, ὁ δὲ τῶν προειρημένων τι ῥαδίως

1 διὰ τὸ ἔξιν B: ὁ διὰ τὴν ἔξιν a καὶ B: τε καὶ a 3 μὲν οὖν B: δὲ a 4 τοιαύτην
a: ταύτην B αὐτῷ a: om. B 5 καὶ κυρίως— μᾶλλον δὲ a nisi quod δὲ scripsi pro
μὲν: lac. B 7 του B: τινος a 9 ψεκτός a: ψεκτέον B 10 καὶ κάκιστος B: τε
καὶ κάκιστος a 14 τοιοῦτος B: τοιόςδε a et Arist. vulg.: ποιὸς Arist. codd. H^aM^bO^b
rthesis usque ad χαρίεντες φαίνονται (p. 1127^b31) a 16 ἔχειν τοιαύτην a 17 καὶ
τούτοις ἀρέσκεσθαι a: om. B 19 αὐταί B: αἱ τοιαῦται a 22 ψεύδεσθαι B: ψεύ-
σασθαι a προαιρούμενος καὶ B: προαιρούμενος τὲ καὶ a 25 τοιοῦτον B: τῶν τοιού-
των a 27 ταῦτα B: τὰ τοιαῦτα a ἀργυρίᾳ B: ἀργυρίον a 28 μὴ ὄντα· ἢ δὲ
scripsi: μὴ ὄν τὸ ἡδύ Ba 29 δὲ Ba: cancellavi ταῦτα B: τὰ τοιαῦτα a: τοιαύτη Diels
31 post ἔλεγχον add. αὐτῶν B: om. a 32 τι post προειρημένων B: post ὁ δὲ a

λανθάνει. διὸ πλεῖστοι οἱ τοιαῦτα ἐπαγγελλόμενοι. καὶ γὰρ πρόσσεσι 58^r
τούτοις τὸ ἤδεσθαι αὐτοῖς τοὺς πέλας καὶ ὑπὲρ αὐτῶν ἀργύριον διδόναι. 10
φιλομάντεις γὰρ οἱ πολλοί, καὶ ἡ ἱατρικὴ πρὸς πολλὰ χρήσιμος καὶ ἡ
σοφία σπουδάζεται διὰ τὸ θαυμασία εἶναι. ἔστι γὰρ ἐν αὐτοῖς τὰ
5 εἰρημένα, τουτέστι δόξα ἀπόλαυσις τὸ λαθεῖν. οἱ δὲ εἴρωνες ἐπὶ τὸ
ἔλαττον. διὰ τοῦτο οἱ εἴρωνες χαριέστεροι, ὅτι τὰ ἔνδοξα καὶ ὄγκον
ἔχοντα ἀρνοῦνται. βαυκοπανοῦργοι λέγονται· βαυκοπανούργους φησὶν
ὥς ἐν ἀνθ' ἑνὸς εἰπεῖν τοὺς σεμνοπανούργους. βαῦκος γὰρ ὁ τρυφερός,
ὥς ὁ ποιητὴς Ἀραρῶς ἐν Καμπυλίῳ “βαυκὰ μαλακὰ τερπνὰ τρυφερά.” 15
10 μετήνεγκται δὲ τὸ ὄνομα ἀπὸ τῶν βαυκίδων, ὅ ἐστιν εἶδος ὑποδημάτων
Ἰωνικῶν, οἷς αἱ Ἰάδες χρῶνται, οὗ καὶ Ἀριστοφάνης ἐν Θεσμοφοριαζούσαις
μέμνηται. Κλείταρχος μέντοι ὁ γλωσσογράφος τὸ σεμνὸν ἀποδέδωκεν. οἷον
ἡ τῶν Λακῶνων ἐσθῆς· εὐτελὴς ἄγαν ἱστορεῖται Ξενοφῶντι. διὰ ταῦτα
καὶ σκώπτουσιν αὐτοὺς οἱ κωμῳδοί, ὥς Πλάτων ἐν Πρέσβεσι “χαίρεις
15 οἶμαι μεταπεττεύσας αὐτὸν διακλιμακίσας τε, τὸν ὑπηνόβιον σπαρτιοχαίτην 20
ῥυποκόνδυλον ἐλκετρίβωνα”· τοῦτο γὰρ Λάκωνες ἐποίουν, ἐγκράτειάν τινα
καὶ καρτερίαν ἐπιδεικνύμενοι. διὰ δὲ τὴν σφόδρα εὐτέλειαν προσποίησις
ἐδόκει καὶ ἀλαζονεία τις εἶναι. καὶ περὶ τὰ μὴ λίσαν ἐμποδῶν. πῶς
τὸ ἐμποδῶν ἔλαβε, μεταλαβὼν φανερόν ἐποίησεν.

20 p. 1127^b31 Ἀντικεῖσθαι δ' ὁ ἀλαζὼν φαίνεται τῷ ἀληθευτικῷ.

Τὸν ἀλαζόνα φησὶν ἀντικεῖσθαι τῷ ἀληθευτικῷ. χειρόν γὰρ καὶ φορτι-
κώτερον τῶν ἃ μὴ ἔχει τις καὶ μείζω ἢ ἃ ἔχει τις προσποιεῖσθαι
ἔχειν ἑαυτὸν τοῦ ἃ ἔχει ἐλαττοῦν ἢ ἀρνεῖσθαι μὴ ἔχειν διὰ τὸ ἐν τούτοις 30
ἀνεπαχθές. τὸ μὲν γὰρ μετρίου, τὸ δὲ ὑπερβάλλοντος. οὕσης δὲ καὶ
25 ἀναπαύσεως ἐν τῷ βίῳ. περὶ τὸ ἥδὺ τὸ ἐν λόγοις καὶ πράξεσιν εἰπὼν
εἶναι τρεῖς διαφορὰς καὶ τούτων τὴν μὲν εἰπὼν ἀλήθειαν, τὴν δὲ φιλίαν,
νῦν περὶ τῆς λοιπῆς λέγει, ἣν εὐτραπελίαν καλεῖ. καὶ διὰ τί οὕτως αὐτὴν
ὀνομάζει τὴν αἰτίαν λέγει. ἐκεῖναι μὲν οὖν αἱ δύο, ἡ μὲν φιλία περὶ λόγους

2 ante ἀργύριον ins. ἤδεσθαι καὶ a: om. B 4 σπουδάζεται B: om. a 8 post
εἰπεῖν add. φησὶ δὲ B: om. a βαῦκος γὰρ ὁ τρυφερός B: βαῦκον γὰρ ἔλεγον οἱ παλαιοὶ
τὸν τρυφερόν a 9 Ἀραρῶς] Com. Att. Frag. II 217 Kock Καμπυλίῳ] καμπύλῳ
B: καμπύλῳ a 10 μετήνεγκται δὲ B: μετενηγέχθαι δ' ἔοικε a 11 Ἀριστοφάνης
ἐν Θεσμοφοριαζούσαις] I 482 Kock 13 Ξενοφῶντι] de rep. Laced. c. 2, 4 14 κω-
μῳδοὶ B: κωμῳδοποιοί a Πλάτων ἐν Πρέσβεσι] I 634 Kock πρέσβευσι Ba
χαίρεις B: χαίροις a 15 μεταπεττεύσας a: καταπυκτεύσας Kock διακλιμακίσας τε
Porson: διακλιμακεύσασθαι B: διακλιματίζεσθαι a 16 ἐλκετρίβωνα: ἐλκοτρίβωνα B:
ἐλκοτρίβωνα a 17 ἐπιδεικνύμενοι B: ἐπαγγελλόμενοι a 20 rthesis usque ad τοῦ
μέσου (p. 1128^a4) 21 χειρόν B: χείρων a 21. 22 φορτικώτερον B: φορτι-
κώτερος a 22 μείζω B: μείζων a ἢ ἃ scripsi: ἢ γὰρ Ba 23 ἢ
B: ἢ καὶ a 24 post ὑπερβάλλοντος add. ἐστίν a: om. B 25 εἰπὼν B:
εἶπον a 27 καλεῖ scripsi: ἀνακαλεῖ B: ὀνομάζει a 28 ante τὴν αἰτίαν inserit
αὐτὸς a: om. B

καὶ πράξεις τὰς κατὰ τὸν βίον τὸ χρεῖωδες δεικνύουσιν, ἡ δὲ ἀλήθεια τὸ 58^r
περὶ λόγους, αὕτη δὲ τὸ ἐν παιδιᾷ ἡδὺ αἰρεῖται. δεῖ γὰρ τῷ σπουδαίῳ 35
καὶ ἀναπαύσεως, ὥς ἂν μὴ διὰ παντὸς κάμνουσα αὐτῷ ἡ διάνοια ἄχρηστος
γένηται τῷ αἰεὶ ἐντετάσθαι κατὰ τὰ τόξα, ἃ μὴ ἀνιέμενα τοῦ οἰκείου παρα-
5 λύεται τόνου. ὅπως δὲ γένοιτο τὸ ἐν παιδιᾷ ἡδὺ καὶ ἐλευθέριον ἑκατέρας
χωριζόμενον ἀμετρίας, νῦν διδάσκει.

p. 1128^a4 Οἱ μὲν οὖν τῷ γελοίῳ ὑπερβάλλοντες. |

Βωμολόχοι λέγεται τὰ τῶν ὀρνέων λίχνα καὶ ἀδδηφάγα, ἃ χάριν 58^v
τροφῆς λοχῶσιν (ἐπὶ) τοῖς βωμοῖς τὰ καταλειφθέντα τῶν θυσιῶν λιχμώμενά. 10
10 τοιοῦτοι καὶ οἱ τὸ σκώπτειν μεταδιώκοντες ὑπερβαλλόντως. ὥς γὰρ ἐκείνοις
οὐδὲν ἔργον ἢ περισκοπεῖν τοὺς βωμούς, ἀφ' ὧν εὐπορήσει τροφῆς, οὕτω
καὶ αὐτοῖς ἐπιμελὲς μηδὲ τῶν ἀσχημόνων ἀπέχεσθαι, εἰ μόνον κινοῖεν
γέλωτα. οἱ δὲ ἐμμελῶς παίζοντες· τὸ μέσον καὶ μέτριον ἐνδείκνυται.
ἐκ τῶν κινήσεων κρίνεται, εὐρυθμα δηλονότι ἢ ἄρρυθμα (καὶ) ὕγεινά
15 ἢ νοσερά καὶ ἀσθενῆ ἢ εὖρωστα. οὕτω καὶ τὰ ἥθη, δηλονότι ἀπὸ
τῶν κινήσεων τῆς ψυχῆς. ἐπιπολάζοντος δὲ τοῦ γελοίου, διὰ τὴν 15
τῶν πολλῶν σπουδὴν. φιλογέλωτες γὰρ ὥς ἐπίπαν οἱ ἄνθρωποι καὶ (τῇ
παιδιᾷ μᾶλλον προσανακείμενοι). ἐκ τῶν εἰρημένων δῆλον, διότι οἱ μὲν
τοῦ μέσου στοχάζονται, οὗτοι δὲ καθ' ὑπερβολὴν αὐτῷ χρῶνται. τῇ δὲ
20 μέσῃ ἔξει οἰκεῖον ἢ ἐπιδεξιότης. δεῖ γὰρ ἐπιδεξίως ἔχειν πρὸς τὸ
ἀκοῦσαί τε καὶ ποιῆσαί τι. διαφέρει δὲ τῆς τοῦ ἀνδραποδώδους,
ἥτοι ἀπρεποῦς· ἥτοι ἀνδραποδώδους, ἡ τοῖς ἐλευθέροις ἀντίκειται. ἔστιν
ἄρα ἡ ἐλευθερίότης ἡ τῇ ἀνδραποδώδει ἀντίκειται. ἡ τῷ μὴ λυπεῖν
τὸν ἀκούοντα. οὐ ταῦτόν τὸ μὴ λυπεῖν τῷ τέρπειν. ἐπὶ πλεόν γὰρ τὸ 20
μὴ λυπεῖν. εἰ γὰρ τέρπει, οὐ λυπεῖ· οὐ μὴν εἰ μὴ λυπεῖ, τέρπει πάντως.
ἄπειρον γὰρ τὸ μὴ λυπεῖν. τοιαῦτα δὲ καὶ ἀκούσεται, ἀντὶ τοῦ
τοιούτων ἀνέξεται εἰς αὐτὸν λεγομένων σκωμμάτων οἷς αὐτὸς κέχρηται.
οὐ γὰρ εὐσχημον τῶν ὅπως οὖν λεγομένων ἀνέχεσθαι· οὐ γὰρ πᾶν ποιῆσαι,
ὥσπερ οὐδ' εἰς πᾶν ἀνάσχοιτο σκώπτεσθαι. οὐ γὰρ εὐσχημον οὐδὲ οἰκεῖον
30 τῷ ἀγαθῷ τῶν ὅπως οὖν λεγομένων ἀνέχεσθαι, ἐπεὶ ἐνδεχόμενον δόξει 25
πὺς χαίρειν αὐτοῖς καὶ πράττειν αὐτὰ οὐκ ἀπεχθανόμενος πρὸς αὐτά.

1 δεικνύουσιν B: δεικνύει a

1. 2 τὸ περὶ a: περὶ B

5 post γένοιτο praebebet τοῦτο,

δεόντως φημὶ a: om. B

7 rthesis usque ad βίον ὁμιλίαις (p. 1128^b9) a

9 ἐπὶ add.

Diels coll. Etym. m. p. 218

τὰ καταλειφθέντα B: τὸ περιλειφθὲν ἀπὸ a

12 μηδὲ B:

τὸ μὴ a

κινοῖεν B: ἂν οἶδε κινεῖν a

13 ante τὸ μέσον inserit διὰ τοῦτο a: om. B

ἐνδείκνυται B: ἐπιδείκνυται a

14 καὶ a: om. B

16 ἐπιπολάζοντος B: ἐπιπολάζοντα a

γελοίου a: γέλωτα B

17. 18 τῇ παιδιᾷ—προσανακείμενοι a: om. B

20 ἢ ἐπιδεξιό-

της Ba et Arist. cod. Mb: καὶ ἢ ἐπιδεξιότης Arist. vulg.

post ἢ ἐπιδεξιότης add. ἐστὶ a

et Arist. vulg.: om. B et Arist. cod. Ha

ἐπιδεξίως B: τὸ ἐπιδεξίως a

πρὸς τὸ—

ποιῆσαί τε Diels: πρὸς τι ἀφ' οὗ τι καὶ ποιῆσαί τις Ba

22 ἀπρεποῦς B: τοῦ ἀπρεποῦς a

ἥτοι B: ἡ καὶ a

ἡ B: ἃ a

22. 23 ἔστιν—ἀντίκειται B: om. a

25 τέρπει (altero

loco) B: καὶ τέρπει a

29 εἰς πᾶν ἀνάσχοιτο B: εἰσάπαν ἀνέχοιτο a

ἔδει δ' ἴσως καὶ σκώπτειν, διὰ τὸ ἄσχημον δηλονότι καὶ ὕβρεως 58^v
 ἔχεσθαι. προεῖπε δὲ τὸ ἔνια δὲ οἱ νομοθεταὶ λοιδορεῖν κωλύουσι προσ-
 υπακουομένου τῷ ἔνια 'καὶ οὐ πάντα'. ὁ δὲ χαρίεις καὶ ἐλευθέριος
 οὕτως ἔξει, τουτέστιν οὔτε πάντα σκώπτων οὔτε πάντων ἀπεχόμενος,
 5 ἀλλὰ γινώσκεται νομοθετῶν ἑαυτῷ τίνων ἀφέξεται, τίνων οὐ.

p. 1128^b10 Περὶ δὲ αἰδοῦς ὥς τινος ἀρετῆς οὐ προσήκει λέγειν.

Ὅτι μὴ ἔξις ἡ αἰδώς, δείκνυσιν ἀπὸ τοῦ ὀρισμοῦ καὶ τοῦ συμπτώματος
 τοῦ περὶ αὐτήν. ὥς γὰρ ὁ φόβος διατίθῃσι τὸ σῶμα, οὕτω καὶ ἡ αἰδώς. 40
 ἀμείβεται γὰρ ἐπ' αὐτῆς τὸ τοῦ σώματος χρῶμα, ὥς καὶ ἐπὶ τοῦ φόβου.
 10 καὶ πῶς, ὁῖον ἐφ' ὧν ἐρεῖ <καὶ αὐτός. εἰ δ' ἔστι τὰ μὲν κατ'
 ἀλήθειαν αἰσχροτά·> κατ' ἀλήθειαν αἰσχροτά ὥς ἡ ἀκολασία, κατὰ δόξαν
 δὲ ὥς τὸ ἐν ἀγορᾷ ἐσθίειν· ἔστι γὰρ ταῦτα τῇ τῶν πολλῶν προλήψει καὶ
 διὰ τὰ ἔθνη καὶ αἰσχροτά δοκεῖ εἶναι. τὰ δὲ κατὰ δόξαν οὐδὲν δια-
 φέρει· καλῶς. οὐ γὰρ εἰ τὰ μὲν αἰσχροτά ἐστὶν ἀληθῶς, τὰ δὲ δοκῇσι,
 15 ἤδη τὰ κατὰ δόκῃσιν πράξει. οὐ γάρ τι τούτων πράξει ὁ ἐπεικῆς. οὐ- 45
 δέτερα γὰρ πρακτέα, τουτέστιν οὐδὲν τούτων κινήσει τὸν σπουδαῖον.

p. 1128^b25 Φαύλου δὲ καὶ τὸ εἶναι τοιοῦτον.

Ὁ λέγει τοιοῦτόν ἐστιν· εἰ καὶ μὴ <ἐπὶ> τοῖς πεπραγμένοις γίνοιτο
 ἡ αἰδώς φαύλοις οὖσιν, ἀλλ' ἐπὶ τοῖς πραχθεῖσιν ἀναγκαίως τε πραχθῆναι, 50
 20 οὐδ' οὕτω τοῦ ἐπεικοῦς ἂν εἴη. φαύλου γὰρ καὶ τὸ τοιοῦτον εἶναι, ὥς
 πράξει ἂν τι τῶν αἰσchrῶν. ἄτοπον γὰρ τὸ ἡγεῖσθαι ἐπεικῇ εἶναι τὸν
 αἰδῆμονα, καθόσον οὕτω διάκειται ὥς εἰ πράξει τι τῶν αἰσchrῶν μὴ
 βουλόμενος αἰσchrύνεσθαι. ἡ γὰρ αἰδώς ἐπὶ τοῖς ἐκουσίως γινομένοις. οὐδεὶς
 δὲ ἐπεικῆς ἐκὼν πράττει τὰ αἰσchrά. ἢ λέγοι ἂν ἄτοπον τὸ λέγειν διὰ
 25 τοῦτο εἶναι ἐπεικῇ τὸν αἰδῆμονα, διότι οὕτως ἔχει ὥς ἐάν τι προσπέσῃ
 αἰσchrὸν αὐτῷ αἰσchrύνεσθαι. ἡ γὰρ αἰδώς οὐκ | ἐπὶ τοῖς ἀκουσίως 59^r
 πραττομένοις γίνεται· ἄτοπος δὲ ὁ ἐκὼν τὰ αἰσchrά πράττων. ἐν μὲν οὖν
 τῷ δευτέρῳ τὴν αἰδῶ ἀρετὴν μὲν οὐκ ἔφη εἶναι, ἀλλὰ πάθος, ἐπαινετὸν
 μέντοι, νῦν δὲ ἔοικεν αὐτὸ διαβάλλειν ὥς οὐδαμῶς οἰκεῖον τῷ ἐπεικεῖ.
 30 ἐξ ὑποθέσεως γὰρ φησιν εἴη ἂν ἡ αἰδώς πάθος ἐπαινετὸν καὶ ἐπεικῆς,

3 τῷ a: τοῦ B 5 τίνων ἀφέξεται, τίνων οὐ B: τίνων μὲν ἀφέξεται, τίνων δ' οὐ a
 6 rthesis usque ad οὐκ αἰσchrυντέον (p. 1128^b25) a 7 τοῦ συμπτώματος B: ἀπὸ τοῦ
 συμπτώματος a 9 ἀμείβεται B: ἀμειβήσεται a ἐπ' αὐτῆς B: καὶ ἐπ' αὐτῆς a
 10 καὶ αὐτός—αἰσchrά (11) a: om. B 11 post αἰσchrά add. εἶπεν a: om. B
 κατὰ δὲ δόξαν a 12 ἐν ἀγορᾷ a: ἐναγῇ B γὰρ B: δὲ a 13 καὶ B:
 om. a 14 καλῶς B: καὶ καλῶς a 17 rthesis usque ad τὰ φαῦλα (p. 1128^b29) a
 18 εἰ B: ὅτι εἰ a ἐπὶ a: om. B 19 πραχθῆναι a: πραχθεῖσιν B 22 αἰδῆ-
 μονα a: εὐδαίμονα B 24 δὲ B: γὰρ a 28 τῷ δευτέρῳ] c. 7 p. 1108^a3
 30 ἐπαινετὸν καὶ ἐπεικῆς B: ἐπεικῆς τε, καὶ ἐπαινετὸν a

ἀλλ' οὐχ ἀπλῶς. εἰ γὰρ πράξει ἐπεικῆς τοιοῦτόν τι, αἰσχύνοιτ' ἄν, 59^r
οὐ μὴν πράξει ἄν ποτε τοιοῦτόν τι, ὥστε οὐδ' (ἄν) αἰσχύνοιτο. εἴη δ' ἄν 5
ἐξ ὑποθέσεως, δηλονότι πάθος καὶ οὐχ ἀπλῶς, ὡς καὶ ἡ ὕλη ἀνάγκη οὐχ
ἀπλῶς ἀλλ' ἐξ ὑποθέσεως. καὶ πῶς ἐπάγει, ὡς κακεῖ ἐδείκνυτο. εἰ γὰρ
5 πρίων εἴη, δεῖ σιδηροῦν εἶναι. ἐξ ὑποθέσεως ἄρα ἐκεῖ τὸ ἀναγκαῖον, ἐν-
ταῦθα δὲ τῇ αἰδοῖ καὶ τῷ τοιούτῳ πάθει τὸ ἐπεικὲς ἔσται. οὐκ ἔστι 10
δὲ τοῦτο περὶ τὰς ἀρετάς. αὗται γὰρ ἀγαθὸν καὶ (καθ' αὐτὸ καὶ) ἡ
αὐτό εἰσιν. ἡ δ' αἰδὼς ἐξ ὑποθέσεως ἐπεικὲς· καλῶς· οὐ γὰρ δι'
αὐτὴν πρῶτον οὐδὲ καθ' αὐτὴν οὐδὲ καθὼ αἰδὼς ἐπεικὲς. ὑποτεθέντος
10 γὰρ τοῦ ὅτι εἰ τάδε πραχθεῖη, αἰσχύνη παρέπεται, τὸ δὲ αἰσχύνεσθαι
αἰδεῖσθαι ἔστι, τὸ δὲ αἰδεῖσθαι οὐκέτι, διὰ τοῦτο ἐξ ἀνάγκης τῇ αἰδοῖ τὸ
ἐπεικὲς ἀκολουθεῖ.

p. 1128^b31 Εἰ δὲ ἡ ἀναισχυντία φαῦλον.

Ὁ λέγει τοιοῦτόν ἐστιν. οὐ φαῦλον τὸ μὴ αἰσχύνεσθαι ἐπὶ τοῖς
15 αἰσχυρῶς πεπραγμένοις· αὐτὸ γὰρ τὸ αἰσχυρὰ πράττειν φαῦλον. δοκεῖ δὲ
διὰ τούτων ἀναιρεῖν τὸ τῷ κακῷ τὸ ἐναντίον ἢ ἀγαθὸν ἢ κακὸν εἶναι,
ἐν οἷς πλείω τῷ αὐτῷ ἐναντία, καὶ ἔστι τις καὶ μέση αἴσθησις, ἢ εἰ μὴ τι
μεταξύ, πάντως τὸ τῷ κακῷ ἐναντίον ἀγαθὸν εἶναι. τῇ μὲν γὰρ δειλίᾳ 20
κακῷ ὄντι τῶν ἐναντίων τὸ μὲν ἀγαθὸν ἐστι (ἀνδρία γάρ), τὸ δὲ κακόν, ἡ
20 θρασύτης. τῇ δὲ νόσφ κακῷ ὄντι τὸ ἐναντίον ἀγαθόν· ὕγεια γάρ. γίνεται
δὴ καὶ τῇ ἀναισχυντίᾳ τὸ μὲν ὡς κακὸν ἐναντίον (ἡ γὰρ κατάπληξις ἀφ'
ἧς οἱ καταπληγῆες οἱ ἐπὶ πᾶσι καὶ πάντα αἰδοῦμενοι), ἡ δὲ αἰδὼς μέσον τι
πάθος, ὡς ἀμφοτέρωθεν ὄν ἀγαθόν τε καὶ ὡς ἀγαθὸν ἐναντίον τῇ ἀναι-
σχυντίᾳ εἴη ἄν. καὶ γὰρ εἰ ἐν οἷς ἐστὶν ὑπερβολὴ καὶ ἔνδεια, ἐν τούτοις
25 ἐστὶ καὶ μεσότης, ἔστι δὲ περὶ τὸ αὐτὸ πάθος ὑπερβολὴ τε καὶ ἔνδεια, 25
ὑπερβολὴ μὲν ἀναισχυντία, ἔνδεια δὲ κατάπληξις, εἴη ἄν καὶ μεσότης ἐν
τούτοις, ἡ αἰδὼς, ἥτις, εἰ ψεκταὶ ἐκεῖναι, ἐπαινετὴ ἄν εἴη. ἡ τοῦτο λύοιτ'
ἄν τῷ ἐξ ὑποθέσεως ἀγαθὸν εἶναι. τὸ κεῖσθαι μὲν γὰρ πράττειν τὰ
αἰσχυρὰ φαύλου, εἰ δὲ πραχθεῖη, ὁ μὲν αἰσχυνόμενος ἐπ' αὐτοῖς χαρίεις
30 ἄν εἴη, μοχθηροὶ δὲ οἱ ἀναισχυντοὶ, καὶ διὰ τοῦτο οὐ διὰ τὰ πεπραγμένα.
οἱ δὲ καταπληγῆες μοχθηροὶ τῷ καὶ μὴ τὰ αἰσχυρὰ ὑπολαμβάνειν. μήποτε
ἐνδείκνυται ἡμῖν διὰ τούτων ὅτι μὴ ἔστιν ἀπλῶς ἐπὶ τῇ τῶν κακῶν πράξει 30

2 μὴν Diels: μὴ Ba ἄν a: om. B post αἰσχύνοιτο rhesin inserit εἴη δ' ἄν—τὰς ἀρετάς
(p. 1120^b29—31) a 2 post ἄν (extremum) inserit ἡ αἰδὼς B: om. a 5 ἐκεῖ B:
ἐκεῖ μὲν a 7 καθ' αὐτὸ καὶ a: om. B 8 ἡ δ' αἰδὼς—ἀκολουθεῖ (12) B habet trans-
posita post ἐπεικὲς δεικνύναι (p. 204,11) ἡ δ' αἰδὼς—ἐπεικὲς B: ἄλλως a οὐ γὰρ
B: οὐδὲ γὰρ a 9 πρῶτον B: πρώτως a ἐπεικὲς B: ἐπεικῆς a 10 εἰ τάδε
B: εἴτα εἰ a 12 ἀκολουθεῖ B: παρακολουθεῖ a 13 rhesis usque ad δικαιοσύνης
εἵπωμεν (p. 1128^b35) a 14 οὐ B: οὐχὶ a 16 ἡ κακόν, ἡ ἀγαθόν a 19 μὲν
B: μὴ a ἀνδρία γάρ B: ἡ ἀνδρία a 23. 24 εἴη ἄν τῇ ἀναισχυντίᾳ ἐναντίον a
28 κεῖσθαι expellendum videtur 31 μήποτε B: μήποτε δὲ a

γινομένη μόνον. καὶ ἐπὶ τούτων μὲν γὰρ ἂν τὸ μὲν πρᾶξαι τι αἰσχροὺν 59^r
 φαύλου ἂν εἴη, τὸν μέντοι πράξαντα αἰδεῖσθαι ἐπ' αὐτῷ ἐπεικοῦς. ἐξ
 ὑποθέσεως εἶπεν. ἀλλ' οὐ μόνον ἐπὶ ταῖς αἰσχροῖς πράξεσιν ἢ αἰδῶς
 γίνοιτ' ἂν ἀλλὰ καὶ ἐπὶ ἄλλοις τισί. καίτοι γὰρ εἶναι φόβος ἀδοξίας.
 5 ἀδοξία δὲ οὐ τοῖς πραχθεῖσιν ἔπεται μόνους ἀλλὰ τοῖς οὐκ οὔσι μὲν τῇ
 αὐτῶν φύσει τοιούτοις, δοκοῦσι δέ, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ ἀκούσμασιν αἰσχροῖς καὶ
 ὁράμασιν ἐρυθραίνεται ὁ ἐπεικὴς καὶ αἰδεῖται. δοκεῖ δὲ ταύτῃ διαφέρειν 35
 αἰδῶς αἰσχύνῃς, ὅτι ἡ αἰσχὺν ἐπὶ πεπραγμένοις γίνεται κακοῖς, ἡ δὲ
 αἰδῶς φόβος ἐστὶν ἀδοξίας ἐπ' αἰσχροῦν ὑπόνοια. ἔοικε δὲ Ἀριστοτέλης
 10 ἀπὸ τῆς αἰδοῦς ἐπὶ τὴν αἰσχύνῃν μεταβάς τὸ τοιούτον πάθος μὴ ἐπαινετὸν
 μὴδ' ἐπεικὴς δεικνύναι. καὶ τὸ μὴ αἰδεῖσθαι τὰ αἰσχροῖα πράττειν·
 ἀπὸ κρινου τοῦ φαύλου. οὐκ ἔστι δὲ οὐδὲ ἡ ἐγκράτεια ἀρετή. εἶπε μὲν ἐν τῷ
 δευτέρῳ μήτε τὴν αἰδῶ μήτε τὴν νέμεσιν ἀρετὰς εἶναι ἀλλὰ πάθη ἐπαινετὰ 40
 τῷ ἐν μεσότητι εἶναι. ἔστι δὲ ἡ νέμεσις λύπη ἐπὶ ταῖς τῶν κακῶν εὐπρα-
 15 γίαις. νῦν δὲ περὶ αἰδοῦς μὲν εἴρηκε, περὶ δὲ νεμέσεως οὐδὲν προσθεὶς περὶ
 ἐγκρατείας προλέγει, ὅτι μὴ ἔστιν ἀρετή. ὕστερον δὲ ἐπὶ πλεόν ἐρεῖ περὶ 45
 ἐγκρατείας καὶ καρτερίας καὶ μαλακίας, μετὰ τὸ ἐξῆς βιβλίον. ἐν γὰρ τῷ 50
 μετὰ τοῦτο περὶ δικαιοσύνης τὸν πάντα κατατείνει λόγον. |

1 μὲν (prius) B: om. a 2 εἴη ἂν a αὐτῷ a: αὐτοῖς B 3 ante εἶπεν add.
 δὲ a: om. B 4 γίνοιτ' ἂν B: γίνεται a 9 δὲ B: δὲ a 13 ἐν τῷ δευτέρῳ]
 c. 7 p. 1108^a31 sqq. 15 οὐδὲν B: μὴδὲν a 17 μαλακίας a: μάλιστα B
 18 τὸν περὶ δικαιοσύνης a

p. 1129^a5 Ἡ δὲ σκέψις ἡμῖν ἔστω κατὰ τὴν αὐτὴν μέθοδον.

Εἴρηκεν ἤδη πολλάκις ὅτι τὴν ἀκρίβειαν τὴν ἀποδεικτικὴν οἱ τοιοῦτοι
τῶν λόγων οὐκ ἐπιδέχονται· οὐ καὶ νῦν ἡμᾶς ὑπομιμνήσκει. εἴρηκε δὲ
5 καὶ ὅτι δεῖ ἄρχεσθαι ἀπὸ τῶν φανερωτέρων, οὐ καὶ αὐτοῦ ἔοικεν ὑπο-
μιμνήσκειν ἡμᾶς. οὕτω γοῦν καὶ τὴν ἀρχὴν ποιεῖται λέγων ὁρῶμεν δὴ
πάντας τὴν τοιαύτην ἕξιν λέγειν βουλομένους δικαιοσύνην, καὶ
προελθὼν ἐπιφέρει διὸ καὶ ἡμῖν ὡς ἐν τύπῳ ὑποκείσθω ταῦτα.
οὐδὲ γὰρ τὸν αὐτὸν ἔχει τρόπον, ὑποθέμενος δικαιοσύνην μὲν ἕξιν
10 εἶναι ἀφ' ἧς πρακτικοὶ τῶν δικαίων εἰσὶ καὶ βούλονται τὰ δίκαια, ἀδικίαν
δὲ ἕξιν ἀφ' ἧς ἀδικοῦσι καὶ βούλονται τὰ ἄδικα, καὶ ταύτας αὐτῶν ἀποδοὺς
ὑπογραφάς τινας· οὐ γὰρ ὡς ὁρισμοὺς εἶπεν αὐτά· οὐ γὰρ οἶόν τε ἓνα
λόγον ἀποδοθῆναι οὔτε τῆς δικαιοσύνης οὔτε τῆς ἀδικίας, ἐπεὶ προῖων δείξει
ὅτι πολλαχῶς λέγονται, ἐπεὶ δοκοῦσιν αἱ αὐταὶ ἐπιστῆμαι τῶν ἐναντίων,
15 ὁμοίως καὶ αἱ δυνάμεις· ἥ τε γὰρ ἰατρικὴ τῶν ὑγιεινῶν καὶ τῶν νοσωδῶν
ἔστι γνωστικὴ, ὁμοίως καὶ μουσικὴ μουσικῶν καὶ ἀμούσων καὶ οὐκ ἐν
τῷ βούλεσθαι τὰ μουσικὰ ποιεῖν ἔστι τὸ μουσικῶς εἶναι· καὶ γὰρ τὰ ἄμουσα
βουληθεὶς ὅμως μουσικὸς ὢν μένει· ὡσαύτως καὶ ἰατρὸς καὶ τὰ ἀνίατα
βουληθῇ οὐ πέπαυται τοῦ ἰατρὸς εἶναι. ἀλλ' οὐδὲ αἱ δυνάμεις, οἶον ἡ
20 ῥητορικὴ ἢ διαλεκτικὴ ἐν τῷ τὸ ἕτερον τῶν ἀντικειμένων βούλεσθαί τε καὶ
δύνασθαι † δεικνύουσι εἰσὶ· πρὸς γὰρ τὰ ἀντικείμενα αὐταῖς ἢ τε παρασκευὴ
καὶ ἡ βούλησις ὁμοία. μὴ ὡσαύτως ἔχειν φησὶ καὶ ἐπὶ τῆς δικαιοσύνης,
ἀλλ' ἔστι καλῶς εἰρημένον τὸ εἶναι τὴν δικαιοσύνην ἕξιν ἀφ' ἧς δίκαια
πράττονται καὶ βούλονται. διὰ γὰρ τούτων δείκνυσι τὴν τῶν ἕξεων πρὸς

1 εἰς τὸ πέμπτον τῶν ἠθικῶν Νικομαχείων σχολία F: om. G, ubi a manu recentis-
sima: *Est altera interpretatio in quintum librum quae continuo haec sequitur fere eisdem*
verbis cum ista, nisi quod ista altera cedat claritate et cura 3 πολλάκις] e. g. A 1
p. 1094^b13 4 εἴρηκε] A 2 p. 1095^b3 5 φανερωτέρων F in ras.: ἀμφοτέρων G
corr. in marg. κοινωτέρων 8 ἡμῖν πρῶτον ὡς Aristoteles 10 ἀδικίαν scripsi:
ἀδικίας FG 18 ὅμως scripsi: ὁμοίως FG 24 πράττονται FG: expectave-
ris πράττουσι

τὰς τέχνας καὶ ἐπιστήμας καὶ τὰς δυνάμεις διαφορὰν· αἱ μὲν γὰρ ἐπιστήμαί
 τε καὶ δυνάμεις αἱ αὐταὶ τῶν ἐναντίων, αἱ δὲ ἕξεις αἱ ἐναντίαι τῶν ἐναντίων.
 οὐκ ἰδίως δὲ νῦν ἕξεις τὰς ἀρετάς τε καὶ κακίας λέγει τῆς τε ψυχῆς καὶ
 τοῦ σώματος, | ἐπεὶ κοινότερόν γε καὶ αἱ ἐπιστήμαι ἕξεις λέγονται. ὅτι ¹⁷ _{f. 1v}
 5 δὲ αἱ ὡς ἀρεταὶ ἕξεις λεγόμεναι οὐκ εἰσὶν αἱ αὐταὶ τῶν ἐναντίων, σαφῶς
 ἔδειξεν ἐπὶ τῆς υἱείας· ἀπὸ γὰρ τῆς υἱείας τὰ υἱεινὰ πράσσεται, οὐκέτι
 δὲ καὶ τὰ νοσώδη, ὥσπερ γε καὶ ἀπὸ τῆς νόσου τὰ νοσώδη, οὐκέτι δὲ
 οἶόν τε καὶ τὰ υἱεινὰ· υἱεινῶς γὰρ βαδίζει ὁ οὕτως βαδίζων ὡς ὁ τὴν
 υἱεὶαν ἔχων, καὶ νοσώδως ὡς ὁ τὴν νόσον. ὁμοίως καὶ ὁ τὴν δικαιοσύνην
 10 ἔχων τῶν δικαίων μόνων ἐστὶ καὶ ταύτης μόνης ἀποδεκτικός, ὁ δὲ ἀδικίας
 τῶν ἀδικίαν ἔχόντων· οὐκέτι δὲ ὁ μὲν μουσικὸς τὰ μουσικά, ὁ δὲ ἄμουςος
 τὰ ἄμουςα, ἀλλ' ὁ μουσικὸς καὶ ταῦτα.

p. 1129^a17 Πολλάκις μὲν οὖν γνωρίζεται.

Ἀποδοὺς λόγον τῆς δικαιοσύνης ἕξιν ἀφ' ἧς δικαιοπραγοῦσι καὶ βού-
 15 λονται τὰ δίκαια καὶ ἐνδειξάμενος τὴν οὐσίαν αὐτῆς ἀπὸ τῶν ἔργων τε
 καὶ τῶν ἐνεργειῶν τῶν ἀπ' αὐτῆς οἶον τῶν δικαίων, περὶ αὐτῆς ἡ ἐνέργεια
 αὐτῆς, ὅτι μὴ ἄτοπος ἡ τοιαύτη ἀπόδοσις, δείκνυσι νῦν δι' ὧν λέγει. ἅμα
 δὲ δι' οὗ λέγει χρῆσθαι ταῦτα πρῶτον δείκνυσι. πολλάκις γὰρ γνωρίζεται
 ἡ ἐναντία ἕξις ἀπὸ τῆς ἐναντίας, οἶον ὁ εἰδὼς τί ποτέ ἐστιν ἡ εὐεξία,
 20 οἶδεν, ὡς καὶ αὐτὸς ἐπάγει, τί ἐστιν ἡ καχεξία. ὁμοίως καὶ ἡ ἕξις ἀπὸ τῶν
 ὑπ' αὐτὴν δείκνυται.

p. 1129^a23 Ἀκολουθεῖ δ' ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ, ἐὰν θάτερον πλεοναχῶς
 λέγεται.

Πάνυ ἀκριβῶς προσέθηκε τὸ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ· ἔστι γὰρ ἐφ' ὧν
 25 οὐχ οὕτως ἔχει. τοῦ γοῦν φιλεῖν, ὡς καὶ αὐτὸς φησι, πολλαχῶς λεγομένου
 τὸ μισεῖν ἐναντίον αὐτῷ ὃν οὐκ ἔστι πολλαχῶς. ἀλλὰ καὶ τοῦ ἀκουσίου
 πολλαχῶς λεγομένου ὅτι ἔστι τὸ ἀκούσιον τὸ βίᾳ καὶ τὸ δι' ἄγνοιαν γινό-
 μενον, τὸ ἐκούσιον ἐναντίον αὐτῷ ὃν οὐ λέγεται πολλαχῶς. ἀλλ' ἐπὶ γε
 τῶν πλείστων συνδιαίρεται τὸ ἕτερον τῷ ἐτέρῳ· τοῦ γὰρ ὀξέος πολλαχῶς
 30 λεγομένου ἰσαχῶς καὶ τὸ βαρὺ λέγεται, καὶ τοῦ λευκοῦ δὲ τὸ μέλαν ἰσαχῶς
 λέγεται τῷ λευκῷ. ὁμοίως, φησί, καὶ εἰ τὸ ἀδικον καὶ ἡ ἀδικία, σύστημα
 δὲ ταῦτα, | ἔκειτο δὲ καὶ ἐπὶ τούτων τὸν ἕν τι αὐτῶν εἰδόντα καὶ τὰ ¹⁷ _{f. 2r}
 λοιπὰ εἰδέναι.

2 αἱ αὐταὶ G: ἑαυταὶ F

2. 3 ἐναντίων. οὐκ Brandis: ἐναντίων οὐ FG

7 γε

καὶ F: δὲ καὶ, del. καὶ a man. prima G

10 μόνων corr. ex μόνον F: μόνων G

11. 12 ὁ δὲ ἄμουςος τὰ ἄμουςα Brandis: ὁ δὲ εὐμούςος τὰ εὐμούςα FG

22 θάτερον

FG: θάτερα Aristoteles

25 ὡς καὶ αὐτὸς φησι] Top. A 15 p. 106^b3

31 εἰ

τὸ ἀδικον] cf. varias codd. Arist. lectiones

p. 1129^a27 Ἀλλὰ διὰ τὸ σύνεγγυς εἶναι τὴν ὁμωνυμίαν αὐτῶν
λανθάνει.

Τὴν αἰτίαν λέγει τοῦ <τὴν> κατὰ τὴν δικαιοσύνην ὁμωνυμίαν μὴ εἶναι γνώ-
ριμον· διὰ γὰρ τὸ σύνεγγυς εἶναι ἀλλήλων καὶ ὁμοιότητα ἔχειν τὰς δικαιο-
5 σύνας λανθάνει ἢ κατ' αὐτὰς ὁμωνυμία. τῶν γὰρ ὁμωνύμων ὅσα μὲν
ἀλλήλων πολὺ ἀφέστηκε γνώριμα ταῦτα ὄντα ὁμώνυμα· πολὺ δὲ πόρρω
ἀλλήλων τὰ κατὰ τύχην ὁμώνυμα, ὡς ἔχει ἡ κλείς, ἣν παρέθετο· ὅσα δὲ
σύνεγγυς ἐστὶν ἀλλήλων ταῦτα οὐκέτι δοκεῖ μόνον ὄνομα κοινὸν ἔχειν, ὡς
τὰ ὄντα, ὡς αἱ κινήσεις, ὡς τὰ ἀγαθὰ. οὕτως καὶ αἱ δικαιοσύναι δειχθή-
10 σονται πρὸς ἀλλήλας ἔχουσai· ἡ μὲν γὰρ τίς ἐστὶν ὥσπερ γένος δικαιοσύνη,
κατὰ πάσης ἀρετῆς κατηγορεῖσθαι δυναμένη, ἡ δὲ ταύτης εἶδος. καθ' ὅσον
μὲν οὖν γένος καὶ εἶδος, συνώνυμά εἰσι, καθ' ὅσον δὲ καὶ ἡ ὡς εἶδος
λαμβάνομένη ταῦτόν ὄνομα τὸ δίκαιον ἔχον τῇ δικαιοσύνῃ, κατὰ τοῦτο δὲ
ἔσονται ὁμώνυμοι· ἄλλο γὰρ ἀφ' ἑκατέρας αὐτῶν ὑπὸ τοῦ ὀνόματος τῆς
15 δικαιοσύνης σημαίνεται. ὁ αὐτὸς λόγος καὶ ἐπὶ ἀδικίας. γνωριμώτερον
δὲ ἐστὶ τὸ λεγόμενον προΐόντος τοῦ λόγου.

p. 1129^a31 Εἰλήφθω δὲ ὁ ἄδικος ποσαχῶς λέγεται.

Ὡς γνώριμον καὶ ἐναργὲς πρῶτον τὸ ἄδικον λαμβάνει ὁσαχῶς λέγεται,
εἶτα τὸ δίκαιον. δοκεῖ δὲ ὅ τε παράνομος ἄδικος εἶναι. διὰ τούτων
20 δείκνυσιν ὅτι μέσον ὁ δίκαιος καὶ ἡ δικαιοσύνη, ὅ ἐστὶν ἀρετῆς γνώρισμα.
εἰ γὰρ ὁ ἄδικος παράνομος καὶ πλεονέκτης, ἔπεται δὲ τῷ πλεονέκτῃ πρὸς
τῷ παρανόμῳ καὶ ἀνίσῳ εἶναι, ὁ δίκαιος ἄρα μέσος τούτων ὑπάρχων καὶ
ἴσος ἂν εἴη ἐν ἰσότητι τῇ δικαιοσύνῃ.

p. 1129^b1 Ἐπεὶ δὲ καὶ πλεονέκτης ὁ ἄδικος.

Εἰ ὁ ἄδικος πλεονέκτης, οὗτος δὲ ἄνιστος, ὡς δείξει, συμπεραίνει· καὶ
γὰρ τὸ πλεόν καὶ ἔλαττον ἄνιστά ἐστι· διὸ καὶ ὁ ἄδικος ἄνιστος, ἐπεὶ καὶ
πλεονέκτης. ἃ αἰεὶ ἐστὶ μὲν ἀπλῶς ἀγαθὰ, τῇ μὲν | αὐτῶν φύσει ἀγαθὰ, ¹⁷_{2v}
ἀπλῶς τε καὶ αἰεὶ τῇ αὐτῶν φύσει ἀγαθὰ ὄντα, ἀπὸ τοῦ ὠφέλιμά τε εἶναι
τοῖς ἀγαθοῖς τε καὶ κατὰ φύσιν ἔχουσι καὶ τὴν χρηστικὴν αὐτῶν ἔχουσι
30 δύναμιν καὶ προσέτι αἰρετὰ τοῖς αὐτοῖς· τὸ γὰρ τούτοις ἀγαθὸν καὶ ἀπλῶς
αἰρετόν, τὸ δ' ἀπλῶς αἰρετόν τῇ αὐτοῦ φύσει τοιοῦτον· οὐκ αἰεὶ δ' ἐστὶ
τὰ τοιαῦτα τῶν ἀγαθῶν ἀγαθὰ, ὅτι τοῖς μὴ εἰδόσιν αὐτοῖς χρῆσθαι πρὸς

3 τὴν add. Diels: om. FG

4 σύνεγγυς F: σύνεγγες G

16 ἐστὶ FG: ἔσται prae-

tuleris

17 ποσαχῶς Aristoteles: πολλαχῶς FG

21 παράνομος corr. ex παράνομον

F: παράνομον G

23 ἰσότητι] ἰσότητα mut. in ἰσοτητη, ut videtur: ἰσοτ^τ G

28 ὠφέλημα FG

31 αὐτοῦ FG

ἃ πεφύκασι πολλάκις πρὸς κακοῦ γίνεται, ὥσπερ καὶ τὰ τῶν τεχνιτῶν
 ὄργανα τοῖς οὐκ ἔχουσι τὰς τέχνας τοιαῦτα βλαβερά, τοιαῦτα δὲ ἀγαθὰ
 ἐστίν, υἱεία ἰσχύς κάλλος εὐεξία πλοῦτος δόξα δύναμις πολιτική. προστί-
 θησί δὲ τινὰ τῷ περὶ τῶν τοιούτων ἀγαθῶν λόγῳ, ἅμα μὲν δεικνὺς αὐτὰ
 5 καὶ διὰ τῆς προσθήκης ταύτης τίνα ἐστὶν ἀγαθὰ, ἅμα δὲ καὶ διδάσκων ἡμᾶς
 πῶς ἔχειν περὶ ταῦτα δεῖ. διὰ γὰρ τούτων τίνα τέ ἐστι πάλιν τὰ τυχερὰ
 ἀγαθὰ ἐδήλωσε· περὶ γὰρ ὧν εὐχόμεθα τοῖς θεοῖς· οὐ γὰρ περὶ ἀρετῆς
 καὶ τῶν κατ' αὐτὴν εὐχεται τις ἐνεργειῶν, ἀλλὰ μὴν [ἐστὶν εὐχὴ καὶ]
 ἐστὶν ἢ εὐχὴ αἵτησις ἀγαθῶν παρὰ τῶν θεῶν· ταῦτ' ἄρα ἐστὶ περὶ ὧν ἢ
 10 εὐχὴ ἀγαθὰ. σπουδάζομεν οὖν ταῦτα αἰρεῖσθαι καὶ εὐχεσθαι μὴ πάντα
 ἀπλῶς τὰ ἀγαθὰ ἀλλὰ τὰ αὐτοῖς· καὶ γὰρ τοῖς νοσοῦσιν οὐ τὰ ἀπλῶς
 ὑγιεινὰ ἀγαθὰ καὶ αἰρετὰ ἀλλ' ὅσα τοῖς οὕτως ἔχουσιν ὑγιεινά· ἐστὶ γὰρ
 οἷς μᾶλλον ἀσθένεια υἱείας καὶ νόσος ἰσχύος ὠφελιμωτέρα, τοῖς δηλονότι
 μὴ μέλλουσιν ἐκείνοις χρῆσθαι καλῶς, καὶ πενία πλούτου καὶ δυνάμεως
 15 καὶ δόξης τάναντία· πολλάκις γὰρ ὑπὸ τῶν τοιούτων ἐκωλύθησάν τινες
 ποιῆσαι τε καὶ παθεῖν μείζω κακά. εἰπὼν δὲ ταῦτα ἐπάνεισιν ἐπὶ τὸ
 δεικνύναι πῶς ὁ ἄδικος ἄνισός ἐστι· καὶ ὅτι γε κυριώτερος ὁ ἄνισος ἢ
 ὁ πλεονέκτης | ἐνδείκνυται. αἰρούμενος γὰρ ὁ ἄδικος τῶν μὲν ἀγαθῶν τὸ ¹⁷_{f. 3r}
 πλεόν, τῶν δὲ κακῶν τὸ ἔλαττον, εἴη ἂν ἄνισος. καλεῖται δὲ μόνον πλεο-
 20 νέκτης οὐκέτι δὲ καὶ μειονέκτης, ὅτι δοκεῖ καὶ τὸ ἐν τοῖς κακοῖς ἔλαττον
 πλεονεξία τις ἀγαθῶν εἶναι, ὡς εἴρηται. ἢ δὲ πλεονεξία τοῦ ἀγαθοῦ λέγεται.
 διὰ μὲν τοῦτο καλεῖται πλεονέκτης ὁ ἄδικος, ὡσανεὶ πλεῖον ἀγαθὸν νέμων
 ἑαυτῷ· ἐστὶ μέντοι ταῖς ἀληθείαις ἄνισος. τοῦτο γὰρ περιέχει τὴν τε
 ἐν τοῖς ἀγαθοῖς πλεονεξίαν καὶ τὴν ἐν τοῖς κακοῖς μειονεξίαν καὶ κοινόν
 25 ἐστὶ καὶ γενικὸν αὐτό. οἱ δ' ἄνθρωποι ταῦτα εὐχονται καὶ διώκουσι,
 τουτέστιν αἱ ἀρεταὶ ἐπ' αὐτοῖς εἰσιν οὐχὶ τοῖς θεοῖς δοῦναι μόνοις. ἀλλὰ
 καὶ ἔλαττον ἐπὶ τῶν ἀπλῶς κακῶν. τίνων ἔλαττον ἐπάγει, τῶν
 κακῶν ἀπλῶς· κακὰ εἶπεν ἀπλῶς ἀντιδιαστέλλων αὐτὰ τοῖς μὲν ἀπλῶς
 ἀγαθοῖς, οὐ πᾶσι δὲ τούτοις οἷς ἐστὶν ἐναντίον· καὶ γὰρ ταῦτα ἀπλῶς μὲν
 30 καὶ τῇ αὐτῶν φύσει ἐστὶ κακά, ἐστὶ δὲ οἷς πρὸς ἀγαθοῦ τισι γίνεται· οἷς
 γὰρ τὰ ἐναντία αὐτοῖς ὄντα ἀπλῶς ἀγαθὰ κακά ἐστι, τούτοις τὰ τοιαῦτα
 κακὰ ὄντα ἀπλῶς κακὰ ἀγαθὰ ποιεῖ. τοῦτο γὰρ περιέχει καὶ κοινόν,
 δηλονότι τὸ ἄνισον. περιέχει γὰρ τὴν ἐν τοῖς ἀγαθοῖς πλεονεξίαν καὶ
 τὴν ἐν τοῖς κακοῖς μειονεξίαν. ὁ δὲ νόμιμος δίκαιος. δεῖξας τὸν ἄδικον
 35 ἄνισον, πιστούμενος ὅτι καὶ ὁ δίκαιος ἴσος, ἐπὶ τὸ τὴν διαφορὰν δεικνύναι
 τοῦ δικαίου τοῦ τε ὡς νομίμου καὶ τοῦ ὡς ἴσου πρόεισι· καὶ τίς ἐστὶν
 ὁ νόμιμος λέγει. τὸ μὲν οὖν ὅτι νόμιμός ἐστι λαμβάνει πάλιν ἐκ τοῦ τὸν
 ἄδικον παράνομον εἶναι. εἰ δὲ ὁ νόμιμος δίκαιος, δῆλον ὡς καὶ τὰ νόμιμα
 πάντα δίκαια ἂν εἴη. προσέθηκε δὲ τὸ πῶς δίκαια, ὅτι μὴ κατὰ τὴν

3 ἰσχύς G: ἰσχύς corr. ex ὑσχύς F

8 ἐστὶν εὐχὴ καὶ FG: ego cancellavi

10 ἀγαθὰ G: ἀγαθὴ corr. ex ἀγαθὰ F

11 αὐτοῖς FG

13 ὠφελιμωτέρα FG

21 ἀγαθῶν scripsi ex schol. Paris. 1854 et vers. latina Vat. 2171: ἀγαθὸν FG

22 μὲν

F: om. G

πλεῖον F: πλεόν G

27 ἔλαττον FG: τὸ ἔλαττον Aristoteles

ιδίως λεγομένην δικαιοσύνην πάντα τὰ νόμιμα δίκαια ἀλλὰ κατὰ τὴν κοινῶς
καὶ διότι καθ' ὅσον πειθόμενός τις τοῖς νόμοις αὐτὰ ποιεῖ, κατὰ τοῦτο λέγε-
ται δίκαιος. αὐτὰ μέντοι καθ' αὐτὰ ἢ ἀνδρεῖά ἐστιν ἢ σωφρονικά | ἢ ἐξ οἷας ¹⁷_{f. 3v}
ἀν καὶ ἀρετῆς εἶη. ἀλλὰ μὴν περὶ πάντων οἱ νόμοι ὀρίζουσι τῶν κατὰ
5 τὰς ἀρετὰς καὶ προαγορεύουσι τὴν ἀναφορὰν αὐτῶν ποιούμενοι † ἐπεὶ ἔστι
τῆς καθεστῶσης πολιτείας εὐδαιμονία τε καὶ σωτηρία, ἡ μὲν δημοκρατία,
καθὰ φησιν αὐτός, τοῦ κοινῆ πᾶσι συμφέροντος στοχαζομένη· ὁμοίως καὶ
ἐπὶ τῶν ἄλλων πολιτειῶν. τῷ γὰρ σκοπῷ τῆς ἠθικῆς ἢ πολιτικῆς τε καὶ
νομοθετικῆς διαφέρει· ἀμφοτέραις μὲν γὰρ περὶ ἀρετῶν ἢ πραγματεία,
10 ἀλλὰ τῇ μὲν ἠθικῇ ἐνὸς ἐκάστου ἢ διὰ τῶν ἀρετῶν εὐστάθειά τε καὶ
εὐταξία σκοπός, τῇ δὲ πολιτικῇ ἢ τῆς πόλεως, ἣν οὐχ οἶόν τε διοικεῖσθαι
καλῶς χωρὶς ἀρετῶν καὶ τῆς κατ' αὐτὰς ἐνεργείας. ὁ δὲ τούτοις πειθό-
μενος νόμιμός τε καὶ δίκαιος· καὶ τὰ νόμιμα ἄρα δίκαια. ἀλλὰ μὴν τὰ
κατὰ τὰς ἀρετὰς πάντα ποιητικά τέ ἐστιν εὐδαιμονίας καὶ φυλακτικὰ τῶν
15 μορίων αὐτῆς (μόρια γὰρ αὐτῆς αἱ κατ' ἀρετὴν ἐνέργειαι), καὶ τὸ δίκαιον
ἄρα ποιητικόν τε καὶ φυλακτικόν εὐδαιμονίας ἐστὶ καὶ τῶν μορίων αὐτῆς.
μόρια δὲ τῆς εὐδαιμονίας ἐστὶ τὰ κατὰ πάσας τὰς ἀρετὰς, ψυχικὰς φημι
καὶ σωματικὰς καὶ τὰς ἐκτός, ἃ τὴν εὐδαιμονίαν αὐτῷ βούλεται συγκροτεῖν.
πρόσκειται δὲ τῇ πολιτικῇ κοινωνία, ὅτι οἱ νόμοι περὶ τῶν κατὰ τὰς
20 ἀρετὰς διαγορεύουσιν οὐχ ἀπλῶς ἀλλὰ στοχαζόμενοι τοῦ ἐν τῇ κοινωνίᾳ
συμφέροντος καὶ ἐπ' ἐκεῖνο τὴν ἀναφορὰν ποιούμενοι, ἀλλ' οὐ κατὰ τὰ
καθ' αὐτὰ ἐξετάζοντες αὐτά, οἷον τίς φύσις αὐτῆς. χειρόν δὲ ὁ ἀπασχε-
διασμένος, ὁ μὴ μετ' ἐπιστάσεως καὶ ἐξετάσεως.

p. 1129^b25 Αὕτη μὲν οὖν ἡ δικαιοσύνη ἀρετὴ μὲν ἐστὶ τελεία
25 ἀλλ' οὐχ ἀπλῶς.

Ἡ δικαιοσύνη, φησί, τελεία ἀρετὴ, ἀλλ' οὐχ ἀπλῶς· λέγεται μὲν γὰρ
καὶ ἡ ἀντιδιαστελλομένη πρὸς τὴν φυσικὴν τε καὶ κατ' εὐφυΐαν λεγομένην
ἀνδρείαν, ἀλλ' ἀτελὴς αὕτη. ἀτελὴς μὲν ἡ ἐν τῷ Ἀχιλλεῖ, τελεία δὲ ἡ μετὰ
φρονήσεώς | τε καὶ ὀρθοῦ λόγου ὑπομενητικῆς τῶν μεγίστων κινδύνων· ¹⁷_{f. 4r}
30 αἱ οὖν τέλειαι ἀντακολουθοῦσιν ἀλλήλαις· ὁ γὰρ τούτων ἔχων μίαν πάσας
ἔχειν λέγεται. τελεία δὲ ἀρετὴ καὶ τὸ ἐκ πασῶν ἄθροισμα, ἥς καὶ νῦν
μνημονεύει λέγων ἀρετὴ μὲν ἐστὶ τελεία, ἀλλ' οὐχ ἀπλῶς. ἡ γὰρ
ἀπλῶς τελεία ἀρετὴ ἐστὶν, ἣν προειρήκαμεν, τελεία οὖσα κατὰ γε τὸ τέλειον
ἔχειν ἤδη καὶ τὸ πᾶσαν ἔχειν ὡς ἐκάστην αὐτῶν. τρίτη δέ ἐστιν, ἣν νῦν
35 προτίθησιν, ἡ κατὰ τὴν νομιμότητα, ἥτις ἐστὶν ἄθροισμα μὲν ἀπασῶν
τῶν ἀρετῶν, ἀλλ' οὐχ ἀπλῶς οὐδὲ ἐφ' ἑαυτὸν καὶ πρὸς ἑαυτοὺς λαμβανο-
μένη ἀλλ' ἐν τῇ πρὸς ἕτερον χρήσει. ἡ γὰρ κατὰ πάσας τὰς ἀρετὰς

5 ἐπεὶ ἔστι FG: ἐπὶ συστάσει Michael f. 61,7 10 ἢ add. F in marg.: om. G 18 συγκρο-
τεῖν F: προσκροτεῖν G 11 τῇ δὲ πολιτικῇ Mich.: τῆς δὲ πολιτικῆς GF 21 ἐκεῖνο F:
ἐκεῖνη G 22 ἐξετάζοντες αὐτά F: om. G 25 ἀλλ' F: rasura G, in marg. ἀλλ
28 ἀτελὴς αὕτη. ἀτελὴς G: ἀτελῶς αὕτη. ἀτελῶς F 35 μὲν G: om. F

ἐνέργεια ἐπὶ σωτηρίαν γινομένη τῆς πολιτικῆς κοινωνίας ἐστὶν ἢ νῦν λεγο-
 μένη τελεία ἀρετὴ καὶ ὡς νομιμότης δικαιοσύνη. ταύτην γὰρ φησι τελείαν
 ἀρετὴν καὶ ἐκ πασῶν συγκεῖσθαι, τὴν ὅταν μὴ ἀπλῶς ἀλλ' ὅταν πρὸς τὴν
 πολιτικὴν κοινωνίαν τὴν χρῆσιν ἀναφερομένην ἔχῃ. τῇ προσθήκῃ γὰρ
 5 ταύτῃ τῆς τελείας ἀρετῆς ἢ τοιαύτη δικαιοσύνη διαφέρει, καθὼς κακείνῳ
 δοκεῖ τελειότερον. τελειότερον γὰρ ἐστὶν ἕξις καὶ ἀρετὴ, ἣν ὁ ἔχων αὐτῇ
 καὶ πρὸς ἄλλον χρῆσθαι δύναται, ἀλλ' οὐχὶ μόνον καθ' ἑαυτόν· τοιαύτη
 δὲ ἢ κατὰ τὴν νομιμότητα δικαιοσύνη. καὶ διὰ τοῦτο, διὰ τὸ πρὸς
 ἕτερον δίκαιον. καὶ οὐθ' ἔσπερος. τοῦτο ἐξ Εὐριπίδου Σοφῆς Μελα-
 10 νίππης· λέγει γὰρ ἐν αὐτῇ “δικαιοσύνας τὸ χρύσειον πρόσωπον”. καὶ
 παροιμιαζόμενοί φαμεν. τοῦτο Θεόγνιδος· εἴρηται δὲ οὕτως·

βούλεο δ' εὐσεβέων ὀλίγοις σὺν χρήμασιν οἰκεῖν

ἢ πλουτεῖν ἀδίκως χρήματα πασάμενος·

ἐν δὲ δικαιοσύνῃ συλλήβδην πᾶσα ἀρετὴ·

15 χώραν μέντοι παροιμίας ἐπέχει καὶ μέμνηται αὐτῆς ὡς παροιμίας Θεό-
 φραστος ἐν τῷ πρώτῳ Περὶ ἡθῶν, ἐν δὲ τῷ πρώτῳ τῶν Ἠθικῶν ὡς
 Φωκυλίδης αὐτῷ ἐχρήσατο, ἢ καὶ ὁμοίως ἀμφοτέροι χρῶνται Φωκυλίδης
 καὶ Θεόγνις τούτῳ.

p. 1129^b33 Πολλοὶ γὰρ ἐν μὲν τοῖς οἰκείοις τῇ ἀρετῇ δύνανται
 20 χρῆσθαι.

Οὐ γὰρ ὥσπερ | ἐν ταῖς θεωρητικαῖς ἐπιστήμασι ἐν γνώσει τὸ τέλος ^{ἔγ.}_{f. 4v}
 ἐχούσαις ὁμοία ἢ γνώσεις αὐτῷ τε [καὶ] ἐφ' ἑαυτοῦ καὶ ἐπ' ἄλλων, οὕτω
 καὶ ἐπὶ τῶν πρακτικῶν ἀρετῶν ἔχει καὶ ὅλως τῆς πολιτικῆς· οὐ γὰρ
 ἐξαρκεῖ καθόλου εἰδέναι τίνα πρακτέα ἢ τίνα μὴ, ἀλλὰ καὶ δι' ὧν καὶ πῶς ἂν
 25 πραχθεῖ εἰδέναι (χρῆ). ἢ γνώσεις περιγίνεται δι' ἐμπειρίας· διὸ δεῖ πολλοῖς
 καὶ παντοδαποῖς ἐντετυχηκένοι πράγμασι τὸν μέλλοντα πολιτικὸν ἔσεσθαι,
 ὡς καὶ κυβερνήτην καὶ ἰατρόν. οὐ γὰρ αὐτάρχεις τούτοις οἱ καθόλου λόγοι
 ἀλλὰ καὶ ἐμπειρίας αὐτοῖς δεῖ. διὰ τοῦτο οὖν τῷ πολιτικῷ δεῖ κοινωνοῦ.
 ἐν δὲ τοῖς πρὸς ἕτερον ἀδυνατοῦσιν, ἐν κοινωνίᾳ, διὰ τὸ μὴ ἐμπει-
 30 ρίαν ἔχειν τῶν πραγμάτων. δεῖται οὖν ὁ πολιτικὸς καὶ πρακτικὸς καὶ τῆς
 τῶν πραγμάτων ἐμπειρίας ὡς καὶ ἰατρὸς καὶ κυβερνήτης πείρας καὶ τῆς
 ἀπὸ τῆς τῶν πραγμάτων τριβῆς ἐμπειρίας. ὅτι ἀρχὴ τὸν ἄνδρα
 δεῖξει· εἰς οὗτος ὁ Βίας τῶν ἐπτὰ σοφῶν, εἰς δὲ ἀναφέρεται τὸ εἰρημένον,
 ὡς ἐπὶ Πιττακὸν μὲν τὸν Μιτυληναῖον τὸ ‘χαλεπὸν ἐσθλὸν ἔμμεναι’, εἰς

1 κοινωνίας F: σωτηρίας suprascr. κοινωνίας G

κάκεινο G

9 Εὐριπίδου] frg. 486 p. 512 Nauck²

latina: σοφῶς FG

11 Θεόγνιδος] 145—147

5 κακείνῳ scripsi: κακείνου F:

Σοφῆς Usener: sapientis versio

16 ἡθῶν F: ἡθῶν corr. ex θεῶν G

17 Φωκυλίδης FG, quod cum a Michaele quoque prodatur in Φωκυλίδου mutare ausus
 non sum ἀμφοτέροι F: ἀμφοτέρα G

18 τούτῳ Usener: τοῦτο FG

22 καὶ

FG: ego cancellavi

23 τῶν G: om. F

ὅλως F: ὅλης G

25 χρῆ add. ex

Mich.: om. FG

28 κοινωνοῦν F

30 δεῖται F: δεῖτε G

32 τὸν FG et Arist.

codd. H^aN^aO^b: om. Arist. vulg.

Χίλωνα δὲ τὸν Λάκωνα τὸ 'τὴν κατὰ σαυτὸν ἔλα'. πρὸς ἕτερον δέ φησι τὸν ἄρχοντα Ἀριστοτέλης· ὁ γὰρ ἄρχων ἤδη πρὸς ἕτερον· τινῶν γὰρ ὁ ἄρχων καὶ ἐν κοινωνίᾳ, ἐν ᾗ χαλεπώτεραι αἱ ἐνέργειαι.

p. 1130^a5 Κάκιστος μὲν οὖν καὶ πρὸς αὐτὸν καὶ πρὸς τοὺς φίλους
5 χρώμενος τῇ μοχθηρίᾳ.

Ὁ λέγει τοιοῦτόν ἐστιν· οὐχ ὥσπερ κάκιστος ὁ πρὸς τοὺς κοινωνοὺς καὶ φίλους χρώμενος τῇ πονηρίᾳ, οὕτω δὲ καὶ ἄριστος ὁ πρὸς ἑαυτὸν καὶ τοὺς κοινωνοὺς τε καὶ φίλους τῇ ἀρετῇ χρώμενος. τρόπον γὰρ τινα καὶ τότε πρὸς αὐτὸν χρῆται τῇ ἀρετῇ, χρώμενος αὐτῇ πρὸς τοὺς φίλους.
10 ἀλλ' ἐστὶν ἄριστος ὁ καὶ πρὸς ἐτέρους μὴ μόνον πρὸς αὐτὸν καὶ τὰ αὐτοῦ. αὐτοῦ γὰρ οἱ τε φίλοι καὶ τὰ τῶν φίλων· καὶ ἔοικε τοῦτο μᾶλλον λέγειν· καὶ τοῦτο δὲ κατασκευαστικόν ἐστι | τοῦ μάλιστα τὴν τοιαύτην δικαιοσύνην ¹⁷ f. 5r τελείαν ἀρετὴν εἶναι, εἴ γε ἄριστος ὁ τῇ ἀρετῇ πρὸς ἄλλους χρώμενος, ὁ ἴδιον τῆς δικαιοσύνης. αὕτη μὲν οὖν ἡ δικαιοσύνη, ὡς ἡ ἀνδρεία φέρει
15 καὶ ἡ σωφροσύνη· τοῦτο γὰρ βούλεται λέγειν, ὅτι ἡ δικαιοσύνη ὅλη καὶ πᾶσα ἀρετὴ ἐστὶν, ἀλλ' οὐ μία τις καὶ μέρος. τί δὲ διαφέρει ἡ δικαιοσύνη αὕτη καὶ ἡ ἀρετὴ, δῆλον ἐκ τῶν εἰρημένων. τί δὲ διαφέρει ὅλη ἡ ἀρετὴ καὶ ἡ τοιαύτη δικαιοσύνη δῆλον ἐκ τῶν προειρημένων εἶναι. ἐστὶ μὲν γὰρ κατὰ τὸ ὑποκείμενον ἡ αὕτη (ἀμφότεροι γὰρ εἰσιν ἡ ὅλη
20 ἀρετὴ καὶ τὸ ἐκ πασῶν ἄθροισμα), κατὰ δὲ τὸν λόγον καὶ τὸ εἶναι διαφέρει ἀλλήλων, καθόσον ἡ ὅλη ἀρετὴ ἐστὶν ἕξι ψυχῆς λογικῆς ἀρίστη, ἡ δὲ δικαιοσύνη χρῆσίς ἐστι τῆς τοιαύτης ἕξεως πρὸς ἕτερον. ὡς γὰρ ἀνάβασις καὶ κατάβασις ταῦτόν ὄντα κατὰ τὸ ὑποκείμενον τὸ εἶναι οὐ ταῦτόν ἔχουσιν, οὕτω καὶ ἡ ὅλη ἀρετὴ καὶ ἡ τοιαύτη δικαιοσύνη. ἐπεὶ τοίνυν ἡ μὲν
25 τοιαύτη δικαιοσύνη ἐστὶν ὅλη ἀρετὴ, ἡμεῖς δὲ ζητοῦμεν τὴν ἐν μέρει λεγομένην (οὕτω γὰρ καὶ περὶ τῶν ἄλλων ἀρετῶν ἐκάστης καθ' ἑαυτὴν εἰρηκαμεν), δῆλον ὡς περὶ ἄλλης ἡμῖν δικαιοσύνης ὁ λόγος λεκτέος ἐστίν, ἀλλ' οὐ περὶ ταύτης. ὁμοίως δὲ καὶ περὶ ἀδικίας. καὶ πρῶτον μὲν δείκνυσιν ὅτι ἐστὶ τις ἄλλη δικαιοσύνη παρὰ τὴν προειρημένην, εἴτα τίς ἐστὶν ἐρεῖ.

30 p. 1130^a16 Κατὰ μὲν γὰρ τὰς ἄλλας μοχθηρίας ὁ ἐνεργῶν ἀδικεῖ μὲν, πλεονεκτεῖ δὲ οὐδέν.

Θέλων δεῖξαι ἄλλην τινὰ δικαιοσύνην οὕσαν παρὰ ταύτην τὴν κοινὴν τε καὶ προειρημένην ἀπὸ τοῦ ἀδίκου πάλιν δείκνυσιν τοῦτο. δείξας γὰρ ἀδικόν τινα ὄντα παρὰ τὸν παράνομον ἄλλον, δείξει καὶ τὸν τούτῳ ἀντι-
35 κείμενον δίκαιον ἄλλον τοῦ ὡς νομίμου δικαίου λεγομένου. ὅτι μὲν οὖν ἐστὶν ὑπὸ τὴν κοινὴν ἀδικίαν, ἥτις ἐστὶ παρανομία, ἀδικία τις ἡ κατὰ τὴν

1 ἔλα F: ἔλα suprascr. ἔλαυνε G 4 οὖν καὶ FG: οὖν ὁ καὶ Aristoteles αὐτὸν Arist.: αὐτὸν FG 7 ἄριστος G: ὁ ἄριστος F 10 αὐτοῦ scripsi: αὐτά FG
27 λεκτέος F: λεκτέον G 34 παρὰ G: παρὰ corr. ex περὶ F

πλεονεξίαν ἄλλη οὕσα ἐκείνης καὶ ὑπ' ἐκείνην, διὸ καὶ ὁμώνυμος αὐτῇ, πρῶτον μὲν οὕτω δείκνυσιν. εἰ μήτε οἱ κατὰ | τὰς ἄλλας μοχθηρίας ¹⁷ f. 5v πλεονεκτοῦσιν ἐνεργοῦντες καίτοι ἀδικοῦντες καὶ παρανομοῦντες (οὔτε γὰρ ὁ ῥίψας τὴν ἀσπίδα πλεονεκτεῖ, καίτοι διὰ δειλίαν τοῦτο ποιῶν καὶ κατὰ 5 τοῦτο ἀδικῶν, οὔτε ὁ κακῶς εἰπὼν τινα, καίτοι δι' ὕβριν τοῦτο ποιῶν, οὔτε ὁ μὴ ἐπικουρήσας ἀξίῳ τινὶ εἰς χρήματα, καίτοι δι' ἀνελευθερίαν ποιήσας τοῦτο, ἀλλὰ μηδὲ οἱ πλεονεκτοῦντες κατὰ τινα τῶν προειρημένων κακιῶν μίαν τοῦτο ποιοῦσιν ἀλλὰ μηδὲ κατὰ πάσας ἅμα τὰς κακίας, κατὰ κακίαν μέντοι τινὰ τοῦτο ποιοῦσι καὶ κατὰ πονηρίαν· ψέγομεν γὰρ αὐτοὺς 10 καὶ λέγομεν ἀδίκους τε καὶ κατ' ἀδικίαν τοῦτο ποιεῖν), εἴη ἂν ἄλλη τις αὕτη ἀδικία, καθ' ἣν ἡ πλεονεξία τῆς κοινῆς ἐκείνης κοινωνεῖ * * * κακία ἐνεργοῦντες ἅμα καὶ τῷ ἀδίκῳ εἶναι καὶ πλεονέκται κατὰ τι. ἐν μέρει οὖν τοῦ κοινοῦ ἀδίκου τοῦ περὶ τὸν νόμον ταῖς ἄλλαις κακίαις ἀνάλογον ἔχουσα πρὸς τὴν κακίαν (ἡ γὰρ δειλία, ἡ θρασύτης, ἡ ἀκολασία κακία 15 τῷ καθόλου ὀνόματι κέκληται) ὁμώνυμός ἐστιν αὐτῇ, οὐ δοκεῖ δὲ ὁμώνυμος αὐτῇ εἶναι διὰ τὸ καθόλου εἶναι ὡς μέρος καὶ ὑποτετάχθαι αὐτῇ ὡς εἶδος γένει. εἴτα ἐπάγει ἀλλὰ μὴν οὐδὲ κατὰ πάσας· οὕτω γὰρ αὐτὴν χωρίσει καὶ τῆς ἄλλης ἀδικίας, οὐ μόνον τῶν ἄλλων ἀδικιῶν ἀπασῶν. εἰ ἄλλη ἐστίν, εἴη ἂν τις ἀδικία παρὰ πάσας τὰς ἄλλας κακίας, τὴν τε κοινήν 20 καὶ τὰς ἄλλας τὰς ὑπὸ τὴν κοινήν. ὅτι οὖν μὴ κατὰ πάσας, ὁῦλον ἐκ τούτου· εἰ κατὰ πάσας καὶ κατὰ τὴν κοινήν ἰδίως· τούτῳ γὰρ εἰ τὸ κατὰ πάσας, κατηγοροῖτ' ἂν καὶ κατὰ τῶν ἄλλων πασῶν ἡ πλεονεξία· καὶ ἕκαστος τῶν κατὰ τὰς ἄλλας κακίας ἀμαρτανόντων ὡς ἀδίκος, οὕτω καὶ πλεονέκτης ἐλέγετο. ὅταν δὲ πλεονεκτῇ, πολλάκις κατ' οὐδεμίαν τούτων· 25 πρόσκειται τοῦτο· οὐ γὰρ ἅπαξ ἤδη καὶ πλεονέκτης· ἔθει γὰρ ἡ ἕξις ἐγγί- νεται· τὸ δὲ ἅπαξ οὐ δυνατόν ποιεῖν τὸ ἔθος.

p. 1130^a24 Ἔτι εἰ ὁ μὲν τοῦ κερδαίνειν ἕνεκα μοιχεύει.

Ἡ δευτέρα ἐπιχείρησις | τοιαύτη ἐστίν· εἰ ἡ αὐτὴ πρᾶξις οἷον μοιχεία ¹⁷ f. 6r διὰ μὲν κέρδος καὶ πλεονεξίαν γινομένη δι' ἀδικίαν γίνεται, διὰ δ' ἐπιθυμίαν, 30 δι' ἀκολασίαν καὶ οὐχὶ δι' ἐπιθυμίαν ἀδίκον, τὴν δὲ πλεονεξίαν δι' οὐδὲν ἢ διὰ κέρδος, ἄλλη δηλονότι ἐστίν ἀκολασία καὶ ἄλλη ἀδικία ἢ διὰ κέρδος. ἀμφοτέραι τε τῆς κοινῆς ἀδικίας διαφέρουσιν, ὅτι ἐκείνη μὲν κατ' ἀμφοτέρων λέγεται, τούτων δὲ οὐδετέρα κατὰ τῆς ἐτέρας. τὸ δὲ ὁῦλον ἄρα ὅτι διὰ τὸ κερδαίνειν ἴσον ἐστὶ τῷ ὡς εἰ ἔλεγε, ὁῦλον ἄρα ὅτι διὰ τὸ κερδαίνειν 35 ὁ ἀδίκος ἀδίκος ἀλλ' οὐ διὰ ἀκολασίαν· ἄλλως ἄρα τὸ κερδαίνειν ἀδίκον καὶ ἄλλως τὸ ἀκολασταίνειν· ἀλλ' εἰ τῶν κατὰ διαφόρους αἰτίας ἀδικούντων

4 διὰ δειλίαν scripsi ex Aristotele: δι' ἀδικίαν FG

scripsi: οὐ FG

G: ἄλλα F

τοιούτων Aristoteles

18 ἀδικιῶν G: κακιῶν F

23 κακίας F: κακίας corr. ex πλεονεξίας G

29 δι' ἀδικίαν F: διὰ κακίαν G

11 lacunam indicavi

19 ἀδικία F: ἀδικίαν G

24 τούτων FG: τῶν

13 οὖν

ἄλλας

ὁ ἕτερος ἐν οἰκείᾳ κακίᾳ ἐστὶ παρὰ τὴν κοινὴν κακίαν, δῆλον ὡς καὶ ὁ ἕτερος.

p. 1130a28 Ἔτι παρὰ μὲν τᾶλλα πάντα ἀδικήματα γίνεται ἡ ἐπαναφορά.

5 Ὁ νοῦς τῆς τρίτης ἐπιχειρήσεως τοιοῦτος· εἰ δὲ αἱ μοχθηρίαι τε καὶ κακίαι πᾶσαι πρὸς τῷ κοινῷ τῷ τῆς ἀδικίας ὀνόματι καὶ ἰδίῳ τινὶ εἶδει κακίας ὑπάγονται καὶ ἡ πλεονεξία ὁμοίως (ὑπάγεται δὲ καὶ κατὰ τὸ προσεχές ἴδιον τῇ ἀδικίᾳ), ἔστιν ἄρα τις παρὰ τὴν κοινὴν ἀδικίαν ἄλλη ἀδικία ἐν μέρει οὕσα ἐκείνης ἀναλογίαν ἔχουσα πρὸς αὐτὴν ὡς καὶ ἀκο-
 10 λασία δειλία τῶν ἄλλων ἐκάστη κακιῶν ἐκάστη συνώνυμος. ὅτι ὁ ὀρισμὸς ἐν τῷ αὐτῷ γένει. τὴν ἐν μέρει κακίαν τῇ καθόλου ἀδικίᾳ οὕσαν ὁμώνυμον· ἐπὶ τοσοῦτόν φησιν αὐτὴν ὁμώνυμον εἶναι καὶ λόγου πως τοῦ αὐτοῦ κοινωνεῖν, καθόσον ἐκατέρα αὐτῶν ἐν τῷ αὐτῷ γένει ἐστί. πῶς δὲ ἐν τῷ αὐτῷ γένει καὶ ἐν τίνι, αὐτὸς ἐδήλωσεν εἰπὼν ἄμφω γὰρ ἐν τῷ
 15 πρὸς ἕτερον, καὶ εἰ κατὰ πλεονεξίαν, ἐν τῷ πρὸς ἄλλους ἀμαρτάνειν τὸ εἶναι αἱ κακίαι ἔχουσιν. εἰπὼν δὲ κοινὸν γένος αὐτῶν καθ' ὃ δοκοῦσι συνώνυμοι, ἐφεξῆς πάλιν διαφορὰν αὐτῶν λέγει καθ' ἣν ὁμώνυμα γίνεται. ἡ μὲν γὰρ ἐν μέρει ἀδικία, ἡ κατὰ πλεονεξίαν, περὶ τιμὴν, | φησίν, ¹⁷ f. 6r
 ἐστὶν ἡ χρήματα (εἴη δ' ἂν λέγων τὰ τυχερὰ τῶν ἀγαθῶν ἐν οἷς δι'
 20 ἡδονὴν τὴν ἀπὸ τοῦ κέρδους ταῦτα γίνεται), ἡ δὲ ἑτέρα περὶ ἧς ὁ σπουδαῖος πρακτικός· καὶ τοῦτό ἐστι τὸ ἔμπροσθεν εἰρημένον, ἀλλ' ὅσα τῷ σύνεγγυς αὐτῶν εἶναι δι' ὁμωνυμίαν λανθάνειν δύναται καὶ κατὰ τὸ μὴ ἐν τῷ αὐτῷ γένει εἶναι λέγεσθαι· οὕτω γὰρ ἂν συνώνυμα ἔσται καὶ τὰ ἐναντία, ἀλλὰ καθόσον ἀμφοτέροις ὁ αὐτός πως λόγος κοινός. ἔξεις γὰρ πρακτικαὶ ἄμφω,
 25 διαφέρουσι δὲ ὅτι αἱ μὲν τῶν αἰσχυρῶν πρακτικαί, αἱ δὲ τῶν περὶ ἧς ὁ σπουδαῖος. ὅτι μὲν οὖν εἰσὶ δικαιοσύναι πλείους ἀπὸ τοῦ ἐναντίου τοῦτο ἔδειξεν· ἀπὸ γὰρ τῆς ἀδικίας· ὡς γὰρ ἐκείνη διχῶς, οὕτω καὶ αὕτη λέγεται· καὶ ὡς ἐκείνη διαφέρει ἑτέρα τῆς ἑτέρας, οὕτω καὶ αἱ δικαιοσύναι. διώριστα δὲ τὸ ἄδικον, ὅτι ἡ κατὰ τὴν πλεονεξίαν ἀδικία ὑπὸ τὴν
 30 ἀνισότητά ἦν· ἡ μὲν γὰρ ἡ αὐτὴ οὕσα περὶ τὰ ἀγαθὰ πλεονεξία ἐν τοῖς κακοῖς, πάλιν ἐν τοῖς ἀντικειμένοις ἐκείνοις τοῖς ἀγαθοῖς μειονεξία. τοῦτο δὴ πρῶτον ἔδειξε. διὸ διττὸν τὸ ἄδικον, τὸ παράνομον καὶ τὸ ἄνισον, καὶ κατὰ μὲν τὸ παράνομον ἡ πρότερον ῥηθεῖσα ἀδικία περιεκτικὴ πασῶν, κατὰ δὲ τὸ ἄνισον ἡ δευτέρα καὶ ὑπ' ἐκείνην.

35 p. 1130b10 Ἐπεὶ δὲ τὸ ἄνισον καὶ τὸ πλεόν οὐ ταῦτόν ἐστιν ἕτερον.

Τὴν διαφορὰν δείκνυσι τῆς κατὰ τὸ παράνομον ἀδικίας ἥτις ἐστὶν ὅλη

3 παρὰ FG: περὶ Aristoteles 18 ἡ κατὰ G: ἡ δὲ κατὰ, addito δὲ supra lin. F 21 ἔμ-
 προσθεν] c. 2 p. 1129a27 22 λανθάνειν corr. ex λανθάνει F: λανθάνει G 28 ἐκείνη G:
 ἐν ἐκείνῃ F 29 δὲ F et Arist. codd. KbMb: δὴ G et Arist. vulg.

τε καὶ καθόλου, καὶ τῆς ἐν μέρει ἥτις ἐστὶ κατὰ τὸ ἄνισον· καὶ δείκνυσι
 τοῦτο ἐπὶ εἰκόνης· διὰ γὰρ τοῦ δεῖξαι τὴν διαφορὰν τοῦ ἀνίσου τε καὶ τοῦ
 πλεονέκτου πῶς ἔχει, διὰ τούτου φανεράν ποιεῖ καὶ τὴν τῶν ἀδίκων
 διαφορὰν. ὥς γὰρ ἐπὶ τούτων ὁ μὲν πλεονέκτης πᾶς ἄνισος, οὐ μὴν εἴ τις
 5 ἄνισος ἤδη καὶ πλεονέκτης (καὶ γὰρ ὁ μειονεκτῶν τινος ἄνισος μὲν, οὐ
 μὴν καὶ πλεονέκτης, τὸ γὰρ ἄνισον κατὰ ἀμφοτέρα κατηγορεῖται, καὶ ἔστι
 τὸ μὲν ἄνισον κοινὸν καὶ καθολικώτερον, τὸ δὲ πλεόν ὑπ' ἐκεῖνο καὶ
 μερικώτερον), οὕτως | οὖν καὶ τὰς ἀδικίας ἔχειν φησὶν. οὐ γὰρ εἴ τι ¹⁷_{f. 7r}
 παράνομον τοῦτο καὶ ἄνισον. παράνομον γὰρ ἡ δειλία, οὐκ ἄνισον δέ.
 10 ὁμοίως δὲ καὶ ἡ δικαιοσύνη τῆς δικαιοσύνης. ἡ γὰρ κατὰ τὸ ἴσον
 δικαιοσύνη μέρος τῆς ὡς νομιμότητος δικαιοσύνης, καθὼς προεῖρηται.
 ὥστε περὶ τῆς ἐν μέρει δικαιοσύνης. δεῖξας ὅτι τις ἐν μέρει δικαιο-
 σύνη ἀρετὴ καὶ ἐν μέρει ἀδικία κακία, περὶ τούτων, φησί, τὰ νῦν δεικτέον
 τῶν τε ἔξεων καὶ τῶν κατὰ τὰς ἔξεις λεγομένων, τοῦ μὲν δικαίου τοῦ δὲ
 15 ἀδίκου ἰδίως.

p. 1130^b 20 'H δὲ τῆς κακίας ἀφείσθω.

Ἀπὸ κοινοῦ τὸ 'τῆς ὅλης οὔσα χρήσις'. σχεδὸν γὰρ τὰ πολλὰ τῶν
 νομίμων. εἰπὼν ὅτι τὰ πολλὰ τῶν νομίμων τὰ ἀπὸ τῆς ὅλης
 ἀρετῆς προσταττόμενά ἐστι· καθ' ἐκάστην γὰρ ἀρετὴν προστατ-
 20 τει ζῆν καὶ καθ' ἐκάστην μοχθηρίαν κωλύει ὁ νόμος, τούτοις
 δεικτικοῖς οὔσι τοῦ τὴν ὡς νομιμότητα λεγομένην δικαιοσύνην πασῶν τῶν
 ἀρετῶν χρήσιν εἶναι πρὸς ἄλλον καὶ διὰ τοῦτο τελείαν ἀρετὴν, προστίθῃσι
 τὰ ἐξῆς τοῦ σχεδὸν ὄντα ἐξηγητικά, λέγων τὰ ποιητικὰ τῆς ὅλης
 ἀρετῆς ἐστὶ τῶν νομίμων ὅσα νενομοθέτῃται περὶ παιδείαν τὴν
 25 πρὸς τὸ κοινόν. ἔστι γὰρ τινὰ τῶν νομίμων ἃ οὐ περὶ τοῦ πῶς δεῖ
 ζῆν ἀλλὰ περὶ τοῦ πῶς ἐν ἀρετῇ γίνονται ἂν οἱ πολῖται εἰσηγεῖται. ὁ
 γὰρ ἔμφρων νομοθέτης οὐ μόνον περὶ τούτων νομοθετεῖ, καθ' ἃ δεῖ ζῆν
 τοὺς ἄνδρας ἤδη καὶ τῆς πολιτείας μετέχοντας, ἀλλὰ πολὺ πρότερον περὶ
 τῆς παιδείας τῶν ἐσομένων ἀγαθῶν τε καὶ νομίμων πολιτῶν προαγορεύει,
 30 ἃ δηλονότι ποιητικὰ τῆς ὅλης τε καὶ κοινῆς καὶ τελείας ἀρετῆς. ἕκαστον
 δὲ τούτων παιδεύει τοὺς πολίτας κατὰ τὴν πρὸς τὸ κοινὸν ἀναφορὰν.
 διότι γὰρ τῷ κοινῷ ταῦτα συμφέρει, ταῦτα δηλονότι ὁ νομοθέτης ἀξιοῖ
 παιδεύεσθαι τοὺς ἐσομένους καλοὺς τε καὶ ἀγαθοὺς πολίτας, ποιητικὰ τῆς
 ὅλης καὶ τελείας ἀρετῆς· ἃ καὶ τῆς τοιαύτης δικαιοσύνης εἴη ἂν. εἰπὼν
 35 δὲ τὰ ποιητικὰ τῆς ὅλης ἀρετῆς, ὅτι ἔστι τῶν νομίμων ἃ νενομοθέτῃται
 περὶ παιδείας τῆς πρὸς τοὺς πολίτας, | προστίθῃσι πάλιν. περὶ δὲ τῆς ¹⁷_{f. 7v}

5. 6 οὐ μὴν καὶ F: οὐ μὴν δὲ καὶ G

ὥστε καὶ περὶ Aristot. vulg.

Aristot. vulg.

tele: πρὸς FG

scripsi: καθ' ἃς FG

12 ὥστε περὶ FG et Aristot. codd. LbOb:

19 προσταττόμενα FG et Aristot. cod. Kb: πραττόμενα

22 τελείαν ἀρετὴν G: τελεία ἀρετή F

24 περὶ scripsi ex Aristot.

26 ἐν ἀρετῇ G: om. F

γίνονται G: γένοιντο F

27 καθ' ἃ

τῶν καθ' ἕκαστα, καθ' ἣν ἀπλῶς ἀνὴρ ἀγαθός ἐστιν ἐρεῖν ἐπαγγέλλεται· καὶ τοῦτο ποιήσει ἐν τοῖς Πολιτικοῖς. οὐ γὰρ ὁ ἀγαθὸς ἀνὴρ ἤδη καὶ πολίτης ἀγαθός· ἐν μὲν γὰρ ταῖς ἀγαθαῖς καὶ καλῶς ἐχούσαις πολιτεῖαις ὁ αὐτός ἐστιν, ἐν δὲ ταῖς μὴ οὕτως ἐχούσαις οὐκέτι. ἀγαθῶς γὰρ
 5 καὶ καλῶς ἐχούσης πολιτείας καὶ ὁ πολίτης ἀγαθὸς τοῖς τῆς σωτηρίας τῆς πολιτείας ἐχομένοις συντελῶν καὶ ἔστιν ἀνὴρ τε καὶ πολίτης ἀγαθὸς ὁ αὐτός· μοχθηρᾶς δὲ πολιτείας ὁ τὴν σωτηρίαν σπουδάζων πολίτης μὲν ἀγαθός, ἀνὴρ δ' ἀγαθὸς οὐ, ὥσπερ καὶ ἀνὴρ ὢν ἀγαθὸς οὐκ ἔσται πολίτης ἀγαθός, περιφρονῶν φαύλην πολιτείαν καὶ μὴ κατ' αὐτὴν πολιτευόμενος.
 10 ὥστε εἰ τοῦτο, οὐδὲ εἰς αἰεὶ καὶ ὁ αὐτός ἐσται νομοθέτης τοῦ τε ἀνδρα ἀγαθὸν καὶ πολίτην ἀγαθὸν εἶναι.

p. 1130^b30 Τῆς δὲ κατὰ μέρος δικαιοσύνης.

Σημειωτέον ὅτι μέρος τῆς ἀρετῆς τὴν δικαιοσύνην, οὐκ εἶδος πανταχοῦ λέγει, ὡς τῆς ἀρετῆς οὐ γένους ἀλλ' ὅλου. πῶς οὖν ἡ ὅλη ἀρετὴ κατη-
 15 γορεῖται δικαιοσύνης ἀνδρείας σωφροσύνης καὶ τῶν λοιπῶν συνωνύμως; καὶ γὰρ καὶ ὀνόματος καὶ ὀρισμοῦ τούτοις μεταδίδωσιν, ὃ οὐκ ἔστιν εὐρεῖν ἐπὶ τοῦ ὅλου· οὐ γὰρ κεφαλὴ λέγεται τὸ οὗς ἢ ἡ ῥίς. ἀλλὰ φαμεν ὡς ἐπὶ τῶν ὁμοιομερῶν οὐδὲν κωλύει τῷ τοῦ ὅλου ὀνόματι καὶ τὰ μέρη λέγεσθαι καὶ τὸν λόγον ἐφαρμόζειν τοῦ ὅλου τοῖς μέρεσιν, ὡς ἐπὶ σαρκὸς
 20 καὶ ὁστέων. ἢ καὶ φαμεν ὡς καλῶς τοῦτο λέγει. μέρος γὰρ ἡ τίς ἀρετὴ τῆς ὅλης καὶ οὐκ εἶδος· οὐ γὰρ ὅλη ἡ ἀρετὴ κατηγορεῖται τῆς τινός, ὁμωνύμως αὖ ὡς ἐπὶ τῶν ἀνομοιομερῶν ἡ ὅλη ἀρετὴ τῶν ἑαυτῆς μερῶν κατηγορεῖται· ἀρετὴ γὰρ καὶ ἐκάστη καὶ ὅλη· ὥσπερ καὶ ἡ δικαιοσύνη ἡ μὲν ὅλη κατηγορεῖται ἐκάστης, οὐ μὴν ὡς ὁμοιομερῆς οὕσα, ἀλλὰ διὰ
 25 τὴν ἀντακολουθίαν τῶν ἀρετῶν. ἐκούσια δὲ λέγεται· ἐκούσιος μὲν ἡ ἀρχή, βία δὲ τὸ τέλος, ἐν οἷς ἐπακολουθεῖ ἡ ἀδικία· οὐδεὶς γὰρ ἐκὼν ἀδικεῖται. τῶν δ' ἀκουσίων. εἶπε γὰρ ἐν τῷ τρίτῳ, ὅτι διττὸν τὸ ἀκούσιον, τό τε ἀγνοούμενον | καὶ τὸ βίαιον· τὰ οὖν λαθραῖα δι' ἄγνοιαν ¹⁷ _{f. 8r} καὶ ἀκούσια τῶν ἀδικουμένων. λέγει δὲ τούτων εἶναι καὶ τὴν προαγωγίαν,
 30 οὐ τὴν τοῦ ἀνδρός τῆς αὐτῆς γυναικός, ὃ δοκεῖ σημαίνειν καὶ τὸ ὄνομα, ἀλλ' ὅταν ἀγνοοῦντος καὶ τοῦ ἀνδρός· διττὴ γὰρ καὶ ἡ προαγωγή· οὐ μόνον δὲ ἐπὶ τῆς προαγωγίας ἀγνοοῦντος τοῦ ἀνδρός, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ πάντων τῶν λοιπῶν· εἰ γὰρ λαθραίως πάντως ἀγνοοῦντος τοῦ πάσχοντος τὴν βλάβην ταύτην συμβαίνειν καὶ ἔστι τὸ παραίτιον τοῦ ἀκουσίου ἢ ἄγνοια, ὥσπερ ἐν
 35 οἷς μετ' ὀλίγον ἐρεῖ, τὸ αἷτιον τοῦ λοιποῦ ἀκουσίου κατὰ βίον γινόμενον.

1. 2 ἐπαγγέλλεται corr. ex ἐπαγγέλεται F: ἐπαγγέλεται G 2 τοῖς F: τοῖς corr.
 ex ταῖς G ἐν τοῖς Πολιτικοῖς] Γ 4 5 ἐχούσης πολιτείας G: ἐχούσαις

πολιτεῖαις F 18 ὀνόματι Usener: ὀνόματος F: ὀνόμα G 27 ἐν τῷ τρίτῳ]
 c. 1 30 τῆς αὐτῆς FG: ἀγνοούσης τῆς conl. Usener 34 συμβαίνειν FG: συμ-
 βαίνει Brandis 35 γινόμενον G: γίνεται F

p. 1131^a9 Ἐπεὶ δ' ὁ τε ἄδικος ἄνισος.

Δείξας διὰ τοῦ ἀδίκου τε καὶ ἀνίσου μέσον τὸ ἴσον, ἐφεξῆς δείκνυσιν ὅτι τοῦτο τὸ ἴσον τὸ μέσον τοῦ ἀδίκου δίκαιόν ἐστιν. ἡ δὲ δεῖξις διὰ τοῦ τόπου τοῦ ἐὰν δύο ἐναντιώσεων οὐσῶν τῷ ἐτέρῳ τῆς ἐτέρας ἐναντιώσεως 5 ἔπεται τὸ ἕτερον τῶν τῆς ἐτέρας ἐναντιώσεως, ἀκολουθήσει τὸ καταλειπόμενον τῆς ἐτέρας ἐναντιώσεως τῷ τῆς ἐτέρας καταλειπομένῳ ἢ ἐπ' εὐθείας ἢ ἀνάπαλιν. διὰ τούτου δὴ τοῦ τόπου δείκνυσι καὶ τὴν δικαιοσύνην ἰσότητά τε καὶ μεσότητα. εἰ γὰρ ἀδικία μὲν καὶ δικαιοσύνη ἐναντία ἀλλήλοις, ἀνισότης δὲ καὶ ἰσότης πάλιν ἀλλήλοις ἔπεται, τῇ ἀδικίᾳ ἢ ἀνισότης τε 10 καὶ τὸ ἄνισον καὶ τῇ δικαιοσύνῃ ἀκολουθήσει ἰσότης τε καὶ τὸ ἴσον, ἐπεὶ μὴ ἀνάπαλιν· οὐ γὰρ πᾶν ἴσον δίκαιον.

p. 1131^a12 Εἰ οὖν τὸ ἄδικον ἄνισον, τὸ δίκαιον ἴσον.

Εἰ ἡ ἀδικία καὶ ἡ δικαιοσύνη ἐναντία ἀλλήλοις, ὁμοίως δὲ καὶ ἡ ἰσότης καὶ ἡ ἀνισότης, δῆλον ὡς εἰ τῇ ἀδικίᾳ ἔπεται ἡ ἀνισότης, ἐπεὶ ὁ 15 ἄνισος ἄδικος καὶ τὸ ἄνισον ἄδικον, ὁμοίως καὶ ἡ δικαιοσύνη ἀντικείμενον τῇ ἀνισότητι δ' ἐστὶν ἡ ἰσότης καὶ διὰ τοῦτο καὶ τὸ δίκαιον. τὸ δίκαιον μέσον τί ἂν εἴη, εἴ γε ἴσον ἐστί, τῷ γένει δηλονότι. τὸ δ' ἴσον μέσον ἐν ἐλαχίστοις δυσὶν, ὡς ἐπάγει. δύο γὰρ εἰσι τὰ ἴσα τοῦλάχιστον. τὸ γὰρ ἴσον ἴσῳ ἴσον ἐστὶ καὶ τισὶ καὶ πρὸς τι· πρὸς ἕτερον γὰρ ὡς 20 προειρήκαμεν ἄμφω αἱ δικαιοσύναι εἰσὶ. δύο ἐστὶ δηλονότι ἐν ἐλαχίστοις, ἐν οἷς τὰ πράγματα | τὰ ἐκείνοις πεπραγμένα· ὡς γὰρ ἐκεῖνα ἔχει τὰ ¹⁷ f. 8v ἐν οἷς, δηλονότι ἐστὶ τὰ πράγματα. ἀλλ' ἐν τευθεν αἱ μάχαι, τῷ μὴ ἴσα ἔχειν. ἀλλ' οἱ μὲν δημοκρατικοὶ ἐλευθερίαν· ἐλευθερία γὰρ μετροῦσι τὴν ἀξίαν καὶ τὸ ἴσον· τοὺς γὰρ ὁμοίους ἐλευθέρους καὶ ἴσους ὑπολαμβάνουσιν. 25 οἱ δ' ὀλιγαρχικοὶ πλοῦτον· τούτῳ γὰρ μετροῦσι τὴν ἀξίαν· οἱ δ' εὐγένειαν· ὁμοίως φησὶ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων πολιτειῶν· οἱ δ' ἀριστοκρατικοὶ ἀρετήν· ἀρετὴν γὰρ οὗτοι μέτρον τίθενται τῆς ἀξίας. διὸ οὐ ταῦτόν ἴσον τε καὶ δίκαιον ἐν πάσαις ταῖς πολιτείαις κατ' ἀναλογίαν λαμβάνομεν. ἔστιν ἄρα τὸ δίκαιον ἀνάλογόν τι. δῆλον γὰρ καὶ ἀπὸ τοῦ 30 κατ' ἀξίαν, ὃ παρὰ πᾶσιν ὁμολογεῖται δίκαιον εἶναι, διότι τὸ δίκαιόν ἐστιν ἀνάλογόν τι καὶ ἐν ἀναλογίᾳ.

p. 1131^a30 Τὸ γὰρ ἀνάλογον οὐ μόνον ἐστὶ μοναδικοῦ ἀριθμοῦ ἴδιον.

Ἄντι τοῦ ἐκ μονάδων συγκειμένου τε καὶ ὡς μετρουμένου καὶ ἀριθμου- 85 μένου. καλῶς δὲ τοῦτο ἔλαβεν· οὐ γὰρ μόνου τοῦ ὡς ἀριθμοῦντος καὶ ᾧ

8 ἐναντία F: ἐναντία corr. ex ἐναντία G

marg. F

14 ἡ ἀνισότης G: ἀνισότης F

11 οὐ γὰρ — ἀλλήλοις (13) G et in

22 ἐστὶ F: ἔχει G

ἀριθμοῦμεν ἀριθμοῦ, ὃς καὶ κυρίως ἀριθμός, ἀναλογία τίς ἐστίν, οἷον ὡς ἔχει ὁ δ β α, ἀλλὰ καὶ τοῦ ὡς ἀριθμητοῦ, τυχὸν ἵππων βοῶν κυνῶν καὶ ἀπλῶς ὧν ἐστὶν ἀριθμός, οἷον γραμμῶν ἐπιπέδων σωμάτων ἀπλῶς μεγέθους. καὶ γὰρ καὶ τούτων ἐν τούτοις ἀναλογία τίς ἐστίν· ἔχουσι γὰρ ἀριθμόν.
 5 δεῖ γὰρ ἵνα ἀναλογία τις ᾗ, ἀριθμόν τινα εἶναι· τῷ γὰρ ἐνὶ οὐκ ἀναλογία, ἀλλ', ὡς ἔφη, τὸ ἐλάχιστον ἢ ἀναλογία ἐν τέτρασιν ἐστίν. καὶ ἐν τέτρασιν ἐλάχιστοις. τούτων γὰρ ἐλάχιστον λαβεῖν πρὸς τὸ ποιῆσαι ἀνάλογον οὐχ οἷόν τε. λόγος γὰρ ἐστὶ δύο μεγεθῶν ἢ ἀπλῶς τινῶν (καὶ γὰρ καὶ ἀριθμῶν εἶναι δυνατόν λόγον τινὰ ὁμογενῶν) ἢ πρὸς ἄλληλα ποιά σχέσις.
 10 εἶναι δὲ τοῦτο ἐπεὶ ἀνάλογόν ἐστίν ἢ τῶν λόγων ὁμοιότης. διὰ δὲ τοῦτο τὸ ἐλάχιστον τεττάρων τε καὶ ἐν τέτρασιν ἐστὶ ἢ ἀναλογία. διηρημένη δὲ ἢ ἐν ἀριθμοῖς· καὶ γὰρ καὶ αὐτὴ ὁμοίως ἐν τέτρασιν ἐστὶ τὸ ἐλάχιστον· συνεχῆς δὲ ἢ ὡς μεγεθῶν καὶ χρόνου κινήσεων ὑποκειμένη. ἢ | οὐχ οὕτως ἀλλ' ὡς ἔχει τὰ τέσσαρα πρὸς β, τὰ β πρὸς ἐν ἔχει. ^{f. 9r}
 15 καὶ ὁ λόγος ὁ αὐτός. καὶ πῶς τοῦτο, δείκνυσι λέγων διήρηται γὰρ ὁμοίως οἷς τε καὶ α. εἰ δὲ ὁμοίως διήρηται οἷς τε καὶ α, τουτέστιν οἷς τε νέμεται καὶ δίδοται καὶ α νέμεται, ἐστίν ὡς τὸ ἕτερον τῶν νεμομένων πρὸς τὸ ἕτερον, οὕτω καὶ τὸ ἕτερον τῶν ἐν τῇ νεμήσει πρὸς τὸ ἕτερον. ἀλλὰ μὴν τέσσαρα ἂν τινα ἀνάλογα ἢ καὶ ἐναλλάξ ἀνάλογά εἰσιν. ἐστίν
 20 ἄρα καὶ ὡς τὸ ἡγούμενον πρὸς τὸ ἡγούμενον καὶ τὸ ἐπόμενον πρὸς τὸ ἐπόμενον. καὶ μέσον τὸ δίκαιον· τουτέστι τοῦ ἀνίσου ἐν ᾧ μὴ κατὰ τὴν προειρημένην ἀναλογίαν ἢ νομὴ γίνεται. ὅτι δὲ τὸ τοιοῦτον δίκαιον καὶ μέσον ἐστί, δείκνυσι διὰ συλλογισμοῦ οὕτως· τὸ δίκαιον τοῦτο ἀνάλογόν ἐστίν, τὸ δὲ ἀνάλογον μέσον· συμπέρασμα· τὸ δίκαιον ἄρα μέσον, τὸ γὰρ
 25 ἀνάλογον μέσον. καλῶς. ἴσον γὰρ καὶ ὅμοιον καὶ ταῦτόν κατὰ τὴν τοῦ λόγου ποιὰν σχέσιν, εἴτε διπλάσιός ἐστίν εἴτε ὅστισοῦν· μέσον δὲ δηλονότι καὶ ἴσον. καλοῦσι δὲ τὴν τοιαύτην ἀναλογίαν γεωμετρικὴν οἱ μαθηματικοί. γεωμετρικὴ ἀναλογία ἐστίν ἢ ἐν ἰσότητι λόγων τὴν ὑπεροχὴν ἔχουσα. ἐστὶ δὲ ἢ ἐν ἰσότητι λόγων ἢ ὡς ἡ δ β. ὅμοιος γὰρ ὁ
 30 λόγος αὐτῶν καὶ ἴσος· ὡς γὰρ διπλάσιος ὁ τοῦ ἡ πρὸς τὸν δ, οὕτω διπλάσιος καὶ ὁ δ πρὸς τὸν β. ἀριθμητικὴ δὲ ἐστὶν ἀναλογία ἢ ἐν ἰσότητι ἀριθμῶν· ἀναλογία δὲ ἐστίν ἢ τῶν λόγων ὁμοιότης. τὰ γὰρ ἐν διπλασίονι λόγῳ ὄντα ὁπόσα ἂν ᾗ, καθὼς τοιαῦτά ἐστίν, τοῦ ἴσον τε καὶ τὸν αὐτὸν ὅμοιον ἔχουσι λόγον, τὸν ὡς διπλασίονα ᾗ ἐστὶ διπλάσια. ἐν γὰρ γεωμε-
 35 τρικῇ. καλῶς· ὡς γὰρ θάτερον τῶν ἡγουμένων πρὸς θάτερον τῶν ἐπομένων τῶν ἐν τῇ ἀναλογίᾳ, οὕτως καὶ τὸ ὅλον τὸ ἐκ τῶν ἡγουμένων ἀμφοτέρων πρὸς ὅλον ἔχει· οἷον ὡς ἐστὶν ἰδεῖν ἐπὶ λόγου διπλασίου τοῦ ὡς τὰ δέκα ἔχει πρὸς τὰ πέντε, οὕτω τὰ | ἕξ πρὸς τὰ τρία· καὶ ὡς τὰ δέκα καὶ ^{f. 9v}
 ἕξ πρὸς τὰ ὀκτώ, ὁμοίως καὶ τὸ ὅλον τὸ ἐκ τῶν ἡγουμένων ὅ ἐστὶ τὰ ἰς

6 τέτρασιν Aristoteles

7 ἐλάχιστον FG: an ἔλαττον?

9 ἄλληλα F: ἄλλα G

13 συνεχῆς G: συνεχὲς F

15 λέγων Diels: λέγει FG

διήρηται FG et Arist.

codd. KbMbOb: διήρηται Arist. vulg.

16 οἷς τε καὶ α bis FG

18 νεμήσει

G: νεμέσει F

30 ὡς γὰρ F: ὡς γὰρ corr. ex καὶ γὰρ F

ἔχει πρὸς τὸ ὅλον τὸ ἐκ τῶν ἐπομένων, τῶν τε πέντε καὶ τριῶν ὃ ἐστὶν
 ὀκτώ· πάλιν γὰρ τὰ ις τῶν ὀκτὼ διπλάσια. συμβαίνει καὶ τὸ ὅλον
 πρὸς τὸ ὅλον, τὸ ἐκ τῶν ἡγουμένων δηλονότι τῷ ἐκ τῶν ἐπομένων.
 οὐ γὰρ γίνεται εἰς ἀριθμῷ ὅρος, ὃ καὶ ὅ. ἐπεὶ γὰρ δύο εἰσὶν οἷς
 5 ἡ νομὴ γίνεται, δύο δὲ τὰ ἐπόμενα, καὶ ἀδύνατον ἐν κατ' ἀριθμὸν καὶ
 ταῦτόν εἶναι ὃ νέμεται, οἷον ἄνθρωπον καὶ τὸ νεμόμενον τοῦτο (τοῦτο
 δὲ ἐστὶ τὸ πρᾶγμα), διηρησθαι τοὺς ὅρους ἀπ' ἀλλήλων δεῖ· οὔτε γὰρ ὁ
 ἄνθρωπος δύναται ἄνθρωπος ὢν τὸ νεμόμενον πρᾶγμα γενέσθαι οὔτε τὸ νεμό-
 μενον πρᾶγμα (ἄνθρωπος). πῶς γὰρ οἷόν τε τὸν ἄνθρωπον ἢ ἴσον ἢ διπλά-
 10 σιον πρᾶγματός τινος ληφθῆναι τοῦ νεμομένου; τὸ δ' ἄδικον τὸ παρὰ τὸ
 ἀνάλογον· τουτέστιν ὃ γίνεται, ὅταν μὴ τηρῆται ἡ προειρημένη ἰσότης,
 ἀλλ' ὁ μὲν πλεόν, ὁ δὲ ἔλαττον ἔχη τῆς ἀξίας. εἰ γὰρ ἰσότης ἡ ἀναλογία,
 τὸ ἔξω τῆς ἀναλογίας καὶ τῆς ἰσότητος ἄνισον· ἄνισον δὲ ὃ τὸ μὲν πλεόν
 τὸ δὲ ἔλαττον. ἐπὶ δὲ τοῦ κακοῦ ἀνάπαλιν. διὰ τί; ἢ ὅτι πλεόν μὲν ὁ
 15 ἀδικῶν, ἔλαττον δὲ ὁ ἀδικούμενος ἀποφέρεται. πλεονέκτης γὰρ ὢν ὁ ἀδικός
 τῶν ἀγαθῶν, ἐπεὶ καὶ τὸ ἔλαττον κακὸν πρὸς τὸ μείζον ἀγαθὸν συγκρινό-
 μενον ὡς ἐν κακοῖς ἐστὶ καὶ αἰρεῖται αὐτὸ ὡς ἀγαθοῦ ὑπεροχὴν. ἐν ἀγαθοῦ
 γὰρ γίνεται λόγῳ τὸ ἔλαττον κακόν· συγκρινόμενον γὰρ τὸ ἔλαττον κακὸν
 πρὸς τὸ μείζον, ἀγαθὸν πῶς ἐστὶν, ὃ γίνεται ἐν τοῖς συναλλάγμασιν· ἐν
 20 τούτοις γὰρ τὸ εἶναί ἐστι τῷ τοιούτῳ εἶδει τῆς δικαιοσύνης καὶ τοῖς ἐκου-
 σίοις. καὶ πῶς ἔσται ἀκούσια συναλλάγματα, ζητήσαι ἂν τις. ἢ οὐ μόνον
 ἀ πρὸς ἀλλήλους συντίθενται τινες περὶ ὧν δεῖ ποιεῖν ἐκόντες ταῦτα
 συναλλάγματα, ἀλλὰ καὶ τὰ ὑπὸ τῶν νόμων διηγορευμένα καὶ κελεύόμενα
 καθ' ἃ χρὴ ζῆν τε καὶ συναλλάσσειν ἀλλήλοις, συναλλάγματα καὶ ταῦτα.
 25 κατὰ τοίνυν τοῦτο συνάλλαγμα λέγεται, καθὸ πρὸς ἕτερον ἔχει τὴν ὑπαρξίν, |
 οὐ κατὰ τὸ ἐκούσιον· οὐδεὶς μοιχεύει κατὰ συνάλλαγμα οὐδὲ (ὁ) ἱεροσυ-
 λῶν κατὰ συνάλλαγμα ἱεροσυλᾷ ἢ ὁ ὑβρίζων ὑβρίζει. τὸ μὲν γὰρ διανε-
 μητικὸν δίκαιον τῶν κοινῶν· καλῶς· παρὰ γὰρ τὴν τῶν κοινῶν νομὴν
 τοῖς πολίταις ἐκεῖνο τὸ δίκαιον καὶ πρὸς τὴν γεωμετρικὴν ἀναλογίαν ἐστὶ
 30 νεμόμενον, ὡς δέδεικται. ἂν τε γὰρ χρήματα ἢ κοινὰ νεμόμενά τισιν, ἂν τε
 γῆ ἂν τε ἄλλο τι, πάντως κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον διαιρεθήσεται, καθ' ὃν
 καὶ συνηνέχθη, τῷ μὲν πλεῖον εἰς ταῦτα συντελέσαντι πλεῖον, τῷ δὲ
 ἔλαττον ἔλαττον, ἐὰν δικαία ἡ νομὴ ἢ, κατὰ τὸν λόγον τῆς κατὰ τὴν συντέ-
 λειαν ἰσότητος ἢ ὑπεροχῆ * * *, ὃν περ ἔχουσιν εἰς ἀλλήλα τὰ εἰς-
 35 ενεχθέντα, δηλονότι ὑπὲρ τῶν συνεισενεχαμένων εἰς τὸ κοινὸν καὶ εἰς τὸ
 πλεόν εἶναι συντελεσθέντων. τὸ δ' ἐν τοῖς συνάλλαγμασι δίκαιον,
 τουτέστι τὸ διορθωτικόν, ἐστὶ μὲν ἴσον τι, τουτέστι δίκαιον, ὡς ἀπε-
 δείχθη. ἀλλ' οὐ κατὰ τὴν ἀναλογίαν ἐκείνην, τὴν γεωμετρικὴν
 δηλονότι, ἀλλὰ κατὰ τὴν ἀριθμητικὴν. ἐστὶ γὰρ αὐτῶν ὡς προεῖρηται

2 τὰ ις F: τῶν ις G

9 ἄνθρωπος inserui: om. FG

10 πράγματος G:

πρᾶγμα F

12 ἔχη scripsi: ἔχει FG

14 διὰ τί F: διότι G

16 καὶ G:

δὲ F

17. 18 ἐν ἀγαθοῦ γὰρ F: ἐν ἀγαθῷ γὰρ G

22 ἐκόντας scribendum videtur

26 ὁ addidi: om. FG

34 lacunam indicavi coll. Mich. f. 66,10

ἐν ἰσότητι τῇ κατ' ἀριθμὸν ἢ ποσὸν ὅλον τὸ εἶναι, ἀλλ' οὐ τῇ κατὰ λόγον, ἥτις ὅπως γίνεται λέγει. ὁ γὰρ νομοθέτης ἐν τοῖς ἀδικήμασιν οὐκέτι τὴν τοῦ ἀδικοῦντος ἀναλογίαν καὶ τοῦ ἀδικουμένου ἣν ἔχουσι πρὸς ἀλλήλους ἐξετάζων οὕτω τὴν ἐπανόρθωσιν τῶν τοιούτων ἀδικημάτων ποιεῖται· οὐ γὰρ
 5 ἐξετάζει πότερον ἐπιεικὴς ὁ ἀποστερήσας ἢ φαῦλος, ὁμοίως οὐδ' ἐπὶ τοῦ ἀδικουμένου, ἀλλ' ὡς ἴσους τούτους τιθεὶς ἐξετάζει, εἰ ὁ μὲν ἡδίκησεν, ὁ δὲ ἡδικήθη, καὶ τίς ἢ κατὰ τὴν βλάβην διαφορά, καὶ ταύτην τὴν διὰ τὴν βλάβην ἢ τὴν ἀδικίαν ἀνισότητα [λέγει] γινομένην ἐπανορθοῦν πειρᾶται καὶ ἐς τὸ ἴσον ἐπανάγειν σπεύδει ἀπλῶς καὶ οὐ κατὰ τὴν ἀναλογίαν τῶν εἰπόντων
 10 προσώπων.

p. 1132^a2 Οὐδὲν γὰρ διαφέρει εἰ ἐπιεικὴς φαῦλον ἀπεστέρησεν.

Οἷον ἐπὶ τῆς κατ' ἀξίαν νομῆς κατὰ τὰς τοιαύτας ὑπεροχὰς μετρο-
 μένη | κατ' ἀξίαν γίνεται, ἀλλὰ πρὸς τοῦ βλάβους τὴν διαφορὰν ¹⁷_{f. 10v}
 μόνον ἐπιβλέπει ὁ νόμος· καὶ γὰρ εἰ δοκεῖ τῷ ὑβρίσαντι τὸν ἄρχοντα
 15 πλείων ὠρίσθαι ἢ ζημία, ἀλλὰ καὶ ἐνταῦθα ἀπλῶς καὶ καθόλου ἐστίν· οὐ
 γὰρ τῷ μὲν τόνδε τὸν ἄρχοντα, τὸν εὐγενῆ φέρε εἰπεῖν, ὑβρίσαντι, ἄλλο
 τι πρόστιμον, τῷ δὲ τὸν μὴ οὕτως εὐγενῆ ἄλλο, ἀλλ' ἐπὶ πᾶσι κοινὴ καὶ
 ἡ αὐτὴ ζημία τῷ πάντως τὸν ἄρχοντα ὑβρίσαντι. ἐπεὶ δὲ τῶν εἰς ζημίαν
 τεινόντων φανερά ἢ πλεονεξία τοῦ βλάψαντος, ἐπὶ δὲ τῶν εἰς ὕβριν καὶ
 20 βίαν οὕ, παρατίθεται τὰ τοιαῦτα καὶ δεῖκνυσι πῶς καὶ ἐν τούτοις ἢ διόρ-
 θωσις κατὰ τὸ ἴσον γίνεται. ἂν τε γὰρ ὁ μὲν πλήξῃ ὁ δὲ πληγῇ καὶ
 κατὰ ταῦτα ἢ τι τοιοῦτον ἢ ἀδικία γένηται, διήρηται καὶ ἐπὶ τούτων τὸ
 τοῦ παθόντος πάθος καὶ τὸ ἔργον τοῦ ποιήσαντος. διήρηται τὸ πάθος,
 τοῦ παθόντος δηλονότι, καὶ τὸ ἔργον τοῦ ποιήσαντος εἰς ἄνισα καὶ ὁ μὲν
 25 πλεόν, ὁ δὲ ἔλαττον ἔχει. ταύτην δὲ τὴν ἀνισότητα πειρᾶται δεῖξαι ἐξι-
 σοῦσαν τῇ ζημίᾳ ἣν ἐπιτίθουσιν αὐτοῖς τοῦ κέρδους ὃ ἐκέρδανε καὶ ἐπλεο-
 νέκτησε, τοὺς ἴσους ἀναφέρων ὅσον ὑπερεῖχεν αὐτοῦ τοῦ ὃν ἡδίκησεν.
 ἰστέον δὲ ὅτι ὡς ἔχει ἢ συνεισφορά τῶν χρημάτων τοῦδε πρὸς τὴν τοῦδε,
 οὕτω καὶ ὁ συνενεγκάμενος πρὸς τὸν συνεισενεγκάμενον ὑπὲρ τῆς πόλεως,
 30 καὶ ὡς οἱ κίνδυνοι πρὸς τὸν κίνδυνον τῶν ἐν πολέμῳ στρατηγούντων καὶ
 ὁ κινδυνεύσας πρὸς τὸν κινδυνεύσαντα, καὶ ἀπλῶς ὡς τὸ εὖ πρὸς τὸ εὖ
 καὶ ὁ τούτου αἴτιος πρὸς τὸν αἴτιον. ἐπεὶ οὖν τοῦτο ἐν τῇ νεμήσει τῆς
 τιμῆς ἢ τινος ἄλλου τοιούτου, κατὰ τὸ ἀνάλογον τιμῆσονται. καὶ εἰ μὴ
 τισιν οἴκεῖον ὄνομα εἴη, τὸ κέρδος, τουτέστιν ἐπεὶ τὸ κέρδος καὶ ἡ
 35 ζημία κυρίως ἐπὶ χρημάτων δοκεῖ λέγεσθαι καὶ ὅλως ἐπὶ κτημάτων· ὁ
 μὲν γὰρ πλεόν ἐπὶ τούτοις προσκτησάμενος ἐκέρδανεν, ὁ δὲ ἐπὶ τούτοις
 ἔλαττον ἔχον ἐζημιώθη. | ἐπεσημῆνατο τοῦτο ὅτι κοινῶς καὶ ἀπλῶς ¹⁸_{f. 1r}
 τὸ κέρδος καὶ ἡ ζημία ἐπὶ τούτων λέγεται, οὐκ ἐπὶ τῆς εἰς χρήματα

8 λέγει FG: ego cancellavi

9 ἀναλογίαν Mich.: ἀναλόγως FG

14 ἐπιβλέπει FG:

βλέπει Aristoteles

16 εὐγενῆ scripsi: ἀγενῆ FG

18 πάντως scripsi: πάντων FG

25 ἔχει G: ἔχων F

27 an αὐτὸς τούτου ὄν?

32 νεμέσει FG

ὑπεροχῆς ἢ ἐλαττώσεως μόνον ἀλλὰ καὶ ὕβρεως καὶ τῶν τοιούτων· καὶ
 διὰ τί προστίθῃσιν ἀλλ' ὅταν γε μετρηθῇ τὸ πάθος; τὸ γὰρ μετρεῖ-
 σθαι τὸ πάθος καὶ τιμᾶσθαι τοῦτο καὶ ἡ ζημία καὶ τὸ κέρδος ἐπὶ τούτων
 λέγεται· τιμηθέντος γὰρ τοῦ γινομένου, ὅσουπερ ἄξιον ἔπαθεν ὁ παθών,
 5 τοσοῦτον ζημιούται ὁ ποιήσας. δείξας δὲ κοινῶς τὴν κατ' αὐτὴν ἀδικίαν
 εἰς κέρδος καὶ ζημίαν διαιρουμένην, συλλογίζεται πάλιν καὶ τὸ ἐν τούτοις
 δίκαιον ἴσον, ἐν οἷς κέρδος καὶ ζημία μέσον ἐστί. τὸ ἴσον μέσον· ἐπὶ
 τοῦ πλείονος καὶ ἐλάττονος τὸ ἴσον μέσον, τὸ δὲ κέρδος καὶ ἡ ζημία ἐν
 οἷς τὸ ἄδικον, ταῦτα πλεόν καὶ ἔλαττον ἐστί, πλεόν μὲν τὸ κέρδος ἔλαττον
 10 δὲ ἡ ζημία. δῆλον δὲ ὡς καὶ κέρδους καὶ ζημίας τὸ ἴσον μέσον ἐστί,
 τουτέστι τὸ δίκαιον. ἐπεὶ δὲ πολλάκις καὶ ὁ τοῦ κακοῦ ἔλαττον λαβὼν
 ἀδικεῖ τε καὶ κερδαίνει, περὶ τούτων διορίζει μεταξὺ καὶ τοὺς λογισμοὺς
 καὶ φησιν ἐναντίως τὸ κέρδος καὶ τὴν ζημίαν τὸ πλεόν καὶ τὸ ἔλαττον
 ἔχειν. τὸ δὲ ἔλαττον ἐναντίως, κατὰ τὸ κακοῦ εἶναι καὶ ἀγαθοῦ πλεο-
 15 νεξίαν, ἀγαθοῦ μὲν πλεονεξία κακοῦ δὲ μειονεξία τὸ κέρδος, κακοῦ δὲ
 πλεονεξία ἀγαθοῦ δὲ μειονεξία ἡ ζημία, ὣν ἤν μέσον τὸ ἴσον, ἐπεὶ ταῦτόν
 ἐστὶν ἐπανορθωτικὸν δίκαιον ἴσον· μεταλαβὼν τὸ δίκαιον ἴσον εἶπε. διὰ
 δὲ τοῦτο, φησί, τὸ εἶναι τὸ δίκαιον τὸ ἐπανορθωτικὸν μέσον ζημίας καὶ
 κέρδους, ὅταν ἀμφισβητῶσιν τινες πρὸς ἀλλήλους ὡς οὐκ ἔχοντες τὸ ἴσον
 20 ἀλλὰ ζημιούμενοι ἐπὶ τὸν δικαστὴν καταφεύγουσι, τουτέστιν ἐπὶ τὸν
 δίκαιον καὶ ἴσον, ὥστε τὸ ἐπανορθωτικὸν δίκαιον ἂν εἴη. τοῦτο ὥσπερ
 συμπέρασμα τοῖς εἰρημένοις ἐπήνεγκε. τὸ δ' ἴσον μέσον ἐστὶ τοῦ μείζονος
 καὶ ἐλάττονος. τὴν ἀριθμητικὴν φησι | μεσότητα, ἧς καὶ ἔμπροσθεν ^{τὸ}
 ἐμνήσθη· αὕτη δὲ ἐν ἴσῃ ἐστὶν ὑπεροχῇ τοῦ μείζονος καὶ ἐλάττονος· ὥ
 25 γὰρ ὑπερέχει τὸ ἔλαττον, τούτῳ ὑπερέχεται ὑπὸ τοῦ μείζονος, ὡς ἐπὶ τῶν
 † δέκα· εἰ γὰρ τὰ δέκα ὀλίγα, τὰ δὲ ἑνδεκα πολλά, τὰ ἐπτὰ μέσα. ἐν
 ἰσότητι γὰρ ἡ ὑπεροχὴ τοῦ τε μείζονος καὶ ἐλάττονος κατὰ τὴν ἀριθμη-
 τικὴν ἀναλογίαν· ὁ γὰρ μέσος ὅρος ἐπὶ ταύτης ἴσῳ ὑπερέχει τε τὸ ἕτερον
 ἄκρον καὶ ὑπὸ τοῦ ἐτέρου ὑπερέχεται.

30 p. 1132^a32 Ἐπὶ γὰρ β ἴσα.

Δείκνυσιν ἡμῖν καὶ ἐπὶ διαγράμματος ὅτι ἡ διαίρεσις αὕτη κατὰ τὴν
 ἀριθμητικὴν ἀναλογίαν γίνεται. ἐστὶ δὲ τὸ δεδειγμένον ἐπὶ τῆς τῶν γραμμῶν
 τιμῆς δεῖξαι καὶ ἐπ' ἀριθμῶν· τῶν γὰρ γ καὶ τῶν θ μέσος ἐστὶν ὁ ἐξ
 ἀριθμός· ἐὰν δὲ ὅσοις ὁ ἐννέα τῶν ἐξ ὑπερέχει τοσαῦτα ἀφελόντες ἀπ'
 35 αὐτοῦ προσθῶμεν τοῖς τρισί, ἐγένετο ἰσότης αὐτῶν πρὸς τε ἀλλήλους καὶ
 τὸ μέσον. ἔστω ἐξ καὶ ἐξ· ἀπὸ θατέρου τῶν ἐξ ἀφαιρείσθω τυχὸν τρία
 καὶ προστεθείσθω θατέρῳ [β]. δῆλον ὡς τὸ μὲν ὥ προσετέθη τὸ ἀπὸ

8 ἴσον F: ὅσον G 22 τοῦ scripsi: τῆς FG 24 τοῦ F: τῆς G 26 numeri
 corrupti, fort. ἐπὶ τῶν δ· εἰ γὰρ τὰ δ ὀλίγα, τὰ δὲ δέκα πολλά, κτλ. 28 τὸ ἕτερον
 scripsi: τοῦ ἐτέρου FG 29 ὑπερέχεται G in marg.: περιέχεται FG 30 ἴσα
 FG: ἴσων Aristoteles 36 ἀφαιρείσθω G 37 β F: δύο G: ego cancellavi

θατέρου τῶν ἐξ ἀφαιρεθὲν γενόμενον ἐννέα τοῦ λοιποῦ τοῦ ἐτέρου τῶν ἐξ
 ὃ ἐστὶ τριῶν, τὰ θ' δυσὶν ὑπερέχει· δυσὶ δὲ δηλονότι τρισὶ καὶ τρισί· τὸ
 γὰρ θ' πλεονεκτοῦν τὰ τρία τῶν ἐξ εἰς δις πλεονεκτεῖν ἔοικε τρισίν. οὐκοῦν
 εἰ τοσαῦτα ἀφελόντες ἀπὸ τῶν θ', ὅσοις πλεονεκτεῖ τὰ ἕξ, προσθῶμεν τοῖς
 5 τρισίν, ἐξ ἔσται γινόμενα. ὧ μὲν γὰρ τὸ μέσον ὑπερέχει. ὃ λέγει
 τοιοῦτόν ἐστιν, ὅτι ἡλίκῳ τὸ μέσον τοῦ ἐλάττονος ὑπερέχει, τηλικούτον
 αὐτῷ δεῖ προστεθῆναι, ἵνα ἴσον τὸ μέσον γένηται. τούτῳ μὲν οὖν τηλι-
 κοῦτον δεῖ προστεθῆναι· τοῦ δὲ μεγίστου πάλιν ἀφαιρεθέντος ὅσῳ τοῦ
 μέσου ὑπερέχει (ἂν γὰρ τοῦ μὲν τηλικούτον ἀφαιρεθῇ, τῷ δὲ τηλικούτον
 10 προστεθῇ), γίνεται ἴσα τὰ τρία. τὸ δὲ δίκαιον καὶ | τὸ ἐπανορθωτικὸν ^{ιδ'}
 καὶ τὸ ἴσον τὴν μέσου χώραν ἔχει καὶ κανὼν ἐστὶ καὶ μέτρον τοῦ ἴσω-
 θῆναι τὸν ἡδικοημένον τῷ ἀδικήσαντι.

p. 1132^b9 Ἔστι δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων τεχνῶν τοῦτο.

Δείκνυσι κατὰ τὴν ἀριθμητικὴν ἀναλογίαν καὶ τὴν ἰσότητα ταύτην
 15 καὶ τὰς ἀντιδόσεις τὰς γινομένας ἔχειν τῶν ἔργων τῶν γινομένων ὑπὸ τῶν
 τεχνῶν. ὃ δὲ λέγει διὰ τῆς τάξεως ταύτης τοιοῦτον ἂν εἴη· ὥς γὰρ ἐπὶ
 τοῦ ἐπανορθωτικοῦ δικαίου ὁ δικαστὴς τὴν ὑπεροχὴν τοῦ πλέον ἔχοντος
 ἀφελὼν τῷ ἐλαττωμένῳ καὶ παθόντι προστίθῃσιν (ἥτις ὑπεροχὴ πόση τίς
 ἐστὶ, γίνεται φανερά ἀπὸ τοῦ μέσου καὶ ἴσου), οὕτως φησὶν ἔχειν καὶ ἐπὶ
 20 τῶν τεχνιτῶν καὶ τῶν κατ' αὐτὰς κοινωνιῶν τε καὶ ἀποδόσεων. εἰ γὰρ
 ἐν τοῖς ἔργοις τοῖς διαφέρουσι μὴ ἦν τοῦ καλλίονος πρὸς τὸ χειρόν ὑπεροχὴ
 ὠρισμένη καὶ μεμετρημένη (ὥς γὰρ ἐπὶ τοῦ ποιοῦντος καὶ πλεονεκτοῦντος
 καὶ τοῦ πάσχοντος καὶ πλεονεκτουμένου), οὐκ ἂν ἡδύνατο κοινωνεῖν
 ἀλλήλοις. ἢ οὕτως· εἰ μὴ κατ' ἀξίαν τῶν γινομένων ὑπὸ τῶν τεχνιτῶν
 25 κατὰ τε τὸ μέγεθος καὶ τὴν ποιότητα ἦν ἡ χρεῖα τῶν δεομένων αὐτῶν,
 οὐδὲ πάσχοντας διὰ τὴν χρεῖαν εἶπεν, ἀνηροῦντο ἂν αἱ τέχναι. οὐ γὰρ
 ἂν εἰργάζοντο, μὴ μέλλοντές γε τὸ ἴσον ἀνταπολήψασθαι. εἰ μὴ οὖν
 ἐποίει τὸ ποιοῦν, τουτέστιν εἰ μὴ ἡ τοῦ καλλίονος πρὸς τὸ χειρόν
 ὑπεροχὴ ὠρισμένη τε καὶ μεμετρημένη, ὥς ἐπὶ τοῦ πλεονεκτοῦντος καὶ
 30 πάσχοντος καὶ πλεονεκτουμένου. τῶν παρὰ τὸ ἐκούσιον, τὸ ἴσον
 ἔχειν πρότερον καὶ ὕστερον. τοῦτο ἀσαφῶς εἴρηται, δηλωτικὸν δὲ
 ἐστὶ τοῦ τὸ δίκαιον κέρδους | καὶ ζημίας παρὰ τὸ ἐκούσιον γινομένων ^{ιδ'}
 μέσον εἶναι ἐν τῷ ὃ πρότερον μέσον εἶχεν ὃ τε πλεονεκτῶν καὶ ὁ πλεο-
 νεκτούμενος πρὸ τῆς πλεονεξίας, τοῦτο καὶ ὕστερον αὐτοῖς γίνεσθαι παρὰ

4 ἀφελόντες G

20 τεχνιτῶν FG: τεχνῶν scribendum videtur

24 εἰ μὴ—

ἀνταπολήψασθαι (27) bis FG

27 priore loco ἀνταπολήψασθαι corr. ex ἀνταπολή-

ψασθαι G: ἀνταπολήψασθαι F; altero ἀνταπολήψασθαι FG

οὖν FG: om. Aristoteles

29 ante πλεονεκτοῦντος addendum censet ποιοῦντος καὶ Usener

31 πρότε-

ρον (om. καὶ) FG et Arist. cod. K^b: καὶ πρότερον Aristoteles vulg.

34 γίνεσθαι Use-

ner: γίνηται FG

τοῦ δικαίου. τὸ ἴσον ἔχειν· εἰ προστεθείη τὸ ὅ, λυθείη ἂν ἡ ἀσάφεια, ἵν' ἢ οὕτως 'τὸ ἔχειν ἴσον, ὃ καὶ πρότερον τοῦτο καὶ ὕστερον.' τὸ δὲ ἔχειν ἀντὶ τοῦ αὐτὸ ἔχειν ἐκάτερον ὃ καὶ πρὸ τῆς πλεονεξίας εἶχον καὶ μετὰ τὴν πλεονεξίαν τοῦ δικαστοῦ ἐπανάγοντος πρὸς τοῦτο.

5 p. 1132^b21 Δοκεῖ δέ τισι τὸ ἀντιπεπονθὸς δίκαιον.

Δύο εἶδη διδάξας τῆς δικαιοσύνης τῆς ἐν μέρει ἀρετῆς ἀλλ' οὐ τῆς κοινῆς τῆς ὡς νομιμότητος λεγομένης τό τε διανεμητικὸν καὶ τὸ διορθωτικόν, ἐκάτερον ἐν ἀναλογίᾳ ὄν, τὸ μὲν διανεμητικὸν ἐν τῇ γεωμετρικῇ καὶ ἐν τέτρασιν ὅροις. ὁρᾶται γὰρ νεμόμενα δύο, ἐν οἷς ἐνέμοντο δύο, 10 οἷς δὲ ἐγίνετο ἡ νέμησις κατὰ ἀναλογίαν τῶν εἰσενεχθέντων ὑπ' αὐτῶν· τῷ γὰρ πλείῳ εἰσφέροντι ἢ ὅπως οὖν συντελοῦντι πλείον τι εἰς τὸ κοινὸν πλείῳ ἐν τῇ νομῇ ἔνεμον, τῷ δ' ἐλάττω ἐλάττον, τὸ δὲ γε διορθωτικὸν ἐν τῇ ἀριθμητικῇ ἀναλογίᾳ ἐδείχθη ὄν καὶ ἐν τοῖς τρισὶν ὅροις, τῶν ἄκρων τοῦ πλεονεκτήσαντος καὶ τοῦ πλεονεκτηθέντος ἐξισουμένων πρὸς κανόνα τὸ 15 μέσον· ὅσον γὰρ ὁ πλεονεκτήσας ὑπερέχει τοῦ μέσου τοῦτο ἀφαιροῦντες αὐτοῦ καὶ προστιθέντες τῷ πλεονεκτηθέντι ἴσους αὐτοὺς ἐποιοῦντο· ταῦτα δὴ δείξας νῦν μνημονεύει τοῦ ἀντιπεπονθότος δικαίου καὶ ὃν ὅρον οἱ Πυθαγόρειοι τοῦ δικαίου ἐποιοῦντο, περὶ οὗ τί ποτέ ἐστιν ἐν τῷ πρώτῳ τῶν Μεγάλων Ἠθικῶν σαφέστερον εἶπεν· ἐκεῖνοι γὰρ ᾤοντο δίκαιον εἶναι ἃ τις 20 ἐποίησε ταῦτα ἀντιπαθεῖν. τὸ δὲ τοιοῦτον οὐκ ἔστι πρὸς ἅπαντας· οὐ γὰρ ἔστι δίκαιον οἰκέτῃ πρὸς ἐλεύθερον | ταῦτόν· οἰκέτης γὰρ ἐὰν πατάξῃ ^{ιδ} τὸν ἐλεύθερον, οὐκ ἔστι δίκαιον πληγῆναι ἅπαξ ἀλλὰ πολλάκις. καὶ νῦν δ' αὐτὸς σαφῶς ἐδήλωσε παραθέμενος τὸ τοῦ 'Ραδαμάνθυος· τὸ μέντοι ἔπος ἐστὶ παρ' 'ΗΣίοδῳ ἐν τοῖς Μεγάλοις Ἔργοις οὕτως ἔχον

25 "εἰ κακὰ τις σπείραι, κακὰ κέρδεα ἀμήσειεν·
εἴ κε πάθοι τά κ' ἔρεξε, δίκη δ' ἰθεῖα γένοιτο."

αἰτιᾶται δὲ ὁ Ἀριστοτέλης καὶ ἐνταῦθα τῶν Πυθαγορείων τὸ ἀπλῶς εἰπεῖν τὸ ἀντιπεπονθὸς δίκαιον καὶ μὴ διορίσαι μηδὲ προσθεῖναι τὸ κατ' ἀναλογίαν. τὸ γὰρ ἀπλῶς ἀντιπεπονθὸς ὡς ἕκαστον ὃ ἐποίησεν ἀντιπαρέ- 30 χεῖν οὐδαμῶς δίκαιον· οὗ σημεῖον τὸ μὴ ἐφαρμόζειν αὐτὸ μήτε τῷ διανεμητικῷ δικαίῳ μήτε τῷ διορθωτικῷ, εἰς ἃ τὸ δίκαιον διήρηται. οὐδετέρῳ δὲ ἐκείνων λέγοι ἂν αὐτὸς ἐφαρμόζειν, ὅτι ἐκείνων μὲν ἐκάτερον <ἐν> ἀναλογίᾳ ἐστί, τὸ μὲν ἐν τῇ γεωμετρικῇ, τὸ δὲ ἐν τῇ ἀριθμητικῇ. τοῦτο δὲ ἐν οὐδετέρῳ ἐστὶ τῶν ἀναλογιῶν ἀπλῶς λαμβανόμενον. ὅτι μὲν

5 τισι τὸ FG: τισι καὶ τὸ Aristoteles

νεκτηθέντος corr. ex πλεονεκτησαμένον F

τῷ πρώτῳ τῶν Μεγάλων Ἠθικῶν] c. 34 p. 1194^a29

marg. F

παραθέμενος Brandis: περιθέμενος FG

Rzach

26 εἶκε πάθος τά κ' ἔρεξε F: εἶκε πάθος τά κέρεξε G

corr. ex ἀντιπενθός F: ἀντιπενθός G

Michaele: om. FG

10 ἐγίνετο F: ἐγένετο G

17. 18 πυθαγόριοι FG

24 παρ' Ἡσιόδῳ] fr. 198

29 ἀντιπεπονθός FG

14 πλεο-

18. 19 ἐν

23 σαφῶς G et

28 ἀντιπενθός

33 ἐν addidi ex

οὖν οὐκ ἔστι τῷ διανεμητικῷ ταῦτόν οὐδὲ κατὰ τὴν γεωμετρικὴν ἀναλογίαν
 γνώριμον (ἐν μὲν γὰρ ἐκείνῃ τὸ ἴσον ἐν τῷ κατ' ἀξίαν) ἀλλ' οὐδὲ τῷ
 διορθωτικῷ· τὸ μὲν γὰρ ἐπανορθωτικὸν οὐ τὰ αὐτὰ ἀξιοῖ παρέχειν τοὺς
 ποιήσαντας ἀ ἐποίησαν ἀλλὰ τιμᾶσθαι τὴν ἀξίαν αὐτῶν εἰς ὅσον διαφέρει
 5 τῷ παθόντι καὶ ταύτην δίδοσθαι τοῖς πάθεσιν. ἐπὶ δὲ τοῦ ἀντιπεπονθότος
 ὅταν ἀπλῶς καὶ χωρὶς τινος ἀναλογίας λαμβάνηται, δεῖ ἀπλῶς παθεῖν τὸν
 δράσαντα. τοιοῦτον γὰρ τὸ εἶ κε πάθοι τὰ κ' ἔρεξε. τοῦτο δ' οὐδαμῶς
 δίκαιον. καὶ αὐτὸς δὲ δείξει τῇ παραθέσει τῶν παραδειγμάτων οἶον εἰ
 ἀρχὴν ἔχων καὶ τὰ λοιπά. τὰ γὰρ αὐτὰ οὐκ ἴσην ποιεῖ τὴν βλάβην
 10 ἄρχοντί τε καὶ ἀρχομένῳ· ὁ γὰρ ἄρχων πλέον τι ἢ κατὰ τὸν πολίτην
 ἐστί, διὸ οὔτε πλήξας ἀντιπλήσσεται, ὅτι μὴδὲ ἀδικεῖν δοκεῖ, | καίτοι ^{ιδ}
^{f. 3v} πέπονθεν ὁ πληγείς, μήτε πληγείς τοῖς ἴσοις ἀμύνεται· τὸ δὲ ἀπλῶς ἀντι-
 πεπονθὸς τὸ αὐτὸ ἀντιγίνεσθαι βούλεται. ἔτι οὔτε αἰ ζημίαι οὔτε αἰ πλεο-
 νεξίαι ἴσαι ἐπὶ τε τῶν ἀκόντων καὶ τῶν ἐκόντων πλημμελησάντων, ὃ ἐν
 15 μὲν τῷ διορθωτικῷ δικαίῳ ἐξετάζεται ἐν τῇ ἐξετάσει τοῦ μέρους τῆς
 ζημίας· ἐπὶ δὲ τοῦ ἀντιπεπονθότος οὐδὲν τοιοῦτον ἐξετάζεται.

p. 1132^b31 Ἄλλ' ἐν μὲν ταῖς κοινωνίαις.

Διὰ τούτων νῦν δείκνυσι καὶ πρὸς τίνα ἐστὶ χρήσιμον καὶ πῶς γινό-
 μενον τὸ ἀντιπεπονθὸς δίκαιον ἔσται. εἰ γὰρ μὴ ἀπλῶς πρὸς τὸ πάθος
 20 γίνεται ἀλλὰ κατὰ ἀναλογίαν καὶ τὴν κατ' αὐτὴν ἰσότητα, δῆλον ὡς χρή-
 σιμόν ἐστὶ πρὸς τὰς κοινωνίας τὰς ἀλλακτικὰς· διαβαλὼν δὲ τὸ ἀντιπεπονθὸς
 δίκαιον λεγόμενον ὅτι μὴ ἐστὶ δίκαιον ἀπλῶς γινόμενον, νῦν πειρᾶται
 δεικνύναι πρὸς τίνα χρήσιμόν ἐστι καὶ πῶς γινόμενον εἴη ἂν δίκαιον. ἂν
 γὰρ μὴ ἀπλῶς γίνηται, ἀλλὰ κατὰ ἀναλογίαν καὶ τὴν κατ' αὐτὴν ἰσότητα,
 25 ἀλλὰ μὴ ἀπλῶς κατὰ τὸ πάθος, χρήσιμόν ἐστὶ πρὸς τὰς κοινωνίας τὰς
 ἀλλακτικὰς, ἐν ᾧ καὶ τὸ τὰς πόλεις σώζεσθαι τε καὶ συμμένειν ἐστί·
 σύμφωνα δὲ ταῦτα τοῖς πρὸ ὀλίγου εἰρημένοις, ὅτε εἶπεν “ἐστὶ δὲ τοῦτο
 καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων τεχνῶν· ἀνηροῦντο γὰρ ἄν”. καὶ γὰρ καὶ νῦν διὰ
 τούτου δείκνυσι τοῦτο προσθεὶς τὸ τῷ ἀντιποιεῖν γὰρ ἀνάλογον συμ-
 30 μένει ἢ πόλις. ἀντιδιδομένων γὰρ τοῖς κακῶς ποιοῦσι τῶν κακῶν καὶ
 τοῖς καλῶς τῶν καλῶν οὐ δουλεία ἢ πολιτεία εὐρίσκεται ἀλλ' ἐλευθερία
 τε καὶ δημοκρατία. γινόμενον οὖν παρὰ τῶν νόμων τὸ κατὰ ἀναλογίαν τε
 καὶ ὠρισμένον συντηρεῖν παρέχει τὰς πόλεις καὶ οὐκ ἐκπολεμοῦσθαι οὐδ'
 ἀνατρέπειν τὴν πολιτείαν τε καὶ κοινωνίαν. ὅτι δὲ καὶ τοῖς εὖ πεποιηκόσι
 35 δεῖ ἀντιδιδόναι, σημειὸν φησι καὶ τὸ ἰδρῦσθαι ἐν ταῖς πόλεσιν ἐμπεδῶν καὶ
 ἐν μέσῳ Χαρίτων ἱερὸν, ὡς δεῖ πάντως τὸν εὖ παθόντα ἀνθυπηρε|τῆσαι ^{ιδ}
^{f. 4r} τοῦ προκατάρξαντος καὶ αὐτὸν πάλιν ἄρξασθαι χαριζόμενον. διὰ τοῦτο καὶ

7 εἴκ' ἐπάθος τὰ κ' ἔρεξε F (τὰ ex corr.): εἴκ' ἐπάθος τὰκ' ἔρεξε G 21 διαβάλων
 FG 27 πρὸ ὀλίγου] c. 7 p. 1132^b9; verborum ordo idem atque in Arist. codd.
 KbOb 28 ἀναιροῦντο FG 36 ἱερὸν G: ἱερῶν F 37 τοῦ προκατάρξαντος
 FG: τῷ προκατάρξαντι coni. Usener

ἡ μέση τῶν Χαρίτων ἔμπαλιν ἔστραπται καὶ δεξιούται τὴν ἐτέραν, τῷ μὲν ἐπεστράφθαι τὸ πρὸς τὸν εὖ πεποιηκότα ὑπηρετικόν, τῷ δεξιούσθαι δὲ τὸ πάλιν ἀρχὴν αὐτὴν ποιῆσθαι τοῦ ἀντευεργετῆν ἐνδεικνυμένη. εἰπὼν δὲ τὸ ἀντιπεπονθὸς δίκαιον γινόμενον κατὰ ἀναλογίαν σωστικὸν εἶναι τῆς πολι-
 5 τικῆς κοινωνίας (οὐ γὰρ ἄγοιτο ἂν τῷ νεμητικῷ δικαίῳ κατὰ ἀναλογίαν γινόμενον), ἐξῆς πῶς γίνεται δείκνυσι καὶ τίς ἡ κατὰ διάμετρον ἐν τῷ διαγράμματι σύζευξις καὶ πῶς οἱ τεχνῖται ἀλλασσόμενοι τὰ ἔργα αὐτῶν τὸ ἴσον καὶ τὸ δίκαιον ἂν ἔχοιεν. ἀπλῶς μὲν οὖν τῆς ἀμείψεως γινομένης οὐκ ἔσται τὸ συνάλλαγμα ἴσον οὐδὲ συσταίῃ ἂν οὕτως ἡ πόλις· εἰ δὲ
 10 ἀνάλογον γένοιτο, τότε καὶ ἴση εἴη. οὐ γὰρ ἴση ἡ οἰκία καὶ τὸ ὑπόδημα. διὰ τοῦτο δεῖ τὸ ἀνάλογον παραλαμβάνειν ἐν τούτοις. καὶ ὅλως ἐτέρων καὶ οὐκ ἴσων. τὸ καὶ οὐκ ἴσων προσέθηκε τῇ τιμῇ ἴσον τὸ μὴ ταῦτόν λέγων. διότι διαφέρουσι κατὰ τὰ ἔργα ἀλλήλων καὶ οἱ τεχνῖται. οὔτε γὰρ πόλις οὔτε ἄλλη τις κοινωνία γίνεται πάντων ταῦτ' ἐργαζομένων.
 15 ἕκαστος γὰρ ἂν οὕτως ἔχοι τὰ ἑαυτοῦ καὶ ἐν τι πάντες ἔσονται, ἡ δὲ χρεῖα πλειόνων· διὰ τοῦτο δεῖ διάφορα εἶναι τὰ γινόμενα ὑπὸ τῶν κοινω-
 νούντων ἀλλήλοις. ἡ γὰρ χρησίμων καὶ λειπόντων ἕκαστῳ λῆψις τε καὶ δύσις κοινωνίας αἰτία· ἐπεὶ δὲ μηδὲ οἷός τέ ἐστιν ἕκαστος πάντα ἐργάζεσθαι αὐτὸς ὣν ἐστιν ἐν χρεῖα, τὰ δὲ διαφέροντα ταῦτα δεῖ πρῶτον ἰσωθῆναι
 20 ἀλλήλοις εἴθ' οὕτως αὐτὰ ἀμείβεσθαι τε καὶ ἀλλάσσεσθαι τοὺς κοινωνοὺς· οὕτω γὰρ ἂν τὸ ἴσον ἔχοιεν.

p. 1133^a19 Διὸ πάντα συμβλητά πως δεῖ εἶναι.

Συμβλητόν φησι τὸ ἕτερον ἐτέρου ἀλλασσόμενον· καὶ γὰρ τοιαῦτα καὶ τὰ ἀντεκβαλλόμενα τῆς ὕλης ἀλλήλοις. ἂν δὲ ἀσύμβλητον ᾗ, οὐχ οἷόν τε
 25 ἰσότητος μετέχειν οἷον γραμμὴ καὶ χρῶμα.

p. 1133^a31 Ἔσται δὲ ἀντιπεπονθός, ὅταν ἰσασθῇ.

Τουτέστι τότε ἔσται ἀντιπεπονθός τοῦτο δίκαιον, ὅταν ἰσασθῇ πρῶ-
 30 τον ταῦτα ἃ ἀντιπεπόνθασιν ἀλλήλοις κατὰ τὴν εἰρημένην ἀναλογίαν, ὡς γενέσθαι γεωργὸς πρὸς σκυτοτόμον, τὸ ἔργον τὸ τοῦ σκυτοτόμου πρὸς τὸ ἔργον τοῦ γεωργοῦ· εἰ ἴσοι ἐκεῖνοι, ἴσου ἄξια καὶ ταῦτα δεῖ εἶναι· εἰ ἐκείνων ὁ ἕτερος ὑπερέχει τοῦ ἐτέρου, δεῖ καὶ τὸ ἔργον ὃ λήψεται ὁ ὑπερέχων ἐν τῇ κοινωνίᾳ ὑπερέχειν τοῦ ἔργου ὃ λήψεται ὁ ὑπερέχόμενος, καὶ τοσούτῳ ὅσῳ κακείνων ὁ τεχνίτης τοῦ τεχνίτου. καὶ ἔσται ἡ κατὰ τὸ ἀντιπεπονθὸς δίκαιον ἀναλογία, εἰ οὕτως γένοιτο ἐν τέτταρσιν

1 ἔστραπται Usener ex Michaele: συνέσται πῶς FG

δὲ δεξιούσθαι δὲ FG

corr. ex ὑπόδειγμα G

ἰσαθῇ G

γίνοιτο F: γένοιτο G

4 σωστικὸν scripsi: σωστικὴν FG

20 ἀλλάσσεσθαι G

30 ἔργον om. Aristot.

2 τῷ δεξιούσθαι δὲ Usener: τῷ

10 ὑπόδημα F: ὑπόδυμα

26 ἰσασθῇ corr. ex ἰσαθῇ F:

34 ἀναλογία F: ἀναλογία G

ὅροις καὶ κατὰ τὴν γεωμετρικὴν ἀναλογίαν, ἥτις ἦν κατὰ τὸ νημητικὸν δί-
 καιον· δείξει μέντοι ὕστερον καὶ ἐν τρισὶν ὅροις γινομένην αὐτὴν πῶς καὶ
 τῇ ἀριθμητικῇ ἀναλογίᾳ κατὰ τι ἐναγομένην. καὶ εἴη ἂν ἡ μὲν ἀντίδοσις
 κατὰ τὴν γεωμετρικὴν ἀναλογίαν γινομένη, ἡ δὲ εὗρεσις τῆς ἀναλογίας τε
 5 καὶ ἰσότητος τῶν ἐν τῇ ἀντιδόσει γινομένη διὰ τῆς ἀριθμητικῆς καὶ ἐκείνη
 προσχρωμένη. εἰς σχῆμα δὲ ἀναλογίας· αὕτη ἡ λέξις εἴρηται μὲν
 ἀσαφῶς, τὸ δὲ λεγόμενον διὰ τῆς λέξεως τοιοῦτον ἂν εἴη· τὴν ἀναλογίαν
 δεῖ ποιεῖν τῶν τε ἀλλασσομένων τεχνιτῶν καὶ τῶν ἃ ἀλλάσσονται πρὸ τοῦ
 ἀλλάξασθαι κατὰ τὸν ὑφηγημένον τρόπον· οὕτω γὰρ γινομένης τῆς ἀνα-
 10 λογίας ἡ ἀντίδοσις καὶ ἡ ἀναλογία ἀλλαγὴ ἴση τε καὶ δικαία ἔσται καὶ εἰς
 τὸ σχῆμα τῆς ἀναλογίας ἀναχθήσεται· ὥς εἶναι ὥς ὁ γεωργὸς πρὸς τὸν
 σκυτοτόμον οὕτω καὶ ὁ σκυτοτόμος πρὸς τὸν γεωργὸν μετὰ τῶν ὑποδή-
 μάτων ἔξει, καὶ ὥς ὁ οἰκοδόμος πρὸς τὸν σκυτοτόμον, οὕτω καὶ ὁ σκυ-
 τοτόμος μετὰ τῆς οἰκίας. καὶ γὰρ προσεῖπεν ἔσται δὴ ἀντιπεπονθὸς
 15 δίκαιον ὅταν ἰσασθῇ· καὶ πῶς ἰσασθῇ προσέθηκεν εἰπὼν ὥστε ὁ περ
 γεωργὸς πρὸς σκυτοτόμον, τὸ ἔργον τοῦ γεωργοῦ πρὸς τὸ τοῦ
 σκυτοτόμου· εἰ μή, ἀμφοτέρας | ἔξει τὰς ὑπεροχάς. τῆς ὑπερο- ^{ιδ}
 χῆς ἡ μὲν ἐστὶ καθ' ὑπερβολήν, ἡ δὲ κατ' ἔλλειψιν· γεωργὸς γὰρ καὶ ^{f. 5r}
 ὑπόδημα καὶ τὴν ὑπεροχὴν ἔξει διότι γεωργὸς καὶ τὴν ἔλλειψιν διὰ τὰ
 20 ὑποδήματα· πάλιν σκυτοτόμος μετὰ τῆς τροφῆς ὁμοίως ἄμφω ἔξει, διὰ
 μὲν τὴν τροφήν τὴν ὑπερβολὴν ὑπερεῖχεν ὃ τε γεωργὸς καὶ τὸ ἔργον αὐτοῦ
 τὸν σκυτοτόμον καὶ τὸ ἔργον αὐτοῦ, διὰ δὲ τὸ σκυτοτόμον εἶναι τὴν
 ἔλλειψιν. ἀμφοτέρας ἔξει τὰς ὑπεροχάς· τοῦτο ἴσον ἂν εἴη τῷ εἰ
 γὰρ πρὸ τοῦ ἀλλάξασθαι μὴ ἀνάλογα γένοιτο αὐτῶν τὰ ἔργα ἀπλῶς ἀλλα-
 25 ξαμένων, ἀμφοτέρας ἔξει τὰς ὑπερβολὰς τὸ ἕτερον τῶν ἄκρων. οὕσης γὰρ
 ὑπεροχῆς τῆς μὲν καθ' ὑπερβολήν, τῆς δὲ κατ' ἔλλειψιν, ἂν ἀμείψωνται
 ὁ γεωργὸς καὶ ὁ σκυτοτόμος τὰ οἰκεῖα ἔργα πρὸ τοῦ ἐν ἀναλογίᾳ ληφθῆ-
 ναι, τὸ ἕτερον τῶν συγκρινόμενων γεωργὸς σκυτοτόμος ὑποδήματα τροφή
 πρὸς ἄλληλα ἀμφοτέρας ἔξει τὰς ὑπεροχάς· ὁ γὰρ γεωργὸς μετὰ τῶν
 30 ὑποδημάτων καὶ κατὰ τὴν ὑπερβολὴν ὑπεροχὴν ἔξει. ὑπερεῖχε γὰρ ὁ
 γεωργὸς τοῦ σκυτοτόμου καὶ κατὰ τὴν ἔλλειψιν· ὑπερεῖχετο γὰρ διὰ τὰ
 ὑποδήματα ὑπὸ τῆς τροφῆς· ἔμπαλιν δὲ καὶ τὸ ἕτερον ἄκρον καὶ τὸ αὐτὸ
 ἀμφοτέρας ἔξει τὰς ὑπεροχάς, τὴν τε κατὰ τὴν ἔλλειψιν, (ἐλάττων γὰρ ὁ
 σκυτοτόμος τοῦ γεωργοῦ) τὴν τε κατὰ τὴν ὑπεροχὴν (ὑπερέχει γὰρ ἡ
 35 οἰκεῖα τροφή τῶν ὑποδημάτων). οὕσης δὲ τοιαύτης ἀνισότητος ἐν τῇ
 οὕτως γινομένη ἀναλογίᾳ, ἥτις ἦν ἐν τῷ ἀντιπεπονθότι δικαίῳ, εἰ ἀπλῶς
 γένοιτο, οὐτ' ἂν δικαίως καὶ κατ' ἰσότητα γένοιτο, μάταιόν τε καὶ ἀδύνα-
 νον τὸ εἰς σχῆμα ἄγειν ἀναλογίας πειρᾶσθαι τοὺς ἀπλῶς ἀλλασσομένους
 τὰ ἴδια ἔργα καὶ μὴ κατὰ τὴν προειρημένην ἀναλογίαν πρῶτον αὐτῶν διαι-

6 λέξις et λέξεως scripsi: λύσις et λύσεως FG

13 ὁ οἰκοδόμος F: οἰκοδόμος G

15 ἰσαθῇ FG utrobique

16 τὸ ἔργον τοῦ FG et Arist. codd. Lb Mb: τὸ ἔργον τὸ τοῦ Aristot.

vulg. 17 εἰ μή FG: εἰ δὲ μή Aristot.

24. 25 ἀλλαξαμένων F: ἀλλαμένων G

27 ἀναλογία G: ἀναλλογία F

29 ἔξει FG

30 ὑπεροχὴ FG

33 ἐλάττω G

38 εἰς

σχῆμα ἄγειν ἀναλογίας scripsi ex Michaele: ἐν σχήματι ἄγειν καὶ ἀναλογία FG

ρεθέντων καὶ ἰσασθέντων. οὐ γὰρ δύναται εἶναι ὡς γεωργὸς πρὸς σκυτοτόμον οὕτω γεωργὸς μετὰ τῶν ὑποδημάτων πρὸς σκυτοτόμον οὐδὲ σκυτοτόμος μετὰ τροφῆς πρὸς γεωργὸν διὰ τὴν τῶν ἀλλασσομένων ἀνισότητα.

p. 1133^b4 Γεωργὸς $\bar{\alpha}$, τροφή $\bar{\gamma}$.

- 5 Ὑπογράφει πάλιν τὸ διάγραμμα ἐπὶ στοιχείων, | οὐ καὶ πρότερον ¹⁰_{f. 5v}
ἐμνήμονευσεν λέγων περὶ τῆς κατὰ διάμετρον συζεύξεως, καθ' ἣν ἡ ἀντα-
πόδοσις τοῖς κοινωνοῖς γίνεται, προειπὼν ὅτι δεῖ καὶ συμβλητὰ πῶς εἶναι
τὰ ἀλλασσόμενα καὶ ἔχειν τι κοινὸν μέτρον, καὶ τοῦτο τὸ μέτρον αὐτῶν
καθ' ὃ συμβλητὰ γίνονται, εἰπὼν κυρίως μὲν τὴν χρεῖαν εἶναι, ἐπεὶ δὲ
10 οὐκ αἰεὶ τῶν ἔργων ἀλλήλων χρεῖαν ἔχουσι, τὸ νόμισμά φησιν εὐρῆσθαι
τῆς χρεῖας ἐνέχυρον, οὐ τῇ ποσότητι μετρεῖται ἡ χρεῖα τῶν ἐν τῇ ἀλλαγῇ.
περὶ τούτων γὰρ ἐπέξεισι καὶ δείκνυσιν ὅτι οὕτως ἔχει καὶ ὅτι ἡ τε χρεῖα
συνέχει τὴν κατὰ τὴν χρεῖαν ἀλλαγὴν ἢ ὡς ἓνια παραμετρεῖται ἐκεῖνα,
δείκνυσιν ἐκ τοῦ ὅταν μὴ δέηται ἄτερος θατέρου μηκέτ' αὐτοὺς ἀλλάσσε-
15 σθαι· οὐδεὶς γὰρ τὰ αὐτοῦ δίδωσιν ὑπὲρ τοῦ λαβεῖν τι μὴ χρήσιμον. τότε
γὰρ ἀλλάττονται ὅταν ὁ ἕτερος αὐτῶν δέηται τούτου οὐ ὁ ἕτερος αὐτῶν
ἔχει, οἷον εἰ ὁ μὲν οἴνου θέοιτο ὁ δὲ σίτου, εἴη δὲ ὁ μὲν τις αὐτῶν ἐξουσίαν
οἴνου ἔχων ὁ δὲ σίτου· καὶ αἱ πόλεις δὲ οὕτω τὰς ἀλλαγὰς ποιοῦνται τῶν
παρ' αὐτοῖς γινομένων ἐξαγωγὴν διδοῦσαι ὑπὲρ τοῦ ἀντιστασθαι αὐταῖς
20 τὰ γινόμενα παρ' ἀλλήλων. τὴν χρεῖαν οὖν δεῖ ἴσην εἶναι τῶν ἐν τῇ
ἀλλαγῇ τοῖς ἀλλαξάμενοις, εἰ μέλλοιεν ἴσοι εἶναι οἱ ἀλλαξάμενοι, ὅποιοι
ἦσαν καὶ πρὸ τῆς ἀλλαγῆς. ἐπεὶ δὲ μὴ ἅμα πάντες χρεῖαν ἔχουσι τῶν
ἀλλήλων ἔργων, ἀλλ' ὁ μὲν νῦν ὁ δὲ ὕστερον χρεῖαν ἔχει, περὶ τοῦ τότε
λαβεῖν, ὅταν δεηθῇ παρὰ τούτου τὸ ἐκεῖνου ἔργον ὃ δίδωσι τὸ ἴδιον, τὸ
25 νόμισμα ὥσπερ ἐγγυητῆς καὶ ἐνέχυρον γίνεται τῆς μελλούσης ἀλλαγῆς
ἀναδεχόμενον ὥσπερ πάλιν τοῦ εἰ χρεῖα γένηται ἐκεῖνου τοῦ ἔργου δι'
αὐτοῦ πάντως παρασχεθήσεσθαι αὐτῷ. τούτῳ γὰρ τὰς χρεῖας τῶν ἀλλασ-
σομένων μετροῦσι διδόντες τὰ ἔργα τότε λαμβάνοντες, ἢ διδόντες πάλιν
ὅταν ἐν χρεῖᾳ γένωνται | τοῦ ἀλλοτρίου ἔργου, λήψονται αὐτὸ καὶ ἔστι ¹⁰_{f. 6r}
30 πρὸς τὴν κοινωνίαν καὶ τὴν τῶν ἔργων ἀλλαγὴν χρήσιμον καὶ τὴν ἰσότητα
τῆς χρεῖας. παρέχει μὲν οὖν καὶ τὸ νόμισμα τοῦτο ὅπερ καὶ ἡ χρεῖα·
ὡς γὰρ ἐπ' ἐκεῖνης οὐκ αἰεὶ ὁμοίως δεόμεθα καὶ ἐν χρεῖᾳ ἐσμέν τῶν
ἀλλοτρίων ἔργων, οὕτως οὐδὲ τὸ αὐτὸ νόμισμα αἰεὶ ἴσον δύναται ἀλλὰ
μεταπίπτει καὶ τὸ πρότερον πλείω δυνάμενον ὕστερον ἢ ἔλαττον ἢ οὐδὲν
35 ἰσχύει οὕτως συνθεμένων. καὶ γίνεται τούτου κατὰ τοῦτο ζημία τῶν ἀπο-
διδομένων τὸ ἴδιον ἔργον νομίσματι. μεταπεσόντος γὰρ αὐτοῦ οὐκέθ'
οἷός τέ ἐστιν αὐτῷ χρῆσθαι πρὸς ὦνὴν τοῦ ἔργου, † ὅτε ἐπίπρασκε τοῦ
αὐτοῦ ἀντάξιον ἐλάμβανε νόμισμα. πλὴν τοῦτό γε μᾶλλον διαμένει. καὶ

5 πρότερον] p. 1133^a6

11 et 25 ἐνέχειρον FG

14 θατέρου Diels: ἀτέρου FG

14. 15 ἀλλάσσεσθαι corr. ex ἀλλάσσασθαι FG

16 τούτου οὐ FG: aut τούτου δ aut οὐ

tantum scribendum

17 εἴη δὲ Diels: ἡδὲ FG

19 ἀντιστασθαι FG

21 μέλ-

λοῖεν G: μέλοῖεν F

36 νομίσματι corr. in νομίμασι FG

37 εἰ καὶ ὅτε Diels

δεῖ μέτρῳ αὐτῷ χρῆσθαι τῶν ἀλλασσομένων καὶ πάντων προέχειν αὐτὸ καὶ τιμᾶσθαι. οὕτω γὰρ ἀλλαγὴ τε καὶ ὦνῃ καὶ πρᾶσις ἔσται ἢ ἰσοῦσα καὶ ἢ κοινωνία ἂν διαμένοι, ἐν ᾗ ταῖς πόλεσι τὸ εἶναι. τὸ δὲ νόμισμα ὥσπερ μέτρον γίνεται συμμετρίας· καὶ γὰρ σύμμετρά ἐστι τὰ τῷ αὐτῷ
5 μέτρῳ μετρούμενα. γίνεται δὲ τὰ ἐν ταῖς ἀλλαγαῖς σύμμετρα τῷ ὑπὸ τοῦ νομίσματος μετρεῖσθαι· μέσον γὰρ τοῦτο γινόμενον ὥσπερ ὁ δικαστὴς ἐν τῷ ἐπανορθωτικῷ δικαίῳ ἐκατέρας ἀμετρίας ἀφαιρεῖται τε καὶ κολάζει.

p. 1133^b17 Οὕτε γὰρ ἂν μὴ οὕσης ἀλλαγῆς.

Εἰ γὰρ ἡ συμμετρία ὑπὸ τοῦ νομίσματος γίνεται, δῆλον ὅτι ἀναιρε-
10 θέντος τούτου ἀναιρεῖται συμμετρία, ταύτης ἀναιρεθείσης ἰσότης ἀναιρεῖται, ἰσότητος μὴ οὕσης οὐδὲ κοινωνίαν [τε] οἶόν τε εἶναι, ὥστε οὐδὲ πόλιν. τῇ μὲν οὖν ἀληθείᾳ ἀδύνατον· οὐ κυρίως φησὶ ταῦτα σύμμετρα. τὰ γὰρ σύμμετρα κοινῷ μορίῳ καταμετρεῖται, τὸ δὲ νόμισμα οὐδὲν τῶν ἐν ταῖς ἀλλαγαῖς ἔχει κοινὸν μόριον, τῆς δὲ κατὰ τὴν χρεῖαν αὐτῶν | συμμετρίας ^{ιδ}_{f. 6v}
15 τὸ νόμισμα γίνεται μετρητικόν. ἐν δεῖ δὴ τι εἶναι. εἰ δεῖ, φησί, σύμμετρα εἶναι τὰ ἐν ταῖς ἀλλαγαῖς, δεῖ ἓν τι εἶναι τὸ μετροῦν αὐτά, τοῦτο δὲ δεῖ μὴ μόριόν τι εἶναι τῶν μετρούμενων. τοῦτο δ' ἐξ ὑποθέσεως καὶ κατὰ συνθήκην μέτρον λαμβάνεται, διὸ κατὰ συνθήκην μέτρον νόμισμα καλεῖται· τούτῳ γὰρ καταμετρεῖται τὰ ὦνια, διὸ νόμισμα καλεῖται. πῶς
20 τὸ νόμισμα μεσότης καὶ πῶς τοῦτο † ἐν αὐτοῖς μεσότητος εὐρίσκει μέσον λαμβανόμενον αὐτῶν, δείκνυσι διὰ τούτων. λαμβάνει γὰρ οἰκίαν μὲν ὅ ἐστιν ἔργον οἰκοδόμου ἐπὶ τοῦ α, δέκα μνᾶς νομίσματα ἐπὶ τοῦ β, κλίνην δὲ ἐπὶ τοῦ γ· καὶ ἐπεὶ πάντα τετίμηται τῷ νομίσματι, ἡ οἰκία ἔστω πέντε μνῶν, ὅ ἐστιν ἡμισυ τοῦ β, τουτέστι δέκα μνῶν, ἡ δὲ κλίνη ἔστω μνᾶς μιᾶς
25 ἀξία· τῷ δὲ νόμίσματι γνωρίζομεν, πόσαι κλῖναι ἀντάξιοί εἰσι καὶ ἴσοι εἰσὶν οἰκία. ἐὰν μὲν γὰρ ἡ οἰκία πέντε μνῶν, πέντε κλῖναι ἔσονται ἴσαι οἰκία· εἰ δὲ δέκα μνῶν εἴη, δέκα κλῖναι ἴσαι ἔσονται οἰκία. ἐνδεέστερον δὲ δοκεῖ ἢ λύσις ἔχειν, λείπει γὰρ τῷ ἢ δὲ κλίνῃ τὸ μιᾶς, ἐπειδὴ ἡ κλίνη μιᾶς γίνεται, τὸ γ τοῦ β δέκατον μέρος. οὕτω δὲ καὶ ἐγένοντο
30 πρότερον αἱ ἀλλαγαὶ πρὸ τῆς τοῦ νομίσματος χρήσεως. οὐδὲν δὲ διαφέρει οἰκίαν λαμβάνοντας ἢ πέντε κλῖνας δοῦναι ἢ πέντε μνᾶς, εἰ εἴη ἡ οἰκία πέντε μνῶν τετιμημένη. διωρισμένων δὲ τούτων εἴρηκε περὶ τοῦ ὅτι τὸ δίκαιον μέσον ἐστὶ τοῦ πλείονος καὶ ἐλάττονος· τῆς γὰρ πλεονεξίας καὶ τῆς μειονεξίας μέσον τὸ δίκαιον, καὶ τὸ δίκαιον δεῖ πράττειν καὶ τὸ
35 δικαιοπραγεῖν εἴη ἂν μεταξὺ τοῦ πλεονεκτεῖν καὶ τοῦ πλεονεκτεῖσθαι· ἡ δικαιοπραγία ἄρα μέση πλεονεξίας καὶ μειονεξίας. δείξας δὲ καὶ τὸ δίκαιον πῶς μέσον τῇ τοῦ ἐπανορθωτικοῦ παραθέσει εὐλόγως | ἐπιφέρει, ὅτι ἡ ^{ιδ}_{f. 7r}
δικαιοσύνη μεσότης εἴη οὐ τὸν αὐτὸν τρόπον ταῖς προειρημέναις ἀρεταῖς. αἱ μὲν γὰρ δύο κακιῶν τῆς τε κατὰ τὴν ὑπερβολὴν καὶ τῆς κατὰ τὴν ἑνδεῖαν

1 δεῖ δὴ τι FG et Arist. cod. Ob: δὴ τι δεῖ Aristot. vulg. τῷ Diels: τὰ FG 11 τε FG: exclusi 15 δεῖ δὴ τι FG cum Aristot. Ob: δέ τι δεῖ Lb: δὲ δεῖ τι Mb: δὴ τι δεῖ Aristot. vulg. 21 τούτων Usener: τοῦτο FG 32 δὴ] δὲ Aristot.

ἦσαν μέσαι, τοῦ μέσου οὔσαι πρακτικάι τε καὶ προαιρετικάι, οὗ καὶ ἐκείνων
 ἢ μὲν κατὰ τὴν ὑπερβολὴν ἢ δὲ κατὰ τὴν ἔνδειαν ἦν, ἢ δὲ δικαιοσύνη
 οὐκέτι δύο κακῶν ἐστὶ μέση· μία γὰρ αὐτῇ ἐστὶ κακία ἐναντία, ἢ ἀδικία,
 καὶ ἐστὶ μεσότης τούτου· ἐν οἷς γάρ ἐστὶν ἡ ἀδικία, τὸ μέσον αἰρεῖται·
 5 ἐστὶ γὰρ ἡ ἀδικία τῷ πλείονι καὶ τῷ ἐλάττονι· ἐν γὰρ ἀδικοῦντι καὶ ἀδι-
 κουμένῳ ἡ ἀδικία· ὣν ὁ μὲν ἀδικῶν πλεονέχει, ὁ δὲ ἀδικούμενος ἔλαττον,
 μέσον δὲ τοῦ πλείονος καὶ τοῦ ἐλάττονος τὸ ἴσον· οὗ ἡ δικαιοσύνη οὔσα
 πρακτικὴ κατὰ τοῦτο καὶ μεσότης ἐστίν· οὐ τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον· οὐ
 γὰρ δύο κακῶν ἐστὶ μεταξύ· μία γὰρ ἡ ταύτη ἐναντία, ἢ ἀδικία, ἢ ἐν
 10 ἀδικοῦντι καὶ ἐν ἀδικουμένῳ θεωρεῖται, ἐν τῷ πλείονι καὶ ἐλάττονι τὸ
 εἶναι ἔχουσα· ἀλλ' ὅτι μέσου ἐστί· τοῦ γὰρ ἴσου τοῦ ὅ ἐστὶ μέσον
 τοῦ πλείονος καὶ ἐλάττονος· οὗ μέσου, λέγω δὴ τοῦ ἴσου, ἐπεὶ ἐστὶν ἡ
 δικαιοσύνη πρακτικὴ, κατὰ τοῦτό ἐστὶ μεσότης· οὐ γὰρ ἡ δορυφορεῖται ὑπὸ
 κακῶν· καὶ ἡ μὲν δικαιοσύνη καθ' ἣν ὁ δίκαιος λέγεται πρακτικός·
 15 τὸ κατὰ προαίρεσιν εὐλόγως προσέθηκε· τούτῳ γὰρ μάλιστα ἀναφαίνε-
 ται χαρακτηρίζων τὸ τῇ προαιρέσει καὶ κατὰ ἀρετὴν τι ἐνεργεῖν· τότε
 γὰρ λέγεται τὸ κατ' ἀρετὴν, ὅταν μετὰ προαιρέσεως τὰ κατ' ἀρετὴν
 πράττει· ὑπογράφει δὲ δι' ὧν λέγει καὶ τὸν τῆς δικαιοσύνης ὅρον· ἕξιν
 γὰρ αὐτὴν λέγει καθ' ἣν πρακτικοὶ κατὰ προαίρεσιν γίνονται τῶν ἐν ταῖς
 20 κοινωνίαις ἴσων· τὸ γὰρ τοῦ δικαίου ἴσον τῷ τοῦ ἴσου· τί δὲ ἐστὶ τὸ
 ἴσον τὸ ἐν κοινωνίᾳ, δι' ὧν προστίθῃσι δηλοῖ· λέγει γὰρ καὶ διανεμη-
 τικὸν καὶ αὐτῷ πρὸς ἄλλον καὶ ἐτέρῳ | πρὸς ἕτερον καὶ τὰ ^{τὸ} _{f. 7v}
 λοιπά· διὰ γὰρ τούτων μνημονεύει μὲν φανερώς τοῦ ἐν ταῖς νομαῖς ἴσου·
 ἐνδεικνύοιτο δ' ἂν καὶ περὶ τοῦ ἐν ταῖς ἐπανορθώσεσιν, ἅμα δὲ καὶ πως
 25 τίνων καὶ διὰ τί ἡ δικαιοσύνη μεσότης ἐστὶ φανερόν ποιεῖται· καὶ εἴη ἂν
 ἡ δικαιοσύνη συνελόντα εἰπεῖν ἕξις ἀφ' ἧς πρακτικοὶ καὶ προαιρετικοὶ γί-
 νονται τοῦ ἐν ταῖς διανομαῖς καὶ ταῖς ἐπανορθώσεσιν ἴσου· ἡ δὲ ἀδικία
 τοῦναντίον τοῦ ἀδίκου· ἐλλείπει τὸ πρακτικὴ τε καὶ προαιρετικὴ τοῦ
 ἀπλῶς ὠφελίμου, δηλονότι τοῦ πλείονος καὶ ἐλάττονος.

30 p. 1134^a11 Ἐπὶ δὲ τῶν ἄλλων τὸ μὲν ὅλον ὁμοίως.

Εἰπὼν τὴν ἀδικίαν ἕξιν εἶναι ἐναντίαν τῇ δικαιοσύνῃ (τοῦ γὰρ ἀνίσου
 τοῦ ἐν ταῖς κοινωνίαις ὅ ἐστὶ πλεονέχει τε καὶ ἔλαττον τοῦ ὠφελίμου· † γὰρ
 ἔλαβε τοῦ παρὰ τὸ ἀνάλογον), προαιρετικὴν τε αὐτὴν καὶ πρακτικὴν εἶναι
 καὶ τὸν ἀδικὸν ὁμοίως φησὶ τὸν ἐφ' ἑαυτοῦ μὲν οὕτως ποιοῦντα ὡς τῶν
 35 ἀγαθῶν τὰ πλείω νέμειν ἑαυτῷ, τῶν δὲ κακῶν τὰ ἐλάττω· ἐπὶ τῶν
 ἄλλων φησὶ, λέγει δὲ τῶν παρ' ἑαυτῷ, οἱ καὶ κοινωνοὶ αὐτῷ· τὸ μὲν
 ὅλον ὁμοίως ἀντὶ τοῦ ἀνίσως· οὐ γὰρ ὠρισμένως, ὥσπερ ἐφ' ἑαυτῷ
 τῶν ἀγαθῶν τὸ πλεῖον ἐκείνοις, τῶν δὲ κακῶν τὸ ἔλαττον, ἀλλ' ἀνίσως,

1 οὗ καὶ Diels: οὐκ FG 4 αἰρεῖται Usener: αἰρεῖσθαι FG 14 κακῶν expectaveris
 15 ἅμα φαίνεται... τὸ τε προαιρέσει Diels 17 τὰ F: καὶ G 18 πράττει scripsi: πράττει
 FG 21 τὸ scripsi: τῷ FG 28 τε καὶ G: τε F 32 sententia restituenda ex Mi-
 chaele f. 70,47 33 ἀνάλογον scripsi ex Aristotele: ἄλογον FG 34 μὲν F: om. G

ὥς εἴρηται. ὅλον δὲ τὸ διανεμόμενόν φησιν ἀγαθὸν καὶ κακὸν καὶ τοῦτο
 δὲ ὥς πολλάκις εἴρηκεν ἀνίσως καὶ ὁποτέρως ἔτυχε, τοῖς μὲν τῶν κακῶν
 τὰ πλείω, τῶν ἀγαθῶν δὲ τὰ ἐλάττω, τοῖς δὲ τὸ ἀνάπαλιν, καὶ οὐκ ἀφω-
 ρισμένως ὥσπερ ἐφ' ἑαυτοῦ, ὥς ἤδη λέλεκται· ὥς εἶναι τοῦ ἀδίκου τὴν
 5 ἀνισότητά, ἣν καὶ παρὰ τὸ ἀνάλογον ἐκάλεσε, τυχηράν τε καὶ ἀστάθμητον
 καὶ κυριώτερον εἰπεῖν ἄλογον τὸ παρὰ τὸ ἀνάλογον, ὅτι καὶ ἡ ἀνισότης τοῦ
 ἀδίκου οὐκ ἀφωρισμένως ὥς ἐφ' ἑαυτοῦ ἀλλ' ὥς ἂν τύχοι. τοῦ γὰρ
 ἀδικήματος τὸ μὲν ἔλαττον. ὑπομιμνήσκει διὰ τούτων, ὅτι ἀνωτέρω |
 ὑπερβολὴν εἶπε καὶ ἔλλειψιν τί ταῦτα εἰσί. περὶ μὲν οὖν δικαιοσύνης ^{τὸ} _{f. 8r}
 10 καὶ ἀδικίας. εἴρηκε γὰρ ὅτι τὰς ἕξεις ἐκείνας ἔχοντες τοιοῦτοι· τὸ δὲ
 καθόλου προσέθηκεν, ὅτι μὴ ἐπεξῆλθε τὰ καθέκαστα καὶ ὅτι ἐν τοῖς τῶν
 πρακτῶν λόγοις τὸ μὲν καθόλου ὁποῖόν τι δεῖ εἶναι ὑπογράφειν οἶόν τε,
 οὐκέτι μέντοι ἐπεξιόντα τὰ καθέκαστα οἶόν τε ὀρίσαι, μέχρι πόσου ἕκαστον
 αὐτῶν γινόμενον πλεῖον ἢ ἔλαττον ἐστίν. οἱ γὰρ περὶ πρακτικῶν λόγοι
 15 οὐ δέχονται τὴν τοιαύτην ἀκριβολογίαν τῷ ἐν πλάτει ἕκαστον τούτων τὸ
 εἶναι ἔχειν. ἐπεὶ δὲ ἔστιν ἀδικοῦντα μήπω ἄδικον εἶναι. ἀσαφῶς
 καὶ ὑπομνηματικῶς μέμνηται τοῦ προβλήματος· πλὴν τὸ λεγόμενον σαφές·
 οὐ γὰρ τὴν πρᾶξιν ἀποσκοποῦντες τὰ πράγματα κρίνομεν ἀλλὰ τὸ οὐ ἔνεκα.
 ἐπεὶ δὲ μηδὲ κλέπτης ὁ τοῦ μαινομένου κλέψας τὸ ξίφος, σωτὴρ δέ, οὐδὲ
 20 μοιχὸς ὁ τὴν πλουσίαν διαφθείρας ἀλλὰ φιλόπλουτος, καὶ ὁ παρ' Ὀμήρῳ
 Φοῖνιξ πεισθεὶς τῇ μητρὶ ἐμίχθη τῇ τοῦ πατρὸς παλλακίδι, 'ἔν' ἐχθήρειε
 γέροντα'· οὕτως καὶ Ἀβεσαλώμ.

p. 1134^a25 Δεῖ δὲ μὴ λανθάνειν.

Εἰπὼν περὶ τοῦ δικαίου καὶ διελὼν αὐτὸ καὶ δεῖξας τὸ μὲν νεμητι-
 25 κὸν αὐτοῦ τὸ δὲ ἐπανορθωτικόν, ἐπεὶ πολλαχῶς ἡ δικαιοσύνη λέγεται καὶ
 τὸ δίκαιον, περὶ ποίας δικαιοσύνης καὶ περὶ ποίου δικαίου τὸν λόγον πε-
 ποίηται, λέγει, ὅτι περὶ τοῦ πολιτικοῦ περὶ οὗ καὶ ἡ ζήτησις. ἐπεὶ καὶ
 τὸ ἀπλῶς καὶ κυρίως δίκαιον τοῦτό ἐστιν ὃ ὀρίζομεν κατὰ κοινωνίαν αὐτὸ
 εἶναι βίου πρὸς τὸ εἶναι αὐτάρκειαν ἐλευθέρων καὶ ἴσων ἢ κατ'
 30 ἀναλογίαν ἢ κατ' ἀριθμόν· κατ' ἀναλογίαν μὲν ἴσων τῶν νεμομένων,
 κατ' ἀριθμόν δὲ τῶν ἐπανορθουμένων· τοιοῦτον δὲ τὸ πολιτικὸν δίκαιον.
 συντηρητικὸν | γὰρ ἐστὶ καὶ σωστικὸν τῶν κατὰ κοινωνίαν ἐλευθέρων καὶ ^{τὸ} _{f. 8v}
 ἴσων ἢ κατ' ἀναλογίαν ἢ κατ' ἀριθμόν γινόμενον πρὸς αὐτάρκειαν βίου.
 κατὰ ἀναλογίαν μὲν οὕτως ὥς προεῖρηται ἐπὶ τοῦ νεμητικοῦ δικαίου, ὃ
 35 κατὰ τὴν γεωμετρικὴν ἀναλογίαν ἔδειξε γινόμενον, ἣ καὶ κυρίως ἀνάλογον
 καλεῖται, τὸ δὲ κατ' ἀριθμόν ἐπὶ τοῦ ἐπανορθωτικοῦ· τὸ γὰρ κατ' ἰσό-
 τητά τὴν κατ' ἀριθμόν κατὰ τὴν ἀριθμητικὴν ἀναλογίαν φησί· διὰ δὲ
 τούτων διὰ βραχέων διαίρεσιν τῶν πολιτειῶν ἐποίησατο. κατὰ μὲν γὰρ

2 τῶν κακῶν mutatum in τῷ κακῷ FG

7 γὰρ FG: δὲ Aristoteles

8 ἀνωτέρω

scripsi: ἀνωτέραν FG

15 τῷ Michael: τοῦ FG

16 ἀσαφῶς F: σαφῶς G

20 παρ' Ὀμήρῳ] II. I 452

35 ἣ scripsi: ἡ FG

ἀριθμὸν ἴσοι οἱ κοινωνοὶ ἐν δημοκρατίᾳ (πάντες γὰρ οἱ ἐν τῇ τοιαύτῃ πολιτείᾳ ἴσους ἑαυτοὺς ὑπολαμβάνουσι), κατ' ἀναλογίαν δὲ ἴσοι οἱ ἐν ταῖς ὀλιγαρχίαις καὶ οἱ ἐν ταῖς ἀριστοκρατικαῖς πολιτείαις. ὥς εἶναι τὸ κατ' ἀναλογίαν ἢ κατ' ἀριθμὸν μὴ περὶ τοῦ δικαίου λεγόμενον ἀλλὰ περὶ τῶν
 5 κοινωνῶν. καὶ τὸ πολιτικὸν δίκαιον, τουτέστι περὶ οὗ ὁ λόγος, ἢ κατὰ ἀναλογίαν ὥς ἐπὶ τῶν νεμομένων, ἢ κατ' ἀριθμὸν ὥς ἐπὶ τῶν ἀνορθομένων, οὐκ ἔστι τούτοις πρὸς ἀλλήλους, τουτέστιν ἰσότης καὶ κοινωνία βίου τοιαύτη πρὸς ἀλλήλους διὰ τὸ κυρίως δίκαιον περὶ οὗ ὁ λόγος, ἀλλὰ τι δίκαιον καὶ καθ' ὁμοιότητα παρὰ τὸ πολιτικόν, ὃ οὐ διὰ
 10 νόμων οὐδὲ διὰ τῆς ἐκ τῶν νόμων δίκης καὶ κρίσεως ἴσου τε καὶ τοῦ ἀνίσου καὶ τοῦ δικαίου καὶ ἀδίκου.

p. 1134^a30 Ἔστι γὰρ δίκαιον, οἷς καὶ νόμος.

Ὅτι πλεοναχῶς τὸ δίκαιον καὶ οὐ περὶ παντὸς δικαίου τὰ εἰρημένα εἴρηται. προστίθῃσι δὲ καὶ προσκατασκευάζει, ὅτι κυρίως δίκαιόν ἐστι τὸ
 15 πολιτικὸν τὸ περὶ οὗ εἴρηκε. τούτοις γὰρ φησιν εἶναι δίκαιον πρὸς ἀλλήλους καὶ κοινωνεῖν, τούτοις δὲ νόμοι πρὸς ἀλλήλους, οἱ καὶ ἀδικεῖν ἀλλήλους δύνανται. καὶ γὰρ ὁ νόμος τηρητικὸς τῆς ἰσότητος τῆς κατὰ τὴν κοινωνίαν ἥς ἀδικία φθαρτική· ἐπεὶ μὴ ἐφ' οἷς ἀδικῆσαι οἶόν τέ τινα
 20 μὴδὲ γίνεται | ἀδικία, οὗτοι οὔτε νόμου δέονται οὔτε τι ἔστιν αὐτοῖς δίκαιον ^{ιδ} f. 9r
 ἢ νεμητικὸν ἢ ἐπανορθωτικόν· ἡ γὰρ δίκη ἢ γινομένη κατὰ τοὺς νόμους κρίσις ὥς φησι τοῦ δικαίου καὶ ἀδίκου ἐν οἷς ἐστι τὸ ἀδικεῖν οὐ πᾶσιν ἀδικία· τὸ γὰρ κατὰ προαίρεσιν τοῦτο δίκαιόν τε καὶ ἄδικον· ἐπεὶ
 25 ἔστι καὶ ἐν ἀγνοίᾳ καὶ ἐν ἄλλῳ τινὶ τρόπῳ ἀδικοῦντα ἢ δικαιοπραγοῦντα οὐτ' ἀδικεῖν οὔτε δικαιοπραγεῖν. αἱ γὰρ κατὰ προαίρεσιν ὁρμαὶ κύριαι
 τῶν ἐπαίνων ἢ ψόγων, ὥς καὶ ἀνωτέρω ἐπὶ τοῦ μοιχείας ἐργαζομένου μὴ μέντοι μοιχείας χρινομένου ὑπέμνησεν. εἰπὼν δὲ ταῦτα προστίθῃσι· τὸ γὰρ
 πλέον αὐτῷ νέμειν τῶν ἀπλῶς ἀγαθῶν, ἔλαττον δὲ τῶν κακῶν. ἀπλῶς δὲ λέγει ἀγαθὰ καὶ κακὰ τὰ τῇ αὐτοῦ φύσει τοιαῦτα, ἐν οἷς ἐστι καὶ τὰ
 30 ὥς δυνάμεις λεγόμενα ἀγαθὰ καὶ κακὰ, οἷον πλοῦτος εὐγένεια πενία δυσγένεια ἀγαθὰ ἢ κακὰ ἐστι· συντελεῖ γὰρ καὶ τῷ σπουδαίῳ ἢ τῷ φαύλῳ
 πρὸς τὰς προηγούμενας κατ' ἀρετὴν ἢ κακίαν ἐνεργείας, ἐν αἷς καὶ τὸ εὐδαιμονεῖν ἢ κακοδαιμονεῖν ὁράται, εἴ γε ἐν μὲν ταῖς κατ' ἀρετὴν ἐνεργείαις ἢ εὐδαιμονία τῷ σπουδαίῳ· τούτων δὲ ἐν ταῖς αἰρετωτέραις αἰρε-
 35 τώτεραι τῷ σπουδαίῳ αἱ προηγούμεναι τῶν περιστατικῶν, ἀς ἀδύνατον
 ἄνευ τῶν τοιούτων ἀγαθῶν γίνεσθαι. περὶ δ' γὰρ ὥς ὕλην καὶ δι' ὧν ὥς ὀργάνων αἱ προηγούμεναι κατ' ἀρετὴν ἐνεργεῖαι γίνονται, ταῦτά ἐστι τὰ ὥς
 δυνάμεις ἀγαθὰ. εἰπὼν δὲ τί ποτέ ἐστι τὸ ἀδικεῖν, διὰ τοῦτο, φησὶν, οὐκ

2 ἴσους corr. ex ἴσου G: ἴσου F

5 κοινωνῶν] κοινωνιῶν Diels

21 καὶ τοῦ ἀδίκου

Aristoteles

25 ἀνωτέρω] p. 1134^a22

28 λέγει G: λέγω F

τῇ αὐτοῦ corr.

a man. 2 ex τοιαυτοῦ F: τοιαυτοῦ G

34 περιστατικῶν scripsi: παριστατικῶν FG

ἔωμεν ἄνθρωπον ἄρχειν, ὥς τῶν ἀνθρώπων ἀδικεῖν δυναμένων καὶ νέμειν
 τῶν ἀγαθῶν τὸ πλεῖον ἑαυτοῖς, τῶν δὲ κακῶν τὸ ἔλαττον καὶ ὑπὲρ τοῦ
 ἀκώλυτον τούτους τὴν ἐξουσίαν ἔχειν ἐπιτιθεμένων τῇ τυραννίδι, ἀλλ' ἀντὶ
 ἀνθρώπου τὸν λόγον, τουτέστι τὸν ἄρχοντα καθίσταμεν, | ὃς οὐκέθ' οἷός τέ ^{ιδ}
 5 ἔστιν ἀδικεῖν. ὁ γὰρ ἄρχων φύλαξ ἐστὶ τοῦ δικαίου, τοῦ ἴσου κατ'
 ἀναλογίαν ἢ κατ' ἀριθμὸν ἐν κοινωνίᾳ βίου ἐλευθέρων γινομένη ὑπ' αὐταρ-
 κείας. διὰ δὲ τούτων ἀποδίδωσι τὴν αἰτίαν τοῦ ῥηθέντος τοῦ διὸ οὐκ
 ἔωμεν ἄρχειν ἄνθρωπον ἀλλὰ τὸν λόγον. λέγει γὰρ δι' ἣν αἰτίαν
 δοκεῖ ἡ δικαιοσύνη ἀλλότριον εἶναι ἀγαθόν· ἐπεὶ γὰρ ὁ δίκαιος ἄρχων
 10 καὶ φύλαξ τοῦ δικαίου καὶ ἴσου, τούτων δὲ ὁ φύλαξ οὐδὲν πλεον νέμει
 αὐτῷ εἰ μὴ ἀνάλογον αὐτῷ πλειόνων τυχεῖν, ἀ καὶ ἄλλου νέμοντος ἦν
 ποιεῖν· ὁ δὲ τῆς δικαιοσύνης φύλαξ ἀλλότριον ἀγαθὸν συντηρεῖ καὶ ἐργά-
 ζεται· διὰ τοῦτο μισθὸς αὐτῷ ὠρίσθη. καὶ τίς οὗτος λέγει, ὅτι τιμὴ
 καὶ γέρας.

15 p. 1134^b8 Τὸ δὲ δεσποτικὸν δίκαιον.

“Ὁ ἀνώτερον εἴρηκε παρὰ τὸ πολιτικὸν δίκαιον καὶ καθ' ὁμοιότητα
 τούτου, νῦν διασαφεῖ τοῦτο καὶ φησιν εἶναι αὐτὸ τὸ δεσποτικόν τε καὶ
 πατρικόν· ἕτερον γὰρ τοῦτο παρὰ τὸ πολιτικόν· ἐκεῖνο μὲν γὰρ ἐν ἰσότητι
 θεωρεῖται τῇ πρὸς ἀλλήλους· οὔτε δὲ δούλου ἰσότης ἐστὶ πρὸς δεσπότην,
 20 ἔστ' ἂν ἡ δοῦλος, οὔτε υἱοῦ πρὸς πατέρα, ὑπὸ τῷ πατρὶ μένοντι· τότε
 γὰρ ὥσπερ μέρη αὐτῶν εἰσι, τοῦ δεσπότου φημὶ ὁ δοῦλος καὶ τοῦ πατρὸς
 ὁ υἱός, οὗς οὐχ οἷόν τε βλάπτειν, ὅτι μηδέ τις ἑαυτόν. ἀλλὰ καὶ ἐν οἷς
 ἐστὶ νόμος, ἐν τούτοις ἔφασκεν εἶναι τὸ πολιτικὸν δίκαιον· ὁ δὲ νόμος καὶ
 ἐν οἷς δύνатаί τις βλάπτειν· ἐπανορθωτικός γὰρ τῶν παρὰ τὸ προσῆκον
 25 ὁ νόμος. οὐκ οὖν υἱῷ δίκαιον πρὸς πατέρα, οὐ δούλῳ πρὸς δεσπότην,
 μέχρις ἂν ὑπὸ τὸ κρατοῦν εἶεν, ὅτι ἐκλείπει τότε ἐν οἷς τῷ πολιτικῷ
 δικαίῳ, ἰσότης φημὶ καὶ βλάβη, ὧν τὸ μὲν κατὰ τὴν ἀριθμητικὴν ἀναλο-
 γίαν, τὸ δὲ κατὰ τὸ ἐπανορθωτικόν. ἦταν δὲ ὁ μὲν δοῦλος ἀπολυθῇ τῆς
 δουλείας, ὁ δὲ υἱὸς τῆς διὰ τὴν ἡλικίαν ὑποταγῆς καὶ γένηται αὐτοῖς ἰσό-
 30 τής πρὸς τὸ τέως κρατοῦν, τότε καὶ ὑπὸ τὸ πολιτικὸν πίπτουσι δίκαιον.
 πέφυκε γὰρ ὁ νόμος ἐν τούτοις εἶναι, ἐν οἷς ὅλως ἐπεφύκει νέμεσθαι ἰσό-
 τητος πρὸς ἀλλήλους ὑπαρχούσης τοῦ τε ἄρχειν | καὶ ἄρχεσθαι παρὰ ^{ιδ}
 μέρος, ὧν οὐδὲν ἐπὶ τῶν ὑπ' ἐξουσιῶν. διὰ τοῦτό φησι μᾶλλον πρὸς ^{f. 10r}
 γυναιῖκα εἶναι ἢ πρὸς τέκνα καὶ οἰκέτας. τὰ μὲν γὰρ κτήματά φησιν, ἀνδρὶ
 35 δὲ πρὸς γυναιῖκα ἰσότης, καθ' ὃ ἐλεύθεροι. καὶ ἔστιν ἐν τούτοις πρὸς
 ἀλλήλους τὸ οἰκονομικὸν δίκαιον, ἄλλο καὶ αὐτὸ δὴ τοῦ πολιτικοῦ· οὐ γὰρ
 ἐν τοιαύτῃ ἰσότητί εἰσι πρὸς ἀλλήλους ὥς παρὰ μέρος ἄρχειν τε καὶ ἄρχε-
 σθαι· αἰεὶ γὰρ δεῖ τὸν ἄνδρα ἄρχειν· δεῖ μέντοι τινῶν ἔχειν ἐξουσίαν καὶ

1 ἄρχειν corr. ex ἀρχὴν FG 4 οἷός Diels: οἷόν FG 11 ἄλλου corr. ex ἄλλοις F: ἄλλοις ex
 ἄλλου G 16 ἀνώτερον] p. 1134^a29 19 δοῦλῳ et 20 υἱῷ scribas 20 μένοντι Michael: μέν-
 τοι FG οὐ F: om. G 26. 27 fort. τὸ πολιτικὸν δίκαιον 37 ἰσότητι scripsi: ἰσότηταις FG

τὴν γυναῖκα, ἥς ἡ τῶν εἰσχομιζομένων σωτηρία καὶ φυλακή. ἐρεῖ δὲ
 πλέον περὶ τούτων ἐν τοῖς Πολιτικοῖς. ἰσότης τοῦ ἄρχειν καὶ ἄρχε-
 σθαι, δηλονότι παρὰ μέρος, ἥτις ἰσότης ἐν οὐδετέρῳ τούτων ἐστί, διότι
 ἄμφω ἐλεύθεροί εἰσι, καὶ διὰ τοῦτο ἰσότης τίς ἐστὶν ἐν αὐτοῖς, ἕτερον δὲ
 5 τοῦ πολιτικοῦ δικαίου. † διότι οὐ γὰρ δὴ παρὰ μέρος ἄρχειν καὶ ἄρχεσθαι
 τοῦ εἶναι καλῶς ἐπὶ τοῦ πολιτικοῦ. τοῦ δὲ πολιτικοῦ δικαίου· διαιρεῖ
 τὸ πολιτικὸν δίκαιον εἰς τὸ φυσικὸν καὶ νομικόν, ὀριζόμενος τί ἐκάτερον,
 καὶ φησι τὸ μὲν τὸ πανταχοῦ τὴν αὐτὴν ἔχον δύναμιν. πανταχοῦ
 δὲ φησιν ἀντὶ τοῦ παρὰ τοῖς πλείστοις· εἰσὶ γὰρ τινα ἔθνη αὐτὰ οὐ κατὰ
 10 τοῦτο νομίζει. ἐν γὰρ τοῖς ἀδιαστρόφως καὶ κατὰ φύσιν ἔχουσι· καὶ διὰ
 τοῦτο τοῖς πλείστοις ὁσιόν ἐστί τὸ θεοὺς σέβειν, γονεῖς τιμᾶν, πλανωμένοις
 ὁδὸν ἐπιδεικνύειν. πρόσκειται δὲ οὐ τῷ δοκεῖν ἢ μὴ διὰ τὸ νομικόν·
 οὐ γὰρ τῷ δόξαι τισὶν ἢ μὴ τὸ φυσικὸν δίκαιον, ἀλλὰ τὸ πολιτικόν. τοῦτο
 γὰρ ἐξ ἀρχῆς μὲν οὐδὲν διαφέρει, τεθὲν δὲ καὶ νομισθὲν πολὺ τὸ διά-
 15 φορον ἔχει, οἷον τὸ μνᾶς λυτροῦσθαι. τοῦτο γὰρ Ἀθηναῖοι καὶ Λακε-
 δαιμόνιοι ἐν τῷ πρὸς ἀλλήλους συνέθεντο πολέμῳ, τὸ μνᾶς λυτροῦσθαι
 τοὺς αἰχμαλώτους. μνημονεύει τῆς συνθήκης ταύτης Ἀνδροτίων· “Εὐκτῆ-
 μων Κυδαθήναιος. | ἐπὶ τούτου πρέσβεις ἦλθον ἀπὸ Λακεδαιμόνος Ἀθήναζε ^{τὸ} _{ε. 10^v}
 Μέγилλος καὶ Ἐνδιος καὶ Φιλοχαρίδας” καὶ ἐπάγει “τῶν δὲ περιγενομένων
 20 ἀπέδωσαν μνᾶν ὑπὲρ ἐκάστου λαβόντες.” προσιπὼν γὰρ ἦν ὅτι τοῦτο
 συνέθεντο ἐπὶ τῶν ἀλίσκομένων. τὸ δὲ αἶγα θύειν ἀλλὰ μὴ δύο πρό-
 βατα οὐκ ἀπὸ ἱστορίας τινὸς εἴρηται. τὸ δὲ “Βρασίδα θύειν” Ἀμφι-
 πολῖται ποιοῦσιν, ὡς ἡρωῖ τούτῳ θύοντες. τὸ δὲ δοκεῖ δὲ ἐνίοις πάντα
 εἶναι τοιαῦτα τοιοῦτόν ἐστιν· τινὲς εἰσι οἳ οὐδὲν οἴονται φύσει δίκαιον
 25 εἶναι, ἀλλὰ πάντα θέσει τε καὶ νόμῳ. καὶ τῆς δόξης τὴν αἰτίαν προσ-
 ἔθηκε. τοῦτο δὲ οὐκ ἔστιν οὕτως ἔχον ἀλλ’ ἔστιν ὥς· τοῦτο δὲ
 εἴρηκεν ἥτοι περὶ τοῦ δικαίου, ὅτι μὴ πᾶν δίκαιον κινεῖται καὶ ὥς τινες
 λέγουσιν (ἔστι γὰρ ὡς τὸ δίκαιον ἀκίνητον καὶ παρὰ τισί, παρὰ γὰρ τοῖς
 κατὰ φύσιν ἔχουσιν), ἢ πρὸς τὸ ὅτι τὸ φύσει πᾶν ἀκίνητον, οὐ γὰρ ἔστι
 30 τοῦτο οὕτως ἔχον. πῶς γὰρ ἀκίνητα τὰ φύσει, οὐχ ἀπλῶς· τῇ γὰρ αὐτῶν
 φύσει ἀκίνητα, εἰ καὶ μὴ παρὰ τοῖς χρωμένοις αὐτοῖς. ἅμα δὲ διὰ τούτων
 γνώριμον ἔσται εἰπὼν καὶ τὸ πῶς εἶπε φυσικὸν εἶναι τὸ πανταχοῦ τὴν
 αὐτὴν δύναμιν ἔχον. ἔστι γὰρ ὡς τὸ φύσει δίκαιον καὶ παρὰ πᾶσιν ἐστί
 τοιοῦτον· παρὰ γὰρ τοῖς κατὰ φύσιν ἔχουσιν· οὐχ ἀπλῶς παρὰ πᾶσιν,
 35 ὥσπερ τὸ πῦρ καυστικὸν καὶ τὸ τῇ αὐτοῦ φύσει ἀγαθὸν ἀγαθόν ἐστὶν ὡς
 πάντας ὠφελεῖν τοὺς κατὰ φύσιν ἔχοντας, ἀλλ’ οὐχ ἀπλῶς πάντας, καὶ τὸ
 κατὰ φύσιν γλυκὺ γλυκάζον ἐστὶν ὡς πάντας γλυκάζειν τοὺς ὑγιείνοντας.

2 ἐν τοῖς Πολιτικοῖς] Γ 4 p. 1277^b25

τε FG

11 ὁσιόν Diels: οἷόν FG

Κυρηναῖος FG

ἐπὶ τούτου Usener: ἐπὶ τούτοις FG

FG

Ἐνδιος Usener: Εὐδικος FG

5 γὰρ F: om. G

7 τὸ (ante φυσικόν) scripsi:

18 Κυδαθήναιος Usener Annal. philol. 1871 p. 311:

19 Μέγилλος Usener: Μέτελλος

Usener (pro uno quoque versio latina): παρὰ FG

Φιλοχαρίδας Usener: Φιλόχορος FG

20 ὑπὲρ

23. 24 πάντα εἶναι FG et Aristot.

cod. Mb: εἶναι πάντα Arist. vulg.

τὸ δὲ καίτοι παρά γε τοῖς θεοῖς ἴσως οὐδαμῶς ἔχον εἶπεν ἔνδοξον· εἰ γὰρ ἔστι τι παρά τοῖς θεοῖς δίκαιον, τοῦτο οὐδέποτε μεταπίπτει οὐδὲ ἄλλοις μὲν αὐτῶν ἔστι τοιοῦτον ἄλλοις δ' οὐ τῷ πάντας αὐτοὺς ὁμοίως ἔχειν. συγχωρῶν δὲ καὶ τὸ φύσει δίκαιον εἶναι μετακίνητικόν καὶ ἐνδε-
 5 χόμενον καὶ ἄλλως γίνεσθαι παρά τισιν ὀρίζεται αὐτὸ τῷ τοῖς κατὰ φύσιν ἔχουσι δοκεῖν τοιοῦτον· οὕτω γὰρ λέγομεν καὶ τὴν δεξιὰν χεῖρα φύσει κρείττονα | καὶ ἐχυρωτέραν εἶναι, ὅτι ἐπὶ τῶν κατὰ φύσιν ἐχόντων οὕτως ^{1ε} f. 1r
 ἔχει. οὕτω γὰρ καὶ φύσει δίπους ἄνθρωπος καὶ φύσει δύο ὀφθαλμοὺς ἔχει, καίτοι ἐνδέχεται καὶ ταῖς χερσὶν ἀμφοτέραις ἴσον τινὰ ἰσχύειν ὥς τὸν
 10 Ἀστεροπαῖον [ὅτι] καὶ τῇ ἀριστερᾷ πλέον καὶ ἓνα πόδα ἢ ἓνα ὀφθαλμὸν ἔχειν. καὶ τὰ ψηφισματώδη, τὰ διὰ ψηφισμάτων κυρούμενα πρὸς καιρόν, ἃ οὐκ ἦν δίκαια πρὶν τεθῆναι, ὥς τὸ τὰς ἀρχὰς ὠνητὰς εἶναι. ἀλλ' ἔστιν ὥς, τουτέστιν ἔστι τι καὶ ἀκίνητον· κίνητον μέντοι πᾶν, διότι τῆς τοῦ ἐνδεχομένου φύσεώς ἐστιν, εἵπερ ἄμφω κίνητὰ ὁμοίως· παρά γὰρ
 15 τοῖς ἀδιαστροφῶς ἔχουσιν ὄντα ὥς προεῖπεν ἤδη. καίτοι ἐνδέχεται πάντας ἀμφιδεξίους γενέσθαι· τοῦτο οὐκ ἀργῶς προσέθηκεν, ἀλλ' ὑπὲρ τοῦ τὴν κρίσιν ἡμᾶς μὴ ἀπὸ τοῦ πλήθους ἀλλ' ἀπὸ τῶν κατὰ φύσιν ἐχόντων ποιεῖσθαι. οὐ γὰρ ὅτι τοῖς πλείστοις ὁ πλοῦτος κακόν, διὰ τοῦτο οὐ τῇ φύσει αὐτοῦ ἀγαθόν, ἀλλὰ τοιοῦτος ὅτι τοῖς κατὰ φύσιν ἔχουσιν
 20 ἀγαθόν. πῶς δὲ ἔχει τὸ κατὰ συνθήκην δίκαιον, ὃ καὶ συμφέρει, εἶπε τῷ διὰ τὸ συμφέρειν δοκεῖν τῷ κοινῷ τίθεσθαι τε τὴν ἀρχὴν καὶ πάλιν μετατίθεσθαι τοῖς μέτροις, ἃ πρὸς τὸ χρήσιμον ἀλλάσσεται, σαφῶς ἐπεδείξατο. ἐπεὶ οὐδὲ πολιτείας. οὐ γὰρ πανταχοῦ καὶ παρὰ πᾶσιν ἡ αὐτὴ πολιτεία, οὐδὲ παρὰ τοῖς αὐτοῖς ἡ αὐτὴ αἰεὶ, ὅτι μὴ φύσει αἰεὶ ἀλλὰ
 25 νόμῳ τε καὶ κατὰ συνθήκην συνίστανται καὶ τοιούτοις χρῶνται δικαίοις. ἡ μέντοι ἀρίστη αἰεὶ καὶ παρὰ πᾶσι τοῖς κατὰ φύσιν ἔχουσιν ἡ αὐτή· φύσει γὰρ αὕτη· καὶ γὰρ εἰ μὴ κατ' αὐτὰ πολιτεύονται ἀλλὰ κατὰ φύσιν τέ ἐστιν αὐτοῖς ὥς καὶ τὸ τὴν δεξιὰν χεῖρα ἔχειν κρείττω τοῖς ἔχουσιν· αὕτη δ' ἂν εἴη ἐν ἣ τὰ φυσικὰ δίκαια καὶ νόμιμά ἐστι. τῶν δὲ δικαίων
 30 καὶ νομίμων. φησὶν ἔχειν τὰ νόμιμα καὶ δίκαια πρὸς τὰ κατ' αὐτὰ πρассόμενα οὕτως ὥς ἔχει τὰ καθόλου πρὸς τὰ καθ' ἕκαστα. ὥς γὰρ ἄνθρωπος εἰς ὧν τῷ εἶδει καὶ κοινόν τι | καὶ καθόλου εἶδει ἐννοήσῃ οὐκ ^{1ε} f. 1v
 ἐν ὑποστάσει ὄν, καθὼ κοινῶς κατὰ πλειόνων τῶν καθέκαστα ἀνθρώπων κατηγορεῖται, οὕτω καὶ τὰ μὲν δίκαια ἢ νόμιμα καθόλου ἐστὶ τοιαῦτα ὑπὸ
 35 τῶν νόμων ὠρισμένα, τὰ δὲ πρассόμενα καθέκαστά τε καὶ ὑπ' ἐκεῖνα. κοινὸν γὰρ δίκαιον καὶ νόμιμον τὸ παρακαταθήκην φέρε εἰπεῖν ἀποδιδόναι, καθ' ἕκαστα δὲ καὶ ὑπ' ἐκεῖνο πρассόμενον τὸ ὑπὸ τοῦδε ἀποδοθῆναι ἢ ὑπὸ τοῦδε· αἱ γὰρ πράξεις ἐν τούτοις, ὧν πάντως κοινὸν ἐν τούτῳ κατηγορεῖται, ἐν τούτοις τὸ εἶναι ἔχον. ἐκείνων δὲ ἕκαστον ἓν. περὶ τῶν

7 ἐχυρωτέραν FG 10 Ἀστεροπαῖον] cf. Homer. II. Φ 163 ὅτι FG: ego concellavi
 11 ἔχειν scripsi: ἔχων FG 15 ἀδιαστροφῶς F: διαστροφῶς G 16 πάντας FG:
 τινας Aristoteles 20 ὃ F: ὅτι G συμφέρειν G: συμφέρον F 23 πολιτείας FG:
 αἱ πολιτεῖαι Aristoteles

καθόλου φησί· καθόλου γὰρ καὶ κοινὸν ὡς εἶδος. τὰ γὰρ ὑπὸ τῶν νόμων
 ὠρισμένα καθόλου ἐστί, τὰ δὲ καθ' αὐτὰ πρασσόμενα τάδε τινὰ ἐστὶ καὶ
 καθ' ἕκαστα. διαφέρει δὲ τὸ ἀδίκημα καὶ τὸ ἄδικον. εἰπὼν ἕκαστον
 τῶν νομίμων καὶ δικαίων καθόλου πως εἶναι πρὸς τὰ κατ' αὐτὰ πρασό-
 5 μενα, νῦν τί μὲν ἐστὶ τὸ καθόλου, τί δὲ τὸ κατ' αὐτὸ πρασσόμενον καὶ
 ὅτι κατὰ νοῦνομα διαφέρουν λέγει. διαφορὰν γὰρ δείκνυσιν ἀδίκου τε καὶ
 ἀδικήματος καὶ δικαίου καὶ δικαιώματος ἢ δικαιοπραγήματος. ἄδικον μὲν
 γὰρ ἐστὶ τῇ τάξει, ὃν καθόλου τε καὶ ὠρισμένον καὶ τεταγμένον τῷ λόγῳ·
 ὅταν δὲ πραχθῇ καὶ ἐν πράξει γένηται, ἀδίκημά ἐστιν, ὃν ἐν τοῖς καθ'
 10 ἕκαστα. ὁμοίως τὸ δίκαιον ὠρισμένον τε καὶ καθόλου δίκαιον, πραχθὲν
 δὲ τοῦτο δικαίωμα ἀνάλογον τῷ δικαιώματι. εἰπὼν δὲ δικαίωμα τὸ κατὰ
 τὸ ὠρισμένον τε καὶ καθόλου δίκαιον πραχθὲν ἐπανορθοῦται αὐτὸ καὶ φησι·
 καθόλου μὲν τὸ κατὰ τὸ ὠρισμένον δίκαιον πᾶν πραχθὲν δικαιοπράγημα
 καλεῖται ἀλλ' οὐ δικαίωμα, ἂν τε ἐν νομῇ ἢ ἂν τε περὶ τὰ συναλλάγματα,
 15 ἰδίως δὲ δικαίωμα | τὸ ἐπανορθωτικὸν τοῦ ἀδικήματος, τουτέστιν ἢ ἐπὶ ^{τε} f. 2r
 τῷ ἀδικήματι τιμωρία τε καὶ ζημία. τοιοῦτόν ἐστὶ καὶ τὸ “δικαιώσει δὲ
 Κόρινθον”, ἴσον τῷ ἐπανορθώσει καὶ κολάσει· τὸ γὰρ εἰς τὸν ἀδικήσαντα
 γινόμενον δικαιοπράγημα τοῦτ' ἐστὶ τὸ δικαίωμα. ὁ μὲν γὰρ τὴν παρα-
 καταθήκην ἀποδιδούς δικαιοπραγεῖ, ὁ δὲ τῷ μὴ ἀποδιδόντι ἐπεξιὼν δικαιοῖ
 20 τὸν ἀδικήσαντα, καὶ τὸ τοιοῦτο δικαιοπράγημα δικαίωμα. τίνα δὲ ἐστὶ καὶ
 πόσα εἶδη δικαιοπραγημάτων τε καὶ ἀδικημάτων καὶ ἐν τίσι καὶ πῶς γινό-
 μενα τοιαῦτά ἐστιν, ὕστερον ἔρεῖν φησι· δοκεῖ δέ μοι δι' ὧν ἐπιφέρει περὶ
 τούτων λέγειν. λέγει γὰρ τῶν τὰ δίκαια ἢ ἄδικα ποιούντων τινὲς μὲν
 εἰσιν οἱ δικαιοπραγοῦντες ἢ ἀδικοῦντες κυρίως, τινὲς δὲ οὐ κυρίως ἀλλὰ
 25 κατὰ συμβεβηκός· καὶ δείκνυσιν τῶν ἀδίκως γινομένων τὰ μὲν ὄντα ἀτυ-
 χήματα, τὰ δὲ ἁμαρτήματα, τὰ δὲ ἀδικήματα, τὰ δὲ ἤδη καὶ μετὰ κακίας
 γινόμενα. ἐστὶ γὰρ ταῦτα προσαρμόζειν ἃ ἴσως ἔρεῖν ὑπερτίθεται. [ἄδικον
 μὲν γὰρ ἐστὶ τὸ φύσει ἢ τῇ τάξει ἀντὶ τοῦ καθόλου καὶ τεταγμένον καὶ
 ὠρισμένον τῷ λόγῳ, ὅτι ὅταν πραχθῇ ἀδίκημά ἐστιν, ἀντὶ τοῦ ἐν πράξει
 30 γένηται. ὁμοίως δὲ καὶ δικαίωμα, τουτέστι τὸ διορθούμενον μεταλήψει
 δικαιοπράγημά φησι λέγεσθαι μᾶλλον εὐλογον ἂν εἴη δικαίωμα τὸ ἐπανόρ-
 θωμα τοῦ ἀδικήματος, ὃ ἐστὶν ἢ ἐπὶ τῷ ἀδικήματι τιμωρία καὶ ζημία.
 τοιοῦτον δὲ τὸ “δικαιώσει δὲ Κόρινθον” ἀντὶ τοῦ ἐπανορθώσει καὶ κολάσει.
 τὸ γὰρ εἰς τὸν ἀδικήσαντα γινόμενον δικαιοπράγημα, τοῦτό ἐστὶ δικαίωμα.]

35 p. 1135^a15 Ὅντων δὲ τῶν δικαίων καὶ ἀδίκων.

Εἰπὼν περὶ τοῦ ἀδικεῖν καὶ τοῦ δικαιοπραγεῖν νῦν προσδιορίζεται
 αὐτά, ἅμα δὲ καὶ διορίζει περὶ τοῦ προβλήματος ὃ ἐκίνησε πρὸ ὀλίγου εἰπὼν
 “ἐπειδὴ ἐστὶν ἀδικοῦντα μήπω ἄδικον εἶναι, ὁ ποῖα ἀδικήματα ἀδικῶν

2 fort. κατ' αὐτὰ ut v. 4

14 περὶ F: παρὰ G

16. 17 δικαιώσει δὲ Κόρινθον] cf. Herodot.

E 92

27 γὰρ F: δὲ G

ἄδικον—δικαίωμα (34) ea repetunt quae exposita sunt v. 7—20

30 καὶ G: om. F

37 πρὸ ὀλίγου] p. 1134^a17, ubi ἐπεὶ δ' Aristoteles et Anon. p. 229, 16

ἤδη ἄδικός ἐστιν ἐκάστην ἀδικίαν;” τὸ δὲ | ἀλλ’ ἢ κατὰ συμβεβηκὸς ¹⁰_{f. 2v}
 τοῦτο τί ποτέ ἐστι δι’ ὧν ἐπάγει δηλοῖ. ὅταν γὰρ πράττων τὰ δίκαια ἄκων
 κατὰ συμβεβηκὸς δικαιοπραγῇ, ὁμοίως δὲ καὶ ὁ τὰ ἄδικα πράττων εἰ ἄκων
 πράττοι, † ταῦτα δὲ καὶ τῷ ἐκούσίῳ. ὄντων δὲ δικαίων καὶ ἀδίκων
 5 τῶν εἰρημένων, τουτέστι τοῦ νεμητικοῦ καὶ ἐπανορθωτικοῦ, ὁμοίως δὲ
 καὶ τῶν ἐναντίων αὐτοῖς. λέγω δὲ ἐκούσιον μὲν ὥσπερ καὶ πρότερον
 εἴρηται. εἰπὼν τῷ ἐκούσίῳ ὀρίζεσθαι τό τε δικαιοπράγημα καὶ τὸ ἀδίκημα,
 εἰκότως ἡμᾶς ὑπομιμνήσκει τῶν εἰρημένων αὐτῷ περὶ ἐκούσιου τε καὶ
 ἀκούσιου ἐν τῷ τρίτῳ. ὄντος γὰρ διττοῦ τοῦ ἀκούσιου, τοῦ τε βία καὶ
 10 τοῦ δι’ ἄγνοιαν γινομένου, τὸ ἐκούσιον ἦν ὃ μήτε βία μήτε δι’ ἄγνοιαν
 γίνεται, ὃ ἔστιν οὐ βία μὲν, οὐ ἡ ἀρχὴ ἐν αὐτῷ, οὐ δι’ ἄγνοιαν δέ, εἰ μὴ
 τὰ καθ’ ἕκαστά τις εἴη ἀγνοῶν δι’ ὧν καὶ ἐν οἷς ἡ πράξις. ὁ γὰρ τῷ τὸ
 καθόλου ἀγνοεῖν ἀμαρτάνων οὐ δι’ ἄγνοιαν ἀμαρτάνει, ὡς ἔδειξεν ἐν τῷ
 τρίτῳ. διὰ τούτων δι’ ὧν γίνεται τὸ ἐκούσιον, οὐ ἡ ἀρχὴ ἐπ’ αὐτῷ εἰ-
 15 ὅτι τὰ καθ’ ἕκαστα ἐν οἷς ἡ πράξις, τοῦτο δὴ καὶ νῦν τὸ ἐκούσιον λέγει
 εἶναι. ὃ γὰρ ἂν τις τῶν ἐπ’ αὐτῷ ὄντων, τουτέστιν ὧν ἡ ἀρχὴ ἐπ’
 αὐτῷ. τῶν γὰρ βία γινομένων οὐκ ἐν τοῖς πράττουσιν ἡ ἀρχή. ὃ δὴ ἂν
 τις τούτων τῶν ἐπ’ αὐτῷ ὄντων, ὃ ἔστιν ὧν ἡ ἀρχὴ ἐπ’ αὐτῷ, εἰδὼς
 καὶ μὴ ἀγνοῶν πράξει, τοῦτ’ ἔστι τὸ ἐκούσιως γινόμενον. ἐπεὶ δὲ ἦν τὸ
 20 διὰ τὴν τῶν καθ’ ἕκαστα ἄγνοιαν γινόμενον ἀκούσιόν τε καὶ δι’ ἄγνοιαν
 γινόμενον, τότε φησὶ τοῦτο τοιοῦτον εἶναι, ὅταν τις μηδὲν τῶν καθ’ ἕκαστα
 ἐν οἷς ἡ πράξις ἀγνοῇ. τὰ δὲ καθ’ ἕκαστα ἐν οἷς ἡ πράξις ὧν ἀγνοήσας
 τις ἐποίει δι’ ἄγνοιαν ἦν ταῦτα, ὁ πράττων, περὶ ὃ πράττει, ὃ πράττει, δι’
 οὐ πράττει, οὐ ἔνεκα πράττει, ὡς πράττει. ὧν τὸν μὲν πράττοντα οὐδεὶς
 25 δύναται ἀγνοεῖν. οὐδεὶς γὰρ ἂν αὐτὸν ἀγνοῆσαι “μὴ μαινόμενος”, ὡς εἶπεν
 ἔχει. | συνέστειλε δὲ καὶ τὰ ἄλλα εἰς τρία, ὧν καὶ νῦν μνημονεύει. ὁ ¹⁰_{f. 3r}
 γὰρ γνωρίζων τὸν τε περὶ ὃν ἡ πράξις γίνεται καὶ τὸ ὄργανον δι’ οὗ καὶ
 τίνος ἔνεκα γίνεται, οὗτος ἐκούσιως ποιεῖ. καὶ γὰρ τὸ δι’ ἄγνοιαν γινό-
 μενον, παρὰ τίνος ἀγνοίας τῶν τριῶν τούτων γίνεται. ἐδείχθη γὰρ ὑπα-
 30 γόμενα καὶ τὰ ἄλλα τούτοις. καὶ εἴη ἂν διὰ τοῦτο μήτε οὐ λέγων τὸ
 τίνος ἔνεκα. ὥσπερ γὰρ ἐπεξηγούμενος τὰ προειρημένα προσέθηκε τὸ
 τίνα τύπτει. ἢ καὶ τίνων ἔνεκε. μὴ κατὰ συμβεβηκὸς δὲ τούτων ἐκά-
 τερόν φησι τῶν ἐν οἷς δηλονότι τὸ ἐκούσιον ἦν, ὧν τὸ μὲν ἦν τὸ ἐπ’
 αὐτῷ ἐστι † τὸ συμβεβηκός. μὴδὲ βία, τουτέστι μὴ τὸ μὲν αὐτῷ κατὰ
 35 συμβεβηκός, τὸ δὲ βία. οὐ γὰρ ἀμφοτέρω μὴ κατὰ συμβεβηκὸς καὶ ἀμφο-
 τέρα μὴ βία, ἀλλ’ ἐπὶ μὲν τούτου τῷ τὴν ἀρχὴν μὴ ἐπ’ αὐτῷ εἶναι τὸ

2 πράττη et 3 δικαιοπραγεῖ scribendum videtur

4 δὲ καὶ τῷ G: δὲ τῷ F

δικαίων

(om. τῶν) FG (sed vide p. 234,35) et Aristot. cod. Mb: τῶν δικαίων Aristot. vulg.

6 λέγω FG: fort. λέγει

7 τῷ scripsi: τὸ FG

11 μὴ F: om. G

12 τὰ scripsi:

τὸ FG ἀγνοῶν scripsi: ἀγνοούμενος FG

13. 14 ἐν τῷ τρίτῳ] c. 3

15 λέγει

scripsi: λέγειν FG

17 τῶν γὰρ—ἐπ’ αὐτῷ (18) F: om. G

21 τότε scripsi ex Michaele:

τοῦτο FG

26 ἐκεῖ] Γ 2 p. 1111^a7

συνέστειλλε FG

28 ἔνεκε FG

30 μήτε

οὐ scripsi: μήτε ὁ νῦν FG

32. 33 ἐκάτερον FG et Aristot. cod. Kb: ἕκαστον Aristot.

vulg. 34 ἐστι] εἶναι scribendum videtur

μὴ βία ἀρμόζοι ἄν. δύναται γὰρ δι' αὐτοῦ τις οὐ τὴν ἀρχὴν μὲν ἐν αὐτῷ
 ἔχει, βιασθεὶς τι ποιῆσαι, ὡς αὐτὸς παρατίθεται τὸ ἐπὶ τῶν χειρῶν, τὸ δὲ
 ἐπὶ τοῦ εἰδέναι τὰ καθ' ἕκαστα, τὸ μὴ κατὰ συμβεβηκός. τὸ γὰρ τὰς
 χεῖρας κινεῖν τινα τὰς ἰδίας ἐν αὐτῷ ἢ ἀρχὴ καὶ ἐπ' αὐτῷ τούτῳ τὸ
 5 εἶναι δοκεῖ ἄλλ' ὅταν ἄλλος τις βία λαβὼν τινος τὴν χεῖρα τύπτῃ τινά, δ
 ἐπ' αὐτῷ ἦν καὶ οὐ τὴν ἀρχὴν ἐπ' αὐτῷ εἶχε, τοῦτο βία ποιεῖ. δύναται
 μέντοι λέγειν τις, κατὰ συμβεβηκός τότε ἐπ' αὐτῷ εἶναι τὸ τὰς χεῖρας
 κινεῖν, ὅτι εἰ διὰ τούτου βιαζόμενος ποιεῖ, οὐ συμβέβηκε τὴν ἀρχὴν τῆς
 κινήσεως ἐπ' αὐτῷ εἶναι καὶ † δ' ἔχει τοῦτο κινῆσαι αὐτὸς καὶ ἐν αὐτῷ τὴν
 10 ἀρχήν· καὶ οὕτως ἂν εἴῃ τὸ βία γινόμενον κατὰ συμβεβηκός ἐπ' αὐτῷ.
 κατὰ συμβεβηκός δὲ γνωρίζοι ἂν τις ταῦτα, ὧν ἡ ἄγνοια ἀκούσιον ἐποίει
 τὸ γινόμενον οὕτως ὡς αὐτὸς δείκνυσιν. ὁ γὰρ τὸν πατέρα τύπτων καὶ
 γνωρίζων μὲν ὅτι ἄνθρωπος, ἀγνοῶν δὲ ὅτι πατήρ, κατὰ συμβεβηκός ἂν
 εἴῃ γνωρίζων τὸν περὶ δὴν ἢ πρᾶξις. ἀλλὰ καὶ ὁ τὸν ἐλλέβορον γνωρίζων
 15 τε καὶ διδοὺς τινι, οὐκ εἰδὼς δὲ οὐ ποιητικός, κατὰ συμβεβηκός ἂν καὶ ^{1ε}
 οὗτος γνωρίζοι τὸ οὐ ἔνεκα. ὁμοίως δὲ καὶ ὁ εἰδὼς τὸ ἀκόντιον δ' ἀφίησι, _{f. 3v}
 μὴ εἰδὼς δὲ ὅτι λελόγχωται, κατὰ συμβεβηκός ἂν γνωρίζοι. τὸ δὲ οὐ
 ἄλλων οὐδὲ τῶν οὕτως γνωριζομένων καθ' αὐτό. διὸ οὐδὲ ἐκούσιως ἢ
 πρᾶξις γίνοιτο ἂν, ἐν ᾗ τὰ καθ' ἕκαστα ἐν οἷς ἢ πρᾶξις κατὰ συμβεβηκός
 20 γνωρίζεται. ὧν γὰρ ἢ καθ' αὐτὸ γινώσκῃς τὴν πρᾶξιν ἐκούσιον ποιεῖ, τούτων
 εἰ κατὰ συμβεβηκός τι γνωρίζοιτο, οὐχ ἐκούσιον τὸ γινόμενον. αὐτὸς δὲ
 αὐτὸ καθόλου εἶπε διὰ τοῦ εἰπεῖν ὁμοίως δὲ τὸ τοιοῦτον διωρίσθω
 καὶ ἐπὶ τῶν οὐ ἔνεκα καὶ περὶ τὴν πρᾶξιν αὐτήν. τὸ δὲ ἀγνοοῦ-
 μενον τί ἐστι, τὸ ἐκούσιον πρότερον ἀποδοῦς, νῦν πάλιν τὸ ἀκούσιον τί
 25 ποτ' ἐστὶ λέγει καὶ φησι τοῦτο εἶναι ἀκούσιον τὸ δι' ἄγνοιαν πράττομενον
 ἢ βία τῶν ἐφ' ἡμῖν ὄντων. λέγει δὲ τὰ φυσικὰ καὶ ἀγνοούμενα. οὔτε
 μὴν τῶν δι' ἡμῶν γενομένων ἐφ' ἡμῖν δὲ ὄντων, οὔτε ἐκούσια οὔτε
 ἀκούσια. ἐστὶ δὲ τοιαῦτα ὅσα κατὰ φύσιν γίνεται, οἷον ἢ τῆς τροφῆς
 κρίσις καὶ πέψις (καὶ) ἢ τῶν τρεφομένων αὔξεισις. ἐν γὰρ τοῖς ἐφ' ἡμῖν
 30 τὸ ἐκούσιον καὶ τὸ ἀκούσιον. ὄντα δὲ ἐφ' ἡμῖν οὐχ ἐκούσια μὲν, οὐ μὴν
 ἤδη καὶ ἐκούσια· οὐ γὰρ βία γίνονται· ὡς εἶναι τὸ ἀκούσιον ἐν τοῖς ἐφ'
 ἡμῖν, ὅταν ἢ δι' ἄγνοιάν τι πράττωμεν τούτων καὶ μὴ κατὰ τὴν ἐν αὐτοῖς
 ἀρχὴν μὴδὲ ἐκόντες. ὅτι γὰρ δεῖ τῷ ἐκούσιῳ ὥσπερ τὸ μὴ ἀγνοεῖν, οὕτως
 δὲ καὶ τὸ μὴ βία ἀλλὰ καὶ τὸ ἐπ' αὐτῷ προσκειῖσθαι ἐδήλωσεν ἐπὶ τῶν
 35 φύσει γινομένων ἐν ἡμῖν, ἃ καίτοι εἰδόντων ἡμῶν γινόμενα, οὐπω ἐστὶν
 ἐκούσια, ὅτι μὴ ἐφ' ἡμῖν ἐστὶν ἢ ἀρχὴ τῆς ἐπ' αὐτὰ κινήσεως. ἢ βία.
 τὸ λεγόμενον τοιοῦτόν ἐστι. ταῦτά ἐστιν ἀκούσια ὅσα ἀγνοεῖται ἢ μὴ
 ἀγνοεῖται μὲν μὴ ἐπ' αὐτῷ δὲ ἐστὶ, τουτέστι μὴ κατὰ τὴν ἐν αὐτῷ ἀρχὴν
 γίνεται ἀλλὰ βία· ὡς ἀντὶ | τοῦ ἢ τὸ ἀλλὰ τίθεσθαι καὶ εἶναι ἀλλὰ βία. ^{1ε}
 40 εἰπὼν δὲ μὴ ἐπ' αὐτῷ δ' ὄν, πῶς εἶπε τοῦτο, ἐδήλωσεν ἐπενεγκῶν τὸ _{f. 4r}

7 λέγειν scripsi: λέγων FG

12 γινόμενον Michael: λεγόμενον FG

17 λελόγχωται G

18 οὐδὲ G: οὐδὲν F

23 τῶν FG et Aristot. codd. L^b M^b: τοῦ Aristot. vulg.

αὐτήν

FG: ὅλην Aristoteles

29 καὶ addidi: om. FG

βία, ὃν ἴσον ὡς εἰπεῖν τῷ ἀλλὰ βία· ὡς γὰρ τῷ μὴ ἐπ' αὐτῷ ἀντὶ τοῦ βία κεχρημένος ἐδήλωσεν οἷον τὸ ἐγγηρᾶν ἢ ἀποθνήσκειν διὰ τὸ μὴ ἐν ἡμῖν εἶναι τὴν ἀρχὴν τῆς ἐπ' αὐτὰ κινήσεως. φύσεως γὰρ ὄντες θνητῆς οὐ κύριοι ἐσμεν τοῦ ἐπὶ τοῦτο μὴ ἐλθεῖν· ἀνάγκη γὰρ ἔχομεν.

5 p. 1135^b2 Ἔστι δὲ ὁμοίως ἐπὶ τῶν ἀδίκων καὶ τῶν δικαίων.

Εἰπὼν πρὸ ὀλίγου τὸ ἀδικεῖν καὶ τὸ δικαιοπραγεῖν ἐν τοῖς ἐκουσίως γινομένοις εἶναι καὶ διὰ τούτων τί ποτέ ἐστι τὸ ἀκούσιον ὑπομνήσας ἡμᾶς καὶ εἰπὼν ὅτι κατὰ συμβεβηκὸς γίνεται, ὃ κατὰ τὴν ἐν αὐτῷ ἀρχὴν ποιήσας τις ἢ γνωρίζων τι τούτων ἐν οἷς ἐστὶν ἡ πρᾶξις οὐχ ἐκὼν ποιεῖ, τοῦτο
10 λέγεται καὶ ἐπὶ τῶν δικαίων καὶ ἐπὶ τῶν ἀδίκων εἶναι τὸ κατὰ συμβεβηκός. ὁ γὰρ ποιῶν τι τῶν δικαίων ἄκων καὶ διὰ φόβον κατὰ συμβεβηκὸς δικαιοπραγεῖ· ὅτι γὰρ οἷς συμβέβηκε δικαίοις εἶναι ταῦτα ποιεῖν λέγει, οὐ μὴν ἀπλῶς οὐδὲ κυρίως καὶ μὴ ἐκὼν. οὐ γὰρ ἐν τούτῳ τὸ δικαιοπραγεῖν ὁμοίως καὶ ὁ μὴ ἐκ τῶν ἀδίκων τι ποιήσας ὡς ὁ ἀναγκασθεὶς μὴ ἀπο-
15 δοῦναι τὴν παρακαταθήκην, κατὰ συμβεβηκὸς ἀδικεῖ (ὅτι γὰρ συμβέβηκε τῷ ὑπ' αὐτοῦ πρassoμένῳ ἀδίκῳ εἶναι), οὐ μὴν ἀπλῶς· τὸ γὰρ ἀπλῶς ἦν ἐν τῷ ἐκόντα ποιεῖν αὐτά. λαβὼν δὲ ὅτι ἐν τοῖς ἐκουσίως γινομένοις ἐστὶ τό τε δικαιοπραγεῖν καὶ ἀδικεῖν, ὥσπερ καὶ τὸ ἐκουσίως ἢ ἀκούσιως τι ποιεῖν ἐν τοῖς ἐφ' ἡμῖν, ἐξῆς τῶν ἐκουσίως γινομένων διαφορὰς τινὰς
20 δείκνυσι. τῶν γὰρ ἐκουσίως πρassoμένων τὰ μὲν προελόμενοι καὶ μετὰ προαιρέσεως ποιοῦμεν, τὰ δὲ οὐ προελόμενοι, ὥσπερ τὰ διὰ θυμόν. καὶ ὅτι γε ἔστι τινὰ, ἃ ἐκόντες ποιοῦμεν, οὐ προελόμενοι δέ, ἐνεδειξάτο διὰ τὸ ὑπομῆσαι ἡμᾶς ὅτι ἔνια ὧν ἐκόντες ποιοῦμεν οὐ προβουλευόμενοι ποιοῦμεν ἀλλ' ἀπροβουλεύτως· ἦν δὲ ἡ προαίρεσις | τῇ βουλῇ· ὅρεξις ^{τε} f. 4v
25 γὰρ ἐστὶν αὕτη βουλευτική, ὥστε οὐδὲ κατ' ἀρετὴν καὶ κακίαν ταῦτα ἂν γένοιτο. τριῶν δὲ οὐσῶν βλαβῶν. διελὼν πρὸ ὀλίγου καθ' ἐκάστας γε αὐτῶν ὁποῖά τε εἶδη καὶ ὁπόσα καὶ περὶ ποῖα ὄντα τυγχάνει ὕστερον ἐπισκέπτεσθαι, νῦν τοῦτο ποιεῖ. διελὼν γὰρ τὸ ἐκούσιον εἷς τε τὸ κατὰ προαίρεσιν καὶ εἷς τὸ χωρὶς προαιρέσεως, ἐπεὶ τῶν γινομένων τὰ μὲν
30 ἀκούσιως γίνεται, τὰ δὲ ἐκουσίως, ἔστι δὲ ἡ ἀδικία βλάβη τις, ἀποδίδωσι νῦν ἢ πῶς γινομένη βλάβη ἀδικία. τῶν γὰρ βλαβῶν αἱ μὲν μετ' ἀγνοίας τοῦ γινομένου γίνονται καὶ εἰσιν ἀκούσιοι, αἱ δὲ ἐκουσίως καὶ εἰδότες, καὶ τῶν μετ' ἀγνοίας αἱ μὲν παράλογοι καὶ ἐκ παραδόξου γίνονται, αἱ δὲ τὸ μὲν ἀκούσιον ἔχουσιν, οὐ μὴν καὶ κατὰ <τὸ> παράλογον καὶ παράδοξον γί-
35 νονται. τὰς δὲ κατὰ ἄγνοιαν γινομένας βλάβας κοινῶς εἶπεν ἁμαρτήματα. μετὰ δὲ ταῦτα ὑποδιαίρεισιν αὐτῶν ποιεῖ· τὰς μὲν παραλόγως αὐτῶν γι-

4 κύριοι F: κυρίως G

10 λέγεται FG: scripseris λέγει

13 μὴ scripsi: μὴν FG

15 κατὰ F: ταῦτα G

23 προβουλευόμενοι F: προελόμενοι G

24 post προαίρεσις inter-

cidisse videtur σύνεγγος cf. Γ 4 p. 1111^b20

26 γένοιτο F: λέγοιτο G

τριῶν Aristoteles:

τρίτον FG διελὼν FG: immo εἰπὼν

32 περὶ scripsi ex Aristotele p. 1135^a14: παρὰ

FG ἐκουσίως corr. ex ἀκούσιως G: ἀκούσιως F

34 τὸ Michael: om. FG

νομένας ἀτυχήματα καλῶν, τὰς δὲ μὴ παραλόγως ἀμαρτήματα ὁμωνύμως
 τῷ κοινῷ. εἴη δ' ἂν παραλόγως γινόμενα τὰ σπάνια καὶ ἀπροσδόκητα,
 οἷον εἰ τὴν θύραν ἀνοίξαντος ἄφνω τινὸς ὁ πατήρ παρεστὼς ἐπλήγη ἢ εἰ
 γυμναζομένου ἐν τῷ τοιούτῳ χωρίῳ καὶ ἀκοντίζοντος ἐν ᾧ οὐδεὶς ἐτύγ-
 5 χανεν ὦν, εὐρέθη τις τῶν οἰκετῶν ἀπὸ τύχης ὦν ἐν αὐτῷ καὶ περιπίπτων
 τῷ ἀκοντίῳ. τὰ γὰρ τοιαῦτα παράλογά τε καὶ ἀπροσδόκητα. ὅσα δὲ μὴ
 ἔχει μὲν τὸ παράλογον, ἀγνοοῦντος μέντοι γίνεται, ταῦτα ἀμαρτήματα. ὁ
 γὰρ ἐν ὁδῷ ἀκοντίζων, ἐν ᾗ εἰκὸς εἶναί τινα, καὶ τυχὼν τινος ἡμάρτηκε.
 καὶ αἱ τοιαῦται τῶν βλαβῶν ἀμαρτήματα καλοῦνται. Θεόφραστος μέντοι
 10 τὰ ἀτυχήματα οὐχ ὑπάγει τοῖς ἀδικήμασιν· ἔοικε δὲ μὴ|δὲ Ἀριστοτέλης. ¹⁰_{f. 5r}
 τίνα δὲ τὰ μετ' ἀγνοίας γινόμενά ἐστι; πάλιν αὐτὰ διδάσκει καὶ τίθησι
 πέντε. οὐ τοῦτο δὲ λέγει, ὅτι τὰ μετὰ ἀγνοίας γινόμενα περὶ τὴν τῶν
 πάντων τῶν προειρημένων ἀγνοίαν γίνεται, ἀλλ' ὅτι περὶ τὶ τούτων ἀγνοη-
 θέν· ἱκανὸν γὰρ καὶ ἓν τι τούτων πρὸς τὸ γινόμενον ἐν ἀγνοίᾳ γενέσθαι.
 15 ταῦτα δέ, φησὶν, ἔστι τό τε ὄν καὶ ᾧ καὶ ὃ καὶ οὗ χάριν καὶ ὥς ἐστι.
 τὸ μὲν ὄν, περὶ ὄν ἡ πράξις, ᾧ δὲ τὸ ὄργανον, ὃ δὲ ἡ πράξις αὐτή, οὗ
 δὲ χάριν τὸ τέλος, ὥς δὲ ὁ τρόπος. ὅταν μήτε ὄν, τουτέστι περὶ ὄν ἡ
 πράξις· ὃ δὲ τῆς πράξεως αὐτῆς· περὶ ὄν μὲν γὰρ τὸν πατέρα τυχόν, ὃ
 δὲ ἡ πράξις, ἡ τῶν μυστηρίων τυχὸν ἐκφορά, ᾧ δὲ τὸ ὄργανον, τυχὸν τὸ
 20 ἀκόντιον ἢ ὁ καταπέλτης, οὗ δὲ τὸ τέλος, τυχὸν φίλτρον ἢ ὑπνωτικόν, ὥς
 δὲ ὑπνωτικὸν πιὼν τυχὸν λάθαι θανάσιμῳ θανάσιμον ἐργασάμενος. ἢ οὐχ
 ὄν ἢ οὐχ ὥς. ἡρέμα γὰρ οἰόμενος πλήττειν ἔπληξε σφοδρῶς. ὅταν
 μὲν οὖν παραλόγως, τουτέστιν ἀπροσδοκῆτως οὐ περὶ τὴν τοῦ ποιοῦντος
 ῥαθυμίαν γινομένη τὸ ἔξωθεν εἶναι τὴν ἀρχὴν καὶ τὴν αἰτίαν, ὥς ὅταν τις
 25 δισκεύων ἔνθα οὐδεὶς ἦν, εἶτα ἔπληξέ τινα δισκεύων, ἀπὸ τύχης γέγονεν.
 ἀλλ' ὀργίσας. τὸν θυμούμενόν φησι τῶν ἐκόντων εἶναι. τῶν γὰρ ἐκόντως
 ποιούντων, οὗς καὶ εἰδότες λέγει, οἱ μὲν καὶ προελόμενοι ποιοῦσιν, οἱ δ'
 οὐ. τὰ μὲν οὖν μὴ προβουλευσαμένων γινόμενα ἀδικήματα λέγει. τοιαῦτα
 δὲ τὰ δι' ὀργὴν γινόμενά φησι. τὰ γὰρ περὶ τὰς ὀργὰς ἀμαρτανόμενα
 30 ἀπροβουλεύτως γίνεται. τὰ δ' ἄλλα πάθη ὅσα ἀναγκαῖα <ἢ> φυσικὰ
 εἶεν ἂν ἔρωτες λῦπαι καὶ φόβοι· φυσικὰ γὰρ πάθη ταῦτα (καὶ πολλὰ διὰ
 ταῦτα ἀπροβουλεύτως ἀμαρτάνεται), ἀναγκαῖα δὲ δίψα λιμός. καὶ γὰρ φο-
 βηθεὶς τις μὴ τρωθείη προλαβὼν ἔτρωσε καὶ ἔβλαψε προβουλευσάμενος |
 καὶ ἔρων ἐπείσθη κελεύσαντι τῷ ἐρωμένῳ οὐ προβουλευσάμενος καὶ ¹⁰_{f. 5v}
 35 λυπηθεὶς παρ' αὐτὴν τὴν λύπην, ἐποίησέ τι ὃ εἰ ἐσχόλασε τῷ βουλεύσα-
 σθαι οὐκ ἐποίησε. καὶ ἔπειθ' ὁ τις ἀλλότριον πόμα ἢ σιτία ἤρπασε διὰ
 λιμόν, ὦν εἰ ἐβουλεύσατο οὐδὲν ἐποίησεν. ὁ δὲ τούτων τι πράξας, διότι
 μὲν εἰδὼς καὶ ἐκὼν ἐποίησεν ἀδικεῖ, ὅτι δὲ μὴ προελόμενος οὐδέπω ἀδικος·

7 ἀγνοοῦντος G: ἀγνοοῦντως F 12 περὶ F: παρὰ corr. ex περὶ G τῶν delendum
 videtur 13 περὶ scripsi: παρὰ FG 15 τό τε ὄν καὶ ᾧ καὶ ὃ scripsi: τί τε ὄν καὶ
 ᾧ καὶ ᾧ F: καὶ ᾧ (prius) usque ad τὸ μὲν ὄν (2) G add. in marg. 16 ᾧ δὲ scripsi:
 οὗ δὲ FG 17 περὶ ὄν scripsi: περὶ ὃ FG 24 τὸ FG: an τῷ? 26 ἀλλ' ὁ
 ὀργίσας Aristot. 30 ἢ Aristoteles: om. FG 32 ἀναγκαῖα scripsi: ἀναγκαῖον FG
 33 aut προβουλευσάμενος delendum aut οὐ praemittendum

ὁ δὲ ἐκ προαιρέσεως βλάπτων οὐ μόνον ἀδικεῖ ἀλλ' ἤδη μοχθηρὸς καὶ
ἀδικὸς ἔσται· ὡσαύτως καὶ ὁ διὰ θυμόν τι ποιήσας εἰδὼς μὲν ἐποίησε
καὶ ἐκὼν, οὐ προβουλεύσας δὲ οὐδὲ προελόμενος. ὁ γὰρ ὑβρισθεὶς καὶ διὰ
τοῦτο τρώσας οὐκ ἐν ἑαυτῷ τὴν ἀρχὴν ἔσχεν ἀλλ' ἐν τῷ ὑβρικότι. ὁ
5 γὰρ ὀργίσας τὸ πᾶν εἵργασται. τοῦτο δὲ προσέθηκεν ἐπεὶ προεῖπεν ὅτι τὰ
διὰ θυμόν πραχθέντα ὑπὸ εἰδότων μὲν γίνεται, οὐ μὴν κατὰ προαίρεσιν,
οὐδὲ γὰρ προβουλευσαμένων.

p. 1135^b27 Ἔτι δὲ οὐδὲ περὶ τοῦ γενέσθαι ἢ μὴ.

Καὶ τοῦτο σημεῖον παρέχεται τοῦ τοὺς διὰ θυμόν τι πράξαντας μὴ
10 ἐπιβούλως μηδὲ ἀπὸ κακίας πεποιηθέναι, ὃ οὐ ποιοῦσιν οἱ ἐξ ἐπιβουλῆς
ἀδικοῦντες. ὁμολογοῦντες γὰρ τὸ γεγονέναι διαμφισβητοῦσι περὶ τοῦ δι-
καίως αὐτὸ πεποιηθέναι. ὥς γὰρ ἡδίκημένοι οἱ δι' ὀργὴν τι ποιοῦντες καὶ
ἀμυνόμενοι τοὺς πράξαντας ποιοῦσιν. ἐπὶ φαινομένη γὰρ ἀδικία ἢ
ὀργή ἐστι. διὸ καὶ ἐπὶ τοῦ δικαίως πεποιηθέναι ἀμφισβητοῦσιν. οἱ μὲν
15 γὰρ ἐν τοῖς συναλλάγμασι βλάπτοντες περὶ τοῦ γεγονέναι ἀμφισβητοῦσιν·
τὸ γὰρ δρᾶμα ἀμφισβητοῦσιν ὅτε ἐξ ἐπιβουλῆς ποιοῦντες τοιοῦτον, οἱ
μὲν ἀποδεδωκέναι τὸ ὀφειλόμενον λέγοντες, οἱ δὲ μὴ κεκομίσθαι, ὧν
ἀνάγκη τὸ ἕτερον εἶναι πάντως. κακὸν μὲν γὰρ τις | εἴη διὰ λήθην ^{τε}
ποιῶν ἢ δι' ἄγνοιαν, ἐπὶ δὲ τῶν διὰ θυμόν παθῶν περὶ μὲν τοῦ γεγονέναι
20 τὸ πρᾶγμα ὁμολογοῦσιν οἱ πεποιηκότες, περὶ δὲ τοῦ δικαίως ἢ ἀδίκως ἢ
μὴ δικαίως ἢ ἀμφισβήτησις τῷ πεποιηκότι καὶ τῷ πεπονθότι. οὐ γὰρ
ὥσπερ ἐν τοῖς συναλλάγμασιν. οἱ γὰρ ἐν τοῖς συναλλάγμασι βλάπ-
τοντες περὶ τοῦ γεγονέναι ἀμφισβητοῦσιν, οἱ μὲν ἀποδεδωκέναι φέρε εἰπεῖν
τὸ ὀφειλόμενον λέγοντες, οἱ δὲ μὴ κεκομίσθαι. ἂν δ' ἐκ προαιρέσεως
25 βλάβῃ, ἀδικεῖ· ὅτι μηδέπω ἀδικὸς μηδὲ ἀδικεῖ διὰ πάθος τι ποιήσας.
διὰ πλειόνων περιστήσας τὸ τοῖς προειρημένοις ἀκόλουθον ἐπιφέρει, ὅτι ὁ
ἐκ προαιρέσεως βλάπτων ἀδικεῖ. τὸ δὲ κατὰ ταῦτα ἤδη τὰ ἀδική-
ματα, τουτέστι κατὰ τὰς τοιαύτας βλάβας βλάπτων ἤδη καὶ ἀδικὸς ἐστίν·
ἀδικήματα γὰρ εἶπε τὰς βλάβας. ὅταν οὖν κατὰ προαίρεσιν βλάπτῃ τις
30 ἢ νέμων αὐτῷ τὸ πλεον παρὰ τὸ ἀνάλογον ἢ πλεονεκτῶν καὶ τὸ ἴσον
παραβαίνων, οὗτος ἤδη ἀδικὸς, ὥς δὲ ἀδικὸς μὲν καὶ ἀδικεῖ ὁ κατὰ προ-
αίρεσιν βλάπτων· ὁ δὲ εἰδὼς μὲν, μὴ κατὰ προαίρεσιν δὲ πράττων οὐκ
ἀδικεῖ· ἀδικήμα μέντοι τὸ γινόμενόν ἐστιν. οὕτως ἔχει καὶ ἐπὶ τοῦ δι-
καίου. ὁ μὲν γὰρ πρὸς τῷ εἰδέναι καὶ κατὰ προαίρεσιν δίκαια ποιῶν δί-
35 καιος, ὁ δὲ εἰδὼς μὲν, μὴ κατὰ προαίρεσιν δὲ ποιῶν, δικαιοπραγεῖ μὲν,
οὐ μέντοι καὶ δίκαιός ἐστι. τῶν δ' ἀκουσίων. πάντες γὰρ ὅσοι ἐξ ἐπι-
βουλῆς βλάπτουσιν, ἐπεὶ μὴ ἀγνοοῦντες ποιοῦσιν, ἤδη διὰ κακίαν καὶ μοχ-
θηρίαν οὗτοι βλάπτουσιν. ἀκούσια δὲ νῦν ἔοικε λέγειν πάντα τὰ μὴ κατὰ

13 ἐπιφαινομένη F: ἐπιμεμφομένη G

21 τῷ F: om. G

25 ἀδικεῖ scripsi: ἀδικεῖν

FG 34. 35 δίκαιος — ποιῶν (35) F: om. G

38 λέγειν corr. ut videtur ex λέγει

F: λέγει G

προαίρεσιν γινόμενα. τὰ γὰρ διὰ πάθος γινόμενα πρὸ ὀλίγου ἐκούσια μὲν
 εἶπεν, ἀπροαίρετα δέ, νῦν δὲ τοῖς | ἀκουσίους ὑποτάσσει καὶ ταῦτα. καθόσον ^{τε} f. 6v
 μὲν γὰρ οὐ δι' ἄγνοιαν γίνεται ἐκούσιως γίνεσθαι δοκεῖ, καθόσον δὲ οὐ
 κατὰ προαίρεσιν ἀκούσιως· τῶν δὲ ἀκούσιως γινομένων ὅσα πρὸς τῷ
 5 ἀγνοεῖν καὶ δι' ἄγνοιαν γίνεται, ταῦτα συγγνώμης ἄξια. δι' ἄγνοιαν
 εἶπε γίνεσθαι ἐφ' ὧν τὸ καθ' ἕκαστά τι ἐν οἷς ἡ πρᾶξις, (ἀ) ἦν καὶ
 κυρίως ἀκούσια. ὅσα δὲ οὐ δι' ἄγνοιαν γίνεται ἀγνοούντων δέ (ἦν δὲ
 ταῦτα τὰ περὶ τὴν τοῦ καθόλου καὶ τοῦ προσήκοντος ἄγνοιαν ἀμαρτήματα.
 ταῦτα δὲ ἦν τὰ διὰ τι πάθος γινόμενα), τούτων φησὶν ὅσα διὰ πάθος
 10 γίνεται μὴ ἀνθρωπικὸν μήτε φυσικὸν οὐ συγγνωμονικά. ἐπιζητήσαι δ' ἂν
 τις εὐλόγως τί μὲν τὰ φυσικά, τί δὲ τὰ ἀνθρωπικά πάθη λέγει. εἰ γὰρ
 λέγει ταῦτα λύπην ἡδονὴν φόβον ἔλεον καὶ τὰ τούτοις ὅμοια, οὐ μόνον ἂν
 λέγοι συγγνώμης ἄξια εἶναι τὰ δι' ἄγνοιαν γινόμενα, ἀ καὶ κυρίως ἦν
 ἀκούσια, ἀλλὰ καὶ τῶν ἐκούσιων πολλά τε καὶ πολλοὶ τῶν ἐν τοῖς πάθεσι
 15 τούτοις ὄντων εἰδότες καὶ ἐκόντες ἀμαρτάνουσιν, ὡς ἔδειξεν ἐν τῷ τρίτῳ.
 ἢ διαφέροι ἂν καὶ ἐν τούτοις τὸ προαιρούμενον αὐτὰ πράττειν ἢ προαιρού-
 μενον καὶ διὰ τοῦτο καὶ ἡ μὲν ἀκρασία οὐκ ἀδικία, ἡ δὲ ἀκολασία κακία;
 φυσικά δὲ καὶ ἀνθρώπινα λέγοι ἂν πείναν δίψαν καὶ ὅσα τούτοις ἔπεται,
 μᾶλλον δὲ περὶ τὰ ἀναγκαῖά ἐστιν ὧν χωρὶς ἀδύνατον εἶναι. ὁ γὰρ διὰ
 20 λιμὸν καὶ τὴν τῶν ἀναγκαίων ἐπιθυμίαν τε καὶ ἀπορίαν ἀμαρτάνων συγ-
 γωστός, ὁ δὲ τοιαῦδ' εἰς τινος ἐπιθυμίας τροφῆς καὶ τοιοῦδ' εἰς τινος ἐπιθυμίας
 οἴνου, οὐκ ἔστι συγγνώμης ἄξιός. οὐκέτι γὰρ ἡ τῶν τοιούτων ἐπιθυμία
 φυσικὸν πάθος καὶ συνάδοι ἂν οὕτως λεγόμενα τοῖς ἐν τῷ τρίτῳ· εἰ δὲ
 μή, διαφωνίαν ἔχει τινὰ νῦν· τῶν δὲ ἀκουσίων εἶπεν ἀντὶ τοῦ τῶν φύσει
 25 γινομένων ἀκουσίων· οὐ γὰρ ἀληθῶς ἀκούσια τὰ διὰ πάθος· ὁτλον δὲ ἐκ
 τοῦ μηδὲ συγγνώμης ἀξιούσθαι.

p. 1136^a10 Ἀπορήσεις δ' ἂν τις. |

Εἰπὼν ἐν τοῖς ἔμπροσθεν τί τὸ ἀδικεῖν καὶ ἀδικεῖσθαι καὶ ὁσαχῶς, ^{τε} f. 7r
 νῦν ἀπορεῖ εἰ ἔστι καὶ ἐκόντα ἀδικεῖσθαι, καὶ τὰ τοῦ Εὐριπίδου παρατί-
 30 θεται ἱαμβεῖα ἐκ τοῦ Βελλεροφόντου μαρτυρίαν· ὁ μὴ ἀποδεχόμενος προσέ-
 θηκε τὸ ἀτόπως· παρὰ λόγον γὰρ τὸ εἰρημένον καὶ ἄτοπον τὸ ἢ θέλουσαν
 ὑπὸ ἐκόντος ἀνηρῆσθαι τοῦ παιδὸς ἢ [μὴ θέλουσαν ἢ] θέλουσαν ἀναιρεθῆναι
 ὑπὸ ἄκοντος [ἀναιρεθῆναι] τοῦ παιδός· τοῦτο δὲ ἢ ἰδίως τῷ Εὐριπίδῃ εἰρη-
 μένῳ ἐπιφέρει (παντελῶς γὰρ ἄτοπον τὸ ἢ θέλουσαν οὐκ ἐκόν) ἢ
 35 καθόλου προδιοριζόμενος ὡς ἄτοπον τὸ λέγειν ἐκόντα τινὰ ἀδικεῖσθαι, ὅτι

6 ἐφ' Michael: ἀφ' FG ἀ ex Michaelē addidi: om FG, sed ἀγνοεῖται quoque, quod illic
 praecedit, desiderari videtur 8 τὰ περὶ τὴν τοῦ scripsi ex Michaelē: παρὰ τὰ FG
 11 τί δὲ G: τίνα δὲ corr. ex τί δὲ F man. 2 13 λέγοι scripsi: λέγει FG 15 ἐν τῷ
 τρίτῳ] c. 3 p. 1111^b1 sq. et c. 4 16 διαφέροι scripsi: διαφέρει FG 21 τοιαῦς δὲ τινος
 FG 30 βελλεροφόντου FG Euripidis Alcmeoni tribuit versus Welcker v. Nauck FTG
 p. 381² μαρτυρίαν F: μαρτυρίας G 32 μὴ θέλουσαν ἢ et 33 ἀναιρεθῆναι seclusi

αἰτία οὐκ εὐλογος συνέστηκε. διὰ δὲ τοῦτο αὐτὸ τὸ εἰρημένον ὑπεύθυνόν
 ἐστι. ζητεῖ δὲ ὅλως εἰ ἔστιν ἐκόντα ἀδικεῖσθαι ἢ ὥσπερ τὸ ἀδικεῖν
 ἐκούσιόν ἐστι (τούτῳ γὰρ ὁ ἀδικῶν ὀρίζεται τῷ ἐκὼν καὶ κατὰ προαίρεσιν
 βλάπτειν), οὕτω καὶ τὸ ἀδικεῖσθαι πᾶν ἀκούσιον ἀντικείμενον τε τῷ ἀδικεῖν
 5 ἢ καὶ τὸ αὐτὸ πᾶν ἐκούσιον καὶ τὸ ἀδικεῖν. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τοῦ
 δικαιοῦσθαι τὴν αὐτὴν ἀπορίαν φησὶ καὶ ζήτησιν εἶναι ἥνπερ ἐπὶ τοῦ
 ἀδικεῖσθαι. καὶ διὰ τί, λέγει· ἐπεὶ γὰρ τὸ δικαιοπραγεῖν πᾶν ἐκού-
 σιον, ὥσπερ καὶ τὸ ἀδικεῖν ἀντικείμενον (ἀντίκειται δὲ ὡς τὸ ἀδικεῖν τῷ
 ἀδικεῖσθαι, οὕτω τὸ δικαιοπραγεῖν τῷ δικαιοῦσθαι, ὁμοίως δ' ἂν καὶ τὸ
 10 ἀδικεῖσθαι ἔχοι ἂν ἐκάτερον αὐτῶν), ἢ ὡς ἀκούσιον εἴη ἀντικείμενον τούτῳ
 ὡς ἀντίκειται ὄντι ἐκουσίῳ ἢ ὡς ἐκούσιον ἐκουσίῳ. ἔστι δὲ δικαιοῦσθαι
 τὸ ὑπὲρ τοῦ δικαίου ἀνισοῦσθαι κατὰ τὸ ἐπανορθωτικὸν δίκαιον. αὐτὸς
 μὲν οὖν φησιν, ὁμοίως ἔχει τὸ ἀδικεῖσθαι πρὸς τὸ ἀδικεῖν καὶ τὸ δικαι-
 οῦσθαι πρὸς τὸ δικαιοπραγεῖν· καὶ γὰρ ἐν τούτῳ ὁ μὲν τίς ἐστι τὰ ἀλλό-
 15 τρια λαμβάνων καὶ πλεονεκτῶν, ὃς οὐκ ἄκων ἔχει ταῦτα, ὁ δὲ ἐλαττού-
 μενος, ἐφ' οὗ τὸ | ἐκούσιόν τε καὶ τὸ ἀδικεῖσθαι κατηγορεῖται. εἰ δὲ ἰδίως ^{1ε}_{f. 7v}
 δικαιοῦσθαι λέγοιεν οἱ ἡδίκηκότες ἐπανορθούμενοι καὶ ἐξισούμενοι τῇ ἀφαι-
 ρέσει οὗ ἐπλεονέκτησαν καὶ ὥσπερ κολαζόμενοι, καὶ οὕτως ἂν ὅμοιον εἴη
 τὸ ἀδικεῖσθαι καὶ τὸ δικαιοῦσθαι· ἄμφω γὰρ ἀκούσια. ὁμοίως δὲ καὶ
 20 ἐπὶ τοῦ δικαιοῦσθαι. ἢ αὐτὴ φησὶ ζήτησις καὶ ἐπὶ τοῦ ἀδικεῖσθαι
 εἰπεῖν ἔστιν ἀκούσιον ἢ οὐ ἢ μᾶλλον ἐκούσιον, ἐπεὶ τὸ δικαιοπραγεῖν πᾶν
 ὃ ἐστιν ἀντικείμενον αὐτῷ ἐκούσιον εἶναι λέγει.

p. 1136^a21 "Ατοπον δ' ἂν δόξειεν.

Ὅτι μὴ οἷόν τε λέγειν πᾶν τὸ δικαιοῦσθαι ἐκούσιον, προστίθῃσι λέγων
 25 ἔνιοι γὰρ δικαιοῦνται οὐχ ἐκόντες. εἶεν δ' ἂν οὗτοι ἡδίκηκότες
 ὧν πλεόν ἐχόντων ὁ δίκαιος ἀφαιρεῖται. ἔοικε δὲ διὰ τούτων συγχωρεῖν
 τὸ μὴ μόνον τοὺς ἡδίκηκώτας ἐπὶ τῇ ὑπὲρ τοῦ δικαίου ἐπανορθώσει δικαι-
 οῦσθαι ἀλλὰ καὶ τοὺς ἡδίκημένους· οὗτοι γὰρ εἶεν μὴ ἄκοντες ἀλλ' ἐκόντες
 δικαιοῦμενοι ὅσοι ἐλαττοῦνται, οἱ δὲ ἄκοντες ὅσοι ἐπλεονέκτουν· οἱ δὲ
 30 ἄκοντες οὐδένα ἐπλεονέκτουν. ἢ εἰπεῖν δεῖ ὡς τὸ ἀδικεῖν πᾶν ἐκούσιον
 ὁμοίως καὶ τὸ δικαιοπραγεῖν, οὕτω τὰ τούτῳ ἀντικείμενα τό τε ἀδικεῖσθαι
 καὶ τὸ δικαιοῦσθαι ἔχειν ὡς ἐκάτερον αὐτῶν, ἢ πᾶν ἐκούσιον εἶναι. ἢ
 πᾶν ἐκούσιον. δεικνύς ὅτι μὴ οἷόν τε πᾶν τὸ δικαιοῦσθαι ἐκούσιον εἶναι·
 εἴη δ' ἂν δεδειχώς ὅτι πᾶν ἄρα ἀκούσιον, καὶ ὅτι τοῦτό ἐστι τὸ δεδειγμέ-
 35 νον, ἐκ τῶν ἐπιφερομένων δῆλον· πρότερον ὁ τὸ ἄδικον πεπονθώς·
 ἀντὶ τοῦ ὁ δικαιωθείς, εἴ γε μὴ πᾶν τὸ δικαιοῦσθαι ἐκούσιον εἶναι δοκεῖ.
 οὐδὲ γὰρ τῷ πλεονεκτοῦντι καθ' αὐτό ἐκούσιον· ἢ ὥσπερ ἐπὶ τοῦ

4 ἀκούσιον F: ἐκούσιον G

12 κατὰ scripsi: καὶ FG

13 ἔχει FG: ἔχειν Diels

19 καὶ addidi: om. FG

24 λέγων scripsi: λέγει FG

30 εἰπεῖν δεῖ scripsi: εἰπὼν

δεῖν FG

32. 33 ἢ πᾶν FG: εἰ πᾶν Aristoteles, cf. tamen lectionem codicis Mb

33 δεικνύς FG: an δείκνυσι?

36 μὴ Diels: μὴν FG

37 ὥσπερ καὶ ἐπὶ Aristoteles

πράττειν καὶ ἐπὶ τοῦ πάσχειν ἐστίν. ἀπορήσας εἰ ἔστιν ἀδικεῖσθαι
 ἐκόντα καὶ κοινοποιήσας τὸν λόγον καὶ ἐπὶ τοῦ δικαιουῖσθαι ὡς ὁμοίως
 ἔχοντος ἐκείνου τε πρὸς τὸ ἀδικεῖν καὶ τοῦ δικαιουῖσθαι πρὸς τὸ δικαιο-
 πραγεῖν καὶ ὀφειλόντων | αὐτῶν ἢ ἀμφοτέρων ἐκουσίων εἶναι ἢ ἀκουσίων. ^{τε} f. 8r
 5 καὶ ἐπεὶ μὴ οἶόν τε τὸ δικαιουῖσθαι ἐκούσιον πᾶν λέγειν, προσθεῖς νῦν
 πειρᾶται δεικνύναι, πῶς οἶόν τε ἐκάτερον αὐτῶν [δεικνύμενον] πῶς μὲν
 ἀκούσιον, πῶς δὲ ἐκούσιον λέγειν· διό φησιν ὥσπερ ἐπὶ τοῦ πράττειν
 ἔχει (πράττειν δὲ ἦν τό τε ἀδικεῖν καὶ τὸ δικαιοπραγεῖν), οὕτως ἔξει καὶ
 ἐπὶ τοῦ πάσχειν (πάσχειν δὲ ἐστὶ τό τε ἀδικεῖσθαι καὶ τὸ δικαιουῖσθαι).
 10 ἐπεὶ δὲ τοῦ ἀδικεῖν καὶ τοῦ δικαιοπραγεῖν ἦν τὸ μὲν καθ' αὐτό, τὸ δὲ
 κατὰ συμβεβηκός, τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ ἐπὶ τούτων ἔξει. ὡς οὖν
 ἐπ' ἐκείνων λέγεται τὸ διττόν (ἀδικεῖν τε γὰρ ἦν τὸ μὲν καθ' αὐτό, τὸ
 δὲ κατὰ συμβεβηκός), ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τοῦ δικαιοπραγεῖν. καὶ τὸ
 μὲν ἀδικεῖν καθ' αὐτό καὶ τὸ δικαιοπραγεῖν καθ' αὐτό ἐκούσια, τὰ δὲ κατὰ
 15 συμβεβηκός. ἐκούσια δὲ οὕτως φησὶν ἔχειν καὶ ἐπὶ τοῦ ἀδικεῖσθαι (καὶ) τοῦ
 δικαιουῖσθαι καὶ ἔσεσθαι ἐκάτερον καὶ τούτων διττόν, καὶ τὸ ἀδικεῖσθαι καὶ
 τὸ δικαιουῖσθαι. ἐπεὶ γὰρ ἐστὶ τὰ ἄδικα πάσχειν τε καὶ βλάπτεσθαι ἐκόντα
 καὶ ἄκοντα, ὁ μὲν ἐκὼν ταῦτα πάσχων κατὰ συμβεβηκός ἂν εἴη ἀδικού-
 μενος, ὡς δείξει, καὶ εἴη ἂν οὗτος ἀντικείμενος τῷ κατὰ συμβεβηκός ἀδι-
 20 κοῦντι, οὕτως ἔχων οὗτος τὸ πάσχειν τε καὶ ἀδικεῖσθαι ὡς ἐκείνος τὸ
 ποιεῖν καὶ ἀδικεῖν, κατὰ συμβεβηκός. ὅ τε ποιῶν ἀδικεῖ, ἄκων γάρ, καὶ
 ὁ πάσχων ἀδικεῖται, ἐκὼν γάρ. ὁ δὲ καὶ ἄκων τὰ ἄδικα πάσχων καὶ
 βλαπτόμενος ἀπλῶς ἂν εἴη ἀδικούμενος, ἀντικείμενος τῷ ἀπλῶς ἀδικοῦντι
 καὶ τούτων ὡς ὁ ἀδικῶν ἔχει τὸ ἀδικεῖν (ἀπλῶς γὰρ διότι ἐκὼν), οὕτως
 25 καὶ ὁ ἀδικούμενος τὸ ἀδικεῖσθαι (ἀπλῶς γὰρ οὗτος, ἄκων δέ). ὁ αὐτὸς
 λόγος καὶ ἐπὶ τοῦ δικαιουῖσθαι· ὁ μὲν κατὰ συμβεβηκός δικαιούμενος ἐκὼν
 δηλονότι πάσχει τὰ δίκαια, ἀντικείμενος τῷ κατὰ | συμβεβηκός δικαιοπρα- ^{τε} f. 8v
 γοῦντι, ὅς ἐστιν ἄκων τὰ δίκαια ποιῶν. εἴη δ' ἂν οὗτος δικαιούμενος μό-
 νος, ὁ ἀδικήσας καὶ ἐπανορθούμενος.

30 p. 1136^a31 Εἰ δ' ἔστιν ἀπλῶς τὸ ἀδικεῖν.

Μεταβαίνει ἐπὶ τὸ δεύτερον πρόβλημα τὸ εἰ αὐτός τις αὐτὸν ἀδικεῖ
 καὶ εἰ ἐκὼν τις ὅλως ἀδικεῖται. διὸ εὐλόγως προστέθεται ἡ προειρημένη
 ἀπορία τῇ πρώτῃ· τὸ πρῶτον δὲ * * * δεικνυσιν δὲ ὅσον ἐπὶ τῷ λόγῳ
 τῷ ἀποδεδομένῳ τοῦ ἀδικεῖν, ὡς ἀδικήσας τις αὐτὸς αὐτόν. εἰ γὰρ ἔστιν
 35 ἀπλῶς καὶ χωρὶς προσθήκης τὸ ἀδικεῖν τὸ βλάπτειν ἐκόντα τινά, τὸ
 δὲ ἐκόντα ἐστὶ τὸ μὴ δι' ἄγνοιαν ἀλλ' εἰδότα ταῦτα ἐν οἷς ἡ πράξις, εἴη ἂν
 αὐτὸν ἀδικεῖν· ὁ γὰρ ἀκρατὴς ἐκὼν ἀδικεῖ αὐτόν. εἰ γὰρ εἰδὼς τὰ καθ'
 ἕκαστα καὶ μὴ ἀγνοῶν τὰ εἰς βλάβην αὐτοῦ πράσσει, [εἰ δὲ ἐκὼν αὐτόν

6 δεικνύναι G

δεικνύμενον FG: ego cancellavi

7 ὥσπερ καὶ ἐπὶ FG

10 δικαιο-

πραγεῖν G

καὶ inseruit Diels

16. 17 καὶ τὸ δικαιουῖσθαι scripsi: καὶ τοῦ δικαιουῖ-

σθαι FG

33 post πρῶτον δὲ rasura 23 fere litterarum F: totidem spatium G

27 εἰ δὲ—p. 243,2 εἰ δὲ FG: cancellavi

ἀδικεῖ αὐτός τε εἰδὼς τὰ καθ' ἑκάστα καὶ μὴ ἀγνοῶν τὰ εἰς βλάβην αὐτοῦ
 πράττει, εἰ δὲ] ἐκὼν αὐτόν βλάπτει, καὶ βλάπτοιο ἂν ἐκὼν, ὥστε καὶ ἀδι-
 κοῖτο ἂν ἐκὼν· ἀλλὰ καὶ ὑπ' ἄλλου ἐκὼν τις δι' ἀκρασίαν βλάπτοιο ἐκόν-
 τως, ὥστε καὶ ἀδικοῖτο ἂν ἐκόντως. ὁ γὰρ ἀκρατῶς ὑπὸ ἐρωμένης ἀπο-
 5 συλῶμενος τὰ αὐτοῦ ἐκὼν βλάπτεται. ἢ οὐκ ὀρθὸς ὁ διορισμός; τῷ
 τοῦ ἀδικεῖν διορισμῷ τὸ λείπον προστίθῃσιν, οὗ προστεθέντος οὔτε ἑαυτόν
 τις ἀδικήσει εἰ μὴ κατὰ συμβεβηκὸς οὔτε ἐκὼν ἀδικήσει. ἔστι δὲ ὁ προ-
 στίθῃσι τὸ παρὰ τὴν τοῦ βλαπτομένου βούλησιν. τότε γὰρ ἀδικήσει ὁ
 ἀδικῶν, ὅταν ἐκὼν βλάβη παρὰ τὴν βούλησιν τοῦ βλαπτομένου. βλάπτε-
 10 ται μὲν γὰρ τις ἐκὼν καὶ τὰ ἄδικα πάσχει, ἀδικεῖται δὲ οὐδεὶς
 ἐκὼν· τὸ γὰρ παρὰ τὴν βούλησιν τὴν αὐτοῦ βλάπτεσθαι ἀδικεῖσθαι ἔστι
 καὶ τὸ ἀδικεῖν τὸ ἐκόντα βλάπτειν παρὰ τὴν βούλησιν τοῦ βλαπτομένου.
 ὁ δὲ ἀκρατὴς ἑαυτὸν βλάπτων, ἤτοι παρὰ τὴν αὐτοῦ βούλησιν τοῦτο ποιεῖ
 καὶ οὐκ | ἀδικεῖ (εἰ δὲ μὴ ἀδικεῖ, οὐδ' αὐτόν), ἢ οὐδὲ παρὰ τὴν αὐτοῦ βού-
 15 λησιν ποιεῖ ἀλλ' ἐκὼν καὶ εἴη ἂν καὶ βλαπτόμενος. οὐκ ἀδικεῖται ὑπ'
 ἄλλου τε ἐκὼν βλαπτόμενος· οὐκ ἀδικεῖται, ὅτι ἐκὼν· ὁ δὲ οὕτως βλαπτό-
 μενος οὐκ ἀδικεῖται, ὅτι μὴ παρὰ τὴν βούλησιν τὴν αὐτοῦ βλάπτεται. ὁ
 δὲ ἀκρατὴς δὲ οὐκ οἴεται. ἡ δύναμις τῆς λέξεως αὕτη ἂν εἴη. οὐδὲ
 ὁ ἀκρατὴς, τοῦτο προσυπακοῦσαι δεῖ, ὅτι ὑφ' ἑαυτοῦ ἀδικεῖται· ἐκὼν γὰρ
 20 βλάπτεται, εἴ γε καὶ ἐκὼν βλάπτει αὐτόν (ἣν δὲ τοῦτο ἀδικεῖσθαι), ἀλλὰ
 πράττει μὲν παρὰ τὴν βούλησιν ἃ πράττει, οὐ μὴν καὶ ἄκων. τὸ δὲ
 ἐξῆς τοῦ παρὰ τὴν βούλησιν αὐτόν πράττειν ἃ πράττει δεικτικόν ἐστιν.
 ἐπ' αὐτῷ γὰρ τὸ μὴ πράττειν καὶ τὸ μὴ κινεῖν τὰ ὀργανικὰ μέρη
 ἐπὶ τοῦτο καὶ αὐτῷ αἷτιος τοῦ ἡττᾶσθαι ὑπὸ τῆς ἡδονῆς, ὥστε μήτε ἀγνοῶν
 25 τὰ ἐν οἷς ἡ πρᾶξις τῆς βίας ἑαυτοῦ αἷτιος, ἐκὼν ποιεῖται τὰ βλαβερά εἰς
 ἑαυτόν. εἰ δὲ καὶ ἐκὼν ποιεῖ, καὶ παρέχει ἐκὼν· εἰ δὲ τοῦτο, οὐκ ἀδι-
 κεῖται. ὁ δὲ τὰ αὐτοῦ διδούς, ὥσπερ Ὁμηρὸς φησιν· ὅτι μὴδὲ οἱ τοι-
 οῦτοι ἀδικοῦσιν αὐτοὺς ἢ ἐκόντες, ἀδικοῦσι γὰρ ὅσοι τε ἀκρατεῖς, προϊέμενοι
 τὰ αὐτῶν ἐκόντες, ὅ τε Γλαῦκος ὁ παρ' Ὀμήρῳ χρυσᾷ ἀντὶ χαλκείων δοῦς
 30 δείκνυσι προσχρώμενος τῷ ἐπ' αὐτοῖς εἶναι τὸ μὴ διδόναι, ὥστε ἐπ' αὐ-
 τῷ ὄντος τοῦ μὴ διδόναι τὰ ἑαυτῶν ἐκόντες διδόασιν. εἰ δὲ ἐκόντες δι-
 δόασιν, ἡ δὲ δόσις ἐστὶν αὐτοῖς βλαβερά, ἐκόντες ἄρα βλάπτονται. τὸ δὲ
 ἀδικεῖσθαι οὐκ ἦν ἐν τῷ ἐκόντα βλάπτεσθαι ἀλλ' ἐν τῷ ἄκοντα. τὸ γὰρ
 ἀδικεῖσθαι τὴν ἀρχὴν οὐκ ἐν αὐτῷ ἔχει ἀλλ' ἐν τῷ ἀδικοῦντι· οὐ γὰρ
 35 ἐστὶν ἐκούσιον. δῆλον δὲ καὶ ἐκ τούτου, ὅτι καὶ ἐπὶ τοῦ ἀδικουμένου τῷ
 τῆς βουλήσεως ὀνόματι ἐχρήσατο ἀντὶ τοῦ ἐκούσιου· καὶ γὰρ ὁ Γλαῦκος |
 ἐκὼν μὲν βλάπτεται, οὐ μὴν καὶ κατὰ τὴν βούλησιν. οὐ γὰρ οἰόμενος f. 9r
 αὐτῷ κακὸν εἶναι τὸ ταῦτα διδόναι ταῦτα δίδωσιν.

1 τὰ (ante εἰς) supra lin. F: om. G

4 ἐκόντως FG: ἐκόντος scripseris

4. 5 ὑπο-

συλῶμενος F

6 διορισμῷ scripsi: διορισμοῦ FG

9 βλάβη G: βλάπτει F

10 γάρ FG: οὖν Aristoteles

ἀδικῆται G

16 δὲ FG: τε Aristoteles

18 δ οὐκ

FG et Aristot. codd. LbMbOb: οὐχ ἃ Aristot vulg.

22 ἃ πράττει scripsi: ἃ πράττοι

FG

25 τῆς FG: τῆς τε Diels

27 αὐτοῦ Aristoteles: αὐτῷ FG

29 παρ'

Ὀμήρῳ] Il. Z 236

35 τῷ G: τὸ F

36 ὀνόματι G: ὄνομα F

p. 1136^b15 Ἔτι δ' ὧν προειλόμεθα.

Δόξει μὲν ὅσον ἐπὶ τῇ λέξει λέγειν περὶ τῶν δύο ἀποριῶν ἃς νῦν
 προτίθησιν ὡς δεομένας καὶ αὐτάς λόγου τινός, ὡς ἤδη περὶ αὐτῶν προειρη-
 κώς. τὸ δ' οὐχ οὕτως ἔχει· οὐδαμοῦ γὰρ αὐτῶν μνημονεύει. ἀλλ' ἔστιν
 5 ὃ λέγει ὅτι ἐπὶ τῇ προθέσει ἢ προσθέμεθα (ἣν δὲ αὕτη τὸ τὸν περὶ δικαιο-
 οσύνης λόγον πληρῶσαι) δύο ἐστὶ τὰ λειπόμενα, περὶ ὧν εἰπεῖν δεῖ· ἔστι
 δὲ τὰ δύο ἃ προστίθησιν ὡς ἀπορεῖσθαι δυνάμενα καὶ δεόμενα προσδιο-
 ρισμοῦ τινος ἐν μὲν πότερός ἐστὶν ὁ ἀδικῶν, πότερον ὁ νέμων παρὰ τὴν
 ἀξίαν τὸ πλεόν ἢ ὁ λαβὼν παρὰ τοῦ νεύσαντος τὸ πλεόν καὶ ἔχων· ἕτερον
 10 δὲ εἰ ἔστιν αὐτὸν ἀδικεῖν. ἤρτηται δὲ ἡ δευτέρα ἀπορία ἐκ τῆς πρώ-
 τῆς, ὡς καὶ αὐτὸς λέγει. διὸ καὶ πάλιν αὐτῆς ἐμνημόνευσε, καίτοι
 περὶ αὐτῆς εἴρηκε πρὸ ὀλίγου. ἔτι δὲ οὐδὲ ὁμοίως δύναται νῦν ἀπορούμε-
 νον τὸ ἐπὶ τοῦ ἀκρατοῦς. ἐκεῖνος μὲν γὰρ οὐ κατὰ τὴν βούλησιν ποιῶν
 οὐδὲ ἡδίκη, ὁ δὲ δίκαιος κατὰ τὴν βούλησιν ποιεῖται τὴν νομῇν. ἔστι δὲ
 15 τὸ ἀπορούμενον ἐπὶ τοῦ πρώτου ῥηθέντος, ὅτι εἰ ἐνδέχεται τὸν ἀδικοῦντα
 εἶναι τὸν ἀνίσως διανέμοντα καὶ μὴ τὸν ἔχοντα καὶ μὴ λαμβάνοντα τὸ
 πλεόν, ἔσται αὐτὸν ἀδικεῖν. εἰ γὰρ τις νέμων τι ἄλλῳ πλεόν ἑαυτοῦ νέ-
 μει, ὃ οἱ ἐπεικεῖς μάλιστα ποιοῦσιν, αὐτὸν ἀδικήσει. εἰ γὰρ ὁ ἀνίσως
 νέμων ἀδικεῖ, ἀδικεῖται δὲ ὑπὸ τούτου ὁ τὸ ἔλαττον λαμβάνων, αὐτὸς δὲ
 20 ἔστι παρ' αὐτοῦ τὸ ἔλαττον λαμβάνων ἀνίσως νέμοντος, αὐτὸς ἂν αὐτὸν
 ἀδικοίῃ· ὅπερ οὐκ ἐδόκει οἷόν τε εἶναι. λύει δὲ τοῦτο πρῶτον μὲν τῷ τὸν
 ἐπεικῇ ἐν τῇ αὐτοῦ νομῇ μὴ ἀπλῶς αὐτῷ τὸ ἔλαττον νέμειν ἀλλὰ τοῦ
 διδομένου λαμβάνειν ἔλαττον, διὰ δὲ τοῦτο ἄλλου τινὸς μείζονος ἀγαθοῦ
 πλεονεκτεῖν (δόξης γάρ) ἢ τοῦ ἀπλῶς καὶ κυρίως ἀγαθοῦ. ὥστ' οὐκ ^ἔ_{f. 10r}
 25 ἔλαττόν ἐστιν αὐτῷ νέμειν, οὐδὲ ἐλαττοῦται. δεύτερον δὲ ὅτι μὴ παρὰ
 τὴν αὐτοῦ βούλησιν μηδὲ ἄκων ἐλαττοῦται καὶ βλάπτεται· ἣν δὲ ἐν τούτῳ
 τὸ ἀδικεῖσθαι, οὐκ ἐν τῷ ἀπλῶς βλάπτεσθαι. εἰ δὲ μηδὲ ἀδικεῖται αὐτός,
 οὐδ' ἂν ἀδικοίῃ ἐν τῇ οὕτω γινομένῃ ἀνίσῳ νομῇ. πᾶς γὰρ ὁ ἀδικῶν
 τινὰ ἀδικεῖ, ὁ δὲ οὕτω νέμων οὔτε τὸν ᾧ τὸ πλεόν νέμει ἀδικεῖ οὔτε αὐ-
 30 τὸν τὸν ᾧ τὸ ἔλαττον. εἰ γὰρ ἐνδέχεται τὸ πρότερον λεχθέν, τὸ ἀπο-
 ρούμενον ἐπὶ τοῦ πρώτου λεχθέντος τοιοῦτόν ἐστιν, ὅτι εἰ ἐνδέχεται τὸν
 ἀδικοῦντα τὸν ἀνίσως διανέμοντα καὶ μὴ τὸν ἔχοντα καὶ λαμβάνοντα τὸ
 πλεόν, ἔσται αὐτὸν ἀδικεῖν· καὶ πῶς, οὕτως δείκνυται. εἰ γὰρ ὁ ἀνίσως
 νέμων ἀδικεῖ, ἀδικεῖται δὲ ὑπὸ τούτου ὁ τὸ ἔλαττον λαμβάνων, αὐτὸς δὲ
 35 ἔστιν ὁ παρ' ἑαυτοῦ τὸ ἔλαττον λαμβάνων, ἀνίσως νέμοντος, αὐτὸς ἂν
 ἑαυτὸν ἀδικοίῃ, ὅπερ οὐκ ἐδόκει οἷόν τε εἶναι. λύει δ' ἐπάγων φανερόν
 δὲ καὶ ὅτι ὁ διανέμων ἀδικεῖ. λύσας τὸ δοκοῦν ἐνίστασθαι, τὸ εἶναι
 τὸν ἀδικοῦντα τὸν νέμοντα ἀδίκως, ὁρῶν φησιν εἶναι ὅτι ὁ ἀδίκως διανέ-
 μων ἄνισός ἐστι καὶ παρὰ τὴν ἀξίαν ἀλλ' οὐχ ὁ ἔχων τὸ πλεόν. καὶ ὁρῶν

5 προσθέμεθα Usener: προσεθέμεθα FG

8 πότερός scripsi: πρότερος FG

12 an

τὸ νῦν ἀπορούμενον καὶ τὸ?

16 καὶ corr. ex καὶ FG

26 αὐτοῦ scripsi: αὐτὴν

FG

29 ὁ δὲ οὕτω νέμων bis G

λόν ἐστιν ἐξ οὗ προστίθῃσι τὸ ἄλλ' οὐχ ὁ τὸ πλεόν ἔχων (ἀεί). τὸ ἀεὶ
 προσέθηκεν ὅτι δείξει καὶ τὸν ἀδίκως νέμοντα πλεόν ἔχοντα, ὥστε καὶ
 οὗτος ἀδικῶν πλεόν ἔχει. οὐ μὴν πᾶς ὁ τὸ πλεόν ἔχων ἀδικεῖ. οὐ γὰρ
 πᾶς ὁ τὸ πλεόν ἔχων ἐν νομῇ ἤδη ἀδικεῖ. καὶ γὰρ ὁ παρ' ἄλλου λαβὼν
 5 ἄκων μὲν καὶ χωρὶς πραγματείας. οὐ γὰρ ὅτ' τὸ ἄδικον ὑπάρχει, ἤδη
 καὶ ἀδικεῖ, ἀλλὰ δεῖ πρὸς τούτῳ καὶ ἐκόντα τοῦτο ποιεῖν καὶ ὁ ἐν τοῖς
 πρὸ τούτων εἶπε καὶ | προαιρούμενον· ἐκὼν δὲ ποιεῖ οὗτος ἐν ᾧ ἡ ἀρχὴ ¹⁰_{f. 10v}
 τῆς πράξεως. ἐν τῷ διανέμονται ἄλλ' οὐχ ἐν τῷ λαμβάνοντι. † ἢ τὸ
 εἰρημένον φανερόν δὲ καὶ ὅτι ὁ διανέμων ἀδικεῖ ἄλλ' οὐχ ὁ τὸ
 10 πλεόν ἔχων.

p. 1136^b 29 Ἔτι εἰ πολλαχῶς τὸ ποιεῖν λέγεται.

Ἐπεὶ πολλαχῶς λέγεται τὸ ποιεῖν παῖ οὐ πᾶς ὁ ποιῶν τι ἄδικον ἀδι-
 κεῖ ἀπλῶς, λέγει ὅτι καὶ ὁ διανέμων ἀνίσως, ἂν μὲν ἐκὼν τοῦτο ποιῇ,
 ἀπλῶς ἀδικήσῃ καὶ ἄδικος ἔσται, ἐὰν δὲ μὴ ἐκὼν, κατὰ συμβεβηκὸς ἔσται
 15 ἀδικῶν. οὕτω γὰρ καὶ τὰ ἄψυχα λέγεται κτείνειν τε καὶ ἀδικεῖν καὶ ἡ
 χεὶρ καὶ ὁ κελευσθεὶς οἰκέτης κατὰ συμβεβηκὸς, οὐχ ἀπλῶς, ὅτι μηδὲ
 προαιρούμενος. ἢ ὡς τὸ ποιεῖν κατὰ συμβεβηκὸς, οὕτω καὶ τὸ πλεόν ἔχειν
 κατὰ συμβεβηκὸς ἀδικεῖν ἐστιν. ἀπλῶς δὲ καὶ κυρίως ἀδικεῖ ὁ ἐκὼν ἄκοντα
 καὶ παρὰ τὴν βούλησιν βλάπτων, ἀπλῶς καὶ κυρίως ἀδικεῖται ὁ παρὰ τὴν
 20 βούλησιν καὶ ἄκων ὑπὸ τοῦ ἐκόντος βλαπτόμενος, κατὰ συμβεβηκὸς ἀδικεῖται
 ὁ ἐκὼν ὑπὸ τοῦ ἄκοντος βλαπτόμενος. ἔτι εἰ μὲν ἀγνοῶν ἔκρινεν. εἰ-
 πὼν ὅτι πολλαχῶς τὸ ποιεῖν καὶ ἀδικεῖν λέγεται (καὶ γὰρ καὶ καθ' αὐτὸ
 καὶ κατὰ συμβεβηκὸς, ὥστε καὶ τῶν ἀνίσως νεμόντων ὁ μὲν ἐστὶ κατὰ
 συμβεβηκὸς ἀδικῶν, ὁ ἀδικῶν ἄκων ἢ ὅτι τοιοῦτον ποιήσας, ὁ δὲ καθ'
 25 αὐτό) νῦν διαιρεῖ καὶ ὃν τότε κατὰ συμβεβηκὸς ἔλαττον ἠδίκησε κατὰ τὴν
 διαίρεσιν ταύτην φησὶ μὴ ἀδικῆσαι, μόνον δὲ τὸν ἐκόντα ὃς ἦν ἄδικος, ὃς
 εὐθὺς τῷ ἀδικεῖν καὶ πλεονεκτεῖ ὡς ἔδειξε, ὥστε καὶ εἰ τοῦτό τις ἐποίησε
 † τὸ τὸν ἀδικοῦντα πλεονέκτην καὶ τοῦτο ἔχει, ἐκὼν ἄνισα νέμων. ὁ γὰρ
 νείμας ἄκων εἴτε δικαίως εἴτε ἀγνοῶν, ἄδικος νῦν γνωρίζεται καὶ ἐκὼν.
 30 ὁ μὲν οὖν ἀγνοῶν οὐχ ἀδικεῖ κατὰ τὸ ἐγγραφον νόμιμον καὶ δίκαιον.
 οἱ γὰρ νόμοι οὐκ εἰσὶ † γνώμη τε τῇ αὐτοῦ κρίνειν ἕκαστον. καὶ διὰ τοῦτο
 ἐν οἷς ὁ κρίνων ἀγνοήσας τὸ ἄδικον ἔκρινεν, οὐκ ἔστιν ἡ κρίσις ἄδικος
 αὕτη [τῇ] κατὰ τοὺς νόμους. ἔστι μέντοι ὡς ἄδικος, φησὶν, ἐπεὶ μὴ ταύ-
 τὸν τό τε νόμιμον | καὶ δίκαιον καὶ τὸ πρῶτον, πρῶτον λέγων τὸ φυσικόν ¹⁵_{f. 1r}
 35 κόν τε καὶ ἀπλῶς. κατὰ μὲν γὰρ τὸ φύσει δίκαιον ἢ ἄνισος κρίσις ἂν τε
 ὑπὸ εἰδότος ἂν τε ὑπὸ ἀγνοοῦντος κριθείη ἄνισός ἐστιν, εἰ δὲ ὁ νέμων
 τοῦ ἀγνοεῖν τὸ ἐν τῇ νομῇ ἴσον τε καὶ δίκαιον αὐτῷ αἷτιος εἴη. διὰ γὰρ
 τοῦτο εἴη ἂν οὕτως εἰρηκὼς τὸ ἔστι δ' ὡς ἄδικος. πῶς γὰρ γινομένη
 ἡ ἄγνοια ἄδικον ἀποφαίνει τὸν ἀγνοήσαντα· ὁ γὰρ ἀγνοῶν, μὴ δι' ἄγνοιαν

1 ἀεί addidi: om. FG

5 μὲν F: om. G

11 εἰ FG et Arist. cod. Lb: ἐπεὶ

Aristot. vulg.

24 τοιοῦτον F: τοῦτο G

31 οὐχ οἷοί τέ εἰσι γνώμη τῇ Diels

33 τῇ FG: cancell. Diels

φησὶν scripsi: φασὶν FG

δέ, ὡς εἶπεν ἐν τοῖς πρώτοις, ἄδικος ἂν εἴη· κατὰ δὲ τὸ ἔγγραφον οὐχ
οὕτως ἀδικεῖ. οὐδὲ ἐπιτιμῶνται οἱ οὕτω κρίναντες ὡς ἀδικήσαντες. ὁ δὲ
γε εἰδὼς καὶ γνωρίζων καὶ κρίνων ἀνίσως πλεονεκτεῖ καὶ αὐτός· παρὰ
γὰρ ᾧ τὸ πλεόν νέμει ἢ τιμὴν τινα ἴσχει ἢ χάριν ἀπολαμβάνει τινά.
5 ἀλλὰ καὶ ἔλαττον νέμει ἀμυνόμενος αὐτὸν καὶ τιμωρούμενος ὡς ἐχθρόν,
καὶ οὕτω λαμβάνει τι καὶ πλεονεκτεῖ. ὡς γὰρ ὁ ἐπ' ἀργύρῳ κρίνας τὸν
ἀγρόν τινι ἀδικεῖ, καίτοι οὐκ ἀγρόν ἔλαβεν ἀλλὰ τι ἀντὶ ἀγροῦ, οὕτω καὶ
ὁ ὁτιοῦν ἀντὶ τῆς ἀνίσου κρίσεως λαμβάνων ἐπλεονέκτησεν ἐκὼν· οὕτω δὲ
καὶ ἀδικεῖ. πᾶς δὲ ὁ ἐκὼν ἄδικόν τι κρίνας διὰ τι τοῦτο ποιεῖ. διὰ δὲ
10 τούτων δείκνυσιν ἀδικοῦντα τὸν ἐκόντα ἀνίσως νέμοντα ἢ κρίνοντα. ἐξαι-
ρεῖται δὲ τοῦ ἀδικεῖν ποτε καὶ ᾧ τὸ πλεόν νέμεται. εἰ γὰρ ἐκόντι καὶ
πραγματευομένῳ τοῦτο περιγίνοιτο καὶ δεκάξει τὸν νέμοντα ἢ καὶ ἀπα-
τῶν τις ἀδικεῖ καὶ πλεονεκτεῖ, ὥστε καὶ διὰ τοῦτο εὐλόγως προσέθηκε
τῷ ἄλλ' οὐ τὸ πλεόν ἔχων τὸ αἰεὶ. ἢ τιμωρίας. καὶ γὰρ ἀμυνόμενος
15 βλάπτει τὸ ἔλαττον νέμων αὐτῷ ἢ τῷ αὐτῷ τιμωρούμενος αὐτόν· καὶ
οὕτω λαμβάνων τι καὶ πλεονεκτῶν τὸ πλεόν αὐτῷ διὰ τῆς τιμωρίας ποι-
ούμενος.

p. 1137^a4 Οἱ δ' ἄνθρωποι ἐφ' ἑαυτοῖς οἴονται εἶναι τὸ ἀδικεῖν.

Δείξας ὅτι ἡ δικαιοσύνη καὶ ἡ ἀδικία ἐν τοῖς ἐκουσίῳ εἰσὶ καὶ ἐφ'
20 ἡμῖν (τοιαῦτα γὰρ τὰ κατὰ προαίρεσιν) νῦν πῶς εἶπε τὸ ἐφ' ἡμῖν, διαρρητοῖ.
οὐ γὰρ τοῦτο λέγει ὅτι μὴ ἐφ' ἡμῖν τὸ ἀδίκους ἢ δικαίους εἶναι (παντὸς
γὰρ μᾶλλον ἐφ' ἡμῖν αἰ ἀρεταὶ καὶ αἰ κακίαι), ἀλλ' ἔστιν ὃ δείκνυσι
ὅτι μὴ ὅτε θέλομεν ἄδικοι ἢ δίκαιοι ἐσμεν· καὶ τοῦτο ἔδειξε τῷ προσθεῖναι ¹⁵
διὸ καὶ τὸ δίκαιον εἶναι ῥάδιον ἡγοῦνται. καὶ γὰρ καὶ τύραννον
25 ἀνελεῖν ἐφ' ἡμῖν μὲν καὶ κεῖται καὶ ἔστιν, οὐχ ὅτε δὲ θέλομεν τοῦτο ποι-
εῖν οἱοί τε ἐσμεν, οὕτω καὶ ἐπὶ τῶν ἀρετῶν καὶ κακιῶν ἔχει. διὸ καὶ
τὸ δίκαιον εἶναι ῥάδιον. τὸ δ' οὐκ ἔστιν· εἰ γὰρ ἦν ἐφ' ἡμῖν
ὥστε ὅτε βουλευθείημεν εἶναι ἡμᾶς τοιούτους, ῥάδιον ἂν ἦν· νῦν δὲ ἐπεὶ
αἷ τε ἀρεταὶ καὶ κακίαι ἔξεις εἰσὶ, τὰς δὲ ἔξεις οὐχ οἶόν τε ἔχειν εὐθὺς
30 τῷ βουλευθῆναι ἀλλὰ δεόμεθα πρὸς τὴν κτῆσιν αὐτῶν καὶ ἐθῶν καὶ ἀσκή-
σεως καὶ διδασκαλίας, δῆλον ὡς οὐχ ὅτε θέλομεν εὐθὺς ἐσόμεθα τοιοῦτοι.
ὡς γὰρ τὰς τέχνας ἐφ' ἡμῖν μὲν τὸ μανθάνειν, οὐ μὴν ὅταν θέλωμεν
ἔχομεν αὐτάς ἢ ἀποβεβλήκαμεν ἔχοντες αὐτάς, οὕτω καὶ ἐπὶ ἀρετῶν καὶ
κακιῶν ἔχει. χρόνου γὰρ χρεῖα πρὸς τὴν τῶν ἔξωθεν ἔξεων κτῆσιν. ποι-
35 ῆσαι μὲν γὰρ ἄδικόν τι ἢ δίκαιον ῥάδιον καὶ ἐφ' ἡμῖν. καὶ γὰρ ἀντίκειται
ἡμῖν ὅτι εἰ ὁ οὐχ ἐκὼν πῶς ποιῶν τὰ ἄδिका ἄδικος, οὐδ' ὁ τὰ δίκαια δίκαιος,
πῶς ὅταν ἀπὸ ἔξεως τοιαύτης αὐτὰ ποιῶσιν, ἤδη οἱ μὲν δίκαιοι, οἱ δὲ

1 ἐν τοῖς πρώτοις] B 2 p. 1110^b25 E 10 p. 1136^a6

ᾧ F: ᾧ G

11 ordo turbatus cf. p. 244, 36

p. 1136^b26

Aristoteles: ῥᾶον FG

18 οἴονται Aristoteles: οἶόν τε FG

32 θέλωμεν scripsi: θέλομεν FG

4 ᾧ τὸ scripsi: τὸ corr. in

14 οὐχ ὁ τὸ πλεόν ἔχων Aristoteles

23 ὅτι Diels: τὸ FG

24 ῥάδιον

36 ὁ F: om. G

ἄδικοι, ὃ οὐ ῥάδιον οὐδὲ ὅτε βουλόμεθα περιγίνεται ἡμῖν. οὐδὲ τὸ γινῶναι
 δὲ τὰ δίκαια ἢ ἄδικα ῥάδιον, ὡς οἴονται οἱ ἄνθρωποι. λέγουσι γάρ, ὥς φα-
 σιν, οἱ νόμοι περὶ δικαίων τε καὶ ἀδίκων· τὸ δὲ γινῶναι τὰ ὑπὸ τῶν νόμων
 λεγόμενα οὐδὲν σπουδαῖον, οὐδὲ χαλεπὸν συνιέναι τὰ ὑπὸ τῶν νόμων λεγό-
 5 μενα. ἔστι δὲ καὶ εἰδέναι τὰ δίκαια καὶ ἄδικα, πλὴν κατὰ συμβεβηκός·
 οὐ γὰρ ὁ οὕτως αὐτὰ εἰδώς, οἷς συμβέβηκε δικαίοις ἢ ἀδίκους εἶναι τὰ
 αὐτὰ εἶναι, οὐ μὴν καθό ἐστι δίκαια καὶ ἄδικα. τοῦτο δὲ ἐστι κατὰ συμ-
 βεβηκός εἰδέναι, ἀλλ' οὐχ ἀπλῶς καὶ κυρίως. τὸ γὰρ εἰδέναι τὰ δίκαια
 ἔστι μὲν ὡς τὸ | εἰδέναι κατὰ τὰ ὑπὸ τῶν νόμων ἀγορευόμενα δίκαια, ¹⁵_{f. 2r}
 10 ἔστι καὶ ὁ πῶς ποιῶν αὐτὰ δίκαιος. οὐ γὰρ ὁ ὁπωσοῦν ποιῶν τὰ κατὰ
 τοὺς νόμους δίκαιος. ὁ ἀποδιδούς τὴν παρακαταθήκην ἐπιβούλως ὑπὲρ
 τοῦ πλεόν τι λαβεῖν αὐθις μὴ ἀποδιδούς, ἄδικος· καίτοι ποιεῖ τὸ ὑπὸ τῶν
 νόμων κελευόμενον. τὸ δὲ τοῦτο εἰδέναι πλεόν φησὶν ἔργον εἶναι καὶ χα-
 λεπώτερον τοῦ τὰ ὑγιεινὰ εἰδέναι. χαλεπωτέρα γὰρ ἢ τῶν δικαίων γινώσις
 15 τῶν ὑγιεινῶν ὅσῳ καὶ τὸ δίκαιον εἶναι τοῦ εἶναι ἱατρὸν χαλεπώτερον. ὡς οὖν
 ἐπ' ἐκείνων τὰ μὲν οἷς χρῆται ὁ ἱατρὸς πρὸς ὑγίειαν ῥάδιον εἰδέναι, οἷον μέλι
 οἶνον ἐλλέβορον καῦσιν τομήν, οὐ μὴν τὸ ταῦτα εἰδέναι ἐστὶ τὸ εἰδέναι τὰ
 ὑγιεινὰ, εἰ μὴ κατὰ συμβεβηκός· τὸ γὰρ τὴν τούτων χρῆσιν τινα εἰδέναι,
 ὅτε καὶ πῶς καὶ μέχρι πόσου προσφέρειν, οὐκέτι ῥάδιον, ἀλλὰ τοσοῦτον
 20 ὅσον ἱατρὸν γενέσθαι, ἐπεὶ καὶ ἱατροῦ τὸ ταῦτα εἰδέναι. ἀλλ' ἢ κατὰ
 συμβεβηκός. διὰ τὸ τυχὸν συμβεβηκέναι τοῖς οὕτως ἐξ ἀκοῆς γινωσκομέ-
 νοις δικαίοις εἶναι, δι' ἣν αἰτίαν οἴονται ῥάδιον εἶναι οἱ πολλοὶ τὸ εἰδέναι
 τὰ δίκαια καὶ τὰ ἄδικα καὶ τὸ δίκαιον καὶ τὸ ἄδικόν τινα ὅτε θέλει εἶναι
 ἐπ' αὐτῷ, διὰ τὴν αὐτὴν ταύτην ἡγοῦνται καὶ τοῦ δικαίου οὐδὲν ἥττον τὸ
 25 ἀδικεῖν καὶ τοῦ ἀδίκου, ἀλλὰ καὶ μᾶλλον δύνασθαι τὸν δίκαιον τῶν πολλῶν
 καὶ τυχόντων καὶ συγγενέσθαι γυναικὶ καὶ πατάξαι τινὰ ὁμοίως καὶ
 τὸν ἀνδρεῖον τὴν ἀσπίδα ἀφεῖναι. μᾶλλον δ' ἂν λέγοιντο οὗτοι δύνασθαι
 ταῦτα, καθ' ὅσον ἴσασιν αὐτὰ μᾶλλον. τοῦ γὰρ τὸ ἐναντίον εἰδότος καὶ
 τὸ ἐναντίον εἰδέναι. τὸ δ' αὐτὸ καὶ ταύτης αὐτῆς τῆς αἰτίας αἴτιον, ὅτι
 30 γοῦν ἡγοῦνται τὸν ἄδικον ποιήσαντα ἤδη καὶ ἀδίκως ποιῆσαι καὶ ἄδικον
 εἶναι. τοῦτο δὲ οὐχ οὕτως ἔχει. οὐ γὰρ τὸ ὁπωστιοῦν ποιεῖν ὡς δεῖ
 ποιεῖ, ἀλλ' ἂν ὁ δοῦλος ὡς δοῦλος ποιήσῃ τι· ὁμοίως οὐδὲ τὸ ἀδικεῖν τὸ
 ὁπωσοῦν ἄδικον | ποιεῖν, ὡς πολλάκις εἴρηται, ἀλλὰ τὸ καθ' ἑξὶν τοιάνδε ¹⁵_{f. 2v}
 καὶ οὕτως ἔχοντά τε καὶ διακείμενον. οὐ γὰρ τὸ ἀπλῶς τέμνειν ἱατρεύειν
 35 ἐστὶν ἀλλὰ τὸ καθ' ἑξὶν καὶ ἐπιστήμην ἱατρικὴν· εἰ δὲ τὸ καθ' ἑξὶν τὰ
 ἄδικα ποιεῖν ἀδικεῖν ἐστίν, οὐ μόνον οὐ ῥάδιον τῷ δικαίῳ τὰ ἄδικα ποιεῖν,
 ἀλλὰ καὶ ἀδύνατον. ὡς γὰρ ἐν ἀρχῇ τοῦδε τοῦ βιβλίου, αἱ μὲν ἐπιστῆμαι
 τῶν ἐναντίων εἰσὶν, οὐκέτι δὲ καὶ αἱ ἑξεις.

1 δ F: ὃν G

2 λέγουσι scripsi: λέγει FG

3 περὶ mut. in παρὰ G: παρὰ F

6 οἷς FG: ὡς Diels

23 τὸ ἄδικον G: ἄδικον F

27 ἀφῆναι FG

λέγοιντο

οὗτοι scripsi: λέγοιτο ταῦτα FG

30 ἄδικόν τι Michael

37 ἐν ἀρχῇ τοῦδε τοῦ

βιβλίου] Γ 1 p. 1129^a13

p. 1137^a26 Ἔστι δὲ τὰ δίκαια ἐν τούτοις.

Τὸ διὰ τῆς λέξεως ταύτης δηλούμενον εἰ καὶ ἀσαφὲς ἀλλ' οὖν τοι-
οὔτον ἐστὶ. φησὶ γὰρ ὅτι τῶν δικαίων τὸ μὲν ἐστὶ νεμητικὸν τὸ δὲ ἐπα-
νορθωτικόν, ταῦτα δὲ ἐν τούτοις ἐστίν, ἐν τοῖς μετέχουσι τῶν ἀπλῶς ἀγα-
5 θῶν, ἐν οἷς ἐστὶ καὶ ἡ εὐδαιμονία. ἀπλῶς δὲ ἀγαθὰ ἐστὶ τὰ τῇ αὐτῶν
φύσει ἀγαθὰ, τὰ δ' ἄλλα ὀργανικὰ καὶ δυνάμει ἀγαθὰ ὄντα τοῖς κατὰ φύσιν
ἔχουσιν οὐ τοῖς παρὰ φύσιν· ταῦτα δὲ ἐστὶν ἐν οἷς ὑπερβολὴ καὶ ἔλλειψις,
ὡς πλοῦτος τιμὰ δυναστεῖαι πολιτικαὶ (καὶ) εἴ τι τοιοῦτον. ἐν τούτοις γὰρ
ὑπερβολὴ καὶ ἔλλειψις, ἐν τούτοις καὶ τὸ πλεονεκτεῖν καὶ μειονεκτεῖν. κατ'
10 ἀρετὴν δὲ οὐ γίνεται πλεονεξία· οὐδὲ γὰρ οἷόν τε τὴν ἄλλου ἀρετὴν λα-
βόντα τινὰ ἢ βιασάμενον ἀφελέσθαι ὥσπερ χρήματα κτήματα πολλὰς
τιμὰς. τούτου γὰρ δηλωτικὸν νῦν τὸ ἔχουσι γὰρ καὶ ὑπερβολὴν καὶ
ἐλλειψιν. τῷ γὰρ δύνασθαι τούτων τῶν ἀγαθῶν καὶ πλεόν τινὰ ἔχειν καὶ
ἐλαττον παρὰ τὴν τούτων διανομὴν τε καὶ ἐπανίσωσιν τὰ δίκαια ἐστὶν.
15 περὶ γὰρ τὴν τῶν ἀγαθῶν ἐπανίσωσιν τε | καὶ νομὴν τὸ δίκαιον, ἐπεὶ μὴ ¹⁵_{f. 3r}
οἷς γε τοιοῦτον ἀγαθόν, τούτοις οὐδὲ δίκαιόν τι τῶν εἰρημένων ἐστὶν.
οἷς γὰρ οὔτε πλοῦτος οὔτε δόξα οὔτε ἀρχὴ οὔτε τι τῶν τοιούτων ἐστὶν
ἀγαθῶν, ἀ καὶ μόρια ἐκάλεσε, τούτοις οὐδὲ δίκαιόν τί ἐστὶ νεμητικὸν ἢ
ἐπανορθωτικόν· ἐν γὰρ ἀγαθοῦ τινος ἢ ὠφελίμου νομῇ ἴση κατ' ἀναλογίαν
20 τὸ νεμητικὸν δίκαιον καὶ ἐπανορθωτικόν, εἴ γε ἐπανισοῖ τὸν πλεονεκτοῦντα
καὶ τὸν πλεονεκτούμενον. ἐστὶ δὲ ὁ πλεονέκτης οὐκ ἐν τῷ τυχόν τι πλεόν
αὐτῷ νέμειν ἀλλ' ἐν τῷ ἀγαθοῦ τινος· διὸ καὶ οἱ ἀδιάφορα τὰ τοιαῦτα
τοῖς ἀνθρώποις λέγοντες καὶ ἔτι μᾶλλον μηδὲ ἀξίαν τινὰ διδόντες αὐτοῖς
ἀλλ' ἐπ' ἴσης αὐτὰ λέγοντες τοῖς ἀντικειμένοις, ὧν ἦν πρότερον μὲν
25 Ἀριστῶνυμος, νῦν δὲ καὶ Πλατωνικοὶ τινες εἶναι προσποιούμενοι, ὑποδυό-
μενοι δὲ τὴν δόξαν, ὧν εἶναι καὶ Ἀττικὸς δοκεῖ. οὗτοι δὲ καὶ παντάπασιν
τὴν δικαιοσύνην ἄχρηστον ἀποφαίνουσιν· οὔτε γὰρ τῶν κατὰ τὰς ἀρετὰς
ἀγαθῶν ἢ δικαιοσύνη νεμητικὴ ἢ ἐπανορθωτικὴ, τό τέ τινα ταῦτα ζητεῖν
τῶν πάντων ἀδιαφόρων ἄχρηστον ἐστὶν. οἷον ἴσως τοῖς θεοῖς. τὸ ἴσως
30 πρόσκειται διὰ τὸ ἀλλαχοῦ αὐτὸν εἰπεῖν ὡς οὐκ ἐστὶν ἀρετὴ θεοῦ τῷ
ἀνώτερον ἀρετῆς αὐτὸν εἶναι. τοῖς δ' οὐθὲν μόριον ὠφέλιμον. οἷς
γὰρ μηδὲν τῶν τοιούτων ἀγαθῶν νομῇ τε καὶ ἰσότητι, οἷς δὲ ἡ ποιὰ τού-
των νομὴ τε καὶ ἰσότης ὠφέλιμος, καὶ μέχρι τινὸς αὐξόμενα ἢ μειούμενα
ὠφελεῖν τοὺς ἔχοντας δύνανται καὶ ἐν τῇ ποιᾷ χρήσει αὐτῶν καὶ συμμι-
35 ξει τὸ ὠφέλιμον ἐν τούτοις ἐστὶ καὶ τὰ δίκαια, καὶ τοῦτό ἐστὶν ἀνθρώπι-
νον ἀγαθὸν δικαιοσύνη.

8 καὶ Usener: om. FG

12 cf. variet. codd. Aristot.

14 διανομὴν Usener:

distribucionem versio latina: δύναν FG

25 Ἀριστῶνυμος] v. Platon. Rep. I 328^b

26 δόξαν FG: στοάν conl. Usener

δὴ Usener: δὲ FG

παντάπασιν F: om. G

30 ἀλλαχοῦ] Magna Moral. B 5 p. 1200^b14 (Michael vero intellexit Eth. Nic. E 10 p. 1134^b28)

32. 33 οἷς μὲν γὰρ Diels

p. 1137^a 31 | Περὶ δὲ ἐπεικειάς καὶ τοῦ ἐπειχοῦς.15
f. 3v

Ὡς τοῦ ἐπειχοῦς καὶ τῆς ἐπεικειάς περὶ τὸ ἐπανορθωτικὸν δίκαιον
καταγινομένων νῦν περὶ αὐτοῦ ποιεῖται τὸν λόγον καὶ ἐπαπορεῖ, λύει δὲ
μάλα ἐπιστημόνως. φησὶ γὰρ ὅτι τὸ ἐπεικὲς ὑπὸ τὸ αὐτὸ γένος ὁράται
5 παρὰ τὸ δίκαιον. καὶ γὰρ ἦτοι τὸ ἐπανορθωτικὸν ὁράται καὶ ἔστι τινὸς δι-
καίου βέλτιον, τοῦ νομίμου φησὶν, ὥσπερ καὶ τὸ φύσει δίκαιον βέλτιον λέγο-
μεν τοῦ νομίμου. καὶ ἀμφοῖν σπουδαίοις ὄντοι, τοῦ τε δικαίου καὶ
ὁ παραβαίνει τὸ ἐπεικὲς καὶ τοῦ ἐπειχοῦς. οὐ γὰρ παντὸς δικαίου κρεῖτ-
τον λέγει τὸ ἐπεικὲς, εἴ γε καὶ αὐτὸ ὡς εἶπε δίκαιόν ἐστιν οὐδὲν οὐδὲ ἑαυ-
10 τοῦ κρεῖττον καὶ χειρόν· εἴη γὰρ ἂν αὐτὸ ἑαυτοῦ χειρόν, εἴ γε καὶ κρεῖττον·
τὸ γὰρ κρεῖττον χειρόνος κρεῖττον· ἀλλὰ κρεῖττον τὸ ἐπεικὲς δικαίου τοῦ
κατὰ συνθήκην τε καὶ νόμον· ἐπανόρθωμα γάρ τοι τοῦ τοιούτου δικαίου.
ὅτι δὲ ἀναγκαῖον ἢ κατὰ νόμιμόν τε καὶ ἔγγραφον ἁμαρτία, ἧς τὸ ἐπει-
κὲς ἐπανορθωτικόν ἐστιν, ἐξῆς λέγει. εἰ γὰρ μὴ οὕτως εἶχε μὴδὲ ἦν
15 ἀναγκαῖον περὶ ἕνια ἢ ἁμαρτία τῶν νομίμων δικαίων ἀλλ' ἦν ὅλως ἡμαρ-
τημένον, οὔτ' ἂν δίκαιον ἦν οὔτε ἐπαινετόν, ἀλλ' ἦν ἂν δίκαιον ἐπανορ-
θωθὲν οὐ τὸ διημαρτημένον. μὴ ὄντος δὲ τοῦ διημαρτημένου δικαίου,
οὐδ' ἂν τὸ ἐπεικὲς ἦν ἐπανόρθωμα δικαίου τινὸς καὶ κάλλιον δικαίου
τινός, ἀλλ' ἦν ἂν αὐτὸ μὲν δίκαιον, ἐκεῖνο δὲ οὐ δίκαιον. ὅτι οὖν ἀνάγκη
20 κατὰ τοὺς ἐγγράφους νόμους ἁμαρτάνεσθαι τινα δείκνυσιν. οὐ τὸ κατὰ
νόμον δέ. ἁμαρτία νόμου τοῦ κατὰ συνθήκην ἐπανόρθωμα. ὁ νόμος
καθόλου πᾶς, οἷον τὸν μὴ ἀποδόντα τὴν παρακαταθήκην ἄτιμον εἶναι,
τὸν ὑπερβάντα τὸ τεῖχος νυκτὸς τεθνάναι· ὅμως ἐνδέχεται τινα παρα-
καταθήκην μὴ ἀποδοῦναι ἢ ὑπερβῆναι τὸ τεῖχος νύκτωρ ἢ τι ἄλλο ποιή-
25 σας μὴ τῷ νόμῳ ὑπεύθυνος εἶναι· ἐν οἷς ἡ ἐπεικεία δείκνυσι τὸ κατ' ¹⁵
ἐπανόρθωσιν δίκαιον, οἷον ὅτι τῷ μαινομένῳ οὐκ ἀποδοτέον τὸ παρακατα-
τεθὲν ξίφος, καὶ τὸν μὴ μετὰ κακίας ὑπερβάντα τὸ τεῖχος ἀλλ' ἀνάγκης
ἐπειγούσης μὴ ἀπάγεσθαι καὶ εἴ τι τῶν ὁμοίων. ἐπανορθοῦν τὸ ἐλλει-
φθέν. τοῦτο γὰρ ἔργον τοῦ ἐπειχοῦς τὸ ἐπανορθοῦν· τοῦ γὰρ νόμου
30 καθόλου ἀπαγορεύοντος ἀλλοτρίας ἀπέχεσθαι γυναικὸς ὅμως ἐν καιρῷ καὶ
κατὰ λόγον γινόμενον οὐκ ἔστιν ἀσύμφορον· ἤδη γὰρ τις τὴν τοῦ τυράννου
γυναῖκα διαφθείρας δι' αὐτῆς ἡλευθέρωσε τὴν πατρίδα. οὐ τοῦ ἀπλῶς
δὲ ἀλλὰ τοῦ διὰ τοῦ ἀπλῶς ἁμαρτήματος. ἀντὶ τοῦ τῇ φύσει καὶ
κατὰ φύσιν. καὶ εἴη ἂν τὸ ἀπλῶς πρῶτον μὲν ληφθὲν ἐπὶ τοῦ κατὰ φύ-
35 σιν, δεύτερον δὲ ἐπὶ τοῦ καθόλου. καὶ γὰρ ὑπερβάντα τὸ τεῖχος τινα ἐπι-
κειμένων πολεμίων ὑπὲρ τοῦ σῶσαι τὴν πατρίδα ἢ μέλλουσιν ἀπολέσθαι
ἐξ ἐπιβουλῆς διὰ τὸ μηνῦσαι ἢ διὰ τὸ ἀπόρρητά τινα ἐξειπεῖν ἔσωσεν.

9 λέγει scripsi: λέγειν FG

ανορθωθὲν F: ἐπανορθὲν G

32 τοῦ ἀπλῶς FG et Arist. cod. Mb: τὸ ἀπλῶς Aristot. vulg.

φύσιν (35) F: om. G

15 ἀλλ' ἦν ὅλως scripsi: ἀλληνάλως FG

28 ἐπειγούσης FG

ἀπάγεσθαι F: ἐπάγεσθαι G

34 καὶ εἴη—κατὰ

ὡσαύτως καὶ ἐπὶ τῆς παρακαταθήκης (οὐ γὰρ ἀπέδωκεν ὅτι οὐ καλῶς
 εἶχεν ὁ παρακαταθέμενος κομίσασθαι) ἀφῆκεν ἐγκλήματος ὁ ἐπεικῆς καὶ
 συνέγνω. καὶ ἔστιν αὕτη ἡ φύσις, ἀντὶ τοῦ οὐσίας, ἐν ᾗ τὸ εἶναί ἐστιν
 αὐτοῦ, ἡ τοῦ ἐπεικοῦς, τοῦ ὡς δευτέρου ἐπεικοῦς δηλονότι λεγομένου ἀφ'
 5 οὗ παρωνύμως ὁ ἐπεικῆς λέγεται. ἢ ἐλλείπει διὰ τὸ καθόλου, ἀλλ'
 οὐ διὰ τὸ κακῶς κείσθαι δηλονότι. τοῦτο γὰρ αἴτιον. οὐ γὰρ ἐπανορ-
 θωμα νόμου ἐπεικῆς· οὐ γὰρ ὁ τοὺς κακῶς κειμένους νόμους ἐπανορθῶν
 ἐπεικῆς ἀλλ' ὁ τὸ βλάπτον τῷ νόμῳ διὰ τὸ καθόλου εἰρῆσθαι ἐπανορθῶν
 οὗτός ἐστιν ἐπεικῆς. καὶ τοῦ μὴ πάντα κατὰ νόμον εἶναι. ἡ τοι-
 10 αὕτη τῶν πραγμάτων φύσις τῆς τοιαύτης διαμαρτίας κατὰ τοὺς νόμους
 αἰτία. ὅσα γὰρ ἄλλοτε ἄλλως ἔχει καὶ πρὸς τοὺς καιροὺς μεταπίπτει,
 περὶ τούτων οὐδὲν οἱ νόμοι λέγουσιν, ἀλλὰ πρὸς τὰ τοιαῦτα τοῖς ψηφίσμασι
 χρῶνται, οἷον τίσι δεῖ συμ|μαχεῖν καὶ πότε ἐξαγωγὴν τινος τῶν ἐν τῇ χώρᾳ ¹⁵
 γινομένων διδόναι καὶ ὅσα τοιαῦτα. οἱ γὰρ καιροὶ καὶ αἱ χρεῖαι τῶν τοι-
 15 ούτων ἕκαστον μηνύουσιν, ὧν ἀορίστων ὄντων ἀδύνατον καθόλου νόμῳ τινὶ
 καὶ κανόνι τὴν περίληψιν ποιήσασθαι. τὸ γὰρ ὀρίζειν τὸ ἄλλοτε ἄλλως
 ἔχον ἀόριστον αὐτοῦ. διὸ καὶ συµμεταπίπτει τῇ τοῦ ὀριζομένου φύσει.
 τοῦ γὰρ ἀορίστου ἀόριστος καὶ ὁ κανὼν ἐστι, τουτέστι κατὰ τὸ
 συµμεταπίπτειν τοῖς καιροῖς καὶ ταῖς τύχαις καὶ ταῖς περιστάσεσι. καὶ
 20 τῆς Λεσβίας οἰκοδομῆς ὁ μολίβδινος κανὼν· ὅτι οὐκ ἐκ λείων λίθων
 καὶ ἴσως τιθεμένων καὶ ἀπευθυνομένων ἢ καλουμένη Λέσβιος οἰκοδομία
 οἰκοδομεῖται. Λεσβία δὲ ὅτι ἐκείνοις ἐν συνηθείᾳ τοῦτο· εἰσοχὰς γὰρ καὶ
 ἐξοχὰς ἔχοντας τοὺς λίθους ἀνφοδόκουν. ὥς οὖν ὁ μολίβδινος κανὼν
 συσχηματίζεται ταῖς τῶν οἰκοδομουμένων λίθων ἀνωμαλίαις, οὕτω δὲ καὶ
 25 τὰ ψηφίσματα τοῖς τῶν πραγμάτων ἄλλοτε ἄλλαις χρεαῖς συµμεταβάλλεται.
 καὶ τίνος βέλτιον· τοῦ διημαρτημένου δηλονότι καὶ οὐ τοῦ ἀπλῶς καὶ
 κατὰ φύσιν καὶ καθόλου ἀδιαπτώτου. καὶ ὁ μὴ ἀκριβοδίκαιος ἐπὶ τὸ
 χειρόν. τοῦτο προσέθηκε. λέγει δὲ τὸ ἐπὶ τὸ χειρόν, ἐπεὶ ἀπλῶς γε
 εἴη ἂν ὁ ἐπεικῆς καὶ ἀκριβοδίκαιος, εἴ γε ἐν τοῖς δοκοῦσι δικαίοις τὸ
 30 ἀκριβὲς δίκαιον ζητῶν ἐπανορθοῖ καὶ τὴν ἐν τούτοις κακίαν. ἐπὶ τὸ
 χειρόν δὲ εἰσιν ἀκριβοδίκαιοι οἱ τὰ γεγραμμένα ἐν τοῖς νόμοις φυλάσσειν
 βουλόμενοι κατὰ τὸ ῥητὸν καὶ ἐπὶ τὸ χειρόν, ὥς ἂν ἀκριβῶς δίκαιον ἐξη-
 γούμενοι τὰ γεγραμμένα. ἀλλ' ἐλαττωτικός· ἀντὶ τοῦ ἐπὶ τὸ ἔλαττον
 τὰς κολάσεις τρέπων· οὐ γὰρ πικροτέρως ἐπέξεισι τῷ ποιήσαντι τὸ μο-
 35 χθηρὸν ὁ ἐλαττωτικός. καίπερ ἔχων τὸν νόμον βοηθόν, ἐπεικῆς
 ἐστιν· ἀντὶ τοῦ τὸ ῥητὸν τοῦ νόμου. βοηθοῦν γὰρ ἔχει πρὸς τὸ πικρότερον
 κολάζειν ὁ ἐπεικῆς τὸ ῥητὸν τοῦ νόμου, δὲ ἡμάρτηται διὰ τὸ ὡς καθόλου
 περὶ τοῦ μὴ ἐπιδεχομένου τὴν τοῦ καθόλου ὁμοιότητα τὰς κολάσεις ὀρίζειν.
 καὶ ἡ ἕξις | αὕτη ἐπιείκεια, δικαιοσύνη τις οὕσα, τουτέστι τοῦ ¹⁵
 40 δικαίου στοχαστική. ^{f. 5r}

5 ἢ FG: ἢ Aristoteles

8 εἰρῆσαι FG

10 διαμαρτίας scripsi: δι' ἀμαρτίαν FG

16 ἄλλοτε scripsi: ἀλλό τι

17 αὐτοῦ corruptum

20 οἰκοδομῆς Aristoteles: οἰ-

κοδομικῆς FG

33 ἀλλ' F: om. G

p. 1138^a4 Πότερον δὲ ἐνδέχεται αὐτὸν ἀδικεῖν ἢ οὐ, φανερόν
ἐκ τῶν εἰρημένων.

Φθάνει μὲν οὖν ἤδη περὶ τούτου τοῦ προβλήματος διειληφέναι, ἀλλ'
ἐκεῖ μὲν οὐ καθόλου ἐζήτει προηγουμένως, εἰ ἐνδέχεται αὐτὸν ἀδικεῖν,
5 ἀλλ' ἐπὶ τοῦ ἀκρατοῦς ἐζήτησεν, ὅτι εἰ ὁ ἀκρατὴς ἐκὼν βλάπτων ἑαυτὸν
ἀδικεῖ ἑαυτόν. ὅτι γὰρ μὴ καθόλου περὶ τοῦ προβλήματος ἐζήτησεν ἐκεῖ,
ὀλίγον προελθὼν μετὰ τὸ δεῖξαι ὅτι ὁ ἀκρατὴς οὐκ ἀδικεῖ ἑαυτόν, δύο
εἶπε προβλήματα καταλείπεσθαι, τό τε πότερον ἀδικεῖ ὁ παρ' ἀξίαν νέμων
ἢ ὁ τὸ πλεόν ἔχων, καὶ εἰ ἔστι τινὰ ἑαυτὸν ἀδικεῖν, ὡς οὐδέπω τὸν περὶ
10 τούτου τοῦ προβλήματος λόγον πεποιημένος. εἰπὼν δὲ περὶ τοῦ ἑτέρου
προβλήματος ὧν εἶπε δύο λοιπῶν καταλείπεσθαι διὰ μέσου, ἄλλα τινὰ
προσθεῖς ἐπὶ τὸ καταλειπόμενον πρόβλημα τῶν περὶ δικαιοσύνης, ὡς αὐτὸς
εἶπε, μέτεισιν, ὅπερ ἐστὶν τὸ εἰ ἐνδέχεται τινα ἑαυτὸν ἀδικεῖν. τὰ μὲν γὰρ
ἐστὶν αὐτῶν τῶν δικαίων περὶ ἑκατέρας δικαιοσύνης τε καὶ ἀδικίας φησί.
15 προείρηται γὰρ αὐτῷ, ὅτι διττὴ ἐστὶν ἡ δικαιοσύνη, ἡ μὲν τις ὡς νομιμό-
της λεγομένη, ἥτις πάσης ἀρετῆς ἐστὶ περιεκτικὴ, ἡ δὲ τις ὡς μερική, μία
τις τῶν πασῶν ἀρετῆ. ὁμοίως τῇ δικαιοσύνῃ καὶ ἡ ἀδικία διττὴ. ἐφ'
ἑκατέρας δὲ τὸν λόγον ποιήσεται καὶ δείξει ὅτι κατὰ μηδέτερον ἔστιν ἀδι-
κεῖν ἑαυτόν. καὶ πρῶτόν γε ὅτι μὴ κατὰ τὴν καθόλου. ἐπιχειρεῖ δὲ πρῶ-
20 τον εἰς τὸ ἐναντίον, ὅτι ἀδικεῖ ἑαυτόν οὕτως, εἰ κατὰ τὴν δικαιοσύνην
ἐκείνην πᾶν τὸ κατὰ νόμον καθ' ἡντιναοῦν ἀρετὴν γινόμενον δίκαιόν ἐστι
καὶ τὸ παρὰ τὸν νόμον γινόμενον πᾶν ἄδικον. οὐ κελεύει δὲ ὁ νόμος
ἀποκτινύναι ἑαυτόν. ὁ δὲ παρανομῶν ἀδικεῖ. ἐπεὶ δὲ ὁ ἀδικῶν τινα
ἀδικεῖ, ὁ δὲ ἑαυτὸν ἀναιρῶν ἐν τῷ τοῦτο ποιεῖν παρανομεῖ, παρανομῶν δὲ
25 ἀδικεῖ, ἑαυτὸν ἄρα εἴη ἄν ἀδικῶν. ἔτι ὅταν παρὰ τὸν νόμον βλάβη
μὴ ἀντιβλάπτων, τουτέστι μὴ ἀμυνόμενος τυχόν τινα ὑβρίσαντα· ἀδικεῖ
ἄρα, ἀντὶ τοῦ παρανομεῖ. ἀλλὰ τίνα; οὐ γὰρ ἑαυτὸν ἀδικεῖ (πῶς γὰρ
ὁ ἐκὼν | αὐτὸν ἀναιρῶν; δέδεικται γὰρ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν ὅτι μηδεὶς ἐκὼν ¹⁵
ἀδικεῖται), ἀλλὰ δηλονότι τὴν πόλιν. συγχωρῶν γὰρ ἀδικεῖν τὸν παρὰ
30 τὸν νόμον ἑαυτὸν ἀδικοῦντα μὴ μὴν ἑαυτὸν, ὅπερ ἦν τὸ ζητούμενον, πει-
ρᾶται δεικνύναι, ὅτι τὴν πόλιν ἀδικεῖ καὶ διὰ τί λέγει. ἡ μὲν ἀφαιρεῖται
τινα τὴν πόλιν, ἄρχοντα ἢ στρατιώτην ἢ ἄστρατευτον ἢ ἀρχόμενον, εἰ οὐ-
τω τύχοι, ταύτῃ δόξαι ἄν τὴν πόλιν ἀδικεῖν, ἡ δὲ ἐκὼν ἑαυτὸν ἀναιρεῖ,
ἀδικῶν διὰ τὸ παρανομεῖν οὐχ ἑαυτὸν ἀδικεῖ, καθὰ λέλεκται, ἀλλὰ τὴν
35 πόλιν. ἡ τὴν πόλιν, τουτέστιν ἑαυτὸν ἀναιρῶν ζημιᾷ πολίτου τὴν πό-
λιν. δι' ὃ ἡ πόλις ζημιᾷ τοὺς τὰ τοιαῦτα δηλονότι ἀντικρυς αὐτὴν
βλάπτοντας. αἱ γὰρ τῶν πόλεων ζημίαι ὑπὲρ τῶν τὰ κοινὰ πλημμελούν-
των γίνονται. πάντα γὰρ ἐφ' οἷς αἱ κολάσεις τε καὶ ζημίαι ἐπὶ τῶν κοι-

4 ἐκεῖ] c. 11

18 μηδετέραν Diels

26 ὑβρίσαντα F

32 ἄρχοντα F:

ἔχοντα G

εἰ scripsi: ἄν FG

36 διὸ καὶ ἡ Aristoteles

38 ζημίαι G: αἱ

ζημίαι del. αἱ F

νῶν ἔχουσι τῆς βλάβης τὴν ἀναφοράν. τίς δὲ ἡ ζημία τῷ ἑαυτὸν ἀποκτείναντι καὶ μηκέτι ὄντι παρὰ τῆς πόλεως, ἐδήλωσε προσθεὶς τὸ καὶ τις ἀτιμία πρόσσεστι τῷ ἑαυτὸν ἀποκτείναντι. ἀτάφους γὰρ αὐτοὺς κελεύουσι ρίπτεσθαι, ἢ τινὰ ἄλλην τοιαύτην ἀτιμίαν ὀρίζουσιν οἱ νόμοι
5 κατ' αὐτῶν.

p. 1138^a 14 "Ἐτι καθ' ὃ ἄδικος ὁ μόνον ἀδικῶν.

Δείξας κατὰ τὴν κοινήν τε καὶ καθόλου δικαιοσύνην τε καὶ ἀδικίαν μὴ οἶόν τε εἶναι ἑαυτὸν ἀδικεῖν, μέτεισιν ἐπὶ τὴν ἐτέραν δικαιοσύνην, ἥτις μία τῶν ἀρετῶν ἐστι, καὶ τὴν ἀντικειμένην αὖ τῇ δικαιοσύνῃ, ἥτις ἐστὶ πλεονεξία· δι' ὃ οὐ παράνομος· κοινὸς γὰρ οὗτος οὐκ ἐν μόνῳ τῷ ἀδικεῖν ἀλλ' ἐν πᾶσι φαῦλός ἐστι. τοῦτο γὰρ ἄλλο ἐκείνου· τουτέστι τὸ ἄδικος τοῦ ὡς ὄλου. ὥσπερ ὁ δειλός· τῇ τούτου παραθέσει πῶς ἐστὶν ἄλλος ἔδειξεν· οὐχ ὡς ὄλην ἔχων τὴν πονηρίαν, τουτέστιν οὐχ ἅπασαν ἀλλὰ δηλονότι μίαν, τὴν ἀντικειμένην τῇ ἀνδρείᾳ. ὥστ' οὐδὲ κατὰ ταύτην
15 ἀδικεῖ, τὴν ἰδίως δηλονότι λεγομένην ἀδικίαν. τὸ δὲ | ἀδικεῖν πρόσκειται ¹⁵ _{f. 6r} ὡσανεὶ τοῦ λόγου δηλοῦντος ὅτι ἑαυτὸν τις οὐκ ἀδικεῖ. καὶ διὰ τί λέγει· ἐπεὶ γὰρ ἦν ὁ οὕτως ἄδικος πλεονέκτης καὶ ἄνισος, ὁ δὲ πλεονεκτῶν τινὰ πλεονεκτεῖ, οὐ πλέον ἔχει (ὁ μὲν γὰρ πλεονεκτῶν πλέον ἔχει ἀγαθοῦ τινος, ὁ δὲ πλεονεκτούμενος ἔλαττον ἔχει), εἰ δὴ τις ἑαυτὸν ἀδικῶν, κατὰ τὴν
20 ἀδικίαν ταύτην ἑαυτὸν ἂν πλεονεκτοίῃ. εἰ δὲ τοῦτο, καὶ πλέον καὶ ἔλαττον ἅμα ἔχει καὶ ὁ ἀφήρηται ὡς ἀδικούμενος τοῦτο ἔξει ὡς ἀδικῶν. ἄτοπον δὲ τοῦτο καὶ ἀδύνατον. τὸ γὰρ δίκαιον καὶ τὸ ἄδικον ἐν πλείοσιν ἐστὶν, ὡς εἴρηται, καὶ οὐχ ἐνὶ αὐτῷ πρὸς ἑαυτόν. τοῦτο δὲ ἀδύνατον. αὐτὸς γὰρ ἀδικῶν ἑαυτὸν ὑφ' ἑαυτοῦ ἀδικεῖται. ἅμα γοῦν ὁ αὐτὸς ἀδικῶν ἀδικεῖται εἰς ὧν τῷ ἀριθμῷ· ἀδύνατον οὖν. ἐν πλείοσι γὰρ αἰεὶ καὶ τὸ νεμη-
25 τικὸν δίκαιον καὶ τὸ διορθωτικόν, ὁμοίως καὶ τὸ τούτῳ ἀντικείμενον ἄδικον. καὶ οὐκ αὐτὸ πρὸς αὐτὸ ἀλλ' ὁμοίως ἐν πλείοσιν.

p. 1138^a 20 "Ἐτι δὲ ἐκούσιόν τε καὶ ἐκ προαιρέσεως.

Καὶ τοῦτο δεικτικὸν τοῦ ὡς οὐχ οἶόν τε ἐστὶν αὐτὸν ἑαυτὸν ἀδικεῖν. καὶ πρότερον, τουτέστι τὴν ἀρχὴν ἔχοντος ἐν αὐτῷ τοῦ ἀδικοῦντος καὶ τοῦ ἀρχομένου. ὁ γὰρ ἀρχόμενος τοῦ βλάπτειν οὗτος ἀδικεῖ, ὁ δὲ ἀμυνόμενος καὶ διότι ἔπαθε τὰ αὐτὰ ἀντιποιῶν τὸν δράσαντα οὐ δοκεῖ ἀδικεῖν. ταῦτα γὰρ παρέθετο τοῦ προτέρου ἐξηγητικά. εἰ δὴ δεῖ τῆς βλάβης τὴν ἀρχὴν ἐν τῷ ἀδικοῦντι εἶναι καὶ οὐκ ἐν τῷ ἀδικουμένῳ καὶ δὴ ἄλλον εἶναι
35 τὸν ἐν ᾧ ἐστὶν ἡ ἀρχὴ τῆς βλάβης παρὰ τὸν ἀδικούμενον, οὐκ ἂν εἴη αὐτὸν ἀδικεῖν. ἕτερος γὰρ αὐτὸς ἑαυτοῦ. καὶ διὰ τοῦτο πλείους ὁ αὐτὸς εἰς ὧν ὑπαρξεί, ὃ ἀδύνατον. εἰ γὰρ ἅμα βλάπτει καὶ βλάπτεται, εἴη ἂν ἀντι-

16 δι' ¹⁶ F: διότι G

19 ἀδικῶν FG: ἀδικοίη Diels

22 ὡς εἴρηται] c. 6

p. 1131^a 15

32 τὰ αὐτὰ F: τὰ τοιαῦτα G

ποιῶν καὶ οὐ καταρχόμενος. οὕτω δὲ οὐκ ἂν ἀδικοίη τις ἑαυτόν· τί γὰρ
 μᾶλλον ἄρχεται ἢ ἀμύνεται; ἡ γὰρ αὐτὴ ἀρχὴ τοῦ τε πάσχειν καὶ τοῦ
 ποιεῖν ἐστίν· εἰ οὐδεὶς ἐκὼν ἀδικεῖται, οὐδὲ ἑαυτὸν οὐδεὶς ἀδικεῖ. τὸ δὲ
 πρῶτον, καὶ τὸ δεύτερον ἄρα· ὁ ἑαυτὸν ἀδικῶν ἑαυτὸν πλεονεκτεῖ, ὁ ἑαυτὸν
 5 πλεονεκτῶν ἅμα πλέον καὶ ἔλαττον ἔχει, | ὁ ἄρα ἑαυτὸν ἀδικῶν οὗτος ¹⁵
 ἅμα πλέον ἔχει καὶ ἔλαττον, ὅπερ ἀδύνατον. ἔτι εἴη ἂν ἐκόντα ἀδικεῖ-
 σθαι. ἐχρήσατο ταύτῃ τῇ ἐπιχειρήσει καὶ ὅτε ἐδείκνυτο ὅτι ὁ ἑαυτὸν
 σφάττων οὐκ ἀδικεῖ ἑαυτὸν ἀλλὰ τὴν πόλιν. διὸ καὶ νῦν βραχέως αὐτοῦ
 ἐμνημόνευσε. πρὸς δὲ τούτοις ἄνευ τῶν κατὰ μέρος ἀδικημάτων
 10 οὐδεὶς ἀδικεῖ. ἡ ἐπιχείρησις τοιαύτη ἐστίν· εἰ τὸ ἀδικεῖν ἐνεργεῖν ἐστι
 περὶ τὰ καθ' ἕκαστα, εἴη ἂν τὸ ἀδικεῖν ἐν τοῖς κατὰ μέρος ἀδικήμασι
 γινόμενον· ἀλλὰ μὴν τῶν κατὰ μέρος ἀδικημάτων οὐδὲν οἶόν τε πρὸς αὐ-
 τὸν γίνεσθαι· ὥστε οὐδ' ἂν ὅλως τὸ ἀδικεῖν πρὸς ἑαυτὸν εἴη. ὥς γὰρ
 οὐδεὶς τὴν ἑαυτοῦ γυναῖκα μοιχεύει, οὕτως οὐδὲ τοιχωρυχεῖ τὸν ἑαυτοῦ
 15 οἶκον· εἰ δὲ μηδὲν τῶν κατὰ μέρος ἀδικῶν οἶόν τε πρὸς ἑαυτὸν ποιεῖν
 οὐδὲ ἑαυτὸν ἀδικεῖν ὅλως εἴη ἂν. ὅλως δὲ λύεται τὸ ἑαυτὸν ἀδικεῖν
 κατὰ τὸν διορισμὸν τὸν περὶ τοῦ ἐκούσιως ἀδικεῖσθαι. τὸ γὰρ
 παρὰ τὴν αὐτοῦ βούλησιν κατὰ τὸ ἐκούσιον βλαπτόμενον εἶπεν ἀδικεῖσθαι·
 οὐχ οἶόν τε δὲ παρὰ τὴν αὐτοῦ βούλησιν ἀδικεῖσθαι τὸν αὐτὸν ὑφ' ἑαυτοῦ
 20 ἀδικούμενον ἐκούσιως.

p. 1138^a 28 Φανερόν δὲ ὅτι καὶ ἄμφω μὲν φαῦλα καὶ τὸ ἀδικεῖσθαι
 καὶ τὸ ἀδικεῖν.

Τοῦτο τοιοῦτόν ἐστι· παράβασις γὰρ τοῦ μέσου καὶ τοῦ συμμετρου.
 εἰ γὰρ τὸ ἴσον καὶ τὸ μέσον ἀγαθόν, ἡ τούτου παράβασις κακόν, τὸ δὲ πλεῖον
 25 ἔχειν ἐστὶ <παράβασις> τοῦ μέσου, τοῦ ἴσου δηλονότι καὶ ἀγαθοῦ. καὶ ὥσπερ
 ὑγιεινὸν μὲν ἐν ἰατρικῇ. διὰ τῶν παραδειγμάτων συνέστησεν, ὅτι ἀμφό-
 τερα οὕτως ἔχει. ὥς γὰρ τὸ ὑγιεινὸν τὸ ἐν ἰατρικῇ, ὃ ἐστὶν ἐν συμμετρίᾳ
 τινῶν, <οὐ> ὅ τε τὸ πλέον καὶ <ὁ> τὸ ἔλαττον ἔχων ἐκπεπτώκασιν, ὁμοίως καὶ
 τοῦ εὐεκτικοῦ τοῦ ἐν γυμναστικῇ (καὶ γὰρ καὶ τοῦτο ἐν συμμετρίᾳ τινῶν),
 30 οὕτω δὴ καὶ ἐπὶ τοῦ μέσου τε καὶ ἴσου, ὅπερ ἐστὶ δίκαιον, ἔχει. ἔστι δὲ
 συμμετρία ἐν ἰατρικῇ τυχὸν ὁμοιομερῶν τινῶν ἢ δυνάμεων ὁρατῶν, θερμοῦ
 εἰ τύχοι ἢ ψυχροῦ ἢ ξηροῦ ἢ ὑγροῦ. καὶ κακίας, τουτέστιν ἀπὸ κακίας
 τῆς ἀδικίας γίνεσθαι. μέγιστα δὲ τῶν κακῶν αἱ κακίαι ὥσπερ τῶν ἀγαθῶν
 αἱ ἀρεταί. τελείας δὲ εἶπεν οἶονεῖ μετὰ παρανόμου ἢ τῆς κυρίως ἀδι-
 35 κίας. | ἡ γὰρ μετὰ προαιρέσεως τὸ ἐκούσιον ἔχει. ὅτι γὰρ οὕτω λέγει ¹⁵
 νῦν τὴν τελείαν κακίαν, ὁῦλον ἐξ ὧν ἐπήνεγκεν· οὐ γὰρ πᾶν τὸ ἐκού-
 σιον μετὰ ἀδικίας· οἱ γὰρ δι' ὀργὴν ἐκόντες μὲν ποιοῦσιν, οὐ μὴν γε

2 ἄρχεται F: ἄρχων G 11 ἀδικήμασι scripsi: ἀδικήματα FG 18 κατὰ—βούλησιν (19)
 G, et F in marg. 21 ὅτι καὶ FG et Aristot. codd. L^bM^b: καὶ ὅτι Aristot. vulg.
 25 παράβασις ins. Diels 28 οὐ Diels: om. FG ὁ Usener: om. FG 34 τελείας
 Aristoteles: τελείως FG 36 πᾶν FG et Arist. cod. K^b: ἅπαν Arist. vulg.

καὶ κατὰ προαίρεσιν. οἱ δὲ οὕτω ποιοῦντες οὐδέπω μὲν κατὰ κακίαν ποι-
οῦσιν. ἐγγὺς γάρ εἰσι τοῦ εἶναι τοιοῦτοι ἡττώμενοί γε τῶν παθῶν. ἢ τῆς
τελείας καὶ ἀπλῶς· ἢ τῆς τελείας κακίας. τελεία γὰρ καὶ αὕτη κακία
ἐστὶ πάσας περιέχουσα τὰς κακίας, διὸ καὶ ἀπλῶς κακία ἐστὶ καὶ λέγεται.
5 ἢ νῦν οὐκ ἐκείνην λέγει τὴν τελείαν κακίαν ἀλλὰ τὴν κυρίως κακίαν καὶ
ἀδικίαν· αὕτη δὲ ἦν ἡ μετὰ προαιρέσεως τὸ ἐκούσιον ἔχουσα. οὐ γὰρ
ἅπαν τὸ ἐκούσιον μετὰ ἀδικίας. ἐπὶ πλεόν γὰρ τὸ ἐκούσιον καὶ τὸ βού-
λεσθαι καὶ θέλειν. κατὰ συμβεβηκὸς δ' οὐθὲν κωλύει μείζον
κακόν· εἰ οἱ ἀδικήσαντες τούτους μὴ κατ' ἄκραν ἀδικίαν ἡδίκηκασιν ἀλλ'
10 ὥς οἱ ἐκόντες μὲν, οὐ μὴν καὶ προαιρούμενοι. τῶν γὰρ καθ' αὐτό ἐστιν
ἐξεταστικὴ ἢ τέχνη. τὸ δὲ μείζον κακὸν πρόσκειται οἷονεὶ τῷ ἀδικηθῆναι
τις ὑπερλυπηθεὶς κατέσφαξεν ἑαυτόν. ἀλλὰ πλευρίτιν. καίτοι δύναται
ποτε κατὰ συμβεβηκὸς τὸ πρόσπταισμα μείζον γενέσθαι κακόν. ὁ γὰρ
προσπταίσας καὶ καταπεσὼν καὶ διὰ τοῦτο ληφθεὶς ὑπὸ τῶν πολεμίων
15 κατὰ συμβεβηκὸς † μετὰ ἀδικίαν φρενῶν, ἐν μείζονι κακῷ γέγονε διὰ τὸ
πρόσπταισμα. τοῦ δὲ * * * τί δέοντος ἢ πλεῖ * * * οὐκοῦν καὶ ὁ περὶ
τῶν τοιούτων ἀγαθῶν καὶ κακῶν διαλαμβάνων καὶ κριτῆς ὢν καὶ τεχνί-
της τοῦ καθ' αὐτὰ καὶ τῇ αὐτοῦ φύσει φευκτότερα ἀπλῶς μείζον κακόν
λέγει τοῦ τῇ μὲν οἰκείᾳ φύσει ἐλάττονος, δυναμένου δέ ποτε κατὰ συμβε-
20 βηκὸς γενέσθαι μείζονος κακοῦ.

p. 1138^b5 Κατὰ μεταφοράν δὲ καὶ ὁμοιότητά ἐστι. |

Δοκεῖ διὰ τοῦτο μνημονευκέναι καὶ δεδειχέναι, ὅτι τὸ οὕτως λεγόμενον ¹⁵_{f. 7v}
δίκαιον κατὰ μεταφοράν τε λέγεται καὶ οὐ κυρίως διὰ τοὺς τὴν δικαιοσύ-
νην ὀριζομένους ἐν τῇ ἰδιοπραγίᾳ τῶν τῆς ψυχῆς μερῶν. λέγει δὲ τοῦτο
25 Πλάτων. οὐ πᾶν δὲ δίκαιον. οὐ γὰρ τὸ πολιτικὸν καὶ κυρίως λεγόμε-
νον, ἀλλ' ἦτοι τὸ δεσποτικόν, ὃ οὐ, φησὶν, ἐν τοῖς κυρίως δίκαιοις ἡριθμεῖτο.
οὐ γὰρ ἐστὶ τι δίκαιον οἰκέτῃ πρὸς δεσπότην, καθὼς ἀνώτερον εἴρηται.
ἀλλὰ τὸ δεσποτικόν. μείζον κακόν. ἐπιστῆσαι ἄξιον, πῶς τοῦτο εἶη
ἂν ἀληθές. πᾶσα γὰρ καὶ ἡ μεγίστη βλάβη ἐλάττων ἐστὶν ἀδικίας καθ'
30 ἣν ἀδικεῖ ὁ ἀδικῶν. ἢ τοῦτο ἔσται, ὅταν ὁ ἀδικηθεὶς εἰς κακίαν καὶ ὁμό-
τητα ἐξέχῃ λέγειν πόθω τοῦ τὸν ἀδικήσαντα πολλὰ καὶ ἀνήκεστα ποιῆ-
σαι κακά, ὥς ἦδη τινὲς ἀδικηθέντες ὑπὸ τινων εἰς ληστείαν μετέβαλον
καὶ δράσαντες τὰ ὁμότατα καὶ ἀδικώτατα καὶ τελευταῖον αὐτοὶ ληφθέντες
ἀνεσκολοπίσθησαν. ἐν τούτοις γὰρ τὸ ἀδικηθῆναι κατὰ συμβεβηκὸς μείζον
35 κακὸν ἦν † τοῖς ἀδικήσασιν αὐτοὺς τοῦ ἀδικηθῆναι, εἴ γε πρὸς τῇ τῆς κακίας
ἐπιτάσει, ἣν ἔσχον διὰ τὸ ἀδικηθῆναι, πρόσσεστι καὶ ἡ εἰς τὸ σῶμα κόλασις

8. 9 μείζον κακόν FG et Aristot. codd. K^b L^b O^b: μείζον εἶναι κακόν Arist. vulg. 11 τῷ
F: τὸ G 16 post τοῦ δὲ et ἡ πλεῖ lacunae 12 litterarum FG 18 φευκτότερον?
25 Πλάτων] Rep. IV p. 443 C τὸ F: om. G 27 ἀνώτερον] cf. c. 10 p. 1134^a29
28 μείζον κακόν, cum commentario (usque ad βλάβη p. 255,1) huc transposita in codicibus
ante ἀλλὰ πλευρίτιν (v. 12) explicanda erant 31 ἐξέχῃ λέγειν FG: ἐξοκειλῇ Diels
πόθω Diels: ποθῶν FG 35 an [τοῖς ἀδικήσασιν] αὐτοῦ τοῦ ἀδικῆσαι?

τε καὶ κακία καὶ ἡ ἐξ ἀρχῆς βλάβη. ἐν τοῦτοις γὰρ τοῖς λόγοις δι-
 ἐστήκε τὸ λόγον ἔχον μέρος τῆς ψυχῆς πρὸς τὸ ἄλογον. τὸ μὲν
 γὰρ λόγον ἔχει τῆς ψυχῆς, τὸ δὲ ἄλογον· τοιαύτην δὲ ἔσχηκε διάστασιν
 ἀπ' ἀλλήλων, ὥς εἶναι κατὰ φύσιν τὸ μὲν ἄρχον, τὸ δὲ ἀρχόμενον. τοῦτο
 5 δὲ τὸ δίκαιόν φησιν ἢ δεσποτικὸν ἢ οἰκονομικόν. εἰς γὰρ ταῦτα ἀποβλέ-
 πουσι δοκεῖν ἔστι τῷ πρὸς ἑαυτὸν δίκαιον εἶναί τι ἢ ἄδικον. δίκαιον μὲν
 γάρ, ὅταν τὸ μὲν πεφυκὸς ἐν αὐτῷ τὴν ἀρχὴν ἔχῃ, τὸ δὲ ἀρχηται, ὅταν
 δ' ἀνάπαλιν γίνηται καὶ ἀρχῇ μὲν τὸ ἄλογον, ἀρχηται δὲ τὸ λογικόν, ἀδικία·
 ὥς ἂν ὁ δοῦλος τοῦ δεσπότης ἀρχῇ. ἐν γὰρ τῷ ἀκρατεῖ ἢ τῶν προειρη-
 10 μένων μερῶν ἀδικία, ὥς ἐν τῷ ἐγκρατεῖ καὶ σώφρονι ἢ τῶν αὐτῶν τούτων
 δικαιοσύνη. ὑπείχει γὰρ τὰ πάθη τῷ λόγῳ ἢ τῷ δεσποτικῷ δικαίῳ κυρι-
 ευόμενα, ὥς ἐπὶ τῷ ἐγκρατεῖ, ἢ τῷ οἰκονομικῷ διαταττόμενα καὶ τῷ
 κρείττονι παραχωροῦντα, ὥς ἐπὶ τοῦ σώφρονος ἔστιν ἰδεῖν.

2 τὸ Aristoteles: τὸν FG

7 ἀρχηται Usener: ἀρχεται FG

8 ἀρχῇ Usener: ἀρχοι

FG

9. 10 προηρημένων F

13 παραχωροῦντα Usener: παραχωροῦντι FG

ΤΟΥ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ ΝΙΚΑΙΑΣ ΕΥΣΤΡΑΤΙΟΥ ΕΙΣ ΤΟ Ζ ΤΩΝ 79^v
ΗΘΙΚΩΝ.

Εὖ σοι γένοιτο, βασιλὶς θεοσεβής, βασιλὶς φιλολόγε, βασιλὶς φιλάγαθε 5
καὶ φιλόκαλε, ὅτι ψυχὴν καὶ σῶμα παραθεῖσα πρὸς ἄλληλα καὶ τὴν τούτων
5 διαφορὰν ἐξετάσασα προσετέθης τῷ κρείττονί τε καὶ ὑπερέχοντι καὶ καλλω-
πίζειν τοῦτο προήρησαι τοῦ ὑφειμένου καταφρονήσασα, διὰ τοῦτο τέχναι σοι
λόγων καὶ ἐπιστῆμαι καὶ ἀρεταί, ἐξ ὧν τὸ <τῆς> ψυχῆς κάλλος συνίστασθαι
πέφυκε, περὶ πολλοῦ καὶ διὰ σπουδῆς. χρώματα δὲ περίθετα καὶ ἀρτή- 10
ματα καὶ ὀρμίσκοι καὶ περιδέραια καὶ ἐνδυμάτων εὐπρέπεια καὶ εἴ τι
10 ἐπίπλαστον ἄλλο καὶ τῇ φυσικῇ διαπλάσει καὶ χρώσει παρὰ τῶν γυναι-
κῶν ταῖς πλείσταις ἐπιτετήδευτο ταῦτα πάντα αἰσχύνης ἄξια κρίνασα, τῆς
ψυχικῆς καλλονῆς πρώτης καὶ μόνης ἀντιπεποιήσαι, τοῦ θεοῦ κάλλους
ἐρῶσα, οὐπερ ἡ ἀνθρώπου ψυχὴ καθ' ὁμοίωσιν ἐξ ἀρχῆς παρὰ τοῦ ποί-
ησαντος γέγονε. διὸ καὶ ἀνερευνᾶς πανταχοῦ καὶ ζητεῖς, τί σοι συμβαλεῖ- 15
15 ται πρὸς τὸ ποθοῦμενον καὶ τίς ἀπενέγκη πρὸς σέ οὐ μάργαρον οὐδὲ λί-
θον πολύτιμον, οὐ σκεῦος χρυσοῦν ἢ ἀργύρεον ποικίλην ἐπικείμενον ἐπιτέχ-
νησιν, οὐ περικαλλές, οὐ πολυτελές, οὐκ ἐπιτερπές πρὸς αἴσθησιν ὕφασμα,
ἀλλὰ λόγους ψυχῇ παρέχοντας ὄνησιν ἢ ψεῦδος ἐλέγχοντας καὶ συνιστῶν-
τας ἀλήθειαν ἢ ἀρετὴν ἐντέχνως εἰσάγοντας καὶ ὅποια τὴν φύσιν καὶ τὸ
20 κάλλος ἐστὶν διδάσκοντας καὶ ὅπως ψυχαῖς ἀνθρώπων περιγίνεσθαι
πέφυκε, κακίαν αὖθις ὡς αἰσχρὰν καὶ βλαβεράν καὶ φευκτὴν ἐξελέγ- 20
χοντας καὶ παραδιδόντας ὅπως αὐτὴν ἄνθρωπος ἀποφεύξεται. ὥστε καὶ
περὶ ἡμῶν τι ὑπολαβοῦσα χρηστὸν πεπεύρασαι καὶ ἀφ' ἡμῶν πορί-
σασθαί τι τελοῦν εἰς ὄνησιν καίτοι γε ἡμεῖς ὀλιγομαθεῖς καὶ ἀσθενεῖς
25 καὶ γήρα καὶ νόσοις κατακαμπτόμενοι καὶ διανοίας στενότητα περικεί-
μενοι καὶ τι χάριεν ἐκθέσθαι καὶ ἄξιον σπουδῆς μὴ δυνάμενοι. τοίνυν

1 inscriptioni adiecit περὶ σοφίας καὶ φρονήσεως B: Εὐστρατίου μητροπολίτου νικαίας ἐξή-
γησις εἰς τὸ ἕκτον τῶν ἀριστοτέλους ἠθικῶν νικομαχείων a 7 τὸ τῆς ψυχῆς a: τὸ
ψυχῆς B 8 περίθετα B: περιτίθεται a 11 ἐπιτετήδευτο B: ἐπιτηδεύεται καὶ a
12 καλλονῆς καὶ πρώτης a 14 σοι B: om. a 15 οὐδὲ B: οὐ a 22 ἀπο-
φεύξεται a

ἐπεὶ πρὸ χρόνου τινὸς ἐζήτησας ἡμᾶς ἐκθέσθαι σαφήνειαν εἰς τὸ πρῶτον 79^v
τῶν Νικομαχείων τοῦ Ἀριστοτέλους Ἠθικῶν, καὶ ἡμεῖς σοι πεισθέντες 25
ὁ ἀπήτησας πεποιθήκαμεν, ὥρθημεν ἐξ ἐκείνου διαγνῶναί σε τὴν ἡμετέραν
περὶ λόγους καὶ νοήσεις ἐλάττωσιν καὶ μηκέτι προσθεῖναι πρὸς ἡμᾶς
5 ζήτησιν περὶ τοιούτου τινός. ἀλλ' ὥς ἔοικε τὸ ὑπερβάλλον τῆς προσούσης
φιλομαθείας τῇ σῇ ψυχῇ πείθει καὶ τὰ μικρὰ καὶ μικροῦ λόγου ἄξια
ἡγεῖσθαι ὡς περισπούδαστα. διὸ καὶ ἡμεῖς τῷ σῷ περὶ λόγους ἐπόμενοι
ἔρωτι, ὅπερ ὁ θεὸς χορηγεῖ, καταβάλλειν οὐκ ἀπεχόμεθα. ὥστ' ἐπεὶ καὶ
τὸ Z τῆς αὐτῆς πραγματείας παρὰ τῆς σῆς φιλομαθείας ἐζήτῃται τὴν 30
10 ἡμῖν δυνατόν εὑρέσθαι σαφήνειαν, πειραθῶμεν καὶ ταύτην, θεοῦ τῶν λόγων
προϊσταμένου, ἐργάσασθαι καὶ ἀρκτέον ἤδη τοῦ ἔργου, τὸν σκοπὸν τοῦ
βιβλίου πρὸ πάντων τάξαντας. προθέμενος ὁ Ἀριστοτέλης ἐν τῇ πραγμα-
τεία τῶν Νικομαχείων Ἠθικῶν περὶ τῶν ἀρετῶν ἀπασῶν διδάξαι, ἐξ
ἀρχῆς μὲν τὸν περὶ τῆς πολιτικῆς εὐδαιμονίας λόγον ἡμῖν παρέδωκε, τὸ
15 πρῶτον βιβλίον διηγουκῶς ἐν αὐτῷ ὡς οὕσης τέλους αὐτῆς τῆς κατὰ τὸν
ἄνθρωπον οὐσίας καὶ ἐνεργείας καὶ πράξεως. ἀλλ' ἐπεὶ διάφοροι τῆς ψυχῆς 35
δυνάμεις ἐν τῷ ἀνθρώπῳ τυγχάνουσιν οὔσαι, λέγω δὴ λογικαί τε καὶ ἄλογoi,
καὶ τῶν ἀλόγων εἰσὶ τινες τῷ λόγῳ ἐπιπειθεῖς, ὡς καὶ αὐτὰς ἐξεῖναι τού-
τῳ τῷ τρόπῳ λογικὰς ὀνομάζεσθαι, κατὰ τὸ πεφυκέναι λόγῳ μετρεῖσθαι
20 καὶ κατ' αὐτὸν ἐνεργεῖν καὶ ἐν μεθέξει ταύτας τοῦ λόγου γίνεσθαι τὴν
κατ' αὐτὰς ἐργαζομένου κατόρθωσιν καὶ τὰς πρακτικὰς ἀρετὰς ἀποτελοῦν-
τος, εἰσὶ δὲ καὶ ἕτεραι ἀρεταί, αἷς ὁ ἐν τῇ ψυχῇ λόγος κατορθοῖ μονού- 40
μενος τῶν ἀλόγων δυνάμεων καὶ καθ' ἑαυτὸν ἐνεργῶν καὶ κατὰ θεωρίαν
τὸ τέλειον κτῶμενος, ἐν τοῖς μετὰ τὸ πρῶτον τέσσαρσι γράμμασι περὶ
25 τῶν πρακτικῶν ἐδίδαξεν ἡμᾶς ἀρετῶν θυμὸν καὶ ἐπιθυμίαν παραλαβὼν,
δυνάμεις ψυχῆς τοῖς ἀλόγοις ζώοις ὑπαρχούσας κοινάς, εἰ καὶ μὴ οὕτω
καὶ ἐν ἐκείνοις ὡς ἐν ἡμῖν τῷ λόγῳ οὔσας ἐπιπειθεῖς. καὶ παραδοὺς
ὅπως καὶ αὐταῖς χρώμενος τὸ οἰκεῖον ὁ λόγος κατορθοῦν πέφυκε μὴ δυνά-
μεναις δι' ἑαυτῶν τὴν τοῦ ἀγαθοῦ εὐρίσκειν ἐπίταξιν ἀλλὰ δεομέναις ἐξ 45
30 ἀνάγκης τῆς τοῦ λόγου ῥυθμίσεως, ὡς προστατεύειν λαχόντος καὶ δεσπόζειν
αὐτῶν, διδάσκει νῦν ἡμᾶς ἐν τῷ παρόντι γράμματι περὶ διανοητικῶν ἤτοι
θεωρητικῶν ἀρετῶν, ὥσπερ ἄτοπον κρίνας τὰς μὲν μετὰ χειρῶν ἀρετὰς
τοῦ λόγου γινώσκειν ἡμᾶς, ἀγνοεῖν δὲ τὰς τοῦ λόγου καθ' ἑαυτὸν ὡς
ἂν μὴ ἐφιεμένου τοῦ ἀγαθοῦ καὶ καθ' ἑαυτὸν τοῦ λόγου καὶ τυγχάνοντας
35 αὐτοῦ κατὰ τὸ ἄλογον, ὁ καὶ τέλος κοινόν ἐστι τοῖς ὅπως οὖν τὸ εἶναι
λαχοῦσιν ἅπασιν. καὶ ὁ λέγων ἀνθρώπῳ εἶναι ἱκανὸν πρὸς τελείωσιν μόνον 50
τὸ κατορθοῦν ἐν ταῖς πράξεσιν ἡγγόηκε χεῖρω τὸν λόγον τῶν ἀλόγων ποιῶν
δυνάμεων. εἰ γὰρ μέχρι τῆς μετ' αὐτῶν κατορθώσεως τὸ εἶναι αὐτῷ
μὴ καὶ κατ' ἰδίαν κτῆσιν τούτου τυγχάνοντι, ἔσται τὸ ἀγαθὸν αὐτῷ ἐξ ἐκείνων
40 καὶ κατ' ἐκείνας, ὡς ἢ μὴ εἶναι αὐτὸν ὅλως τῷ χωρίζεσθαι ἐξ αὐτῶν, 80^r

4 περὶ λόγους B: περίλογον a

9 τὸ ζ B: τοῦ ζ a

12 τάξαντες a

15 διηγε-

κῶς a

17 λογικαί a: λογικοί B

εἴ γε μὴ οἰκείαν ἔχει τοῦ ἀγαθοῦ ἔφεσιν, ἢ εἶναι μὲν, ἀνενέργητον δὲ καὶ 80^r
 μάταιον τοῦ ἀγαθοῦ ἀποπίπτοντα, ἀ ἄμφω κατὰ τὸ ἄτοπον ὑπερβάλλοντα.
 ἀναγκαῖον ἄρα καὶ ἀρετὰς εἶναι τοῦ λόγου καθ' ἑαυτὸν τῶν ἀλόγων δίχα
 δυνάμεων καὶ ἀνθρώπων ταύτας γινώσκεισθαι ὅσαι τε καὶ τίνες καὶ
 5 ὁποῖαί εἰσι καὶ ὑπ' αὐτοῦ ταύτας μεταδιώκεισθαι καὶ ζητεῖν αὐτὸν κατ'
 ἄμφω ἔχειν τὸ τέλειον, λέγω δὲ κατὰ πρᾶξιν καὶ θεωρίαν, τὴν μὲν κατα-
 βαλλομένην ὡς κρηπιδά τε καὶ θεμέλιον καὶ βάσιν ἀπλῶς ὑποκειμένην 5
 καὶ ὑπερείδουσιν, τὴν δὲ ὡς στέγην καὶ σκέπην, τὸ τέλειον παντὶ ἐπι-
 φέρουσιν τῷ οἰκοδομήματι, ἐπεὶ καὶ τῇ πρακτικῇ διὰ τὴν θεωρίαν τὸ εἶναι
 10 ὡς διὰ τὴν στέγην τοῦ οἴκου τοῖς ὑπερείσμασιν. ἵνα γὰρ τὰς ἐκ τοῦ
 περιέχοντος βλάβας ἐκκλίνωμεν, ἢ οἰκία, τὰ δὲ ὑπ' αὐτὴν ὡς ὑπηρετοῦντά
 τε καὶ ἀνέχοντα, καὶ ἡ πρακτικὴ ἀρετὴ, ἵνα τὰ πάθη καταδαρθάνηται
 καὶ ὁ λόγος ἐξάντης ἢ τῶν ἐξ αὐτῶν ἐνοχλήσεων καὶ τὰ οἰκεία ἐνεργῇ,
 μὴ παρά του ἐμποδιζόμενος. ἄλλως τε ἢ χεῖρους αἱ ἄλογοι δυνάμεις ἢ 10
 15 κρείττους τοῦ λόγου. ἀλλὰ τὸ μὲν κρείττους ταύτας εἰπεῖν, ἄτοπον καὶ
 ἄλογον. ἢ ἔσονται τῶν λογικῶν κρείττους τὰ ἄλογα κατ' αὐτάς τῶν λο-
 γικῶν ὑπάρχοντα δραστηκώτερα. θυμοειδέστερα γὰρ τῶν ἀλόγων τὰ πλεῖστα
 καὶ ἐπιθυμητικώτερα. εἰ δὲ κρείττων ὁ λόγος, πῶς οὐκ ἔσται καὶ κρεί-
 ττων ἡ τοῦ κρείττονος ἀρετὴ καὶ τελειώσεις; ὧν γὰρ αἱ οὐσίαι ὑπέρχειν-
 20 ται, τούτων ἐξ ἀνάγκης καὶ αἱ τελειότητες ὑπερέχουσι. καὶ ἀνάπαλιν·
 ὧν αἱ τελειότητες τὸ ἔλαττον ἔχουσι, τούτων καὶ αἱ οὐσίαι ἡλάττωνται. 15
 καὶ πολλὰ ἂν τις ἐρεῖ ἐπὶ πλεῖον συστήσαι βουλόμενος τὸ λεγόμενον, αὐ-
 τὴν τε τῶν πραγμάτων τὴν φύσιν καὶ αὐτὴν τὴν ἐνέργειαν ἔχων συνήγορον.
 διὰ τοῦτο λοιπὸν ὁ Ἀριστοτέλης τοὺς περὶ τῶν πρακτικῶν λόγους παραδοὺς
 25 πρότερον καὶ ὥσπερ προκαταβαλὼν τὸν θεμέλιον ἐπὶ τὴν τῶν θεωρητικῶν
 παράδοσιν μέτεισιν, ὥσανεὶ τὴν στέγην τῷ θεμελίῳ ἐπιτιθέμενος. καὶ
 ταῦτα μὲν οὕτως τὸν σκοπὸν τῶν ῥηθησομένων λόγων εἰρήκαμεν ἐξετά- 20
 ζοντες, ἀρξώμεθα δὲ ἤδη τῆς λέξεως μηδ' ἐνταῦθα τῆς πρὸς θεὸν
 ἀφεστηκότες ἐλπίδος, ὥστ' ἐφικέσθαι τῆς διανοίας τῶν παρὰ τοῦ Ἀριστοτέ-
 30 λους ῥηθησομένων.

p. 1138^b18 Ἐπειδὴ τυγχάνομεν πρότερον εἰρηκότες ὅτι δεῖ τὸ
 μέσον αἰρεῖσθαι, μήτε τὴν ὑπερβολὴν μήτε τὴν ἑλλειψιν, τὸ δὲ
 μέσον ἐστὶν ὡς ὁ λόγος ὁ ὀρθὸς λέγει, τοῦτο διέλωμεν.

Περὶ τῶν πρακτικῶν ἀρετῶν ἐν τοῖς πρὸ τούτου βιβλίοις λέγων ὁ
 35 Ἀριστοτέλης, μεσότητα εἶναι τούτων ἐκάστην ἐτίθετο. ἢ δὲ μεσότης συμ- 25

3 ἀρετὰς B: ἀρετὴν a ἑαυτὸν B: ἑαυτὴν a 8 παντὶ B: παντὸς a 14 παρὰ
 του B: παρὰ τούτοις a 16 κρείττους B: κρείττω a 18 ἐπιθυμητικώτερα a
 23 ἔχων ante τὴν φύσιν ponit a 26 καὶ B: om. a 31 ἐπειδὴ B: ἐπεὶ δὲ a et
 Aristoteles 32 μήτε—μήτε Ba: καὶ μήτε—μήτε Aristot. cod. Mb: καὶ μὴ—μηδὲ Arist.
 vulg. 34 πρακτικῶν a: πρακτῶν B 35 μεσότητα B: μεσότητες a

μετρία, ὥστε μήτε ὑπερβάλλειν μήτε ἐλλείπειν ἐν τε ταῖς πράξεσι καὶ τοῖς 80^r
 πάθεσι. περὶ ταῦτα γὰρ αἱ πρακτικαὶ ἀρεταὶ καταγίνονται τοῦ ὀρθοῦ λό-
 γου μετροῦντος ἕκαστα. ὀρθὸς δὲ λόγος ὁ ἀπλανὴς καὶ ἀδιάστροφος, περὶ
 οὗ νῦν βούλεται διδάξαι ἡμᾶς καὶ διαρθρῶσαι προσηκόντως τὴν περὶ τού-
 5 του ἔννοιαν. δοκεῖ γὰρ συγκεχύσθαι τὸ οὕτω λεγόμενον. τὰ μὲν οὖν
 πάθη θυμὸς καὶ ἐπιθυμία, ὀρέξεις ἄμφω ἄλογοι, καθ' ὧς ἡ ψυχὴ κινεῖται 30
 τῶν ὀρεκτῶν ἐφιεμένη τινός. ὁ μὲν θυμὸς κατὰ τὸ γαῦρον αὐτοῦ καὶ
 ἐπηρμένον, ὥστε ἢ δόξης τυχεῖν ἢ ἀμύνασθαι τὸν λυπήσαντα, ἢ δὲ ἐπιθυ-
 μία κατὰ τὸ λίχνον αὐτῆς, ὥστε ἢ ἡδέος ἐφικέσθαι τινός καὶ τερπνοῦ
 10 ταῖς αἰσθήσεσιν ἢ ἐν κτήσει γενέσθαι τινῶν, ἅπερ ἄνθρωποι κτᾶσθαι πεφύ-
 κασιν. ἐπεὶ δὲ ἄλογοι αἱ δυνάμεις αὗται, ἀλόγως καὶ πάσχουσιν, ἀλόγως
 καὶ ἐνεργοῦσιν, ἀπὸ πάθους πρῶτον ἀρχόμεναι. δεῖ οὖν αὐταῖς μέτρου
 κατ' ἄμφω, κατὰ τε τὸ πάσχειν κατὰ τε τὸ ἐνεργεῖν, ὃ αὐταὶ ἀφ' ἑαυτῶν 35
 εὐρίσκειν οὐ δύνανται. ὁ δὲ ὀρθὸς λόγος προϊστάμενος μετρεῖ αὐτάς
 15 κατ' ἀμφοτέρα, ἵνα καὶ συμμέτρως παθαίνωνται καὶ συμμέτρως τὰς πρά-
 ξεις καὶ ἐνεργείας ἐνδείκνυνται, καθὰ δὴ καὶ ταῖς ἀρεταῖς τὸ εἶναί ἐστι.
 λέγεται δὴ τὸ συμμέτρως πάσχειν καὶ συμμέτρως ἐνεργεῖν, ὅταν ἐν ἑξεί
 τῆς τούτων συμμετρίας ὁ ἄνθρωπος γένηται. ἀλλ' ἐπεὶ καὶ ἔτι σαφηνείας
 δεῖται τὸ προκείμενον πλείονος, μεταχειρισώμεθα καὶ ἄλλως τὰ εἰρημένα.
 20 τὸ λογιστικὸν καὶ τὸ θυμικὸν καὶ ἐπιθυμητικὸν μέρη λεγόμενα τῆς ἀνθρω- 40
 πίνης ψυχῆς, τὸ μὲν ὡς λογικῆς οὔσης αὐτῆς λέγεται, τὰ δὲ ὡς συνηρτη-
 μένην ἐχούσης ἑαυτῆς τὴν ἄλογον ζωὴν καὶ αἰσθητικήν. ὁ γὰρ θυμὸς
 καὶ ἡ ἐπιθυμία κοινὰ καὶ τοῖς ἀλόγοις ζῴοις, καὶ διὰ τοῦτο καὶ ἄλογα, ὁ
 δὲ λογισμὸς ἐπεὶ λογικόν, διὰ τοῦτο καὶ μόνῃ τῇ λογικῇ ψυχῇ πρόσσεσι
 25 δύνამις ὣν ἐπιστατικὴ καὶ κριτικὴ τῶν ἀλόγων αὐτῆς μερῶν ἢ δυνάμεων.
 ὥστε οὐδὲ κοινὸν τοῦτο τοῖς ἀλόγοις ἐστίν. ὅταν οὖν λογιστικὸν καὶ θυμι- 45
 κὸν καὶ ἐπιθυμητικὸν λέγωμεν, κατὰ τὸ πεφυκέναι οὕτως αὐτὰ ὀνομάζο-
 μεν, καὶ ὀρεκτικὰ λέγονται δυνάμεις τὸ θυμικὸν καὶ ἐπιθυμητικὸν ἐν τῷ
 μήπω ὀργίζεσθαι ἀλλὰ πεφυκέναι κατὰ τοῦτο πάσχειν ἢ ἐνεργεῖν. ὅταν
 30 δὲ τὸ ὀρεκτικὸν ὑπὸ τοῦ ὀρεκτοῦ ὡς ἐφετοῦ κινήθῃ, τότε ἡ κίνησις ἢ με-
 ταξὺ κινουντος καὶ κινουμένου, ἥτοι ὀρεκτοῦ καὶ ὀρεκτικοῦ, πάθος ἢ ἐνέρ-
 γεια λέγεται. τοῦτο δὲ ὁῖον καὶ ἐκ τῶν ὀρισμῶν. θυμὸς γὰρ ἐστὶ ζέσις
 τοῦ περὶ καρδίαν αἵματος δι' ὀρεξιν ἀντιλυπήσεως. αἰεὶ γὰρ αἷμα περὶ 50
 τὴν καρδίαν ἐστίν, ἐν ᾧ ἡ τοῦ θυμοῦσθαι δύνამις ἔγκειται, ἥτις καὶ θυμι-
 35 κὸν λέγεται. οὐ μὲν αἰεὶ ζέει οὐτ' αἰεὶ ἀντιλυπῆσαι ὀρέγεται, ἀλλ' ὅταν
 τὴν πρὸς τοῦτο πρόφασιν λήψηται. ὁμοίως καὶ ἡ ἐπιθυμία ὀρέξεις οὔσα
 ἀπολαύσεως ἡδονῆς ἢ ἔφσεις τοῦ ἐνδέοντος ἢ πόθους τῆς καθ' ἡδονὴν
 ἀπολαύσεως ἢ λύπη ἐπὶ τῷ μὴ κατ' ἐξουσίαν ὄντι καταθυμίῳ, οὐκ αἰεὶ

1 μήτε ὑπερβάλλουσα μήτε ἐλλείπουσα a 4 διαρθρῶσαι B: διορθῶσαι a 8 ἀμύνασθαι
 B: ἀμύνεσθαι a 14 προϊστάμενος B: παριστάμενος a 15 συμμέτρως B: συμμέ-
 τρους a 16 an ἐνδείκνυνται? καθὰ δὴ B: καθὰ δὴ ταῦτα a 21. 22 συνηρτη-
 μένην B: συνηρτημένως a 22 ἑαυτῇ scribendum videtur 33 περὶ καρδίαν B: περι-
 καρδίου a cf. Arist. π. ψυχῆς A 1 p. 403^a30 cum codicum lectt.

κατ' ἐνέργειαν θεωρεῖται. οὔτε γὰρ αἰὲς ἡδονῆς ἀπολαύειν τὸ ζῶον ὁρέ- 80^v
 γεται οὔτε λυπεῖσθαι ἀδιακόπως ἐπὶ ἀπουσίᾳ ἡδέος οὔτε τι τοιοῦτον πάσχει
 κατὰ συνέχειαν, ἀλλ' ὅταν ἡ παρόντος τοῦ ἡδέος ἐν αἰσθήσει τῆς αὐτοῦ
 παρουσίας τὸ ζῶον γένηται ἢ ἐν τῇ φαντασίᾳ ἐκεῖνο ἀνατυπώσῃται καὶ
 5 ὡς πρὸς τὸ παρὸν αὐτὸ κινήθῃ, ὥστε θυμικὸν μὲν καὶ ἐπιθυμητικὸν καὶ
 ἀπλῶς ὁρεκτὸν καὶ παθητικὸν κατὰ δυνάμιν λέγεται, θυμὸς δὲ καὶ ἐπιθυμία 5
 καὶ πάθος ὅταν θυμῶται καὶ ἐπιθυμῇ καὶ ὁρέγῃται καὶ πάσχη, καὶ εἰσὶ ταῦτα
 ὀνόματα σημαντικὰ τῶν παθῶν, καὶ πράξεις εἰσὶν αἱ κατὰ ταῦτα ἐνέργειαι,
 τοῦ λογισμοῦ ἐνεργοῦντος ἅμα τοῖς πάθεσι, καὶ ἡ κρατοῦντος αὐτῶν ἢ
 10 κρατουμένου ὑπ' αὐτῶν. κρατοῦντος μὲν οὖν καὶ μετροῦντος ὡς δεῖ ὅ
 τε λόγος ὁρθὸς εἶναι λέγεται καὶ αἱ κατορθώσεις ἀποτελοῦνται. κρατουμέ-
 νου δὲ καὶ κατασυρομένου ὅ τε λόγος διέστραπται καὶ αἱ ἁμαρτίαι τῶν δεόντων 10
 γίνονται. τοίνυν ὁ λογισμὸς τοῦ κρατοῦντος ἐν ἑξεί γεγόμενος τὰς ἀρετὰς κατορ-
 θοῖ καὶ τὸ μέτριον αἰὲς καὶ τοῖς πάθεσιν ἐπιτίθῃσι καὶ ταῖς πράξεσι καὶ ἐν
 15 συμμετρίᾳ καὶ τὰ πάθη καὶ αἱ πράξεις εἰσὶν ὡς ἐν μέτρῳ γινόμενα. τὸ δὲ
 μέτρον αὐτοῖς ἢ τοῦ λογισμοῦ ἐπικράτεια καὶ ἐπιστάσις δίδωσι. διὰ ταῦτα
 αἱ ἀρεταὶ περὶ πάθη καὶ πράξεις καταγίνεσθαι λέγονται, ὡς ἑξεις οὔσαι
 τοῦ τε λογισμοῦ, ὃς καὶ νοῦς πρακτικὸς ὀνομάζεται, καὶ αὐτῶν τῶν παθητικῶν
 λεγομένων δυνάμεων, θυμοῦ λέγω καὶ ἐπιθυμητικοῦ, τοῦ μὲν ἐπικρατεῖν συνη- 15
 20 θίσαντος τῶν ἀλόγων ὁρμῶν καὶ ὁρέξεων διὰ πολλῆς προσοχῆς καὶ τριβῆς
 καὶ πρὸς τὰ πάθη ἐνστάσεως καὶ κατὰ τὸν συνεθισμὸν τοῦτον τὸ προσῆκον
 μέτρον αὐτοῖς παρέχοντος, τῶν δὲ ἐπικρατεῖσθαι καὶ ὑπείχειν τῷ κρείττονι.
 τούτων οὕτω διττῶς διωρισμένων, ἐξ ἀμφοῖν τῶν μεταχειρίσεων εἴη ἂν
 οἶμαι σαφές, πῶς περὶ πάθη καὶ πράξεις αἱ ἀρεταὶ καταγίνεσθαι λέγονται. ἀλλ'
 25 ἐπανελέθωμεν ἤδη πρὸς τὴν προτεθεισαν ῥῆσιν τοῦ Ἀριστοτέλους. φησὶ 20
 τοιγαροῦν, ὅτι πρότερον μὲν εἰρήκαμεν ἐν μεσότητι πράξεων καὶ παθῶν
 τὰς ἀρετὰς θεωρεῖσθαι. πάθη δὲ εἰσὶν αἱ κατὰ τὸ θυμικὸν καὶ ἐπιθυμη-
 τικὸν τῆς ψυχῆς ὁρέξεις καὶ ὁρμαὶ καὶ πράξεις αἱ ἀπὸ τούτων κατὰ προ-
 αῖρεσιν προϋούσαι ἐνέργειαι, τοῦ μὲν θυμικοῦ πρὸς ἄμυναν κινουμένου, τοῦ
 30 δ' ἐπιθυμητικοῦ πρὸς ἀπόλαυσιν, ὧν δεῖ τὰς κινήσεις συμμετέρως ἔχειν
 εἰ μέλλοιτο κατορθοῦσθαι ἢ ἀρετῇ. ἡ δὲ συμμετρία μεταξὺ μετροῦντος
 καὶ μετρούμενου ἐστί. τὸ μὲν οὖν μετροῦν ὁ λόγος ἐστὶ τῆς ψυχῆς, ὃς 25
 καὶ λογικὸν καὶ λογισμὸς καὶ νοῦς πρακτικὸς ὀνομάζεται. λογισμὸς μὲν,
 ὅτι λογίζει ἡγουν λογικὰ ποιεῖ, κατὰ μέθεξιν ἑαυτοῦ τὰ ἄλογα μέρη τῆς
 35 ψυχῆς τὸ θυμικὸν καὶ ἐπιθυμητικὸν πεφυκότα ἐν τῷ ἀνθρώπῳ ἐπιπειθῇ
 λόγῳ γίνεσθαι, καὶ ὅτι κρίνει καὶ ἐξετάζει πῶς χρηστέον ταῖς ὁρμαῖς τῶν
 παθητικῶν τούτων δυνάμεων, πρακτικὸς δὲ νοῦς ὅτι λογικὴ οὐσα καὶ νοερὰ
 δυνάμις, ὅταν τὰς παθητικὰς δυνάμεις μεταχειρίζηται, τότε τὰς πράξεις 30
 ἀποτελεῖ. πράξεις δὲ εἰσὶν αἱ κατὰ προαῖρεσιν τοῦ λόγου ἐνέργειαι. τὸ δὲ
 40 μετρούμενον ἢ τῶν παθῶν ἐστὶ κινήσεις καὶ ἐνέργεια. δεῖ οὖν τὸν λόγον

7 θυμῶται B: θυμῇται a

πάσχει a

16 ἐπικράτεια B: ἐπικράτησις a

23 διττῶς

a: διὰ τοῦτο B

29 προϋούσαι B: ποιούσαι a

θυμικοῦ a: θυμοῦ B

33 λογικὸν

B: λογιστικὸς a

ἔχειν ὀρθῶς, ἵνα ὀρθῶς μετρῶν καὶ τῇ ἑαυτοῦ εὐθύτητι τὰ πάθη καὶ τὰς 80^v
 πράξεις παρατιθεῖς τὸ μέσον εὐρίσκη καὶ σύμμετρον καὶ τὸ ἀγαθὸν κατορθοῖ,
 ἐκκλίνων τὰ ἐφ' ἑκάτερα, ἥτοι τὴν ὑπερβολὴν καὶ τὴν ἑλλειψιν. πῶς δ'
 ἂν ὀρθῶς ἔξει ὁ λόγος ἐν τῷ ἀνθρώπῳ, ὥστε μέτρον γίνεσθαι τοῖς πάθεσι
 5 καὶ ταῖς πράξεσιν, ἢ πρῶτον μὲν ἔφесιν λαβόντι τοῦ ἀγαθοῦ καὶ βδελυ- 35
 ξαμένῳ μὲν τὰς ἀμετρίας τῶν παθητικῶν ὁρμῶν καὶ ὀρέξεων, ποθήσαντι
 δὲ τὸ μετρίως καὶ ὡς δεῖ ἐνεργεῖν κατ' αὐτὰ πειθηνίως πρὸς τὸν λόγον
 καὶ ὑπεικτικῶς ἔχοντα. ἔπειτα δὲ πολλὰ παθόντι καὶ πολλὰ μογήσαντι
 καὶ προσχόντι φιλοπόνως τοῖς κατὰ τὸν βίον πράγμασι καὶ διὰ πολυπει-
 10 ρίας μαθόντι ποῦ καὶ πότε καὶ πῶς αἱ ἀποπτώσεις καὶ κατορθώσεις ἐν
 τοῖς πάθεσι καὶ ταῖς πράξεσι γίνονται. οὕτω γὰρ ἐν φρονήσει γενόμενος
 ὀρθὸν τε ἔξει τὸν λόγον καὶ ἕκαστα παραμετροῦντα ὀρθῶς, ὡς μήτε τὴν 40
 ὑπερβολὴν αὐτὸν λανθάνειν μήτε τὴν ἑλλειψιν, ἃ φεύγων ἑκατέρω περὶ τὸ
 μέσον καὶ σύμμετρον ἴσταται ἀμεταθέτως τούτου ἐχόμενος. τὸ δὲ τοῦτο
 15 διέλωμεν διχῶς ἔστιν ἐκλαβεῖν. ἢ γὰρ πῶς ὁ ὀρθὸς λέγεται καὶ διορί-
 ζεται, ἢ αὐτὸν τὸν ὀρθὸν λόγον λέγει. τὸ γὰρ ὁ ὀρθὸς λόγος· καὶ ἔστιν
 ὁ ὀρθὸς λόγος καὶ ἐν πράξεσι καὶ θεωρήμασιν· ἐκεῖ μὲν, ἡγουν ἐν ταῖς
 πράξεσι, τὸ ἀγαθὸν ἀνευρίσκων καὶ περαίνων τὸ αἰρετὸν εἶναι αὐτόν (τοῦτο
 δὲ ἔστι τὸ μέσον καὶ σύμμετρον), ἐκεῖ δὲ συνάγων τὰληθὲς καὶ ἐν ἑαυτῷ 45
 20 ἔχων αὐτὸ καὶ ἑτέροις παραδιδούς. ἢ τὸ διέλωμεν ἀντὶ τοῦ λεπτομερῶς
 διαιρήσομεν. ἃ γὰρ προλαβὼν περὶ τοῦ ὀρθοῦ λόγου εἴρηκε, παχυμερῶς
 λέλεκται καὶ συγκεχυμένως, νῦν δὲ διαιρήσει τὸν ἐν ψυχῇ λόγον εἰς τὸ
 λογιστικὸν καὶ θεωρητικόν, καὶ τοῦτο αὖθις εἰς τὰ ὑπ' αὐτὰ εἶδη, καὶ
 οἰκείαν ἐκάστῳ ποιήσει τὴν περὶ ἐκάστου διδασκαλίαν.

25 p. 1138b21 Ἐν ἀπάσαις γὰρ ταῖς εἰρημέναις ἔξεσιν ὡς καὶ ἐπὶ
 τῶν ἄλλων ἔστι τις σκοπὸς πρὸς ὃν ἀποβλέπων ὁ τὸν λόγον 50
 ἔχων ἐπιτείνει τε καὶ ἀνίησι, καί τις ὅρος ἐστὶ τῶν μεσοτή-
 των, ἃς μεταξὺ φάμεν εἶναι τῆς ὑπερβολῆς καὶ τῆς ἑλλείψεως
 οὕσας κατὰ τὸν ὀρθὸν λόγον.

30 Εἰρημέναις ἔξεις φησὶ περὶ ὧν ἤδη ἐδίδαξεν· αὗται δ' εἰσὶν αἱ πρα-
 κτικαὶ ἀρεταί, αἷ τε γενικαὶ ὀνομαζόμεναι τέσσαρες καὶ αἱ ὑπ' αὐτάς ὡς
 εἶδη ἀναφερόμεναι. λέγει τοίνυν ὅτι ἐν πάσαις ταύταις σκοπὸς ἐστὶ τις,
 ὅτε τις κατ' αὐτάς ἐνεργεῖ· οὗτος δ' ἐστὶν ὁ λόγον ἔχων, οὗτος δ' ἐστὶν

2 εὐρίσκη B: εὐρίσκει a 7 αὐτὰ B: αὐτάς a 8 ἔχοντα B: ἔχοντι a 14 τούτου
 B: τοῦτο a 15 λέγεται B: λέγει a 16 et 17 ὁ ante ὀρθὸς B: om. a
 21 εἴρηκε B: εἴρηται a 22 συγκεχυμένως a: ἐγκεχυμένως B ἐν ψυχῇ B: ἐν τῇ
 ψυχῇ a 23 αὐτὰ a: αὐτὸ B 25 ἀπάσαις Ba: πάσαις Aristoteles ὡς Ba (sed
 cf. p. 262, 17): καθάπερ Aristoteles καὶ B et Aristot. vulg.: om. B et Aristot. cod. Ob
 27 τε Ba: om. Aristoteles ὅρος ἐστὶ Ba: ἐστὶν ὅρος Aristoteles 28 ἃς μεταξὺ B et
 Arist.: ἃς μὲν μεταξὺ a φάμεν B et Aristoteles: φησὶ a

ὁ ἄνθρωπος, ὃς λογικὸς | ὢν καὶ ὥς μέτρῳ τινὶ τῷ λόγῳ ἐν ταῖς πράξεσι 81^r
 χρώμενος. ἐπιτείνει μὲν ὅταν ἐλλιπῶς ἔχῃ τοῦ δέοντος ἢ ἐκ τοῦ πάθους
 προβαίνουσα κίνησις, ἀνίησι δὲ ὅταν ὑπερβάλλῃ, οἷον εἰ ἀμύνασθαι δεῖ
 τὸν ἡμαρτηκότα, σκοπὸν ἔχει κατὰ τὸ σύμμετρον θέσθαι τὴν ἄμυναν. οὐ-
 5 κοῦν ἀκολουθήσει τῇ ὀρμῇ τοῦ θυμοῦ, ἀλλ' ἐλαττώσει μὲν αὐτήν, εἰ
 πλεόν τοῦ δέοντος διεγείροιο, αὐξήσει δ' αὖθις εἰ χαυνότερον ἢ δεῖ ἐρε-
 θίζοιο, καὶ οὕτως ἐκατέρωθεν ἐκκλίνων τὴν ὑπερβολὴν καὶ τὴν ἑλλειψιν
 ἐν τῷ μέσῳ στήσεται, καὶ προσήκουσαν τὴν παιδείαν (ἄν) ἐπενέγκῃ τῷ ἁμαρ- 5
 τήσαντι. τὸ αὐτὸ δὲ καὶ ἐπὶ τῆς ἐπιθυμίας ἂν γένοιτο, οἷον εἴ τις τροφῆς
 10 ὀρέγοιο εἴτε πόσεως οὔτε ἐνδῶσειεν ἂν ἀπλῶς ἡθικὸς ἀνὴρ καὶ κατὰ τὸν
 ὀρθὸν λόγον ἐνεργῶν τῇ τῆς ἐπιθυμίας ὀρμῇ, οὔτε μὴν ὥς ἔτυχεν ἀναχαι-
 τίσει αὐτήν ἀλλὰ τῷ τοῦ λόγου μέτρῳ χρησάμενος ἐν τῷ μέσῳ στήσει
 τὴν ὀρεξίν καὶ βρώσεται μὲν ὅτε δεῖ καὶ ὅπου δεῖ καὶ ἐφ' ὅσον δεῖ καὶ
 ὅπως δεῖ καὶ ὁ δεῖ καὶ ὅσα ἕτερα παρατηρεῖσθαι ἐν τούτοις πεφύκασιν 10
 15 ἄνθρωποι. ἐν τούτοις δὲ καὶ νόμοι προΐστανται καὶ ἔθνη ἐθνῶν τε καὶ
 πόλεων, ὥς μέτρα καὶ αὐτὰ τεθειμένα τῶν παθῶν καὶ τῶν πράξεων. τὸ
 δὲ καθάπερ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων εἴρηται, ὅτι οὐ μόνον τῶν κατὰ
 τὰς ἀρετὰς ἕξεων τὰς ὑπερβολὰς καὶ ἑλλείψεις ἐκκλίνομεν κατορθοῦν βου-
 λόμενοι τὸ ἀρμόδιον, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῶν τεχνῶν καὶ ἐπιστημῶν. οἰκοδό-
 20 μος τε γὰρ καὶ τέκτων καὶ ἀνδριαντοποιὸς σπουδάζει πανταχοῦ τὸ σύμμε-
 τρον τηρῆσαι ἐν τε πλήθει καὶ μεγέθει καὶ ἄλλοις ὅσοις ἐνδέχεται ἢ τὴν 15
 φύσιν μιμούμενος ἢ πρὸς τὴν χρῆσιν ἀφορῶν τοῦ κατασκευάσματος.
 οὐδὲν δὲ ἥττον καὶ ταῖς ἐπιστήμαις τηρεῖται τὸ σύμμετρον. μουσικὸς γὰρ
 ἀνὴρ καθ' ἕκαστον τρόπον τὸ ἀρμόδιον αὐτῷ σπουδάζει κατὰ τὸ μέτρον,
 25 ἄλλο μὲν ἐπὶ τοῦ Δωρίου εἰ τύχοι τρόπου, ἄλλο δ' ἐπὶ τοῦ Φρυγίου καὶ
 ἄλλο ἐπὶ τοῦ Λυδίου, καὶ πῶς τῶν ἄλλων ὡσαύτως, ὥς ἐπὶ τοῦδε μὲν τήν.
 δε ἀνιέναι τὴν χορδὴν, τήν δ' ἐπιτείνειν, ἐπὶ τούτῳ δ' ἄλλην, ὅπως πλητ-
 τόμεναι οἰκείως τῷ τρόπῳ τὸ μέλος καὶ τὴν ᾠδὴν ἀπαρτίζωσιν, ἀποτελου- 20
 μένων ἀρμοδίως τῶν ἀπηχήσεων κατὰ ὀξύτητα καὶ βαρύτητα. ἀλλὰ καὶ
 30 εἰ σύμμετρον ἐρεῖς ἐπὶ τῶν ἐπιστημῶν τὸ ἀψευδές τε καὶ ἀληθές, οὐδὲ
 τοῦτο ἀνοίκειον. ταῖς γὰρ ἐπιστήμαις οὐδὲν ἀρμοδιώτερον οὐδὲ σκοπιμώτερον
 ὥς τὸ εἰδέναι τὸ ἀληθές διὰ μέσης τῆς αἰτίας τοῦ πράγματος. τριῶν δὲ
 λαμβανομένων καθ' ἃ αἱ ἐνέργειαι τῶν ψυχικῶν δυνάμεων, ὑπερβολῆς καὶ
 ἑλλείψεως καὶ τῆς μεταξὺ τούτων μεσότητος, τὰς μεσότητας ἔφη μόνον
 35 κατὰ τὸν ὀρθὸν εἶναι λόγον. αἱ γὰρ ἀκρότητες καὶ ὑπ' αὐτοῦ καὶ αὐταὶ 25
 κρίνονται, ἀλλ' ὥς γνωστὰ μόνον αὐτοῦ οὔσαι κρίνονται, οὐ μὴν οὐδ' ὥς
 αἰρετά, ἐπεὶ καὶ παρ' αὐτόν εἰσι καὶ ἔξω αὐτοῦ, ὥς καὶ πᾶν ἔξω τοῦ μέ-
 τρου τὸ ἄμετρον.

8 ἄν inseruit Diels cf. p. 272, 26 al.

24 et 26 σπουδάζει B: σπουδάσας a

33 καὶ

B: om. a

p. 1138^b25 Ἔστι δὲ τὸ μὲν εἰπεῖν οὕτως ἀληθές, οὐδὲν δὲ σαφές. 81^r
καὶ γὰρ καὶ ἐν ταῖς ἄλλαις ἐπιμελείαις, περὶ ὅσας ἐστὶν
ἐπιστήμη, τοῦτο ἀληθές εἰπεῖν, ὅτι οὔτε πλείω οὔτε ἐλάττω 30
δεῖ πονεῖν οὐδὲ ῥαθυμεῖν, ἀλλὰ τὰ μέσα καὶ ὡς ὁ ὀρθὸς λόγος.
5 τοῦτο δὲ μόνον ἔχων ἂν τις οὐθὲν ἄν εἰδείη πλεόν, οἷον ποῖα δεῖ
πρὸς τὸ σῶμα, εἴ τις εἴποι ὅτι ὅσα ἡ ἰατρικὴ κελεύει καὶ ὡς
ὁ ταύτην ἔχων.

Ἐπειδὴ εἶπε, τί ὁ ὀρθὸς λόγος ἐστίν, ὃν ἔχων ὁ ἄνθρωπος καὶ χρώ-
μενος αὐτῷ τὰς ἐνεργείας μετρεῖ καὶ τὰς ὁρμὰς τῶν παθῶν καὶ τὸ μέσον
10 εὐρίσκει καὶ αὐτὸ κατορθοῖ τὰς ἐκατέρωθεν ὑπερβολὰς καὶ ἐλλείψεις ἀπο-
πεμπόμενος καὶ οὕτως ἑαυτῷ περιποιεῖται τὰς κατὰ τὰς ἀρετὰς ἕξεις, ἣν 35
δὲ συγκεχυμένον τὸ οὕτω λεγόμενον καὶ οὕτω δῆλον ἦν τίς τε ὁ ὀρθὸς
λόγος καὶ ὅπως χρηστέον ὡς μέτρῳ αὐτῷ, ἵνα κατὰ σκοπὸν ἐνεργοῦντες
τὸ μέσον εὐρίσκωμεν, ἔδει δὲ διελεῖν καὶ τὸ ῥηθὲν ποιῆσαι σαφέστερον,
15 διὰ τοῦτό φησιν ὅτι τὸ οὕτως εἰπεῖν, ὡς εἵπομεν, ἀληθές μὲν, οὐχὶ δὲ
καὶ σαφές, διότι καὶ ταῖς ἄλλαις σπουδαῖς, περὶ ὅσας λόγος τις τεχνικὸς ἢ
ἐπιστημονικὸς ἐστίν, ἀληθές τὸ οὕτως εἰπεῖν, ὥστε μηδὲ εἶναι πονεῖν ἢ 40
ἀνίσσθαι τοῦ συμμέτρου ἐλάττωνα ἢ πλείονα, ἀλλ' ἀρχομένους τῆς ἐνεργείας
ἤκειν μέχρι τοῦ μέσου μηδὲν ἐλλείποντας, περαιτέρω δὲ προστιθέναι μηδὲν,
20 καὶ ἐπεὶ κοινὸν τοῦτο πάσαις ταῖς ἐπιμελείαις καὶ ταῖς σπουδαῖς, ταῖς τε κατὰ
πρᾶξιν ταῖς τε κατὰ μόνην διάνοιαν, συγχέχεται διὰ τὴν κοινότητα καὶ
ἀσαφές ἐστὶ πρὸς ἐκάστην σπουδὴν διὰ τὸ μηδεμιᾶς ἴδιον θεωρεῖσθαι μέ-
σον καὶ σύμμετρον ἐκ μόνου τοῦ λέγειν οὕτως, ὥστε δεῖ τοῦτον τὸν λό-
γον ὁλοσχερῶς ἔχοντας εἰδέναι, διελόντας καὶ καθ' ἐκάστην ἐπιμέλειαν τί 45
25 τὸ ἴδιον αὐτῆς ἐστὶ μέτρον καὶ σύμμετρον, καὶ τοῦτο σκοπὸν ἔχοντας,
πρὸς αὐτὸ τὴν σπουδὴν καταβάλλεσθαι. διότι δὲ πολλὰ τὰ πάθη καὶ
πολλὰ αἱ νόσοι αἱ τοῖς ἀνθρώποις συμβαίνουσαι, αἱ μὲν τὰ σώματα παρὰ
φύσιν διατιθέμεναι, αἱ δὲ καὶ αὐτῶν τῶν ψυχῶν ἐφαπτόμεναι, ὡς καὶ τὰς
δυνάμεις αὐτῶν ἐνίοτε βλάπτεσθαι, καὶ αὗται ἐναργεῖς καὶ δῆλαι καὶ αὐ-
30 ταῖς αἰσθήσεσι, διὰ τοῦτο ἐκ τῆς ἰατρικῆς εἰσάγει τὸ παράδειγμα σαφές ποι-
ῶν τὸ λεγόμενον, ὅτι οὐκ ἐστὶν ἱκανὸν τὸ κοινῶς ποιεῖσθαι τὰς παραδόσεις, 50
ἀναγκαῖον δὲ καὶ κατ' εἶδος καταμερίζειν καθ' ἐκάστην ἐπιμέλειαν τὰ λε-
γόμενα, ἵν' οὕτως ὁ λόγος σαφέστερος γένοιτο ἐκάστη ἐφαρμοζόμενος. ὁ
καὶ αὐτὸς ποιήσει ἐνταῦθα περὶ τῶν πρακτικῶν ἀρετῶν τὸν ὀρθὸν λόγον
35 καὶ τὸ μέσον παραδιδοῦς. ἐπιμέλειαν δὲ ὀνομάζει τὴν οἶονεῖ θεραπείαν

1 ἀληθές B: ἀληθές μὲν a et Aristoteles

2 καὶ γὰρ καὶ B: καὶ γὰρ a et Aristoteles

3 ἀληθές Ba: ἀληθές μὲν Aristot.

5 δεῖ Ba: δεῖ προσφέρεσθαι Aristoteles

6 εἴ

τις B et Aristot.: εἶπω a

εἴποι Ba: εἴποιεν Aristot. codd. K^bL^bM^bO^b: εἴπειεν Arist.vulg. ἢ B et Aristot. vulg.: om. a et Arist. cod. M^b

13 μέτρον a

16 σαφές

a: σαφές B

18 ἀρχομένους a: ἀρχομένου B

24 ὁλοσχερῶς B

30 an αὐταῖς

ταῖς?

32 ἀναγκαῖον B: ἀναγκαίοις a

καὶ περιποίησιν καὶ εἰς τὴν κατὰ φύσιν | ἀγωγὴν παντὸς πράγματος, 81^v
ἀκολούθως τῷ κατὰ τὴν ἱατρικὴν παραδείγματι τὸ ὄνομα θέμενος. εἰ γάρ
τις ἐρομένου τινός, ποῖα δεῖ πρὸς τὸ σῶμα προφέρεσθαι ὥστε ἢ παροῦσαν
τὴν ὑγίειαν συντηρεῖν ἑαυτῷ ἢ ἀπογινομένην ἀνακαλεῖσθαι, εἴπη ὁ ἀποκρινόμε-
5 νος, ὅτι ἐκεῖνα ὅσα ἡ ἱατρικὴ κελεύει καὶ οὕτως ὡς κελεύει ὁ ἱατρός ὁ
ταύτην ἔχων τὴν τέχνην, οἷον εἴτε θεόντως παραμιγνύοντας αὐτὰ εἴτε ὥραν καὶ 5
χώραν καὶ ἡλικίαν καὶ νόσον σκοποῦντας εἴτε τινὰ παρατηρήματα ἕτερα, οὐκ
ἀρκεῖ οὗτος ὁ λόγος εἰς ὑγίειαν τοῖς σώμασι διὰ τὸ κοινὸς εἶναι πᾶσι καὶ
ἀδιάκριτος. πολυειδεῖς γὰρ αἱ ἐπιμέλειαὶ καὶ τῶν ὑποκειμένων περὶ ἃ ἐκά-
10 στην αὐτῶν δεῖ ἐνδείκνυσθαι, πολλὴ καὶ πολυσχιδῆς ἡ διαφορὰ καὶ ἄλλα
καὶ ἄλλα ἐφ' ἐκάστης ἐστὶ καὶ ἐφ' ἐκάστου τὰ ὠφέλιμα καὶ πρὸς τὴν
τοῦ ἀγαθοῦ καὶ τοῦ κατὰ φύσιν κατόρθωσιν συμβαλλόμενα καὶ δεῖ τῆς
ἀρμοττούσης ἐπιμελείας ἰδίᾳ καθ' ἕκαστα.

p. 1138^b32 Διὸ δεῖ καὶ περὶ τὰς τῆς ψυχῆς ἕξεις μὴ μόνον ἀλη- 10
15 θῶς εἶναι τοῦτ' εἰρημένον, ἀλλὰ καὶ τὸ διωρισμένον τίς τέ
ἐστὶν ὁ ὀρθὸς λόγος καὶ τοῦτου τίς ὅρος.

Εἰ καὶ ἀληθές φησι τὸ οὕτω λεγόμενον καθόλου, ἀλλ' ὥσπερ ἐπὶ
τοῦ κατὰ τὴν ἱατρικὴν παραδείγματος οὐκ ἀρκεῖ πρὸς τὸ ἱατρικῶς ἐνεργεῖν
τὸ τὸ εἰρημένον εἰδέναι καθόλου, οὕτως οὐδὲ ἐπὶ τῶν ψυχικῶν ἕξεων οὐ
20 δεῖ μόνον εἰδέναι ὅτι ἀληθές τὸ εἰρημένον ἐστίν, ἤγουν ὅτι οὔτε ἐλάττω
δεῖ πονεῖν οὔτε ῥαθυμεῖν, τουτέστιν ἀνίσσθαι, ἀλλὰ τὰ μέσα καὶ ὡς ὁ 15
ὀρθός, ἀλλ' ἀναγκαῖον διορίσασθαι τὸν τε ὀρθὸν λόγον τίς ἐστὶν ἀποδι-
δόντας, καὶ τίς ὁ ὅρος αὐτοῦ. τοῦτο δὲ διχῶς ἐστὶ νοῆσαι· ἢ γὰρ ὡς
ἐκ παραλλήλου ὃν τὸ αὐτὸ ὡς ταῦτόν ὑπάρχον εἰδέναι τίς τε ὁ ὀρθὸς λό-
25 γος καὶ τίς ὁ ὀρισμὸς τοῦ ὀρθοῦ λόγου, ἢ τὸ μὲν πρότερον περὶ τοῦ ὀρθοῦ
λόγου καὶ τοῦ ὀρισμοῦ αὐτοῦ, τὸ δὲ δεύτερον περὶ τοῦ μέσου, ὃς σκοπός
ἐστὶν ὑπὸ τοῦ ὀρθοῦ λόγου καταλαμβανόμενός τε καὶ ὀριζόμενος. καὶ
ἴσως τοῦτ' ἂν ὁρίξειεν ἀρμοδιώτερον. δεῖ γὰρ καὶ τὸν ὀρθὸν λόγον εἰδέναι 20
καὶ τὸ μέσον τί ἐστὶν ἐκάτερον ἐπὶ τῶν κατὰ ψυχὴν ἕξεων. ἀλλὰ καὶ ὅρος
30 τίς ἐστὶν ὁ σκοπὸς τοῦ πρὸς αὐτὸν ἀφορῶντος ὡς περιορίζων τε καὶ ἰστῶν
μέχρις ἑαυτοῦ τὴν ἐκείνου ὁρμήν.

p. 1138^b35 Τὰς δὲ τῆς ψυχῆς ἀρετὰς διείλομεν καὶ τὰς μὲν τοῦ
ἡθους ἔφαμεν, τὰς δὲ τῆς διανοίας. περὶ μὲν οὖν τῶν ἡθικῶν
διεληλύθαμεν, περὶ δὲ τῶν λοιπῶν, περὶ ψυχῆς πρῶτον εἰπόν-
35 τες, λέγομεν οὕτως.

Πρὶν ἢ τὴν προκειμένην ῥῆσιν ἐξηγήσασθαι τοῦ Ἀριστοτέλους ἀνα- 25

11 ἐκάστης B: ἐκάστου a 14 δεῖ B corr. ex δὴ: δὴ a 14. 15 ἀληθῶς Ba et Aristot.
cod. Kb: ἀληθές Aristot. vulg. 15 τὸ Ba: om. Aristoteles 18 πρὸς τὸ B: πρὸς
τῷ a 30 ὡς περιορίζων B: ὥσπερ ὀρίζων a 31 ἐκείνου a: ἐκείνων B 32 διεί-
λομεν καὶ B: διελόμενοι a et Aristoteles 35 λέγομεν Ba et Aristot. codd. L^bM^bO^b:
λέγωμεν Aristot. vulg. 36 ἢ B: om. a

γκαῖον εἰπεῖν τι περὶ τῆς τοῦ λόγου διαθέσεως, ἣν ἐν τῷ Z τῶν Νικομα- 81^v
 χείων Ἡθικῶν ὁ φιλόσοφος ἐξεργάσατο. προέθετο μὲν γὰρ ἐν αὐτῷ περὶ
 τῶν διανοητικῶν ἀρετῶν διδάξαι, ἱκανῶς ἡμῖν ἐν τοῖς πρὸ τούτου βιβλίοις
 περὶ τῶν πρακτικῶν παραδούς, ὥς ἂν εἴη αὐτῷ ἐντελής ἡ περὶ ἀρετῶν
 5 πραγματεία, μηδενὸς λειπομένη τῶν ἀνηκόντων αὐτῷ. ἀλλ' ἐπεὶ περὶ τῶν
 πρακτικῶν ἀρετῶν λέγων πρὸ τούτου, τοῦ ὀρθοῦ λόγου πολλάκις ἐμνημό-
 νευσεν, ὥς κατ' αὐτὸν καὶ ὑπ' αὐτοῦ κατορθουμένων τῶν πράξεων (οὐκ 30
 ἦν δὲ αὐτόθεν γνώριμον, τίς τε ὁ ὀρθὸς λόγος ἐστὶ παῖ πῶς κατ' αὐτὸν
 αἱ πράξεις εὐθύνονται καὶ ὑπ' αὐτοῦ κατορθοῦνται καὶ πῶς ταῖς τῶν ἀν-
 10 θρώπων ψυχαῖς ὁδὸν περιγίνεσθαι πέφυκεν), ἀναγκαίως ὁ περὶ τούτου λόγος
 ἐπηκολούθησε. διὰ τοῦτο καὶ περὶ τῆς φρονήσεως διδάξαι προέθετο,
 ἥτις ὁ ὀρθὸς λόγος ἐστίν. ἐπεὶ δὲ διανοητικὴ ἐστὶν ἡ φρόνησις ἀρετὴ
 καὶ ὁμογενεῖς ἑαυτῇ ἔχει καὶ ἐτέρας τῆς ψυχῆς ἕξεις, ἀκολούθως διδάσκει 35
 καὶ περὶ τούτων. αὗται δὲ εἰσι τέσσαρες, ἔν' οὕτως ἐροῦμεν ὁλοσχερέ-
 15 στερον, τέχνη ἐπιστήμη σοφία νοῦς. πρῶτον μὲν περὶ τοῦ ὀρθοῦ παραδί-
 δωσι λόγου καὶ τῆς φρονήσεως, ἐπεὶ καὶ πολλάκις περὶ αὐτῆς ἐμνημό-
 νευσεν, ἐν οἷς περὶ τῶν πρακτικῶν ἀρετῶν διελάμβανεν, ὀρθόν τε λόγον
 κατονομάζων αὐτὴν καὶ φρόνιμον ἄνδρα τὸν κατ' αὐτὸν ἐνεργοῦντα καὶ
 πράττοντα. ἔν' οὖν τά τε λεγόμενα συνεχῇ ὑπάρχει καὶ πρὸς ἄλληλα καὶ
 20 μὴ ἐπὶ πλεῖον ὦμεν ἀνεγνώστοι τοῦ ὀρθοῦ λόγου, οὗ πολλάκις πρότερον 40
 ἐμνημόνευσε, διδάσκει πρῶτον περὶ αὐτοῦ καὶ οὕτως ἐφεξῆς περὶ τῶν λοι-
 πῶν διανοητικῶν ἕξεων τῇ προσηκούσῃ τάξει ἐν πάσαις χρώμενος· ἄλλως
 τε ἐπεὶ καὶ ἡ φρόνησις μεταξὺ διανοητικῶν καὶ πρακτικῶν ἕξεων, καὶ πῇ
 μὲν λογισμὸς καὶ λογιστικὸν ὀνομάζεται, πῇ δὲ νοῦς πρακτικὸς, ἐκεῖνο μὲν
 25 ὅτι ἐν διανοίᾳ καὶ ἐκ διανοίας ἐστὶ, τοῦτο δὲ ὅτι περὶ τὰ πρακτὰ κατα-
 γίνεται καὶ περὶ τῶν ἀρετῶν συλλογίζεται, ἔδει καὶ μέσῃ ταχθῆναι τὴν
 περὶ ταύτης διδασκαλίαν τῶν θεωρητικῶν καὶ πρακτικῶν ἕξεων. καὶ 45
 ταῦτα μὲν περὶ τῆς διαθέσεως ἣ Ἀριστοτέλης ἐχρήσατο, μεταβαίνων ἀπὸ
 τῶν πρακτικῶν ἐπὶ τὰς διανοητικὰς ἀρετάς. ἐπανέλθωμεν δὲ πρὸς τὴν
 30 λέξιν καὶ ἐροῦμεν περὶ αὐτῆς θεοῦ διδόντος τὰ προσήκοντα. βουλόμενος
 τοίνυν ἑαυτὸν ἐμβαλεῖν εἰς τὴν περὶ τοῦ ὀρθοῦ λόγου διδασκαλίαν Ἀριστο-
 τέλης καὶ τῇ διαιρετικῇ χρήσασθαι μεθόδῳ, πρὸς τὸ εὑρεῖν τίς οὗτός
 ἐστίν, ἀνατρέχει πάλιν ἐπὶ τὰ πρότερον εἰρημένα ἐν τῷ B ταύτης τῆς
 πραγματείας, ἔνθα διήρει τὰς ἀρετάς τῆς ψυχῆς εἰς τὰς ἡθικὰς καὶ διανοητικὰς.
 35 καὶ τὰς μὲν ἡθικὰς παραιτεῖται νῦν ὥς ἱκανῶς περὶ αὐτῶν εἰρηκώς, προ-
 τίθεται δὲ περὶ τῶν ὑπολοίπων διδάξαι, λέγων δὴ τῶν διανοητικῶν· αἷς
 καὶ τὴν φρόνησιν συντάττει, διότι λόγος τίς ἐστὶ καὶ αὐτὴ καὶ διάνοια
 περὶ τῶν πρακτέων συλλογιζομένη καὶ τό τε | ἀληθῶς αἰρετὸν ἀνευρί- 82^r
 σκουσα καὶ τὸν τρόπον, δι' οὗ καταλαμβάνεσθαι πέφυκεν. ἐπεὶ δὲ καὶ
 40 περὶ ψυχῆς εἶπεν ἐν τῷ B ὅσα ἦν ἱκανὰ τοῖς περὶ <τῶν> ἀρετῶν αὐτῆς ἐξετά-

8 αὐτόθεν B: αὐτὸ a

14. 15 ὁλοσχερέστερον B

19 ὑπάρχει a

38 αἰρετὸν

ἀνευρίσκουσα B: αἰρετὴ εὐρίσκουσα a

40 τῶν ἀρετῶν a: ἀρετῶν B

ζουσιν, ἀναμιμνήσκει νῦν ἡμᾶς ἐν συντόμῳ καὶ περὶ ἐκείνων. ἐκεῖ μὲν 82^r
οὖν διήρει τὴν ψυχὴν εἰς τὸ λόγον ἔχον καὶ τὸ ἄλογον, ἐνταῦθα δὲ τὸ
ἄλογον καταλείπει ὥς περὶ αὐτοῦ καὶ τῶν κατ' αὐτὸ ἀρετῶν ἤδη εἰρηκώς,
ὑποδιαίρει δὲ τοῦ λόγου ἔχοντος ποιεῖ καὶ φησί·

5

5 p.1139^a3 Πρότερον μὲν οὖν ἐλέχθη δύο μέρη εἶναι τῆς ψυχῆς,
τὸ λόγον ἔχον καὶ τὸ ἄλογον· νῦν δὲ περὶ τοῦ λόγον ἔχοντος
τὸν αὐτὸν τρόπον διαιρετέον, καὶ ὑποκείσθω δύο τὰ λόγον
ἔχοντα, ἐν μὲν ᾧ θεωροῦμεν τὰ τοιαῦτα τῶν ὄντων, ὧν αἱ
ἀρχαὶ μὴ ἐνδέχονται ἄλλως ἔχειν, ἐν δὲ ᾧ τὰ ἐνδεχόμενα.

10 Καὶ ἐν τοῖς προτέροις βιβλίοις εἶρηκεν ὁ φιλόσοφος, διττῶς λαμβά-
νεσθαι καὶ ἐν τῷ ἀνθρώπῳ τὸ λογικόν, τὸ μὲν ὥς λόγον ἔχον καὶ χρώ- 10
μενον, τὸ δ' ὥς λόγῳ ἐπιπειθές, ἅτε μὴ ἔχον αὐτὸ λόγον οἰκεῖον καὶ διὰ
τοῦτο οὐδὲ χρῆσθαι λόγῳ δυνάμενον (πῶς γὰρ τὸ χειρόν τῷ κρείττονι
χρήσεται;) ἀλλ' ὑπεῖκον ὥς χειρόν τῷ κρείττονι καὶ πειθόμενον καὶ διὰ
15 τοῦτο οὐ λογικόν, τὸ μὲν κατὰ θάτερον τῶν τρόπων, τὸ δὲ κατὰ θάτερον.
πρότερον μὲν οὖν περὶ τοῦ τῷ λόγῳ ἐπιπειθοῦς καὶ τῶν μετ' αὐτοῦ κα-
τορθουμένων ἀρετῶν ὑπὸ τοῦ λόγου ἐδίδαξε, πείθοντος αὐτῷ καὶ εἰς τὸ
ἀγαθὸν καὶ λυσιτελές καὶ ὠφέλιμον ἄγοντος, νῦν δὲ τὸ λόγον ἔχον ὑπο- 15
διαίρει τῆς ψυχῆς καὶ δύο λαμβάνει εἶδη, ἥτοι μέρη αὐτοῦ. καὶ τούτου
20 λέγει διαφορὰς εἶναι διαιρετικὰς κατὰ τὰ ὑποκείμενα, περὶ ἃ ἰδίᾳ μὲν
θάτερον, ἰδίᾳ δὲ θάτερον τῶν μερῶν καταγίνεται. ἐπεὶ γὰρ τῶν πραγμά-
των τὰ μὲν ἀναγκαῖα, τὰ δ' ἐνδεχόμενα, τὸ μὲν εἶναί φησι τῶν εἰδῶν ἢ
μερῶν περὶ τὰ ἀναγκαῖα, τὸ δὲ περὶ τὰ ἐνδεχόμενα. ὥς γὰρ ἐπὶ τῆς
τοῦ ζώου διαιρέσεως κατὰ διαφόρους τρόπους λαμβάνοντες τὰς διαφορὰς
25 ἔστιν οὗ καὶ κατὰ τὰς κατὰ τόπους διατριβὰς διαιροῦμεν εἰς τὰ εἶδη 20
αὐτῶν, τὰ μὲν τῶν ζώων χερσαῖα λέγοντες, τὰ δ' ἐνυδρά, οὕτω καὶ ἐπὶ
τῶν δυνάμεων, ἥτοι μερῶν τῆς ψυχῆς οὐκ ἀνοίκειν ποιεῖσθαι διαίρεσιν
ἀπὸ γένους εἰς εἶδη ἢ ἀπὸ ὀλικωτέρου εἰς μερικώτερον κατὰ τὰ ὑποκεί-
μενα, περὶ ἃ ἐνεργοῦσι καὶ περὶ ἃ καταγίνονται. οἷον γὰρ τινες τοπικαί
30 εἰσι διατριβαὶ τὰ ὑποκείμενα ταῖς δυνάμεσι, περὶ ἃ τὰς οἰκείας ἐνεργείας
ἐνδείκνυνται. ἐπεὶ δὲ τοῦτο οὐκ ἀποδείκνυσιν ἢ τῇ ἐναργείᾳ τῶν πραγμά-
των ἀρχοῦμενον, ἢ ὥς πολλοῦ λόγου δεόμενον καὶ παρέλκουσαν πρὸς τὴν 25
παροῦσαν πραγματείαν τὴν μεταχείρισιν τῆς τούτου ἀποδείξεως λογιζόμενος,
διὰ τοῦτο ὑποκείσθω φησί δύο τὰ λόγον ἔχοντα, οἷον λαμβανέσθω
35 ὥς ὁμολογούμενα. ὅτι γὰρ τῶν πραγμάτων τὰ μὲν ὄντα, τὰ δὲ καὶ τῶν γινο-
μένων τὰ μὲν ἀναγκαίως τὰ δ' ἐνδεχομένως γινόμενα, δῆλον παντὶ τῷ πρὸς

5 μέρη εἶναι Ba et Aristot. codd. LbOb: εἶναι μέρη Arist. vulg. 6 τὸ λόγον ἔχον
Ba: τό τε λόγον ἔχον Aristot. 8 ὧν Ba et Arist. codd. LbMb: ὅσων Aristot. vulg.
15 λογικόν a: λογικός B τῶν τρόπων B: τὸν τρόπον a 19. 20 τούτου λέγει B:
τοῦτο λέγων a 28 ἀπὸ ὀλικωτέρων εἰς μερικώτερα a 31 ἐναργεία B: ἐνεργεία a
34. 35 ὁμολογούμενα B: ὁμολογούμενον a

μικρὸν μετεσχηκότι συνέσεως. ὅτι γὰρ εἰσὶ τινὰ νοητὰ καὶ ἕτερα αἰσθη- 82^r
 τά, πάνυ ὀλίγοι ἠγγόησαν τῶν ἐπιστησάντων τοῖς πράγμασιν, ὥσπερ καὶ 30
 ὅτι εἰσὶ τὰ μὲν ἀναγκαίως τὰ δ' ἐνδεχόμενα, ἀναγκαίως μὲν ὡς ἀνατολαὶ
 καὶ δύσεις ἀστέρων καὶ τινων ἐκ τούτων πλησιασμοὶ καὶ ἀποστάσεις πρὸς
 5 τὰ τῆς γῆς διάφορα κλίματα, ὥραι τε τοῦ ἔτους καὶ ἡμέραι καὶ νύκτες
 ἀλλήλας διαδεχόμεναι καὶ ὅσα ἕτερα τούτοις σύστοιχα· νῆκαι δὲ καὶ
 ἦτται τῶν μαχομένων ἐνδεχόμεναι καὶ ἐξ ἐτέρων εἰς ἐτέρους μεταβαλλό-
 μεναι καὶ ἐνέργειαι καὶ πράξεις ἀνθρώπιναι καὶ ἄλλα τοιαῦτα πολλά, ὧν
 περιττὸν ἦν ἀπαριθμεῖν τὸ καθέκαστον. διὰ τοῦτο ὑποκείσθω ταῦτα 35
 10 εἶπεν, ὡς μὴ ἀποδόσεως χρήζοντα τοῖς μικρὸν παιδείας μετεσχηκόσιν. ὅτι
 δὲ καὶ ἐπιστήμης τελειώτερας καὶ μείζονος τοῖς ἐν λόγοις δευμένη δυνάμε-
 ως ἢ περὶ τούτων σύστασις καὶ ἀπόδειξις ὡς εἰς θεωρίαν ἄγουσα μεῖζω,
 οὐδὲ τοῦτο ἄδηλον. διὰ ταῦτα οὖν ἄμφω ὥσπερ χαρισθῆναι αὐτῷ τὴν
 περὶ τούτων ὁμολογίαν ἡτήσατο. γνώρισμα δὲ παραδίδωσι τῶν μὲν
 15 ἀναγκαίων τὸ μὴ ἐνδέχεσθαι ἄλλως ἔχειν αὐτῶν τὰς ἀρχάς, τῶν δὲ ἐνδε-
 χομένων οὐδέν, ἀλλὰ μόνον ὀνομάζει αὐτὰ ἐνδεχόμενα. τοῦτο δὲ πεποί- 40
 ηκεν, ὡς προχείρου πᾶσι προκειμένης τῆς γνώσεως τῶν ἐνδεχομένων, ἅτε
 καὶ οἰκείων ὄντων μάλα τοῖς γεννητοῖς ἡμῖν καὶ φθαρτοῖς. ἀρχὰς δὲ ὠνό-
 μασεν ἢ τὰς τῆς γνώσεως ἢ τὰς τῆς ὑπάρξεως. τῆς μὲν γὰρ γνώσεως
 20 ἀρχαὶ οἱ ὅροι καὶ τὰ αξιώματα ἐπὶ γε τῶν ἀναγκαίων, τῆς δὲ ὑπάρξεως
 τὰ ποιητικὰ καὶ τὰ τελικά. ταῦτα γὰρ μόνον κυρίως αἷτια, ὅτι καὶ μόνον
 τῶν αἰτιατῶν ἐξήρηται. τῶν δὲ ἐνδεχομένων, εἰ καὶ μὴ αὐτὸς εἶπεν, ἐν- 45
 δεχόμεναι καὶ αἱ ἀρχαὶ τῆς γνώσεως ἅμα καὶ τῆς ὑπάρξεως, τῆς μὲν
 γνώσεως αἱ ἐνδοξοὶ τῶν προτάσεων, τῆς δὲ ὑπάρξεως ὅσα τῶν ποιητικῶν
 25 καὶ τῶν τελικῶν καὶ μὴ εἶναι καὶ ἐνεργεῖν ἐνδέχεται ποτε, ὡς τὸν οἰκο-
 δόμον καὶ τὸν ἀνδριαντοποιόν· αὐτὰ δὲ ποιητικὰ ἐστὶν ἢ ταῦτά ἐστιν. εἰ
 δὲ καὶ εἰδικὰ αἷτια ταῦτα λέγεται, οὐδὲν ἄτοπον· πολλάκις γὰρ εἰς αὐτὸν
 ἄμφω ταῦτα συνέτρεχον. καὶ ἰατρὸς μὲν καὶ ὑγίεια, ὁ μὲν ποιητικόν, ἢ
 δὲ τελικόν. τὸ δὲ τὸν αὐτὸν τρόπον διαιρετέον εἴρηται, διότι διάφοροι 50
 30 τρόποι τῆς διαιρέσεως, οἷον ἀπὸ γένους εἰς εἶδη καὶ ἀπὸ εἶδους εἰς ἄτομα καὶ
 ἀπὸ ὁμωνύμου φωνῆς εἰς διάφορα σημαίνόμενα καὶ ἕτεροι πλείονες, ὧν εἰς
 ἐστὶ τρόπος καὶ ὁ τὸ ὅλον εἰς τὰ μέρη διαιρῶν· ὃ καὶ ἐνταῦθα ἐχρή-
 σατο πρότερόν τε καὶ νῦν, ὡς ἀσώματον ὁλότητα συγκειμένην ἐξ ἀσωμά-
 των μερῶν τῶν ἐν αὐτῇ θεωρουμένων δυνάμεων τὴν ψυχὴν διαιρῶν, αὐτὴ δὲ τῆς
 35 μὲν ψυχῆς μέρη καλοῦμεν. τῆς δὲ κοινοτέρας καὶ γενικωτέρας δυνάμεως εἶδη
 τάττομεν· διὰ τοῦτο καὶ μέρη ταύτας | καὶ δυνάμεις καὶ εἶδη λέγομεν, πρὸς 82^v
 ἄλλο καὶ ἄλλο λαμβάνοντες, ἐπεὶ καὶ αὐτὴ ἀπλῶς ἢ ψυχὴ ἐντελέχεια πρώτη
 σώματος λεγομένη φυσικοῦ ὁργανικοῦ δυνάμει ζωὴν ἔχοντος, ὡς τὸ ἐπίστα-
 σθαι λέγεται ἐντελέχεια, ὅπερ ἐστὶν ὡς ἕξις ἀλλ' οὐχ' ὡς τὸ θεωρεῖν, ὅπερ

3 ἐνδεχόμενα B: ἐνδεχομένως γινόμενα a ἀνατολαὶ B: ἀνατολὴ a 5 τοῦ B: καὶ a
 13 χαρισθῆναι B: χωρισθῆναι a 21 τὰ τελικά B: τελικά a 27 fort. εἰς ταύτῳ 31 ὁμωνύμου φωνῆς B: ὁμωνύμων φωνῶν a

ἐστὶ τὸ ἐνεργεῖν καὶ προχειρίζεσθαι. οὕτω γὰρ καὶ αὐτὸς ὁ Ἀριστοτέλης 82^v
ἐν τῷ Β Περὶ ψυχῆς ἡμῖν παραδίδωσιν. ἡ δὲ ἕξις πρὸς τὴν ἀπλῶς δύνα- 5
μιν ἐντελέχεια λέγεται, πρὸς δὲ τὴν ἐνέργειαν καὶ προχείρισιν δύνამις, ὡς
ἡ ἐν τῷ κοιμωμένῳ γεωμέτρῃ γεωμετρία.

5 p. 1139^a8 Πρὸς γὰρ τὰ τῷ γένει ἕτερα καὶ τῶν τῆς ψυχῆς μο-
ρίων ἕτερον τῷ γένει τὸ πρὸς ἐκάτερον πεφυκός, εἴπερ καθ'
ὁμοιότητά τινα καὶ οἰκειότητα ἡ γνῶσις ὑπάρχει αὐτοῖς.

Ὅτι ἕτερον τῷ εἶδει μέρος τῆς ψυχῆς τὸ περὶ τὴν τῶν ἀναγκαίων
γνῶσιν καταγινόμενον καὶ ἕτερον τὸ περὶ τὴν τῶν ἐνδεχομένων, ἐνταυθοῖ 10
10 δείκνυσι. τοῖς γὰρ γινώσκουσι, φησὶν, ἡ γνῶσις τοῖς γινωσκομένοις ἐξομοι-
οῦται, ὡς εἶναι τῶν μὲν ἀναγκαίων ἀναγκαίαν καὶ τὴν γνῶσιν, ἐνδεχομέ-
νην δὲ τῶν ἐνδεχομένων. πῶς γὰρ ἂν εἴη ἀναγκαία τῶν ἐνδεχομένων ἡ
γνῶσις, ἢ ἐνδεχομένη τῶν ἀναγκαίων; ὡς γὰρ εἴ τις ἀποφαίνοιτο ἀναγκαῖον
εἶναι τὸ ἀπλῶς ἐνδεχόμενον καὶ εἴ τις τὸ ἀνάπαλιν ἀπλῶς ἐνδεχόμενον
15 (τὸ ἀναγκαῖον) ψεύδεται, οὕτω ψεύδεται καὶ ἡ γνῶσις ἡ τὸ ἀναγκαῖον ὡς
ἀπλῶς ἐνδεχόμενον γινώσκουσα καὶ τὸ ἐνδεχόμενον ὡς ἀναγκαῖον. τὴν 15
γὰρ ἀληθεύουσαν γνῶσιν, ὡς ἔχει κατὰ τρόπον τὸ πρᾶγμα, δεῖ γινώσκειν
αὐτό. ἢ εἰ μὴ οὕτως ἔχει, ἀληθεύσει καὶ ὁ τὸ μὴ ὄν εἶναι λέγων καὶ
τὸ ὄν μὴ εἶναι, ὅπερ ἀδύνατον. ὡς γὰρ ἐπὶ τοῦ εἶναι ἀπλῶς τὸ ψεῦδος
20 καὶ ἡ ἀλήθεια, οὕτω καὶ ἐπὶ τοῦ πῶς εἶναι, ὅπερ ὁ τρόπος ἐστὶ τῆς ὄν-
τότητος· ἄλλως τε καὶ ὥσπερ ἐπαφή τις καὶ ἐφαρμογή γίνεται τοῦ γινώ-
σκοντος καὶ τοῦ γινωσκομένου πρὸς ἄλληλα, ὅτε τις ἀποτελεῖται γνῶσις
ἐτέρου πρὸς ἕτερον. ὥσπερ τὸ εὐθὺ πρὸς τὸ καμπύλον ἐφαρμόσαι ἀδύνα- 20
τον διὰ τὸ τῶν σχημάτων ἀνόμοιον, οὕτως ἀδύνατον ἐφαρμοσθῆναι τὴν
25 ἐνδεχομένην γνῶσιν πρὸς τὴν ἀναγκαίαν ὑπαρξίν τοῦ γνωστοῦ, ὡς ἀνάπα-
λιν τὴν ἀναγκαίαν γνῶσιν πρὸς τὴν ἐνδεχομένην τοῦ πράγματος ὑπαρξίν.
οὕτω γὰρ καὶ παρὰ τῷ θεῷ φαμεν μηδὲν εἶναι μελλόντων πραγμάτων μη-
δὲ ἐνδεχόμενον, ὡς τῆς γνώσεως αὐτῷ κατὰ τὸ νῦν τε οὔσης καὶ ἀναγκαί-
ας, εἰ μὴ τις φαίη τοῦτο μὲν ἐφαρμόττειν τῷ νῦν καὶ γνώσει τῇ νοερᾷ.
30 τῷ δὲ πρώτῳ ἐνιαίαν εἶναι τὴν γνῶσιν, ὡς αὐτὸ τοῦτο ἐνὶ καὶ ὡς αἰτίῳ 25
πάντων ὑπερηπλωμένῳ τε καὶ ὑπερουσίῳ καὶ διὰ τοῦτο πάντα περιέχοντι
ἀνεννοήτως τε καὶ ὑπερουσίως “τά τ’ ἐόντα τά τ’ ἐσόμενα πρό τ’ ἐόντα”,
ἵνα καὶ καθομηρίσω μικρόν, καὶ μηδὲ τοὺς αἰῶνας ἐκεῖ ἐφαρμόζεσθαι δευ-
τέρους ὄντας, καὶ τὸ εἶναι τῷ μετέχειν τοῦ πρώτου ἔχοντας. πῶς δὲ
35 μόριά φησιν εἶναι τῆς ψυχῆς τὸ περὶ τὰ ἀναγκαῖα καταγινόμενον καὶ τὸ
περὶ τὰ ἐνδεχόμενα, πάλιν εἶδει λέγων διαφέρειν αὐτὰ πρὸς ἄλληλα; ἔσται
γὰρ τὰ αὐτὰ καὶ μέρη καὶ εἶδη τό τε ἄλογον καὶ τὸ λόγον ἔχον, ἃ μέρη 30

2 ἐν τῷ Β περὶ ψυχῆς] c. 1 p. 412^a19

15 τὸ ἀναγκαῖον (prius) a: om. B
tamen πρὸς alterum deletum non sit

λέγει B: εἶδη λέγων a

14 ἀνάπαλιν ἀπλῶς B: ἀνάπαλιν a

25 πρὸς — γνῶσιν (26) bis B, mox correctum, ut

33 καθομηρίσω] Homer. Il. A 70

36 εἶδει

πρότερον ἐλέγομεν τῆς ψυχῆς, καὶ τὸ περὶ τὰ ἐνδεχόμενα καὶ τὸ περὶ 82^v
τὰ ἀναγκαῖα καταγινόμενον, ἃ νῦν ὡς τῆς ψυχῆς λαμβάνομεν μέρη,
λέγοντες εἶναι αὐτὰ τοῦ λόγον ἔχοντος αὐτῆς μέρους. εἰ γὰρ εἶδαι δια-
φέρουσι καὶ πρὸς τὴν ψυχὴν ὡς ἐκείνης ὄντα λαμβάνονται, εἶδη ἔσονται
5 τῆς ψυχῆς. ἢ οὐδὲν ἄτοπον πρὸς ἄλλο καὶ ἄλλο λαμβάνοντας αὐτὰ
πρὸς μὲν τόδε μέρη λέγειν ἢ μέρη, πρὸς δὲ τόδε εἶδη. πρὸς μὲν γὰρ 35
τὴν ψυχὴν μέρη ἢ μέρη ὡς συμπληροῦντα τὴν ταύτης ὁλότητα ἐν συν-
θέσει θεωρούμενα κατὰ τὰς διαφορὰς δυνάμεις καὶ ἐνεργείας αὐτῆς, ὡς
δὲ πράγματα καὶ ὡς δυνάμεις λαμβανόμενα τῷ εἶδει διάφορά εἰσιν. ἕτερα
10 γὰρ κατ' εἶδος ἀλλήλων τὸ λογικὸν καὶ ἄλογον, καὶ αὖθις ἕτερα τῷ εἶδει
τὸ περὶ τὰ ἀναγκαῖα καταγινόμενον καὶ τὸ περὶ τὰ ἐνδεχόμενα, ὡς καὶ
ἐπὶ τῶν ἐπιστημῶν ἔστι θεωρεῖν. μέρη γὰρ γεωμετρίας ἢ περὶ τὰ ἐπί-
πεδα θεωρία καὶ ἢ περὶ τὰ στερεά, ἀλλ' ὡς θεωρίαι ἀπλῶς τῷ εἶδει 40
διάφοροι· καὶ μέρη γραμματικῆς ἀναγνωστικὸν ἐξηγητικὸν κριτικόν, ὡς δὲ
15 θεωρίαι τινὲς καὶ γνώσεις τῷ εἶδει ἀλλήλων διεννηόχασιν. ἀλλὰ καὶ
ἀπλῶς ἐπὶ τῶν ἀνομοιομερῶν μέρη ὄντα τὰ μέρη τοῦ ὅλου τῷ εἶδει ἀλλή-
λων διέστηκε. διὸ καὶ ἀνομοιομερὲς τὸ ὅλον λέγεται, ὡς ἐξ ἀνομοίων
ἀλλήλοις συνερχομένων ἀποτελούμενον. οὐδὲν ἄρα ἄτοπον εἰ τὰ αὐτὰ πῃ
μὲν μέρη λέγονταί τινος, πῃ δὲ τῷ εἶδει ἀλλήλων διάφορα ἄλλως καὶ
20 ἄλλως λαμβανόμενα.

p.1139^a11 Λεγέσθω δὲ τούτων τὸ μὲν ἐπιστημονικόν, τὸ δὲ λο- 45
γιστικόν· τὸ γὰρ βουλευέσθαι καὶ λογίζεσθαι ταῦτόν. οὐδεὶς
δὲ βουλευέται περὶ τῶν μὴ ἐνδεχομένων ἄλλως ἔχειν, ὥστε
τὸ λογιστικόν ἐστὶν ἔντι μέρος τοῦ λόγον ἔχοντος.

25 Ἐπεὶ διάφορα ὄντα τῷ γένει ἦτοι τῷ εἶδει τὰ δύο μέρη τοῦ διανο-
ητικοῦ ἔδειξεν ἐκ τῆς διαφορᾶς τῶν ὑποκειμένων περὶ ἃ καταγίνονται, ὡς
ἀναγκαῖον ὃν ἐξομοιοῦσθαι γνῶσιν ἐκάστην τοῖς ἰδίοις γνωστοῖς, τίθησιν 50
αὐτοῖς καὶ ὀνόματα, ὡς ἂν καὶ τῶν ὀνομάτων ἢ διαφόρως δηλούμενα.
καί φησι τὸ μὲν δέον εἶναι ἐπιστημονικὸν ὀνομάζεσθαι, τὸ δὲ λογιστικόν,
30 ὅτι τὸ μὲν ἐπίστασιν καὶ ὅρον ἄγει τὸν κατ' αὐτὴν διανοούμενον, τὸ δ'
ὅτι διὰ τὸ λογίζεσθαι καὶ βουλευέσθαι τὴν περὶ τὸ ὁρεκτὸν εὐρίσκει ἀλή-
θειαν, ὡς μὴ πλανᾶσθαι περὶ αὐτὸ μηδὲ ὀρέγεσθαι οὐ μὴ δεῖ. τῆς μὲν
γὰρ τοῦ ἐπιστημονικοῦ κινήσεως τέλος ἡ ἀλήθεια καὶ οὐ χρεία προσθεῖ-
ναι ἐν τῷ ζητούμενῳ μετὰ τὴν αὐτῆς εὕρεσιν, εἰ μήπου | κατὰ συμ- 83^r
35 βεβηκός, ὡς ὅταν εἴη ἐπιστήμη προσλαμβανομένη ὡς ἐν πράξεσι χρησι-
μέουσα, ὥσπερ ἡ κάθετος ἐπὶ τὸ ἄγειν πρὸς ὀρθὰς τὰ οἰκοδομούμενα
καὶ τὸ ὀρθογώνιον τρίγωνον πρὸς τὸ ἰστᾶν τοὺς κίονας ἐν ὀρθότητι καὶ

1 καὶ τὸ περὶ—τῆς ψυχῆς (2) bis B, priore loco omittens ἐνδεχόμενα καὶ τὸ περὶ τὰ et
pro καταγινόμενον scribens καταγινόμενα 6 πρὸς μὲν τόδε B: πρὸς μὲν τὸ a

8 θεωρούμενα B: θεωρουμένης a

29 φησὶ B: φασὶ a

33 χρεία B: χρῆ a

37 πρὸς τὸ ἰστᾶν B: πρὸς ἰστᾶν a

ἡ γεωμετρία πρὸς τὰ μηχανικά, τῆς δὲ τοῦ διαλογιστικοῦ καὶ βουλευτι- 83^r
 κοῦ οὐχ ἱκανὸν τὸ μόνον εὑρέσθαι τὸ ἀληθὲς ἀλλὰ δεῖ καὶ ἐλέσθαι τὸ
 ἀγαθὸν ὁρθῶς πράττοντα τὸν σπουδαῖον. καὶ αὐτὸς γὰρ ὁ Ἀριστοτέλης 5
 φησὶ περὶ τῆς ἠθικῆς πραγματείας λέγειν ἀρχόμενος, ὅτι τὸ τέλος αὐτῆς
 5 οὐ γινώσις ἀλλὰ πράξις. ἐναργεστέραν δὲ τὴν διαφορὰν ποιούμενος τῶν
 δύο τούτων εἰδῶν, τοῦ διανοητικοῦ καὶ ἐπιστημονικοῦ, μεταλαμβάνει τὸ
 λογίζεσθαι εἰς τὸ βουλευέσθαι ὡς σαφέστερον, ταῦτόν εἶναι λέγων λογίζεσθαι
 καὶ βουλευέσθαι, ὡς δῆλον ὅν, ὅτι οὐδεὶς περὶ τῶν μὴ ἐνδεχομένων ἄλλως
 ἔχειν βουλεύεται. περὶ γὰρ τῶν ἐφ' ἡμῖν αἱ βουλεύσεις καὶ αἱ διαθέσθαι
 10 ἡμῖν δυνατόν ὡς βουλόμεθα. καὶ οὕτως ἐκ τῆς τῶν πραγμάτων ἐναργείας 10
 ἡ ἀπόδειξις γίνεται τοῦ εἶναι τῷ γένει ἥτοι τῷ εἶδει ἀλλήλων ἕτερα τὸ
 ἐπιστημονικὸν καὶ βουλευτικόν. ὅτι μὲν γὰρ φύσει βουλευτικὸς ὁ ἀνθρω-
 πός ἐστι, δῆλον. οὐκ ἂν δέ τις βουλεύσαιτο νοῦν ἔχων περὶ πραγμάτων,
 αἱ μὴ ἄλλως ἔχειν ἢ ἔχειν ἐνδέχεται, οἷον εἰ ἔσται ἡμέρα ἡλίου γεγονότος
 15 ὑπὲρ γῆν ἢ ὑπὸ γῆν αὖθις εἰ νύξ. εἶτα ἐπάγει καὶ τὸ συμπέρασμα τοῖς
 αὐτῷ εἰρημένοις, ἐπαρεσχόμενος ὡς τῇ φύσει τῶν πραγμάτων συνάδουσιν.
 ὥστε τὸ λογιστικόν ἐστίν ἐν τι μέρος τοῦ λόγον ἔχοντος. εἰ γὰρ 15
 τὸ λόγον ἔχον ποτὲ μὲν περὶ τὰ ἀναγκαῖα ἐνεργεῖ, ποτὲ δὲ περὶ τὰ ἐνδε-
 χόμενα, καὶ περὶ μὲν τὰ ἀναγκαῖα οὐκ ἔστι βουλευέσθαι καὶ λογίζεσθαι
 20 ἀλλὰ περὶ μόνα τὰ ἐνδεχόμενα, ἔστι μέρος τοῦ διανοητικοῦ παρὰ τὸ ἐπιστη-
 μονικόν ἕτερον, ὃ περὶ τὰ ἐνδεχόμενα καταγίνεται. ἀπορήσεις δ' ἂν τις
 εἰκότως μηδεμίαν ἀνάγκην εἶναι λέγων εἰς δύο μερίζειν τὸ λόγον ἔχον τῆς
 ψυχῆς ἀπὸ τῆς τῶν ὑποκειμένων διαφορᾶς περὶ αἱ καταγίνεται, ἕτερον 20
 μὲν εἶναι λέγοντας μέρος τὸ περὶ τὰ ἀναγκαῖα καταγινόμενον καὶ τὸ περὶ
 25 τὰ ἐνδεχόμενα ἕτερον, ἀλλ' ὥσπερ αἰσθησις ἢ αὐτὴ τῶν ἐναντίων ἐστίν,
 οἷον λευκοῦ μὲν καὶ μέλανος ὁρασις καὶ τῶν μεταξύ, καὶ ἀκοὴ ὡσαύτως
 ὀξεὺς τε καὶ βαρέος καὶ ὅσα τούτων ἐστὶν ἀνὰ μέσον κατὰ τὸ μᾶλλον,
 καὶ αὖθις ἀριθμητικὴ περιττοῦ καὶ ἀρτίου, καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ὡσαύτως,
 οὕτω καὶ τὸ λόγον ἔχον τῆς ψυχῆς ἐνδέχεται ἐν ὑπάρχον καὶ ἀδιαίρετον
 30 καταγίνεσθαι περὶ τὰ κατ' εἶδος διάφορα, ἡγουν τὰ τ' ἀναγκαῖα τὰ τ' 25
 ἐνδεχόμενα, κακεῖ μὲν γινώσκειν ὡς αἰεὶ ὄντα ὡσαύτως ἢ ὡς αἰεὶ ὡσαύτως
 γινόμενα, τὰ δ' ὡς ἐνδεχόμενα καὶ ἄλλως εἶναι ἢ γίνεσθαι. ἢ μὲν οὖν
 ζήτησις αὕτη. ἐστὶ δὲ αὐτῆς κατὰ διαφόρους τρόπους εὑρεῖν τὴν ἐπίλυσιν,
 καὶ πρῶτον μὲν, ὧν αἱ ἐνέργειαι διάφοροι, τούτων καὶ αἱ δυνάμεις διά-
 35 φοροι, καὶ ὧν ἄμφω ταῦτα ἕτερα, καὶ αἱ οὐσίαι ἕτεραι. ἐπεὶ τοίνυν τοῦ
 μὲν ἐπιστημονικοῦ τὸ ἐξ ἀναγκαίων ἴδιον συλλογίζεσθαι καὶ ἀναγκαῖα ἔχειν
 τὰ τοῖς τεθειμένοις ἐπόμενα, τοῦ δὲ λογιστικοῦ τὸ ἐξ ἐνδεχομένων καὶ 30
 ἐνδεχόμενα, δῆλον ὅτι διάφοροι τοῦ ἐπιστημονικοῦ καὶ βουλευτικοῦ αἱ
 δυνάμεις καὶ ἐνέργειαι. εἰ δὲ τοῦτο, καὶ αἱ οὐσίαι. διάφορα ἄρα κατ'
 40 οὐσίαν μέρη τοῦ λόγου ἔχοντος τῆς ψυχῆς, τὸ ἐπιστημονικὸν καὶ λογιστι-

4 ἀρχόμενος] I 1 p. 1095^a5

10 ἐναργείας scripsi: ἐνεργείας Ba

11 ἀπόδειξις B:

ἀπόδοσις a

14 ἔσται B: ἔστιν a

22 ἔχον B: ἔχοντα a

28 ἀριθμητικὴ scripsi:

ἀριθμητικὴν Ba

ἄλλων B in rasura: ἄλλων a

κόν. τοῦτο δὲ εἰπεῖν ἐπὶ τῆς μιᾶς τῶν ἐναντίων αἰσθήσεων ἢ τῆς ἐπιστή- 83^r
 μης οὐκ ἔνεστι, καὶ γυμνασάτω ἐπ' αὐτῶν τῶν πραγμάτων ὁ βουλόμενος
 τὸ λεγόμενον. ὥς γὰρ περὶ τὸ λευκὸν ἢ ὄρασις ἐνεργεῖ εἴτε εἰσδεχομένη
 εἴτε ἐκπέμπουσα κατὰ τὰς διαφόρους δόξας τῶν περὶ τῆς ὀπτικῆς φιλοσο- 35
 5 φησάντων, καὶ περὶ τὸ μέλαν ὡσαύτως. καὶ ἡ γεωμετρικὴ ἐπιστήμη ὡς
 περὶ τῶν εὐθυγράμμων σχημάτων ἀποδείκνυσιν αἰεὶ μέσῳ τῷ αἰτίῳ χρω-
 μένῃ τοῦ πράγματος, ἀλλ' οὐ μόνον τοῦ συμπεράσματος, οὕτω δὲ καὶ περὶ
 τῶν περιφερογράμμων καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ὁμοίως. ἀλλ' οὐδὲ οὕτως ὡς
 τὸ λευκὸν καὶ τὸ μέλαν ἀλλήλων ἀφίστανται καὶ ὡς τὸ εὐθύγραμμον καὶ
 10 περιφερόγραμμον, τὸ ἀναγκαῖον καὶ τὸ ἐνδεχόμενον. ἐκεῖνα γὰρ εἰ καὶ 40
 ἀλλήλων τῷ εἶδει ἕτερα, ἀλλὰ τῷ γένει ταῦτά, ταῦτα δὲ πάντῃ ἀλλή-
 λων διέστηκεν, ὅταν καὶ τὸν τρόπον τοῦ εἶναι ἔχῃ διάφορον, ὡς καὶ τοὺς
 λόγους τοὺς περὶ αὐτῶν ἀναγκαίως ὑπεναντίως ἔχειν, τοὺς μὲν ἐξ ἀναγκαί-
 ων καὶ ἀναγκαίως περαινόμενους, τοὺς δὲ ἐξ ἐνδεχομένων καὶ ἐνδεχομένως,
 15 ὡς ἀναγκαῖον εἶναι καὶ τὰς γνωστικὰς δυνάμεις διαφόρους κατ' εἶδος, αἱ
 τοῖς διαφορῶς κατὰ γένος γνωστοῖς ἐφαρμόσουσι. καλῶς ἄρα ὁ Ἀριστοτέ-
 λης τοῦ λόγον ἔχοντος τῆς ψυχῆς ἄλλο καὶ ἄλλο εἶρηκεν εἶναι μόνιον τὸ 45
 περὶ τὰ ἀναγκαῖα καταγινόμενον καὶ τὸ περὶ τὰ ἐνδεχόμενα. ἦν καὶ
 ἄλλα εἰπεῖν τὴν ζήτησιν ἐπιλύοντα, ἀλλ' ἀρκεῖ ταῦτα, ὡς μὴ ἀκαίρως φι-
 20 λοτιμεῖσθαι δόξωμεν.

p. 1139^a15 Ληπτέον ἄρα ἑκατέρου τούτων τίς ἡ βελτίστη ἔξις·
 αὕτη γὰρ ἀρετὴ ἑκατέρου, ἡ δ' ἀρετὴ πρὸς τὸ ἔργον τὸ οἰκεῖον.

Δείξας ὅτι δύο εἶδη τοῦ διανοητικοῦ, δείκνυσι νῦν ὅτι ἀναγκαῖόν ἐστι
 περὶ τῆς ἑκατέρου εἰπεῖν ἀρετῆς, εἴ γε καὶ τῶν κατὰ ψυχὴν ἀρετῶν καὶ 50
 25 τῶν κατὰ τὰς δυνάμεις αὐτῆς ἡ παροῦσα αὐτῷ πραγματεία ἐνέστηκεν. οὐ
 γὰρ δεύτερον τοῦ περὶ τῶν πρακτικῶν ἀρετῶν εἰπεῖν τὸ καὶ περὶ τῶν δι-
 ανοητικῶν τὰ προσήκοντα ἐπεξελεῖν, εἰ μὴ καὶ μᾶλλον τοῦτο πρῶτον καὶ
 κυριώτερον. διὰ γὰρ τὰς διανοητικὰς δεόμεθα καὶ τῶν πρακτικῶν, ὡς
 ἂν μὴ ὑπὸ τῶν παθῶν ἐνοχλούμενοι καὶ ἐπισκοτούμενοι ἐμποδῶν αὐτὰ
 30 θεωρεῖν βουλόμενοι τὴν ἀλήθειαν ἔχωμεν. ὅρα δὲ ὅτι καὶ τὰς πράξεις αἰ-
 ρούμενοι κατορθοῦν τῆς τοῦ διανοητικοῦ ἐνεργείας ἐξ ἀνάγκης | δεόμεθα, 83^v
 ὥστ' ἀναγκαῖον τὴν βελτίστην ἔξιν εὑρεῖν τίς ἐστὶν ἑκατέρου τῶν μερῶν
 τοῦ διανοητικοῦ, ἥτις ἐστὶν ἡ ἀρετὴ ἑκατέρου. ἐπεὶ γὰρ δύο τὰ μέρη τοῦ
 διανοητικοῦ τῆς ψυχῆς ἀνεφάνησαν, δεῖ μὴ ἀρκεσθῆναι τῇ εἰδήσει μόνῃ
 35 τοῦ εἰδέναι δύο αὐτά, ἀλλὰ δεῖ καὶ τὴν ἑκατέρου μαθεῖν τελειότητα τίς
 ἐστὶν, αὕτη δὲ ἐστὶν ἡ ἑκατέρου ἀρετὴ, ἣν μαθόντας δεόν σπουδάζειν
 πρὸς τὴν κτῆσιν αὐτῆς. τὸ δὲ ἡ ἀρετὴ πρὸς τὸ ἔργον τὸ οἰκεῖον 5

4 ἐκπέμπουσα B

4. 5 φιλοσοφισάντων Ba

10 περιφερόγραμμον B: περιφερό-

μετρον a

12 ἔχῃ corr. ex ἔχει B: ἔχει a

18 καὶ τὸ περὶ B: καὶ περὶ 3

26. 27 διανοητικὰς a: νοητικὰς B

33 ἡ ἀρετὴ B: ἀρετὴ a

τοῦτο δηλοῖ, ὅτι ἡ μὲν ἀρετὴ ἕξις, ἡ δ' ἕξις μὴ ἐνεργήσασα ἀξίως 83^v
 ἀτελής. ὥστε δεῖ ἐκάστην ἕξιν ἐνεργεῖν τὸ οἰκεῖον, ἵνα ἔχῃ τὸ τέλειον.
 ἔχει δὲ ἀπορίαν· εἰ γὰρ ἐκάστην <δύναμιν δεῖ προβαίνειν εἰς ἕξιν, καὶ
 ἐκάστην> ἕξιν εἰς τὴν προσήκουσαν αὐτῇ ἐνέργειαν, ἵν' οὕτως ἔχῃ τὸ λέ-
 5 λειον ἕκαστον, διὰ τί κολάσεως ἄξιοι κρίνονται οἱ ἀκολασταίνοντες ἢ ἀδι-
 κοῦντες ἢ ἀπατῶντες καὶ ἄλλο τι τοιοῦτον κατεργαζόμενοι; ἕκαστος γὰρ τού-
 των τῇ προσούσῃ δυνάμει χρώμενος καὶ ἐνεργῶν κατ' αὐτὴν ἐν ἕξει τε 10
 γίνεται καὶ ὁρᾷ τὰ κατὰ τὴν ἕξιν καὶ οὕτω κατὰ τὴν δύναμιν ἀπολαμ-
 βάνει τὸ τέλειον, ἵνα μὴ ἢ αὐτῷ μάτην προσοῦσα ἡ δύναμις. τοιαῦτα
 10 καὶ πολλοὺς οἶδα προτεινομένους τῶν μοχθηρῶν καὶ δόξας τοιαύτας κατὰ
 θρησκείας κρατούσας καὶ εἰς ἔθνη ἐξαπλουμένους ὁλόκληρα. ἡ μὲν ζήτησις
 ἦδε. εἰ δὲ ἐπὶ μακρὸν ἴσως ὁ λόγος ὁ πρὸς αὐτὴν ἐκταθήσεται, δυσχε-
 ραίνετω μηδεὶς. ἐμοὶ γὰρ ζῆλος ἐνστήναι πρὸς τοὺς λαλοῦντας τὰ μάταια
 καὶ ἐγκαυχωμένους τοῖς πάθεσιν, ὁποίοις ἔγωγε διαφόροις ὠμίλησα. πρῶ- 15
 15 τον τοίνυν ἐκ τῶν τῆς ψυχῆς ἀρχτέον δυνάμεων καὶ τούτων παραστατέον,
 ὥς οὐδὲν ἔχει τὸ εὐλογον τὰ παρὰ τῶν ἐμπαθῶς οὕτως ἐχόντων καὶ φάυ-
 λως λεγόμενα. τῆς γὰρ ἀνθρώπου ψυχῆς πολλαὶ δυνάμεις εἰσὶ, πρῶτα
 μὲν εἰς γνωστικὰς καὶ ὁρεκτικὰς διαιρούμεναι, ἔπειθ' ἐκάτερον μέρος τού-
 των εἰς λογικὰς καὶ ἀλόγους. ὧν γὰρ ἡμῖν κοινωνεῖ καὶ τῶν ζώων τὰ
 20 ἄλογα, ταύτας ἀλόγους καθ' ἑαυτὰς λέγομεν, ὅτι μηδὲ λόγον οἰκεῖον ἔχειν 20
 πεφύκασιν, καὶ πρῶτας τὰς γνωστικὰς εἰς μέσον παραληψόμεθα. καὶ δὴ
 κατὰ τὴν ἀρχομένους πρώτη ἡ αἴσθησις καὶ ὑπὲρ αὐτὴν φαντασία, καὶ ταύ-
 της ἐπέκεινα δόξα, εἴτα διάνοια, καὶ ἐπὶ πάσαις ὁ νοῦς. ἐρωτῶ δὴ τοὺς
 ἐκεῖνα τὰ ληρήματα λέγοντας, πότερον ἰσότημοι πᾶσαι αἱ ἀπαριθμημέναι,
 25 ἢ ἔστιν ἐν ταύταις εὑρεῖν τὸ κρεῖττον καὶ χειρόν ἐν τῷ πρὸς ἀλλήλας
 συγκρίνεσθαι. καὶ τίς οὐκ ἂν εἶπῃ τῶν λογικῶν τὰς ἀλόγους λείπεσθαι
 καὶ τῷ εἶναι καὶ τῷ ἐνεργεῖν καὶ τῇ τιμίοτητι, καὶ αὖθις τῶν λογικῶν 25
 κρεῖττω μὲν ὑπάρχειν τὸν νοῦν, δευτέραν δὲ τὴν διάνοιαν, καὶ τὴν δόξαν
 μετ' αὐτὴν, διαφερούσας ἀλλήλων τῷ τὴν μὲν δόξαν ἀρχὴν εἶναι λογικῆς
 30 γνώσεως ἢ συμπεράσματα διανοίας ἔχουσιν, καὶ ἢ ἡ διάνοια μετὰ τῆς
 αἰτίας κατέλαβεν ἄνευ τῆς αἰτίας αὐτὴν κατέχουσιν, ἢ ἐκ τῶν καθέκαστα
 τὰς ἀρχὰς λαβοῦσαν καὶ τὸ κοινὸν ἐκεῖνοις πᾶσι γνωρίσασαν, καὶ οὕτω
 τὸ καθόλου ἐν ἑαυτῇ ὑποστήσασαν, τὴν δὲ διάνοιαν ἀπὸ τινος εἰς τι μετα-
 βάλλειν, ἥτοι ἀπὸ προτάσεων ἐπὶ συμπεράσματα. καὶ οὕτω πληροῦν ἑαυ- 30
 35 τῆς τὴν ἐνέργειαν διὰ τῆς οἰκείας αἰτίας τὸ ζητούμενον ἴσχουσιν, κἀν-
 τεῦθεν ὑπερέχειν τῆς δόξης τῷ ἐκείνην ἄνευ λόγου ἥτοι αἰτίας τὴν γνῶ-
 σιν ἔχειν, καὶ διὰ τοῦτο ἀστήρικτον καὶ ἀβέβαιον. ἡ γὰρ αἰτία μέση
 κειμένη τῶν ἄκρων ἀμφοῖν, ἢ ἐν τῷ συμπεράσματι ἀλλήλοις συνάπτεται,

2 ἔχῃ B: ἔχει a

3 ἐκάστην a: ἐκάστη B

δύναμιν—ἐκάστην (4) a: om. B

4 ἕξιν εἰς a: ἕξις εἰς B

5 διὰ τί scripsi: διότι Ba

7 προσούση B: προσηκούση a

9 προσοῦσα B: προσήκουσα a

19 ὧν B: αἷ a

κοινωνεῖ B: κοιναὶ a

19. 20 τὰ

ἄλογα B: τοῖς ἀλόγοις a

32 γνωρίσασαν B: γνωρίσασα a

33 ὑποστήσασαν B: ὑπο-

στήσασα a

ἀπὸ B: ὑπὸ a

35 ἴσχουσιν B: ἴσχουσα a

δεσμός τις αὐτοῖς πρὸς τὴν συνάφειαν γίνεται ἢ ἄλυστος πάντῃ, εἰ καὶ τοῦ 83^v
 πράγματός ἐστιν αἷτιος, οὐ μόνον τοῦ συμπεράσματος, καὶ ἀναγκαίως
 ἔχων καὶ τὰ κατηγορούμενα κατηγορούμενα καὶ τὰ ὑποκείμενα ὑποκείμενα, 35
 ἢ μόνου τοῦ συμπεράσματος αἷτιος καὶ ἐνδεχομένως ἔχων τὰς κατηγο-
 5 ρίας καὶ τὰς ὑποθέσεις κἀντεῦθεν δυνάμενος λύεσθαι, τὸν δὲ νοῦν
 ὑπερέχειν, ὅτι καὶ ὑπὲρ αἰτίαν τῶν γνωστῶν ἐντὸς γίνεται ἀμέσους ἐπι-
 βολαῖς καταλαμβάνων αὐτά, ὥσπερ αὐτόπτης αὐτῶν γινόμενος καὶ ἑαυ-
 τῷ αὐτοῖς συγγινόμενος μηδενὸς μεσιτεύοντος. αἱ μὲν λογικαὶ οὕτως·
 ἴδωμεν δὲ καὶ τὰς ἀλόγους καὶ γνωστικὰς, ὅπως καὶ ἐπ' αὐτῶν ἢ κατὰ 40
 10 γνῶσιν ἐνέργεια γίνεται. αἰσθήσεις μὲν γὰρ περὶ τὰ καθ' ἕκαστα καταγίνεται,
 οὐσίας μὲν αὐτῶν οὐ καταλαμβάνουσα (τοῦτο γὰρ ταῖς λογικαῖς ἤρμουςται),
 μόνας δὲ ποιότητος ἢ ποσότητος ἢ ἄλλο τι τῶν συμβεβηκότων αὐταῖς,
 φαντασία δὲ τῶν αἰσθήσει φανέντων τύπους καὶ εἰκόνας ἐν αὐτῇ εἰσοι-
 κίζουσα παραφυλάττειν αὐτὰς ἐντὸς πέφυκε. τίνες δὲ σοι δοκοῦσιν εἶναι
 15 κρείττονες, αἱ λογικαὶ τῶν ἀλόγων ἢ τὸ ἀνάπαλιν; καὶ τίς ἀντερεῖ πρὸς
 τὸ πρότερον τῷ δευτέρῳ συντιθέμενος, εἰ μὴ καὶ τὰ ἄλογα προκρίνει τῶν 45
 λογικῶν καὶ τῶν αὐλῶν τὰ ἐνύλα καὶ τῶν θείων τὰ φυσικὰ καὶ τὰ ἐν
 γενέσει καὶ φθορᾷ τῶν εἰς αἰεὶ μενόντων ἐν τῇ ταυτότητι; τὰ μὲν οὖν
 περὶ τῶν γνωστικῶν τῆς ψυχῆς δυνάμεων ταῦτα, μεταβῶμεν δὲ ἐπὶ τὰς
 20 ὁρεκτικὰς. διαιροῦνται γὰρ καὶ αὗται κατὰ τὸ λογικὸν καὶ ἄλογον εἰς τέσ-
 σαρα συμποσούμενα, βούλησιν καὶ προαίρεσιν, θυμὸν καὶ ἐπιθυμίαν· ὧν
 ἢ μὲν βούλησις (καὶ) προαίρεσις λογική, ὅτι μόνους τοῖς λογικοῖς ἐνυπάρ-
 χουσι, θυμὸς δὲ καὶ ἐπιθυμία ἄλογοι, ὅτι καὶ τοῖς ἀλόγοις κοιναί, καὶ 50
 ὅτι ἐκείναι μὲν οἰκεῖον ἔχουσαι τὸν λόγον κατ' αὐτὸν τὰς ἑαυτῶν ἐνερ-
 25 γείας ἀποπληροῦσιν, αὗται δὲ παρὰ μὲν τοῖς ἀλόγοις ζῴοις παντοίως τοῦ λόγου
 ἀπέχουσι, ἐπὶ δὲ τῶν ἀνθρώπων οὐδ' ἐπ' αὐτῶν μὲν οἰκεῖον ἔχουσι λό-
 γον, ἀλλοτρίῳ δὲ λόγῳ ἐπιπειθεῖς πεφύκασιν γίνεσθαι, ὧ καὶ πειθόμενοι
 κατορθοῦσι τὰς ἀρετάς, εἰ δ' οὖν ἀλόγως ἐνεργοῦσι, τοῖς ἀπλῶς ἀλόγοις
 ὅμοιαι γίνονται. ὅτι μὲν κρείττους αἱ λογικαὶ τῶν ἀλόγων ἐν τε ταῖς γνω-
 30 στικαῖς καὶ ταῖς ὁρεκτικαῖς, | οὐδεὶς ὁ ἀντερῶν, εἰ μὴ πάντῃ εἴη τοῦ 84^r
 λόγου ἀλλότριος, οὐδ' ὅτι αὗται πρὸς ἀλλήλας ὑπηγαντίνονται, οὐδ' ὅτι
 ἐπιστατοῦντος μὲν τοῦ λόγου ταῖς ἀλόγοις ὁρέξεσι καὶ ἑαυτῷ αὐτὰς ὑπο-
 τάττοντος κατορθωτικὸς ὁ ἄνθρωπος τῶν ἀγαθῶν γίνεται, ἐνδιδόντος δ'
 ἐκείναις καὶ ταῖς ὁρμαῖς ἐκείνων ἐφεπομένου αἱ πρὸς κακίαν ἐκπτώσεις
 35 ἐναργῶς ὁρῶνται ἀποτελούμεναι. τῶν δὲ σωματικῶν ἡδέων ἐκ ποίων 5
 δυνάμεων προβαίνειν ἢ ὁρεῖς πέφυκε καὶ τίνες εἰσὶν αἱ ἀπολαύειν αὐτῶν
 ἐφιέμεναι; οὐχὶ αἱ ἄλογοι; τὴν δὲ τούτων ἀποχὴν εἴτε τὴν παντελῆ εἴτε
 τὴν θεωρουμένην κατὰ τὸ μέτριον, ἐν τίσιν εὐρίσκομεν; οὐχὶ ἐν τοῖς λογι-

3 αἰσθήσει a: αἰσθήσεων B

16 συντιθέμενος B: συνθέμενος a

18 post ταυτότητι

verba τὰ μὲν οὖν—ὧ καὶ πειθόμενοι (27), tum εἰ μὴ καὶ (16)—ταυτότητι, quibus deletis omnia recte repetit B

22 καὶ a: om. B

25 παρὰ B: ἐπὶ a

28 ἐνεργοῦσι

scripsi: ἐνεργοῦσαι Ba

29 κρείττους B: κρείττονες a

36 ἀπολαύειν B: ἀπολα-

βεῖν a

37 τὴν δὲ B: τὰ δὲ a

κοῖς; εἰ οὖν ἐν μὲν τοῖς ἀλόγοις ἢ πρὸς τὰ ἡδέα τοῦ σώματος σφοδροτέρα 84^r
 ὁρμή, ἐν δὲ τοῖς λογικοῖς ἢ τε παντελῆς κατορθοῦται εὐπάθεια καὶ ἢ σὺν
 μέτρῳ καὶ λόγῳ πρὸς τὰ πάθη κατάνευσις, πῶς οὐ κρείττων ἢ εὐπάθεια
 καὶ τὸ μέτρον τῆς ἀμέτρου πρὸς τὰ πάθη ὁρμῆς καὶ συννεύσεως; τὸ δ' 10
 5 ἀμέτρως φέρεσθαι πρὸς τὰς μίξεις καὶ ἀδιαφόρως πρὸς αὐτὰς ἔχειν ὡς
 καὶ μοιχεύειν καὶ ἀνδρομανεῖν, ἄλογον πάντῃ καὶ ἀχαλίνωτον. πῶς ἄρ'
 οὐχ ἔξει τὸ χερίστον καὶ τοῦ λόγου παντελῶς ἀποστήσεται, τούτου δὲ
 ἀφιστάμενος τοῖς ἀλόγοις συντάττεται; ἢ εἰ δεῖ τἀληθῆ εἰπεῖν, κάκεῖνα
 κατὰ τὸ μοχθηρὸν ὑπερβέβηκεν ὁ τὸν λόγον ὑποτάττων τοῖς πάθεσι καὶ
 10 τὸ κρείττον τῇ φύσει τῶν χειρόνων τῇ φύσει ἀποφαίνων ἀνδράποδον, ὡς
 ἐπιτηδεύειν αἰετὰ ἐκείνοις ὄντα κατ' ὅρεξιν. λοιπὸν τίς οὐκ ἂν εἴποι
 παγκάκιστον εἶναι καὶ πάναισχρον τὸν νομοθετοῦντα τὰ χερίστα καὶ ἂ τὸν 15
 φύσει λογικὸν ἐξιστῶντα τοῦ λόγου χεῖρω καὶ τῶν ἀλόγων καθίστησιν;
 ἔτι τίς οὐκ οἶδε τῶν μετασχόντων παιδείας, τρεῖς εἶναι κατὰ γένος τὰς
 15 πρακτικὰς ἀρετάς, ἀνδρείαν σωφροσύνην δικαιοσύνην, τῇ προστασίᾳ κατορ-
 θουμένας τῆς φρονεῖν πεφυκυίας δυνάμεως καὶ μετρούσης τὰς ὁρμὰς θυμῷ
 καὶ ἐπιθυμίᾳ; πῶς οὖν ἔσται σωφροσύνη, ἐν οἷς ἢ ἐπιθυμία τῷ τοῦ λό-
 γου χαλινῷ μὴ ὑπόκειται; μὴ οὔσης δὲ σωφροσύνης, πῶς ἂν εἴη δικαι-
 οσύνη; τῆς τε ἐπιθυμίας τοῦ λόγου ἀποπτουούσης τὸν χαλινόν καὶ μήθ' 20
 20 ἑαυτῷ μήτ' ἐκείνῳ τὸ καθήκον ἐχούσης τηρούμενον ἀλλὰ τὴν τε ἐκεί-
 νου πρὸς αὐτὴν φυσικὴν δεσποτείαν ἀπαρνούμενης καὶ τὴν ἑαυτῆς πρὸς
 ἐκείνον δούλωσιν, γάμων τε καὶ ἀλλοτριῶν ἐξορυττομένων διὰ τὸ πρὸς
 θηλυμανίαν ἀκόρεστον καὶ τῆς φύσεως ἀδικοιμένης αὐτῆς διὰ τὸ τοῖς
 ἄρρεσι χρῆσθαι ἴσα καὶ θήλεσι; προσθήσω δέ τι καὶ τῶν ἄλλοις δικαίως
 25 ἀφαιρουμένων διὰ τὸ πρὸς χρηματισμὸν ἀκόρεστον τῆς ὁρέξεως. ἀλλὰ
 καὶ φρόνησις ἀναιρεῖται τῆς ἀλογίας τοῦ λόγου κατακρατούσης καὶ αὐτὸν 25
 καταφερούσης εἰς ἀκρισίαν καὶ ἄνοιαν, ταῖς χείροσι δυνάμεσιν ὑπαγόμενον.
 τούτων δ' οὕτως ἐχόντων, ποῦ ἢ ἀνδρεία φανήσεται θυμὸν ἔχουσα τῷ
 λόγῳ μετρούμενον, τοιούτου καταστάντος τοῦ λόγου καὶ αἰσχροῦς ὑποπε-
 30 σόντος τοῖς πάθεσι καὶ μὴ δυναμένου μηδ' αὐτῷ χρῆσθαι κατὰ φύσιν
 διὰ τὸ ἀπολέσαι τὸ τῆς κατὰ φύσιν ἀρχῆς ἀξίωμα; ἀλλ' οὐδ' ὁ θυμὸς ἂν
 ἀνέξοιτο ὑποκεῖσθαι ὡς δεσπότη τῷ ὑποπεπτωκότι τῷ χείρονι, ἀφηνιάσει
 δὲ καὶ αὐτὸς καὶ ἀχαλίνωτος ἐνεργήσῃ τὰ ἴδια, ἢ καταπεσεῖται παντελῶς 30
 διὰ τὸ ὑπερβάλλον τῆς ἐκ φιληδονίας ἀνέσεως. καὶ οὕτως ἀρετὴ οὐδα-
 35 μοῦ οὐδ' ὁ ἄνθρωπος κατ' ἐνέργειαν ἄνθρωπος. ἢ οὖν ὁμολογοῦσιν
 ἀρετὰς εἶναι ἀνθρώπων τὰς ἀπηριθμημένας οἱ τὸν ἡδυπαθῆ βίον ἀγαθὸν
 τιθέμενοι καὶ τὸ ὑπερβάλλον τῆς κατ' αὐτὸν ἀπολαύσεως μακαρίζοντες καὶ
 πρὸς ἑαυτοὺς ἡγαντῶνται ἀρετὰς εἶναι ὁμολογοῦντες καὶ τὰ πρὸς τὰς
 ἀρετὰς ἐναντία τῶν ἀρετῶν ὑπεραίροντες ἢ τὸ εἶναι τὰς ἀρετὰς ἀπαναί-
 40 νονται καὶ ἴστωσαν τἀναντία δοξάζοντες πᾶσι τοῖς ἔμφοροι καὶ ἐναντίοι 35

4 ἀμέτρου scripsi: ἀμετρίας Ba πρὸς α: οὐ πρὸς B 17 ἔσται B: ἔστι a 20 τὴν
 τε B: τῆς τε a 24 καὶ θήλεσι B: τοῖς θήλεσι a 27 ἀκρισίαν B: ἀκρασίαν a
 χείροσι a: χείρεσι B 29 αἰσχροῦς B: αἰσchrῶν a 35 ὁ B: om. a

πρὸς τὸ ὀρθῶς φρονεῖν ἐλεγχόμενοι. ἀλλ' ἴσως ἂν φήσαιεν ὅτι καὶ τίνος 84^r
 ἔνεκεν ὁ δημιουργὸς τὰς ἀλόγους δυνάμεις ταύτας τοῖς ἀνθρώποις ἐνέθετο,
 εἰ μὴ κατὰ ταύτας ἐνεργεῖν ἔμελλον καὶ ἐπιτείνειν τὰς ἐνεργείας, ἵν' αὐ-
 τὰ ἐαυτῶν ἐκ τῆς ἐπιτάσεως τελειώτεραι γίνωνται. πρὸς ὃ φάμεν, ὅτι διτ-
 5 τῶς ἐνεργεῖν αἱ δυνάμεις αὗται πεφύκασιν ἢ τῷ λόγῳ ὑπήκουσαι ἢ ὡς
 τὴν πρὸς αὐτὸν ὑποταγὴν ἀποπτύουσαι. ἐκείνως μὲν οὖν ἐνεργοῦσαι μετε- 40
 χόντως λογικαὶ γίνονται καὶ ὡς ἀνθρώπῳ πρέπον τὰς ἐνεργείας ἐνδείκνυν-
 ται, οὕτω δὲ πρὸς ἀλογίαν ἐκκλίνουσαι οὐ μόνον ἀλογοπρεπῶς τὰς δρά-
 σεις ποιοῦσαι ἐλέγχονται ἀλλὰ καὶ χεῖρους ἢ κατὰ τὰ ἄλογα δείκνυνται
 10 πρὸς τὴν οἰκείαν ἀφροσύνην καὶ τὸ λογιζόμενον καὶ φρονοῦν καταφέρουσαι
 καὶ εἰς βυθὸν ἀπωλείας κατακρημνίζουσαι καὶ ὑπουργὸν αὐτὸ ἔχουσαι πρὸς
 ἐπινοίας κακῶν. ἔτι ἕκαστον τῶν τελειουμένων ἐκ τοῦ κρείττονος αὐτοῦ
 τελειοῦται, ἀναφερόμενον πρὸς αὐτό· ὁ δὲ λόγος κρείττων τῶν ἀλόγων 45
 δυνάμεων· πῶς οὖν τὰ χεῖρω τελειωθήσεται πρὸς τὸ κρεῖττον ἐαυτῶν
 15 μὴ ἀναφερόμενα μηδ' ἐκείνῳ ὑποταττόμενα, ἀλλ' ἐκεῖνο πρὸς ἐαυτὰ καταφέ-
 ροντα καὶ ἐαυτοῖς ὑποτάττοντα; ὡς γὰρ ἡ λογικὴ ψυχὴ οὐκ ἂν τὸ τέλειον
 ἔξει ποτὲ μὴ πρὸς νοῦν ἀναφερομένη καὶ διὰ νοῦ πρὸς θεὸν καὶ ὑπ' αὐτῶν
 ὡς κρείττωνων ἐλλαμπομένη καὶ δεχομένη τὴν τελειότητα, οὕτως οὐδὲ θυμὸς
 καὶ ἐπιθυμία τὸ τέλειον ἔξει ποτὲ μὴ πρὸς τὸν λόγον ἀναφερόμενα καὶ 50
 20 ὑπ' αὐτοῦ βελτιούμενα καὶ μετρούμενα. οὐ γὰρ τῇ τῆς ἐνεργείας ὑπερ-
 βολῇ αὐτοῖς ἡ τελείωσις, ἀλλ' ἐν τῷ ὀρθῷ λόγῳ ὡς μέτρῳ καὶ σταθμῷ
 ὑποβάλλεσθαι καὶ τῷ μετεχόντως λογικῶς γίνεσθαι, ὡς καὶ ἡ λογικὴ ψυχὴ
 ἐν τῷ νοερᾷ γίνεσθαι καὶ θεῖα τὸ τέλειον δέχεται. ἕκαστον γὰρ ὁ πέ-
 φυκε δέχεσθαι κρεῖττον ἐαυτοῦ τοῦτο δεχόμενον τέλειον γίνεται, μὴ δε-
 25 χόμενον δὲ μένει ἐν τῷ ἀτελεῖ πρὸς ὃ προκόπτειν πέφυκε μὴ προκεκοφός. |
 πεπλάνηται ἄρα ὁ λέγων τὰς ἀλόγους τελειοῦσθαι δυνάμεις ἐκ τοῦ μᾶλλον 84^v
 καὶ μᾶλλον αὐταῖς τὴν ἀλογίαν ἐκτείνεσθαι. ἔτι εἰ ταῖς ἀλόγαις δυνάμε-
 σιν ἡ τελείωσις ἐν τῷ ἐπὶ πλεόν τὴν ἀλογίαν ἐκτείνεσθαι, ἔσται αὐταῖς ἡ
 ἀτέλεια ἐν τῷ τῷ λόγῳ ὑπείκειν καὶ τὴν ἀλογίαν αὐτῷ συστέλλεσθαι.
 30 εἰ γὰρ τῷ ἐναντίῳ τὸ ἐναντίον, καὶ τὸ ἐναντίον τῷ ἐναντίῳ, εἰ δὲ τοῦτο,
 κρεῖττον ἔσται ἡ ἀλογία τοῦ λόγου. δι' οὗ γὰρ ἡ τελείωσις κρείττων τοῦ 5
 δι' οὗ ἡ τελεία. τί δ' ἂν γένοιτο ἀλογώτερον τοῦ τὴν ἀλογίαν τοῦ λόγου
 ὑπερτίθεσθαι; ἔσται γὰρ καὶ τῇ λογικῇ ψυχῇ κρεῖττον τῆς τῶν θεῶν
 καὶ τοῦ θεοῦ ἀπολαύσεως τὸ ἐμμένειν ἐαυτῇ καὶ τοῖς χείροσι· καὶ ἡ
 35 προκοπὴ τοῖς οὖσιν ὑπάρξει πρὸς τὰ χεῖρω κατανεύουσιν, ὡς ὁδῷ προβαί-
 νοντας καταντῆσαι ἡμᾶς εἰς τὸ τῆς ἀσωμάτου πάσης οὐσίας κρεῖττονα
 ἡγήσασθαι τῶν σωμάτων τὰ ἔσχατα καὶ τὴν ἐσχάτην ὕλην θεοῦ τοῦ
 πρώτου καὶ πάντων ὑπὲρ σύγκρισιν ὑπερέχοντος. οὐ τί ἂν εἴη ἀνοητότερον 10

3 κατὰ B: καὶ κατὰ a

20 αὐτοῦ a: αὐτῶν B

21 αὐτοῖς B: αὐτῆς a

22 ὑποβάλλεσθαι B: ὑπερβάλλεσθαι

27 ἀλογίαν B: ἀναλογίαν a

29 ἀτέλεια

B: τελεία a

τῷ τῷ B: τῷ a

τὴν B: om. a

30 τὸ ἐναντίου τῷ

ἐναντίῳ a: τῷ ἐναντίῳ τὸ ἐναντίον B

32 ἀλογίαν a: ἀργίαν B

33 κρεῖττον B:

κρείττων a

καὶ ἀσεβέστερον; ταῦτα μὲν εἴρηται ἐκ τῶν ὀρεκτικῶν δυνάμεων ὁρμηθεῖ- 84^v
 σῶν τῶν ἐπιχειρήσεων. περὶ μὲν γὰρ τὰ πάθη καὶ τὰ ἡδέα τοῦ σώματος
 αἰσθήσεις καὶ φαντασία τὰ ἐνεργοῦντά ἐστι, τάχα δὲ καὶ δόξα διάστροφος,
 νοῦς δὲ καὶ διάνοια οὐδαμοῦ, εἰ μὴ ὅσον καταλαμβάνειν τὰς φύσεις αὐτῶν.
 5 πῶς οὖν ἔσται κρεῖττον διάγειν λογικὸν ὄντα τὸν ἄνθρωπον κατὰ τὰς ἀλό-
 γους γνώσεις καὶ χείρονας, κἀντεῦθεν ἐξαλογοῦσθαι τῶν κρειττόνων καὶ
 λογικῶν ἀφιστάμενον; ἔτι νοῦς μὲν καὶ ἐπιστήμη, ἥτοι διάνοια, γνώσεις 15
 ἀπλανεῖς, φαντασία δὲ καὶ αἰσθήσεις γνώσεις πλανητίδες, ὁ γοῦν κατὰ ταύ-
 τας ζῶν κατὰ πλάνην ζῇ καὶ πλάνης ἐστί. πλάνης ἄρα νομοθέτης ἐστὶν
 10 ὁ κατὰ ταύτας ζῆν προτρεπόμενος καὶ τὰ ταύταις τερπνὰ διώκειν, καὶ διὰ
 τοῦτο πόρρω θεοῦ. πῶς οὖν προφήτης καὶ πῶς ἐκ θεοῦ ὁ πόρρω θεοῦ
 καὶ πλάνης αἷτιος τηλικαύτης τοῖς πειθομένοις; τίς δὲ καὶ ὁ σκοπὸς τῆς
 δημιουργίας ἐν τῷ συνηρτῆσθαι τῇ λογικῇ ψυχῇ τὴν ἄλογον ζωὴν καὶ 20
 τὴν φυτικὴν ἐξετάσωμεν, πότερον ἵνα ζῶσιν ἀλόγως οἱ λογικοὶ καὶ τὸν
 15 οἰκεῖον λόγον δουλεύοντες τοῖς πάθεσιν ἔχωσιν, ἢ διὰ τὸν σύνδεσμον τῶν
 ψυχῶν πρὸς τὴν παχυτέραν ταύτην σάρκα καὶ θνητὴν καὶ ἀντίτυπον. εἰ
 μὲν διὰ τὸ πρότερον, αἷτιος ταῖς κρεῖττοσι ψυχαῖς ὁ δημιουργὸς τῆς πρὸς
 τὸ χεῖρῳ καταφορᾶς ἐλεγχθήσεται, ὥς συντεταχῶς τὰ χεῖρῳ τοῖς κρεῖ-
 ττοσι κἀν τοῖς σώμασι συνδῆσας ἐκάτερα· ἀλλὰ τοῦτο ἄτοπον, καὶ ψευ-
 20 δῆς ἢ ὑπόθεσις, ἢ τὸ ἄτοπον ἠκολούθησε. δεῖ ἄρα ἐξετάσαι τὴν αἰτίαν 25
 τῆς ἐν ταύτῃ τῶν ἐναντίων συνδέσεως, ἵν' οἰκεία φανεῖται τῆς τοῦ δημι-
 ουργήσαντος ἀγαθότητος διαλύσει τὸ ἄπορον. ὁ γὰρ πάντα παραγαγὼν
 θεὸς διὰ τὴν αὐτοῦ ἀγαθότητα, ἐπειδὴ καὶ τὰ θνητὰ ταῦτα καὶ ἔνυλα
 καὶ πεφυκῆτα ταῖς οὐσίαις κακύνεσθαι παρῆξεν, οὐκ ἠνέσχετο μὴ καὶ ταῦ-
 25 τα μετέχειν ἀγαθότητος ὁμοῦ καὶ λόγου καὶ τάξεως. διὰ τοῦτο ψυχὰς
 λογικὰς παράγει δυναμένας συμπλέκεσθαι σώμασιν, ἃ ἐξ ἐναντίων συντέθειν-
 ται, τὸ δὲ τῆς συμπλοκῆς δυνατόν ἀμέσως γίνεσθαι, μὴ δυναμένων τῶν 30
 σωμάτων ἄνευ μέσου τινὸς ἐκ τῆς λογικῆς ψυχῆς ἀγαθύνεσθαι καὶ τὰς
 ἐλλάμψεις αὐτῆς παραδέχεσθαι. διὰ τοῦτο φυτικὴ ζωὴ καὶ αἰσθητικὴ
 30 συνέζευκται ταύτῃ, μεσιτεύουσαι τῇ τῆς λογικῆς ψυχῆς καὶ τοῦ σώματος
 κοινωνίᾳ πρὸς ἀλλήλα διὰ τὴν πρὸς ἄμφω συγγένειαν, ταῖς ἑαυτῆς ἐνερ-
 γείαις τῷ τῆς σαρκὸς χορηγοῦσαι πᾶσχειν τὴν ἐκ τοῦ λόγου ἀγάθουνσιν,
 ὑλικώτεραι μὲν οὔσαι τῆς λογικῆς, αὐλότεραι δὲ τῆς σαρκὸς. ἡ μὲν γὰρ 35
 λογικὴ ψυχὴ καὶ τῇ οὐσίᾳ καὶ τῇ ἐνεργείᾳ τοῦ σώματος χωρίζεσθαι πέ-
 35 φυκεν. αὐταὶ δὲ κατ' ἄμφω ταῦτα τῶν σωμάτων οὔσαι ἀχώριστοι, μόνῃ
 τῇ ἐπινοίᾳ ὥς εἶδη χωρίζονται, ἔνυλα ὄντα καὶ ἐν ὑποκειμένοις σώμασιν
 ὑφιστάμενα. διὸ καὶ ἀχωρίστους ἐντελεχείας ταύτας εἰρήκασιν οἱ περὶ
 ταῦτα σπουδάζοντες. ὁ μὲν προηγούμενος οὗτος σκοπὸς τῆς ἐνώσεως.
 ἵνα δὲ μὴ τὸ κοσμεῖν καὶ ἀγαθύνειν λαχὼν ἀκόσμητον μᾶλλον καὶ τῷ συν-
 40 δέσμῳ κακυνόμενον γένηται, ἐντάλματα καὶ νόμοι ἐκτέθεινται τὸ κατὰ 40

7. 8 γνώσεις ἀπλανεῖς B: γνώσεις ἀπλανῆς a
 a: ὁ B 14 καὶ τὸν B: κατὰ τὸν a

8 πλανητίδες B: πλανητίδης δὲ a ὁ γοῦν
 37 διὸ B: διὰ ταῦτα a

φύσιν συντηροῦντες τῷ τε κρείττονι καὶ τοῖς χείροσιν ἢ βελτίωσις ἐκ τοῦ 84^v
 κρείττονος γίνοιτο, αὐτὸ δὲ συντηροῖτο ἄχραντον καὶ ἀκάκωτον πρὸς μὲν
 τὰ κρείττω καὶ αὐτοῦ ἀνωτέρω ἐπιστρεφόμενον, ἤγουν νοῦν καὶ θεόν, καὶ
 ὑπ' αὐτῶν τελειούμενον, τὰ δὲ χείρω ἄγον καὶ φέρον πρὸς ἑαυτὸ καὶ
 5 δι' ἑαυτοῦ πρὸς τὰ κρείττω διὰ τῆς τῶν ἀρετῶν κατορθώσεως, ὧν οὐδὲν
 ὁ ψευδοπροφήτης ἐκεῖνος εἰδὼς τὰ πάντων ἐνομοθέτησεν αἴσχιστα. οὗτος
 γάρ ἐστιν, ὃν Ἄραβες καὶ Αἰγύπτιοι καὶ Πέρσαι καὶ ὅσοι κατὰ τὸν βίον 45
 τούτοις ὁμοίωται, προφήτην ἑαυτῶν καὶ νομοθέτην κηρύττουσιν, ἀνθρώ-
 πιον πάναισχρον καὶ ἀσελγείας ἀνάπλεων καὶ μηδ' ἂ Σοδόμοις καὶ Γο-
 10 μόρροις συμβέβηκε δυσωπούμενον θεηλάτῳ καταφλεγεῖσι πυρί, ὅτι τοιαῦτα
 οἶα οὗτος νενομοθέτηκε διεπράττοντο, ὥς καὶ τὴν γῆν καταφλεγῆναι αὐ-
 τὴν καὶ εἰς αἰθάλην καταπεσεῖν, ἧς οἱ ἐν αὐτῇ κατοικοῦντες ἐπέβαινον
 ἀσελγαίνοντες. καὶ τί δεῖ καὶ εἰσέτι προστιθέναι τοῖς εἰρημένοις, ἱκανῶς
 ὄντων τῶν ἤδη ῥηθέντων πρὸς ἔλεγχον τῆς ἀλογίας τοῦ δόγματος, ἐπεὶ 50
 15 μηδὲ περὶ τούτου ἡμῖν ὁ σκοπὸς ἐξ ἀρχῆς. ἀναλαβώμεθα δ' αὖθις τὰ
 παρ' Ἀριστοτέλους λεγόμενα καὶ τὴν τούτων ὡς ἔνι ποιησώμεθα δια-
 σάφησιν.

p. 1139^a17 Τρία δ' ἐστὶν ἐν τῇ ψυχῇ τὰ κύρια πράξεως καὶ
 ἀληθείας, αἰσθησις νοῦς ὄρεξις. τούτων δ' ἡ αἰσθησις οὐδε-
 20 μιᾶς ἀρχῇ πράξεως. δῆλον δὲ τῷ τὰ θηρία αἰσθησιν μὲν ἔχειν,
 πράξεως δὲ μὴ κοινωνεῖν.

Ἔτι περὶ θατέρου τῶν λόγον ἔχόντων, ὁ περὶ τὰ ἐνδεχόμενα κατα-
 γίνεται, τοῦτο δ' ἐστὶ τὸ λογιστικόν, | διδάσκει ἡμᾶς. ἐπεὶ αἰσθητικὴ 85^r
 γνῶσις μὲν μετέχει πως καὶ αὐτὴ τῆς περὶ τὰ ἔνυλα καὶ ἄλλοτε ἄλλως
 25 ἔχοντα κρίσεως, ἀπαριθμεῖται καὶ αὐτὴν καί φησι, τρία εἶναι ἐν τῇ ψυχῇ
 τὰ κύρια πράξεως καὶ ἀληθείας, αἰσθησιν νοῦν ὄρεξιν, οὐχ ὅτι καὶ
 ἡ αἰσθησις ἔχει τινὰ μετοχὴν ἐν ταῖς πράξεσιν ὡς προϋσταμένη αὐτῶν, ἀλλ'
 ὅτι γνώσεως καὶ αὐτὴ εἰδὸς τί ἐστὶ καὶ ἀληθεύειν ἐν τισὶ δύναται τῷ περὶ 5
 τὰ ἔνυλα καὶ ἐνδεχόμενα ἐνεργεῖν, περὶ ἃ καὶ ὁ πρακτικὸς νοῦς. ὁ δὲ
 30 νοῦς, ἀπλῶς μὲν λαμβανόμενος, εἰς τὰ ἐνδεχόμενα καὶ εἰς τὰ ἀναγκαῖα
 τὴν ἑαυτοῦ μερίζει ἐνέργειαν, πράττων μὲν περὶ τὰ ἐνδεχόμενα, θεωρῶν
 δὲ τεχνικῶς μὲν εἴσεται περὶ τὰ ἐνδεχόμενα, ἐπιστημονικῶς δὲ περὶ τὰ
 ἀναγκαῖα καὶ βέβαια. ἡ δὲ ὄρεξις ὥσπερ ὑπηρέτης ἐστὶ καὶ τῆς αἰσθή-
 σεως καὶ τοῦ λογισμοῦ, ἤγουν τοῦ πρακτικοῦ νοῦ, τῆς μὲν προβαλλομέ-
 35 νης τὰ ὀρεκτὰ καὶ φευκτὰ καὶ ὕλην προτιθεμένης αὐτῇ τὰ ἡδέα καὶ λυ- 10
 πηρά, τοῦ δὲ κρίνοντος ἃ δεῖ ἐλέσθαι καὶ ἃ φυγεῖν καὶ μέτρον τιθέντος
 προσῆχον ταῖς φυγαῖς τε καὶ ταῖς αἱρέσεσιν. ὅτι δὲ ἡ αἰσθησις οὐκ ἔστιν
 αἰτία πράξεώς τινος, δῆλον ποιεῖται ἐκ τοῦ τὰ θηρία, ἤγουν τὰ ἄλογα ζῷα,

1 συντηροῦντες B: συντηροῦντα a
 ἀρχῆς B: ἐξ ἀρχῆς ὁ σκοπός a

10 θεηλάτῳ B: θρυλλᾶται a
 16 ποιησώμεθα B: ποιησόμεθα a

15 ὁ σκοπὸς ἐξ

αἰσθησιν ἔχοντα μὴ κοινωνεῖν πράξεως. ταῦτα γὰρ αἰσθανόμενα τῶν 85^r
 ἡδέων καὶ λυπηρῶν, ἃ ὑπόκειται ταῖς αἰσθήσεσιν, ἀποστέργει μὲν τὰ πεφυ-
 κότα λυπεῖν ἢ τῷ φεύγειν αὐτὰ ἢ τῷ ἀμύνεσθαι καὶ ἀποσοβεῖν, ὁρέγεται
 δὲ τῶν ἡδέων καὶ ἢ ἔλκει πρὸς ἑαυτὰ ἢ μεταδιώκει αὐτά. πράξις δ' ἐν 15
 5 αὐτοῖς οὐδεμία, διότι μὴδὲ λόγος. ἡ γὰρ πράξις ἐν οἷς τὸ βουλευέσθαι
 καὶ οὕτω τὸ αἰρετὸν συμπεραίνεσθαι καὶ οὕτω πρὸς αὐτὸ τὴν ὁρεξιν
 ἐπεκτείνεσθαι. οὐδεμιᾶς ἄρα ἡ αἰσθησις κυρία πράξεως, ἀλλὰ τὸ κῦρος
 ἅπαν αὐτῆς νοῦς ἔχει καὶ ὁρεξίς, ὁ μὲν κρίνων καὶ εὐρίσκων τὸ αἰρετὸν
 ἐκ βουλευσεως, ἡ δὲ ὁρεξίς ἀντιποιουμένη ἐκείνου, ὁ νοῦς εἶναι βέλτιον
 10 ἐπεράνατο, ὥστ' ἐν μὲν τοῖς ἀλόγοις ἡ ὁρεξίς γνώσει καὶ κρίσει ἀμφοῖν
 ὑπηρετεῖ, ἐν δὲ τοῖς λογικοῖς λόγῳ τε καὶ νῷ πρακτικῷ. καλῶς ἄρα εἴ- 20
 ρηται, ὡς οὐδεμιᾶς πράξεως ἀρχὴ ἡ αἰσθησις, ἐπεὶ καὶ ἐν τοῖς λογικοῖς,
 ὅταν τὰ αἰσθήσει ἡδέα φαινόμενα καταδιώκη ἡ ὁρεξίς, ἡ τοῦ λόγου κρί-
 σις ἀργῇ καὶ ὡς ἄλογος ὁ φύσει λογικὸς ἐνεργεῖ καὶ τοῖς ἀλόγοις ἐξο-
 15 μοιοῦται κατ' αἰσθησιν ζῶν, γινῶσιν οὖσαν ἄλογον. τοιοῦτοι οἱ δοξομανεῖς,
 οἱ φιλόπλουτοι, οἱ ἡδουπαθεῖς καὶ φιλήδονοι, μόνων τῶν αἰσθητῶν ὁρεγό-
 μενοι, τῶν δὲ νῷ ληπτῶν μὴ ἐπιστρεφόμενοι.

p. 1139^a21 Ἔστι δ' ὥσπερ ἐν διανοίᾳ κατάφασις καὶ ἀπόφασις, 25
 τοῦτ' ἐν ὁρέξει διώξις καὶ φυγή.

20 Τὸν λόγον ἡμῖν παραδίδωσιν, ὃν ἔχουσι πρὸς ἀλλήλας ἐν ταῖς πρά-
 ξεσιν ἡ διάνοια καὶ ἡ ὁρεξίς καὶ τὴν τούτων διαφορὰν, διάνοιαν ὀνομάζων
 τὸν πρακτικὸν νοῦν, ἥτοι τὴν θεωρίαν τὴν ἐνεργουμένην ὅτε τις κρίνει
 περὶ τοῦ αἰρετοῦ. πᾶσα μὲν γὰρ διάνοια περὶ τοῦ ἀληθοῦς ζητεῖ καὶ
 τοῦ ψεύδους, ὡς τὸ μὲν ἐλέγξει, τὸ δὲ συστήσασθαι, ἡ δὲ ὁρεξίς περὶ
 25 τὴν διώξιν τοῦ ἀγαθοῦ καὶ τὴν τοῦ κακοῦ φυγὴν καταγίνεται. ὅταν οὖν 30
 περὶ πρακτέου τινὸς ἡ ζήτησις εἴη, εἰ ἀγαθὸν ἐστὶν εἴτε μὴ, ἡ διάνοια
 συλλογίζεται καὶ ἀντιποιεῖται αὐτοῦ, φεύγει δὲ τὸ κακὸν καὶ ἀφίσταται ἀπ'
 αὐτοῦ. ὥσπερ οὖν ὑπηρέτου λόγον ἐπέχει πρὸς τὴν διάνοιαν ἡ ὁρεξίς ὡς
 δεσπότην, ἡ καὶ μαθητοῦ πρὸς διδάσκαλον ἐκδεχομένη τί προστάξει ἢ τί
 30 διδάξει ἡ διάνοια, ὡς ἂν ἡ αἰρετίζεται τὸ ἀγαθὸν ἢ ἐκφεύξεται τὸ κακόν.
 διὰ τοῦτό φησιν, ὅτι ὥσπερ ἐν διανοίᾳ κατάφασις καὶ ἀπόφασις,
 τοῦτ' ἐν ὁρέξει διώξις καὶ φυγή, τουτέστιν ὅτι ὥσπερ ἡ διάνοια 35
 τὸ ἀναφανὲν αὐτῇ ἀγαθὸν ἐκ τοῦ συλλογίζεσθαι καταφάσκει εἶναι ἀγαθόν,
 οὕτως ἡ ὁρεξίς διώκει τὸ ὃν ἀγαθόν, ὃ ἐκείνη τιούτον εἶναι συνεπεράνατο,
 35 καὶ ὥσπερ ἡ διάνοια ἀποφάσκει μὴ εἶναι ἀγαθὸν λέγουσα, ὃ συνεπεράνατο
 μὴ εἶναι ἀγαθόν, οὕτως ἡ ὁρεξίς φεύγει τὸ μὴ ὃν ἀγαθόν. ταῦτα δὲ λέ-
 γομεν ἐπὶ τῶν ζώντων ἀνδρῶν μετὰ λόγου καὶ κρίσεως.

7 κῦρος B: κύριον a

13 ὅταν B: ὄντα a

καταδιώκη B: καταδιώκει a

18 ὥσπερ Ba: ὅπερ Aristoteles

19 διώξις B (sed cf. v. 32) et Aristoteles: καὶ

διώξις a

28 ὑπηρέτου B: ὑπηρέτης a

29 μαθητοῦ B: μαθητῆς a

p. 1139^a22 "Ὡστ' ἐπεὶ ἡ ἠθικὴ ἀρετὴ ἔξις προαιρετικὴ, ἡ δὲ 85^r
προαίρεσις ὄρεξις βουλευτικὴ, δεῖ διὰ μὲν ταῦτα τὸν τε λόγον 40
ἀληθῆ εἶναι καὶ τὴν ὄρεξιν ὀρθήν καὶ τὰ αὐτὰ τὸν μὲν φάναι,
τὴν δὲ διώκειν.

5 Οὗτος ὁ λόγος ἐκ τοῦ προλαβόντος ἔτι συνίσταται καὶ ἐκείνῳ ἀκο-
λουθεῖ. ἐπεὶ γὰρ ἡ ὄρεξις πρὸς τὴν διάνοιαν ἀφορᾷ καὶ ἐπ' ἐκείνης ἐκ-
δέχεται λαβεῖν πρόφασιν τοῦ διῶξαι ἢ φυγεῖν τὸ προκείμενον, διὰ τοῦτό
φησιν, ὅτι ἡ μὲν ἀρετὴ ἔξις προαιρετικὴ ἐστίν. ἔστι γὰρ ἔξις καὶ ἡ ἐπι-
στήμη, ἀλλ' οὐ προαιρετικὴ· οὐ γὰρ περὶ τὰ ἐνδεχόμενα οὐδὲ περὶ ὧν 45
10 ἡ βούλευσις ἀλλὰ περὶ τὰ ἀναγκαῖα καὶ ἃ ὡσαύτως ἔχει αἰετῶς, καὶ μηδὲν
τις ἐπ' αὐτοῖς πραγματεύσεται. καὶ τὸ μὲν γινῶναι τὸ τέλος αὐτῶν, ἡγουν
τὸ ἀληθές, ἐφ' ἡμῖν, τὸ δὲ οὐχ οὕτως ἔχειν αὐτὸν ἢ μή, οὐκ ἐφ'
ἡμῖν. καὶ ἀπὸ φύσεως μὲν πολλὰ ἔξεις ἡμῖν, ὡς καὶ αἱ αἰσθήσεις. ἀλλ'
οὐ τοιαύτη ἡ ἀρετὴ, ἀλλ' ἐφ' ἡμῖν καὶ κατὰ προαίρεσιν, ὡς ἐκ προαιρέ-
15 σεως κτωμένη καὶ σπουδῆς ἡμετέρας. ὀρίζεται δὲ καὶ τὴν προαίρεσιν
ὄρεξιν ταύτην εἶναι λέγων βουλευτικὴν. ὀρεκτικὴ μὲν γὰρ δύναμις ἡ προ- 50
αίρεσις, καὶ διὰ τοῦτο ὄρεξις, βουλευτικὴ δέ, διότι προηγησαμένης βουλεύ-
σεως ἐνεργεῖ τὸ οἰκεῖον, τὸ βέλτιον προτιμῶσα τοῦ χείρονος. τρία γὰρ
ἔχει ταῦτα τὰ ἐν ταῖς πράξεσι θεωρούμενα, βούλησις προαίρεσις βούλευσις·
20 ἡ μὲν βούλησις τοῦ ἀγαθοῦ ἀπλῶς ὄρεξις, αὕτη ἐν μὲν ταῖς θεαίαις οὐσίαις
θεωρουμένη κατάληψιν ἔχει τοῦ ἀγαθοῦ ἀκριβῆ, οὐ καὶ αὐτόθεν ὀρέγεται,
μὴ δεομένη βουλεύσεως, διὰ τὸ ὅλως τὰ θεῖα μὴ λείπεσθαι φρονήσεως,
διὰ τὸ εἶναι κατὰ | ταύτην ἀνενδεῆ, ἡ δὲ ψυχὴ συνδεδεμένη τῷ σώματι 85^v
καὶ τὸ ὅμμα τὸ αὐτῆς τῇ γενέσει θολούμενον ἔχουσα, ἀγνοεῖ τὰ πολλὰ,
25 διὸ καὶ δεῖται φρονήσεως βουλομένης μὲν τὸ ἀγαθόν, δεδοικυῖα δὲ μὴ
πλάνην τινὰ ὑποστήσεται, ὥστε καὶ βουλεύεται κἀντεῦθεν εὐροῦσα τὸ
ἀγαθὸν προαιρεῖται αὐτὸ τοῦ μὴ ἀγαθοῦ καὶ γίνεται παρ' αὐτῇ, μέση
βουλήσεως καὶ προαιρέσεως, ἡ βούλευσις, εὐρίσκουσα μὲν τὸ τῇ βουλήσει 5
ὀρεκτόν, οὐ ἐκείνη συγκεχυμένως ὀρέγεται, τοῦτο αὐτῇ ὠρισμένως ἐπὶ τοῦ
30 προκειμένου πρακτέου ἀπογυμνώσασα, προτρεπομένη δὲ τὴν προαίρεσιν
ἐλέσθαι αὐτό. ὥστε δύο ταῦτα δεῖ συνδραμεῖν τὸν τε λόγον ἀληθῆ εἶναι,
ὅν ἡ διάνοια συνεστήσατο εἴτε τὸ ἀγαθὸν ἀγαθὸν εἴτε τὸ φαῦλον φαῦ-
λον περαίχουσα καὶ τὴν ὄρεξιν ὀρθήν, ἵνα μὴ διάστροφος οὖσα αὕτη οὐκ
ὀρέγεται ἐκείνου, ὃ ἡ διάνοια διωκτὸν εἶναι συνεπεράνατο, ἀλλὰ πρὸς τοῦ-
35 ναντίον ὀρμᾷ. πολλάκις γὰρ ἐπὶ τῶν ἐμπαθῶν τοῦτο γίνεται, οἷον δὲ 10
καὶ ἡ Μήδεια, εἰδυῖα μὲν ἐκ τοῦ λόγου, ὅτι φαῦλα ἦν ἅπερ ἔμελλε ὀρᾶν,

1 ἐπεὶ B: ἐπειδὴ a et Aristoteles

2 μὲν ταῦτα Ba et Aristot. codd. L^bO^b: ταῦτα

Aristot. vulg.

3 post ὀρθήν Aristotelia εἴπερ ἡ προαίρεσις σπουδαία om. Ba τὸν

scripsi ex Aristotele: τὰ Ba

5 rthesis usque ad ἡ ἀλήθεια πρακτικὴ (p. 1138^a26) a

11 τέλος B: τέλειον a

19 ταῦτα B: om. a

23 ἡ δὲ B: ἡ a

28 τὸ B:

τὰ a

34 ὀρέγεται a: ὀρέγεται B

36 cf. Eurp. Med. 1078

ὕπὸ δὲ τῆς κατὰ θυμὸν νικωμένη ὁρέξεως, ἔδρασεν ἐκεῖνα, ἃ ὁ λόγος 85^v
εἶναι φαῦλα ἀπέδειξε. πῶς δ' ἂν εἴη ἡ ὁρεξις ὀρθή; εἰ ἡ προαίρεσις
σπουδαία ἐστί, τουτέστιν ἀρετῆς ἐχομένη, καὶ προτιθεῖσα τὸ κρεῖττον τοῦ
χειρόνος· ὁρεξις γὰρ οὕσα βουλευτική, ὥσπερ εἴρηται, ἐὰν σπουδαῖος ᾖ,
5 ἐκεῖνου ὁρέζεται ὅπερ ὡς ἀληθῶς ἀγαθὸν ἡ βούλευσις συνεπέρανεν, ὥστε
ὅπερ ὁ λόγος κατέφη ἀγαθὸν εἶναι, τοῦτο διώκει σπουδαία οὕσα ἡ βου- 15
λευτική ὁρεξις.

p. 1139^a26 Αὕτη μὲν οὖν ἡ διάνοια καὶ ἡ ἀλήθεια πρακτική, τῆς
δὲ θεωρητικῆς διανοίας καὶ μὴ πρακτικῆς μηδὲ ποιητικῆς
10 τὸ εὖ καὶ κακῶς τ' ἀληθές ἐστι καὶ ψεῦδος· τοῦτο γάρ ἐστι
παντὸς διανοητικοῦ ἔργον.

Ἐπεὶ εἰς δύο διήρηκε τὴν διάνοιαν καὶ τὸ μὲν αὐτῆς εἶπε περὶ τὰ ἐνδεχό-
μενα καταγίνεσθαι, τὸ δὲ περὶ τὰ ἀναγκαῖα, καὶ τὸ μὲν ὠνόμασε λογιστικόν, 20
τὸ δ' ἐπιστημονικόν, εἰπὼν τὴν ἰδιότητα τοῦ λογιστικοῦ, λέγει νῦν καὶ τὴν
15 τοῦ ἐπιστημονικοῦ. ἐν ἐκείνῳ μὲν γὰρ οὐ μέχρι θεωρίας ἦν τὸ τέλος,
ὥσθ' ἱκανὸν εἶναι τοῦ εὑρεῖν τὴν ἀλήθειαν, ἀλλ' ἔδει καὶ ὁρεξίν ἐπακολου-
θῆσαι διώκουσαν τὸ συμπερανθὲν καὶ πράξιν κατορθοῦσαν τὸ ἀγαθόν, ὅτι
γε καὶ ἐφ' ἡμῖν ἡ κτῆσις ἐκείνων. ἐνδεχομένου γὰρ ὄντος καὶ τῆς ἡμε-
τέρας δεομένου σπουδῆς εἰς τὴν αὐτοῦ ἀποτελέσειν (τοιαῦτα γὰρ τὰ σωφρο-
20 νικά), διὰ τοῦτο καὶ πρακτικὸν τὸ εἶδος τῆς διανοίας ἐκεῖνο καὶ τῆς ἀλη- 25
θείας ὠνόμασται. τὸ δὲ τῆς θεωρητικῆς μηδὲ πρακτικῆς μηδὲ
ποιητικῆς. τὸ εὖ καὶ κακῶς μέχρι τοῦ θεωρεῖν ἔχει, τὸ μὲν εὖ, ὅταν
εὐρίσκη τὸ ἀληθές, τὸ δὲ κακῶς, ὅταν πλανᾶται καὶ ψεύδεται, αἶον εἴ τις
περὶ τοῦ σχήματος ζητοίῃ τῆς γῆς, εἴτε σφαιρικῇ εἴτε τυμpanοειδῆς εἴτε
25 φακροειδῆς. ἐν τούτῳ γὰρ εὐρών τις τὸ ἀληθές ὅτι σφαιροειδῆς ἀρκεῖται,
ἀλλ' οὐ δεήσει αὐτῷ σφαῖραν ποιῆσαι ἢ γῆν ἢ ἄλλο τι ἐπὶ τῇ τῆς ἀλη-
θείας εὐρέσει ἐργάσασθαι. συνῆψε δὲ τῇ πρακτικῇ τὴν ποιητικὴν, ὡς 30
καὶ αὐτὴν ἐνεργοῦσαν περὶ τὰ ἐνδεχόμενα καὶ περὶ τὰ ἐφ' ἡμῖν ἔχουσιν
τὸ ποιούμενον, οὗ ἕνεκα καὶ ἡ κατὰ τὸν λόγον σκέψις αὐτῇ γεγένηται, ὡς
30 ἐπὶ τῆς τεκτονικῆς καὶ χαλκευτικῆς καὶ τῶν τοιούτων. εἰπὼν δὲ περὶ
τῆς θεωρητικῆς ὅτι τὸ εὖ αὐτῇ καὶ κακῶς, τὸ ἀληθές αὐτῇ καὶ τὸ
ψεῦδος ἐπήνεγκε. τοῦτο γάρ ἐστι παντὸς διανοητικοῦ ἔργον ὡς κοινῆς οὐ-
σης τῆς τοῦ ἀληθοῦς εὐρέσεως ἢ καὶ τοῦ πλανηθῆναι περὶ τὸ ψεῦδος
ἀμφοῖν τοῖν μορίοις τοῦ διανοητικοῦ, διὸ καὶ ἐπάγει τοῦ δὲ πρακτικοῦ 35
35 καὶ διανοητικοῦ ἡ ἀλήθεια ὁμολόγως ἔχουσα τῇ ὁρέξει τῇ ὀρ-
θῇ. ἐπὶ γὰρ τοῦ διανοητικοῦ τοῦ μὴ μέχρι τοῦ εὑρεῖν τὴν ἀλήθειαν
ἵσταμένου, ἀλλὰ καὶ πράξαί τι ἀπαιτοῦντος κατὰ τὴν βουλευτικὴν ὁρεξίν,

6 κατέφη B: κατέφηγεν a

codices

καὶ μὴ a et Aristoteles

8 αὕτη — πρακτική ut partem commentarii praebent

11 rthesis usque ad verba τῇ ὀρθῇ (p. 1139^a31) a

21 μὴ δὲ (prius) B:

ἤτοι τὴν προαίρεσιν, οὐκ ἔστι τὸ εὖ καὶ τὸ κακῶς μέχρι τοῦ ἀληθοῦς 85^v
καὶ τοῦ ψεύδους, ἀλλὰ καὶ πράξιν ἀκολουθεῖν κατὰ τὸ σπουδαῖον ἢ φαῦ-
λον. ἔχει οὖν ἡ ἀλήθεια ἐν τῷ τοιούτῳ εἶδει τοῦ διανοητικοῦ ὁμολό-
γως, ἡγουν συμφώνως, τῇ ὁρέξει τῇ ὀρθῇ· οὕτω γὰρ κατορθοῦται τὸ ἀγα- 40
5 θὸν τῆς ἀληθείας εὐρισκομένης, ὅτι τὸ πρακτικὸν ἀγαθὸν ἀγαθὸν ἔστι
καὶ τῆς ὁρέξεως ἐχούσης ὀρθῶς, ὥστε μὴ εὐρῆσθαι τὸ ἐναντίον τοῦ
συμπερανθέντος τῇ λογικῇ διανοίᾳ, ἀλλ' ἐκεῖνο ὅπερ ἀληθῶς συμπεπέ-
ρανται.

p. 1139^a31 Πράξεως μὲν οὖν ἀρχὴ προαίρεσις, ὅθεν ἡ κίνησις
10 ἀλλ' οὐχ οὗ ἕνεκα, προαιρέσεως δὲ ὁρεξίς καὶ λόγος ὁ ἕνεκά
τινος.

Ἐπὶ τῶν πρακτικῶν ἀρετῶν καὶ τῶν κατ' αὐτὰς ἐνεργειῶν, αἱ καὶ 45
πράξεις ἰδίως λέγονται, τρία ταῦτα θεωρεῖται, διάνοια, ἡ καὶ λογισμὸς εἰ-
δικῶς ὀνομάζεται, προαίρεσις, ὁρεξίς. λέγει οὖν τίνα τὰ τρία ταῦτα λόγον
15 ἔχει πρὸς ἀλλήλα, καὶ τὴν μὲν προαίρεσιν φησιν αἰτίαν τῆς πράξεως καὶ
αἰτίαν οὐ τελικὴν (αὕτη γὰρ ἔστι τὸ οὗ ἕνεκα), ἀλλὰ ποιητικὴν. ὅθεν
γὰρ ἡ κίνησις τὸ ποιητικὸν ἔστιν αἷτιον· ἐκ γὰρ τῆς προαιρέσεως ἡ πρά-
ξις ἀπογεννᾶται. προαιρούμενοι γὰρ τὸ ἀπὸ τῆς διανοίας ἀποδειχθὲν ἀγα- 50
θὸν τοῦ ἀντικειμένου αὐτοῦ ἐνεργοῦμεν καὶ πράττομεν ὥστ' ἐφικέσθαι
20 αὐτοῦ. τῆς δὲ προαιρέσεως αὐτῆς αἷτιον ὁρεξὶν φησι καὶ λόγον τὸν ἕνεκά
του, καίτοι πρότερον τὴν ὁρεξὶν ἀπλῶς ὡς γένος τῆς προαιρέσεως εἴ-
ληφε καὶ τὸν λόγον ὡς διαφορὰν συστατικὴν, ὅτε τὴν προαίρεσιν ὠρίζετο
εἶναι ὁρεξὶν βουλευτικὴν. πῶς οὖν νῦν αἷτια ποιητικά φησι τῆς ὁρέξεως;
μᾶλλον γὰρ ἂν φαίη τις ταῦτα ἢ ἄμφω ὕλικά ὡς μέρη ὄντα τοῦ ἐξ αὐτῶν
25 ὅλου (τὸ γὰρ ὡς ἐκ μερῶν ὅλον εἶδος ἔστιν ὡς ἐν | ὕλῃ ἐνθεωρούμενον 86^r
τοῖς ἐξ ὧν συντέθεται μέρεσιν) ἢ τὸ μὲν ὕλη, τὸ δὲ εἶδος. ἐν γὰρ τοῖς
ὀρισμοῖς ὕλη μὲν τὸ γένος ἀναλογεῖ, εἶδει δὲ αἱ διαφοραί. δόξειε δ' ἂν
ἐν τούτοις μὴ ἀκολουθεῖν ἑαυτῷ ὁ Ἀριστοτέλης. ἢ ἐκεῖ μὲν τὴν ἀπλῶς
ὁρεξὶν τῆς προαιρέσεως γένος εἴληφεν ὡς κοινὴν οὖσαν ἀλόγοις καὶ λογικοῖς
30 καὶ εἶδος αὐτῆς τὴν προαίρεσιν ἔταξεν ὡς μόνων οὖσαν τῶν λογικῶν, διὸ
καὶ βουλευτικὴ ἔστιν, ἐνταῦθα δὲ ποιητικὴν αἰτίαν τῆς προαιρέσεως φησι 5
τὴν ὁρεξὶν, ὅτι προκειμένου τινὸς ὁρεκτοῦ, δεῖ προηγήσασθαι τὴν ὁρεξὶν
ἔφεςιν οὖσαν τοῦ ὁρεκτοῦ ἀπλῶς καὶ λόγου χωρίς, εἶτα τὸν λόγον ἐπισχεῖν
τὴν ταύτης ὁρμήν, ὥστε συλλογίσασθαι αὐτὸν καὶ δεῖξαι, εἰ ἀξίως αὕτη

1 τὸ εὖ καὶ τὸ κακῶς scripsi: τοῦ εὖ καὶ τοῦ κακῶς Ba 2 τοῦ ψεύδους B: ψεύδους a
τὸ σπουδαῖον B: τὸν σπουδαῖον a 12 ἐπὶ B: ἐπεὶ a 18 προαιρούμενοι B: προαι-
ρουμένης a 22 post συστατικὴν verba ὅτε τὴν προαίρεσιν—ὁρεξὶν et ἀπλῶς—συστα-
τικὴν habebat B quae rubro delevit, tum ὅτε τὴν προαίρεσιν e. q. s. ὅτε B: ὅτι a
23 ὁρέξεως B: προαιρέσεως a 24. 25 τοῦ ἐξ αὐτῶν ὅλου bis B 27 ἀναλογεῖ B:
ἀναλογοῦν a 33 ἔφεςιν B: ἔφεξιν a ἐπισχεῖν a: ἐπισχῇ B 34 ἀξίως B:
ἔξεως a

ὠρέξατο, καὶ οὕτω τὴν προαίρεσιν ἐπακολουθῆσαι, τὴν ἀρχὴν λαβοῦσαν 86^r
 ἀπὸ τῆς ὀρέξεως, καὶ τοῦ λόγου τοῦτο ἀληθὲς περὶ τὸ ὀρεκτὸν ἀποδείξαν-
 τος. καὶ οὕτως ἔξει παρ' ἑαυτὴν ἡ προαίρεσις τὴν μὲν ὄρεξιν ὡς γένος, 10
 τὸν δὲ λόγον ὡς διαφορὰν, οὐκέτι ζητοῦντα καὶ συλλογιζόμενον ὁποῖον τὸ
 5 τῇ ὀρέξει γεγονὸς ὀρεκτὸν (τοῦτο γὰρ ἤδη εὑρηκε, καὶ διὰ τοῦτο καὶ ἡ
 προαίρεσις ἠκολούθησεν) ἀλλὰ βουλευόμενον ὥπως αὐτοῦ ἐπιτεύξεται. ταῖς
 μὲν γὰρ ὑπὸ τὴν ψυχικὴν οὐσίαν δυνάμεσιν ἔξω οὐσαις ὕλης οὐ δεῖ βου-
 λεύσεως, ἐκεῖνα βουλευομέναις δ' ἐξ ἀνάγκης καὶ δύνανται καὶ ἐν οἷς οὐκ
 ἔστι τὸ ἀπλῶς ἐνδεχόμενον, τῇ δὲ ψυχῇ συνδεδεμένη ὕλη καὶ σώματι
 10 καὶ δυνάμεις ἀλόγους ἐχούσῃ συνηρτημένας αὐτῇ καὶ ἀμφιβολία καὶ 15
 ἄγνοια πρόσσεστι καὶ τὸ ἐνδεχόμενον συμπαρομαρτεῖ ἐν ταῖς πράξεσι. διὸ
 καὶ κινδυνεύει εἰς ἔνδειαν ἵεναι πολλάκις φρονήσεως, ὥστε δεῖ αὐτῇ καὶ
 βουλεύσεως διὰ ταύτην τὴν ἔνδειαν τὸν τρόπον ἀνερεινώσεως, δι' οὗ ἀπλῶς
 ἢ ῥαρότερον τοῦ ὀρεκτοῦ ἐπιτεύξεται. εἰπὼν δὲ ὅτι προαιρέσεως ἀρχὴ ἡ
 15 ὄρεξις καὶ λόγος ἐστίν, ἐπάγει τὸ δ' ἕνεκά τινος, ἵνα δηλώσῃ τὸν λόγον
 καὶ τὴν διάνοιαν τὴν ἐν τοῖς πρακτικοῖς ἀρμόζουσαν, ἡ ἔστιν ἡ μὴ μέχρι
 τῆς ἀληθείας ἵσταμένη τοῦ συμπεράσματος ἀλλ' ἡ ἕνεκα συλλογιζομένη 20
 τῆς πράξεως καὶ τοῦ κατ' αὐτὴν τέλους, ἡ καὶ τοῖς ἐνδεχομένοις ἐφήρ-
 μοσε, τοῖς τε κατὰ πράξιν καὶ ποιήσιν. ἡ γὰρ ἐπιστημονικὴ διάνοια οὐχ
 20 ἕνεκά τινος ἐτέρου τὸ παρ' ἑαυτῇ ἀληθὲς ἀποδείκνυσιν, ἀλλ' ἔχει τὸ αὐτ-
 αρκες ἑαυτῇ μέχρι τοῦ εὑρεῖν τὴν ἀλήθειαν, καθάπερ καὶ ἤδη εἴρηται.
 ἔστι τοίνυν συνιδεῖν ἐκ τῶν εἰρημένων, ὅτι διττὴ ἡ ὄρεξις καὶ ὁ λόγος
 διττὸς ἐν τοῖς πρακτοῖς ἀγαθοῖς. πρώτη μὲν ὄρεξις ἡ πρὸ τῆς τοῦ λόγου
 κρίσεως καὶ τοῦ ἀποδείξαι, εἰ ἄξιον τοῦ ὀρεχθῆναι τὸ προκείμενον, ἡ καὶ 25
 25 οὕτω λογικὴ λέγεται ὄρεξις, δευτέρα δὲ ὄρεξις ἡ μετὰ λόγου, ἡ καὶ προ-
 αίρεσις ὀνομάζεται καὶ μετὰ τὴν ἀπόδειξιν τοῦ ἄξιον (εἶναι) ὀρέξεως τὸ
 προκείμενον ἐπιγίνεται. λόγος δὲ πρῶτος μὲν ὁ ἀγαθὸν εἶναι συλλογιζό-
 μενος τὸ κατ' ὄρεξιν γεγονός, ὅς καὶ προηγεῖται τῆς προαιρέσεως, δεύ-
 τερος δέ, ὅς τὸν τρόπον εὐρίσκει δι' οὗ τοῦ ἐν προαιρέσει γεγονότος ἐπι-
 30 τυγχάνει ὁ προαιρούμενος.

p. 1139^a33 Διὸ οὕτ' ἄνευ νοῦ καὶ διανοίας οὕτ' ἄνευ ἡθικῆς
 ἔξεως ἡ προαίρεσις· εὐπραξία γὰρ καὶ τὸ ἐναντίον ἐν πράξει 30
 ἄνευ νοῦ καὶ διανοίας καὶ ἡθους οὐκ ἔστι.

Πιστοῦται διὰ τούτων τὸ εἰρημένον, ὅτι ἀρχὴ ποιητικὴ τῆς προαιρέ-
 35 σεώς ἐστὶν ὄρεξις καὶ λόγος ὁ τὸ ἀφορᾶν πρὸς πράξιν ὡς τέλος συλλογι-
 ζόμενος. δείκνυσι δὲ ἐκ τοῦ ὑστέρου τὸ πρότερον, τεκμηριώδη τὸν λόγον
 ποιούμενος. ὅτι γὰρ, φησὶν, ὄρεξις καὶ λόγος αἷτια ποιητικὰ προαιρέσεως,

6 βουλευόμενον B: βουλόμενον a ὥπως αὐτοῦ bis, altero loco deleta B ταῖς a:
 τοῦ B 16 μὴ B: om. a 26 εἶναι a: om. B 31 ἡθικῆς ἐστὶν a et Aristoteles:
 ἡθικῆς B 32 ἔξεως B et Aristoteles: ὀρέξεως a 33 ἄνευ νοῦ Ba: om. Aristot.
 35 τὸ a: τῷ B

δῆλον ἐκ τοῦ ἄνευ νοῦ καὶ διανοίας καὶ ἡθικῆς ἕξεως μὴ εἶναι προαίρε- 86^r
 σιν. εἰ μὴ γὰρ ἦ τε ὁρεῖς κινηθῇ πρὸς τὸ ὁρεκτὸν καὶ ὁ νοῦς ὁ πρακτι- 35
 κὸς συμπεράνη περὶ αὐτοῦ ὡς ἄξιον ἐλέσθαι αὐτό, ἢ προαίρεσις ἐτέρως
 οὔτ' ἐνεργεῖ οὔτε γίνεται. νοῦν γὰρ καὶ διάνοιαν τὸν περὶ τοῦ ὁρεκτοῦ
 5 συμπεραίνοντα λόγον ὠνόμασεν. ὀνομάζεται γὰρ καὶ ἡ διάνοια νοῦς ὡς
 νοῦ μίμημα. ὁ γὰρ κυρίως νοῦς ἀπλαῖς ἐπιβολαῖς γινώσκειν πέφυκε, τού-
 τῳ μέσῳ χρωμένη ἡ διάνοια οἰκείῳ τοῦ πράγματος ἀνειλιγμένως καταλαμ-
 βάνει. τὸ δὲ ἄνευ ἡθικῆς ἕξεως περὶ τῆς ὁρέξεως εἴρηται, ὅτι τῇ
 ὁρέξει τὸ ὀρθῶς ἐνεργεῖν ἢ μὴ ἐκ τοῦ ἡθους περιγίνεται, ὡς ἀγαθοῦ ὄν- 40
 10 τος αὐτοῦ ὀρθὴν εἶναι καὶ τὴν ὁρεξίν, πονηροῦ δὲ διάστροφον. ὥστε δεῖ
 συντρέχειν ἀλλήλοις ἐν τῇ προαιρέσει τὴν διάνοιαν καὶ τὴν ὁρεξίν, τὴν
 μὲν ὀρθῶς ὁρεγομένην, τὴν δ' ἀληθῶς συλλογιζομένην καὶ συμπεραίνου-
 σαν. τὸ γὰρ εὖ καὶ τὸ μὴ ἐν ταῖς πράξεσιν ἄνευ τούτων ἀμφοῖν οὐ γί-
 νεται, τὸ μὲν εὖ ἔχοντων ὀρθῶς, τὸ δ' ἐναντίον τοῦ εὖ διεστραμμένως.

15 p. 1139^a35 Διάνοια δ' αὐτὴ οὐθὲν κινεῖ, ἀλλ' ἢ ἕνεκά τινος καὶ
 πρακτικῆς· αὕτη γὰρ καὶ τῆς ποιητικῆς ἄρχει· ἕνεκα γὰρ τοῦ 45
 ποιεῖ πᾶς ὁ ποιῶν, καὶ οὐ τέλος ἀπλῶς ἀλλὰ πρὸς τι. καὶ τινὸς
 τὸ ποιητὸν ἀλλ' οὐ τὸ πρακτόν. ἢ γὰρ εὐπραξία τέλος, ἢ δ'
 ὁρεῖς τούτου· διὸ ἢ ὁρεκτικὸς νοῦς ἢ προαίρεσις ἢ ὁρεῖς
 20 διανοητικῆ, καὶ ἢ τοιαύτη ἀρχὴ ἄνθρωπος.

Εἴρηκε μὲν καὶ προλαβὼν ἤδη διαφορὰς τῶν δύο τῆς διανοίας εἰδὼν,
 παραδίδωσι δὲ εἰσέτι καὶ νῦν. ποιεῖται δὲ καὶ ὑποδιαίρει τῆς περὶ τὰ
 ἐνδεχόμενα διανοητικῆς, διαιρῶν αὐτὴν εἰς πρακτικὴν καὶ ποιητικὴν, καὶ 50
 φησι ταύτας διαφέρειν πρὸς ἀλλήλας τῷ τὴν μὲν μέχρι τοῦ πρακτικοῦ
 25 τέλους ἴστασθαι τὴν δέ, τὴν ποιητικὴν, ἔχειν τι τέλος τῆς κατ' αὐτὴν
 ἐνεργείας, ἐπέκεινα δὲ ὡς ἕνεκά του ἐνεργοῦσαν καὶ τὸ τέλος αὐτῆς
 πρὸς ἕτερον ἀναφερόμενον ἔχουσιν, ὡς ὅν λόγον ἔχει ἡ πρακτικὴ πρὸς
 τὴν ἐπιστήμην, τὸν αὐτὸν ἔχειν τὴν ποιητικὴν πρὸς τὴν πρακτικὴν. ὡς
 γὰρ ἐν ἐκείναις ἢ μὲν ἐπιστημονικὴ διάνοια τέλος ἔχει τὸ εὐρεῖν τὴν ἀλή-
 30 θεϊαν καὶ περαιτέρω οὐδὲν προστίθῃσιν, ἢ δὲ πρακτικὴ εὐρίσκει μὲν 86^v
 καὶ αὐτὴ τὰληθές, οὐ μέχρι δὲ τούτου ἴσταται ἀλλὰ δεῖ καὶ πράξεως, ἵν'
 ἐφίκηται τοῦ ὁρεκτοῦ περὶ οὗ καὶ συνελογίσαστο, οὕτως ἢ ποιητικὴ τέλος
 τῆς οἰκείας ἐνεργείας ὃ ἀπετέλεσεν ἔχουσα οὐ μέχρι τούτου ἴσταται, ἀλλ'
 ἀναφέρει τοῦτο πρὸς ἕτερον σκοπιμώτερόν τε καὶ τελικώτερον, (οἶον ἢ
 35 οἰκοδομικὴ τέλος μὲν ἔχει τοῦ οἰκοδομεῖν τὴν οἰκίαν, τῆς δὲ οἰκίας σκο-
 πιμώτερον καὶ τελικώτερον) τὴν σωτηρίαν τῶν ἐν αὐτῇ οἰκούντων καὶ 5
 ἀποτιθεμένων. καὶ ἔοικε κατὰ λόγον ἀκολουθητέον τῇ τῆς ἀνθρώπου

6. 7 τούτῳ a: τοῦτο B

15 τινος B (sed cf. p. 284,31): του a et Aristoteles

18 ἀλλ' οὐ B: ἀλλὰ a et Aristoteles

21 διαφορὰς B: διαφορὰν a

34 οἶον ἢ—

τελικώτερον (36) a: om. B

ψυχῆς ιδιότητι. ἐπεὶ γὰρ πέφυκεν αὐτὴ καὶ χωριστὴ εἶναι σώματος τε 86^v
 καὶ τῶν συντηρημένων αὐτῇ ζωῶν ἐν τῷ θεωρεῖσθαι μετὰ τοῦ σώματος
 καὶ συμπλέκεσθαι τούτοις διὰ τὰ αὐτοῖς χρησιμεύοντα ἐνεργεῖν μετ' αὐτῶν
 καὶ δι' αὐτῶν εἰς ἐκτός, ὥς μὲν χωριστὴ τούτων ἔχει καὶ ὑπὲρ αὐτὰ
 5 τὴν ἐνέργειαν εὐρίσκουσα τάληθες κατὰ τὴν ἑαυτῆς καθ' αὐτὴν τελειότητα 10
 καὶ μηδὲν δεομένη προσθεῖναι ὥς μηδὲν τῆς ἀληθείας ἔχουσα τελικώ-
 τερον, ὥς δὲ πρὸς αὐτὰ ἐνεργοῦσα καὶ ταῦτα πρὸς τὸ βέλτιον ἄγουσα
 καὶ πείθουσα ταῦτα ἔπεσθαι αὐτῇ κατὰ τὸ ἐκάστω αὐτῶν ἐγγχωροῦν ἔχει
 μετὰ τὴν τῆς ἀληθείας εὑρεσιν τέλη ἕτερα, αὐτῇ μὲν ἀρκοῦντος κἀν-
 10 ταῦθα πρὸς ἑαυτὴν τοῦ εὐρεῖν τὴν ἀλήθειαν, ἐκείνων δὲ μὴ ἀρκουμένων
 πρὸς τὴν οἰκίαν τελείωσιν ἐπὶ μόνῃ τῇ εὐρέσει τοῦ ἀληθοῦς ἀλλὰ δεο-
 μένων καὶ ἐνεργημάτων ἐτέρων καὶ πράξεων, ἵν' οὕτως ἀκολουθήσωσι 15
 τῷ βελτίονι καὶ μὴ σπῖλον αὐτῷ τινα καὶ μῶμον προσάψωσι, τὴν αὐτοῦ
 εὐγένειαν τῇ πρὸς τὰ χεῖρω ῥοπῇ καθυβρίσαντα. ὥς δὲ προσύλων ὄντων
 15 φύσει τῶν συμπεπλεγμένων τῇ κρείττονι καὶ δεομένων διὰ τοῦτο πολλῶν
 τῶν ἔξωθεν, διὰ τοῦτο καὶ πράξεις καὶ τέλη τῶν πράξεων διάφορα κατὰ
 γένος. ταῦτά ἐστι τό τε οὐ καὶ τὸ φ. ἐντεῦθεν τέχναι πολλὰ χρειώδη
 κατασκευάζουσιν, ὥς ἔστιν ἰδεῖν ἐπὶ τῶν ποιητικῶν τεχνῶν, ἐν αἷς ὥς
 οὐ μὲν ἔνεκε τέλος τὸ τῆς τέχνης ἔργον καὶ ἀποτέλεσμα, ὥς δὲ φ, ἥτοι 20
 20 δι' ὃ ἡ χρεία τῆς καθ' ἡμᾶς θνητοειδοῦς φύσεως πολλῶν δεομένη πρὸς
 τὸ συνίστασθαι καὶ μὴ φθειρεσθαι εἰς τε ἀναπλήρωσιν τῶν κενώσεων καὶ
 εἰς τὸ βλάπτεσθαι παρὰ μηδενοῦ τῶν ἐπιόντων ἔξωθεν, οἷον ἀρτοποιητικὴ
 τέλος μὲν ἔχει ὥς οὐ τὸν ἄρτον, ὥς δὲ φ τὸ τρέφειν τὸν ἄνθρωπον,
 χαλκευτικὴ δὲ ὥς μὲν οὐ τὸ σκεῦος, τῆς κατ' αὐτὴν ἐνεργείας δὲ ἀπο-
 25 τέλεσμα, οἷον χύτραν ἢ λέβητα, ὥς δὲ φ, ὅτι ἄνθρωπον χρήσιμον, καὶ οἰκο-
 δομικὴ ὥς μὲν οὐ τὴν οἰκίαν, τέλος οὖσαν τῆς κατ' αὐτὴν ἐνεργείας καὶ 25
 πράξεως, ὥς δὲ φ τὴν ἀνθρωπίνην χρείαν, εἰς ἀποτροπὴν γινομένην τῶν
 ἐξ ἀέρος βλαβῶν ἢ ἄλλων τινῶν, ἃ δὲ ἐμπίπτοντα ἔξωθεν βλάβας τινὰς
 πέφυκε φέρειν. ταῦτα μὲν εἴρηται τὸν σκοπὸν ἐν βραχεὶ τῆς προκειμένης
 30 περιλαμβάνουσι λέξεως. ἴδωμεν δὲ κατὰ μέρος καὶ τὴν λέξιν αὐτὴν.
 διάνοια δ' αὐτῇ, φησὶν, οὐδὲν κινεῖ ἀλλ' ἡ ἕνεκά του καὶ πρακτι-
 κή. εἶπεν ὅτι πράξεως ἀρχὴ ποιητικὴ προαίρεσις, προαιρέσεως δὲ ὄρεξις
 καὶ λόγος ὁ ἕνεκά του, λόγον ὀνομάζων τὴν πρακτικὴν διάνοιαν. ἵν' οὖν 30
 μή τις οἰηθῇ ὅτι πάσης διανοίας τὸ τέλος ἕνεκά του ἐστι καὶ πᾶσα διά-
 35 νοια ἔχει τι, ὃ κινεῖ πρὸς τέλος ἕτερον τῆς ἀληθείας ἐπέκεινα, φησὶν, ὅτι
 ἡ διάνοια ἀπλῶς αὐτὴ καθ' αὐτὴν οὐκ ἔχει τι τέλος τῆς ἀληθείας σκοπι-
 μώτερον, ἵνα τι πρὸς ἐκεῖνο κινῇ καὶ ἀρχὴ αὐτὸ τῆς πρὸς ἐκεῖνο εἰς
 κινήσεως, ἀλλὰ προσλαβοῦσα τὸ πρακτικεῦσθαι πρακτικὴ διάνοια γίνεται
 καὶ τότε κινεῖ τὴν προαίρεσιν ὥστε πράξει καὶ ἐφικέσθαι τοῦ ὀρεκτοῦ,
 40 περὶ οὗ καὶ τὴν ἀλήθειαν συνεπέρανε. διὰ τοῦτο φησιν, ὅτι οὐχ ἡ ἀπλῶς 35

3 τὰ B: τὸ a

13 προσάψωσι a: προσάγωσι B

24 τῆς B: τὴν a

25 χύτραν

ἢ λέβητα a: χύτραι ἢ λέβητες B

33 τὴν B: τὴν δὲ a

διάνοια κινητική ἐστίν, ἀλλ' ἡ ἕνεκά του καὶ πρακτική, ἥτοι ἡ τὸ παρ' 86^v
 ἐαυτῇ ἀληθὲς διὰ τι τέλος παρ' ἐαυτὸ ἕτερον συμπεραίνουσα, ἡ καὶ πρα-
 κτική λέγεται διὰ τὸ μετὰ τὴν τοῦ ἀληθοῦς εὗρεσιν πρᾶξιν ἀπαιτεῖν καὶ
 κινεῖν πρὸς αὐτὴν τὴν προαίρεσιν, ἵνα τινὸς ἐφίκηται τέλους, ὅπερ ἐστὶ
 5 παρὰ τὸ συμπέρασμα, ὃ λαβοῦσα συνεπεράνατο. αὕτη γάρ, φησί, καὶ τῆς
 ποιητικῆς ἀρχεῖ. ἡ πρακτικὴ διάνοια, ἡ καὶ λογισμὸς καὶ λογιστικὴ
 διάνοια λέγεται, ἀρχὴ ἐστὶ καὶ τῆς ποιητικῆς διανοίας, ποιητικὴ δὲ ἐστίν 40
 ἡ ἔργον ὡς τέλος ἕτερον παρὰ τὴν ἐνέργειαν ἔχουσα, οἷαι πᾶσαι αἱ ποιη-
 τικαὶ ὀνομαζόμεναι τέχναι, ὧν ἀνδριαντοποιητικὴ οἰκοδομικὴ τεκτονικὴ καὶ
 10 αἱ τοιαῦται, ὧν ἐκάστη τέλος ἐστὶ παρὰ τὴν ἐνέργειαν ἕτερον, τῇ μὲν
 ἀνδριάς, τῇ δὲ οἰκία, τῇ δὲ κλίνη ἢ θρόνος ἢ τράπεζα ἢ τι τοιοῦτον ἕτερον.
 ἕνεκα γάρ του ποιεῖ πᾶς ὁ ποιῶν καὶ οὐ τέλος ἀπλῶς ἀλλὰ πρὸς τι. καὶ τι-
 νὸς τὸ ποιητὸν ἀλλ' οὐ τὸ πρακτόν. ἡ γὰρ εὐπραξία τέλος, ἡ δ'
 ὄρεξις τούτου. τὸ τέλος φησὶ τῆς ποιητικῆς, ἡγουν τὸ ἔργον καὶ ἀποτέ- 45
 15 λεσμα, δι' ὃ ἡ ἐνέργεια οὐκ ἐστὶν ἀπλῶς, ἡγουν οὐκ ἐστὶν ἐαυτοῦ καὶ
 μέχρις ἐαυτοῦ ἰστάμενον, ἀλλ' ἐν σχέσει θεωρεῖται καὶ πρὸς ἕτερον ἀνα-
 φέρεται ὡς τελικώτερον, οὗ καὶ εἶναι [καὶ] λέγεται ὡς δι' ἐκεῖνο γινόμε-
 νον· ὥσπερ τῆς οἰκοδομίας τέλος οὐσα ἡ οἰκία οὐκ ἔχει τὸ αὐτοτελές
 ἀλλὰ πρὸς τὴν χρεῖαν ἀφορᾷ τοῦ ἀνθρώπου καὶ ἐκείνου ἐστὶν ὡς δι'
 20 ἐκεῖνον γεγονός, καὶ οὕτως ἐπὶ παντὸς ποιητοῦ πράγματος. οὐ τοιοῦτον
 δὲ καὶ τῆς πρακτικῆς τέλος ἀλλ' ἀρχεῖ μόνον ὡς τέλος ἡ εὐπραξία, καὶ 50
 ἡ ὄρεξις ἐξ ἀρχῆς ταύτης ἐστίν, ἵνα εὖ πράξῃ ὁ ὀρεγόμενος, ὀρεχθεὶς
 τε καλῶς ἐξ ἀρχῆς καὶ ἀποδείξας καλῶς καὶ ὀρθῶς βουλευσάμενος καὶ
 τὴν ἐνέργειαν αὐτοῦ ἀποπερατώσας κατὰ τὸ δέον. διὸ ἡ ὀρεκτικὸς
 25 νοῦς ἡ προαίρεσις ἢ ὄρεξις διανοητικὴ, καὶ ἡ τοιαύτη ἀρχὴ ἄν-
 θρωπος. ἐπεὶ, φησὶν, ἡ προαίρεσις ἀπὸ μὲν ὀρέξεως ἀρχεται, νοῦν δ'
 ἔχει, τὸν λογιστικὸν δηλονότι καὶ πρακτικόν, ἐφεστηκότα τῇ ὀρέξει καὶ
 πρῶτον μὲν ἐξετάζοντα καὶ συλλογιζόμενον εἰ καλῶς ἡ | ὄρεξις ὠρεκται, 87^r
 ἔπειτα προαιρούμενον καὶ βουλευόμενον ὅπως τοῦ ὠρεκτοῦ ἐπιτεύξεται, διὰ
 30 τοῦτο ἡ προαίρεσις ἢ ὠρεκτικὸς νοῦς ἂν ῥηθῇ ὡς τῷ χρόνῳ προλαμβά-
 νουσιν τὴν ὄρεξιν ἔχουσα, τὸν δὲ νοῦν ἐπικρίνοντα, ἢ ὄρεξις διανοητικὴ.
 τὸ αὐτὸ γὰρ δηλοῦσιν ἀμφοτέρω ἢ τοῦ νοῦ τιθεμένου ὡς γένους καὶ τῆς
 ὀρέξεως ὡς διαφορᾶς ἐπιφερομένης εἰς διαστολὴν τοῦ θεωρητικοῦ, ἢ τῆς
 ὀρέξεως ταπτομένης ὡς γένους καὶ τοῦ διανοητικοῦ ὡς διαφορᾶς ἐπιφερο- 5
 35 μένης πρὸς διαστολὴν τῆς ἀπλῶς ὀρέξεως, ἢ καὶ τοῖς ἀλόγοις πέφυκε γίνε-
 σθαι, ὡς εἶναι τῇ σχέσει τοὺς ἀποδεδομένους τρεῖς ὅρους τῆς προαίρε-
 σεως διαφέροντας, τῷ δὲ ὑποκειμένῳ τοὺς αὐτούς· μᾶλλον δὲ ὁ πρῶτος
 καὶ ὁ τρίτος τῇ λέξει μόνῃ διαφέρουσιν. ὁ γὰρ ἐν τῷ πρώτῳ τὸ βου-
 λευτικόν, τοῦτο ἐν τῷ τρίτῳ τὸ διανοητικόν· ὁ γὰρ ὀρεγόμενος διανοεῖται

2 ἐαυτὸ B: ἐαυτῷ a

5 παρὰ B: περὶ a

10. 11 τῇ — τῇ — τῇ a: τὸ — τὸ —

τὸ B

12 τέλος B: τέλους a

17 οὗ scripsi: ὧ B: ὃ a

εἶναι λέγεται scripsi: εἶναι

καὶ λέγεται Ba

20 ἐκεῖνον B: ἐκείνου a

31 ἔχουσα a: ἔχουσιν B

33 εἰς B:

ὡς a

35 πρὸς B: om. a

ὥς ἔξιν ἔχων τέλος ἢς ἔνεκα καὶ νοεῖ καὶ συλλογίζεται καὶ βουλεύεται, 87^r
 τέλος ἔχων οὐ γινώσιν ἀλλὰ πρᾶξιν. τὸ δὲ ἢ τοιαύτη ἀρχὴ ἄνθρωπος 10
 τοιαύτην ἔχει τὴν ἔννοιαν. ἐπεὶ γὰρ τὰ μὲν τῶν ἐνεργούντων ὑπὲρ προαί-
 ρεσιν ἐνεργεῖ ὅσα ὑπὲρ λόγον ἀνθρώπινον, ὥς ὁ θεὸς καὶ ὅσα μεταξὺ νοῦ
 5 καὶ ψυχῆς ἐπέκεινα τῆς κατ' αὐτὴν τεταγμένα δυνάμεως (τὸ γὰρ προαι-
 ρούμενον ἅπαν βουλεύεται, τὸ δὲ βουλευόμενον ἅπαν ἐνδεῖα φρονήσεως
 βουλεύεται, οὔτε δὲ θεὸς οὔτε νοῦς ἐνδεῆς φρονήσεως οὐδὲ παρ' ἑαυ-
 τοῖς τι ἐνδεχόμενον ἔχουσιν, ἀλλ' ἀναγκαῖα πάντα καὶ βέβαια, τὰ
 δὲ λείπεται προαίρεσεως ὅσα καὶ λόγου λείπεται, μόνος δὲ ὁ ἄνθρωπος 15
 10 ἐνεργεῖν κατὰ προαίρεσιν πέφυκε, καὶ ἀρχὴ καὶ αἴτιος τῶν ἀποτελουμένων
 ἐκ ταύτης), διὰ τοῦτο φησὶ τῇ δόξῃ ταύτῃ ἀπαρεσκόμενος, ὅτι ἡ πρώτη
 ἀρχὴ καὶ αἰτία τῶν κατὰ προαίρεσιν ἐνεργημάτων ὁ ἄνθρωπος ἐστὶ, μήτε
 πρὸ αὐτῆς μήτε μετ' αὐτὴν ἔχουσα τι προαιρέσεως χρώμενον ἐν τοῖς
 ἐνεργήμασιν. ὥς γὰρ εἴρηται, τὸ προαιρούμενον καὶ βουλεύεται, τὸ
 15 βουλευόμενον καὶ λογικῶς ἐνεργεῖ καὶ περὶ τὰ ἐνδεχόμενα ποιεῖται τὴν 20
 βούλησιν.

p. 1139^b5 Οὐκ ἔστι δὲ προαιρετὸν οὐθὲν γεγονός, οἷον οὐθεὶς
 προαιρεῖται Ἴλιον πεπορθηκέναι. οὐ γὰρ βουλεύεται περὶ τοῦ
 γεγονότος ἀλλὰ τοῦ ἐσομένου καὶ ἐνδεχομένου. τὸ δὲ γεγονός
 20 οὐκ ἐνδέχεται μὴ γενέσθαι.

Περὶ τῶν ὑποκειμένων τῇ προαιρέσει φησὶν ἐνταῦθα, ὅτι ἐνδεχόμενά
 τέ ἐστὶ ταῦτα καὶ μέλλοντα. οὔτε γὰρ περὶ τῶν ἀναγκαίων βουλεύεται 25
 τις οὔτε περὶ τῶν ἤδη γενομένων, καὶ ἐπεὶ περὶ τῶν τοιούτων οὐκ ἔστι
 βουλεύεσθαι, οὐδὲ ἔστι τι τῶν τοιούτων προαιρετὸν. πᾶς γὰρ ὁ προαιρού-
 25 μενος βουλευόμενος προαιρεῖται. διὸ καὶ βουλευτικὴ ὄρεξις ἢ προαίρεσις
 καθ' αὐτὴν ἀποδίδεται. πῶς οὖν ἐστὶ προαιρετὸν περὶ οὗ οὐκ ἔστι βου-
 λεύεσθαι, καὶ εἰς τί δέον βουλεύσαιτ' ἂν τις περὶ πράγματος ἤδη γεγνο-
 τος, ἢ περὶ τίνος ὃ ἐστὶν ἀναγκαῖον γενέσθαι, καὶ μηδενὸς βουλευσαμένου
 περὶ αὐτοῦ; ὥς εἶναι ἐν τοῖς τοιούτοις κενὴν καὶ ματαίαν τὴν βούλευσιν. 30
 30 οὐκ ἄρα περὶ γεγονότων οὐδὲ ἀναγκαίων βουλεύσαιτ' ἂν τις ἐχέφρων,
 ὥστ' οὐδὲ προαιρήσεται τι τοιοῦτον. εἰ γὰρ ἔνθα προαίρεσις, ἐκεῖ καὶ
 βούλευσις, ἔνθα μὴ βούλευσις, ἐκεῖ οὐδὲ προαίρεσις. ἔτι εἰ περὶ τῶν ἐν-
 δεχομένων καὶ ἐφ' ἡμῖν ἢ προαίρεσις, τὸ δὲ γεγονός οὐκ ἐνδέχεται μὴ
 γενέσθαι, ἥτοι ὥς μὴ γεγονός εἶναι, διὰ τοῦτ' οὐδ' ἂν εἴη προαιρετὸν τὸ
 35 γεγονός. τίθησι δὲ καὶ τοῦ λεγομένου παράδειγμα τὸ πεπορθηκέναι. τίς γὰρ
 ἐστὶ νῦν προαιρούμενος πορθῆσαι τὸ πρὸ πλείστων πεπορθημένον ἐτῶν; διὸ 35
 ὁρθῶς Ἀγάθων “μονοῦ γὰρ αὐτοῦ καὶ θεὸς στερίσκειται ἀγέννητα

3. 4 post προαίρεσιν inserit ἐνέraisιν a 5 τεταγμένα B: τεταγμένης a 11 ἀπαρεσκόμενος
 rubro corr. in ἐπαρεσκόμενος B 14 fort. βουλεύεται καὶ 18 οὐ Ba: οὐδὲ Aristoteles
 19 ἀλλὰ τοῦ Ba: ἀλλὰ περὶ τοῦ Aristoteles 21 rthesis usque ad ἡ πεπραγμένα
 (p. 1139^b11) a 23 γενομένων B: γεγεννημένων a 37 Ἀγάθων] frg. 5 p. 764 Nauck²

ποιεῖν ἄσος' ἂν ἢ πεπραγμένα' τραγικὸς ποιητὴς ὁ Ἀγάθων καὶ μέμνη- 87^r
 ται τούτου ἐνταῦθα ὡς σύμφωνα εἰρηκότος αὐτῷ. διὸ καὶ ἐπαινεῖ τὴν ῥῆσιν
 αὐτοῦ ὡς εἰρηκότος ὀρθῶς. ἐπεὶ γὰρ φησιν οὕτως ἔχει ταυτί, διὰ τοῦτο
 καὶ Ἀγάθων ὀρθῶς εἶπεν, ὅτι τοσοῦτον ἀνάγκη ἐστὶ μὴ γεγονέναι τὸ ἤδη
 5 γενόμενον, ὡς ἐξεῖναι λέγειν τολμᾶν καὶ περὶ θεοῦ, ὅτι γε εἰ καὶ πάντα
 αὐτῷ δυνατὰ ὡς πάντων αἰτίῳ, ἀλλὰ τούτου μόνου στερίσκεται καὶ αὐτὸς
 τοῦ ποιεῖν ἀγέννητα ἃ ἤδη πέπρακται. ἢ ἐκεῖνος αἴτιος καὶ τοῦ πεπραγμέ- 40
 νου ὡς πάντων αἴτιος ἃ ἔστιν ἢ γεγέννηται, καὶ τὸ γενέσθαι τὸ γεγονὸς
 ἀναιρῶν ἀναιρήσει καὶ τὸ εἶναι αὐτὸν αἴτιον, ἢ ἀναίτιος ἀπλῶς τοῦ γε-
 10 γονότος ὑπάρχων οὐ πάντων ἔσται αἴτιος· ἃ ἄμφοι ἀδύνατα.

p. 1139^b12 Ἀμφοτέρων δὲ τῶν νοητῶν μορίων ἀληθὲς τὸ ἔργον.
 καθ' ὅς οὖν μάλιστα ἔξεις ἀληθεύσει ἑκάτερον, αὐταὶ ἀρεταὶ
 ἀμφοῖν. ἀρξάμενοι οὖν ἄνωθεν πάλιν περὶ αὐτῶν λέγωμεν.

Διεῖλε μὲν ἤδη εἰς δύο τὸν καθ' ἡμᾶς νοῦν, εἰς τὸ πρακτικὸν καὶ 45
 15 θεωρητικόν. καὶ εἰπὼν διαφέρειν αὐτοὺς ἀλλήλων κατὰ τὰ ὑποκείμενα,
 ὅτι ὁ μὲν περὶ τὰ ἐνδεχόμενα ἔχει, ὁ δὲ περὶ τὰ ἀναγκαῖα, ἀπέλαβεν
 ἰδίᾳ τὸν πρακτικόν, καθ' ὃν καὶ ὁ ὀρθὸς θεωρεῖται λόγος καὶ ἡ φρόνησις,
 καὶ ἐπεξῆλθε περὶ αὐτοῦ ὅσα ἔρκει παραστῆσαι τὴν κατ' αὐτὴν ἔννοιαν.
 προτίθεται δὲ νῦν εἰπεῖν περὶ πασῶν τῶν διανοητικῶν ἔξεων, αἱ πᾶσαι
 20 ἐπὶ τὸν ἀπλῶς ἀναφέρονται νοῦν. καὶ διὰ τοῦτο καὶ λαμβάνει τὸ πά-
 σαις ταύταις ὑπάρχειν κοινὸν ὡς τέλος αὐτῶν, ὃ καὶ ἔργον ὠνόμασε. φησὶν 50
 οὖν, ὅτι εἰς δύο διαιρουμένου τοῦ καθ' ἡμᾶς νοῦ, εἰς τὸ θεωρητικὸν καὶ
 πρακτικόν, ἑκατέρου τούτων ἡ ἀλήθεια τὸ τέλος ἐστί. δεῖ δὲ οὖν λαβεῖν
 καὶ καθ' ὅς ἔξεις ἀληθεύσει μάλιστα τῶν τοῦ νοῦ μορίων ἑκάτερον, αἱ
 25 καὶ ἀρεταὶ ἀμφοτέρων τῶν μορίων εἰσί, καὶ περὶ αὐτῶν εἰπεῖν ἀπασῶν,
 ὥστε καὶ ἀρξάμενοι ἄνωθεν λέγωμεν πάλιν περὶ αὐτῶν. ἔχει δ' ἀπορίαν,
 πῶς μόρια τῆς λογικῆς ὀνομάζει ψυχῆς οὔσης ἐνὸς τῶν καθ' αὐτὸ
 ἀσωμάτων, ἃ δὲ καὶ χωριστὰ σωμάτων εἰσίν. εἰ γὰρ καθ' αὐτὸ ἀσώ- 87^v
 ματον ἡ ψυχὴ, ὁτλον ὅτι καὶ ἀμερές, εἰ δὲ ἀμερές, πῶς μόρια λέγομεν
 30 αὐτῆς; ἢ ὡς πρὸς σώματος λόγον ἀμερῆς ἡ ψυχὴ καὶ ὅσα ἄλλα ἀσώματα
 μετὰ τὸ πρῶτόν ἐστιν, ὅτι γε καθ' ἑαυτὰ ἐν συνθέσει τε θεωρεῖται καὶ
 ἐκ διαφορῶν ὡς ἐκ μερῶν συνίσταται ἢ σύγκειται, καὶ θεότης λέγεται ἐν
 αὐτοῖς, μεθεκτῶς ἔχειν θεότητα λέγεται· καὶ οὐδὲν αὐτῶν οὕτω θεὸς ὡς 5
 αὐτὸ ὃν θεὸς καὶ οὐδὲν ἕτερον· εἰς δὲ θεὸς ὃς τοῦτο αὐτόθεος καὶ
 35 ἄλλο οὐδέν, καὶ τὰ πάντα κατ' αἰτίαν ὁμοῦ, τῶν δὲ μετ' αὐτόν, ὃ ἂν
 θεὸς εἶναι λέγεται, ἄλλο τι ὃν καθ' ὑπάρξιν, κατὰ μετοχὴν θεὸς εἶναι λέ-
 γεται, ὡς εἶναι ἅμα θεούμενον καὶ θεότητα καὶ μετέχον καὶ μετεχόμενον·

6 στερίσκεται corr. ex στερίσκεσθαι B

11 νοητῶν Ba: νοητικῶν Arist. ἀληθὲς Ba:

ἀλήθεια Aristoteles

12 μάλιστα ἔξεις B et Aristoteles: ἔξεις μάλιστα a

13 πάλιν περὶ αὐτῶν Ba: περὶ αὐτῶν πάλιν Aristoteles

23 ἑκατέρου B: ἑκάτε-

ρον a

24 καὶ καθ' B: καθ' a

34 οὐδὲν ἕτερον a: οὐδέτερον ἕτερον B

καὶ ἰδοὺ σύνθεσις καὶ διὰ τοῦτο καὶ μέρια ἐξ ὧν τὸ ὅλον σύγκειται. εἰ 87^v
οὖν καὶ τὰ ἐπέκεινα ψυχῆς πλὴν τοῦ πρώτου συντέθεται ἅπαντα, πολλῶ
μᾶλλον ἢ ψυχῇ, ὥστ' οὐδὲν ἄτοπον καὶ μέρια λέγειν αὐτῆς. οὐ γὰρ κατὰ 10
διάστημα οὐδ' ὥς συνεχῇ ἀλλὰ τρόπον, ὃν τὰ ἀσώματα συντίθεσθαι πέ-
5 φυκεν. ἀρξάμενοι οὖν ἄνωθεν, πάλιν περὶ αὐτῶν λέγωμεν. ἐπεὶ,
φησί, προτέρα ἢ ἐκάστη οὐσία τῆς αὐτοῦ τελειότητος, εἰρηκῶς ἤδη περὶ
τῆς οὐσίας ὅσον αὐταρκες ἦν πρὸς τὸ παρὸν τῶν δύο τῆς ψυχῆς μορίων,
λέγω δὴ τοῦ λογιστικοῦ καὶ θεωρητικοῦ, προτίθεται διδάξαι νῦν καὶ περὶ
τοῖς ἀμφοῖν τούτων τελειότητος. διὰ τοῦτο καὶ ἀναλαμβάνει τὸν λόγον ὥς
10 περὶ τῶν αὐτῶν πάλιν γινόμενον, ἥτοι τῶν μορίων τοῦ νοητικοῦ. τοῦτο 15
γὰρ τὸ ἄνωθεν καὶ τὸ πάλιν ὑποβάλλει νοεῖν. τὰ γὰρ περὶ τῶν ἀρετῶν
ἐκατέρου αὐτῶν καὶ τῆς τελειότητος παραδιδόμενα περὶ αὐτῶν ἂν εἶη
λεγόμενα.

p. 1139^b15 Ἐστω δὴ οἷς ἀληθεύει ἡ ψυχὴ τῷ καταφάναι ἢ ἀπο-
15 φάναι, πέντε τὸν ἀριθμόν· ταῦτα δ' ἐστὶ τέχνη ἐπιστήμη
φρόνησις σοφία νοῦς. ὑπολήψει γὰρ καὶ δόξῃ ἐνδέχεται δια-
ψεύδεσθαι.

Ἐκάστου τῶν ὄντων ἢ γινομένων ἡ μὲν οὐσία κατὰ τὴν ἐκ τοῦ ποιη- 20
τικοῦ αἰτίου θεωρεῖται πρόοδον, ἡ δὲ τελειότης κατὰ τὴν πρὸς ἐκεῖνο ἐπι-
20 στροφὴν τῆς πρὸς ἐκεῖνο ἀντιποιοιμένου ἐφέσεως κάκεινο κατὰ μέτρον
μιμεῖσθαι σπουδάζοντος, ἵν' ὥς ἐκεῖνο τέλειον, οὕτω καὶ αὐτὸ τέλειον
κατὰ τὴν αὐτῷ ἀρμόζουσαν τελειότητα γίνοιτο. διὸ καὶ τῇ ψυχῇ καὶ τοῖς
μορίοις αὐτῆς ἀναγκαῖον τὴν πρὸς ἐκεῖνο ποιεῖσθαι ἐπιστροφὴν κάκεινό
μιμεῖσθαι ταῖς ἀγαθαῖς ἕξεσι καὶ ἐνεργείαις. ὥς οὖν τὴν οὐσίαν ἐμά-
25 θομεν τοῦ νοητικοῦ τῆς ψυχῆς, ὅτι τὸ μὲν θεωρητικόν, τὸ δὲ λογιστικόν, 25
καὶ ὅτι τὸ μὲν περὶ τὰ ἀναγκαῖα, τὸ δὲ περὶ τὰ ἐνδεχόμενα καταγίνεται,
οὕτω δεῖ καὶ τὰς ἕξεις ἐκείνων εἰδέναι, καθ' ἃς ἐνεργοῦντα γίνεται τέλεια,
καὶ τὴν αἰτίαν μιμεῖται τῇ τελειότητι, καὶ οὕτω τυγχάνει τῆς ἀγαθοῦ
ἀπολαύσεως. διὰ γὰρ τοῦτο καὶ τὴν εἰς τὸ εἶναι ἔσχηκε πρόοδον.
30 ἀριθμεῖται τοίνυν τὰς ἕξεις ὅσαι εἰσὶ. καὶ λέγει ταύτας εἶναι πέντε τὸν
ἀριθμόν, ἃς καὶ ὀνομαστὸν παραδίδωσιν. ὅτι δὲ τοσαῦτα εἰσὶ τὸν ἀριθμόν
τὰ νῦν τῷ λόγῳ προκείμενα καὶ οὐδ' ὑπερβαίνει οὔτε μὴν λείπεται, δῆλον 10
ἡμῖν διαιροῦσι γίνεται. ἐπεὶ γὰρ τὸ νοητικόν εἰς δύο διήρηται, εἰς τὸ
περὶ τὰ ἀναγκαῖα καταγινόμενον καὶ περὶ τὰ ἐνδεχόμενα, τὸ μὲν περὶ τὰ
35 ἐνδεχόμενα ὑποδιαιρούμενον εἰς δύο τέμνεται ταῦτα, πρακτικόν καὶ ποιη-
τικόν, ὧν τὸ μὲν φρόνησις, τὸ δὲ τέχνη ὠνόμασται, τὸ δ' εἰς τὰ ἀναγκαῖα
εἰς τρία τὴν τομὴν ἐπιδέχεται, ὧν τὸ μὲν ἐπιστήμη, τὸ δὲ σοφία κέκλη-
ται, τὸ δὲ νοῦς. καὶ οὐκ ἔστι τι τούτων εὑρεῖν ἐπέκεινα, τί δὲ τούτων
ἕκαστον, τί δὲ διαφέρει τῶν λοιπῶν, προῖων ὁ λόγος δηλώσει. ταῦτα μὲν 35

6 τῆς B: τὴν a
B: δ a

27 δεῖ B: δὴ a

28 ἀγαθοῦ B: ἀγαθοῦ a

31 ἃς

οὕτως εἴρηται· ἴδωμεν δὲ καὶ κατὰ μέρος τὴν λέξιν. ἔστω δὴ, φησὶν, 87^v
οἷς ἀληθεύει ἡ ψυχὴ τῷ καταφάναι ἢ ἀποφάναι, πέντε τὸν
ἀριθμόν. ἐπειδὴ πρῶτος Ἀριστοτέλης περὶ τοῦ νοητικοῦ τῆς ψυχῆς
ἀνερευνήσας ταῦτα εἴρηκε τὰ ε, εἰς α ἔσχατα αὐτὸ διαιρεῖται, διὰ τοῦτο
5 ἔστω, φησί, θαρρούντως προστάτων τοῖς ὑπ' αὐτοῦ μαθητευομένοις, τὸ δὲ
οἷς ἀληθεύει ἡ ψυχὴ τῷ ἀποφάναι ἢ καταφάναι πρὸς ἀντιδιαστολὴν εἴρη-
ται τῆς κατ' αἴσθησιν, τάχα δὲ καὶ τῆς δόξης αὐτῆς. ὅ τε γὰρ ὀρθοδο- 40
ξαστικός καὶ ὁ ὀρθῶς φανταζόμενος ἢ αἰσθανόμενος ἀπλανῶς ἔχοντες
ἀληθεύειν ῥηθήσονται, πλὴν οὐχ ὥς ἀποφαινόμενοι ἀλλ' ὥς οἰκείως τῇ
10 ὑπάρξει τοῦ γνωστικοῦ διακείμενοι, ἡ δ' ἐν λόγῳ καὶ συνέσει ἀλήθεια
ἀποφάσει χρῆται καὶ καταφάσει, καὶ ἀποφάσκει ἀληθῶς καθ' ἓνα τρόπον
τῶν ἀπηριθμημένων. τὸ δὲ ὑπολήψει γὰρ καὶ δόξῃ ἐνδέχεται δια-
ψεύδεσθαι προσέθηκεν, ὅτι τῶν ε μὲν ἕκαστον ἐν τῇ οἰκείᾳ μένον οὐδέ-
ποτε ψεύδεσθαι πέφυκεν, ὑπόληψις δὲ ἀπλῶς καὶ δόξα ψεύδεταί ποτε, 45
15 οἷον εἴ τις ὑπολαμβάνει ἢ δοξάζει ποδιαῖον τὸν ἥλιον ἢ εἴ τις τὴν σελήνην
τὸ περίγειον καταλάμπουσιν ἀφ' ἑαυτῆς ἔχειν οἶεται πᾶσαν τὴν λαμπρό-
τητα. ἔστι δὲ ἀπορῆσαι πρὸς τὰ ἐνταῦθα λεγόμενα. πρῶτον μὲν πῶς
ἀληθεύειν τὴν ψυχὴν τῷ καταφάναι ἢ ἀποφάναι ὥσπερ ἐνδεχόμενον καὶ
κατὰ τι ἄλλο εἶδος τοῦ λόγου ἀλήθειαν γίνεσθαι· καὶ μὴν οὐκ ἐνδέχεται
20 οὔτε εὐχὴν οὔτε πρόσταξιν οὔτε ἐρώτησιν ἀληθοῦς εἶναι ἢ ψεύδους
δεκτικά, ἀλλ' ἢ μόνην τὴν ἀπόφασιν. ἔπειτα πῶς παρeisάγει τὰς πέντε 50
ταύτας ἕξεις ὁμοῦ ἀληθευτικὰς ταύτας εἶναι ἐξ ἀνάγκης ὥς μηδέποτε ψεύ-
δεσθαι. ἐπιστήμη μὲν γὰρ καὶ σοφία καὶ νοῦς περὶ τὰ ἀναγκαῖα κατα-
γινόμενα ἀπαράβατον καὶ βέβαιον τὸ ἀληθὲς ἔξουσι, τέχνη δὲ καὶ φρόνησις
25 ἐπεὶ τὰ ἐνδεχόμενα ἑαυταῖς ὑποκείμενα ἔχουσι, πῶς ἐξ ἀνάγκης ἔσονται
ἀληθεύουσαι; εἰ γὰρ ἐν τῷ λόγῳ ἀλήθεια τῇ τοῦ πράγματος ὄντοτητι
συμπαρομαρτεῖ, καὶ ἡ ὄντοτος αὐτῆς τοῦ πράγματος τῇ ἀληθείᾳ τῇ | ἐν 88^r
τῷ λόγῳ, ὥστε οἷς τὸ εἶναι βέβαιον καὶ μόνιμον, βεβαία καὶ ἡ περὶ τούτων
ἀλήθεια, εἰ δὲ μή, οὐ· καὶ τὸ ἀνάπαλιν. τοῖς περὶ τοῦ ἀναγκαίου ἄρα
30 θεωροῦσιν ἀνάγκη καὶ τὸ ἀληθεύειν, ὅταν περὶ αὐτῶν ἀποφαίνωνται, τοῖς
δὲ περὶ τῶν ἐνδεχομένων οὐκ ἀναγκαῖον, ὥστε ἔοικεν ὁ Ἀριστοτέλης μὴ
συμφώνως τοῖς πράγμασι τέχνην συντάξει καὶ φρόνησιν ταῖς ἀπλῶς ἀλη-
θευούσαις ἕξεσι. τί οὖν ἐροῦμεν πρὸς ταῦτα ἡμεῖς; ἢ ὅπερ ἂν χορηγήσῃ 5
ἡ πρώτη ἀλήθεια. τὴν μὲν οὖν πρώτην ἀπορίαν οὕτω λυτέον. ἔστι μὲν
35 γὰρ ἡ ἀλήθεια καὶ ἐν λόγοις καὶ πράγμασιν, ἐν μὲν πράγμασιν, ὅταν
ἕκαστον ὅπερ ἔστιν (ἐστίν) αἰεὶ καὶ ὡσαύτως, ἐν δὲ λόγοις ὅταν περὶ τοῦ
ὄντος ὥς ἔστιν ἀποφαινόμεθα, διαφέρουσι δὲ ἀλλήλων αἱ ἀλήθειαι αὗται,
ὅτι ἡ μὲν εἰλικρινὲς ἔχει τὸ ἀληθές, ἡ δὲ ἐν λόγοις καὶ ἀποφάνσεσιν

8 ἀπλανῶς B: ἀπλῶς a

10 λόγῳ B: λέξει a

15 δοξάζει ποδιαῖον τὸν ἥλιον]

ut Heraclitus apud Aetium II 21,4; vide Arist. π. ψυχῆς Γ 3 p. 428^b3 π. ἐνυπνίων I
p. 458^b29 2 p. 460^b18

18 ἀληθεύειν et τῷ Vat. 1622: ἀληθεύει et τὸ Ba

20 πρόσταξιν B: πρόστασιν a

23. 24 καταγινόμενα scripsi: καταγινόμενον Ba

26 ἀλήθεια B: ἀλήθειαν a

30 ἀποφαίνωνται B: ἀποφαίνονται a

36 ἐστίν alterum

addidi: om. Ba

38 ἀποφάνσεσιν B: ἀποφάσεις a

ἔχει τι καὶ μὴ ἀληθές, ὅτι ἐξ ἀπλῶν φωνῶν σύγκειται. οὐδὲν δὲ ἀληθές 88^r
 ἢ ψεῦδος δηλοῦν ἀπλῇ φωνῇ πέφυκε. διὰ τοῦτο ἀντιδιαστέλλων τὴν ἐν 10
 λόγοις ἀλήθειαν τῇ ἐν πράγμασιν εἴρηκεν ἀληθεύειν τὴν ψυχὴν κατὰ ταύ-
 τας τὰς ἕξεις τῷ καταφάναι ἢ ἀποφάναι ὡς περὶ τῶν πραγμάτων ἐξετά-
 5 ζουσιν καὶ ἀποφαινομένην περὶ αὐτῶν τὸ εὐρισκόμενον ἀληθές. ἢ ἴσως
 οὐχ ὡς ἀντιδιαστέλλων πρὸς ἄλλο τι τὸ καταφάναι ἢ ἀποφάναι ὁ Ἀριστο-
 τέλης εἶπεν, ἀλλ' αὐτὸ παρέστηκεν τὸ ὄν ὡς μὴ ἐνδεχόμενον ἄλλως ἀλη-
 θεύειν ἢ μόνον τῷ ἀποφαίνεσθαι. περὶ δὲ τοῦ ἀληθεύειν ἀπλῶς τὰς κατα-
 γινομένας ἕξεις περὶ τὰ ἐνδεχόμενα τοῦτο ἐρουῶμεν, ὡς οὐχ αἱ ἕξεις τοῦ 15
 10 ψεύδους αἵτιαι, ὅταν τοῦ τέλους αὐταὶ ἀστοχήσωσιν, ὃ ἐξ ἀρχῆς ἑαυταῖς
 προσέθεντο ποιοῦσαι ἢ πράττουσαι, ἀλλὰ τὸ τῆς φύσεως τῶν πραγμάτων
 ἔνυλον καὶ ἀβέβαιον, οἷον ὡς ἐπὶ τῆς ἰατρικῆς, ἣτις στοχαζομένη τῷ
 νοσοῦντι πραγματεύεται τὴν υἰείαν. εἰ γὰρ μηδὲν τῶν ἐνδεχομένων παρα-
 λίπη ὁ τὴν ἴασιν μετερχόμενος, ἀλλὰ πάντα μετέλθῃ κατὰ τὸ θέον,
 15 συμβαίῃ δὲ τὸν νοσοῦντα μὴ τὴν θεραπείαν εὑρεῖν, οὐχ ὁ ἰατρός ἐστίν ὁ
 ψευδόμενος ἀλλ' ἡ φύσις ἢ ἔνυλος καὶ διὰ τὸ ἔνυλον ἄστατος, καὶ δῆλον 20
 ὅτι τοῖς ὀρθῶς κρίνουσιν οὐχ ὁ ἰατρός αἰτιάσεως ἄξιος, ὅτι μὴ τὸ τέλος
 εὑρήκεν, οὐ ἐξ ἀρχῆς τυχεῖν ἐστοχάσατο, ἀλλὰ τῷ ἀστάτῳ τῆς φύσεως
 τῆς ἀποτυχίας τὴν αἰτίαν προσάψουσιν· οὕτως ἐπὶ οἰκοδομικῆς, οὕτως ἐπὶ
 20 τεκτονικῆς· τὸ αὐτὸ δ' ἂν ἐρεῖς καὶ ἐν τοῖς πολιτικοῖς περὶ φρονήσεως.
 σκοπεῖ μὲν γὰρ καὶ ὁ φρόνιμος καὶ ὀρθῶς καὶ ἀληθῶς συλλογίζεται, ἐκπί-
 πτει δὲ τοῦ τέλους πολλάκις, ὃ προσέθετο ἐξ ἀρχῆς οὐχ ὡς αὐτὸς ψευδό-
 μενος, ἀλλ' ὡς τῶν ὑποκειμένων αὐτῷ ἐξαλλαττομένων καὶ μεταπιπτόν- 25
 των. οὐκ οὖν ἐκεῖνος μεμπτέος, ὅτι τοῦ τέλους οὐ τέτευχεν, ἀλλ' ἐπαινετὸς
 25 μὲν, ὅτι καλῶς συνελογίστατο, ἢ δὲ αἰτία τῆς ἀστοχίας οὐ παρ' αὐτὸν
 ἀλλὰ παρὰ τὴν φύσιν τοῦ ἐνδεχομένου τὴν ἄστατον. καὶ τέχνη ἄρα καὶ
 φρόνησις ἕξεις κατ' αὐτὰς ἀληθευτικάι. τὸ δὲ ἐνίοτε ψεῦδος ἐπακολουθοῦν
 ταῖς βουλεύσεσιν οὐ τῶν ἕξεων ἐστίν ἀλλὰ τῆς τοῦ ἐνδεχομένου ἀβεβαι-
 ότητος. διὰ τοῦτο καὶ ὁ Δημοσθένης καταιτιώμενος ὅτι τοῦ μέλλοντος
 30 ἀποτέτευχεν, οὕτως ἑαυτοῦ ἀπεσκευάσατο τὴν αἰτίαν, "οὐδεὶς" εἰπὼν "περὶ 30
 τὸ μέλλον ἀσφαλῶς βουλευέται" τῷ τοῦ μέλλοντος ἀβεβαίῳ ἀποφορτίσας
 τὸ τῆς μέμψεως ἄξιον. ἢ δὲ δόξα καὶ ἡ εἰδικῶς λεγομένη κατ' αὐτῆς ὑπό-
 ληψις δι' αὐτάς, οὐ δι' ἕτερον ψεύδονται ὅταν ψεύδωνται, οἷκονθεν ἔχουσαι
 τὸ πλανᾶσθαι, ὡς τὸ ἀληθές ἀγνοήσασαι καὶ ἀντικειμένως αὐτῷ ὑπολαμ-
 35 βάνουσαι καὶ δοξάζουσαι, ὡς ὁ τὴν κώπην ὁρῶν ἐν τῷ ὕδατι ὑποβρύχιον,
 καὶ τῷ σάλῳ τοῦ ὕδατος τὴν ὄψιν διαστρεφόμενος καὶ κεκλασμένην αὐτὴν
 οἰόμενος ἐκ τῆς ὄψεως ἀπατώμενος καὶ οὕτως ἔχειν δοξάζων καὶ ὑπολαμ- 35
 βάνων αὐτήν. αἱ μὲν δὲ καταγινομένην περὶ τὰ ἀναγκαῖα γνωστικάι τῆς
 ψυχῆς ἕξεις ἐκατέρωθεν τὸ ἀληθές ἔκ τε τῶν ὑποκειμένων αὐταῖς καὶ

3 λόγοις B: λόγῳ a τῇ scripsi: τῆς Ba 8 τῷ B: ἐν τῷ a 12 ἔνυλον a:
 εὐχολον B 27 ἐπακολουθοῦν a: ἐπακολουθεῖ B 30 οὐδεὶς κτλ.] cf. W. Meyer in Actis
 Academ. Monac. XV (1879) 442 31 τὸ μέλλον B: τοῦ μέλλοντος a ἀποφορτίσας B:
 ἐπιφορτίσας a 33 δι' B: διὰ τι a 38 ἀναγκαῖα a: ἀνθρώπινα B

τῶν κατ' αὐτάς ἀποφάσεων ἔχουσιν, ὥς εἶναι αὐταῖς τὴν ἐν λόγοις ἀλή- 88^r
θειαν τῇ τῶν πραγμάτων ὑπάρξει συντρέχουσαν, αἱ δὲ περὶ τὰ ἐνδεχόμενα
ἔχουσαι ἀληθῶς μὲν καὶ αὐταὶ τὸ ἀποφαίνεσθαι καὶ τὸ συλλογίζεσθαι, ἡ
μέντοι τῶν ὑποκειμένων αὐταῖς φύσις τῷ ἑαυτῆς ἀστάτῳ ἀντιπίπτει αὐ- 40
5 ταῖς ἐνίοτε πρὸς τὴν κατὰ τὴν φρόνησιν καὶ τέχνην ἀλήθειαν.

p. 1139^b18 Ἐπιστήμη μὲν οὖν τί ἐστίν, ἐντεῦθεν φανερόν, εἰ
δεῖ ἀκριβολογεῖσθαι καὶ μὴ ἀκολουθεῖν ταῖς ὁμοιότησιν.

Ἐντεῦθεν ἄρχεται ποιῆσαι τὸν περὶ ἐκάστου λόγον τῶν ἀπηριθμημέ-
νων τί τε ἕκαστον αὐτῶν διδάσκων καὶ τί διαφέρει τῶν λοιπῶν. ἀλλ'
10 ἐπεὶ συγγενῇ ὄντα ταῦτα ἔχει καὶ τινὰ ὁμοιότητα πρὸς ἄλληλα καὶ συμ- 45
βαίνει περὶ τὴν ἀκριβῆ τούτων κατάληψιν συγκεῖσθαι τὴν διάνοιαν ὥς ἀγνο-
εῖν τὰς διαφορὰς καὶ ἄλλο ἀντὶ ἄλλου ὑπολαμβάνειν αὐτῶν, διὰ τοῦτό
φησιν, εἰ δεῖ ἀκριβολογεῖσθαι καὶ μὴ ἀκολουθεῖν ταῖς ὁμοιότη-
σιν. ὥσπερ γὰρ περιστερᾶς τε καὶ φάττης ἐστὶ μὲν ὁμοιότης, ἀλλ' οὐ
15 διὰ τοῦτο χρή λέγειν ταῦτόν εἶναι φάττην τε καὶ περιστερὰν, διαστέλλειν
δὲ αὐτάς ἀπ' ἀλλήλων ταῖς προσούσαις διαφοραῖς, οὕτω καὶ εἰ ἡ τέχνη
καὶ ἡ ἐπιστήμη πρὸς ἀλλήλας ἔχουσιν ὁμοιότητα, ὅτι τε αἰτίας τῶν παρ'
αὐταῖς ἐνεργουμένων ἀποδιδόασιν καὶ ὅτι τάξει χρῶνται περὶ τὴν μάθησιν, 50
ἧς ἄνευ αὐτὰς κατορθωθῆναι ἀδύνατον, ἴσως δὲ καὶ ἄλλα τινά, οὐ διὰ
20 ταύτας τὰς κοινωνίας χρή μίαν καὶ τὴν αὐτὴν οἶεσθαι εἶναι τέχνην τε καὶ
ἐπιστήμην, ἀλλὰ καὶ τὰς διαφορὰς αὐτῶν ἐξετάζοντας ἐτέρας εἶναι τῷ εἶδει
λέγειν αὐτάς· οὕτω καὶ ἐπὶ τῶν λοιπῶν. ὅρα δὲ ὅτι ἀπαριθμούμενος
μὲν τὰ πέντε ταῦτα τέχνην ἔταξε πρώτην, εἴτ' ἐπιστήμην, καὶ τρίτην
φρόνησιν, μετὰ δὲ σοφίαν καὶ νοῦν, ἐπεξιών | δὲ τοὺς λόγους ἐκάστου 88^v
25 ἀπὸ πρώτης ἤρξατο τῆς ἐπιστήμης, ὅτι ἐκεῖ μὲν τὸ ἑαυτοῦ ἐτήρησε σύνη-
θες, ἐκ τοῦ ἀτελεστέρου ἀρξάμενος, τῆς τέχνης, εἴτα εἰς τὴν ἐπιστήμην
ὥς τελειωτέραν προβάς, τὴν δὲ φρόνησιν σοφία καὶ νῷ συνέταξε διὰ τὴν
συγγένειαν καὶ τὸ κοινωνεῖν τὴν φρόνησιν τῷ νῷ κατὰ τοῦνομα. πρακτι-
κὸς γὰρ νοῦς ἡ φρόνησις ὀνομάζεται, περὶ τὰ συμφέροντα τῷ βίῳ τῶν ἀν-
30θρώπων καταγιγόμενος, ὥς εἶναι κἀνταῦθα τὴν φρόνησιν προταττομένην ὥς 5
καταδεεστέραν σοφίας καὶ νοῦ, σοφίαν δὲ πρὸ τοῦ νοῦ, ὅτι ὁ νοῦς τὸ
κορυφαϊότατον καὶ τὸ τῆς σοφίας γεννητικόν. εἰσὶ δ' οἱ καὶ φρόνησιν
ἀπλῶς τὴν τῶν ὄντων γινῶσιν κατονομάζουσιν, ἀλλὰ περὶ μὲν τούτων ἀφεί-
σθω τὰ νῦν· ποιητέον δὲ τὸν λόγον ἐπομένως τῷ Ἀριστοτέλει. ἐν δὲ τῷ
35 παραδιδόναι περὶ ἐκάστου τῶν πέντε τὴν ἐπιστήμην τῆς τέχνης προέταξεν
ὥς ἀκριβεστέραν καὶ τελειοτέραν καὶ περὶ τὰ ὄντα καταγινομένην ἢ καὶ 10
περὶ τὰ ἀναγκαίως γινόμενα, τῆς τέχνης περὶ τὰ ἐνδεχόμενα τὴν πᾶσαν
καταβαλλομένης σπουδῇ, ἐπεὶ καὶ τὰ ὄντα φύσει πρότερα τῶν γινομένων

5 ἀλήθειαν B: ἀλήθεια a

12 αὐτῶν a: αὐτόν B

16 εἰ ἡ scripsi: εἰ B: ἡ a

17 ἀλλήλας

B: ἀλλήλων a

22 ἀπαριθμούμενος B: ἀπαριθμούμενα a

25 ἑαυτοῦ B: ἑαυτῆς a

30 κἀν-

ταῦθα B: κἀν ταύταις a

προταττομένην scripsi: πραττομένην Ba

38 φύσει B: φησὶ a

εἰσι καὶ ἐνέργειαί εἰσιν ἄνευ τοῦ δυνάμει, τὰ δὲ ἐνδεχόμενα ἐν δυνάμει 88^v
 ἔχει τὸ εἶναι μηδέποτε αὐτοῦ ἀπαλλαττόμενα. καὶ γὰρ ὅταν εἰς ἐνέργειαν
 προβῇ ἐνέργεια ὄν, τότε δυνάμει ἐστὶ τὸ ἀντικείμενον, καὶ ὁ Ἀριστοτέλης
 δὲ αὐτὸς τὰ ὑπὲρ γένεσιν τῶν γενητῶν προτιθεμένων ἐν τῷ Περὶ ἐρμην-
 5 εἴας βιβλίῳ, δυνάμεως προτέραν τὴν ἐνέργειαν εἴρηκεν, ἐνέργεια ὀνομάζων 15
 τὰ ἀγέννητα καὶ αἰδία, δυνάμει δὲ τὰ γενέσει ὑποκείμενα καὶ φθορᾶ, δι'
 ἣν αἰτίαν καὶ τελεωτέραν τὴν ἔκθεσιν ποιούμενος τῶν προτάσεων ἐν τῷ τε-
 τάρτῳ τμήματι τὸ ἀναγκαῖον εἶναι τῶν ἄλλων προτέταχεν, ἵνα τῇ κατ'
 αὐτὸ ἀντιφάσει ὡς φύσει προηγουμένη αἰ τῶν ἄλλων ἀντιφάσεις ἀκολου-
 10 θήσωσιν.

p. 1139^b 19 Πάντες γὰρ ὑπολαμβάνομεν, ὃ ἐπιστάμεθα μὴ ἐνδέ-
 χεσθαι ἄλλως ἔχειν· τὰ δὲ ἐνδεχόμενα ἄλλως, ὅταν ἔξω τοῦ 20
 θεωρεῖν γένηται, λανθάνει εἰ ἔστιν ἢ μή. ἐξ ἀνάγκης ἄρα ἐστὶ
 τὸ ἐπιστητὸν· αἰδίων ἄρα. τὰ γὰρ ἐξ ἀνάγκης ὄντα ἀπλῶς πάν-
 15 τα αἰδία, τὰ δ' αἰδία ἀγέννητα καὶ ἄφθαρτα.

Πιστοῦται δὲ διὰ τούτων μεγίστην εἶναι τὴν κατὰ τὰ ὑποκείμενα δια-
 φορὰν πρὸς ἀλλήλας τῆς τέχνης καὶ τῆς ἐπιστήμης, τῇ κοινῇ χρώμενος
 ἐννοίᾳ εἰς τὴν τοῦ προκειμένου παράστασιν. κοινὴ γάρ, φησὶν, ὑπόληψις
 πᾶσι τοῖς ἀνθρώποις ἡμῖν ἐστίν, ἀδύνατον ἄλλως ἔχειν ὃ κατ' ἐπιστήμην
 20 γινώσκομεν. ὅσα δὲ ἄλλως ἔχειν ἐνδέχεται, τοσοῦτον ἔχει τὸ πρὸς τὸ 25
 εἶναι ἀβέβαιον ὡς λανθάνειν εἰ καὶ ὅλως ἐστὶν ἢ μή, ὅταν ἔξω τοῦ θεω-
 ρεῖν γένηται. τὸ ἔξω τοῦ θεωρεῖν διττῶς ἐκληψόμεθα· ἢ γὰρ τὸ θεω-
 ρεῖν ἀντὶ τοῦ ὁρᾶν, ὡς εἶναι τὸ λεγόμενον τοιοῦτον, ὅτι τὰ δυνάμει ὄντα
 καὶ ἐνδεχόμενα τότε εἶναι ὑπολαμβάνομεν, ὅταν εἰς ἐνέργειαν ἔρχηται καὶ
 25 ὁρᾶται αἰσθητῶς ὡς παρόντα, ὅταν δὲ εἴῃ ἐν τῷ δυνάμει, λανθάνει, εἰ
 ὅλως ἔχει ἔμφασιν πρὸς τὸ εἶναι, καὶ τοῖς πάντῃ μὴ οὖσιν ὁμοίωται τότε,
 τὰ δὲ ἀπλῶς ἀναγκαῖα οὐχ οὕτως, ἀλλὰ καὶ μηδενὸς ὁρῶντός εἰσιν. ἢ 30
 οὖν οὕτως, ἢ τὸ θεωρεῖν ἀντὶ τοῦ νοεῖν καὶ ἐξετάζειν ληπτέον, ὡς τῶν
 μὲν ἀναγκαίων ὄντων, καὶ θεωρῇ τις περὶ αὐτῶν καὶ ἐξετάζῃ καὶ μή,
 30 καὶ τῶν ἐνδεχομένων λανθανόντων, εἰ ὅλως εἰσίν, ἐὰν μή τις ἐξετάζῃ περὶ
 αὐτῶν. τοῦτο δὲ γίνεται διὰ τὸ γλίσχρον καὶ ἀσθενὲς τοῦ εἶναι αὐτῶν,
 τῆς δυνάμει ἐπιμιξίας, ὃ τοῖς ἐνδεχομένοις ἀχωρίστως συμπάρεστιν, ἐπι-
 προσθούσης τῷ νῷ καὶ τὴν αὐτῶν ἀπαυγαζούσης ὄντοτητα. ἐκ παραθέ-
 σεως τοίνυν ἀμφοῖν πρὸς ἀλλήλα τῶν ἀναγκαίων καὶ ἐνδεχομένων συνάγει, 35
 35 τὸ ἀναγκαῖον εἶναι τὸ ἐπιστητὸν καὶ ἐκ τούτου τὸ αἰδίων. ὃ γὰρ οὐκ ἐν-
 δέχεται μὴ εἶναι, τοῦτο ἀναγκαῖον εἶναι, ὃ δὲ ἀναγκαῖον εἶναι, τοῦτο οὐκ ἔστι

1 ἐν δυνάμει B: ἐν τῷ δυνάμει a

2 καὶ γὰρ B: καὶ γὰρ καὶ a

4. 5 Περὶ

ἐρμηνείας] c. 13 p. 23^a 25

7 τελεωτέραν scripsi: τελεώτερον Ba

προτάσεων scripsi:

πρότων Ba

14. 15 πάντα αἰδία B et Arist. vulg.: αἰδία a et Aristot. cod. M^b

22 ἐκληψόμεθα a: ἐκληψόμενον B

24 ἐνδεχόμενα a: ἐνδεχόμενον B

31 αὐτῶν

alterum rubro corr. ex αὐτόν B

33 ἀπαυγαζούσης B: ἀπαμαυρούσης a

36 τοῦτο

οὐκ ἔστι B: τοῦτο οὐκ ἔστι a

ὅτε οὐκ ἔστιν, ὃ δὲ οὕτως ἔχει, τοῦτο αἰδίου, ὥς εἶναι τὰ ἀπλῶς ἐξ 88^v
 ἀνάγκης πάντα αἰδία. ἀπλῶς δὲ λέγομεν ἐξ ἀνάγκης ὅσα μὴ καθ' ὑπό-
 θεσιν ἐξ ἀνάγκης, οἷον τὸ καθῆσθαι τινὰ ἔστ' ἂν κάθηται ὁ καθήμενος, ἐξ
 ἀνάγκης εἶναι λέγομεν τὸ καθῆσθαι αὐτόν, ἀλλ' οὐχὶ ἀπλῶς ἀλλ' ἐξ ὑπο-
 5 θέσεως. τὰ δὲ αἰδία ἀγέννητα καὶ ἄφθαρτα. οὐ γὰρ ἐνδέχεται ἄλλως 40
 αἰδία εἶναι αὐτά, εἰ μὴ εἴη ἀγέννητά τε καὶ ἄφθαρτα. ἐκεῖνο γάρ ἐστιν
 αἰεὶ, ὃ οὐ κατὰ χρόνον ἔσχε τὸ εἶναι, ἀλλ' ὑπὲρ χρόνον ἐστί. τὸ δ' ὑπὲρ
 χρόνον καὶ ὑπὲρ γένεσιν. πᾶσα γὰρ γένεσις ἐν χρόνῳ, τὸ δὲ ὑπὲρ γένεσιν
 καὶ ὑπὲρ φθοράν. εἰ γὰρ ὑπὲρ φθοράν τὸ ἀγέννητον, εἰς τί φθαρήσεται;
 10 ἢ γὰρ εἰς ἀγέννητον ἢ εἰς γενητόν. εἰ μὲν γὰρ εἰς ἀγέννητον γέγονε φθα-
 ρέντος τοῦ ἀγενήτου, ἀγέννητον, καὶ οὕτω γέγονε τὸ ἀγέννητον, ὥς εἶναι τὸ
 αὐτὸ γενητόν ὁμοῦ καὶ ἀγέννητον, (εἰ δὲ εἰς γενητόν, μετέβαλλε πάλιν εἰς 45
 γενητόν τὸ ἀγέννητον, καὶ οὕτω πάλιν οὐκ ἔστιν ἀγέννητον τὸ ἀγέννητον),
 ἀλλὰ καὶ πεφυκότων μεταβάλλειν τῶν ἀγενήτων, οὐκ ἔσται τι ὑπὲρ γένε-
 15 σιν. πάντες δὲ ὑπολαμβάνομεν οὐ μόνον εἶναι τὰ ἀγέννητα, ἀλλὰ καὶ τὰ
 γενητά, ἀλλὰ ταῦτα μὲν οὐδὲ κυρίως ὄντα, αἰεὶ δὲ γινόμενα καὶ ἀπογινό-
 μενα, ὄντως δὲ οὐδέποτε ὄντα κατὰ τὸν παρὰ Πλάτωνι Τίμαιον, εἶναι δὲ
 κυρίως ὄντα τὰ αἰεὶ κατὰ τὰ αὐτὰ καὶ ὡσαύτως ἔχοντα, ἐπεὶ καὶ ἡ πρώτη
 ἀρχὴ ἀκίνητος πάντῃ καὶ ἀμετάβλητος. καὶ ἀπὸ τῶν αὐτῇ ὁμοιοτέρων 50
 20 ἀναγκαῖον αὐτὴν τῆς ποιήσεως ἄρχεσθαι, ἐν αἰῶνι ποιῶσαν καὶ οὐκ ἐν
 χρόνῳ τὰ αἰώνια καὶ αἰδία, δευτέρως δὲ συνιστᾶν τὴν γένεσιν καὶ τὰ
 ὑπ' αὐτὴν, ἄλλως τε ἐπειδὴ τὰ ἐνταῦθα μὴ κυρίως ὄντα καὶ ἔστι καὶ
 λέγεται, πρὸς τίνα παραβαλλόμενα μὴ κυρίως εἶναι λέγεται; ἢ πάντως
 πρὸς τὰ κυρίως. τίνα δὲ τὰ κυρίως ἢ τὰ τὸ εἶναι βέβαιον ἔχοντα; ταῦτα
 25 δὲ τὰ αἰεὶ ὡσαύτως ἔχοντα. ταῦτα δὲ καὶ αἰδία καὶ ἀγέννητα καὶ ἄφ- 89^r
 θαρτα. πρὸ τῶν προσκαίρων ἄρα τὰ αἰδία, πρὸ τῶν γενητῶν τὰ ἀγέννητα,
 πρὸ τῶν φθαρτῶν τὰ ἄφθαρτα. ἔτι τὰ κυρίως εἶναί τι λεγόμενα μετοχῇ
 τινος κυρίως εἶναι ὃ ἔστι λέγεται, τὸ δὲ μετέχον ὄντος μετέχει τινός,
 ὥστε ἔσται τὸ ὄντως καὶ κυρίως ὄν καὶ καθ' ὕπαρξιν πρὸ τοῦ μὴ κυρί-
 30 ως καὶ κατὰ μετοχὴν ὄντος. πρότερα ἄρα ἐξ ἀνάγκης τὰ αἰδία καὶ αἰώνια 5
 καὶ ὑπὲρ γένεσιν καὶ φθοράν τῶν ἐν χρόνῳ καὶ γενητῶν καὶ φθαρτῶν.
 πάλιν ἐπεὶ ταῦτα τὰ ἐν γενέσει δῆλα ἐκ τῆς ἐνεργείας ἐστίν, ὅτι φθορᾷ
 ὑποτέθινται, ἢ δὲ φθορὰ ἐκάστου τὸ ἐκάστου κακόν ἐστιν, ὅτι ἔκστασις
 ἐστὶ τοῦ εἶναι ὃ ἔστι, τοῦτο δὲ τὸ ἴδιον αὐτοῦ ἀγαθόν, ἐν τῷ κακῷ ἄρα
 35 καὶ σὺν τῷ κακῷ ἑαυτῶν εἰσι τὰ τῇ φθορᾷ ὑποκείμενα, μήτε τὸ εἶναι
 αὐτὸ μήτε τὸ ἀγαθὸν εἰλικρινὲς ἔχοντα ἀλλὰ τῷ ἐναντίῳ ἐπίμικτον. πό-
 θεν δὴ τούτοις τὸ εἶναι τοῖς οὕτως ἔχουσιν; ἢ γὰρ ἐκ τινός ἢ οὐδαμόθεν. 10
 ἀλλ' εἰ οὐδαμόθεν, ἔσται ἀναίτια καὶ αὐτόματα. ἐξ ἑαυτῶν γὰρ εἶναι

4. 5 ἀλλ' ἐξ ὑποθέσεως B: ἐξ ὑποθέσεως δὲ a

om. B

πλάτων a

χαρᾶς a

37 δὴ B: δὲ a

15. 16 ἀλλὰ καὶ τὰ γενητά B: om. a

Τίμαιον] p. 28A

28 ὄντος μετέχει B: ἢ ὄντος ὄντως μετέχον a

38 ἀναίτια B: ἐναντία a

12 εἰ δὲ εἰς—τὸ ἀγέννητον (13) a:

17 παρὰ Πλάτωνι B: περὶ

27 μετοχῇ B: μετὰ

35 ἑαυτῶν B: ἑαυτῷ a

ἀδύνατον· ἦσαν γὰρ ἂν αὐτάρκη καὶ ἑαυτοῖς τοῦ ἀγαθοῦ χορηγὰ καὶ οὐκ 89^r
 ἂν φθορᾷ ὑπετέθειτο· ἀλλ' εἰ αὐτόματα, πόθεν αὐτοῖς ἡ ἀκολούθησις καὶ
 ὥς ἐπὶ τὸ πολὺ ἢ τάξις καὶ τὸ ταῦτόν, εἰ μὴ ταῦτα μὲν ἐξ αἰτίας ἀγαθὰ,
 τὸ δ' ὥς ἐπ' ἔλαττον ἄτακτον, ἐκ τῆς ὕλης ἐπικρατοῦντος τοῦ ἀγαθοῦ καὶ
 5 εἰς τάξιν καὶ ὅρον τὸ ἄτακτον ἄγοντος, καὶ ἐκεῖνο αἰεὶ στέγειν τὴν τάξιν
 καὶ τὸν ὅρον μὴ δύνῃται. τὸ δὲ αὐτόματον ὥς ἐπ' ἔλαττον, οὐκ ἄρα ἐκ 15
 ταῦτομάτου, ἀλλ' οὐδ' ἐκ τινος ἐτέρου παρὰ τὸ ἀγαθόν. οὐ γὰρ ἂν οὕτως
 ἐπεκρατεῖτο καὶ εἰς τὴν τοῦ ἀγαθοῦ ἀπόλαυσιν ἦγετο ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἀπο-
 λαῶν αὐτοῦ, εἰ ὑπό τινος ἐτέρου εἰς τὸ εἶναι παρὰ τὸ ἀγαθόν ἦγετο.
 10 ὑπὸ τοῦ ἀγαθοῦ ἄρα ταῦτα πάντα εἰς τὸ εἶναι παράγεται, τῷ δὲ ἀγαθῷ
 οἰκειότατον μάλιστα ἐκ τῶν ὁμοίων τῆς ποιήσεως ἄρχεσθαι. ταῦτα δὲ
 εἰσι τὰ εἰλικρινῶς ἀγαθὰ καὶ οἷς ἡ κακία τῆς φθορᾶς ἀνεπίμικτος. πρῶ-
 τα ἄρα τὰ αἰδία καὶ οἷς τὸ εἶναι ὑπὲρ χρόνον καὶ ὑπὲρ γένεσιν καὶ ὧν 20
 φθορὰ πορρωτάτω καὶ ἡ κατ' οὐσίαν μεταβολή, ὥς δι' αὐτῶν μέσων
 15 εἰς τὰ τῇδε χωρεῖν τὴν ποίησιν καὶ τὴν πρόνοιαν μέχρι καὶ τῶν ἐσχάτων
 διήκουσαν. ἐπεὶ δὲ καὶ σκιαὶ τὰ τῇδε διὰ τὸ παρέχεσθαι λέγονται, πᾶσαι
 δὲ σκιαὶ πρὸς ἀρχέτυπον ἀναφέρονται, δῆλον ἐντεῦθεν ἐστὶν ὥς ἐκ κοινῆς
 μαρτυρίας, ὅτι εἰσὶν ἄλλα τέλεια καὶ ἀληθῆ, εἰς δὲ ταῦτα ὥς εἰς ἀρχέτυπα
 ἐκείνων ὄντα σκιαὶ ἀναφέρονται. ἔστιν ἄρα τὰ νοητὰ καὶ εἰλικρινῶς ἀγαθὰ 25
 20 καὶ τούτων ἀρχέτυπα καὶ νῦν μόνῳ ληπτὰ ὑπάρχοντα, καὶ ἀπὸ τοῦ τρόπου
 δὲ τῆς γνώσεως αὐτῆς ἔστι λαβεῖν τὴν ἐκείνων ὄντοτητα καὶ ὅσον ὑπερ-
 ἔχει τῶν τῇδε, εἴ γε ταῦτα μὲν αἰσθήσει καὶ φαντασίᾳ ληπτὰ, ἐκεῖνα δὲ
 διανοίᾳ καὶ μάλιστα νῦν τῆς τῶν παθῶν ἀπαλλαττομένῳ ὁχλήσεως καὶ ἐν
 καθαρῷ ἰσταμένῳ καὶ τῷ πρώτῳ καταλαμπομένῳ φωτὶ καὶ τοῖς ἀκινήτοις
 25 ἐκείνοις ἀτρεμῶς ἐπιβάλλοντι. καὶ ἴσως ἂν τις πρὸς ἡμᾶς ὥς περιττοὺς
 ἀποσκώψειεν, ὅτι παρεκβάντες τοῦ προκειμένου τοσοῦτον λόγον παρεξετεί- 30
 ναμεν, ἀλλ' ἡμῖν ὁ πόθος πρόφασιν λαβὼν ἐκ τῶν Σταγειρίτου ῥήσεων,
 ταύτας τὰς ἐννοίας ἀπέτεκεν ὀνήσεις χορηγούσας τοῖς φιλολόγοις.

p. 1139^b25 Ἔτι διδακτὴ πᾶσα ἐπίστημη δοκεῖ εἶναι, καὶ τὸ ἐπι-
 30 στητὸν μαθητόν. ἐκ προγινωσκομένων δὲ πᾶσα διδασκαλία,
 ὥσπερ καὶ ἐν τοῖς Ἀναλυτικοῖς λέγομεν. ἡ μὲν γὰρ δι' ἐπαγω-
 γῆς, ἡ δὲ συλλογισμῷ.

Ἔτερον τῆς ἐπιστήμης προστίθῃσι γνώρισμα, ὅτι αὐτὴ τε διὰ διδα- 35
 σκαλίας ἡμῖν παραδίδεται πᾶσα, καὶ τὸ ὑποκείμενον αὐτῇ διὰ διδασκαλίας
 35 γινώσκεται. εἶπε δὲ τοῦτο καὶ τῶν Ὑστέρων Ἀναλυτικῶν ἀπαρχόμενος,

1 χορηγὰ B: χωρητὰ a

4 ἐπικρατοῦντος B: ἐπικρατοῦντα a

9 εἰ B: om. a

12 κακία a: κ.... B

14 πορρωτάτω B: πορρωτάτῃ a

16. 17 πᾶσαι δὲ σκιαὶ B:

πᾶσα δὲ σκιά a

21. 22 ὑπερέχει B: ὑπερέχον a

23 ἀπαλλαττομένη Ba

24 καταλαμπομένη Ba

25 ἐπιβάλλοντι a: ἐπιβάλλοντα B

26. 27 παρεξετείνουμεν

B: παρεξετείνουμεν a

27 ἡμῖν a: ἡμᾶς B

31 λέγομεν B et Aristot. vulg.: ἐλέ-

γομεν a et Aristot. cod. Mb

33 rthesis usque ad τῶν καθόλου (p. 1139^b29) a

αὐτὴ τε B: τὲ αὐτὴ a

ἔνθα καὶ τοῦτο προσέθηκεν, ὅτι χρή αἰεὶ τι προγινώσκειν τὸν ἐπιστήμην 89^r
 διδάσκεισθαι μέλλοντα, οὐ τὸ τυχὸν πάντως ἀλλ' ὁ πρὸς τὴν μάθησιν τοῦ
 προκειμένου συμβάλλεται. ἵνα δὲ μὴ ἐπ' ἄπειρον δόξῃ προβαίνειν ἥδε ἡ
 πρόγνωσις, ἴστησιν εὐφυῶς τὴν κατ' αὐτὴν ἄνοδον εἰπὼν ἡ μὲν δι' 40
 5 ἐπαγωγῆς, ἡ δὲ συλλογισμῶ. ἐπιστήμη μὲν γὰρ πως καὶ ἡ τῶν
 ἀρχῶν κατάληψις, ἐπιστήμη δὲ καὶ ἡ ἐκ τῶν ἀρχῶν συνισταμένη ἀπόδει-
 ξεις, μέσφ τῷ αἰτίῳ χρωμένη τοῦ πράγματος καὶ δι' αὐτοῦ συνιστῶσα τὸ
 συναγόμενον, ἀλλ' ἄλλως μὲν ἡ τῶν ἀρχῶν κατάληψις γίνεται, ἄλλως δὲ
 ἡ ἐξ αὐτῶν γνῶσις τῶν συμπερασμάτων ἡμῖν ἐπέρχεται. καὶ τὴν διαφο-
 10 ρὰν ἐπάγει αὐτὸς οὕτως λέγων ἡ μὲν δὴ ἐπαγωγή ἀρχὴ ἐστὶ καὶ
 τοῦ καθόλου. τὴν διαφορὰν ὡς ἐν τούτοις παρίστησι τοῦ τρόπου πῶς 45
 μὲν ἡ ἐπιστήμη τῶν ἀρχῶν παραγίνεται, πῶς δὲ ἡ τῶν ἐκ τῶν ἀρχῶν
 ἀποδεικνυμένων. αἱ μὲν γὰρ ἀρχαί, φησί, δι' ἐπαγωγῆς ἡμῖν εἰς γνῶσιν
 ἔρχονται, πιστουμένων ἡμῶν τὰ καθόλου ἐκ τῶν καθ' ἕκαστα, τῶν δὲ κα-
 15 θόλου ὁμολογηθέντων λαμβάνοντες ὡς ἤδη ὁμολογούμενα ταῦτα συντίθε-
 μεν τὸν συλλογισμόν καὶ ποιούμεθα τὴν τοῦ ζητουμένου ἀπόδειξιν. ὅτι
 μὲν γὰρ τὰ αὐτῷ ἴσα καὶ ἀλλήλοις ἴσα καὶ ἀπλῶς ὅτι τὰ κατὰ τι ταῦτά
 ἐνί τινι καὶ ἀλλήλοις ἐστὶ ταῦτά, πολλὰ παραγαγόντες καθ' ἕκαστα καὶ ἐνί 50
 παραβαλόντες ὁμοῦν καὶ τῇ πρὸς ἐκεῖνο ταυτότητι, καὶ ἀλλήλοις ὄντα
 20 ταῦτά παραστήσαντες, καὶ ἐπὶ διαφορῶν πραγμάτων τοῦθ' οὕτως ἔχον
 εὐρόντες τὸ καθόλου πιστούμενοι, τοῦτο δὲ λαβόντες καὶ ἐν μείζονι δια-
 στήματι θέμενοι ἀλλήλοις εἶναι ἴσα δεικνύομεν τὰ ζητούμενα. καὶ ἐπὶ 89^v
 ἄλλων ἀρχῶν τὸ αὐτό, ὡς εἶναι διάφορον εἶδος τῆς ἐπιστήμης ἐκάτερον,
 ἡγουν τῶν τε ἀρχῶν καὶ τῶν ἐκ τῶν ἀρχῶν ἀποδεικνυμένων. διὸ καὶ
 25 ἐπάγει συμπεραίνόμενος

p. 1139^b29 Εἰσὶν ἄρα ἀρχαὶ ἐξ ὧν ὁ συλλογισμός, ὧν οὐκ ἔστι
 συλλογισμός· ἐπαγωγή ἄρα. 5

Τοῦτο πρὸς πίστωσιν εἴρηται τοῦ εἶναι καὶ ἐτέραν ἐπιστήμην παρὰ
 τὴν διὰ συλλογισμοῦ γινομένην, ἡ καὶ ἀπόδειξις λέγεται, καὶ ἔστιν αὕτη
 30 ἡ τῆς ἀποδείξεως ἐτερότροπος, ἀρμοδία ταῖς ἀρχαῖς ἐξ ὧν ὁ συλλογισμός.
 καὶ διαβεβαιοῦται ἐκ τούτου τὸ εἶναι ἀρχὰς καὶ μὴ ὑπάρχειν ἀνάγκην τῆς
 ἐπ' ἄπειρον ἀνόδου τοῖς ἀποδεικνύουσι ὀφείλουσιν, ἱκανῆς οὔσης τῆς ἐπα-
 γωγῆς ἐνεργείας τὸ καθόλου πιστοῦσθαι. ἄξιον δὲ ἀπορῆσαι πῶς οὐκ 10
 ἔσται κρίττων τῆς ἐπιστημονικῆς ἢ αἰσθητικῆς γνῶσις, εἰ ἐκ τῆς αἰσθήσε-
 35 ως αἱ ἀρχαὶ τῆς ἐπιστήμης τὴν σύστασιν ἔχουσιν. εἰ γὰρ ἐκ τῶν καθ'
 ἕκαστα ἡ ἐπαγωγή, αὕτη δὲ τῶν ἀρχῶν ὑπάρχει βεβαίωσις, ἐκ τῆς αἰσθή-
 σεως ἄρα τῶν ἀρχῶν ἡ βεβαίωσις, αἱ δὲ ἀρχαὶ τῆς ἐπιστήμης καὶ τῆς
 ἀποδείξεως αἵτιαι· ὥστε καὶ ἡ αἰσθησις τῆς ἀποδείξεως καὶ τῆς ἐπιστή-

1 χρή αἰεὶ τι scripsi: χρή τε αἰεὶ τι B: χρή τι αἰεὶ τὸ a ἐπιστήμην B: ἐπιστήμονα a
 10. 11 καὶ τοῦ καθόλου B et Aristoteles: καὶ πίστωσις τοῦ καθόλου a 19 ὄντα B:
 ὅταν a 26 rthesis usque ad τοῖς ἀναλυτικοῖς (p. 1139^b33) a

μης αἰτία, τὸ δὲ αἷτιον κρείττων τοῦ οὐ αἷτιον, κρείττων ἄρα τῆς ἐπιστή- 89^v
 μης ἢ αἰσθησις καὶ τοῖς ἀλόγοις οὕσα ὡς καὶ τοῖς λογικοῖς κοινή. ἔστι 15
 δὲ ἄτοπον τῶν λογικῶν κρείττω τὰ ἄλογα ἀναφαίνεσθαι, ἀλλ' εἰ μὲν ὡς
 ποιητικὴ καὶ γενητικὴ τῆς ἐπιστήμης αἰτία ταύτης ἐλέγετο, εἶχεν ἂν λόγον
 5 καὶ κρείττω τῆς ἐπιστήμης τὴν αἰσθησιν λέγεσθαι. εἰ δ' ὡς ὑπουργὸς αὐ-
 τῆς καὶ λάτρης καὶ ὑπηρετῆς αὕτη λυσιτελεῖ πρὸς τὴν σύστασιν, πῶς ἂν
 κρείττων ῥηθείη τὸ δὲ λατρεύει τοῦ ᾧ λατρεύειν καὶ ὑπηρετεῖν πέφυκεν.
 ἐπεὶ καὶ ἡ πριστικὴ τέχνη, λάτρης οὕσα τεκτονικῆς ὅτι αὐτὴ τὴν ὕλην εὐ-
 εργὸν τίθησιν οὐκ ἂν ῥηθείη ποτὲ κρείττων τεκτονικῆς, ὥσπερ οὐδὲ μεταλ- 20
 10 λικὴ χαλκευτικῆς ἢ ἀργυρευτικῆς ἢ χρυσευτικῆς, ὅτι ὕλην αὐταῖς ὑποτί-
 θησιν. ἐπεὶ τοίνυν ἡ αἰσθησις ἐκ τῶν ἑαυτῇ γνωστῶν ὡς ὕλην τὰς προ-
 τάσεις τῇ ἀποδεικτικῇ καὶ ἐπιστημονικῇ ὑποτίθῃσι τὴν ἐνέργειαν ἔχουσα
 συνεργὸν εἰς τὴν σύστασιν τοῦ καθόλου, ὑπουργὸς ἂν ῥηθείη, οὐκ αἰτία γε-
 νητικὴ ἐπιστήμης καὶ ἀποδείξεως. ἴδε δ' ὅτι καὶ ὕλη ἐστὶν ἐν τῇ ἀπο-
 15 δεῖξει καὶ ἐπιστήμῃ τὸ ὑποβαλλόμενον παρὰ τῆς αἰσθήσεως. ὕλη γὰρ ἡ
 πρότασις πρὸς τὸ συμπέρασμα, ἣν λαβοῦσα ὡς εὐεργὸν γενομένην διὰ τῆς 25
 τοῦ καθόλου συστάσεως διὰ τῆς ἐπαγωγῆς ἀποτελεσθέντος εἶδος αὐτῇ
 ἐπιτίθῃσιν, ὃ ἐστὶ τὸ συμπέρασμα. πῶς οὖν τὴν γενητικὴν αἰτίαν τοῦ
 εἶδους ἐλάττω φήσομεν τῆς ὑπηρετούσης δυνάμεως πρὸς τὸ τὴν ὕλην εὐ-
 20 εργὸν γίνεσθαι; ἡ μὲν ἀποδεικτικὴ ἄρα ἐπιστήμη ἐστὶν ἕξις, καὶ
 ὅσα προσδιορίζομεθα ἐν τοῖς Ἀναλυτικοῖς. τοῦτο συμπέρασμα ἐστὶ
 τῶν εἰρημένων, ὅτι δύο εἰσὶ τρόποι τῆς ἐπιστήμης, ὁ μὲν διὰ συλλογισμοῦ, ὃς
 ἕξις ἀποδεικτικὴ ἐστὶν ἐκ τῶν καθ' αὐτὸ καὶ ἡ αὐτὸ καὶ πρώτων καὶ αἰ-
 30 τίων τοῦ συμπεράσματος ἀποτελέσματος. ταῦτα γὰρ ἐστὶν αὖ ἐν τοῖς Ἀνα- 30
 25 λυτικοῖς διορίζεται. οὕτως εἰπόντα τὸν Ἀριστοτέλην ἔδει ἀποδοῦναι τὸν
 μερισμόν, ἵν' εἴη καὶ ἡ λέξις σαφεστέρα. ἡ δὲ ἀπόδοσις ἦν ἵνα οὕτως
 εἴρητο, ἡ δὲ ἐπαγωγή, ἥτις τῶν καθόλου ἐστὶν ἐκ τῶν καθ' ἕκαστα σύστα-
 σεις. ὃ δ' οὐχ οὕτως ἐποίησεν, ἀλλὰ τοῦτο μὲν ὡς δῆλον ὅν ἐκ τῶν εἰ-
 ρημένων, παρέλιπεν, ἕτερον δὲ τι ἐπήνεγκε, δι' οὗ βεβαιοῦται ἐπιστή-
 30 μην εἶναι καὶ τὴν καθόλου τῶν ἀρχῶν γνώσιν συνισταμένην ἐκ τῶν καθ'
 ἕκαστα.

p. 1139^b33 Ὅταν γάρ, φησί, πιστεύῃ καὶ γνώριμοι αὐτῷ ὧσιν αἰ 35
 ἀρχαί, ἐπίσταται.

Τοῦτό ἐστιν ὃ λέγει, ὅτι ἐπεὶ τρόπος ἐστὶ καὶ τοῦτο πίστεως καὶ
 35 πληροφορίας ἀμεταπίστου τὸ ἐξ ἐπαγωγῆς ἵεναι εἰς κατάληψιν τοῦ κα-
 θόλου καὶ γνώριμοι οὕτως αἰ ἀρχαὶ γίνονται, ἐξ ἀνάγκης ἂν καὶ τοῦτο

2 λογικοῖς a: ἀλόγοις B 5 κρείττω — τὴν αἰσθησιν Vat. 1622: κρείττων — ἡ αἰσθησις Ba
 15 ὑποβαλλόμενον B: ὑπολαμβάνομενον a 15. 16 πρότασις et 16 γενομένην Vat. 1622:
 προτάσεις et γενομένη Ba 20 ἡ μὲν — ἕξις Ba: ἡ μὲν ἄρα ἐπιστήμη ἐστὶν ἕξις ἀποδεικτικὴ
 Aristoteles 20. 21 καὶ ὅσα — Ἀναλυτικοῖς B: om. a 25 εἰπόντα τὸν Ἀριστοτέλη B: εἰ-
 πόντος τοῦ Ἀριστοτέλους a 29 παρέλιπεν B: παρέλειπεν a 30 ἀρχῶν B: ἀρετῶν a
 32 φησι B: πως a et Aristoteles rthesis usque ad τὴν ἐπιστήμην (p. 1139^b35) a

ἐπιστήμη προσαγορεύοιτο. εἰ γὰρ μὴ μᾶλλον τοῦ συμπεράσματος, 89^r
κατὰ συμβεβηκὸς ἔξει τὴν ἐπιστήμην. τοῦτο πρὸς πίστωσιν πλεί-
ονα εἴρηται τοῦ ὀρθῶς καὶ τοῦτο ἐπιστήμην κατονομάζεσθαι. εἰ γὰρ μὴ 40
συλλογισμὸς ἐστίν, ἀλλ' ἐπαγωγὴ τὸ ἐξ οὗ τὴν πίστωσιν αἱ ἀρχαὶ ἐπιδέ-
5 χονται, (δῆλον) ὅτι μᾶλλον τοῦ συμπεράσματος ἐκ τῆς ἐπαγωγῆς ταῖς ἀρχαῖς ἢ
πίστωσις γίνεται, ἥπερ ἐκ τοῦ συλλογισμοῦ τῷ συμπεράσματι. εἰ γὰρ
μὴ μᾶλλον τοῦ συμπεράσματος ἐπίσταται τὰς ἀρχὰς ὁ ἐπιστήμων αἰ δὴ
ἐκ τῆς ἐπαγωγῆς δῆλαι γεγόνασιν, οὐκ ἂν ἔξει κυρίως τὴν ἐπιστήμην τοῦ
συμπεράσματος, εἰ μὴ κατὰ συμβεβηκός, ὥστε δι' ἐπίσης ἀδήλων γινώ-
10 σκων τὸ ἀδῆλον. ἐπεὶ γὰρ ἐκ τῆς ἐναργείας αὐτῆς τῶν πραγμάτων ἢ 45
τῶν ἀρχῶν παράστασις γίνεται, πῶς οὐκ ἂν εἶεν αἱ ἀρχαὶ μᾶλλον δῆλαι
τῆς διὰ συλλογισμοῦ τοῦ συμπεράσματος γνώσεως; τὸ γὰρ πᾶσαν χιόνα εἶναι
λευκὴν, γινώσκει ὃν ἀμέσῳ καταληπτὸν καὶ ἀπλῇ ἐπιβολῇ τοῦ γινώσκοντος πρὸς
τὸ γινωσκόμενον, πιστότερον πάντως ἐστὶ τῆς ἐμμέσου καὶ μετὰ συνθέσεως
15 γνώσεως. καὶ οὐκ ἔστι πάντως καινὸν τὸ λεγόμενον οὐδὲ τῇ πρώτῃ
πλάσει τοῦ ἀνθρώπου ἀσύμφωνον. τέλειος γὰρ ἐξ ἀρχῆς ὁ ἄνθρωπος παρὰ
τοῦ δημιουργήσαντος πέπλασται καὶ μηδεμιᾶς λειπόμενος τῶν αὐτῷ συμ- 50
βαλλομένων εἰς τελείωσιν ἔξεων. εἰ δὲ τοῦτο, δῆλον ὅτι καὶ σοφὸς καὶ οὐ
μόνον διανοητικῶς ἀλλὰ καὶ νοερῶς ἐνεργῶν κατὰ τὸ ἀνάλογον τῆς φυσι-
20 κῆς αὐτῷ τάξεως. τὸ δὲ νοερῶς ἐνεργεῖν τὸ ἀμέσως καταλαμβάνειν ἐστὶ
τὰ νοούμενα ἀπλαῖς ἐπιβολαῖς αὐτοῖς ὑποβάλλοντα, εἰ μὲν οὖν μὴ τὴν 90^r
τάξιν ἐκείνην καὶ τὸν θεσμόν, ὃν ἐκ τοῦ κτίσαντος εἴληφε, παραβέβηκεν
ἀλλὰ πρὸς τὴν κρείττω ἑαυτοῦ ἀνανεύων διέμεινε, καὶ τῆς ἐκείνων ἀνεν-
δότως ἐρῶν ἀπολαύσεως, τῶν δὲ χειρόνων τοσοῦτον εἶχετο, ὅσον προνοεῖ-
25 σθαι αὐτῶν κατὰ τὸ ἀνάλογον τῆς προσηκούσης αὐτῷ τάξεώς τε καὶ φύ-
σεως, διέμεινεν ἂν αὐτῷ καὶ τὸ τέλειον ἀπαράθραυστον. ἐπεὶ δ' ἐλιχνεύθη 5
περὶ τὰ χείρονα καὶ τῆς κατ' αἰσθησιν ἀπολαύειν ζωῆς προτεθύμηκε τῆς
πρὸς τὰ κρείττω καταπεφρονηκὸς ἀνανεύσεως, διὰ τοῦτο καὶ τῆς οἰκείας
ἐκπέπτωκε τελειότητος, γενέσει τε ὑπέπεσε καὶ φθορᾷ, καὶ τὸ νοερὸν αὐτῷ
30 ὄμμα συμμέμυσται τε καὶ συγκεκάλυπται, τῆς παχυτέρας σαρκὸς καὶ θνη-
τῆς ἐπιθλωσάσης αὐτό, ἐντεῦθεν καὶ τῆς αἰσθητικῆς δέδεκται γνώσεως,
ἀμέσως μὲν ἐνεργούσης περὶ τὰ οἰκεῖα γνωστά, ἀφυπνιζούσης δὲ καὶ αὐ-
τὸν ὥσπερ τῇ γενέσει καταδαρθάνοντα καὶ ἐξ ὧν αὐτὴ γινώσκει καθ' ἕκαστα 10
πρόφασιν αὐτῷ πρὸς τὴν τοῦ καθόλου ὑποτιθείσης σύστασιν καὶ ἐξ ἀμέσου
35 ἐνεργείας τῆς ἑαυτοῦ, ἣν περὶ τὰ μερικὰ ἐπιδείκνυται, χορηγίαν αὐτῷ πα-
ρεχούσης τὰς κοινὰς ἐννοίας ἐπαγωγικῶς συνιστᾶν, ἐξ ὧν ἀμέσων οὐσῶν
ὅτι καὶ ἐξ ἀμέσων ἀφορμῶν αὐτὰς ὁ νοῦς συναγέροχε, τὰ ἐπιστημονικὰ
συνάγεται συμπεράσματα. ἐντεῦθεν καὶ τὸ τῆς ἀγνοίας ἀποτίθεται κά-
λυμμα, ἑαυτοῦ τε γίνεται καὶ τὸ ἐπαχθὲς τῆς ἐμπαθείας ἀποφορτιζόμενος, 15
40 ἀνανεύει τε πρὸς τὰ κρείττω καὶ πρὸς αὐτὸν τὸν ποιήσαντα. εἰ γὰρ καὶ

1 εἰ γὰρ—ἐπιστήμην (2) B: om. a

5 δῆλον inserui: om. Ba

10 ἐκ Vat. 1622: om. Ba

ἐναργείας corr. ex ἐνεργείας B

12 τῆς Vat. 1622: om. Ba

13 post γινώσκοντος habebat

τὸ γινώσκοντ statim deletum B

16 πλάσει B: πλάνη a

21 τὴν B: μὲν a

μὴ αὐτὸς ὁ νοῦς τῇ κατ' οὐσίαν φθορᾷ ὑποπέπτωκεν, ἀλλὰ γε τοῖς κατ' 90^r
οὐσίαν συνεξευγμένος φθαρτοῖς, διέφθαρται καὶ αὐτὸς κατὰ τὴν ἐνέργειαν,
μὴ δυνάμενος μήτε ἐν ἀτελέσι τηρεῖν τὸ τέλειον μήτε ἐν φθαρτοῖς τὸ παν-
τελῶς ἀφθαρτον. ἀκολούθως ἄρα τῇ τε ἐξ ἀρχῆς τοῦ νοεροῦ τῆς ψυχῆς
5 τελειότητι καὶ τῇ μετὰ ταῦτα ἐκπτώσει ἢ ἐπαγωγικῇ τῶν ἀξιωμαίων ἐν
ταῖς ἐπιστήμας ἐπισυμβέβηκε σύστασις. 20

p. 1139^b35 Περὶ μὲν οὖν ἐπιστήμης διωρίσθω τὸν τρόπον τοῦ-
τον. τοῦ δ' ἐνδεχομένου ἄλλως ἔχειν ἔστι τι καὶ ποιητὸν
καὶ πρακτόν.

- 10 Μετὰ τὸν περὶ ἐπιστήμης λόγον μέτειςιν ἐπὶ τὴν τέχνην, παριστῶν
καὶ αὐτὴν τί τέ ἐστι καὶ τί διαφέρει τῶν ἄλλων ἕξεων, αἱ ἀπηρίθμηνται.
ὥσπερ δ' ἐπὶ τῆς ἐπιστήμης ἐποίησε τὸ αὐτῆς προχειρισάμενος ὑποκείμε-
νον καὶ παραστήσας τὴν αὐτῆς ιδιότητα, οὕτω καὶ ἐπὶ τῆς τέχνης ποιεῖ,
παραλαμβάνων τὸ ἐνδεχόμενον καὶ διαιρῶν τοῦτο εἰς τὸ ποιητὸν καὶ πρα-
15 κτόν. καὶ τὸ μὲν ποιητὸν τῇ τέχνῃ ἀποδίδωσι, τῇ πράξει δὲ τὸ πρακτόν, 30
κάντεῦθεν τὴν πράξιν καὶ τὴν τέχνην δεικνύων τί ἀλλήλων διενηνόχασι,
καὶ οὕτω τὰ ἴδια τῆς τέχνης ὡς πρὸς τὴν πράξιν ἐκλεγόμενος καὶ αὐ-
τὴν ὀρίζόμενος ἄρχεται μὲν οὕτως τοῦ λόγου τοῦ δ' ἐνδεχομένου
ἄλλως ἔχειν ἔστι τι καὶ ποιητὸν καὶ πρακτόν. τὸν ἀρμόζοντα λό-
20 γον ἀποδίδους τῇ ἐπιστήμῃ καὶ καταστήσας αὐτήν, ἐντεῦθεν τὸν περὶ
τέχνης ποιεῖται λόγον. καὶ ἐπεὶ περὶ τὰ ἐνδεχόμενα ἡ τέχνη καταγίνεται,
τὰ δὲ ἐνδεχόμενα διττὰ τῷ εἶδει, ὡς τὰ μὲν τῇ τέχνῃ ὑποκείσθαι, τὰ δὲ 35
τῇ πράξει, παραδίδωσι πρότερον τὴν τῶν ἐνδεχομένων διαφοράν, ὡς ἂν
δῆλον γένοιτο, ποῖα τούτων τῇ πράξει καὶ ποῖα τῇ τέχνῃ ὑπόκειται, καὶ
25 οὕτως ὀρίζεται τὴν τέχνην. ἕτερον δ' ἐστὶ ποίησις καὶ πράξις·
πιστεύομεν δὲ περὶ αὐτῶν καὶ τοῖς ἐξωτερικοῖς λόγοις. λαβὼν
ὡς ὁμολογούμενον τὸ ἕτερον εἶναι ἀλλήλων τὴν ποίησιν καὶ πράξιν, βεβαι-
οῦται τοῦτο ἐκ τῆς κοινῆς ὑπολήψεως καὶ λέγει πιστὴν εἶναι τὴν τούτων
διαφοράν, ἐξ ὧν ἅπαντες περὶ αὐτῶν κοινῶς ὑπολαμβάνουσιν ἄνθρωποι.
30 ἐξωτερικοὺς δ' ὀνομάζει λόγους, οὓς ἔξω τῆς λογικῆς παραδόσεως κοινῶς 40
τὰ πλήθη φασί, διὸ καὶ προστίθῃσι τοῖς κοινοῖς λόγοις ἀρκούμενος ὥσπερ
συμπεραίνων ὥστε καὶ ἡ μετὰ λόγου πρακτικὴ ἕτερόν ἐστι τῆς
μετὰ λόγου ποιητικῆς ἕξεως. ἄλλο πρακτικὴ καὶ ἄλλο πράξις καὶ
ἄλλο ποιητικὴ καὶ ἄλλο ποίησις. πρακτικὴ γὰρ καὶ ποιητικὴ ἕξεων ὀνό-
35 ματα, πράξις δὲ καὶ ποίησις προχειρίσεων. ἐπεὶ οὖν αἱ προχειρίσεις τῶν
ἕξεων προχειρότεραί τε καὶ προδηλότεραι, διὰ τοῦτο ἐκ τῆς τῶν προχειρί-
σεων ἑτερότητος ἑτέρας εἶναι καὶ τὰς ἕξεις γνωρίζομεν. τὰς μὲν γὰρ προ- 45
χειρίσεις ἐναργεῖς οὕσας καὶ τὰ πλήθη καταλαμβάνουσι, καὶ ἄλλο λέγουσιν

1 καὶ μὴ B: μὴ καὶ a
μεν—λόγοις B: om. a
Aristot.

7 rthesis usque ad πράξις ἐστίν (p. 1140^a6) a

27 καὶ πράξιν B: καὶ τὴν πράξιν a

38 ἐναργεῖς B: ἐναργοῦς a

26 πιστεύο-

32 ἕξις πρακτικῇ

εἶναι πράξιν καὶ ἄλλο ποίησιν, καὶ οὔτε τὸ ποιηθὲν πραχθὲν ὀνομάζουσιν 90^r
οὔτε τὸ πραχθὲν ποιηθὲν. ἀλλὰ ποίημα καὶ ποιηθὲν τὸ πεποιημένον (καὶ
πράξιν) καὶ πραχθὲν τὸ πεπραγμένον. ἐκ δὲ τούτων καὶ τὰς ἕξεις, ὅθεν
αἱ προχειρίσεις προβαίνουσιν, ἐτέρας εἶναι ἀλλήλων εὐρίσκομεν. διὰ τοῦ-
5 το καὶ ὡς συμπεραίνων ἐπήγαγεν, ὡς ἐπεὶ ἡ πράξις καὶ ἡ ποίησις ἕτερα, 50
δηλονότι καὶ ἡ μετὰ λόγου πρακτικὴ ἕτερον τῆς μετὰ λόγου ποιητικῆς
ἕξεως. δεῖ δὲ ἐξακούειν τὴν ἕξιν ἐπ' ἀμφοτέρων, ἔλαβε δὲ τὸ μετὰ λό-
γου καὶ ἐπ' ἀμφοῖν, ὡς τῆς ἀπαριθμήσεως τὰς μετὰ λόγου παραλαμβα-
νούσης ἕξεις ἢ καὶ δυνάμεις. οὐ γὰρ τὴν τυχοῦσαν πρακτικὴν καὶ ποιη-
10 τικὴν δεῖ νοεῖν ἐνταυθοῖ ἀλλὰ τὰς μετὰ λόγου. αὗται γὰρ καὶ ἀληθεύ-
ειν πεφύ|κασιν. καὶ οὐ περιέχεται ὑπ' ἀλλήλων πράξεις καὶ ποίησις. 90^v
οὔτε γὰρ ἡ πράξις ποίησις οὔτε ἡ ποίησις πράξις ἐστίν. καὶ
μήτις οἰέσθω, φησὶν, ὡς οὕτως ἀλλήλων εἰσὶν ἕτεραι, ὡς τὴν μὲν περι-
έχειν τὴν δὲ περιέχεσθαι, οἷον ὡς ἐπὶ τῶν γενῶν ἔχει καὶ τῶν εἰδῶν.
15 ἕτερα γὰρ πρὸς ἀλλήλα καὶ τὰ εἶδη καὶ τὰ γένη. οὐ γὰρ ἂν ἐπερίσ-
σευσε τῶν γενῶν τὰ εἶδη τῷ ἔχειν πλείους τῶν γενῶν τὰς οὐσιώδεις δια-
φοράς, ἀλλ' ἡ πράξις καὶ ἡ ποίησις οὐχ οὕτως ἀλλήλων ἕτερα. οὔτε γὰρ 5
ἡ πράξις περιέχει τὴν ποίησιν οὔτε ἡ ποίησις τὴν πράξιν.

p. 1140^a6 Ἐπεὶ δ' ἡ οἰκοδομικὴ τέχνη τίς ἐστὶ καὶ ὅπερ ἕξις
20 τις μετὰ λόγου ποιητικὴ, καὶ οὐδεμία οὔτε τέχνη ἐστὶν ἢ οὐ
μετὰ λόγου ποιητικὴ ἕξις ἐστὶν οὔτε τοιαύτη ἢ οὐ τέχνη, ταύ-
τον ἂν εἴη τέχνη καὶ ἕξις μετὰ λόγου ἀληθοῦς ποιητικὴ.

Μετὰ τὸ παραθέσθαι πρὸς ἀλλήλας τὴν πρακτικὴν καὶ τὴν ποιητικὴν 10
καὶ δεῖξαι ταύτας ἐτέρας ἀλλήλων καὶ τοσοῦτον ὡς μὴ ὑποκεῖσθαι θατέραν
25 τῇ ἐτέρᾳ, βούλεται νοῦν ὀρίσασθαι τὴν τέχνην. παραλαμβάνει δὲ διὰ τὴν
σαφήνειαν τὴν οἰκοδομικὴν, μίαν καὶ αὐτὴν τῶν τεχνῶν, καὶ δείκνυσι δι'
αὐτῆς οἰκειότατον τῇ τέχνῃ τὸν ἀποδιδόμενον ὀρισμὸν, ὡς καὶ ἀντιστρέ-
φοντα πρὸς αὐτόν. φησὶ γὰρ ἐπεὶ δ' ἡ οἰκοδομικὴ τέχνη ἐστίν, ἥτοι
εἶδος τῆς ἀπλῶς τέχνης, καὶ διὰ τοῦτο ἕξις τις μετὰ λόγου ποιητικὴ, ἥγουν 15
30 τὸν ὀρισμὸν τὸν οὕτω λέγοντα δεχομένην ἢ τέχνη ἐστὶ καὶ εἶδος τέχνης
(οὐ γὰρ ἀπλῶς τέχνη ἢ οἰκοδομικὴ ἀλλὰ τις τέχνη ὡς εἶδος τῆς ἀπλῶς
τέχνης) καὶ διὰ τοῦτο ἕξις τις μετὰ λόγου ποιητικὴ, ὡς καὶ μερικῶς τὸν
ὅρον τῆς τέχνης δεχομένης διὰ τὸ εἶδος εἶναι αὐτῆς. τὸ δὲ ὅπερ δηλοῦν
κεῖται τὸ οὐσιωδῶς κατηγορεῖσθαι τῆς οἰκοδομικῆς τὴν τέχνην καὶ τὸν
35 ὀρισμὸν αὐτῆς, ὡς εἴ τις λέγει τὸν ἄνθρωπον τὸ ζῷον εἶναι, καὶ ὅπερ οὐσία
τις ἔμψυχος αἰσθητικὴ, διὰ τὸ καὶ μέρος εἶναι τοῦ ζώου τὸν ἄνθρωπον 20

2. 3 καὶ πράξιν a: om. B 7 ἀμφοτέρων B: ἀμφοτέραις a 9 οὐ rubro corr. ex
el B 11 καὶ οὐ B: διὸ οὐδὲ a 11. 12 ποίησις οὔτε—πράξις ἐστίν B: om. a
15 ἀλλήλα a: ἄλλα B 16 γενῶν a: εἰδῶν B 20. 21 ἢ οὐ μετὰ Ba: ἥτις οὐ μετὰ
Aristoteles 25 διὰ τὴν B: εἰς a 28 post τέχνη ἐστὶν add. καὶ εἶδος τέχνης a
om. B 35 αὐτῆς a: αὐτοῖς B

ὥς εἶδος εἰς γένος τὸ ζῷον ἀναφερόμενον. ἕκαστον γὰρ τῶν εἰδῶν ὅπερ 90^v
 τί ἐστὶ τὸ γένος αὐτοῦ, τοῦ ὅπερ δηλοῦντος τὴν οὐσιώδη κατηγορίαν τοῦ γέ-
 νους κατὰ τοῦ εἶδους, καὶ ὥς ταῦτόν ἐστιν εἰπεῖν ὅπερ τὸ ζῷον εἶναι τὸν
 ἄνθρωπον καὶ ὅπερ τινὰ οὐσίαν ἔμψυχον αἰσθητικήν, οὕτω καὶ τὴν οἰκο-
 5 δομικήν ταῦτόν εἰπεῖν εἶναι τέχνην τινὰ καὶ ὅπερ ἕξιν τινὰ μετὰ λόγου
 ποιητικήν· ὥς τοῦ ὅρου τούτου ἐξισάζοντος πρὸς τὴν τέχνην καὶ ἀντι-
 στρέφοντος. ταῦτα περὶ τῆς οἰκοδομικῆς εἰπὼν μεταβαίνει ἐπὶ τὸ καθόλου, 25
 καὶ φησι καὶ οὐδεμία οὔτε τέχνη ἐστὶν ἥτις οὐ μετὰ λόγου ποι-
 ητικὴ ἕξις ἐστὶν οὔτε τοιαύτη ἢ οὐ τέχνη, ὥστε ταῦτόν ἂν εἴη
 10 τέχνη καὶ ἕξις μετὰ λόγου ἀληθοῦς ποιητικὴ. καὶ ἐστὶ τὸ ὅλον τοιοῦτον,
 ὅτι ἐπεὶ οὐ μόνον ἡ οἰκοδομικὴ ἐπιδέχεται τοῦτον τὸν ὅρισμόν ἀλλὰ καὶ
 πᾶσα τέχνη, καὶ οὐδενὶ ἐτέρῳ προσαρμόζει οὗτος ὁ λόγος, ὃ μὴ τέχνη
 ἐστίν, εἴη ἂν μόνῃς τῆς τέχνης καὶ πάσης καὶ ἀντιστρέφοι ἂν πρὸς αὐτήν, 30
 ὃ καὶ ἴδιον ὅρισμοῦ, λέγω δὴ τὸ μήτε τοῦ ὀριστοῦ παραλιμπάνειν ἕξω-
 15 θεν μήτε περιέχειν τῶν φύσει ἀλλοτρίων αὐτοῦ. τὸ γὰρ εἰπεῖν οὐδεμία
 τέχνη ἐστὶν ἥτις οὐ μετὰ λόγου ποιητικὴ ἕξις ἐστὶν ταῦτόν ἐστι τῷ λέ-
 γειν ὅτι πᾶσα τέχνη τοιαύτη ἕξις ἐστί. τὸ δ' ἀληθὲς κοινὸν πᾶσι τοῖς
 ἀπηριθμημένοις. ταῦτα γὰρ τὰ πέντε εἰσὶ, καθ' ἃ μετὰ λόγου καὶ συνέ-
 σεως ἀληθεύειν ἄνθρωπος πέφυκεν, ἐπεὶ καὶ κύων ῥινηλατῶν ἀληθεύσειεν
 20 ἂν τὴν τοῦ κρυπτομένου κνωδάλου ποιούμενος ἔρευναν, ἀλλὰ οὐχὶ καὶ λό- 35
 γος αὐτῷ καὶ σύνεσις πρόσσεσι, μόνῃ δέ τις φυσικὴ ἐπιτηδειότης πρὸς
 ζήτησίν τε καὶ εὗρεσιν.

p. 1140^a10 Ἔστι δὲ τέχνη πᾶσα περὶ γένεσιν καὶ φθορὰν καὶ τὸ
 τεχνάζειν καὶ θεωρεῖν, ὅπως ἂν γένηται τι τῶν ἐνδεχομένων
 25 καὶ εἶναι καὶ μὴ εἶναι. καὶ ὧν ἡ ἀρχὴ ἐν τῷ ποιοῦντι, ἀλλ'
 οὐκ ἐν τῷ ποιουμένῳ.

Ἀποδοὺς τὴν τέχνην τί ἐστὶ, λέγει καὶ πάλιν περὶ τοῦ ὑποκειμένου 40
 αὐτῇ, ἵνα τελεώτερον αὐτὸ καταληψόμεθα. φησὶ γὰρ ὅτι πᾶσα τέχνη περὶ
 γένεσιν ἐστὶ, γένεσιν ὀνομάζων τὰ ἐνδεχόμενα, διὰ τὸ μὴ μένειν ἐν τῷ
 30 αὐτῷ. ἡ γὰρ ἐν ταύτῳ μονὴ καὶ ἰδρύσεις τῶν ἀναγκαίων καὶ ὑπὲρ γένεσιν
 ἴδιον, περὶ ἃ ἡ ἐπιστήμη, ἡ δὲ τέχνη περὶ ἐνδεχόμενα. τεχνάζει γὰρ καὶ
 θεωρεῖ, τουτέστιν οἴκοθεν ἐπιτηδεύει τῷ οἰκείῳ λόγῳ χρωμένη, ὅπως ἂν
 γένηται τι τῶν ἐνδεχομένων καὶ εἶναι καὶ μὴ εἶναι. πρό τε γὰρ τοῦ γε- 45
 νέσθαι τὸ ἀπὸ τέχνης ἐνδέχεται γενέσθαι καὶ μὴ γενέσθαι, καὶ μετὰ τὸ
 35 γενέσθαι ἐνδέχεται καὶ ἀπογενέσθαι, ὥστε καὶ εἶναι καὶ μὴ εἶναι τὸ ἀπὸ
 τέχνης γεγεννημένον ἐνδέχεται. καὶ τὸ ἀναγκαῖον αὐτῷ οὐδαμῶς ἄλλως,
 εἰ μὴ γε καθ' ὑπόθεσιν, ὥς μὴ ἐνδεχόμενον ἅμα κατὰ ταῦτόν τε εἶναι
 καὶ μὴ εἶναι· ἵνα μὴ ἡ ἀντίφασις συναληθεύσῃ, τοῦ ἤδη γεγονότος καὶ

14 ὀριστοῦ B: ὀρισκοῦ a

19 καὶ B: om. a

23 καὶ φθορὰν B: om. a et

Aristoteles

25. 26 ἀλλ' οὐκ B: ἀλλὰ μὴ a et Aristoteles

33 πρό τε scripsi: ποτὲ

Ba

33. 34 τοῦ γενέσθαι B: τὸ γενέσθαι a

ἀποβάντος λεγομένου μὴ εἶναι τότε ὅτεπερ ἔστι. τὸ δὲ ὧν ἡ ἀρχὴ ἐν 90^v
 τῷ ποιοῦντι ἀλλ' οὐκ ἐν τῷ ποιουμένῳ πρὸς ἀντιδιαστολὴν ἔθηκε
 τῶν φύσει γινομένων. ἔστι γὰρ ἰδεῖν καὶ τὴν φύσιν περὶ γένεσιν ἐνεργοῦ- 50
 σαν, ἀλλ' ἡ μὲν φύσις ἐντὸς οὔσα καὶ διὰ τῶν σωμάτων χωροῦσα οὕτως
 5 ἐν αὐτοῖς ἐνεργεῖ, ἡ δὲ τέχνη οὐχ οὕτως ἀλλ' ἐκτὸς οὔσα τῶν σωμάτων, περὶ
 αὐτὰ καταγίνεται, οὕτως ἐν αὐτοῖς ἐνεργεῖ, καὶ οὕτως αὐτοῖς τὰ τεχνητὰ εἶδη
 ἐντίθησιν. ἐκτὸς γὰρ ἡ ἀνδριαντοποιητικὴ τοῦ χαλκοῦ καὶ ἡ τεκτο-
 νικὴ τοῦ ξύλου, ἐν τοῖς τεχνίταις δ' οὔσαι καὶ ἄμφω οὕτω κινοῦσι τὰ
 ὑποκείμενα, διὸ καὶ ἐκτὸς αὐτῶν κατὰ τὴν ἐπιφάνειαν τὰ εἶδη περιτιθέ- 91^r
 10 ασιν. ὥστε τὸ ποιητικὸν αἷτιον ἐν τοῖς τεχνητοῖς ἐν τῷ τεχνητῷ ἐνε-
 ροῦντί ἐστιν, οὐκ ἐν τῷ ποιουμένῳ, ἤγουν ἐν τῷ ὑποκειμένῳ καὶ δεχομένῳ
 τὴν ποίησιν.

p. 1140^a14 Οὔτε γὰρ τῶν ἐξ ἀνάγκης ὄντων ἢ γινομένων ἢ τέχνη
 ἐστὶν οὔτε τῶν κατὰ φύσιν· ἐν αὐτοῖς γὰρ ἔχουσι ταῦτα τὴν 5
 15 ἀρχήν.

Διὰ τοῦτο, φησί, περὶ γένεσιν λέγομεν καὶ περὶ τὰ ἐνδεχόμενα τέχνην
 καταγίνεσθαι, διότι οὐκ ἔστι τέχνη τῶν ἐξ ἀνάγκης ὄντων ἢ γινομένων.
 οὐ μόνον γὰρ ὄντα ἐξ ἀνάγκης εἰσὶν, ἀλλ' εἰσὶ καὶ γινόμενα ἐξ ἀνάγκης·
 ὄντα μὲν αἱ αἰετοὶ οὐσίαι καὶ ἀσώματοι καὶ αἱ οὐράνιαι σφαῖραι καὶ αἱ
 20 τῶν στοιχείων ὁλότητες (μένουσι γὰρ καὶ αὐτὰ ὑπὸ τοῦ δημιουργοῦ συνε-
 χόμενα), γινόμενα δὲ αἱ τε κινήσεις τῶν οὐρανίων σφαιρῶν καὶ αἱ ὄραι 10
 τοῦ ἔτους, καὶ τὰ τοιαῦτα, κατὰ φύσιν δὲ τὰ ζῶα καὶ τὰ φυτά. τῶν
 μὲν οὖν ἀναγκαίων τῷ μὴ ἀνάγκῃ εἶναι τὰ τῇ τέχνῃ ὑποκείμενα διαφέ-
 ρουσι, τῶν δὲ κατὰ φύσιν, ὅτι ταῦτα ἐν αὐτοῖς ἔχουσι τὴν ἀρχὴν τῆς
 25 κινήσεως.

p. 1140^a16 Ἐπεὶ δὲ ποίησις καὶ πράξις ἕτερον, ἀνάγκη τὴν
 τέχνην ποιήσεως ἀλλ' οὐ πράξεως εἶναι. καὶ τρόπον τινὰ
 περὶ τὰ αὐτὰ ἐστὶν ἡ τύχη καὶ ἡ τέχνη, καθάπερ καὶ Ἀγάθων
 φησὶ “τέχνη τύχην ἑσπερὲς καὶ τύχη τέχνην.” 15

30 Δείξας ἕτερα ἀλλήλων τὴν πρᾶξιν καὶ ποίησιν, λαμβάνει τοῦτο νῦν
 ὡς ὁμολογούμενον καὶ φησὶ τὴν τέχνην ποιήσεως εἶναι τέχνην ἀλλ' οὐ
 πράξεως, διότι καὶ τὰ τέλη τῆς τέχνης ἔργα εἰσὶ μετὰ τὴν τεχνικὴν
 ἐνέργειαν ὑπομένοντα, τῆς δὲ πράξεως ἀρκετὸν τέλος ἡ εὐπραξία, ἱκανὸν
 ἐχούσης τὸ μέχρι τοῦ εὖ ὡς τέλος καταντᾶν αὐτῆς τὴν ἐνέργειαν. προσ-

4 οὕτως B: ἐν τὸς οὔσα a

5 οὔσα B: om. a

7. 8 τεκτονικὴ B: τεκτονι-

κοῦ a 11 δεχομένῳ B: ἐνδεχομένῳ a

13 ἀνάγκης a et Aristoteles: ἀναγκαίων B

23 ἀνάγκη B: ἀναγκαῖα a

τίθῃσι δὲ καὶ τὸ κατὰ τινα τρόπον περὶ τὰ αὐτὰ εἶναι τὴν τύχην καὶ 91^r
 τὴν τέχνην, καὶ τούτου πάλιν παράγει μάρτυρα ποιητὴν τὸν Ἀγάθωνα 20
 φίλας ἀλλήλαις τὴν τύχην εἰσάγοντα καὶ τὴν τέχνην ἐν τῷ λέγειν “τέχνη
 τύχην ἕστερξε καὶ τύχη τέχνην.” δεῖ δὲ ἐξετάσαι τὸν τρόπον, καθ’ ὃν
 5 αὐτός τε ὁ Ἀριστοτέλης περὶ τὰ αὐτὰ φησιν εἶναι ἀμφοτέρως αὐτὰς καὶ
 ὁ Ἀγάθων στέργειν ἀλλήλας, καὶ εἴη ἄν ὅτι ἀμφοτέραις τῶν ὑποκειμένων
 πραγμάτων τὸ αἷτιον ἔξωθεν καὶ ὅτι ἄμφω ἕτερον παρὰ τὴν ἐνέργειαν
 ἔργον ἔχουσιν. ὅ τε γὰρ τεχναζόμενος κινεῖ τὴν ὕλην ἔξωθεν οὕσαν αὐ- 25
 τῆς, ὅ τε ἀπὸ τύχης περιτυγχάνων τινὶ πράγματι εἴτε ἀγαθῷ εἴτε κακῷ,
 10 ἔξωθεν ὧν ἐκείνου καὶ ὁρῶν ἕτερα καὶ τὸν σκοπὸν ἔχων πρὸς ἕτερα,
 περιτυγχάνει τῷ ἀπὸ τύχης, οἷον εἴ τις εἰς βαλανεῖον ἀπιὼν ὥστε λούσα-
 σθαι βιβλίῳ περιτύχῃ τῶν ζητουμένων, ἢ ἐν ἀμπέλῳ σκάπτων εὖρη θη-
 σαυρόν ἢ βαδίζων οἴκαδε λίθῳ προσκόψας τὸν πόδα βλαβῇ. τούτων οὖν
 πάντων ὁ ἐνεργῶν ἔξωθεν καὶ τὸ κατὰ συμβεβηκὸς ἐκτὸς ἐνέργειαν
 15 ἀποτελούμενον ἔστι μὲν παρὰ τὸν τοῦ ἐνεργοῦντος σκοπὸν, ἔστι δὲ καὶ 30
 ἀποτέλεσμα ἕτερον παρὰ τὴν αὐτοῦ ἐνέργειαν· καὶ κατὰ ταῦτα τύχη καὶ
 τέχνη ἀλλήλοις ἐοίκατον, διαφέρουσι δέ, ὅτι τῇ μὲν τέχνῃ κατὰ τὸν σκο-
 πὸν τοῦ τεχνίτου τὸ τέλος ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ, τῇ δὲ τύχῃ παρὰ τὸν σκοπὸν
 τοῦ ἐνεργοῦντος τὸ τέλος καὶ ὡς ἐπ’ ἔλαττον.

20 p. 1140^a20 Ἡ μὲν οὖν τέχνη, ὥσπερ εἴρηται, ἕξις τις μετὰ λό-
 γου ἀληθοῦς ποιητικὴ ἐστίν, ἡ δ’ ἀτεχνία τοῦναντίον μετὰ
 λόγου ψευδοῦς ποιητικὴ ἕξις, περὶ τὸ ἐνδεχόμενον ἄλλως
 ἔχειν. 35

Εἰπὼν ἱκανῶς ὅσα ἔδει περὶ τῆς τέχνης περὶ τὴν προκειμένην
 25 πραγματείαν ἀποδίδωσι καὶ τὸ ἐναντίον αὐτῷ, ὃ ἡ ἀτεχνία ἐστί. διὸ καὶ
 παρεισάγει πάλιν τὸν ὅρον τῆς τέχνης, ἵν’ ὡς ἐκ παραθέσεως δείξῃ τὴν
 ἀτεχνίαν τί ἐστίν. εἰ γὰρ ἡ τέχνη ἕξις μετὰ λόγου ἀληθοῦς ποιητικὴ,
 ἔσται ἡ ἀτεχνία τοῦναντίον ποιητικὴ ἕξις μετὰ λόγου ψευδοῦς. τὰ μὲν
 γὰρ ἄλλα κατὰ τὰ αὐτὰ ἡ τέχνη καὶ ἡ ἀτεχνία, διαφέρουσι δὲ κατὰ τὸ 40
 30 ὁρθὸν καὶ διάστροφον καὶ τὸ ἀληθὲς καὶ τὸ ψεῦδος. εἰσὶ δὲ ἄμφω καὶ
 περὶ τὰ ἐνδεχόμενα ἄλλως ἔχειν. οὐ γὰρ ἄν εἰς πλάνην καὶ εἰς ψεῦδος
 ἡ τέχνη ἐξέπιπτε καὶ ἀτεχνίαν εἶχεν ἐνεργοῦσαν περὶ τὰ αὐτῇ ὑποκεί-
 μενα, εἰ μὴ ἄλλως καὶ ἄλλως ἔχειν αὐτὰ ἐνεδέχετο.

2 Ἀγάθων] fr. 6 p. 764 Nauck²

αὐτοῦ a 10 ὧν B: ὃν a

27 ἀτεχνίαν B: ἀποτυχίαν a

4 ἐξετάσαι B: ἐξετάζειν a

11 τῷ B: τὸ a

13 λίθῳ B: λίθος a

8. 9 αὐτῆς B:

p. 1140^a24 Περὶ δὲ φρονήσεως οὕτως ἂν λάβοιμεν, θεωρήσαντες 91^r
 τίνας λέγομεν φρονίμους. δοκεῖ δὴ φρονίμου εἶναι τὸ δύνασθαι
 καλῶς βουλευέσθαι περὶ τὰ αὐτῷ ἀγαθὰ καὶ συμφέροντα, οὐ
 κατὰ μέρος, οἷον ποῖα πρὸς ὑγίειαν ἢ ἰσχύν, ἀλλὰ ποῖα πρὸς 45
 5 τὸ εὖ ζῆν ὅλως.

Πέντε οὖσων τῶν ἀληθευτικῶν ἔξεων, ἃς ὥδε ἀπηριθμήσατο περὶ
 ἐπιστήμης καὶ τέχνης εἰπών, τάττει νῦν τρίτην τὴν φρόνησιν, οἰκαιοτέραν
 οὖσαν τῶν δὲ τῇ ἠθικῇ καὶ πολιτικῇ θεωρίᾳ. αὐτῆς γὰρ ὁ ὀρθὸς λόγος
 μέτρον ὑπάρχει καὶ στάθμη τῶν πράξεων, δι' οὗ καὶ τὸ μέσον καὶ σύμ-
 10 μετρον ἐν αὐταῖς ἀνευρίσκεται, καὶ δι' αὐτῆς μέσης ἡ περὶ τῶν διανοητι-
 κῶν ἔξεων παράδοσις πρὸς τὰ προλαβόντα συνέχειαν δέχεται, ἐπεὶ καὶ 50
 κοινωνεῖ ἀμφοτέροις τοῖς εἶδεσι, τοῖς διανοητικοῖς καὶ πρακτικοῖς. τοῦ
 νοητικοῦ γὰρ οὕσα καὶ αὐτὴ τὴν προχείρισιν ποιεῖται ἐν ταῖς πράξεσιν
 αὐτὴ προϊσταμένη αὐτῶν καὶ μετροῦσα αὐτάς. διὰ τοῦτο καὶ μέση ἐν-
 15 ταῦθα τέτακται, πρὸ ἑαυτῆς μὲν τὴν τέχνην καὶ τὴν ἐπιστήμην ἔχουσα
 παραδεδομένην, μεθ' ἑαυτὴν δὲ τὴν σοφίαν καὶ τὸν νοῦν. νοῦν δὲ λέγο-
 μεν ἐνταῦθα οὐ τὸν ἀπλῶς καὶ καθ' ὕπαρξιν ἀλλὰ τὸν καθ' ἕξιν καὶ 91^v
 κατὰ μέθεξιν. οὐ γὰρ ἂν ταῖς ἀληθευτικαῖς ἔξεσι συνετάττετο, εἰ μὴ ὡς
 τοῦτο σημαίνων παρελαμβάνετο. ἡ γὰρ ψυχὴ ὡς μὲν ψυχὴ ἀνειλιγμένως
 20 ἐνεργεῖ, συλλογιζομένη καὶ μεταβαίνουσα εἰς συμπεράσματα ἐκ προτάσεων,
 ὡς δὲ μετέχουσα νοῦ ἀπλῶς ἐπιβάλλει, ἔχουσα μὲν καὶ τὰς ἀρχάς καὶ
 τοὺς ὅρους ὡς νοῦ ἀπηχήματα, γινομένη δὲ καὶ τούτων ἐπέκεινα, ὅταν 5
 νοερά γένηται, τοῖς νοητοῖς νοητῶς ἐπιβάλλουσα, εἰ καὶ μὴ ἀθρόως καὶ
 ὁμοῦ ὡς ὁ καθ' ὕπαρξιν, ἀλλὰ καθ' ἐν περιεχομένη τὰ πάντα καὶ νοοῦσα
 25 καθ' ἕκαστον, διὸ καὶ ἡ τοιαύτη κατάστασις οὐ φύσις ἀλλὰ ἕξις τῆς ψυ-
 χῆς ὀνομάζεται, ὡς ἔξωθεν ἐπεισιούσα καὶ γινομένη ἐπίκτητος. προθέ-
 μενος τοίνυν ὀρίσασθαι τὴν φρόνησιν, φησὶν ὅτι δεῖ ἄρξασθαι τῆς περὶ
 αὐτῆς θεωρίας ἀπὸ τῶν ἐν οἷς θεωρεῖται ὑπάρχουσα, ἡγουν ἀπὸ τῶν ὑπο-
 κειμένων ἐν οἷς ὡς ἕξις ἐστίν· οὗτοι δ' εἰσὶν οἱ φρόνιμοι. εὐδηλότεροι 10
 30 γὰρ πρὸς ἡμᾶς καὶ σαφέστεροι τῶν ἔξεων εἰσιν οἱ τὰς ἕξεις ἔχοντες. καὶ
 λαμβάνει τὴν κοινὴν περὶ αὐτῶν δόξαν ὡς ὁμολογουμένην ἀρχήν. δοκεῖ
 γὰρ φρονίμου ἴδιον ἀνθρώπου τὸ δύνασθαι καλῶς βουλευέσθαι περὶ τὰ
 αὐτῷ ἀγαθὰ καὶ συμφέροντα. ἐπεὶ δὲ πολλὰ τοιαῦτά ἐστι καὶ ἐνδέχεται
 εἶναί τινα κατορθωτικά περὶ ἓν τι τῶν ἀγαθῶν καὶ συμφερόντων αὐτῷ, ἐν-
 35 δέχεται δὲ καὶ περὶ πλείω καὶ περὶ πάντα, διὰ τοῦτο φησὶν οὐ κατὰ
 μέρος, οἷον πρὸς ὑγίειαν ἢ πρὸς ἰσχύν (ἀλλὰ πρὸς τὸ εὖ ζῆν ὅλον. οὐ 15

2 τίνας B et Aristoteles: τίνας δὴ a φρονίμους B: τοὺς φρονίμους a et Aristoteles
 δὴ B et Arist.: δὲ a φρονίμου B et Aristoteles: φρονίμους a 3 βουλευέσθαι B:
 βουλευέσθαι a et Aristoteles 4 οἷον ποῖα B et Aristoteles: οἷον οὐ ποῖα a 5 ζῆν
 ὅλως B et Aristot. codd. L^bM^b: ζῆν ὅλον a et Aristot. cod. Ob: ζῆν Aristot. vulg.
 36 ἀλλὰ πρὸς—φρόνιμον εἰπώμεν (p. 303,0) a: om. B ὅλον scripsi: ὅλως a

γὰρ εἴ τις εἰδὼς τὰ πρὸς ὑγείαν αὐτῷ σώματος ἢ τὰ πρὸς ἰσχὺν περὶ 91^v
 τούτων ὀρθῶς βουλεύοιτο, ἀπλῶς ἂν αὐτὸν εὐβουλον καὶ φρόνιμον εἴπω-
 μεν), ἀλλὰ πρὸς πάντα τὰ εἰς ὅλον τὸ ζῆν αὐτῷ συντελοῦντα, εἴτε ψυχικὰ
 εἴτε ταῦτα εἴτε σωματικὰ εἴτε ἔξωθεν. εἰ δὲ καὶ ἀντὶ τοῦ ὅλον τὸ
 5 ὅλως τις λήψεται, ὡς ἔν τισι τῶν ἀντιγράφων εὐρίσκεται, ἀλλὰ πρὸς τὴν
 αὐτὴν ἔννοιαν αἱ λέξεις ἀμφοτέραι φέρουσιν, εἰ καὶ διαφέρειν ἴσως δοκοῦσι.
 τὸ μὲν γὰρ ὅλον ἔμφασιν ἔχει ὡς ὁλότητά τινα ποιοῦν τὴν εὐζωίαν καὶ 20
 μέρη αὐτῆς τὰ καθ' ἕκαστα, ἃ ἐν ταῖς ἠθικαῖς θεωρεῖται ἐνεργείαις καὶ
 πράξεσιν, ὅποιά ἐστι τὰ κατὰ τὰς ἀρετὰς καὶ ἐν ταῖς σωματικαῖς κατα-
 10 στάσεσι καὶ ἐν τοῖς ἐπισυμβαίνουσιν ἔξωθεν, ὅσα τούτων ἐφ' ἡμῖν τε καὶ
 ἐνδεχόμενα, ὧν ἔστιν ἕκαστον καὶ φυλάξεσθαι καὶ αἰρήσεσθαι, τὸ δὲ ὅλως
 τὸ ἀπλῶς καὶ καθόλου δηλοῖ. ὡς ἐκεῖνον εἶναι δοκεῖν τοῖς ἅπασιν φρόνι-
 μον, οὐ τὸν περὶ τι εὐβουλον ἀλλὰ τὸν ἀπλῶς καὶ περὶ πάντα τὰ ἐφ' 25
 ἡμῖν. ὡς εἶναι τὸ σχῆμα τῆς ἐννοίας διάφορον, τὴν δὲ δύναμιν τὴν
 15 αὐτὴν.

ρ. 1140^a28 Σημεῖον δ' ὅτι καὶ τοὺς περὶ τι φρονίμους λέγομεν,
 ὅταν πρὸς τέλος τι σπουδαῖον εὖ λογίσωνται, ὧν μὴ ἔστι τέ-
 χνη. ὥστε καὶ ὅλως ἂν εἴη φρόνιμος ὁ βουλευτικός.

Εἰ καὶ μὴ ἀπλῶς, φησί, φρόνιμος ὁ περὶ τι καλῶς βουλευόμενος
 20 ἀλλ' ὁ ἀπλῶς περὶ πάντα, ἐξ ὧν τὸ εὖ ζῆν ἀνθρώπῳ συνίσταται, μεριστὸν
 ὂν καὶ πολυμερὲς καὶ ποικίλον, ἀλλ' οὖν ὁ ἐν πᾶσιν εὐβουλος φρόνιμος, 30
 ἔσται γνῶρισμα λαβεῖν ἀπὸ τῶν εὖ βουλευομένων καθ' ἕκαστα. φρονίμους
 γὰρ καθ' ἕκαστον λέγομεν τοὺς πρὸς τέλος τι ἀγαθὸν εὖ λογιζομένους, ὥστε
 καθόλου εἴη ἂν φρόνιμος ὁ βουλευτικός. ὡς γὰρ περὶ ἕκαστον φρόνιμος
 25 λέγεται ὁ τέλος ἀγαθὸν προτιθέμενος καὶ εὖ πρὸς τὸ ἐπιτυχεῖν αὐτοῦ βου-
 λευόμενος, καὶ ἀπλῶς ἂν εἴη φρόνιμος ὁ καθόλου τέλος ἀγαθὸν προτιθέ-
 μενος καὶ περὶ τῆς ἐπιτυχίας αὐτοῦ καλῶς τὰς βουλὰς καὶ τὰς σκέψεις
 ποιούμενος. ὡς γὰρ ἐπίπαν τὰ καθ' ἕκαστα πρὸς ἡμᾶς τῶν καθόλου εἰσὶ 35
 γνωριμώτερα, διὰ τοῦτο καὶ ἐπαγωγικῶς ἐκ τῶν καθ' ἕκαστα τὰ καθόλου
 30 πιστούμεθα. τὸ δὲ ὧν μὴ ἔστι τέχνη εἴρηκεν, ἐπεὶ ἔστι καὶ περὶ τῶν
 τεχνητῶν εὖ βουλεύεσθαι καὶ τοὺς μὴ τὰ τοιαῦτα προτιθεμένους. ταῦτα
 δὲ τῇ τέχνῃ καὶ οὐ τῇ φρονήσει ἐφήρμοσε. δέδεικται δὲ ἤδη ἑτέρας
 εἶναι ἀλλήλων τέχνην καὶ φρόνησιν. εἰ δὲ καὶ ἐξ ἐνδόξων ποιεῖται τὰς
 συστάσεις τῶν λεγομένων, οὐ χρὴ θορυβεῖν. εἴπομεν γὰρ ἐξ ἀρχῆς, ὅτι
 35 ἐνδεχόμενα τὰ προκείμενα καὶ οὐ χρὴ περὶ τοιούτων τὸ ἐξ ἀναγκαίων 40
 δείκνυσθαι ἀπαιτεῖν. βουλευτικὸν δὲ ὠνόμασε τὸν ἐπιτήδειον εἰς τὸ βου-
 λεύσασθαι. οὗτος δὲ ἔστιν ὁ εὐβουλος.

5 τισι B: τινι a

6 ἔννοιαν a: ἄνοιαν B

10 ἐπισυμβαίνουσιν B: ἐπιβαίνουσιν a

11 ἐνδεχόμενα B: ἐνδεχομένην a

φυλάξεσθαι scripsi: φυλάξασθαι Ba

27 τῆς B:

τὰς a

30 ὧν a: ὁ B

34 συστάσεις B: στάσεις a

36. 37 βουλεύσασθαι B:

βουλεύεσθαι a

p. 1140^a 31 Βουλευέται δ' οὐθεις περὶ τῶν ἀδυνάτων ἄλλως ἔχειν, 91^v
οὐδὲ τῶν μὴ ἐνδεχομένων αὐτῷ πρᾶξαι.

Πρὸς τὴν ἀπόδοσιν ἤδη τοῦ ὀρισμοῦ τῆς φρονήσεως ἐτοιμάζεται ὡς
οὕτω συσταίη, ὡς διαστέλλεσθαι μὲν ἀπ' ἀμφοῖν ἐπιστήμης τε καὶ τέ-
5 χνης, περὶ ὧν ἤδη τὸν λόγον πεποιήται, ἀντιστρέφειν δὲ πρὸς αὐτόν. τέως 45
δ' οὖν τὰ ἐνταῦθα λεγόμενα τῆς ἐπιστήμης διορίζει τὴν φρόνησιν. ἐπεὶ
γὰρ βουλευτικὴ ἔξις ἢ φρόνησις, οὐδεις δὲ περὶ τῶν ἀδυνάτων ἄλλως ἔχειν
βουλευέται, ἥτοι τῶν ἀναγκαίων (τὰ γὰρ ἀναγκαῖά ἐστιν ἅπερ ἄλλως ἔχειν
ἀδύνατον), ἀλλ' οὐδὲ περὶ τῶν μὴ ἐνδεχομένων αὐτῷ πρᾶξαι ἃ ἐστὶ τὰ
10 ἀδύνατα ἢ ἀπλῶς ἢ τῷδὲ τινι· ἀπλῶς μὲν ὡς τὸ ἐν μιᾷ ῥοπῇ τὸν
ἐν Θράκῃ ὄντα εἰς Αἴγυπτον ἀφικέσθαι, τῷδὲ τινι τὸ πένητα ὄντα καὶ
ξένον καὶ πᾶσιν ἄγνωστον κατάρξαι μεγίστης πόλεως ἐν ἣ τοιοῦτος περι- 50
έχεται. εἰ οὖν βουλευτικὴ ἢ φρόνησις, οὐδεις δὲ περὶ τῶν ἀναγκαίων ἢ
ἀδυνάτων βουλευέται, ὁ ἐν ἔξει ἄρα φρονήσεως οὔτε τὰ ἀναγκαῖα σχήματα
15 οὔτε τὰ ἀδύνατα τῇ ἔξει αὐτοῦ ὑποκείμενα. οὕτως εἰπὼν περὶ τῆς φρο-
νήσεως καὶ τῆς κατ' αὐτὴν ἐνεργείας, τὰ ἀναγκαῖα καὶ τὰ ἀδύνατα ἔξω
θέμενος, ἐπάγει δεικνύων ἐτέραν εἶναι κατὰ τὸν λόγον τῆς ἐπιστήμης τὴν
φρόνησιν καὶ φησιν |

p. 1140^a 33 Ὡστε εἴπερ ἐπιστήμη μὲν μετὰ ἀποδείξεως, ὧν δ' 92^r
20 αἱ ἀρχαὶ ἐνδέχονται ἄλλως ἔχειν, τούτων μὴ ἔστιν ἀπόδειξις
(πάντα γὰρ ἐνδέχεται καὶ ἄλλως ἔχειν καὶ οὐκ ἔστι βουλευσα-
σθαι περὶ τῶν ἐξ ἀνάγκης ὄντων), οὐκ ἂν εἴη ἢ φρόνησις ἐπι-
στήμη οὐδὲ τέχνη.

Ἐξ ὑποθέσεως μὲν τὴν πρὸς ἀλλήλων διαφορὰν δείκνυσιν ἐπιστήμης
25 καὶ φρονήσεως. τρία δὲ ἐστὶ συνημμένα τὰ ἐν τῷ συλλογισμῷ παραλαμ- 5
βανόμενα· ἐν μὲν, ὅτι μετὰ ἀποδείξεως ἢ ἐπιστήμη, ἕτερον δέ, ὅτι ὧν
αἱ ἀρχαὶ ἐνδέχονται ἄλλως ἔχειν τούτων οὐκ ἔστιν ἀπόδειξις, καὶ τρίτον
ὅτι οὐκ ἔστι βουλευέσθαι περὶ τῶν ἐξ ἀνάγκης. ἐπεὶ δὲ τὰ μὲν δύο τού-
των ἀνωτέρω δέδεικται, τό τε πρῶτον καὶ τὸ τρίτον, ἐπὶ τούτων οὔτε
30 προσλήψεως ἐδέησεν οὔτε ἄλλου λόγου τινὸς εἰς κατασκευὴν, κατεσκεύασε
δὲ μόνον τὸ δεύτερον γοργῶς ἐπαγαγὼν τὸ πάντα γὰρ ἐνδέχεται καὶ
ἄλλως ἔχειν. ἔοικε δὲ ὡς ἐπάγειν τοῦτο τῷ λόγῳ ἐπόμενον τῷ ἀντι- 10
κειμένῳ πρὸς τὸ δεύτερον συνημμένον· τὸ γὰρ συνημμένον οὕτως εἶχεν.
ὧν δὲ αἱ ἀρχαὶ ἐνδέχονται ἄλλως ἔχειν, τούτων μὴ ἔστιν ἀπόδειξις. του-
35 τέστιν ὧν προβλημάτων αἱ προτάσεις ἐνδεχόμεναί εἰσι, τούτων ἀπόδειξις
οὐκ ἔστι. πασῶν γὰρ ἀποδείξεων αἱ προτάσεις ἀναγκαῖαι. τὸ δὲ τούτῳ
ἀντικείμενον, ὅτι ὧν αἱ ἀρχαὶ ἐνδεχόμεναι, τούτων ἔστιν ἀπόδειξις, ᾧ

9 μὴ B: om. a 12. 13 an περιέρχεται?
λεύσασθαι B et Aristoteles: βουλευέσθαι a

19 ὥστε a et Aristoteles: ὡς B
31 ἐνδέχεται a: ἐνδέξεται B

21. 22 βου-

ἔπεται τὸ πάντα ἐνδέχεται καὶ ἄλλως ἔχειν, ὃ δόξειεν ἂν ἔπεσθαι ὡς 92^r
 ἄτοπον τῷ λέγοντι λόγῳ, ἐνδεχομένων εἶναι ἀπόδειξιν. εἰ γὰρ δοίημεν 15
 ἐξ ἐνδεχομένων ἀρχῶν γίνεσθαι τὰς ἀποδείξεις, πάντα ἔσται ἐνδεχόμενα
 καὶ οὐδὲν ἀναγκαῖον. δύναται δὲ καὶ ἄλλως νοεῖσθαι τὸ πάντα ἐνδέ-
 5 χεται καὶ ἄλλως ἔχειν, ὥσπερ τῶν συμπερασμάτων λεγομένων τῶν
 ἐξ ἐνδεχομένων συναγομένων ἀρχῶν, ὡς τοιαύτην ἔχειν ἔννοιαν τὰ λεγό-
 μενα, ὅτι διὰ τοῦτο οὐκ ἔστιν ἀπόδειξις, ὧν αἱ ἀρχαὶ ἐνδέχονται ἄλλως
 ἔχειν, διότι πάντα τὰ ἐξ ἐνδεχομένων ἀρχῶν συναγόμενα συμπεράσματα
 ἐνδέχεται καὶ ἄλλως ἔχειν. τοῦτο δὲ οὐκ ἔστιν ἀπόδειξις· τὰ γὰρ ἀπο- 20
 10 δεικτικῶς συμπεραίνόμενα ἄλλως ἔχειν οὐκ ἐνδέχεται.

p. 1140^b2 Ἐπιστήμη μὲν, ὅτι ἐνδέχεται τὸ πρακτὸν ἄλλως
 ἔχειν, τέχνη δ' ὅτι ἄλλο τὸ γένος πράξεως καὶ ποιήσεως. λεί-
 πεται ἄρα αὐτὴν ἕξιν εἶναι ἀληθῆ μετὰ λόγου πρακτικὴν περὶ
 τὰ ἀνθρώπῳ ἀγαθὰ καὶ κακά.

15 Διὰ μὲν τῶν εἰρημένων τῆς ἐπιστήμης διεῖλε τὴν φρόνησιν, οὐχὶ δὲ 25
 καὶ τῆς τέχνης, εἰπὼν τὴν ἐπιστήμην ἐξ ἀνάγκης τε συλλογίζεσθαι καὶ
 συμπεραίνειν ἀναγκαῖα, τὴν δὲ φρόνησιν ἐξ ἐνδεχομένων καὶ ἐνδεχόμενα,
 κἀντεῦθεν αὖθις ὅτι ἡ μὲν ἐπιστήμη οὐκ ἔστι βουλευτική· περὶ γὰρ τῶν
 ἀναγκαίων εἶναι ἢ μὴ εἶναι οὐδεὶς βουλεύεται. περὶ ταῦτα δὲ ἡ ἐπιστήμη,
 20 ἡ δὲ φρόνησις βουλευτική καὶ οὐκ ἔστιν ἐπιστήμη. ἐπεὶ δὲ συμπεραινό-
 μενος καὶ τὴν τέχνην σὺν τῇ ἐπιστήμῃ διίστησι τῆς φρονήσεως, διὰ τοῦτο
 ταῦτα προστίθῃσιν, ἀποδιδοὺς τὰς αἰτίας περὶ ἀμφοῖν, δι' ἃς καὶ τῆς 30
 τέχνης καὶ τῆς ἐπιστήμης διίσταται. καὶ οὔτε ἐπιστήμη ἢ φρόνησις οὔτε
 τέχνη ἐστίν. ἐπιστήμη μὲν γὰρ οὐκ ἔστιν, ὅτι πρακτικὴ ἐστὶ καὶ περὶ
 25 τὰ πρακτὰ γίγνεται· πᾶν δὲ τὸ πρακτὸν ἐνδέχεται ἄλλως ἔχειν, τὸ δὲ
 ἐπιστητὸν οὐχί· οὐκ ἄρα ἐπιστήμη ἢ φρόνησις. τέχνη δ' οὐκ ἔστιν, ὅτι
 ἑτέρα τῷ εἶδει πρᾶξις καὶ ποιήσις, ὃ καὶ ἤδη προλαβὼν εἶρηκε. ταῦτα
 οὕτως εἰπὼν τὸν τῆς φρονήσεως ὅρον συνίστησιν οὕτως ἐπαγαγόν· λεί-
 πεται ἄρα αὐτὴν εἶναι ἕξιν ἀληθῆ μετὰ λόγου πρακτικὴν περὶ 35
 30 τὰ ἀνθρώπῳ ἀγαθὰ καὶ κακά. τὸ μὲν ἕξιν ἀληθῶς μετὰ λόγου, κοι-
 νὰ λαμβάνων τῆς ἐπιστήμης τε καὶ τέχνης καὶ τῆς φρονήσεως ((πᾶσαι
 γὰρ αἱ ἐνταῦθα ἀπαριθμούμεναι ἕξεις εἰσὶν ἀληθῶς μετὰ λόγου), τὸ δὲ
 πρακτικὴν ὡς μὲν πρὸς τὰς εἰρημένας ἴδιον τῆς φρονήσεως, κοινὸν δὲ καὶ
 ταῖς πρακτικαῖς τῶν τεχνῶν. τὸ δὲ περὶ τὰ ἀνθρώπῳ ἀγαθὰ καὶ κακά,
 35 τοῦτο ὡς ἴδιον τίθησι τῆς φρονήσεως) καὶ ἀπαρτίζει τὸν ὅρισμόν πρὸς
 αὐτὴν ἀντιστρέφοντα. περὶ γὰρ τὰ ἀνθρώπῳ ἀγαθὰ καὶ κακά ἢ φρόνησις 40
 καταγίνεται, ὡς τὰ μὲν αὐτῶν εὐρίσκειν ἵνα αἰρήσῃται καὶ πῶς αὐτῶν
 ἐπιτύχῃ βουλεύσῃται, τὰ δὲ εὐρίσκειν ἵνα ἐκφεύγῃται, καὶ πῶς αὐτῶν ἐξε-

7 τοῦτο B: τούτων a

11 πρακτὸν B et Aristoteles: πρακτικὸν a

13 ἕξιν εἶναι Ba

(sed cf. v. 29): εἶναι ἕξιν Aristoteles

18 γὰρ τῶν a: τῶν γὰρ B

25 πρακτὰ B:

πρακτικά a

31 πᾶσαι—τῆς φρονήσεως (35) a: om. B

38 αὐτῶν a: αὐτὸν B

τάσει ἢ ἀποφυγὴ αὐτῷ περιγένηται. ἄμφω γὰρ ταῦτα φρονήσεως κατορ- 92^r
θώματα, τό τε εὐρίσκειν τὰς τῶν ὑποκειμένων πραγμάτων ποιότητας καὶ
περὶ τῶν τρόπων βουλεύεσθαι, καθ' οὗς ἢ ἐπίτευξις καὶ ἢ ἀποφυγὴ αὐ-
τῶν περιέσεται.

5 p. 1140^b 6 Τῆς μὲν γὰρ ποιήσεως ἕτερον τὸ τέλος, τῆς δὲ πρά- 45
ξεως οὐκ αἰεί. ἔστι γὰρ αὕτη ἢ εὐπραξία τέλος.

Ἐπειδὴ τὴν πρὸς τὴν τέχνην διαφορὰν τῆς φρονήσεως παραδιδοὺς
τὰς ποιητικὰς παρέλαβε τέχνας, καὶ τούτῳ εἶπε διαφέρειν πρὸς ἀλλήλας
τέχνην καὶ φρόνησιν, τῷ τὴν τέχνην ποίημά τι ἔχειν ἐκ τῆς κατ' αὐτὴν
10 ἐνεργείας ἀποτελούμενον, ὡς οἰκοδομικὴν μὲν οἶκον, ἀνδριαντοποιητικὴν
δὲ ἀνδριάντα καὶ ἐκάστην τῶν ποιητικῶν τὰ ἑαυτῆς, φρόνησιν δὲ τοιοῦτον
οὐδέν, εἰσὶ δὲ καὶ τέχναι πρακτικαί τινες ἕτεραι παρὰ τὰς ποιητικὰς, ὧν 50
τὰ τέλη οὐ ποίηματα ἀλλὰ τινα ἕτερα ταῖς κατ' αὐτὰς ἐνεργείαις ἐπό-
μενα, ὡς τῇ μὲν τῆς στρατηγικῆς ἐνεργείᾳ ἔπεται νίκη, τῇ δὲ τῆς οἰκο-
15 νομικῆς ἢ χρηματιστικῆς πλοῦτος, καὶ ἄλλα τὰ τέλη ταῦτα παρὰ τὰς ἐν-
εργείας εἰσὶν, εἰκὸς ἦν τὴν φρόνησιν μίαν δόξαι τῶν πρακτικῶν τεχνῶν.
διὰ τοῦτο ταῦτα προστίθουσιν, ἵνα καὶ τῶν πρακτικῶν τεχνῶν δεῖξῃ ἑτέραν
οὖσαν τὴν φρόνησιν. πάσης γὰρ τέχνης ἕτερον παρὰ τὴν ἐνέργειαν τὸ
τέλος, εἴτε ποιητικῆς † ὅτι τὸ τέλος ἕτερον φανερόν· ποίημα γὰρ ἐστίν, 92^v
20 οἶον οἶκος ἢ ἀνδριάς ἢ τι ἕτερον. τῆς δὲ πρακτικῆς εἰ καὶ μὴ ποίημα
τὸ τέλος, ἀλλ' ἔστι τι ἕτερον τῇ ἐνεργείᾳ ἐπόμενον παρ' αὐτὴν τὴν ἐνέρ-
γειαν, ὡς ἡ νίκη τῇ τῆς στρατηγικῆς καὶ <τῇ> τῆς οἰκονομικῆς καὶ τῇ
τῆς χρηματιστικῆς ὁ πλοῦτος. διαφέρει οὖν καὶ τούτων καὶ τῶν πρακτι-
κῶν τεχνῶν ἢ φρόνησις, ὅτι καὶ αὕτη πρακτικὴ οὖσα ἕξις αὐτὸ ἔχει τέλος 5
25 τὸ πράξαι καλῶς. εἰ δὲ καὶ κλέος πολλάκις καὶ ἔπαινοι ἔπονται τοῖς εὖ
πράττουσιν, ἀλλ' οὐ τέλη ταῦτα φρονήσεως. ἦν γὰρ ἂν ὁ φρόνιμος ἄρε-
σκος, οὐ τὸ ἀγαθὸν ἔχων τέλος τῆς αὐτοῦ ἕξεως, ὃ ἢ εὐπραξία ἐστίν, ἀλλὰ
τὸ ἀρέσκειν τοῖς ἐπαινέταις· νῦν δ' οὐδενὸς τοιούτου ὁ τῷ ὄντι φρόνιμος
πεφρόντικεν ἐν ταῖς πράξεσιν, ἀλλ' ὅπως τὸ εὖ κατορθώσῃ ἐν αὐταῖς.
30 διὰ τοῦτο εἶπεν, ὅτι τῆς μὲν ποιήσεως ἕτερον τὸ τέλος, τῆς δὲ
πράξεως οὐκ αἰεί. πᾶσα γὰρ ποίησις ἔχει ποίημα ἐξ ἀνάγκης ἀποτε- 10
λούμενον ἕτερον ὢν παρὰ τὴν ποίησιν, ἢ ἐστὶ τοῦ ποιητικοῦ τεχνίτου
ἐνέργεια. οὐχὶ δὲ καὶ πᾶσα πράξις ἔχει τέλος παρὰ τὴν πρᾶξιν ἕτερον,
ἀλλ' αἱ μὲν ὡς τέχναι πρακτικαὶ ἔχουσι καὶ αὐταὶ τέλος τῶν πράξεων, ἢ
35 δὲ ὡς φρόνησις πρακτικὴ αὐτὴν τὴν εὐπραξίαν ἔχει τὸ τέλος καὶ οὐδὲν
ἕτερον παρ' αὐτὴν. εἰ δὲ καὶ ταῖς διανοητικαῖς ἀρεταῖς συνταττομένην

1 περιγένηται a: παραγένηται B

6 αἰεί Ba et Arist. cod. Mb: ἂν εἴη Arist. vulg.

10 οἰκοδομικὴν a: οἰκοδομική B

ἀνδριαντοποιητικὴν a: ἀνδριαντοποιητικὴ B

11 ποιητικῶν B: πολιτικῶν a

ἑαυτῆς B: ἑαυτοῦ a

19 post ποιητικῆς haec fere

intercidisse putaveris εἴτε πρακτικῆς· καὶ τῆς μὲν ποιητικῆς

τὸ τέλος B: τὸ τέλος τῆς

φρονήσεως a

20 μὴ B: om. a

22 τῇ (alterum) a: om. B

οἰκονομικῆς

scripsi: οἰκοδομικῆς Ba

28 ἀρέσκειν B: ἀρέσαι a

τὴν φρόνησιν πρακτικὴν ὠνομάσαμεν ἐνταυθοῖ, οὐδὲν τῷ λόγῳ ἄτοπον 92^v
ἔπεται, ἐπεὶ καὶ πρακτικὸς νοῦς ὀνομάζεται ὅτι περὶ πρακτὰ καταγίνεται. 15
διανοητικὴ οὖν ἐστίν, ὅτι ἐν διανοίᾳ ἐστὶ καὶ ἐκ διανοίας προέρχεται, πρα-
κτικὴ δέ, ὅτι ἐν τοῖς πρακτικοῖς ἐνεργεῖ.

5 p. 1140^b7 Διὰ τοῦτο Περικλέα καὶ τοὺς τοιούτους φρονίμους
οἰόμεθα εἶναι, ὅτι τὰ αὐτοῖς ἀγαθὰ καὶ τὰ τοῖς ἀνθρώποις δύ-
νανται θεωρεῖν· εἶναι δὲ τοιούτους ἡγούμεθα τοὺς οἰκονομι-
κοὺς καὶ πολιτικούς.

Εἰπὼν ἐν τῷ ὅρῳ τῆς φρονήσεως, ὅτι περὶ τὰ ἀνθρώπῳ ἀγαθὰ καὶ
10 κακὰ πρακτικὴ ἐστίν ἡ φρόνησις, συνίστησι τοῦτο ἀπὸ τῆς κοινῆς ὑπο- 20
λήψεως. διότι γάρ, φησί, περὶ τὰ τοιαῦτα ἡ φρόνησις, διὰ τοῦτο Πери-
κλέα καὶ τοὺς κατὰ Περικλέα φρονίμους εἶναι ὑπολαμβάνομεν, ὅτι ἀνθρω-
ποι ὄντες δύνανται θεωρεῖν τὰ ἑαυτοῖς ἀγαθὰ καὶ τὰ τοῖς ἄλλοις ἀνθρω-
ποις ἢ ἀνθρωποῖ εἶσι. ὑπολαμβάνομεν δὲ εἶναι τοιούτους τοὺς οἰκονομι-
15 κοὺς καὶ πολιτικούς. οἳ τε γάρ οἰκονομικοὶ τοιοῦτοί εἰσιν ὥς δύνασθαι
θεωρεῖν τὰ ἑαυτοῖς καὶ τοῖς συνοικοῦσιν ἀγαθὰ, οἳ τε πολιτικοὶ ὡσαύτως
τὰ ἑαυτοῖς καὶ τοῖς συμπολιτευομένοις, ὥς τὰ μὲν αἰρεῖσθαι, τὰ δὲ ἀπο- 25
βάλλεσθαι, ἐκεῖνοι μὲν ἐν ἐλάττωσιν, οὗτοι δὲ ἐν μείζονσι τὴν ἕξιν ἐνδεικνύ-
μενοι. διὸ καὶ οἱ πολιτικοὶ τῶν οἰκονομικῶν θαυμαστότεροι. ὥστε καὶ
20 ὅταν οἱ σοφοὶ τὸ θεῖον φρόνιμον ὀνομάζωσιν ὥς ἐξ ἐκείνων τῶν οἰκονομι-
κῶν καὶ πολιτικῶν ἀνδρῶν πρὸς ἀρχέτυπον ἐκεῖνο τὸ τῆς φρονήσεως ὀνο-
μα μεταφέρουσι, σὺν λόγῳ καὶ τάξει καὶ ἀρμονίᾳ διοικοῦν καὶ σῶζον τὴν
ἐξ αὐτῶν σύμπασαν ποιήσιν. δεῖ ἄρα τοὺς ὀρθῶς οἰκονομεῖν καὶ πολιτεύ-
εσθαι βουλομένους πρὸς ἐκεῖνο ποιεῖσθαι τὴν μίμησιν μετὰ πλείστης ἐπι- 30
25 στασίας καὶ προσοχῆς, ἵνα σὺν τῷ ἀγαθῷ οἰκονομοῦντες καὶ πολιτευόμενοι
ἑαυτοὺς τε καὶ ὅλας οἰκίας καὶ πόλεις σώζοιεν καὶ πρὸς τὸν ποιήσαντα
θεὸν ἀποφέροιεν.

p. 1140^b11 Ἐνθεν τοι καὶ τὴν σωφροσύνην τούτῳ προσαγορεύ-
ουσι τῷ ὀνόματι, ὥς σώζουσιν τὴν φρόνησιν. σώζει δὲ τὴν
30 τοιαύτην ὑπόληψιν. οὐ γὰρ πᾶσαν ὑπόληψιν διαφθείρει, οὐδὲ
διαστρέφει τὸ ἡδὺ καὶ τὸ λυπηρόν, οἷον ὅτι τὸ τρίγωνον δύο
ὀρθαῖς ἴσας ἔχει ἢ οὐκ ἔχει, ἀλλὰ τὰς περὶ τὸ πρακτόν.

Ἐτι τὸ αὐτὸ βεβαιοῖ καὶ διὰ τοῦ τῆς σωφροσύνης ὀνόματος, λέγω δὲ 35
τὸ ὅτι περὶ τὰ τῷ ἀνθρώπῳ ἀγαθὰ ἢ κακὰ ἕξις ἐστὶν ἡ φρόνησις. σω-

8 καὶ Ba et Arist. codd. L^bO^b: καὶ τοὺς Arist. vulg. 9 ὅτι a: ὅτε B 23 οἰκονομεῖν
a: οἰκονομικοὺς B 28 ἔνθεν τοι B: ἔνθεν a et Aristoteles 28. 29 προσαγορεύουσι
B: προσαγορεύομεν a et Aristoteles 30 διαφθείρει a et Aristoteles: σώζει B
31 δύο B: δυσὶν a et Aristoteles

φροσύνη γὰρ εἴρηται παρὰ τὸ σῶζειν τὴν φρόνησιν. μετὰ γοῦν τὸ ἐτυμο- 92^v
 λογῆσαι τὴν σωφροσύνην μεταλαμβάνει τὸ τῆς φρονήσεως ὄνομα εἰς τὴν
 ὑπόληψιν γενικωτέραν οὖσαν τῆς φρονήσεως. ὑπόληψις γὰρ ἢ τε δόξα καὶ
 ἢ ἐπιστήμη καὶ ἢ φρόνησις, ὥς εἰς γένος ἀναφερόμεναι τὴν ὑπόληψιν,
 5 καὶ φησι τὴν σωφροσύνην τὴν τοιαύτην ὑπόληψιν σῶζειν μόνην, τὴν περὶ 40
 τὰ ἀνθρώπων ἀγαθὰ καταγινομένην ἢ τὰ κακὰ· ἀλλ' οὐ πᾶσαν ἀπλῶς·
 καὶ δείκνυσι τοῦτο ἐκ τοῦ ἐναντίου, λέγω δὴ τοῦ μὴ σωφρονεῖν, ὃ ἐστίν
 ἢ τοῦ ἡδέος καὶ τοῦ λυπηροῦ ἐπικράτεια. οὐδὲ γὰρ τοῦτο ἀπόλλυσι πᾶ-
 σαν ἦν ἂν τις εἴποι ὑπόληψιν, (οἷον ἵνα τις ἐρεῖ, ὅτι τὸ ἡδὺ καὶ τὸ λυπη-
 10 ρὸν ἐπικρατοῦντα ἐν τινι διαφθείρει καὶ διαστρέφει τὴν περὶ τοῦ τριγώνου
 ὑπόληψιν), ὥστε ἀληθοῦς ὄντος τοῦ δύο ὁρθαῖς ἴσας εἶναι τὰς γωνίας αὐ-
 τοῦ, ὑπολαμβάνειν ὅτι οὐκ ἔχουσιν οὕτως, ἀλλὰ δύνανται εἶναι αἱ τρεῖς
 ὁρθαὶ ἢ ἄλλο τι ὃ εἰσάγει ἀπόφασιν τοῦ δύο ἔχειν ὁρθὰς τὸ τρίγωνον. 45
 οὐδεμίαν γὰρ ἔχει κοινωνίαν τὸ κατ' αἴσθησιν ἡδὺ καὶ λυπηρόν, περὶ δὲ ἢ
 15 σωφροσύνη καταγίνεται, πρὸς τὰ τοιαῦτα θεωρήματα καὶ τὰς περὶ αὐτῶν
 ὑπολήψεις, ἀλλὰ τὰ φθειρόμενα ὑπὸ τῆς κατ' αἴσθησιν ἡδονῆς αἱ περὶ
 τὰ πρακτὰ ὑπολήψεις εἰσὶ. πρακτὰ δὲ εἰσιν, ἃ πράττοντες καὶ μεταχειρι-
 ζόμενοι ἢ κατορθοῦμεν ἢ ἀμαρτάνομεν, τὸ μὲν, ὅταν ἢ φρόνησις σῶζεται,
 ὃ καὶ σωφρονεῖν ἐστίν, τὸ δέ, ὅταν αὕτη μὴ σῶζεται, ὃ ἐστὶ τὸ μὴ σω- 50
 20 φρονεῖν. καὶ σῶζεται μὲν, ὅταν μήτε τῇ λειότητι τῆς ἡδονῆς ὁ λόγος
 νικᾶται μήτε τῇ τῆς λύπης τραχύτητι, ἀπόλλυται δέ, ὅταν ὁ λόγος τῇ
 συνεzeugμένη ἀλογίᾳ ἐνδίδωσιν, ὥς τὴν μὲν ἡδονὴν διώκειν διὰ τὴν ῥαστώ-
 νην καὶ ἄνεσιν, τὴν δὲ λύπην φεύγειν διὰ τὸ θλιβερόν καὶ ἐπίπονον. ὃ
 ἐν τοῖς πολλοῖς τῶν ἀνθρώπων ἐστὶν ἰδεῖν γινόμενον διὰ μὲν τὴν ἡδονὴν
 25 τὸ αἰσχυρῶς ζῆν αἰρουμένοις, διὰ δὲ τὴν λύπην τὸ ζῆν σπουδαίως ἐκκλί-
 νουσι. ταῦτα λέγων Ἀριστοτέλης δόξειεν ἂν μέχρι τῆς σωφρο|σύνης ἰστᾶν 93^r
 καὶ τῶν κατ' αὐτὴν πρακτῶν τὴν ἐνέργειαν τοῦ ὁρθοῦ λόγου καὶ τῆς
 φρονήσεως. τὸ γὰρ ἡδὺ καὶ τὸ λυπηρόν μόνη δοκοῦσιν ὑποκεῖσθαι τῇ σω-
 φροσύνῃ, καὶ τούτων ἐπικρατοῦντος τοῦ λόγου κατορθοῦσθαι αὐτήν, νικω-
 30 μένου δὲ ὑπ' αὐτῶν, ἀκρασίαν καὶ ἀκολασίαν, ἔξεις ἀσχήμονας, ταῖς ψυ-
 χαῖς ἐπιγίνεσθαι. ἀλλὰ ποῦ θήσομεν ἀνδρείαν καὶ δικαιοσύνην, εἰ σωφροσύνη
 μόνη σῶζει τὴν φρόνησιν; ἢ γὰρ ἄλλην τινὰ ἔξιν παρὰ τὴν φρόνησιν ἐπὶ 5
 τῶν δύο τούτων ζητήσομεν, ἥτις ἄξει τὰς ψυχὰς καὶ εἰς τὴν τούτων κα-
 τέρθωσιν, ἢ πᾶσαι σωφροσύναι ῥηθήσονται, καὶ ἔσται μία τῶν πρακτικῶν
 35 ἀρετῶν τὸ κῦρος ἀπασῶν ἔχουσα, ἀλλ' οὐ τρεῖς ἔσονται κατὰ γένος, κα-
 θὼς παραδέδοται· λέγω δὴ ἀνδρεία δικαιοσύνη καὶ σωφροσύνη. τί δὴ
 πρὸς ταῦτά φαμεν; πρῶτα μὲν, ὅτι ἀδελφαὶ ἀλλήλων αἱ ἀρεταὶ καὶ πολλὴν
 φέρουσαι πρὸς ἀλλήλας τὴν ὁμοιότητα, ὥστε καὶ ἀλλήλαις συνεισφέρεσθαι

1. 2 ἐτυμολογῆσαι B: ἐτοιμολογῆσαι a 4 ὥς B: om. a 6 πᾶσαν B: πᾶσα a
 9 εἴποι B: εἶπη a οἷον—ὑπόληψιν (11) a: om. B ἐπικρατοῦντα scripsi: ἐπικρατοῦν-
 τος a 11 ἴσας B: ἴσαις a 14 τὸ κατ' a: αὐτὸ κατ' B 20 τῇ λειότητι B: τὴν
 λειότητα a 25 αἰσχυρῶς ζῆν bis B αἰρουμένοις scripsi: αἰρούμενοι Ba 27 λόγου
 B: om. a 32 παρὰ B: περὶ a 33 ζητήσομεν B: ζητήσωμεν a 35 κατὰ γένος B:
 κατὰ τὸ γένος a 37 φαμὲν B: φατέον a 38 φέρουσαι B: φέρουσι a

ὁμολόγηται· καὶ οὐδὲν θαυμαστόν, εἰ ὁ περὶ μιᾶς αὐτῶν λόγος παρεισά- 93^r
 γει καὶ τὰς λοιπὰς. δεύτερον ὅτι πολυειδῆ τὰ ἡδέα καὶ τὰ λυπηρὰ καὶ οὐ 10
 πάντα ταῖς πάσαις ὑπόκεινται, ὅταν εἰδικῶς αὐτῶν ἐκάστη λαμβάνηται,
 ἀπλῶς δὲ ἡδέα καὶ λυπηρὰ λεγόμενα καὶ ἡδονὴ καὶ λύπη ταῖς πάσαις
 5 ὑπόκεινται. διὰ τοῦτο καὶ καθόλου ὁ Ἀριστοτέλης, ὡς καὶ πρότερον εἴρη-
 ται, ἔφη 'διὰ μὲν γὰρ τὴν ἡδονὴν τὰ φαῦλα αἰρούμεθα, διὰ δὲ τὴν λύπην,
 τῶν καλῶν ἀπεχόμεθα.' λέγει δὲ καὶ Πλάτων ἐν Νόμοις· "οὐκοῦν ἕνα 15
 μὲν ἡμῶν ἑαυτῶν ἕκαστον τιθῶμεν, δύο δὲ κεκτημένον ἐν ταύτῃ συμ-
 βούλῳ ἐναντίῳ τε καὶ ἄφρονε, ὃ προσαγορεύομεν ἡδονὴν καὶ λύπην;" ὡς
 10 τῆς ἡδονῆς καὶ τῆς λύπης παθῶν οὐσῶν κοινῶν καὶ ἀκολουθουσῶν ἐπὶ
 πράξεως πάσης, ἀφρόνων μὲν καλοῦμένων διὰ τὸ ἄλογον, συμβούλων δὲ
 τῷ ἀνθρώπῳ ὑπαρχουσῶν διὰ τὸ πανταχοῦ ὥσπερ ὑποτίθεσθαι τῷ ἀνθρώ-
 πῳ τὴν μὲν αἰρεῖσθαι, τῆς δὲ ἀπέχεσθαι. τρίτον δ' ἐπὶ τούτοις οὐ τὴν
 εἰδικῶς σωφροσύνην ἐνταῦθα ὁ Ἀριστοτέλης εἶπεν ἀλλὰ τὴν κατὰ κοινοῦ 20
 15 λεγομένην ἐπὶ πασῶν ἀρετῶν. ἡ μὲν γὰρ εἰδικὴ σωφροσύνη ἡ ὡς μία
 λαμβανομένη τῶν πρακτικῶν ἀρετῶν, οὐχ' ἀπλῶς περὶ πάντα τὰ ἡδέα καὶ
 λυπηρὰ (καταγίνεται, ἀλλὰ περὶ μόνον τὰ κατὰ γεῦσιν καὶ ἀφήν, εἰσὶ δὲ
 ἕτερα ἡδέα καὶ λυπηρὰ), περὶ δὲ ἡ ἀνδρεία. εἰ γὰρ καὶ τὰ φοβερά καὶ
 θαρσαλέα ὑποκείμενα ταύτῃ λέγονται, ἀλλὰ γε καὶ τούτοις ἡδοναὶ καὶ λυ-
 20 παι συναναφαίνονται. θαρροῦμεν γὰρ εὑρεῖν ἡδέα ἐλπίζοντες, δεδοίκαμεν
 δὲ λυπηρὰ ὑποπτεύοντες, ἀλλ' οὐδ' ἡ δικαιοσύνη ἐκτὸς ἡδέων καὶ λυ- 25
 πηρῶν. ἀδικεῖ γὰρ ὁ ἀδικῶν ἐν διανομαῖς τε καὶ συναλλάγμασιν, ἡδύ τι
 ἑαυτῷ περιποιήσασθαι προθυμούμενος, καὶ μηχανᾶται μὴ ἀφαιρεθῆναί τι
 προσὸν καὶ πάντα τὴν λύπην ἐκκλίνων, ἣν ἡ τοῦ προσόντος αὐτῷ περι-
 25 ποιεῖται ἀφαίρεσις. ὁ δὲ δίκαιος μόνον τὸ δικαιοπραγεῖν τέλος ἑαυτῷ τι-
 θέμενος τῆς βιώσεως πάντα τὰ τοιαῦτα ἡδέα καὶ λυπηρὰ παρὰ φαῦλον
 ἡγούμενος, μόνου τοῦ δικαίου ἀντιλαμβάνεται. ὁ μὲν οὖν ἐπὶ πάντων
 ἀπλῶς ἡδέων καὶ λυπηρῶν τὴν τοῦ λογιζομένου μορίου τῆς ψυχῆς φυσικὴν 30
 30 τηρῶν ἐπικράτειαν, ὡς ὑπὸ μηδεμιᾶς ἡδονῆς ἢ λύπης αὐτὸ κατακυριεύ-
 εσθαι, εἴη ἂν οὗτος ὁ ἀπλῶς σώφρων ὡς σῶαν ἔχων τὴν φρόνησιν καὶ
 ταῖς ἀρεταῖς ἀπάσαις κοσμούμενος, εἰδικῶς δ' ἂν λέγοιτο σώφρων ὁ τοῖς
 κατὰ γεῦσιν καὶ ἀφήν ἡδέσιν οὐδαμῶς ὑποκείμενος καὶ αὐτὸς ταῦτα τῷ
 λογιζομένῳ ὑποτιθέμενος καὶ τὴν αὐτῶν ἀεὶ παρατάσσειν δυσγένειαν, ὡς
 ἂν μηδέποτε τι αὐτῶν τὴν εὐγένειαν καταχράνη τοῦ κρείττονος. ὥστε ὁ 35
 35 Ἀριστοτέλης ἐνταῦθα σωφροσύνην οὐ τὴν εἰδικὴν εἵληφεν ἀλλὰ τὴν κοινὴν
 καὶ πασῶν ἐξακουμένην τῶν ἀρετῶν. καὶ οὐ μόνον ἐπὶ σωφροσύνης τὸ
 κοινὸν καὶ εἰδικὸν εὐρίσκομεν παραλαμβανόμενον, ἀλλ' ἔστι τοῦτο καὶ ἐπὶ
 τῶν ἄλλων εὑρεῖν. ἡ τε γὰρ δικαιοσύνη λέγεται μὲν εἰδικῶς ἢ ἐπὶ τῶν
 συναλλαγμάτων κατορθουμένη καὶ τῶν διανομῶν. λέγεται δὲ καὶ κοινῶς
 40 οὐ μόνον παρὰ τῷ Ἀριστοτέλει ἀλλὰ καὶ παρὰ τοῖς ἄλλοις σοφοῖς, ἢ καὶ

1 ὁμολόγηται Ba

5 πρότερον] II 2 p. 1104^b9

7 Πλάτων ἐν Νόμοις] I p. 644 C

8 ἕκαστον αὐτὸν Plato

13 τῆς B: τὴν a

17 κατάγίνεται — λυπηρὰ (18) a;

om. B

22 τε B: om. a

33 παρατάσσειν B: ὑποτάσσειν a

νομιμότης ὠνόμασται τὰ παρὰ πασῶν ἀρετῶν τηροῦσα θεσμὰ καὶ νόμιμα, 93^r
 φυσικά τε ὁμοῦ καὶ πολιτικά. τὸ γὰρ τηρεῖν τὸ οἰκεῖον τῶν τῆς ψυχῆς 40
 ἐκάστου μορίων, ὡς τὸν λόγον μὲν ἔχειν τῶν παθῶν κυριεύοντα καὶ τὴν
 οἰκείαν οὕτως τηροῦντα εὐγένειαν, θυμὸν δὲ τῷ μὲν λόγῳ ὑπεύχοντα ὡς
 5 κυρίῳ καὶ βασιλεῖ, τὴν δὲ ἐπιθυμίαν ὑποτάσσοντι καὶ πείθοντι συνυπέ-
 κειν αὐτῷ τῷ λαχόντι βασιλεύειν ἐκ φύσεως τῆς ἀπλῶς δικαιοσύνης, δι-
 καίως ἂν τις θεῖτο ἴδιον μάλιστα. ἔπεται δὲ τῇ τοιαύτῃ ἔξει καὶ περὶ
 τὰ πολιτικά δίκαια ἐξ ἀνάγκης ἀκρίβεια καὶ κατόρθωσις. ἀλλὰ καὶ ἀν- 45
 δρείαν πῶς οὐκ ἂν τις ἐρεῖ κοινῶς τε καὶ ἰδίως ἄξιον λέγεσθαι; τὸ γὰρ
 10 ἀπλῶς πρὸς πάντα τὰ πάθη γενναίως ἐνίστασθαι καὶ ἀντωπεῖν ἀσκαρδα-
 μυκτὶ τῷ τῆς ψυχῆς ὄμματι πρὸς πάσας καὶ παντοίας αὐτῶν προσβολάς,
 ἀλλὰ καὶ αὐτὴν τῶν ἀναγκαίων τὴν ἔνδειαν παρ' οὐδὲν ἡγεῖσθαι καὶ τῆς
 ζωῆς ἀφειδεῖν ὡς μηδενὶ τῶν παραλόγων ὑποπεσεῖν, πῶς οὐκ ἔστιν εὐτολ-
 μίας οἰκειότατον μάλα καὶ τῆς κατὰ ψυχὴν γενναιότητος. ἔνθεν οἶμαι
 15 καὶ τὸ ἀντακόλουθον ἀλλήλαις περὶ αὐτῶν εἴρηται. ὁρθῶς ἄρα Ἀριστο- 50
 τέλης κοινότερον ἐνταῦθα λαμβάνων τὴν σωφροσύνην, σώζουσιν αὐτὴν τὴν
 φρόνησιν εἴρηκεν, ὡς τῇ ἑαυτῆς κατορθώσει τὸ ἐλεύθερον τηροῦσαν καὶ
 ἀκατάπτωτον τῶν τῆς ψυχῆς μορίων τῷ κρείττονι. ὅρα δὲ ὅτι καὶ εἰπὼν
 μὴ πᾶσαν ὑπόληψιν διαστρέφειν τὸ ἡδὺ καὶ λυπηρὸν ἀλλὰ τὰς περὶ τὸ
 20 πρακτόν, καθόλου τοῦτο εἶπεν. οὐ γὰρ τὸ κατὰ τὴν εἰδικὴν σωφροσύνην
 πρακτόν μόνον πρακτόν ἐστιν, ἀλλὰ τὰ κατὰ πᾶσαν τὴν πρακτικὴν ἀρετὴν |
 κατορθούμενα πρακτὰ ἀγαθὰ κοινῶς ἐστί τε καὶ ὀνομάζεται. 93^v

p. 1140^b16 Αἱ μὲν γὰρ ἀρχαὶ τῶν πρακτῶν τὸ οὐ ἕνεκα τὰ πρα-
 κτά· τῷ δὲ διεφθαρμένῳ δι' ἡδονὴν ἢ λύπην οὐ φανεῖται ἀρ-
 25 χή, οὐδὲ δεῖν τοῦτου ἕνεκα οὐδὲ διὰ τοῦθ' αἰρεῖσθαι πάντα
 καὶ πράττειν· ἔστι γὰρ ἡ κακία φθαρτικὴ ἀρχῆς· ὥστ' ἀνάγκη
 τὴν φρόνησιν ἔξιν εἶναι μετὰ λόγου ἀληθῆ, περὶ τὰ ἀνθρώπινα 5
 ἀγαθὰ πρακτικὴν.

Δείκνυσι πῶς ἡ σωφροσύνη περὶ ἡδονὰς καταγινομένη καὶ λύπας (τὴν φρό-
 30 νησιν) τῇ ψυχῇ σώζει, καὶ φησιν ὡς αἱ ἀρχαὶ τῶν πρακτῶν τὰ τελικά ἐστιν
 αἷτια. εἰς ταῦτα γὰρ ἀφορῶντες καὶ ταῦτα ἑαυτοῖς ὡς ἐφετὰ προτιθέμενοι πρό-
 τερον, οὕτως ἐπιχειροῦμεν ταῖς πράξεσι. πρακτὰ δὲ φησι τὰ κατορθού-
 μενα διὰ πράξεων ἐνεργήματα, ὧν ἕκαστον διὰ τι τέλος ἐνεργεῖται, ἢ ἀπλῶς
 ἀγαθὸν ἢ δοκοῦν ἀγαθόν. ὃ οὖν τῶν ἀνθρώπων ὁ λόγος ὑπὸ ἡδονῆς ἢ 10
 35 λύπης κατακρατούμενος διαφθείρεται ὥσπερ ὀφθαλμὸς ὧν τῆς ψυχῆς ὑπὸ
 τοῦ κατακρατοῦντος τυφλώττεται πάθους, καὶ οὐχ ὁρᾷ τὴν ἀρχὴν εὐθύς,
 ἥτοι τὸ τελικὸν αἷτιον, ἀλλὰ δεῖ αὐτῷ μελέτης, ἵνα ἀνανήψῃ ἀπὸ τοῦ

1 παρὰ B: περὶ a 5 ὑποτάσσοντι καὶ πείθοντι a: πατάσσοντα καὶ πείθοντα B
 6. 7 δικαίως Ba: an δικαιοσύνης? 7 θεῖτο B: θῆ το a δὲ B: δὴ a 24 οὐ B:
 εὐθύς οὐ a et Aristoteles φανεῖται Ba: φαίνεται Aristoteles 24. 25 ἀρχὴ B et
 Arist. codd. K^bM^b: ἡ ἀρχὴ a et Arist. vulg. 25 ἕνεκα Ba et Arist. codd. K^bM^bOb:
 ἕνεκεν Arist. vulg. 29. 30 τὴν φρόνησιν addidi: om. Ba

πάθους καὶ ἀπλανῶς ἐντρανίσῃ τῷ ἀγαθῷ. ἀπείργει δὲ καὶ τούτου ἡ 93^v
 ἐμπαθῆς διάθεσις ὁκνηρὸν ποιούσα τὸν ὑπὸ ταύτης κρατούμενον πρὸς τὴν
 ἔρευναν, ὥστε καὶ πεπλανημένως ἔχει περὶ τὴν ὄρεξιν καὶ ἄλλου ἀντ'
 ἄλλου ἐφίεται καὶ περιπίπτει τῷ χειρόνι. τὸ δὲ οὐδὲ δεῖν τούτου ἔνε- 15
 5 κα οὐδὲ διὰ τοῦθ' αἰρεῖσθαι πάντα καὶ πράττειν δεῖ νοεῖν ἐξακού-
 οντας τὸ οὐ φανεῖται. τῷ γὰρ δι' ἡδονὴν ἢ λύπην διεφθαρμένῳ τὸν
 νοῦν οὐθ' ἡ ἀρχὴ φαίνεται, ἦτοι τὸ τελικὸν αἷτιον οὔτε τὸ δεῖν ἔνεκα
 τοῦδε τοῦ τέλους, καὶ διὰ τοῦτο πάνθ' αἰρεῖσθαι καὶ πράττειν, ἵνα τοῦ
 ὄντως ἀγαθοῦ τέλους ἐπιτευξώμεθα. ἡ γὰρ κακία φθαρτικὴ τοῦ τέλους,
 10 ἦτοι κρυπτικὴ τις, ποιούσα μὴδὲ εἶναι δοκεῖν τὸ ἀγαθὸν παρὰ τὸ ἐμπα-
 θὲς διὰ τοῦ πάθους ὡς σκότους βαθύος αὐτὸ ἀφανίζουσα. ταῦτα εἰπὼν 20
 ἐπάγει πάλιν τὸν ὅρον φρονήσεως ὡς συμπέρασμα τοῦ συστάντος ἐπιχει-
 ρήματος, ἐκ τοῦ τῆς σωφροσύνης ὀνόματος ὡς ἀναγκαίως ἐπομένου τοῦ
 τὴν φρόνησιν ἔξιν εἶναι μετὰ λόγου ἀληθοῦς περὶ τὰ ἀνθρώπι-
 15 να ἀγαθὰ πρακτικῇν. μετὰ λόγου μὲν, ὅτι πᾶσα πρᾶξις ἀνθρώπου
 μετὰ λόγου· σύνεστι γὰρ ὁ λόγος τῷ ἀνθρώπῳ ἐν πάσαις πράξεσιν· ἡ
 μᾶλλον ὁ λόγος ὁ πράττων ἐστίν, ἐπεὶ καὶ κατὰ τὸν λόγον ὁ ἄνθρωπος·
 τὰ γὰρ πάθη κοινὰ καὶ τοῖς ἀλόγοις· πλὴν ἔνθα μὲν τηρεῖται ἡ φρόνησις 25
 σώφρονος ὄντος τοῦ πράττοντος, ἀληθῆς καὶ ὁ λόγος, ὅτε καὶ κρίνων περὶ
 20 τοῦ τέλους ὀρθῶς, ἔνθα δὲ μὴ τηρεῖται, ψευδής, ὅτι καὶ πλανώμενος τὸ
 μὴ ἀγαθὸν αἰρεῖται ὡς ἀγαθόν. διὰ τοῦτο καὶ τῷ μετὰ λόγου τὸ ἀλη-
 θοῦς προστέθεικεν, ὡς ψευδοῦς ὄντος τοῦ λόγου παρὰ τῷ πλάνητι. τὸ
 δὲ πρακτικῇν διὰ τὴν προαίρεσιν. δεῖ γὰρ προαιρέσεως, ἵνα πρᾶξις γένη-
 ται· ἄνευ γὰρ προαιρέσεως θεωρῶν ὁ λόγος τὸ ἀληθὲς θεωρητικὸς μόνον
 25 ἐστίν, οὐ πρακτικός.

p. 1140^b 21 Ἀλλὰ μὴν τέχνης μὲν ἔστιν ἀρετὴ, φρονήσεως δ' 30
 οὐκ ἔστιν.

Ἔτερον ἐπιχείρημα, διῆστῶν καὶ αὐτὸ ἀπὸ τῆς τέχνης τὴν φρόνησιν.
 δι' ὧν μὲν γὰρ εἶπε πρότερον, τὴν πρὸς τὴν ἐπιστήμην αὐτῆς συνεστήσα-
 30 το ἑτερότητα. δι' ὧν δὲ μετ' ἐκεῖνά φησι τὴν πρὸς τὴν τέχνην διαφο-
 ρὰν αὐτῆς παριστάναι, δυνάμει οὖν τοῦτό φησιν, ὅτι ἡ μὲν φρόνησις
 ἀρετὴ, ἡ δὲ τέχνη οὐ· οὐκ ἄρα τέχνη ἡ φρόνησις, πόθεν δέ, ὅτι οὐκ
 ἀρετὴ ἡ τέχνη καὶ ὅτι ἡ φρόνησις ἀρετὴ; ὅτι τῆς μὲν τέχνης ἐστὶν ἀρε- 35
 τή, τῆς δὲ φρονήσεως οὐκ ἔστιν, ἀρετὴ δὲ τέχνης καὶ τεχνίτου τὸ εὖ-
 35 τεχνον καὶ τὸ περὶ τὰ οἰκεῖα ἔργα καὶ τὰς πράξεις κατορθωτικὸν τῶν δε-
 όντων. ἔστι γὰρ ἀμαρτάνειν τὸν τεχνίτην ἢ δι' ἀμέλειαν καὶ ῥαθυμίαν
 τὴν περὶ τὰ τεχνητὰ ἢ διὰ τὸ μὴ τέλειον εἶναι περὶ αὐτὴν ἐνεργεῖ καὶ ἐνερ-

1 ἐντρανήση Ba

8 τοῦδε B: του a

9 τέλους B: τέλος a

14 ἀληθοῦς Ba

et Arist. Mb: ἀληθῆ Arist. vulg.

20 ψευδής B: ψεῦδος a

23 πρακτικῇν B: πρακτι-

κὸν a

29 αὐτῆς B: αὐτὴν a

30 ἐκεῖνα B: ἐκεῖνην a

31 παριστάναι a:

παριστᾶ B

34 τέχνης καὶ τεχνίτου B: τέχνη, καὶ τεχνίτην a

γάζεται, φρονίμου δὲ ἀμαρτία ἢ φρόνιμος οὐκ ἔστι, διὰ τοῦτο οὐδὲ κακία, 93^v
ὥστε οὐδὲ ἀρετὴ φρονήσεως, ἀλλ' αὐτὸ τοῦτο ἢ φρόνησις ἀρετὴ· ἀρετὴν
δὲ ἀρετῆς εἶναι οὐκ ἐνδέχεται, ὥς οὐδὲ κινήσεως κίνησιν, οὐδὲ γενέσεως 40
γένεσιν, ἵνα μὴ ἐπ' ἄπειρον ἢ πρόβασις γένοιτο.

5 p. 1140^b22 Καὶ ἐν μὲν τέχνῃ ὁ ἐκὼν ἀμαρτάνων αἰρετώτερος,
περὶ δὲ φρόνησιν ἥττον, ὥς καὶ περὶ τὰς ἀρετάς.

Ἔτι τὸ αὐτὸ κατασκευάζει, ὅτι ἐτερογενῇ ἀλλήλων ἢ φρόνησις καὶ
ἢ τέχνη, ὥς τὴν μὲν φρόνησιν εἶναι ἀρετὴν, τὴν δὲ τέχνην οὐ. εἰ δὲ
ἐτερογενῇ, καὶ ἐτεροειδῇ ἐξ ἀνάγκης. τὰ γὰρ τῷ γένει ἕτερα καὶ τῷ εἴ- 45
10 δει ἕτερα. ὁ δὲ λόγος τοιοῦτος· ἐν μὲν τῇ τέχνῃ εἴ τις ἐκὼν ἀμαρτάνει,
αἰρετώτερος τοῦ ἄκοντος ἀμαρτάνοντος, οἷον εἰ ζωγράφος ἢ ἀνδριαντοποιὸς
ἢ οἰκοδόμος κατορθωτικὸς ὢν περὶ τὴν οἰκείαν τέχνην ἀμαρτάνει, ἐκὼν
καὶ ἀτέχνως ἢ κακοτέχνως τὸ οἰκεῖον ἔργον ἐργάζεται, καταφρονητικῶς ἢ
ἀμελητικῶς αὐτὸ μετερχόμενος ἢ διὰ μισθοῦ τυχὸν ἀποστέρησιν ἢ τι τοι-
15 οῦτον ἕτερον. αἰρετώτερος γὰρ ἂν εἴη οὗτος τοῦ δι' ἀτεχνίαν ἀκουσίως
ἀποτυγχάνοντος. αἴρεσιν γὰρ τις λαμβάνων, ὃ ἂν βούλοιτό τις ἀμφοτέ- 50
ρων εἰς οἰκεῖον ἔργον χρήσασθαι, οὐδέποτε ἂν προκρινεῖ τοῦ ἐντέχνου
τὸν ἀτεχνον, ἀλλὰ προκρίνας τὸν εὔτεχνον χρήσαιτ' ἂν αὐτῷ καλῶς, τὸ
τῆς καταφρονήσεως ἐξελὼν αἴτιον, καὶ πείσαι ἂν αὐτὸν ὀρθῶς τῇ τέχνῃ
20 χρησάμενον καὶ κατωρθωμένον τὸ ἔργον ἀποτελέσαι· καὶ ἐν μὲν τῇ τέχνῃ
οὕτω, περὶ δὲ φρόνησιν οὕτως. ὁ γὰρ ὥς φρόνιμος ἐνεργῶν, εἴτα
ἐκὼν ἀμαρτάνων, ἢ πρὸς τοῦναντίον τοῦ τέλους ἀπένευσεν ἀντὶ τοῦ ἀγα-
θοῦ τὸ κακὸν ἐλόμενος ἢ τὸν τρόπον τῆς ἐπιτεύξεως | καταλείψας τὴν 94^r
πρὸς τοῦναντίον ἄγουσαν ὁδὸν προτετίμηκε, καὶ εἴη ἂν ἐκατέρωθεν πονη-
25 ρὸς καὶ κακόβουλος, καὶ διὰ τοῦτο φευκτός, οὐχ αἰρετός. τοῦτο δὲ καὶ
περὶ πάσας τὰς ἀρετάς, ὥστε ἢ φρόνησις ἀρετὴ, ὅτι τὸ τῶν ἀρετῶν ἴδιον
ταύτῃ πρόσσεστιν, ἢ δὲ τέχνη οὐκ ἀρετὴ, ὅτι μὴδὲ κατὰ τὸ αὐτῶν ἴδιον
ταύταις κοινωνεῖ. ἀρετὴ ἄρα, οὐ τέχνη ἢ φρόνησις. τὸ δὲ ἥττον ἢ ἀν-
τὶ τοῦ οὐδαμῶς εἴληπται, ὥς ἢ τῆς λέξεως ἔδειξε διασάφησις, ἢ ἀντὶ 5
30 τοῦ ἔλαττον, ὥς ἐνδέχεσθαι ποτε καὶ τὸν φρόνιμον εἶναι αἰρετὸν ἐκόντα
ἀμαρτάνοντα· οἷον ὥς ὅταν ἐξ ἐτέρων τις τὸ γένος ἔχων εἰς ἐτέρους καὶ
ἀλλοτρίους κατασχεθῇ δορυάλωτος, εἴτα φρόνιμος καὶ γενναῖος ἀποφανθεὶς
καταπιστευθῇ τὴν ἀρχὴν παρὰ τῶν κατασχόντων ἐν τῷ πρὸς τοὺς οἰκεί-
ους πολέμῳ καὶ ἐκουσίως τὴν ἥτταν τῶν κατεχόντων ἐπιτηδεύσαιο. εἴη
35 γὰρ ἂν οὗτος ἀμαρτάνων αἰρετώτερος τοῖς ὁμογενέσιν, οἷς ἐκουσίως τῆς
νίκης παρακεχώρηκεν.

3 ὥς Ba: ὥσπερ Aristoteles

6 rthesis usque ad οὐ τέχνη (p. 1140^b25) a

p. 1140^b 25 Δυσὸν δ' ὄντοιιν μεροῖν τῆς ψυχῆς τῶν λόγον ἔχόν- 94^r
των, θατέρου ἄν εἴη ἀρετῇ, τοῦ δοξαστικοῦ· ἥ τε γὰρ δόξα 10
περὶ τὸ ἐνδεχόμενον ἄλλως ἔχειν ἐστὶ καὶ ἡ φρόνησις.

Τί μὲν οὖν ἐστὶ φρόνησις καὶ τί διαφέρει τέχνης καὶ ἐπιστήμης, εἴ-
5 πεν ἱκανῶς. διαφόρων δὲ μορίων ἢ δυνάμεων οὕσων τῆς ψυχῆς, παρα-
δίδωσιν ἐνταυθοῖ, ἐν ποίῳ τούτων ἡ φρόνησις ὑφέστηκε. διαιρεῖ δὴ τὸν
λόγον τῆς ψυχῆς εἰς δύο, διανοητικὸν καὶ δοξαστικόν, ὡς τοῦ νοῦ ὄντος
ἐπέκεινα τῆς ψυχῆς. εἰ γὰρ καὶ νοερὰν λέγει τὴν ψυχὴν καὶ νοῦν ὑπάρ- 15
χειν φησὶν ἐν αὐτῇ, ἀλλ' οὐκ οὐσιωδῶς ὑπάρχειν ἐν αὐτῇ τὸν νοῦν τί-
10 θεται, ἀλλὰ γε κτητὸν καὶ ὡς ἕξιν ἐπιγινόμενον, καθὰ καὶ πρότερον εἴρη-
ται. διὰ τοῦτο καὶ ταῖς ἀληθευτικαῖς ἕξεσιν αὐτὸν συνηρίθμησεν, ὁρῶν
αὐτὸν καὶ κτώμενον ἕξωθεν καὶ ἀποβαλλόμενον. καθαρὰ γὰρ γενομένη
καὶ ἐλευθέρᾳ τῶν παθῶν ἡ ψυχὴ, ἐλλάμπεται μὲν τῇ πρὸς νοῦν γειτνιάσει,
δέχεται δὲ ἐκείθεν τὸ νοερῶς ἐνεργεῖν, καὶ οὕτω τὴν τῶν ὄντων προσλαμ-
15 βάνει κατάληψιν ἀπλαῖς ἐπιβολαῖς ἐφαπτομένη αὐτῶν, οὐκ ἀθρόον ὡς ὁ 20
κύριος νοῦς οὐδὲ πάντων ὁμοῦ, ἀλλὰ καθ' ἐν ἕκαστον αὐτῶν τὸν νοῦν
περιχορεύουσα καὶ ἐξ ἑτέρων τῶν ὑπ' αὐτοῦ νοουμένων εἰς ἕτερον μετα-
βαίνουσα. δείκνυσι τοίνυν τῷ δοξαστικῷ μέρει τῆς ψυχῆς τὴν φρόνησιν
γίνεσθαι ἐκ τοῦ ἀμφοτέρως ταύτας, τὴν δόξαν καὶ τὴν φρόνησιν, περὶ τὰ
20 ἐνδεχόμενα καταγίνεσθαι, τὴν μὲν ὡς μέρος τῆς ψυχῆς, τὴν δόξαν, τὴν
δὲ φρόνησιν ὡς ἕξιν. καταγινομένη γὰρ ἡ ψυχὴ κατὰ τὸ αὐτῆς δοξαστι-
κὸν περὶ τὰ ἐνδεχόμενα καὶ ταῖς περὶ ταῦτα ἐνεργείαις χρονίως ἐνδιατρί- 25
βουσα ἐκ τῆς ἐν τούτοις πολυπειρίας, εἰς ἕξιν εἰσι φρονήσεως καὶ κατορ-
θοῖ ἐνδεχομένως ἢ κατορθοῖ, διὸ καὶ οὐδ' αἰεὶ ἐφικνεῖται τῶν προκειμένων
25 τελῶν, ἀλλ' ἔστιν οὗ καὶ ἀποτυγχάνει. ἱκανὸν γὰρ ταῖς περὶ τὰ ἐνδεχό-
μενα καταγινομέναις δυνάμεσι καὶ ἕξεσι τῆς ψυχῆς καὶ τὸ ὡς ἐπὶ τὸ πο-
λὸ ἐφικνεῖσθαι τῶν προκειμένων, τὸ δὲ γε ἐπιστημονικόν, ἐπεὶ περὶ τὰ
ἀναγκαῖα ποιεῖται τὴν ἐνέργειαν, διὰ τοῦτο καὶ ἀναγκαῖα ἔχει τὰ τέλη καὶ 30
ἀπαράβατα.

30 p. 1140^b 28 Ἀλλὰ μὴν οὐδ' ἕξις μετὰ λόγου μόνον, σημεῖον δ'
ὅτι λήθη τῆς μὲν τοιαύτης ἕξεως ἐστὶ, φρονήσεως δ' οὐκ
ἔστιν.

Τὴν μὲν ἐπιστήμην καὶ τὴν φρόνησιν δι' ὀλίγων ἀπ' ἀλλήλων διέ-
στησεν, ὡς τῶν ὑποκειμένων ἀμφοτέραις αὐταῖς τῷ πολὺ διαφέρειν πρὸς

1 δυσὸν a et Aristoteles: δυσὶν B

2 θατέρου B et Aristoteles: θάτερον a

3 ἐστὶ Ba: om. Aristoteles

8. 9 ὑπάρχειν scripsi: ὑπάρχει Ba

11 ἀληθευτικαῖς B:

ἀριθμητικαῖς a

13 ἐλλάμπεται B: λάμπεται a

15 ἀθρόον B: ἀθρόως a

22 χρονίως B: χρονικῶς a

30 μόνον Aristoteles: μόνου Ba

31 post ἐστὶ iterum

λήθη ins. B

ἄλληλα, ἱκανῶν ὄντων καὶ τὸ τῶν ἕξεων τούτων παριστάνειν διάφορον. 94^r
 ἐπεὶ δὲ ἡ φρόνησις καὶ ἡ τέχνη ἄμφω περὶ τὰ ἐνδεχόμενα καταγίνονται, 35
 τὸ ὁμογενὲς τῶν ὑποκειμένων πολλὴν ποιεῖται τὴν σύγχυσιν τῆς τῶν ἕξεων
 διαστάσεως. διὰ τοῦτο καὶ πλειόνων αὐτῷ λόγων ἐδέησε πρὸς τὸ δηλῶσαι
 5 τὴν τούτων διαφοράν, ἐφ' ᾧ καὶ πρὸ τοῦ ἀποδοῦναι τὸν ὅρον τῆς φρο-
 νήσεως πολλὰς ἔδειξεν ἀνομοιότητας ὑπαρχούσας αὐταῖς, προστίθῃσι δὲ
 καὶ ἔτι μετὰ τὴν τοῦ ὅρου ἀπόδοσιν. κοινὸν μὲν γάρ φησιν ἕξουσιν ἄμφω
 τὸ ἕξεις εἶναι μετὰ λόγου, ἀλλ' ἡ φρόνησις οὐ τοῦτο μόνον ἔχει ἀλλ' 40
 ἔστιν ἔτι καὶ περὶ τὰ ἀνθρώπινα ἀγαθὰ πρακτικὴ, ὁ μόνῃς αὐτῆς ἴδιον
 10 ἀλλ' οὐ καὶ τῇ τέχνῃ κοινόν, ᾧ ἔπεται καὶ ἕτερον γνώρισμα τῆς τούτων
 διαφορᾶς, τὸ τῆς μὲν τέχνης λήθην γίνεσθαι τῇ ψυχῇ, τῆς δὲ φρονήσεως
 οὐχί. τοῦτο δὲ γίνεται διὰ τὸ κατὰ μὲν τὴν τέχνην μὴ αἰεὶ ἐνεργεῖν, κα-
 τὰ δὲ τὴν φρόνησιν δὴ αἰεὶ. τὰ γὰρ ὑποκείμενα τῇ φρονήσει αἰεὶ πρόκει-
 ται τῷ ἀνθρώπῳ, καὶ δεῖ αὐτὸν τοῖς προσήκουσι χρῆσθαι τρόποις ὡς
 15 φρόνιμον αἰεὶ, ἵνα ἐπιτυχάνῃ αὐτῶν. τὸ γὰρ ἐν ἀρετῇ ζῆν διὰ παντός 45
 ἔστι τῇ φύσει τῶν ἀνθρώπων ἐποφειλόμενον καὶ πανταχοῦ καὶ ἐν πάσαις
 ἐνεργείαις καὶ πᾶσι πάθεσιν. ὧν πάντων ἔξω ποτὲ γενέσθαι κατὰ τὸν
 βίον τῇ φύσει τῶν ἀνθρώπων ἀδύνατον, ἐν οἷς ἅπασι δεῖ τῆς φρονήσεως.
 διὰ τοῦτο τῆς μὲν τέχνης γίνεται λήθη, οὐχὶ δὲ καὶ τῆς φρονήσεως διὰ
 20 τὸ κατὰ μὲν τὴν φρόνησιν ἐνεργεῖν αἰεὶ, κατὰ δὲ τὴν τέχνην οὐχί. διὸ
 καὶ πολλάκις χρονίως ὁ τεχνίτης τῆς τέχνης ἀνακοπτόμενος ἢ παντελῶς ἢ
 ἐν μέρει αὐτῆς ἐπιλανθάνεται.

p. 1140^b31 Ἐπεὶ δ' ἡ ἐπιστήμη περὶ τῶν καθόλου ἐστὶν ὑπόλη- 50
 ψις καὶ τῶν ἐξ ἀνάγκης ὄντων, εἰσὶ δ' ἀρχαὶ τῶν ἀποδεικτῶν
 25 καὶ πάσης ἐπιστήμης (μετὰ λόγου γὰρ ἡ ἐπιστήμη), τῆς ἀρχῆς
 τοῦ ἐπιστητοῦ οὐτ' ἂν εἴη ἐπιστήμη οὔτε τέχνη οὔτε φρόνη-
 σις· τὸ μὲν γὰρ ἐπιστητὸν ἀποδεικτόν, αἱ δὲ τυγχάνουσιν οὐ-
 σαι περὶ τὰ ἐνδεχόμενα ἄλλως ἔχειν.

Περὶ τῶν τριῶν ἀληθευτικῶν ἕξεων διδάξας ἤδη ὁ Ἀριστοτέλης, τέ-
 30 χνης ἐπιστήμης φρονήσεως, προ|τίθεται νῦν παραδοῦναι ἡμῖν περὶ τῶν 94^r
 δύο τῶν ἐπιλοίπων, ἧτοι σοφίας καὶ νοῦ. καὶ ποιεῖται τὴν ἀρχὴν τῆς
 περὶ τούτων διδασκαλίας ἀπὸ τῶν ἐπιστημονικῶν ἀρχῶν, ἵνα ἐκ τούτων
 παραστήσῃ ἡμῖν τὴν τῶν προκειμένων ἕξεων ἔννοιαν. τὰ γὰρ αξιώματα
 ἀρχαὶ ὄντα τῶν ἐπιστημῶν ἀπηχήματά εἰσι τοῦ νοῦ. ἐνεργεῖ γὰρ περὶ
 35 ταῦτα ἡ ψυχὴ νοοειδῶς, τουτέστι κατὰ μίμησιν τοῦ κυρίως νοῦ ἀπλαῖς καὶ 5
 ἀσυλλογίστοις ἐπιβολαῖς αὐτοῖς ἐπιβάλλουσα, καὶ ὑπὲρ συλλογισμὸν ἅπαντα
 τὴν αὐτῶν ποιουμένη κατάληψιν. ὅτι μὲν οὖν περὶ τῶν καθόλου ἡ ἐπι-
 στήμη, ὁῦλον ἐντεῦθεν. ἡ αἴσθησις γὰρ περὶ τὰ καθ' ἕκαστα ἐν ὑποκειμέ-

2 καταγίνονται B: καταγίνεται a
 B: ἐπιστήμη εἴη a et Aristoteles
 ἐπιστήμην B

5 τούτων a: τούτου B

26 εἴη ἐπιστήμη

37. 38 τῶν καθόλου ἡ ἐπιστήμη a: τὴν καθόλου

νῷ τε οὕσα, τῷ κοινῷ αἰσθητηρίῳ καὶ ὀργάνοις χρωμένη, δι' ὧν πρὸς 94^v
 ἕκαστον οἰκείως τῶν αἰσθητῶν ἐνεργεῖ, ἡ δὲ ἐπιστήμη κατὰ διάνοιαν ἕξις
 ἐστίν, ἕτερον δὲ τῆς αἰσθήσεως ἡ διάνοια, καὶ πολὺ ἀλλήλων αὐται διε-
 στήκατον. εἰ τοίνυν ἡ αἰσθησις περὶ τὰ καθ' ἕκαστα, ἡ ἐπιστήμη οὐ περὶ 10
 5 τὰ καθ' ἕκαστα· εἰ δὲ μὴ περὶ τὰ καθ' ἕκαστα, περὶ τὰ καθόλου ἄρα. πᾶν
 γὰρ τὸ λαμβανόμενον πρᾶγμα ἢ ὡς καθόλου λαμβάνεται ἢ ὡς καθ' ἕκαστον,
 καὶ μεταξὺ τούτων οὐκ ἔστιν οὐθέν. ἐπεὶ καὶ ὅταν περὶ τῶν μοναδικῶν
 ἡ ἐπιστήμη ἐξήταζεν, οἷον τυχὸν ἡλίου καὶ σελήνης εἰ ἐκλείπουσιν ἢ διὰ
 τί ἐκλείπουσιν, οὐχ ὡς περὶ ἐνός τινος τὰς ἀποδείξεις ποιεῖται, ἀλλ' ὡς
 10 οὕτως τοῦ ἀποδεικνυομένου ἔχοντος, καὶ μυρία ἦσαν σεληναὶ καὶ μυριοί
 ἡλιοί. ὅτι δὲ καὶ περὶ τῶν ἐξ ἀνάγκης ὄντων ἡ ἐπιστήμη, καὶ τοῦτο εἴ-
 ρηται πρότερον, ὅτι δὲ καὶ ἀρχαὶ τῶν ἀποδεικτῶν, ἦτοι τῶν δι' ἀποδεί- 15
 ξεως συνισταμένων συμπερασμάτων καὶ πάσης ἐπιστήμης, οὐδὲ τοῦτο
 ἄδηλον. πᾶσα γὰρ διδασκαλία καὶ μάθησις διανοητικὴ ἐκ προϋπαρχού-
 15 σης γίνεται γνώσεως, ὡς καὶ αὐτὸς τῶν Ὑστέρων Ἀναλυτικῶν ἀρχόμενος
 εἶπεν. εἰσὶ δὲ ἀρχαὶ οἱ ὅροι καὶ τὰ ἀξιώματα. τὸ δὲ μετὰ λόγου
 γὰρ ἡ ἐπιστήμη εἰς κατασκευὴν εἴρηται τοῦ εἶναι ἀρχὰς ἀπάσης ἐπι-
 στήμης. αἱ γὰρ ἀρχαὶ τὰς αἰτίας χορηγοῦσι τῶν ἀποδεικνυμένων, αἱ οἱ
 λόγοι εἰσίν. εἰπὼν δὲ τῶν ἀποδεικτῶν καὶ προσθεὶς τὸ καὶ πάσης 20
 20 ἐπιστήμης ἢ ἐκ παραλλήλου τὸ αὐτὸ εἶπεν, ὡς τῶν ἀποδεικτῶν διὰ τῆς
 ἐπιστημονικῆς γινωσκομένων γνώσεως, ἥτις ἡ μετὰ λόγου ἐστὶ καὶ τῆς
 τοῦ πράγματος αἰτίας κατάληψις, ἢ ὡς ἀποδεικτῶν μὲν ὄντων τῶν συμ-
 περασμάτων, ἐπιστήμης δὲ τῆς ὅλης ἐπεξελεύσεως τοῦ ὅλου συλλογισμοῦ.
 εἰσὶ γὰρ αἱ ἀρχαὶ καὶ τῶν ἀποδεικτῶν καὶ τῆς ἐπιστήμης τῶν μὲν ἀπο-
 25 δεικτῶν ὡς ἰστῶσαι τὰ κατὰ διάνοιαν, τῆς δὲ ἐπιστήμης ὡς χρωμένης
 ταύτης αὐταῖς πρὸς τὴν τῶν δεικνυμένων βεβαίωσιν. ταῦτα εἰπὼν ἐπι- 25
 φέρει, ὅτι τῆς ἀρχῆς τοῦ ἐπιστητοῦ, ὅταν ἐπιστήμη εἴη, οὔτε τέχνη
 οὔτε φρόνησις μὴ καταγινόμενη περὶ τὴν ταύτης κατάληψιν, εἴτα λέγει
 καὶ τὴν αἰτίαν, δι' ἣν οὔτε τέχνη οὔτε φρόνησις οὔτε ἐπιστήμη τῆς ἀρ-
 30 χῆς ἔστι τῶν ἀποδεικτῶν. ἐπιστήμη μὲν οὐκ ἔστιν αὐτῆς, ὅτι ἡ ἐπιστή-
 μη ἐπιστητοῦ ἐπιστήμη. τὸ δὲ ἐπιστητὸν ἀποδεικτόν, ἡ δ' ἀρχὴ οὐκ
 ἀποδεικτὴ ἀλλ' ἀποδεικτικὴ, ὡς τῇ ἀποδόσει οὕσα αἰτία τοῦ συνίστασθαι
 αὐτήν. οὔτε δὲ τέχνη οὔτε φρόνησις τῆς ἀρχῆς, ὅτι αὐται μὲν περὶ τὰ 30
 ἐνδεχόμενα ἄλλως ἔχειν εἰσίν, ἡ δὲ ἀρχὴ τῆς ἐπιστήμης ἀναγκαία. οὕτως
 35 μὲν ἔδειξε μηδεμίαν εἶναι τῶν τριῶν τῶν κατὰ τὰς ἐπιστήμας ἀρχῶν,
 ἐξῆς δὲ φησιν οὐδὲ σοφία τούτων ἐστίν. ὁ γὰρ σοφὸς οὐχ ἀπλῶς
 ἔχει ἀνοίκειον ἑαυτοῦ τὸ ἀποδεικνύειν, ἀλλ' ἔστιν οὗ χρῆται καὶ ἀποδεί-
 ξειν. εἰ δὲ τοῦτο, ἀρχοειδέστεραι καὶ τῆς τοῦ σοφοῦ ἐνεργείας αἱ ἀρχαὶ
 τῶν ἀποδείξεων. οὐ γὰρ ἂν ἐχρῆτο αὐταῖς ὡς ἀρχαῖς καὶ αὐτὸς πρὸς τὸ
 40 ἀποδεικνύειν τινὰ τῶν αὐτῷ γνωστῶν.

8. 9 διὰ τί B: διότι a 10 ἦσαν B: οὕσαν a 12 πρότερον] c. 3 p. 1139^b22 ἀπο-
 δεικτῶν B: ἀποδεικτικῶν a 17 ἀρχὰς B: ἀρχὴν a 25 ἰστῶσαι B: ἰστώσι a κατὰ διά-
 νοιαν B: κατὰ τὴν διάνοιαν a 36 οὐδὲ Ba: οὐδ' ἡ Arist. cod. K^b: οὐδὲ δὲ Arist. vulg.

p. 1141^a3 Εἰ δὲ οἷς ἀληθεύομεν καὶ μηδέποτε διαψευδόμεθα 94^v
 περὶ τὰ μὴ ἐνδεχόμενα ἢ καὶ ἐνδεχόμενα ἄλλως ἔχειν, ἐπιστή- 35
 μη καὶ φρόνησίς ἐστι καὶ σοφία καὶ νοῦς, τούτων δὲ τῶν τρι-
 ῶν μηδὲν ἐνδέχεται εἶναι (λέγω δὲ τρία φρόνησιν σοφίαν ἐπι-
 5 στήμην), λείπεται νοῦν εἶναι τῶν ἀρχῶν.

Τὸ προκείμενον ἦν ἐν τούτοις περὶ νοῦ καὶ σοφίας εἰπεῖν, ἃ ἦν ὑπό-
 λοιπα ἐκ τῶν πέντε ἀληθευτικῶν ἔξεων. περὶ γὰρ τῶν τριῶν, ἐπιστήμης 40
 καὶ τέχνης καὶ φρονήσεως εἶπεν ἱκανῶς ὥς πρὸς τὴν παροῦσαν πραγμα-
 τείαν. παρέλαβεν οὖν εἰς μέσον τὰς ἀρχὰς τῶν ἐπιστημῶν, ἵν' ἐντεῦθεν
 10 ἀφορμὴν λήψοιτο παραστήσαι ἡμῖν τὴν περὶ νοῦ ἔννοιαν. ἔδειξε τοίνυν
 τῶν ἐπιστημονικῶν ἀρχῶν μήτε τὴν ἐπιστήμην οὔσαν ὥς αὐτῶν καταλη-
 πτικήν, ἢ ἐπιστήμη ἐστί, μήτε τὴν τέχνην μήτε τὴν φρόνησιν· εἶτα δὲ
 οὐδὲ τὴν σοφίαν. ἐπεὶ δὲ ἐ οὐσῶν ἀπασῶν ἔξεων, καθ' ἃς ἀληθεύομεν,
 κατ' οὐδεμίαν τῶν ὁ τούτων ἢ κατάληψις ἡμῖν περιγίνεται τῶν ἀρχῶν, 45
 15 λείπεται ἄρα τὸν νοῦν εἶναι, δι' οὗ τὴν γνῶσιν αὐτῶν καταλαμβάνομεν,
 κἀντεῦθεν παρίστησιν ἡμῖν νοῦν εἶναι, καθ' ὃν ἐπιστημονικῶν ἀρχῶν εἰς
 γνῶσιν ἐρχόμεθα καὶ διαφέρειν τὸν νοῦν τῶν λοιπῶν ἀληθευτικῶν ἔξεων,
 ὅτι οὐδεμία ἐκείνων τὰς ἀρχὰς ἔχει τῶν ἐπιστημονικῶν τὸ ἑαυτῇ ὑποκεί-
 μενον ἀλλ' ἢ μόνος οὗτος ὁ νοῦς. ὁ μὲν γὰρ κατ' οὐσίαν νοῦς πάντα
 20 ἔχων ἐν ἑαυτῷ τὰ γνωστὰ καὶ ἀπλᾶς ἐπιβολαῖς καὶ ἀθρόοις καταλαμβάν- 50
 νων αὐτὰ οὐδέποτε ἐξίσταται ἀπ' αὐτῶν, ὁ δὲ ἐν ἡμῖν νοῦς καθ' ἑξίν
 ἔχων τὸ εἶναι, μόνος ἔχει ἐξ ἀρχῆς τὰς κοινὰς ἐννοίας οἰκεῖα ἐνεργήματα
 καὶ νοήματα ἀπηχρήματά τινα ἐν ἑαυτῷ τοῦ ἀπλῶς ὑπάρχοντος νοῦ,
 ὅταν δὲ τῆς τῶν παθῶν ἀπαλλαγῇ συγχύσεως καὶ τῶν συνηρτημένων
 25 ὑπεραριθμῇ δυνάμεων καὶ τὸ τέλειον αὐτοῦ ὑπολήψεται ἑαυτοῦ μόνου γενό-
 μενος, τότε καὶ ἐκάστῳ τῶν νοητῶν ἀπλῶς ἐπιβάλλειν δύναται, οὐκ ἀθρόον
 οὐδ' ἐν αἰῶνι ὥς ὁ κυρίως νοῦς καταλαμβάνων αὐτὰ ἀλλὰ καθ' ἐν καὶ 95^r
 ἐν χρόνῳ καὶ μεταβαίνων ἀφ' ἐτέρου εἰς ἕτερον, ὥς προεῖρηται. δεῖ γὰρ
 τὴν ψυχὴν τῇ πρὸς τὸν νοῦν γειτνιασεῖ ἔχειν τι νοερὸν τοῦ ὑπὲρ αὐτὴν
 30 τεταγμένου μετέχουσιν, ἵνα καὶ τῶν ὄντων αἱ πρόοδοι ἐκ τῆς πρώτης αἰ-
 τίας καθ' εἰρμὸν γίνωντο, αἰ τοῦ ὑφειμένου συναπτομένου τῷ πρὸ αὐτοῦ
 καὶ τινα πρὸς ἐκεῖνο κεκτημένου ὁμοίωσιν, ὥς καὶ μετὰ τὴν λογικὴν ψυχὴν
 οὐχ ἡ φύσις εὐθὺς καὶ τὰ σώματα ἀλλὰ ζωαί τινες ἕτεραι, ἃς ἐντελε- 5
 χείας φασὶν εἶναι, ἀχωρίστους οὔσας σωμάτων καὶ οἰκείως αὐτῶν ἐπιγίνο-
 35 μένας ταῖς κράσεσι καὶ τούτων διαλυομένων συναπιούσας. αἷς καὶ γνώ-
 σεως μέτεστιν αἰσθητικῆς (καὶ φανταστικῆς), εἰκόνα φερούσαις τῆς λογικῆς
 γνώσεως, ἐξ ἧς αὐταῖς καὶ τῆς γνώσεως μέτεστι τῆς οἰκείας μεταδιδούσης

1 rthesis inde a verbis οὐδὲ δὲ σοφία (p. 1140^a1) a

2 καὶ B et Aristoteles: om. a

4 μηδὲν B: μηθὲν a et Aristoteles

δὲ a et Aristoteles: δὴ B

σοφίαν ἐπιστήμην

Ba: ἐπιστήμην σοφίαν Aristoteles

18 ἑαυτῇ B: ἑαυτῷ a

28 ἐν B: οὐ a

ἐτέρου B: ἐτέρων a

36 καὶ φανταστικῆς a: om. B

φερούσαις a: φερούσας B

ἐλλάμψεως, καὶ μὴ τις ἀπαιτεῖται τῆς ψυχῆς προκοπὴν ἐπὶ τοσοῦτο προ- 95^r
 βῆναι, ὥστε εἰς νοῦ προηκέναι τελείαν ἐνέργειαν, ἵνα μὴ καὶ εἰς τὴν 10
 οὐσίαν μεταβαλεῖται αὐτοῦ. ψυχικῆς γὰρ τῆς οὐσίας μενούσης, ἀδύνατον
 τὴν ἐνέργειαν εἰς τοῦτο ἐλθεῖν, ὥστε ἐξισωθῆναι τῇ τῆς ἐπέκεινα φύσεως,
 5 ἵνα μὴ αἰτιατὴ οὐσα ἡ ἐνέργεια τῆς οὐσίας, ἐπέκεινα τῆς γνώσεως αἰτία
 γένηται, ὃ ἀδύνατον. μέτρον γὰρ ἐκάστῳ προκοπῆς ἀνάλογον τῇ οὐσίᾳ
 πέφυκε γίνεσθαι. πῶς δ' ἐνταῦθα συμπεραινόμενος τὸν λόγον καὶ τὰς
 περὶ τὸν νοῦν ἕξεις διῆκτας τῶν ἀρχῶν, τὰς μὲν τρεῖς ἀπηριθμήσατο, φρό-
 νησιν λέγων καὶ ἐπιστήμην καὶ σοφίαν, τὴν δὲ τέχνην ἀπεσιώπησεν; ἢ 15
 10 διότι περὶ τὰ ὁμογενῆ αὐταὶ ἀμφοτέραι. περὶ γὰρ τὰ ἐνδεχόμενα καὶ
 ἄλλως ἔχειν ἢ τέχνη ἐστὶ καὶ ἡ φρόνησις· ἀπεσιώπησεν οὖν αὐτὴν ὡς
 τῇ φρονήσει συνεξακουομένην διὰ τὸ περὶ ὁμογενῆ καταγίνεσθαι. πῶς
 δὲ καὶ τὴν τέχνην καὶ φρόνησιν ταῖς ἀληθευτικαῖς ἕξεσι συντάττει; ἐπιστή-
 μη μὲν γὰρ καὶ σοφία καὶ νοῦς ἀληθεύειν ἐξ ἀνάγκης πεφύκεν, ὅτι αὐ-
 15 ταῖς ἀναγκαῖα τὰ ὑποκείμενα. τέχνη δὲ καὶ φρόνησις πῶς ἀληθευτικαὶ
 περὶ τὰ ἐνδεχόμενα καὶ ἄλλως ἔχειν καταγινόμενα, καίτοι καὶ τέχνη καὶ 20
 φρόνησις ἀποτυγχάνουσι τοῦ τέλους ποτὲ καὶ τοῦ ἀληθοῦς ἀποπίπτουσιν;
 εἰ γὰρ μή, ἔσται καὶ αὐταῖς ἀναγκαῖα τὰ ὑποκείμενα. τοῦτο ἐζήτηται μὲν
 καὶ ἀνωτέρω, καὶ τινος προσηκούσης ἐπιλύσεως τέτευχεν, ἕνεκα δὲ τοῦ
 20 καὶ ἐτέρας τυχεῖν τέτακται ἐνταῦθα καὶ τυγχανέτω καὶ τῆς ἐτέρας. τὸ
 γὰρ ἀληθεύειν καὶ ταύταις ὡς ἐπὶ πολὺ. τῶν γὰρ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ πᾶσα
 τέχνη καὶ ἡ φρόνησις ὡσαύτως, ὥστε διὰ τοῦτο ἀληθευτικαὶ καὶ αὐταί,
 ὅτι ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ τὸ ἀληθεύειν αὐταῖς ἀλλ' οὔτε ἐπίσης τὸ ἀληθεύειν τε 25
 καὶ τὸ ψεύδεσθαι οὔτε τὸ ἀληθεύειν ἐπ' ἑλάττον. ἔδει οὖν ἐπικρατεῖν τὸ
 25 ἐπὶ πλέον τοῦ ὡς ἐπ' ἑλάττον καὶ ἀληθευτικὰς ἕξεις καὶ ταύτας κατονο-
 μάζεσθαι.

p. 1141^a9 Τὴν δὲ σοφίαν ἐν ταῖς τέχναις τοῖς ἀκριβεστάτοις
 τὰς τέχνας ἀποδίδομεν, οἷον Φειδίαν λιθουργὸν σοφὸν καὶ
 Πολύκλειτον ἀνδριαντοποιόν, ἐνταῦθα μὲν οὖν οὐδὲν ἄλλο ση-
 30 μαίνοντες τὴν σοφίαν, ἢ ὅτι ἀρετὴ τέχνης ἐστίν· εἶναι δὲ
 τινὰς σοφοὺς οἰόμεθα ὅλως οὐ κατὰ μέρος οὐδ' ἄλλο τι σοφοῦς,
 ὡς Ὅμηρός φησιν ἐν τῷ Μαργείτῃ, “τὸν δ' οὔτ' ἄρ' σκαπτῆρα 30
 θεοὶ θέσαν οὔτ' ἀροτῆρα οὔτ' ἄλλως τι σοφόν.”

Περὶ τῶν τριῶν διδάσκων ἀληθευτικῶν ἕξεων, ἐπιστήμης τέχνης
 35 φρονήσεως, ἐπεὶ ἔμελλεν εἰσβαλεῖν εἰς τὴν διδασκαλίαν τὴν περὶ σοφίαν
 καὶ νοῦ, παρσισηνεύειν εἰς μέσον λόγον τινὰ περὶ τῶν ἐπιστημονικῶν ἀρ-

2 νοῦ scripsi: νοῦς Ba τελείαν scripsi: τελείας Ba 5 γνώσεως a: γεννώ-
 σης B 14 πέφυκεν B: πεφύκασιν a 27 ἐν ταῖς Ba: ἐν τε ταῖς Aristoteles vulg.
 29 οὐδὲν B: οὐθὲν a et Aristoteles 31 ἄλλο τι a et Aristoteles: ἄλλοτε B
 32 ὡς B: ὥσπερ a et Aristoteles

χῶν ζητῶν ποία τῶν $\bar{\epsilon}$ ἀληθευτικῶν ἔξεων τούτων ἐστὶ τῶν ἀρχῶν εὐρε- 95^r
 τικὴ καὶ ταῖς ἐπιστήμας ταύτας παραδοῦσα καὶ δεῖξας ἐκ τῆς ἐπαγωγῆς
 ὅτι οὐδεμία τῶν $\bar{\delta}$ ἐστὶ, κατέλιπεν αὐταῖς τὸν νοῦν ὡς ἐξ αὐτοῦ τικτο- 35
 μέναις καὶ ταῖς ἐπιστήμας χορηγουμέναις. καὶ ἤρκεσθη ἐν τῷ παρόντι
 5 τοσαῦτα εἰπεῖν περὶ νοῦ, διότι ὁ περὶ αὐτοῦ λόγος, εἰ μέλλει τελέως παρα-
 δοθῆναι, πολλῆς ἀκριβείας δεῖται καὶ ἐξετάσεως. ἃ δὲ εἶπεν ἐνταῦθα
 περὶ αὐτοῦ, μόνον ἐννοιάν τινα ἐπιδείκνυται ἀμυδρὰν ἔκ τινος ἐνεργείας
 ἐμφαινομένην αὐτοῦ, δηλονότι τῆς περὶ τὰς κοινὰς ἐννοίας, ἃς φάμεν ἀξι-
 ῶματα, περὶ ἃ ὁρῶν ὁ ἡμέτερος νοῦς νοερὰν ἐνέργειαν δείκνυσι ἀπλανῆ
 10 οὔσαν ἐπιβολὴν περὶ τὰ γνωστά, ἥγουν ἄμεσόν τε καὶ ἀσυλλόγιστον, ὡς 40
 μὴ δεομένην ὁρου μέσου πρὸς τὴν τῶν νοουμένων κατάληψιν. μεταβαίνει
 δὲ ἐπὶ τὴν σοφίαν καὶ ἐξετάζει περὶ αὐτῆς, ἀρχόμενος δὲ τοῦ τῆς σοφίας
 λόγου παραλαμβάνει τὴν κοινὴν περὶ αὐτῆς τῶν ἀνθρώπων ὑπόληψιν, καί
 φησιν, ὅτι τὴν σοφίαν καὶ ἐν ταῖς τέχναις παραλαμβάνομεν, ἀποδιδόντες
 15 τὸ ταύτης ὄνομα ταῖς ἀκριβεστάτοις τῶν τεχνιτῶν, οἷον Φειδίαν λι-
 θουργὸν σοφόν. οὗτος γὰρ λιθοξόος ὑπάρχων καὶ μιμήσεις πραγμάτων
 ἐν λίθοις ποιούμενος τὴν δυνατὴν ἀκρίβειαν ἐν τοῖς λίθοις γίνεσθαι περὶ 45
 τὰς παρ' αὐτοῦ γινομένας ἐπιδείκνυται μιμήσεις, ζώων σχήματα μιμούμε-
 νος καὶ φυτῶν καὶ ἄλλων τινῶν, ὡς καὶ Πολύκλειτος ἀνδριαντοποιὸς σοφὸς
 20 ὠνομάζετο, ἀκριβεῖς καὶ αὐτὸς τὰς μιμήσεις ἐν τοῖς λίθοις κατὰ τὸ ἐγ-
 χωροῦν τῷ ὑποκειμένῳ ποιούμενος. ταῦτ' εἰρηκῶς περὶ τῆς ἐν τέχναις
 σοφίας, διδάσκει τὴν διαφορὰν τῆς ἀποδιδομένης ταῖς τέχναις σοφίας καὶ
 τῆς ἀληθοῦς οὕτω λεγομένης σοφίας, καί φησιν, ὅτι ἐπ' ἐκείνων μὲν λέ- 50
 γεται σοφία ὡς ἀρετὴ οὔσα τῶν τεχνῶν καὶ ὁ ἐκεῖσε λεγόμενος σοφὸς
 25 κατορθωτικὸς ὢν ἐν τῇ οἰκείᾳ τέχνῃ καὶ τὴν ἐνδεχομένην κατὰ τὸ αὐτοῦ
 ὑποκείμενον κατορθώσας ἀκρίβειαν, οὕτω σοφὸς λέγεται, καὶ ἔστι τις σο-
 φὸς ὡς ἐν τῇδε τῇ ὕλῃ καὶ τῷδε τῷ ὑποκειμένῳ τοῦ ἀκριβοῦς ἐφαψά-
 μενος, ἐφ' ὅσον ἢ τῆς ὕλης φύσις παραδέχεται, καὶ ἥδε ἢ σοφία ἀρετὴ
 ἐστίν, ἢ τῇδε | τῇ τέχνῃ ἀρμόζουσα, ὡς τὴν τελείωσιν τὴν κατὰ τέχνην 95^v
 30 ἐπέχουσα, καὶ αὐτὴ ἔστιν, ἣν ἐλέγομεν πρότερον, ὅτε ἡ διαφορὰ τῆς τέ-
 χνης καὶ τῆς φρονήσεως παρεδίδοτο, ὅτι ἀρετὴ μὲν τέχνης ἐστί, φρονή-
 σεως δὲ οὐχί, ὡς τῆς φρονήσεως ἀρετῆς οὔσης αὐτῆς, οὐ μέντοι καὶ δε-
 χομένης ἑαυτῆς ἀρετὴν. ἄλλην δὲ φησιν εἶναι σοφίαν ὅλως οὐ κατὰ μέρος,
 τουτέστιν οὐ κατὰ τὴνδε τὴν ὕλην ἢ τὴνδε, ἀλλ' ἀπλῶς καὶ καθόλου. 5
 35 πιστοῦται δὲ καὶ τοῦτο ἐκ τῆς κοινῆς ὑπολήψεως. εἶναι γὰρ φησι σοφοὺς
 οἰόμεθα ὅλως οὐ κατὰ μέρος οὐδὲ ἄλλο τι σοφοὺς· καὶ σκόπει πῶς τὸ
 ὅλως καὶ τὸ ἄλλο τι ἐνταῦθα λέγεται. ὡς γὰρ ἢ μὲν οὐσία ὃν ἀπλῶς,
 τὰ δὲ ἐν τῇ οὐσίᾳ καὶ περὶ τὴν οὐσίαν οὐχ ἀπλῶς ὄντα, ἀλλὰ τι ὃν
 ἕκαστον τούτων λέγεται, καί τι τῆς οὐσίας ὄν, οἷον ποσότης οὐσίας ἢ ποι-
 40 ότης οὐσίας ἢ σχέσις ἢ θέσις, ὡς τὸ κεῖσθαι καὶ ἴστασθαι καὶ ἀνακεκλί-

5 τελέως B: τέως a

8 ἐμφαινομένην B: ἐμφαινομένης a

9 ἀπλανῆ B:

ἀπλήν a

21 τῷ ὑποκειμένῳ B: τοῖς ὑποκειμένοις a

30 ὅτε corr. ex ὅτι B:

ὅτι a

39 ὄν—οὐσίας (40) bis B

σθαι, ἢ τὸ ἐν τόπῳ εἶναι τὴν οὐσίαν ἢ τὸ ἐν χρόνῳ ἢ ἄλλο τι τῶν θ' 95^v
κατηγοριῶν, οὕτω καὶ τῶν τεχνῶν ἐκάστη, ἐπεὶ τῆς οὐσίας ὑποκειμένης 10
ἐν τῇ οὐσίᾳ καὶ περὶ τὴν οὐσίαν ἐργάζεται τι, ἐκείνου ἐστὶ γνωστική, οὗ
τε ἐργάζεται καὶ ὁ ἐν τῇ οὐσίᾳ καὶ περὶ τὴν οὐσίαν ἐντίθησι. τοῦτο δέ
5 ἐστὶ τὸ κατὰ τὴν τέχνην εἶδος, ὁ ἐν τῇ οἰκείᾳ ὕλῃ τῆς τέχνης ὑπὸ τοῦ
τεχνίτου ἀποτελεῖται. τοῦτο δέ ἐστι συμβεβηκός, καὶ διὰ τοῦτό τι ὄν οὐχ
ἀπλῶς, καὶ διὰ τοῦτό τις σοφία ἢ κατ' αὐτὸ τελειότης καὶ ἀρετή, ἡ δὲ
σοφία ἀπλῶς περὶ τὴν τῶν ὄντων γνῶσιν καταγινομένη, ἥτοι τῶν οὐσιῶν, 15
οὐ τι ὄν γινώσκει ἀλλ' ἀπλῶς ὄν, ἥγουν οὐ συμβεβηκός ὁ τι ὄν ἐστίν
10 ἀλλ' οὐσίαν ἢ ἀπλῶς ὄν [ἐστίν.] ὥς οὖν ἐπὶ τῶν γενέσεων τὴν μὲν τοῦ
συμβεβηκότος ἐκ τοῦ μὴ εἶναι γένεσιν οὐχ ἀπλῶς γένεσιν ἀλλὰ τινα γέ-
νεσιν λέγομεν, τὴν δὲ τῆς οὐσίας γένεσιν ὅλως, ἀλλ' οὐ τινα διὰ τὸ ὅλως
ὄντως εἶναι γένεσιν, ὥς καὶ αὐτὸς ὁ Ἀριστοτέλης ἡμῖν παραδέδωκεν,
οὕτω καὶ τὴν γνῶσιν καὶ τὴν σοφίαν τῶν μὲν συμβεβηκότων ἐκάστου
15 γνῶσιν τινα καὶ σοφίαν τινά, καὶ τὸν κατ' αὐτὴν σοφὸν τι σοφὸν καὶ τινα
σοφόν, τὸν δὲ κατὰ τὰς οὐσίας σοφὸν καὶ τὰ καθ' αὐτὸ ταῖς οὐσίαις 20
ἐπόμενα ὅλως σοφὸν καὶ ἀπλῶς σοφόν, πάντων δ' εἰσέτι ἐν σοφίᾳ κρά-
τιστον τὸν περὶ τὰ ἀρχικώτερα τῶν ὄντων καταγινομένον καὶ σοφίαν κρα-
τίστην τὴν ἐπιστήμην αὐτοῦ, ἥτις ἐστὶν ἡ θεολογία. ἡ δὲ οὐσία τριττὴ
20 κατὰ τοὺς περὶ Πλάτωνα, ἡ μὲν φυσική, ἡ δὲ μαθηματική, ἡ δὲ θεολο-
γική. εἰ γὰρ καὶ Ἀριστοτέλης περὶ τὰ ἐξ ἀφαιρέσεως λέγει τὴν μαθη-
ματικὴν καταγίνεσθαι, ἀλλὰ τοῦτο οὐχ ἥρεσκε τοῖς Πλατωνικῶς περὶ τοῦτο
δοξάζουσι, διότι τὰ ἐξ ἀφαιρέσεως τῶν αἰσθητῶν ἐστὶ καὶ φυσικῶν χεῖ- 25
ρονα, ὥς ἐξ αὐτῶν τὴν γένεσιν ἔχοντα καὶ ὑστερογενῶς αὐτῶν ὑφιστάμενα.
25 καὶ ἄτοπον εἶναί φασι τὴν ψυχὴν, πολλῶν κρείττω οὔσαν τῆς φύσεως ἐκ
τῶν καθ' ἕκαστα καὶ φυσικῶν ἔχειν ἐν ἑαυτῇ τοὺς λόγους ὑφισταμένους,
ἀλλὰ μὴ ἔχειν πρὸ τῶν αἰσθητῶν εἶδη καὶ λόγους οἰκείους αὐτῇ λογικῶς
καὶ ψυχικῶς ἐνυπάρχοντας, κρείττους ὄντας καὶ φύσει προτέρους τῶν ἐνύ-
λων καὶ αἰσθητῶν καὶ καθ' ἕκαστα, καὶ ἐξ ἀρχῆς ἀγνοοῦσα τούτους διὰ 30
30 τὸν δεσμὸν τῆς γενέσεως χρῆται τῇ αἰσθήσει καὶ τοῖς ἀφαιρουμένοις ἐκ
τῆς ὕλης εἶδεσι καὶ λόγοις, ὅπως ἀναφθῇ ἐξ αὐτῶν ἐν αὐτῇ τὸ τῆς γνώ-
σεως ζώπυρον, ὁ ἐκ τῆς οἰκείας φύσεως καὶ τοῦ δημιουργήσαντος ὑπάρ-
χον αὐτῇ συγκέχυται τοῖς ἐκ τῆς γενέσεως πάθεσι, καὶ δεῖται ἀνακα-
θάρσεως εἰς φανέρωσιν, ὥς ἐν αἰθάλῃ κεκρυμμένον ἐμπύρευμα, ὁ δὲ σχε-
35 δαννυμένης τῆς αἰθάλης ἐκφαίνεται καὶ δραττόμενον ὕλης εἰς πυρσὸν πολ-
λάκις ἀνάπτεται. παράγει δ' εἰς μαρτυρίαν τοῦ εἶναι τὸν ὅλως σοφὸν 35
ἕτερον παρὰ τὸν τινα σοφὸν καὶ τινα ποιήσιν Μαργίτην ὀνομαζομένην
Ὁμήρου. μνημονεύει δ' αὐτῆς οὐ μόνον αὐτὸς Ἀριστοτέλης ἐν τῷ πρῶ-
τῳ Περὶ ποιητικῆς ἀλλὰ καὶ Ἀρχίλοχος καὶ Κρατῖνος καὶ Καλλίμαχος

4 ἐντίθησι B: τίθησι a 10 ἐστίν Ba: cancellavi 13 Ἀριστοτέλης] cf. Index Arist. v.
γένεσις 14 ἐκάστου B: ἐκάστῳ a 16 τὸν δὲ B: τὸ δὲ a 25 ἐκ B: καὶ a
32. 33 ὑπάρχον a: ὑπῆρχεν B 39 Περὶ ποιητικῆς] c. 4 p. 1448^a30 Ἀρχίλοχος]
frg. 153 Bergk Κρατῖνος] frg. 332 Koek Καλλίμαχος] frg. 74^a Schneider

ἐν τῷ ἐπιγράμματι καὶ μαρτυροῦσιν εἶναι Ὅμηρου τὸ ποίημα. εἰπὼν οὖν 95^v
 ὁ Ἀριστοτέλης ὅτι τῶν κατὰ τέχνας σοφῶν λεγομένων ἕκαστος λέγεται
 σοφός, ὡς ἀρετὴν ἔχων ἐν τῇ τέχνῃ αὐτοῦ κατορθωτικὴν τοῦ κατ' αὐτὴν
 (εὖ) καὶ λέγεται οὗτος κατὰ τι σοφός, ἵνα δείξῃ, ὅτι οὐ τοιαύτη ἐστὶν ἡ
 5 σοφία ἢ νῦν παρ' αὐτοῦ λεγομένη, ἐπάγει, ὅτι οἰόμεθα τινὰς σοφοὺς ὅλως, 40
 οὐ κατὰ μέρος, οὐδὲ ἄλλο τι σοφοῦς, ἤτοι κυρίως, καὶ οὐ πῇ καὶ κατὰ
 τι σοφοῦς. τί δὲ δηλοῖ αὐτῷ ἐνταῦθα τὸ ὅλως καὶ κατὰ μέρος, εἰρήκαμεν
 ἤδη ἱκανῶς ὡς ἐνῆν. ὁ δὲ Ὅμηρος λέγων ἐν τῷ Μαργίτῃ “τὸν δ' οὐτ'
 ἄρ σκαπτῆρα θεοὶ θέσαν οὐτ' ἀροτῆρα οὐτ' ἄλλως τι σοφόν”
 10 περὶ σοφοῦ λέγει ὅλως ὄντος καὶ κυρίως σοφοῦ, καὶ οὐ κατὰ τι σοφοῦ,
 ὡς οἱ κατορθοῦντες περὶ τὰς τέχνας. ἔστι γὰρ καὶ σκαπτῆρα τὸ σκάπτειν
 ἔργον ἔχοντα κατορθωτικὸν εἶναι περὶ τοῦτο καὶ διὰ τοῦτο σοφὸν ὀνομά- 45
 ζεσθαι, καὶ ἀροτῆρα ὡσαύτως περὶ τὸ ἀροτριᾶν ὑπάρχειν σοφὸν καὶ ἄλλον
 περὶ ἄλλο καὶ ἕτερον περὶ ἕτερον, ἀλλὰ τούτων ἕκαστος τὶ σοφός, ὁ δὲ
 15 ὅλως σοφός τούτων ἕτερος. ταῦτα εἰπὼν ἐπάγει συμπεραινόμενος

p. 1141^a 16 Ὡστε δῆλον ὅτι ἡ ἀκριβεστάτη ἂν τῶν ἐπιστημῶν
 εἴη ἡ σοφία.

Πόθεν οὖν τοῦτο τὸ συμπέρασμα συνῆκται; ἐκ τοῦ καθ' ἑκάστην τέ- 50
 χνην σοφὸν λέγεσθαι τὸν κατ' αὐτὴν ἀκριβῆ. ἀκολούθως γὰρ καὶ ὁ κα-
 20 τὰ τὴν ὅλως γινώσιν σοφός ἐσται ὁ περὶ τὴν ὅλως σοφίαν ἀκριβής. αὕτη
 δὲ ἐστίν, (ἡ) οὐ μόνον (τῶν) ἐκ τῶν ἀρχῶν δεικνυμένων γινώσις ἐστίν,
 ἀλλὰ καὶ αὐτῶν τῶν ἀρχῶν, ὡς καὶ περὶ αὐτὰς ἀληθεύουσα. τί δὲ ἐστὶ
 τὸ ἀληθεύειν περὶ τὰς ἀρχὰς ἢ τὸ ἔχειν λόγους ἐν οἷς ἐνδέχεται καὶ 96^r
 περὶ αὐτῶν; εἰσὶ γὰρ τινες τῶν ἀρχῶν, αἱ λόγου δεόμεναι τοῦ πιστοῦν-
 25 τος αὐτὰς οὐκ ἐξ ἀνάγκης τὸν λόγον ἀποδιδόμενον ἔχουσι περὶ τῶν καθ'
 ἑκάστην ἐπιστήμην ἐπιστημόνων, ἀλλ' αὐτοὶ μὲν ὁμολογουμένως αὐτὰς
 λαμβάνουσι καὶ ἐξ αὐτῶν τὰ κατὰ τὰς αὐτῶν ἐπιστήμας ἀποδεικνύουσιν,
 ὁ δὲ σοφός ἀκριβέστερος ὢν αὐτῶν κατὰ γινώσιν καὶ τούτων τοὺς λόγους
 ἀποδίδωσιν εἴ πῃ δεήσει. αἱ γὰρ ἀρχαὶ τῶν ἐπιστημῶν εἰς τρία διαιροῦν- 5
 30 ται, ἀξιώματα ὑποθέσεις αἰτήματα, ἀξιώματα μὲν ὡς τὸ τὰ αὐτοῖς ἴσα
 καὶ ἀλλήλοις ἴσα· λέγεται γὰρ ἀξιώματα, ὅσα καὶ τῷ μανθάνοντι γνώριμα
 καὶ καθ' αὐτὰ πιστά, σαφηνεῖας ἴσως μόνης (τῆς) κατὰ λέξιν δεόμενα,
 οἷον τὸ εἰρημένον. ὅταν δὲ μὴ ἔχῃ μὲν ἔννοιαν τοῦ λεγομένου αὐτόπιστον
 ὁ ἀκούων, τιθῆται δ' ὅμως καὶ συγχωρῇ τῷ λαμβάνοντι, τὸ τοιοῦτον ὑπό-
 35 θεσις. τὸ γὰρ εἶναι τὸν κύκλον σχῆμα τοιόνδε, κατὰ κοινὴν μὲν ἔννοιαν
 οὐ προειλήφμεν ἀδιδάκτως, ἀκούσαντες δὲ συγχωροῦμεν ἀποδείξεως χωρίς. 10
 ὅταν δ' αὖ καὶ ἄγνωστον ᾖ τὸ λεγόμενον καὶ μὴ συγχωροῦντος τοῦ λαμ-

1 τῷ ἐπιγράμματι B: τοῖς ἐπιγράμμασι a

4 εὖ a: om. B

16 rhesis usque

ad ἀρχὰς ἀληθεύειν (p. 1141^a18) a

21 ἡ et τῶν a: om. B

25 περὶ a: παρὰ B

32 τῆς a: om. B

33 ἔχῃ B: ἔχει a

34 τιθῆται scripsi: τίθεται Ba

συγχωρῇ

B: συγχωρεῖ a

βάνοντος ὁμῶς λαμβάνηται, τηνικαῦτα αἵτημα καλοῦμεν, οἷον τὸ πάσας 96^τ
 τὰς ὀρθὰς γωνίας ἴσας ἀλλήλαις εἶναι. δηλοῦσι δὲ οἱ περί τινος τῶν ὑπο-
 θέσεων πραγματεύσασθαι σπουδάζαντες, ὥς μὴ ἐνουσῶν κατὰ κοινὴν ἔν-
 νοιαν τῷ μανθάνοντι, ὥς ὁ Πτολεμαῖος τὸν ὅρον τοῦ τελείου σώματος
 5 ἀπέδειξεν ἔχοντα καλῶς, σημεῖον ὑποθέμενος καὶ εἰς τρία δεῖξας γινομένην 15
 τὴν ῥύσιν αὐτοῦ, τὴν μὲν κατὰ μήκος, τὴν δὲ κατὰ πλάτος, τὴν δὲ κατὰ
 βάθος, καὶ ἐπεὶ μὴ ἐνδέχεται ἐκ τοῦ αὐτοῦ σημείου πλείους τῶν τριῶν
 ἐπινοῆσαι ῥύσεις γινομένας, δῆλον ὥς οὐδὲ πλείους τῶν τριῶν ἐνδέχεται
 διαστάσεις γενέσθαι. καὶ οὕτω δείκνυται τέλειος ὢν ὅρος τοῦ σώματος
 10 ὁ λέγων εἶναι σῶμα τὸ τριχῇ διαστατόν. ἔστι μὲν οὖν τὸν ὅλως σοφὸν
 καὶ οὕτως νοεῖν ὥς εἰρήκαμεν, ἔστι δὲ καὶ ἄλλως ἐκλαβέσθαι τὸ τοιοῦτον.
 ἐπεὶ γὰρ ἡ πρώτη φιλοσοφία, ἥτις ἐστὶν ἡ θεολογία, τέχνη τεχνῶν λέγε- 20
 ται καὶ ἐπιστήμη ἐπιστημῶν, διὰ τοῦτο ταῦτα λέγεται, διότι τεχνοῖ τὰς
 τέχνας καὶ ἐπιστημοῖ τὰς ἐπιστήμας τὰς ἀνοποδείκτους αὐτῶν ἀρχάς, ὅποι
 15 παρήκοι διασαφοῦσα καὶ παραδιδούσα ταύταις αὐτάς καὶ παρασκευάζουσα
 ταύτας, ἐκ τῶν παρ' αὐτῆς παραδιδόμενων (τὰ) οἰκεῖα κατορθοῦν τέλη,
 οἷον ὥς ἐπὶ τεκτονικῆς καὶ οἰκοδομικῆς ἡ κάθετός ἐστι καὶ ἡ σπάρτη
 καὶ τὸ ὀρθογώνιον τρίγωνον, ὃ ἀλφάδιον παρὰ τοῖς οἰκοδόμοις καὶ τέκτοσιν
 ὀνομάζεται. ἡ μὲν γὰρ κάθετος ἐν χρήσει οὖσα τῷ οἰκοδόμῳ τοῦτο μό- 25
 20 νον ἔχει παρ' αὐτοῦ γινωσκόμενον, ὅτι διορθοῦται δι' αὐτῆς τὸ οἰκοδομού-
 μενον. τίς δὲ ἡ αἰτία τοῦ τὴν σπάρτην ἐξηρτημένην ἑαυτῆς τὴν μόλιβδον
 ἔχουσαν τῇ οἰκοδομικῇ συμβάλλεσθαι πρὸς τὴν ὀρθωσιν, ἀγνοεῖται παρὰ
 τοῦ τεχνίτου, ἥ τεχνίτης ἐστὶ τῆσδε τῆς τέχνης, ὁ δὲ γε σοφὸς ἀποδιδούς
 τὴν αἰτίαν, δι' ἣν ἡ κάθετος τῇ ὀρθῇ τοῦ τοίχου συμβάλλεται, τὴν ἀρ-
 25 χὴν τῆς οἰκοδομικῆς συνιστᾷ, καὶ αἷτιος τῇ τέχνῃ τῆς συστάσεως γίνεται.
 ἐπεὶ γὰρ ἡ ἐξηρτημένη τῆς σχοίνου μόλιβδος βαρὺ σῶμα, τὰ δὲ βαρέα 30
 τῶν σωμάτων τὴν ῥοπὴν ἔχει πρὸς τὸ τοῦ παντὸς κέντρον, κατ' ὀρθὰς
 γωνίας ἄγεται ἡ σχοῖνος ὀρθῶς, ἥς ἡ μόλιβδος ἥρτηται, καὶ οὕτως ἡ οἰ-
 κοδομικὴ ὀρθῶς ἀναφέρεται ἐπομένη τῇ τῆς σχοίνου εὐθύτητι. πάλιν ἡ
 30 σπάρτη κατὰ τὸ εὐθὺ ἐκατέρωθεν τῶν ἄκρων τοῦ ξύλου ἐκτεινομένη ποιεῖ
 τὸ ξύλον εὐθύνεσθαι ἀφαιρουμένων ἀπ' αὐτοῦ πανταχόθεν τῶν περιττῶν,
 ὃ τὴν λόξωσιν ποιεῖ ὥς τῆς εὐθείας γραμμῆς αἰτίας οὔσης τῷ ξύλῳ ἐκ
 τῆς παραθέσεως τοῦ εὐθύνεσθαι. πάλιν τὸ ὀρθογώνιον τρίγωνον παρατι- 35
 θέμενον τοῖς ἀνεγειρομένοις εἰς ὕψος κίρσιν αἷτιον γίνεται τῇ στάσει αὐ-
 35 τῶν τῆς ὀρθότητος, διότι καὶ ἡ ἀγομένη εὐθεῖα πρὸς τὸ ἀποτελέσαι τὴν
 ὀρθὴν γωνίαν κατὰ κάθετον ἄγεται, καὶ οὕτως ἐκάστη τέχνη λόγους καὶ
 κανόνας ἢ σοφία παραδιδούσα πρόξενος αὐτῇ τῆς τεχνώσεως γίνεται. τὸ
 δ' αὐτὸ εὐρήσεις καὶ ἐν τῇ ἐπιστήμῃ. ὁ γὰρ γεωμέτρης τὸν ὅρον τοῦ
 σημείου δεχόμενος καὶ τῆς γραμμῆς καὶ τῆς ἐπιφανείας καὶ τοῦ σώματος 40

6 ῥύσιν a: ῥήσιν in corr. B

λαβέσθαι B: ἐκβάλλεσθαι a

17 σπάρτη B: σπάρτος a

σιν B: ξυλώσιν a

10 τὸν B: τῶν a

15 παρήκοι a: παρείκοι B

20 αὐτοῦ B: αὐτῷ a

σοφὸν a: σοφῶν B

16 τὰ a: om. B

21 ἑαυτῆς B: ἑαυτῇ a

11 ἐκ-

32 λόξω-

οὐδὲν πολυπραγμονεῖ περὶ αὐτῶν, ἀλλ' ὡς ἀρχαῖς αὐταῖς χρώμενος τὰ ἐξ 96^r
αὐτῶν ἀποδείκνυσι, τρεῖς μὲν λαμβάνων διαστάσεις, πλάτος μῆκος καὶ
βάθος, ἐξ ὧν τὸ σῶμα συνίσταται, δύο δὲ μῆκος καὶ πλάτος, ἐξ ὧν ἡ
ἐπιφάνεια, ἐν δὲ ἀπλατὲς διάστημα, ὃ ἐστὶν ἡ γραμμὴ, ἧς πέρας ἕκα-
5 τέρωθεν τὸ σημεῖόν ἐστὶν ἀμερὲς ὀριζόμενον. ὁ δὲ γε σοφὸς πρῶτον μὲν
δείκνυσιν, ὡς προλαβόντες εἶπομεν, τρεῖς μόνας οὐσας τὰς διαστάσεις καὶ
τέλειον ὃν μέγεθος, ὃ τριχῇ διέστηκεν· εἴτα λαβὼν ἀξίωμα ἐναργές, ὅτι 45
πᾶν τὸ περατοῦν τοῦ περατουμένου ἀπλούστερον καὶ ἀναγκαῖον εἶναι λεί-
πεσθαι τὸ περατοῦν τοῦ περατουμένου κατὰ διάστασιν. πῶς γὰρ ἂν εἴη
10 πέρας τὸ ἴσον ὃν τῷ περατουμένῳ κατὰ διάστασιν ἢ αὐτοῦ ἐπὶ πλείονα
διῆσταμένου, ἔχει ἐντεῦθεν δεικνύμενον, ὅτι περατοῦσα τὸ σῶμα ἡ ἐπιφά-
νεια, λείπεται ἐκείνου κατὰ διάστασιν, ὡς διῆσταμένου τριχῇ τοῦ σώμα-
τος αὐτὴν κατὰ δύο διῆστασθαι, ἡγουν κατὰ μῆκος καὶ πλάτος, ὡσαύτως
ἐπεὶ ἡ γραμμὴ πέρας ἐπιφανείας ἐστίν, ἀναγκαῖον αὐτὴν λείπεσθαι τῆς 50
15 ἐπιφανείας κατὰ διάστασιν, ὡς εἶναι τὴν γραμμὴν διῆσταμένην καθ' ἑν,
τῷ δὲ σημείῳ ἐπεὶ πέρας αὐτό ἐστι τῆς εὐθείας γραμμῆς, ἀναγκαῖον μη-
δεμίαν προσεῖναι διάστασιν, λειπομένῳ παντελῶς διαστάσεως, ὅτι τὸ ὑπ'
αὐτοῦ περατούμενον μίαν μόνην ἔχει διάστασιν. | καὶ οὕτως ἐδείχθησαν 96^v
πάντες οἱ ἀποδεδειγμένοι ὅροι τῶν μεγεθῶν καὶ τοῦ ἀμεγέθους σημείου
20 ἔχοντες καλῶς. ὃν οὖν τρόπον ἐπὶ τούτων δέδεικται τὰς ἀρχὰς ἢ σοφία
παραδιδούσα, τὸν αὐτὸν καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων τεχνῶν καὶ ἐπιστημῶν ἐξε-
τάζων εὐρήσει τις αὐτὴν εὐρετικὴν τῶν ἀρχῶν. διὰ τοῦτο οὐ τί σοφὸς
ἀλλ' ὅλως σοφὸς ὁ πρῶτος φιλόσοφος λέγεται, ὃς ὁ θεολόγος ἐστί· διὰ
τοῦτο ὅλως σοφὸς καλούμενος, διότι καὶ τοῖς ἄλλοις τεχνίταις καὶ ἐπιστή- 5
25 μοσιν ὧν ἕκαστός τι σοφὸς αἰτιός ἐστι τοῦ εἶναι σοφοῖς. δεῖ ἄρα τὸν
σοφὸν μὴ μόνον τὰ ἐκ τῶν ἀρχῶν εἰδέναι ἀλλὰ καὶ περὶ τὰς
ἀρχὰς ἀληθεύειν. τοῦτο συμπέρασμα ἐστὶ τῶν εἰρημένων, ἕξεως οὐσης
τῆς σοφίας, παριστῶν ἅμα μὲν αὐτῆς τὴν ἐνέργειαν, ἅμα δὲ καὶ τὴν δια-
φοράν, ἣν ἔχει πρὸς τὴν ἐπιστήμην. ἡ μὲν γὰρ ἐπιστήμη περὶ τὰ ἐκ
30 τῶν ἀρχῶν τὴν ἀλήθειαν ἔχει τῆς ἀρχῆς χρωμένη πρὸς τὴν αὐτῆς εὐ-
ρεσιν. περὶ δὲ τῶν ἀρχῶν ἡ ἐπιστήμη ἐστὶν οὐδαμῇ ἐξετάζουσα, ἡ δὲ
σοφία καὶ περὶ τὰς ἀρχὰς ἀληθεύουσα συνιστῶσα καὶ αὐτὰς κατὰ τὴν 10
ἐαυτῆς πρὸς τὴν ἐπιστήμην ὑπεροχὴν.

p. 1141^a18 Ὡστ' εἴη ἂν ἡ σοφία νοῦς καὶ ἐπιστήμη, καὶ ὥσπερ
35 κεφαλὴν ἔχουσα ἐπιστήμην τῶν τιμιωτάτων.

Τοῦτο ὥσπερ πόρισμά ἐστι τῷ ῥηθέντι ἐπόμενον συμπεράσματι, καὶ

1 αὐταῖς B: αὐτοῖς a 9 τὸ a: ἡ B 13 ἡγουν B: ἡ a 14 ἐπεὶ B:
ἐποίησεν a 19 ἀμεγέθους a: μεγέθους B 34 καὶ ὥσπερ Ba et Arist.
codd. L^bOb: ὥσπερ Arist. vulg. 35 ἐπιστήμην Ba et Arist. cod. Mb: ἐπιστήμη
Arist. vulg.

1 δηλοῖ τὴν σοφίαν σύνθετον οὖσαν ἕξιν ἐκ νοῦ καὶ ἐπιστήμης. ὁ μὲν γὰρ 96^v
 νοῦς τὴν γνῶσιν ἔχει τῆς ἀληθείας τῶν ἀρχῶν, ἡ δὲ ἐπιστήμη χορηγοῦ- 15
 μένας αὐτὰς λαμβάνουσα ἐκ τοῦ νοῦ ἀποδείκνυσι τὰ οἰκεῖα προβλήματα·
 ὥστ' ἐπεὶ ἡ σοφία καὶ τὰς ἀρχὰς ἔχει ὡς ὁ νοῦς καὶ τὰ ἐκ τῶν ἀρχῶν
 5 ὡς ἡ ἐπιστήμη, εἴη ἂν νοῦς ἅμα καὶ ἐπιστήμη. διὰ τοῦτο καὶ κεφαλῆς
 λόγον ἐν ταῖς ἐπιστήμαις ἐπέχει, ὅτι ἐπιστήμη τῶν τιμιωτάτων ἐστί. τι-
 μιώταται δὲ αἱ ἀρχαί. εἰ γὰρ αἵτιαι αὗται τῶν παρὰ ταῖς ἐπιστήμαις
 συμπερασμάτων, πῶς οὐκ ἂν εἶεν τὰ ἐν ταῖς ἐπιστήμαις κυριώτερα; κεφα-
 λαὶ τοίνυν αἱ ἀρχαὶ τῶν ἐν ταῖς ἐπιστήμαις θεωρουμένων, κεφαλὴ δὲ καὶ 20
 10 ἡ σοφία τῶν ἐπιστημῶν ἡ ταύτας χορηγοῦσα ταῖς ἐπιστήμαις. ἢ εἰ βού-
 λοιτό τις, ῥητέον καὶ οὕτω τὸ κεφάλαιον ἔχουσα, ὅτι ἐπεὶ αἱ ἐπιστήμαι
 μὴ οἴκοθεν ἔχουσι τὰς ἀρχὰς ἀλλ' ἐκ τῆς σοφίας χορηγουμένας, ῥη-
 θεῖεν ἂν τούτου ἕνεκα καὶ ἀκέφαλοι. ἡ δὲ σοφία ἐπεὶ αὐτοτελὴς καὶ ἐξ
 ἑαυτῆς ἔχει τὰς ἀρχὰς, διὰ τοῦτο καὶ ἐπιστήμη λέγεται μετὰ κεφαλῆς,
 15 ὡς ἔχουσα κεφαλὴν, ἥτις ἐστὶν αἱ ἀρχαί. ἔστι δ' οἶμαι οὐ περιττὸν ζη-
 τῆσαι καὶ περὶ τούτων, πῶς οὐχ ἕξεις μόνον αἱ ἀληθευτικάι, αἱ καὶ τέσσα- 25
 ρες ἀπηρίθμηνται, ἀλλὰ καὶ ὁ νοῦς ὡς πέμπτη προστέθεται. ἡ γὰρ
 σοφία νοῦς ἐστὶ καὶ ἐπιστήμη. ὁ μὲν μόνον ὢν ἐπιστήμων τῆς κατὰ σο-
 φίαν λείπεται τελειότητος, τὸ λαμβάνειν ἔχων μόνον τὰς ἀρχὰς χορηγοῦ-
 20 μένας ἀπὸ τοῦ νοῦ, μὴ μέντοι γε καὶ τὴν περὶ ταύτας ἔχων ἀλήθειαν,
 προκεκοφώς δ' ἐπὶ τὴν σοφίαν ἤδη ἔχει καὶ νοῦν καὶ τὸ περὶ τὰς ἀρχὰς
 ἀληθεύειν. πῶς οὖν τὸν νοῦν ἐν τῇ σοφίᾳ περιεχόμενον ὡς παρ' αὐτὴν
 ἕτερον ἀπαριθμεῖται ὑπάρχοντα; ἢ ἐπεὶ σύνθετος ἡ σοφία ἐκ νοῦ καὶ ἐπι- 30
 στήμης, ἔδει πρῶτον εἶναι τὰ ὡς μέρη αὐτῆς ὑπάρχοντα, καὶ οὕτως αὐ-
 25 τὴν ἐξ ἀμφοτέρων αὐτῶν συντίθεσθαι, ἔτι δὲ μᾶλλον εἰ καὶ ἀλλήλων ἐν-
 δέχεται ταῦτα χωρίζεσθαι ἀπλῶς καὶ καθ' αὐτὰ ὑπάρχοντα πρότερον, εἴτα
 συνερχόμενα καὶ τὴν σοφίαν ἀποτελοῦντα. ἐνδέχεται γὰρ τινα χωρὶς τῆς
 ἐπιστήμης νοερὸν γεγονότα τὴν περὶ τὰς ἀρχὰς ἔχειν ἀλήθειαν, οὐ μέν-
 30 τοι γε εἶναι καὶ ἐπιστήμονα τὰ ἐκ τῶν ἀρχῶν δεικνύμενα μὴ γινώσκοντα.
 διὰ τοῦτο μηδὲ σοφὸν τῶν μερῶν τῆς σοφίας θατέρου λειπόμενον, ὡς καὶ 35
 ἐπιστήμονα μὴ εἶναι νοερὸν ἐνδέχεται τὴν περὶ τὰς ἀρχὰς οὕπω κεκτημέ-
 νον ἀλήθειαν, ὁπηνίκα δ' ἄμφω συλλάβῃ τὰς ἀληθείας, τὴν τε περὶ τὰς
 ἀρχὰς καὶ τὴν περὶ τὰ ἐκ τῶν ἀρχῶν, τότε καὶ νοερός ἐστὶν ὡς θεολόγος,
 καὶ ἐπιστήμων, ὡς τὰ ἐκ τῶν ἀρχῶν διὰ τῶν ἀρχῶν ἐπιστάμενος, ὥστε
 35 ἀναγκαῖον ἰδίως ἐκάστην τῶν ἀληθευτικῶν ἕξεων τὸν περὶ αὐτῆς λόγον
 δέξασθαι. μήποτε δὲ τιμιώτατα τὰ θεῖα λέγει καὶ ὑπὲρ γένεσιν, περὶ δ'
 προηγουμένως ἡ πρώτη φιλοσοφία καταγίνεται, ἧ καὶ ἀρχαὶ πάντων τῶν 40
 γενητῶν, ὡς ὄντως ὄντα (καὶ νῦν μόνον ληπτὰ), καὶ διὰ τοῦτο καὶ τιμιώ-

1 ἐκ νοῦ B: ἐκ τοῦ νοῦ a

4 τὰ B: om. a

8 κυριώτερα B: τιμιώ-

τερα a

11 ἐπεὶ B: om. a

15 κεφαλὴν a: κεφάλαιον B

15. 16 ζη

τῆσαι a: καὶ ζητῆσαι B

17 ὁ νοῦς B: νοῦς a

33 ἀρχὰς a: ἀληθείας B

34 ὡς τὰ B: καὶ τὰ a

38 καὶ νῦν μόνον ληπτὰ a: om. B

τατα, ὡς ἀρχικώτατα τῆς πάσης γενέσεως, ἐξ ὧν δέχεται ἡ σοφία καὶ ἡ 96^v
κατὰ νοῦν τῶν ἀνθρώπων ἐνέργεια καὶ τὸ περὶ τὰς ἀρχὰς τῶν ἐπιστημῶν
ἀληθεύειν, τὸ ἀναπτόμενον ἐκεῖθεν φῶς εἰς ὁδηγίαν ἔχουσα καὶ τῇ τῶν
ἐν ταῖς ἐπιστήμαις ἀρχῶν καταλήψει τοῦ τῆς ψυχῆς ὅμματος καταλαμπο-
5 μένου καὶ τὴν ἄμεσον ἔνωσιν τῶν ὄρων καθορῶντος, ἐξ ὧν αἱ ἄμεσοι 45
προτάσεις συντέθενται. τὸ δὲ ἀληθεύειν περὶ τὰς ἀρχὰς ὡς ἴδιον εἶπε
τῆς σοφίας, οὐχ ὅτι αἱ ἐπιστήμαι λαμβάνουσιν αὐτάς οὐκ ἀληθεύουσι
κατ' αὐτάς, ἀλλ' ὅτι τὴν περὶ αὐτάς ἀλήθειαν ἡ σοφία καὶ ταῖς ἐπιστή-
μαις πορίζει, αὕτη πρώτως τὴν ταύτης ποιουμένη κατάληψιν.

10 p. 1141^a20 "Ἄτοπον γὰρ εἴ τις τὴν ἐπιστήμην πολιτικὴν ἢ τὴν
φρόνησιν σπουδαιοτάτην εἶναι οἶεται, εἰ μὴ τὸ ἄριστον τῶν ἐν
τῷ κόσμῳ ἀνθρωπός ἐστιν.

Διὰ μὲν τῶν προσεχῶς εἰρημένων ἐδειξε τὴν διαφορὰν, ἣν ἔχει πρὸς 50
τὴν ἐπιστήμην ἡ σοφία, διὰ δὲ τῶν παρόντων δείκνυσιν διαφέρουσαν τῆς
15 φρονήσεως. συνέχει δὲ τὸν λόγον τὸν γὰρ σύνδεσμον λαμβάνων ἀντὶ
τοῦ δέ, ὃ ἐστὶν εὑρεῖν αὐτὸν ποιῶντα ἐπὶ πολλοῖς. ἔλαβε δὲ τὴν πολι-
τικὴν εἰς τὸ μέσον καὶ | τὴν ἐπιστήμην ὡς συλλαμβανομένην αὐτῷ πρὸς 97^r
τὸ δεῖξαι τὴν ἑτερότητα τῆς φρονήσεως καὶ τῆς σοφίας. φησὶν οὖν ἄτο-
πον εἶναι τὸ ὑπολαμβάνειν τὴν ἐπιστήμην πολιτικὴν ἢ τὴν φρόνησιν σπου-
20 δαιοτάτην. ἴδωμεν δὴ πῶς ἄμφω ταῦτα συμβάλλονται αὐτῷ πρὸς τὸ προ-
κείμενον. τὴν μὲν γὰρ πολιτικὴν ἄτοπον εἶναι λέγειν ἐπιστήμην, ὡς ἐπο-
μένου τοῦ ἀτόπου, τῷ λέγειν σοφίαν εἶναι τὴν φρόνησιν. ἡ μὲν γὰρ 5
σοφία ἐκ νοῦ καὶ ἐπιστήμης σύγκειται, ἡ δὲ φρόνησις πολιτικὴ. ὁ οὖν
λέγων σοφίαν εἶναι τὴν φρόνησιν ἐπόμενον ἔχει ἄτοπον, τὸ λέγειν τὴν
25 ἐπιστήμην πολιτικὴν· ἀλλὰ τοῦτο ἄτοπον διὰ τί; ὅτι ἡ μὲν ἐπιστήμη
περὶ τὰ ἀναγκαῖα καταγίνεται, ἡ δὲ πολιτικὴ περὶ ἐνδεχόμενα. ὥστε
ἀδύνατον ταύτας ἀλλήλαις συνέρχεσθαι, οὕτω διαφερούσας κατὰ τὰ ὑποκεί-
μενα. οὐκ ἄρα ἡ σοφία φρόνησις. σπουδῆς μὲν γὰρ ἀξία καὶ ἡ φρόνησις,
ἀλλ' οὐ τῆς πρωτίστης, ὡς ἡ σοφία. ὅτι δ' ἡ φρόνησις οὐκ ἔστι σπου- 10
30 δαιοτάτη, δείκνυσιν ἐντεῦθεν. ἡ φρόνησις περὶ τὰ ἀνθρώπων συμφέροντα
καταγίνεται· εἰ οὖν ἦν ὁ ἄνθρωπος τῶν ἐν τῷ κόσμῳ τὸ ἄριστον, ἦν ἂν
καὶ ἡ φρόνησις σπουδαιοτάτη· ἀλλὰ μὴν τοῦτο οὐκ ἔστιν, ὡς αὐτὸς δείκ-
νυσι προῖών· οὐκ ἄρα ἡ σοφία φρόνησις.

1 σοφία B: φιλοσοφία a

3 τῇ a: τῆς B

καταλήψει a: καταλήψεων B

10 ἐπιστήμην πολιτικὴν Ba et Aristot. codd. LbOb: πολιτικὴν Arist. vulg.

11 εἶναι οἶεται B et Arist. cod. Mb: οἶεται εἶναι a et Arist. vulg.

16 εὑρεῖν αὐ-

τόν B: αὐτὸν εὑρεῖν a

18 δεῖξαι B: δεικνύναι a

26 ἐνδεχόμενα B: τὰ

ἐνδεχόμενα a

p. 1141^a22 Εἰ δὲ ὑγιεινὸν μὲν καὶ ἀγαθὸν ἕτερον ἀνθρώποις καὶ 97^r
 ἰχθύσι, τὸ δὲ λευκὸν καὶ εὐθύ ταῦτό αἰεὶ, καὶ τὸ σοφὸν ταῦτόν 15
 πάντες ἄν εἴποιεν, φρόνιμον δὲ ἕτερον. τὸ γὰρ περὶ αὐτὸ ἕκα-
 στα εὖ θεωροῦν φαῖεν ἄν εἶναι φρόνιμον, καὶ τούτῳ ἐπιτρέ-
 5 ψεῖαν αὐτά.

Ἑτερον ἐπιχείρημα περὶ διαφορᾶς σοφίας καὶ φρονήσεως ἐκ τοῦ ἐτέρου
 καὶ τοῦ ταύτου. καὶ παράγει εἰς μέσον ὥσπερ παράδειγμα τοῦ μὲν ἐτέρου
 τὸ ὑγιεινὸν καὶ τὸ ἀγαθόν, τοῦ δὲ ταύτου τὸ λευκὸν καὶ εὐθύ. ὑγιεινὸν
 μὲν γὰρ τοῖς ἑτερογενέσιν ἕτερον καὶ ἕτερον, καὶ ἀγαθὸν ὡσαύτως, οἷον 20
 10 ἀνθρώποις καὶ ἰχθύσι. βρῶμα γὰρ ὑγιεινὸν ἢ διαίτημα ἢ ἄλλο τι τοιοῦ-
 τον ἄλλο μὲν ἀνθρώποις, ἕτερον δὲ ἰχθύσι· διότι καὶ ἡ κρᾶσις ἑτέρα
 καὶ τὰ συμβαλλόμενα τοῖς κατὰ τὴν κρᾶσιν ἑτέροις εἰς ὑγίειαν ἕτερα
 πάντως. καὶ τὸ ἀγαθὸν ὡσαύτως ἕτερον. ἀγαθὸν δὲ ἐνταῦθα οὐ τὸ κοι-
 νὸν φησι καὶ ἀπλῶς ἀλλὰ τὸ ἴδιον ἐκάστῳ. ἀγαθὸν γὰρ ἀνθρώποις ἢ
 15 ἀνθρώποις καὶ χερσαίοις οὔσι ζώοις τὸ ἐν χέρσῳ διάγειν, ἰχθύσι δὲ ὑδρη-
 λοῖς οὔσι τὸ διατρίβειν ἐν ὕδατι, τὸ δὲ λευκὸν καὶ εὐθύ οὐ τοῖς μὲν ἐστὶ 25
 λευκὸν καὶ εὐθύ, τοῖς δ' οὐχί, ἀλλ' ἐκάτερον τούτων αἰεὶ τὸ αὐτό. οὕτω
 καὶ τὸ μὲν σοφὸν ταῦτόν ἄν εἴποιεν πάντες, οὐ παρὰ τοῖς μὲν σοφόν,
 παρὰ δὲ τοῖσδε μή· φρόνιμον δὲ οὐ τὸ αὐτὸ πᾶσιν, ἀλλ' ἕτερον καὶ
 20 ἕτερον. ἐκεῖνο γὰρ φρόνιμον, ὃ θεωρεῖ καὶ εὕρισκει καὶ αἰρεῖται τὸ οἰ-
 κεῖον εὖ καὶ ἐπιτηδεύει ὀρθῶς τὴν ἐκείνου ἐπίτευξιν, καὶ τοῦτο ἄν εἴπη
 φρόνιμον τῶν κρινόντων ἕκαστον, καὶ εἰ μέλλει αὐτὸ ἐπιτρέψαι τινὶ τὴν
 ἑαυτοῦ σωτηρίαν, τούτῳ ἄν ἐπιτρέψειεν, ὃ ἄν γνῶ τὸ ἑαυτοῦ γνωρίζον 30
 εὖ, καὶ ἑαυτῷ ἐκεῖνο περιποιούμενον, ἵν' ὡς ἑαυτῷ τὴν σωτηρίαν περι-
 25 ποιῶτο τὸ ἑαυτοῦ θεωροῦν ἀγαθόν, οὕτω καὶ ἐκεῖνο περιποιήσεται. καὶ οὕτω
 μὲν ἡ ἅπασα θεωρία τῆς λέξεως, καὶ γέγονεν ἤδη σαφὴ καθ' ὅλοσκέρειαν
 τὰ λεγόμενα. ἴδωμεν δὲ καὶ κατὰ μέρος, εἴ πη δέεται παραμυθίας τινός.
 εἰ δὲ ὑγιεινὸν μὲν καὶ ἀγαθὸν ἕτερον ἀνθρώποις καὶ ἰχθύσι.
 βουλόμενος δεῖξαι τὸ σοφὸν μὲν παρὰ πᾶσιν ὄν τὸ αὐτό, τὸ δὲ φρόνιμον
 30 ἕτερον, κἀντεῦθεν ἀναφῆναι τὴν τῆς σοφίας διαφορὰν πρὸς τὴν φρόνησιν, ἵνα 35
 δεῖξῃ τὸν ἑαυτοῦ λόγον μηδέν τι καινὸν παρεισάγοντα, διὰ τοῦτο παρέλαβε
 τὸ ὑγιεινὸν καὶ τὸ ἀγαθόν, ὡς παρὰ τοῖς ἑτέροις τὴν φύσιν ὄντα ἕτερα,
 τὸ δὲ λευκὸν καὶ τὸ εὐθύ μὴ ἐξαλλασσόμενα πρὸς τὰς τῶν φύσεων ἑτερό-
 τητας ἀλλὰ παρὰ πᾶσιν ὄντα τὰ αὐτά. εἰ οὖν ἐπ' ἐκείνων, φησὶν, οὕτως
 35 ἔχει, οὐδὲν καινόν, ἄν καὶ ἡ σοφία καὶ ἡ φρόνησις ἀλλήλαιν διενηγόχατον.

3. 4 ἕκαστα a et Aristoteles: τὰ ἕκαστα B

4 εὖ B et Arist. vulg.: τὸ εὖ a et

Arist. codd. K^bL^bO^bἄν B et Arist. vulg.: om. a et Arist. codd. L^bM^bO^b

12 τὴν B: om. a

15 ἰχθύσι δὲ B: ἰχθύσι a

18 οὐ παρὰ B: ὡς περὶ a

19 παρὰ δὲ B: περὶ δὲ a

24 ἐκεῖνο a: ἐκείνω B

24. 25 περιποιῶτο B: περι-

ποιῆται a

25 καὶ ἐκεῖνο a: καὶ ἐκείνω B

26. 27 ὅλοσκέρειαν B

30 ἀναφῆναι B:

ἀναφανῆναι a

35 ἀλλήλαιν B: ἀλλήλαις a

καὶ ἡ μὲν σοφία οὕτως ἔχει αἰεί, ἡ δὲ φρόνησις μεταπίπτει, συνεξαλλατ- 97^r
τομένη τοῖς ἐκάστῳ ὠφελίμοις τε καὶ συμφέρουσιν. ἡ μὲν γὰρ σοφία 40
ἐπιστήμη τῶν τιμιωτάτων ἐστὶ καὶ ὥς αἱ τῶν ὑποκειμένων αὐτῇ φύσεις
οὐκ ἐξαλλάττονται καὶ εἰς ἕτερα μεταπίπτουσιν ἀλλὰ τὰς ἰδίας φυλάττου-
5 σιν ιδιότητας, οὕτως οὐδὲ ἡ τούτων γνῶσις εἰς τι ἄλλο μεθίσταται, ἀλλ'
ἡ αὐτὴ ἐστὶν αἰεί, ἡ δὲ φρόνησις, ἐπεὶ τὸ συμφέρον ἐκάστου σκοπεῖ καὶ
ὠφελίμον, ταῦτα δὲ παρ' ἄλλοις ἄλλα ἐστί, διὰ τοῦτο καὶ ἡ φρόνησις ἑτέρα
καὶ ἑτέρα παρ' ἑτέροις καὶ ἑτέροις ἐστίν. ὥστε τὸ μὲν σοφὸν ταῦτόν ἂν 45
εἴποιεν πάντες, μηδὲν ἕτερον ὃν ἢ τὸ τὰ ὄντα ὥς ὄντα ἐπίστασθαι καὶ
10 τὰς ἀρχὰς ἐκάστων, ὧν ἀρχαί εἰσι, τὸ δὲ φρόνιμον ἕτερόν τε καὶ ἕτερον
διὰ τὴν τῶν ὠφελίμων καὶ συμφερόντων ἐναλλαγὴν. εἰ γὰρ καὶ κοινότε-
ρον λέγοντες ὥς ἐν τὸ συμφέρον καὶ τὸ ὠφελίμον ὀνομάζομεν, ἀλλὰ κατ'
εἶδος ἐξετάζοντες πολλὴν τῶν ὠφελίμων καὶ συμφερόντων εὐρίσκομεν τὴν
διαφοράν. τὸ δὲ περὶ ἑαυτὸ ἕκαστα τὸ εὖ θεωροῦν φαῖεν ἂν εἶ-
15 ναι φρόνιμον οὕτω συντακτέον. ἕκαστα γὰρ τῶν πραγμάτων τί τὸ φρό- 50
νιμον ἐξετάζοντα, εἴποιεν ἂν εἶναι φρόνιμον ἐκεῖνο τὸ θεωροῦν, ἥτοι κατα-
λαμβάνον τὸ ἀγαθὸν περὶ αὐτὸ καὶ ὥς περιέχον ἀφ' ἑαυτοῦ τὸ ἔχον τὴν
τοῦ ὠφελίμου καὶ συμφερόντος γνῶσιν, προστήσαιεν ἂν ἑαυτῶν καὶ τῆς
σφετέρας σωτηρίας. τὸ δὲ ἕκαστα οὐδετέρως εἶπεν, ὥς ἐπέκεινα τῶν 97^v
20 ἀνθρώπων ἐπεκτείνων τὸ νόημα, ὥς συμπεριλαμβάνειν ἐν ταῦτῳ καὶ τὰ
ἄλογα. καὶ ἐκεῖνα γάρ, ὅπερ ἂν εἶπη τις ἐπ' αὐτῶν φρόνιμον, τούτῳ ἑαυτὰ
ἐπιτρέπουσι, καὶ αὐτῷ ἔπονται καὶ πρὸς αὐτὸ συννεύουσι, ὥς δι' αὐτοῦ
τὴν σωτηρίαν εὐρίσκοντα. διὰ τοῦτο τὰ θήλεα τοῖς ἄρρεσιν ἔπονται καὶ
τῆς φωνῆς αὐτῶν καὶ τῆς στάσεως καὶ τῆς κινήσεως ἡρτηνται. 5

25 p. 1141^a26 Διὸ καὶ τῶν θηρίων ἔνια φρόνιμά φασιν εἶναι, ὅσα
περὶ τὸν αὐτῶν βίον ἔχοντα φαίνεται δύναμιν προνοητικὴν.

Πιστοῦται τὸν λόγον ἐκ τῆς κοινῆς ὑπολήψεως, ὅτι ἡ φρόνησις ἕξις
ἐστὶ τοῦ θεωρεῖν ἕκαστον τὸ ἑαυτοῦ εὖ. κοινότερος οὗτος ὁ λόγος ἐστὶ
τῆς φρονήσεως, ἐπὶ πάντα διήκων ὅσα ἔχοντα φαίνεται δύναμιν προνοη- 10
30 τικὴν. ἕκασταχοῦ γὰρ ἔνθα κοινὴν εὐρίσκομεν τῶν ἀνθρώπων ὑπόληψιν
περὶ τινος πράγματος, ὥς βεβαίᾳ ταύτῃ πρὸς τὴν τῶν ζητουμένων πίστω-
σιν χρώμεθα. φησὶν οὖν ὅτι τοσοῦτόν ἐστι φύσει τῆς φρονήσεως ἴδιον τὸ
θεωρεῖν ἕκαστον τὸ ἑαυτοῦ ἀγαθόν, ὥστε καὶ ἐπὶ τῶν θηρίων τοῦτο οἱ ἄν-
θρωποι φέρουσι· καὶ τῶν θηρίων γάρ τινά φασιν εἶναι φρόνιμα. τίνα ταῦτα;
35 ὅσα περὶ τὸν ἑαυτῶν βίον ἔχοντα φαίνεται δύναμιν προνοητικὴν.

2 ἐκάστῳ a: ἐκάστων B 12 τὸ (alterum) B: om. a 14 τὸ εὖ Ba et Arist. codd.
KbLbOb: εὖ Arist. vulg. 16 ἐξετάζοντες scribas 17 τὸ B: τῷ a ἔχον τὴν scripsi:
ἔχον (corr. ex ἔχην) τῆς B: ἔχειν τὴν a 18 ἑαυτῶν B: ἑαυτὰ a 18. 19 τῆς
σφετέρας B: τὴν σφετέραν a 19 σωτηρίας B: σωτηρίαν a post σωτηρίαν add.
ἐκεῖνον a: om. B 24 τῆς (alterum) B: om. a 26 αὐτῶν a et Aristoteles: αὐτόν B
27 τὸν λόγον] δὲ τὸν λόγον a: τὸν βίον B 29 πάντα B: πάντων a 32 φύσει B:
om. a 35 ἔχοντα φαίνεται B: φαίνονται ἔχοντα a

θηρία δὲ ὀνομάζει ἀπλῶς τὰ ἄλογα. ἐπὶ τούτων γὰρ <εὐρίσκομέν> τινὰ 97^v
 φύσει προνοούμενα ἑαυτῶν καὶ τὰ πρὸς οἰκείαν σωτηρίαν ἐπιτηδεύοντα, οὐ 15
 μόνον μεγέθει καὶ ῥώμῃ προύχοντα ἀλλὰ καὶ βραχέα καὶ ἀσθενῆ. ἄρκτος
 τε γὰρ καταδύσεις εὐρίσκει καὶ σπήλαια χειμῶνος καταδύσιν καὶ τὰ πρὸς
 5 βρῶσιν ἐναποτίθεται, ἵν' ὅταν ἀπρόϊτος ἐκ ψύχους διατελῇ, ἔχῃ ἀποζῆν
 ἐξ ὧν ἀπέθετο· ταῦτά δ' ἐστὶ βάλανοι καὶ μῆλα καὶ κάρυα καὶ εἴ τι τοι-
 οῦτον ἕτερον πρὸς βρῶσιν αὐτῇ ἐπιτήδειον. ἐν γὰρ χειμῶνι ζῶα θηρεύειν 20
 ἢ ἀρπάζειν ἴσως οὐκ ἔχουσα, ἐκείνοις ἀρκεῖται οἷς ἀπέθετο. καὶ μέλιττα
 καὶ μύρμηξ ὡσαύτως· ἡ μὲν μέλι τοῖς σίμβλοις ἐναποτίθεται, ὁ δὲ καρ-
 10 ποὺς ἐν ταῖς οἰκείαις συμφορεῖ καταδύσεσιν ἑαυτῷ, καὶ οὕτως ἔχειν τὴν
 τροφήν προνοούμενος, ὅτε οὐκ ἔστιν αὐτῷ ἔξωθεν εὐπορεῖν βρώσεως. καὶ
 ὁ ἀράχνης ἰστὸν κατασκευάζει, ἵνα θηρεύῃ ζώφια πρὸς βρῶσιν αὐτῷ συμ-
 βαλλόμενα. τὸ δὲ φαίνεται εἶπε καὶ τὸ δύναμιν, διότι μὴ κυρίως
 αὐτοῖς μήτε λόγος ἐστὶ μήτε πρόνοια, ἀλλὰ φυσικαί τινες ἰδιότητες, ὥς
 15 τινὰ λόγου ἀπηχήματα φύσει προσοῦσαι αὐτοῖς.

p. 1141^a28 Φανερόν δ' εἶη ὅτι οὐκ ἂν εἶη ἡ πολιτικὴ καὶ ἡ σο-
 φία ἡ αὐτή. εἰ γὰρ τὴν περὶ τὰ ὠφέλιμα αὐτοῖς ἐροῦσι σοφίαν,
 πολλαὶ ἔσονται σοφαί· οὐ γὰρ μία περὶ τὸ ἀπάντων ἀγαθὸν
 τῶν ζώων ἀλλ' ἐτέρα περὶ ἕκαστον, εἰ μὴ καὶ ἰατρικὴ μία περὶ
 20 πάντων τῶν ὄντων.

Περὶ τοῦ αὐτοῦ καὶ πάλιν φησίν, οὐ μόνον τὴν φρόνησιν διῆστων
 ἀπὸ τῆς σοφίας ἀλλὰ καὶ αὐτὴν ἀπλῶς τὴν πολιτικὴν. ἔστι μὲν γὰρ φρό- 30
 νιμος καὶ ὁ <πολίτης τὰ ἑαυτοῦ ζητῶν ὠφέλιμα, ὡς ἄνθρωπος, ἔστι δὲ
 φρόνιμος καὶ ὁ> πολιτικός, ἥτοι ὁ πολίτης προῖστάμενος καὶ ἡ νομοθετῶν
 25 ἢ ἐξετάζων καὶ συνιστῶν τὰ κοινῇ τῇ πόλει συμφέροντα καὶ ὠφέλιμα. εἰ
 γὰρ σοφίαν ἐροῦσι τὴν πολιτικὴν, ὅτι τὰ κοινῇ τῆς πόλεως θεωρεῖ ὠφέ-
 λιμα, ἔσονται πολλαὶ σοφαί, ὅτι καὶ ἐκάστη φύσις τῶν ζώων κατὰ τὴν
 ἑαυτῆς ἰδιότητα οἰκεῖα ἔχει ὠφέλιμα. διότι καὶ οἰκεῖον ἀγαθὸν τὸ κατὰ
 φύσιν ἐκάστω, ὡς καὶ ἰατρικὴ ἄλλη καὶ ἄλλη καθ' ἐκάστην φύσιν διὰ τὸ 30
 30 καὶ κραῖσιν εἶναι τῶν ζώων ἄλλην καὶ ἄλλην καὶ τὸ κατὰ φύσιν ἐκάστω
 εἶδει ἕτερον καὶ ἕτερον. δόξειε δ' ἂν τῆς αὐτῆς εἶναι δυνάμεως τῇ πρὸ
 αὐτοῦ τὸ παρὸν ἐπιχείρημα, μόνον δὲ διαφέρειν κατὰ τὸ κοινὸν καὶ ἴδιον,
 ὅτι ἐκεῖ μὲν μερικώτερον τὴν φρόνησιν ἔλαβεν, ἐνταῦθα δὲ κοινότερον καὶ
 πολιτικώτερον.

1 εὐρίσκομεν a: om. B

5 ἔχῃ B: ἔχει a

7 αὐτῇ B: om. a

12 ἀράχνης

B: ἀράχνης a

16 δ' εἶη B: δ' a: δὲ καὶ Aristoteles

ἡ σοφία καὶ ἡ πολιτικὴ

Arist.

17 αὐτοῖς Ba: τὰ αὐτοῖς Aristoteles

23 πολίτης—καὶ ὁ (24) a: om. B

27 φύσις a: φύσει B

p. 1141^a33 Εἰ δ' ὅτι βέλτιστον ἄνθρωπος τῶν ἄλλων ζώων, οὐ- 97^v
δὲν διαφέρει· καὶ γὰρ ἀνθρώπου ἄλλα τινὰ θειότερα τὴν φύσιν, 40
οἷον τὰ φανερώτατά γε ἐξ ὧν ὁ κόσμος συνέστηκεν.

Ἀντίθεσιν τινα φέρει πρὸς ἑαυτόν. ἐπεὶ γὰρ ἐν τοῖς προλαβοῦσιν ἐκ
5 τοῦ ταῦτο καὶ ἑτέρου τὴν διαφορὰν ἐδείκνυ τῆς σοφίας καὶ φρονήσεως,
τὴν μὲν σοφίαν λέγων παρὰ πᾶσιν εἶναι τὴν αὐτήν, τὴν δὲ τῶν ὠφελίμων
καὶ συμφερόντων θεωρίαν, ἣ ἐστὶν ἡ φρόνησις, οὐ τὴν αὐτὴν ἀλλὰ καθ'
ἐκάστην φύσιν ἑτέραν καὶ ἑτέραν, ὡς καὶ τὴν ἰατρικὴν, διὰ τοῦτο ἐπιφέρει
ταῦτα ἀντιθέμενος πρὸς ἑκεῖνα, εἴτα δὲ καὶ λύων τὴν ἀντίθεσιν. ἐκεῖ 45
10 γὰρ τὴν τῆς φρονήσεως ἑτερότητα πρὸς ἑαυτὴν κατὰ τὰς διαφορὰς ἐδείκνυ
τῶν ζώων, ἄλλα καὶ ἄλλα λέγων τὰ ἐκάστη φύσει ὠφέλιμα, ὥστε καὶ δια-
φέρειν τὰς ἀντιποιουμένας αὐτῶν ἕξεις καθ' ἕκαστον εἶδος ζώου, ὡς κατὰ
τὸ διάφορον τῶν φύσεων καὶ τῶν ὠφελίμων διαφερόντων καὶ τῶν ἕξεων,
αἱ ταῦτα μεταδιώκουσιν. ἐπιφέρει τοίνυν, ὡς ἴσως ἂν τις ἑρεῖ, βέλτιστον
15 εἶναι τῶν ἄλλων ζώων τὸν ἄνθρωπον, κἀντεῦθεν εἶναι ὁμῶς, ὅτι κρεῖττον 50
πάσης ἕξεως τῆς τὸ ἑτέροις ζώοις σκοπούσης ὠφέλιμον ἢ σκοποῦσα τὰ
τοῖς ἀνθρώποις ὄνησιν φέροντα. εἴη ἂν οὖν καὶ σοφία ἢ φρόνησις, ὡς 98^r
σκοποῦσα τὰ πάντων κρεῖττω, ἃ εἰσὶ τὰ τῇ κρεῖττονι τῶν ἄλλων φύσει
τῶν ἀνθρώπων ὠφέλιμα. λέγει τοίνυν, ὡς οὐδὲν διαφέρει τοῦτο, τουτέστιν
20 οὐκ οἰκεῖόν ἐστι πρὸς τὸ δεῖξαι μὴ ἑτέρας οὔσας πρὸς ἀλλήλας σοφίαν καὶ
φρόνησιν. εἰ γὰρ καὶ τῶν ἐν τῇ κοινῇ γνώσει ζώων κρεῖττων ὁ ἄνθρω-
πος, ἀλλ' εἰσὶν ἄλλα ἐν τοῖς οὔσι τοῦ ἀνθρώπου πολὺ τὴν φύσιν θειότερα. 5
καὶ οἱ μὲν περὶ Πλάτωνα ἡρώας φασὶ καὶ δαίμονας καὶ ἑτέρας φύσεις καὶ
αὐτὰ τὰ οὐράνια σώματα κρεῖττω εἶναι ἢ κατ' ἡμᾶς, οὗτος δὲ μόνον παραλαμ-
25 βάνει πρὸς τοῦτο τὰ φανερώτατα, ἐξ ὧν ὁ κόσμος συνέστηκε. ταῦτα
δὲ ἐστὶ τὰ οὐράνια σώματα. διδῶσι γὰρ Ἕλληνες τούτων ἐκάστῳ ψυχὴν
καὶ λόγον καὶ νοῦν καὶ φρόνησιν, κἀντεῦθεν προσάπτουσιν αὐτοῖς καὶ γνῶ-
σιν τοῦ ἐκάστῳ αὐτῶν ἀγαθοῦ καὶ ἔφεσιν αὐτοῦ καὶ πρόνοιαν καὶ σπου- 10
δὴν περὶ αὐτό, ὃ φρονήσεως ἴδιον, ὡς εἶναι καὶ ἄλλην παρὰ τὴν τῶν ἀν-
30θρώπων τὴν τούτων φρόνησιν θειοτέραν καὶ κρεῖττονα. ἀλλ' οὐ παρὰ τοῦτο
σοφίαν οὐδὲ αὐτήν, ὅτι ἡ σοφία ἐπιστήμη οὔσα, καὶ νοῦς τῶν τιμιωτάτων
τῇ φύσει, ἡ αὐτὴ ἐστὶ παρὰ πᾶσιν, ἐν οἷς ἐστὶν. εἰ γὰρ καὶ ἐξαλλάττε-
ταί πως κατὰ τὸ ἐπιτείνεσθαι καὶ ἀνιέσθαι, ἀλλ' ἡ αὐτὴ τὴν φύσιν ἐστίν, ὡς
τὸ λευχὸν ἀνιέμενον καὶ ἐπιτεινόμενον. ἡ δὲ φρόνησις ἄλλη καὶ ἄλλη
35 ἐστὶ διὰ τὸ εἶναι ἄλλο καὶ ἄλλο τὸ ἐκάστῳ ἴδιον ἀγαθόν, ὃ θεωρεῖν ἐπαγ- 15
γέλλεται· τοῦτο ἐπὶ τῆς σοφίας οὐκ ἔστιν ἰδεῖν. τὰ γὰρ τῇ φύσει τιμιώ-
τατα, ἃ παρ' αὐτῇ πρὸς γνῶσιν ὑπόκειται, τὰ αὐτὰ παρὰ πᾶσιν ἐστὶν, εἰ
καὶ μᾶλλον καὶ ἥττον γινώσκεται κατὰ τὴν διαφορὰν τῶν ἐν τοῖς γινώσκου-

2 τινα B: πολὺ a et Aristoteles
ρώτατα a et Arist. vulg.
αὐτὰ B

3 τὰ φανερώτατα B et Arist. cod. Lb: φανε-
35 τὸ ἐκάστῳ B: τῷ ἐκάστῳ a

37 αὐτῇ a:

σιν ἔξεων ἢ καὶ φύσεων. τὸ δ' εἶναι τὴν τῶν κυκλοφορικῶν σωμάτων 98^r
 κρείττω φρόνησιν καὶ πρόνοιαν καὶ τὸ ἐκάστου ἐκείνων ἀγαθὸν ἥπερ τὰ
 ἐν ἀνθρώποις ἐξετάζομεν ἐκ τῆς σωματικῆς οὐσίας ἐν ἄλλοις δείκνυσιν, ἐκ
 τῶν ἡμῶν σαφεστέρων τοὺς λόγους ποιούμενος, θειότατα μὲν λέγων ἐκεῖ- 20
 5 νων τὰ σώματα καὶ φθορᾶς ἀνώτερα καὶ γενέσεως, κἀντεῦθεν εἶναι δῆλον,
 ὅτι δεῖ ταῦτα καὶ ἔμψυχα εἶναι καὶ λογικῆς ψυχῆς καὶ νοερᾶς μετέχοντα
 καὶ φρονήσεως. καὶ ταῦτα κρείττω ἢ κατ' ἀνθρώπον, ὡς ἄτοπον ὄν, χεῖρω
 εἶναι τῶν χειρόνων σωμάτων τὰ κρείττω ψυχῆς μὴ μετέχοντα, εἴπερ καὶ
 χεῖρον σώματος ἐμψύχου τὸ ἄψυχον καὶ ἄλλα τινὰ πλείω τούτων ἐπέκεινα
 10 οἱ τὰ οὐράνια σώματα καὶ τὰς αὐτῶν δυνάμεις τῶν ἡμετέρων δοξάζοντες 25
 κρείττονα, περὶ ὧν ἐξετάζειν νῦν περιττόν.

p. 1141^b2 Ἐκ δὲ τῶν εἰρημένων δῆλον, ὅτι ἡ σοφία ἐστὶ ἐπι-
 στήμη καὶ νοῦς τῶν τιμιωτάτων τῇ φύσει.

Πρότερον μὲν ἔδειξε τὸν ἐν ἡμῶν νοῦν ἕτερον τῆς φρονήσεως καὶ
 15 τῆς ἐπιστήμης ἐκ τοῦ αὐτὸν μὲν εἶναι εἰδήμονα τῶν ἀρχῶν, μηδετέραν
 δὲ ἐξ ἐκείνων, εἴτα περὶ τῆς σοφίας λέγειν ἀρξάμενος ἔδειξε καὶ αὐτὴν
 ἑτέραν μὲν οὖσαν ἐπιστήμης καὶ φρονήσεως, ἅμα δὲ οὖσαν καὶ τῶν ἀρχῶν,
 ἐπισταμένην τὰ δεικνύμενα ἐξ αὐτῶν, νῦν δὲ ἀποδίδωσι καὶ τὸν ὅρισμόν 30
 αὐτῆς, συνάγων ἐκ τῶν εἰρημένων αὐτῷ καὶ φάσκων, δῆλον εἶναι ἐξ ἐκεῖ-
 20 νων, ὅτι ἡ σοφία ἐπιστήμη ἐστὶ καὶ νοῦς τῶν τιμιωτάτων τῇ φύσει, ὡς
 μὲν τῶν ἀρχῶν οὖσα ἀληθευτικὴ νοῦς, ὡς δὲ τὰ ἐκ τῶν ἀρχῶν ἀποδεικ-
 νύουσα ἐξ αὐτῶν τῶν ἀρχῶν ἐπιστήμη. ὑπεραίρων δὲ αὐτὴν τῆς ἀπλῶς
 ἐπιστήμης, τῶν τιμιωτάτων εἶναι τῇ φύσει φησὶν ἐπιστήμην, ἢ τὰς ἀρχὰς
 λέγων τιμιώτατα, ὡς πρὸς τὰ ἐξ αὐτῶν ἀποδεικνύμενα, ὡς αἰτίας ὑπαρ- 35
 25 χούσας ἐκείνοις τοῦ εἶναι καὶ γινώσκεισθαι, ἢ τιμιώτατα λέγων τὰ θεῖα
 ὡς ἀσώματα ὄντα καὶ ἄϋλα καὶ καθ' ἑαυτὰ ὑφεισθηκότα τοῦ δυνάμει
 χωρίς. αὐτενέργειαι γὰρ ἐκεῖνα, ἅπερ εἰσὶν αἰεὶ ὄντα καὶ μηδέποτε, ἀφ'
 οὐ εἰσι μεταβάλλοντα εἰς ἕτερον, ὃ ἔστιν ἰδεῖν ἐφ' ἐκάστῳ τῶν ἐν γενέσει.
 τὰ γὰρ ἐν γενέσει καὶ φθορᾷ τὸ δυνάμει αἰεὶ συμπαρομαρτοῦν αὐτοῖς ἔχον-
 30 τα οὐδέποτε ἴσταται ἐν τῷ αὐτῷ, ἀλλ' αἰεὶ τε ῥεῖ καὶ τελευταῖον ἐξ οὗ
 ἔστιν εἰς ἕτερον μεταβάλλεται τῆς ὕλης, ἢ δυνάμεις ἐστὶ, μηδέποτε ἐν ᾧ- 40
 περ ἔχει στεγούσης. οὐ γὰρ ἂν ἐφύλαττε τὸ ἴδιον, εἰ ἐφ' ἐνός τινος ἴστα-
 το, ἀλλὰ διὰ παντὸς πρὸς ἕτερον τεινούσης τὴν ἔφεσιν, ὅτι καθ' ἑαυτὴν
 δυνάμεις ἐστὶν, ἀλλ' οὐκ ἐνέργεια. τὰ δὲ ταύτης ἀπηλλαγμένα αὐτὸ τοῦτο
 35 ὄντα ἐνέργειαι οὐδέποτε μεθίστανται τοῦ εἶναι ὃ εἰσὶ. περὶ ὧν ἡ σοφία διαλαμ-
 βάνουσα νοῦς καὶ ἐπιστήμη λέγεται τῶν τιμιωτάτων τῇ φύσει. νοῦς

3 ἐν ἄλλοις] De caelo A 2

5 ἀνώτερα B: ἀνωτέρας a

9 ἄλλα τινὰ B: ἄλλα δέ

τινα a 12. 13 ἐπιστήμη B et Arist. cod. Lb: καὶ ἐπιστήμη a et Arist. vulg.

19 αὐτῷ scripsi: αὐτὸν Ba

21. 22 ἀποδεικνύουσα a: ἀποδεικνύουσιν ex corr. B

22 αὐτὴν a: αὐτὰς B

25 ἐκείνοις a: ἐκείναις B

27 ἅπερ a: ὅπερ B

33 πρὸς

B: εἰς a

μὲν ὡς νοερῶς ἐνεργοῦσα καὶ τῶν νοητῶν, ὡς ἐφικτὸν ἀνθρώπῳ ποιου- 98^r
μένη κατάληψιν, ἐπιστήμη δὲ ὡς τὴν ἔμμεσον συναιροῦσα γνῶσιν καὶ προ- 45
βαλλομένη καὶ ταύτην, ὅτε δέει διὰ συλλογισμοῦ παριστᾶν τὰ γνωστά.

p. 1141^b3 Διὸ Ἀναξαγόραν καὶ Θαλῆν καὶ τοὺς τοιούτους σο-
5 φοὺς μὲν, φρονίμους δ' οὐ φασιν εἶναι, ὅταν ἴδωσιν ἀγνοοῦντας
τὰ συμφέροντα ἑαυτοῖς, καὶ περιττὰ μὲν καὶ θαυμαστά καὶ
χαλεπὰ καὶ δαιμόνια εἰδέναι αὐτοὺς φασιν, ἄχρηστα δὲ διότι
οὐ τὰ ἀνθρώπινα ἀγαθὰ ζητοῦσιν. <ἡ δὲ φρόνησις περὶ τὰ ἀν- 50
θρώπινα> καὶ περὶ ὧν ἔστι βουλευσασθαι.

10 Δείκνυσι τὸ ῥηθέν, ὅτι ἑτέρα τῆς φρονήσεως ἡ σοφία, καὶ εἰσέτι διὰ
τινος ἑτέρας κοινῆς ὑπολήψεως· περὶ δὲ ἄνδρας ὁμολογουμένους σοφοὺς 98^v
Ἀναξαγόραν τε καὶ Θαλῆν. ἰδοὺ γὰρ οὗτοι σοφοὶ μὲν λέγονται, φρόνιμοι
δ' οὐ, διότι ἀγνοοῦσι τὰ συμφέροντα ἑαυτοῖς. περὶ γὰρ τὰ ὑπὲρ τὸν βίον
τῶν ἀνθρώπων καὶ τὴν κοινὴν αὐτῶν διαγωγὴν ἀπασχολήσαντες ἑαυτοὺς
15 τῶν κατὰ τὸν βίον συμφερόντων ὑπερεφρόνησαν. οὗτοι γὰρ, φησὶν, οἶδασιν
χαλεπὰ καὶ δαιμόνια καὶ περιττὰ καὶ θαυμαστά· περιττὰ μὲν, ὅτι ἔξω τῶν 5
συμβαλλομένων εἰσὶ πρὸς τὴν παροῦσαν ζωὴν, θαυμαστά δέ, ὡς ἐπέκεινα
τῶν ἀνθρώποις γνωσχομένων καὶ ὡς ἐπ' ἔλαττον ἐν εἰδήσει τῇ φύσει
αὐτῶν ἐρχόμενα, χαλεπὰ δέ, ὅτι πόνου δέονται πλείστου πρὸς κατόρθωσιν,
20 δαιμόνια δέ, ὅτι ταῖς ψυχαῖς ἀλλοτριουμέναις ἀπὸ τοῦ σώματος κατὰ
σχέσιν, ᾧ φύσει συνδεδένται οὕτως ἐν γνώσει, πεφύκασι γίνεσθαι, ὅτι καὶ
δαιμονίαις εἰκόμασι φύσει γινόμεναι ὑπὲρ ἄνθρωπον. ταῦτα δὲ εἰσὶ τὰ 10
φυσικὰ καὶ μαθηματικὰ καὶ ἔτι μᾶλλον τὰ θεολογικά. τοιαῦτα δὲ εἰσὶ τὰ
πρὸς τῶν σοφῶν γνωσκόμενα, ἃ ἄχρηστά εἰσι τῷ ἀνθρωπίνῳ βίῳ. καὶ
25 οἱ ζητοῦντες αὐτὰ σοφοὶ οὐ τὰ ἀνθρώπινα ἀγαθὰ ζητοῦσιν, ἀλλὰ τὰ ὑπὲρ
ἄνθρωπον. τὸ δὲ τοιαῦτα ζητεῖν οὐκ ἔστι τῆς φρονήσεως, περὶ ἧς αὐτὸς
ἐνταῦθα τὸν λόγον πεποιήται. ἦδε γὰρ ἡ φρόνησις περὶ τὰ ἀνθρώπινα
ἀγαθὰ καταγίνεται, ἃ καὶ βουλεύσει ὑπόκεινται, ἐνδεχόμενα ὄντα καὶ ἐπαμ- 15
φοτερίζοντα περὶ τὴν κατόρθωσιν. δεῖ δὲ μὴ λανθάνειν, ὅτι εὐρίσκομεν
30 τοὺς παλαιοὺς πολλάκις φρόνησιν καὶ τὴν γνῶσιν ἀπλῶς ὀνομάζοντας, καὶ
αὐτῶν τῶν τιμιωτάτων τῇ φύσει, ὅπου γε καὶ ἐπὶ θεοῦ ταύτην φέρουσιν.
ὡς δὲ καὶ ὁ Χαιρωνεὺς Πλούταρχος 'οὐ γὰρ ἀργυρίῳ,' φησί, 'καὶ χρυσίῳ
μακάριον τὸ θεῖον οὐδὲ βρονταῖς καὶ ἀστραπαῖς ἰσχυρόν, ἀλλ' ἐπιστήμη
καὶ φρόνησις. τᾶλλα μὲν γὰρ ὁ θεὸς ὧν δέονται ἀνθρώποις δίδωσι, νοῦ
35 δὲ καὶ φρονήσεως οὐ μεταδίδωσιν οἰκεῖα κεκτημένος ταῦτα καὶ χρώμενος.' 20
καὶ οὐ δήπου ταῦτα λέγων οὕτως ὁ σοφὸς τὴν βουλευτικὴν ἔξιν περὶ τῶν

5 et 7 φασιν a et Aristoteles: φαμεν B 7 δὲ διότι B: δ' ὅτι a et Aristoteles 8. 9 ἡ δὲ
φρόνησις—ἀνθρώπινα a: om. B 12 μὲν B: καὶ a 19 ἐρχόμενα B: ἐρχομένων a
32 δὲ del. Wytttenbachius Πλούταρχος] de Iside et Osiride c. 1 p. 351 D 34 ἀνθρώ-
ποις B: ἀνθρώποι a 34. 35 νοῦ δὲ a: νοῦ B νοῦ—μεταδίδωσιν om. Plut. 35 οὐ
μεταδίδωσιν Ba: μεταδίδωσιν Wytttenbachius 36 οὕτως Wytttenbachius

ὠφελίμων ἀνθρώποις δηλοῖ, ἀλλὰ τὴν ἐνιαίαν γνῶσιν τῶν ὄντων, καθ' 98^v
ἣν ἐν ἑαυτῷ τὸ πρῶτον αἴτιον πάντα καὶ πρὸ τοῦ γενέσθαι προείληφε.

p. 1141^b9 Τοῦ γὰρ φρονίμου μάλιστα τοῦτ' ἔργον εἶναί φαμεν,
τὸ εὖ βουλευέσθαι, βουλευέται δ' οὐθείς περὶ τῶν ἀδυνάτων 25
5 ἄλλως ἔχειν, οὐδ' ὅσων μὴ τέλος τί ἐστι, καὶ τοῦτο πρακτὸν
ἀγαθόν.

Ἔτι περὶ τοῦ αὐτοῦ δείκνυσι, λέγω δὲ τοῦ μὴ εἶναι ταῦτ' ἐν σοφίαν
καὶ φρόνησιν. καὶ πρότερον μὲν ἐκ τῶν ὑποκειμένων ἑκατέρῳ, τῷ φρο-
νίμῳ καὶ τῷ σοφῷ, ἔδειξε τὸ ζητούμενον. ἐτέρων γὰρ ὄντων τῶν ὑπο-
10 κειμένων, περὶ αἱ ἡ σοφία καὶ ἡ φρόνησις καταγίνεται, ἕτεραι ἐξ ἀνάγκης
καὶ αἱ ἕξεις αἱ περὶ αὐτά, ὡς ἐπὶ γεωμετρίας ἔχει καὶ ἀριθμητικῆς. ἐπεὶ
γὰρ ἕτερον ἀριθμὸς καὶ ἕτερον μέγεθος, ἕτεραι ἐξ ἀνάγκης καὶ ἀλλήλων 30
εἰσὶ ἀριθμητικὴ τε καὶ γεωμετρικὴ, ὅτι ἡ μὲν περὶ ἀριθμούς, ἡ δὲ περὶ
μεγέθη καταγίνεται, διότι καὶ ἄλλως καὶ ἄλλως ἔχοντά εἰσι τὰ περὶ ἑκά-
15 τερα θεωρούμενα ὑποκείμενα. εἰ γὰρ καὶ περὶ τὸ αὐτὸ γένος ἐπιστήμης
καταγινόμεναι ἕτεραί εἰσιν ἀλλήλων, ὅταν παρὰ μὲν τῇδε ἐτέρως ἔχον,
παρὰ δὲ τῇδε ἐτέρως λαμβάνηται, πολλῷ μᾶλλον ἔσονται ἕτεραι, ὅταν
καὶ ἀπλῶς ἢ τὰ ὑποκείμενα ἕτερα. τί δὲ ἐστὶν ὃ λέγει, ὁτλον ἐκ τῆς 35
ἀριθμητικῆς καὶ μουσικῆς, καὶ γεωμετρικῆς καὶ ἀστρονομικῆς. ἀριθμητι-
20 κή τε γὰρ καὶ μουσικὴ περὶ τοὺς ἀριθμοὺς καταγίνεται, ἀλλ' ἡ μὲν ὡς
καθ' αὐτοὺς θεωρουμένους, ἡ δὲ ὡς ἐν σχέσει λαμβανομένους. περιττὸν
γὰρ καὶ ἄρτιον, καὶ ἄρτιοπέρισσον καὶ περισσάρτιον καθ' αὐτό, εἰ βούλει
δέ, καὶ πρῶτον καὶ ἀσύνθετον καὶ δεύτερον καὶ σύνθετον, καὶ τὰ τοιαῦτα,
διὰ τεσσάρων δὲ καὶ διὰ πέντε καὶ διὰ πασῶν πρὸς τι. τὸ μὲν γὰρ κα-
25 τὰ ἐπίτритον σχέσιν τοὺς ἀριθμοῦ, (τὸ δὲ κατὰ ἡμιόλιον, τὸ δὲ κατὰ δι- 40
πλάσιον. τοῦ αὐτοῦ οὖν ὄντος τοῦ ἀριθμοῦ) ἀμφοτέραις, ἕτεραι ἀλλήλων
εἰσὶν ἀριθμητικὴ τε καὶ μουσικὴ διὰ μόνον τὸ καθ' αὐτὸ καὶ ἐν σχέσει.
οὕτω καὶ γεωμετρικὴ τε καὶ ἀστρονομικὴ περὶ τὸ αὐτὸ μὲν γένος τὸ πη-
λίχον ἀμφοτέραις, ἀλλ' ἡ μὲν περὶ τὸ ἐν μονῇ καὶ στάσει, ἡ δὲ περὶ τὸ
30 ἐν κινήσει ἐστί· διὰ τοῦτο ἀλλήλων ἕτεραι. καὶ οὕτω μὲν ἀνωτέρω τὴν
διαφορὰν ἐποιήσατο τῆς σοφίας καὶ τῆς φρονήσεως. τοῦτο δὲ τὸ ἐπι-
χείρημα ἐξ ἀμφοτέρων ἐστί, τοῦ τε ὑποκειμένου καὶ τῆς ἐνεργείας. τὸ 45
μὲν γὰρ βουλευέσθαι ἐνέργεια τοῦ φρονίμου, τὸ δὲ ἐνδέχεσθαι ἄλλως ἔχειν
καὶ μὴ ἐνδέχεσθαι ἐκ τῶν ὑποκειμένων ταῖς ἕξεσι λαμβάνεται. ἐστὶ δὲ
35 οὕτω συλλογίσασθαι τὸ προκείμενον· τοῦ φρονίμου μάλιστα ἔργον φαμὲν
τὸ εὖ βουλευέσθαι· ὁ σοφὸς ἢ σοφὸς ἐστὶν οὐ βουλευέται· ὁ σοφὸς
ἀνάγκη οὐκ ἐστὶ φρόνιμος ἢ σοφὸς ἐστὶν. ἢ ἀνάπαλιν· ὁ φρόνιμος οὐκ 50

5 ὅσων B et Aristoteles: ὅσον a 11. 12 ἐπεὶ γὰρ B: ἐπεὶ γὰρ καὶ a 16 et 17 τῇδε
B: τῇ a 17 λαμβάνηται scripsi: λαμβάνεται Ba 21 θεωρουμένους a: θεωρουμένη B
25. 26 τοῦ δὲ κατὰ ἡμιόλιον—τοῦ ἀριθμοῦ a: om. B 36 ἢ B: καθὼ μὲν a 37 ἀνάγκη
B: ἀναγκαίως a φρόνιμος (secundo loco) a: φροῖμος B

ἔστι σοφὸς ἢ φρόνιμός ἐστιν. ἔστι γὰρ ἐκάτερον ἐκ τῶν εἰλημμένων προ- 98^v
τάσεων συναγαγεῖν ἐν δευτέρῳ σχήματι. ὅτι δὲ ὁ σοφὸς οὐ βουλεύεται,
οὕτω δείκνυσιν· ὁ σοφὸς περὶ τὰ ἀδύνατα ἄλλως ἔχειν καταγίνεται· περὶ
δὲ τῶν ἀδυνάτων ἄλλως ἔχειν οὐδείς βουλεύεται· ὁ σοφὸς ἄρα οὐ βουλεύεται.
5 τὸ δ' ὅσων μὴ τέλος | ἐστί, καὶ τοῦτο πρακτικὸν ἀγαθὸν ἐτέρου 99^r
συλλογισμοῦ ἐστι πρότασις, καὶ δεῖ προστεθῆναι καὶ ἐτέραν πρότασιν, ἵνα
καὶ τοῦτο συλλογισμὸς γένηται. καὶ ἔστιν οὕτως εἰπεῖν. <περὶ ὅσα ὁ σο-
φὸς καταγίνεται, τούτων οὐκ ἔστι τέλος πρακτὸν ἀγαθόν· περὶ ὅσα ὁ φρό-
νιμος καταγίνεται, τούτων ἐκάστῳ ἔστι τέλος πρακτὸν ἀγαθόν.> ὁ σοφὸς
10 ἄρα οὐκ ἔστι φρόνιμος, δῆλον δὲ ὅτι ἢ σοφὸς ἐστιν. ἐνδέχεται γὰρ τὸν 5
αὐτὸν ἀμφοτέρας ἔχειν τὰς ἕξεις, καὶ εἶναι σοφὸν τε καὶ φρόνιμον, ἀλλὰ
δηλονότι κατὰ ἄλλην καὶ ἄλλην ἕξιν. οὐ γὰρ μία ἔσται διὰ τοῦτο, ὅτι
ἐν τῷ αὐτῷ καὶ ἐνὶ εὐρηνταί ποτε καὶ ἀμφοτέραι. ὥσπερ οὐδ' εἰ γε-
ωμετρία καὶ ἀριθμητική ἐστιν ὁμοῦ, μίαν καὶ τὴν αὐτὴν ἀμφοτέρας ἐροῦ-
15 μεν τὰς ἐπιστήμας, ὅτι ἐν τῷ αὐτῷ εὐρηνται, εἰ μὴ που κατὰ συμβεβη-
χός. τὸ δὲ οὐδ' ὅσων μὴ τέλος τί ἐστί, καὶ τοῦτο πρακτικὸν ἀγα-
θὸν τοῦτο δηλοῖ, ὅτι ἔστι μὲν καὶ τῷ σοφῷ τέλος τῆς θεωρίας καὶ τῆς 10
σπουδῆς, εἴ γε μὴ μάτην αὐτῷ ὁ πόνος ἅπας τἀληθῆ ἐξετάζοντι, ἀλλὰ
τὸ τέλος τοῦ σοφοῦ ἡ θεωρία τῆς ἀληθείας ἐστὶ καὶ ἡ τοῦ ὄντος κατὰ-
20 ληψις, οὐχὶ δέ τι πρακτικὸν ἀγαθόν. πρακτικὸν γὰρ ἐστὶν ἀγαθὸν τὸ διὰ πρά-
ξεως κατορθούμενον, θεωρία δὲ πράξεως ἐτέρα.

p. 1141^b12 Ὁ δὲ ἀπλῶς εὐβουλος ὁ τοῦ ἀρίστου ἀνθρώπου τῶν
πρακτῶν στοχαστικὸς κατὰ λογισμόν.

Περὶ φρονήσεως λέγων καὶ ὅτι φρονίμου ἴδιον τὸ βουλεύεσθαι, καὶ 15
25 τοῦτο εὔ, καὶ ὅτι περὶ τὰ ἐνδεχόμενα καὶ ἄλλως ἔχειν ἢ φρόνησις, καὶ
τούτων τῆς σοφίας ἐτέρα, ὅτι ἐκεῖνη περὶ τὰ ἀναγκαῖα καὶ περὶ ὧν βου-
λεύεσθαι οὐκ ἐνδέχεται, ἀκολούθως ὀρίζεται καὶ τὸν ἀπλῶς εὐβουλον, τί
ἐστίν, ὅτι ὁ τοῦ ἀρίστου ἀνθρώπου τῶν πρακτικῶν στοχαστικὸς κατὰ τὸν
λογισμόν, τὸ μὲν στοχαστικὸς τάπτων ὡς γένος, τὰ δὲ λοιπὰ ὡς διαφοράς.
30 καὶ αὐτίκα τὸ γένος διαστέλλει τὴν φρόνησιν ἀπὸ τε τοῦ νοῦ καὶ σοφίας 20
καὶ ἐπιστήμης. τὸ γὰρ στοχάζεσθαι μελετᾶν ἐστὶ καὶ σκοπεῖν καὶ λογί-
ζεσθαι, πῶς ἔσται τὸ προκείμενον κατορθούμενον, ὧν οὐδὲν ταῖς τρισὶν
ἐκείναις ἐφήρμοσεν ἕξιν. περὶ τὰ ἀναγκαῖα γὰρ ἐκεῖναι, περὶ τὰ ἐνδε-
χόμενα δὲ τὸ στοχάζεσθαι. ἄριστον δὲ ἀνθρώπου, ὡς διαφορὰ κείμενον
35 ἐν τῷ ὀρισμῷ, ἀπὸ τῶν κατὰ τέχνην ἀποτελουμένων διίστησι τὸ φρόνι-
μον καὶ τὴν φρόνησιν. ἀγαθὰ μὲν γὰρ καὶ τὰ τῶν ἀγαθῶν τεχνῶν ὑπάρ- 25
χει ἀποτελέσματα, ἀλλ' οὐδὲν ἐξ ἐκείνων ὑπάρχει ἀνθρώπῳ τὸ ἄριστον.

3 δείκνυσιν B: δείκνυται a

4 δὲ B: om. a

5 τέλος τι Arist.

7 περὶ ὅσα—

πρακτὸν ἀγαθόν (9) a: om. B

14 ἀμφοτέρας B: ἀμφοτέραις a

22 ἀνθρώπου Ba:

ἀνθρώπῳ Aristoteles

23 κατὰ λογισμόν Ba: κατὰ τὸν λογισμόν Aristoteles

οἰκία γὰρ καὶ θρόνος καὶ τράπεζαι καὶ ἱμάτια καὶ τὰ τοιαῦτα ἀγαθὰ μὲν 99^r
 ἀνθρώπων ὡς χρήσιμα καὶ ὠφέλιμα, οὐδὲν δὲ αὐτῶν ἀνθρώπων τὸ ἄριστον,
 ἀλλὰ τοῦτο ἐστὶ τὸ ὑποθέσθαι τῷ λογισμῷ τὰ πάθη καὶ κύριον αὐτὸν καὶ
 δεσπότην τῆς ἀλόγου ποιήσασθαι. πρακτὰ δὲ λέγονται ἀγαθὰ τὰ διὰ
 5 πράξεως κατορθούμενα, οἷον τὸ ἐν πολέμῳ ἀνδρίσασθαι, τὸ ὑπὸ ἐπιθυμίας
 πολεμούμενον ἐγκρατεύσασθαι καὶ ὅσα τοιαῦτα. ὧν πάντων ἄριστόν τε 30
 καὶ ἐξοχώτατον ἡ ἀπάθεια καὶ τὸ ἔξω γενέσθαι τῆς σαρκός, κατὰ τὴν
 προαίρεσιν ἔτι τῇ φύσει δεσμούμενον. τὸ δὲ κατὰ τὸν λογισμὸν εἴλη-
 πται, ὅτι τοῦτο τὸ μέρος ἐστὶ τῆς ψυχῆς τὸ ἐν τοῖς τοιούτοις κατορθοῦν,
 10 ὃ καὶ αὐτὸ μετὰ τῶν ἄλλων διαστέλλει τὴν φρόνησιν ἀπὸ τῶν εἰρημένων
 τριῶν ἀληθευτικῶν ἔξεων, ὅτι ἐν ἐκείναις οὐχ ὁ πρακτικὸς νοῦς, ὅπερ ὁ
 λογισμὸς ἐστίν, ἐνεργῶν ἐστίν ἀλλ' ὁ θεωρητικός. ὁρθῶς οὖν ἂν ὀρίζοιτο 35
 εὐβουλία μὲν ἕξις στοχαστικὴ κατὰ τὸν λογισμὸν τοῦ ἀρίστου ἀνθρώπου
 τῶν πρακτῶν, καὶ ἀνὴρ εὐβουλος, ὃ ἡ τοιαύτη πρόσεστιν ἕξις. αὐτὸς δὲ
 15 τὸν ὃ ἡ ἕξις πρόσεστιν ἀντὶ τῆς ἔξεως ὀρισάμενος οὕτως ἀπέδοτο. ὥσπερ
 δὲ ἡ εὐβουλία τῆς φρονήσεως ἐστὶ τὸ ἀκρότατον, οὕτως ὁ εὐβουλότατος ἐν
 πᾶσι <τῶν> φρονίμων ἐστὶν ὁ ἀκρότατος.

p. 1141^b14 Οὐδ' ἐστὶν ἡ φρόνησις τῶν καθόλου μόνον, ἀλλὰ
 δεῖ καὶ τὰ καθ' ἕκαστα γνωρίζειν· πρακτικὴ γάρ· ἡ δὲ πρᾶξις 40
 20 περὶ τὰ καθ' ἕκαστα.

Ἐτέρα τοῦτο διαφορὰ τῆς σοφίας καὶ τῆς φρονήσεως. ἡ μὲν γὰρ
 σοφία περὶ τὰ καθόλου αἰεὶ, ἡ δὲ φρόνησις περὶ τὰ πρακτὰ καταγινομένη,
 ἔχει μὲν καθόλου κανόνες ἠθικοὺς καὶ πολιτικούς, καθ' οὓς δεῖ διάγειν
 καὶ πολιτεύεσθαι. ἐξετάζει δὲ καὶ τὰ καθ' ἕκαστα περὶ ἃ καὶ τὰς πράξεις
 25 ἐνδείκνυται. πᾶσα γὰρ πρᾶξις ἐν τοῖς καθ' ἕκαστα. οὐ μόνον δὲ ἐπὶ τῶν
 κανόνων τὸ καθόλου καὶ μερικόν, ἐκεῖνο μὲν ὡς θεωρούμενον καὶ λεγό- 45
 μενον, τοῦτο δὲ ὡς ἐνεργούμενον καὶ πραττόμενον, ἀλλ' ἐστὶ τοῦτο καὶ
 ἐπὶ τῶν πραγμάτων. τὸ γὰρ [εἶναι τὸ] μὴ στασιάζειν τοὺς ὁμοφύλους
 ἀγαθὸν καθόλου ἐστὶ καὶ ὁ τοῦτο δοξάζων καὶ λέγων καθόλου καὶ δοξά-
 30 ζει καὶ λέγει, τὸ δὲ μὴ στασιάζειν τούσδε πρὸς τούσδε, οἷον εἴτε τοὺς
 ἐν Ἀθήνῃσι δῆμους πρὸς ἀλλήλους εἴτε Ἀθηναίους πρὸς Λακεδαιμονίους,
 καθ' ἕκαστα.

1 τράπεζαι καὶ ἱμάτια B: τράπεζα καὶ ἱμάτιον a
 εὐβούλου a 15 οὕτως ἀπέδοτο B: om. a
 τὸ B: om. a

8 ἔτι a: ἐπὶ B

13 εὐβουλία B:

17 τῶν a: om. B

28 εἶναι

p. 1141^b16 Διὸ καὶ ἐνιοὶ οὐκ εἰδότες ἐνίων εἰδόντων πρακτικώ- 99^r
 5 τεροὶ, καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις οἱ ἔμπειροί· εἰ γὰρ εἰδεῖη, ὅτι τὰ 51
 κοῦφα εὐπεπτα κρέα καὶ ὑγιεινά, ποῖα δὲ κοῦφα ἀγνοεῖ, οὐ
 ποιήσῃ ὑγίειαν, ἀλλ' ὁ εἰδὼς ὅτι τὰ ὀρνίθια κοῦφα καὶ ὑγι-
 5 εῖνὰ ποιήσῃ μᾶλλον. ἢ δὲ φρόνησις πρακτική· ὥστε δεῖ ἄμφω
 ἔχειν, ἢ ταύτην μᾶλλον. |

Κατασκευάζει καὶ διὰ τούτων τὸ εἰρημένον, λέγων δὴ τὸ τὴν φρό- 99^v
 νησιν περὶ τὰ καθ' ἕκαστα μάλιστα καταγίνεσθαι. ἐκ δὲ τοῦ αἰτιατοῦ κα-
 10 τασκευάζει τὸ αἴτιον. διότι γὰρ περὶ τὰ καθ' ἕκαστα μᾶλλον ἢ φρόνησις,
 εἰδόντων τὰ καθόλου, εὐδοκιμώτεροί εἰσιν ἐν ταῖς πράξεσιν. οἱ γὰρ ἐμπει-
 10 ρικοὶ ἀγνοοῦντες μὲν τὰ καθόλου, μετερχόμενοι δὲ τὰ καθ' ἕκαστα, πρακτι- 5
 κώτεροί εἰσιν, ἤγουν ἀρμοδιώτεροι ἐν ταῖς πράξεσιν. εἰδόμενος δὲ εἶπε τοὺς
 λογικοὺς καὶ τεχνίτας, διότι τὰς αἰτίας γινώσκουσι τῶν γινομένων, τῶν
 15 ἐμπειρικῶν ἀγνοούντων αὐτάς. καλῶς δὲ εἶπομεν τὸ ἐκ τοῦ αἰτιατοῦ τὸ
 αἴτιον ἐνταῦθα κατασκευάζεσθαι. τοῦ μὲν γὰρ τινὰς τῶν μὴ εἰδόντων, ἦτοι
 τῶν ἐμπειρικῶν, ἐνίων εἰδόντων, ἦτοι τοὺς καθόλου λόγους ἄνευ ἐμπειρίας
 ἐχόντων, πρακτικωτέρους εἶναι, αἴτιον τὸ τὴν φρόνησιν περὶ τὰ καθ' ἕκαστα
 γίνεσθαι. πιστοῦται δὲ ἐκ τοῦ προτέρου τὸ δεύτερον διὰ τὸ πρὸς ἡμᾶς 10
 20 εἶναι τὸ αἰτιατὸν τοῦ αἰτίου σαφέστερον, ἐναργὲς ὃν ἐκ τῶν πραττομένων
 καθ' ἕκαστα. τὸ δὲ καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις οἱ ἔμπειροί εἰς μαρτυρίαν καὶ
 πίστιν προσήνεγκε, καθόλου τοῦτο πιστούμενος, ὅτι πανταχοῦ ἐν ταῖς πράξεσιν
 ἀναγκαιοτέρα ἢ ἐμπειρία. καλὸν μὲν γὰρ ἄμφω ἔχειν τὸν πράττειν ἐθέ-
 λοντα, τὸν τε μετ' αἰτίας λόγον, ὃς καὶ καθόλου ἐστίν, καὶ τὴν πεῖραν
 25 τῶν μερικῶν καὶ καθ' ἕκαστα, τῶν δὲ τούτων ἐχόντων θάτερον ὁ ἐμπειρικὸς
 αἰρετώτερος. εἶτα φέρει καὶ παράδειγμα, οὐκέτι πολιτικὸν ἀλλ' ἰατρικόν, 15
 30 δεικνύων οὐ μόνον ἐπὶ φρονήσεως, ἀρετῆς οὐσῆς πολιτικῆς, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ
 πάσης πράξεως ἀληθὲς τὸ λεγόμενον, λέγων ὅτι εἴ τις εἰδεῖη ἀπλῶς ὅτι τὰ
 κοῦφα κρέα εὐπεπτα καὶ ὑγιεινά, ποῖα δὲ κοῦφα ἀγνοεῖ, οὐ ποιήσῃ
 30 ὑγίειαν, ὅτι ἀπλῶς μὲν οἶδεν ὑγιεινὰ εἶναι τὰ κοῦφα κρέα, ἀγνοῶν δὲ ποῖα τὰ
 κοῦφα, ἀγνοεῖ ποίοις, ὥς κούφοις, πρὸς ὑγίειαν χρήσεται. καὶ ἢ οὐδ' ὅλως
 χρήσεται κρέασι διὰ τὴν ἀγνοίαν, φόβῳ τοῦ μὴ χρήσασθαι οἷς οὐ δεῖ, ἢ 20
 ἴσως, ὥς κοῦφα τὰ βαρέα παραλήψεται, ἀλλὰ τὸ μερικώτερον ἐξ ἐμπειρίας
 εἰδὼς, οἷον τὰ ὀρνίθια κοῦφα καὶ ὑγιεινὰ ποιήσῃ ὑγίειαν. μέχρι τούτου
 35 ἢ μείζων πρότασις συστᾶσα ἐκ τῶν καθ' ἕκαστα, ὅτι ταῖς πράξεσι τοῦ κα-
 θόλου ἀναγκαιότερον τὸ καθ' ἕκαστον· εἶτα ἐπιφέρει τὴν ἐλάττονα, τὸ τὴν
 φρόνησιν πρακτικὴν τε εἶναι καὶ ἐν ταῖς πράξεσι φαίνεσθαι· εἶτα ἐπάγει
 συμπέρασμα, ὑβρίσαι τὸν λόγον φειδόμενος, καὶ ἄμφω λέγων ἔχειν τὸν

1 ἐνίων Ba: ἐτέρων Aristoteles 3 ἀγνοεῖ Ba et Arist. codd. LbMbOb: ἀγνοοῖ Arist. vulg.
 5 δεῖ a: δεῖν B 13 εἰδόμενος B: εἰδόντων a 22 προσήνεγκε a: προήνεγκε B
 30 οἶδεν B: εἶδεν a 36 ἐλάττονα B: ἐλάττω a

φρόνιμον τὸ καθόλου καὶ τὸ καθ' ἕκαστον, ἤγουν λόγον καὶ ἐμπειρίαν, ἣ 99^v
ταύτην μᾶλλον, τὴν ἐμπειρίαν, ὥς τῶν καθ' ἕκαστα οὔσαν γνωστικὴν καὶ 25
ταῖς πράξεσιν ἐφαρμόζουσιν, ὥς οὐσαι καθ' ἕκαστα. οὐδὲν δὲ περιττὸν
ἴσως εἰ καὶ κατὰ σχῆμα καὶ λόγον τὴν συλλογιστικὴν πλοκὴν ἀναλύσομεν.
5 ἡ φρόνησις πρακτικὴ καὶ ἐν ταῖς πράξεσι φαίνεται· πᾶσα πράξις ἐν τοῖς
μερικοῖς καὶ καθ' ἕκαστα θεωρεῖται ἐνεργοῦσα· ἡ φρόνησις ἄρα ἐν τοῖς μερι-
κοῖς καὶ καθ' ἕκαστα θεωρεῖται ἐνεργοῦσα. τοῦτου δειχθέντος προτιθέαμεν
ἔτι ὥς πρότασιν ὁμολογουμένην τὸ συνηγμένον ἤδη λαμβάνοντες. ἡ φρό- 30
νησις ἐν τοῖς μερικοῖς καὶ καθ' ἕκαστα θεωρεῖται ἐνεργοῦσα, ἐν πάσῃ ἔξει
10 ἐνεργούσῃ ἐν τοῖς μερικοῖς καὶ καθ' ἕκαστα χρησιμωτέρα τοῦ λόγου ἢ ἐμ-
πειρία, τῇ φρονήσει ἄρα χρησιμωτέρα τοῦ λόγου ἢ ἐμπειρία. καὶ εἰσὶν
ἄμφω οἱ συλλογισμοὶ διὰ τοῦ τρίτου τρόπου τοῦ πρώτου σχήματος περαι-
νόμενοι.

p. 1141^b22 Εἴη δ' ἄν τις καὶ ἐνταῦθα ἀρχιτεκτονική.

35

15 Ἐπεὶ τὴν φρόνησιν εἶπε λόγον καταγινόμενον περὶ τὰ καθ' ἕκαστα ἐν
ταῖς πράξεσι τὴν ἐνέργειαν ἐνδεικνύμενον, ὁ δὲ λόγος ἐξήρτηται τῶν καθ'
ἕκαστα, διὰ τοῦτό φησιν εἶναι καὶ ἐνταῦθα, ἥτοι ἐν ταῖς πράξεσιν, ἀρχιτεκ-
τονικήν, δεικνύων ἐκ τούτου τίνα λόγον ἔχει ὁ λόγος καὶ τὸ καθόλου
πρὸς τὴν πείραν καὶ τὰ καθ' ἕκαστα, λόγον ἀρχιτεκτονικόν. τὸ γὰρ καθό-
20 λου καὶ ὁ λόγος πείραν μὴ ἔχων συνοῦσαν αὐτῷ ἀρχιτεκτονικῶς διατάξει 40
μόνον καὶ διορίσεται, οὐ μέντοι γε καὶ πράξει διὰ τὴν ἀπειρίαν· συνοῦ-
σης δὲ αὐτῷ καὶ τῆς πείρας ἄμφω δράσει καὶ διορίσεται καὶ πράξει καὶ
ἔσται ἅμα ἀρχιτεκτονικός τε καὶ πρακτικός. ἔστι δὲ καὶ ἡ πολιτικὴ καὶ
ἡ φρόνησις ἡ αὐτὴ μὲν ἔστις, τὸ μέντοι εἶναι οὐ τὸ αὐτὸ αὐταῖς.
25 ἡ αὐτὴ μὲν ἐστὶν ἡ πολιτικὴ καὶ ἡ φρόνησις κατὰ τὸ ἀμφοτέρως ἔχειν
ἔργον, τὸ εὖ βουλευέσθαι, καὶ τοῦ ἀρίστου ἀνθρώπῳ τῶν πρακτῶν στοχά-
ζεσθαι κατὰ τὸν λογισμόν. διότι δὲ ἡ μὲν φρόνησις τοῦ καθ' ἑαυτὸν φρο- 45
νίμου ἐστὶ καὶ τοῦ στοχαζομένου τοῦ ἑαυτῷ ἀρίστου τῶν πρακτῶν, ἡ δὲ
πολιτικὴ τῶν κοινῇ τῇ πολιτείᾳ ἀρίστων στοχάζεται, διὰ τοῦτο διαφέρουσιν
30 ἀλλήλων τῷ λόγῳ. ἔστι γὰρ καὶ ἡ πολιτικὴ φρόνησις στοχαστική, ἀλλὰ
τῶν συμφερόντων τῇ πόλει κοινῇ. ἡ δὲ μὴ πολιτικὴ φρόνησις ἀλλ' ἡ
ἡθικὴ τῶν ἰδίως ἐνὶ ἀρίστων στοχάζεται. ὥστε αὕτη μὲν πολίτου φρόνη-
σις, ἐκείνη δὲ πολιτικοῦ. ἐπεὶ καὶ πολίτης μὲν ὁ εἷς τῶν ἐν τῇ πόλει
ὠφελίμων ἑαυτῷ στοχαζόμενος καὶ ἑαυτῷ μόνῳ τὰς πολιτικὰς ἀρετὰς κα- 50
35 τορθοῦν φροντίδα ποιούμενος, ἢ τῷ πείθεσθαι τοῖς ἐμφρονεστέροις ἢ τῷ
μαθεῖν αὐτὸν καὶ λόγους ἔχειν ὧν πράττει καὶ ἐνεργεῖ, ἀγόντων πρὸς τὴν
κατ' ἀνθρώπον τελειότητα· πολιτικός δὲ ὁ ἔχων μὲν καὶ τὴν τέχνην τοῦ

2 τῶν B: τὰ a καθέκαστα a: καθέκαστον B 4 καὶ κατὰ B: κατὰ a 14 rthesis
usque ad αὐτὸ αὐταῖς (p. 1141^b24) a 16 ἐξήρτηται a: ἐξήρηται B 23 ἀρχιτεκτονικός
τε καὶ B: ἀρχιτεκτονικός καὶ a 28 τοῦ ἑαυτῷ a: τῷ ἑαυτῷ B 29 στοχάζεται a: στο-
χάζεσθαι B 34 ἑαυτῷ a: ἑαυτοῦ B

ὅπως δεῖ πολιτεύεσθαι, φροντίζων δὲ καὶ κοινῶς πάσης τῆς πόλεως, ὡς 99^v
 ἂν ἐν πᾶσι τοῖς ἐν αὐτῇ κατορθοῖτο τὸ βέλτιον. οὕτω γὰρ καὶ ἐξ ἀρ-
 χῆς ἡμᾶς ὁ Ἀριστοτέλης ἐδίδασκε. διὰ τοῦτό φησιν οὐ τὸ αὐτὸ τὸ εἶναι 100^r
 ἀμφοτέραις αὐταῖς. ὣν γὰρ ἕξεων τὰ ὑποκείμενα διαλλάττουσιν, ἐξ ἀνάγ-
 5 κης καὶ αὐταὶ διαφέρουσιν.

p. 1141^b24 Τῆς δὲ περὶ πόλιν ἢ μὲν ὡς ἀρχιτεκτονικὴ φρόνησις
 νομοθετικὴ, ἢ δὲ ὡς τὰ καθ' ἕκαστα τὸ κοινὸν ἔχει ὄνομα πο-
 λιτικὴ· αὕτη δὲ πρακτικὴ βουλευτικὴ. τὸ γὰρ ψήφισμα πρακ-
 τὸν ὡς τὸ ἔσχατον.

5

- 10 Διελὼν τὴν φρόνησιν εἰς εἰδικὴν καὶ κοινήν, καὶ τὴν μὲν εἰδικὴν ὀνο-
 μάσας τῷ κοινῷ ὀνόματι, πολιτικὴν δὲ τὴν κοινήν ὡς κοινῇ περὶ τῆς πο-
 λιτείας στοχαζομένην, ὑποδιαίρει ταύτην εἰς τὸ καθόλου καὶ τὸ καθ' ἕκαστον,
 καὶ τὴν μὲν ὀνομάζει ἀρχιτεκτονικὴν καὶ νομοθετικὴν, τῇ δὲ τὸ κοινὸν
 ὄνομα τίθῃσι, πολιτικὴν καλῶν. ὥσπερ γὰρ ἀνωτέρω τὴν τὸν λόγον ἄνευ
 15 τῆς πείρας ἔχουσιν φρόνησιν ἀρχιτεκτονικὴν ἔλεγεν ὡς τοῖς καθ' ἕκαστα 10
 πράττουσι διατάττουσαν, οὕτω κἀνταῦθα τὴν νομοθετικὴν καθόλου κανόνας
 τιθεῖσαν, καθ' οὓς ὀφείλουσι πράττειν οἱ καθ' ἕκαστα τὰ πολιτικὰ μεταχειρι-
 ζόμενοι, ἀρχιτεκτονικὴν ὀνομάζει ὡς ἐπιτάττουσαν μὲν τοῖς πράττουσιν,
 αὐτὴν δὲ ἣ αὐτὴ ἐστὶ μὴ μεταχειριζομένην τὰς πράξεις. ἢ δὲ καθ' ἕκαστα,
 20 φησί, τὸ κοινὸν ἔχει ὄνομα, καλουμένη πολιτικὴ, ἣτις καὶ δικαστικὴ λέγεται.
 διὰ τί δὲ τὸ κοινὸν αὐτῇ ἰδίως ὄνομα ἐπιτίθεται; διότι αὐτὴ ἐστὶν ἡ
 πολιτευομένη καὶ πράττουσα τὰ καθ' ἕκαστα, ὡς εἶναι τὴν μὲν νομοθετικὴν 15
 πολιτικὴν ὀνομαζομένην, ὅτι αἰτία τῇ πολιτείᾳ ἐστὶ τῆς συστάσεως. κοι-
 νοὺς γὰρ ἔχοντες νόμους καὶ τῇ τούτων κοινωνίᾳ ἀλλήλοις συνιόντες καὶ
 25 συναγελαζόμενοι, οὕτω πολῖται καὶ πολιτικοὶ λέγονται. ἢ δὲ ἰδίως πολι-
 τικὴ καὶ δικαστικὴ, διότι τοιαύτη ἐστὶ κατ' ἐνέργειαν, κρεῖττον δὲ πολιτικὴν
 ταύτην ἢ δικαστικὴν λέγεσθαι, διότι οὐ μόνον δίκας καὶ δικαστήρια ἀλλὰ
 βουλὰς καὶ βουλευτήρια καὶ ἕτερα τοιαῦτα τῆς πολιτείας οἰκεῖα μεταχει- 20
 ρίζεται. καὶ γὰρ ἀρχαὶ καὶ δημοτελεῖς ἐορταί, ῥητορεῖαί τε καὶ δημαγω-
 30 γίαι καὶ ἕτερ' ἅττα οἰκεῖά εἰσι πολιτικῇ, ἐστὶ δὲ αὕτη καὶ πρακτικὴ βου-
 λευτικὴ, διότι βουλευομένη πράττειν τὰ καθ' ἕκαστα εἰς τοὺς κειμένους νό-
 μους καὶ τὰ ἔθνη ἀνάγουσα τὰ πραττόμενα. τὸ γὰρ ψήφισμα πρακτὸν
 ὀρθῶς εἴρηται καὶ τοῦτο, ὅτι τὸ ψήφισμά ἐστίν, ὃ τελευταῖον ὁ κρίνας ἢ
 βουλευσάμενος ἀπεφώνητο, τί δεῖ γενέσθαι ἐπὶ τῷ προτεθέντι ζητήματι, 25
 35 οὐχ ὡς καθόλου φαινόμενον ἀλλ' ὡς ἔσχατον καὶ καθ' ἕκαστον. τὸ γὰρ
 καθόλου πράξει οὐχ ὑποτίθεται.

8 πρακτικὴ βουλευτικὴ Ba et Arist. codd. K^bL^b: πρακτικὴ καὶ βουλευτικὴ Arist. vulg.

10 εἰδικὴν a: ἰδικὴν B (priore loco) 14 ἀνωτέρω] p. 1141^b22 26 κρεῖττον a: κρα-

τεῖ B 29 δημοτελεῖς B: δημοκρατεῖαι a 30 ἕτερ' ἅττα B: ἕτερα τὰ τοιαῦτα a

πολιτικῇ B: τῇ πολιτικῇ a 32 post πρακτὸν add. ὡς τὸ ἔσχατον a: om. B 36 ὑπο-

τίθεται B: ὑποτίθεται a

p. 1141^b28 Διὸ πολιτεύεσθ' αἱ τούτους μόνον λέγουσι· μόνοι γὰρ 100^r
 πράττουσιν οὗτοι ὡς οἱ χειροτέχναι.

Ἐκ τούτου δῆλον, ὅτι καλῶς ἡμῖν εἴρηται ἰδίως πολιτικὴ ἢ καθ'
 ἕκαστα τὰ πολιτικὰ μεταχειριζομένη καὶ πράττουσα διὰ τοῦτο αὐτό, ὅτι
 5 τοῦτο μεταχειρίζεται. ἴδε γὰρ ὅτι καὶ τὸ νῦν παρὰ τοῦ φιλοσόφου λεγόμε- 30
 νον ἐκείνοις ἰσοδυναμεῖ. πολιτεύεσθαι γὰρ τοὺς νομοθέτας οὐ φαμεν
 διὰ τὸ μὴ πράττειν πολιτικῶς, καθὼς νομοθέται εἰσὶν, ἀλλὰ μόνον κανόνας
 τοῦ ὅπως πολιτευτέον ἐκτίθεσθαι. μόνοι δ' οἱ πράττοντες οὕτως ὀνομά-
 ζονται, διότι μόνοι τὰ πολιτικὰ πράττουσιν. εἰ δέ τις ἴσως εἴη καὶ νομο-
 10 θέτης, καὶ πράττει ὡς μὲν νομοθέτης, ἔσται ἀρχιτεκτονικὸς τοῖς πολιτι-
 κοῖς, ὡς δὲ πράττων πολιτικός. ἐπεὶ καὶ χειροτέχναι οἱ κατὰ τὰς τέχνας
 πράττοντες, οὐχὶ δὲ οἱ τοῖς πράττουσι κατ' αὐτὰς διατάττοντες· εἰ δέ τις 35
 εἴη καὶ διατάττων καὶ πρακτικός, ἀρχιτέκτων μὲν ὡς διατάττων ῥηθείη,
 χειροτέχνης δὲ ὡς πράττων καὶ τὰ καθ' ἕκαστα μεταχειριζόμενος.

15 p. 1141^b29 Δοκεῖ δὲ καὶ φρόνησις (μάλιστ') εἶναι ἢ περὶ αὐτὸν
 καὶ ἕνα. καὶ ἔχει αὕτη τὸ κοινὸν ὄνομα, φρόνησις· ἐκείνων δὲ
 ἢ μὲν οἰκονομία, ἢ δὲ νομοθεσία, ἢ δὲ πολιτικὴ, καὶ ταύτης ἢ
 μὲν συμβουλευτικὴ, ἢ δὲ δικαστικὴ.

Περὶ τῆς φρονήσεως εἰσέτι ἀκριβολογεῖται καὶ τῶν ἕξεων τῶν συστοί- 40
 20 χων αὐτῇ, λέγω δὲ οἰκονομικῆς νομοθεσίας πολιτικῆς. σύστοιχοι δ' αὗται
 πᾶσαι ἀλλήλαις, διότι καὶ πᾶσαι αὗται βουλευτικαὶ καὶ περὶ τὰ ἀνθρώπων
 ἄριστα καταγίνονται. διαφέρουσι δὲ ἀλλήλων, ὅτι ἢ μὲν φρόνησις δοκεῖ
 μάλιστα εἶναι, ὡς αὐτὸς φησιν, ἢ περὶ τὸν αὐτὸν καὶ ἕνα τὴν σπουδὴν
 ἔχουσα καὶ τῶν αὐτῶν ὠφελίμων στοχαζομένη. διὸ καὶ τὸ κοινὸν ἔχει
 25 ὄνομα, φρόνησις καλουμένη. καὶ δὲ καὶ τὰς ἄλλας φρονήσεις λέγῃ, οὐδὲν 45
 ἄτοπον, ἐπεὶ καθεῖναι περὶ τὰ ἐνδεχόμενα καὶ βουλευτὰ καὶ ἀνθρώποις
 ὠφέλιμα καταγίνονται. ἀλλ' ἐπεὶ τῷ πλήθει διάφορα τὰ οἷς ἐστὶν ὠφέλι-
 μα καὶ συμβαίνει ταῦτα διάφορα εἶναι καὶ πρὸς αὐτὴν τὴν φρόνησιν καὶ
 πρὸς ἀλλήλας ὡς ἐντεῦθεν διαφερούσας κατὰ τὰ ὑποκείμενα, εἰκότως καὶ
 30 διάφορα ἐκ τῶν ὑποκειμένων ὀνόματα ἐκληρώσαντο, ἢ μὲν οἰκονομικὴ λε-
 γομένη, ὅτι περὶ οἶκον καὶ τοὺς ἐνοικοῦντας αὐτῷ τὴν ἐνέργειαν κέκτηται,
 ἢ δὲ περὶ τοῦ πῶς πολιτευτέον καὶ καθόλου κανόνας ἐκτίθεται, ἢ δὲ 50
 περὶ πόλεις καὶ τοὺς ἐν αὐτῇ πολιτευομένους ἑαυτὴν ἐπιδείκνυται. διὰ
 τοῦτο ἢ μὲν οἰκονομικὴ, ἢ δὲ νομοθεσία, ἢ δὲ πολιτικὴ λέγεται. διαιρεῖ
 35 δὲ καὶ τὴν πολιτικὴν εἰς δύο, βουλευτικὴν καὶ δικαστικὴν. ταῦτα γὰρ

1 μόνον Ba et Arist. codd. Kb Mb Ob: μόνους Arist. vulg. 2 ὡς B: ὥσπερ a et Aristoteles
 7 καθὼς B: καθὼς a 12 κατ' αὐτὰς a: καθ' αὐτὰς B 13 ῥηθείη scripsi: ῥηθῇ
 Ba 15 μάλιστ' a et Aristoteles: om. B 18 συμβουλευτικὴ B: βουλευτικὴ a et Aristoteles
 21 πᾶσαι B: πᾶσιν a (utroque loco) 32 περὶ a: παρὰ corr. ex περὶ B

μάλιστα τὰ ἐν ταῖς πολιτείαις ἐπικρατέστερα, ἢ μὲν περὶ τῶν συμφερόν- 100^r
των ζητοῦσα καὶ ἐξετάζουσα, ἢ δὲ στεφανοῦσα τοὺς κατορθοῦντας καὶ
διορθοῦμένη τοὺς ἀμαρτάνοντας. |

p. 1141^b33 Εἶδος μὲν οὖν ἂν τι εἴη γνώσεως τὸ αὐτῷ εἰδέναι· 100^v
5 ἀλλ' ἔχει διαφορὰν πολλήν· καὶ δοκεῖ ὁ τὰ περὶ αὐτὸν εἰδὼς
καὶ διατρίβων φρόνιμος εἶναι, οἱ δὲ πολιτικοὶ πολυπράγμονες.

Τὴν διαφορὰν διδάσκει διὰ τούτων τοῦ καθ' ἑαυτὸν φρονίμου πρὸς
οἰκονομικὸν καὶ πολιτικόν. καὶ φησιν, ὅτι ἐκάστω μὲν τούτων καὶ γνώσις
ἐστὶ καὶ φρόνησις, πλὴν ἔχουσι διαφορὰς πρὸς ἄλληλα, τῷ γένει μὲν ἴσως 5
10 ὄντα ταῦτά, διαφέροντα δὲ πολλὸν τούτων πρὸς τὰ λοιπά, καὶ τοσοῦτον,
ὥστε καὶ δοκεῖν τὸν εἰδότα τὰ περὶ αὐτὸν καὶ περὶ αὐτὰ διατρίβοντα φρό-
νιμον εἶναι, τὸν δὲ πολιτικὸν οὐ φρόνιμον ἀλλὰ πολυπράγμονα ὡς τὰ
ἔξω ἑαυτοῦ ζητοῦντα καὶ ἐξετάζοντα. αὕτη μὲν τῶν ῥήσεων ἡ δύναμις.
ἴδωμεν δὲ καὶ κατὰ μέρος τῶν εἰρημένων ἕκαστον. τοίνυν τὰ μὲν τῶν
15 ἀντιγράφων, εἰδός τι ἂν εἴη ἔχουσι γνώσεως, τὰ δὲ εἰδός τι ἂν εἴη
φρονήσεως. τὸ μὲν οὖν γνώσεως εἰπεῖν χωρίζοντός ἐστιν ἀπεντεῦθεν 10
τὴν περὶ αὐτὸν καὶ ἕνα φρόνησιν τῶν ἄλλων, ὡς αὐτῇ ἀρμόττοντος μόνῃ
τοῦ ὀνόματος τῆς φρονήσεως, κατὰ τὸ τῆς γνώσεως ὄνομα μόνον κοινω-
νουσῶν τῶν ἄλλων αὐτῇ. εἰ δὲ ἀντὶ τῆς γνώσεως φρονήσεως λάβωμεν,
20 κοινὸν ἤδη τιθέμεθα πάσαις ταύταις τὸ ὄνομα τῆς φρονήσεως, λέγομεν δὲ
διαφέρειν ἀλλήλων κατὰ τε τὰ ὑποκείμενα καὶ τᾶλλα ἃ προῖων ὁ λόγος
δηλώσει. τὸ δὲ τὸ αὐτῷ εἰδέναι ἐλλιπῶς εἴρηται, καὶ δεῖ ἐξακούεσθαι
τὸ ὠφέλιμον ἢ τὸ συμφέρον ἢ τὸ ἄριστον, ὡς εἶναι τὸ ὅλον τὸ ἑαυτῷ 15
εἰδέναι ὠφέλιμον ἢ συμφέρον ἢ ἄριστον. ἀλλ' ἔχει διαφορὰν πολλήν,
25 φησί. εἰ γὰρ καὶ εἶδος γνώσεως ἡ τοῦ ἑαυτῷ ὠφελίμου καὶ συμφέροντος
γνώσις, ἀλλ' ἔχει διαφορὰν πολλήν πρὸς τὴν οἰκονομικὴν καὶ πολιτικὴν,
καὶ μᾶλλον πρὸς τὴν πολιτικὴν. ἡ γὰρ οἰκονομικὴ ἐγγίζει τῇ γνώσει τῇ
τοῦ οἴκειου συμφέροντος ἐνός τινος. ὁ γὰρ οἴκου κύριος τῶν κατ' οἶκον
καὶ τοῦ οἴκειου συμφέροντος ἀντιποιούμενος τὸ κοινῇ συμφέρον πᾶσι τοῖς
30 κατ' οἶκον σκοπεῖ, ἅτε καὶ ἐντὸς ἑαυτοῦ πάντας ἔχων καὶ κοινὰ ποιού- 20
μενος τὰ ὠφέλιμα. καὶ δοκεῖ ὁ τὰ περὶ αὐτὸν εἰδὼς φρόνιμος εἶ-
ναι. τὸ δοκεῖ ἐνταῦθα ὡς κοινὸν δοξαζόμενον εἴληπται· δηλοῖ δὲ τὸ
ῥητόν, ὅτι καὶ ἀνωτέρω γνώσεως οἰκειότερον λέγειν παρὰ φρονήσεως. ἴδε
γὰρ τὸν τὰ περὶ αὐτὸν εἰδότα καὶ περὶ αὐτὰ διακρίνοντα τοῦτον εἶναι
35 φρόνιμον λέγων κατὰ τὴν ὑπόληψιν κοινήν. οἱ δὲ πολιτικοὶ πολυ-
πράγμονες, ἢ φιλοπράγμονες, τουτέστι δοκοῦσι· διττῶς γὰρ ἐν τοῖς
ἀντιγράφοις λαμβάνεται. πιστοῖ δὲ τοῦτο, λέγω δὲ τὸ φρόνιμον εἶναι τὸν 25

4 ἂν τι B: τι ἂν a et Aristoteles

τὸ αὐτῷ B et Aristoteles: ὡς τὸ αὐτὸν a

8 ἐκάστω a: ἕκαστος B

9 ἄλληλα B: ἀλλήλους a

10 ὄντα B: ὄντας a

ταῦτά B: ταύτας a

διαφέροντα B: διαφέροντας a

13 ἑαυτοῦ B: ἑαυτῆς a

35 ὑπό-

ληψιν B: ἀπόληψιν a

περὶ τὰ ἑαυτῷ ὠφέλιμα καταγινόμενον, τὸν δὲ περὶ τὰ πολιτικὰ πολυ- 100^v
 πράγματα καὶ φιλοπράγματα ὡς φιλοῦντα τὰ πράγματα καὶ περὶ πολλὰ
 πράγματα καταγινόμενον, καὶ οὐχ ἔν ὡς ὁ φρόνιμος· πολλὰ γὰρ καὶ ποι-
 κίλα τὰ τῇ πόλει ἀρμόζοντα. καὶ τὸν τραγικὸν Εὐριπίδην παράγων εἰς
 5 μαρτυρίαν οὕτως λέγοντα ἐν τῷ Φιλοκτήτῃ

p. 1142^a2 Πῶς δ' ἂν φρονοίην, ᾧ παρῆν ἀπραγμόνως ἐν τοῖσι
 πολλοῖς ἡριθμημένον στρατοῦ ἴσου μετασχεῖν; τοὺς γὰρ περισ- 30
 σοὺς καὶ τι πράσσοντας πλέον.

Ἐκ τούτων τῶν ἱαμβείων τοῦ Εὐριπίδου λέξεις μόνας εὐρίσκομεν διῃ-
 10 στώσας τὴν φρόνησιν ἀπὸ τῆς οἰκονομικῆς καὶ πολιτικῆς, πράγματα δὲ
 ἢ οὐδ' ὅλως ἢ ἀμυδρῶς. τὸ γὰρ πῶς δ' ἂν φρονοίην, ᾧ παρῆν
 ἀπραγμόνως ἐν τοῖσι πολλοῖς ἡριθμημένον στρατοῦ ἴσου μετα-
 σχεῖν δεικνύει τὸν λέγοντα ἑαυτὸν διαστέλλοντα τοῦ φρονίμου, ὅτι ἐξὸν
 ὄν αὐτῷ χωρὶς πραγμάτων τὰ ἑαυτοῦ ἐξετάζοντα καὶ περὶ τοῦ οἰκείου 35
 15 μελετῶντα συμφέροντος ζῆν καὶ οὕτω φρόνιμον εἶναι, ὁ δ' εἰσενεγκὼν
 ἑαυτὸν εἰς τὰ κοινὰ καὶ πολιτικὰ περισσὸς ἀντὶ τοῦ φρονίμου γεγένηται,
 περισσὸς δὲ διὰ τὸ πλῆθος τῶν φροντίδων, ὧν ἀναδέχεται ἄνθρωπος τὸ
 πολιτεύεσθαι ὑποδύς, ἡγουν τὸ πράττειν τὰ κοινὰ. ὡς οὖν εἴρηται, ἐκ τῶν
 Εὐριπίδου ἱαμβείων τοῦτο μόνον σχεδὸν ἐμάθομεν, ὅτι ἄλλος ὁ φρόνιμος
 20 καὶ ἄλλος ὁ πολιτικός. εἰ δέ τις καὶ τὰ πράγματα εἰς μέσον παράξει
 περὶ αὐτῶν ἑκάτερος καταγίνεται, εἴσεται ἐξ αὐτῶν τὴν τελείαν τούτων 40
 διαφορὰν, διαφέρει δὲ ἡ φρόνησις τῆς οἰκονομικῆς καὶ πολιτικῆς οὐ μόνον
 κατὰ τὰ ὑποκείμενα, ὅτι ἐκείνη μὲν τὰ ἐνὶ ὄντι τῷ φρονίμῳ σκοπεῖ ἐφαρ-
 μόζοντα, ἡ δὲ οἰκονομικὴ τὰ τῷ οἴκῳ καὶ πᾶσι τοῖς ἐν αὐτῷ, ἡ δὲ πο-
 25 λιτικὴ τὰ τῇ πόλει καὶ τοῖς ἐν αὐτῇ πολιτευομένοις ἅπασιν, καθὸ συμπολι-
 ταί εἰσι καὶ κοινὰ κατὰ τὴν πολιτείαν τὰ συμφέροντα ἔχουσιν, ἀλλὰ δὴ
 καὶ κατ' εἶδος, ὅτι καὶ τῷ εἶδει διαφέρουσιν ἀλλήλων τὰ ἐνὶ ἰδίῳ ἀρμό-
 ζοντα καὶ τὰ οἴκῳ καὶ τοῖς κατ' οἶκον καὶ τὰ τῇ πόλει καὶ τοῖς συμπο- 45
 λιτευομένοις. ὁ μὲν γὰρ φρόνιμος περὶ τῶν οἰκείων φροντίζων ἰδίᾳ περὶ
 30 τε τοῦ οἰκείου σώματος φροντίσει καὶ τῆς ψυχῆς, πῶς ἔξει αὐτῷ καλῶς
 ἀμφοτέρω κατὰ φύσιν ἔχον ἑκάτερον, ὥστε τὸ σῶμα συνίστασθαι καὶ ὑγι-
 αίνειν καὶ τὴν ψυχὴν εὖ ἔχειν λογισμοῦ καὶ πράξεων καὶ παθῶν, ἡ δὲ
 οἰκονομικὴ, πῶς ἔξει ἡ οἰκία οὐ μόνον ὀχυρότητος καὶ μονίμου συστάσεως
 ἀλλὰ καὶ εὐπνοίας καὶ εὐαερίας εὖ διακειμένη πρὸς ψύχην καὶ θάλην
 35 κατὰ τι τῶν ἐνοικούντων ὠφέλιμον καὶ πῶς αὐτῇ περιέσται φυλακὴ καὶ 50
 ἀσφάλεια εἰς ἔργα τε καὶ λόγους καὶ πῶς τοῖς συζῶσιν ἱκανῶς ἔξει τὰ
 πρὸς ζωὴν, μήτε βλαπτομένοις παρά του μήτε μὴν τινα βλάπτουσι, καὶ

4 Εὐριπίδην . . . ἐν τῷ Φιλοκτήτῃ] frg. 787 sq. Nauck²

6 Διὸ καὶ εὐριπίδης a (cum Aristotele) in rthesis principio: om. B

7 ἡριθμημένον B et Arist. codd. K^b N^b: ἡριθμημένῳ

Arist. vulg. ἴσου B et Arist. cod. L^b: ἴσον a et Arist. vulg.

14 ἑαυτοῦ B: ἑαυτῷ a

16 ἀντὶ B: ἀπὸ a

33 ὀχυρότητος B: ὀχυρότητα a

6 Διὸ καὶ εὐριπίδης a (cum Aristotele)

7 ἡριθμημένον B et Arist. codd. K^b N^b: ἡριθμημένῳ

Arist. vulg. ἴσου B et Arist. cod. L^b: ἴσον a et Arist. vulg.

14 ἑαυτοῦ B: ἑαυτῷ a

16 ἀντὶ B: ἀπὸ a

33 ὀχυρότητος B: ὀχυρότητα a

36 συζῶσιν Diels: συνζοῦσιν Ba

πῶς τῶν συννοικούντων ἕκαστος τὸ οἰκεῖον ἔξει ἑαυτῷ κατὰ τὴν οἰκειάν 100^v
 ποιότητα τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ σώματος καὶ κατὰ ἡλικίαν καὶ κατὰ γένος,
 λέγω δὲ ἄρρεν καὶ θῆλυ καὶ κατὰ τὸ ἄρχειν καὶ ἄρχεσθαι καὶ ὅσα τοι-
 αῦτα ἐν ταῖς οἰκίαις ὁρῶμεν πρὸς ἀλλήλα διαφέροντα, καὶ μέχρις ἐπιτη-
 5 δευμάτων αὐτῶν περιβολῆς τε καὶ βρώσεως καὶ πόσεως. ἡ δὲ πολιτικὴ 101^r
 περὶ νόμον τε σκοπήσει, ὅπως ἔσονται ἄριστοι καὶ ὠφέλιμοι κατὰ τε τὰ
 ἡθὴ τῶν συμπολιτευομένων ἀλλήλοις καὶ τὴν θέσιν τῆς γῆς, ἐν ᾗ ἡ πό-
 λις διαίκεται, καὶ κατὰ τοὺς πλησιάζοντας καὶ κατὰ τοὺς πόρρω μὲν, ἐχ-
 θρωδῶς δὲ ἢ φιλικῶς τῇ πόλει διακειμένους καὶ κατὰ τὰ χρειώδη, πόθεν
 10 τε καὶ κατὰ ποίους τρόπους συγκομισθήσονται, πῶς ἔξει τὰ τεῖχῃ τῆς πό- 5
 λεως, πῶς ἔσται ἡ καθαριότης ἐντός, οὐ μόνον εἰς ὑγίειαν τοῖς πολίταις
 συμβαλλομένη, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὸ μὴ χραίνεσθαι καὶ μολύνεσθαι, καὶ περὶ
 ὑδάτων δὲ οὐχ ἥττον καὶ λουτρῶν καὶ τοῦ καθ' ἕκαστα πορισμοῦ τῶν ὠνί-
 ων καὶ τῶν πρὸς βρῶσιν καὶ πόσιν οὐκ ἔλαττον φροντίσει τινός. καὶ περὶ
 15 πολέμου καὶ εἰρήνης καὶ πρὸς τίνας καὶ ἀπὸ τίνων ἔχθραν καὶ φιλίαν
 προσδέξεται καὶ ὅσα τοιαῦθ' ἕτερα τοῖς πολιτευομένοις συμβουλὰς καὶ
 συζητήσεις παρέχουσι, καὶ περὶ δικαίων καὶ ἀδίκων καὶ κολάσεων καὶ τι- 10
 μῶν καὶ τεχνῶν καὶ ἐπιστημῶν, τίνας οἱ πολῖται μαθήσονται καὶ τίνων
 ἀφείξονται καὶ ἐν τίσι καὶ μέχρι τίνων ἕκαστη χρήσονται καὶ τοιούτων
 20 ἐτέρων, καὶ πρὸ πάντων περὶ ὁσιότητος καὶ τῆς εἰς θεὸν καὶ τὰ θεῖα τι-
 μῆς. σκόπει οὖν ταῦτα πάντα, ἃ ταῖς τρισὶν ὑπόκειται ταύταις, καὶ γινῶθι
 ὅτι διαφόρου κατ' εἶδος δέονται καὶ πείρας καὶ φροντίδος καὶ γνώσεως
 καὶ τρόπου μετελεύσεως. εἰ δὲ ταῦτα τῷ εἶδει διάφορα, πῶς οὐχὶ καὶ
 αὐταὶ κατ' εἶδος; καθόλου γὰρ ὧν τεχνῶν καὶ ἐπιστημῶν διάφορα κατ'
 25 εἶδος τὰ ὑποκείμενα, καὶ αὐταὶ ἀλλήλων κατ' εἶδος διάφοροι, εἰ δὲ καί
 τινα εὐρηγνται δοκοῦντα κοινὰ ταῖς τρισίν, ἀλλ' ὁ τρόπος τῆς μετελεύσεως
 τοῦ ἰδίου καὶ κοινῶς διάφορος παρ' αὐτοῖς, καὶ αὐτὰ διατίθῃσιν ὅποια
 καὶ ἡ ὁσιότης ἐστί. λέγω δὲ ὁσιότητα τὴν τῷ θεῷ καὶ τοῖς θεοῖς
 ἔξιν ἀνήκουσαν. δεῖ γὰρ πάντως πάντας ἀνθρώπους εὐσεβεῖν ἰδίᾳ τε
 30 καὶ κοινῇ.

p. 1142^a7 Ζητοῦσι γὰρ τὸ αὐτοῖς ἀγαθόν, καὶ οἶονται δεῖν 20
 πράττειν.

Περὶ τῶν φρονίμων καὶ τοῦτό φησι πληθυντικῶς οὕτω λέγων, εἰ καὶ
 ἄνωθεν ἐνικῶς τὸν φρόνιμον ἔλαβε. τὸ γὰρ ἑαυτῷ ἀγαθὸν ζητεῖν καὶ οἶ-
 35 εσθαι δεῖν ἐκεῖνο πράττειν μηδὲν περιττὸν ἐπιτηδεύοντα μηδὲ πράγμασι
 πολλοῖς ἑαυτὸν ἐμβιβάζοντα φρονίμου εἴρηται ἴδιον, ὥστε καὶ πολλοὶ εἶεν
 οἱ τηροῦντες τοῦτο τὸ ἴδιον, φρόνιμοι ἂν εἶεν, οὐ μέντοι πολιτικοί, ἀλλ'

6 τε (prius) B: τὲ καὶ a

11 καθαριότης B

13 καθέκαστα a: καθεκάστην B

25 αὐταὶ a: αὐτὰ B

διάφοροι a: διάφορα B

31 οἶονται δεῖν B: οἶονται τοῦτο δεῖν

a et Aristoteles

35 δεῖν a: δὲ B

ἴσως πολῖται, ὥς καὶ ἐν τῷ πρώτῳ βιβλίῳ τῇσδε τῆς πραγματείας εἴρη- 101^r
ται. καὶ ἡθικὴ αὕτη ὠνόμασται, καθ' ἣν εἷς τις ὢν ἕκαστος ἑαυτὸν μόνον 25
τηρήσει ἐν τῷ βελτίονι ἢ πειθόμενος τοῖς ἐμφρονεστέροις ἢ καὶ αὐτὸς
παιδείας μεταλαβὼν καὶ ἀφ' ἑαυτοῦ τοὺς λόγους τῶν πραγμάτων εἰδώς,
5 οὐ μὴν ἱκανὸς ὢν πόλεως προϊστασθαι καὶ κοινῶν ἀντιποιεῖσθαι πραγμάτων
ὥστε καὶ πολιτικὸς ὀνομάζεσθαι.

p. 1142^a8 Ἐκ ταύτης οὖν τῆς δόξης ἐλήλυθε τὸ περὶ τούτους
φρονίμους εἶναι· καίτοι ἴσως οὐκ ἔστι τὸ αὐτοῦ ἄνευ οἰκονο- 30
μίας οὐδ' ἄνευ πολιτείας.

- 10 Λέγει καὶ ἔτι πόθεν ἐλήλυθε τὸ φρονίμους ἐκείνους λέγεσθαι τοὺς
ζητοῦντας τὸ ἑαυτοῖς ἀγαθὸν μόνον, ὅτι ἐκ τῆς εἰρημένης δόξης τῆς
κοινῆς. οἱ γὰρ ἐξ ἀρχῆς τοῦτο δοξάσαντες παραπέμπουσι τὴν δόξαν τοῖς
ἐφεξῆς, ὧς δὲ ἐπιφέρει, δόξειεν ἂν ἐμφαίνειν ἑαυτὸν μὴ ἀρεσκόμενον ταύτῃ
τῇ δόξῃ. τῷ γὰρ λέγειν ὅτι ἴσως οὐκ ἔστι τὸ αὐτοῦ ἄνευ οἰκονο-
15 μίας οὐδὲ ἄνευ πολιτείας φανερός ἐστι παραπέμπων τὸν σκοποῦντα 35
τὸ ἑαυτοῦ μόνον ἀγαθὸν τῷ οἰκονομικῷ καὶ πολιτικῷ, ὥς μὴ δυνάμενον
ἀφ' ἑαυτοῦ τὸ εἰδέναι, ἀλλὰ δεόμενον ἐκείνων τινός, ἵνα ἐξ ἐκείνου τοῦτο
μαθῇσεται. ἐμφρονέστερος γὰρ ὢν ὁ οἰκονομικὸς ἑκάστου τῶν ἐν τῷ οἴκῳ
διδάξει ἕκαστον αὐτῶν, τί τὸ ὠφέλιμον αὐτῷ. τοῦτο δὲ ποιήσει καὶ ὁ
20 πολιτικὸς πρὸς ἕκαστον τῶν ἐν τῇ πόλει. διὰ τοῦτο ἔφη, ὅτι ἄνευ οἰκο-
νομίας ἢ ἄνευ πολιτείας οὐκ ἔστι τὸ ἑαυτοῦ ἀγαθὸν ἑκάστῳ, ὥς δεομένου
ἐκάστου πρὸς τὴν εἰδῆσιν τοῦ ἰδίου ἀγαθοῦ, τῆς τε οἰκονομικῆς τέχνης ἢ 40
τῆς πολιτικῆς ἐπικρατεστέρων οὐσῶν ἀμφοῖν τῆς ἡθικῆς, καὶ σκοποῦσῶν
τὸ ἑαυτοῦ ἐκάστου ὄντος ἑνός, καίτοι ἐξ ἀρχῆς μὲν ἴσως τοῦτ' ἀναγκαῖον,
25 οὐκ ἀδύνατον δὲ διὰ χρόνου τινὸς μαθόντα καὶ παιδευθέντα αὐτάρκη
εἶναι ὥστε αὐτῷ περιποιεῖσθαι τὰ δέοντα. ἢ οὖν οὕτως ἢ ὅτι ἐπεὶ κοι-
νωνικὸν ὁ ἄνθρωπος φύσει καὶ συναγελαστικόν, ἐπόμενος ὁ φιλόσοφος τῇ
τοιαύτῃ φύσει τοῦ ἀνθρώπου φησὶν, ὥς οὐκ ἂν ἐροῦμεν τὸν φρόνιμον καθ'
ἑαυτὸν τὴν ἀρετὴν κατορθοῦν τὸ οἰκεῖον μετερχόμενον ἀγαθόν, μήτε ἐν 45
30 οἴκῳ ποιοῦμενον τὴν κατόρθωσιν μήτε ἐν πόλει, ἀλλὰ καθ' ἑαυτὸν διά-
γοντα καὶ ἀκοινώνητον ἀνθρώποις ὑπάρχοντα. τὸ γὰρ οὕτως ζῆν ἢ θεῖον
ὥς ὑπὲρ ἄνθρωπον ἢ λειπόμενον ἀνθρώπου ὥς θηριῶδες καὶ ἄγριον.
ἔτι δὲ τὸ αὐτοῦ πῶς δεῖ διοικεῖν ἄδηλον καὶ σκεπτέον. καὶ
τοῦτο τὸ ἐπιχείρημα δεικτικόν ἐστι τοῦ ἐξ ἀνάγκης δεῖσθαι ἐν κοινωνίᾳ

1 ἐν τῷ πρώτῳ βιβλίῳ] c. 1 p. 1094^a27

Arist. cod. Mb

8 εἶναι B et Arist. vulg.: om. a et Arist. cod. Kb

αὐτοῦ Ba

et Arist. cod. LbOb: αὐτοῦ εὖ Arist. vulg.

9 rthesis usque ad καὶ σκεπτέον

(p. 1142^a11) a

14 τῷ a: τὸ B

ὅτι B: om. a

22 τε B: om. a

23 ἀμφοῖν B

σκοποῦσῶν B: σκοποῦσα a

26 ἢ οὖν B: εἰ οὖν a

30 ποιοῦ-

μενον B: ποιοῦμεν a

33 τὸ αὐτοῦ Ba: τὰ αὐτοῦ Aristot. vulg.: τὸ τὰ αὐτοῦ Aristot.

cod. Mb

εἶναι τὸν φρόνιμον. ἐπεὶ γὰρ δεῖ αὐτὸν διοικεῖν τὸ ἑαυτοῦ ἀγαθόν, ἥτοι 101^r
 διευθετεῖν καὶ διεξάγειν καὶ κατορθοῦν, πῶς δὲ δεῖ τοῦτο ποιεῖν, ἄδηλον,
 ὥστε δεῖν σκέψεως ἔν' εὐρίσχοιτο τὸ ἄδηλον. τῇ δὲ σκέψει δεῖ κοινωνοῦ,
 ἢ δὲ κοινωνία ἢ οἰκονομικὴ ἢ πολιτικὴ. καλῶς ἄρα εἴρηται ὅτι ἄνευ οἰ- 50
 5 κονομίας ἢ ἄνευ πολιτείας οὐ δυνατόν εἰδέναι τὸν φρόνιμον τὸ ἑαυτοῦ
 ἀγαθόν.

p. 1142^b11 Σημεῖόν δ' ἐστὶ τοῦ εἰρημένου καὶ διότι γεωμετρικοὶ
 μὲν νέοι καὶ μαθηματικοὶ γίνονται καὶ σοφοὶ τὰ τοιαῦτα, φρό-
 νιμος δ' οὐ δοκεῖ γίνεσθαι. |

- 10 Πιστοῦται τὸ λεγόμενον καὶ ἀπὸ σημείου, μαρτύριον ποιούμενος τὴν 101^v
 ἐνέργειαν. ὅτι γὰρ φησιν ἀληθές, ὃ λέγομεν, ὅτι οὐκ ἔστι φρόνιμον γενέ-
 σθαι τινὰ τὸ ἑαυτοῦ ἀγαθόν σκοποῦντα καὶ τοῦτο εὐρίσκοντα, εἰ μὴ ἀν-
 θρώποις ἔμφοροι συναναστραφῇ καὶ κοινωνὸς αὐτοῖς γένηται πράξεων καὶ
 ἐμπειρίαν σχοίῃ τῶν ἀνθρωπίνων, ὁῦλον καὶ ἀπὸ τούτου, ὅτι τοὺς νέους
 15 τῶν ἀνθρώπων φρονίμους εἶναι οὐ δυνατόν, ἐπειδὴ μὴ χρόνος αὐτοῖς ἱκα- 5
 νὸς δεδαψίλευται πρὸς τὸ πείραν εἰληφέναι τῶν καθ' ἕκαστα πράξεων, αἱ
 ἐν τῇ πρὸς ἀλλήλους τῶν ἀνθρώπων κοινωνία καὶ συναναστροφῇ ἐνεργεῖ-
 σθαι πεφύκασιν. ἵνα δὲ μὴ τις τῷ χρόνῳ μόνῳ τὴν αἰτίαν ἐπιγράφηται
 τοῦ μὴ εἶναι φρονίμους νέους, οὐχὶ δὲ καὶ τῇ ἀπειρίᾳ τῶν πραγμάτων,
 20 ὥς μήπω πεφυκότων τῶν νέων φρονεῖν διὰ τὴν ἡλικίαν, τὴν κατὰ τὰς
 ἐπιστήμας προφέρει ἐνέργειαν, ὅτι γεωμέτρας καὶ ἀπλῶς μαθηματικούς
 νέους εἶναι ἐνδέχεται, ἐντρέχειαν ἐχούσης τῆς φύσεως καὶ τῇ τῆς ἡλικίας 10
 νεότητι, ὥς καὶ δυσχερῇ κατορθοῦν αὐτοὺς θεωρίαν τὴν ἐν μαθήμασι, καὶ
 εἶναι ὁῦλον, ὥς τὸ τῆς ἡλικίας ὀλιγοχρόνιον αὐτὸ καθ' αὐτὸ οὐκ ἔστι τῇ
 25 ψυχικῇ ἐντρέχειᾳ ἐμπόδιον, ἀλλ' ὅτι ἡ φρόνησις ἐκ πείρας πολλῆς τῶν
 καθ' ἕκαστα καὶ αἰσθῆσαι ὑποκειμένων ἡμῖν περιγίνεται ἐνεργοῦσι πολλὰ
 καὶ πάσχουσιν ἐν οἷς τὰ καθ' ἕκαστα μεταχειριζόμεθα, καὶ οὕτως ἐκ τοῦ
 ὁρᾶν πολλὰ καὶ ἀκούειν πραττόμενα καὶ λεγόμενα καὶ ἀπλῶς ἐνεργούμενα
 καὶ λύπας φέρειν καὶ ἀτυχίας ἀκολουθούσας ἐν ταῖς τῶν πραγμάτων μετα- 15
 30 χειρίσεσιν, εἰς ἕξιν ἤκομεν τοῦ φρονεῖν καὶ εὐρίσκειν τὰ ἑαυτοῖς ἀγαθὰ,
 καὶ ταῦθ' αἰρεῖσθαι καὶ πορίζειν ἑαυτοῖς διὰ τρόπων ἀρμοδιωτάτων τοῖς
 πράγμασιν εὐμεταχειρίστως μετερχόμενοι αὐτά. ταῦτα δὲ οὐκ ἄλλως ἡμῖν
 περιέσται, εἰ μὴ διὰ χρόνου μακροῦ καὶ τῆς πρὸς ἀνθρώπους κοινωνίας
 καὶ συναναστροφῆς καὶ συμπράξεως, προσέχοντας αἰεὶ τινὶ πραχθέντι ἢ
 35 [τινὶ ἐνεργηθέντι ἢ] ἀπλῶς ἐνεργηθέντι, τί ἡκολούθησεν οὐ μόνον ἡμῖν
 ἀλλὰ καὶ ἑτέροις, οὓς ὁρῶμεν πράττοντας ἢ λεγόντων ἀκούομεν. 20

3 δεῖν B: δεῖ a

8. 9 φρόνιμος B et Aristoteles: φρόνιμοι a

14 ἀνθρωπίνων B:

ἀνθρώπων a

21 προφέρει B: προσφέρει a

32 μετερχόμενοι a: μετερχομένους B

35 τινὶ ἐνεργηθέντι ἢ B: om. a

p. 1142^a14 Αἴτιον δ' ὅτι καὶ τῶν καθ' ἕκαστά ἐστιν ἡ φρόνησις, 101^v
 ἃ γίνεται γνῶριμα ἐξ ἐμπειρίας.

Αἴτιόν φησι τοῦ μαθηματικὸν μὲν γίνεσθαι νέον, φρόνιμον δὲ μή, τὸ
 τὰ μὲν μαθηματικὰ ἐπιστημονικὰ εἶναι, τὰ δὲ ἐπιστημονικὰ καθόλου καὶ
 5 ἐννοηματικά, τὰ δὲ τοιαῦτα ῥᾶον τῷ λόγῳ τῆς ψυχῆς προσγίνεσθαι καὶ 25
 μὴ δεῖσθαι χρόνου μακροῦ τὴν ψυχὴν εἰς τὴν τούτων περίληψιν. ἡ δὲ
 φρόνησις περὶ τὰ καθ' ἕκαστα, ἃ γίνεται φρόνιμα ἐξ ἐμπειρίας, τουτέστιν ἃ
 φρονίμως καθ' ἕκαστα ἀποτελεῖται, ἐκ τοῦ πείραν ἔχειν πολλὴν τὸν ἄνθρω-
 πον τῶν καθ' ἕκαστα πράξεων. διὰ τοῦτο νέος φρονίμως κατορθοῦν τὰ τοι-
 10 αῦτα οὐ δύναται, μήπω ἐσχηκὼς ἐμπειρίαν, διὰ τὸ μήπω χρόνον ἀνῶσαι
 κατὰ τὸν βίον τοσοῦτον, δι' ὅσου ἱκανὸν ἐν πείρᾳ γενέσθαι πολλῶν πρατ-
 τομένων καθ' ἕκαστα. πλῆθος γὰρ χρόνου ποιήσῃ, φησὶν, ἐμπειρίαν. 30
 τὸ ποιήσῃ κατὰ τὸν μέλλοντα χρόνον εἴρηκεν, ὥσπερ εἰ τὸν νέον πρὸς
 κτῆσιν τῆς φρονήσεως προτρεπόμενος, ὥστε σπουδᾶσαι αὐτὸν διὰ χρόνου
 15 πείραν τε πολλῶν πραγμάτων λαβεῖν καὶ ἀφικέσθαι εἰς ἕξιν φρονήσεως.

p. 1142^a16 Ἐπεὶ καὶ τοῦτ' ἂν τις σκέψαιτο, διὰ τί μαθηματικὸς
 μὲν παῖς γένοιτ' ἂν, σοφὸς δὲ ἢ φυσικὸς οὐ. ἢ ὅτι μὲν δι'
 ἀφαιρέσεώς ἐστι, τῶν δ' αἰ ἀρχαὶ ἐξ ἐμπειρίας· καὶ τὰ μὲν οὐ
 πιστεύουσιν οἱ νέοι ἀλλὰ λέγουσι, τῶν δὲ τὸ τί ἐστιν οὐκ 35
 20 ἄδηλον.

Περὶ φρονήσεως λέγων καὶ ἀπαγορεύων τοῦ νέου αὐτὴν ὡς δεομένην
 χρόνου μακροῦ καὶ τῆς τῶν πραγμάτων πολυπειρίας, ὣν ὁ νέος οὐπω
 ἀπήλαυσε καὶ ὅτι τῷ νέῳ πρὸς μὲν τὸ μαθηματικὸν εἶναι ὁ χρόνος τῆς
 ζωῆς ἐξαρκεῖ, πρὸς δὲ φρόνησιν οὐ, διὰ τὸ πλείονος δεῖν χρόνου πρὸς τὴν
 25 κτῆσιν αὐτῆς, ἐπιφέρει καὶ ἕτερον τούτῳ ὅμοιον, καὶ φησι καὶ αὐτὸ εἶναι
 σκέψεως ἄξιον, ἵνα καὶ αὐτοῦ τὴν αἰτίαν τις ἀποδῶ. τοῦτο δὲ ἐστι τὸ 40
 μαθηματικὸν μὲν παῖδα ἐνδέχεσθαι γενέσθαι, σοφὸν δὲ ἢ φυσικὸν οὐ. καὶ
 ἀποδίδωσι τούτου δύο αἰτίας· μίαν μὲν, ὅτι τὰ μαθηματικὰ δι' ἀφαιρέ-
 σεως καταλαμβάνονται, τῆς δὲ σοφίας καὶ τῆς φυσικῆς ἐξ ἐμπειρίας αἰ
 30 ἀρχαί. ἐστι δὲ τὸ λεγόμενον τοιοῦτον, ὅτι τὰ μὲν μαθηματικὰ φανταστικά
 καὶ διανοητὰ καὶ ἐν φαντασίᾳ καὶ διανοίᾳ ἔχει τὴν σύστασιν, ἐν μὲν τῇ
 φαντασίᾳ τυπούμενα, ὑπὸ δὲ τῆς διανοίας ἐξεταζόμενα· τὰ δὲ τοιαῦτα ἐξ
 ἀφαιρέσεως λαμβάνομεν, ἥτοι ἐκσπῶντες αὐτὰ καὶ ἀφαιροῦντες ἀπὸ τῶν 45
 ὑποκειμένων ἐν οἷς ὑφεστήκασιν καὶ τυποῦντες αὐτὰ ἐν τῇ φαντασίᾳ ἀύ-

1 ὅτι καὶ Ba et Arist. codd. K^bL^bO^b: ὅτι Arist. vulg. rthesis usque ad τὴν ἐμπει-
 ρίαν (p. 1142^a16) a 9 νέος φρονίμως a: καὶ φρόνιμος B 12 ποιήσῃ φησὶν
 ἐμπειρίαν Ba: ποιεῖ τὴν ἐμπειρίαν Aristoteles 13 ὥσπερ εἰ B: ὥσπερ a
 16 διὰ τί Ba: διὰ τί δὲ Arist. 23 μαθηματικῷ B: μαθηματικὸν a 25 αὐτῆς a:
 αὐτοῦ B

λως καὶ ἀσωμάτως δεχομένη ταῦτα ἀπὸ τῆς αἰσθήσεως, ἢ ἀμέσως ὡς 101^v
 αἰσθητοῖς οὖσι καὶ ἐν ὑποκειμένῳ αὐτοῖς ἐπιβάλλουσα, παραπέμπει τῇ
 φαντασίᾳ τοὺς τύπους αὐτῆς, ἢ δ' ἐν ἑαυτῇ τούτους δεχομένη καὶ συντη-
 ροῦσα ὥσπερ τις πῖναξ ὑποτίθῃσι τῇ διανοίᾳ αὐτούς, ἢ δ' ὡς ὄμμα τῆς
 5 ψυχῆς αὐτοῖς ἐπιβάλλουσα ἐξετάζει περὶ αὐτῶν καὶ τῶν ἐπομένων αὐτοῖς
 καὶ εὐρίσκει ταῦτα καὶ τοὺς λόγους αὐτῶν ἀποδίδωσι. τοῦτο δὲ γίνεται 50
 ἐπὶ τῶν ἀριθμῶν καὶ μεγεθῶν, ἃ ὑποκείμενα ταῖς μαθηματικαῖς ἐπιστή-
 μαις εἰσίν. ἢ τε γὰρ γεωμετρικὴ καὶ ἡ ἀστρονομικὴ περὶ μεγέθη ἔχει
 καὶ τὰ ἐν τούτοις σχήματα ἐπίπεδά τε καὶ στερεὰ (ἐπίπεδα μὲν τρίγωνα
 10 καὶ τετράγωνα καὶ κύκλους καὶ τὰ τοιαῦτα, στερεὰ δὲ σφαῖρας κυλίνδρους
 κύβους κῶνους τὰ ὅμοια), ἢ τε ἀστρονομία ὡσαύτως περὶ μεγέθη καὶ
 αὐτῇ· ἀλλ' ἐκείνη μὲν περὶ ἀκίνητα μεγέθη, ἢ δὲ ἀστρονομία περὶ κινού-
 μενα. ὅσα γὰρ σχήματα περὶ οὐρανὸν καὶ τὰ οὐράνια ἡ ἀστρονομία 102^r
 σκοπεῖ, ὡς μετὰ κινήσεως θεωρούμενα ἐξετάζει αὐτά. ὡς δὲ καὶ ἀριθμη-
 15 τικὴ περὶ ἀριθμοὺς καταγινομένη καὶ τὸ διωρισμένον ποσόν, ὡς καθ' ἑαυ-
 τοὺς θεωρουμένους ἐξετάζει αὐτούς. ἢ δὲ γε μουσικὴ περὶ ἀριθμοὺς μὲν
 καὶ αὐτῇ, ἀλλ' ὡς ἐν σχέσει ὄντας τούτους λαμβάνει. ἐπ' ὀγδοὺν γὰρ
 λόγον ἀριθμοῦ πρὸς ἀριθμὸν καὶ ἐπίτριτον καὶ ἡμιόλιον καὶ διπλάσιον καὶ 5
 τοιαῦτα ἕτερα ἔχει τὰ ἐξεταζόμενα παρ' αὐτῆς, ὧν οὐδὲν μὲν ὑφέστηκεν
 20 ἄνευ ὑποκειμένου. χρῶνται δὲ αὐτοῖς αἱ ἐπιστῆμαι ἀφαιρούμεναι τὰ εἶδη
 ἀπὸ τῶν ὑποκειμένων αὐτοῖς, καὶ αὐτὰ καθ' αὐτὰ ἐπινοητικῶς ἐξετάζουσιν
 καὶ τὰ ἐπόμενα αὐταῖς ἀνευρίσκουσιν. διὰ ταῦτ' οὖν παῖς μαθηματικὸς
 μὲν γίνεται, ἀφαιρεῖν τὰ τῶν μεγεθῶν καὶ τῶν σχημάτων εἶδη ἀπὸ τῶν
 ὑποκειμένων δυνάμενος καὶ περὶ αὐτῶν τῶν ἐπομένων αὐτοῖς θεωρεῖν,
 25 σοφὸς δὲ ἢ φυσικὸς οὐ, διὰ τὸ ταύτας τὰς ἔξεις τὰς ἀρχὰς λαμβάνειν ἐξ 10
 ἐμπειρίας. πῶς δὲ τοῦτό ἐστι καὶ πῶς ὁ σοφὸς καὶ ὁ φυσικὸς ἐξ ἐμπει-
 ρίας λαμβάνουσι τὰς ἀρχάς, οὐκ ἄδηλον οἶμαι καὶ τοῖς τυχοῦσι. σοφὸν
 δὲ ἐνταῦθα τὸν θεολόγον φησί, τὸν περὶ τὰ θεῖα καὶ ἄλλα εἶδη καὶ αὐ-
 θυπόστατα τὴν σπουδὴν καὶ ζήτησιν ἔχοντα, φυσικὸν δὲ τὸν περὶ τὰ ἐνυλα
 30 καὶ ὧν ἡ ὑπαρξίς οὐκ ἄνευ τῆς κατὰ τόπον κινήσεως ἢ ἐν διηνεκεῖ θεω-
 ρουμένων φορᾷ κατὰ μόρια· εἰ καὶ κατὰ τὰς ὁλότητας τοὺς τόπους οὐκ 15
 ἐξαλλάττουσιν, ἢ πῇ μὲν ἡρεμούντων πῇ δὲ κινουμένων καὶ κατ' αὐτάς
 τὰς ὁλότητας, καὶ διὰ τοῦτο λεγομένων φυσικῶν ἀπάντων, ὡς ἀρχὴν ἐχόν-
 των ἡρεμίας τε καὶ κινήσεως, ἥτις ἡ φύσις ἐστί. πρῶτον τοίνυν εἵπωμεν
 35 διὰ τί καὶ πῶς δὴ ἡ μὲν μαθηματικὴ θεωρία περὶ τὰ ἐξ ἀφαιρέσεως κα-
 ταγίνεται καὶ πόθεν ἀφαιροῦνται τὰ ἀφαιρούμενα· οὔτε δὲ τὰ τῇ φυσικῇ
 ὑποκείμενα ἐξ ἀφαιρέσεως ἐστί. τούτων γὰρ ἐξετασθέντων καλῶς, ἴσως
 ἡμῖν φῶς ὑπαναφθήσεται πρὸς τὸ θεωρῆσαι ὀρθῶς τὰ ὑπ' Ἀριστοτέλους 20
 λεγόμενα. ἐξ ἀφαιρέσεως μὲν οὖν τὰ μαθηματικὰ λέγονται, ἀριθμοὶ ὄντα

2 οὖσι scripsi: οὐσία B: οὖσα a

αὐτοῖς B: αὐταῖς a

3 ἢ δ' a: ὁ δ' B

11 τὰ ὅμοια B: καὶ τὰ ὅμοια a

14 ἐξετάζει αὐτά secluserim

20 εἶδη B:

ἴδια a

27 ἄδηλον B: εὐδηλον a

35 δὴ B: δεῖ a

38 φῶς bis B

39 λέγονται B: λέγεται a

καὶ μεγέθη ἤτοι σχήματα μεγεθῶν, ὅτι ποσὰ μὲν εἰσι καὶ ποιὰ, καὶ ἐν 102^r
 ὑποκειμέναις οὐσίαις τὴν ὑπόστασιν ἔχουσι, χωρὶς τῶν ὑποκειμένων κατ'
 ἐνέργειαν ὑφίστασθαι μὴ δυνάμενα, ἀφαιροῦνται δὲ κατ' ἐπίνοιαν ἐκ τῶν
 ὑποκειμένων ἐν οἷς ὑφεστήχασιν καὶ ὡς ἐν φαντασίᾳ ὑφεστηκότα περὶ τῆς
 5 διανοίας τὴν ἐξέτασιν δέχονται παρὰ τῶν ἐπομένων αὐτοῖς. ἀφαιροῦνται 25
 δέ, ὅτι μὴ ἐν τι τῷ γένει ὑποκείμενον ἔχουσιν ἀλλ' ἐν διαφόροις ὑποκει-
 μένοις δύνανται γίνεσθαι. ἕκαστός τε γὰρ ἀριθμὸς ἐν διαφόροις ὑποκει-
 μένοις ὑφίστασθαι δύναται, σώμασί τε καὶ ἀσωμάτοις, οἷον ὁ $\bar{\iota}$ ἀριθμὸς
 ὁ μετρῶν καὶ ἐν $\bar{\iota}$ σώμασι καὶ ἐν $\bar{\iota}$ ψυχαῖς δύναται ἐπιγίνεσθαι, καὶ τῶν
 10 ἀριθμῶν ἕκαστος ὡσαύτως, εἴπερ καὶ ἐν σῶμα δύναται εἶναι καὶ πολλὰ
 καὶ μία ψυχὴ καὶ πολλὰ καὶ νοῦς καὶ νόες ὡσαύτως εἰς τε καὶ πολλοὶ
 καὶ ἀπλῶς τὸ πλῆθος οὐχ ὥριστα, ἀλλὰ καὶ ἐπ' ἐλαττόνων δύναται καὶ 30
 πλειόνων λαμβάνεσθαι. καὶ τὰ σχήματα δὲ ὡσαύτως· οὐδὲ αὐτῶν γὰρ
 ἕκαστον ὥρισμένον ἔχει τῷ γένει τὸ ὑποκείμενον. ἥ τε γὰρ σφαῖρα οὐ
 15 μόνον ἐν τῷ τοῦ παντὸς ὑφισταμένῳ τεθεώρηται σώματι, ὡς μὴ ἐν ἄλλῳ
 τῷ δυναμένῳ ὑφίστασθαι, ἀλλὰ δύναται ταύτην καὶ ξύλον καὶ λίθος καὶ
 χρυσὸς καὶ ἄργυρος καὶ χαλκὸς καὶ σίδηρος δέχεσθαι καὶ ὁ κύκλος οὐκ
 ἐν οὐρανῷ διαγράφεσθαι μόνον ἀλλὰ καὶ παντοίοις σώμασιν. ὁμοίως καὶ
 τὰ ἕτερα σχήματα, στερεὰ τε ὁμοῦ καὶ ἐπίπεδα. διὰ τοῦτο ὥσπερ ἀφ' 35
 20 ἐνός τινος εἶδους σωματικοῦ τῶν σχημάτων ὁτιοῦν ἀφαιρούμενον ἐν ἐτέρῳ
 δύναται γίνεσθαι, οὕτω καὶ ἐκ πάντων ἀφαιρεθὲν κατ' ἐπίνοιαν ἐν φαντα-
 σίᾳ τε ὡς ἐν ὑποκειμένῳ τινὶ γράφεται καὶ κατὰ τὴν διάνοιαν ἐξετάζεται
 καὶ μαθηματικὰ ταῦτα λέγεται, διότι κατὰ μάθησιν καὶ ἐπίνοιαν ἢ τούτων
 ἀφαίρεσις γίνεται, μὴ δυναμένων ἐνεργείᾳ χωρὶς ὑποκειμένου τινὸς ὑφίστα-
 25 σθαι. ὥστε καὶ ὀρίζονται ἅπαντα ὑποκειμένου χωρὶς, μὴ συλλαμβανομέ-
 νου τινὸς ἐν τοῖς λόγοις αὐτῶν. ἐν γὰρ τῷ λέγειν ὅτι κύκλος ἐστὶ σχῆμα 40
 ἐπίπεδον ὑπὸ μιᾶς γραμμῆς περιεχόμενον, πρὸς ἣν ἀφ' ἐνὸς σημείου τῶν
 ἐντὸς τοῦ σχήματος κειμένων πᾶσαι αἱ προσπίπτουσαι εὐθεῖαι ἴσαι ἀλλή-
 λαις εἰσίν, οὐδὲν προσλαμβάνεται ὑποκείμενον, ἀλλ' αὐτὸ καθ' αὐτὸ τὸ
 30 σχῆμα ὀρίζεται χωρὶς παντὸς ὑποκειμένου. οὕτω καὶ τὰ λοιπὰ σχήματα
 καὶ οἱ ἀριθμοὶ ὡσαύτως. ὁ τε γὰρ ἀριθμὸς ὁ μετρῶν σωρεία μονάδων
 λέγεται, τοῦ ὀρισμοῦ μηδὲν προσλαμβάνοντος ὑποκείμενον, καὶ ἕκαστος
 ἀριθμὸς ὁμοίως, οἷον ὁ $\bar{\iota}$ μονάδων δέκα σωρεία, καὶ οὕτως ἅπαντες, ὡς 45
 μόνον ἀριθμοὶ λαμβανόμενοι χωρὶς ὑποκειμένων λαμβάνονται καὶ παντοί-
 35 οῖς ἀριθμητοῖς ἐφαρμόζεσθαι δύνανται, τὰ δὲ οὐσιώδη εἶδη οὐχ οὕτως
 ἔχουσιν, ἀλλ' αὐτὰ ὄντα καὶ αὐθυπόστατα οὐσίαι εἰσὶν αὐτοὶ καὶ οὐδενὸς
 ὑποκειμένου εἰσὶ χωριζόμενα κατ' ἐπίνοιαν, ὅτι μηδὲ ἐν τινὶ ὑποκειμένῳ
 ἐδράζονται ἀλλ' αὐτὰ ἑαυτοῖς εἰσὶν ἑδραι, ὡς οἷ τε καθαροὶ νόες καὶ αἱ
 λογικαὶ ψυχαί. καὶ αὐταὶ γάρ, ὅταν μετὰ σωμάτων λαμβάνωνται, οὐκ ἐν 50
 40 σώμασιν ἐδράζονται, ἀλλὰ μᾶλλον ἐν ἑαυταῖς ἐκεῖνα ἐδράζουσι καὶ ἐκεῖνα

2 ἔχουσι scripsi: ἔχουσα Ba

4 παρὰ B: περὶ a

25 ἅπαντα B: παν-

τὸς a

28. 29 ἀλλήλαις B: ἀλλήλοις a

34 ἀριθμοὶ B: ἀριθμὸν a

αὐτὰ συνέχουσιν, ὥς καὶ ἐξ αὐτῶν χωριζόμενα ἀκίνητα εἶναι καὶ ἀνενέρ- 102^r
 γητα, καὶ μηδὲν τὸν οἰκεῖον ὄρον δυνάμενα δέχεσθαι, ὅς αὐτοῖς ἤρμωτε,
 συνεζευγμένοις ἐκείναις οὐχ ὥς σώμασιν ἀπλῶς ἀλλ' ὥς τοιοῖσδε σώ-
 μασιν, ἥτοι οἰκεῖως ἔχουσι ταῖς ψυχαῖς, αἷς συνεζευγμένα ἐτύγγανεν, ἥ
 5 ἔνυλα ὑπάρχοντα ἀτελῇ | μὲν εἰσιν ὥς ἐν εἶδεσιν, ὅτε ὑποκειμένων δεό- 102^v
 μενα, οἷς ἐνιδρυνθήσονται, τελειοῦντα δ' ὅμως τὰ ὑποκείμενα διὰ τὸ
 δράσεώς τινος αὐτοῖς ἀξιολόγου γίνεσθαι αἷτια, ἥς ἐστέρητο πρὸ τοῦ τὰ
 εἶδη αὐτὰ παραδέξασθαι. διὰ τοῦτο καὶ οὐσιώδη ἐστὶ καὶ φυσικά, ὥς τὴν
 φύσιν ἀρχὴν ἔχοντα, ἥ τὰ τε ὑποκείμενα τοῖς εἶδεσι προσήρμωσε καὶ τὰ
 10 εἶδη τοῖς ὑποκειμένοις οἰκεῖα εἰργάσατο. ταῦτα δὲ εἰσιν αἱ ἄλλοι ζωαὶ 5
 καὶ αἱ φυσικαί, καὶ εἴ τι ταύταις ἀνάλογον ἕτερον, ἀλλὰ καὶ ἡ φύσις οὕτως
 ἔχει αὐτῇ, εἶδος ἔνυλον οὔσα καὶ αὐτῇ καὶ τοῦ ὑποκειμένου ἀχώριστον
 καὶ μετὰ τῆς ὕλης ὀριζομένη. διὰ τοῦτο οὔτε αὐτοτελῇ εἰσι καὶ αὐθι-
 δραστα καὶ μὴ ὑποκειμένου τινὸς πρὸς τὸ ἐδρασθῆναι δεόμενα, ἵν' ἐξ ἐκεί-
 15 νου ἀφαιρεθῇσονται κατ' ἐπίνοιαν. ταῦτα δ' ὅτι ἐν ὑποκειμένῳ θεωρού-
 μενα τοῦ ὑποκειμένου εἰσιν ἀχώριστα καὶ συνηρημένως τῷ ὑποκειμένῳ 10
 τὸν ὀρισμὸν ἐπιδέχονται. ζῶον γὰρ ἄλογον χρεμετιστικὸν ὁ ἵππος ὢν καὶ
 τὸ ὑποκείμενον ἐν τῷ λόγῳ ἔχει συλλαμβανόμενον, καὶ ὁ ἄνθρωπος κατὰ
 τὸ συναμφοτέρων λαμβανόμενος, καθὰ δὲ καὶ φυσικῶς ὀρίζεται, καὶ τὸ
 20 ὑποκείμενον ἔχει κατὰ τὴν ἀπόδοσιν συναιρούμενον. ζῶον γὰρ λογικὸν
 θνητὸν νοῦ καὶ ἐπιστήμης δεκτικὸν ἐστὶ. καὶ τό τε ζῶον ὑπὸ τὸ σῶμα
 τὸ ἔμψυχον, ὃ ὥς ὕλη τῇ ψυχῇ ὑποτίθεται, τό τε θνητὸν τῆς τοῦ σώμα-
 τος φύσεως. καὶ οἱ φυσικοὶ πάντες ὀρισμοὶ συνηρημένα τὰ ὑποκείμενα 15
 τοῖς εἶδεσιν ἔχουσι φυσικῶς ἀποδιδόμενοι, ὥς τῶν ὑποκειμένων χωρὶς,
 25 ἀτελεῖς εἶναι λαμβανομένους αὐτούς, ὥσπερ ὁ λέγων ὄρος, τὸν θυμὸν ὄρε-
 ξιν εἶναι ἀντιλυπήσεως, καὶ μέχρι τούτου ἰστάμενος ἀτελής ἐστίν, ὅτι μὴ
 συμπεριλαμβάνει τὸ ὑποκείμενον. καὶ ὁῦλον ὅτι οὐδ' ἀντιστρέφει, ὅπερ
 ἀναγκαίως τῷ ὀρισμῷ ἐποφείλεται. ἐνδέχεται γὰρ τινα ὀρεγόμενον ἀντι-
 λυπῆσαι κατὰ τὸ θυμικὸν ἡρεμεῖν, μὴ ἐνδιδόντα τῷ πάθει. εἰ δὲ μέλλει
 30 ἀντιστρέφειν ὁ ὄρος καὶ λαμβάνειν τὸ τέλειον, δεῖ οὕτως ὀρίζεσθαι τὸν 20
 θυμὸν, ζέσιν τοῦ περὶ καρδίαν αἵματος δι' ὄρεξιν ἀντιλυπήσεως. (ἔστι γὰρ
 τὸ μὲν ζέσις τοῦ περὶ καρδίαν αἵματος ἐκ τῆς ὕλης λαμβανόμενον, τὸ δὲ
 δι' ὄρεξιν ἀντιλυπήσεως) ἐκ τοῦ εἶδους, τὸ γὰρ ἐν τῇ καρδίᾳ αἷμα ὑπό-
 κειται μὲν καὶ τῷ πυρετῷ παρὰ φύσιν ὄντι θερμῷ νοσήματι, ὑπόκειται δὲ
 35 καὶ τῷ θυμῷ, πάθει ὄντι ὀρεκτῷ καὶ φύσει τῷ ζῳῳ ὑπάρχοντι. διὰ
 ταῦτα δὲ τὰ εἰρημένα τὰ οὐσιώδη εἶδη, εἴτε τέλεια εἴτε ἀτελῇ εἰσιν, οὔτε
 εἰσὶν ἐξ ἀφαιρέσεώς ποτε οὔτε λέγονται. ταῦτα μὲν εἴρηται πρὸς γινῶσιν 25
 τοῦ τῇ μὲν μαθηματικῇ ἐπιστήμῃ ἐξ ἀφαιρέσεώς εἶναι τὰ ὑποκείμενα, τῇ

1 αὐτῶν a: ἐαυτῶν B χωριζόμενα B: χωριζόμεναι a 3 συνεζευγμένοις B: συνε-
 ζευγμένα a σώμασιν a: σώματα B 4 ἐτύγγανεν B: ἐτύγγανον a 7 ἐστέρητο
 B: ἐστέρηται a 11 ἀνάλογον B: εἶδος ἀνάλογον a 12 αὐτῇ a: αὐτὸ B
 ἀχώριστον B: ἀχώριστος a 31 cf. p. 259, 32 (166, 8. 136, 25) περὶ καρδίαν B:
 περικαρδίου a ἐστὶ γὰρ—ἀντιλυπήσεως (33) a: om. B 32 περικαρδίου a

δὲ φυσικῇ καὶ πρώτῃ φιλοσοφίᾳ, ἣ καὶ κατ' ἐξαίρετον σοφία καλεῖται, οὐχί. 102^v
 πῶς δ' ἐξ ἐμπειρίας αἱ ἀρχαὶ τῇ σοφίᾳ καὶ τῇ φυσικῇ, ἔτι μαθεῖν λεί-
 πεται. οἶμαι δὲ ἡ ἐμπειρία ἐνταῦθα οὐ κατὰ τὸ σύνηθες σημαινόμενον
 εἴληπται, ἵνα τὴν ἄλογον σημαίνει τριβὴν, ἀλλ' ἀντὶ τῆς πραγματειώδους
 5 καὶ κατ' ἐπιβολὴν γνώσεως. τοῦτο γὰρ τὸ εἶδος τῆς γνώσεως καὶ πρὸς
 τὴν μαθηματικὴν γνῶσιν ἀντιδιήρηται, περὶ τὰ ἐξ ἀφαιρέσεως οὖσαν, ὥς 30
 εἴρηται. ὁ τοίνυν παρὰ τὴν τῶν φυσικῶν εἰδῶν γνῶσιν ἐνεργῆσαι βουλό-
 μενος, ἵν' ἐντεῦθεν ἀρξώμεθα, παρὰ τὰ ὑπὸ τῆς φύσεως γινόμενα τὴν
 σπουδὴν ἐνδείξασθαι βούλεται. ταῦτα δὲ εἰσι τὰ ἔνυλα καὶ καθ' ἕκαστα.
 10 οὐ γὰρ τὸν ἀπλῶς ἄνθρωπον ἡ φύσις ποιεῖ, ἀλλὰ τὸν τινὰ καὶ τὸν ἵππον
 ὡσαύτως καὶ τῶν φυσικῶν ἕκαστον, ὥστε ὁ μὴ λογικῶς ἀλλὰ φυσικῶς
 ἐξετάζειν τὰ φυσικὰ προτιθέμενος ἐκ τῶν καθ' ἕκαστα τὰς ἀρχὰς τῆς γνῶ- 35
 σεως λήψεται. ταῦτα δὲ αἰσθητά, ὥστε καὶ ὁ λόγος τῷ φυσικῷ ἐντεῦθεν
 ἀρξάμενος, τὴν οἰκείαν θεωρίαν καὶ ἐπιστήμην ἐνύλως ἐνεργῶν καὶ μετὰ
 15 τῆς ὕλης τὴν περὶ τῶν εἰδῶν ποιούμενος διανόησιν καὶ ταῖς λογικαῖς με-
 θόδοις παρὰ τὰ ἔνυλα χρώμενος, ὥς εἶναι αὐτῷ τὰς ἐπιβολὰς περὶ τὰ
 ἔνυλα καὶ αἰσθητά πρώτιστα, οἷς ἐπιφέρειν τὸ καθόλου οὕτως ἔχειν τὴν
 οἰκείαν τέχνην ἢ ἐπιστήμην συνίστησιν. ἐκ γὰρ τοῦδε τοῦ ἀνθρώπου ἀρ-
 χόμενος καὶ ἕκαστον οὕτως ἔχειν ὑπολαμβάνων τὸ ἐπὶ πάντων κοινῶς 40
 20 θεωρούμενον καθόλου τε ἀπεργάζεται καὶ τεχνικὸν ἀποτελεῖ τὸ αἰσθητὸν
 καὶ ἐπιστημονικόν, οἰκειούμενου τοῦ λόγου θεωρητικῶς, ἃ αὐτῷ ἐμπειρι-
 κῶς ἐκ τῆς αἰσθήσεως ὑποβέβληται. ἐπὶ μὲν οὖν τῆς φυσικῆς οὕτως·
 ἐπὶ δὲ τῆς σοφίας πῶς εἴπωμεν, οὐκ ὄντων αἰσθητῶν τῶν ὑποκειμένων
 αὐτῇ ἀλλὰ θείων καὶ αὐλῶν καὶ ὑπὲρ αἰσθησιν; ἢ καὶ ἐπὶ ταύτης τὰ
 25 πρὸς ἡμᾶς πρῶτα ἀρχαὶ τῆς καταλήψεως γίνονται, οὐχὶ τὰ φύσει ὑπάρ- 45
 χοντα πρότερον. τὰ μὲν γὰρ φύσει πρότερον ἐν τοῖς θείοις ἢ τὸ παράγον
 τοῦ παραγομένου ἐστὶν ἢ τὸ τελεσιουργὸν τοῦ τελεσιουργουμένου ἢ τὸ
 φρουρητικὸν τοῦ φρουρουμένου ἢ τὸ καθαρτικὸν τοῦ καθαιρουμένου ἢ τὸ
 φωτιστικὸν τοῦ φωτιζομένου καὶ ἀπλῶς τὸ ὑπερέχον τοῦ ὑπερεχομένου.
 30 ἀλλ' ἡμῖν οὐκ ἐστὶν εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς κατειληφέναι τὰ πρότερον, καὶ τῆς
 πρὸς ἐκεῖνα ἐπιβολῆς τοὺς περὶ τῶν δευτέρων λόγους ἀποδιδόναι, ἀλλὰ
 δῆλα πρῶτως ἡμῖν τὰ ἐσχάτως ἐκεῖθεν ἀποτελούμενα. ταῦτα δὲ τὰ ἐν 50
 σώμασι θεωρούμενα, ἃ ἐστὶν αἰσθητά καὶ καθ' ἕκαστα, οἷς ἐπιβάλλοντες καὶ
 τὴν τούτων ποικιλίαν καὶ σύστασιν καὶ συνοχὴν καὶ διεξαγωγὴν ἐκπλητ-
 35 τόμενοι ἀεὶ πρὸς τὸ προσεχές διὰ τῆς λογικῆς καὶ νοερᾶς θεωρίας ἀνα-
 τρέχομεν αἴτιον, ἔστ' ἂν διὰ τῶν μέσων διακόσμων εἰς τὴν πρώτην καὶ
 μίαν ἀρχὴν καταντήσωμεν. ὥς εἶναι κἀνταῦθα τὴν | ἀρχὴν τῆς γνῶ- 103^r
 σεως ἐκ τῶν αἰσθητῶν καὶ καθ' ἕκαστα ἐξ ἐμπειρίας ἀπαρχομένων. τὸ
 δὲ καὶ τὰ μὲν οὐ πιστεύουσιν οἱ νέοι ἀλλὰ λέγουσι τοιαύτην ἔχει
 40 ἔννοιαν, ὥς οἱ νέοι περὶ τῶν φυσικῶν καὶ τῶν θείων ἀκούοντες, ἐπεὶ μή-
 πω τῆς προσηκούσης αὐτοῖς ἐμπειρίας ἀπήλαυσαν, χρόνου δεόμενοι πλείο-

7 παρὰ α: περὶ Β
ἐκεῖθεν α

26 et 30 πρότερον α: πρότερα Β

32 ἐσχάτως Β:

νος καὶ τριβῆς, λέγειν μὲν καὶ διὰ στόματος προφέρειν ἃ ἐν ταῖς οἰκείαις 103^r
 ἀκοαῖς περὶ αὐτῶν ὑπεδέξαντο δύνανται, κατάληψιν δὲ ἔχειν ἀδυνατοῦσιν 5
 ἐν πράγμασιν. ἐπὶ δὲ τῶν μαθηματικῶν οὐ μόνον λόγους προφέρουσιν
 ἀλλὰ καὶ τὸ τί ἐστὶν οἶδασι διὰ τὸ μὴ πολλοῦ δεῖσθαι χρόνου πρὸς τῷ
 5 καὶ τοὺς ὅρους αὐτῶν ἐπίστασθαι. τὸ γὰρ οὐ πιστεύουσι τοῦτο δηλοῖ,
 ὅτι οὐκ ἐν πίστει καὶ πληροφορίᾳ τῶν πραγμάτων καθίστανται. νέους
 δὲ ὀνομάζει ἐνταῦθα τοὺς παῖδας, ἐπεὶ καὶ ἐξ ἀρχῆς περὶ παιδὸς τὴν ζή-
 τησιν προὔθετο, διότι μαθηματικὸς μὲν παῖς γένοιτ' ἄν, σοφὸς δὲ ἢ φυ-
 σικὸς οὐ, παῖδα ὀνομάζων ἴσως τὸν ἐγγὺς τῆς ἡβῆς ἢ τὸν ἥδη ἡβάζοντα 10
 10 ἢ καὶ μετὰ τὴν ἡβὴν μικρόν.

p. 1142^a20 Ἔτι ἡ ἀμαρτία ἢ περὶ τὸ καθόλου ἐν τῷ βουλευέ-
 σθαι ἢ περὶ τὸ καθ' ἕκαστα. ἢ γὰρ ὅτι πάντα τὰ βαρύσταθμα
 ὕδατα φαῦλα, ἢ ὅτι τοδὶ βαρύσταθμον.

Τοῦτο πρὸς τὰ ἀνωτέρω ἐστίν, ὅτι δεῖ τῇ εἰδήσει τοῦ οἰκείου ἀγα-
 15 θοῦ τῆς τοῦ κοινοῦ ἀγαθοῦ γνώσεως, ὡς δεῖσθαι τὸν ἑαυτῷ φρόνιμον τοῦ
 οἰκονομικοῦ ἢ καὶ αὐτοῦ τοῦ πολιτικοῦ. ὁ γὰρ βουλευσάμενος ἢ ἡμαρτε 15
 περὶ τὴν βούλευσιν ἢ ἡβστόχησε. τὸ δὲ εὐστοχῆσαι καὶ ἀμαρτεῖν ἐν
 ἑκατέρῳ γενέσθαι δύναται, ἐν τε τῷ καθόλου καὶ τῷ καθ' ἕκαστα· ὥστε
 ἄμφω δεῖ τὸν φρόνιμον ἔχειν, καὶ τὴν τοῦ καθόλου ἀγαθοῦ γνῶσιν καὶ
 20 τὴν τοῦ καθ' ἕκαστα. καθόλου δὲ ἀγαθὸν λέγει καὶ καθ' ἕκαστα τὸ κοινὸν
 καὶ ἰδικόν. ἐστὶ δὲ τὸ μὲν ἰδικόν τοῦ ἰδίως φρονίμου, τὸ δὲ κοινὸν τοῦ
 οἰκονομικοῦ καὶ ἔτι τοῦ πολιτικοῦ, ὥστε δεῖ τῷ ἰδίως φρονίμῳ τοῦ οἰκο-
 νομικοῦ καὶ πολιτικοῦ, ἵνα μὴ μόνον τοῦ ἰδίως ἀγαθοῦ ἔχῃ τὴν εἶδησιν
 ἀλλὰ καὶ τοῦ κοινοῦ, ἵν' εὖ βουλευοίτο καθ' ἕκαστον. παράδειγμα δὲ 20
 25 ἔθηκε τοῦ μὲν καθόλου καὶ κοινοῦ ἀγαθοῦ τὸ πάντα τὰ βαρύσταθμα ὕδα-
 τα φαῦλα εἶναι, τοῦ δὲ μερικοῦ καὶ καθ' ἕκαστα τὸ ὅτι τοδὶ τὸ ὕδωρ βα-
 ρύσταθμον. ὁ δὲ ἀμαρτάνων περὶ τὴν χρῆσιν τῶν ὑδάτων ἀδιαφόρως
 τοῖς ὕδασι χρήσεται καὶ προσήσεται τὰ φαῦλα ὡς μὴ μετέχοντα τῆς φαυ-
 λόττητος ἢ ἀπλῶς ἢ καθ' ἕκαστα. ὡς οὖν ὁ κακῶς βουλευόμενος περὶ τῶν
 30 ὑδάτων καὶ καθόλου καὶ ἐν μέρει καὶ τὰ φαῦλα καὶ τὸ φαῦλον προσήσε- 25
 ται καὶ ἀμαρτητικῶς αὐτοῖς χρήσεται, οὕτω καὶ ὁ περὶ τὰγαθοῦ βουλευσά-
 μενος ἢ καθόλου ἀμαρτήσεται ἢ καθ' ἕκαστον. καὶ ἐπεὶ τελειότερον τὸ κοι-
 νὸν τοῦ καθ' ἕκαστα ὡς περιεκτικὸν αὐτοῦ, τελειότερος ἔσται ὁ φρόνιμος, ὁ
 τοῦ κοινοῦ κεκτημένος εἶδησιν. δεῖ ἄρα τῷ ἰδικῶς φρονίμῳ τοῦ οἰκono-
 35 μικοῦ καὶ πολιτικοῦ, ὡς τῶν κοινῶς ὠφελίμων ἐχόντων κατάληψιν.

2 περὶ scripsi: παρ' Ba

7 ἐπεὶ B: ἐπειδὴ a

ἐξ ἀρχῆς] A 1 p. 1095^a2

10. 11 βουλευέσθαι corr. ex βούλεσθαι B: βουλεύσασθαι a et Aristoteles

12 ἕκαστα B:

ἕκαστον a et Aristoteles

20 καὶ καθέκαστα B: καὶ καθέκαστον a

22 καὶ ἔτι τοῦ πο-

λιτικοῦ B: om. a

23 ἔχῃ B: ἔχει a

31 ἀμαρτητικῶς scripsi: ἀμαρτικῶς Ba

33 καθέκαστα B: καθέκαστον a

p. 1142^a23 Ὅτι δ' ἡ φρόνησις οὐκ ἐπιστήμη, φανερόν. τοῦ γὰρ 103^r
ἐσχάτου ἐστίν, ὥσπερ εἴρηται. τὸ γὰρ πρακτὸν τοιοῦτον.

Τοῦτο ὡς πόρισμα τοῖς προσεχῶς εἰρημένοις ἠκολούθησεν. ἔδειξε 30
μὲν γὰρ καὶ ἀνωτέρω τὸ διάφορον ἐπιστήμης καὶ φρονήσεως. ἐπεὶ δὲ
5 καὶ νῦν ἀδύνατον, ἔδειξε διὰ τῶν προσεχῶς εἰρημένων φρόνιμον εἶναι τὸν
νέον, διότι ἐμπειρίας δεῖ πρὸς τὴν φρόνησιν, ἧς ὁ νέος ἀμέτοχος, τὰ δὲ
πρακτὰ περὶ αὐτῆς φρόνησις καθ' ἑκάστα ἐστίν, τὰ δὲ καθ' ἑκάστα ἐκ πείρας
καὶ ἐμπειρίας καταλαμβάνεται, τοῦτο μὲν αὐτῷ συνετέλεσεν εἰς τὸ δεῖξαι,
μὴ δύνασθαι εἶναι τὸν νέον φρόνιμον. ἠκολούθησε δὲ ἐξ ἀνάγκης ἐντεῦθεν 35
10 καὶ τὸ δῆλον γενέσθαι τὸ εἶναι ἐτέρας ἀλλήλων ἐπιστήμην καὶ φρόνησιν,
εἴ γε ἡ μὲν ἐπιστήμη περὶ τὰ καθόλου, ἡ δὲ φρόνησις περὶ τὰ καθ' ἑκάστα
καὶ ἄλλως, ὅτι ὁ νέος ἐπιστήμων εἶναι δύναται, νέος μὲν ὢν, φρόνιμος
δὲ οὐ, διὰ τὸ δεῖσθαι μακροῦ χρόνου καὶ πολλῆς ἐμπειρίας τὴν φρόνησιν.

p. 1142^a25 Ἀντίκειται μὲν δὲ τῷ νῷ. ὁ μὲν γὰρ νοῦς τῶν ὄρων,
15 ὧν οὐκ ἔστι λόγος. ἡ δὲ τοῦ ἐσχάτου οὐ οὐκ ἔστιν ἐπιστήμη
ἀλλ' αἰσθησις, οὐχ ἡ τῶν ἰδίων, ἀλλ' οἷα αἰσθανόμεθα ὅτι
τὸ ἐν τοῖς μαθηματικοῖς ἔσχατον τρίγωνον· στήσεται γὰρ 40
κάκει. ἀλλ' αὕτη μᾶλλον αἰσθησις ἢ φρόνησις, ἐκείνης δὲ
ἄλλο εἶδος.

20 Ὅσπερ τῆς ἐπιστήμης διὰ τοῦ ῥηθέντος πορίσματος διάφορον τὴν
φρόνησιν ἔδειξε, προσθήκην τοῦτο ποιησάμενος ἐπὶ τοῖς πρότερον περὶ τῆς
διαφορᾶς αὐτῶν εἰρημένοις, οὕτω καὶ ταῦτα προστίθησιν, ἐφ' οἷς πρότερον
περὶ φρονήσεως εἴρηκε καὶ τοῦ νοῦ, δεικνύων καὶ αὐτοῦ τὴν φρόνησιν δια-
φέρουσιν. ἀντικεῖσθαι γὰρ φησι τὴν φρόνησιν τῷ νῷ κατὰ τὸ ὑποκείμε-
25 νον, ὡς καὶ τὴν ἐπιστήμην. καὶ γὰρ τῆς ἐπιστήμης περὶ τὰ καθόλου 45
καταγινομένης, διαφέρει αὐτῆς ἡ φρόνησις, ὅτι περὶ τὰ καθ' ἑκάστα, οὕτω
καὶ τοῦ νοῦ διαφέρει ἡ φρόνησις, ὅτι ὁ μὲν τῶν ὄρων ἐστὶ γνωστικός, ὧν
οὐκ ἔστι λόγος. ὄρους δὲ φησιν ἢ τοὺς ὀριστικούς λόγους, οἷς χρῶνται
οἱ μαθηματικοί, ἕκαστος κατὰ τὴν ἑαυτῶν ἐπιστήμην, οἷον ὁ μὲν ἀριθμη-
30 τικός, τί ἐστὶν ἀριθμὸς ἀπλῶς ἢ τί ἐστὶ περιττὸς ἀριθμὸς ἢ τί ἄρτιος καὶ
τοὺς λοιπούς, ὁ δὲ γεωμέτρης τί (ἐστὶ) στιγμὴ, τί ἐστὶ γραμμὴ, τί ἐστὶν
ἐπιφάνεια, τί σῶμα, τί κύκλος, τί τρίγωνον καὶ τῶν σχημάτων ἕκαστον 50
καὶ ὅσα ἕτερα ὀριστικῶς ἐκεῖσε λαμβάνονται ἢ ἀπλῶς τὰς πρώτας ἀρχάς.
πᾶσαι γὰρ αἱ ἀρχαὶ τῶν ἐπιστημῶν ὅροι πῶς εἰσιν, ἐπεὶ ἀναλύσει χρώ-
35 μενοι, μέχρις αὐτῶν ἀνιόντες, παυόμεθα, ζητοῦντές τι τῶν ἀρχῶν ἰδικώτε-

15 οὐ B et Arist. vulg.: om. a et Arist. codd. K^bM^b

πρὸς a

24 τῷ νῷ B: καὶ τῷ νῷ a

31 ἐστὶ addidi: om. Ba

34 ἀναλύσει

a: ἀναλογία B

35 παυόμεθα a: παύομεν B

20 διάφορον B: διαφορὰν

ρον. ἐπεὶ τοίνυν τοῦθ' οὕτω καὶ διττῶς ἐξείληπται, καὶ τὸ ὦν | οὐκ 103^v
 ἔστι λόγος διττῶς νοηθήσεται, ἢ λόγος ὁ τὸ τί ἦν εἶναι, ἢ αἰτίας ἀπό-
 δοσις καὶ συλλογισμός. καθ' ἑκάτερον γὰρ οὐκ ἔσονται ἀρχαὶ αἱ ἀρχαί,
 ὥστε καὶ εἰς ἄπειρον ἀνιούσι μηδὲ ἐπιστήμας εἶναι τὰς ἐπιστήμας συμ-
 5 βήσεται. δείκνυσι δὲ ἐνταῦθα ἑτέραν τοῦ νοῦ τὴν φρόνησιν διὰ τὸ
 τὸν μὲν νοῦν τῶν πρώτων εἶναι, ἃ εἰσιν οἱ ὅροι, τὴν δὲ φρόνησιν τῶν
 ἐσχαίων, ἃ εἰσιν τὰ αἰσθητὰ καὶ καθ' ἕκαστα. ὥστε καὶ ταῦτη διαφέρει 5
 κατὰ τὰ ὑποκείμενα, ὡς ἀδύνατον εἶναι ἐν ὑπάρχειν καὶ τὸ αὐτὸ κατ'
 εἶδος τό τε περὶ τὰ πρῶτα γινόμενον καὶ τὸ περὶ τὰ ἔσχατα. ὅρα δὲ ὅτι
 10 τὰ ἀμφοῖν ὑποκείμενα, φρονήσει καὶ νῶ, κοινωνοῦσι κατὰ τὸ ἀνεπίστημον.
 οὔτε γὰρ τῶν ὅρων ἐπιστήμη οὔτε τῶν αἰσθητῶν καθ' ἕκαστα, ἀλλ' ἐκεῖ
 μὲν διὰ τὸ ὑπερκεῖσθαι τῆς ἐπιστήμης τοὺς ὅρους, ἐνταῦθα δὲ διὰ τὸ
 λείπεσθαι ἐπιστήμης τὰ ὑποκείμενα τῇ φρονήσει, αἰσθησιν δὲ εἶναι τὴν
 ταῦτα γινώσκουσιν. πῶς δὲ ἐπὶ μὲν τοῦ ὑποκειμένου τῷ νῶ τῷ πληθύν- 10
 15 τικῷ ἐχρήσατο ἀριθμῷ, ἐπὶ δὲ τοῦ ὑποκειμένου τῇ φρονήσει τῷ ἐνικῷ,
 καίτοι τὰ καθ' ἕκαστα πλείω τῶν καθόλου τῷ ἀριθμῷ· τὸ μὲν γὰρ καθό-
 λου ἕκαστον ἓν, τὰ δὲ καθ' ἕκαστα πλείω ὄντα εἰς ἓν τὸ προσεχὲς καθό-
 λου ἀνάγονται, ὡς ὁμοῦ περιεχόμενα ὑπ' αὐτοῦ; ἢ ὅτι ἡ μὲν φρόνησις
 ἐν ταῖς ἐνεργείαις αἰεὶ ἓν τι λαμβάνει τῷ ἀριθμῷ περὶ οὗ σκοπεῖ καὶ με-
 20 λετᾷ τὴν κατόρθωσιν, ὁ δὲ νοῦς καθόλου αἰεὶ, τὸ δὲ καθόλου περιεκτικὸν
 πολλῶν, ὥστε τὸ ἐν τοῦ νοῦ πολλὰ τῇ περιοχῇ. διὰ τοῦτο ἐκεῖ μὲν 15
 πληθυντικῶς εἶπεν, ὧδε δὲ ἐνικῶς. αἰσθησις δὲ φησιν οὐχ ἡ τῶν
 ἰδίων, ἀλλ' οἷα αἰσθανόμεθα. οὐχ οὕτω, φησὶν, αἰσθησιν λέγομεν
 τὴν ἐνεργοῦσαν περὶ τὸ ὑποκείμενον τῇ φρονήσει, ὡς λέγομεν ἐφ' ἑκάστου
 25 γένους τῶν αἰσθητῶν, ἰδίαν εἶναι αἰσθησιν τὴν ἐνεργοῦσαν περὶ αὐτό, ὡς
 περὶ μὲν τὰ χρώματα τὴν ὄρασιν, περὶ δὲ τοὺς ψόφους τὴν ἀκοήν, περὶ
 δὲ τὰς ὁσμὰς τὴν ὀσφρησιν, περὶ δὲ τοὺς χυμοὺς τὴν γεῦσιν, καὶ τὴν
 ἀφήν περὶ τὰ ἀπτά, ἀλλ' ἀπλῶς τὰ καθ' ἕκαστα καὶ ἐν οἷς ἡ αἰσθητικὴ 20
 γνῶσις ἐνεργεῖν πέφυκεν. εἰ γὰρ τις περὶ τῆσδε τῆς εἰρήνης ἢ τοῦδε
 30 τοῦ πολέμου βουλευοίτο, εἰ δεῖ ἔσεσθαι ἢ μή, καὶ εἰ ἔσται, πῶς ἔσται
 καὶ διὰ τί ἔσται, καὶ εἰ οὐκ ἔσται ὡσαύτως, οὐχ ὡς περὶ ἰδίου μιᾷ τινι
 τῶν αἰσθήσεων βουλεύεται, ἀλλὰ περὶ τοῦ ἀπλῶς καὶ καθ' ἕκαστα αἰσθη-
 τοῦ. τίθησι δὲ καὶ παράδειγμα τοῦ εἰρημένου τὸ τοῖς μαθηματικοῖς ἔσχα-
 τον. εἰ γὰρ καὶ μαθηματικῆς ἐπιστήμης ἐστὶ τὸ ἀποδείξαι περὶ τῶν καθ'
 35 αὐτὸ ὑπαρχόντων τῷ τριγώνῳ, καὶ καθόλου ἢ ἀποδείξεις γίνεται, ἀλλὰ τὸ 25
 ἔσχατον τρίγωνον ἦτοι τὸ ἄτομον καὶ καθ' ἕκαστον ἢ τοιοῦτόν ἐστιν οὐκ
 ἐπιστήμη ἀλλ' αἰσθήσει ὑπόκειται, οὐχ ὡς χρῶμα οὐδ' ὡς ψόφος οὐδ'
 ὡς ἄλλο τι, ὁ παρά τινος μιᾶς τῶν αἰσθήσεων κρίνεται, ἀλλ' ὅτι καθ'
 ἕκαστον. ὅτι δὲ αἰσθητὸν τοῦτο, ἔδειξεν ἐκ τοῦ εἰπεῖν στήσεται γὰρ
 40 καὶ κεῖ. ὅτι γὰρ, φησὶν, αἰσθητὸν τὸ ἔσχατον τρίγωνον, ὁῦλον ἐντεῦθεν.

2 αἰτίας B: αἰτία a

5 ἑτέραν B: καὶ ἑτέραν a

τοῦ νοῦ τὴν B: τὴν τοῦ

νοῦ a

7 ταῦτη B: ταῦτα a

13 ἐπιστήμης B: ἐπιστήμην a

31 διὰ τί

B: διότι a

κατιῶν γὰρ ἂν τις ἀπὸ τῶν καθόλου καὶ περιεχόντων εἰς τὰ μερικὰ καὶ 103^v
 περιεχόμενα, στήσεται εἰς τὸ ἔσχατον, ὥς καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων γίνεται,
 ὁπότε τις ἀπὸ τῶν καθόλου κάτεισιν. ἴσταται γὰρ ὁ κατιῶν, ἐλθὼν εἰς τὰ 30
 ἔσχατα. δύο γὰρ ἔξεις τῶν γνωστικῶν δυνάμεων αἱ ἀκρότητες, πρῶται
 5 καὶ ἔσχαται· κάτωθεν μὲν ἀνιόντων ἡμῶν ὁ νοῦς ἔσχατος, ὅτι μέχρις
 αὐτοῦ καὶ τῶν ὑπ' αὐτοῦ γνωσχομένων ἡ ἄνοδος, ἡ δὲ αἴσθησις πρώτη,
 ὅτι ἀπὸ ταύτης τῆς ἀνόδου ἀρχόμεθα· εἰ δ' ἄνωθεν τὴν ὁρμὴν ποιού-
 μεθα καὶ τὴν κίνησιν ἀπὸ τοῦ νοῦ πρώτου ἀπὸ τῶν γνωστικῶν ἀρχόμεθα
 ἔξεων, καὶ πρῶτα καὶ ἀρχὰς τὰ παρ' αὐτοῦ γνωσχόμενα τίθεμεν, εἰς
 10 ἔσχατην δὲ καταντῶμεν τὴν αἴσθησιν, καὶ ἃ ὑπ' αὐτῆς γινώσκεισθαι πε- 35
 φύκε· ταῦτα δὲ τὰ μερικὰ καὶ καθ' ἕκαστα. καὶ ὅταν οὕτω λέγωμεν, οὐ
 μίαν τινὰ λαμβάνομεν τῶν κατὰ μέρος αἰσθήσεων, οἷον ὄρασιν ἢ ἀκοὴν ἢ
 ἄλλην τινὰ τῶν στυστοίχων ἀλλ' ἀπλῶς τὴν κοινὴν. δεῖ γὰρ ἀμερῶς
 ἐσχάτου τινός, ὃ κρίνει τάναντία ἐπὶ τῶν αἰσθητῶν καὶ τὰ ἑτερογενῆ.
 15 οἷον <ἴν'> ὥς ἐπὶ παραδείγματος εἵπωμεν τῆς ὀράσεως, τὸ μὲν γὰρ φῶς
 ὁρᾷ εἰς τὸν ἀέρα καὶ αὐτὸν κατὰ τὰ εἶδη τῶν ὀρατῶν διατίθῃσιν, ὃ δὲ
 παραπέμπει ταῦτα τῇ κόρῃ, ἡ δὲ τῷ αἰσθητῷ πνεύματι, τὸ δὲ τῇ ἀπλῶς 40
 αἰσθήσει ἢ ἀμερῆς οὕσα καὶ τάναντία καταλαμβάνει καὶ τί ἀλλήλων δια-
 φέρουσι κρίνειν δύναται. οὕτως ἐπὶ ἀκουστῶν, οὕτως ἐπὶ ὁσφραντῶν, οὕ-
 20 τως ἐπὶ πάντων τῶν αἰσθητῶν γίνεται, ὥς δύνασθαι τὴν κοινὴν αἴσθησιν,
 ἀμερῇ οὕσαν, καὶ τάναντία καὶ τὰ ἑτερογενῆ κρίνειν πρὸς ἀλλήλα τί δια-
 φέρουσιν. ἀλλ' αὕτη μᾶλλον ἢ αἰσθησις ἢ φρόνησις, ἐκείνη δὲ
 ἄλλο εἶδος. ἐπεὶ περὶ τῶν πρακτῶν καὶ βουλευτῶν εἶρηκε καὶ ταῦτα
 εἶναι καθ' ἕκαστα καὶ αἰσθητά, καὶ περὶ ταῦτα τὴν φρόνησιν καταγίνεσθαι, 45
 25 ὥς εἶναι τὸ λογιζόμενον προσεχῶς αὐτῶν ἐφαπτόμενον, ὥσπερ σύγκρισιν
 ποιεῖται τοῦ μετὰ φρονήσεως αἰσθάνεσθαι τοῦ καθ' ἕκαστα καὶ τοῦ ἀπλῶς,
 ἥτοι κατὰ τὴν κοινὴν αἴσθησιν. τὸ γὰρ οἷα αἰσθανόμεθα τοῦτο δηλοῖ,
 ἥτοι τῇ κοινῇ αἰσθήσει καθ' ἣν ἡμῖν προσγίνεται τὸ αἰσθάνεσθαι, ἥτις
 μία τέ ἐστι καὶ κοινῇ πρὸς πάντα ἐνεργοῦσα τὰ αἰσθητά. ἡ γὰρ εἰς πέντε
 30 διαίρεσις κατὰ τὰ αἰσθητά γίνεται, ὧν δεῖ τῇ κοινῇ αἰσθήσει, ἴν' ὥς ὀρ-
 γάνοις χρωμένῃ αὐτοῖς τοῖς διαφόροις κατὰ γένος προσβάλλῃ δι' αὐτῶν 50
 αἰσθητοῖς. ἐκείνη δὲ μία καὶ ἡ αὐτὴ ἐστι, καὶ ὥσπερ ποιότητά τινα ταυ-
 τηνὶ τὴν κοινότητα τῇ ἀπλῶς προσάπτων αἰσθήσει. οὐ λέγομεν, φησὶν, αἴ-
 σθησιν τὴν τῶν ἰδίων αἰσθητῶν τῇδε ἢ τῇδε, ὃ δι' αἰσθητηρίου τινός
 35 ἐνεργεῖ, ἀλλὰ τοιαύτην λέγομεν ὁποῖα αἰσθήσει ἀπλῶς καὶ κοινῶς αἰσθα-
 νόμεθα. φησὶ δὲ ταύτην μᾶλλον εἶναι αἴσθησιν, τὴν μετὰ | φρονήσεως, 104^r
 ὅτι σὺν λόγῳ καὶ ἐπιστάσι, ἐκείνη δὲ ἄλογός τε καὶ ἀνεπίστατος. ὅσον
 οὖν τὸ μετὰ λόγου κρεῖττον τοῦ ἄνευ λόγου, τοσοῦτον κρεῖττον αἰσθήσεως

3 τὰ B: om. a

10. 11 πέφυκε B: πεφύκασι a

13 ἀμερῶς B: ἀμεροῦς a

15 ἴν' a: om B

17 αἰσθητῷ B: αἰσθητικῷ a

22 ἡ αἴσθησις Ba: αἴσθησις

Aristoteles

ἐκείνη Ba: ἐκείνης Aristoteles

25 προσεχῶς a: προσεχῇ B

26 μετὰ φρονήσεως a: μεταφερομένως B

34 τῇδε ἢ τῇδε B: τῇ, ἢ τῇ a

δ B:

ἢ a

35 ἐνεργεῖ B: ἐνεργεῖται a

38 κρεῖττον B: κρεῖττων a

ἡ φρόνησις τῆς τοῦ αἰσθητοῦ ἰδίας αἰσθήσεως· διὸ καὶ ἄλλο εἶδος 104^r
ἐκείνη ἡ αἰσθησις ταύτης τῆς αἰσθήσεως, ὡς καὶ τὸ λογικὸν τοῦ ἀλόγου
ἕτερον.

p. 1142^a31 Τὸ ζητεῖν δὲ καὶ τὸ βουλευέσθαι διαφέρει· τὸ γὰρ
5 βουλευέσθαι ζητεῖν τί ἐστι.

Διδάξας ἱκανῶς ἤδη περὶ τῶν πέντε ἔξεων, λέγω δὲ φρονήσεως τέ- 5
χνης ἐπιστήμης σοφίας νοῦ, καθ' ἃς τὸ ἀληθεύειν ἀνθρώποις ἐστί, προτί-
θεται καὶ περὶ ἐτέρων τινῶν ἔξεων διδάξειν, αἱ καὶ αὐταὶ τῇ φύσει θεω-
ροῦνται τῶν ἀνθρώπων γινόμεναι ἐνεργούντων κατὰ λόγον. ἐχρῆν γάρ,
10 ὡς ἐπὶ τῶν πρακτικῶν ἐνεργειῶν ἀνελλιπῇ τὴν διδασκαλίαν εἰργάσατο,
οὕτω ποιῆσαι καὶ ἐπὶ τῶν διανοητικῶν, καὶ πρῶτον παραδίδωσι περὶ εὐ-
βουλίας. ποιεῖται δὲ κἀνταῦθα τὴν διδασκαλίαν ὁμοιότροπον τῇ προτέρᾳ, 10
διῆστῶν μὲν ἐκάστην τούτων τῶν ἔξεων ἀπὸ τῶν ἄλλων, πρὸς ἃς ἔχει
τινὰ ὁμοιότητα, καὶ ἀποδιδούς τὸν λόγον αὐτῆς ἰδιάζοντα καὶ ἀντιστρέφον-
15 τα πρὸς αὐτήν. ἐπεὶ δὲ περὶ φρονήσεως ἔλεγε προσεχῶς, οἰκεῖον δὲ τῇ
φρονήσει τὸ εὖ βουλευέσθαι, διὰ τοῦτο καὶ περὶ εὐβουλίας πρῶτον τὸν
λόγον ποιεῖται. ἀλλ' ἐπεὶ τὸ ἀπλῶς βουλευέσθαι περιεκτικὸν τοῦ εὖ τοῦτο
ποιεῖν ἢ μή, τούτου ἕνεκα λέγει τι πρῶτον μικρὸν περὶ τοῦ βουλευέσθαι.
ἀλλὰ καὶ ζητητικὸς ὁ ἄνθρωπος ὡς καὶ βουλευτικός, καὶ ἐοίκασιν ἀλλή- 15
20 λαις ζήτησις καὶ βούλευσις. διὰ τοῦτο τίθησι πρότερον τὴν διαφορὰν
τοῦ ζητεῖν τε καὶ τοῦ βουλευέσθαι, καὶ λέγει καθολικώτερον εἶναι τὸ ζη-
τεῖν τοῦ βουλευέσθαι. πᾶς γὰρ ὁ βουλευόμενος ζητεῖ, οὐ μὲν καὶ πᾶς
ὁ ζητῶν βουλεύεται. ἡ μὲν γὰρ βούλευσις περὶ τῶν πρακτέων ἐστὶ ζή-
τησις, ἐστὶ δὲ καὶ ζήτησις περὶ ἕτερα θεωρητά, οὐχὶ πρακτέα, τυγχάνοντα.
25 τὸ γὰρ ζητεῖν εἰ σύμμετρος ἢ ἀσύμμετρος ἢ διάμετρος τῇ πλευρᾷ ἢ εἰ
σελήνῃ τῇ σκιᾷ ὑποπίπτει τῆς γῆς ἢ μή, οὐχὶ τῶν πρακτῶν εἰσὶν ἀλλὰ 20
τῶν θεωρητῶν. διὰ τοῦτό τις ζήτησις ἢ βούλευσις, ὡς εἶδος οὕσα ζητή-
σεως, καὶ τι ζητεῖν τὸ βουλευέσθαι.

p. 1142^a32 Δεῖ δὲ διαλαβεῖν καὶ περὶ εὐβουλίας τί ἐστι, πότε-
30 ρον ἐπιστήμη τις ἢ δόξα ἢ τι ἄλλο γένος.

Τῷ περὶ φρονήσεως διδάξαντι ἀναγκαῖον ἦν καὶ περὶ εὐβουλίας εἰ-
πεῖν, διότι τῇ φρονήσει ἀναγκαῖόν ἐστι τὸ ὀρθῶς βουλευέσθαι. διὰ τοῦτο
περὶ φρονήσεως διδάξας ἀκολούθως καὶ τὴν εὐβουλίαν τί ἐστι παραδίδωσι, 25
πρῶτον μὲν τί οὐκ ἐστὶ λέγων καὶ διαστέλλων αὐτὴν ἀπὸ τῶν ἔξεων, ὧν
35 εἰκὸς δόξαι μίαν αὐτὴν τοῖς μὴ σὺν ἀκριβείᾳ σκοποῦσιν, ἃς καὶ ἐκτίθεται.

4 τὸ (ante βουλευέσθαι) B et Arist.: om. a

8 αὐταὶ scripsi: αὐται Ba

8. 9 τῶν

ἀνθρώπων θεωροῦνται a

14 καὶ (ante ἀποδιδούς) B: om. a

18 περὶ scripsi:

παρὰ Ba

29 διαλαβεῖν Ba et Arist. cod. Ob: λαβεῖν Arist. vulg.

30 post ἢ

δόξα add. ἢ ευστοχία a et Arist.: om. B

τι ἄλλο B: ἄλλο τι a

p. 1142^a34 Ἐπιστήμη μὲν δὴ οὐκ ἔστιν· οὐ γὰρ ζητοῦσι περὶ 104^r
 ὧν ἴσασιν, ἡ δ' εὐβουλία βουλή τις, ὃ δὲ βουλευόμενος ζητεῖ
 καὶ λογίζεται.

Πρὸ τῶν ἄλλων τῆς ἐπιστήμης τὴν εὐβουλίαν διίστησιν, οὕτω συλλο-
 5 γιζόμενος· ἡ ἐπιστήμη οὐ ζητεῖ, ἡ εὐβουλία ζητεῖ, ἡ εὐβουλία ἄρα οὐκ 30
 ἔστιν ἐπιστήμη. καὶ ἔστιν ὁ συλλογισμὸς ἐν δευτέρῳ σχήματι καὶ κατα-
 σκευάζει τὴν μὲν μείζω πρότασιν οὕτως. ὁ ἐπιστήμων ἴσῃσι τὰ ἐπιστη-
 τά, περὶ ὧν τις ἴσῃσιν οὐ ζητεῖ, ὁ ἐπιστήμων ἄρα οὐ ζητεῖ περὶ τῶν
 ἐπιστητῶν. καὶ ἔστιν οὗτος ὁ λόγος ἐν πρώτῳ σχήματι. τὴν δὲ ἐλάττω
 10 πρότασιν οὕτως· ἡ εὐβουλία βουλή τις, ὁ βουλευόμενος ζητεῖ, ἡ εὐβουλία
 ἄρα ζητεῖ. βουλή γὰρ καὶ βούλευσις τὸ αὐτό. ἕτερον δὲ ἡ βούλησις
 παρὰ τὴν βουλήν καὶ τὴν βούλευσιν. ἐκεῖ γὰρ οὐκ ἔστι ζήτησις, ἀλλὰ 35
 μόνον ὁρεῖς τοῦ βουλευτοῦ πράγματος. τὸ δὲ καὶ λογίζεται μέσος ὅρος
 ἐστὶ πρὸς τὸ δεῖξαι ζητοῦντα τὸν βουλευόμενον, ἵνα τοιοῦτος ὁ λόγος γέ-
 15 νηται· ὁ βουλευόμενος λογίζεται, ὁ λογιζόμενος ζητεῖ, ὁ βουλευόμενος
 ἄρα ζητεῖ. εἶπε δὲ οὐ γὰρ ζητοῦσι περὶ ὧν ἴσασιν πρὸς τοὺς ἐπι-
 στήμονας ἀναπέμπων τὸν λόγον, ἵν' εἴῃ οὕτω νοούμενον τὸ λεγόμενον, ὅτι
 δὲ οὐκ ἔστιν ἡ ἐπιστήμη ἡ εὐβουλία, δῆλον ἀπὸ τοῦ τοὺς ἐπιστήμονας
 μὴ ζητεῖν περὶ ὧν εἰσιν ἐπιστήμονες. μετέλαβε δὲ τὸν λόγον ἀπὸ τῆς 40
 20 ἐπιστήμης ἐπὶ τοὺς ἐπιστήμονας διὰ τὸ τὴν ἐπιστήμην μὲν κεκρύφθαι
 ἐν τῇ ψυχῇ, τοὺς ἐπιστήμονας δὲ εἶναι τοὺς ἐναργῶς ἐνεργοῦντας
 ἐκτός.

p. 1142^b2 Ἀλλὰ μὴν οὐδ' εὐστοχία· ἄνευ γὰρ λόγου καὶ τα-
 χύ τι ἡ εὐστοχία, βουλεύεται δὲ πολὺν χρόνον, καί φασι
 25 πράττειν μὲν δεῖν ταχὺ τὰ βουλευθέντα, βουλεύεσθαι δὲ βρα-
 δέως.

Ἐπεὶ τὸ στοχάζεσθαι ἔχει τινὰ κοινωνίαν πρὸς τὸ βουλεύεσθαι, καθὼ
 ἀμφοτέρω πρὸ τοῦ πράγματος γίνονται, πρὸς δ' ἀφορῶσιν ὃ τε βουλευόμε- 45
 νος καὶ ὁ στοχαζόμενος, εἰκὸς ἦν δοῖναι τινὰ ταῦτόν εἶναι τὸ στοχάζεσθαι
 30 καὶ βουλεύεσθαι, καὶ διὰ τοῦτο ταῦτόν καὶ τὸ εὖ ἐνεργεῖν καθ' ἑκάτερον.
 διαστέλλει τοίνυν καὶ ἀπὸ τῆς εὐστοχίας τὴν εὐβουλίαν· ἡ δὲ διαστολή
 κατὰ τὸν χρόνον, καί φησι τὴν μὲν εὐστοχίαν ἄνευ λόγου εἶναι, ἥτοι τῆς
 κατὰ τὸν λόγον μελέτης καὶ σκέψεως καὶ ἐπὶ χρόνον βραχύν. ὁ δὲ βου-
 λευόμενος μελετᾷ καὶ πολὺν χρόνον βουλεύεται, ἐνδεὴς ὢν τῆς συμβαλλο-
 35 μένης πρὸς τὸ πρᾶγμα φρονήσεως καὶ ἀγνοῶν ἐξ ἀρχῆς, ὅπως αὐτῷ τὸ 50
 βουλευόμενον ἀνυσθήσεται. ταῦτα δ' ἀλλήλων διάφορα. φέρει δὲ καὶ

2 βουλή τις B et Aristoteles: βουλή τις ἐστίν a

Aristoteles

24 βούλεται, suprascripto ευ B: βουλεύονται a et Aristoteles

νονται B: γίνεται a

29 στοχάζεσθαι καὶ B: στοχάζεσθαι τὸ καὶ a

23 ἄνευ γὰρ B: ἄνευ τε γὰρ a et

28 γί-

τὴν δημώδη παροιμίαν εἰς μαρτυρίαν, συμβουλεύουσιν ἐπὶ μακρὸν 104^r
 μὲν βουλεύεσθαι, ταχέως δὲ πράττειν τὸ βουλευόμενον, ὥς τῆς μὲν βου-
 λῆς μακροῦ τινος δεομένης χρόνου, ὥστε τὸν τρόπον συστήσασθαι τῆς
 ἐπιτυχίας τοῦ πράγματος, τῆς δὲ πράξεως ταχύτητος, | ἵνα μὴ ἐναλλα- 104^v
 5 γέντος τοῦ βουλευτοῦ ἀνοιχείως ἔξει πρὸς αὐτὸ ὁ μελετηθεὶς τρόπος τῆς
 ἐπιτεύξεως, ὃ ἔστι τῆς τῶν ἐνδεχομένων ἀβεβαιότητος. χρῆται δὲ τῇ
 παροιμίᾳ ταύτῃ καὶ Ἰσοκράτης ἐν ταῖς πρὸς Νικοκλέα ὑποθήκαις. τὸ δὲ
 βουλεύεται δὲ πολὺν χρόνον ἐλλιπῶς εἴρηται, καὶ δέον προσκεῖσθαι
 τὸ ὁ βουλόμενος.

10 p. 1142^b5 Ἔτι ἡ ἀγχίνοια ἕτερον καὶ ἡ εὐβουλία· ἔστι δὲ εὐ- 5
 στοχία τις ἡ ἀγχίνοια.

Ἔτερον ἐπιχείρημα ἕτερα δεικνύον πρὸς ἀλλήλα εὐβουλίαν καὶ εὐ-
 στοχίαν, ἐκ μέρους ἢ ἐξ εἰδους τῆς εὐστοχίας ἔχον τὴν σύστασιν. ὁμο-
 λογούμενον γὰρ λαβὼν τὸ τὴν ἀγχίνοιαν εὐστοχίαν εἶναί τινα, δείκνυσι διὰ
 15 τούτου, ὥς οὐ ταῦτὸν εὐβουλία καὶ εὐστοχία. εἰ γὰρ ἦν τὸ αὐτό, ἔδει
 καὶ τὴν ἀγχίνοιαν, ἐπεὶ εὐστοχία τις ἐστίν, εἶναι καὶ εὐβουλίαν τινά. ἀλλὰ
 μὴν οὐκ ἔστιν εὐβουλία τις ἡ ἀγχίνοια, οὐκ ἄρα ταῦτὸν εὐβουλία καὶ εὐ- 10
 στοχία. ὅτι δὲ οὐκ ἔστιν ἡ ἀγχίνοια εὐβουλία, δῆλον ἐκ τοῦ ὅρου τῆς
 ἀγχινοίας. ἀγχίνοια γὰρ ἐστίν ἄσχετος ἀπόδοσις τοῦ μέσου· μέσον δὲ λέγομεν
 20 τὴν αἰτίαν, δι' ἣν ὁ ἐν τῷ συμπεράσματι κατηγορούμενος ὑπάρχει τῷ
 ὑποκειμένῳ, ὅταν ἐρωτώμενός τις, διὰ τί τόδε τῷδε ὑπάρχει, ἀσκέπτως
 καὶ ἀμελετήτως ἀποδῶ τὴν αἰτίαν, ὥς ἀγχίνους τοῦτο ποιεῖν λέγεται, οἷον
 εἰ τύχη, εἴ τις ἐρωτηθεῖη, διὰ τί τὸ διὰ τῆς τοιαύτης καταγραφῆς τῶν
 κύκλων ἀποτελούμενον τρίγωνον ἰσόπλευρόν ἐστιν, εἴποι ἀσκέπτως, διότι 15
 25 αἱ δύο πλευραὶ τῇ μιᾷ εἰσιν ἴσαι. οὕτω γὰρ λέγων κατὰ ἀγχίνοιαν ἀπο-
 δέδωκεν. ἡ δὲ ἄσχετος ἀπόδοσις ἀμελέτητος· ἡ δὲ εὐβουλία βούλευσις
 ἀγαθή· πᾶσα δὲ βούλευσις μελέτη καὶ σκέψις ἐστί, πᾶσα δὲ μελέτη καὶ
 σκέψις διὰ μακροῦ τινος τὴν γένεσιν δέχεται· ὥστε καὶ ἡ εὐβουλία διὰ
 μακροῦ. πῶς οὖν τὸ ἄσχετον καὶ ἀβούλευτον ὑπὸ τὴν σκέψιν ἀναχθῇ
 30 καὶ τὴν βούλευσιν, ὅτι δὲ ἡ ἀγχίνοια εὐστοχία, δῆλον. συντόμως γὰρ ἡ
 ἀγχίνοια μετὰ ὀρθοῦ στοχασμοῦ τὸ μέσον ἀποδίδωσιν. οὐ γὰρ ὁ τὸ τυχόν 20
 ἀποδοὺς οὗτος ἀγχίνους ἐστίν, ἀλλ' ὅς τὸ κυρίως αἴτιον τοῦ πράγματος
 ἀσκέπτως ἀποδιδῶ. οὐκ ἐπὶ μόνων δὲ θεωρεῖται τῶν θεωρητῶν ἡ ἀγχί-
 νοια, ἀλλ' οὐδὲν ἥττον καὶ ἐπὶ τῶν πρακτῶν. ὁ γὰρ λογοθετούμενος ἐπὶ
 35 πράξεσι λόγους ἀπαιτεῖται τῶν πεπραγμένων. εἰ γοῦν ἔχει τούτους ἐτοιμούς
 καὶ καλῶς αὐτοὺς ἀποδίδωσιν, ἀγχίνους ὀνομάζεται. διὰ τοῦτο χρὴ τὸν

4 ταχύτητος a: ταχύτητα B

5 ἔξει B: ἔξη a

7 ἐν ταῖς πρὸς Νικοκλέα ὑπο-

θήκαις] immo πρὸς Δημόνικον § 34

25 αἱ δύο πλευραὶ a: τῶν δύο πλευρῶν

ἐκάτερα ex correct. B

33 ἀποδιδῶ B: ἀποδῶσι a

34. 35 ἐπὶ πράξεσι B: ἐπὶ

ταῖς πράξεσι a

μετὰ λόγου διάγειν ἐν τῷ βίῳ αἰρούμενον λόγους ἔχειν αἰετῶν πραττο- 104^r
μένων εὖ ἔχοντας, καὶ ἑτοιμον εἶναι, εἴ τις αὐτὸν εὐθύνας ἀπαιτοίη τῶν 25
πράξεων, ἀποδιδόναι τοὺς λόγους αὐτῶν, ὥς ἑαυτὸν φυλάττειν ἀνεύθυνον.
ἄλλως γὰρ σπουδαῖον εἶναι ἀδύνατον.

5 p. 1142^b6 Οὐδὲ δὴ δόξα ἡ εὐβουλία (οὐδεμία), ἀλλ' ἐπεὶ ὁ μὲν
κακῶς βουλευόμενος ἀμαρτάνει, ὁ δὲ εὖ ὀρθῶς βουλευέται,
δῆλον ὅτι ὀρθότης τις ἡ εὐβουλία ἐστίν, οὔτ' ἐπιστήμης δὲ
οὔτε δόξης. ἐπιστήμης μὲν γὰρ οὐκ ἔστιν ὀρθότης (οὐδὲ γὰρ
ἀμαρτία), δόξης δ' ὀρθότης ἀλήθεια· ἅμα δὲ καὶ διώριστα
10 ἤδη πᾶν, οὐ δόξα ἐστίν. 30

Δείκνυσι διὰ τούτων τὴν εὐβουλίαν δόξης οὔσαν καὶ ἐπιστήμης ἐτέραν.
εἰπὼν δὲ ὅτι οὐκ ἔστι δόξα οὐδεμία ἡ εὐβουλία, καὶ μέλλων καὶ τὴν ἐπι-
στήμην τῇ δόξει συντάξει, καὶ ἅμα τῶν δύο τούτων διαστῆσαι τὴν εὐβου-
λίαν, παρεισῆγαγέ τι ἐν μέσῳ τῆς εὐβουλίας ἴδιον, οὐ ἡ δόξα καὶ ἡ ἐπι-
15 στήμη εἰσὶν ἀκοινώνητοι. τοῦτο δὲ ἐστίν ὀρθότης, ἣν ἔδειξε τῇ εὐβουλίᾳ
ὑπάρχουσαν ἐκ τοῦ ἐναντίου αὐτῇ, τῆς κακοβουλίας. κακοβουλία γὰρ καὶ 35
εὐβουλία ἐναντία πρὸς ἀλλήλα καὶ ἀμαρτία καὶ ὀρθότης. τοίνυν εἴ ἡ κα-
κοβουλία ἀμαρτία, ὀρθότης ἡ εὐβουλία. εἴ γὰρ τῷ ἐναντίῳ τὸ ἐναντίον,
καὶ τῷ ἐναντίῳ τὸ ἐναντίον. ὅτι μὲν οὖν ὀρθότης ἡ εὐβουλία, δῆλον ἤδη
20 γέγονεν, ὅτι δὲ οὔτε ἐπιστήμης οὔτε δόξης ἐστίν ὀρθότης, δείκνυσιν οὕτως.
ἐπιστήμης μὲν, ὅτι οὐκ ἔστιν ἀμαρτία ἐπιστήμης, ὥστε οὐδὲ ὀρθότης.
τὰ γὰρ ἐναντία περὶ τὸ αὐτὸ ὑποκείμενον ἢ εἶδει ἢ γένει· γένει μὲν, ὥς
λευκὸν καὶ μέλαν ἐν σώματι (ἅπαν γὰρ χρῶμα ἐν σώματι), εἶδει δέ, ὥς 40
ὑγίεια καὶ νόσος ἐν ζώου σώματι, ὥστε εἴ ἦν ἐπιστήμη δεκτικὴ ὀρθό-
25 τητος, ἦν ἂν δεκτικὴ καὶ ἀμαρτίας. ἐπεὶ δὲ οὐκ ἔστιν ἀμαρτίας δεκτικὴ,
οὐδὲ ὀρθότητος ἄρα. αὐτὸ μὲν γὰρ τοῦτο ὀρθότητα εἶναι εἵπομεν ἂν
τὴν ἐπιστήμην ἐκ τῶν καθ' αὐτὸ καὶ ἡ αὐτὸ καὶ πρώτων καὶ αἰτίων
τοῦ συμπεράσματος γινῶσιν οὔσαν, καὶ διὰ τοῦτο ἀναγκαίαν καὶ μὴ ἐνδε-
χομένην ἄλλως ἔχειν, δεκτικὴν δὲ ὀρθότητος οὔ. εἴ γὰρ τοῦτο δοίημεν,
30 ἔσται ὀρθότης ὀρθότητος. καὶ οὕτως ἔσται καὶ κινήσεως κινήσεις καὶ γε- 45
νέσεως γένεσις, ἃ ἀδύνατα παρ' αὐτοῦ τοῦ Ἀριστοτέλους ἐν τοῖς Φυσικοῖς
δέδεικται. ὀρθότης δὲ οὔσα οὐδὲ ἀμαρτίας ἔσται δεκτικὴ, οὐ γὰρ ἐνδέ-
χεται τὸ ἐναντίον ὑποκεῖσθαι τῷ ἐναντίῳ πρὸς ὑπαρξιν. ὅτι δὲ οὐδὲ ἡ
δόξα οὕτως ὥς ἡ εὐβουλία ὀρθότητα δέχεται, δείκνυσιν οὕτως, ὅτι τῆς
35 δόξης ὀρθότης ἡ ἀλήθειά ἐστίν. ὀρθοδοξαστικὸς γὰρ ὁ ἀληθῶς δοξάζων
ἐστὶ καὶ λέγεται· ὥστε καὶ δόξα ὀρθὴ ἡ ἀλήθεια. ὁ δὲ εὖ βουλευόμενος
οὐκ ἐξ ἀνάγκης ὁ ἀληθεύων ἐστίν. ἔστι γὰρ ποτε τὸν ὀρθῶς βουλευόμενον 50

1 μετὰ λόγου B: μὲν λόγον a 5 οὐδεμία a et Aristoteles: om. B 9 ἀλήθεια B
et Aristoteles: ἡ ἀλήθεια a διώριστα Ba et Arist. cod. Mb: ὥριστα Arist. vulg.
25 ἦν B: εἶην a 31 ἐν τοῖς Φυσικοῖς] E 2 p. 225^b15 33 δὲ B: om. a 35 ὀρ-
θότης B: ἡ ὀρθότης a

καὶ περὶ αὐτοῦ τοῦ ψεύδους βουλεύσασθαι, ἵν' ἐπίτηδες ψεύσῃται πρὸς 104^v
 τινὰ ἢ ἐχθρὸν ὄντα, ἵνα σφάλῃ αὐτόν, ἢ φίλον, ἵν' ἐκκόψῃ αὐτὸν ἀπὸ
 κακοῦ. καὶ τούτων τὰ παραδείγματα ἐν ταῖς ἱστορίαις πολλά, καὶ εἰσὶν
 αἱ τοιαῦται βουλαὶ ἄμφω εὐβουλίαι, ὥς εἰς ὠφέλειαν οὔσαι τῶν βουλευο-
 5 μένων καὶ ὀρθαὶ διὰ τοῦτο οὔσαι. ὀρθὴ δὲ δόξα ψευδῆς οὐδέποτε. 105^r
 εἰπὼν δὲ οὐδὲ δὴ δόξα ἢ εὐβουλία, ἐπήγαγε τὸ οὐδεμία, ὅτι διά-
 φορα τὰ γένη τῶν δοξῶν. αἱ μὲν γὰρ αὐτῶν συμπεράσματα διανοίας εἰ-
 σὶν, ἀ καὶ ἐξ ἀναγκαίων προτάσεων περαινόμενα ἀληθῆ καὶ ἀναγκαῖα
 ὑπάρχουσι, εἰσὶ δὲ καὶ ἐξ αἰσθήσεως καὶ φαντασίας ἀποτικτόμεναι, αἱ
 10 καὶ ψευδεῖς πολλάκις εἰσὶν, ὥς τὸ δοξάζειν τὴν ἐν τῷ ὕδατι κώπην κε-
 κλασμένην, ἄκλαστον οὔσαν καὶ ὕγιῃ, τῆς ὀψεως οὔσης κεκλασμένης τῷ 5
 σάλῳ τοῦ ὕδατος. πολλαὶ γὰρ πλάναι ταῖς φαντασίαις καὶ ταῖς αἰσθήσεσι
 γίνονται, καὶ αἱ ἐξ αὐτῶν πλανωμένων δόξαι ἀποτικτόμεναι πεπλανημέ-
 ναι εἰσὶ καὶ αὐταὶ καὶ ψευδεῖς. διὰ τοῦτο δὲ τὴν ἐπιστήμην τῇ δόξῃ
 15 συνέταξεν, ἐν τῷ δεικνύναι αὐτὰς διαφερούσας τῆς εὐβουλίας, διότι πολ-
 λαὶ δόξαι ἐπιστημῶν εἰσι συμπεράσματα καὶ διὰ τοῦτο κοινωνοῦσαι ταῖς
 ἐπιστήμαις. ἅμα δὲ καὶ διώρισται ἤδη πᾶν, οὐ δόξα ἐστίν. ἑτέρα
 διαφορὰ τῆς δόξης πρὸς τὴν εὐβουλίαν. ἡ μὲν γὰρ δόξα ἢ κατάφασις ἐστίν 10
 ἢ ἀπόφασις ἀπηρτισμένη ἤδη καὶ τεταγμένη. τοῦτο γὰρ δηλοῖ ἐνταῦθα τὸ
 20 διωρίσθαι τὸ ἀπηρτίσθαι καὶ τετάχθαι, ἥτοι ἐν ὅρῳ καταντῆσαι καὶ πέ-
 ρατι. ἡ δὲ εὐβουλία ζήτησις ἐστίν ὀρθῶς γενομένη καὶ ἐπὶ τι προβαίνουσα,
 οὐπω τι πρᾶγμα ἀπηρτισμένον.

p. 1142^b12 Ἀλλὰ μὴν οὐδ' ἄνευ λόγου ἢ εὐβουλία. διανοίας
 ἄρα λείπεται· αὕτη δὲ οὐπω φάσις· καὶ γὰρ ἡ δόξα οὐ ζήτη-
 25 σις ἀλλὰ φάσις τις ἤδη.

Τῆς αὐτῆς ἔχεται διανοίας καὶ τοῦτο τὸ ἐπιχείρημα, εἰ καὶ καθ' 15
 ἑκάτερον τρόπον μετακεχείρισται. δηλοῖ γὰρ καὶ τοῦτο τὴν μὲν εὐβουλίαν
 μήπω ἀπηρτίσθαι, τὴν δὲ δόξαν ἤδη εἶναι ἀπηρτισμένην, λαμβάνει δὲ τὸν
 λόγον κοινὸν ὄντα εὐβουλίας καὶ δόξης καὶ φησι μὴ ἄνευ μὲν λόγου εἶναι
 30 τὴν εὐβουλίαν, ἐπεὶ δὴ μὴ ἀπὴρτίζεται, λείπεται ἄρα διανοίας· καὶ τίθησι
 τοῦτο συμπερασματικῶς ὥσπερ εἰ συλλογιζόμενος· ἡ εὐβουλία οὐκ ἔστι λό-
 γος τέλειος, ἡ διάνοια λόγος τέλειος· ἡ εὐβουλία ἄρα οὐκ ἔστι διάνοια.
 τότε γὰρ διάνοια λέγεται ὁ λόγος, ὅταν ἀπηρτισμένος ᾖ, τὸ οἰκεῖον εἰλη- 20
 φῶς συμπέρασμα. ἡ δὲ εὐβουλία ἐν τῷ γίνεσθαι ἔχει τὸ εἶναι, διὰ τοῦτο
 35 οὐπω φάσις ἢ εὐβουλία ἀλλὰ πρὸς φάσιν χωροῦσα, ἥτοι κατάφασιν ἢ
 ἀπόφασιν, οὐπω δέ τι τούτων οὔσα. ὅταν δέ τι τούτων γίνηται, οὐκέτι

4 εὐβουλίαι B: εὐβουλία a

5 ψευδῆς B: ψευδὲς a

13 αἱ B: om. a

ἀποτικτόμεναι B

20. 21 πέρατι B: περάσει a

24 αὕτη δὲ B: αὕτη γὰρ a et

Aristoteles

30 ἐπεὶ δὴ μὴ a: ἐπεὶ δὲ B

31 ὥσπερ εἰ B: ὥς περὶ a

34 γίνεσθαι a: τίθεσθαι a

36 τούτων B: τοιοῦτον a

οὐκέτι B: τότε

οὐκέτι a

βουλή (διὰ τοῦτο οὐδ' εὐβουλία, πᾶσα δ' εὐβουλία βουλή) ἀλλὰ δεῖ χω- 105^r
ρεῖν ἤδη πρὸς τοῦργον περὶ οὗ βεβούλευται, ὥστε οὐδὲ δόξα ἐστίν. ἡ
γὰρ δόξα οὐ ζήτησις ἀλλὰ φάσις τις ἤδη ἢ κατάφασις ἢ ἀπόφασις. διὰ
τοῦτο λείπεται μὲν τῆς διανοίας ἡ εὐβουλία ὡς γένεσις τις καὶ κίνησις, 25
5 κἀντεῦθεν ἀτελὴς ἐνέργεια, τῆς διανοίας τὸ τέλειον ἐχούσης κατὰ τὴν
τοῦ λόγου ἐνέργειαν. οὔτε δὲ δόξα ἐστίν, ὡς καὶ τῆς δόξης τὸ τέλειον
ἐχούσης κατὰ τὸ ἀποφαίνεσθαι, ὃ τῇ εὐβουλίᾳ οὐ πρόσσεστιν, ὡς πολλάκις
εἴρηται.

p. 1142^b14 Ὁ δὲ βουλευόμενος, ἐάν τε εὖ ἐάν τε κακῶς βουλευή-
10 ται, ζητεῖ τι καὶ λογίζεται.

Ἀπὸ τῆς εὐβουλίας εἰς τὴν βουλὴν μετέβη, βουλόμενος γένος δεῖξαι
τῆς εὐβουλίας τὴν βουλὴν, οὗ προσθέμενος καὶ τὰς οὐσιώδεις διαφορὰς 30
ἀπαρτίζει καὶ τῆς εὐβουλίας τὸν ὅρον. καὶ ὁ γὰρ ἔλεγε περὶ τῆς εὐβου-
λίας μέχρι καὶ τοῦδε ὡς τὸ γένος αὐτῆς ζητῶν ἔλεγεν, ἀπαγορεύων μὲν
15 τὰ ἴσως δοξάζοντα γένη εἶναι αὐτῆς, οἷον τὴν εὐστοχίαν τὴν ἐπιστήμην
τὴν δόξαν, ζητῶν δὲ εὐρεῖν ἀκριβῶς ὑφ' ὃ ἀληθῶς ὡς ὑπὸ γένος ἀνάγε-
ται· ποιεῖται δὲ τὸν λόγον συνεχῇ τοῖς εἰρημένους, διῆστῶν καὶ τὸ γένος
τῆς εὐβουλίας ἀπὸ τῆς δόξης. τῷ γὰρ εἰπεῖν, ὅτι ὁ βουλευόμενος, ἐάν τε
εὖ ἐάν τε κακῶς βουλευήται ζητεῖ τι καὶ λογίζεται, τὴν βουλὴν ἀπὸ 35
20 τῆς δόξης διῆστησιν. ἅμα δὲ καὶ διαιρεῖ τὴν βουλὴν εἰς τὸ εὖ βουλευέσθαι
καὶ κακῶς, ἥτοι εὐβουλίαν καὶ κακοβουλίαν, καὶ λέγει κοινὸν εἶναι αὐταῖς
τό τι ζητεῖν καὶ λογίζεσθαι, ἴδιον ὃν τοῦ γένους αὐτοῦ τῆς βουλῆς, ὃ δό-
ξης ἀλλότριον, φάσεως οὔσης, ὡς εἴρηται, καὶ ἡ πεπερασμένης ἢ ἀπεράν-
του, ἀλλ' οὐκ ἐν τῷ ζητεῖν ἔτι θεωρουμένης καὶ τῷ λογίζεσθαι. εἰσὶν
25 οὖν διαιρεταὶ καὶ διαφοραὶ τῆς βουλῆς καὶ συστατικαὶ τῶν εἰδῶν αὐτῆς,
εὐβουλία τε καὶ κακοβουλία, τὸ εὖ καὶ κακῶς βουλευέσθαι· εἴρηται οὖν 40
ἤδη τὸ γένος τῆς εὐβουλίας καθαρῶς καὶ ἀναμφιβόλως.

p. 1142^b16 Ἀλλὰ ὀρθότης τίς ἐστίν ἡ εὐβουλία βουλῆς. διὸ ἡ
βουλὴ ζητητέα πρῶτον τί καὶ περὶ τί.

Εἰπὼν τὰς διαφορὰς τῆς βουλῆς εἶναι τὸ εὖ καὶ κακῶς βουλευέσα-
σθαι, ἀπονέμει νῦν τῇ εὐβουλίᾳ θατέραν τῶν διαφορῶν, ὃ ἔστι τὸ εὖ βου-
λεύεσθαι, καὶ φησι, δύο οὐσῶν τῶν διαφορῶν τὸ εὖ τῆς εὐβουλίας ἐστίν,
ὡς καὶ τοῦνομα παριστᾷ. τὸ γὰρ ὀρθῶς ταῦτόν τῷ εὖ, ἡ οὖν εὐβουλία
ὀρθότης τίς ἐστὶ βουλῆς. οὕτω γὰρ ἔξει τὸ εὖ ἡ βουλή, εἰ ὀρθῶς γίνοι- 45
35 το. ἐπεὶ οὖν ἡ βουλὴ γένος εὐβουλίας, δεῖ ζητῆσαι πρῶτον περὶ βουλῆς,

4 ante τῆς διανοίας add. ἐχούσης κατὰ a: om. B

5 τέλειον ἐχούσης κατὰ B: τέλος a

13 καὶ (ante τῆς) B: om. a

23. 24 ἀπεράντου a: πέρας B

24 καὶ τῷ a: ἐν

τῷ B

26 εὐβουλία τε καὶ κακοβουλία a: εὐβουλίας τε καὶ κακοβουλίας B

29 βουλῇ

a et Aristoteles: εὐβουλία B

31 ὃ B: ἡ a

τί ἐστι καὶ περὶ τί καταγίνεται, ἵνα τὸ γένος τῆς εὐβουλίας ὀρισάμενοι 105^r
ἔχωμεν ἤδη γνώριμον τὸ τί τῆς εὐβουλίας, ἥτοι τὴν οὐσίαν καὶ τὸ γένος
αὐτῆς. ἐκάστου γὰρ εἶδους τὸ τί τὸ γένος αὐτοῦ ἐστίν, αἱ δὲ διαφοραὶ
ποιότητές εἰσι, περὶ οὐσίαν τὸ ποιὸν ἀφορίζουσαι. καλῶς δὲ καὶ τὸ περὶ
5 τί ζητεῖν οὐδὲν ἤττον συμβαλλόμενον εἰς κατάληψιν τῆς βουλῆς. ἐκ γὰρ
τῶν ὑποκειμένων μάλιστα περὶ ἃ καταγίνονται αἱ τῆς ψυχῆς ἕξεις κατα- 50
λαμβάνονται καὶ αἱ ἐνέργειαι. καλῶς δὲ εἶπε καὶ τὸ ὀρθότης τίς ἐστι,
διότι ἐστὶν ὀρθὴν λέγεσθαι βουλὴν καὶ ἐπὶ ἀγαθῷ καὶ φαύλῳ, καθὼς αὐ-
τὸς ἐρεῖ ἐξῆς.

10 p. 1142^b17 Ἐπεὶ δὲ ἡ ὀρθότης πλεοναχῶς, δῆλον ὅτι οὐ πᾶσα.
ὁ γὰρ ἀκρατὴς καὶ ὁ φαῦλος ὁ προτίθεται ἰδεῖν ἐκ τοῦ λογι-
σμοῦ τεύξεται, ὥστε ὀρθῶς ἔσται βεβουλευμένος, κακὸν δὲ
μέγα εἰληφώς. |

Ἐπὶ τῷ γένει τῆς εὐβουλίας, ὃ ἦν ἡ βουλή, τὰς προσηκούσας εἰδο- 105^v
15 ποιὺς διαφορὰς ἐκλεγόμενος καὶ συνάπτων ἀλλήλαις αὐτάς, ἔν' ἀποτελέ-
σῃ τὸν ὅρον, πρῶτην εὐθὺς μετὰ τὸ γένος ἔταξε τὴν ὀρθότητα. ἐπεὶ δὲ
ὁμώνυμος ἡ ὀρθότης (ἡ γὰρ ἀγαθὸν τὸ προτιθέμενον τῷ βουλευομένῳ
τέλος καὶ ἡ βουλή <ὀρθή> διὰ τοῦτο ὡς πρὸς ἀγαθὸν ἀποφέρουσα, ἡ τὸ
μὲν τέλος οὐκ ἀγαθόν, οἰκείως δὲ ὁ βουλευόμενος τῷ τέλει βουλεύεται, 5
20 ὡς εὐστόχως εἰς τὸ τέλος ἀγόντων τῶν βουλευμάτων αὐτοῦ, καὶ διὰ τοῦτο
ὀρθὴ βουλή, ὅτι πρὸς τὸ τέλος εὐθυβολεῖ), οὐ μέντοι γε ὀρθὴ οὕτως, ὅτι
<οὐκ> ὠφέλιμος, καὶ παράδειγμα τίθησι τὸν ἀκρατὴ καὶ τὸν φαῦλον ἀπλῶς. ὁ
γὰρ ὁ ἀκρατὴς καὶ ἀπλῶς ὁ φαῦλος προτίθεται ὡς τέλος ἰδεῖν, ἥτοι σκέ-
ψασθαι, ὅπως αὐτοῦ ἐπιτεύξεται καθὼς ἀκρατὴς καὶ φαῦλος, οὐκ ἔσται ὠφέ-
25 λιμον, εἴ γε ἡ ὄρεξις αὐτοῦ ἐκ πονηρᾶς προῖοῦσα ἕξεως οἰκεῖον ἔχει τῇ
ἕξει ὀρεκτόν, τεύξεται μὲν ἐκ τοῦ λογισμοῦ τοῦ τελείου, ὡς εὐθυβόλως 10
πρὸς αὐτὸ λογισάμενος, καὶ κατὰ τοῦτο ἔσται βεβουλευμένος ὀρθῶς. κα-
κὸν δὲ μέγα ἐκ τοῦ βουλευματος λήψεται, ὡς τέλος ἑαυτοῦ τῇ σκέψει
προθέμενος πονηρόν. ἐπεὶ ἐκ πονηρᾶς ἕξεως τὴν ὄρεξιν προεβάλλετο, οὐκ
30 ἄρα ἡ ἀπλῶς ὀρθότης τῆς βουλῆς εὐβουλία ἐστίν, ἀλλὰ δεῖ τι προστεθῆ-
ναι, ἔν' ἡ δῆλον ὁποία ὀρθότης τῆς βουλῆς εὐβουλία ᾗ. δοκεῖ δὲ ἀγα-
θὸν τὸ εὖ βεβουλευθῆναι. ἡ γὰρ τοιαύτη ὀρθότης βουλῆς εὐ-
βουλία, ἡ ἀγαθοῦ τευκτική. τοῦτο κατασκευαστικὸν τοῦ μὴ καὶ τὴν 15
πρὸς πονηρὸν τέλος ἄγουσαν ὀρθότητα τῆς βουλῆς εὐβουλίαν εἶναι. ὁμο-
35 λογεῖται γὰρ ἀγαθόν τι εἶναι τὸ εὖ βεβουλευθῆναι, ὅτι καὶ τὸ εὖ ἐπὶ ἀγα-
θοῦ παρὰ πᾶσι λαμβάνεται. ὥστε ἡ τοιαύτη ὀρθότης τῆς βουλῆς εὐβου-
λία ἐστίν, ἥτις εἰς ἀγαθοῦ τέλους ἐξάγει ἐπίτευξιν.

1 γένος B: τέλος a 13 εἰληφώς B et Arist. vulg.: ὑπειληφώς a et Arist. cod. Ob-
rthesis usque ad ἀγαθοῦ τευκτική (p. 1142^b22) a 14 γένει B: λέγειν τὸ γένος a 18 ὀρθή
a: om. B 22 οὐκ ὠφέλιμος a: ὠφέλιμος B 26 τελείου B: τέλους a 31. 32 ἀγαθὸν
Ba: ἀγαθόν τι εἶναι Aristoteles

p. 1142^b22 'Αλλ' ἔστι καὶ τούτου ψευδεῖ συλλογισμῷ τυχεῖν, 105^v
καὶ ὁ μὲν δεῖ ποιῆσαι τυχεῖν, δι' οὗ δὲ μή, ἀλλὰ ψευδῇ τὸν
μέσον ὅρον εἶναι, ὥστ' οὐδ' αὐτὴ πως εὐβουλία, καθ' ἣν οὐ
δεῖ μὲν τυγχάνει, οὐ μέντοι δι' οὗ ἔδει.

5 Ἐθηκε τὴν ὀρθότητα τῆς βουλῆς καὶ ἔδειξε μὴ οὖσαν εὐβουλίαν πα- 20
σαν βουλῆς ὀρθότητα ἀλλὰ δεῖν καὶ περὶ ἀγαθοῦ τέλους γίνεσθαι τὴν βου-
λήν, εἰ μέλλει εὐβουλία ὑπάρχειν. ἐπεὶ δὲ καὶ ἔτι λείπεται, προστίθῃσι
καὶ ἕτερον. τοῦτο δὲ ἔστι τὸ καὶ προσήκοντα εἶναι τὸν τρόπον δι' οὗ
τὸ τέλος ἐπιτυγχάνεται. ἐπεὶ δὲ δύο ὁρων ὄντων τῶν ἄκρων, τοῦ τ' ὀρεκ-
10 τοῦ πράγματος καὶ τοῦ ὀρεγομένου αὐτοῦ, μέσος ὅρος ὁ τρόπος ἐστί, δι'
οὗ τὰ ἄκρα ἀλλήλοις συνάπτονται, τό τε ὀρεκτὸν καὶ τὸ ὀρεγόμενον, πα- 25
ρυσάγει τοῦτο ὡς ἐπὶ γινομένου συλλογισμοῦ, οὗ τὸ μὲν συμπέρασμα ἀλη-
θές, ὁ δὲ μέσος ψευδής, ἥτοι ψευδής ἢ ὑποκείμενος ἢ κατηγορούμενος,
εἴτε ἀποφαντικῶς εἴτε καταφαντικῶς καθ' οἷον δῆποτε σχῆμα καὶ τρόπον.
15 ὡς γὰρ ἐν τῷ συλλογισμῷ ἐνδέχεται ἀληθές εἶναι συμπέρασμα τοῦ μέσου
λαμβανομένου ψευδοῦς, εἴτε καθ' ἓνα εἴτε κατ' ἄμφω τὰ διαστήματα, οὗ-
τως ἐνδέχεται καὶ διὰ φαύλου τρόπου τέλος ἀποβῆναι χρηστόν, οἷον εἴ τις
πένης μοιχεύσας ἐκ τούτου ἠυπόρηκεν ἢ αἰχμαλωτισθεὶς ἠλευθέρωται. 30
ἐπεὶ γὰρ ὁ τε πλοῦτος δοκεῖ ἀγαθὸν τῷ πλουτήσαντι καὶ ἡ ἐλευθερία τῷ
20 αἰχμαλώτῳ, δόξειεν ἂν ἀγαθὸν εἶναι τὸ μοιχεῦσαι ἢ τὸ αἰχμαλωτισθῆναι ἑκα-
τέρῳ· ἀλλὰ τοῦτο ψεῦδος. ὥστε τὸ ἀγαθὸν κατὰ τοῦ μέσου, ἥτοι τῆς μοιχείας
κατηγορούμενον, ψευδῇ ποιήσῃ τὴν πρότασιν. δόξειε δ' ἂν ἴσως ἀδύνατον, ψευ-
δος εἶναι τὸ μέσον ἐν τῇ πλοκῇ τοῦ συλλογισμοῦ, δι' οὗ τὸ ἀγαθὸν ὑπῆρξε
τῷ εὐπορήσαντι, εἴτε τῷ πλουτήσαντι ὁ πλοῦτος εἴτε τῷ αἰχμαλωσίας
25 ἀπαλλαγέντι ἢ ἐλευθερίᾳ, ἀλλὰ μέσον μὲν τὸν τρόπον λαμβάνεσθαι, ἀλη- 35
θεῖς δὲ εἶναι καὶ τὰς προτάσεις. εἰ γὰρ ἀληθές, ὅτι ὁ πένης μεμοίχευκε
καὶ διὰ τοῦτο εὐπόρηκε, πῶς ἔσται ὁ μέσος ψευδής, τοῦ μὲν ἀληθῶς
κατηγορούμενος, τῷ δὲ ἀληθῶς ὑποκείμενος. τὸ αὐτὸ δ' ἂν ἐρεῖς καπὶ
τοῦ ἀπαλλαγέντος αἰχμαλωσίας διὰ μοιχείαν. πῶς οὖν ἐροῦμεν; εἰ οὐ
30 τοῦτό φησι ψευδές εἶναι τὸ μέσον, ἢ ὡς ὅτι πέπρακται ἢ ὡς ὅτι δι' αὐ-
τοῦ τὸ ἀγαθὸν τῷ πράξαντι ἀποβέβηκεν, ἀλλ' εἰς τοῦτο ψευδές, ὅτι ἀγα-
θὸν καὶ τὸ μέσον ἀγαθοῦ ὄντος τοῦ δι' αὐτὸ ἀποβάντος. ὥστε καὶ δευ- 40
τέρου γενομένου συλλογισμοῦ τοῦτο ψευδές συμπεραίνεται, οὐκ ἐν τῷ δευ-
τέρῳ συλλογισμῷ μέσου τιθεμένου τοῦ τρόπου, ἀλλ' ἄκρου μὲν καὶ ἐλάτ-
35 τος, τῆς μείζονος δὲ καὶ περιεκτικῆς ψευδῶς ἐπὶ τι λαμβανομένης προ-

1 τούτου B et Aristoteles: τοῦτο a

2 δι' B et Arist. vulg.: τούτου δι' a et Arist.

codd. LbOb

μή B: οὗ a et Aristoteles

3 αὐτῇ Ba et Arist. codd. LbOb:

αὕτη Arist. vulg.

πως Ba et Arist. LbMbOb: πω Arist. vulg.

4 τυγχάνει B

et Arist. vulg.: τυγχάνειν a et Arist. cod. Lb

13 ψευδές, ἢ ὑποκείμενον, ἢ κατηγο-

ρούμενον a

14 ἀποφαντικῶς a

καταφαντικῶς a

21 ἢ τὸ αἰχμαλωτισθῆ-

ναι B: om. a

28 κατηγορούμενον a

33 ἐν τῷ a: αὐτῷ B

35 ψευδῶς a:

ψεудоῦς B

τάσεως, οἷον ἵνα τις φαίῃ, ὁ δεῖνα διὰ μοιχείαν ἀγαθὸν εὗρηκε, πᾶν δι' 105^v
οὐ τις ἀγαθὸν εὕρισκει ἀγαθὸν ἐστίν, ἡ μοιχεία ἄρα ἀγαθὸν ἐστίν· καὶ
ἰδοὺ ψευδῆς ὁ ἐκεῖσε μέσος εὕρίσκεται, ἔλαττον μὲν ἄκρον ἐνταυθοῖ λαμ-
βανόμενος, διὰ δέ τινος μέσου καθολικωτέρου καὶ κοινοτέρου τὸ ψευδῶς 45
5 εὕρισκων ὑποκεῖσθαι τῷ μείζονι. ἐπεὶ γὰρ ἐνδέχεται ἀγαθὸν τι κτᾶσθαι
διὰ τρόπου καὶ ἀγαθοῦ καὶ φαύλου, ψευδῆς ἐπὶ τι ἡ μείζων πρότασις, ἡ
πᾶν λέγουσα τὸ δι' οὐ τις ἑαυτῷ πορίζει τὸ ἀγαθόν, τοῦτο ἀγαθὸν εἶναι.
καλῶς ἄρα εἴρηται τῷ Ἀριστοτέλει, ὅτι ὁ μέσος ψευδῆς, δι' οὐ ἡ ἀλη-
θῆς συνῆκται τοῦ συμπεράσματος ὑπαρξίς, ὅταν φαύλη ἡ ἐπιτήδευσις, δι'
10 ἧς τὸ ὀρεκτὸν ὃν ἀγαθὸν ἀποβέβηκεν. οὐ γὰρ ὡς ὑπάρξαν ψευδὲς τὸ
μέσον ὠνόμασται, ἀλλ' ὡς ἀγαθὸν λεγόμενον, ὅτι ἀγαθὸν αὐτῷ ἠκολούθη- 50
σεν. ἢ οὖν οὕτως ἢ ὅτι ἐπεὶ τὸ ὀρεκτὸν ἀγαθὸν καὶ ἔδει τυχεῖν αὐτοῦ
διὰ τρόπου τινός, εἰ μὲν διὰ τοῦ δέοντος ἔτυχε τρόπου, ἀληθῶς τὸ δέον
κατὰ τοῦ τρόπου κατηγορηθήσεται, εἰ δὲ τὸ μὲν ὀρεκτὸν δέον, ἔτυχε δέ
15 τις αὐτοῦ διὰ τρόπου μὴ δέοντος, ψευδῶς κατὰ τοῦ τρόπου μέσου ὄντος
τὸ δέον ῥηθήσεται, οἷον εἴ τιμι πλούτου δέει, εἰ μὲν γεωργίαν ἢ ἐμπορίαν
ἢ ἄλλο τι τοιοῦτον ἐπιτηδεύσας τοῦ πλούτου τέτευχε, δέον καὶ ὁ τρόπος
καὶ προσῆκον, εἰ δὲ κλοπὴν ἢ ληστείαν, κἀντεῦθεν εὐπόρηκε, ψευδῶς τὸ
δέον | κατὰ τοῦ τοιούτου τρόπου ῥηθήσεται. ὥστε ἡ μὲν ἐπιτυχία δέον- 106^r
20 τος πράγματος γέγονε, διὰ δὲ τρόπου φαύλου καὶ μὴ δέοντος, καὶ οὕτως
ὁ μέσος ψευδῆς, ψευδῶς ἔχων κατ' αὐτοῦ τὸ δέον κατηγορούμενον· ψευδῆς
οὖν κἀνταῦθα ἡ μείζων πρότασις ἡ λέγουσα, πᾶν τὸ δι' οὐ τις τυγχάνει
τοῦ δέοντος, δέον κἀκεῖνό ἐστίν, εἴπερ ἐστὶ δέοντός τινος τυχεῖν οὐ
μόνον διὰ τρόπου δέοντος ἀλλὰ δὴ καὶ μὴ δέοντος· οἷον εἴ τις φαίῃ συλ- 5
25 λογιζόμενος περὶ τοῦ διὰ κλοπῆς ἢ ληστείας πλουτήσαντος ἢ τινος ἄλλης
φαύλης ἐπιτηδεύσεως, ὁ δεῖνα πλούτου τυχὼν δέοντος ἔτυχε πράγματος,
πᾶς ὁ τυγχάνων δέοντος πράγματος διὰ δέοντος τρόπου τυγχάνει αὐτοῦ.
ὁ δεῖνα ἄρα διὰ δέοντος τρόπου πλούτου ἔτυχεν, ἔτυχε δὲ διὰ κλοπῆς,
δέον ἄρα ἡ κλοπή. τοῦτο δὲ ψευδὸς, ὃ ἠκολούθησε διὰ τὸ ψευδῇ ἐπὶ τι
30 ληφθῆναι τὴν μείζω πρότασιν. ἐν δὲ τῷ δευτέρῳ συλλογισμῷ· ἐστὶ δὲ
οὗτος. ὁ δεῖνα δέοντος πράγματος τοῦ πλούτου διὰ κλοπῆς ἔτυχε· πᾶν 10
τὸ δι' οὐ τις δέοντος πράγματος τυγχάνει, δέον κἀκεῖνό ἐστίν· ἡ κλοπή
ἄρα δέον. τὸ δὲ δέον ἐνταῦθα τὸ συμφέρον εἴρηται καὶ ὠφέλιμον. ἐν μὲν
οὖν τῷ πρώτῳ συλλογισμῷ τὸ ὑπάρξαι τὸ πρακτὸν ἀγαθὸν συνῆκται τῷ
35 πράξαντι διὰ μέσου τοῦ τρόπου, δι' οὐ προσγέγονε, καὶ ὡς ἀληθεῖς αἱ
προτάσεις ἐλήφθησαν, ἐν δὲ τῷ δευτέρῳ ὁ μέσος τε ὡς ἔλαττον ἄκρον
τέθειται καὶ τὸ περιέχον αὐτὸν μέσον τέθειται καὶ ἐπεὶ ψευδῶς τῷ μεί-
ζονι ὑποτέτακται, καὶ τὸ συμπέρασμα ψευδὲς ἀπετέλεσεν. 15

9 συμπεράσματος a: πράγματος B 12 ἢ οὖν scripsi: εἰ οὖν Ba 15 τις a: τῆς B 29 ψευ-
δῇ B: ψευδὸς a 30 δευτέρῳ] β' B: πρώτῳ a 37 ψευδῶς a: ψευδῇ B

p. 1142^b26 Ἔτι ἔστι πολὺν χρόνον βουλευόμενον τυχεῖν, τὸν δὲ 106^r
ταχύ. οὐκοῦν οὐδ' ἐκείνη πω εὐβουλία, ἀλλ' ὀρθότης ἢ κατὰ
τὸ ὠφέλιμον, καὶ οὐ δεῖ καὶ ὥς καὶ ὅτε.

Ἐπεὶ μήπω ἱκανὰ τὰ εἰρημένα πρὸς ἀπαρτισμὸν τοῦ ὅρου τῆς εὐβου-
5 λίας, προστίθῃσι καὶ ἐξῆς. τί δὲ τὸ προστεθειμένον ἐστί; τὸ μέτρον τοῦ
χρόνου, ὃ ἀνήκει τῇ βουλῇ τῇ περὶ τινος πράγματος, ἵν' ἀρμόσῃ αὐτῇ 20
τὸ εὐβουλία εἶναι. ἔστι γὰρ καὶ διὰ πλείονος χρόνου καὶ ἐλάττονος ἀνυ-
σθῆναι τὴν βουλήν. εἰ οὖν δι' ἐλάττονος ἀνυσθῆναι δέον, διὰ πλείονος
ἀνύσει τὸ ἔργον ὁ βουλευόμενος, κατὰ μὲν τὰ προλαβόντα ἴσως ἕξει τὸ
10 εὖ, πλείω δὲ χρόνον τοῦ δέοντος κατατρίψας ἐν τῷ βουλευέσθαι ἐμπο-
δισθῆσεται τὸ εὖ. ὥστε οὐδὲ ἢ διὰ πλείονος ἢ δεῖ χρόνου ἀνυομένη βου-
λή ἐστί πω εὐβουλία. πολλοὶ γὰρ τῶν ἀνθρώπων ἢ διὰ νωθρίαν φύσεως
ἢ δειλίαν ψυχῆς ἢ ἄλλο τι πάθος ἀργότερον διατιθέμενοι περὶ τὰ βουλευ- 25
ματα πλείω χρόνον τοῦ ἀναγκαίου καταναλίσκουσι, κἀντεῦθεν ἢ παντελῶς
15 τῶν τελῶν ἀποπίπτουσιν ἢ οὐ τελείως αὐτῶν ἐφάπτονται ἢ μετὰ κινδύ-
νων ἐπιτυχάνουσι. καὶ αὐτὸ δὲ τοῦτο ἀπλῶς, τὸ πλείω τοῦ δέοντος χρό-
νον καταναλίσκειν ἐν ταῖς βουλεύσεσι, ψεκτὸν καὶ οὐκ εὐβουλον. ταῦτα
εἰπὼν ἐπαναλαμβάνει τὰ εἰρημένα καὶ φησιν, ὅτι ἐκείνη ἢ ὀρθότης τῆς
βουλῆς ἐστὶν εὐβουλία, ἢ καὶ τὸ ὠφέλιμον ἔχει τοῦ τέλους καὶ τοῦ τρό-
20 που τὸ ἐπαινετόν, ὃ δηλοῖ τὸ ὥς, καὶ τοῦ χρόνου τὸ ἀρκοῦν, ὅπερ δη- 30
λοῖ τὸ ὅτε, τὸ δὲ ὠφέλιμον καὶ οὐ δεῖ ἐκ παραλλήλου ἐστὶ τὸ αὐτό,
ὥς εἶναι τοιοῦτον τὸ λεγόμενον κατὰ τὸ ὠφέλιμον καὶ οὐ δεῖ ἐφίεσθαι. ἢ
τὸ οὐ δεῖ ἀντὶ τοῦ οὐ χρεῖα ἐστὶν ὥς συμφέροντος καὶ συμβαλλομένου.

p. 1142^b28 Ἔτι ἔστι καὶ ἀπλῶς εὖ βεβουλευῆσθαι καὶ πρὸς τι
25 τέλος. ἢ μὲν οὖν ἀπλῶς ἢ πρὸς τὸ τέλος τὸ ἀπλῶς κατορθοῦ-
σα, ἢ τίς δὲ πρὸς τι τέλος. εἰ δὴ τῶν φρονίμων τὸ εὖ βεβου-
λεῦσθαι, ἢ εὐβουλία εἴη ἂν ὀρθότης κατὰ τὸ συμφέρον πρὸς 35
τι τέλος, οὐ ἢ φρόνησις ἀληθῆς ὑπόληψις ἐστί.

Τὸν μὲν ὅρισμὸν τῆς εὐβουλίας δόξειεν ἂν ἤδη ἀποδεδωκέναι, ὀρθό-
30 τητα μὲν βουλῆς ὥς γένος ὑπάρχειν θέμενος, τὰ δὲ λοιπὰ ὥς διαφορὰς
αὐτῆς ἀποπληρούσας τὴν τελειότητα, ὥς μή πω οὔσης εὐβουλίας, ὅτε τῶν
εἰρημένων τινὸς ἀπολείποιτο, εἴτε τοῦ τέλους μὴ ὄντος δέοντος, ὃ προτί-
θεται, εἴτε τοῦ τρόπου δι' οὗ τὸ τέλος ἐπιτυγχάνεται, εἴτε τοῦ χρόνου
μακροτέρου ἢ δεῖ καταναλισκομένου, δι' ὅσου ἢ βούλευσις γίνεται. ἐπεὶ 40

12 ἔστι B: ἔτι a

νωθρίαν B: νωθρότητα a

19 βουλῆς B: εὐβουλίας a

25 οὖν B: δὴ a et Aristoteles

26 τίς δὲ B et Arist. codd. K^bM^b: δέ τις a et

Arist. vulg.

26. 27 βεβουλευῆσθαι B et Arist. vulg.: βουλευέσθαι a et Arist. codd.

K^bO^b27 κατὰ B et Aristot. cod. K^b: ἢ κατὰ a et Aristot. vulg.

32 ἀπολείποιτο B

δὲ τὸ τέλος διχῶς λαμβάνεται, τό τε ἀπλῶς καὶ πρὸς ὃ πάντα τὰ κατὰ 106^r
μέρος ἀναφέρεται κατορθούμενα παρὰ τοῖς ἀνθρώποις, καὶ οὗ ἐφιέμενος
ἄνθρωπος καὶ ἐπιτυχάνων τέλειος ὡς ἄνθρωπος γίνεται, ὅπερ ἐστὶν ἡ
εὐδαιμονία, ὅλον τι οὕσα κατόρθωμα καὶ τέλος ἐκ τῶν κατὰ μέρος κατορ-
5 θουμένων συγκείμενον, καὶ ἔστι καὶ πρὸς τοῦτο τὸν ἄνθρωπον εὖ τε βου-
λεύσασθαι καὶ μὴ, τὸ μὲν τὴν ὄντως εὐδαιμονίαν εὐδαιμονίαν εἶναι
ὑπολαμβάνοντα καὶ τὰ πρὸς αὐτὴν φέροντα ὀρθῶς καὶ ἀρμοδίως ἐπιτηδεύ- 45
οντα, τὸ δὲ περὶ τε τὸ τέλος αὐτὸ πλανώμενον καὶ τὸ μὴ ὃν τέλος ὡς
τέλος ἡγούμενον καὶ μάταιά τινα ὡς πρὸς αὐτὸ φέροντα μετερχόμενον.
10 ἔστι δὲ καὶ κατὰ μέρος περὶ τῶν ἀναφερομένων μερῶν εἰς τὴν δοξαζο-
μένην εὐδαιμονίαν ὀρεκτά τινα προτίθεσθαι καὶ περὶ τῆς αὐτῶν ἐπιτεύ-
ξεως βουλεύεσθαι εὖ τε καὶ ὡς ἐτέρως. περὶ τούτου νῦν παραδίδωσι, δια-
φορὰν ἡμῖν παριστῶν περὶ τε τῆς κατὰ τὴν εὐδαιμονίαν εὐβουλίας, ἥτις 50
ἀπλῶς εὐβουλία ἐστί, πρὸς τὸ ἀπλῶς τέλος ἄγουσα καὶ περὶ τῆς κατὰ
15 μέρος, ἥτις ἐστὶν ἡ πρὸς ἕκαστον μέρος τῆς εὐδαιμονίας τὸν βουλευόμε-
νον ἀποφέρουσα. ὅτι δὲ καὶ περὶ τοῦ ἀπλῶς τέλους, ἥτοι τῆς εὐδαιμο-
νίας, ἔστι καὶ ὀρθῶς δοξάσαι καὶ πλημμελῶς καὶ περὶ τῶν κατὰ μέρος
τελῶν, ὁῦλον ἐντεῦθεν. οἱ γὰρ πλοῦτον εὐδαιμονίαν ἡγούμενοι ἢ ἡδονὴν
σαρκὸς ἢ ὑγείαν ἢ ἄλλο τοιοῦτον τῆς ἀληθείας ἀποπεπτώκασιν, καὶ
20 ὅποσα ἂν ἑαυτοῖς | περιποιεῖσθαι σπουδάζωσι, σκοπὸν τοῦ ἑαυτῶν βίου 106^v
καὶ τέλος προθέμενοι, ματαιοπονοῦντές εἰσι καὶ κενὰ βουλευόμενοι. οἱ δ'
ἐνέργειαν ψυχῆς κατ' ἀρετὴν ἐν βίῳ τελείῳ τὸ ἀνθρώπινον τέλος ὑπάρχειν
θέμενοι, οὗτοι δηλονότι καὶ περὶ τοῦ τέλους ὀρθῶς ὑπέλαβον καὶ τὰ προσ-
ήκοντα πρὸς αὐτὸ κατὰ μέρος πάντα ὀρεκτά ἑαυτοῖς προτιθέμενοι ἀπλῶς
25 καὶ καθόλου τυγχάνουσιν εὐβουλοὶ, εἰ δὲ καὶ τοῖς κατὰ μέρος εἰσὶ, φυλάτ- 5
τοντες τὰ τῆς εὐβουλίας παρατηρήματα, εἰεν ἂν καὶ τοῖς κατὰ μέρος βου-
λευτοῖς εὐβουλοὶ. διὰ τοῦτό φησι ταῦτα διαφορὰν ἡμῖν ὑποβάλλων νοεῖν
τοῦ τε κοινοῦ τέλους, πρὸς ὃ τὰ κατὰ μέρος ὠφέλιμα προσφέρουσιν ἅπαν-
τα καὶ αὐτῶν τῶν κατὰ μέρος τελῶν καὶ τῆς κοινῆς εὐβουλίας καὶ τῶν
30 κατὰ μέρος εὐβουλιῶν, ὡς τῆς μὲν πρὸς τὸ κοινὸν ἀφορώσης τέλους, τῆς
δὲ ἐκάστης πρὸς ἕκαστον τῶν κατὰ μέρος. προσθεὶς δὲ τὸ ἔτι ἐν τῇ
ἀρχῇ τοῦ προκειμένου νοήματος, οὐ μικρὸν ἐμπόδιον τέθεικε τῇ προλα- 10
βούσῃ αὐτῷ διανοίᾳ πρὸς τὴν τῶν λεγομένων κατάληψιν. δοκεῖ γὰρ ὡς
καὶ ἐτέραν τινὰ διαφορὰν προσθεῖναι τῷ ὅρῳ βουλούμενος οὕτως εἰπεῖν
35 ὥσπερ ἐχομένου τοῦ νοήματος τῶν ἤδη ῥηθέντων· οἶμαι δ' ὅτι οὐδ' οὕ-
τως ἔχει, ἀλλὰ τὸν ὅρον ἀπαρτίσας τῆς εὐβουλίας, ἕτερον τούτῳ ἐπεισά-
γει θεώρημα τὸν ἀπλῶς εὐβουλον διαχωρίζων τοῦ κατὰ μέρος. ἐξετα-
στέον δὲ καὶ αὐτὴν τὴν λέξιν τοῦ Ἀριστοτέλους καὶ ῥητέον τὰ εἰκότα καὶ
ἐπ' αὐτῇ. ἔτι ἔστι καὶ ἀπλῶς εὖ βεβουλευθῆναι καὶ πρὸς τι 15
40 τέλος. τὸ ἀπλῶς εὖ βεβουλευθῆναι περὶ τοῦ κοινοῦ τέλους ἐστί, τὸ δὲ
πρὸς τι εὖ βεβουλευθῆναι περὶ τινος τέλους ἐστίν, ὅ ἐστι καὶ αὐτὸ ἀγαθόν,

20 σπουδάζωσι B: σπουδάζουσι a

37 διαχωρίζων B: χωρίζων a

μέρος ὃν τοῦ κοινοῦ καὶ εἰς τὸν ἐκείνου ἀπαρτισμὸν συμβαλλόμενον. ἔστι 106^v
 τοίνυν ἀπλῶς μὲν εὐβουλος ὃς τε ἀπλανῶς τὸ ἀπλῶς τέλος εἰδὼς καὶ ὀρ-
 θῶς ἐπιτηδεύων τὰ πρὸς αὐτὸ φέροντα, πρὸς τι δὲ εὐβουλος ὁ τὶ ὠφέλι-
 μον ἑαυτῷ ὡς τέλος προθέμενος καὶ τὰ τῆς εὐβουλίας φυλάττων παρα-
 5 τηρήματα ἐν τῷ περὶ τοῦ τοιούτου βουλευέσθαι. εἰ δὲ τῶν φρονίμων τὸ 20
 εὖ βεβουλευθῆναι, ἢ εὐβουλία εἴη ἢ ὀρθότης ἢ κατὰ τὸ συμφέρον πρὸς
 τι τέλος, οὗ ἢ φρόνησις ἀληθῆς ὑπόληψις ἔστι. τὰ μὲν μέχρι τοῦδε κατ'
 ἐξήγησιν εἰρημένα ἔστιν ἐφαρμόσαι τοῖς μέχρι τοῦδε τοῦ Ἀριστοτέλους
 ῥητοῖς περὶ τοῦ καθόλου εὖ βεβουλευθῆναι εἰρημένοις, τὰ δὲ ἐξῆς ἔοικε τῷ
 10 ὄρω ἐφαρμόζειν τῆς κατὰ μέρος εὐβουλίας. ἐπεὶ γὰρ περὶ πρακτέων κυ-
 ρίως ἅπασα βούλευσις, τὰ δὲ πρακτέα καθ' ἕκαστα, περὶ τὰ καθ' ἕκαστα ἄρα 25
 ἢ πᾶσα βούλευσις. διὸ καὶ δεόν προστίθεσθαι τῷ ὄρω τῆς εὐβουλίας τὸ
 πρὸς τι τέλος. ἐπεὶ δὲ καὶ τῶν φρονίμων τὸ εὖ βουλευέσθαι, δεῖ καὶ τὴν
 φρόνησιν (ἐν) τῷ ὄρω παραλαμβάνεσθαι, καὶ οὕτως ἔσται τέλειος ὁ τῆς
 15 εὐβουλίας ὄρος, ἐκτεθειμένος ὡδί, ὡς ἐνταυθοῖ ὁ Ἀριστοτέλης ἐξέθετο, ἡγουν
 ὀρθότης ἢ κατὰ τὸ συμφέρον πρὸς τι τέλος, οὗ ἢ φρόνησις ἀληθῆς
 ὑπόληψις, ἢ μὲν ὀρθότης ὡς γένος ἀντικειμένη οὕσα πρὸς τὴν διαστροφὴν,
 ἥτις ἔστιν ἀνοικειότης πρὸς τὸ προκείμενον τέλος καὶ ἐπιτευχθῆναι ζητού- 30
 μενον. τὸ δὲ κατὰ τὸ συμφέρον πρὸς τὴν εἰς κακὸν ἀφορῶσαν καὶ ἀσύμ-
 20 φορον βούλευσιν, πρὸς τὴν ὀρθότης μὲν εἶναι δύναται βουλῆς, ὡς εἰς ἐπι-
 τυχίαν συμβαλλομένη τοῦ βλαβεροῦ, οἷον ὡς εἴ τις περὶ κλοπῆς ἀλλοτρίων
 πραγμάτων βουλευοίτο, καὶ τὸν οἰκεῖον πρὸς τοῦτο τρόπον ἐπιτηδεύοιτο.
 τοῦτο γὰρ ὀρθότης μὲν ἔστι διὰ τὸ ἄγειν πρὸς τὸ τέλος, περὶ δὲ ἢ βουλή,
 οὐ μὴν καὶ εὐβουλία ὅτι μὴδὲ ἀγαθὸν ἔχεινο περὶ δὲ τὸ βουλευέσθαι, τὸ 35
 25 πρὸς τι τέλος, διὰ τὴν περὶ τὸ καθόλου βουλήν. τὸ δὲ οὗ ἢ φρόνησις
 ἀληθῆς ὑπόληψις ἔστιν ὥσπερ ἐσχάτη τίς ἔστιν ἐν τῷ ὄρω τῆς εὐβουλίας
 διαφορὰ ἀντιστρέφουσα πρὸς τὴν εὐβουλίαν, ὡς ἐν τῷ ὄρω τοῦ ἀνθρώπου
 τὸ νοῦ καὶ ἐπιστήμης δεκτικόν. πᾶσα γὰρ εὐβουλία τέλος ἔχει τοιοῦτον,
 οὗ ἢ φρόνησις ἀληθῆς ὑπόληψις ἔστι καὶ πᾶν βουλευτόν, οὗ ἢ φρόνησις
 30 ἀληθῆς ὑπόληψις ἔστιν, εὐβουλίας τέλος ἔστιν. ἐπεὶ γὰρ ἢ φρόνησις
 ἀπλανῶς ἔχει περὶ τὰ ὀρεκτὰ καὶ βουλευτά, πάντα τὰ αὐτῇ πρὸς μελέ- 40
 τὴν ἐπιτυχίας προτιθέμενα δέοντά ἔστι καὶ ὠφέλιμα καὶ οἱ τρόποι δέοντες
 καὶ τοῖς τέλεσι ἐφαρμόζοντες, δι' ὧν αἱ ἐπιτυχίαι προσγίνονται ὑπὸ ἕξεως
 ἀγαθῆς ἐπιτηδεύμενοι τῆς φρονήσεως. δεῖ ἄρα τῇ εὐβουλίᾳ καὶ ταύτην
 35 προσκεῖσθαι τὴν διαφοράν, ὡς οὐσιῶδές τι ἴδιον διαστέλλον αὐτὴν τῶν
 ἔχουσων μὲν ἕξεων τὴν διαφοράν, λειπομένων δὲ φρονήσεως τὸ ἀληθές
 ὑπολαμβάνουσης περὶ τοῦ τέλους αὐτῆς, καὶ ἴσως διὰ τοῦτο ἐν ἀρχῇ τοῦ
 νοήματος τὸ (ἔτι) προτέτακται, ὡς ἔτι προσθήκης δεομένου τοῦ περὶ εὖ- 45
 βουλίας λόγου, (ἐν) ὁ ὄρος αὐτῆς ἀποδοθῇ, διαστέλλων αὐτὴν ἀπὸ) τῆς
 40 ἀπλῶς εὐβουλίας, ἢ τοῦ ἀπλῶς τέλους ἔστιν, ἀλλὰ περὶ τῶν καθ' ἕκαστα

4 προθέμενος B: προθέσθαι a

12 προστίθεσθαι scripsi: προτίθεσθαι Ba

14 ἐν a:

om. B

19 τὸ συμφέρον B: συμφέρον a

30 εὐβουλίας B: εὐβουλία a

38 ἔτι—αὐτὴν ἀπὸ (39) a: om. B

40 καθέκαστα a: καθεκάστην B

προτιθεμένων τοῖς ἀνθρώποις, εἰς ζήτησιν ὠφελίμων τε ὄντων καὶ διὰ 106^v
 τρόπων δεόντων κατορθουμένων καὶ διὰ χρόνου προσήκοντος. τὸ πρὸς τι
 οὖν τέλος ἐν τῷ παρόντι ὄρω αὐτῆς λαμβανόμενον, διίστησιν αὐτὸν ἀπὸ
 τῆς περὶ τὸ ἀπλῶς τέλος γινομένης εὐβουλίας. καὶ διὰ τοῦτο ἦν ἀναγ-
 5 καῖον οὕτως ὀρισθῆναι αὐτήν. οὕτω μὲν ἡμῖν διὰ τούτων ἐξείληπται ἡ 50
 καθόλου εὐβουλία καὶ ἡ κατὰ μέρος, ὥς περὶ τοῦ ἀπλῶς βουλευτοῦ καὶ
 τῶν κατὰ μέρος βουλευτῶν γεγενημένου τοῦ λόγου. εἰ δέ τις βούλοιτο, εἰ-
 λήφθω μὲν τὸ καθόλου ὥς ἐνδεχομένου καὶ καθόλου βουλεύεσθαι καὶ ἐν
 μέρει, ὥς τινὸς μὲν ὄντος αἰεὶ περὶ ὃ βουλευόμεθα, παντὸς δὲ τοῦ τινὸς
 10 πρὸς καθόλου ἀναγομένου, ὥς εἶναι καὶ τὸ τί βουλευτὸν ὑπὸ τὸ ἀπλῶς
 ἀναφερόμενον βουλευτόν. πλὴν τὸ οὕτω καθόλου οὐδέποτε ἔσται ἐνέρ-
 γεια, οὔτε μὴν | βουλὴ περὶ τοῦ καθόλου βουλευτοῦ, διότι οἱ πράττοντες 107^r
 καὶ βουλευόμενοι τῶν καθ' ἕκαστα, καὶ ᾧ πράττουσι καὶ περὶ ᾧ βουλευόν-
 ται πάντα τῶν καθ' ἕκαστα. ὃ δὲ λέγομεν ἀπλῶς τέλος καὶ ἀπλῶς βου-
 15 λευτὸν οὐχ οὕτως ἀπλῶς ἐστίν ὥς ἐννοηματικόν, ἀλλ' ὥς ὅλον τι καὶ
 τὰ καθ' ἕκαστον βουλευτὰ ὥς εἰς ὅλον μέρη ἀνάγονται εἰς αὐτό, εἰ μετὰ
 φρονήσεώς τέ εἰσιν ὀρεκτὰ καὶ ἡ φρόνησις ἐστίν ἡ τὰς ἐπιτυχίας κατορ- 5
 θοῦσα αὐτῶν.

p. 1142^b34 Ἔστι δὲ καὶ ἡ σύνεσις καὶ ἡ ἀσυνεσία, καθ' ἃς λέ-
 20 γομεν συνετοὺς καὶ ἀσυνέτους, οὔθ' ὅλως τὸ αὐτὸ ἐπιστήμη ἢ
 δόξη (πάντες γὰρ ἂν ἦσαν συνετοί) οὔτε τις μία τῶν κατὰ μέ-
 ρος ἐπιστημῶν, οἷον ἡ ἱατρικὴ περὶ ὑγιεινῶν ἂν ἦν ἢ γεωμε-
 τρία περὶ μεγέθου. οὔτε γὰρ περὶ τῶν αἰεὶ ὄντων καὶ ἀκινή-
 των ἡ σύνεσις ἐστίν οὔτε περὶ τῶν γιγνομένων ὁττωοῦν ἀλλὰ
 25 περὶ ὧν ἀπορήσειεν ἂν τις καὶ βουλεύσαιτο. 10

Ὡς καὶ ἐπὶ τῶν πρακτικῶν ἀρετῶν γενικὰς ἐλέγομεν ἀρετὰς ἀνδρείαν
 σωφροσύνην δικαιοσύνην, ἐλαμβάνομεν δὲ καὶ ἐτέρας εἰδικωτέρας, ἐλευθε-
 ριότητα μεγαλοπρέπειαν μεγαλοψυχίαν, οὕτω καὶ ἡ φρόνησις, ἀρετὴ οὖσα
 ἐννοηματικὴ καὶ γενικὴ, ἔχει ὑπ' αὐτήν ἀναφερομένας τὰς ἐφεξῆς ἐνταῦθα
 30 λαμβανομένας, εὐβουλίαν ἀγχίνουσαν σύνεσιν συγγνώμην, περὶ ὧν ὁ Ἀριστο-
 τέλης ἐνταῦθα διδάσκει, τὰς μὲν ἤδη παραδοὺς καὶ ὀρισάμενος, περὶ δὲ 15
 τῶν τὰς ἀποδείξεις ἐξῆς ποιούμενος. ὥσπερ τοίνυν περὶ τῆς εὐβουλίας
 διδάσκων διέστησεν αὐτήν ἀπὸ ἐπιστήμης καὶ δόξης καὶ εὐστοχίας καὶ

4 γινομένη εὐβουλία B 7 τῶν B: τοῦ a 9 τοῦ B: om. a 16 τὰ B:
 om. a βουλευτὰ B: βουλευτόν a 22 post οἷον add. κατὰ μέρος, οὔτε a: om. B
 et Aristoteles ἡ ἱατρικὴ B et Arist. codd. K^bM^b: ἱατρικὴ a et Arist. vulg.
 ὑγιεινῶν a et Arist.: ὑγιεινὸν B ἂν ἦν B: γὰρ ἂν ἦν a et Arist. codd. L^bM^bO^b: om.
 Aristot. vulg. 23 μεγέθου B et Aristot. cod. K^bO^b: μεγέθους Aristot. vulg.: μεγέθη
 γὰρ a et Arist. M^b 24 γενομένων B ὁττωοῦν Ba et Arist. codd. L^bO^b: ὁτουοῦν
 Arist. vulg. 25 βουλευσ...ται B 26 πρακτικῶν a: πρακτῶν B

περὶ τούτου διείληφε, καὶ περὶ στερεὰ δέ, οἷον σφαίρας κυλίνδρους κύ- 107^r
 βους κώνους πυραμίδας καὶ τὰ τούτοις ὁμοταγῇ, ἃ κατὰ τρεῖς θεωρούμενα
 διαστάσεις στερεὰ ὀνομάζεται, μῆκος βάθος καὶ πλάτος ἔχοντα. ὧν τὰ
 μὲν οὐράνια ὡσαύτως ἔχειν αἰεὶ φησι καὶ κατ' οὐσίαν εἶναι ἀκίνητα. εἰσὶ
 5 δὲ τούτων ἃ καὶ γίνεται τε καὶ φθείρεται, οἷα τὰ μεγέθη τὰ ἐν ταῖς γε-
 νηταῖς καὶ φθαρταῖς οὐσίαις γινόμενα, περὶ ὧν οὐδετέρως τὴν θεωρίαν
 ποιεῖται ἡ σύνεσις, ἀλλὰ περὶ ὧν ἀπορήσειεν ἂν τις καὶ βουλεύσαιτο.

p. 1143^a6 Διὸ περὶ αὐτὰ μὲν τῇ φρονήσει ἐστίν, οὐκ ἔστι δὲ
 ταῦτόν σύνεσις καὶ φρόνησις. ἡ μὲν γὰρ φρόνησις ἐπιτακτική
 10 ἐστίν· τί γὰρ δεῖ πράττειν ἢ μὴ, τὸ τέλος αὐτῆς ἐστίν· ἡ δὲ
 ξύνεσις κριτική μόνον· ταῦτό γὰρ ξύνεσις καὶ εὐξυνεσία, καὶ
 γὰρ οἱ συνετοὶ καὶ εὐξύνετοι.

Αἷτιαι μὲν δὴ αἰ κατὰ τὰς ἀρετὰς ἔξεις τῶν ἐξ αὐτῶν προΐουσῶν
 προχειρίσεων ἦτοι ἐνεργειῶν· | καὶ φύσει πρότεραι, εἴπερ αἷτιαι, ὡς δὲ 107^v
 15 πρὸς ἡμᾶς, πρότεραι τῶν ἔξεων αἰ ἐνέργειαι, ὅτι καὶ αἰσθῆσει καταλαμ-
 βάνονται. αἰ δὲ προχειρίσεις ἐν τοῖς πράγμασιν εἰσι, περὶ ἃ καταγίνονται,
 τὰ δὲ πράγματα αἰσθητά. διὰ τοῦτο τὰ πράγματα ἡμῖν γνωριστικά τῶν
 ἔξεων γίνονται, περὶ ἃ αἰ ἔξεις τὴν ἐνέργειαν κέκτηνται. διὸ καὶ ἐπὶ τῆς
 συνέσεως τὰ πράγματα παραλαμβάνει, περὶ ἃ ἡ σύνεσις καταγίνεται, ἔν' 5
 20 ἐξ αὐτῶν ἡμῖν γνωρίσῃ τὴν σύνεσιν. περὶ ἐκεῖνά φησι τοίνυν αὐτὴν κα-
 ταγίνεσθαι, περὶ ὧν ἀπορήσειεν ἂν τις καὶ βουλεύσαιτο. ταῦτα δὲ ἐστὶ
 τὰ ἐφ' ἡμῖν, ἃ καὶ ἐπίσης ἐνδεχόμενα λέγεται διὰ τὸ οὐχ ἦττον οὔτε
 μᾶλλον ἐνδέχεσθαι αὐτὰ εἶναι ἢ μὴ εἶναι. περὶ τούτων γὰρ ἀποροῦμεν
 καὶ ζητοῦμεν καὶ βουλευόμεθα, ὥστε κοινωνεῖ ἡ σύνεσις τῇ φρονήσει κατὰ
 25 τὰ ὑποκείμενα, εἴ γε καὶ ἡ φρόνησις περὶ τὰ οὕτως ἐνδεχόμενα ποιεῖται 10
 τὰς προχειρίσεις. οὔτε γὰρ περὶ τῶν ἀναγκαίων ἂν τις βουλεύσαιτο συνε-
 τὸς ἀνὴρ οὔτε περὶ τῶν ἐνδεχομένων μὲν, ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ (ὁδὲ) ἢ ὡς ἐπ'
 ἔλαττον (τὰ μὲν γὰρ οὕτως ἔχει ἢ ἔξει, καὶ βουλεύσαιτό τις καὶ μὴ βου-
 λεύσαιτο), οἷον περὶ τοῦ ἡμέραν εἶναι, εἰ ὁ ἥλιος ὑπὲρ γῆν ἐστίν, ἢ περὶ
 30 τοῦ μετὰ τὸ ἔαρ θέρος γενέσθαι, οὔτε περὶ τοῦ εἰ τὸ ἐσόμενον παιδίον
 ἀποβήσεται πενταδάκτυλον οὔτε μὴν εἰ μὴ πενταδάκτυλον· τὰ τοιαῦτα
 γὰρ πάντα τῆς θείας προνοίας καὶ φύσεως καὶ οὐδὲν τούτων ἐφ' ἡμῖν. 15
 περὶ ἐκεῖνων δὲ τις καὶ ζητεῖ καὶ βουλεύεται, ἃ ἐκ τῆς αὐτοῦ ζητήσεως
 καὶ βουλεύσεως ἀποβαίνειν ἐνδέχεται, ὡς αὐτὸς βουλεύεται. περὶ τὰ τοι-
 35 αῦτα τοίνυν ἡ σύνεσις. οὕτω μὲν οὖν αὐτὴν τῷ οἰκείῳ ὑποκειμένῳ ὑφί-
 στησι καὶ τῶν ἄλλων διύστησιν ἔξεων, ὅσαι περὶ τὰ τοιαῦτα μὴ καταγί-
 νονται. ἐπεὶ δὲ περὶ τὰ τοιαῦτά ἐστὶ καὶ ἡ φρόνησις, διαστέλλει καὶ ἐκ
 ταύτης τὴν σύνεσιν, κατὰ τὸ διαφορὰν ἔχειν ταύτας ἀμφοτέρας περὶ τὰ 20
 αὐτὰ τὴν ἐνέργειαν, ὃ εὐρεῖν ἔστι κάπὶ τῶν ἐπιστημῶν πολλάκις καὶ τῶν

1 διείληφε Diels: δὲ εἴληφε Ba 4 ἔχειν B: ἔχει a 5 οἷα B: οἷον a 8 αὐτὰ Ba: τὰ
 αὐτὰ Aristoteles 11. 12 καὶ γὰρ οἱ Ba et Arist. cod. Lb: καὶ Aristoteles vulg. 19 παρα-
 λαμβάνει a: καταλαμβάνει B 27 δὲ a: om. B 38 διαφορὰν B: διάφορον a

τεχνῶν. ἔστι γὰρ καὶ ἐπιστήμας εὑρεῖν περὶ τὸ αὐτὸ μὲν οὕσας ὑποκεί- 107^v
 μενον, διαφερούσας δ' ἀλλήλων τῷ ἄλλως καὶ ἄλλως ποιῆσθαι περὶ αὐτὸ
 τὴν ἐνέργειαν, καὶ τέχνας ὡσαύτως· ἐπιστήμας μὲν, ὡς περὶ μέγεθος
 ἀστρονομία καὶ γεωμετρία, ἡ μὲν ὡς περὶ ἀκίνητα, ἡ δὲ ὡς περὶ κινού-
 5 μενα· καὶ ἀριθμητικὴ καὶ ἀρμονικὴ πρὸς ἀριθμούς, ἀλλ' ἡ μὲν καθ'
 αὐτοὺς αὐτούς, ἡ δὲ ὡς ἐν σχέσει θεωρουμένους τῇ πρὸς ἀλλήλους· 25
 τέχνας δέ, ὡς ἐπὶ γραφικῆς καὶ ἱστουργικῆς, περὶ χρώματα γὰρ ἀμφότεραι,
 ἀλλ' ἡ μὲν ἵνα γράψῃ καὶ εἰκονίσῃ, ἡ δὲ ἵνα τοῖς ὕφεσιν ἢ ἐρίοις ἢ ση-
 ρικοῖς νήμασιν ἢ καὶ τοιούτοις ἑτέροις διαφόρους χροῶς ἐπιθῇται. καὶ
 10 περὶ τὸν πηλὸν κηροπλαστικὴ τε καὶ σκευοποιητικὴ, ἀλλ' ἡ μὲν ἵνα ζώων
 μιμήσεις ἐργάσῃται, ἡ δ' ἵνα σκεύη πρὸς χρῆσιν ἀνθρώποις. τὴν μὲν
 οὖν φρόνησιν ἐπιτακτικὴν εἶναί φησι, τέλος ἔχουσαν τὸ τί δεῖ πράττειν ἢ
 μή. τὸ γὰρ πρακτέον καὶ μὴ πρακτέον ἐκ τῆς ζητήσεως ἐφευρίσκουσα, 30
 τὸ μὲν πράττειν ἐπιτάττει, τοῦ δὲ ἀπέχεσθαι. ἡ δὲ ξύνεσις κριτικὴ
 15 μόνον, ἥτοι καταλαμβάνουσα καὶ κρίνουσα τὸ σκοπηθὲν καὶ ἐπιταχθὲν
 ὑπὸ τῆς φρονήσεως ὡς ἀναγκαῖον εἶναι, πρῶτον μὲν τὴν φρόνησιν ζητῇ-
 σαι καὶ εὑρεῖν τὸ δέον καὶ συμφέρον καὶ ὠφέλιμον, καὶ περὶ αὐτοῦ ἐπι-
 τάττουσαν ἀποφύνασθαι, τὴν δὲ σύνεσιν μετὰ ταῦτα τοῦ πράγματος τελε-
 σθέντος κρίναι τὸ ἐπιταχθὲν καταλαβοῦσαν, ὡς ἔχει καλῶς ἢ τε περὶ αὐ-
 20 τοῦ βούλευσις καὶ αὐτό, ἥγουν τό τε τέλος καὶ ὁ τρόπος, δι' οὗ κατῶρ- 35
 θῶται. τὸ δὲ ταῦτό γὰρ ξύνεσις καὶ εὐσυνεσία διὰ τὴν πρὸς ταῦτα
 διαφορὰν εἴρηται τῆς βουλῆς καὶ εὐβουλίας. ὡς γὰρ ἐπ' ἐκείνων φησίν,
 ὡς γένος ἦν ἡ βουλὴ εὐβουλίαν περιέχουσα καὶ κακοβουλίαν, οὕτω κἀν-
 ταῦθα γένος ἡ σύνεσις εὐσυνεσίαν καὶ ἀσυνεσίαν περιέχουσα. ἀλλ' ἐπεὶ
 25 μὴ ἐνδέχεται σύνεσιν εἶναι φαύλην, ἀγαθὴ δ' ἔξις ἅπασα, σύνεσις ὁρθῶς
 ἅπαν καταλαμβάνουσα καὶ κρίνουσα τὸ βεβουλευμένον καὶ ἐπιτεταγμένον, 40
 εἴτε καλῶς βεβούλευται καὶ ἐπιτέτακται παρὰ τῆς φρονήσεως, εἴτε παρὰ
 τῆς ἀφροσύνης κακῶς, οὐκ ἐνδέχεται ποτε αὐτὴν κοινωνεῖν τῆς φαυλότη-
 τος. δείκνυσι δὲ τὸ ταῦτόν εἶναι εὐξυνεσίαν καὶ σύνεσιν ἐκ τῶν μετεχόν-
 30 των αὐτῆς. καὶ γὰρ οἱ συνετοί, φησί, καὶ εὐξύνετοι, ὡς μὴ ἐνδε-
 χόμενόν ποτε ἄνδρα συνετὸν ὑπάρχειν κακὸςύνετον.

p. 1143^a11 Ἔστι δ' οὔτε τὸ ἔχειν τὴν φρόνησιν οὔτε τὸ λαμβά-
 νειν ἢ σύνεσις· ἀλλ' ὥσπερ τὸ μανθάνειν λέγεται συνιέναι, 45
 ὅταν χρῆται τῇ ἐπιστήμῃ, οὕτως ἐν τῷ χρῆσθαι τῇ δόξῃ ἐπὶ
 35 τὸ κρίνειν περὶ τούτων περὶ ὧν ἡ φρόνησίς ἐστιν, ἄλλου λέγον-
 τος, καὶ κρίνειν καλῶς. τὸ γὰρ εὖ τῷ καλῶς ταῦτό. καὶ ἐν-
 τεῦθεν ἐλήλυθε τοῦνομα ἡ σύνεσις, καθ' ἣν εὐσύνετοι, ἐκ τῆς
 ἐν τῷ μανθάνειν· λέγομεν γὰρ τὸ μανθάνειν συνιέναι πολλάκις.

Περὶ τὰ αὐτὰ καταγίνεσθαι εἰπὼν σύνεσιν καὶ φρόνησιν, ἔδειξεν ἀλλή-

7 ἱστουργικῆς B: ὑφαντικῆς a: (γναφικῆς Vat. 1622) 9 ἐπιθῇται B: ἐπιτίθῃται a 18 τοῦ
 πράγματος τελεσθέντος B: om. a 19 καταλαβοῦσα a 30 φησι B: φασι a

λων εἶδει διαφερούσας τῷ ἄλλως καὶ ἄλλως αὐτάς περὶ τὸ αὐτὸ καταγί- 107^v
 νεσθαι, τὴν μὲν ὡς ζητοῦσαν καὶ εὐρίσκουσιν τὸ δέον καὶ περὶ αὐτὸ ἐπι- 50
 τάττουσαν, τὴν δὲ ὡς κρίνουσαν τὴν ἐκείνης ἐνέργειαν. ὥς ἔπεται καὶ ἡ
 κατὰ χρόνον διαφορά· ἡ μὲν γὰρ πρὸ τῆς πράξεως καὶ τοῦ τέλους, ἡ
 5 φρόνησις, ἡ δὲ μετὰ τὴν πράξιν καὶ τὸ τέλος. ἐπεὶ δὲ ἕτερον τὸ λαμβά-
 νειν τὴν φρόνησιν καὶ ἕτερον τὸ ἔχειν αὐτήν, δείκνυσιν, ὡς οὐδέτερον τού-
 των ἐστὶν ἡ σύνεσις. τὸ μὲν γὰρ λαμβάνειν τὴν φρόνησιν ἐν τῷ γίνεσθαι
 τῇ ψυχῇ τὴν φρόνησιν εἴρηται, μήπω | οὕσης ἐν αὐτῇ τῆς φρονήσεως. 108^r
 εἰ γὰρ γίνεται τι, καὶ οὐκ ἔστιν. ἐπεὶ οὖν ἐν ταῖς ἐπιταγαῖς καὶ τοῖς κε-
 10 λεύσμασι τῆς φρονήσεως ἡ σύνεσις ἐπιφέρεται, εἰ εὖ ἔχουσα κρίνουσα,
 πῶς ἂν εἴη σύνεσις τὸ λαμβάνειν τὴν φρόνησιν, ὃ ἐστὶ φρονήσεως γενέσις
 καὶ πρότερον τῷ χρόνῳ φρονήσεως, ὅτι μήπω φρόνησις; ἀλλ' οὐδὲ τὸ
 ἔχειν τὴν φρόνησιν σύνεσις· τὴν γὰρ ἂν ταῦτόν τῇ φρονήσει, καίτοι ὅτι
 ἕτερον δέδεικται. ἔτι τὸ ἔχειν τὴν φρόνησιν ἅμα τῇ φρονήσει καὶ οὐδέ- 5
 15 τερον οὐδετέρου οὔτε πρότερον οὔτε ὕστερον, ἡ δὲ σύνεσις κρίσις οὕσα
 τῆς ἐνεργείας καὶ τοῦ τέλους τῆς φρονήσεως ὕστερον, ἡγουν τῆς
 οἰκείας ἐνεργείας καὶ τοῦ τέλους, ἡ δὲ ἕξις τούτων προτέρα. εἰ οὖν ταύ-
 τὸν τὸ ἔχειν τὴν φρόνησιν καὶ ἡ σύνεσις, ἔσται ἡ σύνεσις ἅμα τῇ φρο-
 νήσει, ὥστε ἔσται ἡ σύνεσις ἅμα τε τῇ φρονήσει καὶ ὕστερον τῆς φρονή-
 20 σεως· ἀλλὰ τοῦτο ἀδύνατον· οὐκ ἄρα ταῦτόν τὸ ἔχειν τὴν σύνεσιν καὶ ἡ 10
 φρόνησις. ἔτι πᾶσα ἕξις αἰτία τῆς ἐξ αὐτῆς ἐνεργείας, ὥστε καὶ ἡ φρό-
 νησις. εἰ οὖν ἡ σύνεσις τῇ ἐνεργείᾳ τῆς φρονήσεως ἐπιφέρεται, προτέρα
 ἡ τῆς φρονήσεως ἐνέργεια τῆς ξυνέσεως, ὥστε ἡ ἕξις αὐτῆς πολλῶν προ-
 τέρα τῆς ξυνέσεως ἐστὶν. ἐδείχθη δὲ ἅμα ταύτῃ εἶναι τὸ ἔχειν τὴν φρό-
 25 νησιν, πολλῶν ἄρα προτέρα τῆς συνέσεως καὶ τὸ ἔχειν τὴν φρόνησιν. εἰ
 δέ τις τοῖς λεγομένοις ἐφίστησιν, ὅτι ἕξις ἡ σύνεσις ὥσπερ δὴ καὶ ἡ φρό-
 νησις, καὶ ὡς ἕξις ζητεῖται, εἰ ταῦτόν τὸ ἔχειν τὴν φρόνησιν ἢ τὸ λαμβά-
 νειν τὴν φρόνησιν, ἐνταῦθα (δὲ) ἡ ἐνέργεια τῆς συνέσεως πρὸς τὴν ἐνέργειαν 15
 εἰληπται καὶ τὸ τέλος τῆς φρονήσεως (ἔδει δὲ τὴν ἕξιν ληφθῆναι· τοῦτο
 30 γὰρ προσέκειτο εἰς ζήτησιν), πρὸς τοῦτό φαμεν, ὡς εἰ ἡ ἐνέργεια τῆς
 συνέσεως ὑστέρα φύσει τῆς ἐνεργείας ἐστὶ καὶ τοῦ τέλους τῆς φρονήσεως,
 δῆλον ὅτι καὶ ἡ ἕξις τῆς ἕξεως καὶ τοῦ ἔχειν καὶ τοῦ λαμβάνειν τὴν φρό-
 νησιν. ὦν γὰρ ἕξεων αἱ ἐνέργειαι φύσει τινὸς ὕστεραι, καὶ αἱ ἕξεις αὐ-
 τὰ δηλονότι ἐκείνου ὕστεραι. εἰ γὰρ αἱ ἕξεις ἢ ἅμα ἢ πρότεραι, αἱ δὲ 20
 35 ἐνέργειαι ὕστεραι, ἵνα ἐνεργήσωσι πρὸς τὸ ἐνεργεῖν, ἵνα μὴ τὸ μάταιον ἔξουσι
 τῆς ὑπάρξεως, ἢ μάτην ἔσονται, (* * *) ἀ ἅμφω ἀδύνατα· ὕστεραι ἄρα αἱ
 ἕξεις ἐκείνων τῶν ἕξεων ὦν αἱ ἐνέργειαι τῶν ἐνεργειῶν καὶ τῶν τελῶν
 ὕστεραι, ἀλλὰ καὶ τοῦ ἔχειν τὰς προτέρας ἕξεις καὶ τοῦ λαμβάνειν αὐτάς.
 ὅτι δὲ καὶ τὸ ἔχειν τὴν φρόνησιν ἄλλο παρὰ τὴν φρόνησιν, πρόδηλον ἔσται

2 αὐτὸ a: αὐτήν B

9. 10 κελεύσμασι B: ἀποτελέσμασι a

16 post ὕστερον

add. τουτέστιν ἡ φρόνησις a: om. B

23 ἡ ἕξις B: εἰ ἐξ a

28 ἐν-

ταῦθα δὲ a: ἐνταῦθα B

36 lacunam indicavi

37 ἐνέργειαι τῶν B: ἐνέργειαι

καὶ τῶν a

ἐκ τῶν καθ' ἕκαστα, τὴν σαφεστέραν μεταχειριζομένοις τῶν κατηγοριῶν. ἡ 108^r
 δ' ἐστὶν ἡ δηλοτέραν ταῖς ψυχαῖς ἑαυτῆς παρέχουσα τὴν κατάληψιν. τοί- 25
 νον ὡς ἐπὶ τῶν οὐσιῶν ἕτερον χρυσὸς καὶ τὸ ἔχειν χρυσόν, καὶ ἕτερον
 ἱμάτιον καὶ τὸ ἔχειν ἱμάτιον, καὶ ἕτερον ἵππος καὶ τὸ ἔχειν ἵππον, καὶ
 5 ἐπὶ πάντων οὕτως, οὕτω καὶ ἐπὶ τῶν ἕξεων καὶ τῶν λοιπῶν, ὅσα ἐν ὑπο-
 κειμέναις οὐσίαις τὴν ὑπόστασιν ἔλαχεν, ἕτερον ἐπιστήμη καὶ τὸ ἔχειν
 ἐπιστήμην, καὶ ἕτερον ἀρετὴ καὶ τὸ ἔχειν ἀρετήν, καὶ ἕτερον ἀριθμὸς καὶ
 τὸ ἔχειν τὸν ἀριθμόν. τὸ μὲν γὰρ δηλοῖ τὸ πρᾶγμα ἀπλῶς, ὁ τοῦ ὑπο-
 κειμένου πρὸς ὑπαρξίν δέεται, τὸ δὲ αὐτό τε τὸ πρᾶγμα καὶ ὅτι ἐν ὑπο- 30
 10 κειμένῳ ἐστίν, ὡς καὶ ἐπὶ τῶν οὐσιῶν τὸ κτῆμά τε καὶ τὸν κτήτορα, οἶον
 τὸν χρυσὸν ἢ τὸν ἵππον ἢ τὸ ἱμάτιον καὶ ὅς αὐτὰ κέκτηται. ἀλλ' ἐπανι-
 τέον ἐπὶ τὰ πρότερα. εἰπὼν ὁ Ἀριστοτέλης τὰ εἰρημένα, ἐξῆς ποιεῖται
 σαφεστέραν τὴν περὶ τὴν σύνεσιν ἔννοιαν, τὴν ἐπιστήμην λαμβάνων καὶ τὴν
 μάθησιν. ὥσπερ γάρ, φησὶν, ὅταν ὁ διδάσκων χρῆται τῇ ἐπιστήμῃ,
 15 τὰ παρ' αὐτοῦ λεγόμενα μαθητὴν λέγομεν ξυνιέναι, ἀντὶ τοῦ μανθάνειν 35
 τὸ ξυνιέναι παραλαμβάνοντες, οὕτως ὅταν ὁ φρόνιμος ἐπιτάττῃ περὶ τοῦ
 τέλους ἢ τοῦ τρόπου τῆς πράξεως τῆς ἀγούσης πρὸς τὸ τέλος καὶ εἴη τις
 τῇ οἰκείᾳ δόξῃ χρώμενος ὀρθῶς καὶ ὡς δεόν, λέγομεν ξυνιέναι αὐτὸν καὶ
 τὰ παρὰ ἄλλου λεγόμενα καὶ ἐπιταττόμενα κρίνοντα καλῶς. τὸ γὰρ εὖ
 20 τῷ καλῶς ταῦτό· τοῦτο προσέθηκε διὰ τὸ εἶναι τὸν αὐτὸν ξυνιέντα (καὶ)
 εὐξύνετον, καὶ ἐντεῦθεν φησι ληφθῆναι τὸ τῆς συνέσεως ὄνομα, ἐκ τοῦ μαν-
 θάνειν τὸν ἐπιστήμονα ξυνιέναι τὸν οὕτως ξυνιέντα. κἀνταῦθα γὰρ ἐπὶ 40
 τῆς φρονήσεως καὶ συνέσεως ὥσπερ τις διδασκαλία καὶ μάθησις γίνεται,
 τοῦ μὲν φρονίμου λέγοντος καὶ ἀνεπιτάττοντος, τοῦ δὲ συνετοῦ ἢ ἐν τῷ
 25 λέγειν ἐκεῖνον συνιέντος ἢ μετὰ τὸ πραχθῆναι καὶ τελεσθῆναι † καὶ οὗτος
 ὀρθῶς, ὅτι καλῶς καὶ βεβούλευται καὶ πέπρακται καὶ τετέλεσται. ἐπεὶ
 κἂν αὐτός ἐστιν ὁ συνετὸς ὁ ἐπιταττόμενος καὶ πράττων καθὼς ἐπιτέ-
 45 τακται ἐκ τοῦ συνιέναι αὐτὸν ἐπιτέτακται, σύνεσις αὖ καὶ οὕτω λέγοιτο, κἂν
 ἄλλου πράξαντος αὐτὸς συνίησιν ὕστερον, ὅτι καλῶς τε ὁ φρόνιμος ἐπιτέ-
 30 ταχε καὶ καλῶς ἡ πρᾶξις ἐνήργηται καὶ τοῦργον ἐπηκολούθησεν, οὐδὲν αὖ
 καὶ οὕτως ἦττον λεχθήσεται σύνεσις. ὥστε ὅρα καὶ τούτων, πῶς ὕστερα
 φύσει σύνεσις αὐτῆς τε φρονήσεως καὶ τοῦ ἔχειν καὶ τοῦ λαμβάνειν τὴν
 φρόνησιν, εἴ γε ὁ μὲν φρόνιμος διδασκάλῳ ἀναλογεῖ, ὁ δὲ συνετὸς μαθη-
 35 τῇ, καὶ πρότερος καὶ φύσει καὶ χρόνῳ ὁ ἐπιστήμων τοῦ μαθητοῦ, ἢ ἐπι-
 50 στήμων καὶ μαθητῆς (καὶ τὸ λαμβάνειν τὴν ἐπιστήμην καὶ τὸ ἔχειν τὴν
 ἐπιστήμην πρότερα καὶ αὐτὰ τῆς μαθήσεως). ὅτι δὲ ἀκολούθως ταῖς δι-
 δασκαλίαις καὶ ταῖς μαθήσεσι τὸ τῆς συνέσεως ὄνομα καὶ ἐπὶ τούτων τέ-
 θεῖται, πιστοῦται ἐκ τοῦ λέγεσθαι τὸ μανθάνειν συνιέναι πολλάκις.

12 πρότερα B: πρότερον a

19 παρὰ B: περὶ a

κρίνοντα B: κρίνονται a

20 αὐτὸν a: αὐτό B

21 καὶ a: om. B

23 διδασκαλία B: διδάσκαλος a

25 καὶ οὗτος B: καὶ οὕτως a: fort. κρίνοντος latet

26 ὅτι B: ὅτι δὲ a

28 ἐπι-

τέτακται B: ἐπιτάτεται a

35 καὶ τὸ λαμβάνειν — μαθήσεως (36) a: om. B

p. 1143^a 19 Ἡ δὲ καλουμένη γνώμη, καθ' ἣν εὐγνώμονας καὶ 108^r
ἔχειν φαμέν γνώμην, ἡ τοῦ ἐπεικοῦς ἐστὶ κρίσις ὀρθή. |

Ἔστι δὲ καὶ ἡ γνώμη μία τις τῶν περὶ αὐτὰ καταγινομένων, περὶ 108^v
α καὶ ἡ φρόνησις, ἥτοι τὰ καθ' ἕκαστα καὶ τὰ ἐνδεχόμενα καὶ τὰ ἐφ' ἡμῖν,
5 ὥσπερ ἡ εὐβουλία καὶ ἡ σύνεσις. διὰ τοῦτο περὶ φρονήσεως καὶ τοῦ ὀρ-
θοῦ λόγου διδάξας ἡμᾶς, εὐβουλίας τε καὶ συνέσεως, διδάσκει νῦν καὶ
περὶ γνώμης ὁμοῦ καὶ συγγνώμης, ὀριζόμενος καὶ τούτων ἑκατέραν. ἐπεὶ γὰρ
καὶ γνώμην ἔχειν λεγόμεθα παρὰ τινων ἄνθρωποι καὶ εὐγνώμονάς τινας 5
καὶ συγγνωμονικοὺς ὀνομάζομεν, ὅταν περὶ ἐτέρων πραττόντων κρίνωσιν
10 ὀρθῶς καὶ οἰκείως τοῖς προσώποις καὶ τοῖς πράγμασιν, ἔδει καὶ περὶ τού-
των τὴν προσήκουσαν ἡμᾶς εἰληφέναι γνῶσιν, περὶ τῶν ἀρετῶν ἐξετάζον-
τας. ὅθεν ὁ Ἀριστοτέλης τὴν περὶ τῆς φρονήσεως καὶ τοῦ ὀρθοῦ λόγου
θεωρίαν παραδίδους οὐδὲ ταῦτ' ἀφήσιν ἀνεξέταστα, ἀρμόδια ὄντα τῇ ἐν-
ταῦθα προτεθείσῃ διδασκαλίᾳ, ἵνα μὴ ὁ προκείμενος λόγος λείποιτό τινος
15 τῶν ἀνηκόντων αὐτῷ. φησὶ τοίνυν, ὅτι ἡ καλουμένη γνώμη, καθ' ἣν εὐ- 10
γνώμονας λέγομέν τινας, καθ' ἣν ἔχειν γνώμην φαμέν, ἡ τοῦ ἐπεικοῦς
ὀρθή κρίσις ἐστίν. ὅτι μὲν ἐστὶ γνώμη, δείκνυσιν ἀπὸ τοῦ εἰπεῖν ἡμᾶς, ὅτι
χρῶμεθα τῷ τῆς γνώμης ὀνόματι. καὶ δῆλον ἐκ τοῦ λέγειν, εὐγνώμονα
εἶναι καὶ γνώμην ἔχειν τὸν ἄνθρωπον περὶ τοῦδε τοῦ πράγματος. οὐ γὰρ
20 ἂν οὕτω τὸ τῆς γνώμης ὄνομα κενὸν ἐφέρετο τῶν ἀνθρώπων τοῖς στόμα-
σιν, εἰ μὴ ἦν τι καὶ πρᾶγμα, ᾧ ἐτέθη τὸ ὄνομα, ὥστε τὸ εἶναι τὴν γνώ-
μην ἐκ τῆς κοινῆς χρήσεως τοῦ ὀνόματος δείκνυται. ἀποδίδωσι δὲ καὶ 15
τὸ τί ἦν εἶναι, ἐπιφέρων εὐθὺς ὅτι ἡ τοῦ ἐπεικοῦς κρίσις ὀρθή.
τῷ μὲν γὰρ γένει κρίσις καὶ ἡ γνώμη καὶ ἡ σύνεσις. ἐπεὶ δὲ ἡ κρίσις
25 κρίνοντος κρίσις, δεῖ ἐν τῷ ὅρῳ παραλαμβάνεσθαι καὶ τὸν κρίνοντα, ἵν'
εἴη ἐκ τούτου δῆλον, τί διαφέρει γνώμη συνέσεως. ὁ γὰρ συνετὸς ἢ συνετὸς
οὐ κρίνει κατὰ τὴν ἐπιείκειαν ἀλλὰ κατὰ τὴν σύνεσιν. ἡ δὲ σύνεσις ἦν
ἡ κατανόησις τῆς ἐνεργείας καὶ τοῦ τέλους τῆς φρονήσεως, ὥστε τό τε
ἀποβὰν καταλαμβάνειν ὅτι ἐπαινετόν, καὶ τὸν τρόπον δι' οὗ κατῴρθωται, 20
30 ὅτι ἀξίως τοῦ τέλους καὶ οἰκείως ἐπιτετήδευται. τὸ ὀρθή δὲ ἀντὶ τοῦ
ἀληθῆς εἴρηται. ἐνδέχεται γὰρ τὸν ἐπεικῇ πλανηθέντα ποτὲ περὶ τὴν
τοῦ πράγματος ὑπαρξίν οὐκ ὀρθῶς ἀποφύνασθαι. τίς δὲ ὁ ἐπεικῆς καὶ
τίς ἡ ἐπιείκεια, εἴρηκεν ἱκανῶς ὁ φιλόσοφος ἐν τῷ πρὸ τούτου βιβλίῳ, ἐν
ᾧ καὶ περὶ δικαιοσύνης ἐδίδαξε. δόξειε δ' ἂν ἔτι ἀσαφὲς εἶναι, τί ἀλλή-
35 λων διαφέρουσι σύνεσις καὶ γνώμη, κρίσεις οὔσαι καὶ ἄμφω τῶν ἐνεργει- 25
ῶν καὶ τελῶν τῆς φρονήσεως. αὐτὸς μὲν γὰρ Ἀριστοτέλης εἰληφῶς τὸν
ἐπεικῇ εἰς τὸν ὀρισμὸν τῆς γνώμης καὶ τῆς φρονήσεως, καὶ πλεῖόν τι οὐ

1 εὐγνώμονας B et Aristoteles: εὐγνώμονα a 9·περὶ a: παρὰ B 15 ὅτι B: om. a
16 ante καθ' ἣν inserendum videtur καὶ 17 ἡμᾶς B: ἡμῖν a 24 κρίσις a: ἡ κρί-
σις B 25 παραλαμβάνεσθαι B: περιλαμβάνεσθαι a 31 περὶ a: παρὰ B 33 ἐν
τῷ πρὸ τούτου βιβλίῳ] c. 14 p. 1137^a 31 sqq. 34 ἂν B: ἂν ἴσως a

προσέθετο ἢ μόνον ὅτι ἀπέδειξεν ἐκ τῶν ἐπιφερομένων, ὅπως ἡ γνώμη 108^v
 κρίσις ἐστὶ τοῦ ἐπεικοῦς. ἀλλ' ἔοικεν ἡ μὲν σύνεσις τοῦτο κρίνειν μόνον
 ὡς ἔχει καλῶς τὸ τέλος, ὃ ἑαυτῇ προέθετο εἰς κατορθώσιν καὶ ὅτι ὀρ-
 θῶς καὶ προσφυῶς ὁ πρὸς αὐτὴν τρόπος ἐπιτετήδευται καὶ ὅτι ὀρθὴ καὶ
 5 ἡ πρὸς τὸ τέλος ἐπιταγή. ἡ δ' ἐπιείκεια οὐχ ἀπλῶς τοῖς τῆς φρονήσε- 30
 ως ἐνεργήμασιν ἐπιφέρεται, ἀλλ' ὅταν ἀμφιβολία τις πρόσσεστιν, εἰ τέλειον
 ἔχει τὸ εὖ ἢ οὐ, τουτέστιν <εἴ τι> αὐτοῦ λείπεται, οἷον ὡς ἐπὶ τοῦ στρα-
 τηγοῦ, ὃς πολεμίων ἐπελθόντων τῇ πόλει καὶ τῶν ἐν αὐτῇ μαχητῶν ἐπεξ-
 ιόντων μὲν ἐκείνοις, μὴ καρτερούντων δὲ πρὸς τὴν ἀντιμάχην ἀλλὰ τῷ
 10 θάρρει τῶν πολιτῶν τῆς πόλεως ἐνδιδόντων καὶ τῆς σφῶν σωτηρίας αὐ-
 τῶν ἀντιποιουμένων ἐντός, εἴτα καθελόντος τὰ τείχη καὶ τούτῳ τῷ τρόπῳ
 τοῦ ἀντικειμένου καταναγκάσαντος ἐνστήναι γενναίως πρὸς τοὺς ἐχθροὺς 35
 καὶ τελείως αὐτοὺς ἀποτρέψασθαι. ἐν γὰρ τούτῳ ὁ ἐπεικὴς κατηγορου-
 μένου τοῦ στρατηγοῦ, ὅτι τὰ τείχη κατήρειψε, κρίνει ἂν αὐτόν, ὡς ἀναγ-
 15 καίως τοῦτο πεποίηκεν, ὡς μὴ ὅν δυνατὸν ἄλλως περιλαβόντας <τοὺς> ἐχ-
 θροὺς ἀποτρέψασθαι, εἰ μὴ τὴν πρόφασιν τῆς δειλίας ἀνεῖλε τοῦ μαχίμου
 τῶν πολιτῶν. ἐν τοῖς τοιούτοις δὲ ἡ κατὰ τὴν ἐπιείκειαν ἕξις τῆς ψυχῆς
 ἀναφαίνεται, συγγνωμονικῶς διατιθεμένη πρὸς τὰ δοκοῦντα συμπίπτειν
 ἀβούλητα ἐν ταῖς τῶν αἰρετῶν τελῶν κατορθώσεσι, τῆς συνέσεως μηδὲν 40
 20 τοιοῦτον ἐχούσης ἀλλὰ μόνον χρινούσης τὰ καθαρῶς παρὰ τῆς φρονήσεως
 κατορθούμενα. καὶ δόξειεν ἂν ἡ γνώμη καὶ ἡ συγγνώμη συνηρημένη τις
 εἶναι καὶ σύνθετος, καταλαμβάνουσα μὲν καὶ ἅπερ ἡ φρόνησις ἀπειργάσα-
 το καὶ ἐπαινοῦσα μὲν καὶ τὰ κατορθώματα, συγκαταβαίνουσα δὲ καὶ τοῖς
 ἐξ ἀνάγκης τινὸς συμβαίνουσιν ἐλαττώμασι. καλῶς δὲ καὶ ἀρμοδίως καὶ
 25 ἡ τάξις ἔχει τῆς τῶν ἕξεων τουτωνὶ παραδόσεως, λέγω δὲ φρονήσεως εὐ-
 βουλίας συνέσεως καὶ γνώμης. ἡ μὲν γὰρ φρόνησις τῶν πραγμάτων προέ- 45
 στηκε καὶ τοὺς ἀγῶνας τοὺς περὶ ταῦτα καθυποδύεται, ἡ δὲ εὐβουλία
 ὥσπερ τις συνεργός ἐστιν αὐτῆς καὶ συνέριθος, ἡ δὲ σύνεσις καὶ ἡ γνώμη
 ὥσπερ τινὲς εἰσι θεωροί, τὰ γινόμενα κρίνουν καὶ πραττόμενα, ἡ μὲν
 30 ἀπλῶς ὡς καταλαμβάνουσα, ἡ δὲ καὶ τι τοῖς λαμβανομένοις ἐπάγουσα καὶ εἰς
 κρεῖττον ἐκ τοῦ χείρονος μεταφέρουσα τὰ παρὰ τῶν φιλαιτίων διασυρόμενα.

p. 1143^a21 Σημεῖον δέ· τὸν γὰρ ἐπεικῇ μάλιστα φάμεν εἶναι 50
 συγγνωμονικόν, καὶ ἐπεικὴς τὸ ἔχειν περὶ ἕνια συγγνώμην.
 ἡ δὲ συγγνώμη γνώμη ἐστὶ τοῦ ἐπεικοῦς. ὀρθὴ δὲ ἡ τοῦ
 35 ἀληθοῦς.

Ἡ μὲν γνώμη ἀπλοῦν, ἡ δὲ συγγνώμη σύνθετον, ὅσον κατὰ τὴν φω-

3 προέθετο B: προσέθετο a ὅτι B: τὸ a 7 οὐ τουτέστιν B: κατὰ τι a εἴ τι inserui
 10 τῶν πολιτῶν B: om. a 11 καθελόντος B: καθελόντα a 12 τοῦ ἀντικειμένου B:
 τὸν ἀντικείμενον a 15 περιλαβόντας τοὺς scripsi: περιλαβόντων B: προσλαβόντα τοὺς a
 16 ἀνεῖλε scripsi: ἀνέλη B: ἀνέλοι a 19 αἰρετῶν B: ἀρετῶν a 23 ἐπαινοῦσα B: ἐπι-
 νοοῦσα a 34 ἐστι B: ἐστὶ κριτικὴ a et Aristoteles ἐπεικοῦς. ὀρθὴ B et Arist. cod.
 K^b: ἐπεικοῦς ὀρθή. ὀρθὴ a et Arist. vulg.

νήν· ἀπλουστέρα γὰρ ἡ γνώμης φωνή τῆς συγγνώμης. λαμβάνει οὖν τὸ 108^v
 σύνθετον πρὸς τὴν δεῖξιν τοῦ ἀπλοῦ, διότι καὶ σαφέστερα πρὸς ἡμᾶς τῶν
 ἀπλῶν τὰ σύνθετα, εἰ καὶ κατὰ τὴν φύσιν ἔχει ἀνάπαλιν. ὅτι γὰρ τοῦ
 ἐπεικοῦς κρίσις | ἡ γνώμη ἐστί, δῆλον ἐκ τῆς κοινῆς ὑπολήψεως. φα- 109^r
 5 μὲν εἶναι συγγνωμονικὸν τὸν ἐπεικῆ καὶ ἐπεικῆ διάθεσιν ἐν ἀνθρώπου
 ψυχῇ τὸ ἔχειν περὶ ἕκαστα συγγνώμην τῶν πραττομένων, πραττομένων
 μὲν ὑπὸ ἐτέρων ἀνθρώπων φρονίμων, κρινομένων δὲ ὑπὸ τῶν ἐπεικῶν,
 καὶ τυγχανόντων συγγνώμης, ἔνθαπερ δοκεῖ αὐτοῖς τι προσάπτεσθαι αἰ-
 τιάσεως παρέχον πρόφασιν τοῖς τῶν ἀνθρώπων μὴ ἐπεικέσι. τινὰ δὲ τῶν 5
 10 ἀντιγράφων ἀντὶ τοῦ περὶ ἕκαστα περὶ ἓν ἔχουσι. καὶ ἔοικεν εἶναι
 ἡ δευτέρα αὕτη προσφυσστέρα γραφή, ὅτι μὴδὲ περὶ πάντων ὁ ἐπεικῆς
 τὴν κρίσιν ποιεῖται καὶ τὸ ἑαυτοῦ συγγνωμονικὸν ἐπιδείκνυται ἀλλὰ περὶ
 ἐκείνων μόνων, ὅσα ἔχει τῇ τοῦ δέοντος ἀποφάσει καὶ τι ἐπιμεμιγμένον,
 ὃ τις αἰτίας παρεισφύρεται. ἐπιφέρει δὲ ἀναγκαίως καὶ τὸν ὀρισμὸν τῆς
 15 συγγνώμης, συγγνώμην εἶναι φάσκων γνώμην κριτικὴν τοῦ ἐπεικοῦς ὀρ-
 θήν. ὁ γὰρ ἐπεικῆς διὰ τὸ καθόλου κεῖσθαι τοὺς νόμους καὶ μὴ δύνα- 10
 σθαι τὸν νομοθέτην ἐν τῷ νομοθετεῖν πάντα ἐπεξέρχεσθαι τὰ καθ' ἕκαστα
 καὶ ἃ συμβαίνειν εἴωθεν ἐν τοῖς πράττουσι καὶ τοῖς πράγμασιν, ἐντυγχά-
 νει πολλάκις τισὶ συμβαίνουσιν, ἃ οὐ χρή οὕτως ἐκπεραίνειν, ὡς τὸ καθό-
 20 λου διαλαμβάνει, ἀλλ' ἐλαττοῦν ἐνίοτε τὰ παρὰ τοῦ νομοθέτου ἀποφαινό-
 μενα, ὃ δὴ γνώμης καὶ συγγνώμης ἐστίν. ὀρθῶς οὖν κρίνων περὶ τῶν
 τοιούτων ὁ ἐπεικῆς ἐλαττοῖ τὸ δίκαιον, ὃ ὁ νομοθέτης διώρισε καθόλου
 ἀποφαινόμενος, καὶ διὰ τοῦτο γνώμην ἔχειν καὶ συγγινώσκειν τοῖς ἀμαρτά- 15
 νουσι λέγεται, οἷον εἰ νόμος εἴη τυχόν, φόνω ὑποκεῖσθαι τὸν τὸν ἴδιον
 25 πατέρα τυπτήσαντα, ἐτύπησέ τις τὸν πατέρα συναντήσας νυκτός, κλέπτην
 εἶναι δοκῶν τὸν συναντηθέντα ἐπιβάντα τῆς οἰκίας, περὶ τοῦ τοιούτου ὁ νο-
 μοθέτης οὐδὲν προσέθετο περὶ πατραλοίου διοριζόμενος· ἐλαττώσει τοιγα-
 ροῦν τὸ δίκαιον ὁ ἐπεικῆς καὶ οὐκ ἐάσει ἀναιρεθῆναι τὸν τυπτήσαντα τὸν
 πατέρα αὐτοῦ, ὅτι κατὰ ἄγνοιαν ἤμαρτεν. δεῖ δὲ μὴ λανθάνειν, ὅτι ἡ μὲν 20
 30 συγγνώμη ἐπὶ τῶν ἐπεικευομένων μόνων λέγεσθαι εἴωθεν, ὡς εἴρηται, ἡ
 δὲ γνώμη λέγεται μὲν καὶ ἐπὶ τούτων, λέγεται δὲ ὁμωνύμως καὶ ἐφ' ἐτέ-
 ρων πολλῶν, οἷον ἐπὶ τῆς κατὰ θέλησιν εἰδήσεως, ὡς εἴ τις οἰκέτου
 πεπραχότος τι ἄτοπον ἐξετάζομεν, εἰ μετὰ γνώμης τοῦ δεσπότου τοῦτο
 πέπραχε, λέγομεν γνώμην καὶ τὴν ἐκάστου τῶν ἐν τῷ αὐτῷ βουλευτῶν
 35 περὶ τινος τῶν βουλευμάτων ἀρέσκειαν. ὅθεν καὶ ἀπαιτοῦμεν ἕκαστον τού-
 των ἐπὶ τῶν ἀμφισβητούμενων πραγμάτων τὴν ἑαυτοῦ γνώμην εἰς μέσον 25
 εἰσενεγκεῖν, ὡς ἐπὶ τοῦ διὰ βουλῆς ἀγομένου πράγματος ἐν τῷ τινι ἀρε-
 σκομένῳ. καὶ ἐπὶ ἄλλων πολλῶν ἔστιν εὐρεῖν λαμβανόμενον τὸ ὄνομα τὴν
 γνώμην. ἡ δὲ σύν πρόθεσις ἔοικε τῇ γνώμῃ συντίθεσθαι ἐπὶ μόνων τῶν
 40 οἰκονομουμένων κατ' ἐπιείκειαν, ὡς τοῦ ἐπεικοῦς τῷ κρινομένῳ συγκατα-

1 γνώμης B: γνώμη a

17 ἐπεξέρχεσθαι B: ὑπεξέρχεσθαι a

20 διαλαμβάνει B:

διαλαμβάνειν a

24 τὸν τὸν B: τὸν a

26 τοῦ τοιούτου B: τούτου a

37 ἐπὶ B:

περὶ a

βουλῆς B: βουλήν a

βαίνοντος καὶ ὥσπερ σὺν αὐτῷ γινώσκοντος, ὅτι οὐ κατὰ τὴν τοῦ νομο- 109^r
θέτου ἀπόφασιν τὸ παρ' αὐτοῦ γενόμενον καὶ ὡς ἔγκλημα δοκοῦν πέπρα-
κται. διὸ δεῖν ἢ παντελῶς αὐτῷ ἀφεθῆναι τὸ ἔγκλημα ἢ μετρίαν τινὰ 30
ἐπενεχθῆναι μετέλευσιν. οὕτω γάρ φαμεν καὶ συμπάθειαν καὶ συγχώρη-
5 σιν, ὡς αὐτῷ πταίσαντι πάσχοντός τι τοῦ κρίνοντος καὶ χωροῦντος σὺν
αὐτῷ, τὸ μὲν διὰ τὸν οἶκτον, τὸ δὲ διὰ τὴν τῆς μετριότητος συγκατά-
βασιν.

p. 1143^a25 Εἰσὶ δὲ πᾶσαι αἱ ἕξεις εὐλόγως εἰς ταὐτὸ τείνουσαι.
λέγομεν γὰρ γνώμην καὶ φρόνησιν καὶ σύνεσιν καὶ νοῦν ἐπὶ
10 τοὺς αὐτοὺς ἐπιφέροντες γνώμην ἔχειν καὶ νοῦν ἤδη καὶ φρο-
νίμους καὶ συνετούς· πᾶσαι γὰρ αἱ δυνάμεις αὗται τῶν ἐσχάτων 35
καὶ τῶν καθ' ἕκαστα.

Περὶ φρονήσεως καὶ συνέσεως, ἔτι δὲ γνώμης καὶ συγγνώμης εἰπὼν
τί ἀλλήλων διαφέρουσιν, ἐπεὶ ὡς κοινωνούσας ἀλλήλαις ταύτας ἀλλήλων
15 διέστησε, τὰς διαφορὰς αὐτῶν παραδούς, λέγει νῦν καὶ τί αὐταῖς τὸ κοι-
νόν, καθὼς συνερχομένας αὐτάς εἰς ταὐτὸν ἔδειξεν ἀλλήλων διαφερούσας,
καὶ δείκνυσιν ὅτι τῷ ὑποκειμένῳ εἰσὶν αἱ αὐταί, ἐν ᾧ θεωροῦνται ὡς κα-
τηγορούμεναι αὐτοῦ. τοῦτο γὰρ ἐστὶ τὸ εἰς ταὐτὸ τείνουσαι. τὴν γὰρ 40
γνώμην, φησί, καὶ τὴν φρόνησιν καὶ τὴν σύνεσιν καὶ τὸν νοῦν ἐπὶ τοὺς
20 αὐτοὺς ἀνθρώπους φέρομεν· νοῦν δὲ λέγει ἐνταῦθα τὸν πρακτικόν. ὁ γὰρ
περὶ τὰ καθ' ἕκαστα νοῦς ὁ πρακτικός ἐστίν, ὃς καὶ λογισμὸς λέγεται, ὡς
λογίζων καὶ μετρῶν τῶν πραττομένων ἕκαστον. ὁ γοῦν φρόνιμος ὡς δι-
ευθετῶν καὶ ἀπευθύνων πρὸς τὸ τέλος αὐτὰ φρόνιμος λέγεται, ὡς δὲ
κρίνων, ὅτι καλῶς ἀπηυθύνθη, καὶ ὡς ἔδει τοῦ τέλους ἐφίκετο, συνετὸς
25 καὶ εὐσύνετος ὀνομάζεται, ὡς δὲ κατὰ τὸ ἀρμόδιον τοῖς ὑποκειμένοις προσώ- 45
ποις καὶ πράγμασιν, αἰτίαις τε καὶ τρόποις τὰς κρίσεις ποιούμενος, εὐ-
γνώμων ῥηθήσεται. διὰ τοῦτο τὸν αὐτὸν καὶ φρόνησιν ἔχειν, ἥτοι νοῦν
πρακτικόν, καὶ σύνεσιν καὶ γνώμην λέγομεν, ὡς κατ' αὐτάς ἐνεργούμενον
περὶ τὰ πραττόμενα. τὸ δὲ ἤδη προσέθηκε τῷ νοῦν ἔχειν, νοῦν ἔχειν
30 ἤδη εἰπὼν, δηλονότι μετὰ τὴν τῶν πραγμάτων πολυπειρίαν ὁ περὶ τὰ
πρακτὰ νοῦς τῇ ψυχῇ περιγίνεται, καὶ ἤδη νοῦν ἔχειν λέγεται ὁ πολλὰ
ἰδὼν καὶ παθὼν καὶ διὰ μακροῦ χρόνου τοῦτον δεξάμενος. ἐπιφέρει δὲ 50
καὶ τὴν αἰτίαν, δι' ἣν αἱ δυνάμεις αὗται ἐπὶ τῶν αὐτῶν λέγονται. διότι
γάρ, φησὶν, αὗται πᾶσαι τῶν ἐσχάτων εἰσὶ καὶ τῶν καθ' ἕκαστα, τὰ αὐτὰ
35 λέγων ἐκ παραλλήλου ἕσχατα καὶ καθ' ἕκαστα, περὶ δ' αὖ καὶ ὁ φρόνιμος
καὶ πρακτικὸν ἔχων νοῦν καταγίνεται. δυνάμεις δὲ ἐνταῦθα ἔφη δὲ

9 καὶ φρόνησιν καὶ σύνεσιν B: καὶ σύνεσιν καὶ φρόνησιν a et Aristoteles 11 ἐσχάτων
B: ἐσχάτων εἰσὶ a et Aristoteles 12 ἕκαστα Ba et Arist. cod. Mb: ἕκαστον Arist.
vulg. 18 ταὐτὸ B: αὐτὸ a 22. 23 διευθετῶν Vat. 1622: διαθετῶν Ba
24 ἐφίκετο scripsi: ἐφίκοιτο Ba 28 ἐνεργούμενον a: ἐνεργούμενα B 33 τῶν αὐ-
τῶν λέγονται B: τὸν αὐτὸν λέγεται a διότι B: διό a

προλαβὼν ἕξεις εἶρηκε, κατὰ τὸ δεύτερον δηλονότι σημαίνονμενον τῆς δυνά- 109^r
μεως, ἥτις οὕτω πρὸς τὴν προχείρισιν ὀνομάζεται. |

p. 1143^a29 Καὶ ἐν μὲν τῷ κριτικὸς εἶναι περὶ ὧν ὁ φρόνιμος, 109^v
συνετὸς καὶ εὐγνώμων ἢ συγγνώμων. τὰ γὰρ ἐπεικῆ κοινὰ
5 τῶν ἀγαθῶν ἀπάντων εἰσὶν ἐν τῷ πρὸς ἄλλον.

Περὶ τῆς διαφορᾶς καὶ πάλιν ὑπομινῆσκει τῆς συνέσεως καὶ γνώ-
μης πρὸς τὴν φρόνησιν, ὅτι τῷ χρόνῳ ἐκείνης διαφέρουσιν. ἴσασι μὲν
γὰρ τὰ αὐτὰ καὶ περὶ τὰ αὐτὰ καταγίνεται. ταῦτα δὲ εἰσι τὰ ἐφ' ἡμῖν 5
καὶ πρακτὰ καὶ καθ' ἕκαστα, περὶ ὧν βουλευόμεθα καὶ πραγματευόμεθα.
10 ἀλλ' ὁ μὲν φρόνιμος μέτεισι πρότερον ταῦτα κατὰ τὸν προσήκοντα τρό-
πον τῶν τελῶν ἐφικνούμενος, μετὰ ταῦτα δ' ὁ ἐπεικῆς κρίνει ταῦτα,
συνέσει μὲν χρώμενος ὡς καταλαμβάνων αὐτά· μετ' εὐγνωμοσύνης δὲ ἢ
καὶ συγγνώμης ἐνίοτε, ἐς ὕστερον κρίνων αὐτὰ κατὰ τὸ τοῖς ὑποκειμένοις
ἀρμόδιον, καθὰ καὶ πρότερον εἴρηται. κοινὴ γὰρ ἡ ἐπιείκεια, καὶ τὰ παρὰ
15 τῆς ἐπιεικείας κρινόμενα πάντων ἐστὶ τῶν ἀγαθῶν τῶν παρὰ τοῦ φρονί- 10
μου κατορθουμένων, πρὸς ἄλλον τοῦ ἐπεικοῦς τὴν οἰκείαν ἐνδεικνυμένου
ἐνέργειαν. ἃ γὰρ ἕτερος ἐκ φρονήσεως κατορθοῖ, ταῦθ' ὁ ἐπεικῆς κρίνει
ὀρθῶς, γνώμῃ χρώμενος καὶ συγγνώμῃ. τὰ γὰρ αὐτὰ εἰσιν ὑποκείμενα,
ὡς προεῖρηται, τῷ τε φρονίμῳ καὶ ἐπεικεῖ. ἀλλ' ὁ μὲν φρόνιμος ὡς
20 αὐτὸς ἐνεργῶν καὶ κατορθῶν ἔχει πρὸς αὐτά, ὁ δὲ ἐπεικῆς ὡς ἄλλου
ἐνεργήσαντος αὐτὸς κρίνων μετὰ γνώμης τε καὶ συγγνώμης. οὐδὲν δὲ
καινόν, εἰ εἰς ταῦτόν ἄγομεν γνώμην τε καὶ συγγνώμην, ὅτι ταῦτόν αἱ 15
φωναὶ αὐταὶ δύνανται, καὶ ἢ μὲν ἀπλὴ τῶν φωνῶν ὑπάρχη, ἢ δὲ σύν-
θετος, ὁ καὶ πρότερον ἐπὶ τῆς συνέσεως καὶ εὐσυνεσίας ὁ Ἀριστοτέλης
25 πεποίηκεν.

p. 1143^a32 Ἔστι δὲ τῶν καθ' ἕκαστα καὶ τῶν ἐσχάτων ἀπάντων
τὰ πρακτά· καὶ γὰρ τὸν φρόνιμον δεῖ γινώσκειν αὐτά, καὶ ἡ
σύνεσις καὶ ἡ γνώμη περὶ τὰ πρακτά.

Ἐκεῖνα, φησί, πράττομεν, ἃ εἰσι πάντων ἐσχατά καὶ καθ' ἕκαστα.
30 περὶ γὰρ τῶν καθόλου οὔτε βουλεύεται τις οὔτε πράττειν αὐτὰ ἐπιχειρεῖ, 20
ἀλλ' ὅσα ἐφ' ἡμῖν ἐστὶ, περὶ αὐτῶν βουλευόμεθα καὶ περὶ ἐκεῖνα τὰς
πράξεις ἐνδεικνύμεθα, ἃ εἰσιν ἐνδεχόμενα καὶ καθ' ἕκαστα καὶ χρόνου
τοῦ μέλλοντος. τίς γὰρ ἂν καὶ βουλεύσαιτο πώποτε περὶ τῶν καθόλου
ἢ περὶ τῶν ἀναγκαίων ἢ περὶ τῶν παρελθόντων ἢ περὶ τῶν ὡς ἐπὶ τὸ
35 πολὺ ἐνδεχομένων ἢ ὡς ἐπ' ἔλαττον, οἷον περὶ τῶν ὥρῶν τοῦ ἔτους ἢ

5 εἰσὶν B cf. Arist. cod. Ob: ἐστὶν a et Arist. vulg.

ἃ B: ταῦτ' a

πάντα Arist. vulg.

20 αὐτὸς B: αὐτὰ a

29 πράττομεν B: πραττόμενα a

14 παρὰ a: περὶ B

17 ταῦθ'

26 ἀπάντων Ba: πάντων Arist. codd. L^b Ob:

περὶ τοῦ τὸ ἐσόμενον παιδίον πενταδάκτυλον γενέσθαι ἢ ἑξαδάκτυλον; τὰ 109^v
 μὲν γὰρ ἀναγκαῖα καὶ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ θείας προνοίας ἔργα ἢ φύσεως, ἣν 25
 καὶ αὐτὴν ἡ πρόνοια τῆς γενέσεως προεστήσατο, τὰ δ' ἐπ' ἔλαττον τύχης
 ἴσως ἢ αὐτομάτου· προαιρέσεως δὲ τούτων οὐδὲν οὐδὲ ἐφ' ἡμῖν· τὰ δὲ
 5 παρελθόντα ἤδη γέγονε καὶ οὐκ ἔστι. καὶ τίς ἂν εἴη τοσοῦτον μάταιος,
 ὥστε ματαίως περὶ τῶν μὴ ὄντων βουλευέσθαι; ἀλλὰ καὶ περὶ τῶν ὄν-
 των ὡς ἐσομένων βουλευέσθαι διάκενόν τε καὶ τοῦ φρονούντος ἀνοίκειον,
 εἰ μὴ τις ἴσως μένοντων τῶν γεγονότων μετὰ τὴν γενέσιν, πῶς εἰς τὸ
 ἐξῆς διαμενοῦσι βουλεύσεται. καὶ τοῦτο πάλιν περὶ τοῦ ἐξῆς ἐστὶ βουλεύ- 30
 10 εσθαι καὶ τοῦ μέλλοντος, καὶ ὁ φρόνιμος δὲ διὰ τοῦτο γινώσκει αὐτά, διὰ
 τὸ ἐν πείρᾳ γεγονέναι πολλῶν καὶ κτήσασθαι ὄμμα καὶ νοῦν περὶ τὰ καθ'
 ἕκαστα, διορατικὸν ὑπάρχοντα καὶ τοῦ μέλλοντος. περὶ τὰ αὐτὰ δὲ καὶ ἡ
 σύνεσις καὶ ἡ γνώμη τῷ φρονίμῳ εἰσὶ καὶ περὶ τούτων ποιοῦντι τὰς κρί-
 σεις, διότι καὶ τούτων ἑκάτερα ἐκ τῆς τῶν καθ' ἕκαστα πολυπειρίας
 15 προσγίνεται.

p. 1143^a35 Ταῦτα δ' ἔσχατα. καὶ ὁ νοῦς τῶν ἐσχάτων ἐπ' ἀμ- 35
 φότερα. καὶ γὰρ τῶν πρώτων ὄρων καὶ τῶν ἐσχάτων νοῦς
 ἐστὶ καὶ οὐ λόγος, ὁ μὲν κατὰ τὰς ἀποδείξεις τῶν ἀκινήτων
 ὄρων καὶ πρώτων, ὁ δ' ἐν ταῖς πρακτικαῖς τοῦ ἐσχάτου καὶ
 20 ἐνδεχομένου καὶ τῆς ἐτέρας προτάσεως. ἀρχαὶ γὰρ τοῦ οὐ
 ἔνεκα αὐται· ἐκ τῶν καθ' ἕκαστα γὰρ τὸ καθόλου. τούτων οὖν
 δεῖ ἔχειν αἰσθησιν, αὕτη δ' ἐστὶ νοῦς.

Τὸν βουλόμενον εἰδέναι τι γνωστὸν ἔχον ἀρχάς, ἀναγκαῖον γινῶναι
 τὰς ἀρχάς τοῦ γνωστοῦ, ὡς μὴ ἐνὸν ἄλλως αὐτῷ τὴν γνῶσιν ἰκέσθαι τοῦ 40
 25 προκειμένου, εἰ μὴ πρότερον τὰς ἀρχάς αὐτοῦ ἐπιγνώσεται, καθὼς καὶ
 αὐτὸς Ἀριστοτέλης ἔφη τῆς περὶ τῶν Φυσικῶν ἀρχῶν πραγματείας ἀρχό-
 μενος, οὕτως ἐλέγων “ἐπειδὴ τὸ εἰδέναι καὶ τὸ ἐπίστασθαι συμβαίνει περὶ
 πάσας τὰς μεθόδους, ὧν εἰσιν ἀρχαὶ καὶ αἷτια ἢ στοιχεῖα, ἐκ τοῦ ταῦτα
 γνωρίζειν (τότε γὰρ οἰόμεθα γινώσκειν ἕκαστον, ὅταν τὰ αἷτια γνωρίζωμεν
 30 τὰ πρῶτα καὶ τὰς ἀρχάς τὰς πρώτας καὶ μέχρι τῶν στοιχείων), ὁ δὲ γινώσκων
 ὅτι καὶ τῆς περὶ φύσεως ἐπιστήμης πειρατέον πρῶτον διορίσασθαι τὰς 45
 ἀρχάς”. ἐπεὶ οὖν διττὸς ὁ νοῦς, ὁ μὲν περὶ τὰ καθόλου καταγινόμενος,
 ὁ δὲ περὶ τὰ καθ' ἕκαστα, καὶ ὁ μὲν περὶ <τὰ> καθόλου ἐστὶ, καθ' ὃν
 αἱ ἐπιστῆμαι ἡμῖν παραγίνονται, ὃς καὶ θεωρητικὸς ὀνομάζεται, ὁ δὲ περὶ
 35 τὰ καθ' ἕκαστα καὶ πρακτά, ὃς καὶ πρακτικὸς λέγεται, εἰσὶ δὲ ἀρχαὶ τῶν

9 βουλεύσεται B: βουλεύεται a

13 ποιοῦντι a: ποιοῦνται B

18 ὁ μὲν Ba et Arist.

codd. LbOb: καὶ ὁ μὲν Arist. vulg.

20 τοῦ B et Aristoteles: τῆς a

22 δεῖ ἔχειν

Ba et Arist. cod. Mb: ἔχειν δεῖ Arist. vulg.

28 ἡ αἷτια B: καὶ αἷτια a et Aristoteles

29 γνωρίζωμεν Ba: γνωρίσωμεν Aristoteles

31 πρῶτον διορίσασθαι Ba et Arist. cod. F:

διορίσασθαι πρῶτον Arist. vulg.

31. 32 τὰς ἀρχάς Ba: τὰ περὶ τὰς ἀρχάς Arist. vulg.

33 τὰ καθόλου a: καθόλου B

πρακτῶν, ὧν ἡ γνῶσις ἡμῖν τὰ μέγιστα συμβάλλεται πρὸς τὴν κατάληψιν 109^v
καὶ τὴν κατόρθωσιν τῶν πρακτῶν, προτίθεται νῦν περὶ τούτων εἰπεῖν, ποία 50
τε δυνάμεις ἐστὶν ἡ ταῦτα καταλαμβάνουσα καὶ πῶς αὐτῶν ἡ κατάληψις
γίνεται. ταῦτα δ' ἔσχατά φησιν, ἥτοι τὰ πρακτὰ ἢ αἱ ἀρχαὶ τοῦ πρα-
5 κτικοῦ νοῦ, ἔσχατα λέγων τὰ καθ' ἕκαστα. ἀπὸ γὰρ τῶν καθόλου ἀρχό-
μενοι καὶ ἐπὶ τὰ ἐξῆς προοδεύοντες καταντῶμεν εἰς τὰ καθ' ἕκαστα,
περαιτέρω προβῆναι μὴ ἔχοντες. οὐ γὰρ ἂν ἦσαν ἔσχατα, εἰ καὶ μετ'
αὐτὰ πάλιν ἕτερα ἐφευρίσκοντο. λέγει δὲ ὅτι καὶ ὁ νοῦς τῶν ἐσχά-
των ἐφ' ἑκάτερα, ἔσχατα ὀνομάζων νῦν τὰς θεωρητικὰς | ἀρχὰς καὶ 110^r
10 πρακτικὰς. ἐπεὶ γὰρ τὰ μὲν τῇ φύσει πρότερα ἡμῖν ὕστερα ἐν τοῖς γι-
νωσκομένοις ἐστίν, τὰ δὲ ἡμῖν πρότερα τῇ φύσει ὕστερα, ἀπὸ μὲν τῶν
ἡμῖν προτέρων ἀρχόμενοι καὶ πρὸς τὴν φύσιν ἀρχοειδέστερα, αὖ καὶ ἀρχαὶ εἰσι
τῶν ἐπιστημῶν καὶ τῶν ἀποδείξεων ἀναπόδεικτοι, ἀπὸ δὲ τῶν φύσει προ-
τέρων ἀρχόμενοι καὶ προϊόντες ἐπὶ τὰ ἐξῆς καταντῶμεν εἰς ἔσχατα τὰ
15 ἡμῖν πρότερα, αὖ καὶ ἀρχαὶ τῶν πράξεων εἰσι καὶ τῶν περὶ τὰ πρακτὰ 5
μεταχειρίσεων, ὥς εἶναι ἀρχὰς καὶ ἔσχατα ἑκατέρωθεν καὶ λέγεσθαι τὰ
αὐτὰ κατ' ἄλλο καὶ ἄλλο ἀρχὰς καὶ ἔσχατα, τὰ μὲν δηλονότι πρὸς τὴν
φύσιν, τὰ δὲ πρὸς ἡμᾶς. λέγει οὖν ὅτι ὁ νοῦς τῶν ἐσχάτων ἐπ' ἀμφο-
τέρα, ἐπὶ τε τὰ φύσει καὶ τὰ ἐφ' ἡμῖν πρῶτα καὶ ἔσχατα. καὶ γὰρ τῶν
20 πρῶτων ὄρων καὶ τῶν ἐσχάτων νοῦς ἐστὶ καὶ οὐ λόγος. πρῶτους καὶ
ἐσχάτους ὄρους φησὶ τοὺς πρὸς τὴν φύσιν οὕτως ἔχοντας, οὐ πρὸς ἡμᾶς,
ὥς πρῶτων καὶ ἐσχάτων κυρίως ὀφειλόντων λέγεσθαι τῶν πρὸς τὴν φύσιν 10
ἐχόντων οὕτως, εἰ καὶ πρὸς ἡμᾶς ἄλλως ἔχουσι, διὰ τὸ εἶναι ἡμῖν ἐξ
ἀρχῆς τὰ τῇ αἰσθήσει εὐδηλότερα πρότερα. λέγει οὖν ὅτι τῶν ἐσχάτων
25 ἐφ' ἑκάτερα νοῦς ἐστὶ καὶ οὐ λόγος γνωστικός, νοῦν ὀνομάζων τὴν ἀμέ-
σως γινώσκουσαν δύναμιν, λόγον δὲ τὴν διὰ μέσου καὶ συλλογιστικῶς, ἣ
ἐστὶν ἡ διάνοια. νοῦν δὲ φησὶ τὸν αὐτὸν μὲν τῇ οὐσίᾳ, ἕτερον δὲ καὶ
ἕτερον τῇ ἐνεργείᾳ. ὁ γὰρ ἐν ἡμῖν νοῦς, ἑαυτὸν μὲν θεωρῶν καὶ τὰ κατ' 15
αὐτὸν καὶ τὰ κρείττω, θεωρητικός ἐστὶ, τὰ δ' αὐτῷ συνηρητημένα καὶ
30 χεῖρονα μέτρῳ διδοὺς καὶ ῥυθμίζων καὶ πράττων, πρακτικός ἐστὶ καὶ ὀνο-
μάζεται. ἐκείνως μὲν οὖν τὰς ἐπιστήμας συνίστησιν, οὕτως δὲ περὶ τὰ
πρακτὰ καταγίνεται. κακείνως μὲν τὸ ἀληθὲς ἀνευρίσκει, ὡδὶ δὲ τὸ ἀγα-
θὸν κατορθοῖ. ὅρα γὰρ τί φησιν· ὁ μὲν κατὰ τὰς ἀποδείξεις τῶν
ἀκινήτων ὄρων καὶ πρῶτων, ὁ δ' ἐν ταῖς πρακτικαῖς τοῦ ἐσχά-
35 του καὶ ἐνδεχομένου καὶ τῆς ἐτέρας προτάσεως. ἀκίνητοι ὄροι
εἰσὶν αἱ πρῶται ἀρχαὶ τῶν ἐπιστημῶν, ὥς τὸ βέβαιον καὶ ἀμετάθετον 20
οἴκοθεν ἔχοντες, ἅτε καὶ τοῦ ἐνεργείᾳ ὄντες νοῦ ἀπηχήματα τῇ ψυχῇ,
καθὰ καὶ νοερὰ ἡ ψυχὴ λέγεται. λογικὴ μὲν γὰρ ἐστὶν, ὅτι λόγον ἔχει
οἰκεῖον, ὃ χρᾶται, καθ' ὃν καὶ διανοεῖται καὶ συλλογίζεται, νοερὰ δέ, ὅτι

4 αἱ ἀρχαὶ B: ἀρχαὶ a

12 ἀρχόμενοι B: ἀρχόμενος a

17 ἀρχὰς B: ἀρχαὶ a

18. 19 ἐπ' ἀμφοτέρα scripsi ex Aristotele (ubi ἐπ' ἀμφοτέρων codd. L^bM^b): ἐστὶν ἀμφοτέρα

B: ἐστὶν ἀμφοτέρων a

21 οὐ B: ὁ a

24 πρότερα B: πρότερον a

ἐσχάτων

a: ἐκάστων B

μετοχῇ τοῦ ἀπλῶς νοῦ τοὺς ὅρους ἔχει καὶ τὰς ἀρχὰς τῶν ἐπιστημῶν, 110^r
 ἀμέσως αὐτοὺς γινώσκουσα καὶ διὰ τούτων μιμουμένη τὸν νοῦν, ἀμέσους
 ἐπιβολαῖς τοῖς νοητοῖς ἐπιβάλλοντα, ἐξ ὧν καὶ ὁρμώμενος τὰς ἐπιστημο- 25
 νικάς περαίνει τῶν γνώσεων. ταῦτα εἰπὼν ἐπάγει καὶ περὶ τοῦ πρακτοῦ.
 5 ὁ δ' ἐν ταῖς <πρακτικαῖς> τοῦ ἐσχάτου καὶ ἐνδεχομένου καὶ τῆς
 ἐτέρας προτάσεως. ὁ μὲν θεωρητικός, φησί, νοῦς οὕτως ἔχει, τοὺς πρῶ-
 τούς ὅρους λαμβάνων καὶ τὰς ἀποδείξεις ποιούμενος. ἔστι δὲ καὶ ἐτέρως νοῦς,
 ὁ ἐν ταῖς πρακτικαῖς θεωρούμενος ἔξῃ, ὅς ἐστι τοῦ κυρίως ἐσχάτου καὶ ἐν-
 δεχομένου. εἴρηται γάρ, ὅτι περὶ τὰ ἐφ' ἡμῖν αἱ πράξεις καὶ αἱ βουλευσεις, α
 10 εἰσιν ἐνδεχόμενα, περὶ α καὶ ἡ φρόνησις καὶ ἡ σύνεσις καὶ ἡ γνώμη. ἐτέραν 30
 δὲ πρότασιν φησι τὴν μερικὴν. αὕτη γάρ ἐστι πρὸς τὸ καθ' ἕκαστον, ὡς
 πορρωτέρω οὔσης τῆς καθολικωτέρας. καὶ τὴν μερικὴν μᾶλλον ὁ πρακτι-
 κὸς σκροπεῖ ὡς προσεχῇ τῷ καθ' ἕκαστα. διὸ καὶ οἱ ῥήτορες πολιτικοὶ
 ὄντες καὶ πρακτικοὶ τὴν μερικὴν λαμβάνοντες πρότασιν περὶ τὸ συλλογίζε-
 15 σθαι ἱκανῶς ἔχειν οἴονται. τὸ γὰρ 'ὁ δεῖνα νύκτωρ πλανᾶται, κλέπτης
 ἄρα ἐστίν', ἐκ μιᾶς ὧν προτάσεως λόγος τῆς μερικῆς καὶ ἐλάττωνος, ἱκα-
 νῶς ἔχειν δοκεῖ τῷ εἰσάγοντι ῥήτορι. ἀρχαὶ γὰρ τοῦ οὗ ἕνεκα αὐ- 35
 ται· ἐκ τῶν καθ' ἕκαστα γὰρ τὸ καθόλου. περὶ τῶν μερικῶν προ-
 τάσεων τοῦτό φησιν, ὡς δεόν ταύτας εἰδέναι πρὸ τῶν καθόλου καὶ δι'
 20 αὐτῶν πρὸς ἐκείνας ἀνέρχεσθαι, καὶ οὕτω διὰ τῶν καθόλου βεβαιωτέρας
 τὰς μερικὰς ἀπεργάζεσθαι, ὡς καὶ Δημοσθένης συμβουλεύων Ἀθηναίοις
 μὴ σπένδεσθαι Φιλίππῳ τῷ βασιλεῖ, ἐδείκνυσεν αὐτὸν ἐκ τῶν καθ' ἕκαστα,
 ὧν ἔπραττεν, Ἀθηναίων ἐπίβουλον καὶ ἐχθρόν· καὶ τούτων πρὸς τὸ κοι-
 νὸν ἀνιῶν τὴν καθόλου πρότασιν ἀπεφαίνετο, λέγων "ὁ γὰρ οἷς ἂν ἐγὼ 40
 25 ληφθεῖν ταῦτα πράττων καὶ κατασκευαζόμενος, οὗτος ἐμοὶ πολεμεῖ, καὶ
 μήπω βάλλῃ μηδὲ τοξεύῃ". εἰ γὰρ καὶ ὡς μερικὴ δοκεῖ κατὰ τὸ
 σχῆμα τῆς λέξεως ἢ πρότασις παρσισάγεσθαι, ἀλλὰ κατὰ τὴν διάνοιαν
 καθόλου ἐκφέρεται, ὅτι πᾶς ὁ πράττων καὶ κατασκευαζόμενος τὰ δι' ὧν
 τινα λήψοιτο, οὗτος ἐκείνῳ πολεμεῖ, καὶ μή πω ἐνεργείᾳ βάλλῃ μηδὲ το-
 30 ξεύῃ. τὸ δὲ ἀρχαὶ γὰρ τοῦ οὗ ἕνεκα αὐται περὶ τῶν μερικῶν καὶ
 ἐλαττόνων φησὶ προτάσεων, ὅτι περὶ τοῦ προκειμένου καὶ πρὸς ὃ ἡ φρον- 45
 τὶς καὶ ἡ σπουδὴ αἱ ἐλάττους καὶ μερικαὶ προτάσεις εἰσὶν. ἐκ γὰρ τοῦ
 πραττομένου ὑπό τινος ὁ πολιτικὸς λαμβάνων τὴν πρόφασιν, τὸν οἰκείον
 λόγον συνίστησιν, ὡς τὸ κλέπτην εἶναι τὸν νύκτωρ πλανώμενον ἐξ αὐτοῦ
 35 τούτου τοῦ νύκτωρ πλανᾶσθαι αὐτόν. καὶ ὁ Δημοσθένης αὖθις ἐξ ὧν ὁ
 Φίλιππος ἔπραττε τὸ ἐχθρόν τῶν Ἀθηναίων τὸν Φίλιππον. τούτων
 ἔχειν δεῖ αἰσθῆσθαι, αὕτη δὲ ἐστὶ νοῦς. τῶν καθ' ἕκαστον πραττο-
 μένων δεῖ, φησὶν, ἔχειν αἰσθῆσθαι, ἡγουν λόγον, τὸν ἐν πολιτείᾳ πράττειν 50

2 μιμουμένη scripsi: μιμούμενον B: μιμούμενος a

3 ἐπιβάλλοντα B: ἐπιβάλλοντος a

5 πρακτικαῖς Arist.: om. Ba

12 πορρωτέρω B: πορρωτέρας a

16 ὧν B: ὧν a

21 Δημοσθένης] κατὰ Φιλίππου Γ § 17 p. 115

26 δοκεῖ B: δοκῇ a

36 τούτων B

et Arist.: τοῦτον a

post τούτων add. οὗν a et Arist. vulg.: om. B et Arist. cod. K^b

38 πολιτεία B: πόλει τι a

θέλοντα τὰ καλὰ καὶ τὰ δίκαια. αἰσθησιν γάρ φησιν ἐνταῦθα τὴν γνῶσιν 110^r
τῶν καθ' ἕκαστα, αὕτη δέ ἐστι νοῦς. τί τὸ διὰ τούτων τῷ Ἀριστοτέλει
δηλούμενον; ὅτι δεῖ πολυπειρότατον εἶναι τὸν ἄνδρα τὸν κατὰ τὸν ὀρθὸν
λόγον ἐν πόλει τι πράττειν βουλούμενον, πολλά τε ἰδεῖν πολλά τε παθεῖν,
5 ἐπιστατικὸν τε εἶναι καθ' ἕκαστον τῶν ἐν γνώσει γινομένων αὐτῷ καὶ
προσέχειν τινὸς πραττομένου ἢ γινομένου, τί ἀποβέβηκε καὶ πῶς ἄνθρω-
ποι περὶ τὰ ἐν βίῳ πράγματα διακείμενοι, ὅποιοι ἀποβεβήκασιν, ἢ καὶ 110^v
πῶς τοῖς ἀνθρώποις χρώμενοι ἢ ἔβλαψαν ἢ ὠφέλησαν, καὶ ἀπλῶς ὅσα
κατὰ τὸν βίον τοῖς ἀνθρώποις ἢ ἀφ' ἑαυτῶν ἢ ἄλλοθεν ἐπιγίνεται, καὶ
10 οὕτω πεῖραν λαμβάνων πολλῶν ἐνεργειῶν καὶ πράξεων καὶ παθῶν, ὅμμα
κτᾶται στοχαστικὸν τῶν πραγμάτων καὶ διοριστικόν, ὥς στοχάζεσθαι ὀρ-
θῶς καὶ περὶ τῶν μελλόντων συμβήσεσθαι. τοιοῦτος γὰρ ὁ ἀληθῶς φρό-
νιμος καὶ οὕτως ἀποτελούμενος, ὁ δὲ ἢ μὴ πεῖραν λαβὼν ἢ πολλὰ μὲν 5
θεώμενος, ἀπροσέκτως δὲ καὶ ἀνεπιστάτως πρὸς αὐτὰ διακείμενος ἢ καὶ
15 ἀφυῶς ἴσως ἔχων καὶ χαύνως πρὸς τὰ γινόμενα οὐδὲν ἐκ τῶν γινομένων
ἢ πραττομένων ὠφεληθήσεται ἢ ἐκ ῥαθυμίας ἢ ἀπειρίας ἢ ἐξ ἀφυίας
σπανίζων φρονήσεως. οὐ μικρὰ δὲ πρὸς τοῦτο συντελεῖ καὶ τὰ ἐκ τῶν
παλαιότερων ἀνδρῶν ἐν βίβλοις καὶ γραφαῖς ἐκτιθέμενα καὶ βίους καὶ πρά-
ξεις καὶ κατορθώσεις καὶ ἀποπτώσεις τῶν προβιωσάντων ἐκδιηγούμενα. 10
20 κατὰ τι δὲ καὶ αἰσθησις καὶ νοῦς ἢ ἐκ τῶν καθ' ἕκαστα γνῶσις λέγεται.
αἰσθησις μὲν, ὅτι αἰσθητικῶς ἐνεργῶν καταλαμβάνει τὰ καθ' ἕκαστα, νοῦς
δὲ, ὅτι ἐφιστάνει τὸν οἰκεῖον νοῦν οἷς αἰσθάνεται προσεκτικῶς αὐτῶν ἐφα-
πτόμενος καὶ τῷ οἰκείῳ λόγῳ ἀναφέρων τὰ διὰ τῆς αἰσθήσεως αὐτῷ γνω-
ριζόμενα, καὶ σκοπῶν ὅπως ἐκ τῶν αἰσθητῶν νοῦν ἑαυτῷ στήσαιο καὶ
25 ψυχῆς ἔξει ἐντρέχειαν ὠφελεῖν αὐτὸν ἐν καιρῷ καὶ ἐτέρους ἰσχύουσιν.
ἔχει δὲ τι καὶ ἀπλῶς κοινὸν νοῦς καὶ αἰσθησις, τὸ ἀμέσως ἐνεργεῖν, ὁ 15
μὲν περὶ τὰ νοούμενα, ἢ δὲ περὶ τὰ ἐν αἰσθήσει γινόμενα· ἄλλως τε αἱ
μὲν περὶ τῶν καθόλου ἀποδείξεις ἐξ ἀρχῶν ὥρμηται τῷ θεωρητικῷ νῷ
γινωσκομένων, αἱ, ὥς καὶ πρότερον εἴρηται, ἀπηχρήματά εἰσι τοῦ κυρίως
30 καὶ καθ' ὑπαρξίν νοῦ. ὁ γὰρ ἐν ἡμῖν κατὰ μετοχὴν ἐκείνου ἐστίν, οἷον
ὅταν συστήσῃ δέοι τρίγωνον ἰσόπλευρον, λαμβάνοντες ὁμολογουμένην ἀρ-
χήν, ὅτι αἱ ἀπὸ τοῦ κέντρου τοῦ κύκλου πρὸς τὴν περιφέρειαν ἀγόμεναι
εὐθεῖαι ἴσαι ἀλλήλαις εἰσὶ, χρώμεθα ταύταις εἰς ἀπόδειξιν τῆς τῶν πλευ- 20
ρῶν τοῦ τριγώνου ἰσότητος. ἐπὶ δὲ τῶν καθ' ἕκαστα καὶ πρακτῶν ἐξ
35 αἰσθήσεως ὁρμώμενοι καὶ τῆς γνώσεως χορηγίαν ἐκ ταύτης δεχόμενοι
τῶν καθ' ἕκαστα, ἀναφέρομεν ταῦτα τῷ πρακτικῷ νῷ, ὅς ἐστι λόγος κα-
ταγινόμενος περὶ τὰ καθ' ἕκαστα, ὁ αὐτὸς μὲν ὢν κατ' οὐσίαν τῷ θεω-
ρητικῷ, διαφέρων δὲ κατ' ἐνέργειαν, συναγόμενος ἡμῖν ἐκ τῆς τῶν καθ'
ἕκαστα γνώσεως καὶ ἀρχὰς ἑαυτῷ συνιστῶν ἀπὸ τῶν αἰσθητῶν, ὢν ἐν
40 πολυπειρίᾳ καὶ γνώσει πολυτρόπῳ γενόμενος ἐν ἔξει τε καθίσταται καὶ 25
φρόνησις καὶ λογισμὸς ἢ νοῦς πρακτικὸς ὀνομάζεται. καὶ τοῦτό ἐστιν ὁ

φασιν ὅμμα λαμβάνειν τὸν ἐν ἡμῖν λόγον ἐξ ἀρχῶν ἐπιγινόμενον, συνι- 110^v
 σταμένων ἐκ τῶν καθ' ἕκαστα καὶ καθολικὴν θεωρίαν λαμβανουσῶν. ὁ
 γὰρ πρακτικὸς ἀνὴρ προτεθέντος αὐτῷ τινος πρακτοῦ ζητεῖ ὅποιον αἰρή-
 σεται τῆς ἀντιφάσεως μόνον, ἢ κατὰ ἀντίφασιν ἔχει τὴν ἀμφιβολίαν αὐτὸ
 5 τὸ προκείμενον ἢ ὁπότερον τῶν ἐναντίων προθήσεται, εἰ κατ' ἐναντίωσιν
 τὸ προτεθὲν ἐξετάζοιτο, καὶ ἡ μὲν ἀρχὴ τῆς τοῦ πρακτέου εὐρέσεως ἀπὸ 30
 τοῦ αἰσθητοῦ καὶ τῆς ἐλάττονος προτάσεως γίνεται. ἄνεισι δὲ εἰς τὴν
 καθόλου ὡς εἰς ἀρχὴν καὶ ἀξίωμα, καὶ οὕτω συνάγεται τὸ συμπέρασμα.
 εἰ δέ τις βούλοιο, ἔστω καὶ τοῦ προκειμένου παράδειγμα. ζητοῦσιν Ἀθη-
 10 ναῖοι πῶς χρὴ διακεῖσθαι πρὸς Φίλιππον, ὡς πρὸς φίλον ἢ ὡς πρὸς ἐχ-
 θρόν. ἡ ζήτησις ἐνταῦθα περὶ δύο ἐναντίων διαθέσεων, ὁποῖαν τούτων
 ἐλέσθαι χρὴ. ἡ ἀρχὴ τῆς κατασκευῆς τοῦ δέοντος καὶ συμφέροντος ἐκ
 τῶν αἰσθητῶν καὶ καθ' ἕκαστα. ταῦτά ἐστιν ἃ ἐργάζεται Φίλιππος, κα- 35
 τατρέχων χώρας πέριξ τὰς τῶν Ἀθηναίων, ἐκεῖνα πράττων ἃ τοὺς Ἀθηναί-
 15 οὺς λυπεῖ. ταῦτα ἐν μοίρᾳ τῆς προτάσεως τῆς ἐλάττονος τέτακται. εἴτ'
 ἐκ ταύτης πρὸς τὸ καθόλου ἀνατρέχομεν λέγοντες· πᾶς ὁ τὰ πρὸς λύπην
 τινὸς πράττων ἐχθρὸς αὐτοῦ ἐστίν, ὁ Φίλιππος ἄρα ἐχθρὸς Ἀθηναίων
 ἐστίν, ὥστε δεῖ Ἀθηναίους οὐχ ὡς φίλον ἀλλ' ὡς ἐχθρόν ὑπολαμβάνειν
 τὸν Φίλιππον. ἐκ τῆς ἐνεργείας οὖν τὴν ἀρχὴν λαβόντες καὶ πρὸς τὸ 40
 20 καθόλου ἀνενεχθέντες ἐχθρόν Ἀθηναίων ἀπεδείξαμεν Φίλιππον.

p. 1143^b6 Διὸ καὶ φυσικὰ εἶναι δοκεῖ ταῦτα, καὶ φύσει σοφὸς
 μὲν οὐδεὶς, γνώμην δ' ἔχει καὶ σύνεσιν καὶ νοῦν.

Διότι, φησί, ἐκ τῶν καθ' ἕκαστα ὁ πρακτικὸς νοῦς καὶ ἡ φρόνησις
 ἡμῖν περιγίνεται καὶ ἡ σύνεσις καὶ ἡ γνώμη, διὰ τοῦτο καὶ φυσικὰ δοκεῖ
 25 εἶναι ταῦτα. ἡ μὲν γὰρ σοφία τῶν καθόλου, διὰ τοῦτο καὶ οὐ φύσει
 ἡμῖν πρόσσεστιν, ἀλλ' ἐκ μαθήσεως περιγίνεται, ὡς εἶναι καὶ νέον δυνατόν
 ὑπάρξαι σοφὸν ἐν γνώσει τῶν καθόλου γενόμενον καθὰ καὶ προλαβὼν ὁ 45
 φιλόσοφος εἶρηκεν. αἱ δὲ εἰρημέναι ἔξεις, ἐπεὶ ἀπὸ τῆς πολυπειρίας συνά-
 γονται τῶν καθ' ἕκαστα, χρόνου δεῖ αὐταῖς μακροῦ καὶ ἡλικίας τελεωτέ-
 30 ρας, δι' ἧς αὐταὶ ἀνθρώποις προσγίνονται. ἐπεὶ δὲ ἐκ φύσεως ἡ ἡλικία
 καὶ ὁ μακρὸς τῆς ζωῆς χρόνος, δι' ὅσου ἡ κτῆσις τῶν ἔξεων τούτων πο-
 ρρίζεται, διὰ τοῦτο καὶ φυσικὰ δοκοῦσι καὶ ἐκ φύσεως ἔρχεσθαι. τὸ δὲ
 γνώμην ἔχει καὶ σύνεσιν καὶ νοῦν, ἀπὸ κοινοῦ προσλαβὼν τὸ φύσει
 ἔχοι ἂν ἀποδιδομένην τοῦ λοιποῦ τὴν τοῦ ῥητοῦ σύνταξιν, ἵν' εἴη οὕτω 50

1 φασιν B: φησιν a

3 προτεθέντος B: προτιθέντος a

πρακτοῦ B: τῶν

πρακτῶν a

4 αὐτὸ B: αὐτῷ a

14 τὰς πέριξ χώρας B: τὴν πέριξ χώραν a

15 προτάσεως τῆς ἐλάττονος B: τῆς ἐλάττονος προτάσεως a

16 ἀνατρέχομεν λέγοντες B:

ἀνατρέχοντες λέγομεν a

21 εἶναι δοκεῖ B: δοκεῖ εἶναι a et Aristoteles

22 ἔχει

B et Arist. codd. MbOb: ἔχειν a et Arist. vulg.

27 προλαβὼν] c. 9 p. 1142^a13

33 προσλαβὼν B: προσλαβὼν a

p. 1143^b 11 Ὡστε δεῖ προσέχειν τῶν ἐμπείρων καὶ πρεσβυτέρων III^r
ἢ φρονίμων ταῖς ἀναποδείκτοις φάσεσι καὶ δόξαις οὐχ ἥττον
τῶν ἀποδείξεων. διὰ γὰρ τὸ ἔχειν ἐκ τῆς ἐμπειρίας ὅμμα
ὁρῶσι τὰς ἀρχάς.

5 Ἐπεὶ, φησὶν, ὁ χρόνος τριβὴν παρέχεται τῶν καθ' ἕκαστα καὶ τῶν
πρακτέων πολυπειρίαν, ὅταν ἀκούωμεν ἀποφαντικῶς λεγομένων λόγων περὶ
τῶν πρακτέων ὑπὸ ἀνδρῶν ἐμπείρων καὶ γηραιῶν, καὶ ἀναποδείκτως 25
ἐνίοτε καὶ δίχα συλλογισμοῦ λέγωνται, δεόν πιστεύειν τούτοις οὐχ ἥττον
τῶν ἀποδείξεων· ὅποια καὶ τὰ τῶν σοφῶν ἀποφθέγματα. φάσεις δὲ καὶ
10 δόξας τοὺς αὐτοὺς φησι λόγους· φάσεις μὲν, ὅτι ἀποφαντικῶς μόνον καὶ
δίχα συλλογισμοῦ λέγεται, δόξας δέ, ὅτι οὐ διανοητικῶς, ἀλλ' ὡς ἀπὸ
δόξης προφέρονται ὡς ἤδη συμπεπερασμένοι καὶ ἀποδεδειγμένοι καὶ οὐ-
τω λεγόμενοι ὡς ὁμολογουμένως ὑπάρχοντες ἀληθεῖς. ἐπήνεγκε δὲ τῷ
πρεσβυτέρων τὸ ἢ φρονίμων, δηλῶν ὁποίους λέγει τοὺς πρεσβυτέρους 30
15 οἷς δεῖ πείθεσθαι. οὐ γὰρ εἰ τῷ χρόνῳ γεγηράκασιν τούτοις δεῖ ἔπεσθαι,
ἀλλ' ὡς ἐν τῷ μακρῷ τῆς ζωῆς χρόνῳ κτησαμένοις καὶ φρόνησιν δι' εὐ-
φυΐαν ἅμα καὶ ἀρετῆς ἐπιμέλειαν. “οὐδὲν γὰρ διαφέρει νέος τὴν ἡλικίαν
ἢ τὸ ἦθος νεαρός”, ὡς αὐτὸς ἔφη, ἐπεὶ ἔστιν ἰδεῖν καὶ γηραιούς ἄφ-
ρονας, οἷς οὐ δεῖ προσέχειν, ὡς γελοίως καὶ λέγουσι καὶ πράττουσιν. ἀπο-
20 δίδωσι δὲ καὶ τὴν αἰτίαν, δι' ἣν δεόν προσέχειν ταῖς τῶν τοιούτων ἀν-
δρῶν φάσεσι καὶ δόξαις. ἐκ γὰρ τῆς ἐμπειρίας, φησὶν, ἡγουν τῆς πολυ- 35
πειρίας καὶ τριβῆς τῆς ἐν τοῖς καθ' ἕκαστα, ὅμμα ἐκτήσαντο τῇ ψυχῇ,
ἡγουν νοῦν διορατικὸν τῶν ἀρχῶν, ἥτοι τῶν προτάσεων, ἃς ἐκ πολλῶν
τῶν πραττομένων καθ' ἕκαστα ποριζόμεθα, καὶ ὁρῶμεν ἐξ αὐτῶν τὰ ἀπο-
25 βησόμενα. γενομένῳ γὰρ τινι τί ἔψεται, πολλάκις ὁ φρόνιμος προερεῖ, ἐκ
τοῦ πολλὰ ἰδεῖν ὅμοια καὶ μαθεῖν τίσι περιλαβοῦσι τίνα ἠκολούθησεν
ἕτερα.

p. 1143^b 14 Τί μὲν οὖν ἐστὶν ἡ φρόνησις καὶ ἡ σοφία, καὶ περὶ 40
τίνα ἑκατέρω τυγχάνει οὕσα, καὶ ὅτι ἄλλου τῆς ψυχῆς μορίου
30 ἑκατέρω εἴρηται.

Συμπεραίνει τὰ εἰρημένα περὶ φρονήσεως καὶ σοφίας καὶ ἀποκαθίστησι
τὸν λόγον κατὰ τὸ εἰθισμένον αὐτῷ ἑτέροις, βουλόμενος προσβαλεῖν θεω-

4 ὁρῶσι τὰς ἀρχάς Ba: ὁρῶσιν ἀρχάς Arist. codd. K^bM^b: ὁρῶσιν ὁρθῶς Arist. vulg.

7 τῶν B: om. a ἀναποδείκτως B: ἀναποδείκτους a 11 λέγεται B: λέγον-
ται a 15 τούτοις a: τούτῳ B 18 ἔφη B: ἔφησεν a] A 1 p. 1095^a 6

20 δεόν B: δεῖ a 22 ἐκτήσαντο scripsi: ἐκτήσατο Ba 23 διορατικὸν B: διοριστι-
κὸν a 26 ἠκολούθησεν B: ἠκολούθησαν a 28 ἡ φρόνησις καὶ ἡ σοφία B et Arist.:
ἡ σοφία καὶ φρόνησις a 29 ἑκατέρω τυγχάνει B et Arist.: τυγχάνει ἑκατέρω a

30 ἑκατέρω B: ἀρετὴ ἑκατέρω a et Aristoteles

ρήμασι τὴν οἰκείαν διάνοιαν. εἴρηκε μὲν οὖν τί ἐστὶν ἐκάτερον σοφία καὶ III^r
 φρόνησις καὶ περὶ τίνα ἐκατέρω, ὅτι ἡ μὲν <περὶ> τὰ πρακτὰ καὶ καθ'
 ἕκαστα, ἡ φρόνησις, αἱ καὶ αἰσθητά εἰσι καὶ ἔνυλα καὶ ἐνδεχόμενα καὶ 45
 τοῦ μέλλοντος χρόνου ἐχόμενα, ἡ δὲ περὶ τὰ καθόλου καὶ νοητά, αἱ καὶ
 5 ἀναγκαῖά εἰσι καὶ χρόνου ἐπέκεινα, καὶ ὅτι ἡ μὲν σοφία τοῦ κρείττονος
 μορίου τῆς ψυχῆς ἐστὶ, θεωρητικὸς ὑπάρχει νοῦς, ἡ δὲ τοῦ ἐσχάτου
 ἐν λογικοῖς ὡς ὁ συλλογισμὸς ἐστὶ καὶ ὁ πρακτικὸς νοῦς. καὶ μὴν αὐτὸς
 Ἀριστοτέλης φησὶ μὴ διαφέρειν τῇ οὐσίᾳ ἀλλήλων τὸν θεωρητικὸν νοῦν
 καὶ πρακτικόν, ἀλλὰ τὸν αὐτὸν ὄντα † κατ' αὐτὴν κατὰ μόνην φέρειν τὸ
 10 διάφορον τὴν ἐνέργειαν. πῶς οὖν ἐνταῦθα ἐτέρου μορίου τῆς ψυχῆς τὴν 50
 σοφίαν εἶναι λέγει, ἡ τοῦ θεωρητικοῦ νοῦ ἕξις ἐστίν, ἐτέρου δὲ τὴν φρό-
 νησιν, ἡ ἐστὶ τοῦ πρακτικοῦ; δοκεῖ γὰρ ταῦτα αὐτὸν πρὸς ἑαυτὸν τὸν
 Ἀριστοτέλην εἰσάγειν ἐναντιούμενον. εἰ γὰρ ἕτερον καὶ ἕτερον μῶριον ὁ
 θεωρητικὸς καὶ ὁ πρακτικὸς νοῦς, πῶς ἔσται τῇ οὐσίᾳ ἐν καὶ τὸ αὐτό;
 15 εἰ γὰρ καὶ ὡς μῶρια ἕτερα καὶ ὡς ἐνεργείας ἐτέρας προβαλλόμενα καὶ
 ὡς περὶ ἕτερα ὑποκείμενα τὴν ἐνέργειαν ἐκατέρω ἐνδεικνύμενα, πῶς |
 οὐχ ἕξει κατὰ πάντα τὸ ἕτερον; ἡ τῇ μὲν οὐσίᾳ ἐν εἶναι λέγεται ἅμ- III^v
 φω, ὁ θεωρητικὸς νοῦς καὶ ὁ πρακτικὸς, ὅτι τοῦ λόγον ἔχοντος καὶ χρω-
 μένου ἀμφοτέρω, δέχονται δὲ τὸν μερισμὸν διὰ τὸ περὶ ἕτερα καὶ ἕτερα
 20 ὑποκείμενα ἐκατέρω καταγίνεσθαι καὶ ἐτέρως τὰς ἐνεργείας ἐνδείκνυσθαι,
 ὅτι ὁ μὲν ἐκ τῶν ἀρχῶν πρόεισι τῶν πρώτων τὰς μείζους τῶν προτά-
 σεων προτιθέμενος καὶ εἰς τὰς ἐλάττωνας προερχόμενος καὶ οὕτως ἐπά- 5
 γων τὰ συμπεράσματα, ὁ δὲ ἐκ τῶν καθ' ἕκαστα τὸν λόγον ἀναφέρων
 εἰς τὸ κοινότερόν τε καὶ περιεκτικώτερον οὕτω συνίστησι τὰ παρ' αὐτοῦ
 25 προβαλλόμενα, καθὼς ἤδη εἰρήκαμεν. διὰ τοῦτο καὶ οὐδὲ μέρους τῆς
 ψυχῆς ἐτέρου καὶ ἐτέρου ἀλλὰ μορίου ἐκατέρων τῶν ἕξεων, ὡς μεριζο-
 μένου τοῦ λόγον ἔχοντος μέρους τῆς ψυχῆς ὡς εἰς μῶριά τινα τὸ θεωρη-
 τικὸν καὶ πρακτικόν. μῶριον γὰρ κυρίως τὸ τοῦ μέρους μέρος εἶωθε λέ-
 γεσθαι. ἐστὶ δὲ καὶ ἄλλως εἰπεῖν. ἐπὶ γὰρ τῶν ὄρων τὸ τί καὶ ἡ οὐ- 10
 30 σία τὸ γένος ἐστί, διὸ καὶ ἐν τῷ τί ἐστὶ κατηγορεῖται, τῶν εἰδῶν δὲ αἱ
 διαφοραὶ ἐν τῷ ὁποῖον τί ἐστὶν ἀποδίδονται, καὶ ποιότητες μὲν εἰσι, πλὴν
 οὐσιώδεις, καὶ περὶ οὐσίαν τὸ ποῖον ἀφορίζουσιν. εἰ οὖν καὶ τῷ γένει
 ὄντες τὸ αὐτὸ οἱ νόες ἀμφοτέροι ἐν καὶ ταῦτόν τῇ οὐσίᾳ λέγονται, καλῶς
 καὶ κατ' ἐπιστήμην λέγονται, καὶ μῶρια ὡς μέρους μέρη ἀρμοδίως κα-
 35 λοῦνται, ἐπεὶ καὶ ὅλον τι τὸ γένος, τὸ δὲ εἶδος καὶ ὅλον καὶ μέρος, ὡς
 ἐν Εἰσαγωγαῖς παραδέδοται. ὥστε, εἰ καὶ ὡς εἶδη γένους τοῦ ἀπλῶς 15
 νοῦ μῶρια ὠνόμασται, ὁ θεωρητικὸς καὶ πρακτικὸς οὐ παρὰ λόγον οὕτως
 ὠνόμασται.

1 ἐκάτερον B: ἐκατέρω a

2 περὶ a: om. B

6 fort. καὶ θεωρητικὸς

9 an καθ' αὐτὸν μόνην?

22. 23 ἐπάγων B: ἄγων a

26 ἐκατέρων B: ἐκα-

τέρου a

29 ἡ B: om. a

31 ὁποῖον B: ποῖον a

36 ἐν Εἰσαγωγαῖς]

Porphyr. p. 8,1 Busse

p. 1143^b18 Διαπορήσειε δ' ἄν τις περὶ αὐτῶν τί χρήσιμοί εἰσιν. III^v
 ἡ μὲν γὰρ σοφία οὐδὲν θεωρεῖ ἐξ ὧν ἔσται εὐδαίμων ἄνθρωπος
 (οὐδεμιᾶς γάρ ἐστι γενέσεως), ἡ δὲ φρόνησις τοῦτο μὲν ἔχει,
 ἀλλὰ τίνος ἕνεκα δεῖ αὐτῆς, εἴπερ ἡ μὲν φρόνησις ἡ περὶ τὰ δί-
 5 καια καὶ καλὰ καὶ ἀγαθὰ ἀνθρώπων. ταῦτα δ' ἔστιν ἃ τοῦ ἀγα- 20
 θοῦ ἐστὶν ἀνδρὸς πράττειν, οὐθὲν δὲ πρακτικώτεροι τῷ εἰδέναι
 αὐτὰ ἐσμεν, εἴπερ ἔξεις αἱ ἀρεταί, ὥς οὐδὲ τὰ ὑγιεινὰ οὐδὲ τὰ
 εὐεκτικά, ὅσα μὴ τῷ ποιεῖν ἀλλὰ τῷ ἀπὸ τῆς ἕξεως εἶναι λέγε-
 ται· οὐθὲν δὲ πρακτικώτεροι τῷ ἔχειν τὴν ἰατρικὴν ἢ γυμνα-
 10 στικὴν ἐσμεν. εἰ δὲ μὴ τούτων χάριν φρόνιμον θετέον ἀλλὰ
 τοῦ γενέσθαι, τοῖς οὖσι σπουδαίοις οὐθὲν ἂν εἴη χρήσιμος,
 ἔτι δὲ οὐδὲ τοῖς μὴ ἔχουσιν· οὐθὲν γὰρ διοίσει αὐτοὺς ἔχειν
 ἢ ἄλλοις ἔχουσι πείθεσθαι, ἱκανῶς τ' ἔχοι ἂν ἡμῖν ὥς καὶ 25
 περὶ τὴν ὑγίειαν· βουλόμενοι γὰρ ὑγιαίνειν ὁμῶς οὐ μανθάνο-
 15 μεν ἰατρικὴν. πρὸς δὲ τούτοις ἄτοπον ἂν εἶναι δόξειεν, εἰ χεί-
 ρων τῆς σοφίας οὕσα κυριωτέρα αὐτῆς ἔσται· ἡ γὰρ ποιοῦσα
 ἄρχει καὶ ἐπιτάττει περὶ ἕκαστον.

Διδάξας Ἀριστοτέλης περὶ φρονήσεως καὶ σοφίας, τί ἑκάτερα ἐστὶν
 αὐτῶν καὶ περὶ τίνα καταγίνεται καὶ τί κατορθοῦσιν ἐν αὐτοῖς, ἐπειδὴ
 20 ἑώρα τινὰς ἐναντίως ἔχοντας περὶ τὴν κτῆσιν αὐτῶν ἢ ὑπὸ ἀφύτας τῆς 30
 πρὸς αὐτὰς ἢ ὀκνηρίας ἀποτρεπομένους αὐτὰς καὶ διασύροντας, ἀπελέγχει
 τούτους ὥς μοχθηροὺς καὶ τῶν καλῶν ἀνεράστους καὶ ἀβελτέρους βουλό-
 μενος, αὐτὸς ὑποδύεται τὴν κατὰ τῶν δύο τούτων ἕξεων ζήτησιν ἰσχυρο-
 ποιῶν, ὥς ἐνὶ μάλιστα, τὴν κατ' αὐτῶν διαβολήν, καὶ τοσοῦτον ὅσον ἐκεῖ-
 25 νοι συστήσαι ταύτην οὐκ ἂν ἡδυνήθησαν. εἶτα ἀπολογούμενος πρὸς τὴν
 ζήτησιν καὶ καταβάλλων τοὺς κατὰ τῶν καλλίστων ἕξεων τούτων λογι-
 σμούς, ἐξελέγχει τὴν τῶν ἀνοήτων ἐκείνων μοχθηρίαν καὶ ἄνοιαν. ἔσχα- 35
 τον δ' ἐπιφέρει περὶ σοφίας καὶ φρονήσεως, ὁποτέρα τούτων θατέρως
 ἐστὶν ὑπερέχουσα, πότερον τῆς σοφίας ἢ φρόνησις, ὥς περὶ αὐτῆς ἐπιτάτ-
 30 τούσα, ἢ τῆς φρονήσεως ἢ σοφία, ὥς περὶ κρείττω καὶ θειότερα ἔχουσα.
 ὁ μὲν σκοπὸς οὗτος, ἴδωμεν δὲ καὶ κατὰ μέρος τί φησι. ζητεῖ τοίνυν
 περὶ τοῦ χρησίμου αὐτῶν καὶ κατασκευάζει πιθανῶς περιττὴν οὖσαν τὴν
 κτῆσιν τούτων τῶν ἕξεων, καὶ πρῶτον περὶ τῆς σοφίας, ὥς μὴ θεωρού-
 σης περὶ τῶν πρακτικῶν ἀρετῶν, ἐξ ὧν εὐδαίμων ἄνθρωπος γίνεται. βελ- 40

4 φρόνησις B: φρόνησίς ἐστιν a et Aristoteles

6 ἐστὶν ἀνδρὸς B et Aristoteles: ἀνδρός

ἐστι a

7 ἀρεταί B: ἀρεταί εἰσιν a et Aristoteles

ὥς B: ὥσπερ a et Aristoteles

9 οὐθὲν δὲ B: οὐθὲν γὰρ a et Aristoteles

ἢ Ba et Arist. cod. Ob: καὶ Arist. vulg.

11 τοῦ B et Aristoteles: καὶ τοῦ a

γενέσθαι Ba et Arist. cod. Mb: γίνεσθαι Arist.

vulg.

13 ὥς B: ὥσπερ a et Aristoteles

15 δόξειεν a et Aristoteles: δόξη B

19 τί B: τίνα a

ἐπειδὴ B: ἐπεὶ a

25 συστήσαι B: om. a

29 πότερον a:

πρότερον B

ὥς περὶ B: ὥσπερ a

31 τί B: ἕκαστα τί a

34 ἀρετῶν B:

ἀγαθῶν a

τιῶν γὰρ τὰ ἑαυτοῦ ἤθη διὰ τῶν ἀγαθῶν πράξεων καὶ ἐν ἑξεί τοῦ εἶ 111^v
 πράττειν γινόμενος, εἰς εὐδαιμονίαν καταντᾷ ὡς εἰς τέλος ἀνθρώπινον, ὡς
 κατὰ λόγον ἐνεργεῖν αὐτοῦ τὴν ψυχὴν διὰ βίου παντός. ὅτι δὲ ἡ σοφία
 εἰς εὐδαιμονίαν οὐ συντελεῖ, δείκνυσι διὰ τοῦ μὴ περὶ τὰ ἐνδεχόμενα αὐ-
 5 τὴν καταγίνεσθαι μηδὲ περὶ τὰ τῆς ὕλης ἐχόμενα, ἃ γένεσιν προσηγό-
 ρευσεν, ἐπεὶ καὶ γινόμενα ταῦτα, ὄντως δὲ οὐδέποτε ὄντα, κατὰ τὸν παρὰ
 Πλάτωνα Τιμαῖον, καὶ προβαίνει ὁ περὶ τούτων συλλογισμὸς οὕτως. ἡ 45
 εὐδαιμονία ἐκ τῶν περὶ γένεσιν ἐνεργειῶν γίνεται, ἡ σοφία οὐ καταγίνεται
 περὶ γένεσιν· ἡ σοφία ἄρα οὐ συντελεῖ πρὸς εὐδαιμονίαν. εἴτα περὶ φρο-
 10 νήσεως· αὕτη μὲν γάρ, φησὶν, ἔχει τοῦτο, ἡγουν τὸ καταγίνεσθαι περὶ γέ-
 νεσιν, ὃ ἐστὶ περὶ τὰ ἐνδεχόμενα καὶ ἔνυλα, ἀλλ' οὐδὲ αὐτῆς δεῖ πρὸς
 εὐδαιμονίαν· περὶ δ' γάρ, φησί, καταγίνεται ἡ φρόνησις, τὰ δίκαιά ἐστι καὶ
 τὰ καλὰ καὶ ἀγαθὰ ἀνθρώπων. ἐπεὶ δ' ἔξεις αἱ ἀρεταί, πράττομεν ταῦτα 50
 ἀπὸ τῶν ἑξεων, ὥσπερ τινὸς φύσεως τῆς συνηθείας ἡμῶν γεγонуίας, καὶ
 15 οὐδὲν διαφέρει πρὸς τὸ πράττειν αὐτὰ εἴτ' εἰδῶμεν αὐτὰ εἴτε μή, καὶ
 παράδειγμα φέρει τὰ ὑγιεινὰ καὶ εὐεκτικά· ταῦτα δ' εἰσὶ τὰ ἐκ τῆς ὑγείας
 καὶ τῆς εὐεξίας, παρουσῶν ἀμφοῖν ἐν τοῖς σώμασιν, ἐνεργούμενα καὶ πραττό-
 μενα. πολλαχῶς γὰρ τὰ ὑγιεινὰ καὶ τὰ εὐεκτικά λέγονται· ἢ γὰρ ὡς ποιητικὰ
 ὑγείας ἢ εὐεξίας μὴ οὐσῶν ἐν τῷ σώματι, ἢ ὡς φυλακτικά καὶ συντη-
 20 ρητικὰ παρουσῶν, ἢ ὡς | ἐξ αὐτῶν παρουσῶν προβαίνοντα. ἐκεῖνα μὲν 112^r
 οὖν φάρμακά τε καὶ διαιτήματα, ταῦτα δὲ ἐνεργήματα, ὡς ἀπὸ ἑξεων
 προϊόντα ἐνουσῶν τοῖς σώμασιν, οἷον βάδισις κατὰ φύσιν, δρόμος εἰ δεή-
 σει, ὄρεξις τροφῆς καὶ πόσεως, πέψεις ἐκκρίσεις αἰσθήσεων ἐνέργειαι.
 ὅσα τοιαῦτα ἐκ φύσεως ἐνεργεῖν κατὰ φύσιν ἄνθρωπος πέφυκε, τὰ τοιαῦ-
 25 τα ὠνόμασεν ἐνταῦθα ὑγιεινὰ καὶ εὐεκτικά. καὶ ἔστιν ὁ σκοπὸς τοῦ λό- 5
 γου τοιοῦτος, ὅτι ὡς ὁ ὑγιαίνων ἢ εὐεκτῶν οὐκ ἂν δεηθῇ εἰδέναι ἰατρι-
 κὴν πρὸς τὸ ἐνεργῆσαι ὑγιεινῶς ἢ εὐεκτικῶς, οὕτως οὐδ' ὁ ἐν ἑξεί γε-
 γονῶς τῶν πρακτικῶν ἀρετῶν, ὥστε ἐνεργεῖν ἐξ αὐτῶν, ὅτε βούλοιο τὰ
 δίκαια καὶ καλὰ καὶ ἀγαθὰ ἀνθρώπων, τῷ ἔχειν τὴν φρόνησιν διατάττου-
 30 σαν αὐτῷ πῶς ἂν ἐνεργῶν ὀρθῶς ἐνεργήσειεν, οὐδὲ πρακτικώτερος ἔσται
 ἐκ τοῦ εἰδέναι αὐτά, ἀλλ' ἐν ἑξεί γεγονῶς ἐκ τοῦ χρονίου ἐθισμού τοῦ
 μὴ ἐνεργεῖν ἕτερα ἀλλ' ἢ μόνον τὰ δίκαια καὶ καλὰ καὶ ἀγαθὰ τοῖς ἀν- 10
 θρώποις πράξει τοιαῦτα ἀεί, ὥσπερ φύσεως ἐν αὐτῷ τῆς συνηθείας γε-
 γονυίας· τὸ δὲ ὅσα μὴ τῷ ποιεῖν ἀλλὰ τῷ ἀπὸ τῆς ἑξεως εἶναι
 35 λέγεται· οὐθὲν γὰρ πρακτικώτεροι τῷ ἔχειν τὴν ἰατρικὴν ἢ τὴν
 γυμναστικὴν ἐσμεν διὰ τοῦτο προσέθηκε, διότι πολλαχῶς τὰ ὑγιεινὰ
 καὶ τὰ εὐεκτικά, ὡς εἰρήκαμεν, λέγεται. ἐπὶ γὰρ τῶν ποιούντων ὑγείαν
 ἢ εὐεξίαν εὐεκτικῶν καὶ ὑγιεινῶν, ἃ εἰσι φάρμακά τε καὶ διαιτήματα,
 δεόμεθα τὴν ἰατρικὴν εἰδέναι, ἃ οἰκείως ἐκείνοις χρησάμενοι ἐκ τοῦ πα- 15

2 καταντᾷ B: κατ' αὐτὰ a

6 παρὰ B: περὶ a

7 Τιμαῖον] p. 28 A

11 αὐ-

τῆς a: αὐτῇ B

18 λέγονται B: λέγεται a

25 ὁ B: om. a

27 εὐεκτικῶς a:

ἰατρικῶς B

34 τῷ ποιεῖν B: τὸ ποιεῖν a

35 ἢ τὴν Ba: καὶ Aristoteles vulg.,

cf. adnot. ad p. 384,9

39 δ Ba: fort. ἵνα

ρὰ φύσιν εἰς τὸ κατὰ φύσιν ἀνακαλοῦμεν τὰ σώματα. εἰ δὲ ὑγιαίνοντες 112^r
 ἢ εὐεκτοῦντες πράττειν ἐθέλομεν ὑγιεινῶς καὶ εὐεκτικῶς, κατ' οὐδὲν ἂν
 ἐσόμεθα πρακτικώτεροι ἐκ τοῦ ἔχειν ἐν ἑαυτοῖς τὴν πρακτικὴν ἢ τὴν γυ-
 μναστικὴν. εἶπε δὲ τὰς δύο ταύτας ὡς συντελούσας ἀμφοτέρας πρὸς ὑγι-
 5 εϊαν καὶ εὐεξίαν τοῖς σώμασι, τῆς μὲν ἱατρικῆς μᾶλλον ἀνακαλουμένης
 ἀπογινόμενας αὐτάς, τῆς δὲ γυμναστικῆς παρούσας μᾶλλον συντηρούσης.
 εἶτα ἀντιτίθῃσι πρὸς τοῦτον τὸν λόγον φάσκων· εἰ δέ τις φησιν οὐχ 20
 ἵνα οἱ ὄντες σπουδαῖοι τὰ δίκαια καὶ τὰ καλὰ καὶ τὰ ἀγαθὰ πράττωσι,
 δεῖ τῆς φρονήσεως, ἀλλ' ἵνα γένωνται σπουδαῖοι οἱ μὴ τοιοῦτοι ὄντες, ἐκ
 10 τῆς φρονήσεως πρὸς αὐτὰ ὁδηγούμενοι καὶ πράττοντες ταῦτα, λέγομεν, ὅτι
 τοῖς σπουδαίοις οὐδὲν ἂν εἴη χρήσιμος ἡ φρόνησις, ἀρκουσῶν τῶν ἐν αὐ-
 τοῖς ἀγαθῶν ἔξεων πράττειν ταῦτα ἀφ' ἑαυτῶν χωρὶς τῆς φρονήσεως.
 ἔτι δέ, φησὶν, οὐδὲ τοῖς μὴ ἔχουσιν ἀρετὴν ἀναγκαῖα ἡ φρόνησις,
 ὅτι μηδὲν διαφέρει πρὸς τὸ πράττειν τὰ δίκαια καὶ τὰ καλὰ καὶ τὰ ἀγα- 25
 15 θὰ τὸ ἔχειν αὐτοὺς ἀρετὴν ἢ ἄλλοις ἔχουσι πείθεσθαι. πειθηνίους γὰρ
 αὐτοὺς ποιοῦντες τοῖς ἔχουσιν ἀρετὴν ἀκακείοις ἐπόμενοι ἐν ταῖς πράξεσιν
 ἔσονται καὶ αὐτοὶ σπουδαῖοι κατ' ἐκείνους, καὶ φέρει παράδειγμα πρὸς
 τοῦτο πάλιν τὴν ὑγίειαν. ὡς γὰρ βουλόμενοι ὑγιαίνειν οὐ μανθάνομεν διὰ
 τοῦτο ἱατρικὴν ἀλλ' ἱκανὸν ἡμῖν πρὸς ὑγίειαν τὸ ἱατροῖς πείθεσθαι οὐ-
 20 τως ἱκανῶς ἂν ἔχοιμεν πρὸς ἀρετῆς κτῆσιν τοῖς σπουδαίοις πειθόμενοι.
 ταῦτ' εἰπὼν ἀπορεῖ ἐφεξῆς καὶ περὶ τῆς πρὸς ἀλλήλας σχέσεως, σοφίας 30
 τε καὶ φρονήσεως κατὰ τὸ κρεῖττον καὶ χειρόν. δοκεῖ γὰρ ἄτοπον εἶναι,
 εἰ χειρόν τῆς σοφίας οὐσα κυριωτέρα αὐτῆς ἔσται· ὡς ἄτοπον
 ἐπιφέρων τὸ κρεῖττω εἶναι σοφίαν φρονήσεως, καθὼς κοινῶς ἡ δόξα κρατεῖ.
 25 ἀρχόμενος γὰρ ταύτης τῆς ἠθικῆς πραγματείας, ἐδίδαξεν ἡμᾶς τὰς ποι-
 ούσας ἔξεις εἶναι ἐπιτακτικὰς καὶ ἀρχικάς. ἐπεὶ οὖν ἡ φρόνησις πράττει
 καὶ ἐνεργεῖ, ἡ δὲ σοφία μόνον θεωρεῖ, πῶς οὐκ ἔστιν ἡ φρόνησις κρεῖττων
 σοφίας; ἀλλ' ἡ σοφία φρονήσεως.

p. 1143^b 35 Περὶ δὲ τούτων λεκτέον· νῦν μὲν γὰρ ἡπόρηται περὶ 35
 30 αὐτῶν μόνον.

Ταῦτα ἐπαπορήσας καὶ βουλόμενος ἤδη τὰς λύσεις ἐπαγαγεῖν, ὥσπερ
 ἑαυτὸν προτρεπόμενος ἐπὶ ταύτας, φησὶν, ὅτι πρέπον ἂν εἴη περὶ τούτων
 εἰπεῖν ὥσπερ οὐκ ὄντος εἰπεῖν τοῦ μόνον ἀπορῆσαι, εἰ μὴ καὶ αἱ ἀπο- 40
 ρίαι προσηκόντως λυθῇσονται. διὰ τοῦτο εἴρηται τὸ νῦν γὰρ ἡπόρη-
 35 ται περὶ αὐτῶν μόνον. ἀτελὴς γὰρ ὁ λόγος ὁ δείξας τὰ ἡπορημένα
 καὶ μὴ τὰς λύσεις ἐπαγαγών, ὡς τῆς ἀπορίας τέλος ἐχούσης καὶ οὐ
 ἔνεκα τὴν εὐπορίαν τῆς λύσεως, καὶ μάτην σύστασις, εἰ μὴ καὶ ἡ λύσις
 ἀξίως ἐπενεχθῇ. πρῶτον μὲν οὖν λέγομεν, ὅτι καθ' αὐτὰς ἀναγ-

15 τὸ ἔχειν scripsi: τῷ ἔχειν Ba 23 χειρόν a et Aristoteles: κρεῖττων B 29 δὲ
 Ba: δὲ Aristoteles rthesis usque ad μηδ' ἑτέρα αὐτῶν (p. 1144^a3) a 35 δείξας B:
 λέγων a 37 τὴν εὐπορίαν B: τῆς εὐπορίας a σύστασις Ba: an συστάσης?

καῖον εἶναι αἰρετὰς αὐτάς. ἀρχόμενος ἐντεῦθεν τῶν λύσεων κοινήν 112^r
 πρῶτον ποιεῖται ὑπὲρ ἀμφοτέρων ἀπολογία τῆς σοφίας καὶ τῆς φρονήσεως,
 αἰρετὰς εἶναι δεικνύων ἀμφοτέρας, ὑπὲρ τὸ χρήσιμον καθ' αὐτάς οὕσας 45
 ἀξίας σπουδῆς εἰς κατόρθωσιν, καὶ μὴ πρὸς τι ἕτερον χρησιμεύωσι. τὸ
 5 μὲν γὰρ πρὸς τι χρήσιμον δι' ἐκεῖνο αἰρετόν, πρὸς δὲ χρήσιμόν ἐστι, καὶ
 διὰ τοῦτο οὐκ αὐτοτελὲς ὡς πρὸς τέλος ἕτερον ἀναγόμενον καὶ δι' ἐκεῖνο
 ἔχον τὴν ὑπαρξίν. [τὸ δὲ καθ' αὐτὸ αἰρετὸν δι' ἑαυτὸ τέλειον καὶ ὥσπερ
 ἐλεύθερον καὶ οὐχ ἑτέρῳ καθυπουργοῦν, αὐτοδεσπότου τάξιν ἔχον καὶ αὐ-
 τὸ ἐν ἑαυτῷ κεκτημένον τὴν κυριότητα.] εἰ δὲ καὶ αὐτό ἐστι τοιοῦτον 50
 10 καὶ ἕτερον ἔχει τὸ δι' αὐτοῦ κτώμενον, τότε οὐχ ὡς χρήσιμον οὐδ' ὥς
 τι ὀργανικὸν αἷτιον ἀλλ' ὡς γενητικὸν καὶ πρακτικὸν καὶ ἀγαθοδότως ἔχον
 ἄλλο προοδεῦον ἐξ αὐτοῦ καὶ ἀποτικτόμενον, τοιαύτας δείκνυσιν οὕσας τὴν
 σοφίαν καὶ τὴν φρόνησιν, οὕτως ἡρώμενος τῷ λόγῳ. ὅτι γὰρ αἰρεταί
 εἰσι καὶ ἄμφω, φησὶ δῆλον ἐκ τοῦ ἀρετὰς εἶναι ἀμφοτέρας αὐτάς ἑκατέρου
 15 μορίου τῆς ψυχῆς, τὴν μὲν σοφίαν τοῦ θεωρητικοῦ νοῦ, τὴν δὲ φρόνησιν
 τοῦ πρακτικοῦ. καὶ συλλογίσαιτο ἂν οὕτως· ἡ σοφία | καὶ ἡ φρόνησις 112^v
 ἀρεταί, αἱ ἀρεταὶ καθ' ἑαυτάς αἰρεταί, ἡ σοφία ἄρα καὶ ἡ φρόνησις αἰ-
 ρεταί. καὶ ἐστὶ τὸ σχῆμα πρῶτον. καὶ ὅτι μὲν ἀρεταὶ καὶ ἀμφοτέραι
 ἑκατέρου μορίου τῆς ψυχῆς, δῆλον ἐντεῦθεν· κοσμητικὴ γὰρ καὶ τελειω-
 20 τικὴ ἐστὶν ἕξις ἑκάτερα, ἡ μὲν τοῦ θεωρητικοῦ νοῦ, ἡ δὲ τοῦ πρακτικοῦ.
 ἀτελής γὰρ ὁ νοῦς ὁ θεωρητικὸς τῆς σοφίας χωρὶς, ὥσπερ τέλειος σοφίαν
 ἔχων ἐν ἑαυτῷ, ἡ δὲ τῶν ὄντων γνῶσις ἐστὶν. ὁ γὰρ θεωρητικὸς νοῦς 5
 τῆς τῶν ὄντων ἐστερημένος γνώσεως οὐδ' ἂν νοῦς ῥηθείη, εἰ μὴ δυνάμει.
 (τὸ δὲ δυνάμει ἀτελὲς καὶ ὕλης λόγον ἔχον πρὸς τὴν ἕξιν καὶ τὴν ἐνέργειαν.
 25 ὡσαύτως καὶ ἡ φρόνησις τελειωτικὴ τοῦ πρακτικοῦ νοῦ καὶ οὐδὲ νοῦς ἂν
 ῥηθείη πρακτικὸς ὁ μὴ ἔχων αὐτήν, εἰ μὴ δυνάμει) καὶ ὡς ὕλη, καὶ ἀπ'
 αὐτῆς εἰς εἰδοποίησιν καὶ τελειότητα προαγόμενος. ὥστ' εἴη ἂν ἀριδη-
 λότατον, ὡς ἑκάτερα τούτων ἑκατέρου μορίου τῆς ψυχῆς ἀρετὴ καὶ διὰ
 τοῦτο αἰρετὴ καθ' αὐτήν. τὸ δὲ καὶ εἰ μὴ ποιοῦσι μηθὲν μηδετέρα 10
 30 αὐτῶν εἴρηκεν, οὐχ ὡς μηδεὶν ἐξ αὐτῶν γινομένου ἀγαθοῦ, ἀλλὰ καθ'
 ὑπόθεσιν τοῦτο ἔφη, τοιαύτην τοῦ λόγου ἔννοιαν ἔχοντος, ὡς καὶ μὴδὲν
 ἐξ αὐτῶν ἀποτελεῖσθαι συνέβαινεν ἕτερον, ὅμως ἐπεὶ ἀρεταί εἰσι τῶν
 κριττόνων μορίων τῆς ψυχῆς, εἰσὶν ἐξ ἀνάγκης αἰρεταὶ καὶ καθ' ἑαυτάς.
 εἴτα ἐκ περιουσίας ἐπάγει, ὅτι καὶ ποιητικαὶ τῆς εὐδαιμονίας εἰσί, καὶ
 35 τοῦτο παρίστησι λέγων

1 εἶναι post αὐτάς collocat Aristoteles

αἰρετὰς B et Arist.: ἀρετὰς a

8 αὐτοδεσπότου B: αὐτοδέσποτα a

10 οὐχ B: οὐδ' a

11 πρακτικὸν a:

πρακτικὸν B

20 ἑκάτερα B: ἑκατέρως a

21 σοφίαν B: τὴν σοφίαν a

24 τὸ δὲ δυνάμει — εἰ μὴ δυνάμει (26) a: om. B

28 ἑκάτερα B: ἑκατέρῳ a

29 μηθὲν a et Aristoteles: μηθενὸς B

p. 1144^a3 Ἐπειτα καὶ ποιοῦσι μὲν, οὐχ ὡς ἰατρικὴν ὑγίειαν, 112^v
ἀλλ' ὡς ὑγίεια, οὕτως ἢ σοφία εὐδαιμονίαν. 16

Τριττῶν ὄντων τῶν ἀγαθῶν τῶν παρὰ τοῖς ἀνθρώποις θεωρουμένων,
τῶν μὲν ψυχικῶν, τῶν δὲ σωματικῶν, τῶν δ' ἔξωθεν, καὶ πρώτων μὲν καὶ
5 κυριωτέρων τῶν ψυχικῶν, δευτέρων δὲ καὶ ἡττον κυρίως τῶν ἐν τοῖς αὐ-
τῶν σώμασι, τρίτον δὲ τῶν ἔξωθεν, ἔστι τῆς εὐδαιμονίας ὡς μέρη συμ-
πληροῦντα αὐτὴν τὰ ἐν ἐκάστῳ γένει τῶν εἰρημένων τερπνά. αἱ μὲν 20
θεωρητικαὶ καὶ πρακτικαὶ ἀρεταὶ ὡς ψυχικὰ ἀγαθὰ, ὑγίεια δὲ σώματος
καὶ εὐαίσθησία καὶ ῥώμη καὶ κάλλος σωματικόν, ὑγίεια μὲν ἀναλογοῦσα
10 δικαιοσύνη, ὡς ἐκάστου τῶν ἐναντίων, ἐξ ὧν τὸ ἀνθρώπινον σῶμα σύγκει-
ται, τὸ οἰκεῖον ἑαυτοῦ φυλάττοντος μέτρον, κάλλος δὲ σωφροσύνη, ὡς ἐν
αὐτῇ τῶν ὀργανικῶν μορίων ἐχόντων τὸ πρὸς ἄλληλα σύμμετρον καὶ τὴν
εὐχροίαν, ῥώμη δὲ ἀνδρεία, ὡς ἐν αὐτῇ τὸ εὐτονον καὶ καρτερικὸν ἐν
τοῖς πόνοις τοῦ σώματος ἔχοντος, εὐαίσθησία δὲ φρονήσῃ, γνῶσις οὕσα 25
15 σωματικὴ καὶ τοῦ ὑποκειμένου ἀχώριστος. τὰ δὲ ἔξωθεν εὐκλεία καὶ
πλοῦτος καὶ τῶν ἀνὰ χεῖρας συντήρησις καὶ εὐδωσις. ἐπεὶ οὖν ἐν τοῖς
κυριωτάτοις τὰ ἀγαθὰ τῆς ψυχῆς, 2 δὴ αἱ ἀρεταὶ εἰσι, μία δὲ τῶν ἀρε-
τῶν καὶ ἡ σοφία, πρωτίστη οὕσα πασῶν, ὡς τοῦ πρωτίστου κοσμητικῆς
μορίου ὑπάρχουσα, λέγω δὴ τοῦ θεωρητικοῦ νοῦ, εἴη ἂν μάλιστα τὸ κρεῖτ-
20 τον μέρος τῆς εὐδαιμονίας αὕτη. ὁμοίως καὶ ἡ φρόνησις, ὡς καὶ αὕτη
τοῦ πρακτικοῦ νοῦ τελειωτικὴ. ὥστε καὶ ποιοῦσιν αὗται ἄμφω τὴν εὐ- 30
δαιμονίαν, ἀλλ' οὐχ οὕτως ὡς ἰατρικὴν ὑγίειαν, ἀλλ' οὕτως ὡς μέρη συμ-
πληρωτικὰ τῆς εὐδαιμονίας. εἰ γὰρ ὑγίεια σωματικὸν οὕσα ἀγαθὸν ποιεῖ
τὴν εὐδαιμονίαν μετὰ τῶν ἄλλων ἀγαθῶν, συμπληροῦσα καὶ αὕτη ὡς μέ-
25 ρος οὕσα εὐδαιμονίας, πολλῶ μᾶλλον ἢ σοφία καὶ ἡ φρόνησις, ἔξεις οὕσαι
τῶν κρείττωνων μορίων τῆς ψυχῆς κοσμητικαὶ καὶ τελειωτικαί, τουτέστι
τοῦ θεωρητικοῦ νοῦ καὶ πρακτικοῦ. ἡ μὲν γὰρ ἰατρικὴ ὡς ὑπουργοῦσα
τῇ φύσει κατορθοῖ τὴν ὑγίειαν, ἡ δὲ ὑγίεια ὡς κρείττων οὕσα τῶν ἀγα- 35
θῶν τῶν τοῦ σώματος ἀναπληροῖ τὴν εὐδαιμονίαν ὡς μέρος αὐτῆς. καὶ
30 ἡ μὲν ἰατρικὴ τῆς ὑγείας ἕνεκα, ἡ δὲ ὑγίεια τὸ τέλος καὶ τὸ οὐ ἕνεκα
τῆς ἰατρικῆς. μέρος γὰρ οὕσα τῆς ὅλης ἀρετῆς τῷ ἔχεσθαι
ποιεῖ καὶ τῷ ἐνεργεῖν εὐδαίμονα. οὕτω ποιεῖ, φησὶν, ἡ σοφία τὴν
εὐδαιμονίαν ὡς μέρος οὕσα τῆς ὅλης ἀρετῆς. ἡ δὲ ὅλη ἀρετὴ ἐστὶν ἡ
συνισταμένη ὡς ὅλον τι ἐκ μερῶν τῶν θεωρητικῶν ἀρετῶν καὶ πρακτι-
35 κῶν. οὕσα οὖν ἡ σοφία ἐν τῇ ψυχῇ καὶ ἐχομένη ὑπ' αὐτῆς, ἥτοι ὑφι-
σταμένη ἐν αὐτῇ καὶ ἐνεργοῦσα, ποιεῖ τὸν ἄνθρωπον εὐδαίμονα. οὕτω δὴ 40

1 ἰατρικὴ B: ἰατρικὴ δὲ a et Aristoteles

2 ὑγίεια B et Arist. cod. Mb: ἡ ὑγίεια a et

Arist. vulg. post ὑγίεια add. τὰ εὐεκτικὰ a: om. B et Arist. vulg.

rthesis

usque ad ἐνεργεῖν εὐδαίμονα (p. 1144^a6) a

3 τριττῶν B: τριῶν a

4 καὶ (ante

κυριωτέρων) B: om. a

5 τῶν a: καὶ B

6 μέρη B: μέτρον a

19 δὴ

B: δὲ a

22 ἰατρικὴ B: ἡ ἰατρικὴ a

31 τῷ ἔχεσθαι — εὐδαίμονα (32) B: om. a

καὶ ἡ φρόνησις· μέρος γὰρ καὶ αὐτὴ τῆς ὅλης ἀρετῆς, καὶ συμπληροῖ 112^v
καὶ αὐτὴ τὴν εὐδαιμονίαν τῷ ἔχουσθαι τῇ ψυχῇ καὶ τῷ ἐνεργεῖν.

p. 1144^a6 Ἔτι τὸ ἔργον ἀποτελεῖται κατὰ τὴν φρόνησιν καὶ τὴν
ἠθικὴν ἀρετὴν. ἡ μὲν γὰρ ἀρετὴ τὸν σκοπὸν ποιεῖ ὀρθόν, ἡ
5 δὲ φρόνησις τὰ πρὸς τοῦτον.

Τὰ μὲν εἰρημένα κοινὰ ἦν σοφίας καὶ φρονήσεως, δηλοῦντα τὴν τοῦ-
των ἀμφοῖν τιμιότητα καὶ ὑπεροχὴν, καὶ ὅπως μάλιστα πάντων τῇ εὐδαι- 45
μονίᾳ συντελοῦσιν εἰς σύστασιν. τὸ δὲ παρὸν ἐπιχείρημα τῇ φρονήσει
μόνον ἀρμοδιώτατον, δεικνύον αὐτὴν ἀναγκαιοτάτην οὖσαν κατὰ τὴν προ-
10 χείρισιν ἐκάστης τῶν κατ' ἀρετὴν ἔξεων. τὸ γὰρ ἔργον, φησί, καὶ ἡ πρᾶ-
ξις ἡ κατ' ἀρετὴν κατὰ τὴν φρόνησιν καὶ τὴν ἠθικὴν ἀρετὴν ἀποτελεῖται.
πᾶσα γὰρ ἠθικὴ ἀρετὴ τινός ἐστιν ἢ τινῶν μορίων ἕξις τοῦ παθητικοῦ
ψυχῆς, οἷον θυμικοῦ μὲν ἀνδρεία, ἐπιθυμητικοῦ σωφροσύνη, δικαιοσύνη
δὲ ἀμφοτέρων, ἐκατέρῳ τούτων τὸ ἄξιον νέμουσα πρὸς ἄλληλά τε καὶ 50
15 πρὸς τὸν λόγον, ὥς θυμῷ μὲν ὑπείκειν ἐπιθυμίαν. ταῦτα δὲ τῷ λόγῳ
ἀμφοτέρω, καὶ οὕτως εἶναι τὴν φρόνησιν ἐφεστηκυῖαν ταῖς ἀρεταῖς πάσαις
καὶ διατάττουσαν. πῶς δὲ ποιεῖ ἡ πρακτικὴ ἀρετὴ ὀρθὸν τὸν σκοπόν, ἡ
δὲ φρόνησις τὰ πρὸς τοῦτον; ὅτι παιδευθέντων τῶν ὀρεκτικῶν τούτων δυ-
νάμεων ὑπὸ τοῦ λόγου πρότερον, ὥστε τῶν δεόντων ὀρέγεσθαι καὶ μηδέ-
20 ποτε ἐκπίπτειν πρὸς τὰ ἀπρεπῆ ὀρεκτά, γίνεται ὀρθὸς ὁ σκοπὸς τῶν |
ὀρέξεων, ὥς μηδέποτε διαστρέφεσθαι τὰς ὁρμὰς ἐπὶ τι τῶν ἀπρεπῶν, 113^r
ἀλλ' εἶναι τὰ τέλη ἐπαινετὰ καὶ ἀρμόδια, πρὸς αἱ ὀρέξεις ἐκτείνονται,
ἤδη λογικευθεῖσαι ὑπὸ τοῦ λόγου καὶ τρόπον τινὰ λογικῶς ἐφίεσθαι τῶν
ὀρεκτικῶν συνεθίσασαι. τοιούτων δὲ προκειμένων τῶν ὀρεκτικῶν, τὴν πρὸς
25 ταῦτα εὐόδωσιν ποιεῖται ἡ φρόνησις, ἐφευρίσκουσα καὶ ἐπιτηδεύουσα τοὺς
τρόπους τῶν κατορθώσεων, ὥστε τὴν κυριότητα ἐν ταῖς ἀρεταῖς καὶ ταῖς 5
κατ' αὐτὰς πράξεσιν ἡ φρόνησις κέκτηται.

p. 1144^a9 Τοῦ δὲ τετάρτου μορίου τῆς ψυχῆς οὐκ ἔστιν ἀρετὴ
τοιαύτη, τοῦ θρεπτικοῦ· οὐθὲν γὰρ ἐπ' αὐτῷ πράττειν ἢ μὴ
30 πράττειν.

Ψυχὴν ἐνταῦθα κοινῶς λαμβάνει, ὥς αὐτὸς ἐν τῷ Περὶ ψυχῆς διω-
ρίσατο, ψυχὴν εἶναι λέγων ἐντελέχειαν σώματος φυσικοῦ, ὀργανικοῦ, δυνά-
μει ζωὴν ἔχοντος, καὶ ταύτην φησὶ διαιρεῖσθαι εἰς τέσσαρα, ἐπιστημονι- 10
κὸν λογικὸν ὀρεκτικὸν θρεπτικόν, ἐν τῷ ὀρεκτικῷ περιλαμβάνων καὶ τὸ
35 αἰσθητικόν, διότι πάσῃ ὀρέξει ἀλόγῳ σύνεστιν αἰσθησις. αἰσθανόμενοι γὰρ
τῶν ἡδέων καὶ λυπηρῶν, τῶν μὲν ὀρεγόμεθα, τὰ δ' ἀποστρεφόμεθα. ὥς

1 γὰρ καὶ B: γὰρ a 3 κατὰ τὴν B et Aristoteles: κατὰ τε τὴν a 8 εἰς σύστασιν
συντελοῦσιν a 21 ὀρέξεων a: ἔξεων B 31 ἐν τῷ Περὶ ψυχῆς] B 1 p. 412^a27 se-
cundum lectionem codicis X 32 ἐνδελέχειαν a

οὖν ἐν τῷ ἀνθρώπῳ τούτων ὄντων ἀπάντων, φησὶν ὅτι τὰ μὲν τρία μό- 113^r
 ρια τῆς ψυχῆς πεφύκασι κτᾶσθαι ἀρετὴν τὴν κατὰ προαίρεσιν καὶ ὅση
 ἐπὶ τῷ κτωμένῳ ἐστί, ὥστε κτᾶσθαι αὐτὴν ἢ μή. ἐπιστήμην μὲν γὰρ
 κτώμεθα βουλόμενοί τε καὶ προαιρούμενοι, ἥτις ἐστὶ τοῦ θεωρητικοῦ νοῦ, 15
 5 καὶ φρόνησιν, ἥτις ἐστὶ τοῦ λογιστικοῦ, καὶ ἀνδρείαν καὶ σωφροσύνην καὶ
 δικαιοσύνην, αἱ εἰσι τοῦ κατὰ τὴν ζωτικὴν δύναμιν ὁρεκτικοῦ. κατὰ θυ-
 μὸν γὰρ καὶ ἐπιθυμίαν ἢ ὄρεξις, (ὧν αἱ πρακτικαὶ ἀρεταὶ τῇ κρίσει τοῦ
 λογιστικοῦ κατορθούμεναι. ἡ γὰρ βούλησις λογικὴ ὄρεξις) καὶ ἄλλης ду-
 νάμεως κρείττονος. τοῦ δὲ θρεπτικοῦ, ὃ τέταρτον μέρος τῆς ψυχῆς ἀπη-
 10 ρίθμηται, οὐκ ἔστιν ἀρετὴ τοιαύτη, ἡγουν ἢ κτωμένη ἐξ ὁρέξεως καὶ προ-
 αιρέσεως. αἱ γὰρ τοιαῦται ἀρεταὶ ἐπὶ τοῖς κτωμένοις, ἥτοι ἐπὶ τῇ αὐτε- 20
 ξουσιότητι καὶ θελήσει αὐτῶν. τῷ δὲ τετάρτῳ μορίῳ τῆς ψυχῆς οὐκ
 ἔστι τι ἐπ' αὐτῷ. οὔτε γὰρ ὄρεξις οὔτε προαίρεσις αὐτῷ πρόσσεστιν, ὅπερ
 ἔστιν ἰδεῖν ἐπὶ τῶν φυτῶν· μέγεθος μὲν γὰρ καὶ κάλλος ἴσως φυτοῖς ἀρ-
 15 μόδιον, καὶ εὐκαρπία δὲ εὐρίσκεται ἐν αὐτοῖς, αἱ εἰσι φυσικαὶ ἀρεταί, ὡς
 ἐκ φύσεως αὐτοῖς προσγινόμενα, ὄρεξις δὲ οὐδὲ προαίρεσις πρόσσεστι. διὰ
 τοῦτο οὐδέ τις κατ' αὐτὰς ἀρετὴ.

p. 1144^a 11 Περὶ δὲ τοῦ μηδὲν εἶναι πρακτικωτέρους διὰ τὴν 25
 φρόνησιν τῶν καλῶν καὶ δικαίων, μικρὸν ἄνωθεν ἀρκτέον, λα-
 20 βόντας ἀρχὴν ταύτην. ὥσπερ γὰρ καὶ τὰ δίκαια λέγομεν πράτ-
 τοντάς τινας οὕτω δικαίους, οἷον τοὺς τὰ ὑπὸ τῶν νόμων τε-
 ταγμένα ποιοῦντας ἢ ἄκοντας ἢ δι' ἄγνοιαν ἢ δι' ἕτερόν τι καὶ
 μὴ δι' αὐτά (καίτοι πράττουσί γε αἱ δεῖ καὶ ὅσα δεῖ τὸν σπου-
 δαῖον), οὕτως, ὡς ἔοικεν ἔστι τὸ πῶς ἔχοντα πράττειν ἕκαστα
 25 ὥστ' εἶναι ἀγαθὰ, λέγω δ' οἷον διὰ προαίρεσιν καὶ αὐτῶν ἕνεκα
 τῶν πραττομένων. 30

Ἐν ἣν καὶ τοῦτο τῶν ἡπορημένων περὶ φρονήσεως, ὡς δυνατόν ὄν
 χωρὶς αὐτῆς πράττειν τὰ καλὰ καὶ τὰ δίκαια, ἐκ τοῦ μόνον εἶναι τὰς ἀρε-
 τὰς ἕξεις ἐν τῇ ψυχῇ, οἷον δικαιοσύνην καὶ ἀνδρείαν καὶ σωφροσύνην καὶ
 30 τὰς λοιπὰς ὅσαι εἰς αὐτὰς ἀναφέρονται, ὡς εἰδικώτεραι πρὸς γενικωτέρας.
 λύων δὲ καὶ ταύτην τὴν ἀπορίαν, ἄνεισι πρὸς τινὰ θεωρίαν ἀρχικωτέραν,
 ἀρχὴν ταύτην ὑποτιθεῖς, ὅτι οὐ πᾶς ὁ πράττων τὰ δίκαια καὶ τὰ καλὰ 35
 εὐθὺς διὰ τοῦτο αὐτὸς σπουδαῖός ἐστιν, οἷον δίκαιος ὁ τὰ δίκαια πράττων
 ἢ σώφρων ὁ τὰ σωφρονικά ἢ ἀνδρεῖος ὁ τὰ ἀνδρικά. ἐνδέχεται γὰρ τὰ
 35 ὑπὸ τῶν νόμων τεταγμένα πράττοντά τινὰ πράττειν αὐτὰ διὰ φόβον κολά-
 σεων ἀπειλουμένων τοῖς μὴ ἐμμένουσιν οἷς οἱ νομοθέται διώρισαν, ἢ δι'
 ἀμοιβὴν ἢ ὑπέσχηται τοῖς ἐμμένουσιν, ἢ καὶ δι' ἄγνοιαν ἐνίοτε. ἐνδέχε-
 ται γὰρ δι' ὄρεξιν ἰδίαν πράττειν τινὰ δίκαιόν τι ἢ σωφρονικὸν ἢ ἀνδρεῖ- 40

7 ὧν αἱ πρακτικαὶ — ὄρεξις (8) a: om. B

σεως a

Aristoteles

21 δικαίους B: δικαίους εἶναι a et Aristoteles

25 ἀγαθὰ B: ἀγαθόν a et Aristoteles

11. 12 τῆς αὐτεξουσιότητος καὶ θελή-

23 δεῖ B: χρή a et

ον μὴ εἰδότα, ὅτι τοιοῦτον τὸ πραττόμενον, ἢ ἐνεργοῦντα κατὰ τὸν νόμον 113^r
 μὴ εἰδέναι, ὅτι ὁ νόμος τῆς πόλεως οὕτως ἐνεργεῖν τοὺς κατ' αὐτὴν πο-
 λίτας ἐντέλλεται. οἱ οὖν τὰ καλὰ καὶ τὰ δίκαια πράττοντες διὰ τι τοιοῦ-
 τον ἢ ἕτερον τοῖς εἰρημένοις ὅμοιον οὐκ εἰσι δίκαιοι οὐδὲ σπουδαῖοι, ὅτι
 5 οὐ πράττουσι τὰ καλὰ καὶ τὰ δίκαια δι' αὐτὰ ἀλλὰ διὰ τι ἕτερον, ὥς οὖν
 ἐπὶ τούτων, οὕτω καὶ καθόλου περὶ παντὸς τοῦ πράττοντος τάχαθ' ἐξετά-
 ζομεν τὸ πῶς ἔχων πράττειν, καὶ εἰ μὲν ὥς προαιρούμενος καὶ κατ' οἱ- 45
 κείαν ὄρεξιν καὶ εἰδὼς ὅτι καλὰ καὶ δίκαια τὰ πραττόμενα καὶ διότι τοι-
 αῦτα πράττων αὐτὰ κριθείη ἂν σπουδαῖος ὁ πράττων καὶ ἀγαθός, εἰ δὲ
 10 δι' ἄγνοιαν ἢ φόβον ἢ δι' ἐλπίδα τοῦ ἀπολαῦσαι τινος ὀρεκτοῦ ἐκ τῆς
 πράξεως, οὐκ ἂν σπουδαῖος ῥηθείη οὐδ' ἀγαθὸς ὁ πράττων, καὶ εἴη τὰ
 πραττόμενα παρ' αὐτοῦ ἀγαθὰ. δεῖ γὰρ πῶς ἔχοντα πράττειν ἕκαστον,
 ἵν' εἴη ἀγαθὰ καὶ σπουδαῖα.

p. 1144^a20 Τὴν μὲν οὖν προαίρεσιν ποιεῖ ὀρθὴν ἢ ἀρετὴν, τὸ δ' 50
 15 ὅσα ἐκείνης ἕνεκα πέφυκε πράττεσθαι οὐκ ἔστι τῆς ἀρετῆς
 ἀλλ' ἐτέρας δυνάμεως.

Ἐντεῦθεν ἄρχεται δεῖξαι, πῶς ἀναγκαῖα ἢ φρόνησις τοῖς ζῆν καὶ πράτ-
 τειν βουλομένοις κατ' ἀρετὴν. φησὶ τοίνυν, ὅτι ἡ μὲν ἀρετὴ ὀρθῶς ποιεῖ
 τὴν προαίρεσιν πῶς, ὅτι ἐν ἑξεί τοῦ ἀγαθοῦ τῶν ἐν ἡμῖν ὀρεκτῶν γενο-
 20 μένων δυνάμεων, ἡγουν θυμοῦ καὶ ἐπιθυμίας, ὀρθοῦται καὶ ἡ προαίρεσις,
 τὸ μὲν πονηρὸν | ἀποτρεπομένη, αἰεὶ δὲ τάχαθ' ἐπιθυμίας καὶ μη- 113^v
 δέποτε διαστρεφομένη πρὸς τοῦναντίον. οὐκ ἔστι δ' αὐτοτελὴς ἡ τοῦ ἀγα-
 θοῦ ὄρεξις. δεῖ δὲ αὐτῇ τρόπων καὶ ἐπινοιῶν, δι' ὧν τοῦ ὀρεκτοῦ ἐφι-
 κέσθαι δυνήσεται. ὅσα οὖν, φησί, φύσιν ἔχει πράττεσθαι ἕνεκα τῆς προ-
 25 αιρέσεως, ἡγουν τοῦ τῇ προαιρέσει ὀρεκτοῦ, ὃ αὐτῇ προείλετο καὶ προτε-
 τίμηκεν, οὐκ ἔστι τῆς ἀρετῆς ἀλλ' ἐτέρας δυνάμεως. ἡ γὰρ πρακτικὴ 5
 ἀρετὴ περὶ ἧς ἦν ὁ λόγος, τῶν ἀλόγων ἐστὶ δυνάμεων παιδεία καὶ ῥύθ-
 μισις, αἱ δὲ ἄλογοι δυνάμεις ἐπινοεῖσθαι τι οὐ πεφύκασι τὸ ἄγον αὐτάς
 εἰς ἐπίτευξιν τοῦ αὐταῖς ὀρεκτοῦ, ἀλλ' ἐτέρας δυνάμεως χρεῖα, δι' ἧς εὐ-
 30 ρεῖν ἐνδέχεται τοὺς τρόπους τῆς κατορθώσεως. οὐδὲ γὰρ ἡ προαίρεσις
 εὐρετικὴ τούτων πέφυκε γίνεσθαι, μόνον δὲ τόδε τοῦδε προτίθεσθαι, τὸ
 κρεῖττον δηλονότι τοῦ χειρόνος, ὀρθὴ γενομένη ἐκ τῆς κατ' ἀρετὴν ἕξεως.
 μέχρι τούτου ἀληθῆς μὲν ὁ λόγος αὐτῷ, πλὴν συγκεχυμένος καὶ ἀδιάρθω- 10
 τος· διὰ τοῦτο ἐπιφέρει τὰ ἐξῆς σαφηνίζων τὰ εἰρημένα.

4 τοῖς εἰρημένοις B: τῶν εἰρημένων a
 19 τοῦ bis B

27 περὶ ἧς ἦν ὁ a: περίηξά B sic
 τους a

14 ποιεῖ ὀρθὴν B: ὀρθὴν ποιεῖ a et Ari-
 stoteles 21 ἀποτρεπομένη a: ἀποτρεπόμενος B

28 οὐ B: om. a

33 τούτου B: τού-

p. 1144^a22 Λεχτέον δ' ἐπιστήσασι σαφέστερον περὶ αὐτῶν. 113^v
 ἔστι δὴ τις δύναμις, ἣν καλοῦσι δεινότητα. αὕτη δέ (ἐστι) τοι-
 αύτη, ὥστε τὰ πρὸς τὸν ὑποτεθέντα σκοπὸν συντείνοντα δύνα-
 σθαι ταῦτα πράττειν καὶ τυγχάνειν αὐτῶν. ἂν μὲν οὖν ὁ σκο-
 5 πὸς ᾗ καλός, ἐπαινετὴ ἐστίν, ἂν δὲ φαῦλος, πανουργία. διὸ
 καὶ τοὺς φρονίμους δεινοὺς καὶ πανούργους φαμὲν εἶναι.

Κατὰ μὲν (τὴν) ἀλήθειαν καλῶς εἴρηται, φησί, τὰ λεχθέντα, ἐπεὶ δὲ 15
 συγκέχυται καὶ ἀσαφῶς ἔτι ἔχει, δεῖ τὸν νοῦν ἐπιστῆσαι τοῖς εἰρημένοις
 καὶ τὸν λόγον ἀπλώσαντας σαφέστερον ἐπαγγεῖλαι τὸ προκείμενον, ἵνα καὶ
 10 ἡ πρὸς τὸ ζητηθὲν λύσις σαφεστέρα γένηται. ἀνατρέχει τοίνυν ἐπὶ τι
 ἕτερον, περὶ οὗ διδάσκων ἡμᾶς δείκνυσι καὶ τὴν φρόνησιν ἀναγκαιοτάτην
 καὶ ἀπαραίτητον τοῖς ἐνεργεῖν βουλομένοις κατ' ἀρετὴν. εἰς δὲ ἀνα-
 τρέχει, ἐστὶ δύναμις τις, ἣν καλοῦσι δεινότητα, ἣν καὶ ὀρίζονται, δύναμιν 20
 εἶναι λέγοντες ἐφευρετικὴν τῶν πρὸς τὸν σκοπὸν συντελούντων. αὕτη γὰρ
 15 ἡ δύναμις ἐστὶ τοιαύτη, φησὶν, ὥστε τὰ πρὸς τὸν ὑποτεθέντα σκο-
 πὸν συντείνοντα δύνασθαι πράττειν καὶ τυγχάνειν αὐτῶν. ταῦ-
 τα μὲν φησιν ὁ φιλόσοφος, δεῖ δὲ διῶδειν ἐπιστήσαντας τὴν τῶν ῥήσεων
 διάνοιαν. πᾶς γὰρ ἄνθρωπος ἐνεργῆσαι βουλόμενος σκοπὸν τι καὶ τέλος
 ἑαυτοῦ τῆς πράξεως τίθεται. δεῖ οὖν αὐτοῦ δυνάμεώς τινος καὶ ἐπιτηδει-
 20 ὁότητος, ἐξ ἧς πράττειν δυνήσεται ταῦτα, ἃ πρὸς τὸν σκοπὸν ἐκεῖνον ὑπάρ- 25
 χει συντείνοντα, καὶ πρὸ τοῦ σκοποῦ τυγχάνειν ἐκείνων, ἃ ἄγει πρὸς αὐ-
 τὸν ὡς εἰς τέλος. εἰ μὲν οὖν εὐφυΐα ἥρκει μόνη πρὸς τὸ κατορθοῦν, οὐκ
 ἂν ἐτέρας τινὸς ἢ δυνάμεως ἢ ἕξεως ἐδεόμεθα πρὸς τὰς ἀγαθὰς ἀποβά-
 σεις τῶν πράξεων. ἐπεὶ δὲ τὴν εὐφυΐαν ταύτην μόνην ἔχοντες ἄνθρωποι
 25 οὕτω σπουδαῖοι ἐξ ἀνάγκης εἰσίν, ἀλλ' ἐνδέχεται καὶ φαύλους εἶναι αὐ-
 τοὺς, διὰ τοῦτο δεῖ καὶ προσθήκης οὗ τῆς τυχεύσεως. αὕτη δ' ἐστίν, ἣν
 εἶη ὁ προτεθεὶς σκοπὸς ἀγαθός, καὶ οὕτως ἔσται ἐπαινετὴ καὶ ἡ δύναμις, 30
 εἰ δὲ φαῦλον εἶη τὸ τέλος τὸ προτιθέμενον, πανουργία ὀνομάζεται ἡ δύ-
 ναμις. διὰ τοῦτο καὶ τοὺς φρονίμους δεινοὺς καὶ πανούργους φα-
 30 μὲν εἶναι· δεινοὺς μὲν· τῷ τῆς εὐφυΐας ταύτης ὀνόματι ἐπὶ τῆς φρονή-
 σεως καταχρώμεθα, ἄλλως τε καὶ ὕπεστι τῇ ἕξει καὶ τῇ ἐνεργείᾳ ἥδη
 παρούσῃ ἡ δύναμις καὶ ἡ ἐπιτηδειότης· διὸ καὶ ἀληθές ἐστι, δεινὸν τὸν
 φρόνιμον λέγεσθαι· πανούργους δὲ παραχρώμενοι τῇ κλήσει τῆς ἐπὶ τὸν
 χεῖρῳ σκοπὸν ἀγούσης δεινότητος. ἔτι δὲ πανούργον τὸν φρόνιμον λέγο- 35
 35 μὲν διὰ τὸ ἐντρεχὲς αὐτοῦ τῆς διανοίας καὶ πρὸς τὴν ἐνέργειαν ἐτοιμό-
 τατον, πᾶν ἐφευρίσκοντα τὸ πρὸς τὸν σκοπὸν αὐτοῦ συμβαλλόμενον, καὶ
 τὸν Ὀμηρικὸν δὲ Ὀδυσσεᾶ δεινὸν λέγομεν φρόνιμον ὄντα καὶ εὐρετικόν

2 ἐστὶ a et Aristoteles: om. B

7 τὴν a: om. B

16 πράττειν] ταῦτα πράττειν

lemma et Aristoteles

27 εἶη B: εἶη καὶ a

32 παρούση B: παρούσα a

37 τὸν Ὀμηρικὸν Ὀδυσσεᾶ δεινὸν vocat praeter alios Hermogenes π. ἰδεῶν β 9 (III 356 W.),
 Homeri enim Od. 9 22 alienus est

τῶν πρὸς τὸν ὑγιῇ σκοπὸν συντελούντων. καὶ τὸν Περικλέα ὁ Θουκυδίδης 113^v
 τοιοῦτόν τινα λέγει, ἐξ οἰκείας συνέσεως τὰ πρὸς τὸν προκείμενον συντε-
 λοῦντα σκοπὸν ἐξευρίσκοντα καὶ οὔτε προμανθάνοντά τι οὔτ' ἐπιμανθά-
 νοντα, τῶν τε παραχρῆμα δι' ἐλαχίστης βουλῆς κράτιστον γνώμονα καὶ 40
 5 τῶν μελλόντων ἐπὶ πλεῖστον τοῦ γενησομένου ἄριστον εἰκαστήν. τούτῳ
 γὰρ διαφέρει δεινότης φρονήσεως, ὅτι ἡ μὲν τῶν πρὸς τὸν ἀπλῶς σκοπὸν
 συντελούντων ἐφευρετική ἐστὶ δύναμις, ἡ δὲ φρόνησις τῶν πρὸς τὸν ὑγιῇ
 σκοπὸν, καὶ ὅτι ἡ μὲν φρόνησις ἕξις ἐκ πολυπειρίας προσγινομένη τῇ ψυ-
 χῇ, δεῖται δὲ τῆς δεινότητος, δυνάμεως οὔσης καὶ εὐφυΐας καὶ ἐκ φύσεως
 10 προσούσης τῷ ἐν ἡμῖν λόγῳ, ἵν' ἐν αὐτῇ ἐπιγένηται καὶ κοσμήσῃ αὐτήν, 45
 καὶ οὕτω σκοπὸν αἰεὶ προτιθεμένη ἀγαθὸν ἐπιτυχάνει τῶν σκοπουμένων,
 τὰ πρὸς αὐτὸν συντελοῦντα εὐφυῶς ἐφευρίσκουσα. διὰ τοῦτο καὶ Ἀριστο-
 τέλης ἐπάγει τοῖς εἰρημένοις, τὴν διαφορὰν παραδοῦς δεινότητος καὶ φρο-
 νήσεως· φησὶ γὰρ

15 p. 1144^a28 Ἔστι δ' ἡ φρόνησις οὐχ ἡ δύναμις, ἀλλ' οὐκ ἄνευ
 τῆς δυνάμεως ταύτης. ἡ δ' ἕξις τῷ ὄμματι τούτῳ γίνεται τῆς
 ψυχῆς οὐκ ἄνευ ἀρετῆς, ὡς εἴρηται τε καὶ ἔστι δῆλον.

Οὐκ ἔστι, φησὶν, ἡ φρόνησις ἡ εἰρημένη δύναμις, ἀλλὰ δεῖται τῆς 50
 δυνάμεως ταύτης, ἵνα ἐν αὐτῇ ἐπιγένηται. διὸ οὐκ ἄνευ ταύτης ὑπάρξαι
 20 δύναται, ὡς οὐδ' ἄλλη τις ἕξις, εἰ μὴ ἔχει τὸ ὑποκείμενον δεκτικόν, οὐκ
 ἂν δ' εἶη δεκτικόν, εἰ μὴ ἔχει τὴν πρὸς τὴν ἕξιν ἐπιτηδειότητα καὶ εὐ-
 φυΐαν. ἡ δὲ ἕξις ἡ ἐπιγινομένη τῇ δεινότητι, ἣ ἐστὶν ἡ φρόνησις, γίνεται
 τῷ ὄμματι τούτῳ τῆς ψυχῆς. ποίῳ τούτῳ; ἡγουν τῷ εἰρημένῳ, ὅ ἐστιν
 ὁ πρακτικὸς νοῦς. οὗτος δὲ ἐστὶν ὁ αὐτὸς μὲν τῷ θεωρητικῷ κατὰ τὴν
 25 οὐσίαν, τῇ δὲ ἐνεργείᾳ, | ἕτερος, ὡς καὶ πρότερον εἴρηται. ὁ γὰρ αὐ- 114^r
 τὸς νοῦς ὅτε μὲν περὶ τὰ καθόλου καὶ τὰ ὑπὲρ αἴσθησιν καταγίνεται,
 σοφίαν τε κατορθοῖ καὶ ἐπιστήμην, καὶ νοῦς θεωρητικὸς καὶ διάνοια λέγε-
 ται, ὅτε δὲ περὶ τὰ καθ' ἕκαστα καὶ πρακτά, νοῦς τε πρακτικὸς καὶ λο-
 γισμὸς ὀνομάζεται. πῶς δ' οὐκ ἄνευ ἀρετῆς ἡ ἕξις αὕτη τῷ ὄμματι τῆς
 30 ψυχῆς γίνεται, εἴρηται μὲν καὶ τῷ Ἀριστοτέλει, ῥητέον δὲ καὶ ἔτι. ἡ
 γὰρ ἀρετὴ τὰς ὁρέξεις ποιεῖ ἀγαθὰς, τοῦ ἡγεμονοῦντος λόγου ταύτας 5
 ῥυθμίσαντος, καὶ διὰ τοῦτο καὶ τὰ ὁρεκτά, τὰ δὲ ὁρεκτά εἰσι τὰ τέλη καὶ
 οἱ σκοποί, πρὸς αἷ ὁ λόγος τὰ συμβαλλόμενα ἐφευρίσκειν δυνάμενος φρό-
 νησις λέγεται, ὡς πρὸς ἀγαθῶν σκοπῶν καὶ τελῶν ἐπιτυχίαν τὰ συντεί-
 35 νοντα ἐφευρίσκουσα. οὐκ ἂν δὲ ἄλλως ἀγαθαί τε ὁρέξεις ἔσονται καὶ ἀγα-

1 ὑγιῇ a: ὑγιᾶ B Περικλέα] immo Themistoclem v. Thucyd. A 138 4 ἐλαχίστης
 Thucydides: ἐλαχίστου Ba 5 τούτῳ B: τοῦτο a 12 αὐτὸν a: αὐτήν B 13 πα-
 ραδοῦς B: παραδιδούς a 15 δ' ἡ B et Aristoteles: δὲ a δύναμις Ba et Arist.
 codd. K^b L^b O^b: δεινότης Arist. vulg. 16 ὄμματι B et Aristoteles: ὀνόματι a
 26 τὰ ὑπὲρ B: ὑπὲρ a 28 πρακτά a: πρακτικά B 33 ὁ B: om, a 34 σκοπῶν
 B: σκοπὸν a

θα ὁρεκτὰ ἄνευ ἀγαθῶν ἕξεων ὑπαρχουσῶν ταῖς ὁρεκτικαῖς δυνάμεσιν. 114^r
αὐταὶ δ' εἰσὶν αἱ ἀρεταί, καὶ οὕτω δῆλόν ἐστιν, ὡς ἄνευ ἀρετῆς οὐκ ἔσται
ἡ φρόνησις.

p. 1144^a31 Οἱ γὰρ συλλογισμοὶ τῶν πρακτῶν ἀρχὴν ἔχοντές εἰ- 10
5 σιν, ἐπειδὴ τοιόνδε τὸ τέλος καὶ τὸ ἄριστον, ὅτιδὴποτε ὄν.

Τὸ προκείμενόν ἐστι δεῖξαι τὴν τῆς φρονήσεως ἕξιν μὴ γινομένην
ἄνευ ἀρετῆς τῷ ὅμματι τούτῳ τῆς ψυχῆς, ἥτοι τῷ εἰρημένῳ καὶ παρα-
δεδομένῳ πρὸ μικροῦ, ὃ ἐστὶν ὁ πρακτικὸς νοῦς. διὰ τοῦτο καὶ τῇ τού-
τῳ φωνῇ, δεικτικῇ οὔσῃ, ἐχρήσατο, ὥσπερ προκειμένου τοῦ πράγματος,
10 διὰ τὸ προσφάτως εἰρησθαι περὶ αὐτοῦ. δείκνυσι δὲ οὕτως, ὅτι οἱ συλλο- 15
γισμοὶ τῶν πρακτῶν ἀρχὴν ἔχοντές εἰσιν, ἀρχὴν λέγων τὴν τελικὴν,
ἣ ἐστὶ τὸ προκείμενον ἔργον, εἰς κατόρθωσιν, ὅπερ δεῖ εἶναι ἀγαθόν, εἴπερ
ἡ φρόνησις τοὺς τρόπους ἐφευρίσκει δι' ὧν ἐκεῖνο κτηθήσεται. οὐ γὰρ
ἂν εἴη φρόνησις, εἰ μὴ ἀγαθὸν ὃν σκόπιμον ἑαυτῇ ποιεῖται καὶ ἐπιτηδεύ-
15 σεις ἐπινοεῖται, ἵν' αὐτοῦ ἐπιτεύξηται. τὸ γὰρ μὴ ἀγαθὰ τίθεσθαι σκο-
πιμα καὶ τελικὰ τῶν πράξεων αἷτια πανουργίας ἐστίν, οὐ φρονήσεως, ὡς
εἴρηται· οὐκ ἂν δὲ εἴη τὸ σκοπούμενον καὶ ἐν ὁρέξει κείμενον ἀγαθόν, εἰ 20
μὴ ἀρετὴ εἴη ἡ ὁρεγομένη αὐτοῦ. πῶς οὖν οἱ συλλογισμοὶ ἐν τοῖς τοι-
ούτοις γίνονται; καὶ πῶς τὸ ἀγαθὸν καὶ τὸ ἄριστον τελικὴν ἀρχὴν τίθεν-
20 ται; τόδε τὸ προκείμενον ἀγαθόν ἐστὶν, τὸ ἀγαθὸν ἄξιον ἐπιμελείας πρὸς
τὴν κτησίαν ἐστὶ, τὸ προκείμενον ἄρα ἄξιον ἐπιμελείας καὶ μελέτης παντοίας
πρὸς τὴν κτησίαν ἐστὶν. εἰπὼν δὲ οἱ μὲν γὰρ συλλογισμοὶ τῶν πρα-
κτῶν ἀρχὴν ἔχοντές εἰσιν, ἐπήγαγε τῷ λόγῳ τούτῳ τὴν ἐλάττω
πρότασιν, λέγων ἐπεὶ τοιόνδε τὸ τέλος καὶ τὸ ἄριστον ὅτιδὴποτε 25
25 ὄν, συγκεχυμένως εἰπὼν τὸ ὅτιδὴποτε ὄν ἄνευ ὀρισμένου τινὸς παρα-
δείγματος. ὁ γὰρ ἂν εἴη ἀγαθόν, ἔστι καὶ ἄριστον, ἐπεὶ ἐξ ἀρετῆς αἴρε-
τὸν γέγονε. διὸ καὶ τῇ φρονήσει, ἕξει οὔσῃ τοῦ ὅμματος τῆς ψυχῆς, ἄξιον
κρίνεται ἐπιμελείας καὶ σπουδῆς.

p. 1144^a33 Ἐστω γὰρ λόγου χάριν τὸ τυχόν. τοῦτο δ' εἰ μὴ τῷ
30 ἀγαθῷ, οὐ φαίνεται. διαστρέφει γὰρ ἡ μοχθηρία καὶ διαψεύ- 30
δεσθαι ποιεῖ περὶ τὰς πρακτικὰς ἀρχάς.

Ἐτι τὸ αὐτὸ κατασκευάζει, ὅτι ὑπὸ τῆς ἀρετῆς τὸ τέλος προτίθεται
καὶ σκοπὸς τῇ φρονήσει γίνεται τοὺς τρόπους ἐπιτηδευούσῃ τοὺς πρὸς
κατόρθωσιν. ποιεῖται δὲ καὶ πάλιν τὸν λόγον κοινότερον, μὴ λαμβάνων
35 ἐν τι ὀρισμένως τῶν ἀγαθῶν ἀλλὰ τὸ τυχόν λέγων, οὐχ ὡς ἀδιάφορον
ὄν, εἴτε πονηρὸν εἴη εἴτ' ἀγαθόν, ἀλλ' ὡς ἐν μὲν τῶν πρακτῶν ἀγαθῶν, 35

1 ὁρεκτικαῖς B: ὁρεκταῖς a 7 τῆς scripsi: κατὰ B: περὶ a¹ 15. 16 σκόπιμον B:
σκόπιμα a 20 ἐπιμελείας B: ἐπιμελείας καὶ μελέτης a 23 ἐλάττω B: ἐλάττονα a
31 ἀρχάς a et Aristoteles: ἀρετάς B rthesis usque ad ὄντα ἀγαθόν (p. 1144^b1) a
36 πρακτῶν B: πρακτικῶν a

οὐχ ὡς τοῦτο δὲ ἢ ἐκεῖνο, ἀλλ' ὁ ἂν τύχῃ προκείμενον ἐξ αὐτῶν. τοῦτο 114^r
 δ' οὐ φαίνεται τοιοῦτον ὄν, εἰ μὴ τῷ ἀγαθῷ. τῷ γὰρ πονηρῷ τὴν ἕξιν
 ἀνθρώπων οὐκ ἐφαρμόζει τὰγαθόν, ὡς οὐδὲ τῇ λελοξευμένη γραμμῇ ἢ εὐ-
 θεῖα. τῆς δὲ γνώμης τῆς ἀγαθῆς ψυχῆς φανερόν τὰγαθὸν γίνεται, ὡς
 5 ἐφαρμόζον αὐτῇ. διὰ τοῦτό φησι καὶ αὐτός, ὅτι ἡ μοχθηρία διάστροφον
 τὴν γνώσιν ποιεῖ τῆς ψυχῆς καὶ διαψεύδεσθαι ποιεῖ περὶ τὰς πρακτικὰς
 ἀρχάς. ἀπαρέσκεται γὰρ ἡ πονηρία τοῖς ἀγαθοῖς σκοποῖς καὶ τέλεσι, τοῖς 40
 δὲ πονηροῖς ἐπαρέσκεται, καὶ διὰ τοῦτο ὁ πονηρὸς τελικὰς ἀρχὰς τὰ χεῖ-
 ρω τίθεται καὶ τούτων ἐπιτυγχάνειν ἐφίεται. εἴπωμεν δὲ καὶ ἐπὶ παρα-
 10 δεύματος· προκείσθω κάλλος Ἑλένης καὶ ἐπιβαλλέσθων ἄμφω τὰς σφῶν
 ὄψεις, Διομήδης τε ὁ Τυδέως καὶ ὁ Πριαμίδης Ἀλέξανδρος· ὁ μὲν Διομήδης σώ-
 φρων ὢν ἀνὴρ καὶ προσφόρως ἐθίσας χρῆσθαι τῇ ἐνεργείᾳ τῆς ὄψεως μέχρι
 τῆς ὁράσεως στήσεται καὶ τῇ ταύτης τέρψει τὸ αὐταρχεῖν ἕξει τῆς τοῦ 45
 ὁρατοῦ ἀπολαύσεως, ὁ δὲ Πάρις ἀκόλαστος ὢν οὐκ ἀρκετῶς ἕξει, εἰ μὴ
 15 τοῦ ὁρατοῦ καὶ κατὰ τὴν ἀφὴν ἀπολαύσεται, ἐτέρου τέλους παρὰ τὴν ὁρα-
 σιν ὁρεγόμενος καὶ ἀρχὴν ἐτέραν καὶ σκοπὸν αὐτῷ θέμενος ἕτερον, τὸ
 διαφθεῖραι γάμον ἀλλότριον, ὃν ἡ μοχθηρία τῷ φαύλῳ ὑπέθετο. οὕτως
 ἄρ' ἀλλήλων δέονται ἡ ἀρετὴ καὶ ἡ φρόνησις, ἵν' ἡ μὲν σκοπὸν καὶ τέ-
 λος τὸ ἀγαθὸν προθῇται, ἡ δὲ ἐπαρεσχομένη τούτῳ τοὺς τρόπους ἐπιτη-
 20 δεύσῃ τῆς κτήσεως. καλῶς ἄρα εἴρηκεν ὁ Ἀριστοτέλης ὅτι ἀδύνατον 50
 φρόνιμον εἶναι μὴ ὄντα ἀγαθόν, ἥτοι σπουδαῖον καὶ ἀρετῆς ἀντε-
 χόμενον.

p. 1144^b 1 Σχεπτέον δὲ πάλιν καὶ περὶ ἀρετῆς· καὶ γὰρ ἡ ἀρε-
 τὴ παραπλησίως ἔχει ὡς ἡ φρόνησις πρὸς τὴν δεινότητα· οὐ
 25 ταῦτόν μὲν, ὁμοιον δέ· οὕτως ἡ φυσικὴ ἀρετὴ πρὸς τὴν κυρίαν.

Μέχρι μὲν τοῦδε τὴν φρόνησιν ἔδειξεν ἄνευ μὴ οὔσαν τῆς ἀρετῆς,
 δεομένην αὐτῆς περὶ τὰς προθέσεις | τῶν σκοπῶν καὶ τελῶν, ἵν' εἴη 114^v
 ἀγαθὰ ταῦτα, ὡς ἀγαθῶν ἕξεων ὄντα ὁρεκτά, ἕξῃς δὲ δεῖξαι προτίθεται
 τὸ ἀνάπαλιν, ἥτοι τὴν ἀρετὴν εἶναι μὴ δυναμένην ἄνευ φρονήσεως. πρό-
 30 τερον δὲ τίθησιν ἔχουσάν τινα ὁμοιότητα πρὸς τὴν φρόνησιν τὴν ἀρετὴν.
 ὡς γὰρ ἐκεῖνη φυσικὴ τις δύναμις προϋπόκειται ἡ λεγομένη δεινότης, εὐ-
 φυΐα τις οὔσα πρὸς αὐτήν, τὴν ψυχὴν προπαρασκευάζουσα πρὸς ὑποδοχὴν 5
 τὴν αὐτῆς, οὕτω κἀνταῦθα ἡ φυσικὴ ἀρετὴ προϋπάρχει τῆς κυρίως ἀρετῆς. διὰ τοῦτό
 35 φησιν, ὅτι δεῖ καὶ περὶ ἀρετῆς ἐπισκέψασθαι, ὅτι καὶ ἡ ἀρετὴ παραπλη-
 σιόν τι ἔχει πρὸς τὴν φρόνησιν. ὡς γὰρ ἡ φρόνησις πρὸς τὴν δει-
 νότητα· οὐ ταῦτόν μὲν, ὁμοιον δέ· οὐ ταῦτόν μὲν, ὅτι ἐκεῖνη μὲν
 ἐκ φύσεως ταῖς ψυχαῖς πρόσσεστιν, εὐφυΐα τις οὔσα καὶ ἐπιτηδειότης πρὸς

3 ἀνθρώπων B: ἀνθρώπου a

15 καὶ κατὰ τὴν ἀφὴν τῆς τοῦ ὁρατοῦ a

25 οὕτως

B et Arist. cod. Ob: οὕτω καὶ a et Arist. vulg.

27 τῶν σκοπῶν a: τοῦ σκοποῦ B

38 ταῖς ψυχαῖς B: τῆς ψυχῆς a

φρόνησιν, ἡ δὲ φρόνησις ἐπίκτητός ἐστιν ὁρεξίς καὶ ἐξ ἐπιμελείας καὶ 114^v
πολλῆς προσοχῆς καὶ πείρας πραγμάτων ἡμῖν περιγίνεται· ὅμοιον δέ, ὅτι 10
ὥσπερ ἐκείνη ἐφευρετική ἐστὶ τῶν συντελούντων πρὸς σκοπὸν, οὕτω καὶ
ἡ φρόνησις ἐκ τῆς ἀρετῆς τὸν σκοπὸν προτιθέμενον θεωροῦσα, τὰ πρὸς
5 αὐτὸν ἄγοντα βουλευομένη συνίστησι. οὕτω καὶ ἐπὶ τῶν ἀρετῶν ἔχει, ὥς
εἶναι κἀνταῦθα τὴν φυσικὴν ἀρετὴν ὥς ἐκεῖ τὴν δεινότητα, τὴν δὲ κυρίαν
ἀρετὴν ἐνταῦθα ὥς ἐκεῖ τὴν φρόνησιν.

p. 1144^b4 Πᾶσι γὰρ δοκεῖ ἕκαστα τῶν ἡθῶν ὑπάρχειν φύσει 15
πῶς· καὶ γὰρ δίκαιοι καὶ σωφρονικοὶ καὶ ἀνδρεῖοι καὶ τᾶλλα
10 ἔχομεν εὐθὺς ἐκ γενετῆς· ἀλλ' ὅμως ζητοῦμεν ἕτερόν τι, τὸ κυ-
ρίως ἀγαθὸν εἶναι καὶ τὰ τοιαῦτα ἄλλον τρόπον ὑπάρχειν.

Ὅτι, φησὶν, ἄλλη ἐστὶν ἡ φυσικὴ ἀρετὴ καὶ ἄλλη ἡ κυρία, δῆλον ἐκ
τῆς κοινῆς ὑπολήψεως τῶν πολλῶν. πᾶσι γὰρ δοκεῖ ἕκαστα τῶν ἡθῶν
ὑπάρχειν φύσει πῶς. ἡθῆ λέγομεν τὰ ἐκ φύσεως ἐπόμενα ταῖς ψυχαῖς 20
15 ἰδιώματα, οὐ μόνον ἐπὶ τῶν λογικῶν ἀλλὰ καὶ τῶν ἀλόγων ζώων, ὥσπερ
ὅταν λέοντα λέγωμεν φύσει ἀνδρεῖον, τολμηρὸν ὄντα, καὶ ἄλκιμον καὶ τῶν
φοβούντων καταφρονητικόν, ἀλώπεκα δὲ πανοῦργον καὶ δολερὰν διὰ τὸ ἐν
ταῖς ἐνεργείαις τοιαύτην φαίνεσθαι, πρόβατον δὲ εὐήθες καὶ ἀπερίεργον,
καὶ ἄλλο τῶν ζώων ἄλλοιον καὶ ἑτεροῖον ἕτερον, οὕτω καὶ τοῖς ἀνθρώ-
20 ποις φαμὲν τὸν μὲν τοιόνδε εἶναι τὸ ἦθος, ἑτεροῖον δὲ ἄλλον. προσέθηκε
δὲ τὸ <πῶς τῷ> φύσει, διότι μὴ πᾶσι τοῖς ζώοις τὰ αὐτὰ ἡθῆ ἐστίν, 25
ἀλλὰ διάφοροι τρόποι ἡθῶν τοῖς ἀλόγοις καὶ λογικοῖς. καὶ γὰρ δίκαιοι καὶ
σωφρονικοὶ καὶ ἀνδρεῖοι· καὶ τᾶλλα ἔχομεν εὐθὺς ἐκ γενετῆς τῆς
μὲν φρονήσεως καὶ δεινότητος, ὥσπερ ἐν τοῖς πράγμασι διαφορά ἐστὶ φυσικοῖς
25 καὶ κτητοῖς, οὕτω καὶ ἐν τῇ κλήσει. δεινότης μὲν γὰρ ἡ ἐκ φύσεως δύ-
ναμις ὀνομάζεται, ἀρετὴ τις οὕσα καὶ αὐτὴ φυσικὴ, μήπω τοῦ λόγου
ταύτην ῥυθμίσαντος. ἡ δὲ κυρία ἀρετὴ τοῦ λογιστικοῦ φρόνησις ὀνομάζε-
ται, εἰδοποίησις οὕσα τις καὶ μόρφωσις τῆς δεινότητος. ἐπὶ δὲ τῶν ἡθι- 30
κῶν ἀρετῶν ὁμωνυμοῦσιν ἀλλήλαις αἱ φυσικαὶ τε καὶ ἡθικαί, καὶ εἰκότως.
30 ἡ μὲν γὰρ δεινότης τοῦ λόγου καὶ τῆς διανοίας ἐστὶ φυσικὴ ἀρετὴ, οὐ
κυρίως ἐστὶ καὶ ἡ φρόνησις ἀρετὴ. διὰ τοῦτο τοῖς ἀλόγοις δεινότης οὐ
πρόσεστι, λόγον μὴ κεκτημένοις μηδὲ διάνοιαν. αἱ δὲ ἡθικαὶ ἀρεταί, ἐπεὶ
καὶ λογικοῖς καὶ ἀλόγοις ἐκ φύσεως πρόσεισιν, ὀνομάζεται μὲν ὁμωνύμως
τοῖς αὐτοῖς ὀνόμασι διὰ τὸ μὴ ἔχειν ἐπὶ τῶν ἀλόγων ὀνόματα ἕτερα, ἔχει 35
35 δὲ μόνον διάφορον τὸ ἐξ ἐτέρας εἶναι καὶ ἐτέρας ἀρχῆς, τὰς μὲν ἐκ φύ-
σεως, τὰς δὲ ἐξ ἔθους. ἀλλ' ἐπεὶ τὸ ἦθος φυσικὸν ἐν τοῖς ἀλόγοις τε καὶ
λογικοῖς, πῶς οὐ λέγονται καὶ αἱ φυσικαὶ ἡθικαὶ ἀπὸ τοῦ ἦθους τοῦ φυ-

11 ἀγαθὸν εἶναι Ba: ἀγαθὸν Aristoteles

ἄλλον τρόπον B et Aristoteles: ἄλλως a

14 ταῖς ψυχαῖς B: τῆς ψυχῆς a

16 λέγωμεν B: λέγομεν a

21 πῶς τῷ a:

om. B

25 κτητοῖς a: κτητοῦ B

κλήσει B: καταλήψει a

34 αὐτοῖς

B: αὐτοῦ a

ἔχει B: ἔχειν a

37 λέγονται B: λογίζονται a

σικοῦ, ἔν' εἶεν ἡθικαὶ ὁμωνύμως πᾶσαι καλούμεναι, ἀλλ' ἐκεῖναι μὲν λέ- 114^v
γονται ἡθικαί, αὗται δὲ φυσικαί; ἢ οὐκ ἀπὸ τοῦ ἥθους αἱ ἡθικαὶ ἀλλ'
ἀπὸ τοῦ ἔθους κατὰ τροπὴν τοῦ βραχέος εἰς μακρόν, ἐθισμῶ καὶ ἀσκή-
σει καὶ μετὰ λόγου περιγινόμεναι. ἐκεῖναι δὲ φυσικαί, διότι οὐκ ἐκ γενε- 40
5 τῆς ὑπάρχουσιν οἷς ὑπάρχουσιν. ἐπεὶ οὖν αἱ μὲν τὴν φύσιν, αἱ δὲ τὸ
ἥθος ποιητικὸν αἷτιον ἔχουσι, κυριώτερον ἢ κλησίς, ἥτις ἐκατέρω τῶ γέ-
νει ἐκ τῆς αἰτίας τῆς ποιητικῆς ἐπιτέθεται. τὸ γὰρ ἥθος οὐκ αἰτία ἀλλ'
ἐξ αἰτίας τῆς φύσεως. ὅτι δὲ ἐκ τοῦ ἥθους αἱ ἡθικαὶ ὀνομάζονται, μάρ-
τυς Ἀριστοτέλης αὐτός, τὸ τῆς ἡθικῆς φάσκων ὅλως πραγματείας ὄνομα
10 εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ἐκ τοῦ ἔθους οὕτως λέγεσθαι μικρὸν παρεκκλῖνον. οὐ
γὰρ φυσικὸν καὶ τὸ ἔθος ὥσπερ τὸ ἥθος, ἀλλ' ἐκ γυμνασίας καὶ ἀσκήσεως 15
προσγινόμενον καὶ δι' ἐθισμοῦ εἰς ἕξιν ἐρχόμενον. ὑπάρχουσι μὲν οὖν
ἐκ γενετῆς ἐπιτηδειότητες πρὸς ἐκάστην τῶν ἡθικῶν ἀρετῶν ταῖς ψυχαῖς.
ἀλλ' ὅμως οὐκ ἀρκούμεθα λέγειν ἐκεῖνας τὰς κυρίως ἀρετάς, ἀλλὰ ζητοῦ-
15 μεν ἕτερόν τι τὸ κυρίως ἀγαθόν, τουτέστιν τὴν κυρίως ἀρετήν, καὶ
ὁμωνύμως καὶ ἐπὶ τῶν φυσικῶν τοῖς αὐτοῖς ὀνόμασι χρώμεθα. καὶ τὰ
τοιαῦτα ἄλλον τρόπον ὑπάρχειν, ἡγουν τὰ κυρίως ἀγαθὰ καὶ τὰς
κυρίως ἀρετάς οὐχ οὕτως ὑπάρχειν ἐκ φύσεως, ἀλλὰ τρόπον ἕτερον, τουτέστιν 50
ἐξ ἀνάγκης καὶ μελέτης καὶ μετὰ νοῦ ἐπιστατοῦντος καὶ προστατεύοντος.

20 p. 1144^b 8 Καὶ γὰρ παισὶ καὶ θηρίοις αἱ φυσικαὶ ὑπάρχουσιν
ἕξεις, ἀλλ' ἄνευ νοῦ βλαβεραὶ φαίνονται οὔσαι.

Ὅτι γάρ, φησὶν, οὐκ εἰσιν ἀρεταὶ κυρίως αἱ φυσικαί, δῆλον ἐκ τοῦ
παισὶ καὶ θηρίοις ὑπάρχειν αὐτάς, ἀλλὰ τοῖς τε παισὶν οὕπω νοῦς ἔσται
καὶ οὕπω ὠμμάτωνται αὐτῶν αἱ ψυχαὶ διὰ τὸ νεωστὶ τῆς ὑπάρξεως |
25 καὶ πείρας τῶν ἐν βίῳ πραγμάτων ἀμέτοχον, καὶ πεφύκασιν ὄμμα τε 115^r
λαβεῖν τῆς ψυχῆς καὶ νοῦ ἐνέργειαν κτήσασθαι μεταχειριζόμενοι ὀρθῶς
τὰ καθ' ἕκαστα. τοῖς τε θηρίοις λόγου πάντῃ ἐστερημένοις οὐκ ἔστιν
ὅλως τὸ πεφυκέναι ὀρθῶς ποτε ταῖς φυσικαῖς ὁρμαῖς χρήσασθαι. διὰ
τοῦτο καὶ ἄνευ νοῦ οὔσαι καὶ τοῖς παισὶ καὶ τοῖς θηρίοις αὗται βλαβεραὶ
30 φαίνονται, τὸ μετροῦν αὐτάς καὶ τάττον μὴ ἔχουσαι.

p. 1144^b 10 Πλὴν τοσοῦτον ἔοικεν ὁρᾶσθαι, ὅτι ὥσπερ σώματι 5
ἰσχυρῶ ἄνευ ὀψεως κινουμένῳ συμβαίνει σφάλλῃσθαι ἰσχυρῶς
διὰ τὸ μὴ ἔχειν ὄψιν, οὕτω καὶ ἐνταῦθα. ἐὰν δὲ λάβῃ νοῦν, ἐν
τῷ πράττειν διαφέρει.

35 Ἐπειδὴ αἱ κατὰ τὰς ἀρετάς ἕξεις ταῖς αἰσθήσεσιν ἀφανεῖς εἰσι, φα-

3 τροπὴν a: τρόπον B βραχέος a: βραχέως B 6 ἥτις B: ἡ τῆς a ἐκατέρω B:
ἐκατέρας a 7 αἰτία a: αἷτιον B 9 Ἀριστοτέλης] B 1 p. 1103^a 17 13 ἐκάστην B:
ἕκαστον a 25 πραγμάτων B: πράττων a 26 ἐνέργειαν B: ἐνεργείας a μεταχει-
ριζόμενοι B: μεταχειριζομένου a 31 σώματι B et Aristoteles: ἐν σώματι a
34 rthesis usque ad κυρίως ἀρετή (p. 1144^b 14) a 36 ἀφανεῖς B: ἀφεγγεῖς a

νεραὶ δὲ γίνονται ἐκ τῶν ἐνεργειῶν τε καὶ προχειρίσεων, ποιεῖται τὸ λεγόμενον φανερόν δι' αἰσθητοῦ παραδείγματος σῶμα παραλαμβάνων ἰσχυρόν, 10
 ἐνεργεῖν μέγαλα τινὰ διὰ τῆς προσούσης ἰσχύος δυνάμενον. τοῦτο εἰ
 ἐστέρηται ὅψεως ἐν τῷ κινεῖσθαι, σφάλλεται ἰσχυρῶς διὰ τὴν τῆς ὅψεως
 5 στέρησιν, τῆς μὲν κινήσεως σφοδρᾶς γενομένης, τῆς δὲ στερήσεως τοῦ
 ὁρᾶν τὸ εἰς δέον γίνεσθαι ἀφαιρούσης τὴν κίνησιν, οἷον εἴ τις πληγὴν κα-
 τενέγκῃ ἰσχύϊ προσούσῃ μεγάλη χρώμενος κατὰ πατρὸς ἢ ἄλλου τινὸς τῶν
 τιμίων, δι' ἀορασίαν ἀγνοῶν τὸν πληττόμενον καὶ ὡς πρὸς τινὰ τῶν ἀμύ-
 νης ἀξίων πρὸς τὸν αὐτῷ διατιθέμενος τίμιον. ἐν γὰρ ἰσχύϊ σφοδρᾷ τὸ 15
 10 πλήττον καταφερόμενον οὐ τὸ τυχὸν ἂν κακὸν ἀπετέλεσεν, ἀλλ' ἢ ἀπέκτεινε
 τὸν ὑποδεχόμενον τὴν πληγὴν ἢ καὶ πάντῃ ἄχρηστον ἔδειξεν. ὡς οὖν
 ἐπὶ τούτων, οὕτω καὶ ἐπὶ τῶν κατ' εὐφυΐαν ἀρετῶν. ἡ γὰρ εὐφυΐα τῆς
 ψυχῆς τῇ τοῦ σώματος ἀνάλογον· εἰ οὖν καὶ ὄμμα τῇ ψυχῇ πρόσσεστιν,
 ἐνεργήσκειν ἂν τὰ κράτιστα, μεγάλως ὁδηγουμένη ὑπὸ τοῦ ὁμματος καὶ τι
 15 κατορθώσας μέγα καὶ ἀξιόλογον, ὑπουργὸν μὲν ἔχουσα τὴν εὐφυΐαν τὴν
 φυσικὴν, ὁδηγὸν δὲ τὸ κτηθὲν ὄμμα ἐκ τῆς κατὰ τὸν βίον πολυπειρίας· 20
 εἰ δὲ τὸ ὄμμα τούτῳ μὴ πρόσσεστιν, ὡς ἐν ἀορασίᾳ τῆς φυσικῆς γινομένης
 ὁρμῆς, μετὰ πολλῆς τῆς σφοδρότητος, ἔσται μέγα τι κακὸν τὸ ἀποτελού-
 μενον. εἰπὼν δὲ τὸ παράδειγμα ὡς ὁμοιότητα ἔχον πρὸς τὸ προκείμενον,
 20 τοῦτο δὲ ἐστὶ τὸ ἰσχυρόν σῶμα κινούμενον ἄνευ ὅψεως καὶ σφαλλόμενον
 ἰσχυρῶς, οὐκ ἐπήνεγκε τὸ πρὸς τοῦτο ὅμοιον, οἷον τὴν φυσικὴν ἐπιτηδει-
 ότητα τὴν ἄνευ κινουμένην ὁμματος ψυχικοῦ καὶ φρονήσεως, ἀλλὰ τὸναν-
 τίον. οὕτω γὰρ καὶ ἐνταῦθα, φησὶν, ἂν λάβῃ νοῦν ἐν τῷ πράττειν δια- 25
 φέρει. τοῦτο δὲ πεποίηκε τῇ συντομίᾳ συνήθει χρησάμενος καὶ εἰπὼν
 25 εἶναι διάφορον τὸ μετὰ νοῦ ἐνεργεῖν τοῦ ἄνευ τούτου τὰς δράσεις ποιεῖσθαι
 τὸν ἄνθρωπον τῇ φυσικῇ ἐπιτηδειότητι μόνον. ἡ δ' ἑξὶς ὁμοία οὕσα,
 τότ' ἔσται κυρίως ἀρετὴ. ἕξιν ὀνομάζει τὴν ἐξ ἔθους γινομένην, οὐ
 τὴν ἐκ φύσεως ὑπάρχουσαν ἐπιτηδειότητα, καὶ ὀνομάζει ὁμοίαν, οὐ τὴν
 αὐτὴν τὴν ἕξιν τῇ εὐφυΐᾳ. ἑτερογενεῖς γὰρ ἀλλήλων αὐταὶ εἰσιν, εἴπερ ἡ
 30 μὲν φυσικὴ, ἡ δὲ ἠθικὴ. οὐκ οὖν διὰ τὴν ὁμοιότητα κυρίως ἐροῦμεν ἀρετὴν 30
 τὴν φυσικὴν, ἀλλὰ τότε ἔσται κυρίως ἀρετὴ, ὅταν γένηται ἕξις, ἥτοι ὅταν
 ἐξ ἔθους καὶ ἀσκήσεως τὸ βέβαιον ἕξει πρὸς τὸ κατὰ λόγον καὶ ὀρθῶς ἐνεργεῖν.

p. 1144^b 14 Ὡστε καθάπερ ἐπὶ τοῦ δοξαστικοῦ δύο εἶδη, δεινότης
 καὶ φρόνησις, καὶ ἐπὶ τοῦ ἠθικοῦ δύο ἐστί, τὸ μὲν ἀρετὴ φυσικὴ,
 35 τὸ δ' ἡ κυρία, καὶ τούτων ἡ κυρία οὐ γίνεται ἄνευ φρονήσεως.

Τοῦτο συμπέρασμα ἐστὶ τῶν εἰρημένων. ἔδειξε γὰρ ἤδη ἀλλήλων

1 δὲ a: δὴ B 10 ἀπέκτεινε] ἀπεκτύνει B: ἀπεκτίνει a 13 post σώματος add.
 ἰσχύϊ a: om. B 14 καὶ τι B: καίτοι a 17 τούτῳ a: τοῦτο B γινομένης B:
 γενομένης a 24 συντομία συνήθει B: συνηθεία συντόμως a 28 ὁμοίαν a: μίαν B
 29 αὐταὶ a: αὐταὶ B 33 δύο B: δύο ἐστὶν a et Aristoteles 34 καὶ ἐπὶ B: οὕτως
 ἐπὶ a: οὕτω καὶ ἐπὶ Aristoteles

δεομένους εἰς τὸ εἶναι ὅπερ εἰσὶ τὴν φρόνησιν καὶ τὴν ἀρετὴν, τοῦτο δὲ 115^r
 δέδεικται ἐκ τοῦ ὁμοίως ἔχειν ἐπὶ τὴν φρόνησιν πρὸς τὴν δεινότητα, οὕτω 35
 τὴν κυρίως ἀρετὴν πρὸς τὴν φυσικὴν. ὅλη γὰρ ἡ μὲν δεινότης χορηγου-
 μένη ἐκ φύσεως τῇ φρονήσει κοσμούσῃ ἐκείνην καὶ εἰς τὸ κύριον ἀγούσῃ
 5 τῆς κατὰ τὸ λογιστικὸν ἀρετῆς, τῇ δὲ κατὰ τὸ ἠθικὸν ἀρετῇ ἡ φυσικὴ
 ἀρετή. αἱ γὰρ φυσικαὶ ἀρεταὶ εὐφυῖαι πρὸς τὰς κυρίως ἀρετάς, αἱ μορ-
 φωτικαὶ εἰσὶ τῶν φυσικῶν ὡς ὕλῶν, ἐκ τῆς πρὸς τὸν ὀρθὸν λόγον ἀκο-
 λουθήσεως τῶν ὁρέξεων δεχόμεναι τὴν τελείωσιν καὶ οὕτω τὰς μὲν ὁρέξεις 40
 καθιστῶσαι ἐν τῇ ἀρμοττούσῃ ταύταις ὀρθότητι, τὸν δὲ λόγον ἔχουσαι πρὸς
 10 ἀγαθὸν σκοπὸν τὰς κινήσεις βάλλοντα. προτιθέμενον ἐξ αὐτῶν περιλαμβά-
 νειν ἐν βραχεῖ τὰ εἰρημένα δυνάμει τοῦτο λέγων. δέδεικται ἄρα, ὅτι καὶ
 ἐπὶ τοῦ δοξαστικοῦ δύο εἶδη δεινότης καὶ φρόνησις· ἡ μὲν δεινότης ὡς
 φυσικὴ ἀρετή, εὐφυῖα τις οὕσα καὶ δύνამις πρὸς τὸ ἐφευρίσκειν τὰ πρὸς
 τὸν προκείμενον σκοπὸν συμβαλλόμενα, ἡ δὲ φρόνησις κυρία ἀρετὴ τοῦ λο-
 15 γιστικοῦ, ἀγαθὸν ἔχουσα σκοπὸν προτιθέμενον καὶ τὰς οἰκείας ἐνεργείας 45
 πρὸς αὐτὸν ἀπευθύνουσα, ὃν δὲ σκοπὸν ἡ ἠθικὴ ἀρετὴ αὐτῷ κεχορήγη-
 κεν εὖ ἔχουσα τῶν ὁρέξεων, καὶ ὅτι ὁμοίως τῷ δοξαστικῷ δύο εἶδη καὶ
 τοῦ ἠθικοῦ, ἡ φυσικὴ ἀρετὴ καὶ ἡ κυρία, καὶ δεῖται ἡ κυρία ἀρετὴ τῆς
 φρονήσεως κατὰ δύο ταῦτα, ὅτι τε αἱ φυσικαὶ ἀρεταὶ ἄνευ μὲν νοῦ ἀρε-
 20 ταί εἰσι, νοῦν δὲ προσλαβοῦσαι τὸν αὐτὰς ἀπευθύνοντα εἰς τὸ γίνεσθαι
 ἠθικαί, προκόπτουσι καὶ κυρίαι ἀρεταὶ ἀποτελοῦνται, καὶ ὅτι ἄνευ φρονή-
 σεως τῶν οἰκείων ὁρεκτῶν οὐκ ἐπιτυγχάνουσιν αὐτῆς ἐφευρισκούσης τὰ 50
 πρὸς τὸν ἀγαθὸν σκοπὸν ἄγοντα. δοξαστικὸν δὲ φησι τὸ λογιστικόν, ὅτι
 ἀρχομένοις ἡμῖν ἀπὸ τῶν ἐσχάτων δυνάμεων τῆς ψυχῆς πρώτη ἐν ταῖς
 25 λογικαῖς καὶ γνωστικαῖς δυνάμεσιν ἡ δοξαστικὴ ἀναφαίνεται τὰ καθόλου
 γινώσκουσα, τῶν αἰσθητῶν καταγινομένων περὶ μόνον τὰ μερικὰ καὶ καθ'
 ἕκαστα, ὥσπερ ἠθικὸν ὠνόμασε τὸ ὁρεκτικὸν καὶ ἄλογον διὰ τὸ καὶ τὸ
 ἦθος ἐπὶ τῶν ἰδιωμάτων λέγεσθαι, α | ταῖς ἀλόγοις παρέπονται ζωαῖς καὶ 115^v
 φύσεσιν, ἄλλως τε ἡ δόξα ἢ ἐκ τῶν αἰσθήσεων καὶ τῆς αὐτῆς περὶ τὰ
 30 καθ' ἕκαστα ἐνεργείας τὰς ἀφορμὰς λαβοῦσα ἐν ἑαυτῇ τὸ καθόλου συνί-
 στησι καὶ τὴν ἑαυτῆς λογικὴν ποιεῖται ἐνέργειαν, ἣ ἐξ ὧν ἡ διάνοια συμ-
 περαίνεται. ἐπεὶ τοίνυν ὥσπερ τινὰ γειτνιάσιν πρὸς τὰς ἐνεργούσας περὶ
 τὰ καθ' ἕκαστα δυνάμεις, ἥτοι τὰς αἰσθήσεις καὶ τὰς ἀλόγους ὁρέξεις τὸ 5
 δοξαστικὸν κέκτηται, καταγίνεται δὲ περὶ τὰ τοιαῦτα καὶ τὸ λογιστικόν, λο-
 35 γικὴ μὲν ὃν δύνამις, περὶ τὰ καθ' ἕκαστα δὲ ποιούμενον τὴν ἐνέργειαν,
 εἰκότως αὐτὸ δοξαστικὸν ἐπωνόμασεν. ἔστι δὲ ζητήσεως ἄξιον, πότε-
 ρα ἴσας θήσομεν, τὴν ἠθικὴν ἀρετὴν καὶ τὴν φρόνησιν, ὅτι ἀλλήλων δεόμεναι
 ἀνεφάνησαν ἢ θατέρας τὴν ἐτέραν ὑπερθήσομεν, καὶ εἰ τοῦτο, ποία δώ-
 σομεν τὴν ὑπέρθεσιν; ἢ πάντως τῇ καθ' ἑαυτὴν λογικῇ, ὅτι καὶ τοῖς ἦθεσι
 40 καὶ ταῖς ἀλόγοις δυνάμεσιν αὕτη ἐστὶν ἡ τὸ μέτρον καὶ τὴν τάξιν παρέ- 10
 χουσα καὶ εἰς ἕξιν αὐτὰς τοῦ καλοῦ καὶ τελείωσιν φέρουσα. αὕτη γὰρ

2 ἐπὶ Ba: an ὡς?

20 προσλαβοῦσαι a: προλαβοῦσαι B

37 δεόμεναι B: ἐσό-

μεναι a

39 ἑαυτὴν B: ἑαυτὸ a

μετρεῖ τὰς ὁρμάς, τὰς αὐτῶν ἐνεργείας ῥυθμίζουσα καὶ τῷ λόγῳ αὐτὰς 115^v
 ὑπερτιθεῖσα καὶ τῇ αὐτῆς μετοχῇ ταῖς ἀρεταῖς χορηγοῦσα τὴν γένεσιν
 καὶ τὴν ὑπαρξίν, εἰ καὶ μήπω εὐθὺς φρόνησις λέγεται, ἔξει καὶ τοὺς σκο-
 ποὺς ἀγαθοὺς, πρὸς οὓς τὰς ἑαυτῆς ἐνεργείας ἀποτείνεται, πρακτικὸς γενο-
 5 μένη νοῦς διὰ τὸ μεταχειρίζεσθαι τὰ πρακτὰ καὶ καθ' ἕκαστα, ὧν τῷ μὲν
 θεωρεῖν καὶ χρόνῳ προέχουσα, τῷ δὲ πράττειν ταῖς ἡθικαῖς καὶ πρακτι- 15
 καῖς γινομένη ὁμόχρονος διὰ τὸ ἀδύνατον εἶναι πρακτικὸν ἀγαθὸν τὸν ἄν-
 θρωπον γίνεσθαι ἢ σκοπῶν μὴ προκειμένων ἀγαθῶν, οὓς αἱ ἡθικαὶ ἀρε-
 ται προτιθέασιν, ἢ τοῦ λόγου μὴ ἐφευρίσκοντος τὰ πρὸς κατόρθωσιν ἄγον-
 10 τα, ὅ ἐστι τῆς φρονήσεως. ὅρα οὖν τὴν ἑκατέρου χρεῖαν πρὸς θάτερον,
 λέγω δὲ τῆς φρονήσεως πρὸς τὴν ἡθικὴν ἀρετὴν καὶ τῆς ἡθικῆς ἀρετῆς
 πρὸς τὴν φρόνησιν, καὶ γνώσῃ καθαρῶς τὸ διάφορον καὶ κρινεῖς ὀρθῶς 20
 τῷ λόγῳ τὴν πρὸς ἀλλήλας ὑπεροχὴν καὶ ἔλλειψιν. ἡ μὲν γὰρ φρόνησις
 δεῖται τῆς ἡθικῆς ἀρετῆς, ἔν' ἔχῃ τὰ τέλη προσήκοντα ἐκ τῆς τῶν ἡθῶν
 15 βελτιώσεως προτιθέμενα, ἡ δ' ἔν' ἔξει τὴν φρόνησιν ἐκ τῆς οἰκείας ἐνερ-
 γείας τὴν τῶν ἀγαθῶν τελῶν κατορθοῦσαν ἐπίτευξιν, ὥς εἶναι μάτην τὰ
 τέλη τῶν ἡθικῶν ἀρετῶν, εἰ μὴ παροῦσα ἐνεργήσῃ ἡ φρόνησις. πῶς οὖν
 οὐκ ἂν εἴη πολλῶ τῶν ἡθικῶν ἀρετῶν ἡ φρόνησις ὑπερέχουσα, ὅταν καὶ
 ὡς λόγος ὀρθὸς μέτρον καὶ ῥυθμὸν ταῖς ὀρέξεσιν ἐπιτίθῃ καὶ τοῦ ἀγα- 25
 20 θοῦ ἔχῃ τὰ τέλη αἰτία γίνεται καὶ τὸ ἐφικνεῖσθαι τούτων αὐταῖς χα-
 ρίζεται;

p. 1144^b17 Διό τινές φασι πάσας τὰς ἀρετὰς φρονήσεις εἶναι, καὶ
 Σωκράτης τῇ μὲν ὀρθῶς ἐζήτει, τῇ δ' ἡμάρτανεν· ὅτι μὲν φρο-
 νήσεις ᾤετο πάσας τὰς ἀρετάς, ἡμάρτανεν, ὅτι δ' οὐκ ἄνευ
 25 φρονήσεως, καλῶς ἔλεγε.

Καὶ τοῦτο πρὸς σύστασιν παραλαμβάνει τοῦ ἀναγκαίαν εἶναι ταῖς ἡθι-
 καῖς ἀρεταῖς τὴν φρόνησιν, ὅτι καὶ τισι τῶν πάλαι σοφῶν φρονήσεις εἶναι 30
 πάσας τὰς ἀρετάς ἔδοξε διὰ τὸ ὁρᾶν τὴν φρόνησιν ἐφισταμένην ἀπανταχοῦ
 καὶ ἐπικρατοῦσαν ἐν ταῖς ἀγαθαῖς πράξεσι καὶ ταῖς ἑαυτῆς ἐνεργείαις τὰς
 30 τῶν ἡθικῶν ἀρετῶν ἐνεργείας ὥσπερ ἐπικαλύπτουσιν. καὶ τὸν παρὰ Πλά-
 τωνα δὲ Σωκράτην εἰς μέσον ἄγει, ἐν τῇ Πολιτείᾳ φρονήσεις πάσας τὰς
 ἀρετάς δοξάζοντά τε καὶ λέγοντα, ὃν καὶ ἐν μέρει μὲν ἐπαινεῖ, ἐν μέρει
 δὲ καθάπτεται τῶν παρ' αὐτοῦ λεγομένων. ὅτι μὲν γὰρ ἀπλῶς ἐκάλει
 φρονήσεις πάσας τὰς ἀρετάς, ἐπιμέμφεται αὐτῷ, ὅτι δὲ μὴ ἄνευ φρονή- 35
 35 σεως αὐτὰς εἶναι ἔλεγεν, ἐπαινεῖ αὐτὸν ὡς καλῶς λέγοντα. ζητεῖν δὲ
 λέγει ὀρθῶς αὐτόν, ὀρθῶς οὐχὶ ἀποφαίνεσθαι, διότι μηδὲ ἀπλῶς τοὺς λό-

17 ἐνεργήσῃ B: ἐνεργεία a

19 ὀρέξεσιν B: πράξεσιν a

22 διό τινες B: διόπερ a:

διόπερ τινές Aristoteles

23 μὲν B: μὲν γὰρ a et Aristoteles

24 ᾤετο B et Arist.

cod. Lb: ᾤετο εἶναι a et Arist. vulg.

28 ἔδοξε a: ἔδειξε B

ἀπανταχοῦ B: ἀπάν-

των a

29 ἐν B: om. a

30 ἐπικαλύπτουσιν B: ἐπικαλύπτουσα a

30. 31 Πλάτωνι

δὲ B: πλάτωνα a

31 ἐν τῇ Πολιτείᾳ] VII 518 E?

γους ἀποτεινόμενος ἔλεγεν, ἀλλὰ διαλογικῶς προσομιλῶν καὶ ζητητικῶς. 115^v
οἶμαι δ' ὅτι οὐκ ἀπεικότως ὁ Σωκράτης φρονήσεις ἢ ἐπιστήμας ἐκάλει
τὰς ἀρετάς, ἀλλ' ἐπεὶ κατὰ τὸν ὀρθὸν λόγον πάσαις αὐταῖς ἡ ἐνέργεια,
καὶ οὗτος αὐτῶν ὁ προϊστάμενος ἐν ταῖς πράξεσι καὶ τὸ παθητικὸν τῆς 40
5 ψυχῆς ἀνηρτημένον αὐτοῦ, τὴν μετ' ἀρετῆς διεξάγει βίωσιν, διὰ τοῦτο
καὶ φρονήσεις καὶ ἐπιστήμας ταύτας ἀπάσας ὠνόμαζεν, ἐκ τοῦ κρείττονος
τῆς ψυχῆς μορίου καὶ ὑπερέχοντος κοινῶς αὐταῖς τὴν κλῆσιν ταύτην τι-
θέμενος, ἐπεὶ καὶ ἐν τῷ ἀνθρώπῳ αἱ λογικαὶ πάρεις δυνάμεις καὶ ἄλο-
γοι, ἀλλ' οὐ λογικόν τε καὶ ἄλογον αὐτὸν ὀνομάζομεν ἀλλ' ἀπλῶς λογικόν
10 διὰ τὸ καὶ τὰς ἀλόγους ἐν αὐτῷ δυνάμεις λογικεύεσθαι πῶς τῷ πείθεσθαι
λόγῳ καὶ οἰκειότερον εἶναι ἐκ τοῦ κρείττονος καὶ ἐπικρατοῦντος αὐτὸν ὄνο- 45
μάζεσθαι. ἄλλως τε καὶ ἄλλως μὲν ἔχει πολιτικοῦ ἀνδρὸς ἀρετὴ, ἄλλως
δὲ πολίτου. ἡ μὲν γὰρ μετ' ἐπιστήμης ἐστί, τί τέ ἐστιν εἰδότης τοῦ πολι-
τικοῦ ἐκάστη τῶν ἀρετῶν καὶ ποίου μορίου τῆς ψυχῆς καὶ πῶς κατορθοῦ-
15 σθαι πέφυκε καὶ τί τὸ τέλος αὐτῶν καὶ ὅσα τοιαῦτα, ὅς ἐαυτῷ τε τὰς
ἀρετάς κατορθοῖ καὶ τοῖς ὑπ' αὐτὸν πολίταις. πολίτου δὲ ἀρετὴ ἐκ τοῦ
πείθεσθαι τοῖς ἐμφανεστέροις καὶ τοῖς νόμοις ἔπασθαι καὶ τοῖς σπουδαίως
ἄρχουσι πέφυκε γίνεσθαι. ἐπεὶ οὖν κρείττονως ἔχουσι καὶ τελειότερως αἱ 50
ἀρεταὶ μετὰ τῆς προσηκούσης αὐταῖς ἐπιστήμης ἀποτελούμεναι, διὰ τοῦτο
20 παρὰ τοῦ Σωκράτους καὶ ἐπιστῆμαι καὶ φρονήσεις κατωνομάσθησαν.

p. 1144^b21 Σημεῖον δέ· καὶ γὰρ πάντες νῦν, ὅταν ὀρίζωνται τὴν
ἀρετὴν, προστιθέασιν τὴν ἕξιν, εἰπόντες καὶ πρὸς ἃ ἐστι, τὴν
κατὰ τὸν ὀρθὸν λόγον· ὀρθὸς δ' ὁ κατὰ τὴν φρόνησιν. |

Καὶ ἕτερον προτίθησιν εἰς βεβαίωσιν τοῦ δεῖν ἐξ ἀνάγκης συνεῖναι 116^r
25 ἀλλήλαις τὴν φρόνησιν καὶ τὴν ἡθικὴν ἀρετὴν, καὶ τοῦτο τίθησιν ὡς ση-
μεῖον καὶ γνώρισμα εἰς τὴν τοῦ εἰρημένου παράστασιν κοινῶς παραλαμ-
βανόμενον παρὰ πάντων τῶν ὀριζομένων τὴν ἀρετὴν. τοῦτο δ' ἐστὶ τὸ
ἕξιν αὐτὴν εἶναι κατὰ τὸν ὀρθὸν λόγον, ὅς λόγος ὁ κατὰ τὴν φρόνησιν.
ἡ μὲν γὰρ ἀρετὴ περὶ πράξεις καὶ πάθη καταγίνεται. ταῦτα γὰρ τὰ πρὸς 5
30 ἃ ἐστιν, ἐπεὶ πρὸς ταῦτα ἀποτείνεται πᾶσα ἡ ἀπὸ τῆς κατ' ἀρετὴν ἕξεως
προβαίνουσα ἐνέργεια. λέγοντες οὖν ἕξιν εἶναι αὐτὴν περὶ ταῦτα, οὐκ ἀρ-
χοῦνται τῷ τῆς ἕξεως ὀνόματι καὶ τῷ ὑποκειμένῳ, περὶ δὲ καταγίνεται,
ἀλλὰ προστιθέασιν ὡς ἰδιόν τι τῆς ἀρετῆς τὸ κατὰ τὸν ὀρθὸν λόγον, ὡς
μὴ οὔσης τῆς ἀρετῆς ἕξεως ἀπλῶς περὶ πράξεις καὶ πάθη, ἀλλὰ καὶ τὸν
35 ὀρθὸν λόγον δεομένως συνυπάρχειν αὐτῇ, ἵν' εἴῃ ἀρετὴ. — εἰ δὲ μή, οὐκ 10
ἔσται δὲ λέγεται. ἐπεὶ δ' ὀρθὸς λόγος ὁ κατὰ τὴν φρόνησιν ἐστιν, οὐκ
ἔσται ἡ ἀρετὴ μὴ οὔσης φρονήσεως, καὶ εἴῃ ἂν τοῦτο κοινή τις δόξα καὶ

5 διεξάγει B: διεξάγων a

13 πολίτου B: πολίτης a

15 ὅς B: ὡς a τε B:

περὶ a 21 πάντες νῦν B: νῦν πάντες a et Aristoteles

23 ὁ a et Aristoteles: ἡ B

rthesis usque ad τὴν φρόνησιν (p. 1144^b25) a

24 προτίθησιν B: προστίθησιν a

27 παρὰ B: περὶ a

ἐννοία παρὰ πᾶσι τοῖς ὀρίζομένοις τὴν ἀρετὴν. εἰκόνασι δὲ μαντεύε- 116^r
σθαί πως ἅπαντες, ὅτι ἡ τοιαύτη ἕξις ἀρετὴ ἐστὶν ἡ κατὰ τὴν
φρόνησιν. ὥσπερ ἀπαρεσκόμενος οἷς ἄλλοι τὴν ἀρετὴν ὀρίζονται, τὸ δὲ
παραλαμβάνεσθαι τὸν ὀρθὸν λόγον ἀποδεχόμενος ἐν τῷ ταῦτα ὀρίζεσθαι,
5 διὰ τοῦτο μάντεσιν εἰκέναι φησὶ τοὺς πρὸ αὐτοῦ ὀρίζομένους τὴν ἀρετὴν. 15
ὥς γὰρ ἡ μαντικὴ στοχαστικὴ οὖσα τέχνη περὶ τῶν μελλόντων στοχαστι-
κῶς ἀποφαίνεται, οὕτως ἐστοχάσαντο κακεῖνοι μὴ ἄνευ φρονήσεως εἶναι
τὴν ἠθικὴν ἀρετὴν. διὰ τοῦτο καὶ τὴν κατὰ τὴν φρόνησιν ἐνεργοῦσαν
ἕξιν ἐν ταῖς πράξεσι καὶ τοῖς πάθεσιν ἀρετὴν εἶναι κοινῶς ἅπαντες ἀπε-
10 φήναντο.

p. 1144^b25 Δεῖ δὲ μικρὸν μεταβῆναι· οὐ γὰρ μόνον ἡ κατὰ τὸν
ὀρθὸν λόγον, ἀλλ' ἡ μετὰ τοῦ ὀρθοῦ λόγου ἕξις ἀρετὴ ἐστὶν. 20
ὀρθὸς δὲ λόγος περὶ τῶν τοιούτων ἡ φρόνησις ἐστὶν.

Μικρὸν τι παραλλάττει τὴν λέξιν, ἣν οἱ πρὸ αὐτοῦ τὴν ἀρετὴν ὀρι-
15 ζόμενοι ἔφασαν, ἵν' εἴη σύμφωνος πρὸς ἃ αὐτὸς ἐνταῦθα παραδέδωκε περὶ
ἀρετῆς ἠθικῆς καὶ φρονήσεως. δεῖ γάρ, φησὶ, μικρὸν μεταβῆναι, ἥγουν
ἢ προσθεῖναι ἢ μικρὸν παραλλάξαι τὴν λέξιν. ῥηθεῖεν γὰρ ἂν μεταβάσεις
καὶ ἄμφω ταῦτα ἢ τε ἀπ' ἐλάττονος εἰς πλεῖον καὶ ἢ ἀπὸ λέξεως εἰς
λέξιν μετάθεσις. οὐ γὰρ μόνον ὡς μέτρον δεῖ τάξαι τὸν ὀρθὸν λόγον τῆς 25
20 κατ' ἀρετὴν ἐνεργείας ἢ πείσεως, ἵν' εἴη πάντα τὰ τῆς ἀρετῆς κατ' αὐ-
τόν. τὸ γὰρ μέτρον ἐνδέχεται ποτε τοῦ μετρούμενου χωρίζεσθαι, οὐκ αἰεὶ
δὲ ποτε πράττειν ἢ πάσχειν κατ' ἀρετὴν, χωρίζομένης φρονήσεως, ἀλλὰ
δεῖ παρῆναι καὶ τὸν ὀρθὸν λόγον αἰεὶ καὶ μετ' αὐτοῦ τὰς πράξεις γίνεσθαι
καὶ τὰς πείσεις, ἵνα κατ' ἀρετὴν γίνοντο, καὶ ἡ μετὰ τοῦ ὀρθοῦ λόγου
25 ἕξις ἀρετὴ ἐστὶν. ὁ δὲ περὶ πράξεων καὶ παθῶν διαταττόμενος λόγος
οὐκ ἔστι τις ἕτερος ἀλλ' ἥγουν μόνον ἡ φρόνησις. ὅτι δὲ μετὰ τοῦ ὀρ- 30
θοῦ λόγου καὶ τῆς φρονήσεως αἱ κατ' ἀρετὴν πράξεις καὶ τὰ πάθη ἐξ
ἀνάγκης ὀφείλουσι γίνεσθαι, δῆλον. πάθη μὲν γὰρ εἰσιν αἱ πρὸς τὰ ὀρεκ-
τὰ κινήσεις θυμοῦ καὶ ἐπιθυμίας, πράξεις δὲ αἱ ἀποτελούμεναι δράσεις
30 πρὸς τὸ ἐφικνεῖσθαι τῶν ἀρετῶν. οὔτε δὲ τὰ πάθη ὀρθῶς ἂν καὶ κατὰ
τὸ ἀρμόζον γίνοντο μὴ ἐφισταμένου τοῦ λόγου καὶ τὸ προσῆκον μέτρον
αὐτοῖς παρέχοντος οὔτε αἱ πρὸς τὰ τέλη ἄγουσαι δράσεις προσφυῶς ἂν
ἀποτελοῖντο, μὴ τοῦ λόγου παρ' ἑαυτοῦ χορηγοῦντος τὰ δέοντα. 35

p. 1144^b28 Σωκράτης μὲν οὖν λόγους τὰς ἀρετὰς ᾤετο εἶναι
35 (ἐπιστήμας γὰρ εἶναι πάσας), ἡμεῖς δὲ μετὰ λόγου.

Τὴν διαφορὰν τίθησιν ἣν ἔχουσί πως αὐτὸς καὶ Σωκράτης περὶ

4 ταῦτα B: ταύτην a

14 παραλλάττει B: παραλλάττων a

17 γὰρ B: om. a

24 γίνοντο B: γίνοιτο a

26 ἥγουν B: ἡ a

33 rthesis usque ad ἠθικῆς ἀρετῆς

(p. 1144^b32) a

36 πως a: πρὸς insequente lacuna 6 fere litterarum B

ἀρετῆς λέγοντες, ἵνα μή τις φαίη περιττὸν εἶναι αὐτόν, ἐπεὶ τοῦ Σωκράτους 116^r
καθάπτεται ὥς τι παρ' αὐτὸν ἄλλο λέγοντος, ἐπεὶ κακεῖνος καὶ οὗτος λό- 40
γον παραλαμβάνουσιν ἐν τῷ λέγειν περὶ ἀρετῆς, καὶ φησιν ἐκεῖνον μὲν
αὐτὸ τοῦτο λόγους λέγειν τὰς ἀρετάς, ἐπεὶ ἐπιστήμας αὐτὰς ὑπελάμβανεν
5 (αἱ γὰρ ἐπιστήμαι λόγοι γνωστικοὶ τῶν ἐπιστητῶν), οὗτος δ' οὐ λόγους
ἀλλὰ μετὰ λόγου ταύτας εἶναι ἡμῖν παραδέδωκεν. ἕτερον δέ ἐστι τὸ εἶ-
ναί τι τόδε τι καὶ μετὰ τοῦδε τινος εἶναι. ὁ δὲ ἄλλος τοίνυν ἐκ τῶν εἰ-
ρημένων, ὅτι οὐχ οἷόν τε ἀγαθὸν εἶναι ἄνευ φρονήσεως οὐδὲ
φρόνιμον ἄνευ τῆς ἡθικῆς ἀρετῆς. δεῖξας ἱκανῶς ὅτι δέονται ἀλλή- 45
10 λων ἢ ἡθικῇ ἀρετῇ καὶ ἢ φρόνησις πρὸς τὸ εἶναι ὅ εἰσιν, ὥστε τὴν μὲν
ἡθικὴν ἀρετὴν τὸν σκοπὸν καὶ τὸ τέλος προτίθεσθαι ὑγιῶς καὶ ἀδιαστρό-
φος ἔχουσῶν τῶν ὁρέξεων, τὴν δὲ φρόνησιν τὰ πρὸς τὸ τέλος ἐπιτηδεύ-
ειν, ἵν' αὐτοῦ ἐπιτεύξηται, συμπεραίνει τὰ εἰρημένα καὶ φησι ὁ δὲ ἄλλος ἐξ
αὐτῶν εἶναι, ὅτι οὔτε ἀγαθὸν ὑπάρχειν ἄνευ φρονήσεως δυνατόν οὔτε φρό-
15 νιμον ἄνευ ἡθικῆς ἀρετῆς. τὸ δὲ κυρίως ἀγαθὸν πρὸς ἀντιδιαστολὴν τί-
θησι τῆς φυσικῆς ἀρετῆς. οὐ γὰρ ὁ ἐκ φύσεως δίκαιος ἢ ἀνδρεῖος ἢ σώ- 50
φρων κυρίως ἀγαθός, ἀλλὰ μόνον εὐφυῆς καὶ ἐπιτήδεις πρὸς τὰς ἀρετάς
ἢ πάσας ἢ τινὰς ἢ τινά, οἷον ἀρετῆς τινος μῦρια, ὥσπερ ἂν εἴ τις εἴη
πρὸς ἐλευθεριότητα ἐκ φύσεως ἐπιτήδεις, καταφρονητικὸς ὢν χρημάτων
20 καὶ παρὰ φαῦλον ταῦτα ποιούμενος. ὅτι μηδὲ ἡ εὐφυΐα μόνη ἀρκεῖ πρὸς
τὸ κατ' ἀρετὴν τέλειον, ἀλλὰ δεῖ καὶ τῆς κατὰ προαίρεσιν σπουδῆς καὶ
ἀσκήσεως, ἵν' αἱ κατ' ἀρετὴν ἕξεις τῇ ψυχῇ προσγένωνται. |

p. 1144^b32 Ἀλλὰ καὶ ὁ λόγος ταύτῃ λύοιτ' ἂν, ὃ διαλεχθείη 116^v
τις ἂν ὅτι χωρίζονται ἀλλήλων αἱ ἀρεταί. οὐ γὰρ ὁ αὐτὸς ὁ
25 εὐφυστάτος πρὸς ἀπάσας, ὥστε τὴν μὲν ἤδη τὴν δ' οὐπω εἰ-
ληφὼς ἔσται. τοῦτο γὰρ κατὰ μὲν τὰς φυσικὰς ἀρετάς ἐνδέ-
χεται (καθ' ὅς δὲ ἀπλῶς λέγεται ἀγαθός, οὐκ ἐνδέχεται). ἅμα
γὰρ τῇ φρονήσει μιᾷ οὔσῃ πᾶσαι ὑπάρξουσιν.

Δόξης οὔσης κοινῆς παρὰ τοῖς σοφοῖς, ὅτι ἀντακολουθοῦσιν ἀλλήλαις 5
30 αἱ ἀρεταί, ἀπορίαν πρὸς ταύτην τὴν γνώσιν κινεῖ, κατὰ διαλεκτικὴν προῖ-
οῦσαν μέθοδον. εἰ γὰρ ἐνδέχεται τινα εὐφυῆ ὄντα πρὸς τήνδε τὴν ἀρε-
τὴν ἀνεπιτήδειον εἶναι πρὸς τὴν ἑτέραν, ἐνδέχοιτ' ἂν καὶ πρώτην κτήσα-
σθαι πρὸ τῆς ἑτέρας, πρὸς ἣν ἐστὶν ἐπιτήδεις, ὥστε ἔσται ἡ κτηθεῖσα
ἀρετὴ τῆς ἑτέρας χωρὶς, καὶ οὐκ ἀνάγκη ἀντακολουθεῖν ἀλλήλαις τὰς ἀρε-
35 τὰς. ἀλλ' ἐκ τῶν εἰρημένων, φησί, περὶ φρονήσεως καὶ τῆς ἡθικῆς ἀρετῆς 10

1 ἀρετῆς B: ἀρετῶν a

2 παρ' αὐτόν B: περὶ αὐτῶν a

7 τοίνυν Ba: οὖν Ari-

stoteles

8 ὅτι—ἀρετῆς (9) B: om. a

εἶναι B (sed cf. 403, 15) et Arist. cod.

Mb: εἶναι κυρίως Arist. vulg.

12. 13 ἐπιτηδεύειν scripsi: ἐπιτηδεύει Ba

24. 25 ὁ εὐφυστάτος B: εὐφυστάτος a et Aristoteles

25 οὐπω B et Aristoteles:

οὕτω a

26 γὰρ κατὰ μὲν B et Aristoteles: μὲν γὰρ κατὰ a

27 καθ' ὅς—ἐν-

δέχεται a: om. B

33 ἑτέρας B: δευτέρας a

ἐστὶν B: οὐκ a

λύοιτ' ἂν ὁ λόγος οὗτος, ὁ δεικνύων διαλεκτικῶς, ὅτι χωρίζονται ἀλλήλων 116^v
αἱ ἀρεταί, μὴ ἔχουσαι ἀνάγκην τοῦ ἀλλήλαις ἀνθέπεσθαι. ὅτι δὲ μὴ ὁ
αὐτὸς εὐφυέστατος πρὸς ἀπάσας, τοῦτό φησι τὸ αἷτιον εἶναι τοῦ μὴ ἀνά-
γκῃ εἶναι ἀντακολουθεῖν ἀλλήλαις τὰς ἀρετάς. καὶ γὰρ ὁ πρὸς μίαν τοῦ-
5 των εὐφυέστατος, εὐκόλως ἔχων πρὸς τὴν κτῆσιν αὐτῆς, λήψοιτο ἂν ταύ-
την πρὸ τῶν ἄλλων, καὶ ἔσται ἐν αὐτῷ ἡ ληφθεῖσα, μήπω τῶν ἄλλων
οὐσῶν. ταῦτ' εἰπὼν ἐπάγει τὴν λύσιν. τοῦτο γάρ, φησί, τὸ οὕτω λεγό- 15
μενον κατὰ μὲν τὰς φυσικὰς ἀρετάς ἐνδέχεται, καθ' ἃς οὐδὲ λέγεται
κυρίως ἀγαθὸς ὁ ἔχων αὐτάς (κἂν τύχῃ τις πρὸς πάσας ὧν εὐφυέστατος,
10 ἀλλ' ἐπιτήδεις καὶ εὐφυῆς πρὸς τὸ ἀγαθόν· ἐνδέχεται γὰρ ὄντα τινὰ
κατὰ μίαν τῶν ἀρετῶν εὐφυῆ, κατὰ τὰς ἄλλας μὴ εἶναι τοιοῦτον), κατὰ
δὲ τὰς κυρίως ἀρετάς, καθ' ἃς καὶ κυρίως ἀγαθὸς λέγεται, οὐκ ἐνδέχε-
ται. πῶς; ὅτι ἄνευ φρονήσεως οὐδεμίαν ἔξει κυρίως, φρονήσεως δὲ οὐ-
σης, ἅμα ταύτῃ καὶ αἱ ἠθικαὶ ἀρεταὶ μετ' ἀλλήλων συνέσονται. τοῦ γὰρ 20
15 λόγου προϊσταμένου τῶν ὁρέξεων καὶ ταύτας αὐτῷ ποιουμένου ὑπηκόους,
ἀγαθὰ ἔσται καὶ τὰ διωκτὰ ταῖς ὁρέξεσιν ὥς καὶ τὰ φευκτὰ πονηρά. καὶ
οὕτως ἀναγκαίως πᾶσαι ἀλλήλαις ἀνθέψονται, τῶν μὲν ἠθικῶν ἀγαθὰ τὰ
τέλη προτιθεμένων, τῆς δὲ φρονήσεως εὐρισκούσης τὰ πρὸς αὐτὰ φέροντα.
πεπόρισται δὲ ἡδὲ αὐτῷ τῆς ἀπορίας ἡ λύσις ἀπὸ τῶν εἰρημένων περὶ
20 τῆς ἠθικῆς ἀρετῆς καὶ τῆς φρονήσεως. διὰ τοῦτο καὶ αὐτὸς εἶπεν, ὅτι 25
ταύτῃ λύοιτ' ἂν ὁ λόγος οὗτος ὁ ἄπορος.

p. 1145^a2 Δῆλον δέ, κἂν εἰ μὴ πρακτικὴ ᾖ, ὅτι ἔδει ἂν αὐτῆς
διὰ τὸ μορίου ἀρετὴν εἶναι, καὶ ὅτι οὐκ ἔσται ἡ προαίρεσις ὀρ-
θῇ ἄνευ φρονήσεως οὐδ' ἄνευ ἀρετῆς· ἡ μὲν γὰρ τὸ τέλος, ἡ
25 δὲ τὰ πρὸς τὸ τέλος ποιεῖ πράττειν.

Ἔστι μὲν οὖν ἡ φρόνησις καὶ πρακτικὸς νοῦς ὡς ταῖς πρακτικαῖς ἀρε-
ταῖς τοὺς τρόπους ἐφευρίσκουσα, τοὺς πρὸς τεῦξιν συμβαλλομένους τῶν 30
σκοπῶν καὶ τῶν τελῶν. οὐ διὰ τοῦτο δὲ δευτέρα ἔσται καὶ τις ὑπὴρέ-
της αὐτῷ, ἐπεὶ ἔσται γε καὶ αὐτοτελής. δεῖ γὰρ αὐτῆς κἂν μὴ συνετέ-
30 λει ταῖς πράξεσι, διότι μορίου τῆς ψυχῆς ἀρετὴ ἔστι, τοῦτο δὲ ἔστι τὸ
λογιστικόν. ὥστε καὶ κρείττων τῶν ἠθικῶν ἀρετῶν ἡ φρόνησις, ἐπεὶ καὶ
κρείττονος μορίου ἀρετὴ ἔστι. τὸ γὰρ λογιστικὸν κρείττον θυμικοῦ καὶ
ἐπιθυμητικοῦ, ὧν αἱ ἠθικαὶ ἀρεταὶ εἰσι. δῆλον δὲ καὶ τοῦτο, ὅτι καὶ τὸ
προαιρετικὸν δύναμις ὑπάρχον ψυχῆς οὐκ ἔσται ἔχον τὴν αὐτῷ ἀρμόττου- 35
35 σαν ὀρθότητα, εἰ μὴ καὶ φρόνησις ὑπάρχει καὶ ἀρετὴ τῇ ψυχῇ, ἡ μὲν
ἀρετὴ τὸ τέλος προτιθεῖσα, ἡ δὲ φρόνησις τὰ πρὸς τὸ τέλος δεόντως εὐ-
ρίσκουσα, ἢ ἡ προαίρεσις ἐφ' ἑκατέρων δεχομένη, ἀρετῆς λέγω καὶ φρο-
νήσεως, ἕτοιμα προτιθέμενα, πρὸ τῶν μὴ δεόντων αἰρεῖται τὰ δεόντα. δό-

15 ποιουμένου B: ποιουμένους a

18 αὐτὰ B: αὐτὴν a

22 ἔδει B et Aristoteles:

ἔδειτο a

23 μορίου B et Arist. cod. L^b: τοῦ μορίου a et Arist. vulg.

25 τὰ B

et Arist. vulg.: om. a et Arist. K^b

29 γε B: om. a

38 ἕτοιμα B: ἐτοίμως a

ἔσιε δ' ἂν καὶ ταῦτα εἶναι πορίσματα τοῖς πρὸ βραχέος εἰρημένοις ἀκο- 116^v
λουθήσαντα.

p. 1145^a6 Ἀλλὰ μὴν οὐδὲ κυρία τ' ἐστὶ τῆς σοφίας οὐδὲ τοῦ 40
βελτίονος μορίου, ὥσπερ οὐδὲ τῆς ὑγείας ἢ ἰατρικῆ· οὐ γὰρ
5 χρῆται αὐτῇ, ἀλλ' ὁρᾷ, ὅπως γένηται. ἐκείνης οὖν ἕνεκα ἐπι-
τάττει, ἀλλ' οὐκ ἐκείνη.

Τοῦτο τὸ νῦν λεγόμενον πρὸς τὴν ἐτέραν ἐστὶν ἀπορίαν, ἣν καὶ αὐ-
τὴν προλαβὼν περὶ τῆς σοφίας ἐζήτησε καὶ φρονήσεως, μήποτε εἴη κυ-
ριωτέρα τῆς σοφίας ἢ φρονήσις, ὡς τῆς φρόνησεως μὲν ποιούσης καὶ ἐπι-
10 ταττούσης περὶ ἕκαστον τῶν πρακτέων καὶ τὰ τέλη κατορθούσης καθ'
ἐκάστην ὁρεξίν, τῆς δὲ σοφίας μόνον θεωρούσης καὶ λεγούσης, πραττούσης 45
δὲ μηδέν. ἐλέγετο γὰρ ἐξ ἀρχῆς τὰς ἐπιταττούσας καὶ τὰ τέλη ἐχούσας
τὰ σκοπιμώτερα, ταύτας εἶναι κυριωτέρας καὶ ἀρχικωτέρας. πρὸς ταύτην
τὴν ζήτησιν τὴν προκειμένην ἐπάγει λύσιν, οὐ κυρίαν εἶναι φάσκων, οὐ
15 καὶ κατασκευαστικὸν ἐπιφέρει τὸ οὐδὲ βελτίονος μορίου τῆς ψυχῆς, ἴσον
ὄν ὡς ἂν εἰ ἔλεγεν, ἐπεὶ μηδὲ βελτίονος μορίου τῆς ψυχῆς ἢ φρονήσις
ἐστὶν ἀρετὴ παρὸ ἢ σοφία, εἴπερ ἢ σοφία μὲν τοῦ θεωρητικοῦ ἔξις καὶ 50
ἀρετὴ, ἢ δὲ φρόνησις τοῦ πρακτικοῦ, κρείττων δὲ ὁ θεωρητικὸς νοῦς τοῦ
πρακτικοῦ, καθὰ δὴ καὶ ἡ θεωρία κρείττων τῆς πράξεως, καὶ τὸ μὲν θεω-
20 ρεῖν τοῦ κυρίως παρ' ἡμῖν νοῦ, ὅς καὶ καθ' ἑαυτὸν ἐνεργεῖ, τῶν συνηρ-
τημένων ἐξηρημένος, τὸ δὲ πράττειν τοῦ πρακτικοῦ νοῦ, τοῦ συγχρωμέ-
νου ταῖς ἀλόγοις δυνάμεσι. παρειαίγει δὲ καὶ τῶν λεγομένων παράδειγμα
ἰατρικὴν καὶ ὑγίειαν, ἐξ ὧν δείκνυσιν, ὅτι οὐχ ἀπλῶς ἢ περὶ τινος δια-
τάττουσα ἔξις κρείττων ἐστὶν ἐκείνου, περὶ οὗ | διατάττει, ἀλλ' ἢ τινὶ 117^r
25 διατάττουσα καὶ χρωμένη ἐκείνῳ εἰς κατόρθωσιν ἐτέρου, ὡς ἡ ἵππικὴ τῇ
χαλινοποιητικῇ καὶ ἡ πολιτικὴ πάσαις ἀπλῶς τέχναις καὶ ἐπιστήμασι,
ὅσαι ἐν ταῖς πολιτείαις παραλαμβάνονται. οὐκ οὖν ἡ ἰατρικὴ ἐπιτάττει τῇ
ὑγείᾳ οὐδὲ χρῆται αὐτῇ ἀλλ' ἐπιτάττει περὶ αὐτῆς καὶ σκοπεῖ ὅπως
γένηται, ὥστε οὐκ ἐκείνη ἐπιτάττει ἀλλ' ἐκείνης ἕνεκα, ὡς καὶ τὸ εἶναι
30 ἔχειν δι' αὐτήν, ἵν' ἐπιτάττῃ περὶ αὐτῆς καὶ ἐργάζεται αὐτὴν ἐν τοῖς 5
σώμασιν. εἰ οὖν τὸ ἕνεκά του τοῦ οὗ ἕνεκα λείπεται, εἴη ἂν καὶ ἡ φρό-
νησις λειπομένη καὶ δευτέρα τῆς σοφίας, ὡς ἐπιτάττουσα δι' αὐτήν, ἵν'
ἐν ταῖς ψυχαῖς γένοιτο.

p. 1145^a10 Ἔτι ὁμοιον καὶ εἴ τις τὴν πολιτικὴν φαίη ἀρχὴν
35 τῶν θεῶν, ὅτι ἐπιτάττει περὶ πάντα τὰ ἐν τῇ πόλει.

Ἄτερον παράδειγμα περὶ τῶν εἰρημένων παράγει, τοῦτο δὲ ἐστὶν ἡ 10
πολιτικὴ ἐπιστήμη καὶ οἱ θεοί. ἐπιτάττει γὰρ περὶ θεῶν ἢ πολιτικὴ, ἀλλ'

3¹ τε B: τι a: γ' Aristoteles
ἀρχεῖν Aristoteles

24 διατάττει a: διατάττεται B

34 ἀρχὴν Ba:

οὐκ ἐπιτάττει θεοῖς· περί τε γὰρ ναῶν καὶ ὕμνων καὶ θυσιῶν καὶ τελε- 117^r
 τῶν καὶ ὅσα ἕτερα πρὸς θεοὺς καθήκοντα· ἀλλ' οὐ διὰ ταῦτα κρείττων
 θεοῦ ἢ θεῶν ἢ πολιτική· οὐ γὰρ ἐπιτάττει θεῷ ἢ θεοῖς τοῖς τοῦ ἐνὸς
 καὶ πρώτου μετέχουσιν, ἀλλὰ τοῖς ἀνθρώποις περὶ αὐτῶν, ὥστε διακονεῖ
 5 καὶ ὑπηρετεῖ θεῷ καὶ τοῖς θείοις, ἀλλ' οὐ κυρία αὐτῶν ἐστίν· ἀλλ' οὐδὲ 15
 ἢ φρόνησις κυρία σοφίας, ὅτι ἐπιτάττει περὶ αὐτῆς, καὶ τέλος καὶ οὐ ἕνεκα
 τῆς φρονήσεως σοφία, οὐ τῆς σοφίας ἢ φρόνησις, καὶ κρείττων ἄρα καὶ
 κυριωτέρα σοφία φρονήσεως. εἰ δέ τις ἔτι ἀποροίη, πῶς κατ' οὐσίαν εἰς
 τις ὧν ὁ θεωρητικὸς καὶ πρακτικὸς νοῦς εἰς δύο μερίζεται, ὥς τὸ μὲν
 10 αὐτοῦ κρείττον τὸ δ' ὑφειμένον λέγεσθαι μόνιον καὶ τὰ προειρημένα περὶ
 τούτου οὐχ ἱκανὰ ἡγεῖται, ἀλλ' ἔτι ἀπαιτεῖ σαφέστερόν τι ῥηθῆναι, καὶ
 ταῦτα προσκείσθωσαν. ἐν μὲν γὰρ ἐστὶ κατ' οὐσίαν τὸ διανοητικὸν τῆς
 ψυχῆς, τὸ ζητοῦν καὶ εὐρίσκον ἐν μὲν θεωρίαις τἀληθές, ἐν δὲ πράξεσι 20
 τὸ ἀγαθόν. περὶ οὖν τὰ καθόλου καταγινόμενον νοῦς θεωρητικὸς ὀνομά-
 15 ζεται, καὶ ἐστὶν αὐτοῦ τὰ ὑποκείμενα τὰ θεωρητὰ καὶ ἐπιστητὰ, περὶ
 δὲ τὰ καθ' ἕκαστα τὰς σπουδὰς ποιούμενον νοῦς λέγεται πρακτικὸς, καὶ
 τὰ ὑποκείμενα αὐτῷ πρακτὰ καὶ αἰσθητὰ. ἐν μὲν οὖν κατ' οὐσίαν, ὥς ἐν
 μέρος ἢ μία δύναμις τῆς ψυχῆς, διαιρεῖται δὲ εἰς δύο μέρη τὸ θεωρη-
 τικὸν καὶ πρακτικόν, ὥς ἄλλος ὧν ἐν τῷ θεωρεῖν τὰ καθόλου καὶ ὑπὲρ 25
 20 αἰσθησιν, καὶ ἄλλος τῷ ἐξετάζειν τὰ καθ' ἕκαστα, καὶ ὁ τῇ αἰσθήσει
 ὑπόκειται. διὸ καὶ μέρη λέγεται ταῦτα, ὥς μέρους ὄντα μέρη τοῦ δια-
 νοητικοῦ τῆς ψυχῆς, καὶ οὐ ψεῦδος τὸ λέγειν ἐν κατ' οὐσίαν ταῦτα
 ὑπάρχοντα δύο εἶναι, ὥς μιᾶς ὁλότητος μέρη, ὥς εἴ τις τὸν αὐτὸν ἄνδρα 30
 φυσικὸν ὀνομάζει καὶ ἰατρόν, τὸ μὲν ὥς περὶ τὰ ἐν τῇ φύσει καταγινόμε- 35
 25 νον καθόλου, τὸ δὲ ὥς περὶ τὰ καθ' ἕκαστα τῶν ἀνθρώπων σπουδάζοντα
 σώματα, ἐκάστῳ αὐτῶν περιποιούμενον τὴν ὑγίειαν. εἰς γὰρ ὧν καὶ ὁ 40
 αὐτὸς τῷ ἀριθμῷ περὶ διάφορά τε ὑποκείμενα καταγίνεται καὶ διάφορα
 ἔχει τὰ ἐν αὐτοῖς παρ' αὐτοῦ ἐνεργούμενα καὶ κατορθούμενα, ἐν ἐκεί-
 νοις μὲν εὐρίσκων τὸ ἀληθές καὶ τέλος ἔχων τούτου τὴν εὕρεσιν, ἐν δὲ 45
 30 τούτοις τὸ αὐτῶν ἀγαθὸν κατορθῶν διὰ πράξεως καὶ τέλος ἔχων τὴν τού- 50
 του κατόρθωσιν, καὶ ῥηθήσεται ὁρθῶς δύο ἔχειν ἕξεις καὶ ἐνεργείας καὶ
 δύο τὰ ὑποκείμενα καὶ δύο τὰ κατορθούμενα. |

ΣΧΟΛΙΑ ΕΙΣ ΤΟ ΗΤΑ ΤΩΝ ΝΙΚΟΜΑΧΕΙΩΝ ΗΘΙΚΩΝ ΑΡΙΣΤΟ- 117^v
ΤΕΛΟΥΣ.

Διδάξας περὶ τῶν ἠθικῶν ἀρετῶν καὶ τῶν διανοητικῶν, νῦν διδάσκει
καὶ περὶ ἐγκρατείας καὶ ἡρωϊκῆς τιμῆς καὶ θείας ἀρετῆς. οὐκ ἐδίδασκε δὲ
5 περὶ ἐγκρατείας, ἔνθα ἐδίδασκε περὶ τῶν ἠθικῶν ἀρετῶν, ἢ καὶ περὶ τῆς
ἡρωϊκῆς καὶ θείας ἀρετῆς. ἀλλ' ἰδίως διδάσκει περὶ ἐγκρατείας καὶ τῆς
ἡρωϊκῆς καὶ θείας ἀρετῆς καὶ διεχώρισε ταύτας τῶν ἄλλων ἀρετῶν, εἰκό-
τως. ἐπεὶ γὰρ ἡ ἐγκράτεια οὐκ ἔστι κυρίως ἀρετὴ ἀλλ' ἐγγίζει τῇ ἀρε-
τῇ, ἀρετὴ δὲ κυρίως οὐκ ἔστιν (ἡ μὲν γὰρ ἔστιν ἡ ἐγκράτεια ἐκ προαι-
10 ρέσεως γινομένη καὶ περὶ πρακτὰ καταγινομένη, ὅμοιον ἀρετῇ, ἡ δὲ πάλιν 10
οὐκ ἔστιν ἰσονομία ἐπὶ τῶν μερῶν τῆς ψυχῆς, ἀλλὰ μάχη τις καὶ στα-
σιασμός, ἀρετὴ οὐκ ἔστιν. ὁ γὰρ ἐγκρατὴς ἔχει μὲν τὸν λόγον προστάσ-
σοντα δεῖν ἀπέχεσθαι τῶν ἡδονῶν τῶν αἰσχυρῶν, τὴν δὲ ἐπιθυμίαν ἔχει
μὴ ἀκολουθοῦσαν τῷ λόγῳ ἀλλ' ἀντιτείνουσιν καὶ τῶν αἰσχυρῶν ἡδονῶν
15 ἀντέχεσθαι σπεύδουσιν. ἐπὶ δὲ τῶν ἀρετῶν ἰσονομία τίς ἐστι καὶ οὐ
μάχη τῶν μερῶν τῆς ψυχῆς, ἀλλὰ ὁ σώφρων ἔχει μὲν τὸν λόγον προσ-
τάσσοντα δεῖν ἀπέχεσθαι τῶν αἰσχυρῶν ἡδονῶν καὶ εὐθὺς ἔχει τὴν ἐπι- 15
θυμίαν ἐπακολουθοῦσαν τῷ λόγῳ καὶ μὴ ἀντιτείνουσιν, ὁμοίως δὲ καὶ ὁ
ἀνδρεῖος ἔχει τὸν λόγον προστάσσοντα δεῖν ἀπτόητον περὶ τὰ φοβερά δια-
20 μένειν, καὶ εὐθὺς ἔχει τὸν θυμὸν ὑπείκοντα καὶ μὴ ἀντιτείνοντα), ἐπεὶ
οὖν οὐκ ἔστιν ἡ ἐγκράτεια κυρίως ἀρετὴ ἀλλ' ὁμοιωμένη ἀρετῇ, τούτου
χάριν ἐδέξασεν αὐτῷ ἰδίᾳ περὶ αὐτῆς διαλαβεῖν. ὁμοίως δὲ καὶ ἡ ἀκρασία,
ἡ ἀντικειμένη τῇ ἀρετῇ, ἥτοι τῇ ἐγκρατείᾳ, ἐτέρα τίς ἐστι κακία παρὰ
τὰς ἄλλας, τὰς ἀντικειμένας ταῖς ἠθικαῖς ἀρεταῖς, ἡγουν τὴν ἀκολασίαν 20
25 τὴν δειλίαν καὶ τὰς λοιπάς. ὁ γὰρ ἀκρατὴς ἔχει μὲν τὸν λόγον ἐρρωμέ-
νον, ὅτι κακόν ἐστι τὸ μοιχεύειν, ἡττᾶται δὲ ὑπὸ τοῦ πάθους, καὶ γίνεται
κάνταῦθα μάχη τις τῶν μερῶν τῆς ψυχῆς. τῆς γὰρ ἐπιθυμίας σπευδού-
σης ἀντέχεσθαι τῶν αἰσχυρῶν ἡδονῶν, ὁ λόγος ἀντιτείνει καὶ ἡττᾶται. ὁ

1 σχόλια εἰς τὸ ἡτα τῶν νικομαχείων ἠθικῶν ἀριστοτέλους B: ἀσπασίου σχόλια εἰς τὸ ἑβδομον
τῶν τοῦ ἀριστοτέλους ἠθικῶν a 17 αἰσχυρῶν B: αἰσχυρῶς a

δὲ ἀκόλαστος ἔχων τὴν ἐπιθυμίαν ῥέπουσαν πρὸς τὰς φαύλας ἡδονὰς εὐ- 117^v
 θὺς ἔχει καὶ τὸν λόγον ἐπακολουθοῦντα καὶ μὴ ἀντιτείνοντα. ὁμοίως δὲ 25
 καὶ ὁ θρασὺς ἔχει τὸν θυμὸν ἀτάκτως ὁρμῶν οἷς οὐ δεῖ καὶ ὅτε οὐ δεῖ,
 καὶ εὐθὺς ἔχει καὶ τὸν λόγον ἐπακολουθοῦντα. ὥστε καὶ ἐπὶ τῶν κακιῶν
 5 τῶν ἀντικειμένων ταῖς ἡθικαῖς ἀρεταῖς ἰσονομία τίς ἐστὶ τῶν μερῶν τῆς
 ψυχῆς καὶ οὐ μάχη. ἐπὶ δὲ τῆς ἀκρασίας οὐκ ἔστιν ἰσονομία τῶν μερῶν
 τῆς ψυχῆς. ἡ δὲ ἡρωϊκὴ καὶ θεία ἐπεὶ ἐστὶν ὑπὲρ πᾶσαν ἀρετὴν, τού-
 του χάριν ἐδέξασεν αὐτῷ ἰδίᾳ καὶ περὶ αὐτῆς διαλαβεῖν. ἐπεὶ δὲ αἱ κα-
 κίαι, οἷον ἡ ἀκρασία καὶ ἡ θηριώδης, γνωριμώτεραί εἰσι τῶν ἀρετῶν, τῆς 30
 10 τε ἐγκρατείας καὶ τῆς ἡρωϊκῆς καὶ θείας ἀρετῆς, τούτου χάριν ἀπὸ τῶν
 γνωριμωτέρων ἤρξατο, ἵνα δι' αὐτῶν καὶ τὰς ἀρετὰς πιστώσῃται.

Ὅτι τῶν φευκτῶν, ἥτοι τῶν κακιῶν τῶν περὶ τὰ ἥθη ἥτοι τῶν θεω-
 ρουμένων ἐν ταῖς ἡθικαῖς ἀρεταῖς, τρία εἰσὶν εἶδη κακιῶν. ἡ γὰρ κακία 45
 ἀντίκειται πάσαις ταῖς ἡθικαῖς ἀρεταῖς. ἡ γὰρ δειλία καὶ ἡ θρασύτης
 15 καὶ ἡ ἀκολασία, ἧ κακίαι, ἀντίκεινται ταῖς ἡθικαῖς ἀρεταῖς ὡς κακίαι.
 τὰ δὲ ἐναντία, ἥτοι ἀπὸ τῶν τριῶν ἥτοι αἱ δ' ἀρεταί, αἷ εἰσὶν ἐναντίαι
 τοῖς δυσί, τῇ τε κακίᾳ καὶ τῇ ἀκρασίᾳ, φανεραί εἰσι. τὸ μὲν γάρ, ἥτοι
 τὸ ἐναντίον τῇ κακίᾳ, καλοῦμεν ἀρετὴν (ἡ γὰρ κακία ἀντίκειται τῇ ἡθικῇ
 ἀρετῇ), τὸ δέ, ἥτοι τὸ ἐναντίον τῇ ἀκρασίᾳ, καλοῦμεν ἐγκράτειαν. πρὸς
 20 δὲ τὴν θηριότητα, ἥτοι τῇ δὲ θηριότητι, μάλιστα ἀρμόζει εἰπεῖν ἀντι- 50
 κεῖσθαι τὴν ὑπὲρ ἡμᾶς ἀρετὴν, ἥτοι τὴν ἡρωϊκὴν καὶ θείαν. τῇ γὰρ
 θηριότητι ἐναντία ἐστὶν ἡ ἡρωϊκὴ καὶ θεία ἀρετή. ἡρωϊκὴ δὲ καὶ θεία
 ἀρετὴ ἐστὶν, ὅταν τις κατορθώσῃ πᾶσαν ἀρετὴν ὑπὲρ πάντα ἄνθρωπον,
 οἷόν ἐστι φιλόανθρωπος ὑπὲρ πάντα ἄνθρωπον, | ὅταν τις κατορθώσῃ τὴν 118^r
 25 σωφροσύνην ὑπὲρ πάντα σώφρονα· λέγεται ἡ τοιαύτη ἀρετὴ ἡρωϊκὴ καὶ
 θεία. ὁμοίως δὲ καὶ εἴ τις ἀνδρεῖος γένηται ὑπὲρ πάντα ἀνδρεῖον, ἡ τοι-
 αύτη ἀνδρεία ἡ ὑπὲρ πᾶσαν ἡρωϊκὴ καὶ θεία λέγεται. ἡ τοιαύτη γοῦν
 ἀρετὴ ἡ ἡρωϊκὴ καὶ θεία τοῖς ἀνθρώποις τοῖς ἥδη τῷ θεῷ ἐνωθεῖσι καὶ
 θεοῖς θέσει οὕσι προσαρμόζει, ἢ τοῖς ἀγίοις τοῖς ἐν ἀρεταῖς, τοῖς κατορ-
 30 θώσασιν πᾶσαν ἀρετὴν ὑπὲρ πάντα ἄνθρωπον. ἡρωϊκὴ δὲ λέγεται αὕτη, 5
 ὡς μόνοις τοῖς ἥρωσιν, ἥτοι ἡμιθέοις, προσαρμόζουσα, θαυμαστή τις οὕσα
 καὶ ὑπερφυής. ὥσπερ καὶ Ὅμηρος παράγει τὸν Πρίαμον ἐπαινοῦντα τὸν
 Ἕκτορα, ὅτι σφόδρα ἦν ἀγαθὸς ὑπὲρ πάντα ἄνθρωπον, ἅτε τὴν ἡρωϊκὴν
 καὶ θείαν ἀρετὴν ἔχων. ἐκπληττόμενος γὰρ τὸν Ἕκτορα ἔλεγε μὴ εἶναι
 35 παῖδα ἀνδρὸς αὐτὸν ἀλλὰ θεοῦ. ἑώρα γὰρ αὐτὸν ὄντα ἀνδρεῖον ὑπὲρ
 πάντα ἄνθρωπον καὶ σώφρονα ὑπὲρ πάντα. ὥστε ὥσπερ λέγουσιν, ὅτι 10
 οἱ ἄνθρωποι γίνονται θεοὶ καὶ ἐγγίζουσι τῷ θεῷ δι' ἀρετῆς ὑπερβο-
 λήν, ἥτοι ὅταν εἰς ἄκρον πάσης ἀρετῆς φθάσωσι καὶ πᾶσαν ὑπὲρ πάντα
 ἄνθρωπον κατορθώσωσι· τοιαύτη ἐστὶ καὶ ἡ ἕξις ἡ ἀντικειμένη τῇ θηρι-
 40 ὡδεῖ, ἥτοι ἡ ἡρωϊκὴ καὶ θεία ἀρετή, ἡ ὑπὲρ πᾶσαν ἀρετὴν οὕσα, θεοὺς

3 τὸν θυμὸν B: τὸ θυμικὸν a

20 θηριότητι B: θηριώδη a

θηριωδία B

7 post θεία add. ἀρετὴ a: om. B

32 Ὅμηρος] Il. Ω 259

39. 40 θηριώδει a:

τοὺς ἀνθρώπους ποιοῦσα καὶ τῷ θεῷ ἐγγίξειν παρασκευάζουσα. ἴσως δέ 118^r
 τις εἶπεν, ὅτι ἐπεὶ ἡ τοιαύτη ἀρετὴ, <ἡ> ἥρωικὴ καὶ θεία, ὑπὲρ πᾶσαν
 ἀρετὴν ἐστὶ, λοιπὸν τοῖς θεοῖς προσήκει. λύων οὖν ταύτην τὴν ἐνστασιν 15
 φησὶν, ὅτι τοῖς μὲν θηρίοις ἀρετὴ οὐκ ἔστι, διότι ἡ ἀρετὴ προαιρετὴ
 5 ἐστὶν, ἡ δὲ προαίρεσις τῶν λογικῶν ἐστίν· ἀλλ' οὐδὲ τοῖς θεοῖς ἀρετὴ
 ἐστὶ, διότι ὑπὲρ πᾶσαν ἀρετὴν εἰσὶν οἱ θεοί. ἀλλ' ἡ μὲν, ἥτοι ἡ ἥρωικὴ
 καὶ θεία ἀρετὴ, τιμιωτέρα ἐστὶ πάσης ἀρετῆς καὶ ὑπὲρ πᾶσαν ἀρετὴν, ἡ
 δέ, ἥτοι ἡ θηριώδης, ἡ ἀντικειμένη αὐτῇ, ἕτερόν τι γένος, ἥτοι εἶδος,
 κακίας ἐστίν, ἥτις ὑπὲρ πᾶσαν κακίαν ἐστί. θηριῶδες γάρ ἐστι τὸ πίνειν
 10 αἷματα ἀνδρῶν καὶ ἐσθίειν ὠμὰ κρέατα. ὁ γοῦν ἔχων τὴν ἥρωικὴν καὶ 20
 θεϊαν ἀρετὴν λέγεται θεῖος, τὸ δὲ θεῖόν τινα εἶναι σπάνιόν ἐστιν. ὀλίγοι
 γὰρ ἔχουσι ταύτην τὴν ἀρετὴν, καὶ οἱ Λάχωνες οὖν ὅταν ἡγάσθησάν τοις
 ἥτοι τινός, ἥτοι ὅταν ἐθαύμασάν τινα ὡς ὑπὲρ πάντα ἄνθρωπον ὄντα,
 ἔλεγον, οὗτος ἀνὴρ σεῖός ἐστιν, ἥτοι θεῖος. οὕτω καὶ τὸ εἶναί τινα θη-
 15 ριώδη ὥστε πίνειν αἷματα ἀνθρώπων καὶ ἐσθίειν <ὠμὰ> κρέατα ἀλόγων
 σπάνιόν ἐστιν. ἐπὶ μὲν τῶν Ἑλλήνων οὐκ ἔστιν ἰδεῖν ἄνθρωπον τοιοῦτον
 θηριώδη. οἱ γὰρ Ἕλληνες πεπαιδευμένοι εἰσὶ καὶ συντεθραμμένοι λόγῳ, 25
 μάλιστα δὲ ἐν τοῖς βαρβάροις ἔστιν ἰδεῖν τοιοῦτον θηριώδη. οἱ γὰρ βάρ-
 βαροι ἀπαίδευτοι καὶ οὐ συντεθραμμένοι λόγῳ. γίνονται δὲ τινες θηριώ-
 20 δεις καὶ διὰ νόσον εἰ μανίαν νοσοῦσι καὶ μαίνονται καὶ διὰ πῆρωσιν. εἰσὶ
 γὰρ τινες πεπηρωμένον, ἥτοι βεβλαμμένον, ἔχοντες τὸ λογιστικὸν καὶ τῶν
 οἰκείων φρενῶν ἐκστάντες θηριώδεις γίνονται καὶ πίνουσιν αἷματα καὶ ὠμὰ
 κρέατα ἐσθίουσι. καὶ ἐπιδυσφημοῦμεν, ἥγουν ὑβρίζομεν, τὸν ὑπερβάλ-
 λοντα τῇ κακίᾳ καὶ ὑπὲρ πᾶσαν κακίαν ὄντα, οἱ τὸν ἄδικον ὄντα καὶ ἀκό- 30
 25 λαστον ὑπὲρ πάντα ἄδικον καὶ ἀκόλαστον ἐπιδυσφημοῦντες καὶ διασύρον-
 τες ἐκεῖνον θηριώδη αὐτὸν ἀποκαλοῦμεν, οἷον ἦν ὁ Ἐχετος. περὶ μὲν
 τῆς τοιαύτης διαθέσεως, ἥτοι τῆς θηριώδους, ὕστερον ἐροῦμεν. περὶ
 δὲ τῆς κακίας, τῆς ἀντικειμένης ταῖς ἡθικαῖς ἀρεταῖς, εἵπομεν πρότερον,
 ὅτε περὶ τῶν ἡθικῶν ἀρετῶν ἐλέγομεν.
 30 Περὶ δὲ τῆς ἀκρασίας καὶ τῆς μαλακίας καὶ τρυφῆς (τὸ καὶ ἀντὶ 40
 τοῦ ἥτοι τρυφῆς· ἡ γὰρ μαλακία τρυφή ἐστίν· ὁ γὰρ τρυφηλὸς ἄνθρω-
 πος μαλακὸς λέγεται) λεκτέον· ἡ γὰρ ἐγκράτεια καὶ ἀκρασία περὶ ὧν
 μέλλομεν εἰπεῖν νῦν, οὐκ εἰσὶν ἕξεις αἱ αὐταὶ τῇ ἀρετῇ καὶ μοχθη-
 ρία, ἥτοι τῇ κακίᾳ. οὔτε γὰρ ἡ ἐγκράτεια ἡ αὐτὴ ἐστὶ τῇ ἀρετῇ οὔτε
 35 ἡ ἀκρασία ἡ αὐτὴ ἐστὶ τῇ κακίᾳ. οὐδ' ὡς ἕτερον γένος, ἥτοι οὔτε
 ἑτέρα ἐστὶν ἡ ἐγκράτεια καὶ ἀκρασία τῆς ἀρετῆς καὶ τῆς κακίας, οὔτε ἡ
 ἀκρασία ἐστὶν ἑτέρα τῆς κακίας, ἀλλὰ πῇ μὲν εἰσὶν αἱ αὐταί, πῇ δ' 45
 ἕτεραι. ἡ γὰρ ἐγκράτεια, ἥ μὲν ἐστὶν ἕξις προαιρετὴ, ἐγγίξει τῇ ἀρετῇ
 καὶ ἔστιν ἡ αὐτὴ τῇ ἀρετῇ, ἥ δὲ ἐπὶ τῆς ἀρετῆς ἐστὶν ἰσονομία τῶν με-
 40 ρῶν τῆς ψυχῆς καὶ οὐ μάχη τίς ἐστίν, ἀλλ' οἷον ἐπὶ τοῦ σώφρονος, τοῦ

2 ἡ a: om. B

ἀνὴρ a

B: πηρώσεις a

6 ἥτοι a: ἡ B

σεῖος B: θεός a

32 ἀκρασία B: ἡ ἀκρασία a

9 θηριῶδες a: θηριωδία B

15 ὠμὰ a: om. B

20 εἰ B: ἡ a

14 ἀνὴρ B: ὁ

πήρωσιν

λόγου προστάσσοντος δεῖν ἀπέχεσθαι τῶν αἰσχυρῶν ἡδονῶν, εὐθὺς ἔχει τὴν 118^r
 ἐπιθυμίαν ἐπακολουθοῦσαν, ἐπὶ δὲ τῆς ἐγκρατείας οὐκ ἔστιν ἰσονομία ἀλλὰ
 μάχη τις. τοῦ γὰρ λόγου προστάσσοντος δεῖν ἀπέχεσθαι τῶν αἰσχυρῶν οὐκ
 εὐθὺς ἐπακολουθεῖ ἢ ἐπιθυμία ἀλλ' ἀντιπίπτει καὶ σπεύδει μᾶλλον ὥς ἀν- 50
 5 δράποδον ἐλκῦσαι τὸν λόγον ταῖς ἑαυτῆς ὀρέξεσι ταῖς αἰσχυραῖς. οὐκ ἔστιν
 ἀρετὴ ἢ ἐγκράτεια. καὶ πάλιν, ἥ μὲν ἔστιν ἢ κακία ἕξις παρὰ τὸν ὀρθὸν
 λόγον, ἔστι δὲ καὶ ἡ ἀκρασία ἕξις παρὰ τὸν ὀρθὸν λόγον, ἔστιν ἡ ἀκρασία
 ταῦτόν τῇ κακίᾳ, ἥ δὲ πάλιν ἐπὶ τῆς κακίας ἔστιν ἰσονομία τῶν μερῶν
 τῆς ψυχῆς, οἷον ἐπὶ τῆς ἀκολασίας, τῆς ἐπιθυμίας ὀργώσης πρὸς τὰς αἰ-
 10 σχρὰς ἡδονάς, οὐκ ἔχει τὸν λόγον ἀντιτείνοντα ἀλλ' εὐθὺς ἐπόμενον. ἐπὶ
 δὲ τῆς ἀκρασίας, οὐκ ἔστιν | ἰσονομία τῶν μερῶν τῆς ψυχῆς. τῆς γὰρ 118^v
 ἐπιθυμίας ὀργώσης πρὸς τὰς αἰσχυρὰς ἡδονάς, οὐκ εὐθὺς ἔπεται ταῖς ὀρέ-
 ξεσιν αὐτῆς ὁ λόγος ἀλλ' ἀντιτείνει, καὶ ἡττᾶται, κατ' αὐτὸ τοῦτο ἑτέρα
 πάλιν ἢ ἀκρασία τῆς κακίας ἐστὶ. τοῦτο δὲ εἶπεν, ἵνα δείξῃ, ὅτι οὐ μά-
 15 την μέλλει διαλαβεῖν περὶ αὐτῶν ἀλλ' ὥς ἑτέρων οὐσῶν ἐκείνων τῶν ἡθι-
 κῶν ἀρετῶν καὶ τῶν κακιῶν, εἰκότως καὶ ἰδίως περὶ αὐτῶν διέλαβεν. 5
 ὥσπερ δὲ τὰς ἄλλας ἀρετὰς ἐπιστοῦμεν ἀπὸ τῶν φαινομένων, ἥτοι ἀπὸ
 τῆς τῶν πολλῶν δόξης, οὕτω δεῖ καὶ ἐνταῦθα θεῖναι ἃ ἐδόξασαν πάντες
 περὶ ἐγκρατείας καὶ ἀκρασίας, καὶ διαπορήσαντας, ἥτοι ἐνσταθέντας
 20 πρὸς τὰς δόξας καὶ ὅσαι μὲν τῶν δοξῶν ἔχονται ἀληθείας, ταύτας λαβεῖν,
 ὅσαι δὲ εἰσι πεπλανημέναι καὶ τῆς ἀληθείας ἕξω, ταύτας ἐᾶσαι καὶ οὕτω
 δεῖξαι τὴν τε ἐγκράτειαν καὶ ἀκρασίαν. μάλιστα μὲν οὖν δεῖ πάσας τὰς
 δόξας ὅσας ἐδόξασαν περὶ ταῦτα τὰ πάθη, ἥτοι τὴν ἐγκράτειαν καὶ 10
 τὴν ἀκρασίαν, λαβεῖν, εἰ δὲ μὴ, ἥτοι εἰ δὲ μὴ δύναται πάσας τὰς δόξας
 25 λαβεῖν, τέως οὖν λαβεῖν δεῖ τὰς πλείονας τῶν δοξῶν καὶ κυριωτέρας, ἥτοι
 τιμιωτέρας τῶν ἄλλων. μέλλει γὰρ διαλαβεῖν πρῶτον περὶ αὐτῶν, εἴτα
 λαβεῖν τὰς δόξας, ἃς οἱ παλαιοὶ περὶ ἐγκρατείας καὶ ἀκρασίας διέλαβον,
 καὶ μέλλει ἐκ τούτων χωρίσαι τὰς ἀληθεῖς καὶ λαβεῖν αὐτάς, τὰς δ' ἄλ-
 λας ἀπελέγξαι ὥς κακῶς ἐχούσας, εἴτα εἰπεῖν καὶ τὴν αὐτοῦ δόξαν περὶ αὐ-
 30 τῶν. ἐὰν γὰρ λύσωμεν τὰς δυσχερεῖς τῶν δοξῶν, ἥτοι ὅσαι κακῶς ἔχουσι, 15
 τὰ δ' ἐνδόξα, ἥτοι αἱ δόξαι αἱ καλῶς ἔχουσαι καταληφθῶσιν, ἱκανῶς ἔσον-
 ται ἢ ἐγκράτεια καὶ ἢ ἀκρασία δεδειγμέναι. δοξάζουσιν οὖν πάντες, ὅτι
 ἢ ἐγκράτεια καὶ ἢ καρτερία τῶν σπουδαίων εἰσὶν, ἥτοι ἀρεταί εἰσιν, ἢ 25
 δὲ ἀκρασία καὶ ἢ μαλακία, ὅτι τῶν φαύλων εἰσὶν, ἥτοι ὅτι εἰσὶ κακαί,
 35 καὶ ὅτι ὁ αὐτός ἐστιν ὁ ἐγκρατὴς καὶ ὁ ἐμμενετικὸς τῷ λογισμῷ,
 ἥτοι τῇ δόξῃ, ἥτοι καὶ δοξάζουσιν, ὅτι ὁ ἐγκρατὴς ἐμμένει τῇ οἰκείᾳ δόξῃ
 καὶ οὐκ ἐξίσταται ταύτης, καίτοι τῆς ἐπιθυμίας ἀντιτεινούσης πολλά, οἷον
 δοξάζει ὁ ἐγκρατὴς, ὅτι κακὸν ἐστὶ τὸ μοιχεύειν, ἢ δὲ ἐπιθυμία ἀντιτείνει
 καὶ οἶεται τοῦτο ἡδὺ καὶ ἐπιζητεῖ αὐτό. ἐμμένει οὖν ὁ ἐγκρατὴς τῇ οἰ-
 40 κείᾳ δόξῃ, ὅτι κακὸν τὸ μοιχεύειν, καὶ οὐκ ἐξίσταται αὐτῆς ποτε οὐδ'
 ἔπεται τῇ ἐπιθυμίᾳ τὸ μοιχεύειν ἐπιζητούσῃ, ὁ δ' ἀκρατὴς καὶ ἐκστα- 30
 τικὸς τοῦ λογισμοῦ, ἥτοι τῆς οἰκείας δόξης, ἐστὶν ὁ αὐτός. ἀκρατὴς

γάρ ἐστιν ὃς ἔχει τὸν λόγον ἐρρωμένον καὶ δοξάζει κακὸν τὸ μοιχεύειν, 118^v
 (τῆς δὲ ἐπιθυμίας ἀντιτεινούσης καὶ ἡδὺ τὸ μοιχεύειν νομιζούσης καὶ ἀγα-
 θόν, ἐξίσταται τῆς δόξης, ἥτοι τοῦ δοξάζειν κακὸν τὸ μοιχεύειν), καὶ πράτ-
 τει αὐτὸ καὶ νομίζει ὡς ἡδύ. καὶ ὁ μὲν ἀκρατὴς γινώσκων, ὅτι φαῦλόν
 5 ἐστὶ τὸ μοιχεύειν, πράττει αὐτὸ διὰ τὸ πάθος, ἥτοι ἡττηθεὶς ὑπὸ τοῦ πά-
 θους, τουτέστι τῆς ἐπιθυμίας, ὁ δ' ἐγκρατὴς γινώσκων ὅτι φαῦλαί εἰσιν 35
 αἱ ἐπιθυμίαι οὐδ' ὅλως πράττει αὐτάς οὐδ' ἀκολουθεῖ τῇ ἐπιθυμίᾳ οἰο-
 μένῃ τὰς ἡδονὰς ἀγαθὸν εἶναι διὰ τὸν λόγον, ἥτοι τοῦ λόγου προστάσσον-
 τος, ὅτι κακὸν τὸ μοιχεύειν, οὐχ ἡττᾶται ὑπὸ τῆς ἐπιθυμίας νομιζούσης
 10 αὐτὸ ἀγαθὸν εἶναι, καὶ ἀντιτεινούσης τῷ λόγῳ. καὶ δοξάζουσιν, ὅτι ὁ σώ-
 φρων ἐστὶν ἐγκρατὴς καὶ καρτερικός. πάντα δὲ τὸν τοιοῦτον, ἥτοι τὸν
 ἐγκρατῆ, οἱ μὲν δοξάζουσιν εἶναι σώφρονα, οἱ δὲ οὐ δοξάζουσιν, ὅτι ὁ
 ἐγκρατὴς σώφρων ἐστὶ συγκεχυμένως. μὴ γὰρ εἰδότες διαφορὰν ἀκόλαστον 40
 καὶ ἀκρατοῦς συγκεχυμένως, ἥτοι ἀδιαφόρως, δοξάζουσι τὸν ἀκόλαστον
 15 ἀκρατῆ εἶναι καὶ τὸν ἀκρατῆ ἀκόλαστον. οἱ δὲ δοξάζουσιν εἶναι ἕτερον
 τὸν ἀκόλαστον τοῦ ἀκρατοῦς, τὸν δὲ φρόνιμόν ποτε μὲν τινες δοξάζου-
 σιν εἶναι ἀκρατῆ, ποτὲ δὲ δοξάζουσί τινες τινὰς φρονίμους καὶ δεινούς.
 τὸ καὶ ἀντὶ τοῦ ἥτοι δεινούς ἀκρατεῖς. τοὺς γὰρ φρονίμους τοὺς δει-
 νούς ἀκρατεῖς λέγουσιν εἶναι. ἔτι δοξάζουσιν ὅτι οὐ μόνον ἀκρατὴς λέγεται ὃς
 20 ὑπὸ τῆς ἐπιθυμίας ἡττᾶται, ἀλλὰ καὶ ὃς ἡττᾶται ὑπὸ τοῦ θυμοῦ καὶ ὑπὸ τῆς 45
 τιμῆς καὶ ὑπὸ τῆς φιλοχρηματίας. λέγομεν γὰρ ὅτι ἀκρατὴς ἐστὶ θυμῷ.
 ὁμοίως δὲ καὶ ὁ ἀγαπῶν ὑπερβολικῶς κερδαίνειν ἢ ὑπερβολικῶς τιμᾶσθαι λέ-
 γεται ἀκρατὴς κέρδους, ἥτοι φιλοχρηματίας, (καὶ ἀκρατὴς τιμῆς). τὰ μὲν λε-
 γόμενα, ἥτοι αἱ φερόμεναι δόξαι, περὶ ἐγκρατείας καὶ ἀκρασίας αὐταὶ εἰσιν. |
 25 Εἰτα ἐπαπορεῖ καὶ πρὸς τὰς δόξας, καὶ φησιν, ὅτι εἰ ὁ ἀκρατὴς 119^r
 ἐστὶν ὃς γινώσκει, ὅτι κακὸν ἐστὶ τὸ μοιχεύειν, καὶ ἔχει τὸν λόγον ἐρρω- 5
 μένον, ἡττᾶται δὲ ὑπὸ τῆς ἐπιθυμίας καὶ μοιχεύει, (ἀπορήσει τις πῶς ὁ
 ἀκρατὴς ὑπολαμβάνων ὀρθῶς, ἥτοι γινώσκων ἀκριβῶς, ὅτι κακὸν ἐστὶ
 τὸ μοιχεύειν, ἀκρατεύεται καὶ ἡττᾶται ὑπὸ τοῦ πάθους καὶ μοιχεύει.) οὐ
 30 γὰρ φασιν οἷόν τε εἶναι καὶ δυνατόν τὸν ἔχοντα ἐπιστήμην τοῦ πράγματος
 παρασφαλῆναί ποτε. δεινὸν γὰρ ὥετο ὁ Σωκράτης τὸ ἐνθα πάρεστιν ἐπι-
 στήμη, ἐκεῖ ἄλλο τι κρατεῖν καὶ ἔλκειν τὸν λόγον ὥσπερ ἀνδράποδον.
 εἰ οὖν καὶ ὁ ἀκρατὴς ἐπιστήμην ἔχει τοῦ κακοῦ, ὅτι κακὸν ἐστὶ, πῶς 10
 ἡττᾶται ὑπὸ τῆς ἐπιθυμίας καὶ περιέλκεται, ὡς ἀνδράποδον; ὁ Σωκράτης
 35 μὲν ἐμάχετο πρὸς τὸν λόγον τὸν ἀληθῆ, ὅτι ἀκρασία οὐκ ἔστι, καὶ
 ταῦτα φανεροῦ ὄντος ὅτι ἔστιν ἀκρασία. ἔλεγε γὰρ ὁ Σωκράτης ἀδύνατον
 εἶναί τινα ὑπολαμβάνοντα, ἥτοι δόξαν ἔχοντα καὶ γινώσκοντα βέλτιστον
 εἶναι τὸ μὴ μοιχεύειν, πράττειν παρὰ τὸ βέλτιστον, ἥτοι μοι-
 χεύειν, ἀλλὰ τότε πράττει τις παρὰ τὸ βέλτιστον, ἥτοι τότε πράτ-
 40 τει τὸ κακὸν δι' ἄγνοιαν, ἥτοι ὅταν τις ἀγνοῇ τόδε κακὸν εἶναι, 15
 γινώσκων δὲ τις ὅτι τόδε κακὸν ἐστὶν, οὐκ ἂν ποτε τοῦτο δράσῃ. οὗτος

2 τῆς δὲ—μοιχεύειν (3) a: om. B

23 καὶ ἀκρατὴς τιμῆς a: om. B

27 ἀπορήσει—

μοιχεύει (29) a: om. B

33 καὶ ὁ B: ὁ a

41 γινώσκων B: γινώσκει a

μὲν οὖν ὁ λόγος, ἥτοι ὅτι εἰ γινώσκει τις τόδε, ὅτι κακὸν ἐστίν, οὐκ 119^r
 ἂν τοῦτο δράσῃ, μάχεται τοῖς φαινομένοις, ἥτοι τοῖς φανεροῖς πράγ-
 μασιν. ὁρῶμεν γάρ τινας καθ' ἐκάστην γινώσκοντας, ὅτι τὸ μοιχεύειν κακὸν
 καὶ πράττοντας τοῦτο. θέον οὖν ζητῆσαι περὶ τὸ πάθος, ὅτι εἰ ὁ
 5 ἀκρατὴς ἀγνοεῖ τὸ πάθος, ἥτοι ὅτι τὸ μοιχεύειν κακόν. εἰ οὖν δι'
 ἀγνοίαν τοῦ πάθους ἡττᾶται ὁ ἀκρατὴς καὶ πράττει τὸ κακόν, τίς
 ὁ τρόπος τῆς ἀγνοίας; ὅτι μὲν γὰρ ὁ ἀκρατὴς καὶ πρὸ τοῦ γε- 20
 νέσθαι ὅλος τοῦ πάθους καὶ πρὶν ἡττηθῆ ὑπὸ τῆς αἰσχυρᾶς ἐπι-
 θυμίας, οὐκ οἴεται, ἥτοι οὐ δοξάζει, καλὸν εἶναι τὴν αἰσχυρὰν ἡδο-
 νήν, φανερόν ἐστι τοῦτο. ὥστε δῆλον ὅτι οὐκ ἀγνοίαν ἔχων ἀκρα-
 τεύεται. εἶπεν ἄνω ὅτι ἀδύνατόν ἐστι, τινὰ ἐπιστήμην ἔχοντα πλα-
 νηθῆναι καὶ πταῖσαι, καὶ εἶπε τί φημι, ὅτι ὁ ἐπιστάμενος οὐ
 παρασφαλεῖ ἀλλ' οὐδὲ ὁ ὑπολαμβάνων, ἥτοι οὐδὲ ὁ ἔχων δόξαν, ὅτι τόδε
 βέλτιστόν ἐστι, καὶ οὐχὶ ἐπιστήμην, οὐδὲ οὗτος πράξει τι παρὰ τὸ βέλ-
 15 τιστον, καὶ φησὶ νῦν ὅτι εἰσὶ τινες οἱ τὰ μὲν συγχωροῦσιν, ἥτοι 25
 ὅτι λέγουσι καὶ ὁμολογοῦσιν, ὡς ὁ ἔχων ἐπιστήμην οὐκ ἂν ποτε παρα-
 σφάλῃ, οὐδὲ δυνατόν ἐστι περιγενέσθαι τι τῆς ἐπιστήμης, τὰ δὲ οὐχ ὁμο-
 λογοῦσιν, ἥτοι τόδε, εἰ δόξαν ἔχει τις, ἥτοι εἰ δοξάζει τις, ὅτι τὸ μοι-
 χεύειν βέλτιστόν ἐστι, μὴ πράξαι τι παρὰ τὸ νομισθὲν αὐτῷ βέλτιστον
 20 εἶναι, ἥτοι μὴ παρασφῆλαί ποτε καὶ δράσαι τὸ κακόν, ἥτοι τὴν μοιχείαν,
 οὐχ ὁμολογοῦσιν. ἡ γὰρ δόξα πταιστή ἐστι καὶ οὐκ ἔχει τὸ βέβαιον καὶ
 τὸ ἀπταιστον, καὶ ἐπεὶ ἀπιστεῖ δοξάζει τις, ὅτι ὁ μὲν ἔχων ἐπιστήμην οὐ 30
 παρασφαλεῖ, ὁ δὲ δόξαν ἔχων παρασφαλεῖ. ἀβέβαιος γὰρ ἡ δόξα ἐστίν.
 ὁρῶσι μὲν γὰρ τὸν ἀκρατὴ ἡττώμενον ὑπὸ τῶν αἰσχυρῶν ἡδονῶν, καὶ διὰ
 25 τοῦτό φασιν, ὅτι ὁ ἀκρατὴς κρατεῖται, ἥτοι ἡττᾶται, οὐχὶ ἐπιστήμην ἔχων
 ὅτι τόδε κακὸν ἐστίν ἀλλὰ δόξαν.

Εἰτα φέρει ἔνστασιν, ὅτι εἰ ὁ ἀκρατὴς δόξαν ἔχει, ὅτι τόδε κακόν
 ἐστίν, καὶ εἰ ἡ γνῶσις, ἣν ἔχει ὁ ἀκρατὴς ἡ ἀντιτείνουσα πρὸς τὴν ἐπιθυ-
 μίαν ὁργῶσαν πρὸς αἰσχυρὰς ἡδονάς, οὐκ ἐστίν ἐπιστήμη ἰσχυρὰ καὶ ὑπό-
 30 ληψις, ἥτοι γνῶσις, ἀλλ' ἡρεμαία, ἥτοι ἀσθενὴς γνῶσις ἐστίν, καθάπερ
 οἱ διστάζοντες καὶ γνῶσιν ἔχοντες οὐ βεβαίαν ἀλλ' ἀσθενῆ τινὰ καὶ ἀμυ-
 δράν. εἰ οὖν ὁ ἀκρατὴς δόξαν ἔχει καὶ οὐκ ἐπιστήμην, ἡ δὲ δόξα ἀβέ- 45
 βαιὸς ἐστίν, συγγνώμη ἄρα ἐστίν αὐτῷ ἐν τῇ μὴ ἐμμένειν ἐν ταύταις,
 ἥτοι ταῖς ἀγαθαῖς δόξαις πρὸς τὰς ἰσχυρὰς ἐπιθυμίας, ἥτοι ἂν ἡττᾶται
 35 ὑπὸ τῶν ἰσχυρῶν ἐπιθυμιῶν τῶν αἰσχυρῶν, συγγνώμη ἐστίν αὐτῷ. τότε
 γὰρ ἦν ἄξιος τιμωρίας, ὅταν γὰρ ἀκριβῶς γινώσκων, ὅτι τόδε κακόν ἐστίν,
 (καὶ πάλιν ὑπὸ τῆς ἐπιθυμίας ἡττώμενος αὐτὸ ἔπραττεν. ἐπεὶ δὲ οὐκ
 ἀκριβῶς γινώσκει, ὅτι τόδε κακόν ἐστίν, εἰ μὴ ἐμμένη τῇ οἰκείᾳ δόξῃ, ὅτι
 τόδε κακόν ἐστίν), ἀλλ' ἡττηθῆ ὑπὸ τῆς αἰσχυρᾶς ἐπιθυμίας ἰσχυρᾶς οὔσης, 50
 40 ὡς ἀγαθὸν αὐτὸ δράσει, συγγνώμη ἐστίν αὐτῷ, καὶ εἰ συγγνώμη τῇ ἀκρα-

5 ὅτι B: om. a

8 ὅλος B: ὅλως a

9 καλὸν corr. ex κακόν B: κακόν a

12 post

εἶπε fenestra 4 litterarum capax B: om. a

19 πράξαι B: πράξει a

23 παρασφαλεῖ]

παρασφάλῃ Ba

37 καὶ πάλιν—κακόν ἐστίν (39) a: om. B

τεῖ πράττοντι τὸ κακόν, λοιπὸν ἡ ἀκρασία κακία οὐκ ἔστι. τῇ δὲ μοχ- 119^r
 θηρίᾳ, ἥτοι τῇ κακίᾳ, οὐκ ἔστι συγγνώμη, οὔτε ἄλλω τινὶ τῶν φευκτῶν.
 τὸν γὰρ κακόν, ἥτοι τὸν ἀκόλαστον ἢ τὸν δειλόν, οὐ συγγνωμονοῦμεν
 ἀλλὰ τιμωροῦμεν. ἡ ἀντιτείνουσα γνῶσις. ὁ γὰρ ἀκρατὴς τῆς ἐπιθυμίας
 5 ὀργώσης πρὸς τὰς αἰσχυρὰς ἡδονὰς ἔχει τὸν λόγον ἀντιτείνοντα μὴ ἐπα-
 κολουθεῖν αὐτῇ, καὶ κρατῆται καὶ καταδοῦλοῦται αὐτῇ, ὃ οὖν ἄτο- 119^v
 πόν τι συμβαίνει, ὅτι ἡ ἀκρασία κακία οὐκ ἔστιν ἐν τῷ δοῦναι, ὅτι δόξαν
 ἔχει ὁ ἀκρατὴς, οὐχὶ ἐπιστήμην, λοιπὸν φρόνησις ἐστὶν ἡ ἀντιτείνουσα
 ἐπὶ τοῦ ἀκρατοῦς μὴ ἐπακολουθεῖν τῇ ἐπιθυμίᾳ. ὁ γὰρ ἀκρατὴς τὴν
 10 φρόνησιν ἔχει ἀντιτείνουσαν πρὸς τὴν ἐπιθυμίαν. αὕτη γὰρ ἡ φρόνησις
 ἐστὶν ἰσχυροτάτη, καὶ διὰ τοῦτο τῷ ἀκρατεῖ συγγνώμη οὐκ ἔστιν, ἀλλ' εἰ
 καὶ τοῦτο δώσομεν, ὅτι ἡ φρόνησις ἐστὶν ἡ ἀντιτείνουσα, ἀλλ' οὖν ἄτοπον 5
 συμβαίνει. ἔσται γὰρ φρόνιμος καὶ ἀκρατὴς ὁ αὐτός, ὁ δὲ φρόνιμος ἐκὼν
 τὸ κακόν οὐδέποτε πράξει. φρονήσεως γὰρ παρούσης, ὡς εἵπομεν, πᾶ-
 15 σαι αἱ ἡθικαὶ ἀρεταὶ ἔπονται. ἡ γὰρ φρόνησις ἀντιληπτική τις ἐστὶ τῶν
 ἐσχάτων, ἥτοι τῶν μερικῶν, ἔχουσα ἐπομένας καὶ τὰς ἄλλας ἀρετάς τὰς
 ἡθικάς, ἔνθα πάρεστιν· ἔτι εἰ ὁ ἐγκρατὴς ἐγκρατὴς λέγεται, διότι αἰσχυρὰς
 ἐπιθυμίας ἔχει καὶ ἰσχυρὰς τὰς ἀντιτεινούσας καὶ μὴ θελούσας ἔπασθαι τῷ
 λόγῳ προστάσσοντι ἀπέχεσθαι τῶν αἰσχυρῶν ἡδονῶν, καὶ ἰσχυρῶς ἡττάται 10
 20 ὑπ' αὐτῶν, λοιπὸν ὁ ἐγκρατὴς σώφρων οὐκ ἔστιν. ὁ γὰρ σώφρων οὐδ'
 ὅλως ἔχει αἰσχυρὰς ἡδονὰς ἐπηρεαζούσας αὐτόν, ἀλλὰ τοῦ λόγου προστάσ-
 στοντος δεῖν ἀπέχεσθαι τῶν αἰσχυρῶν ἡδονῶν, εὐθὺς ἔχει τὴν ἐπιθυμίαν
 ἐπακολουθοῦσαν αὐτῷ καὶ μένει ἡρεμῶν. οὐ γὰρ τοῦ σώφρονός ἐστὶ τὸ
 ἄγεσθαι ἢ τὸ πολεμεῖσθαι ὑπὸ αἰσχυρῶν ἡδονῶν καὶ ἰσχυρῶν, οὐδὲ τὸ φαύ-
 25 λας ἔχειν ἐπιθυμίας τοῦ σώφρονός ἐστιν. ἀγαθῶν γὰρ ὁ σώφρων ἐφίεται. 15
 ἀλλὰ μὴν δεῖ γε, ἥτοι ἀλλὰ μὴν εἰ ὁ ἐγκρατὴς καὶ ὁ σώφρων ταῦτόν
 ἐστὶν, ἔδει καὶ τὸν σώφρονα φαύλας καὶ ἰσχυρὰς ἡδονὰς ἔχειν, ἐπηρεα-
 ζούσας αὐτόν παραπλησίως τῷ ἐγκρατεῖ. ἐπεὶ δὲ οὐκ ἔχει φαύλας ἡδο-
 νὰς, ἕτερος ἄρα ὁ σώφρων τοῦ ἐγκρατοῦς ἐστὶν, ὁ οὖν ἐγκρατὴς ἔχει τὸν
 30 λόγον ἀντιτείνοντα καὶ διΐσχυριζόμενον μὴ ἐπακολουθεῖν τῇ ἐπιθυμίᾳ.

Μέλλει οὖν ἐνταῦθα δεῖξαι ὅτι ἡ ἐγκράτεια ἔχει ὑποκείμενα τὰς φαύ- 30
 λας ἐπιθυμίας καὶ ἰσχυράς, καὶ φησιν ὅτι εἰ τοῦ ἐγκρατοῦς ἐπιθυμίαι
 ἀγαθαὶ εἰσι, λοιπὸν ἡ ἕξις, ἥτοι ὁ λόγος ὁ κωλύων μὴ ἀκολουθεῖν τῇ
 ἐπιθυμίᾳ, φαύλη ἐστὶ καὶ λοιπὸν ἄρα πᾶσα ἐγκράτεια σπουδαία ἐστίν,
 35 ἥτοι ἀγαθή. ἀλλ' ἡ μὲν ἐγκράτεια, ἥ ἔχει τὸν λόγον κωλύοντα μὴ ἔπε-
 σθαι ταῖς αἰσχυραῖς ἐπιθυμίαις, ἐστὶ χρηστή, ἥ δὲ ἔχει τὸν λόγον κωλύ-
 οντα ἔπασθαι ταῖς αἰσχυραῖς ἐπιθυμίαις, φαύλη ἐστίν. εἰ δ' ἀσθενεῖς
 εἰσιν αἱ ἐπιθυμίαι καὶ ἀνίσχυροι, μὴ κακαὶ δέ, οὐκ ἔστι τι σεμνόν, εἰ ἔχει 35
 τὸν λόγον μὴ ἐπακολουθοῦντα τῇ ἐπιθυμίᾳ ὁ ἐγκρατὴς, ἀλλὰ κρατεῖ τῆς
 40 ἐπιθυμίας. τότε γὰρ ἦν σεμνόν, ὅτε μεγάλων οὐσῶν τῶν ἐπιθυμιῶν καὶ
 ἀγαθῶν, ἐκράτει αὐτῶν, εἰ δὲ φαῦλαί εἰσιν αἱ ἐπιθυμίαι, ἀσθενεῖς δὲ καὶ

1 κακία B: κακόν a

14 ὡς εἵπομεν] Z 13 p. 1145^a1

18 ἐπιθυμίας ἔχει B: ἔχει

ἐπιθυμίας a

29 ἕτερος ἄρα omiserat B, mox ἕτερος tantum insertum

οὖν B: γοῦν a

μικραί, οὐδὲν μέγα ἐστίν, εἰ τούτων κρατεῖ ὁ ἐγκρατής, μικρῶν οὐσῶν 119^v
 καὶ οὐδαμινῶν. λείπεται οὖν περὶ μεγάλας καὶ ἰσχυράς ἐπιθυμίας καὶ
 φαύλας τὴν ἐγκράτειαν καταγίνεσθαι, καὶ διὰ τοῦτο καὶ ὁ ἐγκρατής θαυ- 40
 μάζεται, ὡς μεγάλων ἐπιθυμιῶν καὶ ἰσχυρῶν κρατῶν. εἶπεν ὁπισθεν, ὅτι
 5 ὁ ἐγκρατής ἐμμενετικός ἐστι δόξης τῆς οἰκείας καὶ φησὶ νῦν, ὅτι εἰ ὁ
 ἐγκρατής πάσῃ δόξῃ ὀφείλει ἐμμένειν, λοιπὸν ἐστίν ὁ ἐγκρατής φαῦλος,
 εἰ καὶ τῇ ψευδεῖ, ἥτοι τῇ κακῇ, δόξῃ ἐμμένει. εἰ γὰρ ὁ ἐγκρατής
 φαύλην ἔχει δόξαν, ἥτοι ὅτι καλὸν ἐστὶ τὸ μοιχεύειν, καὶ ἐπιμένει πάλιν
 τῇ δόξῃ, λοιπὸν φαύλη ἐστὶν ἡ ἐγκράτεια. ὥστε ὁ ἐγκρατής οὐ πάσῃ
 10 δόξῃ ἐστὶν ἐμμενετικός ἀλλὰ τῇ ἀγαθῇ δόξῃ. καὶ πάλιν εἶπεν ὁπισθεν, 45
 ὅτι εἰ ὁ ἀκρατής ἐκστατικός πάσης δόξης, καὶ φησὶν ἔνστασιν φέρων,
 ὅτι εἰ πάσης δόξης ἐκστατική ἐστὶν ἡ ἀκρασία, ἔστι καὶ τις ἀκρασία
 ἀγαθή. εἰ γὰρ τις ἔχει δόξαν φαύλην, οἷον εἰ ὅτι καλὸν ἐστὶ τὸ μοιχεύ-
 ειν δοξάζων, καὶ ἐκστῇ τῆς τοιαύτης δόξης καὶ οὐ πράττει τὴν μοιχείαν,
 15 ἡ τοιαύτη ἀκρασία ἐστὶν ἀγαθή. τοῦτο δὲ ἄτοπον. ἡ γὰρ ἀκρασία κακία
 ἐστίν, ὥστε οὐ πάσης δόξης ἐκστατική ἡ ἀκρασία, ἀλλὰ τῆς ἀγαθῆς. εἰ
 γὰρ ἔχω δόξαν, ὅτι κακὸν τὸ μοιχεύειν, καὶ ἐκστὰς τῆς τοιαύτης δόξης
 πράττω τὴν μοιχείαν, τότε ἀκρατής κληθήσομαι, [καὶ ὁ Νεοπτόλεμος πει- 50
 σθεὶς παρὰ τοῦ Ὀδυσσέως, δόξαν εἶχεν ἀπατῆσαι τὸν Φιλοκτήτην, εἰδ'
 20 ὕστερον ἐκστὰς τῆς τοιαύτης δόξης καὶ οὐκ ἐμμένοντας οἷς ὑπὸ τοῦ Ὀδυσ-
 σέως ἐπείσθη μὴ φέρων ψεύσασθαι, ἐπαινετός ἐστίν.] ἔτι ὁ σοφιστικός
 λόγος, ἥτοι ὁ σοφιστεύων, γίνεται ψευδόμενος ἀπορία. οἱ γὰρ σοφι-
 σταὶ βουλόμενοι ἐλέγχειν τὸν ἐρωτώμενον ἐρωτῶσιν αὐτόν, ὁμολογοῦντα,
 ὅτι ἐστὶν αὐτῷ δόξα, ὅτι ὁ λίθος οὐχ ὄρα, καὶ ἐρωτῶσιν· ἄρα δὲ ὄρα
 25 τοῦτο ὄρα, τοῦ δὲ | εἰπόντος· ναί, ἐπάγουσιν, ἀλλὰ μὴν τὸν λίθον 120^r
 ὄρα, ὁ λίθος ἄρα ὄρα. ὁ τοιοῦτος οὖν συλλογισμὸς ἀπορία, οὐ φα-
 νερά καὶ δεινή, καὶ ὅταν ἐπιτύχωσι καὶ μᾶλλον πείσωσι τὸν ἐρωτώμενον
 ὁμολογῆσαι, ὅτι ὁ λίθος ὄρα. ἀπορία γὰρ ἐστὶν ὅταν ἡ διάνοια οὐ βού-
 ληται ἐμμένειν τῷ συμπεράσματι, ᾧ συγκατέθετο, οἷον ὅτι ὁ λίθος ὄρα,
 30 μὴ ἀρεσκόμενος αὐτῷ, προΐεναι δὲ ἀδύνατον διὰ τὸ μὴ δύνασθαι λῦσαι 5
 τὸν λόγον, ἥτοι τὸ σόφισμα. εἰ οὖν ἡ ἐγκράτειά ἐστὶ πάσῃ δόξῃ ἐμμε-
 νετική, ἡ δὲ ἀκρασία πάσης δόξης ἐκστατική, ἐπὶ τῶν σοφιστικῶν συλλο-
 γισμῶν εὐρεθήσεται ἡ μὲν ἐγκράτεια φαύλη (εἵπερ μὴ αἰρεῖται ὁ ὁμολο-
 γήσας, ὅτι ὁ λίθος ὄρα, ἐμμένειν τῇ τοιαύτῃ δόξῃ), ἡ δὲ ἀκρασία ἀγαθή.
 35 εἰ γὰρ ἐκστῇ τῆς τοιαύτης δόξης, ἥτοι τοῦ δοξάζειν, ὅτι ὁ λίθος ὄρα,
 ἀγαθὸν ἐστὶ. συμβαίνει δὲ ἐκ τούτου τοῦ λόγου, ὅτι ἡ ἀκρασία ἐστὶν
 ἐκστατική πάσης δόξης τὸ τὴν ἀφροσύνην συνέρχεσθαι τῇ ἀκρασίᾳ καὶ
 ἀπογεννᾶν ἀρετήν. εἰ γὰρ ἔστι τις ἄφρων καὶ ἀκρατής, ἥ μὲν ἄφρων, 10
 δοξάζει τὸ ἀγαθὸν κακόν, ἥτοι ὅτι τὸ μοιχεύειν ἐστὶ κακόν, ἥ δὲ

11 ἀκρατής B: ἐγκρατής a καὶ φησὶν post φέρων repetit B: om. a 14 πράττει nolui
 corrigere 19 et 21 ὀδυσσέως-Ba 24. 25 ὄρα τις τοῦτο B: ὄρα τοῦτο a 25 δὲ
 B: δὴ a ἐπάγουσιν B: ἐπάγει a post λίθον supra lin. add. τις B: om. a
 28. 29 βούληται B: βούλεται a 30 ἀδύνατον B: ἀδυνατεῖ a 37 τὸ B: τῷ a

ἀκρατής, ἐξίσταται τῆς τοιαύτης δόξης, ἥτοι τοῦ δοξάζειν, ὅτι τὸ μοι- 120^r
χεύειν ἐστὶ κακόν, ὑπολαμβάνει δὲ ἀγαθὸν αὐτὸ καὶ πράττει τὸ ἀγα-
θόν, τὸ δὲ πράττειν τὸ ἀγαθὸν ἀρετὴ ἐστίν. ἥ γὰρ ἀκρατής, τὰ ἐναν-
τία πράττει ὧν ὑπολαμβάνει, ὡς δὲ ἄφρων δοξάζει ὅτι τὸ ἀγα-
5 θόν, ἥτοι τὸ μοιχεύειν, ἐστὶ κακόν. ὥστε τὰ ἀγαθὰ πράξει διὰ τὴν
ἀκρασίαν, καὶ οὐ τὰ κακά.

Ἐνταῦθα μέλλει διδάξαι, ὅτι ὁ ἀκόλαστος τιμιώτερός ἐστι τοῦ ἀκρα-
τοῦς. φησὶ γάρ, ὅτι ὁ ἀκόλαστος μὴ ἔχων τὸν λόγον ἐρρωμένον, ἥτοι μὴ
γινώσκων ὅτι κακόν ἐστὶ τὸ πορνεύειν, πράττει αὐτό, ἂν δὲ παρ' ἐτέρου
10 ἀκούσῃ, ὅτι τοῦτο κακόν ἐστίν, ἐκφεύγει αὐτό, ὁ δὲ ἀκρατής εἰ γινώ-
σκων, ὅτι τὸ πορνεύειν κακόν ἐστίν, οὐκ ἐκφεύγει αὐτό, πῶς ἂν παρ' 25
ἐτέρου ἀκούσας τοῦτο κακὸν εἶναι, ἐκφεύγει αὐτό; ὥστε λοιπὸν τιμιώ-
τερός ἐστίν ὁ ἀκόλαστος τοῦ ἀκρατοῦς. ἔτι ὁ ἀκόλαστος πράττων τὰ
ἡδέα, ἥτοι τὸ πορνεύειν, καὶ προαιρούμενος ἐν τῷ πεπεισθαι, ἥτοι
15 πειθόμενος, καὶ οἰόμενος τὸ πορνεύειν ἀγαθὸν εἶναι, ἅτε μὴ ἔχων τὸν λό-
γον ἐρρωμένον, βελτίων δόξειε τοῦ ἀκρατοῦς, τοῦ πράττοντος τὸ ἀγαθόν,
ἥτοι τὸ μὴ πορνεύειν διὰ τὸν λογισμόν, ἥτοι διὰ τὸ ἔχειν τὸν λόγον
παρεφθαρμένον. ὁ γὰρ ἀκρατής τὸν λόγον ἔχει ἐρρωμένον, ἀλλὰ δι' 30
ἀκρασίαν. ὁ γὰρ ἀκόλαστος εὐιατώτερός ἐστι διὰ τὸ δύνασθαι παραπει-
20 σθῆναι καὶ φυγεῖν τὸ πορνεύειν, εἰ παρ' ἐτέρου ἀκούσει, ὅτι τὸ πορνεύειν
κακόν ἐστίν. ὁ δ' ἀκρατής ἔνοχος τῇ παροιμίᾳ φαίνεται, ὅτι ὅταν
τὸ ὕδωρ πνίγη καὶ βλάβη, τί ἕτερον δεῖ πίνειν; λέγεται αὕτη ἡ παροι-
μία ἐπὶ τῶν ἀνθρώπων τῶν βλαπτομένων ἀφ' ὧν οἴονται ὠφελῆσθαι.
εἰ γὰρ ἀπὸ τῶν δυναμένων ὠφελεῖν, ἥτοι εἰ ἀπὸ τῶν ὠφελίμων πραγμά-
25 των, βλάπτονται, τί ἂν οὗτοι πάθωσιν ὑπὸ τῶν μὴ δυναμένων ὠφελεῖν 35
πραγμάτων ἀλλὰ βλάπτειν; εἰ οὖν ὁ ἀκρατής ἔχων τὸν λόγον ἐρρωμένον
καὶ γινώσκων, ὅτι τὸ πορνεύειν κακόν ἐστίν, οὐκ ὠφελεῖται, πῶς ἂν ὠφε-
ληθῇ, εἰ παρ' ἐτέρων ἀκούσει τόδε κακὸν εἶναι, καὶ ἐάσει αὐτό; εἰ γὰρ
ὁ ἀκρατής μὴ ἐπέπειστο, ἥτοι οὐκ ἐγίνωσκεν, ὅτι ἃ πράττει, ἥτοι
30 ὅτι τὸ πορνεύειν κακόν ἐστὶ ὃ πράττει, τάχα ἂν μεταπεισθεὶς τῷ παρ'
ἐτέρου ἀκούσαι, ὅτι τοῦτο κακόν ἐστίν, ἐπαύσατο τοῦ πορνεύειν, νῦν δὲ
καὶ πεπεισμένος, ἥτοι γινώσκων κακὸν εἶναι τὸ πορνεύειν, οὐδὲν ἥττον
πράττει ἕτερον, ἀλλ' αὐτό. πρὸς τὸ ἄνω ῥηθέν ἐστὶ τοῦτο, ἄτοπον δέ 40
ἐστὶ τὸ ἐκ δύο κακιῶν ἀρετὴν ἀπογεννᾶσθαι, ἢ μᾶλλον εἰπεῖν ἀδύνατον.
35 οὐδὲ γὰρ ἐκ δειλίας καὶ θρασύτητος ἀρετὴ τις ἀπογεννηθῇ. εἶπεν ὀπισθεν,
ὅτι λέγεται καὶ ἀκρατής θυμοῦ καὶ ἀκρατής ἐπιθυμίας καὶ ἀκρατής τιμῆς.
φησὶν οὖν νῦν ὅτι εἰ περὶ πάντα, ἥτοι τὸν θυμὸν καὶ τὴν τιμὴν καὶ
τὸ κέρδος καὶ ἀπλῶς περὶ πάντα ἡ ἐγκράτεια καὶ ἡ ἀκρασία καταγίνεται,
ὁ ἀπλῶς, ἥτοι ὁ κυρίως, ἀκρατής τίς ἐστίν; οὐδεὶς γὰρ ἔχει πάσας
40 τὰς ἀκρασίας ἀλλ' ὁ μὲν ἐστὶν ἀκρατής θυμοῦ, ὁ δὲ ἀκρατής τιμῆς, ὁ δὲ 45

12 ἐκφεύγει a: ἐκφύγη a

15 τὸ B: τοῦ a

22 βλάβη B: βλάπτει a

23 ἀφ' B: ὑφ' a

28 ἐάσει a: ἐάση B

34 κακιῶν B: κακῶν a

37 ὅτι B:

ἔτι a (cum Arist.)

εἰ a et Aristoteles: om. B

ἀκρατῆς φιλοχρηματίας. εἰ οὖν ὁ μὲν ἔχει τήνδε τὴν ἀκρασίαν, ἥτοι 120^τ
τοῦ θυμοῦ, ὁ δὲ τήνδε, καὶ οὐδεὶς ἔχει πάσας, λοιπὸν ὁ κυρίως ἀκρα-
τῆς τίς ἐστι; λέγομεν γὰρ ὅτι εἰσὶ τινες ἀπλῶς, ἥτοι κυρίως, ἀκρατεῖς.

Πρῶτον δὲ σκεπτέον πότερον οἱ ἀκρατεῖς εἰδότες, ὅτι τὸ πορνεύειν 54
5 κακόν, πορνεύουσιν ἢ μὴ εἰδότες. καὶ | ἐὰν εἰδότες πορνεύωσι, πῶς 120^ν
εἰδότες, ἐπιστήμην ἔχοντες ἢ δόξαν, εἰδότες εἰσὶν. εἰπὼν τὰς δόξας
τῶν παλαιῶν νῦν προανακρούεται τί μέλλει ζητῆσαι. μέλλει οὖν ζητῆσαι
περὶ ποῖα ὑποκείμενα καταγίνεται ὁ ἐγκρατῆς καὶ ἀκρατῆς, ἥτοι περὶ
πᾶσαν ἡδονὴν καὶ λύπην καταγίνεται ὁ ἐγκρατῆς καὶ ὁ ἀκρατῆς ἢ
10 περὶ τινὰς ὁρισμένας. τῶν γὰρ ἡδέων τὰ μὲν φύσει εἰσὶ καθ' αὐτὰ αἰ-
ρετά, ὡς τιμὴ νίκη, τὰ δὲ εἰσὶν ἡδέα θέσει. εἰπὼν ὅπισθεν ὅτι δοξά- 5
ζουσί τινες, ὡς ὁ ἐγκρατῆς καὶ ὁ καρτερικός ἐστὶν ὁ αὐτός, νῦν ζητῆσαι
λέγει, εἰ αὐτός ἐστιν ἢ ἕτερος. ὁμοίως δὲ καὶ ἄλλα τινὰ μέλλομεν ζη-
τῆσαι συγγενῇ συμβαλλόμενα εἰς ταύτην τὴν διδασκαλίαν. πᾶν τὸ διαφέ-
15 ρον τινὸς ἢ κατὰ τὰ ὑποκείμενα διαφέρει ἢ κατὰ τὸν τρόπον ἢ καὶ κατ'
ἄμφω, ἥτοι καὶ κατὰ τὰ ὑποκείμενα καὶ κατὰ τὸν τρόπον, οἷον ἡ σωφρο-
σύνη διαφέρει τῆς ἀνδρείας καὶ κατὰ τὰ ὑποκείμενα (ἡ μὲν γὰρ περὶ
ἡδονὰς καὶ λύπας καταγίνεται, ἡ δὲ περὶ θάρρη) καὶ κατὰ τὸν τρόπον (ἡ 10
μὲν γὰρ ἡδεταὶ οἷς δεῖ, ἡ δὲ θαρρεῖ οἷς δεῖ). πρῶτον θεωρήσωμεν, εἰ ὁ
20 ἐγκρατῆς καὶ ὁ ἀκρατῆς διαφορὰν ἔχοντές εἰσιν, ἥτοι διαφέρουσιν ἐν τῷ
περὶ ᾧ, ἥτοι τὰ ὑποκείμενα καὶ περὶ ἄλλα μὲν ὑποκείμενα καταγίνεται ὁ
ἐγκρατῆς, περὶ ἄλλα δὲ ὁ ἀκρατῆς, ἢ τῷ πῶς, ἥτοι κατὰ τὸν τρόπον δια-
φέρουσι, κατὰ δὲ τὰ ὑποκείμενα οὐ, ἥτοι πότερον ὁ ἀκρατῆς διαφέρει τοῦ
ἐγκρατοῦς τῷ περὶ ταῦτ' ὑποκείμενα εἶναι ὁ ἀκρατῆς, τοῦ ἐγκρατοῦς
25 περὶ ἕτερα ὄντος, ἥτοι διαφέρουσι κατὰ τὰ ὑποκείμενα ἢ οὐ διαφέρουσι 15
κατὰ τὰ ὑποκείμενα, ἀλλὰ τῷ ὡς, ἥτοι κατὰ τὸν τρόπον, ἢ οὐ κατὰ τὸν
τρόπον διαφέρει ὁ ἐγκρατῆς τοῦ ἀκρατοῦς. ἐστὶ δὲ τὸ ἀληθές, ὅτι κατὰ
τὰ ὑποκείμενα οὐ διαφέρουσι. καὶ ὁ ἐγκρατῆς γὰρ καὶ ὁ ἀκρατῆς περὶ
τὰ αὐτὰ ὑποκείμενα καταγίνονται, ἥτοι περὶ τὰ ἀφροδίσια, ἥτοι περὶ τὰς
30 ἐν ἀφῇ ἡδονάς, κατὰ δὲ τὸν τρόπον διαφέρουσιν. ὁ γὰρ ἐγκρατῆς κρατεῖ 20
τῶν ἀφροδισίων, ἥτοι τῶν αἰσχυρῶν ἡδονῶν, καὶ νικᾷ, ὁ δὲ ἀκρατῆς
ἡττᾶται.

Ἔτι μέλλομεν ζητῆσαι καὶ εἰ περὶ ᾧ πάντα, ἥτοι τὸν θυμὸν καὶ
τὴν τιμὴν καὶ τὴν νίκην καταγίνεται καὶ ὁ ἐγκρατῆς καὶ ὁ ἀκρατῆς ἢ οὐ
35 περὶ ᾧ πάντα καταγίνεται. ἔλεγε γὰρ ὅπισθεν, ὅτι ἐστὶν ἀκρατῆς θυμοῦ
καὶ τιμῆς καὶ κέρδους. λύει οὖν τὸ ἄπορον, ὅτι οὐ περὶ πάντα, ἥτοι καὶ
τὴν τιμὴν καὶ τὸ κέρδος καταγίνεται ὁ κυρίως ἀκρατῆς ἀλλὰ περὶ τὰ
ἀφροδίσια καταγίνεται ὁ κυρίως ἀκρατῆς, περὶ ᾧ καταγίνεται καὶ ὁ ἀκό- 30
λαστος. οὔτε ἐν τῷ πρὸς τοῦτο ἀπλῶς ἔχειν, ἥτοι οὔτε κατὰ τὸν

3 τίς B: τί a 5 πορνεύωσι B: πόρνευουσι a 9 καὶ λύπην καὶ λύπην B: ἢ λύ-
πην a 11 ὅπισθεν] c. 2 p. 1145^b14 26 ὡς B et Aristoteles: πῶς a 26. 27 ἢ
οὐ—κατὰ τὸν τρόπον a: om. B 33 ᾧ πάντα Ba et Arist. codd. K^b M^b: πάντ' Arist.
vulg. 35 ὅπισθεν] c. 2 p. 1145^b19 39 τοῦτο Ba: ταῦτα Aristoteles

τρόπον κοινωνοῦσιν. ἐπεὶ γὰρ περὶ τὰ αὐτὰ ὑποκείμενα καταγίνεται ἡ 120^v
ἀκρασία καὶ ἡ ἀκολασία, εἰ καὶ κατὰ τὸν τρόπον ἐκκινῶνουν, ταῦτ' ἂν ᾔην
ἡ ἀκρασία τῇ ἀκολασίᾳ, ἀλλὰ διαφέρει ἡ ἀκρασία τῆς ἀκολασίας ἐν τῷ
ὧδὲ ἔχειν περὶ τὰ ὑποκείμενα, ἥτοι κατὰ τὸν τρόπον. ὁ μὲν γὰρ ἀκρα-
5 τῆς γινώσκων, ὅτι κακαὶ εἰσιν αἱ αἰσχυραὶ ἐπιθυμίαι, ἡττᾶται ὑπ' αὐτῶν,
ὁ δὲ ἀκόλαστος οὐδ' ὅλως γινώσκει, εἰ κακαὶ εἰσιν αἱ αἰσχυραὶ ἐπιθυμίαι 35
ἀλλ' ὡς ἀγαθὰς αὐτὰς οἶεται. ὁρᾷς ὅπως κατὰ τὸν τρόπον διαφέρουσιν
ὁ ἀκρατὴς καὶ ὁ ἀκόλαστος· ὁ μὲν γὰρ ἔχει τὸν λόγον ἐρρωμένον, ἥτοι
ὁ ἀκρατὴς, ὁ δὲ ἀκόλαστος ἔχει τὸν λόγον διεφθαρμένον. ὁ μὲν γὰρ
10 ἀκόλαστος ἄγεται καὶ ἡττᾶται ὑπὸ τῶν αἰσχυρῶν ἡδονῶν προαιρού-
μενος καὶ οἰόμενος αὐτὰς εἶναι ἀγαθόν, καὶ νομίζων ἀεὶ δεῖν
ὡς ἀγαθὸν τὸ παρὸν ἡδύ διώκειν, ἥτοι ἐπιζητεῖν, ὁ δὲ ἀκρατὴς
οὐκ οἶεται εἶναι τὸ πορνεύειν ἀγαθὸν ἀλλὰ κακόν, διώκει δὲ αὐτό, 40
ἥτοι ἐπιζητεῖ ἄκων καὶ ἀπροαιρέτως ὑπὸ τῆς αἰσχυρᾶς ἐπιθυμίας
15 ἡττώμενος.

Ἵπισθεν εἶπεν ὅτι ὁ ἀκρατὴς οὐκ ἐπιστήμην ἔχει ἀλλὰ δόξαν. εἰ 45
γὰρ εἶχεν ἐπιστήμην, οὐκ ἂν παρέσφηλεν· ἡ γὰρ ἐπιστήμη ἄπταιστός
ἐστίν. ἐπεὶ δὲ παρασφάλλει ἡττώμενος ὑπὸ τῆς ἐπιθυμίας, λοιπὸν ἔχει
δόξαν. ἡ γὰρ δόξα πταιστή ἐστὶ καὶ ἀβέβαιος. φησὶν οὖν πρὸς τοῦτο,
20 ὅτι καὶ λέγωμεν, ὅτι ὁ ἀκρατὴς δόξαν ἔχει καθ' ἣν ἀκρατεύεται, καὶ
οὐχὶ ἐπιστήμην, οὐδὲν διαφέρει, ταῦτόν γάρ ἐστιν. εἰ μὲν γὰρ πᾶσα
δόξα ᾔην πταιστή καὶ ἀβέβαιος, οὐ καλῶς ἂν ἔλεγον ὅτι δόξαν ἔχει ὁ ἀκρα-
τὴς, καὶ οὐκ ἐπιστήμην. ἐπεὶ δὲ ἐστὶ δόξα ἄπταιστος καὶ βεβαία οὐδὲν 50
ἡττον τῆς ἐπιστήμης, λοιπὸν οὐ καλῶς λέγουσιν. εἴτε γὰρ δόξαν λέγουσιν
25 ἔχειν τὸν ἀκρατὴ εἴτε ἐπιστήμην, οὐδὲν διαφέρει, ἐπεὶ ἐστὶ καὶ δόξα
ἄπταιστος οὐδὲν ἡττον τῆς ἐπιστήμης. τινὲς γὰρ τῶν δοξαζόντων οὐ
διστάζουσι καὶ ἀμφιβάλλουσιν οἷς δοξάζουσιν, ἀλλ' οἷονται ἀκριβῶς
εἰδέναι, ὡς ὁ Δημόκριτος ἐδόξαζεν, ὅτι τὰ σώματα ἐκ τῶν ἀτόμων
εἰσὶ, καὶ ἀκριβῶς δοξάζειν ἔλεγεν. εἰ οὖν οἱ δοξάζοντες διὰ τὸ ἡρέμα
30 πιστεύειν, ἥτοι διὰ τὸ ἔχειν δόξαν ἀσθενῆ | καὶ ἀμυδρὰν πίστιν περὶ 121^r
τοῦ πράγματος πράττουσι παρὰ τὴν ὑπόληψιν, ἥτοι δόξαν, τουτέστι
πταίουσιν καὶ παρασφάλλουσιν μᾶλλον ἢ οἱ ἐπιστήμονες· ἀλλ' οὐ διὰ
τοῦτο διαφέρει δόξα καὶ ἐπιστήμη, ἐπεὶ ἐστὶ καὶ δόξα ἄπταιστος.
ἐνιοὶ γὰρ πιστεύουσιν οἷς δοξάζουσιν οὐδὲν ἡττον παρὰ ἑτεροὶ, 5
35 ἥτοι οἱ ἐπιστήμην ἔχοντες πιστεύουσιν, οἷς ἐπίστανται. δηλοῖ δὲ καὶ
Ἡράκλειτος, ὅτι ἐστὶ βέβαιος καὶ ἰσχυρὰ δόξα καὶ οὐ πᾶσα δόξα ἐστὶν
ἀσθενής. ἐκεῖνος γὰρ δοξάζων, ὅτι κίνησις οὐκ ἐστίν, ἔλεγεν ὅτι ἀκριβῶς
οἶδα, δείξας ὅτι καὶ δόξαν ἔχειν λέγωσι τὸν ἀκρατὴ καὶ ἐπιστήμην, τῷ
αὐτῷ ἀτοπήματι ἐμπίπτουσι.

16 Ἵπισθεν] c. 3 p. 1145^b35

18 παρασφάλλει B: παρασφάλλη a

22 οὐ καλῶς a:

τοῦ καλοῦ mox rubro nescio quid correctum B

32 ἢ οἱ ἐπιστήμονες B: τῶν ἐπιστα-

μενων, πόσω μᾶλλον οἱ ἐπιστήμονες πράττουσιν. οὐ γὰρ πταίουσιν μᾶλλον οἱ ἐπιστήμονες a

36 βέβαιος B: βεβαία a

38 οἶδα B: οἶδε a

Λύει τὸ πῶς οἶδε ὁ ἀκρατὴς διὰ τεσσάρων ἐπιχειρημάτων. φησὶ 121^r
 οὖν, ὅτι τὸ ἐπίστασθαι δύο σημαίνει· λέγεται γὰρ καὶ ἐπιστήμων ὁ ἔχων
 τὴν ἕξιν καὶ τὴν ἐπιστήμην, μὴ χρώμενος δὲ τῇ ἐπιστήμῃ, ἥτοι μὴ
 ἐνεργῶν δὲ κατὰ τὴν ἐπιστήμην· λέγεται καὶ ἐπιστήμων ὁ ἔχων τὴν ἕξιν
 5 τῆς γεωμετρίας καὶ τὴν ἐπιστήμην καὶ χρώμενος ταύτῃ, ἥτοι ἐνεργῶν
 κατὰ τὴν οἰκείαν ἐπιστήμην. διαφέρει οὖν τὸ πταῖσαί τινα ἐπιστήμονα, 15
 ἔχοντα μὲν τὴν ἐπιστήμην μὴ θεωροῦντα δέ, ἥτοι μὴ ἐνεργοῦντα δὲ
 κατὰ τὴν ἐπιστήμην, καὶ τὸ πταῖσαι τὸν ἐπιστήμονα, ἔχοντα μὲν τὴν ἐπι-
 στήμην καὶ θεωροῦντα, ἥτοι καὶ ἐνεργοῦντα κατὰ τὴν ἐπιστήμην, καὶ
 10 τὸ πράττειν αὐτὸν ἐν τῷ ἐνεργεῖν ἃ μὴ δεῖ ποιεῖν τοῦ καὶ ἔχοντα τὴν
 ἐπιστήμην καὶ θεωροῦντα, ἥτοι ἐνεργοῦντα. τοῦτο γὰρ ἐστὶ δεινὸν
 καὶ ἄτοπον, τὸ ἐάν τις ἔχων τὴν ἐπιστήμην καὶ ἐνεργῶν περὶ αὐτὴν
 παρασφάλῃ, ἀλλ' οὐκ ἐστὶ ἄτοπον οὐδὲ δεινόν, ἐάν τις παρασφάλῃ, ἔχων 20
 μὲν τὴν ἐπιστήμην μὴ θεωρῶν δέ, ἥτοι μὴ ἐνεργῶν δέ, οἷον εἴ τις τῆς
 15 γραμματικῆς μὲν ἔχει τὴν ἐπιστήμην, οὐκ ἐνεργεῖ δὲ περὶ αὐτήν, ἀλλ'
 ἕτερόν τι σκοπεῖ καὶ περὶ αὐτὸ τὸν νοῦν ἔχει, ἐρωτηθεὶς τὸ “ὁ Αἴας,
 τὸ ο”, καὶ εἶπῃ “μέγα”, οὐκ ἐστὶν ἄτοπον, ἀλλ' ἄτοπον, εἴ τίς ἐστὶ γραμμα-
 τικὸς καὶ ἐνεργῶν ὡς γραμματικὸς πταίσει. καὶ ὁ ἀκρατὴς ἔχει μὲν τὴν
 ἐπιστήμην, ὅτι κακὸν ἐστὶ τὸ πορνεύειν, οὐκ ἐνεργεῖ δὲ περὶ αὐτήν, ὥστε
 20 ἀπέχεσθαι τούτου, καὶ εἰ ἐπιστήμην ἔχει μὲν οὐκ ἐνεργεῖ δέ, οὐδὲν ἐστὶν 25
 ἄτοπον εἰ παρασυρεῖς ὑπὸ τῆς ἐπιθυμίας πορνεύσει.

Ἔτερον ἐπιχείρημα ὅτι δύο τρόποι εἰσὶ τῶν προτάσεων. τῶν γὰρ
 προτάσεων ἡ μὲν ἐστὶ καθόλου, ἡ δὲ μερική. εἴ τις μὲν οὖν γινώσκει τὴν
 καθόλου πρότασιν, καὶ τὴν μερικήν ἐξ ἀνάγκης δυνάμει γινώσκει ἢ ἐνε-
 25 ρείᾳ. ἡ γὰρ μερική πρότασις ὑπὸ τῆς καθόλου προτάσεως περιέχεται.
 οὐδὲν οὖν κωλύει πράττειν παρὰ τὴν ἐπιστήμην, ἥτοι παρασφάλλειν 35
 καὶ πταίειν τὸν ἔχοντα μὲν ἀμφοτέρας τὰς προτάσεις, καὶ τὴν καθόλου
 καὶ τὴν μερικήν, καὶ χρώμενον μὲν τῇ καθόλου, ἥτοι ἐνεργοῦντα περὶ
 τὴν καθόλου καὶ ταύτην γινώσκοντα ἐνεργείᾳ, ἀλλὰ μὴ χρώμενον τῇ μερι-
 30 κῇ, ἥτοι μὴ ἐνεργοῦντα περὶ τὰ μερικά, ἀλλὰ δυνάμει ταύτην γινώσκοντα.
 τὰ γὰρ καθ' ἕκαστα πρακτὰ εἰσιν, ἥτοι περὶ τὰ μερικά πᾶς ἐνεργεῖ, οὐ
 περὶ τὰ καθόλου, καὶ ἐπεὶ περὶ τὰ μερικά ἐνεργεῖ, διὰ τοῦτο καὶ παρα- 40
 σφάλλει τὴν μερικήν πρότασιν ἀγνοῶν. εἰ γὰρ γινώσκει μὲν καθόλου, ὅτι
 πᾶς ἐλλέβορος θανατηφόρος ἐστὶ καὶ καθαίρει, ἀγνοεῖ δὲ τὸ μερικόν, ὅτι
 35 τόδε ἐλλέβορός ἐστιν, εἴτα παρασφάλλει προσαγαγὼν τοῦτο ὡς φάρμακον,
 οὐδὲν ἄτοπον, ἀλλὰ τότε ἐστὶν ἄτοπον, ὅταν γινώσκων τὸ μερικόν, οἷον
 ὅτι τόδε ἐλλέβορός ἐστι καὶ προσφέρει τοῦτόν τι. διαφέρει δὲ καὶ τὸ
 καθόλου. τὸ μὲν γὰρ ἐστὶν ἐφ' ἑαυτοῦ, τὸ δὲ ἐπὶ τοῦ πράγματος.
 εἰ οὖν ἐφ' ἑαυτοῦ μὲν ἐστὶ τὸ καθόλου, τότε ἐξ ἀνάγκης γινώσκει καὶ

10 post ποιεῖν add. τὸν ἐπιστήμονα a: om. B τοῦ Arist.: τὸν Ba 16 τὸ] τοῦ
 coni. Diels 24 δυνάμει γινώσκει B: γινώσκει δυνάμει a 28 μὲν scripsi: μὴ Ba
 (μέντοι Aristoteles) 30 ταύτην B: ταύτας a 32 περὶ (alterum) B: om. a
 32. 33 παρασφάλλει a: παρασφαλείη B 35 τοῦτο B: τοῦτον a

τὴν μερικὴν. ἑαυτὸν γὰρ πάντως οὐδεὶς ἀγνοεῖ· οἷον ὅτι παντὶ ἀνθρώ- 121^r
 πῳ συμφέρει τὰ ξηρά, καθόλου πρότασις ἐστὶν ἐφ' ἑαυτοῦ, καὶ διὰ 45
 τοῦτο ἐξ ἀνάγκης γινώσκειν μέλλει καὶ τὴν μερικὴν, οἷον ὅτι ἐγὼ ξηρός
 εἰμι, καὶ διὰ τί ἐμοὶ συμφέρει τὰ ξηρά· ἢ οὗτος ξηρός ἐστίν, ἐπεὶ καὶ
 5 ἀνθρωπός ἐστι, καὶ διὰ τοῦτο συμφέρει αὐτῷ τὰ ξηρά. καὶ πάλιν ἑτέρα
 πρότασις καθόλου ἐφ' ἑαυτοῦ· ὅτι παντὶ ἀνθρώπῳ συμφέρει τὰ δίκαια
 πράττειν· ἐξ ἀνάγκης οὖν γινώσκειν μέλλει καὶ τὰ μερικά, ὅτι καὶ ἐγὼ
 ἀνθρωπός εἰμι· συμφέρει ἄρα καὶ ἐμοὶ καὶ τὰ δίκαια πράττειν. ὅταν δὲ 50
 ἐπὶ τοῦ πράγματος ἢ τὸ καθόλου, οἷον ὅτι πᾶν ξηρὸν τοιόνδε ἐστίν,
 10 ἦτοι ὠφέλιμον, οὐκ ἐξ ἀνάγκης μέλλει γινώσκειν τὸ μερικόν, ἢ τὸ ὅτι
 ξηρὸν τὸ τοιόνδε. παράδειγμα ἐστὶ τοῦ καθόλου τοῦ ἐπὶ τοῦ πράγματος·
 ὅτι πᾶν μὲν τὸ ξηρὸν τοιόνδε, ἦτοι ὠφέλιμόν ἐστι, γινώσκει, ἀλλὰ τὸ με-
 ρικόν, ὅτι τόδε τὸ ὁρώμενον τοιόνδε ἐστίν, ἦτοι ξηρόν, οὐκ ἐξ ἀνάγκης
 μέλλει γινώσκειν, ἀλλ' εἰ τόδε τὸ ὁρώμενόν ἐστι τοιόνδε, ἦτοι ξηρόν. ἢ
 15 οὐκ ἔχει, ἦτοι ἢ | οὐ γινώσκει, ἢ εἰ καὶ γινώσκει, ἀλλ' οὐκ ἐνεργεῖ 121^v
 περὶ αὐτό. ὁμοίως δὲ καὶ τὸ πᾶς ἐλλέβορος καθαίρει γινώσκει μὲν, ἀλλ'
 εἰ τόδε ἐλλέβορός ἐστιν, οὐκ ἐξ ἀνάγκης μέλλει γινώσκειν. τὸ πᾶς ἐλλέβο-
 ρος καθόλου· καθόλου ἐστὶν ἐπὶ τοῦ πράγματος. κατὰ τοὺς δύο οὖν
 τρόπους τῶν προτάσεων, ἦτοι τὴν καθόλου καὶ μερικὴν, διαφέρειν ἀμή-
 20 χανον ὅσον, ἦτοι κατὰ πολὺ, ὥστε δοκεῖν οὐδὲν ἄτοπον, οὕτως μὲν 5
 εἶναι, ἦτοι παρασφάλλειν καὶ πταίειν, εἰ τὸ καθόλου γινώσκει, τὸ δὲ με-
 ρικὸν ἀγνοεῖ. κατὰ γὰρ τὸ καθόλου οὐδεὶς ἀγνοεῖ, ἀλλὰ κατὰ τὰ μερικά,
 καὶ διὰ τοῦτο εἰ ἀγνοῶν τις τὴν μερικὴν πρότασιν παρασφάλλει, οὐδὲν
 ἄτοπον. θαυμαστὸν δὲ ἐστὶ καὶ παράξενον ἄλλως, ἦτοι εἰ γινώσκων
 25 τις καὶ τὸ καθόλου καὶ τὸ μερικόν παρασφάλλει. καὶ ὁ ἀκρατὴς οὐδὲν
 ἄτοπόν ἐστιν, εἰ γινώσκει μὲν τὸ καθόλου, ὅτι τὸ μοιχεύειν κακόν ἐστι,
 τὸ δὲ μερικόν ἀγνοῶν καὶ ὑπὸ τῆς ἐπιθυμίας ἡττώμενος, ὥς ἀγαθὸν οἷε- 10
 ται εἶναι τὸ μοιχεύειν, παραπταίει καὶ μοιχεύει.

Ἔτι ἕτερον ἐπιχείρημά τι ἴσον αὐτὸ μὲν ὃν τῷ πρώτῳ ἐπιχειρήματι, 20
 30 διαφέρει δέ, διότι ἐκεῖ μὲν εἶχε τὴν ἐπιστήμην, ἐκὼν δὲ οὐκ ἐνήργει,
 ἐνταῦθα δὲ ἔχει μὲν τὴν ἐπιστήμην, ἄκων δὲ οὐκ ἐνεργεῖ. ὑπὸ γὰρ τῆς
 μέθης ἢ τοῦ θυμοῦ κωλύεται ἐνεργῆσαι. ἔτι ὑπάρχει μὲν τοῖς ἀνθρώ-
 ποις τὸ ἔχειν τὴν ἐπιστήμην κατὰ ἄλλον τρόπον τῶν δύο ἐπιχειρημάτων
 τῶν νῦν ῥηθέντων. ἐν τῷ γὰρ ἔχειν μὲν τὴν ἐπιστήμην, μὴ χρῆ-
 35 σθαι δέ, ἦτοι μὴ ἐνεργεῖν δὲ κατ' αὐτὴν τῷ κωλύεσθαι, ὁρῶμεν τὴν
 ἕξιν διαφέρουσαν, ὥστε καὶ ἔχειν πως τὴν ἕξιν καὶ μὴ ἔχειν. οἷον ὁ 25
 καθεύδων, εἰ ἔστι γεωμέτρης, καὶ ἔχειν τὴν ἐπιστήμην ῥηθήσεται καὶ μὴ
 ἔχειν. ἢ μὲν γὰρ ἔχει τὴν ἕξιν, ῥηθήσεται ἐπιστήμων, ἦτοι ἔχων τὴν
 ἐπιστήμην, ἢ δὲ κωλύεται ὑπὸ τοῦ ὕπνου, ὥστε ἐνεργεῖν κατὰ τὴν ἐπι-
 40 στήμην, οὐκ ἐπιστήμων ῥηθήσεται μηδὲ ἔχειν ἐπιστήμην. ὁμοίως δὲ καὶ

1 παντὶ Aristot.: τὸ παντὶ B: τῷ παντὶ a

6 πρότασις B: πρότασιν a

21 εἶναι Ba

et Aristot. codd. LbOb: εἰδέναι Aristot. vulg.

22 ἀγνοεῖ B: ἐνεργεῖ a

29 ἔτι

B: om. a

37 ἔχειν scripsi: ἔχει Ba

40 ἐπιστήμην a: ἐπιστήμων B

ὁ οἰνωμένος, ἥτοι ὁ μεθύων, καὶ ὁ μαινόμενος καὶ ἔχειν τὴν ἐπιστήμην 121^v
 ῥηθήσεται καὶ μὴ ἔχειν, εἰ γεωμέτρης ἐστίν. ἡ μὲν γὰρ ἔχει τὴν ἐπι-
 στήμην καὶ τὴν ἕξιν, ῥηθήσεται ἔχειν ἐπιστήμην, ἡ δὲ κωλύεται ὑπὸ τῆς 30
 μέθης ἢ τῆς μανίας, ὥστε μὴ ἐνεργεῖν κατὰ τὴν οἰκείαν ἐπιστήμην, μὴ
 5 ἔχειν τὴν ἐπιστήμην ῥηθήσεται. ἀλλὰ καὶ οἱ ἐν τοῖς πάθεσιν ὄντες,
 ἥτοι οἱ τοῖς ἀφροδισίοις κατεχόμενοι ἢ ὑπὸ τοῦ θυμοῦ, οὕτω διατίθεν-
 ται ὡς οἱ μεθύοντες καὶ οἱ μαινόμενοι. κεκαρωμένοι γὰρ καὶ οὗτοι καὶ
 μεθύοντες ὑπὸ τῶν ἀφροδισίων εἰσὶ καὶ ὥσπερ μαινόμενοι, ὁμοίως δὲ
 καὶ ὑπὸ τοῦ θυμοῦ. οἱ θυμοὶ γὰρ καὶ αἱ ἐπιθυμίαι τῶν ἀφροδισίων οὐ 35
 10 μόνον τὴν ψυχὴν ἀλλοιοῦσι καὶ οἴονεῖ μεθύειν αὐτὴν παρασκευάζουσιν,
 ἀλλὰ φανερώς τὸ σῶμα μεθιστῶσιν, ἥτοι ἀλλοιοῦσιν. εἰ γὰρ τις θυ-
 μῳ κατέχεται, ἴδοις ἂν τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ ἐρυθροὺς, ὁμοίως δὲ καὶ
 εἴ τις ἐρᾷ, ἴδοις ἂν τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ὠχρόν. ὁμοίως δὲ καὶ οἱ ἐρῶν-
 τες ὑπὸ τοῦ ὑπερβολικοῦ ἔρωτος εἰς μανίαν ἐτράπησαν καὶ ἐξεστηκότες
 15 ἐγένοντο. δῆλον οὖν ὅτι οἱ ἀκρατεῖς ὁμοίως ἔχουσι τούτοις τοῖς μεθύ-
 ουσι καὶ τοῖς μαινομένοις. ὥσπερ γὰρ οἱ μεθύοντες καὶ οἱ μαινόμενοι 40
 ἔχουσι μὲν τὴν ἐπιστήμην, κωλύονται δὲ ὑπὸ τῆς μέθης ἢ τῆς μανίας
 καὶ ἐνεργῆσαι κατὰ ταύτην, οὕτω καὶ οἱ ἀκρατεῖς ἔχουσι μὲν τὸν λόγον
 ἐρρωμένον καὶ γινώσκουσιν, ὅτι κακὸν ἐστὶ τὸ πορνεύειν, κωλύονται δὲ ὑπὸ
 20 τῆς σφοδρᾶς ἐπιθυμίας, τῆς αἰσχυρᾶς, ἐνεργῆσαι καθὼς ὁ λόγος προστάττει.
 εἰ δὲ καὶ λέγουσιν οἱ ἀκρατεῖς τοὺς λόγους τοὺς ἀπὸ τῆς ἐπιστή-
 μης (ἐπιστάμενοι γὰρ οἱ ἀκρατεῖς ὅτι κακὸν τὸ μοιχεύειν, λέγουσιν ὅτι
 κακὸν ἐστὶ τὸ μοιχεύειν), οὐδὲν σημεῖον, ἥτοι οὐδὲν πρὸς τὸν λόγον. 45
 καὶ γὰρ οἱ ὄντες ἐν τοῖς πάθεσι τούτοις, ἥτοι ἐν τῇ μέθῃ ἢ ἐν μανίᾳ,
 25 ἥτοι οἱ μεθύοντες καὶ οἱ μαινόμενοι, λέγουσιν ἀποδείξεις, ἥτοι ἀποδεικτι-
 κοὺς συλλογισμοὺς καὶ λόγους τοῦ Ἐμπεδοκλέους, οὐ νοοῦσι δὲ τί λέγου-
 σιν. ὁμοίως δὲ καὶ οἱ παῖδες οἱ νῦν πρῶτον ἀρξάμενοι μαθάνειν συνεί-
 ρουσι μὲν καὶ λέγουσι “μῆνιν ἄειδε θεά”, οὕτω δὲ ἴσασι καὶ νοοῦσι τί
 λέγουσι. δεῖ γὰρ συμφῶναι, ἥτοι δεῖξιν λαβεῖν πρῶτον τῶν μαθημά-
 30 των καὶ οἴονεῖ φύσιν γενέσθαι τὴν ἕξιν ἐν αὐτοῖς, καὶ οὕτως ἔξουσι καὶ 50
 τὸ νοεῖν αὐτοὶ λέγουσι. τοῦτο δέ, ἥτοι τὸ λαβεῖν ἕξιν τῶν μαθημάτων, διὰ
 χρόνου πολλοῦ καὶ κόπου γίνεται. καὶ καθάπερ οἱ ὑποκρινόμενοι λέγουσι
 μὲν ἔπη τοῦ Ομήρου, ὑπαισδυόμενοι πρόσωπον Ἑκτορος ἢ Ἀχιλλέως, οὐ
 μέντοι γε δὲ νοοῦσι τί λέγουσιν, οὕτω καὶ οἱ ἀκρατεῖς λέγουσι μὲν, ὅτι
 35 κακὸν ἐστὶ τὸ μοιχεύειν, / σκοτιζόμενοι δὲ ὑπὸ τῶν αἰσχυρῶν ἡδονῶν οὐ
 δύνανται νοῆσαι τί λέγουσι, καὶ ἐπεὶ οὐ νοοῦσι τί λέγουσιν, οὐκ ἄτοπὸν
 ἐστίν, εἰ παρασφάλλουσι, καὶ τὴν μοιχείαν ὡς | ἀγαθὸν νομίζοντες 122^r
 πράττουσι. τοῦτο οὖν τὸ ἐπιχείρημα ὁ Ἀριστοτέλης μᾶλλον τῶν ἄλλων
 ἐπιχειρημάτων ἀποδέχεται.

11 μεθιστῶσιν Ba et Arist. cod. Mb: μεθιστᾶσιν Arist. vulg.

18 καὶ ἐνεργῆσαι B:

ἐνεργῆσαι a

20 αἰσχυρᾶς ἐπιθυμίας τῆς σφοδρᾶς a

28 μῆνιν] Homer. Il. A 1

39 συμφῶναι B: συμφυῇ εἶναι a

31 τοῦτο Ba et Arist. codd. KbMb: τούτω

Arist. vulg.

Τῶν δοξῶν ἡ μὲν ἐστὶ καθόλου, ἡ δὲ ἑτέρα περὶ τὰ καθ' ἕκαστα, 122^r
 ἥτοι μερικά, ὧντινῶν τῶν μερικῶν τῶν μὲν ὁρατῶν ἢ αἰσθησίς, ἥτοι
 ἢ ὁρασίς, ἐστὶ κυρία καὶ ἀντιληπτική. ὅταν δὲ μία γένηται ἐξ αὐ-
 τῶν συμπλακέντων, τῆς τε καθόλου καὶ τῆς μερικῆς, ἥτοι ὅταν δὲ μίξις 15
 5 τὴν μερικὴν δόξαν καὶ τὴν καθόλου καὶ συλλογίζῃ, ἀνάγκη ἐπὶ τινων φά-
 ναι, ἥτοι ὁμολογεῖν καὶ φάσκειν τὸ συμπέρασμα, οἷον ὅταν ὦσιν αἱ προ-
 τάσεις διανοητικά, οἷον ὁ Σωκράτης ἄνθρωπος, ὁ ἄνθρωπος ζῷον, ὁ Σω-
 κράτης ἄρα ζῷον. ἐνταῦθα οὐ δεῖ πρᾶξαι τὸ συμπέρασμα, ἐν δὲ ταῖς
 ποιητικαῖς, ἥτοι εἰ δὲ ὦσιν αἱ δόξαι ποιητικά, ἥτοι πρακτικά, οὐ δεῖ
 10 τὸ συμπέρασμα φάναι ἀλλὰ πρᾶξαι, οἷον εἰ εἴπω, τόδε γλυκύ ἐστι, παν- 20
 τὸς δὲ γλυκέος ἀπογεύεσθαι δεῖ· ὥς ἐν τι, ἐπεὶ τὸ συμπέρασμα ἀπὸ τῶν
 καθ' ἕκαστα, ἥτοι μερικῶν ἐστὶ καὶ πρακτῶν, ἀνάγκη τὸν συλλογιζόμενον
 εἶπαι δύναιται καὶ οὐ παρά τινος κωλύεται καὶ ἐμποδίζεται, ἅμα τοῦτο
 πρᾶξαι καὶ ἀπογεύσασθαι τοῦδε τοῦ γλυκέος. ὅταν οὖν ἡ μὲν καθόλου
 15 δόξα κωλύῃ ἀπογεύεσθαι, ἢ λέγουσα, ὅτι οὐδενὸς γλυκέος ἀπογεύεσθαι δεῖ,
 ἢ δ' ἄλλη, ἥτοι ἡ καθόλου δόξα λέγῃ πᾶν τὸ γλυκὺ ἡδύ, ἐστὶ δὲ
 καὶ μερικὴ δόξα, ὅτι τόδε γλυκύ· αὕτη δὲ ἡ μερικὴ δόξα ἐνεργεῖ, ἥτοι 25
 περὶ αὐτὴν τὴν μερικὴν δόξαν ἅπασαν ἐνεργεῖ. τύχῃ δὲ καὶ ἐπιθυμία
 ἐνοῦσα καὶ ἡ ἀναγκάζουσα σε τοῦδε τοῦ γλυκέος ἀπογεύεσθαι. ἡ μὲν,
 20 ἥτοι ἡ καθόλου δόξα, ἢ λέγουσα, ὅτι οὐδενὸς γλυκέος ἀπογεύεσθαι δεῖ,
 κελεύει φεύγειν τόδε τὸ ἡδύ καὶ μὴ ἀπογεύεσθαι τούτου, ἡ δὲ ἐπιθυ-
 μία ἄγει καὶ παρακινεῖ σε καὶ ἄκοντα ἀπογεύσασθαι τοῦδε τοῦ γλυκέος.
 ἡ γὰρ ἐπιθυμία οὐ μόνον παρακινεῖ τὴν ψυχὴν ἀλλὰ καὶ ἕκαστον τῶν
 μορίων τοῦ σώματος κινεῖ, ὥστε καταντῆσαι καὶ φθάσαι εἰς τὸ ὀρεκτὸν 30
 25 καὶ τούτου ἀπογεύσασθαι. ὥστε συμβαίνει ὑπὸ τοῦ λόγου τοῦ καθόλου,
 ὅτι οὐδενὸς γλυκέος ἀπογεύεσθαι δεῖ, καὶ ὑπὸ τῆς δόξης τῆς μερικῆς,
 ὅτι τόδε γλυκύ ἐστίν, ἀκρατεύεσθαι πῶς. εἶπε δὲ τὸ πῶς ἵνα δείξῃ, ὅτι
 οὐκ ἀμέσως ἀκρατεύεται ὑπὸ τοῦ λόγου τοῦ καθόλου καὶ τῆς μερικῆς
 δόξης, ἀλλὰ διὰ μέσης τῆς ἐπιθυμίας, ἡ ἐναντία ποιεῖ τὴν δόξαν τὴν κα-
 30 θόλου καὶ τὴν μερικὴν. οὐκ ἐναντία δὲ ἐστὶ καθ' αὐτὸ ἡ δόξα ἡ με-
 ρική, ἢ λέγουσα ὅτι τόδε γλυκύ ἐστίν, τῷ λόγῳ τῷ καθόλου, τῷ λέγοντι 35
 οὐδενὸς γλυκέος ἀπογεύεσθαι δεῖ. ποῖαν γὰρ ἐναντιότητα ἔχουσι, γίνονται
 δὲ ἐναντία κατὰ συμβεβηκός. διότι γὰρ συμβέβηκε τῇ ἐπιθυμίᾳ συνελ-
 θεῖν τῇ μερικῇ δόξῃ καὶ καταναγκάσαι τὴν γεῦσιν γεύσασθαι τοῦδε τοῦ
 35 γλυκέος, τούτου χάριν εἰσὶν ἐναντία ἡ δόξα ἡ μερικὴ καὶ ἡ καθόλου. ἡ
 γὰρ ἐπιθυμία ἐστὶν ἡ ποιοῦσα ταῦτα ἐναντία, ἥτοι τὸν λόγον τὸν καθό-
 λου καὶ τὴν δόξαν τὴν μερικὴν, ἀλλ' οὐχὶ ἡ δόξα ἡ μερικὴ αὐτὴ καθ' 40
 αὐτὴν ἐστὶν ἐναντία τῷ ὀρθῷ λόγῳ, ἥτοι τῷ καθόλου. ὥστε ὁ ἀκρα-
 τὴς ἔχει μὲν τὸν λόγον τὸν καθόλου, ὅτι κακόν ἐστὶ τὸ μοιχεύειν, καὶ

2 μερικά B: μερικὴ a

11 ἐν τι a et Aristoteles: ὄντι B

15 κωλύῃ B:

κωλύει a

16 λέγῃ B: λέγει a

17 μερικὴ B: ἡ μερικὴ a

17 et 18 ἐνεργεῖ a: ἐνεργῇ B

22 σε B: om. a

36 ἐναντία B: ἐν-
αντίαι a

γινώσκει καὶ τὸ μερικόν, ὅτι τόδε μοιχεία, ὑπὸ δὲ τῆς ἐπιθυμίας ἄκων 122^r
 παρακινεῖται καὶ μοιχεύει. ὥστε καὶ τὰ θηρία διὰ τοῦτο οὐ λέγεται
 ἀκρατῇ, διότι οὐκ ἔχουσι τὴν καθόλου ὑπόληψιν, ἥτοι γινώσιν, ἥτοι
 τὸν λόγον τὸν καθόλου, ἀλλὰ τῶν μερικῶν ἔχουσι μνήμην ἢ φαντασίαν,
 5 οἷον ὁ ὄνος ἐνέπεσε τῷδε τῷ βοθύνῳ, διὸ καὶ ἔκτοτε ἰδὼν τὸν βόθυνον 45
 φαντάζεται ὅτι ἐκεῖ ἔπεσε καὶ ἀποφεύγει αὐτόν. ὁ δὲ ἀκρατὴς τὸν λόγον
 τὸν καθόλου ἔχων ὑπὸ τῆς ἐπιθυμίας ἀκρατεύεται καὶ παραβαίνει αὐτόν
 καὶ οἷονεῖ ἀγνοεῖ αὐτόν ἐν οἷς μοιχεύει. |

Πῶς δὲ λύεται ἡ ἄγνοια τοῦ ἀκρατοῦς, ὁ αὐτὸς λόγος, ἥτοι 122^v
 10 ἡ αὐτὴ αἰτία ἐστὶ, καὶ ἐπὶ τοῦδε τοῦ πάθους, ἥτοι τῆς ἀκρασίας, καὶ
 οὐκ ἴδιος, ἥτοι οὐχ ἕτερος ἀλλ' ὁ αὐτὸς ἐστίν, ὃς ἦν καὶ ἐπὶ τοῦ με-
 θύοντος, ὅντινα δὴ τὸν λόγον, ἥτοι ἦν τινα δὴ τὴν αἰτίαν, δεῖ ζητῆσαι 5
 φυσιολόγον καὶ μαθεῖν παρ' αὐτοῦ. ἐκεῖνος γὰρ ὁ φυσιολόγος ἀκριβῶς
 οἶδε, ποῖον μόνον τῆς ψυχῆς πάσχει καὶ ποία δύναμις αὐτῆς πάσχει.
 15 ὥσπερ οὖν εἴ τίς ἐστὶ γραμματικός, εἴτα μεθύσοι, ἀνέρχονται ἀναθυμιάσεις
 καὶ τὸν νοῦν συσκοτίζουν καὶ μέχρις οὗ ἐπικρατεῖ ἡ ἀναθυμίασις, οὐ δύ-
 νатаι ὡς γραμματικὸς ἐνεργῆσαι, μετὰ δὲ τὸ λυθῆναι τὴν ἀναθυμίασιν,
 τότε καὶ ἐνεργεῖ, οὕτω καὶ ἐπὶ τοῦ ἀκρατοῦς· γινώσκει μὲν, ὅτι κακόν 10
 ἐστὶ τὸ μοιχεύειν, ὑπὸ δὲ τῆς ἐπιθυμίας τῆς ἄγαν καροῦται ὁ νοῦς αὐ-
 20 τοῦ καὶ ἀπόλλυσι τὴν τοιαύτην γινώσιν καὶ ἐπιστήμην, μέχρις οὗ κρατεῖ
 ἡ ἐπιθυμία ἢ σφόδρα, μετὰ δὲ τὸ διαλυθῆναι τὴν ἐπιθυμίαν ἐκείνην τὴν
 σφοδρὰν εὐθὺς διαλύεται καὶ ἡ ἄγνοια καὶ πάλιν τὴν ἐπιστήμην καὶ γινώ-
 σιν, ἣν εἶχε περὶ τοῦ μοιχεύειν, ἐπαναλαμβάνει, ὅτι κακόν ἐστὶ τὸ μοι-
 χεύειν. ἐπεὶ δὲ ἡ τελευταία πρότασις, ἥτοι ἡ μερικὴ δόξα γινώσις
 25 ἐστὶ τοῦ αἰσθητοῦ, ἥτοι τοῦ μερικοῦ, αὕτη δὲ ἡ μερικὴ δόξα κυρία 15
 ἐστίν, ἥτοι ἀρχὴ τῶν πράξεων, ταύτην δὲ τὴν μερικὴν δόξαν, ὅτι κα-
 κόν ἐστὶ τὸ μοιχεύειν ἢ οὐκ ἔχει, ἥτοι οὐ γινώσκει ὁ ἀκρατὴς ἐν τῷ
 πάθει ὢν, ἥτοι ἐν οἷς μοιχεύει, ἢ οὕτως ἔχει αὐτήν, ὥστε οὐκ ἦν ἐπί-
 στασθαι, ἥτοι ὥστε μὴ ἐπίστασθαι αὐτήν καὶ γινώσκειν καὶ ἐν νῷ ἔχειν,
 30 ἀλλ' ὥσπερ ὁ μεθύων λέγει μὲν τὰ ἔπη τοῦ Ἑμπεδοκλέους, οὐκ ἐπί-
 σταται δὲ τί λέγει, οὕτως καὶ ὁ ἀκρατὴς λέγει μὲν, ὅτι ἡ μοιχεία αὕτη
 κακόν ἐστίν, οὐ γινώσκει δὲ τί λέγει, καὶ διὰ τὸ μὴ εἶναι τὸν ἔσχατον 20
 ὅρον, ἥτοι τὴν μερικὴν πρότασιν καθόλου μηδὲ δοκεῖν αὐτὴν εἶναι ἐπι-
 στημονικὴν ὁμοίως τοῖς καθόλου. ἡ γὰρ ἐπιστήμη τῶν καθόλου ἐστίν,
 35 οὐ τῶν μερικῶν, καὶ διὰ τοῦτο οὐκ ἐστὶν ἐπιστημονικὴ. οὐκ ἐστὶν ἄτο-
 πον, εἰ ἐπιστήμην μὴ ἔχων, ὅτι τόδε κακόν ἐστὶ, παρασφάλλει καὶ πταίει
 ὁ ἀκρατὴς. ἐπεὶ γὰρ ἡ ἐπιστήμη τῶν καθόλου ἐστίν, οὐκ ἐνεργεῖ δέ τις
 περὶ τὰ καθόλου, ἀλλὰ τὰ μερικά, τῶν δὲ μερικῶν ἐπιστήμη οὐκ ἐστὶ,
 περὶ δὲ τὰ μερικὰ σφάλλει ὁ ἀκρατὴς, οὐ περὶ τὰ καθόλου, οὐκ ἐστὶν 25
 40 ἄτοπον εἰ σφάλλει ὁ ἀκρατὴς οὐκ ἐπιστήμην ἔχων. τότε γὰρ ἦν ἄτοπον,

1 τὸ μερικόν B: τὸν μερικόν a

2 παρακινεῖται B: κινεῖται a

5 βοθύνω B: βόθρῳ a

διὸ a: δις B

βόθυνον B: βόθρον a

16 συσκοτίζουν B: σκοτίζουν a

29 νῷ

scripsi: τῷ Ba

εἰ περὶ τὰ καθόλου ἐσφάλη, ὧν καὶ τὴν ἐπιστήμην ἔχει· ἐπεὶ δὲ περὶ 122^v
τὰ μερικὰ σφάλλει, οὐδέν ἐστιν ἄτοπον. τῶν γὰρ μερικῶν ἐπιστήμη οὐκ
ἔστι. καὶ ἔοικε συμβαίνειν ὃ ἐζήτει ὁ Σωκράτης. ὁ γὰρ Σωκράτης
ἔλεγεν, ἀδύνατον εἶναί τινα ἔχοντα ἐπιστήμην παρασφάλλεσθαι κατὰ τὴν
5 οἰκείαν ἐπιστήμην ἣν ἔχει· τοῦτο συμβαίνει κἀνταῦθα. ὁ γὰρ ἀκρατὴς
οὐ σφάλλει περὶ τὰ καθόλου, ὧν καὶ τὴν ἐπιστήμην ἔχει, ἀλλὰ περὶ τὰ 30
μερικὰ, ὧν οὐκ ἔστιν ἐπιστήμη. οὐ γὰρ τῆς ἐπιστήμης παρούσης, ἥ κυρία
πάντων ἐστὶ καὶ κρατοῦσα, γίνεται τὸ πάθος, ἥτοι, ἡττᾶται ὁ ἀκρατὴς
ὑπὸ τοῦ πάθους, οὐδὲ ἡ αὐτὴ ἐπιστήμη περιέλκεται καὶ σύρεται ὑπὸ
10 τῆς ἐπιθυμίας, ἀλλ' ἡ αἰσθητική, ἥτοι ἡ μερικὴ δόξα ἡττᾶται ὑπὸ τῆς
ἐπιθυμίας. περὶ γὰρ ταύτην σφάλλει ὁ ἀκρατὴς καὶ ταύτης, τῆς μερικῆς
δόξης παρούσης, ἡττᾶται ὑπὸ τοῦ πάθους. τὸν γὰρ λόγον τὸν καθόλου
λέγει μόνον, καὶ τῷ ἀέρι διαλύεται, περὶ δὲ τὰ μερικὰ ἐνεργεῖ. περὶ μὲν 35
τοῦ εἴτε εἰδῶς ὁ ἀκρατὴς ἡττᾶται εἴτε μὴ εἰδῶς, καὶ εἰ εἰδῶς ἡττᾶται,
15 πῶς οἶδεν, ἄρα γε κατὰ ἐπιστήμην ἢ δόξαν, ἱκανῶς διελέχθημεν.

Πότερον δὲ ἔστι τις ἀκρατὴς ἀπλῶς, ἥτοι ἄνευ προσθήκης λε-
γόμενος, ἥτοι ἀκρατὴς μόνον, ἢ πάντες λέγονται ἀκρατεῖς κατὰ μέρος, 50
ἥτοι μετὰ προσθήκης ἀκρατεῖς θυμοῦ, ἀκρατεῖς ὀργῆς, καὶ εἰ ἔστιν ἀκρα-
τὴς ἄνευ προσθήκης, λεκτέον περὶ ποῖα ὑποκείμενα καταγίνεται ὁ κυρίως
20 ἀκρατὴς ὁ ἄνευ προσθήκης λεγόμενος. ποιεῖται διαίρεσιν τῶν ἡδέων, ἵνα
εἴπῃ περὶ ποῖα ἡδέα καταγίνεται ὁ ἀκρατὴς καὶ φησιν, ὅτι τῶν ἡδέων
(τῶν) ποιούντων ἡδονὴν τὰ μὲν εἰσιν ἀναγκαῖα (ἀναγκαῖα δὲ λέγω ἡδέα
τὰ σωματικά, τὰ περὶ τροφάς, οἷον τὸ ἐσθίειν καὶ πίνειν συμμέτρως), |
ἀναγκαῖόν ἐστι καὶ ἡδύ. ἔστι γὰρ καὶ ἐν τούτοις ὑπερβολή, ἥτις ἐστὶ 123^r
25 ψεκτὴ. τὸ γὰρ ὑπὲρ κόρον ἐσθίειν καὶ πίνειν ψεκτόν ἐστιν. ὁμοίως δὲ
καὶ τὰ ἀφροδίσια ἡδέα εἰσι καὶ ἀναγκαῖα τοῖς ἔχουσι λιθίτιν νόσον ἢ νε-
φρίτιν, τὰ δὲ οἷον τιμὴ πλοῦτος νίκη ἀναγκαῖα μὲν οὐκ εἰσιν, αἵρετὰ
δὲ καθ' αὐτά. πάντες γὰρ αἰροῦνται πλουτεῖν νικᾶν καὶ τὰ τοιαῦτα τῶν
ἀγαθῶν, οἷον κτήματα δόξαν δυναστείαν. τοὺς μὲν ὑπερβάλλοντας 5
30 πρὸς ταῦτα, ἥτοι τοὺς ὑπερβολικῶς ζητοῦντας πλουτεῖν καὶ νικᾶν καὶ δο-
ξάζεσθαι καὶ παρὰ τὸν ὀρθὸν λόγον. ὁ γὰρ ὀρθὸς λόγος προστάττει συμ-
μέτρως ἐπιζητεῖν καὶ πλουτεῖν καὶ νικᾶν. οἱ δὲ παρὰ τὸν ὀρθὸν λόγον
τὸν ἐν αὐτοῖς, ἥτοι πλούτῳ δόξῃ καὶ ὑπερβαλλόντως καὶ ἀμέτρως ζητοῦν-
τες πλουτεῖν καὶ νικᾶν, οἱ τοιοῦτοι οὐ λέγονται ἀκρατεῖς ἀπλῶς, ἥτοι
35 ἄνευ προσθήκης, ἀλλὰ μετὰ προσθήκης. προστιθέαμεν γὰρ ἀκρατεῖς χρη- 10
μάτων, ἀκρατεῖς κέρδους. ἀπλῶς δέ, ἥτοι ἄνευ δὲ προσθήκης, οὐ λέγο-
μεν αὐτοὺς μόνον ἀκρατεῖς, ὥς ἐτέρους ὄντας τοῦ κυρίως ἀκρατοῦς τοῦ
ἄνευ προσθήκης, καὶ λεγομένους καὶ αὐτοὺς ἀκρατεῖς καθ' ὁμοιότητα
ἐκείνου τοῦ κυρίως ἀκρατοῦς. ὥσπερ γὰρ οἱ κυρίως ἀκρατεῖς λέγονται
40 ἀκρατεῖς διὰ τὸ ὑπερβολικῶς χρᾶσθαι τοῖς ἀφροδισίοις, οὕτω καὶ οὗτοι

10 δόξα B: διότι a

15 κατὰ ἐπιστήμην B: ἐπιστήμην ἔχων a

22 τῶν ποιούντων

a: ποιούντων B

25 ψεκτὴ a: ψεκτόν B

36 ἄνευ δὲ B: ἄνευ a

39 ἐκείνου

B: om. a

λέγονται ἀκρατεῖς οἱ μετὰ προσθήκης ὡς ὑπερβολικῶς καὶ ἀμέτρως ἀσπα- 123^r
ζόμενοι νικᾶν καὶ πλουτεῖν. διαφέρουσι δὲ ὅτι ἐκεῖνοι οἱ περὶ τὰ ἀφρο- 15
δίσια λέγονται μόνον ἀκρατεῖς, οὗτοι δὲ ὡς περὶ τὰς τιμὰς καὶ νίκας καὶ
πλοῦτον μετὰ προσθήκης λέγονται ἀκρατεῖς. ἔχουσι δὲ ὁμοιότητά τινα
5 κατὰ τὸ ὑπερβολικόν. ὥσπερ καὶ ἦν τις νικήσας εἰς τὰ Ὀλύμπια, καὶ
ἤκουεν Ἄνθρωπος, ὥσπερ ὁ δεῖνα ἀκούει Σωκράτης ἢ Πλάτων. ἐκεῖνου
γὰρ ὁ κοινὸς λόγος, ἦτοι ὁ καθόλου ἄνθρωπος, ἦτοι τὸ ζῶον λογικόν
θνητόν, μικρὸν διέφερε τοῦ ἰδίου ὀνόματος· ἄνθρωπος γὰρ καὶ οὗτος
ἤκουε· μικρὰ γάρ τις προσθήκη ποιεῖ τὴν διαφοράν. οἱ μέλλοντες γὰρ 20
10 δηλῶσαι αὐτὸν καὶ διαχωρίσαι αὐτὸν ἀπὸ τοῦ καθόλου προσετίθουν, ὅτι
ὁ ἄνθρωπος ὁ τὰ Ὀλύμπια νενικηκώς. ἀλλ' ὅμως εἰ καὶ μικρῶ διέ-
φερεν ὁ ἄνθρωπος τοῦ καθόλου ἀνθρώπου καὶ ὁμοιότητα εἶχόν τινα,
ἀλλ' ὅμως ἕτερος ἦν ὁ καθόλου ἄνθρωπος τοῦ ἀνθρώπου τοῦ νενικη-
κότος τὰ Ὀλύμπια. οὗτος γὰρ αἰσθητός, ὁ δὲ καθόλου ἄνθρωπος νοητός.
15 οὕτω καὶ ὁ ἀπλῶς ἀκρατής καὶ οἱ μετὰ προσθήκης ἀκρατεῖς λεγόμενοι
ὁμοιότητα μὲν ἔχουσι τινα, διαφέρουσι δὲ κατὰ τὰ ὑποκείμενα, καὶ ἕτεροι 25
οὗτοί εἰσιν ἐκεῖνου.

Ὅτι δὲ εἰσιν ἕτεροι, σημεῖον, ἦτοι δῆλον. ἡ μὲν γὰρ ἀκρασία
ψέγεται οὐ μόνον ὡς ἀμαρτία καὶ ὡς ἐκπίπτουσα τοῦ ὀρθοῦ λόγου ἀλλὰ
20 καὶ ὡς κακία, ἢ ἀπλῶς, ἦτοι τελεία κακία ἢ κατὰ μέρος τι, ἢ ἐγγί- 40
ζουσα τῇ κακίᾳ, καθὼς ἡ μὲν κακία ἔχει τὸν λόγον διεφθαρμένον, ἡ δὲ
ἀκρασία ἔχει τὸν λόγον ἐρρωμένον· οὐκ ἔστιν ἡ ἀκρασία τελεία κακία,
ἀλλ' ἐγγίζει τῇ κακίᾳ. οὐδεὶς δὲ τούτων τῶν μετὰ προσθήκης λεγομένων
ἀκρατῶν τῶν περὶ τιμὴν καὶ πλοῦτον καταγινομένων ψέγεται, ἀπὸ δὲ τῶν
25 καταγινομένων περὶ τὰς σωματικὰς ἀπολαύσεις, ἦτοι περὶ τὰς ἐν
ἀφῇ ἡδονάς, ἦτοι περὶ τὰ ἀφροδίσια, περὶ δὲ λέγομεν τὸν σῶφρονα καὶ
ἀκόλαστον καταγίνεσθαι, ὁ διώκων τὰς ὑπερβολὰς τῶν ἡδονῶν, ἦτοι τὸ 45
ὑπερβολικῶς ἀφροδισιάζεσθαι, οὐχὶ ἐν τῷ προαιρεῖσθαι, ἦτοι ἀπροαιρέτως,
καὶ φεύγων τὰς ὑπερβολὰς τῶν λυπηρῶν, ἦτοι πείνης καὶ δίψης. καὶ ἐπι-
30 ζητῶν τὰς ὑπερβολὰς πάντων τῶν περὶ ἀφῆν καὶ γεῦσιν παρὰ τὴν
προαίρεσιν καὶ παρὰ τὴν διάνοιαν, ἦτοι παρὰ τὸν ὀρθὸν λόγον, ἀκρατής
ἐστὶ ἀπλῶς ἄνευ προσθήκης καὶ οὐ κατὰ πρόσθεσιν. ὅτι περὶ τὰςδε, ἦτοι
ὅτι ἀκρατής ὀργῆς ἐστίν. ὅτι ἀκρατής θυμοῦ ἀλλ' ἀπλῶς μόνον, ἦτοι
ἄνευ προσθήκης ἀκρατής. ὁ δὲ μετὰ προαιρέσεως ζητῶν τὰς ἡδονὰς λέ- 50
35 γεται ἀκόλαστος. ὁ γὰρ ἀκρατής ἔχει τὸν λόγον ἐρρωμένον, ἀπροαιρέτως
δὲ καὶ ἄκων ὑπὸ τῆς ἐπιθυμίας ἔλκεται, ὁ δὲ ἀκόλαστος διεφθαρμένον
ἔχει τὸν λόγον. σημεῖον δέ, ὅτι ὁ κυρίως ἀκρατής οὗτός ἐστιν ὁ περὶ
τὰς σωματικὰς ἡδονάς, ἦτοι περὶ τὰ ἀφροδίσια καταγινόμενος, διότι
καὶ οἱ ἀκόλαστοι περὶ ταύτας, ἦτοι περὶ τὰς σωματικὰς ἡδονάς, ἦτοι περὶ
40 τὰ ἀφροδίσια, καταγίνονται. περὶ δὲ οὐδεμίαν ἐκεῖνων, ἦτοι θυμὸν καὶ 123^v

3 ὡς B: οἱ a

15 ἀπλῶς a: ἄλλως B

ἀκρατής a: ἀκρατεῖς B

18 δῆλον B: δῆλον

ἢ a

32 ἐστὶ scripsi: ἡ B: ἡ a

33 ὀργῆς B: τῆς ὀργῆς a

35 ἀκρατής B:

ἀκρατεῖς a

39. 40 περὶ τὰ B: ὁ περὶ τὰ a

ἐπιθυμίαν, ἥτοι οὐ καταγίνεται δὲ ὁ ἀκόλαστος οὔτε περὶ θυμὸν οὔτε περὶ 123^v
τιμὴν ἢ ὀργήν. ὥστε κυρίως ἀκρατὴς ἐστίν, ὃς περὶ τὰ αὐτὰ καταγίνε-
ται περὶ δὲ καὶ ὁ ἀκόλαστος, ἥτοι περὶ τὰ ἀφροδίσια. διὸ καὶ ἄνευ προσ-
θήκης ἀκρατὴς λέγεται, καὶ ἐπεὶ περὶ τὰ αὐτὰ ὑποκείμενα καταγίνονται, διὰ
5 τοῦτο τὸν αὐτὸν εἶναι λέγει ἀκρατῇ καὶ ἀκόλαστον, ἀλλ' οὐδένα ἐκείνων,
ἥτοι τῶν μετὰ προσθήκης ἀκρατῶν ταῦτόν εἶναι λέγουσι τῷ ἀκολάστῳ. 5
διὰ τοῦτο λέγουσι τὸν ἐγκρατῇ καὶ τὸν σώφρονα ταῦτόν καὶ τὸν ἀκρατῇ
καὶ ἀκόλαστον ταῦτόν, διότι περὶ τὰς αὐτὰς ἡδονὰς καταγίνονται, ἥτοι περὶ
τὰ ἀφροδίσιά πως. εἶπε δὲ τὸ πως, ἵνα δείξῃ, ὅτι εἰ καὶ περὶ τὰ αὐτὰ
10 ὑποκείμενα καταγίνεται ὁ ἀκρατὴς καὶ ὁ ἀκόλαστος, ἀλλ' οὐχ ὁμοίως, ἀλλ'
οἱ μὲν, ἥτοι οἱ ἀκόλαστοι, προαιρούμενοι πράττουσι τὸ κακόν, ἥτοι ὡς
τοῦτο αὐτὸ προαίρεσιν ἔχοντες, ἅτε καὶ τὸν λόγον ἔχοντες ἐφθαρμένον, 10
οἱ δέ, ἥτοι οἱ ἀκρατεῖς, οὐ προαιρούμενοι, ἥτοι ἀπροαιρέτως πράττουσι
τὸ κακόν, μὴ τοῦτο αὐτὸ προαίρεσιν ἔχοντες ἀλλὰ τὸ ἀγαθόν, ἅτε τὸν
15 λόγον ἐρρωμένον ἔχοντες, ὑπὸ δὲ τῆς ἐπιθυμίας καὶ ἄκων ἠττώμενος
πράττει τὸ κακόν. διὸ καὶ μᾶλλον ὁ ἀκόλαστός ἐστι χείρων καὶ ἀκόλαστος
ῥηθήσεται, ὃς καὶ μὴ ἐπιθυμῶν ἢ ἡρέμα, ἥτοι ἢ μικρόν τι ἐπιθυμῶν
φιλεῖ ὑπερβολικῶς ἀφροδισιάζεσθαι. καὶ φεύγει τὸ μετρίως, ἥτοι μικρόν
τι, λυπηθῆναι. παρὸ τοῦτον, ἥτοι τὸν ἀκρατῇ, εἵπομεν χείρονα, ὃς ὑπὸ 15
20 τῆς σφοδρᾶς ἐπιθυμίας ἠττηθεὶς πράττει τὸ κακόν ἀπροαιρέτως. εἰ γὰρ
ὁ ἀκόλαστος μὴδ' ὅλως ὑπὸ τῆς ἐπιθυμίας ἐνοχλούμενος φιλεῖ ἀφροδι-
σιάζειν ὑπερβολικῶς, εἰ προσγένηται αὐτῷ ἐπιθυμία νεανική, ἥτοι σφο-
δρά, τί ἂν ποιήσῃ; ὁμοίως δὲ καὶ εἰ λυπηθῇ σφοδρῶς διὰ τὸ στερηθῆναι
ἄρτου πέντε ἡμέρας, πάντως ἂν ἀθέμιτόν τι ποιήσῃ.

25 Μέλλων διδάξαι περὶ θηριωδίας πρῶτον προανακρούεται τὰ ὑποκεί-
μενα, περὶ δὲ ἡ θηριωδία καταγίνεται καὶ πρῶτον διήρησε τὰ ἡδέα εἰς 30
δύο, εἰς τὸ ἀναγκαῖον καὶ εἰς τὸ καθ' αὐτό· νῦν δὲ διαιρεῖ ταῦτα εἰς
τρία καὶ φησιν, ὅτι τῶν ἡδέων τὰ μὲν εἰσι καλὰ καὶ σπουδαῖα, ἥτοι
ἀγαθὰ ἐν τῷ γένει ἥτοι ἐν τῷ ὑποκειμένῳ. τῶν γὰρ ἡδέων τὰ μὲν
30 εἰσι φύσει αἰρετὰ καὶ ἀγαθὰ, οἷον νίκη πλοῦτος χρῆμα κέρδος, τὰ δ'
εἰσιν ἐναντία τούτοις, ἥτοι φύσει φευκτά (τὸ γὰρ ἐσθίειν ὠρὰ κρέα τισὶ
μὲν δοκεῖ ἡδύ, ἀλλ' ἔστι φευκτόν), τὰ δὲ εἰσι μεταξύ, ἥτοι τὸ ἐσθίειν
καὶ φορεῖν ἐσθῆτας. ἡδέα εἰσὶν δὲ οὔτε τῇ ἑαυτῶν φύσει εἰσὶν αἰρετὰ 25
οὔτε φευκτά, γίνονται δὲ ἡμῖν ἀναγκαῖα διὰ τὴν χρείαν. ἀποκριθέντων
35 γὰρ ὧν ἐφάγομεν, δεόμεθα ἐτέρων, ὥς τὴν γαστέρα ἐμπλήσωμεν. πρὸς
ἅπαντα δὲ καὶ τὰ τοιαῦτα, ἥτοι τὰ φύσει αἰρετὰ καὶ τὰ μεταξύ, δὲ
οὔτε ἀναγκαῖά εἰσι φύσει οὔτε φευκτά, οὐ ψέγονταί τινες, εἰ ἀγαπῶσιν
ἀπλῶς τιμᾶσθαι ἢ νικᾶν ἢ χρήματα συλλέγειν ἢ ἐὰν ἀγαπῶσιν ἀπλῶς
ἐσθίειν ἢ πίνειν ἢ ἐσθῆτας φορεῖν, οὐκ οὐκ φευκτοὶ λέγονται οὗτοι ἐν τῷ
40 ἐπιθυμεῖν τῶν τοιούτων, ἀλλ' ἐν τῷ πως ἐπιθυμεῖν, ἥτοι ἐὰν ὑπερβολι- 40

5 λέγει B: λέγεται a οὐδένα a: οὐδ' ἄνευ corr. rubro ex οὐδένα B 23 et 24 ποιή-
σει scripsi: ποιήση Ba 33 ἐσθῆτας B: ἐσθῆτα a 38 τιμᾶσθαι—ἀπλῶς bis B
39 ἐσθῆτας B: ἐσθῆτα a

κῶς, ἥτοι δι' ὅλης τῆς ἡμέρας, ἐσθίειν βούληται, καὶ ἐὰν ἐντὸς τῆς οἰ- 123^v
κίας φιλῇ πορφυρίδι κοσμεῖσθαι καὶ ἐὰν ὑπερβολικῶς βούληται κερδαίνειν
ἢ συλλέγειν χρήματα, τότε ψέγεται. οὐ γὰρ διὰ τὸ ἀπλῶς ἐπιθυμεῖν αὐ-
τῶν ψέγεται ἀλλὰ διὰ τὸ ὑπερβολικόν. διὸ ὅσοι μὲν παρὰ τὸν ὀρθὸν
5 λόγον, ἥτοι ὑπερβολικῶς, ἢ κρατοῦνται, ἥτοι κατέχονται, ἢ ζητοῦσί τι
τῶν φύσει αἰρετῶν, οἷον εἰ φιλοῦσι τιμᾶσθαι μᾶλλον ἢ δεῖ, ἥτοι ὑπερβο-
λικῶς, ἢ εἰ σπουδάζουσιν ὑπερβολικῶς νικᾶν, ψέγονται. πανταχοῦ γὰρ ἡ 45
συμμετρία ἐπαινεῖται, ὅτι καὶ τὸ συμμέτρως βούλεσθαι τιμᾶσθαι ἢ κερδαί-
νειν ἢ ἀγαπᾶν οὐ ψέγεται, ἢ δ' ὑπερβολὴ ψέγεται. ὁμοίως δὲ καὶ ἡ
10 ὑπερβολικὴ ἀγάπη ἢ πρὸς τὰ τέκνα ἢ περὶ τοὺς γονεῖς ψέγεται, ἥτοι εἰ
ὑπερβολικῶς οἱ γονεῖς τὰ τέκνα φιλοῦσιν ἢ τὰ τέκνα τοὺς γονεῖς. καὶ
γὰρ καὶ ταῦτα, ἥτοι τὸ ἀγαπᾶν τοὺς γονεῖς τὰ τέκνα ἢ τὰ τέκνα τοὺς
γονεῖς ἀπὸ τῶν φύσει ἀγαθῶν καὶ αἰρετῶν εἰσι, καὶ οἱ περὶ ταῦτα
σπουδάζοντες, ἀλλὰ συμμέτρως, ἐπαινοῦνται. ἀλλ' ὅμως ἔστι τις 50
15 ὑπερβολὴ καὶ ἐν τούτοις. τινὲς γὰρ ὑπερβολικῶς ἀγαπῶσι τὰ ἑαυτῶν
τέκνα, οἱ καὶ ψέγονται διὰ τὸ ὑπερβολικόν, εἴ τις ἀγαπᾷ τὰ ἑαυτοῦ τέκνα
ὑπερβολικῶς ὡς ἡ Νιόβη, μάχεται πρὸς τοὺς θεούς. αὕτη γὰρ εἶχε δώ-
δεκα παῖδας, ἕξ μὲν ἄρρενας, ἕξ δὲ θηλείας. ἡ οὖν Νιόβη ὑπερβολικῶς
τὰ ἑαυτῆς τέκνα φιλοῦσα ἐπήνει αὐτὰ πρὸς τὴν Λητῶ καὶ ἔλεγεν ὅτι
20 κρείττων εἰμὶ ἐγὼ τῆς Λητοῦς διὰ τὸ δώδεκα παῖδας ἔχειν, ταύτην δὲ
δύο. τοῦτο δ' αὖ ψεκτόν. τὸ γὰρ ἀγαπᾶν | τινὰ τὰ ἑαυτοῦ τέκνα τοσοῦ- 124^r
τον ὡς καὶ τοὺς θεοὺς ὑβρίζειν καὶ μάχεσθαι αὐτοῖς, ψεκτόν. ἢ ὥσπερ
Σάτυρος, ὃς καὶ φιλοπάτωρ ἐλέγετο. οὗτος γὰρ ἐρῶν τινος κόρης καὶ
πρὸς τὴν μοιχείαν εὐρὼν τὸν ἑαυτοῦ πατέρα Σώστρατον συνεργοῦντα, το-
25 σοῦτον ἔκτοτε τὸν ἑαυτοῦ πατέρα ἐφίλησεν, ὥστε καὶ τοῦ πατρὸς τελευ-
τήσαντος ἑαυτὸν κατεκρήμνισε καὶ τῆς ζωῆς ἀπεστέρησε. τὸ οὖν ἀγαπᾶν
τὸν ἑαυτοῦ πατέρα ὑπερβολικῶς ὡς καὶ θνήσκειν τοῦ πατρὸς τι παθόντος, 5
ψεκτόν. ἐπεὶ καὶ ὁ Σάτυρος λίαν μωραίνειν ἔδοξεν ἑαυτὸν θανατώσας
διὰ τὴν τοῦ πατρὸς τελευτήν.

30 Οὐδεμία οὖν κακία περὶ ταῦτα, ἥτοι περὶ τιμὴν καὶ πλοῦτον καὶ 15
ἀγάπην καὶ κέρδος διὰ τὸ εἰρημένον, ἥτοι διότι ἕκαστον αὐτῶν, ἥτοι
καὶ ὁ πλοῦτος καὶ ἡ τιμὴ καὶ ἡ ἀγάπη, δι' αὐτό, τουτέστιν αὐτὸ καθ'
αὐτό, ἀπὸ τῶν φύσει αἰρετῶν εἰσιν, αἱ δὲ ὑπερβολαὶ αὐτῶν, ἥτοι τὸ ὑπερ-
βολικῶς τιμᾶσθαι ἐπιζητεῖν καὶ τᾶλλα φευκτά ἐστίν. ὁμοίως οὐδ' ἀκρασία
35 κυρίως ἐστίν τὸ ὑπερβολικῶς σπουδάζειν κερδαίνειν ἢ τιμᾶσθαι. ἡ γὰρ
ἀκρασία οὐ μόνον φευκτόν ἀλλὰ καὶ ψεκτόν. δι' ὁμοιότητα δὲ
τοῦ πάθους, τουτέστιν ἐπεὶ τὸ ὑπερβολικῶς ζητεῖν τιμᾶσθαι ἢ κερδαί- 20
νειν ἢ ἀγαπᾶν ὁμοιότητα ἔχει τινὰ διὰ τὴν ὑπερβολὴν πρὸς τὸ πάθος, ἥτοι
πρὸς τὴν ἀκρασίαν, ἐπεὶ καὶ ὁ ἀκρατὴς ὑπερβολικῶς ἀφροδισιάζειν βού-

2 πορφυρίδῃ Ba

3 γὰρ διὰ a: διὰ γὰρ B

18 παῖδας a: υἱοὺς B

19 αὐτὰ B: αὐ-

τάς a

24 εὐρὼν post πατέρα ponit a

27 ὡς B: om. a

31 αὐτῶν a: αὐτοῦ B

32 δι' αὐτὸ B: δι' αὐτά a

32. 33 αὐτὸ καθ' αὐτὸ B: αὐτά καθ' αὐτά a

34 et 35 ἐστίν]

ἢ B: ἡ a

λεται, προσεπιτιθέντες τὴν ἀκρασίαν περὶ ἕκαστον αὐτῶν λέγο- 124^r
 μεν, οὗτος ἀκρατής ἐστι χρημάτων, ἀκρατής ἐστι θυμοῦ, καὶ οὐκ ἄνευ προσ-
 θήκης ἀκρατῇ τοῦτον λέγομεν, ὥς καὶ εἰ ἴδωμεν ἱατρὸν κακῶς ἰατρεύ-
 οντα ἢ ὑποκριτὴν κακῶς ὑποκρινόμενον, οὐ λέγομεν τοῦτον ἀπλῶς κακὸν 25
 5 ἀλλὰ μετὰ προσθήκης κακὸν ἱατρὸν, κακὸν ὑποκριτὴν. ἡ γὰρ ἁμαρτία
 αὐτῶν οὐκ ἔστιν ἀπλῶς κακία, οἷον ἀκρασία ἢ δειλία, ἀλλὰ κακία τις
 περὶ τὴν ἑαυτοῦ τέχνην. διὸ καὶ μετὰ προσθήκης λέγομεν κακὸν ἱατρὸν.
 ὥσπερ οὖν οὐδὲ ἐνταῦθα, ἦτοι ἐπὶ τοῦ ὑποκριτοῦ καὶ τοῦ ἱατροῦ διὰ
 τὸ μὴ ἀπλῶς κακίαν εἶναι τὴν ἁμαρτίαν αὐτῶν ἀλλὰ διὰ τὸ ἀνάλογον,
 10 ἦτοι ὁμοίαν, διὰ τὸ ἔχειν τὴν ἑαυτῶν ἁμαρτίαν ὁμοιότητά τινα πρὸς
 τὴν ἀπλῶς κακίαν. ὥς γὰρ ὁ ἀκόλαστος τοῦ ὀρθοῦ λόγου ἀποτυγχάνει, 30
 οὕτω καὶ οὗτος περὶ τὴν οἰκείαν τέχνην, εἰ κακῶς ἰατρεύειν ἐπιχειρεῖ, οὐχ
 ἀπλῶς κακὸς ἀλλὰ μετὰ προσθήκης, καὶ ἱατρὸν κακὸν καὶ κακὸν ὑποκρι-
 τὴν λέγομεν, οὕτω δηλονότι καὶ ἐκεῖ ὑποληπτέον ἐπὶ τοῦ ἀκρατοῦς.
 15 μόνην γὰρ ἀκρασίαν καὶ ἐγκράτειαν λέγομεν εἶναι καὶ ἄνευ προσθήκης
 λέγεσθαι, ἥτις περὶ τὰ αὐτὰ ὑποκείμενα καταγίνεται, περὶ ἃ ἡ σωφροσύ-
 νη καὶ ἡ ἀκολασία. τὴν δὲ ἀκρασίαν καὶ ἐγκράτειαν τὴν πρὸς θυμὸν
 καὶ τιμὴν καὶ χρήματα καταγινόμενὴν οὐ κυρίως ἀκρασίαν καὶ ἐγκράτειαν 35
 ταύτην λέγομεν εἶναι ἀλλὰ καθ' ὁμοιότητά τινα λέγομεν καὶ ταύτην
 20 ἀκρασίαν εἶναι καὶ ἐγκράτειαν διὰ τὸ ὑπερβολικόν. διὸ καὶ εἰ ἴδωμέν
 τινα μηδ' ὅλως φιλοῦντα τὰ χρήματα, οὐχ ἀπλῶς ἐγκρατῇ τοῦτον λέγομεν
 ἀλλὰ προστιθέντες ἐγκρατῇ τοῦτον χρημάτων λέγομεν εἶναι, ὁμοίως καὶ
 εἰ ἴδωμέν τινα ὑπερβολικῶς φιλοῦντα τὰ χρήματα ἢ θυμούμενον, οὐχ
 ἀπλῶς ἀκρατῇ τοῦτον λέγομεν, ἀλλὰ μετὰ προσθήκης ἀκρατῇ θυμοῦ 40
 25 καὶ χρημάτων λέγομεν.

Ἐπεὶ δὲ εἰσὶ τινα ἡδέα φύσει καὶ τούτων τὰ μὲν εἰσιν ἀπλῶς
 ἡδέα, οἷον τὸ ὑγρᾶς τροφῆς δέεσθαι καὶ ξηρᾶς καὶ τὸ ἐσθίειν καὶ πίνειν
 ἀπλῶς ἡδὺ δοκεῖ πᾶσι τοῖς ζώοις, τὰ δὲ ἡδέα δοκοῦσι κατὰ γένος καὶ
 ζώων καὶ ἀνθρώπων. τοῖς μὲν γὰρ τῶν ζώων ἡδὺ δοκεῖ τὸ ποηφα-
 30 γεῖν, τοῖς δὲ τὸ κρεωφαγεῖν, ὁμοίως δὲ καὶ τοῖς ἀνθρώποις ἄλλη τροφή
 ἄλλοις ἡδέα δοκεῖ, τὰ δ' οὐκ εἰσι φύσει ἡδέα ἀλλὰ φευκτά. τούτων δὲ
 τῶν μὴ φύσει ἡδέων τὰ μὲν ἡδέα δοκοῦσιν ἰσὶ διὰ πηρώσεις, ἦτοι 124^v
 διὰ νόσον ἢ διὰ μανίαν, τὰ δὲ δι' ἔθος ἡδέα δοκοῦσιν, ὅλον δὲ δι' ἕξιν
 καὶ φύσιν κακὴν. ἔστι δὲ καὶ περὶ ἕκαστα τούτων τῶν μὴ φύσει ἡδέων
 35 ἰδεῖν ἕξεις τινὰς παραπλησίας, λέγω δὲ θηριώδεις, ἦτοι θηριώδεις ἀκρα-
 σίας καὶ ἐγκρατείας. περὶ γὰρ τὰ μὴ φύσει ἡδέα ἡ θηριωδία καταγίνε-
 ται. καταλέγει ἃ οὐκ εἰσιν ἡδέα φύσει καὶ φησιν ὅτι τὸ ἐσθίειν τὰ παι- 5
 δία φύσει ἡδὺ οὐκ ἔστιν. ἐδόκει δὲ τῇ Λαμῖα ἡδύ. ἡ Λαμία γυνή τις
 ἦν περὶ τὸν Πόντον, ἥτις διότι ἀπώλετο τὰ οἰκεῖα τέκνα, τὰ τῶν ἄλλων
 40 γυναικῶν βρέφη ἥσθιεν. ἡ ἡδέα εἰσὶ παρὰ φύσιν, οἷς χαίρουσιν τινες τῶν

1 ἕκαστον Ba et Aristotelis codd. K^bL^bM^b: ἐκάστου Arist. vulg. 10 ἑαυτῶν a: ἑαυτοῦ B
 33 ὅλον Ba: nonne ἄλλα? 35 τινὰς corr. ex τινός B: τινός a θηριώδεις ἦτοι θη-
 ριώδεις scripsi: θηριώδης ἦτοι θηριώδης Ba 36 θηριωδία corr. ex θηρία B: θηριώδης a

ἀπηγριωμένων, ἥτοι τῶν ἀγρίων. οἱ γὰρ Σκύθαι οἱ περὶ τὸν Πόντον 124^v
οἱ μὲν ἔχαιρον ἐσθίειν ὠμούς ἰχθῦς, ἄλλοι δὲ κρέα ὠμὰ ἥσθιον, ἄλλοι δὲ
ἐδάνειζον τὰ οἰκεῖα τέκνα ἀλλήλοις, ἵνα ταῦτα κατεσθίωσι, καὶ τοῦτο ἡδὺ
ἐδόκει αὐτοῖς. ὁ δὲ Φάλαρις λέγεται φαγεῖν τὸν ἑαυτοῦ παῖδα. αὐται 10
5 μὲν εἰσιν αἱ ἕξεις θηριώδεις, αἵτινες παρὰ φύσιν εἰσὶ, καὶ γίνεται ἀπὸ
μοχθηρᾶς καὶ κακῆς φύσεως τῶν ἀνθρώπων. ἄλλαι δὲ εἰσιν ἕξεις θηρι-
ώδεις καὶ παρὰ φύσιν ἡδεῖαί τισιν, αἱ ἐπιγίνονται ἢ ἀπὸ νόσου ἢ ἀπὸ
ἔθους, οἷον ἡ τρώξις, ἡγουν τὸ ἐσθίειν τοὺς ὄνυχας αὐτοῦ, ἢ τὸ κόπτειν
τάς ἑαυτοῦ τρίχας ἐξ ἔθους τις ἐπεκτέσαστο ἢ ἀπὸ νόσου. ἔτι δὲ μανεῖς
10 δοῦλος ἔφαγε τὸ ἥπαρ τοῦ συνδούλου αὐτοῦ, καὶ ὁ Ξέρξης ὁ τῶν Περσῶν
βασιλεὺς μανεῖς ἔφαγε τὴν ἑαυτοῦ μητέρα κρεουργήσας. ἔτι δὲ ἡδὺ δοκεῖ 15
τισι, παρὰ φύσιν δὲ δοκεῖ, τὸ ἐσθίειν ἄνθρακας. ἐν ὅσοις γὰρ πλεονάζει
ὁ μελαγχολικὸς χυμὸς, ἡδὺ δοκεῖ τὸ ἐσθίειν κάρβωνας. ἄλλοις δὲ ἡδὺ
δοκεῖ τὸ ἐσθίειν γῆν, ἥτοι πηλὸν, ὅσοις ὀξώδης χυμὸς ἔγκειται. ἀπὸ τινος
15 οὖν συμπτώματος ἢ μελαγχολικοῦ χυμοῦ ἢ ὀξώδους τοῦτο αὐτοῖς ἐπιγίνε-
ται. τὸ δὲ ἀρρενογαμεῖν τοῖς μὲν ἐπιγίνεται ἐκ φύσεως κακῆς καὶ ἐπιρρε-
πούσης πρὸς τὸ κακόν, ἄλλοις ἐξ ἐθισμού τινος, οἷον γυμναζόμενοι ἐκ
παίδων τοὺς ἄρρενας γαμεῖν, οὗτοι ἐθίζουσι τοῦτο παιδόμεν κακοῖς ἀνδράσι 20
συναναστρεφόμενοι, καὶ ταῦτα φύσιν ἔχοντες πρὸς τὸ καλὸν ἐπιρρεπῆ.
20 Ὅσοις μὲν οὖν φύσις ἐστὶ κακὴ καὶ αἰσχρὰ καὶ αἰτία αὐτοῖς γίνεται 30
τοῦ τοὺς ἄρρενας γαμεῖν, τούτους οὐδενὸς εἶπω ἀκρατεῖς, διότι ἡ φύσις
αὐτοῖς τοιαύτη ἐστὶ φαύλη καὶ πρὸς τοῦτο ῥέπουσα. ὥς οὐδὲ τὰς γυναι-
κας εἴποι τις ἀκρατεῖς, διότι οὐ γαμοῦσιν ἀλλὰ γαμοῦνται. οὔτε γὰρ
πεφύκασιν ἔχειν ὁμοίως, οὐδὲ τοὺς νοσηματωδῶς ἔχοντας, ἥτοι οὐδὲ
25 τοὺς νοσοῦντας τὸ γαμεῖν τοὺς ἄρρενας οὐκ ἐκ φύσεως ἀλλ' ἐξ ἔθους
τινὸς ἀκρατεῖς εἴποι τις, διότι οὗτοι καὶ τὸν λόγον ἔχουσι διεφθαρμένον
καὶ οὐ γινώσκουσιν, εἰ ὅλως κακόν ἐστὶ τοῦτο, οἱ δ' ἀκρατεῖς ἐρρωμένον 35
ἔχουσι τὸν λόγον. τὸ μὲν οὖν ἔχειν ἕκαστον τούτων, ὧν ἀπηριθμήσαμεν,
ἥτοι ἐσθίειν κρέα ὠμὰ ἀνθρώπων καὶ κάρβωνας καὶ τὰ λοιπὰ ὑπὲρ πᾶσαν
30 κακίαν ἀνθρώπων ἐστί, καὶ ἔξω εἰσὶ τῆς ἀνθρωπίνης κακίας. θηρίοις γὰρ
ταῦτα μᾶλλον προσήκει, οὐκ ἀνθρώποις. καθάπερ καὶ ἡ θηριότης
ὑπὲρ πᾶσαν κακίαν ἀνθρωπίνην ἐστί. τὸ δὲ τὸν ἔχοντα ταῦτα κρατεῖν,
ἥτοι εἰ ἐπιθυμεῖ (φαγεῖν) κρέα ὠμὰ ἢ πηλὸν καὶ κρατήσῃ τῆς ἐπιθυμίας
καὶ οὐ φάγη, οὐχ ἀπλῶς, ἥτοι ἄνευ προσθήκης, ἐγκρατῆ λέγομεν, ἀλλὰ 40
35 μετὰ προσθήκης ἐγκρατῆ θηριώδη. ὁμοίως καὶ εἰ ἡττηθῇ ὑπὸ τῆς ἐπι-
θυμίας καὶ φάγη πηλὸν ἢ ἄλλο τι, ὧν εἴπομεν, οὐχ ἀπλῶς καὶ ἄνευ
προσθήκης ἀκρατῆ λέγομεν, ἀλλὰ καθ' ὁμοιότητα διὰ τὴν ὑπερβολὴν
τῆς κακίας καὶ μετὰ προσθήκης ἀκρατῆ θηριωδίας εἶναι λέγομεν, ὥς καὶ
τὸν σφοδρῶς θυμούμενον ὥς ὁμοιότητα ἔχοντα διὰ τὸ ὑπερβολικὸν πρὸς

1 ἀπηγριωμένων corr. ex ἀπηγορευμένων B: ἀπηγορευμένων a 8 αὐτοῦ] αὐτοῦ B:
αὐτῶν a 9 ἑαυτοῦ B: ἑαυτῶν a ἐξ ἔθους τις B: τις ἐξ ἔθους ἢ a
18 οὗτοι B: οὕτως a 21 τοῦ a: τὸ B 33 φαγεῖν a: om. B 34 φάγη B:
φάγει a 38 θηριωδίας B: θηριώδη a

τὸν κυρίως ἀκρατῆ. τοῦτον (τὸν) τρόπον, ἥτοι μετὰ προσθήκης ἀκρατῆ 124^v
 τοῦ πάθους ἥτοι τοῦ θυμοῦ, καὶ οὐ λέγομεν αὐτὸν ἀκρατῆ μὴ ἄνευ προσθή- 45
 κης. πᾶσα γὰρ ὑπερβάλλουσα κακία καὶ χαλεπότης, ἥτοι ὀργιλότης,
 καὶ δειλία, αἱ μὲν θηριώδεις εἰσὶν, αἱ δὲ νοσηματώδεις, ἥτοι ἐκ
 5 νόσου ἡμῖν ἐπιγινόμεναι. ὥς μὲν γὰρ ἐκ φύσεως ὦν τοιοῦτος, ὥστε φο-
 βούμενος καὶ μὺς κτυπήσῃ, δειλὸς λέγεται, καὶ τὴν τῆς θηριώδους δειλί-
 αν, ὁμοίως δὲ εἰ ἐκ φύσεώς τις ὑπερβολικῶς ὑβρίζειται, ὀργίλος λέγεται
 κατὰ τὴν θηριώδη ἀγριότητα, ὁ δὲ φοβεῖται, εἰ ἴδῃ γαλῆν διὰ νόσον,
 ἥτοι μανίαν νοσήσας. καὶ τῶν ἀφρόνων ὅσοι μὲν ἐκ φύσεως εἰσὶν 50
 10 ἀλόγιστοι, ἥτοι ἄφρονες καὶ λόγῳ μὴ διοικούμενοι, ἀλλὰ τῇ αἰσθήσει
 ζῶντες ὥς τὰ ἄλογα, οἳ εἰσὶ τινες βάρβαροι, οἷον οἱ Σκύθαι θηριώδεις
 λέγονται.

Οἱ δὲ ὄντες ἄφρονες ἐκ νόσου, ἥτοι ἐξ ἐπιλήψεως ἢ μανίας, καὶ 125^r
 μόνῃ τῇ αἰσθήσει ζῶντες, νοσηματώδεις ἄφρονες λέγονται, ὥς καὶ ὁ
 15 τὴν γαλῆν δεδιὼς νοσηματώδης δειλός. τούτων δὲ τῶν θηριωδῶν μὲν
 κακιῶν συμβαίνει μὲν ἔχειν τινάς, μὴ κρατεῖσθαι δέ, ἥτοι μὴ ἡττᾶ-
 σθαι δὲ ὑπ' αὐτῶν ἀλλὰ κρατεῖν, οἷον εἰ ὁ Φάλαρις κατεῖχε παιδίον, 10
 ἐπιθυμῶν φαγεῖν αὐτό, ἢ πρὸς ἀφροδισίων ἄτοπον, ἥτοι ἢ ἐπιθυμῶν
 συνουσιασθῆναι αὐτῷ, κρατήσῃ δὲ τῆς ἐπιθυμίας καὶ μὴ ἡττηθῇ, οὗτος
 20 ἐγκρατῆς ῥηθῇ, οὐκ ἄνευ προσθήκης ἀλλὰ μετὰ προσθήκης ἐγκρατῆς
 θηριώδης, ἥτοι διὰ τὸ κρατεῖν θηριωδῶν κακιῶν. ἔστι δὲ πολλάκις καὶ
 κρατεῖσθαι, ἥτοι ἡττᾶσθαι ὑπὸ τῶν θηριωδῶν ἐπιθυμιῶν τὸν ἔχοντα ταύ-
 τας καὶ μὴ μόνον ἔχειν, ἥτοι κρατεῖν, ὅς καὶ ῥηθῇ ἀκρατῆς μετὰ προσ-
 25 ἐπιθυμιῶν. ὥσπερ οὖν ἡ μοχθηρία, ἥτοι ἡ ἀκολασία, ἡ μὲν κατ' ἄν-
 θρωπον, ἥτοι ἡ καταγινομένη περὶ τὰς ἀνθρωπικὰς ἡδονάς, ἥτοι περὶ
 τὰ ἀφροδίσια τὰ ἀνθρώποις ἀνήκοντα, ἥτοι τὸ μετὰ γυναικὸς συνουσιάζειν,
 ἀπλῶς μοχθηρία, ἥτοι ἀκολασία ῥηθῇ ἄνευ προσθήκης, ἡ δὲ καταγινομένη
 περὶ τὰ ἀφροδίσια τὰ μὴ ἀνθρώποις ἀνήκοντα, ἀλλὰ θηρίοις, οἷον τὸ μετὰ
 30 ἀρρένων συνουσιάζειν, λέγεται μοχθηρία, ἥτοι ἀκολασία μετὰ προσθή-
 κης, ἀκολασία θηριώδης ἢ ἀκολασία νοσηματώδης. ἀπλῶς δέ, ἥτοι 20
 χωρὶς δὲ προσθήκης, οὐ ῥηθῇ ἀκόλαστος μόνον. οὕτως οὖν καὶ ἀκρασία,
 ἡ μὲν ἡ μετὰ προσθήκης, ἥτοι ἀκρασία θηριώδης ἢ ἀκρασία νοσηματώ-
 35 θυμιῶν διὰ τινὰ νόσον. οἱ γὰρ νεφρῖτιν νόσον νοσοῦντες ἐπιθυμοῦσιν
 ὑπερβολικῶς συνουσιάζειν, ἐκ τούτων γὰρ ὠφελοῦνται. ἀπλῶς δέ, ἥτοι
 ἄνευ προσθήκης ἀκρασία μόνῃ λέγεται, ἡ καὶ κυρίως ἀκρασία ἐστίν, ἡ κατὰ
 τὴν ἀνθρωπικὴν ἀκολασίαν, ἥτοι ἡ καταγίνεται περὶ τὰ ἀφροδίσια τὰ 25

1 τοῦτον τὸν τρόπον Aristoteles: τοῦτον τρόπον Ba

8 ὁ δὲ B: ὅς δὲ a

15 νοσηματώδης δειλός B: νοσηματώδῃ δειλία a

16 συμβαίνει B: συμβαίνειν a

24 θηριωδίας B: θηριώδης a

ὑπὸ B: ὑπὸ τῶν a

35 τινὰ νόσον B: τινος

νόσου a

36 τούτων B: τούτου a

38 ἀνθρωπίνην Aristoteles

τὰ B:

τοῖς a

ἀνθρώποις ἀνήκοντα, ἥτοι περὶ τὰς ἐν ἀφῇ ἡδονάς, περὶ δὲ καὶ ἡ ἀκο- 125^r
λασία καὶ ἡ σωφροσύνη καταγίνεται. καὶ ὅτι ἔστιν ἄλλο εἶδος ἀκρασίας
καταγινόμενον περὶ τὰ ἄλλα, ἥτοι περὶ θυμούς καὶ χρήματα καὶ περὶ τὰς
θηριώδεις ἡδονάς, ἡ οὐχ ἀπλῶς, ἥτοι οὐ κυρίως καὶ ἄνευ προσθήκης
5 ἀκρασία λέγεται, ἀλλὰ μεταφορικῶς καὶ καθ' ὁμοιότητά τινα καὶ μετὰ
προσθήκης.

Μέλλει δεῖξαι ὅτι ἡ ἀκρασία ἡ τοῦ θυμοῦ, ἥττον κακὸν ἐστὶ τῆς ἀκρα-
σίας τῶν ἐπιθυμιῶν, δι' ἐπιχειρημάτων πολλῶν. ἐν μὲν, ὅτι ὁ θυμὸς 40
ἔοικε τῷ ἀκούοντι μὲν τοῦ λόγου, ἀλλ' οὐκ ἀκριβῶς, ἀλλὰ παρακούοντι.
10 ὥσπερ καὶ οἱ δέξις ὑπηρέται, οἱ πρὸ τοῦ ἐκπληρῶσαι τοῦ δεσπότητος τὸν
λόγον, ὃν μέλλει εἰπεῖν, ἥτοι τὸ πρόσταγμα, ὃ μέλλει κελεῦσαι, εὐθὺς
ἐκθέουσιν, ἵνα τὸ προσταχθὲν ποιήσωσιν, εἴτα ἀμαρτάνουσι τῆς
πράξεως, ἥτοι εἴτα οὐ καλῶς τὸ προσταχθὲν ἐνεργοῦσι διὰ τὸ μὴ ἐξ
ὁλοκλήρου ἀκοῦσαι, ὅπερ ὁ δεσπότης αὐτοῖς προσέταξεν, ἀλλὰ παρακοῦ-
15 σαι. καὶ οἱ κύνες ὑλακτοῦσιν, εἰ κτύπον τινὰ ἀκούσωσι, μὴ νοήσαντες 45
〈πρῶτον〉, εἰ ὁ προσιὼν φίλος ἢ εἴτε ἐχθρός. οὕτω καὶ ὁ θυμὸς ἀκούσας
μὲν ἀπὸ τοῦ λόγου, ὅτι ὁ δεῖνα ἐμοίχευσε, οὐκ ἀκοῦσαι δὲ ἐμμείνας τὸ
πρόσταγμα, εἴτε δεῖ τιμωρῆσαι αὐτὸν εἴτε μή, ὁρμαῖ πρὸς τὸ τιμωρῆσαι
αὐτὸν διὰ τὸ θερμὸν τῆς φύσεως. ὁ μὲν γὰρ λόγος ἢ ἡ φαντασία,
20 ἥτοι ἡ διάνοια αὐτοῦ, ἐδήλωσε τῷ θυμῷ, ὅτι τὸ πραχθὲν ὕβρις, ἥτοι
μοιχεία ἦν, ἢ ὀλιγωρία, ἥτοι καταφρόνησις, οὗτος δὲ μὴ ἐμμείνας ἀκοῦ-
σαι, εἰ δεῖ καὶ τιμωρῆσαι αὐτὸν τὸν μοιχεύσαντα, ὥσπερ συλλογισά- 50
μενος ὅτι ὁ δεῖνα ἐμοίχευσε. τῷ δὲ τοιούτῳ, ἥτοι τῷ μοιχεύσαντι δεῖ
πολεμεῖν, ἥτοι τιμωρεῖν δεῖ τὸν μοιχεύσαντα ἢ τὸν καταφρονήσαντα
25 εὐθὺς χαλεπαίνει καὶ ὁρμαῖ πρὸς τιμωρίαν. ἡ δ' ἐπιθυμία ὁρμαῖ
εὐθὺς πρὸς ἀπόλαυσιν τοῦ ὀρεκτοῦ, εἰ μόνον εἴπη ὁ λόγος ὁ διεφθαρμένος
ἢ ἡ αἴσθησις, ὅτι τόδε ἡδὺ ἐστίν, ὥστε ἐπεὶ ὁ θυμὸς ἀκολουθεῖ τῷ λόγῳ
τῷ ὀρθῷ. εἶπε δὲ τὸ πῶς, ἵνα δείξῃ, ὅτι πῇ μὲν ἀκούει αὐτοῦ, πῇ δὲ
παρακούει διὰ τὴν ἄγαν ὀξύτητα μὴ ἐμμένων ἐξ ὁλοκλήρου ἀκοῦσαι τὸ |
30 πρόσταγμα, ἡ δ' ἐπιθυμία τῷ ὀρθῷ οὐδ' ὅλως ἀκολουθεῖ, ἀλλὰ τῷ 125^v
διεφθαρμένῳ, λοιπὸν ἄρα αἰσχύων ἐστὶ μᾶλλον ὁ ἐπιθυμίας ἀκρατῆς ἢ ὁ
ἀκρατῆς θυμοῦ, διότι ὁ μὲν θυμοῦ ἀκρατῆς ἡττᾶται ὑπὸ τοῦ λόγου
πῶς. προσέθηκε δὲ τὸ πῶς, ἵνα δείξῃ, ὡς οὐκ ἐξ ὁλοκλήρου ἡττᾶται
〈ἀλλὰ κατὰ τι, ὅς, ἥτοι ὁ ἀκρατῆς ἐπιθυμίας, ὑπὸ τῆς ἐπιθυμίας ἡττᾶ-
35 ται〉, ἐλκούσης αὐτὸν οὐχ ὑπὸ τοῦ λόγου. 5

Ἄλλοτερον ἐπιχείρημα δεικνύον, ὅτι ὁ θυμὸς ἐστὶ φυσικός, ὅτι δὲ ἐστὶ φυ-
σικὸς ὁ ἥλων, διότι καὶ κατὰ γενεὰς ἐπακολουθεῖ. εἰ γὰρ ὁ ἐμὸς πατὴρ θυ-
μώδης, καὶ ἐγὼ θυμώδης ἔσομαι καὶ ὁ ἐμὸς υἱὸς καὶ τοῦ ἐμοῦ υἱοῦ ὁ

2 ὅτι B: ἔτι a 10 τοῦ δεσπότητος a: τὸν δεσπότην B 11 ὃν a: ὃ B 13 πράξεως
Ba et Arist. codd. MbOb: προστάξεως Arist. vulg. 15 ἀκούσωσι a: ἀκούσουσι B
16 πρῶτον a: om. B 17 ἀκοῦσαι a: ἀκούσας B 18 τιμωρῆσαι B: τιμω-
ρεῖν a 21 ἦν a: ἡ B 24 ἢ τὸν B: ἥτοι τὸν a 34 ἀλλὰ—ἡττᾶ-
ται (35) a: om. B 36 ὅτι δὲ a: ὅτε δὲ B 37 ἐπακολουθεῖ B: ἐπακολουθῇ a

υἱὸς καὶ δι' ὅλης διέλθοι τῆς γενεᾶς τὸ φυσικὸν τοῦτο πάθος, ἥτοι ὁ 125^v
 θυμός. ἡ δὲ ἐπιθυμία οὐκ ἔστι φυσική. ἔτι ταῖς φυσικαῖς ὁρέξεσι 15
 συγγνώμη ἀκολουθεῖ, ἐπεὶ καὶ ταῖς ἐπιθυμίαις ταῖς τοιούταις μᾶλ-
 λον ὅσαι εἰσὶ κοιναί, ἥτοι τὸ ἐσθίειν τὸν πεινῶντα καὶ εἰ διψᾷ τις
 5 καὶ ἐπιθυμεῖ πιεῖν· αἱ τοιαῦται γὰρ ἐπιθυμίαι κοιναὶ πᾶσι τοῖς ἀνθρώποις
 καὶ φυσικαί. πᾶς γὰρ ἄνθρωπος πεινῶν ἐπιθυμεῖ φαγεῖν καὶ διψῶν ἐπι-
 θυμεῖ πιεῖν. καὶ ἐφ' ὅσον κοιναί, ἥτοι τὸ μὴ ὑπὲρ κόρον ἐπιθυμεῖν
 δι' ὅλης τῆς ἡμέρας ἐσθίειν καὶ πίνειν. ἡ γὰρ τοιαύτη ἐπιθυμία ἡ ὑπερ-
 βολική, ἥτοι ἡ ὑπὲρ κόρον ψεκτὴ ἔστιν, οὐ συγγνωμονική. ταῖς τοιαύ- 20
 10 ταις οὖν ἐπιθυμίαις κοιναῖς ταῖς μὴ καθ' ὑπερβολὴν ἐπακολουθεῖ συγγνώ-
 μη. εἰ γὰρ τις ἴδῃ τινὰ πεινῶντα ζητοῦντα φαγεῖν καὶ ὀργιζόμενον διὰ
 τοῦτο, οὐκ ἂν αὐτὸν ψέξει, ἀλλὰ συγγνωμονήσει. οἶδε γὰρ ἀκριβῶς, ὡς
 ἡ φύσις αὐτὸν καταναγκάζει φαγεῖν, ὁ δὲ θυμὸς καὶ ἡ χαλεπότης φυσι-
 κωτέρα ἐστὶ τῶν ἐπιθυμιῶν τῶν καθ' ὑπερβολὴν καὶ τῶν μὴ ἀναγκαίων,
 15 ἥτοι τῆς ἐπιθυμίας τῶν χρημάτων καὶ νίκης, οἷον εἴ τις ἐπιθυμεῖ ὑπερβο-
 λικῶς κερδαίνειν ἢ νικᾶν. οἷόν τις ἔτυψε τὸν ἑαυτοῦ πατέρα, ἐλκόμενος 25
 δὲ εἰς τὸ δικαστήριον ἔλεγε “καὶ οὗτος ὁ ἐμὸς πατήρ τὸν ἑαυτοῦ πατέρα
 ἔτυψε καὶ ὁ πατήρ τοῦ πατρός μου τὸν ἑαυτοῦ πατέρα καὶ οὗτος ὁ ἐμὸς
 υἱὸς ἐμὲ τύψει, ὅταν ἀνδρωθῇ. συγγενὴς γὰρ ἡμῖν ὁ θυμός.” ταῦτα δὲ
 20 ἔλεγε, δεικνύων ὅτι ὁ θυμὸς αὐτοῖς φυσικῶς ἔπεται καὶ κατὰ διαδοχὴν τοῦ
 γένους καὶ διὰ τοῦτο ζητῶν συγγνώμην, καὶ πάλιν εἴλκετό τις ὑπὸ τοῦ
 υἱοῦ κατὰ βίαν, εἶτα καταντήσας πρὸς τὰς θύρας ἐκέλευσε τὸν ἑαυτοῦ
 υἱὸν παύεσθαι, ὅταν πρὸς ταῖς θύραις ἐγγίσῃ, ἐπεὶ καὶ ἐγὼ τὸν ἐμὸν πα- 30
 τέρα ἐλκύσας ἐνταῦθα, ἥτοι ἐπὶ τῶν θυρῶν τοῦ δικαστηρίου γενόμενος,
 25 αὐτὸν ἀπέλυσα.

Τρίτον ἐπιχείρημα, ὅτι ἀδικώτεροί εἰσιν οἱ ἐπίβουλοι. ὁ μὲν θυμώ-
 δης οὐκ ἐπίβουλός ἐστιν, οὐδὲ ὁ θυμὸς ἐπίβουλός ἐστιν, ἥτοι λάθρα χωρῶν
 κατὰ τοῦ ἀδικήσαντος, ἀλλὰ φανερός ἐστιν. φανερῶς γὰρ χωρεῖ κατ' αὐ-
 τοῦ. ἡ δ' ἐπιθυμία ἐπίβουλός ἐστιν. λάθρα γὰρ καὶ μετὰ δόλου ἐπείσβαλλει
 30 τῷ ὀρεκτῷ. εἰ γὰρ τις ἐπιθυμεῖ συνδουασθῆναι κόρῃ τινί, οὐ φανερῶς καὶ
 εὐθὺς αὐτὴν μοιχεύει, ἀλλὰ βουλεύεται πῶς ἂν μοιχεύσῃ αὐτὴν λάθρα, 40
 καὶ οὐκ ἂν τις νοήσῃ αὐτόν, ὡς καὶ Ὀμηρος τὴν Ἀφροδίτην δολοπλόκον
 ὀνομάζει. ἡ γὰρ Ἀφροδίτη ἐπιθυμία ἐστίν, ἡ δ' ἐπιθυμία οὐ φανερῶς ἐπείσ-
 ἔρχεται τῷ ὀρεκτῷ, ἀλλὰ μετὰ δόλου καὶ λάθρα, καὶ ὁ κεστός ἡμᾶς
 35 πάρφασις, ἥτοι ἀπάτη ἐστίν, ἥτις ἔκλεψε καὶ τὸν νοῦν τῶν φρονίμων. καὶ
 ἐνταῦθα γὰρ κλοπὴν εἰπὼν τὴν λαθραίαν ἀπάτην ἐδήλωσεν, ὥστ' ἐπεὶ ὁ
 θυμὸς οὐκ ἔστιν ἐπίβουλος, ἡ δ' ἐπιθυμία ἐπίβουλός ἐστιν, οἱ δ' ἐπίβουλοι

1 διέλθοι B: διέλθῃ a τοῦτο πάθος B: τοῦτο τὸ πάθος a 3 ἀκολουθεῖ B:
 ἀκολουθῇ a 5 πιεῖν corr. ex ποιεῖν B: πιεῖν a 7 ὅσον corr. ex ὅσων B:
 ὅσον a ὑπὲρ B: ἔχουσα a 9 ἡ ὑπὲρ B: ὑπερεχουσα a συγγνωμονική
 a: συγγνωμονητέα B 10 κοιναῖς B: om. a 14 τῶν μὴ B: τὸν μὴ a
 19 τύψει B: τύποι a 21 ζητῶν B: ζητεῖ a 32 idem error qui Heliodori
 p. 146, 38

εἰσιν, ἥτοι οἱ λάθρα βλάπτοντες καὶ κρύφα, ἀδικώτεροι τοῦ φανερώς βλά- 125^v
πτοντος. ἴσως γάρ τις ἐκφύγῃ τὸν ἐπιχειροῦντα βλάψαι αὐτὸν φανερώς. 45
λοιπὸν ἄρα καὶ ἡ ἀκρασία τῆς ἐπιθυμίας ἀδικωτέρα καὶ αἰσχύων ἐστὶ τῆς
ἀκρασίας τῆς ἐπὶ τὸν θυμόν, (καὶ ἐστὶν ἡ ἀκρασία τῆς ἐπιθυμίας ἀπλῶς
5 ἀκρασία καὶ κακία πως. προσέθηκε δὲ τὸ πως, ἵνα δείξῃ, ὅτι ὅσον
πρὸς τὴν ἀκρασίαν τὴν περὶ τὸν θυμόν ἐστὶν ἡ ἀκρασία τῆς ἐπιθυμίας
ἀπλῶς ἀκρασία καὶ κακία καὶ αἰσχροτέρα καὶ ἀδικωτέρα ὑπάρχουσα, ὅσον
δὲ πρὸς τὴν ἀπλῶς ἀκρασίαν καὶ κακίαν συγκρινομένη, ἡ περὶ τὴν ἐπι-
θυμίαν ἀκρασία μερική ἐστὶ καὶ καθ' ὁμοιότητα λεγομένη οὐδὲ ἀπλῶς
10 κακία ἐστὶν. αὕτη <γάρ> ἡ περὶ ἐπιθυμίαν ἀκρασία, ἀλλὰ μερική καὶ τῇ
κακίᾳ τῇ ἀπλῶς ἐγγίζουσα. ὕβριν ἐνταῦθα τὴν μοιχείαν νοητέον.)

Τέταρτον ἐπιχείρημα. ἔτι οὐδεὶς ὑβρίζει, ἥτοι μοιχεύει, λυ- 126^r
πούμενος. πᾶς γὰρ ὁ μετὰ θυμοῦ καὶ ὀργῆς τι ποιῶν, λυπούμενος
ποιεῖ. ἡ γὰρ ὀργὴ ὀρεῖς ἀντιλυπήσεώς ἐστὶν, ὁ δ' ὑβρίζων, ἥτοι μοιχεύ-
15 ων, μεθ' ἡδονῆς μοιχεύει διὰ τὸ ἐπιθυμεῖν αὐτῆς. εἰ οὖν ταῦτά εἰσιν
ἀδικώτερα τὰ πάθη, οἷς δέον μᾶλλον ὀργίζεσθαι, λοιπὸν ἄρα καὶ ἡ δι'
ἐπιθυμίαν ἀκρασία ἀδικωτέρα ἐστὶν. εἰ γὰρ τινα ἴδωμεν ἀκρατευόμενον δι'
ἐπιθυμίαν ὑπερβολικὴν χρημάτων καὶ κέρδους καὶ ἀφροδισίων, μᾶλλον 5
ὀργιζόμεθα κατ' αὐτοῦ καὶ φερόμεθα παρὸ εἰ ἴδωμέν τινα ὑπερβολικῶς
20 θυμούμενον· θυμοῦται γὰρ διὰ τὸ ἀδικηθῆναι· οὐ γὰρ ἐστὶν ὕβρις ἥτοι
μοιχεία καὶ συνδυασμὸς ἐν θυμῷ, ἥτοι μετὰ θυμοῦ γενόμενος· καὶ ὅτι
ἡ ἐγκράτεια καὶ ἡ ἀκρασία περὶ τὰς σωματικὰς ἡδονάς, ἥτοι περὶ τὰς ἐν
ἀφῇ ἡδονάς καταγίνεται.

Αὐτῶν δὲ τούτων τῶν σωματικῶν ἡδονῶν τὰς διαφορὰς δεῖ 15
25 λαβεῖν. Μέλλει γὰρ ἰδεῖν τὰς διαφορὰς τῶν σωματικῶν ἡδονῶν καὶ θέλει
εἰπεῖν περὶ ποίας ἡδονάς καταγίνεται ἡ σωφροσύνη ἡ ἀκολασία ἡ καρτερία.
τούτων οὖν τῶν σωματικῶν ἡδονῶν αἱ μὲν εἰσιν ἀνθρωπικαὶ καὶ φυσικαὶ
ἐν τῷ γένει, ἥτοι τῷ ὑποκειμένῳ, καὶ ἐν τῷ μεγέθει, ἥτοι ἐν τῷ μὴ
ὑπερβάλλειν, οἷον ἀνθρωπικὴ ἡδονὴ ἐστὶ τὸ ἐσθίειν ἄρτον καὶ γυναικὶ συν-
30 δυάζεσθαι, ἀλλ' εἰ μὴ ὑπὲρ κόρον καὶ ὑπερβολικῶς ἐσθίει, τότε λέγεται
ἀνθρωπική, εἰ δ' ὑπερβολικῶς καὶ ὑπὲρ κόρον, θηριωδία μᾶλλον ἢ ἡδονὴ 20
οὐκ ἀνθρωπική. αἱ δὲ τῶν ἡδονῶν εἰσι θηριώδεις, οἷον τὸ ἐσθίειν κρέατα
ἀνθρώπων, αἱ δὲ εἰσι τῶν ἡδονῶν διαπηρώσεις. ἀπὸ δὲ τούτων τῶν
ἡδονῶν ἡ σωφροσύνη καὶ ἡ ἀκολασία περὶ τὰς πρώτας μόνον ἡδονάς κα-
35 ταγίνεται, ἥτοι περὶ τὰς ἀνθρωπικὰς ἡδονάς, ἥτοι περὶ τὰ ἀνθρωπικὰ
ἀφροδίσια. διὸ καὶ τὰ θηρία οὔτε σώφρονα οὔτε ἀκόλαστα λέ-
γομεν εἶναι, ἀλλὰ μεταφορικῶς καὶ καθ' ὁμοιότητα λέγομεν ταῦτά καὶ
σώφρονα καὶ ἀκόλαστα. καὶ εἴ τινα ὅλως ἕτερον γένος τῶν ζώων
διαφέρει ἐτέρου, ἥτοι ἐν ὕβρει ἥτοι ἐν ὀχείᾳ· οἷον οἱ ἵπποι διαφέρουσι 25

2 ἐκφύγῃ scripsi: ἐκφυγῆς B: ἐκφύγει a

5 πως prius B: om. a

6 ἡ ἀκρασία

B: τίς ἀκρασία a

10 γάρ a: om. B

17 ἀντιλυπήσεως B: ἀντιλυπούσης a

19 εἰ B: om. a

21 γενόμενος B: γινόμενος a

24 Αὐτῶν—λαβεῖν B: om. a

30 ἐσθίει B: ἐσθίεις a

τῶν ἄλλων ζῳῶν ἐν τῷ εἶναι ὀχευτικοὶ μᾶλλον τῶν ἄλλων, ἢ ἐν τῷ εἶναι 126^r
 σινάμωρα, ἥτοι βλαπτικά, ὡς οἱ λέοντες, ὡς οἱ λύκοι, ἢ ἐν τῷ εἶναι παμ-
 φάγα. κατὰ γοῦν τὰς διαφορὰς ταύτας, καθ' ἃς ἀλλήλοις τὰ ζῳα δια-
 φέρουσι, τὰ μὲν λέγομεν ἀκόλαστα ὡς τοὺς ἵππους, τὰ δὲ σώφρονα. εἴτα
 5 λέγει καὶ τὴν αἰτίαν, δι' ἣν τὰ ζῳα οὔτε ἀκόλαστα οὔτε σώφρονα λέγε-
 ται κυρίως καὶ φησὶν, ὅτι ὁ μὲν σώφρων προαιρούμενος ποιεῖ τὰ σώφρονα 30
 καὶ λογισμὸν ἔχει, ἥτοι καὶ τὸν λόγον ἔχει ἐρρωμένον· ὁμοίως δὲ καὶ ὁ
 ἀκόλαστος προαιρούμενος ἀκολασταίνει, ἔχει δὲ καὶ τὸν λόγον, ἀλλὰ διε-
 φθαρμένον. τὰ δὲ θηρία οὔτε προαίρεσιν ἔχει οὔτε λογισμὸν, ἥτοι
 10 οὔτε τὸν λόγον, ἀλλ' ἐξέστηκε τῆς φύσεως. οὐ τοῦτό φησιν, ὅτι
 ἔξω τῆς φύσεως τοῦ ἀλόγου ἐγένοντο καὶ λογικὴν φύσιν ἔλαβον, ἀλλ' ὅτι
 τὰ θηρία εἰκόασιν τοῖς ἐξεστηκόσι τῆς φύσεως, ἥτοι τοῖς μαινομένοις. ὡς
 γὰρ οἱ μαινόμενοι προαίρεσιν οὐκ ἔχουσιν ἀλλ' ἀπροαιρέτως ὀρῶσιν ὃ ἂν
 ὀρῶσιν οὔτε λόγον ἔχουσι (τῶν γὰρ μαινομένων καὶ ὁ λογισμὸς καὶ ὁ 35
 15 λόγος διέφθαρται), οὕτω καὶ τὰ θηρία οὔτε λογισμὸν οὔτε προαίρεσιν ἔχου-
 σιν. ἄνευ λογισμοῦ γὰρ καὶ βουλῆς καὶ διανοίας τὰ θηρία εἰσὶν. ἡ δὲ
 θηριότης ἢ ἐν τοῖς θηρίοις οὕσα ἔλαττον κακὸν ἐστὶ τῆς κακίας. φοβερω-
 τέρα δὲ ἐστὶ ἡ θηριότης.

Εἴτα λέγει καὶ τὴν αἰτίαν, πῶς ἡ θηριότης ἔλαττον κακὸν ἐστὶ τῆς
 20 κακίας καὶ φησι, διότι οὐκ ἐν τοῖς θηρίοις ἐνὶ μὲν τὸ βέλτιστον, ἥτοι ὁ
 λόγος, διέφθαρται δέ, ἥτοι ἐστὶ διεφθαρμένος, ὡς καὶ ὁ ἄνθρωπος ὁ 45
 ἀκόλαστος ἔχει μὲν τὸν λόγον, ἀλλ' ἔχει αὐτὸν διεφθαρμένον. ἀλλ' οὐδ'
 ὅλως ἔχουσι τὰ θηρία λόγον ἀλλὰ πάντα διέφθαρται. εἴτα φησὶν, ὅτι
 οὐδὲ δεῖ συγκρίνειν ὅλως τὴν θηριότητα πρὸς τὴν κακίαν, ὡς οὐδὲ τὸ
 25 ἄψυχον πρὸς τὸ ἔμψυχον· ἀσύμβλητα γὰρ εἰσι ταῦτα. εἰ γὰρ τις θηριό-
 τητα πρὸς τὴν κακίαν συμβάλλει, ταῦτόν καὶ ὁμοίον ἐστὶ καὶ εἰ ἔμψυχον
 συγκρίνει πρὸς ἄψυχον, πότερον, ἥτοι ποῖόν ἐστι, κάκιον, ἢ δικαιοσύνη,
 ἄψυχος οὕσα καὶ ἕξις, ἢ ὁ δίκαιος ἔμψυχος ὢν. δείκνυσιν ὅτι ἡ τῶν
 θηρίων φαυλότης, ἥτοι θηριότης τῶν θηρίων, τῶν μὴ ἐχόντων ἀρχήν, 50
 30 ἥτοι νοῦν (ὁ γὰρ νοῦς ἀρχὴ πάντων) ἀσινεστέρα ἐστὶ τῆς κακίας τῶν
 ἀνθρώπων τῷ λόγῳ καὶ νοῖ διοικουμένων. ὁ μὲν γὰρ ἄνθρωπος μετὰ
 σκέψεως καὶ βουλῆς ἐπιχειρεῖ βλάψαι τινά, τὸ δὲ θηρίον ἀπερισκέπτως
 πρὸς βλάβην ἐπιχειρεῖ, καὶ διὰ τοῦτο ἀβλαβέστερόν ἐστι. τὸ συγκρίνειν 126^v
 οὖν θηριότητα πρὸς κακίαν παραπλήσιόν ἐστιν, εἴ τις συγκρίνει ἄψυχον, ἥτοι
 35 ἀδικίαν, πρὸς ἔμψυχον, ἥτοι ἄδικον. ἡ γὰρ σύγκρισις ὁμοίων ὀφείλει εἶναι,
 ἕξεως πρὸς ἕξιν, καὶ ἐκτοῦ πρὸς ἐκτόν. οὐ γὰρ τις νοῦν ἔχων τὴν ἕξιν
 ἄψυχον οὕσαν συγκρίνοι πρὸς τὸ ἐκτόν ἔμψυχον ὢν. ἐμψύχου σύγκρισις
 πρὸς ἔμψυχον ὀφείλει εἶναι καὶ ἀψύχου πρὸς ἄψυχον. ἐστὶ γὰρ ὡς 5
 ἐκάτερον, ἥτοι ἡ ἀδικία καὶ ὁ ἄδικος, κάκιον ἐκατέρου, ἥτοι ἀλλήλων·
 40 ἐπεὶ οὖν ὁ ἄδικος βλαπτικός ἐστὶ καὶ κακὸς διὰ τὸ μετέχειν τῆς ἀδικίας,
 πολλῷ μᾶλλον ἐστὶ κακιώτερον, ἥτοι φαυλότερον, ἢ ἀδικία. εἰ γὰρ τὸ προσ-

2 σινάμωρα B: σινώμορρα a 26 συμβάλλει B: συμβάλλη a 27 συγκρίνει a: συγκρίνη B 33 βλάβην
 B: βλάβη a 37 ἔμψυχον a: ἔμψυχα B 38. 39 ὡς ante ἐκάτερον Diels: ὡς post ἀλλήλων Ba

εγγίζον τῷ πυρὶ θερμαίνεται, πολλῷ μᾶλλον ἔσται τὸ πῦρ θερμότερον. 126^v
 ἢ δὲ πάλιν ἡ ἀδικία πράγμα ἄψυχόν ἐστι, καὶ διὰ τὸ ἄψυχον εἶναι μηδὲ
 δυνάμενον βλάψαι τινὰ αὐτὸ καθ' αὐτὸ θεωρούμενον, ὁ δὲ ἀδικὸς δύνα-
 ται βλάπτειν, λοιπὸν ἄρα ὁ ἀδικὸς φαυλότερον τῆς ἀδικίας ἐστίν. ὥστε ἡ 10
 5 ἀδικία ἐστὶ μὲν ὡς φαυλοτέρα, ἔστι δ' ὡς † φαῦλον οὐκουν. μυριοπλάσιον
 γὰρ κακόν, καθὼς τὸ μὲν ἄλογόν ἐστι καὶ μὴ δυνάμενον βουλεύεσθαι, τὸ δὲ
 λογικὸν καὶ βουλευτικόν.

Περὶ δὲ τὰς δι' ἀφῆς ἡδονὰς καὶ γεύσεως, περὶ αἷς ἡ σω-
 φροσύνη διωρίσθη καταγίνεσθαι, ἔστι μὲν τινες οὕτως ἔχειν πρὸς τὰς
 10 ἐπιθυμίας τὰς τοιαύτας, ὥστε καὶ ἡττᾶσθαι ὑπὸ τῶν ἐπιθυμιῶν, ὧν οἱ
 πολλοὶ κρείττους εἰσὶ καὶ οὐχ ἡττῶνται, οἷον εἴ τις ἐπιθυμεῖ οἶνον
 πιεῖν, δύναται κρατῆσαι τῆς ἐπιθυμίας ταύτης, καὶ χυδαῖος ἦ, εἰσὶ δέ 20
 τινες, οἱ ἡττῶνται καὶ ὑπὸ τῶν ἐπιθυμιῶν, ὧν οἱ πολλοὶ κρείττους εἰσίν,
 εἰσὶ δέ τινες οἱ κρατοῦσι καὶ τῶν ἰσχυρῶν ἐπιθυμιῶν, ἥτοι τῶν ἀφροδι-
 15 σίων, ὧν ἡττῶνται οἱ πολλοί. ἡττῶνται γὰρ ὑπὸ τῶν ἀφροδισίων μὴ ду-
 νάμενοι διακρίνειν, ὅτι ἡ μοιχεία κακόν ἐστιν. ἀπὸ τούτων τῶν τε κρατούν-
 των ὧν οἱ πολλοὶ ἡττους εἰσὶ καὶ τῶν μὴ κρατούντων, ὧν οἱ πολλοὶ οὐχ
 ἡττους εἰσίν, ὁ μὲν περὶ ἡδονὰς, ἥτοι ὁ ἡττώμενος ὑπὸ τῶν ἐπιθυμι-
 ῶν, ὧν οἱ πολλοὶ οὐχ ἡττῶνται, ἀκρατής ἐστιν, ὁ δὲ κρατῶν ὧν οἱ πολλοὶ 25
 20 ἡττῶνται, ἐγκρατής· ὁ δὲ περὶ λύπας, ἥτοι ἡττώμενος ὑπὸ τῶν λυπῶν,
 ὧν οἱ πολλοὶ οὐχ ἡττῶνται, μαλακός ἐστι. τὸ οὖν ἀπολέσαι φίλους ἴσως
 λύπην ἐπάγει τινί· ταύτης δὲ τῆς λύπης καὶ ὁ τυχὼν δύναται κρατῆσαι.
 ὁ οὖν ἡττώμενος τοιαύτης λύπης μαλακός ἐστιν. οὐχ ὅτι δὲ καὶ ἡ ἀκρασία
 καὶ ἡ ἐγκράτεια οὐ περὶ λύπας καταγίνεσθαι, διὰ τοῦτο εἶπεν, εἰδὼς ὅτι ὁ
 25 μαλακὸς περὶ λύπας καταγίνεσθαι. καταγίνεσθαι γὰρ καὶ ἡ ἀκρασία καὶ ἡ
 ἐγκράτεια καὶ περὶ λύπας, ἀλλὰ μᾶλλον περὶ ἡδονὰς καταγίνεσθαι. τῇ γὰρ
 ἀπουσίᾳ τῶν ἡδονῶν οὐ λυπεῖται ὁ ἐγκρατής. ὁμοίως δὲ καὶ ὁ μαλακὸς
 καὶ περὶ ἡδονὰς καταγίνεσθαι, ἀλλὰ μᾶλλον περὶ λύπας καταγίνεσθαι. τῆς
 γὰρ ἐπιθυμίας καὶ τῆς τυχεύσεως ἀπουσίας λυπεῖται ὁ μαλακός, οἷον εἰ
 30 ἐπιθυμεῖ οἶνον Πράμνιον πιεῖν καὶ τὴν ἐπιθυμίαν οὐ δύναται πληρῶσαι,
 λυπεῖται σφόδρα ὁ μαλακὸς καὶ τὴν ζωὴν ἀπολέγεται. ταύτης δὲ τῆς
 λύπης τῆς ἐπιγινομένης ἐκ τοῦ μὴ δύνασθαι πιεῖν οἶνον Πράμνιον οἱ 35
 πολλοὶ κρείττους εἰσίν. ὁ δὲ κρατῶν τῆς λύπης, ἥς οἱ πολλοὶ κρείττους
 οὐκ εἰσὶ, λέγεται καρτερικός, οἷον εἴ τις περιπεσὼν μεγάλῳ κινδύνῳ φέρει
 35 γενναίως καὶ οὐ λυπεῖται, ἀλλὰ τῆς λύπης τῆς ἐκ τοῦ μεγάλως πειράζε-
 σθαι ἐπιγινομένης αὐτῷ περιγίνεται καὶ κρατεῖ ἥς οἱ πολλοὶ ἡττῶνται.
 αἱ δὲ ἑξεῖς τῶν πολλῶν μεταξὺ εἰσιν, ἥτοι μεσότητές εἰσιν. ἐπεὶ δ' ἡ
 μεσότης ἀρετὴ ἐστὶ, διὰ τοῦτο εἶπεν ὅτι εἰ καὶ μεσότης ἐστίν, ἀλλ' οὖν πρὸς
 τὸ χεῖρον ῥέπει. μεσότητας γὰρ λέγει τὰς ἑξεῖς τῶν πολλῶν, ὡς μέσας
 40 οὔσας τῶν τε μαλακῶν καὶ καρτερικῶν. οἱ γὰρ πολλοὶ ἡττῶνται μὲν ὑπὸ 40

5 φαυλοτέρα B: φαυλότερον a 6 βουλεύεσθαι B: βουλεύεσθαι a 12 πιεῖν scripsi:
 ποιεῖν Ba 18 ἡδονὰς B: ἡδύ a 32 τοῦ B: τούτων a 36 αὐτῷ scripsi: αὐ-
 τοῖς B: αὐτὸ a περιγίνεται B: περιγίνονται a κρατεῖ a: κρατοῦσι B

τῶν λυπῶν, ὧν ὁ καρτερικὸς κρείττων ἐστί, κρατοῦσι δὲ τῶν λυπῶν, ὧν 126^v
ὁ μαλακὸς ἡττᾶται, καὶ πάλιν κρατοῦσι τῶν ἡδονῶν οἱ πολλοί, ὧν ὁ ἀκρα-
τὴς ἡττᾶται, ἡττῶνται δὲ τῶν ἡδονῶν, ὧν ὁ ἐγκρατὴς κρείττων ἐστίν. εἰ
οὖν οἱ πολλοὶ μεταξύ εἰσι τῶν ἀκρατῶν καὶ ἐγκρατῶν, ἀλλ' οὖν πρὸς τὰς
5 χεῖρους ἡδονὰς ῥέπουσιν.

Ἐπεὶ δὲ τινες τῶν ἡδονῶν ἀναγκαῖαι μέχρι τινός (τὸ γὰρ φαγεῖν 50
ἄχρι τοῦ πληρῶσαι τὴν γαστέρα ἀναγκαῖόν ἐστι, τὸ δὲ ὑπὲρ κόρον καὶ ὑπερ-
βολικῶς δι' ὅλης ἡμέρας ἐσθίειν ἀναγκαῖον οὐκ ἔστιν), αἱ δὲ τῶν ἡδονῶν,
οἷον τὸ ἡδεσθαι τιμᾶσθαι πλουτεῖν ἀναγκαῖον οὐκ ἔστι, καὶ ἐν ταῖς ἡδο-
10 ναῖς ταῖς ἀναγκαίαις καὶ ταῖς μὴ ἀναγκαίαις οὔτε αἱ ὑπερβολαί εἰσιν
ἀναγκαῖαι οὔτε αἱ ἐλλείψεις. τὸ γὰρ μὴδ' ὅλως ἡδεσθαι ψεκτόν ἐστι, τὸ δὲ
ὑπερβολικῶς ἡδεσθαι καὶ πίνειν καὶ ἐσθίειν καὶ πλουτεῖν περιττόν ἐστι καὶ
οὐκ | ἀναγκαῖον. ὁμοίως δὲ ἔχει καὶ περὶ τὰς ἐπιθυμίας καὶ λύπας· ὁ 127^r
μὲν διώκων, ἥτοι ἐπιζητῶν, τὰς ὑπερβολὰς τῶν ἡδέων, ἥτοι τὸ ὑπερ-
15 βολικῶς ἡδεσθαι, ἢ καθ' ὑπερβολάς, ἥτοι ἢ ζητεῖν τὰς ἰσχυροτάτας
καὶ μεγάλας τῶν ἡδονῶν καὶ ἐπιθυμιῶν, ἥτοι τὰ ἀφροδίσια, ἢ καὶ μικραί
εἰσιν αἱ ἡδοναί, οἷον τὸ πλουτεῖν, τὸ τιμᾶσθαι αἰρούμενος τὸ ὑπερβάλλειν
ἔχειν ἐν ταύταις, ἥτοι τὸ ὑπερβολικῶς ἡδεσθαι ἢ ζητῶν ταύτας τὰς ἡδο- 5
νὰς διὰ προαίρεσιν, ἥτοι μετὰ προαιρέσεως καὶ οὐκ ἀπροαιρέτως καὶ
20 δι' αὐτάς, ἥτοι αὐτάς καθ' αὐτάς ἀγαπᾶν τὰς ἡδονὰς τὰς τοιαύτας καὶ
μὴ δι' ἕτερον ἀποβαῖνον, ἀκόλαστόν ἐστιν. εἰ γὰρ ἀγαπᾷ μοιχεύειν διὰ
τὸ κερδαίνειν, οὐκ ἀκόλαστος ῥηθῇ οὗτος ἀλλὰ φιλοχρήματος. ὁμοίως καὶ
εἰ μοιχεύει γυναῖκα τυράννου τις δι' ἕτερον ἀποβαῖνον, ἥτοι διὰ σω-
τηρίαν τῆς πόλεως, ἔν' ἰσχύσῃ διὰ τούτου καταβαλεῖν τὸν τύραννον, οὐκ
25 ἀκόλαστος οὗτος ῥηθῇ. ἀνάγκη γὰρ τὸν ἀκόλαστον τὸν μετὰ προαιρέσεως 10
ζητοῦντα τὰς ἡδονὰς μὴ εἶναι μεταμελητικόν, ὥστε εἶναι καὶ ἀνίατον τὸν
ἀκόλαστον. Ὀπισθεν μὲν ἔλεγεν, ὅτι ὁ ἀκόλαστός ἐστιν εὐιατότερος τοῦ ἀκρα-
τοῦς· ἔλεγε δὲ τοῦτο, οὐχ ὅτι καὶ αὐτὸς τοῦτο δοξάζει ἀλλ' ὥς δόξα ὦν
ἐτέρων τινῶν. ἡ δόξα δὲ τοῦ Ἀριστοτέλους ἐστὶ τοῦτο, ὅτι ὁ ἀκρατὴς ἐστὶ
30 μᾶλλον εὐιατότερος τοῦ ἀκολάστου, ὅτε καὶ τὸν λόγον ἔχων ἐρρωμένον, ὁ
δ' ἀκόλαστος ἀνιάτος ἐστίν. ὁ δ' ἐλλείπων, ἥτοι ὁ μὴδ' ὅλως θέλων ἡδεσθαι,
ἐστὶν ἡλίθιος, ὃς ἀντίκειται τῷ ἀκολάστῳ. ὁμοίως δὲ ἀκόλαστός ἐστι καὶ 15
ὁ φεύγων τὰς λύπας τὰς ἐπιγινόμενας αὐτῷ τῇ ἀπουσίᾳ τῆς ἡδονῆς,
ἀλλὰ φεύγει αὐτάς μὴ ἀπροαιρέτως διὰ τὸ ἡττᾶσθαι τῶν ἰσχυρῶν ἐπιθυ-
35 μιῶν καὶ ἡδονῶν καὶ διὰ τοῦτο μὴ ἐώμενος λυπεῖσθαι, ἀλλὰ διὰ προ-
αίρεσιν, ἥτοι μετὰ προαιρέσεως.

Τῶν δὲ μὴ προαιρουμένων, ἥτοι τῶν δ' ἀπροαιρέτως ἡττωμέ- 30
νων ὁ μὲν, ἥγουν ὁ ἀκρατὴς, ἄγεται, ἥτοι ἡττᾶται ὑπὸ τῆς ἡδονῆς
καὶ ἔλκεται ὑπ' αὐτῆς ἀπροαιρέτως, ὁ δέ, ἥτοι ὁ μαλακός, ἄγεται ἀπρο-
40 αιρέτως ὑπὸ τῆς λύπης τῆς τυχούσης καὶ ἥς οἱ πολλοὶ κρατοῦσι, διὰ τὸ

17 αἰρούμενος a: αἰρούμενον B

18 ζητῶν B: ζητεῖν a

20 αὐτάς B (αὐτάς Arist.):

αὐτῶν a

24 καταβαλεῖν B: καταβαλλεῖν a

27 ὀπισθεν] c. 3 p. 1146^a33

28 δόξα a: δόξαν B

μηδ' ὅλως αἰρεῖσθαι λυπεῖσθαι ἐν τῷ τὴν ἐπιθυμίαν ἀπεῖναι, ἀλλ' αἰεὶ θέ- 127^r
 λειν ἡδεσθαι καὶ τὴν ἐπεισελθοῦσαν αὐτοῖς ἐπιθυμίαν ἐκπληροῦν. ὥστε
 διαφέρουσιν ἀλλήλων ὁ τε ἀκρατής καὶ ἀκόλαστος. ὁ μὲν γὰρ ἀκό-
 λαστος μετὰ προαιρέσεως ζητεῖ τὴν ἡδονήν, ὁ δ' ἀκρατής ἀπροαιρέτως. 35
 5 παντὶ δὲ δοκεῖ χεῖρων εἶναι ὁ ἀκόλαστος, ὅς καὶ μὴ ἐπιθυμῶν ἢ
 ἡρέμα, ἢτοι ἢ καὶ μικρῶς ἐπιθυμῶν, πράττει τὰ αἰσχροῦ καὶ τοῖς ἀφρο-
 δισίοις αἰεὶ προσκυλίνεται παρὸς ὁ ἀκρατής, ὅς σφόδρα ἐπιθυμῶν ἡττᾶται
 τῆς ἡδονῆς καὶ χεῖρων ἐστίν, ὅς καὶ μὴ ὀργιζόμενος τύπτει τινά, παρὸς
 εἰ τύπτει ὀργιζόμενος. εἰ γὰρ τις καὶ μὴ ὀργιζόμενος τύπτει, ἐν τῷ πά-
 10 θει ὢν, ἢτοι εἰ ὀργισθεῖν, τί ἂν ποιήσῃ; εἰ οὖν καὶ μὴ ἐπιθυμῶν ὁ
 ἀκόλαστος μοιχεύει, εἰ ὑπὸ σφοδρᾶς ἡδονῆς κολάζεται, τί ἂν ποιήσῃ; τῶν 40
 δὲ λεχθέντων τὸ μὲν μαλακίας εἶδος ἐστίν, ἢτοι μαλακός ἐστίν ὁ ἡττώ-
 μενος ὑπὸ τῶν λυπῶν, ὧν οἱ πολλοὶ οὐχ ἡττῶνται, ὁ δὲ, ὁ ἡττώμενος ὑπὸ
 τῶν ἡδονῶν, ὧν οἱ πολλοὶ ἡττῶνται, ἀκρατής ἐστι. τὸ γὰρ καρτερεῖν
 15 ἐστίν ἐν τῷ ἀντέχειν, ἢτοι ἐν τῷ μὴ ἐνδιδόναι, ἢτοι μὴ ἡττᾶσθαι ὑπὸ
 τῶν σφοδρῶν λυπῶν, ὧν οἱ πολλοὶ ἡττῶνται, ἢ δ' ἐγκράτειά ἐστίν ἐν τῷ
 κρατεῖν τῶν ἡδονῶν, ὧν οἱ πολλοὶ ἡττῶνται. ἕτερον δὲ ἐστὶ τὸ ἀντέχειν
 καὶ κρατεῖν. ὁ γὰρ ἀντέχων καὶ μὴ ἐνδιδοὺς οὐκ ἤδη καὶ κρατεῖ, κρεῖττον 45
 δὲ τοῦ ἀντέχειν τὸ κρατεῖν, ὥστε καὶ ἡ ἐγκράτεια αἰρετωτέρα ἐστὶ τῆς καρ-
 20 τερίας καὶ μᾶλλον ἀγαθὸν ἐστίν. ὁ δ' ἐλλείπων, ἢτοι ὁ ἡττώμενος ὑπὸ
 τῶν λυπῶν, πρὸς ὃς οἱ πολλοὶ διίσχυρίζονται καὶ ἀντιτείνουσι καὶ δύναν-
 ται κρατεῖν αὐτῶν, μαλακός ἐστιν. ἡ τρυφή μαλακία ἐστίν. ὅς ἔλκει, ἢτοι
 σύρει, τὸ ἱμάτιον αὐτοῦ κάτω ἐν τῇ γῇ καὶ ὀκνεῖ ἀνασῦραι αὐτό, ἵνα
 μὴ πονήσῃ, (ἢτοι ἐνεργήσῃ) καὶ προξενίσῃ αὐτῷ τὴν λύπην τὴν γινο-
 25 μένην αὐτῷ ἀπὸ τοῦ αἵρειν, ἢτοι τοῦ σύρειν, καὶ μιμούμενος τὸν
 κάμνοντα, ἢτοι τὸν νοσοῦντα, ὅς οὐ δύναται ἀνασῦραι τὸ αὐτοῦ ἱμάτιον, 50
 ἀλλ' ἀδυνατεῖ καὶ τὴν χεῖρα κινῆσαι, καὶ ἀθλίω, ἢτοι νοσοῦντι, ὁμοιος
 ὢν, οὐκ οἴεται ἀθλιος εἶναι, ἢτοι νοσῶν. οὐδὲ γὰρ ἂν τις ἡττᾶται
 ὑπὸ ἰσχυρῶν καὶ μεγάλων ἡδονῶν, θαυμαστός ἐστίν οὐδ' ἀκρατής λέγεται
 30 ἀλλὰ συγγνωμονικός, οὐδ' ἂν ἡττᾶται ὑπὸ λυπῶν μεγάλων θαυμαστός ἐστίν
 οὐδὲ μαλακός λέγεται ἀλλὰ συγγνωμονικός ἐστίν, εἰ ἀντιτείνων πρὸς τὰς
 μεγάλας λύπας ὕστερον ἡττηθῇ ὑπ' αὐτῶν. |

Ὁ Θεοδέκτης τραγικός ἦν, καὶ παράγει τὴν χεῖρα δεδηγμένον τὸν 127^v
 Φιλοκτήτην ὑπὸ ὄφεως, καὶ μέχρι μὲν πολλοῦ ἀντέτεινε πρὸς τὰς λύπας
 35 καὶ τοὺς πόνους, ὕστερον δὲ ἡττήθη καὶ ἐβόα 'κόψατε τὴν ἐμὴν χεῖρα'.
 οὗτος οὖν οὐ ῥηθήσεται μαλακός, διότι ἡττήθη ὑπὸ τῶν λυπῶν (μεγάλαι

1. 2 θέλειν B: θέλει a 5 χεῖρων Aristoteles: χεῖρον Ba 7 προσκυλίνεται B: προκωλύεται a
 8 καὶ μὴ Ba et Arist. codd. KbNb: καὶ εἰ μὴ Arist. vulg. 8. 9 παρὸς εἰ B: ἢ καὶ παρὸς
 τίς a 10 ὀργισθεῖν a: ὀργισθῇ B 13 ὁ alterum B: om. a 14 καρτερεῖν a et Ari-
 stoteles: κρατοῦν B 15 ἐστίν] ἢ a: ἦν B 17 ἀντέχειν scripsi: ἀντέχον Ba 20 ἀγα-
 θὸν B: ἀγαθὴ a 24 ἢτοι ἐνεργήσῃ a: om. B 25 τοῦ σύρειν B: ἀπὸ τοῦ σύρειν a
 27 νοσοῦντι B: τῷ νοσοῦντι a 28 ἂν τις B: εἴ τις a 33 θεόδεκτος Ba δεδη-
 γμένον B: δεδηγμένην a 35 cf. Nauck FTG p. 803² 36 ῥηθήσεται a: ῥηθῇ B

γὰρ ἦσαν αὐται), ἀλλὰ συγγνωμονικός ἐστι. καὶ ὁ Καρκῖνος τραγικός ἦν, 127^v
 ὁ δὲ Κερκύων εἶχε θυγατέρα τὴν Ἀλόπην. μαθὼν δὲ ὅτι ἐμοιχεύθη ἡ 11
 αὐτοῦ θυγάτηρ Ἀλόπη ἠρώτησεν αὐτήν, τίς ἦν ὁ μοιχεύσας, λέγων εἴ μοι
 τοῦτον εἴποις, οὐδ' ὅλως ἂν λυπηθῆς. εἶτα εἰπούσης τῆς Ἀλόπης τὸν
 5 αὐτὴν μοιχεύσαντα, οὐκέτι ὁ Κερκύων ὑπὸ τῆς λύπης ἔφερε ζῆν, ἀλλὰ
 καὶ τὸ ζῆν ἀπελέγετο. οἶον καὶ ὁ Κερκύων, ὁ ὑπὸ τοῦ Καρκίνου παρα-
 γόμενος, ἡττηθεὶς ὑπὸ τῶν λυπῶν οὐ μαλακὸς ῥηθῆ. ὥσπερ καὶ ὁ πει-
 ρώμενος κατέχειν τὸν γέλωτα, εἶτα ἀθρόον ἐκκαγχάζει, οὕτως καὶ ὁ Κερ- 15
 κύων μέχρι μὲν πολλοῦ πρὸς τὴν λύπην ἀντέτεινεν, εἶτα ἡττήθη. καὶ ὁ
 10 Ξενόφαντος ἐπειρᾶτο κατέχειν τὸν γέλωτα, ἀθρόον δ' ἐκάγχασεν. ἢ πρὸς
 τὸ ἄνω ἀποδοτέον, ὅτι καὶ ὁ Ξενόφαντος ὑπὸ ὀφews δηχθεὶς τὴν ζωὴν
 ἐμίσει καὶ τὴν λύπην οὐκ ἔφερεν, ἢ τὸν γέλωτα πειρώμενος κατέχειν
 ἀθρόον ἐκάγχασεν. ἀλλ' εἴ τις πρὸς αὐτὴν λύπας οἱ πολλοὶ δύνανται ἀν-
 τέχειν, ὑπὸ τούτων ἡττᾶται καὶ μὴ δύναται ἀντέχειν, ἢ διὰ φύσιν
 15 γένους, ἥτοι διὰ γυναικείαν ἀσθένειαν, ἢ διὰ φύσιν γένους, ἥτοι εἰ μὴ 20
 πολλάκις ἢ ἐκ γενετῆς συντεθραμμένος ταῖς ἡδοναῖς, οἶον οἱ βασιλεῖς τῶν
 Περσῶν ἔχουσι τὴν μαλακίαν καὶ μαλακοί εἰσι διὰ τὸ γένος. βάρβαροι
 γὰρ ὄντες αἰεὶ πρὸς ἡδονὰς ἐγκυλίωνται καὶ οὐ ταῖς λύπαις εἰθισμένοι εἰσὶ,
 καὶ διὰ τοῦτο, εἰ μικρὰ λύπη ἐπιπέσῃ αὐτοῖς, ἡττῶνται ὑπ' αὐτῆς. ὁ οὖν
 20 ἡττώμενος ὑπὸ τῶν οὐδαμινῶν λυπῶν μὴ διὰ φύσιν τοῦ γένους ἢ διὰ
 νόσον, μαλακὸς ἐστίν. εἶτα ἐρμηνεύει τὸ διὰ φύσιν τοῦ γένους, ὡς τὸ
 θῆλυ, ἀσθενὲς ὃν διὰ τὴν φύσιν, πρὸς τ' ἄρρεν διέστηκε. παιδιώδης 25
 δὲ λέγεται ὁ παιδιαῖς χαίρων, ἥτοι ὁ παίζειν αἰεὶ θέλων. ἢ γὰρ παιδιὰ
 ἄνεσις ἐστίν, ἢ δ' ἄνεσις ἀνάπαυσις, ὁ δὲ μαλακὸς ἀναπαύσει χαίρει καὶ ἡδο-
 25 νῇ, ἀλλ' οὐ λυπεῖται, παιδιώδης δὲ ἐστίν, ὅς ὑπερβάλλει πρὸς ταύτας, ἥτοι
 ὑπερβαλλόντως χρᾶται τῇ ἀναπαύσει· λοιπὸν ἄρα ὁ παιδιώδης μαλακὸς ἐστίν.

Ἐπιδιαίρει δὲ τὴν ἀκρασίαν εἰς τὴν προπέτειαν καὶ εἰς τὴν ἀσθέ- 40
 νειαν. καὶ οἱ μὲν, ἥτοι οἱ ἀσθενεῖς βουλευόνται μὲν ὡς κακὸν ἐστὶ τὸ
 μοιχεύειν, οὐκ ἐμμένουσι δὲ οἷς ἐβούλεύσαντο ἀλλὰ μοιχεύουσιν (ἡδὺ δοκεῖ
 30 οὖν αὐτὸ διὰ τὸ πάθος, ἥτοι ἡττωμένῳ ὑπὸ τοῦ πάθους, ἥτοι ὑπὸ τῆς
 ἐπιθυμίας, καὶ λέγονται οὗτοι ἀκρατεῖς), οἱ δέ, ἥτοι οἱ προπετεῖς, οὐ
 βουλευόνται, εἰ τόδε ἀγαθὸν ἐστίν ἢ κακὸν ἀλλ' εὐθὺς ἡττῶνται ὑπὸ τοῦ
 πάθους, ἥτοι τῆς ἐπιθυμίας, καὶ λέγονται οὗτοι ἀκρατεῖς προπετεῖς. τινὲς
 εὐθὺς τῷ προσψαυσθῆναι γαργαλίζονται, εἰ δὲ ποιήσουσι τριῖψιν εἰς τὸ 45
 35 μέρος τοῦ σώματος πρῶτον, ἔνθα γαργαλίζονται, εἶτα γαργαλίσει τις αὐτό,
 ἔνθα τὴν τριῖψιν ἐποίησαν, οὐ γαργαλίζονται. νῦν μέλλει † δοῦναι, ἥτοι,
 οὐ πᾶς ὁ προβουλευσάμενος ἡττᾶται. τινὲς γὰρ προαισθανόμενοι, ἥτοι
 προβουλευσάμενοι καὶ ἰδόντες ὅτι τόδε κακὸν, οὐχ ἡττῶνται ὑπὸ τοῦ

1 Καρκῖνος] cf. Nauck FTG p. 797² 2 ἀλόπην corr. ex ἀλώπην B 4 λυπηθῆς Paris.
 1854: λυπηθῶ Ba 8 ἐκκαγχάζει scripsi: ἐγκαγχάζει Ba 14 ἢ a: corr. ex μὴ B
 18 οὐ ante ταῖς B: om. a, post λύπαις ponens οὐκ 23 παίζειν] παίζων Ba 29 ἡδὺ a:
 ἡδονή B 30 ἡττωμένῳ B: ἡττώμενοι a 34 τῷ Diels: τοῦ Ba 36 ἀποδοῦναι ὅτι
 οὐ πᾶς Diels 37 προαισθανόμενοι Ba et Arist. K^bM^b: προαισθόμενοι Arist. vulg.

πάθους, καὶ τε ἡδὺν ἢ καὶ τε λυπηρόν. ὥσπερ καὶ οἱ προγαργαλί- 127^r
 σθέντες, ἦτοι οἱ τριῖν πρῶτον ποιήσαντες, οὐ γαργαλίζονται. μά-
 λιστα δὲ οἱ ὀξεῖς καὶ μελαγχολικοὶ ἀκρατεῖς εἰσι κατὰ τὴν προ- 50
 πετῇ ἀκρασίαν, ἦτοι ἀκρατεῖς προπετεῖς. οἱ μὲν γάρ, ἦτοι οἱ ὀξεῖς
 5 διὰ τὸ ταχὺ τῆς φύσεως, οἱ δὲ διὰ τὸ σφοδρὸν τοῦ πάθους, ἦτοι τῆς
 μελαγχολίας, οὐκ ἀναμένουσι τὸν λόγον, ἦτοι βουλεύσασθαι καὶ παρου-
 σιάσαι τὸν λόγον καὶ κρίναι διὰ τὸ ἀκολουθεῖν τῇ φαντασίᾳ. ἡνίκα γὰρ
 ἴσχωσί τι ἡδύ, εὐθὺς ῥέπουσι πρὸς τοῦτο καὶ ἡττῶνται ὑπ' αὐτοῦ. πᾶς
 δὲ ὁ ἀκόλαστος οὐκ ἔστι μεταμελητικός. διὸ οὐχ οὕτως ἔχει, ὥσπερ
 10 ἡπορήσαμεν πρῶτον, ὅτι εὐιατότερος ἦν ὁ ἀκόλαστος | παρὸ ὁ ἀκρατής, 128^r
 ἀλλ' ὁ μὲν, ἦτοι ὁ ἀκόλαστος, ἀνιάτος ἐστίν, ὁ δὲ, ἦτοι ὁ ἀκρατής, ἰατός.
 ἔοικε δὲ ἡ μὲν μοχθηρία, ἦτοι ἡ ἀκολασία, ἀπὸ τῶν <νοσημάτων> τῷ
 ὑδέρῳ καὶ τῇ φθίσει, καὶ ὥσπερ εἰ νοσεῖ τις ὕδερρον ἢ φθίσιν, οὐ σήμερον
 μὲν ἔχει τὸν ὕδερρον καὶ τὴν φθίσιν, αὔριον δ' οὐ, ἀλλὰ συνεχῶς εἰσιν,
 15 ἦτοι ἀδιαλείπτως, καὶ αἰετῶ νοσοῦντι ὑπάρχει τάδε τὰ νοσήματα, οὕτω
 καὶ ἡ ἀκολασία συνεχῆς, ἦτοι ἀδιάλειπτος καὶ αἰετῶ ἀκολάστῳ προσυπ- 5
 ἀρχει. διεφθαρμένον γὰρ αἰετῶν τὸν λόγον ἔχει, καὶ αἰετῶ τὸ ἀγαθὸν κακὸν
 αὐτῷ δοκεῖ. ἡ δὲ ἀκρασία ἔοικεν ἀπὸ τῶν νοσημάτων τοῖς ἐπιληπτικοῖς
 νοσήμασιν· ὥς γὰρ ἡ ἐπίληψις οὐ συνεχῆς, ἦτοι οὐ διηνεκῆς καὶ ἀδιάλει-
 20 πτος ὑπάρχει τῷ ἔχοντι ταύτην, ἀλλὰ ἢ κατὰ δύο ἡμέρας αὐτῷ ἢ ἐπί-
 ληψις ἔρχεται ἢ τρίς τῆς ἡμέρας καὶ οὐχὶ αἰετῶ, οὕτω καὶ ἡδε ἡ πονηρία,
 ἦτοι ἡ ἀκρασία, οὐ συνεχῆς ἐστίν, ἦτοι οὐκ αἰετῶ ὑπάρχει τῷ ἀκρατεῖ. οὐ
 γὰρ αἰετῶ πάθει ἐγκυλίεται ἀλλὰ μέχρι οὗ ὑπὸ τῆς ἐπιθυμίας κρατεῖται. 10
 καὶ ὅλως ἡ ἀκρασία ἑτερόν ἐστι τῆς κακίας, ἦτοι τῆς ἀκολασίας. καὶ ἡ
 25 μὲν κακία, ἦτοι ἡ ἀκολασία, λανθάνει ἑαυτήν· οὐ γινώσκει γὰρ ὅτι τὸ
 μοιχεύειν κακὸν ἐστίν <ἀλλ' ὥς ἀγαθὸν αὐτὸ οἴεται, ἡ δὲ ἀκρασία οὐ λαν-
 θάνει, ἦτοι οὐκ ἀγνοεῖ, ὅτι τὸ μοιχεύειν κακὸν ἐστίν.>

Εἰπὼν ὅτι τῶν ἀκρατῶν οἱ μὲν εἰσι προπετεῖς, οἱ δὲ ἀσθενεῖς, δεῖ- 20
 κνυσιν ὅτι οἱ ἐκστατικοί, ἦτοι οἱ ἀκρατεῖς προπετεῖς, κρείττους εἰσὶν ἢ περ
 30 οἱ ἀκρατεῖς ἀσθενεῖς, οἱ τὸν λόγον μὲν ἔχουσι καὶ βουλεύονται, οὐκ ἐμ-
 μένουσι δ' οἷς ἐβουλεύσαντο. φαίνονται γὰρ οἱ ἀσθενεῖς ἀκρατεῖς ὅτι
 [ἐπεὶ ἄδειαν ἔχει. ὥστε καὶ προβουλεύεσθαι] ὑπὸ ἀσθενῶν ἡδονῶν πολε-
 μοῦνται, [καὶ διὰ τοῦτο ἄδειαν ἔχει,] ὥστε καὶ προβουλεύεσθαι, οἱ δὲ
 προπετεῖς ἀκρατεῖς φαίνονται, ὅτι ὑπὸ ἰσχυρῶν καὶ μεγάλων ἡδονῶν πολε-
 35 μοῦνται, [καὶ διὰ τοῦτο οὐδ' ἄδειαν ἔχουσιν,], ὥστε μὴ προβουλεύεσθαι, 25
 ἀλλ' εὐθὺς ὑπὸ τῆς σφοδρότητος τῆς ἡδονῆς περιέλκονται, ὥστε χεῖρους
 οἱ ἀσθενεῖς ἀκρατεῖς τῶν προπετῶν ἀκρατῶν, εἴπερ καὶ ὑπ' ἀσθενῶν

1. 2 προγαργαλισθέντες B et Arist. Lb Mb: προγαργαλίσαντες a et Arist. vulg. 12 ἔοικε δὲ B:
 ἔοικε γὰρ a νοσημάτων a: om. B 14 τὸν B: τὸ a 15 ὑπάρχει B: προσυπάρχει a
 20 post αὐτῷ add. ὥς οἱ δαιμονιάριοι a: om. B 26 ἀλλ' ὥς—κακὸν ἢ (27) a: om. B
 29 προπετεῖς B: προπετῶν a ἢ περ] εἴπερ Ba 31 ὅτι post γὰρ Ba: ego transposui
 post ἀκρατεῖς 32 ἐπεὶ—προβουλεύεσθαι Ba: ego seclusi 33 καὶ—ἔχει Ba: seclusi
 35 καὶ—ἔχουσιν Ba: seclusi μὴ scripsi: καὶ Ba 37 ὑπ' B: ὑπὸ τῶν a

ἡδονῶν πολεμούμενοι καὶ βουλευόμενοι ἡττῶνται. τοῖς γὰρ προπετέσι 128^r
 συγγνώμη μᾶλλον ἐστὶ διὰ τὸ (ὑπὸ) ἰσχυρῶν παθῶν πολεμεῖσθαι. οἱ γὰρ
 ἀσθενεῖς ἀκρατεῖς ὑπὸ ἐλάττονος πάθους ἡττῶνται καὶ οὐκ ἀπροβού-
 λευτοι ἡττῶνται ὡς καὶ ἕτεροι, ἥτοι οἱ προπετεῖς ἀκρατεῖς, ἀλλὰ πολλὰ
 5 βουλευσάμενοι· οἱ δὲ προπετεῖς οὐ δύνανται προβουλεύσασθαι· ὁ γὰρ ἀσθε- 30
 νῆς ἀκρατής, ἐπεὶ ὑπὸ ἐλαττόνων καὶ ἀνίσχυρων ἡδονῶν ἡττᾶται, ὁμοίος
 ἐστὶ τοῖς μεθύουσιν συντόμως ὑπὸ ὀλίγου οἴνου, παρὸ ὡς οἱ πολλοί.
 οἱ γὰρ πολλοὶ πολὺν οἶνον πίνοντες μεθύουσιν. ὅτι μὲν ἡ ἀκρασία κακία,
 ἥτοι ἀκολασία ἐστὶ, φανερόν, ἀλλ' οὐ πάντῃ ἡ ἀκρασία ταῦτόν καὶ ἴση ἐστὶ
 10 τῇ ἀκολασίᾳ, ἀλλὰ πῃ, καθὸ ἡττῶνται ὑπὸ τῶν ἡδονῶν καὶ περὶ τὰ αὐτὰ
 ὑποκείμενα, ἥτοι τὰ ἀφροδίσια καταγίνονται, ἀλλὰ διαφέρουσι. τὸ μὲν
 γάρ, ἥτοι ἡ ἀκρασία, παρὰ προαίρεσίν ἐστιν (οὐ προαιρεῖται γάρ), τὸ δέ, 35
 ἥτοι ἡ ἀκολασία, κατὰ προαίρεσιν, ἥτοι προαιρεῖται. οὐ μὲν ἡ ἀκρα-
 σία ἑτέρα ἐστὶ τῆς ἀκολασίας, ἀλλ' ὁμοία τῇ ἀκολασίᾳ κατὰ τὰς πράξεις.
 15 ἄμφω γὰρ ταῖς ἡδοναῖς ἐγκυλίωνται. ὁ Δημόδοκος Μιλήσιος Λέριος ἦν τὸ
 γένος· πολλὰ δ' ἀποσκόπτων τοὺς Μιλησίους ἔλεγεν, ὅτι οἱ Μιλήσιοι ἀσύ-
 νετοι μὲν οὐκ εἰσι, δρῶσι δὲ τὰ τῶν ἀσυνέτων, καὶ οἱ ἀκρατεῖς ἄδικοι
 μὲν οὐκ εἰσιν, ἥτοι ἀκόλαστοι, ἀδικοῦσι δέ, ἥτοι βλάπτουσι καὶ δρῶσι
 τὰ τῶν ἀκολάστων.
 20 Ἐπεὶ δὲ ὁ μὲν, ἥτοι ὁ ἀκρατής, διώκει, ἥτοι ἐπιζητεῖ τὰς σωμα- 50
 τικὰς ἡδονὰς ὑπερβολικῶς καὶ παρὰ τὸν ὀρθὸν λόγον μὴ διὰ τὸ
 πεπεῖσθαι, ἥτοι οὐ πειθόμενος ὅτι καλὸν ἐστὶ τὸ μοιχεύειν οὐδὲ προαι-
 ρούμενος ἀλλ' ἀπροαιρέτως, ὁ δέ, ἥτοι ὁ ἀκόλαστος, πέπεισται, ἥτοι
 προαιρεῖται μοιχεύειν αἰεὶ, καὶ οἶεται καλὸν εἶναι τὸ μοιχεύειν, διὰ τὸ εἶναι
 25 τοιοῦτος διεφθαρμένος κατὰ τὸν λόγον καὶ αἰεὶ ζητῶν τὰς σωματικὰς ἡδο-
 νὰς, ἐκεῖνος μὲν ὁ ἀκρατής, ἐπεὶ ἀπροαιρέτως μοιχεύει μετὰπειστος,
 ἥτοι ἰατός, οὗτος δ' ἀκόλαστος, ἐπεὶ προαιρούμενος ζητεῖ τὰς ἡδονὰς, 128^v
 οὐ, ἥτοι ἀνιάτός ἐστιν. ἡ γὰρ ἀρετὴ καὶ ἡ μοχθηρία, ἥτοι ἡ κακία,
 ἡ μὲν, ἥτοι ἡ κακία, φθείρει τὴν ἀρχὴν τὴν τελικὴν. εἰ γὰρ ἔστι τις
 30 ἀκόλαστος, οὐ δύναται ὑποθεῖναι τέλος ἀγαθόν, ἥτοι ὅτι δεῖ τῶν ἡδονῶν
 ἀπέχεσθαι, ἀλλὰ διεφθαρμένος ὢν καὶ τέλος διεφθαρμένον ὑποτίθῃσιν, ὅτι
 καλὸν ἐστὶ τῆς ἡδονῆς ἔχεσθαι. ἡ δέ, ἥτοι ἡ ἀρετὴ, σώζει καὶ συντηρεῖ
 καὶ τὸ τέλος ἀγαθόν. εἰ γὰρ ἔστι τις σώφρων, ὑποτίθῃσιν καὶ τέλος ἀγα- 5
 θόν. ἐν ταῖς πράξεσιν ἀρχὴ ἐστὶ τὸ οὐ ἔνεκα, ἥτοι τὸ τέλος. ὥσπερ
 35 ἐν τοῖς μαθηματικοῖς ἀρχαί εἰσιν. αἱ γὰρ θέσεις, οἷον ὅτι σημειόν
 ἐστὶ, οὐ μέρος οὐδέν, ἢ γραμμὴ ἐστὶ μῆκος ἀπλατές. οὐκ ἔστι δὲ ἐκεῖ ἐπὶ
 τῶν μαθηματικῶν λόγος, ἥτοι συλλογισμὸς τῶν ἀρχῶν καὶ ἀπόδειξις ἀλλ'
 ἀναποδείκτως ἀξιοῖ τὸν αὐτοῦ μαθητὴν ταύτην δέξασθαι. οὕτω καὶ ἐν-

2 ὑπὸ ἰσχυρῶν a: ἰσχυρῶν B

8 πολὺν B: πολλὴν a

πίνοντες B: πίνον-

τες a 10 ἡττῶνται B: ἡττῶναι a

15 Λέριος] χαίριος B: λάριος a

26 μετὰπειστος B et Arist. codd. pr. K^bN^b: εὐμετὰπειστος a et Arist. vulg.

29 ἡ

μὲν ἥτοι ἡ κακία B: om. a

32 τῆς B: τὸ a

35 ante ἀρχαί add. ὑποθέσεις

a: om. B

ταῦθα ἐπὶ τῶν πράξεων οὐκ ἔστιν ἀποδείξει γινῶναι τὸ τέλειον ἀλλ' ἢ 128^v
 ἀρετῇ, ἥτοι ἡ φυσικὴ ἢ ἡ ἐθιστή, ἥτοι ἡ ἠθικὴ ὀρθοδοξεῖ, ἥτοι 10
 ὀρθῶς ἐφευρίσκει τὴν ἀρχήν, ἥτοι τὸ τέλος καὶ οὐ πλανᾶται. (εἰ γὰρ
 φύσει βλέπει τις πρὸς τὸ σωφρονεῖν, ὑποτίθῃσι καὶ τὸ τέλος ἀγαθόν. εἰ
 5 σῶφρων μὲν ἐστὶ τοιοῦτος, ἥτοι ὁ ἡδόμενος) οἷς δεῖ καὶ ὅτε δεῖ. ἀκό-
 λαστος δὲ ὁ ἐναντίος αὐτῷ, ἥτοι ὁ ἀντικείμενος. ἔστι δέ τις οἶον
 ὁ ἀκρατὴς ἐκστατικός, ἥτοι ἡττώμενος διὰ πάθος, ἥτοι ὑπὸ τοῦ πάθους
 παρὰ τὸν ὀρθὸν λόγον. ὅντινα τὸν ἀκρατῇ κρατεῖ, ἥτοι νικᾷ, τὸ
 πάθος, ἥτοι ἡ ἐπιθυμία, ὥς μὴ πράττειν κατὰ τὸν ὀρθὸν λόγον· οὐ 15
 κρατεῖ δὲ αὐτὸν ἡ ἐπιθυμία οὕτως ὥστε καὶ εἶναι τοιοῦτον, ἥτοι πε-
 πεισμένον, ἥτοι προαιρούμενον καὶ διώκειν τὰς σωματικὰς ἡδονὰς ἀνέδην
 ἀλλ' ἀπροαιρέτως. ὁ οὖν ἀκρατὴς οὐ φαῦλος, ἥτοι οὐ κακὸς ἐστὶν ἀπλῶς,
 ἐπεὶ τὸν λόγον ἔχει ἐρρωμένον, ἀλλὰ πῇ ἐστὶ φαῦλος, καθὼς ἡττᾶται. ὁ δὲ
 κακὸς οὐκ ἔχει τὸν λόγον ἐρρωμένον. ἐπὶ τοῦ ἀκρατοῦς γὰρ σῶζεται τὸ
 15 βέλτιστον, ἥτοι ἡ ἀρχή, ἥτοι τὸ τῆς ψυχῆς βέλτιστον, ἥτοι ὁ λόγος, ὁ
 νοῦς. ὁ γὰρ ἀκρατὴς ἐρρωμένον ἔχει τὸν λόγον, ὁ ἄλλος δέ, ἥτοι ὁ
 ἐγκρατής, ὃς ἐμμένει, τῷ ὀρθῷ δηλονότι λόγῳ, καὶ οὐκ ἐξίσταται, ἥτοι 20
 οὐχ ἡττᾶται ὑπὸ τῆς ἐπιθυμίας, ἐναντίος ἐστὶ τῷ ἀκρατεῖ. φανερόν οὖν
 ὅτι (ἡ μὲν, ἥτοι ἡ) ἐγκράτεια, ἕξις σπουδαία, ἥτοι ἀγαθὴ ἐστὶν, ἡ δέ,
 20 ἥτοι ἡ ἀκρασία, φαύλη ἐστὶν ἕξις.

Ἐπειδὴ περ ὀπίσθεν εἶπεν, ὅτι τινὲς δοξάζουσιν, ὅτι ἐγκρατής ἐστὶν ὁ
 ἐμμένων τῇ δόξῃ καὶ ἀκρατής ὁ ἐκστατικός τῆς δόξης, νῦν ἀπορεῖ,
 πότερον ἐγκρατής ἐστὶν ὁ ἐμμένων ὁποιοῦν λόγῳ, ἥτοι ὁποιοῦν δόξῃ 30
 ἐμμένων ἥτοι καὶ ἀγαθῇ καὶ κακῇ, ἢ ὁ μήτε τῇ κακῇ μήτε τῇ ὀρθῇ,
 25 ἥτοι τῇ ἀγαθῇ δόξῃ. καὶ ἄρά γε ἀκρατής ἐστὶν ὁ μὴ ἐμμένων ὁποιοῦν
 προαιρέσει, ἥτοι μήτε τῇ ἀγαθῇ δόξῃ μήτε τῇ κακῇ, ἢ ἀκρατής ἐστὶν ὁ μὴ
 ἐμμένων τῷ ψευδεῖ λόγῳ, ἥτοι τῇ φαύλῃ δόξῃ, καὶ τῇ προαιρέσει τῇ
 μὴ ὀρθῇ, ἥτοι τῇ φαύλῃ; λύσις· ἢ κατὰ συμβεβηκὸς καὶ οὐ κυρίως ῥη-
 θήσεται ἐγκρατής ὁ μὴ ἐμμένων ὁποιοῦν δόξῃ, καὶ τῇ ἀγαθῇ καὶ τῇ
 30 κακῇ, καὶ κατὰ συμβεβηκὸς ῥηθήσεται ἀκρατής ὁ μὴ ἐμμένων ὁποιοῦν
 δόξῃ, μήτε τῇ ἀγαθῇ δόξῃ μήτε τῇ φαύλῃ. καθ' αὐτὸ δέ, ἥτοι κυρί- 35
 ως δέ, ἐγκρατής ἐστὶν ὁ μὴ ἐμμένων τῷ ἀληθεῖ λόγῳ, ἥτοι τῇ ἀγαθῇ
 δόξῃ. ὁ μὲν, ἥτοι ὁ κυρίως ἐγκρατής ἐμμένει τῇ ἀληθεῖ, ἥτοι τῇ ἀγα-
 θῇ, δόξῃ. εἰ γὰρ τις ἢ φιλόγλυκος, ἢ διώκει, ἥτοι ζητεῖ καὶ ἀγαπᾷ
 35 τοδί, ἥτοι τὸν γλυκὺν οἶνον, διὰ τοδί, ἥτοι διὰ τὸ γλυκύ, καθ' αὐτὸ μὲν
 καὶ κυρίως καὶ πρώτως διώκει, ἥτοι ζητεῖ τοῦτο, ἥτοι τὸ γλυκύ. κατὰ
 συμβεβηκὸς δὲ αἰρεῖται καὶ τὸ πρότερον, ἥτοι τὸν οἶνον. διότι γὰρ

1 ἐπὶ B: om. a

3 τέλος B: τέλειον a

εἰ γὰρ — ἡδόμενος (5) a: om. B

10 ἥτοι prius B bis

15 τὸ τῆς ψυχῆς B: τὸ τέλος. ἥτοι, τὸ a

17 τῷ ὀρθῷ

δηλονότι λόγῳ B: ὁ δοκεῖ τῷ λόγῳ a

18 ἐναντίος B: ἐναντίως a

οὖν B: μὲν a

19 ἡ μὲν, ἥτοι ἡ a: lacuna 10 fere litterarum B

21 ἐπειδὴ περ a: ἐπεὶ ὥς B (: ἐπεὶ

εἶπερ ὥς Vat. 1621)

ὀπίσθεν] c. 2 p. 1145^b10

23 πότερον B: ὅτι πότερον a

ὁποιοῦν B et Aristoteles: ὁποσποῦν a

24 μήτε τῇ κακῇ μήτε B: ἐμμένων a

τῷ οἴνῳ συμβέβηκε γλυκὸ εἶναι, διὰ τοῦτο τὸν οἶνον ἀγαπᾷ. οὕτω καὶ 128^v
 ὁ ἐγκρατὴς κυρίως τῇ ἀγαθῇ δόξῃ ἐμμένει. εἰ δέ που φαύλην δόξαν 40
 ἔχων ἐμμένει ταύτῃ, οὐχ ὥς φαύλη ἐμμένει ταύτῃ, ἀλλ' ὥς ἀγαθῇ.
 οἶεται γὰρ τὴν φαύλην δόξαν ἀγαθὴν εἶναι, ὥστε κυρίως τῇ ἀγαθῇ δόξῃ
 5 ἐμμένει. ἐπεὶ δὲ πολλάκις συμβέβηκε ταύτην φαύλην εἶναι, κατὰ συμβε-
 βηκὸς ἐμμένει καὶ τῇ φαύλῃ, καὶ πάλιν ἀκρατὴς ἐστὶ κυρίως ὁ μὴ ἐμμένων
 τῇ ἀγαθῇ δόξῃ. εἰ δέ που πολλάκις φαύλην δόξαν ἔχων οὐκ ἐμμένει αὐ-
 τῇ, οὐχ ὥς φαύλη οὐκ ἐμμένει αὐτῇ ἀλλ' ὥς ἀγαθῇ. οἶεται γὰρ αὐτὴν 45
 ἀγαθὴν εἶναι, ὥστε κυρίως καὶ ὁ ἀκρατὴς οὐκ ἐμμένει τῇ ἀγαθῇ δόξῃ.
 10 εἰ δέ που πάλιν συμβέβηκεν αὐτῇ φαύλη εἶναι, κατὰ συμβεβηκὸς οὐκ
 ἐμμένει αὐτῇ. κυρίως δὲ ὁ ἐγκρατὴς καὶ τῇ φαύλῃ δόξῃ οὐχ ὥς φαύλη
 ἐμμένει ἀλλ' ὥς ἀγαθῇ. |

Εἵτα ἐρμηνεύει τί ἐστὶ τὸ καθ' αὐτό. τὸ δὲ καθ' αὐτό ἐστὶ τὸ 129^r
 ἀπλῶς, ἥτοι τὸ κυρίως. ὥστε ὁποιαοῦν δόξῃ ἐμμένων, καὶ τῇ ἀγαθῇ
 15 καὶ τῇ φαύλῃ, ὥς, ἥτοι κατὰ συμβεβηκὸς ἐστὶν ὁ ἐγκρατὴς. ὁμοίως δὲ καὶ
 ὁ μὴ ἐμμένων ὁποιαοῦν δόξῃ ἀκρατὴς λέγεται, ὥς, ἥτοι κατὰ συμβεβηκὸς, 5
 ἀπλῶς δέ, ἥτοι κυρίως δὲ ἐγκρατὴς ἐστὶν ὁ τῇ ἀληθεῖ, ἥτοι τῇ ἀγαθῇ
 δόξῃ ἐμμένων, καὶ ἀκρατὴς κυρίως ὁ μὴ ἐμμένων τῇ ἀγαθῇ δόξῃ. εἰσὶ
 δὲ τινες, οἳ τῇ οἰκείᾳ δόξῃ ἐμμένοντες καὶ οὐδ' ὅλως πείθονται μετα-
 20 πεσεῖν ταύτης, οἳ καὶ λέγονται ἰσχυρογνώμονες, ὥς διῆσχυριζόμενοι ἐμμέ-
 νειν τῇ οἰκείᾳ δόξῃ καὶ μὴ μεταπίπτειν αὐτῆς. ἐπεὶ δὲ καὶ ὁ ἐγκρατὴς
 ἐμμένει τῇ δόξῃ τῇ οἰκείᾳ, ἐμμένει δὲ καὶ ὁ ἰσχυρογνώμων τῇ οἰκείᾳ, 10
 κατ' αὐτὸ τοῦτο ὁμοιότητά τινα ἔχουσιν ὃ τε ἐγκρατὴς καὶ ἰσχυρογνώμων,
 εἰσὶ δὲ καὶ ἕτεροι, ἥτοι διαφέρουσι δὲ ἀλλήλων κατὰ πολὺ. ὁ μὲν γάρ,
 25 ἥτοι ὁ ἐγκρατὴς, διὰ πάθος καὶ ἐπιθυμίαν, ἥτοι τῆς δόξης, ἣν ἔχει
 περὶ τὰ πάθη, ὅτι δεῖ ἀπέχεσθαι τῶν παθῶν καὶ τῶν αἰσχυρῶν ἐπιθυμιῶν,
 ταύτῃ οὐ μεταβάλλει, ἥτοι οὐ μεταπίπτει, ἐπεὶ ὁ ἐγκρατὴς, εἰ δόξαν
 ἔχει περὶ τινων ἄλλων πραγμάτων φαύλων, εἰ τύχῃ ὑπὸ φρονίμου παραι-
 νούμενος, εὐπειστος γίνεται αὐτῷ παραινοῦντι τὰ συμφέροντα, ὁ δὲ ἰσχυ- 15
 30 ρογνώμων ὑπὸ λόγου οὐ πείθεται, ὑπὸ δὲ τῶν ἐπιθυμιῶν ἄγεται καὶ
 τῶν ἡδονῶν. ὁ ἐγκρατὴς δὲ ὑπὸ ἐπιθυμιῶν οὐκ ἄγεται, ὑπὸ δὲ λόγου
 εὐπειστός ἐστιν. οἳ ἰδιογνώμονες, ἥτοι οἳ ἐμμένοντες τῇ οἰκείᾳ γνώμῃ
 καὶ οἳ ἀμαθεῖς καὶ ἄγροικοι, ἥτοι οἳ χωρεῖται, οὗτοι γὰρ ἀπαιδευτοὶ ὄντες
 πείθονται λόγῳ τινί, οἳ μὲν, ὅτι οἳ ἰσχυρογνώμονες εἰσιν ἰδιογνώμονες, δι'
 35 ἡδονὰς καὶ λύπας. χαίρουσι γάρ, εἰ μὴ μεταπείθονται, καὶ λυποῦν- 20
 ται, εἰ ἄκυροί εἰσιν οἳ λόγοι αὐτῶν. θέλουσι γὰρ τοὺς λόγους αὐτῶν,
 καὶ εἴ τι ἀπλῶς εἴπωσιν, ὥσπερ ψηφίσματα καὶ νόμους κρατεῖν, καὶ εἰ
 ἡμέρας οὔσης εἶπη, ὅτι νύξ ἐστὶν, οὐ βούλεται τινα ἀντιπесеῖν αὐτῷ. ἐπεὶ
 οὖν οἳ ἰσχυρογνώμονες ἡττῶνται ὑπὸ τῶν παθῶν καὶ τῶν ἡδονῶν τῶν αἰ-
 40 σχυρῶν, μᾶλλον ἐοίκασιν τῷ ἀκρατεῖ.

1 συμβέβηκε τῷ οἴνῳ a 2 που B: πω a 7 τῇ ἀγαθῇ bis B 10 φαύλη B:
 φαύλην a 28 τύχῃ corr. ex τύχοι a 35 ἡδονὰς καὶ λύπας B: ἡδονὴν καὶ λυπὴν a
 (et Aristoteles)

Εἰσὶ δέ τινες οἱ τοῖς δόξασιν αὐτοῖς οὐκ ἐμμένουσιν οὐ δι' 129^r
 ἀκρασίαν, ὥσπερ ὁ Νεοπτόλεμος συγκαταθέμενος τῷ Ὀδυσσεῖ ἀπατῆσαι
 τὸν Φιλοκτήτην, οὐκ ἐνέμεινε τῇ δόξῃ, οὗτός ἐστιν ἀκρατής. ἔστι δέ τις
 χαίρων τοῖς σωματικοῖς πάθεσιν ἥττον παρ' ὃ δεῖ, καὶ οὐδὲ οὗτος ἐμμέ- 35
 5 νει τῷ λόγῳ προστάσσοντι ἀπέχεσθαι τῶν ἡδονῶν, ὁ τοιοῦτος δὲ ἀνώνυ-
 μός ἐστιν. διαφέρει δὲ τοῦ ἀκρατοῦς, διότι ὁ μὲν ἀκρατής κατὰ πολὺ ἡττᾶ-
 ται τῶν σωματικῶν ἡδονῶν, ἥτοι τῶν αἰσchrῶν, οὗτος δὲ ὁ ἀνώνυμος μι-
 κρόν τι ὑπὸ τούτων ἡττᾶται τῶν αἰσchrῶν ἡδονῶν. τούτου δὲ τοῦ ἀνω-
 νύμου καὶ τοῦ ἀκρατοῦς μέσος ἐστὶν ὁ ἐγκρατής· ὥστε καὶ ἡ ἐγκράτεια με-
 10 σότης ἐστὶ δύο κακιῶν. ὁ μὲν γὰρ ἀκρατής οὐκ ἐμμένει τῷ λόγῳ
 διὰ τὸ μᾶλλον ἡττᾶσθαι ὑπὸ τῶν αἰσchrῶν ἡδονῶν, οὗτος δὲ ὁ ἀνώνυμος 40
 οὐκ ἐμμένει τῷ λόγῳ διὰ τὸ ἥττον, ἥτοι μικρόν τι, ἡττᾶσθαι ὑπὸ τῶν
 αἰσchrῶν ἡδονῶν, ὁ δὲ ἐγκρατής ἐμμένει τῷ ὀρθῷ λόγῳ καὶ οὐ μετα-
 βάλλει, ἥτοι οὐχ ἡττᾶται ὑπὸ τῶν αἰσchrῶν ἡδονῶν δι' ἕτερόν τι, ἥτοι
 15 ὑπὸ ἄλλου τινός, ἀλλὰ διὰ τὸ εἶναι τὴν ἑτέραν ἀνώνυμον καὶ ἐν ὀλί-
 γοις θεωρεῖσθαι, ὥσπερ ἡ ἡλιθιότης (οὐ δυνατόν γὰρ εἶναί τινα ἡλίθιον)
 ἡ ἀκρασία ἐστὶ μᾶλλον ἐναντία τῇ ἐγκρατεῖα παρὰ ἡ ἀνώνυμος ἔξις.

Εἶπεν ὁπισθεν ὅτι δοξάζουσι τινες, ὅτι ὁ ἐγκρατής καὶ ὁ σώφρων 25
 ταυτόν ἐστιν. ἐπεὶ δὲ καθ' ὁμοιότητα πολλὰ λέγεται, λοιπὸν καὶ ἡ
 20 ἐγκράτεια καὶ ἡ σωφροσύνη ὁμοιότητά τινα ἔχουσι, καὶ λέγεται καὶ ὁ
 ἐγκρατής σώφρων καθ' ὁμοιότητά τινα. καὶ γὰρ καὶ ὁ ἐγκρατής οὐδὲν
 ποιεῖ, ἥτοι πράττει παρὰ τὸν ὀρθὸν λόγον ἡττώμενος ὑπὸ τῶν σωματι- 129^v
 κῶν ἡδονῶν (οὐδ' ὅλως γὰρ ἡττᾶται ὑπὸ τῶν σωματικῶν ἡδονῶν), ἀλλὰ
 τῷ ὀρθῷ λόγῳ ἐμμένει, καὶ ὁ σώφρων οὐδὲν πράττει παρὰ τὸν ὀρθὸν
 25 ἄλογισμόν. ἀλλ' ὁ μὲν, ἥτοι ὁ ἐγκρατής, ἔχων φαύλας ἐπιθυμίας
 ἐμμένει τῷ ὀρθῷ λόγῳ καὶ κρατεῖ αὐτῶν, ὁ δέ, ἥτοι ὁ σώφρων, οὐκ
 ἔχων φαύλας ἐπιθυμίας ἐμμένει τῷ ὀρθῷ λόγῳ. καὶ ὁ μὲν, ἥτοι ὁ σώ-
 φρων δυνατός ἐστι μὴ ὅλως ἡδεσθαι παρὰ τὸν ὀρθὸν λόγον. οὐ γὰρ ὅλως 5
 πολεμεῖται ὑπὸ αἰσchrῶν ἡδονῶν. ὁ δέ, ἥτοι ὁ ἐγκρατής, δυνατός ἐστι ἡδε-
 30 σθαι παρὰ τὸν ὀρθὸν λόγον·) ἔχει γὰρ ἡδονὰς φαύλας ἀλλὰ δύναται καὶ
 μὴ ἄγεσθαι, ἥτοι μὴ ἡττᾶσθαι ὑπὸ αἰσchrῶν ἀλλὰ κρατεῖν. πάλιν εἶπεν
 ὁπισθεν, ὅτι τινὲς δοξάζουσιν, ὅτι ταυτόν ἐστιν ὁ ἀκρατής καὶ ὁ ἀκόλαστος.
 τοῦτο οὖν ἐπαναλαβὼν δείκνυσιν, ὅτι ὁ ἀκρατής καὶ ὁ ἀκόλαστος καὶ
 ταυτοὶ μὲν εἰσι καὶ ἕτεροι· ἡ μὲν ἀμφοτέρω τὰ σωματικὰ ἡδέα διώ-
 35 κουσιν, ἥτοι ζητοῦσιν, εἰσὶν αὐτοί, ἕτεροι δέ, καθὼς ὁ μὲν, ἥτοι ὁ ἀκό- 10
 λαστος, προαιρεῖται καὶ οἶεται δεῖν ζητεῖν τὰς αἰσchrὰς (ἡδονὰς, ὁ δέ, ἥτοι
 ὁ ἀκρατής οὐ προαιρεῖται οὐδ' οἶεται δεῖν ζητεῖν τὰς αἰσchrὰς) ἀλλ'
 ἀπροαιρέτως ἡττᾶται ὑπὸ τῶν ἡδονῶν τῶν αἰσchrῶν. πάλιν ὁπισθεν εἶ-

2 ἀπατῆσαι a: ἀπαιτῆσαι B

12 τῷ λόγῳ B: τῷ ὀρθῷ λόγῳ a

18 ὁπισθεν] c. 2

p. 1145^b14 25 λογισμόν—λόγον (30) a: om. B, lacunam indicans vocabulo λείπει32 ὁπισθεν] c. 2 p. 1145^b16

ὁ ἀκόλαστος B et Arist. vulg.: ἀκόλαστος a et Arist.

cod. K^b

34 ταυτοὶ B: ταυτὸν a

35 αὐτοὶ scripsi: αὐτοὶ Ba

36 ἡδονὰς—

αἰσchrὰς (37) a: om. B

38 ὁπισθεν] c. 2 p. 1145^b17

πεν, ὅτι δοξάζουσί τινες ταῦτόν εἶναι τὸν ἀκρατῆ καὶ τὸν φρόνιμον. ἀνα- 129^v
 τρέπει οὖν ταύτην τὴν δόξαν καὶ φησιν, ὅτι εἰ ὁ φρόνιμος ὀφείλει εἶναι ἐξ
 ἀνάγκης καὶ σπουδαῖος, ἥτοι ἔχειν πάσας τὰς ἀρετάς, ὥς ὀπισθεν εἴπο-
 μεν, ἡ δ' ἀκρασία κακία ἐστὶ, λοιπὸν ἀδύνατον τὸν αὐτὸν εἶναι καὶ φρόνι- 15
 5 μὸν καὶ ἀκρατῆ. ἔτι ὁ φρόνιμος οὐ λέγεται φρόνιμος μόνον ἐν τῷ εἰδέναι
 τὰ ἀγαθὰ καὶ τὰ συμφέροντα, ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ εἶναι πρακτικός, ἥτοι ἐν
 τῷ πράττειν τὰ ἀγαθὰ, ὁ δ' ἀκρατῆς οὐ πρακτικός ἐστὶ τῶν ἀγαθῶν,
 ὧν πρακτικός ἐστὶν ὁ φρόνιμος, ἀλλὰ τῶν κακῶν.

Τινὲς δὲ λέγουσι καὶ τὸν δεινὸν φρόνιμον. οὐδὲν οὖν κωλύει τὸν
 10 δεινὸν ἀκρατῆ εἶναι. δοκοῦσι γὰρ δεινοὶ τινες φρόνιμοι εἶναι, ἀκρατεῖς δὲ
 λέγονται οἱ φρόνιμοι διὰ τὸ διαφέρειν τὴν δεινότητα τῆς φρονήσεως μικρόν 25
 τι, ὥς καὶ πρότερον εἴπομεν. κατὰ μὲν τὸν λόγον, ἥτοι τὸν ὀρισμὸν,
 ἐγγύς ἐστιν ἡ φρόνησις καὶ ἡ δεινότης καὶ ὁμοιότητά τινα ἔχουσι. καὶ
 ἡ δεινότης γὰρ ἕξις ἐστὶν ἐφευρετικὴ τῶν πρὸς τὸ τέλος· διαφέρουσι δὲ
 15 κατὰ τὴν προαίρεσιν. τοῦ μὲν γὰρ φρονίμου ἡ προαίρεσις ἀγαθὴ καὶ
 αἰεὶ προαιρεῖται τὰ πρὸς τὸ τέλος τὸ ἀγαθὸν ἄγοντα, τοῦ δὲ δεινοῦ ἡ προ-
 αίρεσις ἐστὶν φαύλη. προαιρεῖται γὰρ τὰ πρὸς τὸ τέλος φαῦλον ἄγοντα.
 καὶ πάλιν ὀπισθεν εἶπεν, ὅτι τινὲς δοξάζουσιν, ὅτι ὁ ἀκρατῆς οὐδ' ὅλως 30
 ἡττᾶται ὑπὸ τῶν αἰσχυρῶν ἡδονῶν. εἰ γὰρ τὸν ὀρθὸν λόγον ἔχει ὁ ἀκρα-
 20 τῆς ἐρρωμένον, λοιπὸν πῶς ἐστὶν δυνατόν αὐτὸν παρὰ τὸν ὀρθὸν λόγον τι
 διαπράξασθαι. λύει οὖν καὶ ταῦτα καὶ φησιν, ὅτι ἡττᾶται ὁ ἀκρατῆς οὐχ
 ὥς εἰδώς, ἥτοι ὥς ἔχων τὸν ὀρθὸν λόγον καὶ τὴν ἐπιστήμην, καὶ θεω-
 ρῶν, ἥτοι ἐνεργῶν κατ' αὐτήν, ἀλλ' ὥς καθεύδων. ὥσπερ γὰρ ὁ καθεύ-
 δων ἔχει μὲν τὴν ἐπιστήμην καὶ τὴν ἕξιν, ἥτοι τῆς γραμματικῆς ἢ ἄλλης
 25 τινὸς τέχνης, κωλύεται δὲ ὑπὸ τοῦ ὕπνου ἐνεργεῖν, οὕτω καὶ ὁ ἀκρατῆς 35
 ἔχει μὲν τὸν ὀρθὸν λόγον, κωλύεται δὲ ὑπὸ τῶν παθῶν ἐνεργεῖν κατ'
 αὐτόν, καὶ ἐκὼν μὲν πράττει τὸ κακὸν (καὶ οὐ κατ' ἄγνοιάν τινα. τρόπον
 γὰρ οἶδεν ὃν ποιεῖ, πονηρὸς δὲ οὐκ ἂν ῥηθῇσεται. πονηρὸς γὰρ ἐστὶν καὶ
 κακός, οὐ καὶ ἡ προαίρεσις φαύλη ἐστίν, ἡ δὲ προαίρεσις τοῦ ἀκρατοῦς
 30 ἐπεικῆς, ἥτοι ἀγαθὴ ἐστίν· ἀπροαιρέτως γὰρ πράττει τὸ κακόν). ἐπεὶ
 οὖν ἡ προαίρεσις αὐτοῦ ἀγαθὴ ἐστὶ, ἐξ ὁλοκλήρου οὐκ ἂν ῥηθῇσεται πο-
 νηρὸς ἀλλ' ἡμιπόνηρος, καὶ οὐκ ἄδικός ἐστιν ὁ ἀκρατῆς. ὁ γὰρ ἄδι- 40
 κος βλαπτικός ἐστὶν καὶ ἐπίβουλος, ὁ δὲ ἀκρατῆς ἐπίβουλος οὐκ ἐστὶν οὐδὲ
 βλαπτικός. οὐδένα γὰρ βλάπτει οὐδὲ ἀδικεῖ.

35 Ἐπεὶ δὲ ὁ ἀκρατῆς ἢ προπετής ἐστὶν ἢ ἀσθενής (ὁ μὲν γὰρ αὐτῶν, 52
 ἥτοι ὁ ἀσθενής καὶ ἀκρατῆς, οὐκ ἐμμένει οἷς ἂν βούληται, ὁ δὲ μελαγχο-
 λικός, ἥτοι ὁ προπετής ἀκρατῆς, οὐδὲ ὅλως βούλεται, ἀλλ' ὑπὸ τοῦ πάθους
 καὶ τῶν ἡδονῶν συναρπάζεται, καὶ ἔοικε μὲν οὗτος πόλει, ἡ ψηφίζεται |
 μὲν ἀγαθὰ καὶ νόμους ἔχει ἀγαθοὺς, οὐ χρῆται δὲ τούτοις ἀλλὰ πονη- 130^r

3 ὀπισθεν] ad Z 13 p. 1144^a36

6 πρακτικός B: πρακτικὸν a

9 κωλύει

B: κωλύει καὶ a

12 πρότερον] ad Z 13 p. 1144^b28

18 ὀπισθεν] c. 2

p. 1145^b21

27 καὶ οὐ — τὸ κακόν (30) a: om. B

36 βούληται B: βού-

λεται a

ροῖς, ὥσπερ εἰ ὁ Ἀναξανδρίδης ὁ ποιητὴς ἀποσκώπτων πόλιν τινά, ἢ νό- 130^r
 μους μὲν ἀγαθοὺς εἶχεν, οὐκ ἐχρήτο δὲ αὐτοῖς, εἶπεν ἡ πόλις, ἢ οὐδὲν
 μέλει τῶν νόμων τῶν ἀγαθῶν, ἡβούλετο νόμους ἔχειν ἀγαθοὺς καὶ ψη-
 φίσματα ἀγαθὰ ψηφίζεσθαι. ὁ γὰρ ἀκρατὴς ἔχει μὲν τὸν λόγον ὀρθόν,
 5 οὐ πράττει δὲ ὅ ὁ λόγος προστάττει, ἀλλὰ τὰναντία. ὁ δὲ πονηρός, 5
 ἦτοι ὁ ἀκόλαστος, ἔοικε πόλει, ἢ χρᾶται μὲν νόμοις ἀλλὰ πονηροῖς. ἔστι
 δὲ ἡ ἀκρασία καὶ ἡ ἐγκράτεια περὶ τὸ ὑπερβάλλον τῆς τῶν
 πολλῶν ἕξεως. ὁ μὲν γάρ, ἦτοι ὁ ἐγκρατής, ἐμμένει τῷ λόγῳ καὶ
 κρατεῖ μᾶλλον τῆς τῶν πολλῶν δυνάμεως ἦτοι ἕξεως (τούτων γὰρ τῶν
 10 ἡδονῶν κρατεῖ, ὧν <οἱ> πολλοὶ ἡττῶνται), ὁ δέ, ἦτοι, ὁ ἀκρατὴς οὐδαμῶς
 ἐμμένει τῷ λόγῳ ἀλλ' ἡττᾶται ὑπὸ τῶν ἡδονῶν, ὧν οἱ πολλοὶ κρείττους
 εἰσὶ καὶ οὐχ ἡττῶνται. εὐιατοτέρα δὲ ἐστὶν ἀπὸ τῶν ἀκρασιῶν ἡ προ- 10
 πετὴς ἀκρασία, ἣν οἱ μελαγχολικοὶ νοσοῦσι, τῶν ἀσθενῶν ἀκρατῶν,
 τῶν βουλευσαμένων μὲν, μὴ ἐμμένοντων δὲ οἷς ἐβουλεύσαντο. εἰ
 15 γὰρ οἱ ἀκρατεῖς καὶ οἱ προπετεῖς ἐπεὶ ἀπροβουλεύτως συναρπάζονται τοῖς
 πάθεσιν, εἰ προβουλεύσαιντο, οὐκ ἂν ἡττηθῶσιν ὑπὸ τῶν παθῶν, οἱ δ'
 ἀσθενεῖς καὶ ἀκρατεῖς, εἰ καὶ προβουλεύονται, ἀλλ' οὖν ἡττῶνται, καὶ ταῦτα
 ὑπὸ μικρῶν τιμῶν ἡδονῶν. καὶ τῶν ἀκρατῶν οἱ μὲν εἰσὶ φυσικοί, ἦτοι ἐκ
 φύσεως ἀκρατεῖς, ὥσπερ εἰσὶν οἱ θηριώδεις, οἱ μετὰ ἀρρένων συνδυαζό- 15
 20 μενοι, οἱ δὲ εἰσὶν ἀκρατεῖς ἑαυτοὺς ταῖς αἰσχυραῖς ἡδοναῖς ἐθίσαντες, καὶ
 οἱ δι' ἐθισμού ἀκρατεῖς εὐιατότεροί εἰσὶ τῶν ἐκ φύσεως ἀκρατῶν, οἱ καὶ
 θηριώδεις εἰσὶν. ὥσπερ Εὐήνης ὁ ποιητὴς εἶπεν, ὅτι τὸ ἔθος πολυ-
 χρόνιος μελέτη ἐστίν, αὕτη δὲ ἡ μελέτη τελευτῶσα, ἦτοι εἰς τέλος ἐλθοῦσα,
 φύσις γίνεται. εἰ οὖν τὸ ἔθος μετὰ τοῦτο ἐστὶν δυσμετακίνητον, διότι φύσει
 25 ἔοικε, πολλῷ μᾶλλον ἢ φύσις ἔστι δυσμετακίνητοτέρα.

Τοῦ δὲ φιλοσοφοῦντος τὴν πολιτικὴν, ἦτοι τοῦ πολιτικοῦ ἀνδρός,
 ἐστὶν καὶ τὸ θεωρῆσαι περὶ ἡδονῆς καὶ λύπης, εἴτε ἀγαθόν ἐστὶν ἢ ἡδονή
 εἴτε οὐ. οὗτος γὰρ ὁ πολιτικὸς ἀρχιτέκτων ἐστίν, ἀρχιτέκτων δὲ λέ-
 γεται, ὅς προστάσσει περὶ πάντων. καὶ ὁ πολιτικὸς ἀνὴρ προστάσσει,
 30 τοὺς μὲν τῶν νέων δεῖ γενέσθαι μουσικοὺς, ὥς ἐπιτηδεύουσιν ὄντας πρὸς 30
 αὐτήν, τοὺς δὲ στρατιώτας, καὶ ἀπλῶς ἀρχιτέκτων ἐστὶν καὶ θεωρητικὸς
 παντὸς τέλους ὁ πολιτικὸς καὶ τοῦ στρατηγικοῦ τέλους, ὅπερ ἐστὶν ἡ νίκη,
 καὶ τοῦ μουσικοῦ τέλους, ὅπερ ἐστὶν τὸ ἐναρμόνιον λέγειν· εἴτα καὶ προσ-
 τάσσει, τίνας τῶν νέων δεῖ μετέρχεσθαι τοῦτο τὸ τέλος καὶ τί δεῖ ποιεῖν,
 35 ὥστε πρὸς τοῦτο τὸ τέλος καταντῆσαι, πρὸς ὅπερ τὸ τέλος ἀποβλέποντες
 ἕκαστον ὧν ποιούμεν, τὸ μὲν ὅπερ οὐ συντείνει καὶ ἄγει πρὸς αὐτὸ τὸ
 τέλος, λέγομεν εἶναι ἀπλῶς κακόν, τὸ δέ, ὃ συντείνει καὶ ἄγει πρὸς αὐτὸ 35

1 ὥσπερ B: ὥσπερ a Ἀναξανδρίδης] frg. inc. 16 Mein. 67 Kock 3 μέλει B: μέλ-
 λει a 4 λόγον ὀρθόν B: ὀρθὸν λόγον a 7 δὲ ἡ ἀκρασία καὶ ἡ ἐγκράτεια Ba et Arist.
 cod. Lb: δ' ἀγκρασία καὶ ἐγκράτεια Arist. vulg. 8 πολλῶν scripsi ex Aristotele: πόλεων
 Ba 10 οἱ πολλοὶ a: πολλοὶ B 14 βουλευσαμένων Ba et Arist. codd. Kb Mb: βου-
 λευομένων Arist. vulg. 14. 15 εἰ γὰρ B: εἰ μὲν γὰρ a 19. 20 συνδυαζόμενοι B:
 συνουσιαζόμενοι a 22 ὥσπερ B: ὥσπερ καὶ a Εὐήνης] frg. 9 Bergk 25 ἔοικε B:
 ἔνια a 31 αὐτήν B: αὐτὸ a 36 τὸ μὲν — κακόν (36) bis B

τὸ τέλος, λέγομεν εἶναι ἀπλῶς ἀγαθόν. ἐπεὶ οὖν ὁ πολιτικὸς περὶ πάν- 130^r
των ζητεῖ, λοιπὸν οἰκεῖόν ἐστιν αὐτῷ καὶ τὸ σκοπεῖν, εἴτε ἀγαθόν ἐστιν
ἢ ἡδονὴν εἴτε οὐ, ἄλλως τε καὶ ἀναγκαῖόν ἐστι περὶ αὐτῶν, ἥτοι περὶ
ἡδονῆς διαλαβεῖν καὶ λύπης. ἐπεὶ γὰρ ἡ διδασκαλία ἡμῶν περὶ ἀρετῶν
5 καὶ κακιῶν ἐστιν ἡθικῶν, πᾶσα δὲ ἀρετὴ καὶ κακία ἡθικὴ περὶ ἡδονᾶς
καὶ λύπας καταγίνεται καὶ τὴν εὐδαιμονίαν οἱ πλεῖστοι λέγουσιν
εἶναι ἐνέργειαν ψυχῆς μεθ' ἡδονῆς, καὶ μέρος τῆς εὐδαιμονίας τὴν ἡδονὴν 40
λέγουσιν εἶναι. διὸ καὶ τὸν εὐδαίμονα ὠνομάκασι μακάριον ἀπὸ τοῦ
χαίρειν, ἥτοι ἡδεσθαι ἐν ὅλῳ τῷ βίῳ. διὰ τοῦτο οὖν ἀναγκαῖόν ἐστιν
10 περὶ ἡδονῆς καὶ λύπης διαλαβεῖν. μέλλων δὲ περὶ ἡδονῆς εἰπεῖν, πρῶτον
λέγει τί ἐδόξασεν ἕκαστος αὐτῶν τῶν παλαιῶν περὶ αὐτῆς καὶ ἰσχυροποιεῖ
τὰς δόξας αὐτῶν, εἶτα καὶ ἀνατρέπει αὐτάς. τινὲς μὲν ἐδόξασαν, ὅτι οὐ-
δεμία ἐστὶν ἡδονὴ ἀγαθὸν οὔτε καθ' αὐτὸ οὔτε κατὰ συμβεβηκός. 45
οὐ γὰρ ἡ ἡδονὴ καὶ τὸ ἀγαθὸν ταῦτόν ἐστιν. οὐ γὰρ ἀντιστρέφει, εἴ τι
15 ἀγαθὸν ἡδονὴ καὶ εἴ τι ἡδονὴ ἀγαθόν. ἄλλοι δὲ δοξάζουσιν ὅτι ἔναι, ἥτοι
τινὲς μὲν ἡδοναί εἰσιν ἀγαθαί, αἱ δὲ πλείονες τῶν ἡδονῶν φαυλαί εἰσιν.
τρίτην δόξαν τινὲς ἐδόξασαν, ὅτι εἰ καὶ πᾶσαι αἱ ἡδοναί εἰσιν ἀγαθαί,
ὅμως οὐκ ἐνδέχεται εἶναι τὴν ἡδονὴν τὸ ἄριστον, ἥτοι τὸ τελικώτατον
τέλος. ἦσαν γὰρ τινες, ὧν εἷς ἦν καὶ ὁ Φιλόξενος, οἱ τὴν ἡδονὴν ἐπρέ-
20 σβευσον καὶ ἔλεγον εἶναι τέλος τελικώτατον καὶ τὸ κυρίως ἀγαθόν, οὐ πάντα 50
ἐφίεται.

Εἰπὼν πρῶτον τὰς δόξας τῶν παλαιῶν νῦν καὶ κατασκευάσαι ταύτας
πειράται, ὥς δυνατόν. οἱ μὲν οὖν λέγοντες, ὅτι ὅλως οὐδεμία ἡδονὴ ἀγα-
θόν ἐστιν, κατεσκευάζον τοῦτο οὕτως. ὅτι πᾶσα ἡδονή ἐστι γένεσις 130^v
25 εἰς φύσιν αἰσθητήν, ἢ δὲ γένεσις ἀτελὲς, τὸ δὲ ἀτελὲς οὐκ ἀγαθόν.
οὐδεμία ἄρα ἡδονὴ ἀγαθόν. οὐδεμία γένεσις συγγενῆς ἐστὶν καὶ ὁμοία τοῖς
τέλεισιν, ἢ γὰρ γένεσις κίνησις τίς ἐστὶν ἄγουσα τὸ ἀτελὲς εἰς τελειότητα
καὶ τὸ μὴ ὄν εἰς τὸ ὄν. πᾶν γὰρ τὸ γινόμενον ἢ γίνεται ἀτελὲς ἐστὶν, τὸ
δὲ τέλειον τετελειωμένον ἐστίν. πῶς οὖν ἡ γένεσις ἀτελὴς οὕσα ἔσται ὁμοία
30 τῷ τέλει τετελειωμένῳ ὄντι; οἷον ἡ οἰκοδόμησις, γένεσις τις οὕσα (κίνησις 5
γὰρ ἐστὶν πρὸς τὸ τέλος καταντῆσαι σπεύδουσα), οὐκ ἔσται ὁμοία τῷ τέλει
αὐτῷ, ἥτοι τῇ οἰκίᾳ. τὸ δὲ γένεσις εἰς φύσιν αἰσθητήν, τοῦτο δη-
λοῖ, ὅτι ἡ ἡδονὴ γένεσις, ἥτοι ἀναπλήρωσις ἐστὶν εἰς φύσιν, ἥτοι τῆς ἐν-
δεΐας τῆς φύσεως. ἢ γὰρ ἡδονὴ ἀναπληροῖ, ἢ ἐλλείπεται καὶ ἐνδεῖ ἢ
35 φύσις, οἷον, εἴ τις πεινᾷ, οὗτος ἐλλείπεται τροφῆς καὶ ἐπιθυμεῖ τραφῆναι,
ἢ ἡδονὴ δὲ ἀναπληροῖ, ἢ ἐνδεῖ ἢ φύσις, καὶ πληροῖ ταύτην τροφῶν. τὸ
δὲ αἰσθητήν κεῖται, διότι ὁ πεινῶν καὶ φαγὼν καὶ χορτάσας αἰσθάνεται, 10
ὅτι ἐχόρτασεν, ἢ προσέβηκε τὸ αἰσθητήν πρὸς ἀντιδιαστολὴν τῶν πέψε-
ων, καὶ ἡ πέψις γὰρ κίνησις ἐστὶν. ἀλλοίωσις γὰρ ἐστὶν τῶν βρωμάτων,
40 ἀλλὰ οὐκ αἰσθάνεται τις, ὅτε ἡ πέψις γίνεται. ὁμοίως δὲ καὶ αἱ ἐκκρίσεις

7 ἡδονὴν a: ἀρετὴν B

25 αἰσθητήν Ba: αἰσθητή Aristoteles

27 τελειότητα B:

τὸ τέλειον a

34 et 36 ἢ B: οὐ a

37 αἰσθητήν scripsi: αἰσθητὸν Ba

38 αἰσθητήν B: αἰσθητὸν a

τῶν διαχωρημάτων κινήσεις εἰσὶν εἰς φύσιν, ἀλλ' οὐκ αἰσθηταί. οὐ γάρ 130^v
τις αἰσθάνεται, ὅταν αἱ ἐκκρίσεις γίνωνται. ὅλως μὲν οὐδεμία ἡδονὴ ἀγα-
θή ἐστίν· αἱ γὰρ ἡδοναὶ γενέσεις εἰσὶν, ἡ δὲ γένεσις ἀτελής ἐστίν.

Ἄλλο ἐπιχείρημα δεικνύον, ὅτι ἡ ἡδονὴ ἀγαθὸν οὐκ ἔστι. συλλογί-
5 ζεται ἐν δευτέρῳ σχήματι, ὁ σώφρων φεύγει τὰς ἡδονάς, οὐδὲν δὲ δ
<μὴ> ὑπὸ τοῦ σώφρονος διώκεται ἀγαθόν, ἡ ἡδονὴ ἄρα οὐκ ἔστιν ἀγαθόν.
ἕτερον ἐπιχείρημα ἐν δευτέρῳ σχήματι καὶ τοῦτο, τὸ ἄλυπον οὐκ ἔστιν 20
ἡδύ, ἥτοι ὁ φρόνιμος τὴν ἡδονὴν μισεῖ, οὐδὲν δὲ δ μισεῖ ὁ φρόνιμος ἀγα-
θόν ἐστίν, οὐκ ἔστιν ἄρα ἡ ἡδονὴ ἀγαθόν. ἔτι αἱ ἡδοναὶ ἐμποδιστικάί εἰσι
10 τῆς φρονήσεως, οὐδὲν δὲ ἐμποδιστικὸν τῆς φρονήσεως ἀγαθόν, ἡ ἡδονὴ
ἄρα οὐκ ἔστιν ἀγαθόν. ὅσον γὰρ τις χαίρει μᾶλλον τῇ τῶν ἀφροδισίων
ἡδονῇ, τοσοῦτον κωλύεται τοῦ φρονεῖν. οὐδεὶς γὰρ ἐν αὐτῇ, ἥτοι τῇ
τῶν ἀφροδισίων ἡδονῇ, ὣν δυνήθη νοῆσαι τι. ἕτερον ἐπιχείρημα· πᾶν
ἀγαθὸν ἔργον ἐστὶν τέχνης τινός. ἡ γὰρ ὑγίεια ἔργον ἐστὶν τῆς ἰατρικῆς 25
15 καὶ τὸ ὀρθογραφεῖν ἀγαθὸν ὃν ἔργον ἐστὶν τῆς γραμματικῆς, οὐδεμιᾶς δὲ
ἡδονῆς τέχνη ἐστίν· οὐκ ἄρα ἡ ἡδονὴ ἀγαθόν ἐστίν. καὶ τοῦτο ἐν δευτέρῳ
σχήματι. ἔτι τὰ θηρία καὶ τὰ παῖδιά διώκει, ἥτοι ζητεῖ, τὰς σωματι-
κὰς ἡδονάς, ἥτοι τὸ ὑπὲρ μέτρον ἐσθίειν καὶ πίνειν καὶ ἀφροδισιάζειν.
οὐδὲν δὲ τὸ ὑπὸ τῶν παιδίων καὶ θηρίων ἀνοήτων ὄντων, διωκόμενον
20 ἥτοι ζητούμενον ἀγαθόν ἐστίν. ἡ ἡδονὴ ἄρα οὐκ ἔστιν ἀγαθόν.

Τοῦ δὲ μὴ πάσας τὰς ἡδονὰς εἶναι σπουδαίας, ἥτοι ἀγαθὰς,
αἴτιον εἶναί τινες ἐδόξαζον τὸ εἶναι καὶ τινὰς αἰσχροὺς ἡδονὰς, ἥτοι ἐδό-
ξαζόν τινες, ὅτι ἐπεὶ εἰσὶν αἰσχροὶ ἡδοναὶ καὶ ὀνειδιζόμεναι, οἷον αἱ τῶν
κιναιδῶν ἡδοναί, καὶ ἐπεὶ εἰσὶν ἡδοναὶ βλαβεραί, οἷον τὰ ἄμετρα σιτία καὶ
25 ἀφροδίσια (εἰσὶ γὰρ τινὰ ἡδέα νοσοῦντι· ἴσως γὰρ τῷ καχεκτοῦντι ἡδὺ 35
δόξειε τὸ φαγεῖν βόειον κρέας, ἀλλὰ τοῦτο βλαβερόν ἐστίν αὐτῷ), ἐπεὶ οὖν
εἰσὶν [αἱ] ἡδοναὶ βλαβεραὶ καὶ αἰσχροὶ, λοιπὸν πᾶσαι αἱ ἡδοναὶ οὐκ εἰσι
σπουδαῖαι, ἥτοι ἀγαθαί, ἥτοι οὐδεμία λοιπὸν ἡδονὴ ἀγαθὸν ἐστίν. πάλιν
ἐδόξαζόν τινες, ὅτι οὐκ ἔστιν ἡδονὴ τὸ ἄριστον, ἥτοι τὸ τελικώτατον τέ-
30 λος, διότι οὐδὲ τέλος ἀπλῶς, καὶ δ οὐκ ἔστιν ἀπλῶς τέλος, πῶς ἂν εἴη
τέλος τελικώτατον; ἡ γὰρ ἡδονὴ γένεσις ἐστίν. ἡ δὲ γένεσις τέλος οὐκ
ἐστίν ἀλλ' ἀτελής ἐστίν. τὰ μὲν λεγόμενα, ἥτοι δοξαζόμενα, περὶ τῆς 40
ἡδονῆς ταῦτά εἰσιν.

Ὅτι δὲ διὰ ταῦτα, ἥτοι διὰ τούτων ὧν δοξάζουσιν, οὐ συμβαίνει
35 τὴν ἡδονὴν μὴ εἶναι ἀγαθὸν μηδὲ τὸ ἄριστον ἀλλὰ τὸ ἐναντίον δει-
κνύεται, ὅτι καὶ τὸ ἀγαθόν ἐστὶ καὶ τὸ ἄριστον, ἐκ τῶνδε ὧν μέλλομεν
εἰπεῖν ἔσται δῆλον. καὶ πρῶτον μὲν ἀνατρέπει τὴν δόξαν τὴν λέγουσαν,
ὅτι οὐδεμία ἡδονὴ ἀγαθόν, εἰ ἡδονὴ γένεσις ἐστίν, ἡ δὲ γένεσις ἀτελής, τὸ
δὲ ἀτελὲς οὐκ ἀγαθόν. δείκνυσι γὰρ ὅτι τῶν ἡδονῶν αἱ μὲν εἰσι κυρίως 50
40 ἀγαθαί, αἱ δὲ φαινόμεναι, αἱ οὐδὲ κυρίως εἰσὶν ἀγαθαί, ἀλλὰ τῇ δοκῇ.

6 μὴ a: om. B

8 post ἡδὺ fenestra 40 fere litterarum capax B

14 τέχνης B: τέχνη a

25 ἀφροδίσια B: ἀφροδισιά εἰσι a

27 αἱ ante ἡδοναὶ

cancellavi

ἐκ γοῦν τοῦ δεῖξαι, ὅτι εἰσὶν ἡδοναὶ κυρίως ἀγαθαί, λοιπὸν ἀνατρέπεται 130^v
 καὶ ἡ δόξα τοῦ λέγοντος, ὅτι οὐδεμία ἡδονὴ ἀγαθόν· φησὶ γοῦν· ἐπεὶ
 τὸ ἀγαθὸν ἐστὶν διττόν, τὸ μὲν ἐστὶν κυρίως ἀγαθὸν ὡς ἡ ἀρετὴ, ἥτοι ἡ
 σωφροσύνη καὶ ἡ δικαιοσύνη καὶ αἱ αὐτῶν ἐνέργειαι, τὸ δὲ ἐστὶν τινὶ ἀγα-
 5 θὸν καὶ φαινόμενον ἀγαθόν. ἀπλῶς δὲ ἀγαθὸν οὐκ ἔστιν οἷον ἀμέτρως
 τὸ ἀφροδισιάζειν φαινόμενον | ἀγαθὸν ἐστὶν, καὶ τινὶ ἀγαθόν, τῷ ἀκολά- 131^r
 στῳ, ἀπλῶς δὲ οὐκ ἔστιν ἀγαθόν. καὶ αἱ φύσεις καὶ ἔξεις ἀκολουθή-
 σουσι τούτοις, ἥτοι τῷ ἀπλῶς ἀγαθῷ καὶ τῷ τινὶ ἀγαθῷ. εἰσὶ γὰρ καὶ
 ἀπλῶς καὶ κυρίως φύσεις καὶ ἔξεις, οἷαί εἰσιν αἱ τῶν ἐρρωμένων καὶ ἀγα-
 10 θῶν ἀνδρῶν, αἱ καὶ πρὸς τὸ ἀγαθὸν ῥέπουσιν· εἰσὶ δὲ καὶ ἔξεις καὶ φύσεις
 τοιαῖδε, ἥτοι θηριώδεις ἢ νοσώδεις, αἱ οὐδὲ ἀπλῶς ἔξεις καὶ φύσεις λέ- 5
 γονται ἀλλὰ μετὰ προσθήκης καὶ προσδιορισμοῦ θηριώδεις φύσεις καὶ
 ἔξεις καὶ νοσώδεις. ταῦτόν ἐστιν κίνησις καὶ γένεσις. καὶ ἡ γένεσις γὰρ
 κινεῖται πρὸς τόδε τὸ ὀρεκτὸν καὶ κινήσις τίς ἐστὶν, καὶ αἱ κινήσεις οὖν
 15 καὶ αἱ γενέσεις ἀκολουθήσουσι τούτοις, ἥτοι τῷ ἀπλῶς ἀγαθῷ καὶ τῷ
 τινὶ ἀγαθῷ. τῶν γὰρ κινήσεων καὶ ἔξεων αἱ μὲν εἰσιν ἀπλῶς ἀγαθαὶ
 καὶ ἐρρωμέναι καὶ κατὰ φύσιν· αἱ γὰρ κινήσεις τῶν ὑγιαίνοντων κατὰ
 φύσιν, ὁμοίως δὲ καὶ τῶν ἀγαθῶν ἀνδρῶν αἱ κινήσεις κατὰ φύσιν εἰσὶ· 10
 κινεῶνται γὰρ οἱ ἀγαθοὶ πρὸς τὸ πρῶτως ὀρεκτόν· εἰσὶ δὲ καὶ κινήσεις
 20 καὶ γενέσεις τοιαῖδε, ἥτοι νοσώδεις ἢ θηριώδεις, αἱ καὶ παρὰ φύσιν, οἷον
 κινεῖται τις πρὸς τὸ πιεῖν αἷμα. τὸ μὲν ἀπλῶς ἀγαθὸν ἀκολουθεῖ τῇ
 ἀπλῶς φύσει καὶ ἔξει καὶ τῇ ἀπλῶς κινήσει καὶ γενέσει. ὁ γὰρ φύσιν
 ἔχων καὶ ἔξιν ἀπλῶς, ἥτοι ἀγαθὴν, κινεῖται καὶ πρὸς τὸ ἀπλῶς ἀγαθόν,
 τὸ δὲ τινὶ ἀγαθὸν ἀκολουθεῖ τῇ τοιαύτῃ φύσει καὶ ἔξει καὶ τῇ τοιαύτῃ κι-
 25 νήσει. τῷ γὰρ ἔχοντι φύσιν θηριώδη καὶ ἔξιν καὶ κίνησιν ἢ νοσώδη οὐ 15
 ζητεῖται τὸ κυρίως ἀγαθὸν ἀλλὰ τὸ τινὶ ἀγαθόν, ἥτοι τὸ φαινόμενον· ὥστε
 ἐκ τούτου ἐδείχθη, ὅτι τῶν ἡδονῶν αἱ μὲν εἰσιν ἀπλῶς, ἥτοι κυρίως,
 ἀγαθαί, αἱ δὲ εἰσι φαινόμεναι ἀγαθαὶ καὶ τινὶ ἀγαθαί. ὁμοίως δὲ καὶ
 τῶν φαύλων ἡδονῶν αἱ μὲν εἰσιν ἀπλῶς φαῦλαι, τινὶ δὲ οὐκ εἰσι φαῦλαι
 30 ἀλλ' αἰρεταί, οἷον ἡ τοῦ μοιχεύειν ἡδονὴ ἀπλῶς φαύλη ἐστίν, τινὶ δέ, ἥτοι
 τῷ ἀκολάστῳ, οὐ δοκεῖ φαύλη αὕτη ἡ ἡδονὴ ἀλλ' αἰρετὴ αἰεί. ἔνιαι δὲ 20
 ἡδοναὶ φαῦλαι, οἷον τὸ ὑπὲρ μέτρον ἐσθίειν οὐδὲ τῷδε, ἥτοι τινὶ εἰσιν
 αἰρεταὶ αἰεὶ ἀλλὰ ποτέ, ἥτοι ὅταν πεινᾷ, καὶ ὀλίγον χρόνον, μέχρις
 οὐ χορτάσει. αὐταὶ δὲ καθ' αὐτὰς αἰρεταὶ οὐκ εἰσιν, ἀλλὰ διότι πεινᾷ,
 35 διὰ τοῦτο φαίνονται αὐτῷ αἰρετὰ τὰ ἄμετρα σιτία. ἢ καὶ οὕτως, αἰρεταὶ
 δὲ οὐκ εἰσιν αὐταὶ αἰεὶ, ἀλλὰ μέχρις οὐ πεινᾷ, αἱ δέ, αἷ εἰσιν ἐκ λύπης.
 οἷον τῷ Αἴαντι ἡδὺ ἐδόκει τὸ ἐαυτὸν σφαγιάσαι, καὶ ὅσαι εἰσὶν ἔνεκεν
 ἰατρείας, οἷον αἱ ἡδοναὶ τῶν καμνόντων οὐδὲ ἡδοναὶ εἰσιν ἀλλὰ φαί- 25
 νονται μὲν ὅτι εἰσὶν ἡδοναί, οὐκ εἰσὶ δέ. ἡδοναὶ δὲ τῶν καμνόντων ἔνε-
 40 κεν ἰατρείας εἰσὶν, οἷον αἱ τῶν ψωριώντων. ἡδονὴ γὰρ τῷ ψωριῶντι
 δοκεῖ, τὸ εἰσελθεῖν εἰς καχλάζον θερμόν, ὅπερ οὐκ ἔστιν ἡδονὴ ἀλλὰ θά-

2 ἀγαθὸν B: ἀγαθόν, ἢ ἀγαθόν a
Arist. vulg.

7 ἔξεις Ba et Arist. cod. Kb: αἱ ἔξεις

νατος. ἀσπάζεταιται δὲ τοῦτο ὁ ψωριῶν ἕνεκεν ἰατρείας. ὕλη γάρ τις μο- 131^r
χθηρὰ καὶ ὀριμεῖα τῷ ψωριῶντί ἐστιν, ἥτις καὶ αὐτῷ ἐνοχλεῖ, τὸ δὲ κα-
χλάζον θερμὸν δραστήριον ὃν ἀποκρούει τὴν ὀριμεύουσαν ὕλην καὶ οὕτως
ἀνεσὶν τινα λαμβάνει ὁ νοσῶν. αὐτῷ μὲν οὖν ἡδὺ δοκεῖ τὸ τοιοῦτο, καί-
5 τοι μὴ ἡδὺ ὄν, τῷ δὲ ὑγιαίνοντι θάνατός ἐστιν τὸ εἰσελθεῖν εἰς καχλά- 30
ζον θερμόν.

Ἐνταῦθα ἐπιχειρεῖ δεῖξαι, ὅτι καὶ οἱ λέγοντες τὴν ἡδονήν, ὅτι ἐστὶ
γένεσις εἰς φύσιν αἰσθητήν, κακῶς ὀρίζονται ταύτην. ἐπεὶ γὰρ τοῦ ἀγα-
θοῦ τὸ μὲν ἕξις ἐστίν, οἷον ἡ ἀρετὴ ἐστὶν ἀγαθόν, ἀλλ' ὡς ἕξις, τὸ δὲ 35
10 ἐνέργεια, οἷον ἡ ἐνέργεια τῆς ἀρετῆς, ἥτοι τὸ τὰ δίκαια πράττειν ἢ τὰ
σώφρονά ἐστιν ἀγαθόν, ἀλλ' ὡς ἐνέργειαι ἀποπληροῦσαι τὴν φυσικὴν
ἕξιν, ἥτοι ἀποπληρώσεις τοῦ ἐνδοθέντος καὶ ἐλλείποντος τῆς φυσικῆς
ἕξεως, οὐκ εἰσι κυρίως ἡδεῖαι, ἥτοι ἡδοναί, (ἀλλὰ κατὰ συμβεβηκὸς ἡδεῖ-
αι, ἥτοι ἡδοναί.) οὐ γὰρ αὐτὴ ἡ πλήρωσις τοῦ ἐλλείποντος τῆς φυσικῆς
15 ἕξεως ἐστὶν ἡδονή, ἀλλὰ τῇ γενέσει, ἥτοι τῇ ἀναπληρώσει, ἔπεται καὶ ἡ
ἡδονή. εἰ γὰρ τις πεινᾷ καὶ φαγεῖ καὶ χορτάζει, τότε ἔπεται αὐτῷ ἡδο- 40
νή. οὐχ ἡ αὐτὴ δὲ ἡ γένεσις, ἥτοι ἡ ἀποπλήρωσις, ἥτοι ἡ κίνησις καθ'
ἣν κινεῖται πρὸς τὸ πληρῶσαι τὴν γαστέρα βρωμάτων ἐν ἐνδείᾳ οὖσαν
βρωμάτων, ἐστὶν ἡδονή, ἀλλὰ μετὰ τὴν ἀποπλήρωσιν τῆς γαστρὸς ἐν
20 ἐπιθυμίᾳ (τῆς) ὑπολύπου φύσεως καὶ ἕξεως. εἰ γὰρ τις πεινᾷ καὶ ἔχει
τὴν φύσιν ἐν ἐνδείᾳ οὖσαν βρωμάτων, λυπεῖται ἅμα ὡς πεινῶν καὶ ἐπι-
θυμεῖ πληρῶσαι βρωμάτων τὴν αὐτοῦ γαστέρα. γράφεται καὶ ὑπολοί-
που, τὸ λοιπὸν δόφθογγον, ἥτοι τῆς λοιπαζομένης φύσεως καὶ ἐν ἐνδείᾳ οὐ- 45
σης βρωμάτων. εἰ γὰρ τις ἔχει τὴν αὐτοῦ φύσιν καὶ ἕξιν λοιπαζομένην
25 ἥτοι ἐν ἐνδείᾳ οὖσαν βρωμάτων, ἐπιθυμεῖ πληρῶσαι αὐτήν. ἐστὶν οὖν ἡ
ἐνέργεια αὕτη, ἥτοι ἡ ἀναπλήρωσις, ἐν οἷς ἐστὶν καὶ ἡ ἐπιθυμία τῆς ὑπο-
λύπου φύσεως.

Ἐπεὶ δὲ εἰσιν ἡδοναὶ ἄνευ ἐπιθυμίας καὶ λύπης, οἷον αἱ ἐνέργειαι αἱ 53
ἀπὸ τοῦ θεωρεῖν, ἥτοι νοεῖν, ἐπιγίνονται ἡμῖν μὴ τῆς φύσεως τι ἐνδε-
30 ούσης καὶ διὰ τοῦτο λυπουμένοις καὶ ἐπιθυμοῦσιν ἀναπληρωθῆναι. εἰ 131^v
γὰρ ἀναθεωρῶ, ὅτι τοῦ τριγώνου αἱ τρεῖς γωνίαι δυσὶν ὀρθαῖς ἴσαι εἰσιν,
ἡδονή, ἀλλ' οὐ προηγησαμένης λύπης τινὸς ἢ ἐπιθυμίας διὰ τὸ ἐλλιπῆ
εἶναι τὴν φύσιν. τί γὰρ ἡ φύσις ἐνδεῖ, ἵνα καὶ λύπη γένηται καὶ ἐπι-
θυμία· ὥστε ἐπεὶ εἰσιν ἡδοναὶ ἄνευ λύπης καὶ ἐπιθυμίας γινόμεναι διὰ
35 τὸ μὴ ἐνδεῖν τι τὴν φύσιν, λοιπὸν κακῶς ἔχει ὁ ὀρισμὸς ὁ λέγων, ὅτι
ἡδονή ἐστὶν γένεσις εἰς φύσιν αἰσθητήν. πολλαὶ γὰρ εἰσιν ἡδοναὶ ἄνευ γενέ- 5

2 καὶ alterum B: om. a αὐτῷ a: αὐτὴ B 11 ἐνέργειαι ἀποπληροῦσαι B: ἐνέργεια ἀπο-
πληροῦσα a 12 ἀποπληρώσεις B: ἀποπληρούσης a 13 ἀλλὰ—ἡδοναί (14) a: om. B
16 φαγεῖ] φάγη B: φάγει a χορτάζει a: χορτάσει B 20 τῆς a: om. B
ὑπολύπου rubro mutatum in ὑπολοίπου B (cf. codd. Arist.): ὑπολείπης που a 23 λοι-
παζομένης a: λειπαζομένης B; similiter 24 26. 27 ὑπολύπου B: ὑπολοίπου a
29. 30 ἐνδεοῦσης Ba et Arist. cod. K^b: ἐνδεοῦς οὔσης Arist. vulg. 32 ἡδονή a: ἡδο-
ναί B ἐλλιπῆ B: ἐλλειπῶς a

σεως εἰς φύσιν, ἥτοι ἀναπλήρωσεως τῆς φύσεως ἐνδεούσης, οἷαί εἰσιν αἱ 131^v
ἀπὸ τοῦ νοεῖν ἡδοναί. ὁ δὲ ὀρισμὸς πάντα τὰ ὑπὸ τὸ ὀριστὸν ὀφείλει
συμπεριλαμβάνειν. σημεῖον δὲ ὅτι οὐκ ἔστιν ἡ ἡδονὴ γένεσις εἰς φύσιν,
ἥτοι ἀναπλήρωσις τῆς φύσεως, διότι οὐ τῷ αὐτῷ ἡδεῖ χαίρουσι πάντες
5 καὶ ἀναπληρουμένης τῆς φύσεως, ἥτοι καὶ εἴ τις πεινᾷ καὶ μέλλει
ἀναπληρῶσαι τὴν ἑαυτοῦ γαστέρα ἐνδεῇ οὔσαν βρωμάτων, καὶ καθεστη-
κυίας, ἥτοι καὶ εἴ τις ἐστὶν καθεστηκῶς, ἥτοι κεχορτασμένος. ἀλλὰ τῆς 10
φύσεως καθεστηκυίας οὔσης, ἥτοι κεχορτασμένης, ἥτοι εἰ ἔστι τις κεχορ-
τασμένος, χαίρει τοῖς ἀπλῶς, ἥτοι κυρίως, ἡδέσιν, ἥγουν τῷ πιεῖν
10 οἶνον Χιώτην καὶ φαγεῖν ἄρτον σητάνιον. ἀναπληρουμένης δέ, ἥγουν
ἐνδεοῦς δὲ οὔσης βρωμάτων τῆς φύσεως, ἥτοι εἰ δέ τις πεινᾷ, χαίρει
καὶ τοῖς ἐναντίοις. ἡδέα γὰρ αὐτῷ δοκοῦσι τότε τὰ πικρὰ καὶ ὁ ὀξεί-
νης οἶνος, καὶ ἀπλῶς ὁ πεινῶν καὶ τὸ παρατυχὸν ἡδὺ νομίζει, ἀ οὐδ'
ὅλως τις φαγεῖν θελήσαι κεχορτασμένος ὢν· ἄτινα, ἥτοι τὰ πικρὰ καὶ 15
15 τὰ ὀξίνα, οὔτε φύσει ἡδέα οὔτε ἀπλῶς, ἥτοι κυρίως. ὥς γὰρ τὰ κυρίως
ἡδέα διεστήκασι τῶν τοιούτων, τῶν δοκούντων ἡδέων τῷ πεινῶντι καὶ δι-
ψῶντι, ἥτοι τῶν πικρῶν καὶ ὀξίνων, οὕτω καὶ αἱ ἡδοναὶ αἱ ἀπὸ τούτων
τῶν τε κυρίως ἡδέων καὶ τῶν δοκούντων γινόμεναι διεστηκυῖαί εἰσιν,
καίτοι, εἰ ἡδονὴ γένεσις ἐστὶν εἰς φύσιν αἰσθητήν, ἔδει τὸ αὐτὸ ἡδὺ εἶναι
20 καὶ ἐν τῷ πεινῶντι καὶ ἐν τῷ κεχορτασμένῳ. δέδεικται οὖν ὅτι οἱ ὀρι-
ζόμενοι τὴν ἡδονήν, ὅτι γένεσις ἐστὶν εἰς φύσιν αἰσθητήν, κακῶς ὀρί- 20
ζονται.

Πάλιν ἐνταῦθα ἀνατρέπει τὴν δόξαν τῶν λεγόντων, ὅτι οὐκ ἔστιν ἡ 26
ἡδονὴ τὸ ἄριστον, καὶ φησιν, ὅτι οὐκ ἐξ ἀνάγκης ἕτερόν τι βέλτιον τῆς
25 ἡδονῆς, ὥσπερ τινὲς φασιν. ὅτι δὲ γενέσεις λέγουσι τὰς ἡδονὰς οὐδὲ
πᾶσαι αἱ ἡδοναὶ εἰσι μετὰ γενέσεως, ἥτοι ἐτέρων τινῶν πρῶτον γινομέ-
νων, ἀλλὰ χρωμένων, ἥτοι ἅμα τῷ ἐνεργεῖν συνέπεται καὶ ἡ ἡδονή.
ἡ γὰρ ἡδονὴ ἐνέργειά ἐστὶν, καὶ εἴ τις ἐνεργεῖ ἀμέμπτως, εὐθὺς καὶ ἡδε- 30
ται, καὶ οὐ πασῶν τῶν ἐνεργειῶν ἐστὶ καὶ τὸ τέλος ἕτερον, ἀλλὰ τῶν
30 ἐνεργειῶν τῶν ἀγομένων εἰς τελείωσιν φύσεως ἢ τῶν ἀναπληρούντων φύ-
σιν τινὰ ἐν ἐνδείᾳ οὔσαν, ἥτοι τῶν τελειοποιουσῶν φύσιν τινὰ, ἐκείνων ἐστὶν
καὶ τὸ τέλος ἕτερον τῶν ἐνεργειῶν. ἡ γὰρ ἰατρικὴ ἀναπλήρωσις ἐστὶν, οὐ
ἡ φύσις ἐλλείπεται, καὶ εὐθὺς καὶ τὸ τέλος αὐτῆς, οἷον ἡ ὑγίεια, ἕτερόν
ἐστὶν τῶν ἐνεργειῶν αὐτῆς. καὶ διὰ τοῦτο οὐ καλῶς ἔχει τὸ φάναι,
35 ὅτι ἡ ἡδονὴ ἐστὶ γένεσις εἰς φύσιν αἰσθητήν, ἀλλὰ μᾶλλον οὕτω δεῖ ὀρίσα- 35
σθαι αὐτήν, ὅτι ἡ ἡδονὴ (ἐστὶν) ἐνέργεια τῆς κατὰ φύσιν ἕξεως ἀνεμπό-
διστος. εἰ γὰρ τις ἔχει ἕξιν τινὰ κατὰ φύσιν οὔσαν, οἷον σωφροσύνην ἢ
ὑγίειαν, καὶ ἐνεργεῖ κατὰ ταύτην ἀνεμποδίστως, εὐφραίνεται. ἡ δὲ σωφρο-

4 ἥτοι B: εἴ τι a

6. 7 καθεστηκυίας Aristoteles: καθεστηκυίαν Ba

10 σητάνιον

B: σιτάνιον a

11 ἐνδεοῦς δὲ οὔσης B: ἐνδέως ἐνδεούσης a

14 θελήσαι B: θελή-

σαιτο a

19 καίτοι Vat. 1621: καί τι Ba

εἰ B: ἡ a

25 λέγουσι] λέγωσι a: λέγω B

26. 27 γινομένων B et Aristoteles: γενομένων a

33 αὐτῆς a: αὐτῇ B

36 ἐστὶν]

ἡ a: om. B

σύνη καὶ ὑγίεια, ἐπεὶ ἀγαθαὶ εἰσι, λοιπὸν καὶ κατὰ φύσιν εἰσίν. (πᾶν γὰρ 131^v
τὸ κατὰ φύσιν ἀγαθόν. ὥστε ἡ ἀνεμπόδιστος ἐνέργεια ἡ ἐφ' ἐκάστη
ἔξει ἡδονὴ ἐστίν.) εἰ γὰρ τις ὅποιανοῦν ἔχων ἔξιν ἢ ῥητορικὴν ἢ γραμ-
ματικὴν ἢ δικαιοσύνην καὶ ἐνεργεῖ κατὰ ταύτην ἀνεμποδίστως, ἡδεται.

5 Ἐπὶ δὲ τῶν ἔξεων αἱ αὐταὶ εἰσιν ἐνέργειαι καὶ τέλη. τοῦ γὰρ σώ-
φρονος τὸ αὐτό ἐστίν καὶ ἐνέργεια καὶ τέλος. ἐπεὶ δὲ ἡδονὴ τὸ αὐτό ἐστίν 45
καὶ ἐνέργεια καὶ τέλος, ὁ γὰρ θεωρῶν, ὅτι τοῦ τριγώνου αἱ τρεῖς γωνίαι,
ἅμα ἐνεργεῖ καὶ ἡδεται, ὥστε ἐπεὶ καὶ τέλος ἐστίν, λοιπὸν οἱ λέγοντες, ὅτι
οὐκ ἔστι τέλος ἡ ἡδονὴ καὶ διὰ τοῦτο οὐδὲ τὸ ἄριστον, κακὸν λέγουσιν.
10 εἴτα λέγει καὶ πῶς ἐδόξασαν τὴν ἡδονὴν ὅτι ἐστὶ γένεσις. καὶ φησιν ὅτι
ἐπεὶ ἡ ἐνέργεια κυρίως ἀγαθόν ἐστίν, ὥντο δὲ τὴν ἐνέργειαν καὶ τὴν γένε-
σιν ταῦτόν εἶναι, τιμῶντες τὴν ἡδονὴν καὶ δεικνύοντες, ὅτι ἐστὶν ἡ ἡδονὴ
τὸ κυρίως ἀγαθόν, ἔλεγον αὐτὴν γένεσιν εἶναι. δοκεῖ δὲ ἡ ἡδονή, ὅτι 50
ἐστὶ γένεσις, διὰ τὸ καὶ δοκεῖν αὐτοῖς, ὅτι ἐστὶ κυρίως ἀγαθόν ἡ ἡδονή.
15 ἔστι δὲ ἡ ἐνέργεια ἕτερον τῆς γενέσεως. ἕτερον γὰρ ἐστίν ἡ ἐνέργεια
ἐκάστης ἔξεως καὶ ἡ γένεσις, ἥτοι ἡ κίνησις καθ' ἣν κινεῖται τις πρὸς τὸ
ὀρεκτὸν ἢ πρὸς τέλος τι. ἡ γὰρ ἐνέργειά ἐστίν τὸ ποιοῦν τὴν γένεσιν παν-
τὸς πράγματος, ἥτοι τὸ αἷτιον τοῦ γίνεσθαι πᾶν πρᾶγμα. πάλιν ἐπεὶ ἐδό-
ξαζόν τινες, ὅτι ἐπεὶ εἰσὶ τινὰ ἡδέα βλαβερὰ καὶ αἰσχροῖα, λοιπὸν | καὶ 132^r
20 πᾶσα ἡδονὴ φαύλη ἐστίν, ἐπιχειρεῖ ἀνατρέψαι καὶ ταύτην τὴν δόξαν καὶ
φησιν, ὅτι ἐὰν ὦσι πᾶσαι αἱ ἡδοναὶ φαῦλαι, διότι εἰσὶ τινὰ ἡδέα νοσώδη
καὶ βλαβερὰ καὶ αἰσχροῖα, τὸ αὐτὸ συμβήσεται καὶ ἐπὶ τῶν ὑγεινῶν, ὅτι
ἔσονται πάντα τὰ ὑγεινὰ φαῦλα καὶ παρεμποδιστικὰ πρὸς χρηματι-
σμόν, ἥτοι πρὸς πλοῦτον· οἷον εἴ τις ἀρρωστεῖ, ὑγεινόν ἐστίν, ἥτοι τὸ ποιη-
25 τικὸν ὑγείας τὸ διδόναι τοῖς ἰατροῖς καὶ ἐξωνεῖσθαι πάντα τὰ πρὸς ὑγίειαν 5
συμβαλλόμενα, ἀλλὰ κενωτικόν ἐστίν τοῦ πλούτου αὐτοῦ. ταύτῃ οὖν, ἥτοι
κατὰ τοῦτον τὸν λόγον καὶ κατὰ τοῦτο, ἄμφω, ἥτοι πᾶσαι αἱ ἡδοναὶ καὶ
πάντα τὰ ὑγεινὰ εἰσι φαῦλα. ἀλλ' οὐ φαῦλά εἰσιν· ὡμολόγηται γὰρ
πᾶσιν, ὅτι εἰσὶν ἡδοναὶ τινες ἀγαθαὶ καὶ ὑγεινὰ εἰσιν ἀγαθὰ. κατὰ τοῦ-
30 τον τὸν λόγον ἐπεὶ καὶ τὸ θεωρεῖν, ἥτοι τὸ νοεῖν καὶ ἀναγινώσκειν,
βλάπτει πρὸς ὑγίειαν ποτέ, λοιπὸν ἔσται ἀπλῶς τὸ θεωρεῖν φαῦλον. 10
τοῦτο δὲ ἄτοπον, ὅτι ἡ νόησις θεωρημάτων τινῶν ὑψηλῶν ἐστὶ φαύλη. εἰ
γὰρ τις ἀρρωστῶν θεωρεῖ, ἥτοι ἀναγινώσκει καὶ νοεῖν ἐπιχειρεῖ θεωρήματα
ὑψηλά, ἐμποδίζεται μᾶλλον πρὸς τὸ ὑγιᾶναι καὶ ἐπιτείνεται ἡ αὐτοῦ
35 ἀρρωστία. διὸ καὶ οἱ ἰατροὶ παρακελεύονται τοὺς ἀρρώστους μὴ ἀναγι-
νώσκειν.

Πάλιν ἐπεὶ ἐδόξαζόν τινες, ὡς καὶ ὀπισθεν εἴρηκεν, ὅτι ἐμποδιστι- 15
καὶ εἰσιν τῆς φρονήσεως καὶ διὰ τοῦτο. οὐκ εἰσιν ἀγαθαί, ἀνατρέπει ταύ-

1 πᾶν γὰρ—ἡδονὴ ἐστίν (3) a: om. B

6 δὲ B: om. a

18 ἥτοι τὸ αἷτιον bis B

23. 24 χρηματισμόν B et Aristoteles: τὸν χρηματισμόν a

24 πλοῦτον B: τὸν πλοῦ-

τον a ἀρρωστεῖ a: εὐρωστεῖ B

26 αὐτοῦ B: αὐτῷ a

28 ὡμολόγηται a:

ὡμολόγηται B

29 ὑγεινὰ B: ὑγιεινὰ τινὰ a

37 ὀπισθεν] c. 12 p. 1152^b16

38 post εἰσὶν add. αἱ ἡδοναὶ a: om. B

τὴν τὴν δόξαν καὶ φησιν, ὅτι οὔτε τῇ φρονήσει οὔτε ἄλλῃ τινὶ ἔξει εἰσὶν 132^r
 ἐμποδιστικαὶ αἱ ἡδοναί, αἱ ἐφ' ἐκάστη ἔξει γινόμεναι. ἡ γὰρ ἡδονὴ ἡ
 γινόμενη τῷ φρονίμῳ ἐν τῷ ἐφευρίσκειν τὰ πρὸς τὸ τέλος ἄγοντα οὐκ
 ἐμποδίζει τὴν αὐτοῦ φρόνησιν πρὸς τὸ ἐφευρίσκειν ταῦτα, ἀλλὰ μᾶλλον
 5 ἐπιτείνει αὐτήν, οὐδὲ ἡ ἡδονὴ ἡ ἐπιγινόμενη τῷ σώφρονι ἐκ τοῦ πράττειν
 τὰ σώφρονα ἐμποδίζει αὐτὸν πρὸς τὸ πράττειν τὰ σώφρονα ἀλλὰ μᾶλλον 20
 παροτρύνει. ἀλλὰ μᾶλλον εἰσιν ἐμποδιστικαὶ ἐκάστης ἕξεως αἱ ἀλλότριαι
 ἡδοναί, ἥτοι αἱ σωματικαὶ ἡδοναί. ἡ γὰρ ἡδονὴ ἡ ἐκ τοῦ μοιχεύειν
 ἀλλοτρία ἐστὶν τοῦ σώφρονος καὶ τοῦ φρονίμου καὶ οὐχὶ οἰκεία. οὐ γὰρ
 10 τοιαύτῃ ἡδονῇ χαίρει ὁ σώφρων ἢ ὁ φρόνιμος ἀλλὰ τῇ ἐκ τοῦ ἐνεργεῖν
 τὰ σώφρονα. διὸ ὁ σώφρων εἰ χαίρει τῇ ἀφροδισιαστικῇ ἡδονῇ ἢ ὁ
 φρόνιμος, ἐμποδίζεται τοῦ ἐνεργεῖν, ἥτοι ὡς σώφρων ἢ ὡς φρόνιμος, ἐπεὶ
 αἱ ἡδοναὶ αἱ ἐπιγινόμεναί τι ἐκ τοῦ θεωρεῖν, ἥτοι νοεῖν ἥτοι μανθάνειν 25
 θεώρημά τι ὑψηλόν, μᾶλλον ποιοῦσι προθυμότερον πρὸς τὸ μανθάνειν καὶ
 15 οὐκ ἐμποδίζουσιν ἢ ἀνακόπτουσιν αὐτὸν τῆς προθυμίας. εἰ δὲ ὁ μανθά-
 νων χαίρει ἀλλοτρία ἡδονῇ, ἥτοι σωματικῇ, τῇ ἐκ τῶν ἀφροδισίων, ἐμπο-
 δίζεται καὶ οὐκέτι δύναται νοῆσαι τι.

Πάλιν ἐδόξαζόν τινες, ὅτι ἐπεὶ τῆς ἡδονῆς τέχνη οὐκ ἔστιν, λοιπὸν
 οὐκ ἔστιν ἡδονὴ ἀγαθόν. λύει καὶ ταύτην τὴν δόξαν πρῶτον μὲν κατὰ
 20 ἔνστασιν, εἴτα κατὰ ἀντιπαράστασιν. εὐλόγως οὐδεμιᾶς ἡδονῆς τέχνη ἐστίν,
 ἡ γὰρ ἡδονὴ ἐνέργειά ἐστιν, ὡς δέδεικται, οὐδεμιᾶς δὲ ἐνεργείας ἐστὶν τέχνη.
 αἱ γὰρ τέχναι τῶν δυνάμεων, ἥτοι τῶν ἕξεων εἰσιν, οὐ τῶν ἐνεργειῶν, αἱ
 δὲ ἐνέργαι εἰσι τῶν ἕξεων. εἴτα καὶ κατὰ ἔνστασιν λύει καὶ φησὶν, ὅτι 40
 καὶ τῆς ἡδονῆς τέχνη ἐστίν· ἡ γὰρ μυρεψικὴ καὶ ἡ ὀψοποιητικὴ τέχναι
 25 εἰσὶ τῆς ἡδονῆς καὶ ποιητικαὶ ταύτης. καὶ ἐπεὶ ἐστὶ τέχνη αὐτῆς, λοιπὸν
 ἡ ἡδονὴ ἀγαθόν ἐστιν. πάλιν ἐδόξαζόν τινες, ὅτι ἐπεὶ τὸ ἡδὸν μισεῖ ὁ
 σώφρων καὶ ἐπεὶ ὁ φρόνιμος τὸ ἄλυπον διώκει, ἥτοι ζητεῖ, καὶ ἐπεὶ τὰ
 θηρία καὶ τὰ παιδία τὴν ἡδονὴν ζητοῦσι, λοιπὸν ἡ ἡδονὴ οὐκ ἔστιν ἀγα-
 θόν. πειρᾶται λῦσαι καὶ τὰς τοιαύτας πάσας δόξας ἐν τῷ αὐτῷ, ἥτοι δι'
 30 ἐνὸς ἐπιχειρήματος, καὶ φησιν, ὅτι ἐπεὶ εἴπομεν, ὅτι πᾶσαι αἱ ἡδοναὶ αἱ 45
 ἐκ τῶν ἐνεργειῶν, αἱ μὲν εἰσι τῶν ἀρετῶν ἡδοναὶ πῶς ἀγαθαί, ἥτοι ἀπλῶς
 καὶ κυρίως, αἱ δὲ εἰσι πῶς οὐκ ἀγαθαί, ἥτοι ἀπλῶς μὲν καὶ κυρίως ἀγα-
 θαὶ οὐκ εἰσιν, οἷον αἱ σωματικαί, ἀλλὰ τισὶν εἰσιν ἀγαθαὶ καὶ φαινόμεναι
 ἀγαθαί, τὰ παιδία καὶ τὰ θηρία διώκουσιν, ἥτοι ζητοῦσι, καὶ ὁ σώφρων
 35 μισεῖ τὰς τοιαύτας ἡδονάς, τὰς μετ' ἐπιθυμίας καὶ λύπης γινόμενας, ἥτοι
 τὰς σωματικάς, καὶ οὐκ εἰσι κυρίως ἀγαθαὶ ἀλλὰ φαινόμεναι, καὶ ὁ φρό-
 νιμος τὰς σωματικάς ἡδονάς οὐ ζητεῖ, αἷ εἰσι φαινόμεναι ἀγαθαί, ἀλλὰ 50
 ζητεῖ τὴν ἀλυπίαν τούτων. ὁ γὰρ φρόνιμος τῇ ἀπουσίᾳ τῶν σωματικῶν

4 αὐτοῦ B: ἑαυτοῦ a 5 ἐπιγινόμενη a: ἐπιγενομένη B 7 ἀλλὰ μᾶλλον B: μᾶλλον δὲ a
 11 ἀφροδισιαστικῇ B: ἀφροδισιακῇ a 12 ἥτοι scripsi: ἔτι Ba ὡς σώφρων B: ὁ σώφρων a
 ὡς φρόνιμος scripsi: ὁ φρόνιμος Ba 13 μανθάνειν a: μανθάνει B 18 ἔστιν] ἡ a: ἡν B
 20 ἀντιπαράστασιν B: ἀντιπαράταξιν a 21 δέδεικται] p. 1153^a10 27 φρόνιμος a: σώ-
 φρων B 28 τὴν ἡδονὴν B: τὸ ἡδὸν a 29 αὐτῷ] αὐτὸ Ba 38 ἀλυπίαν a: ἀλυπον B

ἡδονῶν βούλεται μὴ λυπεῖσθαι, ἥτοι οὐ λυπεῖται. σωματικαὶ εἰσιν ἡδοναὶ 132^r
 τὰ ἀφροδίσια, τὰ ἄμετρα σιτία καὶ ποτά. αὗται γὰρ αἱ σωματικαὶ ἡδοναὶ
 τοιαῦταί εἰσιν, ἥτοι μετ' ἐπιθυμίας καὶ λύπης γίνονται. εἰ γὰρ τις
 πεινᾷ, λυπεῖται διὰ τὸ τὴν γαστέρα εἶναι ἐν ἐνδείᾳ βρωμάτων καὶ ἐπιθυ-
 5 μεῖ ἐμπλῆσαι αὐτήν. ὁμοίως δὲ καὶ ὁ ἀκόλαστος λυπεῖται ἐν τῇ ἀπουσίᾳ
 τῶν ἀφροδισίων καὶ ἐπιθυμεῖ αὐτῶν καὶ τὰς ὑπερβολὰς τούτων τῶν 132^v
 σωματικῶν ἡδονῶν, ἥτοι τὸ ἀμέτρως καὶ ὑπερβολικῶς ἀφροδισιάζειν καὶ
 πίνειν καὶ ἐσθίειν καθὼς ὁ ἀκόλαστος ἀκόλαστος λέγεται, † ἐν ᾧ ζη-
 τοῦσι τὰ παιδία καὶ τὰ θηρία, ἃ μισεῖ ὁ σώφρων καὶ ὁ φρόνιμος. ὁ γὰρ
 10 ἀκόλαστος ἀκόλαστος λέγεται ἐν τῷ ζητεῖν τὰς ὑπερβολὰς τῶν σωματικῶν
 ἡδονῶν. διὸ ὁ σώφρων φεύγει ταύτας, ἥτοι τὰς σωματικὰς ἡδονάς, 5
 αἱ οὐκ εἰσι κυρίως ἀγαθαί. εἰσὶ δὲ καὶ οἰκεῖται τῷ σώφρονι, αἱ αὐτῷ
 ἐπιγίνονται ἐκ τῶν ἐνεργειῶν τῆς ἔξεως, ἥτοι τῆς σωφροσύνης, καὶ αὗται
 αἱ ἐκ τῶν ἐνεργειῶν τῶν ἀρετῶν γινόμεναί εἰσι κυρίως ἀγαθαί. τῷ γὰρ
 15 δικαίῳ ἡδονὴ γίνεται ἐκ τοῦ τὰ δίκαια πράττειν καὶ τῷ ἀνδρείῳ ἐκ τοῦ
 τὰ ἀνδρεία καὶ τῷ σώφρονι ἐκ τοῦ πράττειν τὰ σώφρονα ἡδονὴ γίνεται.

Ἀλλὰ μὴν ὡμολόγηται ὅτι καὶ ἡ λύπη κακὸν ἐστὶν καὶ φευκτόν.
 ἡ μὲν γὰρ ἡ λύπη ἐστὶν ἀπλῶς κακόν, οἷον εἰ λυπεῖται τις ἐν τῇ ἀπουσίᾳ
 τῶν ἀφροδισίων, ἡ τοιαύτη λύπη ἐστὶν ἀπλῶς (κακόν), ἡ δὲ οὐκ ἔστιν ἀπλῶς 15
 20 κακόν, ἀλλὰ πῇ κακόν καὶ φευκτόν, ἥτοι καθὸ ἐμποδιστική, οἷον εἴ τις
 νοῆσαι πειρᾶται θεώρημά τι, ἐν οἷς δὲ σπουδάζει νοῆσαι αὐτὸ ἀκοῦσαι,
 ὅτι ὁ παῖς ἢ ὁ φίλος αὐτοῦ ἀπέθανε καὶ λυπηθῇ καὶ τῇ λύπῃ συσχεθεὶς
 μὴ δυνηθῇ θεωρῆσαι τὸ θεώρημα ἐν τῷ θολωθῆναι τὸ λογιστικὸν αὐτοῦ
 ὑπὸ τῆς λύπης, ἡ τοιαύτη λύπη, ἡ ἐπὶ τῇ τελευτῇ τοῦ παιδός, ἀπλῶς
 25 μὲν κακὴ οὐκ ἔστιν, ἀλλὰ πῇ ἐστὶ κακὴ, καθὸ ἐνεμπόδισεν αὐτὸν νοῆσαι τὸ
 θεώρημα. εἰ οὖν ἡ λύπη κακόν καὶ φευκτόν, τῷ δὲ φευκτῷ καθὸ φευ-
 κτόν ἐστὶν καὶ κακόν, ἐναντίον ἐστὶν τὸ ἀγαθόν, λείπεται ἄρα τὴν ἡδονὴν 20
 ἀγαθὸν εἶναι. ἐπὶ γὰρ τῶν ἀμέσων ἐναντίων ἐὰν θάτερον τὸ τῶν ἐναν-
 τίων κακόν ἐστὶν, θάτερον ἔσται ἀγαθόν. ἐνδέχεται γὰρ εἶναι καὶ κακόν, οἷον
 30 ἀνδρεία δειλία καὶ θρασύτης. ἀντίκειται γὰρ τῇ δειλίᾳ καὶ ἡ ἀνδρεία καὶ
 ἡ θρασύτης. ἐνστάσις τοῦ Σπευσίππου. ἔλεγεν ὁ Σπεύσιππος, ὅτι ὡς τὸ
 μεῖζον ἀντίκειται τῷ ἐλάττονι καὶ τῷ ἴσῳ, καὶ τὰ μὲν ἄκρα, ἥτοι τὸ μεῖ-
 ζον καὶ τὸ ἐλάττον, ἐστὶν κακά, τὸ δὲ μέσον, ἥτοι τὸ ἴσον ἀγαθόν ἐστὶν,
 οὕτως καὶ ἡ ἡδονὴ ἀντίκειται τῇ ἀλυπίᾳ καὶ τῇ λύπῃ, καὶ τὰ μὲν ἄκρα, 25
 35 ἥτοι ἡ λύπη καὶ ἡ ἡδονή, εἰσὶ κακά, τὸ δὲ μέσον, ἥτοι ἡ ἀλυπία, ἀγαθόν
 ἐστὶν. ὡς γὰρ ὁ Σπεύσιππος ἔλυσεν, ὅτι καὶ ἡ ἡδονὴ καὶ ἡ λύπη κακόν
 ἐστὶν, ἡ δὲ ἀλυπία ἀγαθόν, οὐ συμβαίνει ἡ λύσις, ὅτι οὐχ ὡμολόγηται
 τοῦτο πᾶσι. πάντες γὰρ ὁμολογοῦσι τὴν ἡδονὴν ἀγαθὸν εἶναι, καὶ οὐδεὶς ἂν
 φαίη τὴν ἡδονὴν εἶναι ὅπερ κακόν, ἥτοι ὡς ἐν γένει ἀνάγεσθαι τῷ κακῷ,

1 εἰσὶν B: δὲ εἰσὶν a

15 ἡδονὴ a: ἡδὸ B

γίνεται B: om. a

19 κακόν a:

om. B

21 αὐτὸ B: αὐτὸν a

23 θεωρῆσαι B: νοῆσαι a

25 πῇ ἡ B: πῇ a

33 κακά a: κακόν B

36 ἔλυσεν B et Aristoteles: ἔλεγεν a

37 ἀλυπία rubro corr.

ex λύπη B

καὶ εἶδος τοῦ κακοῦ τὴν ἡδονὴν εἶναι, ἥτοι εἶναι κακὸν τὴν ἡδονὴν οὐδεὶς 132^v
ὁμολογεῖ.

Πάλιν εἶπεν ὁπισθεν ὅτι τινὲς ἐδόξαζον, ὅτι ἐπεὶ εἰσὶ τινες ἡδοναὶ
φαῦλαι, λοιπὸν οὐκ ἔστιν ἡδονὴ τὸ ἄριστον. λύει οὖν καὶ ταύτην τὴν
5 δόξαν καὶ φησι, οὐδὲν κωλύει τινὰ ἡδονὴν εἶναι τὸ ἄριστον, ἐπεὶ εἰσὶ
τινες ἡδοναὶ φαῦλαι, ὥσπερ οὐδὲν κωλύει εἶναί τινα ἐπιστήμην ἄριστον, 40
ἥτοι τὴν φιλοσοφίαν, ἐπεὶ εἰσὶ τινες ἐπιστήμαι φαῦλαι. ἐπιστήμας κατα-
χρηστικῶς τὰς βαναύσους ἐνταῦθα ἔλαβεν, οἷον τὴν φαρμακευτικὴν ἐπι-
στήμην καὶ τὴν ὀρχηστικὴν καὶ τὴν σκυτοτομικὴν. ἴσως δὲ καὶ ἀνα-
10 γκαῖόν ἐστιν εἶναί τινα ἡδονὴν αἰρετωτάτην καὶ ἀρίστην, εἴπερ εἰσὶν ἐκά-
στης ἕξεως, ἥτοι ἀρετῆς, ἐνέργειαι ἀνεμπόδιστοι, καὶ ἐάν ἐστιν εὐδαιμονία
πασῶν τῶν ἕξεων, ἥτοι τῶν ἀρετῶν, ἥτοι καὶ ἡ εὐδαιμονία συνίστη-
ται ἐκ πασῶν τῶν ἐνεργειῶν τῶν ἀρετῶν, εἴτε εὐδαιμονία ἐστὶν ἡ ἐνέργειά 45
τινος αὐτῶν, ἥτοι μιᾶς τινος ἀρετῆς. ὥς γὰρ ἔμπροσθεν φησιν, ὅτι ὁ
15 θεωρητικὸς ἐστὶν εὐδαίμων. φησὶ γὰρ ἐν τῷ δεκάτῳ, ὅτι ἐκ μόνης τῆς
θεωρίας ὁ εὐδαίμων συνίσταται, ἂν ἡ θεωρία ᾗ ἀνεμπόδιστος, ἥτοι
ἂν θεωρῇ καὶ νοῇ ἀνεμποδίστως. τοῦτο δέ, ἥτοι ἡ ἀνεμπόδιστος ἐνέρ-
γεια, ἐστὶν ἡ ἡδονή. ἐπεὶ οὖν ἡ ἡδονὴ ἐνέργεια ἀνεμπόδιστος, εἰσὶ
δὲ ἐνέργειαι ἀνεμπόδιστοι ἐκάστης ἕξεως, ἥτοι ἀρετῆς, καὶ ἡ εὐδαιμονία
20 ἡ ἐκ πασῶν τῶν ἐνεργειῶν τῶν ἀρετῶν συνισταμένη, καὶ ἡ εὐδαι- 50
μονία ἐξ ἐνεργειῶν μιᾶς τινος ἕξεως, ἥτοι τῆς θεωρητικῆς, ὥστε εἰ ἡ εὐ-
δαιμονία συνίσταται ἐκ τῶν ἐνεργειῶν πασῶν τῶν ἀρετῶν ἢ ἐκ τῶν
ἐνεργειῶν μιᾶς τινος ἕξεως, καὶ ἔστιν ἡ εὐδαιμονία ἐνέργεια ἀνεμπόδι-
στος, ἔστι δὲ καὶ ἡ ἡδονὴ ἐνέργεια πασῶν τῶν ἀρετῶν, λοιπὸν ἔστι τις
25 ἡδονὴ ἀρίστη, ἡ εὐδαιμονία καὶ ἡ ἐνέργειά αὐτῆς. ὥστε εἴη ἂν τις,
ἥτοι ὥστε καὶ εἰ δώσομεν τὰς πολλὰς, ἥτοι τὰς πλείονας ἡδονὰς φαύλας
εἶναι, ἀλλ' οὖν ἔστι τις ἡδονὴ τὸ ἄριστον, ἥτοι ἡ εὐδαιμονία καὶ 133^r
ἡ ἐνέργεια αὐτῆς. καὶ ἐπεὶ ἡ ἡδονὴ ἐστὶν ἐνέργεια ἀνεμπόδιστος, συνίστα-
ται δὲ καὶ ἡ εὐδαιμονία ἐκ τῶν ἐνεργειῶν ἢ πασῶν τῶν ἀρετῶν ἢ μιᾶς
30 ἀρετῆς, διὰ τοῦτο καὶ τὸν εὐδαίμονα βίον πάντες οἴονται εἶναι ἡδύν· καὶ
εὐλόγως τὴν ἡδονὴν συμπλέκουσι τῇ εὐδαιμονίᾳ, ὥς ἐτέραν μὲν οὖσαν
τὴν ἡδονὴν τῆς εὐδαιμονίας, συμπαραμειγνύουσι δὲ ταύτην αὐτῇ. προσέ-
θηκε δὲ τὸ εὐλόγως εἰκότως. εἰ γὰρ εὐδαιμονία ἐστὶν τῶν τελείων, λοι- 5
πὸν καὶ ἐνέργειά ἐστὶν ἀνεμπόδιστος. ἔστι δὲ καὶ ἡ ἡδονὴ ἐνέργεια ἀνεμ-
35 πόδιστος, ὥστε εὐλόγως τὴν ἡδονὴν συμπλέκουσι τῇ εὐδαιμονίᾳ. ἔστιν
οὖν ἡ εὐδαιμονία τέλος, καὶ εἰ τέλος ἐστίν, λοιπὸν καὶ ἀνεμπόδιστός ἐστιν
ἐνέργεια. οὐδεμία γὰρ ἐνέργεια ἐμποδιζομένη τέλος ἐστίν. ὀρίζονται δὲ
καὶ τὴν εὐδαιμονίαν ἐνέργειαν ψυχῆς εἶναι μεθ' ἡδονῆς ἐν τελείῳ βίῳ.
ἐπεὶ οὖν ἡ εὐδαιμονία ἐνέργεια ἀνεμπόδιστός ἐστιν, διὰ τοῦτο προσδεῖται

3 ὁπισθεν] c. 13 p. 1153^a17

6 ἄριστον B: ἀρίστην a

8 ἐνταῦθα ante καταχρηστικῶς

ponit a 12. 13 συνίστηται B: συνίσταται a

14 ἔμπροσθεν] c. 13 p. 1153^a1

15 ἐν

τῷ δεκάτῳ] c. 8 p. 1178^b7 sqq.

17 ἥτοι a: ἡ B

25 αὐτῆς a: αὐτὸ B

εἴη ἂν τις a

et Aristoteles: καὶ εἰ τύχη B

32 συμπαραμειγνύουσι scripsi: συμπαραμείγνυσι Ba

καὶ τῶν ἐν σώματι ἀγαθῶν. τὸ δὲ καὶ ἀντὶ τοῦ ἤτοι· ἤτοι τῶν ἐκτός, 133^r
 πλούτου δόξης δυναστείας <καὶ> τῆς τύχης, ἤτοι τῶν τυχηρῶν ἀγαθῶν, 11
 ὅπως μὴ ταῦτα, ἤτοι τὰ ἐκτός ἀγαθὰ, ἀπόντα παρεμποδίζωσι τὴν ἐνέργειαν
 τοῦ εὐδαιμόνου. εἰ γάρ τις ἔχει ἀπάσας τὰς ἀρετάς, οὐκ ἔχει δὲ καὶ τὰ
 5 ἐκτός ἀγαθὰ, πλοῦτον δόξαν, οὗτος οὐκ ἂν δυνήσεται οὕτως ἀνεμποδίστως
 ἐνεργεῖν κατὰ τὰς ἀρετάς, ἀλλὰ καὶ ἄδικά τινα διαπράξεται, ὡς ἂν πλοῦ-
 τον συλλέξῃ ἢ ἄλλο τι τῶν ἀναγκαίων. μὴ ἀνεμποδίστως δὲ ἐνεργῶν οὐδὲ
 εὐδαιμόνων οὗτος ῥηθήσεται. 15

Οἱ δὲ λέγοντες τὸν τροχιζόμενον, ἤτοι τὸν κατὰ τροχοῦ φερόμενον 20
 10 ὑπὸ τῶν πειρασμῶν, ἤτοι τὸν ἀτυχοῦντα καὶ δυστυχίαις μυρίαις περι-
 πίπτοντα εὐδαιμόνα, καὶ ἀγαθὸς ἦ, ἤτοι καὶ ἀπάσας ἔχῃ τὰς ἀρε-
 τὰς, ἢ ἐκόντες, ἤτοι ἢ γινώσκοντες, ὅτι οὐκ ἔστιν οὗτος εὐδαιμόνων,
 κρύπτοντες τὴν ἀλήθειαν, οὐδὲν λέγουσιν, ἤτοι ψεύδονται εὐδαιμόνα τὸν
 τοιοῦτον ὀνομάζοντες, ἢ ἄκοντες, ἤτοι ἀγνοοῦντες τίς ἐστὶ ὁ κυρίως εὐ-
 15 δαιμόνων. ἐπεὶ καὶ ὀπισθεν ἐν τῷ πρώτῳ τοῦτο ἐπεσημνήνατο εἰπὼν 'ὁ δὲ
 Πριαμικαῖς δυστυχίαις περιπεσὼν καὶ πάσας ἔχῃ τὰς ἀρετάς οὐκ εὐδαί- 25
 μων ἐστίν.' ἐπεὶ δὲ ὁ εὐδαιμόνων προσδεῖται τῆς τύχης, ἤτοι τῶν τυχη-
 ρῶν ἀγαθῶν, πλούτου δόξης, δοκοῦσί τινες ταῦτόν εἶναι τὴν εὐτυχίαν τῇ
 εὐδαιμονίᾳ, ἐπεὶ αὐτὴ ἡ εὐτυχία ἐὰν ὑπερβολικὴ τις ἢ ἐμποδίζει τὸν
 20 εὐδαιμόνα ὥστε κατὰ τὰς ἀρετάς ἐνεργεῖν. εἰ γάρ τις ὑπερβολικὴν δυνα-
 στείαν ἔχων ἢ πλοῦτον, ὑπερόπτης ἴσως τῶν εὐτελῶν καταφαίνεται, καὶ
 τῶνδε μὲν καταδυναστεύων, τούσδε δὲ καὶ ἀδικῶν. ὥστε ἡ ὑπερβολικὴ 30
 εὐτυχία ἐμποδίζει μᾶλλον τὸν εὐδαιμόνα εἰς τὸ κατὰ ἀρετὴν ἐνεργεῖν.
 λοιπὸν οὐ δεῖ τὸν εὐδαιμόνα ὑπερβολικὴν εὐτυχίαν ζητεῖν, καὶ ἴσως οὐ
 25 δίκαιόν ἐστιν τὴν ὑπερβολικὴν εὐτυχίαν εὐδαιμονίαν κατονομάζειν, εἴπερ
 ἐμποδιστικὴ τῆς εὐδαιμονίας ἐστίν. ἡ γὰρ ὑπερβολικὴ εὐτυχία φαύλη
 ἐστί. καὶ γὰρ ὅρος αὐτῆς τῆς εὐτυχίας πρὸς τὴν εὐδαιμονίαν ἐστίν. εἰ
 γὰρ συντελεῖ καὶ ὠφέλιμός ἐστι πρὸς τὴν εὐδαιμονίαν, τότε εὐτυχία ὀνο-
 μασθήσεται καὶ ἐπαινετὴ ἔσται, εἰ δ' οὐ συντελεῖ, ἅτε ὑπερβολικὴ τις οὖσα, 35
 30 οὐδ' εὐτυχία ὀνομασθήσεται οὔτε μὴ ἐπαινετὴ ἔσται.

Ἐπεὶ ἔλεγον τινες, ὅτι ἐπεὶ αἱ ἡδοναὶ παρὰ τῶν θηρίων καὶ παιδίων
 διώκονται, ἤτοι ζητοῦνται, διὰ τοῦτο οὐκ εἰσιν ἀγαθαί, φησὶν οὗτος, ὅτι
 διὰ τοῦτο μᾶλλον εἰσιν ἀγαθαί, διότι ὑπὸ τῶν θηρίων καὶ παίδων ζητοῦν-
 35 ται. σημεῖον γὰρ τοῦ εἶναι αὐτὴν, ἤτοι τὴν ἡδονήν, ἄριστόν πως, ἤτοι
 ἀγαθὸν αὐτὸ τοῦτό ἐστιν τὸ ὑπὸ τῶν παιδίων καὶ θηρίων ζητεῖσθαι. οὐ
 γὰρ πάντα ἐφίεται, ἀγαθόν, τῆς δὲ ἡδονῆς ἐπεὶ πάντα ἐφίεται καὶ οἱ παῖ- 50
 δες καὶ τὰ θηρία, λοιπὸν ἀγαθόν ἐστὶν ἡ ἡδονή. φησὶ γὰρ 'οὐ πάμπαν
 ἀπόλλυται φήμη, ἣν πολλοὶ λαοί'. καὶ ταύτην οὖν τὴν ἡδονήν, οἶονεῖ

2 καὶ addidi: om. Ba

3 μὴ B: καὶ a

παρεμποδίζωσι B: παρεμποδίζουσι a

5 οὗτος B: om. a

δυνήσεται a: δυνήσεται B

οὕτως B: οὗτος a

15 πρώτῳ

a: ἄλφα B] c. 11 p. 1101^a8

16 ἔχῃ B: ἔχοι a

18 εὐτυχία rubro corr. ex

εὐδαιμονία B

22 τῶνδε B: τούσδε a

28 πρὸς B: εἰς a

31 et 35 παιδίων B:

παίδων a

35 οὐ a: εἰ B

36 ἐφίεται (alterum) a: ἐφίενται B

37 φησὶ] cf.

Hesiodi opp. 763

38 φημίζωσι a: om. B

πάντες φημίζουσιν ἀγαθὸν εἶναι ἐκ τοῦ ζητεῖσθαι ὑπὸ πάντων, ἥτοι θηρίων 133^r
καὶ παίδων. ἀλλ' ἐπεὶ οὐχ ἡ αὐτὴ ἐστίν, ἥτοι ἀλλ' ἐπεὶ οὐκ ἔστι μία
φύσις καὶ ἕξις ἡ ἀρίστη, ἀλλ' εἰσὶ πολλαὶ φύσεις καὶ ἕξεις (ἔστι γὰρ φύσις
καὶ ἕξις θηριώδης καὶ ἔστι φύσις καὶ ἕξις νοσώδης), διὰ τοῦτο οὐδεμία
5 ἡδονὴ ἐστίν ἐν πᾶσιν οὐδὲ τὴν αὐτὴν | διώκουσιν ἡδονὴν πάντες. ἄλλο 133^v
γὰρ ἄλλω ἡδὺ δοκεῖ, τῷ μὲν φύσιν ἕξιν ἔχοντι θηριώδη ἡδὺ δοκεῖ τὸ
αἷμα πίνειν, τῷ δὲ νοσερὰν φύσιν ἔχοντι ἕτερον ἡδὺ δοκεῖ. τέως δὲ
πάντες ἡδονὴν ζητοῦσιν, εἴτε κυρίως ἡδονὴν εἴτε τὴν φαινομένην. ἴσως δὲ
καὶ ζητοῦσιν οὐχὶ τὴν ἀρίστην ἡδονὴν, ἣν καὶ οἴονται ἀγαθὴν εἶναι καὶ
10 φαῖεν, ἀλλὰ τὴν αὐτὴν ἥττον σωματικὴν, ἥτοι τὰ ὑπέρμετρα σιτία καὶ
ποτά. τινὲς γὰρ εἰσιν οἱ γινώσκουσιν ἀρίστην μὲν ἡδονὴν εἶναι τὴν ἐκ 5
τῆς ἀρετῆς ἐνέργειαν, ἥτοι τὴν ἐκ τῆς σωφροσύνης καὶ δικαιοσύνης, μὴ
δυνάμενοι δὲ πρὸς ταῦτα ἀνάγεσθαι καὶ τῇ θείᾳ ἡδονῇ χαίρειν καὶ ἄκον-
τες τῇ σωματικῇ ἡδονῇ χαίρουσιν. εἴτα δείκνυσι καὶ πῶς τινες ἔχουσι
15 θείαν ἡδονὴν, καὶ φησιν, ὅτι πάντες καὶ τὰ ἄλογα ζῷα φυσικῶς ἔχουσι
τι θεῖον ἐν ἑαυτοῖς ἐπαρμένον ἢ θείαν τινὰ ἔλλαμψιν, καὶ γινώσκουσι μὲν
ἡδὺ ἀρίστον εἶναι τὴν ἐκ τῆς ἀρετῆς ἐνέργειαν, μὴ δυνάμενοι δὲ ταύτῃ 10
τῇ θείᾳ ἡδονῇ ἡδεσθαι, τῇ σωματικῇ ἡδονῇ ἐμμένουσί τε καὶ χαίρουσι.
καὶ κυρίως μὲν ἡδοναί εἰσιν αἱ ἐκ τῶν ἀρετῶν ἐνέργειαι, αἱ δὲ σωματι-
20 καὶ ἡδοναί οὐδὲ κυρίως ἡδοναί εἰσιν ἀλλὰ φαινόμεναι. εἰλήφασιν δὲ αὗται
αἱ σωματικαὶ ἡδοναί τὴν κληρονομίαν τοῦ ὀνόματος, ἥτοι τὸ λέγεσθαι
μόναι αὗται ἡδοναί καὶ κυρίως ἡδονὰς οἶεσθαι ταύτας εἶναι, διότι οἱ πλεί-
ονες πρὸς τὰς σωματικὰς μᾶλλον ῥέπουσι καὶ ὅτι τούτων πάντες μετέχειν
βούλονται διὰ τὸ μὴ δύνασθαι ταῖς θείαις ἡδοναῖς ἡδεσθαι, καὶ ὅτι οἱ 15
25 πολλοὶ ταύτας μόνον οἴονται εἶναι ἡδονὰς τὰς σωματικὰς, εἰ καὶ ἄλλη δὲ
ἔστιν ἡδονὴ θειότερα, οὐδ' ὅλως ἐπίστανται. φανερὸν δὲ τοῦτό ἐστιν πρὸς
τοὺς λέγοντας τὴν ἡδονὴν μήτε ἀγαθὸν εἶναι μήτε λυπηρόν. καὶ φησιν,
ὅτι εἰ μὴ ἡδονὴ καὶ ἐνέργεια αὐτῆς ἀγαθὸν ἐστίν, οὐκ ἔσται λοιπὸν τὸν
εὐδαίμονα ἡδέως ζῆν. εἰ γὰρ μὴ ἀγαθὸν ἡδονὴ ἐστίν, οὐδ' ὅλως αὐτὴν
30 ἐπιζητήσει ὁ εὐδαίμων. τίνας γὰρ χάριν ἐπικτήσασθαι σπουδάσει; ἡ γὰρ
εὐδαιμονία ἐκ μόνων τῶν ἀγαθῶν πάντων συνίσταται καὶ οὐκ ἔχει παρα-
μίσιν τινὰ μὴ ἀγαθοῦ, εἴπερ μὴ ἡδονή, ἥτοι ἐπεὶ οὖν ἡ ἡδονὴ οὔτε 20
ἀγαθὸν ἐστίν οὔτε κακόν, λοιπὸν ἡ λύπη οὔτε κακόν ἐστίν οὔτε ἀγαθόν· ὥς
γὰρ ἔχει τὸ ἕτερον τῶν ἐναντίων, καὶ τὸ ἕτερον οὕτως ἕξει. εἰ οὖν οὔτε
35 κακὸν οὔτε ἀγαθὸν ἡ λύπη, λοιπὸν ἐνδέχεται τὸν εὐδαίμονα λυπηρῶς ζῆν.
τοῦτο δὲ ἄτοπον, μεθ' ἡδονῆς γὰρ ἡ εὐδαιμονία, ὥστε εἰ μήτε κακὸν ἡ
λύπη μήτε ἀγαθὸν ἐστίν, διὰ τί ὁ εὐδαίμων φεύγει ταύτην; καὶ ἐὰν οὐκ
ᾧσιν αἱ ἐνέργειαι αὐτοῦ τοῦ σπουδαίου, ἥτοι τοῦ εὐδαίμονος, ἡδεῖται,
οὐδὲ ὁ βίος αὐτοῦ λοιπὸν ἡδίον ἔσται.

25

1 πάντες a: πάντα B

7 τῷ a: τὸ B

9 οὐχὶ B: οὗτοι a

16 ἢ B: καὶ a

26 τοῦτο a: ταῦτα B

28 αὐτῆς a: αὐτοῦ B

30 ἐπιζητήσει B: ἐπιζητή a

32 ἡδονή

(priore loco) B et Aristoteles: ἡδονὴν a

33 ἡ λύπη B: τῇ λύπη a

37 ταύτην a:

ταῦτα B

Πάλιν ἐπαπορεῖ τε καὶ ἐπάγει ἀπορίαν οὐχ ἑαυτοῦ ἀλλ' ἐτέρων τι- 133^v
 νῶν. ἔλεγον γάρ τινες, ὅτι ἐὰν εἰσὶ τινες ἡδοναί, οἷον αἱ ἐκ τῶν ἐνερ- 35
 γειῶν τῶν ἀρετῶν αἱρεταὶ καὶ ἀγαθαὶ ἀλλ' οὐχὶ αἱ σωματικαί, ἥτοι τὰ
 ἄμετρα σιτία καὶ ποτά, ἡδοναὶ εἰσιν ἀγαθαὶ οὐδὲ αἱ τῶν ἀφροδισίων, περὶ
 5 αἱ ὁ ἀκόλαστος καταγίνεται, διὰ τί αἱ λύπαι αἱ ταύταις ἐναντία εἰσὶ
 μοχθηραὶ καὶ κακαὶ καὶ οὐχὶ ἀγαθαί; τὸ γὰρ ἀγαθὸν ἐστὶν ἐναντίον τῷ
 κακῷ. ἐὰν αἱ σωματικαὶ ἡδοναὶ ὧσι κακαί, λείπεται ἄρα τὸ ἐναντίον,
 ἥτοι τὰς λύπας ἀγαθὸν εἶναι. λύσις· ὅτι αἱ σωματικαὶ ἡδοναὶ οὐκ εἰσι
 κακαὶ ἀλλ' οὐδὲ κυρίως ἀγαθαί, ἀλλ' οὕτως εἰσιν ἀγαθαί, ὥς μὴ κακαὶ 40
 10 καὶ ὥς ἀναγκαῖαι, καὶ ὅτι ἐν χρεῖα τούτων ἐσμέν. τὸ γὰρ ἐσθίειν καὶ
 πίνειν ἀναγκαῖόν ἐστιν ἡμῖν ὥς χρεῖῶδες καὶ τὸ ἀφροδισιάζειν· τὸ γὰρ μὴ
 κακὸν ἀγαθὸν ἐστὶν. ἑτέρα λύσις, ἥτις καὶ κρείττων· ἢ εἰσιν αἱ σωματι-
 καὶ ἡδοναὶ ἀγαθαὶ μέχρι τινός. τὸ γὰρ ἐσθίειν καὶ πίνειν καὶ ἀφροδισιά-
 ζειν ἀγαθὸν μέχρι τοῦ συμμέτρως ταῦτα ποιεῖν, τὸ δὲ ὑπερβολικῶς καὶ
 15 ἀμέτρως φαῦλον. τῶν μὲν ἔξεων καὶ κινήσεων, ὅσων οὐκ ἔστιν ὑπερ-
 βολή, οἷον τῆς ἔξεως τῆς θεωρητικῆς ὑπερβολὴ οὐκ ἔστιν (ὅσον γὰρ τις 45
 ὑπερβολικῶς νοεῖ, τοσοῦτον ἐπαινέεται), οὐδὲ τῆς ἡδονῆς τῆς ἐκ τοῦ θεω-
 ρεῖν καὶ νοεῖν γινομένης ὑπερβολὴ ἐστὶν. ὑπερβολὴ γὰρ τῆς θεωρητικῆς
 ἔξεως οὐκ ἔστιν. ἢ καὶ οὕτως· τῶν δὲ ἔξεων καὶ κινήσεων, ὅσων οὐκ
 20 ἔστιν ἡ ὑπερβολὴ ψεκτὴ, οἷον τῆς ἔξεως τῆς θεωρητικῆς, ἡ ὑπερβολὴ οὐκ
 ἔστι ψεκτὴ (ὅσον γὰρ τις ὑπερβολικῶς νοεῖ, τοσοῦτον ἐπαινέεται), οὐδὲ ἡ
 ὑπερβολὴ τῆς ἡδονῆς, τῆς γινομένης ἐκ τοῦ θεωρεῖν, ἥτοι νοεῖν ὑπερβολι-
 κῶς ἐστὶ ψεκτὴ, ὅσων δὲ ἔξεων ἐστὶν ὑπερβολή, οἷον τῆς θρεπτικῆς ἔξεως 50
 ἐστὶν ὑπερβολή (τοῦ γὰρ πίνειν καὶ ἐσθίειν ὑπερβολὴ ἐστὶν), καὶ τῆς ἡδο-
 25 νῆς τῆς ἐκ τούτων, ἥτοι τοῦ ἐσθίειν καὶ πίνειν, ἐστὶ ὑπερβολή. ἢ καὶ
 οὕτως· ὅσων δὲ ἔξεων ὑπερβολὴ ἐστὶ ψεκτὴ, καὶ ἡ ἐκ τῆς τούτων ἡδονῆς
 ὑπερβολὴ ψεκτὴ ἐστὶν. ἐστὶ δὲ ὑπερβολὴ τῶν σωματικῶν ἡδονῶν, ἥτοι
 τῶν ἀγαθῶν, [ἥτοι ἀκόλαστος] καὶ ὁ ἀκόλαστος λέγεται φαῦλος ἐν τῷ διώ-
 κειν, ἥτοι ζητεῖν, τὰς ὑπερβολὰς τούτων, ἥτοι τῶν σωματικῶν ἀγαθῶν, τὸ
 30 ἀμέτρως πίνειν καὶ ἐσθίειν ὑπερβολικῶς δι' ὅλης τῆς ἡμέρας καὶ ἀφρο-
 δισιάζειν ὑπερβολικῶς, ἀλλ' οὐχὶ λέγεται φαῦλος ἐν τῷ ζητεῖν τὰς ἀναγ- 134^r
 καίας ἡδονάς. ἀναγκαῖαι δὲ εἰσι τὰ σύμμετρα ποτά καὶ σιτία. ὅσον γὰρ
 πρὸς τὸ πληρῶσαι τὴν γαστέρα, ἐν ἐνδείᾳ οὖσαν βρωμάτων, ἀναγκαῖόν ἐστιν
 ἀγαθὸν τὸ πίνειν καὶ ἐσθίειν, μετὰ δὲ τὸ πληρῶσαι αὐτήν, ἥτοι χορτά-
 35 σαι, ἡ ὑπερβολὴ καὶ τὸ ἔτι πίνειν καὶ ἐσθίειν κακὸν ἐστὶν. πάντες γὰρ
 χαίρουσιν ὄψοις καὶ οἴνοις καὶ ἀφροδισίοις πως, ἥτοι ὑπερβολι- 5
 κῶς καὶ ἀμέτρως, οὐχ ὥς δεῖ, καὶ ἡ ἡδονὴ αὐτῶν φαύλη ἐνομίζετο.
 τὸ γὰρ συμμέτρως ἡδεσθαι καὶ πίνειν καὶ ἀφροδισιάζειν ἀγαθὸν ἐστὶν. ἡ
 μὲν οὖν ὑπερβολικὴ ἡδονὴ φαύλη ἐστίν, ἡ δὲ σύμμετρος ἐπαινετή. ἐπὶ δὲ
 40 τῆς λύπης τὸ ἐναντίον συμβαίνει. οὐ γὰρ μόνον τὴν ὑπερβολικὴν λύπην
 φεύγομεν ἀλλὰ καὶ τὸ ὅλως μικρόν τι λυπεῖσθαι φεύγομεν. οὐ γὰρ ἐστὶ

1 τέ B: τίς a οὐχ a: οὐχὶ B
 cancellavi, fort. post φαῦλος collocanda

17 νοεῖ a: κινεῖ B

28 ἥτοι ἀκόλαστος Ba; ego

29 ἀγαθῶν B: ἡδονῶν a

τῇ ὑπερβολῇ τῆς ἡδονῆς ἢ ὑπερβολικῇ λύπῃ ἐναντίον ἀλλὰ καὶ ἡ μικρὰ 134^r
λύπη, ἣτις ἐπιγίνεται (τῷ διώκοντι), ἥτοι τῷ ζητοῦντι τὴν ὑπερβολὴν τῆς 10
ἡδονῆς. εἰ γὰρ μικρόν τι ἀποστῇ τῶν ἡδέων ὁ ἀκόλαστος, εὐθὺς λυπεῖ-
ται, ὥστε καὶ ἡ μικρὰ λύπη ἐναντία ἐστὶν τῇ ὑπερβολικῇ ἡδονῇ.

5 Ἐπεὶ δὲ οὐ μόνον δεῖ τὸ ἀληθὲς εἰπεῖν, ἥτοι ὅτι αἱ σωματι- 21
καὶ ἡδοναὶ οὐκ εἰσιν ἀγαθαί, ἀλλὰ καὶ τὴν αἰτίαν εἰπεῖν τοῦ ψεύδους,
ἥτοι πῶς πλανῶνται καὶ οἴονται ταύτας ἀγαθὰς (εἶναι. τοῦτο γάρ, ἥτοι
τὸ εἰπεῖν πόθεν ἐπλανήθησαν ταύτας ἀγαθὰς) δοξάζειν, συμβάλλεται πρὸς
τὸ πιστῶσαι καὶ βεβαιῶσαι, ὅτι οὐκ εἰσιν αἱ σωματικαὶ ἡδοναὶ ἀγαθαί.
10 ὅταν γὰρ εὐλογον φανῇ τὸ αἷτιον, δι' ὃ φαίνονται μὲν ἀληθές, ἥτοι 25
φαίνονται αἱ σωματικαὶ ἡδοναὶ ἀληθές, ἥτοι ἀγαθαί, οὐκ ὃν ἀληθές,
ἥτοι καὶ ταῦτα μὴ οὔσαι ἀγαθαί, ποιεῖν μᾶλλον καὶ πιστεύειν, ἥτοι βε-
βαιουῶν τὴν ἀλήθειαν, ἥτοι οὐκ εἰσιν αἱ σωματικαὶ ἡδοναὶ ἀγαθαί.
ὥστε λεκτέον διὰ τί φαίνονται αἱ σωματικαὶ ἡδοναὶ αἰρεταί, ἥτοι
15 ἀγαθαὶ καὶ ταῦτα μὴ οὔσαι ἀγαθαί. πρώτη αἰτία· ἐπεὶ ἡ ἡδονὴ ἐκ-
κρούει τὴν λύπην καὶ ἀποδιώκει, τούτου χάριν φαίνονται αἱ σωματικαὶ
ἡδοναὶ ἀγαθαί. εἰ γὰρ τις λυπεῖται διὰ τὸ πεινᾶν ἢ διὰ τὴν ἀπουσίαν
τῶν ἀφροδισίων καὶ φάγῃ καὶ χορτάσῃ ἢ συνουσιάζεται, ἡ ἡδονὴ ἢ ἀπὸ 30
τοῦ χορτάσαι καὶ ἢ ἀπὸ τοῦ συνουσιασμοῦ ἐκκρούει τὴν λύπην τὴν ἐκ
20 τοῦ πεινᾶν καὶ μὴ συνουσιάζεσθαι. καὶ διώκουσιν, ἥτοι ζητοῦσι, τὴν
ἡδονὴν ὑπερβολικὴν καὶ ὅλως τὴν σωματικὴν ἡδονὴν ζητοῦσι τὴν ὑπερ-
βάλλουσαν διὰ τὰς ὑπερβολικὰς λύπας, τὰς ἐκ τοῦ πεινᾶν καὶ μὴ συνου-
σιάζειν, οὔσαν τὴν ὑπερβολικὴν ἡδονὴν τὴν σωματικὴν ἱατρικὴν καὶ ἐκ-
κρουστικὴν τῶν ὑπερβολικῶν λυπῶν. αἱ ἱατρεῖαι δέ, ἥτοι αἱ ἀναπλη- 35
25 ρώσεις τῆς γαστρὸς ἐν ἐνδείᾳ οὔσης τῶν βρωμάτων, σφοδραὶ γίνονται καὶ
ὑπερβολικαί, καὶ διὰ τοῦτο τὴν λύπην τὴν ὑπερβολικὴν, τὴν ἐκ τοῦ πει-
νᾶν, ἐκκρούουσιν. διὸ καὶ διώκουσι ταύτας τὰς ὑπερβολικὰς ἀναπληρώσεις
τῆς γαστρὸς διὰ τὸ φαίνεσθαι καὶ ἀναγκαῖαι εἶναι περὶ τὸ ἐναντίον, ἥτοι
κατὰ τὸν καιρὸν τὸν αὐτόν, ἐν ᾧ καὶ τὸ ἐναντίον, ἥτοι ἡ ὑπερβολικὴ λύπη,
30 ἢ ἐκ τοῦ πεινᾶν ἐστίν. αὕτη γὰρ ἡ ὑπερβολικὴ ἡδονή, ἢ ἐκ τῆς ὑπερ-
βολικῆς ἀναπληρώσεως τῆς γαστρὸς, ἐκκρούει τὴν ὑπερβολικὴν λύπην, τὴν 40
ἐκ τοῦ πεινᾶν. εἰ γὰρ ὑπερβολικῶς πεινᾷ τις, φάγῃ δὲ ὀλίγον τι, οὐκ ἂν
τὴν ἐκ τῆς πείνης τῆς ὑπερβολικῆς λύπην ἐκδιώκει. δοκεῖ δὲ ἡ ἡδονὴ
μὴ εἶναι σπουδαῖον, ἥτοι ἀγαθὸν διὰ δύο ταῦτα, ὡς εἴρηται, διότι αἱ
35 μὲν τῶν ἡδονῶν εἰσι πράξεις καὶ ἐνέργειαι φαύλης φύσεως, ἢ ἐκ γε-
νετῆς οὔσης φαύλης, ὥσπερ ἡ φύσις τῶν θηρίων καὶ τῶν θηριωδῶν
ἀνθρώπων φαύλη ἐκ γενετῆς ἐστίν, ἢ οὐκ ἔστιν μὲν ἐκ γενετῆς φαύλη ἢ
φύσις ἀλλὰ δι' ἐθισμού τοῦ πρὸς τὰ κακά, οἳαί εἰσι αἱ φύσεις τῶν φαύ- 45
λων ἀνθρώπων καὶ ἀπαιδεύτων καὶ ἐθισθέντων πράττειν παιδόμεν τὰ

1 ὑπερβολικὴ λύπη ἐναντίον B: ὑπερβολὴ τῆς λύπης ἐναντία a 2 τῷ διώκοντι a:
om. B 7 εἶναι — ἀγαθὰς (8) a: om. B 18 φάγῃ καὶ χορτάσῃ B: φάγει καὶ
χορτάσει a 19 συνουσιασμοῦ B: συνουσιάζει a 34 σπουδαῖον B: σπουδαῖα a
35 πράξεις καὶ ἐνεργεῖται B: πράξεως καὶ ἐνεργείας a 36 φύσις Diels: φύσεως Ba

αἰσχιστα. ἡδοναὶ οὖν εἰσι τῶν ἐκ φύσεως φαύλων, ἥτοι τῶν θηριωδῶν ἀν- 134^r
 θρώπων καὶ τῶν δι' ἐθισμού φαύλων τὸ ἐσθίειν ὡμὰ κρέατα καὶ ἃ εἴρηκεν
 ὀπισθεν. αἱ δὲ τῶν ἡδονῶν εἰσιν ἰατρεῖαι, ἥτοι ἀναπληρώσεις φύσεως,
 ἥτοι λίαν [καὶ] ἐνδεοῦς ἥτοι ἐλλιποῦς, οἷον ἰατρεῖαι, ἥτοι αἱ ἀναπληρώσεις
 5 τῆς γαστρὸς τῆς ἐνδεοῦς βρωμάτων ἡδοναὶ εἰσιν, αἱ δὲ τῶν ἡδονῶν γίνονται
 τελειουμένων τινῶν ἐπιθυμημάτων ἢ πληρουμένων τῶν ἐνθυμήσεων καὶ ἐπι- 50
 θυμιῶν. εἰ γὰρ ἐνθυμοῦμαι καὶ ἐπιθυμῶ ἀφροδιασιᾶσαι καὶ πληρώσω τὴν
 ἐπιθυμίαν τε καὶ ἐνθύμησιν, ἡδομαι. ὥστε αἱ σωματικαὶ ἡδοναὶ διὰ τοῦτο
 κυρίως μὲν σπουδαῖαι, ἥτοι ἀγαθαί, οὐ ῥηθήσονται, ἀλλὰ κατὰ συμβεβηχός. |
 10 Ἔτι διώκονται, ἥτοι ζητοῦνται, αἱ σωματικαὶ ἡδοναὶ διὰ τὸ σφο- 134^v
 δραὶ εἶναι, ἥτοι ὑπερβολικαὶ καὶ ἄμετροι, ὑπὸ τῶν μὴ δυναμένων χαί- 6
 ρειν ἄλλαις τισὶ πράξεσι. τινὲς γὰρ μὴ δυνάμενοι πράττειν τι, ἵνα μὴ
 ἀργοὶ ᾧσι καὶ κάθηνται, δι' ὅλης τῆς ἡμέρας ἐσθίειν καὶ πίνειν καὶ ἀφρο-
 διασιᾶζειν βούλονται καὶ αὐτοὶ ἑαυτοῖς δίψας παρασκευάζουσι. βουλόμε-
 15 νοι γὰρ πίνειν δι' ὅλης τῆς ἡμέρας ἐσθίουσιν ἄλμυρά τινα, ἵνα ἐκδιψότεροι
 οὕτω γίνωνται. ὅταν οὖν αἱ ἡδοναὶ αἱ σωματικαὶ ᾧσιν ἀβλαβεῖς (ἀβλα-
 βεῖς δὲ εἰσιν, εἰ σύμμετροί εἰσι) καὶ συμμέτρως τις πίνειν καὶ ἐσθίειν 10
 ἡδεται, τότε αἱ σωματικαὶ ἡδοναὶ εἰσιν ἀνεπιτίμητοι, ἥτοι οὐ ψεκταί, ὅταν
 δὲ βλαβεραὶ ᾧσι (βλαβεραὶ δὲ εἰσιν, ὅταν ἀσύμμετροί εἰσιν), ἥτοι ὅταν
 20 ὑπερβολικῶς <τις> πίνειν καὶ ἐσθίειν ἡδεται, τότε φαῦλαι καὶ ψεκταὶ εἰσι.
 τινὲς οὖν ζητοῦσι τὰς ὑπερβολικὰς ἡδονὰς τὰς σωματικὰς, ἐπεὶ οὐκ ἔχου-
 σιν ἕτερά τινα ἡδέα, ἐφ' οἷς ἂν ἡδωνται. διὰ τοῦτο, ἥτοι φαῦλοι ὄντες
 καὶ χυδαῖοι καὶ μὴ δυνάμενοι νοῆσαι τὴν κυρίως ἡδονήν, ζητοῦσι τὰς
 σωματικὰς ἡδονὰς. καὶ πολλοῖς δοκεῖ λυπηρὸν τὸ μὴ ἔχειν ἕτερόν τι 15
 25 ἡδύ, ἐφ' ᾧ ἂν ἡσθῶσιν. ὁ γὰρ ἄνθρωπος μοχθῶν ἀεὶ δέεται ἡδονῆς
 τινος καὶ ἀναπαύσεως. εἰ δὲ μὴ ἔχει ἡδονήν τινα, ἐν ᾗ ἂν εὐφρανθῇ,
 εὐθὺς λυπεῖται καὶ ἀδημονεῖ. λυπηρὸν δοκεῖ διὰ τὴν φύσιν, ἥτοι διὰ τὸ
 ἔχειν φύσιν πολύμοχθον. ἀεὶ γὰρ τὸ ζῶον πονεῖ, καὶ οἱ φυσικοὶ λόγοι
 μαρτυροῦσι τὸ ἀεὶ πονεῖν τὸ ζῶον, φάσκοντες λυπηρὸν εἶναι τὸ ἀεὶ τὴν
 30 ὁρατικὴν δύναμιν ὁρᾶν καὶ ἐνεργεῖν καὶ τὴν ἀκουστικὴν δύναμιν ἀεὶ ἀκου-
 εῖν. πόνον γὰρ καὶ λύπην ἐμποιεῖ τῷ ζῳῷ τὸ ἀεὶ ὁρᾶν καὶ ἀκούειν. 20
 οὐκ αἰσθανόμεθα δὲ τοῦ πόνου καὶ τῆς λύπης τῆς ἐπιγινομένης ἡμῖν ἐκ
 τοῦ τὴν ὁρατικὴν δύναμιν καὶ ἀκουστικὴν ἀεὶ ἐνεργεῖν, διότι συνήθεις
 ἐσμέν τῷ τοιούτῳ πόνῳ καὶ μόχθῳ. ὁμοίως δὲ καὶ οἱ ἄνθρωποι ἐν
 35 νεότητι ὄντες ἀγαπῶσι τὰς σωματικὰς ἡδονὰς τὰς ὑπερβολικὰς διὰ τὸ
 αὐξηθῆναι συντόμως βούλεσθαι. βούλονται γὰρ ἐσθίειν καὶ πίνειν δι' ὅλης
 τῆς ἡμέρας, ἵνα σὰρξ αὐτοῖς πλείων προστεθῇ καὶ συντομώτερον αὐξηθῶσι
 καὶ ἰσχυροὶ γένωνται. ὥσπερ καὶ οἱ οἴνωμένοι διάκεινται. ἐκδιψότεροι 25
 γὰρ γίνονται καὶ διακαεῖς ἀφ' ὅτου μᾶλλον μεθύσουσι. καὶ ἡ νεότης
 40 ἡδύ, ἥτοι περὶ ἡδονὰς μᾶλλον ἐστὶν ἐπιρρεπὴς καὶ ἐμπαθῶς διάκειται.

3 ὀπισθεν] c. 6 p. 1148^b22 sqq.

4 καὶ B: om. a

15 ἐκδιψότεροι B: διψότεροι a

16 γίνονται B: γίνονται a

ὅταν a: ὅτε B

αἱ ἡδοναὶ αἱ σωματικαὶ B: αἱ σωματικαὶ

ἡδοναὶ a

20 τις a: om. B

39 μεθύσουσι B: μεθύσωσι a

Οἱ δὲ μελαγχολικοὶ κατὰ τὴν φύσιν αἰεὶ δέονται ἰατρείας, 134^v
 ἥτοι ἀναπληρώσεως. ἔχουσι γὰρ τὴν χολὴν θερμοτάτην οὖσαν συντόμως
 καταναλίσκουσαν τὰ ἐν τῇ γαστρὶ βρώματα. καὶ ἵνα μὴ τῆς γαστροῦ 35
 κενωθείσης διακαύσῃ πάντα ἐντόσθια ἢ χολὴ ἢ μέλαινα διὰ τὸ μὴ ἔχειν
 5 ἕτερόν τι καταναλίσκειν, διὰ τοῦτο δέεται αἰεὶ ὁ μελαγχολικὸς ἰατρεύειν,
 ἥτοι ἀναπληροῦν βρωμάτων τὴν γαστέρα αὐτοῦ. καὶ γὰρ τὸ σῶμα
 τῶν μελαγχολικῶν αἰεὶ ἐστὶ δακνόμενον, ἥτοι ὀδυνώμενον καὶ ἐκκαιόμε-
 νον διὰ τὴν κρᾶσιν. ἢ γὰρ κρᾶσις αὐτῶν τοιαύτη ἐστὶν θερμὴ καὶ μελαγ-
 χολικὴ, καὶ αἰεὶ ἐν ὀρέξει εἰσὶ σφοδρᾶ, ἥτοι καὶ ὀρέγονται δι' ὅλης
 10 τῆς ἡμέρας ἐσθίειν καὶ πίνειν πολλά. ἢ ἡδονὴ οὖν ἐὰν ἢ ἰσχυρά,
 ἥτοι ὑπερβολικὴ, ἐξελαύνει καὶ τὴν λύπην, ἥτις ἐστὶν ἐναντία, ἥτοι ὑπερ- 40
 βολικὴ, καὶ τὴν τυχοῦσαν, ἥτοι τὴν ὑπερβολικὴν. (καὶ γίνονται ἀκόλα-
 στοὶ καὶ φαῦλοι διὰ ταῦτα, ἥτοι) διὰ τὰς ἀμέτρους ἡδονάς. αἱ δὲ
 ἡδοναὶ αἱ ἀπὸ τοῦ νοεῖν καὶ θεωρεῖν γινόμεναι ἄνευ λύπης εἰσὶ καὶ ὑπερ-
 15 βολὴν οὐκ ἔχουσιν. ὅσον γὰρ τις ὑπερβολικῶς νοεῖ, τοσοῦτον μᾶλλον
 ἐπαινεῖται. ὑπερβολαὶ γὰρ ἐπὶ τῶν διανοητικῶν ἀρετῶν οὐκ εἰσιν. ἢ καὶ
 οὕτως· αἱ δ' ἄνευ λύπης, ἥτοι αἱ θεωρητικαὶ ἡδοναί, αἱ γίνονται ἄνευ
 λύπης, ὑπερβολὴν οὐκ ἔχουσιν. αἱ γὰρ σωματικαὶ ἡδοναὶ μετὰ λύπης καὶ 45
 ἐπιθυμίας γίνονται. εἰ γὰρ τις πεινᾷ, λυπεῖται πρῶτον καὶ ἐπιθυμεῖ φα-
 20 γεῖν, καὶ οὕτω γίνεται ἡδονὴ αὐτῷ, ἐκ τοῦ ἀναπληρῶσαι τὴν γαστέρα
 βρωμάτων. ἢ ἡδονὴ ἢ ἐκ τοῦ νοεῖν ἄνευ λύπης ἐστὶν ἐπιγινομένη· οὐ
 γὰρ λυπεῖται πρῶτον ἢ θεωρητικῇ, εἶτα ἡδεσθαι. αὐταὶ δὲ αἱ ἡδοναί, αἱ
 ὑπερβολὰς οὐκ ἔχουσι, (οὐ) ψεκταί εἰσιν, αἱ οὖσαι ἀπὸ τῶν φύσει ἡδέ-
 ων, ἥτοι κυρίως ἡδέων, καὶ μὴ κατὰ συμβεβηκός. κυρίως γὰρ ἡδονὴ
 25 ἐστὶν ἢ ἐκ τοῦ θεωρεῖν. κατὰ συμβεβηκός ἡδέα φησὶ τὰ ἰατρεύ- 50
 οντα, ἥτοι τὰς ἀναπληρώσεις φύσεως ἐνδεοῦς, ἥτοι τὰς σωματικὰς ἡδο-
 νάς. διὰ τοῦτο γὰρ ἡδὺ δοκεῖ εἶναι τὸ ἐσθίειν καὶ πίνειν, διότι ἐν τού-
 τοις συμβαίνει τῷ πίνειν καὶ ἐσθίειν ἰατρεύεσθαι, ἥτοι πληροῦσθαι βρω-
 μάτων τὴν γαστέρα, τοῦ ὑπὸ μέρος ὕγιους, ἥτοι τῆς θρεπτικῆς δυνάμεως,
 30 πράττοντός τι, ἥτοι ἐρρωμένης οὔσης. εἰ μὴ γὰρ ἔρρωται ἢ θρεπτικὴ,
 οὐκ ἂν δυνηθῇ τὸ ζῶον φαγεῖν ἢ πιεῖν καὶ ἐνεργῆσαί τι. τὸ δὲ ὑπο-
 μένοντος εἶπε, διότι πάντων τῶν αἰσθητηρίων τοῦ ζῴου ἐκλελοιπότων, 135^r
 ἥτοι καὶ ἢ αἰσθητικὴ δύναμις ἐκλείψῃ καὶ ἢ ὁρατικὴ καὶ πᾶσαι αἱ αἰ-
 σθητικαὶ δυνάμεις ἐκλείψωσι, μόνη δὲ ἢ θρεπτικὴ δύναμις καταλειφθῇ, ζῇ
 35 τὸ ζῶον τρεφόμενον μόνον, καὶ τὰ ἄλλα ἀναισθητῇ. καὶ ὅτι εἰ μέλ-
 λει φθαρῆναι, πᾶσαι μὲν αἱ δυνάμεις τῆς ψυχῆς πρῶτον ἀπόλλυνται, ἢ
 ἀλλοιωτικὴ ἢ αἰσθητικὴ ἢ ἀποκριτικὴ, μόνη δὲ ἢ θρεπτικὴ καταλειφθεῖσα
 τελευταία ἀπόλλυται καὶ αὕτη. ὥστε καὶ οὐκ εἰσι κυρίως ἡδέα τὸ πίνειν 5
 τὸ ἐσθίειν, ἀλλὰ διὰ τὴν ἀποπλήρωσιν τῆς γαστροῦ, διὰ τοῦτο ἡδέα δο-
 40 κοῦσι, φύσει δέ, ἥτοι κυρίως, ἡδέα εἰσὶν αἱ ἐνέργειαι τῆς θεωρητικῆς
 ἕξεως καὶ αἱ τῶν ἀρετῶν ἐνέργειαι.

4 κενωθείσης a: κενωθείσα B

om. B

25 φησὶ B: φασὶ a

12. 13 καὶ — ἥτοι a: lac. B

23 οὐ a:

Οὐκ αἰεὶ δέ ἐστιν ἡμῖν τὸ αὐτὸ ἡδὺ ἀλλὰ ἄλλα καὶ ἄλλα δοκοῦσιν 135^r
 ἡδέα ἡμῖν, ἐπεὶ καὶ ἡ φύσις ἡμῶν οὐκ ἔστιν ἀπλή. οὐ γὰρ ἐκ ψυχῆς
 μόνον ἐσμέν ἀλλὰ ἐνεῖναι τι καὶ ἕτερον, ἥτοι ἀλλ' ἔστι τι καὶ ἕτερον,
 ἐξ οὗ συνιστάμεθα, ἥτοι τὸ σῶμα καθ' ὃ καὶ φθαρτοὶ ἐσμεν. καὶ ἐπεὶ
 5 σύνθετοί ἐσμεν ἐκ ψυχῆς καὶ σώματος, οὐχ ἀπλοῦ δέ, οὐ τῷ αὐτῷ ἡδεῖ 20
 χαίρει ἡ ψυχὴ καὶ τὸ σῶμα, (ἀλλὰ ἄλλω μὲν ἡδεῖ χαίρει ἡ ψυχὴ, ἄλλω
 δὲ τὸ σῶμα), ὥστε ἂν τὸ ἕτερον, ἥτοι ἡ ψυχὴ, πράττη, ἥτοι ἐνεργῇ τι,
 καὶ ἡδῆται τῇ ἀπὸ τοῦ νοεῖν ἐνεργείᾳ, τοῦτο παρὰ φύσιν ἐστίν, οὐχ ἡδύ
 ἐστι τῇ ἐτέρᾳ φύσει, ἥτοι ὧ γὰρ ἡδεῖ χαίρει ἡ ψυχὴ, τοῦτο οὐκ ἔστιν
 10 ἡδὺ τῷ σώματι ἀλλὰ λυπηρόν. ὅταν δὲ ἰσάζῃ καὶ οἷς ἡδεται ἡ ψυχὴ,
 τούτοις ἡδεται καὶ τὸ σῶμα καὶ ἡδεται μὲν καὶ τὸ σῶμα οἷς δὴ καὶ ἡ
 ψυχὴ ἡδεται, τότε ὃ ἡδύ ἐστι τῇ ψυχῇ, τοῦτο πρᾶσσόμενον καὶ ἐνεργού- 25
 μενον παρὰ τῆς ψυχῆς οὐτε λυπηρόν δοκεῖ τῷ σώματι οὐτε ἡδύ.
 ἐπεὶ ἐὰν ἔχῃ τις ἀπλήν φύσιν, οἷον οἱ ἄγγελοι καὶ ὁ θεὸς ἀπλῆς φύσεώς
 15 εἰσι, καὶ διὰ τοῦτο ἡ ἀπλή πρᾶξις, ἥτοι ἡ ἀπλή ἐνέργεια, ἡδίστη ἐστίν,
 ἥτοι τῷ αὐτῷ ἡδεῖ χαίρουσιν. ὁ γὰρ ἀπλῆς φύσεως ὢν τῇ ἐκ τοῦ νοεῖν
 ἡδονῇ αἰεὶ χαίρει καὶ οὐκ ἄλλῃ τινί. τὸ γὰρ αὐτὸ ἡδύ ἐστίν αὐτῇ. διὸ
 καὶ ὁ θεὸς ἀπλῆς φύσεως ὢν αἰεὶ μιᾷ ἡδονῇ χαίρει, τῇ ἀπλή. ἡδονὴ δέ
 ἐστίν αὐτῷ τὸ πρὸς αὐτὸν στρέφεσθαι καὶ ἑαυτὸν νοεῖν. ἴσως δέ τις ἔν-
 20 στασιν ἔφερεν. εἰ ὁ θεὸς ἀκίνητος, ἡ δὲ ἡδονὴ κίνησις τίς ἐστίν (ἡ γὰρ 30
 ἡδονὴ ἐνέργεια, ἡ δὲ ἐνέργεια κίνησις), πῶς φῆς τὸν θεὸν ἡδεσθαι; εἰ γὰρ
 ἡδεται, καὶ κινεῖται, ὅπερ ἄτοπόν ἐστιν. λύσις τῆς ἐνστάσεως· ὅτι ἡ
 (ἡδονή) οὐκ ἔστιν ἐνέργεια τῆς κινήσεως μόνον ἀλλὰ καὶ τῆς ἀκινήσεως,
 καὶ ἡ ἡδονὴ μᾶλλον ἐν ἡρεμίᾳ θεωρεῖται παρὰ ἐν κινήσει· μέχρι γὰρ
 25 κινεῖται ὁ νοῦς πρὸς τὸ νοῆσαί τι, (οὐχ ἡδεται, ἐπεὶ τότε μᾶλλον ἔχει τα-
 ραχήν), ὅταν κινῆται, ὅταν δὲ νοήσῃ ὃ μέλλει νοῆσαι καὶ ἐρευνῆσαι, τότε
 μᾶλλον ἡδεται, ὥστε (ἡ ἡδονὴ ἐν) ἡρεμίᾳ μᾶλλον (καὶ) ἐν ἀκινήσιᾳ θεω- 35
 ρεῖται. ἴσως δὲ πάλιν ἄν εἴπέ τις, εἰ ἡ μεταβολὴ πάντων ἡδονὴ ἐστίν, ὁ
 δὲ θεὸς οὐ μεταβάλλεται, πῶς ἡδεται; λύσις· ὅτι τοῦτο εἶρηκεν ὁ ποιητῆς
 30 διὰ τὴν πονηράν φύσιν. ἡ γὰρ μεταβολὴ πάντων γλυκεία ἐστίν διὰ πονη-
 ρίαν τινά, ἥτοι διὰ τὴν πονηράν φύσιν ἐρρήθη τῷ ποιητῇ. ἡδὺ γὰρ δο-
 κεῖ τῷ πονηρῷ ἀνθρώπῳ τὸ μεταβάλλεσθαι καὶ μεταπίπτειν ἀπὸ τοῦδε
 εἰς τόδε. ὥσπερ γὰρ ὁ πονηρὸς ἄνθρωπος μεταβάλλεται καὶ μεταπίπτει 40
 ἀπὸ τοῦδε εἰς τόδε, οὕτω καὶ ἡ φύσις ἡ δεδομένη μεταβολῆς καὶ
 35 ἡ ἡδὺ δοκεῖ τὸ καθ' ἐκάστην μεταπίπτειν καὶ μεταβάλλεσθαι, πονηρά
 ἐστίν. οὐ γὰρ ἡ ἀπλή φύσις, οἷα ἡ τοῦ θεοῦ ἐστίν, καὶ ἐπιεικής, ἥτοι 45
 ἀγαθή, ἡδὺ νομίζει τὸ μεταβάλλεσθαι καὶ μεταπίπτειν ἀπὸ τοῦδε εἰς τόδε.
 καὶ ἡ φύσις γὰρ τῶν ἀγαθῶν καὶ ἐναρέτων ἀνθρώπων ἐδραία ἐστίν καὶ 50
 ἀμετακίνητος, ὥσπερ καὶ ἡ ἀπλή φύσις. ἀκίνητον γὰρ τὸ καλόν.

2 ἡδέα ἡμῖν B: ἡμῖν ἡδέα a 5 ἡδεῖ] ἡδὺ Ba 6 ἀλλὰ—σῶμα (7) a: om. B ἡδεῖ Vat. 1621:
 ἡδὺ a 7 ἐνεργῇ B: ἐνεργεῖ a 8 ἡδῆται] ἡδεται Ba 14 ἔχῃ] ἔχει Ba 23 ἡδονή
 a: lac. B 25. 26 οὐχ—ταραχήν a: lac. B 27 ἡ ἡδονὴ ἐν a: lac. B καὶ a: om. B
 29 ὁ ποιητῆς] Euripid. Orest. 234 35 καὶ B: ἐν a 37 μεταπίπτειν καὶ μεταβάλλεσθαι a

ΕΞΗΓΗΣΙΣ ΜΙΧΑΗΛ ΤΟΥ ΕΦΕΣΙΟΥ ΕΙΣ ΤΟ ΕΝΑΤΟΝ ΤΩΝ 145^r
 ΗΘΙΚΩΝ.

Ὅτι μὲν ἡ φιλία μόνον ἐστὶν οὐ τῆς ὅλης δικαιοσύνης, τῆς ὡς νομιμότητος, ἀλλὰ τῆς ἐν μέρει, ἥτις ἦν τοῦ Ἰσοῦ διανεμητική, οὐ παντά-
 5 πασιν ἄδηλόν ἐστιν. ἥ τε γὰρ τοιαύτη δικαιοσύνη, ὡς δέδεικται ἐν τῷ πέμπτῳ βιβλίῳ τῆς παρούσης πραγματείας, ἰσότητός ἐστι διανεμητική, καὶ 15 ἡ φιλία τοῖς φίλοις ἰσότητα παρέχει· ἰσότητα γὰρ εἶναι ἀνάγκη, εἰ μέλλει σώζεσθαι ἡ φιλία. εἰ γὰρ ὅσον ὁ πένης τὸν πλούσιον φιλεῖ καὶ τιμᾷ, ἀναλόγως τοσοῦτον ἀντιλαμβάνει, ὣν ὁ πλούσιος εὐπορεῖ, σώζεται ἡ φιλία,
 10 εἰ δ' οὐ, διαλύεται· καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ὁμοίως, ὡς μαθησόμεθα τὰς λέξεις ἐπισκεπτόμενοι. ὅτι μὲν οὖν μόνον ἐστὶ τῆς ἐν μέρει δικαιοσύ-
 νης, οὐκ ἄδηλον. ὅτι δὲ οὐδ' ὡς γένος κατηγορεῖται ἡ φιλία τῶν μερι- 20
 κωτέρων, ἀλλ' ἐστὶ τῶν ὡς ἀφ' ἑνὸς καὶ πρὸς ἑν λεγομένων, διώρισται τῷ Ἀριστοτέλει ἐν τῷ δευτέρῳ τῶν Μεγάλων Ἠθικῶν, ὥστε εἴ που ἐν τῷ
 15 παρόντι βιβλίῳ εἶδη λέγει φιλίας, μεταχρηστικῶς τῷ τῶν εἰδῶν ὀνόματι χρῆται. ὅτι δὲ καὶ τρία ἐστὶ τὰ μέρη ἢ τὰ εἶδη (λεγέσθω γὰρ εἶδη φιλίας) δέδεικται ἐν τῷ πρὸ τούτου βιβλίῳ. τριῶν γὰρ ὄντων τῶν φιλητῶν, δι'
 α' φιλοῦμεν οἱ ἄνθρωποι, ἀγαθοῦ ἡδέος χρησίμου, τρεῖς ἀνάγκη καὶ τὰς φιλίας εἶναι. ὁ γὰρ φιλῶν τινα ἢ ὡς ἀγαθὸν φιλεῖ, οἷον σοφὸν ἢ σώφρονα
 20 ἢ ἀνδρεῖον ἢ δίκαιον ἢ διὰ πάντα ταῦτα, ἢ ὡς ἡδὺν (τοιούτος δὲ ὁ εὐτρά- 25
 πελος καὶ ἡ ἐρωμένη), ἢ ὡς χρήσιμον. χρήσιμος δὲ λέγεται, δι' οὗ γίνε-
 ται ἀγαθόν τι. εἰσὶ δὲ διὰ τὸ χρήσιμον φίλοι μάλιστα οἱ ἀγοραῖοι. ἐστὶ δὲ τὸ μὲν ἀγαθὸν καὶ ἡδὺ φιλητὰ ὡς τέλη, τὸ δὲ χρήσιμον ὡς εἰς τέλος
 τι συντελοῦν. περὶ τούτων δὲ τῶν μερῶν ἢ εἰδῶν τῆς φιλίας καὶ ἀπλῶς

1. 2 ἐξηγήσεις — ἡθικῶν B: ΕΥΣΤΡΑΤΙΟΥ ΝΙΚΑΙΑΣ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ ΕΞΗΓΗΣΙΣ ΕΙΣ
 ΤΟΝ ΕΝΑΤΟΝ ΤΩΝ ΤΟΥ ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ ΗΘΙΚΩΝ ΝΙΚΟΜΑΧΕΙΩΝ a 3 ὅτι
 μὲν B: ὅτι οὐ μόνον a οὐ B²: om. a 4 ἀλλὰ B: ἀλλὰ καὶ a 4. 5 παντά-
 πασιν B: παντάσιν a 5. 6 ἐν τῷ πέμπτῳ βιβλίῳ] c. 5 10 οὐ a: οὖν B
 14 ἐν τῷ δευτέρῳ τῶν Μεγάλων Ἠθικῶν] c. 11 p. 1209^a22 15 βιβλίῳ a: om. B
 μεταχρηστικῶς — εἶδη φιλίας (16) Vat. 320 Laurent. 81,3 Paris. 1927: om. Ba 17 πρὸ
 τούτου Vat. 320 Laurent. 81,3 Paris. 1927: παρόντι Ba 20 ἡδὺν a: ἡδὺ B

περὶ φιλίας εἰπὼν ἐν τῷ πρὸ τούτου βιβλίῳ, τίς τέ ἐστι καὶ ἐν τίσι καὶ 145^r
 περὶ τι, τίς τε, ὅτι ἀρετὴ τις ἢ μετ' ἀρετῆς (καὶ γὰρ καὶ ἡ φιλία περὶ
 πράξεις καὶ πάθη ἐστὶν ὥσπερ καὶ ἡ ἀρετὴ· εἰσὶ γὰρ πράξεις φιλικαί, 30
 καὶ αὐτὸ δὲ τὸ φιλεῖν πάθος ἐστίν), ἐν τίσι δέ, ὅτι καὶ ἐν τοῖς ὁμοίοις
 5 καὶ ἐν τοῖς ἀνομοίοις (ἡ μὲν γὰρ πρώτη καὶ κυρίως φιλία ἐν τοῖς ὁμοίοις,
 ἐν γὰρ τοῖς σπουδαίοις καὶ ἀγαθοῖς. φιλοῦσι γὰρ οὗτοι ἀλλήλους, ἡ
 ἀγαθοὶ καὶ ἡ σπουδαῖοι καὶ ἡ ὅμοιοί εἰσιν. αἱ δὲ λοιπαὶ ἡ τε διὰ τὸ
 χρήσιμον καὶ ἡδὺ ἐν τοῖς ἀνομοίοις), περὶ τί δὲ ὅτι περὶ τὸ ἀγαθὸν καὶ
 καὶ τὸ ἡδὺ καὶ τὸ χρήσιμόν. ταῦτα δὲ εἰπὼν ἐν ἐκείνῳ τῷ βιβλίῳ καὶ
 10 ἕτερα πολλὰ τοῖς περὶ φιλίας ὄντα λόγοις οἰκεῖα ἐν τούτῳ τῷ βιβλίῳ
 ἐνάτῳ ὄντι τὰ λείποντα τοῖς περὶ φιλίας ἐκτίθεται.

p. 1163^b32 Ἐν ἀπάσαις δὲ ταῖς ἀνομοειδέσι φιλίαις τὸ ἀνάλογον 35
 ἰσάζει καὶ σώζει τὴν φιλίαν, καθάπερ εἴρηται.

Ἀναμιμνήσκει τῶν ἐν τῷ πρὸ τούτου βιβλίῳ εἰρημένων καὶ δεδειγ-
 15 μένων· ἔδειξε γὰρ ὅτι τὸ ἀνάλογον σώζει τὰς ἀνομοειδεῖς φιλίας· ὁμοειδεῖς 40
 δὲ φιλίαι εἰσὶν, ὡς εἴρηται, αἱ τῶν ἀγαθῶν, αἱ δ' ἄλλαι πᾶσαι ἀνομο-
 ειδεῖς· ὅμοιοι γὰρ καὶ ἴσοι ἀριθμῷ καὶ δυνάμει οἱ ἀγαθοί. ὅσα γὰρ καὶ
 οἷα ἀγαθὰ ἐν θατέρῳ, καὶ τῷ λοιπῷ ἐνθεωρεῖται καὶ διὰ τοῦτο καὶ ἐν
 ἀλλήλοις εἰσὶν, ὡς ὁ μέγας Βασίλειος ἐν τῷ θεολόγῳ κακεῖνος ἐν τῷ με-
 20 γάλῳ Βασιλείῳ, καὶ οὐδέτερος οὐδετέρου πλεον ἔχειν ἀξιοῖ ἀλλὰ τὸ ἴσον.
 καὶ ἔστιν ἐν τοῖς τοιούτοις ἡ κατὰ πάντα ἰσότης φιλότης. ἡ δὲ τοῦ
 πατρὸς πρὸς υἱὸν φιλότης ἢ τοῦ υἱοῦ πρὸς πατέρα οὐχ ὁμοία οὐδ' ἴση 45
 ἀπλῶς, ὅτι μηδ' ὁ πατὴρ ἴσος τῷ υἱῷ (ἐφ' ἡμῶν δὲ τοῦτο θεωρεῖ·) ἢ οὗτος
 τῷ πατρί. διὸ τὴν τούτων φιλίαν σώζει τὸ ἀνάλογον. δεῖ γὰρ ὅσον ὁ πατὴρ
 25 ὑπερέχει τοῦ υἱοῦ, τοσοῦτον ὑπερέχει καὶ τὴν τοῦ υἱοῦ πρὸς τὸν πατέρα φι-
 λίαν τῆς τοῦ πατρὸς πρὸς τὸν υἱόν· ὥστε ἐν τούτοις σώζει τὴν φιλίαν τὸ κατ'
 ἀναλογίαν τὴν γεωμετρικὴν ἴσον· ὅπερ οὐκ ἔστιν ἐν ἰσότητι ποσοῦ, ὡς διὰ
 πλειόνων δέδεικται ἐν τῷ πέμπτῳ βιβλίῳ, ἀλλ' ἐν λόγων ὁμοιότητι. ὅτι
 δὲ οὐ μόνον φιλίαι πρὸς ὁμογενεῖς γίνονται ἀλλὰ καὶ πρὸς ἀνομοίους, δέ- 50
 30 δεικται ἐν τῷ πρὸ τούτου βιβλίῳ. φιλεῖ γὰρ ὁ φαῦλος τὸν σπουδαῖον
 ἀνόμοιον ὄντα διὰ τὴν ἔνδειαν τῆς ἀρετῆς· οἰόμενος γὰρ παρ' αὐτοῦ 145^v
 τὴν ἀρετὴν κτήσασθαι φίλος γίνεται τῷ σπουδαίῳ. ἀλλὰ καὶ ὁ πένης
 τῷ πλούσιῳ· διὰ γὰρ τὴν ἔνδειαν ὣν ὁ πλούσιος εὐπορεῖ φίλος ἐστί. καὶ
 ἀπλῶς καθὼ προσδεῖται ἕτερος ἑτέρου, κατὰ τοῦτο φιλοῦσιν. ἐν ἀπάσαις

5 ἡ μὲν γὰρ — ὁμοίοις Vat. 320: om. Ba
 om. B

6 ἀλλήλους B: ἀλλήλοις a

8 περὶ a:

12 ἀπάσαις Ba et Arist. codd. L^b O^b: πᾶσαις Arist. vulg.

rthesis usque ad

τω

τούτῳ μετρεῖται (p. 1164^a2) a

πρὸ τούτου a: πρὸ τουτ B

18 θατέρῳ B: θατέροις a

18. 19 ἐν ἀλλήλοις B: ἀλλήλοις a

23 ἐφ' ἡμῶν δὲ τοῦτο θεωρεῖ Ba: om. Vat. 320

25. 26 φιλίαν B: φιλία a

28 ἐν τῷ πέμπτῳ βιβλίῳ] c. 7 p. 1131^b12

30 ἐν τῷ πρὸ

τούτου βιβλίῳ] Θ 8 p. 1158^b5

34 προσδεῖται B: προδεῖται a

οὖν ταῖς ἀνομοειδέσι φιλίαις τὸ ἀνάλογον σώζει, ὥσπερ καὶ τὴν πολιτικὴν 145^v
κοινωνίαν· ὡς γὰρ ἐκείνη σώζεται, ὅταν ἡ ἐναλλαγὴ ἀνάλογος γίνηται,
οὕτω καὶ ἡ φιλία. εἰ γὰρ ἀναλόγως ὁ εὐτράπελος τῇ ἡδονῇ, ἣν ἡϋφρανε 5
τὸν ἡσθέντα, λήψεται τι ὧν χρήζει, συμμένει ἡ φιλία· εἰ δὲ μή, διαλύε-
5 ται. ὁμοίως καὶ ἡ τῆς ἐρωμένης πρὸς τὸν ἐραστήν. ἐνταῦθα μὲν οὖν
πεπόρισται κοινὸν μέτρον, τὸ νόμισμα. ὅπως δὲ μέτρον γίνεται
τὸ νόμισμα, εἴρηται μὲν ἐν τῷ πέμπτῳ βιβλίῳ διὰ πλειόνων· ῥητέον δὲ
καὶ νῦν συντόμως. ἔστω δὴ οἰκία ἔργον τοῦ οἰκοδόμου, ἐφ' ᾧ α, δέκα
δὲ νομίσματα, ἐφ' ᾧ β, κλίνη ἐφ' ᾧ γ, ἔργον τοῦ τέκτονος ἐνὸς ἀξία.
10 ἐπεὶ οὖν τιμᾶται πάντα νομίσματι, ἔστω ἡ οἰκία νομισμάτων πέντε ἀξία, 10
ἡ δὲ κλίνη νομίσματος ἐνός. τῷ γοῦν νομίσματι γνωριουμένον πόσαι κλῖναι
εἰσὶν ἀντάξια τῇ οἰκίᾳ. πέντε γὰρ νομισμάτων οὔσης ἀξίας τῆς οἰκίας
τῆς ἐφ' ᾧ α, ἥμισυ δηλονότι ἐστὶ τῶν δέκα νομισμάτων τῶν ἐφ' ᾧ τὸ
β, τῆς δ' αὖ κλίνης ἐνός οὔσης νομίσματος δηλονότι, τῶν μὲν δέκα νο-
15 μισμάτων δέκατόν ἐστι, τῆς δ' οἰκίας πέντε οὔσης, νομισμάτων πέμπτον.
ἐπεὶ οὖν ἡ κλίνη νομίσματος ἐνός ἐστὶν ἀξία, αἱ πέντε δηλονότι κλῖναι
πέντε νομισμάτων εἰσὶν ἄξια. εἰσὶ δὲ τὰ πέντε νομίσματα ἥμισυ τῶν 15
δέκα νομισμάτων, ἣν δὲ καὶ ἡ οἰκία ἥμισυ τῶν δέκα νομισμάτων, τὰ δ'
αὐτοῦ ἡμίση ἴσα ἀλλήλοις εἰσὶν. ἴσαι ἄρα αἱ πέντε κλῖναι τῇ οἰκίᾳ· τοῦτο
20 δὲ εὖρηται διὰ τῶν δέκα νομισμάτων μέσων τεθέντων τῆς οἰκίας καὶ τῆς
κλίνης, ὥστε ἡ πέντε κλῖνας λήψεται ὁ οἰκοδόμος καὶ δώσει τὴν οἰκίαν ἢ
πέντε νομίσματα. ἐπὶ πάντων δὲ τῶν τοιούτων ὅταν ἀγνοῖται πόσον
ὑπερέχει ἢ ἐλλείπει τὸ τοῦ ἐτέρου πρὸς τὸ ἕτερον ἔργον, ἢ εἰ μὴ ἐλλείπει
ἢ ὑπερέχει ἀλλ' ἰσάζει, τῷ νομίσματι χρώμεθα ὡς μέτρῳ, ὡς καὶ τῷ 20
25 πῆχει πόσου μεγέθους ἢ τῷ ποδί. τὸ δέ τι τὸ προκείμενόν ἐστι καὶ ἐπὶ
τοῦ σωροῦ τῷ μεδίμνῳ καὶ ἐπὶ τῶν βαρέων, τῇ μνᾷ, καὶ ἐπὶ τῷ ἀριθμῷ
τῆς μονάδος. μένει τοίνυν ἡ φιλία καὶ τούτων, ὅταν τὸ ἀνάλογον γένηται
καὶ ἴση ἡ ἀνταλλαγή, καὶ τῶν ἄλλων ἀπάντων ὅσοι τὰ οἰκεῖα ἔργα πρὸς
ἀλλήλους ἀνταλλάττονται· εἰ δὲ μή, διαλύονται.

30 p. 1164^a3 Ἐν δὲ τῇ ἐρωτικῇ ἐνίοτε μὲν ὁ ἐραστὴς ἐγκαλεῖ. 25

Οἱ μὲν διὰ τὸ χρήσιμον φιλοῦντες (ἦσαν δὲ ὁ τέκτων καὶ ὁ ὑφάντης
καὶ ὁ σκυτεὺς καὶ ὁ οἰκοδόμος ἀναλόγως, ὡς εἴρηται, ἀλλήλους ἀντευποι-
οῦντες καὶ ὠφελοῦντες) οὐκ ἀπεικότως ἀξιοῦσιν ἐπίσης ἀντιφιλεῖσθαι. ὁ
γὰρ τὰ ἴσα καὶ τὰ ὅμοια ἀντευποιῶν οἷς πέπονθε δίκαιός ἐστι φιλεῖσθαι

7 μὲν B: om. a ἐν τῷ πέμπτῳ βιβλίῳ] c. 8 p. 1133^a19 9 νομίσματος post
τέκτονος add. a: om. 10 νομίσματι scripsi: νομίσματα Ba 11 γοῦν B: δὴ a
16 νομίσματος scripsi ex Vat. 320: νομίσματα Ba 20 δὲ B: om. a μέσων B:
μέσον a 21 δώσει B: δώσει a 22 πόσον B: τόσον a 24 μέτρῳ B: μέτρον a
25 τὸ δέ τι τὸ] exspectes ταῦτο (vel τοῦτο) δὲ τὸ 26. 27 τῷ ἀριθμῷ τῆς μονάδος B:
ἀριθμοῦ τῇ μονάδι a 30 rthesis usque ad αἱ φιλίας (p. 1164^a12) a, tum repetit ἐν
δὲ τῇ—ἐγκαλεῖ

ὥς φιλεῖ. εἰ δ' ὁ μὲν δι' ἄλλο τι φιλεῖ, ὁ δὲ δι' ἕτερον, ἐν οἷς οὐκ ἐν- 145^v
 δέχεται τὸ κατὰ ἀναλογίαν ἴσον γενέσθαι, γελοῖόν ἐστι τὸ ἀξιοῦν ἐπίσης 35
 ἀντιφιλεῖσθαι, ὥς ἐπὶ τοῦ ἐραστοῦ καὶ τῆς ἐρωμένης ἔχει. οὐ γὰρ τὸ
 αὐτὸ τούτοις ἐστὶ φιλητὸν ὥς τοῖς εἰρημένοις τὸ χρήσιμον, ἀλλὰ τῷ μὲν
 5 ἐραστῇ φιλητὸν ἐστὶ τὸ εἶδος, τῇ δ' ἐρωμένῃ τὰ χρήματα· ἐν οἷς παγχά-
 λεπὸν ἐστὶ τὴν κατ' ἀναλογίαν ἰσότητα θηρᾶσθαι. ἃ μὲν οὖν μέλλει λέ-
 γειν διὰ τῶν προκειμένων, ταῦτά ἐστι. τὰ δ' αὐτῶν τῶν λέξεων εἰσιν·
 ἐνίοτε μὲν ὁ ἐραστῆς ἐγκαλεῖ, ὅτι οὐκ ἐπίσης ἀντιφιλεῖται,
 οὐδὲν ἔχων εἰ ἔτυχε φιλητὸν, τουτέστι μήτε χρήσιμος ὢν μήτ' ἄλλως 40
 10 ἡδύς· χρήσιμος μὲν γὰρ οὐκ ἐστὶ τῷ ἐρωμένῳ ἢ τῇ ἐρωμένῃ, εἰ τὰ
 χρήματα ἐπιλέλοιπεν αὐτὸν δι' ἃ ἐφιλεῖτο· οὐχ ἡδύς δέ, εἰ γεγήρακεν.
 ἐστὶ γὰρ ὅτε καὶ τῶν χρημάτων ἔτι σωζομένων διὰ τὸ γῆρας ἀηδεῖς εἰσι
 τοῖς ἐρωμένοις ἢ ταῖς ἐρωμέναις. ὅτε μὲν οὖν, ὥς εἴρηται, ὁ ἐραστῆς ἐγκα-
 λεῖ, ὅτε δὲ ὁ παμβέβηλος ἐρώμενος, ὅτι πρὸ τῆς ἀσελγεστάτης μίξεως
 15 πάντα ὅσα βούλεται ποιήσῃν αὐτῷ ἐπαγγελλόμενος ὁ ἐραστῆς οὐδὲν ἐκείνων
 ἐπιτελεῖ. ὥστε συμβαίνει διὰ τὰ τοιαῦτα ἐγκλήματα καὶ τῆς φιλίας διά- 45
 λυσις, τουτέστι διὰ τὸ ἀπολείπειν τὸν μὲν ἐραστὴν τὰ χρήματα, ἐνίοτε δὲ
 καὶ τὴν ἀκμήν, τὸν δ' ἐρώμενον τὸ κάλλος. οὐ γὰρ αὐτοῦς, φησὶν, ἐφίλουν
 ὥς οἱ σπουδαῖοι, ἀλλὰ τὰ ὑπάρχοντα αὐτοῖς· ταῦτα δ' ἦσαν τὸ κάλλος
 20 καὶ τὰ χρήματα, οὐ μόνιμα ὄντα, ὧν ἀπολειπόντων ἀνάγκη συναπολείπειν
 καὶ τὴν φιλίαν. ἡ δὲ τῶν σπουδαίων φιλία διὰ τὴν ἀρετὴν αὐτῶν οὕσα
 ἀμετάπτωτός ἐστιν, ὅτι καὶ ἡ ἀρετὴ δι' ἣν ἀλλήλων φίλοι εἰσὶ βεβαιότα-
 τόν τι χρῆμα καθέστηκε καὶ μονιμώτατον. καὶ ἕως ἄν ὧσιν ἡδεῖς ἀλλή- 50
 λους φίλοι εἰσὶν, ὅτι καθ' ἑκάστην αὐτοῖς τὸ ψυχικὸν κάλλος, οὐπερ ἐρῶσιν,
 25 ἀναθάλλει τε καὶ ἀνηβᾷ καὶ ὠραιότερον γίνεται· καὶ οὐχ ἡδεῖς μόνον
 ἀλλὰ καὶ χρήσιμοι, ὅτι καὶ ἡ ἀρετὴ τῶν χρησιμωτάτων· κάλλιστον γὰρ
 καὶ ἡδιστον καὶ χρησιμώτατον ἡ ἀρετή.

Εἰπὼν δὲ ὅτι αἱ διὰ τὸ ἡδὺ καὶ χρήσιμον φιλίαι οὐ μόνιμοί εἰσιν, 146^r
 ἐπήγαγεν, ἡ δὲ τῶν ἡθῶν καθ' αὐτὴν οὕσα. λέγει δὲ ἡθῆ τὰς 6
 30 ἀρετάς. ἡ διὰ τὰ ἡθῆ φιλία καθ' αὐτὴν καὶ κυρίως οὕσα μόνιμός ἐστιν.
 δύναται τὰ καθ' αὐτὴν οὕσα εἰρῆσθαι ἀντὶ τοῦ δι' αὐτάς καὶ οὐ διὰ τὰ
 αὐτῶν. διαφέρονται δὲ καὶ ὅταν ἕτερα γένηται αὐτοῖς καὶ μὴ
 ὧν ὀρέγονται. τινὲς τὸν Ἀλέξανδρον λέγουσιν εἶναι τὸν ἐπαγγειλάμενον
 τῷ κιθαρῳδῷ ὅσῳ ἂν ἄμεινον μελωδῆσαι, τοσοῦτον πλείονα δώσειν, τινὲς
 35 δ' οὐ τὸν Ἀλέξανδρον, ἀφορῶντες εἰς τὴν τοῦ βασιλέως μεγαλοπρέπειαν 10
 καὶ τὴν περὶ τὰς εὐεργεσίας ἐκείνου ἐτοιμότητα, ἀλλ' ἕτερόν τινα. ἡμῖν
 δὲ τὸν ἐπαγγειλάμενον μαθεῖν ὅστις ἦν, οὐ διὰ σπουδῆς ἐστίν. ἃ δὲ
 λέγει διὰ τούτων ἐστὶν ὅτι ὁ κιθαρῳδὸς σπουδαιότερον ἄσας, εἶτα τὰ ὑπε-
 σχημένα ζητῶν λαβεῖν, ὁ ἐπαγγειλάμενος 'ἔχεις' ἔφησε 'πάντα'. τοῦ δὲ
 40 κιθαρῳδοῦ ἐπανερομένου 'πῶς ἔχω μηδὲν λαβών'; ὁ ἐπαγγειλάμενος ἀπε-

28 rthesis inde ab ἡ δὲ τῶν (p. 1164^a12) usque ad ταῦτα δώσει (p. 1164^a22) a: om. B

29 ἡθῶν B et Aristoteles: ἡθικῶν a

32 γένηται Ba: γίννηται Aristoteles

33 ἐπαγγει-

λάμενον B: ἐπαγγελλόμενον a

39 ἔφησε B: ἔφη a

40 μηδὲν B: μηδὲν τι a

κρίνατο 'οἷς με σὺ ἡϋφραναις λόγοις, τοῖς αὐτοῖς καὶ γὰρ σε· ὅποια οὖν δέδω- 146^r
 κας τοιαῦτα καὶ ἔλαβες καὶ ἀκοὴν τέρψας τὴν ἀκοὴν ἡυφράνθης'. δια- 15
 φέρονται δέ, φησὶν ὁ Ἀριστοτέλης, καὶ ὅταν ἕτερα γένηται αὐτοῖς
 καὶ μὴ ὧν ὁρέγονται, ὡς ἐπὶ τοῦ κιθαρωδοῦ· εἰ μὲν τῆς δι' ἀκοῆς
 5 ἡδονῆς ὁ κιθαρωδὸς ἐδεῖτο, ὥσπερ καὶ ὁ ἐπαγγειλάμενος, οὐδ' ἂν ἦν ἔγ-
 κλημα οὐδὲ διαφορά τις, εἰ δ' ὁ μὲν κιθαρωδὸς κέρδους, ὁ δὲ τέρψεως,
 καὶ ὁ μὲν ἔχει τὴν τέρψιν, ὁ δὲ κιθαρίσας οὐκ ἔχει τὸ κέρδος, εἰκότως
 ὁ ἐπαγγειλάμενος ἐγκαλεῖται. ὧν γὰρ χρῆζομεν ἅπαντες, τούτοις προσέ-
 χοντες καὶ εἰς ταῦτα ἀποβλέποντες ἃ ἔχομεν διδόμεν. χρῆζων γὰρ 20
 10 τις ἱματίου εἰς τὸ ἱμάτιον ὃ οὐκ ἔχει ἀποβλέπων δίδωσιν ὃ ἔχει, οἷον τὸ
 νόμισμα ἢ ἄλλο τι. τὰ μὲν δὲ λεγόμενα τοιαῦτά ἐστιν, ἐν δὲ τῇ λέξει
 τῇ τὰ αὐτὰ δίδωσι τὸ τὰ αὐτὰ ταῦτόν ἐστι τῷ ἃ ἔχει δίδωσι. τὴν
 ἀξίαν δὲ ποτέρου τάξαι ἐστί, τοῦ προῖεμένου ἢ τοῦ προλαβόν-
 τος; οὐχ ὁμοίως ἅπασαι αἱ ἀνταλλαγαὶ γίνονται, ἀλλ' ἢ μὲν τῶν ἀγοραίων
 15 ἐπὶ ῥητοῖς καὶ ἀπὸ χειρῶν εἰς χεῖρας λαμβάνοντες διδόμεσιν, ἢ δὲ τῶν
 ἐλευθεριωτέρων εἰς χρόνον καθ' ὁμολογίαν μέντοι, οὐ μὴν ῥητῇ, οἷον 25
 δέκα ἢ εἴκοσι ἢ τινὰ ἄλλον ἀριθμόν. εἰ γὰρ τοῦτ' ἦν, οὐδὲν ἂν διέφερε
 τῆς ἀγοραίας καὶ ἀνελευθέρου ἀνταλλαγῆς τῆς ἐπὶ ὠρισμένων ἀριθμῶν τι-
 μήματι γινομένης.

20 Τοιαύτης οὖν οὔσης τῆς δευτέρας ἀνταλλαγῆς, ἐρωτᾷ, τίος ἐστὶ τὸ
 τάξαι τὴν ἀξίαν. οἷον δέδωκέ τις νόμισμά τινι ἢ ἄλλο τι ἀφ' ὧν ἐπιγέ-
 γονε τῷ δανεισαμένῳ κέρδος καὶ ὠφέλειά τις, τίνα δεῖ, φησὶν, ἐν τούτοις
 τὴν ἀντωφέλειαν τάξαι καὶ ὀρίσαι τὸν δανείσαντα, εἰ μέλλει μένειν ἢ φι-
 λία; πότερον, φησί, τὸν δανείσαντα χρὴ λέγειν ὅτι 'ἀρμόζει σοι, ὃ ὀφειλέ-
 25 τα, τοσάδε μοι δοῦναι, ἐπεὶ τοσάδε διὰ τῶν ἐμῶν νομισμάτων ὠφέλησαι', ἢ 35
 τὸν δανεισάμενον δέον ἐστὶν ἀπιδεῖν πρὸς τὴν ὠφέλειαν, ἣν ἀπώνατο καὶ
 τάξαι τὴν ἀντευποιίαν. ζητεῖ δὲ τοῦτο εἰς τὰ λεγόμενα πολλάκις πρὸς
 ἀλλήλους ἀπιδῶν. ἐστὶ γὰρ πολλάκις ἀκοῦσαι τοὺς ὀφειλέτας καὶ διὰ τοῦ
 ὀφλήματος εὖ παθόντας πρὸς τοὺς δεδανεικότας λέγοντας μηδὲν τι μέγα
 30 παρ' αὐτῶν λαβεῖν ἀλλὰ μικρά, (ἃ) ἂν ἔλαβον εἴπερ ἐβούλοντο καὶ παρ'
 ἄλλου τοῦ τυχόντος διὰ τὴν σμικρότητα καὶ εὐτέλειαν τοῦ δάνους, καὶ
 ὅτι ὅπερ ἐκ τοῦ δάνους προσεκέρδησα, μηδαμινόν τί ἐστὶ καὶ συλλήβδην 40
 τὸ μηδέν, τῶν δ' αὖ δεδανεικότων ἀπ' ἐναντίας ἀντιλεγόντων τὰ μέγιστα
 δεδανεικέναι, εἰ καὶ μὴ ἀπλῶς μέγιστα, ἀλλ' οὖν τὰ ἑαυτοῖς καὶ μέγιστα
 35 καὶ ἀναγκαῖα καὶ ἃ παρ' ἄλλου οὐκ ἂν ἔλαβον, καὶ μύρια ἐπὶ μυρίοις

1 εϋφραναις B λόγοις B: λόγοις. λόγοις γὰρ a 3 γένηται Ba et Arist. cod. Kb:
 γίγνηται Arist. vulg. 10 ἱματίου B: ἱμάτιον a 11 δὲ τῇ λέξει B: τῇ λέξει δὲ a
 12 τὰ αὐτὰ Ba et Arist. cod. Ob: ταῦτα Arist. vulg. 13 ποτέρου B: πρότερον a
 14 ἢ a: ἢ B 15 ἀπὸ χειρῶν B: ἀποχεῖρας a 16 μὴν B: μὲν a 18 ἀνελευ-
 θέρου B: ἀνελευθερίου a 20 rthesis inde a τὴν ἀξίαν δὲ (p. 1164^a22) usque ad δ' ἀνδρὶ
 (p. 1164^a27) a 24 δανείσαντα B: δανείζοντα a σοι B: σε a 25 ὠφέλη-
 σαι B: ὠφέλησθαι a 28 πολλάκις καὶ ἀκοῦσαι a 30 ἃ a: om. B
 ἂν ἔλαβον B: ἔλαβεν ἂν a ἐβούλοντο B: ἐβούλετο a 32 μηδαμινόν B: μηδαμινάς a
 35 ἔλαβον B: ἔλαβες a

διεπράξαντο. τοῦτο δὲ ζητήσας ἐπήγαγεν ὥσπερ τινὰ λύσιν τοῦ ζητήμα- 146^r
 τος τὸ ὅ γὰρ προϊέμενός ἔοικεν ἐπιτρέπειν ἐκεῖνῳ. (ἔστι δὲ ἐλλι-
 πῆς ἢ λέξις, καὶ δεῖ προσυπακούειν τὸ 'ἢ τοῦ προλαβόντος'. καὶ εἴη ἂν
 τὸ πλήρες τοιοῦτον, ἢ τοῦ προλαβόντος ἐστὶ τὸ τάττειν· ὁ γὰρ προϊέμενος 45
 5 ἔοικεν ἐπιτρέπειν ἐκεῖνῳ.) λέγει δὲ προλαβόντα τὸν ὀφειλέτην· πρότερος
 γὰρ αὐτὸς λαμβάνει, εἴθ' οὕτως ὁ δανείσας τὸν προλαβόντα φησὶ δεῖν
 τάττειν. ὁ δὲ καὶ Πρωταγόραν τὸν σοφιστὴν λέγουσι ποιεῖν. ἐκάστου
 γὰρ τῶν προσιόντων λέγοντος 'ὦ Πρωταγόρα, πόσου με διδάξεις;' ἀπεκρίνατο
 'φοιτῶν παρ' ἐμοὶ μάνθανε, κάπειδ' ἀν μάθης ὅσων ἂν ἄξια τιμῆσης ἂ
 10 μεμάθηκας τοιαῦτα λήψομαι'. καὶ ἐλάμβανε τοσαῦτα νομίσματα, ὅπό-
 σων ἂν ἐτίμησεν ὁ μεμαθηκώς, ὅπερ ἐστὶν ὁ προλαβών. προσδίδου γὰρ 50
 ὁ Πρωταγόρας, προσελάμβανε δὲ ὁ μανθάνων, ὃς δέ, ὁ μανθάνων, ἔταττε
 τὴν ἀξίαν. καθάπερ τοίνυν ὁ Πρωταγόρας ἐπέτρεπε τῷ μαθητῇ τιμᾶν
 καὶ τάττειν τὴν ἀξίαν ὧν μεμάθηκεν, οὕτω καὶ ἐπὶ τῶν δανείων καὶ τῶν
 15 ὅλως εἰς ὠφέλειαν τοῦ λαμβάνοντος διδομένων ἔοικεν ὁ προϊέμενος ἐπι-
 τρέπειν τῷ προλαβόντι τιμᾶν τὴν ὠφέλειαν καὶ ἀντευποιεῖν ἀναλόγως. ἐν
 τοῖς τοιούτοις ἀρέσκει τὸ 'μισθὸς δ' ἀνδρί.' τοιούτους ἢ τοὺς μὴ
 λαμβάνοντας πρὶν ἂν διδάξαιεν εἶπεν ἢ τοὺς | προϊεμένους ἢ τάχα καὶ 146^v
 ἀμφοτέρους. ἔστι δὲ τὸ μισθὸς ἀνδρὶ ἀπὸ τοῦ 'Ἡσιόδου· 'μισθὸς δ' ἀν-
 20 δρὶ ἄρκιος εἴη' φησὶν ἐκεῖνος. ὁ δὲ λέγει τοιοῦτόν τί ἐστὶ· δεῖ τὸν ἄνδρα
 μισθὸν λαμβάνειν δέοντα καὶ ἀνάλογον τῷ ἔργῳ ὃ εἰργάσατο ἢ τῇ πε-
 πραγμένῃ παρ' αὐτοῦ πράξει. ἐν τοῖς τοιούτοις φησὶν. λέγει δ' ἂν τοι-
 αῦτα τὰ ἔργα καὶ τὰς πράξεις, οἷα ἀρέσκει τισὶ καὶ ζητοῦσι ἀνάλογον τῆς
 εὐποιΐας. οὐκ εἶπε δὲ πᾶσιν ἀρέσκειν ἀλλ' ἐνίοις, εἰς τὴν ἀγοραίων ἀπιδὼν
 25 ἀπληστίαν. οἱ γὰρ τοιοῦτοι πολλαπλασίως ἐπιζητοῦσιν εὖ παθεῖν ὧν ἐποί-
 ησαν, ἀλλ' οὐ τὸ ἴσον.

p. 1164^a27 Οἱ δὲ προλαβόντες τὸ ἀργύριον, εἴτα μηθὲν ποιοῦν-
 τες ὧν ἔφασαν.

Οἱ μὲν ἄνευ ὁμολογίας ὠρισμένης προλαβόντες, ἔπειτα μὴ ἀναλόγως
 30 ὧν ὠφέληνται ἀντευποιῶντες, οὐ πάνυ τι ἐν ἐγκλήμασιν εἰσιν· οἱ δὲ με-
 τρήσαντες καὶ τάξαντες τὴν εὐποιΐαν, εἴτα μὴ ποιήσαντες μηδὲν ὧν ἐπηγ-
 γείλαντο διὰ τὰς τῶν ἐπαγγελιῶν ὑπερβολὰς δικαίως ἐγκαλοῦνται. ταῦτα
 δὲ ποιοῦσιν οἱ σοφισταί· διδάξειν γὰρ εἰ τοσόνδε χρυσὸν λήψονται διαβε-
 βαιοῦνται καὶ πολλὰ καὶ μεγάλα καὶ δαιμόνια καὶ θαύματος ἐπέχεινα. 20
 35 οὐδὲν δὲ τοιοῦτον λαβόντες ὅσον ἐπιζητοῦσιν ἀργύριον διδάσκουσιν, ὅτι
 μὴδ' ἴσασι· τοιοῦτον γὰρ τὸ τῶν σοφιστῶν φύλον, ἀμαθέστατον δοξομα-
 νέστατον φιλοχρηματώτατον. ἐπαγγέλλονται δὲ τοιαῦτα, ὅτι οὐδεὶς οὐδ'

2 ἔστι — ἐκεῖνῳ (5) a: om. B

3 λέξις Vat. 320: τάξις a

τὸ scripsi: τοῦ a

10 τοσαῦτα B: τοιαῦτα a

14 δανείων B: δανειζομένων a

16 τιμᾶν B: τιμῆς a

17 post τοιούτοις Arist. praebebat δ' ἐνίοις

19 'Ἡσιόδου] Op. 370

24 ἀρέσκειν B:

ἀρέσκει a

27 rthesis usque ad ἀλλ' ἐπὶ τινι (p. 1164^b7) a

ὁβολὸν αὐτοῖς προθύμως παρέσχεν, εἴπερ ὁμολογεῖν ἤθελον, ἃ διδάσκειν 146^v
 ἠπίσταντο. ἐν δέκα γὰρ καὶ τρισὶ τρόποις ἡ ἑύμπασα πείρα ἢ ἐμπειρία
 τούτων ἐστένωται ὁμωνυμία ἀμφιβολία συνθέσει διαιρέσει προσωδία σχή-
 ματι λέξεως καὶ λοιποῖς ἑπτὰ, καὶ εἴρηνται πάντες ἐν τοῖς Σοφιστικοῖς 25
 5 ἐλέγχοις τῷ Ἀριστοτέλει καὶ ἐμοὶ ἐν ταῖς (εἰς) ἐκείνους γραφείσαις μοι
 σχολαῖς. ἀλλ' οὗτοι μὲν εἰκότως τὰ ἐπηγγελμένα μὴ πληροῦντες εἰς εὐ-
 θύναν ἔλκονται. ἐν οἷς δὲ μὴ γίνεται διομολογία τῆς ὑπουργίας
 (λέγει δ' ὑπουργίαν τὴν εὐποιάν, ἣν δέδρακεν ὁ προδεδωκὼς πρὸς τὸν
 προλαβόντα) οἱ μὲν δι' ἑαυτοὺς προϊέμενοι, τουτέστι οἱ διὰ τὰ αὐτῶν
 10 ἦθη καὶ τὰς ἀρετὰς καὶ τὸ σπουδαῖον εἶναι προϊέμενοι καὶ προδιδόντες,
 ἀνέγκλητοί εἰσιν οὐδ' ἐγκλήματα κατ' ἀλλήλων φέρουσιν οὐδέτεροι, 30
 οὔθ' οἱ προλαβόντες οὔθ' οἱ προδόντες· οὐ γὰρ εἰς κέρδος ἢ τι τοιοῦτον
 ὁρῶντες προίενται ἢ προλαμβάνουσιν, ἀλλ' εἰς μόνον τὸ καλόν. ἡ γὰρ
 κατ' ἀρετὴν φιλία πρὸς μόνον τὸ καλὸν νεύουσα δρᾷ καὶ πάσχει, εἰς μη-
 15 δὲν δ' ἄλλο, καὶ ἔοικεν ἐπὶ τῆς τοιαύτης φιλίας, λέγω δὴ τῆς τῶν σπου-
 δαίων, τὴν ἀντευποιάν μετρεῖν καὶ τάττειν οὐχ ὁ προλαβὼν καὶ εὖ παθὼν
 ἀλλ' ὁ δράσας καὶ προδούς. δεῖ γὰρ τὸν εὖ παθόντα ἐκεῖνο ἀντευποιεῖν,
 εἰς δὲ δράσας βλέπων εὖ πεποίηκεν, εἰς τὸ φιλεῖσθαι δὲ καθαρῶς καὶ ἀκι- 35
 βδῆλως βλέπων, εὖ δέδρακεν ὁ σπουδαῖος, ὥστε δεῖ τὴν πρὸς αὐτὸν φιλίαν
 20 καθαρὰν καὶ ἀκίβδηλον διατηρεῖν, καὶ δέηταί τις ὁ προϊέμενος, εὐπορεῖ
 δὲ τούτου ὁ προλαβὼν, προθύμως ἢ τοῦ δράσαντος προαίρεσις. ἀλλὰ καὶ
 τοῖς φιλοσοφίας κοινωνήσασιν. ὁ διδάσκαλος καὶ ὁ καθηγεμὼν μέ-
 τρον εἶναι ἔοικε τῆς ἀντευποιίας· οὐ γὰρ χρήμασι μετρεῖται ἢ τοῦ διδά-
 ξαντος εὐεργεσία καὶ εὐποιία. τιμὴ γὰρ ἰσόρροπος τοῖς ἐκ φιλοσοφίας 40
 25 καλλίστοις οὐδ' ἂν γένοιτό ποτε, (ἀλλὰ δεῖ καὶ ἐνταῦθα πρὸς τοὺς καθη-
 γεμόνας τιμὴν ἔχειν καὶ τοῦ δέοντος ἐπαρκεῖν τοὺς μεμαθηκότας εἰ δύ-
 νανται ὡς τάχιστα.)

p. 1164^b6 Μὴ τοιαύτης δὲ οὔσης τῆς δόσεως ἀλλ' ἐπὶ τινι.

Τῆς μὲν δόσεως οὔσης δι' ἑαυτοὺς μέτρον ἐστίν, ὡς εἴρηται, ἢ τοῦ
 30 προϊέμενου προαίρεσις· μὴ οὔσης δὲ τοιαύτης ἀλλ' ἐπὶ τινι, τουτέστι
 δι' ἀντίδοσιν καὶ ἀντευποιάν τὴν διὰ χρημάτων (τοῦτο γὰρ ἐστίν ἢ δι'
 ὁμολογίας), τοιαύτη, φησὶν, ἔστω ἢ ἀντευποιία, ὥστε δοκεῖν καὶ τῷ προίε-
 μένῳ καὶ προεουεργετηκότι καὶ τῷ προλαβόντι καὶ προεουεργετηθέντι κατ' 50
 ἀξίαν εἶναι, καὶ μηδέτερον λέγειν, μήτε τὸν προϊέμενον τοῦ δέοντος ὡς
 35 ἔλαττον ἔλαβε μήτε τὸν εὖ πεπονθότα ὡς πλεόν τοῦ προσήκοντος ἐδεδώ-

3 ἐστένωτο B: ἐστένετο a

ὁμωνυμία ἀμφιβολία B: ὁμωνύμῳ, ἀμφιβόλῳ a

4. 5 Σοφιστικοῖς ἐλέγχοις] 4 p. 166^a22 sqq.

5 εἰς ἐκείνους scripsi: ἐκείνους a: ἐκεί-
 νου B

6 post ἐπηγγελμένα add. μεγάλα a

7 διομολογία Aristoteles: δι'

ὁμολογίας Ba

16 εὐπαθῶν a: εὖ παθόντα B

25 ἀλλὰ—τάχιστα (27) a: om. B

26 του Vat. 320: που a

32 τοιαύτη B: τοιαῦτα a

34 μηδέτερον λέγειν B:

δεύτερον λαβεῖν a

κει. εἰ δὲ μὴ συμβαίνει κατ' ἀξίαν εἶναι, τουτέστι μήδ' ἐνδεχό- 146^v
 μένόν ἐστι κρίναι τὸ κατ' ἀξίαν πόσον ἐστί. τινὲς μὲν γὰρ καὶ τῶν
 προϊεμένων καὶ τῶν προλαμβανόντων ἔκ τινος τριβῆς καὶ ἐμπειρίας δύ-
 νανται συνορᾶν τὸ κατ' ἀξίαν καὶ λέγουσι πρὸς ἑαυτούς, ὁ μὲν προϊέμε-
 5 νος 'οὐκ ἐζημίωμαι· τὸ κατ' ἀξίαν γὰρ ἔλαβον.' ὁμοίως καὶ ὁ λαβὼν, 147^r
 ὅτι 'οὐκ ἐζημίωσα· τὸ δέον γὰρ καὶ τὸ ἀνάλογον δέδωκα.' τινὲς μὲν οὖν
 καὶ τῶν εὖ ποιησάντων καὶ εὖ παθόντων τοιοῦτοί εἰσι, τινὲς δ' ἄπειροι καὶ
 ἀνεπνόητοι τοῦ κατ' ἀξίαν· διὸ καὶ ἐγκλήματα φέρουσι κατ' ἀλλήλων, τοῦ
 μὲν λέγοντος ὡς ἔλαττον τοῦ δέοντος λαβόντος, τοῦ δὲ ὡς πλεόν τῆς
 10 ἀξίας δεδωκότος. ἐπὶ τῶν τοιούτων, φησὶν, ἀναγκαῖον τὸν προέχοντα 5
 τάττειν. λέγοι δ' ἂν προέχοντα τὸν προϊέμενον διὰ τὸ πρὸ τοῦ δοῦναι
 ἔχειν ὃ δέδωκε. τάξειε δ' ἂν εἰ διδούς εἴποι 'δίδωμί σοι ταδί, φέρε εἰ-
 πεῖν τὰ νομίσματα, ἐπὶ τόκῳ τοσφδί.' ὁμοίως καὶ ὁ διδάσκων τάξειεν εἰ
 λέγοι 'εἰλόμην καὶ ἡθέλησα ἀντὶ τῆς μελλούσης σοι γενέσθαι ἡδονῆς, ἀφ'
 15 ὧν μέλλεις μαθεῖν παρ' ἐμοῦ, λαβεῖν ἀργύριον τοσόνδε', καὶ ὁ κι-
 θαρῳδὸς λεγέτω 'βούλομαι λαβεῖν τόδε τι ὑπὲρ τῆς ἀπὸ κιθαρίσεως ἡδονῆς 10
 καὶ τέρψεως.' κατὰ τὰ αὐτὰ καὶ ἡ ἐταίρα 'ζητῶ λαβεῖν ὑπὲρ τῆς ἐκ
 τῆς ὁμιλίας χαρᾶς τοσάδε τινά.' ἢ λέγοι ἂν προέχοντα τὸν δεόμενον
 καὶ λαμβάνοντα ἄλλ' οὐ τὸν προϊέμενον. λέγει δὲ προέχοντα [τὸν δεόμε-
 20 νον] τὸν τοιοῦτον ὡς πρώτως ὠφεληθέντα· ὠφεληθεὶς γὰρ καὶ προκερδή-
 σας τὴν ἀντευποιῖαν ἐπάγει πρὸς τὸν προϊέμενον, καὶ εἴη ἂν [ὁ] λέγων, ὅτι
 δεῖ τὸν προλαβόντα τάττειν καὶ ὀρίζειν τὴν ἀντίδοσιν, οἷον ὅτι 'τόσα σοι
 μέλλω παρέχειν, ἐπεὶ ὅσα μέλλω ἀπὸ τῶν σῶν κερδαίνειν τοσαῦτα ἔσται.' 15
 οὕτω δὲ καὶ τὸν ἐραστὴν καὶ τὸν μανθάνειν μέλλοντα καὶ τὸν ἀπὸ κιθα-
 25 ρῳδοῦ τερφθησόμενον τάττειν χρὴ τὴν ἀντίδοσιν, οἷον ὅτι 'τοσάδε σοι
 μέλλω δοῦναι ὑπὲρ ὧν μαθήσομαι καὶ τοσάδε ὑπὲρ ὧν τερφθήσομαι.' ἢ
 μὲν οὖν τῶν λεγομένων διάνοια αὕτη, τὰ δὲ κατὰ τὴν λέξιν. ἂν γὰρ ὅσον,
 οὗτός φησιν, ὁ προλαβὼν ὠφέληται τοσαῦτα ἀναλόγως λάβῃ ὁ προδεδωκώς,
 ἕξει τὴν ἀντίδοσιν ἀξίαν, οἷον εἰ εἴκοσι καὶ τέσσαρα νομίσματα κερδήσας
 30 δοίη τῷ δανείσαντι ὀκτώ, ἀξίαν τὴν ἀντευποιῖαν πεποίηκε. δεῖ γὰρ καὶ 20
 ὑπὲρ τοῦ πόνου ὃν ὑπέστη καὶ τῆς δαπάνης ἣν ἐδαπάνησε λαβεῖν τὸ κατ'
 ἀξίαν. εἰ γὰρ εἴκοσι τέσσαρα κερδήσας τὰ δέκα καὶ δύο δοίη τῷ δεδα-
 νεικῷ, ζημιωθήσεται πάντως. τοῦτο καὶ ἐπὶ τῆς ἐρωμένης συμβαίνει
 καὶ ἐπὶ τοῦ μεμαθηκότος καὶ τοῦ κιθαρωδοῦ, ἂν ἀνθ' ὅσου τὴν ἡδονὴν
 35 εἴλοντο, ὁ μὲν τὴν ἀπὸ τῆς ὁμιλίας, ὁ δὲ τὴν ἀπὸ τῆς κιθαρωδίας, ὁ
 δὲ τὴν ἀπὸ τῆς μαθήσεως τοσοῦτον ἀντιλάβοι ἢ ἐρωμένη ὁ κιθαρωδὸς 25
 ὁ διδάσκαλος, ἔσται ἢ ἀντίδοσις ἀξία. καὶ γὰρ ἐπὶ τῶν ὧνίων οὕτω γίνε-
 ται· ὁ γὰρ ὠνούμενος καὶ ἐν τούτοις, ἀλλ' οὐχ ὁ πωλὼν τάττει τὴν τοῦ
 ὧνίου τιμὴν. ὁ γὰρ πιπράσκων πλεόν δεῖ ἐπιζητεῖ τῆς ἀξίας, ὁ δ' ὠνού-

3 καὶ τῶν προλαβόντων inserit post προϊεμένων a 5 ὁμοίως B: ὁμοίως δὲ a 7 ἄπει-
 ροι B: ἄποροι a 14 λέγοι B: λέγει a σοι B: σου a ἀφ' B: ἐφ' a
 16 λεγέτω corr. ex λεγέσθω B: λεγέσθω a βούλομαι γὰρ λαβεῖν a 19 τὸν δεό-
 μενον Ba: om. Vat. 320 21 ὁ λέγων B: ὁ λέγει a 27 ὅσον B: ὅσα a

μενος τοσοῦτον δίδωσιν ὅσον ἂν οἴηται γενέσθαι τὴν ἀπὸ τοῦ ὀνίου 147^r
ὠφέλειαν.

p. 1164^b13 Ἐνιαχοῦ δ' εἰσὶ νόμοι τῶν ἐκουσίων συμβολαίων δι-
κας μὴ εἶναι.

5 Τὸ ἐκουσίων πρόσκειται, ὅτι εἰσὶ καὶ ἀκούσια συμβόλαια· καὶ εἴρη-
ται τίνα ταῦτά ἐστιν ἐν τῷ πέμπτῳ βιβλίῳ τῆς παρούσης πραγματείας.
φαίνεται δὲ ἐκ τῶν προκειμένων ῥητῶν, ὅτι προέχοντα τὸν δεόμενον ἔλεγε 40
καὶ λαμβάνοντα ἀπὸ τοῦ ἔχοντος καὶ προϊέμενου. εἰπὼν δ' ὅτι ἐπὶ τῶν
μὴ δι' ἑαυτοὺς καὶ τὸ ἑαυτῶν ἦθος ἀλλὰ δι' ὠφέλειάν τινα τὰς ἀντιδό-
10 σεις ποιουμένων τὸν προέχοντα καὶ δεόμενον δεῖ τὴν ἀντίδοσιν τάττειν, ὅτι
καλῶς τοῦτο διατάξατο, πιστοῦται ἀπὸ τοῦ ἐν τισὶ νόμοις κεῖσθαι προστάτ-
τοντας μὴ δικάζεσθαι τὸν προϊέμενον μετὰ τοῦ προέχοντος, οἷον τὸν δα-
νείσαντα μετὰ τοῦ δανεισαμένου, ἀλλὰ στέργειν καὶ ἀποδέχεσθαι ὃ ἂν ἀν-
τιδοίῃ ὁ προέχων. ἐπεὶ γὰρ πιστεύσας δέδωκε δηλονότι κύριος τοῦ τάξει 45
15 καὶ ὀρίσαι τὴν ἀντίδοσιν ποιῶν προήκατο καὶ προδέδωκεν· ὃ οὖν πιστεύ-
σας, ὅτι ἀξίαν τὴν ἀντίδοσιν ποιήσεται προῖετο, τούτῳ λέγοντι ἀντάξιον
πεποιημέναι πιστευέτω καὶ μετ' αὐτοῦ δίχα δικαστοῦ διαλυέσθω, ἀλλὰ κἂν
μηδὲν τι μηδ' ὅλως δοίῃ μήτε τὸ δάνος μήτ' ἀντωφέλειαν, λέγει δ' ὡς
'δέδωκα καὶ τὸ χρέος καὶ τὴν ὠφέλειαν αὐτοῦ', μηδ' οὕτω δικάζεσθω
20 μετ' αὐτοῦ ὁ δανείσας ἢ ὁ προϊέμενος ἀλλὰ πιστευέτω ὡς δεδωκότι· ὃ
γὰρ δέδωκε τῷ πιστεῦσαι, ὡς ἐπεικῆς ἐστὶ καὶ οὐ μὴ ἀπαρνήσεται, τού- 50
τῳ καὶ νῦν ὡς τοιούτῳ ὄντι πιστευέτω. ἢ μὲν οὖν τῶν λεγομένων δια-
νοια αὕτη ἂν εἴη· κατὰ δὲ τὴν λέξιν τὴν ὃ γὰρ ἐπετράφη τοῦτον
οἴεται δικαιότερον τάξει τὸ οἴεται περὶ τοῦ νόμου εἴρηται· οἴεται
25 γὰρ ὁ νόμος ἢ ὁ νομοθέτης δικαιότερον εἶναι τὸν προέχοντα τάττειν καὶ
μὴ τὸν δικαστήν, ὃ καὶ καθ' ὥραν γινόμενον ὁρῶμεν· ἀκούομεν γὰρ πολ-
λοὺς τῶν προϊέμενων φάσκοντας πρὸς τοὺς προέχοντας ὡς 'ἐγὼ μὲν δι-
δωμί σοι, σὺ δὲ τὰ | καλὰ καὶ τὰ βέλτιστα γινώσκων τὸ κατ' ἀξίαν ἀν- 147^v
τιμέτρησον, μόνον οὐχὶ τοῦτο λέγων σοι προτρέπομαι ὀρίσαι καὶ τάξει τὴν
30 ἀντίδοσιν.' τὰ πολλὰ γὰρ οὐ τοῦ ἴσου τιμῶσιν οἱ ἔχοντες καὶ
οἱ βουλόμενοι λαβεῖν. καὶ τοῦτο ἐκ τῶν εἰωθότων ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖ-
στον γίνεσθαι τυγχάνει· ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ γὰρ οἱ ἔχοντες ἅπερ ἔχουσιν
πολλῆς φασὶ τιμῆς ἄξια εἶναι, κἂν μὴ μεγάλα ᾖσιν. τοῦτο δὲ δρῶσιν
ὁρῶντες πρὸς τὴν ἀπορίαν τῶν μὴ ἐχόντων καὶ χρηζόντων λαβεῖν, καὶ 5
35 διὰ τοῦτο καὶ μεγάλας ζητοῦσι τὰς ἀντιδόσεις. ὅποιοι τυγχάνουσιν οἱ
καθ' ἡμᾶς τρισκατάρατοι τοχισταί· ἐπὶ <γὰρ> βραχέσι νομίμασι καὶ ἐπ'

3 δ' B et Arist. cod. Mb: τ' a et Arist. vulg. rhesis usque ad μὴ ἐνδέχεται
(p. 1164^b27) a 5 ἐκουσίων πρόσκειται B: ἐκούσιον πρόκειται a 6 ἐν τῷ πέμπτῳ
βιβλίῳ] c. 5 p. 1131^a3 11. 12 προτάττοντα a 12 δικάζεσθαι B: βιάζεσθαι a
14 κύριος scripsi: κύριον Ba 28. 29 ἀντιμέτρησον] ἀντιμέτρισον a: ἀντιμέτρησε B
29 τοῦτο B: ταῦτα a 32 ἅπερ ἔχουσιν οἱ ἔχοντες a 36 γὰρ a: om. B

ὀλίγῳ χρόνῳ πολυαρίθμους ἀπαιτοῦσι τοὺς τόκους καὶ λαμβάνουσιν. ἀλλ' 147^v
 εἰ καὶ πολλοῦ, φησί, τιμῶνται τὰ οἰκεῖα οἱ ἔχοντες, δεῖ τὴν ἀμοιβὴν το-
 σαύτην γίνεσθαι ὅσῃν ἂν τάξωσιν οἱ λαβόντες. αὐτοὶ γὰρ καὶ ἴσασι τὸ
 κέρδος καὶ τὴν προγεγονυῖαν ἐκ τοῦ δάνους ὠφέλειαν. ἐπειδὴ δὲ οἱ δα- 10
 5 νειζόμενοι ἀποροῦντες μεγάλα πολλάκις νομίζουσι διὰ τὴν ἔνδειαν ἃ λαμ-
 βάνουσι, λαβόντες δὲ καὶ ἐμπορευσάμενοι καὶ εὐπορήσαντες ἀγαθῇ τινι
 τύχῃ, μικρὰ καὶ εὐτελεῖ δοκεῖ αὐτοῖς τὰ δάνεια, καὶ διὰ τοῦτο καὶ μικρὰς
 καὶ εὐτελεῖς τὰς ἀμοιβὰς ποιοῦνται, λέγει ὁ Ἀριστοτέλης τὴν ἀμαρτίαν
 ταύτην ἐπιδιορθούμενος μὴ δεῖν τοσούτου τὸν δανεισάμενον καὶ τὸν λαβόντα
 10 τιμᾶν, ὅσου νῦν εὐπορῶν ἄξιον εἶναι οἴεται, ἀλλ' ὅσου [νῦν] ἐτίμα πρό-
 τερον, ὅτε ἀπορῶν ἐτύγχανεν. ἄλλως γὰρ τιμῶμεν ἔχοντες τὸ πρᾶγμα 15
 καὶ ἄλλως χρήζοντες, καὶ αὖ ἐν ταῖς χρεῖαις ἐτέρως σφόδρα θεόμενοι
 καὶ ἐτέρως ἡρέμα. ἀπορίαν δ' ἔχει καὶ ταῦτα, πότερον δεῖ τῷ πατρὶ
 πάντα πείθεσθαι καὶ τὸ πείθεσθαι τῷ πατρὶ ἀμοιβὴ καὶ ἀντιδόσις ἐστιν
 15 ὧν πεπόνθαμεν παρὰ τοῦ πατρὸς ἕκαστος. θεόντως οὖν ἐπεὶ περὶ ἀμοι-
 βῆς καὶ ἀνταμείψεως καὶ ἀντιδόσεως ὁ λόγος ἐστὶ τῷ φιλοσόφῳ, ἐπάγει
 ταῦτα. ὃ δὲ ζητεῖ τοιοῦτόν ἐστιν, ἄρά γε ἐπειδὴ ὀφείλομεν ἕκαστος τῷ
 οἰκεῖῳ πατρὶ (προέχουμεν γὰρ καὶ οἶον ἐλάβρομέν τι παρ' αὐτοῦ τὸ εἶναι 20
 καὶ ζῆν), δεῖ πάντα ὅσα κελεύσειε πείθεσθαι, καὶ νουθετοῦν ἡμᾶς συμβαίη
 20 ἐκεῖνα ἐσθίειν καὶ πίνειν ἃ ὁ πατὴρ προστάξειε, καταφρονοῦντας τῶν ἱατρῶν.
 ὁμοίως καὶ ἐξουσίαν ἔχουμεν καὶ δυναστείαν χειροτονεῖν στρατηγούς, ὃν ὁ
 πατὴρ προστάξειε χειροτονήσομεν, ἀποπέμψαντες τὸν δυνάμενον στρατηγεῖν.
 ἀλλὰ καὶ δυοῖν, φησί, θεομένον, τοῦ μὲν ἑνὸς ὄντος φίλου, θατέρου δὲ οὐ
 φίλου μὲν σπουδαίου δὲ καὶ ἀγαθοῦ, τίνι ὑπηρετητέον καὶ δοτέον, ἀμφοῖν
 25 ἐπαρκεῖσαι μὴ δυναμένους, ἄρα τῷ φίλῳ ἢ τῷ σπουδαίῳ; τὸν τε γὰρ φί- 25
 λον παριδεῖν θεόμενον μὴ οὐ θεμιτόν ἐστι, τὸν τε σπουδαῖον ἀπώσασθαι
 τῶν ἀλογωτάτων ἐστί. καὶ ἄρά γε εὐεργέτῃ θεομένῳ ἀντιχαρίσασθαι δεῖ
 ἢ ἐταίρῳ, ἐνδεοῦς ὄντος καὶ τοῦ ἐταίρου, μὴ δυναμένους δηλονότι καὶ ἐν-
 ταῦθα ἀμφοτέροις ἀνταποδιδόναι χάριν; ταῦτα ζητήσας ἐπάγει

30 p. 1164^b 27 Ἄρα γε πάντα τὰ τοιαῦτα ἀκριβῶς μὲν διορίσαι οὐ
 ῥάδιον

σύμφωνα λέγων τοῖς ἐν τῷ πρώτῳ εἰρημένοις αὐτῷ τῇσδε τῆς
 πραγματείας. τῶν γὰρ ἀορίστων ὠρισμένας τὰς λύσεις καὶ τεταγμένας
 ἐπάγειν οὐχ ἐνδέχεται. εὐμετάπτωτα γὰρ τὰ γινόμενα καὶ εὐκύλιστα καὶ
 35 ἄλλοτε ἄλλως ἔχοντα· ἐνίοτε μὲν γὰρ τὰ αὐτὰ τῶν αὐτῶν ὁράται μείζονα,

9 τοσούτου B et Arist. vulg.: τοσούτον a et Arist. cod. K^b

10 νῦν B: γοῦν a

12 αὖ B: οὖν a

13 δεῖ om. a

16 ἐπάγει B: ἐπάγειν a

19 συμβαίη B:

συμβαίνει a

20 καταφρονοῦντα a

21 ἔχουμεν B: ἔχομεν a

24. 25 ἐπαρ-

κεῖσαι ἀμφοῖν a

δυναμένους Vat. 320: δυνάμενοι a

30 ἄρα γε B: ἄρ'

οὖν a et Aristoteles

οὐ B et Arist.: om. a

rthesis usque ad οὖν εἴρηται

(p. 1165^a 2) a

32 ἐν τῷ πρώτῳ] c. 1 p. 1094^b 19

ἐνίοτε δ' ἐλάττονα, καὶ ποτὲ μὲν καλὰ καὶ συμφέροντα, ποτὲ δὲ φαῦλα 147^v
καὶ ἀσύμφορα, καὶ ποτὲ μὲν ἀναγκαῖα, ποτὲ δ' οὐ τοιαῦτα. τοσαύτης οὖν 40
καὶ τοιαύτης περὶ τὰ τοιαῦτα τῆς διαφορᾶς οὔσης καὶ νῦν μὲν μᾶλλον
ὄντος καλοῦ φίλῳ ὑπηρετῆσαι ἢ σπουδαίῳ, αὖθις δ' ἔμπαλιν σπουδαίῳ ἢ
5 φίλῳ, οὐ ράδιόν ἐστιν ἀκριβῶς διορίσαι καὶ ὠρισμένως ἀποφύνασθαι, οἷον
ὅτι δεῖ τῷ φίλῳ αἰεὶ ὑπηρετεῖν, ἀμελεῖν δὲ τοῦ σπουδαίου, ἢ τὸν σπουδαῖ-
ον εὖ ποιεῖν, ἀποπέμπειν δὲ τὸν φίλον, ἀλλὰ δεῖ πρὸς τοὺς καιροὺς καὶ τὰς
χρείας καὶ τὰς ἀνάγκας μεθαρμόζεσθαι. τοῦτο δέ, φησί, τέως ἐστὶ δῆλον, 45
ὅτι οὐ πάντα τῷ αὐτῷ ἀποδοτέον, οἷον καὶ τιμὴν καὶ χρήματα καὶ
10 τὰ ὅμοια, ἀλλὰ τῷ μὲν ταδί, τῷ δὲ ταδί, οἷον τῷ μὲν ἄπαιδι καὶ μονώτῃ
μᾶλλον τιμὴν, τῷ δὲ παῖδας ἔχοντι καὶ πολλῶν δεομένῳ μᾶλλον χρήματα,
καὶ τῷ μᾶλλον ἀδικουμένῳ μᾶλλον βοηθητέον, ἥττον δὲ τῷ ἥττον· ἣν δέ
ποτε συμβαίῃ (πολλὰ γὰρ καὶ σχεδὸν ἀπεριήγητα τὰ συμπίπτοντα), τῷ μὲν
μονώτῃ δοτέον χρήματα, τῷ δὲ παῖδας ἔχοντι μὴ δοτέον. καὶ τὰς εὐερ-
15 γείας ἀνταποδοτέον ὥς ἐπὶ τὸ πολὺ ἢ χαριστέον ἐταίρῳ, ἐνίοτε 50
δὲ χαριστέον ἐταίρῳ, ἢ ἀνταποδοτέον τῷ εὐεργέτῃ; εἰ γὰρ ἐπὶ θάνατον ὁ
ἐταῖρος ἔλκεται διὰ χρήματα, τούτῳ δεῖ χαρίσασθαι, ἢ τῷ εὐεργέτῃ ἐν
οὐδενὶ κινδύνῳ καθεστηκότι; ἀλλὰ καὶ τὸ δάνειον μᾶλλον ἀποδοτέον τῷ
δανείσαντι ἢ ἐταίρῳ χαριστέον, ἀλλ' οὐδὲ τοῦτο αἰεὶ. οἷον ἐλήφθη ὁ
20 Πολέμαρχος ὑπὸ πολεμίων· ἐξωνήσατο δ' αὐτὸν Ἀντισθένης διὰ τῶν ἑαυ-
τοῦ χρημάτων· μήπω δεδωκότος τοῦ Πολεμάρχου τὸ χρέος τῷ Ἀντισθέ-
νι συνέβη ληφθῆναι τοῖς αὐτοῦ πολεμίοις τὸν τε Ἀντισθένην καὶ τὸν |
τοῦ Πολεμάρχου πατέρα. τίνα οὖν ὁ Πολέμαρχος λυτρώσεται, εἰ μὴ 148^r
δύναται ἀμφοτέρους; πότερον τὸν πατέρα ἑαυτοῦ ἢ τὸν Ἀντισθένην τὸν
25 ἐξωνησάμενον αὐτὸν ἀπὸ τῶν πολεμίων; δῆλον ὥς τὸν πατέρα ἢ τὸ χρέος
ἀποδοῦναι λύτρον τοῦ Ἀντισθέτους. δεῖ γὰρ καὶ ἑαυτοῦ τὸν πατέρα προ-
τιμῆσαι, μήτοι δὴ τὸν λυτρωσάμενον Ἀντισθένην ἢ τινα ἄλλον, οἷον ἐταῖ-
ρον ἢ φίλον. τὸν γὰρ αἴτιον ἡμῖν τοῦ εἶναι, ὅς ἐστιν ὁ πατήρ, χρὴ ὑπὲρ 5
πάντας τιμᾶν καὶ ἀνταποδιδόναι. ἃ μὲν οὖν λέγει ταῦτά ἐστι, τὸ δὲ ἢ
30 μὴ ἐαλωκότι ἀπαιτοῦντι δὲ τοιοῦτόν ἐστιν· ἄρα γε καὶ ἑάλῳ ὁ λυ-
τρωσάμενος Ἀντισθένης καὶ μὴ ἐάλῳ, ἀπαιτῇ δὲ τὸ ὄφλημα, ἀποδοῦναι
δεῖ τὸν Πολέμαρχον, καταφρονήσαντα τοῦ πατρός;

p. 1165^a 2 Ὅπερ οὖν εἴρηται, καθόλου μὲν τὸ ὀφείλημα ἀπο-
δοτέον.

35 Τὸ καθόλου ἀντὶ τοῦ μᾶλλον εἴληπται ἢ ἀντὶ τοῦ ἀπλῶς μὲν καὶ
ὥς ἐπὶ τὸ πλεῖστον τὸ ὀφείλημα ἀποδοτέον. ἐὰν δ' ὑπερτείνηται ἢ δόσις
τῷ καλῷ, τουτέστιν εἰ δὲ κάλλιόν ἐστι καὶ ἀναγκαιότερον πρὸς ἄλλον καὶ

2 ποτὲ a: ὅτε B

4 ὑπηρετῆσαι B: ὑπηρετεῖν a

8 δῆλον B: ἄδηλον a

15 δὲ B:

δὲ καὶ a

19 χαριστέον Vat. 320: χρηστέον Ba

29. 30 ἢ μὴ B: ἢ καὶ μὴ a et

Aristoteles

32 καταφρονήσαντα scripsi: καταφρονήσαντος Ba

33 rthesis usque ad

ἄ εἰσιν (p. 1165^a14) a

35 μᾶλλον ante ἢ om. Ba et Arist. cod. Mb: ins. Arist.

vulg.

36 ὑπερτείνηται Ba: ὑπερτείνῃ Aristoteles

μὴ πρὸς τὸν δεδανεικότα τὴν δόσιν ποιήσασθαι, ἢ ἕνεκεν ἄλλου καὶ μὴ 148^r
τούτου ἕνεκα, πρὸς ἐκεῖνον ἢ ἕνεκα ἐκεῖνου τὴν δόσιν ποιητέον, ἐὼντα ἐν
τῷ παρόντι τὸν δανειστήν ᾧ ὀφείλεται. ἐνίοτε γάρ, φησὶν, οὐδέν ἐστιν 20
ἴσον, ἦτοι δίκαιον, τὸν προϋπάρξαντα καὶ προεuerγετήσαντα ἀμείψασθαι,
5 ὅταν ὁ μὲν προϋπάρξας σπουδαῖον εἰδὼς πρὸς ὃν τὴν εὐεργεσίαν ἐποιήσατο,
εὐεργέτησεν, αὐτὸς δὲ μοχθηρὸς τυγχάνει ὁ εὐεργετήσας. εἰ γὰρ καὶ εὖ
πεποίηκεν, ἀλλ' οὖν ἀντίδοσιν πρὸς αὐτὸν οὐ δεῖ γενέσθαι. οὐ γάρ ἐστι
θέμις ὕλην χορηγεῖν τῇ κακίᾳ, ἀλλὰ καὶ ψεύστης καὶ ἐπίορκος καὶ ἄδι-
κός ἐστιν ὁ δανείσας, ὁ δὲ δανεισάμενος χρηστός, συμβῇ δ' εὖπορον γε-
10 νέσθαι τὸν χρηστόν, δεόμενον δὲ τὸν μοχθηρόν, οὐκ ἀντιδανειστέον, ὅτι 25
λαβὼν ἀρνήσεται καὶ κατομόσεται λαβεῖν μηδέν τι. ὁ μὲν γὰρ φαῦλος
δεδάνεικεν εἰδὼς ὅτι λήψεται πάντως τὸ δάνειον διὰ τὴν τοῦ δανεισαμένου
ἐπιείκειαν, ὁ δ' ἐλπίζων, μᾶλλον δ' ἀκριβῶς εἰδὼς, ὥς οὐ λήψεται τὸ δά-
νειον, εἰκότως οὐκ ἀντιδανείσει. οὐ μὴν οὐδὲ διὰ τοῦτο ἐν τοῖς ἀγνώμοσι
15 καὶ φαύλοις παρὰ τῶν εὐφρονούντων τετάσσεται. εἴτε οὖν πονηρὸς ἐστι τῇ
ἀληθείᾳ ὁ δανείσας εἴτε καὶ δοκεῖ, οὐκ ἀντιδανειστέον αὐτῷ. οὐδὲ γὰρ
ἴσον τὸ ἀξίωμα, ἀλλὰ τὸν μὲν πονηρὸν δανείζειν ἐπιεικεῖ ἄξιον, τὸν δ' 30
ἐπιεικῇ τὰ ἴσα καὶ τὰ αὐτὰ πρὸς τὸν μοχθηρὸν ποιεῖν, οὐδεὶς ἂν ἀξιώσειε.
συμφέρει γὰρ τὸν πονηρὸν μᾶλλον ἐνδεῇ εἶναι ἢ εὖπορον καὶ ὄργανα κα-
20 κουργίας ἔχειν. ὅπερ οὖν πολλάκις εἶπε, οἱ περὶ τὰ πάθη καὶ τὰς
πράξεις λόγοι ὁμοίως ἔχουσι. πάθη λέγει θάρρη καὶ φόβους, ἐπιθυ-
μίας ἀποστροφάς· πράξεις δὲ τὰ ἐκ τῶν ἐπιθυμιῶν καὶ λυπῶν καὶ θάρρους
γινόμενα, οἷον λυπηθεὶς τις ἑαυτὸν ἀπέκτεινε, πάθος ἢ λύπη, πράξις τε
τὸ διαχειρίσασθαι ἑαυτόν· καὶ ἡσθεὶς τις δέδωκε τῷ πένητι πρότερον μὴ 35
25 διδούς, πάθος ἢ ἡδονή, πράξις ἢ δόσις· καὶ ὀργισθεὶς ἔτυψέ τινα καὶ φο-
βηθεὶς ἔρριψε τὴν ἀσπίδα, πάθος ἢ ὀργή καὶ ὁ φόβος, πράξις ἢ μαστίγω-
σις καὶ ἡ τῆς ἀσπίδος ἀποβολή. ἐπεὶ δὲ τὰ πάθη καὶ αἱ πράξεις περί-
τινάς εἰσιν, οἷον ἡ ὀργὴ περὶ τὸν ὀργίσαντα, ἦτοι περὶ τὸν αἴτιον γεγονό-
τα τοῦ ὀργισθῆναι τὸν ὀργιζόμενον, καὶ ἡ λύπη περὶ τὸν λυπήσαντα καὶ
30 ὁ φόβος περὶ τὰ φοβερά, ταῦτα δ' ἀόριστα, καὶ οἱ περὶ ταῦτα λόγοι εἰσὶν 40
ἀόριστοι. τῶν γὰρ φοβερῶν τινὰ μὲν εἰσι σφόδρα φοβερά, ἄλλα δ' ἥττον,
ἕτερα δὲ ἡρέμα, ἕτερα δὲ δοκεῖ μὲν, οὐκ ἔστι δέ. τοιούτων δ' ὄντων οὐ
δυνατὸν ἐστὶν ὠρισμένως εἰπεῖν, ὅτι τὰ μὲν σφόδρα φοβερά φοβητέον, τὰ
δὲ μὴ τοιαῦτα οὐ φοβητέον. δεῖ γὰρ τινων φοβερῶν καίπερ λίαν ὄντων
35 καταφρονεῖν καὶ ἀποθανεῖν μᾶλλον ἢ φοβηθῆναι. δεῖ γὰρ θανεῖν ἢ ἀρνή-
σασθαι τὸν θεόν ἢ εἰπεῖν ὅθεν ἂν ἡ πατρίς καὶ ὅπως ἀλῶ τοῖς πολε-
μίοις. ἀλλὰ καὶ τινα ἡρέμα ὄντα φοβερά δεῖ φοβηθῆναι, ὅταν αἰσχύνην 45
φέρῃ τὸ μὴ φοβηθῆναι, καὶ ἐπὶ τινων μέχρι πολλοῦ ἀντιστῆναι, ἐπὶ τινων
δὲ ἐπὶ βραχύ· καὶ ἐπὶ τῶν ἡδέων δὲ καὶ λυπηρῶν ὁμοίως οὐκ ἔστι δυ-

3 οὐδέν ἐστιν Ba: οὐδ' ἔστιν Aristoteles

Aristoteles

26 ἔρριψε a: ἔριψε B

Ba

30 περὶ prius scripsi: πρὸς Ba

ὀλίγων a

37 ἀλλὰ καὶ B: ἀλλ' οὐ a

20 εἶπε B: εἶπον a: εἴρηται Vat. 320 et

27 περὶ B: παρὰ a

28 περὶ scripsi: πρὸς

περὶ alterum B: πρὸς a

34 λίαν B:

νατὸν ἀκριβῶς ὀρίσαι, ὅτι δεῖ ἐπὶ τοσοῦτον ἢ ὀργισθῆναι ἢ λυπηθῆναι. 148^r
 δῆλον τοίνυν γέγονεν, ὅτι οἱ λόγοι οἱ περὶ τὰ πάθη καὶ τὰς πράξεις
 ὁμοίως ἔχουσι τὸ ὀρισμένον τοῖς περὶ αὐτοὺς εἶσιν. ἐπίσης γὰρ εἰσιν
 αὐτοῖς ἀόριστοι ἢ δυσπερίληπτοι. |

5 p. 1165^a14 Ὅτι μὲν οὖν οὐ ταῦτά παῖσιν δοτέον, οὐδὲ τῷ 148^v
 πατρὶ τὰ πάντα, καθάπερ οὐδὲ τῷ Διὶ θύεται, οὐκ ἄδηλον.

Ὡσπερ, φησὶν, οὐ πάντα θύεται τῷ Διὶ (ἦσαν γὰρ τινα αὐτῷ οὐ θεμιτὸν
 ἐδόκει τοῖς Ἑλλήσι θύειν τῷ Διὶ· κύνας γὰρ καὶ ὄφεις καὶ ἄλλ' ἅττα
 πολλὰ ἀνόσιον ἐδόκει θυσίαν προσφέρειν τῷ Διὶ πατρὶ καθ' Ἑλληνας ὄντι 10
 10 ἀνδρῶν τε θεῶν τε), οὕτως οὐδὲ τῷ πατρὶ πάντα ἀποδοτέον. οὔτε γὰρ
 εἰ πρὸς ἄρνησιν ἡμᾶς ἐγκαλεῖται τοῦ ζῶντος θεοῦ, πεισόμεθα αὐτῷ οὔτε
 πατρίδα προδοῦναι ἀναγκάζοντι, ἀλλ' ἐκεῖνα ἀποδώσομεν αὐτῷ πατρὶ χρεῶν
 ἀπονέμειν, τιμὴν, θεραπείαν σώματος, ἐπικουρίαν ἅπασαν ἄλλην. οὔτε οὖν
 τῷ πατρὶ πάντα ἀποδοτέον οὔτε τὰ αὐτὰ παῖσιν ἀπονεμητέον. οὐ γὰρ 15
 15 ὅσιον τὰ αὐτὰ ἀπονέμειν παισὶ καὶ ἐφήβοις καὶ ἀνδράσι καὶ γέροισιν, ἢ
 σπουδαίοις καὶ φαύλοις, ἀλλ' ἐκάστῳ τούτων τὸ προσήκον. καὶ δείκνυσιν
 ἐπὶ παραδείγματος, τίσι τίνα ἀπονεμητέον. εἰς μὲν γὰρ τοὺς γάμους φησὶ
 δεῖν καλεῖν τοὺς συγγενεῖς, ὃ δὲ καὶ γινόμενον ὥς ἐπὶ τὸ πολὺ βλέπομεν.
 τοὺς τοιούτους δὲ καὶ εἰς τὰ κήδη ἀκτέον (κήδη δ' εἰσὶ τὰ πρὸ τοῦ γά-
 20 μου συναλλάγματα), τοῖς δὲ πατράσι τροφὴν χορηγεῖν ἕως ἂν ζῶμεν, ὅτι
 καὶ ἐπὶ τοσοῦτον ὀφείλομεν. ὥς γὰρ ἐπὶ δανείων μέχρις ἐκείνου ὀφείλο- 20
 μεν μέχρις ἂν τὸ δάνειον ἔχωμεν, οὕτω καὶ τοῖς πατράσιν, ἕως ἂν ἐσμέν
 ὀφείλομεν ἔχοντες παρ' αὐτῶν καθάπερ τι δάνειον τὸ ζῆν καὶ εἶναι. καὶ
 κάλλιον ἐστὶ, φησὶν, ἡμῖν ἐπαρκεῖν τοῖς γονεῦσιν αἰτίοις οὐσιν ἡμῖν τοῦ εἶναι
 25 ἢ ἡμῖν ἑαυτοῖς. θεὸς γὰρ ἡμῶν καὶ ὁ πατήρ ἐστι. δεῖ δὲ τὸν θεὸν
 ἡμῶν ἐπίπροσθεν τίθεσθαι καὶ τῆς ἐκείνου τιμῆς φροντίζειν καὶ θεραπείας.
 τιμητέον οὖν τοὺς πατέρας ἴσα καὶ θεῷ, πλὴν οὐ πᾶσαν τιμὴν ἀπονεμη-
 τέον πατρὶ καὶ μητρὶ, ἀλλὰ τὴν ἐκάστῳ πρέπουσαν οὔτε πᾶσαν τὴν πρέπου- 25
 σαν τῷ πατρὶ τιμὴν καὶ τῇ μητρὶ ἀπονέμειν χρὴ οὔτ' αὖ τὴν τῇ μητρὶ τῷ
 30 πατρὶ, οὐδὲ τὴν τῷ σοφῷ τῷ πατρὶ ἢ τῇ μητρὶ. πατρὶ μὲν γὰρ συνελθεῖν
 εἰς τὸ βαλανεῖον καὶ ἀποσμηξῆαι καὶ τᾶλλα τὰ εἰωθότα γίνεσθαι τοῖς λουο-
 μένοις ποιῆσαι καὶ πρέπει καὶ καλὸν ἐστὶ, τῇ μητρὶ δ' ἀπρεπὲς καὶ οὐ
 κόσμιον· τὸν τε σοφὸν τιμᾶν ὥς μέγαρα καὶ θαυμαστά εἰδότα, τὸν πατέρα
 δὲ ὥς αἷτιον τοῦ ζῆν, τὸν πρεσβύτερον δὲ ὑπαναστάσει καὶ προκαθεδρία.
 35 δεῖ γὰρ σε θεασάμενον πρεσβύτερον διῶντα εἰ τύχης καθήμενος ἐξαναστῆναι, 30
 ὅτι κοσμιώτερός ἐστι σοῦ. ἔστι δὲ κοσμιώτερος ὥς πρότερόν σου τῷ κόσ-

5 δοτέον B: ἀποδοτέον a et Arist.

6 τὰ B: om. a et Arist.

rthesis usque ad οὕτω

διοριστέον (p. 1165^a35) a

11 ἐγκαλεῖται B: ἐκκαλεῖται a

12 πατρίδα B: πατρίδι a

28 ἐκάστῳ a: ἐκάστου B

Vat. 320 secutus οὔτε πᾶσαν τὴν πρέπουσαν inserui, καὶ

(post τιμὴν) deleui οὔτ' αὖ τὴν pro οὐ ταύτην scripsi, τῷ πατρὶ adieci

32 πρέπει B:

πρέπον a

35 τύχης B: τύχη a

36 πρότερον B: πρότερος a

μῶς γνωρισθεῖς καὶ κατὰ τὴν ἐν τῷ κόσμῳ τάξιν ἑαυτὸν τάξας καὶ κοσμή- 148^v
 σας. οὗτοι γὰρ καὶ κυρίως εἰσὶ πρεσβῦται, ἀλλ' οὐχ οἱ δίκην βροσκημάτων
 καὶ κατὰ τὸν Σαρδανάπαλον διαζῶντες. πρὸς δ' αὖ ἀδελφοὺς καὶ ἐταίρους
 (λέγει δ' ἐταίρους τοὺς τῆς αὐτῆς μετασχόντας παιδείας καὶ τὰ αὐτὰ συμ-
 5 φιλοσοφῆσαντας), πρὸς δὲ τούτους ἔχειν δεῖ παρρησίαν καὶ πάντων κοι-
 νότητα. εἰ γὰρ κοινὰ <τὰ> τῶν ἀληθῶν φίλων, πῶς οὐχὶ καὶ τὰ τῶν 35
 ἀδελφῶν; ὥστε εἰ πάντα κοινά, παρρησιαστέον καὶ ἐπιτιμητέον καὶ διορ-
 θωτέον καὶ τὸν ἀδελφὸν καὶ τὸν ἐταῖρον, εἴ πῃ διαμαρτάνουσιν, εἰ δὲ
 μή, ἀνάγκη συναπολαύειν τῆς ἐκείνων μέμψεως, ὥς κοινωνοὺς ἐν πᾶσιν
 10 ἐκείνοις ὄντας. καὶ ἀπλῶς, φησί, πειρατέον πᾶσι τὸ οἰκεῖον ἀπονέμειν, λο-
 γιζομένους ὅτι ὅδε ἐστὶ μοι χρήσιμος εἰς τόδε καὶ δεῖ με τιμῆσαι καὶ
 θεραπεῦσαι διὰ ἀντιδόσεως ἀναλόγου, ὅδε δὲ σπουδαῖος καὶ τιμητέον αὐ-
 τὸν ἐπαίνους καὶ ὑπαναστάσει καὶ μετ' αἰδοῦς προπέμψαι, καὶ τῶν ἄλλων 40
 ἕκαστον τοῦ ἥθους ἀξίως, τοῦ ἐπιτηδεύματος, τοῦ βίου, τῶν ἔργων, τῶν
 15 ἐνεργειῶν. ταῦτα εἰπὼν ἐπιφέρει τὸ ποῖα ποίοις τῶν ὁμογενῶν χρὴ προσ-
 φέρειν εἰς τιμὴν ῥαδία ἢ κρίσις. λέγει δ' ἂν ὁμογενεῖς ἢ τοὺς συμφυ-
 λέτας (ὁμογενεῖς γὰρ τῷ ῥήτορι Δημοσθένει πάντες οἱ Παιανιεῖς καὶ Ἀί-
 σχίνῃ οἱ Κολυττεῖς) ἢ πάντας ἀπλῶς τοὺς ἐν τῷ ἄστει καὶ ὁμοπολίτας.
 τῶν δὲ διαφερόντων, ἥτοι τῶν μὴ ὁμογενῶν, ἐργώδης ἢ κρίσις. οὐ μὴν
 20 διὰ τὸ ἐργῶδες ἀποστατέον, μᾶλλον δὲ πειρατέον κρίνειν τὸ ἐκάστοις 45
 οἰκεῖον.

p. 1165^a 36 Ἐχει δ' ἀπορίαν καὶ <περὶ> τοῦ διαλύεσθαι τὰς φι-
 λίας ἢ μὴ πρὸς τοὺς μὴ διαμένοντας.

Καὶ τὸ διαλύεσθαι τὰς φιλίας καὶ τὸ μὴ κακὸν ἐδόκει τοῖς τότε. εἰ 54
 25 γὰρ ἡ φιλία ἀγαθόν (καὶ γὰρ ὁ φίλος ἀγαθόν), ἡ δὲ τοῦ ἀγαθοῦ ἀπο- 149^r
 βολὴ κακόν, ἡ τῆς φιλίας ἄρα διάλυσις καὶ ἀποβολὴ κακόν. πάλιν εἰ τὸ
 βιάζεσθαι τὸν μὴ θέλοντα φιλεῖν φίλον εἶναι κακόν ἐστι, καὶ τὸ μὴ δια-
 λύεσθαι ἄρα τὴν φιλίαν κακόν ἐστιν. ἔχει οὖν, φησὶν, ἀπορίαν, πότε-
 ρον διαλύειν χρὴ τὴν φιλίαν [φιλεῖν βούλεται] καὶ ἀφίλους γίνεσθαι τοὺς
 30 πρότερον ὄντας φίλους, οἷον εἰ ὁ μὲν στέργει τὴν φιλίαν καὶ φιλεῖν βού-
 λεται, θάτερος δὲ μὴ βούλεται φιλεῖν ἄρα γε δεῖ καὶ τὸν στέργοντα καὶ 5
 θέλοντα ἀποσεῖεσθαι καὶ ἀπορρίπτειν ἐπίσης τῷ μὴ θέλοντι, ἢ δεῖ στέργειν
 θατέρου μὴ θέλοντος; καὶ ἀπορήσας λύει λέγων, ἢ πρὸς μὲν διὰ τὸ χρή-
 σιμον καὶ ἡδὺ φιλοῦντας οὐδὲν ἄτοπον διαλύεσθαι μηκέτι ταῦτ' ἔχοντας
 35 δι' αὐτὸ ἐφίλουν. εἰ γὰρ ὁ ἐραστής διὰ τὸ κάλλος ἐφίλει τὴν ἐρωμένην,
 ἀκαλλῆς δὲ νῦν ἐστι καὶ μηδὲν τι τῶν ἡδόντων ἔχει, διαλυθῆναι τὴν φι-
 λίαν οὐκ ἄτοπόν ἐστιν. ὁμοίως εἰ τὸν ἐραστὴν ἐπιλείψει τὰ χρήματα,

3 διαζῶντες B: διαζῶντα a

6 τὰ a: om. B

8 εἰ πῃ B: εἴπου a

15 ποίοις

B: ποῖος a

17. 18 Αἰσχίνῃ] immo Hyperidi

22 περὶ a et Arist.: om. B

23 τοὺς B: om. a

rthesis usque ad ἡ κακουργία (p. 1165^b12) a

26 εἰ B:

εἰς a

29 διαλύειν B: διαλύει a

φιλεῖν βούλεται Ba: seclusi

ὧν ἕνεκεν αὐτὸν ἐφίλει ἢ ἐρωμένη ἢ καὶ ἀμφοτέρους ἀμφοτέρα, τὴν μὲν 149^r
 τὸ εἶδος, τὸν δὲ ὁ πλοῦτος, λυθῆσεται πάντως ἢ φιλία τῶν φιλητῶν ἀπόν- 11
 των. τοῦτο δὲ συμβήσεται καὶ τοῖς διὰ τὸ χρήσιμον φιλοῦσιν· ἀλλὰ τὰς
 μὲν διὰ τὸ ἡδὺ καὶ χρήσιμον φιλίας οὐδὲν ἄτοπον ἀνεγκλήτως καὶ δίχα
 5 μέμψεως διαλύεσθαι. ἐκεῖνῳ δ' ἂν τῷ μὴ ἐμμένοντι ἐγκαλέσειε ἀναγκαί-
 ως ὁ ἐμμένων, τῷ ἀγαπῶντι τὸν ἐμμένοντα ἢ διὰ τὸ ἡδὺ ἢ χρήσιμον,
 κρύπτοντι δὲ καὶ προσποιουμένῳ δι' ἀρετὴν καὶ τὸ ἦθος φιλεῖν, ὥσπερ 15
 Λυσίας ὁ ῥήτωρ φιλῶν τὸν Φαῖδρον διὰ τὸ κάλλος αὐτοῦ προσεποιεῖτο ὡς
 εὐφυῆ καὶ εὐμαθῆ φιλεῖν· ἀποφοιτῶντι οὖν τῷ Λυσίᾳ καὶ διαλυομένῳ τὴν
 10 πρὸς τὸν Φαῖδρον φιλίαν ἀπολιπόντος τὸν Φαῖδρον τοῦ κάλλους, δικαίως ἂν
 ἐγκαλέσειεν ὁ Φαῖδρος, ὡς διὰ τὸ κάλλος φιλοῦντι, προσποιουμένῳ δὲ διὰ τὸ
 εὐμαθὲς φιλεῖν. εἰπὼν δὲ ὅτι ἐγκαλέσειε δ' ἂν τις, δηλονότι ὁ ἐμμένων
 τῷ φιλοῦντι διὰ τὸ ἡδὺ ἢ τὸ χρήσιμον, προσποιουμένῳ δὲ διὰ τὸ ἦθος
 φιλεῖν, διορίζεται πότε δεῖ ἑαυτῷ ἐγκαλεῖν καὶ πότε τῷ μὴ ἐμμένοντι καὶ 20
 15 λέγει, ὅταν μὲν διαψευσθῇ τις καὶ ὑπολάβῃ διὰ τὸ ἦθος φιλεῖσθαι
 μηδὲν τι πράττοντος ὧν ποιοῦσιν οἱ διὰ τὸ ἦθος φιλοῦντες ἀλλὰ πᾶν τοῦ-
 ναντίον ἀναισχύντως ἀπτομένου ὧν οὐ δεῖ μελῶν καὶ ὡς οὐ δεῖ, οἷα παι-
 εῖν εἰώθασιν οἱ τὰς ἀθέσμους πράξεις διώκοντες, ἢ τὰ αὐτοῦ ἐκδαπανῶν-
 τος ἢ ὑποκλέπτοντος ἢ εἰς ἑαυτὸν ἔλκοντος, οἷα δὲ πάλιν ποιοῦσιν οἱ διὰ
 20 τὸ χρήσιμον φιλοῦντες, ὅταν δὲ ταῦτα ὁρῶν οἴηται διὰ τὸ ἦθος φιλεῖ-
 σθαι, ἑαυτὸν αἰτιῶντ' ἂν καὶ μὴ τὸν φιλοῦντα. ἐκεῖνος γὰρ ἐκ τῶν ἔργων 25
 ὧν ἔπραττε δῆλον ἐποίει μὴ διὰ τὸ ἦθος φιλεῖν ἀλλὰ τὸ ἡδὺ ἢ τὸ χρή-
 σιμον. ὅταν δὲ φιλῇ μὲν διὰ τὸ ἡδὺ ἢ τὸ χρήσιμον, μηθὲν δὲ τι δια-
 πράττεται ὧν ὁ εἰρημένος ἐποίει, διαλύῃ δὲ τὴν φιλίαν ὁψὲ καὶ μόλις διὰ
 25 τινων σημείων ἐκφήνας, ὅτι διὰ τὸ ἡδὺ ἢ τὸ χρήσιμον ἐφίλει, καὶ ἐπει-
 ρᾶτο κρύπτειν τὸ πάθος, τότε δὲ οὐχ ἑαυτῷ δεῖ ἐγκαλεῖν ἀλλ' ἐκεῖνῳ ὡς
 ἀπατεῶνι καὶ ὑποκρινομένῳ διὰ τὸ ἦθος φιλεῖν, φιλοῦντι δὲ μὴ δι' αὐτὸ
 ἀλλὰ διὰ τὸ ἡδὺ ἢ τὸ χρήσιμον. ὁ μὲν γὰρ πρότερον οὐκ ἠπάτα· φανε- 30
 ρὸς γὰρ ἦν οἷς ἐποίει διὰ τί ἐφίλει, οὗτος δ' ἀπατῶν διετέλει καὶ δίχαριον
 30 ἐπιτιμᾶν, καὶ μᾶλλον, φησὶν, ἐπιτιμᾶν, ἢ τοῖς τὸ νόμισμα κιβδηλεύ-
 ουσιν, ὅσον περὶ τιμιώτερον ἢ κακουργία. ὅσον γὰρ ἐστι φιλία
 τιμιωτέρα νομίσματος, τοσοῦτον καὶ ἡ περὶ ταύτην κακουργία χείρων τῆς
 περὶ τὸ νόμισμα. καὶ δηλονότι καθέστηκεν, ὅτι ἐξ ἀνάγκης ἔπονται δια-
 φοραὶ καὶ ἐγκλήματα πρὸς ἀλλήλους, ὅταν οὐκ εἰσὶν ὡς οἴονται, ὡς ἐπὶ
 35 τῶν εἰρημένων· ὁ μὲν γὰρ ᾤετο διὰ τὸ ἦθος φιλεῖσθαι, ὁ δὲ ἐφίλει οὐ 35
 δι' αὐτὸ ἀλλ' ὡς εἴρηται δι' ἡδονὴν ἢ χρήματα.

2. 3 ἀπόντων B: ἀπάντων a 9 εὐφυᾶ B 11 ἐγκαλέσειεν Vat. 320: om. Ba 12 εὐ-
 μαθὲς B: εὐμαθῆ a 16. 17 τοῦναντίον B: τοῦ ἐναντίον a 17 ἀπτομένου Vat. 320:
 ἀπτόμενον Ba 18. 19 ἐκδαπανῶντος Vat. 320: ἐκδαπανῶντα Ba 19 ὑποκλέπτοντος
 Vat. 320: ὑποκλέπτοντα Ba ἔλκοντος Vat. 320: ἔλκοντα Ba 20 οἴηται B: οἶεται a
 21 αἰτιῶντ' ἂν Arist.: αἰτιῶτο B: αἰτοιῶται a 24 διαλύῃ scripsi: διαλύει Ba 26 οὐχ
 B: οὐχί a 27 φιλοῦντι B: φιλοῦντα a 31 ὅσον Ba: ὅσῳ Aristoteles περὶ B et
 Arist.: περὶ τὸ a

p. 1165^b13 Ἐάν δ' ἀποδέχεται ὡς ἀγαθόν, τὸ δὲ γένηται μοχθη- 149^r
ρὸς καὶ δοκῇ, ἄρ' ἔτι φιλητέον;

Τὸ καὶ δοκεῖ ταῦτόν ἐστι τῷ ἢ δοκεῖ· ὁ δὲ ζητεῖ τοιοῦτόν ἐστιν. ἐάν οἱ
φιλοῦντες ἀλλήλους ἦσαν ἀγαθοί, εἴτα συνέβη θάτερον γενέσθαι φαῦλον ἢ μὴ
5 δοκεῖν δὲ φαῦλον γεγονέναι (πολλοὶ γάρ τινες, μὴ ὄντες τοιοῦδε τινές, οἷον 45
φαῦλοι ἢ σπουδαῖοι, δοκοῦσιν εἶναι τοιοῦτοι), εἰ δὴ συμβήσεται τοῦτο, στέργει
δ' ὁ γεγονώς ἢ δόξας πονηρὸς γεγονέναι τὴν φιλίαν, ἄρα γε δοκεῖ καὶ τὸν
σπουδαῖον ἔτι στέργειν τὴν πρὸς αὐτόν ἣν εἶχε φιλίαν ἢ διαλύσεται; ὁ μὲν
οὖν ζητεῖ τοιοῦτόν ἐστι· λύει δὲ λέγων ἢ οὐ δυνατόν, τουτέστιν ἢ ἀδύνατον
10 τὸν σπουδαῖον φιλίως ἔχειν πρὸς τὸν πονηρόν; οὐδεὶς γὰρ φιλεῖ τὸ κακὸν οὐδ'
ὀρέγεται τοῦ κακοῦ, ἀλλὰ πᾶς τοῦ ἀγαθοῦ ἐπιθυμεῖ καὶ τούτου ὀρέγεται
καὶ τοῦτο διώκει. καὶ γὰρ καὶ οἱ τὸ κακὸν διώκοντες καὶ φιλοῦντες οὐχ 50
ὡς κακὸν ἀλλ' ὡς ἀγαθὸν περιέπουσι καὶ ἀσπάζονται. οὐ φιλητέον οὖν
τὸ πονηρόν· δεῖ γὰρ μὴ φιλοπόνηρον εἶναι μηδ' ἐξομοιοῦσθαι φαύλῳ·
15 ἀναγκαῖον δ' ἐστὶν ἐξομοιοῦσθαι συζῶντα καὶ συνδιάγοντα μετὰ πονηροῦ.
εἰ δὲ καὶ ἀληθὲς τὸ ὡς αἰεὶ ὁ θεὸς τὸν ὁμοῖον παρ' ὁμοῖον ἄγει, πῶς
οἷόν τε τάναντία κακίαν καὶ ἀρετὴν φιλίαν εἶναι; εἰπὼν δ' ὅτι τὸν ἔτι
μένοντα σπουδαῖον οὐ δεῖ φιλεῖν τὸν ἐκ σπουδαίου εἰς φαυλότητα ἐκκυλι-
σθέντα, ἐρωτᾷ ἄρ' εὐθύς καὶ ἅμα τῷ γενέσθαι | φαῦλον διαλύειν χρή 149^v
20 τὴν φιλίαν ἢ διατηρεῖν μέχρι πολλοῦ ἢ ὅλως τινός. καὶ ἐρωτήσας ἀπο-
κρίνεται λέγων, ἢ οὐκ εὐθύς διαλυτέον ἀλλὰ πειρᾶσθαι ἐπανόρθωσιν καὶ
ἐπάγειν ἀπὸ τῶν χειρόνων ἐπὶ τὰ βελτίονα. καὶ εἰ μὲν ἔχει ἐπανόρθωσιν,
βοηθητέον μᾶλλον εἰς τὸ ἦθος καὶ τὸ γενέσθαι οἷος ἦν πρότερον ἀγαθὸν
ἢ περ εἰς χρήματα (ὅσῳ γὰρ βελτίων ἡ ἀρετὴ χρημάτων, τοσούτῳ μᾶλλον
25 βοηθητέον εἰς τὴν κτῆσιν αὐτῆς καὶ ἀνάληψιν) ἢ εἰς τὴν οὐσίαν καὶ τὰ 5
χρήματα καὶ ὅτι οἰκειότερον ἡ ἀρετὴ τῇ φιλίᾳ ἢ τὰ χρήματα. εἰ μὲν
οὖν ἔχει ἐπανόρθωσιν, βοηθητέον, εἰ δ' ἀνιάτός ἐστι τὴν μοχθηρίαν, δια-
λυτέον, μετὰ τὴν βοήθειαν δηλονότι. εἰπὼν δ' ὅτι ἀνιάτως ἔχοντος δια-
λυτέον τὴν φιλίαν, ὅτι μὴ πλημμελὴς ἡ τῆς λύσεώς ἐστι προτροπή, ἐπή-
30 γαγε δόξειε δ' ἂν ὁ διαλυόμενος μηδὲν ἄτοπον ποιεῖν. οὐ γὰρ
τῷ φαύλῳ φίλος ἦν ἀλλὰ τῷ σπουδαίῳ, ὥστε οὐχ ὃν ἐφίλει ἀποβάλλεται,
οὐδ' ὃ φίλος ἦν τοῦτον ἀποστρέφεται, ἀλλ' ὃν οὐκ ἐφίλει τοῦτον ἀποφεύγει. 10

p. 1165^b23 Εἰ δ' ὁ μὲν διαμένοι, ὁ δ' ἐπιεικέστερος γένοιτο καὶ
πολὺ διαλλάττοι τῇ ἀρετῇ.

35 Εἰπὼν ὅτι διαλυτέον τὴν φιλίαν θατέρου τῶν φίλων φαύλου γεγονότος,

1 τὸ δὲ γένηται Ba: γένηται δὲ Arist. 2 rthesis usque ad ἀνασῶσαι ἀφίσταται (p. 1165^b22) a
3 δοκεῖ Ba et Arist. cod. Kb: δοκῇ Arist. vulg. 4 φαῦλον γενέσθαι a 5 δοκεῖν B:
δοκεῖ a 16 παρ' B: πρὸς a cf. Homer. Od. p 218 18 σπουδαίου B: σπουδῆς a
20 τὴν φιλίαν χρή a 22 ἐπάγειν a: ἀπάγειν B 23 ἀγαθὸν B: ἀγαθὸς a 30 μηδὲν
Ba: οὐδὲν a 33 rthesis usque ad διάλυσιν γένηται (p. 1165^b36) a

ἐπανερωτᾷ, ἐὰν ἀμφοτέρων ἐπεικῶν ὄντων, ὁ μὲν διαμένοι οἷος ἦν, θά- 149^v
 τερος ἐπὶ μέγιστον ἀρετῆς ἐπιδοίη καὶ πολλῶ ἐπεικέστερος γένοιτο, ἄρα 21
 ἐν τῇ τοιαύτῃ ἐπιδόσει χρήσεται, ὥς καὶ πρῶτῃ φίλῳ τῷ μὴ ἐπιδεδω-
 κότι ὁ οὕτω μέγα ἐπιδεδωκώς; καὶ ἐπανερωτήσας ἀποκρίνεται καὶ πρὸς
 5 τοῦτο, λέγων ἢ οὐκ ἐνδέχεται φίλον εἶναι τὸν οὕτως εἰς ὕψος ἀρετῆς
 ἐληλακότα τῷ κάτω που μέιναντι, καὶ πιστοῦται τὸ μὴ ἐνδέχεσθαι τοὺς
 οὕτω πολὺ διαφέροντας φίλους εἶναι ἀπὸ τῆς τῶν παιδῶν φιλίας. δυοῖν
 γὰρ παιδοῖν φίλοι ὄντων, εἴτα ἀνδρωθέντων, ὁ μὲν μένοι παῖς τὴν διά- 25
 νοιαν, ὁ δὲ οἷος κράτιστος, τουτέστιν ὁ δὲ κάλλιστος καὶ βέλτιστος καὶ
 10 πανάριστος, πῶς εἶεν οὗτοι φίλοι μήτε τοῖς αὐτοῖς χαίροντες μήτε τὰ
 αὐτὰ ἀποστρεφόμενοι καὶ μισοῦντες; οὐδὲ γὰρ περὶ ἀλλήλους ταῦθ' ὅ-
 ὑπάρχει αὐτοῖς, ἤτοι οὐδὲ γὰρ δυνατόν ἐστίν, ὃ δοκεῖ τῷ κρατίστῳ
 ἡδὺ ἢ λυπηρόν ἢ ὅλως φιλητὸν ἢ μισητὸν εἶναι, τοιοῦτον δοκεῖν καὶ τῷ
 παιδί τὴν διάνοιαν ὄντι. δίχα δὲ τοῦ ταῦτά αὐτοὺς φιλεῖν ἢ μισεῖν καὶ
 15 διώκειν καὶ φεύγειν συνεῖναι ἀλλήλοις καὶ συνδιημερεύειν καὶ συζῆν οὐχ 30
 οἷόν τε, χωρὶς δὲ τοῦ συζῆν φίλους εἶναι ἀδύνατον. εἰ δὲ ταῦθ' οὕτως
 ἔχει, ἀδύνατόν ἐστι τοὺς οὕτω πολὺ διαφέροντας φίλους εἶναι. ἀλλὰ φί-
 λοι μὲν οὐκ ἔσονται, φησὶν. ἄρα οὐδ' ἀλλοιοτέρως πρὸς τὸν τὴν διάνοιαν
 παῖδα ὁ κράτιστος ἔξει, ἀλλ' ἐπίσης διακεῖσθαι πρὸς αὐτὸν ὥς ἔχων τυγ-
 20 χάνει καὶ πρὸς τοὺς ὁμοίους αὐτῷ, οἷς οὐδέποτε φίλος ἐγεγόνει, καὶ
 πάντῃ πάντως ἀμνήμων ἔσται τῆς ποτε συνηθείας καὶ φιλίας; καὶ λέγει
 καὶ πρὸς τοῦτο, ὅτι οὐκ ἐπιληστέον πάντῃ ἀλλὰ μνημονευτέον ἐκείνης καὶ 35
 καθάπερ οἴομεθα βέλτιον εἶναι φίλοις χαρίζεσθαι ἢ ὀθνεῖσι καὶ ζῷοις
 ἀλόγοις, οὕτω καὶ τοῖς γεγεννημένοις ποτὲ φίλοις διὰ τὴν τότε φιλίαν
 25 ἀπονεμητέον τι, ἤτοι ὁποῖόν τι δεῖ διδόναι τῷ τὴν διάνοιαν ὄντι παιδί.
 ἐὰν δὲ μὴ δι' ἀρετῆς ὑπερβολὴν ἢ τῆς φιλίας γέγονε διάλυσις ἀλλὰ διὰ
 μέγεθος τῆς θατέρου κακίας καὶ πονηρίας, δοτέον τι τῷ πονηρῷ. οὐ γὰρ
 δεῖ τὴν κακίαν, ὥσπερ εἴρηται, ἐνισχύειν χορηγοῦντας ὄργανα, παντὶ δὲ
 μᾶλλον τρόπῳ καθαίρειν καὶ ἄπρακτον ἀπεργάζεσθαι. 40

30 p. 1166^a1 Τὰ φιλικὰ δὲ πρὸς τοὺς φίλους καὶ οἷς αἱ φιλίας ὁρί-
 ζονται, ἔοικεν ἐκ τῶν πρὸς ἑαυτοὺς ἐληλυθέναι.

Εἰπὼν δὲ τὰ φιλικὰ, σαφηνίζων τίνα τὰ φιλικὰ, ἐπήγαγε καὶ οἷς
 αἱ φιλίας ὁρίζονται. ἔστι δὲ τὸ ὁρίζονται ταῦτόν τῷ γνῶριμοι καὶ
 διάδηλοι γίνονται. ὅταν γὰρ ἴδωμέν τινα ὅτι ὅσα ἂν καὶ οἷα βούληται
 35 ἑαυτῷ παρεῖναι ἢ γενέσθαι, τοσαῦτα καὶ τοιαῦτα θέλει καὶ ἐπείγεται καὶ
 τῷδέ τι προσγενέσθαι, φίλον ἐκεῖνον εἶναι πιστεύομεν τοῦδέ τινος. πό- 50

1 διαμένοι B: διαμένει a

6 μέιναντι B: μένοντι a

12 ὑπάρχει Ba: ὑπάρξει Arist.

13 δοκεῖν B: δοκεῖ a

28 ὥσπερ εἴρηται] p. 472,8

30 πρὸς Ba: τὰ πρὸς Arist.

vulg.: καὶ πρὸς Arist. cod. Ob

31 ἑαυτοῦς B: ἑαυτὸν a et Arist.

rthesis usque

ad ἐπεικεῖ ὑπάρχει (p. 1166^a11)

34 βούληται a: βούλεται B

36 τοῦ δὲ τινος B:

δέοντος a

θεν δηλονότι φίλος ἦν ὁ Ἀχιλλεὺς τῷ Πατρόκλῳ ἢ ἐκ τοῦ βούλεσθαι 149^v
 τὸν Ἀχιλλέα ὅσα καὶ οἷα εἶχε, τοσαῦτα ἔχειν καὶ τοιαῦτα καὶ τὸν Πά-
 τροκλον; τὸν οὖν βουλόμενον καὶ σπουδάζοντα ἄλλου ἕνεκα τὰ ἀγαθὰ
 καὶ τῆς ἐκείνου ἕνεκα εὐπαθείας καὶ σωτηρίας, τὸν οὖν ταῦτα βουλόμενον
 5 φίλον εἶναι πιστεύομεν ἐκείνου, ὃ ταῦτα παρῆναι ἢ γενέσθαι βούλεται,
 τὸν δὲ βουλόμενον καὶ χαίροντα εἶναι τόνδε τινὰ καὶ ζῆν καὶ εὐτυχεῖν
 ἐπὶ | τῷ συντρυφᾶν καὶ συνήδεσθαι καὶ συναπολαύειν τῶν προσόντων 150^r
 καὶ ἐπιγινομένων ἀγαθῶν οὐ φίλον φαμέν ἀλλὰ κόλακα καὶ ἐρασιχρήμα-
 τον καὶ λαίμαργον καὶ εἴ τι ἄλλο τοιοῦτον. τὸ βούλεσθαι δέ, φησί, καὶ ζῆν
 10 αὐτοῦ ἕνεκα μάλιστα πεπόνθασιν αἱ μητέρες. φιλοῦσι γὰρ εἶναι καὶ ζῆν
 καὶ εὐτυχεῖν τοὺς παῖδας δι' αὐτοὺς καὶ ἕνεκα αὐτῶν, μηδέν τι πρὸς αὐ-
 τὰς ὠφελοῦντας. ἀλλὰ καὶ τῶν φίλων, φησὶν, οἱ προσκεκρουκότες, 5
 καίπερ μηδὲ συζῶντες μηδὲ συνδιημερεύοντες μηδὲ ἀλλήλοις συνόντες διὰ
 τὴν γεγонуῖαν διαφορὰν καὶ πρόσκρουσιν. καὶ οὗτοι καίτοι οὕτως ἔχοντες
 15 βούλονται ἀλλήλους καὶ ζῆν καὶ εὖ ἔχειν καὶ καλῶς διάγειν. αὕτη γὰρ
 ἐστὶν ἡ ἀληθῆς φιλία καὶ οἱ ὄντως φίλοι ἐκεῖνοι οἱ βούλονται τὰ ἀλλήλων
 ἀγαθὰ ἐκείνων ἕνεκα, κἂν μὴ συνῶσιν ἀλλήλοις. ὃ τε γὰρ Ἀχιλλεὺς
 ἐβούλετο παρῆναι τῷ Πατρόκλῳ τὰ ἀγαθὰ τοῦ Πατρόκλου ἕνεκα καὶ ὁ
 Πάτροκλος τῷ Ἀχιλλεῖ τοῦ Ἀχιλλέως ἕνεκα. ταῦτα εἰπὼν λέγει, τινὲς 10
 20 μὲν φίλον λέγουσιν ἐκεῖνον εἶναι τὸν βουλόμενον καὶ πράττοντα τὰ
 ἀγαθὰ ἢ τὰ φαινόμενα ἀγαθὰ ἐκείνου ἕνεκα, ὃν λέγει φιλεῖν. ἔστι
 δὲ τὸν πράττοντα τὰ ἀγαθὰ ταῦτόν τῳ πάντα ποιῶντι καὶ πραγμα-
 τευομένῳ, ὅπως παρῇ τὰ προσόντα, ἐπιγένηται δὲ τὰ ἀπόντα τῳ φίλῳ
 ἀγαθὰ. τινὲς μὲν τοὺς τοιοῦτους λέγουσιν εἶναι φίλους καὶ τούτοις ὀρί-
 25 ζονται τὴν φιλίαν, τινὲς δὲ φίλον λέγουσι τὸν συνδιάγοντα τῳ φιλου-
 μένῳ καὶ συνόντα καὶ τὰ αὐτὰ αἰρούμενον ἐκείνῳ παρῆναι αἱ καὶ ἑαυ- 15
 τῳ· τὰ αὐτὰ δηλονότι καὶ οὗτοι τοῖς εἰρημένοις λέγοντες. ἄλλοι δέ, φησί,
 φίλον λέγουσι τὸν συναλγοῦντα καὶ συγχαίροντα. τὸ συναλγεῖν δὲ
 καὶ συγχαίρειν πρὸς τοῖς εἰρημένοις ὑπάρχει μάλιστα ταῖς μητράσι. τούτοις
 30 δὴ πᾶσιν ἢ τισὶν ἢ τινὶ τούτων πάντες τὴν φιλίαν ὀρίζονται, τούτων δὲ
 ἕκαστον τῳ ἐπεικεῖ ὑπάρχει, τουτέστι τῳ πράττοντι τὰ ἀγαθὰ τοῦ
 φίλου ἕνεκα, τὸ βούλεσθαι εἶναι καὶ ζῆν, κἂν μηδὲν ἀπ' αὐτοῦ ὠφελεῖσθαι
 μέλλῃ, τὸ συναλγεῖν καὶ συγχαίρειν, τὸ συνδιάγειν καὶ συνδιημερεύειν ἐθέ- 20
 λειν, πάντα ταῦτα τῳ ἐπεικεῖ ὑπάρχει πρὸς ἑαυτόν. ὁ γὰρ ἐπεικῆς φί-
 35 λος ὢν ἑαυτῷ μάλιστα (οὐ γὰρ πᾶς ἀπλῶς ἑαυτὸν φιλεῖ, ἀλλ' ὁ τὸ λο-
 γιζόμενον ἑαυτῷ τρέφων, οἷς πέφυκε τρέφεσθαι) φιλῶν οὖν ἑαυτὸν ὁ ἐπι-
 εικῆς καὶ τὰ ἀγαθὰ ἑαυτοῦ ἕνεκα πράττει καὶ συνήδεται ἑαυτῷ τὰ καλὰ
 πράττων καὶ συναλγεῖ δέ, εἴ πῃ συμβαίῃ μηδέν τι δέον πράξαι. ὅτι δὲ

2 τὸν Vat. 320: ὅταν Ba 3 τὸν οὖν B: om. a 9 φησι B: φασι a 11. 12 αὐτὰς a:
 αὐτόν B 12 ὠφελοῦντας a: ὠφελοῦντα B 14 καίτοι οὕτως rubro corr. ex καὶ τοιούτως
 B: καὶ τοιούτως a 16 ἢ B: om. a 19 λέγει geminat B 21 ἀγαθὰ Ba: om. Arist.
 22. 23 πραγματευομένῳ a: πραγματεύομεν B 32 εἶναι B: καὶ εἶναι a 32. 33 κἂν—
 μέλλῃ B: καὶ—μέλλει a 35 ἑαυτῷ B: ἑαυτοῦ a 36 φιλῶν Vat. 320: φίλον Ba

μόνος ὁ σπουδαῖός ἐστιν ἑαυτῷ φίλος καὶ μόνος αὐτὸς ἑαυτὸν φιλεῖ καὶ 150^r
 μηδεὶς τῶν φαύλων φίλος ἐστὶν ἑαυτῷ ἀλλὰ μᾶλλον ἐχθρὸς καὶ πολέμιος, 25
 ἐκ τοιούτων ἂν τις πιστεύσειε. πάντες ἄνθρωποι ὁπηνίκα βουλόμεθα ἐν-
 δεῖξασθαι, ὅτι τόνδε τινὰ σφόδρα φιλοῦμεν, φαμέν, ὅτι μία ψυχὴ ἐγὼ τε
 5 καὶ αὐτὸς ἐσμέν, ὥσπερ καὶ ὁ μέγας ἐν θεολογίᾳ εἶπε Γρηγόριος ἐν τῷ
 τοῦ μεγάλου Βασιλείου ἐπιταφίῳ 'μία ψυχὴ ἐν δυσὶ σώμασιν.' εἰ οὖν κυ-
 ρίως φίλοι εἰσὶν ὧν αἱ ψυχαὶ μία εἰσὶν τῷ τὰ αὐτὰ βούλεσθαι καὶ τὰ
 αὐτὰ καὶ θέλειν καὶ πράττειν καὶ μὴ κατὰ τι διαφέρεσθαι, εἰσὶ δὲ τῆς
 ψυχῆς μέρη τό τε λογιζόμενον καὶ τὸ ἄλογον, τότε ἔσται ἡ ψυχὴ μία 30
 10 καὶ οὐ πολυμερής, ὅταν συμφωνῶσι πρὸς ἀλλήλα καὶ μὴ διαμάχωνται ὁ
 λόγος καὶ τὰ πάθη. οὐ δὲ τοιαύτη ἡ ψυχὴ, ἐκεῖνος φίλος ἑαυτῷ τυγ-
 χάνει καὶ φιλεῖν ἑαυτὸν εἰκότως ἂν λέγοιτο. τοιαύτη δὲ ἐστὶ μόνου τοῦ
 σπουδαίου ἡ ψυχὴ. ὁ σπουδαῖός ἄρα μόνος φίλος ἑαυτῷ. οὕτωςι συνά-
 γεται· τοῦ σπουδαίου ἡ ψυχὴ μία, ὧν ἡ ψυχὴ μία, φίλοι, ὁ σπουδαῖός
 15 ἄρα μόνος φίλος ἑαυτῷ. τούτῳ γὰρ μόνῳ τὰ τῆς ψυχῆς εὖ ἔχουσι μό-
 ρια, ὅτι μὴ στασιάζουσιν οὐδὲ διαμάχονται πρὸς ἀλλήλα. εἰ οὖν φίλος 35
 ἑαυτοῦ, οὐ τὰ τῆς ψυχῆς μόρια συμφωνεῖ, ὧν ἄρα <τὰ> τῆς ψυχῆς στα-
 σιάζει καὶ τῶνδε μὲν τόδε τὸ μέρος ὁρέγεται καὶ διώκει, τῶνδε δὲ τόδε,
 ἐκεῖνοι ἑαυτοὺς οὐ φιλοῦσι· τοιοῦτοι δὲ οἱ φαῦλοι, ὥστε ἑαυτοὺς οἱ φαῦλοι
 20 οὐ φιλοῦσιν οὐδὲ φίλοι ἑαυτοῖς εἰσι. μάχονται γὰρ αὐτοὶ πρὸς αὐτούς.
 δῆλον δὲ τοῦτο ἐπὶ τῶν ἀκρατῶν. ἅμα τε γὰρ πράττουσιν τι τῶν καθ'
 ἡδονὴν καὶ ἅμα μεταμέλονται καὶ κακίζουσιν ἑαυτούς. ὁμοίως καὶ ἐπὶ
 τῶν ἄλλων κακιῶν ὁ φαῦλος ἔχει· αἰ γὰρ στασιάζει πρὸς ἑαυτὸν καὶ 40
 ἐναντιοῦται ἑαυτῷ.
 25 Ἐκαστον δὲ τῶν εἰρημένων, ὥσπερ εἴρηται, τῷ ἐπεικεῖ ὑπάρχει· οἱ
 δὲ λοιποὶ, φησὶν, ἧ ὑπολαμβάνουσιν ἐπεικεῖς εἶναι, φιλοῦσιν ἀλλήλους καὶ
 βούλονται τὰ ἀγαθὰ τῷ φίλῳ ἐκεῖνου ἕνεκα καὶ τὰ ἄλλα ὅσα εἴρηται. καὶ
 ἔστι μέτρον πάντων καὶ κανὼν ὁ σπουδαῖός. τοὺς γὰρ φιλοῦντας καθάπερ
 ἑαυτὸν ὁ σπουδαῖός φίλους τίθεμεν. μέτρον ἄρα τῆς φιλίας ὁ σπουδαῖός.
 30 καὶ τὸν ὀργιζόμενον οὐχ ὥς ἔτυχεν ἀλλ' ὥς ὁ σπουδαῖός πρᾶον λέγομεν.
 μέτρον ἄρα καὶ τοῦ πράου καὶ τῆς πραότητος ὁ σπουδαῖός. καὶ τὸν φο- 50
 βούμενον ἢ μὴ φοβούμενον ὅτε δεῖ καὶ ὥς δεῖ ἀνδρεῖον ἐπιφημίζομεν.
 μέτρον ἄρα καὶ τοῦ ἀνδρείου καὶ τῆς ἀνδρείας ὁ σπουδαῖός. καὶ ἐπὶ τῶν
 ἄλλων ἀπάντων δὲ μέτρον ποιούμεθα τὴν ἀρετὴν καὶ τὸν σπουδαῖον. ὥς
 35 γὰρ ὁ πῆχυς μέτρον γίνεται τῶν πήχεων, ὅτι μένει ὁ αὐτός καὶ οὐ μετα-
 βάλλει ἐπὶ τὸ μείζον ἢ τὸ ἔλαττον, καὶ ὁ μέδιμνος καὶ τὰ ἄλλα μέτρα,
 εἰ δὲ μετέβαλλον, οὐκ ἂν ἦσαν μέτρα, οὕτω καὶ ὁ σπουδαῖός μέτρον γί-
 νεται τῶν ἄλλων, ὅτι μένει ὁ αὐτός καὶ τῶν αὐτῶν αἰ ἐπιθυμεῖ καὶ 150^v

5 Γρηγόριος] or. XLIII c. 20 (Patrol. Gr. XXXVI 522 Migne) 7 τῷ B: ἐν τῷ a 10 διαμά-
 χωνται B: διαμάχονται a 16 οὖν B: δὲ a 17 τὰ a: om. B 17. 18 ψυχῆς στασιάζει
 B: ψυχῆς μόρια στασιάζει a 21 ἐπὶ B: καὶ ἐπὶ a 25 rthesis τοῖς δὲ λοιποῖς usque ad τὸ
 εἶναι (p. 1166^a11—19) a 29 φίλους τίθεμεν B: τίθεται a 30 καὶ τὸν ὀργιζόμενον—πρᾶον
 λέγομεν Vat. 320: om. Ba 36 τὸ ἔλαττον B: ἔλαττον a 37 μετέβαλλον B: μετέβαλον a

ὁρέγεται κατὰ πᾶσαν τὴν ψυχὴν, τουτέστι κατὰ πάντα τὰ μέρη τῆς 150^v
 ψυχῆς. οὐ γὰρ ἄλλα μὲν βούλεται ὁ λόγος, ἄλλων δ' ὁρέγεται τὸ ἄλογον
 ὡς ἐπὶ τῶν ἀκρατῶν, ἀλλὰ τῶν αὐτῶν, καὶ βούλεται ἑαυτῷ τὰ ἀγαθὰ καὶ
 πράττει. ἑαυτὸν φιλῶν ὁ σπουδαῖος τὰ ἀγαθὰ βούλεται ἑαυτῷ. οὐδεὶς
 5 γὰρ φίλος (λέγω δὲ τὸν ἀληθῶς φίλον) τὰ φαῦλα βούλεται τῷ φίλῳ ἀλλὰ
 τὰ ἀγαθὰ, ὥστε καὶ ὁ σπουδαῖος, φίλος ὢν ἑαυτῷ, τὰ ἀγαθὰ βούλεται 5
 ἑαυτῷ παρεῖναι, καὶ πράττει, ὅπως τὰ τε ὄντα παρῇ καὶ τὰ μὴ ὄντα
 παρέσται. τοῦ γὰρ ἀγαθοῦ τὰ ἀγαθὰ διαπονεῖν, τουτέστιν ἐνεργεῖν
 καὶ πράττειν καὶ ἐνεργεῖν οὐ τοῦ ἀλόγου ἕνεκα ἀλλ' ἑαυτοῦ ἕνεκα,
 10 ἥτοι ἕνεκα τοῦ λογιστικοῦ. ἐκάστῳ γὰρ ἡμῶν τὸ εἶναι καὶ ἡ οὐσία ἡμῶν
 τὸ λογιζόμενον ἐστὶ καὶ οὐ τὸ ἄλογον (τὸ γὰρ ἄλογον τοῖς κατὰ φύσιν
 ζῶσιν οἰκέτου τάξιν ἔχει) καὶ ζῆν βούλεται τὸ φρονεῖν, φησὶν, ἡμῶν καὶ
 λογιζόμενον. τοῦτο γὰρ ἐδήλωσε διὰ τοῦ καὶ ζῆν βούλεται ἑαυτόν, 10
 καὶ μάλιστα τοῦτο ᾧ φρονεῖ. ἐστὶ δὲ καὶ τὸ ζῆν βούλεται τοῦτο ᾧ
 15 φρονεῖ ταῦτόν τῳ καὶ πράττειν βούλεται τὰ τῳ φρονεῖν συμφέροντα.
 τὸ γὰρ μὴ κατὰ φύσιν ζῶν ἀλλὰ ἀμέτροις πάθεσι καταντλούμενον καὶ
 διαλωβώμενον 'εἰς τὸν τῆς ἀνομοιότητος πόντον' ἀποφέρεται καὶ τρόπον τι-
 νὰ εἰς ἀζωΐαν καὶ τὸ μὴ ὄν. βούλεται δὲ ὁ σπουδαῖος εἶναι καὶ ζῆν,
 ἥτοι ἀγαθοεργεῖν, ὅτι ἀγαθὸν αὐτῷ τὸ εἶναι, τουτέστιν ὅτι τὸ εἶναι αὐτῷ
 20 ἐν τῳ τὰ ἀγαθὰ πράττειν ἐστί. βούλεται ἄρα ζῆν καὶ εἶναι, ἥτοι ἐνεργεῖν 15
 τὰ ἀγαθὰ· ἀγαθὸν ἄρα τῳ σπουδαίῳ τὸ εἶναι, ὅτι καὶ τὸ ἐνεργεῖσθαι τὰ
 ἀγαθὰ καὶ πράττεσθαι ἀγαθόν ἐστίν.

p. 1166^a19 Ἐκαστος δ' ἑαυτῷ βούλεται τὰ ἀγαθὰ, γενόμενος δ'
 ἄλλος οὐθεὶς αἰρεῖται πάντα ἔχειν ἐκεῖνο τὸ γενόμενον,

25 εἰάν ὁ ἀληθὴς ἄνθρωπος καὶ τὸ θεῖον τῶν ἐν ἡμῖν ψυχὴ ἐστὶ νοερά,
 ὡς αὐτὸς λέγει ἐν τῳ δεκάτῳ, τῳ ἐφεξῆς βιβλίῳ. λέγει γὰρ ἐν ἐκείνῳ
 αὐταῖς λέξεσι· 'δόξεις γὰρ τοῦτο εἶναι ἕκαστος ἡμῶν· ἄτοπον οὖν εἴπερ μὴ
 τὸν αὐτοῦ βίον αἰρήσεται τις ἀλλὰ τὸν τινος ἄλλου', λέγων τινὰ ἄλλον
 τὸ ἄλογον μέρος τοῦ ψυχῆς. καὶ πάλιν ἐφεξῆς, 'τὸ γὰρ οἰκεῖον ἐκάστῳ
 30 τοῦτο εἶναι φύσει κράτιστον καὶ ἡδιστον ἐκάστῳ· καὶ τῳ ἀνθρώπῳ δὲ ὁ 30
 κατὰ νοῦν βίος, εἴπερ μάλιστα τοῦτο ἄνθρωπος.' εἰ οὖν ἕκαστος, ὡς λέ-
 γομεν, τῶν ἀνθρώπων ἑαυτῷ βούλεται τὰ ἀγαθὰ, (ἄνθρωπος δὲ ἐστὶ κυ-
 ρίως ὁ σπουδαῖος ἀλλ' οὐχ ὡς ὁ Σαρδανάπαλος, ὁ σπουδαῖος ἄρα ἑαυτῷ
 βούλεται τὰ ἀγαθὰ) καὶ τὰ ὄντως ἀγαθὰ. ὁ γὰρ βουλόμενος παρεῖναι
 35 ἑαυτῷ πλοῦτον καὶ τὰ πρὸς τρυφὴν καὶ τὴν τοῦ σώματος ἄμετρον εὐπά-

5 ἀληθῶς a: ἀγαθῶς B

7 πράττει B: πράττειν a

8 τὰ ἀγαθὰ B: τὸ ἀγαθόν a

et Arist.

12 οἰκέτου B: οὐκ ἔτι a

14 τοῦτο ᾧ Arist.: τοῦτῳ ᾧ B: τοῦτο δ a

17 πόντον supraser. τόπον B (cf. Plato Polit. p. 273 D): τόπον, πόντον a

19 αὐτῷ a:

ἑαυτῷ B

23 rthesis usque ad ταῦθ' ὑπάρχει (p. 1166^a33) tum repetuntur Aristotelia

ἕκαστος—γενόμενον a

25 τῶν B: τὸ a

26 ἐν τῳ δεκάτῳ] c. 7 p. 1178^a2

29 ἐφεξῆς] p. 1178^a5

32 ἄνθρωπος—βούλεται τὰ ἀγαθὰ (34) a: om. B

θειαν οὐχὶ ἑαυτῷ ταῦτα βούλεται ἀλλὰ τῷ ἀλόγῳ, τῷ πολυκεφάλῳ θηρίῳ· 150^v
 ὁ δὲ πρᾶξιν καὶ θεωρίαν ἐπιδιώκων τὰ ἑαυτοῦ ἀγαθὰ μεταδιώκει, καὶ 35
 ἔστι τοῦτο μέγιστον καὶ κράτιστον τῶν ἀγαθῶν τὸ εἶναι, ὅπερ ἐστὶ τὸ
 σώζεσθαι τὸ λογιζόμενον ἡμῶν καθαρὸν καὶ ἀδιαλώβητον. οἱ γὰρ ἔμπα-
 5 θῶς ζῶντες οὐκ εἰσὶν ὅπερ εἰσὶν, ἥτοι νοεραὶ ψυχαί, ἀλλ' εἰσὶν ἐκεῖνο δ
 θεραπεύουσιν, ἄλογοί τινες λύκοι κάπροι καὶ ὄνοι καὶ τοιαῦτά τινα ζῷα.
 βούλεται οὖν ὁ σπουδαῖος τοῦτο τὸ ἀγαθὸν αὐτῷ παρῆναι, λέγω δὴ τὸ
 εἶναι ὅπερ ἐστὶ. τίς γὰρ ἂν ἔλοιτο ἄλλος γενόμενος, οἷον θηρίον ἢ πτη-
 νόν ἢ Σαρδανάπαλος, ἔχειν τὰ ἀγαθὰ; οὐδεὶς ἂν ἔλοιτο. ὅτι σὺν τῷ ἐκά- 40
 10 στῳ ἄριστον καὶ βέλτιστον ὑπάρχειν καὶ εἶναι ἔστι καὶ διανέμειν καὶ σώζε-
 σθαι τὸ ἑαυτοῦ εἶδος καὶ τὸ τί ἦν εἶναι. καὶ ἀδύνατόν ἐστι μεταβολῆς
 γενομένης ἐκ τοῦ ἀνθρωπείου εἶδους εἰς ἕτερον εἶδος ὑπάρξαι αὐτῷ τὰ τοῦ
 σπουδαίου ἀγαθὰ. εἰ δὲ συγχωρήσειέ τις τοῦτο καὶ φῇ δυνατόν εἶναι
 ἔψεσθαι τῷ εἶδει ἐκείνῳ, εἰς δὲ γέγονεν ἢ τοῦ ἀνθρωπείου εἶδους μεταβο-
 15 λῆ, τὰ τοῦ σπουδαίου ἀγαθὰ ἔψεται μὲν, ἀλλ' οὐ πάντως καὶ ὡς ἀγαθὰ,
 ὅτι μὴδὲ τὰ τοῦ ἀνθρώπου ἀγαθὰ καὶ ἵππῳ ἀγαθὰ ἐστίν, ὥσπερ οὐδὲ τὰ
 τῷ ἵππῳ ἀγαθὰ καὶ ἀνθρώπῳ ἐστὶν ἀγαθὰ. τοῦτο γὰρ ἐδήλωσε διὰ τοῦ 45
 ἔχει γὰρ καὶ νῦν ὁ θεὸς τὸ ἀγαθόν, ἀλλ' ὦν ὃ τί ποτέ ἐστιν,
 ἥτοι θεὸς ὦν, εἰ δ' ἄλλο τι γένοιτο, ἐκ τῆς φύσεως ἦν ἔχει, οὐθ' ἔξει
 20 ὅπερ ἔχει νῦν ἀγαθόν, ἢ (εἰ) καὶ δοίη τις ἔξειν, οὐχ ὡς ἀγαθὸν αὐτῷ
 παρέσται. ὅτι δὲ οὐ πᾶσι τὰ αὐτὰ ἐστὶν ἀγαθὰ ἀλλὰ ἄλλοις ἄλλα, παντί
 που ὁῖον. ἀγαθὸν μὲν γὰρ ἵππῳ τὸ μώνυχι εἶναι, τῷ δ' ἀνθρώπῳ οὐκ
 ἀγαθόν. ἔμπαλιν δὲ ἀγαθὸν μὲν ἀνθρώπῳ τὸ πολυσχιδεῖ καὶ πενταδακτύ-
 λῳ εἶναι, ἀλλ' ἵππῳ κάκιστον. καὶ ἀπλῶς οὐ πᾶσι τὰ αὐτὰ ἀγαθὰ τυγ- 50
 25 χάνει ἀλλὰ τῷ μὲν ταδί, τῷ δὲ ταδί. εἰπὼν δὲ ἕκαστον τὸ νοοῦν εἶναι,
 ἐπήγαγεν ἢ μάλιστα τοῦτο, ὅτι συντελεῖ καὶ μέγα συμβάλλεται καὶ
 τὸ ἄλογον ἡμῶν εἰς σύστασιν τοῦ ἰδίως παρὰ τοῖς Περιπατητικοῖς λεγομέ-
 νου ποιῶ. λέγουσι δὲ οὗτοι οἱ ἄνδρες ἰδίως ποιὸν τὸν ἐξ ἰδιοτήτων συνε-
 στηκότα ἄτομον, οἷον τὸν Σωκράτην, τὸν Πλάτωνα, ὦν ἰδιοτήτων τοῦ
 30 Σωκράτους τὸ ἄθροισμα οὐκ ἂν ἐπ' ἄλλῳ ποτὲ γένοιτο· κοινῶς δὲ ποιὸν
 λέγουσι τὸν καθόλου ἄνθρωπον. συνδιάγειν δὲ αὐτῷ ὁ τοιοῦτος βούλε- 151^r
 ται. ἡδέως γὰρ αὐτὸ ποιεῖ. εἰς ἑαυτὸν γὰρ ὁ σπουδαῖος ἐπιστρέφων
 καὶ φῶς ἐνορῶν σταθῆρόν τε καὶ καθαρὸν, ἡμμένον τῶν ἀρετῶν καὶ αἵ-
 γλην ἀπολάμπουσιν τῶν ἐπιστημῶν, ἐπιγίγνεται καὶ ἀγάλλεται ἢ τε τῶν πε-
 35 πραγμένων αὐτῷ μνήμη καὶ αἰ τῶν μελλόντων ἐλπίδες τέρπουσί τε καὶ
 εὐφραίνουσι καὶ τῆς περὶ τὰ ἐκτὸς πτοίας καὶ συμπαθείας ἀπείργουσί τε
 καὶ ἑαυτῷ προσομιλεῖν καὶ τῇ τῶν ὄντων θεωρίᾳ προσμένειν ἀναπεύθουσι· 5
 συναλγεῖ τε ἑαυτῷ, εἴ τι δέον πρᾶξαι μὴ πέπραχε, συνήδεταί τε καὶ συγ-

1 τῷ πολυκεφάλῳ θηρίῳ] cf. Platon. Civit. IX p. 588 C

2 ἑαυτοῦ B: ἑαυτῷ a

μεταδιώκει B: ἐπιδιώκει a

9 Σαρδανάπαλος scripsi: Σαρδανάπαλον Ba

13 εἰ δὲ

B: εἰ δὲ καὶ a

19 θεὸς B: ὁ θεὸς a

ἔχει scripsi: ἐστίν Ba

20 εἰ a: om. B

23. 24 πενταδάκτυλον a

25 εἶναι scripsi: ἐστίν Ba

27. 28 λεγομένου Vat. 320:

λεγόμενον Ba

36 πτοίας B: ποίας a

38 τι a: τε B

χαίρει ἐνεργῶν τὰ καλὰ, πάντῃ γάρ ἐστι, τουτέστιν αἰεὶ γὰρ καὶ πάν- 151^r
 τοτέ ἐστι αὐτῷ ἡδὺ μὲν τὸ ἀγαθόν, λυπηρὸν δὲ τὸ φαῦλον. καὶ ἔστιν
 ὡς εἰπεῖν ἀπλῶς ἀμεταμέλητος· οὐδεὶς γὰρ τὰ καλὰ πράττων ἐν μετα-
 μελείᾳ γίνεται· αἰεὶ οὖν τὰ καλὰ πράττων ἀμεταμέλητός ἐστιν. εἰ δὲ μὴ
 5 αἰεὶ, ἀλλὰ ποτὲ πράττει καὶ τῶν φαύλων τι, τὰ μετριώτατα καὶ σχεδὸν
 μὴδὲ φαῦλα δοκοῦντα πράξειεν ἄν. πρὸς μὲν οὖν ἑαυτὸν ἕκαστον τούτων 10
 ὑπάρχει τῷ ἐπεικεῖ. λέγων ἕκαστον τὸ συνήδεσθαι, τὸ συναλγεῖν ἑαυτῷ,
 τὸ ἐλπίζειν ἀγαθὰ, τὸ χαίρειν ἐπὶ τοῖς πεπραγμένοις. εἰ δὲ ἕκαστον τού-
 των πρὸς ἑαυτὸν ὑπάρχει τῷ ἐπεικεῖ, πρὸς δὲ τὸν φίλον ἔχει καὶ διάκει-
 10 ται ὥσπερ πρὸς ἑαυτὸν (ὁ γὰρ φιλῶν ἐστὶν ἄλλος ὁ φιλούμενος), βουλή-
 σεται δηλονότι καὶ τῷ φίλῳ συνδιαγίνειν καὶ συνήδεσθαι καὶ συλλυπεῖσθαι.
 τούτου γὰρ δεῖ προσυπακούειν.

p. 1166^a33 Πρὸς αὐτὸν δὲ πρότερον ἔστι φιλία ἢ οὐκ ἔστιν, 15
 ἀφείσθω.

15 Εἴρηται μικρὸν ἔμπροσθεν ἐν τῷ παρόντι βιβλίῳ, ὅπως οἶόν τέ ἐστι
 φιλίαν εἶναι πρὸς ἑαυτὸν καὶ οὐ δεῖ πάλιν λέγειν τὰ αὐτά. δόξειε δ' 20
 ἄν, φησὶν, εἶναι πρὸς ἑαυτὸν φιλίαν οὐχ ἢ εἰς ἐστὶν ὁ φιλῶν ἑαυτὸν
 ἀλλ' ἢ δύο, λέγων δύο τό τε λογικὸν ἡμῶν, ὅπερ καὶ ἐσμὲν κυρίως, καὶ
 τὸ ἄλογον. τὸ γὰρ ἀνθρώπειον εἶδος καὶ ὁ κυρίως ἄνθρωπος τὸ λογικόν
 20 ἐστὶ μέρος τῆς ψυχῆς καὶ οὐχὶ τὸ ἄλογον. ὅταν οὖν ταῦτα μὴ στασιά-
 ζῃ μὴδὲ διαφέρηται ἀλλ' ἔπηται τοῖς τοῦ νοῦ κινήμασι (καὶ θελήμασι)
 τὸ ἄλογον καὶ ἐν ᾧσι τῇ συμφωνίᾳ (τῇ γὰρ οὐσίᾳ καὶ τῇ φύσει δύο τυγ-
 χάνει ὄντε), ἔστι πρὸς ἑαυτὸν φιλία, ἢ δύο ἐστὶν ὁ τοιοῦτος ἢ καθὼ πλείω 25
 δυοῖν. ἔστι γὰρ τοιοῦτον ὃ λέγει δυνάμει· εἰ μὲν εἰς δύο διέλθῃ τὴν
 25 ψυχὴν, τό τε λογιζόμενον καὶ τὸ ἄλογον ἢ δύο, ἔσται πρὸς ἑαυτὸν φιλία,
 εἰ δὲ μὴ εἰς δύο ἀλλ' εἰς τρία, λόγον καὶ θυμὸν καὶ ἐπιθυμίαν, οὐχ ἢ
 δύο ἀλλ' ἢ πλείω δυοῖν, τουτέστιν ἀλλ' ἢ τρία, ἔσται πρὸς ἑαυτὸν φιλία.
 φέρεται καὶ ἄλλη γραφή, ἔχουσα οὕτω· δόξειε δ' ἄν ταύτῃ εἶναι φι-
 λία ἢ οὐκ ἔστι δύο, τὰ αὐτὰ καὶ διὰ τῆς γραφῆς ταύτης λέγων. εἰ
 30 γὰρ καὶ δύο ἐστὶ τὸ λογικὸν καὶ τὸ ἄλογον, ἀλλ' οὖν φιλία τότε ἐστὶ πρὸς
 ἑαυτὸν, ὅταν ταῦτα ἐν ᾧσι. τοῦτό τε οὖν οὕτως ἔχει καὶ ὅτι ἢ πρὸς τὸν 30
 φίλον τοῦ φιλοῦντος ὑπερβάλλουσα φιλία ὁμοία ἐστὶ τῇ πρὸς ἑαυτὸν τὸν
 φιλοῦντα. ὁ γὰρ φιλῶν τινα ὡς ἑαυτὸν ὑπερβαλλόντως φιλεῖ· φαίνεται
 δὴ τὰ εἰρημένα καὶ τοῖς πολλοῖς ὑπάρχειν. εἰρημένα λέγει τὸ
 35 βούλεσθαι τὸν σπουδαῖον ζῆν καὶ σώζεσθαι, τὸ συνδιαγίνειν αὐτῷ, τὸ συνή-
 δεσθαι, τὸ συλλυπεῖσθαι, τὸ πρὸς τὸν φίλον ἔχειν ὡς πρὸς ἑαυτὸν. ταῦτα

1 πάντῃ Ba et Arist. cod. Ob: πάντοτε Arist. vulg. 12 τούτου Ba: an τοῦτο? 13 ἐστὶν
 ἢ οὐκ ἔστι φιλία a et Aristoteles rthesis usque ad μετέχουσιν αὐτῶν (p. 1166^b4) a
 17 φιλίαν B: φίλος a 21 καὶ θελήμασι a: om. B 23 ὄντε B: οὔτε a 25 et 27 φι-
 λία B: φίλος a 29 ἢ οὐκ ἔστι B et inter libros Arist. Mb: ἢ οὐκέτι a 34 δὴ
 Ba: δὲ Aristoteles πολλοῖς B et Aristoteles: λοιποῖς a

οὖν, φησί, καὶ δοκεῖ καὶ τοῖς πολλοῖς ὑπάρχειν. λέγει δὲ πολλοὺς 151^r
 τοὺς κατ' αἰσθησιν ζῶντας καὶ τὸν ἐν ἑαυτοῖς δῆμον, τὸ πολυκέφαλον, 35
 ὥς φησι Πλάτων, θρέμμα τὴν ἐπιθυμίαν καὶ τὸ λεοντῶδες τὸν θυμὸν πι-
 αίνοντας καὶ τὸν λόγον τοῖς πάθεσιν ὑποστρωννύοντας καὶ δουλεύειν ἀντὶ
 5 τοῦ ἄρχειν παρασκευάζοντας τῷ συμπεποδίσθαι ταῖς ἀπὸ τῶν αἰσθήσεων
 ἀπάταις. καὶ σκόπει τὴν Ἀριστοτέλους ἀκρίβειαν, ὅπως οὐκ εἶπεν ἀπλῶς
 οὕτως, ὅτι τὰ ὑπάρχοντα τῷ σπουδαίῳ καὶ τοῖς πολλοῖς ὑπάρχει, ἀλλὰ
 μετὰ τῆς τοῦ φαίνεσθαι προσθήκης, ὡς εἰ ἔλεγεν ἀληθῶς μὲν αὐτοῖς ταῦ- 40
 τα οὐδαμῶς ὑπάρχει, δοκήσει δέ τι καὶ φαντασίᾳ. οὐδὲ γὰρ πᾶν τὸ
 10 δοκοῦν ἢ φαινόμενον ἀληθές ἐστι. δοκεῖ μὲν γὰρ τοῖς πολλοῖς πλοῦτος
 καὶ ἀνδρεία αἰρετώτερα καὶ βελτίω εἶναι σοφίας καὶ φρονήσεως, ἀλλ' οὐκ
 ἔστι τοῦτο. καὶ ὁ ἥλιος φαίνεται μὲν ποδιαῖος, πολλαπλασίων ὢν τῆς
 γῆς. δοκοῦσιν οὖν οἱ πολλοὶ ἑαυτοὺς φιλεῖν καὶ βούλεσθαι καὶ ἑαυτοὺς
 ζῆν καὶ τοὺς ἑαυτῶν φίλους καὶ ἑαυτοῖς συνδιάγειν καὶ τοῖς φίλοις. οὐ
 15 μὴν ἀληθές ἐστι τοῦτο· οὐ γὰρ ἑαυτοῖς τοῦθ' ὑπάρχει ἀλλὰ τῷ ἀλόγῳ.
 ὁ γὰρ περιέπουσι καὶ ὁ τρέφουσι καὶ παινέουσιν, ἐκεῖνο καὶ δοκοῦσιν εἶναι. 45
 εὖ παθεῖν δὲ σπεύδουσι τὸ ἐν αὐτοῖς ἄλογον, τὸ ἄλογον ἄρα οἶονται εἶναι
 τὸν ἄνθρωπον καὶ οὐ τὸν λόγον. εἰ γὰρ τὸν λόγον ἐτίθεντο τὸ ἀνθρώ-
 πειον εἶδος εἶναι, τοῦτον ἂν ἄρχειν καὶ δεσπόζειν ἔσπευδον καὶ τρέφειν τῇ
 20 τῶν ὄντων θεωρίᾳ. εἰπὼν δὲ φαίνεται δὲ τὰ εἰρημένα καὶ τοῖς
 πολλοῖς ὑπάρχειν τὴν τοῦ φαίνεσθαι ὑπάρχειν αἰτίαν ἐπήγαγεν εἰπὼν
 ἄρ' οὖν ἢ ἀρέσκουσιν ἑαυτοῖς καὶ ὑπολαμβάνουσιν ἐπεικειῖς
 εἶναι, ταύτῃ μετέχουσιν αὐτῶν; ὁ δὲ λέγει τοιοῦτον ἂν εἴη· ὁ μὲν
 ἄλλων ἐπιθυμῶν ἄλλα δὲ βουλόμενος δῆλός ἐστιν ὡς οὐκ ἀρέσκεται ἑαυ- 50
 25 τῷ, ὁ δὲ τῶν αὐτῶν ὀρεγόμενος καὶ τὰ αὐτὰ θέλων καὶ βουλόμενος ἑαυ-
 τῷ ἀρέσκει. τοιοῦτοι δὲ οἱ πολλοί. ἀρέσκουσι γὰρ ἑαυτοῖς διὰ τὸ τῶν
 αὐτῶν ἐπιθυμεῖν καὶ τὰ αὐτὰ βούλεσθαι. καὶ γὰρ τοῦτο καὶ ἐπὶ τῶν
 ἄλλων ὁρῶμεν γινόμενον. ὅσοι μὲν γὰρ τῶν αὐτῶν ὀρέγονται καὶ τὰ αὐ-
 τὰ βούλονται καὶ θέλουσιν, ἀρέσκουσιν ἀλλήλοις· ἀπαρέσκονται δὲ καὶ δια-
 30 φέρονται, ὅταν ὁ μὲν τῶνδε ἐπιθυμῇ καὶ τάδε βούληται, ὁ δὲ | ἄλλων 151^v
 καὶ ἄλλα καὶ μὴ τῶν αὐτῶν μηδὲ τὰ αὐτά. ἐπεὶ δὲ οἱ σπουδαῖοι ἑαυ-
 τοῖς ἀρέσκουσιν, ὑπολαμβάνουσιν οἱ πολλοὶ σπουδαῖοι εἶναι, ὅτι ἀρέσκονται
 ἑαυτοῖς, διχῶς ἀμαρτάνοντες· πρῶτον μὲν γὰρ οὐχ ἑαυτοῖς ἀρέσκονται (οὐ
 γὰρ ἐστιν ὁ ἄνθρωπος τὸ ἄλογον, ὃ τὰ ἀρεστὰ πράττουσιν, ἀλλ' ὁ λόγος),
 35 ἔπειτα ὅτι μὴ ἀληθῶς ἀντιστρέφουσιν. ὁ μὲν γὰρ σπουδαῖος ἀρέσκει ἑαυ-
 τῷ, ὅτι τὰ ἀρέσκοντα τῷ λόγῳ πράττει. οὐ μὴν καὶ ὁ δοκῶν ἀρέσκειν 5
 ἑαυτῷ σπουδαῖός ἐστιν. οἱ μὲν οὖν σπουδαῖοι ἀρέσκουσιν ἑαυτοῖς, ἀλλὰ
 ὅτι τὰ ὄντως ἀγαθὰ πρόσσεστιν αὐτοῖς, οἱ δὲ φαῦλοι οὐ τῷ ἀληθῶς ἔχειν

3 Πλάτων] Civit. IX p. 589 B sqq.

τὸν θυμὸν B: τῶν θυμῶν a

5 τῷ B:

τὸ a 6 σκόπει B: σκοπὸν a

12 ὁ ἥλιος—ποδιαῖος] cf. Ind. Arist. p. 607^a49 et

Heliodor. paraphr. Ethic. p. 117,7

13 καὶ ἑαυτοῦς B: ἑαυτοῦς a

16 καὶ

δοκοῦσιν B: δοκοῦσιν a

28 αὐτῶν B: ἑαυτῶν a

30 ὁ μὲν B: μὲν a

ἐπιθυμῇ B: ἐπιθυμεῖ a

βούληται B: βούλεται a

31 δὲ B: οὖν a

τὰ ἀγαθὰ ἀρέσκουσιν ἑαυτοῖς, ἀλλὰ τῷ οἶεσθαι ἔχειν μὴ ἔχοντες. λέγει 151^v
 δὲ φαύλους οὐ τοὺς ἀνοσιουργοὺς καὶ παντάπασι κακίστους ἀλλὰ τοὺς
 διὰ τὴν τῶν ὄντως ἀγαθῶν ἄνοιαν πρὸς τὴν τῶν κακῶν ὡς ἀγαθῶν ἀν-
 τοχὴν φερομένους καὶ ἐκ τούτου ἀγαθοὺς ἑαυτοὺς εἶναι πιστεύοντας. ἀ
 5 μὲν οὖν βούλεται λέγειν ταῦτ' ἂν εἴη. τὸ γὰρ ταύτῃ μετέχουσιν 10
 ἀγαθῶν ἢ τοῦτο σημαίνοι ἂν, καθ' ὃ δοκοῦσιν ἑαυτοὺς ἀγαθοὺς εἶναι,
 κατὰ τοῦτο καὶ ὑπολαμβάνουσι μετέχειν τῶν ἀγαθῶν, λέγων ἀγαθὰ τὸ
 φιλεῖν καὶ ἑαυτοὺς καὶ τοὺς φίλους, τὸ βούλεσθαι συνεῖναι ἑαυτοῖς, τὸ
 συνήδεσθαι, τὸ συλλυπεῖσθαι. ἢ οὖν τοῦτο λέγοι ἂν διὰ τοῦ ταύτῃ μετέ-
 10 χουσι τῶν ἀγαθῶν ἢ ὅτι δοκοῦσι τοῖς πρὸς αὐτοὺς βλέπουσι. δοκοῦσι
 γὰρ οἱ ἀφορῶντες εἰς αὐτούς, ὅτι ἐν μετοχῇ τῶν εἰρημένων ἀγαθῶν τυγ-
 χάνουσιν.

p. 1166^b5 Ἐπειδὴ τῶν γε κομιδῇ φαύλων καὶ ἀνοσιουργῶν οὐ- 15
 θενὶ ταῦθ' ὑπάρχει.

15 Τοῖς μὲν οὖν εἰρημένοις εἰ καὶ μὴ ὑπάρχει, ὅμως δοκεῖ ὑπάρχειν τὸ 20
 φιλεῖν καὶ ἑαυτοὺς καὶ τοὺς φίλους καὶ τὸ συνδιαγίνειν καὶ συνήδεσθαι καὶ
 συλλυπεῖσθαι καὶ τὸ ἑαυτοῖς ἀρέσκειν, τοῖς δὲ φαύλοις καὶ ἀνοσιουργοῖς
 (οὗτοι δὲ εἰσιν οἱ αἵματα ἀδελφῶν καὶ συγγενῶν ἐκχέοντες καὶ ἱερὰ συλῶν-
 τες, ἀθέσμούς τε γάμους γαμοῦντες καὶ ἡδοναῖς ἀλλοκότοις καὶ αἰσχοτά-
 20 ταις ἑαυτοὺς καταρρυπαίνοντες) τούτοις οὐ δοκεῖ ὑπάρχειν τὰ εἰρημένα
 ἀγαθὰ. οἱ γὰρ ἑαυτοὺς ἐξάγειν βουλόμενοι καὶ ἐν ἀπάσῃ ἀηδία ὄντες 25
 καὶ μηδέποτε ἑαυτοῖς ἀρέσκοντες ἢ τὰ αὐτὰ θέλοντες, ἀλλὰ δίκην εὐρί-
 που ἀπ' ἄλλων εἰς ἄλλα μεταφερόμενοι, ὡς μηδενὶ ὦν πράττουσιν ἀρε-
 σκόμενοι, πῶς ἂν τὸ εἶναι καὶ ζῆν ἀγαθὸν νομίζοιεν ἢ πῶς ἂν αὐτοὺς ἢ
 25 ἄλλους φιλοῖεν; οἱ γὰρ ἑαυτοὺς φεύγοντες (σημεῖον δὲ τούτου τὸ μὴ βού-
 λεσθαι ζῆν ἢ καὶ ἀναιρεῖν ἑαυτοὺς), οἱ δὲ φεύγοντες ἑαυτοὺς πῶς ἂν δό-
 ξειεν φιλεῖν ἑαυτοὺς ἢ καὶ ἄλλους ἢ συνεῖναι ἑαυτοῖς ἢ μετ' ἄλλων συν-
 διαγίνειν καὶ συνδιημερεύειν; εἰπὼν δὲ ὅτι τοῖς φαύλοις (καὶ εἴρηται τίνας
 λέγει φαύλους, οἷς συναριθμεῖ καὶ τοὺς ἀκρατεῖς) δοκεῖ ὑπάρχειν τὰ εἰρη- 30
 30 μένα, ἐπήγαγεν σχεδὸν δὲ οὐδὲ τοῖς φαύλοις, τὸ σχεδὸν προσθεῖς
 διὰ τοὺς ἀκρατεῖς. τοῖς μὲν γὰρ ἄλλοις φαύλοις δοκεῖ ὑπάρχειν τὰ εἰρη-
 μένα ἀγαθὰ, τοῖς δὲ ἀκρατέσιν οὐ δοκεῖ ὑπάρχειν, ὥστε σχεδὸν πᾶσιν
 ἀλλ' οὐχ ἀπλῶς πᾶσιν. ἀλλὰ διὰ τί τοῖς ἀκρατέσιν οὐ δοκεῖ ὑπάρχειν;
 ἢ διὰ τὸ βούλεσθαι μὲν τὰ τῶν ἀνθρώπων ἀγαθὰ, ἅπερ καὶ κυρίως ἐστὶν
 35 ἀγαθὰ, φανερώς δ' ὑποσύρεσθαι πρὸς τὰς τοῦ ζῴου ἡδονάς, τὰς ἀπὸ
 τῶν ἀφροδισίων.

1 λέγει a: λέγειν B 6 σημαίνοι B: σημαίνῃ a 9 ἢ scripsi: εἰ Ba 13 ἐπειδὴ
 B: ἐπεὶ a et Aristoteles rthesis usque ad ἀναιροῦσιν ἑαυτοὺς (p. 1166^b13) a 19 τε
 B: τοὺς a 22. 23 δίκην εὐρίπου] cf. c. 6 p. 1167^b7 24 ἂν B: om. a
 26 οἱ δὲ φεύγοντες—φιλεῖν ἑαυτοὺς (27) Vat. 320: om. Ba 32 et 33 ἀκρατεῦσιν a
 35 ὑποσύρεσθαι B: ὑποσείρεσθαι a

p. 1166^b13 Ζητοῦσι δὲ οἱ μοχθηροὶ μεθ' ὧν συνημερεύουσιν. 151^v

Οὐ ζητοῦσι τὸ συνδιημερεύειν καθάπερ οἱ σπουδαῖοι ἀλλὰ θέλοντες 45
μὲν ἀνελεῖν αὐτούς, διὰ δειλίαν δὲ τοῦτο μὴ ποιῶντες ζητοῦσιν εὑρεῖν
τινας, οὐχὶ φίλους. εἴρηται γὰρ ὅτι μήθ' ἑαυτοῖς μήτ' ἄλλοις εἰσὶ φίλοι,
5 ἀλλὰ ζητοῦσιν ἐντυχεῖν τῷ βουλευθέντι συνδιατρίψαι μετ' αὐτῶν, ἵνα συνο-
μιλοῦντες ἐν λήθῃ γίνωνται τῶν οἰκείων ἀνοσιουργημάτων. καθ' ἑαυτοὺς
γὰρ ὄντες ἀναμιμνήσκονται τῶν τοιούτων· οὐ γὰρ ἔχουσι τινῶν ἄλλων με-
μνήσθαι· τῇ ἀναμνήσει δὲ σκότου καὶ δίνης καὶ πολλῆς ἀηδίας πληροῦν- 50
ται καὶ σφόδρα δυσχεραίνουσι καὶ θορυβοῦνται καὶ ταραχῆς ἐμπίπλονται
10 κουφίζονται δὲ ταῖς μετ' ἄλλων διατριβαῖς. οὐδὲν οὖν φιλητὸν ἔχοντες
(τί γὰρ ἢ ποῖον ἢδὴ ἢ ἀγαθὸν ἢ χρήσιμον πρόσσεστι τοῖς τοιούτοις;) οὐδὲ
φιλικὸν πάσχουσι πρὸς ἑαυτούς, τουτέστιν οὐδ' ἀξιοῦσι φιλεῖν ἑαυτούς καὶ
συνδιάγειν μεθ' ἑαυτῶν· οὐδεὶς γὰρ θέλει συνδιάγειν μετὰ τινος ὃν μισεῖ·
οὗτοι δὲ μισοῦσιν ἑαυτούς· ὥστε καὶ συνεῖναι ἑαυτοῖς καὶ συνδιάγειν μεθ'
15 αὐτῶν οὐ βούλονται, ἀλλ' οὐδὲ συγχαίρειν οὐδὲ συναλγεῖν ἑαυτοῖς, ὅτι 152^r
τὸ συγχαίρειν καὶ συλλυπεῖσθαι ἐκείνων ἐστίν, οἷς καὶ τὸ ὁμογνωμονεῖν
καὶ οἷς τὸ αὐτὸ δοκεῖ καλὸν καὶ ἡδὴ ἢ μὴ καλὸν μηδὲ ἡδύ, καὶ ὅλως
οἷς τὸ αὐτὸ ἀρέσκει, οἷς δὲ τοῦτο οὐκ ἔστιν, οὐδὲ τὸ συγχαίρειν καὶ συναλ-
γεῖν ἐστίν. ἐπὶ μὲν γὰρ τῶν σπουδαίων, ἐπειδὴ ἄρχει καὶ δεσπόζει τὸ
20 λογιζόμενον ἡμῶν, ἄρχεται δὲ καὶ δεσπόζεται τὸ ἄλογον, συμφωνεῖ τε τῷ
λόγῳ καὶ στάσις ἐν τούτοις οὐδεμία τυγχάνει οὔσα, οἷς χαίρει τὸ λογιζό- 5
μενον καὶ ἀρέσκεται, τούτοις καὶ τὸ ἄλογον, καὶ οἷς ὁ λόγος οὐκ ἀρέ-
σκεται, ταῦτα καὶ τὸ ἄλογον ἀποσεύεται. καὶ διὰ τοῦτο συγχαίρουσιν ἑαυ-
τοῖς οἱ σπουδαῖοι καὶ συλλυποῦνται. εἴρηται γὰρ ὅτι οἷς χαίρει ἢ οἷς
25 λυπεῖται τὸ λογικόν, τούτοις καὶ τὸ ἄλογον συνήδεται καὶ συλλυπεῖται.
ἐπὶ δὲ τῶν φαύλων, ἐπειδὴ ἡ ψυχὴ στασιάζει καὶ δεσπόζει μᾶλλον τὸ
ἄλογον, δεσπόζεται δὲ ὁ λόγος, καὶ τὰ μὲν ἡδέα τούτων ἀηδῇ δοκεῖ τῷ
λόγῳ καὶ οἷς ὁ λόγος ἀρέσκεται, τούτοις ἀπαρέσκεται τὸ ἄλογον, πῶς οἶόν 10
τε τοὺς οὕτως ἔχοντας συγχαίρειν ἑαυτοῖς; ἐν ᾧ γὰρ πράγματι καὶ περὶ
30 ὃ πρᾶγμα ἢ πρᾶξιν ὁ μὲν λόγος λυπεῖται, τὸ δὲ ἄλογον χαίρει, τὸ συγ-
χαίρειν οὐκ ἔστιν. ἔλκουσιν οὖν τὸν ἄθλιον ὁ λόγος καὶ τὸ ἄλογον, ὁ
μὲν δεῦρο, τὸ δὲ δεῦρο διασπῶντα καὶ ἀνθ' ἐνὸς πολλὰ ποιῶντα. ταῖς
δὲ διαφόροις μᾶλλον δὲ ἐναντίαις ὀρέξεσι καὶ ἐπιθυμίαις καὶ ἅμα ἥδεται
καὶ λυπεῖται, ὅτι ὅτε ἥδεται θάτερον, οἶον τὸ ἄλογον, τότε λυπεῖται ὁ
35 λόγος, ἢ ἔμπαλιν. εἰ δὲ μὴ δυνατόν, φησὶν, ἅμα ἥδεσθαι καὶ λυπεῖσθαι, 15
ἀλλὰ μετὰ μικρὸν λυπεῖται ὅτι ἥσθη καὶ ὅτι ἡδέα γέγονεν αὐτῷ ἐκεῖνα,

1 δὲ B: μὲν a: τε Aristoteles συνημερεύουσιν Ba et Arist. cod. Kb: συνδιημερεύουσιν
Arist. vulg. rthesis usque ad φίλος γένοιτο (p. 1166^b29) a 3 δὲ post ζητοῦσι
add. a: om. B 5 ἐντυχεῖν B: εὐτυχεῖν a 21 στάσις B: σύστασις a 30 ὃ
πρᾶγμα] ἃ πρᾶγμα B: ἃ πράγματα a 32 διασπῶντα B: διασπῶντε a ποιῶντα B:
ποιῶντε a 33 ἐναντίαις B: ἐναντίον a 34 λυπεῖται (alterum) a: λυπεῖ B

οἷς μικρὸν ἡσθεῖς ἄρτι μεταμέλεται. εἰ δὲ ὥς λέγομεν ἀθλίως καὶ 152^r
πάντῃ κακῶς ὁ πονηρὸς διαπορεύεται, φευκτέον τὴν πονηρίαν οὐ βάδην
ἀλλ' ὠκέως πάνυ.

p. 1166^b30 Ἡ δὲ εὖνοια φιλία μὲν ἔοικεν, οὐ μὲν ἔστι φιλία.

5 Τῷ περὶ φιλίας λέγοντι ἀκόλουθόν ἐστι καὶ περὶ εὐνοίας δοκούσης
εἶναι φιλίας ἐπισκέψασθαι, πότερον φιλία ἐστὶ καθάπερ δοκεῖ ἢ φιλία μὲν
οὐκ ἔστι, φιλίας δέ τι. ἔστι δὲ ὥς δόξει οὐ φιλία, ἀρχὴ δὲ φιλίας. οὐκ 25
ἔστι δὲ ταῦτόν ἢ ἀρχὴ τῷ οὐ ἐστὶν ἀρχή. λέγει δὲ ὅτι ἡ εὖνοια φιλία
μὲν ἔοικεν, οὐκ ἔστι δέ. ἡ φιλία μὲν γὰρ πρὸς ἐκείνους λέγεται, οἷς
10 καὶ τὸ φιλεῖν καὶ ἀντιφιλεῖσθαι καὶ πρὸς εἰδότας, ὅτι ἀλλήλους φιλοῦσι,
καὶ πρὸς γνωρίμους, εὖνοια δὲ γίνεται καὶ πρὸς μὴ ἀντιφιλοῦντας καὶ πρὸς
ἀγνώτας. ἀκούσαντες γὰρ πολλάκις περὶ τινος, ὃν οὐδέποτε τεθεάμεθα,
ὅτι ἀγαθός ἐστι τὰ πολεμικὰ ἢ ὅτι μουσικός ἐστι σπουδαῖος ἢ ὅτι δεινὸς
πόλεως ἄρχειν, εὖνοι τούτῳ γινόμεθα ἐκείνου μὴ εἰδότος, ὥς εὐνοικῶς ἔχο- 30
15 μεν πρὸς ἐκεῖνον. καὶ γὰρ ὥς αὐτὸς Ἀριστοτέλης ἐν ἄλλοις λέγει, τῷ
Δαρείῳ ἐν Περσίδι ὄντι καὶ μετὰ Περσῶν διατρίβοντι τινὲς τῶν ἐν τῇ Ἑλλάδι
ὄντων καὶ τὸν Δαρεῖον οὐδέποτε θεασαμένων ἦσαν εὖνοι τῷ Δαρείῳ, ἀγνο-
οῦντος τοῦτο τοῦ Δαρείου. εἰ οὖν φίλους λέγειν εἰώθαμεν τοὺς γνωρί-
ζοντας ἀλλήλους καὶ ἀντιφιλοῦντας καὶ μὴ διαγνοοῦντας ὅτι φιλοῦσι καὶ
20 ἀντιφιλοῦνται, ἡ δὲ εὖνοια γίνεται καὶ πρὸς ἀγνοοῦντας καὶ ἀγνώτας, οὐκ
ἂν εἴη ἡ εὖνοια φιλία. ἀλλ' οὐδὲ φίλησις ἐστίν· οὐ γὰρ ἔχει
διάτασιν οὐδ' ὄρεξιν. διάτασιν λέγει τὴν ἡπειγμένην βούλησιν καὶ 35
ὁρμὴν καὶ θέλησιν πρὸς φιλίαν. διὸ εἰπὼν οὐ γὰρ ἔχει διάτασιν, ἐπή-
γαγεν οὐδ' ὄρεξιν. τῆς γὰρ ὁρέξεως τὸ μὲν ἐστὶν ἐπιθυμία, τὸ δὲ θυμός,
25 τὸ δὲ βούλησις καὶ ἔστιν ἐπιθυμία μὲν ὄρεξις ἡδέων, ἥτις πάρεστι τοῖς
μετέχουσιν αἰσθήσεως. τὰ γὰρ αἰσθανόμενα ἐπιθυμεῖ καὶ ὁρέγεται τῶν
ἡδέων, θυμὸς δὲ ἐστὶν ὄρεξις τοῦ τιμωρῆσασθαι τινα ὥς ὀλιγωροῦντα,
βούλησις δὲ ἐστὶν ὄρεξις τῶν ἀγαθῶν γινομένη μετὰ κρίσεως καὶ βουλῆς,
ἥτις ἀνθρώποις γίνεται μόνοις. ὁ γὰρ θυμὸς καὶ ἐν ἀνθρώποις καὶ ἐν 40
30 ἄλλοις ἔχουσιν αἰσθήσιν, οὐκ ἐν ἅπασιν δὲ τοῖς ἔχουσιν αἰσθήσιν οἶον σκώ-
ληξι καὶ ἐμπίσιν, ἀλλ' ἐν τοῖς τελειοτέροις. οὔτε οὖν ἡ εὖνοια φιλία ἐστίν
οὔτε φίλησις, ἥτοι ὁδὸς εἰς φιλίαν. ἀνάλογον γὰρ ἐστὶν ἡ φίλησις τῇ
θερμάνσει καὶ λευκάνσει· ὥς γὰρ ἔχει ἡ θερμάνσις καὶ ἡ λεύκανσις πρὸς
θερμότητα καὶ λευκότητα καὶ ἡ ὑγίανσις πρὸς ὑγίειαν, οὕτω καὶ ἡ φίλησις
35 πρὸς φιλίαν· καὶ ἔστιν ὥς ἡ λεύκανσις μεταξὺ τοῦ μέλανος καὶ τοῦ λευκοῦ,
οὕτως ἡ φίλησις μέσον εὐνοίας καὶ φιλίας. ἐπεὶ οὖν φίλησις μὲν ἐστίν 45

2 ὁ πονηρὸς B: om. a

4 ἔστι φιλία B: ἔστι γε φιλία a et Aristoteles

rthesis

usque ad ἐπιπολαίως στέργουσιν (p. 1167^a3) a

8 τῷ B: καὶ τῷ a

15 ἐν ἄλλοις]

M. Mor. B 12 p. 1212^a5

18 τοῦ B: om. a

19 μὴ διαγνοοῦντας B: μηδὲ ἀγνο-

οῦντας a

21 εἴη ἡ Vat. 320: ἡ ἡ Ba

22 ἡπειγμένην B: ἐπειγομένην a

31 οὐκ ἐν ἅπασιν—αἰσθήσιν Vat. 320: om. Ba

ἡπειγμένη, ἥτοι θάπτων ὁμοίως καὶ βραδεία, ὥσπερ καὶ ὑγίανσις καὶ λεύ- 152^r
 κανσις, εὐνοία δὲ θάπτων οὐκ ἔστιν, ὥσπερ οὐδὲ νόσος ἢ μελανία, οὐκ ἂν
 εἴη ἡ εὐνοία φίλησις. μήποτε δὲ τὸ οὐ γὰρ ἔχει διάτασιν ταῦτόν
 ἐστι τῷ οὐ γὰρ ἐστιν ἔκτασις καὶ ὁδὸς πόθεν ποῖ, ὥς ἡ λεύκανσις. εἰ
 5 οὖν ἡ φίλησις πόθεν ποῖ, ἡ δὲ εὐνοία οὐ τοιαύτη, οὐκ ἂν εἴη τὸ οὐ γὰρ
 ἔχει διάτασιν οὐδ' ὄρεξιν ἴσον τῷ οὐ γὰρ ἐστι διάτασις καὶ ἔκτασις καὶ
 ἀπλῶς κίνησις ὥς ἡ ὄρεξις. καὶ ἡ μὲν φίλησις πρὸς φιλίαν ἵεται καὶ τὸ
 γενέσθαι φίλον ἐκείνῳ, πρὸς ὃν ἡ φίλησις. πᾶς γὰρ ὁ ἔχων τὴν φίλησιν 50
 σπεύδει γενέσθαι φίλος τῷ πρὸς ὃν ἔχει τὴν φίλησιν. ὁ δὲ εὐνοὺς οὐ
 10 πᾶσι βούλεται φίλος γενέσθαι ὅς εὐνοὺς ἐστίν. εὖνοι μὲν γὰρ εἰσιν οἱ τοῦ
 βενέτου χρώματος ὄντες τῷ βενέτῳ, φίλοι δὲ οὐ πάνυ τι θέλουσι γενέσθαι
 τῷ ἡνίοχῳ, ὥστε οὐδὲ φίλησις τούτοις ἐστὶ πρὸς τὸν ἡνίοχον. καὶ ἡ μὲν
 φίλησις μετὰ συνηθείας· συνδιατρίψαντες γὰρ μετ' ἀλλήλων χρόνον
 συχρὸν καὶ τοῦ ἥθους καὶ τῆς ἀλλήλων ἀρετῆς γινώσιν σχόντες οὕτως
 15 ἵενται πρὸς φιλίαν· τὸ δὲ ἵεσθαι | πρὸς φιλίαν φίλησις ἐστίν. ἔστι δὲ 152^v
 ἡ εὐνοία οὐ πάσης φιλίας ἀρχὴ ἀλλὰ τῆς σπουδαίας. ἡ γὰρ εὐνοία τοῦ
 ἥθους καὶ τῆς ἀρετῆς ἐστίν ἀλλ' οὐ τοῦ χρησίμου ἢ τοῦ ἡδέος καὶ ἔστιν
 ἡ μὲν φίλησις αἰεὶ μετὰ συνηθείας, ἡ δ' εὐνοία καὶ μετὰ συνηθείας καὶ
 δίχα συνηθείας καὶ ἐκ προσπαίου, ἥτοι ἀθρόον καὶ τάχιστα. εἶδε γὰρ
 20 τίς τινα σπουδαῖον ἢ ἤκουσε περὶ σπουδαίου καὶ ἅμα τῇ θεᾷ καὶ τῇ ἀκοῇ
 γέγονεν εὖνοὺς ἐκείνῳ. οὐκ αἰεὶ δὲ τοῦτο ἀλλ' ὥς ἐπὶ πολὺ. οὐ γὰρ αἰεὶ 5
 τοῖς σπουδαίοις, οὐς ἂν ἴδωμεν ἢ περὶ ὧν ἀκούσωμεν, εὖνοι γινόμεθα ἀλλ'
 ὥς ἐπὶ τὸ πολὺ. εἰ οὖν εὐνοία μὲν ἀθρόον καὶ σχεδὸν ἀχρόνως γίνεται,
 φίλησις δὲ πᾶσα μετὰ χρόνου, οὐκ ἂν εἴη ἡ εὐνοία φίλησις. οἶον καὶ
 25 περὶ τοὺς ἀγωνιστὰς συμβαίνει. εὖνοι γὰρ αὐτοῖς γίνονται.
 δόξειε δὲ καὶ ταῦτα λέγειν περὶ τοῦ μὴ εἶναι τὴν εὐνοίαν φίλησιν. οὐ λέγει
 δὲ τοῦτο, ἀλλὰ λέγει ὅτι οὐκ ἔστιν ἡ εὐνοία φιλία. φιλίας γὰρ ἐστὶ τὸ
 συμπράττειν τῷ φίλῳ καὶ συνεργεῖν εἰς τε τὴν τῶν ἀγαθῶν τευξίν καὶ 10
 ἐπιτυχίαν καὶ εἰς τὴν τῶν κακῶν ἀποφυγὴν, ὅπερ ἐπὶ τῆς εὐνοίας οὐκ
 30 ἔστιν. οἱ γὰρ τοῖς ἀγωνισταῖς εὖνοι (εἰσὶ δὲ ἀγωνισταὶ οἱ ἀθληταὶ οἱ
 δισκευταὶ οἱ τοιοῦτοι), οἱ οὖν εὖνοι τούτοις θέλουσι νικᾶν ἐκείνους, οἷς
 εὖνοί εἰσι, συναθλεῖν δὲ ἢ συνδισκεύειν οὐ βούλονται. εἰ οὖν οἱ φίλοι
 συμπράττειν θέλουσιν, οἱ δ' εὖνοι συμπράττειν οὐ θέλουσιν, οἱ εὖνοι φίλοι
 οὐκ εἰσι. ὁ συλλογισμὸς ἐν δευτέρῳ σχήματι. εἰ δ' οὐκ εἰσιν οἱ εὖνοι
 35 φίλοι, οὐδ' ἡ εὐνοία φιλία ἐστὶ. πάλιν ἐν τῷ αὐτῷ σχήματι συλλογιστέον·
 οἱ εὖνοι ἐπιπολαίως στέργουσιν, οἱ φίλοι οὐκ ἐπιπολαίως στέργουσιν, οἱ 15
 εὖνοι οὐκ εἰσι φίλοι· οὐδ' ἄρα ἡ εὐνοία φιλία. λέγομεν δὲ βεβαίαν φιλίαν
 τὴν τῶν σπουδαίων. ταύτης γὰρ τῆς φιλίας καὶ ἡ εὐνοία ἀρχὴ ἐστίν,
 ὥς προῖον καὶ Ἀριστοτέλης ἐρεῖ.

11 βενέτου B: βενετίου a

τῷ βενέτῳ B: om. a

τι a: τοι B

12 ἡνίοχῳ B:

οἰνιόχῳ a οἰνιόχον a

14 σχόντες B: ἔχοντες a

16 σπουδαίας B: τῶν

σπουδαίων a

21 ἐπιπολύ B: ἐπιτοπολύ a

22 οὐς a: οἷς B

ἀκούσωμεν B: ἀκούσαμεν a

28 ἀγαθῶν B: ἀγώνων a

30 εὖνοι B: εὐνοία a

p. 1167a3 "Εοικε δ' ἀρχὴ φιλίας εἶναι, ὥσπερ τοῦ ἐρᾶν ἢ διὰ 152^v
τῆς ὀψεως ἡδονή.

Εἰπὼν τί οὐκ ἔστιν εὐνοια, εἰπὼν ὅτι οὔτε φιλία οὔτε φίλησις, νῦν λέγει τί ἐστίν, ὅτι ἀρχὴ καὶ αἰτία φιλίας ἐστίν. ἀρχὴ δὲ ποιητικὴ ἀλλ' 25
5 οὐ τελικὴ ἢ ὑλική, οὔτε μὴν εἰδική. ἔστιν οὖν ἀρχή, ὥσπερ καὶ ἡ τοῦ κάλλους θεὰ μεθ' ἡδονῆς ἀρχὴ ἔρωτος. ὥς γὰρ οὐδεὶς ἐρᾷ μῆτε ἰδὼν καὶ ἡσθεὶς, οὕτως οὐδὲ φίλοι γίνονται μὴ γεγονότες εὔνοι. εἰπὼν δὲ ὅτι μὴ προησθεὶς τῇ ἰδέᾳ καὶ τῷ κάλλει, ἐπήγαγεν ὁ δὲ χαίρων τῷ εἶδει οὐθὲν μᾶλλον ἐρᾷ. ὁ δὲ λέγει τοιοῦτον ἂν εἴη. ὥσπερ οὐκ ἔστιν 10 ἐραστῆς οὐδὲ ἐρᾶν λέγεται ὁ τῷ εἶδει παρόντι χαίρων ἀλλ' ὁ ποθὼν καὶ παρὼν καὶ ἀπὼν τὸ κάλλος καὶ αἰεὶ παρεῖναι θέλων καὶ τῆς παρουσίας 30 αὐτοῦ γλιχόμενος, οὕτω καὶ φίλοι καὶ λέγονται καὶ εἰσὶν οὐχ οἱ βουλόμενοι μόνον τισὶ τὰ ἀγαθὰ ἀλλ' οἱ βουλόμενοί τε καὶ θέλοντες συμπράττειν ἐκείνοις πρὸς τὴν τῶν ἀγαθῶν τεύξιν καὶ κτῆσιν. ἃ μὲν οὖν λέγει ταῦτά 15 ἐστι, κατὰ δὲ τὴν λέξιν αὐτίκα τὸ ὁ δὲ χαίρων τῷ εἶδει οὐθὲν μᾶλλον ἐρᾷ ταῦτόν ἐστι τῷ ὁ δὲ χαίρων τῷ κάλλει οὐκ ἐξ ἀνάγκης ἐρᾷ. ἐπὶ πλεον γὰρ τὸ χαίρειν τῷ κάλλει τοῦ ἐρᾶν. καὶ ἔστι τὸ οὐδὲν μᾶλλον ταῦτό τῷ ἐξ ἀνάγκης. ὁμοίως καὶ τὸ οἱ δ' εὔνοι οὐδὲν μᾶλλον φι- 20 λοῦσιν ἴσον ἐστὶ τῷ οὐχ οἱ ὄντες εὔνοι ἤδη καὶ φίλοι εἰσὶν. οἱ μὲν γὰρ 35 φίλοι καὶ εὔνοι, οἱ δ' εὔνοι οὐκ ἐξ ἀνάγκης καὶ φίλοι. ἐπειδὴ γὰρ ἀρχὴ φιλίας ἐστίν ἢ εὐνοια, τέλος δὲ ἡ φιλία, οἷς ὑπάρχει τὸ τέλος ἢ φιλία, ἀνάγκη καὶ τὴν ἀρχήν, τὴν εὐνοίαν, ὑπάρχειν· οὐ μὴν οἷς ἡ ἀρχὴ πρόσ- ἐστιν, ἀνάγκη καὶ τὸ τέλος παρεῖναι. εἴρηται γὰρ ὅτι οἱ μὲν εὔνοι βού- λονται τὰ ἀγαθὰ οἷς εὔνοι τυγχάνουσι, συμπράττειν δὲ καὶ ὀχλεῖσθαι καὶ 25 θορυβεῖσθαι, ὅπως ἂν προσγένηται αὐτοῖς τὰ ἀγαθὰ οὐ θέλουσι, τῶν φίλων συμπονεῖν ἀλλήλοις καὶ συγκακοπαθεῖν βουλομένων. διὸ μεταφέρων φαίη 40 ἂν αὐτὴν τις εἶναι ἀρχὴν φιλίας, ὥσπερ ὁ λέγων τὴν καρδίαν πηγὴν μετα- φορὰν εἶπεν, ὁμοίως καὶ ὁ τὴν ἀσπίδα κρατῆρα Ἀρεως καὶ τὸν κρατῆρα ἀσπίδα Διονύσου, (οὕτω καὶ ὁ τὴν εὐνοίαν λέγων ἀρχὴν φιλίας μεταφο- 30 ρικῶς εἴρηκε. μεταφορὰν δὲ εἶπεν ὅτι ὥσπερ ἡ καρδία οὐκ ἔστι ταῦτόν τῇ πηγῇ οὐδὲ ὁ κρατῆρ τῇ ἀσπίδι,) οὕτως οὐδὲ τὸ ἦθος, ὅπερ ἐστὶν ἀρχὴ φιλίας, ταῦτόν ἐστι τῇ εὐνοίᾳ. διὰ γὰρ τὸ ἦθος γίνεται ἡ φιλία καὶ τοῦτό ἐστιν ἡ τῆς φιλίας ἀρχή, ᾧ ἦθει ἔπεται ἡ εὐνοια. ἐκ μεταφορᾶς οὖν 45 ῥηθεῖη ἂν φιλία ἢ εὐνοια. χρονίζοντες δὲ σὺν ἀλλήλοις ὁ εὔνους καὶ ᾧ

1 δ' B: δὴ a et Aristoteles

2 rthesis usque ad τούτοις γίνεται (p. 1167a14) a

5 οὐ B: οὔτε a

9 οὐθὲν B et Aristoteles: οὐδὲ a

17. 18 οὐδὲν μᾶλλον ταυτό τῷ

B: οὐδὲν ταυτό μᾶλλον τὸ a

21 οἷς—ἡ φιλία ex Vat. 320 recepi: om. Ba

25 αὐ-

τοῖς προσγένηται a

26 καὶ συγκακοπαθεῖν ἀλλήλοις a

27 εἶναι ἀρχὴν φιλίας a:

ἀρχὴν εἶναι φιλίαν B: ἀρχὴν εἶναι φιλίαν Arist.

τὴν καρδίαν πηγὴν] cf. Plat. Tim.

p. 70b

τὴν ἀσπίδα] cf. π. ποιητικῆς 21 p. 1457b20 π. ῥητορικῆς Γ 4 p. 1407a16. 11

p. 1412b35

29 οὕτω—τῇ ἀσπίδι (31) a: om. B

34 ἂν B: om. a

εὔνους ἐστὶ καὶ συνήθεις γινόμενοι φίλοι γίνονται. οὐδὲν γὰρ ἄλλο ἐστὶν 152^v
ἢ φίλησις ἢ ἡ συνομιλία καὶ ἡ συνδιαγωγή καὶ ἡ συναυλία, γίνεται δὲ ἡ
εὔνοια χροניζομένη φιλία, τουτέστι χρονιζόμενοι οἱ εὔνοι οἷς εἰσιν εὔνοι
γίνονται φίλοι.

5 p. 1167^a14 Ὁ μὲν εὐεργετηθεὶς ἀνθ' ὧν πέπονθεν ἀπονέμει τὴν
εὔνοιαν, τὰ δίκαια ὁρῶν.

Δεῖξας ὅτι ἡ εὔνοια οὐκ ἔστι φιλία, χωρίζει αὐτὴν καὶ ἀπὸ τῆς ἀν-
τευποιίας. δοκεῖ γὰρ οὐκ αὐτῷ ἀλλὰ | τοῖς πολλοῖς ἡ εὔνοια ἀντευποιία 153^r
καὶ αὖ ἡ ἀντευποιία εὔνοια καὶ καλοῦσι τοὺς ἀντευποιούντας εὔνους οὐκ
10 ὀλίγοι. δι' ὃ καὶ ὁ Ἀριστοτέλης ἀντὶ τοῦ εἰπεῖν * * * ἀνθ' ὧν πέπονθεν
ἀπονέμει τὴν εὔνοιαν ὁ μὲν δὴ ἀντιδιδοὺς καὶ ἀντευποιῶν τὸν εὖ ὁράσαντα,
εὔνους μὲν οὐκ ἂν ῥηθείη. οἱ γὰρ εὔνοι βούλονται εὖ ἔχειν ἢ εὖ πάσχειν
οἷς εἰσιν εὔνοι. οὐ μὴν καὶ εὖ ὁρῶσιν εἰς αὐτούς, ὥστε εὔνους μὲν οὐκ
ἂν ῥηθείη, διότι εὖ ὁρᾷ· δίκαιος δέ· δίκαιον γὰρ τὸ τὰ ἴσα ἀπονέμειν. 5
15 χωρίσας οὖν τὴν εὔνοιαν ἀπὸ τῆς ἀντευποιίας, χωρίζει αὐτὴν καὶ ἀπὸ τῆς
διὰ τὸ χρήσιμον φιλίας. ὁ δὲ βουλόμενός τινα εὖ πράττειν ἐλπίζων
ὠφέλειάν τινα ἀπὸ τῆς ἐκείνου εὐπραγίας καὶ εὐπάθειας, οὐκ ἐκείνῳ ἀλλ'
ἑαυτῷ εὔνους ἐστίν, ἥτοι οὐκ εὔνους ἐκείνῳ ἐστὶν ἀλλὰ μᾶλλον φίλος
ἑαυτῷ (τοιαύτη γὰρ ἡ διὰ τὸ χρήσιμον φιλία, ὥς πολλάκις εἴρηται),
20 ὥσπερ οὐδὲ φίλος ἐστὶ κυρίως ὁ θεραπεύων τινὰ διὰ τινα χρῆσιν καὶ ἐπι-
τυχίαν τινὸς ἀγαθοῦ. δεῖ γὰρ ἐν τῇ λέξει τῇ καθάπερ οὐδὲ φίλος 10
προσυπακούειν τὸ κυρίως, ἔν' ἣ τὸ πᾶν τοιοῦτον καθάπερ οὐδὲ φίλος
κυρίως. ταῦτα εἰπὼν ἐπάγει· ὅλως δὲ ἡ εὔνοια δι' ἀρετὴν καὶ ἐπι-
είκειάν τινα γίνεται· εἰ δὲ διὰ ταύτας, ὁῖον ὅτι οὔτε ἡ ἀντευποιία
25 εὔνοιά ἐστιν οὔτε τὸ βούλεσθαι εὐπραγεῖν τινα διὰ χρῆσιν καὶ τὸ εὖ
πάσχειν ἀπ' ἐκείνου. δέδεικται δὲ ὅτι οὐδ' ἡ ἀληθὴς φιλία εὔνοιά ἐστιν,
ἀλλ' οὐδὲ φίλησις· λείπεται ἄρα εὔνοιαν εἶναι, ὥς ἂν μεταφέρων εἴποι τις
τὴν τῆς φιλίας ἀρχήν.

p. 1167^a22 Φιλικὸν δὲ καὶ ἡ ὁμόνοια, διόπερ οὐκ ἔστιν ὁμοδοξία. 15

30 Ἔστι μὲν καὶ ἡ ὁμόνοια φιλία διὰ τὰ συμφέροντα, ὥσπερ καὶ ἡ διὰ
τὸ χρήσιμον. διαφέρει δὲ ἡ διὰ τὰ συμφέροντα φιλία τῆς διὰ τὸ χρή- 25
σιμον φιλίας, ὅτι ἡ μὲν διὰ τὸ χρήσιμον γίνεται καὶ διὰ μικρὰ καὶ διὰ
μεγάλα καὶ πρὸς ἀγοραίους καὶ πρὸς βαναύσους, ἡ δὲ ὁμόνοια μεγάλων
ἔνεκεν καὶ συμφερόντων ὅλη πόλει, ὅλαις πόλεσιν, ὅλοις Ἑλλησιν, ὅλοις

4 φίλοι Vat. 320: εὔνοι καὶ φίλοι Ba

(p. 1167^a21) a

ῥηθείη (14) a: om. B

22 φίλος B et Aristoteles: φίλως a

et Aristoteles: ὁμόνοια B

10 δι' ὃ B: δι' ὧν a

βούλονται εὖ ἔχειν Vat. 320: εὖ βούλονται σχεῖν a

27 ἄρα B: δὲ ἄρα a

rhesis usque ad οὗ ἐφίενται (p. 1167^b2) a

5 rthesis usque ad ἀγωνιστῶν εἵπομεν

lacunam indicavi

12 οἱ γὰρ—

29 ὁμόνοια φαίνεται a

ἔθνεσιν. ἡ γὰρ τῶν Ἑλλήνων ὁμόνοια τοῦ Ξέρξου κατ' αὐτῶν ἐληλυ- 153^r
 θότος τοῦ κοινῇ πᾶσι τοῖς Ἑλλήσι συμφέροντος χάριν ἐγεγόνει. ἔστιν οὖν
 ἡ ὁμόνοια φιλικόν τι καὶ διὰ τὸ εἶναι φιλικὸν οὐκ ἔστιν ὁμοδοξία. οὐ γὰρ
 ἀνάγκη τοὺς ὁμοδοξοῦντας ἥδη καὶ φίλους εἶναι. ἐνδέχεται γὰρ καὶ 30
 5 ἐχθροὺς ὄντας ἢ καὶ ἀλλήλους ἀγνοοῦντας περὶ τὸ αὐτὸ ὁμοδοξεῖν. τί
 γὰρ κωλύει καὶ ἐμὲ καὶ τὸν ἐχθρὸν ἐμοὶ ἢ καὶ ὃν ἀγνοῶ, ὃ ἐγὼ δοξάζω
 περὶ τοῦ ἡλίου, οἷον εἰ τύχοι ὅτι μείζων ἐστὶ τῆς γῆς, τοῦτο αὐτὸ καὶ
 ἐκεῖνον δοξάζειν, καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων τῶν οὐρανίων ὁμοίως, ὁμογνωμονεῖν
 δὲ μὴ φίλους ὄντας μηδὲ γινώσκοντας ἀλλήλους οὐκ ἐνδέχεται. ὅταν
 10 τοίνυν προαιρῶνται καὶ πράττωσι τὰ δόξαντα πᾶσι, τότε λέγειν ἔθος ἡμῖν
 αὐτοὺς ὁμογνωμονεῖν καὶ ἔστιν ἡ ὁμόνοια, ὡς εἴρηται, περὶ τὰ πρακτά, οὐ 35
 τὰ μικρὰ ἀλλὰ τὰ μέγεθος ἔχοντα καὶ τὰ ἐνδεχόμενα ἀμφοῖν τοῖς ὁμο-
 γνωμονοῦσι ὑπάρχειν. εἰ γὰρ τοῖς μὲν ἐνδέχεται, τοῖς δὲ μὴ ἐνδέχεται
 ὑπάρχειν, οὐχ οἷόν τε ὁμονοεῖν. τὸ γὰρ εἶναι τὰς ἀρχὰς ἀρετὰς ἢ τὸ
 15 Λακεδαιμονίοις συμμαχεῖν, εἰ μὲν πᾶσι τοῖς ἐν τῇ πόλει δοκεῖ, ὁμονοεῖ ἡ
 πόλις, εἰ δὲ τοῖς μὲν ἀρέσκει τοῖς δὲ μὴ, διχονοεῖ καὶ στασιάζει. καὶ ὃν
 ἂν δοκῇ πάσῃ τῇ πόλει ἄρχειν τὸν Πιττακόν, θέλοντος καὶ τοῦ Πιττακοῦ,
 ὁμονοεῖ ἡ πόλις τῷ Πιττακῷ καὶ οὗτος τῇ πόλει, τῆς πόλεως δὲ μὴ 40
 συμφωνούσης ἄρχειν τὸν Πιττακόν ἢ ταύτης μὲν συμφωνούσης, οὐ θέλει
 20 δ' ὁ Πιττακὸς ἄρχειν, οὐδ' οὕτω συμφωνία καὶ ὁμόνοιά ἐστιν. ὅτε δὲ
 δυοῖν ὄντων ἑκάτερος βούλεται χωρὶς τοῦ ἑτέρου ἄρχειν, ὥσπερ ἐν ταῖς
 Φοινίσσαις στασιάζουσιν. εἰσὶ δὲ Φοίνισσαι δρᾶμα τοῦ Ἑυριπίδου· ἡ δὲ
 τοῦ δράματος ὑπόθεσις δῆλη τοῖς ἐντυγχάνουσιν ἐκείνῳ. ἡ μὲν οὖν τῶν
 λεγομένων πρὸς Ἀριστοτέλους διάνοια αὕτη τις ἂν εἴη· τὸ δὲ τῆς λέξεως
 25 τῆς οὐ γὰρ ἔστιν ὁμονοεῖν τὸ αὐτὸ θάτερον ἐννοεῖν οἷονδὴποτε, 45
 ἀλλὰ τὸ ἐν τῷ αὐτῷ, τοιοῦτόν ἐστιν· οὐκ ἔστιν ἡ ὁμόνοια τὸ νοεῖν
 δύο τινὰς ἢ καὶ πλείους τὸ αὐτό, ὃ δὴποτε ἐστὶν ὃ νοοῦσιν, εἴτε ἀρχή
 ἐστὶν ὃ νοοῦσιν ἢ κτῆμα ἢ τιμὴ ἢ ὅτι ἂν εἴη, περὶ ὃ δύο ἢ καὶ πλείω
 διανοοῦνται, ὡς ἑκάστου καὶ οὐ πάντων ὁμοῦ γενέσθαι. οὐκ ἔστιν οὖν
 30 ὁμόνοια τὸ ἐννοεῖν τὸν Ἐτεοκλέα χωρὶς τοῦ Πολυνείκους ἄρχειν ἢ τὸν
 Πολυνείκην χωρὶς τοῦ Ἐτεοκλέους, ἀλλ' ὁμόνοια καὶ ὁμονοεῖν ἐστὶ τὸ ἐν
 τῷ αὐτῷ, τουτέστι περὶ τοῦ αὐτοῦ τὸ αὐτὸ διανοεῖσθαι ἀμφοτέρους, καὶ ὃ 50
 θέλει καὶ βούλεται θάτερος, τοῦτο καὶ τὸν ἕτερον αἰρεῖσθαι καὶ ἀποδέχε-
 σθαι, οἷον εἰ βούλεταί τις ἄρχειν, βούλει δὲ καὶ σὺ τὸν αὐτὸν τοῦτον ἄρ-
 35 χεῖν, ὁμονοεῖτε, εἰ δ' ὁ μὲν βούλεται, σὺ δὲ μὴ θέλεις, οὐχ ὁμόνοια τοῦτο
 ἀλλὰ στάσις.

p. 1167^b2 Πολιτικῇ δὲ φιλία φαίνεται ἡ ὁμόνοια, καθάπερ καὶ
 λέγεται. |

Εἰπὼν ὅτι ὁμόνοιά ἐστι τὸ ὁμογνωμονεῖν περὶ τὸ συμφέρον ἢ ἑαυ- 153^v

2 κοινῇ B: κοινοῖ a

15 Λακεδαιμονίοις scripsi: λακεδαιμονίους Ba

24 πρὸς B: παρ' a

25 θάτερον B: ἑκάτερον a et Aristoteles

28 οἷονδὴποτε B: ὃ δὴποτε a et Aristoteles

28 περὶ B: παρ' a

29 οὐ B: μὴ a

37 rthesis usque ad δίκαια ποιεῖν (p. 1167^b16) a

τοῖς ἢ τῇ πόλει ὅλη, λέγει ὅτι πολιτικὸν δὴ ἐστὶν ἡ ὁμόνοια καὶ οὐχ 153^v
 ὁμοδοξία, τουτέστι πολιτικῆς ἐστὶ τι καὶ οὐχί τινος τῶν ἄλλων ἐπι-
 στημῶν, οἷον φυσικῆς ἢ μαθηματικῆς ἢ ἄλλης ὁποιασοῦν. ἐστὶ δὲ πολι- 10
 τικόν τι, διότι περὶ τὰ συμφέροντά ἐστὶ καὶ τὰ εἰς τὸ βιοῦν ἀνήκοντα.
 5 θεωρεῖται δὲ ἡ ὁμόνοια ἐν τοῖς ἐπεικέσι, καὶ οὐκ ἐν τοῖς φαύλοις. οἱ
 γὰρ φαῦλοι μὴδ' ἐπὶ βραχὺ πρὸς ἑαυτοὺς ὁμονοοῦντες, αἰεὶ δὲ στασιάζον-
 τες, θαυμαστὸν εἰ πρὸς ἄλλους καὶ μετὰ ἄλλων ὁμονοοῖεν. οἱ μὲν γὰρ
 σπουδαῖοι τὰ αὐτὰ αἰεὶ αἰρούμενοι καὶ τὰ αὐτὰ ἐνεργοῦντες καὶ πράττοντες,
 τὰ δίκαια δηλαδὴ καὶ τὰ συμφέροντα, καὶ μενόντων αὐτοῖς ἀραρότων καὶ 15
 10 ἀμεταπτώτων τῶν βουλευμάτων, ἐπομένως τὴν ὁμόνοιαν ἀσπάζονται. τοὺς
 φαύλους δέ, καθάπερ εἴρηται, οὐχ οἷόν τε ὁμονοεῖν πλὴν ἐπ' ὀλίγον,
 ὥσπερ καὶ φίλους εἶναι· ἐπὶ βραχὺ γὰρ ἡ φιλία αὐτῶν, πλεονεξίας
 γὰρ ὁρεγόμενοι καὶ τοῦ τὰ πλείονα τῶν ὠφελίμων ἔχειν, ἐν δὲ τοῖς πόνοις
 καὶ ταῖς ταλαιπωρίαις τὰ ἐλάττωνα, ὥς ἐν τῷ πέμπτῳ βιβλίῳ περὶ ἀδίκου
 15 λέγων εἴρηκε, στασιάζουσι συνεχῶς καὶ διαφέρονται. βουλόμενος γάρ, φησὶν,
 ἕκαστος τῶν φαύλων ἑαυτῷ περιποιεῖσθαι καὶ εἰς ἑαυτὸν ἔλκειν τὸ πλεόν 20
 μὲν ἐν τοῖς ὠφελίμοις, τοῦλαττον δὲ ἐν τοῖς βλαβεροῖς τὸν πέλας ἐξετάζει
 καὶ πρὸς τὰς εὐθύνας ἐπισύρεται ὥς τοιούτων ἄξιον ὄντα, τουτέστι
 ἐλαττόνων ἐν τοῖς ὠφελίμοις καὶ συμφέρουσι, μειζόνων δὲ ἐν τοῖς βλαβε-
 20 ροῖς, καὶ δίστανται ἀφ' ἀλλήλων, τοῦ κοινοῦ μὴ μένοντος κοινοῦ διὰ τὸ
 ἕκαστον πρὸς ἑαυτὸν ἔλκειν καὶ ἰδιοποιεῖσθαι. διὰ τε οὖν ταῦτα καὶ
 διαλύονται καὶ δίστανται καὶ διὰ τὸ ἀναγκάζειν τὰ δίκαια πράττειν,
 αὐτοὶ μὴ πράττοντες. πῶς γὰρ ἂν ἐγὼ πεισθεῖην πράξαι τὰ δίκαια σοῦ 25
 μὴ πράττοντος, ἢ σὺ πράξαις ἂν ἐμοῦ μὴ ποιούντος; δεῖ γὰρ τὸν ἀναγ-
 25 κάζοντά με τὰ δίκαια πράττειν πρὸς ἐκεῖνον πρότερον ἐκεῖνον ταῦτα πρὸς
 με ποιεῖν, ὁμοίως δὴ καὶ μὲ πρότερον δίκαιον εἶναι πρὸς ἐκεῖνον, ἂν ἀναγ-
 κάζω τὰ δίκαια πρὸς με ποιεῖν.

p. 1167^b17 Οἱ δ' εὐεργέται τοὺς εὐεργετηθέντας μᾶλλον δο-
 κοῦσι φιλεῖν ἢ οἱ εὖ παθόντες τοὺς δράσαντες.

30 Πάντα διέρχεται, ὅσα συμβαίνειν εἴωθεν ἀπάσαις ταῖς φιλίαις, ὧν ἐστὶ 35
 καὶ τὸ τοὺς εὐεργετήσαντας καὶ εὖ ποιήσαντας δοκεῖν μᾶλλον φιλεῖν τοὺς
 εὐεργετηθέντας καὶ εὖ παθόντας ἢ οἱ εὖ παθόντες τοὺς εὖ δράσαντας.
 καὶ ὥς ὄντος παραδόξου τοῦ γινομένου, ζητεῖ τὴν αἰτίαν. καὶ ὥς ἀληθῶς
 ἄτοπόν τι δοκεῖ τὸ μὴ μᾶλλον φιλεῖν τοὺς εὖ πάσχοντας. τοῦτο θεῖς,
 35 πρῶτον μὲν λέγει τὰ τοῖς πλείστοις περὶ τούτου δοκοῦντα, οἷς οὐκ ἀρέσκε-
 ται, εἶτα ἐπάγει τὰ αὐτῷ ἀρέσκοντα. λέγουσι τοίνυν οἱ πλείστοι, ὅτι οἱ 40

4 ἀνήκοντα B: ἀνιέντα a

5 καὶ οὐκ B: καὶ a

14 ἐν τῷ πέμπτῳ βιβλίῳ] c. 1

p. 1129^b7. 10 p. 1134^a33

18 ὄντα scripsi: ὄντας Ba

21 τε B: τι a

23 πει-

σθεῖην B: πεισθείω a

26 δὴ B: δεῖ a

28. 29 μᾶλλον δοκοῦσι B: δοκοῦσι μᾶλλον a

et Aristoteles

29 οἱ B et Aristoteles: om. a

rthesis usque ad πονηροῦ θεωμένους

(p. 1167^b27) a

33 ζητεῖ a: ζητεῖν B

36 αὐτῷ Vat. 320: τῷ αὐτῷ Ba

μὲν εὐεργετηθέντες καὶ εὖ παθόντες ὀφείλουσι καὶ τρόπον τινὰ ὑπεύθυνοί 153^v
 εἶσι, τοῖς δὲ εὐεργετήσασιν ὀφείλεται. καὶ ἐπὶ τούτῳ οἱ μὲν εὐεργετή-
 σαντες μᾶλλον φιλοῦσι, οἱ δὲ εὖ παθόντες ἤττον. ὥς γὰρ ἐπὶ τῶν δα-
 νείων οἱ μὲν ὀφείλοντες οὐκ εἶναι βούλονται τοὺς δεδανεικότας, οἱ δὲ
 5 δανείσαντες πρὸς τῷ θέλῃν ζῆν τοὺς ὀφειλέτας καὶ ἐπιμελοῦνται τῆς σω-
 τηρίας αὐτῶν, ἵνα λάβωσι τὸ δάνειον, οὕτω καὶ τοὺς εὐεργετήσαντας ἀνά-
 λογον εἶναι τοῖς δανείσασιν εἶναι βούλεσθαι τοὺς εὐεργετηθέντας καὶ οἷον 45
 ὀφειλέτας ὄντας, ὥς κομιουμένους τὰς χάριτας, τοῖς δ' εὖ παθοῦσιν οὐκ
 εἶναι ἐπιμελὲς οὐδὲ βουλευτὸν τὸ ἀνταποδοῦναι τὴν χάριν καὶ ἐπὶ τούτῳ
 10 μὴδὲ βούλεσθαι μὴδὲ φροντίζειν τοῦ ζῆν τοὺς εὐεργέτας. ὧν δὲ μὴ φρον-
 τίζουσι μὴδὲ διαφέρον αὐτοῖς ἐστι, καὶ ζῶσι καὶ ὦσι καὶ μὴ ζῶσι, πῶς
 ἂν αὐτοὺς φιλεῖν λέγοιντο; τὴν δὲ τοιαύτην αἰτίαν τοῦ τοὺς εὖ παθόντας
 μὴ φιλεῖν εὐεργετήσαντας Ἐπίχαρμος εἶπε, λέγων τοὺς πολλοὺς ἐκ πονη-
 ροῦ θεωρουμένους. ἔστι δὲ τὸ θεωρουμένους ταῦτόν τῳ βλέποντας, τὸ δὲ 50
 15 πονηροὶ τῳ ἀχάριστοι, ἀμνήμονες. ἔστι δὲ τὸ τοῦ Ἐπιχάρμου τοιοῦτον·
 λέγουσι ταῦτα οἱ πολλοὶ πρὸς λύσιν τοῦ ζητήματος, πρὸς τὴν πονηρίαν
 ἀπιδόντες τῶν εὖ πεπονθότων. εἰς γὰρ τὸ γινόμενον παρὰ τῶν ἀχαρίστων
 ἀποβλέψαντες κατὰ πάντων ἀπλῶς οὕτω τῶν εὖ πεπονθότων ἀπεφύγαντο.

p. 1167^b27 Ἔοικε δ' ἀνθρωπικῷ· ἀμνήμονες γὰρ οἱ πολλοί. |

20 Εἰπὼν δ' λέγουσιν οἱ πολλοί, διὰ τί μᾶλλον δοκοῦσι φιλεῖν οἱ εὐερ- 154^r
 γέται τοὺς εὖ ὑπ' αὐτῶν πεπονθότας, ἐντεῦθεν τίθησι τὴν οἰκείαν περὶ
 τούτων δόξαν. πάνυ δὲ ἀσαφῶς διὰ συντομίαν ἀπήγγειλεν ὁ βούλεται.
 εἴη δ' ἂν ὁ λέγει τοιοῦτον· ἀνθρωπικῷ ἔοικε, τουτέστι οἰκεῖόν ἐστι τὸ 10
 γινόμενον τῇ τῶν ἀνθρώπων ἀμελείᾳ περὶ τὴν τῶν ἀπλῶς ἀγαθῶν ζήτη-
 25 σίν τε καὶ θήραν καὶ διάγνωσιν. πάντῃ γὰρ εἰσιν ὀλίγοι οἱ τὰ πάθη
 μετρήσαι θελήσαντες ταῖς ἀρεταῖς καὶ κοσμήσαι ἑαυτοὺς καὶ τάξει πότε
 καὶ ἐπὶ πόσον κινεῖσθαι προσήκει καὶ κατὰ νοῦν ζῆν ἐσπουδαχότες, ὅς νοῦς
 ἐστι μάλιστα ὁ ἀνθρώπος, ὥς ἐν τῳ ἐφεξῆς λέγει βιβλίῳ. τῶν δὲ τοιού-
 των ὀλιγίστων ὄντων, λείπεται τοὺς λοιποὺς φαύλους εἶναι, καὶ διὰ τοῦτο
 30 καὶ ἀγνώμονας. ὁ γὰρ ἀγνώμων φαῦλος καὶ ἄφίλος πρὸς τὸν εὐεργέτην, 15
 ἐπεὶ οἱ σπουδαῖοι τοὺς εὐεργέτας φιλοῦσιν ὥς ἑαυτοὺς καὶ ἀντευποιεῖν ἐπεί-
 γονται καὶ μᾶλλον. τῆς ἀρετῆς γὰρ τὸ μᾶλλον εὖ δρᾶν ἢ μᾶλλον εὖ
 πάσχειν, ὥς τῆς κακίας τὸ θέλῃν εὖ μᾶλλον πάσχειν (ἢ εὖ ποιεῖν.)
 ἐπειδὴ οὖν εὖ ποιεῖν οὐ βούλονται, διὰ τοῦτο οὐδὲ φιλοῦσι. δόξειε
 35 δ' ἂν φυσικώτερον εἶναι τὸ αἴτιον, καὶ οὐχ ὅμοιον τῳ περὶ

2 τούτω B: τούτοις a 3 φιλοῦσι B: ὀφείλουσιν a 5 δανείσαντες B: δεδανεικότες a
 τῳ B: τὸ a 7 εἶναι (alterum) B: καὶ εἶναι a βούλεσθαι B: βούλονται a 8 πα-
 θοῦσι corr. ex παθέσιν B: παθῶσιν a 11 διαφέρον B: διαφορὰ a 13 Ἐπίχαρμος]
 p. 273 Lor. λέγων scripsi: λέγειν B: λέγει a 18 rthesis usque ad τὸν ποιήσαντα
 (p. 1168^a5) a 21 εὖ B: om. a 26 μετρήσαι B: μετρεῖν a 28 λέγει] K 7
 p. 1178^a7 δὴ B: δὲ a 30 ἀγνώμονας B: οἱ ἀγνώμονες a 31 τοὺς εὐεργέτας B:
 πρὸς τοὺς εὐεργέτας a 32 εὖ δρᾶν B: καὶ εὖ δρᾶν a 33 ἢ εὐποιεῖν a: om. B

τοὺς δανειστάς. τὴν αἰτίαν οἱ πολλοὶ ἀποδιδόναι πειρώμενοι τοῦ μᾶλλον 154^r
τοὺς εὐεργέτας φιλεῖν τοὺς ὑπ' αὐτῶν εὐεργετηθέντας, καὶ τοὺς εὐεργέτας 20
ἀνάλογον τοῖς δανεισταῖς λαμβάνοντες, τοὺς δ' εὖ παθόντας τοῖς ὀφειλέταις
ἐπῆγον. ὥσπερ οὖν οἱ δανείσαντες φιλοῦσι τοὺς ὀφειλέτας καὶ τῆς σωτη-
5 ρίας αὐτῶν ἐπιμελοῦνται, οἱ δ' ὀφείλοντες οὐ βούλονται εἶναι καὶ ζῆν οἷς
ὀφείλουσιν, οὕτω καὶ οἱ εὖ παθόντες, οἷον ὀφειλέται ὄντες τοῖς εὐεργέταις
οὐδ' εἶναι βούλονται, πολλοῦ δεῖ λέγειν ἀγαπᾶν αὐτοὺς καὶ ἀντευποιεῖν.
ταύτην τὴν ἀπόδοσιν οὐκ ἀποδεχόμενος ὁ Ἀριστοτέλης λέγει, ὅτι τούτου 25
φυσικώτερόν ἐστι τὸ αἷτιον καὶ οὐκ ἔστιν ὅμοιον τὸ γινόμενον τῷ περὶ
10 τοὺς δανείζοντας καὶ δανειζομένους. οὐ γάρ ἐστι φίλησις τῶν δανει-
στῶν πρὸς τοὺς ὀφείλοντας (καὶ εἴρηται τί ἐστι φίλησις), ἀλλὰ βούλησις
τοῦ σώζεσθαι ὅπως κομιοῦνται τὸ ἀργύριον. ὁ γὰρ βουλόμενος εἶναι καὶ
σώζεσθαι, φέρε εἰπεῖν τὸν Σωκράτην, οὐκ αὐτοῦ τοῦ Σωκράτους ἕνεκα
ἀλλὰ δι' οἰκείαν χρεῖαν ἢ ὠφέλειαν οὐ φιλεῖ τὸν Σωκράτην οὐδὲ φίλος
15 τοῦ Σωκράτους ἐστί, δι' ἧς εἴρηται πρότερον αἰτίας. οὐκ ἔστι δὲ ὅμοιον 30
τοῦτο τῷ περὶ τοὺς δανειστάς ἀλλὰ μᾶλλον οἰκεῖον τῇ τῶν ἀνθρώπων φύσει.
ὥς γὰρ φύσει πάντες ὀρέγονται τοῦ εἰδέναι, ὥς ἐν τῷ Μετὰ τὰ φυσικά
εἴρηται, καὶ ὥς φύσει ἐφίενται τοῦ εἶναι καὶ ζῆν, οὕτως αὐτοφυῶς φιλοῦσι
καὶ στέργουσι πάντες τὰ οἰκεῖα ἔργα καὶ τὰς πράξεις τὰς οἰκείας καὶ τὰ οἰκεῖα
20 ποιήματα, οἷον οἱ πατέρες τοὺς παῖδας καὶ οἱ ποιηταὶ καὶ τραγωδοὶ τὰ οἰκεῖα
ποιήματα καὶ δράματα καὶ οἱ ῥήτορες τοὺς ἑαυτῶν λόγους καὶ οἱ τεχνῖται
τὰ ἴδια τεχναστά. ὥς οὖν ἐπὶ τούτων οὕτως ἀνάγκη συμβαίνει καὶ ἐπὶ 35
τῶν εὐεργετησάντων καὶ εὐεργετηθέντων. ἔστι γὰρ ὁ εὐεργετηθεὶς οἷον
ἔργον τοῦ εὐεργετήσαντος· ὥστε φυσικῶς ὁ εὐεργέτης φιλεῖ ὥς οἰκεῖον
25 ἔργον τὸν εὐεργετηθέντα ὑπ' αὐτοῦ. ἔστι γὰρ οἷον ἔργον ὁ εὐεργετηθεὶς
καὶ εὖ παθὼν τοῦ εὐεργετήσαντος καὶ εὖ ποιήσαντος. φυσικῶς τοίνυν
ἅπας ἀγαπᾷ τὸ οἰκεῖον ἔργον. ἡ ἀγαπηθείη ἂν ὑπὸ τοῦ οἰκείου ἔργου
ἐμφύχου γενομένου· ὥστε φυσικῶς ἀγαπῶσιν οἱ εὐεργέται ὥς οἰκεῖα ἔργα
τοὺς εὐεργετηθέντας ὑπ' αὐτῶν, καὶ μὴ μὲν ὥσι νῦν χρήσιμοι μὴδ' εἰς 40
30 ὕστερον γενέσθαι μέλλοιεν.

p. 1168^a5 Τούτου δ' αἷτιον, ὅτι τὸ εἶναι πᾶσιν αἰρετὸν καὶ φι-
λητόν.

Τοῦ φυσικῶς φιλεῖν, φησὶν, ἕκαστον τὸ οἰκεῖον ἔργον αἷτιόν ἐστιν, ὅτι 46
πᾶσιν αἰρετὸν καὶ φιλητόν ἐστι τὸ εἶναι καὶ ζῆν. ἔσμεν δὲ οὐ τῷ δύνα-
35 σθαι γενέσθαι ἀλλὰ τῷ ἤδη ἐνεργείᾳ εἶναι. ὥς γὰρ οὐ λέγομεν ῥήτορα
τὸ βρέφος ἀλλὰ τὸν ἔχοντα τὴν τέχνην καὶ δυνάμενον ἐνεργεῖν, καὶ ἀν-
δριάντα οὐ τὸν ἀπλῶς χαλκὸν ἀλλὰ τὸν ἐσχηματισμένον τῷ τοῦ ἀνδριάντος
σχήματι, οὕτω καὶ ὅν, ἥτοι ἄνθρωπον ὄντα ἢ λέοντα ὄντα ἢ ἵππον ὄντα 50

1 δανειστάς Ba et Arist. cod. Lb: δανεισαμένους Arist. vulg.

4 οὖν B: om. a

8 τούτου B: τοῦτο a

11 ὀφείλοντας B: ὀφειλέτας a

17 ἐν τῷ Μετὰ τὰ φυσικά]

A 1 p 980^a21

29 εἰς B: εἰ a

31 rthesis usque ad καὶ φιλητόν (p. 1168^a12) a

λέγωμεν οὐ τὸν μήπω ὄντα, δυνάμενον δὲ γενέσθαι, ἀλλὰ τὸν ἤδη ὄντα καὶ 154^r
ζῶντα καὶ ἐνεργοῦντα ἢ δυνάμενον ἐνεργήσιν. εἰπὼν δὲ ἐσμὲν δὴ ἐνε-
ργείᾳ σαφηνίζων τί ἐστὶ τὸ ἐνεργείᾳ, ἐπήγαγε, τῷ ζῆν καὶ πράττειν δυνάμει
ὅταν λέγωμεν, ὅτι ὅδε ζῆ καὶ ἐνεργεῖ ἢ δύναται ἐνεργήσιν. καὶ ἔστιν ὁ
5 συλλογισμὸς τοιοῦτος· ὅταν λέγωμεν ἄνθρωπον τὸν ζῶντα καὶ ἐνεργοῦντα
ἢ ἐνεργεῖν δυνάμενον, ὁ ζῶν καὶ ἐνεργῶν ἐνεργείᾳ ἐστίν· ὦν ἄρα ἐνεργείᾳ
ἐστίν· εἰ δὴ πᾶσιν αἰρετὸν | καὶ φιλητὸν τὸ εἶναι ἐνεργείᾳ, ἔστιν δὲ φέρει 154^v
εἰπεῖν τὸ τοῦ Σωκράτους ἔργον οὐδὲν ἄλλο ἢ ἐνεργείᾳ αὐτοῦ ὁ Σωκράτης,
φιλητὸν ἄρα τῷ Σωκράτει τὸ ἔργον αὐτοῦ, ὅτι τὸ εἶναι τοῦ ποιήσαντος
10 Σωκράτους αὐτό ἐστὶ τὸ ποίημα αὐτοῦ. ὅτι δὲ τὸ ἔργον αὐτός ἐστὶν ὁ
ἐνεργείᾳ ποιήσας οὐ πάντῃ ἁδηλόν ἐστιν. ἡ γὰρ εἰκὼν αὕτη ἐνεργείᾳ
ἐστὶν ὁ ζωγράφος· ἡ γὰρ τέχνη δυνάμει ἐστὶ τὰ τεχναστά· ἡ γὰρ οἰκο-
δομική οὐδὲν ἄλλο ἐστὶν ἢ οἰκία (μετὰ) λίθων καὶ ἥδε ἄρα ἡ οἰκία ἡ 5
οἰκοδομική ἐστὶ μετὰ λίθων. καὶ ἔστιν ἐν αὐτῇ τῇ οἰκίᾳ ἡ οἰκοδομική,
15 ἥτοι ὁ οἰκοδόμος, ἢ οἰκοδόμος ἄλλ' οὐχ ἢ ἄνθρωπος. εἰ οὖν ἡ οἰκοδο-
μική οἰκία ἐστὶ μετὰ λίθων, ἡ δὲ οἰκοδομική ἢ οἰκοδόμος ταυτόν, ἡ οἰκία
ἄρα καὶ ὁ οἰκοδόμος ταυτόν. καὶ ἔστιν ἡ οἰκία ἄρα ἐνεργείᾳ αὐτοῦ ὁ
οἰκοδόμος. ὥστε ὁ εὖ παθὼν καὶ εὐεργετηθεὶς ἢ ὁ εὖ πεπονθὼς καὶ εὐερ-
γετηθεὶς αὐτός ἐστὶν ὁ εὐεργετήσας. τὸ ἄρα εἶναι καὶ ἡ ἐνέργεια τοῦ
20 εὐεργετήσαντος ἐν τῷ εὐεργετηθέντι ἐστί. φιλητὸν δὲ τὸ εἶναι, φιλητὸς 10
ἄρα· καὶ ὁ εὐεργετηθεὶς τῷ εὐεργετήσαντι· ὁ δὲ εὐεργετήσας οὐ φιλεῖται
παρὰ τοῦ εὐεργετηθέντος, ὅτι τὸ εἶναι τοῦ εὖ παθόντος οὐκ ἔστιν ἐν τῷ
εὖ ποιήσαντι. οὐδὲν γὰρ ἀπὸ τοῦ εὖ παθόντος πρὸς τὸν εὖ δράσαντα γέ-
γονεν, οὐδέ ἐστὶν αὐτοῦ τι ἐν ἐκείνῳ. ἅμα δὲ καὶ τῷ μὲν εὐεργετηκότι
25 καλὸν τὸ κατὰ τὴν πράξιν. ὁ μὲν εὖ ποιήσας ἔπραξέ τι καλὸν πρακτὸν
καὶ τὸ τοιοῦτον πρακτὸν αὐτός ἐστὶν ὁ εὖ παθὼν, ἢ εὖ πέπονθε, καὶ μένει
τὸ ἔργον αὐτοῦ τοῦ δράσαντος εὖ (ἐν δὲ τῷ εὖ ποιήσαντι οὐδὲν τι καλόν 15
ἐστὶ τοῦ εὖ παθόντος), ὥστε εὖ δράσας χαίρει ὁρῶν τὸ οἰκεῖον ἔργον καὶ
φιλεῖ. ὁ δὲ εὖ πεπονθὼς μηδὲν τι βλέπων οἰκεῖον ἐν τῷ εὖ ποιήσαντι
30 οὔτε χαίρει οὔτε φιλεῖ. εἰπὼν δὲ παθόντι οὐδὲν καλὸν ἐν τῷ δρᾶ-
σαντι, ὅπερ ταυτόν ἐστὶ τῷ τοῦ δὲ παθόντος εὖ οὐδὲν τι καλὸν ἐμφαί-
νεται ἐν τῷ δράσαντι, ἐπήγαγεν ἄλλ' εἴπερ ἄρα, συμφέρον ἐστὶν ἄλλ'
οὐ καλόν. τὸ συμφέρον γὰρ τοῦ εὖ πάσχοντος ἐν τῷ εὖ ποιούντι ἐστὶ.
τὸ δὲ συμφέρον ἡττόν ἐστὶν ἡδύ· μᾶλλον γὰρ ἡδὺ καὶ μᾶλλον φιλητὸν τὸ
35 ἀγαθὸν τοῦ συμφέροντος. συμφέρον μὲν γὰρ ἐστὶ τὸ χρήσιμον, χρήσιμον 20
δὲ δι' οὗ γίνεται ἀγαθόν τι· ἐστὶ οὖν τὸ ἀγαθὸν ὡς τέλος, τὸ δὲ συμ-
φέρον τῶν ὡς πρὸς τέλος. μᾶλλον δὲ ἀγαπῶμεν τὴν ὑγίειαν, τέλος οὖσαν
τῆς φλεβοτομίας καὶ τῆς καθάρσεως, αἵτινες διὰ τὴν ὑγίειαν γίνονται·

4 λέγωμεν B: λέγωμεν a

13 μετὰ a: om. B

ἡ scripsi: ἡ Ba

15. 16 ἡ οἰ-

κοδομική B: οἰκοδομική a

16 ἢ οἰκοδόμος a: ἢ καὶ οἰκοδόμος B

18 ὥστε B:

ὥστε καὶ a

εὐεργετηθεὶς (priori loco) B: ὁ εὐεργετηθεὶς a

εὐεργετηθέντι scripsi:

εὐεργετήσαντι Ba

24 ἐκείνῳ a: ἐκείνοις B

εὐεργετηκότι B: εὐεργέτῃ a

28 εὐπαθόντος a: εὖ ποιήσαντος B

27 τῶν ὡς B: ὡς a

μᾶλλον ἄρα τὸ ἀγαθὸν ὡς τέλος. τὸ δὲ συμφέρον τῶν ὡς πρὸς τέλος 154^v
 φιλητόν ἐστι τοῦ συμφέροντος δι' οὗ συμφέροντος γίνεται τι ἀγαθόν.
 ἐπεὶ οὖν ἐν μὲν τῷ εὖ παθόντι ἔστι τι ἀγαθὸν τοῦ εὖ δράσαντος, ἐν δὲ
 τῷ εὖ δράσαντι συμφέρον τι τοῦ εὖ παθόντος, μᾶλλον δὲ ὡς εἴρηται ἀγα- 25
 5 πῶμεν τὰ ἀγαθὰ τῶν συμφερόντων, φυσικῶς ἄρα συμβαίνει μᾶλλον ἀγα-
 πᾶν τὸν εὐεργέτην τὸν εὐεργετηθέντα ὑπ' αὐτοῦ παρὸ ὁ εὐεργετηθεὶς τὸν
 εὐεργετήσαντα.

p. 1168^a13 Ἡδεῖα δ' ἐστὶ τοῦ μὲν παρόντος ἢ ἐνέργεια, τοῦ
 δὲ μέλλοντος ἢ ἐλπίς, τοῦ δὲ γεγενημένου ἢ μνήμη.

10 Καὶ τοῦτο κατασκευαστικόν ἐστι τοῦ διὰ τὸ μᾶλλον φιλοῦσιν οἱ εὐερ- 30
 γετήσαντες τοὺς εὐεργετηθέντας παρὸ οἱ εὖ παθόντες τοὺς εὐεργέτας. εἴη
 δ' ἂν ἡ ἀγωγή τοῦ λόγου τοιαύτη. εἰ τὸ ἡδὺ φιλητόν καὶ τὸ μᾶλλον
 ἡδὺ μᾶλλον φιλητόν, ἀλλὰ μὴν τὸ ἡδὺ φιλητόν καὶ τὸ μᾶλλον ἡδὺ μᾶλλον
 φιλητόν. ἡδεῖα δὲ ἐστὶ τοῦ μὲν παρόντος ἢ ἐνέργεια, τοῦ δὲ γεγενημένου
 15 ἢ μνήμη, τοῦ δὲ μέλλοντος ἢ ἐλπίς. ἡ γὰρ ἐνεργῶν τὰ καλὰ ἡδεταί τις
 ἢ μεμνημένος ὧν ἔπραξε καλῶν ἢ ἐλπίζων τυχεῖν ἀγαθοῦ τινος. εἰσὶ δὲ 35
 μᾶλλον ἡδεῖα φύσει τὰ παρόντα καὶ μᾶλλον ἡδεῖ καὶ εὐφραίνει τῶν
 οἰχομένων καὶ μελλόντων. καὶ ἔστιν ὁ μὲν εὖ δράσας, ὡς δεῖξει, ὡς τὸ
 παρεληλυθός, ὁ δὲ εὖ παθὼν ὡς τὸ παρὸν καὶ ἔτι μένον. μᾶλλον ἄρα
 20 φιλητός ὁ εὖ παθὼν ὡς παρὼν καὶ μένων, ἥττον δὲ ὁ εὖ δράσας ὡς πα-
 ρελθὼν καὶ μηκέτ' ὢν. εἰ οὖν μᾶλλον ἡδὺ τὸ παρὸν τοῦ μέλλοντος,
 ἀναλογῶν δὲ ὁ μὲν εὐεργετηθεὶς τῷ παρόντι, ὁ δὲ εὐεργετήσας τῷ παρε-
 ληλυθότι, μᾶλλον ἄρα ἡδύς ἐστιν ὁ εὐεργετηθεὶς τοῦ εὐεργετήσαντος. εἰ
 δὲ μᾶλλον ἡδύς, καὶ μᾶλλον φιλητός. ἃ μὲν οὖν μέλλει λέγειν ὡς συνε- 40
 25 λόντας εἰπεῖν ταῦτά ἐστι. τίθησι δὲ πρῶτον τὸ συνεκτικώτατον τῆς ἐπι-
 χειρήσεως λέγων ἡδιστον δὲ τὸ κατὰ τὴν ἐνέργειαν, τουτέστι τὸ παρόν.
 τὰ μὲν γὰρ παρελθόντα καὶ μέλλοντα ἡδεῖα ἀλλ' οὐχ ἡδιστα· τὸ δὲ παρόν,
 ὃ κατ' ἐνέργειαν εἶπεν, ἡδιστον· ἔστι δὲ ἡδιστον τὸ ἐπιτεταμένον ἡδύ, ὡς
 τὸ λευκώτατον ἐπιτεταμένον λευκόν. εἰπὼν δὲ ἡδιστον τὸ κατὰ τὴν ἐνέρ-
 30 γειαν, ἐπήγαγε καὶ φιλητόν (ὁμοίως, ἥτοι καὶ μᾶλλον φιλητόν. μᾶλλον
 γὰρ ἡδὺ ὢν τὸ παρὸν τοῦ παρεληλυθότος καὶ μᾶλλον φιλητόν ἐστιν. εἰ 45
 δὲ) τὸ παρὸν μᾶλλον φιλητόν τοῦ παροιχομένου, τοῦ δὲ εὖ δράσαντος τὸ
 καλὸν ἔργον μένει καὶ πάρεστιν, ὅπερ ἐστὶν αὐτός ὁ εὖ παθὼν, τοῦ δὲ εὖ
 παθόντος τὸ χρήσιμον οἴχεται, φυσικῶς φαίνεται μᾶλλον φιλῶν ὁ δράσας
 35 ἢ ὁ παθὼν, διότι, ὡς εἴρηται, μᾶλλον φιλοῦμεν φυσικῶς τὰ παρόντα τῶν
 μελλόντων καὶ τῶν οἰχομένων. ἀλλὰ πῶς τοῦ μὲν δράσαντος τὸ ἔργον

3 μὲν B: om. a εὖ παθόντι B: εὐποιοῦντι a 9 δὲ ante γεγενημένου B et Arist.:
 om. a rthesis usque ad χρήσιμον παροίχεται (p. 1168^a17) a 12 ἀγωγή B: δια-
 γωγή a 16 ἀγαθοῦ scripsi: τάγαθοῦ Ba 27 παρελθόντα B: παρεληλυθότα a
 30 ὁμοίως—εἰ δὲ (31. 32) a: om. B 32 τοῦ (alterum) B: τοῦτο a 36 τῶν οἰ-
 χομένων B: οἰχομένων a

μένει, τοῦ δὲ παθόντος τὸ πάθος οἴχεται; ἢ ὅτι τὸ μὲν τοῦ παθόντος, 154^v
 ὅπερ ἐστὶ τὸ χρήσιμον, τῶν πρὸς τέλος ἐστί, τὸ δὲ καλόν, ὅπερ ἐστὶ τοῦ 50
 δεδρακότος τέλος, καὶ οἴχομένων ἐπὶ τῶν πρακτῶν τῶν πρὸς τέλος, ἐπι-
 γίνεται τὸ τέλος. τρίψεις γὰρ καὶ φλεβοτομίαι καὶ πόματα τῆς ὑγείας
 5 ἔνεκα γεγονότα οὐ μένουσιν οὐδ' εἰσὶν ὑγιασθέντος τοῦ νενοσηκότος, τὸ δὲ
 τέλος ἢ ὑγεία ἐστίν. ὥς οὖν ἐπὶ τούτων, οὕτω καὶ ἐπὶ τῶν πρακτῶν.
 λαβὼν γάρ τις πρὸς τινός τι, οἷον ὁ πεινῶν ἔφαγεν ἄρτον καὶ ἀνεκτήθη
 τῷ λιμῷ καταπεπτωκώς, καὶ ὁ μὲν ἄρτος τὸ χρήσιμον οἴχεται, ἢ δὲ ῥώμη
 πρὸς αὐτῷ γεγονυῖα τῷ φαγόντι μένει, ἢ δανεισάμενός τις νόμισμα καὶ 155^r
 10 ἐμπορευσάμενος καὶ εὐτυχούς γενομένης τῆς ἐμπορίας ἐξ ἀπόρου εὐπορος
 γέγονε, καὶ ἢ μὲν εὐπορία τὸ τέλος μένει καὶ αὐτὸς ὁ εὐπορος, τὸ δὲ χρη-
 σιμεῦσαν πρὸς αὐτὴν οἴχεται. καὶ δῆλον ἐξ ὧν ὁρῶμεν· ὅταν μὲν γὰρ
 πρὸς τοὺς δανειστάς βαδίζωσιν οἱ χρήζοντες τοῦ δάνους, καὶ πολὺ καὶ μέγα
 νομίζουσι τὸ δάνειον, ἐπειδὴν δὲ συμβαίῃ αὐτοῖς δι' αὐτοῦ εὐπόροις γενέ-
 15 σθαι, κατασμικρίζουσι καὶ ὥς εὐτελές τι καὶ καταπεπατημένον οἶονται τὸ 5
 δάνειον καὶ ὅλως ὥς μὴ ὄν καὶ ὥς μηδέν τι συντελέσαν πρὸς τὴν εὐπο-
 ρίαν. καὶ διὰ τοῦτο ὁ μὲν δανείσας φιλεῖ, ὅτι μένει ἢ εὐπορία ἣς ἐστίν
 αἷτιος, ὁ δὲ δανεισάμενος οὐ φιλεῖ δι' ἃς εἵπομεν αἰτίας.

p. 1168^a17 Ἡ τε μνήμη τῶν μὲν καλῶν ἡδεῖα, τῶν δὲ χρησίμων
 20 οὐ πάνυ.

Τὴν παροῦσαν λέξιν δύναται τις νοεῖν καὶ ὥς ἀπλῶς οὕτω ῥηθεῖσαν
 εἰς διάκρισιν τῆς διαφορᾶς, ἣ διαφέρουσι τὰ παρεληλυθότα καλὰ καὶ χρή- 10
 σιμα τῶν μελλόντων καλῶν καὶ χρησίμων· δύναται καὶ ὥς λύσιν ἐπινοεῖν
 τινος ἀπορεῖσθαι δυναμένου πρὸς τὰ παρόντα. καὶ κατὰ μὲν τὴν προτέραν
 25 λέγοι ἂν, ὅτι τῶν μὲν καλῶν ἢ μνήμη μᾶλλον ἡδεῖα, τῶν δὲ χρησίμων
 ἦττον· ἐπὶ δὲ τοῦ μέλλοντος ἔμπαλιν τῶν μὲν χρησίμων μᾶλλον ἡδεῖα,
 τῶν δὲ καλῶν ἦττον. ἐπειδὴ γὰρ τὰ καλὰ τέλη, τὰ δὲ χρήσιμα τῶν πρὸς
 τὰ τέλη, καὶ δίχα τῶν πρὸς τὰ τέλη γενέσθαι τὰ τέλη ἀδύνατον, μᾶλλον
 ἡμῖν ἐστὶν ἡδέα τὰ χρήματα ἐπὶ τῶν μελλόντων, ὥς μελλόντων ἡμῶν δι' 15
 30 αὐτῶν τεύξεσθαι τῶν καλῶν. ἐπὶ δὲ τοῦ παρεληλυθότος τὸ τέλος τὸ
 καλὸν γέγονε, καὶ οὐ μέλλει γενέσθαι, γεγονότος δὲ οὐδεμία τῶν πρὸς
 ἐκεῖνο χρεία, ὥστε οὐδὲ ἡδεῖα ἢ μνήμη τῶν τοιούτων, ἢ εἰ ἐστίν, ἀλλ'
 ἦττόν γε τοῦ τέλους. μᾶλλον γὰρ ἡδεῖα τῆς γεγονυίας νίκης ἢ μνήμη
 τῶν χρησιμευσάντων εἰς αὐτήν. ἢ οὖν οὕτω χρὴ ὑπολογίζεσθαι τὰς πα-
 35 ρούσας συλλαβὰς ἢ ῥητέον, ὅτι ὥς λύσιν ἐπήγαγε ταύτας, ἀπορίας δυνα-
 μένας φέρεσθαι πρὸς τὰ εἰρημένα. εἶπε γὰρ ἂν τις 'πῶς, 'Αριστότελες, 20

1 τὸ πάθος—τοῦ παθόντος Vat. 320: om. Ba

2 ἐστί alterum Vat. 320: lac. B: οὐκ

ὄν a

3 πρὸς τέλος B: πρὸς τὸ τέλος a

7 τις B: τῆς a

ἀνεκτάθη a

9 αὐτῷ B: αὐτόν a

14 συμβαίῃ B: συμβῇ a

16 τι B: τι ὅλως a

19 rthesis

usque ad ἔοικεν ἔχειν (p. 1168^a19) a

33 γε B: τε a

36 ἀριστότελες corr. rubro

ex ἀριστοτέλει B: ἀριστοτέλης a

ἡδιστόν ἐστι τὸ κατὰ τὴν ἐνέργειαν καὶ τὸ ἡδιστον μᾶλλον φιλητόν, καὶ 155^r
 διὰ τοῦτο φιλεῖται ὁ εὖ παθὼν ὡς κατὰ τὴν παροῦσαν ἐνέργειαν ὦν. εἰ
 μὲν γὰρ ὁ εὐεργέτης νῦν εὐεργετῇ καὶ νῦν ἐνήργει τὴν πρὸς τὸν εὖ
 πεπονθότα εὐεργεσίαν, εἶχεν ἂν τὰ λεγόμενά τι εὐλογον. ἐπεὶ δὲ οὐκ
 5 ἐνεργεῖ, ἀλλ' ἐνήργει καὶ δέδρακε, πῶς οἶόν τέ ἐστι λέγειν, ὅτι διὰ τοῦτο
 μᾶλλον φιλεῖ, διότι ἐνεργεῖ; πρὸς ταύτην οἶμαι τὴν ἔνσταστιν ἐπήγαγε ταῦτα
 δυνάμει λέγων, καὶ μὴ θεῖτό τις τὸν εὐεργέτην δρᾶν καὶ ἐνεργεῖν περὶ 25
 τὸν εὐεργετηθέντα ἀλλὰ δεδραχέναι καὶ ἐνεργηθέναι, καὶ οὕτω συμβαίνει
 τὸ φυσικῶς μᾶλλον φιλεῖν τὸν εὖ δράσαντα ἢ τὸν εὖ παθόντα. εἰ γὰρ ἐστι
 10 μᾶλλον ἡδεῖα καὶ μᾶλλον φιλητὴ ἢ μνήμη τῶν καλῶν τῆς τῶν χρησίμων
 μνήμης, δέδρακε δὲ καὶ πέπραχε τὰ χρήσιμα, οἷς ἐπηκολούθησε τὰ καλά,
 ἃ δὴ καλὰ καὶ μένει καὶ ἔστι, μέμνηται δὲ ἀμφοτέρων, ἀλλ' ὁ μὲν δράσας
 τῶν τελῶν, ἥτοι τῶν ἐπιγεγονότων καλῶν (ταῦτα γὰρ καὶ ὁρᾷ διότι καὶ
 ταῦτα πάρεστι καὶ σώζεται), ὁ δὲ εὖ παθὼν οὐ τούτων ἀλλὰ τῶν χρησί- 30
 15 μων. τοῦ γὰρ δάνους μόνου μέμνηται ὁ δανεισάμενος, ἀλλ' οὐ τῶν ἐκ
 τοῦ δάνους ἐπιγινομένων αὐτῷ καλῶν, καὶ οὕτω συνάγεται τὸ φυσικῶς
 μᾶλλον φιλεῖν τὸν εὐεργέτην, ἥττον δὲ τὸν εὖ παθόντα. ὅτι δὲ οὐ μέ-
 μνηται τῶν ἐπιγινομένων σχεδὸν ἅπαντα καλῶν, δῆλον ἐκ τοῦ καὶ βαρυ-
 θυμεῖν μεμνημένους, ὅτι ἐδανείσαντο καὶ ὅτι ἐκ τοιαύτης αἰτίας εὐποροῦσι
 20 νῦν καὶ εὖ ἔχουσι.

p. 1168^a19 Καὶ ἡ μὲν φίλησις ποιήσει ἔοικε, τὸ φιλεῖσθαι δὲ
 τῷ πάσχειν.

Εἰ τὸ ὑπερέχειν μᾶλλον καὶ οἶον ἄρχειν φιλοῦμεν ἢ τὸ ὑπερέχεσθαι 36
 καὶ ἄρχεσθαι, τὸ δὲ εὖ δρᾶν καὶ εὐεργετεῖν ὑπερέχειν ἐστίν, ὑπερέχεσθαι
 25 δὲ τὸ εὖ πάσχειν, φυσικῶς ἄρα φιλοῦμεν τὸ εὐεργετεῖν καὶ εὖ ποιεῖν. τὸ
 δὲ εὐεργετεῖν αὐτός ἐστιν ὁ εὐεργετούμενος. φυσικῶς ἄρα μᾶλλον φιλεῖ ὁ
 εὐεργέτης τὸν εὐεργετηθέντα ἢ περὶ ὁ εὐεργετηθεὶς τὸν εὐεργετήσαντα. τὸ
 μὲν εὐεργετεῖσθαι γὰρ ὑπερέχεσθαι ἐστὶ, τὸ δ' ὑπερέχεσθαι ὑπόπικρον καὶ 40
 ἀφίλητον· τὸ ὑπερέχεσθαι ἄρα ἀφίλητόν ἐστι. τὸ δ' ὑπερέχεσθαι τοῦ ὑπερ-
 30 εχομένου ἐν τῇ τοῦ ὑπερέχοντος ὁρᾶται ὑπεροχῇ, ὥστε ἀφίλητος ὁ ὑπερ-
 ἐχων· ὥστε καὶ ὁ εὐεργέτης ὡς ὑπερέχων. πάλιν τὸ εὐεργετεῖν ὑπερέ-
 χειν ἐστί, τὸ ὑπερέχειν φιλητόν, τὸ εὐεργετεῖν φιλητόν. ὁρᾶται δὲ τοῦ
 εὐεργέτου ὑπεροχὴ καὶ τὸ εἶναι αὐτοῦ, ἢ ὑπερέχων καὶ ἢ εὐεργέτης ἐν
 τῷ ὑπερεχομένῳ καὶ εὐεργετηθέντι. φιλητὸς ἄρα ὁ εὐεργετηθεὶς καὶ φυ-
 35 σικόν ἐστι τὸ μᾶλλον φιλεῖν τὸν εὖ δράσαντα ἢ τὸν εὖ παθόντα. ὅτι δὲ 45
 ὁ εὐεργέτης ἐν τῷ εὐεργετηθέντι ἐστὶ καὶ ἡ ἐνέργεια αὐτοῦ πρόδηλον.
 ὡς γὰρ τοῦ ζωγράφου ἢ ζωγράφος καὶ ἡ ἐνέργεια αὐτοῦ ἐν τῇ εἰκόνι

3 εὐεργετῇ B: εὐεργέτης a

5 ἐνήργει B: ἐνήργηκε a

11 οἷς B: οἶον a

15 μόνου B: μόνον a

18 ἅπαντα B: ἅπαντες a

21 δὲ φιλεῖσθαι a

rthesis usque ad τὰ φιλικὰ (p. 1168^a21) a

37 ἐν τῇ εἰκόνι—αὐτοῦ (p. 498,2) Vat.

320: om. Ba

ὁρᾶται, ὁμοίως καὶ τοῦ ὑγιασάντος ἐν τῷ ὑγιασθέντι, οὕτως καὶ τὸ τοῦ 155^r
 εὐεργέτης εἶναι ἢ εὐεργέτης καὶ ἡ ἐνέργεια αὐτοῦ ἐν τῷ εὖ παθόντι ἐστίν.
 ἡ μὲν οὖν τῶν λεγομένων διάνοια αὕτη· δεῖ δὲ καὶ τὴν λέξιν ἐπιδραμεῖν.
 ἡ μὲν οὖν φίλησις, φησί, καὶ τὸ φιλεῖν ἔοικε ποιήσει, ἡ δὲ ποιήσις ἐν τῷ
 5 ποιοῦντι, ὥσπερ καὶ ἡ πάθησις ἐν τῷ πάσχοντι. εἰ οὖν ἡ φίλησις ἔοικε
 ποιήσει, ἡ δὲ ποιήσις ἐν τῷ ποιοῦντι, ὁ δὲ ποιῶν ὁ εὐεργετῶν ἐστίν ἀλλ'
 οὐχ ὁ εὐεργετούμενος, ἡ φίλησις ἄρα καὶ τὸ φιλεῖν ἐν τῷ εὐεργετοῦντί 50
 ἐστι καὶ οὐ τῷ εὐεργετουμένῳ. ἰστέον δὲ ὅτι ἡ ποιήσις καὶ ἡ πάθησις τῷ
 μὲν ὑποκειμένῳ, ὥς καὶ ἡ ἀνάβασις καὶ ἡ κατάβασις, ἐν εἰσι, τῷ λόγῳ
 10 δὲ διαφέρει· καὶ εἴρηται περὶ τούτων ἐν τῇ Φυσικῇ ἀκροάσει ἐπὶ πλεόν.
 ἐπεὶ οὖν ἡ φίλησις ὡς ποιήσις ἐν τῷ ποιοῦντι καὶ εὐεργετοῦντί ἐστι, φυ-
 σικῶς ἔπεται τοῖς ὑπερέχουσιν ἐν τῇ πράξει καθ' ἣν ὑπερέχει τὸ φιλεῖν
 καὶ τὰ φιλικὰ τῷ μᾶλλον φιλεῖν τοὺς ὑπερέχοντας, ἥτοι τοὺς εὐεργέτας·
 πράξιν δὲ εἶπε τὴν εὐεργεσίαν καὶ εὐποιάν. καὶ εἴη ἂν τὸ τοῖς ὑπερέ- 155^v
 15 χουσιν ἐν τῇ πράξει ταῦτόν τῷ τοῖς ὑπερέχουσι κατ' ἐκεῖνο, καθ' ὃ
 εὖ ὁρῶσιν. ἐνδέχεται γὰρ τὸν ὑπερέχοντα ἐν τούτῳ καθ' ὃ εὖ ὁρᾷ
 ὑπερέχεσθαι κατ' ἄλλο. ὥς ὁ Ἀλέξανδρος ὁ βασιλεὺς ταῖς μὲν στρατη-
 γικαῖς ἐμπειρίαις καὶ τῷ πλούτῳ ὑπερεῖχε τοῦ οἰκείου καθηγεμόνος Ἀρι-
 στοτέλους, ταῖς δ' ἐπιστήμας πάνυ πολλῷ ὑπερεῖχετο. τὸ δὲ φιλεῖν καὶ
 20 τὰ φιλικὰ ἐκ παραλλήλου κεῖται.

5

p. 1168^a21 Ἔτι δὲ τὰ ἐπιπόνως μᾶλλον γενόμενα πάντες στέρ-
 γουσιν.

Ὅτι μὲν οὖν μᾶλλον εἰσι φιλητὰ καὶ μᾶλλον φιλοῦμεν, ὧν ἡ κτήσις 10
 ἐπίπονος τῶν ῥαδίως καὶ ἀπόνως ἡμῖν ἐπιγινομένων, δῆλον [δὲ] πεποίηκεν
 25 ἀπὸ τῶν χρημάτων καὶ τῶν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον πραττομένων. οἱ γὰρ
 παραλαβόντες χρήματα ἀπὸ γονέων ἢ φίλων ἢ ὀθενοῦν ἀπόνως ῥᾶστον
 προίενται καὶ ταχὺ παρέχουσι τοῖς δεομένοις ἢ χρήζουσι, τινὲς δὲ αὐτῶν
 καὶ τοῖς τυχοῦσι καὶ οἷς οὐ δεῖ, οἱ δὲ κτησάμενοι (οὗτοι δ' εἰσὶν οἱ πόνῳ
 καὶ ταλαιπωρίᾳ συλλεξάμενοι) στέργουσι καὶ κατέχειν ὅτι μάλιστα πειρῶνται,
 30 τὸ ἐργῶδες τῆς κτήσεως εἰδότες. εἰ δὲ τὸ μὲν ἐπίπονον καὶ δυσπόριστον 15
 στέργομεν καὶ φιλοῦμεν, τὸ δὲ εὐεργετεῖν ἀπὸ τῶν δυσπορίστων γίνεται
 (ἐπὶ γὰρ τῶν δυσκόλως κτησαμένων καὶ εὐεργετούντων μάλιστα ἀρμόζει ἡ
 παροῦσα ἐπιχείρησις), καὶ τὸ εὖ ὁρᾶν ἄρα καὶ εὐεργετεῖν ἐργῶδες, ὥστε
 καὶ μᾶλλον φιλητόν, τὸ δὲ εὐεργετεῖν καὶ ἡ εὐεργεσία αὐτός ἐστιν, ὥς
 35 εἴρηται, ὁ εὐεργετηθεὶς, μᾶλλον ἄρα ἐστὶ φιλητόν ὁ εὐεργετηθεὶς,

5 ὥσπερ—ποιοῦντι (6) a: om. B 7 ἡ Vat. 320: om. a 10 διαφέρει B: διαφέ-
 ρουσι a ἐν τῇ Φυσικῇ ἀκροάσει] cf. π. γεν. A 6—9 14 τὸ B: ἐν a
 15 ἐκεῖνο καθ' ὃ (ὃ corr. in ὧν) B: ἐκεῖνων καθ' ὧν a 17 ὁ βασιλεὺς B: βασιλεὺς a
 21 μᾶλλον ante γενόμενα B: post πάντες a et Aristoteles vulg. rthesis usque ad οἰ-
 κεῖον εἶναι (p. 1168^a27) a 24 δὲ B: om. a 35 post φιλητόν add. τὸ B:
 om. a

ἥττον δὲ ὁ εὐεργέτης. δύναται καὶ ἐπὶ πάντων ἀπλῶς τῶν εὐεργετούντων 155^v
 σώζεσθαι τὰ τῆς ἐπιχειρήσεως καὶ οὐκ ἐπὶ μόνων τῶν ἰδρῶτι κτησα- 20
 μένων καὶ εὐεργετούντων. ἀπλῶς γὰρ τὸ προΐεσθαι τοῦ λαμβάνειν δακνω-
 δέστερόν ἐστι· τὸ δὲ δάκνον ἐν τῷ ἀποχωρεῖν φιλητόν· οὗ γὰρ ἡ ἀπουσία
 5 λυπηρά, φιλητόν τὸ τοιοῦτον. συνίστησι δὲ τὸ τοιοῦτον καὶ ἀπὸ τῶν γεννη-
 τῶρων, λέγων τὰς μητέρας μᾶλλον φιλοτεκνοτέρας εἶναι τῶν πατέρων, ὅτι
 καὶ ἡ γέννησις ἐπιπονωτέρα. εἰ γὰρ καὶ ἐν τῇ ὁμιλίᾳ καὶ τῇ τοῦ σπέρ-
 ματος προέσει ὁμοία ἀμφοῖν ἡ χαρά, ἀλλ' ἐν τῷ μετὰ τὴν σύλληψιν μέχρι
 τοῦ τόκου χρόνῳ τὰ τῆς μητρὸς ἐπίποννα καὶ ἐργώδη τυγχάνουσιν. εἰσὶ 25
 10 τοίνυν αἱ μητέρες φιλοτεκνότεραι τῶν πατέρων διὰ τοῦτο. ὥς δὲ αἱ
 μητέρες πρὸς τὰ τέκνα, οὕτως οἱ εὐεργέται πρὸς τὰ διδόμενα πρὸς αὐτῶν
 τοῖς εὐεργετηθεῖσιν, οἷτινες οἱ εὐεργετηθέντες τρόπον τινά εἰσι τὰ δῶρα,
 ἃ ἔλαβον παρὰ τῶν εὐεργετησάντων· ὥστε καὶ μᾶλλον φιλοῦνται. εἰπὼν
 δὲ τὰς μητέρας φιλοτεκνοτέρας εἶναι τῶν πατέρων διὰ τὸ τὴν γέννησιν
 15 ἐπιπονωτέραν εἶναι, λέγει αὐτὰς φιλοτεκνοτέρας εἶναι καὶ διὰ τὸ γινώσκειν 30
 μᾶλλον τοῦ πατρὸς ὅτι ἑαυτῆς ἐστι τὸ παιδίον. δυνατόν δὲ τοῦτο καὶ
 περὶ τοῦ εὐεργέτου λέγειν. μᾶλλον γὰρ οἶδεν ὁ δέδωκεν, ὅτι ἑαυτοῦ ἐστιν,
 ἢ ὁ λαβὼν. ὑπολάβοι γὰρ ἂν ἴσως ὁ εὖ παθὼν, ὅπερ ἔλαβε μὴ εἶναι
 τοῦ εὖ δράσαντος ἀλλὰ παρ' ἄλλου λαβεῖν ἐπὶ τῷ δοῦναι τοῖς χρήζουσι.
 20 τὸ οὖν δόξειε δ' ἂν καὶ τοῦτο καὶ τοῖς εὐεργέταις οἰκεῖον εἶναι
 τοιοῦτόν ἐστι· τὸ τῶν μητέρων ἀρμόζει καὶ ἐπὶ τῶν εὐεργετῶν λέγειν.
 ὥς γὰρ ἡ γέννησις ἐπιπονωτέρα τῆς μίξεως, οὕτω καὶ τὸ εὖ ποιεῖν τοῦ εὖ 35
 πάσχειν· καὶ ὥς αἱ μητέρες μᾶλλον ἴσασιν, ὅτι ἑαυτῶν εἰσιν οἱ παῖδες,
 οὕτω καὶ οἱ εὐεργέται μᾶλλον τῶν εὐεργετηθέντων γινώσκουσιν, ὅτι ἐξ
 25 οἰκείων εὐεργετοῦσι καὶ οὐκ ἀπὸ ἀλλοτρίων. ἢ ῥητέον καὶ οὕτως ἐστίν
 ἐν τοῖς προκειμένοις ἰδεῖν τρία τρισὶν ἀναλόγως· εἰσὶ δὲ τρία μὲν μήτηρ
 κύησις παιδία, καὶ ἕτερα τρία εὐεργέτης κτῆσις ὁ εὐεργετηθεῖς, καὶ ἐστίν
 ἀναλόγον ὁ μὲν εὐεργέτης τῇ μητρί, ἡ δὲ κτῆσις τῶν χρημάτων τῇ κυήσει,
 ὁ δὲ εὐεργετηθεῖς τοῖς παισίν. ὥς οὖν αἱ μητέρες μᾶλλον φιλοῦσι τὰ 40
 30 παιδία διὰ τὸ τῆς κυήσεως ἐπίποννον, οὕτω καὶ ὁ εὐεργέτης τὸν εὐεργετη-
 θέντα τῷ μετὰ πόνου κτήσασθαι ἃ δέδωκε τῷ εὐεργετηθέντι. ληπτέον δὲ
 καὶ τὸν εὐεργετηθέντα ἀνάλογον τῷ πατρὶ καὶ ῥητέον· ὥς ὁ πατὴρ ἥττον
 τῆς μητρὸς ἀγαπᾷ τὰ παιδία, ὅτι δι' ἡδονῆς αὐτῷ ἐγεννήθησαν, οὕτω καὶ
 ὁ εὐεργετηθεῖς ἥττον φιλεῖ τὸν εὐεργέτην, ὅτι ἀπόνως καὶ μεθ' ἡδονῆς
 35 ἔλαβε τὴν εὐεργεσίαν.

2 ἰδρῶτι B: ἰδρῶσι a

4 οὗ scripsi: οὐ Ba

5. 6 γεννητόρων B: γεννη-

τέρων a

15 ἐπιπονωτέραν scripsi: ἐπιπονώτερον Ba

16 an ἑαυτῶν?

17 εὐεργέτου a: εὐεργετηθέντος B

18 ἔλαβε B: ἔλεγε a

19 εὖ B:

om. a

20 καὶ τοῦτο Ba: τοῦτο Aristoteles

εὐεργέτης a

31 τῷ B: διὰ τὸ a

p. 1168^a28 Ἀπορεῖται δὲ καὶ πότερον δεῖ φιλεῖν ἑαυτὸν μάλιστα 155^v
ἢ ἄλλον τινά.

Ἐπειδὴ οἱ ἄνθρωποι ποτὲ μὲν ἐπαινοῦσι τοὺς φιλοῦντας αὐτοὺς ποτὲ δὲ 49
ψέγουσι, πότερον τοὺς ἐπαινοῦντας τὸ φίλαυτον ἀποδεκτέον ἢ τοὺς ψέγοντας; 50
5 κοῦσι γὰρ καὶ οἱ ἐπαινοῦντες καὶ οἱ ψέγοντες εὖλογα λέγειν ὁμοίως καὶ παράλογα.
καὶ λέγει πρῶτον ὃ λέγουσιν οἱ ψέγοντες τοὺς φιλαυτοὺς. ἐπιτιμῶσι γάρ,
φησί, τοὺς ἀγαπῶντας ἑαυτοὺς καὶ ὡς αἰσχρὸν καὶ ὡς ἐπονείδιστον τὸ τῆς
φιλαυτίας ὄνομα αὐτοῖς ἐπιδυσφημοῦσιν. ἐν γὰρ ταῖς ἔρισιν καὶ ταῖς δια-
μάχαις καὶ φιλονεικίαις φιλαύτους λέγουσιν, ὡς ταῦτόν ὃν τὸ φίλαυτος τῷ
10 αἰσχιστος καὶ κακιστος. εἰπὼν δὲ ὅτι φαῦλους νομίζουσι τοὺς φιλαύτους,
συνάγει τοῦτο | δυνάμει συλλογιζόμενος οὕτως· ὁ φίλαυτος ἑαυτοῦ χάριν 156^r
πάντα πράττει, ὁ ἑαυτοῦ χάριν πράττων φαῦλος, ὁ φίλαυτος ἄρα φαῦλος.
καὶ τὴν μὲν μείζονα πρότασιν τὴν λέγουσαν ὁ χάριν ἑαυτοῦ πάντα πράττων
ἐδήλωσε διὰ τοῦτο, δοκεῖ δ' ὁ μὲν φαῦλος ἑαυτοῦ χάριν πάντα πράττειν,
15 καὶ ὅσῳ ἂν μοχθηρότερος καὶ κακίων ἐστί, τοσοῦτ' ἄλλων χάριν ἑαυτοῦ
πράττει. θέον δὲ εἰπεῖν, ὁ χάριν ἑαυτοῦ πάντα πράττων φαῦλος, οὐκ εἶπεν 5
οὕτως, ἀλλ' ὅτι ὁ φαῦλος χάριν ἑαυτοῦ πάντα πράττει, ὡς ἀντιστρέφοντα
τὸν λόγον ἀκούων, οἷον ὅτι ὁ χάριν ἑαυτοῦ πάντα πράττων φαῦλος, καὶ ὁ
φαῦλος πάντα χάριν ἑαυτοῦ πράττει. ἢ ῥητέον καὶ οὕτως· ὁ φαῦλος χάριν
20 ἑαυτοῦ πάντα πράττει, ὁ χάριν ἑαυτοῦ πάντα πράττων φίλαυτος, ὁ φαῦλος
ἄρα φίλαυτος. καὶ τὴν μὲν μείζονα πρότασιν κατὰ τὴν προτέραν συναγω-
γὴν διὰ τῆς εἰρημένης ἐδήλωσε λέξεως, τὴν δὲ ἐλάττονα οὐ τέθεικεν.
ἐγκαλοῦσι δὲ, φησί, τῷ φιλαύτῳ, ὅτι οὐδὲν ἄφ' ἑαυτοῦ πράττει, 10
τουτέστιν οὐδὲν πόρρω ἑαυτοῦ. ὁ γὰρ μοχθηρὸς οὐ τὰ πόρρω τῆς ἑαυτοῦ
25 μοχθηρίας πράττει ἀλλὰ τὰ οἰκεῖα τῆς ἑαυτοῦ μοχθηρίας· δύναται δὲ τὸ
οὐδὲν ἄφ' ἑαυτοῦ πράττει ὡς ἴσον εἰρῆσθαι τῷ οὐδὲν πράττει δὲ μὴ
συμβάλλεται πρὸς αὔξησιν τῆς αὐτοῦ περιουσίας ἢ εἰς τὴν τοῦ ἰδίου σώματος
ἀπόλαυσιν καὶ εὐπάθειαν καὶ τρυφήν. καὶ ὁ μὲν φαῦλος, ὡς εἴρηται, ἦτοι
ὁ φίλαυτος χάριν ἑαυτοῦ πάντα πράττει, καὶ διὰ τὸ χάριν ἑαυτοῦ πάντα
30 πράττειν τὸ τῆς φιλαυτίας ὄνομα ὡς δὲ σφημὸν τι κατ' αὐτοῦ ἐπιφέρουσιν.
ὁ δ' ἐπεικὴς πάνθ' ὅσα πράττει διὰ τὸ καλὸν πράττει, καὶ ὅσῳ ἂν 15
βελτίῳ ἐστὶν τὰ καλὰ μᾶλλον πράξει, καὶ μᾶλλον πράξει ἕνεκα τοῦ φίλου
ἢ ἑαυτοῦ χάριν, οἷον μᾶλλον εἰς δικαστήριον φοιτήσῃ διὰ φίλου σωτηρίαν
καὶ μᾶλλον ἀνέξεται θορύβων καὶ πόνων καὶ ἀποβολῆς χρημάτων χάριν
35 τοῦ φίλου καὶ χάριν πατρίδος ἢ ἕνεκα οἰκειᾶς ὠφελείας. εἰπὼν δὲ καὶ

1 δὲ B et Aristoteles: om. a rthesis usque ad αὐτοῦ παρίησι (p. 1168^a35) a
4 τὸ B: τὸν a 9 τὸ B: τῷ a 10 αἰσχιστος B: ἄρχιστος a φαῦλους a:
φίλους B 11 φίλαυτος B: φαῦλος a 12 πάντα χάριν a 14 δ' a: τε B
ἑαυτοῦ a: τοῦ B 16 πράττει B: πράττειν a 20 πράττων χάριν ἑαυτοῦ a
21, 22 συναγωγὴν B: συνάγων a 25 ἀλλὰ τὰ—πράττει (26) Vat. 320: om. Ba 29 διὰ
τὸ B: διότι a πάντα ante χάριν a 30 πράττειν B: πράττει a 32 βελτίῳ Ba:
βέλτιον Arist. cod. K^b: βελτίων Aris'. vulg.

φίλων ἔνεκα ἐπήγαγε τὸ δὲ ἑαυτοῦ παρίησι. ἔστι δὲ τὸ παρίησι 156^r
ταῦτόν τῳ παρορᾷ <καὶ> καταφρονεῖ· παραλιμπάνει καὶ ἀπωθεῖται τὸ οἰκεῖον
συμφέρον ἔνεκα τῆς τοῦ φίλου ὠφελείας. 20

p. 1168^a35 Τοῖς λόγοις δὲ τούτοις τὰ ἔργα διαφωνεῖ, οὐκ ἀλόγως.

5 Τοῖς λέγουσι λόγοις ὅτι ὁ χάριν ἑαυτοῦ πάντα πράττων, ὁμοίως καὶ 27
τοῖς λέγουσι λόγοις, ὅτι ὁ μηδὲν ἑαυτοῦ χάριν ποιῶν ἀγαθός ἐστιν, οὐ
συμφωνεῖ τὰ ἔργα καὶ τὰ πράγματα· φαῦλος γὰρ μᾶλλον καὶ οὐ σπουδαῖός
ἐστιν ὁ μηδὲν ἑαυτοῦ χάριν πράττων. εἰ γὰρ σκοπήσας τις ἴδῃ, ὅτι ἔργον
φύσεως ὁ ἀνθρωπός ἐστιν, ὁ χάριν τοῦ ἀληθινοῦ ἀνθρώπου πάντα πράττων 30
10 (σπουδαῖος) ἀλλ' οὐ φαῦλος. νυνὶ δὲ διὰ τὸ ἀγνοεῖν τίς ἐστιν ὁ ἀληθῆς ἀνθρω-
πος ἀπερισκέπτως ἀποφαίνονται οἱ πολλοί, φαῦλον λέγοντες τὸν χάριν ἑαυτοῦ
πάντα πράττοντα. ὁ μὲν γὰρ εἰδὼς ὅτι ἀληθινὸς καὶ κυρίως ἀνθρωπος ὁ ἐν
ἡμῖν ἐστι νοῦς καὶ τοῦτο γνοὺς ἅπαντα πράττει, ὅσα τρέφειν οἶδεν αὐτὸν
καὶ ἀκάκωτον διατηρεῖν σπεύδει, ὁ τοιοῦτος καὶ ἀληθῶς ἐστι φίλαυτος καὶ
15 σπουδαῖος καὶ ἀγαθός καὶ οὐ φαῦλος, ὥστε τὸ ἔργον τοῦτο, λέγω δὴ τὸ
πράττειν ἐκεῖνα ὅσα κουφίζει καὶ ἄνω φέρεσθαι τὸν νοῦν ἡμῶν ἐπεγεῖρει, 35
διαφωνεῖ τῳ λέγοντι λόγῳ, ὅτι οὐ δεῖ χάριν ἑαυτοῦ πάντα πράττειν. ὁ
μὲν δὴ πάντα πράττων χάριν τοῦ ἀληθινοῦ ἀνθρώπου ὡς ἀληθῶς φίλαυτος·
ἀλλὰ διὰ τοῦτο ἀγαθός. ὁ δὲ τὸν ἀνθρωπον οἰόμενος εἶναι τὸ σῶμα σὺν
20 ἄμα τῳ ἀλόγῳ μέρει τῆς ψυχῆς, καὶ τοῦτο σπουδάζων θεραπεύειν πλούτων
ἀπεράντοις ὀρέξεσι καὶ τρυφαῖς ἀμέτροις, ὁ τοιοῦτος οὐδὲ φίλαυτός ἐστιν.
οὐ γὰρ ἑαυτὸν φιλεῖ ἀλλὰ τὸν ἐν αὐτῷ δῆμον καὶ τὴν ἐν αὐτῷ πολυκέ-
φαλον ὕδραν τὴν ἐπιθυμίαν. ὥστε τὰ ἔργα καὶ ἔτι αἱ πράξεις τῶν ὡς 40
ἀληθῶς καὶ κυρίως φιλαύτων οὐ συμφωνοῦσι τοῖς λέγουσι λόγοις, ὅτι ὁ
25 χάριν ἑαυτοῦ πάντα πράττων, φαῦλός ἐστι, ἀλλὰ μᾶλλον τοῖς ἐναντίοις λόγοις
συνάδουσι τοῖς λέγουσιν ὅτι ὁ χάριν ἑαυτοῦ πάντα πράττων ἀγαθός ἐστιν.
φίλος δὲ μάλιστα ὁ βουλόμενος ὃ βούλεται τὰ ἀγαθὰ. ὅτι μὲν φίλος
ἐστὶν ὁ βουλόμενος τὰ ἀγαθὰ ἐκεῖνῳ ὑπάρχειν, ὃν λέγει φιλεῖν, καὶ χάριν
ἐκεῖνου ἀλλ' οὐχὶ τοῦ συναπολαύειν ἔνεκα καὶ αὐτῶν τῶν τοῦ φιλουμένου
30 ἀγαθῶν, εἴρηται πρόσθεν πολλάκις, καὶ οὐ δεῖ καὶ ἔτι περὶ τούτου μηχανεῖν.
εἰπὼν δὲ τίνα ἐστὶ δι' αὐτοὺς φιλαύτους ψέγουσιν οἱ ἀνθρωποι καὶ αἰσχροὺς 45
τὴν φιλαυτίαν οἶονται, νῦν λέγει καὶ ποῖ βλέποντες καὶ πρὸς ποῖα τῶν
ἐπαινετῶν εἶναι τίθενται τὴν φιλαυτίαν. ἔστι δὲ ὃ λέγει ὡς συνελόντα

1 φίλων Ba: φίλου Aristoteles

2 καὶ ante καταφρονεῖ a: om. B

3 ὠφελείας Vat.

320: φιλίας a

4 rthesis usque ad μάλιστα ἑαυτόν (p. 1168^a10) a

5 et 6 λόγοις B:

λόγον a

ὁ μηδὲν B: μηδὲν a

9 πράττων a: πράττει B

σπουδαῖος in-

serui

10 φαῦλος B: φαύλου a

ἀληθῆς B: ἀληθινός a

13 καὶ τοῦτο γνοὺς B:

om. a

20 μέρει a: μέρη B

23 καὶ ἔτι B: καὶ a

25 φαῦλος Vat. 320:

ἀγαθός Ba

ἀλλὰ μᾶλλον—ἀγαθός ἐστιν (26. 27) Vat. 320: φησὶ δεῖ φιλεῖν μάλιστα, τὸν

μάλιστα φίλον Ba

27. 28 ὅτι ὁ μὲν—τὰ ἀγαθὰ (28) B: om. a

28 ὑπάρχειν B:

ὑπερέχειν a

29 αὐτῶν B: αὐτόν a

33 ἔστι—φιλαυτίαν (35) a: om. B

φάναι τοιοῦτον. φασὶ γὰρ οἱ καλὸν τι λέγοντες εἶναι καὶ ἐπαινετὸν τὴν 156^r
 φιλαυτίαν, ὅτι εἴπερ ἐκεῖνον μάλιστα λέγομεν φίλον καὶ ἐπαινοῦμεν καὶ
 ὄντως φίλον ἀποκαλοῦμεν, ὅστις τὸν ἑαυτοῦ φίλον ἀγαπᾷ ὡς ἑαυτὸν καὶ
 ἔστι τεκμήριον ἀληθοῦς φιλίας τὸ τὸν φίλον ἀγαπᾶν ἐπίσης ἑαυτῷ, τὸ
 5 φιλεῖν ἑαυτὸν ἀγαθὸν ἐστὶ καὶ οὐ φαῦλον. εἰ γὰρ φαῦλον ἦν τὸ φιλεῖν 50
 ἑαυτόν, φαῦλον ἂν ἦν καὶ ἐπίμωμον καὶ τὸ φιλεῖν τὸν φίλον ὡς ἑαυτόν,
 καὶ εἴη ἂν ἐξ ὑποθέσεως ὁ λόγος (τοιοῦτος) κατὰ τὴν ἀντικαλουμένην σὺν
 ἀντιθέσει ἀντιστροφὴν· εἰ φαῦλον τὸ φιλεῖν ἑαυτόν, φαῦλον καὶ τὸ φιλεῖν
 τὸν φίλον ὡς ἑαυτόν· ἀλλὰ μὴν τὸ φιλεῖν τὸν φίλον ὡς ἑαυτόν οὐ φαῦλον,
 10 οὐδ' ἄρα τὸ φιλεῖν ἑαυτόν φαῦλον. οὐκ οὐκ αἰσχρὸν ἐστὶν ἡ φιλαυτία, ἀλλὰ
 μᾶλλον ἡ μισαυτία. ἃ μὲν οὖν βούλεται λέγειν, ταῦτά ἐστι· τὰ δὲ κατὰ
 τὴν λέξιν ὧδε ἂν ἔχοι. φίλος ἐκεῖνός ἐστιν ὁ βουλό|μενος τῷ φίλῳ 156^v
 τὰ ἀγαθὰ, καὶ μὴδεὶς γινώσκη τὴν βούλησιν αὐτοῦ. ὁ γὰρ ἀληθὴς φίλος
 αἰρεῖται μὲν καὶ βούλεται εὖ ἔχειν τὸν φίλον, τὸ δὲ γινώσκειν τινάς, ὅτι
 15 τοῦτο θέλει, οὐ περὶ πολλοῦ ποιεῖται. εἰπὼν δὲ ὅτι φίλος ἐστὶν ὁ βουλό-
 μενος τὰ ἀγαθὰ τῷ φίλῳ ἐκεῖνου ἔνεκεν, (ἐπῆγεν) ταῦτα δὲ ὑπάρχει μάλιστα
 πρὸς ἑαυτόν, λέγων ταῦτα τὸ βούλεσθαι τὰ ἀγαθὰ ἐκεῖνου ἔνεκεν [ταῦτα δὲ 5
 ὑπάρχει μάλιστα πρὸς ἑαυτόν ὑπάρχει μάλιστα]. ἔστι δὲ ὃ λέγει· πάντες
 ἑαυτοῖς μάλιστα βούλονται τὰ ἀγαθὰ καὶ ἑαυτῶν ἔνεκα καὶ τὸ λοιπὰ πάντα
 20 οἷς ὁ φίλος ὀρίζεται μάλιστα ἑαυτοῖς ὑπάρχειν βούλονται· εἰσὶ δὲ τὰ
 λοιπὰ πάντα ἀπὸ τῶν παροιμιῶν δηλούμενα, ἃ μετ' ὀλίγον ῥηθήσεται.
 τὸ δὲ εἴρηται γάρ, ὅτι ἀπ' αὐτοῦ πάντα τὰ φιλικὰ καὶ πρὸς
 τοὺς ἄλλους διήκει τοιοῦτόν ἐστιν· αἱ φιλίαι (ταύτας γὰρ εἶπε φιλικὰ)
 καὶ πρὸς τοὺς ἄλλους διήκουσιν, ὅταν φιλῶσι τοὺς φίλους ὡς φιλοῦσιν 10
 25 ἑαυτούς, καὶ ὅταν βούλωνται ἐκεῖνοις ὑπάρχειν ἃ καὶ ἑαυτοῖς παρεῖναι
 σπεύδουσιν. ὅταν οὖν τὸ ὡς φιλεῖ τις ἑαυτόν διήκει καὶ πρὸς ἄλλον καὶ
 φιλῇ καὶ ἐκεῖνον ὡσαύτως, φίλος ἀληθὴς ὁ οὕτως ἔχων ἐστὶ καὶ παροιμία
 πᾶσαι αἱ περὶ τῶν φίλων ὁμογνωμονοῦσι καὶ συμφωνοῦσι τοῖς λόγοις
 τούτοις. τὸ γὰρ 'κοινὰ τὰ τῶν φίλων' ταῦτόν ἐστι τῷ ὡς ἀληθῶς ἐκεῖνοί
 30 εἰσι φίλοι, οἱ βούλονται τοῖς φιλοῦμένοις ὑπ' αὐτῶν ἃ βούλονται καὶ ἑαυ-
 τοῖς. καὶ τὸ 'φίλοι εἰσὶν ὧν ψυχὴ μία' καὶ τὸ 'φιλότης ἐστὶν ἰσότης'
 τούτων εἰσὶ δηλότερα. ὁμοίως καὶ τὸ γόνυ κνήμης ἔγγιον. προσο- 15
 μιλεῖ γὰρ αἰεὶ τὸ γόνυ τῷ πέρατι τῆς κνήμης καὶ σύνεστιν αὐτῷ φιλίως.
 εἰ δὲ τὴν ἀληθῆ φιλίαν ἀφ' ὧν εἰς ἡμᾶς αὐτοὺς βουλόμεθα κρίνομεν, δεῖ
 35 φιλεῖν ἑαυτοὺς καὶ φιλαύτους εἶναι. εἰ δὲ τοῦτο οὐκ ἔστιν, αἰσχρὸν ἡ
 φιλαυτία.

2 φίλον Vat. 320: φιλαυτον Ba

6 ante τὸν φίλον inserit καὶ a: om. B

7 τοιοῦτος a: om. B

12 φίλῳ B: φιλοῦμένῳ a

15 περὶ πολλοῦ B: περὶ πολ-

λοῦ δὲ a

16 ἐπῆγεν inserui: om. Ba

17 ταῦτα δὲ—ὑπάρχει μάλιστα (18)

cancellavi

20 ὑπάρχειν βούλονται B: ὑπάρχει βούλεται a

23 αἱ φιλίαι—διή-

κουσιν (24) a: om. B

27 φιλῇ B: φιλεῖ a

ὁ Vat. 320: καὶ Ba

31 φι-

λότης B: φιλία a

p. 1168^b10 Ἀπορεῖται δὲ εἰκότως, ποτέροις χρεῶν πείθεσθαι 156^v
ἀμφοῖν ἐχόντοιν τὸ πιστόν.

Θεῖς ἀμφοτέρους τῶν λόγων, τοὺς τε λέγοντας ὅτι ἀγαθὸν ἐστὶ τὸ 31
φιλεῖν ἑαυτόν, καὶ τοὺς λέγοντας ὅτι αἰσχρόν ἐστὶν ἡ φιλαυτία, λέγει ὅτι
5 ἀμφοτέροιν πιθανότητά τινα ἐχόντοιν τίσι χρῆ πιστεύειν, τοῖς συνάγουσιν
ὅτι χρῆ φιλεῖν ἑαυτόν, ἢ τοῖς ἀντιφθεγγομένοις ὡς οὐ δεῖ φιλεῖν. καὶ
ἐρωτήσας ἀποκρίνεται λέγων, ὅτι δεῖ διαιρεῖν τούτους, τουτέστι δεῖ διαιρεῖν
τὸ τῆς φιλαυτίας ὄνομα, ὅπερ ἀμφοτέροι προΐσχονται, εἰς τὰ σημαινόμενα 35
πράγματα (οὐ γάρ ἐστὶν ἀπλοῦν ἡ φιλαυτία ἀλλ' ὁμώνυμον ὡς ὁ κύων)
10 καὶ διαιροῦντας λέγειν, ὅτι ἀμφοτέροι καλῶς λέγουσι καὶ οἱ φιλεῖν ἑαυτοὺς
λέγοντες καὶ οἱ μὴ φιλεῖν. χρῆ οὖν διαιροῦντας λέγειν, ὅτι τὸ φίλαυτον
διττόν ἐστιν, ὡς εἴρηται, τὸ ἀγαπᾶν καὶ θεραπεύειν τὸν ἐν ἡμῖν δῆμον,
τὴν ἀλογίαν, λέγω δὲ τὴν ἐπιθυμίαν, καὶ δυναστεύειν κατὰ τοῦ ἀληθινοῦ
ἀνθρώπου, τοῦ ἐν ἡμῖν νοῦ, δι' ἣν ἀλογίαν, τὴν ἐπιθυμίαν δηλονότι, ἔχειν
15 τὸ πλεόν ἐν τε χρήμασι καὶ τιμαῖς σωματικαῖς ἡδοναῖς σπεύδομεν. οὐκ ἔστι γάρ, 40
οὐκ ἔστι ὅστις τὴν αἴσθησιν ἔχων μόνην προβεβλημένην καὶ κατ' αὐτὴν ζῶν
οὐ τούτοις χαίρει καὶ ἐπαγάζεται, καὶ ὡς ἄριστα καὶ κάλλιστα καὶ ἡμῖν
οἰκειότατα * * *. ἐν μὲν οὖν τούτῳ τῶν τῆς φιλαυτίας σημαινόμενων, ὅπερ
ἐστὶ φαῦλον καὶ αἰσχρόν, καὶ ὁ τοιοῦτος φίλαυτος, ὃς οὐδὲ κυρίως φίλαυτός
20 ἐστὶ, κάκιστος τῷ ὄντι καὶ αἰσχροτάτος. οὐ γάρ ἐστὶν ὁ ἄνθρωπος ἡ
αἴσθησις, ἣν οὗτος φιλεῖ, ἀλλ' ὁ νοῦς, ὃν αὐτὸς ἐκτετύφλωκε καὶ διαλελώ- 45
βηκε, καὶ λέγεται φίλαυτος ὁ τοιοῦτος ὑπὸ τῶν πολλῶν τῶν νομιζόντων
τὸν ἄνθρωπον εἶναι τὸ ζῷον ἡμῶν, ὅπερ ἐστὶ τὸ ἐκ τοῦ σώματος καὶ τῆς
ἐντελεχείας, ἥτις ἐντελέχειά ἐστὶν ἡ ἄλογος καὶ ἀχώριστος τοῦ σώματος
25 ζωὴ καὶ σὺν αὐτῷ φθειρομένη. ἄλλο δὲ φιλαυτίας σημαινόμενον τὸ φιλεῖν
τὸν ὄντως ἄνθρωπον, ὅπερ ἐστὶ τὸ ἐν ἡμῖν φρονοῦν. ὁ τοιοῦτος φίλαυτος
οὐκ αἰσχρός ἐστὶν ἀλλὰ κάλλιστος, ὅτι τὸν ὡς ἀληθῶς ἄνθρωπον φιλεῖ.
ὅτι δέ, φησὶν, πολλοὶ τοὺς πλεονέκτας καὶ ἀκολάστους καὶ τὸ ἄλογον θερα- 50
πεύοντας καὶ πιαίνοντας εἰώθασι λέγειν φιλαύτους ἀλλ' οὐχὶ τοὺς τιμῶν-
30 τας τὸν ἐν ἡμῖν νοῦν, ὃς ἐστὶν ὁ ἀληθινὸς ἄνθρωπος, οὐκ ἄδηλον. οὐ-
δένα γάρ τις ἴδοι ἂν τῶν πολλῶν τὸν σπεύδοντα δίκαιον ἢ σώφρονα ἢ
ἀνδρεῖον ἢ ἐλεύθερον εἶναι λέγοντα φίλαυτον καὶ οὐδὲ ψέγοντα ὡς φίλαυτον,
καίτοι κατὰ τὴν ἀλήθειαν τοῦ τοιούτου ὄντος φιλαύτου, ὡς φιλοῦντος
ἐκεῖνο τὸ μέρος τῆς ψυχῆς, καθὼς ἄνθρωπός ἐστιν ἄνθρωπος, καὶ ἀπονέ-
35 μοντος ἑαυτῷ, ἥτοι τῷ νῷ ἑαυτοῦ. τοῦτο γὰρ εἶπε κυριώτατον ἑαυτοῦ, 157^r

1 πείθεσθαι B: ἔπεσθαι a et Aristoteles rthesis usque ad τούτῳ πείθεται (p. 1168^b31) a
3 ἀμφοτέρους B: ἀμφοτέροις a 10 καὶ οἱ B: οἳ τε a 13 ἀληθινοῦ B: ἀληθοῦς a
17 ἡμῖν οἰκειότατα B: ἡμῶν οἰκειότητα a 18 lacunam indicavi 21 οὗτος B:
αὐτός a 30 τὸν ἐν ἡμῖν ante τοὺς τιμῶντας a ὁ a: om. B 31. 32 ἢ
ἀνδρεῖον a: om. B 32 καὶ οὐδὲ B: οὐδὲ a 33 ὄντος φιλαύτου B: ὄντως φίλαυτον a
φιλοῦντος B: φιλοῦντα a 34. 35 ἀπονέμοντος B: ἀπονέμοντα a

τὰ κάλλιστα καὶ μάλιστα ἀγαθὰ, ἅτινα κάλλιστα καὶ μάλιστα εὖ 157⁺
ἀγαθὰ εἰσιν αἱ ἀρεταὶ καὶ ἐπιστῆμαι. εἰπὼν δὲ ὅτι ὁ σπουδαῖος τῷ κυριω-
τάτῳ ἑαυτοῦ χαρίζεται καὶ πάντα αὐτῷ πείθεται καὶ ὅσα ἂν ἐκεῖνο προστάξῃ
ποιεῖ (οἷς γὰρ τὸ λογιζόμενον μέρος τῆς ψυχῆς ἀρέσκειται, ταῦτα μόνον
5 πράττει), ἀποστρέφεται δὲ τὰς τοῦ ἀλόγου μέρους τῆς ψυχῆς ὁρέξεις καὶ
ἐπιθυμίας, τί ποτέ ἐστι τὸ κυριώτατον ἡμῶν, ὃ ὁ σπουδαῖος χαρίζεται, 11
σαφηνίζων ἐπήγαγεν ὥσπερ δὲ πόλις τὸ κυριώτατον μάλιστα εἶναι
δοκεῖ, οὕτω καὶ ὁ κυρίως ἄνθρωπός ἐστι τὸ ἐν ἡμῖν κυριώτατον. ὥς γὰρ
πόλις κυρίως ἐστὶν οὐ τὰ τεῖχη οὐδὲ αἱ οἰκίαι οὐδὲ ἀπλῶς οἱ ἐν αὐτῇ
10 οἰκοῦντες, ὥς ἐν ταῖς Πολιτείαις εἴρηται καὶ δέδεικται, ἀλλὰ πόλις ἐστὶ τὸ
ἄρχον καὶ ἐξουσιάζον, οἷον ἐν μὲν τοῖς βασιλευομένοις πόλις ἐστὶν ὁ βασι- 15
λεύς, ἐν δὲ τοῖς δημοκρατουμένοις ὁ δῆμος καὶ ἐν τοῖς ὀλιγαρχουμένοις
οἱ εὖποροι καὶ <ἐν> τοῖς ἀριστοκρατουμένοις οἱ ἄριστοι, ὁ τύραννος δὲ ἐν
τοῖς τυραννουμένοις, οὕτω καὶ κυρίως ἄνθρωπός ἐστι τὸ πεφυκὸς ἐν ἡμῖν
15 μέρος ἄρχειν τῆς ψυχῆς, ὅπερ ἐστὶ τὸ λογιζόμενον ἡμῶν καὶ φρονοῦν· καὶ
φίλαυτος δὲ κυρίως ἐστίν, ὥς εἴρηται, ὁ τοῦτο φιλῶν καὶ τούτῳ χαριζόμενος,
τουτέστι τὰ τούτῳ ἀρέσκοντα πράττων καὶ ποιῶν. καὶ ἐγκρατῇ δὲ καὶ
ἀκρατῇ ἄνθρωπον λέγομεν, οὗ ὁ νοῦς ἄρχει καὶ κρατεῖ τῆς ἐπιθυμίας, ἢ 20
οὗ ὁ νοῦς ἄρχεται ὑπ' αὐτῆς καὶ κρατεῖται, ὥς τούτων ἐκάστου ὄντος.
20 ὁ νοῦς γὰρ τοῦ Σωκράτους ἐστὶν ὁ κυρίως Σωκράτης, ὁμοίως καὶ ὁ τοῦ
Πλάτωνος Πλάτων καὶ τῶν ἄλλων ἀπάντων ὡσαύτως. καὶ πεπραχέναι
λέγομεν τόνδε τὸν ἄνθρωπον τήνδε τὴν πράξιν ὅταν μετὰ λόγου πράξῃ,
ὅταν δὲ μὴ τοῦ λόγου κρίναντος πράξῃ, οὗ φαμεν τὸν ἄνθρωπον πεπραχέναι
ἀλλὰ τὸν θυμὸν ἢ τὴν ἐπιθυμίαν. ταῦτα εἰπὼν συμπεραίνεται λέγων·
25 ὅτι μὲν οὖν ὁ νοῦς ἐστὶν ἄνθρωπος (τούτου γὰρ ἐστὶ δηλωτικὸν τὸ τοῦθ'
ἕκαστός ἐστι μάλιστα) οὐκ ἄδηλον, καὶ ὅτι ὁ ἐπεικῆς ἦτοι σπουδαῖος 25
τοῦτο μάλιστα ἀγαπᾷ. τὸν γὰρ θυμὸν καὶ τὴν ἐπιθυμίαν ἐπὶ τοσοῦτον
ἀγαπᾷ καὶ περιέπει, ἐφ' ὅσον συντελεῖ εἰς τὴν τοῦ σώματος σωτηρίαν,
οὐδὲ τοῦτο ἄδηλον τοῖς κατὰ φύσιν ζῶσι. διὸ καὶ φίλαυτος ἂν κυρίως
30 ῥηθείη ἕτερος τοῦ ὄνειδιζομένου φιλαύτου ὢν καὶ τοσοῦτον διαφέρων ὅσον
καὶ ὁ κατὰ λόγον ζῶν διαφέρει τοῦ ἐμπαθῶς ζῶντος. ὅτι δὲ κατὰ λόγον
ὁ τοιοῦτος ζῇ, ὀῖλον. αἰεὶ γὰρ ὁρέγεται ἢ τοῦ ἀληθῶς καλοῦ ἢ τοῦ δο-
κοῦντος συμφέρειν. ὁ γὰρ δοκεῖ συμφέρον πρὸς τὰ κάλλιστα, καὶ μὴ κατ' 30
ἀλήθειαν ἐστὶ καλόν, ὁρέγεται αὐτοῦ. οὐ γὰρ πᾶν τὸ δοκοῦν συμφέρειν
35 ἤδη καὶ καλόν ἐστὶν ἀπλῶς ἀλλὰ τότε καὶ ἐφ' ὅσον συντελεῖ πρὸς τὰ
κάλλιστα.

3 ἐκεῖνο B: ἐκεῖνος a 6 post ἐπιθυμίας rthesis ὥσπερ δὲ—δοκοῦντος συμφέρειν (p. 1168^b31—
1169^a6) a 7 δὲ Ba: δὲ καὶ Arist. vulg.: γὰρ Arist. cod. M^b 9 αὐτῇ a: αὐτοῖς B
10 ἐν ταῖς Πολιτείαις] Politic. Γ 6 p. 1278^b10 12 in fine ἐν τοῖς a: τοῖς B 13 ἐν
addidi: om. Ba 14 ὁ ἄνθρωπος κυρίως a 20. 21 τοῦ πλάτωνος νοῦς πλάτων a
22 ὅταν μετὰ λόγου πράξῃ B: om. a 23 ὅταν δὲ μὴ τοῦ λόγου κρίναντος πράξῃ Vat.
320] κρίναντος om. B: ὅταν δ' οὐ μετὰ λ. π. a 26 μάλιστα Ba et Arist. cod. Ob: ἢ
μάλιστα Arist. vulg. 30 φιλαύτου B: φίλαυτος a 32 ὁ τοιοῦτος B: οὗτος a
34 συμφέρειν B: συμφέρον a

p. 1169^a6 Τοὺς μὲν περὶ τὰς καλὰς πράξεις διαφερόντως σπου- 157^r
δάζοντας πάντες ἀποδέχονται.

Τίνος ἔνεκεν τοὺς ὄντως φιλαύτους οὐκ ὀνειδίζομεν ἀλλ' ἀποδεχόμεθα, 40
διὰ τούτων λέγει, δυνάμει λέγων τοὺς τοιούτους, οὐχ ἀπλῶς ὡς φιλαύτους
5 ἀποδεχόμεθα, ἀλλ' ὡς περὶ τὰς καλὰς πράξεις σπουδάζοντας τιμῶμεν καὶ
ἐπαινοῦμεν. τοῦτο εἰπὼν δι' ὧν ἐξῆς ἐπιφέρει ὁποῖος ἦν τὴν ζωὴν καὶ
οἶον ἔρωτα ἀπάσης ἀρετῆς εἶχεν ὁ πανάριστος οὗτος φιλόσοφος δεικνύων,
λέγει πάντων δ' ἀμιλλωμένων πρὸς τὸ καλόν, τουτέστι πάντων δὲ
σπευδόντων καὶ ἀγωνιζομένων· ἀμιλλᾶσθαι γὰρ τὸ ἀγωνίζεσθαι ἐστὶ· 45
10 πάντων οὖν ἀγωνιζομένων καὶ μοχθούντων νικᾷν ἀλλήλους περὶ <τὴν> τῶν
καλλίστων ἐργασίαν καὶ τὰς ἀρίστας τῶν πράξεων καὶ διατεινομένων,
ἥτοι ἐπειγομένων καὶ σπουδάζόντων, τὰ κατ' ἀρετὴν ἐνεργεῖν κοινῇ τε
καὶ πᾶσιν ὑπῆρχεν ἂν τὰ δέοντα καὶ μέγιστα τῶν ἀγαθῶν καὶ χωρὶς
ἐκάστω καὶ οὐδὲν ἂν ἡμῖν κακὸν ἐπολιτεύετο. λέγει δὲ μέγιστα τῶν ἀγα-
15 θῶν τὰς ἀρετὰς καὶ τὰς ἐπιστήμας καὶ τὰς σπουδαιοτάτας τῶν τεχνῶν.
καὶ ἐστὶ τὸ λεγόμενον ὁμοιον εὐχῇ, ὡς εἰ καὶ οὕτως εἶπεν· εἴθε πάντες 50
περὶ τὴν τῶν καλλίστων κτῆσιν ἔσπευδον καὶ πρὸς τὴν τὰς ἀρετὰς καὶ
ἐπιστήμας φέρουσαν ἔτρεχον. εἰ γὰρ οὕτως εἶχομεν, ἐκποδῶν ἂν ἦν ἅπαν
φῶλον καὶ ψυχῆς κακωτικὸν καὶ ἐν πᾶσι καὶ κοινῇ καὶ ἰδίως ἐκάστω
20 παρῇν ἂν τὰ κάλλιστα. καὶ ὁτλον κακ τούτων ἐστὶν ὅτι δεῖ τὸν ἀγαθὸν
φιλαυτὸν εἶναι. εἰ γὰρ ὁ ἀληθινὸς φίλος βούλεται τὰ ἀγαθὰ ᾧ φίλος
ἐστὶ καὶ πάντα πράττει καὶ ποιεῖ ὅπως προσέσται τῷ φίλῳ τὰ κάλλιστα,
καὶ ὁ ἀγαθὸς δηλαδὴ ἑαυτὸν φιλῶν πράξει ἐκεῖνα, δι' ὧν ἔσται ἑαυτῷ 157^v
τὰ καλὰ, καὶ πράξει ἑαυτοῦ ἔνεκα, καὶ πράττων αὐτὸς ὀνήσεται καὶ τοὺς
25 ἄλλους ὠφελήσει. τὸν δὲ μοχθηρὸν οὐ δεῖ φιλαυτὸν εἶναι. ὑπολαμ-
βάνων γὰρ ὁ μοχθηρὸς ἑαυτὸν εἶναι οὐ τὸν ἐν ἡμῖν νοῦν ἀλλὰ τὸ σῶμα τοῦτο
καὶ τὴν σὺν αὐτῷ φθειρομένην ἀλόγιστον ζωὴν <θεραπεύει>, οἰόμενος δὲ
διὰ ταύτην τὴν ἡμαρτημένην ὑπόληψιν οἰκειότατον ἀγαθὸν ἀνθρώπῳ εἶναι
τρυφὴν καὶ πᾶσαν σωματικὴν ἡδονήν, ταῦτα διώξει καὶ αἰρήσεται ὥστε
30 καὶ ἔσται διὰ τοῦτο ἄδικος καὶ πλεονέκτης. πόθεν γὰρ ἂν εὐποροίη 5
πληροῦν τετρημένον πῖθον, μὴ ἀδικῶν καὶ ἀρπάζων; ἀδικῶν δὲ βλάβει
καὶ ἑαυτὸν καὶ τοὺς πέλας. πράξει γὰρ ἐξ ἀνάγκης ἃ οἶεται εἶναι
κάλλιστα καὶ κάκιστα ὄντα. πᾶς γὰρ ὁ δοκεῖ κάλλιστον εἶναι σπεύδει
πράττειν· δοκεῖ δ' αὐτῷ κάλλιστα τὰ χεῖριστα· πράξει ἄρα τὰ χεῖριστα.
35 δέον οὖν, φησὶν, ἄλλα πράττειν, τὰ ὠφέλιμα δηλονότι τῷ ἀληθινῷ ἀν-
θρώπῳ, ἄλλα πράττει ἀγνοῶν διὰ τὴν μοχθηρίαν τὸν ὄντως ἄνθρωπον.

1 μὲν B: μὲν οὖν a et Arist. rthesis usque ad τῷ νῷ (p. 1169^a18) a 7 οὕτως
B: οὕτως a 10 τὴν a: om. B 15 σπουδαιοτάτας B: σπουδαιότητας a
22 προσέσται B: παρέσται a 27 θεραπεύει a: om. B 33 κάλλιστα — εἶναι Vat.
δι
320: om. Ba σπεύδει Vat. 320: σπου B: σπουδέα a 34 πράξει ἄρα τὰ χεῖριστα
Vat. 320: om. Ba 35 πράττει B: πράττειν a

ὁ δ' ἐπεικῆς κατὰ νοῦν ζῶν ἃ δεῖ κατ' ἀλήθειαν πράττειν ἐκεῖνα καὶ 157^v
 πράττει. πᾶς γὰρ νοῦς αὐτοφυῶς μὴ πηρωθεὶς ὑφ' ἡδονῆς ἢ νόσου 11
 αἰρεῖται καὶ διώκει τὸ βέλτιστον καὶ συμφέρον ἑαυτῷ. ὁ δὲ τοῦτο
 καὶ ἀπὸ τῶν ἀλόγων ζῴων. ἔστι γὰρ τις ἅπασι τούτοις ἔλλαμψις [τις]
 5 νοῦ, ὡς αὐτὸς ὁ Ἀριστοτέλης ἀλλαχοῦ λέγει τοῖς μὲν μᾶλλον, τοῖς
 δὲ ἥττον, δι' ἣν ἔλλαμψιν αὐτοφυῶς ζητεῖ καὶ εὐρίσκει τὰ ὠφελοῦντα.
 νοσήσας γὰρ τοὺς ὀφθαλμοὺς ὁ ὄφις ἐπὶ τὰ μάραθρα τρίβει, καὶ ἡ ἄρκτος
 πυρέξασα τοὺς μύρμηκας ἐσθίει καὶ ἰᾶται, καὶ ὁ ἀράχνης τὰ ἀράχνια
 ὑφαίνει πρὸς θήραν τῶν μυιῶν, καὶ ἡ χελιδὼν τὴν καλιὰν ἡμικύκλιον 15
 10 περιπήγνυσιν, ὡς πολυχωρητότερον τὸ τοιοῦτον σχῆμα, καὶ ὁ μύρμηξ
 τὸν σῖτον ἐν τοῖς ἑαυτοῦ λαβυρίνθοις ἀποθησαυρισθέντα διαιρεῖ, ὅπως μὴ
 βλαστήσῃ. τί δεῖ πολλὰ γράφειν; πλήρεις τοιούτων αἱ περὶ ζῴων Ἀριστο-
 τέλους πραγματεῖται καὶ ἐξ ἐκείνων ὁ βουλόμενος λαμβανέτω τὰς πίστεις
 τοῦ πάντα νοῦν αἰρεῖσθαι τὸ βέλτιστον ἑαυτῷ. ὥστε καὶ ὁ ἐπεικῆς, ἐπειδὴ
 15 πειθαρχεῖ τῷ νῷ, ἀποσεύεται δὲ τὰς ἀλόγους ὁρέξεις, τὰ βέλτιστα καὶ
 ἑαυτῷ καὶ τοῖς πέλας αἰρήσεται καὶ πράξει. 20

p. 1169^a18 Ἀληθὲς δὲ τὸ περὶ τοῦ σπουδαίου καὶ τὸ τῶν φίλων
 ἕνεκα πολλὰ πράττειν.

Ὁὐ πάντα πράξει ἕνεκα τοῦ φίλου, οἷον ὅσα ἐκείνῳ αἰσχύνῃν προξενεῖ 26
 20 ἢ ζημίαν ψυχῆς ἀλλ' ὅσα εἰς τιμὴν καὶ ὠφέλειαν τοῦ ἀληθινοῦ ἀνθρώ-
 που τείνει. εὐλόγως οὖν οὐκ εἶπεν ὅτι πάντα πράξει ἀλλ' ὅτι πολλὰ.
 ἐπειδὴ γὰρ πολλὰ τὰ καλὰ καὶ συμφέροντα ἑαυτοῦ ἕνεκα πράττει, ὁ δὲ
 φίλος αὐτοῦ ἄλλος αὐτός ἐστι, καὶ τοῦ φίλου ἕνεκα πολλὰ πράξει. καὶ
 ἐπεὶ ὅλος ταῖς ἀρεταῖς καταχώχιμός ἐστι, καὶ κεκοσμημένος καὶ νοερῶς
 25 διαζῇ. πᾶς δὲ νοῦς, ὡς εἴρηται, τὰ βέλτιστα αἰρεῖται (ἐν τούτῳ γὰρ
 αὐτοῦ τοῦ νοῦ τὸ εἶναι καὶ τοῦτό ἐστιν, ὡς εἰπεῖν, ἡ φύσις αὐτοῦ τὰ 30
 βέλτιστα καὶ συμφέροντα ἑαυτῷ αἰρεῖσθαι), ἐπεὶ οὖν τοιοῦτός ἐστιν ὁ σπου-
 दाῖος, καὶ τῆς πατρίδος ἕνεκα πολλὰ πράξει, καὶ δέῃ ὑπεραποθνήσκειν,
 ἀποθανεῖται καὶ χρήματα προήσεται ὑπὲρ τῆς τῶν πολιτῶν σωτηρίας
 30 καὶ πάντα τὰ περιμάχητα τῶν ἀγαθῶν οἷον τιμὰς κτήματα περιποιού-
 μενος ἑαυτῷ τὸ καλόν· τοῦτο δὲ ἐστὶν ἢ ἀπὸ τῶν σπουδαίων τιμὴ καὶ
 ἢ ἀπὸ τοῦ δημιουργοῦ ἡμῶν θεοῦ ἀμοιβή. βούλεται γὰρ ὁ σπουδαῖος 35
 καὶ πᾶς εὐφρονῶν ὀλίγον χρόνον ἡσθῆναι σφόδρα τὴν ἀληθεστάτην ἡδονὴν
 ἢ πολὺν ἡρέμα καὶ κατὰ βραχύ. ὅτι μὲν γὰρ ταῖς κατ' ἀρετὴν πράξε-
 35 σιν ἔπονται ἡδοναὶ ὁ δὲ δὴλον καὶ εἴρηται πολλάκις, εἴ που ἀρετὴ ἐστὶν ἕξις ἐν
 μεσότητι τῇ πρὸς ἡμᾶς κατὰ τὸν ὁρθὸν λόγον μεθ' ἡδονῆς ἢ οὐκ ἄνευ

4 τις Ba: cancellavi 5 ὡς αὐτὸς] ὡσαύτως Ba ἀλλαχοῦ] περὶ τὰ ζῷα ἱστορ. Θ 1?
 17 τὸ περὶ Ba et Arist. cod. Lb: περὶ Arist. vulg. rthesis usque ad ἴσως συμβαίνει
 (p. 1169^a25) a 19 ἐκείνῳ—τιμὴν καὶ (20) Vat. 320: αἰσχύνῃν φέρει ἐκείνῳ insequente
 lacuna 13 fere litterarum B: idem a fenestra nulla indicata 22 ἑαυτοῦ B: ἑαυτῷ a
 23 αὐτοῦ] ἑαυτοῦ B: ἑαυτῷ a 33 ἀληθεστάτην B: ἀληθῆ a

ἡδονῆς. ὅτι δὲ καὶ ταῖς μεγάλαις πράξεσιν ἡδοναὶ μεγάλαι ἔπονται, καὶ 157^v
 τοῦτο ἴσμεν. εἰ δὲ τοῦθ' οὕτως ἔχει, δῆλον καὶ ὅτι ὁ κατὰ βραχὺ τὰ
 καλὰ πράττων καὶ κατ' ὀλίγον εἰ τύχοι ἀναλίσκων χρήματα περὶ αὐτὰ 40
 πολὺν μὲν χρόνον ἥδεται, κατὰ βραχὺ δὲ καὶ ἡρέμα, ὁ δὲ τάχιον
 5 πράττων ἢ καὶ ἀθρόον ἀναλίσκων ὀλίγον μὲν χρόνον, σφόδρα δὲ ἥδεται.
 ἔοικε γὰρ ὁ σπουδαῖος σφόδρα διψῶντι καὶ ἀθρόον πίνουντι ψυχροῦ, ὁ δὲ
 λοιπὸς τῷ κατὰ βραχὺ ἐπιρροφῶντι. αἰρεῖται οὖν ὁ σπουδαῖος τὸ σφόδρα
 ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ ἡσθῆναι ἢ ἡρέμα ἐν πολλῷ. καὶ βιωσαι ἕνα χρόνον
 καλῶς ἐν τῷ ὑπεραποθνήσκειν τῆς πατρίδος, ἢ πολλοὺς τυχόντως, ἥτοι
 10 ἀκλεῶς καὶ ὀλίγα τινὸς τιμῆς. καὶ μίαν πράξιν αἰρεῖται πράξαι καλὴν 45
 καὶ μεγάλην, ἥτις ἐστὶ τὸ κινδυνεῦσαι ὑπὲρ τῆς πατρίδος ἢ φίλων ἢ τὸ
 πάντα τὰ χρήματα καὶ κτήματα προσέσθαι χάριν τινὸς μεγάλου καλοῦ
 ἢ πολλὰς καὶ μικρὰς πράξεις διαπερᾶναι. εἰπὼν δὲ ὅτι αἰρεῖται μίαν
 μεγάλην πράξιν καὶ καλὴν, τίς ἐστὶν ἡ μεγάλη καὶ καλὴ πράξις σαφη-
 15 νίζων ἐπήγαγε τοῖς δ' ὑπεραποθνήσκουσιν ἴσως τοῦτο συμβαίνει,
 ἴσον λέγων τῷ οἱ τὰς μεγάλας πράξεις καὶ καλὰς πράττοντες, εἰσὶν ὑπερ-
 αποθνήσκοντες πατρίδος καὶ φίλων. τὸ δ' ἴσως πρόσκειται διὰ τοὺς 50
 πολλοὺς καὶ φαύλους. τοῖς γὰρ τοιούτοις οὐ δοκεῖ μέγα τι τὸ ὑπερκινδυ-
 νεύειν, ὅτι μηδὲ ἴσασι τίνα εἰσὶ τὰ κυρίως καλά.

20 p. 1169^a26 Αἰροῦνται δὲ μέγα καλὸν ἑαυτοῖς. |

Οἱ ὑπεραποθνήσκοντες, φησὶν, αἰροῦνται μέγα ἀγαθὸν αὐτοῖς, τοῦτο 158^r
 δ' ἐστὶν ὅπερ αἰροῦνται ἀγαθὸν καὶ προτίθενται τῆς ζωῆς καὶ προτιμῶσι 6
 τὸ τιμᾶσθαι διὰ παντὸς ὑπὸ τῆς πόλεως εἰκόσι καὶ ἀνδριάσι καὶ μνήμασι
 καὶ θυσίαις καὶ τοῖς τοιούτοις. ἀλλὰ καὶ χρήματα προτίθενται, ὅπως πλείονα
 25 λήψοιντο οἱ φίλοι. εἰ γὰρ ἐστὶν ἡ πόλις τιμοκρατουμένη, οὐ φείσεται
 χρημάτων ἀλλὰ δοίη ἂν τὴν ὠρισμένην καὶ κειμένην τιμὴν τῆς ἀρχῆς,
 ὅπως ὁ φίλος λάβῃ τὴν τοιάνδε ἀρχήν, οἷον εἰ ἐν τῇ πόλει ἐστὶν ἡ 10
 πολιαρχία ἢ ἡ συμπονία ὦνηται, δοίη ἂν τὴν τιμὴν δυνάμενος δηλονότι
 ὅση ἂν εἴη, ἵνα πολιαρχήσῃ ἢ συμπονήσῃ ὁ φίλος αὐτοῦ καὶ λάβῃ ἐξ
 30 αὐτῆς καὶ ἐπικτήσῃται πλείονα ὧν ἔχει καὶ εὐπορεῖ. καὶ τῷ μὲν αὐτοῦ
 φίλῳ γίνεται χρήματα ἢ ἀρχὴ ἢ ὅτιδηποτοῦν ἄλλο, αὐτῷ δὲ γίνεται τὸ
 καλόν, οἷον τιμὴ καὶ κῦδος καὶ ἔπαινος πρὸς ἀπάντων ὥστε τὸ μεῖζον
 ἀγαθὸν ἑαυτῷ νέμει. μεῖζον γὰρ ἢ τιμὴ καὶ ἡ εὐκλεία χρημάτων τοῖς
 ὀρθῶς λογιζομένοις ἀλλὰ καὶ ἐν ταῖς τιμαῖς, φησί, καὶ ταῖς ἀρχαῖς ὁ αὐτὸς 15
 35 τρόπος. προήσεται γὰρ καὶ ταύτας τῷ φίλῳ καὶ αἰρήσεται τὸν φίλον

6 ψυχροῦ B: ψυχρόν a 9 τυχόντως B: τυχόντων a 14 καὶ (alterum) B: om. a
 16 λέγων B: λέγει a 20 rthesis usque ad οὐ χρή (p. 1169^b2) a 25 φείσεται B:
 φείδεται a | 27 τοιάνδε B: τοιαύτην a 28 πολιαρχία corr. ex πολυαρχία B:
 πολυαρχία a δυνάμενος B: δυναμένην a 30 ἐπικτήσῃται Vat. 320: ἐπικτήσεται Ba
 30 τῷ B: τὰ a 31 δηποτοῦν B: δυσποτοῦν a αὐτῷ B: αὐτὸ a 35 προή-
 σεται B: προσίεται a

τιμηθῆναι καὶ ἄρξαι ἥπερ ἑαυτόν. καλὸν γὰρ καὶ ἐπαινετὸν αὐτῷ τὸ 158^r
 προῖέναι ταύτας τῷ φίλῳ. ταῦτα δὲ ποιῶν εἰκότως δοκεῖ σπουδαῖος εἶναι.
 τοῦ σπουδαίου γὰρ τὸ ἀντὶ πάντων αἰρεῖσθαι τὰ καλὰ. οὗτος δὲ αἰ-
 ρεῖται τὰ καλὰ, οὗτος ἄρα σπουδαῖος. πάντα γάρ, ὡς εἴρηται, πράτ-
 5 τει τὰ καλὰ καὶ ἔτι οἴεται κάλλιον εἶναι παραχωρῆσαι τῷ φίλῳ τῆς
 ἀρχῆς τοῦ αὐτὸν ἄρχειν. τούτοις ἐπάγει οὕτω μὲν οὖν φίλαυτον 20
 εἶναι δεῖ νέμοντα ἑαυτῷ πλέον τοῦ καλοῦ. τὸ γὰρ νέμειν ἑαυτῷ
 πλέον ἐν χρήμασι καὶ τιμαῖς οὐ φιλαυτία, ὡς τοῖς πολλοῖς δοκεῖ,
 ἀλλὰ πλεονεξία ἐστίν.

10 p. 1169^b3 Ἀμφισβητεῖται δὲ καὶ περὶ τὸν εὐδαίμονα, εἰ δεήσε-
 ται φίλων ἢ μὴ.

Ἐζητεῖτο τότε πότερον χρήζει φίλων ὁ εὐδαίμων ἢ οὐ. καὶ τοῖς 27
 μὲν ἐδόκει τοῖς δ' οὐ. καὶ οἷς οὐκ ἐδόκει, ἔλεγετο ταῦτα. ὁ θεόμενος
 φίλου, ἵνα πορίζηται παρ' αὐτοῦ ὧν χρήζει καὶ ἐνδεής ἐστι καὶ μὴ δύναται
 15 αὐτὸς δι' ἑαυτοῦ πορίσασθαι. ὁ εὐδαίμων αὐτάρκης καὶ ἀνενδεής ἐστίν.
 οὐ γὰρ ἂν ἦν μακάριος, εἴ τις ἐδεῖτο. ὥστε οὐδὲ φίλων χρή. καὶ εἴη ἂν 30
 ἢ συναγωγὴ τοῦ λόγου ἐν δευτέρῳ σχήματι τοιαύτη. ὁ εὐδαίμων ἀνενδεής
 ἐστίν, ὁ θεόμενος φίλων οὐκ ἔστιν ἀνενδεής. ὁ εὐδαίμων ἄρα οὐ δεῖται
 φίλων. ἢ καὶ ἐν πρώτῳ σχήματι οὕτως. ὁ εὐδαίμων ἀνενδεής ἐστίν,
 20 οἱ ἀνενδεεῖς οὐ θέονται φίλων. ὁ εὐδαίμων ἄρα οὐ δεῖται φίλων. ἢ μὲν οὖν
 τῶν λόγων διάνοια τοιαύτη. τὸ δ' "ὅταν δ' ὁ δαίμων εὖ διδῷ, τί δεῖ
 φίλων"; ἔστιν ἐκ τοῦ Ὀρέστου τοῦ Εὐριπίδου. λέγει δὲ τοῦτο ὁ Ὀρέστης
 πρὸς τὸν Μενέλαον παρακαλῶν αὐτὸν εἰς βοήθειαν. δαίμονα λέγει αὐτὸς 35
 τὸ θεῖον. ὅταν γὰρ τὸ θεῖον βοηθῇ καὶ πάντα τὰ καλὰ χορηγῇ, χρεῖα
 25 φίλων οὐκ ἔστιν. ἃ μὲν οὖν λέγουσιν οἷς δοκεῖ μὴ δεῖσθαι τὸν εὐδαίμονα
 φίλων, ταῦτά ἐστιν. οἷς δὲ δοκεῖ δεῖσθαι, ὧν εἷς ἐστι καὶ μάλιστα ὁ
 Ἀριστοτέλης, ἅτοπα ταῦτα δοκεῖ. εἰ γὰρ ὁ εὐδαίμων, φήσειεν ἂν ὁ Ἀρι-
 στέλης, ἐστὶν ὁ ἔχων πάντα τὰ καλὰ, τὸ δὲ μέγιστον τῶν καλῶν ὁ φίλος
 ἐστίν, εἴπερ ἀποστερήσομεν αὐτὸν φίλου, πῶς ἔσται εὐδαίμων; πῶς γὰρ
 30 ἂν εὐδαίμων εἴη ὁ τὸ μέγιστον τῶν καλῶν μὴ ἔχων; πάντων γὰρ τῶν 40
 ἐκτὸς ἀγαθῶν μεῖζον ἀγαθὸν ὁ φίλος ἐστίν, οἷον πλούτου χρημάτων
 κτημάτων.

8 φιλαυτία B: φιλαυτικόν a

13 ἐλέγετο B: ἔλεγε a

telici

22 Euripid. Orest. 667

βοηθεῖ et χορηγεῖ a

του B: πλούτος a

10 rthesis usque ad μέγιστον εἶναι (p. 1169^b10) a

16 φίλων B: φαύλων a

ὁ B: om. a

26 δὲ B: om. a

δεῖσθαι B: μὴ δεῖσθαι a

31 πλού-

21 δ' ὁ Ba: ὁ libri Aristo-

24 βοηθῇ et χορηγῇ B:

p. 1169^b10 Εἰ δὲ φίλου μᾶλλον ἐστὶ τὸ εὖ ποιεῖν ἢ πάσχειν, 158^r
καὶ ἐστὶ τοῦ ἀγαθοῦ καὶ τῆς ἀρετῆς τὸ εὐεργετεῖν.

Διὰ τούτων ὅτι δεῖται φίλων ὁ εὐδαίμων κατασκευάζει· ἐστὶ δ' ὁ
λέγει τοιοῦτον· εἰ τοῦ ἀγαθοῦ καὶ σπουδαίου ἐστὶ τὸ εὖ ποιεῖν καὶ εὐερ-
5 γετεῖν (τῷ γὰρ σπουδαίῳ ἢ σπουδαίῳ τὸ εἶναι ἐν τῷ εὖ ὁρᾶν ἐστὶ καὶ
οὐκ ἐν τῷ πάσχειν· τὸ γὰρ εὖ πάσχειν καὶ οἱ φαυλότατοι αἰροῦνται, 50
ἐστὶ δὲ καὶ κάλλιον εὖ ποιεῖν φίλους ὀθνείων), δεήσεται φίλων ὁ εὐδαί-
μων, ἵν' ἔχῃ οὓς εὖ ποιήσῃ, ἐπεὶ σπουδαῖός ἐστιν, ὥστε καὶ τοὺς
ὀθνείους. καλὸν γὰρ καὶ τοὺς τοιοῦτους εὐεργετεῖν, ἀλλὰ δεῖ καὶ τὰ
10 κάλλιονα πράττειν. κάλλιον δὲ τὸ εὖ ποιεῖν φίλους ὀθνείων. φίλων
ἄρα δεῖται ὁ εὐδαίμων, ἐπεὶ καὶ εὐδαιμονοῦντες καὶ ἀτυχοῦντες καὶ
κακοδαιμονοῦντες δεόμεθα φίλων, εὐτυχοῦντες μὲν ἵν' εὖ ποιῶμεν, ἀτυ-
χοῦντες δὲ ἵνα τυγχάνωμεν ἐπικουρίας, εἰκότως ἐζητεῖτο πότερον ἐν 158^v
εὐτυχίαις μᾶλλον δεῖ φίλων ἢ ἐν ἀτυχίαις. καὶ ὁδηγὸν ὅτι ἐπίσης ἐν
15 ἀμφοτέραις ἢ εἴπερ, μᾶλλον ἐν δυστυχίαις. ἄτοπον δ' ἴσως καὶ τὸ
μονώτην ποιεῖν τὸν μακάριον. τὸ ἴσως πρόσκειται διὰ τὸν εὐδαί-
μονα περὶ οὗ μέλλει λέγειν ἐν τῷ ἐφεξῆς βιβλίῳ. ἐν μὲν γὰρ τῷ
παρόντι βιβλίῳ I ὄντι τῆς παρούσης πραγματείας, περὶ τοῦ πολιτικοῦ
εὐδαίμονος διαλέγεται, ἐν δὲ τῷ ἐξῆς περὶ τοῦ σχολῆ καὶ θεωρίας τῆς 5
20 τῶν ὄντων φύσεως συζῶντος τὸν λόγον ποιήσεται, ὃς εἴτε δεῖται φίλων
εἴτε μὴ, ἐκεῖσε γενόμενοι γνωρίσομεν ἐξ ὧν αὐτὸς περὶ τοῦ τοιοῦτου
εὐδαίμονος λέγει. ἃ δὲ νῦν λέγει περὶ τοῦ πολιτικοῦ εὐδαίμονος, ὡς
χρηζόντος φίλων διὰ τῶν προκειμένων ῥήσεων ταῦτ' ἂν εἴῃ. ἄτοπόν
φησι καὶ τὸ μονώτην καὶ ἔρημον φίλων καὶ παντὸς ἄλλου ποιεῖν τὸν μα-
25 κάριον. εἰ γὰρ μὴ φίλον ἔξει, σχολῇ τῶν ἄλλων τινά. μετὰ τίνος γὰρ
τῶν ἄλλων ἀνομοίων ὄντων ἡδέως συνδιημερεύσει καὶ συνομιλήσει; ἥλιξ 10
γὰρ ἡλικά τέρπει καὶ ὁ ὅμοιος τὸν ὅμοιον. ὁ μὲν γὰρ θεωρία τῶν ὄντων
σχολάζων καὶ μηδὲνα λόγον ποιούμενος τοῦ ζώου ἡμῶν, εἰ μὴ πᾶσα
ἀνάγκη, ὁ τοιοῦτος ἔστω μονώτης. τὸν δὲ πολιτικὸν εὐδαίμονα, ὃ πάντα
30 πρόσσεστι τὰ ἀγαθὰ, πῶς ἐνδέχεται μονώτην εἶναι; καὶ μάλιστα ὅτι πολι-
τικὸν ζῶον ὁ ἄνθρωπος καὶ συζῆν πεφυκώς, ὁ δ' εὐδαίμων ἄνθρωπος
δεήσεται φίλων μεθ' ὧν συζήσεται. ἔχει γὰρ τὰ φύσει ἀγαθὰ καὶ 15
κρείττω μετὰ φίλων καὶ ἐπεικῶν ἢτοι ὁμοίων αὐτῷ ἢ μετὰ ὀθνείων καὶ
κατὰ τὰ ἐπιτηδεύματα ἁλλοτρίων συνημερεύειν· ἀηδῶς γὰρ τούτοις συν-
35 ἐστὶ. δεῖ ἄρα τῷ εὐδαίμονι φίλων.

1 εἰ δὲ Ba et Arist. codd. L^bO^b: εἴ τε Arist. vulg. μᾶλλον ἐστὶ scripsi ex Aristotele: μάλιστα B: ἐστὶ μᾶλλον a rthesis usque ad εὐδαίμον, φίλων (p. 1162^b22) a
8 ποιήσῃ B: ποιήσει a 10 καλλίονα scripsi: κάλλια Ba 13 τυγχάνωμεν B: τύ-
χωμεν a 14 δεῖ B: δὴ a 15 ἀμφοτέραις Vat. 320: ἀμφοτέροις Ba 18 I scripsi:
ἰῶτα B: ἐννάτῳ τῷ a πολιτικοῦ B: πολιτικοῦ καὶ a 19 ἐξῆς B: ἐφεξῆς a
28 μηθέν a 31 πεφυκός a 33 κρείττω a: κρείττον B

p. 1169^b22 Τί οὖν λέγουσιν οἱ πρῶτοι, καὶ πῇ ἀληθεύουσιν; 158^v

Τὸ μὴ μοναχῶς, πολλαχῶς δὲ τὴν φιλίαν λέγεσθαι, γέγονεν αἷτιον 21
τοῦ λέγειν μὴ δεῖσθαι τὸν εὐδαίμονα φίλων. εἰσὶ γὰρ τῶν φιλιῶν, ὡς ἐν τῷ
πρὸ τούτου βιβλίῳ μεμαθήκαμεν, αἱ μὲν διὰ τὸ χρήσιμον οἶαι αἱ τῶν ἀγο-
5 ραίων καὶ πρὸς ἀλλήλους ἀντικαταλλαττομένων, αἱ δὲ διὰ τὸ ἡδύ (τοιαῦται
δ' αἱ τῶν εὐτραπέλων καὶ τῶν ἐρωμένων), αἱ δὲ διὰ τὸ καλὸν καὶ τὸ
ἡθὺς, οἷαι εἰσιν αἱ τῶν σπουδαίων. διὰ οὖν τὸ τοὺς πολλοὺς μᾶλλον 25
οἶεσθαι φίλους εἶναι τοὺς χρησίμους ἀλλ' οὐ τοὺς σπουδαίους ἔδοξε μὴ
φίλων δεῖσθαι τὸν εὐδαίμονα. καὶ καλῶς ἀπεφήναντο. τῶν γὰρ χρησί-
10 μων οὐ δεῖται· ἀνεκδοκῆς γὰρ ἐστίν· ἔχει γὰρ ἐπεὶ εὐδαίμων ἐστὶ πάντα
τὰ ἀγαθὰ· ἀλλ' οὐδὲ τῶν διὰ τὸ ἡδύ δεῖται φίλων, καὶ ἴσως ποτὲ διὰ
νόσον ἢ τοιοῦτό τι δεήσεται, ἐπὶ μικρὸν δεήσεται. ἡδὺς γὰρ ὧν ὁ βίος
αὐτοῦ (ἡ γὰρ εὐδαιμονία μεθ' ἡδονῆς ἢ οὐκ ἄνευ ἡδονῆς, ὡς πολλάκις
εἴρηται καὶ δέδεικται οὕσα), οὐδὲν δεῖται τῆς ἐπεισάκτου καὶ ἔξωθεν τῶν 30
15 εὐτραπέλων ἡδονῆς. τῶν οὖν τοιούτων μὴ δεόμενος φίλων, δοκεῖ μηδ'
ὅλως χρῆζειν φίλων. ὅ, φησὶν, οὐκ ἐστὶν ἀληθές. οὐ λέγει δὲ ὅτι οὐκ
ἐστὶν ἀληθές τὸ μὴ δεῖσθαι τῶν διὰ τὸ ἡδύ ἢ τὸ χρήσιμον φίλων.
παντὸς γὰρ ἄλλου μᾶλλον ἀληθές ἐστὶ τὸ μὴ δεῖσθαι τῶν χρησίμων ἢ
τῶν ἡδονὰς ποριζόντων φίλων· ἀλλ' ἐστὶν ὃ λέγει διὰ τοῦ ὅπερ οὐκ
20 ἐστὶν ἀληθές τοιοῦτον· τὸ λέγειν, ὅτι ἐπεὶ οὐ χρῆζει ὁ εὐδαίμων τῶν διὰ
τὸ ἡδύ φίλων οὐδ' ὅλως δεῖται φίλων, οὐκ ἐστὶν <ἀληθές>. ἐκείνων μὲν 35
γὰρ τῶν φίλων οὐ δεῖται, τῶν δὲ σπουδαίων, οἱ καὶ ἀληθῶς φίλοι εἰσὶ,
καὶ πάνυ δεῖται.

p. 1169^b28 Ἐν ἀρχῇ μὲν εἴρηται, ὅτι ἡ εὐδαιμονία ἐνέργειά 25
ἐστίν. ἡ δ' ἐνέργεια δῆλον ὅτι γίνεται.

Ὅτι φίλων δεῖται ὁ εὐδαίμων τῶν σπουδαίων καὶ ὁμοίων αὐτῷ, καὶ 48
διὰ τούτων δείκνυσι. πάνυ δὲ ἀσαφῶς καὶ περινενοημένως τὰ προκεί-
μενα ἀπαγγέλλει. ἐστὶ δ' ὁ λόγος δι' οὗ κατασκευάζει, ὅτι δεῖται τῶν 45
σπουδαίων φίλων, ἐπεὶ καὶ συνδιάγειν καὶ συνδιημερεύειν μετ' αὐτῶν,
30 μετ' ἄλλου δ' οὐδενὸς δύναται, ὁ τοιοῦτος. λαμβάνει τὰ ἐν τῷ πρῶ-
τῳ βιβλίῳ τῆς παρούσης πραγματείας περὶ τῆς εὐδαιμονίας εἰρημένα,
ὅτι ἡ εὐδαιμονία ἐνέργειά ἐστίν. εἶπε γὰρ ἐκεῖ ὅτι ἡ εὐδαιμονία ἐστὶ
ψυχῆς ἐνέργεια κατ' ἀρετὴν ἐν βίῳ τελείῳ μεθ' ἡδονῆς, ἢ οὐκ ἄνευ
ἡδονῆς. καὶ τοῦτο λαβὼν ἐπάγει· ἐπεὶ ἐνέργειά ἐστίν ἀλλ' οὐχ ἕξις τις

1 πῇ B et Aristoteles vulg.: πῶς a rthesis usque ad ἴσως ἀληθές (p. 1169^b28) a
2 μοναχῶς B: μοναχῶς μὲν a 14 δεῖται B: δέεται a 22 ἀληθές inserui 24 μὲν
B: γὰρ a et Aristoteles ἐνέργειά B: ἐνέργειά τις a et Aristoteles rthesis usque ad
φίλου ὄντος (p. 1170^a4) 29 συνδιάγειν καὶ συνδιημερεύειν B: συνδιάγει καὶ συνδιημε-
ρεύει a 30 ὁ τοιοῦτος B: τοιοῦτος a 32 ἐκεῖ] A 6 p. 1098^a16

ἀργή, ὥσπερ ἡ τῶν καθευδόντων ἰατρῶν ἢ ἐν τινι φρουρᾷ κεκλεισμένων 158^v
καὶ μηδέν τι διαπραττόντων (τῷ γὰρ ἐνεργεῖν καὶ μὴ ἐνεργεῖν διαφέρει ὁ 50
σπουδαῖος καὶ ὁ εὐδαίμων· τῷ μὲν γὰρ ὑποκειμένῳ ὁ αὐτός ἐστιν ὁ
πολιτικός σπουδαῖος καὶ ὁ εὐδαίμων τῷ ἐνεργεῖν ὥστε ἡ εὐδαιμονία ἐνέργεια
5 ἐστίν, εἰ δὲ ἐνέργεια, δῆλον ὡς οὐκ ἐστίν ὅλον τι καὶ ὑφesseτικός, ὡς
οἰκία ἢ ἱμάτιον ἢ ἐγὼ ἢ σύ, ἀλλὰ γίνεται ὥσπερ καὶ ἡ κίνησις· οὐδὲ
γὰρ ἡ κίνησις ἐστίν ὁμοῦ ξύμπασα ἀλλὰ τὸ μὲν αὐτῆς γέγονε, τὸ δὲ
ἐστίν, τὸ δὲ | μέλλει γενέσθαι). οὐκ ἐστίν οὖν ἡ εὐδαιμονία ὅλον τι, 159^r
ἐνέργεια οὐσα, ἀλλ' οἶον ἡ κίνησις καὶ ὄρασις· τοιαύτη δὲ οὐσα δῆλον
10 ὅτι τὸ εἶναι αὐτῆς καὶ ἡ οὐσία αὐτῆς εὐζωία τίς ἐστίν καὶ εὐπραξία,
ὥστε καὶ τοῦ εὐδαίμονος τὸ εἶναι, οὐχ ἢ ἄνθρωπος ἀλλ' ἢ εὐδαίμων,
ἐστὶ τὸ ζῆν εὐδαιμόνως, ἥτοι τὸ πράττειν καὶ ἐνεργεῖν τὰ ἀγαθὰ καὶ σπου-
δαῖα. τοῦ γὰρ ἀγαθοῦ ἐστὶ τὸ πράττειν τὰς καλὰς πράξεις καὶ βούλεσθαι
βλέπειν τοὺς πράττοντας καὶ ὅπως πράττουσιν αὐτάς. ἐπεὶ τοίνυν τὸ εὐδαι- 5
15 μονεῖν ἐστίν ἐν τῷ πράττειν καὶ θεωρεῖν καὶ τὰς πράξεις καὶ τοὺς πρατ-
τοντας, οἱ δ' ἄνθρωποι πεφύκασι μᾶλλον τοὺς πέλας ὁρᾶν καὶ τὰς ἐκείνων
πράξεις ἢ ἑαυτοὺς καὶ τὰ ἑαυτῶν, χρεῖα διὰ τοῦτο τῷ εὐδαίμονι φίλων,
ὅπως ὁρῶν τὰς τοῦ φίλου πράξεις καὶ τὸν φίλον ὁρᾷ καὶ ἑαυτὸν καὶ τὰς
ἑαυτοῦ πράξεις βλέπων ἤδεται. τοῦ σπουδαίου γὰρ τὸ χαίρειν τῷ ὁρᾶν τὰ
20 ἀγαθὰ, καὶ ἠδόμενος μᾶλλον πράττει. ἀλλὰ πῶς ὁρῶν τὸν φίλον καὶ
τὰς τοῦ φίλου πράξεις καὶ ἑαυτὸν καὶ τὰς ἑαυτοῦ ὁρᾷ; ἢ ὅτι ὁ σπουδαῖος 10
φίλος ἄλλος αὐτός ἐστίν ὁ φιλούμενος καὶ ὅτι οἱ σπουδαῖοι φίλοι τὰ αὐτὰ
πράττουσι. μία γάρ ἐστὶ τρόπον τινὰ ἐν δυσὶ σώμασι ψυχή. εἰ τοίνυν
ὁρᾷ τὰς καλὰς πράξεις ὁ σπουδαῖος, τοσοῦτον μᾶλλον ἐπείγεται πράττειν
25 αὐτάς, ὁρῶμεν δὲ μᾶλλον τὰς τῶν πέλας ἢ τὰς οἰκείας, δεήσεται φίλων
ὁ εὐδαίμων, ἵν' ὁρῶν τὰς τοῦ φίλου πράξεις τὰς αὐτάς οὕσας ταῖς αὐτοῦ
ἔτι μᾶλλον πράξῃ. αἱ γὰρ τῶν σπουδαίων πράξεις καὶ μάλιστα τῶν 15
σπουδαίων φίλων ἀνακινουσι καὶ διεγείρουσι τοὺς ὁρῶντας εἰς αὐτοὺς
σπουδαίους πρὸς τὸ πράττειν τὰ αὐτὰ ἐκείνοις. αὐτοκίνητοι μὲν γὰρ εἰσι
30 καὶ ἐξ ἑαυτῶν πρὸς τὴν τῶν καλῶν ἐργασίαν οἱ σπουδαῖοι, ἀλλ' ἔτι
μᾶλλον βλέποντες καὶ ἄλλους ταῦτα πράττοντας ἐπὶ ταῦτα ἵενται καὶ
προθυμότερον ἐργάζονται. ἡ μὲν οὖν τοῦ λόγου δύναμις, δι' οὗ δείκνυ-
σιν, ὅτι δεῖται φίλων ὁ εὐδαίμων, τοιαύτη τίς ἐστίν· τὰ δὲ κατὰ τὴν λέξιν
τοιαῦτα ἂν εἴη. εἰ τὸ εὐδαιμονεῖν, φησὶν, ἐστίν ἐν τῷ ζῆν καὶ ἐνεργεῖν, 20
35 τουτέστιν εἰ τὸ εὐδαιμονεῖν ἐστὶ ζωὴ καὶ ἐνέργεια, σαφηνίζων δὲ τίς ἡ
τοιαύτη ζωὴ, ἐπήγαγε τοῦ δ' ἀγαθοῦ ἢ ἐνέργεια σπουδαία καὶ ἠδεῖα
καθ' αὐτήν, δυνάμει λέγων ὅταν εἴπω ὅτι τὸ εὐδαιμονεῖν ἐστίν ἐν
τῷ ζῆν καὶ ἐνεργεῖν, οὐδὲν ἕτερον λέγων ἢ ὅτι τὸ εὐδαιμονεῖν ἐστὶ
ζωὴ ἐνεργοῦσα καὶ πράττουσα τὰ καλὰ καὶ σπουδαῖα. οὐ γὰρ ἐν τῷ
40 δύνασθαι πράττειν τὸ εὐδαιμονεῖν χαρακτηρίζεται ἀλλ' ἐν τῷ ἤδη πράτ-

4 εὐδαίμων B: ὁ εὐδαίμων a

13 γὰρ B: om. a

17 ἢ a: καὶ B

22 ἐστίν

ὁ B: ἐστίν ἢ ὁ a

29 σπουδαίως B: σπουδαίους a

31 πράττοντας B: πρᾶτ-

τοντες a

ταύτας B: ταύταις a

35 καὶ ἐνέργεια B: ἐνέργεια a

τειν. εἴρηται γὰρ ὅτι εὐδαιμονία οὐχ ἕξις ἐστὶ χωρὶς ἐνεργείας ἀλλ' ἕξις 159^r
 συνεζευγμένην ἔχουσα τὴν ἐνέργειαν. ὁ μὲν γὰρ τὴν τελείαν ἔχων ἀρετὴν, 25
 μὴ ἐνεργῶν δ' ὥς εἴρηται, σπουδαῖος καλεῖται μόνον, ὁ δὲ πρὸς τῷ
 ἔχειν καὶ ἐνεργῶν εὐδαίμων. καὶ ἔστιν ὁ μὲν σπουδαῖος δυνάμει εὐδαί-
 5 μων, ὁ δ' εὐδαίμων ἐνεργείᾳ σπουδαῖος. ἔστιν οὖν τὸ εὐδαιμονεῖν ζωὴ
 ἐνεργὸς τῶν καλῶν πράξεων, αἳ εἰσιν ἡδεῖαι καθ' αὐτάς. φύσει γὰρ
 εἰσιν ἡδέα πάντα τὰ καλὰ τὰ κατ' ἀρετὴν· οὐ μόνον δ' εἰσιν ἡδέα τὰ
 κατ' ἀρετὴν ἀλλὰ καὶ τὰ οἰκεῖα, καὶ μὴ ὥσι σπουδαῖα. ὁ γὰρ φαῦλος
 λόγος καὶ τὸ φαῦλον ποίημα, καίπερ τοιαῦτα ὄντα, ὅμως ἡδέα εἰσὶ τῷ 30
 10 ποιήσαντι φαύλῳ ποιητῇ καὶ τῷ γράψαντι φαύλῳ ῥήτορι. ὥστε καὶ τῷ
 εὐδαίμονι τὰ οἰκεῖα ἔργα διχῶς εἰσιν ἡδέα καὶ ὥς οἰκεῖα καὶ ὥς σπου-
 δαῖα, αἱ δ' ἐνέργεια αὐτοῦ αἱ αὐταὶ εἰσι ταῖς τοῦ φίλου ἐνεργείαις. ὥστε
 τῷ εὐδαίμονι καὶ αἱ τοῦ φίλου ἐνέργειαι καὶ τὰ ἔργα ἐπίσης τοῖς οἰκεῖοις
 εἰσιν ἡδέα. ἄμφω γὰρ, φησὶν, ἔχουσι τὰ τῇ φύσει ἡδέα, τουτέστιν
 15 ἀμφοτέρω καὶ τὰ τοῦ εὐδαίμονος ἔργα καὶ τὰ τοῦ φίλου φύσει εἰσιν ἡδέα.
 δεῖσεται ἄρα ὁ εὐδαίμων καὶ μακάριος φίλου τοιούτου, ἵνα τὰς ἐκείνου 35
 βλέπων πράξεις τὰς οἰκεῖας ὁρᾷ.

p. 1170^a4 Οἶονται δὲ δεῖν ἡδέως τὸν εὐδαίμονα ζῆν.

Καὶ διὰ τούτου τὸ προκείμενον συνάγει λέγων, πάντες τὴν τοῦ εὐδαί- 43
 20 μονος ζωὴν ἡδεῖαν εἶναι λέγουσι καὶ πιστεύουσιν ὥσπερ ἄθλιον καὶ ἐλεεινὸν
 τὸν ἐν λύπαις ὄντα· τοιοῦτος δ' ὁ κακοδαιμονέστατος, ὥστε ἂν ἡ τούτου 45
 ζωὴ λυπηρά, ἡ τοῦ εὐδαίμονος ἡδεῖα. ἡ δὲ τοῦ εὐδαίμονος ζωὴ, ἡ εὐ-
 δαίμων, ἡ κατ' ἀρετὴν ἐνέργειά ἐστι, τὸ δὲ κατ' ἀρετὴν ἐνεργεῖν ταυτόν
 ἐστὶ τῷ ἡδέως ἐνεργεῖν, ὥστε ἡ τοῦ εὐδαίμονος ζωὴ, ἡ εὐδαίμων, τὸ
 25 ἡδέως ἐνεργεῖν ἐστίν. εἰ δὲ τοῦτο ἐνεργεῖ συνεχῶς, καὶ ἡσθήσεται· ἐν-
 δελεχῶς δὲ ἐνεργεῖν μονώτῃ ὄντι χαλεπὸν ἐστὶ. τοῦτο γὰρ ἐδήλωσε διὰ
 τοῦ μονώτῃ δ' ὄντι χαλεπὸς ὁ βίος. λέγει γὰρ βίον τὰς ἐνεργείας καὶ
 πράξεις. δεῖ δὲ προσυπακούειν τὸ συνεχές, ἵν' ἡ τὸ πλήρες, χαλεπὸς ὁ
 συνεχὴς βίος· χαλεπὸν οὖν τῷ ὄντι μονώτην ὄντα συνεχῶς ἐνεργεῖν, 50
 30 μετὰ ἐτέρου δὲ ῥάδιον. εἰ οὖν τὸ συνεχῶς ἡδεσθαι τὰς καλλίστας τῶν
 ἡδονῶν κρεῖττον τοῦ μὴ συνεχῶς, τὸ δὲ ἡδεσθαι ἐν τῷ ἐνεργεῖν καὶ
 πράττειν ἐστί, καὶ τὸ συνεχῶς ἄρα ἡδεσθαι ἐν τῷ συνεχῶς πράττειν καὶ
 ἐνεργεῖν ἐστὶ. μονώτῃ δ' ὄντι χαλεπὸν συνεχῶς ἐνεργεῖν. δεῖται ἄρα
 φίλου, ἵνα συνεχῶς ἐνεργῶν συνεχῶς ἡδῇται. καὶ εἴη ἂν ἡ συναγωγὴ

3 δ' B: om. a 18 οἶονται δὲ Ba: οἶόν τε δὲ Arist. cod. Kb: οἶονταί τε Arist. vulg.
 τὸν εὐδαίμονα ζῆν B: ζῆν τὸν εὐδαίμονα a et Aristoteles rthesis usque ad θεόγνις φησίν.
 (p. 1170^a13) adiectis οἶον ὥς λέγει ἐσθλῶν μὲν γὰρ ἀπ' ἐσθλὰ διδάξεαι. ἦν δὲ κακοῖσι συμμῖξαις
 ἀπολεῖς καὶ τὸν ἐνόντα νόον (Theogn. 35) 23 ἐνέργειά a: ἐνέργειαι B 24 τὸ B:
 τῷ a 28 τὸ συνεχές a: τοῦ συνεχές B 29 μονώτην ὄντα B: μονώτῃ a
 33 μονώτῃ δ' ὄντι—συνε] lac. B 34 ἡδῇται B: ἡδεταί a

τοῦ λόγου τοιαύτη· † οὐ χωρὶς ἀδύνατον συνεχῶς ἥδυσθαι, διότι ἀδύνα- 159^r
τον καὶ χωρὶς φίλου | συνεχῶς ἐνεργεῖν. εἰ δέ τις λέγει, ὅτι ψεῦδος τὸ 159^v
ἀδύνατον, τό γε χαλεπὸν πάντως ἀληθὲς εἶναι φήσκει. δεῖται τοίνυν ὁ εὐ-
δαίμων φίλων πρὸς τὰς συνεχεῖς ἐνεργείας. ἀνακινουσι γὰρ καὶ ἀνεγείρου-
5 σιν ἀλλήλους πρὸς ταῦτα οἱ σπουδαῖοι καὶ πολλῶ προθυμοτέρους ποιοῦσιν.
ἃ μὲν οὖν βούλεται λέγειν ταῦτά ἐστι· κατὰ δὲ τὴν λέξιν τὴν δ δεῖ
περὶ τὸν μακάριον εἶναι τοιοῦτόν ἐστι, τὸ συνεχῶς καὶ μὴ ἐκ διαλείμ- 5
ματος τὰ ἐπεικῇ πράττειν δεῖ τῷ μακαρίῳ ὑπάρχειν· οὕτω γὰρ ἔσται
μᾶλλον ὁμοιος θεῷ. οἷς οὖν χαίρει, κρεῖττον συνεχῶς πράττειν ταῦτα.
10 χαίρει δὲ ταῖς καλαῖς πράξεσι, ταῖς δ' ἐναντίαις δυσχεραίνει· ὥσπερ καὶ
ὁ μουσικὸς τοῖς καλοῖς μέλεσι· ταῦτα δ' ἐστὶ τὰ ἐναρμόνια καὶ σύντονα,
τοῖς δ' ἀναρμόστοις λυπεῖται. διὰ τε δὴ οὖν ταῦτα φίλων δεῖται καὶ διὰ
τὸ γίνεσθαι συνάσκησιν καὶ συγγυμνασίαν καὶ ἔτι παράθῃξιν τῆς ἀρετῆς
τοῖς ἀγαθοῖς ἐκ τοῦ συζῆν· οὐ γὰρ οὕτως καθ' αὐτόν τις περὶ τι γυμ- 10
15 νάζεσθαι καὶ ἐπιδιδόναι δύναται ὥς μετ' ἄλλων.

p. 1170^a13 Φυσικώτερον δὲ ἐπισκοποῦσιν ἔοικεν ὁ σπουδαῖος
φίλος τῷ σπουδαίῳ τῇ φύσει αἰρετὸς εἶναι.

Αἱ προειρημέναι ἐπιχειρήσεις ἦσαν ἀπὸ τῆς τοῦ εὐδαίμονος ἢ εὐδαί- 16
μων φύσεως· ὅς εὐδαίμων οὐ φύσει ἐστίν. οὐδεὶς γὰρ σπουδαῖος φύσει
20 ἐστὶ σπουδαῖος, ὥσπερ οὐδ' ἱατρὸς ἢ γραμματικὸς φύσει ἱατρὸς ἢ γραμμα-
τικὸς ἐστίν. ἀλλ' ὁ μὲν σπουδαῖος γίνεται τοιοῦτος ἔθει καὶ πόνῳ, ὁ δ'
ἱατρὸς μαθήσει καὶ ἐμπειρίᾳ. ἡ δὲ παροῦσα ἐπιχείρησις ὁρμᾶται ἐκ
τοῦ ζῆν ἡμᾶς καὶ αἰσθάνεσθαι, ἃ δὴ τὸ ζῆν καὶ αἰσθάνεσθαι οὐκ ἔθει 20
καὶ συνασκήσει ἐπιγέγονεν ἡμῖν, φύσει δὲ πρόσεστιν ἡμῖν. διὰ τοῦτο εἶπε
25 φυσικώτερον δ' ἐπισκοποῦσιν, ὡς εἰ ἔλεγε, πρότερον μὲν ἐσκοπούμεν
καὶ ἐπεχείρουν οὐκ ἐκ τῶν φύσει ἡμῖν προσόντων, νῦν δ' ἐκ τῶν τοιούτων
ἐπισκοπούμενοι φυσικώτερον ἂν διαλεγόμεθα. σκοπούμενοι γὰρ τὰ φύσει
ἡμῖν προσόντα εὐρίσκομεν ὅτι ὁ σπουδαῖος φίλος φύσει αἰρετὸς ἐστὶ τῷ
σπουδαίῳ, ὡς καὶ τὸ εἶναι καὶ ζῆν καὶ ὁρᾶν καὶ φρονεῖν. φύσει γὰρ
30 ἕκαστον τούτων αἰρούμεθα· φύσει γὰρ ὁρεγόμεθα πάντες καὶ ζῆν καὶ 25
αἰσθάνεσθαι καὶ φρονεῖν. τὸ γὰρ τῇ φύσει ἀγαθὸν εἴρηται ὅτι τῷ σπου-
δαίῳ ἀγαθὸν καὶ ἡδύ ἐστὶ καθ' αὐτό. εἴρηται καὶ πρότερον ὅτι τὸ εἶναι
καὶ ζῆν ἀγαθὸν ὃν αἰρετόν ἐστι τῷ σπουδαίῳ. τὰ γὰρ καθ' αὐτὰ ἀγαθὰ
φύσει ὄντα ἀγαθὰ τῷ σπουδαίῳ αἰρετά ἐστι· τὸ δ' εἶναι καὶ ζῆν φύσει
35 καὶ καθ' αὐτὸ ἀγαθόν ἐστιν· αἰρετόν ἄρα τῷ σπουδαίῳ τὸ τοιοῦτον. ἔστι
δὲ καὶ ὁ φίλος παραπλήσιος τῷ εἶναι ἡμᾶς καὶ ζῆν, οἷον γὰρ ζωή τις τοῦ
φίλου ὁ ἀγαθός ἐστὶ φίλος ὥστε φύσει αἰρετὸς ὁ σπουδαῖος φίλος τῷ

1 fort. οὐ χωρὶς ἀδύνατον συνεχῶς ἥδυσθαι, ἀδύνατον συνεχῶς ἐνεργεῖν· χωρὶς φίλου ἀ. σ. ἤ., διότι
ἀ. καὶ χ. φ. σ. ἐνεργεῖν 2 λέγει B: λέγοι α 3 γε B: τε α 5 ταῦτα B: ταύτας α
13 παράθῃξ α: παράθιξ B 16 rthesis usque ad ὠρισμένον γάρ (p. 1170^a20) α 20 ἢ
(alterum) B: καὶ α 22 ὁρμᾶται Vat. 320: ὁρᾶται Ba 25 ἐσκοπούμεν B: ἐσκόπουν α

σπουδαίῳ καὶ εὐγνώμονι. ἔστι δ' ὁ σπουδαῖος φίλος τρόπον τινὰ οὐχ ἢ 159^v
καθ' ἕξιν ζωὴ καὶ αἰσθησις τοῦ φίλου ἀλλ' ἢ κατ' ἐνέργειαν, εἴπερ σὺν 31
αὐτῷ μάλιστα ἐνεργεῖ. τὸ δὲ ζῆν ὁρίζονται τοῖς ζώοις δυνάμει
αἰσθησεως. εἴρηται καὶ πρότερον ὅτι τὸ ζῆν ἀγαθὸν ὃν αἰρετόν ἐστι τῷ
5 σπουδαίῳ· καὶ νῦν τὸ αὐτὸ λέγει καὶ κατασκευάζει, ἵνα διὰ τούτου δείξῃ,
ὅτι φύσει αἰρετός ἐστὶν ὁ σπουδαῖος φίλος τῷ εὐδαίμονι. πάνυ δὲ ἀσαφῶς
ἀπαγγέλλει ταῦτα. ὁ δὲ λέγει τοιοῦτον ἂν εἴῃ. τῆς τῶν ζώων ζωῆς
ἢ οὐσία καὶ τὸ εἶναί ἐστιν ἐν τῷ δύνασθαι αἰσθάνεσθαι· ἐστὶ γὰρ ἢ ζώων 35
ζωὴ δύναμις αἰσθητική. ἢ μὲν γὰρ τῶν φυτῶν ζωὴ δύναμις ἐστὶ τρέφουσα
10 τὰ ἔχοντα καὶ ποιῶσα γεννᾶν ὅμοια ἑαυτοῖς· ἢ δὲ τῶν ζώων δύναμις
αἰσθητική. τὸ γὰρ ζῶν τοῦ ζῶντος, ὡς ἐν τῇ Περὶ ψυχῆς εἴρηται, δια-
φέρει αἰσθήσει. ζῆν μὲν γὰρ λέγεται τὰ ἐξ ἑαυτῶν τρεφόμενα καὶ
γεννῶντα ὅμοια ἑαυτοῖς, ζῶα δὲ λέγεται τὰ πρὸς τῷ τρέφεσθαι καὶ γεννᾶν
ὅμοια καὶ αἰσθησιν ἔχοντα τῶν ἡδόντων καὶ λυπούντων, ὁ οὐχ ὑπάρχει
15 τοῖς φυτοῖς. οὐδὲν γὰρ αὐτῶν τυπτόμενον λυπεῖται ἢ θεραπευόμενον ἡδεται. 40
ὁρίζεται δὴ φησι, τουτέστιν ὁρισμὸς καὶ λόγος (οὐσιώδης) τῆς τοῦ ζῶου
ζωῆς ἐστὶ δύναμις γνωστικὴ τῶν ἡδέων καὶ λυπηρῶν, ὅπερ ἐστὶ δύναμις
αἰσθητικὴ καὶ διαγνωστικὴ τῶν ἡδόντων καὶ λυπούντων. τοῖς δὲ ἀνθρώ-
ποις τὸ ζῆν ὁρίζεται τῷ τε αἰσθάνεσθαι δύνασθαι καὶ τῷ δύνασθαι νοεῖν,
20 τουτέστιν βουλευέσθαι. τὸ γὰρ νοεῖν ἀντὶ τοῦ βουλευέσθαι εἴρηται. μόνος
γὰρ ὁ ἀνθρωπός ἐστι ζῶον βουλευτικόν. δύναται τὸ (ὁρίζεται) εἰρῆσθαι
ἀντὶ τοῦ χαρακτηρίζεται καὶ γνωρίζεται. ὁρίζεται οὖν τῷ δύνασθαι νοεῖν. 45
τὴν δὲ δύναμιν ἔχουσι διὰ τὸ ἐνεργεῖν. τὸ γὰρ κύριον ἐν τῇ ἐνεργείᾳ.
λέγει δὲ κύριον τὸ τέλος καὶ τὸ οὗ ἕνεκα. τῆς γὰρ ἐνεργείας ἕνεκα ἢ
25 φύσις τὰς δυνάμεις ἡμῖν ἐνέσπειρε καὶ ταύτης ἕνεκα περιέπομεν καὶ ἀσπα-
ζόμεθα ταύτας. τοῦ γὰρ ὁρᾶν ἕνεκα καὶ τοῦ ἀκούειν τὴν ὄρασιν καὶ τὴν
ἀκουστικὴν δύναμιν ἀγαπῶμεν. εἰ οὖν τὸ ζῆν ἡμῖν ἐστὶν ἐν τῷ δύνασθαι
αἰσθάνεσθαι καὶ νοεῖν, τὸ δὲ δύνασθαι αἰσθάνεσθαι καὶ νοεῖν ἔχομεν παρὰ
τοῦ δημιουργοῦ διὰ τὸ ἐνεργεῖν, ἔοικε τὸ ζῆν κυρίως εἶναι ἢ κατ' ἐνέρ- 50
30 γειαν αἰσθησις καὶ νόησις καὶ ζῆν καὶ πολιτεύεσθαι καὶ πράττειν ἢ κατ'
αἰσθησιν καὶ τὰς ἀλόγους ὁρέξεις, ὡς οἱ φαῦλοι βοσκημάτων δίκην ζῶντες,
ἢ κατὰ νοῦν ὡς οἱ σπουδαῖοι. ἀλλὰ μὴν τὸ ζῆν καὶ μάλιστα ὡς οἱ σπου-
δαῖοι τῶν καθ' αὐτὸ ἀγαθῶν καὶ ἡδέων. καὶ τὸ ζῆν ἄρα καὶ κατ' ἀρε-
τὴν ἐνεργεῖν καθ' αὐτὸ ἀγαθὸν καὶ ἡδὺ καὶ αἰρετόν. ταῦτα εἰπὼν ἔδει
35 αὐτὸν ἐπαγαγεῖν, τοῦτο δὲ συνεχῶς γινόμενον μᾶλλον ἀγαθὸν καὶ μᾶλλον
ἡδύ | ἐστὶ. τοῦτο δὲ ποιεῖν μονώτην ὄντα, λέγω δὴ συνεχῶς πράττειν 160^r
μονώτην ὄντα, χαλεπόν. δεῖται ἄρα ὁ εὐδαίμων φίλου, ἵνα συνεχῶς ἐνεργῇ,
τουτέστιν ἵνα ἐνδελεχῶς ἐνεργείᾳ ἢ αἰσθητικὸς καὶ διανοητικὸς. τοῦτο γὰρ

3 ὁρίζονται B et Aristoteles: ὁρίζεται a (cf. tamen v. 16 seq.) 4 αἰσθήσεως Aristoteles:
αἰσθήσει Ba 11 ζῶον B: ζῆν a τῇ B: τῷ a Περὶ ψυχῆς] B 2 p. 413^b1
14 ἔχοντα Vat. 320: ἔχειν Ba 16 οὐσιώδης a: om. B 19 τῷ (alterum) B: τὸ a
21 ὁρίζεται a: lac. B εἰρῆσθαι B: om. a 24 κύριον B: κυρίως a 31 ὁρέξεις
Vat. 320: πράξεις Ba 37 φίλου B: φίλων a

κρείττον τοῦ δυνάμει, εἴπερ αἱ δυνάμεις, ὡς εἴρηται, χάριν τῶν ἐνεργειῶν. 160^r
 εἰ οὖν τὴν κατ' ἐνέργειαν αἰσθησιν φύσει ἢ αἰρούμενοι ἀσπαζόμεθα, αὕτη
 δὲ καὶ τὸ κατ' ἐνέργειαν βούλεσθαι καὶ πράττειν μάλιστα σὺν τῷ φίλῳ 5
 σύνεισιν ἡμῖν, ὁ φίλος ἄρα φύσει αἰρετός ἐστι τῷ σπουδαίῳ. ταῦτ' οὖν
 5 ἔδει ἐπαγαγεῖν. ὁ δὲ μὴ ἐπενεγκών, καίτοι πρὸς τοῦτο βλέπων καὶ τοῦτο
 βουλόμενος συμπεράνασθαι, εἶπε τὰ εἰρημένα (καὶ) ἀσάφειαν πολλὴν πεποίη-
 κεν. ἔτι ἐπεὶ ἡδιστον τὸ ἑαυτὸν εἰδέναι, αὐτοὶ δὲ αὐτοὺς ἐξ ἡμῶν αὐτῶν
 οὐ δυνάμεθα θεᾶσθαι (ὁῦλον δὲ τοῦτο ἐξ ὧν καθ' ἐκάστην λέγομεν· ἐπιτι-
 μῶμεν γὰρ ἀλλήλους λέγοντες "εἰ ἐθεώρεις αὐτόν, εἰ ἐγίνωσκες αὐτόν, οὐκ
 10 ἂν κατηγορεῖν ἠθελες τούτου, οὐκ ἂν τοιαῦτα ἔλεγες κατὰ τῶν πέλας"), εἰ 10
 δὴ ἡδὺ τὸ γινώσκειν καὶ βλέπειν ἑαυτούς, τοῦτο δὲ ἐξ ἑαυτῶν οὐ δυνάμεθα
 ποιεῖν, ἔστι δὲ ὁ φίλος ἄλλος ὁ φιλούμενος, δεῖται φίλου ὁ εὐδαίμων, ἵνα
 ὥσπερ οἱ εἰς τὸ κάτοπτρον ἐνατενίζοντες ἑαυτοὺς ὁρῶσιν, οὕτω καὶ ὁ εὐ-
 δαίμων εἰς τὸν φίλον ἀποβλέπων ἑαυτὸν ὁρᾷ καὶ γνωρίζει οἷός ἐστι, ὅτι
 15 ἀγαθὸς καὶ ἐράσμιος, καὶ τοῦτον ὁρῶν καὶ γινώσκων ἔτι μᾶλλον πράξει τὰ
 καλὰ καὶ βέλτιστα. ὅτι δὲ ὁ σπουδαῖος φίλος ἄλλος ὁ φιλῶν ἐστι, πιστεύο-
 μεν ἐκ τῶν ὁσημέραι. ἂν γὰρ τις σφόδρα φιλῇ τινα, οὐδὲν ἄλλο λέγει 15
 περὶ ἐκείνου ἢ ὅτι "οὗτος ἄλλος ἐγώ, καὶ οὗτος ἐγώ εἰμι, καὶ ὁ φιλῶν ἢ
 ὑβρίζων αὐτὸν ἐμὲ φιλεῖ ἢ ἐμὲ ὑβρίζει." εἰπὼν δὲ ὅτι τὸ δὲ ζῆν τῶν
 20 καθ' αὐτὸ ἀγαθῶν καὶ ἡδέων, δεικνὺς ὅτι μὴ πᾶσαν ζωὴν ἐνέργειαν
 καὶ ἡδεῖαν καὶ ἀγαθὴν λέγει ἀλλὰ τὴν κατ' ἀρετὴν, ἐπήγαγεν ὠρισμένον
 γάρ. τὸ δ' ὠρισμένον τῆς τοῦ ἀγαθοῦ φύσεως. ἴσμεν δὲ ὅτι οἱ 22
 Πυθαγόρειοι δύο συστοιχίας ἐποιοῦν καὶ τὰ μὲν ἀγαθὰ πάντα ἔταττον ὑπὸ
 τὴν μίαν, τὰ δὲ κακὰ ὑπὸ τὴν λοιπὴν. καὶ ἐκάλουν ἐν τῇ ὑπῆγον τὰ καλὰ
 25 ὠρισμένην, ἐν τῇ δὲ τὰ κακὰ ἀόριστον, καὶ ἀντιστρέφειν ἔλεγον τὰ καλὰ καὶ
 ὠρισμένα. εἰ τι γὰρ ἀγαθὸν ὠρισμένον καὶ εἴ τι ὠρισμένον ἀγαθόν, ὁμοίως 25
 καὶ τὰ κακὰ καὶ ἀόριστα. πᾶν γὰρ κακὸν ἀόριστον καὶ πᾶν ἀόριστον κακόν.
 καὶ εἴρηται περὶ τῶν συστοιχιῶν τούτων ἐν τῇ Φυσικῇ ἀκροάσει καὶ ἐν
 τῇ Μετὰ τὰ φυσικά. ὅτι δὲ τὸ κατ' ἀρετὴν ὠρισμένον, ἐν πολλοῖς τῷ
 30 Ἀριστοτέλει καὶ Πλάτωνι δέδεικται. ὁ μὲν γὰρ φαῦλος διὰ τὰς ἀλογίστους
 ὁρέξεις, αἷς ἔπεται, καὶ τὴν ἀπέραντον ἐπιθυμίαν τῶν φαύλων ἡδονῶν
 ἀορίστως ζῆ, παντοῖος γινόμενος, μηδενὶ ὧν πράττει ἀρεσκόμενος, καὶ διὰ
 τοῦτο ἀπὸ ἄλλων ἐπ' ἄλλα μεταπηδῶν, ἐν οὐδεμιᾷ ὥρᾳ ἐπὶ τινος τοῦ 30
 αὐτοῦ ἰστάμενος. τὰ γὰρ φαῦλα καὶ αἱ ἀπ' αὐτῶν ἡδοναὶ τοιαῦτα. λέγω
 35 δὲ τοιαῦτα, ἥτοι οὐκ ἀρεστὰ οὐδὲ ὄντως ἡδέα, ἀλλ' ἅμα τε ἐπράχθη καὶ
 ἅμα ἀηδῆ καὶ λυπηρὰ τοῖς πράξασιν ἔδοξε. διὸ καὶ ἐπ' ἄλλα ἔρχονται
 ζητοῦντες τὸ ὄντως ἡδύ, εὐρεῖν δ' οὐ δυνάμενοι διὰ τὴν ἀγνοίαν τὴν ἀπὸ

6 καὶ a: om. B

7 τὸ ἑαυτὸν a: τὰ ἑαυτῶν B

12 φίλου B: φίλων a

21. 22 ὠρισμένον γάρ B: τὸ δ' ὠρισμένον—καὶ ἡδύ (p. 1170^a26) a

23 συστοιχίας B:

συστοιχίους a

27 καὶ (ante ἀόριστα) B: om. a

28 ἐν τῇ Φυσικῇ ἀκροά-

σει] Γ 4

29 Μετὰ τὰ φυσικά] A 5 p. 986^a15

τὸ corr. ex τῷ B

30 Ἀρι-

στοτέλει] cf. Indic. Arist. p. 524^a50

ἀλογίστους B: ἀλόγους a

35 an ἀλλ'

ἀ ἅμα?

τῆς μέθης τῶν φαύλων πράξεων ἐπιγινομένην αὐτοῖς. ὁ δὲ σπουδαῖος 160^r
 (βλέπει γὰρ ὁρθά) τὰ ὄντως ἀγαθὰ καὶ ὄντως ἡδέα διώκων καὶ πράττων
 αὐτοῖς ἐμμένει. ὥς γὰρ τὸ μὲν ἀληθὲς ὠρισμένον ἐστί, τὸ δὲ ψεῦδος 35
 ἀόριστον (ἀπλοῦς γὰρ ὁ μῦθος τῆς ἀληθείας, ποικίλος δὲ καὶ πολυσύνθετος
 5 ὁ τοῦ ψεύδους), οὕτω καὶ τὸ ὄντως ἀγαθὸν καὶ ὄντως ἡδὺ ἀπλοῦν ἐστί,
 τοῦναντίον δ' ἅπαν τὸ ψεῦδος. εἰπὼν δὲ ὅτι τὸ ζῆν τῶν καθ' αὐτὸ ἀγα-
 θῶν καὶ ἡδέων ἐστίν, ἐπήγαγε τὸ δὲ τῇ φύσει ἀγαθὸν καὶ τῷ ἐπι-
 ειχειῖ ἀγαθὸν ἐστί καὶ ἡδύ. αἰρήσεται ἄρα ὁ ἀγαθὸς τὸ ζῆν, τὸ κατ'
 ἐνέργειαν δηλονότι, ὥστε καὶ φίλον ἔχειν μεθ' οὗ συνεχῶς μᾶλλον ἐνερ-
 10 γεῖν δύναται ἢ περὶ μόνος ὢν. οὐ δεῖ δὲ λαμβάνειν μοχθηρὰν ζωὴν 40
 καὶ διεφθαρμένην. δῆλον διὰ τούτου πεποίηκεν, ὁπηνίκα ἔλεγεν ὅτι
 τὸ ζῆν τῶν καθ' αὐτὸ ἀγαθῶν καὶ ἡδέων. ὠρισμένον γὰρ ὥς οὐ περὶ
 πάσης ζωῆς ἔλεγεν ἀλλὰ τῆς τῶν σπουδαίων. οὐ δεῖ, φησὶν, ὑπολαμβάνειν,
 ὅταν λέγω, ὅτι ἡ ζωὴ τῶν καθ' αὐτὸ ἀγαθῶν καὶ ἡδέων ἐστί, περὶ πάσης
 15 ζωῆς ἐμὲ τοῦτο λέγειν, ἀλλὰ τῆς τῶν σπουδαίων. αἱ γὰρ τῶν φαύλων ἢ
 τῶν τροχιζομένων καὶ Πριαμικαῖς πιεζομένων συμφοραῖς οὐθ' ἡδεῖται οὔτε
 καλαί. ἐπαγγέλλεται δὲ ἐρεῖν περὶ τῆς τῶν μοχθηρῶν καὶ τῆς τῶν ἐν 45
 λύπαις καὶ κακώσεσιν ὄντων ζωῆς, καὶ ἐρεῖ ἐν τῷ ἐφεξῆς βιβλίῳ, ἔνθα
 περὶ ἡδονῆς λέγει.

20 p. 1170^a25 Εἰ δ' αὐτὸ τὸ ζῆν ἀγαθὸν καὶ ἡδύ· ἔοικε δὲ καὶ ἐκ
 τοῦ πάντας ὀρέγεσθαι αὐτοῦ καὶ μάλιστα τοὺς ἐπιεικεῖς.

Διὰ τῆς προσθήκης ταύτης ἠνέξατο, ὅτι κυρίως ἀγαθὴν καὶ ἡδεῖαν
 ζωὴν τὴν μετ' ἀρετῆς λέγει· καὶ γὰρ καὶ οἱ φαῦλοι φύσει ταύτην ὀρέ- 50
 γονται καὶ ταύτην μεταδιώκουσι. πᾶς γὰρ νοῦς, ὥς ἐν τῷ Z εἶπε
 25 τῆς παρούσης πραγματείας, τὸ οἰκεῖον φύσει ὀρέγεται ἀγαθὸν καὶ τοῦτο
 ἐπιζητεῖ, ὥστε καὶ οἱ φαῦλοι· κακῶς δὲ τραφέντες περιπίπτουσι ταῖς
 μοχθηραῖς καὶ φαύλαις ζωαῖς ὡς καλαῖς. οὐ γὰρ δύνανται διακρίναι τοῦ
 καλοῦ τὸ κακὸν κακῶς ἔχοντες. ἐστί δὲ τοῦ λόγου ἡ ἀπόδοσις ἐν τῷ ὥς
 δὲ πρὸς ἑαυτὸν ἔχει ὁ σπουδαῖος, καὶ πρὸς τὸν φίλον· ἕτερος
 30 γὰρ αὐτὸς ὁ φίλος ἐστίν. ὁ δὲ λέγει τοιοῦτον | ἂν εἴη· ὁ τοῦ εὐδαίμονος 160^v
 φίλος ἕτερος αὐτός ἐστιν ὁ εὐδαίμων, ὥστε καὶ ἡ ζωὴ τοῦ φίλου αὐτοῦ
 ἑτέρα αὐτῇ ἐστί τῆς τοῦ εὐδαίμονος ζωῆς. αἰρεῖται δὲ ὁ εὐδαίμων καὶ
 πάνυ θέλει τὴν οἰκείαν ἔχειν ζωὴν· πᾶς γὰρ ὀρέγεται φύσει εἶναι καὶ ζῆν,
 ὥστε φύσει φίλον ἔχειν αἰρεῖται. ὥσπερ γὰρ πρὸς ἑαυτὸν ἔχει, οὕτω καὶ
 35 πρὸς τὸν φίλον· ἄλλος γὰρ ἐστίν αὐτὸς ὁ φίλος. καὶ εἴη ἂν ὁ συλλογι-
 σμὸς τοιοῦτος· ὁ εὐδαίμων φύσει αἰρεῖται καὶ ὀρέγεται ἔχειν τὴν οἰκείαν 5
 ζωὴν· ἀλλὰ μὴν ἢ τοῦ φίλου ζωὴ αὐτός ἐστιν ὁ φίλος, ὁ εὐδαίμων ἄρα
 φύσει αἰρεῖται καὶ ὀρέγεται ἔχειν μεθ' ἑαυτοῦ τὸν σπουδαῖον φίλον. ἢ

4 ἀπλοῦς κτλ.] cf. Eurip. Phoeniss. 469

μακαριωτάτη ζωὴ (p. 1170^a29) a

33 εἶναι B: καὶ εἶναι a

15 ἐμὲ a: με B

22 ταύτης B: ταῦτα a

20 rthesis usque ad

24 cf. Z 2 p. 1139^b4

μὲν διάνοια τῶν λεγομένων αὕτη, ἥ δὲ λέξις ὧδε ἂν ἔχοι. εἰ τὸ ζῆν 160^v
αὐτὸ ἀγαθὸν καὶ ἡδύ, καὶ διὰ τοῦτο αἰρετόν ἐστιν. αἰρεῖται γὰρ ὁ σπου-
δαῖος καὶ ζῆν καὶ αἰσθάνεσθαι καὶ νοεῖν, ὅτι αἰσθάνεται καὶ ὅτι ζῆ καὶ
ὅτι νοεῖ. οὐδεὶς γὰρ βούλεται ζῆν καὶ αἰσθάνεσθαι ἀναισθήτως ἔχων, ὅτι
5 ζῆ ἢ ὅτι αἰσθάνεται. φυτὸν γὰρ ἂν εἴη, ὅπερ ζῆ, ὅτι δὲ ζῆ, οὐκ οἶδεν. 10
εἰ οὖν τὸ ζῆν καὶ αἰσθάνεσθαι ὅτι ζῆ καὶ αἰσθάνεται ἡδὺ καὶ καλόν ἐστι,
ὥς δὲ πρὸς ἑαυτὸν ἔχει, οὕτω καὶ πρὸς τὸν φίλον, φύσει αἰρεῖται παρεῖναι
φίλον αὐτῷ, ὅπως αἰσθάνηται καὶ ὅπερ ἐστὶ καὶ ὅτι εὐδαίμων ἐστίν.
αἰσθανόμενος γὰρ ὅτι καὶ ἔστι καὶ ὅτι τοιόσδε φίλος ἑαυτὸν νοεῖ καὶ ὅτι
10 ζῆ καὶ ἔστιν εὐδαίμων. τοιοῦτος γάρ, ὥς εἴρηται, ὁ φίλος τοῦ εὐδαίμονος
οἶος ὁ εὐδαίμων ἐστίν.

p. 1170^a29 Ὁ δ' ὁρῶν ὅτι ὁρᾷ αἰσθάνεται καὶ ὁ ἀκούων ὅτι
ἀκούει καὶ ὁ βαδίζων ὅτι βαδίζει καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ὁμοίως. 15

Τὸ νοοῦν καὶ κρίνον, ὅταν ὁρῶμεν καὶ νοῶμεν, ὅτι τε ὁρῶμεν καὶ 20
15 ὅτι νοοῦμεν, τὸ προσεκτικὸν καλούμενον μέρος, μέρος ἐστὶ τῆς λογικῆς
ψυχῆς καὶ τὸ οἶον κέντρον αὐτῆς. τοῦτο γὰρ ἐστὶ τὸ ἐπικρίνον, ὅτι ὁρῶμεν,
ὅτε ὁρῶμεν καὶ διανοούμεθα [καὶ] ὅτε διανοούμεθα καὶ βαδίζομεν καὶ γρά-
φομεν ὅταν βαδίζωμεν καὶ ὅταν γράφωμεν. τὸ δ' αἰσθανοίμεθα ἂν ὅτι
αἰσθανόμεθα καὶ νοοῖμεν ὅτι νοοῦμεν ταῦτόν ἐστι τῷ οὐ γὰρ ἀναι-
20 σθήτως οὐδ' ἀνεννοήτως ἔχομεν ὅταν νοῶμεν καὶ αἰσθανώμεθα, ὅτι νοοῦμεν
καὶ αἰσθανόμεθα, ἀλλ' αἰσθανόμενοι καὶ νοοῦντες συναισθανόμεθα καὶ συνε- 25
πιννοῦμεν ὅτι αἰσθανόμεθα καὶ ὅτι νοοῦμεν, ταυτὶ δὲ οὐδὲν ἕτερόν ἐστιν
ἢ ὅτι ἐσμέν. ὁ γὰρ συναισθανόμενος ὅτι αἰσθάνεται οὐδὲν ἄλλο κρίνει
καὶ ἐπαισθάνεται ἢ ὅτι ζῆ, καὶ ἔστιν ὡσαύτως καὶ ὁ συννοῶν ὅτι νοεῖ,
25 τοῦτο νοεῖ, ὅτι ἐπειδὴ νοεῖ ζῆ καὶ οὐ τέθνηκεν οὐδὲ μὴ ὄν ἐστίν ἀλλ' ὄν
τι, οἶον ζῶν τοιονδί. ταῦτα δὲ ἐδήλωσε διὰ τοῦ εἰπεῖν τὸ δ' ὅτι αἰσθα-
νόμεθα ἢ νοοῦμεν ὅτι ἐσμέν· καὶ δεῖ ὑποστίξειν εἰς τὸ ὅτι νοοῦμεν,
εἶτα ἐπάγειν τὸ ὅτι ἐσμέν. τὸ δ' αἰσθάνεσθαί φησιν ἡμᾶς, ὡς αἰσθανό- 30
μεθα καὶ νοεῖν, ὅτι νοοῦμεν, αἰσθάνεσθαι καὶ νοεῖν ἐστίν, ὅτι ἐσμέν ἢ
30 ὅτι ἐσμέν καὶ τῶν ὄντων ἐσμέν. συνήγαγε τοίνυν διὰ μέσου τοῦ αἰσθά-
νεσθαι, ὅτι ἀγαθόν ἐστὶ τὸ εἶναι καὶ ζῆν. οὕτως ἀγαθόν ἐστὶ τὸ αἰσθά-
νεσθαι καὶ νοεῖν ὅτι αἰσθανόμεθα καὶ νοοῦμεν· τοῦτο δὲ ζῆν ἐστὶ καὶ
εἶναι· ἀγαθὸν ἄρα τὸ ζῆν καὶ εἶναι καὶ ἡδὺ καὶ αἰρετόν ἐστι. κυρίως δὲ
ζῆν καὶ εἶναί ἐστι τὸ κατ' ἀρετὴν ζῆν· τὸ συνεχῶς κατ' αὐτὴν ζῆν καὶ
35 τὸ κατ' ἀρετὴν ἐνεργεῖν ἔτι μᾶλλον ἡδὺ ἐστὶ καὶ μᾶλλον ἀγαθόν. δύναται 35
δ' ὁ σπουδαῖος ῥᾶον μετὰ φίλου συνεχῶς ζῆν κατ' ἀρετὴν καὶ συνεχῶς
ἐνεργεῖν ἢ μονώτης ὢν· ὁ σπουδαῖος ἄρα φίλος συνεργεῖ περὶ τὸ συνεχῶς

1 ἔχοι B: ἔχει a

9 νοεῖ a: νοεῖν B

12 rthesis usque ad ἀγαθοῦ ἡδονται

(p. 1170^b5) a

14 τὸ νοοῦν Vat. 320: τὸν νοῦν Ba

17 καὶ cancellavi

20 αἰ-

σθανώμεθα a: αἰσθανόμεθα B

22 ὅτι αἰσθανόμεθα post νοοῦμεν a

26 ταῦτα δὲ B:

ταῦτ' a

37 φίλος B: φίλου a

ἐνεργεῖν καὶ πράττειν τὰ κάλλιστα. ὁ δὲ πρὸς τοῦτο συνεργῶν αἰρετός 160⁺
 ἐστίν· ὁ σπουδαῖος ἄρα φίλος αἰρετός ἐστὶ τῷ εὐδαίμονι. δεῖται ἄρα ὁ
 εὐδαίμων φίλου. τὸ γὰρ εἶναι ἢν αἰσθάνεσθαι ἢ νοεῖν, ἐπειδὴ ἡ
 κατ' ἐνέργειαν ζωὴ ἡ αὐτὴ ἐστὶ τῇ κατ' ἐνέργειαν αἰσθήσει καὶ ἡ κατ'
 5 ἐνέργειαν αἰσθησις τῇ κατ' ἐνέργειαν ζωῇ. οὐ γὰρ πᾶσαν ζωὴν οὐδὲ πᾶν 40
 ὄν λαμβάνει ἀλλὰ τὴν σπουδαίου. ἐπειδὴ ταῦτά εἰσιν, ἀντιστρέφοντα λαμ-
 βάνων λέγει τὸ εἶναι ἡμᾶς οὐδὲν ἄλλο ἐστὶν ἢ τὸ αἰσθάνεσθαι καὶ νοεῖν.
 εἰ δὲ τὸ εἶναι ἡμῶν ταῦτόν ἐστὶ τῷ αἰσθάνεσθαι καὶ νοεῖν, ἀλλὰ καὶ ἀντι-
 στρέφοντες ἀληθεύομεν, ὅτι τὸ αἰσθάνεσθαι καὶ νοεῖν ὅτι αἰσθανόμεθα καὶ
 10 νοοῦμεν ταῦτόν ἐστὶ τῷ εἶναι ἡμᾶς καὶ ζῆν, τὸ δ' αἰσθάνεσθαι ὅτι ζῶμεν
 ἀγαθὸν καὶ ἡδύ, καθ' αὐτὸ ἄρα τὸ εἶναι καὶ ζῆν ἀγαθὸν καὶ ἡδύ. εἰπὼν
 δὲ ὅτι φύσει ἀγαθὸν ἡ ζωὴ, δεικνὺς ὅτι ἀγαθὴν ζωὴν τὴν κατ' ἀρετὴν 45
 λέγει, ἐπήγαγεν· τὸ δ' ἀγαθὸν ὑπάρχειν ἐν ἑαυτῷ αἰσθάνεσθαι
 ἡδύ, τουτέστιν ἡδύτατόν ἐστὶ τὸ αἰσθάνεσθαι, ὅτι ἡ ἐν αὐτῷ ζωὴ πράξις
 15 ἐστὶ καὶ θεωρία τῶν ὄντων. τοιοῦτοι γὰρ οἱ σπουδαῖοι πρακτικοὶ τῶν
 καλῶν καὶ θεωρητικοὶ τῶν ὄντων. ἐπεὶ τοίνυν τὸ ἀγαθὸν καὶ ἡδύ αἰρετόν,
 ἡ δὲ τοῦ σπουδαίου ζωὴ ἀγαθὴ καὶ ἡδεῖα, ἡ τοῦ σπουδαίου ἄρα ζωὴ
 αἰρετή· τὸ ζῆν ἄρα τῷ σπουδαίῳ αἰρετόν. εἰπὼν δὲ ὅτι τὸ εἶναι, ἥτοι
 ἡ ζωὴ, τῶν σπουδαίων ἀγαθόν ἐστὶ καὶ ἡδύ, (σαφηνίζων πῶς ἐστὶν ἡδύ,) 50
 20 ἐπήγαγε συναισθανόμενοι γὰρ τοῦ καθ' αὐτὸ καλοῦ καὶ ἀγαθοῦ
 ἡδονταί. λέγει δὲ καθ' αὐτὸ ἀγαθὸν τὴν τοιάνδε ζωὴν τὴν πράξει καὶ
 θεωρίᾳ συνοῦσαν. αἰσθανόμενοι γὰρ οἱ σπουδαῖοι καὶ νοοῦντες συναισθά-
 νονται καὶ συνεπινοοῦσι τὴν οἰκείαν ζωὴν, ὅτι ἀρίστη καὶ καλλίστη ἐστὶ·
 καὶ τοῦτο νοοῦντες ἡδονταί.

25 p. 1170^b5 Ὡς δὲ πρὸς ἑαυτὸν ἔχει ὁ σπουδαῖος, καὶ πρὸς τὸν φίλον.
 ἕτερος γὰρ αὐτὸς ὁ φίλος ἐστίν. |

Ἐνταῦθα ἡ ἀπόδοσις, ὡς εἴρηται, τῶν προκειμένων ῥητῶν. λέγει δέ, ἵνα 161⁺
 συνάψαντες ἐκείνοις εἴποιμεν, τὸ ζῆν τῷ εὐδαίμονι, ὡς εἴρηται, ἀγαθὸν καὶ 7
 ἡδύ καὶ αἰρετόν ἐστὶ. φύσει γὰρ αἰρεῖται ὁ εὐδαίμων καὶ πᾶς ὁ σπουδαῖος
 30 καὶ εἶναι καὶ ζῆν. ὡς δὲ πρὸς ἑαυτὸν ἔχει, καὶ πρὸς τὸν φίλον
 οὕτως· ἄλλος γὰρ αὐτός ἐστὶν ὁ φίλος. αἰρετόν ἄρα φύσει ὁ σπουδαῖος 10
 φίλος τῷ εὐδαίμονι. αἰσθανόμενος γὰρ καὶ νοῶν τὴν τοῦ σπουδαίου ζωὴν
 τὴν οἰκείαν συνεννοεῖ, ἡδύ δὲ τοῦτο καὶ αἰρετόν· ἡδὺς ἄρα καὶ ὁ σπουδαῖος
 καὶ αἰρετός, ὃν ὁρῶντες ἢ νοοῦντες συνθεωροῦμεν καὶ συννοοῦμεν αὐτούς.
 35 αἰρήσεται ἄρα καὶ σπεύσει φύσει ὁ εὐδαίμων ἔχειν φίλον. ἡ μὲν τῶν
 προκειμένων ῥητῶν πάντων συνέχεια τοιαύτη. τὰ δ' ἄλλα μετὰ παρ-

2 φίλος B: φίλου a

13 ὑπάρχειν Ba: ὑπάρχον Aristoteles

19 σαφηνίζων—ἡδύ

a: om. B

20 καλοῦ καὶ ἀγαθοῦ Ba: ἀγαθοῦ Aristoteles

22 θεωρία a: θεωρίαν B

25 rthesis usque ad φίλων σπουδαίων (p. 1170^b19) a

28 ἐκείνοις B: ἐκεῖνα τούτοις a

33 αἰρετόν B: αἰρετός a

34 συνεννοοῦμεν a

35 φίλον Vat. 320: φίλους a: φι-

λίαν B

ενεβλήθη διδάσκοντα, ὅτι τὸ εἶναι ἡμῶν ἐν σώματι ὄντων ἐστὶ τὸ ζῆν 161^r
 καὶ αἰσθάνεσθαι καὶ νοεῖν, ὅτι ζῶμεν καὶ αἰσθανόμεθα καὶ νοοῦμεν καὶ ὅτι 15
 τὸ ἀληθῶς εἶναι καὶ ζῆν ἐστὶ τὸ κατ' ἀρετὴν πολιτεύεσθαι, ὅπερ καὶ ἡδὺ
 καὶ αἰρετὸν ὑπάρχει. εἰ δὲ ἡδὺ καὶ αἰρετὸν τὸ αἰσθάνεσθαι, ὅτι ἐσμὲν
 5 καὶ ζῶμεν, αἰρετὸν ἄρα καὶ ἡδὺ καὶ τὸ συναισθάνεσθαι, ὅτι ζῆ καὶ ἔστιν
 ὁ φίλος. τοῦτο δὲ γένοιτ' ἂν συζῶντος τοῦ φίλου καὶ συγκοινωνοῦντος λόγων
 καὶ πράξεων. ἡδὺ ἄρα καὶ αἰρετὸν τῷ εὐδαίμονι τὸ συνεῖναι φίλον αὐτῷ
 καὶ συζῆν μετ' αὐτοῦ. καὶ ἡ μὲν τῶν λεγομένων διάνοια αὕτη· τὰ δὲ 20
 κατὰ λέξιν τοιαῦτα ἂν εἴη. καθάπερ ἐκάστῳ αἰρετὸν ἐστὶ τὸ εἶναι, οὕτω
 10 καὶ τὸν φίλον. ἐπήγαγεν ἡ παραπλησίως, τουτέστι παραπλήσιος καὶ
 ὁμοιοτάτη ἐστὶν ἡ τοῦ φίλου ζωὴ τῇ ἑαυτοῦ βιοτῇ. πᾶς δὲ πάντα τὸν
 ὅμοιον φύσει καὶ μάλιστα ὁ σπουδαῖος τὸν σπουδαῖον ἀγαπᾷ καὶ συζῆν
 βούλεται. φύσει ἡλιξ ἡλικα τέρπει καὶ κολοῖος παρὰ κολοῖον ἰζάνει. ὁ
 σπουδαῖος τοίνυν ἡδύς ἐστὶ τῷ σπουδαίῳ καὶ χαίρει συζῆν αὐτῷ καὶ
 15 συνδιάγειν μετ' αὐτοῦ. εἰπὼν δὲ ὅτι ἐκάστῳ τῶν σπουδαίων ἡδὺ τὸ εἶναι
 καὶ αἰρετὸν ἐστὶ, διὰ τί ἡδὺ καὶ αἰρετὸν λέγει. τὸ δ' εἶναι αἰρετὸν διὰ τὸ 25
 αἰσθάνεσθαι ἑαυτοῦ ἀγαθοῦ ὄντος, ὥστε καὶ ἡ συναίσθησις τῆς τοῦ φίλου
 ἀγαθότητος ἡδεῖα καὶ αἰρετή ἐστὶν αὐτῷ. γένοιτο δ' ἂν αὐτῷ ἡ τοιαύτη
 συναίσθησις ἐκ τοῦ συζῆν καὶ κοινωνεῖν λόγων τούτων τῶν προφορικῶν
 20 καὶ διανοίας τῶν διὰ τῶν τοιούτων λόγων σημαινομένων νοημάτων.
 ἐπὶ μὲν γὰρ τῶν ἀλόγων ζώων, φησί, τὸ συζῆν ἐστὶ τὸ νέμεσθαι ἐν τῷ
 αὐτῷ τόπῳ, ἐπὶ δὲ τῶν ἀνθρώπων τὸ κοινωνεῖν τῶν ἀρίστων καὶ καλλίστων 30
 πράξεων καὶ λόγων καὶ διανοημάτων.

p. 1170^b20 Ἄρ' οὖν ὡς πλείστους φίλους ποιητέον, ἢ καθάπερ ἐπὶ
 25 ξενίας ἐμμελῶς εἰρήσθαι δοκεῖ τὸ "μήτε πολύξεινος μήτε ἄξει-
 νος καλεοίμην" καὶ ἐπὶ τῆς φιλίας ἀρμόσει.

Δείξας ὅτι χρήζει φίλων ὁ εὐδαίμων ἀπορεῖ, ἄρα δεῖ λίαν πολλῶν 37
 φίλων αὐτῷ καὶ ἀπορήσας εὐθύς ἐπήγαγε τὴν λύσιν εἰπὼν, ἢ καθάπερ
 ἐπὶ ξενίας ἐμμελῶς εἰρήσθαι δοκεῖ. ἔστι δὲ τὸ ἐμμελῶς ταῦτόν τῳ
 30 ἀρμοζόντως. ξένους δ' ἐκάλουν οἱ παλαιοὶ τοὺς ὀθνεῖους ξενοδοχοῦντας
 ἐν ταῖς ἀποδημίαις (καὶ) ξενοδοχομένους ὑπ' ἀλλήλων. ὥσπερ οὖν, φησὶν, 40
 οὐ δεῖ πλείστους ξένους ἔχειν οὕτως οὐδὲ φίλους. ὡς γὰρ τὸ ἄξενον καὶ
 πολύξενον φευκτόν, οὕτω καὶ τὸ ἄφιλον καὶ πολύφιλον οὐκ ἐπαινετόν. καὶ
 λέγει διὰ τί οὐκ ἔστι χρησιμὸν ἡ πολυφιλία οὐδενὶ τῶν τῆς φιλίας εἰδῶν.

1 διδάσκοντα B: διδάσκοντος a 10 καὶ τὸ τὸν φίλον Arist. 11 τὸν B: τὸ a 13 ἡλιξ]
 cf. Θ 14 p. 1161^a34 κολοῖος] cf. Θ 2 p. 1155^a34 κολοῖον B: κολοῖω a 15 συνδιά-
 γειν B: συνδιάγει a 16 διατί B: διότι a 19 τούτων B: τούτοις a: nescio an insitici-
 um sit 21. 22 τὸ (utroque loco) B: τῷ a 25 ξενίας Ba et Arist. codd. M^bO^b: τῆς ξενίας
 Arist. vulg. τὸ Ba et Arist. cod. Nb: om. Arist. vulg. πολύξενος et ἄξενος a 26 κα-
 λεοίμην B et Arist. codd. L^bO^b: om. a et Arist. vulg. rthesis usque ad τὸ ἡδύσμα
 (p. 1170^b29) a 30 ξενοδοχοῦντες a 31 καὶ a: om. B 34 διατί B: διότι a

οὔτε τοῖς διὰ τὸ χρήσιμον φιλοῦσι συμφέρον ἐστὶν ἢ πολυφιλία οὔτε τοῖς 161^r
 διὰ τὸ ἡδὺ οὔτε τοῖς διὰ τὸ ἡθος καὶ τὴν ἀρετὴν· τοῖς μὲν διὰ τὸ χρή-
 σιμον, ὅτι χαλεπὸν ἓνα ὄντα ἀνθυπηρετεῖν καὶ τοσαῦτα καὶ τοιαῦτα ἀντε- 45
 ποιεῖν, ὅσα καὶ οἷα εὖ πέπονθε πρὸς πολλῶν· χαλεπὸν γάρ ἐστιν ἓνα
 5 πολλοῖς ἀνθυπηρετεῖν. ἀναγκαῖον δέ ἐστιν ἀντευποιεῖν· εἰ γὰρ μὴ ἀντε-
 ποιήσῃ, λυθείη ἂν ἡ φιλία· διὰ γὰρ τὸ ἀντευποιεῖν καὶ ἀντιπάσχειν φι-
 λοῦσι. τοῖς μὲν δὲ πρὸς χρῆσιν καὶ πάνυ δόξειεν ἀρμόζειν τὸ
 λεχθέν. λεχθὲν λέγει τὸ μὴ ἔχειν φίλους πολλούς. ἀρμόσει γὰρ καὶ
 τοῖς διὰ τὸ ἡδὺ καὶ ἡθος φιλοῦσι μὴ ὡς πλείστους ἔχειν φίλους· ἀλλὰ
 10 μάλιστα τὸ λεχθὲν ἀρμόζει τοῖς διὰ τὸ χρήσιμον. βίος γὰρ ἐνὸς καὶ 50
 περιουσία οὐχ ἱκανὴ οὕτω πολλοῖς ὑπηρετεῖν καὶ μάλισθ' ὅτι πρὸς τῷ
 περιέργους εἶναι τοὺς τοιούτους καὶ ἐμπόδιοί εἰσι πρὸς τὸ καλῶς ζῆν, ἥτοι
 δίχα πολλοῦ καὶ ὄχλου καὶ θορύβου· πολὺν γὰρ ἔχει θόρυβον τὸ πολλοῖς
 ἀνθυπηρετεῖν. ὅτι δὲ οἱ διὰ τὸ χρήσιμον φιλοῦντες περίεργοί εἰσι δῆλον·
 15 περισκοποῦσι γὰρ καὶ περισκέπτονται αἰεὶ τὴν ἀντευποιίαν, πότερον ἴσα
 τυγχάνει τὰ ἀντιδιδόμενα ἢ μείζονα ἢ ἐλάττονα· καὶ μὲν ἐλάττονα, λύσουσι
 τὴν φιλίαν, ἂν δ' ἴσα, οὐ λύσουσι | μὲν μέμφονται δὲ λέγοντες 'τίς ἢ χάρις, 161^v
 ὅτι ὅσον ἔλαβε τοσοῦτον ἀντέδωκε'; μείζον δὲ διδοὺς τάχιον ἐπιλείψουσιν
 αὐτῷ τὰ ὑπάρχοντα. ἀνάγκη γὰρ τὸν πλείονα ἀντιδιδόντα, ὧν λαμβάνει,
 20 ταχὺ ἐπιλιπεῖν τὰ προσόντα. ὁμοίως δὲ οὐδὲ τῶν πρὸς ἡδονὴν δεῖ ὡς
 πλείστων· ἀρκοῦσι γὰρ πρὸς ταύτην καὶ δύο ἢ τρεῖς. ὥσπερ γὰρ καὶ ἐν
 τῇ τροφῇ τὸ ἅλας, τοῦτο γὰρ εἶπεν ἡδυσμα, τὸ ὀλίγον ἡδύνει τὴν τροφήν,
 τὸ δὲ πολὺ ἀηδῆ ταύτην ἀποτελεῖ καὶ ἄβρωτον, οὕτως καὶ οἱ τὴν ἡδονὴν 5
 ἐμποιοῦντες ἀηδίας μᾶλλον, οὐχ ἡδονῆς εἰσι ποιητικοί.

25 p. 1170^b29 Τοὺς δὲ σπουδαίους πότερον πλείστους κατ' ἀριθμόν,
 ἢ ἔστι τι μέτρον φιλικοῦ πλήθους;

Καὶ ἐνταῦθα τὸ ἢ ἔστι μέτρον φιλικοῦ πλήθους ὡς λύσις 11
 ἐπῆκται· ἐρωτήσας γὰρ περὶ τῶν σπουδαίων, εἰ δεῖ τοὺς τοιούτους εἶ
 30 πλείστους ἔχειν φίλους κατ' ἀριθμόν, ἀπεκρίθη λέγων ἢ ἔστι μέτρον
 φιλικοῦ πλήθους ὥσπερ καὶ πόλεως; ὡς γὰρ πόλις οὔτε ἐκ δέκα ἀν-
 δρῶν οἷόν τε γενέσθαι (παντὶ γὰρ τῷ βουλομένῳ ἐκ τοσοῦτων οὐσα ἔσται
 ἀλώσιμος καὶ δούλη) οὔτε ἐξ εἴκοσι μυριάδων, δι' αὐτὸς ἐν ταῖς Πολι- 15
 τεταῖς λέγει αἰτίας. εἰπὼν δὲ ὅτι οὔτε ἐκ δέκα ἀνδρῶν οὔτε ἐκ δέκα μυ-
 35 ριάδων, ἥτοι χιλιάδων ἑκατόν, δύναται συστήναι πλῆθος, ὡς οὐδὲ πλοῖον

1 τοῖς (prius) B: τῆς a

3 ὄντα ἓνα a

4 πολλῶν Vat. 320: πολλούς Ba

6 ἀντιπάσχειν B: ἀντευπάσχειν a

7 post δόξειεν om. ἂν Ba et Arist. codd. K^b L^b M^b

8 γὰρ B: μὲν γὰρ a

21 πλείστων a: πλείστον B

καὶ δύο B: δύο a

καὶ ἐν

B: ἐν a

24 ποιητικοί B: ποιηταὶ a

24. 25 post ποιητικοί add. εἴανπερ εἰσὶ πλεί-

στοι a: om. B

28 ἔστι τι Arist.

φιλικοῦ B et Arist. cod. K^b: καὶ φιλικοῦ a et Arist.

vulg.

ἐν ταῖς Πολιτεταῖς] H 4 p. 1326^a6 sqq.

ῥφθη ἐν ταῖς Πολιτείαις ἀπὸ πεντήκοντα σταδίων, ἐπήγαγε τὸ δὲ 161^v
 ποσὸν οὐκ ἔστιν ἴσως ὠρισμένον, ἀλλὰ πᾶν τὸ μεταξύ τινων ὠρισμένων.
 ὁ δὲ λέγει ἔστι τὸ ὠρισμένως εἰπεῖν, ὅτι ἡ πόλις ἔστω ἀπὸ χιλιάδων
 ὀκτὼ ἢ πέντε ἢ τινος ἄλλου ὠρισμένου ἀριθμοῦ, δύσκολόν ἐστιν. ῥητέον
 5 δὲ ὅτι ἡ πόλις ἔστω ἐκ τῶν μεταξύ ὠρισθέντων τῶν ἄκρων. τοῦτο δέ, 20
 ὡς ἐν ταῖς Πολιτείαις εἴρηκε, τοιοῦτόν ἐστι· δεῖ, φησὶν ἐκεῖ, ἰδεῖν τοὺς
 πολιτικοὺς καὶ τὸ κύριον τῆς πόλεως τὴν τῆς πόλεως εἴσοδον ὅση· τίς ἐστι
 καὶ οἶα, καὶ τὴν χώραν, ἧς ἄρχει ἡ πόλις, πόσους δύναται τρέφειν καὶ
 πόσων καὶ οἶων δεῖται στρατιωτῶν εἰς τὴν φυλακὴν τῆς χώρας· καὶ εὐ-
 10 ρόντας ὅτι οἱ τοσοῖδε πολλοὶ εἰσιν, οἱ δὲ τοσοῖδε ὀλίγοι, καὶ ὀρίσαντας
 τὸ πολὺ πλῆθος καὶ τὸ ὀλίγον τοῖς δέκα καὶ τοῖς δυσὶ καὶ λαβόντας ὡς
 ἄκρα τὰ δέκα καὶ δύο ἐκ τῶν μεταξύ τῶν δέκα καὶ δύο λαμβάνειν ἐκεῖνο
 τὸ πλῆθος, ὃ δύναται καὶ τὴν χώραν φυλάττειν καὶ ὑπὸ τῆς χώρας τρέ- 25
 φεσθαι. τοῦτο δὲ ποιητέον καὶ ἐπὶ τῶν γεωργῶν καὶ ἐπὶ τῶν λοιπῶν,
 15 οἷον ἀγοραίων καὶ τῶν ὁμοίων. ὡς ἐπὶ τούτων, οὕτω καὶ ἐπὶ τῶν φίλων
 ἔστι τι πλῆθος ὠρισμένον, καὶ τοῦτο δεῖ ζητεῖν, τὸ τοιοῦτον πλῆθος τῶν
 φίλων μεθ' οὗ δύναται συζῆν μετὰ ῥαστώνης καὶ δίχα θορύβων τινῶν·
 μεθ' ὧν δ' οὐ δύναται οὕτως συζῆν, οὗτοι πλείους εἰσὶ τοῦ δέοντος· ὥστε
 φευκτέον τὸν τοσοῦτον τῶν φίλων ἀριθμόν.

20 p. 1171^a2 Ὅτι δ' οὐχ οἷόν τε πολλοῖς συζῆν καὶ διανέμειν ἑαυ-
 τόν, οὐκ ἄδηλον. 30

Ὁ λέγει πᾶσι δῆλόν ἐστιν· εἰ γὰρ ὁ μὲν τῶν φίλων ἔθος ἔχει ἔξω 37
 τοῦ ἄστεος καθ' ἐκάστην φοιτᾶν, ὁ δὲ συνδιάγειν μετὰ τῶν ἐχόντων τὰς
 ἀρχὰς τῆς πόλεως, ὁ δὲ μετὰ τῶν γυμναζομένων συγγυμνάζεσθαι καὶ ὁ
 25 μὲν τόδε, ὁ δὲ τόδε τι ποιεῖν, πῶς οἷόν τε τὸν αὐτὸν καὶ ἓνα ἐν τῇ αὐτῇ
 καὶ μιᾷ ὥρᾳ ἢ καὶ ἡμέρᾳ πᾶσι συμπαραῖναι καὶ συμπράττειν; τὸ μὲν οὖν 40
 μηδενὶ συνεῖναι ἄτοπον καὶ ἄφιλον, τὸ δὲ τούτῳ μὲν συνεῖναι, τοῖς δ'
 ἄλλοις μὴ καταφρονήσεως δόξαν ἐμποιήσει. πάντας δὲ πάλιν τοὺς πολλοὺς
 τὸ αὐτὸ παντελῶς ποιεῖν καὶ πράττειν, ὡς εἶναι πάντας ἐν κατ' αὐτὸ τοῦτο,
 30 καθὼς ἐν ἐστὶν ἐκεῖνο ὃ ποιοῦσιν ἢ πράττουσι καὶ διὰ τοῦτο δύνασθαι λέ-
 γειν, ὅτι δυνατόν ἐστι, μετὰ πάντων ἅμα συνεῖναι· καθὼς γὰρ τὸ αὐτὸ πράτ-
 τουσιν κατὰ τήνδε τὴν ὥραν, κατὰ τοῦτο ἅμα εἰσὶ καὶ μὴ ἅμα ὄντες· τὸ
 οὖν πάντας πολλοὺς ὄντας τὸ αὐτὸ πράττειν ἀμήχανον· δύο μὲν γὰρ ὄντας 45
 καὶ τρεῖς ἐνδεχόμενόν ἐστι τὸ αὐτὸ ἐργάζεσθαι, εἴκοσι δὲ εἰ τύχοι ὄντων
 35 ἀδύνατον. ἀλλὰ καὶ εἰ τοῦ αὐτοῦ φίλοι καὶ ἀλλήλοις εἰσὶ φίλοι, εἰσὶ δ'

2 ῥφθη Ba: an ὡς ἔφη? 3 ἐν ταῖς Πολιτείαις] H 4 p. 1326^a41 3 λέγει Vat. 320:
 λέγειν Ba ὠρισμένως B: ὠρισμένον a 6 εἴρηκε B: εἴρηται a 9. 10 εὐ-
 ρόντας B: εὐρόν a 10 ὅτι Vat. 320: om. Ba ὀρίσαντας] ὀρίσαι B: ὀρίσας a
 11 λαβόντας Vat. 320: λαβὼν Ba 20 rthesis usque ad πρὸς ὀλίγους (p. 1171^a13) a
 25 τόδε τι B: τόδε a 35 εἰ B: οἱ a

εἴκοσι φίλοι τοῦ Σωκράτους καὶ ἀλλήλοις ἀνάγκη φίλους εἶναι· τοῦτο δὲ 161^v
 ἐργωδέστατον. πάλιν ἐπεὶ φίλοι εἰσὶ τοῦ Σωκράτους, τὸν δὲ σπουδαῖον φίλον
 (περὶ γὰρ τῶν σπουδαίων ἐστὶν ὁ λόγος) δεῖ συνδιαγίνειν καὶ συνδιημερεύειν
 μετὰ τοῦ φίλου, ἀνάγκη τοὺς εἴκοσι συνδιημερεύειν τῷ Σωκράτει· ὥστε καὶ
 5 ἀλλήλοις. πῶς οὖν ἔσται τοῦτο μὴ ὄντων ἀλλήλοις φίλων; ἀλλὰ τοῦτο 50
 ἐν τῶν χαλεπωτάτων ἐστίν, ἔτι δὲ χαλεπώτερον μᾶλλον δ' ἀδύνατον τὸ
 συγχαίρειν μετὰ τῶν χαιρόντων καὶ συλλυπεῖσθαι μετὰ τῶν λυπουμένων.
 εἰ γὰρ ὁδὶ ἄμα μὲν κλαίει, ὁδὶ δὲ γελᾷ, πῶς ἐστὶ δυνατόν γελαῖν ἄμα καὶ
 δακρύειν; καὶ εἰ ὁ μὲν φέρει τὸν υἱὸν τεθνηκότα, ὁ δὲ γάμον ἐκτελεῖ
 10 τῆς θυγατρὸς ἐν τῇ αὐτῇ ἀμφοτέροι ὥρα ἢ καὶ ἡμέρᾳ, πῶς ἐνδέχεται
 χαίρειν ἄμα καὶ λυπεῖσθαι; ταῦτ' εἰπὼν καὶ ἐνδειξάμενος, ὅτι πλείους ἐνὸς
 οὐ δύναται φίλους ἔχειν ὁ σπουδαῖος, | σκληρὸν ἐπιγνοὺς ὃν τὸ δόγμα, 162^r
 ἐπὶ τὸ σαῖνον τραπεῖς, τὴν μὲν πολυφιλίαν λέγει φεύγειν δεῖ, τοσούτους δ'
 αἰρεῖσθαι ὅσοις ἂν δυνήσῃται συζῆν. τοσοῦτοι δ' ἂν εἶεν οἶον τρεῖς,
 15 πλείους γὰρ ἔχειν ἴσως οὐκ εὐπετές. ἀδύνατον γὰρ ἐστὶ πολλοὺς ἔχειν
 φίλους· ὥς γὰρ οἱ ποταμοὶ πολλὰς σχίσσεις καὶ κατατομὰς λαμβάνοντες
 λεπτοὶ καὶ ἀσθενεῖς ῥέουσιν, οὕτω καὶ ἡ φιλία εἰς πολλοὺς μεριζομένη
 ἐξαμαυροῦται. ὥσπερ γὰρ, φησί, πολλῶν ἐρᾶν ἀδύνατον (ὑπερβολὴ γὰρ 5
 φιλίας ὁ ἔρως ἐστίν), οὕτως οὐδὲ πολλοὺς σφόδρα φιλεῖν ἐνδέχεται. τὰ
 20 μὲν οὖν λεγόμενα τοιαῦτα, κατὰ δὲ τὴν λέξιν τὴν πλείονα οὖσαν τοῦτο
 δὲ πρὸς ἓνα περὶ τοῦ ἐρᾶν εἶπε. τὸ μὲν γὰρ ἐρᾶν πρὸς ἓνα ἐστί, τὸ
 δὲ σφόδρα φιλεῖν πρὸς ὀλίγους.

p. 1171^a13 Οὕτω δ' ἔοικεν ἔχειν καὶ ἐπὶ τῶν πραγμάτων. οὐ γὰρ
 γίνονται φίλοι πολλοὶ κατὰ τὴν ἐταιρικήν.

25 Εἰπὼν ὅτι πρὸς ἓνα γίνεται (ὑπερβολὴ γὰρ φιλίας ὁ ἔρως ἐστί, τὸ 18
 δ' ὑπερβάλλον πρὸς πολλοὺς ἐξαδυνατεῖ γίνεσθαι), πιστοῦται τοῦτο καὶ ἀπὸ
 τῆς ἱστορίας. τῶν γὰρ ἀνυμνουμένων ἐταιρικῶν φιλιῶν ἐκάστη ἐν δυσὶν 15
 εὐρίσκεται γεγонуῖα, ἢ τοῦ Ἀχιλλέως καὶ Πατρόκλου, ἢ τοῦ Πυλάδου καὶ
 Ὀρέστου, ἢ τοῦ Θησέως καὶ Πειρίθου, οἱ δὲ πολύφιλοι καὶ πᾶσιν οἰκείως
 30 ἐντυγχάνοντες οὐδενὶ δοκοῦσιν εἶναι φίλοι διὰ τὸ μὴ ἐνδέχεσθαι πολλοῖς
 εἶναί τινα σφόδρα φίλον. ὁ πολύφιλος καὶ πᾶσιν ἡδέως προσερχόμενος
 καὶ κεχαρισμένως προσομιλῶν, εἰ καὶ φιλικῶς ἐντυγχάνει, οὐ δοκεῖ φιλεῖν
 αὐτοὺς οὐδὲ φίλος ἐκείνοις εἶναι οὐδὲ τῶν σφόδρα φιλοῦντων ὑπάρχειν διὰ
 τὸ μὴ ἐνδέχεσθαι, καθάπερ εἴρηται, τὸν αὐτὸν καὶ ἓνα σφόδρα πολλοὺς 20
 35 φιλεῖν. πολιτικῶς μὲν οὖν, φησὶν, ἐνδέχεται τὸν αὐτὸν πολλοὺς φιλεῖν,
 κατὰ δὲ τὴν κυρίως φιλίαν, ἥτις ὀρίζεται τῷ σφοδρῷ καὶ ἐπιτεταμένῳ,

1 ἀλλήλοις a: ἀλλήλων B

2 ἐπεὶ B: ἐπὶ a

3 σπουδαίων B: σπουδαίων φίλων a

12 οὐ δύναται B: ἀδύνατον a

21 γὰρ B: om. a

23 ἔοικεν ἔχειν Ba: ἔχειν ἔοικε

Aristoteles

23. 24 γὰρ γίνονται B: γίνονται γὰρ a et Aristoteles

24 rthesis

usque ad εὐρεῖν τοιοῦτους (p. 1171^a20) a

25 post ὅτι inserit ἡ φιλία a

33 ἐκείνοις B: ἐκείνων a

ὑπάρχειν B: ὑπάρχει a

οὐκ ἐνδέχεται. τὸ πολιτικῶς δ' ἐστὶ τὸ μὴ ἀπαρέσχεσθαι, οἷς λέγουσιν οἱ 162^r
 προσομιλοῦντες μὴδ' ἐναντιοῦσθαι τοῖς λόγοις αὐτῶν ἢ ταῖς πράξεσιν ἀλλ'
 ἀποδέχεσθαι καὶ αἰνεῖν καὶ τοὺς λόγους καὶ τὰς πράξεις· οὗς καὶ ἀρέσκους
 καλοῦσι διότι πᾶσιν ἀρέσκονται ἢ πᾶσι δοκοῦσιν ἀρέσκεσθαι. ἀλλὰ καὶ 25
 5 μὴ ἄρεσκός ἐστιν, ἐπεικῆς δέ (λέγει νῦν ἐπεικῇ τὸν μέτριον καὶ χαρί-
 εντα τὸ ἥθος), ἐνδέχεται καὶ τοῦτον πολλοῖς εἶναι φίλον. διαφέρει δ' οὗτος
 τοῦ ἀρέσκου, ὅτι οὐκ ἐξ ἀνάγκης ὁ ἄρεσκος καὶ ἐπεικῆς ἐστιν. ἕτερον
 δὲ ὅτι ὁ μὲν ἄρεσκος ἐπαινεῖν καὶ θαυμάζειν φαίνεται τὰς πράξεις καὶ
 τοὺς λόγους, οἷς ἀρέσκεσθαι δοκεῖ, ὁ δὲ ἐπεικῆς οὐχ οὕτως. οὔτε γάρ
 10 ἐπαινεῖ οὔτε ψέγει (ἀλλ' ἐν τῷ μέσῳ ἐστί.) πολιτικῶς μὲν οὖν ἐνδέχεται
 πρὸς πολλοὺς φίλον εἶναι, δι' ἀρετὴν δὲ καὶ ἥθος οὐκ ἐνδέχεται· διότι καὶ 30
 χαλεπὸν ἐστὶ πολλοῖς ἐντυχεῖν σπουδαίοις· πρὸς δὲ τοὺς μὴ ὄντας οὐκ ἂν
 εἶη φιλία.

p. 1171^a21 Πότερον οὖν ἐν εὐτυχίαις φίλων μᾶλλον δεῖ ἢ ἐν
 15 δυστυχίαις.

Ὁ μὲν ἀπορεῖ, πάνυ σαφές ἐστιν. ὁμοίως γάρ οἱ ἐν ἀπορίαις καὶ οἱ 41
 ἐν εὐπορίαις φίλων δέονται, οἱ μὲν γὰρ ἀποροῦντες δι' ἐπικουρίαν καὶ βοή-
 θειαν καὶ ἀποτροπὴν τῆς ἀτυχίας, οἱ δ' εὐτυχοῦντες δέονται μεθ' ὧν
 συμβιώσονται, δι' ἃς ἤδη πεπαύμεθα λέγοντες αἰτίας, καὶ οὗς εὖ δράσουσι.
 20 βούλονται γὰρ σπουδαῖοι ὄντες εὖ δρᾶν. κάλλιον δὲ τῶν ὀθνείων τοὺς
 φίλους εὖ ποιεῖν· καὶ εἴρηται καὶ τούτου τὸ αἶτιον. πλὴν ἀναγκαιότερος ὁ 45
 φίλος ἐν ταῖς ἀτυχίαις· ἐν ταύταις γὰρ χρεῖα χρημάτων. ἔστι δ' ὁ σπου-
 δαῖος φίλος ἐν ᾧ παντὶ καιρῷ, μάλιστα δ' ἐν ταῖς ἀτυχίαις χρήσιμος καὶ
 ἡδύς· κάλλιον δ' ὑπάρχειν ἐν ταῖς εὐτυχίαις φίλον καὶ ἡδύτερον· καὶ
 25 εἴρηται καὶ τούτου τὸ αἶτιον, ῥηθήσεται δὲ καὶ αὖθις καὶ διὰ τὸ εἶναι
 τὸν σπουδαῖον φίλον ἡδύν. οἱ εὐτυχοῦντες καὶ κατὰ φύσιν ζῶντες (πολλοὺς
 γὰρ ἢ εὐτυχία εἰς ὑπερηφάνειαν καὶ ἀλαζονείαν καὶ ὕβριν τῶν προστυχόν-
 των ἐκτραχηλίζει) τοὺς ἐπεικεῖς φίλους ζητοῦσιν ἔχειν. αἰρετώτερον γὰρ 50
 τούτους εὐεργετεῖν καὶ μετὰ τοιούτων συνδιαίγειν ἢ φαύλους καὶ μετὰ φαύλων·
 30 ἔστι γὰρ καὶ ἡ παρουσία αὕτη τῶν φίλων ἡδεῖα καὶ ἐν εὐτυχίαις καὶ
 ἐν δυστυχίαις· κουφίζονται γὰρ οἱ λυπούμενοι. διὰ τί μὲν ἡ τῶν φίλων
 παρουσία ἐν ταῖς δυστυχίαις ἡδεῖα ἐστὶ, διὰ τούτων λέγει. φθάνει γὰρ
 εἰρηκέναι, καὶ διὰ τί ἐν ταῖς εὐτυχίαις· εἶπε δὲ καὶ διὰ τί ἐν ταῖς δυστυ-
 χίαις, ἀλλὰ ἐλλιπέστερον. ἰστέον δὲ ὅτι ἃ λέγει νῦν, ἀρμόζει πᾶσι τοῖς
 35 τῆς φιλίας εἶδεσι. χρεῖα δὴ, φησί, τῶν φίλων | ἐν ταῖς ἀτυχίαις, ὅτι 162^v
 βλέποντες αὐτοὺς οἱ δυστυχοῦντες κουφίζονται. ὥς γὰρ δύο πόνων, ὥς
 φησιν Ἰπποκράτης, ἐν ταύτῳ γινομένων, ὁ μείζων πόνος ἐκκρούει τὸν ἐλάτ-

10 ἀλλ'—ἐστί a: om. B 13 εἶη a: ἢ B 14 οὖν B: δὲ a et Aristoteles φίλον
 μᾶλλον Ba: μᾶλλον φίλων Arist. 15 δυστυχίαις B et Arist. vulg.: ἀτυχίαις a et Arist.
 cod. Lb rthesis usque ad τὸ λεχθέν (p. 1171^a34) 37 θαυμάσιος ante ἱπποκρά-
 της inserit a Ἰπποκράτης] Aphorism. II 46

τονα καὶ ἀνεπαίσθητον ποιεῖ, καὶ αὖ πάλιν δύο ἡδέων ὁρατῶν εἰ τύχοι 162^v
 ὄντων ἢ ἀκουστῶν ἢ τοῦ μὲν ὁρατοῦ τοῦ δὲ ἀκουστοῦ, τὸ μᾶλλον ἡδὺ
 ἔλκει πρὸς ἑαυτό, καταφρονεῖν ἀναγκάζον θατέρου, οὕτω καὶ ἡδέος ἅμα
 καὶ λυπηροῦ ὄντων, εἰ μὲν ἰσοσθενῇ τυγχάνουσιν, ἐν τῷ μέσῳ καθιστᾶσιν, 5
 5 εἰ δὲ τὸ μὲν ὑπερέχει τὸ δὲ ἐλλείπει, ἀνάλογον τῆς ὑπεροχῆς ἢ τῆς ἐλλεί-
 ψεως διατιθέασιν ἡμᾶς. κατάλληλον γὰρ τῇ τῶν αἰσθητῶν δυνάμει καὶ
 τὸ ἀπ' αὐτῶν πρὸς ἡμᾶς ἐγγίνεται πάθος. ἐπεὶ οὖν ὁ φίλος ἡδιστον ἐκ-
 κρούων τὸ φιλοῦν, κουφίζει καὶ μετριώτερον φαίνεσθαι ποιεῖ συναλγεῖν καὶ
 πάντα λέγων καὶ πράττων καὶ ποιῶν ὅποσα ἐπὶ τὸ εὐθυμον ἄγειν οἶδε τὸν
 10 λελυπημένον, κουφίζει δὲ τὴν λύπην καὶ ἀβαρῆ ποιεῖ ἢ τοῦ φίλου παρου-
 σία οὐχ ὥς ὁ τοὺς τέτταρας ἄρας μεδίμνους ἀπὸ τοῦ φέροντος αὐτούς, 10
 ἀλλ' ὥς εἴρηται, ἐπειδὴ τὰ ἡδέα καὶ λυπηρὰ δρᾶν πέφυκεν εἰς ἡμᾶς, ἢ
 δὲ τοῦ φίλου παρουσία ἡδεῖα τυγχάνει, ἀμαυροῖ τὴν λύπην. τὰ γὰρ ἐναν-
 τία μιγνύμενα ἀμβλύνουσιν ἄλληλα, ὥς τὸ ζέον ὕδωρ τὸ ψυχρὸν ἐμβληθὲν
 15 ἐν αὐτῷ, ὥστε καὶ τῷ λυπηρῷ τὸ ἡδὺ προσελθὼν ἀσθενέστερον ποιήσκει
 καὶ ἥττον ἐνοχλοῦν. ἐπεὶ δὲ ἐπὶ μὲν τῶν ἐναντίων ἀληθές ἐστι τοῦτο,
 οὐ δοκεῖ δὲ τῷ Πλάτῳ [ἐναντίῳ] ἐναντίον τὸ ἡδὺ τῷ λυπηρῷ, ἐπήγαγεν
 εἰ μὲν οὖν διὰ τὸ ἐναντίως ἔχειν πρὸς ἄλληλα τὸ ἡδὺ καὶ λυπηρὸν κου- 15
 φίζονται, ἢ καὶ δι' ἄλλο τι, ἥτοι διὰ μέγεθος καὶ μικρότητα, ὥς καὶ ἐπὶ
 20 τῶν δύο πόνων εἶπεν ὁ Ἰπποκράτης, ἀφείσθω· οὐ γὰρ τοῦτο πρόκειται
 σκοπεῖν, ἀλλ' ὅτι ἢ τοῦ φίλου παρουσία ἀναγκαῖα καθέστηκεν ἐν ταῖς ἀτυ-
 χίαις, ὅτι ἐπιδήλως κουφίζει τὰς τῶν δυστυχούντων λύπας.

p. 1171^a34 "Εοικε δ' ἡ παρουσία μικτὴ τις αὐτῶν εἶναι.

Ἡ τοῦ φίλου, φησί, παρουσία μικτὴ εἶναι δοκεῖ ἐξ ἡδονῆς καὶ λύπης,
 25 ὥς τὸ φαιὸν ἐκ λευκοῦ καὶ μέλανος· ἡδεῖα μὲν ὅτι τὸ δρᾶν τὸν φίλον
 ἡδὺ καὶ μάλιστα ἐν ταῖς ἀτυχίαις. γίνεται γὰρ ἐπικουρία πρὸς τὸ
 μὴ λυπεῖσθαι. παραμυθητικὸς γὰρ ὁ φίλος καὶ ὀρώμενος καὶ λαλῶν 25
 καὶ μάλιστα ἐὰν ἢ ἐπιδέξιός, λέγων ἐπιδεξίους τοὺς εὐφρεῖς λέγειν τὰ
 προσήκοντα ἐκάστῳ καιρῷ. τοιοῦτοι δὲ μάλιστα οἱ σπουδαῖοι. οἶδε γάρ,
 30 φησί, τὸ ἥθος, ἥτοι ὁ σπουδαῖος τὸν ὅμοιον ἑαυτῷ, τίσιν ἡδεται καὶ τίσι λυ-
 πεῖται καὶ ὁποίοις ἀρέσκεται καὶ ἀπαρέσκεται, καὶ εἰδὼς λέγει καὶ πράττει,
 οἷς ἡδεται καὶ ῥαστωνεύεται. ἡδεῖα μὲν οὖν ἐστι διὰ ταῦτα ἢ τοῦ φίλου
 παρουσία, λυπηρὰ δὲ καθὼτ' ἰσχυρῶς τὸν φίλον συλλυπούμενον καὶ συναλ-
 γοῦντα. οὐδεὶς γὰρ εὐφρονῶν βούλεται λυπεῖν τὸν τυχόντα μήτοι γε φίλον, 30
 35 καὶ αἷτιος γίνεσθαι τινος αἰτίας. ἀλλὰ τίνος ἔνεκεν εἶπε τοῦτο, λέγω δὲ
 τὸ ὅτι μικτὴ ἐστὶν ἢ τοῦ φίλου παρουσία; ἢ ἐπειδὴ εἶπεν, ὅτι κουφίζει,
 ἀλλ' οὐ τέλος ἐκμοχλεύει καὶ παντάπασιν ἀφανίζει, διὰ τοῦτο ἐπήγαγε

1 ποιεῖ B: ποιεῖν a

14 τὸ ψυχρὸν B: καὶ τὸ ψυχρὸν a

17 Πλάτῳ]

cf. Phileb. p. 31 B Phaed. p. 60 B Phaedr. p. 358 E

ἐναντίῳ B: om. a

20 θεῖος inserit ante ἰπποκράτης a

21 τοῦ B: om. a

23 rthesis usque ad

ἀτυχίαις, λυπηρὸν (p. 1171^b5) a

ταῦτα, ὥς εἰ ἔλεγε διὰ τοῦτο 'οὐκ εἶπον, ὅτι ἄρδην ἀφανίζει καὶ τέλεον 162^v
ἀναιρεῖ τὴν λύπην ἢ τοῦ φίλου παρουσία ἀλλὰ κουφίζει, διότι καὶ λυπεῖ
τὸν φίλον γινώσκοντα ὅτι συλλυπεῖται καὶ συναλγεῖ.' τέλεον γὰρ ἂν ἦν ἢ 35
τοῦ φίλου παρουσία ἀναιρετική καὶ ἀφανιστική τῆς τοῦ δυστυχούντος φίλου
5 λύπης, εἰ ἄλυπος διετέλει ὁ φίλος προσελθών. ἐπεὶ δὲ οὐχ οὕτως ἔχει 40
ἀλλὰ συλλυπεῖται καὶ συμπενθεῖ, κουφίζει μὲν ὥς ἡδύς, οὐκ ἀναιρεῖ δὲ
τέλεον, ὥς λύπην ἐμποιῶν δι' αὐτὸ τὸ συλλυπεῖσθαι.

Εἰπὼν δὲ ὅτι οὐδεὶς βούλεται λυπεῖν τὸν φίλον, ἐπιφέρει καὶ διὰ τὸ 46
φεύγειν καὶ μὴ θέλειν αἰτίους λύπης γενέσθαι τοῖς φίλοις οἱ ἀνδρώδεις τὴν
10 φύσιν καὶ γενναίως φέροντες τὰς τύχας εὐλαβοῦνται τοὺς φίλους συλλυ-
πεῖσθαι αὐτοῖς, καὶ διὰ ταύτην τὴν εὐλάβειαν χαίρειν προσποιοῦνται καὶ
γελῶσι καὶ ὥς μηδέν τι λυπηρὸν πάσχοντες διάγουσι· καὶ ὅλως, φησὶν, ἂν
μὴ ὑπερτείνωσι τὴν ἀλυπίαν· λέγει δὲ ἀλυπίαν τὴν σφροδοτάτην καὶ ἐπιτε- 50
ταμένην λύπην οὐχ ὑπομένειν, τουτέστι ὅτι τὸ αἴτιος γενέσθαι τοῖς φίλοις
15 λύπης ὁ ἀτυχῶν οὐχ ὑπομένει οὐδ' αἰρεῖται οὐδὲ βούλεται. διὰ τε γοῦν,
ὥς εἴρηται, τὸ μὴ θέλειν ὁ ἀτυχῶν λυπεῖν τὸν φίλον, εὐλαβεῖται συλλυ-
πούμενον ὁρᾶν αὐτοῦ καὶ διὰ τὸ μηδ' αὐτὸν εἶναι θρηνητικόν. φαύλων
γὰρ καὶ ἀγεννῶν τὸ καθάπερ γυναῖκα κλαίειν καὶ ἀποδύρεσθαι διὰ τὰς
δυστυχίας ἀλλ' οὐ σπουδαίων. καὶ διὰ τοῦτο συνθρήνους οὐ προσίενται.
20 σύνθρηνος γὰρ ἐστὶ ὁ θρηνοῦντι συνθρηνῶν. τῷ δὲ δυστυχῶντι μὲν διὰ δὲ
τὴν | οἰκίαν ἀρετὴν γενναίως φέροντι τὴν τύχην καὶ μὴ θρηνοῦντι πῶς 163^v
ἔσται ὁ συνθρηνῶν; ἢ ὁ οὕτως ἔχων πῶς προσήσεται τὸν θρηνοῦντα; γυ-
ναικῶν γὰρ ἢ καὶ γυναικῶδων ἀνδρῶν ἐστὶ τὸ ζητεῖν ἔχειν τοὺς συστενά-
ζοντας καὶ συνθρηνοῦντας, οὐς γυναικῶδεις οὐ μιμεῖσθαι χρή· ἀλλὰ καὶ
25 εὐτυχῶντας καὶ δυστυχῶντας ἡμᾶς καὶ μέσως ἔχοντας πρὸς τοὺς βελτίονας
ἀποβλέπειν χρή κακείοις παρέπεσθαι. ἢ δὲ ἐν ταῖς εὐτυχίαις τῶν 5
φίλων παρουσία τὴν τε διαγωγὴν ἔχει· ἐν μὲν ταῖς ἀτυχίαις μικτὴ
τίς ἐστίν, ὥς εἴρηται, ἢ τῶν φίλων παρουσία ἐξ ἡδονῆς καὶ λύπης, ἐν δὲ
ταῖς εὐτυχίαις ἄκρατος καὶ καθαρὰ καὶ πάσης λύπης ἀμιγής· τὴν τε γὰρ
30 διαγωγὴν, ἥτοι τὸ βάδισμα τὸ βλέμμα τὴν στάσιν τὴν καθέδραν τοὺς λόγους
καὶ τὴν ἔννοιαν. ἐννοῶν γὰρ ὁ εὐτυχῶν, ὅτι ἡδονὴν ἐμποιεῖ τῷ φίλῳ
διὰ τῶν προσόντων ἀγαθῶν ἑαυτῷ, χαίρει καὶ ἀγάλλεται. διὸ δόξειεν
ἂν ἐν μὲν ταῖς εὐτυχίαις καλεῖν τοὺς φίλους, διότι δεῖ καὶ τῷ ὄντι 10
πρεπωδέστατόν ἐστίν ἡμᾶς ἀνδρώδεις εἶναι καὶ μὴ γυναικῶδεις, καὶ διὰ
35 τὸ λυπηρὸν ὑπάρχειν τὸ λύπης αἰτίους γίνεσθαι ἡμᾶς τοῖς φίλοις. ἐνδοξόν
ἐστὶ καὶ ἐντιμώτατον εἰς μὲν τὰς εὐτυχίας καλεῖν τοὺς φίλους καὶ εὐεργετεῖν
(καλὸν γὰρ τὸ εὐεργετικὸν εἶναι), εἰς δὲ τὰς δυστυχίας καλεῖν ὀκνηρῶς ἔχειν.

3 ἂν B: om. a

7 αὐτὸ B: αὐτὸ τοῦτο a

8 rthesis sequitur πᾶς γὰρ — τῶν κακῶν

(p. 1171^b5—17) a

8 βούλεται a: δύναται B

9 τοῖς φίλοις Vat. 320: τοὺς φί-

λους Ba

17 ὁρᾶν αὐτῷ B: ὁρῶν αὐτόν a

19 σπουδαίων B: σπουδαίου a

22 ὁ συνθρηνῶν B: συνθρηνοῦντα a

θρηνοῦντα B: συνθρηνοῦντα a

23 ζητεῖν B: συζητεῖν a

27 τὴν τε B et Aristoteles: τήνδε a

31 ἐννοιαν B:

εὐνοιαν a

οὐ δεῖ γὰρ ἐκουσίως τοῖς φίλοις μεταδιδόναι τῶν οἰκείων κακῶν. εἰ γὰρ 163^v
 ὁ φίλος ἄλλος οἷος ὁ φίλων ἐστὶ καὶ ὁ βούλεται ἑαυτῷ παρεῖναι ταῦτα καὶ 15
 τῷ φίλῳ (τὰ ἀγαθὰ δὲ βούλεται ἑαυτῷ), τῶν ἀγαθῶν ἄρα καὶ τῷ φίλῳ
 μεταδιδόναι δεῖ καὶ οὐ τῶν ἀπὸ τῆς ἀτυχίας κακῶν· ὥστε οὐδὲ καλεῖν ἐν
 5 δυστυχίαις δόξειεν ἂν καλὸν εἶναι τοὺς φίλους.

p. 1171^b18 "Ὅθεν καὶ τὸ "ἄλις ἐγὼ δυστυχῶν."

Ἐκ τοῦ μὴ δεῖν ἀναπιμπλάναι τῶν οἰκείων κακῶν τοῖς φίλοις μὴδ' 22
 ὅλως λύπης ἡμᾶς αὐτοῖς αἰτίους γίνεσθαι καὶ τὸ τοῦ τραγωδοῦ παροιμιῶδες
 γέγονε, τὸ "ἄλις ἐγὼ δυστυχῶν", ἀρκεῖ τὸ ἐμὲ δυστυχεῖν καὶ οὐ δεῖ καὶ
 10 τὸν φίλον συνδυστυχεῖν, ἢ συλλυπεῖσθαι. τί οὖν Ἀριστοτέλης; οὐδαμῶς
 ἐν ταῖς δυστυχίαις τοὺς φίλους καλέσομεν παραμυθησομένους καὶ ἀνακου- 25
 φίσοντας τὸ βαρὺ τῆς λύπης; ναί, φησί, παρακλητέον, οὐκ ἐν ἅπαντι δὲ
 καὶ τῷ τυχόντι καιρῷ ἀλλ' ὅταν μέλλωσιν ὀλίγα μὲν ἐνοχληθῆναι μεγάλως
 δ' ὠφελῆσαι. ὅταν δὲ μέγала μὲν λυπηθῆναι μέλλωσιν, ἡμᾶς δὲ μὴδὲν
 15 ὀνήσειν ἀλλὰ καὶ μᾶλλον λυπήσειν (εἴρηται γὰρ ὅτι τὸ λυπούμενον διὰ
 τὴν ἡμῶν δυστυχίαν ὁρᾶν τὸν φίλον ἀνιαρόν ἐστιν), οὐ δεῖ καλεῖν. ἐν μὲν
 ταῖς εὐτυχίαις, καθάπερ εἴρηται, δεῖ καλεῖν τοὺς φίλους, ἐν δὲ ταῖς δυστυ-
 χίαις εὐλαβεῖσθαι καὶ ὑποστέλλεσθαι μὴ πως λάθωμεν αὐτοὺς λυπήσειν. 30
 ἡμᾶς μὲν οὖν οὕτω χρῆναι ποιεῖν, τοὺς δὲ φίλους ἔμπαλιν ἐν μὲν ταῖς
 20 κακοπραγίαις καὶ δυστυχίαις ἀκλήτους ἰέναι. καλὸν γὰρ τὸν εὖ πράττοντα
 φίλον (πρὸς τὸν ἐν δυστυχίαις ὄντα φίλον αὐτοῦ αὐθόρμητον ἰέναι καὶ ἐπι-
 κουρεῖν ὅση δύναμις (φίλου γὰρ ὄντως ἀληθοῦς ἐστὶ τὸ ἀκλήτον βαδίζειν
 ἐπὶ τὸν κακῶς ἔχοντα φίλον)) καὶ παντοίως θεραπεύειν καὶ μάλιστα τὸν ἐν
 χρεῖα τυγχάνοντα καὶ δεόμενον πολλῶν ἢ τινων. ἄμφω γάρ, φησί, κάλλιον
 25 καὶ ἥδιον, τουτέστι τὰ δύο, ἦτοι τό τε εὖ ποιεῖν καὶ τὸ ἀκλήτον 35
 ἰέναι κάλλιον ἐστὶ καὶ ἥδιον τοῦ ἐνὸς τοῦ μετ' ἀξιώσεως εὖ ποιεῖν. κατὰ
 μὲν οὖν τὰς δυστυχίας, ὡς λέγομεν ἀκλήτους ἰέναι δεῖ, ἐν δὲ ταῖς εὐτυ-
 χίαις πρὸς μὲν τὸ συμπονεῖν καὶ συνεργεῖν ἐν οἷς ἐστὶ τούτου χρεῖα (ἐστὶ
 γὰρ ποτε καὶ ταῖς εὐημερίαις χρεῖα φίλων) καὶ ἀκλήτους ἰέναι καὶ παρα-
 30 γίνεσθαι ταχέως, πρὸς δὲ τὸ συναπολαύειν τῶν τοῦ φίλου ἀγαθῶν καὶ
 συνευπαθεῖν σχολαιότερον. οὔτε γὰρ καλὸν ἐστὶν οὔτε φιλικὸν δοκεῖ εἶναι
 τὸ προθυμεῖσθαι παρὰ τῶν φίλων ὠφελείας πορίζεσθαι καὶ παρακερδαίνειν· 40
 κολάκων γὰρ τὸ τοιοῦτον ἢ καὶ ἀνελευθέρων ἀλλ' οὐ φίλων.

Δεῖ δὲ καὶ δόξαν ἀηδίας ἀπωθεῖσθαι καὶ ἀποπέμπεσθαι ἀφ' ἡμῶν. 163^v
 35 εἰ γὰρ καὶ μὴ ἀηδὲς ἐστὶ τῷ φίλῳ τὸ συνεχέστερον ἡμᾶς ἐκείνῳ συνε-

2 (in fine) καὶ B: om. a 6 ὅθεν καὶ B: ὅθεν a et Aristoteles rthesis usque ad
 προθυμεῖσθαι ὠφελεῖσθαι (p. 1171^b25) a 7 τοῖς φίλοις] τοὺς φίλους? 8 γίνεσθαι
 B: γενέσθαι a τὸ τοῦ τραγωδοῦ] cf. Nauck frg. trag. adesp. 76² 9 δυστυχῶν cor-
 rexī: δυστυχῶ Ba 10 ὁ ante ἀριστοτέλης inserit a 11 τοὺς φίλους ante ἐν ταῖς
 δυστυχίαις a 21 πρὸς τὸν—φίλον (23) a: om. B 24 ἄμφω Ba: ἀμφοῖν Aristoteles
 25 ἥδιον B et Aristoteles: ἥδιστον a 29 ἰέναι a: εἶναι B 32 ὠφελείας B: ὠφέ-
 λειαν a 33 rthesis sequitur δόξαν δ' ἀηδίας—περὶ ἡδονῆς (p. 1171^b25—1172^a15) a

σθίειν καὶ συναπολαύειν τῶν αὐτοῦ ἀγαθῶν, ὅμως ἡμᾶς εὐλαβεῖσθαι χρὴ 163^v
καὶ ὑποστέλλεσθαι μήπως δόξωμεν ἀηδεῖς. ἐνίοτε γὰρ τῇ συνεχεῖ παρου-
σία συμβαίνει κόρος καὶ ἀηδία. τὸ δὲ ἐνίοτε εἶπε διὰ τοὺς σπουδαίους
καὶ λόγου καὶ θεωρίας κοινωνοῦντας. ἐν τούτοις γὰρ οὐδαμῶς οὐδέποτε 5
5 κόρος προσγίνεται ἀλλὰ χαίρουσιν αἰεὶ συνεῖναι καὶ συνεχῶς συναπολάυειν
τῶν ἐκάστοις καλῶν. ἄρ' οὖν, ὥσπερ τοῖς ἐρῶσι τὸ ὁρᾶν ἀγαπη-
τότατόν ἐστι καὶ μᾶλλον αἰροῦνται ταύτην τὴν αἴσθησιν. διὰ
τούτων οἶμαι διδάσκει ποίοις ἔργοις καὶ ποίαις πράξεσι τῶν συζώντων ἔπε-
ται ἀηδία καὶ ποίοις οὐχ ἔπεται· καὶ λέγει ἐκεῖνοις μηδεμίαν ἔπεσθαι ἀηδίαν
10 καὶ ἀπαρέσκειαν, οἷς ἀμφοτέρω ἀρέσκονται καὶ βούλονται συνεχῶς ἐνεργεῖν,
οἷον εἰ ἀμφοτέρω συγκυβεῦν βούλονται ἢ συμπίνειν καὶ τοῦτο βουλόμενοι 10
συγκυβεύουσι καὶ συμπίνουσι, οὐδέποτε θάτερος θατέρῳ ἀηδὴς ἔσται. εἰ
δὲ τῷ μὲν ἐστὶ μᾶλλον τὸ κυβεῦν ἢ πίνειν, τῷ δὲ τὸ πίνειν τοῦ
κυβεῦν, ἡ συνέχεια τῆς κυβείας ἀηδὴς ἐστὶ τῷ πότῃ καὶ ὁ συνεχῶς κυ-
15 βεύων τῷ συνεχῶς πίνοντι ἢ πίνειν συνεχῶς θέλονται. εἰ δὲ ἀηδεῖς ἀλλή-
λοις, συμβαίνει γίνεσθαι τοὺς μὴ τοῖς αὐτοῖς ἀρεσκομένους. οἱ δὲ σπουδαῖοι
φίλοι τοῖς αὐτοῖς αἰεὶ χαίρουσι καὶ τοῖς αὐτοῖς ἀρέσκονται· οὐδέποτε ἀλλή-
λοις οὗτοι ἀηδεῖς ἔσονται. ἃ μὲν βούλεται λέγειν, ταῦτά ἐστιν· ἐν δὲ τῇ 15
λέξει τῇ ἄρ' οὖν τὸ ἄρα οὐ περισπᾶν χρὴ ἀλλ' ὀξύνειν. οὐ γὰρ ὡς
20 ἐρωτῶν ἀλλ' ὡς ἀποφαινόμενος ταῦτα λέγει, ὡς εἰ ἔλεγεν ἤδη τοίνυν δῆλόν
ἐστὶν ἅψ' ὧν εἵπομεν, ὅτι ὥσπερ οἱ ἐρῶντες μᾶλλον ὁρᾶν βούλονται τὸν
ἐρώμενον ἢ ἀκούειν περὶ ἐκείνου ὅπως ἔχει, ὡς κατὰ τὴν ὄρασιν μᾶλλον
τοῦ ἐρωτος ὄντος ἢ κατὰ τὴν ἀκοήν, οὕτω καὶ τοῖς φίλοις αἰρετώτερόν ἐστι
τὸ συνεῖναι καὶ συζῆν ἢ ἀπ' ἀλλήλων διεστηκότας ἀκούειν καὶ μανθάνειν,
25 πῶς τε διάγουσι καὶ πῶς ἔχουσιν. εἰ γὰρ ἡ φιλία κοινωνία, τὸ δὲ κοινω- 20
νεῖν συζῆν ἐστὶν, ἡ φιλία ἄρα καὶ τὸ συζῆν ταῦτόν ἐστιν. αἰρετώτερον
ἄρα τὸ συζῆν τοῦ ἀκούειν περὶ τοῦ φίλου, ὅπως διάγει καὶ ὡς πρότερον
διὰ πολλῶν εἴρηται, τὸ αἰσθάνεσθαι ἡμᾶς ὅτι ἐσμεν καὶ ζῶμεν, αἰρετόν
ἐστὶν. ὡς δὲ πρὸς ἑαυτὸν ἕκαστος τῶν σπουδαίων οὕτως καὶ πρὸς τὸν
30 φίλον καὶ τὸ αἰσθάνεσθαι ἄρα καὶ ὁρᾶν τὸν φίλον αἰρετὸν ἂν εἴη. ὁρᾶν
δὲ ἀπόντα οὐκ ἐνδέχεται. ἡ παρουσία ἄρα αὐτοῦ αἰρετή, ἐξ ἧς καὶ τὸ
ὁρᾶν αὐτόν ἐστὶ καὶ αἰρετωτέρα τῆς ἀπουσίας ἢ ἔπεται τὸ μὴ ὁρᾶν, ἀκούειν 25
δέ ποτε πῶς ποτε διάγει. ἡ δὲ ἐνέργεια γίνεται αὐτῆς ἐν τῷ συζῆν.
ἡ ἐνέργεια τῆς αἰσθήσεως, τουτέστι τοῦ ὁρᾶν τὸν φίλον, γίνεται ἐν τῷ
35 συζῆν καὶ συνδιάγειν ἐν τῷ αὐτῷ, οὐ μὴν ἐν τῷ ἀπεῖναι καὶ μὴ συζῆν.
εἰκότως ἄρα τοῦ συζῆν ἐφίενται. τὸ γὰρ εἶναι καὶ τὸ ζῆν αὐτοὺς τοῦτο
οἶονται εἶναι τὸ συζῆν δηλονότι. καὶ εἴη ἂν ὁ συλλογισμὸς τοιοῦτος·
αἰρετόν ἐστι τὸ εἶναι καὶ ζῆν, τὸ εἶναι καὶ ζῆν οἶονται ὑπάρχειν ἐν τῷ
συζῆν, αἰρετόν ἄρα τὸ συζῆν. ἢ καὶ οὕτως· αἰρετόν ἐστι τοῖς σπουδαίοις 30
40 τὸ εἶναι καὶ ζῆν, τὸ δὲ εἶναι καὶ ζῆν ταῦτόν ἐστι νομίζουσι τῷ συζῆν,

10 ἀρέσκονται, del. in principio ἀπ B: ἐπαρέσκονται a 11 εἰ scripsi: οἱ Ba 15 εἰ
δὲ B: ἐπειδὴ a 17 καὶ ante οὐδέποτε inserit a 30 ὁρᾶν B: τὸ ὁρᾶν a 33 αὐτῆς
Ba: αὐτοῖς Aristoteles 36 αὐτοὺς B: αὐτὸ a

αἰρετὸν ἄρα τοῖς σπουδαίοις τὸ συζῆν. καὶ ὁπότε ἐστὶν ἐκάστοις τὸ 163^v
εἶναι ἢ οὐ χάριν αἰροῦνται τὸ ζῆν. οἱ μὲν οἰόμενοι, ὅτι οὐσία ἡμῶν
καὶ ὅλως τὸ εἶναί ἐστι ζωὴ κατὰ νοῦν καὶ θεωρίαν καὶ τούτου χάριν,
ἥτοι πράξει καὶ θεωρίᾳ διατελεῖν γεγόναμεν, καθ' ἑαυτοὺς καὶ μετὰ τῶν
5 φίλων πρακτικῶς καὶ θεωρητικῶς ζῆν βούλονται καὶ τῆς τοιαύτης ζωῆς
ὀλικῶς ἀντέχονται καὶ οὕτως ἔχοντες καὶ οὕτω βιοῦντες οὐδέποτε ἀηδία 35
αὐτοῖς ἐγγίνεται οὐδὲ ἀηδῶς ἔχουσι πρὸς ἀλλήλους. ὁ δ' οἰόμενος, ὅτι
τὸ εἶναι ἡμῶν ἐστὶν ἐν τῷ ἐσθίειν καὶ πίνειν καὶ κυβεύειν ἢ τι τοιοῦτον
ποιεῖν, οὗτος δὲ πάλιν μετὰ τοῦ τοιούτου φίλου συνδιαγίνει αἰρεῖται, ἐσθίειν
10 καὶ πίνειν καὶ κυβεύειν θέλοντος, καὶ ἀπλῶς ὅπερ ἂν ἕκαστος ἀγαπᾷ τῶν
τῇδε, τοῦτο καὶ τὸ εἶναι αὐτοῦ οἴεται καὶ τούτου χάριν συνημερεύειν καὶ
συζῆν αἰρεῖται μετὰ τῶν φίλων. καὶ ἐστὶν ὁσημέραι πολλῶν ἀκούειν
λεγόντων, ἡ ζωὴ μού ἐστι τὸ ἐσθίειν τοιάσδε τροφὰς ἢ τὸ ἔχειν τόδε τι
ἢ πράττειν ἢ ποιεῖν τάδε τινά. καὶ διὰ τοῦτο συζῆν αἰροῦνται καὶ συνεῖ- 40
15 ναι μετὰ τῶν τὰς τοιαύτας ζωὰς ἀσπαζομένων καὶ οἰομένων εἶναι τὴν
οὐσίαν αὐτῶν τὸν τοιόνδε βίον, οἷον τὸν ἀπολαυστικὸν ἢ χρηματιστικὸν ἢ
σώφρονα καὶ σπουδαῖον. εἰ γάρ, ὡς εἴρηται, τὸ συζῆν αἰρετόν, τὸ δὲ συ-
ζῆν τὸ σὺν ἄλλῳ ζῆν ἐστὶν ὄντι οἷος αὐτός, τοιοῦτος δ' ὁ φίλος καὶ ὡς
ἔχει δι' αὐτῶν οὕτως καὶ αὐτοὶ καὶ αἱ φιλίαι αὐτῶν ἀγαθαί εἰσιν, εἰ
20 δὲ φαῦλαι καὶ αὐτοὶ φαῦλοι καὶ αἱ φιλίαι αὐτῶν φαῦλαι καὶ ἀβέβαιοι, ὅτι
καὶ δι' αὐτῶν φιλοῦσι φαῦλα καὶ ὅσον ἂν συζῶσι καὶ ἐξομοιῶνται ἀλλήλοις 45
τοσοῦτον μοχθηροὶ γίνονται. ἡ δὲ τῶν ἐπεικῶν φιλία ἐπεικῆς καὶ βέβαιος,
συναυξανομένη ταῖς ὁμιλίαις· ταῖς γὰρ καλλίσταις ὁμιλίαις καὶ ἐνε-
ργείαις συναυξανομένης τῆς ἀρετῆς, συναυξάνεται καὶ ἡ φιλία· συναυξάνεται
25 δὲ ταῖς ὁμιλίαις, διότι πάντων αἱ ἐπιδόσεις ταῖς ἐνεργείαις γίνεσθαι πεφύ-
κασιν· τούτου τε οὖν ἕνεκα συναυξάνονται καὶ τοῦ διορθοῦσθαι ἀλλήλους.
ἀπομάττονται γὰρ ἀπ' ἀλλήλων καὶ ἐπισπῶνται πρὸς ἑαυτοὺς τὰ ἀλλή- 50
λων ἔργα καὶ τοὺς λόγους οἷς ἀρέσκονται καὶ ὧν ἕνεκα φίλοι εἰσίν.
“ἐσθλὰ μὲν γάρ, φησὶν ἡ ποίησις, ἀπ' ἐσθλῶν.” ὥστε καὶ ἀπὸ τῶν φαύλων
30 φαῦλα ἀπομαξόμεθα καὶ ἀποθησαυρίσομεν. ὧδε μὲν οὖν πεπλήρωται τὸ
Ἰῶτα τῶν Ἠθικῶν Νικομαχείων καὶ αἱ εἰς αὐτὸ σχολαί. |

1 ὁπότε Ba et Arist. cod. Kb: ὅ ποτ' Arist. codd. LbOb: ὅτι ποτ' Arist. vulg. 4 καθ'
B: καὶ καθ' a 10 θέλοντος B: θέλοντες a 15 μετὰ τῶν B: om. a ἀσπαζομένων
B: ἀσπαζομένοις a οἰομένων B: οἰομένοις a 21 φαῦλα B: φαῦλαι a
22 φιλία B: φίλων a 24 συναυξάνεται (prius) a: συναύζεται B 29 φησὶν B:
om. a ἡ ποίησις] Theogn. 35 31 σχολαί a

Τὸ παρὸν βιβλίον, δὲ δέκατον μὲν ἐστὶ τῶν Ἠθικῶν Νικομαχείων, Κ δὲ ἔθος τοῖς ἐκ τοῦ Περιπάτου ἐπιγράφειν, τελευταῖόν ἐστι τῆς 5 τοιαύτης πραγματείας. ἐν δέκα γὰρ βιβλίοις ὁ δαιμόνιος Ἀριστοτέλης τὴν 5 παροῦσαν ἐπεραιώσατο θεωρίαν. ἐξηγεῖται δὲ ἐν αὐτῷ, τίς ἐστὶν ὁ ἀληθινὸς ἄνθρωπος καὶ τίς ἡ πρέπουσα αὐτῷ ζωή· ὅτι ἡ κατὰ νοῦν διαγωγή, ἥτις καὶ κυριώτατα ἂν εὐδαιμονία καλοῖτο. διττὸς γὰρ ὁ εὐδαίμων, ὃς τε πολιτικός, ὅστις δεῖται καὶ τῶν ἀπὸ τῆς τύχης ἀγαθῶν, ὅπως ἀνεμποδίστως 10 ἐνεργῇ, καὶ ὁ τῇ θεωρίᾳ τῶν ὄντως ὄντων μάλιστα προσανέχων. ἀλλὰ 10 περὶ μὲν τοῦ πολιτικοῦ εὐδαίμονος φθάνει πολλὰ εἰπεῖν, περὶ δὲ τοῦ θεωρητικοῦ ἐν τῷ παρόντι. καὶ ἐπειδὴ ἡ πολιτικὴ εὐδαιμονία ἐνέργειά ἐστι ψυχῆς κατ' ἀρετὴν ἐν βίῳ τελείῳ μεθ' ἡδονῆς ἢ οὐκ ἄνευ ἡδονῆς, ὥς μεμαθήκαμεν, τί δεῖ περὶ τῆς κατὰ θεωρίαν εὐδαιμονίας ὑπονοεῖν, ἄρα 15 ἔπρεσθαί τινα ἡδονὴν τῇ νοερᾷ ταύτῃ ζωῇ καὶ τῇ πρὸς τὰ ἀεὶ ὡσαύτως 15 ἔχοντα ἡμῶν ἀνατάσει, ἢ ὄχλου γέμειν καὶ ταραχῆς καὶ μεστὴν ἀηδίας ὑπάρχειν; μὴ οὐ θεμιτὸν εἶη τὴν κατὰ νοῦν ζωὴν ἀνῆδονον οἶεσθαι· μεθ' ἡδονῆς ἄρα ἢ οὐκ ἄνευ ἡδονῆς. εἰ γὰρ ταῖς καλαῖς ἡμῶν πράξεις 20 ἔπεται ἡδονή, πολλῷ μᾶλλον τῇ τῶν ἐνεργειῶν ἀρίστῃ, τῇ περὶ τὰ νοητὰ τοῦ νοῦ διατριβῇ, ἐπακολουθήσει καὶ τοσοῦτον μᾶλλον καλλίων, ὅσῳ καὶ θεω- 20 ρία πράξεως τιμιωτέρα. ἐπεὶ οὖν καὶ αὕτη ἡ τοῦ νοῦ ἐνέργεια μεθ' ἡδονῆς, καὶ ἴσασιν ὁποίας, ὥς φησιν ὁ Πλωτῖνος, οἱ ἐνηργηχότες, ἀναγκαῖον 20 πρότερον περὶ ἡδονῆς ἐπισκέψασθαι, τί ἐστὶ καὶ ὁποῖόν τι διὰ τε τοῦτο καὶ διὰ τὰς λοιπὰς αἰτίας, ἃς αὐτὸς ἐπάξει, εἰθ' οὕτως περὶ τῶν προκει- μένων διελθεῖν.

1 τοῦ αὐτοῦ εἰς τὸ κάππα τῶν αὐτῶν ἡθικῶν: περὶ εὐδαιμονίας θεωρητικῷ πρεπούσης B: ΕΥΣΤΡΑΤΙΟΥ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ ΝΙΚΑΙΑΣ ΕΞΗΓΗΣΙΣ ΕΙΣ ΤΟ ΔΕΚΑΤΟΝ ΤΩΝ ΤΟΥ ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ ΗΘΙΚΩΝ ΝΙΚΟΜΑΧΕΙΩΝ a (ἐξήγησις τοῦ κάππα τῶν ἡθικῶν Vat. 320)

13 μεμαθήκαμεν] A 8 p. 1098^b25 τί Vat. 320: ὅτι Ba 15 ἀνάτασει B: ἀναγκαῖα a γέμειν B: γεμῆν a 21 Πλωτῖνος] cf. VI, 9, 9

p. 1172^a19 Μετὰ δὲ ταῦτα περὶ ἡδονῆς ἴσως ἔπεται διελθεῖν. 164^r

Τὸ ἴσως ἢ διὰ φιλόσοφον εἶπεν εὐλάβειαν ἢ ἐνδεικνύμενος, ὅτι εἰ 27
 μὲν ἐστὶν ἡ ἡδονὴ μέρος τῆς ἀρετῆς, ὥς καὶ τοῦ ἱπποῦ τὸ ἄλογον, οὐκ
 ἴσως ἀλλ' ἀνάγκη περὶ ἡδονῆς εἰπεῖν. ἀναγκαῖον γὰρ εἰδέναι τὰ μέρη
 5 ἐξ ὧν τὸ ὅλον τοῖς βουλομένοις μαθεῖν καλῶς τὸ ὅλον, ὅτι ποτέ ἐστιν.
 εἰ δ' οὐκ ἔστι μέρος ἀλλ' οἶον σύμπτωμά τι καὶ σκιά ταῖς καλλίσταις ἐνερ- 30
 γείαις ἐπισυμβαίνουσα, ἴσως δεῖ λέγειν περὶ αὐτῆς. διὰ τί ἴσως; διότι δυ-
 νατὸν ἐστὶ καὶ δίχα τῶν ἐπισυμβαίνόντων μανθάνειν τὰ πράγματα, οἷς
 ἔπεται τὰ τοιάδε συμπτώματα. δυνατὸν γὰρ ἐστὶ γνῶναι τριταίου φύσιν
 10 καὶ ἄνευ τῶν ἐπομένων αὐτῷ συμπτωμάτων, χολεμεσίας καὶ ἰδρῶτος καὶ
 τῶν ἄλλων, καὶ εὐδαιμονίας οὐσίαν δίχα τοῦ γινώσκειν τί ἐστὶν ἡδονή, εἰ
 μὴ μέρος αὐτῆς ἐστὶν, ἀλλὰ τι τῶν συμβαινόντων αὐτῇ. μάλιστα γὰρ
 δοκεῖ συμφκείσθαι τῷ γένει ἡμῶν. διὰ τούτων φαίνεται, ὅτι δι' 35
 εὐλάβειαν τὸ ἴσως τέθεικεν. εἰπεῖν γὰρ ἔδει 'μετὰ δὲ ταῦτα περὶ ἡδονῆς
 15 ἀναγκαῖόν ἐστιν.' ἠὺλαβήθη δὲ τὴν τῶν πολλῶν νέμεσιν, καὶ διὰ ταύτην
 τὴν εὐλάβειαν ἀντὶ τοῦ ἀνάγκη τὸ ἴσως τέθεικεν. ὅτι δὲ ἀνάγκη τῷ
 περὶ τῶν ἀρετῶν ἀμφοτέρων τῶν τε τοῦ ἀλόγου μέρους τῆς ψυχῆς καὶ
 τῶν τοῦ λογικοῦ λέγοντι περὶ ἡδονῆς εἰπεῖν, ὁῦλον τοῖς προσέχουσι τοῖς
 λεγομένοις. εἰ γὰρ οἰκεία τῇ φύσει ἡμῶν ἐστὶ καὶ ὥς οἰκείαν ἅπαντες
 20 αἰρούμεθα καὶ διώκομεν, οὐκ ἴσως ἀλλ' ἀνάγκη γινώσκειν τί πότ' ἐστὶ 40
 τοῦτο ὃ συμφκείωται τῷ γένει ἡμῶν καὶ οὕτως οἰκειότατόν ἐστιν, ὥς πλεον
 τῶν ἄλλων τῶν συμφκειωμένων ἡμῖν ἐπιδιώκεσθαι παρ' ἡμῶν καὶ ἀγα-
 πᾶσθαι· δι' ἣν οἰκείωσιν καὶ ἀγάπην αὐτῆς παιδεύειν σπεύδομεν τοὺς
 νέους οἰακίζοντες ἡδονῇ καὶ λύπῃ. ἔστι δὲ τὸ οἰακίζοντες ταῦτόν
 25 τῷ ἀπευθύνοντες καὶ κυβερνῶντες· ὥς γὰρ διὰ τῶν οἰάκων τὰ πλοῖα πρὸς
 τοὺς λιμένας τοιωσὶ περιηγόμενα καὶ οὕτως διευθυνόμενα διασώζεται, 45
 οὕτως καὶ οἱ νέοι ὥσπερ ἐν λιμένι ταῖς ἀρεταῖς δι' ἡδονῆς. τὸ γὰρ ἐθίζειν
 αὐτοὺς ἡδεσθαι οἷς δεῖ χαίρειν καὶ λυπεῖσθαι μὴ πράττοντας ἃ δεῖ πράττειν
 κυβέρνησίς ἐστι πρὸς λιμένα, τὴν ἀρετήν. ὥσπερ δὲ πρὸς κακίαν ὁδός ἐστι
 30 τὸ χαίρειν καὶ λυπεῖσθαι οἷς οὐ δεῖ, μέγιστον δὲ, φησὶν, καὶ πρὸς τὴν τοῦ
 ἥθους ἀρετήν τὸ χαίρειν οἷς δεῖ, ἥθους ἀρετήν εἰπὼν αὐτὴν τὴν
 ἀρετήν, ὥς εἰ ἔλεγε, δοκεῖ δὲ καὶ πρὸς τὴν τῆς ἡθικῆς ἀρετῆς κτῆσιν
 μέγιστα συντελεῖν τὸ χαίρειν οἷς δεῖ καὶ φεύγειν ἃ δεῖ. καὶ δέδεικται 50
 τοῦτο πρόσθεν. τὸ δὲ διατείνει γὰρ ταῦτα διὰ παντὸς τοῦ βίου
 35 ἴσον ἐστὶ τῷ 'ταῦτα, ἡ ἡδονὴ δηλονότι καὶ ἡ λύπη, συμπαρεκτείνονται τῇ
 ζωῇ ἡμῶν'. οὐ γὰρ ἐν τῇ παιδικῇ φέρε εἰπεῖν ἡλικία ἡδόμεθα καὶ λυ-
 πούμεθα, κατὰ δὲ τὰς ἄλλας ἡλικίας ἀτρεμίζομεν ἄλυποι καὶ χωρὶς ἡδο- 164^v
 νῆς διατελοῦντες· οὐ δῆτα, ἀλλὰ μέχρις ἂν ὦμεν ἐν τῷ τετραμένῳ τού-

1 rthesis usque ad παρετέον εἶναι (p. 1172^a26) a 16 τὸ B: τῷ a 19 οἰκεία — ὥς
 iterat B 32 πρὸς B: πρὸ a 34 πρόσθεν] H 12 p. 1152^b1 sqq.

τῷ πένθῳ, τῷ σώματι, ἡδονῇ καὶ λύπῃ μεριζόμεθα, ὑπὲρ δὲ τούτων 164^v
 ἀναγκαῖόν ἐστιν ἐπισκέψασθαι, τίνες εἰσὶ, καὶ μὴ παρελθεῖν τὴν περὶ τούτων
 θεωρίαν. διατείνει δὴ ταῦτα διὰ παντός τοῦ βίου ῥοπὴν ἔχοντα καὶ
 δύναμιν πρὸς ἀρετὴν. ἔστι δὲ τὸ δύναμιν ἔχοντα ἐφερμηνευτικὸν τοῦ
 5 ῥοπὴν ἔχοντα. δύναμιν γὰρ ἔχουσιν αἱ κάλλισται τῶν ἡδονῶν καὶ αἱ 5
 λύπαι τῆς τῶν καλῶν ἀπραξίας ἀναγκάζειν πρὸς ῥοπὴν καὶ ὁρμὴν τῆς εἰς
 ἀρετὴν καὶ εὐδαιμονίαν φερούσης ζωῆς καὶ διαγωγῆς. εἰ δὲ τοῦθ' οὕτως
 ἔχει, δεῖ γινώσκειν τίνα τῶν ἡδέων καὶ λυπηρῶν συνεργὰ τυγχάνει πρὸς
 ἀρετὴν καὶ τίνα πρὸς ταύτην ἐμπόδια καὶ μὴ σπεύδειν ἀλόγως πρὸς
 10 ἅπαν ἡδὺ καὶ φεύγειν ἀπὸ παντός λυπηροῦ, ὥσπερ νῦν ποιοῦσιν ἀκρίτως
 προσπίπτοντες τοῖς ἡδέσι καὶ φεύγοντες τὰ λυπηρά.

p. 1172^a27 Ἄλλως τε καὶ πολλὴν ἐχόντων ἀμφισβήτησιν.

10

Καὶ διὰ τὰς εἰρημένας αἰτίας ἔδει, φησί, περὶ ἡδονῆς σκοπεῖσθαι, οὐχ 15
 ἥκιστα δὲ καὶ τοὺς ἀμφισβητοῦντας λόγους περὶ αὐτῆς καὶ τάναντία κατ'
 15 αὐτῆς ἐπιφέροντας. Εὐδοξος μὲν γὰρ τὴν ἡδονὴν ταῦτόν φησι τἀγαθῷ·
 εἰδικὴν γὰρ ἀρχὴν καὶ αἰτίαν πάντων τῶν ἀγαθῶν ἐτίθετο (ὥς οἱ τὰς
 ἰδέας πρεσβεύοντες τὸ αὐτοζῶν τῶν ζώων καὶ τὸ αὐτοὸν τῶν ὄντων καὶ
 τὸ αὐτάνθρωπον τῶν ἀνθρώπων καὶ τὸ αὐτοκάλλος τῶν καλῶν), οἱ δὲ ἐξ
 ἐναντίας φαυλότατον αὐτὴν ἔλεγον. καὶ οἱ μὲν λέγοντες αὐτὴν ταῦτόν τῷ 20
 20 ἀγαθῷ ἀπεφαίνοντο τοιαύτην λόγοις τισὶ πεισθέντες· οἱ δὲ λόγοι τοιοῦτοί
 τινές εἰσι. τῆς ἡδονῆς πάντα ἐφίεται· οὐ πάντα ἐφίεται ἀγαθόν· ἡ ἡδονὴ
 ἄρα ἀγαθόν. πάλιν, οὐ πάντα ἐφίεται <καὶ> ζητεῖ δι' αὐτὸ καὶ οὐ δι' ἄλλο
 τι ἀγαθόν· τὴν δ' ἡδονὴν ζητοῦσιν αὐτὴν δι' αὐτήν· ἡ ἡδονὴ ἄρα ἀγαθόν.
 πλοῦτον μὲν γὰρ τις δι' ἄλλο τι αἰρεῖται, οἷον ὥς ὄργανον διὰ τὸ ἐνεργεῖν
 25 ἀνεμποδίστως τὰ καλά, ἀλλὰ καὶ τομὴν καὶ καῦσιν καὶ φαρμακοποσίαν διὰ
 ὑγίειαν καὶ τείχη καὶ οἰκίαν διὰ φυλακὴν καὶ σκέπην, τὴν ἡδονὴν δὲ δι' 25
 αὐτήν. τέλος ἄρα τελικώτατον ἡ ἡδονή, τὸ δὲ πάντων τῶν τελῶν τέλος
 καὶ τὸ τούτων τελικώτατον τἀγαθόν, ἡ ἡδονὴ ἄρα τἀγαθόν. εἰσὶ δὲ καὶ
 ἕτεροι πολλοὶ λόγοι πιθανῶς κατασκευάζοντες τὴν ἡδονὴν ταῦτόν οὖσαν
 30 τῷ αὐτοαγαθῷ, οὐδ' ἐρεῖ προΐων. οἱ δὲ λέγοντες φαυλοτάτην τὴν ἡδονὴν
 οὐ λόγοις πεισθέντες πιθανοῖς οὕτως αὐτὴν ἔλεγον, ἀλλ' ὁρῶντες τοὺς πολ-
 λούς ῥέποντας πρὸς αὐτὴν ἀμελοῦντας τῶν καλλίστων καὶ θέλοντες ἀπαγα-
 γεῖν αὐτοὺς ἀπὸ τῆς πρὸς αὐτὴν ἀσχέτου ῥύμης καὶ φορᾶς τῶν φαυλο- 30
 τάτων εἶναι τὴν ἡδονὴν ἀπεμφαίνονται, εἰ καὶ μή ἐστι φαυλότατον. δεῖ
 35 γάρ, ἔλεγον, τοὺς φαύλους ἀπὸ τῆς ἡδονῆς ἄγειν εἰς τοῦναντίον, ὥσπερ
 καὶ τοὺς θρασεῖς ἐπὶ δειλίαν καὶ τοὺς πλεονέκτας ἐπὶ τὸ μηδ' ὅλως λαμ-

1 ὑπὲρ δὲ B: om. a

3 δὴ B: δὲ a

6 ἀπραξίας B: εὐπραξίας a

7 καὶ εὐ-

δαιμονίαν Vat. 320: εὐδαιμονίας Ba

12 rthesis usque ad τὸ μέσον (p. 1172^a33) a

15 ἐπιφέροντας a: ἐπιφέροντες B

20 ἀπεφαίνοντο B: ἀπεφήναντο a

22 καὶ (prius)

a: om. B

23 αὐτὴν B: om. a

30 αὐτοαγαθῷ B: αὐταγαθῷ a

31 ὁρῶν-

τες a: corr. ex ὁρῶντας B

βάνειν καὶ τοὺς ἄλλους ὅσοι τὸ μέσον καὶ τὸ σύμμετρον ὑπερβαίνουσιν· 164^v
 οὕτω γὰρ ἔλθοιεν ἂν ἐπὶ τὸ μέσον, ἥτοι τὸ σύμμετρον. οἱ μὲν γὰρ φιλή-
 δονοι ἀγόμενοι ἐπὶ τὸ μηδ' ὅλως χαίρειν ἔλθοιεν ἂν ἐπὶ τὸ μέσον, ὅπερ ἐστὶ
 τὸ χαίρειν καὶ ἐνῆδесθαι οἷς δεῖ, οἱ δὲ θρασεῖς ἐλκόμενοι ἐπὶ δειλίαν ἔλ- 35
 5 θοιεν ἂν ἐπὶ τὸ μέσον, τὴν ἀνδρείαν, καὶ οἱ πλεονέκται ὁμοίως ἐπὶ τὸ δί-
 καιον. οὐκ ἂν δὲ ἀπαγαγεῖν τις δυνήσεται τὸν φιλήδονον ἀπὸ τῆς ἡδονῆς
 ἢ τὸν πλεονέκτην ἀπὸ τῆς ἀρπαγῆς μὴ φαυλότατόν τι πρᾶγμα ἀποφαινό-
 μενος τὴν ἡδονὴν ἢ τὴν ἀρπαγὴν ἢ τὴν θρασύτητα, ὥστε καὶ μὴ φαυλό-
 τατόν ἐστὶν ἡ ἡδονή, δεῖ αὐτὴν φαυλότατον λέγειν τὸν μέλλοντα ἀγαγεῖν
 10 ἀπ' αὐτῆς τοὺς φιληδόνους.

ρ. 1172^a33 Μήποτε δὲ οὐ καλῶς τοῦτο λέγεται. οἱ γὰρ περὶ τῶν 40
 ἐν τοῖς πάθεσι καὶ ταῖς πράξεσι λόγοι ἡττόν εἰσι πιστοὶ τῶν
 ἔργων.

Τὸ λέγειν, φησὶν, ὡς χρὴ ψέγειν καὶ ἐκφραλίζειν, καὶ μὴ ψεκτὸν 47
 15 μηδὲ φαῦλόν ἐστὶν ἐκεῖνο, πρὸς δ' ἐπιρρεπεῖς ἐσμεν, οὐ καλῶς λέγεται. οὐ
 γὰρ ἐστὶ καλὸν τὸ μὴ ἀπλῶς φαῦλον ἀπλῶς ἀποφαίνεσθαι, ὡς ἀπλῶς ἐστὶ
 τοιοῦτον, ἀλλὰ χρὴ διαιροῦντας, εἰ τῶν πολλαχῶς λεγομένων ἐστί, διδάσκειν
 ὅσαχῶς λέγεται καὶ τίνα τῶν ὑπὸ τοῦ ὀνόματος σημαινόμενων ἀγαθὰ ἢ 50
 ὠφέλιμά ἐστι καὶ τίνα φαῦλα ἢ βλαβερά· εὐθὺς ἐπὶ τῆς ἡδονῆς, ὅτι ἡ μὲν
 20 τῶν ἀκολάστων καὶ κυβευτῶν καὶ μέθαις καὶ ἀσελγείαις προσκειμένων
 φαύλη καὶ βλαβερά ἐστὶν, ἥτις οὐδὲ κυρίως ἐστὶν ἡδονή ἀλλὰ φαινομένη
 τοῖς ἀγεύστοις τῆς ἀληθινῆς, ἡ δὲ ταῖς κατ' ἀρετὴν ἐνεργείαις ἐπομένη
 καὶ τῇ τῶν ὄντων θεωρίᾳ ἀρίστη τε καὶ ἀληθὴς ἐστὶν ἡδονή, ἣν καὶ χρὴ
 ἀσπάζεσθαι καὶ σπουδῇ μεταδιώκειν. τοῦτο μὲν δὲ καλόν, τὸ δ' ἀπλῶς |
 25 ἀποφαίνεσθαι πλημμελὲς καὶ οὐκ εὖλογον. τὸ γὰρ ἀπλῶς ψέγειν τὴν 165^r
 ἡδονὴν κωλύειν ἐστὶ καὶ ἀπάγειν ἀπὸ τῶν καλλίστων ἡδονῶν. καὶ διὰ
 τί οὐ καλόν ἐστὶ τὸ ἀπλῶς φαυλίζειν τὸ μὴ ἀπλῶς φαῦλον ἐπήγαγε. μάλ-
 λον γὰρ πιστεύομεν τοῖς πράγμασι τῶν λόγων· τὰ γὰρ πράγματα ποιεῖ πι-
 στοὺς τοὺς λόγους, ἀλλ' οὐχ οἱ λόγοι τὰ πράγματα. εἰ γὰρ τις λέγοι, ὅτι ἡ
 30 φιλαργυρία φαῦλόν ἐστὶν, εἴθ' ὁρᾶται συλλέγων παντὶ τρόπῳ καὶ πάντο- 5
 θεν τὸ νόμισμα, τίς ἂν τούτῳ πιστεύσειεν, ὅτι φαῦλόν τί ἐστὶν ἡ φιλαρ-
 γυρία; ὡσαύτως καὶ ὁ λέγων τὴν ἡδονὴν φαῦλον, εἴτα ῥέπων πρὸς αὐτὴν
 ἐξ ὧν πράττει ἀγαθὸν αὐτὴν εἶναι ἐνδείκνυται, καὶ οὐχ ὅποιον λέγει. ὥστε
 αἱ πράξεις βεβαιοῦσι τοὺς λόγους, ἀλλ' οὐχ οὗτοι τὰς πράξεις. λέγει δὲ
 35 πάθη μὲν ἡδονὰς λύπας, φιλίας ὀργάς, πράξεις δὲ τὰς ἀπ' αὐτῶν
 ἐνεργείας ὕβρεις ἀρπαγὰς τιμάς, καὶ εἴρηται περὶ τούτων πολλάκις ἐν τοῖς

3 ἀγόμενοι corr. ex ὁρεγόμενοι B: πορευόμενοι a

et φαυλοτάτη a

ἐπέλθωμεν (p. 1172^b8) a

μένων a

B: φιλίας μίση a

10 φιληδόνους B: φιλήδονας a

14 ψέγειν a: φεύγειν B

25 ψέγειν B: λέγειν κακόν a

7 et 8 φαυλότατον B: φαυλοτάτη

11 rthesis usque ad ἡδονῆς

20 προσκειμένων B: προκει-

32 ῥέπων B: ῥέπει a

35 φιλίας

προτέροις βιβλίοις. ὅταν τοίνυν οἱ λόγοι μὴ συμφωνῶσι τοῖς κατὰ τὴν 165^r
αἰσθησιν, ἤτοι τοῖς πραττομένοις ὑφ' ἡμῶν τῶν λεγόντων αὐτούς, κατα- 11
φρονούμενοι πρὸς τῷ ἀπίθανοι δοκεῖν καὶ τὴν ἀλήθειαν προσαφανίζουσιν.
ὁ γὰρ λέγων ἀπλῶς καὶ ἀδιορίστως τὴν ἡδονὴν φαῦλον, εἴτα ὁρᾶται πρὸς
5 αὐτὴν ἀποκλίνων καὶ σπουδῇ διώκων ἀναιρεῖ τὸ ἀληθές. ἔστι γὰρ ἀλη-
θῶς ἡδονή τις φαύλη καὶ ἀληθεύει ὁ φαύλην αὐτὴν λέγων, δοκεῖ δὲ ψεύ-
δεσθαι διὰ τοὺς λέγοντας τὴν ἡδονὴν φαύλην, εἴτα ἀποφαινομένους ἀγαθὴν 15
ἐκ τοῦ ἐπιδιώκειν αὐτήν. οἱ πολλοὶ γὰρ μὴ δυνάμενοι διαιρεῖν ποσαχῶς
ἕκαστον λέγεται καὶ τὴν φαύλην ἀγαθὸν οἶονται, βλέποντες τὸν ἀπλῶς τὴν
10 ἡδονὴν καὶ ἀδιορίστως ψέγοντα πρὸς αὐτὴν ὁρμῶντα. δεῖ τοίνυν περὶ τῶν
πολλαχῶς λεγομένων μὴ ἀπλῶς ἀποφαίνεσθαι ἀλλὰ διαιρεῖν, οἶον ὅτι ἡδονή
ἐστὶν αὕτη καὶ αὕτη καὶ αὕτη, καὶ ἥδε μὲν ἐστὶν ἀγαθή, ἥδε δὲ φαύλη,
ἥδε δὲ οὐδετέρα. τοῦ γὰρ ἀληθοῦς ἡ γνῶσις καὶ αὕτη μὲν καθ' αὐτὴν
αἰρετή ἐστὶν, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὸ ὁρθῶς βιοῦν τοὺς ἀκούοντας μέγα τι συμ- 20
15 βάλλεται. συνωδοὶ γὰρ καὶ σύμφωνοι τοῖς ἔργοις ὄντες πιστεύονται καὶ
ἀναγκάζουσι τοὺς ἀκούοντας καὶ πεπιστευκότας ζῆν ὡς αὐτοὶ διακελεύονται.
ταῦτα εἰπὼν καὶ προσεπειπὼν ἅλις τῶν τοιούτων λόγων τρέπεται εἰς ἐπί-
σχεψιν τῶν περὶ αὐτῆς ἀποφηναμένων καὶ πρῶτον τίθησι τοὺς λόγους τοῦ
Εὐδόξου, δι' ὧν αὐτὴν κατεσκεύαζεν εἶναι τάγαθόν.

20 p. 1172^b9 Εὐδόξος μὲν οὖν τὴν ἡδονὴν τάγαθόν φετο εἶναι διὰ
τὸ ὁρᾶν ἐφειόμενα αὐτῆς πάντα.

Ἔθος ἐστὶ τοῖς Πλατωνικοῖς διὰ τῆς προσθήκης τοῦ ταῦ στοιχείου ἢ
τῆς προσθήκης τῆς φωνῆς τῆς 'αὐτό' δηλοῦν τὰς εἰδητικὰς ἀπ' αὐτῶν κα- 35
λουμένας ἀρχάς, αἳ τινες πρῶτως αὐτὸ τοῦτό εἰσιν ὃ λέγεται. διὰ μὲν
25 τοῦ ταῦ τάγαθόν, ὅπερ οὐδέν τι ἄλλο ἐστὶν ἀλλ' ἢ μόνως ἀγαθόν καὶ πρῶ-
τως ἀγαθόν, τὰ δ' ἄλλα οἶον ὁ νοῦς ἢ ψυχὴ ἢ ἐπιστήμη ἢ ἀρετὴ ἀγαθὰ
μὲν λέγεσθαι ἀλλ' οὐ πρῶτως ἀλλὰ μετασχόντα τῆς τοῦ ἀγαθοῦ φύσεως
λέγεσθαι ἀγαθὰ. καὶ ἔστιν ὁ νοῦς ἀγαθόν μὲν, οὐ μὲν τάγαθόν. ὁμοίως
καὶ ἡ ἐπιστήμη ἀγαθόν, τάγαθόν δὲ οὐδαμῶς, ἡ δὲ ἡδονὴ οὐκ ἀγαθόν
30 ἀλλὰ τάγαθόν. ἡ γὰρ ἀρχὴ καὶ ἡ πηγὴ τῆς ἀγαθότητος, ἤτοι τὸ τάγα- 40
θόν ἡδονὴ ἐστὶ κατ' Εὐδόξον. οὕτω μὲν οὖν διὰ τοῦ ταῦ στοιχείου ἐδή-
λουν τὴν πρώτην ἀρχὴν καὶ αἰτίαν καὶ ῥίζαν καὶ οἶον τὸ κέντρον πάντων
τῶν ἀγαθῶν, διὰ δὲ τῆς φωνῆς τῆς 'αὐτό' τὸ αὐτοέν, τὸ αὐτοζῶν, τὸ
αὐτόν· τὸ μὲν αὐτοέν τὴν ἀρχὴν καὶ πηγὴν τῶν ἐνῶν καὶ τῶν μονάδων·
35 ἄλλα γὰρ κατ' αὐτοὺς τὰ ἓνα καὶ ἄλλαι αἱ μονάδες. ἔλεγον δὲ οἱ Πλα-

1 προτέροις B: πρότερον a

4 ὁρᾶται deleverim

10 ψέγοντα scripsi: ψέγονται Ba

11 λεγομένων B: εἰρημένων a

19 αὐτὴν B: αὐτὸς a

κατεσκεύαζεν B: κατασκευά-

ζει a post τάγαθόν addit τὴν ἡδονὴν a

21 πάντα post αὐτῆς B: πάνθ' ante

ὁρᾶν a et Aristoteles

22 rthesis usque ad αὐτὸ αὐτῷ (p. 1172^b26) a

ταῦ B: τ a

23 ἀπ' B: ὑπ' a

28 ἀγαθόν μὲν B: μὲν ἀγαθόν a

31 ἡδονὴ B: ἡ ἡδονή a

ταῦ B: τ a

τωνικοὶ τὸ αὐτοὲν καὶ τὸ τἀγαθὸν τὸ αὐτὸ εἶναι καὶ οὐκ ἄλλο καὶ ἄλλο. 165^r
τὴν γὰρ πρωτίστην πάντων ἀρχὴν ἐκάλουν τὸ αὐτοὲν καὶ τὸ αὐτοαγαθὸν 45
καὶ τἀγαθόν, τὸ δὲ αὐτοὸν ἔλεγον ἀρχὴν πρωτίστην πάντων τῶν ὄντων,
δεύτερον δὲ τοῦ αὐτοενός. εἶναι γὰρ πρώτιστον πάντων τὸ αὐτοέν, εἴτα τὸ
5 αὐτόν, εἴτα τὴν αὐτοζωήν, εἴτα τὸ αὐτοζῶν. ἀλλὰ περὶ μὲν τούτων ἄλλις
κατ' αὐτὸν φάναι τὸν Ἀριστοτέλην. Εὐδοξὸς δὲ κατεσκεύαζε τὴν ἡδονήν,
ὥς ἐστὶ τὸ ἀγαθὸν διὰ τὸ ὁρᾶν ἐφιέμενα αὐτῆς καὶ τὰ ἔλλογα, ἥτοι τὰ
λογικά, καὶ τὰ ἄλογα. ὁ δὲ πάντα αἰροῦνται καὶ πάντα διώκουσιν ἐπιεικές
ἐστὶ καὶ ἀγαθόν. τὸ δὲ μάλιστα ἐπιεικές κράτιστον, ἥτοι πρώτη ἀρχὴ καὶ 50
10 πρῶτον αἷτιον. εἰ οὖν ἡδονὴ ἐστὶ τὸ μάλιστα ἐπιεικές, τὸ δὲ μάλιστα
ἐπιεικές κράτιστον, τὸ δὲ κράτιστον ἡ πρωτίστη πάντων ἀρχή, ἡ δὲ πρω-
τίστη πάντων ἀρχὴ τἀγαθόν, ἡ ἡδονὴ ἄρα τἀγαθόν. ἀλλὰ πόθεν δῆλον,
ὅτι ἡ ἡδονὴ τὸ κράτιστον; ἢ, φησὶν, ἐκ τοῦ πάντα φέρεσθαι ἐπ' αὐτὴν καὶ
πάντα θέλειν ἡδεσθαι. φύσει γὰρ ἕκαστον τὸ ἑαυτῷ ἀγαθὸν καὶ ἑαυτῷ
15 συμφέρον, ὅπερ ἡδὺ ἐστίν, εὐρίσκει, ὥσπερ καὶ τροφήν. ἔνεστι γὰρ ἐν
ἅπασιν ἢ νοῦς ἢ νοῦ τις αὐγὴ καὶ ἔλλαμψις, ὥς αὐτὸς ἐν ἄλλοις | ἔδειξε, 165^v
καὶ “φύσιες ζώων ἀδίδακτοι”, ὥς Ἰπποκράτης εἶρηκεν. ἐπιστεύοντο δὲ
οἱ λόγοι διὰ τὴν τοῦ ἥθους ἀρετὴν μᾶλλον ἢ δι' ἑαυτούς. εἰ
μὲν ἀκόλαστός τις ἦν ὁ λέγων τὴν ἡδονὴν τἀγαθόν, οὐκ ἂν ἐπιστεύετο,
20 σωφρονέστατος δὲ ὢν καὶ σπουδαιότατος δικαίως ἐπιστεύετο τἀγαθὸν εἶναι
λέγων αὐτήν. οὐ γὰρ ὥς φίλος τῆς ἡδονῆς οὐδ' ὥς δουλεύων αὐτῇ τι-
μᾶν αὐτήν καὶ ἀνυμνεῖν ἐδόκει, ἀλλ' ὥς ἀληθῶς τοιαύτην οὔσαν ὁποίαν 5
εἶναι ἔλεγεν. οὐκ ἐκ μόνου δὲ τοῦ πάντα φέρεσθαι πρὸς αὐτὴν ἀπεφαί-
νετο τὴν ἡδονὴν ἀγαθὸν ἀλλὰ καὶ τοῦ ἐναντίου τῆς λύπης. εἰ γὰρ ἡ
25 λύπη ἐναντίον οὔσα τῇ ἡδονῇ κακόν ἐστίν, ἡ ἡδονὴ ἄρα ἀγαθόν. ὅτι δὲ
ἡ λύπη κακόν, δῆλον ἐκ τοῦ πάντας φεύγειν καὶ μισεῖν τὸ λυπεῖσθαι. τὸ
μὲν οὖν ὅλως εἶναι τὴν ἡδονὴν ἀγαθὸν οὕτως ὁ Εὐδοξὸς συνῆγε, τὸ δ'
ὅτι τἀγαθὸν οὕτωςί. μάλιστα, φησὶν, αἰρετόν καὶ μάλιστα ἀγαθόν ἐστίν,
ὁ δι' ἑαυτὸ αἰρούμεθα καὶ μὴ δι' ἄλλο. τοιοῦτον δὲ ἡ ἡδονή. οὐδεὶς
30 γὰρ ἐρωτᾷ τὸν ἡδόμενον, διὰ τί ἡδεταί, ὥσπερ τὸν λουόμενον ἢ φλέβοτε- 10
μεῖν ἢ φάρμακον πιεῖν βουλούμενον, διὰ τί τούτων ἕκαστον αἰρεῖται. τοῦτον
γὰρ εἴ τις ἔροιτο, διὰ τί ἐπὶ τὴν φαρμακοποισίαν ἔεται, τάχ' ἂν εἴποι ἵνα
ὑγιαίνῃ, ἐκεῖνο δὲ εἴ τις ἔροιτο διὰ τί τὴν ἡδονὴν διώκει, εἴποιεν ἂν δι'
αὐτήν καὶ οὐ δι' ἄλλο τι. εἰ δὲ τὴν ἡδονὴν δι' ἑαυτὴν αἰρούμεθα, τὸ
35 δὲ δι' αὐτὸ αἰρετόν καὶ μὴ δι' ἄλλο τι μάλιστα ἀγαθόν, ἡ ἡδονὴ ἄρα
μάλιστα ἀγαθόν. τὸ δὲ μάλιστα ἀγαθὸν καὶ τὸ τἀγαθὸν ταῦτόν. ἡ ἡδονὴ
ἄρα τἀγαθόν. ἐστὶ δὲ ὁ λόγος τοιοῦτος. ἡ ἡδονὴ δι' ἑαυτὴν αἰρετή, τὸ 15
δι' ἑαυτὸ αἰρετόν μάλιστα αἰρετόν, τὸ μάλιστα αἰρετόν μάλιστα ἀγαθόν, τὸ
μάλιστα ἀγαθὸν καὶ τἀγαθὸν ταῦτόν. ἡ ἡδονὴ ἄρα τἀγαθόν. ὅτι δὲ μάλιστα

1 τἀγαθόν B: αὐταγαθόν a

9 μάλιστα B: κάλλιστα a

14 ἑαυτῷ (prius) B:

ἑαυτοῦ a 16 ἐν ἄλλοις] cf. p. 506, 4

17 Ἰπποκράτης B: θεῖος ἰπποκρά-

της a] Περὶ τροφῆς 39 (IX 861 Litteré)

24 καὶ B: καὶ ἐκ a

32 εἴποι a:

εἴπη B

λιστα αἰρετόν, ἥτοι αἰρετώτατόν ἐστιν ἡ ἡδονή, συνιστᾶν ἐπεχείρει διὰ τοῦ 165^v
 προστιθεμένην αἰρετῶ τινι αἰρετώτερον ἐκεῖνο ποιεῖ. ἡ γὰρ μεθ' ἡδο-
 νῆς δικαιοπραγία αἰρετωτέρα τῆς ἄνευ ἡδονῆς, ἀλλὰ καὶ ἡ μεθ' ἡδονῆς
 θεωρία αἰρετωτέρα τῆς χωρὶς ἡδονῆς, καὶ ὅλως πᾶσα πράξις καὶ πᾶσα
 5 ποίησις μεθ' ἡδονῆς βελτίων τῆς ἀνηδόνου πράξεως καὶ ποιήσεως. καὶ
 ἔτι, φησί, ὁῦλον, ὡς αἰρετωτάτη ἐστὶν ἀπὸ τοῦ ἐπίδοσιν τὰ μετ' αὐτῆς
 καὶ σὺν αὐτῇ γινόμενα λαμβάνειν. αἳ τε γὰρ μαθήσεις αἱ μεθ' ἡδονῆς
 τάχιον ἐπιδιδῶσιν τῶν χωρὶς ἡδονῆς ἢ καὶ μετὰ λύπης, αἳ τε κατ' ἀρετὴν
 ἐνέργειαι καὶ ἀπλῶς πάντα. ἡ μὲν οὖν σύμπασα τῶν προκειμένων διάνοια
 10 αὕτη. δεῖ δὲ ἐν τῷ αὖξασθαι δὴ τὸ ἀγαθὸν αὐτὸ αὐτῷ τὴν μὲν
 πρώτην ἀντωνυμίαν τὸ αὐτὸ διὰ τοῦ βραχέος ὁ γράφειν καὶ ὑποστίζειν ἐν
 αὐτῷ, εἴτα ἐπάγειν τὴν δευτέραν διὰ τοῦ μακροῦ ὦ [μεγάλου]. ἦν δ' ἂν 25
 σαφέστερον, εἰ ἦν γεγραμμένον ἀντὶ τοῦ αὐτῷ θηλυκῶς αὐτῇ, οὕτως
 αὖξασθαι δὴ τὸ ἀγαθὸν αὐτῇ, ἥτοι τῇ ἡδονῇ. ἔστι δὲ ὁ λέγει καὶ αὖξεται
 15 δὴ αὐτὸ τὸ ἀγαθόν, τουτέστι πᾶν ἀγαθὸν αὐτῇ τῇ ἡδονῇ. πᾶν γὰρ ἀγα-
 θόν, ὡς εἴρηται, μεθ' ἡδονῆς γινόμενον ἢ πραττόμενον αὖξεται τε καὶ εἰς
 μέγεθος αἰρεται. αὖξεται οὖν αὐτῷ τὸ ἀγαθόν, ἥτοι πᾶν ἀγαθόν αὐτῇ
 τῇ ἡδονῇ. τὸ γὰρ αὐτὸ ἀντὶ τοῦ πᾶν εἰληπται.

p. 1172^b26 "Εοικε δ' οὗτος ὁ λόγος τῶν ἀγαθῶν αὐτὴν ἀποφαίνειν. 30

20 Ὁ λόγος, φησὶν, ὁ λέγων, ὅτι ἡδονὴ προστιθεμένη τινί, οἷον τῇ σωφρο-
 σύνη, αἰρετωτέραν ποιεῖ τῆς δίχα ἡδονῆς σωφροσύνην οὐχ ὁ βούλεται 35
 συνάγειν ἐκεῖνο διαπεραίνεται ἀλλὰ τι ἄλλο. οὐ γὰρ συνάγει, ὅτι ἡ ἡδονὴ
 τὰγαθόν ἐστιν ἀλλ' ὅτι τῶν ἀγαθῶν ἐστι, τουτέστι ὅτι καὶ αὐτὴ ἐν τι τῶν
 ἀγαθῶν καὶ τῆς τῶν ἀγαθῶν φύσεως ἐστι καὶ ὁμοφυῆς αὐτοῖς ἐστίν, οὐ
 25 μὴν ὅτι ἰδέα καὶ πηγὴ καὶ κέντρον τῶν ἀγαθῶν τυγχάνει. τὸ οὖν πᾶν
 γὰρ μεθ' ἐτέρου ἀγαθοῦ αἰρετώτερον ἢ μονούμενον τοιοῦτόν ἐστιν.
 εἰ πᾶν ἀγαθὸν ὁποῖον ἂν εἴη τὸ ἀγαθὸν μεθ' ἐτέρου προστιθέμενον μεῖζον
 καὶ βέλτιον καὶ αἰρετώτερον τὸ ἐξ ἀμφοῖν γεγονὸς ποιεῖ, οὐκ ἂν εἴη τοι- 40
 οῦτον, τουτέστι οὐκ ἂν εἴη τὰγαθόν. ἀντὶ γὰρ τοῦ εἰπεῖν 'οὐκ ἂν εἴη τὰ-
 30 γαθόν' εἶπεν 'οὐκ ἂν εἴη τοιοῦτον', οἷον εἰ τῇ ἀνδρείᾳ οὕση ἀγαθῷ προσ-
 τιθεμένη ἡ φρόνησις ἀγαθὸν οὔσα, τὸ ὅλον τὸ ἐξ ἀνδρείας καὶ φρονήσεως
 μεῖζον ἀγαθὸν γίνεται μόνης τῆς ἀνδρείας, οὐκ ἂν εἴη ἡ φρόνησις τὰγαθόν
 ἀλλ' ἀγαθόν τι. εἰ οὖν καὶ ἡ ἡδονὴ προστιθεμένη τῇ φρονήσει ἢ τῇ
 ἀνδρείᾳ μεῖζον ἀγαθὸν ἀποτελεῖ τὸ ἐξ ἡδονῆς καὶ φρονήσεως ἢ τὸ ἐξ ἡδο-
 35 νῆς καὶ ἀνδρείας, οὐκ ἂν εἴη ἡ ἡδονὴ τὰγαθόν. τὸ γὰρ λέγειν, ὅτι ἡ 45
 ἡδονὴ τὰγαθὸν οὔσα προστιθεμένη τὸ ὅλον μεῖζον ποιεῖ, ὁμοίον ἐστι, εἰ
 χρὴ ὁμοιον εἰπεῖν, τῷ λέγειν ὅτι ἡ σύμπασα γῆ μετὰ τῶν ἐν αὐτῇ ὁρῶν

2 προστιθεμένην B: προστιθεμένα a 4 καὶ ὅλως B: ὅλως τε a 5 ante μεθ' in-
 serit ἡ a 6 ἔτι B: ἔστι a αἰρετωτάτη B: αἰρετωτέρα a 11 ὦ B: δεῖ a
 12 μεγάλου Ba: cancellavi δ' B: om. a 19 δ' οὗτος B: δὴ οὗτος γε a et Ari-
 stoteles rthesis usque ad αἰρετώτερον γίνεσθαι (p. 1172^b34) a

καὶ παντοίων ὑδάτων καὶ θαλασσῶν καὶ φυτῶν προστιθεμένη τῷ μυριστῷ 165^v
μέρει τῆς κέγχρου τὸ ὅλον ἀπὸ τοῦ τοιούτου μυριστοῦ καὶ τῆς συμπάσης
γῆς βαρύτερον πεποίηκεν. ὥς γὰρ ἡ ὅλη γῆ πρὸς τὸ μυριστὸν μέρος
τῆς κέγχρου, οὕτως αὐτὸ τάχαθὸν πρὸς τι τῶν ἄλλων ἀγαθῶν, οἷον πρὸς
5 φρόνησιν σοφίαν ἢ ἄλλο τι. καίτοι καὶ τοῦτο ψεῦδος, τὸ ὅτι ὥς ἡ γῆ 50
πρὸς τὸ τῆς κέγχρου μυριστὸν οὕτω τάχαθὸν πρὸς φρόνησιν. ἀπειράκις
γὰρ ἐστὶν ἡ τοῦ ἀγαθοῦ ὑπεροχὴ πρὸς τὴν φρόνησιν μείζων τοῦ βάρους
τῆς συμπάσης γῆς πρὸς τὸ βάρος τοῦ μυριστοῦ τῆς κέγχρου. ὥς οὖν
γελοῖόν ἐστι τὸ λέγειν ὅτι τὸ βάρος τοῦ μυριστοῦ μέρους τῆς κέγχρου
10 προσλαβὼν τὴν βαρύτητα συμπάσης τῆς γῆς βαρύτερον γέγονεν, οὕτω γε-
λοιότερον καὶ τὸ λέγειν ὅτι ἡ φρόνησις προσλαβοῦσα τάχαθὸν τὴν ἡδονὴν
μείζον ἀγαθὸν γέγονεν. ἀλλὰ μὴν γίνεται μείζον, βελτίων γὰρ ἡ | μεθ' 166^r
ἡδονῆς φρόνησις τῆς ἄνευ ἡδονῆς. εἰ δὲ γίνεται μείζον, ὥς καὶ γίνεται,
οὐκ ἐστὶν ἡ ἡδονὴ τάχαθὸν ἀλλὰ τι ἀγαθόν. τοιούτῳ δ' ἡ λόγῳ καὶ ὁ
15 Πλάτων ἀναιρεῖ, ὅτι οὐκ ἐστὶν ἡδονὴ τάχαθὸν, ὃ λόγῳ συνελο-
γίζοντο, ὥς οἱ περὶ Εὐδοξον, ὅτι ἡδονὴ τάχαθὸν ἐστὶ, τούτῳ χρώμενος ὁ
Πλάτων δείκνυσιν αὐτὴν μὴ οὕσαν τάχαθὸν. ὥστε οὐ συνῆγεν ὁ Εὐδοξος
ὅτι ἡ ἡδονὴ τάχαθὸν ἐστὶν ἀλλ' ὅτι ἀγαθόν τι. καὶ εἴη ἂν ὁ λόγος τοι- 5
οὔτος· ἡ ἡδονὴ ὥς ἂν τῶν ἀγαθῶν προστεθῇ, τὸ ἐξ ἀμφοῖν αἰρετώτερον
20 ποιεῖ· τάχαθὸν οὐδενὶ τῶν ἀγαθῶν προστεθὲν τὸ ἐξ ἀμφοῖν αἰρετώτερον
ποιεῖ· ἡ ἡδονὴ ἄρα οὐκ ἐστὶ τάχαθὸν. καὶ τὴν μὲν λέγουσαν πρότασιν ἡ
ἡδονὴ ὥς ἂν τῶν ἀγαθῶν προστεθῇ, τὸ ὅλον αἰρετώτερον ποιεῖ, ἐδήλωσε
διὰ τοῦ αἰρετώτερον γὰρ εἶναι τὸν ἡδὺν βίον μετὰ φρονήσεως,
ὅπερ ταυτὸν ἐστὶ τῷ 'αἰρετωτέρα γὰρ ἐστὶν ἡ ἐξ ἡδονῆς καὶ φρονήσεως
25 ζωὴ τῆς ἐκ μόνης φρονήσεως', τὴν δὲ λέγουσαν, ὅτι τάχαθὸν οὐδενὶ τῶν
ἀγαθῶν προστεθὲν τὸ ὅλον αἰρετώτερον ποιεῖ, ἐμήνυσε διὰ τοῦ οὐδενὸς 10
γὰρ προστεθέντος αὐτῷ τὸ ἀγαθὸν αἰρετώτερον γίνεσθαι. εἰ
οὖν τῇ ἡδονῇ (δεῖ γὰρ καὶ οὕτως εἰπεῖν) προστεθὲν τι τῶν ἀγαθῶν τὸ ἐξ
ἀμφοῖν αἰρετώτερον γίνεται, τῷ δὲ τάχαθῳ προστεθὲν τι τῶν ἀγαθῶν οὐ
30 ποιεῖ τὸ ὅλον αἰρετώτερον, οὐκ ἐστὶν ἡ ἡδονὴ τάχαθὸν. εἶπον δὲ ὅτι "δεῖ
γὰρ καὶ οὕτως εἰπεῖν" ὅτι εἴτε τάχαθῳ προστεθῇ τι τῶν ἀγαθῶν, εἴτε τά-
χαθόν τινι τῶν ἀγαθῶν, ταυτά ἐστι. διὰ τοῦτο καὶ ὁ Ἀριστοτέλης ἀντὶ
τοῦ εἰπεῖν 'οὐδενὶ γὰρ προστεθὲν τὸ αὐτοαγαθὸν τὸ ὅλον αἰρετώτερον ποιεῖ' 15
εἶπεν οὐδενὸς γὰρ προστεθέντος αὐτῷ τὸ ἀγαθόν. ἐστὶ δὲ ὁ λέγει·
35 οὐδαμῶς τινος τῶν ἄλλων ἀγαθῶν συνελθόντος καὶ συνδυασθέντος αὐτῷ
τῷ ἀγαθῷ, τουτέστι τῷ αὐτοαγαθῷ, αἰρετώτερον τὸ αὐτοαγαθὸν ποιεῖ.
ὥς γὰρ τὸ βάρος τοῦ μυριστοῦ μέρους τῆς κέγχρου προσελθὼν τῷ σύμ-
παντι βάρει τῆς γῆς πάσης οὐ ποιεῖ βαρύτερον τὸ ὅλον βάρος, οὕτως οὐδὲ
τῷ αὐτοαγαθῷ, τῇ ὑπερουσίῳ πηγῇ τῶν ἀγαθῶν, προσελθὼν τι τῶν μεθέξει

10 τὴν βαρύτητα B: τὸ βαρύτατον a

14. 15 ὁ πλάτων Ba: Πλάτων Aristoteles

15 cf. Platon. Phileb. p. 60^c

16 εὐδοξον B: τὸν εὐδοξον a

22 αἰρετωτέρα B:

αἰρετώτερον a

27 αὐτῷ Ba (sed cf. p. 537,4) et Arist. codd. LbMbOb: αὐτὸ Arist.

vulg.

29 τῷ a: τῷ B

32 ταυτά B: ταυτόν a

ἐκείνου ἀγαθῶν ποιήσῃ τὸ ἐξ ἀμφοῖν αἰρετώτερον, τῇ δὲ ἡδονῇ συμ- 166^r
 πλακέν τι τῶν ἀγαθῶν ἀγαθωτέραν ποιῇ· οὐκ ἄρα ἡ ἡδονή τὸ αὐτοαγα- 21
 θὸν ἐστίν. ἀσάφειαν δὲ τινα ἔχει ἡ ἐν τῇ προτάσει λέξις ἡ λέγουσα οὐ-
 δενὸς γὰρ προστεθέντος τῷ αὐτὸ τὸ ἀγαθὸν διὰ τε τὸ ἐλλείπειν τι καὶ
 5 διὰ τὸ μὴ εἰπεῖν αὐτὸ τὰγαθὸν ἢ αὐτὸ τὸ αὐτοαγαθὸν ἀλλ' εἰπεῖν μεμε-
 ρισμένως αὐτὸ τὸ ἀγαθόν. δεῖ δὲ προσυπακούειν ἐν μὲν τῷ οὐδενὸς γὰρ
 τῶν ἄλλων ἀγαθῶν, ἐν δὲ τῷ προστεθέντος τῷ αὐτοαγαθῷ, ἐν δὲ τῷ αὐτὸ
 τὸ ἀγαθὸν (τὸ αἰρετώτερον γίνεσθαι ἀντὶ) τοῦ ἀγαθώτερον γίνεται,
 ἵν' ἡ ἡ τελεία καὶ ἀνελλιπὴς λέξις τοιαύτη· οὐδενὸς γὰρ τῶν ἄλλων 25
 10 ἀγαθῶν προστεθέντος τῷ αὐτοαγαθῷ τὸ αὐτοαγαθὸν ἀγαθώτερον γίνεται.

p. 1172^b32 Δῆλον δ' ὡς οὐδ' ἄλλο οὐδὲν τὰγαθὸν ἂν εἴη, ὁ μετὰ
 τινος.

Ὡςπερ τὴν ἡδονήν, φησὶν ὁ Πλάτων, οὗ φαμεν εἶναι τὰγαθόν, διότι
 προστιθεμένης τινὶ τῶν ἀγαθῶν τὸ ἐξ ἀμφοῖν αἰρετώτερον γίνεται. οὕτως
 15 οὐδὲν ἄλλο ἂν εἴη τὰγαθόν, ὁ συνερχόμενόν τι ἀγαθῷ αἰρετώτερον τοῦ 35
 μέρους τὸ ὅλον ἀποτελεῖ, ἀλλ' ἀγαθὸν μὲν ῥηθήσεται, τί δὲ ἀγαθὸν καὶ
 τοιοῦτον ἀγαθὸν οὐ καὶ ἡμεῖς κοινωνοῦμεν, ὅποιον ἀγαθὸν εἰσιν αἱ ἀρεταὶ
 καὶ αἱ ἐπιστήμαι. πᾶσα γὰρ ἀρετὴ καὶ ἐπιστήμη μεθ' ἡδονῆς αἰρετωτέρα
 τῆς ἀνηδόνου. τὸ δὲ τοιοῦτον γὰρ ἐπιζητεῖται ταῦτόν ἐστι τῷ περὶ τῶν
 20 τοιούτων γὰρ ἀγαθῶν, ὧν καὶ ἡμεῖς κοινωνοῦμεν, ἐπιζητεῖ ὁ λόγος, εἰ τού-
 των τί ἐστίν ἡ ἡδονή, οἷον πότερον ἡ ἡδονή σωφροσύνη ἐστὶν ἢ ἀνδρεία
 ἢ φρόνησις ἢ τις τῶν ἐπιστημῶν. ὁ δὲ ἐνιστάμενος, ὡς οὐκ ἀγαθὸν
 οὐ πάντα ἐφίεται. δύο προτάσεων τοῦ συλλογισμοῦ οὐσῶν, ἐλάττωνος 40
 μὲν τῆς λεγούσης τῆς ἡδονῆς πάντα ἐφίεται, μείζονος δὲ τῆς οὐ πάντα
 25 ἐφίεται τὰγαθὸν ἐστίν, ἀνίσταντό τινες πρὸς ταύτην τὴν μείζονα, λέγοντες
 ψευδὸς εἶναι ὅτι οὐ πάντα ἐφίεται ἀγαθὸν ἐστίν. εἰ δὲ μὴ ἀγαθὸν πολλῷ
 μᾶλλον οὐδὲ τὰγαθόν. ὁ οὖν, φησὶν, ἐνιστάμενος λόγος πρὸς τὴν μείζονα
 πρότασιν ὡς μὴ ἀληθεύουσιν, οὐδὲν τι λέγει, ἥτοι παρὰ τὰ δοκοῦντα πᾶσι
 λέγει· ψευδὴς γὰρ ἐστὶ· τὸ δὲ ψευδὸς μὴ ὄν ὥςπερ τὸ ἀληθὲς ὄν· ὥστε
 30 ὁ λέγων τὸ ψευδὸς οὐδὲν τι λέγει. πῶς γὰρ ἂν ἀληθεύοι ἢ πιστότερα 45
 λέγοι τῆς πίστεως ταύτης, ἥτοι τῆς προτάσεως ταύτης τῆς λεγούσης, ὅτι
 ἀγαθὸν ἐστίν οὐ πάντα ἐφίεται; τοῦ γὰρ δοκοῦντος πᾶσιν ἀνθρώποις ἰδιώ-
 ταις καὶ σοφοῖς καὶ τοῖς κατὰ φιλοσοφίαν γνωρίμοις τί ἂν εἴη ἀληθέστερον;
 ἵνα δι' ἐκείνου ἀποσκευάσῃται τις τὸ δοκοῦν σύμπασι, ὅτι οὐ πάντα ἐφίε-
 35 ται ἀγαθὸν ἐστίν. εἰ γὰρ τοῦ οὐ πάντα ἐφίεται ἀγαθὸν ἐστὶ πιστότερον
 ἢν καὶ ἀληθέστερον τὸ οὐ πάντα ἐφίεται οὐκ ἔστιν ἀγαθόν, τοῦτο μὲν ἂν
 ἐδόκει πᾶσι, καὶ συμφώνως ἂν πάντες τοῦτο ἔλεγον· νῦν δὲ τοῦναντίον 50
 τὸ μὲν ὅτι οὐ πάντα ἐφίεται ἀγαθὸν ἐστὶ, πάντες ὁμοφώνως λέγουσι, τὸ

4 τῷ B: τὸ a

ἐλλείπειν B: ἐλλείπον a

8 τὸ — ἀντὶ inseruit Diels

11 rthesis usque ad οἰκείου ἀγαθοῦ (p. 1173^a5) a

22 ὁ δὲ ἐνιστάμενος Ba (sed

cf. v. 25): οἱ δ' ἐνιστάμενοι Arist.

25 ἀνίσταντο B: ἐνίστανται a

28. 29 πᾶσι

λέγει B: λέγει πᾶσι a

31 προτάσεως B: λέξεως a

δὲ οὐ πάντα ἐφίεται οὐκ ἔστιν ἀγαθὸν εἰς που ἢ δύο, ὥστε ψευδῇ φθέγ- 166^r
 γεται ὁ τοῦτο λέγων. καὶ ἄλλως· εἰ μὲν τῆς ἡδονῆς τὰ ἀνόητα, λέγων
 ἀνόητα τὰ ἄλογα, ὠρέγετο, εἶχεν ἂν τι λέγειν ὁ πρὸς ταύτην ἐνιστάμενος
 τὴν πρότασιν. οὐ γὰρ ἂν ἦν καθόλου ἀληθὲς τὸ οὐ πάντα ἐφίεται ἀγαθόν
 5 ἔστιν, ἀλλ' ἴσως οὐ πάντα τὰ λόγον ἔχοντα, οἷον οἱ ἄνθρωποι. εἰ | δὲ 166^v
 μὴ μόνον τὰ ἄλογα ταύτης ὠρέγεται ἀλλὰ καὶ τὰ φρόνιμα, τουτέστιν οἱ
 ἄνθρωποι, πῶς ἂν ἀληθεύοι ὁ ἀντιλέγων πρὸς αὐτήν; εἰ δέ γε πρὸς τοὺς
 φαύλους καὶ ἀκολασίᾳ χαίροντας ἀφορῶν καὶ τὰς ἐπιθυμίας αὐτῶν λέγει
 μὴ εἶναι ἀγαθὸν οὐ πάντα ἐφίεται καὶ διὰ τοῦτο μηδὲ τὴν ἡδονήν, οὐδὲν
 10 τι τοῦτο πρὸς τὸν λόγον. ἔστι γὰρ καὶ ἐν τοῖς ἀκολάστοις φυσικόν τι
 ἀγαθὸν ὁ νοῦς αὐτῶν, ὃς φύσει διώκει τὴν ἀπλῶς καὶ κυρίως ἡδονήν 5
 ἀγαθὸν οὖσαν. πᾶς γὰρ νοῦς, ὡς εἴρηται, φύσει διώκει τὸ οἰκεῖον ἀγαθόν,
 καὶ τοῦτο ἀπομαντεύεται ἢ ὀνειροπολεῖ, ἐμπίπτει δὲ ταῖς ζωώδεσι καὶ
 φορτικαῖς ἡδοναῖς, αἱ οὐδὲ κυρίως τυγχάνουσιν οὖσαι ἡδοναὶ διὰ μοχθηρὰν
 15 ἀγωγὴν καὶ τὴν ἐπομένην ἐξ ἀνάγκης αὐτῇ ἄγνοιαν τῆς ἀληθοῦς ἡδονῆς.
 ἐσχότῳ γὰρ τὸν κριτὴν νοῦν τῶν ἀληθινῶν καὶ μὴ τοιούτων ἡδονῶν.
 ὥς γὰρ ὁ τὰς σωματικὰς ὀψεις πεπηρωμένος ἀδυνατεῖ τὴν τετριμμένην
 καὶ πεπατημένην διακρίναι τῆς ἀτρίπτου καὶ ἀκανθώδους, οὕτως οὐδ' ὁ μο- 10
 χθηρῶς καὶ φαύλως τραφεὶς δύναται διῶδειν, τίς ἢ ἀληθινὴ καὶ ὄντως
 20 ἔστιν ἡδονή, ἥτις καὶ ἀγαθὴ ἔστι καὶ τίς ἢ λεγομένη μὲν μὴ οὖσα δέ.
 εἰ μὲν οὖν διὰ τῆς λέξεως τῆς λεγούσης ἴσως καὶ ἐν τοῖς φαύλοις
 ἔστι φυσικὸν τοὺς φαύλους ἀνθρώπους λέγει, ταῦτ' ἂν εἴη, ἃ πέπαυμαι
 λέγων δι' αὐτῆς, εἰ δὲ φαῦλα τὰ ἄλογα ζῶα, ἃ καὶ ἀνόητα εἶπεν, εἰ οὖν
 φαῦλα ταῦτα λέγει, πρὸς τὸ τίμιον ἀποβλέπων τῆς λογικῆς, εἴη ἂν λέγων
 25 ὅτι καὶ τὰ ἄλογα μόνον τῆς ἡδονῆς ὠρέγετο καὶ ταῦτα μόνον ταύτην ἐδίω- 15
 κεν, οὐδ' οὕτω ψευδὴς ἂν ἦν ἡ λέγουσα πρότασις, οὐ πάντα ἐφίεται ἀγα-
 θὸν ἔστιν. ἐν ἅπασιν γὰρ αὐτοῖς ἔνεστι τοῖς μὲν μᾶλλον, τοῖς δὲ ἥττον
 θεῖόν τι καὶ ἔλλαμψις νοῦ, ὃ φύσει ζητεῖ καὶ εὕρισκει τὸ οἰκεῖον ἀγαθόν,
 ἥτοι τὸ οἰκεῖον τέλος. πᾶν γὰρ φύσει τυγχάνει τούτου, ὥστε καὶ τὴν
 30 ἡδονήν καὶ ὡς πρὸς τὴν τούτου τεύξιν συντείνουσιν ἀσπάζεται, ἐπεὶ πόθεν
 τὰ βλάπτοντα φεύγει, προσίεται δὲ τὰ ὠφελοῦντα εἴρηται περὶ τούτων τῷ
 φιλοσόφῳ τούτῳ πλεῖστα καὶ κάλλιστα ἐν ταῖς Περὶ ζῶων πραγματείαις 20
 καὶ ἐκεῖθεν ὁ φερέπονός ἀναλεγέσθω.

p. 1173^a5 Οὐκ ἔοικε δὲ οὐδὲ περὶ τοῦ ἐναντίου καλῶς λέγεσθαι.

35 Ὁ ἐκ τοῦ ἐναντίου συνιστῶν τὴν ἡδονήν ἀγαθὸν λόγος τοιοῦτος ἦν· 27
 εἰ ἡ λύπη ἐναντίον οὖσα τῇ ἡδονῇ κακὸν ἔστιν, ἀγαθὸν ἄρα ἡ ἡδονή.

1. 2 φθέγγεται B: φθέγγεσθαι a 2 post ἀνόητα inserit μόνον a 6 ὠρέγεται B:
 ὠρέγετο a 13 ἀπομαντεύεται B: ἀπομαντεύεσθαι a 15 ἀληθοῦς B: ἀληθινῆς a
 20 ἀγαθὴ B: ἀγαθόν a 21 ἴσως Ba: ἴσως δὲ Aristoteles 22 ἔστι Ba: ἔστι τι
 Aristoteles φυσικόν B et Aristoteles: φυσική a 25 ὠρέγετο B: ὠρέγεται a
 34 rthesis usque ad ἡ εὐδαιμονία (p. 1173^a15) a 36 ἐναντίον B: ἐναντία a

πόθεν δ' ὅτι ἡ λύπη κακόν; ἐκ τοῦ πάντας φεύγειν αὐτήν. πρὸς τοῦτον 166^v
 τὸν λόγον τὸν ἐκ τοῦ ἐναντίου συνιστῶντα τὴν ἡδονὴν ἀγαθὸν ἐνίστατο ὁ
 Σπεύσιππος λέγων· 'οὐκ ἀνάγκη, ἐπειδὴ κακόν ἐστὶν ἡ λύπη, ἀγαθὸν εἶναι 30
 τὴν ἀντικειμένην αὐτῇ ἡδονήν'. οὐ γὰρ πᾶν τὸ ἀντικείμενον κακῷ ἀγαθόν
 5 ἐστίν. ἀντίκειται γὰρ τῇ θρασύτητι κακῷ ὄντι ἡ δειλία καὶ οὐκ ἐστὶν ἀγα-
 τὸν ἡ δειλία ἀλλὰ κακόν, καὶ τῇ ἡλιθιότητι κακῇ οὕσῃ ἀντίκειται ἡ ἀκο-
 λασία κακὸν οὕσα καὶ αὕτη ὁμοίως, καὶ ἡ ἀνελευθεριότης τῇ ἀσωτίᾳ κακαὶ
 οὕσαι ἀμφοτέραι. ἀντίκειται οὖν, φησὶ Σπεύσιππος, καὶ κακὸν κακῷ καὶ
 ἄμφω τῷ μηδετέρῳ, τουτέστι καὶ ἄμφω τὰ κακὰ τῷ ἀγαθῷ. μηδέτερον
 10 γὰρ τὸ ἀγαθὸν εἶπεν· αἱ γὰρ ἀρεταὶ μεσότητες οὕσαι οὐδέτερον τῶν ἄκρων 35
 εἰσίν. ἡ γὰρ ἀνδρεία οὔτε δειλία οὔτε θρασύτης ἐστί, καὶ ἡ σωφροσύνη
 οὔτε ἀκολασία οὔτε ἡλιθιότης, καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ἀρετῶν ὁμοίως. καὶ
 λέγει ταῦτα καλῶς· ἀληθὲς γὰρ ἐστὶ τὸ λέγειν, ὅτι ἀντίκειται κακὸν κακῷ
 καὶ ἀμφοτέρω τὰ κακὰ τῷ ἀγαθῷ. τοῦτο μὲν οὖν λέγουσι καλῶς· τὸ δ'
 15 ὅτι ἡ ἡδονὴ ὡς κακὸν κακῷ ἀντίκειται τῇ λύπῃ λέγουσιν οὐ καλῶς. οὐ
 γὰρ ἀντίκειται ἡ ἡδονὴ τῇ λύπῃ ὡς κακὸν κακῷ ἀλλ' ὡς ἀγαθὸν κακῷ.
 εἰ γὰρ ἦν κακὸν ἡ ἡδονή, ἦν καὶ φευκτὸν καὶ μισητὸν ὡς ἡ λύπη. νῦν 40
 δὲ τὴν μὲν λύπην φεύγει πάντα καὶ ἀποστρέφεται ὡς κακόν, διώκει δὲ
 καὶ ἐπιτρέχει τὴν ἡδονὴν ὡς ἀγαθόν. τῶν μηδετέρων δὲ μηδέτερον
 20 ἢ ὁμοίως. τὰ μὲν ἀγαθὰ καὶ τέρποντα ἐπίσης πάντες ἢ πάντα διώκομεν,
 ὁμοίως δὲ καὶ τὰ κακὰ καὶ λυποῦντα παραπλησίως φεύγομεν καὶ ἀποστρε-
 φόμεθα. τὰ μηδέτερα δὲ μὴδ' ὄντα μήτε κακὰ μήτε ἀγαθὰ μηδέτερον ἢ
 ὁμοίως, τουτέστιν οὔτε φεύγομεν οὔτε διώκομεν, ἢ ὁμοίως, ἥτοι ἐπίσης
 ἢ διώκομεν ἢ φεύγομεν. οὔτε γὰρ μᾶλλον ὁρμῶμεν πρὸς τεῦξιν αὐτῶν 45
 25 οὔτε μᾶλλον ἀφορμῶμεν πρὸς ἀποφυγὴν, ἀλλ' ἐσμέν ἐν μέσῃ τινὶ κατα-
 στάσει πρὸς οὐδέτερον μᾶλλον ἐκκλίνοντες ἢ νεύοντες, ὥστε καὶ εἰ ἡ ἡδονὴ
 ἦν τῶν κακῶν, ἐφεύγομεν ἂν αὐτήν, εἰ δὲ τῶν μήτε ἀγαθῶν μήτε κακῶν
 ἀλλὰ τῶν μηδετέρων, οὔτ' ἂν ἐφιέμεθα αὐτῆς οὔτ' ἂν ἐδιώκομεν. ἐπεὶ
 οὖν οὔτε τῶν κακῶν ἐστὶν οὔτε τῶν οὐδετέρων, ἐστὶν ἄρα τῶν ἀγαθῶν·
 30 οὐ μὲν οὐδ' εἰ μὴ τῶν ποιότητων ἐστὶν ἡ ἡδονὴ διὰ τοῦτο οὐδὲ
 τῶν ἀγαθῶν. ὁ συνάγων τὴν ἡδονὴν μὴ εἶναι ἀγαθὸν διὰ τὸ μὴ εἶναι 50
 ποιότητα, ἐν δευτέρῳ σχήματι τοιοῦτός ἐστιν· ἡ ἡδονὴ οὐκ ἐστὶ ποιότης,
 πᾶν ἀγαθὸν ποιότης ἐστίν· ἡ ἡδονὴ ἄρα οὐκ ἀγαθόν. αἰτιᾶται δὲ τὴν
 λέγουσαν πρότασιν πᾶν ἀγαθὸν ποιότητα ἢ ποιὸν εἶναι. εἰσὶ γὰρ ἀγαθὰ
 35 τινὰ μὴ ὄντα ποιά μηδὲ ποιότητες, ὥστε τί κωλύει καὶ τὴν ἡδονὴν ἀγα-
 θὸν εἶναι, καὶ μὴ εἶη ποιὸν ἢ ποιότης; τίνα δὲ εἰσὶν ἀγαθὰ τὰ μὴ ὄντα
 ποιότητες, ἐπήγαγε τὰς κατ' ἀρετὴν ἐνεργείας, αἳ τινες ἀγαθὰ μὲν εἰσι,
 ποιότητες δὲ οὐκ εἰσιν, εἴπερ ἡ ἐνέργεια κίνησις ἐστὶ | δραστική, ἡ δὲ 167^r
 κίνησις οὐ ποιότης· καὶ ἡ εὐδαιμονία ἐνέργεια μὲν ἐστὶν, ὡς εἶπε καὶ
 40 ἐρεῖ, οὐ μὲν ποιότης, καὶ ἐστὶν ἀγαθόν.

1 πάντας B: πάντα a

2 ἐνίστατο B: ἐνίσταται a

9 ἄμφω B: ἀμφοτέρω a

20 τέρποντα B: τέρπονται a

24 ὁρμῶμεν Vat. 1622: ὁρῶμεν Ba

37 ἀγαθὰ B:

ἀγαθαὶ a

p. 1173^a15 Λέγουσι δὲ τὸ μὲν ἀγαθὸν ὠρίσθαι, τὴν δ' ἡδονὴν 167^r
ἀόριστον.

Καὶ οὗτος ὁ συλλογισμὸς ἐν δευτέρῳ σχήματι περαίνεται οὕτως·
ἡ ἡδονὴ ἀόριστός ἐστι, πᾶν ἀγαθὸν ὠρισμένον ἐστίν, ἡ ἡδονὴ ἄρα οὐκ
5 ἔστιν ἀγαθόν. ἐνίσταται δὲ καὶ τούτῳ πρὸς τὴν λέγουσαν πρότασιν, ὅτι
ἡ ἡδονὴ ἀόριστόν τι πρᾶγμα ἐστὶ καὶ φησιν· εἰ μὲν ἐκ τοῦ ἡδεσθαι ἀορί-
στου ὄντος (οἱ μὲν γὰρ ἡδονταὶ μᾶλλον, οἱ δὲ ἡττον, καὶ οἱ μὲν μόνις
ἐπὶ ἡδονὴν ὀρμῶσιν, οἱ δὲ τάχιον) εἰ μὲν ἐκ τοῦ ἡδεσθαι ἀορίστου ὄντος
καὶ τὴν ἡδονὴν ἀόριστόν τι λέγουσι, περιφανῶς ψεύδονται. τοῦτο γὰρ 15
10 ἐποίησουσι καὶ κατὰ τῶν ἀρετῶν ἀγαθῶν οὐσῶν καὶ κατὰ τῆς ὑγείας καὶ
κατὰ τῶν ἐπιστημῶν· καὶ γὰρ καὶ ἐπὶ τούτων ὁρᾶται τὸ ἀόριστον· οἱ
μὲν γὰρ μᾶλλον ὑγιαίνουν καὶ μᾶλλον εἰσι γραμματικοὶ καὶ μᾶλλον σώ-
φρονες καὶ μᾶλλον ἀνδρεῖοι καὶ μᾶλλον μετέχουσι τῶν ἀρετῶν καὶ ἔξεων
καὶ ἐπιστημῶν, οἱ δὲ ἡττον. ὥστε κατὰ τοῦτον τὸν λόγον ἔσονται καὶ
15 τῶν ἀρετῶν καὶ ἡ ὑγεία καὶ τῶν ἐπιστημῶν ἐκάστη τε μᾶλλον καὶ ἡττον
ἔχουσα διὰ τὸ τοὺς μὲν μᾶλλον μετέχειν καὶ μᾶλλον ἐνεργεῖν κατ' αὐτάς, 20
τοὺς δὲ ἡττον· καὶ ἔσονται κατὰ τοῦτο καὶ αὗται ἀόριστοι καὶ φαῦλαι.
εἰ δὲ οὐ κατὰ τοῦ ἡδεσθαι τὸ ἀόριστον κατηγοροῦσιν, ἀλλὰ κατ' αὐτῆς
τῆς ἡδονῆς, καὶ οὕτω διάδηλον τὸ ψεῦδος. ὥσπερ καὶ τὸ εἶδος τῆς ὑγι-
20 είας καὶ τὸ τί ἦν εἶναι ὑγεία ἐν τι καὶ ταῦτόν ἐστιν ὠρισμένον καὶ ἀν-
επίδεκτον τοῦ μᾶλλον καὶ ἡττον. τὸ γὰρ ὑγεία καὶ τὸ τί ἦν εἶναι ὑγείας
ἀνεπίτατον καὶ ἀνάνετόν ἐστιν. ἕκαστον γὰρ τοῦθ' ὅπερ ἐστὶν οὔτε ἐπί-
τασιν οὔτε ἀνεσιν ἐπιδέχεται, οἷον ἡ ἀνδρεία ἡ σωφροσύνη καὶ ἐκάστη 25
τῶν ἐπιστημῶν, τοῖς δὲ κατ' αὐτάς λεγομένοις τὸ μᾶλλον καὶ ἡττον ἐν-
25 ὁρᾶται, οὕτω καὶ τὸ εἶδος τῆς ἡδονῆς καὶ τὸ τί ἦν εἶναι ἡδονῆς ἀνεπίτα-
τον καὶ ἀνάνετόν ἐστιν, ὥστε καὶ ὠρισμένον, ὥστε καὶ ἀγαθόν. λέγει
δὲ ἀμιγεῖς μὲν ἡδονὰς αὐτὸ καθ' αὐτὸ χωρὶς τινος ὑποκειμένου τὸ εἶδος
τῆς ἡδονῆς νοούμενον καὶ ἀπλῶς πᾶν ἄλλο εἶδος, οἷον λευκότητα, μελα-
νίαν, ὑγίαν· μεμιγμένας δὲ τὰς μεθ' ὑποκειμένου νοουμένας, οἷον τὰς ἐν
30 ἐμοὶ καὶ σοὶ καὶ τοῖς ἄλλοις ἐνούσας. αἱ μὲν οὖν μεμιγμέναι, αἱ ἐν ἐμοὶ 30
καὶ σοὶ ἐν ἐπιτάσει καὶ ἀνέσει ἴστανται καὶ ἀναπεπλησμέναι εἰσὶ τῆς ἀορι-
στίας, αὐτὰ δὲ τὰ εἶδη, οἷον ἡ ὑγεία καὶ ἡ ἡδονὴ καὶ τὰ ἄλλα, ὥσπερ
εἴρηται, ἀνάνετα καὶ ἀνεπίτατα καθέστηκεν. ὅτι δὲ πολὺ τὸ ἀόριστον καὶ
σχεδὸν ἀπερίληπτον τὸ ἐν ἐκάστοις τῆς ὑγείας δηλοῦσιν αἱ κράσεις. εἰ
35 γὰρ ἡ τοιαύδε κράσις τῶν ἐν ἡμῖν στοιχείων ἐστὶν ἡ ὑγεία, αἱ δὲ κράσεις
καὶ τὸ ἐν αὐταῖς μᾶλλον καὶ ἡττον ἀόριστον, δῆλον ὡς καὶ αἱ ἐπόμεναι
ταύταις ὑγίαι ἀόριστοὶ εἰσι. καὶ τί λέγω τὰς τῶν πάντων, ὅπου καὶ τοῦ 35
αὐτοῦ καὶ ἐνὸς οἷον Σωκράτους καθ' ὥραν ὡς εἰπεῖν ἐπιτείνεται καὶ ἀνίεται;

1 rthesis usque ad ἐνδέχεται εἶναι (p. 1173^a28) a

ἀντ' Ba

20 ἐντι B: ἀντι a

ὑγείας a: ὑγεία B

34 ἀπερίληπτον B: ἀνεπίληπτον a

18 ἀλλὰ κατ' Vat. 320: ἀλλ' οὐκ

25 ἡδονῆς a: ἡδονῇ B

p. 1173^a29 Τέλειόν τε τἀγαθὸν τίθενται, τὰς δὲ κινήσεις καὶ τὰς 167^r
γενέσεις ἀτελεῖς.

Καὶ οὗτος ὁ λόγος πρὸς τὸ μὴ εἶναι τὴν ἡδονὴν τἀγαθὸν ἐπλέκετο 42
ἐν πρώτῳ σχήματι. ἡ ἡδονὴ κίνησις καὶ γένεσις, πᾶσα κίνησις ἢ γένεσις
5 ἀτελής· ἡ ἡδονὴ ἄρα ἀτελής. εἴτα λαμβάνων τὸ συμπέρασμα, ὅτι ἡ ἡδονὴ
ἀτελής, καὶ προσλαμβάνων ἑτέραν πρότασιν τὴν ὅτι (οὐδὲν ἀτελὲς τἀγαθόν,
συνῆγεν, ὅτι ἡ ἡδονὴ οὐκ ἔστιν ἀγαθόν. ἐδήλωσε δὲ τὸ) οὐδὲν ἀτελὲς 45
τἀγαθὸν διὰ τοῦ τέλειόν τε τἀγαθὸν τίθενται. εἰ οὖν τἀγαθὸν τέλειον,
τὸ ἀτελὲς οὐκ ἀγαθόν. τὸ δὲ ὅτι ἡ ἡδονὴ κίνησις ἢ γένεσις ἐσήμανε διὰ
10 τοῦ πᾶσα ἡδονὴ γένεσις καὶ πᾶσα ἡδονὴ κίνησις. τοῦτο θεὶς εὐθὺς δια-
σεῖει τὴν λέγουσαν πρότασιν, ὅτι ἡ ἡδονὴ κίνησις ἐστι, λέγων· πᾶσα κί-
νησις θάττων καὶ βραδυτέρα ἐστί. βαδίζει γάρ τις ποτὲ μὲν θάττον, ποτὲ
δὲ βραδύτερον καὶ κινεῖται μὲν θάττον ἢ ἀπλανῆς τῶν σφαιρῶν, βραδυ-
τερὸν δὲ ταύτης ἅπαν τὸ πλανώμενον. εἰ οὖν ἐν ταῖς κινήσεσι συμπέ- 50
15 πλεκται τὸ θάττον ἢ τὸ βραδύτερον, ἡδονὴ δὲ ἡδονῆς θάττων καὶ βραδυ-
τέρα οὐκ ἔστιν, οὐκ ἂν εἴη ἡ ἡδονὴ κίνησις. ἡσθῆναι μὲν γάρ, φησί,
θάττον καὶ βραδύτερον ἐνδέχεται, τουτέστι ποτὲ μὲν παύεται τις θάττον
ἡδόμενος, ὅτε δὲ βραδύτερον· αὕτη δὲ ἡ ἡδονὴ θάττων καὶ βραδυτέρα
οὐκ ἔστι. ῥητέον δὲ καὶ οὕτως· τοῦ βαδίζοντος ἔκ τινος εἰς τινα τόπον
20 ἢ τρέχοντος οὐκ εἰσι πάντα τὰ τῆς βαδίσσεως ἢ τὰ τῆς δρομήσεως μέρη
ἰσοταχῆ, ἀλλὰ τὰ μὲν ὀξύτερα | καὶ ταχύτερα, τὰ δὲ ἥττον τριαῦτα· τὰ 167^v
δὲ τῆς ἡδονῆς πάντα μέρη τὰ ἀπὸ τῆς ἀρχῆς μέχρι τέλους, εἰ χρὴ μέρη
λέγειν (μία γάρ ἐστι καὶ ἡ αὕτη ὁμοία), οὐδὲν οὐδενὸς τῶν ἄλλων συντο-
νώτερον καὶ ὀξύτερον ἀλλ' ἔστιν ἅπασα ὡς εἵπομεν ἢ ἀπ' ἀρχῆς ἕως τέ-
25 λους ἡδονὴ ὁμαλὴ μηδεμίαν ἐπίτασιν ἢ ἄνεσιν ἐν τῷ χρόνῳ ἐν ᾧ ἡδό-
μεθα προσεπικτωμένη. εἰπὼν δὲ ὅτι πάσῃ κινήσει δοκεῖ οἰκεῖον εἶναι
τάχος καὶ βραδυτής, ἐπήγαγε καὶ εἰ μὴ καθ' αὐτὴν οἶον τὸ τοῦ 5
κόσμου πρὸς ἄλλο. ὃ δὲ λέγει ἐστίν· εἰ μὴ πᾶσα κίνησις αὕτη καθ'
αὐτὴν τὸ θάττον ἐπιδέχεται, οἶον ἢ τοῦ κόσμου, λέγων νῦν κόσμον αὐ-
30 τὴν τὴν ἀπλανῆ σφαῖραν (ἀνεπίδεκτος γάρ ἐστι τάχους καὶ βραδυτήτος,
διὰ τὸ ὁμαλῶς κινεῖσθαι τὴν τριαύτην σφαῖραν, ὡς ἐν τῷ Περὶ οὐρανοῦ
δέδεικται), ἀλλ' οὖν πρὸς τὰς τῶν πλανωμένων κινήσεις, εἴ τις αὐτὴν παρα-
βάλλοι, εὐρήσει θάττονα πάνυ πολλῶ τῶν κινήσεων ἐκείνων. τοῦτο μὲν
οὖν τοιοῦτον, τὸ δ' ἐν ἀρχῇ τῆς λέξεως εἰρημένον τὸ κίνησιν καὶ γέ- 10

1 τἀγαθόν] τ rubro add. B τίθενται B: τίθεται a: τιθέντες Aristoteles rhesis
usque δ' ἡδυσθαι (p. 1173^b4) a 4 ἐν B: ὡς ἐν a 5 τὸ συμπέρασμα B: τὸ συμ-
πέρασμα τὸ a 6 οὐδὲν—δὲ τὸ (7) a: om. B 9 τὸ ἀτελὲς B: καὶ τὸ ἀτελὲς a
12 θάττων B: θάττον a 14. 15 συμπλέκεται a 18 αὕτη B: αὕτη a
24 ἅπασα B: ἅπασιν a 26 προσεπικτωμένη B: προσεπικτηνομένην a 27 τὸ B et
Arist. codd. LbMbOb: τὰ a: τῇ Arist. vulg. 31 Περὶ οὐρανοῦ] B 6 p. 288^a13
32. 33 παραβάλλοι a: παραβάλοι B

νεσιν ἀποφαίνειν πειρῶνται ταῦτόν ἐστι τῷ ἀποφαίνειν πειρῶνται μὴ 167^v
 εἶναι αὐτὴν τὰγαθόν. τὸ γὰρ λέγειν ὅτι ἡ ἡδονὴ κίνησις ἢ γένεσις ἐστι
 ταῦτόν ἐστι τῷ λέγειν, ὅτι ἡ ἡδονὴ οὐκ ἔστι τὰγαθόν. κίνησις μὲν οὖν
 ἢ γένεσις, ὡς λέγομεν ἡ ἡδονὴ οὐκ ἔστιν. ἐξ ὧν δὲ ὥρμηται ἐκεῖνοι
 5 κίνησιν καὶ γένεσιν αὐτὴν λέγειν, ταῦτα ἂν εἴη. λέγουσι δὲ, εἰ ἡ κίνησις
 ἐντελέχεια ἐστι τοῦ κινητοῦ ἢ κινήτου, ὡς ἐν τῷ Γ τῶν Φυσικῶν
 λέγεται, ἥτοι ἐκ τοῦ δυνάμει εἰς τὸ ἐνεργεῖα, ὁ δὲ ἡδόμενος ἐκ τοῦ δού- 15
 νασθαι ἡδυσθαι εἰς τὸ ἐνεργεῖν μεταβάλλει, ὁ δὲ ἡδόμενος ἐκ τοῦ δού-
 νασθαι ἐκ τοῦ δυναμένου ἡδυσθαι, ἢ τοιοῦτος. εἰ δὲ τοῦτο, κίνησις ἂν
 10 εἴη ἡ ἡδονή. ἀλλὰ τοῦτο, φησὶν Ἀριστοτέλης, ὁ λέγουσιν οὗτοι, οὐκ ἔστι
 ταῦτόν ἐκεῖνο τῷ συμβαίνειν ἐπὶ τοῦ κινουμένου. ἐπὶ μὲν γὰρ τῆς κινή-
 σεως, ὅταν ἀπὸ τῆς ἐπιτηδεϊότητος τὸ κινούμενον μεταβάλλῃ καὶ κινήται
 πρὸς ἐκεῖνο, εἰς ὃ μεταβαλεῖν καὶ κινήθῃναι δύναται, καὶ ἐπιτηδεῖόν ἐστιν
 ἔτι μένειν ἐν αὐτῷ τὸ δυνάμει, οἷον τὸ δυνάμει λευκὸν ὅταν ἀπὸ τοῦ δού- 20
 15 νάμει εἰς τὸ ἐνεργεῖα μεταβάλλῃ, ἔτι μένοντος ἐν αὐτῷ τοῦ δυνάμει,
 τότε λέγεται κινεῖσθαι, ἐπὶ δὲ παύσῃται τοῦ δυνάμει καὶ ἐνεργεῖα μόνον
 ἐστὶ λευκόν, μηκέτι ἐνόντος αὐτῷ ἐκεῖνου, ἀφ' οὗ ἤρξατο μεταβάλλειν,
 οὐκέτι κίνησις ἐστὶν οὐδὲ κινεῖται, ἀλλ' ἔστιν ἐν τινι ὄντι, οἷον τῷ λευκῷ.
 ἕως γὰρ ἂν λευκαίνεται, ἔστι τι ἐν αὐτῷ τοῦ μέλανος, εἰ ἐκ τοῦ μέλανος
 20 εἰς τὸ λευκὸν ἡ μεταβολὴ γίνεται, καὶ ἕως ἂν ἔστι τι ἐν αὐτῷ τοῦ μέ-
 λανος, δυνάμει λευκόν ἐστὶ καὶ κινεῖται, ὡς εἴρηται. ἐπὶ δὲ τοῦ ἡδομένου 25
 οὔτε μένει ἐν αὐτῷ τι τοῦ μὴ ἡδυσθαι ἐφ' οὗ ἐπὶ τὸ ἡδυσθαι μεταβάλλει,
 οὔτε πρὸς τι τέλος ἐτελεύτησεν, ὥσπερ ἐκεῖ τὸ λευκαινόμενον εἰς τὸ λευ-
 κόν. κίνησις μὲρ οὖν διὰ ταῦτα ἡ ἡδονὴ οὐκ ἂν εἴη.

25 p. 1173^b4 Γένεσις τε πῶς ἂν εἴη; δοκεῖ γὰρ οὐκ ἐκ τοῦ τυχόν-
 τος τὸ τυχόν γίνεσθαι.

Εἰπὼν ὅθεν ὁρμηθεὶς ὁ Πλάτων τὴν ἡδονὴν κίνησιν ἔλεγε καὶ ἀντει- 30
 πὼν αὐτῷ λέγει νῦν καὶ πόθεν ἀνεπείσθη λέγειν αὐτὴν γένεσιν. ἔστι γὰρ,
 φησὶν, ἡ ἡδονή, ὁ Πλάτων, οὐ τέλος ἀλλὰ τῶν πρὸς τέλος ὁδός τις καὶ
 30 μεταβολή. ὡς γὰρ ἡ ὑγίανσις πρὸς ὑγίαν καὶ ἡ λεύκανσις πρὸς τὸ λευ-
 κὸν οὕτω καὶ αὕτη πρὸς τὴν κατὰ φύσιν κατάστασιν καὶ εὐπάθειαν. ἔστι
 γὰρ, φησὶν ὁ Πλάτων, ἡ ἡδονὴ γένεσις εἰς φύσιν αἰσθητή. ἄγει γὰρ, φησὶν
 ὁ Πλάτων, τὴν ἕξιν ἡμῶν εἰς τὸ παρὰ φύσιν ἐκτραπεῖσαν ἐπὶ τὴν κατὰ
 φύσιν εὐθυμοσύνην. μᾶλλον δὲ οὐκ αὕτη ἄγει, ἀλλὰ δι' αὐτῆς ὡς διὰ 35
 35 γενέσεως ἐπάνεισιν εἰς τὴν κατὰ φύσιν ἕξιν τὰ σώματα τῶν ζώων. ἐπεὶ
 οὖν γένεσις ἐστὶν, αἱ δὲ γενέσεις οὐ τέλη ἀλλὰ τῶν πρὸς τέλη, οὐκ ἔστι

6 τῶν Φυσικῶν] Γ 1 p. 201^a28 8 μεταβάλλει B: μεταβάλλειν a 12 μεταβάλλῃ
 B: μεταβάλλει a 15 μένοντος—τοῦ B: μένον—τὸ a 24 ἡδονή B: ἡδονὴν a
 25 rthesis usque ad λόπη φθορά (p. 1173^b7) a 29 Πλάτων] Phileb. p. 53 E 30 ἡ
 B: om. a 32 Πλάτων] Phileb. p. 53 C 54 D αἰσθήτη B: αἰσθητόν a
 34 εὐθυμοσύνην a 36 αἱ δὲ γενέσεις B: ἡ δὲ γένεσις a

συγγενῆς τῷ ἐπ' αὐτῇ τέλει. καθόλου γὰρ οὐδεμία γένεσις συγγενῆς τοῖς 167^v
 τέλεσιν· οὔτε γὰρ ἡ οἰκοδόμησις τῇ οἰκίᾳ ἐστὶ συγγενῆς οὔτε ἡ ὑγίανσις
 τῇ ὑγείᾳ· ὥστε οὐδὲ ἡ ἡδονή. ἀγαθὰ δὲ εἰσι τὰ τέλη, ὥστε ἡ ἡδονή
 οὐκ ἀγαθόν· οὐ γάρ ἐστι τέλος. εἰ γὰρ τὸ τέλος ἀγαθόν, τὸ μὴ συγγενὲς
 5 τῷ τέλει οὐκ ἀγαθόν. ὅτι δὲ αἱ κατὰ τῆς ἡδονῆς τοιαῦται ἐπιχειρήσεις 40
 οὐκ ἔχουσι τὸ ἰσχυρόν, καὶ ἔδειξε καὶ νῦν δεικνύει, λέγων οὐδὲν δοκεῖ ἐκ
 τοῦ τυχόντος γινεσθαι ἀλλ' ἐκ τοῦ δυνάμει ὄντος τοῦτο, ὃ νῦν ἐνεργείᾳ
 ἐστίν, οἷον ἥδε ἡ σὰρξ, ἥτις ἐνεργείᾳ νῦν σὰρξ ἐστίν, οὐ γέγονεν ἐκ λίθου
 ἢ ξύλου ἢ τινος τῶν τυχόντων ἀλλ' ἐξ ἐκείνου, ὃ ἦν δυνάμει σὰρξ. ἦν
 10 δὲ δυνάμει σὰρξ τὸ αἷμα, εἰ δὲ ἦν δυνάμει τὸ ξύλον σὰρξ, ἐγεγόνει ἂν
 ἐκ τοῦ ξύλου. διὸ ἐκ μὲν τοῦ ξύλου ἡ σὰρξ οὐ γέγονε· γέγονε δὲ ἐκ τοῦ
 αἵματος· τοῦτο γὰρ ἦν δυνάμει σὰρξ. πάλιν τὸ αἷμα γέγονεν ἐξ ἄρτου·
 οὗτος γὰρ ἦν δυνάμει αἷμα καὶ ἔτι τὸ γινόμενον πᾶν ἐξ ἐκείνου γίνεται, 45
 εἰς ὃ καὶ ἀναλύεσθαι δύναται διὰ τῆς φθορᾶς τῆς ἀντικειμένης τῇ γενέσει,
 15 οἷον τὰ φυτὰ ἐκ τῶν στοιχείων, εἰς ὃ καὶ ἀναλύεται διὰ τῆς φθορᾶς
 τῆς ἀντικειμένης τῇ γενέσει αὐτῶν καὶ τὰ ἄλλα πάντα. εἰ οὖν καὶ ἡ
 ἡδονή γένεσις ἦν, ἦν ἂν ὁδὸς τις καὶ μεταβολὴ ἐκ τινος εἰς τι, ὥς ἡ
 μέλανσις ἐκ λευκοῦ εἰς μέλαν καὶ ἡ νόσανσις ἐξ ὑγείας εἰς νόσον. οὐκ
 ἔστι δ' ἐπὶ τῆς ἡδονῆς οὔτε τὸ ἀφ' οὗ οὔτε τὸ εἰς ὃ· οὐκ ἔστι γὰρ οὔτε
 20 τὸ ἀλλοιούμενον καὶ μεταβάλλον καὶ γινόμενόν τι διὰ τῆς ἡδονῆς οὔτε 50
 τέλος τι, εἰς ὃ τελευτᾷ ἡ ἡδονή, ὥσπερ ἡ ὑγίανσις εἰς τὴν ὑγίαν καὶ ἡ
 θέρμανσις εἰς τὸ θερμόν. καὶ τοῦτο εἰκότως συμβαίνει. οὐ γάρ ἐστι γέ-
 νεσις ἀλλ' ἐνέργεια, ὥς δείξει. αἱ δ' ἐνέργειαι τέλη εἰσὶν ἀλλ' οὐχ ὁδοὶ
 πρὸς τέλη. ὅτι δὲ τέλος ἐστὶν ἡ ἡδονή καὶ οὐχὶ γένεσις, μάθοιμεν ἂν
 25 ἐντεῦθεν. ἐπὶ μὲν γὰρ τῶν γενέσεων οὐχ ἅμα γίνεταί τι καὶ ἔστιν ὅτε
 γίνεται. οὐ γὰρ ἅμα γίνεται σὰρξ καὶ σὰρξ ἐστίν ὅτε γίνεται, οὐδὲ ὅτε
 γίνεται ἡ οἰκία τότε ὅτε γίνεται καὶ ἔστιν. ἐπὶ δὲ τῶν | ἐνεργειῶν, οἷον 168^r
 τοῦ ὁρᾶν, ἅμα τε ὁρᾷ καὶ ἐώρακε· καὶ ἐπὶ τῶν ἡδονῶν ἅμα τε ἡδεται
 καὶ ἡσθη, ὥστε ἐνέργειά ἐστι καὶ οὐ γένεσις. εἰ δὲ ἐνέργεια, καὶ τέλος
 30 ἀλλ' οὐχ ὁδὸς τις καὶ μεταβολὴ πρὸς τέλος. οὐκ ἔστι γὰρ μόνον τι τοῦ
 χρόνου καθ' ὃν ἡδeto, ἐν ᾧ οὐ τέλειος ἦν ἐν τῷ ἡδομένῳ ἡ ἡδονή. τὸ
 δ' ἐν ᾧ πασι τοῖς μέρεσι τοῦ χρόνου τέλειόν τι καὶ ὁλόκληρον ὃν οὐ γένε-
 σίς ἐστίν ἀλλ' ἐνέργεια. τότε γὰρ τέλειος ἡ γένεσις ἐστὶ καὶ λέγεται, ὅταν 5
 τὸ γινόμενον τελειωθῇ· ἕως δ' ἂν γίνηται, ἀτελὲς καὶ τὸ γινόμενον καὶ
 35 ἡ γένεσις. ἡ δὲ ἡδονή καὶ εὐθὺς ἐν τῷ πρώτῳ μέρει τοῦ ὅλου χρόνου,
 ἐν ᾧ ἡδeto, ὅλη τελεία πάρεστιν· ὡσαύτως καὶ ἐν τῷ ἐφεξῆς μέρει καὶ
 ἐν τῷ μετ' ἐκεῖνο καὶ ὅλως ἐν ᾧ πασι καὶ τοῖς ἄλλαν ἐλαχιστοτάτοις τοῦ
 χρόνου μέρεσιν· ὥστε οὐκ ἂν εἴη γένεσις ἀλλ' ἐνέργεια. ἀλλὰ καὶ εἰ ἦν
 40 γένεσις, ἦν ἂν μεταβολὴ τινος ὑποκειμένου δυνάμει ὄντος ἐκεῖνο εἰς ὃ
 μεταβάλλει, οἷον ἡ ἐξαιμάτωσις γένεσις οὕσα αἵματος μεταβολὴ ἐστὶν εἰ 10

11 μὲν B: om. a

15 post φυτὰ inserit γέγονεν a: om. B

ἀναλύεται B: διαλύε-

ται a 27 τότε ὅτε Vat. 320: τότε Ba

30 πρὸς τέλος B: πρὸς τὸ τέλος a

31 et 36 ἡδeto B: ἡδεται a

39 ἐκεῖνο B: ἐκείνου a

τύχοι ἄρτου δυνάμει ὄντος αἵματος. οὐκ ἔστι δέ τι, ὃ μεταβάλλει ἐν ταῖς 168^r
 ἡδοναῖς ἐκ τοῦ εἶδους ἐν ᾧ ἔστιν εἰς ἕτερον εἶδος, ὃ ἐνεργεία μὲν οὐκ ἦν
 ἐκεῖνο πρὸ τῆς ἡδονῆς, δυνάμει δέ, μετὰ δὲ τοῦτο γέγονεν ἐνεργεία διὰ
 τῆς ἡδονῆς ὡς ἐπὶ τοῦ ἄρτου. οὗτος γὰρ πρὸ τῆς γενέσεως, ἥτις ἦν ἐξαι-
 5 μάτωσις, ἐνεργεία μὲν οὐκ ἦν αἷμα ἀλλὰ δυνάμει, μετὰ δὲ ταῦτα γέγο-
 νεν αἷμα διὰ τῆς ἐξαιματώσεως. τί οὖν ἂν ἔχοιεν ἡμῖν οἱ τὴν ἡδονὴν
 λέγοντες γένεσιν ἀνάλογόν τι τῷ ἄρτι καὶ τῷ αἵματι, ὃ διὰ τῆς ἡδονῆς 15
 ὡς διὰ γενέσεως μετέβαλεν ἐξ οὗ ἦν εἰς ὃ οὐκ ἦν ἐνεργεία ἀλλὰ δυνάμει;
 πότερον τὸ σῶμα ἢ τὴν ψυχὴν ἐροῦσιν ἀνάλογον τῷ ἄρτι καὶ θήσουσι
 10 μεταβάλλειν παρούσης σφίσιν αὐτοῖς τῆς ἡδονῆς; μὴ καὶ γελοῖον εἶη τὸ
 ὅλως ἐνθυμηθῆναι τοῦτο, ἀλλὰ καὶ ὥσπερ τὸ τέλος τῆς ὑγιάνσεως, ὃ ἔστιν
 ἡ ὑγίεια, φθείρει ἢ νόσανσις, καὶ τὸ τέλος τῆς νοσάνσεως τὴν νόσον φθείρει
 ἡ ὑγιάνσις, οὕτως ἔδει καὶ ἐπὶ τῆς ἡδονῆς συμβαίνειν, καὶ ὃ γέγονε διὰ
 τῆς ἡδονῆς φθίρεσθαι διὰ τῆς λύπης, καὶ ἔμπαλιν ὃ παρήγαγεν ἡ λύπη 20
 15 ἀπόλλυσθαι διὰ τῆς ἡδονῆς. καὶ εἰπάτωσαν ἡμῖν, τίνα ταῦτα τὰ τέλη, ἃ
 γεννῶσιν ἡ λύπη καὶ ἡ ἡδονὴ καὶ φθείρουσι.

p. 1173^b7 Καὶ λέγουσι τὴν μὲν λύπην ἔνδειαν τοῦ κατὰ φύσιν
 εἶναι, τὴν δ' ἡδονὴν ἀναπλήσωσιν.

Καὶ διὰ τούτων τὴν ἡδονὴν γένεσιν εἶναι ἐπεχειροῦν δεικνύειν. εἰ δ' 26
 20 ἔστι γένεσις, οὐκ ἂν εἶη τάχαθόν. ἔλεγον δὴ· ἡ ἡδονὴ ἀναπλήρωσις ἔστιν,
 ἡ ἀναπλήρωσις γένεσις, ἡ ἡδονὴ ἄρα γένεσις. εἴτα ἡ ἡδονὴ γένεσις, ἡ
 γένεσις μεταβολή, ἡ μεταβολὴ ἀτελής, ἡ ἡδονὴ ἄρα ἀτελής. ἀτελής δ'
 οὐσα, οὐκ ἂν εἶη τάχαθόν. παντέλειον γὰρ τι τάχαθόν, ἀλλ' οὐκ ἀτελές.
 ἀλλὰ πόθεν ὁῦτον ὅτι ἡ ἡδονὴ ἀναπλήρωσις ἔστιν; ἢ ἐπεὶ, φασίν, ἡ ἀντι- 30
 25 κειμένη αὐτῇ λύπη ἔνδειά ἔστιν, αὕτη ἂν ἀναπλήρωσις εἶη. εἰ γὰρ τὸ
 λευκὸν διακριτικόν, τὸ μέλαν συγκριτικόν, καὶ ἐὰν ἡ λύπη ἔνδεια, ἡ ἡδονὴ
 ἀναπλήρωσις. ὁ τόπος ἐκ τῶν ἐναντίων. τὸ δὲ τὴν λύπην ἔνδειαν εἶναι,
 οὕτως συνίστων· εἰ λυπεῖται, φασί, τὸ ζῶον πεινῶν καὶ διψῶν, ἡ πεῖνα
 καὶ ἡ δίψα λυπαί εἰσιν, ἀλλὰ μὴν ἡ πεῖνα καὶ ἡ δίψα ἔνδειαί εἰσι τῆς
 30 κατὰ φύσιν ἕξεως, ἡ λύπη ἄρα ἔνδειά ἔστιν. ἐπειδὴν γάρ, φασί, τὸ σῶμα
 ἐνδεὲς γένηται ξηρῶν ἢ ὑγρῶν, ἐξίσταται τοῦ κατὰ φύσιν, ἐξιστάμενον δὲ 35
 λυπεῖται καὶ ὀρέγεται τῆς ἀναπληρώσεως, ὀρεγόμενον δὲ ἐσθίει καὶ πίνει,
 ἐσθίον δὲ καὶ πῖνον ἀναπληροῦται. εἰ δὲ ταῦτα ἀληθῆ, σώματός εἰσι πά-
 θη ἡ ἔνδεια καὶ ἡ πλήρωσις· ὥστε καὶ τὸ σῶμα ἂν ἡδοιτο καὶ λυποῖτο.
 35 αὐτὸ γὰρ ἔστι τὸ ἀναπληρούμενον· ὥστε καὶ τὸ ἡδόμενον αὐτό ἔστιν. εἰ
 γὰρ ἔστιν ἐν τῷ σώματι ἡ ἀναπλήρωσις, ἡ δ' ἀναπλήρωσις ἡδονή, ἐν τῷ
 σώματι ἄρα ἡ ἡδονή. ᾧ δὲ πάρεστιν ἡ ἡδονή, ἐκεῖνο ἀνάγκη καὶ ἡδεσθαι.

1 τύχοι B: τύχει a αἵματος scripsi: αἷμα Ba τι B: om. a 8 μετέβαλεν B:
 μετέβαλλεν a 17 λέγουσι B: λέγουσι δὲ a et Aristoteles 18 εἶναι post φύσιν ponunt B
 et Aristoteles, post ἔνδειαν a rthesis usque ad τεμνόμενος λυποῖτο (p. 1173^b13) a
 20 ἔλεγον B: ἔλεγε a 27 ὁ τόπος B: ὁπότε a 28 et 30 φασί scripsi: φησι Ba

ἀλλὰ μὴν οὐκ ἔστι τὸ σῶμα τὸ ἡδόμενον· οὐκ ἄρα ἀναπλήρωσις ἡ ἡδονή. 168^r
 ἀλλὰ πῶς φασὶ γίνεται ἡ ἡδονή; πῶς, ἀκούετε. εἰσιόντα ἐν ταῖς προσφο- 40
 ραῖς τὰ τρέφοντα τὸ σῶμα σιτία καὶ ποτὰ καὶ ἐνεργούσης τῆς θρεπτικῆς
 〈ψυχῆς〉 περὶ αὐτὸ ἀνεμποδίστως ἡδόμεθα. ἔστι γὰρ ἡ γινομένη μετὰ τὴν
 5 ἐνδοειαν ἡδονὴ ἐνέργεια τῆς θρεπτικῆς ψυχῆς κατὰ φύσιν ἀνεμποδίστος· ἢ
 ἀπλῶς πᾶσα ἐνέργεια κατὰ φύσιν ἀνεμποδίστος ἡδίστη ἐστί. τῆς γοῦν
 θρεπτικῆς ψυχῆς ἡ ἐνέργεια πληροῖ καὶ ἀποκαθίστησι εἰς τὴν φυσικὴν
 ἕξιν, ἥτις ἐνέργεια ἡδεῖά ἐστι. καὶ ἔστι τὸ μὲν ἡδόμενον ἡ ψυχὴ, ἡ δὲ
 ἡδονὴ ἀνεμποδίστος αὐτῆς ἐνέργεια. λέγει δὲ τὴν ἡδονὴν ἐνέργειαν ὁ 45
 10 Ἀριστοτέλης οὐχ ὡς αὐτῆς κατὰ τὸν οἰκεῖον λόγον οὔσης ἐνεργείας, ἀλλ'
 ὡς ἐπὶ ἐνεργείᾳ τὸ εἶναι ἐχούσης καὶ μὴ δυναμένης ἀπὸ τῆς ἐνεργείας
 χωρίζεσθαι. λέγεται οὖν ἡ ἡδονὴ ψυχῆς ἐνέργεια ἀνεμποδίστος διὰ τὸ
 παρακολουθεῖν ἀνεμποδίστῳ ψυχῆς ἐνεργείᾳ καὶ συνεῖναι τῇ ἐνεργείᾳ ἀχω-
 ρίστως, ἐφ' ἣ γίνεται. ὥσπερ δὲ τῇ ἀρετῇ καὶ τῇ ἐπιστήμῃ ἕξεσιν οὔσαις
 15 τῆς ψυχῆς ἐπακολουθεῖ αὐταῖς ταῖς ἐνεργείαις ἡδονή (ἡδεῖται γὰρ αἱ κατ'
 ἀρετὴν ἐνέργειαι), οὕτω καὶ αἱ τῆς ψυχῆς τῆς θρεπτικῆς ἐνέργειαι, ὅταν 50
 ἀνεμποδίστως ἐνεργῶνται, ἡδίσταί εἰσι. καὶ ἔστιν ἡ μὲν θρεπτικὴ ψυχὴ
 ἕξις τοῦ σώματος, αἱ δὲ ἐνέργειαι αὐτῆς τελειότητές τινες καὶ ἀποκατα-
 στάσεις εἰς τὸ κατὰ φύσιν. τὸ δὲ ἀποκαθιστῶν εἰς τὴν φύσιν ἡδύ, ὥστε
 20 ἡ ἡδονὴ ἀναπλήρωσις μὲν οὐκ ἔστιν, ἐνέργεια δὲ τῆς θρεπτικῆς δυνάμεως
 καὶ ἕξεως ἢ ἐνέργεια τῆς θρεπτικῆς ψυχῆς ἢ ὅπως ἂν ἐθέλοι τις λέγειν.
 ταύτης οὖν τῆς θρεπτικῆς ἕξεως ἡδέως ἐνεργούσης ἔπεται ἡ ἀναπλήρωσις
 καὶ ἡ εἰς τὸ | κατὰ φύσιν ἀποκατάστασις. ὡς γὰρ τοῦ οἰκοδόμου ἐνε- 168^v
 γούτος οἶον οἰκοδομοῦντος ἀκολουθεῖ τὸ αὔξεσθαι τὸν τοῖχον, καὶ ἡμῶν
 25 ἐκχεόντων εἰς τὴν δεξαμενὴν πληροῦσθαι συμβαίνει τὴν δεξαμενὴν, οὕτως
 καὶ τῆς θρεπτικῆς ἕξεως ἐνεργούσης περὶ τὰ τρέφοντα τὸ σῶμα, ἀναπλη-
 ροῦται τὸ σῶμα. πολλὸν ἄρα διαφέρει τὸ λέγειν τὴν ἡδονὴν ἀναπλήρωσιν
 τοῦ λέγειν ἔπεσθαι τῇ ἡδονῇ ἀναπλήρωσιν, ἥτοι ἔπεσθαι τῇ ἐνεργείᾳ τῆς 5
 θρεπτικῆς ψυχῆς ἀναπλήρωσιν. καὶ ἔστιν ἡ μὲν θρεπτικὴ ψυχὴ ἕξις τοῦ
 30 σώματος, ἡ δὲ ἡδονὴ ἐνέργεια περὶ τὰ τρέφοντα τὸ σῶμα τῆς ἕξεως. ἡ
 δ' ἐπομένη τῇ ἐνεργείᾳ ταύτῃ, ἥτοι τῇ ἡδονῇ, ἀναπλήρωσις, γένεσις· τὸ
 γὰρ ἀναπληροῦσθαι γίνεσθαι ἐστιν.

p. 1173^b13 Ἡ δόξα δ' αὕτη δοκεῖ γεγενῆσθαι ἐκ τῶν περὶ τὴν
 τροφὴν λυπῶν.

35 (Τὸ δοξάζειν, φησί, τὴν ἡδονὴν ἀναπλήρωσιν ἐπῆλθεν αὐτοῖς ἐκ τῶν 13
 περὶ τὴν τροφὴν λυπῶν.) διὰ γὰρ τὸ ἔπεσθαι τῇ τῆς θρεπτικῆς ψυχῆς

2 ἀκούετε B: ἀκούεται a 4 ψυχῆς inserui: om. B: δυνάμεως a 7 ἡ B:
 om. a 15 ἐπακολουθεῖ B: ἐπακολουθεῖν a ἡδονή B: ἡ ἡδονή a
 18 τελειότητός a 19 ἀποκαθιστῶν B: ἀποκαθιστόν a 21 ἐθέλοι B: ἐθέλη a
 23 ἡ εἰς B: εἰς a 24 ἡμῶν Vat. 320: ἡμῖν Ba 33 rthesis usque ad ἂν ἀναπληρώσεις
 (p. 1173^b20) a 35. 36 τὸ — λυπῶν a: om. B

ἀνεμποδίστῳ ἐνεργείᾳ, ἡδεΐα οὕσῃ, ἀναπλήρῳσιν ᾠήθησαν τὴν ἡδονὴν 168^v
 ἀναπλήρῳσιν εἶναι, τὸ ἐπόμενον ταῦτόν νοήσαντος τῷ ᾧ ἔπεται. λυπεῖται 15
 μὲν γὰρ τὸ ζῶον ἐνδεὲς ὄν· ἐπειδὴν δὲ ἄρξεται προσφορᾶς γενομένης
 ἐνεργεῖν ἢ θρεπτικὴ ψυχὴ περὶ τὰ τρέφοντα, τὸ σῶμα οὐκέτι λυπεῖται,
 5 ὅτι ἀναπληροῦται. τὸ οὖν λέγειν τὴν ἀναπλήρῳσιν τὴν ἐπομένην τῇ ἡδονῇ
 ἡδονὴν ὁμοίον ἐστὶ τῷ λέγειν καὶ τὴν σκιάν ταῦτόν ἐκείνῳ οὐ ἐστὶν ἡ
 σκιά. ὥς γὰρ ἐξ ἀνάγκης ἔπεται σκιά τῷ βαδίζοντι ἐν ὑπαίθρῳ ὑφ' ἡλίου
 καταλαμπομένῳ, οὕτω καὶ ἀναπλήρῳσις τῇ ἀνεμποδίστῳ ἐνεργείᾳ τῆς 20
 ψυχῆς, ἥτοι τῇ ἡδονῇ. καὶ εἴρηται, πῶς ἐνέργεια ἡ ἡδονὴ λέγεται. ὅτι
 10 δὲ οὐκ ἐστὶν ἀναπλήρῳσις ἡ ἡδονὴ ἀλλὰ σύμπτωμα ἡδονῆς, ἢ εἰ βούλει
 σύμπτωμα ἐνεργείας, ἐφ' ἣ ἡ ἡδονή, δείκνυσιν ἀπὸ τῶν ἄλλων ἡδονῶν τῶν
 ἐπὶ ταῖς θεωρίαις καὶ ταῖς ἀθλήσεσιν, αἷς ἡδοναῖς οὐχ ἔπονται ἀναπλη-
 ρώσεις. εἰ γὰρ ἡ ἡδονὴ κατ' αὐτοὺς ἀναπλήρῳσις, ἥτις ἀναπλήρῳσις
 γίνεται μετὰ τὴν γεγонуῖαν ἐπὶ τῇ ἐνδεΐᾳ λύπῃ, ἔδει μηδένα ἀνενδεῆ ὄντα
 15 καὶ διὰ τοῦτο ἄλυπον ἡδεσθαι. εἰ γὰρ ἡ ἡδονὴ (καὶ) ἀναπλήρῳσις ταῦτόν, 25
 ὥς αὐτοὶ λέγουσιν, ὥσπερ ὁ ἄνθρωπος καὶ ὁ βροτός, καὶ διὰ τοῦτο καὶ
 ὁ ἡδόμενος καὶ ὁ ἀναπληρούμενος ὁ αὐτός, τίς μηχανὴ ἡσθῆναί ποτέ τινα
 δίχα τοῦ ἀναπληροῦσθαι; ἀλλὰ μὴν ἡδονταὶ καὶ πάνυ οἷ τε θεωρία συζῶν-
 τες καὶ οἱ ἐναρμονίων μελῶν ἀκούοντες καὶ οἱ εὐωδῶν τινῶν αἰσθανόμενοι
 20 καὶ οἱ τὰ κάλλιστα τῶν ὁρατῶν θεώμενοι, μηδεμιᾶς ἐν αὐτοῖς ἀναπληρώ-
 σεως γινομένης. ἀλλὰ πόθεν δῆλον ὅτι οὐκ ἀναπληροῦνται; ἢ ἐκ τοῦ
 ἡδεσθαι μὴ προηγησαμένης λύπης μὴδ' ἐνδεΐας. ἐπεὶ γὰρ ἡ λύπη ταῖς 30
 ἐνδεΐαις ἐπακολουθεῖ, ἐν οἷς μὴ ἐστὶ λύπη, οὐδ' ἐνδεΐα· ἐν οἷς δὲ μὴ
 ἐνδεΐα, οὐδ' ἀναπλήρῳσις· (ἐν οἷς δὲ μὴ ἀναπλήρῳσις, οὐδ' ἡδονή, εἰ
 25 ταῦτόν κατ' αὐτοὺς ἡδονὴ καὶ ἀναπλήρῳσις.) ἡ μὲν οὖν τῶν προκειμένων
 διάνοια τοιαύτη, ἡ δὲ λέξις ἡ ἐνδεεῖς γὰρ γινομένους καὶ προλυπη-
 θέντας ἡδεσθαι συμβαίνει τῇ ἀναπληρώσει τὸ δοκοῦν ἐκείνοις ἐξηγεῖται
 τοῖς λέγουσι τὴν ἡδονὴν ἀναπλήρῳσιν. λέγει δὲ ὅτι προλυπηθέντες διὰ
 τὴν ἐνδειαν ἀναπληρούμενοι ἡδονταὶ. εἰ δὲ ἅμα τῇ ἀναπληρώσει ἐστὶν 35
 30 ἡδονὴ καὶ συνυφίσταται τῇ ἀναπληρώσει, ταῦτόν ἐστὶν ἡ ἀναπλήρῳσις τῇ
 ἡδονῇ· ἡ ἡδονὴ ἄρα ἀναπλήρῳσις. πρὸς τοῦτο ἀνιστάμενος ὁ Ἀριστοτέλης
 φησὶν 'ἀλλὰ καὶ μεμνημένοι ἡδόμεθα,' αἵτινες, φησὶν, ἡδεῖται μνημαὶ
 τίνος εἰσὶ γενέσεις; τουτέστι τίνος εἰσὶν ἀναπληρώσεις; ἐπεὶ γὰρ ἡ ἀνα-
 πλήρῳσις γένεσις ἐστὶν, ἀντὶ τοῦ εἰπεῖν 'τίνος αἱ μνημαὶ εἰσὶν ἀναπληρώσεις';
 35 εἶπε 'τίνος εἰσὶ γενέσεις'; ὅτι δὲ αἱ ἐν ταῖς μνημαῖς ἡδοναὶ οὐκ εἰσὶν ἀνα-
 πληρώσεις δῆλον ἀπὸ τοῦ μὴ προγεγονέναι ἐνδειαν. τοῦ δὲ μὴ προηγῆ- 40
 σασθαι ἐνδειαν σημεῖον τὸ μὴ προγεγενῆσθαι λύπῃ. εἰσὶ δὲ ἡδεῖται αἱ
 μνημαὶ αἱ τῶν καλλίστων πράξεων, ἃς ἔπραξέ τις καὶ ὧν εὖ πέπονθε.

4. οὐκέτι Vat. 320: καὶ οὐκέτι Ba

11 ἐφ' B: ὑφ' a

12 ἀθλήσει delete supra-

scriptum αἰσθήσεσι B: ἀθλίσεσιν a

15 καὶ (alterum) a: om. B

23 μὴ B:

μὴδ' a

24 ἐν οἷς — ἀναπλήρῳσις (25) a: om. B

μὴ Vat. 320: μὴδ' a

30 ἡδονὴ B: ἡ ἡδονὴ a

37 τὸ B: τοῦ a

δὲ B: γὰρ a

p. 1173^b 20 Πρὸς δὲ τοὺς προφέροντας τὰς ἐπονειδίστους ἡδονὰς 168^v
λέγοιτ' ἄν.

Ὅτι μὲν ὅποια τὰ ἡδέα τοιαῦται καὶ αἱ ἀπ' αὐτῶν ἡδοναί, δῆλον.
εἰ δὲ τοῦτο, εἰσὶ δὲ ἡδέα φαῦλα, εἰσὶν ἄρα καὶ φαῦλαι ἡδοναί. ὥστε 50
5 οὐκ ἔστιν ἡ ἡδονὴ ἀγαθόν. οὗτος δὲ ὁ λόγος οὐ συνάγει μὴ εἶναι τὴν
ἡδονὴν ἀγαθόν, ἀλλ' ὅτι εἰσὶ πλείω εἶδη τῆς ἡδονῆς καὶ διαφέρουσιν ἀλλή-
λων, ὥσπερ καὶ τὰ ἡδέα ἐξ ὧν αἱ ἡδοναί. καὶ ὡς τούτων τῶν ἡδέων
τὰ μὲν ἔστιν ἀγαθὰ, τὰ δὲ φαῦλα, τὰ δὲ οὐδέτερα, οὕτω καὶ αἱ ἡδοναί
τριχῇ τοῖς ἡδέσιν ἀνάλογον συνδιαιρεθήσονται, καὶ οὐκ ἔσται πᾶσα ἡδονὴ
10 φαύλη. ἀλλ' ὁ μὲν Ἀριστοτέλης οὐ τοῦτο ἐπήγαγεν αὐτοῖς, ἀλλ' εὐθύς
ἐνέστη λέγων μὴ εἶναι μήτε τὰ φαῦλα ἡδέα, μήτε τὰ | ἀπ' αὐτῶν γι- 169^r
νόμενα ἡδονάς. οὐ γάρ εἰσιν ἀληθῶς ἡδέα τὰ δοκοῦντα ἡδέα εἶναι τοῖς
μοχθηροῖς ἀνθρώποις, ἀλλ' ἡδέα μὲν εἰσιν ἐκείνοις, ἀπλῶς δ' οὐκ εἰσιν
ἡδέα. ὥς γὰρ οὐδὲ τὰ τοῖς πυρέττουσιν ὑγιεινὰ καὶ ἀπλῶς εἰσιν ὑγιεινὰ,
15 οὐδὲ τὰ τοῖς ἰκτεριῶσι πικρὰ καὶ ἀπλῶς εἰσὶ πικρὰ ἀλλ' ἐκείνοις μόνοις,
οὐδὲ τὰ τοῖς ὀφθαλμιῶσι λευκὰ ἢ μέλανα καὶ ἀπλῶς εἰσὶ τοιαῦτα ὅποια
αὐτοῖς δοκεῖ, οὕτως οὐδὲ τὰ τοῖς κακῶς ἔχουσιν ἡδέα ἤδη καὶ ἡδέα εἰσὶ. 5
τῇ μὲν γὰρ τῆς Λιβύης ἀρχούσῃ Λαμία ὀνομαζομένη καὶ τὰς ἐγκύους
ἀνατεμνομένη καὶ ἐκροφούσῃ ὥμὰ τὰ ἔμβρυα ἡδεῖα μὲν ἦν ἡ τοιαύτη
20 ἐδωδὴ, ἀλλ' ἐκείνη, ἀπλῶς δὲ ἀηδεστάτη. ἢ οὕτω λέγοιτ' ἄν, ὅτι αἱ
μὲν ἡδοναί αἰρεταί εἰσιν, οὐ μὴν αἱ ἀπὸ γε τούτων. τὸ ἀπὸ
γε τούτων ἀντὶ τοῦ ἀπὸ τῶν ἐπονειδίστων. ὁ δὲ λέγει τοιοῦτον ἄν εἴη·
δεῖ τὰς ἡδονὰς ἀγαθὰς καὶ αἰρετὰς λέγειν τὰς ἀπὸ τῶν ἀληθῶς ἡδέων
(ἀληθῶς δὲ εἰσιν ἡδέα αἱ ἐπιστῆμαι, αἱ ἀρεταί), τὰς δὲ ἀπὸ τῶν ἐπονει- 10
25 δίστων ἡδέων ἡδονάς, αἵπερ εἰσὶν αἱ ἀπὸ τῆς τῶν ἀρρένων ἀφροδίτης καὶ
τὰς ἄλλας τὰς τοιαύτας, οὐχ ἡδονὰς ἀπλῶς ῥητέον ἀλλὰ φαινομένας ἡδο-
νάς, οὕσας δὲ οὐ. ὥς γὰρ τὸ πλουτεῖν ἀπὸ τοῦ γεωργεῖν αἰρετόν ἐστιν,
ἀπὸ δὲ τοῦ ἱεροσυλεῖν ἢ προδιδόναι πατρίδα κάκιστον, οὕτω καὶ τὸ ἡδεσ-
θαι ἀπὸ τῶν ὄντως ἡδέων κάλλιστον, χεῖριστον δὲ τὸ ἀπὸ τῶν ἐπονει-
30 δίστων. ἢ οὖν μήτε τὰ ἐπονείδιστα ἡδέα [μεθ' ἡδονάς] ῥητέον μήτε ἡδονὰς
τὰ ἀπ' αὐτῶν πάθη, ἢ εἰ χρή τῇ συνηθείᾳ ἐπομένους καὶ τῇ τῶν 15
πολλῶν δόξῃ καὶ φήμῃ ἡδονὰς καὶ ἡδέα τὰ ἐπονείδιστα λέγειν, ῥητέον
ὅτι αἱ ἡδοναί διαφέρουσι τῷ εἶδει· ἕτεραι γὰρ τῷ εἶδει αἱ τῶν σπουδαίων
καὶ τῶν κατὰ φύσιν ζώντων καὶ ἕτεραι (αἱ) τῶν ἀκολάστων καὶ φαύλων.
35 ὅ γὰρ διαφέρουσιν οἱ σπουδαῖοι τῶν φαύλων τούτῳ καὶ αἱ ἡδοναί, ὥς διώ-
κουσι καὶ ὥς ἡδεσθαι βούλονται. καὶ δειχθήσεται τοῦτο διὰ πλείονων ἐν

1 ἡδονὰς B: τῶν ἡδονῶν a et Aristoteles

2 λέγοιτ' ἄν B et Arist. cod. Lb: λέγοι

τις ἄν a et Arist. vulg.

rthesis usque ad τῶν ἄλλων (p. 1173^b31) a

9 τριχῇ

B: τριχῶς a

12 ἀληθῶς a: ἀληθῇ B

14 τὰ τοῖς B: τοῖς a

21 αἱ ἀπὸ Ba

et Arist. cod. Mb: ἀπὸ Arist. vulg.

25 ἀφροδίτης B: ἀφροδίται a

30 μήτε (prius)

scripsi: μηδὲ Ba

μεθ' ἡδονάς Ba: cancellavi

μήτε (alterum) scripsi: μεθ' Ba

34 ἕτεραι αἱ a: ἕτεραι B

τῷ παρόντι βιβλίῳ. ὅτι δὲ διαφέρουσιν αἱ ἡδοναί, δῆλον ἐκ τοῦ μήτε 169^r
τοὺς ἀδίκους τὰς τῶν δικαίων ἡδονὰς θέλειν ἡδεσθαι μήτε τοὺς δικαίους 20
τὰς τῶν ἀδίκων. τῶν γὰρ ἐτέρων τῷ εἶδει ἕτεροι τῷ εἶδει καὶ αἱ ἐνέρ-
γειαι, ὥστε καὶ αἱ ἡδοναὶ αἱ ἐπὶ ταῖς ἐνεργείαις γινόμεναι ἕτεροι τῷ εἶδει εἰσίν.

5 p. 1173^b31 Ἐμφανίζειν δὲ δοκεῖ καὶ ὁ φίλος, ἕτερος ὢν τοῦ
κόλακος.

Καὶ ἀπὸ τοῦ κόλακος συνάγειν ἐπειρῶντο μὴ εἶναι τὴν ἡδονὴν ἀγα- 26
θόν. εἰ γὰρ ὁ κόλαξ τῶν φαύλων καὶ ἐπονειδίστων ἡδέων ἐστί, καὶ ἡ ἀπ'
αὐτοῦ ἡδονὴ φαύλη· οὐκ ἄρα ἀγαθὸν ἡ ἡδονή. καὶ πρὸς τοῦτο ἀπαντῶν
10 ὁ Ἀριστοτέλης δυνάμει λέγει, ὅτι τὸ τοῦ κόλακος οὐ δείκνυσι φαύλην τὴν
ἡδονήν, ἀλλ' ὅτι, ἐπεὶ διαφέρει τοῦ φίλου, διαφέρουσι καὶ αἱ ἀπ' αὐτῶν
ἡδοναί, καὶ ἔστιν ἡ τοῦ φίλου ἡδονὴ ἑτέρα τῷ εἶδει τῆς τοῦ κόλακος ἡδονῆς. 30
τί οὖν διαφέρει ὁ φίλος τοῦ κόλακος; πάνυ πολύ. καὶ εἴρηται, ὅτε περὶ
κόλακος ἔλεγε. διαφέρει δὲ καὶ ὅτι ὁ φίλος οὐκ ἀεὶ τὰ πρὸς ἡδονὴν λέγει
15 ἢ πράττει πρὸς τὸν φίλον, ἀλλ' ἔστιν ὅπῃ καὶ λυπεῖ, ὅταν εἰδῇ ὅτι μικρὰ
λυπήσας τὸν φίλον μέλλει ὠφελήσκειν, ὁ δὲ κόλαξ ἀεὶ τοῦ ἡδέους στοχάζε-
ται, καὶ τοῦτο σκοπιμώτατόν ἐστιν ἐκείνῳ. διὸ καὶ ὁ μὲν φίλος ἐπαινεῖ-
ται ὡς τὰ κάλλιστα τῷ φίλῳ βουλόμενος καὶ αὐτοῦ τοῦ φίλου ἕνεκεν, ὁ
δὲ κόλαξ ψέγεται. τοῦτο δὲ τὸ τὸν μὲν ἐπαινέσθαι, τὸν δὲ ψέγεσθαι, οὐκ 35
20 ἂν ἐγένετο εἰ μὴ διέφερον ἀλλήλων. εἰ δὲ διαφέρουσι, καὶ αἱ ἀπ' αὐτῶν
ἄρα ἡδοναί. διαφέρουσι δὲ καὶ διὰ τὸ πρὸς ἕτερα ὁμιλεῖν τὸν κόλακα,
καὶ οὐ πρὸς αὐτὸν διανοεῖται (ἕτερα γὰρ διανοεῖται, ἄλλα δὲ λέγει), τοῦ δὲ
συμφωνεῖ τὰ ῥήματα τοῖς τῆς ψυχῆς διανοήμασιν. οὐδεὶς δ' ἂν ἔλοιτο
ζῆν παιδίου διάνοιαν ἔχων. εἰ οὖν ἡ ἡδονὴ ἀγαθόν, ἣν ἂν καὶ πᾶς
25 βίος ἡδὺς καὶ πᾶσα ζωὴ ἡδεῖα ἀγαθὴ· ἀλλὰ μὴν εἰσι βίοι ἡδεῖς φαῦλοι,
ὁμοίως καὶ ζωαὶ ἡδεῖαι φαῦλαι· οὐκ ἄρα ἡ ἡδονὴ ἀγαθόν. πρὸς γὰρ τὸ 40
μὴ εἶναι ἀγαθὸν τὴν ἡδονὴν καὶ οὗτος ὁ λόγος ἀποτείνεται. πόθεν δὲ
δῆλον, ὅτι εἰσὶ βίοι καὶ ζωαὶ ἡδεῖαι μὴ ἀγαθαί; ἡ τῶν παίδων, φησί,
ζωὴ καὶ ὁ βίος δηλοῖ τοῦτο. ἡδόμενοι γὰρ διατελοῦσι, καὶ εἰσιν οἱ βίοι
30 αὐτῶν οὐκ ἀγαθοί. τίς γὰρ ἂν ἔλοιτο ζῆν τε καὶ φρονεῖν ὡς οἱ παῖδες;
ὁ ταῦτόν ἐστι τῷ τίς γὰρ ἂν ἔλοιτο ἡδεσθαι τὴν τῶν παίδων ἡδονήν;
ἐκεῖνος γὰρ ἂν ἔλοιτο τὴν τῶν παίδων ἡδονὴν ἡδεσθαι ὁ φρονῶν ὡς
ἐκεῖνοι, εἰ χρὴ λέγειν τοὺς παῖδας φρονεῖν. τοῦτο θεὶς οὐκ ἀντεῖπε
πρὸς αὐτό, ὡς φανερόν ἐν, ὅτι οὐδὲ διὰ τούτου δείκνυται φαῦλόν τι οὕσα 45
35 ἡ ἡδονή, ἀλλ' ὅτι εἰσὶ διάφορα εἶδη τῆς ἡδονῆς. οὐδὲ χαίρειν ποιῶν
τι τῶν αἰσχίστων· καὶ τοῦτο ὡς κατασκευαστικὸν τοῦ εἶναι φαύλην τὴν
ἡδονὴν ἐπῆγον. ὁ δὲ λέγει τοιοῦτον ἂν ᾗ. τὴν τῶν ἀγαθῶν τεῦξιν οὐ
διὰ τοῦδε μὲν τοῦ τρόπου σπουδάζομεν λαβεῖν, διὰ τοῦδε δὲ οὐ σπεύδο-

1 δὲ B: om. a

5 rthesis usque ad μέλλων λυπηθῆναι (p. 1174^a4) a

9 αὐτοῦ B:

αὐτῶν a

14 κόλακος B: κολακείας a

16 μέλλει a: μέλλη B

23 δ' Ba et Arist.

codd. K^b M^b O^b: τ' Arist. vulg.

30 τίς B: οὐδεὶς a

μεν, ἀλλὰ πάντα αἰρούμεθα δι' ὧν ἡμῖν πιστεύομεν δύνασθαι τὰγαθὰ προσ- 169^r
γενέσθαι, καὶ οὐ φαμεν ὅτι διὰ μὲν τοῦδε τοῦ τρόπου ἢ διὰ τῆσδε τῆς
πράξεως ληπτέον αὐτά, διὰ τοῦδε δὲ ἢ τοῦδε οὐ ληπτέον, ἀλλὰ διὰ 50
παντὸς τρόπου καὶ πάσης πράξεως καὶ πάσης ἐνεργείας, ἐξ ὧν δύναται
5 τοῦτο γενέσθαι, ἐπιτυχεῖν σπουδάζομεν τοῦ ἀγαθοῦ, οἷον εἰ ἔστιν ἀγαθὸν
ἢ κατ' ἐχθρῶν νίκη, δυνατὸν δὲ αὐτοὺς νικῆσαι οὐκ ἐκ προφανοῦς πο-
λέμου ἀλλ' ἐκ τινος δόλου, οὐκ ἀποσειόμεθα τοῦτο, αἰρούμεθα δὲ τὸν πό-
λεμον. ἀλλὰ τὸν μὲν πόλεμον χαίρειν ἐῷμεν· αἰρούμεθα δὲ τὴν ἀλωπεκῆν·
καὶ ἔμπαλιν μὴ δυνάμενοι διὰ ταύτης ἀλλὰ διὰ πολέμου, | ἐπὶ τὸν πό- 169^v
10 λεμον ὀρμῶμεν· εἰ δὲ δι' ἀμφοτέρων, ἐπ' ἀμφοτέρα κλίνομεν. οὕτως οὖν
καὶ ἐπὶ τῆς ἡδονῆς. εἰ οὖν ἀγαθὸν καὶ δι' αἰσχίστων πράξεων καὶ ἐπο-
νειδίστων, καὶ διὰ καλῶν καὶ ἐπαινετῶν προσγενέσθαι ἡμῖν ἡδύνατο,
ἐπράττομεν ἂν ἐπίσης πάντα μηδαμῇ δυσωπούμενοι. οὐ πράττομεν δὲ τὰ
αἰσχιστα διὰ τὴν ἡδονήν, καίτοι εὐμαρέστερον ὢν διὰ τούτων μάλιστα
15 ἡσθῆναι ἐνίοτε ἢ διὰ τῶν καλῶν καὶ ἐπαινετῶν πράξεων καὶ ποιήσεων· 5
οὐκ ἔστιν ἄρα ἡδονὴ ἀγαθόν. εἰ γὰρ ἦν ἀγαθόν, ἐσπεύδομεν ἂν, ὥς εἴ-
ρηται, διὰ πάντων ἡδεσθαι καὶ πορίζεσθαι αὐτὴν ἀπὸ παντὸς ἡδέος, καὶ
ἐπονειδίστου καὶ ἐπαινετοῦ, δι' οἷου δηλονότι ἦν εὐμαρέστερον ἢ ὅλως
δυνατὸν αὐτῆς τυχεῖν.

20 p. 1174^a4 Περὶ πολλά τε [πολλήν] σπουδὴν ποιησαίμεθα ἂν,
καὶ εἰ μηδεμίαν ἐπιφέρει ἡδονήν.

Εἰπόντος τοῦ προσεχῶς ρηθέντος λόγου, ὅτι εἴπερ ἦν ἀγαθὸν ἢ ἡδονή, 13
ἐξ ἅπαντος ἂν ἢ τευξίς καὶ αὐτῆς ἐσπουδάζετο (οὐ γὰρ δεῖ τὸ ἀγαθὸν ἐκ
τοῦδε μὲν πορίζεσθαι ἐκ τοῦδε δὲ μὴ ἐπικτᾶσθαι, ἀλλ' ἐκ παντὸς τοῦ δυ- 15
25 ναμένου ἡμῖν αὐτὸ περιποιήσασθαι), πρὸς δὲ τοῦτο ἐπάγει τὰ παρόντα ἐν-
τρεπτικὰ τυγχάνοντα. ἔστι δὲ ἡ τῶν λεγομένων δυνάμεις τοιαύτη· ὥσπερ
οὐ πάντα φεύγομεν ὅσα οὐκ ἐμποιεῖ τέρψιν καὶ ἡδονήν, οὕτως οὐδὲ πάντα
ἀσπαζόμεθα οἷς ἔπεται ἡδονή. τίς γὰρ οὐ βούλεται βλέπειν ἢ ἀκούειν,
καίτοι μηδεμίαν ἡδονήν ἐπιφέροντα; εἰ δὲ μὴ τοῦτό τις προσίεται, ἀλλὰ
30 γε τὴν κτῆσιν τῶν ἀρετῶν ἴσασιν οἱ μεμνημένοι, ὅτι ἐπίπονός ἐστι καὶ
ἐργωδεστάτη· “στενὴ γάρ, φησὶν ὁ δεσπότης ἀπάντων τῶν ὄντων, καὶ 20
τεθλιμμένη ἢ ὁδὸς ἢ ἀπάγουσα εἰς τὴν ζωήν.” ταύτην οὖν, καίτοι ἀνή-
δονον οὖσαν τὴν κτῆσιν αὐτῆς λέγω, ὅμως τὸ μακαριώτατον τέλος ἀπάν-
των τῶν ἀγίων συνέζησε καὶ ἐπέδραμεν αὐτῇ, μνημονεύειν τε θέλομεν,
35 καὶ ἀνήδονοι τυγχάνωσιν αἱ μνημαί. εἰ δὲ τις λέγει ὅτι ἐξ ἀνάγκης ἡδό-

1 πάντα B: πάντες a

1. 2 προσγενέσθαι B: προγενέσθαι a

12 ἡδύνατο B: εἰ

δυνατὸν a

18 ἐπονειδίστου B: ἀπονειδίστου a

20 πολλήν B: om. a et Aristoteles

21 ἐπιφέρει Ba et Arist. cod. Lb: ἐπιφέρου Arist. vulg.

rthesis usque ad ἱκανῶς εἰ-

ρήσθω (p. 1174^a12) a

23 post ἐσπουδάζετο add. ἡμῖν a: om. B

31 ὁ δεσπότης]

Ev. sec. Matth. 7,14

μεθα καὶ ὁρῶντες καὶ τὴν ἐπὶ τὰς ἀρετὰς φέρουσιν βαδίζοντες καὶ μνη- 169^v
 μονεύοντες, οὐδέν, φησί, διαφέρει. ἐλοίμεθα γὰρ ἂν αὐτάς, καὶ εἰ μὴ
 ἐπιφέροιεν ἡδονήν. σημείον δὲ τοῦδε· οἱ γὰρ ἐν εἰρκταῖς ζοφώδεσι κε- 25
 κλεισμένοι, καίπερ οὐχ ἡδόμενοι τὸ σκότος ὁρῶντες, ὅμως τὸ ὁρᾶν αἰροῦν-
 5 ται, καίτοι τοῦ ὁρωμένου σκότους καὶ ἀνηδόνου τυγχάνοντος. ταῦτα εἰπὼν
 συμπεραίνεται τὸν περὶ τοῦ ἀγαθὸν ἢ μὴ ἀγαθὸν εἶναι τὴν ἡδονήν λόγον,
 λέγων ὅτι μὲν οὔτε ἀγαθὸν ἢ ἡδονή οὔτε πᾶσαι αἱ ἀρεταὶ δῆλον. ἔστι δὲ
 ἢ λέξεις ἐλλιπής· εἴη δ' ἂν τὸ πληρὲς τοιοῦτον· ὅτι μὲν καὶ συγχωρή-
 σωμεν καὶ τὰ ἀπὸ τῶν ἐπονιδίστων ἐνεργειῶν ἐγγινόμενα πάθη ἡδονὰς
 10 λέγεσθαι, οὐ πᾶσα ἡδονή ἀγαθόν, οὐδὲ πᾶσα ἀρετὴ δῆλον· καὶ ὅτι δια- 30
 φέρουσι τῷ εἶδει καὶ οὐκ εἰσι πᾶσαι ὁμοειδεῖς, δῆλον καὶ τοῦτο.

p. 1174^a13 Τί δ' ἐστὶν ἢ ποῖόν τι, καταφανέστερον γένοιτ' ἂν
 ἀπ' ἀρχῆς ἀναλαβοῦσι.

Σαλεύσας τοὺς λέγοντας λόγους μὴ εἶναι τὴν ἡδονήν ἀγαθόν, ἐντεῦθεν
 15 ζητεῖ τὴν φύσιν καὶ τὴν οὐσίαν αὐτῆς τί ἐστίν. ἐξ αὐτῆς γὰρ γνωσόμεθα
 καὶ πότερον ἀγαθόν ἐστίν ἢ φαῦλον· καὶ γὰρ καὶ ἐπὶ τοῦ χρόνου εὐρὼν 35
 τί ἐστίν, οὕτως εὔρε καὶ ὁποῖόν τι ἐστίν. ἢ οὖν ὁ λέγει τοιοῦτόν ἐστι·
 πρῶτον δεῖ ἡμᾶς εὔρεῖν τὸ τί ἐστὶ καὶ τίς ἢ φύσις, ἥτοι τὸ εἶδος καὶ τὸ
 τί ἦν εἶναι αὐτῆς, εἰθ' οὕτως ὁποῖόν τι ἐστίν, οἷον ἀγαθόν ἢ φαῦλον (οἱ
 20 γὰρ εἰρημένοι λόγοι οὐδὲν μᾶλλον ἀγαθόν ἢ φαῦλον αὐτὴν ἀπέφαινον), ἢ
 τὸ τί ἐστίν ἀντὶ τοῦ τῶν ἀπλῶν ἐστίν εἴρηται καὶ καθ' αὐτὰ νοουμένων,
 ὁποῖόν ἐστίν ἢ ὄρασις καὶ ἢ ὄσφρησις, ἢ μᾶλλον ὁποῖόν ἐστι τὸ λευκόν,
 τὸ μέλαν. τὸ δὲ ποῖόν τι εἶπεν ἀντὶ τοῦ ἢ τῶν ἐξ ἀνάγκης σὺν ἄλλοις 40
 νοουμένων, οἷα ἐστὶ τὰ ἐν ὠρισμένοις ὑποκειμένοις ὄντα, ὡς ἡ σιμότης,
 25 ὡς τὸ περιττόν, ὡς τὸ ἀπλατές. λευκὸν μὲν γὰρ χωρὶς τινος ὠρισμένου
 ὑποκειμένου νοεῖν δυνάμεθα, σιμότητα δὲ δίχα ῥινὸς ἢ περιττόν ἢ ἀπλατές
 χωρὶς ἀριθμοῦ καὶ γραμμῆς οὐ δυνάμεθα. ζητητέον οὖν καὶ περὶ ἡδονῆς·
 τῶν ἐν ἀορίστοις ὑποκειμένοις τὸ εἶναι ἐχόντων ἐστὶν ἢ τῶν ἐν ὠρισμένῳ;
 δείξει δέ, ὅτι τῶν ἐχόντων τὸ ὑποκείμενον ὠρισμένον ἐστί, τὸ δ' ὑποκει-
 30 μενον αὐτῇ ἐστίν ἢ τῆς ψυχῆς ἐνέργεια. ἐπὶ γὰρ ταῖς κατὰ φύσιν ἐνερ- 45
 γείαις ἐστὶ τε καὶ οὐκ ἐστὶ. διὸ καὶ δοκεῖ ἐνέργεια εἶναι, λέγω δὲ διὰ τὸ
 ἅμα ταῖς ἐνεργείαις παρῆναι τε καὶ ἀπεῖναι καὶ διὰ τὸ ὥσπερ ἐκάστην
 τῶν ἐνεργειῶν ἐν ἐκάστῳ τῶν ἐν τῷ χρόνῳ νῦν ὅλην τε καὶ τελείαν
 εἶναι, ὡς μαθησόμεθα, οὕτως καὶ τὴν ἡδονήν.

3 οἱ Vat. 320: εἰ Ba

7 αἱ B: om. a

10 πᾶσα ἡδονή B: πᾶσαν ἡδονήν a

πᾶσα ἀρετὴ (αἰρετὴ Aristoteles) B: πᾶσαν ἀρετὴν a

15 τί B: τίς a

16 εὐρὼν B: εὔρεῖν a

18 τὸ τί a: τί corr. ex τὸ B

23 τὸ μέλαν B: καὶ

τὸ μέλαν a

p. 1174^a14 Δοκεῖ γὰρ ἡ μὲν ὄρασις καθ' ὄντινοῦν χρόνον τε- 169^v
λεία εἶναι. |

Χρόνον τὸ ἀπλατὲς νῦν εἴρηκεν ὡς τοῦ χρόνου τι ὄν. ἐν ἐκάστῳ 170^r
γὰρ νῦν τὸ ὁρᾶν τέλειόν ἐστι καὶ κατ' ἐνέργειαν ὑφεστώς. εἰ γὰρ ἐν
5 χρόνῳ τινὶ τόδε τι ὁρῶμεν, ἀλλ' ἐν ἐκάστῳ τῶν τοῦ χρόνου μερῶν καὶ
ἐν αὐτῷ τῷ ἀτόμῳ νῦν παντελῶς αὐτὸ βλέπομεν καὶ οὐ δέχεται τι ἡ 10
ὄρασις, ὃ οὐκ εἶχεν ἐν τῷ προτέρῳ νῦν, ἐν τῷ μετὰ ταῦτα νῦν. ὅλη γὰρ
ἅμα πάρεστι καὶ τὸ εἶναι αὐτῆς οὐκ ἀτελές. ὡς οὖν ἡ ὄρασις οὕτω
καὶ ἡ ἡδονή. οὐδὲ γὰρ ἡ ἡδονὴ οἶον σωρεία τίς ἐστι καὶ ἐπισύνθεσις
10 πολλῶν ἡδονῶν, οὐδὲ μενούσης τῆς προτέρας ἡ δευτέρα ἐπιγίνεται καὶ
μετ' αὐτὴν ἡ ἐφεξῆς, καὶ τὰ τε προηγούμενα καὶ τὰ ἐπόμενα μέρη πά-
ρεστιν αὐτῇ ἅμα, ὥσπερ ἐπὶ τῆς ἐκβαλλομένης εὐθείας μενόντων τῶν
προτέρων μερῶν ἐφίσταται τὰ δευτέρα καὶ οὕτω τελειοῦται ἡ γραμμή, 15
ἀλλ' ἐν ἅπασι τοῖς νῦν παντέλειός ἐστι καὶ οἷα ἦν ἐν τῷ προτέρῳ
15 τοιαύτη καὶ ἐν τῷ ἐφεξῆς καὶ ἐν τῷ μετ' αὐτὸ καὶ ἐν τῷ μετὰ τοῦτο,
καὶ ἡ αὐτὴ καὶ μία ἐστὶν ἐν ἅπασι τοῖς νῦν. καὶ ταῦτα μὲν προλελέχθω
πρὸς σαφήνειαν τῶν ῥηθησομένων. ὃ δὲ βούλεται συνάγειν ἐστίν, ὅτι ἐπεὶ
ἡ ἡδονὴ τρόπον τινὰ ἐνέργειά ἐστι διὰ τὸ ἐπὶ ταῖς ἐνεργείαις συνίστασθαι,
οὐκ ἐστὶ δὲ ἡ ἐνέργεια γένεσις, οὐδ' ἄρα ἡ ἡδονὴ γένεσις ἐστίν. ἀλλὰ
20 πρόθεν δῆλον ὅτι ἡ ἐνέργεια οὐκ ἐστὶ γένεσις; ἢ ἐκ τοῦ τὴν μὲν γένεσιν, 20
ἕως ἂν τὸ γινόμενον γίνηται, ἀτελεῖ τυγχάνειν, τὴν δὲ ἐνέργειαν καθ'
ἕκαστον νῦν ὅλην καὶ παντέλειον. οὐ γὰρ ἐνδεῖ τι τῇ ὁράσει ἐν οὐδενὶ
τῶν νῦν, ὃ ἐς ὕστερον αὐτῇ προστεθὲν τελείαν ποιεῖ, ἀλλὰ τὸ αὐτὸ ὡσαύ-
τως ὁρᾷ νῦν καὶ πρότερον· τέλειος γὰρ καὶ ἀεὶ ὅλη ὑφέστηκεν· ὁμοίως
25 καὶ ἡ ἡδονή· καὶ τοῦτο γινώσκουσιν ὅσοι ἐφιστάνουσι τῷ πάθει. ὥστε
καὶ ἡ ἡδονὴ τρόπον τινὰ ἐνέργειά ἐστι καὶ οὐ κίνησις ἢ γένεσις. ἐν
χρόνῳ γὰρ πᾶσα γένεσις καὶ κίνησις καὶ ἐκ τοῦ ἀτελοῦς ἐπὶ τὸ τέλειον 25
προβαίνει. οὐ γὰρ ὃ βεβαδίκαμεν ἐκ Θηβῶν Ἀθήναζε βαδίζοντες, τοῦτο
αὐθις βαδίζομεν, ἀλλ' ἄλλο μὲν βεβαδίκαμεν ἐν τῷ παρεληλυθότι, ἄλλο δὲ
30 βαδίζομεν, οὐδ' ἐστὶν ὅλη ὁμοῦ ἢ ἐκ Θηβῶν Ἀθήναζε βάδισις ἀλλ' ἕτερον
καὶ ἕτερον αὐτῆς μέρος. τοιαῦται γὰρ πᾶσαι αἱ ἀτελεῖς κινήσεις. πᾶσαι
τοίνυν αἱ εἰς τέλος προβαίνουσιν κινήσεις ἀτελεῖς εἰσι. τῆς γὰρ συμπάσης
οἰκοδομήσεως, ἐν ἣ ὅλη ἡ οἰκία ἀπηρτίσθη, τὰ μέρη ἀτελεῖ εἰσι· τέλειος
δὲ ἡ ὅλη. ὡς γὰρ τὰ μέρη τῆς οἰκίας πρὸς τὴν ὅλην οἰκίαν ἀτελεῖ, οὕτω 30
35 καὶ ἡ τοῦ θεμελίου οἰκοδόμησις καὶ ἡ τοῦ τοίχου καὶ ἡ ἐκάστου τῶν
μερῶν πρὸς τὴν ὅλην οἰκοδόμησιν, ἐν ἣ ἡ ὅλη ἀπηρτίσθη καὶ τέλος ἀπεί-
ληφεν, ἀτελεῖς εἰσιν, αἵτινες, φησὶν, εἰσὶ καὶ ἕτεραι τῷ εἶδει ἀλλήλων

1 rthesis usque ad ἄλλοις εἴρηται (p. 1174^b3) a

9 ἐπισύνθεσις B: ἐπὶ σύνθεσιν a

11 τὰ (ante ἐπόμενα) B: om. a

16 προλελέχθω B: προλελέχθαι a

21 ἀτελεῖ B:

ἀτελῶς a

22 παντέλειον B: παντελεῖ a

23 ἐς B: δ' a

26 ἡ ἡδονή B: ἡδονή a

35 τοίχου B: τοίχους a

ἐκάστου B: ἐκάστη a

καὶ τῆς ὅλης. ὥς γὰρ ὁ θεμελίος ἕτερος τῷ εἶδει τοῦ τοίχου καὶ οὗτος 170^r
 τῆς οἰκίας, οὕτω καὶ ἡ τοῦ θεμελίου γένεσις ἑτέρα τῆς τοῦ τοίχου καὶ
 ἀμφότεραι τῆς γενέσεως τῆς ὅλης οἰκίας. ῥάβδωσιν δὲ κίονος λέγει τὴν
 κατὰ μῆκος τοῦ κίονος πῆξιν, ἥτις γίνεται ὅταν πρὸς ὀρθὰς γωνίας ἴσταται· 35
 5 καὶ ἔστι τελεία καὶ ὅλη γένεσις ἡ τοῦ ὅλου καὶ παντελείου ναοῦ, αἱ δὲ
 τῶν μερῶν ἀτελεῖς. τρίγλυφα δὲ ἔστι τὰ τριχὰ ἐν τοῖς πέρασιν ἐγγεγλυμ-
 μένα ξύλα (καλοῦσι δ' αὐτὰ οἱ πολλοὶ μοῦτλα). ὧν καὶ αὐτῶν τριγλύφων
 ἡ κίνησις ἢ γένεσις διαφέρει τῆς γενέσεως, ἐν ἣ πᾶς ὁ ναὸς τέλος ἀπει-
 λήφει. διαιρεῖ δὲ τὴν φορὰν ὥς καὶ ἐν τῇ Περὶ ζώων πορείας εἰς πτῆ-
 10 σιν καὶ βάδισιν καὶ ἄλσιν· καὶ λέγει μὴ μόνον ἑτέραν εἶναι τὴν βάδισιν
 τῆς πτήσεως, ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ βαδίσει ἄλλην εἶναι ἀποφαίνεται καὶ ἄλλην 40
 ἐκάστην τῶν μερῶν αὐτῆς. ἡ τε γὰρ ἐν τῷ τρίτῳ μέρει τοῦ σταδίου βά-
 δισις ἑτέρα τῆς ἐν τῷ ἡμίσει μέρει βαδίσεως καὶ αὕτη τῆς ἐν τῷ διμοίρῳ
 καὶ αἱ τρεῖς τοῦ ἐν ὅλῳ χωρὶς ἐκάστη καὶ ἐκάστη. ὁμοίως καὶ ἡ ἐν
 15 τῇ γραμμῇ τῇ ἐν τῷ θεάτρῳ βάδισις (πᾶσα γὰρ γραμμὴ ἐν τόπῳ) ἑτέρα
 τῆς βαδίσεως τῆς γεγνουῖας ἐν τῇ γραμμῇ τῇ ἐν ἀγορᾷ. ἀλλὰ περὶ κινή-
 σεως δι' ἀκριβείας εἰρησθαι λέγει ἐν τοῖς Περὶ κινήσεως, ἥτοι τῷ ἕκτῳ
 καὶ ἐβδόμῳ καὶ ὀγδόῳ τῆς Φυσικῆς ἀκροάσεως. ἰστέον δέ, ὅτι τὰς μὲν 45
 κινήσεων πρὸς ἀλλήλας ἑτερότητας καὶ διαφορὰς παρέστησεν ἀπὸ δια-
 20 φορᾶς τῶν μορίων οἷς κινούμεθα, οἷον ποδῶν καὶ πτερύγων τὴν βάδισιν
 καὶ πτήσιν, τὴν δ' ἄλσιν ἀπὸ τρόπου τῆς κινήσεως, τὰς δὲ γενέσεις ἀπλῶς
 ἀπὸ τῶν μορίων τῆς διαφορᾶς καὶ τοῦ ὅλου. εἶπε δὲ διαφέρειν οὐ παρέρ-
 γως ἀλλ' εἰς ἐνδειξιν τοῦ καὶ τὰς ἡδονὰς διαφέρειν κατὰ τὰς ἐνεργείας,
 τὰς δ' ἐνεργείας κατὰ τὰ ἐνεργοῦντα. καὶ ὥσπερ ἡ οἰκοδόμησις οὐ κεχώ-
 25 ρισται τοῦ οἰκοδομουμένου ἀλλ' ἅμα τέ ἐστιν οἰκοδομούμενον καὶ οἰκοδό- 50
 μησις (οὐ γὰρ ἐνδέχεται οἰκοδομούμενον μὲν εἶναι, οἰκοδόμησιν δὲ μὴ
 εἶναι), οὕτω καὶ ἅμα τῇ κατὰ φύσιν ἐνεργείᾳ ἀνεμποδίστῳ ἐστὶν ἡδονή,
 καὶ ἅμα τῇ ἡδονῇ ἡ κατὰ φύσιν ἀνεμπόδιστος ἐνέργεια.

p. 1174^b3 "Εοικε δ' οὐκ ἐν ἅπαντι χρόνῳ τελεία εἶναι, ἀλλ' αἱ
 30 πολλαὶ ἀτελεῖς. |

Τὸ πολλαὶ πρόσκειται διὰ τὰς κυκλοφορίας. αὗται γὰρ αἱ κινήσεις 170^v
 αἰ ἐν τέλει, καὶ εἴρηται πῶς ἐν τῷ πρώτῳ τῆς Περὶ οὐρανοῦ πραγμα-
 τείας. οὐκ ἔστιν οὖν ἡ ἐπ' εὐθείας κίνησις ἐν ἅπαντι τῷ χρόνῳ τελεία
 ἀλλὰ διαφέρουσιν αἱ τῶν μερῶν κινήσεις τῷ εἶδει, καὶ εἰσὶν ἀτελεῖς ὥς
 35 πρὸς τὴν ὅλην. διαφέρουσι δὲ αἱ τῶν μερῶν, ὅτι καὶ ἡ ἀρχή, ὅθεν ἤρ-
 ξατο κινεῖσθαι τὸ κινούμενον, διαφέρει τοῦ τέλους, ἐν ᾧ ἡρέμησεν. εἰ δ' 10

3 ἀμφότεραι B: ἀμφότερα a 7 μοῦτλα i. e. mutula (cf. mutuli Vit. IV 1,2) 9 περὶ
 B: τῶν περὶ a πορείας B: πορίᾳ a Π. ζώων πορ.] c. 14? cf. π. ζώων μορίων
 A 1 p. 639^b2 16 ἀγορᾷ B: τῷ ἀγρῷ a 25 et 26 οἰκοδομούμενον B: οἰκοδομού-
 μενα a 29 rthesis usque ad αἰσθητὸν ἐνεργούσης (p. 1174^b14) a 32 Περὶ οὐρανοῦ]
 A 2 p. 269^a2. 20 33 τῷ χρόνῳ B: χρόνῳ a 34 ἀλλὰ B: ἀλλὰ καὶ a
 αἱ B: om. a 36 ᾧ Vat. 320: τῷ Ba

ἡ ἀρχὴ καὶ τὸ τέλος διαφέρουσιν, δῆλον ὅτι καὶ τὸ μέρος τὸ ἐγγύτερον 170^v
 τῆς ἀρχῆς ἕτερόν ἐστι τοῦ πορρωτέρω τῆς ἀρχῆς, τοῦ δὲ καὶ ἐπὶ τέλους.
 τὰ μὲν οὖν μέρη τῆς κινήσεως διαφέρει, διὸ πρὶν ἂν ἅπαντα αὐτῆς τὰ
 μέρη γίνηται, ἀτελής ἐστι· τῆς δ' ἡδονῆς, ὡς εἴρηται, τέλειον ἐν ἅπασι
 5 τοῖς τοῦ χρόνου μέρεσι τὸ εἶδος καὶ ἔστι τῶν ὅλων τι καὶ τελείων ἢ ἡδονῇ
 καὶ οὐ τῶν κατ' ἐπισύνθεσιν μέρους καὶ αὖθις ἕτερον τὸ εἶδος καὶ τὴν
 τελειότητα λαμβανόντων. τὸ δὲ δῆλον δὲ ὡς ἕτερά τ' ἂν εἴη ἀλλήλων, 15
 περὶ τῆς ἡδονῆς εἶπε. δῆλον γάρ, φησὶν, ὅτι ἡ ἡδονὴ ἑτέρα ἐστὶ καὶ τῶν
 κινήσεων καὶ τῶν γενέσεων. δόξειε δ' ἂν τοῦτο καὶ ἐκ τοῦ μὴ ἐνδέ-
 10 χεσθαι κινεῖσθαι μὴ ἐν χρόνῳ. ὁ χρόνον τὸ ἄτομον εἶπε νῦν. δέδεικται
 δ' ἐν τῇ Φυσικῇ ἀκροάσει ἐν τῷ ἕκτῳ βιβλίῳ, ὅτι ἐν τῷ ἀμερεῖ καὶ ἀτόμῳ
 νῦν οὔτε κινεῖσθαι τι οὔτε ἡρεμεῖν δύναται, ἀλλ' οὐδὲ γίνεσθαι ἢ φθειρεσθαι.
 εἰ οὖν ἐν τῷ ἀτόμῳ νῦν ἡδεσθαι ἐνδέχεται, ἦτοι εἰ ἐν αὐτῷ ἐστὶ τέλειος
 ἢ ἡδονή, κινεῖσθαι δὲ ἢ γίνεσθαι οὐχ ἐνδέχεται, οὐκ ἔστιν ἢ ἡδονὴ κίνη- 20
 15 σις ἢ γένεσις. εἰ οὖν ἐν μιᾷ ὅλῃ ὥρᾳ τις διετέλεσεν ἐν περιχαρείᾳ, ἐν
 ταύτῃ δὲ τῇ ὥρᾳ ἐγένετό τι, τὸ μὲν γινόμενον ἐν ἅπασι καὶ τοῖς μέρεσι
 καὶ τοῖς νῦν τῆς ὥρας ἀτελὲς ἦν, ἐν ἐκάστῳ δὲ τούτων παντέλειος καὶ
 ὅλη ὑπῆρχεν ἢ ἡδονή. οὐκ ἔστιν ἄρα ἢ ἡδονὴ κίνησις ἢ γένεσις. ἢ μὲν
 οὖν διάνοια τοιαύτη· ἐν δὲ τῇ λέξει τῇ οὐ γὰρ πάντων ταῦτα λέγε-
 20 ται λείπει ἢ 'κατὰ' πρόθεσις, ἢ 'κατὰ πάντων ταῦτα λέγεται.' λέγει δὲ
 ταῦτα τὴν κίνησιν καὶ τὴν γένεσιν. οὐ γὰρ κατὰ πάντων κατηγορεῖται ἢ 25
 κίνησις καὶ ἢ γένεσις ἀλλὰ κατὰ τῶν μεριστῶν καὶ μὴ ὅλων· ἔστι δὲ με-
 ριστὰ καὶ μὴ ὅλα τὰ ἐκ τοῦ ἀτελοῦς ἐπὶ τὸ τέλειον διὰ γενέσεως ἰόντα
 καὶ μὴ ἐν τῷ νῦν ὅλον τὸ εἶναι ἔχοντα. οὔτε δὲ ἢ ἡδονὴ ἐν χρόνῳ γί-
 25 νεται ὡς ἢ οἰκία οὔθ' ἢ ὄρασις οὔθ' ἢ στιγμή ἀλλ' ἐν τῷ νῦν· ὁμοίως
 καὶ ἢ στιγμή καὶ ἢ ἀφή ἐστὶν καὶ οὐκ ἔστιν· ὡς καὶ τοῦτο δέδεικται ἐν
 τοῖς Περὶ κινήσεως. τὸ οὖν οὐκ ἔστι δὴ οὐδὲ τούτων τῆς στιγμῆς καὶ
 τῆς μονάδος κίνησις ἢ γένεσις ταυτόν ἐστι τῷ οὐδὲ αὐταὶ διὰ κινήσεως 30
 ἢ γενέσεως ἐκ τοῦ μὴ εἶναι εἰς τὸ εἶναι ἔρχονται. καὶ ἢ μὲν αἰσθησις
 30 αὐτή, ἦτοι ἢ ὄρασις, ἀντίληψις ἐστὶν ὁρατοῦ καὶ χρόνῳ συμπαρατείνεται.
 οὐ γὰρ ἅμα τῷ ἰδεῖν τι εὐθὺς καὶ ἀφιστάμεθα τοῦ βλέπειν, ἀλλ' ἔστι ὅτε
 μέχρι τινὸς διατελοῦμεν ὁρῶντες, (ὁ πρώτως ἐν τῷ ἀτόμῳ νῦν τελοῦντες
 εἶδομεν· κατὰ τοῦτο οὖν, λέγω δὴ καθὼς χρόνον τινὰ διατελοῦμεν ὁρῶντες,)
 τὸ ὁρατὸν ἐν χρόνῳ καὶ ἐν κινήσει ἐστὶν ἢ ὄρασις. πάσης οὖν αἰσθη-
 35 σεως πρὸς τὸ αἰσθητὸν ἐνεργούσης χρόνος καὶ κίνησις συνεπινοεῖται αὐτῆς 35
 τῆς ὁράσεως ἐν πᾶσι τοῖς τοῦ χρόνου μέρεσι τελείας οὔσης. μήποτ' οὖν
 ἐλλιπὴς ἐστὶν ἢ λέξις ἢ αἰσθησεως δὲ πάσης πρὸς τὸ αἰσθητὸν

2 πορρωτέρω B: πορρωτέρου a

4 γίνηται B: γίνεται a

7 ἕτερα Ba et Arist.

cod. Kb: ἕτεραι Arist. vulg.

τ' ἂν εἴη B et Arist. cod. Kb: τε εἴη ἂν a: τ' ἂν εἶεν

Arist. vulg.

10 post χρόνῳ add. ἡδεσθαι δέ a: om. B

χρόνον B: χρόνων a

11 Φυσικῇ ἀκροάσει] Z 3 p. 234^a33

13 ἐνδέχεται B: ἐνδέχεσθαι a

27 Περὶ κι-

νήσεως] Φυσικ. ἀκροάσεως Z (cf. Περὶ οὐρανοῦ A 11 p. 280^b26)

32 ὁ πρώτως — ὁρῶν-

τες (33) a: om. B

35 πρὸς B: πρὸ a

37 ἢ λέξις ἢ B: ἢ λέξις ἢ a

ἐνεργούσης, καὶ λείποι ἂν τὸ οὐκ ἔστι κίνησις οὐδὲ γένεσις, καὶ δεῖ προσ- 170^v
 θέντας ὁμοίως αὐτὸ καὶ ἐν τῷ αἰσθήσεως προσυπακούσαντας τοῦ 'οὐ' ἀρνη-
 τικοῦ μορίου καὶ τοῦ 'δὲ' συνδέσμου τὴν ὅλην λέξιν τοιαύτην τινὰ ποιεῖν
 'οὐδὲ αἰσθήσεως πάσης πρὸς τὸ αἰσθητὸν ἐνεργούσης ἐστὶ κίνησις ἢ γένεσις.'
 5 οὔτε γὰρ ἡδονῆς ἐστίν, ὡς εἴρηται, γένεσις οὔτ' αἰσθήσεως τῆς κατ' ἐνέρ- 40
 γειαν. ἢ τὸ λέγομεν διὰ τοῦ αἰσθήσεως δὲ πάσης πρὸς τὸ αἰσθητὸν
 ἐνεργούσης τοιοῦτον ἂν εἴη· πάσης αἰσθήσεως οὐ τῆς ἐν ἔξει θεωρουμένης
 ἀλλὰ τῆς κατ' ἐνέργειαν καὶ ἥδη περὶ τὸ οἰκεῖον ἐνεργούσης αἰσθητὸν ἐστίν
 οἰκεία ἡδονή. δεῖ γὰρ προσυπακούειν τοῦ ἔστιν οἰκεία ἡδονή. πάση γὰρ
 10 τῇ κατ' ἐνέργειαν αἰσθήσει ἀνεμποδίστως καὶ κατὰ φύσιν ἐνεργούσῃ περὶ
 τὸ οἰκεῖον αἰσθητὸν συμπέλεκται οἰκεία ἡδονή· καὶ ἔστιν ἄλλη μὲν ἢ τῷ
 ὁρᾶν συνοῦσα ἡδονή καὶ ἑτέρα ἢ τῷ ὁσφραίνεσθαι καὶ ἑτέρα ἢ τῷ γεύε- 45
 σθαι. καὶ χρὴ ἀντὶ τοῦ δὲ συνδέσμου τὸν 'δὴ' σύνδεσμον γράφειν, οἶον
 'αἰσθήσεως δὴ πάσης πρὸς τὸ αἰσθητὸν ἐνεργούσης', καὶ εἴη ἂν ὁ λέγει
 15 δυνάμει τοιοῦτον· ὁῦλον δὴ ἐκ τῶν εἰρημένων, ὅτι πάση τῇ κατ' ἐνέρ-
 γειαν αἰσθήσει ἀνεμποδίστως ἐνεργούσῃ συνέζευκταί τις ἡδονή. καὶ ἐπεὶ
 καὶ ἕκαστον μέρος χρόνου καὶ καὶ ἕκαστον νῦν ἢ ὁρασις ὅλη καὶ τελεία
 ἐστί, ὁμοίως δὲ καὶ ἡ ἡδονή, ταῦτον τρόπον τινὰ ἐστίν ἢ κατ' ἐνέργειαν
 αἰσθησις τῇ σὺν αὐτῇ ἡδονῇ καὶ οὐ κεχώριστα αὐτῆς. εἰ δὲ ἀχωρίστως 50
 20 σύνεστιν αὐτῇ, ὁῦλον ὡς ἐκ πάσης αἰσθήσεως πρὸς τὸ οἰκεῖον αἰσθητὸν
 ἐνεργούσης, ἔστιν οἰκεία ἡδονή· καὶ ἡ ἐξήγησις αὕτη μᾶλλον συνάδουσα οἷς
 ἐφεξῆς ἐπάγει.

p. 1174^b15 Τελείως δὲ τῆς εὖ διακειμένης πρὸς τὸ κάλλιστον
 τῶν ὑπὸ τὴν αἰσθησιν κειμένων.

25 Οὐ πάντα τὰ ὁρατὰ ἐπίσης εἰσὶ καλά, οὐδ' ἐν ἅπασιν ὁμοίως ἐμφαί-
 νεται τὸ κάλλος καὶ ἀγλαΐα. | οὐ γάρ ἐστίν ἢ τοῦ οὐρανοῦ διακόσμησις 171^r
 οὕτως ἀποτετορνευμένη πανταχόθεν, καὶ μετὰ πάσης εὐμετρίας καὶ εὐτα-
 ξίας ἀπειργασμένη ἐπίσης καλὴ τῇ χρυσίνῃ ἢ ξυλίνῃ σφαίρᾳ, οὐδὲ ἢ τοῦ
 ἡλίου φωταγωγὸς δύνανται τὰ πάντα καταυγάζουσα καὶ τῆς οἰκείας πλη-
 30 ροῦσα αἴγλης ὡσαύτως ἐστὶ καλὴ καὶ ἢ ἀπὸ τῆς σελήνης φωταυγία· ἀλλ'
 οὐδὲ ὁ ταῶς καὶ ὁ κολοῖός· οὐδ' αὖ τῆς αὐτῆς μετέχουσι καλλονῆς καὶ 5
 ὡραιότητος ὅ τε διεξοδικὸς λόγος (ἔστι γὰρ καὶ ἐν λόγοις κάλλους ἰδέα) καὶ
 ἢ διαστηματικὴ φωνὴ ἢ θεωρουμένη ἐν ἅπασιν τοῖς μουσικοῖς μέλεσι καὶ
 ῥυθμοῖς. τοῦτο δὴ καὶ ἐπὶ τῶν γευστῶν αἰσθητῶν καὶ ὁσφρητῶν καὶ
 35 ἀπτῶν ἐστίν εὐρεῖν. εἰ δὲ ταῦτα οὕτως ἔχει, οὐκ ἄδηλόν ἐστιν, ὅτι οὐχ
 ὁμοίως ἔλκουσι πάντα τὰ αἰσθητὰ πρὸς ἑαυτὰ οὐδ' ὁμοίως θέλγουσι καὶ

1 λείποι Vat. 320: λείποιτ' Ba τὸ B: τὸ δὲ a 3 τινὰ τοιαύτην a 15 τῇ
 B: om. a 19 οὐ κεχώριστα B: οὐκ' ὥριστα a 20 σύνεστιν B: συμβαίνει a
 21 συνάδουσα μᾶλλον a 24 κειμένων Ba et Arist. codd. L^bO^b: om. Arist. vulg.
 rthesis usque ad τελεία ἐνέργεια (p. 1174^b17) a 25 εἰσὶ B: ἐστὶν a 29 φωταγωγός
 B: φωταγωγικὴ a 34 δὴ B: δὲ a

κινουῦσι καὶ εὐφραίνουσιν αὐτάς. οὐδ' ὡσαύτως ἐπιγίθει τις ὁρῶν σῶμα 171^r
 ἐν συμμετρίᾳ ὃν τῶν μερῶν πρὸς ἀλλήλα μετὰ τῆς εὐχροίας καὶ τὸ ἐναν- 10
 τίων τούτῳ, ἀλλὰ δῆλον ὡς ἐκ τῶν καλλίστων ὁρατῶν ἄλλη τις ἐπιγίνεται
 ταῖς ἐνεργείαις ἡδονή, ἐκ δὲ τοῦ μετ' αὐτὰ ἄλλη. ὁμοίως καὶ ἐπὶ τῶν
 5 ἀκουστῶν. λέγει τοίνυν ὅτι πάσῃ τῇ κατ' ἐνέργειαν αἰσθήσει (κατ' ἐνέρ-
 γειάν ἐστιν ἡδὴ πρὸς τὸ οἰκεῖον αἰσθητὸν ἐνεργοῦσα, οἶον ἢ νῦν ὁρῶσα τὸ
 ὁρατὸν καὶ γευσμένη τοῦ γευστοῦ, πάσῃ δὲ τῇ κατ' ἐνέργειαν αἰσθήσει)
 ἔπεται ἡδονή, καὶ πᾶσα αἰσθησις ἀντιλαμβανομένη τοῦ οἰκείου αἰσθητοῦ
 ἡδεται, τελείως δὲ ἐνεργοῦσα (ἐνεργεῖ δὲ τελείως ἢ εὖ διακειμένη, εὖ δὲ
 10 διάκειται, ἥς τὸ οἰκεῖον αἰσθητήριον ὑγιαίνει), τελείως οὖν καὶ ἀνεμποδίστως 15
 καὶ κατὰ φύσιν ἐνεργοῦσα τελείως καὶ ἡδεται καὶ μάλιστα ἡδεται, ὅταν
 ἀντιλαμβάνηται τοῦ καλλίστου τῶν οἰκείων αἰσθητῶν. ἂν τε γὰρ τὸ ὁρώ-
 μενον τὸ κάλλιστον ὑπάρχῃ τῶν ὁρατῶν, μὴ καλῶς δὲ καὶ ἀμέμπτως ἢ
 ὅρασις ἀντιλαμβάνηται αὐτοῦ νοσοῦσα, οὐχ ἡσθήσεται τελείως, ἂν τε αὕτη
 15 εὖ διάκειται, τὸ ὁρώμενον δὲ μὴ εἶη κάλλιστον, οὐδ' οὕτως ἢ ἡδονὴ τε-
 λεία ἔσται. λέγει δὲ τελείαν αἰσθησιν, ἥτις ἐπίτασιν οὐκ ἐπιδέξασθαι δύ-
 νатаι. ὡς γὰρ τελείως θερμὸν λέγεται τὸ ἄκρως θερμὸν οἶον τὸ πῦρ, οὐ 20
 θερμότερον ἐπινοῆσαί τις οὐ δύναται, οὕτω καὶ τελεία ἡδονὴ ἐστίν, ἥς οὐκ
 ἔστι σφοδρότερα οὐδὲ πλέον ταύτης τέρπειν δυναμένη. ἢ μὲν οὖν τῶν λε-
 20 γομένων διάνοια τοιαύτη· ἢ δὲ λέξις ἢ λέγουσα τοιοῦτον δὲ μάλιστα δοκεῖ
 ἢ τελεία ἐνέργεια σημαίνει ἂν ὅτι ἢ τελεία ἐνέργεια ἡδίστη δοκεῖ· καὶ
 οὐ δοκεῖ μόνον, ἀλλὰ καὶ ὄντως ἡδίστη ἐστίν. αἱ δὲ ἀτελεῖς τὸ ἡδὺ μὲν
 ἔχουσι καὶ ἡδεῖαι μὲν εἰσιν, ἡδίσται δὲ οὐκ εἰσιν, ἀλλὰ καὶ ἀτελεῖς εἰσιν,
 ὅμως ἐκεῖνο τὸ τότε παρὸν τῆς ἐνεργείας καὶ τὸ τῆς ἐπ' αὐτῇ ἡδονῆς ἐν 25
 25 ἅπασι τοῖς τοῦ χρόνου ἐκείνου μορίοις ὅλον τι καὶ ὡς τέλειόν ἐστιν. ὡς
 γὰρ ἀπὸ ἐλάττωνος ἕξεως μείζων ἕξις γίνεται καὶ ὅμως εἰσὶ καὶ λέγονται
 ἀμφοτέραι ἕξεις καὶ ἢ μείζων καὶ ἢ ἐλάττων, καὶ κατ' αὐτὸ τοῦτο καθὼ
 ἕξεις τέλειαι εἰσιν, οὕτω καὶ ἢ ἐλάττων ἡδονὴ καὶ ἢ μείζων ὡς ὅλαι τινὲς
 καὶ ὡς τέλειαι θεωροῦνται ἐν ᾧ χρόνῳ κατ' αὐτάς ἡδόμεθα.

30 p. 1174^b17 Αὐτὴν δὲ λέγειν ἐνεργεῖν, ἢ ἐν ᾧ ἐστι, μὴθὲν δια- 30
 φερέτω.

Ἐπεὶ ἢ κατ' ἐνέργειαν αἰσθησις καὶ ἢ κατ' ἐνέργειαν ἡδονὴ ἡμεῖς
 ἐσμεν οἱ αἰσθανόμενοι καὶ ἡδόμενοι, αὐτὸς δὲ τὴν αἰσθησιν ἔλεγεν ἐνεργεῖν 35
 καὶ ἡδεσθαι, φησὶν οὐδὲν διαφέρειν, εἴτε τὴν αἰσθησιν αὐτὴν λέγει τις
 35 ἐνεργεῖν καὶ ἡδεσθαι εἴτε τὸ ζῶον ἐν ᾧ αἰσθησις. ὅταν γὰρ ὁ ὁρῶν κατὰ
 ταύτην τὴν αἰσθησιν ἔχῃ εὖ καὶ περὶ τὰ κάλλιστα τῶν ὁρατῶν ἐνεργῇ,
 τελείως ἐνεργεῖ καὶ τελείως ἡδεται. αἱ γὰρ ἀπὸ τῶν τελειοτάτων ἕξεων

5 κατ'—αἰσθήσει (7) a: om. B 10 ἥς B: ἡ a 13 ὑπάρχῃ scripsi: ὑπάρχει Ba
 15 κάλλιστον B: τὸ κάλλιστον a 23 εἰσὶν B: ὥσιν a 27 κατ' αὐτὸ B: καθ'
 αὐτὸ a 30 μὴθὲν B et Aristoteles: μὴδὲν a 31 rthesis usque ad ἢ ἡδονὴ
 (p. 1174^b23) a 34 λέγει B: λέγοι a 36 ἐνεργῇ B: ἐνεργεῖ a

ἐνέργειαι καὶ περὶ τὰ κάλλιστα τῶν ὑπ' αὐτὰς αἰσθητῶν γινόμεναι τελειότα- 171^r
 ταί εἰσι καὶ ἡδίσται. καθ' ἕκαστον δὲ τῶν αἰσθανομένων, ὅταν ἄριστα
 διάκειται καὶ εὖ ἔχῃ, ὅντος δηλονότι καὶ τοῦ αἰσθητοῦ βελτίστου, βελτίστη 40
 καὶ ἡ ἐνέργεια, ἥτις βελτίστη ἐνέργεια καὶ τελειοτάτη ἐστίν, ὥστε καὶ ἡδί-
 5 στη. τὸ γὰρ βέλτιστον καὶ τελειότατον καὶ ἡδίστον. τῆς μὲν δὲ τελει-
 οτάτης ἕξεως (λέγει δὲ τελειοτάτην τὴν ἐσχάτην καὶ παντέλειον καὶ ἥς
 οὐκ ἔστιν ὑπερβολή), ταύτης οὖν ἡ ἐνέργεια, ὅταν γίνηται περὶ τὸ κάλλι-
 στον τῶν ὑπ' αὐτήν, ἡδίστη καὶ τελειοτάτη ἐστί. τῆς τελείας δὲ (λέγει
 δὲ τελείαν τὴν μήπω τὸ ἐσχατον καὶ τελειότατον εἶδος οὔσαν, ἥτις ἕξις
 10 μὲν ἐστίν ὡς ἐχομένη καθάπερ τι εἶδος, οὔσα δὲ ὁδὸς πρὸς τὴν τελείαν 45
 ἕξιν) καὶ ἡ ἐνέργεια ἡδεῖα μὲν ἐστίν, ἡδίστη δ' οὐκ ἔστιν. ὥς οὖν ἐπὶ
 τῶν αἰσθήσεων, οὕτω καὶ ἐπὶ τῆς διανοίας καὶ τῆς θεωρίας. εἴη δ' ἂν
 λέγων διάνοιαν τὴν ἐπιστημονικὴν γνῶσιν, θεωρίαν δὲ τὴν νοερὰν ζωὴν
 καὶ ἐνέργειαν. καὶ γὰρ καὶ ἐν τούτοις ἐστὶ τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον. καὶ
 15 οἱ μὲν εἰσι τὰς ἕξεις παντέλειοι, οἱ δὲ ὑπ' ἐκείνους. ὥστε καὶ ἐνεργή-
 σουσι κατὰ τὴν ὑπεροχὴν ἢ τὴν ὕφεσιν τῶν ἕξεων. ἄλλως γὰρ ἐνεργήσει
 ὁ τὴν αἴσθησιν ἀφείς κάτῳ καὶ εἰς ἑαυτὸν στραφεὶς καὶ τῆς τοιαύτης ἐπι- 50
 στροφῆς τοῖς νοητοῖς ἑαυτὸν ἐνιδρύσας, καὶ ἄλλως ὁ ἔξω βλέπων καὶ ἄλλως
 ὁ ἐκ προτάσεως εἰς ἐπιφορὰς ἐπανιών. ὥστε καὶ διάφοροι αἱ τούτων
 20 ἡδοναὶ καὶ οὐχ αἱ αὐταὶ ἔσονται. καὶ ἔστιν ἡ μὲν νοερὰ ζωὴ τελειοτάτη
 καὶ ἡδίστη, αἱ δ' ἄλλαι τέλειοι καὶ ἡδεῖαι, ἡδίσται δὲ οὐδαμῶς.

p. 1174^b23 Τελειοῖ δὲ τὴν ἐνέργειαν ἢ ἡδονή. οὐ τὸν αὐτὸν δὲ
 τρόπον ἢ τε ἡδονή καὶ τὸ αἰσθητὸν τε καὶ ἡ αἴσθησις, σπου-
 δαῖα ὄντα. |

25 Τὸ αἰσθητὸν καὶ ἡ αἴσθησις ἐκ παραλλήλου κεῖται. ἔθος γὰρ τῷ 171^v
 Ἀριστοτέλει καὶ τὰ τεχνητὰ τέχνας καλεῖν καὶ τὰ αἰσθητὰ αἰσθήσεις.
 λείποι δ' ἂν τῇ λέξει τὴν αἴσθησιν. καὶ εἴη ἂν τὸ πλήρες τοιοῦτον· οὐ
 τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον τελειοῖ τὴν ἐνέργειαν ἢ ἡδονή καὶ τὴν αἴσθησιν τὸ
 αἰσθητὸν καὶ ἡ αἴσθησις. μήποτε δὲ χρὴ ἀντὶ τοῦ καὶ ἡ αἴσθησις γράφειν
 30 τὴν αἴσθησιν, ἵν' ἢ ἡ λέξις τοιαύτη· τελειοῖ δὲ τὴν ἐνέργειαν ἢ ἡδονή· οὐ
 τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον ἢ τε ἡδονή καὶ τὸ αἰσθητὸν τὴν αἴσθησιν. καὶ οὕτως
 ἔχοι, οὐδὲν ἂν ἐλλείποι. ἀλλὰ πῶς τὸ αἰσθητὸν τελειοῖ τὴν αἴσθησιν; ἢ 10
 δηλονότι ὡς ἄγον αὐτὴν ἀπὸ τῆς δυνάμεως εἰς τὸ ἐνεργεῖν καὶ ποιῶν
 αὐτὴν ἐνέργειαν, δυνάμει οὔσαν πρότερον πρὸ τοῦ ἀντιλαμβάνεσθαι αὐτοῦ.
 35 ἢ γὰρ κατ' ἐνέργειαν αἴσθησις, ὡς ἐν τῷ Περὶ ψυχῆς δέδεικται, ταυτόν
 ἐστὶ τῷ κατ' ἐνέργειαν αἰσθητῷ, ἥτοι ταυτόν ἐστὶν τῷ εἶδει τῷ ἐν τῇ
 ὕλῃ ὄντι. ἔστι γὰρ ἡ αἰσθητικὴ ψυχὴ δύναμις, καθ' ἣν τὸ ἔχον αὐτὴν

2 ἄριστα B: ἄριστον a

5 τελειότατον a: τελειώτατον B

23 post ἡδονή add. τε-

λειοῖ a et Aristoteles: om. B

24 rthesis usque ad τοῦ πεισσομένου (p. 1174^b31) a

32 ἐλλείποι B: ἐλλείπει a

34 πρὸ B: om. a

35 Περὶ ψυχῆς] Γ 2

οἷόν τε ἐστὶν ὁμοιούμενον τοῖσδε τοῖς αἰσθητοῖς διὰ τινος ἀλλοιώσεως τῇ 171^v
 πρὸς αὐτὰ ἐνεργείᾳ κρίνειν αὐτά. καὶ ὥσπερ ἡ θρεπτικὴ δύναμις τροφῆς 15
 δεῖται πρὸς τὸ ἐνεργεῖν (περὶ γὰρ τὴν τροφήν ἡ ἐνέργεια αὐτῆς), οὕτως
 ἡ αἰσθητικὴ δύναμις δεῖται τῶν αἰσθητῶν. περὶ γὰρ ταῦτα ἡ ταύτης ἐν-
 5 ἐργεία καὶ τούτοις τῶν αἰσθητῶν ἐστὶν ἀντιληπτικὴ καὶ κριτικὴ. διὸ μὴ
 παρόντων αὐτῶν οὐκ ἐνεργεῖ, ἀλλ' ἐστὶ δυνάμει αἴσθησις καὶ ἀνάλογον
 ἔχουσα τοῖς ἔχουσι μὲν τινα ἐπιστήμην, μὴ ἐνεργοῦσι δὲ κατ' αὐτήν.
 ὁμοίως γὰρ ἐκεῖνοι δυνάμει ἐπιστήμονες καὶ ἡ ἀνενέργητος αἴσθησις, ἥτοι
 αὐτὸ τὸ αἰσθητικὸν ζῶον. ὥς γὰρ ἡ ἐπιστήμη αὐτός ἐστιν ὁ ἐπιστήμων, 20
 10 οὕτω καὶ αἴσθησις αὐτός ἐστιν ἐν ᾧ ἐστὶν ἡ αἴσθησις· οὗτος γὰρ ἐστὶν
 ὁ κατ' αὐτήν ἐνεργῶν. ἐν πᾶσι γὰρ τὰ τὰς δυνάμεις καὶ τὰ τὰς ἑξεις
 ἔχοντά εἰσι τὰ ἐνεργοῦντα κατ' αὐτάς. ὥστε τὸ λέγειν, ὅτι τὸ αἰσθητὸν
 τὴν δυνάμει αἴσθησιν εἰς ἐνέργειαν ἄγει, ταῦτόν ἐστι τῷ λέγειν, ὅτι τὸν
 ἔχοντα τὴν αἴσθησιν καὶ μὴ ἐνεργοῦντα, ἀλλὰ δυνάμει ὄντα αἰσθητικὸν
 15 ἐνεργείᾳ, ποιεῖ αἰσθητικὸν καὶ τελειοῖ αὐτόν· τέλος δὲ δυνάμεως καὶ οἷον
 εἶδος ἡ ἐνέργεια. διὰ γὰρ τὰς ἐνεργείας ἡμῖν ὑπὸ τοῦ δημιουργοῦ ἐδόθησαν 25
 αἱ δυνάμεις, ἵνα ἐνεργῶμεν κατ' αὐτάς. καὶ ἔστι τὸ αἰσθητὸν ἐκτὸς αὐ-
 τοῦ τοῦ αἰσθανομένου καὶ ἐνεργοῦντος καὶ πρότερον τῆς κατ' ἐνέργειαν
 αἰσθήσεως, ἡ δ' ἡδονὴ οὐχ οὕτως ἔχει πρὸς τὴν ἐνέργειαν. οὐ γὰρ ἐστὶν
 20 ἐκτὸς αὐτῆς οὐδὲ προτέρα ταύτης, ἀλλ' ἅμα τε ἔστι καὶ οὐκ ἔστι, καὶ χω-
 ρισθῆναι τῆς ἐνεργείας, ἐφ' ἣ ἐστὶν, οὐ δύναται. τελειοῦν δὲ λέγεται τὴν
 ἐνέργειαν ἡ ἡδονὴ ὥς συναύξουσα. ἡ γὰρ ἐπὶ τῷ γεωμετρεῖν ἡδονὴ
 συναύξει τὰς κατὰ τὸ γεωμετρεῖν ἐνεργείας καὶ ἡ ἐπὶ τῷ κιθαρίζειν τὰς 30
 κατὰ τὴν κιθαριστικὴν. ὥς γὰρ ὁ ἰατρός, φησί, καὶ ἡ ὑγίεια αἰτία τοῦ ὑγι-
 25 αίνειν τὸ ζῶον, ἀλλ' ὁ μὲν ἰατρός ἐκτὸς ἐστὶ τοῦ ὑγιαίνοντος καὶ πρότερος
 ἢ ἰατρός (ὅτε γὰρ ἐνόσει ὁ ὑπ' αὐτοῦ ὑγιασθεῖς, ἰατρός μὲν ἦν ὁ ἰασά-
 μενος τὸν νοσοῦντα, ὁ δὲ ὑγιασθεῖς ὑγιῆς οὐκ ἦν), ἡ δὲ ὑγίεια οὐκ ἐκτὸς
 ἐστὶ τοῦ ὑγιαίνοντος ἀλλ' ἐν αὐτῷ ἐστὶν ὥς μέρος ἢ ἕξις. ἐν γὰρ τῇ
 συμμετρίᾳ τῶν ἐν αὐτῷ χυμῶν ἡ ὑγίεια καὶ τὰ ὑγιαίνειν ἐστὶ καὶ σύνεστιν
 30 αὐτῷ ἀχωρίστως ἡ ὑγίεια, ἕως ἂν ὑγιαίνῃ, οὕτως καὶ ἡ ἡδονὴ συνυπάρχει 35
 τῇ ἐνεργείᾳ, ἐφ' ἣ γίνεται, ἕως ἂν ἡ ἐνέργεια σώζηται καὶ ἔστιν. ὥς
 οὖν ἄλλως μὲν ἐστὶν ὁ ἰατρός αἴτιος τοῦ ὑγιαίνειν τὸ ζῶον, ἄλλως δὲ ἡ
 ὑγίεια (ὁ μὲν γὰρ τοῦ ἐπιγενέσθαι ἐν τῷ ζῳῳ τὴν ὑγίειαν γέγονεν αἴτιος,
 ἡ δὲ ὑγίεια τοῦ κατὰ φύσιν καὶ ἀμέμπτως ἐνεργεῖν, καὶ ὁ μὲν κεχώρισται
 35 τοῦ ὑγιαίνοντος, ἡ δὲ σὺν αὐτῷ ὥς ἕξις τις αὐτοῦ ἢ εἶδος· τοῦ γὰρ
 ὑγιαίνοντος ἢ ὑγιαίνων ἐστὶν εἶδος ἡ ὑγίεια, ὥς καὶ τοῦ λευκοῦ ἢ λευκὸς
 τὸ λευκόν· οὔτε γὰρ λευκὸς δίχα λευκοῦ λευκὸς εἶναι δύναται οὔθ' ὑγι- 40
 αίνων δίχα ὑγείας), οὕτω καὶ τὸ αἰσθητὸν καὶ ἡ ἡδονὴ οὐχ ὡσαύτως
 τελειοῦσι τὴν αἴσθησιν, ἀλλὰ τὸ μὲν αἰσθητὸν τελειοῖ αὐτὴν ὥς ἐκκαλού-
 40 μενον καὶ ἄγον αὐτὴν ἀπὸ τοῦ δυνάμει εἰς ἐνέργειαν, ἐκτὸς ὃν καὶ πρό-
 τερον τῆς ἐνεργείας τῆς περὶ αὐτό. ἀντιληπτικὴ γὰρ αὐτοῦ καὶ κριτικὴ

17 κατ' αὐτάς B: καθ' αὐτάς a
 αὐτῇ a

20 προτέρα B: πρότερον a

30 αὐτῷ B:

35 εἶδος a: ὁδὸς B

γίνεται τότε. ἡ δὲ ἡδονὴ τελειοῖ τὴν ἐνέργειαν ὥς συναύξουσά τε καὶ συν- 171^v
 τηροῦσα καὶ μένειν οἶονεὶ ἀναπεύθουσα. ὅτι δὲ καθ' ἐκάστην αἰσθησιν
 κατὰ φύσιν ἐνεργοῦσαν καὶ πρὸς τὸ κάλλιστον τῶν ὑπ' αὐτὴν αἰσθητῶν 45
 ἔπεται ἡδονή, οἶμαι μηδένα ἀγνοεῖν. καὶ ἐπεὶ ἀντίκεινται τὸ αἰσθητὸν καὶ
 5 ἡ αἰσθησις, ὥς τὰ πρὸς τι, καὶ ἡ μὲν αἰσθησις πάσχει, ποιεῖ δὲ τὸ αἰ-
 σθητὸν ἀνάγκη, ὅταν ἅμα ᾧσι, τὸ μὲν ποιεῖν, τὴν δὲ πάσχειν, τουτέστιν
 ἀνάγκη ἐνέργειαν εἶναι κρατίστην καὶ ἡδίστην. ὅτι δὲ τὸ πάσχον διττὸν
 ἐστὶ, τό τε φθειρόμενον καὶ τὸ εἰς τελειότητά τινα καὶ εἶδος καὶ ἐκ τοῦ
 δυνάμει εἰς ἐνέργειαν ἀγόμενον, τῶν καθωμιλημένων ἐστί, καὶ ὅτι τὸ μὲν
 10 πρότερον τὸ ἐξιστῶν τῆς οἰκείας φύσεως καὶ εἰς φθορὰν ἄγον, ὀδυνηρόν
 ἐστὶ καὶ λυπηρόν, τὸ δὲ ἕτερον ἡδὺ καὶ προσηγές, καὶ τοῦτο τῶν μυριο- 50
 λέκτων ἐστίν.

p. 1174^b31 Τελειοῖ δὲ τὴν ἐνέργειαν ἡ ἡδονὴ οὐχ ὥς ἕξις ἐν-
 υπάρχουσα. |

15 Ἐνέργειαν λέγειν ἢ ἐνεργοῦντα οὐδὲν διαφέρει. εἴρηται γὰρ ὅτι 172^r
 ἐπιστήμη καὶ αἰσθησις καὶ οἰκοδομικὴ ὁ ἐπιστήμων καὶ αἰσθητικὸς καὶ
 ὁ οἰκοδόμος ἐστίν· ὁμοίως καὶ κατ' ἐνέργειαν αἰσθησις καὶ κατ' ἐνέργειαν
 οἰκοδομικὴ εἰσιν ὁ ἡδὺ αἰσθανόμενος καὶ ὁ νῦν οἰκοδομῶν. λέγει δὲ ὅτι
 οὐχ ὡσαύτως τελειοῖ ἡ ὑγεία τὸν ὑγιαίνοντα καὶ ἡ γεωμετρία τὸν γεωμέ-
 20 τρην καὶ συλλήβδην αἱ ἕξις τὰ ἐκτὰ καὶ ἡ ἡδονὴ τὴν ἐνέργειαν, ἀλλ' αἱ 5
 μὲν ἕξις προὑπαρχόντων τῶν δεκτικῶν ἐπιγινόμεναι αὐτοῖς, οἷον ὡς εἶδη
 καὶ τελειότητες δυνάμει ὄντων, ἐνεργεῖα τε ποιοῦσιν αὐτὰ καὶ ἐνεργεῖν κατ'
 αὐτὰς παρασκευάζουσιν. ἢ τε γὰρ κιθαριστικὴ ἐγγινομένη τῷ δυνάμει ὄντι
 κιθαριστῇ ἐνεργεῖα τε κιθαριστὴν ἐποίησε καὶ κιθαρίζειν κατ' αὐτὴν ἀπειρ-
 25 γάσατο· ὁμοίως καὶ ἡ γεωμετρία τὸν γεωμέτρην· ἀλλὰ καὶ ἡ αἰσθησις
 ἐπὶ τῇ τῶν ζώων διαπλάσει ἐπιγεγονυῖα τοῖς δυνάμει οὖσιν αἰσθητικοῖς
 χυμοῖς ἐνεργεῖα τὸ ἐξ αὐτῶν γεγονὸς αἰσθητικὸν ἐποίησε. προὑποκειμένων 10
 τοίνυν τῶν δυνάμει ὄντων κιθαριστῶν καὶ γεωμετρῶν καὶ αἰσθητικῶν αἱ
 ἕξις ἐπιγεγονυῖαι ὡς εἶδη ἐν ὕλῃ τελειοῦσιν αὐτὰ καὶ ἐνεργεῖν κατ' αὐ-
 30 τὰς ποιοῦσιν· ἐπὶ δὲ τῆς ἡδονῆς οὐχ οὕτως ἔχει. οὐ γὰρ προὑπαρχούσης
 τῆς ἐνεργείας ἐπιγίνεται ἡ ἡδονή, (καὶ δυνάμει πρότερον οὖσης ἡδεΐας
 μετὰ τοῦτο ἐνεργεῖα γίνεται ἡδεΐα. οὐ δὲ οὖν οὐδαμῶς προὑπάρχει ἡ
 ἐνέργεια καὶ ἐπιγίνεται αὐτῇ ἡ ἡδονή), ἀλλ' ἅμα ἐπ' αὐτῇ γίνεται. ἐκεῖνα
 μὲν γὰρ ὁ οἰκοδόμος καὶ ὁ κιθαριστὴς καὶ ὁ αἰσθητικὸς δι' ἀλλοιώσεως 15
 35 καὶ μεταβολῆς καὶ γενέσεως ἐκ τοῦ δυνάμει ὄντα τόδε τι γεγόνασιν ἐνερ-
 γεία, ὃ ἦσαν δυνάμει, καὶ ἐτελείωσαν τὰ ὑποκείμενα καὶ ἔταξαν καὶ μέτρον

6 τὴν B: τὸ a 10 ἐξιστῶν B: ἐξιστοῦν a 13 ὥς ἕξις Ba et Arist. codd. L^bM^b:
 ὥς ἡ ἕξις Arist. vulg. 14 rthesis usque ad πέφυκε γίνεσθαι (p. 1175^a3) a
 30 προὑπαρχούσης τῆς ἐνεργείας ἐπιγίνεται ἡ ἡδονὴ a: προὑπάρχει ἡ ἐνέργεια καὶ ἐπιγίνεται
 αὐτῇ B 31 καὶ δυνάμει—ἡ ἡδονή (33) a: om. B 35 ὄντα B: ὄντος a
 36 μέτρον Vat. 320: μέτρῳ Ba

ἐπέθηκαν, ὥσπερ τὰ εἶδη εἰς τὴν ὑποκειμένην αὐτοῖς ὕλην. οὕτω μὲν 172^r
οὖν αἱ ἕξεις καὶ τὰ εἶδη τελειοῦσι τὰ ὑποκείμενα αὐτοῖς, ἡ δὲ ἡδονὴ τε-
λειοῖ τὴν ἐνέργειαν ὡς ἐπιγινόμενον τι τέλος. τοῦτό ἐστιν ὡς ἐπ’
αὐτῇ γινόμενον οἶον τέλος. ἅμα γὰρ αὐτῇ ἐστὶ καὶ τέλος, ὡς καὶ ἡ
5 ἐνέργεια ἐν ἅπασιν τοῖς τοῦ χρόνου μέρεσι, καὶ ὥσπερ, φησί, τῇ ἀκμῇ ἐπι- 20
γίνεται ἡ ὠραιότης, οὕτω καὶ τῇ ἐνεργείᾳ ἡ ἡδονὴ καὶ τελειοῖ αὐτήν.
ὥσπερ γὰρ ἡ ὠραιότης ἐπιτερπέστερα τὰ ἀκμάζοντα τῶν σωμάτων καὶ
ἡδύτερα ποιεῖ καὶ ποθεινότερα καὶ ἐρασμιώτερα ὁρᾶσθαι, οὕτω καὶ ἡ ἡδο-
νὴ τὴν ἐνέργειαν μᾶλλον ἐφετὴν ἐργάζεται καὶ μᾶλλον αὐτῆς ἔχεσθαι ἡμᾶς
10 διατίθῃσιν. ἕως ἄν οὖν, ὡς εἴρηται, τὰ τε νοητὰ ἢ αἰσθητὰ κράτιστα
ᾧσι καὶ ἐφετὰ καὶ ἡ αἴσθησις ὡσαύτως ἔχῃ καὶ ἡ νόησις (τούτου γὰρ
ἐστὶ δηλωτικὸν τὸ καὶ πρὸς ἄλληλα ἐχόντων τὸν αὐτὸν τρόπον) καὶ ἡ μὲν 25
νοῆ, ἡ δὲ αἰσθάνηται, ἀνάγκη καὶ ἡδονὴν ὑπάρχειν ἐπὶ ταῖς ἐνεργείαις.
ὥσπερ γὰρ τὸ κάλλος καὶ ἡ ὠραιότης, ἕως ἄν ἡ τῶν μερῶν καὶ μελῶν
15 πρὸς ἄλληλα καὶ πρὸς τὸ ὅλον σῶζεται συμμετρία, σύνεστιν αὐτῇ (ταύτη
γὰρ τῇ συμμετρίᾳ ἐπινήχεται οἶον φῶς τι ἢ ἄνθος ἐπιλάμπον ἢ ἐπανθοῦν),
οὕτως καὶ ἡδονὴ ἀεὶ σύνεστι τῇ ἐνεργείᾳ, τῇ κρατίστῃ δηλαδή.

p. 1175^a3 Πῶς οὖν οὐδεὶς συνεχῶς ἥδεται; ἢ κάμνει.

30

Ἐρωτήσας διὰ τί οὐ συνεχῶς ἡδόμεθα, ἀπεκρίθη πρὸς τὴν ἐρώτησιν
20 εἰπὼν ἢ κάμνει. διὰ τοῦτο δὲ οὐ συνεχῶς ἡδόμεθα, διότι κοπιῶμεν.
καὶ ἐστὶ καὶ τοῦτο δεικτικὸν τοῦ τὴν ἡδονὴν ἐπὶ ταῖς κατὰ φύσιν ἐνε-
ργείαις γίνεσθαι. εἰ γὰρ ἐν ταῖς ἀργίαις οὐχ ἡδόμεθα, ἐν δὲ ταῖς ἐνε-
ργείαις ἡδόμεθα, ὁῦλον ὅτι ἐπὶ ταῖς ἐνεργείαις ἡ ἡδονὴ γίνεται. τί δὲ οὖν 35
οὐχὶ ὅταν ἐκ τοῦ κόπου τοῦ ἐκ τῆς ἐνεργείας ἡμῖν ἐπιγινόμενου ἐπὶ τὸ
25 μὴ ἐνεργεῖν τραπώμεθα, οὐχ ἡδόμεθα; ἀλλὰ τὸ λέγειν ὅτι οὐχ ἡδόμεθα
τότε παρὰ τὴν ἡμῶν ἐστὶ τοῦτο συναίσθησιν· συναισθανόμεθα γὰρ ἡδονῆς
τινος. ἢ ῥητέον ὅτι καὶ τὸ ἡσυχάζειν ἐνεργεῖν ἐστίν; εἰ γὰρ ζῶμεν ἡσυ-
χάζοντες, ἡ δὲ ζωὴ ἐνέργεια, ὡς ἐν τῷ πρὸ τούτου βιβλίῳ δέδεικται, καὶ
ἡ ἡσυχία ἄρα ἐνέργειά ἐστι. τὴν μὲν οὖν ἐπομένην ἡδονὴν ταῖς κατ’
30 ἐνέργειαν αἰσθήσεσιν ἐν ταῖς ἡσυχίαις οὐχ ἡδόμεθα, τὴν δ’ ἐπομένην τῇ 40
ἀθρόᾳ πρὸς τὴν φύσιν ἐπανόδῳ ἡδόμεθα. καὶ οὐ χρὴ διασπαράττειν τὰς
τοῦ Ἀριστοτέλους ῥήσεις. περὶ γὰρ τῆς ἐπομένης ἡδονῆς ταῖς κατ’ ἐνερ-
γείαν αἰσθήσεσι καὶ νοήσεσιν ἐζήτῃται αὐτῷ τὸ πῶς οὐ συνεχῶς ταύτας
τὰς ἡδονὰς ἡδόμεθα. ἐπεὶ οὖν ἐπὶ ταῖς ἐνεργείαις αἱ ἡδοναὶ γίνονται,
35 ὅσα ἀεὶ καὶ συνεχῶς ἐνεργεῖν δύναται, ταῦτα δηλονότι καὶ συνεχῶς ἡδον-
ται, ὡς αἱ νοεραὶ φύσεις· ὧν δὲ ἡ ἐνέργεια μὴ ἐστὶ συνεχὴς ἀλλὰ δια-

4. 5 ἡ ἐνέργεια B: ἐνέργεια a 10 τὰ τε νοητὰ, ἢ αἰσθητὰ a: τὰ τε νοητὸν ἢ αἰσθητὸν B (et Aristoteles) 11 ἔχῃ B: ἔχει a 13 νοῆ B: νοεῖ a 16 ἐπινήχεται B: ἐπιγί-
νεται a 18 rthesis usque ad τῇ ἐνεργείᾳ (p. 1175^a6) a 22 ἀργίαις B: ἐνεργείαις a
23 ταῖς ἐνεργείαις B: ταῖς κατὰ φύσιν ἐνεργείαις a 28 ἐν τῷ πρὸ τούτου βιβλίῳ] c. 9
p. 1169^b31? 31 ἐπανόδῳ B: ἐπάνοδον a 33 ἐζήτῃται B: ἐξήγῃται a

κόπτεται, τούτων καὶ τὸ ἡδεσθαι διαλιμπάνει. οὐχ ἡδόμεθα οὖν συνεχῶς, 172^r
 διότι μὴ συνεχῶς ἐνεργοῦμεν· οὐκ ἐνεργοῦμεν δὲ συνεχῶς, διότι κάμνο- 46
 μεν· κάμνομεν δὲ διὰ τὸ τὰς αἰσθήσεις πρὸς τὰ ἐκτὸς καὶ τὰ αἰσθητὰ ἐν ταῖς
 ἐνεργείαις φέρεσθαι καὶ πολὺ τοῦ ψυχικοῦ πνεύματος ἐκκενοῦσθαι. διὰ γὰρ
 5 ὡς ὀχήματός τινος καὶ διὰ τοῦτο καλουμένου ψυχικοῦ πνεύματος ἀπὸ
 τῆς ἀρχῆς εἰς ὅλον τε τὸ σῶμα καὶ εἰς τὸ ἐκτὸς ἡ αἰσθητικὴ διαδίδεται
 καὶ φέρεται δύναμις. ὅταν οὖν πολὺ τοῦτο ἐνεργούντων ἡμῖν ἀπορρεύσῃ, 50
 κάμνει τὸ ζῶον καὶ ἐνεργεῖν οὐ δύναται. πολὺ δὲ τοῦ τοιούτου πνεύματος
 ἀποχεῖται ἀναγινωσκόντων, ἀκουόντων, ὁρώντων, τρεχόντων, βαδίζόντων,
 10 ὅλως ἐνεργούντων.

p. 1175^a6 Ἐνια δὲ καὶ τέρπει καινὰ ὄντα, ὕστερον δὲ οὐχ
 ὁμοίως. |

Τοῦ μὴ συνεχῶς ἡμᾶς ἡδεσθαι τὸν κόπον αἰτιασάμενος (ἐκκρούει 172^v
 γὰρ τὴν ἐνέργειαν ὁ κόπος, ἐφ' ἣ τὴν ἡδονὴν γίνεσθαι λέγομεν), ἐπεὶ ἑώρα
 15 τινὰ τέρποντα ἡμᾶς καὶ κεκοπωμένους ὄντας, καὶ ἔμελλέ τις διὰ τοῦτο
 ἀπαντᾶν καὶ ψεῦδος εἶναι λέγειν τὸ τὸν κόπον αἴτιον εἶναι τοῦ μὴ συνεχῶς
 καὶ ἀδιακόπως ἡδεσθαι, ὡς ἐκκρούοντα τὴν ἐνέργειαν, ἣ ἔπεται ἡ ἡδονή
 (ὁρῶμεν γὰρ πολλάκις τινὰς καίτοι κεκμηκότας ἐνεργοῦντας καὶ χαίροντας, 5
 μηδαμῶς τοῦ κόπου τὴν ἐνέργειαν μηδὲ τὴν ἐπ' αὐτῇ γινομένην χαρὰν
 20 κωλύσαι δυνηθέντος), ὡς οὖν τῆς ἐνεργείας τούτους κωλύσαι ὁ κόπος οὐκ
 ἴσχυσεν, ἀλλ' ἐνεργοῦσι κάμνοντες, ὁῦλον ὡς οὐδ' ἄλλον οὐδένα ἢ τοῦ
 κόπου ῥοπή τῆς ἐνεργείας ἀπάξει δυνησεται. πρὸς ταύτην δὲ τὴν ἔνστασιν
 ἀπαντῶν λέγει ἔνια δὲ καὶ τέρπει καινὰ ὄντα. ὁ δὲ λέγει ὁῦλον ἔσται
 ἀναμνήσασιν ἡμᾶς αὐτοῦ τῆς ἀρχῆς τῶν Μετὰ τὰ φυσικά· ἔστι δὲ τοι-
 25 αὐτὴ τις “πάντες ἄνθρωποι τοῦ εἰδέναι ὀρέγονται φύσει. σημεῖον δὲ ἡ 10
 τῶν αἰσθήσεων ἀγάπησις.” ἐπεὶ οὖν φύσει ὀρεγόμεθα τοῦ γινώσκειν καὶ
 κατὰ φύσιν ἡμῖν ἡ ἔφεσις αὕτη πάρεστιν ὡς καὶ τὸ αἰσθάνεσθαι καὶ λογί-
 ζεσθαι, εὐλόγως καὶ κεκμηκότες ὦμεν, ἀναρρωνόμεθα πρὸς τὴν ἀντίληψιν
 τοῦ ἀγνοουμένου· τοιαῦτα δ' ἐστὶ τὰ καινὰ καὶ ἀρτιφανῆ. ἄγνωστα γὰρ
 30 ἐστὶ, τῆς δὲ τούτων ἀντοχῆς, μᾶλλον δὲ ἀντιλήψεως καὶ γνώσεως, φύσει
 ὀρεγόμεθα. ἡ τοιαύτη δὲ ὀρεξις καὶ ἔφεσις μαλάσσει καὶ ἀσθενῇ τὸν
 κόπον ἐμποιεῖ καὶ οἶονεῖ ἀνεπαίσθητον καὶ ἀπάγειν ἀπὸ τῆς πρὸς τὰ καινὰ 15
 ἐνεργείας οὐ συγχωρεῖ. καὶ εἶδον ἐγὼ τινὰς τέλειον ἀσθενεῖς, τινὰς δὲ
 καὶ κατακόπους ἔκ τινων ὄντας πράξεων ἀόκνως βαδίζοντας καὶ μεθ' ἡδο-
 35 νῆς ἐπὶ τὴν τῶν λεόντων θέαν [καὶ βαδίζοντας]. οὕτω τὴν πρώτην, εἴτα

4 ἐκκενοῦσθαι B: ἐκκενοῦμεν a 7 τοῦτο B: τούτου a an ἡμῶν? ἀπορρεύσῃ B:
 ἀπορρεύσοι a 9 τρεχόντων ὁρώντων a 10 ἐνεργούντων B: τί ἐνεργούντων a
 11 καὶ B: om. aet Aristoteles 12 rthesis usque ad ἡδονὴν ἀμαυροῦται (p. 1175^a10) a
 16 αἴτιον B: αἰτίαν a 18 τινὰς B: καὶ τινὰς a 24 Μετὰ τὰ φυσικά] A 1 p. 980^a21
 25 ἡ B et Arist.: om. a 34 κατακόπους] κατὰ κόπους Ba 35 καὶ βαδίζοντας Ba:
 cancellavi

παρημελημένως. τὰ μὲν οὖν πρῶτα, τουτέστιν ὅταν πρώτως φανῇ, παρα- 172^v
κέκληται καὶ ἐπισύρεται καὶ σπεύδει πρὸς αὐτὰ ἡ διάνοια μὲν πρὸς τὰ
διανοητά, ἡ δὲ αἰσθησις πρὸς τὰ αἰσθητά, ἔπειτα δὲ οὐ μετὰ διατάσεως
καὶ συντονίας, ἀλλὰ ἀσθενῶς καὶ παρημελημένως, ὥς ἤδη γνῶσιν καὶ κατὰ- 20
5 ληψιν ἔχοντες τῶν πραγμάτων. διὸ καὶ ἡ ἡδονὴ ἀμαυροῦται. εἴρη-
ται γὰρ ὅτι ὅποῖαι ἂν ᾧσιν αἱ ἐνέργειαι, τοιαῦται καὶ αἱ ἐπ' αὐταῖς
ἡδοναί.

p. 1175^a10 Ὅρέγεσθαι δὲ τῆς ἡδονῆς οἰηθείη τις ἂν ἅπαντα ὅτι
καὶ τοῦ ζῆν.

10 Ἐπεὶ ἡ ἡδονὴ χωρὶς ἐνεργείας εἶναι οὐ δύναται, καὶ ὅπου ἡδονή,
ἔχει ἐξ ἀνάγκης καὶ ἐνέργεια (ἔστι δὲ ἡ ζωὴ ἐνέργεια), φύσει τῆς ἡδονῆς
ὁρεγόμεθα ὥς συνεπιφερούσης τὴν ἐνέργειαν, ἥτοι τὴν ζωὴν. ζωὴ δὲ ὅτι
ἡ ψυχὴ ἐστὶ, πάντες ἴσμεν. ζῆν γὰρ λέγομεν ὅσα πέφυκεν ἐξ ἑαυτῶν 30
τρέφεσθαι καὶ γεννᾶν ὁμοία ἑαυτοῖς. ζῶα δὲ λέγομεν τὰ πρὸς τῷ τρέ-
15 φεσθαι ἐξ ἑαυτῶν καὶ γεννᾶν ὁμοία καὶ αἰσθῆσιν ἔχοντα. τὸ δὲ αἰσθά-
νεσθαι καὶ ζῆν ἀπὸ ψυχῆς. ἡ ψυχὴ ἄρα ζωή. δείξει δ' ἂν τις τὴν ψυ-
χήν, ἥτοι τὴν ζωὴν, ἐνέργειαν οὕτως. ἐκεῖνά φαμεν ζῆν, οἷς ἂν παρῇ
ψυχὴ, ὥσπερ νεκρὰ καὶ ἄζωα, οἷς οὐ πάρεστι ψυχὴ. εἰ δὲ τοῦτο, ψυχὴ
καὶ ζωὴ ταῦτά ἐστιν. ἔστι δὲ ψυχὴ ἐντελέχεια ἡ πρώτη σώματος φυσι-
20 κοῦ ὀργανικοῦ, δυνάμει ζωὴν ἔχοντος, ἡ δὲ ἐντελέχεια ἐνέργεια. ἡ ζωὴ 35
ἄρα ἐνέργεια. ἀλλὰ ὃν καὶ κατ' αὐτὸ τὸ ζωτικὸν ἰδίωμα ἐνέργειά τις
ἐστίν, οἷον γὰρ ζέουσά τις ἐστὶν οὐσία καὶ αἰεὶ ἀναβλύζουσα δυνάμεις ζω-
τικὰς. τὸ δὲ οἷον ζέειν καὶ ἀναβλύζειν καὶ ἀναπέμπειν ἀπὸ ἐνεργείας
ἐστί. καὶ διὰ τοῦτο ἐκάστῳ τῶν ζώων εἰσὶν οἰκεῖται καὶ κατὰ φύσιν ἐνέρ-
25 γειαι διὰ τὸ καὶ τὰς ζωὰς διαφέρειν, ἀφ' ὧν αἱ δυνάμεις καὶ ἐνέργειαι.
καὶ εἰσὶν ἀνθρώπων τινὲς ἐνέργειαι κατὰ τὴν ἀνθρώπου γινόμεναι ζωὴν
καὶ φύσιν. αὗται δὲ εἰσὶ τὸ ἐπιστρέφειν ἐντὸς ἀπὸ τῆς τῶν ἔξω πτοίας 40
καὶ εἰς ἑαυτὸν, τὸ ἐξομοιοῦν ἑαυτὸν τοῖς κρείττοσι, τὸ ὀλικῶς ἀντέχεσθαι
τῶν αἰεὶ μενόντων, τὸ ζῆν νοερῶς. ὁμοίως εἰσὶ καὶ ἵππου ἐνέργειαι γινό-
30 μεναι κατὰ τὴν τοῦ ἵππου φύσιν, οἷον τὸ συντόνως καὶ εὐψύχως θέειν, καὶ
κυνὸς κατὰ τὴν τοῦ κυνός, καὶ τῶν ἄλλων ὡσαύτως ζώων. ἀλλὰ τὰ μὲν
ἄλλα τῶν ζώων κατὰ φύσιν ζῶντα τῶν κατὰ φύσιν ὡς ἐπίπαν οὐκ ἐκπίπ-
τει, πρὸς αὐτὰ καὶ μόνον τὰ κατὰ φύσιν τῆς φύσεως ποδηγούσης καὶ πρὸς
μηδὲν ἄλλο. ὁ δὲ μὴ διαστραφεὶς ἡμῶν λόγος μηδὲ κακωθεὶς ἀλλ' ἀδιαλώ- 45
35 βητος μεμενηκὼς καὶ διὰ τοῦτο καὶ εἰς ἑαυτὸν νεύων καὶ τὴν ἑαυτοῦ ἀγλαΐαν
τοὺς λόγους ἐκάστου τῶν ὄντων ἀναθεωρεῖ καὶ ἐνεργείας ἐνεργεῖ καθαρὰς
καὶ σεμνάς, καὶ περὶ ταῦτα καὶ ἐν τούτοις ἐνεργεῖ, ἃ καὶ μάλιστα
ἀγαπᾷ, οἷον ὁ μὲν μουσικὸς τῇ ἀκοῇ περὶ τὰ μέλη. λέγει δὲ μουσικὸν

1 τὰ—πρῶτα B: τὸ—πρῶτον a

3 διατάσεως B: διατάξεως a

8 ἅπαντα B:

ἅπαντας a et Aristoteles

ὅτι Ba: ὅτε Aristoteles

9 rthesis usque ad αἰρετὸν ὄν

(p. 1175^a18) a

37 ἐν τούτοις Ba: τούτοις Aristot.

τῇ ἀκοῇ τὸν ἀλόγως χρώμενον τοῖς μουσικοῖς ὄργανοις (τοιοῦτος δ' ἐστὶν 172^v
 ἅπας ὁ τῆς σκηνῆς) καὶ χαίροντα τοῖς ἐκ τῶν τοιῶνδε φθόγγων ἀποτελου-
 μένοις ἐμμελέσιν ἤχοις, φιλομαθῇ δὲ λέγει τὴν διάνοιαν τὸν εἰδότα τοὺς 50
 ἀρμονικοὺς λόγους, οἷον ὅτι ἦδε ἡ ἀρμονία ἡ διὰ τεσσάρων ἐστὶ καὶ αὕτη
 5 ἡ διὰ πασῶν. διττὸς οὖν ὁ μουσικὸς ὅ τε τοὺς λόγους εἰδὼς καὶ ὁ χρώ-
 μενος τοῖς ὄργανοις. ὁ μὲν οὖν μουσικὸς τῇ ἀκοῇ ἐνεργεῖ περὶ ταῦτα, ὁ
 δὲ φιλομαθῆς περὶ τὰ μαθήματα, ὁ δὲ ἀριθμητικὸς περὶ τὴν τῶν ἀριθμῶν
 καὶ τῶν τοῖς ἀριθμοῖς συμβεβηκότων θεωρίαν καὶ ἀπλῶς ἕκαστος ὧς χαίρει,
 περὶ ἐκεῖνο ἐνεργεῖν ἐπείγεται· ἡ δὲ ἐπόμενη ἡδονή, ἅτε οἰκεία οὖσα,
 10 τελειοῖ τὴν | ἐνέργειαν καὶ τὴν ζωὴν, ἥς ὁρέγονται. τοῦ μὲν γὰρ ἐφιε- 173^r
 μένου ζῆν μουσικῶς τὴν τοιαύτην ζωὴν τελειοῖ ἡ μουσική, τὴν δὲ γεωμε-
 τρικὴν ζωὴν καὶ ἐνέργειαν ἡ ἐπ' αὐτῇ ἡδονή, τὴν δὲ ἀρίστην καὶ εὐδαί-
 μονα ζωὴν ἡ ἐπ' αὐτῇ ἡδονή. πρὸς τοῦτο γὰρ ὁρῶν, ταῦτα προανακρού-
 εται καὶ προλέγει, ἵνα διὰ τούτων συνάξῃ, ὅτι ἡ εὐδαιμόνων ζωὴ ἐνέργεια
 15 οὖσα τελειοῦται πρὸς τῆς οἰκείας ἡδονῆς. αἰρετὸν οὖν τὸ οὕτω ζῆν, οἷον 5
 μουσικῶς ἢ γεωμετρικῶς ἢ εὐδαιμόνως. καὶ τελειοῖ τὴν τοιαύτην ζωὴν
 ἡ οἰκεία ἡδονή. ἔστι δὲ τὸ τελειοῖ ταῦτόν τῳ αὖξει καὶ βεβαιοῖ καὶ
 μονιμώτερον καὶ χρονιώτερον ἀποτελεῖ.

p. 1178^a18 Πότερον δὲ διὰ τὴν ἡδονὴν αἰρούμεθα τὸ ζῆν ἢ διὰ
 20 τὸ ζῆν τὴν ἡδονήν, ἀφείσθω.

Ἐχει μὲν τινα πειθῶ τὸ λέγειν, ὅτι τὸ ζῆν αἰρούμεθα διὰ τὴν ἡδο- 15
 νήν. εἰ γὰρ τὸ ζῆν ἐνέργεια, ἡ δὲ ἡδονή τελειοῖ ταύτην, τὰ δὲ πρὸ τοῦ
 τέλους μᾶλλον αἰρούμεθα διὰ τὸ τέλος καὶ οὐ τὸ τέλος διὰ τὰ πρὸ αὐτοῦ
 (τὰς γὰρ φαρμακείας καὶ καύσεις καὶ τομὰς διὰ τὴν ὑγίειαν αἰρούμεθα,
 25 τέλος οὖσαν, καὶ οὐχ ὑγιαίνειν βουλόμεθα, ἵνα φαρμακοποιῶμεν καὶ τομὰς
 καὶ καύσεις ὑπομένωμεν)· εἰ οὖν ἡ ἡδονή τέλος τῆς ζωῆς, ἥτοι τῆς ἐνε-
 ρείας, δόξειεν ἂν χάριν τῆς ἡδονῆς ἡμᾶς αἰρεῖσθαι τὸ ζῆν. ἀλλ' οὐχὶ
 τοῦτο διὰ τὴν ἡδονήν. ἀλλὰ ῥητέον πρὸς τοῦτο, ὅτι εἰ μὲν ἦν ἡ ἡδονή 20
 τέλος τῆς ἐνεργείας, ὥς ἡ οἰκία τῆς οἰκοδομήσεως καὶ ἡ ὑγίεια τῆς ὑγιάν-
 30 σεως καὶ τὸ αἷμα τῆς ἐξαιματώσεως καὶ τὸ βρέφος τῆς γενέσεως, ἦν ἂν
 ἡ ἐνέργεια καὶ τὸ ζῆν χάριν τῆς ἡδονῆς, καὶ ἡρούμεθα ἂν τὸ ζῆν διὰ
 τὴν ἡδονήν. ἐπεὶ δὲ οὐκ ἔστι τέλος, ἀλλ' οἷον τέλος, ὥς εἴρηται, οὐκ ἂν
 εἴημεν αἰρούμενοι τὸ ζῆν διὰ τὴν ἡδονήν ἀλλὰ μᾶλλον ταύτην διὰ τὸ ζῆν.
 ὅτι δὲ οὐκ ἔστιν ἀπλῶς ἡ ἡδονή τέλος, δῆλον. τὰ μὲν γὰρ τέλη ὕστερον
 35 ἐπιγίνεται ταῖς ἐνεργείαις καὶ ταῖς γενέσεσιν, ὧν εἰσι τέλη, ἡ δ' ἡδονή 25
 ἅμα σύνεστι τῇ κατὰ φύσιν ἐνεργείᾳ. ὅτι μὲν οὖν οὐ τὸ ζῆν διὰ τὴν
 ἡδονήν καὶ ὅλως τὰς ἐνεργείας δι' αὐτὴν αἰρούμεθα, δῆλον. ὅτι δὲ μᾶλλον

3 τὸν εἰδότα B: τῶν εἰδόντων a

5 διττὸς B: διττῶς a

9 ἐνεργεῖν B: καὶ ἐνε-
 ρεῖν a

15 πρὸς B: πρὸ a

19 αἰρούμεθα τὸ ζῆν B: τὸ ζῆν αἰρούμεθα a et

Aristoteles

20 rthesis usque ad δὴ ἡδοῖναι (1175^a28) a

31 ἡρούμεθα B: αἰρού-
 μεθα a

36 ἅμα B: om. a

τὴν ἡδονὴν διὰ τὰς ἐνεργείας καὶ διὰ τὸ ζῆν διώκομεν, ἐκ τῶνδε μᾶλλον 173^r
 ἂν τις πιστεύσειε· καὶ πρῶτον ἐκ τῶν κατ' ἀρετὴν ἐνεργειῶν. εἰ γὰρ
 καὶ ὅτι μάλιστα ἡδεῖαί εἰσιν αὐταί, ἀλλ' οὐ τῆς ἡδονῆς ἕνεκα σπουδάζον-
 ται. πολλὰς γὰρ τῶν κατ' ἀρετὴν ἐνεργειῶν αἰρούμεθα, καίτοι λύπης καὶ
 5 πόνων αἰτίας οὕσας, ὥς ἐπὶ τῶν κατὰ τὴν ἀνδρείαν ἐνεργειῶν. καίτοι 30
 ἔδει ταύτας μισεῖν καὶ φεύγειν, εἰ τὰς ἐνεργείας χάριν τῆς ἡδονῆς ἡρού-
 μεθα, καὶ ἐκ τοῦ ἐναντίου πᾶσαν ἐνέργειαν μετὰ σπουδῆς ἐνεργεῖν, ἣ ἔπε-
 ται ἡδονῇ. ἀλλὰ τίς ἂν, εἰ μὴ μαίνοιτο, πράττειν ἂν καὶ ἐνεργεῖν ἀνά-
 σχοιτο, οἷς ἔπονται τῶν ἡδονῶν αἱ αἰσχροτάται; ὥστε ἂν μὴ αἱ κατ'
 10 ἀρετὴν ἐνέργειαι αἰρεταί, καὶ μετὰ λύπης ὦσιν, ἥτις ἐναντία ἐστὶν τῇ
 ἡδονῇ, αἱ δὲ ἡδοναὶ οὐδέποτε αἰρεταί αἱ μετὰ τοῦ ἐναντίου τῇ ἀρετῇ,
 ἥτις ἐστὶν ἡ κακία, δῆλον ὅτι τὰς ἡδονὰς αἰρούμεθα διὰ τὰς κατ' ἀρετὴν 35
 ἐνεργείας. ἐπεὶ δ' ἐπὶ ταῖς τοιαύταις ἐνεργείαις ἡδονὴ ἐγγίνεται, τρόπον
 τινὰ αἰρούμεθα καὶ τὰς ἐνεργείας διὰ τὴν ἡδονήν. πρῶτως μὲν γὰρ ἐκεί-
 15 νας αἰρούμεθα, κατὰ συμβεβηκὸς δὲ δι' αὐτάς καὶ τὰς ἐπ' αὐταῖς ἡδονάς.
 ἀλλὰ καὶ ἡμᾶς αὐτοὺς ἐρωτήσαντες ἴδωμεν τὸ συμβαῖνον. ποτέρου χάριν
 ἡ φύσις ἡμῖν εὐθὺς γινομένοις δέδωκε τὴν ἐνέργειαν, διὰ τὴν ἡδονήν; ἢ
 τὴν ἡδονὴν διὰ τὴν ἐνέργειαν; εἴποιμεν ἂν γνώριμον εἶναι τὴν ἡδονὴν τοῖς
 ζώοις διὰ τὰς ἐνεργείας ὑπὸ τῆς φύσεως δεδόσθαι, ἵνα σώζηται καὶ μένη· 40
 20 ἀδύνατον δὲ σώζεσθαι εἰ μὴ τρεφόμεθα· ὅπως οὖν τρεφώμεθα, παρὰ τῆς
 φύσεως ἔσχομεν τὴν ἐπὶ ταῖς τροφαῖς ἡδονήν, δι' ἣν ἐπὶ ταῖς τροφαῖς
 ἡδονὴν ζητοῦμεν τὴν τροφήν μὴ παροῦσαν καὶ παρούση χρώμεθα. ζη-
 τοῦμεν ἄρα τὴν ἡδονήν, ἵνα τραφῶμεν. τὸ δὲ τρέφεσθαι ἐνεργεῖν ἐστὶ. χάριν
 ἄρα τῆς ἐνεργείας αἰρούμεθα τὴν ἡδονήν. καὶ ὅλως ἄτοπὸν ἐστὶ τὸ λέγειν
 25 τρέφεσθαι ἡμᾶς μὴ ὡς σωθησομένους καὶ ζησομένους, ἀλλ' ὑπὲρ τῆς ἡδο-
 νῆς τῆς ἐπ' αὐτῷ. ἔχομεν οὖν παρὰ τῆς φύσεως τὴν ἐπὶ ταῖς τροφαῖς 45
 ἡδονήν, ἵνα δι' αὐτὴν ζητῶμεν τὴν τροφήν, τὴν δὲ τροφήν, ἵνα τρεφώμεθα
 καὶ τρεφόμενοι σωζώμεθα καὶ ζῶμεν καὶ ἐνεργῶμεν. ἀλλὰ καὶ αὐτὸ τὸ
 ζῆν ἐνέργειά τίς ἐστίν. ἡ ἡδονὴ ἄρα διὰ τὴν ἐνέργειαν καὶ οὐκ ἔμπαλιν.
 30 ἀλλὰ καὶ τὴν ἐπιγινομένην τοῖς ἀφροδισίοις ἡδονήν, εἴ τις φυσικῶς ἐξετά-
 ζει, οὐκ ἄλλου χάριν εὐρήσει παρεσπαρμένην ἢ τῆς τεκνοποιίας, ὅπως ὑπὸ
 τῆς ἡδονῆς παραπεμπόμενα τὰ ζῶα μὴ ὀκνῇ πρὸς τὸν συνδυασμόν, ὃς 50
 αἴτιος τῆς κατ' εἶδος τοῖς ζώοις διαμονῆς. εἰ δὲ φανερώς ἐπὶ τούτοις τοῖς
 ζώοις γίνονται αἱ ἡδοναὶ τῶν ἐνεργειῶν χάριν, καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων δηλονότι
 35 τῶν κατὰ φύσιν ἐνεργειῶν εὐλογον οὕτως ἔχειν. ἀλλὰ περὶ τῆς ζητήσεως,
 φησί, ταύτης ἀφείσθω. φαίνεται δ' οὖν συνεξεῦχθαι ταῦτα, καὶ οὔτε τὸ
 κατὰ φύσιν ζῆν καὶ ἐνεργεῖν κεχώριται τῆς ἡδονῆς οὔθ' ἡ ἡδονὴ τού-
 των. ὅθεν δοκοῦσι καὶ τῷ εἶδει διαφέρειν. τὰ γὰρ ἕτερα τῷ
 εἶδει ὑφ' ἐτέρων οἰόμεθα τελειοῦσθαι. τῶν ἐνεργειῶν ἐτέρων |
 40 τῷ εἶδει οὐσῶν, ἀνάγκη καὶ τὰς ἡδονάς, αἱ τελειοῦσιν αὐτάς, ἐτέρας εἶναι 173^v

6. 7 ἡρούμεθα Vat. 320: αἰρούμεθα Ba

9 αἰσχροτάται B: αἰσχροτήτες a

10 ἐστὶν

ἐναντία a

16 ποτέρου χάριν B: πότερον γὰρ a

18 εἶναι τὴν B: εἶναι τὸ τὴν a

21 ἔσχομεν B: ἔχομεν a

28 σωζώμεθα B: ζησώμεθα a

32 ὀκνῇ B: ὀκνεῖ a

τῷ εἶδει. ὅθεν φησί, τουτέστιν ἐκ τοῦ συνεξεῦχθαι τὰς ἡδονὰς ταῖς ἐνεργείαις καὶ ἅμα σὺν αὐταῖς εἶναι καὶ μὴ εἶναι. ὅτι δὲ τὰ ἕτερα τῷ εἶδει ὑφ' ἐτέρων τελειοῦνται, οὐκ ἄδηλον. τίς γὰρ ἀγνοεῖ ὅτι ἄλλη μὲν ἐστὶν ἡδονή, ἣ χαίρει ὁ οἰκοδομῶν, καὶ ἑτέρα, ἣ γέγηθεν ὁ μουσικός; ὅτι δὲ 5 καὶ αἱ ἐνεργεῖαι ἕτεραί εἰσι, καὶ τοῦτο πρόδηλον, εἴπερ αἱ μὲν εἰσιν αἰρεταί, αἱ δὲ φευκταί. τὰ δὲ αἰρετὰ καὶ φευκτὰ ἕτερα τῷ εἶδει. ἔξουσι τοίνυν αἱ ἡδοναὶ τὴν αὐτὴν ταῖς ἐνεργείαις πρὸς ἀλλήλας διαφοράν. εἰ δὲ τοῦτο, οὐχ ὁμοειδεῖς εἰσι πᾶσαι αἱ ἡδοναί. εἰπὼν δὲ ὅτι τὰ ἕτερα ὑφ' ἐτέρων τελειοῦνται, πιστοῦται τοῦτο καὶ ἀπὸ τῶν φυσικῶν καὶ ἀπὸ τῶν 10 τεχναστῶν. ἄλλο γὰρ τέλος τῆς τοῦ φυτοῦ γενέσεως καὶ ἄλλο τῆς τοῦ ζώου, ὅτι καὶ αἱ γενέσεις ἕτεραι. τῆς μὲν γὰρ τῶν φυτῶν γενέσεως τέλος αὐτὰ τὰ φυτὰ καὶ τῆς τῶν ζώων τὰ ζῷα, τῆς δὲ οἰκοδομήσεως ἡ οἰκία 10 καὶ τῆς ὑγιάνσεως ἡ ὑγίεια. ὥς οὖν τῶν γενέσεων τὰ τέλη ἕτερα, οὕτως καὶ τὰ οἶον τέλη τῶν ἐνεργειῶν ἕτερα. ἄλλη γὰρ ἡδονὴ τῆς νοερᾶς ζωῆς 15 τῷ εἶδει καὶ ἑτέρα τῆς κατ' ἐνέργειαν αἰσθήσεως.

p. 1175^a 29 Φανείη δ' ἂν τοῦτο καὶ ἐκ τοῦ συμφκειῶσθαι τῶν ἡδονῶν ἐκάστην τῇ ἐνεργείᾳ ἣν τελειοῖ.

Τὸ μὴ ὁμοειδεῖς εἶναι πάσας τὰς ἡδονὰς ἀλλὰ τινὰς τισιν ἀνομοειδεῖς, φησί, φανήσεται καὶ ἐκ τοῦ οἰκείας εἶναι τὰς ἡδονὰς ταῖς ἐνεργείαις, ἐφ' 20 αἷς γίνονται. τὰ δ' οἰκεῖα ἐξ ἀνάγκης συνδιαιροῦνται τοῖς ὧν εἰσιν οἰκεῖα. εἰ οὖν αἱ ἐνεργεῖαι διάφοροι καὶ ἀνομοειδεῖς, καὶ αἱ οἰκεῖαι αὐτῶν ἡδοναὶ διάφοροι καὶ ἀνομοειδεῖς. ὅτι δὲ ἐκάστη τῶν ἐνεργειῶν ἐστὶ τις οἰκεῖα ἡδονή, ἥτις καὶ τελειοῖ αὐτήν, ὁῦλον ἐκ τοῦ συναύξεσθαι τὰς ἐνεργείας ταῖς ἡδοναῖς. ἣ γὰρ ἐπὶ τῷ γεωμετρεῖν ἡδονὴ συναύξει τὴν κατὰ τὴν γεω- 25 μετρίαν ἐνέργειαν καὶ ἣ ἐπὶ τῷ κιθαρίζειν τὴν κιθαριστικὴν ἐνέργειαν, οἶον ἂν μὲν ὧσιν αἱ ἐνεργεῖαι τῷ μὲν ἀριθμῷ ἕτεραι, τῷ δὲ εἶδει αἱ αὐταί, καὶ 25 αἱ ἡδοναὶ δηλονότι τῷ μὲν ἀριθμῷ εἰσιν ἕτεραι, αἱ αὐταὶ δὲ τῷ εἶδει· εἰ δὲ ὧσι καὶ τῷ ἀριθμῷ καὶ τῷ εἶδει αἱ ἐνεργεῖαι ἕτεραι, καὶ αἱ ἡδοναὶ κατ' ἄμφω ἕτεραί εἰσιν. ὅτι δὲ συναύξουσι τὰς οἰκείας ἐνεργείας αἱ ἡδο- 30 ναί, ὁῦλον. μᾶλλον γὰρ γεωμετρικὸς γίνεται ὁ χαίρων τῇ γεωμετρίᾳ καὶ μᾶλλον μουσικὸς ὁ χαίρων τῇ μουσικῇ τῶν μὴ χαιρόντων αὐταῖς, ὥστε ἐπεὶ συναύξουσι τὰς οἰκείας ἐνεργείας αἱ ἡδοναί, ὠκείωνται ταύταις. τὸ γὰρ μὴ οἰκεῖον λυπηρόν, τὸ δὲ ἐπίλυπον φθείρειν, οὐκ αὔξειν πέφυκεν. 30

p. 1175^b 1 Ἔτι δὲ τοῦτο μᾶλλον φανείη ἂν ἐκ τοῦ τὰς ἀφ' ἐτέρων ἡδονὰς ἐμποδίους ταῖς ἐνεργείαις εἶναι.

Τὸ μὴ πᾶσαν ἡδονὴν εἶναι οἰκεῖαν πάσῃ ἐνεργείᾳ ἀλλ' ἄλλην ἡδονὴν

17 rthesis usque ad τῷ εἶδει (p. 1175^b1) a 19 φησι B: ὑπάρχειν a 31 τῇ μουσικῇ Vat. 320: αὐτῇ Ba αὐταῖς Vat. 320: αὐτῇ Ba 32 οἰκείας B: om. a 34 τοῦτο μᾶλλον φανείη ἂν B: μᾶλλον τοῦτ' ἂν φανείη a et Aristoteles 35 rthesis usque ad αὐτὸ δρῶσιν (p. 1175^b13) a

συμφκειῶσθαι ἄλλη ἐνεργείᾳ καὶ διὰ τοῦτο ἀνάγκη ὁμοίως ταῖς ἐνεργείαις 173^v
 καὶ ταύτας ἀλλήλων κατ' εἶδος διαφέρειν ὁτλήν ἐστι πρῶτον μὲν ἐκ τοῦ 40
 μὴ δύνασθαι τὴν ἐπ' ἄλλη τινὶ ἐνεργείᾳ ἡδονὴν ἐπ' ἄλλη τινὶ ἐνεργείᾳ
 γενέσθαι· τῷ γὰρ σωφρόνως ζῶντι καὶ κατὰ σωφροσύνην ἐνεργοῦντι καὶ
 5 τὰ σωφρονικὰ πράττοντι οὐκ ἐπιγίνεται τῇ αὐτοῦ τοιαύτῃ ἐνεργείᾳ ἢ ἐκ
 τοῦ ἀκολασταίνειν ἡδονή· ἀδύνατον γὰρ τὸν σωφρόνως ζῶντα ἡσθῆναι τὴν
 τοῦ ἀκολάστου ἡδονήν, καὶ ὅλως τὸν μὴ προσομιλοῦντα γυναικὶ τὴν τοῦ
 προσομιλοῦντος· ὥστε ἄλλη μὲν ἐστὶν ἡδονὴ ἢ συμφκειωμένη τῇ τοῦ σώ-
 φρονος ἐνεργείᾳ καὶ ἄλλη ἢ τοῦ ἀκολασταίνοντος· εἰ δὲ μὴ ἦσαν αἱ ἡδοναὶ 45
 10 ἕτεραι ὥσπερ καὶ αἱ ἐνέργειαι ἀλλ' αἱ αὐταί, τί τὸ κωλύον ἦν τὰς μὲν τοῦ
 ἀκολάστου ἐνεργείας φεύγειν τὸν σώφρονα ὡς φευκτάς, τὰς δὲ ἡδονὰς διώ-
 κειν ὡς τὰς αὐτὰς αὐταῖς οὔσας καὶ ὁμοειδεῖς ταῖς τῶν σωφρόνων ἡδοναῖς;
 πρῶτον μὲν δὴ ἐκ τούτου ὁτλήν, ὅτι ἐκάστη ἐνεργείᾳ συμφκεῖται τις ἡδο-
 νή καὶ ὅτι διαφέρουσιν ἀλλήλων ἐπίσης ταῖς ἐνεργείαις, δεύτερον δὲ ὁ καὶ
 15 αὐτὸς Ἀριστοτέλης λέγει ἐκ τοῦ τὰς ἐπ' ἄλλαις ἐνεργείαις ἡδονὰς ἐμπο-
 διρίζειν τὰς ἐπ' ἄλλαις γινομένας. οἱ γὰρ φίλαυλοι, ὅταν ἀκούωσιν αὐλοῦν- 50
 τὸς τινος, οὐ προσέχουσι τῷ τότε εἰ τύχοι μυθολογοῦντι, ἀλλὰ καὶ μᾶλλον
 φεύγουσι τὴν ἀπὸ τοῦ μυθολογοῦντος ἡδονὴν ὡς ἐμποδίζουσαν τῆς ἀπὸ τοῦ
 αὐλεῖν ἡδονῆς, ὥσπερ δὴ καὶ ἔμπαλιν οἱ φιλόμυθοι ἀνίλλονται καὶ ἀηδῶς
 20 διάκεινται πρὸς τὴν ἐκ τοῦ αὐλεῖν ἐγγινομένην ἡδονὴν τοῖς χαίρουσιν αὐτῇ.
 εἰ οὖν ἢ γινομένη ἐπὶ τῷ αὐλεῖν ἡδονὴ ἐμποδίζει τὴν γινομένην ἐπὶ τῷ
 διηγεῖσθαι μύθους καὶ αὕτη ἐκείνην, ὁτλήν ὅτι ἕτεραί εἰσι καὶ οὐχ ὁμοει-
 δεῖς, ὥσπερ | καὶ ἡ αὐλησις καὶ ἡ τῶν μύθων διήγησις, ἐφ' αἷς αἱ 174^r
 ἡδοναί. ἀλλὰ καὶ ἐκ τοῦ φθαρτικὰς ἀλλήλων εἶναι, πιστεύσειεν ἂν τις ὡς
 25 οὐκ εἰσιν ὁμοειδεῖς. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων συμβαίνει, ὅταν
 ἅμα περὶ δύο ἐνεργῇ· καὶ ὁ ἀκούων αὐλοῦντος καὶ μυθολογοῦντος περὶ
 δύο ἐνεργεῖ. εἰ γὰρ νῦν δύο τινὲς ὄντες, ὁ μὲν αὐλῶν, ὁ δὲ μύθους διε-
 ξιών, ἄλλος δὲ τις τρίτος ἀκούων ἀμφοτέρων, οὗτος ὁ ἀκούων περὶ δύο 5
 ἅμα ἐνεργεῖ. ἀλλὰ καὶ νῦν ὅτε ὁρᾷ τόδε τι καλὸν ὃν ἅμα καὶ κιθα-
 30 ρίζοντος ἀκούῃ, περὶ δύο καὶ οὗτος <ἅμα> ἐνεργεῖ. καὶ ἐπὶ τούτου δὴ εἰ
 μᾶλλον ἐστὶ φιλόκαλος ἢ φιλόμουσος ἢ ἀπὸ τοῦ ὁρᾷ τὸ καλὸν ἐγγινομένη
 ἡδονὴ ἐκκρούει καὶ ἀπωθεῖται τὴν ἐκ τῆς κιθαρίσεως ἡδονήν, ὥστε ἑτέρα
 ἐστὶν ἢ ἐπὶ τῇ ὁράσει ἐγγινομένη χαρὰ τῆς ἐπὶ τῇ κιθαρωδίᾳ χαρᾶς· καὶ
 μὲν βραχύ τι διαφέρουσιν ἀλλήλων αἱ ἐνέργειαι, βραχὺ διαφέρουσι καὶ αἱ
 35 ἀπ' αὐτῶν ἡδοναί, εἰ δὲ μακρῷ διαφέρουσιν, ἀνάλογον ἔξουσι τὴν διαφο- 10
 ρὰν καὶ αἱ ἡδοναί. ἐκκρούει οὖν ἢ μᾶλλον ἡδίων ἐνέργεια τὴν ἥττον
 ἡδεῖαν οὕτως, ὥστε μηδὲ θέλειν τὸν φιλόμουσον ἀφορᾷν εἰς τὸ καλὸν ἢ
 τὸν φιλόκαλον κατακούειν τοῦ κιθαρωδοῦντος. τοῦτο δὲ πάντως συμβαίνει

5 τῇ B: τοῦ a 10 αἱ ἐνέργειαι B: ἐνέργειαι a 18. 19 ἐμποδίζούσης τῆς—ἡδονῆς
 B: ἐμποδίζουσαν τὴν—ἡδονήν a 19 ἀνίλλονται] ἀνίλλανται B: ἀνήδυντοι a
 22 ἐκείνην B: ἐκείνη a 26 ἐνεργῇ B et Aristoteles: ἐνεργειῶν a 27 ἐνεργεῖ B:
 ἐνεργειῶν a 30 ἅμα a: om. B τούτου B: τούτῳ a 35 ἀπ' αὐτῶν B:
 ἐπ' αὐτὰς a

διὰ τὸ συμφκειῶσθαι ἐκάστη ἐνεργείᾳ ἡδονὴν καὶ εἶναι ἄλλην ἡδονὴν ἄλλη 174^r
ἐνεργείᾳ ἰδίαν καὶ ἑτέραν ἑτέρα καὶ διαφέρειν κατὰ τὰς ἐφ' αἷς ἐγγίνονται
ἐνεργείας. διὸ χαίροντες ὁτφοῦν σφόδρα οὐ πάνυ δρῶμεν ἕτερα, διὰ
τὸ ταῖς ἑτέραις τῷ εἶδει ἐνεργείαις οἰκείας ἔπεσθαι ἡδονὰς καὶ ἄλλην ἡδονὴν 15
5 ἄλλης ἐνεργείας ἰδίαν εἶναι, ὡς ἀνθρώπου μὲν τὸ γελαστικόν, ἵππου δὲ τὸ
χρεμετιστικόν. ὅταν χαίρη τις τῷ γεωμετρῆν, οὐδ' ὅλως ἕτερόν τι δρᾷ
ἀλλὰ μόνῃς ἀντέχεται τῆς γεωμετρίας. ὁρεγόμενοι γὰρ τῆς τοιαύτης ἡδονῆς
ἐνεργοῦμεν οὐκ ἄλλην τινὰ ἐνέργειαν ἀλλ' ἐκείνην, ἣ ἂν οἰηθῶμεν ἔπεσθαι
τὴν τοιαύτην ἡδονὴν ἐξ ἀνάγκης. ὥσπερ γὰρ τῷδὲ μὲν τῷ σώματι ἰδιός
10 ἐστὶν ὅδε ὁ χυμὸς καὶ ἥδε ἡ ὁσμὴ, ἄλλῳ δὲ ἄλλος χυμὸς καὶ ἄλλη ὁσμὴ,
οὕτω καὶ τῇδε μὲν τῇ ἐνεργείᾳ συμφκειῶται ἥδε, τῇδε δὲ ἥδε ἡ ἡδονή. 20
ὅταν οὖν, ὡς εἴρηται, χαίρη τις περί τι σφόδρα, ἄλλο τι δρᾷν οὐ βούλεται.
εἰ δὲ συμβαίῃ ποτὲ καὶ ἄλλο τι δρᾷν, ἀλλ' ἡμελημένως πάνπαν ἐνεργεῖ
περὶ ἐκεῖνο. ὅτι δὲ ὅταν τις περί τι χαίρη σφόδρα ἕτερόν τι δρᾷν οὐ
15 βούλεται, δηλοῖ τὸ συμβαῖνον ἐν ταῖς ἵπποδρομίαις. οὐδεὶς γὰρ τῶν θεα-
τῶν ἀγωνιζομένων τῶν ἡνιόχων ἄλλο τι πράττει, ἀλλ' ἐκείνοις πάνυ προσ-
έχουσι διὰ τὸ σφόδρα χαίρειν τοῖς τῶν ἵππων δρόμοις, καὶ ταῖς τότε τῶν
ἡνιόχων ἐνεργείαις, ὅταν δὲ τοὺς ἐπτά ἀνύσωσι διαύλους καὶ οὗτοι μὲν 25
ἡσυχάζωσι, φαῦλοι δὲ τινες ἀγωνίζονται, ὅποιοί εἰσιν οἱ παλαίοντες καὶ
20 τινες τοιοῦτοι, τότε οἱ μὲν πρὸς ἀλλήλους διαλέγονται, οἱ δὲ τραγηματίζου-
σιν· οὐ γὰρ χαίρουσι τῷ τῶν παλαιόντων ἀγῶνι. τραγήματα δὲ εἰσιν οἱ
ταγηνῖται ἐρέβινθοι καὶ τινὰ ἕτερα τοιαῦτα. τότε οὖν, φησὶν, αὐτὸ δρῶσιν,
ἥτοι τότε τραγηματίζουσιν, ὅταν ᾧσιν οἱ ἀγωνιζόμενοι φαῦλοι.

p. 1175^b 13 Ἐπεὶ δ' ἡ μὲν οἰκεία ἡδονὴ ἐξακριβοῖ τὰς ἐνεργείας
25 καὶ χρονιωτέρας καὶ βελτίους ποιεῖ.

Δῆλον διὰ τούτου πεποίηκε, τί δηλοῖ τὸ 'ἐκάστη τῶν ἡδονῶν ἐκάστην
τῶν οἰκείων ἐνεργειῶν τελειοῖ.' ἔστι γὰρ τὸ τελειοῖ δηλωτικὸν τοῦ βεβαι-
οτέραν καὶ χρονιωτέραν καὶ βελτίω ἀποτελεῖ. εἰ οὖν αἱ οἰκείαι ἡδοναὶ
βελτίους καὶ χρονιωτέρας ταύτας ποιῶσι, δῆλον ὡς πολὺ διεστήχασιν αἱ
30 ἡδοναὶ ἀνάλογον ταῖς ἐφ' αἷς γίνονται ἐνεργείαις, καὶ εἰσιν ἀνομοειδεῖς
ὥσπερ καὶ αἱ ἐνέργειαι. εἰ γὰρ τὰ καλὰ ἕτερα τῷ εἶδει τῶν αἰσχυρῶν, 40
δῆλον ὅτι καὶ αἱ καλαὶ ἐνέργειαι ἕτεραί εἰσι τῷ εἶδει, εἴ γε πᾶσαι μὲν
ἀπὸ τῶν καλῶν ἐνεργειῶν ἡδοναὶ καθαφαί τε καὶ ἁμικτοί εἰσι λύπης καὶ
μετανοίας, αἱ δὲ ἀπὸ τῶν αἰσχυρῶν ἐνεργειῶν πλήρεις λύπης καὶ μετα-
35 νοίας καὶ μεταμελείας. ἐξακριβοῖ οὖν καὶ συναύξει ἡ οἰκεία ἡδονὴ τὴν
οἰκείαν ἐνέργειαν, οἷον ἡ ἐπὶ τῷ γεωμετρῆν τὴν κατὰ τὸ γεωμετρῆν ἐνέρ-
γειαν καὶ αἱ ἄλλαι ὁμοίως, αἱ δ' ἀλλότριάις λυμαίνονται ὡς λυποῦσαι. ἡ
γὰρ ἐπὶ τῷ γεωμετρῆν ἡδονὴ ἀλλοτρία· οὐσα τῇ καθαρίσει φθείρει τὴν 45

3 ἕτερα Ba: ἕτερον Aristot. 9 ἰδιός B: ἡδιστός a 15 δηλοῖ B: δῆλον a 17 τοῖς—
δρόμοις B: τῆς—δρομῆς a 22 ταγηνῖται scripsi: ταγηνισταὶ Ba φησιν Vat. 320: φασιν Ba
25 rthesis usque ad οὐχ ὁμοίως (p. 1175^b 24) a 30 γίνονται ἐνεργείαις a: γίνεται ἐνέργεια B

κιθάρισιν. ὁ γὰρ χαίρων τῇ γεωμετρίᾳ τῆς ἐπὶ τῇ κιθαρίσει ἡδονῆς κα- 174^r
 ταφρονεῖ. σχεδὸν γὰρ αἱ ἀλλότριαι ἡδοναὶ ποιοῦσιν ὅπερ αἱ οἰ-
 κεῖται λῦπαι. τὸ σχεδὸν πρόσκειται, ὅτι αἱ οἰκεῖται λῦπαι αἰεὶ καὶ πάν-
 τως εἰσὶ τῶν ἐνεργειῶν φθαρτικά, αἱ δ' ἡδοναὶ οὐκ αἰεὶ. οἰκεῖα δὲ λύπη
 5 ἐστὶν ἢ ἐναντία τῇ οἰκεῖᾳ ἡδονῇ, οἷον εἰ ἔστι τινὶ τὸ γράφειν ἢ κιθαρίζειν
 ἡδύ, τὸ μὴ γράφειν ἢ μὴ κιθαρίζειν τῷ τοιούτῳ λυπηρόν ἐστίν· εἰ δ' ἔμ-
 παλιν τὸ μὴ γράφειν ἢ μὴ κιθαρίζειν ἡδύ, τὸ γράφειν καὶ κιθαρίζειν λυ- 50
 πηρόν. τῷ οὖν χαίροντι τῷ μὴ γράφειν οἰκεῖα λύπη τὸ γράφειν, ἥτις
 λύπη καὶ φθείρει τὴν ἐνέργειαν, ἥτοι τὸ γράφειν. εἰ οὖν ὁ ποιοῦσιν αἱ
 10 οἰκεῖται λῦπαι, τοῦτο ποιοῦσι καὶ αἱ ἀλλότριαι ἡδοναί, αἱ δὲ οἰκεῖται λῦπαι
 ἕτεραί εἰσι τῶν οἰκεῖων ἡδονῶν, καὶ αἱ ἀλλότριαι ἄρα ἡδοναὶ ἕτεραί εἰσι
 τῶν οἰκεῖων ἡδονῶν, ὥστε καὶ ἀνομοσιδεῖς. συμβαίνει δὲ περὶ τὰς
 ἐνεργείας τὸ ἐναντίον τῶν οἰκεῖων ἡδονῶν τε καὶ λυπῶν. εἰ τὸ
 φθεῖρεσθαι ἐναντίον τῷ αὔξεσθαι καὶ τῷ φθεῖρειν τὸ αὔξειν, τὸ ἐναντίον
 15 περὶ τὰς | ἐνεργείας ποιοῦσιν αἱ οἰκεῖται ἡδοναὶ καὶ αἱ οἰκεῖται λῦπαι. αἱ 174^v
 μὲν γὰρ οἰκεῖται ἡδοναὶ αὔξουσιν αὐτάς καὶ χρονιωτέρας ποιοῦσιν, αἱ δὲ
 οἰκεῖται λῦπαι φθεῖρουσι καὶ ἀφανίζουσι. ῥητέον δὲ καθόλου περὶ ἡδονῶν,
 ὅτι αἱ μὲν εἰσιν αὐτῶν κατὰ φύσιν τοῖς ἡδομένοις αὐτάς, αἱ δὲ παρὰ φύσιν.
 καὶ κατὰ φύσιν μὲν εἰσιν αἷς ἡδονταὶ ἐνεργοῦντες τὰς κατὰ φύσιν ἐνεργείας,
 20 παρὰ φύσιν δὲ ὧν καὶ αἱ ἐνέργειαι παρὰ φύσιν. ἐκάστῳ γὰρ τῶν ζώων 5
 εἰσὶ τινες οἰκεῖται καὶ κατὰ φύσιν αὐτῶν ἐνέργειαι. καὶ γὰρ καὶ ἀνθρώπου
 εἰσὶν ἐνέργειαι τινες γινόμεναι κατὰ τὴν τοῦ ἀνθρώπου φύσιν καὶ ἵππου καὶ
 κυνὸς κατὰ τὴν ἵππου καὶ κυνὸς φύσιν· ὧν καὶ τὰς ἡδονὰς καὶ αὐτάς χρὴ
 λέγειν κατὰ φύσιν ἐκείνοις. ἡ γὰρ ἐπομένη ἡδονὴ τῇ κατὰ φύσιν τοῦ ἀνθρώ-
 25 που ἐνεργείᾳ κατὰ φύσιν ἐστὶ τῷ ἀνθρώπῳ· ὧν ἡδονῶν τὰς μὲν κατὰ φύσιν
 ἐκάστοις καὶ ἡδονὰς λέγειν χρὴ, τὰς δὲ ἐπὶ ταῖς ὑπὸ τινων οὐ κατὰ τὴν
 οἰκεῖαν φύσιν αὐτῶν γινόμενας ἐνεργείαις παρὰ φύσιν ἡδονὰς ῥητέον. 10

p. 1175^b24 Διαφερουσῶν δὲ τῶν ἐνεργειῶν ἐπιεικείᾳ καὶ φαι-
 λότητι.

30 Εἴρηται πολλάκις καὶ δέδεικται, ὅτι αἱ ἡδοναὶ συμφεέωνται ταῖς ἐφ' 15
 αἷς γίνονται ἐνεργείαις. καὶ διὰ τοῦτο καὶ συνδιαροῦνται ταύταις. διαφέρουσι
 δὲ κατ' εἶδος αἱ ἐνέργειαι, ὥστε καὶ αἱ ἡδοναὶ διαφέρουσι τῷ εἶδει, καὶ
 εἰσιν ἀνομοσιδεῖς. εἰ γὰρ τῶν σπουδαίων ἐνεργειῶν αἱ ἡδοναὶ σπουδαῖαι
 καὶ τῶν φαύλων φαῦλαι, τὰ δὲ σπουδαῖα καὶ φαῦλα ἐναντία, τίς μηχανὴ
 35 τὰ ἐναντία λέγειν ὁμοειδῆ; διαφέρουσιν ἄρα τῷ εἶδει αἱ σπουδαῖαι καὶ
 φαῦλαι ἡδοναί. εἰσὶ δὲ ἐπιεικεῖς καὶ αἰρεταὶ ἐνέργειαι αἱ ἀπὸ τῶν ἀρετῶν 20
 καὶ ἐπιστημῶν, φαῦλαι δὲ αἱ ἀπὸ τῶν κακιῶν, οἷαι αἱ τῶν ἀκολάστων
 καὶ τυμβωρύχων καὶ ἱεροσύλων. οὐδέτεραι δὲ αἱ ἀναγκαῖαι, οἷαι αἱ διὰ

12 δὲ Ba et Arist. cod. Mb: δὴ Arist. vulg.

13 τῶν Ba: ἀπὸ τῶν Aristoteles

18 αὐτάς B: αὐταῖς a

22 ἵππου B: τοῦ ἵππου a

29 rthesis usque ad αἰσχυρῶν

ψεχταί (p. 1175^b29) a

35 post ὁμοειδῆ add. οὐδεμία a: om. B

παιδοποιίαν ὁμιλίας καὶ αἱ ἔμμοιαι. ὅτι δὲ οὐκ εἰσὶ πᾶσαι αἱ ἡδοναὶ ὁμο- 174^v
εἰδεῖς, δείκνυσι καὶ ἀπὸ τῆς ἐπιθυμίας. εἰ γὰρ ἐστὶν ἡ ἐπιθυμία ὁρεῖς
ἡδέος, εἰσὶ δὲ τῶν ἐπιθυμιῶν ὁμολογουμένως αἱ μὲν αἰρεταὶ αἱ δὲ φευκταί,
ὁῦλον ὅτι καὶ τὰ ἡδέα ὧν εἰσιν αἱ ἐπιθυμίαι, ὡσαύτως ἔχουσι ταῖς ἐπι-
5 θυμίαις καὶ ἔσονται τῶν ἡδέων τὰ μὲν αἰρετὰ τὰ δὲ φευκτά, ὥστε καὶ αἱ
ἀπ' αὐτῶν ἡδοναὶ ἔσονται κατὰ ταῦτα τὰ ἡδέα αἱ μὲν αἰρεταὶ αἱ δὲ
φευκταὶ καὶ φαῦλαι· ἀνομοειδεῖς ἄρα, ὅτι καὶ τὸ αἰρετὸν καὶ φευκτὸν
ἀνομοειδὲς ὑπάρχει.

p. 1175^b30 Οἰκειότεραι δὲ ταῖς ἐνεργείαις αἱ ἐν αὐταῖς ἡδοναὶ
10 τῶν ὁρέξεων.

Δείξας ὅτι οὐ πᾶσα ἡδονὴ πάσῃ ἡδονῇ ὁμοειδὴς ἐστὶν, ἀλλὰ τινες
μὲν εἰσιν ὁμοειδεῖς τινὲς δὲ ἀνομοειδεῖς, δείκνυσιν, ὅτι οὐδὲ ταῦτόν ἐστιν
ἡ ἡδονὴ τῇ ἐπιθυμίᾳ ἀλλ' ἕτερον. ἐστὶ δὲ ὁ λόγος δι' οὗ δείκνυται τοι-
οῦτος· ἡ ἐπιθυμία προτέρα τῆς ἐνεργείας, ἡ ἡδονὴ οὐκ ἐστὶ προτέρα τῆς
15 ἐνεργείας· ἡ ἡδονὴ ἄρα οὐκ ἐστὶν ἐπιθυμία. καὶ ὅτι μὲν ἡ ἐπιθυμία προ-
τέρα ἐστὶ τῷ χρόνῳ τῆς ἐνεργείας, ὁῦλον. πρότερον γὰρ ἐπιθυμεῖ τις 25
καὶ οὕτως ἵεται ἐπὶ τὸ ἐπιθυμητόν. ὅτι δὲ καὶ ἡ ἡδονὴ ἅμα τε ἐστὶ καὶ
οὐκ ἐστὶ τῇ ἐνεργείᾳ ἐφ' ἣ γίνεται, εἴρηται μυριάκις καὶ δέδεικται. εἰ
οὖν ἡ ἐπιθυμία προτέρα τῆς ἐνεργείας, ἡ δὲ ἡδονὴ ἅμα τῇ ἐνεργείᾳ, τὸ
20 ἅμα συνὸν οἰκειότερόν ἐστι τοῦ προηγουμένου καὶ μὴ συνόντος. ἔτι ὅσῳ
πλέον ἀφέστηκε τὸ ἐφιέμενον καὶ ἐπιθυμοῦν τινος καὶ μηδέπω ἔχον αὐτὸ
τοῦ ἔχοντος καὶ συνόντος αὐτῷ, τοσούτῳ καὶ ἡ ἐπιθυμία ἀφέστηκε τῆς
ἐνεργείας, παρὲς ἡ ἡδονή. ἡ μὲν γὰρ ἐπιθυμία ἔφεσις ἐστὶν ἡδονῆς· διὰ 40
γὰρ τὴν ἡδονὴν ζητοῦμεν τὰ ἡδέα. ἡ δὲ ἡδονὴ σύνεστι τῇ ἐνεργείᾳ καὶ
25 ἔχει ἡ μὲν ἡδονὴ τὴν ἐνέργειαν (σύνεστι γὰρ αὐτῇ), ἡ δ' ἐπιθυμία οὐκ
ἔχει. οἰκειότερα ἄρα τῇ ἐνεργείᾳ ἡ ἡδονὴ ἢ περὶ ἡ ἔφεσις καὶ τοσοῦτον
οἰκειότερα, ὥς καὶ ἀμφισβητεῖν, εἰ ταῦτόν ἐστιν ἡδονὴ καὶ ἐνέργεια ἢ ἕτε-
ρον· ἐπὶ δὲ τῆς ἐπιθυμίας καὶ ἐνεργείας μηδένα ἀμφισβητῆσαι, πότερον αἱ
αὐταὶ εἰσιν ἢ ἕτεραι. εἰ δὲ ἡ μὲν οἰκειοτάτη ἐστί, τῇ ἐνεργείᾳ δὲ ἥττον
30 οἰκεία, ἕτεραί εἰσι καὶ οὐχὶ αἱ αὐταί. οὐ μὲν ἔοικεν ἡ ἡδονὴ διάνοια.
διάνοιαν τὴν τῆς διανοίας λέγει ἐνέργειαν, οἶον τὴν διανόησιν. δὲ δὲ λέγει 45
τοιούτον ἐστὶν· εἰ καὶ δοκεῖ ἡ ἡδονὴ ταῦτόν τῇ διανοήσει διὰ τὴν συμφ-
κείωσιν, οὐ χρὴ καὶ ὥς ἀληθὲς τὸ τοιοῦτον ἀποδέχεσθαι. ἕτεραι γὰρ εἰσι
καὶ ἡ διανόησις καὶ ἡ κατ' ἐνέργειαν αἴσθησις τῶν ἐπ' αὐταῖς γινομένων
35 ἡδονῶν. εἰ γὰρ ἦν ἡ ἐνέργεια ταῦτόν τῇ ἡδονῇ, οὐδεμία ἂν ἦν ἐνέργεια
ἀνῆδονος, ἀλλὰ πᾶσαι ἂν ἦσαν σὺν ἡδονῇ. νῦν δ' εἰσὶ πολλαὶ καὶ χωρὶς
ἡδονῆς. τῶν τε γὰρ ἀθλητῶν αἱ ἐνέργειαι ἀνῆδονοι, μᾶλλον δὲ μετὰ λύ-
πης, τῶν τε μανθανόντων γράμματα καὶ μήπω κατωρθωκότων, τῶν τε 50

10 rthesis usque ad καὶ αἱ ἡδοναί (p. 1175^b36) a

B: σὺν a

30 ἔοικεν Ba: ἔοικέ γε Aristoteles

33 τοιοῦτον B: τοῦτον a

18 γίνεται a: γίνονται B

20 συνὸν

32 τὴν B: τὴν αὐτῆς a

πρὸς ἀρετὴν βαδίζόντων καὶ μήπω κατειληφόντων, ὥστε δῆλον ὅτι οὐκ ἔστιν 174^v
 ἡ ἡδονὴ καὶ ἡ ἐνέργεια ταυτὸν. ὥς γὰρ ὁ χρόνος καὶ ἡ κίνησις οὐ ταυ-
 τόν, καίτοι μὴ δυναμένου τοῦ χρόνου χωρὶς εἶναι κινήσεως, οὕτως οὐδὲ
 ἡδονὴ καὶ ἐνέργεια ταυτὸν καὶ ἐξ ἀνάγκης ἅμα ὄσι. καὶ ἐπεὶ συνέπονται
 5 ταῖς ἐνεργείαις αἱ ἡδοναί, ὥς ἂν ἔχωσιν αἱ ἐνέργειαι κατὰ τε τὸ εὖ καὶ
 τὸ ἐναντίον, οὕτως ἔξουσι καὶ αἱ ἐπ' αὐταῖς ἡδοναί. |

p. 1175^b36 Διαφέρει δὲ ὄψις μὲν ἀφ᾽ ἧς καθαριότητι.

175^r

Ἡ μὲν ὄψις τῶν εἰδῶν ἐστὶν αὐτῶν ἀντιληπτικὴ δίχα τῆς ὕλης, ὥς
 ἐν τῷ δευτέρῳ τῆς Περὶ ψυχῆς πραγματείας δέδεικται. ὥσπερ γὰρ ὁ
 10 κηρὸς τὴν σφραγίδα μόνην τὴν ἐν τῷ χρυσίνῳ δακτυλίῳ ἀπομάττεται 5
 χωρὶς τῆς ὑποκειμένης ὕλης (χρυσὸς γὰρ ἂν ἐγένετο ὁ κηρὸς, εἰ σὺν τῷ
 ὑποκειμένῳ ὥς ὕλη τῷ χρυσῷ τὴν σφραγίδα ἐδέχετο), οὕτω καὶ ἡ ὄψις
 τῶν εἰδῶν ἐστὶν ἀντιληπτικὴ χωρὶς τῆς ὑποκειμένης αὐτοῖς ὕλης. ἡ δὲ
 ἀκοὴ καὶ ἡ ὁσφρησις σωματοειδεῖς οὔσαι καὶ παθητικώτεραι μεθ' ὕλης
 15 εἰσδέχονται τὰ αἰσθητά. μετὰ γὰρ τοῦ ἀέρος καὶ σὺν τῷ ἀέρι, οὗ πάθος
 εἰσὶν ὁ φῶς καὶ ἡ ὁσμὴ, ἀντιλαμβάνονται τῶν οἰκείων αἰσθητῶν, ἥτοι
 τοῦ φόφου καὶ τῆς ὁσμῆς. καθαρωτέρα ἄρα ἡ ὄψις, ὥς αὐλῶν ἀντιλη-
 πτικὴ, ἀκοῆς καὶ ὁσφρήσεως τῶν μεθ' ὕλης εἰσδεχομένων τὰ οἰκεῖα αἰ- 10
 σθητά. αὗται δὲ πάλιν καθαρώτεραι γεύσεως ὅσον τὸ ὑποκείμενον τῷ
 20 φῶφι καὶ τῇ ὁσμῇ ὁ ἀῆρ λεπτομερέστερός ἐστι τοῦ ὑδατώδους ὑγροῦ, ἐν
 ᾧ ἐστὶν ὥς ὕλη ὁ χυμός· τῆς δὲ ἀφ᾽ ἧς διαφέρουσιν αἱ τέσσαρες αὗται
 αἰσθήσεις πάνυ τῇ καθαριότητι, τῆς μὲν ἐν ὅλῳ τῷ σώματι ἀφ᾽ ἧς, ὅτι τὰ
 αἰσθητά αὐτῆς ὑποκείμενον ἔχει τὰ τέσσαρα στοιχεῖα πῦρ γῆν ὕδωρ ἀέρα,
 ὥστε ὕλωδέστερα. οἷς δ' ἐπικρατεῖ τὸ τῆς ὕλης, ἥττον ἐκεῖνα καθαρὰ καὶ
 25 ἥττον τίμια τῶν αὐλοτέρων. τῆς δὲ ἀφ᾽ ἧς τῆς ἐν ταῖς συνουσίαις ὅσον 15
 διαφέρουσι τῇ καθαριότητι, τίς ἀγνοεῖ; τὸ γὰρ τὴν ζωώδη καὶ γενεσιουργὸν
 ἀποπληροῦν χρεῖαν πῶς ἂν ἐπίσης εἴη καθαρὸν ὁράσει καὶ ἀκοῇ καὶ ταῖς
 λοιπαῖς δύο, αἷς τὰς διαφορὰς καὶ κοινωνίας τῶν αἰσθητῶν ἔγνωμεν. ὁρό-
 μους τε ἀστέρων διὰ τῆς ὀψεως προποδισμούς τε καὶ ἀναποδισμούς καὶ
 30 στηριγμούς καὶ φάσεις καὶ κρύψεις ἀντελαβόμεθα. ἐπεὶ οὖν διαφέρουσιν
 αὗται αἱ αἰσθήσεις καὶ αἱ ἀπ' αὐτῶν ἐνέργειαι τῇ καθαριότητι καὶ τῷ τι- 20
 μίῳ, διαφέροιν ἂν ὡσαύτως καὶ αἱ ἐπ' αὐταῖς ἡδοναί. πάλιν ἐπεὶ αἱ
 τοῦ νοῦ καὶ τῆς διανοίας ἐνέργειαι διαφέρουσιν τῶν ἀπὸ τῶν αἰσθήσεων
 ἐνεργειῶν, ἔσονται καὶ αἱ ἐπ' αὐταῖς ἡδοναί τιμιώτεραι καὶ καθαριώτεραι,
 35 ὅσον νοῦς αἰσθήσεως τιμιώτερος καὶ σεμνότερος. ἃ μὲν οὖν λέγει διὰ
 τούτων, ταῦτά ἐστι. τὸ δὲ καὶ ἐκάτεραι ἀλλήλων περὶ τῶν ἡδονῶν

7 ὄψις μὲν B: ἡ ὄψις a et Aristoteles

rthesis usque ad ἐκάτεραι ἀλλήλων

(p. 1176^a3) a

8 αὐτῶν B: om. a

9 Περὶ ψυχῆς] B 7

10 χρυσίνῳ B:

χρυσίῳ a

13 εἰδῶν B: ἡδονῶν a

αὐτοῖς B: αὐταῖς a

34 καθαριώτεραι a: κα-

θαρειότεραι B

εἶπε τοῦ νοῦ καὶ τῆς διανοίας. ἐπεὶ γὰρ διττὸς ὁ νοῦς, ὃς τε θεωρητικὸς 175^r
καὶ ὁ πρακτικὸς, καὶ αἱ τούτων ἡδοναὶ διαφέρουσι. καὶ ἔστιν, ὅσον θεωρία 25
πράξεως ὑψηλότερα, τοσοῦτον καὶ ἡδονὴ τῆς ἡδονῆς. ταῦτα δὲ προανα-
φωνεῖ ὠδίνων ἥδη τὸν περὶ τῆς νοερᾶς ζωῆς καὶ τῆς τοιαύτης εὐδαιμο-
5 νίας λόγον.

p. 1176^a3 Δοκεῖ δ' ἐκάστω ζῳῳ εἶναι καὶ ἡδονὴ οἰκεία ὥσπερ
ἔργον.

Εἴρηταί μοι μικρῷ πρόσθεν, ὅτι τῶν ἡδονῶν αἱ μὲν εἰσι κατὰ φύσιν
τοῖς ἡδομένοις αὐτάς, αἱ δὲ παρὰ φύσιν· καὶ κατὰ φύσιν τὰς γινόμενας 40
10 ἐπὶ ταῖς κατὰ φύσιν αὐτῶν ἐνεργείαις, παρὰ φύσιν δὲ τὰς ἐπὶ ταῖς παρὰ
φύσιν· εἰσὶ γὰρ ἐκάστω τῶν ζῳῶν κατὰ φύσιν οἰκεῖται ἐνέργειαι, ὧν ἐνε-
ργειῶν καὶ αἱ ἡδοναὶ κατὰ φύσιν εἰσὶν, αἱ καὶ ἀγαθαί εἰσι καὶ ἀληθῶς
ἡδεῖται ὑπάρχουσιν. εἰ οὖν ταῦτα ἀληθῆ, ὥσπερ δὴ καὶ εἰσὶ, μάλιστα δὲ
ἔχων ἔστιν ὁ ἄνθρωπος (τοιούτος δ' ἔστιν ὁ ἀγαθός), εἶεν ἂν κατὰ φύσιν
15 ἀνθρώπῳ ἡδοναὶ αἱ μάλιστα τῷ ἀγαθῷ φαινόμεναι καὶ δοκοῦσαι. ἀλλὰ
καὶ τῶν κατὰ φύσιν ἀνθρώπῳ ἡδονῶν ἔστι τις διαφορὰ τῷ τὰς μὲν αὐτῶν 45
μᾶλλον οἰκείας αὐτοῖς εἶναι, τὰς δὲ ἥττον οἰκείας. αἱ μὲν γὰρ ἐπὶ ταῖς
κατ' ἀρετὴν ἐνεργείαις γινόμεναι ἡδοναὶ μᾶλλον καὶ μάλιστα οἰκειόταται
ἀνθρώπῳ, αἱ δ' ἐπὶ ὁμιλίᾳ ἀνδρῶν πρὸς γυναῖκας ἥττον οἰκεῖται, πλὴν
20 καὶ αὗται κατὰ φύσιν, ἀλλ' οὐ παρὰ φύσιν. καὶ ἡ μὲν τῶν προκειμένων
διάνοια αὕτη, τὸ δὲ λεγόμενον ὑπὸ τῆς λέξεως Ἡρακλείτου τοῦ Ἐφεσίου
καὶ ἑμοῦ πολίτου τὸ 'ὄνους σύρματ' ἂν ἐλέσθαι (μᾶλλον) ἢ χρυσόν.
σύρματα τὸν χόρτον Ἡράκλειτος λέγει, ὃς κατὰ φύσιν ἡδύς ἐστι τῷ ὄνῳ. 50
αἱ μὲν τῶν ἐτέρων τῷ εἶδει διαφέρουσιν εἶδει. ἕτερα τῷ εἶδει
25 ἄνθρωπος ἵππος βοῦς κύων. τούτων τῶν ἐτέρων τῷ εἶδει διαφέρουσιν,
ὡς εἴρηται, καὶ αἱ κατὰ φύσιν ἐνέργειαι τῷ εἶδει καὶ αἱ ἐπ' αὐταῖς γινό-
μεναι ἡδοναί. τὰς δὲ τῶν αὐτῶν τῷ εἶδει ἐπὶ τῶν ἀλόγων ζῳῶν εὐλο-
γον εἶναι τὰς αὐτάς τῷ εἶδει. πᾶσι γὰρ τοῖς ἵπποις, τοῖς αὐτοῖς οὔσι
τῷ εἶδει, τὰ αὐτά ἐστιν ἡδέα, οἶον χόρτος καὶ κριθή, καὶ τοῖς κυσὶν
30 πᾶσιν ὁμοειδέσιν οὔσι ὅστέα καὶ κρέα, τοῖς δὲ βοῦσι πᾶσιν ὄροβοι. ἐπὶ 175^v
μὲν οὖν τῶν ἀλόγων ζῳῶν, ὡς εἴρηται, ἀληθές τὸ εἰρημένον, ὅτι τὴν
φύσιν ἔχουσι μόνην αὐτὰ ποδηγετοῦσαν. ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῶν ἀνθρώπων
τῶν σπουδαίων· πᾶσι γὰρ τοῖς κατ' ἀρετὴν νοερῶς ζῶσι τὰ αὐτά ἐστιν
ἡδέα, τοῖς δὲ μοχθηροῖς ἄλλοις ἄλλα. ἀλλὰ κἄνπερ τοῦθ' οὕτως ἔχῃ, οὐ
35 χρὴ πάντα ἡδέα λέγειν οὐδὲ πάντα ἀγαθὰ ἢ καλὰ, ἀλλὰ τὰ δοκοῦντα

2 ὁ B: om. a 6 εἶναι post ζῳῳ B: post δ' ponit a et Aristoteles 7 ἔργον B: καὶ
ἔργον a et Aristoteles rthesis usque ad οὕτω διαχειμένοις (p. 1176^a22) a 13 ἡδεῖται
B: ἡδοναὶ a 17 αὐτοῖς B: αὐτῷ a 21 Ἐφεσίου] ἐφεσίνου Ba: ἐφεσείου Vat. 320
22 μᾶλλον a: om. B 23 Heraclit. fr. 51 Byw. 24 αἱ μὲν B et Arist. cod. a: αἱ
μὲν οὖν a et Arist. vulg. 29 κριθή] κρίθος Ba 32 οὔσι πᾶσιν ὁμοειδέσιν a
34 ἔχῃ B: ἔχει a

τοιαῦτα τῷ σπουδαίῳ. καὶ ἐπεὶ καλῶς λέγεται, ὅτι ἀγαθὸν ἐστὶ τὸ δο- 175^v
κοῦν σπουδαίῳ, καὶ ἔστιν ἐκάστου μέτρον ἢ ἀρετὴ, ἥτοι ὁ ἐνάρετος καὶ 6
σπουδαῖος καὶ ἀγαθὸς ἢ ἀγαθός (ὁ γὰρ ἂν ὁ ἀγαθὸς μετρήσῃ, ἥτοι
ὀρίσῃ καὶ κρίνῃ καὶ φῇ ἀγαθὸν (ἐκεῖνο ἀληθῶς ἐστὶν ἀγαθόν)) δηλονότι
5 καὶ ἡδοναὶ εἶεν ἂν καὶ λέγοιντο αἱ τῷ ἀγαθῷ καὶ σπουδαίῳ δοκοῦσαι ἡδο-
ναὶ εἶναι καὶ ἀληθῶς ἡδέα, οἷς οὗτος χαίρει καὶ γέγηθεν. εἰ δέ τις τὰ
τῷ ἀγαθῷ δοκοῦντα δυσχερῇ φαίνεται ἡδέα, μὴ θαυμάζετω τις. νοσοῦσι
γὰρ τὸν ἀληθινὸν ἄνθρωπον, τὸν νοῦν, τὸν δυνάμενον διακρίνειν ἀπὸ τῶν
φαινομένων καὶ ψευδῶν τὰ ὄντα καὶ ἄληθῃ. τὰ οὖν δυσχερῇ τῷ σπουδαίῳ 10
10 μὲν ἡδέα οὐκ εἰσι, φαίνονται δὲ ἡδέα τοῖς οὕτω διακειμένοις, τουτέστι
τοῖς διεφθαρμένοις καὶ μοχθηρῶς διακειμένοις. ταῦτα εἰπὼν ἐπιφέρει
τάς μὲν ὁμολογουμένας αἰσχροὺς ἡδονὰς οὐ φατέον ἡδονὰς, ἀλλὰ
ῥητέον ὅτι ἀπλῶς μὲν καὶ κυρίως οὐκ εἰσιν ἡδοναί, δοκοῦσι δὲ ἡδοναὶ
τοῖς φαύλως ἔχουσι. τῶν δ' ἐπεικῶν εἶναι δοκουσῶν, ποίαν ἢ
15 τίνα φατέον εἶναι τοῦ ἀνθρώπου; πολλῶν οὖσων τῶν ἐπεικῶν ἡδο- 20
νῶν, ποίαν εἶναι χρὴ λέγειν ἀπὸ τούτων τὴν τοῦ ἀνθρώπου ἡδονήν; καὶ
ἐρωτήσας ἀποκρίνεται λέγων ἐκ τῶν ἐνεργειῶν δῆλον. ἐπεὶ γὰρ ἐπὶ
ταῖς ἐνεργείαις γίνονται, οἷα ἂν εἴη ἢ τοῦ ἀνθρώπου ὡς ἀνθρώπου ἐνέρ-
γεια, εἴτε μία ἐστὶν αὕτη ἢ ἐνέργεια εἴτε πλείους, ἢ ἐπομένη ἡδονὴ τῇ
20 ἐνεργείᾳ ἐκείνῃ ἢ αἱ ἐπόμεναι ταῖς ἐνεργείαις, ἐκείνη ἔσται ἢ ἔσονται
τοῦ ἀνθρώπου ἡδονὴ ἢ ἡδοναί. καὶ τοῦτο εἰπὼν ἐπὶ τὸν περὶ εὐδαιμο-
νίας ἵεται λόγον. αὕτη γὰρ ἐστὶν ἢ τοῦ ἀνθρώπου ἐνέργεια, ἣν ζητοῦμεν. 25
ἐπεὶ δὲ ἡ εὐδαιμονία διττή, ἢ τε ἐπανθοῦσα ταῖς ἡδοναῖς περὶ ἧς εἴπομεν
ἐν τῷ πρώτῳ βιβλίῳ, καὶ ἡ νοερὰ ζωὴ, περὶ ἧς ἐρεῖ, διττὴ ἂν εἴη καὶ
25 ἢ τοῦ ἀνθρώπου ἐνέργεια, ὥστε καὶ ἡ ἡδονή.

p. 1176^a 30 Εἰρημένων δὲ τῶν περὶ τὰς ἀρετὰς τε καὶ φιλίας
καὶ ἡδονὰς, λοιπὸν περὶ εὐδαιμονίας τύπῳ διελθεῖν.

Τὸ τύπῳ ἴσον ἐστὶν τῷ οὐ γεωμετρικῶς οὐδ' ἐξ ἀναγκαίων, ἀλλὰ 31
τῶν ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ λεγομένων καὶ τῶν δοκούντων ἢ πᾶσιν ἢ τοῖς πλεί-
30 στοῖς ἢ τοῖς σοφοῖς. εἴρηκε δὲ περὶ ἀρετῶν, καίτοι περὶ εὐδαιμονίας οὔσης
αὐτῷ τῆς προθέσεως εἰπεῖν, καὶ περὶ φιλίας καὶ ἡδονῆς· περὶ ἀρετῶν μὲν,
ὅτι ἡ μὲν πρακτικὴ καὶ πολιτικὴ λεγομένη εὐδαιμονία τέλος ἐστὶ τῶν πρα-
κτικῶν καὶ ἠθικῶν ἀρετῶν, ἢ δὲ θεωρητικὴ εὐδαιμονία τέλος ἐστὶ πα- 35
σῶν τῶν πρακτικῶν καὶ θεωρητικῶν ἀρετῶν. διττὸν γὰρ τὸν ἄνθρωπον
35 οὗτος ὁ φιλόσοφος δοξάζων, τὸν μὲν ἐκ ψυχῆς καὶ σώματος, τὸν δὲ νοῦν

1. 2 τὸ δοκοῦν a: τῷ δοκοῦν B 4 ἐκεῖνο — ἀγαθόν Vat. 320: om. Ba 11 post
ἐπιφέρει inserit rhesin τὰς μὲν οὖν — αἱ ἐνέργειαι (p. 1176^a 22—29) a 12 ὁμολογου-
μένας Ba et Arist. cod. Mb: ὁμολογουμένως Arist. vulg. 14 δοκουσῶν B: δοκοῦσιν a
15 τοῦ ἀνθρώπου εἶναι Aristoteles 17 ἐκ B: ἢ ἐκ a et Aristoteles 26 δὲ B:
δὲ a et Aristoteles 27 rthesis usque ad ὁ λόγος (p. 1176^a 33) a 28 ἀναγκαίων B:
ἀνάγκης a 32. 33 et 34 πρακτικῶν B: πρακτῶν a

(ὀνομάζει δὲ νοῦν τὴν λογικὴν ζωὴν, ἥτοι αὐτὸ τὸ λογικὸν τῆς ψυχῆς 175^v
μέρος, ὃν δὴ νοῦν καὶ ὄντως καὶ πρώτως καὶ μάλιστα ἄνθρωπον τίθεται),
διττὴν καὶ τὴν εὐδαιμονίαν εὐρίσκει, τὴν μὲν νοερὰν καὶ τελείαν, ἣν καλεῖ
θεωρητικὴν, τὴν δὲ μετὰ τῶν ἐκτὸς ὑφισταμένην. ἐκτὸς δὲ λέγουσι τὴν
5 τε τοῦ σώματος ὑγίειαν, τὴν τῆς ὕλης χορηγίαν, τὴν εὐγένειαν καὶ τὴν 40
εὐτεχνίαν. καὶ εἰκότως τοῦτο λέγει καὶ σύμφωνον ἑαυτῷ. τῷ γὰρ τὸν
ἄνθρωπον ἐκ ψυχῆς καὶ σώματος ἀφορίζοντι ἀνάγκη καὶ τὴν τοῦ σώμα-
τος ἕξιν εἰς τὴν τῆς ἀνθρωπίνης (εὐδαιμονίας) συμπλήρωσιν παραλαμβάνειν.
οὐ γὰρ δήπου θατέρου τῶν τοῦ ὅλου μορίων κακῶς ἔχοντος εὐδαιμον
10 ἔσται ποτὲ τὸ ὅλον. διότι μὲν οὖν τέλος ἐστὶ τὸ διττὸν τοῦτο τῆς εὐδαι-
μονίας τῶν ἀρετῶν, διὰ τοῦτο τὰ περὶ τῶν ἀρετῶν διήλθεν ἀμφοτέρων,
τῶν τε πρακτικῶν καὶ τῶν λογικῶν. περὶ φιλίας δὲ εἶπεν, ὅτι ταύτης τὸ
μὲν ἐστὶ τοῦ ἐπιθυμητικοῦ μέρους τῆς ψυχῆς, καθ' ἣν φυσικῶς οἱ συγ- 45
γενεῖς ἀλλήλους φιλοῦσι καὶ τοὺς παῖδας οἱ πατέρες, τὸ δὲ τοῦ θυμοει-
15 δοῦς, καθ' ἣν οἱ συστρατευόμενοι καὶ συμπολεμοῦντες συμπνέουσι καὶ
οὗτοι φυσικῶς ἀλλήλοις, τὸ δὲ τοῦ λογιστικοῦ, ἥτις παρὰ τοῖς σπουδαίοις
μάλιστα θεωρεῖται δι' εὐζωΐας κοινῆς καὶ θεωρίας συνάπτουσα τὰς τῶν
φίλων ψυχάς. περὶ δὲ ἡδονῆς πάλιν εἶρηκεν, ὅτι μικτόν ἐστι τὸ τέλος
ἡμῶν, ὃ ἐστὶν ἡ εὐδαιμονία, ἔκ τε νοερᾶς ζωῆς καὶ ἡδονῆς. οὔτε γὰρ ἡ
20 νοερὰ ζωὴ δίχα ἡδονῆς πρὸς εὐδαιμονίαν ἀρκεῖ (οὐ γὰρ ἔξει τὸ ἐφετὸν 50
ἀνῆδονος οὕσα) οὔτ' αὖ ἡ ἡδονὴ χωρὶς τῆς τοιαύτης ζωῆς συμπληροῦν
καὶ ἀπαρτίζειν δύναται τὴν εὐδαιμονίαν. οὐ γὰρ ἔξει τὸ ἱκανὸν καὶ αὐταρ-
κες, ἄνους οὕσα καὶ πάσης ἐστερημένη γνωστικῆς ἐνεργείας. εἰπόντες
οὖν, φησί, περὶ ἀρετῆς καὶ φιλίας καὶ ἡδονῆς, ἐν οἷς τὸ εὐδαιμονεῖν, ῥητέον
25 καὶ περὶ εὐδαιμονίας τῆς ἐν θεωρίᾳ. τούτου γὰρ δεῖ προσυπακούειν· μέλ-
λων δὲ περὶ ταύτης λέγειν ἀναμινῆσκει ἡμᾶς τῶν περὶ πολιτικῆς εὐδαι-
μονίας ῥηθέντων αὐτῷ ἐν τῷ πρώτῳ βιβλίῳ· συντελεῖν γὰρ αὐτῷ μέλ- 176^r
λουσιν εἰς τὸ προκείμενον.

ρ. 1176^a33 Εἴπομεν δὴ ὅτι οὐκ ἔστιν ἕξις· καὶ γὰρ τῷ καθεύ-
30 δοντι διὰ βίου ὑπάρχου ἄν.

Εἶρηκεν ἐν τῷ πρώτῳ 'πάντες ἄνθρωποι οἱ ὑπ' αὐτῆς τῆς ἀληθείας 5
ἀγόμενοι τὴν εὐδαιμονίαν τὸ ἀκρότατον τέλος εἶναι τίθενται· ἀκρότατον
δὲ πάλιν τέλος λέγουσι τὸ εὖ ζῆν καὶ εὖ πράττειν.' εἰ οὖν ἡ εὐδαιμο-
νία τὸ ἀκρότατόν ἐστι τέλος, τὸ δὲ τοιοῦτον τέλος εὖ ζῆν καὶ εὖ πράττειν
35 ἐστί, τὸ δὲ εὖ ζῆν καὶ εὖ πράττειν οὐχ ἕξις ἐστὶν ἀλλ' ἐνέργεια, ἡ εὐδαι-
μονία ἄρα πρᾶξις τε καὶ ἐνέργεια. καὶ τίς γὰρ εὐδαίμονα φήσει τὸν ἔχοντα
μὲν τὴν ἀρετὴν, ἀπρακτοῦντα δὲ ἢ καθεύδοντα παρ' ὅλον τὸν βίον, οἷον

4 ὑφισταμένην B: ὑφισταμένων a

8 εὐδαιμονίας a: om. B

12 τῶν (alterum) B:

om. a

15 συστρατευόμενοι Vat. 320: στρατευόμενοι Ba

συμπνέουσι B: συμπλέουσι a

27 αὐτῷ B: αὐτὸ a

29 δὴ B: δ' a et Aristoteles

30 rthesis usque ad

πρότερον εἶρηται (p. 1176^b2) a

31 ἐν τῷ πρώτῳ] cf. c. 2 p. 1095^a16

τὸν Ἐνδυμίωνα μυθολογοῦσι, καὶ φυτοῦ ζῶντα βίον; φυτῷ γὰρ ὁ καθεύ- 176^r
δων ἔοικε, μόνων ὡς εἰπεῖν ἐν αὐτῷ τῶν φυσικῶν ἐνεργουσῶν δυνάμεων, 11
καθάπερ ἐν τοῖς φυτοῖς. ἢ τίς ἂν εὐδαιμονίσειε τὸν τὰ μέγιστα τῶν ἀγαθῶν
ἔχοντα παρ' ὅλον τὸν βίον, κακοπαθοῦντα δέ; εἰ δὲ ταῦτα μὴ ἀρέσκει
5 μηδ' ἀληθὲς εἶναι δοκεῖ τὸ τὸν καθεύδοντα ἢ ἀπρακτοῦντα λέγειν εὐδαι-
μονα, κἂν ὅτι μάλιστα πᾶσαν ἔχῃ τὴν ἀρετὴν, (οὐκ ἐν ἑξεί δεῖ τίθεσθαι
τὴν εὐδαιμονίαν ἀλλ' εἰς ψυχῆς ἐνέργειαν ἀναπέμπειν κατ' ἀρετὴν) ἐν βίῳ 15
τελείῳ, ὡς εἴρηται ἐν τῷ πρώτῳ βιβλίῳ.

p. 1176^b2 Τῶν δ' ἐνεργειῶν αἱ μὲν εἰσιν ἀναγκαῖαι καὶ δι' ἑτε-
10 ρα αἵρεται, αἱ δὲ καθ' ἑαυτάς.

Ἀναγκαίης ἐνεργείας καὶ δι' ἑτερα λέγουσιν αἵρετάς τὰς ποιητικὰς,
οἷον οἰκοδόμησιν ἰάτρευσιν χάλκευσιν, δι' αὐτάς δὲ τὰς κατ' ἀρετὴν πρά-
ξεις καὶ τὰς θεωρίας καὶ γνώσεις τῶν ὄντων. τῶν ἐνεργειῶν οὖν διττῶν
οὐσῶν κατὰ γένος, τὴν εὐδαιμονίαν, φησί, τινὰ θετέον τῶν καθ' αὐτάς ἐνε-
15 ργειῶν καὶ οὐ τῶν δι' ἑτερόν τι αἵρετῶν. εἰ γὰρ ἀνενδεές τι καὶ αὐτάρκες 25
ἢ εὐδαιμονία, τὰ δὲ ἀνενδεῆ καὶ αὐτάρκη δι' ἑαυτὰ αἵρετά, ἢ εὐδαιμονία
ἄρα τῶν δι' αὐτὰ ἐστὶν αἵρετῶν. εἰπὼν δὲ ὅτι τὰ καλὰ καὶ σπουδαῖα
πάντα τῶν δι' ἑαυτὰ αἵρετῶν, ἐπήγαγε καὶ τῶν παιδιῶν δὲ αἱ ἡδεῖαι
τῶν δι' ἑαυτάς εἰσιν αἵρετῶν. οὐ γὰρ δι' ἑτερα αὐτάς αἱροῦνται, ὡς τὴν
20 ἀγαλματοποιητικὴν διὰ τὰ ἀγάλματα καὶ τὴν στρατιωτικὴν διὰ τὴν νίκην
καὶ τὴν ἰατρικὴν διὰ ὑγίειαν. αἱροῦνται δὲ τὰς ἡδεῖας παιδιὰς ὡς εὐδαι- 30
μονικὰς ὅσοι τὴν εὐδαιμονίαν τίθενται ἐν τῷ ἀπολαυστικῶς ζῆν καὶ ἡδεσθαι
ἐσθίοντας καὶ πίνοντας καὶ παίζοντας ἢ ἀκολασταίνοντας. εἰπὼν δὲ ὅτι
αἱ ἡδεῖαι τῶν παιδιῶν τῶν δι' ἑαυτάς εἰσιν αἵρετῶν, ἐπήγαγε τὴν αἰ-
25 τίαν τούτου ἐπενεγκών· βλάπτονται γὰρ ἀπ' αὐτῶν μᾶλλον ἢ ὠφε-
λοῦνται. οἱ γὰρ παιδιαῖς σχολάζοντες, οἷον οἱ κυβεύοντες, οἱ ἀστραγα-
λίζοντες, ἀμελοῦντες τῶν γυμνασίων καὶ τῆς κτήσεως βλάπτονται κατ' ἄμφο
καὶ τὸ σῶμα καὶ τὴν κτῆσιν, ὥστε οὐκ εἰσιν αἱ παιδιαὶ τῶν δι' ἄλλο τι 35
αἵρετῶν. τὰ γὰρ δι' ἄλλο τι αἵρετά ὠφέλιμά ἐστὶν, ὡς ἡ ἐμπορία καὶ
30 ἡ καπηλική· αὕξεται γὰρ ἀπ' αὐτῶν ἡ κτῆσις, ἐκ δὲ τῶν παιδιῶν τοῦ-
ναντίον μειοῦται. ὥστε οὐκ εἰσὶ τῶν δι' ἄλλο τι αἵρετῶν ἀλλ' οὐδὲ τῶν
δι' ἑαυτάς αἵρετῶν, κἂν ὅτι μάλιστα δι' αὐτάς αἱρῶνται ταύτας οἱ τὸν
ἀπολαυστικὸν τιμῶντες βίον. εἰ γὰρ τὰ βλαβερά ἀναίρετα, αἱ δὲ τοιαῦται
παιδιαὶ βλαβεραὶ, ἀναίρετοι ἄρα καὶ οὐχ αἵρεταί.

3 μέγιστα B: μάλιστα a

5 ἀληθὲς B: ἀληθῆ a

6 ἔχῃ B: ἔχει a

οὐκ ἐν — κατ' ἀρετὴν (7) a: om. B

8 ἐν τῷ πρώτῳ βιβλίῳ] c. 6 p. 1098^a1810 rthesis usque ad τῆς κτήσεως (p. 1076^b11) a

11 et 19 ἑτερα B: ἑτε-

ρον a

29. 30 καὶ ἡ καπηλική B: ὡς ἡ καπηλική a

32 ταύτας B:

ταύταις a

p. 1176^b12 Καταφεύγουσι δὲ ἐπὶ τὰς τοιαύτας διαγωγὰς τῶν 176^r
εὐδαιμονιζομένων οἱ πολλοί. 40

Τοιαύτας διαγωγὰς λέγει τὰς εἰρημένας παιδιάς. τῶν γὰρ ἐν ἀπο-
λαύσει καὶ σωματικαῖς ἡδοναῖς τὴν εὐδαιμονίαν τιθεμένων καὶ ἀφοριζόντων
5 οἱ πλείους, ἴσως δὲ πάντες, ὡκέως καὶ σὺν πάσῃ προθυμίᾳ καὶ ἐπὶ τὰς 45
τῶν παιδιῶν ἡδονὰς ἔενται. τοῦτο γὰρ σημαίνει τὸ καταφεύγουσι τὸ
μετὰ σπουδῆς καὶ ταχέως πρὸς αὐτὰς φέρονται. ἡ τοιαύτας διαγωγὰς
λέγει τὰς συνόδους, ἀφ' ὧν ἡδονὴν πορίζονται. συνδιάγειν γὰρ καὶ συν-
διημερεύειν μετὰ τῶν ἡδεῖν δυναμένων ὅποιοι ἂν ᾧσιν εἴτε αὐληταὶ εἴτε
10 βωμολόχοι εἴτ' ὀρχησταὶ ἱμείρονται. καὶ διὰ τὸ μάλιστα τῶν ἄλλων τοὺς
τυράννους ἐν ἡδοναῖς τὴν εὐδαιμονίαν ἰστᾶν καὶ μηδὲν ἄλλο πιστεύειν εἶναι
τὸ εὐδαιμονεῖν ἢ τὸ κατὰ πᾶσαν ἡδεσθαι αἰσθησιν εὐδοχιμοῦσιν ἐν αὐτοῖς 50
καὶ τιμῶνται οἱ εὐτράπελοι· λέγων νῦν εὐτραπέλους πάντας ἀπλῶς ὅσοι
δύνανται πορίζειν αὐτοῖς ἡδονὰς ὅπως δηποτοῦν. εὐδοχιμοῦσι δὲ παρ' αὐτοῖς
15 καὶ σπουδάζονται, διότι παρέχουσιν αὐτοὺς ἡδεῖς πρὸς ἐκεῖνα ὧν ἐφίενται·
ὀρεγόμενοι γὰρ χαίρειν καὶ γελᾶν καὶ μελῶν ἀκούειν σαινόντων τὴν ἀκοὴν
παρέχουσιν ἑαυτοὺς πρὸς ταῦτα ἡδεῖς. λέγουσι γὰρ καὶ ᾄδουσι καὶ πράτ-
τουσιν οἷς οἱ τύραννοι χαίρουσιν. ὁ δὲ πράττων καὶ λέγων ἐκεῖνα, οἷς ὁ
τύραννος | ἡδεταί, ἡδὺς ἐστὶ πάντως τῷ τυράννῳ, ὡς καὶ ὁ λέγων καὶ 176^v
20 πράττων οἷς ὁ σπουδαῖος χαίρει ἡδὺς ἐστὶ τῷ σπουδαίῳ. ἡ μὲν οὖν τῶν
προκειμένων διάνοια αὕτη. τὸ δὲ δέονται δὲ τοιούτων σημαίνει ἂν δέον-
ται δὲ τύραννοι οὐ σπουδαίων (πῶς γὰρ οὐς καὶ μισοῦσι καὶ ἀπελαύνου-
σιν;), ἀλλὰ δέονται μίμων καὶ γελωτοποιῶν. ὥστ' εὐλόγως οὗτοι παρ'
αὐτοῖς τιμῶνται καὶ εὐδοχιμοῦσιν ὡς ἡδεῖς αὐτοῖς.

25 p. 1176^b16 Δοκεῖ μὲν οὖν εὐδαιμονικὰ ταῦτα εἶναι.

5

Ἀκολουθῶς ταῖς τῶν πολλῶν ἡμαρτημέναις ὑπολήψεσιν εὐδαιμονικὰ
δοκεῖ τὰ γελοῖα. ἐπεὶ γὰρ οἱ πολλοὶ εὐδαίμονας οἶονται τοὺς τύραννους
καὶ δυνάστας, καὶ ᾧ διώκουσιν αὐτοὶ καὶ φιλοῦσιν εὐδαιμονικά φασιν
εἶναι, τουτέστιν οἰκειότατα καὶ ἰδιαίτατα τῆς εὐδαιμονίας. οὐκ ἔστι
30 δὲ σημεῖον οὐδὲ ἀπόδειξις τοῦ εὐδαίμονα τὸν τύραννον εἶναι καὶ τοὺς
δυνάστας τὸ ἐνεξουσιάζειν καὶ ποιεῖν ᾧ βούλονται. οὐ γὰρ ἐν τῷ 20
δυναστεύειν καὶ δυνατῶς πράττειν τὰ ἀρεστά σφισιν αὐτοῖς ἢ ἀρετὴ καὶ ἡ
πολιτικὴ ἢ θεωρητικὴ εὐδαιμονία, ἣν θεωρητικὴν εὐδαιμονίαν νοῦν εἶπεν.
εἰ οὖν μή ἐστὶν ἡ τυραννὶς καὶ ἡ δυναστεία ταῦτόν τῇ εὐδαιμονίᾳ ἀλλ'

2 rthesis usque ad δὲ τούτων (p. 1176^b16) a

5 δὲ B: δὲ καὶ a

5. 6 τὰς τῶν B:

τὰς ἀπὸ τῶν a

11 ἡδοναῖς B: ἡδονῇ a

18. 19 ὁ τύραννος B: οἱ τύραννοι a

19 ἡδεταί B: ἡδονται a

25 οὖν B et Aristoteles: om. a

rthesis usque ad λίαν

παιδικόν (p. 1176^b33) a

31 ἐνεξουσιάζειν B: ἐξουσιάζειν a

βούλονται Vat. 320:

βούλεται Ba

33 ἡ B: ἡ ἡ a

ἕτερα καὶ ἀπ' ἀλλήλων ἐκ διαμέτρου διεστηκότα, οὐδὲ τὰ σωματικά ἡδέα 176^v
 οὐδὲ αἱ ἡδεῖαι τῶν παιδιῶν εὐδαιμονικαί εἰσιν. ὁμοίως οὐδὲ αἱ ἐνέργειαι καὶ
 αἱ πράξεις τῶν τυράννων τῶν σπουδαίων εἰσιν, ἀλλ' εἰσιν ἄριστα καὶ σπου-
 δαιόταται ἐνέργειαι αἱ ἀπὸ τῶν ἀρετῶν καὶ αἱ ἀπὸ τοῦ νοῦ. πῶς οὖν 25
 5 ἐπὶ τὰς σωματικὰς ἡδονὰς οἱ τοσοῦτον ἀπέχοντες τῶν ἄλλων πλοῦτος καὶ
 δυνάμει τύραννος σπεύδουσιν; ἢ, φησὶν, ὅτι ἄγευστοι τυγχάνουσιν ὄντες εἰ-
 λικρινῶν ἡδονῶν. λέγει δὲ εἰλικρινεῖς ἡδονὰς αἷς οὐ μέμικται ἢ μετὰ βρα-
 χὺ ἔπεται λύπη μηδὲ μετάνοια. καὶ εἴρηται πρότερον περὶ τούτων τίνες
 αὐταί. εἰ μὲν οὖν ἦν, ὥσπερ εἴπομεν, ἡ τυραννὶς ταῦτόν τῃ εὐδαιμονίᾳ,
 10 ἦν ἂν εὐδαιμονικὰ πρὸς ἃ κεχήνασιν οὗτοι καὶ ὧν ἐφίενται. ἐπεὶ δὲ οὐκ
 ἔστι, οὐ δεῖ τὰς ἡδονὰς ἃς οἱ τύραννοι διώκουσιν, εὐδαιμονικὰ ἀποφαίνεσθαι. 30
 ἀλλ' ὥσπερ οὐδὲ τὰ τοῖς παισὶ κράτιστα καὶ τίμια, τοιαῦτα δὲ στρόμβοι
 καὶ ἀστράγαλοι καὶ σφαιρία, καὶ ἀπλῶς εἰσι τίμια καὶ σπουδαῖα, οὕτως
 οὐδὲ τὰ ἔντιμα τοῖς κατ' αἴσθησιν ζῶσι καὶ ἀπλῶς ἂν ἄριστα καὶ κάλλιστα
 15 εἴη. καὶ ἔστιν εὐλόγον, ὥσπερ ἄλλα μὲν φαίνεται παισὶν ἡδέα καὶ τίμια,
 ἄλλα δ' ἀνδράσιν, οὕτω μὴ τὰ αὐτὰ δοκεῖν ἐπιεικέσι καὶ φαύλοις ἄλλα
 διαφέρειν, καὶ τίμια μὲν καὶ καλὰ ἀληθῶς εἶναι τὰ δοκοῦντα τοιαῦτα τοῖς
 σπουδαίοις, φαινόμενα δὲ τὰ τοῖς φαύλοις νομιζόμενα. ὥς οὖν ταῦθ' 35
 οὕτως ἔχει, οὕτως καὶ ἐκάστῳ αἰρετωτάτῃ ἐστὶν ἐνέργεια ἢ κατὰ τὴν οἰ-
 20 κείαν ἔξιν. ὁ γὰρ ἔξιν μὲν ἔχων μουσικῆς ἐνεργεῖν αἰρεῖται τὰ μουσικὰ
 καὶ ὁ ἀκολασίας τὰ τῶν ἀκολάστων πράττειν ἐπείγεται. κατὰ τὰ αὐτὰ
 δὴ καὶ ὁ σπουδαῖος τὰ κατὰ τὰς ἀρετὰς ἐνεργεῖν γηθεῖ τε καὶ ἀγάλλεται.
 ἐν ἀρετῇ ἄρα καὶ νῶ, ἥτοι νοερᾷ ζωῇ, τὸ εὐδαιμονεῖν ἀλλ' οὐκ ἐν παι-
 διᾷ διὰ τὸ τοὺς τυράννους τρέχειν ὥκεῖ ποδὶ πρὸς αὐτήν. καὶ γὰρ ἄτο-
 25 πον τὸ τέλος εἶναι παιδιάν, εἰ τὸ παίζειν εὐδαιμονεῖν· τὸ εὐδαιμονεῖν δὲ 40
 τέλος· τὸ παίζειν ἄρα τέλος. ἄτοπον δὲ καὶ παντελῶς καταγέλαστον πάντα
 πράττειν καὶ πόνους ὑφίστασθαι χάριν τοῦ εὐδαιμονεῖν, ἥτοι τοῦ παίζειν.
 εἰ γὰρ χάριν τοῦ εὐδαιμονήσειν πονοῦμεν, τὸ δ' εὐδαιμονεῖν τῷ παίζειν
 ταῦτόν, ἔνεκα τοῦ παίζειν κακοπαθοῦμεν. τοῦτο δὲ γελοῖον. ἐπεὶ οὖν τὸ
 30 μὲν πονεῖν ἔνεκα τοῦ τυχεῖν τῆς εὐδαιμονίας ἀγαθόν, τὸ δὲ παίζειν οὐκ
 ἀγαθόν, οὐκ ἂν εἴη τὸ εὐδαιμονεῖν καὶ τὸ παίζειν ταῦτόν. καὶ ἄλλως· ὥσπερ
 ἄλλα πολλὰ χάριν ἐτέρων τινῶν αἰρούμεθα, οὕτω καὶ τὸ παίζειν· τὴν δ' εὐ- 45
 δαιμονίαν οὐχ ἔνεκά τινος αἰρούμεθα· ὥστε οὐκ ἔστιν ἡ εὐδαιμονία καὶ τὸ
 παίζειν ταῦτόν. τὸ δ' ὥς εἰπεῖν πρόσκειται ὅτι αἰρούμεθα καὶ τὰς ἀρε-
 35 τὰς αὐτάς καθ' αὐτάς, κἂν μὴ μέλλωμεν εὐδαιμονήσειν. καὶ πολλοὶ τὸν
 πλοῦτον διώκουσι δι' αὐτόν καὶ οὐχ ἐτέρου χάριν.

12 τοιαῦτα B: ταῦτα a

20 μουσικῆς B: μουσικὴν a
μονεῖν a τὸ B: τῷ a

14 ἔντιμα B: ἐν τισι a

24 ποδὶ a: ποδεῖ B
τῷ B: τὸ a

ζῶσι καὶ B: ζῶσιν a

28 εὐδαιμονήσειν B: εὐδαι-

p. 1176^b33 Παίζειν δ' ὅπως σπουδάζῃ κατ' Ἀνάχαρσιν ὁρθῶς 176^v
ἔχειν δοκεῖ. |

Ὡς περ γὰρ τὸ πολεμεῖν χάριν τοῦ εἰρηνεύειν ἐπαινεῖται, οὕτω καὶ 177^r
τὸ μετὰ τοὺς πρὸς τὰ κάλλιστα πόνους ἐπὶ παιδιὰν ἀποκλίνειν οὐ μεμ-
5 πτέον ἐστίν· ἀναπαύει γὰρ ἡμᾶς ἡ παιδιὰ καὶ κουφίζει τοὺς πόνους. ἀνα-
παύσει γὰρ ἔοικεν, ἡ δ' ἀνάπαυσις ἐπανάγειν πάλιν τὰ κεκμηκότα τῶν
σωμάτων ἐπὶ τὴν προτέραν ἰσχύν, ἣν εἴχομεν πρὸ τοῦ κόπου. εἰ μὲν γὰρ
ἄπονα τὰ σώματα ἡμῶν διετηρεῖτο ἐν ταῖς πράξεσι καὶ ἐνεργείαις, οὐκ ἂν 5
ἀναπαύσεως ἐχρήζομεν οὐδὲ παιδιᾶς τῆς ἀναπαύσει ἐοικυίας· ἐπεὶ δὲ
10 κάμνει, δεῖ ἀναπαύσεως καὶ παιδιᾶς οὐ πάσης ἀλλὰ τῆς ἐοικυίας τῇ ἀνα-
παύσει εἰς ἀνάληψιν ἰσχύος καὶ ῥώμης, ἵνα πάλιν πράττωμεν καὶ ἐνεργῶ-
μεν καὶ μὴ ὦμεν ἄπρακτοι καὶ ἀνενέργητοι. εἰ δὲ ἕνεκα τοῦ πάλιν ἐνε-
ργεῖν αἰρούμεθα τὴν παιδιάν, ἣν ἀνάπαυσιν εἶπεν, οὐκ ἔστι τέλος ἡ παιδιὰ,
ὥστε οὐδ' εὐδαιμονία. ἡ γὰρ εὐδαιμονία τέλος καὶ δι' αὐτὴν αἰρετὴ,
15 ἀλλ' οὐχ ἕνεκά τινος ἄλλου. βελτίω τε λέγομεν τὰ σπουδαῖα τῶν 10
γελοίων. τὰς κοινὰς καὶ αὐτοφρεῖς τῶν ἀνθρώπων ἐννοίας εἰς πίστιν
ἐπάγει τοῦ μὴ παιδιὰν εἶναι τὴν εὐδαιμονίαν. πάντες γὰρ αὐτοφρεῖς καὶ
οὐκ ἔκ τινος μαθήσεως ἢ παραγγελίας βελτίω λέγουσι τὰ σπουδαῖα, ἥτοι
τὰς ἀρετὰς καὶ τὰς κατ' ἀρετὴν ἐνεργείας, τῶν γελοίων καὶ μετὰ παιδιᾶς.
20 τὸ δὲ βέλτιον χεῖρονός ἐστι βέλτιον· εἰ δὲ χεῖρονα τὰ γελοῖα καὶ ἡ παι-
διὰ, οὐκ ἂν εἴη ἡ παιδιὰ εὐδαιμονία. οὐ γὰρ ἐστὶν ἡ εὐδαιμονία τινὸς
<χείρων> ἀλλὰ τὸ ἄριστον καὶ κάλλιστον τῶν παρ' ἡμῖν. καὶ τοῦ βέλ- 15
τίονος ἀεὶ μορίου καὶ ἀνθρώπου σπουδαιοτέραν τὴν ἐνέργειαν.
βέλτιον μῶριον καὶ ἄνθρωπον τὸν νοῦν ἡμῶν λέγει, λέγω δὲ τὸ λογικὸν
25 μέρος τῆς ψυχῆς. καὶ ὁρᾷς, ὅπως τὸν ὄντως καὶ μάλιστα ἄνθρωπον ἐν
λογικῇ ζωῇ τίθεται καὶ διττὸν αὐτὸν διὰ τούτων ἀποφαίνεται, ἕνα μὲν τὸν
ἐκ ψυχῆς καὶ σώματος, ὃ καὶ τὸ εὖ ζῆν καὶ εὐδαιμονεῖν ἐν τῷ κατὰ τὰς
ἀρετὰς ζῆν εἶπεν εἶναι ἐν τοῖς Μεγάλοις Ἡθικοῖς, ὡς καὶ ἐν τῷ πρώτῳ
τῶνδε βιβλίοις, ἄλλον δὲ τὸν πρώτως καὶ ὄντως ἄνθρωπον, τὸν ἐν ἡμῖν 20
30 νοῦν ὑπὲρ οὗ προῖων ἐρεῖ. χωρισθεὶς δὲ τοῦ σώματος ἐστὶν αὐτὸ τοῦθ'
ὅπερ ἐστί. καὶ δῆλον ἐκ τούτων ὡς οἱ λέγοντες τὸν Ἀριστοτέλην θνητὴν
δοξάζειν τὴν ψυχὴν οὐδέν τι λέγουσιν. ἀλλὰ περὶ μὲν τούτων ἐν ἄλλοις·
τὸ δὲ λεγόμενον διὰ τῶν προκειμένων λέξεων τοιοῦτόν ἐστιν. ἡ τοῦ βελ-
τίονος μορίου τῆς ψυχῆς ἐνέργεια βελτίων καὶ σπουδαιοτέρα, δυνάμει

2 rthesis usque ad εὐδαιμονικωτέρα ἤδη (p. 1177^a6) a 3 de sententia cf. Polit. II 14
p. 1333^a35. 15 p. 1334^a15 13 ἀνάπαυσιν a: ἀνάπαλιν B (ortum ex ἀνάπαυλαν? cf.
Plat. Phileb. p. 30 E) 22 χείρων a: om. B 23 ἀεὶ μορίου Ba et Arist. cod. Ha:
ἀεὶ καὶ μορίου Arist. vulg. 25 ἄνθρωπον B: τὸν ἄνθρωπον a 28 εἶναι B:
om. a Magna Moral. A 3 p. 1184^b8 28. 29 ἐν τῷ πρώτῳ τῶνδε βιβλίοις] c. 11
p. 1101^a14 31 δῆλον ἐκ B: δῆλόν ἐστιν καὶ ἐκ a 32 δοξάζειν B: δόξαζει a
33 τοῦ B: om. a

λέγων ἐκείνην αὐτοῦ τοῦ μορίου ἐνέργειαν, λέγω βελτίονα καὶ σπουδαιοτέραν, 177^r
τὴν σπουδαίαν καὶ ἀπὸ ἀρετῆς καὶ οἰκείαν τῷ ἀνθρώπῳ, ἢ ἄνθρωπος, ἀλλ' 25
οὐ τὴν ἀπὸ κακίας. εἰ οὖν αὕτη βελτίων τῆς τοῦ χείρονος μορίου τῆς
ψυχῆς ἐνέργεια, ἔστι δὲ ἐνέργεια τοῦ χείρονος μορίου ἡ παιδιά, οὐκ ἔσται
5 ἡ παιδιά εὐδαιμονία, ἀλλ' ἡ τοῦ κρείττονος μορίου οἰκεία ἐνέργεια. τὸ δὲ
εὐδαιμονικώτερον ταῦτόν ἐστι τῷ καὶ δεῖ ταύτην εὐδαιμονίαν λέγειν,
ἀλλ' οὐ τὴν παιδιάν.

p. 1177^a6 Ἀπολαύσειέ τ' ἂν τῶν σωματικῶν ἡδονῶν ὁ τυχών.

Δέδεικται πολλάκις, ὅτι ἡ εὐδαιμονία τέλος τῶν ἀγαθῶν (καὶ τελειό-
10 τατον τέλος). τὸ δὲ τοιοῦτον τέλος μόνοις τοῖς σπουδαίοις ὑπάρχει. ὥσπερ
γὰρ ὃ πάρεστι ζωή, ζῆ, οὕτως ὃ πάρεστιν ἀγαθὸν καὶ τὸ τῶν ἀγαθῶν
τέλος, οὗτος ἀγαθός ἐστι καὶ τέλειος. οὐ πᾶσι δὲ πάρεστιν οὐδὲ πάντες
μετέχουσι τούτου· ἦσαν γὰρ ἂν πάντες ἀγαθοὶ καὶ τέλειοι καὶ εὐδαίμονες· 35
οὐκ εἰσὶ δέ, ἀλλ' οἱ πλείους ἀνδραποδώδεις καὶ φαῦλοι, οἱ καὶ μάλιστα
15 τυγχάνουσι τῶν σωματικῶν ἡδονῶν, ὧν σωματικῶν ἡδονῶν ἐστι καὶ ἡ
παιδιά. καὶ οὗ φησιν ὡς οὐ δύνανται οἱ φαῦλοι εὐδαιμονήσῃν· δύνανται
γάρ, εἰ τὰς κακίας φυγόντες τὰς ἀρετὰς διώξουσιν καὶ ἐν ἑξεί τούτων γένωνται.
ἀλλ' ὃ λέγει ἐστίν, ὅτι τῶν σωματικῶν ἡδονῶν ἀπολαύειν δυνάμεθα ὅτε
θελήσομεν· εὐδαίμονας δὲ εἶναι οὐκ ἐνδέχεται ὅτε θελήσομεν. χρόνου 40
20 γὰρ πολλοῦ καὶ συνασκήσεως πολλῆς καὶ πράξεων καὶ ἐνεργειῶν καλλίστων
καὶ παμπόλλων χρεία τοῦ τυχεῖν τοῦ καλλίστου καὶ τελειοτάτου τέλους,
τῆς εὐδαιμονίας. ἀπολαύειν οὖν τῶν σωματικῶν ἡδονῶν καὶ τῆς παιδιᾶς
δύναται ὁ τυχών, ἥτοι καὶ ὁ φαῦλος καὶ ὁ μήτε σπουδαῖος μήτε φαῦλος,
καὶ ἀνὴρ καὶ παῖς καὶ γυνή· εὐδαιμονίας δὲ οὐθ' ὁ φαῦλος οὐθ' ὁ μηδε-
25 τέρος οὐθ' ὁ παῖς, ὡς ἐν τῷ Μεγάλῳ τῶν Ἠθικῶν εἶπε. τὸ γὰρ τελειό-
τατον τέλος ἡ εὐδαιμονία (ἐν ἀτελεῖ γίνεσθαι τὴν ἡλικίαν οὐ πέφυκεν. 45
ἀγαπητὸν γὰρ ὅτῳ καὶ εἰς τελειοτάτην ἡλικίαν ἐγγένηται. εἰ γὰρ ἐστι
τέλος ἡ εὐδαιμονία) τῶν ἀγαθῶν, ἥτοι πασῶν τῶν ἀρετῶν, ὧν ἐν καὶ ἡ
φρόνησις, οὐδεὶς δὲ παῖς φρόνιμος, ὁῖον ὡς οὐδὲ εὐδαίμων. εἰπὼν δὲ ὅτι
30 ἀπολαύσειέ τ' ἂν τῶν σωματικῶν ἡδονῶν καὶ ὁ τυχών, ἥτοι καὶ
ὁ σπουδαῖος καὶ πᾶς ὁ μὴ σπουδαῖος, ἐπήγαγε καὶ μάλιστα τοῦ ἀρίστου.
μάλιστα γὰρ οἱ ἀνδραποδώδεις τῶν ἡδονῶν τῶν σωματικῶν, καὶ τῶν παι-
διῶν οἱ φαῦλοι ἥπερ οἱ σπουδαῖοι. ὁ γὰρ χαίρων ταῖς παιδιαῖς καὶ ταῖς 50
σωματικαῖς ἡδοναῖς μᾶλλον ἀπολαύειν δύναται τῶν τοιούτων τοῦ μὴ χαί-
35 ροντος. ἐπεὶ τοίνυν πάντες ἄνθρωποι τῶν σωματικῶν ἡδονῶν καὶ τῆς

2 σπουδαίαν B: σπουδὴν a

8 rthesis usque ad πρότερον εἴρηται (p. 1177^a11) a

9. 10 καὶ τελειότατον τέλος a: om. B

13 ἂν B: om. a

17 τὰς κακίας] τῆς

κακίας B: τὴν κακίαν a

25 οὐθ' B: ἡ a

τῷ μεγάλῳ B: τοῖς μετὰ a

cf. Magna Moral. A 4 p. 1185^a3

26 ἐν ἀτελεῖ—ἡ εὐδαιμονία (28) a: om. B

30 καὶ ὁ τυχών Ba: ὁ τυχών Aristoteles

31 πᾶς B: om. a

33 post σπουδαῖοι

add. ἀπολαύουσιν a: om. B

παιδιᾶς τοῖς φαύλοις μεταδιδόασιν, τουτέστι χαίρειν καὶ παίζειν ὁμολογοῦσι, 177^r
καὶ οὐδεὶς ἐστὶν ὃς οὐ λέγει μὴ διώκειν τοὺς φαύλους καὶ ἀνδραποδώδεις
τὰς σωματικὰς ἡδονὰς καὶ τὰς παιδιὰς μὴδὲ περὶ αὐτὰς ἐπτοῆσθαι, εὐδαι-
μονίας δὲ αὐτοῖς οὐ μεταδιδόασιν οὐδ' εὐδαίμονας αὐτοὺς ἀποκαλοῦσι, τοῦ-
5 ναντίον | δὲ καὶ κακοδαίμονας αὐτοὺς φασιν, οὐκ ἂν εἴη εὐδαιμονία ἢ 177^v
παιδιὰ ἢ ἡ σωματικὴ ἡδονή. εἰπὼν δὲ ὅτι οὐδεὶς μεταδίδωσιν εὐδαιμονίας
τῷ ἀνδραποδώδει οὐδ' εὐδαιμονίζει τὸν τοιοῦτον, ἐπήγαγεν εἰ μὴ καὶ βίου,
τουτέστιν ὅτι μὴδὲ βίου σπουδαίου μεταδίδωσιν αὐτῷ, ὥς τῷ σπουδαίῳ βίῳ
ἐπομένης τῆς εὐδαιμονίας καὶ οὐ ταῖς τῶν φαύλων διαγωγαῖς.

10 p. 1177^a12 Εἰ δ' ἐστὶν ἡ εὐδαιμονία κατ' ἀρετὴν ἐνέργεια, εὖ- 5
λογον ὅτι κατὰ τὴν κρατίστην· αὕτη δ' ἂν εἴη τοῦ ἀρίστου.

Τὸ κράτιστον σημαίνει τὸ ἀκρότατον· λέγει δὲ κρατίστην καὶ ἀκρο-
τάτην ἐνέργειαν καὶ εὐδαιμονίαν τὴν νοερὰν ζωὴν. δείξας δὲ, ὅτι ἡ εὐδαι- 10
μονία ψυχῆς ἐστὶν ἐνέργεια κατ' ἀρετὴν, ἐπειδὴ ἡ ἀρετὴ διττή, ἢ τε πρα-
κτικὴ, ἢ καὶ ἠθικὴ καὶ πολιτικὴν οἱ ἐκ τοῦ Περιπάτου καλοῦσιν (οἱ γὰρ
Πλατωνικοὶ ἐτέρας εἶναι λέγουσι τὰς πολιτικὰς τῶν ἠθικῶν)· ἐπεὶ οὖν διττὴ
κατ' αὐτοὺς ἡ ἀρετὴ, ἡ μὲν ἠθικὴ, ἡ δὲ θεωρητικὴ, καὶ διὰ τοῦτο καὶ
ἡ εὐδαιμονία διττή, ἐν μὲν τῷ πρώτῳ βιβλίῳ εἶπε περὶ πολιτικῆς εὐδαι-
μονίας, καθ' ἣν ὁ πολιτικὸς εὐδαίμων κοσμεῖ τὰ χεῖρω τῷ λόγῳ, ἐν τού-
20 τῳ δὲ λέγει περὶ τῆς θεωρητικῆς εὐδαιμονίας καὶ τοῦ κατ' αὐτὴν εὐδαί- 15
μονος, ὃς ἐστὶν ὁ πρώτως καὶ ὄντως ἄνθρωπος καὶ ὁ ἀληθινὸς ἄνθρωπος,
ὁ ἐν ἡμῖν δηλονότι νοῦς καὶ ἐπιγινόμενος ὁ τοιοῦτος εὐδαίμων τῷ πολιτικῷ
εὐδαίμονι. ἀδύνατον γὰρ ἐστὶν ἐν τινι γενέσθαι νοερὰν ζωὴν μὴ μετρήσαντι
τὰ πάθη διὰ τῶν ἠθικῶν ἀρετῶν καὶ κατὰ τὴν πολιτικὴν εὐδαιμονίαν ζή-
25 σαντι. ἀόριστα γὰρ ἐστὶ τὰ πάθη τῇ αὐτῶν φύσει καὶ ἀστάθμητα καὶ τὰς
ἑαυτῶν ἐνεργείας περατοῦν οὐ δύνανται. ὥς γὰρ τὸ πῦρ ὅρον ταῖς ἑαυτοῦ 20
ποιήσεσι περιφέρειν οὐ δύναται, ἀλλ' ἀόριστως θερμαίνει πᾶν τὸ δυνάμενον
θερμαίνεσθαι, τὸν αὐτὸν τρόπον ἕκαστον τῶν παθητικῶν μορίων ἔμπληκτόν
ἐστὶ καὶ ἄμετρον καὶ δεῖται τῆς ἀρετῆς, ἵνα κόσμου τύχῃ καὶ τάξεως, ὁ
30 μὲν θυμὸς τῆς ἀνδρείας, ἡ δ' ἐπιθυμία τῆς σωφροσύνης, (τῆς μὲν ἀνδρείας
ὁ θυμὸς, ἵνα θαρρῇ καὶ ἀδεῶς ἴηται ἔνθα δεῖ, φεύγῃ δὲ ἀφ' ὧν χρεὶ, ἡ
δ' ἐπιθυμία τῆς σωφροσύνης) πρὸς τὸ χαίρειν οἷς δεῖ καὶ λυπεῖσθαι ἔνθα
δεῖ. εἰ οὖν ἄμετρα τὰ πάθη καὶ ἀόριστα καὶ ὄχλου καὶ ταραχῆς ἐμποιη- 25
τικά, πῶς οἷόν τε νοερῶς ἐνεργεῖν τὸν ὑπὸ τῶν ἀλόγων παθῶν περιελκό-
35 μενον καὶ ἀπ' ἄλλων εἰς ἄλλα διασπώμενον καὶ περιφερόμενον; καλῶς
ἄρα εἴρηται τοῖς εἰποῦσι τὴν πρακτικὴν ἀρετὴν καὶ τὸ τέλος αὐτῆς τὴν
εὐδαιμονίαν ἐπιτηδειότητάς τινας εἶναι πρὸς ὑποδοχὴν τῆς θεωρητικῆς εὐδαι-

2 λέγει B: λέγη a

3 μὴδὲ B: μὴ a

11 ὅτι B: om. a et Aristoteles

rhesis

usque ad θεωρητικὴν, εἴρηται (p. 1177^a18) a

20 τοῦ B: om. a

21 πρώτως B:

πρῶτος a

24 τὴν B: om. a

30 τῆς μὲν ἀνδρείας—σωφροσύνης (32) a: om. B

37 ἐπιτηδειότητάς B: ἐπιτηδειοτάτας a

μονίας. ἀλλὰ περὶ μὲν τούτων καὶ αὖθις. λέγει δ' αὐτός, ὅτι ἐπεὶ ἐστὶν 177^v
 ἡ εὐδαιμονία τῆς ψυχῆς ἐνέργεια, εὐλογον αὐτὴν μάλιστα λέγειν κατὰ τὴν
 ἀκροτάτην τῆς ψυχῆς ἐνέργειαν. ἡ δ' ἀκροτάτη αὐτῆς ἐνέργειά ἐστὶν 30
 ἔνωσις πρὸς τὰ κρείττω καὶ “ὁμοίωσις θεῷ κατὰ τὸ δυνατόν”, ὥς φησιν
 5 ὁ Πλάτων, ἀνθρώπων. δυνατόν γὰρ τῷ ἀνθρώπῳ μείζον ἀγαθὸν κτήσασθαι
 τῆς πολιτικῆς εὐδαιμονίας. εἰ δὲ τοῦτο, οὐκ ἂν εἴη ἡ πολιτικὴ εὐδαιμονία
 τὸ ἀκρότατον καὶ τελειότατον ἡμῶν τέλος, ἀλλὰ τὸ μείζον αὐτῆς, ἡ θεω-
 ρητικὴ εὐδαιμονία, (ἡ σύμπασα ἡμῶν ἐνέργεια καὶ τὸ ὅλον μέτρον τῆς ἀν-
 θρωπίνης ἐνεργείας. τῆς μὲν γὰρ ἀρετῆς μέτρον καὶ τέλος ἡ πολιτικὴ
 10 εὐδαιμονία, τῆς δὲ πολιτικῆς εὐδαιμονίας ἡ θεωρητικὴ εὐδαιμονία.) ταύ- 35
 τῆς δὲ σεμνότερόν τι ἄλλο καὶ οἰκειότερον τῇ ἀνθρωπίνῃ φύσει οὐκ ἔστιν.
 οἰκεῖα μὲν γὰρ τοῖς ἀνθρώποις ἐνέργεια ἡ κατ' ἀρετὴν πράξις, οἰκειότερα
 δὲ ἡ πολιτικὴ εὐδαιμονία, οἰκειοτάτη δὲ καὶ μέτρον καὶ ὅρος καὶ τελειότα-
 τον τέλος τῆς ἡμῶν ἀνόδου ἡ θεωρία, ἐνέργεια οὖσα τοῦ ἐν ἡμῖν, ὥς φησιν,
 15 ἀρίστου. τοῦτο δὲ τὸ ἐν ἡμῖν ἄριστόν ἐστιν ὁ ἐν ἡμῖν νοῦς καὶ ὁ ὄντως
 καὶ ἀληθινὸς ἀνθρώπος. εἴτε δὴ νοῦς τοῦτο εἴτε ἄλλο τι δὲ κατὰ 40
 φύσιν δοκεῖ ἄρχειν. ἐπὶ μὲν τῶν φαύλων καὶ ἀκολασίαις χαιρόντων
 ἄρχει παρὰ φύσιν τὸ χεῖρον τοῦ κρείττονος, ἐπὶ δὲ τῶν σπουδαίων ἄρχει
 τὸ κρεῖττον, ὁ λόγος, τοῦ χείρονος, τῆς ἀλόγου ζωῆς. εἰπὼν δὲ τὴν κατὰ
 20 νοῦν εὐδαιμονίαν ἐνέργειαν εἶναι τοῦ ἐν ἡμῖν ἀρίστου καὶ πεφυκότος ἄρχειν
 καὶ κρατεῖν τοῦ ἐν ἡμῖν δήμου, τοῦ ἀλόγου μέρους τῆς ψυχῆς, ἐπήγαγεν
 εἴτε δὴ νοῦς ἐστὶ τοῦτο ἐν ἡμῖν ἄριστον, δυνάμει λέγων, εἴτε δὴ νοῦν
 αὐτὸ χρὴ καλεῖν, ὥς ἐγὼ αὐτὸ ὀνομάζω, εἴτε ζώην λογικὴν, ὥς ὁ Πλά- 45
 των, δὲ δὴ ἄριστον, ὥς εἶπον, πέφυκεν ἄρχειν, καὶ πρὸς τούτῳ ἔννοιαν
 25 ἔχειν καὶ κατάληψιν, ὥς εἰσι καλά· καὶ τούτων τὰ μὲν ἀληθῶς καλά, τὰ
 δὲ φαινομένως· καὶ ὅτι εἰσὶν ἀσώματοί τινες οὐσίαι χωρίζονται τῶν σωμά-
 των καὶ καθ' αὐτὰς ἐστῶσαι, καὶ πρό γε τούτων αἰτιόν τι πάντων τῇ
 οὐσίᾳ ὄν, παντέλειος ἐνέργεια διακρατοῦσα καὶ διακυρβεργῶσα τὰ σύμπαντα.
 εἴτε δὴ νοῦν χρὴ λέγειν τὸ ἐν ἡμῖν ἄριστον εἴτε θεῖόν τι καὶ θείαν τινὰ
 30 μοῖραν καὶ ἀπορροήν, ὥς καὶ τοῦθ' ὁ Πλάτων λέγει, εἴτε τῶν ἐν ἡμῖν τὸ 50
 θειότατον ἢ τούτου ἐνέργεια κατ' ἀρετὴν, τὴν νοερὰν δηλονότι ζώην, εἴη
 ἂν ἡ ζητουμένη νῦν εὐδαιμονία καὶ εὐδαίμων ὁ ζῶν κατὰ τὴν θεοπρεπε-
 στάτην ταύτην ζώην, καὶ γενόμενος ἐν τῇ σφετέρᾳ ἀκρότητι καὶ ἐν τῷ
 τελείῳ τέλει. ἔστι γὰρ, ὥς εἴρηται, καὶ ἡ πολιτικὴ εὐδαιμονία τέλος, ἀλλ'
 35 οὐ τὸ τελειότατον. εἶπε δὲ ‘εἴτε δὴ τὸ θειότατον τῶν ἐν ἡμῖν’, ὅτι ἔθος
 αὐτῷ καὶ τὴν αἴσθησιν καὶ ἀπλῶς τὴν φύσιν καὶ πάντα τὰ τῆς φύσεως
 ἔργα | προσαγορεύειν. ἡ γὰρ φύσις, φησὶν αὐτός ἐν ἄλλοις, θεὸς μὲν 178^r
 οὐκ ἔστι, θεῖον δὲ τι καὶ δαιμόνιον. ὥστε ἡ μὲν αἴσθησις θεῖον, οὐ θειό-
 τατον, τὸ δὲ λογιζόμενον θεῖον καὶ θειότατον.

3 ἀκροτάτην B: ἀκρότητα a

5 Πλάτων] Theaetet. p. 176 B

8 ἡ σύμπασα—

θεωρητικὴ εὐδαιμονία (10) a: om. B

12 οἰκειοτέρα B: οἰκειότερον a

14 ἐνέργεια

B: ἐν ἐνέργεια a

37 ἐν ἄλλοις] cf. H 14 p. 1153^b32

p. 1177^a18 Ὁμολογούμενον δ' ἂν δόξειεν καὶ τοῖς πρότερον καὶ 178^r
τῷ ἀληθεῖ.

Ὁ λέγων λόγος τὴν τοῦ θειοτάτου τῶν ἐν ἡμῖν κατὰ τὴν οἰκείαν ἀρε- 5
τὴν ἐνέργειαν τελείαν εὐδαιμονίαν, ἀτελεστέραν δὲ τὴν πολιτικὴν σύμφωνός
5 ἐστὶ καὶ τοῖς πρότερον ἐν τῷ πρώτῳ βιβλίῳ ῥηθεῖσι καὶ τῇ ἀληθείᾳ.
ἐπεὶ γὰρ διττὸν ἀφορίζομεν τὸν ἄνθρωπον καὶ τὸν ὄντως καὶ μάλιστα καὶ
πρώτως ἄνθρωπον τὸν νοῦν ἡμῶν εἶναι φάμεν, δεύτερον δὲ τὸν ἐκ ψυχῆς
καὶ σώματος, ἀληθές ἐστὶ καὶ σύμφωνον τῇ ἀληθείᾳ τὸ λέγειν τὴν ἐνέρ-
γειαν τοῦ ὄντως καὶ πρώτως ἀνθρώπου κρατίστην καὶ τελείαν καὶ σεμνο-
10 τέραν τῆς πολιτικῆς εὐδαιμονίας, καὶ τοσοῦτῳ βελτίονα καὶ τιμιωτέραν, 10
ὅσῳ τὰ ὑποκείμενα περὶ αὐτὴν ἐνεργεῖ τῶν ὑποκειμένων τῇ πολιτικῇ κρείττω
καθέστηκε. τῆς μὲν γὰρ πολιτικῆς ἐστὶ τὸ κόσμον ἐπάγειν τοῖς δευτέροις
καὶ τάξιν καὶ ὅρον τιθέναι (καὶ εἴρηται πολλὰ περὶ τούτων ἐν τῷ πρώτῳ
βιβλίῳ), ταύτης δὲ ἀνάτασις πρὸς τὰ κρείττω καὶ ἔνωσις καὶ γνῶσις τῆς
15 τῶν θείων οὐσιῶν κοινωνίας καὶ διαφορᾶς, ὅτε καὶ ἐνέργεια λέγεται νοῦς
ὁ ταῦτα θεωρεῖν οὕτως δυνάμενος. ἔστι μὲν γὰρ καὶ πρὸ τοῦ ἐνεργεῖν 15
δύνασθαι εὐδαιμόνως κατὰ τὴν νοερὰν ταύτην καὶ ἔνθεον ζωὴν οὐσία ἀσω-
ματος χωρίζεσθαι δυναμένη τοῦ ζώου τούτου, οὗ τὴν ἐπιτροπείαν ἔλαχε.
λέγεται δὲ δυνάμει νοῦς τότε διότι δεκτικός ἐστὶ τοῦ παρὰ Ἀριστοτέλους
20 θύραθεν νοῦ, μᾶλλον δὲ τῆς τοῦ θύραθεν ἐλλάμψεως νοῦ, ἧς ἐπειδὴν με-
τάσχη, νοερός τε λέγεται καὶ τέλειος νοῦς καὶ εὐδαίμων θεωρητικός καὶ
τὴν ἄκραν ἐνέργειαν ἐνεργῶν καὶ τᾶλλα ὅσα πολλάκις εἵπομεν.

p. 1177^a21 Ἔτι συνεχεστάτη· θεωρεῖν τε γὰρ μᾶλλον δυνάμεθα 20
συνεχῶς.

25 Καὶ διὰ τὸ ἐνέργειαν εἶναι τὴν θεωρητικὴν εὐδαιμονίαν τοῦ ἐν ἡμῖν
ἀρίστου καὶ θειοτάτου δεῖ λέγειν αὐτὴν κρατίστην καὶ ἀκροτάτην καὶ τε- 25
λειοτάτην καὶ διὰ τὸ συνεχεστάτην (ὑπάρχειν). εἴρηται γὰρ ἐν τῷ πρώτῳ
βιβλίῳ ὅτι μόνιμόν τε καὶ δυσσφαίρετον οἰόμεθα τὴν εὐδαιμονίαν ὑπάρ-
χειν. εἰ οὖν ἐν τι τῶν στοιχείων τῆς εὐδαιμονίας ὑπάρχει καὶ τὸ μόνιμον,
30 τὸ μονιμώτερον ἄρα εὐδαιμονέστερον· μονιμώτερον δὲ τὸ πλείονα χρόνον
ὑπάρχον. ὑπάρχει δὲ πλείονα χρόνον τὸ συνεχέστερον καὶ μακροχρονιώ-

1 δ' ἂν B: δὲ τοῦτ' ἂν a et Aristoteles δόξειεν om. εἶναι B et Arist. cod. Ha: δόξειεν
εἶναι a et Arist. vulg. rthesis usque ad ὁ νοῦς (p. 1177^a21) a 3 λόγος B: λό-
γοις a 4 ἀτελεστέραν δὲ B: καὶ ἀτελέστερον a 5 πρώτῳ Vat. 1622: προτέρῳ Ba
9 πρώτως B: πρώτου a 10 τιμιωτέραν B: τιμιωτέρα a 13 πολλὰ B: πολ-
λάκις a 19 δυνάμει B: δυνάμενος a 23 ἔτι B: ἔτι δὲ a et Aristoteles
23. 24 μᾶλλον δυνάμεθα συνεχῶς B: δυνάμεθα σ. μ. a et Aristoteles 24 rthesis
usque ad τῷ βεβαίῳ (p. 1177^a26) a 26 καὶ (primo loco) iterat B
27 ὑπάρχειν a: om. B ἐν τῷ πρώτῳ βιβλίῳ] cf. c. 2 p. 1095^b26 31 ὑπάρχον
B: ὑπάρχειν a

5 τερον· συνεχέστερον δὲ καὶ μακροχρονιώτερον ἢ εὐδαιμονία ἢ θεωρητικὴ 178^r
 τῆς πολιτικῆς· βελτίων ἄρα καὶ θειότερα καὶ διὰ τοῦτο καὶ ἀκροτάτη καὶ 30
 τελειοτάτη. ἔτι εἰ τοῦ ἀεὶ ἔγγιον τὸ συνεχέστερον, πορρώτερον δὲ τὸ μὴ
 συνεχῶς καὶ ἐπ' ὀλίγον χρόνον ὑπάρχον, τὸ δὲ ἀεὶ τοῦ μὴ ἀεὶ τελειότερον
 10 καὶ βέλτιον, καὶ ἡ θεωρητικὴ ἄρα εὐδαιμονία ὡς συνεχεστέρα καὶ πολυ-
 χρονιωτέρα ἔγγιον ἐστὶ τῆς ἀεὶ ἐν τοῖς νοητοῖς θεωρίας· πόρρω δὲ ἡ
 πολιτικὴ· τελειότερα ἄρα ἡ θεωρητικὴ εὐδαιμονία καὶ κρατίστη δὴ καὶ ἀκρο-
 τάτη. ὅτι δὲ τοῦ ἀεὶ ἔγγιον ἐστὶν ὁ πλείων χρόνος καὶ συνεχέστερος τοῦ
 ἐλάττονος καὶ μὴ συνεχεστέρου, ὁῦλον. λέγω δὲ πλείονα καὶ συνεχέστερον 35
 10 χρόνον αὐτὰς τὰς ἐνεργείας καὶ πράξεις διὰ τὸ κρίνεσθαι τὸ μῆκος αὐτῶν
 καὶ τὴν βραχύτητα καὶ τὴν συνέχειαν καὶ τὸ μὴ τοιοῦτον χρόνον. εἰ δὲ
 θεωρητικὴ εὐδαιμονία ἐστὶν ἡ τῶν θείων γνῶσις, αὕτη δὲ χρονικοῖς μέ-
 τροις ὀρίζεται ὡς αἱ πράξεις (λέγομεν γὰρ πρᾶξιν ὠριαίαν καὶ μηνιαίαν
 καὶ ἐνιαυσιαίαν), ἐστὶ δὲ βελτίων ἢ κατ' ἀρετὴν χρονιωτέρα πράξεις, οἷον
 15 ἡ μηνιαία τῆς ὠριαίας καὶ ἡ θεωρητικὴ ἄρα εὐδαιμονία τελειότερα ἐστὶ 40
 τῆς πρακτικῆς, ὅτι καὶ πρὸς μείζονα μέτρα χρόνου θεωρεῖν δύναται καὶ
 θεωρεῖ. ὅτι μὲν οὖν τὸ συνεχέστερον τῶν καλῶν βέλτιον τοῦ μὴ τοιού-
 του, παντί που διὰ τούτων ὁῦλον. ὅτι δὲ καὶ συνεχέστερον ἐνεργεῖν ὁ
 θεωρητικὸς εὐδαίμων δύναται τοῦ πολιτικῶς ἐνεργοῦντος ὁῦλον ἐστὶ διὰ
 20 τούτων. ἴσμεν ὅτι πᾶσα πρᾶξις καὶ ἐνέργεια ἀγαθοῦ τινος ἐφίεται καὶ πᾶς
 ὁ πράττων καὶ ἐνεργῶν ὁρεκτῶ τινι καὶ ἐφετῶ κινούμενος καὶ ἐλκόμενος
 κινεῖται καὶ πράττει χάριν τοῦ τυχεῖν οὗ τὴν ἐφесιν ἔχει. εἰ οὖν πᾶν 45
 ὁρεκτὸν ἔλκει πρὸς ἑαυτὸ τὸ ἐφιέμενον, ὡς ἡ μαγνήτις τὸν σίδηρον, τὸ
 μᾶλλον ὁρεκτὸν καὶ τῇ ἑαυτοῦ φύσει μᾶλλον ἢ κινήσει τὸ ἐφιέμενον αὐ-
 25 τοῦ πρὸς ἑαυτὸ καὶ τὴν αὐτοῦ τεῦξιν. ἐστὶ δὲ τῇ ἑαυτοῦ φύσει ὁρεκτὸν
 τὸ πρῶτον, ὥς φησιν οὗτος, τῶν πάντων αἴτιον καὶ ἐρασμιώτερον καὶ ποθει-
 νότερον καὶ οὗ κόρον λαβεῖν οὐ δύναται ὁ τοῦτο θεάσασθαι δυνηθείς. τῶν
 μὲν γὰρ ἄλλων ἀγαθῶν καὶ τῶν ὁρεκτῶν καὶ τῶν φαινομένων ἀγαθῶν ἐστὶ
 κόρος, καὶ μέχρις ἐκείνου διώκομεν αὐτά, μέχρις ἂν τύχωμεν αὐτῶν καὶ 50
 30 κόρον σχῶμεν αὐτῶν. ἐπ' αὐτὰ δὲ τύχωμεν καὶ πλησθῶμεν αὐτῶν, παύομεθα
 καὶ οὐκέτι περὶ ταῦτα ἐνεργεῖν βουλόμεθα· καὶ ὁῦλον ὅτι ὦν μὲν ἡ τεῦξις
 ῥαδία καὶ ἡ ἀπόλαυσις καὶ ἡ ἀπ' αὐτῶν πλήρωσις τάχιον γίνεται, βραχὺς
 καὶ ὁ περὶ αὐτὰ χρόνος ἡμῶν τῆς ἐνεργείας, καὶ οὐδὲ συνεχῶς ἀλλ' ἐκ
 διαλειμμάτων μακρῶν ἐπ' αὐτὰ φερόμεθα, ὦν δὲ ἐργωδέστερον καὶ κόρος
 35 αὐτῶν τάχιον οὐ γίνεται, ἀλλ' ὅσον μᾶλλον ἀπολαύομεν, τοσοῦτον μᾶλλον
 πο|θοῦμεν, ἢ περὶ αὐτὰ ἐνέργεια ἡμῶν καὶ χρόνοις μακροῖς μετρεῖται, 178^v
 καὶ ἡ ἐπ' αὐτὰ φορὰ κατὰ βραχεία γίνεται καὶ ἐκ διαλειμμάτων. οὐ δὲ
 μηδέποτε κόρος, ἀλλ' ὅσον ἀπολαύει τις αὐτοῦ τοσοῦτον ποθεῖ καὶ ὁρέγεται,
 περὶ τοῦτο ὁηλονότι συνεχῶς ἐνεργήσει καὶ ἀεὶ, καὶ συμβῇ διὰ τινὰ περι-
 40 πτωσιν ἀποκλῖναι τῆς πρὸς ἐκεῖνο διατριβῆς, οὐκ ἐπὶ πολὺ ἂν ἀνάσχοιτο

13 ὡς B: ὡς καὶ a

16 μείζονα μέτρα B: μείζον μέτρον a

23 ἡ B: ὁ a

25 ἑαυτὸ B: ἑαυτοῦ a

37 βραχεία B: βραχὺ a

38. 39 περίπτωσιν B:

περίπτωσιν a

τῆς ἀπουσίας ἐκείνου, ἀλλὰ ὅσον τάχιον ἐπανήξει πρὸς ἐκεῖνο. τοιοῦτον 178^v
 δέ ἐστι πᾶν τὸ θεῖον καὶ ὁ δημιουργὸς ἡμῶν. συνεχῆς ἄρα ἡ περὶ αὐτὸ 5
 τοῦ νοῦ ἐνέργεια, ἥτις ἐστὶν ἡ θεωρητικὴ εὐδαιμονία, ἔστι πρὸς τοῖς εἰρη-
 μένοις, ὥστε καὶ διὰ τὴν συνέχειαν κρατίστη καὶ ἀκροτάτη καὶ τελειοτάτη
 5 ἐστίν, οὐ μόνον δὲ ὡς αὐταρκεστάτη καὶ ὡς συνεχῆς ἐστὶ τελειοτάτη καὶ
 ἀκροτάτη, ἀλλὰ καὶ ὡς ἡδίστη· τὰ γὰρ ἡδίστα συνέχειν λίαν ἐπὶ πολὺ
 δύναται τοὺς χαίροντας αὐτοῖς. ὅ τε γὰρ τοῖς μέλεσι σφόδρα χαίρων δι'
 ὅλης, ὡς εἰπεῖν, ἡμέρας καὶ νυκτὸς ἐκείνων ἀκούει, ὅ τε τοῖς κατὰ γεω-
 μετρίαν ἢ τῇ μεγάλῃ συντάξει μόγις ἀφίσταται τούτων καὶ μετὰ βραχὺ 10
 10 πάλιν ἀνατρέχει πρὸς ἐκεῖνα. εἰ δὲ ταῦθ' οὕτως ἔχειν δύναται τοὺς χαί-
 ροντας αὐτοῖς, τί δεῖ λέγειν περὶ τοῦ καλλίστου καὶ ἀρίστου καὶ ἡδίστου
 καὶ τῇ ἑαυτοῦ φύσει ὀρεκτοῦ; ἔστι τοίνυν ἡ θεωρητικὴ εὐδαιμονία καὶ
 ὡς ἡδίστη τελειοτάτη· ἡδίστη δὲ ἡ τοιαύτη ἐνέργεια, ὅτι καὶ τὸ ὀρεκτὸν
 καὶ ἐφετὸν αὐτῆς ἡδύτατον. τὸ δὲ ἡδίστην εἶναι τὴν θεωρητικὴν ἐνέρ-
 15 γειαν ἐδήλωσεν εἰπὼν οἰόμεθα τε δεῖν ἡδονὴν παραμεμῖχθαι τῇ
 εὐδαιμονίᾳ. πᾶσι γὰρ ἡδὺς εἶναι δοκεῖ ὁ εὐδαίμων βίος. ἡ γὰρ τελεία 15
 ζωὴ καὶ ἀνελλιπὴς καὶ αὐτάρκης ἀρίστη καὶ ἀκροτάτη, ὥστε καὶ ἡδίστη·
 ἔστι δὲ τοιαύτη ζωὴ ἡ νοερά. ἔστι μὲν γὰρ καὶ ἡ πολιτικὴ εὐδαιμονία
 αὐτάρκης καὶ τελεία καὶ ἡδεῖα· ἀλλὰ τὸ ὄντως τέλειον ἐν τῷ πρωτίστῳ
 20 εἶδει τῆς ζωῆς ἐστὶ καὶ τὸ ὄντως ἡδύ· πρωτίστον δὲ εἶδος ζωῆς ἡ θεω-
 ρητικὴ εὐδαιμονία. εἰπὼν δὲ ἀρίστην εἶναι τὴν ἐν θεωρίᾳ καὶ γνώσει
 τῶν ἀρίστων εὐδαιμονίαν, ἐπήγαγε δοκεῖ γοῦν ἡ φιλοσοφία θαυμα-
 στας ἔχειν ἡδονὰς καθαριότητι καὶ τῷ τιμίῳ. ἡ δὲ φιλοσοφία, 20
 ὅτι θεωρία ἐστὶ καὶ ζωὴ νοερά, οὐδεὶς ἀγνοεῖ, ὥστε ἡδίστη. τὸ δὲ καθα-
 25 ριότητι πρόσκειται διὰ τὰ πρὸ ὀλίγου εἰρημένα. εἴρηται γὰρ ὅτι τῶν
 καθαριωτέρων καὶ αὐλοτέρων αἰσθήσεων αἱ ἐνέργειαι καθαριώτεραι. εἰ δὲ
 τοῦτο, ὅσον ὁ νοῦς αὐλότερον καὶ τιμιώτερον τῶν αἰσθήσεων, τοσοῦτον καὶ
 ἡ ἐνέργεια αὐτοῦ τῶν ἐνεργειῶν τῆς αἰσθήσεως. καὶ ἐκ τῶν ὑποκειμένων
 ὅσον ὑπερφέρει τῇ καθαριότητι καὶ τῷ τιμίῳ τὰ νοητὰ τῶν αἰσθητῶν,
 30 τοσοῦτον καὶ ἡ νόησις τῶν αἰσθήσεων καὶ θεωρία πράξεως. ἔτι ἐπεὶ ὁ 25
 πολιτικὸς εὐδαίμων τοῖς πολίταις περιποιεῖται τὸ εὐδαιμονεῖν (τοῦτο δὲ αὐ-
 τοῖς ἐμποιῆσαι ἀδύνατόν ἐστι χωρὶς τῆς προσηκούσης ἐκάστοις τάξεως καὶ
 εὐκοσμίας· αὕτη δὲ γίνεται τῷ τοὺς μὲν τιμᾶν, τοὺς δὲ καὶ κολάζειν),
 ἐνδέχεται ποτε μετὰμελον λαμβάνειν καὶ μετάνοιαν, ὅτι τόνδε ἐκόλασεν ἢ
 35 τῷδέ τι ἐχαρίσατο. ὁ δὲ θεωρῶν καὶ τὴν φύσιν τῶν ὄντων ἐπισκεπτό-
 μενος οὐδέποτε ἐν μετάνοιᾳ γίνεται, ὅτι τοῦδέ τινος τὴν φύσιν ἔγνω, ὅτι
 νοερῶς ζῇ. ἄμικτος μὲν οὖν καὶ καθαρὰ ἡ ἐπὶ τῷ θεωρεῖν ἡδονὴ διὰ 30
 ταῦτα, ἄμικτος δηλονότι λύπη καὶ μεταμελεία, τιμία δέ, διότι καὶ περὶ αὐ-
 τὴν ἐνεργεῖ καὶ ὧν ἀντιλαμβάνεται νοῶν ὁ θεωρητικὸς εὐδαίμων τιμιώτατα.

2 πᾶν τὸ θεῖον B: τὸ πᾶν, τὸ θεῖον a 3. 4 fort. ἔτι δὲ πρὸς τ. εἰρ. καὶ διὰ κτλ. 20 πρῶ-
 τιστον B: πρὸς ἕτερον a 23 ἡδονὰς ἔχειν Arist. τιμίῳ Ba: βεβαίῳ Aristoteles 26 καθα-
 ρειωτέρων B et similiter plerumque 27 ὅσον a: ὅσων B 31 τὸ B: τῷ a 34 ποτὲ B: δῆ-
 ποτε καὶ a τόνδε B: τόδε a 35 τῷδέ B: τὸ δέ a 39 τιμιώτατα B: τιμιωτάτη a

p. 1177^a26 Εὐλογον δὲ τοῖς εἰδόσι τῶν ζητούντων ἡδίων τὴν 178^v
διαγωγὴν εἶναι.

Τὰ πρακτά, περὶ ᾧ ὁ πολιτικὸς εὐδαίμων ἐνδιατρίβει, ἄστατα καὶ
ἀόριστα τυγχάνει καὶ ἄλλοτε ἄλλως ἔχει. οὐ γὰρ εἰ σήμερον συμφέρει
5 φιλίαν ἔχειν τούσδε τινὰς καὶ συμμαχεῖν αὐτοῖς ἢ συμμαχεῖσθαι πρὸς αὐ-
τῶν, καὶ αἰὲν ὠφέλιμόν ἐστιν, οὐδ' εἰ χρὴ νῦν πρὸς τούσδε πόλεμον ἔχειν, 40
καὶ αἰὲν πολεμητέον αὐτοῖς. εἰ οὖν ἀόριστα ταῦτα, τὰ δ' ἀόριστα ἄγνωστα,
ἐν ἀγνοίᾳ ἄρα καὶ ζητήσῃ ὁ πολιτικὸς εὐδαίμων ἐστί. ζητεῖ γὰρ πότερον
δεῖ πόλεμον ἄραι κατὰ τῶνδε ἢ σπείσασθαι καὶ συμμαχεῖσθαι τοῖσδε ἢ παρι-
10 δεῖν κινδυνεύοντας καὶ πεζῇ πολεμῆσαι ἢ ναυμαχεῖσθαι καὶ τόνδε κολάσαι
ἢ ἀφεῖναι καὶ ὅλως αἰὲν σχεδὸν ἐν ἀγνοίᾳ καὶ ζητήσῃ καθέστηκεν. ὁ δὲ
κατὰ νοῦν ἐνεργῶν ἐν κατοχῇ καὶ ἀπταίστῳ γνώσει τοῦ συστοίχου γνωστοῦ
ἐστιν. ἡδίων ἄρα ἡ διαγωγὴ καὶ ὁ θεωρητικὸς βίος τοῦ πολιτικοῦ. ὁ γὰρ 45
ζητῶν ἀγνοεῖ, ὁ δ' ἀγνοῶν οὐχ ἤδεται. τελειότερα οὖν ἡ θεωρητικὴ εὐδαι-
15 μονία τῆς πολιτικῆς καὶ ὡς αὐτάρκης καὶ ὡς ἡδίστη καὶ ὡς συνεχῆς. τοῦ
γὰρ κρατίστου τέλους ἡ ὄρεξις κόρον οὐκ ἔχουσα συνεχῆς ἐστὶ καὶ ἐπ'
ἄπειρον. τῶν μὲν γὰρ πρὸς τὸ ζῆν ἀναγκαίων καὶ ὁ σοφὸς καὶ
ὁ δίκαιος καὶ οἱ λοιποὶ δεόνται. εἰπὼν τὸν θεωρητικὸν βίον ἀνεν-
δεῆ καὶ αὐτάρκη (ἐστὶ γὰρ ὡς ἀληθῶς ἡ νοερὰ ζωὴ αὐταρκεςτάτη καὶ
20 ἀπροσδεής· ἔχων γὰρ ὁ θεωρητικὸς εὐδαίμων τὸ ὅλον τῆς ἑαυτοῦ δυνά-
μεως ἀγαθὸν καὶ τούτου ἀπολαύων ὑπεροχᾷ τῶν δευτέρων πλὴν τῶν 50
ἀναγκαίων· ταῦτα γὰρ ἐπιζητεῖ, οὐχ ὡς αὔξειν δὲ μέλλοντα τὴν νοερὰν
αὐτοῦ ζωὴν δεῖται αὐτῶν, ἀλλ' ἐπεὶ παρὰ τοῦ τῶν ὅλων θεοῦ σώματος
ἐπιτροπείαν ἔλαχε, δεῖται τῶν ἀναγκαίων εἰς συντήρησιν αὐτοῦ καὶ ποιεῖται
25 δι' αὐτῶν τὴν αὐτοῦ πρόνοιαν ἀπροσπαθῶς· ἡ μὲν γὰρ τοῦ εὐδαίμονος
τέλειος ζωὴ ἀνενδεής ἐστίν, ἡ δὲ δεομένη τῶν ἀναγκαίων ἡ τοῦ σώματος
ἐστὶ ζωὴ διὰ τὸ οἰκεῖον ἀγαθὸν καὶ τὴν σφετέραν τελειότητα· ἀναγκαῖα
οὖν ἐστὶ τῷ εὐδαίμονι ἡ τοῦ σώματος τελειότης καὶ οὐχὶ προηγούμενον 179^r
ἀγαθόν.) εἰπὼν δὲ τὸν μὲν θεωρητικὸν βίον αὐτάρκη, τὸν δὲ πολιτικὸν
30 βίον ἐνδεῆ, φησὶν ὅτι τῶν μὲν ἀναγκαίων πάντες δεόνται καὶ ὁ σοφὸς καὶ
ὁ δίκαιος, λέγων δίκαιον τὸν πολιτικὸν εὐδαίμονα, ὥσπερ σοφὸν τὸν θεω-
ρητικόν. ἀλλ' οἱ μὲν ἄλλοι δεόνται ὡς προηγούμενων ἀγαθῶν, ὁ δὲ θεω-
ρητικὸς, ὡς εἴρηται, ὡς ἀναγκαίων. ἐσχάτως γὰρ λιμῶττον τὸ σῶμα ἢ 5
χαλεπῶς νοσοῦν παρεμποδίζει τῇ θεωρίᾳ, ἀλλ' ὁ μὲν τοιοῦτος ὑπεροχᾷ, καθά-
35 περ εἴρηται, τῶν δευτέρων. τοῖς δὲ τοιούτοις, ἥτοι τοῖς ἀγαθοῖς, ἥτοι τοῖς
πολιτικοῖς εὐδαιμονίας ἱκανῶς κεχωρηγημένων καὶ προσόντων τῶν δευ-

1 δὲ B: δὲ a et Aristoteles διαγωγὴν B et Arist. vulg.: ἀγωγὴν a et Arist. cod. Lb
2 rthesis usque ad ἢ μᾶλλον (p. 1177^a34) a 7 ἀόριστα B: ἄριστα a (utroque loco)
8 ζητεῖ B: ζητήσῃ a 16 συνεχῆς B: συνέχεια a 17 τῶν μὲν γὰρ—δεόνται (18) B:
om. a 17. 18 σοφὸς καὶ δίκαιος Arist. 21 ἀγαθὸν B: ἀγαθῶν a 30 βίον B: om. a
ἐνδεῆ a: ἐνδεᾶ B 34 παρεμποδίζει B: παρεμποδίσῃ a 36 an εὐδαίμοσιν?

τέρων ἀπάντων, λέγω δὴ τῶν ἀρετῶν καὶ τῶν ἐκτὸς ἀγαθῶν, οὐκ αὐτάρ- 179^r
 κης οὔτε ἡ ἀρετὴ μόνη πρὸς εὐδαιμονίαν (καὶ δέδεικται τοῦτο τῷ ἐξη-
 γητῇ Ἀλεξάνδρῳ ἐν τινι τῶν αὐτοῦ μονοβίβλων) οὔτε ἡ τῶν ἐκτὸς ἀγαθῶν
 παρουσία, ἀλλ' εἰσὶ καὶ τούτων παρόντων ἐνδεεῖς. δεόνται γάρ, ἐπειδὴ 10
 5 ἐνέργειαν καὶ τὴν πολιτικὴν εὐδαιμονίαν τίθενται, τῶν ἰδίων ὑποκειμένων
 περὶ ἃ ἐνεργήσουσιν. εἰ γὰρ πᾶσα ἐνέργεια πρὸς τι καὶ περὶ τι, δεῖ τῶν
 περὶ ἃ ἐνεργήσουσιν. ἀνάγκη γὰρ ἀναιρεθῆναι τὰς πράξεις καὶ ἐνεργείας
 τοῦ πολιτικοῦ εὐδαίμονος, μὴ ὄντων τῶν κινούντων καὶ ἐπισπώντων αὐτὸν
 πρὸς τὸ ἐνεργεῖν. ὥσπερ γὰρ χρήζει ὀργάνων, δι' ὧν ἂν ἐνεργήσῃ, οὕτω
 10 καὶ ὑποκειμένων περὶ ἃ. καὶ τοῦτο καὶ ἐπ' αὐτῶν τῶν ἄλλων δῆλον,
 καὶ πρώτων τῶν ἐναρέτων. ὁ τε γὰρ δίκαιος δεῖται, πρὸς οὓς δικαιοπρα- 15
 γήσει (εἰ γὰρ ἡ δικαιοσύνη τοῦ ἴσου τοῦ κατὰ ἀναλογίαν ἐκάστω ἐστὶ δια-
 νεμητική, δεῖται οἷς τὸ κατ' ἀξίαν ἀποδώσει· μὴ παρόντων οὖν τούτων
 ἀνήρηται ἡ ἐνέργεια αὐτοῦ καὶ ἡ δικαιοπραγία) ὁ τε ἀνδρεῖος δεῖται τῆς
 15 τῶν πολεμίων παρουσίας (οὐ δύναται γὰρ πολεμίων μὴ παρόντων ἐνεργήσαι
 τὰ ἀνδρικά), ὁ τε σώφρων ὡσαύτως δεῖται τινων, πρὸς οὓς τὰ σωφρονικὰ
 διαπράσσεται (τούτων τε οὖν αὐτοῖς χρεῖα, καὶ ἔτι ὀργάνων· τῷ μὲν γὰρ 20
 ἐλευθερίῳ χρημάτων, τῷ δ' ἀνδρείῳ ὅπλων καὶ τῷ δικαίῳ ἐκείνων, ἃ
 μέλλει διανέμειν) καὶ ὁ φρόνιμος τέλους ἢ τινων τελῶν, ἵνα τὰ πρὸς τὴν
 20 λῆψιν αὐτῶν καὶ κατάσχεσιν συντελοῦντα εὐρήσῃ. ὁ δὲ θεωρητικὸς οὐδε-
 νὸς χρήζει· ἔχων γάρ, ὡς εἴρηται, τὸ ὅλον τῆς οἰκείας δυνάμεως ἀγαθὸν
 ἀπροσδεῆς καὶ ὅλως οὐ δεῖται τινος ἄλλου πρὸς τὸ ἐνεργεῖν περὶ αὐτό.
 καὶ ὅσῳ ἂν σοφώτερος καὶ βελτίων τὴν ἔξιν ᾗ, τοσούτῳ μᾶλλον ἐνεργήσει.
 εἰ οὖν ὁ πολιτικὸς δεῖται τινων πρὸς τὸ ἐνεργεῖν, ὁ δὲ θεωρητικὸς οὐ
 25 δεῖται, ἡ θεωρητικὴ ἄρα εὐδαιμονία αὐταρκεστάτη καὶ ἡδίστη δι' αὐτὸ 25
 τοῦτο τὸ μὴ δεῖσθαι καὶ τελειότατον.

p. 1177^a34 Βέλτιον δ' ἴσως συνεργοὺς ἔχειν, ἀλλ' ὁμῶς αὐταρ-
 κέστατος.

Συνεργοὺς οὐ πρὸς τὴν κατὰ νοῦν ἐνέργειαν, ἀλλὰ πρὸς τὸ ἀνενόχλη-
 30 τον τῆς θεωρίας· χρήζει γὰρ τοῦ ἐψήσοντος τὰ λάχανα καὶ ὕδωρ κομί- 30
 στοντος καὶ τὸ χιτῶνιον ἀπορρῦποντος καὶ ὅλως τοῦ τὰ ἀναγκαῖα ποιήσον-
 τος. ὁμῶς, φησί, καὶ τοῦτου ἀπορήσῃ, αὐταρκεστάτος ἐστὶ διὰ τὸ πάμπαν
 ὀλίγων χρήζειν· ἀντλήσει γὰρ αὐτὸς ὕδωρ καὶ λάχανον ἐψήσει. εἰ μὲν
 γὰρ περδίκων καὶ φασιανῶν ἐψήσεως ἐδεῖτο καὶ τραπέζης πολυτελοῦς, τότε
 35 ἂν ᾗν ἄσχυλος καὶ ἐπιδεής· ἐπεὶ δὲ ὕδατος καὶ μάζης, καὶ τῶν ταῦτα

3 Ἀλεξάνδρῳ] de anima qui fertur libro II p. 159 Br. 8 τῶν B: καὶ a 9 ἐνε-
 γήσει B: ἐνεργήσει a 11 πρώτων B: πρώτῃ a 12 ἀναλογίαν B: ἀνάλογον a
 13 οἷς B: ἐκείνων οἷς a 15 πολεμίων B: πολέμων a 17 διαπράσσεται Vat. 320:
 διαπράττεται Ba 23 βελτίων B: βελτίω a 24 οὐ B: om. a 27 ἔχειν B et
 Arist. cod. Mb ἔχων a et Arist. vulg. 28 rthesis usque ad τὴν πράξιν (p. 1177^b4) a
 32 αὐταρκεστάτος B: αὐταρκεστάτῃ a 34 φασσιανῶν B

παρασκευασόντων ἀπορῶν αὐταρκέστατος ἔσται. ἢ συνεργοὺς λέγοι ἂν τοὺς 179^r
 οἰκείους αὐτῷ φίλους. δεῖται γὰρ τούτων, ὅτι οἱ φίλοι παραθήγουσιν 35
 ἀλλήλοις τὴν ἀρετὴν, καὶ χρόνον πλείονα καὶ συνεχέστερον ἢ κατὰ μόνας
 ἐνεργοῦσι κατ' αὐτήν. τὸ δὲ ἴσως πρόσκειται πρὸς μὲν τὸ πρότερον, ὅτι
 5 οἱ περὶ τὰ ἀναγκαῖα ἐπιτήδευοι οὐ πρὸς τὴν εὐδαιμονίαν αὐτὴν καθ' αὐτήν
 οὐδὲ πρὸς αὔξησιν αὐτῆς εἰσι συνεργοί, ἀλλὰ πρὸς τὴν τοῦ σώματος τε-
 λειότητα· ὅπερ σῶμα εἰ μὲν ταῦτόν ἦν τῷ ἀληθεῖ ἀνθρώπῳ, ἦσαν ἂν
 συνεργοὶ τῷ εὐδαίμονι· ἐπεὶ δὲ οὐ ταῦτόν, ἴσως ἂν, ἦτοι κατὰ συμβεβη-
 κὸς ἂν εἴποιμεν συνεργούς, καὶ οὐχ ἀπλῶς· πρὸς δὲ τὸ δεύτερον διὰ τινὰ 40
 10 εὐλάβειαν καὶ τὴν πρὸς τὸν διδάσκαλον Πλάτωνα αἰδῶ, μηδενὸς λέγοντα
 δεῖσθαι συνεργοῦ τὸν ὄντως ἄνθρωπον, αὐτοῦ γὰρ ἐν τῇ ψυχῇ τοῦ νοῦ
 ἐλλάμποντος καὶ ὅλης ἐκείνου οὔσης, τίς ἢ χρεῖα τινὸς ἄλλου πρὸς τὸ εὐ-
 δαιμόνως ζῆν; καὶ λέγει περὶ τούτων ὁ Πλάτων καὶ ἐν ταῖς Πολιτείαις
 καὶ ἐν τοῖς Νόμοις. ὅτι δὲ μετὰ τῶν φίλων καὶ μᾶλλον καὶ συνεχέστερον
 15 ἐνεργοῦσιν οἱ εὐδαίμονες, εἴρηται ἐν τῷ πρὸ τούτου βιβλίῳ, ὅτε ἐδείκνυσεν
 ὅτι ὁ εὐδαίμων δεῖται φίλου. δόξειε δ' ἂν αὕτη μόνη δι' ἑαυτὴν 45
 ἀγαπᾶσθαι. εἰ τὸ δι' αὐτὸ αἰρετὸν τοῦ δι' ἄλλο, ὥς εἴρηται, αἰρετώτερον
 (ἢ γὰρ ὑγίεια δι' αὐτὴν οὐσα αἰρετὴ φαρμακείας καὶ φλεβοτομίας τῶν μὴ
 δι' ἑαυτὰς ἀλλὰ διὰ τὴν ὑγίειαν οὐσῶν αἰρετώτερον καὶ τελειότερον), ἔστι
 20 δὲ ἢ μὲν πολιτικὴ εὐδαιμονία τῶν δι' ἄλλο τι αἰρετῶν (διὰ γὰρ τὴν θεωρη-
 τικὴν εὐδαιμονίαν καὶ ἔτι τοὺς πολίτας καὶ τὴν πόλιν εὐδαίμονας ποιεῖν),
 αὕτη δὲ ἢ νοερὰ ζωὴ δι' ἑαυτὴν καὶ οὐ δι' ἄλλο τί ἐστιν αἰρετὴ, αὕτη 50
 ἂν εἴη ἢ τελεία εὐδαιμονία. τέλειος μὲν γὰρ καὶ ἡ ὑγίεια καὶ τέλειον
 εἶδος, ἀλλ' ὥς πρὸς τὴν ἀρετὴν ἀτελής ἐστι. πάλιν τέλειον μέντοι εἶδος
 25 ἢ ἀρετῇ, ἀλλὰ πρὸς τὴν πολιτικὴν εὐδαιμονίαν ἀτελής ἐστι. καὶ ὅλως τὰ
 ὑφειμένα ὅσον πρὸς τὴν οἰκείαν φύσιν καὶ τὸ σφέτερον εἶδος τέλεια μὲν
 εἰσιν, ἀτελεῖ δὲ λέγονται ὥς πρὸς τὰ ὑπέρτερα καὶ σεμνότερα. εἰ οὖν
 τοῦθ' οὕτως ἔχει (καὶ παντὸς μᾶλλον ἀληθέστατον), ἔστι δὲ ἡ θεωρητικὴ
 εὐδαιμονία τὸ ἔσχατον εἶδος καὶ τὸ δι' ἑαυτὸ καὶ μὴ δι' ἄλλο τι | αἶρε- 179^v
 30 τόν, αὕτη ἂν εἴη ἢ τελεία εὐδαιμονία. ὅτι δὲ τὸ ἔσχατον τέλος καὶ τε-
 λειότατόν ἐστι καὶ μόνον δι' ἑαυτὴν καὶ οὐ δι' ἄλλο τι ἀγαπᾶται, ὁῦλον
 ἐκ τοῦ μηδὲν ἄλλο τι παρ' αὐτὴν ἡμῖν παραγίνεσθαι. ἀπὸ μὲν γὰρ τῆς
 ἀνδρείας ἐπιγίνεται νίκη, ἀπὸ δὲ σωφροσύνης ἀσχηλυσία, ἀπὸ δὲ φρονήσεως
 τεῦξις τῶν πρὸς τέλος τι συντεινόντων, ἀπὸ δὲ πασῶν ὁμοῦ ἢ πολιτικὴ
 35 εὐδαιμονία· καὶ ἀπὸ τῶν ἄλλων πράξεων καὶ ποιήσεων ὁμοίως, ἀπὸ μὲν 5
 τῆςδε πλεον, ἀπὸ δὲ τῆςδε ἔλαττον, οἷον ἀπὸ μὲν τῆς ἐμπορίας πλοῦτος,
 ἀπὸ δὲ τῆς ὑφαντικῆς ὕφασμα καὶ ἀπὸ τῆς ἰατρικῆς ἢ ἰατρεύσεως ὑγίεια

1 παρασκευασάντων a λέγοι B: λέγει a 2 παραθήγουσιν scripsi: παραθήσουσιν
 Ba 3 ἀλλήλοις B: ἀλλήλους a 10 λέγοντα Vat. 320: λέγοντος Ba
 13 quos locos voluerit hau scio, cf. de Rep. X p. 613^a 15 ἐν τῷ πρὸ τούτου
 βιβλίῳ] c. 9 p. 1169^b3 16 δόξειε δ' ἂν Ba et Arist. codd. L^bM^bO^b: δόξαι τ'
 ἂν Arist. vulg. 17 ὥς εἴρηται] c. 2 p. 1172^b20 21 ἔτι B: ἔστι a 22 τι
 B: τοι a 31 μόνον scripsi: μὴ Ba

καὶ ἀπὸ τῆς οἰκοδομήσεως οἰκία· ἀπὸ δὲ τῆς θεωρίας οὐδέν τι ἀλλ' αὕτη 179^v
ἐστὶν ἡ θεωρία καὶ ἐνέργεια καὶ τέλος.

p. 1177^b4 Δοκεῖ τε ἡ εὐδαιμονία ἐν τῇ σχολῇ.

Τοὺς σχολάζοντας (καὶ) ἐκτὸς παντὸς ὄχλου ὄντας εὐδαίμονας λέγουσι καὶ 10
5 καθ' ἐκάστην ἀκούομεν πάντας λέγοντας ὑπ' αὐτῆς τῆς φύσεως ἀγομένους
“ὁ δεῖνα μακάριός ἐστι καὶ εὐδαίμων”· ἐρωτώμενοι δὲ διὰ τί, λέγουσι
“διότι ἀνενόχλητος διατελεῖ σχολάζων καὶ δίχα θορύβου διαβιῶν”. εἰ οὖν
τοὺς σχολάζοντας εὐδαιμονίζομεν, ἐν σχολῇ δὲ μᾶλλον εἰσιν οἱ νοερῶς
ζῶντες, οὗτοι μᾶλλον εἰσι εὐδαίμονες, καὶ μᾶλλον καὶ ὄντως ἀκροτάτη καὶ
10 τελεία εὐδαιμονία ἐστὶν ἡ κατὰ νοῦν ζωὴ καὶ γνῶσις τῶν θείων καὶ ἐπα- 15
φῇ καὶ οὐχ ἡ ἐν ἀσχολίᾳ παντοῖα πολιτικὴ εὐδαιμονία. πάντα τοίνυν,
ὅσα περὶ εὐδαιμονίας ἐδόξασαν οἱ πρὸ αὐτοῦ καὶ σὺν αὐτῷ, ἔδειξεν ὑπάρ-
χοντα τῇ θεωρητικῇ εὐδαιμονίᾳ. εἴτε γὰρ εὐδαιμονία ἐστίν, ὥς τινες
εἶπον, τὸ δι' ἑαυτὸ αἰρετόν καὶ μὴ δι' ἄλλο τι, τῇ νοερᾷ μόνῃ ζωῇ
15 τοῦθ' ὑπάρχει καὶ οὐκ ἄλλῳ τινί, εἴτε ψυχῆς ἐνέργεια, ὥς ἄλλοι ἀπεφύ-
ναντο, τὰ κατὰ τὰ ἀγαθὰ τὰ ἀπὸ τῶν κρείττωνων εἰς αὐτὴν ἀφιγμένα, ἃ
δὴ ἀγαθὰ ἐστὶν, ἥ τε ἐκεῖθεν ἔλλαμψις ἡ πρὸς τὸν θεωρητικὸν εὐδαίμονα 20
καὶ ἡ ἐπὶ ταύτῃ γνῶσις τῶν τε πρώτων καὶ δευτέρων καὶ τῶν ἐφεξῆς καὶ
τῆς κοινωνίας αὐτῶν καὶ διαφορᾶς καὶ τῆς ἐκάστων ιδιότητος, καὶ τοῦτο
20 τὸ ταύτῃ ἐξαίρετόν ἐστι καὶ ἰδιαίτατον, εἴτε εὐζωΐα καὶ εὐπάθεια, καὶ ταύ-
της εὐμοιρεῖ, εἴτε σχολὴ καὶ ἀπραξία, ὥς ὁ Ἐπίκουρος βούλεται, καὶ τοῦτο
ταύτης ὃν διὰ τῶν προκειμένων δείκνυσι λέξεων, λέγων δοκεῖ τε ἡ εὐ-
δαιμονία ἐν τῇ σχολῇ. εἰ γὰρ ἡ εὐδαιμονία τέλος ἐστὶ τὸ ἔσχατον,
ἐστὶ δὲ καὶ ἡ σχολὴ τέλος ἔσχατον, ἡ εὐδαιμονία ἐν σχολῇ ἂν εἴη. ὅτι 25
25 δὲ ἡ σχολὴ τέλος ἐστὶν ἔσχατον, προβιβάζει ἀπὸ τῆς πολιτικῆς εὐδαιμο-
νίας, ἥτις εὐδαιμονία ἀπλῶς μὲν ἐν σχολῇ οὐκ ἐστὶ, πῇ δὲ καὶ κατὰ τι.
ἐν σχολῇ μὲν γάρ ἐστι, καθόσον ὑπείχουσιν αὐτῷ πᾶσαι αἱ πλησιάζουσιν
πόλεις, καθόσον δὲ τὰ τῆς πόλεως ὁσημέραι περισκοπεῖ καὶ τὰ κοινῇ καὶ
χωρὶς ἐκάστω καλὰ καὶ συμφέροντα βέβαια καὶ μόνιμα διαμένειν φροντί-
30 ζει, ἀσχολός ἐστι καὶ τεθορυβημένος. πόθεν δὲ ὁῖον, ὅτι ἡ σχολὴ τέλος
ἐστὶν ἔσχατον; ἐκ τοῦ τόξα μὲν γλύφεσθαι καὶ θώρακας πλέκεσθαι καὶ 30
θυρεοὺς συναρμόζεσθαι διὰ τὸν πόλεμον, τὸν δὲ πόλεμον αἰρεῖσθαι διὰ
τὴν εἰρήνην, ἥτις ἐστὶ σχολή. ὥστε ἐπεὶ ἡ εἰρήνη σχολή, τέλος δὲ ἡ
εἰρήνη, καὶ ἡ σχολὴ ἄρα τέλος τῆς ἀσχολίας, ἥτοι τῆς τῶν ὅπλων κατα-
35 σκευῆς καὶ τῆς λοιπῆς ἄλλης τῆς πρὸς τὸν πόλεμον παρασκευῆς. ἀλλ'
ἐπεὶ καὶ αὕτη ἡ σχολὴ ἀσχολία τίς ἐστὶν, ὥς εἴρηται, πᾶσα δὲ ἀσχολία
τέλους τινὸς καὶ σχολῆς ἐφίεται, εἴη ἂν τὸ τῆς ἀσχολίας ταύτης τέλος

3 rthesis usque ad εἰρήνην ἄγωμεν (p. 1177^b6) a

4 καὶ ἐκτὸς a: ἐκτὸς B

17 εὐ-

δαίμονα B: εὐδαιμονία a

19 ἐκάστων a: ἐκάστω B

25 ἐστὶν B: om. a

29 διαμένειν Vat. 320: διαφέρειν Ba

36 ἀσχολία (priore loco) B: σχολή a

σχολή· καὶ τὸ ἔσχατον τέλος (τοῦτο δὲ ἐστὶν ἡ θεωρητικὴ εὐδαιμονία) ἐν 179^v
σχολῇ ἄρα. 35

p. 1177^b6 Τῶν μὲν οὖν πρακτικῶν ἀρετῶν ἐν τοῖς πολιτικοῖς ἢ
ἐν τοῖς πολεμικοῖς αἱ ἐνέργειαι.

5 Εἰπὼν ὅτι ἐν σχολῇ δοκεῖ εἶναι ἡ εὐδαιμονία, δείκνυσι διὰ τούτων,
ὅτι οὐδεμία ἄλλη τις ἐνέργεια οὔτε πολεμικὴ οὔτε πολιτικὴ οὔθ' ἡ πολι-
τικὴ αὐτὴ εὐδαιμονία ἐν σχολῇ ἐστὶν, ἀλλὰ μόνη ἡ κατὰ νοῦν ἐνέργεια,
ἡ θεωρητικὴ εὐδαιμονία. τοῦτο δεικνὺς λέγει, ὅτι τῶν μὲν πρακτικῶν
ἀρετῶν, ἥτοι τῶν ἠθικῶν, αἱ ἐνέργειαι ἢ ἐν τοῖς πολιτικοῖς πράγμασιν εἰσιν 45
10 ἢ ἐν τοῖς πολεμικοῖς, αἵτινες, καὶ αἱ κατὰ τὸν πόλεμον καὶ αἱ κατὰ τὴν
πόλιν, ὅτι ἄσχυροί εἰσι καὶ μεστὰ φροντίδος καὶ ταραχῆς, οὐδεὶς ἀγνοεῖ
τῶν ἐν πολέμοις καὶ πολιτικοῖς πράγμασι διατριβόντων. οἳ τε γὰρ τῶν χρη-
μάτων τῆς πόλεως ταμίαι ἀνάπλεώ εἰσι θορύβων, φροντίζοντες ὡς λόγον
ἀποδώσοντες τῶν τεθησαυριζομένων καὶ ἀποθησαυριζομένων, οἳ τε τοὺς
15 ἀδικεῖν πειρωμένους ἀναστέλλοντες ἐν παντοίᾳ ταραχῇ καθεστήκασιν ὄντες, 50
οἳ τε τὰς ἀμοιβὰς καὶ ἀνταλλαγὰς ἐπισκεπτόμενοι, ὅπως ἂν ὅτι μάλιστα κατ'
ἀξίαν γίνοντο. τέλειον εἰσιν ἄσχυροι. τί δ' ἂν εἴποι τις περὶ τῶν πολιαρ-
χούντων, οὓς ὑπάρχουσιν καλοῦσιν; οὐκ ἐστὶν οὐδεὶς τούτων ἄσχυρος, λέγομεν
δὲ τοὺς ὄντας ταμίαι καὶ πολιάρχους καὶ τοὺς ἄλλους ὁμοίως, ἀλλ' οὐχὶ
20 τοὺς καθ' ἡμᾶς κόρακας. εἰπὼν δὴ ὅτι καὶ αἱ πολιτικαὶ καὶ αἱ πολεμι-
καὶ ἐνέργειαι ἄσχυροί εἰσι, δείκνυσι πρῶτον, ὅπως αἱ πολεμικαὶ τοιαῦται
εἰσι καὶ φησιν οὐδεὶς γὰρ τὸ πολεμεῖν αἰρεῖται χάριν τοῦ πολεμεῖν,
ἀλλὰ | πολεμοῦμεν, ἵνα εἰρήνην ἄγοιμεν. εἰ οὖν πολεμοῦμεν, ἵνα εἰρη- 180^r
νεύωμεν, ἢ δ' εἰρήνη σχολή τίς ἐστὶ, πολεμοῦμεν ἄρα ἵνα σχολάζωμεν.
25 πᾶν δὲ τὸ γινόμενον ἐκ τοῦ ἀντικειμένου ἢ τοῦ ἐναντίου γίνεται, ὡς ἐν
τῷ πρώτῳ τῶν Φυσικῶν δέδεικται. εἰ οὖν καὶ ἡ εἰρήνη ἐκ τοῦ πολέμου
γίνεται, ἐστὶ δὲ ἡ εἰρήνη σχολή, ὁ πόλεμος ἄρα ἀσχολία καὶ αἱ ἐν αὐτῷ
πράξεις. ὅτι δὲ χάριν τοῦ σχολάζειν πολεμοῦμεν, πιστούμενος ἐπήγαγεν
οὐθεὶς γὰρ αἰρεῖται τὸ πολεμεῖν χάριν τοῦ πολεμεῖν, δὲ ταῦτόν ἐστι 5
30 τῷ οὐθεὶς γὰρ αἰρεῖται τὸ ἀσχολεῖσθαι χάριν τοῦ ἀσχολεῖσθαι, ἀλλ' ἵνα
σχολάζῃ. μαιφόνος γὰρ καὶ ἀσεβῆς καὶ παντάπασιν ἀδικιώτατος ὁ πολεμῶν
ἵνα πολέμους ἔχῃ. εἰ γὰρ τὸν πόλεμον αἰρεῖται, ἵνα πολεμῇ, κρατήσας
πάντων τῶν πολεμίων καὶ ὑπὸ χεῖρα ποιήσας, τίσι πολεμήσει; ἐπεὶ τὸ
πολεμεῖν αἰρεῖται ἕνεκα τοῦ πολεμεῖν, δῆλον δὴ, ὅτι κατὰ τῶν φίλων ἐπά-

4 ἐν B et Arist. vulg.: om. a et Arist. cod. Lb αἱ ἐνέργειαι Ba et Arist. cod. Lb: ἡ ἐνέρ-
γεια Arist. vulg. rthesis usque ad ἑτέραν οὖσαν (p. 1177^b15) a 5 δοκεῖ εἶναι B: εἶναι
δοκεῖ a 12 πολέμοις B: πολέμῳ a 15 καταστήκασιν Ba 17 γίνοντο a: γίνοιτο B
εἴποι B: εἴπη a 17. 18 πολιάρχοντων a 19 πολιάρχους a: πολιάρχας B 20 κόρακας
Ba: κόλακας Diels 24 ἡ B: εἰ a 25. 26 ἐν τῷ πρώτῳ τῶν Φυσικῶν] c. 5
27 ἀσχολία B: σχολή a 29 et 30 οὐθεὶς B: οὐδεὶς a 32 ἔχῃ B: ἔχει a

ξει τὸν πόλεμον, ὅπερ ἐσχάτης ἐστὶν ἀδικίας καὶ μαιφονίας. οὐκ ἄρα 180^r
 πολεμοῦμεν, ἵνα πολεμῶμεν, ἀλλ' ἵνα ἡσυχίαν ἄγωμεν, ὅπερ ταῦτόν ἐστιν, 10
 ὡς εἴρηται, τῷ ἀσχολοῦμεθα, ἵνα σχολάζωμεν. ἄσχολοι ἄρα αἱ πολεμικαὶ
 πράξεις, ἐπειδὴ τὸ τέλος αὐτῶν, ἡ εἰρήνη, σχολή. ἔστι δὲ καὶ ἡ τοῦ
 5 πολιτικοῦ ἄσχυλος, καὶ παρ' αὐτὸ τὸ πολιτεύεσθαι. ὁ καὶ σύν-
 δεσμος ὁ ἐν τῇ λέξει τῇ καὶ παρ' αὐτὸ τὸ πολιτεύεσθαι οὐ παρέλκει,
 ἀλλ' ἐνδείκνυται, ὅτι οὐ μόνον ὅτε τὰ πολιτικὰ πράττει καὶ περὶ ταῦτα
 διατρίβει, ἀσχολεῖται, ἀλλὰ καὶ ὅτε μὴ ἐνεργεῖ σκοπούμενος τί μὲν πέ-
 πραχε, τί δὲ τῶν ἀναγκαίων παρέλιπε, καὶ τί δεῖ ἐς νέωτα πράξαι καὶ τί 15
 10 μὴ ποιῆσαι. καὶ ἦν ἂν μᾶλλον κατάλληλος ἡ λέξις καὶ τοῖς λεγομένοις
 συμφωνοτέρα, εἰ οὕτω πως εἶχε 'καὶ ἐν αὐτῷ τῷ μὴ πολιτεύεσθαι ἄσχο-
 λός ἐστιν.' ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἴσως τοιαῦτα. δείξας δὲ τὰς πολεμικὰς ἐνερ-
 γείας ἀσχύλους, δείκνυσιν ὅτι οὐδὲ αἱ πολιτικαὶ ἀπηλλαγμέναι εἰσὶ θορύ-
 βου καὶ ταραχῆς, ἀλλὰ καὶ αὗται ἄσχολοι τυγχάνουσιν οὔσαι. τὸν γὰρ
 15 περιποιούμενον τιμὰς καὶ δυναστείας ἑαυτῷ καὶ τῇ πόλει καὶ σπουδάζοντα
 καὶ μεριμνοῦντα κυριεύειν τῶν πέριξ πόλεων καὶ τιμᾶσθαι καὶ αὐτὸν καὶ 20
 τοὺς πολίτας πρὸς ἀπάντων, ἐν ἀφθονίᾳ τε τυγχάνειν πάντων τῶν πρὸς
 ζωὴν, πῶς ἂν τὸν οὕτως ἔχοντα φήσειεν ἂν τις ἄσχυλον εἶναι; ἡ μὲν διά-
 νοια τῶν προκειμένων συλλαβῶν αὕτη. τὴν δὲ λέξιν τὴν ἑτέραν τῆς
 20 πολιτικῆς, ἦν καὶ ζητοῦμεν ὑπερβατῶς ἀναγνωστέον 'ἐτέραν οὔσαν
 ἦν καὶ ζητοῦμεν τῆς πολιτικῆς.' λέγει δὲ ὅτι ὁ εὐδαίμων ἑαυτῷ καὶ τοῖς
 πολίταις δυναστείας περιποιούμενος, καὶ ἡ τοιαύτη εὐδαιμονία ἑτέρα ἐστὶ 25
 τῆς θεωρητικῆς εὐδαιμονίας, ἦν θεωρητικὴν εὐδαιμονίαν ζητοῦμεν νῦν. ὁ
 δὲ καὶ σύνδεσμος ἐκ περιττοῦ κεῖται νῦν. ἔστι γὰρ τὸ ὀρθὸν τοιοῦτον
 25 'ἐτέραν οὔσαν, ἦν ζητοῦμεν, τῆς πολιτικῆς.'

p. 1177^b16 Εἰ δὲ τῶν κατὰ τὰς ἀρετὰς πράξεων αἱ πολιτικαὶ καὶ
 πολεμικαί.

Ταῦτα οἶον συμπέρασμα εἰσι τῶν περὶ τῆς θεωρητικῆς εὐδαιμονίας
 εἰρημένων. ὁ δὲ λέγει, τοιοῦτον ἂν εἴη δυνάμει. εἰ τὰ στοιχεῖα τῆς τε-
 30 λείας εὐδαιμονίας εἰσὶ τὸ δι' ἑαυτὸ καὶ μὴ δι' ἄλλο τι αἰρετόν, τὸ ἥδι-
 στον, τὸ αὐταρκες, τὸ σχολαστικόν, τὸ ἄτρυτον καὶ ἀνένδοτον καὶ μόνιμον
 τῆς ἐνεργείας, ὡς ἀνθρώπῳ δυνατόν. εἰ οὖν ταῦτά ἐστι τὰ συστατικὰ τῆς 35
 εὐδαιμονίας στοιχεῖα, ταῦτα δὲ μόνῃ τῇ θεωρητικῇ ὑπάρχει εὐδαιμονία,
 ἡ πρώτη καὶ τελεία εὐδαιμονία καὶ τῶν ἀνθρώπων οἰκαιοτάτη [ἐστὶν] αὕτη
 35 ἂν εἴη. ἡ δὲ πολιτικὴ δευτέρα καὶ μετ' αὐτὴν οἰκεία οὐ τῷ ἀληθινῷ
 καὶ ὄντως ἀνθρώπῳ, ἀλλὰ τῷ συγκειμένῳ ἐκ νοῦ καὶ σώματος. εἰ γὰρ

1 ἐσχάτης B: ἔσχατον a

11 συμφωνοτέρα B: συμφωνότερον a

16 πόλεων B:

πολέμων a

26 τῶν κατὰ B: τῶν μὲν κατὰ a et Aristoteles

26. 27 πολεμικαὶ

καὶ πολιτικαὶ a

27 rthesis usque ad φαίνεται ὄντα (p. 1177^b24) a

28 συμ-

πέρασμα B: συμπεράσματά a

34 ἐστὶν B: om. a

35 μετ' αὐτὴν οἰκεία B: μετὰ

τὴν οἰκείαν a

καὶ ἐκάστου φύσις αὐτὸ τοῦθ' ὅπερ ἐστὶ τελεία ὑπάρχει, ἀλλὰ τῶν ὑπερ- 180^r
 κειμένων ὑφεῖται καὶ ἀτελής ἐστὶ πρὸς τὰ ὑπέρτερα, ὥστε καὶ ἡ πολιτικὴ
 κατ' αὐτὸ τοῦτο ἀτελής ἐστίν, ὡς πρὸς τὴν θεωρητικὴν, εἰ καὶ τελεία 40
 κατὰ γε τὴν οἰκείαν φύσιν ἐστίν. ὁ μὲν βούλεται λέγειν τοῦτό ἐστι. περὶ
 5 δὲ τῶν λέξεων ἐκεῖνο πρῶτον ῥητέον, ὅτι ἡ τούτων ἀπόδοσις ἐστὶν ἐν τῇ
 ἡ τελεία εὐδαιμονία αὕτη ἂν εἴη ἀνθρώπῳ λαβοῦσα μῆκος βίου
 τέλειον, τὰ δὲ λοιπὰ μεταξὺ παρεμβέβληται, ἀνάμνησις ὄντα τῶν εἰρη-
 μένων περὶ εὐδαιμονίας. ἔπειτα ῥητέον, ὅσον διαφέρει πόλις ἐνὸς ἀνδρός,
 τοσοῦτον καὶ αἱ κατ' ἀρετὴν πολιτικαὶ πράξεις ἅπασαι, αἵτινες εἰσιν ἡ
 10 πολιτικὴ εὐδαιμονία, διαφέρει μεγέθει καὶ κάλλει μιᾶς κατ' ἀρετὴν πρά- 45
 ξεως. τὰ γὰρ ἀπὸ ἀρετῆς καὶ κατ' ἀρετὴν πᾶσι τοῖς πολίταις προσόντα
 τε καὶ πραττόμενα μεγάλα καὶ καλὰ τυγχάνει. καὶ πολὺ προύχουσι τῆς
 ἐνὸς ἀνδρός ἀρετῆς καὶ πράξεων. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν πολεμικῶν ἔχει
 πράξεων· πολὺ ὑπερέχουσιν αἱ τοῦ στρατεύματος ὅλου κατ' ἀρετὴν πράξεις
 15 καὶ ἀνδραγαθίαι τῶν ἐνὸς στρατιώτου κατορθωμάτων, ὅμως δ' οὖν, καίτοι
 μεγάλων καὶ καλῶν οὐσῶν, τὸ σχολαστικὸν οὐ πάρεστιν αὐταῖς ἀλλὰ πρὸς 50
 τῷ ἀσχόλους εἶναι καὶ οὐ δι' ἑαυτὰς ἀλλὰ δι' ἄλλο τι τυγχάνουσιν οὔσαι
 αἰρεταί, διὰ νίκην, διὰ χρημάτων συλλογὴν καὶ χώρας ἐπίκτησιν. τὸ δὲ
 δι' ἄλλο τι αἰρετὸν ἀτελὲς καὶ οὐδ' αὐτάρκες. ἡ δὲ τοῦ νοῦ ἐνέργεια, ἡ
 20 τῶν θείων κατάληψις καὶ ἐπαφή, σπουδῇ διαφέρειν δοκεῖ, τουτέστιν τῇ
 ἀκρότητι καὶ τῷ τιμίῳ. ἡ τιμιωτάτη γὰρ καὶ ἀκροτάτη ἡμῶν ἐνέργεια καὶ
 θεοφιλεστάτη ἡ νοερά ἐστὶ ζωὴ. αἱ γὰρ ἠθικαὶ καὶ πρακτικαὶ δεύτεραι
 τε καὶ μετ' ἐκείνην. καὶ πρὸς | τούτῳ ἡδίστη τέ ἐστι· τὸ γὰρ τέλειον 180^v
 ἡδιστον. ἡ δὲ τοιαύτη ἡδονὴ τελεία ὡς ἀμεταμέλητος καὶ μετανοίας ἄδεκτος.
 25 τελεία δὲ οὔσα καὶ ἡδίστη συναύξει καὶ τὴν ἐνέργειαν. ἐστὶ δὲ καὶ
 αὐτάρκης· δι' ἑαυτὴν γὰρ ἐστὶν αἰρετὴ καὶ ἄτρυτος καὶ ἀνένδοτος καὶ πρὸς
 ἄνεσιν ἀμείλικτος. οὐδεὶς γὰρ οὕτω δύναται πλεῖστον χρόνον ἐγκαρτερεῖν
 ταῖς οἰκείαις ἐνεργείαις καὶ πράξεσιν ὡς ὁ θεωρία σχολάζων.

p. 1177^b25 Λαβοῦσα μῆκος βίου τέλειον· οὐδὲν γὰρ ἀτελές ἐστὶ 5
 30 τῶν τῆς εὐδαιμονίας.

Εἰ τὸ αἰδίον τέλειον, τὸ ἐγγύτερον τῷ αἰδίῳ τελειότερον τοῦ πορρω-
 τέρου. ἐγγύτερος δὲ ὁ μακρότερος χρόνος τοῦ βραχυτέρου, ὥστε καὶ ἡ
 πολυχρονιωτέρα εὐδαιμονία τῆς βραχυχρονιωτέρας τελειότερα. εἰπὼν δὲ
 ὅτι τὸ ὄντως καὶ μάλιστα καὶ πρώτως ἀνθρώπῳ τὸ παντέλειον τῆς εὐδαι-
 35 μονίας ἡ κατὰ νοῦν ἐστὶ ζωὴ, ἐπήγαγε λαβοῦσα μῆκος βίου τέλειον, 10
 ἀκόλουθα λέγων οἷς αὐτὸς ἀρέσκεται. βούλεται γὰρ οὗτος ὁ δαιμόνιος
 ἀνὴρ τὴν εὐδαιμονίαν συμπεπληρῶσθαι μὲν ἐκ τῆς ὅλης ἀρετῆς, τῆς τε

1 καὶ ἐκάστου B: ἐκάστου a 6 ἀνθρώπῳ Ba et Arist. cod. Kb: ἀνθρώπου Arist. vulg.
 13 πράξεων B: πράξεως a 20 ἐπαφή B: ἐπιφανῇ a 23 τούτῳ B: τοῦτο a 26 ἑαυ-
 τὴν B: ἑαυτὸν a 29 rhesis inde ab ἡ τελεία—τῆς εὐδαιμονίας (p. 1177^b24—26) a:
 cf. lectionem cod. Arist. Mb

ἠθικῆς καὶ θεωρητικῆς, δεῖσθαι δὲ τὴν πολιτικὴν καὶ τῆς ἐκτὸς χορηγίας, 180^v
 ἱκανῆς οὕσης ὑπηρετεῖν ταῖς κατ' ἀρετὴν ἐνεργείαις, δεῖσθαι δὲ καὶ βίου
 τελείου πρὸς τὴν σύμπασαν εὐθυμοσύνην ἢ εὐζωΐαν καὶ εὐπραγίαν. πολλαὶ
 γὰρ μεταβολαὶ γίνονται καὶ παντοῖαι τύχαι κατὰ τὸν βίον καὶ ὁ χρόνος προΐων 15
 5 ἐλεγκτικὸς γίνεται τῶν τε ὡς ἀληθῶς εὐδαιμόνων καὶ τῶν ὑποκρινομένων εὐ-
 δαιμόνως ζῆν. τῶν γὰρ φύσιν ἐχόντων εὖ μεταβάλλειν ἢ καὶ δοκούντων μὲν
 εἶναι τόδε τι, μὴ ὄντων δέ, ὁ χρόνος ἐλεγκτικὸς ἐστίν. ἔτι εἰ τέλειον ἢ
 εὐδαιμονία, τελειότερον δὲ τὸ μονιμώτερον, μονιμώτερον δὲ τὸ πλείω χρό-
 νον εὐδαιμονῆσαν, τοῦτο δὲ εὐδαιμονέστερον, παντί που δῆλον ὅτι τὸ βρα-
 10 χύτατον χρόνον εὐδαιμονῆσαν ἐγγύς πῶς ἐστὶ τῷ μὴ εὐδαιμονηκότι, ὥστε
 καὶ ἀτελὲς ἢ τοιαύτη εὐδαιμονία. δεῖται ἄρα καὶ βίου τελείου. ἀλλὰ καὶ 20
 ὅτι τὸ μακρὸν χρόνον νοερῶς ἐνεργῆσαν θεοπρεπέστερόν ἐστὶ τοῦ τὸν βρα-
 χὺν χρόνον ὡσαύτως ἐνεργῆσαντος τῶν ὁμολογημένων ἐστίν, ὥστε καὶ
 τελειότερον. δεῖται ἄρα τελείου καὶ μακροχρονίου βίου. εἰ δέ τις ἐνίστα-
 15 ται λέγων, ὅτι τὸ εὐδαιμονεῖν ἐν τῷ νῦν ὅλον πάρεστι καὶ παντελὲς ὑπάρ-
 χει καὶ οὐδὲν ἐκ τῆς τοῦ χρόνου προσλαμβάνει παρατάσεως, ὁ ταῦτα λέγων
 πρῶτον μὲν παρὰ τὴν συναίσθησιν ἡμῶν λέγει, εἴτα καὶ τὴν τῶν πλείστων
 ἢ καὶ σχεδὸν πάντων δόξαν. πάντες γὰρ τὸν ὅτι πολὺν χρόνον εὐδαιμο- 25
 νήσαντα ἀμείνονα πολλῶ φασὶ τοῦ ὡσαύτως μὲν ἐν ὀλίγῳ δὲ χρόνῳ ζή-
 20 σαντος· ὥστε καὶ ἡ τοῦ χρόνου παράτασις συναύξει τὴν εὐδαίμονα ζωὴν,
 καὶ ἐν τῷ νῦν τῷ ἐνεστηκότι ὡσαύτως ἀμφοτέραι ἐνεργῶσιν. ἔτι εἰ τὸν
 διὰ πολλῶν τῶν καλῶν ἔργων ἡγωνισμένον μᾶλλον εὐδαιμονίζομεν, ἐν δὲ
 τῷ πλείονι χρόνῳ καὶ πλείονα καλὰ πράττειν δυνατόν, παντί που δῆλον ὡς
 συντελεῖ πρὸς εὐδαιμονίαν ὁ μακρὸς χρόνος καὶ τὸ τέλειον μῆκος τοῦ βίου.
 25 οὐ γὰρ ἐστὶν ἐν ὀλίγῳ πάμπολλα καὶ μέγιστα πράττειν ἢ θεωρεῖν, ἅπερ 30
 ἢ τῆς εὐδαιμονίας ζητεῖ ὑπεροχὴ. δῆλον οὖν ἐκ τούτων καὶ ἄλλων πολ-
 λῶν, ὃ γράφειν περιττὸν ἂν εἴη, ὡς δεῖται καὶ μῆκους βίου τελείου. ἐπεὶ
 οὖν τέλειός ἐστὶν ἡ εὐδαιμονία καὶ οὐδὲν τῶν αὐτῆς ἀτελὲς ὑπάρχει, ἀνάγκη
 καὶ τὸν χρόνον τέλειον εἶναι, ἵνα μὴ κατὰ τοῦτον ἀτελὲς ὑπάρχη.

30 p. 1177^b26 Ὁ δὲ τοιοῦτος ἂν εἴη βίος κρείττων ἢ κατὰ ἄνθρωπον.

Ἄνθρωπον νῦν τὸν σύνθετον λέγει τὸν ἐκ ψυχῆς καὶ σώματος. λέγει
 δὲ ὁ παρὼν λόγος, ὅτι ὁ θεωρητικὸς βίος καὶ ἡ νοερὰ ζωὴ ὑπὲρ τὴν
 πολιτικὴν ἐστὶν εὐδαιμονίαν καὶ τὸν πολιτικὸν εὐδαίμονα, τὸν ἐν σχέσει 40
 τυγχάνοντα πρὸς τὰ δεύτερα καὶ συμπλεκόμενον αὐτοῖς καὶ ἀσχολούμενον
 35 περὶ αὐτά. ὁ γὰρ νοερῶς ζῶν οὐχ ἢ ἄνθρωπος, ὁ ἀπὸ λόγου καὶ τοῦ
 πολυκεφάλου τῆς ἐπιθυμίας θηρίου καὶ τοῦ λεοντώδους τοῦ θυμοῦ μετὰ

1 τὴν B: om. a 3 ἢ B: καὶ a 9 εὐδαιμονίσαν a, ubique fere 9 παντὶ B:
 πάντῃ a 12. 13 τὸν βραχὺν B: τὸ βραχὺν a 13 ὁμολογημένων B: ὁμολογουμένων a
 18 τὸν B: τὸ a ὅτι secluserim 25 ἅπερ B: ὥσπερ a 29 ὑπάρχη B: ὑπάρχει a
 30 βίος κρείττων B et Arist. vulg.: κρείττων βίος a et Arist. cod. L^b rthesis usque ad
 ἀνθρώπινον βίον (p. 1177^b31) a 34 ἀσχολούμενον B: ἀνασχολούμενον a

τοῦ σώματος ὧν, οὕτω βιώσεται, ἀλλ' οὕτω διαβιοῖ, ἥ θεῖόν τι ἐν αὐτῷ 180^v
 ὑπάρχει, τουτέστιν ἀλλ' ὡς χωρίσας αὐτὸν ἀπὸ τοῦ συνηρτημένου ζώου
 καὶ ἐνώσας ἑαυτὸν πρὸς τὸ πρῶτον ἀγαθὸν καὶ τὴν ἀπ' ἐκείνου κατιούσαν
 εἰς αὐτὸν ἔλλαμψιν. τοῦτο γάρ ἐστι τὸ νοερῶς ζῆν, τὸ ἀναφυγεῖν ἀπὸ 45
 5 τῆς περὶ τὴν ὕλην πτοίας ἐπὶ τὴν νοερὰν ἀκρώρειαν. καὶ ὅσον, φησί, δια-
 φέρει ὁ ἐν ἡμῖν νοῦς τοῦ συνθέτου τούτου, τοῦ ἐκ ψυχῆς καὶ σώματος,
 τοσοῦτον καὶ ἡ νοερὰ ἐνέργεια αὐτοῦ τῆς πολιτικῆς εὐδαιμονίας. ἄλλην
 γὰρ ἀρετὴν τὴν πολιτικὴν εἶπεν εὐδαιμονίαν. εἰ δὲ θεῖον ὁ νοῦς πρὸς
 τὸν ἄνθρωπον, τουτέστιν εἰ ὁ ἄσχετος νοῦς καὶ ἀνεπίστροφος θεϊτέρως
 10 ἐστι τοῦ ἐν σχέσει καὶ πρὸς τὴν ὕλην ῥέποντος, καὶ ὁ βίος αὐτοῦ, ἡ κατὰ
 νοῦν ἐνέργεια, θειοτέρα τῆς ἀνθρωπίνης ζωῆς, τῆς πολιτικῆς εὐδαιμονίας.

p. 1177^b31 Οὐ χρὴ δὲ κατὰ τοὺς παραινούντας ἀνθρώπινα φρο- 50
 νεῖν ἄνθρωπον ὄντα.

Τινὲς μὲν Θεόγνιδός φασιν εἶναι τὴν γνώμην ταύτην, οἱ δὲ Σόλωνος.
 15 δὲ δὲ λέγει τοιοῦτόν ἐστιν· εἰ μὲν ὁ κυρίως καὶ μάλιστα καὶ ὄντως ἄν-
 θρωπος ἦν ὁ συμπληρούμενος διὰ λόγου καὶ τῶν προκειμένων | αὐτῷ, 181^r
 δίκαιον ἦν πείθεσθαι τοῖς λέγουσι δεῖν ἀνθρώπινα φρονεῖν καὶ ἐν τῇ πολι-
 τικῇ ἐμμένειν εὐδαιμονία. ἐπεὶ δ' οὐ τοῦτο τὸ σύνθετόν ἐστιν ὁ ἀληθὴς
 ἄνθρωπος ἀλλὰ τὸ ἐν ἡμῖν θεϊότατον, ὁ νοῦς, δεῖ μὴ πείθεσθαι ἀλλ'
 20 ἀπαθανατίζειν ἑαυτούς, ἥτοι χωρίζειν ἀπὸ τῆς πρὸς τὸ θνητὸν ζῶον ἐμ-
 παθείας καὶ ἀπαθανατίζειν καὶ ἐξομοιοῦν ἑαυτοὺς τοῖς ἀθανάτοις, ταῖς νοη-
 ταῖς δηλαδὴ καὶ νοεραῖς ὑπάρξεσιν. ἡ γὰρ τῷ ὄντως ἀνθρώπῳ πρέπουσα 5
 εὐδαιμονία ἡ πρὸς θεόν ἐστιν ὁμοίωσις. ὁμοιοῦται δὲ θεῷ ὁ τῶν ἐνταῦθα
 ἀποστάς καὶ τοῖς νοεροῖς ἐνδιατρίβων. ὥστε δεῖ πάντα ποιεῖν ὅσα συντελεῖ
 25 πρὸς τὸ ζῆν κατὰ νοῦν, ὅς ἐστι τὸ ἀκρότατον καὶ κράτιστον καὶ θεϊότατον
 τῶν ἐν ἡμῖν. ζῆ οὖν κατ' αὐτόν, ὡς εἴρηται, ὁ περιλαμβόμενος ὑπὸ τῆς
 θείας αἴγλης ὑπερφρονήσας τῶν ἔξω καὶ ἀπολύσας καὶ ἐλευθερώσας (ἑαυ-
 τὸν) ἀπὸ τῆς ἀσχέτου καὶ ἀκαθέκτου πρὸς τὸ σῶμα ῥοπῆς. εἰ γὰρ τῷ
 ὄγκῳ σμικρόν ἐστι, δυνάμει καὶ τελειότητι πολὺ μᾶλλον ὑπερ- 10
 30 ἔχει. τὸ σμικρὸν τῷ ὄγκῳ ταῦτόν ἐστι τῷ ἀμεγέθες. τὸ δὲ λεγόμενον
 τοιοῦτον ἂν εἴη· οὐ χρὴ τὸ ἐν ἡμῖν θεϊότατον ὥς τι τῶν τυχόντων νομί-
 ζειν οὐδ' εἰς τὴν ἀμέρειαν αὐτοῦ ἀφορᾶν καὶ παρορᾶν καὶ καταφρονεῖν
 ὡς εὐτελοῦς αὐτοῦ. οὐ γὰρ ὄγκῳ καὶ μεγέθεσιν ὀρίζειν χρὴ τὸ τίμιον καὶ

5 ὅσον et 7 τοσοῦτον Ba, ut Arist. cod. Kb: ὅσῳ et τοσοῦτῳ Arist. vulg. 6 τούτου B:
 om. a 7 αὐτοῦ ἐνέργεια a 12 οὐ χρὴ δὲ B et Arist. vulg.: χρὴ δὲ οὐ a et
 Arist. codd. LbOb 13 rthesis usque ad ὑπερέχει πάντων (p. 1178^a2) a 15 εἰ
 μὲν B: εἰ μὲν οὖν a 18 ἀληθὴς B: ἀληθινὸς a 20. 21 ἐμπαθείας B: συμπα-
 θείας a 21. 22 ταῖς νοηταῖς B: τοῖς νοητοῖς a 27. 28 ἑαυτὸν a: om. B 28 εἰ
 γὰρ Ba: εἰ γὰρ καὶ Arist. 29 μικρόν Arist. τελειότητι Ba (sed cf. infra) et
 Arist. cod. Ob: τιμιότητι Arist. vulg. 29. 30 μᾶλλον ὑπερέχει Ba et Arist. cod. Lb:
 μᾶλλον πάντων ὑπερέχει Arist. vulg. 33 ὄγκῳ B: ὄγκοις a

τὸ δυνατόν, ἀλλ' ἐν τῇ ἀμερείᾳ μᾶλλον καὶ τῷ ἀσωμάτῳ. τιμιώτεραι γὰρ 181^r
καὶ δυνατότεραι ἀσυγκρίτως αἱ νοεραὶ καὶ ἀσώματα οὐσίαι πάσης σωμα-
τικῆς φύσεως.

p. 1178^a2 Δόξειε δ' εἶναι καὶ ἕκαστον εἶναι τοῦτο.

15

5 Ὡς περ πόλις κυρίως ἐστὶ καὶ λέγεται τὸ κρατοῦν καὶ ἄρχον, οἷον ἐν 20
μὲν τῇ δημοκρατουμένῃ ὁ δῆμος (οὗτος γὰρ ἐν αὐτῇ τὸ κύριον) καὶ ἐν
τῇ βασιλευομένῃ πόλις πάλιν ὁ βασιλεύς ἐστὶ καὶ λέγεται καὶ ἐν τῇ τυ-
ραννουμένῃ ὁ τύραννος, οὕτω καὶ ἄνθρωπος κυρίως ἐστὶν ὁ ἐν ἡμῖν νοῦς
καὶ ἔστι κυρίως ὁ Ἀριστοτέλης καὶ Πλάτων ὁ τοῦ Ἀριστοτέλους νοῦς καὶ
10 ὁ τοῦ Πλάτωνος, ὅτι τὸ ἐν ἑκάστῳ κύριον ὁ ἐν ἑκάστῳ νοῦς ἐστὶ καὶ
τὸ ἄμεινον καὶ βέλτιστον. εἰ οὖν τοῦτο ἀληθὲς καὶ τὸ μακάριον ἡμῶν
ἴδρυται ἐν τῷ νῷ [βίῳ] καὶ τῇ ζωῇ αὐτοῦ, τῇ θεωρίᾳ, τί δεῖ παρέντας 25
τὸν οἰκεῖον βίον, τὸ οἰκεῖον ἀγαθόν, ἐπιδιώκειν τινὸς ἄλλου βίον, οἷον τὸν
τοῦ πολιτικοῦ ἢ τοῦ ἀπολαυστικοῦ; τὸ λεχθέν τε πρότερον ἀρμόσει καὶ
15 νῦν· τὸ γὰρ οἰκεῖον τῇ φύσει κράτιστον. ὅτι τὸ ὑφαιωμένον ἑκάστου
τῇ φύσει κράτιστον καὶ ἄριστον καὶ ἡδιστόν ἐστὶν ἐκείνῃ, εἴρηται πρότερον,
ὅτε περὶ ἡδονῆς ἔλεγεν ἐν τῷ παρόντι βιβλίῳ, καὶ ἡμεῖς ἐκεῖσε περὶ
τούτου εἵπομεν τὰ δυνατόν ἡμῖν. δῆλον δὲ πάντως, ὅτι τὸ οἰκεῖον τῇ
τοῦ ἵππου φύσει κράτιστόν ἐστι τῇ ἵππειᾳ φύσει καὶ φίλον· ὁμοίως καὶ 30
20 τὸ τῇ τοῦ βοῦς φύσει ἡδιστόν ἐστι καὶ σωστικόν τῇ τοῦ βοῦς φύσει καὶ
τελειωτικόν. ἀλλὰ περὶ τούτων εἴρηται μοι ἐν ἐκείνοις καὶ οὐ δεῖ παλιλ-
λογεῖν. δῆλον δ' ὡς καὶ τὸ οἰκεῖον τῇ τοῦ ἀληθινοῦ ἀνθρώπου φύσει,
κράτιστόν ἐστιν αὐτῇ καὶ ἄριστον καὶ ἡδιστον, καὶ τοῦτο προσήκει ζητεῖν
καὶ εὐρίσκειν, καὶ εὐρόντα σταθαρῶς καὶ ἀκλινῶς ἐμμένειν αὐτῷ, τὰ δ'
25 ἄλλα χαίρειν ἔαν. ὅτι δὲ τῷ ἀληθινῷ, τῷ νοτὶ ἡμῶν, ἡ νοερὰ ζωὴ καὶ
ὁ θεωρητικὸς βίος ἐστὶν οἰκειότατον, πολλάκις ἠκούσαμεν. εἰ δὲ ὁ οἰκειό- 35
τατος αὐτῷ βίος ὁ θεωρητικὸς ἐστὶν, ὁ ἄρα κατ' αὐτὸν ζῶν εὐδαιμονέστα-
τός ἐστιν, ὁ δὲ κατὰ τὴν ἡθικὴν καὶ πραγματικὴν δεύτερος καὶ μετ' ἐκεῖ-
νον, διότι καὶ αἱ κατὰ τὴν ἡθικὴν ἀρετὴν ἐνέργειαι ἀνθρωπικαὶ εἰσι καὶ
30 τοῦ πολιτικοῦ εὐδαίμονος.

p. 1178^a10 Δίκαια γὰρ καὶ ἀνδρεῖα καὶ τὰ ἄλλα τὰ κατὰ τὰς ἀρε-
τὰς πρὸς ἀλλήλους πράττομεν.

Εἰπὼν ὅτι αἱ κατὰ τὰς ἡθικὰς ἐνέργειαι ἀνθρωπικαὶ εἰσι (τοῦ συν- 41

4 εἶναι post εἶναι B: post ἕκαστος a: post καὶ Aristot. vulg. ἕκαστον B et Aristot.
codd. MbOb: ἕκαστος a et Aristot. vulg. rthesis usque ad ἐνέργειαι ἀνθρωπικαί
(p. 1178^a10) a 5 ἐστὶ κυρίως a 6 μὲν B: om. a 7 πόλις B: πόλει a
10 ἑκάστῳ κύριον B: ἑκάστη κυρίως a 11 καὶ βέλτιστον B: καὶ τὸ βέλτιστον a
12 βίῳ delevi 14 τὲ B et Aristoteles: δὲ a 17 παρόντι B: πρώτῳ a: cf. c. 5
p. 1176^a25 sqq. 19 φίλον a: φιλία B 21. 22 παλιλλογεῖν B: πολυλογεῖν a
31 τὰ ἄλλα Ba et Arist. cod. Lb: ἄλλα Arist. vulg. 32 rthesis usque ad πάντα ἀν-
θρωπικά (p. 1178^a14)

θέτου γάρ εἰσιν ἀνθρώπου ἐκ ψυχῆς καὶ σώματος) τοῦτο διὰ τούτων 181^r
 συνίστησι, λέγων ὅτι καὶ τὰ δίκαια καὶ τὰ ἀνδρεῖα καὶ τὰ ἄλλα τὰ ἐν
 συναλλάγμασι καὶ χρεῖαις πρὸς ἀλλήλους πράττομεν, διατηροῦντες ἐν
 τοῖς πάθεσι τὸ πρέπον. τὰ δὲ πάθη, οἷον ἡδοναὶ καὶ λύπαι, τοῦ συνθέτου
 5 ἐκ ψυχῆς καὶ σώματος, ὥστε καὶ αἱ κατὰ τὰς ἡθικὰς ἀρετὰς ἐνέργειαι περὶ 45
 ἡδονὰς καὶ λύπας, ὡς μεμαθήκαμεν, οὔσαι τὸ πρέπον αὐταῖς ἐπάγουσαι
 καὶ ὅρον αὐταῖς ἐπιτιθεῖσαι τοῦ συνθέτου ἂν εἶεν, ὥστε καὶ ἀνθρωπικαί.
 ὅτι δὲ αἱ ἡθικαὶ ἀρεταὶ μετροῦσι τὰ πάθη, καὶ τοῦτο ἔμπροσθεν ἐμάθο-
 μεν. ἀπὸ μὲν γὰρ τῆς ἀνδρείας ὁρμῶμεν ἐπὶ τὰ ἀνδρεῖα καὶ θαρροῦμεν
 10 ὅπου δεῖ, καὶ φεύγομεν τὰ φοβερά ὅτε δεῖ καὶ ὅπως δεῖ, καὶ ὅλως με-
 τροῦμεν δι' αὐτῆς τοὺς φόβους καὶ τὰ θάρρη, ἀπὸ δὲ τῆς σωφροσύνης
 τὰς δι' ἀφῆς λύπας καὶ ἡδονὰς, καὶ τὰς μὲν αἰρούμεθα καὶ διώκομεν, 50
 τὰς δὲ φεύγομεν. ὅτι δὲ καὶ ἡ ἐλευθεριότης καὶ ἡ μεγαλοπρέπεια μετρεῖ
 τὰς πράξεις, ὥς διὰ δόσεως καὶ λήψεως χρημάτων ἐνεργοῦμεν, οὐκ ἄγνο-
 15 οῦμεν, εἴ τι μεμνήμεθα τῶν περὶ ἐλευθεριότητος καὶ μεγαλοπρεπείας εἰρη-
 μένων τῷ φιλοσόφῳ τούτῳ. ἐμάθομεν δὲ καὶ τὴν μεγαλοψυχίαν καὶ
 φιλοτιμίαν ἐν τῇ συμμετρίᾳ καὶ κατ' ἀξίαν τῶν τιμῶν αἰρέσει τὸ εἶναι
 ἔχειν, πρὸς δὲ τούτοις ὅτι καὶ ἡ μὲν πραότης ἐστὶν ἐπὶ τῷ τῆς ὀργῆς
 συμμέτρῳ, ἡ δὲ δικαιοσύνη σωστικὴ τῆς κοινωνίας | ἡμῖν, φύσει οὔσι 181^v
 20 πολιτικοῖς. εἰ δὲ ταῦθ' οὕτως ἔχει, πᾶσαι αἱ κατ' ἀρετὴν ἐνέργειαι καὶ
 ποιήσεις ἀνθρωπικαὶ εἰσι παλὶ δεύτεραι τῶν λογικῶν ἀρετῶν. ἔτι εἰ ἀγα-
 θὸς ἄνθρωπος λέγεται καὶ ἔστιν ὁ μήτε ἐν τοῖς πάθεσιν ἄμετρος μήτ' ἐν
 ταῖς περὶ ταῦτα πράξεσιν ἀόριστος, εἴη ἂν καὶ οὕτω καταφανὲς τὸ τὴν
 ἡθικὴν ἀρετὴν, ἧς ἀγαθοὶ λεγόμεθα, καὶ τὰς κατ' αὐτὴν πράξεις ἀνθρω-
 25 πικὰς ὑπάρχειν, εἴ γε τὰ πάθη, ὡς εἴρηται, τοῦ συνθέτου εἰσίν. 5

p. 1178^a14 Ἐνια δὲ καὶ συμβαίνειν ἀπὸ τοῦ σώματος δοκεῖ, καὶ
 πολλὰ συνφκειῶσθαι τοῖς πάθεσιν ἢ τοῦ ἥθους ἀρετῇ.

Καὶ διὰ τούτων τὸ αὐτὸ δεικνύει, λέγω δὴ τὸ τὰς ἡθικὰς ἀρετὰς
 καὶ τὰς κατ' αὐτὰς ἐνεργείας ἀνθρωπικὰς εἶναι. εἰσὶ γάρ, φησί, τινὲς φύσει
 30 σώφρονες καὶ ἀνδρεῖοι καὶ δίκαιοι· τοῦτο δ' αὐτοῖς ὑπάρχει ἀπὸ τοῦ σώ- 10
 ματος, ἥτοι ἀπὸ τῆς ποιᾶς τοῦ σώματος κράσεως καὶ τῆς τῶν στοιχείων
 τοῦ σώματος συνδρομῆς καὶ συμπήξεως, ὥστε τοῦ συνθέτου εἰσὶ καὶ αἱ
 ἀπ' αὐτῶν ἐνέργειαι. εἰπὼν δὲ ἔνια δὲ καὶ συμβαίνειν ἀπὸ τοῦ
 σώματος δοκεῖ, ἐπήγαγε καὶ πολλὰ συνφκειῶσθαι τοῖς πάθεσιν
 35 ἢ τοῦ ἥθους ἀρετῇ. ὥσπερ γὰρ οὐ πᾶσα ἡδονή, ὡς δέδεικται, πρό-
 τερον οὐ πάσῃ ἐνεργείᾳ ὠκείωτο ἀλλὰ τῶν διαφόρων καὶ ἐτέρων τῷ εἶδει
 ἐνεργειῶν καὶ αἱ ἐπ' αὐταῖς ἡδοναὶ ἕτεραι τῷ εἶδει οὔσαι ἐδείχθησαν, 15
 οὕτω καὶ τοῖς πάθεσιν, ταῖς ἡδοναῖς καὶ λύπαις, ἄλλοις ἄλλαι τῶν ἀρετῶν

7 ἀνθρωπικαί B: ἀνθρωπικὴν a

10 ὅπως B: ὅπου a

13 ὅτι scripsi: ὅτε Ba

18 πραότης Vat. 320: πρώτη Ba

36 ὠκείωτο B: ὠκείωται a

37 αὐταῖς a:

αὐτὰς B

συνφκείωνται. τῇ μὲν γὰρ ἐπομένῃ ἡδονῇ ταῖς δόσεσιν οἷς δεῖ οὐ πᾶσα 181^v
 ἀρετὴ φκείωται, ἀλλ' ἡ ἐλευθεριότης, καὶ τῇ ἐπομένῃ ἡδονῇ ταῖς κατὰ
 τὴν γεωμετρίαν ἀναλόγοις διανομαῖς οἰκεία ἀρετὴ ἐστὶν ἡ δικαιοσύνη, ἀλλ'
 οὐχὶ ἡ σωφροσύνη ἢ ἀνδρεία. εἰ δὲ αἱ ἡθικαὶ ἀρεταὶ τοῖς πάθεσιν φκεί-
 5 ωνται, τὰ δὲ πάθη ἀνθρωπικά, καὶ αἱ ἡθικαὶ ἄρα ἀρεταὶ τοῦ συνθέτου
 εἰσὶ καὶ οὐ τοῦ ὄντως ἀνθρώπου.

p. 1178^a16 Συνέζευκται δὲ καὶ ἡ φρόνησις τῇ τοῦ ἥθους ἀρετῇ 20
 καὶ αὕτη τῇ φρονήσει.

Δείξας τὰς ἡθικὰς ἀρετὰς ἀνθρωπικὰς οὕσας, δείκνυσι καὶ τὴν φρό- 25
 10 νησιν (αὕτη γὰρ ἀρετὴ οὕσα τοῦ λογιστικοῦ μέρους τῆς ψυχῆς δόξειεν ἂν
 εἶναι τοῦ νοῦ ἀρετὴ καὶ οὐ τοῦ συνθέτου), δείκνυσι δὲ καὶ ταύτην ὅτι μὴ
 τοῦ ὄντως ἀνθρώπου ἐστὶν ἀρετὴ, ἀλλὰ τοῦ συνθέτου. ὁ δὲ λέγει, ὁῖον
 ἔσται ἀναμνήσασιν ἡμᾶς αὐτοὺς τῶν <ἐν> ἄλλοις ἀποδεδειγμένων. δέδεικται
 δὲ ὅτι ἀντακολουθοῦσιν αἱ ἀρεταί, καὶ ἐν ᾧ ἂν μία τις ἐξ αὐτῶν ἐστὶν,
 15 ἐξ ἀνάγκης ἐκείνῳ καὶ αἱ λοιπαὶ ἔπονται καὶ οὐκ ἐνδέχεται ἀνδρεῖον ὄντα
 τὴν ἡθικὴν ἀνδρείαν μὴ καὶ σῶφρονα εἶναι καὶ φρόνιμον καὶ δίκαιον, ἢ 30
 σῶφρονα ὄντα μὴ εἶναι καὶ δίκαιον καὶ ἀνδρεῖον καὶ φρόνιμον, ἢ φρόνιμον
 ὄντα μὴ τὰ δίκαια βούλεσθαι καὶ αἰρεῖσθαι καὶ τὰ σωφρονικὰ καὶ ἀνδρεῖα·
 ἀλλ' ὅς ἂν ἡ φρόνιμος, οὗτος εὐθὺς καὶ δίκαιός ἐστι καὶ σῶφρων, καὶ ὁ
 20 δίκαιος φρόνιμος καὶ ἀνδρεῖος καὶ σῶφρων. ἐπεὶ τοίνυν ἀντακολουθεῖν δέ-
 δεικται τὰς ἀρετὰς καὶ συνεζευγμένη ἐστὶν ἡ φρόνησις τῇ τοῦ ἥθους
 ἀρετῇ, τουτέστιν τῇ ἡθικῇ ἀρετῇ, καὶ ἡ ἡθικὴ ἀρετὴ τῇ φρονήσει καὶ 35
 ἀλλήλῃς, καὶ οὐκ ἐνδέχεται χωρίζεσθαι ἀπ' ἀλλήλων, εἰσὶ δὲ αἱ ἡθικαὶ
 ἀρεταὶ ἀνθρωπικαί, εἴη ἂν καὶ ἡ φρόνησις τοῦ συνθέτου. ἡ μὲν τῶν λε-
 25 γομένων διάνοια αὕτη· κατὰ δὲ τὴν λέξιν εἰπὼν ὅτι συνέζευκται δὲ
 καὶ ἡ φρόνησις τῇ τοῦ ἥθους ἀρετῇ καὶ αὕτη τῇ φρονήσει, τὴν
 αἰτίαν τούτου ἐπήγαγεν εἰπὼν εἴπερ αἱ μὲν τῆς φρονήσεως ἀρχαὶ
 κατὰ τὰς ἡθικὰς εἰσὶν ἀρετὰς. λέγει δὲ ἀρχὰς τὰ τελικὰ αἷτια, ὧν
 ἕνεκα πράττομέν τινὰ καὶ ποιοῦμεν. ὥς γὰρ ἰατροῦ τελικὸν αἷτιον καὶ τὸ
 30 οὐ ἕνεκα πάντα ποιεῖ καὶ πράττει, ὅσα ποιεῖ καὶ πράττει, ὑγίεια, καὶ οἱ- 40
 κοδόμου ἀρχὴ τελικὴ ἢ οἰκία καὶ στρατηγοῦ νίκη, σῶφρονός τε ἡ τῶν
 παθῶν συμμετρία, οὕτω καὶ τῆς φρονήσεως, ὥς δέδεικται ὅτε περὶ ταύτης
 ἔλεγεν, οἱ κατὰ τὰς ἡθικὰς ἀρετὰς ὀρθοὶ σκοποὶ τέλη εἰσὶ καὶ αἷτια τῶν
 πραττομένων ἐκείνων ἕνεκα. ἔστι γὰρ ἡμῖν ἀπὸ τῆς ἡθικῆς ἀρετῆς τὸ
 35 ὀρθοδοξεῖν περὶ τὰ τέλη· τὸ γὰρ ὀρθῶς δοξάζειν ὅτι τόδε τι ἀγαθόν ἐστὶν,
 οἷον τὸ μὴ ἀδικεῖν, τὸ τιμᾶν τόνδε τινά, τὸ ποιεῖν τὰ συμφέροντα τῇ πό-

3 τὴν B: om. a 8 rthesis usque ad προκειμένου ἐστίν (p. 1178^a23) a 10 δόξειεν ἂν a:
 δόξειαν B 12 ὄντως a: ὄντος B 13 ἀναμνήσασιν scripsi: ἀναμνήσαντας B: ἀναμνήσαν-
 τες a ἐν inserui: om. Ba δέδεικται] Z 13 p. 1144^b33 29 ἰατροῦ B: ἰατρικῆς a
 30 ὅσα ποιεῖ καὶ πράττει B: ὅσα ἂν ποιῇ καὶ πράττη a 30. 31 οἰκοδόμου B: οἰκοδομίας a

λει, καὶ τόδε μὲν ἐστὶ συμφέρον καὶ τόδε δίκαιον καὶ ποιητέον, τόδε δὲ 181^v
 ἀσύμφορον καὶ ἄδικον καὶ φευκτέον· τὸ γοῦν ὀρθῶς περὶ ταῦτα δοξάζειν καὶ 46
 μὴ ἀπατᾶσθαι μηδὲ νομίζειν τὸ μὴ ἀγαθὸν ὡς ἀγαθὸν ἀπὸ τῶν ἠθικῶν
 ἡμῖν ἀρετῶν πρόσσεστιν, ἀπὸ δὲ τῆς φρονήσεως ἢ εὖρεσις τῆς ὕλης καὶ τῶν
 5 ὀργάνων καὶ πράξεων καὶ ποιήσεων, δι' ὧν ὁ ὀρθὸς σκοπὸς καὶ τὸ τέλος
 γενήσεται. ἐπεὶ οὖν ἡ μὲν ἠθικὴ ἀρετὴ τοὺς ὀρθοὺς σκοποὺς ὑποδεικνύει,
 ἡ δὲ φρόνησις τὰ συντελοῦντα πρὸς τὴν τούτων λῆψιν καὶ ἐπιτυχίαν
 ἀνευρίσκει, συνεξευγμέναι ἄν εἴεν. ταῦτα μὲν οὕτως. ἔχει δὲ ἀσάφειαν 50
 (ἢ λέξις) διὰ τὸ ἐλλιπὲς εἶναι, ἢ λέγουσα τὸ δ' ὀρθὸν τῶν ἠθικῶν
 10 κατὰ τὴν φρόνησιν. εἴη δ' ἂν τὸ πλήρες τοιοῦτον· τὸ δ' ὀρθὸν τέλος,
 ὅπερ ἡμῖν ὅτι ὀρθὸν καὶ ἀγαθὸν γνώριμόν ἐστιν ἀπὸ τῆς ἠθικῆς ἀρετῆς
 (ἀπὸ γὰρ ταύτης γνωρίζομεν, ὅτι ὀρθόν ἐστι), τοῦτο δὲ τὸ ὀρθὸν τέλος
 κατὰ τὴν φρόνησιν, τουτέστιν ἀπὸ τῆς φρονήσεως, ἐπικτώμεθα. ἡ φρό-
 νησις γὰρ ἡμῖν δεικνύει τὰ πρὸς ἐκεῖνο φέροντα. ἀλλὰ καὶ τὸ τῆς λέξεως
 15 τὸ συνηρτημέναι δὲ | αὐταῖς καὶ τοῖς πάθεσι τοιοῦτόν ἐστι· συνε- 182^r
 ξευγμέναι οὖσαι αἱ ἀρεταὶ τῇ φρονήσει καὶ ἡ φρόνησις ταῖς ἀρεταῖς καὶ
 οὐ μόνον ἀλλήλαις συνεξευγμέναι ἀλλὰ καὶ τοῖς πάθεσιν, ἃ δὴ πάθη ἀν-
 θρωπικὰ καὶ τοῦ συνθέτου εἰσίν, ἀνθρωπικὰ καὶ αὐταὶ ἄν εἴεν, ἥ τε φρό-
 νησις καὶ αἱ ἀρεταί, καὶ ὁ βίος δὴ καὶ ἡ ζωὴ ἡ κατὰ τὰς ἠθικὰς ἀρετὰς
 20 καὶ τὴν φρόνησιν ἀνθρωπικὴ ἐστὶ· τοῦ συνθέτου γάρ. ὁ δὲ τοῦ νοῦ
 βίος τοῦ ἀληθινοῦ καὶ ὄντως ἀνθρώπου καὶ ἡ νοερὰ ζωὴ κεχωρισμένη 5
 ἐστὶ τῶν τοῦ συνθέτου παθῶν, ὥστε ἡ κατὰ τὴν νοερὰν ζωὴν τοῦ ἀλη-
 θινοῦ ἀνθρώπου εὐδαιμονία ἑτέρα ἂν εἴη τῆς πολιτικῆς εὐδαιμονίας. τὸ
 δὲ διακριβῶσαι δὲ μείζον τοῦ προκειμένου εἴρηκεν αἰνιττόμενος,
 25 ὅτι τῷ θεολόγῳ προσήκει περὶ αὐτῶν λέγειν. τῶν πρὸς τι γὰρ ὁ νοῦς
 (τῶν νοητῶν γάρ), ὡς καὶ ἡ αἴσθησις τῶν αἰσθητῶν, τῶν δὲ πρὸς τι ἡ
 αὐτὴ ἐπιστήμη, τὸ δὲ περὶ νοητῶν λέγειν θεολογίας ἐστίν, ὥστε καὶ περὶ
 νοῦ ἐκείνης.

p. 1178^a23 Δόξειε γὰρ καὶ τῆς ἐκτὸς χορηγίας ἐπὶ μικρὸν ἢ ἔλατ- 10
 30 τον δεῖσθαι τῆς ἠθικῆς.

Τὴν πολιτικὴν εὐδαιμονίαν διὰ τῆς ἠθικῆς ἐδήλωσε. τὸ δ' ἐπὶ μι-
 κρὸν ταῦτόν ἐστι τῷ παντάπασιν ὀλίγης δεῖσθαι τῆς ἐκτὸς χορηγίας. εἰ
 δὲ μὴ πάντῃ, φησί, παντελῶς σμικρᾶς, ἀλλ' οὖν οὐκ ἐπίσης τῷ πολιτικῷ
 εὐδαίμονι χρήζει τῶν ἐκτὸς· τούτου γάρ ἐστὶ δηλωτικὸν τὸ ἢ ἐπ' ἔλαττον
 35 δεῖσθαι τῆς πολιτικῆς. οὐ γὰρ ὥσπερ ἡ πολιτικὴ πολλῶν χρήζει τῶν 20
 ἐκτὸς, οὕτω καὶ ἡ θεωρητικὴ εὐδαιμονία, ἀλλ' ἥττον πολὺ δεῖται τῶν τοι-

2 φευκτέον B: φευκτόν a

9 ἢ λέξις a: om. B

ἐλλιπὲς videtur esse

scribendum

15 αὐταῖς Ba: αὐταὶ Aristoteles

17 ἀλλήλαις Vat. 320: ἀλλήλοις

Ba

24 δὲ μείζον B et Arist. cod. Mb: γὰρ μείζον a et Arist. vulg.

27 θεολο-

γίας B: θεολόγου a

29 γάρ B: δ' ἂν a et Aristoteles

29. 30 ἢ ἔλαττον B (sed cf.

v. 34): ἢ ἐπ' ἔλαττον a et Aristoteles

30 rthesis usque ad ἄλλων τίς (p. 1178^a34) a

38*

ούτων. τῶν μὲν γὰρ ἀναγκαίων, ὡς πρότερον εἴρηται (καὶ εἴρηται 182^r
 μοι ἐκεῖ τὸ διὰ τί), ἐπίσης ἀμφοτέροι χρήζουσιν, εἰ καὶ μᾶλλον τοῦ θεω-
 ρητικοῦ ὁ πολιτικός διαπνεύεται περὶ τὰ ἀναγκαῖα καὶ ὅσα τοῖς ἀναγκαίοις
 ὅμοια μηδὲ πόρρω καθέστηκε. μικρόν τι γὰρ ἐπὶ τὸ πλεόν τῶν ἀναγκαίων
 5 ἐκκλίνει ὁ πολιτικός. πρὸς μὲν τὴν τῶν ἀναγκαίων χρεῖαν ὀλίγον τι διαλλάτ-
 τουσιν οὗτοι, πρὸς δὲ τὰς οἰκείας ἐνεργείας πολὺ καὶ ὅσον σχεδὸν τὸ ὄν 25
 τοῦ μὴ ὄντος. ὁ μὲν γὰρ θεωρητικός, ὡς πρὸς τὸ κατὰ νοῦν ἐνεργεῖν καὶ
 τοῖς νοητοῖς ἐνδιατρίβειν οὐδενὸς χρήζει, ὥσπερ οὐδὲ τῇ ὑγαινούσῃ ὄψει
 πρὸς τὸ ὁρᾶν τάδε τὰ γράμματα φωτὸς παρόντος χρεῖα τινὸς ἐστὶν ἀλλ'
 10 ἢ μόνον ἄραι τὰ βλέφαρα, εἰ τύχοι κεκλεισμένα ὄντα, οὕτως οὐδὲ τοῦ θεω-
 ρητικοῦ τινὸς ἐστὶ χρεῖα πρὸς ἐπίβλεψιν καὶ ἐπαφὴν τῆς νοητῆς διακοσμή-
 σεως, τῷ δὲ πολιτικῷ ὡς μὲν ἐλευθερίῳ χρεῖα χρημάτων, εἰ μέλλει
 πράττειν τὰ ἐλευθέρια· ὁμοίως καὶ ὁ δίκαιος χρημάτων δεῖται, ὅπως ἀπο- 30
 δοίῃ τὸ κατ' ἀξίαν ἐκάστω. ἀπὸ γὰρ τῶν πράξεων γνωρίζεται ὁ δίκαιος
 15 καὶ ὁ ἐλευθέριος, οὐ μὴν ἐκ τοῦ λέγειν, ὅτι 'βούλομαι τὰ δίκαια πράττειν
 καὶ τὰ ἐλευθέρια.' πράττειν δὲ χωρὶς τῶν οἰκείων ταῖς πράξεσιν ὀργά-
 νων ἀμήχανον. ὅργανα δὲ οἰκεῖα τῷ δικαίῳ καὶ ἐλευθερίῳ ὡς δικαίῳ
 καὶ ἐλευθερίῳ τὰ χρήματα. ὡς δ' ἀνδρεῖος δεῖται παρουσίας πολεμίων,
 ὡς δὲ φρόνιμος πάλιν ἐτέρων. εἰπὼν δὲ αἱ γὰρ βουλήσεις ἄδηλοι,
 20 τὴν αἰτίαν τούτου ἐπήγαγεν εἰπὼν προσποιοῦνται δὲ καὶ οἱ μὴ δίκαιοι 35
 βούλεσθαι δικαιοπραγεῖν, οὓς οὐκ ἂν εἴποιμεν δικαίους διὰ τὴν τοῦ
 βούλεσθαι προσποίησιν. ὅτι δὲ καὶ ὁ σῶφρων τινῶν δεῖται, ὁ δὲ ἄλλος· ἐλευ-
 θέριος γὰρ μάλιστα. ὁ γὰρ σωφρονῶν ὑπὸ παιδαγωγῷ τεταγμένος ἢ ἄλλῳ
 τινί, ὃν φοβούμενος ἢ αἰδούμενος ἀπέχεται τῶν ἐκ τῆς ἀφῆς ἡδονῶν, οὐ-
 25 πω δὴ δὴλός ἐστιν, εἰ σῶφρων ὄντως ἐστίν.

p. 1178^a34 Ἀμφισβητεῖται δὲ πότερον κυριώτερον τῆς ἀρετῆς ἢ
 προαίρεσις ἢ αἱ πράξεις.

Εἰπὼν ὅτι ἀπὸ τῶν πράξεων γνωρίζονται ὁ σῶφρων, ὁ ἀνδρεῖος, ὁ
 δίκαιος, ὁ φρόνιμος, ἐπειδὴ πολλοὶ σωφρονοῦσιν ἵνα τύχωσι, φέρε εἰπεῖν, 45
 30 ἀρχιερωσύνης, ἄλλοι δὲ δικαιοπραγοῦσιν, ἵνα τύχωσιν ἀρχῆς πολιτικῆς, καὶ
 ἕτεροι δι' ἄλλο τι μὴ ὄντες κατὰ ἀλήθειαν σῶφρονες ἢ δίκαιοι, ἐλείπετο
 δὲ ἐναρέτους εἶναι τοὺς βουλομένους τὰ ἀνδρεῖα καὶ σωφρονικά, ὅπερ μόνον
 τοῦτο οὐκ ἀρκεῖ, ἡμφισβητεῖτο δικαίως. καὶ οἱ μὲν τῇ βουλήσει
 ὥριζον τὴν <ἀρετὴν> καὶ σπουδαῖον ἔλεγον τὸν βουλόμενον, οἱ δὲ τῇ πρά-

1 πρότερον] c. 7 p. 1177^a29

2 διατί B: διότι a

11 ἐπαφὴν B: ἐπιφανὴν a

12 ἐλευθερίῳ Vat. 320: ἐλευθέρῳ Ba

13 et 16 ἐλευθέρια B: ἐλεύθερα a ὁ B:

ὡς a

13. 14 ἀποδοίῃ B: ἀποδοί a

15 βούλομαι B: βούλεται a

18 ἐλευθέρῳ a

23 ὑπὸ B: ἐπὶ a

26 ἀμφισβητεῖται B et Arist. vulg.: ζητεῖται a

et Arist. cod. L^b

27 rthesis usque ad τὸ ἀνθρωπεύεσθαι (p. 1178^b7) a

31 ἐλείπετο B: ἐλλείπεται a

33 ἡμφισβητεῖτο B: ἀμφισβητεῖτο a

34 ἀρετὴν

a: om. B

ξει, δέον ἀμφοτέρα συμμῖξαι, ὡς ἐν ἀμφοῖν οὔσης τῆς ἀρετῆς. δίκαιος 182^r
 γὰρ ὄντως ἐστὶν ὁ βουλόμενος καὶ πράττων τὰ δίκαια, καὶ σώφρων ὡσαύ- 50
 τως καὶ ἀνδρεῖος. εἰ οὖν ἐν ἀμφοῖν ἡ ἀρετή, πρὸς δὲ τὸ πράττειν χρη-
 μάτων χρεία, δεήσει ἄρα καὶ τῷ δικαίῳ καὶ τῷ ἐλευθερίῳ χρημάτων,
 5 καὶ ὅσῳ ἂν μείζους αἱ πράξεις ᾧσι καὶ καλλίους, τοσοῦτῳ χρεία
 πλειόνων αὐτῷ. τῷ δὲ θεωρητικῷ οὐ μόνον οὐ συντελοῦσι πρὸς τὸ
 ἐνεργεῖν ἀλλὰ καὶ μᾶλλον ἐμπόδιον τυγχάνουσιν ὄντα. πρὸς μὲν γὰρ τὴν
 κατὰ νοῦν ἐνέργειαν ἀνευδεής ἐστίν, ἐπεὶ δὲ ἀνθρωπός ἐστιν, ἥτοι ἐπειδὴ
 ἔτι συνήρτηται αὐτῷ τὸ σῶμα καὶ ἀνθρώποις συζῇ, δεήσεται καὶ τούτων 182^v
 10 πρὸς τὸ ἀνθρωπεύεσθαι, ἥτοι τὰ καθήκοντα πράττειν πρὸς τοὺς φοι-
 τῶντας εἰς αὐτόν.

p. 1178^b7 Ἡ δὲ τελεία εὐδαιμονία ὅτι θεωρητικὴ τίς ἐστὶν ἐνέρ-
 γεια, καὶ ἐντεῦθεν ἂν φανείη.

Καὶ ταῦτα δεικτικά ἐστι τοῦ ὅτι ἡ τελεία εὐδαιμονία ἐν τῇ τῶν ἀρί-
 15 στων ἴσταται γνώσει. ἄριστα δὲ ὅτι τὰ θεῖα ἐστὶ, πρὸς ἀπάντων ἀνωμο-
 λόγηται. εἰ οὖν τὸ μέγιστον καὶ τελειότατον ἀγαθὸν τοῖς ἀνθρώποις τὸ
 εὐδαιμόνως ζῆν ἐστὶ (τοῦτο δὲ ἐν θεωρίᾳ ὃν δέδεικται καὶ διὰ τῶν προ- 15
 κειμένων λέξεων δειχθήσεται), ἡ τελεία εὐδαιμονία ἐν γνώσει καὶ θεωρίᾳ
 τῶν ἀρίστων εἴη ἂν, ἀλλ' οὐκ ἐν πράξει καὶ ποιήσει ὡς ἡ πολιτική.
 20 δείκνυσι δὲ τοῦτο τὸν τρόπον τοῦτον· ἐν ᾧ τῷ θεῷ τὸ εὐδαιμονεῖν καὶ ἡ
 μακαριότης ἐστίν, ἐν τούτῳ καὶ ἡμῖν, ὡς δυνατόν τοῦτο. τῷ δὲ θεῷ τὸ
 εὐδαιμονεῖν καὶ ἡ μακαριότης ἐν θεωρίᾳ, καὶ ἡμῖν ἄρα τὸ κυρίως εὐδαι-
 μονεῖν ἐν θεωρίᾳ. ὅτι δὲ ἐνέργεια θεοῦ καὶ μακαριότης ἐν θεωρίᾳ καὶ
 οὐ πράξει ἢ ποιήσει, δέδεικται μὲν φιλοσόφως ἐν τῷ Α τῶν Μετὰ τὰ 20
 25 φυσικά, δείκνυσι δὲ καὶ νῦν ἐνδόξως λέγων· πάντες ὑπειλήφαμεν καὶ
 πιστεύομεν τὸ θεῖον ζῆν καὶ ἐνεργεῖν. πᾶσα δὲ ἐνέργεια ἢ πρακτικὴ ἢ
 ποιητικὴ ἢ θεωρητικὴ. εἰ οὖν μήτε πράττει μήτε ποιεῖ τὸ θεῖον ἐνερ-
 γοῦν, λείπεται τὸ τρίτον ἢ θεωρία. ἀλλὰ μὴν κρατίστη καὶ ἀρίστη καὶ
 ἀκροτάτη ἡ τοῦ θεοῦ ἐνέργεια καὶ ἡ συγγενὴς ἄρα ἡμῶν ἐνέργεια τῇ τοῦ
 30 θεοῦ ἐνεργείᾳ ἀρίστη καὶ ἀκροτάτη καὶ τελεία ἢ θεωρία ἐστίν. ὅτι δὲ ἡ
 τοῦ θεοῦ ἐνέργεια οὐκ ἐν πράξει οὐδὲ ἐν ποιήσει ἢ ἐν πολιτικῇ εὐδαιμο- 25
 νία ἀλλὰ θεωρία ἐστί, δείκνυσι λέγων· αἱ ἡθικαὶ ἀρεταὶ πᾶσαι τῶν πα-
 θῶν εἰσιν, ὡς δέδεικται, μετρηταί· τὰ δὲ πάθη οὐκ εἰσιν ἐν θεῷ, ὥστε
 οὐδὲ αἱ ἡθικαὶ ἀρεταί· οὐδὲ δεῖται αὐτῶν, ὥστε οὐδὲ κατὰ τὴν πολιτικὴν
 35 εὐδαιμονίαν εὐδαίμων ἐστί. τί γὰρ ἂν δέοιτο τὸ θεῖον δικαιοσύνης; εἰ γὰρ
 δικαιοσύνη ἐστὶ τὸ κατὰ ἀναλογίαν ἀνταλλάττεσθαι καὶ ἀμοιβὰς ποιεῖσθαι
 τάς τε παρακαταθήκας ἀποδιδόναι, γελοῖον ἂν φανείημεν ἡμεῖς τε καὶ ἐκεῖ-
 νος, ἡμεῖς μὲν, εἰ τοιαῦτα περὶ θεοῦ ὑπολαμβάνοιμεν, ἐκεῖνος δέ, εἰ τοι- 30

4 ἐλευθέρῳ a 14 rthesis usque ad συγγενεστάτη, εὐδαιμονικωτάτη (p. 1178^b23) a
 24. 25 ἐν τῷ Α τῶν Μετὰ τὰ φυσικά] c. 7 p. 1072^b24

οὗτοις ἐνασχολεῖται. τί δ' ἂν δέοιτο ἀνδρείας, ὃ μὴδὲν ἐστὶ δεινὸν μὴδὲ 182^v
φοβερόν; τί δὲ ἐλευθεριότητος; ἄτοπον γὰρ εἴ τις αὐτῷ παρεῖναι νομίζοι
χρήματα καὶ νόμισμα καὶ δόσεις τούτων καὶ λήψεις, οἷς δεῖ διδόναι καὶ
ἀφ' ὧν λαμβάνειν. τί δὲ σώφρων ἐστίν; ἢ βαρὺς καὶ φορτικὸς ὁ ἔπαι-
5 νος, τὸ λέγειν ὡς ἐπιθυμεῖ μὲν, κρατεῖ δὲ καὶ οὐκ ἄγεται πρὸς τῆς ἐπι-
θυμίας· μῶμος γὰρ αὐτῷ μᾶλλον καὶ οὐκ ἔπαινος τοῦτο. τί γὰρ ἂν
οὕτως ἔχων διαφέρει τῶν ἐγκρατῶν καὶ καρτερικῶν; διαιροῦσιν οὖν ἡμῖν 35
πάσας τὰς ἀρετὰς καὶ τὰς κατ' αὐτὰς ἐνεργείας μικραὶ καὶ ἀνάξιοι φαί-
νονται τῆς θείας φύσεως. ἀλλὰ μὴν ζῆν φαμεν τὸ θεῖον καὶ ἐνεργεῖν·
10 οὐ γὰρ δὴ καθεύδειν ὡς τὸν Ἐνδυμίωνα. θεωρία ἄρα ἡ τούτου ἐστὶν
ἐνέργεια μακαριότητι καὶ τιμιότητι καὶ κάλλει διαφέρουσα τῶν ἀνθρωπι-
κῶν, ἥτοι τῶν τῆς πολιτικῆς εὐδαιμονίας ἐνεργειῶν. καὶ ἡ τοῦ ἀνθρώπου
ἄρα ἐνέργεια τοῦ ἀληθινοῦ καὶ ὄντως ἀνθρώπου ἡ συγγενεστάτη τῇ τοῦ
θεοῦ ἐνεργείᾳ μακαριωτάτη καὶ τελειοτάτη καὶ εὐδαιμονικωτάτη· δευτέρα 40
15 δὲ ταύτης καὶ πολλοστὴ ἡ ἀνθρωπικὴ ἡ πολιτικὴ.

p. 1178^b 24 Σημεῖον δὲ καὶ τὸ μὴ μετέχειν τὰ λοιπὰ ζῶα εὐδαιμο-
νίας, τῆς τοιαύτης ἐνεργείας ἐστερημένα.

Τοιαύτην ἐνέργειαν τὴν θεωρίαν λέγει, ἥτοι τὴν νοερὰν ζωὴν καὶ
γνώσιν τῶν ἀρίστων καὶ θείων. λέγει δὲ ὡς συλλεξαμένους τὰ παραλε-
20 λειμμένα καὶ ὧν προσυπακούειν ἔξωθεν χρή, ὅτι κατὰ μὲν τὰς τῶν ἄλλων 45
φιλοσόφων Ἐπικουρείων τε καὶ τῶν ὕστερον Στωικῶν περὶ εὐδαιμονίας ὑπο-
λήψεις δύνатаί τις εὐδαιμονίαν μεταδιδόναι καὶ τοῖς ἀλόγοις ζῴοις, κατ'
ἐμὲ δὲ καὶ Πλάτωνα καὶ τοὺς ἄλλους ὅσοι τὴν εὐδαιμονίαν ἐν νοερᾷ ζωῇ
ἰστώμεν, ἀδύνατον κατὰ ταύτην εὐδαιμονεῖν τὰ ἄλογα τῶν ζῴων, ἐστερη-
25 μένα νοῦ καὶ ζωῆς λογικῆς. ὅτι δὲ δυνατόν κατὰ τοὺς Ἐπικούρου τροφί-
μους καὶ τοὺς Στωικοὺς μετέχειν εὐδαιμονίας καὶ τὰ ἄλογα ζῶα, διὰ τού-
των ἂν τις παραστήσειεν· εἰ τὸ εὐπαθεῖν εὔ ζῆν ἐστὶ κατ' Ἐπίκουρον, 50
τὸ δὲ εὔ ζῆν ταυτόν ἐστὶ κατ' Ἐπίκουρον καὶ τοὺς Στωικοὺς τῷ εὐδαιμο-
νεῖν, τὸ εὐπαθεῖν ἄρα εὐδαιμονεῖν ἐστίν· ὑπάρχει δὲ τοῖς ἀλόγοις ζῴοις
30 τὸ εὐπαθεῖν, ὥστε καὶ τὸ εὐδαιμονεῖν. πάλιν, εἰ τὸ κατὰ φύσιν διάγειν
κατὰ τοὺς Στωικοὺς εὔ ζῆν ἐστὶ, τὸ δὲ εὔ ζῆν καὶ κατ' αὐτοὺς καὶ κατ'
Ἐπίκουρον εὐδαιμονεῖν ἐστὶ, τὸ κατὰ φύσιν ἄρα διάγειν εὐδαιμονεῖν ἐστίν·
ἀλλὰ μὴν ὑπάρχει τοῖς ἀλόγοις ζῴοις τὸ κατὰ φύσιν διάγειν ἀπὸ γενέσεως
μέχρι τῆς ἀκμῆς· εὐδαιμονεῖν ἐστὶ ἄρα τὰ ἄλογα ζῶα. ὅτι δὲ τὸ εὐπα-
35 θεῖν καὶ | διὰ τὸ εὐπαθεῖν τὸ εὔ ζῆν ὑπάρχει τοῖς ἀλόγοις ζῴοις, δῆλον 183^r
ἀπὸ τῶν μουσικῶν ζῴων. εἰ γὰρ μὴ κατὰ φύσιν ἔζη, οὐκ ἂν ἀπεπλήρου
τὸ οἰκεῖον ἔργον ἄδοντα συνεχέστατα. μουσικοῖς γὰρ αὐτοῖς οὖσι τὸ κατὰ

1 δέοιτο B: δέητο a

2 ἐλευθεριότητος B: ἐλευθεριότητι a

νομίζοι B: νομίζει a

7 ἔχων a: ἔχειν B

10 ὡς Ba: ὥσπερ Aristoteles

17 in rthesis fine addit τελείως

(p. 1178^a 25) a

18 θεωρίαν B: θεωρητικὴν a

26 ἄλογα a: ἄλλα B

34 εὐδαιμο-

νεῖν ἐστὶ B: εὐδαιμονεῖ a

36 ἀπεπλήρου B: ἀνεπεπλήρου a

φύσιν ἔργον ἐστὶν ὡδὴ· τοῦτο δὲ ποιοῦντα καὶ ἄδοντα κατὰ φύσιν ζῇ. 183^r
τοῦτο δὲ ἦν τὸ εὖ ζῆν καὶ εὐδαιμονεῖν κατὰ τὴν Στοάν. ὅτι δὲ καὶ αὐτὸ
τὸ ἄδειν εὐπαθούντων ἐστί, δείκνυσιν ἡ συνεχεστάτη ἐνέργεια. οὐδέν γάρ 5
τῶν ζώων λυπούμενον οὐχ ὅτι συνεχῶς ἀλλ' οὐδαμῶς ὅλως ἄδει. τὸ
5 γὰρ ἄδειν οὐ λυπούμενων ἀλλ' εὐπαθούντων ἢ κατὰ φύσιν διαγόντων ἐστί.
πάλιν, εἰ τὸ εὐδαιμονεῖν ἐστί κατὰ τοὺς Στωικοὺς τὸ ἔσχατον τῆς φυσικῆς
ὁρέξεως, ἐφ' ὃ ἐλθοῦσα ἡ φύσις τὸ οὐ ἔνεκα καὶ τὸ τέλος ἔχει, οὐ τυ-
χοῦσα πλέον οὐθὲν ἐπιποθεῖ πλὴν τοῦ κατέχειν αὐτὸ τὸ οἰκεῖον ἀγαθὸν
αὐτῇ καὶ μὴ ἀπολλύναι, τοῦτο δὲ ὑπάρχει καὶ τοῖς ἀλόγοις, μετέχει ἄρα
10 καὶ τὰ ἄλογα ζῶα εὐδαιμονίας. τί δ' ἐστὶ τὸ τέλος τῆς φυσικῆς ὁρέξεως; 10
ἢ δηλονότι ἡ ἀκμὴ οὕσα τῆς ἐπιδόσεως καὶ τῆς παρακμῆς, κινήσεων οὐσῶν
ἀμφοτέρων καὶ τῆς ἐπιδόσεως καὶ τῆς παρακμῆς καὶ ἀντικειμένων ἀλλή-
λαις, τῆς μὲν ἐπιδόσεως ὡς ἀρχῆς, τῆς δὲ παρακμῆς ὡς τέλους καὶ ὡς
τῆς μὲν ἐπιδόσεως ἀγούσης εἰς τὸ ὄν, τῆς δὲ παρακμῆς ἐπὶ τὸ μὴ ὄν.
15 ἀλλὰ μὴν δεῖ τῶν ἐναντίων κινήσεων εἶναί τι μεταξύ, τὴν στάσιν ἀνο-
μοίαν οὕσαν ταῖς ἐφ' ἑκάτερα κινήσεσι. τὸ γὰρ ἀνόμοιον τῶν κινήσεων
στάσις. αὕτη δὲ ἡ στάσις ἡ μεταξὺ τῆς ἐπιδόσεως καὶ τῆς παρακμῆς
λέγεται τῶν φυσικῶν γεννημάτων ἀκμὴ καὶ τέλος εἶναι τῆς φύσεως, ὃ 15
καὶ λαβοῦσα ἡ παράγουσα φύσις τὰ φυσικὰ σώζειν πειρᾶται καὶ κατέχειν
20 ὡς οἰκεῖον ἀγαθόν. ἡ δ' ὑποκειμένη φύσις, ἡ ὕλη, ἀπόλλυσι τὸ ὅλον, οὐ
στέγουσα τὴν φύσιν τὸ εἶδος. ἐστὶ γὰρ φύσις καὶ ἡ ὑποκειμένη ὕλη, ὡς
ἐν τῇ Φυσικῇ ἀκροάσει ἐμάθομεν, ἐστὶ δὲ φύσις καὶ τὸ εἶδος, ἐστὶ δὲ
φύσις καὶ ἡ τὴν ὕλην ἀλλοιοῦσα καὶ κινοῦσα ἐπὶ τὴν τοῦ εἶδους λῆψιν.
τῆς μὲν οὖν τοιαύτης εὐδαιμονίας, ὡς λέγομεν, μετέχει καὶ τὰ ἄλογα ζῶα,
25 τῆς δὲ ἐν νοερᾷ ζωῇ καὶ τῇ τῶν θειοτάτων γνώσει ὀριζομένης οὐδαμῶς. 20
μόνος γὰρ τῶν ἐπὶ γῆς ἀπάντων ζώων ὁ ἄνθρωπος ἔχει τὸ ζητεῖν παρ'
ἑαυτοῦ περὶ τῆς τῶν θείων φύσεως καὶ διαλαμβάνειν καὶ λέγειν, ὅποια
τίς ἐστὶν ἡ τούτων οὐσία, καὶ τίνα διὰ τῆς νοήσεως αὐτῶν ὁμοιότητα πρὸς
αὐτὰ λαμβάνει. καὶ ταῦτα μὲν περὶ τῶν πραγμάτων. κατίδωμεν δὲ καὶ
30 τὴν λέξιν. δείξας ὅτι θεοῦ ἐνέργεια θεωρία ἐστίν (αὐτὸς γὰρ ἐστὶ τὸ νοοῦν·
αὐτὸς τὸ νοούμενόν φησιν ἐν τῷ Α τῶν Μετὰ τὰ φυσικά·) καὶ ἐπαγαγὼν 25
'καὶ τῷ ὄντως δὴ καὶ ἀληθινῷ ἀνθρώπῳ ἡ ταύτη συγγενεστάτη', ἐπι-
φέρει σημεῖον δὲ τοῦ τὴν νοερὰν ζωὴν εὐδαιμονίαν οὕσαν μὴ εἶναι τοῦ
συνθέτου, τοῦ πολιτικοῦ, ἀλλὰ τοῦ ὄντως καὶ ἀληθινοῦ ἀνθρώπου· ση-
35 μεῖον δὲ τούτου τὸ μὴ μετέχειν τῆς τοιαύτης εὐδαιμονίας μηδὲν τῶν ἀλό-
γων ζώων. οὐ μετέχει δέ, διότι μηδὲ τῆς τοιαύτης, ἥτοι τῆς νοερᾶς,
ἐνεργείας. οὐκ ἐνεργεῖ δὲ νοερῶς, ὅτι ἀμοιρεῖ νοῦ, ὅς ἐστιν ὁ ἀληθινὸς
ἄνθρωπος.

2 τὴν στοάν B: τοὺς στωϊκοὺς a

15. 16 ἀνομοίαν B: ἀνομίαν a

15 ἑκάτερα B:

ἑκατέραις a

22 ἐν τῇ Φυσικῇ ἀκροάσει] B 1 p. 193^a28

25 ἐν νοερᾷ ζωῇ B: ἐν-

νοερᾶς ζωῆς a

26 γῆς B: τῆς a

31 ἐν τῷ Α τῶν Μετὰ τὰ φυσικά] c. 9

p. 1075^a3

p. 1178^b25 Τοῖς μὲν γὰρ θεοῖς ἅπας ὁ βίος μακάριος, τοῖς δ' 183^r
ἀνθρώποις, ἐφ' ὅσον ὁμοίωμα τι. 30

Εἰ τὸ μακάριον ἐν θεωρίᾳ καὶ γνώσει τῶν ἀρίστων ἐστὶ τοῖς μὲν ἐν-
δελεχῶς ἀεὶ θεωροῦσι, μακάριος ἀεὶ ἐνεργείᾳ ἅπας ὁ βίος, τοῖς δ' ἀνθρώ- 35
5 ποῖς, ὅτε μὲν ἐνεργοῦσι, μακάριος ἐνεργείᾳ, ὅτε δὲ μὴ θεωροῦσι δυνάμει
μακάριος. τὸ δὲ ἐφ' ὅσον ὁμοίωμα τι τῆς τοιαύτης ἐνεργείας τοι-
οῦτον ἂν εἴη. νοεῖ τὸ θεῖον ἑαυτὸ καὶ ἔχει ἑαυτό· τὸ γὰρ νοούμενον ἔχε-
ται ὑπὸ τοῦ νοοῦντος καὶ ἔστιν αὐτὸ τὸ νοοῦν καὶ νοούμενον καὶ ἔχον
καὶ ἐχόμενον. νοεῖ δ' αὐτὸ καὶ ἔχει καὶ ὁ θεωρητικὸς εὐδαίμων, ὁ ἤδη
10 θεωρῶν καὶ ἤδη ἐνεργῶν, ἀλλ' οὐχ ὡσαύτως. οὐ γὰρ ὥσπερ νοεῖ τὸ
θεῖον ἑαυτὸ οὕτω καὶ ὁ θεωρητικὸς ἀντιλαμβάνεται αὐτοῦ καὶ νοεῖ αὐτό,
ὥστε ἡ νόησις καὶ ἡ κατάληψις τοῦ θεωρητικοῦ εὐδαίμονος ὁμοίωμα τι 40
καὶ ἰνδαλμά ἐστι τῆς τοῦ θεοῦ νοήσεως, καθ' ἣν νοεῖ ἑαυτόν. εἰ δὲ τοῦτο,
δῆλον ὅτι καὶ τὸ μακάριον τοῦ θεωρητικοῦ εὐδαίμονος ὁμοίον τι τῇ τοῦ
15 θεοῦ μακαριότητι, ἀλλ' οὐ ταῦτόν. ἐφ' ὅσον δὲ διατείνει ἡ θεωρία,
καὶ εὐδαιμονία. ἡ τὸ λεγόμενον ἐστίν, ὅτι ὅσα τῶν ζώων ἔλλογά ἐστι
καὶ νοῦς ἐστίν ἐν αὐτοῖς δυνάμενος νοερῶς ζῆν, ταῦτα καὶ εὐδαιμονεῖν
δύναται τὴν θεωρητικὴν εὐδαιμονίαν, ὅσα δὲ τοῦ τοιούτου νοῦ ἐστέρηται,
ἀδύνατον τὴν θεωρητικὴν εὐδαιμονίαν εὐδαιμονεῖν, ἢ λέγοι ἂν ὅτι ἐπίσης 45
20 ἐστὶν ἡ θεωρία καὶ ἡ εὐδαιμονία, καὶ διὰ τοῦτο ἐφ' ὅσον ἂν χρόνον δια-
τείνῃ ἡ ἐνέργεια, τοσοῦτον καὶ ἡ εὐδαιμονία. εἰ γὰρ σύνδρομός ἐστιν ἡ
εὐδαιμονία τῇ ἐνεργείᾳ, εἰ ἐξ ὥρων, εἰ τύχοι, ἐστὶν ἡ ἐνέργεια, τοσούτων
ἔσται καὶ ἡ εὐδαιμονία καὶ οὔτε πλείονων οὔτε ἐλαττόνων. ὥστε τοῖς
μὲν ἀεὶ ἐνεργοῦσι συναίδιον ἔσται καὶ τὸ εὐδαιμονεῖν τῇ αἰδίῳ ἐνεργείᾳ,
25 τοῖς δ' ἄλλοις, ὅσος ἂν εἴη ὁ χρόνος ἐν ᾧ ἐνεργοῦσι, τοσαύτη ἔσται καὶ ἡ
εὐδαιμονία, οὐ κατὰ συμβεβηκὸς ἀλλὰ κατὰ θεωρίαν, ἄλλο τι ση- 50
μαινόμενον τοῦ κατὰ συμβεβηκὸς διὰ τούτων ἡμῖν παραδούς. σημαίνει
δ' ἂν τὸ συμβεβηκὸς τοῦτο τὸ ἀτελές· καὶ εἴη ἂν τὸ λεγόμενον, οὐ κατὰ
τὴν ἀτελεῖ εὐδαιμονίαν, τὴν πολιτικὴν ἢ τὴν ἐν παιδιᾷ τοῖς δυνάσταις καὶ
30 τυράννοις καὶ τοῖς τοιούτοις εὐδαιμονιζομένοις ὀριζομένην ἀλλὰ κατὰ τὴν
θεωρίαν, ἥτοι τὴν ἀπλῶς καὶ κυρίως εὐδαιμονίαν. ἢ λέγοι ἂν οὐ κατὰ
συμβεβηκὸς ἀντὶ τοῦ 'οὐ δι' ἄλλο τι ἔσονται εὐδαίμονες, ἀλλὰ δι' αὐτὴν
τὴν θεωρίαν καὶ τὴν περὶ τὰ ἀεὶ ὡσαύτως ἔχοντα διατρίβην'. ὥς γὰρ 183^v
ὁ στεφανωθείς διὰ τὴν τοῦ πατρὸς ἀρετὴν ἢ δημοσίας τυχῶν τροφῆς οὐ
35 δι' ἑαυτὸν ἔτυχε τῆς τιμῆς, ἀλλὰ διὰ τὸν πατέρα καὶ κατὰ συμβεβηκός,
ὁ δὲ ἀριστεύσας καὶ στεφάνου τυχῶν δι' ἑαυτὸν ἐστεφάνωτο καὶ οὐ κατὰ
συμβεβηκός, οἷον διὰ τὸ υἷόν εἶναι ἀριστεύσαντα, οὕτω καὶ ἡ θεωρία καθ'

1 ἅπας B et Arist: πᾶς a rthesis usque ad θεωρία τίς (p. 1178^b32) a 13 καὶ
ἰνδαλμα B: ἡ ἰνδαλμα a 16 εὐδαιμονία Ba: ἡ εὐδαιμονία Arist. 20 θεωρία καὶ
ἡ B: θεωρητικὴ a ἐφ' ὅσον B: καὶ ἐφ' ὅσον a 22 τύχοι a: τύχη B 26 κατὰ τὴν
θεωρίαν Aristoteles 30 τοῖς τοιούτοις B: τοιούτοις a 37 τὸ B: τὸν a, an τὸν?

αὐτήν ἐστιν εὐδαιμονία καὶ ὁ θεωρητικὸς κατὰ ταύτην εὐδαίμων, ἀλλ' οὐ 183^v
δι' εὐγένειαν ἢ πλοῦτον ἢ τι τοιοῦτον. 5

p. 1178^b33 Δεήσει δὲ καὶ τῆς ἐκτὸς εὐημερίας ἀνθρώπων ὄντι.

Πολλάκις ἐπισημαίνεται τοῦτο διὰ τε τὸν Πλάτωνα μὴ δεῖσθαι ὅλως 16
5 λέγοντά τινος τὸν ὡς ἀληθῶς καὶ μὴ κατὰ συμβεβηκὸς εὐδαίμονα καὶ διὰ
τὸ ῥευστὸν καὶ εὐπαθὲς τοῦ σώματος ἡμῶν· δεῖται γὰρ ὑγιαίνειν. τίς γὰρ
νοσῶν καὶ ὑπὸ τῆς νόσου σφόδρα ἐνοχλούμενος δύναται σχολάζειν; δεῖται
δὲ καὶ τροφῆς. οὐ γὰρ ἐστιν ἀπλοῦν ἡμῶν τὸ σῶμα. καὶ εἴρηταί μοι
περὶ τούτων τὰ δέοντα πρότερον, καὶ οὐ δεῖ πάλιν μηκύνειν. λέγει δ' 20
10 ἐκτὸς εὐημερίας οὐ τὸ πλῆθος τῶν δούλων καὶ χρημάτων καὶ κτημά-
των πολλοὺς ἀριθμούς, ἀλλ' εὐημερίαν λέγει τὴν ὑγίαν καὶ τὴν τῶν ἀναγ-
καίων εὐπορίαν καὶ τούτων τοσοῦτον, ὅσῳ ἀνθρωπεύεσθαι. οὐ μὴν, φησί,
πολλῶν καὶ μεγάλων. εἰ μὲν γὰρ ἀδύνατον ἦν εὐδαιμόνως ζῆν δίχα
τοῦ πλῆθους καὶ μεγέθους τῶν ἐκτὸς ἀγαθῶν, ἔδει ἂν αὐτῷ τῶν τοιούτων,
15 ἐπεὶ δὲ καὶ χωρὶς τῆς τούτων ὑπερβολῆς δύναται μακαρίως ζῆν, οὐ πολ-
λῶν αὐτῷ τούτων χρεία. οὐ γὰρ ἐν τῇ ὑπερβολῇ τὸ αὐτάρκες οὐδ' 25
ἡ κρίσις, τουτέστιν οὐδὲ τὴν αὐτάρκειαν δεῖ κρίνειν ἐκ τῆς τῶν χρημά-
των ὑπερβολῆς. ἐπισφαλῶς γὰρ καὶ ἡμαρτημένως κρίνει ὁ λέγων, ὅτι
αὐτάρκης ἐστὶν ὁ πάνυ πολὺν πλοῦτον περιβεβλημένος. οὐδ' εὐδαιμονικὰς
20 πράξεις δεῖ λέγειν τὰς ἀπὸ τῶν πλῆθους ἐχόντων πλούτου πραττομένας·
δυνατὸν γὰρ καὶ τοῖς ὀλίγοις καλῶς χρῆσθαι καὶ ἀπὸ ὀλίγων πράττειν τὰ
καλά, καὶ μάλιστα τὰς ἀρίστας ἐνεργεῖν ἐνεργείας τοῦ νοῦ. ὅτι δὲ καὶ ἀπὸ
τῶν μετρίων δύναται τις πράττειν τὰ καλά, ὁκλήρον· οἱ γὰρ ἰδιῶται (οὗτοι 30
δ' εἰσὶν οἱ τὰ μέτρια κεκτημένοι καὶ μὴ δυναστεύοντες μηδ' ἀρχὰς ἔχον-
25 τες) μᾶλλον πράττουσι τὰ ἐπιεικῆ τῶν δυναστῶν καὶ πλουσίων. μᾶλλον
γὰρ ξενοδοχοῦσι καὶ πενήτων ἐπιμελοῦνται καὶ ναοῖς ἐνασχολοῦνται καὶ μᾶλ-
λον τὰ τῶν ἐλευθερίων ἐνεργοῦσιν. εἰ δὲ οὗτοι, πολλῷ μᾶλλον ὁ θεω-
ρητικὸς εὐδαίμων καὶ νοερῶς ζήσεται μέτρια κεκτημένος καὶ τὰ κατ' ἀρε-
τὴν ἀπὸ τούτων πράξει, ἐπειδὴν ἀνθρωπεύηται. ἱκανὸν οὖν, φησί, τοσαῦθ'
30 ὑπάρχειν, τουτέστιν ἱκανόν ἐστι τῷ εὐδαίμονι τοσαῦτα ὑπάρχειν αὐτῷ. 35
ἀρκεῖ γὰρ αὐτῷ ἡ τῶν μετρίων ὑπαρξίς. δύναται γὰρ πράττειν τὰ κάλ-
ιστα καὶ ἀπ' αὐτῶν οὐκ ἀφαιρεθήσεται διὰ τὴν ὀλιγότητα τὸ μακάριον,
ὅτι μηδ' ἐν πλήθει ἡ μακαριότης ὀρίζεται. ὅτι δὲ οὐκ ἐν πλήθει καὶ
μεγέθει τῶν ἐκτὸς ἀγαθῶν τὸ εὐδαιμόνως ζῆν ἐστὶν ἀλλ' ἐν τῇ ἐπιεικεῖ
35 τούτων χρήσει, καὶ πολλῶν καὶ ὀλίγων ὄντων, μαρτύρεται καὶ τὸν Σόλωνα

1 κατὰ ταύτην B: κατ' αὐτήν a

3 rthesis usque ad 2 δεῖ (p. 1179^a13) a

17 ἡ κρίσις Ba et Arist. codd. MbOb: ἡ πράξις Arist. vulg.

22 ἀρίστας B: ἀρί-

στους a

27 ἐλευθερίων Vat. 320: ἐλευθέρων Ba

28 τὰ B: τὰς a

29 πράξει

B: πράξεις a

31 μετρίων B: μετρίως a

αὐτῶν B: αὐτοῦ a

32 οὐκ Ba:

fort. οὐδ'

35 Σόλωνα] cf. Herodot. A 32

λέγοντα εὐδαίμονα οὐ τὸν πολλῶν καὶ μεγάλων εὐποροῦντα ἀλλὰ τὸν ἐν 183^v
ἀμφοτέροις ὄντα, τῷ τε μέτρια κεκτῆσθαι καὶ πράττειν τὰ κάλλιστα καὶ 40
ζῶντα σωφρόνως. εἶπε δὲ τὸ σωφρόνως ἀντὶ τοῦ καὶ κατὰ πάσας ζῶντα
τὰς ἀρετάς.

5 p. 1179^a13 Ἔοικε δὲ καὶ Ἀναξαγόρας οὐ πλούσιον οὐδὲ δυναστὴν
ὕπολαμβάνειν τὸν εὐδαίμονα.

Ἔθος Ἀριστοτέλει μετὰ τὰς ἀποδείξεις εἰς πλείονα πίστιν τῶν πραγ-
μάτων ἐπάγειν καὶ τὰς τῶν σοφῶν δόξας καὶ τὰς τῶν πολλῶν αὐτοφρεῖς
συγκαταθέσεις. ὅταν γὰρ ταῖς περί τινων ἐπιχειρήσεσι συμφωνῶσι καὶ 50
10 αἱ τῶν σοφῶν περὶ ἐκεῖνα δόξαι καὶ αἱ τῶν πολλῶν φῆμαι, παναληθῆ τὰ
συναγόμενα ὑπὲρ τῆς ἐκείνων συστάσεώς εἰσι. δείξας οὖν ὅτι οὐκ ἐν
πλήθει καὶ μεγέθει τῶν ἐκτὸς ἀγαθῶν ἐστὶ τὸ εὐδαιμονεῖν, ἀλλ' ἐν τῇ
πρὸς θεὸν ἐγγύτητι, ἐπήγαγε πρὸς πλείω πειθῶ καὶ τὰς τῶν σοφῶν δόξας,
τόν τε Σόλωνα καὶ τὸν Ἀναξαγόραν. λέγει δὲ ὁ Ἀναξαγόρας μηδὲν εἶναι
15 θαυμαστόν, εἰ τοῖς πολλοῖς ἄτοπος καὶ κακοδαίμων νομίζομαι. κακοδαί-
μονα γὰρ τὸν Ἀναξαγόραν οἱ πολλοὶ ἐκάλουν ὥς μὴ πολλῶν εὐποροῦντα, 184^r
καίτοι πλουσιώτατον ὄντα τὴν θεωρίαν καὶ τῷ ὄντι εὐδαιμονέστατον. ἀλλ'
οἱ πολλοὶ ἐπισφαλῶς (τὴν εὐδαιμονίαν) ἐν τῷ πλήθει τῶν χρημάτων τι-
θέμενοι, τὸν δ' Ἀναξαγόραν ὁρῶντες μέτρια κεκτημένον, κακοδαίμονα καὶ
20 ἄτοπόν τινα ἐδυσφύμουν. οὐ δεῖ, φησὶν, ὁ Ἀναξαγόρας, θαυμάζειν, ὅτι με
οἱ πολλοὶ κακοδαίμονα κρίνουν. κρίνουν γὰρ τοὺς εὐδαίμονας τοῖς ἐκτὸς
ἀγαθοῖς, ἀνεπαίσθητοι τῶν ὄντως ἀγαθῶν ὄντες. ταῦτα εἰπὼν λέγει, ὅτι 5
αἱ τῶν σοφῶν περὶ εὐδαιμονίας δόξαι τοῦ τε Σόλωνος καὶ Ἀναξαγόρου σύμ-
φωνοί εἰσι τοῖς ἐμοῖς λόγοις, τοῖς λέγουσι μὴ ἐν πλήθει καὶ μεγέθει τῶν
25 ἐκτὸς εἶναι τὸ εὐδαιμονεῖν μηδ' ἀπὸ τούτων δεῖν κρίνειν τὸν εὐδαίμονα
ἀλλ' ἀπὸ τῆς ὅλης ἀρετῆς χαρακτηρίζειν αὐτόν. πίστιν μὲν οὖν καὶ
τὰ τοιαῦτα ἔχει τινά. τοιαῦτα λέγει τοὺς τε κατασκευάζοντας λόγους,
ὅτι οὐκ ἔστιν εὐδαιμόνως ζῆν ἐν τῷ ἄρχειν ἐθνῶν καὶ πόλεων πολλῶν καὶ
θαλάσσης ἀπλέτου, ἀλλ' ἐν τῷ μέτρια κεκτῆσθαι, πράττειν δὲ τὰ κάλλιστα 10
30 καὶ βέλτιστα. τοὺς τε οὖν λόγους τούτους λέγει τοιαῦτα καὶ τὰς τῶν
σοφῶν δόξας. ἔχουσι μὲν δὴ, φησί, καὶ οἱ λόγοι καὶ αἱ δόξαι τῶν σοφῶν
τὸ πιθανόν, τὸ δ' ἀληθὲς ἀπὸ τῶν ἔργων ἐν τοῖς πρακτοῖς κρίνεται. εἰ γάρ
τις λέγει εὐδαίμονα τὸν μέτρια κεκτημένον καὶ τὰ ἄριστα μεταδιώκοντα
καὶ λέγων μηδὲν τι πλεόν ἔχει τῶν ἀναγκαίων, πράττει τε τὰ κάλλιστα
35 καὶ βέλτιστα καὶ τῆς θεωρίας ὀλικῶς ἀντέχεται, πείθεσθαι δεῖ τούτῳ καὶ 15
ἀληθέστατον καὶ αὐτόν καὶ τοὺς λόγους αὐτοῦ λέγειν· εἰ δὲ λέγει μὲν
οὕτω, πράττει δὲ τὰναντία ὧν λέγει, συνάγων πάντοθεν χρυσὸν καὶ ἄργυ-

6 ὑπολαμβάνειν B: ὑπολαβεῖν a et Aristoteles

rthesis usque ad ὑποληπτέον

(p. 1179^a22) a

9 ἐπιχειρήσεσι B: ἐπιχειρήσεις a

13 ἐπήγαγε B: ἐπάγει a

18 τὴν εὐδαιμονίαν a: om. B

20 δεῖ a: δὴ B

32 ἐν B: καὶ a

34 ἔχει B:

ἔχειν a

πράττει a: πράττειν B

τὲ B: δὲ a

ρον καὶ λοιπὴν ἄλλην κτῆσιν, ψεύστην τὸν τοιοῦτον καὶ γόητα ἀποφαίνεσθαι 184^r
ὡς μὴ συμφωνούντων ὧν λέγει οἷς πράττει. ἡ μὲν οὖν τῶν λεγομένων
δύναμις αὕτη· τὸ δὲ λόγους ὑποληπτέον ταῦτόν ἐστι τῷ φωνᾶς ὑπολη-
πτέον κενὰς εἰς ἀέρα χεθείσας, μᾶλλον δὲ εἰ χρή σαφέστερον εἰπεῖν, ψό-
5 φους ἀνάρθρους καὶ παντάπασιν ἀσήμους.

p. 1179^a22 Ὁ δὲ κατὰ νοῦν ἐνεργῶν καὶ τοῦτον θεραπεύων καὶ 20
διακείμενος ἄριστα καὶ θεοφιλέστατος ἔοικεν εἶναι.

Θεοφιλέστατός ἐστιν ὃν φιλεῖ ὁ θεός· θεοφιλῆς γὰρ ὁ φίλος θεῷ. 26
δείξας τὸν θεωρητικὸν εὐδαίμονα ἄριστον καὶ βέλτιστον καὶ αὐταρκέστατον
10 καὶ τᾶλλα ὅσα εἴρηται, δείκνυσιν αὐτὸν καὶ θεοφιλέστατον λέγων, εἰ ἐπι-
μελεῖται ἀνθρώπων τὸ θεῖον καὶ προνοεῖται τούτων, ὥσπερ δοκεῖ τοῖς
ἀρίστοις κατὰ φιλοσοφίαν, καὶ δοκεῖ ἀληθεύειν, εὐλογόν ἐστι χαίρειν μᾶ-
λιστα τῷ ἀρίστῳ καὶ συγγενεστάτῳ. τὸ δ' ἄριστον καὶ συγγενέστατον τῷ 30
θεῷ ὁ νοῦς ἡμῶν ἐστιν. ἐπιγηθεῖ μὲν γὰρ τὸ θεῖον πᾶσι τοῖς αὐτοῦ
15 ποιήμασι καλοῖς οὖσι λίαν, μάλιστα δὲ τῷ νῷ ὡς συγγενεστάτῳ. συγγενῆς
δ' οὐ τὴν οὐσίαν ἀλλ' ὡς δυνάμενος εἰς ἑαυτὸν νεύειν καὶ ὁρᾶν ἑαυτὸν
καὶ διὰ τῆς εἰς ἑαυτὸν ἐπιστροφῆς καὶ συννεύσεως ἀνατείνεσθαι πρὸς τὸ
θεῖον τὸ φιλοῦν αὐτὸν καὶ ἐκθεοῦσθαι καὶ ὡς δυνατόν ἐξομοιοῦσθαι. συγ-
γενῆς τοίνυν ἐστὶν ὁ νοῦς ἐκάστου ἡμῶν τῷ θεῷ κατὰ τὴν τῆς ἐνεργείας
20 ὁμοιότητα. κακεῖνος γὰρ ἑαυτὸν νοεῖ καὶ ἡμεῖς ἑαυτούς, ὅταν ὑπεράνω
τῆς φαντασίας γενώμεθα. εἰ οὖν συγγενῆς ἡμῶν ὁ νοῦς τῷ θεῷ, εὐλογον 35
ἀγαπᾶν τὸν θεὸν τοὺς ἀγαπῶντας καὶ τιμῶντας τὸ συγγενὲς αὐτοῦ καὶ
ἀντευποιεῖν. ἀγαπᾶ δὲ τὸν συγγενῆ τοῦ θεοῦ νοῦν ὁ τὴν ὅλην ἀρετὴν
ἐγκολπωσάμενος, φυγὼν τὰς πολυειδεῖς ὁρέξεις καὶ τὰς συντρόφους αἰσθή-
25 σεις ὡς τὴν διάνοιαν ἀπατώσας καὶ τὰς φαντασίας ὡς μορφωτικάς καὶ ὡς
μεριστάς καὶ ὡς ποικιλίαν ἀμήχανον ὅσῃν ἐπεισαγούσας, ἀποστραφεῖς τε
τὰς δόξας ὡς ποικίλας καὶ αὐτάς καὶ εἰς τὰ ἐκτὸς φερομένας καὶ τῇ 40
αἰσθήσει καὶ τῇ φαντασίᾳ συμμεμιγμένας (πᾶσα γὰρ δόξα μετ' αἰσθήσεως
ἀλόγου καὶ φαντασίας ἐνεργεῖ) ἀναδραμών τε εἰς ἐπιστήμην καὶ νοῦν, μετὰ
30 δὲ ταύτην ἐπὶ τὴν νοερὰν ζωὴν καὶ τὰς ἀπλᾶς ἐπιβολάς, ἐν ᾗ γενόμενος
τὰς ἐκεῖθεν ἐλλάμψεις εἰσδέχεται καὶ φωτὸς ἀχράντου πληροῦται. τίς
δὲ ἡ ἀντευποιΐα, ἣν τὸ θεῖον ἀντευποιεῖ τοὺς θεραπεύοντας τὸν συγγενῆ
νοῦν αὐτῷ; ἡ τρανοτέρα τοῦ φωτὸς ἑλλάμψις τῆς γνώσεως αὐτοῦ καὶ ἡ
τελειότερα συναφὴ πρὸς αὐτὸ καὶ ἡ ἐποπτεία τῶν νοερῶν διακόσμων. (θεο- 45
35 φιλῆς ἄρα ὁ σοφός.) εἰ γὰρ ἡμεῖς φιλοῦμεν τοὺς ἀγαπῶντας τοὺς ἡμῶν
παῖδας ἢ συγγενεῖς, πῶς οὐ δεῖ τὸν πανάγαθον θεὸν φιλεῖν τοὺς ἀγαπῶν-
τας τὸ συγγενὲς αὐτῷ; εἰπὼν δὲ ὅτι θεοφιλῆς ἐστὶν ὁ σοφὸς διὰ τὸ ἀγα-

1 γόητα B: γόητον a 7 καὶ θεοφιλέστατος B et Aristoteles: θεοφιλέστατος a
rthesis usque ad μάλιστ' εὐδαίμων (p. 1179^a32) a 16 ἑαυτὸν B: αὐτὸν a 26 ποικι-
λίαν ἀμήχανον B: ποικιλίας ἀμηχανίαν a 34 αὐτὸ B: αὐτὸν a διακόσμων B: δια-
εικόσμων a 34. 35 θεοφιλῆς — σοφός a: om. B

πάν τὸ συγγενὲς αὐτοῦ, σαφηνίζων, τίς ἐστὶν ἡ τιμὴ αὕτη καὶ ἀγάπη, 184^r
 ἐπήγαγε καὶ ὀρθῶς καὶ καλῶς πράττοντας, ὡς εἰ ἔλεγε 'τὸ ἀγαπᾶν
 τὸν νοῦν οὐδέν ἐστιν ἕτερον εἰ μὴ τὸ εὐπραγεῖν καὶ κατὰ πάσας ἐνεργεῖν
 τὰς ἀρετάς, τὰς ἐν πράξει καὶ λόγῳ.' ὅτι δὲ ταῦτα πάντα τῷ σοφῷ 50
 5 ὑπάρχει, οὐκ ἄδηλον. ταῦτα πάντα λέγει ὅσα περὶ εὐδαιμονίας εἶπε,
 τὸ αὐταρκες, τὸ ἄτρυτον, τὸ ἐπιμελεῖσθαι τοῦ οἰκείου νοῦ, τὸ θεοφιλὲς καὶ
 τᾶλλα ὅσα εἶρηκε. ταῦτα δὲ ὑπάρξοι ἂν ἴσως καὶ τῷ πολιτικῷ εὐδαίμονι
 ζῶντι κατὰ τὴν ἠθικὴν ἀρετήν, ἀλλὰ μάλιστα καὶ ἀναντιρρήτως ὑπάρχει
 τῷ ζῶντι νοερῶς, ὥστε ὁ μὲν πολιτικὸς εἴη ἂν θεοφιλὴς καὶ εὐδαίμων,
 10 ὁ δὲ θεωρητικὸς θεοφιλέστατος καὶ εὐδαιμονέστατος. |

p. 1179^a33 Ἄρ' οὖν εἰ περὶ τούτων καὶ τῶν ἀρετῶν, ἔτι δὲ περὶ 184^v
 φιλίας καὶ ἡδονῆς ἱκανῶς εἴρηται.

Πληρώσας τὸν περὶ τὰς ἠθικὰς καὶ λογικὰς ἀρετὰς σύμπαντα λόγον 5
 διὰ τῶν προκειμένων λέξεων καὶ τῶν ἐχομένων αὐτοῦ, ἀναπεῖθιν ἡμᾶς
 15 πειρᾶται πρὸς τὴν κατ' αὐτὰς ἐνέργειαν. οἱ γὰρ λόγοι μόνοι καὶ ἡ διὰ τῶν
 λεγομένων αὐτῶν γνῶσις μόνη οὔτε εὐδαίμονας οὔτε πολιτικοὺς οὔτε θεω-
 ρητικοὺς ἀποτελεῖν δύνανται, ἀλλὰ πάνπαν ἀδρανεῖς εἰσι καὶ ἀνίσχυροι·
 προτρέψασθαι μὲν γὰρ πρὸς τὰς πράξεις τοὺς ἐλευθερίους καὶ καλῶς τρα-
 φέντας καὶ ἀναχθέντας τῶν νέων ἰσχύουσιν, εἰς εὐδαιμονίαν δὲ ἀγαγεῖν 10
 20 καὶ τὴν ταύτης τεῦξιν ἀδυνατοῦσι. καλῶς δὲ τρέφονται καὶ ἀνάγονται οἱ
 ἐν ἀρίστη πόλει διάγοντες. τοιαύτη δ' ἐστὶν ἡ νόμοις σπουδαιοτάτοις
 χρωμένη καὶ ἔθεσιν ἐπεικέσι πολιτευομένη. εἰ δὲ τὸ τέλος τῶν ἀνθρω-
 πίνων ἀγαθῶν τὸ ἄριστον τὸ εὐδαιμόνως ζῆν ἐστὶ, τοῦτο δὲ δίχα τῆς τῶν
 ἀρετῶν κτήσεως λαβεῖν ἀδύνατον, κτήσασθαι δὲ ταύτας καὶ ὅλως σπου-
 25 δαῖον γενέσθαι οὐκ ἐνδέχεται τὸν ἐν πόλει διατρίβοντα μοχθηροῖς νόμοις
 καὶ ἔθεσι χρωμένη, εὐλογόν ἐστίν, ἵνα μὴ λέγωμεν ἀναγκαῖον, εἰπεῖν περὶ 15
 πολιτειῶν, τίνες τε ἡμάρτηνται καὶ τίνες ὀρθῶς πολιτεύονται καὶ τίς τῶν
 ὀρθῶς πολιτευομένων ἡ ἀρίστη καὶ τίνας ἔχει νόμους δεῖ. ὁ μὲν οὖν
 σύμπας τῶν ἐντεῦθεν μέχρι τέλους τοῦ βιβλίου σκοπὸς καὶ ἡ προαίρεσις
 30 αὕτη, λέγω δὲ δεῖξαι, ὅτι ἀναγκαῖόν ἐστι μετὰ τὴν τῶν πασῶν ἀρετῶν πραγμα-
 τεῖαν, (ἥτις ἐστὶν ἡ προκειμένη), πολιτείας τε γράψαι καὶ περὶ νόμων
 εἰπεῖν, ποῖοι ποία ἀρμόζουσι καὶ ποῖοι σώζειν αὐτὴν δύνανται καὶ ποῖοι
 φθείρουν, ὥστε δεῖ τὸν βουλόμενον τέλειον ἔσεσθαι τὴν ἀνθρωπίνην φιλο- 20
 σοφίαν, ἥτοι πολιτικὸν εὐδαίμονα, μετὰ τὰ βιβλία ταῦτα τὰς πολιτείας αὐ-
 35 τοῦ ἐφεξῆς τούτοις οὕσας ἀναγινώσκειν. καὶ περὶ μὲν οὖν τούτων ταῦτα.

2 πράττοντες a

3 εἰ μὴ B: ἡ a

4 ταῦτα πάντα Ba et Arist. codd. LbMb:

πάντα ταῦτα Arist. vulg.

5 εἶπε] c. 7 p. 1177^b22

11 περὶ τούτων B et Arist.

vulg.: περὶ τε τούτων a et Arist. codd. LbOb

11. 12 περὶ φιλίας B: καὶ φιλίας a

et Arist. vulg.: φιλίας Arist. codd. LbOb

12 rthesis usque ad ἀγαθοὶ γινόμεθα

(p. 1179^b4) a

18 ἐλευθερίους a: ἐλευθέρους B

24. 25 σπουδαῖον B: σπουδὴν a

29 βιβλίου σκοπὸς B: βίου a

τὴν Vat. 320: om. Ba

31 ἥτις—προκειμένη a: om. B

τὰ δὲ τῶν λέξεων οὕτως ἂν ἔχοι. ἄρα, φησὶν, ἐπειδὴ περὶ τῶν ἀρετῶν 184^v
 ἱκανῶς εἴρηται τοῖς τύποις, τουτέστι καθόλου καὶ ὡς ἀρχόμενος τοῦ
 βιβλίου εἶπε, παχυλῶς (ἐκ γὰρ τῶν ἐνδεχομένων καὶ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ τοὺς
 λόγους συνεπεραίνετο), ὑποληπτέον τέλος ἔχειν καὶ οὐδενὸς ἄλλου χρήζομεν
 5 πρὸς τὸ εὐδαιμονῆσαι πλὴν τοῦ ἀναγνῶναι τὰ βιβλία, ἢ καθάπερ λέγε- 25
 ται, ὧν λόγων τὸ τέλος οὐκ ἔστι γνῶσις ψιλὴ, ὥσπερ τοῦ δεικνύοντος
 ὅτι ὁ ἥλιος μείζων τῆς γῆς, ἀλλὰ πράξεις καὶ ποίησις, οὐκ ἀρκεῖ συνιέναι
 τῶν λεγομένων, ἀλλὰ καὶ τῶν πράξεων ἀντέχεσθαι καὶ τῶν ἔργων ἀνάγκη.
 εἰ οὖν καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων, ὧν τὸ τέλος οὐκ ἔστι ψιλὴ γνῶσις, ἀλλὰ πράξεις
 10 τοὺς λόγους αἰρούμεθα διὰ τὴν πράξιν, τῶν δὲ περὶ ἀρετῆς λόγων τὸ τέλος
 πράξις ἐστὶ, πειρατέον πράττειν ὅσα ἡμῖν ὑφηγεῖται. τί γὰρ σεμνὸν τὸ
 γνῶναι, τί ἐστὶν ἀνδρεία ἢ δικαιοσύνη, τῷ μὴ μέλλοντι τὰ ἀνδρεῖα καὶ 30
 δίκαια πράττειν; τὸ μὲν λεγόμενον τοιοῦτον, τὸ δὲ τῆς λέξεως, τὸ ἢ εἴ-
 περ ἄλλως ἀγαθοὶ γινόμεθα, οὕτως ἐπῆχται, ὡς εἰ ἔλεγεν 'εἰ μὲν
 15 ἀπὸ τῆς τῶν ἀρετῶν χρήσεως γινόμεθα ἀγαθοί, χρηστέον αὐταῖς, εἰ δέ
 τινα ἄλλον τρόπον, ἐκεῖνον ζητητέον· πάντως δὲ χρηστέον ἐκείνοις, δι' ὧν
 ἀγαθοὶ ἐσόμεθα.'

p. 1179^b4 Εἰ μὲν οὖν ἦσαν οἱ λόγοι αὐτάρχεις ποιῆσαι ἐπεικεῖς.

Εἰ μὲν οὖν ἥρκει μόνη ἡ τῶν λόγων ἀκρόασις καὶ ἡ σύνεσις τῶν λε-
 20 γομένων πρὸς καλοκαγαθίαν, μισθοὺς πολλοὺς καὶ μεγάλους, ὥς φησι Θέ- 45
 ογνις, ἔφερον καὶ ἐδίδουν τοῖς γράφουσιν ἠθικὰς πραγματείας ἐξωνοῦμενοι
 αὐτάς. νῦν δὲ προτρέψαι μὲν, ὡς εἴρηται, καὶ ῥοπήν τινα ποιῆσαι πρὸς
 καλοκαγαθίαν δύνανται, * * * ἐπάγει καὶ τίνας δύνανται κινῆσαι πρὸς τὰς
 κατ' ἀρετὴν πράξεις, ὅτι μὴ πάντας ἀλλὰ τοὺς ἐλευθερίους τῶν νέων. λέγει
 25 δὲ νῦν ἐλευθερίους τοὺς μὴ δεδουλωμένους τρυφαῖς καὶ ἀκολασίαις ἀλλὰ
 τοὺς καλῶς ἀχθέντας ὑπὸ παιδαγωγῶν ἢ συγγενῶν καὶ διὰ τῆς ἐπεικοῦς
 ταύτης ἀγωγῆς εὐπαιθεῖς ὄντας καὶ εὐκινήτους ἐπὶ τὰς κατ' ἀρετὴν πράξεις. 50
 τοὺς μὲν δὴ τοιούτους τῶν νέων δύνανται προτρέψασθαι καὶ ἦθος αὐτῶν
 μετὰ τῶν πράξεων εὐγενὲς καὶ ἀληθῶς φιλόκαλον, κατακώχιμον ὑπάρχον
 30 ἐκ τῆς ἀρετῆς. λέγει δὲ νῦν ἀρετὴν οὐ τὰς κυρίως ἀρετάς, σωφροσύνην
 ἀνδρείαν δικαιοσύνην, ἀλλὰ τὴν γινομένην διάθεσιν ἢ ἔξιν αὐτοῖς ἀπὸ τῆς
 βελτίστης ἀγωγῆς καὶ ἐπεικοῦς ἀνατροφῆς, καθ' ἣν ἀνήχθησαν παρὰ τῶν
 παιδαγωγῶν ἢ τῶν πατέρων ἢ τινος τῶν συγγενῶν. τὸ δὲ κατακώ- 185^r
 χιμον σημαίνει καὶ τὸ πλήρες, οἷον ὁ δεῖνα κατακώχιμός ἐστι σοφίας,
 35 καὶ τὸ ἐχόμενον καὶ κεκρατημένον, οἷον ὁ δεῖνα κατακώχιμός ἐστι ταῖς

1 τῶν (alterum) B: om. a

2. 3 ἀρχόμενος τοῦ βιβλίου] A 1 p. 1094^b20

5 ἀναγνῶναι B: ἀναγνῶσαι a

13. 14 εἶπερ Ba: εἴ πως Aristot.

14 γινόμεθα B et

Arist. vulg.: γενοίμεθα a: γινοίμεθα Arist. cod. K^b

15 γινόμεθα B: γενοίμεθα a

18 αὐτάρχεις ποιῆσαι B: αὐτάρχεις πρὸς τὸ ποιῆσαι a et Aristoteles

rthesis usque ad

τῆς ἀρετῆς (p. 1179^b20) a

20 μισθοὺς a: φασὶ B

20. 21 Θεογνις] 434

21 ἔφερον B: ἔφερε a

ἐξωνοῦμενοι scripsi: ἐξωνοῦμενος Ba

23 lacunam indicavi

ἀρεταῖς· δηλοῖ καὶ τὸ ὑπεῖκον καὶ εὐπειθές, ὃ νῦν σημαινόμενον ἔλαβε 185^r
τοῦ καταχωρίμου, καὶ λέγει ὅτι τὸ γεγονὸς ἦθος εὐάγωγον καὶ εὐπειθές
ἔπεσθαι τοῖς καλῶς λεγομένοις· γεγονὸς δὲ τοιοῦτον ἐκ τῆς ἀρετῆς, ἥτοι
τῆς καλλίστης ἀγωγῆς, δύνανται οἱ λόγοι παρορμηῆσαι ἐπὶ τὰς πράξεις καὶ 5
5 σὺν ταῖς πράξεσιν εὐγενές καὶ φιλόκαλον ἀποτελέσαι καὶ ποιῆσαι φιλεῖν τὰ
καλὰ καὶ σπεύδειν ἐπὶ τὴν κτῆσιν αὐτῶν. οἱ γὰρ πεπαιδευμένοι καὶ ἐθι-
σθέντες ἀπέχεσθαι τῶν κακῶν ἅμα τε τῶν εἰσηγουμένων τὰ χρηστὰ λόγων
ἀκούουσι καὶ τρέχουσιν ἐπ' αὐτά, τοὺς δὲ πολλοὺς ἀδυνατεῖ πρὸς καλο-
καγαθίαν προτρέψασθαι· δυσπειθεῖς γὰρ οὗτοι. φαύλως γὰρ ἀναχθέντες
10 καὶ μηδεμίαν ἔννοιαν ἔχοντες τοῦ καλοῦ οὐδ' ἀκούειν ὑπομένουσι τῶν ἐπὶ 10
τὰ καλὰ παρακαλούντων, μὴ ὅτι γε πείθεσθαι. πρὸς γὰρ τὰ πάμπαν ἡμῶν
ἄγνωστα ἢ οὐδ' ὅλως ἀγόμεθα ἢ σὺν βίᾳ. διὸ οἱ μὲν καλῶς ἀναχθέντες
〈πρὸς τῆς καλῆς ἀγωγῆς αἰδόμενες ὄντες πειθαρχοῦσιν〉 (αἰσχύνονται γὰρ
μὴ τοῖς καλῶς λεγομένοις ἔπεσθαι καὶ τῶν κακῶς ἀπέχεσθαι), οἱ δὲ πολ-
15 λοὶ καὶ ἀπιστῶσί ποτε τῶν κακῶν, νεύσωσι δὲ πρὸς τὰ καλὰ, οὐ δι' αἰδῶ
τοῦτο πράττουσιν, ἀλλὰ διὰ φόβον ἢ τιμωρίας τὰς ἀπὸ τοῦ νόμου. οἱ γὰρ
πάθει συζῶντες οὐκ αἰδοῦνται· ἀναισχύντως δὲ διώκουσι τὰς ἐμπαθεῖς καὶ 15
ζφώδεις ἡδονάς, φεύγουσι δέ, ὥς πολλάκις εἴρηται, τὰς ἐναντίας λύπας.
οἱ γὰρ φίλοινοι διώκουσι μὲν τὰς ἀπὸ τοῦ πίνειν ἡδονάς, φεύγουσι δὲ τὰς
20 ἀπὸ τοῦ μὴ πίνειν λύπας. καὶ ἀπλῶς οἱ φαῦλοι πάντες δι' ἄνοιαν τοῦ
καλοῦ καὶ τοῦ ὥς ἀληθῶς ἡδέος τὰς σωματικὰς ἀκρατῶς διώκουσιν ἡδονάς.
ὅτι δὲ ὥς ἀληθῶς ἡδοναὶ αἱ κατ' ἀρετὴν ἐνέργειαι, μυριάκις εἴρηται.
τοὺς οὖν οὕτω, φησί, κακῶς διακειμένους καὶ τὰς ἐμπαθεῖς ἡδονὰς ἀκράτως
διώκοντας οὐδεὶς ἂν λόγῳ μεταρρυθμίσειε καὶ τῆς πρὸς τὰ φαῦλα ῥοπῆς 20
25 ἀπάξειεν. ἀδύνατον γὰρ ἢ χαλεπὸν τοὺς ἐκ μακροῦ χρόνου φαύλοις ἔθε-
σι κατειλημμένους μεταστῆσαι τῆς κακίας. ὅπου γὰρ καὶ πάντων ὑπαρχόν-
των, οἷον ἀνατροφῆς σπουδαίας, ἀγωγῆς σεμνῆς, αἰδοῦς, πειθοῦς, οὐ πάντη
ῥάδιον μετασχεῖν τῆς ἀρετῆς, ἀγαπήμεν ἂν εἰ τῆς ἀρετῆς τύχοιμεν. καὶ
τίς μηχανὴ πάντων τῶν ἐναντίων προσόντων μετασχεῖν αὐτῆς;

30 p. 1179^b20 Γίνεσθαι δ' ἀγαθοὺς οἴονται οἱ μὲν φύσει, οἱ δὲ ἔθει,
οἱ δὲ διδασχῇ.

Τὸ μὲν οὖν μαθεῖν τὰς τῶν ἀρετῶν φύσεις καὶ κοινωνίας αὐτῶν καὶ
διαφοράς, ἔτι τε κτήσασθαι τῷ ἔθει, ἐφ' ἡμῶν ὄντως ἐστὶ καὶ τῆς ἡμετέ-
ρας βουλήσεως καὶ προαιρέσεως, τὸ δὲ φύσει γενέσθαι σώφρονας, δικαίους, 35
35 φρονίμους οὐχ ἡμῶν ἀλλὰ δῶρον θεοῦ κάλλιστον καὶ τιμιώτατον. τὸ μὲν
οὖν τῆς φύσεως οὐχ ἡμῶν, δῶρον δὲ θεῖον, τὸ δ' ἐθίζειν ἑαυτοὺς
ἡδεσθαι οἷς δεῖ καὶ λυπεῖσθαι ἡμῶν. καὶ ἰσχύει τὸ τοιοῦτον ἔθος ἀγαθοὺς
ποιῆσαι ἡμᾶς. ὁ δὲ λόγος καὶ ἡ διδασχῇ οὐκ ἐν ἅπασιν, ὥς εἴρηται, ἰσχύει,

10 οὐδ' B: οὐκ a

13 πρὸς τῆς—πειθαρχοῦσιν a: om. B

22 ἡδοναὶ B:

ἡδεῖται a

24 λόγῳ B: λόγος a

27 σπουδαίας B: σπουδῆς a

πάντη B:

πάντως a

31 rthesis usque ad συνήθη γινόμενα (p. 1180^a1) a

ἀλλ' ἐν τοῖς προειργασμένοις τοῖς ἔθεσι, τουτέστι τοῖς προηυτρεπισμένοις 185^r
 ὑπὸ τῆς ἐπεικοῦς ἀγωγῆς. δεῖ οὖν ἡμᾶς προευτρεπίσαι πρὸς ὑποδοχὴν
 τῶν λεγομένων ὥσπερ γῆν. ὥς γὰρ αὕτη προεργασθεῖσα καρποφορεῖ, μὴ
 προεργασθεῖσα δὲ ἀκανθοφορεῖ καὶ φθείρει τὸν καταβεβλημένον καρπὸν, οὕτω 40
 5 καὶ ἡ ψυχὴ ἡμῶν, εἰ μὴ προθεραπευθῇ καὶ ἀπορρίψῃ τὴν ψευδοδοξίαν, ἣ
 οὐ προσδέξεται τὴν ἀλήθειαν, ἣ εἴπερ ἄρα καὶ συμβῇ τοῦτο, ματαίως γε-
 νήσεται. λόγῳ οὖν μοχθηρὸς οὐχ ὑπείχει, μόνῃ δὲ βία καὶ ἀνάγκῃ. καὶ
 ὁρᾷς ὅπως διὰ τούτων ἡ φθάσας προεῖπον αἰνίττεται, λέγω δὲ τὸ δεῖν
 πολιτείας ἐκδοῦναι διαλαμβανούσας, πῶς ἂν οἱ πολῖται διάγοντες ἀγαθοὶ
 10 γένοιντο. δεῖ δὲ τὸ ἥθος προϋπάρχειν πῶς οἴκετον ταῖς ἀρεταῖς, 45
 ἥτοι ἐπιτήδειον δέξασθαι τοὺς τῶν ἀρετῶν λόγους, καὶ δεξάμενον τηρῆσαι,
 ὥσπερ τις προειργασμένη γῆ καὶ καρπὸν πολὺν ἀνενεγκεῖν. ἔσται δὲ τοιοῦτον
 τὸ ἥθος ἐκ τῆς ὀρθῆς ἀγωγῆς. ὀρθῶς δ' ἀχθῆναι χαλεπὸν ἐστὶ τὸν μὴ
 ὑπὸ νόμοις ὀρθῶς ἔχουσι καὶ πολιτεία τοιαύτῃ τραφέντα. τὸ γὰρ σωφρό-
 15 νως ζῆν μὴ ἡττάσθαι τε ἡδοναῖς, αἷς μὴ δεῖ, οὐχ ἡδὺ τοῖς πολλοῖς, ἐπί-
 λυπον δέ. ἀχθονται γὰρ ἀποτυγχάνοντες τῶν ἡδέων. διὸ δεῖ νόμους τετάχθαι
 προστάττοντας τὴν ἀγωγὴν εὐθὺς ἐκ βρέφους τὴν ἐπιτήδεια ποιήσουσαν 50
 τὰ ἥθη αὐτῶν μὴ δυσχεραίνειν ἐν ταῖς τῶν φαύλων ἡδονῶν ἀποτυχίαις.
 εἰ δὲ τοῦτο δεῖ, ἀναγκαῖόν ἐστι πολιτείας ἐκδοῦναι καὶ νόμους. εἰπὼν δὲ
 20 'διὸ νόμους χρὴ τετάχθαι', ἐπήγαγεν οὐκ ἔσται γὰρ λυπηρὰ συνήθη
 γινόμενα. ἀναγκαζομένων γὰρ ὑπὸ τῶν νόμων καὶ τῶν νομοφυλάκων
 πράττειν τὰ καλὰ καὶ ἀντέχειν πρὸς τὰς ἡδονάς, οὐκ ἔσται τὸ καρτερεῖν
 αὐτοῖς ἐπίλυπον ἥδη ἐθισθεῖσι φέρειν γενναίως. οὐδὲν γὰρ σύνηδες
 λυπηρόν. |

25 p. 1180^a1 Οὐχ ἱκανὸν δ' ἴσως νέους ὄντας τροφῆς καὶ ἐπιμελείας 185^v
 τυχεῖν.

Ἡ λέγει τοιοῦτόν ἐστιν· οὐ χρεῖα νόμων ἐστὶν ἐκείνων μόνον τῶν 10
 διακελευομένων περὶ παιδῶν ἀγωγῆς, ἀλλὰ καὶ τῶν διαγορευόντων, τίνα
 δεῖ πράττειν ἀνδρωθέντας. δῆλον γὰρ ὡς ἄλλα μὲν ἐπιτηδευτὰ νέοις οὔσι
 30 καὶ ἄλλα ἀνδράσι καὶ ἕτερα παρακμάσασι. τοιούτων τε οὖν χρεῖα νόμων,
 καὶ ἔτι πῶς τὸν ἅπαντα βίον διοδευτέον. οἱ πολλοὶ γὰρ ἀνάγκῃ μᾶλλον
 καὶ ζημίᾳ πειθαρχοῦσιν ἢ λόγῳ. διὸ δεῖ νόμων τῶν ἀναγκαζόντων ζημίαις
 εὐπραγεῖν καὶ φεύγειν τὰς κακοπραγίας. καὶ διὰ τὸ τοὺς πολλοὺς, φησί, 15
 πειθαρχεῖν ζημιουμένους καὶ κολαζομένους, ἀρέσκει, φησί, τὸ τοὺς νομοθέτας

4 καρπὸν] σίτον suprascripto καρπὸν B: καρπὸν σίτον a

8 δεῖν B: δεῖ a

9 πολιτείας B: τὰς πολιτείας a

διάγοντες B: διάγονται a

15. 16 ἐπίλυπον

Vat. 320: ἐπιπολὺ δέ Ba

17 ἐκ βρέφους B: ἐκτρέφους a

ποιήσου-

σαν B: ποιούσαν a

18 ἥθη B: ἔθη a

19 νόμους Ba: νόμοις Aristoteles

20 ἔσται B et Aristoteles: ἔστι a

26 rthesis usque ad ἀγα-

πωμέναις ἡδοναῖς (p. 1180^a14) a

28 ἀγωγῆς B: διαγωγῆς a

30 οὖν B:

om. a

προσγράφειν ἐν τῷ νόμῳ ὅτι ταῦτα μὲν παρακελεύομαι τοὺς πολίτας πράττειν 185^v
 τοῦ καλοῦ χάριν καὶ τοῦ γενέσθαι σπουδαίους, εἰ δὲ ἀπειθοῖεν, κολαζέσθω-
 σαν διὰ μὲν τήνδε τὴν ἀπειθειαν τήνδε τὴν κόλασιν, διὰ τήνδε δὲ τήνδε.
 ὅς δ' ἂν καὶ τιμωρούμενος ἀνίατος μένη, φευγέτω (ἐκ) τῆς πόλεως. δεῖ οὖν,
 5 φησί, τοὺς φαύλους μαστίζειν ὡς ὄνους (τούτους γὰρ εἶπεν ὑποζύγια· ὃν
 γὰρ μὴ παιδεύει λόγος, παιδεύετω μάστιξ) καὶ λυπεῖν τοὺς φαύλους λύπας, 20
 αἱ ἐναντιοῦνται ταῖς ἀγαπωμέναις ἡδοναῖς. τὰ γὰρ ἐναντία τῶν
 ἐναντίων ἰάματα, οἷον εἴ τις χαίρει ὑβρίζων, μὴ λυπεῖν αὐτὸν ζημία ἀλλὰ
 τῷ κωλύειν μὴ ὑβρίξειν, ὁμοίως καὶ τὸν ταῖς μέθαις χαίροντα τῷ ἀπείρ-
 10 γειν οἴνου.

p. 1180^a14 Εἰ δ' οὖν, καθάπερ εἴρηται, τὸν ἐσόμενον ἀγαθὸν
 τραφῆναι καλῶς δεῖ.

Καὶ ταῦτα περὶ τοῦ δεῖν νόμους κεῖσθαι λέγει παρακαλοῦντας τοὺς
 μὲν εὐπειθεῖς πρὸς ἀρετήν, ἀναγκάζοντας δὲ τὰ σκληρὰ καὶ ἀντιβαίνοντα
 15 τῶν ἡθῶν ἀπέχεσθαι τῶν φαύλων, ἀντέχεσθαι δὲ τῶν βελτίστων. ἔστι δὲ 30
 ἡ τοῦ λόγου ἀπόδοσις ἐν τῷ ὅτι ὁ νόμος ἀναγκαστικὴν ἔχει δύναμιν,
 λόγος ὢν ἀπὸ φρονήσεως καὶ νοῦ· τὰ δ' ἄλλα ἐν μέσῳ κεῖται, συνά-
 γοντα τὸ δεῖν κεῖσθαι νόμους περὶ τῆς τῶν παίδων ἀγωγῆς καὶ τῶν ἄλλων
 ἀπάντων. ἔστι δ' ὡς συλλαβοῦσιν εἰπεῖν, ὃ λέγει διὰ τῶν κειμένων λέξεων
 20 τοιοῦτον· ἐπεὶ τῆς ἀνθρωπίνης καὶ πολιτικῆς σοφίας τὸ σκοπιμώτατον
 τέλος ἐστὶ γενέσθαι τοὺς πολίτας ἀγαθοὺς καὶ εὐδαιμόνως ζῆν, τοῦτο δὲ
 γίνεται ἐκ τοῦ τραφῆναι καὶ ἀναχθῆναι καλῶς καὶ μὴ πράττειν φαῦλον 35
 μηδὲν μήθ' ἐκόντα μήτ' ἄκοντα (ἄκοντες γὰρ πράττουσι τὰ κακὰ οἱ
 ἑξαπατηθέντες πρὸς τινων φαύλων (ἡλικιωτῶν καὶ) πρὸς τὰ χείρονα παρα-
 25 συρέντες), τὸ δ' οὕτω καλῶς τρέφεσθαι γίνεται τοῖς κατὰ νοῦν τὸν βίον
 διανύουσι, δεόμεθα νοῦ, ὅπως ταῖς ἐκείνου ὑποθήκαις καὶ προστάγμασιν
 ἐπόμενοι κάλλιστα διάγοιμεν. ἔθος δὲ τῷ Ἀριστοτέλει πάντα τὸν ὑπερέ-
 χοντα ἢ κατὰ τέχνην ἢ φρόνησιν ἢ ἐμπειρίαν ἢ πρόγνωσιν ἢ εὗρεσιν τῶν
 καλῶν καὶ συμφερόντων ὀνομάζειν νοῦν. δεόμεθα οὖν πρὸς τὸ καλοὶ 40
 30 καὶ ἀγαθοὶ γενέσθαι νοῦ. ἀλλ' ὁ μὲν πατρικὸς νοῦς, ἥτοι ὁ πατήρ ἐκάστου,
 δύναται μὲν ὑφηγεῖσθαι τὰ καλά, εἰ μήπου φαῦλός ἐστι καὶ τῶν ἀγεληδὸν
 ἰόντων, καὶ πείθειν τοὺς καλῶς ἀγομένους ὑγιεῖς ἐπὶ τὴν πρᾶξιν ἰέναι, εἰς
 δὲ τὰ φαῦλα τῶν ἡθῶν ἀναλκίς ἐστι καὶ σαθρὸς καὶ οὐκ ἔχει τὸ ἀν-
 αγκαῖον, ἥτοι τὸ βίαιον, ὡς ὁ νόμος. τὸ γὰρ φυσικὸν φίλτρον ἀφαιρεῖται
 35 τὴν πρὸς τὸν υἱὸν βίαν. καὶ τί δεῖ λέγειν τὸν πατέρα; ὅλως γὰρ εἰς ἀνὴρ
 ἀναγκάζειν οὐ δύναται πόλεως ὅλης παιῖδας ὅλους, εἰ μήπου βασιλεὺς ἢ 45

1 παρακελεύομαι B: παρακελεύομεν a

4 ἐκ Diels: om. Ba

5 ὑποζύγια B: ὑποζυ-

γίους a

6 παιδεύει B: παιδεύη a

λύπας B: λύπαις a

8 αὐτὸν ζημία B:

αὐτῶν ζημίαις a

9 κωλύειν B: κώλῳ a

12 rthesis usque ad καὶ νοῦ (p. 1180^a22) a

17 λόγος B: λόγον a

ἀπὸ τίνος φρονήσεως Aristot.

18 δεῖν B: δεῖ a

19 και-

μένων B: προκειμένων a

24 ἡλικιωτῶν καὶ a: om. B

τύραννός ἐστι. καὶ οὗτοι τοῦτο δύνανται ποιεῖν διὰ περισσίσαν δυνάμεως. 185^v
 ἀλλ' ἐπεὶ οὐ πᾶσαι αἱ πόλεις βασιλεύονται ἢ τυραννοῦνται, δεῖ νόμων.
 πᾶς γὰρ νόμος ἔχει δύναμιν ἀναγκαστικὴν, λόγος ὦν ἀπὸ τινος φρονή-
 σεως καὶ νοῦ καὶ παράλληλα θεῖς τὴν φρόνησιν καὶ τὸν νοῦν. ἐξ ἐμπει-
 5 ρίας γὰρ μακρᾶς συλλέγεται ἡ φρόνησις καὶ ὁ νοῦς ὁ περὶ τὰ πρακτά.
 καὶ εἶπεν ὅτε περὶ φρονήσεως ἔλεγε, ὅτι δεῖ τοὺς τῶν ἐμπείρων καὶ γη-
 ραιῶν λόγους ὡς ἀρχὰς ἀποδέχεσθαι. ἔχουσι γὰρ ἐκ τῆς πείρας ὄμμα, 50
 λέγων ὄμμα τὴν φρόνησιν, ἐξ ἧς προορᾷν δύνανται τὸ συμφέρον. πείθονται
 οὖν τοῖς νόμοις οἱ ἄνθρωποι πιστεύοντες, ὡς οἱ νομοθετήσαντες ἐξ ὄμμα-
 10 τος τὰ καλὰ καὶ συμφέροντα δυναμένου προορᾷν τοὺς νόμους τεθείκασιν.

p. 1180^a22 Καὶ τῶν μὲν ἀνθρώπων ἐχθραίνουσι τοὺς ἐναντιου-
 μένους ταῖς ὁρμαῖς.

Εἰπὼν ὅτι ἐνὸς ἀνθρώπου πρόσταξις τὸ βίαιον οὐκ ἔχει οὐδ' ἀναγκά- 55
 ζειν δύνανται, ὡς δηλονότι τῶν | πολλῶν τοῦτο ποιεῖν ἰσχυόντων, διὰ 186^r
 15 πειθοῦς ἄγειν ἐπὶ τὰς βελτίους τῶν ἐνεργειῶν. τὸ γὰρ κυρίως βιάζεσθαι
 τὸ λόγοις πείθειν ἐστὶν ἀλλ' οὐ μάστιξι καὶ παντοίαις κακώσεσιν· οἱ γὰρ
 κολαζόμενοι καὶ ποικίλως κακούμενοι μᾶλλον ἀντιπίπτουσι καὶ ἀντιβαίνουσιν,
 οὐ μὴν ὑπείχουσι· τοῦτό τε καὶ ὅτι οὐδεὶς ἄκων καὶ λυπούμενος πράττων
 τι κατορθοῖ τὸ πρακτόν, ὥστε οὐδ' ἀγαθὸς γένοιτ' ἂν ποτε ὁ τὰ καλὰ
 20 βία πράττων, ἀλλ' ὁ λόγῳ πεισθεὶς ὅτι δεῖ τὴν ἀρετὴν διώκειν καὶ τὰ κατ' 5
 ἀρετὴν πράττειν καὶ φεύγειν τὴν χάκωσιν, οὗτος δηλαδὴ καὶ ἐκὼν πράξει
 τὰ καλὰ καὶ πράττων ἀγαθὸς ἔσται. ἀλλὰ διὰ τί ἐχθραίνουσι τοὺς ἐναν-
 τιουμένους ταῖς ὁρμαῖς καὶ κωλύοντας ἐπὶ τὰ σφίσιν ἡδέα φέρεσθαι; ἢ
 ὅτι κακῶς ἀναχθέντες καὶ τὰ φαῦλα διὰ τὴν μοχθηρὰν ἀνατροφὴν ἀγαθὰ
 25 νομίζοντες ὑπολαμβάνουσι φθόνῳ καὶ μίσει κωλύεσθαι παρὰ τῶν ἐναντιου-
 μένων ἀλλ' οὐ στοργῇ τινι καὶ ἀγάπῃ. οὐδεὶς γὰρ φιλῶν κωλύει τὸν
 φιλούμενον καὶ ἀπάγει τῶν ἀγαθῶν. τοὺς μὲν κωλύοντας ἀνθρώπους καὶ 10
 ἀναχαιτίζοντας ἀπὸ τῆς πρὸς τὰ φαῦλα φορᾶς μισοῦσιν ὡς φθονοῦντας.
 ὁ δὲ νόμος ἀνεπαχθὴς ἐστὶν αὐτοῖς διὰ τὰναντία. οὔτε γὰρ ὅτι ὡς φθο-
 30 νῶν οὔτε ὅτι ὡς μισῶν αὐτοὺς ὁ νόμος ταῦτα προστάττει ὑπονοεῖν δύνανται.
 πῶς γὰρ ὁ πρὸ πενταχοσίων χρόνων, εἰ τύχοι, τεθείς; διὸ καὶ φυσικῶς
 δύνανται συλλογίζεσθαι καὶ λέγειν 'ἢ γὰρ φθονῶν ἢ μισῶν ἡμᾶς ὁ νομο-
 θέτης ταῦτα γέγραφεν, ἢ τὸ συμφέρον ἡμῶν πραγματευόμενος; ἀλλὰ μὴν 15
 οὐ φθονῶν. πῶς γὰρ τοὺς μήπω γεννηθέντας μὴδ' ὅτι γεννηθήσονται
 35 γινώσκων; ὥστε τὸ συμφέρον σκοπούμενος καὶ τῶν τότε ὄντων καὶ τῶν
 ἐφεξῆς ἐσομένων πάντων τοὺς νόμους τούτους γέγραφε.' διὰ ταῦτ' οὖν
 ἀνεπαχθὴς ἐστὶν ὁ νόμος.

6 ἔλεγε] Z 12 p. 1143^b11

Arist. vulg.

12 rthesis usque ad τὸ ἐπιεικές (p. 1180^a24) a

ἄγει a

19 πρακτόν a: πρακτικόν B

22 ἔσται B: ἐστι a

διατί B: διότι a

30 ὡς a: ὁ B

p. 1180^a24 Ἐν μόνῃ δὲ τῇ Λακεδαιμονίων πόλει μετ' ὀλίγων ὁ 186^r
νομοθέτης ἐπιμέλειαν δοκεῖ ποιεῖσθαι.

Ὁ λέγει δυνάμει τοιοῦτόν ἐστιν· εἰ μὲν ἔκειντο νόμοι ἐν ταῖς πόλεσι
προστάσσοντες, πῶς δεῖ τῶν νέων ἐπιμελεῖσθαι, ὅπως καλοὶ καὶ ἀγαθοὶ γέ-
5 νοιντο, καὶ κείμενοι ὀρθῶς εἶχον καὶ μὴ ὅλως ἢ κατὰ τι διημαρτημένως, 25
οὐδὲν ἂν ἔδει πλέον ἐπιζητεῖν ἀλλ' ἐκείνοις ἀρκεῖσθαι. ἐπεὶ δὲ τοῦτο οὐκ
ἔστιν, ἀλλ' ἐν μόνῃ τῇ Λακεδαιμονίων πολιτείᾳ καὶ τισιν ὀλίγαις ἄλλαις
πόλεσι (καὶ ἔρεϊ, τίνες αὗται, ἐν τῷ τρίτῳ καὶ τετάρτῳ τῶν Πολιτειῶν
βιβλίῳ), ἐπεὶ οὖν ἐν μόνῃ τῇ τῶν Λακεδαιμονίων πολιτείᾳ μετ' ὀλίγων
10 ἄλλων πόλεων ὁ νομοθέτης προστάττει, πῶς ἂν οἱ παῖδες ἐπιμεληθεῖεν,
τουτέστι παιδείας τύχοιεν, ἐν δὲ ταῖς ἄλλαις ἐξημέληται, ὥς καὶ ἐν ταύτῃ τῇ
τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου, καὶ ζῇ ἕκαστος ὥς βούλεται καὶ τὸν οἰκεῖον 30
ἀνάγει παῖδα, ὥς θέλει, νόμων μηδένα λόγον ἔχοντες, ὥς οἱ παρ'
Ὅμηρῳ ἐν τῇ Ὀδυσσεΐᾳ Κύκλωπες, θεμιστεύων, ἤτοι βασιλεύων, παίδων
15 καὶ γυναικός (νόμος γὰρ ἐκείνοις ἦν τὸ οἰκεῖον βούλημα), ἐπεὶ οὖν ταῦθ'
οὕτως ἔχει, δεῖ ἡμᾶς περὶ τούτων εἰπεῖν καὶ γράψαι πολιτείας. ἡ γὰρ τῶν
Λακεδαιμονίων καὶ Κρητῶν καὶ τῶν ἄλλων, ὥς δείξει ἐν ταῖς Πολιτείαις,
ἡμαρτημέναι πᾶσαι εἰσι καὶ οἱ κείμενοι ἐν ταύταις νόμοι οὐ σμικρὰς
δέονται τῆς διορθώσεως. ταῦτα εἰπὼν ἐπιφέρει κράτιστον μὲν καὶ βέλ- 35
20 τιστόν ἐστι νόμους κεῖσθαι ὀρθῶς ἔχοντας (καὶ) κοινὴν ἐπιμέλειαν ποιεῖσθαι
τῶν παίδων, ἀμεληθείσης δὲ τῆς κοινῆς ἐπιμελείας ἢ τῷ μὴ κεῖσθαι τοὺς
τοῦτο πράττοντας νόμους ἢ κεῖσθαι μὲν, παρορᾶσθαι δὲ ἀμελείᾳ τῶν ἀρ-
χόντων τῆς πόλεως, προσήκει προθύμως ἕκαστον ἐπιμελεῖσθαι τῶν σφε-
τέρων παίδων καὶ φίλων, ὅπως καλοὶ καὶ ἀγαθοὶ ἀπεργασθεῖεν. τοῦτο γὰρ
25 ἐδήλωσε διὰ τοῦ εἰς ἀρετὴν συμβάλλεσθαι. συμβάλλεται δ' εἰς ἀρε-
τὴν καὶ συνεργεῖ ὁ τὰ καλὰ τιθεὶς ὑπ' ὅψιν καὶ διδάσκων, ὅτι τόδε μὲν 40
βλάπτει διὰ τόδε, τόδε δὲ ὠφέλιμόν ἐστι, καὶ μὴ δοκῇ. διὰ τόδε· καὶ πρὸς
τούτοις εἰς ἀρετὴν συνεργεῖ ὁ διδοὺς ἔχων τῷ μὴ ἔχοντι ὧν χρήζει
εἰς τὴν τῆς ἀρετῆς καὶ τῆς ἡθικῆς καὶ τῆς λογικῆς κτῆσιν. δεῖ οὖν, φησί,
30 συνεργεῖν, εἰ δὲ μὴ δύναται, προαιρεῖσθαι δ' οὖν καὶ βούλεσθαι βοηθήσειν
καὶ συνεργήσειν, εἰ δυνήσεται ποτε.

p. 1180^a32 Μάλιστα δ' ἂν τοῦτο δύνασθαι δόξειεν ἐκ τῶν εἰρη-
μένων νομοθετικῶς γενόμενος.

Νομοθετικὸν λέγει τὸν ἔχοντα νοῦν ἐκ λόγων καὶ πείρας, προβλεπτι- 50

1 δὲ B: δὲ a et Aristoteles

2 ποιεῖσθαι B: πεποιῆσθαι a et Aristoteles

rthesis usque ad προαιρεῖσθαι γε (p. 1180^a32) a

5 διημαρτημένως B: διημαρτη-

μένοι a

13 ἀνάγει B: ἀνάγων a

ἔχοντες B: ἔχοντα a

14 ἐν τῇ Ὀδυσσεΐᾳ]

i 115

15 γυναικός B: γυναικῶν a

17 ἐν ταῖς Πολιτείαις] B 2 sqq.

20 καὶ inserui

24 ἀπεργασθεῖεν B: ἀπεργασθοῖεν a

32 δόξειεν ἂν ἐκ a

33 rthesis usque ad τῇ φύσει (p. 1180^b7) a

κὸν τῶν καλῶν καὶ δικαίων καὶ συμφερόντων τῇ τε πόλει πάσῃ καὶ χωρὶς 186^r
 ἐκάστω. ὁ δὲ λέγει ἐστίν, ἐκ τῶν εἰρημένων καὶ ἐξ ὧν εἵπομεν δῆλον
 γέγονε τοῖς νοεῖν δυναμένοις τὰ ρηθέντα, ὅτι ἐκεῖνος δύναται τοῖς ἰδίοις
 παισὶ συμβάλλεσθαι, ὅστις ἐστὶ νομοθετικός. ἢ εἴη ἂν λέγων, ὅτι ἐκ
 5 τῶν εἰρημένων δῆλόν ἐστιν, ὅτι ὅς ἐστι νομοθετικὸς δύναται γινώσκειν πο-
 θαποὺς μὲν νόμους δεῖ θέσθαι περὶ τῆς κοινῆς τῶν | παίδων ἐπιμελείας 186^v
 καὶ παιδεύσεως καὶ ποίους περὶ τῶν εἰς ἄνδρας φθασάντων ἐπιτηδευμάτων
 καὶ ποίους ἐν ἅπαντι τῷ βίῳ καὶ τίνας πρὸς τὸ συμφέρον ἰδίως ἐκάστω
 καὶ τίνας πρὸς τὸ ὠφέλιμον πάντων τῶν πολιτῶν, ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν.
 10 ὅτι δὲ ἄλλοι μὲν ἀρμόζουσι τῇ δημοκρατουμένῃ πόλει καὶ ἕτεροι τῇ ἀρι-
 στοκρατουμένῃ καὶ ἄλλοι τῇ τιμοκρατουμένῃ καὶ ἄλλοι τῇ βασιλευομένῃ, 5
 καὶ τίνες ἕκαστοι τούτων εἰσίν, ἐρεῖ ἐν ταῖς Πολιτείαις. ὅτι δὲ καὶ ἐκ μὲν
 τῶν ἐπεικῶν νόμων ἀγαθοὶ γίνονται οἱ κατ' αὐτοὺς ζῶντες, ἐκ δὲ τῶν
 φαύλων φαῦλοι, καὶ τοῦτο δῆλον. τὸ δὲ διακρίνειν δύνασθαι, τίνες τῶν
 15 νόμων ἐπεικεῖς καὶ τίνες φαῦλοι, τοῦ νομοθετικοῦ ἐστίν, ὡς καὶ ἱατροῦ
 τὸ χωρίζειν τὰ νοσώδη ἀπὸ τῶν ὑγιεινῶν. ταῦτα εἰπὼν λέγει δυνάμει,
 πρὸς μὲν τὸ ἀγαθοὺς ἢ φαύλους γενέσθαι τοὺς πολίτας μεγάλα συντελοῦσιν
 οἱ νόμοι· τὸ δὲ γεγράφθαι ἢ ἀγράφους ὑπάρχειν, οὐδὲν τι συμβάλλεται. 10
 αἱ γὰρ πράξεις δύνανται πρὸς καλοκαγαθίαν ἢ κακίαν, ἀλλ' οὐ τὸ γεγρά-
 20 φθαι ἢ μὴ γεγράφθαι τὰ ποιητέα ἢ μὴ ποιητέα. ἀγγραφοὶ δ' ἂν εἶεν
 νόμοι τὰ κοινὰ ἔθῃ. οὐδὲ δὴ δι' ὧν εἷς ἢ πολλοὶ παιδευθήσονται.
 πρὸς μὲν τὸ σπουδαίους γενέσθαι τοὺς πολίτας μέγα τι συμβάλλεται ἢ τῶν
 νόμων ἐπιείκεια καὶ ὀρθότης, καὶ τοῦτο δεῖ σκοπεῖν τὸ ἀναμαρτήτους τυγ-
 χάνειν. τὸ δὲ σκοπεῖσθαι, φησί, πότερον ὁ δυνάμενος νόμος ἕνα ποιῆσαι
 25 ἀγαθὸν δύναται καὶ πολλοὺς τοιούτους ἀποτελέσαι, καὶ πότερον ὁ πολλοῖς 15
 ὠφέλιμος καὶ ἐνὶ τοιοῦτός ἐστι, τοῦτο οὐδὲν διαφέρει. ὀρθὸς γὰρ ὢν καὶ
 πάντῃ ἄπταιστος ταῦτόν ποιήσει ταῖς ἄλλαις τέχναις καὶ ἐπιστήμασι καὶ
 τοῖς τεχνίταις καὶ ἐπιστήμοσιν. ὡς γὰρ ἐκείνων ὁ δυνάμενος ἕνα διδάξαι
 καὶ ἀπαρτίσαι μουσικὸν ἢ ἱατρὸν δύναται καὶ πολλοὺς, καὶ ἔμπαλιν ὁ πολ-
 30 λούς καὶ ἕνα, οὕτω καὶ νόμος ὁ δυνάμενος ἕνα σπουδαῖον ἀποτελέσαι δύ-
 νатаι καὶ πολλούς, καὶ ἔμπαλιν. ὥσπερ γὰρ ἐν ταῖς πόλεσιν ἰσχύει
 τὰ νόμιμα καὶ τὰ ἔθῃ, οὕτω καὶ ἐν οἰκίαις οἱ πατρικοὶ λόγοι. 20
 ζητητέον πῶς πρὸ ὀλίγου εἰπὼν μηδὲν ἰσχύειν τὰς πατρικὰς προστάξεις,
 νῦν φησιν ἐπίσης τοῖς νόμοις καὶ τοῖς ἔθεσιν ἰσχύειν. καὶ ρητέον ὅτι περὶ
 35 τῶν πολλῶν καὶ μοχθηρῶς ζώντων εἶπεν ἐκεῖ μηδὲν ἰσχύειν, ἐνταῦθα δὲ
 περὶ τῶν καλῶς ἀναγομένων τοῦτο λέγει. ἢ ρητέον ὅτι οὐκ εἶπεν ἐκεῖ
 μηδαμῶς ἰσχύειν, ἀλλ' ὅτι οὐκ ἔχουσιν ἰσχυρόν, λέγων ἰσχυρόν τὸ ἀναγ-
 καστικὸν καὶ βίαιον. οὐδεὶς γὰρ τὸν υἷόν διὰ τὴν φυσικὴν στοργὴν βιά-
 ζεται καὶ κολάζειν ἐπιχειρεῖ ὡς ὁ νόμος, ἀλλὰ πολὺ ἔλαττον τὰς ἐπιτιμῆσεις 25
 40 ἐπιφέρει. οὐδ' αὖ τὸν πατέρα τις ὡς τὸν νόμον ὑποπτήσσει καὶ δέδοικε,

16 τὸ B: τοῦ a

18 ἀγράφους B: ἀγράφθαι a

21 δὴ Ba: om. Aristoteles

27 πάντῃ Vat. 320: παντὶ Ba

32 καὶ τὰ B: om. a

33 ἰσχύει Ba: ἐνισχύει

Aristoteles

33 πρὸ ὀλίγου] p. 1180^a19

ὥστε οὐκ ἰσχύει τοῦ πατρὸς ἢ πρόσταξις, ὡς νόμος ἰσχύει μέντοι. καὶ 186^v
 τοῦτο μὲν τοιοῦτον. παραινοῦσι δ' αἱ προκειμέναι συλλαβαὶ μὴ τὸ πᾶν
 τῆς τῶν οἰκείων παίδων ἀγωγῆς ἀναρτᾶν τῇ κοινῇ τῶν παίδων ἐπιμελείᾳ,
 ἀλλὰ καὶ ἡμᾶς αὐτοὺς περὶ ταύτην σπουδάζειν καὶ ποιεῖν ἐπιτηδειο-
 5 τάτους καὶ δεκτικούς καὶ τῶν κοινῶν παιδευμάτων. ὡς οὖν ἐν ταῖς πό-
 λεσιν ἰσχύουσιν οἱ νόμοι καὶ τὰ ἔθνη, οὕτω καὶ οἱ πατρικοὶ λόγοι ἐν οἰκίᾳ 30
 πρὸς τὴν τῶν καλῶν ἀντίληψιν. αἰδεῖται γὰρ ὁ υἱὸς μὴ πείθεσθαι τῷ
 πατρὶ καὶ ταῦτα σπουδαίῳ ὄντι καὶ τῶν καλῶν ἐργάτῃ. διὰ τε οὖν
 τοῦτο δύνανται οἱ τοῦ πατρὸς λόγοι καὶ διὰ τὴν συγγένειαν καὶ διὰ
 10 τὰς εὐεργεσίας. πᾶς γὰρ τὸν εὐεργέτην αἰδεῖται· οὐδεὶς γὰρ εὐεργετού-
 μενος ὑποπτεύσειεν ἂν τὸν εὐεργέτην, ὡς φθονῶν ἢ μισῶν ἀπάγει αὐτὸν
 ἐκ τῶν δοκούντων αὐτῷ καλῶν, μὴ ὄντων δὲ καλῶν. πειθόμεθα οὖν
 τοῖς συγγενέσι καὶ εὐεργέταις ὡς φιλοῦσιν ἡμᾶς. συγγενέστατος δὲ πάντων 35
 ὁ πατήρ, ἀλλὰ καὶ εὐεργετικώτατος. τὸ γὰρ τῶν ἀγαθῶν μέγιστον τὸ
 15 εἶναι παρὰ τῶν πατέρων ἡμῖν.

p. 1180^b7 Ἔτι δὲ καὶ διαφέρουσιν αἱ καθ' ἕκαστον παιδεῖαι τῶν
 κοινῶν.

Καὶ διὰ τούτων τοὺς πατέρας προτρέπει μὴ ἀρκεῖσθαι ταῖς κοιναῖς 40
 ἐπιμελείαις ἀλλὰ καὶ αὐτοὺς συνεισφέρειν τὸ οἰκεῖον. καὶ εἴη ἂν τῶν λεγο-
 20 μένων ἢ δύναμις· δεῖ τοὺς πατέρας τὸ τοῦ νόμου ἔλλειμα ἀναπληροῦν· ὁ
 μὲν γὰρ νόμος τῶν καθόλου, αἱ δὲ πράξεις τῶν καθ' ἕκαστα πολὺ τὸ
 ἄριστον ἐχόντων. ὡς γὰρ ἐπὶ τῆς ἱατρικῆς οὐκ αἰεὶ ἔπεται τοῖς καθόλου,
 ἀλλ' ἔστιν ἐφ' ᾧ παρορᾷ καὶ ἄλλα μὲν λέγει ὁ καθόλου λόγος, ἄλλα δ'
 ὁ ἱατρὸς ποιεῖ διὰ τινα περίπτωσιν, οὕτως οὐδὲ τὸ τοῦ νόμου δεῖ πρόστα-
 25 γμα δι' ὅλου γίνεσθαι. ὁ μὲν γὰρ νόμος λέγει, 'ξένος εἰ ἀνέλθοι ἐπὶ τὸ 45
 τεῖχος, πολεμίων κύκλῳ τὴν πόλιν τηρούντων, θανάτῳ τελευτάτω.' ἀλλ'
 οὐδεὶς εὖ φρονῶν ἀνελεῖ τὸν ἀνελθόντα ξένον καὶ ἀριστεύσαντα. πάλιν
 ὁ νόμος φησί, δεῖν τὸν κλέψαντα τιμωρεῖν, ἀλλ' οὐ τὸν τοῦτο ποιήσαντα
 διὰ μεγάλην ἀνάγκην καὶ ἐσχάτην ἀπορίαν καὶ μήτε δυνάμενον δουλεύειν
 30 μήτε πρὸς τινων ἐλεοῦμενον, οὐδεὶς ἂν κολάσειεν, εἰ μὴ μαίνεται. ἀλλὰ
 καὶ ὁ λόγος τῆς ἱατρικῆς καθόλου φησὶ παντὶ τῷ ἐπὶ σήψει πυρέττοντι
 ἡσυχίαν καὶ ἀσιτίαν συμφέρειν, ἀλλ' ὅμως εὐρίσκεται τις, ᾧ τὸ ἀσιτεῖν 50
 οὐ συμφέρει. τί οὖν θαυμαστόν καὶ τὸν νόμον λέγειν, δεῖν πάντα παῖδα
 οὕτως ἀνάγειν καὶ παιδεύειν, εὐρεθῆναι δὲ τινὰς μὴ φέροντας τὴν τοι-
 35 αύτην ἀγωγὴν ἢ τὰς τοιαύτας στρατιωτικὰς συνασκήσεις, οἷαι αἱ τῶν
 Λακεδαιμονίων ἱστόρηται, γυμνοὺς μαχαίραις κατακεντοῦντες ἀλλήλους;
 τούτους οὖν τίς ἂν ἐπιχειρήσειεν οὕτως τὰ πολεμικὰ ἐκπαιδεύειν; οὐδεὶς
 οἶμαι. ἀλλὰ τὸν κοινὸν νόμον καὶ τὴν κοινὴν ἐπιμέλειαν ἀφείς, ἐπὶ τὴν σύμ- 187^r
 μετρον καὶ κατάλληλον αὐτῶν τῇ φύσει βαδιεῖται. πρὸς ταύτην δὲ ἀφί-

16 cf. Θ 13 p. 1161^a10

25 ἀνέλθοι B: ἀνέλθη a

17 rthesis usque ad μάχην περιτίθησιν (p. 1180^b11) a

33 παῖδα B: σπουδαῖον a

36 an κατακεντοῦντων?

ξεται ὁ τὴν φύσιν αὐτοῦ ἐπιστάμενος. ἐπίσταται δὲ ὁ πατήρ σπουδαῖος 187^α
 ὢν, τίνων μὲν ἀντέχεσθαι δύναται καὶ πρὸς ποῖα τῶν μαθημάτων εὐφυῶς
 ἔχει, πρὸς ποῖα δὲ ἀνεπιτήδειός ἐστι καὶ πόσον ἀνεπιτήδειος, οἷον εἰ τριά-
 κοντα Ὀμηρικοὺς ἀποστοματίζειν δύναται καὶ μηδὲν πλεόν, μὴ ἀναγκάζειν 5
 αὐτὸν ἐπέκεινα τῶν τριάκοντα ἀποδιδόναι, εἰ δὲ πεντήκοντα, μὴ πλεόν
 τούτων. διαφέρουσιν οὖν αἱ καθ' ἕκαστα παιδεῖαι τῶν κοινῶν. καὶ δεῖ
 μὴ μόνον τὸ καθόλου γινώσκειν, ὅτι συμφέρει παντὶ παιδὶ τόδε τι καὶ
 πάντα παῖδα διδακτέον τόδε τι, ἀλλὰ καὶ τὸ πρέπον ἐκάστου φύσει καὶ
 πρὸς τί ἐπιτήδειοί εἰσι, καὶ πρὸς ἐκεῖνο ἄγειν τὸν μὴ δυνάμενον κατὰ τὴν
 10 καθόλου τοῦ νόμου προστάξιν ἐκπαιδεύεσθαι. τοῦτο δὲ τίς ἂν τοῦ πατρὸς
 μᾶλλον δυνήσεται ποιεῖν; ὅτι δὲ οὐ πάντα ὑπὸ τὸ καθόλου τάττειν δεῖ, 10
 δηλοῦσιν οἱ πυκτικοί. οὐδὲ γὰρ ὁ πυκτικός πᾶσι τοῖς πυκτεύουσι τὴν
 αὐτὴν περιτίθῃσι μάχην, ἀλλὰ τῷ μὲν μείζονα καὶ χαλεπωτέραν καὶ ἐν
 πλείονι χρόνῳ, τῷ δὲ ἐλάττονα καὶ ἐν ἐλάττονι χρόνῳ.

15 p. 1180^b 11 Ἐξακριβοῦσθαι δὲ δόξειεν ἂν μάλιστα τὸ καθ' ἕκαστον
 ἰδίας τῆς ἐπιμελείας γινομένης.

Τὸ καθ' ἕκαστον ἀντὶ τοῦ εἰς ἕκαστος εἴρηται. λέγει δὲ ὅτι ἀκρι- 15
 βέστερος ἂν γένοιτο, φέρε εἰπεῖν, πύκτης ὁ τυγχάνων ἰδίας ἐπιμελείας,
 ἥτοι ὁ τὰς συμμέτρους αὐτῷ μάχας καὶ τῇ οἰκείᾳ φύσει πρεπούσας μαχό-
 20 μενος. καὶ γὰρ καὶ γυμναστής μᾶλλον ἂν ὑγιῇ φυλάξειεν ὃν συμμέτρως
 γυμνάζει τοῦ πολὺ πλεόν ἢ ἐλάττον τὰ γυμνάσια προστάττοντος, καὶ γραμ-
 ματικὸν μᾶλλον ἂν ἀκριβῆ ποιήσῃεν ὁ προστάττων ἀποστοματίζειν ἃ δύ-
 νатаι τοῦ πλείονα κατὰ πολὺ ἢ ἥττονα προστάττοντος· καὶ ἀγαθὸν δὲ
 καὶ σπουδαῖον μᾶλλον ἂν ἀποτελέσειεν ὁ τὰς συμμέτρους κατ' ἀρετὴν 20
 ἐνεργείας ἐκάστῳ ἐνεργεῖν ἐπιτάττων. ὁ δ' ἀπλῶς πᾶσι τὰς αὐτὰς μάχας
 25 περιτιθεῖς ἢ τὰ αὐτὰ γυμνάσια γυμνάζων ἢ ἀπαγγέλλειν ἀναγκάζων οὐκ
 ἂν ποτε πάντας ἢ τοὺς πυκτεύοντας ἢ τοὺς γυμναζομένους ἢ μανθάνοντας
 ἀκριβεῖς περὶ τὴν πυκτικὴν ἢ τὴν γραμματικὴν ἀποτελέσειε. καὶ οὐ τοῦτο
 λέγει Ἀριστοτέλης, οἷον ἔστω ἐπὶ τῶν γραμματικῶν ὅτι καὶ οἱ εὐφυεῖς
 30 καὶ οἱ ἀφυεῖς τὰ σύμμετρα ταῖς οἰκείαις φύσεσι μανθάνοντες ἐπίσης ἀκρι- 25
 βεῖς γενήσονται γραμματικοὶ καὶ ἐν ἴσῳ χρόνῳ. δῆλον γὰρ ὅτι οἱ εὐφυέ-
 στεροι καὶ θᾶττον ἂν φθάσωσιν εἰς τὴν ἀκρίβειαν καὶ ἀκριβέστεροι γενή-
 σονται. ἀλλ' ὁ λέγει τοιοῦτόν ἐστιν· ὁ ἀφυῆς δεόντως ἐπιμελόμενος ἔλ-
 θοι ἂν εἰς τὴν ἀκρίβειαν καὶ τὴν τελειότητα ὅσης ἐστὶν ἡ φύσις αὐτοῦ
 35 χωρητική, εἰ δὲ μὴ τύχοι τῆς προσηκούσης ἐπιμελείας, οὐκ ἂν τύχῃ τῆς

12 πυκτικός Vat. 320: πολιτικός Ba

σαί α δὲ Ba et Arist. cod. L^b: δὴ Arist. vulg.

Aristoteles

τοντος B: προστάττοντα α

33. 34 ἔλθοι B: ἔλθη α

15 ἔξακριβοῦσθαι B et Aristoteles: ἔξακριβῶ-

μάλιστα B: μᾶλλον α et

16 rthesis usque ad τυγχάνει ἕκαστος (p. 1180^b 13) α

21 προστάτ-

26 γυμνάζων B: γυμνάζειν α

30 οἱ ἀφυεῖς B: ἀφυεῖς α

τοιαύτης ἀκριβείας ἢ τελειότητος. δεῖ ἄρα τὴν ἐκάστου φύσιν γινώσκειν 187^r
καὶ ἐπάγειν τὸ οἰκεῖον αὐτῇ.

p. 1180^b 13 Ἄλλ' ἐπιμεληθείη μὲν τοῦ καθ' ἓνα ἄριστα καὶ ἰατρὸς
καὶ γυμναστῆς.

5 Διττὴ φέρεται ἡ γραφή, ἡ μὲν ἔχουσα τοῦ καθ' ἓνα, ἡ δὲ τοῦ καθ'
ὅλου. εἰπὼν δὲ ὅτι ἐξακριβοῖ μὲν ὁ τὸ καθόλου εἰδὼς, λέγει ὅτι μάλιστα
ἀν' ἐπιμεληθείη ἀν' ἐνὸς ἐκάστου ὁ τὸ καθόλου εἰδὼς. ἀπὸ γὰρ τοῦ κα-
θόλου δύναται μάλιστα γνωρίζειν, ὥς ἐπὶ τὸ πολὺ καὶ τὸ καθ' ἕναστον. ὁ
γὰρ εἰδὼς τί συμφέρει πάσῃ θερμῇ καὶ ξηρᾷ φύσει, οἶδε καὶ τί ταύτῃ τῇ
10 μερικῇ, καὶ ὁ εἰδὼς τί πάσῃ παιδικῇ ἡλικίᾳ συμφέρει ἐπιτήδευμα ὡς 40
ἐπὶ τὸ πολὺ οἶδε καὶ τί ἐκάστῳ παιδί. καὶ ὁ μὲν λέγοι ἀν' διὰ τῆς ἐχούσης
γραφῆς ἄλλ' ἐπιμεληθείη ἀν' τοῦ καθ' ἓνα, τοῦτό ἐστιν. ἡ δὲ λέξις
ἡ τὸ καθόλου εἰδὼς τί πᾶσιν ἐλλιπὴς ἐστὶ· λείπει γὰρ τὸ συμφέρει,
καὶ δεῖ προσυπακούσαντας αὐτοῦ ποιῆσαι τὸ ὅλον τοιοῦτον 'ὁ τὸ καθόλου
15 εἰδὼς τί πᾶσι συμφέρει.' ὅτι δὲ αἱ ἐπιστῆμαι τὰ κοινὰ διδάσκουσιν, ἴσμεν
ἅπαντες οἱ ταύτας μετιόντες. ἡ γὰρ ἰατρικὴ οὐ διδάσκει τί συμφέρει
Σωκράτει, ἀλλὰ τί πάσῃ κράσει ὁποῖα ἡ Σωκράτους, οἷον πάσῃ θερμῇ
καὶ ξηρᾷ, καὶ τί παντὶ γέροντι, ἀλλ' οὐ τί Παρμενίδῃ. ὁ μὲν οὖν τὸ 45
καθόλου εἰδὼς ἐπιμεληθείη ἀν' καὶ τοῦ καθ' ἓνα. ἀλλὰ καὶ ἓνα τινὰ τοῦ
20 καθόλου ἀγνοοῦντα οὐδὲν κωλύει ἐπιμεληθῆναι τινος ἐνὸς ἐκ πείρας εἰδὼς,
τίνα τε τὰ ὠφελοῦντα αὐτὸν καὶ τίνα τὰ βλάπτοντα. καὶ εἰσὶ τινες μᾶλλον
ὠφελοῦντες αὐτοὺς τῶν ἰατρῶν ἐκ πείρας γινώσκοντες τὰ σώζοντα αὐτούς,
ὥστε καὶ ὁ πατήρ ὁ γινώσκων ἐκ πείρας τὸν υἱὸν ποῖα τῶν γυμνασίων
ὠφελοῦσι, μᾶλλον ἀν' γυμνάσειε τοῦ γυμναστοῦ. διοίσει δὲ ὁ τοιοῦτος
25 τοῦ τὸ καθόλου εἰδότος, ὅτι ὁ τὸ καθόλου εἰδὼς πολλοὺς ἀν' ἰάσαιτο καὶ 50
πολλοὺς ἀν' ἀμέμπτως γυμνάσειεν, οὗτος δὲ ἐκεῖνον μόνον ὃν ἐκ πείρας
οἶδεν, ὅτι πρὸς τῶν τοιούτων ὠφελεῖται, βλάπτεται δὲ παρὰ τῶν τοιούτων.
ὥς οὖν ἐπὶ τούτων, οὕτω καὶ ἐπὶ τῆς τῶν παίδων ἀγωγῆς ὁ τὸ καθόλου,
ἥτοι τὸν νόμον, εἰδὼς ἐπιμεληθείη ἀν' πολλῶν, ὁ δὲ λοιπὸς ἐνὸς ὃν οἶδε
30 τίσι τε πειθῆνός ἐστι καὶ πρὸς τίνα ἀνεπαχθῶς ἄγεται καὶ τίσιν |
ἀπειθεῖ καὶ ἀπεχθῶς διάκειται καὶ διὰ τίνων λόγων καὶ πράξεων ἐπ' 187^v
αὐτὰ πέφυκε φέρεσθαι. πρὸς μὲν οὖν τὴν ἔχουσαν γραφὴν τοῦ καθ' ἓνα
ταῦτα, πρὸς δὲ τὴν τοῦ καθόλου λέγοι ἀν' 'ὁ εἰδὼς τὸ καθόλου περὶ
παίδων ἢ ἀκμαζόντων ἢ καὶ πάντων τῶν πολιτῶν νόμον ἐπιμεληθείη
35 ἀν' καθόλου πάντων.' ὥστε δεῖ τὸν βουλούμενον θεωρητὴν ἥτοι τεχνικὸν

3 τοῦ καθ' ἓνα ἄριστα B: ἄριστα τοῦ καθ' ἓν a et Aristoteles nisi quod om. τοῦ

4 rthesis usque ad αἱ ἐπιστῆμαι (p. 1180^b25) a 5 τοῦ καθ' ἓνα libri Aristotelici non
exhibent, τοῦ καθ' ὅλου Ob 12 τοῦτό B: τοιοῦτόν a 13 τι Ba et Arist. cod.

Kb: ὅτι Arist. vulg. 13 et 15 συμφέρει B: συμφέρον a 29 ὃν scripsi: ὦν Ba

33 τὸ a: τὸν B 34 πολιτῶν νόμον B: πολιτικῶν νόμων a

γενέσθαι ἐπὶ τὸ καθόλου βαδίζειν, ἥτοι τοὺς τὸ καθόλου διδάσκοντας λό- 187^v
γους, οἷον ὅτι παντὶ πυρέττοντι ἐπὶ σήψει τόδε τι συμφέρει. ἐπὶ τούτους 5
τε οὖν τοὺς καθόλου λόγους βαδιστέον καὶ ἐπὶ τοὺς νόμους τῷ βουλομένῳ
ἐπιμέλειαν ποιεῖσθαι τῆς ὅλης πόλεως. τὸ δὲ καὶ γνωριστέον ὡς
5 ἐνδέχεται λέγειν ἂν ὅτι δεῖ οὕτως αὐτὰ γινώσκειν, ὡς οὐκ ἀεὶ κατὰ τὰ
ὑπ' αὐτῶν λεγόμενα χρὴ πράττειν, ἀλλ' ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ, ὅτι μηδὲ τὰ
ὑποκείμενα ἀεὶ ὡσαύτως ἔχουσι.

p. 1180^b23 Τάχα δ' ἂν καὶ τῷ βουλομένῳ βελτίους δι' ἐπιμε- 10
λείας ποιεῖν εἴτε πολλοὺς εἴτε ὀλίγους.

10 Ὡσπερ γὰρ ὁ γραμματικὸς τὴν τέχνην καὶ ὁ πύκτης καὶ ὁ ἰατρὸς
δύναται πολλοὺς καὶ ὀλίγους, ὁ μὲν γραμματικὸς ἀποτελεῖν, ὁ δὲ πύκτας, 15
ὁ δὲ ὑγιεῖς, οὕτω καὶ ἀγαθοὺς πολίτας καὶ πολλοὺς καὶ ὀλίγους ποιεῖν
ἰσχύει ὁ τὸ καθόλου, ἥτοι τοὺς νόμους, εἰδὼς τοὺς ὀρθῶς κειμένους, ὥστε
τῷ βουλομένῳ ἀγαθοὺς πολίτας ἀποτελεῖν πειρατέον νομοθετικῷ γενέσθαι.
15 λέγει δὲ νομοθετικὸν τὸν δυνάμενον τιθέναι νόμους ὀρθοὺς καὶ ἀπταιστούς.
ὅτι δὲ ὁ τοῦτο ποιεῖν δυνάμενος δύναται καὶ τῶν κειμένων νόμων διακρί-
νειν τοὺς ἀρίστους καὶ μὴ τοιοῦτους, οὐκ ἄδηλον. οὐ γάρ ἐστι τοῦ τυχόν-
τος διαθεῖναι, ἥτοι κρίναι, εἰ καλῶς ἢ μὴ καλῶς οὗτος ὁ νόμος ἔχει, 20
ἀλλὰ τοῦ εἰδότητος. λέγει δὲ εἰδότης τὸν πολιτικὸν σοφὸν καὶ τὴν ἀνθρω-
20 πίνην σοφίαν σοφόν. τοιοῦτος δ' ἐστίν, ὡς ἐν ταῖς Πολιτείαις ἔρεϊ, ὁ
εἰδὼς πόσα εἶδη πολιτειῶν, καὶ τί τὸ διημαρτημένον καὶ τίς ἡ ἀρίστη
πολιτεία καὶ τίνα τὰ σώζοντα ἐκάστην καὶ τίνα τὰ φθείροντα, καὶ ποία
φθειρομένη εἰς ποίαν μεταβάλλει, οἷον ἢ τῆς δημοκρατίας φθορὰ πότερον
εἰς τιμοκρατίαν μεταβαίνει ἢ εἰς ἀριστοκρατίαν. οὗτος οὖν ἐστὶν ὁ πολι- 25
25 τικός· ὁ δ' αὐτὸς καὶ νομοθετικός. μέρος γὰρ ἡ νομοθετικὴ τῆς πολιτικῆς.
τὸ δὲ ὥσπερ ἐπὶ ἵππικῆς τοιοῦτόν ἐστιν· ὥσπερ ὁ ἔχων τὴν ἵππικὴν
τέχνην δύναται καλοὺς καὶ ἀγαθοὺς τοὺς ἵππους ἀποτελεῖν, οὕτω καὶ ἀγαθοὺς
ποιεῖν δύναται ὁ νομοθετικός.

p. 1180^b28 Ἄρ' οὖν μετὰ τοῦτο ἐπισκεπτέον πόθεν ἢ πῶς νομο-
30 θετικός γένοιτ' ἂν.

Τὸ ἄρ' οὖν ἀποφαντικόν ἐστι. λέγει δέ, ὅτι ἐπεὶ τοῦ νομοθετικοῦ
ἐστι τὸ καλοὺς καὶ ἀγαθοὺς ἀποτελεῖν πολίτας, δεῖ ἰδεῖν τίσι διδασκάλοις χρη- 35
στέον εἰς τὸ νομοθετικοὺς γενέσθαι, καὶ πῶς, ἥτοι ἐκ ποίων ἐπιτηδεύμα-
των γενοίμεθα ἂν νομοθετικοί. καὶ τοῦτο ἐπήγαγεν εἰπὼν, ὅτι καθάπερ
35 ἐπὶ τῶν ἄλλων, οὕτως ἔξει καὶ ἐπὶ τῆς νομοθετικῆς. ὡς γὰρ γραμματικοί

5 αὐτὰ γινώσκειν B: ἀναγινώσκειν a

8 δ' ἂν Ba et Arist. codd. LbOb: δὲ Arist.

vulg. 8. 9 βελτίους δι' ἐπιμελείας B: δι' ἐπιμελείας βελτίους a et Aristoteles

9 rthesis usque ad καὶ φρόνησις (p. 1180^b28) a

26 ἵππικῆς Ba: ἱατρικῆς Ari-

stoteles rthesis usque ad ἢ διανοία (p. 1181^a3) a

καὶ ἰατροὶ καὶ μουσικοὶ γινόμεθα παρὰ τῶν εἰδότων, οὕτω καὶ νομοθετικοὶ 187^v
 ἐσοίμεθα ἂν παρὰ τῶν πολιτικῶν. ἢ οὐχ ὅμοιον φαίνεται ἐπὶ τῆς
 πολιτικῆς καὶ τῶν λοιπῶν ἐπιστημῶν καὶ δυνάμεων; δυνάμεις
 ἐκάλουν οἱ παλαιοὶ τὰς ἐπιχειρούσας τέχνας εἰς τάναντία, οἷον ῥητορικὴν 40
 5 διαλεκτικὴν, ἐπιστήμας δὲ τὰς μὴ τοιαύτας, οἷον ἀριθμητικὴν γεωμετρίαν
 φυσικὴν. ὁ δὲ λέγει, οὐκ ἀρεσκόμενος λέγει. αὐτὸς γάρ ἐστιν ὁ λέγων
 ἐν ταῖς Πολιτείαις τοῦ πολιτικοῦ εἶναι τὸ νομοθετεῖν. ἀλλ' ὁ λέγει ἐπι-
 σκώπτων τοὺς σοφιστὰς λέγει, τοὺς καλοῦντας ἑαυτοὺς πολιτικοὺς καὶ ἐπ-
 αγγελλομένους διδάσκειν τὰ πολιτικά, παντάπασιν δ' ἀγνοοῦντας τίς ἐστιν ἡ
 10 πολιτικὴ τέχνη. καὶ εἴη ἂν δυνάμει λέγων 'κατὰ μὲν αὐτὴν τὴν ἀλήθειαν
 καὶ τὴν τῶν πραγμάτων φύσιν καὶ ἀκολουθίαν τὸ νομοθετεῖν οὐδενὸς ἐστὶ 45
 πλὴν τοῦ πολιτικοῦ, κατὰ δὲ τοὺς σοφιστὰς τοὺς ἑαυτοὺς ἀνακηρύττοντας
 πολιτικούς, μὴ ὄντας δέ, ἀλλὰ δημεραστὰς καὶ δημοκόλακας, οὐκ ἐστὶ τοῦ
 πολιτικοῦ τὸ νομοθετικοὺς ἀποτελεῖν.' οἱ γὰρ μὴ ὄντες πολιτικοὶ οὐδὲ
 15 νομοθετικοί, οἱ δὲ μὴ ὄντες νομοθετικοὶ οὐδὲ νομοθετικούς ἀποτελεῖν δύ-
 νανται, ὥστε οἱ σοφισταὶ πολιτικοὶ μὴ ὄντες νομοθετικούς οὐκ ἂν ποιή-
 σειάν ποτε. ὅτι δὲ οὐ πολιτικόν ἐστὶ τὸ σοφιστικὸν φῶλον, προβιβάζει
 καὶ συνίστησιν ἀπὸ τῶν ἐπιστημῶν καὶ δυνάμεων, λέγων 'ὁ ἐν αὐταῖς εἰ- 50
 δὼς ἅμα τε διδάσκει ἣν οἶδε τέχνην καὶ ἐνεργεῖ κατ' αὐτήν, οἷον ὁ ζω-
 20 γράφος οὐ διδάσκει μόνον ἀλλὰ καὶ ζωγραφεῖ καὶ ὁ ῥήτωρ διδάσκει τε
 καὶ λόγους ῥητορικοὺς ἐκφέρει καὶ ὁ ἰατρός ἰατροὺς τε ἀποτελεῖ καὶ ὑγιάζει,
 καὶ πᾶς ἀπλῶς ὁ εἰδὼς τι διδάσκει τε ὁ οἶδε καὶ ἐνεργεῖ κατὰ τὴν τέχνην.
 τὰ δὲ πολιτικὰ ἐπαγγέλλονται μὲν διδάσκειν οἱ σοφισταί, |
 πράττουσι δ' οὐδαμῶς, ὥστε ἀγνοοῦσιν. εἰ γὰρ ᾗδεσαν, καὶ ἔπραττον. 188^r
 25 πράττουσι δὲ οἱ πολιτευόμενοι νῦν, οἷον Δημοσθένης, Αἰσχίνης, ἀλλ' οὐδ'
 οὗτοι εἰδότες, τίς ἐστιν ἡ πολιτικὴ, ἀλλὰ δυνάμει τινί, ἥτοι ἐμπειρίᾳ καὶ
 ἀλόγῳ τριβῇ, καὶ οὐ διανοίᾳ καὶ τέχνῃ πολιτικῇ.

p. 1181^a3 Οὕτε γὰρ γράφοντες οὕτε λέγοντες περὶ τῶν τοιούτων.

Εἰπὼν ὅτι οἱ νῦν πολιτευόμενοι πράττουσι τὰ πολιτικὰ οὐκ ἐκ τοῦ ἔχειν
 30 τὴν πολιτικὴν ἐπιστήμην ἀλλ' ἐξ ἐμπειρίας, πίστιν τούτου κομίζει τὸ μήτε
 λέγειν μήτε γράφειν τι περὶ αὐτῶν, ἥτοι τῶν πολιτικῶν ἔργων. εἰ γὰρ 10
 πολιτικὰ ἐστὶ τὰ ὄντως καλὰ καὶ ὄντως δίκαια καὶ ὄντως συμφέροντα, ταῦτα
 δ' ἐστὶ τὰ κατ' ἀρετὴν καὶ ἐξ ἀρετῶν πραττόμενα, οὗτοι δὲ οἱ νῦν πολι-
 τευόμενοι ἀγνοοῦσι τὴν φύσιν τῶν ὡς ἀληθῶς καλῶν καὶ δικαίων καὶ
 35 συμφερόντων, ὥς καὶ ὁ Πλάτων ἐν τῷ Γοργίᾳ ἔδειξε, πῶς δύνανται περὶ
 αὐτῶν λέγειν ἢ γράφειν; καίτοι, φησί, κάλλιον ἢν αὐτὰ γινώσκειν ἢ λόγους

1 γινόμεθα B: γενόμεθα a τε καὶ Arist. 9 τίς B: τί a 14 νομοθετικούς B:
 νομοθετικὸν a 15 νομοθετικούς scripsi: νομοθετικάς Ba 16 σοφισταὶ B: σοφιστι-
 κοὶ a 21 ἰατροὺς B: ἰατρικοὺς a 28 rthesis usque ad τοῖς φιλτάτοις (p. 1181^a9) a
 33 ἀρετὴν B: ἀρετὰς a 35 Πλάτων ἐν τῷ Γοργίᾳ] p. 484 D

γράφειν δικανικούς καὶ δημηγορικούς, ἥτοι συμβουλευτικούς. δείξας οὖν διὰ 188^r
 τούτων ἀγνοοῦντας τὰ πολιτικά, δείκνυσι τὴν ἄγνοιαν αὐτῶν καὶ ἐκ τοῦ 15
 μηδένα υἱὸν ἢ φίλον διδάξαι αὐτοὺς τὴν πολιτικὴν τέχνην. σημεῖον γὰρ
 ἐναργέστατον τοῦ μὴ εἰδέναι τὴν πολιτικὴν ἐπιστήμην τὸ μηδένα διδάξαι
 5 καὶ πολιτικὸν ποιῆσαι ἢ υἱὸν ἢ φίλον. οὐδὲν γὰρ ἄλλο μείζον ἂν ἀγαθὸν
 καταλελοίπασι ταῖς πόλεσι τῶν υἱῶν ἢ τῶν φίλων πολιτικῶν γεγονότων.
 εἰ οὖν ἤδεσαν τὰ πολιτικά, ἐδίδασκαν ἂν τοὺς υἱεῖς καὶ φίλους· οὐ διδά-
 σκουσι δέ· ἀγνοοῦσιν ἄρα.

p. 1181^a9 Οὐ μὲν μικρόν γε ἔοικεν ἡ ἐμπειρία συμβάλλεσθαι. 20

10 Τὸ μὲν κυριώτατον τοῦ κυβερνᾶσθαι καλῶς πάντα τὰ τῆς πόλεως
 παρὰ τῶν προΐσταμένων τὸ ἔχειν ἐστὶ τὴν πολιτικὴν ἐπιστήμην. ὅμως 30
 ἡ ἐμπειρία μεγάλη συμβάλλεται, ὥς καὶ ἐπὶ ἰατρικῆς καὶ τῶν ἄλλων, ὧν
 τὸ τέλος οὐκ ἐστὶ γνῶσις ψιλή, ἀλλὰ τὸ ἔργον αὐτῶν ἀποτελεῖται διὰ λό-
 γου καὶ πράξεως. εἰπὼν δὲ μεγάλη συμβάλλεσθαι τὴν ἐμπειρίαν, τὴν αἰ-
 15 τίαν τούτου ἐπήγαγεν εἰπὼν οὐ γὰρ ἐγίνοντο ἂν διὰ τῆς πολιτικῆς
 συνηθείας μᾶλλον. ἐστὶ δὲ τὸ λεγόμενον τοιοῦτον· εἰ μὴ συνεβάλλετο
 πρὸς τὰς πολιτικὰς πράξεις ἡ ἐμπειρία, οὐκ ἂν ἐγίνοντο διὰ τῆς πολιτικῆς
 συνηθείας μᾶλλον πολιτικοί. οἱ γὰρ τὸν λόγον καὶ τὴν πεῖραν ἔχοντες 35
 τῶν πολιτικῶν μᾶλλον εἰσι πολιτικοὶ τῶν μόνον τὸν λόγον ἐχόντων. ἀλλὰ καὶ
 20 οἱ πλείω χρόνον διατρίψαντες ἀλόγως ἐν τοῖς πολιτικοῖς καὶ πλείω πεῖραν
 σχόντες τῶν πραγμάτων πολιτικώτεροί εἰσι τῶν ἄλλων τῶν ἥττονα χρόνον
 πολιτευσαμένων καὶ ἥττονα πεῖραν συλλαβαμένων. ὥστε δεῖ καὶ ἐμπειρίας
 τῷ ἐφιεμένῳ πολιτικῷ γενέσθαι. οὐδαμῶς ἄρα πολιτικόν ἐστὶ τὸ τῶν
 σοφιστῶν γένος μήτε ἐμπειρον ὃν τὰ πολιτικὰ μήτε εἰδός, τίς ἐστὶν ἡ πολι-
 25 τικὴ ἐπιστήμη. τῶν δὲ σοφιστῶν οἱ ἐπαγγελλόμενοι λίαν φαίνον- 40
 ται πόρρω εἶναι τοῦ διδάξαι. οἱ μὲν οὖν πολιτευόμενοι δύνανται με-
 τρίως διδάσκειν τὰ ἀπὸ τῆς πείρας αὐτοῖς εὐρημένα, οἱ δὲ σοφισταὶ καὶ
 ταύτης στερούμενοι πόρρω λίαν εἰσὶ τοῦ διδάσκειν, οἷος ὁ Πρόδικος, ὁ Ἰπ-
 πίας, ὁ Γοργίας καὶ οἱ λοιποὶ πάντες οἱ τῆς νεολαίας λυμαντῆρες. ὅτι δὲ
 30 ἀγνοοῦσιν οἱ σοφισταί, τίς ἐστὶν ἡ πολιτικὴ, ὁκλον ἐκ τοῦ λέγειν ὅτι ἡ
 πολιτικὴ καὶ ἡ ῥητορικὴ ταυτόν ἐστιν ἢ ἡ ἀριθμητικὴ καὶ ἡ μαθηματικὴ.
 οὔτε οὖν, εἰ ἐγίνωσκον τίς ἐστὶν ἡ πολιτικὴ, τὴν αὐτὴν τῇ ῥητορικῇ ἔλεγον 45
 αὐτήν, οὔτε πλημμελῶς ἀπεφαίνοντο ῥαδίαν εἶναι τὴν νομοθεσίαν. τίνα
 γάρ, φασί, δυσχέρειαν ἔχει τὸ νόμους τιθέναι; ῥᾶον γάρ ἐστιν, ὁ ἐκείνων
 35 φησὶ λόγος, συναγαγεῖν τοὺς εὐδοκιμοῦντας τῶν νόμων καὶ ἐξ αὐτῶν ἐκλέ-
 ξασθαι τοὺς ἀρίστους. ἀλλ', ὦ σοφιστά, τὸ ἐκλέξασθαι τίς ἐστὶν ὁ ἄριστος
 καὶ τίς ὁ ἐφεξῆς καὶ τίς ὁ ἐχόμενος πολλῆς δεῖται συνέσεως καὶ τῆς ὄν-

9 rthesis usque ad ἐπὶ γραφικῆς (p. 1181^a23) a 15 οὐ Ba: οὐδὲ Arist. 16 μᾶλλον
 Ba et Arist. codd. LbOb: om. Arist. vulg. 16 συνεβάλλετο B: συνεβάλετο a 20 ἀλό-
 γως post πολιτικοῖς collocat a 21 ἄλλων τῶν B: εὐλόγων a 29 νεολαίας B: νεότη-
 τος a 34 φασι Vat. 320: φησι Ba 35 νόμων a: λόγων, suprascripto νόμων B

τως πολιτικῆς ἐπιστήμης, ὥσπερ καὶ μουσικῆς διακρίναι τὰ σύντονα τῶν 188^r
 μελῶν τῶν μὴ τοιούτων· καὶ οὐ μόνον ἐπὶ μουσικῆς ἀλλὰ καὶ καθόλου ἐν 50
 ἅπασιν οἱ ἔμπειροι· λέγει δὲ νῦν ἐμπείρους καταχρώμενος τοὺς περὶ ἕκα-
 στα ἐπιστήμονας καὶ τεχνίτας. ἐν ἅπασιν οὖν οἱ ἔμπειροι κρίνουσιν ὁρ-
 5 θῶς τὰ ἔργα, καὶ δι' ὧν ἡ πῶς ἐπιτελεῖται. ὁ γὰρ ὧν ἱατρός οἶδε
 τί ἐστὶν ὑγεία καὶ δι' ὧν φαρμάκων καὶ δι' οἷας διαίτης ἐπιγίνεται καὶ
 τὸν τρόπον τῆς | χρήσεως, ἀλλ' οὐχ ὁ τυχών. ὁμοίως καὶ ὁ γραφικός 188^v
 γινώσκει τίς ἐστὶν ἀρίστη εἰκὼν καὶ τίς ἡμάρτηται καὶ κατὰ ποῖον μέρος,
 τοῖς δ' ἀπείροις καὶ ἀτέχνοις ποιῆσαι μὲν ἢ πράξει τὸ ἔργον ἀδύνατον,
 10 ἀγαπητὸν δ' αὐτοῖς ἐστὶ γινῶναι, εἰ καλῶς ἢ μὴ καλῶς εἴργασται. οὕτω
 καὶ οἱ μὴ ὄντες πολιτικοὶ θέσθαι νόμους οὐκ ἂν δυνήθευν, ἴσως δὲ κρίναι,
 ὅτι ὅδε καλῶς ἔχει, συμβήσεται αὐτοῖς.

p. 1181^a23 Οἱ δὲ νόμοι τοῖς πολιτικοῖς ἔργοις εἰκόνασι.

5

Ὁ νόμος οὐδὲν ἄλλο ἐστὶν ἢ ὁ νομοθετήσας αὐτόν, ὥσπερ πάλιν νο-
 15 μοθέτης ἢ νομοθέτης ὁ νόμος. διὸ νόμον τὸν νομοθέτην εἶπε νῦν· καὶ
 τοῦτο ἐδήλωσεν εὐθὺς εἰπὼν πῶς οὖν ἐκ τούτων νομοθετικὸς γέ-
 νοιτ' ἄν; ὁμοίως καὶ ἔργα αὐτοῖ οἱ ἐργαζόμενοι. ἡ γὰρ εἰκὼν αὐτός 15
 ἐστὶν ὁ ζωγράφος, οὐχ ἡ ἄνθρωπος ἀλλ' ἡ ζωγράφος. ὁμοίως καὶ τὰ
 πολιτικὰ ἔργα αὐτός εἰσιν ὁ πολιτικὸς ἢ πολιτικός. ἐπεὶ οὖν οἱ νόμοι τοῖς
 20 πολιτικοῖς εἰκόνασι πράγμασιν, αὐτὰ δὲ καλῶς ἐργάζεται τῇ πολιτικῇ ἐπι-
 στήμῃ καὶ τῇ πείρᾳ καὶ πολιτικός ἐστὶν ἀληθῶς ὁ ἀμφοτέροις τῇ πολιτικῇ
 ἐπιστήμῃ καὶ πείρᾳ κεκοσμημένος, ὥστε καὶ νομοθετικός εἴη ἂν οὐχ ὁ
 συναγαγὼν τοὺς ἀρίστους νόμους, καὶ δυνήθευ τοῦτο, λέγω δὲ τὸ δυνήθηναί
 οἷχα συνέσεως ἀθροῖσαι τοὺς τοιούτους, ἀλλ' ἔσται νομοθετικὸς ἀληθῆς 20
 25 ὁ πείραν ἅμα καὶ τέχνην ἔχων τῆς πολιτικῆς. ὥς καὶ ἐπὶ τῆς ἱατρικῆς,
 φησὶν, ὁρῶμεν. οὐ γὰρ ὁ συναγαγὼν τὰ ἱατρικὰ βιβλία καὶ ἀνεγνωκῶς
 αὐτὰ δύναται τὰ ἱατρικὰ πράττειν· καίτοι λέγουσιν, ὅτι ὅδε μὲν νοσεῖ, πᾶς
 ὁ νοσῶν ἢ ὁμοιομερὲς νόσημα νοσεῖ ἢ ὁργανικόν, ἀλλὰ τότε μὲν οἶον
 ὁργανικὸν οὐ νοσεῖ διὰ τὰδε καὶ τὰδε, ὁμοιομερὲς ἄρα, καὶ τοῦτο ἢ τότε
 30 ἢ τότε ἢ τότε, ἀλλὰ μὴν οὐ τότε οὐδὲ τότε ὅδε νοσεῖ διὰ τὰδε καὶ τὰδε· 25
 τότε ἄρα· ἀλλὰ μὴν τότε θεραπεύεται, εἰ τύχοι, καὶ διὰ κενώσεως τῆς
 ἀπὸ φλεβῶν καὶ διὰ καθάρσεως καὶ ἰδρώτων· καὶ ταῦτα διελθόντες καὶ
 τὸν τρόπον τῆς θεραπείας εἰπόντες ἀγνοοῦσι τὸ ποιητέον, εἴτε φλέβα δεῖ
 τεμεῖν ἢ ἰδρῶτα κινῆσαι ἢ γαστέρα λαπάξει. ὁ δὲ ἅμα τῷ λόγῳ καὶ τὴν
 35 πείραν ἔχων εὐθὺς πράττει, εἰδὼς τί δεῖ πράξει νῦν καὶ τί μή. καὶ ἐστὶν

3 καταχρώμενος B: καταχρηστικῶς a

3. 4 ἕκαστα B: ἕκαστον a

10 ἐστὶ

γινῶναι B: ἐπιγινῶναι a

13 τοῖς πολιτικοῖς Ba et Arist. codd. L^bM^bO^b: τῆς πο-

λιτικῆς Arist. vulg.

rthesis usque ad ἂν γένοιτο (p. 1181^b12)

22 κε-

κοσμημένος B: κεκτημένος a

23 δοθῇ B: δυνήθῃ a

24 ἀληθῆς B: ἀληθῶς a

31 τῆς a: τοῦ B

ἡ εἰρημένη τῶν νοσημάτων διαίρεσις καὶ τῶν ἰαμάτων τοῖς μὲν ἐμπειρι- 188^v
κοῖς καὶ τοῖς λογικοῖς ἅμα ὠφέλιμος, τοῖς δὲ μόνον τὰ βιβλία ἀνεγνωκόσιν 30
οὐδαμῶς. ὥς οὖν ἐπὶ τῆς ἱατρικῆς οὕτω καὶ ἐπὶ τῶν νόμων καὶ πολιτειῶν
ἔχοι ἂν ὡς συναγωγῇ τῶν τοιούτων· τοῖς μὲν εὐφροστέροις καὶ ὄμμα κρι-
5 τικὸν ἔχουσιν ἐκ πείρας τῶν καλῶς ἢ μὴ καλῶς γεγραμμένων χρήσιμος
ἂν ἢ συλλογῇ γένοιτο, τοῖς δ' ὅλως ἀπείροις τῶν πολιτικῶν ἔργων ἄχρη-
στος, οὐδ' ὑπάρξον ἂν αὐτοῖς τὸ κρίναι περὶ τούτων καλῶς, εἰ μήπου ἔκ-
τινος τύχης, ὥς καὶ θησαυροῦ εὗρεσις.

10 p. 1181^b12 Παραλιπόντων οὖν ἀνερεύνητον τῶν προτέρων περὶ 35
νομοθεσίας.

Ἐπεὶ, φησὶν, οἱ πρὸ ἡμῶν παραλελοίπασιν εἰπεῖν περὶ νόμων καὶ πολι-
τειῶν, τῶν ἀρίστων δηλαδὴ, αὐτοὺς ἡμᾶς δεῖ περὶ τούτων ἐπισκέψασθαι.
καὶ οὐ λέγει ὅτι οὐδεὶς τῶν πρὸ αὐτοῦ νόμους ἐξέθετο καὶ πολιτείας ἐκ-
δεδώκε (πολλοὶ γάρ, οὐς ἱστορεῖ ἐν ταῖς Πολιτείαις, καὶ νομοθέται γεγό- 40
15 νασι καὶ πολιτείας ἔγραψαν, ἀλλὰ καὶ Πλάτων αὐτός), ἀλλ' ὁ λέγει ἐστὶν
ὅτι, ἐπεὶ μηδεὶς τῶν πρὸ ἡμῶν ἠκριβώσατο ταῦτα, ἀλλὰ πάντες τῆς ἀλη-
θοῦς πολιτείας καὶ ἀρίστης τὴν φύσιν ἠγνόησαν, πειραθῶμεν αὐτοὶ εἰπεῖν
τὸ βέλτιον. τὸ δὲ ἴσως πρόσκειται διὰ τὸ μήπω δεῖξαι πολλῶν ἀμαρ-
τημάτων γεμούσας τὰς ἐκδεδομένας πολιτείας καὶ νομοθεσίας ὑπὸ τε Πλά-
20 τωνος καὶ τῶν ἄλλων. δεῖξει δὲ τοῦτο ἐν ταῖς ἑαυτοῦ Πολιτείαις. καὶ
ὅλως, φησί, πειρατέον εἰπεῖν τί ἐστὶν ἡ πολιτεία καὶ πότερον πολλαχῶς ἢ 45
μοναχῶς ἡ πολιτεία λέγεται, ὅπως ὅσον ἐπὶ τῇ ἐμῇ δυνάμει, φησί, τε-
λειωθῇ ἡ ἀνθρωπίνη καὶ πρακτικὴ φιλοσοφία. τὸ γὰρ εἰς τοὺς πρὸ ἐμοῦ
ἦχον ἀτελές ἐστι.

25 p. 1181^b15 Πρῶτον μὲν οὖν εἴ τι κατὰ μέρος εἴρηται καλῶς ὑπὸ
τῶν προγενεστέρων, πειραθῶμεν ἐπελθεῖν.

Ὅρᾳς ὅπως τῇ παρούσῃ πραγματείᾳ περὶ ἀρετῶν συνεχῆς ἐστὶν ἡ
περὶ τῶν πολιτειῶν· ἡ γὰρ | ἐκείνη ἱστορεῖ καὶ διδάσκει, νυνὶ προδια- 189^r
γράφει, καὶ τὸ τέλος τῆς παρούσης πραγματείας ἀρχὴν ἐκείνης ποιεῖται.
30 τοῦτο δὴ θεασάμενοι, ὁφόμεθα καὶ τὸ τοῦ ἀνδρὸς φιλόσοφον. οὐ γὰρ εἶπε
πρῶτον μὲν, εἴ τι φαύλως καὶ μὴ καλῶς εἴρηται εὐθύνας δοτέον, ἀλλ' εἴ τι
καλῶς εἴρηται ἐγκολπιστέον. δεικνύς ὅτι τοὺς ἐλέγχους ἐπιφέρει τοῖς κακῶς

4 an συναγωγῆς scribendum?

7 ὑπάρξοι B: ὑπάρξῃ a

9 ἀνερεύνητον ante

τῶν προτέρων B: post προτέρων a et Aristoteles

περὶ B: τὸ περὶ τῆς a et Ari-

stoteles 10 rthesis usque ad φιλοσοφία τελειωθῇ (p. 1181^b15) a

14 ἐν ταῖς

Πολιτείαις] B 12 p. 1274^a22 sqq.

20 ἐν ταῖς ἑαυτοῦ Πολιτείαις] B 2 sqq.

21 φησὶ a: φασὶ B

22 ὅπως B: ὅπερ a

26 rthesis usque ad οὖν ἀρξάμενοι

(p. 1181^b23) a

31 μὴ καλῶς B: κακῶς a

εὐθύνας B: εὐθύναις a

ἀλλ' εἴ

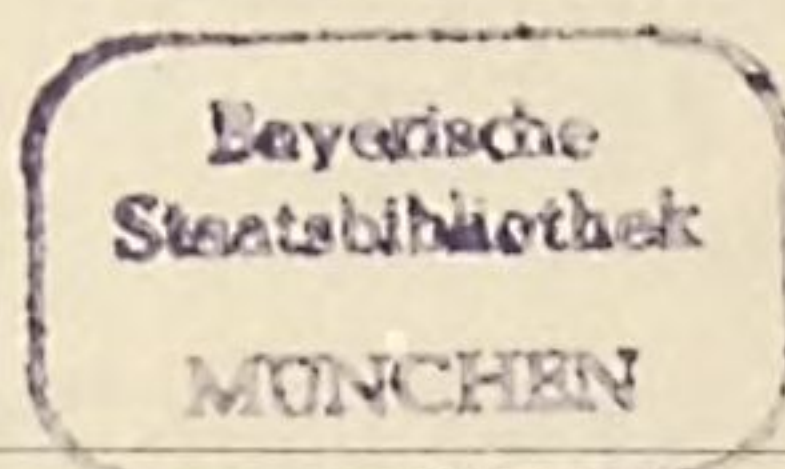
τι Vat. 320: ἀλλὰ τι, εἴ τι Ba

εἰρημένοις οὐ δι' ἀπέχθειαν ἢ φιλαυτίαν ἀλλὰ τὴν τῆς ἀληθείας σωτηρίαν, 189^r
 δεῖ, φησί, συναγαγεῖν τὰ τῶν προγενεστέρων καὶ συναγαγόντας τὰς ὑπ' 5
 ἐκείνων ἐκδοθείσας πολιτείας ἰδεῖν τὰ ποῖα φθείρει καὶ σώζει ἐκάστην αὐ-
 τῶν. δείξει γὰρ εὐθὺς τὰς τοῦ Πλάτωνος ἐπισκεπτόμενος πολιτείας, ὅτι
 5 τινὰ αὖ λέγει γίνεσθαι ἐπὶ τῷ σώζεσθαι πόλιν ἀναιρετικὰ μᾶλλον εἰσι
 πολιτείας, οὐ σωτήρια. εἶτα φησί· μετὰ τοῦτο θεωρητέον, τίνες τῶν νῦν
 πολιτειῶν καλῶς πολιτεύονται καὶ ποῖαι φαύλως. ταῦτα εἰπὼν ἐπιφέρει·
 καὶ τί τὸ ὄφελος ἐκ τῆς τοιαύτης θεωρίας, ὅτι τὸ μαθεῖν τίς ἡ ἀρίστη 10
 πολιτεία, καὶ πῶς ἐκάστη ταχθεῖσα, (οἷον πῶς ἡ δημοκρατία ταχθεῖσα), καὶ
 10 τίσι νόμοις καὶ ἔθεσι χρωμένη ἀρίστη ἔσται. ὥς γὰρ δείξει ἐν ταῖς Πολι-
 τεύαις, πλείω εἶδη δημοκρατιῶν εἰσι καὶ τούτων τὰ μὲν βελτίω, τὰ δὲ
 χείρονα· ποίοις οὖν χρωμένη ἀρίστη ἔσται καὶ ἀκατάλυτος. ὁμοίως καὶ 15
 βασιλεία πῶς ἔχουσα διαμενεῖ ἐς αἰεὶ· ὁμοίως καὶ ἀριστοκρατεία καὶ τιμο-
 κρατεία.
 15 Ὡς μὲν τέλος ἔχουσι καὶ αἱ εἰς τὸ Κάππα σχολαί· ταῦτα κατὰ τὴν 20
 ἐμὴν δύναμιν· εἰ δέ τις ἔχει κρείττονα καὶ καλλίονα λέγειν, κατασπάζομαι. 25
 καὶ εἴη ἄν, ὃ δέσποτα καὶ δημιουργέ, ὁ σταυρωθεὶς δι' ἄφατον φιλανθρω-
 πίαν ὑπὲρ ἡμῶν καὶ φίλων ὁ πανάριστος καὶ διδασκάλων οὗτος ὁ σεπτό- 30
 τατος ἐμοί· καὶ τὰ μὲν ἐμὰ ἔστωσαν Ἡφαίστῳ τροφή, τὰ δ' ἐκείνου ἐς αἰεὶ
 20 ψυχαῖς φιλοκάλοις καὶ θεοειδεστάτοις.

9 καὶ a: εἰ καὶ B
 p. 1291^b24 sqq.

οἷον — ταχθεῖσα a: om. B
 16 κατασπάζομαι Vat. 1622: om. Ba

10. 11 ἐν ταῖς Πολιτεύαις] Δ 4

I N D I C E S

I INDEX VERBORUM

Verba asterisco notata desiderantur in lexicis

- ἀβασάνιστος 16,15
 ἀγαθοδότης 387,11
 ἀγαθοεργεῖν 480,19
 ἀγαθοποιεῖν 17,25
 ἀγαθοποίησις 17,20
 ἀγαθότης 3,2 59,34 533,30
 ἀγαθύνειν 40,16 46,20 51,12 (coni. καλ-
 λύνειν) 3,1
 * ἀγάθυνασις 276,32
 ἀγάλλεσθαι (coni. γήθειν) 575,22
 ἀγαπητικῶς 119,32
 ἄγγελος ἕαρος (χελιδών) 71,23
 ἄγειν. ἄγον καὶ φέρον 277,4 ἄγονται καὶ
 φέρονται 83,6
 ἀγεληδόν 608,31
 ἀγλαΐα 554,26 561,35
 ἄγραφος. ἄ. ἂν εἶεν νόμοι κοινὰ ἔθνη 611,20
 ἀγριαίνειν. ἀγριαῖνον (coni. ἄμετρον) 4,29
 ἀγχίνοια def. 355,19
 ἀγωγή. εἰς τὸ μέσον ἄ. τινες 127,21 ἄ.
 τοῦ λόγου 495,12
 ἀδδηφάγος 172,17 201,8
 ἀδεκάστως 136,22
 ἀδηλία 76,8
 ἀδημονεῖν (coni. λυπεῖν) 458,27
 ἀδιάκοπος 22,12 (ἐνέργεια) 106,8 (πρᾶξις)
 96,34 (coni. συνεχής) 4,35 ἀδιακόπως
 102,8 106,22 113,32 260,2
 ἀδιάκριτος 264,9
 ἀδιαλώβητος 561,34 (coni. καθαρός) 481,4
 ἀδιάρθρωτος 19,35 28,34
 ἀδιάστροφος (coni. ἀπλανής) 259,3 ἀδια-
 στρόφως (coni. κατὰ φύσιν) 232,10 (coni.
 ὕγιως) 403,11
 ἀδούλωτος 169,30
 ἀδρανής 41,23 (coni. ἀνίσχυρος) 604,17
 ἀδυναμία 182,21. 23
 ἀθέμιτος 425,24
 ἄθεσμος 475,18 ἄ. γάμους 484,19
 ἀθετεῖν 1,16
 ἄθλησις 546,12
 ἄθλιος (coni. ἐλεεινός) 512,20
 ἄθροισμα 209,31. 35 211,20
 αἶγλη 481,33 554,30 (θεία) 591,27
 αἰδέσιμος 80,17
 αἰθάλη 277,12 320,34. 35
 αἰνίττεσθαι 131,24 516,22 595,24 607,8
 αἶρειν. ἄραι τὰ βλέφαρα 596,10 πόλεμον
 583,9 πόλεμον ἄρασθαι 85,16
 αἶρεῖν. ἵνα αἰρήσῃται 306,37 cf. διήρῃσε
 425,26
 αἶρετίζειν med. 278,30
 αἶσθησις (dist. φαντασία) 273,10
 αἰσθητήριον 555,10
 αἰσχρός. αἰσχρότατος 484,19
 αἰτίασις 290,17 373,9. 14
 αἷτιος. τὸ ἀναίτιον αἷτιον 6,17
 ἀκάθεκτος (coni. ἄσχετος) 591,28
 ἀκάκωτος 501,14
 ἀκανθοφορεῖν 607,4
 ἀκανθώδης 538,18
 ἀκατάπαυστος 107,4
 ἀκατάπτωτος 100,22 311,18
 ἀκίβδηλος. ἀκιβδήλως (coni. καθαρῶς) 467,18
 ἀκλινῶς (coni. σταθιρῶς) 592,24
 ἀκολούθως 321,19 333,27 353,33 370,36
 ἀκοντίζειν 238,8
 ἀκόντιον 236,16 238,20
 ἀκόρεστος. τὸ πρὸς θηλυμανίαν ἄ. 274,23
 τὸ πρὸς χρηματισμὸν ἄ. 274,25

- ἀκρατεύεσθαι 417,20
 ἀκριβής (coni. μικρολόγος) 185,10
 ἀκριβολογεῖσθαι 68,18
 ἀκριβολογία 229,15
 ἀκροαματικός 111,26
 ἀκροχειρίζεσθαι 145,14 146,13 defin.
 146,20
 ἀκρόχολος expl. 194,11
 ἀκρώρεια (νοερά) 591,5
 ἀκώλυτος (ἐξουσία) 231,3
 ἀλαζονεία def. 137,11
 ἀλαζών def. 137,10
 ἄλας 520,22
 ἀληθής def. 137,15
 ἀλκή 132,14
 ἀλλ' ἢ 3,6 43,11
 ἀλλακτικός. τὰς κοινωνίας τὰς ἀ. 223,25
 ἀλληγορεῖν 92,14
 * ἀλογοπρεπῶς 275,8
 ἄλφα (ὄργανον) 74,2 def. 74,3
 ἀλφάδιον 322,18
 ἀλωπεκῇ *astutia* 549,8
 ἄμα. σὺν ἄμα 501,19
 ἀμαυροῦν 524,13
 ἀμβλύνειν 524,14
 ἀμβλύς (opp. ὀξύς) 74,13
 ἀμέθεκτος 49,27 54,28. 32
 ἀμείλικτος (πρὸς ἄνεσιν) 589,27
 ἀμελετήτως 355,22
 ἀμέρεια 591,32 592,1
 ἀμερής. σημείον ἀ. 75,31
 ἄμεσος 15,5 325,5 ἀμέσως 6,7
 ἀμετακίνητος 130,4. 7
 ἀμετανοήτως (= Aristot. ἀμετακινήτως)
 129,18
 ἀμετάπειστος 7,26 296,35
 ἀμέτοχος 28,32
 ἀμοιρεῖν 599,37
 ἀμυδρός 40,10 (ἔννοια) 319,7 ἀμυδρότερον
 103,9 ἀμυδρῶς 340,11
 ἄμυνα 195,2
 ἀμφιβάλλειν 116,23
 ἀμφιρρεπής 119,29
 ἄν. καὶν ἐστίν 370,27 472,8 532,14 καὶν εἰσίν
 435,16 555,23 καὶν καθίστανται 100,9 —
 ὡς ἂν γενησόμεθα 5,6 καὶν ἐρεῖ 79,31
 94,21 101,35 καὶν μήπω... ἤκουσεν 33,6
 ἔστ' ἂν συνδέδεται 70,15 ἔστ' ἂν τετέ-
 λεσται 66,31 — ἂν μὴ ἐφαρμόζοι 134,
 33 — καὶν εἴη 9,12 26,17 86,12. 15 καὶν
 εἶεν 82,27 καὶν συμβαίη 83,25 καὶν τύ-
 χοιεν 93,12 ἄν... γίνοιτο 129,1 μέχρις
 ἄν... εἶεν 231,26 — ἀπλῶς ἂν εἴπωμεν
 304,2 τίς οὐκ ἂν εἴπη 272,26 ὅπερ ἂν
 εἴπη τις 327,21 τί ἂν οὗτοι πάθωσιν 415,
 25 πῶς ἂν ὠφελήθῃ 415,27 — τὸ δ' αὐτὸ
 ἂν ἐρεῖς 10,19 οὐκ ἂν ὀρθῶς κρίνει 23,
 18 οὐκ ἂν ἐρεῖ τις 50,5 τὸ αὐτὸ δ' ἂν
 ἐρεῖς 290,20 360,28 οὐκ ἂν ἐροῦμεν 342,
 28 ὡς ἴσως ἂν τις ἐρεῖ 329,14 πῶς ἂν
 ἔξει 89,18 οὐκ ἂν ἔξει 90,4 275,16
 297,8 ἐπιζητήσει ἂν τις 183,8 πολλαχοῦ
 ἂν τις... εὐρήσει 116,24 κρίνει ἂν αὐτόν
 372,14 — κατὰ τοῦτο... εἰκέναι λέγοι
 184,30 τότε καὶ ἴση εἴη 224,10 — οὐκ
 ἂν... ἐπείθετο ἂν 117,11 — καὶν εἰ 104,13
 ἀναβλύζειν 561,22. 23
 ἀνάγειν εἰς τὸ σχῆμα τῆς ἀναλογίας 225,
 11
 ἀναγκαστικός (coni. βίαιος) 611,38 (δύνα-
 μιν) 609,3
 ἀνάγκη ἔχει 58,6
 ἀναζώωσις 71,25
 ἀναθάλλειν (coni. ἀνηβᾶν) 464,25
 ἀναθυμίασις 422,15. 16
 ἀναισθητεῖν 459,35
 ἀναίτιος. τὸ ἀναίτιον αἴτιον 6,17
 ἀνακαθαίρειν 6,15
 ἀνακινεῖν (coni. ἀνεγείρειν) 513,4
 ἀνακλητικός 27,20
 ἀνακόπτειν 7,3 18,40 (coni. ἐμποδίζειν)
 451,15 ἡ ἡδονὴ ἀνακόπτεται 86,21 τῆς
 τέχνης ἀνακοπτόμενος 315,21
 ἀνακουφίζειν 526,11
 ἀνακτᾶσθαι. ἀνεκτῆθαι 496,7
 ἀνακυκλεῖν 95,10
 ἀναλέγειν. ὁ βουλόμενος ἀναλεγέσθαι τὰ
 παρ' ἐκείνοις 49,11
 ἀναλκίς (coni. σαθρός) 608,33
 ἀναλογία (ἀριθμητική) def. 217,31 (γεω-
 μετρική) def. 217,28
 ἀναμφήριστος 89,16
 ἀναμφιβόλως 358,27
 ἀνάνετος (coni. ἀνεπίτατος) 540,22. 26. 33
 ἀνανήφειν 311,37
 ἀνάπλεως 587,13
 ἀναπλοῦν 110,4
 ἀναπνεῖν 166,11
 ἀναποδισμός 569,29
 ἀνάρμοστος (opp. ἐναρμόνιος καὶ σύντονος)
 513,12
 ἀναρτᾶν 612,3

ἀνασκολοπιζειν 254,34
ἀνάτασις πρὸς τὰ κρείττω 580,14
ἀνατρέχειν 265,33
ἀνατυποῦν 260,4
ἀναχαιτίζειν 90,31 117,30 119,17 157,14
262,11 609,28
ἀναχώρησις (coni. μονία) 35,36
ἀνδρικός 584,16
ἀνδρομανεῖν 274,6
ἀνέδην 440,11
ἀνεκφοιτήτως 40,8
ἀνελίπτειν. ἀνελιγμένως 283,7 303,19
ἀνέμφαντος 80,6
ἀνενδεής 546,14 597,8
ἀνένδοτος 71,22 588,31 589,26 ἀνενδότης
297,23
ἀνενέργητος 92,32 sq. 258,1
ἀνεννόητος 265,20 468,8 ἀνεννοήτως 40,7
ἀνενόχλητος 586,7
ἀνεξέταστος 371,13
ἀνεπαχθής 609,29. 37 ἀνεπαχθῶς 614,30
ἀνεπίμικτος 294,12
ἀνεπιστάτως 379,14
ἀνεπίστροφος 110,2 (νοῦς) 591,9
ἀνεπίτατος (coni. ἀνάπτετος) 450,22. 25. 33
* ἀνεπιτάττειν 370,24
ἀνεπιτήδευτος 6,34
ἀνέραςτος (τῶν καλῶν) 384,22
ἀνερεθίζειν 1,14
ἀνέυθυνος 156,22
ἀνηβᾶν (coni. ἀναβάλλειν) 464,25
ἀνήκεστος 254,31
ἀνθέπεσθαι 404,2. 17
ἀνθρώπειος 110,1
ἀνθρώπιον 277,8
ἄνθρωπος def. 10,12 347,20
ἀνίλλεσθαι 565,19
ἀνισοῦν 241,12
ἀνιστᾶν. ἀνιστῶντι 74,9
ἀνοικειότης 364,18
ἀνοικοδομεῖν 250,23
ἀνομοιομερής 215,22 269,16. 17
ἀνομολογεῖσθαι 597,15
ἀνόνητος 16,9 124,21
ἀνοσιούργημα 485,6
ἀνοσιουργός 484,2. 17
ἀντακολουθεῖν 160,27 184,5 209,30 403,
29. 34 594,14. 20
ἀντακολουθία τῶν ἀρετῶν 215,25
ἀντακόλουθος 311,15
ἀντεισάγειν 226,19

Comment. Arist. XX Eustratius in Ethica.

ἀντεκβάλλειν 224,24
ἀντεπιχειρεῖν 42,2
ἀντευποιεῖν 466,30 467,17
ἀντευποιῖα 465,27 467,16. 23 468,21
ἀντίγραφον 304,5 339,15. 37 373,10
ἀντιδιαστέλλειν 124,18 195,1 208,28 209,
27 290,2. 6
ἀντιδιαστολή 289,6 301,2 403,15
ἀντικαλεῖσθαι 502,7
ἄντικρυς 251,36
ἀντιμάχεσθαι 120,12
ἀντιμετρεῖν 469,28
ἀντίξοος 35,8
ἀντιπαλαίειν 117,34
ἀντιπαράστασις 57,28
ἀντιφθέγγεσθαι 503,6
ἀντοχή. τὴν τῶν κακῶν ὡς ἀγαθῶν ἀ.
484,3
ἀντωνυμία 535,11
ἀντωπεῖν 311,10
ἀντωφέλεια 469,18
ἀνυμεῖν (coni. τιμᾶν) 534,22 τῶν ἀνυμ-
νουμένων φιλιῶν 522,27
ἀνυπόστατος 89,13
ἀνυποστόλως 182,5
ἀξιέπαινος 116,1
ἀξίωμα. αὐτόπιστα ἀ. 10,6 τὰ ἀ. ἀπηχῆ-
ματα τοῦ νοῦ 315,33
ἀπάθεια (Platoniorum) 127,8 128,4. 6
ἀπάθειαι (coni. ἡρεμῖαι) 131,4
ἀπαιδάγωγος 169,32
ἀπαναίνεσθαι 274,39 ἀπηνήνατο 59,30
ἀπαράβατος 150,3 (coni. βέβαιος) 289,24
ἀπαράθραυστος 297,26 ἀ. διδασκαλίαν
18,27
ἀπαράλλακτος 6,23
ἀπαρέγκλιτος 74,9
ἀπαρέσχεσθαι 82,37 τῇ δόξῃ ἀπαρεσκό-
μενος 286,11
ἀπαριθμεῖν 38,5
ἀπαρτίζειν 306,35 (τὸν λόγον) 120, 15
(τὴν ὁδὴν) 262,28 κατὰ λόγον τὰς πρά-
ξεις ἀπαρτίζεσθαι 116,31
ἀπάρτισις 110,23
ἀπαρτισμός 364,1 (τοῦ ὅρου) 362,4
ἀπάρχεσθαι 18,25
ἀπασχολεῖν 16,9 331,14
ἀπατεῶν 475,27
ἀπαυγάζειν 292,33
ἀπεικότης. οὐκ ἀ. 401,2 463,33
ἀπειράκις 536,6

- ἀπείραστος (coni. ἀήθης) 33,18
 ἀπειροκαλία 184,21
 ἀπειρόκαλος (λόγος) 69,29
 ἄπειρος. ἄπειρον τὸ μὴ λυπεῖν 201,26 καὶ
 τοῦτο ἐπ' ἄπειρον 177,33
 ἀπεντεῦθεν 339,16
 ἀπέραντος 103,7 (ἐπιθυμία) 515,31
 ἀπεριήγητος 471,13
 ἀπερισκέπτως 433,32 501,11
 ἀπευθύνειν (coni. διευθετεῖν) 374,22
 ἀπέχειν. ἀπεσχέσθαι (opp. προστεθῆναι)
 33,7
 ἀπήχημα 303,22 328,15 317,23 τὰ ἀξιώ-
 ματα ἀπηχήματα τοῦ νοῦ 315,34 377,37
 379,29
 ἀπήχησις 118,25 262,29
 ἀπλανής (coni. ἀδιάστροφος) 259,3
 ἄπλετος (θάλασσα) 602,29
 ἀπληστία (ἀγοραίων) 466,25
 ἀποβδελύσσεσθαι 19,4
 ἀπογεννᾶν 281,18
 ἀπογίνεσθαι. ἀπογινόμενον (opp. παρόν)
 3,16
 ἀπογινώσκειν 165,4
 ἀποδεικτικῶς 306,9
 ἀποδειλιᾶν (opp. ἐγκαρτερεῖν) 167,14
 ἀποδενδροῦν 115,22
 ἀποδέχεσθαι (opp. μέμφεσθαι) 196,2
 ἀποδιδόναι λόγον 206,14 τὴν ὀργὴν 194,
 10. 15
 ἀποδοκιμάζειν 161,14
 ἀποδοχή 196,2
 ἀποδύρεσθαι 525,18
 ἀποθησαυρίζειν 506,11
 ἀποκαθιστᾶν. τὸ ἀποκαθιστῶν 545,19
 ἀποκατάστασις (εἰς τὸ κατὰ φύσιν) 545,
 19. 23
 ἀποκρούειν 448,3 med. (ἐγκλημα) 42,4
 ἀπολαυστικῶς (opp. ἐγκρατῶς) 33,9
 ἀπολέγειν. τὸ ζῆν ἀπελέγετο 437,6
 ἀπολογία (τῆς σοφίας) 387,2
 ἀπομαντεύεσθαι 538,13
 ἀπομάττειν med. 569,10
 ἀπομάχεσθαι 115,22 117,29
 ἀπόπειρα. ποιήσασθαι ἄ. 14,31
 ἀποπέμπειν med. 6,38 263,10
 ἀποπερατοῦν 285,24
 ἀποπίπτειν τοῦ δέοντος 71,18 ἐπὶ τι 18,33
 ἀποπτύειν τοῦ λόγου τὸν χαλινόν 274,19
 (τὴν ὑποταγήν) 275,6
 ἀπόπτωμα 93,9
 ἀπόπτωσις (opp. κατόρθωσις) 261,10
 ἀπορητικῶς 67,3
 ἀπορία def. 414,28
 ἀπόρρητος. ἀπόρρητα ἐξείπειν 249,37
 ἀποσεῖειν med. 474,32 485,23 506,15
 549,7
 ἀποσιώπησις 171,21
 ἀποσκοπεῖν 229,18
 ἀποσμήχειν 473,31
 ἀποσοβεῖν 278,3
 ἀπόστασις (opp. πλησιασμός) 267,4
 ἀπόστημα 152,10
 ἀποστοματίζειν 613,22 εἰ τριάκοντα Ὀμη-
 ρικοὺς ἄ. δύνανται 613,4
 ἀποσυλᾶν. ὑπὸ ἐρωμένης ἀποσυλόμενος
 243,4
 ἀποσχεδιάζεσθαι. ὁ ἀποσχεδιασμένος expl.
 209,22
 ἀποτέλεσμα 8,35 9,4. 8 11,21
 ἀπότευξις (opp. καθόρθωσις) 12,2
 ἀποτίκτειν 117,19
 ἀποτινάσσειν 6,14
 ἀποτορνέειν 554,27
 ἀποτυχία 173,31 290,19
 ἀποφαντικός 615,31
 ἀπόφανσις 289,38
 ἀπόφασις 144,12
 ἀπόφθεγμα. τὰ τῶν σοφῶν ἄ. 382,9
 ἀποφορτίζειν med. 297,39
 ἀποφυγή (opp. ἐπίτευξις) 307,3
 ἀπροσδεής 583,20 584,22
 ἀπροσέκτως 379,14
 ἀπροσπαθής 109,29
 ἀπροσπαθῶς 63,3 583,25
 ἄπταιστος (ἐπιστήμη) 417,17 ἄπταιστως
 4,13 19,6
 ἀπτότητος (coni. ἀπαθής) 167,12
 ἀπωθεῖν med. (coni. ἐκκρούειν) 565,32
 ἀργυρευτικός. ἄ. τέχνη 296,10
 ἄρδην ἀφανίζει 525,1
 ἀρίδης. ἀριδηλότερον 387,27
 ἀριστεύς 162,10
 ἀρκεῖν. δεῖ μὴ ἀρκεσθῆναι 271,34
 ἀρκετῶς ἔχειν 395,14
 ἄρκτος 328,3 506,7
 ἀρμόδιος 1,6 295,30 — ἀρμοδίως 8,29 —
 ἀρμοδιώτερον 264,28 ἀρμοδιώτατος 7,8
 ἀροτήρ 321,13
 ἀροτριᾶν 321,13
 ἀρρενογαμεῖν 428,16
 ἄρρευστος 50,25

ἀρρητοποιός 172,29
 ἄρτημα 256,8
 ἀρτιοπέρισσος 332,22
 ἀρτιφανής 560,29
 ἄρτος (σητάνιος) 449,10
 ἀρτύειν 133,17
 ἀρχέτυπον 49,29 53,28 56,9 294,20 308,21
 πᾶσαι σκιαὶ πρὸς ἀρχέτυπον ἀναφέρονται 294,17
 ἀρχιερωσύνη 596,30
 ἀρχιθεωρός expl. 184,10
 ἀρχικός. τὰ ἀρχικώτερα τῶν ὄντων 320,18
 ἀρχοειδής. τὸ ἀ. τῆς ὑπάρξεως 25,29
 ἀρχοειδέστεραι 316,38 ἀρχοειδέστερα 377,12
 ἀσκαρδαμυκτί 311,10
 ἀσκέδαστος 51,13
 ἀσπάζειν med. (coni. περιέπειν) 476,13
 ἀσπιδοφορικὴ 11,27
 ἀσπίς (Διονύσου) 488,29
 ἄσπλαγχνος (coni. ἀκοινώνητος) 94,22
 ἀστάθμητος 96,3. 36 (coni. τυχηρός) 229,5
 (coni. ὀρίστος) 578,25
 ἀστεῖος. τῶν ἀ. πράξεων 27,7
 ἀστήρικτος (coni. ἀβέβαιος) 272,37
 ἀστοχεῖν 290,10
 ἀστοχία 290,25
 ἀστραγαλίζειν 573,27
 ἀστράγαλος 575,13
 ἀστράτευτος (opp. στρατιώτης) 251,32
 ἀσυγκρίτως 592,2
 ἀσύμβατος 89,2
 ἀσύμβλητος 433,25
 ἀσύμβολος 129,25
 ἀσυμπαθῶς 109,25
 ἀσύμφορος 249,31
 ἀσυνήθως 27,31
 ἄσχετος (coni. ἀκάθεκτος) 591,28 (ῥυμή 531,33 (νοῦς) 591,9
 ἄταφος 252,3
 ἄτε 59,12 120,17 178,19 239,16 311,19
 339,30 347,5 377,37 408,33 415,15
 435,30
 ἄτερ πόνου παντός 34,12
 ἀτεχνῶς expl. 116,5
 ἀτόπημα 417,39
 ἀτρεμίζειν 530,37
 ἄτρυτος 588,31 589,26
 ἀύγῃ (coni. ἔλλαμψις) 534,16
 ἀυθέδραστος 347,13

ἀυθόρμητος 33,29 526,21
 ἀυθυπόστατος 345,38 346,36
 ἀυταρχεῖν 150,7
 ἀυτενέργεια 330,27
 ἀυτεξούσιος 139,17 ἀυτεξουσίως 139,18
 ἀυτεξουσιότης 390,11
 ἀυτοδεσπότης 387,8
 ἀυτόθεν 152,22 265,8 (coni. ἀφ' ἑαυτοῦ) 68,21 (coni. πίστεως ἑτέρας χωρίς) 76,6
 ἀυτόθεος 287,34
 ἀυτόπιστος 10,21 321,33 α. ἀξιώματα 10,6
 ἀυτόπτης 273,7
 ἀυτοτελής 38,29 285,18 324,13 347,13
 387,6 391,22 404,29
 ἀυτοφυής. τὰς τῶν πολλῶν ἀυ. συγκαταθέσεις 602,8 ἀυτοφυῶς 493,18
 ἀφανιστικός 525,4
 ἀφειδεῖν (τοῦ βίου) 188,29
 ἀφηνιάζειν 274,32
 ἀφροδισιάζειν 128,1
 ἀφροδισιαστικός 451,11
 ἀφροδίτη (τῶν ἀρρένων) 547,25
 ἀφυῶς (coni. χάυνως) 379,15
 ἀφυπνίζειν 297,32
 ἀχαλίνωτος 274,6
 ἄχραντος (φῶς) 603,31
 ἀχρόνως 131,29

βάδην (opp. ὠκέως) 486,2
 βαθμηδόν 48,17
 βαίνειν. βεβηκώς (coni. στάσιμος) 97,30
 βαλανεῖον 302,11
 βανασία 184,22
 βάνασος def. 184,23
 βάσιμος (coni. ἐδραῖος) 98,3
 βαυκίς expl. 200,10
 βαῦκος expl. 200,8
 βαυκοπάνουργος expl. 200,7
 βαῦνος 184,24
 βδελύζειν 261,5
 βένετος 487,11 (χρῶμα) 487,11
 βιοτή 519,11
 βίωσις 310,26 διεξάγει β. 401,5
 βόθυνος 422,5
 βοιωτάρχης 165,27 166,1
 βόμβος (ὑδάτων) 163,10
 βρίθειν. τὰ βρίθοντα 103,24

βυθδν ἀπωλείας 275,11
βωμολόχος expl. 201,8

γαλήνη. ἡρεμαίαν γ. 53,1
γαμεῖν (= βινεῖν) 428,18
γάστρις 172,15 (def.) 182,12
γαῦρος (coni. ἐπηρμένος) 259,7
γειτνίσεις 314,13 317,29
γενεσιουργός 569,26
γενετή. ἐκ γ. 437,16
γεννάδας 98,36
γενναῖος. ἀντέχει γενναίως 115,35
γεωμετρία (μέρη) 269,12
γηραιός 127,32 382,7. 18
γλισχρότης 178,9
γλυκάζειν 232,36
γνίφων 182,27
γνώμων 23,21. 25 (coni. κανών) 23,28
γνωριμότης 14,19
γνωριστικός 367,17
γνώσις νοερά 268,29
γοργός. γοργῶς ἐπαγαγών 305,31
γοῦν *igitur* 97,12 118,31 252,24 *namque*
190,30 205,6 *vero* 1,6
γράμμα *liber* 257,24. 31
γραμματική (μέρη) 269,14
γραμμῇ ἐφ' ἐν διαστατόν 75,32
γραφὴ *lectio codicum* 482,28. 29 614,5. 12
γυμνασιάρχειν 184,12
γυναικώδης 525,23. 34

δαιμόνιον expl. 185,20 Σωκράτους 5,16
δαιμόνιος Ἀριστοτέλης 529,4
δαίμων def. 5,14
δακνώδης. δακνωδέστερον 499,3
δάνος 465,31. 32 469,18 470,4 497,15. 16
δαφιλεύειν 91,20 343,16
δαφιλῆς (χορηγία) 101,17
δέ in apodosi 186,7 207,13
δεῖν *oportere*. δέεται 326,27 ἐδέετο 85,15
δεῖνα. ὁ δ. 378,15 τοῦ δεινός 158,15
δεκάζειν 246,12
δεκαχῶς 44,17
δεξαμενὴ 545,25
δεξιός. ἔθеси δεξιούς 160,15
δέρρις 186,9
δηλαδή e. c. 167,15 187,25 491,9 505,23
559,17

δηλονότι e. c. 44,11 45,35 125,6. 9. 15. 22.
23 126,14 128,13 139,24 143,19 144,30
145,5 147,32 153,15. 19. 29 154,12 156,
17 158,28 160,30
δημεραστής (coni. δημοκόλαξ) 616,13
δημιουργός (*orifex mundi*) 514,29 620,16
δημογέρων 139,32
δημοκόλαξ (coni. δημεραστής) 616,13
δημώδης. δ. λόγον 21,13 τὴν δ. παροιμίαν
355,1
δήπου. οὐ δ. 179,14 331,36
διάγραμμα 135,10 151,26. 28. 33 224,7
ὑπογράφει τὸ δ. 226,5 ἐπὶ διαγράμματος
220,31
διάδηλος 114,16
διαιρεῖν. διήρησε 425,26
διαιρετικός (δ. μέθοδος) 265,32
δαίαιτα def. διατριβὴ καὶ διαγωγή 45,4
διακᾶς 458,39
διάκενος 81,7 188,20 376,7
διακόπτειν. ὅταν τὸ εἶναι διακόπτεται
50,17 διακοτόμενα τοῦ εἶναι 21,26
διακόσμησις (οὐρανοῦ) 554,26 (νοητή)
596,11
διάκοσμος. ἐποπτεία τῶν νοερῶν δ. 603,34
διάκρισις 143,11
διακριτικός. τὸ λευκὸν δ. 544,26
διαλαμβάνειν *exponere* 265,17
διαλιμπάνειν 560,1
διαλωβᾶν (coni. καταντλεῖν) 480,17 (coni.
ἐκτυφλοῦν) 503,21
διαλογικός. διαλογικῶς (coni. ζητητικῶς)
401,1
διαμαρτία 147,12 172,11. 13. 21. 31 250,10
διαμάχη 500,8
διάμετρος τῆς κατὰ διάμετρον συζεύξεως
226,6
διαμφισβητεῖν 192,13
διανόημα 548,23
διανόησις 568,31. 32. 34
διαπερᾶν 114,29
διάπλασις 256,10
διαπονεῖν med. 596,3
διαρθροῦν 246,20
διάρθρωσις 5,11 (coni. ἀναρεύνησις, ἐξέτα-
σις) 72,31
διασαφεῖν 231,17
διασεῖν 541,10
διασπαράττειν τὰς ῥήσεις 559,32
διάστασις 255,3 (coni. μάχη) 139,7
διαστηματικός (φωνή) 554,33

διαστολή 285,34. 35 354,31
 διαστρέφειν 283,14
 διάστροφος 276,3 279,33 283,10 (opp. ὀρθός) 84,11
 διασύρειν 186,12 372,31 384,21
 διάτασις (coni. συντονία) 561,3
 διατύπωσις (τοῦ ἀγάλματος) 72,24
 δίαυλος. τοὺς ἐπτά διαύλους 566,18
 διαφθείρειν γυναῖκα 249,32
 διαχειρίζεσθαι ἑαυτὸν 472,24
 διαχωρίζειν 363,37
 διδόναι *concedere* 104,8 ἐξαγωγήν 226,19
 εἰ — δοίημεν 306,2
 διεγείρεσθαι. τὸ διεγρηγμένον (coni. τὸ θυμοειδές) 193,21
 διεισδύειν 41,25
 διέλευσις 105,26
 διεξάγειν (coni. διευθύνειν) 4,14 (βίωσιν) 401,5
 διεξοδικός (λόγος) 554,32
 διευθετεῖν 90,15 (coni. ἀπευθύνειν) 374,23
 διηνεκής. ἐν δ. ῥύσει 102,12
 δικαιοπραγία expl. 227,36
 δίκη. δίκην βοσκημάτων 474,2 514,31 εὐρίπου 484,22
 διοδεύειν 607,31
 διοικεῖα 179,8
 διπλασίων 118,26 217,32. 34
 δισκεύειν 238,25
 δισκευτής 487,31
 διχονοεῖν (coni. στασιάζειν) 490,16
 δόκησις 202,14. 15 446,40 (coni. φαντασία) 483,9
 δόξα κοινή 114,11 403,39 καὶ ἔννοια 401,37 καθὸ κοινῶς ἡ δ. κρατεῖ 386,24 τὰς διαφόρους δ. τῶν περὶ τῆς ὀπτικῆς φιλοσοφησάντων 271,4
 δοξάζειν. δοξαστά 150,15. 17
 δοξομανής 278,15 δοξομανέστατον 466,36
 δορυάλωτος 313,22
 δορυφορεῖν 228,13
 δρᾶμα 239,16
 δρᾶν 68,23 113,33
 δρᾶσις 275,8 347,7 διὰ δρᾶσίν τινα τῆς φθορᾶς τοῦ παντός 52,1
 δραστηκός 117,21 258,17
 δράττειν med. 72,1 δραττόμενον ὕλης 320,35
 δριμεύειν 448,3
 δριμύς 190,29
 δρομικός 105,22

δυσάντητος 68,9
 δυσαπαλλάκτως 140,18
 δυσάποτριπτος 128,30 (τὴν ἕξιν) 156,21
 τὰ δ. πάθη τῆς ψυχῆς 130,6 δυσάποτριπτότερον 183,6 191,11
 δυσάρμοστος 128,22
 δυσμετάθετος 96,37 (coni. στερεός) 95,25
 δυσμεταχειρίστος. δυσμεταχειριστότερον 19,29
 δύσφημος 500,30
 δυσωπεῖν med. 118,8
 ἑᾶν. μὴ ἐώμενος λυπεῖσθαι 435,35
 ἐγγηρᾶν 237,2
 ἐγγράφης. κατὰ τὸ ἔ. 246,1 τὸ ἔ. νόμιμον 245,30 κατὰ νόμιμόν τε καὶ ἔ. 249,13
 ἐγγυητής (coni. ἐνέχυρον) 226,25
 ἐγγύς *similiter* 162,26
 ἐγκαρτερεῖν 87,6
 ἐγκαυχᾶν. ἐγκαυχωμένους τοῖς πάθεσιν 272,14
 ἐγκολπίζειν 619,32
 ἐγκολποῦν med. (τὴν ἀρετὴν) 603,24
 ἐγκύκλιος. ἐγκύκλια expl. 37,35
 ἐγκυλίειν. πρὸς ἡδονὰς ἐγκυλίωνται 437,18
 ταῖς ἡδοναῖς ἐγκυλίωνται 439,15 τῷ πάθει ἐγκυλίεται 438,23
 ἐγρήγορσις 113,31 114,29. 32
 ἐγχαράττειν 72,26
 εἰ inseq. coniunct. 20,5 31,8 65,29 111,15 264,4 283,2 302,12 339,19 355,23 386,38 412,38 414,35 425,23 427,3. 20. 23 428,34. 35 429,8 εἰ γάρ τις ἔχει ... καὶ ἐκστῇ ... καὶ οὐ πράττει 414,13
 εἰδικός (ἀρχή) 531,16 — εἰδικῶς 281,13
 εἰδοποιεῖν 19,34 136,3
 εἰδοποίησις 19,38 387,27 (coni. μὀρφωσις) 396,28
 εἰδοποιός 131,8 359,14
 εἶθε 505,16
 εἰκασμός 36,18
 εἰκῇ συγκεχύσθαι 46,34
 εἰκός 238,8 — εἰκότως 235,8 270,22
 εἰλικρινής 289,38 293,36 — εἰλικρινῶς 294,12. 19
 εἰμαρμένη 150,2
 εἶναι. ὄντα (def.) 42,10 — ὅπερ ἐστὶ πράττων 145,18 εἰ ἦν ποιούμενος 45,6 ἔσται ἔχουσα 13,36 εἴη δεδειχῶς 241,34 εἴη-

μεν ἂν εὐρόντες 10,4 εἶναι συνέχουσιν
 17,3 ἐφαρμόζον εἶναι 18,37
 εἰρκτή 550,3
 εἰρμός. καθ' εἰρμόν 317,31
 εἴρων def. 137,19
 εἴρωνεύεσθαι 53,18
 εἰσαϋθίς 196,24
 εἰσέτι 3,1 57,23 58,26 73,9 77,31 113,20
 277,13 283,22 320,17 338,19
 εἰσοχή (coni. ἐξοχή) λίθων 250,22
 ἐκασταχοῦ 327,30
 ἐκδέχεσθαι διδασκαλίαν 18,27 τοὺς λόγους
 18,5
 ἐκδηλος. ἐκδηλότερον 73,1
 ἐκδιψος. ἐκδιψότεροι 458,15. 38
 ἐκεῖσε. ἐνταῦθα κάκεῖσε 113,16
 ἐκθεοῦσθαι 603,18
 ἐκκαγχάζειν 437,8
 ἐκκλίνειν e. c. 161,11. 14 seqq. 28 173,18
 ἐκκλισίς 161,12. 13
 ἐκκόπτειν 175,27 τῆς ἐνεργείας ἐκκοπτο-
 μένου 81,13
 ἐκκρούειν 565,31 (coni. ἀπωθεῖσθαι) 565,32
 ἐκκυλίειν. τὸν ἐκ σπουδαίου εἰς φαυλότητα
 ἐκκυλισθέντα 476,18
 ἐκκρουστικός 457,23
 ἐκμοχλεύειν (coni. ἀφανίζειν) 524,37
 ἐκνικᾶν 83,25
 ἐκπίπτειν. ἐκπεπτωχότης 2,13 ἐκπτωτόν
 13,22
 ἐκροφοῦν 547,19
 ἐκτιθέναι. ἐκτίθεσθαι πραγματείας 1,4
 ἐκτοτε 422,5 426,25
 ἐκτραχηλίζειν 523,28
 ἐκτροπή 3,20
 ἐκτύπωσις 22,11
 ἐκφauλίζειν (coni. ψέγειν) 532,14
 ἐκφεύγειν. ἐκφεύξεται 306,38
 ἐκφοβεῖν 119,21
 ἐκφορά. ἡ τῶν μυστηρίων ἐ. 238,19
 ἐλεεινός (coni. ἄθλιος) 512,20
 ἐλλάμπειν 117,4 med. 314,13
 ἐλλαμψίς 318,1 (coni. αὐγή) 534,16 νοῦ
 506,4 538,28 τῆς τοῦ θύραθεν ἐ. νοῦ
 580,20
 ἐλλέβορος 134,32 135,1. 2 236,14 418,
 34 sq.
 ἐμβάλλειν (ἐαυτὸν εἰς τὴν διδασκαλίαν)
 265,31
 ἐμβιβάζειν 341,36
 ἐμβρίμησις 119,21

ἔμβρυον def. 113,20
 ἐμμελῶς 9,2
 ἔμμεσος (γνώσις) 331,2
 ἔμμονος (ὀργή, coni. πολυχρόνιος) 194,28
 ἐμπερίβολος (λόγος) 69,34
 ἐμπεριλαμβάνειν 147,21
 ἔμπληκτος 578,28
 ἐμπίς 486,31
 ἐμπύρευμα 320,34
 ἔμφασις (ἀληθείας) 51,9
 ἐμφορεῖσθαι 171,9 sq. 172,11
 ἐνάγειν. τῇ ἀριθμητικῇ ἀναλογίᾳ ἐναγομέ-
 νην 225,3
 ἐναγωνίως 14,23
 ἐναλλάξ 217,19
 ἐναλλάπτειν. τὰς ὀρέξεις ἐναλλαττόμενοι
 29,7
 ἐνάργεια 10,27 266,31
 ἐναρμόζειν 125,5
 ἐναρμόνιος (coni. σύντονος, opp. ἀνάρμο-
 στος) — ἐναρμονίως 9,2
 ἐνασχολεῖσθαι 39,1 598,1
 ἐνατενίζειν (εἰς τὸ κάτοπτρον) 515,13
 ἐνδελεχῆς (πόνος) 70,17 — ἐνδελεχῶς 512,
 25 514,38 600,3
 ἐνδέχεσθαι. ἐνδεχόμενον absol. 201,31
 ἐνδοξος. ἐνδόξως (opp. φιλοσόφως) 597,24
 ἐνδόσιμος. τὸ τοῦ λόγου ἐνδόσιμον 2,15
 ἐνεξουσιάζειν 574,31
 ἐνέχυρον (coni. ἐγγυητής) 226,25 νόμισμα
 τῆς χρείας ἐ. 226,11
 ἐνήδεσθαι 532,4
 ἐνηχεῖσθαι 112,19
 ἐνθεος (ζωή) 580,17
 ἐνθεωρεῖν 94,14 281,25
 ἐνθουσιαστικός. ἐνθουσιαστικωτέρους 166,
 15
 ἐνθύμησις (coni. ἐπιθυμία) 458,6. 8
 ἐνιαῖος 268,30 (γνώσις) 332,1
 ἐνικῶς 56,16 71,13
 ἐννόημα (χωρὶς ὑποστάσεως) 48,8
 ἐννοηματικός 41,3. 8 56,25 365,15. 29 —
 ἐννοηματικῶς (opp. νοερῶς) 40,30
 ἐννοια (τοῦ λόγου) 24,2 ἀπὸ κοινῶν ἐ. 71,
 33 ἡ τῶν πολλῶν ἐ. 191,25
 ἐνοῦν θεῶ 4,37 408,28
 ἐνσπείρειν. ἡ φύσις τὰς δυνάμεις ἡμῶν
 ἐνέσπειρε 514,25
 ἐνστασις 2,15 497,6 εἰς τέλος τηρεῖ τὴν ἐ.
 115,32
 ἐνταλμα (coni. νόμος) 276,40

- ἐνταυθοῖ 7,31 89,3 268,9 308,1 314,6
361,3 364,15
ἐντείνειν. ἐντετάσθαι 201,4
ἐντελέχεια 268,3 276,37 317,33
ἐντελής 265,4
ἐντέλλειν med. 1,15 391,3
ἐντολή (θεία) 1,20
ἐντόσθια 459,4
ἐντρανίζειν 312,1
ἐντρεπτικός 549,26
ἐντρέχεια 91,15 97,28 343,22. 25 379,25
(conī. ὀξύτης) 132,31
ἐντρεχής. τὸ ἐ. τῆς διανοίας 392,35
ἐνυλος. ἐνύλως 2,25
ἐνυπόστατος (λόγος) 40,23 41,27
ἐνωσις πρὸς τὰ κρείττω 579,4
ἐνωτίζεσθαι 26,28
ἐξαγγελτικός 189,30 198,26
ἐξαδάκτυλος 376,1
ἐξαιμάτωσις 562,30 def. 543,40 544,4. 6
ἐξαίρειν (opp. συστέλλειν) 137,4
ἐξαίρετος 71,16 κατ' ἐξαίρετον 348,1
ἐξακρίβωσις 108,6
ἐξακούμεν 339,22
* ἐξαλογοῦν. ἐξαλογοῦσθαι 276,6
ἐξαμαυροῦν 522,18
ἐξάντης 258,13
ἐξαπλοῦν 17,21. 23 18,3. 15 272,11
ἐξαρχεῖν 210,24
ἐξάρχειν οἰκίας 2,32 ἐν οἰκίᾳ 2,26
ἐξεῖναι. ἐξὸν ὄν 340,13
ἐξέτασις 209,23
ἐξεταστικός 254,11
ἐξισοῦν 185,10 (conī. ἐπανορθοῦν) 241,17
ἐξομοιοῦν 6,35 269,27 ἑαυτοὺς τοῖς ἀθανάτοις 591,21
ἐξορύττειν. γάμων τε καὶ ἀλλοτρίων ἐξορυττομένων 274,22
ἐξουθενεῖν 34,33 35,15
ἐξουσιάζειν 35,9. 13. 17
ἐξουσιαστικός 119,21
ἐξοχή λίθων (conī. ἐσοχή) 250,23
ἐξωτερικός 111,27 112,2 ἐξ. λόγους 298,30
ἐπαγάλλεσθαι 503,17
ἐπαθλον 187,32
ἐπαγωγικῶς 24,16
ἐπαμφοτερίζειν 12,2 15,10 39,3 104,26
105,4 331,28
ἐπανακαλεῖν. ἐπανακληθήσεται 3,16
ἐπαναλαμβάνειν 118,30 362,18
ἐπανάληψις 69,2
ἐπανερέσθαι 464,40
ἐπαπειλεῖν 132,17
ἐπαρέσκειν med. 270,16
ἐπαφή (conī. ἐφαρμογή) 268,21 (τῆς νοητῆς
διακοσμήσεως) 596,11
ἐπεγείρεσθαι 117,23
ἐπείσακτος 510,14
ἐπείσελεύσεις 19,34
ἐπεισοδιώδης 179,29
ἐπέκεινα 48,31 62,16 63,3 87,24 283,26
284,35 286,5 288,2. 38 314,8 318,4. 5
331,17 (θαύματος) 466,34
ἐπέκτασις 64,20. 23 96,31
ἐπεμβαίνειν (ταῖς οἰκίαις) 16,12
ἐπεξέλευσις 316,23
ἐπεξεργασία 135,16
ἐπεξέχεσθαι 271,27 τὰ καθέκαστα 229,11
ἐπεξηγεῖσθαι 235,31
ἐπεξιέναι τὰ καθέκαστα 229,13 ὁ τῷ μὴ
ἀποδιδόντι ἐπεξιῶν 234,19 (conī. δεικνύ-
ναι) 226,12
ἐπηρεάζειν 413,21. 27
ἐπιβάλλειν τὰς ὄψεις 395,10
ἐπιβοᾶσθαι 5,21
ἐπιβολή. ἀμέσοις ἐπιβολαῖς καταλαμβάνων
273,6
ἐπήβολος 90,14
ἐπιγηθεῖν 555,1
ἐπιδαψιλεύειν 91,31 118,5
ἐπιδεκτικός (τῶν παθῶν) 130,26
ἐπιδέξιος. ἐπιδεξίως βαδίζειν 65,6
ἐπιδήλως 524,22
ἐπιδιορθοῦσθαι (sensu activo) 72,36
ἐπιδυσφημεῖν 500,8
ἐπεικεύεσθαι 373,30
ἐπιθολοῦν 297,31
ἐπίκλυσις (θαλάττης) 167,16
ἐπικόσμημα 98,21
ἐπικτητος 303,26 396,1
ἐπilύειν (τὴν ζήτησιν) 271,19 med. 179,17
ἐπίλυσις 270,33 (σοφίσματος) 54,15
ἐπίρωμος (conī. φαῦλος) 502,6
ἐπινήχειν med. 559,16
ἐπινοητικός 190,29
ἐπίπαν. ὥς ἐ. 8,22 201,17
ἐπίπεδον. ἡ περὶ τὰ ἐ. θεωρία 269,12
ἐπιπειθή (λόγῳ) 130,18
ἐπίπλαστος 256,10
ἐπιπολαίως (στέργουσιν) 487,36
ἐπιπροσθεῖν 292,33

- ἐπιρρέπειν 428,16
ἐπιρρεπής 428,19 532,15
* ἐπίρροπος 33,16
ἐπιρροφεῖν 507,7
ἐπισημαίνεσθαι 178,30 179,15 219,37
ἐπίσης 3,4 50,7. 13 473,3
ἐπιστάσια (conl. προσοχή) 308,24
ἐπίστασις 209,23 269,30
ἐπιστατικός 379,5
ἐπιστήμη def. 366,20 ἐ. ἐπιστημῶν 322, 13 ἀρχαὶ τῶν ἐ. 321,29
ἐπιστημονικῶς 75,12 (opp. τεχνικῶς) 277,32
ἐπιστημοῦν (conl. τεχνοῦν) 1,5
ἐπιστροφή 119,5. 19 288,19. 23
ἐπισυμβαίνειν 530,8. 9
ἐπισυνάγειν 6,17
ἐπισυνάπτεσθαι 6,18
ἐπισύνθεσις 551,9 κατ' ἐπ. 553,6
ἐπισύρειν med. 491,18
ἐπισφραγίζειν 91,28
ἐπιταγή 372,5 (conl. κέλευσμα) 369,9 τὴν τοῦ ἀγαθοῦ ἐ. 257,29
ἐπίτασις 254,36 275,4
ἐπιταχύνειν 190,21
ἐπιτερπής 86,2
ἐπίτευξις (opp. ἀποφυγή) 307,3
ἐπίτηδες 37,33 42,31 50,31 54,35
ἐπιτίμησις def. 119,21
ἐπιτρέχειν (conl. διώκειν) 539,19
ἐπιτροπεία 580,18 583,24
ἐπιφημίζειν 95,18 479,32
ἐπιχειρεῖν εἰς τι 251,19
ἐπιχείρησις 125,11. 18 128,21. 28 132,27 213,5 253,7. 10
ἐπιψηφίζεισθαι 153,1. 2
ἐποιστικός. τὰ θανάτου ἐπ. 161,30
ἐποπτεία τῶν νοερῶν διακόσμων 603,34
ἐποπτικός. ἐποπτικώτατος 48,12
ἔπος. ἔπη (versus Homerici) 139,20 (libri Aristotelici) 37,33 — οὐδὲν πρὸς ἔπος 159,16
ἐρασιχρήματος 478,8
ἐράσμιος 515,15 559,8
ἔργον. πρὸ ἔργου expl. 156,7
ἐρημοπολεῖν 7,10
ἐσπέριος. τὰ ἐ. ἔθνη (θυμοειδῆ) 166,5
ἐσύστερον 375,13
ἐτερότης 2,25
ἐτερότροπος 295,30
ἐτοιμάζειν med. 305,3
ἐτυμολογεῖν 309,1
εὐαρέστως (θεῶ ζῆν) 4,2
εὐβουλία def. 334,13
εὐγνώμων (conl. σπουδαῖος) 514,1
εὐδηλος. εὐδηλότερα 377,24
εὐδαιμόνησις 91,27
εὐεικτος 19,26
εὐεκτικός 253,29
εὐέλεγκτος 199,32
εὐεμπτώσια 193,31
εὐετηρία. τὴν ἔξωθεν εὐ. 96,15
εὐθύγραμμος. εὐθυγράμμων σχημάτων (dist. περιφερογράμμων) 271,6. 9
εὐθετεῖν 85,11
εὐθημοσύνη 542,34 590,3
εὐθηνεῖν 92,7. 19 100,16
εὐθυβολεῖν 359,21
εὐθυβόλως 359,26
εὐκαιρος. εὐκαιρότερον 38,13
εὐκατέργαστος 149,2
εὐκύλιστος 470,34
εὐμαρής. εὐμαρέςτερον 549,14. 18
εὐμεταχειρίστως 343,33
εὐνοικῶς 486,14
εὐνομεῖσθαι 7,8
εὐνοῦχος 10,10. 11. 15
εὐοδεῖν. πρὸς θεοῦ εὐοδούμεθα 88,3
εὐόδωσις 388,16 389,65
εὐξύνετος 370,21
εὐριπος 484,22
εὐστάθεια 169,32 (conl. εὐταξία) 209, 10
εὐτονος (conl. καρτερικός) 388,13
εὐτριχος 65,6
εὐφημία 186,1
εὐφορος. εὐφώρας φέρειν 98,34
εὐφυής. εὐφυῶς 107,19 295,4
εὐφυῖα 65,1
εὐχροια 388,13
εὐωνος. εὐώνως 169,2
ἐφαρμογή (conl. ἐπαφή) 268,21
ἐφερμηνεύειν 28,15
ἐφερμηνευτικός 101,20 531,4
ἐφιέναι. ἐφετωτέρω 80,5
ἐχέφρων 33,23 52,34 268,30
ζῆν def. 561,13
ζητητικός. ζητητικῶς (conl. διαλογικῶς) 401,1
ζοφώδης (εἰρκτή) 550,3

ζυγόν. ζυγῶ δουλείας ὑποπεσόντων 92,10
 ζυγοστατεῖν 14,15
 ζωή (ἐνθεος) 580,17 (νοερά) 564,14 571,24
 572,20 578,13. 23 579,31 582,18 al.
 ζωμός. ζωμῶ ζῆν 181,25
 ζῶον def. 561,14
 ζώπυρον. τὸ τῆς γνώσεως ζ. 320,32
 ζωτικός. ταῖς ζωτικαῖς ὁρέξεσι 97,24
 ζωώδης (ἡδονή) 538,13

ἡβάσκειν 349,9
 ἡγουν 16,26 17,11 18,28 22,24 29,9 32,32
 36,32 41,7 33,24. 25 39,8 60,16 75,35
 77,15. 30 78,2 85,9 88,25 90,27 96,24
 118,26 260,34 261,17 264,20 270,30
 277,3. 34. 38 279,11 281,4 285,14. 15 al.
 ἡδυπαθής. οἱ τὸν ἡ. βίον ἀγαθὸν τιθέμενοι
 274,36
 ἡλιος φαίνεται μὲν ποδιαῖος, πολλαπλασίων
 ὦν τῆς γῆς 483,12
 ἡμικύκλιος (καλιά) 506,9
 ἡνίκα (ἰσχωσί τι) 438,7
 ἡνοῦν 84,25
 ἡρέμα πλήττειν (opp. σφοδρῶς) 238,22
 ἡρεμαῖος. ἡ. γαλήνη 53,1
 ἡρεμία. ἡρεμία (coni. ἀπάθειαι) 131,4
 ἡρως def. 92,15
 ἡσυχος 136,29. 30
 ἦτοι passim. ἦτοι—ἦ 150,13 164,14 194,
 25 232,27 ἦτοι—ἦτοι 18,40 ἀλλ' ἦτοι
 254,26

θανάσιμος 238,21
 θανατηφόρος (ἐλλέβορος) 418,34
 θαρρεῖν. θαρρύντως 289,5
 θαρσαλέος 310,19
 θέα (κάλλους) 488,6
 θεάρεστος. τὸν θ. θάνατον 35,34
 θεήλατος (πῦρ) 277,10
 θεῖος. τὸ θεῖον 597,20. 35 600,7 603,
 11. 14. 32 οὐδὲ τὸ θ. βουλευτικόν
 150,8
 θεμέλιος 117,27 ὡς ἀπὸ θ. καὶ ῥίζης τινὸς
 ἀρχόμενος 72,20
 θεμιτός 470,26 473,7
 θεόθεν 109,8
 θεολογία 230,19 595,27 (πρώτη φιλοσοφία)
 322,12

θεολόγος 324,33 595,25 (ὁ πρῶτος φιλο-
 σόφος) 323,23
 θεός. ὅπερ ὁ θ. χορηγεῖ 257,8 τῆς πρὸς
 θεὸν ἀφεστηκότες ἐλπίδος 258,29 θεοῦ
 διδόντος 265,30 θεοῦ τῶν λόγων προϊστα-
 μένου 257,9 παρὰ τῷ θεῷ φαμεν μηδὲν
 εἶναι τῶν μελλόντων πραγμάτων μηδὲ
 ἐνδεχόμενον 268,27
 θεόσδοτος 87,23 88,20
 θεοσεβής 256,3
 θεότης 287,32. 33. 37
 θεοῦν. εἶναι ἅμα θεούμενον καὶ θεότητα
 287,37
 θεουργικός 109,20
 θεοφιλής def. 603,8
 θέρμανσις 486,33
 θέσις παράδοξος 37,28
 θηλυμανής 35,20
 θηλυμανία. τὸ πρὸς θ. ἀκόρεστον 274,23
 θήρα (κέρδους) 178,25 (δόξης ἢ κέρδους)
 199,23
 θιγγάνειν 381,18
 θλιβερός (coni. ἐπίπονος) 309,23
 θλίβεσθαι (coni. πονεῖν) 87,7
 θνησίς 86,19
 θνητοειδής 60,3 τὸ θ. σῶμα 6,16 τῆς
 καθ' ἡμᾶς θ. φύσεως 284,20
 θολοῦν 279,15
 θορυβεῖν. οὐ χρὴ θ. 304,34
 θρησκεία 272,11
 θυμός def. 136,25 166,8 194,17 259,
 32 347,25. 31 φυλάττουσι τὸν θ. 194,
 17
 θύραθεν (opp. καθ' ἡμᾶς) 3,36
 θυραῖος 21,9 39,2 85,9 96,9

ιατρική def. 73,15
 ιδιάζειν 131,10
 ιδιοπραγία 254,24
 ἴδιος. ἰδιαίτατον 13,7
 ἰδίωμα 399,28 τὰ ἐκ φύσεως ἐπόμενα ταῖς
 ψυχαῖς ἰ. 396,15
 ἰδιώτης def. 601,23
 ἰδρύειν. ἰδρῦσθαι Χαρίτων ἱερὸν 223,36
 ἱεροσυλᾶν 218,26. 27
 ἱερόσυλος 183,2 567,38
 ἰκτεριᾶν 547,15
 ἱμαντοπαικτική 10,17 16,9
 ἰνδαλμα (coni. ὁμοίωμα) 600,13
 ἱππάζεσθαι 11,22. 29 12,25

ἵπποδραμία 566, 15

ἵππος def. 347, 17

ἴσησι 354, 7. 8

ἰσοδυναμεῖν 338, 6

ἰσομέτρως 54, 22

ἰσόπλευρος 119, 7

ἰσοσθενής 524, 4

ἰσοταχής 541, 21

ἰσχυροποιεῖν 384, 24 445, 11

ἰτητικός 135, 27

καγχάζειν 437, 10. 13

καθαίρεσις. ἐπὶ τυράννου καθαιρέσει 142, 11

καθάπτειν med. 29, 31 129, 33

καθαρός. καθαρῶς (coni. ἀκιβδήλως) 467, 18

κάθαρσις 494, 38

κάθετος 73, 36 74, 7 269, 35 322, 17. 19. 24. 36

καθηγεμῶν (coni. διδάσκαλος) 467, 22

καθολικός. καθολικώτερον (opp. μερικώτερον) 20, 13 353, 21 361, 4

καθομηρίζειν 268, 33

καθομιλεῖν. τῶν καθωμιλημένων ἐστὶ 558, 9

καθόσον 202, 22 κ. — κ. 207, 11 κ. μὲν — κ. δέ 240, 2

καθότι 186, 3

καθυποδύεσθαι 372, 27

καθυπουργεῖν 387, 8

καί. κἂν δὲ καὶ λέγῃ 338, 25 κἂν καὶ ἀναισθητῇ 459, 35

καινοπονεῖν 158, 13 159, 32

καινοτομεῖν 136, 27. 32. 33

καιρός def. 44, 33 ἐν καιροῖς *opportune* 179, 15

κακόβουλος 313, 25

κακός. κακιώτερον 433, 41

κακοςύνετος 368, 31

κακοτεχνία (dist. ματαιοτεχνία) 10, 16

κακουχία 46, 25

κακωτικός 505, 19

καλιά (ἡμικύκλιος) 506, 9

καλλίπαις 92, 8

καλλονή 17, 21 98, 23 256, 12 (coni. ὠραιότης) 554, 31

καλλύνειν 3, 1 55, 33 98, 24

καλλωπίζειν 256, 5

κάλυμμα (τῆς ἀγνοίας) 25, 31 297, 38

κανονίζειν (coni. παραμετρεῖν) 128, 15

κανών (coni. μέτρον) 3, 18 (coni. κριτήριον) 154, 6

* κάρβων 428, 13. 29

κάρος (τῆς ἐμπαθείας) 25, 31

καροῦν. καροῦται ὁ νοῦς 422, 19 κεκαρωμένοι ὑπὸ τῶν ἀφροδισίων 420, 7

καρπογόνος. δένδρου ἀρετὴν κ. 114, 21

κατά. ὁ γὰρ ἄρχων πλέον τι κατὰ τὸν πολίτην ἐστὶ. 223, 10

καταβάλλειν τὴν σπουδὴν 263, 26 τοὺς λογισμοὺς 384, 26 κ. ὅπερ ὁ θεὸς χορηγεῖ 257, 8 τῆς τέχνης περὶ τὰ ἐνδεχόμενα τὴν πᾶσαν καταβαλλομένης σπουδὴν 291, 37

κατάγνωσις 181, 13

καταγοητεύειν 139, 33

καταγραφὴ τῶν κύκλων 355, 23

καταδαρθάνειν 258, 12 297, 33

καταδυναστεύειν 454, 22

κατάδυσσις 328, 4

καταθύμιος 259, 38

κατακάμπτειν 256, 25

κατακούειν τοῦ κιθαριδοῦντος 565, 38

κατακρημνίζειν εἰς βυθὸν ἀπωλείας 275, 11

κατακυριεύειν 63, 10 310, 29

κατακυρίευσις 119, 24

κατάκτησις 27, 29

κατακώχιμος def. 605, 34 (ταῖς ἀρεταῖς) 506, 24

κατάλληλος 16, 5 — καταλλήλως 38, 10

κατάλυμα 7, 15

καταμέμφεσθαι 23, 25

καταμερίζειν 263, 32

κατανεύειν πρὸς τὰ χεῖρω 275, 35

κατάνευσις 23, 2 πρὸς τὰ πάθη 274, 3

κατανόησις 371, 28

καταντᾶν 4, 31 60, 29 82, 15 301, 34 (εἰς εὐδαιμονίαν) 385, 2

καταντλεῖν. ἀμέτροις πάθεσι καταντλούμενον 480, 16

καταπέλτης 238, 20

καταρᾶσθαι 142, 28

καταρριπτεῖν 105, 33

καταρρυπαίνειν 484, 20

κατασκέασμα 262, 22

κατασκευαστικός 19, 10 75, 34 405, 15 495, 10

κατασμικρίζειν 496, 15

κατάστημα 99, 17

κατασύρειν 26,29 90,16 92,2 260,12 τῇ
πρὸς τὸ χεῖρον κατασύρεσθαι προσπαθεία
120,11
κατασφηνοῦν 132,21
κατάσχεσις 584,20
κατατείνειν (τὸν λόγον) 161,5 204,18
κατατομή (coni. σχίσις) 522,16
κατατρέχειν 380,14
κατατρίβειν (πλείω χρόνον) 362,10
καταυγάζειν 554,29
καταφανής 593,23
κατάφορος 174,11
κατάφωρος 191,8
καταχραίνειν 310,34
καταχρῆσθαι 392,31 618,3
καταχρηστικῶς 453,7
κατεπιχειρεῖν 51,21
κατέχειν τὸν θυμὸν 194,13 τὴν ὀργὴν
194,9
κατήχησις 25,30
κατεργαστικός 127,28
κατονομάζειν 265,18
κατορθοῦν 18,1 sqq. (τὸ ἀγαθόν) 17,18
κατόρθωσις 27,13 (ἐν βίῳ) 17,33 ἡ. κ.
καὶ τὸ εὖ 65,28 (τοῦ ἀγαθοῦ) 17,20
κατωφέρεια 60,3
καχεκτεῖν 446,25
καχλάζω 447,41 448,2.5
κέγχρος 536,2 sqq.
κέλευσμα (coni. ἐπιταγή) 369,9
κέντρον (τοῦ κύκλου) 134,19 οἶον κ. τῆς
λογικῆς ψυχῆς 517,16
κήδος. κήδη εἰσὶ τὰ πρὸ τοῦ γάμους συναλ-
λάγματα 473,19
κηλὶς (τῶν παθῶν) 24,26
κηροπλάστης 19,26
κηροπλαστική 19,24
κιθάρισις 468,16
κιθαρωδία 468,35
κίμβιξ 182,26
κίναϊδος 53,33
κινεῖν γέλωτα 201,13
κίσσηρις 145,10
κλῆσις 55,4 109,10
κλόπιμος 35,32
κλύδων (τῶν παθῶν) 53,2
κνώδαλον 300,20
κοινοποιεῖν τὸν λόγον 242,2
κοίτη. τὴν ὁμόζυγον κ. 128,2
κόλασις (dist. τιμωρία) 195,2
κομιδῇ 180,5

κοπιᾶν 559,20
κόπτειν τὰς ἑαυτοῦ τρίχας 428,8
κόραξ. τοὺς καθ' ἡμᾶς κ. 587,20
κορμός 132,19
κόρος. κόρον λαβεῖν 581,27 σχῶμεν 581,30
ὑπὲρ κόρον 423,25 431,7.9 432,30.31
(coni. ὑπερβολικῶς) 435,7
κορυφαῖος. κορυφαϊότατον 34,24 291,32
κόσμος. ἐν τῷ παρόντι κόσμῳ 4,28
κρατεῖν. ἡ δόξα κ. 386,24
κρατὴρ Ἄρεως 488,28
κρεωφαγεῖν 427,30
κρημνός. κατὰ κρημνοῦ ἑαυτὸν ἀφείς 157,13
κρηπίς (coni. θεμέλιον καὶ βάσις) 258,7
κριτήριον (coni. κανὼν) 154,6
κροτεῖν. ναυμαχίαν κροτῆσαι 85,16
κτᾶσθαι *passive* 56,29 86,27 88,21 279,15
387,10
κτήτωρ 370,10
κτυπεῖν. κἂν μὲς κτυπήσῃ 429,6
κυβευτής 183,3
κῦδος 507,32
κύησις 499,27.28.29
κύκλος def. 346,26
κυκλοφορία 552,31
κυκλοφορικός. τῶν κ. σωμάτων 330,1
κυμινοπρίστης 182,27
κυοφορεῖν 113,20
κυριεύειν 115,35
κυρίευσις 59,23
κύριος. κυριώτερον εἰπεῖν 229,6
κυριότης 387,9 389,26
κῦρος 278,7 309,35
κυροῦν. τὰ διὰ ψηφισμάτων κυρούμενα
233,11
κύφων 26,13
κωμωδοποιός 197,1
κώπη 290,35 δοξάζειν τὴν ἐν τῷ ὕδατι κ.
κεκλασμένην 357,10

λαγνεία 170,30 171,20
λάγνος 172,18 def. 182,7
λαγχάνειν. τὴν ὑπόστασιν ἔλαχεν 370,6
λαθραῖος 215,28 — λαθραίως 215,33
λαίμαργος 478,9 def. 182,12
λαιμός 171,19
λαπάσσειν (γαστέρα) 618,34
λατρεῦειν 296,7
λάτρεις (coni. ὑπηρέτης) 296,6.8

- λειότης τῆς ἡδονῆς 309,20
 λέξις (= vox Aristot.) 129,29 225,6.7
 243,18 244,2 265,30 258,28 313,29 al.
 λεπτομερής (ἀπόδειξις expl.) 22,13 (coni.
 ἀκριβής, opp. παχυμερής) 21,19 — λεπ-
 τομερῶς 261,20
 λεπτός. ἡ λεπτή δίαίτα 149,2
 λεύκανσις 486,33. 35
 λήρημα 272,24
 ληστήριον (συνιστᾶν) 179,32
 λιθίτις (νόσος) 423,26
 λιθοξόος (Phidias) 319,16
 λιμβός def. 182,9
 λιμώττειν 583,33
 λιχμᾶν 201,9
 λιχνεία 170,31 171,20
 λιχνεύεσθαι. ἐλιχνεύθη med. 297,26
 λίχνος 201,8
 λογικεύεσθαι 68,19. 23. 31 117,10 401,10
 λογικευθεῖσαι (ὁρέξεις) 389,23
 λογοθετεῖσθαι 355,34
 λόγος. δημῶδη λ. 21,13 διεξοδικός 554,32
 ἐμπερίβολος 69,34 ἐνυπόστατος 40,23
 41,27 προφορικός 519,19 τὸ τοῦ λ. ἐν-
 δόσιμον 2,15 ὁ λ. αἰρεῖ 193,23
 λόγχη 146,11
 λογχοῦν 145,10 146,12 236,17
 λοιπάζεσθαι 448,23. 24
 λοιπὸς ἄλλος 586,35 λοιπὴν ἄλλην κτῆσιν
 603,1 — λοιπὸν 258,24 274,11
 λοξεύειν. τῇ λελοξευμένῃ γραμμῇ 395,3
 λόξωσις 322,32
 λοχᾶν 201,9
 λύειν τὴν ἀντίθεσιν 50,1 57,10
 λυμαντήρ 617,29
 λωποδύτης 183,1

 μαγνητὶς 581,23
 μαθητεύειν 289,5
 μακαρισμός 93,11
 μαλάσσειν 560,31
 μάλλον inseq. compar. 168,22 191,13
 208,13 433,41 434,1 435,30 444,25
 499,6
 μαντική τέχνη def. 402,6 μ. στοχαστική
 τέχνη 36,19
 μάραθρον 506,7
 μάργαρος 185,19 256,15
 μαργότης 182,13

 μαρτύριον ποιῆται 123,4
 μαστίγωσις 472,26
 ματαιοπονεῖν 363,21
 ματαιοτεχνία (dist. κακοτεχνία) 10,16 16,6
 μεγαλειός. μεγαλειόν τι 181,21 τὸ μ. τοῦ
 ἔργου 183,24 185,2
 μεθεκτός. μεθεκτῶς ἔχειν θεότητα 287,
 33
 μέθεξις. κατὰ μέθεξιν 4,36 (opp. καθ’
 ὑπαρξιν) 303,18
 μειονεκτεῖν 214,5
 μειονεξία 213,31
 μελανία 487,2
 μέλησις 97,28
 μέντοι e. g. 185,17 189,10 202,29 212,9
 οὐ μ. 180,1 οὐ μ. καί 239,36
 μερικός. μερικώτερον (coni. καθολικώτερον)
 20,13
 μερισμός 296,26
 μεσιτεύειν 273,8 276,30
 μετάκλισις (τύχης) 97,19
 μετάμελος. μ. λαμβάνειν 582,34
 μεταπείθειν 194,19
 μετάπτωσις. ἐν ταῖς τῶν τυχῶν μ. 97,16
 μεταφορά 488,27. 33 κατὰ μ. 254,23
 μεταχειρίζεσθαι 259,19
 μεταχείρισις 260,23 266,33
 μεταχρηστικῶς 461,15
 μετέλευσις 27,7 341,23. 26 374,4
 μετέχειν. μετεχόντως 275,6. 22
 μετριοπάθεια 4,29
 μέτρον (coni. κανὼν) 3,18
 μηδαμινός 465,32
 μηδέ — μηδέ 179,18
 μηκύνειν 501,30
 μήν. ἀλλὰ μ. 209,4. 13 253,12 355,17
 καὶ μ. 97,3 383,7 καὶ μ. οὐκ 289,19
 οὐ μ. 77,22 148,2 156,22 161,12. 15
 162,20 166,20 181,29 239,6 353,22
 609,18 οὐ μ. ἀλλὰ καί 11,23 68,9 οὐ
 μ. γε 254,10 οὐ μ. γε καί 253,37 οὐ
 μ. δὲ καὶ 12,21 οὐ μ. ἤδη 147,4 οὐ
 μ. ἤδη καί 236,30 οὐ μ. καί 58,12
 237,34 243,37 364,24 οὐ μ. οὐδ’ 262,
 36 οὐτε — οὐτε μ. 46,3 288,32 367,31
 μηνίειν 194,18
 μήτρα 117,23
 μητροκτονεῖν 142,25
 μισαιφονία 588,1
 μισαιφόνος 587,31
 μικροκλέπτης 180,29

μικρολόγος 182, 29 (coni. ἀκριβής) 185, 10

μίμημα (νοῦ) 283, 6

μνᾶσθαι. μνώμενοί τι μεῖζον 187, 4

μολιβδῖς 74, 8

μολύνειν 161, 16

μονάς 216, 84 σωρεία μονάδων 346, 31

μονή 27, 27 τῇ θείᾳ προνοίᾳ καὶ μ. 7, 11

μονία (coni. ἀναχώρησις) 35, 36

μονομαχία 180, 10

μόριον def. 383, 28

μόρφωσις (coni. εἰδοποίησις) 396, 28

μορφώτικός 399, 6

μουσικός (ζῶον) 598, 36

μοῦτλον 552, 7

μυριόλεκτος 558, 11

μυριοστός 536, 1 sqq.

μῦς 163, 10

μυστήριον. ἡ τῶν μ. ἐκφορά 238, 19

μῶμος (coni. σπῖλος) 284, 13

μῶνυξ 481, 22

νεκρός. ὁ ν. ἄνθρωπος 10, 9. 11. 14

νέκρωσις. μέχρι τῆς τελευταίας ν. 4, 33

νεμεσητικός 138, 13

νέμεσις def. 204, 14

νεολαία 617, 29

νέφος. σαρκικὸν ν. 34, 27

νεφρίτις 423, 26 429, 35

νοερός (γνώσις) 268, 29 (ζωή) 564, 14 571,

24 572, 20 578, 13. 23 579, 31 582, 18 al.

— νοερῶς ἐνεργεῖν 578, 34 ζῆν 582, 37

586, 8 (opp. ἐννοηματικῶς) 40, 30

νόησις. περὶ λόγους καὶ νοήσεις 257, 4

νομή. τὴν τῶν κοινῶν ν. 138, 20

νόμισις (coni. ὑπόληψις) 20, 10

νόμισμα τῆς χρείας ἐνέχυρον 226, 10

νομοφύλαξ 607, 21

νοοειδής 4, 36 — νοοειδῶς 315, 35

νόσημα (ὁμοιομερὲς ἢ ὀργανικόν) 618, 28

νουθέτησις def. 119, 20

νοῦς. ν. πρακτικός 97, 23 ἔλλαμψις νοῦ

538, 28 νοῦ τις αὐγὴ καὶ ἔλλαμψις 534,

16 τοῦ παρὰ Ἀριστοτέλους θύραθεν νοῦ

580, 20

νωθρία 362, 12

ξενοδοχεῖν 519, 30 601, 26

ξένος def. 519, 30

ὄγκος 591, 30. 33

ὀδηγία 325, 3

ὀδοντοφυεῖν 149, 23

ὀδοποιητικός 7, 13

ὄζειν. ὀδωδέναι 59, 16

οἶνος Χιώτης 449, 10

οἰνόφυλλ 182, 7

οἶονεῖ 127, 33 253, 34 254, 11 263, 35

οἶος. οἶον ὥς 73, 14

ὀκνηρία 384, 21

ὀλέθριον 16, 14

ὀλιγομαθής 256, 24

ὀλικός. ὀλικωτάτῳ 13, 8

ὀλοκληρία τοῦ λόγου 23, 32 τῆς μακαριό-

τητος 59, 13

ὀλόκληρος 71, 9 ἔθνη ὁ. 272, 11 ἐξ ὁ.

ἀκοῦσαι 430, 14. 29 cf. 33

ὀλοσχερής. ὀλοσχερέστερον 265, 14 ὀλο-

σχερέστερον παραδίδωσιν 5, 10 — ὀλο-

σχερῶς 263, 24 (coni. παχυμερῶς) 21, 19

ὄμμα τῇ γενέσει θολούμενον 279, 24

ὄμμα τοῦν. ὀμμάτωνται αἱ ψυχαί 397, 24

ὀμογενής 265, 13

ὀμογνωμονεῖν 485, 16

ὀμοδοξεῖν 490, 4. 5

ὀμόζυγος. τὴν ὁ. κοίτην 128, 2

ὀμοιομερής 215, 18 253, 31 (opp. ὀργανι-

κός) 618, 28

ὀμοιότροπος 353, 12

ὀμοίωσις (πρὸς θεόν) 591, 23

ὀμόλογος 90, 34

ὀμοπολίτης 474, 18

ὀμόσε ἰέναι 166, 6 χωρεῖν 99, 25 162, 3

167, 6

ὀμοταγής 48, 26. 38 49, 5 367, 2 — ὀμο-

ταγῶς 42, 26

ὀμοφυής 535, 24

ὀνειροπολεῖν 538, 13

ὀνομαστόν 288, 31

ὀντότης 13, 7. 9 268, 20 289, 26. 27 292, 33

294, 21

ὀξίνης (οἶνος) 449, 12

ὀξυκίνητος 189, 25

ὀξυπείνης def. 182, 9

ὀξύς (= Arist. ταχύς) 430, 10

ὀξύτης (coni. ἐντρέχεια) 132, 31

- δξύχολος 194,32
 όπηνίκα 3,19 92,27 324,32 479,3 516,11
 όπτική 271,4
 όπωσδηποτοῦν 23,3
 όπωσοῦν 257,35
 όρᾶν. ὄρα 370,31 377,33 ὄδε 19,21 296,14 338,5 339,33 ὄδοῦ 53,20 84,16 288,1 331,12 361,3
 όργανικός. τὰ ό. μόρια 243,23
 όργή. ἀποδιδόναι τήν ό. 194,10 κατέχειν τ. ό. 194,9 κρύπτειν τήν ό. 194,14 όργή ὄρεξις ἀντιλυπήσεως 432,14
 όργίλος def. 194,8
 όρειβατεῖν 7,9
 όρθογώνιος. τὸ ό. τρίγωνον 269,37
 όρθοδοξαστικός 289,7 356,35
 όρθοδοξεῖν περὶ τὰ τέλη 594,35
 όρμίσκος 256,9
 όρτυξ 172,24
 όσιότης def. 341,28
 όταν. ὅταν ὄδοι 379,31 ὅταν εἴη 269,35 278,25 292,25
 οὔδαμινός 104,9 οὔδαμινός (coni. μικρός) 414,2 τῶν οὔ. λυπῶν 437,20
 οὔσιότης 48,1
 οὔσιώδης 299,16 300,2 364,30 (λόγος) 29,4 — οὔσιωδῶς 84,2 299,34 314,9
 όφισ 506,7
 όχευτικός 433,1
 όχλησις τῶν παθῶν 294,23
 όχυρότης 340,33
 όψοφαγεῖν 175,34
 όψοφάγος def. 182,9
- πάγιος 150,17
 παγίς 132,24
 παγκρατιάζειν 146,20
 παθαίνειν 259,15
 πάθησις (opp. ποίησις) 498,8
 πάθος def. 130,19
 παιδαγωγεῖν 169,32
 παιδόθεν 428,18
 πάλαι. παρὰ τοῖς π. σοφοῖς 4,26
 παλιλλογεῖν 592,21
 πανάισχης 86,9
 πανάριστος 477,10
 πανουργία (dist. χαυνότης) 187,6 (opp. φρόνησις) 394,16
- παντέλειος 556,15
 παρά. ὑπὸ τὸ αὐτὸ γένος παρὰ τὸ δίκαιον 249,5
 παραβολή. ἐκ π. 81,19
 παράβυστος. ἐν π. 71,26
 παράγειν. παρῆξεν 276,24
 παραθήγειν 585,2
 παράθηξις τῆς ἀρετῆς 513,13
 παραίτιος 215,34
 παρακερδαίνειν 526,32
 παράκλησις def. 119,22
 παραλύειν. τοῦ οἴκειου παραλύεται τόνου 201,4
 παραμετρεῖν 27,6 (coni. κανονίζειν) 128,15
 παραμιγνύναι 264,6
 παραμόνιμος 89,21
 παραμυθία. π. πρὸς πίστωσιν 10,5
 παράξενος (coni. θαυμαστός) 419,24
 παραπέμπειν *differre* 38,12 108,5
 παραπέτασμα 186,9
 παραπλήρωμα 80,13
 παράρτυμα 83,11
 παράστασις (coni. δήλωσις) 19,1
 παρασύρειν. παρασυρεῖς ὑπὸ τῆς ἐπιθυμίας 418,21
 παρασφάλλεσθαι 3,21
 παρατάττειν 165,18. 25
 παρατήρημα 264,7 363,26 364,5
 παρατήρησις 71,20
 παραφέρειν 116,12
 παραφορά 116,6
 παραφυάς expl. 43,23
 παραχρῆσθαι (τῇ κλήσει) 392,33
 παραχωρεῖν 255,13
 παρεισάγειν 289,21
 παρεισφέρειν 373,14
 παρεκβατικός. παρεκβατικώτερον 7,12
 παρεκκλίνειν (coni. παραιτεῖσθαι) 139,33
 παρέλκειν 266,32
 παρεμβάλλειν 34,2 518,36
 παρεμποδίζειν 97,26
 παρεξάγειν (τὸν λόγον) 29,29
 παρέπεσθαι 65,4 142,1
 πάρεσις τῶν μορίων τοῦ σώματος 116,7. 9
 παρήκειν 322,15
 παρῆλιξ 127,32
 παρό 405,17 436,7. 8 438,10 442,17 460,24
 πάροδος 186,15
 παροιμία (γλυκὺς ἀπείρω πόλεμος) 167,20 — 186,8 210,15 τήν δημώδη π. 355,1
 παροτρύνειν (opp. ἐμποδίζειν) 451,7

παρουσιάζειν (τὸν λόγον) 438,6
 παρυπόστασις 89,13
 παρωνύμως 250,5 366,6
 πᾶς. ἐπὶ τοῦ διὰ πασῶν καὶ δις διὰ πασῶν
 118,26
 πατραλοίας 373,27
 παύειν. ἃ πέπαυμαι λέγων 538,22
 παχυμερῶς (coni. ὀλοσχερῶς) 21,19 (coni.
 συγκεχυμένως) 261,22
 πεδινός 165,25
 πειθάρχησις 118,10
 πειθήνιος. πειθηνίως (coni. ὑπεικτικῶς)
 261,7
 πειθῶ. ἔχει τινὰ π. 562,21
 πενταδάκτυλος 367,31 376,1 481,23
 περαιτέρος. περαιτέρω 263,19 283,30
 περιίγειον 289,16
 περιγραφή expl. 72,10 (coni. τύπος) 126,9
 περιδέραιον 256,9
 περιέλκειν. τὸν ὑπὸ τῶν ἀλόγων παθῶν
 περιελχόμενον 578,34
 περιέπειν (coni. ἀσπάζεσθαι) 476,13
 περιέργος. περιεργότερον ἄπτεται 145,26
 περιθεῖν 47,10
 περίθετος. π. χρώματα 256,8
 περίληψις. τυπωτικὴν π. 14,32
 περινοεῖν. περινενοημένως 510,27
 περιουσία. ἐκ π. ἐπάγει 387,34
 πέριξ 380,14
 περιπίπτειν τῷ ἀκοντίῳ 238,5
 περίπτωσις 88,13
 περισπούδαστος 257,7
 περισσάρτιος 332,22
 περίστασις 168,27
 περιστατικός (dist. προηγούμενος) 230,34
 περιστερά 291,14. 15
 περιφέρεια 134,19
 περιφέρειν (ἀντίθεσιν) 56,31
 περιφερόγραμμος. περιφερογράμμων (σχη-
 μάτων dist. εὐθυγράμμων) 271,8. 10
 περιφρονεῖν 215,9
 περιχάρεια 553,15
 περιχεῖν. περιχεθέντα 132,24
 περιχορεύειν 47,10 314,17
 πῆ — πῆ 265,23 269,18
 πηγῇ. τὴν καρδίαν πηγὴν 488,27
 πιαίνειν (coni. τρέφειν) 483,16
 πίθος. μέχρις ἂν ὤμεν ἐν τῷ τετρημένῳ
 τούτῳ π. 531,1 πληροῦν τετρημένον π.
 505,31
 πικρός def. 194,12

πλάγιος. κατὰ πλάγια 64,18
 πλάνης 311,22
 πλάσις. τῇ πρώτῃ π. τοῦ ἀνθρώπου 297,
 16
 πλατύνειν 72,20 (coni. προάγειν) 90,32
 πλειστάκις 33,7 151,1
 πλέκειν (συλλογισμόν) 43,2
 πληθυντικός (ἀριθμός) 351,14 — πληθυν-
 τικῶς 18,12 (opp. ἐνικῶς) 341,33
 πλημμελῶς 363,17
 πληροφορεῖσθαι ἐκ τῶν λόγων 27,8
 πληροφορία 37,5 78,12 296,35 τῶν πραγ-
 μάτων 349,6
 πλησιασμός (opp. ἀπόστασις) 267,4
 πλοκή (συλλογιστική) 336,4 τοῦ συλλογισμοῦ
 360,23
 ποδηγεῖν 66,20 561,33
 ποδηγετεῖν 570,32
 ποδιαῖος 289,15
 ποηφαγεῖν 427,29
 ποιητής (i. e. Homerus) 139,21 141,9
 ποικίλος (ὁ περὶ βρώσεις ἀκόλαστος) 182,8
 πολιαρχεῖν 507,29 587,17. 19
 πολιαρχία 507,28
 πολιούσθαι 149,22
 πολιτεύειν. τὸ κατ' ἀρετὴν πολιτεύεσθαι
 519,3
 πολίτης. π. ἀγαθός def. 18,19
 πολιτικός. π. ἀνὴρ def. 18,20
 πολυκέφαλος. θηρίον π. 481,1
 πολύκοινος 88,22
 πολυμετάβολος (coni. πολυπαθής) 6,39
 πολυπαθής (coni. πολυμετάβολος) 6,39
 πολύπαις 92,7
 πολυπειρία 122,10 374,30 376,14 379,40
 382,6. 21 393,8
 πολύπειρος. πολυπειρότατος 379,3
 πολυσύνθετος 110,26 (coni. ποικίλος)
 516,4
 πολυσχιδής 110,24 264,10 481,23
 πολύχους (coni. ποικίλος) 143,20
 πολυχώρητος. πολυχωρητότερον 506,10
 πόνηρος quid apud Atticos 155,3
 πόρισμα 91,2 323,36 350,3. 20
 πορφυρίς 186,10. 16 426,2
 πότης 527,14
 πραγματεία 209,9 ἡ περὶ ἀρετῶν π.
 265,5 τῶν Νικομαχείων Ἡθικῶν 257,
 13
 πραγματικός (κοινωνία) 55,11. 18. 25
 πρακτικεύεσθαι 284,38

πρεσβεύειν. οἱ τὰς ἰδέας πρεσβεύοντες 531, 17
 πριστικός. πρ. τέχνη 296,8
 πρίων 98,26
 προαγωγή 215,29. 31. 32
 προαίρεσις def. 237,24
 προανακρούειν med. 416,7 425,25 562,13
 προαναφωνεῖν 108,19 570,3
 προβαίνειν. προύβη 97,36
 πρόβασις. ἐπ' ἄπειρον ἢ π. 313,4
 προβιβάζειν 586,25 616,17
 πρόγνωσις 295,4
 πρόδηλος 369,39 497,36 564,5 — προδή-
 λως 123,6
 προδιαγράφειν 619,28
 προδιορίζεσθαι 147,2
 προεδρία 191,4
 προετοιμασία 11,7
 προευτρεπίζειν 607,1. 2
 προεφιδεύειν 165,5
 προηγεῖσθαι. προηγούμεναι ἀρεταί (dist.
 περιστατικά) 230,34 προηγούμενως 125,
 24 136,6 251,4 324,37
 προθυμεῖσθαι. προτεθύμηκε 297,27
 προίξ. προῖχα *gratis* 1,19
 προκαθεδρία 473,34
 προκάλυμμα 24,28
 προκαταβάλλειν. προκαταβαλὼν τὸν θε-
 μέλιον 258,25 73,10 med. 73,23
 προκέντημα (conī. προχάραγμα) 41,18
 προκοπή 117,15 152,2
 προκόπτειν 108,13 134,15 προκεκοφώς
 324,21
 προσίμιον 17,29 18,4. 6. 25 23,16 25,4
 28,2. 12
 πρόσδος 288,19. 29 τῶν ὄντων αἰ π. 317,
 30
 προξενεῖν (αἰσχύνην) 506,19
 προξενίζειν αὐτῷ τὴν λύπην 436,24
 προποδισμός 569,29
 προσανακεῖσθαι 201,18
 προσανέχειν (τῇ θεωρίᾳ) 529,9
 προσάντης. πρόσαντες 41,32
 προσάπτειν. μὴ σπῖλον αὐτῷ τινα καὶ
 μῶμον προσάψωσι 284,13
 προσγέννησις (opp. ἀποβολή) 101,36
 προσεγγίζειν. τὸ προσεγγίζον τῷ πυρί
 433,41
 προσεκτικῶς 379,22
 προσέτι 181,11 207,30
 προσεχῶς 325,13

προσηνής 558,11
 πρόσκρουσις 478,14
 προσκυλλεῖν. τοῖς ἀφροδισίοις προσκυλλεῖται
 436,7
 πρόσληψις 305,30
 προσομιλεῖν 401,1 502,32
 προσοχή (conī. ἐπιστάσια) 308,25
 προσπταίειν 254,14
 πρόσπταισμα 254,16
 προστασία 168,25
 προστατεύειν 257,30
 προστατίς 11,20
 προστήκειν. τῇ τιμῇ προστετηκώς 192,2
 προστιθέναι. προστεθῆναι (opp. ἀποσχέ-
 σθαι) 33,7
 προστρίβειν (μῶμον) 86,19
 πρόσυλος 284,14
 προσυπακούειν 202,2 243,19 482,12 489,
 22 554,2 572,25 598,20 614,14
 προσυπάρχειν 438,16
 προσυπεῖναι 113,10
 προσφάτως 96,20 394,10
 προσφυής 40,3 73,8 — προσφυῶς 57,6
 60,9 (conī. καλῶς) 72,16 (conī. οἰκείως)
 76,35 (conī. ὀρθῶς) 372,4
 πρόσωπον *persona* 219,10 ὑπαισδύμενοι π.
 420,33
 προτρεπτικός. π. πρὸς τὴν ζήτησιν 14,4
 — προτρεπτικῶς εἰπὼν 129,32
 προτροπή. τὰς π. ποιοῦνται 156,3
 προυργου. προυργαίτερον 60,33 προυργ-
 αἰάτατον 21,34
 προύχειν 589,12
 προφορικός (λόγος) 519,19
 προχάραγμα (conī. προκέντημα) 41,18
 προχειρίζεσθαι 85,25
 προχείρισις 37,16. 19 69,5 70,27 268,3
 298,35. 36. 37 303,13 389,9
 πρώτιστος 29,22 45,27. 30. 33. 35 388,18
 πρωτότυπον τῆς εἰκόνος 50,29
 πτίσσειν 143,1
 πυρσός 320,35

 ῥάδιος. ῥαότερον 282,14
 ῥαστωνεύειν med. 524,32
 ῥαστώνη (conī. ἄνεσις) 309,22
 ῥεῖν. ἐρρύη (ἢ παροιμία) 167,20
 ῥῆσις 5,20 294,27 al.
 ῥευστός 50,24

ρίζα. ὡς ἀπὸ ρίζης τινὸς καὶ πηγῆς 67,24
 ῥινηλατεῖν 300,19
 ῥοπή (πρὸς τὰ χεῖρω) 284,14 μιᾷ ῥοπῇ
 305,10
 ῥύθμισις (τοῦ λόγου) 257,30
 ῥυμή (coni. φορά) 531,33
 ῥύσις 112,31 322,6. 8 (coni. μεταβολή)
 102,12

σαθρός 132,18 (coni. ἀναλκίς) 608,33 —
 σαθρῶς (coni. ἀσθενῶς) 95,20
 σαίνειν. ἐπὶ τὸ σαῖνον τραπεῖς 522,13 με-
 λῶν σαινόντων τὴν ἀκοήν 574,16
 σαλεύειν (τοὺς λόγους) 550,14
 σαρκίον 70,15
 σεμνοπάνουργος 200,8
 σημεῖον def. 77,4 ἀμερές 75,31
 σημειοῦν. σημειωτέον ὅτι 139,13 164,12
 215,13 — med. 381,6
 σητάνιος (ἄρτος) 449,10
 σῆψις. ἐπὶ σήψει πυρέττοντι 612,31 615,2
 σκαληνός. τὸ σ. 134,28
 σκάπτειν 321,11
 σκαπτήρ 321,11
 σκέπαρνον 98,25
 σκέπη 531,26 (coni. στέγη) 258,8
 σκῆνος. τοῦ θνητοειδοῦς σκήνους 60,3
 σκηπτός 163,2
 σκιωδῶς (coni. ἀσθενῶς) 104,6
 σκληραγωγία 46,25
 σκνιπός 182,27
 σκόπιμος 394,14. 15 σκοπιμώτερον 283,
 34. 36 284,36 σκοπιμώτατος 9,28 11,17
 13,14 17,32 37,11 62,12 63,38 608,20
 σκώληξ 486,20
 σμίλη 152,13
 σοφία def. 42,10
 σοφός. παρὰ τοῖς πάλαι σοφοῖς 4,27
 σπάρτη 322,17. 21. 30
 σπανίζειν (φρονήσεως) 379,17
 σπῖλος 86,9 (coni. μῶμος) 284,13
 σπιλοῦν (τὸ μακάριον) 85,31
 σταθηρός. σταθρῶς (coni. ἀκλινῶς) 592,
 24
 σταθηρότης 98,34
 στάθμη (coni. μέτρον) 303,9
 στενοχωρεῖν 98,28
 στερεός (coni. δυσμετάθετος) 95,25 ἡ περὶ
 τὰ στ. (θεωρία) 269,13

Comment. Arist. XX Eustratius in Ethica.

στοχάζεσθαι expl. 333,31
 στοχαστικός 36,19 250,40 (τοῦ μέσου)
 193,4 τὰ ὑπὸ τὰς στ. τέχνας 149,32
 στρέφειν. ἔμπαλιν ἔστραπται 224,1
 στρόμβος 575,12
 συγκαθιέναι 140,4
 συγκαταβαίνειν 372,23 373,40
 συγκατάβασις 374,6
 συγκατάθεσις. τὰς τῶν πολλῶν αὐτοφυεῖς
 σ. 602,9
 συγκατασκευάζειν 160,1
 συγκατατίθεσθαι (coni. αἰνεῖν) 195,20
 συγκριτικός. τὸ μέλαν σ. 544,26
 συγκροτεῖν τὴν εὐδαιμονίαν 209,18 (τὸν
 πόλεμον) 99,29
 συγγεῖν. συγκεχυμένως 52,15 68,25 (coni.
 ἀπλῶς) 51,24
 σύγχυσις 315,3 317,24
 συγχώρησις (coni. συμπάθεια) 374,4
 συζῆν (θεωρία) 546,18
 συλλήβδην 465,32
 συλληπτικῶς 74,34
 συλλήπτωρ 5,22 87,14
 σύμβολον 138,21. 22
 συμμεταπίπτειν 177,25 sq.
 συμμύειν. τὸ νοερὸν ὄμμα συμμέμυσται
 297,30
 συμπάθεια (coni. συγχώρησις) 374,4
 συμπαραμειγνύειν 453,32
 συμπαρατείνειν med. 553,30
 συμπαρομαρτεῖν 282,11 289,27 330,29
 συμπέρασμα 15,5. 6 270,15
 συμπερασματικῶς 357,31
 συμπεριφέρειν 190,7
 σύμπηξις (στοιχείων, coni. συνδρομή) 593,
 32
 συμπληρωτικός 98,10
 συμπενθεῖν 525,6
 συμπνέειν 118,23
 συμπολίτης 340,28
 συμπονία 507,28
 συμποσοῦν 37,34 273,21
 συμπτύσσειν. συνεπτυγμένον (opp. ἐξηπλω-
 μένον) 28,25
 σύμπτωμα 202,7
 συμφιλοσοφεῖν 474,4
 συμφυλέτης 474,16
 σὺν ἄμα 501,19
 συνάγειν. συνῆξεν 78,8
 συναγελάζειν med. 337,25
 συναγάλλεσθαι (coni. συγχορεύειν) 106,22

- συναγελαστικός 9,30 63,14 64,3
 συναθλῆν 487,32
 συναΐδιος 600,24
 συναΐρειν. συναΐρεσθαι 188,13 (coni. συμβάλλεσθαι) 188,7
 συναιρεῖν. συνελόντι τὸ πᾶν 125,18 συνελόντα εἰπεῖν 228,26
 συναμφότερος 109,31
 συναναστρέφειν 343,13
 συναναστροφή 343,17. 35
 συναναφαίνεσθαι 82,6
 *συνανθρώπισις 63,22
 συναντᾶν 99,14
 συναπολαύειν (μέμφεως) 474,9
 συναπολείπειν 464,20
 συναρπάζειν. συναρπάζονται τοῖς πάθεσιν 444,15
 συναυλία 489,2
 συνάφεια. δεσμός τις πρὸς τὴν σ. 273,1
 συνδεῖν. ἡ ψυχὴ τῷ σαρκίῳ συνδέεται 70,15 τῇ ψυχῇ συνδεδεμένη ὕλη καὶ σώματι 282,9
 συνδισκεύειν 487,32
 συνδρομὴ (στοιχείων, coni. σύμπηξις) 593,32
 σύνδρομος 600,21
 συνδυάζειν 155,21 med. οἱ μετὰ ἀρρένων συνδυαζόμενοι 444,19 γυναικί 432,29
 συνδυασμός 563,32 (coni. μοιχεία) 432,21
 συνειδέναι. οὐκ εὖ συνειδότης 190,25
 συνεκτικός. τὸ συνεκτικώτατον 495,25
 συνεμπίπτειν 135,24
 συνεννοεῖν 518,33
 συνεξακούειν 318,12
 συνεξορμᾶν 153,2 180,22
 συνεπινσεῖν 518,23 553,35
 συνέριθος 372,28
 συνέχειν. τῇ λύπῃ συσχεθεῖς 452,22
 συνεχίζειν (coni. συνάπτειν) 86,28
 συνθεωρεῖν (coni. συννοεῖν) 518,34
 σύνθρηνος 525,19. 20
 σύννευσις 603,17 (coni. ὁρμή) 274,4
 συννοεῖν (coni. συνθεωρεῖν) 518,34
 συνομιλία 489,2
 συνουσιάζειν 429,19. 27. 30. 36
 συνουσιοῦν 83,29 122,4
 συντομία. τῇ σ. συνήθει χρησάμενος 398,24
 σύντομος. ἐν συντόμῳ 266,1
 συντονία (coni. διάτασις) 561,4
 συντρέχειν 100,6 267,28
 συνυπάγειν. ὁρέξει συνυπάγεσθαι 26,25
 συνυφιστάναι 546,30
 συνφδός 79,17. 32 80,25
 συνωθεῖν 127,27
 σύρμα expl. 570,23
 συστατικός (ἀγῶνος) 31,21 (διαφορά) 281,22 366,2
 συστέλλειν (opp. ἐξάγειν) 137,4
 συστενάζειν 525,23
 σύστοιχος 338,19. 20 al.
 συστολή Stoicorum 180,15
 συσχηματίζειν 250,24
 σφαιρικός. τοῦ σφαιρικοῦ τῆς σελήνης 75,18 (γῆ) 280,24
 σφαιρίον 575,13
 σφαιροειδής (γῆ) 280,25
 σφαιροῦν 145,9
 σφήν 132,23
 σχηματισμός 75,19
 σχίσις (coni. κατατομή) 522,16
 σχοῖνος 322,26, 28
 σχολή. πεπλήρωται τὸ ἰῶτα τῶν Ἡθικῶν Νικομαχείων καὶ αἱ εἰς αὐτὸ σχολαί 528,31 ὥδε μὲν τέλος ἔχουσι καὶ αἱ εἰς τὸ Κάππα σχολαί 620,15
 σῶμα. ὅρος τοῦ σ. 322,9 τριχῇ διαστατόν 77,8
 σῶος 310,30
 σωρεία μονάδων 346,31
 σωρός 140,7. 9. 10
 σωφροσύνη unde nomen 309,1
 ταγηνίτης 566,22
 τάλαιπωρία (coni. πόνος) 498,29
 τάλανίζειν (opp. μακαρίζειν) 94,26 95,31
 τάλαντεύειν 21,33 100,26
 τεκμηριώδης (ἀπόδειξις) 75,24 (λόγος) 282,36 — τεκμηριωδῶς 32,3
 τελειωτικός 81,4
 τελεσιουργεῖν 348,27
 τελεσιουργός 348,27
 τελικός. τέλος τελικώτατον 531,27
 τέλος. τὸ μακαριώτατον τ. ἀπάντων τῶν ἁγίων 549,33
 τένθης expl. 182,9
 τέρετρον 98,26
 τετράγωνος expl. 97,30
 τετραπλάσιον 118,26
 τεῦξις 404,27

τεχνάζειν med. 302,8 τὰ τεχναστά 493, 22
 τέχνη τεχνῶν 322,12
 τεχνητῶς 301,10
 τεχνικῶς 4,11 (opp. ἐπιστημονικῶς) 277, 32
 τεχνοῦν τὰς ψυχὰς 1,5
 τέχνωσις 322,37
 τέως 79,20 100,14 118,2 410,25 455,7
 πρὸς τὸ τ. κρατοῦν 231,30 τ. δ' οὖν 305,5
 τήκειν. ταύτῃ τετήκασι 192,11
 τηνικαῦτα 115,11 322,1
 τιθέναι. δῆλῃν τ. 14,36 θέσθαι τὴν ἄμυναν 262,4
 τιμητικός. διακεῖσθαι τιμητικῶς (opp. κατα- φρονητικῶς) 86,3
 τιμωρία (dist. κόλασις) 195,2
 τληπαθεῖν 5,6
 τοιγαροῦν 1,27 75,24 108,20 260,26 373, 27
 τοίνυν primo loco 8,6 32,5 105,12 260,13 339,14 356,17 370,2
 τοιχωρυχεῖν 253,14
 τοκιστής 469,36
 τόκος 182,31
 τόνος 201,5
 τουτέστι 32,22. 31 60,31 70,5 74,15 78, 11 123,1 125,13 al.
 τράγημα def. 566,21
 τραγηματίζειν 566,20. 23
 τρανής. ἐνεργείας τρανεστέρας 68,9
 τραχύτης (τῆς λύπης) 309,21
 τριβή 24,33 210,32 348,4 (coni. πολυπει- ρία) 382,22
 τρίγωνον (ὀρθογώνιον) 269,37
 τρισκατάρατος 469,36
 τριταῖος (i. e. πυρετός) 530,9
 τρόπος (musicus) 262,25. 28
 τροχίζειν 516,16
 τυγχάνειν. τυχόν 238,18 sqq. 251,26 253, 31 373,24
 τυμβώρυχος 567,38
 τυμπανοειδής (γῆ) 280,24
 τυπτεῖν 373,25. 28
 τυπωτικός. τ. περιληψιν 14,32
 τυχηρός 96,3 (coni. ἀστάθμητος) 229,5 — τυχηρῶς 86,35 87,8

ὑγιής. ὑγιῶς recte 178,14
 ὑγρός. ὑγρά oculorum 110,23
 ὑδρηλός 326,15
 ὕλη ἀνάγκη οὐχ ἀπλῶς ἀλλ' ἐξ ὑποθέσεως 203,3
 ὑπακοή 119,5
 ὑπανάπτειν (φῶς) 8,20 345,38
 ὑπανάστασις 473,34 474,13
 ὕπαρξις. τὴν ὕ. ἔσχηκε 5,34 καθ' ὕ. 303, 24 (opp. κατὰ μέθεξιν) 303,17
 ὕπαρχος 587,18
 ὑπεικτικός. ὑπεικτικῶς (coni. πειθηνίως) 261,8
 ὑπείσδύεσθαι (πρόσωπον Ἑκτορος ἢ Ἀχιλ- λέως) 420,33
 ὑπεναντίως ἔχειν 194,22
 ὑπεραναβαίνειν 32,36
 ὑπεράνω τῆς φαντασίας 603,20
 ὑπεραπλοῦσθαι. ὑπερηπλωμένῳ τε καὶ ὑπερουσίῳ 268,31
 ὑπεραποθνήσκειν 506,28 507,9. 17. 21
 ὑπεραιοῦν. ὑπερηραιωμένους 127,24
 ὑπερβατῶς 588,20
 ὑπέρεισμα 258,10
 ὑπερκινδυνεύειν 507,18
 ὑπερόριος 133,17
 ὑπερούσιος (coni. ἀνευνόητος) 268,32 (coni. ὑπερηπλωμένος 268,31 (πηγὴ τῶν ἀγαθῶν) 536,39 — ὑπερουσίως 40,7
 ὑπεροχικῶς 29,25
 ὑπερφέρειν 582,29
 ὑπεύθυνος 241,1 τῷ νόμῳ 249,25
 ὑπνωτικόν (coni. φίλτρον) 238,20 sq.
 ὑποβρύχιος 290,35
 ὑπογράφειν 8,7 226,5 228,18 229,12
 ὑπογραφή 74,37 (dist. ὀρισμός) 205,12
 ὑπόδειγμα 127,36 130,10 139,28
 ὑποδιαίρειν 113,4 337,12
 ὑποδιαίρεσις 1,7 237,36
 ὑποδύειν. ὑποδυόμενοι τὸν Πλάτωνα 49,7
 ὑπόθεσις. ἐξ ὕ. 227,17 305,24
 ὑποκρίνεσθαι 192,25 420,32
 ὑπόληψις (κοινή) 120,28 121,5 308,10 373,4 (coni. νόμισις) 20,10
 ὑπομενετικός. ὑπομενετικώτατος 161,24
 ὑπομνηματικῶς (coni. ἀσαφῶς) 229,17
 ὑπονοεῖν 529,13
 ὑπόπικρος 497,28
 ὑποπτήσσειν 611,40
 ὑπόστασις 48,35. 36 233,33 ἐννοήματα χωρὶς ὕ. 48,9 τὴν ὕ. ἔλαχεν 370,6

- ὑποστέλλεσθαι 190,3
 ὑποστίζειν 517,27 535,11
 ὑποσύρειν. ὑποσύρεσθαι πρὸς τὰς τοῦ ζῴου
 ἡδονάς 484,35
 ὑποταγή 231,29
 ὑποτύπωσις expl. 72,14
 ὑπουργεῖν 85,21
 ὑπουργός 296,13 τὰ ταῖς τέχναις ὑ. ὄρ-
 γανα 81,1 (coni. λάτρης) 296,5
 ὑπόχαυνος 2,16
 ὕστερογενῶς 320,40
 ὕφεις (opp. ὑπεροχή) 556,16
- * φαγεῖν. φαγεῖ 448,16
 φαιός 134,11 524,25
 φακοειδής (γῆ) 280,25
 φαντάζεσθαι 167,6
 φαντασία 159,32 157,24. 31 158,4. 7. 15.
 20. 23. 25 (dist. αἴσθησις) 273,13
 φανταστικός 119,26
 φαρμακοποσία 531,25 534,32
 φαρμακαποτεῖν 562,25
 φάττη 291,14. 15
 φειδώ 148,7
 φειδωλός def. 182,26
 φέρειν τὰ δεύτερα 111,7 εἰς μαρτυρίαν 354,
 36 παράδειγμα 335,26 ἄγον καὶ φέρον
 277,5 ἄγονται καὶ φέρονται 83,6 φέρε
 151,17 211,14 φέρε εἰπεῖν 219,16 239,
 23
 φερεπονεῖν 90,10
 φερέπονος 21,1
 φθόγη 130,7
 φιλάγαθος 256,3
 φιλάνθρωπος. τὸ φ. 1,21
 φιλαίτιος 372,31
 φίλαλμος 82,33
 φιλαυτεῖν 36,31
 φιλήδονος 163,1
 φιλογέλως 201,17
 φιλόγλυκος 82,33
 φιλόδενδρος 82,33
 φιλόζωος 163,1
 φιλόκαλος 256,4
 φιλόλογος 256,3 294,28
 φιλομάθεια 257,6. 9
 φιλόμαντις 200,3
 φιλομόχθηρος 16,11
 φιλόπαις 191,30
- φιλοπόνηρος 476,14
 φιλόρτυξ 172,24
 φιλόσοφος (def.) 42,9 — φιλοσόφως (opp.
 ἐνδόξως) 597,25
 φιλοχρήματος 162,34 φιλοχρηματώτατον
 466,37
 φίλτρον 238,20 608,34
 φοράδην 146,1
 φορτικός. φορτικῶς δώσει 178,23
 φρουρεῖν 348,28
 φρουρητικός 348,28
 φυλάττειν τὸν θυμόν 194,17
 φύλον (σοφιστῶν) 466,36
 φυσιολόγος 422,13
 φωνή (διαστηματική) 554,33
 φωστήρ 117,6
 φωταγωγός (δύναμις) 554,29
 φωταυγία 554,30
 φωτεινός. φωτεινότερον 17,22
 φωτίζειν 117,7
 φώτισμα 31,33 32,1. 2 75,19 75,20
 φωτιστικός 117,7 348,29
- χαλᾶν 134,33
 χαλινός τοῦ λόγου 274,18. 19
 χαλκευτικός. χ. τέχνη 296,10
 χαμαιλέων descr. 95,25
 χαρακτήρ. οἱ χ. τῶν γραμμάτων 150,22
 χαρακτηρίζειν 72,15 132,30 135,34 144,
 24 228,16 602,26
 χαράττειν 40,27
 χάσκειν. πρὸς ᾧ κεχήνασιν 575,10
 χαῦνες. εἰ χαυνότερον ἐρεθίζοιτο 262,6 —
 χαύνως (coni. ἀφυῶς) 379,15
 χεῖρ. τῶν ἀνὰ χεῖρας συντήρησις καὶ εὐδωσις
 388,16
 χειρωνακτεῖν 7,6
 χελιδὼν ἄγγελος ἕαρος 71,23
 χερσαῖος 47,20 326,15
 χέρσος 326,15
 χιτῶν oculorum 110,23
 χολεμεσία 530,10
 χορηγεῖν 324,2. 10. 12 al. ὅπερ ἂν χορη-
 γήσῃ ἡ ἀλήθεια 289,33 ὁ θεὸς χορηγεῖ
 257,8
 χρᾶσθαι 423,40 χρᾶται 377,39 437,26
 444,6
 χρεμετιστικός 347,17 566,6
 χρῆμα def. 176,14

χρηματισμός 148,6. 7
 χρησιμεύειν 17,1
 χρήσιμος. γρήσιμον (dist. χρήσις) 177,2
 (dist. γρήσιμον) 177,2
 χρηστικός. χ. ἀρετή 177,34
 χρονίζειν 488,34 489,3
 χρυσευτικός. χ. τέχνη 296,10
 χρύσινος 554,28
 χυδαῖος 434,12 (coni. τυχών) 28,30 (coni.
 φαῦλος) 458,23
 χωλεύειν. χωλεύει τὸ μακάριον 64,5
 χωρίτης 441,33

ψευδοδοξία 607,5
 ψευδοπροφήτης 277,6
 ψόφος (μυός) 163,10
 ψυχή def. 561,19
 ψωριᾶν 52,33
 ὠδίνειν (fig.) 570,4
 ὠραίζειν 56,1
 ὠραιότης (coni. καλλονή) 554,31
 ὠσανεῖ 24,16 208,22 252,16 258,26
 ὥσπερ εἰ 344,13 357,31 444,1

II INDEX NOMINUM

- Ἀβεσαλώμ 229,22
Ἀβραάμ (οἰκονομίας ἀρίστης εἰς παράδειγμα) 4,3
Ἀγάθων 287,4 τραγικός ποιητής ὁ Ἄ. 287,1
frg. 5 p. 764 Nauck² . . . 286,37
frg. 6 p. 764 Nauck² . . . 302,2.6
Ἀθήναζε 232,18 551,28.30
Ἀθῆναι. Σόλων νομοθέτης Ἀθήναις γενόμενος 92,23
Ἀθῆνησι. στασιάζειν τοὺς ἐν Ἀ. δήμους πρὸς ἀλλήλους 334,31
Ἀθηναῖος σοφὸς ὁ Σόλων 92,23 (Σόλων Ἀθηναίων νομοθέτης) 109,7 334,31 Σωκράτης ἐπεὶ κακῶς αὐτῷ Ἀθηναῖοι ἐχρήσαντο 177,28 Θηβαίων εἰς τὴν Λακωνικὴν εἰσβαλλόντων, ἔπεμψαν Λακεδαιμόνιοι πρὸς Ἀθηναίους περὶ συμμαχίας λέγοντες etc. auctore Callisthene 189,6 sq. τοῦτο γὰρ Ἄ. καὶ Λακεδαιμόνιοι ἐν τῷ πρὸς ἀλλήλους συνέθεντο πολέμῳ, τὸ μὲν λυτροῦσθαι τοὺς αἰχμαλώτους 232,17 Δημοσθένης συμβουλεύων Ἀθηναίους μὴ σπένδεσθαι Φιλίππῳ etc. 378,21 seqq. ζητοῦσιν Ἄ. πῶς χρὴ διακεῖσθαι πρὸς Φίλιππον 380,9 Φίλιππος, κατατρέχων χώρας πέριξ τὰς τῶν Ἀ., ἐκεῖνα πράττων ἂν τοὺς Ἀ. λυπεῖ 380,14 ὁ Φ. ἄρα ἐχθρὸς Ἀθηναίων ἐστίν 380,17 seqq.
Ἄας 418,16 τῷ γὰρ μεγέθει τῶν κακῶν ὁ Α. εἴκει (Homer. Il. II 102. 111) 163,6 seqq. ἐπὶ τῶν Αἰάντων 141,19
Αἰγύπτιοι 277,7
Αἴγυπτος 55,16 305,11
Αἰσχίνης. ὁμογενεῖς Αἰσχίνῃ οἱ Κολυττεῖς 474,17 οἱ πολιτευόμενοι νῦν, οἷον Δημοσθένης, Α. 616,25
Αἰσχύλος. δοκεῖ Αἰ. λέγειν μυστικά τινα ἐν τε ταῖς Τοξότισι καὶ Ἱερεαῖς καὶ ἐν Σισύφῳ πετροκυλιστῇ καὶ Ἰφιγενείᾳ καὶ Οἰδίποδι. ἐν γὰρ τούτοις πᾶσι περὶ Δημήτρας λέγων τῶν μυστικωτέρων περιεργότερον ἀπτεσθαι ἔοικε 145,24 τὸ ἐπὶ τῷ τάφῳ αὐτοῦ ἐπίγραμμα 146,1
Ἀλέξανδρος nomen personae fictae 55,16 Ἀ. Aphrodisiensis δέδεικται τοῦτο τῷ ἐξηγητῇ Ἄ. ἐν τινι τῶν αὐτοῦ μονοβίβλων (de an. II 159 Br.) 581,3 Ἀ. Macedonum rex ὁ Ἄ. ὁ βασιλεὺς ταῖς μὲν στρατηγικαῖς ἐμπειρίαις καὶ τῷ πλούτῳ ὑπερεῖχε τοῦ οἰκείου καθηγεμόνος Ἀριστοτέλους, ταῖς δ' ἐπιστήμας πάνυ πολλῷ ὑπερείχετο 498,17 τινὲς τὸν Ἀ. λέγουσιν εἶναι τὸν ἐπαγγειλάμενον τῷ κιθαρωδῷ ὅσῳ ἂν ἄμεινον μελωδήσειε, τοσούτῳ πλείονα δώσειν, τινὲς δ' οὐ τὸν Ἀ. 464,33 (ὁ Πριαμίδης) 395,11
Ἀλκμαίων (Εὐριπίδου) 142,21. 24. 25
Ἀλκμήνη apud Hesiodum frg. 159. 160 Rzach. 155,6
Ἀλόπη Carcini 437,2. 3. 4
Ἀμφιάραος Alcmaeonis pater 142,22
Ἀμφιπολίται. τὸ "Βρασιδᾶ θύειν" Ἀ. ποιοῦσιν, ὡς ἥρωϊ τούτῳ θύοντες 232,23
Ἀναξαγόρας 331,12 λέγει ὁ Ἄ. μηδὲν εἶναι θαυμαστόν, εἰ τοῖς πολλοῖς ἄτοπος καὶ κακοδαίμων νομίζομαι 602,14 seqq.
Ἀναξανδρίδης ὁ ποιητής frg. inc. 16 Mein. 444,1
Ἀναξάρχος. Ἀναξάρχῳ πτισσομένῳ καὶ ὑπομένοντι τὰ ἀτιμώτατα καὶ μὴ ὑπομένοντι αἰσχρόν τι 143,1 ἐχρήσατο αὐτῷ κακῶς Νικοκρέων ὁ τύραννος 177,29
Ἀναξιμένης ἐν τῇ τετάρτῃ τῶν Περὶ Φίλιππον 166,3

Ἀνδροτίων 232,17

Ἀνθρωπος. ἦν τις νικήσας εἰς τὰ Ὀλύμπια καὶ ἤκουεν Ἄ. 424,6

Ἀντισθένης. ἐλήφθη ὁ Πολέμαρχος ὑπὸ πολεμίων. ἐξωνήσατο δ' αὐτὸν Ἄ. διὰ τῶν ἑαυτοῦ χρημάτων κτλ. 171,20

Ἀπόλλων. νῆσος ἡ Δῆλος ἐν ᾗ ναὸς ἦν Ἀπόλλωνος καὶ χρηστήριον 84,20

Ἀραβες 277,7

Ἀραρῶς ἐν Καμπυλίῳ Com. Att. frg. II 217 Kock 200,9

Ἀργεῖοι 167,30 168,2

Ἀρεοπαγίται 145,30

Ἄρης. κρατῆρα Ἄρεως 488,28

Ἀριστοτέλης 1,14 4,10.18.38 5,19 19,32

20,21 24,18.36 27,29 30,14 35,37 40,

3.18 41,30 45,5.25 46,17 51,14 54,35

60,8.9 61,19 63,31 77,23 90,5 92,24

114,33 118,21 139,28 155,14 171,28

204,9 211,2 222,27 238,10 258,24.29.35

260,25 264,36 265,28.31 270,3 271,16

277,16 289,3.31 290,6 291,34 302,5

309,26 310,5.14.35.40 311,15 315,29

320,13.21 321,2 337,3 345,38 361,8

363,38 364,8.15 365,30 370,12 371,

12.36 375,24 379,2 383,8 384,18 393,

12.30 395,20 397,9 420,38 435,29 465,3

470,8 483,6 487,39 489,10 490,24 493,8

508,27.28 515,30 526,10 534,6 536,32

542,10 545,10 546,31 547,10 548,10

565,15 580,19 613,29 Ἀριστότελες 49,

25 50,30 53,25 56,2 496,36 — Ἄ. (δαι-

μόνιος) 529,4 — Ἀλέξανδρος ὁ βασιλεὺς

ταῖς μὲν στρατηγικαῖς ἐμπειρίαις καὶ τῷ

πλούτῳ ὑπερεῖχε τοῦ οἰκείου καθηγεμόνος

Ἄ. κτλ. 498,18 ἐστὶ κυρίως ὁ Ἄ. ὁ τοῦ

Ἄ. νοῦς 592,9 μόνη ἡ ἀοργησία κεκαί-

νοτόμηται τῷ Ἄ. 136,33 οὐχὶ Ἀριστοτέ-

λους τὸ τῆς πραότητος ὄνομα ἢ τὸ τῆς

ὀργιλότητος 193,18 συνήθως ὁ Ἄ. τὸ

καθόλου προτάττει καὶ τῆς παρούσης πραγ-

ματείας 5,25 κατὰ τὴν τοῦ Ἄ. συνήθειαν

τὴν φύσιν μιμουμένου, ἀπὸ τῶν ἀτελε-

στέρων ὡς ἐπίπαν ἀρχομένην ἐν ταῖς γε-

νέσεσι καὶ προβαίνουσιν οὕτως ἐπὶ τὰ

τελεώτερα 8,21 ἔθος γὰρ τῷ Ἄ. καὶ τὰ

τεχνητὰ τέχνας καλεῖν καὶ τὰ αἰσθητὰ αἰ-

σθήσεις 556,26 ἔθος τῷ Ἄ. πάντα τὸν

ὑπερέχοντα ἢ κατὰ τέχνην ἢ φρόνησιν ἢ

ἐμπειρίαν ἢ πρόγνωσιν ἢ εὗρεσιν τῶν

καλῶν καὶ συμφερόντων ὀνομάζειν νοῦν

608,27 ἔθος Ἄ. μετὰ τὰς ἀποδείξεις

ἐπάγειν καὶ τὰς τῶν σοφῶν δόξας καὶ τὰς

τῶν πολλῶν αὐτοφυεῖς συγκαταθέσεις 602,7

φασὶ τὸν Ἄ. ἔπη τινὰ ἐκθέσθαι ἐπίτηδες

κατὰ τινὰ ἀριθμὸν συμποσούμενα ἐν ἐτέρῳ

καὶ ἐτέρῳ θέσει καὶ τάξει, ὧν ἐκάστη ἀπὸ

τοῦ αὐτοῦ τε ἤρχετο καὶ εἰς τὸ αὐτὸ

κατέληγε· διὸ καὶ ἐγκύκλια ταῦτα ὠνό-

μασεν, οἷς ἡμεῖς μὲν οὐκ ἐνετύχομεν, εἰσὶ

δ' οἱ περὶ τούτων ἱστορήσαν 37,33 ἔθος

τῷ Ἄ. ἐν ταῖς παραδιδομέναις ὑπ' αὐτοῦ

μεθόδοις, ταῖς εἰς πλείω βιβλία διαιρου-

μέναις, ἐν τοῖς τέλεσι τῶν προλαμβανόν-

των τὰ ἐφεξῆς προαναφωνεῖν περὶ τίνων

διαλαβεῖν μέλλουσιν ὡς ἂν εἴεν συνεχῇ

πρὸς ἄλληλα τὰ γραφόμενα 108,17 δόξειε

δ' ἂν ἐν τούτοις μὴ ἀκολουθεῖν ἑαυτῷ ὁ

Ἄ. 281,28 similiter 383,13 οἱ λέγοντες

τὸν Ἄ. θνητὴν δοξάζειν τὴν ψυχὴν οὐδέν τι

λέγουσιν 576,31 οὐ χρὴ διασπαράττειν

τὰς τοῦ Ἄ. ῥήσεις 559,32

(Aristoteles)

Περὶ ἐρμηνείας

c. 1 p. 16^a3 170,13

c. 6 p. 17^a34 c. 7 p. 17^b40 . 148,15

c. 13 p. 23^a25 292,3

Ἀναλυτικά ὕστερα

A 1 p. 71^a1 . 5,27 294,35 316,15

B 3 p. 90^b26 152,26

Τοπικά

A 10 p. 106^a14 sqq. 142,17

A 15 p. 106^b3 206,25

Σοφιστικοὶ ἔλεγχοι

c. 4 p. 166^a22 467,5

Φυσική

A 1 p. 184^a10 5,29 376,26

A 5 587,26

B 1 p. 193^a28 599,22

Γ 1 p. 201^a28 542,6

Γ 4 515,28

E 2 p. 225^b15 356,31

Z 553,27

Z 3 p. 234^a33 553,11

Z et H 552,17

Περὶ οὐρανοῦ

A 1 p. 268^a9 366,35

A 2 330,3

A 2 p. 269^a2.20 552,32

A 3 p. 270^a14 366,30

B 6 p. 288^a13 541,31

(Aristoteles)

Περὶ γενέσεως

A 2 p. 316 ^a 6	125,2
A 6—9	498,10

Περὶ ψυχῆς

A 1 p. 402 ^b 7	41,13
A 2 p. 413 ^b 2	171,14
B 1 p. 412 ^a 19	268,1
B 1 p. 412 ^a 27	389,31
B 2 p. 413 ^b 1	514,11
B 7	569,9
Γ 2	556,35

Περὶ ζώων 506,12 538,32

Θ 1 (?)	506,5
-------------------	-------

Περὶ πορείας ζώων c. 14 . . . 552,9

Μετὰ τὰ φυσικά

A 1 p. 980 ^a 21	5,31 493,17 560,24
A 5 p. 986 ^a 15	515,29
B	56,15
Δ	56,16
Λ 7 p. 1072 ^a 24	597,24
Λ 9 p. 1075 ^a 3	599,31
M	56,16
N	56,16

Ἠθικά Νικομάχεια . . . 257,2.13 528,31
580,5.13

A 1 p. 1094 ^a 20	605,2
A 1 p. 1094 ^a 23	5,9
A 1 p. 1094 ^a 27	342,1
A 1 p. 1094 ^b 19	470,32
A 1 p. 1095 ^a 2	349,7
A 1 p. 1095 ^a 6	382,17
A 2 p. 1095 ^a 16	572,31
A 2 p. 1095 ^b 26	580,27
A 6 p. 1098 ^a 16	510,32
A 6 p. 1098 ^a 18	573,8
A 8 p. 1098 ^b 25	529,13
A 11 p. 1101 ^a 8	454,15
A 11 p. 1101 ^a 14	576,28
B 7 p. 1107 ^b 7	174,10
B 7 p. 1107 ^b 24	191,18
B 7 p. 1107 ^b 29	164,19
B 7 p. 1107 ^b 30	192,6
B 7 p. 1108 ^a 3	202,28
B 7 p. 1108 ^a 6	192,28
B 7 p. 1108 ^a 7	193,19
B 7 p. 1108 ^a 31	164,14
B 9 p. 1109 ^b 16	191,24
Γ 1	215,27
Δ 10 p. 1125 ^b 9	164,20
Δ 15 p. 1128 ^b 10	164,14

(Aristoteles)

E 1 p. 1129 ^b 7	491,14
E 5	461,6
E 5 p. 1131 ^a 3	469,6
E 7 p. 1131 ^b 12	462,28
E 8 p. 1133 ^a 19	463,7
E 10 p. 1134 ^a 33	491,14
E 14 p. 1137 ^a 31	371,33
Z 2 p. 1139 ^b 4	516,24
Z 8 p. 1141 ^b 22	337,14
Z 12 p. 1143 ^b 11	609,6
Z 13 p. 1144 ^b 33	594,13
H 12 p. 1152 ^b 1	530,34
H 14 p. 1153 ^b 32	579,37
Θ 8 p. 1158 ^b 5	462,30
K 5 p. 1175 ^b 24	154,15
K 5 p. 1176 ^a 25	592,17
K 7 p. 1178 ^a 2	480,26
K 7 p. 1178 ^a 5	480,29
K 13 p. 1153 ^a 1	453,15

Ἠθικά Μεγála

A 3 p. 1184 ^b 8	576,28
A 4 p. 1185 ^a 3	577,25
A 34 p. 1194 ^a 29	222,18
B 11 p. 1209 ^a 22	461,14
B 12 p. 1212 ^a 5	486,15

Πολιτικά . . . 611,12 615,20 616,7

A 4 p. 1254 ^a 15	190,5
B 2	610,17 619,20
B 12 p. 1274 ^a 22	619,14
Γ et Δ	610,8
Γ 4	215,2
Γ 4 p. 1277 ^b 25	232,2
Γ 6 p. 1278 ^b 10	504,10
Δ 4 p. 1291 ^b 24	620,10
H 4 p. 1326 ^a 6	520,33
H 4 p. 1326 ^a 41	521,1.6

Ῥητορική

B 9 p. 1386 ^b 34	138,2
---------------------------------------	-------

Περὶ ποιητικῆς c. 4 p. 1448^a30 . 320,38

Ἀριστοτελικός. τῶν Ἀ. συγγραμμάτων...
τὰ μὲν ἀκροαματικά ... ταῦτα δὲ ἐξωτε-
ρικά 111,21

Ἀριστοφάνης Vesp. 57 186,15

ἐν Θεσμοφοριαζούσαις frg. 311 D. . 200,11

Ἀριστῶνυμος (Plat. Rep. I 328^b) 248,25

Ἀρκαδία. αἱ Ὀλυμπιάδες ἀγῶνες ἐν Ἀ.
τελούμενοι Διὶ Ὀλυμπίῳ 81,25

Ἀρχίλοχος frg. 153 Bergk . . . 320,39

Ἀστεροπαῖος 233,10

Ἀττικός. Ἀττικῆς συνηθείας 156,11 Ἀτ-

- τικοί quem πόνηρον dixerint 155,3 νῦν
 δὲ καὶ Πλατωνικοί τινες εἶναι προσποιού-
 μενοι, ὑποδύμενοι δὲ τὴν δόξαν, ὧν εἶναι
 καὶ Ἀ. δοκεῖ. οὗτοι δὲ καὶ παντάπασιν τὴν
 δικαιοσύνην ἄχρηστον ἀποφαίνουσιν 248,26
 Ἀφροδίτη. ἡ Ἀ. ἐπιθυμία ἐστίν 431,32
 Ἀχιλλεύς 35,30 420,33 478,1. 2. 17. 19
 522,28
 Βασίλειος 479,6 Γρηγόριος ἐν τῷ τοῦ με-
 γάλου Β. ἐπιταφίῳ 462,19
 Βίας 210,33
 Βοιωτία 165,24
 Βοιωτοί 165,31
 Βρασίδας 232,22
 Γαληνός ἐν τῇ παρ' αὐτοῦ ἐπιγραφομένῃ
 Τέχνη μικρᾷ 73,19
 Genesis 1,27 6,13
 Γλαῦκος 243,29. 36
 Γόμορρα 277,9
 Γοργίας. ὁ Γ. καὶ οἱ λοιποὶ πάντες οἱ τῆς
 νεολαίας λυμαντῆρες 617,29
 Γρηγόριος ἐν τῷ τοῦ μεγάλου Βασιλείου
 ἐπιταφίῳ [XLIII 20 Patr. Gr. XXXVI,
 522 Migne] 479,5
 Δαρεῖος 486,16. 17. 18
 Δηλιακός 84,19
 Δῆλος. νῆσος ἡ Δ. ἐν ᾗ ναὸς ἦν Ἀπόλλωνος
 καὶ χρηστήριον 84,19 τὸ κατὰ Δῆλον
 ἐπίγραμμα 84,25
 Δημήτηρ vide Αἰσχύλος
 Δημόδοκος Μιλήσιος Λέριος ἦν τὸ γένος 439,15
 Δημόκριτος ἐδόξαζεν, ὅτι τὰ σώματα ἐκ
 τῶν ἀτόμων εἰσὶ 417,28
 Δημοσθένης 474,17 οἱ πολιτευόμενοι νῦν,
 οἷον Δημοσθένης, Αἰσχίνης 616,25 ὁ Δ.
 κατατιώμενος ὅτι τοῦ μέλλοντος ἀποτέτευ-
 χεν, οὕτως ἑαυτοῦ ἀπεσκεύασατο τὴν αἰτίαν,
 "οὐδεὶς" εἰπὼν "περὶ τὸ μέλλον ἀσφαλῶς
 βουλευέται", τῷ τοῦ μέλλοντος ἀβεβαίῳ
 ἀποφορτίσας τὸ τῆς μέμψεως ἄξιον 290,29
 (Demosthenes) κ. Φιλίππου
 Γ 217 p. 115 378,21. 35
 Διομήδης 164,9. 10 ὁ Τυδέως 395,11
 Διονύσιος. τὸ ἔν, ὅπερ ἄνθος τοῦ νοῦ ὁ
 μέγας ὠνόμασε Δ. 4,38
 Διόνυσος 145,29 ἀσπίδα Διονύσου 488,29
 Δόλων 142,6
 Δώριος (τρόπος) 262,25
 Ἑβραῖοι 4,7
 Ἑκτωρ 164,9 408,33. 34 ὑπαισδυόμενοι
 πρόσωπον Ἑ. 420,33
 Ἑκφαντίδης I 9 III 710 Kock . . 186,17
 Ἑλένη 139,32 395,10
 Ἑλλάς 486,16
 Ἑλληγες 3,37 4,7 51,16 92,16 163,28
 164,29 329,26 409,16. 17 489,34 ἡσάν
 τινα δ' οὐ θεμιτὸν ἐδόκει τοῖς Ἑ. θύειν
 τῷ Διὶ· κύνας γάρ καὶ ὄφεις καὶ ἄλλ' ἅττα
 πολλὰ ἀνόσιον ἐδόκει θυσίαν προσφέρειν
 τῷ Διὶ πατρὶ καθ' Ἑ. ὄντι ἀνδρῶν τε
 θεῶν τε 473,8 ἡ τῶν Ἑ. ὁμόνοια τοῦ
 Ξέρξου κατ' αὐτῶν ἐληλυθότος τοῦ κοινῇ
 πᾶσι τοῖς Ἑ. συμφέροντος χάριν ἐγεγόνει
 490,1
 Ἑμπεδοκλῆς 420,26 422,30
 Ἑνδῖος (ex coni.) 232,19
 Ἑνδυμίων 573,1
 Ἑπικούρειοι. κατὰ τὰς τῶν Ἑ. ὑπολήψεις
 δύνатаί τις εὐδαιμονίαν μεταδιδόναι καὶ
 τοῖς ἀλόγοις ζώοις 598,21
 Ἑπίκουρος. τοῖς περὶ Ἑπίκουρον 153,23
 τοὺς Ἑ. τροφίμους 598,25 οἱ περὶ Ἑπί-
 κουρον, οἱ τὴν ἡδονὴν τὸ τέλος ἐτίθεντο
 39,13 εὐδαιμονία σχολή καὶ ἀπραξία
 586,21 frg. 456 Us. 171,23
 Ἑπίχαρμος ἐν Ἡρακλεῖ τῷ παρὰ Φόλω
 p. 241 Lor. 155,10 — p. 259 153,21
 p. 273 492,13. 15
 Ἑρμαῖον ἐν Κορωνεῖα τῆς Βοιωτίας τόπος
 πεδινός 165,24
 Ἑτεροκλῆς 490,30. 31
 Evangelium sec. Johann. 14,6. . . 6,19
 sec. Matth. 7,14 . . 549,31
 Εὐδήμειος. Εὐδήμεια ἐκδέδωκεν ἕτερα πρὸς
 τινα Εὐδήμον 4,19
 Εὐδήμος 4,20
 Εὐδοξος (de voluptate) 107,13. 19 531,15
 533,19. 31 534,6. 27 536,17 οἱ περὶ Ε.
 536,16
 Εὐηνος ὁ ποιητής frg. 9 Bergk. . . 444,22
 Εὐκλήμων Κυδαθήναιος 232,17
 Εὐριπίδης. τὸ Εὐριπίδειον 3,10
 Εὐριπίδης 142,21. 24 340,9. 19 ἐν τῷ
 Κρεσφόντῃ 146,16 εἰσὶ δὲ Φοίνισσαι
 δρᾶμα τοῦ Ε. 490,22
 Euripid. Hecub. 306 3,10
 Medae 1078 279,36
 Orest. 667 508,22
 Phoeniss. 529 122,10
 Alcmeon. frg. 69 . . . 142,24
 Belleroph. p. 381. . . 240,29. 33
 Erechth. frg. 364 . . . 153,20

- Euripid. Melanipp. sap. frg. 486 . . . 210,9
 Philoctet. frg. 787 . . . 340,4
 Ἦφορος ἐν τῇ τριακοστῇ F. H. G. I 274
 166,4
 Ἦχετος 409,26
 Ζεὺς 189,5. 11 473,7 Ὀλύμπιος 81,25
 185,18
 Ζήνων (Eleaticus). Ζήνωνι τῷ τὴν γλῶσσαν
 ἀποφαγόντι 143,2 177,30 μὴ εἶναι κί-
 νησιν 37,30
 Ζώπυρος ὁ Πέρσης 142,4
 Ἦρα κλείδης ὁ Ποντικός ἐν τῷ πρώτῳ Περὶ
 Ὀμήρου 145,27
 Ἦρά κλειτος (immo Homerus) 129,1 Ἦ.
 ἔλεγεν ἐν εἶναι τὰ ἐναντία 37,29 ἐκεῖνος
 γὰρ δοξάζων, ὅτι κίνησις οὐκ ἔστιν, ἔλεγεν
 ὅτι ἀκριβῶς οἶδα 417,36 Ἦ. τοῦ Ἦφε-
 σίου καὶ ἐμοῦ πολίτου frg. LI Byw. 570,
 21. 23 frg. CV Byw. 128,32
 Ἦρα κλῆς 155,6 186,10 Ἦ. παρὰ Φόλῳ
 vide Ἦπίχαρμος
 Ἦρόδοτος H 223 164,28
 Ἦσίοδος Opp. 293 33,19
 Opp. 370 466,19
 ἐν ταῖς Μεγάλαις Ἦοίαις
 frg. 159. 160 Rzach . . . 155,5
 ἐν τοῖς Μεγάλοις Ἦργοις
 frg. 198 Rzach 222,24
 Ἦφαιστος. τὰ ἐμὰ ἔστωσαν Ἦφαίστῳ τροφή
 620,19
 Θαλῆς 331,12
 Θεόγνις 591,14
 v. 145—147 210,11 cf. 210,18
 434 605,20
 Θεοδέκτης p. 803 N. 436,33
 Θεόφραστος τὰ ἀτυχήματα οὐχ ὑπάγει τοῖς
 ἀδικήμασιν 238,9 ἐν τοῖς Περὶ ἡθῶν
 180,17 ἐν τῷ πρώτῳ Περὶ ἡθῶν 210,15
 ἐν τῷ πρώτῳ τῶν Ἦθικῶν 210,16 ἐν
 τοῖς Περὶ πλούτου 180,17
 Θερμοπύλαι 164,28
 Θέτις 189,5. 7. 10
 Θῆβαι 142,26 551,28. 30
 Θηβαῖοι 189,14
 Θησεύς 522,29
 Θουκυδίδης A 138 393,1
 Θράκη 305,11
 Ἰακώβ (οἰκονομίας ἀρίστης εἰς παράδειγμα)
 4,4
 Ἰάς. αἱ Ἰάδες 200,10
 Ἰησοῦς ὁ τοῦ Ναυῆ 4,6
 Ἰππίας 617,28
 Ἰπποκράτης Aphorism II 46 523,37 524,
 20 Περὶ τροφῆς 39 534,17
 Ἰσαάκ (οἰκονομίας ἀρίστης εἰς παράδειγμα)
 4,3
 Ἰσοκράτης ἐν ταῖς πρὸς Νικοκλέα ὑποθή-
 κας (immo πρὸς Δημόνικον § 34) 355,7
 Panegy. 19 p. 44 D 156,7
 Ἰώβ 4,4
 Ἰωνικός. ὑποδήματα Ἰ. 200,11
 Καλλικλῆς παρὰ Πλάτωνι 153,22
 Καλλίμαχος frg. 74^a Schneider. . . 320,39
 Καλλισθένης ἐν τῇ πρώτῃ τῶν Ἑλληνικῶν
 (frg. 12 Müller) 189,13
 Καλυψώ 139,21
 Καρχίνος p. 797 N 437,1. 6
 Κερκύων 437,2. 5. 6. 8
 Κηφισσόδωρος ἐν τῇ ιβ' <τῶν> Περὶ τοῦ
 ἱεροῦ πολέμου 166,2
 Κίρκη 139,20
 Κλείταχος ὁ γλωσσογράφος 200,12
 Κολυττεῖς 474,18
 Κόρινθος. δικαιώσει δὲ Κόρινθον 234,16. 33
 Κορωνεῖα 165,24
 Κορωνεῖς 165,26
 Κρατῖνος frg. 332 Kock 320,39
 Κροτωνιάτης 132,14
 Κρῆτες 109,6 610,17
 Κυδαθηναῖος 232,17
 Κύκλωπες 610,14
 Κυναίγειρος 145,34
 Κωνσταντῖνος. ἐν ταύτῃ τῇ τοῦ μεγάλου
 Κ. (πόλει) 610,12
 Λακεδαιμονῖοι 109,7 165,1 167,30 189,
 14. 16 232,15 334,31 490,15 610,7. 9.
 17 612,36
 Λακεδαίμων 232,18
 Λάκων 211,1 Λάκωνες 168,3 189,6 409,12
 Λακωνική 189,14
 Λαμία. ἡ Λ. γυνή τις ἦν περὶ τὸν Πόντον,
 ἥτις διότι ἀπώλετο τὰ οἰκεῖα τέκνα, τὰ
 τῶν ἄλλων γυναικῶν βρέφη ἤσθιεν 427,
 38 τῇ τῆς Λιβύης ἀρχούσῃ Λ. ὀνομαζο-
 μένῃ 547,18
 Λέριος 439,15
 Λέσβιος 250,20
 Λητώ 426,19. 20
 Λιβύη 547,18
 Λουκιανὸς ἐν τῷ Μικύλλῳ 1 . . . 156,13
 Λύδιος (τρόπος) 262,26
 Λυκοῦργος 109,6

Λυσίας ὁ ῥήτωρ φιλῶν τὸν Φαῖδρον 475,8
 Μαραθῶν 145,32
 Μαργίτης 320,38 321,8
 Μεγαρεὺς. διασύρονται οἱ Μεγαρεῖς ἐν κω-
 μωδία, ἐπεὶ καὶ ἀντιποιοῦνται αὐτῆς ὡς
 παρ' αὐτοῖς πρῶτον εὐρεθείσης, εἴ γε καὶ
 Σουσαρίων ὁ κατάρξας κωμωδίας M. 186,
 12 Μεγαρεῖς τῆς κωμωδίας εὐρεταί 186,
 19
 Μεγαρικός. δράμα M. 186,18 M. κωμω-
 δία 186,18 σκῶμμα M. 186,11
 Μεγαρόθεν 186,16
 Μέγιλλος (ex coni.) 232,19
 Μελανίππη 210,9
 Μενέλαος 508,23
 Μερόπη 146,15. 27
 Μεσσήνιοι 165,2
 Μεταχοῖον 165,26. 31
 Μήδεια 279,36
 Μίδας ὁ Φρύξ 38,22
 Μιλήσιος (Δημόδοκος) 439,15 Μιλήσιοι 439,
 16
 Μίλων 132,14. 21
 Μίνως 109,6
 Μιτυληναῖος 210,34
 Μυρτίλος ἐν Τιτανόπασι frg. Com. Att. I
 253 Kock 186,10
 Μωσῆς 4,6 109,8
 Νεοπτόλεμος πεισθεὶς παρὰ τοῦ Ὀδυσσεως,
 δόξαν εἶχεν ἀπατῆσαι τὸν Φιλοκτήτην, εἰθ'
 ὕστερον ἐκστὰς τῆς τοιαύτης δόξης κτλ.
 414,18 συγκαταθέμενος τῷ Ὀδυσσεὶ ἀπα-
 τῆσαι τὸν Φιλοκτήτην, οὐκ ἐνέμεινε τῇ
 δόξῃ 442,2
 Νικοκρέων ὁ τύραννος 177,30
 Νικομάχειος. ἐπιγέγραπται Νικομάχεια,
 διότι πρὸς τινὰ Νικόμαχον ἐκπεφώνηται,
 εἴτε τὸν υἱὸν αὐτοῦ τοῦ Ἀριστοτέλους, ὃς
 οὕτως ἐκέκλητο, εἴτε πρὸς τινὰ ἕτερον
 οὕτως ὀνομαζόμενον 4,17
 Νικόμαχος. τὴν πρὸς N. τινὰ γενομένην
 πραγματείαν 1,11 cf. 4,17
 Νιόβη 426,17sq.
 Ξενοφάντος ἐπειρᾶτο κατέχειν τὸν γέλωτα,
 ἀθρόον δ' ἐκάγχασεν . . . ὑπὸ ὀφews δειχ-
 θεὶς τὴν ζωὴν ἐρίσει καὶ τὴν λύπην οὐκ
 ἔφερεν 437,10 sqq.
 Ξενοφῶν ἐν τῇ ἕκτῃ τῶν Ἑλληνικῶν (immo
 IV, 4,10) 167,29
 de rep. Laced. c. 2,4 200,13
 Ξέρξης 490,1 ὁ τῶν Περσῶν βασιλεὺς μα-

νεὶς ἔφαγε τὴν ἑαυτοῦ μητέρα κρεουργήσας
 428,10
 Ὀδυσσεὺς 142,5 392,37 414,19. 20 442,2
 Ὀλυμπιάς. αἱ δ' Ὀλυμπιάδες ἀγῶνες ἐν
 Ἀρκαδίᾳ τελούμεναι Διὶ Ὀλυμπίῳ 81,25
 Ὀλύμπιος. Διὶ Ὀ. 81,26 τὸν Ὀ. Δία
 185,18
 Ὀμηρικός 392,37 εἰ τριάκοντα Ὀμηρικοὺς
 ἀποστοματίζειν δύναται 613,4
 Ὀμηρος 35,30 243,27 321,1 ποίησιν
 Μαργίτην ὀνομαζομένην Ὀμήρου 320,38
 κρείττω εἶναι Ὀμηρον τῶν λοιπῶν ποιη-
 τῶν 92,11 οἱ ὑποκρινόμενοι λέγουσι μὲν
 ἔπη τοῦ Ὀ., ὑπεισδύμενοι πρόσωπον Ἐκ-
 τορος ἢ Ἀχιλλέως 420,32 τὴν Ἀφροδίτην
 δολοπλόκον ὀνομάζει 431,32
 Homer Il. A 1. 420,28
 A 70 268,32
 A 396 189,5
 Γ 2. 163,27
 Γ 8. 163,28
 Δ 431 164,1
 Z 236 243,29
 Θ 148 164,10
 I 413 143,5
 I 452 229,20
 K 224 156,12
 Λ 558 166,24
 Π 102 163,6
 Π 111 163,8
 P 720 140,10
 Σ 104 34,10
 Σ 109 sq. 129,1
 X 100 164,10
 Ω 259 408,32
 Odys. δ 244 142,5
 ι 115 610,14
 μ 219 139,20
 ρ 218 476,16
 ω 319 166,10
 ἐν τῷ Μαργίτῃ 321,8
 Ὀνόμαρχος ὁ Φωκεὺς 165,28 sq,
 Ὀρέστης 508,22 522,29
 Παιανιεῖς 474,17
 Πάρις 395,14
 Παρμενίδης 614,18 ἐν τῷ ὄν 37,30 οἱ
 περὶ Π. 49,8
 Πασίμαχος 169,30
 Πάτροκλος 478,1. 2. 18. 19 522,28
 Πειρίθοος 522,29
 Περικλῆς. ἡδύνατο Π. τὸν Ὀλύμπιον Δία

- ἀπὸ τῶν αὐτῶν ἀναλωμάτων μικρότερον κατασκευάσαι, πολυτελέστερον δὲ λίθοις καὶ μαργάροις ποικίλοις 185,17 Περικλέα καὶ τοὺς κατὰ Π. φρονίμους εἶναι ὑπολαμβάνομεν, ὅτι ἄνθρωποι ὄντες δύνανται θεωρεῖν τὰ ἑαυτοῖς ἀγαθὰ καὶ τὰ τοῖς ἄλλοις ἀνθρώποις 308,11 pro Themistocle 393,1
- Περιπατητικοί. τοῦ παρὰ τοῖς Π. λεγομένου ποιῶ 481,27
- Περίπατος. οἱ ἐκ τοῦ Π. 529,3 578,15
- Πέρσης. Ζώπυρος ὁ Π. 142,4 Πέρσαι 35, 19 164,28 277,7 428,10 437,17 486,16
- Περσίς 486,16
- Πιττακός 490,17 seqq. χαλεπὸν ἐσθλὸν ἔμμεναι 210,34 τοῖς μεθύουσι διπλᾶ τὰ ἐπιτίμια 156,16
- Πλάτων 29,19. 27 39,17. 32. 35 40,1. 4 41, 35 42,2 45,6. 8. 11 49,7 50,31 51,18 53,29 58,20 136,28 169,24. 27 424,6 481,29 504,21 536,17 537,13 542,27 592,2 619,15. 19 620,4 τὴν πρὸς τὸν διδάσκαλον Π. αἰδῶ 585,10 εἴτε δὴ νοῦν χρὴ λέγειν τὸ ἐν ἡμῖν ἄριστον εἴτε θεῖόν τι καὶ θείαν τινὰ μοῖραν καὶ ἀπορροήν, ὥς . . . ὁ Π. λέγει 579,30 διὰ τὸν Π. μὴ δεῖσθαι ὅλως λέγοντά τινος τὸν ὡς ἀληθῶς εὐδαίμονα 601,4 κατὰ Π. ἀδύνατον εὐδαιμονεῖν τὰ ἄλογα τῶν ζώων 598,23 ὅτι τὸ κατ' ἀρετὴν ὁρισμένον, ἐν πολλοῖς Πλάτωνι δέδεικται 515,30 οὐ δοκεῖ δὲ τῷ Π. ἐναντίον τὸ ἡδὺ τῷ λυπηρῷ 524, 17 ἐν ἡμῖν ἄριστον . . . εἴτε δὴ νοῦν αὐτὸ χρὴ καλεῖν . . . εἴτε ζωὴν λογικὴν, ὥς ὁ Π. 579,23 οἱ περὶ Πλάτωνα 40,22 41,30 43,5 45,29 49,8 ἡ οὐσία τριττὴ κατὰ τοὺς περὶ Π. 320,20 οἱ περὶ Π. ἡρώας φασὶ καὶ δαίμονας καὶ ἐτέρας φύσεις καὶ αὐτὰ τὰ οὐράνια σώματα κρείττω εἶναι ἢ καθ' ἡμᾶς 329,23 καὶ ἐν ταῖς Πολιτείαις καὶ ἐν τοῖς Νόμοις 585,13
- (Plato) Timaeo p. 28 A 293,17
Phileb. p. 53 C 542,22
53 E 542,29
54 D 542,32
60 C 536,15
Theaet. p. 176 B 579,5
Lach. p. 196 D 165,10
Protag. p. 345 D 143,26
350 C 165,11
353 C 143,26
- (Plato)
De Republ. II p. 360 C 178,11
375 C 193,20
382 C 137,8
IV p. 443 C 254,25
VI p. 511 B 31,16
VII p. 518 E? 400,31
IX p. 589 B 483,3
Gorgia p. 484 D 616,35
500 A 153,22
507 B? 148,8
De Legg. I p. 644 C 310,7
II p. 653 127,5
nescio quo referendum 78,3
Πλατωνικός 29,31 45,8 Πλατωνικοί 49, 14 τινες εἶναι προσποιούμενοι 248,25 οἱ Π. ἐτέρας εἶναι λέγουσι τὰς πολιτικὰς τῶν ἡθικῶν (ἀρετῶν) 578,16 θαυμάσειε τις ἂν τῶν Πλατωνικῶν τοὺς τὴν ἀπάθειαν εἰσάγοντας ὡς δόγμα Πλατωνικὸν καὶ τῇ ἡδονῇ λοιδορουμένους 127,7 ἔθος ἐστὶ τοῖς Π. διὰ τῆς προσθήκης τοῦ ταῦ στοιχείου ἢ τῆς προσθήκης τῆς φωνῆς τῆς 'αὐτό' δηλοῦν τὰς εἰδητικὰς ἀπ' αὐτῶν καλουμένας ἀρχὰς 533,22 ἔλεγον οἱ Π. τὸ αὐτοῦ καὶ τὸ τάγαθόν τὸ αὐτὸ εἶναι 533,35 — Πλατωνικῶς 320,22
Πλάτων ἐν Πρέσβεσι Com. Att. frg. I 634 Koek 200,14
Πλούταρχος de Isid. et Osir. c. 1 p. 351 D 331,32 Π. ὁ Χαιρωνεὺς ἐν τῷ λόγῳ ᾧ ἐπιγέγραπται Περὶ τοῦ Σωκράτους δαιμονίου c. 20 p. 588 E 5,15
Πλωτίνος VI 99 529,21
Πολέμαρχος 471,20 seq.
Πολύκλειτος ἀνδριαντοποιὸς σοφός 319,19
Πολυνείκης 490,30. 31
Πόντος 427,39 428,1
Πορφύριος ἐν Εἰσαγωγαῖς p. 8,1 Busse 383,36
Πράμνιος (οἶνος) 434,30. 32
Πριαμίδης 395,11
Πρίαμος 92,6. 12 100,15 408,32
Πριαμικός. Π. πιεζομένων συμφοραῖς 516, 16
Πρόδικος 617,28
Πρωταγόρας 466,7 seq.
Πρωταγόρειος. τὸ Π. δόγμα (Plato Cratyl. 386) 153,24
Πτολεμαῖος τὸν ὄρον τοῦ τελείου σώματος ἀπέδειξεν ἔχοντα καλῶς, σημεῖον ὑποθέ-

- μενος καὶ εἰς τρία δαίξας γινομένην τὴν
 ῥύσιν αὐτοῦ... 322,4
- Πυθαγόρας. δύο συστοιχίας ὁ Π. ἐξέθετο
 50,35 51,5
- Pythagorae carm. aur. 42 . . . 2,10
- Πυθαγόρειος (Μίλων) 132,16 — Πυθαγό-
 ρειοι 51,10.16 125,2 133,1 222,17.27
 δύο συστοιχίας ἐποίουν 515,23
- Πυλάδης 522,28
- Ῥαδάμανθυς 222,23
- Ῥωμαῖοι (θυμοειδεῖς) 166,14
- Ῥώμη 55,16
- Σαρδανάπαλος 35,18. 19 480,33 481,9
 κατὰ τὸν Σ. διαζῶντες 474,3
- Σάτυρος (φιλοπάτωρ) 426,23.28
- Σικυῶνιοι 167,29.31 168,3
- Σιμωνίδης. ὡς φιλαργύρου αὐτοῦ μέμνην-
 ται ἄλλοι τε καὶ Θεόφραστος κτλ. 180,16
- Σκύθης. οἱ Σ. οἱ περὶ τὸν Πόντον 428,1
 θηριώδεις 429,11
- Σόδομα 277,9
- Σόλων 4,7 92,23 93,3.6 94,32 95,30 97,36
 102,16 109,7 591,14 601,35 602,14.23
- Σουσαρίων ὁ κατάρξας κωμῳδίας Μεγαρεύς
 186,13
- Σπεύσιππος 51,17 Σ., θεολόγον ὄντα παρ'
 Ἑλλήσιν 51,16 ἔνστασις τοῦ Σ. ἔλεγεν ὁ
 Σ., ὅτι ὡς τὸ μείζον ἀντίκειται τῷ ἐλάτ-
 τονι καὶ τῷ ἴσῳ... οὕτως καὶ ἡ ἡδονὴ
 ἀντίκειται τῇ ἀλυπία καὶ τῇ λύπῃ 452,
 31 λέγων, οὐκ ἀνάγκη ἐπειδὴ κακὸν
 ἐστὶν ἡ λύπη, ἀγαθὸν εἶναι τὴν ἀντικει-
 μένην αὐτῇ ἡδονήν 539,3.8
- Σταγειρίτης 294,27
- Στοά. τὸ εὖ ζῆν καὶ εὐδαιμονεῖν κατὰ τὴν
 Στ. 599,2 ἡ λύπη, ἣν οἱ ἀπὸ τῆς Σ.
 ἀντὶ λύπης συστολὴν καλοῦσι 180,15
- Στωικοί. καὶ πρὸ τῶν Στ. ἦν ἡ δόξα αὕτη,
 ἡ τὰς ἀρετὰς ἐν ἀπαθείᾳ τιθεῖσα 128,5
 τὸ εὐδαιμονεῖν ἐστὶ κατὰ τοὺς Στ. τὸ
 ἔσχατον τῆς φυσικῆς ὀρέξεως 599,6 κατὰ
 τὰς τῶν ὕστερον Στ. ὑπολήψεις δύναται
 τις εὐδαιμονίαν μεταδιδόναι καὶ τοῖς ἀλό-
 γοις ζῴοις 598,21.26
- Συρακοῦσιος (Epicharmus) 155,10
- Σωκράτης 421,7 424,6 481,29.30 493,
 13 seqq. 494,8 seqq. 504,20 522,1.2.4
 540,38 614,17 Σ., ὅς ἀρετῇ καὶ σοφίᾳ
 ζήσας, τῇ παραλόγῳ καταδίκη ἐνέμεινε,
 τῆς κλοπίμου σωτηρίας τὸν ἐν ἀδίκῳ κατα-
 δίκη προθέμενος θάνατον 35,31 κακῶς
 αὐτῷ Ἀθηναῖοι ἐχρήσαντο 177,28 τὸ Σ.
 δαιμόνιον 5,16 Σ. παρὰ τῷ Πλάτῳ
 165,8 τὸν παρὰ Πλάτωνα Σ. 400,31
 Σ. . . παρὰ Πλάτῳ τοῖς τῶν πολιτικῶν
 ἀκαίρως φιλοτιμουμένοις ἀντιτιθέμενος 39,
 18 οὐκ ἀπεικνῶς φρονήσεις ἢ ἐπιστήμας
 ἐκάλει τὰς ἀρετὰς 401,2.20 402,36 403,1
 411,31 seqq. ὁ Σ. ἔλεγεν, ἀδύνατον εἶναι
 τινα ἔχοντα ἐπιστήμην παρασφάλλεσθαι
 κατὰ τὴν οἰκείαν ἐπιστήμην ἣν ἔχει 423,3
- Σώστρατος 426,24
- Τρῶες 92,7 143,5 163,27
- Τυδεύς 395,11
- Τυρταῖος frg. 8 Bergk . . . 165,2
- Φαῖδρος. Λυσίας ὁ ῥήτωρ φιλῶν τὸν Φαῖ-
 δρον 475,8
- Φάλαρις 428,4 429,17
- Φειδίās 319,15
- Φίλιππος 378,22.36 380,10.13.17.19.20
- Φιλοκτήτης 414,19 436,34 442,3
- Φιλόξενος. ἦσαν γάρ τινες, ὧν εἷς ἦν καὶ
 ὁ Φ., οἱ τὴν ἡδονὴν ἐπρέσβευον καὶ ἔλεγον
 εἶναι τέλος τελικώτατον καὶ τὸ κυρίως
 ἀγαθόν, οὗ πάντα ἐφίεται 445,19
- Φιλοχαρίδας 232,19
- Φοῖνιξ. ὁ παρ' Ὀμήρῳ Φ. πεισθεὶς τῇ
 μητρὶ ἐμίχθη τῇ τοῦ πατρὸς παλλακίδι
 229,21
- Φρύγιος (τρόπος) 262,25
- Φρύξ. Μίδας ὁ Φ. 38,22
- Φωκυλίδης 210,17 pro Pythagora 1,10
- Χαιρωνεὺς Πλούταρχος 331,32
- Χάριτες. Χαρίτων ἱερόν 223,36 ἡ μέση τῶν
 Χ. 224,1
- Χάρων 166,1
- Χίλων ὁ Λάκων 211,1
- Χιώτης (οἶνος) 449,10

CORRIGENDA

- p. 70 adnot. *ante restituam addas* 11
96, 34 *scribendum* ἀδιακόπου
adnot. v. 3 *addas* ἀδιακόπου α
99, 25 *corrigas* ὁμόσε
106, 22 *scribendum* συναγαλλόμενον
139, 21 *pro* ἐπείκασε *scribendum* ἀπείκασε
200 *post adnot. ad v. 20 adde* α
463, 3 *pro* ἦν *scribendum* ἦ
484, 19 *scribendum* αἰσχροτάταις
534, 30 *scribendum* φλέβα τεμεῖν
-

SUPPLEMENTUM ARISTOTELICUM

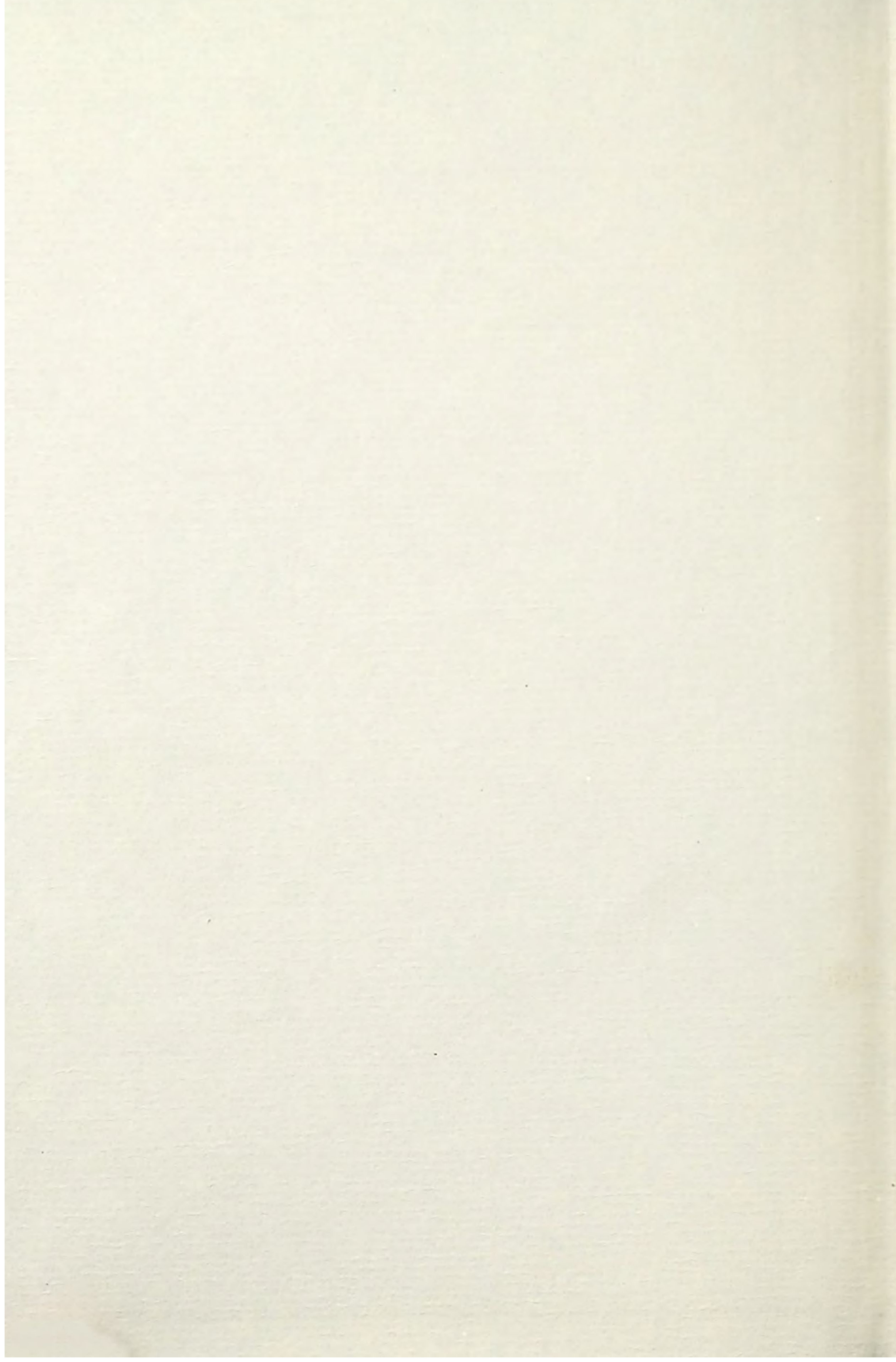
- † I. 1. Excerptorum Constantini de natura animalium libri duo. Aristophanis
Historiae animalium Epitome subiunctis Aeliani Timothei aliorumque
eclogis ed. Spyridon P. LAMBROS. Mark 10.—
- † I. 2. Prisciani Lydi quae extant Metaphrasis in Theophrastum et Solutionum ad
Chosroem liber ed. I. BYWATER Mark 5.—
- II. Alexandri Aphrodisiensis praeter commentaria Scripta minora.
† 1. De anima liber cum mantissa ed. Ivo BRUNS Mark 9.—
† 2. Scripta minora reliqua (Quaestiones. De fato. De mixtione) ed. Ivo
BRUNS Mark 13.—
- III. Aristotelis civitas Atheniensium.

Verlag von **Georg Reimer** in Berlin,
zu beziehen durch jede Buchhandlung.

	M. Pf.
Acta nationis Germanicae universitatis Bononiensis ex archetypis tabularii Malvezziani. Jussu instituti Germanici Savignyani ediderunt Ernestus Friedlaender et Carolus Malagola. Cum quin- que tabulis. Fol. 1887. geb.	38.—
Aristoteles Metaphysik übersetzt von Hermann Bonitz. Aus dem Nachlasse herausgegeben von Eduard Wellmann. 8. 1890 . .	6.—
Boeckh, A., die Staatshaushaltung der Athener. 3. Auflage. Heraus- gegeben und mit Anmerkungen begleitet von M. Fränkel. 2 Bde. mit Boeckh's Bildniss. 8. 1886	30.—
— Urkunden über das Seewesen des attischen Staates. Mit 18 Tafeln, enth. die von L. Ross gefertigten Abschriften. Beilage zur Staats- haushlgt. der Athener. 8. 1840	8.—
Bohn, R., Alterthümer von Aegae. Unter Mitwirkung von Carl Schuchhardt herausgegeben. Mit 75 Abbildungen. 4. 1889. .	24.—
Boor, C. de, Vita Euthymii. Ein Anecdoton zur Geschichte Leo's des Weisen A. 886—912. 8. 1888	5.—
Catulli, Q. Valerii, Veronensis liber. Ex recensione C. Lachmanni. Editio tertia	1.—
Denkmäler, Antike. Herausgegeben vom Kaiserlich deutschen archäologischen Institut. Band I. Imp. Form. Erstes Heft (1886). 12 Tafeln mit Text in Mappe. 1887 . .	40.—
Zweites Heft (1887). 12 Tafeln mit Text in Mappe. 1888 . .	40.—
Drittes Heft (1888). 12 Tafeln mit Text in Mappe. 1889 . .	40.—
Viertes Heft (1889). 13 Tafeln mit Text in Mappe. 1890 . .	40.—
Fünftes Heft (1890). 13 Tafeln mit Text in Mappe. 1891 . .	40.—
Diels, H., Doxographi graeci collegit recensuit prolegomenis indicibusque instruxit. Opus academiae litterarum regiae Borussicae praemio ornatum. Lex. 8. 1879.	24.—
— sibyllinische Blätter. 8. 1890.	2.80
Edda, Lieder der alten. Deutsch durch die Brüder Grimm. Neu herausgegeben von Dr. Jul. Hoffory. 8. 1885	1.50
geb.	2.—

Verlag von **Georg Reimer** in Berlin,
zu beziehen durch jede Buchhandlung.

	M. Pf.
Exempla scripturae epigraphicae Latinae a Caesaris dictatoris morte ad aetatem Iustiniani consilio et auctoritate academiae litterarum regiae Borussicae edidit E. Hübner. Auctarium Corp. inscr. Lat. 4. 1885. geb.	46.—
Firdosi's Koenigsbuch (Schahname) übersetzt von Friedr. Rückert. Aus dem Nachlasse herausgegeben von E. A. Bayer. Sage I—XIII. 8. 1890	8.—
Fränkel, M., die attischen Geschworenen-Gerichte. Ein Beitrag zum attischen Staatsrecht	1.60
Hoffory, J., Eddastudien. I. Theil. Mit 3 Tafeln. 8. 1889	4.—
Imagines inscriptionum Graecarum antiquissimarum in usum scholarum composuit Herm. Roehl	4.—
Inscriptiones Hispaniae christianae edidit Aem. Hübner; adjecta est tabula geographica. 4. 1871	9.—
Inscriptiones Britanniae christianae edidit Aem. Hübner. Adjectae sunt tabulae geographicae duae. Accedit supplementum inscriptionum christianarum Hispaniae. 4. 1876	14.—
Inscriptiones Graecae antiquissimae praeter Atticas in Attica repertas. Cons. et auct. acad. litter. regiae Borussicae ed. Herm. Roehl .	16.—
Kalkmann, A., Pausanias der Perieget. Untersuchungen über seine Schriftstellerei und seine Quellen. 8. 1886	8.—
Lachmann, K., kleinere Schriften. Erster Band zur deutschen Philologie. Herausgegeben von Karl Müllenhoff.	9.—
— Zweiter Band zur classischen Philologie. Herausgegeben von J. Vahlen	4.—
— in T. Lucretii Cari de rerum natura libros commentarius quartum editus	7.—
Index copiosus ad K. Lachmanni commentarium in T. Lucretii Cari de rerum natura libros conf. F. Harder	1.—
— Betrachtungen über Homers Ilias. Mit Zusätzen von M. Haupt. 3. Aufl.	1.50
Lucilii, C., satura. Carolus Lachmannus emendavit	2.—
Index Lucilianus. Supplementum editionis Lachmannianae confecit F. Harder.	1.—
Lucreti, T. Cari, de rerum natura libri sex. Carolus Lachmannus recens. et emendavit. Editio quarta	4.—
Philonis de aeternitate mundi. Edidit et prolegomenis instruxit Franciscus Cumont. 8. 1891	4.—
Schwartz, E., Scholia in Euripidem. Vol. I. Scholia in Hecubam, Orestem Phoenissas. 8. 1887	9.—
— Vol. II. Scholia in Hippolytum Medeam Alcestin Andromacham Rhesum Troades. 8. 1891	9.—
Walther von der Vogelweide, Gedichte, sechste Ausgabe von Karl Lachmann. Unveränderter Abdruck der von K. Müllenhoff besorgten fünften Ausg. 8. 1891	3.—
Wendland, P., neu entdeckte Fragmente Philos. Nebst einer Untersuchung über die ursprüngliche Gestalt der Schrift de sacrificiis Abelis et Caini. 8. 1891	5.—
Wolfram von Eschenbach, fünfte Ausgabe von Karl Lachmann. 8. 1891	8.—

14.08.07

Hans Storfinger
Buchbinderei
Talstr. 1
84453 Mühldorf

Eustratius

Commentaria in Aristotelis Ethica Nicomachea <...>. Edidit Gustavus
Heylbut

Berolini 1892

A.gr.b. 949 I-20

urn:nbn:de:bvb:12-bsb11537074-6